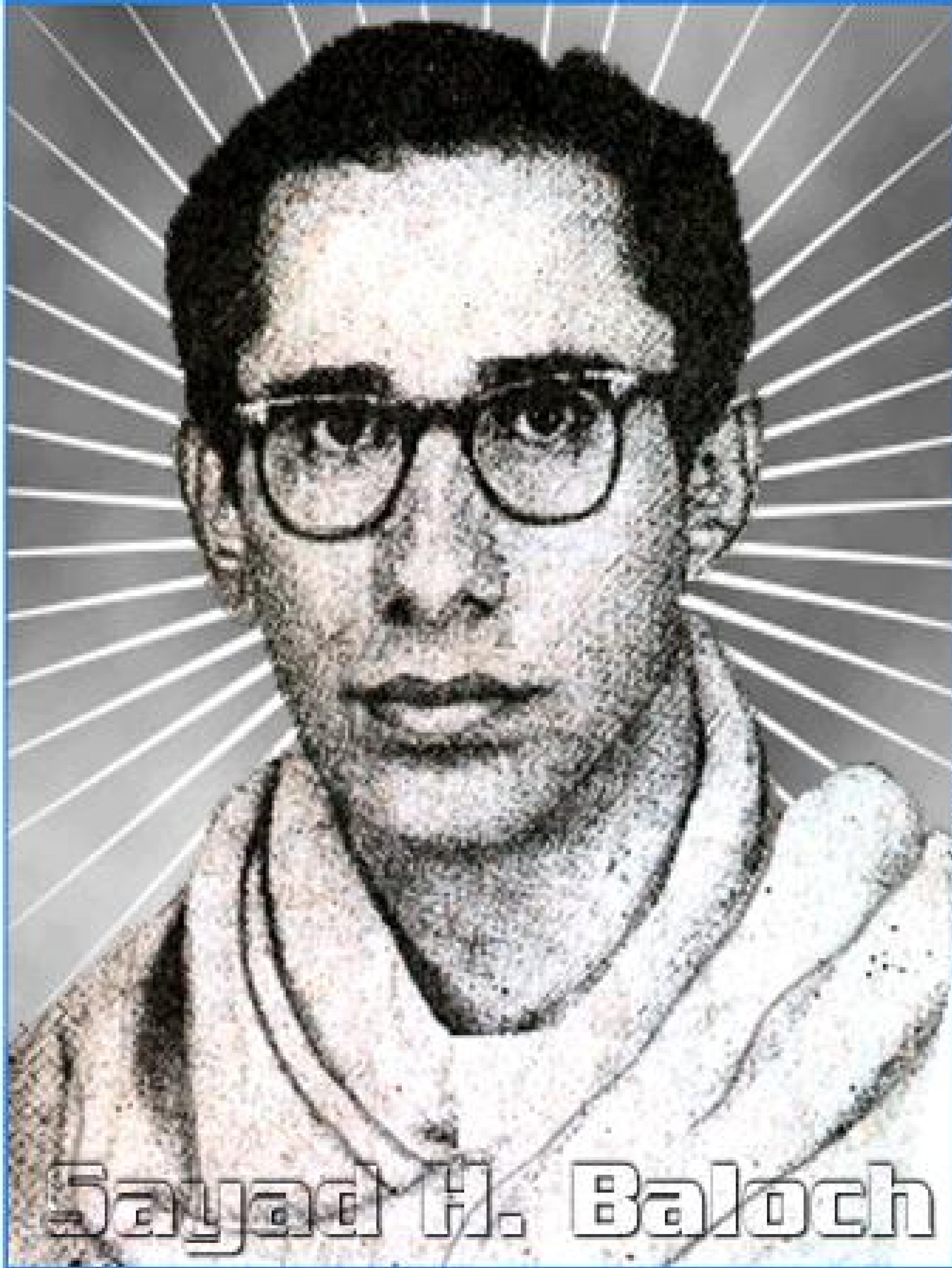
اولی بلوچی لغت
سید گنج

سید هاشمی

Sayad H. Baloch

سید گنج ءِ آسان وانگ ءِ ھاترا ءَ سید ھاشمی ءِ وانگی ءُ بلوچی سیاھگ ءِ راست نبیسگ ءِ لھتیں بھرگپیں کنگ ءُ "دلگوش کرزیں گال" ءِ سرگال ءَ سید گنج ءِ بنگیج ءَ دیگ بوتگ کہ ایشی ءِ وانگ ءَ سَرایوک ءَ سید گنج ءِ وانگ آسان بیت بلکیں ایشی ءِ گوں دلگوشی وانگ ءَ سرپدبوگ ءَ رندپارسی ءُ اُردو وتنگیں ھر بلوچ بلوچی ءِ وانگ ءُ نبیسگ ءَ زوت بلد بیت۔

دلگوشں کرزیں گپّ

بلوچی زبان ءَ کہ مرچی ماں اے سیاھگ ءُ نبیسگ ءَ ایں ایشی ءِ مستریں نیمون ایش اِنت کہ سرجمیں بلوچستان، ایران، اوگانستان ءُ سندھ ءِ ھرسئیں دیماں پَل ءُ واڑ گرتگ ءُ چار میں ٹیمگ ءَ نیلیوءِ میں زر اِنت۔ اے ھرسئیں مُلکاں کہ بلوچستان ماں انگرءَ گپتگ ایشانی تہ ءَ ھمے سیاھگ کار مرد بیگ ءَ اِنت۔ اے سیاھگ عربی سیاھگ گوشگ بیت پرچاکہ ماں عربی رعبندءَ اِنت۔ کہ زبانی بیڑءُ باجاں پہ سوگاتی اے ڈیھ ءُ دیاراں بخشاتگ۔ دگہ چیزے ایش اِنت کہ سرجمیں رودراتکی بلوچستان ءَ "اُردو" ءُ روایرکتی بلوچستان ءَ پارسی وانینگ بیگ ءَ اِنت۔ اگاں ناں راستیں گپّ ایش اِنت کہ بلوچی زبان ماں اے سیاھگ ءَ ھچبر راست ءُ چُک نبیسگ ءُ وانگ نہ بیت۔ پہ ایشی ءِ، ماں اے سیاھگ ءَ راست وانگ ءَ مارا ھریک گالے ءِ ھریک آپ ءِ سرینوک جنگ لوٹ اِیت پدءَ لھتیں انچیں گال ھست کہ اگاں آیاں ھمے سرینوکاں پرکن ءَ انگت ھم راست وانگ نہ بنت۔ پہ دزورءَ لھتے گال پیش کنگ بیت ءَ:-

میل، میل، مِیل، مِیل، میئل۔

چہ ایشاں گُنگیجی دومیں گالاں وَ بندرءَ سرینوک پرکنگ نہ بیت کہ ماں ھردوئیناں "م۔ ے۔ ل" ءِ آپ اِنت کہ "م" گوں "ے" ءِ سُبک وانگ بیت ءُ "ل" اوشت اِنت۔ بلے پدءَ ھم ھردوئینانی گالوار دگرگر اِنت ما ایشاں جوش گیشینیں۔ چہ ایشاں یکّے "میل" (MYL) اِنت ءُ دومی "مَیل" (MEYL) گوں آدگرانی گالواراں بچار۔ مَیل (MAYL) مِیل (MIL) مِلّ (MILL) میّل (MIYYAL)

پہ ایشانی گالوارانی گیشینگ ءَ مارومن آپ کاربستگ اِنت۔ پہ "ے" (زبر) ءَ "A" پہ "ـِـ" (زیر) ءَ "E" پہ "ے" ءَ "Y" ءُ پہ "ی" ءَ "I" زورگ بوتگ۔

چہ اے گالاں سریکّے ءِ بزانت جتا اِنت۔ دگہ لھتیں گالاں بچار:-

گِڈّگ (GEDDHAG) گُڈّگ (GUDDHAG) گڈّگ (GADDHAG) جنگ (JANG) جِنگ (JENG) جُنگ (JUNG) جنَگ (JANAG) بیر (BEYR) بِر (BIR) بِرّ (BIRR)

ابید چہ ایشاں دگہ شش ھشت یا چہ دگیشتر آبی گالانی وانگ انگت ھم گراں تریں مشکلے کار ایت۔ اِد ءَ چیزے گال پہ دَرورِی نبیسگ بیت بچارات کہ ایشانی وانگ آسان اِنت؟

گیشینتگیں۔ تیتانی۔ گژنگیگ۔ چکھلو۔ زبانزانتیں۔

ایش ءُ دگہ ھمے رنگیں گال سک باز اِنت کہ اگاں سرینوک جنگ ھم بہ بنت پدءَ ھم یک برے جوانیں ندکارے ءُ اڑین اِنت یک گالے "گیشینتگیں" ءِ بگر۔ اے بزآبی گالے۔ (ابید "ش" ءَ کہ ڈُک اِنت) اگاں ایشی ءَ دو یا سے ٹکڑ بکنیں پہ وانوکاں دگہ گیشتریں اڑے بیت۔ انچوش کہ "گیش اینتگ ایں" یا کہ "گیشیں تگ ایں" ھر ڈول ءَ ایشی ءِ یکجا نبیسگ جوان تر اِنت پرچاکہ اے گال یکّے ءُ ایشی ءِ بزانت ھم یکّے۔ پیشکا یکجا نبیسگ لوٹ اِیت۔ ایشی ءِ بھربھر کنگ پھک ءَ دبیت۔ البت اگاں ایشی ءِ بھر کنگیں ھریک ٹکرے ءِ جتائیں بزانتے بوتیں ما اے گال ءِ ٹکر کنگ ءُ مصتل نہ بوتگ اِتیں۔ انچوش کہ "ماروگ اِنت" ءِ سے بھرءُ

گرتگ، پرچاکہ ایشی ءِ ھرسئیں بھر تھنا ھم جتائیں بزانت دار اِنت ءُ ھر یکّے جتاوت یک گالے۔

اے رھبندءَ ما "تیتانی" ءِ "گژنگیگ" ءِ رنگیں گالاں ھم ٹکر کرت نہ کنیں البت "چکھلو" ءُ "زبانزانتیں" ءِ گال دو ٹکر کنگ بنت، اِک (انچوش کہ): "چم کھلو" ءُ "زبان زانتیں" بلے چوش کنگ ءَ ایشانی زید ءُ نزاہ پھک ءَ دروت پرچا کہ اِنوں اے چوکہ یک گالے ءَ وانگ ءُ زانگ بنت ایشانی دو بھر کنگ ءَ ھانزاہ چہ ایشاں پُلگ بیت

اِے وَ چارءُ پنچ گال اِت اَنت بلوچی چہ اے رنگیں بلکیں چہ ایشاں ھم گیشتر اَڑ آتکیں گالاں سَرتیچ اِنت ۔ بلے ابید چہ اِے گالاں دگہ مستریں اَڑ اے کہ بلوچی گالانی تہ ءَ اِنت آ ایش اِنت کہ ھتیں گال انچیں اَنت کہ آیانی جنگیج ءِ آب اودشت اِنت کہ دگہ ھر رنگ ءُ ھم آہیں گالانی پدءَ رَدوانگ بنت اک :
درد (DARD) ءُ درد (DRAD) گورم (GOURUM) ءُ گورم (GWARM) درپ (DARP) درپ (DRAP) گوھر

(GOUHAR) ءُ گوھر (GWAHR) بلے پیسر چہ ایشی ءَ کہ ما دگہ گپاں بجنیں یک گونڈیں دیوانے پہ بلوچی آباں ھم کنیں

بلوچی آب

انگوشس کہ من "انگر ءُ شرونگل" ءِ پیشگال ءَ "بلوچی بنگیج" ءِ تہ ءَ اِے گپ پدر اَرتگ کہ بلوچی آب وَرستی بیست ءُ پنچ (۲۵) اَنت کہ ایشس اَنت :

اب پ ت ٹ ج چ د ڈ ر ڑ ز ژ س ش ک گ ل م ن و ہ (ھ) ء ی ے ۔

اِدءَ یکرندے پدءَ گوشاں کہ بلوچی ءِ سرجمیں آب ھمیش اَنت ۔ آدگہ آب کہ دوازدہ اَنت ما آیاں دَور دئیں ۔ چہ اِے دَور داتگیں گالاں ءِ ث ح ذ ص ض ط ظ ع ق ءِ ھکیں عربی آب اَنت کہ تہنا ماں عربی گالاں کارمرد بنت یاکہ چوشس بگوش کہ آ گالے ءِ تہ ءَ کہ چہ اِے آباں یکے ھم ماں بہ بیت زاں آ گال عربی یے ۔ ابید چہ ایشی ءَ اِے آبانی راستیں گالوار ءُ بیک عرباں دگہ راج گیشینت نہ کنت (ھمائی ءِ سرہ ءِ دَرکہ چہ کسانی ماں عرباں رُستگ ءُ مزن بوتگ یاکہ عربی زبان ئے پہ جوانی وَنتگ ءُ دَر بُرتگ) ۔ ایشی ءِ مَنَ ایشس اِنت کہ کسے یک چوشیں گالے درگیتک نہ کنت کہ آئی ءِ تہ ءَ چہ اِے آباں یکے گون بہ بیت ءُ عربی گالے مہ بیت ۔ آدگہ گپے کہ پہ رَدکاری یک گالے ءِ آب رَد نبیسگ بہ بنت انچوش کہ پارسی ءِ دو گال "صد" ءُ "گذشت" اَنت کہ چہ عربانی باج بُرتگ رندعربانی جندءَ یاکہ عرب تر اِتگیں ءُ عربی زبان ءِ تیروشتگیں مرداں اِے گال یک برے انچوش نبشتگ اَنت ءُ دانکہ مرچی ھمے رنگ ءَ نبیسگ بیگ ءَ اَنت ۔ بلے ایشانی بُندریں راستیں نبیسگ ھم "سد" ءُ "گزشت" اِنت ۔ پرچاکہ "ذ" ءُ "ص" ءِ ھچ رنگ ءَ پارسی آب نہ اَنت ۔ ءُ یک پارسی گالے دست نہ کپ اِیت کہ آئی ءِ تہ ءَ چہ اِے دوئیناں یکے ماں بہ بیت ءُ پارسی زبان ءِ گپ جنوک ایشانی راستیں گالوار ءَ ھم گوشت نہ کن اَنت

دگہ سے آب "خ ف غ" اَنت کہ ماں ایشاں پارسی ءُ عربی ھر دوئیں شریدار اَنت ۔ پہ عربی ءَ دَروَرپیش کنگ بکار نہ بیت بلے پارسی ءَ پہ "خ" ءَ خشت ، خاک ، بخت ، خریدن ، خواستن ءِ رنگیں گال اَنت ۔ پہ "ف" ءَ مُفت ، گفتار ، رفتن ، فردا ، فراوان ءُ پہ "غ" ءَ ایاغ ، بغل ، کورباغ ، مُرغ ، مغ ءِ گال پہ مثیگ دَبس اَنت ۔

بلے ماں بلوچی ءَ اِے ھر دوازدھیں آب کارمرد نہ بنت ۔ ھما گیش آب کہ تہنا عربی ئیگ اَنت آیانی بارہ ءَ ھچ گپ جنگ نہ لوٹ اِیت بلے اِے رند ءِ ماں عربی ءُ پارسی ءِ شریداریں سئیں آبانی بارہ ءَ کمیں گپ جنیں ۔

پارسی ءِ "خ" ماں بلوچی ءَ "ھ" ءُ "ھ" بیت ، اک : خشت ، بخت ، تخت ، خاک ، پخته ءِ بلوچی : ھشت ، بھت ، تھت ، ھاک ، پُھتہ اَنت ۔ البت ھتیں گال چہ گالوار ءِ گرانی ءِ سبب ءَ چہ اِے رھبند ءَ درکیت ، اک : ناخن ءِ بلوچی "ناکن" اِنت "ناھن" نہ اِنت

اگاں پارسی گالانی تہ ءَ ھے "خ" "گون" "و" ءَ یکجا اِنت ءُ گال ءِ بنگیج ءَ آتگ ایشی ءِ سئیں بلوچی گالانی تہ ءَ گیشتر "خ" پھک دَور دیگ بیت ءُ تہنا "و" زورگ بیت ، اک : خوش ، خوشدل ، خود ، خواھش ءَ بلوچی : وش ، وشدل ، وت ، واھشت ۔ پدءَ پارسی ءِ "غ" ءِ بدل ءَ بلوچی ءَ "گ" اِنت ۔ اک : "بغل ءُ مُرغ" ءِ بلوچی "بگل ءُ مُرگ" اِنت ۔ ھے رنگ ءَ پارسی ءِ "ف" ءَ بلوچی ءِ "پ" ، اک : گفتار ، مُفت ، رفت ۔ بلوچی رھبند ءَ : گپتار ، مُپت ءُ رَپت بنت ۔

من چہ اِے گپ ءَ زانتکار نیاں کہ بلوچستان ءَ بازجاگہ ءَ ھمے سئیں آب بزاں "خ ف غ" ءَ کارمرد کنگ ءَ آ اَنت بلے ایش ءُ دگہ ھر آبے کہ بلوچی ءِ تہ ءَ نیست اَنت اِے وَرستیں ھما ھنگیں زبردستیں زبانانی سوگات اَنت کہ مارا دیگ بوتگ اَنت ۔ اِدءَ اِے بنگپ ءِ سرءَ ھچ گپ جنگ نہ اِنت بلے من اِنچک لازم گوشاں کہ آ جاگھاں کہ اِے سئیں آب "خ ف غ" کارمرد بوگ ءَ اَنت ھم رَدیں رھبند ءَ کارمرد بوگ ءَ اَنت کہ چہ ایشانی کارمرد ءِ جاورءَ زانگ بیت کہ پہ زور ھمے سرءُ منگ بوتگ

آنت ۔

"خ" ءِ آب ءَ بزیر ، اگاں "غ" ءِ آب بلوچی آبے بوتیں گڑا بایدانت کہ الشی ءَ وتءَ پہ جوانی وتی بندریں زبان ءِ گالاں برسینتیں ۔ بلے "آختگ ، بوختگ ، نشخان ءُ فوغ" ءِ رنگیں گالاں دلگوش بکن کہ ایشانی تہ ءَ "خ" ءِ آب زور آرگ ءُ مان دیگ بوتگ ۔ "آختگ ءُ بوختگ" ءِ پارسی رنگ گار انت ۔ "نشخان" عربی ءِ "نقصان" انت کہ برے حال ءَ رس اِتگ ءُ ھمے رنگ ءَ "فوک" ءِ "ک" "پ" "خ" ءَ بدل کرتگ ۔ ھمے رنگ ءَ "پ" ءِ گالوارھم بازجاگہ ءَ "پھ" کنگ بوتگ ، اِک ءِ ؛ پھڑ ، پھر ، پھوپٹ ءِ گال آنت ۔ ابید چہ آ گالاں کہ آیانی تہ ءَ "ف" "چوکہ پارسی ءَ کارمرد انت ۔ بدءَ انچیں گالانی تہ ءَ "ف" ءِ جندھم "پھ" کرتگ ۔

چہ اِے آباں "خ - غ" ءِ پشتوزبان ءِ داد آنت ءُ "پھ" سندھی ، جاتکی ءُ سرائکی زبانانی سوگات آنت ۔

نوں مابید ءَ بلوچی آبانی بُنگپ ءَ دلگوش کنیں ءُ گوشیں کہ بلوچی آب ھمے بیست ءُ پنچیں انت کہ گوشگ بوتگ انت ءُ رندءِ دوازدھیں آب عربی انت کہ چہ آیاں پارسی گوں سے آب ءَ شریدار انت ۔

البت چوشیں عربی ءُ پارسی گال بازھست انت کہ آیاں چہ ھمے دوازدھیں آباں یکے یا گیشتر بان انت ءُ مدءَ ھمے گال بلوچی ءَ ھم کارمردبیگءَ انت ۔ پارسی ءِ بازیں گالے ءَ بلوچی وت مَندرءَ شریدار انت ۔ بلے عربی ءِ گالاں گوں عربی آباں ماں بلوچی ءَ کارمرد کنگ راست نہ بیت کہ گالوار اِشی پھک ردبیت ءُ اگاں ما اِے رنگیں عربی ءُ پارسی گالاں ایشانی مَندریں رنگ ءَ ماں بلوچی ءَ بہ نبیسیں چہ دُرستان ءُ پلسرا گوشگ بوتگ گالوار اِش راست نہ بیت ءُ دومی ایش انت کہ گڑا بلوچی زبان بلوچی پشت نہ کپ ایت ۔ پیشکا ماھمے گالاں بلوچی رھبندءُ گالوار ءَ نبیسیں ۔

اِدءَ ما بلوچی آبانی ردءَ سرجم کنگ ءِ ھاترءَ ھمے دوازدھیں دور داتگیں عربی ءُ پارسی آبانی ھمتوار ءُ منّیں بلوچی آباں پیش داریں کہ ھروھدماں بلوچی ءَ ھما آبانی بدل ءَ کارمرد کنگ ءِ بنت

عربی آب	بلوچی ھمتواریں آب
ث - ص -	س
ذ - ض - ظ -	ز
ع -	ا
ف -	پ
ح - خ	ھ
ط -	ت
غ -	گ
ق -	ک

درآمدیں گال

چہ بلوچی آبان رندنی ما درآمدیں گالانی بارہ ءَ گپ جنیں ۔ بلوچی زبان ءِ جند چہ مے سردار ءُ راجدارانی مہربانی ءَ ھچ وانگ ءُ نبیسگ ءُ چاپاری زبانے ءِ منزل ءَ نہ رس اِتگ ۔ بلوچانی وانگ ءُ نبیسگ ءِ زبان پارسی بوتگ ءَ پہ گیشتر وانندگی ءَ نیکراہ ءِ ھاترءَ عربی اِشی ونتگ ءُ چدءُ رند اردو وانگ بوتگ کہ پارسی ءَ رندومی جاگہ ءَ گپتگ ۔ انگریزی چہ آھر سئیان رندتر پہ مارس اِتگ ۔ اُردو زبان ءِ گپ ءَ من نہ جناں پرچاکہ اگاں پارسی ءُ عربی گالاں چہ آئی ءِ دربکن ءَ آچودست ءِ دل ءَ بیت ۔ البت پارسی ءُ عربی مے کوھنیں ھمراہ انت ۔ پارسی زبان ءَ مے راج ءِ سرءِ سرداری کرتگ ءُ عربی زبان ءَ نیکراہ ءِ نیتون ءَ گوں وتی گونڈلیں گالاں مارا آماچ کرتگ ۔ بیشکا وھدے کہ ما درآمدیں گالانی نام ءَ گریں مے دیم ءَ ھمے دومیں زبانانی گال آنت کہ ھروھدگوں مے زندمانی ءَ پھک ھوار بوتگ آنت ۔ یاکہ راست تریں گپ ایش انت بلوچی ءِ پرزگ ءَ پہ واھگ ءُ نواھگ ءَ سوار بوتگ آنت ۔

اِے گپ چہ کس ءَ چیرنہ اِنت ءُ کس ایشی ءِ منتوک ھم بوت نہ کنت کہ بلوچی ءِ رم نبیسی گوں کراچی ءِ شنگجاہ ءِ بلوچی مجلساں بُنگیج بوتگ ۔ ھمے رنگ ءَ لچہ کاری ءِ دیردی ءِ دستریں سکین ھم ھمے مجلس بوتگ انت ۔ چوناھیگا چہ مجلساں پیسر لھتیں بلوچی لچہ کار ھم بوتگ بلے آیانی پرستگیں لچہ چہ پارسی عربی گالاں ستریچ بوتگ ءُ آیانی زیدءُ مندارگ پھک پارسی یا اردو بوتگ ۔ چوشیں

لچہ باز بوتگ کہ بیگہ "گٹ، بنت ءُ روان" ءِ رنگیں لھتیں گالاں دگہ سرجمیں گال آئی ءِ تہ ءَ عربی پارسی بوتگ اَنت ۔ مؤگیشتر لچہ کاراں یا کہ بے کاریں سوت پربستگ، یا کہ اردو یا پارسی لچہ کارانی لچہ ماں نیم گندا کیں رنگ ءَ ماں بلوچی ءَ ترینتگ اَنت چہ ھما رنگیں لچہاں لھتیں بند پہ دروری پیش کناں ؎

دل ءِ نادان بگوش تراچے اِنت | آخر اے دردءِ ءِ دوا چے اِنت
یا کہ ممے لچہ ءِ دگہ بندے ؎ مخمل ءِ فرش ءُ بوریا چے اِنت ۔

دگہ لچہ کارے پہ ءَ ھما اردو لچہ کار ءِ دگہ لھتیں گال چوش ترین اِیت :

سک مشکل اِنت ھر یکارے ءِ آسان بیگ ❖ مردم ءَ ھم میسر نہ اِنت انسان بیگ

دگہ لچہے ءِ دو بند بچار ؎ چو من ءَ دیگرکسے بے تاب نیست ❖ ساز موجود اِنت مگر مضراب نیست

وھدے کہ من کراچی شنگیاہ ءِ بلوچی مجلسانی کار مچیچ کرت، من دیست کہ بلوچی رمانی جاوردھم ھمیش اِنت کہ لچھانیگ اِنت ۔ بیشکا من مزنیں جہدے کرت کہ بلوچی لچہ کار ءُ ندکار دتی لچہ ءُ رماں چہ اِے رنگیں پولنگاں بہ پھریز اَنت ۔ آ وھدءَ انوں دیر اِنت بلے من انگت ھم گندان کہ مئے گیشتر ندکار ءُ لچہ کار دتی چادر ءَ چہ اِے درامدیں گالانی کٹ ملگاں گیشینگ ءِ جھد ءَ نہ اَنت البت یک دگہ مزنیں گنجے مارا دست کپتگ کہ مئے چیزے نوکیں لچہ کار ءُ ندکار بلوچی ءَ بلوچی ءِ رنگ ءَ نبیسگ ءَ اَنت

بلے مارا انگت کوشست کنگ لوٹ اِیت کہ اِے رنگیں درآمدیں گال ماں بلوچی ءَ کار مردم بنت ءُ ھر یک چوشیں گالے ءِ بدل ءَ بلوچی گال زورگ بہ بیت ۔ اگاں یک گالے ءِ مٹ کہ مارا بلوچی ءَ بہ دست مرکپ اِیت گڑا بایدانت جوڑ کنگ بہ بیت ۔ تا وھدیکہ اِے نوکیں گال جوڑ نہ بوتگ آئی ءِ بدل ءَ چہ بلوچی ءَ نزیک تریں پارسی گالے پہ لاڈامی زورگ بہ بیت کہ پارسی ءُ بلوچی بُندرءَ یکیں ول ءِ بر اَنت ۔ اِے دگہ گپے کہ گوں عرابی باج بری ءَ عربی زبان ءَ پہ پارسی زبان ءِ چند ءَ ھم بیسٹ رِتت کہ اِے بیڑ ءُ باج ءِ آسر ایش اِنت کہ مرچی پارسی زبان ءِ سدی ھپتاد گال عربی اَنت ءُ پارسی ءِ ھما وشی ءُ شیرکنی کہ شاعرانی ءِ ءَ گندگ بیت مرچیگیں پارسی ءِ تہ ءَ گواہ نکنت بلے اِے گپ ھم راست اِنت کہ پارسی زبان ءَ پدءَ وتی بُندریں رنگ ءِ آرگ ءِ مزنیں جھدے بوگءَ اِنت کہ آیاں الّشی ءِ پولنگی ءُ سماپہ خوانی کپتگ ۔

ھمے رنگ ءَ عربی زبان ءَ چہ پارسی ءِ راہ ءَ بلوچی زبان ھم گوں وتی گالاں تیر شنزکنگ کہ اِے گالانی چہ بلوچی ءَ درکنگ لازم اِنت ۔ بلے لھتیں انچیں عربی گال ھم ھست کہ آیاں وتی ھنڈال ماں بلوچی ءِ زمین ءَ پہ آپ ءَ رسینتگ اَنت ۔ اِے رنگیں گالانی دلگوج کنگ بازگرانیں کارے پہ چاکہ ایشانی گالوار ھم پھک بلوچی تر اِنگ اَنت ءُ ھما ھر روچی گپ ءُ تراناں کار مرد بنت ۔ چوشیں گالاں ما بلوچی رھبند ءُ گالوار ءَ نبیستیں ءُ انچوش کہ ——— "بلوچی آب" ءِ سرگال ءِ چیرءَ عربی آبانی بدل ءَ آیانی ھمتواریں بلوچی آب پیش دارگ بوتگ اَنت اِے گالاں ھم ھمے رنگ ءُ رھبندءَ پہ نبیستیں بزاں ما "اقرار، عہد، عشق، عجب، حیران، ثواب، خیال، قاصد، ضد، فقیر، ظاھر، عرض" ءِ گالاں "اکرار، آھد، اِشک، آجب، ھیران، سواب، ھیال، کاسد، زِدّ، پکیر، زاھر، ارز" نبیسیں ۔ ھمے رنگ ءَ پارسی ءِ "مرغ، خشت، گفتار" ءِ رنگیں گال بے گوشنگ ءَ وت بیسرءَ "مُرگ، ھشت، گپتار" اَنت ۔ کہ پارسی ءُ بلوچی چہ بُندرءَ اِے رنگیں گالاں شریدار اَنت ۔

بلے الّشی ءِ بزانت ایش نہ اِنت کہ ما بلوچی ءِ چند ءِ گالاں یلہ بدئیں ءُ ھر یک عربی گالے ءَ بلوچی گالوار ءَ ترینان بکنیں کہ یک بازگندگیں، بدرنگیں، بے واد ءُ بے تامیں بلوچی یے جوڑ بیت ۔ وھدیکہ گوں ما "گال، لچہ، لچہ کار، داننده، ڈاہ، دیم پہ دیمی ءُ راہ ءُ رھبند" ءِ گال وت ھست اَنت گڑا ایشانی جاگہ ءَ عربی ءِ بلوچی رنگ ءَ ترینتگیں لبز "شیر، شائر، آلم، انکلاب، مکابل، ترکیہ ءُ کائدہ" ءِ گالانی کار مرد کنگ زوراکی یے ۔ ھمے رنگ ءَ "تاریخ، صحت ءُ قوت" ءِ گالاں "تاریک، سھت ءُ کوت" نبیسگ زوراکی یے وھدے کہ گوں ما "دپتر یا راجدپتر، دُرھیانی ءُ زور" ءِ گال ھست اَنت ۔

البت یک گپے کہ مارا بے وس کنت آ مردمانی عربی نام اَنت ۔ اگاں مئے دست ءَ بوتیں (ءُ دل ھم سک لوٹ اِیت) ما اِے نام ھم چو کہ آ دگہ گالاں بلوچی گالوار ءُ رھبند ءَ نبشتگ اِت اَنت، ھما نام کہ پارسی رنگ اَنت انگت ھم بلوچی کنگ بنت ۔ اک : خدابخش، خداداد، پکیرداد، بلے اگاں "محمد، محمود، حسن، احمد، جعفر، عبدالعزیز، عبدالرحمن، علی محمد ءُ محمد سعید" ءِ رنگیں ناماں بلوچی گالوار ءَ "مھمد، مھمود، ھسن، جاپر، ابدرھمان، ابدل ازیز، آلی مھمد ءُ مھمد سئیت" بہ نبیسیں کسّیں بے تام ءُ بے مزاہ بنت ۔ بیشکا ایشاں انوں وتی بُندریں رنگ ءَ نبیسگ ءَ ایں ۔ اِے گپ ءَ من شرزاناں کہ ھر یک چیزے ءَ تو نوکیں رنگے بدئے یک برے ترا اجکہ کنت بلے کم کمہ مردم ھیل گیپت ھمے نوکیں چیز ءِ نوکی ءُ جوانی شرّ اِیت ءُ مردم گوں ایشی ءَ پہ شری سیل اِیت ۔ اِے ھم نام کم کم ءَ ترینیاں کنگ بنت تاکہ نیکراھی مردماں بیچارگی مہ گرئین اَنت ۔ بیشکا پہ اِے نامانی ترینگ ءَ باوست نہ لوٹ اِیت ۔

یک برے من گوں زبان زانتاں پدءَ دست بندی کناں کہ چہ بلوچیءَ درآمدیں گالانی کشگءَ ھر رنگیں جُھدءُ کوشست بکن اَنت ۔

گوں رد دراتکی بلوچستانءِ نِدکاراں دسبندی ایش اِنت کہ چہ بلوچیءَ " پڑھگ ، لِکھگ ، ساگی ، ڈیوا ، گھوڑو ، بھاگیا ، کھڑو بیگ ، چڑوٹیا ، ڈُکھ ، پھیرگ ، بول ، پار ، ویڑا ، سوگو ، پُھٹگ " ءِ رنگیں سندھی ءُ ھاتکی یا سرائکی گالانی درکنگءِ جُھدءَ بکن اَنت ۔ ءُ انگت دگہ مستریں کارے ایش بکن اَنت کہ " سندھ ، ملتان ءُ ڈیرہ جات " ءِ ھما بلوچاں کہ آیانی زبان چہ آیانی دستاں شُتگ پدءَ پہ بلوچی زبانءِ وانگءُ دربرگءَ سکیں ءُ کُمک بدینت ۔

اِے گُڈی گپ من پہ وشگپتی نہ جتگ ھمے رنگیں کارے مرچی اسرائیلءِ سرکارءَ دست جتگ کہ پہ جوانی سرجم بوگءَ اِنت ۔ ءُ اپریکاءِ نوک آزات بوتگیں راج ھم ھمائیءِ رھبنداں گرگءِ جُھدءَ اَنت ۔

" ٥ " اوشتءِ نشان

انچو کہ گوشگ بوتگ کہ بلوچی شیاھگءِ مستریں اَڑ دو اَنت یکے " سرینوکانی " اَڑ اِنت کہ پہ آئیءِ گیشینگءَ ماں اِے شیاھگءَ ابید چہ " سرینوکانی " جندءِ کارمرد کنگءَ ھر رنگءَ بے وسیں ۔ دومی مستریں اَڑ ھما آب اَنت کہ گالانی بُنگیجءَ کاینت بلے " اوشت " اَنت ۔ اگاں پہ ایشاں راھے درگیجگ مہ بیت ءُ ھمیشانی ھر رنگیں گال ماراسک زَرد دینت ءُ ایشانی جند ھم ھچ رنگءَ راست وانگ نہ بنت ، اَک : درد (DRAD) گوم (GWAM) پرنک (PRENK) اِے رنگیں گال ھروھد زرد وانگ بنت ۔ دگہ لھتیں گال انچین اَنت کہ آیانی دومی آب ھمے رنگءَ اوشت اِنت ، اَک : پُتروشگ PUTHROOSHAG پدءَ چیزے گال انچیں دست کپ اِیت کہ آیانی گُڈی آب ھمے رھبندءَ اوشت اَنت ، اَک : جندر JANDR ءُ مُندر MUNDR چوناھیکا اِے رندءِ گالانی گُڈی ھرستیں آب اوشت اَنت بلے اِے اُردءَ گُڈی آب " ر " پادکنت ۔

پیسریں اَڑ انگت کام ناکامے ڈُگ ھم شامے " ءِ جتل ءِ پدءَ سرینوک جتگءُ کتیں بازٹھینگ بیت بلے اِے اوشتیں آبانی اَڑءِ گیشینگءِ ھچ راھے ماں اِے شیاھگءَ مارا دست نہ کپ اِیت ۔ پیشکا من چہ نادریں دیک نشانے پہ اِے بُنگیجی اوشتیں آباں درگیتگ کہ اگاں دگہ ھچ نہ بیت بلے ھمے گالانی جند زرد مہ بنت ۔ اِے آبانی سرءَ من اوشتءِ نشانے جتگ ۔ چوناھیکا اِے انچیں نشانے کہ عربی ، پارسی ءُ اُردوءِ آباں ھروھد کہ بکار بیت جتگ بیت ۔ بلے من عربیءِ ھما نوکیں اوشتءِ نشانءُ رنگ کہ ماں اُردو ، پارسیءَ کارمرد نہ بیت ۔ نشان ایش اِنت " ء " اِے نوکیں نشانءِ وزیرگءَ اِے شَرّی ھم گون اِنت کہ گوں آکوھنیں اوشتءِ نشان " ٮٔ " ءَ زرد ورگ نہ بیت ۔ ھر آبے کہ گالءِ بُنگیجءَ اوشت اِنت ما آئیءِ سرءَ ھمے نشانءَ جنیں ھمے بُرزءِ گوشتگیں آدگہ گالانی ھمے رنگیں آبانی سرءَ ھم جتگ بیت ۔ اِے نشان مارا گالءِ راستیں گالوارءَ دست دنت ۔ دگہ شرّیں کارے ایش ھم کنت کہ دو ھر رنگیں گالاں گیشین اِیت ۔ ادءَ من لھتیں ھر رنگیں گالاں نبیستاں کہ بے نشانءَ وانوکءَ زرد دینت بلے نشان کہ جتگ بنت وت گیشین اَنت ۔

(درد ءُ درد ، گورم ءُ گورم ، گواز ءُ گواز ، گوھر ءُ گوھر ۔ چہ ایشاں ھریک بُجتگےءِ گال ھمرنگ اَنت ءُ وانوک ایشانی یکیں گالوارءَ وان اِیت پرچاکہ ایشانی آبانی تہءَ ھچ رنگیں دگری پیدرگ نہ بیت ۔ بلے جُھل ءَ من ایشانی ھمے اوشتیں آبان نشان جنان ءُ گیشینان :

درد (DARD) بزاں تورشت ڈرد (DRAD) بزاں ھورءِ ترندیں اِیر دیگ ۔

گورم (GOURUM) گوک ءِ رنگ گُورم (GWARM) دریاءِ چول یا گورءِ گُورم گواز (GAWAZ) چِش ءِ دارءِ پوست ۔

گُواز (GWĀZ) دو گُور یا چار دستءِ دراجی ، اگاں دستاں پشانے چہ اِے دستءِ توکی لُنگک ءِ سرءَ بگر دانکہ دومی دستءِ توکی لُنگکءِ سرءَ ۔

گوھر (GOUHAR) نامے گُوھر (GWAHR) سکیں سارتی کہ مردم گرمیں پوشاک بہ لوٹ اِیت ۔ گرمءِ چپ ۔

اِے نشان دومیءُ گُڈی آبءَ ھم ھمے رنگءِ جتگ بیت ، اَک : مُندرٚ MUNDR جندرٚ JANDR ءُ پُتروشگ PUTHROOSHAG پُترینک PUTHRINKK اِے رنگیں گال وَکم اِنت ۔ بلے ھما گال کہ آیانی بُنگیجی آب اوشت اِنت سک باز اَنت ۔ نی ھمے اوشتیں آبانی سرءَ اِے نشانءَ چوش جنیں :

ذرپ، برج، گوھن، ترند، ترات، گورم، پرشت، سرمب۔

گوں اے گپ ءَ کہ یک مزنیں اڑے گیشینگ بوتگ، سریئوکانی اڑ انگت ھم پشت کپ اِیت کہ پہ آئی ءَ دگہ نوکیں راھے نیست۔ بلے اِدءَ دگہ کتیں گپ ھما گالانی بارہ ءَ جتاں کہ آیانی تہ ءَ چہ اوشتیں آباں ابید دگہ انچیں آب اَنت کہ پدءَ سریئوکانی میاناَنت۔

اگاں یک گالے ءِ بُنگیجی آب اوشت اِنت، آئی ءِ دومی آب جوانا پ بُرسیں آب " ا " اِنت گڑا اے گال پہ آسانی وانگ بیت، ا۔ک:

عُران، براِت، تراش، ذراج، بلے اگاں ھمے " ا " ءِ جاگہ ءَ " و۔ ی۔ ے " بہ بیت گڑا ایشانی وانگ ءَ دلگوش کنگ لوٹ اِیت پرچا کہ " ی۔ ے " ماں نبیسگ ءَ گالانی تہ ءَ ھردوئیں یک رنگ ءَ اَنت کہ دلگوش کنگ لوٹ انت، ا۔ک: شبرگ، بُشرین۔ البت گالانی گُلاَمرءِ ھریچے وتی جند ءِ رنگءَ اِنت۔ ھمے رنگ ءَ " و " ءِ آب اِنت کہ برے آئی ءِ پیسری آب ءَ پیش پہ بیت، ا۔ک: تُرُوشت بُرے بے سُریئوک اِنت، ا۔ک: پُروش۔ بلے اے ھم گنجے کہ بے سریئوکیں " و " ءِ گال گیشتر اَنت بُرآ دگہ کم اَنت۔

اگاں بُنگیجی آب اوشت اِنت بُرپدءَ دومی بُرسیں آب ھردوئیں جواناب اَنت گڑا یک برے پدءَ ما سریئوکانی بہنت گرگی اِنت، ا۔ک:

شرپ: اگاں ما ایشی ءِ دومی آب ءَ سُریئوک پرکنیں، پہ رسگ ءَ ایشی ءِ وانگ ءِ راستیں گالوار زانگ نہ بیت پرچاکہ ھرسییں سریئوکاں زرت کنت، ا۔ک: شَرَپ، شَرِپ، شُرُپ۔

شُرپ: ھم ھمے رنگ ءَ شَرَپ، شَرِپ، شُرُپ ھرسییں رنگاں بوت کنت۔ چوناھیگا سریئوکانی اڑ بلوچی ءِ ھرگالے ءِ ھمراہ اِنت بلے اے ھم گنجے کہ اوشتیں آبانی اڑ گیشینگ بوت۔ اِدءَ لھتیں گال پہ رھدربری نبیسگ بیت۔

ذرد، برج، برنج، تراج، گوارج، ترانگ، ذرمُھند، گرینک، ذریچ، برمش، گرند، جندر، پتروتک، پترک۔ بزاں ھما گالاں کہ کتاب ماں اِنت وانگ ایش آسان تر اَنت۔

۶

بلوچی ءِ بُنگیجی گال پہ زبان ءِ ھاترءَ کے ءَ نبشتگ، زانگ نہ بیت۔ البت اے زانگیں بُرتنگی گپے کہ بلوچی کوھنیں لچہ کاراں وتی لچہ ماں بلوچی ءَ پربستگ بُرنبشتگ اَنت بلے آیانی بلوچی ءِ نبیسگ ءِ رھبند پھک پارسی بوتگ بُرھرکس ءَ وتی جند ءِ زانگ ءِ پدءَ ھرچ رھبندے کہ دوست بوتگ نبشتگ ئے۔ اے رنگ ءَ یک دل جمیں رھبندے کس ءَ جوڑ نہ کرتگ۔ پیشکا تاد ءِ چ مروچی پہ بلوچی ءِ نبیسگ ءَ مَن اِنگیں رھبندے جوڑ کنگ نہ بوتگ، ھرندکارے ءَ ھریچے کہ دل ءَ لوٹ اِتگ نبشتگ۔ الوتں بلوچی ءِ شیاھگ ءِ پہ نبیسگ بُروانگ ءَ آسان ترکنگ ءِ ھاترءَ لھتیں انچیں گال شوھازکنگ بوتگ کہ چدءَ ساری ماں بلوچی ءِ نبیسگ ءَ کارمرد نہ بوتگ اَنت۔ اے " ءَ " ھم چہ ھمے لوک جوڑ کرتگیں گالاں یکے۔

بُندر ءَ چوشیں سے گال ۱۹۵۳ ءَ " بلوچی زبان ءِ سرچمگ (کراچی) " ءِ بلدکارانی دیوان ءِ دیم ءَ ایر کنگ بوتگ اِت اَنت کہ چہ مزنیں گپ بُرتراتے ءَ رندمنگ بوت اَنت۔ ابید چہ سرچمگ " ءَ ۱۹۵۵ ءِ گمسی ھاؤس کراچی ءَ دگہ یک دیوانے نشت کہ اے دیوان ءَ کوشتہ بُرکلات ءِ مستریں ندکار بُرلچہ کار ھم گون اِت اَنت، اے گال پدءَ منگ بوت اَنت ءُ گوں ایشاں دگہ گالے " یں " ھم منگ بوت۔

چہ ایشانی " سرچمگ ءَ منگ بیگ ءَ پیسر ھرکس ءَ وتی دل ءِ پدءَ وتی رنگ ءَ نبشتگ، گمسی ھاؤس ءِ دیوان ءَ ھریچے ءَ وتی نبشتگ کرتگیں رھبند دیوان ءِ دیم ءَ ایر کرت بُرآئی بُرراست بیگ بُرمنینگ ءِ کوشست کنگ بوت۔ اے جھل ءَ لھتیں نبیسگ ءِ رھبند اَنت کہ دیوان ءِ دیم ءَ آرگ بوتگ اِت اَنت۔ کہ چہ ایشاں ذرست ذور دیگ بُر" ءَ " ءِ گال منگ بوت

کتاب بیار: زبرءَ اگاں منجن ءَ ءَ زد وانگ بیت بُرزبرءَ کس نہ جنت۔ گال رَد بیت۔

کتابَ بیار: ایشی بُرآئی ءِ تہ ءَ دگری ایش اِنت کہ زبر ءِ بدل ءَ گونڈیں الپ اِنت۔

کتابا بیار: اِدءَ الپ گوں " ب " ءَ ھور اِنت باید اِنت کہ کتاب ءِ گال ءِ جند چہ وتی جاگہ ءَ مہ ترا اِیت۔

کتاب ءَ بیار: کتاب ءِ گال وتی جاگہ ءَ برابر اِنت بُر" ءَ " ءِ جند دگہ گالے کہ وت جتائیں بزاتے دار اِیت۔ چوکہ " (زبر) یا گونڈیں الپ ءَ نبیسگ ءَ پشت ھم نہ کپ اِیت۔ بُروانگ ءَ ھم آسان تر بیت۔ پیشکا نبیسیں؛ کتاب ءَ بیار۔ لوگ ءَ برو۔ راہ ءَ بچار۔ سرءَ برند۔ ایشی ءِ تہ ءَ مزنیں دلگوش ایش لوٹ اِیت کہ جبر " ءَ " گوں پیسری گال ءَ یکجاکنگ مہ بیت بلکیں ھروھد جتا نبیسگ بہ بیت۔ اے " ءَ " بازجاگہ ءَ دگہ رنگ ءَ کیت بلے رَد ورگ نہ لوٹ اِیت کہ ھر جاگہ ءَ جتا نبیسگ بیت۔

بازمردم لھتیں گالاں رَد نبیسَ اَنت بلے نزان اَنت ۔ اِد ءَ لھتیں اِنچیں گالانی بارہ ءُ گپ جنگ بیت ۔
دیم ءِ برو : اِے گالاں بازمردم پہ نزانتکاری " دیما برو " نبیسَ اِیت ۔ " دیما " ءِ گال رَد اِنت ۔ اِے گال ءِ تہ ءَ " دیم " ءُ " ءَ " دو گال اَنت باید اِنت کہ چوش نبیسگ بہ بیت : " دیم ءَ برو " ۔
ھمے گال دگہ جاگھاں چوشس کارمردگ بیت :
" دیم ءِ چیز " بزاں ھما چیز کہ دیم ءَ ایر اِنت ۔ " دیم ءُ پد " ۔ ھمے دیم ءِ رنگیں دگہ گال ھم انچوش نبیسگ بنت ، ا ۔ ک :
اِد ءَ بیا ، رند ءَ برو ، پد ءَ بچار ، سرءَ بُرزکن ۔
بزاں ھر نامگال یا نام بزانتیں گالے ءِ رند ءَ کہ " ءَ " ءِ توار چہ دپ ءَ درکیت آئی ءَ " ءَ " نبشتگ بکن کہ ھچ رنگ ءَ ردنہ بیت ۔
وانگ ءَ اِنت : بازمردم اِے گال ءَ " وانگا اِنت " نبیسَ اِیت بلے اِے ھم چوکہ بُرز ءِ گالاں وتی رند ءَ " ءَ " ءِ توار ءَ دنت ۔ بیشکا مانبیتیں آوانگ ءَ اِنت ، لوگ پُرشگ ءَ اِنت ، بچک روگ ءَ اِنت ، تو کُشگ ءَ بئے ۔
من ءَ : بازمردم اِے گال ءَ " مناں " نبیسَ اِیت بلے چوشس نبیسگ رَد اِنت ۔ ایشی ءِ نبیسگ ءِ راستیں رھبند " من ءَ " اِنت ۔ ھمے رنگ ءَ " آئی ءَ " مانبیتیں : لٹ ءَ من ءَ بدئے ، آئی ءَ پس بُرت ۔
لھتانی تہ ءِ ھما جاگہ ءَ کہ رِد ءُ پیشرِد ءِ حاتر ءَ " مناں " نبیسگ بیت رَوا اِنت ۔ ابید چہ ایشی ءَ ھر جاگھے " من ءَ " نبیسگ لوٹ اِیت
ترا ، شمارا ، مارا : اے سئیں گال چہ بُرز ءِ رھبند ءَ دَر اَنت ۔ اِے ھرسئیں ھمے رنگ ءَ کہ نبشتگ اَنت راست اَنت ۔ اِے گالاں " ترا ءَ ، شمارا ءَ ، مارا ءَ " نبیسگ رَد اِنت ۔ پرچاکہ اِے چہ وتی بُنداریں جاور ءَ پھک لگشتگ اَنت ءُ نوکیں رنگے زُرتگ اِش ۔ انچوشس کہ " من " ءِ گال ءِ رند ءَ " ءَ " کیت ءُ " من ءَ " جوڑ بیت ۔ اگاں " ما " " تو ، شما ، ما " ءِ رند ءَ " ءَ " گیشس بکنیں گڑا اِے گال " تو ءَ ۔ شما ءَ ۔ ما ءَ " بنت ۔ بلے ایشاں پھک یک نوکیں رھبندے چہ بُندر ءَ پہ وت ءِ جوڑ کرتگ ۔ بیشکا اِے گال ھر وھد ھمے رنگ ءَ " ترا ۔ شمارا ۔ مارا " نبیسگ بنت کہ ایشانی اِڈ زبان ءَ وت گیشینتگ ۔ مانبیتیں : " ترا کس نلوٹ اِیت ، شمارا ھچ باز اِنت ، مارا ڈگارے ھست " ؟
دگہ لھتیں گپ پہ " ءَ " ءَ ھم بچار : دیم ءَ کنز ، دست ءَ شھار ، اِد ءَ مہ نند ، آورگ ءَ اِنت ، گوک چرگ ءَ اِنت ، آئی ءَ آپ وارتگ ، من ءَ گُنگونگ ءَ اِنت ۔
اِے " ءَ " ھما نامگال یا نام بزانتیں گالانی رند ءَ کیت کہ آ یکے اَنت اگاں اِے گال پہ باز ءَ بنت گڑا ھمے " ءَ " دور دیگ بیت پرچاکہ ھما نامگال ءِ " باز " بیگ سرجمیں بزانت ءَ وت گیشین اِیت ۔ دَرور : کتاباں بیار ، پساں دوشس ، داراں پُروش ۔

اِے گال ھم چوکہ " ءَ " ءَ لوک آورتگیں گالے ءُ ایشی ءِ آرگ ءِ سکین ھم ھما اِنت کہ " ءَ " ءِ بوتگ ۔ اِے ھم باز رنگ ءَ نبیسگ بیگ ءَ اِنت کہ اِد ءَ لھتے راست پیش کنگ بیت ۔
شپ نیم : اِے پارسی رنگ ءِ اِنت ءُ یک زیرے ءِ میار اِنت کہ اِے زیر ھم نبیسگ ءَ پُشت کپ اِیت ۔ بیشکا رَد وانگ بیت ۔
شپ ئے نیم : ایشی ءِ گالوار شَرّ اِنت بلے " ئے " ءِ جندوت جتائیں گالے کہ " تو " ءِ بزانت ءَ دنت کہ دیمتر ءُ گپ جنگ بیت ۔
شپّے نیم : اِے ھما " شپ ئے نیم " اِنت کہ یکجا نبیسگ بوتگ ۔
شپّے نیم : اِد ءَ " شپّے " رَد بیت ۔ ایشی ءِ گالوار ھم رَد اِنت ۔ بلے مستریں گپ ایش اِنت کہ " شپّے " ءِ بزانت یک شپے " اِنت ۔ اِے یکّی ءِ " ے " اِنت کہ گوں " شپ " ءَ یکجا اِنت ۔ اِے " ے " ھر گالے ءَ ھور بیت آئی ءَ یکے کنت ۔ ا ۔ ک : یک کلاھے ، یک نپّکے ، یک لوگے ۔
شپ اَءِ نیم : ایشی ءِ گالوار پھک رَد اِنت کہ " اَءِ " اِنت ۔
شپ ءِ نیم : انچوش کہ ایشی ءِ گالوار راست اِنت ھمے رنگ ءَ ایشی ءِ نبیسگ ءُ وانگ آسان اِنت ءُ دگہ گالاں گوں اڈ وکی ھم اِنت ۔ چوکہ " ءَ " ءَ جتائیں آیے مانبیتیں :

ٹپنگ ءِ زَد ۔ آس ءِ باپ ۔ اُشترءِ مھار ۔ روچ ءِ ٹِک ۔ تپرءِ دستگ ۔ تھت ءِ پادگ ۔
باز جاگہ ءَ " ءِ " انچیں رنگے ءَ کیت کہ آئی ءِ زندءَ "گ" گیش کنگ بیت ۔ چوشیں جاگھاں " ءِ "، گوں "گ" ءَ یکجا نبیسگ بیت بلے " ءِ " ءِ زیر (ِ) ءِ بدلءَ " ے " زیرگ بیت کہ یکجا چوش بیت " ئیگ " مانبیتیں :
اے وانگ شاھی ئیگ اِنت ، اے دستگ آتپرئیگ اِنت ، آ مھار اے اُشترئیگ اِنت ۔
باز ندکار اے رھبندءِ نبیسگ ءَ چہ " ئیگ " ءَ ھم " ء " ءَ دور دنت ءُ تھنا " یگ " ءَ نبیس اِیت کہ گوں پیسری ناسگال ءَ یکجا بیت ؛ ا۔ک ؛
اے مھار آ اُشتریگ اِنت ۔ سے اِشک ءَ گلیگ ءَ گاراں ۔ پلانی نریانیگ ءَ ٹرّ اِیت ۔
بلے اے رنگ ءَ یکی نبیسگ وانوک ءَ رَد دنت پرچاکہ ھمے رنگیں دگہ گال ھست آنت کہ دگہ بزانت دار آنت ، "اے سرگیگ اِنت ، اے کھنیگ اِنت " ءِ کایشانی تہ ءَ " سرگیگ ءُ کھنیگ " وت سرجمیں نامگال آنت ہمیشکا چوشیں گالاں ما " سرئیگ ، کھن ئیگ ، پادئیگ ، نریان ئیگ یا گل ئیگ " نبیسیں کہ رَد وارت مہ کنیں ۔ بزاں چوکہ " ءِ " ءِ جندءَ " ئیگ " ھم جتا نبیسگ لوٹ اِیت ۔
اگاں چہ " ءِ " ءَ پیسرءِ چیز باز آنت گڑا ھمے " ءِ " ءِ جاگہ ءَ " ی " ءِ گال کیت ءُ گوں ھما نامگال ءَ یکجا بیت ۔
ا۔ک ؛ " ڈرچک " ءِ باز " ڈرچکاں " ءُ " مردم " ءِ باز " مردماں " اِنت ۔ ما گوشیں ؛ ڈرچکانی تاک ، مردمانی لوگ تپرانی دستگ ۔ باز ندکار پہ بزانتکاری " ڈرچکان ءِ تاک " نبیس آنت بلے چوش پھک رَد اِنت ۔

۶

گوستگیں بُنگپ کہ " ءِ " اِنت ھمے " ءِ " ءِ گال بلوچی ءِ تہ ءَ لھتیں جاگھاں چوکہ پارسی ءِ گیشی ءِ زیر (ِ) ءَ کارمرد بیت ۔ چو ناھیگا بلوچی ءِ تہ ءَ پارسی رھبند ءِ مزگ بزانت ءَ چیگان کنت ۔ بلے لھتیں گپانی تہ ءَ اے رنگ ءَ نہ بیت ۔ ا۔ک ؛ " پلانی سر ءِ وت نہ اِنت " تہ اے رنگیں گپانی تہ ءِ مارا بزانت رَد نہ دنت ۔ ءُ اگاں ماھمے " ءِ " ءِ گال ءَ ھمے رھبند ءَ بزیریں گڑا ما گوشیں :-
" من پہ ھاترءِ تو اے کارءَ کناں ، سگ ءِ اشتاپ اِنت گلڑوے کورآنت ، یاکہ کُٹ ءِ وت ننگ ءِ وت "
گوں اے گپ ءَ گوں سر ءِ وت " ، " ھاترءِ تو " ءُ " کُٹ ءِ وت " ءِ رنگیں گپانی تہ ءَ مارا ھمے " ءِ " ھچ رنگ ءَ رَد دات نہ کنت ۔ بلے اے گالانی رھبند پارسی ءِ رھبند اِنت ءُ بدءَ " ءِ " ءِ جندءِ گال ءَ ما پہ جوانی دگہ رنگے کارمرد کنگ ءَ ایں اے گپ ءَ ھم مانئیں کہ اے چیزے گپانی تہ ءَ اے پارسی رھبند انچوش کارمردبیگ ءَ آنت کہ ما ایشاں رَد گوشت نہ کنیں بلے مالومیں کہ اے انچیں رھبندے ءَ نبیسگ ءِ بنت کہ مئے ندکاراں بے راھاں مہ ترّین آنت اگاں ھمے گپ کہ پارسی رھبند ءَ راست آنت ما ایشانی تہ ءَ " ءِ " ءِ گال ءَ پارسی ءِ زیرءِ بدل ءَ بزیریں مارا ترس اِنت کہ مئے ندکار پھک ھمے پارسی رھبند ءَ وت ءَ دور دیئنت ۔ انوں ھم مئے باز لچہ کار پارسی ءِ رھبند ءَ " دل ءِ گم " ءُ " سرءِ درد " ءُ " اِشک ءِ منزل " ءِ رنگیں گپاں " گم ءِ دل " ءُ " درد ءِ سر " ءُ " منزل ءِ اِشک " نبیسگ ءَ آنت ۔ گڑا پھک ءَ ھرگپے ءَ ھمے رھبند ءَ گران کن آنت کہ ماں بلوچی ءَ پھک رَد بنت ۔
البت ما اے گپ ءَ ھم وشس نئیں کہ بلوچی ندکاری چہ وتی بزاھداریں گال ءُ گپاں بے بھر کنگ بہ بیت ۔ پرچاکہ گوں اے گپ ءَ کہ اے چیزے گپ پارسی رھبندءَ آنت بلے اے رھبند ھرجاگہ ءُ ھرگپ ءَ کارمرد نہ بیت تھنا ھمے لھتیں گپانی تہ ءَ یک جاہئین ءُ برجمیں رنگے ءَ آنت ءُ بس ہمیشکا ما ایشاں یلہ دات ھم نہ کنیں ۔ ءُ ما اے رھبند ءِ ھمے نام گپتگیں گپاں ھمے رنگ ءَ نئیں البت ما " ءِ " ءِ بدل ءَ " ء " ءَ کارمرد کنیں ۔ بزاں چہ " ءِ " ءَ ھمے (ِ) زیر ءِ شرینوک ءَ دیر کنیں ۔
اے ھم راستیں گپے کہ ایشی ءِ توار ھم چہ " ءِ " ءَ گونڈتر ءُ سبک تر اِنت ۔ چو ناھیگا پارسی ءِ ھما زیر (ِ) وت بس اِنت بلے آئی ءِ تہ ءَ پشت کپگ ءِ رکّپے مان اِنت ۔ ہمیشکا ما " ء " ءَ زرنگ کہ گوں " ءِ " ءِ بزانتاں ھم نہ اڑین اِیت ءُ چوکہ پارسی ءِ زیر (ِ) ءَ پشت ھم نہ کپ اِیت ۔
نی ما گپانی تہ ءَ ایشی ءَ چوش کارمرد کنیں :
— گُڈّ ءِ منی دست بستن ءَ ھورءِ کلات آبادہ بات ۔ من پہ ھاترء تو اے کارءَ کناں ۔ سگ ء اشتاپ اِنت گلڑوے کورآنت ۔ کُٹ ء وت ننگ ء وت ۔ دُزّ پاد ء وت آتک ۔ من پلانی چم ء وت دیست ۔ پلانی تا روچ ء مرچی من نہ دیستگ ۔

ءُ

اے گال ھم گوں سنگیں دوئیں (ءَ - ءِ) نوکیں گالانی ھمردیں گالے کہ بلوچی ءِ پکار بوتگ ۔ اِے گال ءِ بُنءَ ماں دگہ زباناں پارسی ءُ عربی ءِ " و " ءُ اردو ءِ " اور " اِنت ۔ اِے گال ءِ درگیجگ ءِ سکین ھمے " و " ءَ جند بوتگ ۔
پیچ ایش کہ اِے گال بلوچی زبان ءِ " وا " یا " واو " ءِ گالوارءَ نہ دنت ماں بلوچی ءَ ماں اِے گال ءِ ھروھد " ءُ " گوشئیں ۔ ابید چہ ایشی ءَ کہ اِے گال گپانی تہ ءَ دو دگہ گالاں وت ماں وت ھمگرنچ کنت ۔ اِے گپانی بُنگیجاں ھم کیت ءُ ھمے گپ ءِ بُنگیج ءَ " وا " " و " یا کہ " واو " گوشگ نہ بیت بلکیں " ءُ " گوشگ بیت ۔ دومی گپ پدءَ ایش اِنت کہ " و " ءِ جندگوں وتی ھمے گالوارءَ بلوچی ءِ جتائیں گالے کہ وتی جتائیں بزانت ءَ دنت کہ دیم ءَ آئی ءِ بارہ ءَ گپ جنگ بیت ۔
وھدیکہ " وَ " وت یک جتائیں بلوچی گالے گڑا آئی ءَ ھمرنگ ءَ چوکہ عربی ءُ پارسی ءِ " و " ءَ کارمرد نہ کنیں ۔ اَچے مارا باید اِنت کہ ایشی ءِ گالوار ءِ پدءَ ما اِے گال ءَ " او " ءَ نبیسیں ۔ بلے یکبرے پدءَ ما دلگوش کنیں کہ " او " ءِ گال ھم بلوچی ءِ باز گوھنیں گالے کہ پہ کسے ءِ گوانک جنگ ءَ کارمرد بیت ۔ ءُ مانہ لوٹیں کہ چوشیں دو رنگیں گالے بزیریں کہ ماں گپاں سکٹ باز کارمرد بیگ ءَ اِنت ۔
چہ " و " " ءُ " او " ءَ وت ءَ گیشینگ ءَ رندءَ ماگوں نوکیں گال " ءُ " ءَ دلگوش بئیں ۔ چہ دزستان ءُ پیسرا گندیں کہ ایشی ءِ گالوار انچوشیں راست اِنت کہ ماں گپ ءَ ھرجاگہ کہ ایر کنگ بہ بیت وتی راست ءُ بے کچھیں توارءَ درکنت ۔ پدءَ ما گندیں کہ ایشی ءِ وتی جتائیں رنگ ءُ ڈولے ءُ ھروھد تھنا چہ گالاں جتا نبیسگ بیت بلے توارے انچوشیں شرگیش اِیت کہ ھرجاگہ ءَ زانگ ءُ پجارگ بیت ۔ چہ دزستان شرتر پدءَ گپانی بُنگیج ءَ ھم گوں وتی راستیں گالوار ءُ سرجیں بزانت ءَ گوشگ ءُ نبیسگ ءُ وانگ بیت کنت ۔
ابید چہ ایشی ءَ ھما نوکیں دوئیں گال " ءَ - ءِ " ءِ سیمی ھمراہ اِنت کہ بے ایشی ءَ آیانی " بستگ " سرجم نہ بیت (بزان ءَ - ءِ - ءُ) نی ما گوشیں :
من ءُ تو ، دست ءُ پاد ۔ روچ ءُ شپ ، برز ءُ جھل ، ھور ءُ ھترگ ڈل ءُ ڈوک ، سیٹ ءُ سہا ، کوہ ءُ کنڈگ ۔

وَ

اے گال بلوچی ءِ وتی جند ءِ بُندریں گالے کہ ماں بلوچی ءَ جوان کارمرد بیت ۔ بازندکار ایشی ءَ چو کہ عربی ءُ پارسی ءِ " و " ءَ کارمرد کن اَنت کہ چوش کنگ رد اِنت ۔ انچوشیں کہ گوستگیں دزءَ گوشگ بوتگ کہ عربی پارسی ءِ " و " ءِ بُنءَ بلوچی ءَ " ءُ " اِنت پمیشکا مارا اِے " و " ءِ گال وتی بُندریں راستیں رنگ ءَ نبیسگ ءُ ھمیشی ءِ جند ءِ بزانت ءَ زیرگ لوٹ اِیت ۔ اِے " و " چوکہ اردو ءِ " تو " ءَ اِنت ءُ پارسی ءِ " کہ " ءَ اِنت ، اک ؛ من وَ نیایاں ، بلے منی براث شمے ھمراہ اِنت ۔ ایشی ءِ پارسی چوش اِنت ؛ من کہ نمی آیم ، ولے برادرم ھمراہِ شما است ۔ اردو ءَ گوشیں ؛ میں تو نہیں آتا ، پر میرا بھائی آپ کے ساتھ ہے ۔
نی لھتیں گپ نبیسیں کہ ھمے " و " ءَ ماں آیاں کارمرز کنیں :
ماھر روچ پہ تئی سوھازءَ وَ تنک نہ کنیں ۔ تو وَ پھک پہ جنگ ءَ لانتگ ۔ مَن وَ نیایاں ، بلے منی مچک شمے ھمراہ اِنت تو وَ شتریں کارکرتگ اَنت ۔
بازندکار ھمے " و " ءَ " وت " ءِ بزانت ءَ زور اِیت کہ پھک رد بیت ۔ " وت " ءِ گال جتائیں بزانتے دار اِیت ۔

یکّی ءِ " ے "

اِے " ے " یک بازگیش اِنگ ءُ بے کچھیں گالے بلے انگت ھم مشے بازندکار ءُ لچہ کار ایشی ءَ رد کارمرد کنگ اَنت ۔
اے یکّی ءِ " ے " اِنت کہ نامگال یا نام رنگ ءُ نام بزانتیں گالانی گڈسرءِ گیش کنگ بیت کہ چوش کنگ ءَ رندءَ ھما چیزیکے شمار بیت ۔ انچوش کہ :
دست + ے = دستے ، اُشتر + ے = اُشترے ، مردم + ے = مردمے ۔ بزاں یک دستے ، یک اُشترے ءُ یک مردمے ۔

اے ھم زانگ لوٹ اِیت کہ اِے گوں ھے گالاں یکجا نبیسگ بیت ۔ اگاں انچیں گالے کہ آئی ءِ گُڈسرءَ " ا۔ ی ۔ ے " اَنت گُڑا ھے " ے " جتا نبیسگ بیت ۔ مُ ایشی ءِ جیرءَ پہ نشان ءِ ھاترءَ دو تِک جنگ بیت ۔ انچوش کہ ؛

ورنا ؛ ورنا یے ، سُرنا ؛ سُرنا یے ، بالی ؛ بالی یے ، نمدی ؛ نمدی یے ، بچے ؛ بے یے ۔

باز ندکار پہ نزانشکاری ھمے یکی ءِ " ے " ءَ " ایت " (اے ۔ت) نبیسیت اَنت کہ ھچ رنگ ءَ راست نہ بیت مُ پھک رَد اِنت ۔ البت پارس ءِ نندوک کہ پارسی گپ جن اَنت وھد یکہ شمار کن اَنت گُڑا " یکت ، دوت ، سئیت ، چارت " گوش اَنت کہ آیانی مراد " یک تا ، دو تا ، سے تا ، چار تا " اِنت ۔

گوں نبیستوکاں دسبندی کنگ بیت کہ اِے رنگیں بے رھبنداں مہ کپ اَنت کہ ندکاری اِشس پہ تاھاپاں کپ اِیت ۔

" ایت " (اِ ۔ے ۔ت) ءِ گال پھک رَد اِنت بلے گوں الپ ءِ زیرءَ " ایت " (ا۔ی ۔ت) وانگ بہ بیت گُڑا دگہ بزانتے دار اِیت کہ آیگی کار گالانی گُڈسرءَ کیت ، ا۔ک ؛ سُر اِیت ، نِرش اِیت ، دِر اِیت ، کپ اِیت ۔

ھے رنگ ءَ دگہ لھتیں ندکار ھمے یکی ءِ " ے " ءِ بدل ءَ پہ نزانشکاری " ءِ " ءِ گال ءَ کار مرد کن اَنت کہ پھک رَد اِنت ، باید اِنت کہ یک چیزءَ پہ یک دابءَ منّگ ءَ ھمے یکی ءِ " ے " آئی ءِ گُڈسرءَ گیش کنگ بہ بیت انچوش پیسرءَ گوشگ بوتگ اے یکی ءِ " ے " ءَ پہ " ءِ " ءِ جاگہءَ ھم باز ندکار پہ نزانشکاری کارمرد کنت کہ ھم رَد اِنت ءُ ھچ رنگ ءَ چوشیں کنگ نہ لوٹ اِیت ۔

ئے ۔ اِشس

اے گال " ئے " چوکہ " اِے " ءَ وانگ لوٹ اِیت ۔ ایشی ءِ گالوار سُبک اِنت ۔ بلکیں چہ " اے " ءَ ھم کمتیں " جُھل تر " اِنت بلے چوش پھک جُھل نہ اِنت کہ سرجمی ءَ پہ " ای " ءَ بَرس اِیت ۔ اِے گال " ئے " انچیں رنگے ءَ کارمرد بیت کہ گپ ءِ ازدولدارءُ زبان سک تراھدار بیت ۔ بلے ایشی ءِ نبیسگ ءِ رھبند ءِ بارہ ءَ کمتیں گپ جنگ لوٹ اِیت کہ اِے گال ءَ ھم ندکار باز رنگ ءَ نبیسگ ءَ اَنت کہ میاریگ ھم کنگ نہ بنت پرچا کہ ایشی ءِ گالوار ھمے رنگ ءَ اِنت مُ دومی کہ دنیگا ھچ رھبندے جوڑ کنگ نہ بوتگ ۔ یک برے اِے جُھل ءِ گپ ءَ بچارات مُ رندءَ ایشی ءِ بارہ ءَ گپ جنگ بیت

پس ئے دُشت ؛ بزاں آئی ءِ پس دُشت ۔ اِدءَ زانگ بوت کہ " ئے " " آئی ءِ " ءِ بزانت ءَ زورگ بوتگ (دگہ جاگھاں اِے " آئی ءِ " بزانت ءِ ھم دَنت)

ایشی ءِ سُبک تریں گالوار ءِ پدءَ اِے گال باید اِنت کہ " اے " نبیسگ بوتیں بلے انچوش کہ ما زانیں کہ اے " ءِ " گال ماں بلوچی ءَ پیسرءَ کارمرد بیگ ءَ اِنت کہ " ایشس " ءِ بزانت ءَ اِنت ۔ اگاں ما ایشی ءَ " اِے " نبیسیں ، پدا ایشس کہ مارا رَد دَنت پرچا کہ گوں دومی گال ءَ کہ ایشی ءِ رند گیت ھم بیگ ءِ ھنل نہ بیت مُ دومی مستریں سبب ایشس اِنت کہ گالوارے ھم رَد بیت ۔

دگہ انچیں گالے کہ جتا وانگ ءُ نبیسگ بیت آ " ءِ " اِنت ۔ بلے اِے گال ما پیسرءَ انچیں جاگھے کارمرد کرتگ کہ اودءَ مارا سک تر پکار اِنت ۔ ھردوئیں جاگھاں کمیں گال ءِ نزیریں کہ اڑگ بیت ءُ پدءَ ایشی ءِ گالوار ھم رَد بیت ۔

یک مُ دو ندکارءَ ایشی ءِ نبیسگ ءَ " ء " لوٹگ اِنگ بلے پدا ایشس کہ مارا گوں " ء " ءِ سک اڑتین اِیت بلے دومی مُ مستریں گپ ایشس اِنت کہ ایشی ءِ گالوار پھک چو " ای " ءَ اِنت

چہ اِے راستیں گپ ءَ ما نزانشکار نئیں کہ بلوچستان ءَ ایشی ءَ " اِی " ءِ گالوار ءَ ھم گوش اَنت ۔ ما اگاں ایشی ءَ ھمے " ای " ءِ گالوار ءَ بزیریں چوش نبیسگ بیت ؛ " پس اِی دُشت " کہ ایشی ءَ " پَسی دُشت " نبیسگ ءَ اَنت ۔ بلے اے " ی " ءِ گیش کنگ مارا دگہ گمپلے ءَ پتریں اِیت ۔ پرچا کہ ما اِے " ی " ءَ پہ نشیادی ءِ " ی " ءَ کارمرد کنیں ۔ ا۔ک ؛ پَسی ؛ بزاں ھما چیز کہ گوں " پَس " ءَ نشیادی کنت ، ا۔ک ، پَسی پوست ، پَسی میسہ ، پَسی شیر ۔ ھمے رھبند ءَ ما گوشیں ؛ کوھی بُز ، دریائی مار ، گوکی نیمگ ، ھنگردی لوگ ، شُتری چلیک ۔

ھمے رنگ ءَ دگہ گالے " ئے " اِنت بلے پدا کہ ایشی ءِ گالوار چو کہ بے سُر نوکیں " اے " ءَ سک سُبک اِنت کہ رَد بیت ، دومی ایشس کہ اے گال ءِ چند ھم دگہ جاگھے ءَ کارمرد کنگ بوتگ کہ اودءَ شرتر ءُ جوان تریں مُ راستیں ڈکے لگینگ ئے ۔ کہ اودءَ پہ دیم ءِ مردم ءَ گوشگ بیتہ ا۔ک ؛ تو کئے ، تو کجا روئے ، تو نیستے ، (اے " ئے " ءِ بارہ ءَ دگہ جاھے گپ جنگ بیت)

ھمیشکا یک انچیں گالے زورگ لوٹ اِیت کہ مارا ھچ رنگے وانگ مُ نبیسگ ءَ زَد دات مہ کنت ۔ پہ ایشی ءَ ما یک نوکیں گالے " ئے " ءَ زرتگ پرچا کہ ایشی ءِ گالوار ناکہ چو یکی ءِ " ے " ءَ تنگ اِنت مُ ناکہ چو نشیادی ءِ " ی " ءَ جُھل اِنت ۔ پرچا کہ ایشی ءِ گالوار " اِے " ءُ " ای " ءِ نیامجی ءَ اِنت بزاں چہ " اے " ءَ جُھل تر ءُ چہ " ای " ءَ کمتیں تنگ تر ءُ سُبک تر وانگ بیت کہ ایشی ءِ راستیں گالوار ھم ھمیش اِنت ۔ بزاں اِے رنگ ءِ نبیسگ ءَ اِے گال مارا پہ یکی ءِ " ے " ، نشیادی ءِ " ی " ، " ئے " ، " اِے " ، ھر نیمگانی اڑاں پھک گیشین اِیت ۔ بلے چو کہ دگہ نوکیں گالاں دگوش کنگ لوٹ اِیت کہ ایشی ءِ نبیسگ زَد مہ بیت کہ " ے " ءِ سرءَ کسانیں " ءِ " چوش " ئے " نبیسگ بہ بیت ۔ ایشی ءِ کارمرد

کنگءَ رند زانگ بیت کہ پہ بلوچی شئیاھگءِ چتور آسان اِنت ۔

انچوش کہ گوشگ بوت ایشی ءِ راستیں گالوار چہ "اِے" ءَ جُل تر ءُ چہ "اِی" ءَ کمتیں شُبک تر اِنت ۔ مَں اِے ھم ناگوشتگ کہ بلوچستان ءَ باز جاگہ ءِ مردم ایشی ءَ چہ "اِی" ءَ ھم گوشنت ۔ بلے اِے اڑدءَ پہ آسانی گیشینت کنیں کہ ھرکس ایشی ءَ وتی گالوارءَ وانت کنت کہ گوں ھمے رھبندءَ "ئے" ءَ نبیسگ ھرکسی گالوارءَ راست بیت

چہ اِے گپ ءُ ترّان ءَ رند اِے ھم زانگ بیت کہ "ئے" ءِ گال پہ یکّے ءَ اِنت پہ بازءَ "اِش" ءِ گال کارمرد بیت کہ ایشی ءِ گالوارءُ نبیسگ ءِ رھبند ءُ ھمے رنگیں اڑدءُ کرّءَ ماں نیست ۔ اِے دوئیں گالاں ماں گپاں بچار اِت :

پہ یکّے ءَ : پسّ ئے بُرت (بزاں آئیءَ پسّ بُرت) ، نمدی ئے وَنت (بزاں آئیءَ نمدی وَنت) ، آپ ئے وارت (بزاں آئیءَ آپ وارت) پہ باز : پسّ اِش بُرت (بزاں آیاں پسّ بُرت) نمدی اِش وَنت ؛ (بزاں آیاں نمدی وَنت) آپ اِش وارت ؛ (بزاں آیاں آپ وارت)

اِے ھر دوئیں گال گپانی گُڈ سرءَ ھم نبیسگ بنت ، ا.ک ؛ پسّ بُرت ئے ، نمدی وَنت ئے ، آپ وارت ئے ۔ بلے اگاں زبان زانتی ایرت چاری بکن ءُ چہ ھمے "ئے" ءِ جاگہ ءَ منّ کنگ ءُ گپ ءِ بزانت ھم کمتیں بدل بیت ۔ البت "ئے" ءِ جند ءِ کارمرد برابر اِنت ۔ ھمے رنگ ءَ پہ بازءَ ماگوشیں ، پسّ بُرت اِش ، نمدی وَنت اِش ، آپ وارت اِش ۔

"پسّ بُرت ئے" ءِ تہ ءَ اگاں "ئے" ءِ گال ءَ ماگوں "بُرت" ءَ یکجا بکنیں ھم زَد وانگ نہ بیت ءُ بزانت ھم مارا رَد نہ دنت ا.ک : پسّ بُرتئے " اگاں ما پہ ترّسیں کہ چوشی ءَ "ئے" ءِ کسانیں "ءِ" چہ بےپرواھی ءَ دَور دیگ بیت ءُ گوں "یکّی ءِ" "ے" ءَ اڑ اِیت ، ھمے ترّس رَد نہ اِنت ۔ بلے اِے ھم زانگ لوٹ اِیت کہ "یکّی ءِ ے" ءِ ھرو ھد ناسگال یا نام بزانتیں گالانی رندءَ کیت ءُ اِے "ئے" ءِ گال انچوش کہ ناسگال ءُ نام بزانتیں گالانی رندءَ کیت ھمے رنگ ءَ کارگالانی گُڈ سرءَ ھم کیت ، ا.ک : دل ئے پُرشت ، پسّ بُجت ئے ، روگ ئے شرّ نہ اِنت (بزاں آئیءِ روگ شرّ نہ اِنت) گُشگ ئے زوراکی یے (بزاں آئیءِ گُشگ زوراکی یے)

ھمیشکا اگاں مالومیں کردت ءَ چہ اِے سرجمیں اڑاں بہ پھریزیں گُڑا باید اِنت کہ "ئے" ءِ گال ءَ ھرو ھدءَ جتا بنبیسیں کہ ھر رنگ ءَ پہ وانگ ءُ نبیسگ ءَ شرّتر گیشّ اِیت کہ ھچ رنگ ءَ بزانت ءِ رَد بیگ ءِ ترّس ھم نہ بیت ۔ انچوش کہ شما زان اِت ایشی ءِ باز "اِش" ھم ھمے رھبندءَ گپت دَردَر :

ئے : بند ئے بست ، یا بند بست ئے	بزاں آئیءَ بند بست
ڈگار ئے کِشت یا ڈگار کِشت ئے	بزاں آئیءَ ڈگار کِشت
سرّ ئے پُرشت یا سرّ پُرشت ئے	بزاں آئیءِ سرّ پُرشت
اِش : راہ اِش بست یا راہ بست اِش	بزاں آیاں راہ بست
گوک اِش بُرت یا گوک بُرت اِش	بزاں آیاں گوک بُرت
لوگ اِش کپت یا لوگ کپت اِش	بزاں آیانی لوگ کپت

ھمے "ئے" ءِ دگہ گپانی تہ ءَ چوش کارمرد بیت : "دَور ئے بدئے" ءِ بزاں آئیءَ یا ایشی ءَ دَور بدئے ، شرّ ئے بکن ۔ بزاں ایشی ءَ شرّ بکن ، سرءَ ئے بگر ، بزاں آئیءِ سرءَ بگر ، بزانت ءِ "ئے" مجی اِت بزاں شما آئیءِ بزانت ءَ مہ جن اِت ۔

"اِش" ءِ گال ھم ھمے رنگ ءَ کارمرد بیت بلے بازندکار "اِش" ءِ گال ءَ پہ سِنزانشکاری "ئے" ءِ بزانت ءَ زیر اِیت کہ پھک رَد بیت ۔ "ئے" پہ یکّے ءِ اِنت ءُ "اِش" پہ بازءَ اِنت ۔

اینت - اِت - اِتگ

اے زانتگیں گپے کہ ھر کارگالے ءِ بُنگال ءِ گُڈی آب "گ" اِنت ۔ ھمیشکا ما ایشی ءِ بُنگال ءِ نشان گوشت کنیں پرچا کہ ھچ کارگال ءِ بُنگال بے "گ" ءَ نہ بیت ۔

[دیمارا گوں کارگالانی بُنگالاں بلکیں ایشانی گوست ءِ بارہ ءَ یک اڑے گیشینگی اِنت ۔ اِے کارگالانی گوست اگاں چو کہ بُنگالاں بکنیں رھبندءَ بوتیں انت بازجوان اَت بلے ماگندیں کہ چہ اِے گوستاں نیمے ءِ گُڈی آب "ت" اِنت ءُ دگہ نیمے ءِ "ک" اِنت ۔ پدءَ ھمے "ت" ءُ "ک" ھم دوءُ چار رنگ ءَ تر اَنت ۔ انچوکہ ماگندیں کہ ؛ "زوگ ، پُرشگ ، نندگ ، لگاشگ ، گراڈگ ، تچگ ، رچگ ، بوجگ ، گیجگ " ءِ گالانی گوست "شت ، پُرشت ، نشت ، لگاشت ، گراشت ، تتک ، رتک ، بوتک ، گتک " اَنت

چو نا ھیگا اِے گوست ھر یکّے یا دو دگہ دگہ رھبندے ءَ اِنت ۔ بزاں پہ وَرستاں یکّیں رھبند نہ اِنت ۔ بلے پدءَ ھم پہ اِے گپ ءَ گِل بیگ لوٹ اِیت کہ ایشانی گالوار انچوش اَنت کہ پہ آسانی راست نبیسگ بوتگ اَنت ۔

بلے گوستانی دگہ ٹکے ھست کہ آیانی نبشتگ ءِ بارہ ءَ گپ جنگ لوٹ ایت ۔ چہ آیاں ھنچیں ھما گال انت کہ گوں "اینت" ءِ گال ءَ گٹ انت ، انچوش کہ :

سُر اینت ، جُنب اینت ، ذرہ اینت ، گُرا اینت ، اڑ اینت ۔ بایدءَ ھمیش اِنت کہ ایشانی گُڈسرءِ آنکگیں "اینت" ءِ سرجمیں دروشم نبشتگ بہ بیت ۔ بلے اگاں چہ ایشاں "الپ" ءَ دور بدئیں ، اِے گالاں ءِ سُرینت ، جُنبینت ، ذرھینت ، گُرئینت ءُ اَڑینت ءِ نبشتگ ھم راست بیت کہ چوش کنگ ءِ ھچ رنگیں اڑے پاد نہ کنت ءُ ایشانی گالوار ھم رد نہ بیت کہ منے مسترین مراد ھمیش اِنت ۔

بلے اے گوستانی دگہ ٹکے ھست کہ آیانی گُڈسرءَ "اِت" ءِ اِنت بلے اِے "اِت" چوکہ "اینت" ءِ دوتیں "الپ" ءِ دور دیگ ءَ نہ مَن ایت ۔ اِے گالاں بچار : سُر اِت ، جُنب اِت ، گُڈ اِت ، نبد اِت ، شل اِت ۔ اگاں ما اِے گالاں سُرِت ، جُنبِت ، گُڈِت ، شلِت ، بہ نبشتیں ایشانی گالوار مار اَڑیں ایت ۔ چوناھیگا اِتوں من چہ "ت" ءَ پیسر آنکگیں آباں سُرنیوک (ـِ) پرکنگ ءَ بلے نبشتگ ءِ تہ ءَ کس پرایش نہ کنت ءُ چوش گالاں رد کنت ۔

اے ھم راستیں گپے کہ اگاں "سُرِات" ءِ تہ ءَ "الپ" ءِ زیر ھم یلہ دیگ بہ بیت ھم رد وانگ بیت کہ چوڈراج کشّیں "الپ" ءَ اِے "سُرات" ءِ وانگ بیت ، بلے چوش نہ اِنت ۔ پرچاکہ "اُت ۔ اِت ۔ اَنت ۔ اِنت" ءِ رنگیں گالانی اِے زیر (ـِ) گوں "الپاں" انچوش ھمراہ اَنت ۔ انچوش کہ "ب ۔ پ ۔ ج" ءِ گالانی ٹیک ۔ ھمیشکا اِے رنگیں گالانی تہ ءَ ایشانی الپانی زیر (ـِ) ءُ زبر (ـَ) ھچ رنگ ءَ یلہ دیگ نہ بنت ۔ وھدیکہ اِے سُرنیوک یلہ دیگ نہ بنت گال ھجبر رد وانگ نہ بنت ۔ ھمیشکا اِے رنگیں گوستکارگالانی رندءَ "اِت" ءِ گال ھر وھد سرجم ءِ نبشتگ بہ بیت ۔ نی ما نبشتیں ، سُر اِت ، جُنب اِت ، فس اِت ، گُڈ اِت ، کُش اِت ، سُک اِت

نَچ اِت ، رَنج اِت ، تُرک اِت ۔

اِے گُڈی ڈکانیں گالاں بازندکار رکبا "سُکت ، بجت ، نچت ءُ ترکت" نبیس اَنت کہ چہ آ دگہ گالاں ھم رد تر بنت ۔ اِے گالانی تہ ءَ "ھم اِت" ءِ گال جتا لوٹ ایت ۔

مے رھبندءَ ما نبیستیں : سُر اِنگ ، جُنب اِنگ ، گُڈ اِنگ ، کُش اِنگ ، سُک اِنگ ، رَنج اِنگ ۔

دگہ ھنچیں گال ھست اِنت کہ چہ نزانتکاری ءَ رد نبیسگ بنت ۔ بازمردم "رس اِنگ" ءِ گال ءَ "رستگ" نبیس ایت کہ ایشی ءِ بزانت رد بیت ۔ پرچاکہ "رستگ" ءِ مُبگال "رندگ" اِنت ءُ "رس اِنگ" ءِ مُبگال "رنگ" اِنت ۔ دگہ انچیں گالے "کُش اِنگ" کہ ایشی ءَ ھم بازندکار "کُشتگ" نبیس ایت بلے اِے گال ھم چوکہ "کچ اِنگ" ءُ "گُڈ اِنگ" ءِ "کُش اِنگ" نبشتگ لوٹ ایت ۔

البت پہ نادری ماں لچّاں پہ سنگ ، ردیا پیشرءِ معاترءَ "کُشتگ" نبیسگ روا بیت

اِیت

انچوش کہ گوستکارگالانی رندءَ "اِت" ءِ کیت ھمے رنگءَ آیکی کارگالانی گُڈسرءَ "اِیت" ءِ کیت ۔ پیشترءِ چہ "سُرگ" ءِ مُبگال ءَ ما گوستکارگال ءِ "سُر اِت" ءِ نبشتگ ۔ اِدءَ آیکی کارگال وما "سُرایت" ءِ نبیستیں ۔ بزاں ایشی ءِ گُڈسرءَ "اِیت" ءِ گال اِنت بلے اِے "اِیت" ءِ ھرگالے ءِ رندءَ کہ توایءَ بدنت انچوش جتا نبشتگ لوٹ ایت ۔ انچو : کُند اِیت ، بند اِیت ، پرِش اِیت ، مجپ اِیت ، ڈکانیں گالانی تہ ءَ انگت ھم تُرتر گیشتر اِیت ، انچو : کچ اِیت ، سُک اِیت ، دِتر اِیت ، سچ اِیت ۔

اِے گالاں : کندیت ، بندیت ، کجیت ، بجیت ، نبیسگ رد اِنت ۔ البت "جا اِیت ، سا اِیت ، پتا اِیت" ءِ گالاں "جائیت ، سائیت ، پتائیت" نبیسگ روا بیت ۔ بلے اگاں ایشاں ھم مُبندریں رنگءَ "کلا اِیت ، سا اِیت" ءِ نبیس تُئے شرتر اِنت کہ "اِیت" ءِ گال وتی مُبندریں رنگ ءَ بیت ۔

اِنت ۔ اَنت ۔ ئے ۔ اِت ۔ آں ۔ ایں

گپ جنگ ءِ تہ ءَ ھر زبان ءَ گال گونڈ گِرگ بنت بلے نبشتگ ءَ گال ھر وھد سرجم ءَ نزیرگ بنت ۔ ھمے رنگءَ اِنت ، اَنت ، اِت ، ھرسئیں گال گپ جنگ ءِ تہ ءَ گیشتر سُبک گوشگ بنت ۔ چیشکا بازندکار ایشانی نبشتگ ءَ رد وارت ءُ ایشاں "آں ، ایں ، ئے" نبیس ایت ، ھمیشکا اِے زانگ لوٹ ایت کہ اِے رنگ ءِ نبشتگ گالانی بزانت ءَ رد کنت ۔ اِے گال چوش اَنت :

پہ "ایشی" ءُ "آ" ءَ : اِنت ۔ پہ "ایشاں" ءُ "آیاں" : اَنت ۔ پہ "تو" : ئے ، پہ "شما" : اِت ۔ پہ "من"

آن . پہ " ما " : این

نی ماچہ ایشاں ھر یکے ءَ جتا جتا گیشینیں .

اِنت : اِے راھی اِنت ، کتاب ایشی اِنت ، پس آ اِنت . بزاں اگاں چیزے یکے پہ آئی ءَ " اِنت " نبیسگ لوٹ اِیت . اے گالاں " اے راھی این یا اِے راھی اِن . کتاب ایشی این یا ایش اِن . پس آ این یا آ اِن " نبیسگ رَد اِنت .

اَنت :- انچوش کہ " اِنت " پہ یکے ءَ اِنت ھمے رنگ ءَ اِے گال " اَنت " پہ بازءَ اِنت . اِے زانگ لوٹ اِیت کہ نا مگال یکے نبیسگ بیت بلے ایشی ءِ بدل ءَ ھمے گُمک کارگال باز نبیسگ بیت ، ا . ک :- اِے وانگی اَنت ، پس ایش اَنت آذرچک اَنت .

اِدءَ ما دیست کہ " وانگی ، پس ، ڈرچک " چوکہ یکے ءَ اَنت ، بلے گُدّی گال " اَنت " مارا گوش اِیت کہ اِے یکے نہ اَنت بلکیں باز اَنت . بزاں اگاں اِے گپانی رندءَ " اِنت " نبیسگ بہ بیت پہ یکے ءَ بنت ءُ اگاں " اَنت " نبیسگ بہ بیت پہ بازءَ بنت .

چوشیں گپاں " اے وانگیاں ، پس ایشاں ، آذرچکاں " نبیسگ پھک رَد اِنت . ھمے رنگءَ " وانگی آں یا کہ آن ، ایشی آں یا کہ اَن ، ڈرچک آں یا کہ اَن " ءِ نبیسگ ھم رَد اِنت . اگاں اِے رنگءَ نبیسگ بہ بنت ایشانی بزانت ھم پھک رَد بیت . پیشکا اِے گپ چوشی نبیسگ لوٹ اَنت :

اِے وانگی اَنت ، پس ایش اَنت ، آذرچک اَنت .

ئے : اِے گال ءِ جند پہ بلوچی نبشتوکاں وَ لوک نہ اِنت بلے ایشی ءِ کارمرد کنگ ءِ بارہ ءَ گپ جنگ لوٹ اِیت . اِے پہ دیم پہ دیم ءِ مردم ءَ گوشگ بیت . بلوچی نبشتوک ایشی ءَ گیشتر گوں پیسری گال ءَ یکجا نبیس اَنت ، ا . ک : " تو چے کنئے ؟ " بلے زانگ لوٹ اِیت کہ ایشی ءِ نبیسگ ءِ راستیں رھبند " تو چے کن ئے " اِنت کہ " ئے " پہ دیم پہ دیم ءِ مردم ءَ کارمرد بیت بازانچیں جاگہ ءَ ایشی ءِ یکجا نبیسگ گالوارءَ پھک رد کنت ، ا . ک : " تو کئے " یا کہ " تو کئے " اِے گپ ءِ نبیسگ ءِ راستیں رھبند " تو کے ئے ؟ " اِنت .

باید اِنت کہ " ئے " ءِ گال ھروھد جتا نبیسگ بہ بیت چوکہ سرجمیں گالے ءَ منگ بہ بیت ءُ ھست اِنت ھم جتاءُ سرجمیں گالے کہ ایشی ءَ ءُ دگہ ھمے رنگیں گالاں " کُمکتارگال " یا کہ " تپورکارگال " (بزاں تپوریں کارگال) یکساں ءُ مسادگیں کارگال گوشیں .

اِے " ئے " ءِ گال ھروھد جتا نبیسگ لوٹ اِیت یکجا نبیسگ ءَ ایشی ءِ " " سک ھیالداری لوٹ اِیت کہ گیشتر ندکار سرگوزءَ شکن اَنت ءُ اِے چوکہ یکی ءِ " ے " ءَ بیت کہ رَد اِنت . پیشکا مانبیتیں : تو نشتگ ئے . تو پال جن ئے . تو جنگ کن ئے .

دگہ گالانی تہ ءَ کہ " ئے " وت جتا اِنت باید اِنت کہ " " ءِ نشان ءِ ھمے رنگ ءَ بلہ دیگ سر بیت کہ پدءَ ھمائیگی ءِ " ے " ءِ رَد ورگ بیت . ا . ک :- تو گُشادئے . تو بُرزئے . تو گارئے . ایشی ءِ گالوار چوکہ " " ءَ اِنت .

دگہ ھستیں گال انچیں اَنت کہ اگاں آیانی رندءَ " ئے " بنیت بازندکار اِش رَد نبیس اَنت ا . ک : " تو ورگ ءَ ئے " ایشی ءَ گیشتر ندکار " ورگائے " نبیس اَنت کہ پھک رَد اِنت . " ورگائے ، ندگائے ، شودگائے " نبیسگ رَد اِنت . ایشانی نبیسگ ءِ راستیں رھبند ایش اِنت کہ باید اِنت چوش نبیسگ بہ بنت : تو ورگ ءَ ئے ، تو نندگ ءَ ئے ، تو شودگ ءَ ئے "

اگاں ھمے " ئے " چہ یکی ءِ " ے " ءَ زندءَ بنیت چوش نبیسگ بیت :

تو شیرے ئے ، تو شتریں مردے ئے ، تو جنگولے ئے .

اِت : انچوش کہ " ئے " پہ یکے ءَ اِنت " اِت " پہ بازءَ اِنت . " تو " ءِ جاگہ ءَ " شُما " ءُ " ئے " ءِ جاگہ ءَ " اِت " بیت . ا . ک :- " شُما نشتگ اِت ، شُما پال جن اِت ، شُما گُشاد اِت ، شُما وانگ اِت ، شُما ترک اِت ، شُما ورگ ءَ اِت "

بلے اِے گپ زانگ لوٹ اِیت کہ اِے " اِت " گوں ھمے گال ءَ یکجا نبیسگ نہ لوٹ اِیت .

ھمے " اِت " ءِ گال ماں دگہ بزانتے ءَ بزاں پہ " تو " ءَ ھم کارمرد بیت بلے آئی ءِ جتائیں رھبندے کہ دیم ءَ گپ جنیں . بازندکار " اِت " ءَ پہ بزانشکاری " ئے " نبیس اِیت بلے چوش کنگ پھک رَد اِنت . ھرجاگہے کہ " شُما " ءِ گال کیت اودءَ " اِت " بیت .

آں : اِے پہ یک گپ جنوکے ءِ کارمرد بیت بزاں پہ " من " ءَ ، ا . ک : " من مُریدآں ، من گارآں " بلے گال ھروھد " آں " نبیسگ بیت کہ راست اِنت . مانبیتیں : من مُریداں ، من گاراں ، من رواں ، من تشنگاں .

این : انچوش کہ آں پہ یکے ءَ اِنت ھمے رنگءَ " این " پہ بازءَ اِنت . انچوش کہ " آں " پہ " من " ءَ اِنت ھمے رنگءَ " این " پہ " ما " اِنت .

اے رنگ ءِ نبیسگ ءَ "ایں" ءِ "ا" یلہ دیگ بیت۔ بلے باز جاگہ ءَ مارا ھر رنگ ءَ اے گال سرجم ءِ جتا نبیسگ لوٹ ایت، اے ک: ماوانگ ءَ ایں، ماوزگ ءَ ایں، مارژگ ءَ ایں

انچو شس کہ شماوت سترزان اِت کہ بلوچستان ءَ "د" "ڈ" "ی" ءِ دوگالوار اَنت۔ انگت راست تریں گپ ایش اِنت گوں ایشاں "ا" "ڈ" "ے" ءِ گالوار ھم ھست اَنت کہ ایشانی بارہ ءَ گپ جنگ بوتگ۔ بلے ھر ھدّءِ مردم کہ وتی جندءِ گالوارءِ پدءَ من "رٹیں" "ڈ" "ماروان" "نگوشں" اِت رَد نہ بیت کہ آوتی جندءِ رسں ءِ جھگیری ءَ کنت۔ بلے ھے دلگوش بکنت کہ وتی جندءِ گالانی گالواراں رَد نبشتگ مہ کنت۔

چہ بُرزءِ کار مردکرتگیں گپاں لھتیں جھل ءَ پہ رھدربری ءَ دَروَری پدءَ نبیسیں۔

اِنت : اے راھی اِنت، وانگی ایشں اِنت پس آ اِنت، آورگ ءَ اِنت۔

اَنت : اے وانگی اَنت، پس ایشں اَنت، آدرچک اَنت، آنبیسگ ءَ اَنت۔

ئے : تو کے ئے، تو نشتگ ئے، تو ورگ ءَ ئے، تو سندگ ءَ ئے۔

اِت : شما کے اِت، شما نشتگ اِت، شما روگ ءَ اِت، شما مرگ ءَ اِت۔

آں : من مریاں، من گاراں، من سریاں، من وانگ ءَ آں، من روگ ءَ آں۔ اے رندءِ دوئیں گپانی تہ ءَ من وانگ ءَ یاں۔ من روگ ءَ یاں ھم نبیسں اَنت کہ ھر دوئیں گالوار راست اَنت

ایں : ماگشادیں، مانشتگیں، ماوانگ ءَ ایں، ماورگ ءَ ایں۔ اے رندءِ دوئیں گپاں "ماوانگ ءَ ئیں، ماورگ ءَ ئیں" نبیسگ رَد اِنت

سبکوانیں "ے" "ۏ" "و"

انچو شس کہ بُنسیج ءَ گپ جنگ بوتگ کہ بلوچستان ءَ "د" "ڈ" "ی" ءِ ھر دوئیں گالوار دگہ جاگھاں گوشگ بنت۔ ھمے رنگ ءَ دگہ لھتیں گال ماں بلوچی ءَ ھست اِنت کہ "کیچ کورءُ تھنگ" ءِ کرّانی سندوک ایشانی گالوارءَ سبک تر گوش اَنت کہ چو شیں گال باز برءَ وانوکاں رَد دات کن اَنت۔ پرچاکہ بزانت اِش مَٹ بنت۔ انچوش کہ "و" داریں گالانی تہ ءَ "نوک گور۔ دور۔ ھور۔ کوش۔ روت" ءَ اے کورگورانی مردم "نوک NOK کور KOR دور DOR ھور HOR کوش KOSH ءُ روت KOTH گوشں اَنت کہ ھمے گال ماں دگہ ھنداں ھم ھمے پیمیں رنگ ءَ نبیسگ بنت، انچوش کہ:- کور KOUR بزاں ھاکہ سیم نہ کنت، نوک NOUK بزاں ھاکہ گوھن نہ اِنت یا اولی شپی ماہ، دور DOUR بزاں درد یا تورشت، کوشں KOUSH بزاں تگ شگ، گشتن یا کہ ھاکہ گوں آئی ءَ چہ چات ءَ آپ کشں اَنت، ھور HOUR بزاں یکجا، ھوار، لوڑ۔ روت ROUTH بزاں ساھدار ءِ لاپ ءِ یا سروزءِ یاتھت ءِ روت۔

اے گالانی گالوار کہ چوکہ تاروس ءَ گیشینگ بوتگ اَنت ماں بلوچی ءِ اتوگیں سیاھگ ءَ گیشینگ نہ بنت۔ ماں رومن ءَ ما "O" "U" "OU" ءَ کار مردکرتگ اَنت کہ "و" ءِ گالوارءَ دنت "U" "O" ءِ توار ءِ (پیش) ءِ توار اِنت۔ ماں رومن ءَ ما ھر سئیں رنگاں اے گالاں گیشینت کنیں، اے ک:-

نوک NAOK، نوک NOK، نوک NOUK

اولی رنگ ءِ ما "ن" "ۏ" (زبر) پر کتگ کہ رَد وانگ مہ بیت بلے رندءِ دوئیں گال ھچ رنگ ءَ سرینوک پرکتگ نہ بنت۔ چیشکا "نوک" ءِ گال NOK ءُ NOUK ھر دوئیں گالواراں وانگ بیت کہ چرِیشی ءَ یکے ءِ بزانت "نوک" اِنت (بزاں گوھن نہ اِنت) ءُ دومی ءِ بزانت "نوک" اِنت بزاں ھما نوک کہ چہ آئی ءَ آپ رِیچ اَنت)

چوناھیگا اے اَرٹ چہ "کھور ءُ کھیر" ءِ اڑءِ مستر زانت بلے ھمے پیمیں رَد وانگ بیگ ءِ ترسں ئے ماں اِنت کہ ھمے ترسں "کھور ءُ کھیر" ءِ گالانی اڑ ءِ سان نیست۔

ما کیچ کور ءُ تھنگ یا رکشان ءِ ڈولیں جاگھانی گالوار ءَ دَور دات یا بدل کرت نہ کنیں بلکیں ءُ ناکہ چوش کنگ لوٹ اِیت۔ پرچاکہ پڑاہءِ دَرّاجیں بلوچستان ءَ ھر جاگھے ءِ سندوک وتی گالوار ءَ چہ دگرانی ءَ دوست تر دار اَنت ءُ کس پہ اے دوستی ءَ میاریگ کنگ نہ بیت ءُ کسے ءَ اے ستری ھم نیست کہ دگہ آبندےءِ سندوکانی گالوار ءَ پہ نواھگیں چیے بچار ایت ءُ آئی ءِ شتری ءُ گندگی ءِ بارہ ءَ مزدگری بے بکنت۔ بیشکا ایشی ءِ بارہ ءَ ماھیچ گوشت کنیں کہ ھرجاگھے کہ اے رنگیں گالانی بزانت ءِ رَد بیگ ءِ ترس ببیت آگشتانی تہ ءَ اے کورگورانی سندوکیں نذکار ھمے گالاں چہ کہ دومی گالوار ءَ پہ "ۏ" (زبر) ءِ نبیس اَنت تاکہ اے رَد وانگ ءُ بزانت اِشتس رَد زانگ مہ بنت۔

ھمے رنگ ءَ ھریچ گالے ءِ تہ ءَ کہ "ے" کیت ماں اے کورگوراں سبک وانگ بنت۔ بلے ایشانی سبک وانگ

چوکہ آدگہ "و" داریں گالاں مزنیں اڑے نہ بیت۔ پرچاکہ اگاں ھمے گال شبکے انگ ھم بہ بنت کہ دگہ چوشیں گال کم آنت کہ ایشانی بزانت ءَ بہ اڑین آنت۔ اگاں ما "پیم، زیم، کیت، میم، ویل، ھیک" ءِ گالاں بے ے (زبر) ءَ "پیم، زیم، کیت، میم، ویل، ھیک" بہ نبیسیں ءُ PYM ZYM KYTH MYM WYL HYK ءُ بوانیں، مارا ایشانی بزانت نہ اڑین آنت پرچاکہ "چوکہ، نوک، دور، کور" ءِ گالاں دو بزانت نہ دارانت

البت لھتیں انچیں گال ھست کہ دو بزانت دارانت بلے چوشیں گال کم آنت، ا.ک: "سیل، تیل، شیر" کہ ایشاں اگاں "سیل، تیل ءُ شیر" ءِ بزانت ءَ دینت ءُ اگاں ایشاں "بوان ءُ ھم ھمایکیں" بوانیں گڑا ایشانی بزانت چوشش بنت۔ سیل: بزاں گوں کسے ءَ سیلگ، سیند ءُ سیل یا ماھیگ ءِ سیل۔ تیل: بزاں ھر تیلے تالگینی یا زھریں تیل، یا بوجیگ ءِ تیلگ۔ شیر: زستریں شیر۔

پیشکا ھر وھدے کہ ندکار اے رنگیں گالے ءِ بزانت ءَ اڑے بگند آنت باید اِنت کہ گوں یک ے (زبرے) ءِ جنگ ءَ اے اڑ ءَ بگیشین آنت۔

ھ - ہ

چہ ذرستاں پیسر اے گپ زانگ لوٹ اِیت کہ ماں بلوچی ءَ چوکہ اردو یا ھندی ءُ سندھی زباناں چوشیں آپ نیست کہ آئی ءِ تہ ءَ "ھ" ءِ ھواریں توار دَر بئیت، اک: ھندی یا اردو ءِ "تھا"۔ کچھ، بھلا۔ تھیلا" بلوچی زبان چہ اے رنگیں گالاں پھک اِنت۔

چہ اے گپ ءَ من نزانتکاریاں کہ بلوچستان ءِ یک بھرے ءَ "ھ" چوکہ ھندی ءُ اردو ءَ ھم گوشگ بیگ ءَ آنت بلے اے رنگیں "ھ" سندھی، کچھی، جاٹکی ءُ سرائیکی زبانانی سوگات اَنت کہ ایشاں وتی ھمساھگیں بلوچانی زبان ءِ چادر ءَ بستگ اَنت۔ اگاں اے زوریں سوگات مہ لوٹیں اَنت گڑا بلوچی ءِ "تی، کی، کایاں، تچک ءُ کنت" ءِ رنگیں گیشتر انگیں گال "تھی، کھی، کنایاں، تچھک، کھنت" گوشگ نہ بوتگ۔

سندھی ءُ آئی ءِ ھمراھیں زبان انگت ھمے "ھ" ءَ پہ راہ ءُ رھبند کارمرد کن اَنت بلے آیانی ھمساھگیں بلوچی زبان ءِ تہ ءَ ھچ چوشیں رھبندے ھم نیست۔ بس چہ آ زبانانی زورا کی ءَ اے "ھ" بلوچی ءَ مان رسیگ بوتگ اگاں نال ماں بلوچی ءَ "سوچھاں، کھڑو کھناں، ٹھک اِنگ، سوبھڑا، گھوڑو، ڈھگو" ءِ سندھی ءُ سرائیکی یا کچھی ءُ جاٹکی گالاں کارمرد کنگ ءِ نیتون چے اِنت؟

اے گپانی اِدءَ جنگ ءَ جاہ نیست ءُ ناکہ اِدءَ جنگ لوٹ اَنت پیشکا ماوتی بُنگپ ءَ ورگریں۔ بزاں بلوچی "ھ" ءِ آپ چو دگہ آباں جتا ءُ سرجمیں آپے چکہ اردو ھندی ءَ گوں دگہ آباں ھواریں توار ءَ کارمرد نبیت۔ اِدءَ منے مراد ایشی ءِ نبیسگ ءِ رھبند ءِ گیشینگ اِنت۔

اَنگوں اے آپ ماں گالاں چار رنگ ءَ "ھ، ہ، ہد، بہ" نبیسگ بیگ ءَ اِنت۔ مالوٹیں کہ ایشاں یک انچیں رھبندے ءَ بھرءُ بانگ بکنیں کہ پہ بلوچی نبیسوک ءُ وانوکاں آسان بہ بنت۔

ھ: اگاں یک گالے ءِ بنگیج یا کرشیانجی ءَ ھرجا گھے کہ بئیت (گُڈ سرءَ مہ بیت بس) ما ایشی ءَ باید اِنت کہ "ھ" بہ نبیسیں کہ ھر رنگ ءَ چہ "ہد" ءَ بُرھدارتر ءُ واناک تر اِنت۔ ما چوش نبیسیں:

ھرکس۔ ھمپان۔ ھشت۔ مھار۔ شوھاز۔ شیھک۔ رھدار۔ شھباز۔

"ھرکس ءُ ھمپان" ءِ نبیسگ ءَ مارا گوشت ءَ کنیں بلے اگاں اے دومی رنگاں دیم پہ دیم بکن ءُ گڑا "ھ" ءِ شتری ءُ ڈولداری زانگ بیت۔ دومی گپ ایش اِنت کہ ما اے رھبنداں پہ بلوچی وانوک ءُ نبیسانی آسانی ءِ ھاترءَ جوڑ کنگ ءَ ایں۔

ہ: اگاں گال ءِ گُڈ سرءَ کیت ءُ گوں گال ءَ ھمگریچ نہ اِنت گڑا ما ایشی ءَ "ہ" نبیسیں، ا.ک: بزاہ۔ موہ۔ دوازدہ۔ کاہ۔ بندگاہ۔

ہ: اگاں گال ءِ گُڈ سرءَ کیت ءُ گوں گال ءَ ھمگریچ اِنت گڑا "ہ" نبیسیں، ا.ک: جاگہ۔ سرانہ۔ واجہ۔ دگہ۔ تنگہ۔ سنگہ

"بہ" ءُ "بھ": دگہ لھتیں گال اَنت کہ یکیں رنگ ءَ نبیسگ بنت بلے ایشانی گالوار یک نہ آنت، ا.ک: "بہ" ءُ "بہ" کہ یک "بہ" ءِ ھمیش اِنت ما چوشش کارمرد ءَ کنیں "بہ کن، بہ نند" ءُ دومی ایشش اِنت "من ءَ اے بہ دوست نہ بیت"۔

یک "بہ" ءِ ونگ ءَ اے گال گوں آنت "نہ۔ چہ۔ چہ۔ کہ۔ پہ۔" ایشانی گالوار سک شبک اِنت کہ چوکہ "نَ۔ چَ۔ چ۔ کَ۔ پَ" ءَ آنت ءُ راستیں گپ ایش اِنت کہ ایشانی رند ءِ ھمے "ہ" گیشینے۔ بلے مارا اے شیاھگ ءَ نگیگ کرتگ، اگاں نال روچن بلوچی ءَ اے گال E B، E K نبیسگ بینت کہ راستیں گالوار آنت۔ بلے انوں چہ نادری ءَ اے گالاں باید اِنت کہ ما ھمے رھبند ءَ "نہ۔ پہ۔ کہ۔ چہ۔ چہ۔ پہ" بہ نبیسیں

دوی ٹِک ءِ مسالگال اَنت کہ ایشانی رندءَ ھم چوکہ اولی بھرءِ گالاں " ہ " ءِ آپ ھمگرنچ اِنت بلے اِے چوکایاں سُبک وانگ نہ بنت۔ اِے گالانی اوّلی آپ گوں " ہ " ءَ جنگ دیگ ءُ ترند وانگ بنت۔ اِے دومی بھرءِ گالانی رندءَ باید اِنت اِے " ھ " ءَ بہ نبیسیں تاکہ " پہ " ءُ " بھ " یا " کہ " ءُ " کھ " ءِ گال گیشّ اِت بکن انت۔ بزاں اِے دومی بھرءِ گالاں ماچوش نبیسیں ؛ بھ۔ پُھ۔ تھ۔

پہ رھدربریءِ چہ ھردُنگے لھتیں گپ نبیسیں ؛

۱ - اگاں گال ءِ بُنگیج یانیامجی ءَ کیت :- ھرکس ؛ اِے گپ ءَ ھرکس زانت۔ ھشت ؛ من ءَ ھشت کلاردیئے شیھک ؛ شیھک کُجا شت

۲ - اگاں گالانی رندءَ کیت ءُ گوں گالاں ھمگرنچ نہ اِنت۔ راہ ؛ راہ ءَ گار مہ کن۔ ناڈراہ ؛ پلانی ناڈراہ اِنت۔ موہ ؛ ترا موہ نہ بیت۔

۳ - اگاں گالانی رندءَ کیت ءُ ھمگرنچ اِنت بلے سُبک وانگ بیت :- بہ ؛ اِدءَ بہ نند۔ مہ ؛ آئی ءَ مہ جن۔ (اِے ھردوئیں گال گوں دوی گال ءَ یکجا " بنندءُ مجن یا کہ بکن ءُ مکن " ھم نبیسگ بنت۔ بلے ایشانی راستیں رھبند ھمیش اِنت کہ جتا نبیسگ بہ بنت۔ انچیں جاگہ ھست کہ ایشانی یکجا نبیسگ آڈین اِیت۔ اِ ک ؛ بہ نبیسیں۔ بہ بوج بہ پچ۔ مہ اوشت۔ مہ اڑ) پہ ؛ من پہ تو نندان۔ چہ ؛ چہ اِدءَ برو۔ کہ ؛ من لشتگاں کہ تو بیائے۔ نہ ؛ من تئی کلاہ ءَ نہ شودان

۴ - اگاں گالانی رندءَ سرءَ اِنت ءُ گوں گالاں ھمگرنچ ءُ ترند جنگ دیگ ءُ وانگ بیت : بھ ؛ من گوں تو بھ نہ اڑاں۔ پُھ ؛ اِے جنگل ءَ پُھ باز اِنت۔ تھ ؛ اِے لوگ ءِ تھ ءَ برو۔ تھ ؛ ھشت ءُ دگہ یکے تھ۔

" تھ " ءُ " تُھ " ءِ گالاں ھرکس " تہ " ءُ " نہ " نبیسگ ءَ اِنت کہ رَدّ اِش گوشت نہ کنیں۔ من وت ھم " تہ " ءُ " نہ " نبیسگ ءَ یاں۔ بلے ھرجاگہے کہ گالوار ءُ بزانت ءِ رَدکپگ ءِ ترس بہ بیت گڑا اِے " تھ " ءُ " نھ " نبیسگ لوٹ اَنت

" نھ " ءِ گال ءُ دگہ بزانت نہ دنت کہ " نہ " ءِ نبیسگ ءَ بہ آڈین اِیت ھمے " تھ " ءِ گال دگہ بزانتے نہ داریت۔ بلے مئے لھتیں ندکار سندھی ءِ " تہ " ءَ چوکہ اردو ءِ " تو " ءَ ماں بلوچی ءَ کارمرد کنگ ءَ اَنت۔ اِ ک ؛ " اگاں زرّ لوٹ ئے تہ کار بکن " کہ چوکہ اردو ءِ " اگر روپے چاہیے ہو تو کام کرو " ءَ اِنت۔ بلے چوش کنگ رَد اِنت۔

ھمے رنگ ءَ دگہ لھتے ندکار ھمے " تہ " ءَ پہ " تو " ءِ جاگہ ءَ کارمرد کن اَنت کہ ندکاری گالوار نہ اِنت۔ ءُ چوش کنگ نہ لوٹ اِیت کہ راست مَنّگ نہ بیت۔

ہمیشکا اِے رنگیں درآمدیں یا کہ رَدّ گالواریں گال کارمرد کنگ نہ لوٹ اَنت۔

" و " ءُ " ی " ءِ گالوار

بلوچستان ءَ ھریک بھرے ءِ وتی جتائیں گالوارے کہ بلوچی ءِ اِے شیاھگ ءِ پدءَ گیشتریں کتاب ءَ گیشّینگ ءُ زانگ بنت اِے کتاب انوگیں شیاھگ ءِ تہ ءَ " ا۔ و۔ ی۔ ے " اَنت

اِے کتاب ءَ دوڑنگیں گالانی تہ ءَ اَنت یکے نامگال ءُ کارگال۔ نامگالانی تہ ءَ " و۔ ی " اَنت ءُ کارگالانی تہ ءَ " ا " ءُ " ے " ھم گیش بنت۔

نامگال : نامانی تہ ءَ سرجمیں بلوچستان ءَ دوڑنگیں گالوار اَنت ءُ بس۔ باز جوان اِنت کہ گیشتر نہ اَنت۔ اِدءَ چہ ھمے رنگیں دو گالواریں گالاں چیزے گال پہ درَوری نبیسیں :

ی	و	ی	و	ی	و
دیت	دُوت	ایرت	اورت	ٹینٹ	ٹُونٹ
سیر	سُور	دیر	دُور	سیگ	سُوگ
سیت	سُوت	بید	مُود	کیش	کُوش

اِے ھردوئیں گالوار یک زانگ نبنت ءُ ھردوئیں راست اَنت۔ اگاں کسے چہ اِے دوئیں گالواراں ھریکے ءَ گوشیت ءُ بہ نبیس اِیت رَد نہ بیت۔

کارگال : انچوش کہ گوشگ بوتگ ایشانی تہ ءَ گوں " و " ءُ " ی " ءُ " ا " ءُ " ے " ءِ گالوار ھم گون اَنت۔ چونا ھیگا اِے گالوار چہ دہ ءُ دوازدہ ءَ ھم گیش اَنت۔ بلے پمنی نزّءَ چہ ایشاں پنچ رنگیں گالوارے رِچّگ بوزیگ

نہ بیت، ھر کس کہ ھر رنگیں گالوارے کارمرز کنت آ وتی رسیں ءِ گالوارءِ جھگیری ءَ کنت ءُ زبان وتی راہ ءَ وت درگیج ایت ھر گالوارے کہ زباھدار تر ءُ زوراک تر بیت پہ چاپ زورگ بیت ۔ اِد ءَ لھتیں گالوارانی راست پیش کنگ بنت :

۱ -	مَن رَواں	مارَوَیں	مَن شُتگاں	ماشُتگیں
۲ -	مَن رَئیں	مارَوُں	مَن شُتگوں	ماشُتگاں
۳ -	مَن رئیں	مارَواں	مَن شُتگیں	ماشُتگاں
۴ -	مَن رئیں	مارَیاں	من شتگیں	ماشُتگاں

دگہ لھتیں گال ایش اَنت کہ چونا گال ءَ "ی" "ءُ" "و" اِشں مَنّط بنت

زیرگ ذُورگ بیگ سِیگ تُوگ مُتوگ

من یک رندے پہ دگوشاں کہ اے "و-ی" یا "و-ی-ا-ے" ءِ گالوار بلوچی زبان ءَ تاوان دات نہ کن اَنت ۔ چہ ایشاں ھریکے ءِ کارمرز کنگ روا اِنت ۔ پہ اے گپ ءَ ھچ براَدگ نہ لوٹ ایت ءُ نبایدکہ یکے گالوارے ءِ گوشوک دومی گالوار ءَ جَھل بجنت ۔ اگاں پہ بلوچی ءِ دیم ءِ برگ ءَ ڈَرست ھمدست ببئیں زبان ءِ جند وتی راہ ءَ وت تچک کنت ۔

گونڈ گال ءُ ٹِک کہ ماں اِے بزانت بلد ءَ پہ اشارہ ءَ کارمرز بوتگ اَنت

زبان

انگ : انگریزی

پا : پارسی

پھ : پھلوی

ستا : اوستا

سن : سنسکرت

سند : سندی

گیل : گیلکی

فب : فارسی باستان

ھن : ھندی

وانگی

BBK : بلوچی کُہنی کتاب (عبدالرحمٰن بارکر/عاقل خان مینگل)

PPB, LWD: Popular Poetry of the Baloches

By M. Longworth Dames

VMB: Vocabulary of Marri Balochi

گال

اک : انچوش کہ

پ ک : پلیش چہ کرستانی

س م : سنٹی میٹر

بَت : بَتّل

بزانت بلد

ب - ق : برھانِ قاطع : محمد حسین بن خلف تبریزی

سغ : سغدی

شیرازی : گسی زبان ءِ گال کہ چہ "فرھنگ عامیانہ شیراز" ءَ حسین امداد ءِ وانگی "شیراز" ءِ بزانت ءَ زیرگ بوتگ۔

طب : طبری (واژہ نامہ طبری)

ٹِک

★ گیش کرتگیں گال ءُ بزانتانی گُڈ ءَ سرءَ جنگ بوتگ ۔

✱ گیش کرتگیں بزانتانی بنگیج ءَ کارمرز بوتگ ۔

○ ھما گال کہ سید ھاشمی ءِ نبشتگ اَنت بلے بزانت ءُ نبشتگ نہ کرتگ اَنت آیانی گُڈ ءَ سرءَ اِے ٹِک جنگ بوتگ ۔

رومن بلوچی آب ءُ سرینوک

SARAG	سَرَگ	A,a	ـَـ زبر
SERAG	سِرَگ	E,e	ـِـ زیر
SURAG	سُرَگ	U,u	ـُـ پیش
SERRAG	سِرّگ	RR,rr	ـّـ ڈُکّ
BRENJ	بْرِنج		ْ اوشت ءِ نشان (سکون)
SĀNG	سانگ		ں شیکوانیں نون "ں" ءِ نشان۔
ĀP BĀZĀR	آپ بازار	Ā,ā	آ کشّ (مدّ)
SAR E WATH	سرءِ وت	E,e	ءِ
KETHĀB A BYĀR	کتاب ءَ بیار	A,a	ءَ
DRACHK E THĀK	ڈرچک ءِ تاک	E,e	ءِ
MAN O THAW	من ءُ تو	U or O	ءُ
SHUMĀ GĀR ETH	شما گار اِت	ETH, eth	اِت
Ā KAY ATH	آکے اَت	ATH, ath	اَت
DĀR ESH PROSHT	دار اِش پروشت	ESH, esh	اِش
Ā MARDUM ANTH	آمردم اَنت	ANTH, anth	اَنت
GULĀ ESH ENTH	گلّا ئیش اِنت	ENTH, enth	اِنت
LOG SUR ITH	لوگ سُرایت	ITH, ith	اِیت
O MULK E MARDUMĀN !	او ملک ءِ مردماں !	O, o	او
O PELĀNI	اوہ پلانی	OH, oh	اوہ
EY CHY EY	اِے چیے	EY, ey	اِے
AY MARD	اَے مرد !	AY, ay	اَے
EYSH ENTH	ایش اِنت	EYSH	ایش
EH BICHĀR NA KAPY	اِہ بچار نہ کپئے	EH, eh	اِہ
MAN WA NA RAWĀN	من وَ نہ رواں	WA, wa	وَ
THAW CHY WĀNY	تو چے وانئے	Y, y	ئے
PAS E BURTH	پس ئے بُرت	E, e	ئے
EY YAK MARDUM EY	اِے یک مردمے	EY, ey	ے
EY NEMDI EY	اِے نمدی یے	EY, ey	یے
DELI DOST	دلی دوست	I, i	ی
SHARREYN CHUK	شرّیں چُک	EYN, eyn	یں

A = ا	B = ب	P = پ	TH= ت	T = ٹ	J = ج	CH= چ
D = د	DH= ڈ	R = ر	RH= ڑ	Z = ز	ZH= ژ	S = س
SH= ش	K = ک	G = گ	L = ل	M = م	N = ن	W= و
H = ہ	E = ء	I = ی	Y = ے			

آ

● ا : بلوچی ءِ بُنگیجی آب اِنت ، ایشی ءِ گالوار چو اُٹ اِنگیں " ءَ " ءَ اِنت ایشی ءِ جندءِ نام گونڈءُ سبک ونگیں " ءَ " اِنت ۔ اگاں گالانی بنگیج ءَ کیت گڑا چو " ءَ ، ءِ ، ءُ " بزاں " ـَ ـِ ـُ " ءَ یک سُر ہنوکے پرِّے بیت ، اک : اَڑ ، اِد ، اُٹّ ، اگاں گالانی نیامجی ءَ یا کہ گڈ سرءَ کیت چوتت بیسری آب ءِ گوں وت بُرزءِ ڈراج کش کنت ، اک : بازار ، کاپَر ، پادا ، اگاں " کشّ " ءِ پر بیت چو کہ دو " ا " ءِ وانگ بیت ، اک : اا = آ (رومن " A " اوستائی تہ)

● اَ : اِے نشانے کہ آبانی سرءَ جنگ بیت پارسی ءَ " زبر " ءُ تازی ءَ " فتحہ " گوشگ بیت ۔

● اِ : اِے نشانے کہ آبانی چیرءَ جنگ بیت ، پارسی ءَ " زیر " ءُ تازی ءَ " کسرہ " گوشگ بیت ۔

● اُ : اِے نشانے کہ آبانی سرءَ جنگ بیت ، پارسی ءَ " پیش " ءُ تازی ءَ " ضمہ " گوشگ بیت ۔

● آ : " ا " اِنت کہ ایشی ءَ کشّے (ـٓ) پر اِنت کہ توارءُ گالوارے چو کہ دو " اا " ءَ ڈراج کش اِنت SHE HE IT
(۱) پہ دیریں چیزے ءِ سوج ءُ نشان دیگ ءَ گوش اَنت " آ لوگ " (فارسی : آں ، ھندی : وہ ، تازی : ذٰلک ، انگریزی : THAT دیٹ)
(۲) کسے یک ناباوری گپتے بہ جنت یا ھر آ گپے کہ تراماں منیت یا باور مبیت گڑا تو ہمے گال ءَ ڈراج کش ترکن ئے ءُ گوش ئے " آآ " ایشی ءِ گوشگ ءِ تہ ءَ کمیں ترّان ءِ زیرماں اِنت ہمے رنگ ءَ پہ بہانگی ءُ اجکّی یا کہ یک ناگھیں وشّی یا گُڑگ ءُ با ھند ءِ سھر اکنگ ءَ ہم گوشگ بیت ۔ اِے رنگ ءَ ھر جاورے ءِ سھر اکنگ ءَ ایشی ءِ زیربدل بیت (۳) بازمردم " آ " ءِ گال ءَ پہ " ھو " ءِ جاگہ ءَ کارمرد کن اَنت (۴) لگڑ ، کروس ، بٹ یا کپودر ءِ گوانک جنگ ءَ ہم اِے گال ءَ سئے چار رندءَ اشتاپ اشتاپ یا کہ کرار کرار ءَ گوش اَنت " آآ - آآ " یا کہ پہ چیٹ ءُ زیل اک : " آ آ آ "

● آآ : پہ مُرگ ءِ گوانک جنگ ءَ گوشگ بیت ۔ بچار " آ " (۴)

● آب : (آ - ب) پہ نبیسگ ءُ وانگ ءَ پہ گالانی جوڑ کنگ ءَ جوڑ کتگیں نشان کہ گوں ایشانی یک جاہ کنگ ءَ گال جوڑ بنت " اب پ ت " (ALPHABET) حروف الھجاء (۲) " سریانی " یازدھمی ماہ اِنت ہمے رنگ ءَ اسرائیلیانی راجی سال ءِ یازدھمی ماہ اِنت کہ گوں ایرانی پنچمی ماہ ءَ برابر اِنت ۔ (باز مردم پہ نزانتکاری ایشی ءِ پارسی بزانتاں زیر اَنت ءُ پہ " اژت ، لچ ، میار " ءِ بزانت ءَ کارمرد کن اَنت بلے چوش کنگ پھلک ءُ اِنت)
LETTER

● آبات : (آ - بات) بچار " آباد "

● آباتی : (آ - باتی) بچار آبادی

● آباد : (آباد) ویران ءُ وارءِ چپّ ۔ پلانی مرچاں آباد اِنت : بزاں زرتئے باز اِنت ۔ ملک آباد اِنت : بزاں ھوربوتگ ءُ کشارءُ بھار اِنت یا چہ دگہ کار ءُ روزگارے ءِ سوب ءَ ملک ءِ مردم سیرءُ آباد بنت (۲) دلوت ءُ اولاک آباد اَنت : بزاں پتروءُ سیر اَنت (۳) پہ ترّان اِے گال چتیں بزانت ءَ ہم زیرگ بیت اک : نوں تو آباد ئے ! یا کہ تو مارا شر آباد کن ئے ! بزاں بازگندگیں یا تاوان دھیں کارے کتگ اِت (۴) پہ نیکیں لوٹگ ءَ گوشگ بیت " سبزءُ آباد بات ئے !! "
FURTILE RICH HEALTHY

آبادبیگ : سیربیگ، مالداربیگ - دلوت ءُ اولاک ءِ پرزوربیگ . ملکءِ پہ ھورءُ دَھل ءُ کشار آبادان ءُ وشھال بیگ - زمین ءِ ڈگارءِ پہ دھل ءُ کشار بیگ . کسے ءِ یک جاگھے ءَ روگ ءُ ھمودءَ نندگ ءُ ھنکین کنگ .

آباد کنگ : ویرانیں ڈگار یا گیرآبادیں جاگھے ءَ روگ ءُ نندگ ءُ ھنکین ءُ آبادی کنگ . ڈگار ءُ زمینے ءَ کِشگ ءُ آباد کنگ . دلوت ءُ اولاک ءَ پہ جوانی جارینگ ءُ ساتگ ءُ پرزور کنگ . پہ زرءُ مال کسے ءَ سیرءُ وشھال کنگ . ھورانی گوارگ ءُ مُلکاں آباد کنگ . پہ ترّن بزانتی برباد یا کار زوالی کنگ ءِ بزانت ءَ ھم گوشگ بیت اَک : تو مارا شرّا آباد کنگ "بزاں شرّیں کارے نہ کرتگ ، تاوان داتگ .

● **آبادان** : (آ - بادان) آباد " آبادی کر ویران ءُ ویرندانی ءِ چَپّ اِنت (۲) ایران ءِ مزنیں شہرے کہ اودءَ تیل ءِ مستریں جات اَنت (FURTILE)

● **آبادانی** : (آبا - دانی) واری ءُ ویرندانی ءُ دُکال ءِ چَپ ، ملک ءِ سیری ءُ وشھالی (۲) ھما چیز یا مردم کہ گوں آبادان ءُ بنیادی کنت . (PROSPERITY FURTILITY)

● **آبادکار** : (آ - باد - کار) ھما مردم کہ چیزے یا جاگھے ءَ آباد کن اَنت ، آباد کنوک .

● **آبادکاری**: (آ - باد - کاری) آباد کنگ ءِ کار ، آباد کرتگیں کار .

● **آبادی** : (آ - با - دی) آبادبیگ ، آبادانی ، واری ءِ چَپّ ، ملک ءِ آبادی ، مردم ءِ آبادی ، پہ مردم ءَ چوشں ھم گوش اَنت " پلانی مردچاں آبادی ءَ کپتگ ، دلوت ءِ آبادی ، پرزوری .

● **آبتب** : (آپ - تَب) آپ رم ، چو آپ ءَ ھر برّیں درپ ءَ جاگاہ گروکیں مردم .

● **آبجت** : (آپ - جَت) بچار " آپجت "

● **آبجن** : (آپ - جَن) آپ جنوک ، آپ چنڈوک ، ھما مردم کہ آپ جنگ ءِ کار ءَ کنت یا کہ ھما کار لوج کہ پہ آپ جنگ ءَ کار مردبیت (۲) آپ جنگ ءِ کارگال ءِ پہ مانگال بزاں آپ بجن ! تو یک مردے (۳) آپجت ، آپ ءِ جتگیں . FLOOD AFFECTED WATER BEATEN

● **آبجل** : (آپ - جَل - ل) بچار " آپ جل "

● **آبدار** : (آپ - دار) آپ داربزاں ھما کہ آپ دار ایت یا آپ ءُ مان اِنت (۱) زمینے کہ آئی ءَ آپ مان بیت یا کہ میتاب بیت کہ ساں ءُ نہ کُٹ اِیت . اِے رنگیں زمین ءَ ذرچک شرّ یا کیت ءُ آباد بیت (۲) زھم آبدار بیت بزاں جوھر دار بیت . (۳) باز مردم مالدار ءُ آبدار یں مردم ءَ ھم گوش اَنت TEMPER (SWORD)

● **آبداری** : (آپ - داری) آپ وارگ ءِ گلاءُ ساڑا یا کار ، جوھرداری .

● **آبدان** : (آپ - دان) آپدان ، آپ ءِ درپ . ھما درپ ءَ گوش اَنت کہ آپ ءُ مان کن اَنت ءُ مساپری ءَ زیر اَنت ءُ لِے باز راست اِنت اےماون یا پوپل گلاس ھیگ اِنت کہ پرزمیں گدءِ پوشش ءَ اِنت . برزیں آچاری گد ءِ آبدان ءَ " چاگل " گوش اَنت کہ گد ءِ پیلک ءِ ڈول ءَ اِنت . بلوچانی آبدان کلیگ اِنت کہ چہ شنگی پوست ءَ جوڑ بیت . برزی یا یاچنی مزنیں پوستاں ھم انچوش کن اَنت بلے آیاں مشک گوش اَنت کہ اِے ھم " آبدان " شمار بیت . بچار " دان " WATER BOTTLE

● **آبدر** : (آپ - دَر) ھما ریس ، ھند ءُ صندءُ جاگہ کہ اود ءِ زمین ءَ آپ مان بہ بیت . آپ ءِ بُندر

● **آبدست** : (آپ - دَس - ت) آپ دست ، آبدست ، مِتں ، پیشاب : ھما آپ کہ گشتگ اِش چہ حون ءَ گیشین اَنت کہ ماں گُرک ءِ بیلک ءَ مساھین " ءَ ایر رچگ ءُ جم بیگ ءَ رندچہ سُوءَ در کیت . (سوج : باز نزانتکار اِے گال ءِ بزانت ءَ پاری ءِ " آبدست " گراَنت ءُ دستنماز (درنماز وضو) ءِ بزانت ءَ زیر اَنت ءُ کہ ماں بلوچی ءَ پہ پھر رد اَنت) آب دست کنگ : پیشاب کنگ . URINE .

● **آبدنتان** : (آپ - دَن - تا - ن) آبدندان ، آبو : مچّے کہ دُوزانت اِنت یکّے ءِ کلونٹ مستر اَنت ءُ زرد بنت ءُ دومی ءِ کستر ءُ سُھراَنت ، آپدنتان ، آپدندان .

● **آبدندان** : (آپ - دَن - دا ن) بچار " آبدنتان "

● **آبرچ** : (آپ - رِچ) آپشان ، آپشار ، آپشمار ، آپشانگ ، ھما جاگہ کہ اودءَ آپ ایر رِچ اِیت . چہ برزیں کوہ ءِ ڈگاراں

آپ ءِ ایر رِچگ ءِ جاگہ، صودءَ آپ رِچ ایت ءُ رِچ ایت .

● **آبرشت :** (آب ءِ رَش.ث) آپرشت ، دو گال اِنت یکے "آپ" کہ زانتگیں چیزے ، دومی "رَشت" رَشت گوَش اَنت چیزے ءِ رَوگ ءِ تیزی ءَ کہ انگریزی ءَ SPEED گوَشگ بیت . گیشتر پہ بوجیگ یا گُراب بزاں دریائی اولاک ءَ کارمرد بیت کہ پہ موٹر ءُ ریل گاڑی ءَ ھم ایشی ءِ کارمردکنگ راست بیت " آبرشت " دریا ءِ سرءَ ھما ٹپ ءَ گوَش اَنت کہ چہ گُراب یا بوجیگ ءِ رَدّا ، ءَ گوں کپ ءُ رَگجاں چوکہ یل ءَ جوڑ بیت . دریا ءِ یک بوجیگے ءِ مردم گوں دومی بوجیگ ءِ مردماں گوَش اَنت " شما مئے آبرشت ءَ ھم نہ رس ایت " بزاں شمئے بوجیگ مئے بوجیگ ءَ رسینت نہ کنت .

● **آبرم :** (آب ءِ رَم) ھما مردم کہ ھرکسی گوں ھمراہ داری کنت ، آپ رَمیں مردم . بچار "آبتب" .

● **آبرند :** (آب ءِ رَن.ڈ) آپ ءِ رَوگ ءِ رند ، آپ ءِ گوزگ ءِ ٹپ بزاں ھما جاگہ کہ آپ شیپ گپتگ ءُ کمتیں باز کل ، کِشک یا ٹپ ئے کرتگ .

● **آبرنگ :** (آب ءِ رَن.گ) آپ ءِ رنگ ، آپ رنگیں ، تنکیں نیل ، سبزءَ پ ، نیل ءَ پ . ھما رنگ کہ گوں چوڑی ءُ بُت جوڑ کن اَنت WATER COLOUR

● **آبرو :** (آب.رَو) دریا ءِ مزنیں جناوریں ماھیگے کہ جون ئے بازمزن اِنت . اگاں بہ لوٹ ایت بوجیگاں بڈینت کنت . بلے اِے شیتانی کم کنت . چہ ھمے مزنیں ماھیگاں "لیٹر" ءُ "کارِنچ" ھم بازا زانتگیں اَنت . (بچار بُت)

آبرو

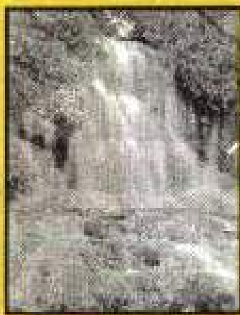
● **آبرو :** (آب ءِ رَو) آبرہ : بُندرءَ دو گال اِنت "آب" ءُ "رَو" یا "رَہ" ، آپ ءِ رَوگ ءِ یا گوزگ ءِ راہ ، ھرو ھدکہ ھَور بیت چہ ھمے آبرَواں ھور ءِ آپ تلان ءُ گوزان ءَ وت ءَ . پہ کور ءُ مزن کور ءُ بندگاھاں رسین ایت . (۲) دریا ءِ تہ ءَ ماں زرءُ تیاباں آپ ءِ رَوگ ءِ رھبند کہ ایشی ءَ انگریزی ءَ OCEAN CURRENTS گوَش اَنت . اِے زانگ لوٹ ایت کہ موسم موسم ءَ دریا ءُ زِرءِ آپ ھم چوکہ کور ءُ جُوءَ یک ناں یک دیمے ءَ تچ ایت ءُ ھر دریایے وتی رھبندءَ بیت . ابید چہ دریا وَرداں پہ دگہ مردماں اِے بھانگی گپے .

● **آبرو :** (آب.رُو) لج ، میار ، وشنامی ، اِزت ، شَرَپ ، آریپ ، بوھیری . آبرودار : شَرَپدار . آبرو ءِ گرگ ، آبرو ءِ کشگ ، آبرو ءِ برگ : بے اِزت کنگ ، بے شَرَپ کنگ ، بے آبرو : بے لج ، بے میار ، بے اِزت .

● **آبروان :** (آب.رَ.وا.ن) نازرک ءُ شاتاپیں گُدے کہ پہ سرگیگ ءَ کارمرد بیت (۲) تچوکیں آپ (۳) آپ ءِ سرءَ گوات کہ چوشینگ ءَ اَنت . گوَش ئے زاناں آپ ءِ سرءَ شکون دیم گرتگ اَنت . یا : آب سواران . ھندی : بلبلا . انگریزی : BUBLE تازی : حبابہ . بلوچی : آبلہ .

● **آبرودار :** (آب.رُو.دار) لج دار ، میاردار ، وشنام ، اِزت دار ، شَرپدار

- **آبرہ :** (آبْ + رَہْ) بچار "آبرَو" (آبْ ۔ رَوْ)
- **آبرے :** (آبْ ۔ رے) مُزانٹ ءِ ہمیں بلے ڈراجیں ماھیگے NEEDLE FISH (بچار ءُ ت) *
- **آبریپ :** (آبْ ۔ رے ۔ پْ) آپ ریپ، ریپاپ، ریپاب لوڑگ آپ، شیتان آپ، گولاب، جناپ، چہ گرمی ءَ پَٹ ءُ وڈاں سیرگیں ڈن انچوش ترپ اَنت تو گوش ئے زاناں آپ اِنت ۔ MIRAGE
- **آبریچ :** (آبْ ۔ رے ۔ چْ) آپریچ، ریس، دگ، سرحد، آبند (۲) آلاڑ بناں دریاءِ آپ کہ وھدے رچ اِیت ۔ بڑاں کم بیت گیش بیگ ءَ "پُربیگ" یا "بیل" گوش اَنت
- **آبریشم :** (آبْ ۔ رے ۔ شُمْ) پیلہ، ھمے سکیں نرم ءُ نازرکیں تند رنگیں بندیک کہ کرم پیلہ جوڑ ئے کنت ۔ اے کرم گیشتر یہ توت ءِ تاک رُد اِیت بلے سر بازءَ ھمے کرمانی ایرتاں یک برے یکّ گرکاھے دینت کہ نام ئے "جوکار چک" اِنت ۔ مروچاں بے کرم ءَ وساج باز جوڑ بیت ۔ (پار : ابریشم، ذریشم، ۔ پھ : ابریشم، افریشم، طب : اُوریشم، اُرشم ۔ تازی : حریر ۔
- **آبزُپ :** (آبْ + زُپْ) آپ زُپ، آپ زُپ، آپ کش : ھما کاربوج کہ آپ چہ چات ءَ کشّ اِیت ۔ WATER PUMP
- **آبزُپ :** (آبْ زُپْ) آپ زُپ، آپ زُپ، آب زُپ، آپ کش : ھما کاربوج کہ چہ چات یا گورءَ آپ ءَ بُرزءَ کاراِیت ۔
- **آبست :** (آ ۔ بَسْ ۔ تْ) ھما جاگہ کہ یہ آپ ءِ جم کنگ ءَ بندگ بیت WATER STORAGE (۲) چُک ءِ ماں لاپ ءَ بندگ بڑاں آپس بیگ

آبشار

آبرے کد : گیش چہ گیش ۲۰۰ س م

- **آبتگ :** (آ ۔ بَشْ ۔ تگْ) آپ بستگ، بڑاں بستگیں آپ، آپس، آپس اِنگ، کتر، برپ ۔
- **آبشار :** (آبْ ۔ شارْ) آپشان، آپشار، آپشھار، آپ ءُ نک ۔ بچارءُت
- **آبگر :** (آبْ ۔ گرْ) آپگر، ھما مردم کہ چہ جُو یا کھن ءَ وتی ھوکین ءَ آپ گیپت، آپ گروکیں مردم، ھما مردم کہ آپ بھاگیپت ۔
- **آبگرم :** (آبْ ۔ گرْ ۔ مْ) آپگرم، گرمیں آپ، ھما آپ کہ یہ چاہ یا دگہ انچیں چیزے جوڑ کنگ ءِ حاترءَ طرّ داتگ اَنت ۔ چاہ یا دگہ انچیں چیزے ءَ پہ اشارہ گوشگ بیت ۔ HOT WATER BOILED WATER
- **آبگڑ :** (آبْ ۔ گَ ۔ ڑْ) ھما کارگہ کہ ماں واگی ءُ ردتاک ءُ مھتاکاں کار مرد بیوکیں آباں سنچہ کنت گڑ اِیت ءَ جوڑ کنت TYPE FOUNDRY
- **آبگیر :** (آبْ ۔ گیْ ۔ رْ) آپ گیر، آپ گرگ ءِ وھد، چہ کھن یا کور جوءَ یہ ڈگاراں آپ بھر بیت ھوکین ھوکین ءَ آپ ءِ بھر ءِ وھد ءَ گوش اَنت بڑاں چہ یک ڈگارے ءِ پُربیگ ءَ رند دومی ڈگارءَ آبگیر بیت
- **آبلو :** (آبْ ۔ لْ وْ) آبلو، آبلہ : چہ بازیں کار ءِ کنگ یا تپر، تمنش، گُدیتگ یا دگہ انچیں چیزے ءِ دستگ ءِ شمپگ ءَ دست ءِ پوست کہ آزگ بیت ءُ گوات گیپت ءُ آئی ءِ تہ ءَ آپ بیت چولاس ءَ اسپیت چک یا شعرءُ سیاہ بیت ءُ لم لم بیت، یا دھم چہ بازیں

شپاد ءِ راہ ءَ روگ ءَ یا کہ کوش ءِ جنگ ءَ انچوش بنت یا کہ دگہ تاذراہی ءِ نیمون ءَ جان ھم انچوش بیت۔ ایدچہ دگہ تاذراہی ءَ اے ھما وھدی بیت کہ پوست ءَ مزنیں زورے پر بیت ءُ آئی ءِ چیر ءَ گوشت آپ بیت ءُ پوست ءَ گوات دنت۔ آبلو یا آبلہ چہ باز نیمون ءَ بیت: چہ سُچگ ءَ، شپادیں مردم ءِ کوہ ءَ ترگ ءَ، کوش ءُ چوٹ ءُ سواس ءِ جنگ ءَ، ٹیکم ءُ کوڈال یا کہ ھیب ءُ میتینچ ھم آبلہ کنت۔ ھولیگ جنگ ءَ۔ تازگیں آبلہ آزگ اِنت ءُ گُڈا ایت بلے رندءَ آئی ءِ پوست مرایت ھمے مُرتگیں پوست ءَ اگاں پہ ہگرا ز بچن ئے نہ تور ایت۔ بلے وھدے کہ آئی ءِ آپ رچ اَنت پوست ءِ چیر ءَ آزگیں گوشت سُہچ ایت۔ گر سیک ھم آبلو بیت۔ (۲) بُندرءَ اے ھمے گوات آپ اِنت آپ ءِ سرءَ بیت (بچار آبر وان (۳) BOIL

● آبلو: (آب۔ ل وْ) بچار "آبلہ" (آب۔ ل وْ)

● آبلہ: (آب۔ لہْ) بچار "آبلو"

● آبند: (آب۔ بَنْ۔ دْ) آپبند، بزاں آپ ءِ بند، ھما بند کہ پہ آپ دارگ ءَ بندگ بیت، ڈگارانی بند کہ پہ آپ ءِ دارگ ءَ بنداَنت اِش۔ (۲) ریس، دَمگ، سرھد، مُلک، ھساھگی "اے پلان آبند ءِ مردم اِنت"۔ (۳) آبند کنگ: بزاں پہ کسے ءَ آپ بندگ۔ بلے اے گیشتر جنگ ءِ وھد ءَ بیت (۴) مس بند: بزاں پہ ٹلگ ءُ ٹاک ءُ دم چُوپ انچوش کنگ کہ کسے ءِ آبدست بند بہ بیت بلے پہ ایشی ءَ "مس بند" مشھور تر اَنت (۵) ھما چیز کہ آپ ءِ تہ ءَ ئے بر کن ئے گوں آپ ءَ بند گیت چوکہ "ھولیگ" (۶) بَرپ، کِتْر یا یدِ انگلیں آپ۔

● آبنوس: (آب۔ نُوْ۔ سْ) دْرچکے کہ ھندوستان ءُ اپریکا ءَ بیت۔ دْرچک ئے مزن بیت، دار ئے سنگیں مُسک اِنت ءُ شیاھیں پچ ئے مان چہ برگ ءَ رندداں کہ دیر ءَ آپ ءِ تہ ءَ ئے کن اَنت کہ زوراک ءُ شیاہ تر ایت۔ گوش اَنت کہ دار ءَ ئے آس ءَ کن ئے وشیں بو کنت۔ گوں آپ ءَ سیتینگ بیت ءُ چم ءَ مانکشگ بیت کہ شپکورگ ءَ بارت، وَرگ ءَ آبدست ءِ سنگلگاں رِچ ایت۔

● آبو: (آ۔ بُوْ) آپدنداں، آپدنتان، آبدنداں۔ مچے کہ کلونٹ ئے دوراست اَنت یک مچے ءِ کلونٹ مستر ءُ زرد اَنت ءُ دومی ءِ کستر ءُ سُھر اَنت۔ تازہ ورانی ءَ ورگ اَنت ئے سک وش اِنت۔ (۲) دانکو، ھمادان کہ دنیگا نہ رس اِتگ زیر اَنت تاپ اَنت ئے ایشی ءَ باز جاگہ ءَ ھیدلو، آدو ءُ آبوس ھم گوش اَنت۔

● آبوار: (آب۔ وَا۔ رْ) آپ وار، ھما کہ آپ باز وارت۔ (۲) ھما زمین کہ باز آپ ئے وارتگ (۳) ھما ایران یا رزان کہ آئی ءِ تہ ءَ آپ وَرگ بیت، پہ آپ وَرگ ءَ کار مرد بیوکیں کاشیگ۔ (۴) دْرچکے کہ سکت باز آپ ئے وارتگ ھمے رنگ ءَ کشار۔

● آبواری: (آب۔ وَا۔ رِیْ) آپ واری، پہ آپ ءِ وَرگ ءَ کار مرد بیوکیں آبواری رزان یا کاشیگ (۲) یک جاگھے ءَ پہ ادار کے بزاں پہ بھار چار ینی یا کہ شیر واری یا پہ دگہ نیمونے چیرے مدت مُند ربندگ بلے بہ جُنگی نہ بندگ۔

● آبیل: (آ۔ بِیْ لْ) آپ بیل، بیلیں آپ بزاں دریا ءِ آپ کہ پُرّہ ءَ آتکگ۔ ھابیل: نیکراھی آدم ءِ بچ کہ وتی برات کابیل ءَ کُشت۔

● آپ: (آپْ) ھمے آپ اِنت کہ وَرگ بیت۔ گوں ایشی ءَ گُد ءُ جان شودگ بیت۔ چہ آکسیجن ءُ ھائیڈروجن OXYGEN & HYDROGEN ءِ یک جاہ بیگ ءَ جوڑ بیتگیں آپیں ءُ بے رنگیں تلوکیں چیز کہ سکیں گرمی ءَ باپ بیت ءُ بال کنت ءُ ھُشک بیت ءُ سکیں سارتی ءَ بد ایت۔ ماں دریا، دریاب، کَور، جُو، کھن ءُ چات ءُ چمگاں بیت۔ چہ جمبراں رچ ایت "ھور" ئے گوشیں۔ ءُ چہ چماں رچ ایت "ارس" گرباگ ءَ جان ءَ ترُوک ایت "ھید" گوشگ بیت۔ ءُ چہ ساھین ءَ درکیت "آبدست" اِنت۔ گیلکی ءَ ایشی ءَ

"اُو" گوُش اَنت، پارس ءَ اوَ ، پارسی ءَ: آب ، پھلوی ءَ: آب یا آف ، سغدی: آپ ، اوستائی ءَ: "آپ" ھندی ءَ: جَل یا پانی تازی: ماء، ءُ انگریزی: واٹر WATER پشتو: اُبُو ، ملیاری: وِلّم ، مدراسی ءَ: تنّی ۔ مری بولی ءَ ھم الشی ءَ "آن ءُ آپھ" گوُش اَنت ۔ ھُنرھبند: "آپ" وھدے کہ ماں گپّاں کارمرد بیت گڑا باز جاگہ ءَ چوکہ یک جنرے ءَ بیت: "اِے جات ءِ آپ سُور اِنت" ءُ باز جاگہ ءَ چوکہ بازءَ اَک: "اِے کاشیگ ءِ آپ شَتر نہ اَنت" ھمے رنگ ءَ: دریاءِ آپ ، جات ءِ ، گورءِ، جُوءِ آپ "یکّے" ءُ جھلگ، کاشیگ ءُ دگہ دریائی آپ "باز" اَنت ۔ پہ چنکے ، پِتّے ، گُلاٹے ، گُٹّے ، گِلاسے ءُ جھلگے ءِ آپ ءَ "یکّی ءِ" "ے" کارمرز بیت ۔

● **آپار** : (آپ - آڑ) آپ + آر: آپ آروک ، ھامردم کہ پہ کسے ءَ آپ کار اِیت ۔

● **آپار** : (آ- پا- ر) اِے دوگال اِنت یکّے "آ" کہ بلوچی ءِ زانتگیں گالے ، دومی "پار" کہ درآمدیں گالے کہ پہ زوراکی بازمردم الشی ءَ کارمرد کنت ۔ الشی ءِ ھندی رنگ "اُس پار" اِنت کہ بلوچی ءَ باید اِنت کہ "آدست ءَ" گوُشگ بہ بیت ۔ بازبرءَ اِے پشتوءِ "پارا" ءِ رنگ ءَ ھم رَدکارمرد بیت ۔

● **آپ آرگ** : (آ پ + آ- رگ) (۱) کسے ءِ رَوگ ءُ آپ ءِ آرگ ۔ (۲) بوجیگ اگاں شُنگ بہ بیت یا کہ آئی ءِ بیتر پُچ بہ بنت یا پکّو گے دربئیت یا پُچ بہ بیت آپ آئی ءِ تہ ءَ کیت گوُش اَنت: "بوجیگ آپ کار اِیت" (۳) ھور بیت کور آپ کار اَنت (۴) جات ءِ آپ آرگ : (بازکم گوُشگ بیت) البت گوُش اَنت "جات آپ ءَ کپتگ" بلے وھدے کہ بازیں کَشّگ ءَ جات ءِ آپ کُتّ اِیت گڑا ایک ءُ دوا اُدارءَ یلے ءُ دَیّنت کہ آپ بُیار اِیت "جات ءَ پدءَ آپ کتگ" ھم گوُش اَنت (۵) چَم آپ کار اِیت کہ تھار بیت ءُ بُرّءُ بیں لوٹ اِیت

● **آپ اَمبار** : (آپ + اَم - بَاز) بچار "آمبار"

● **آپان** : (آ- پا- ن) بلوچی ءِ پنچمی ماہ اِنت ایرانی ھشتمی ماہ اِنت کہ "آبان" ءَ گوُش اَنت ۔ (۲) آپ ءِ "باز" ، آپ ءِ تہ ءَ اک: "پلاں چیزمانُ آپان" اِنت بزاں آپانی تہ ءَ اِنت ۔

● **آپان بُڈو** : (آ- پا- ن + بُڈ- ڈُو) مُرگے کہ سرءَ ماں آپ ءَ جَنت ءُ کِرم گِپت ءُ وارت ۔ سیبگال ءِ بزانت "ماں آپ ءَ بُڈ وَرگ"

● **آپانسری** : (آ- پا- ن- س- ری) ھامردم کہ کھن یا کور جو ءِ آپ ءِ بھرءُ بانگ ءَ کنت ۔

● **آپ اِیر ریچگ** : (آ- پ + اِے ر + رِے - چگ) ——— آپ ءِ ایر ریچگ ، چہ یک دَرپے ماں دگہ کستریں دَرپے ، کاشیگے یا زانے ءَ ماں کنگ بلے انچوش کہ چہ مستریں دَرپ ءِ دپ ءَ آپ بہ ریچ اَنت ماں دومی رَزان ءَ ، ھمے رنگ ءَ چہ کستریں دَرپے ءَ ماں مستریں دَرپے ءَ ایر ریچگ ھم بیت ۔ POUR

● **آپ بند** : (آپ + بَن - ڈ) بچار "آبند"

● **آپ بیگ** : (آپ - بَ - یگ) چہ آپ ءَ بیگ ، آپینک بیگ ، بدِ اِنگیں چیزے ءِ آپ بیگ ، آپ ءِ ھست بیگ ، اک: پلاں جاگہ ءَ آپ ھست ، اِے گورءَ آپ بیت ۔ (۱) دل ءِ آپ بیگ ، جگر ءِ آپ بیگ ، زھرگ ءِ آپ بیگ: چہ تُرس ءَ (۲) تیل یا روگن ءِ آپ بیگ: بزاں آس ءِ سرءَ یا رودج ءِ سرءَ ایرءُ کن ءُ پچ بیت ءُ آپ بیت ۔ (۳) کَنترءُ شَرونگل ءِ آپ بیگ (۴) مُگرہ ، تَنگو (تلاہ) ءِ آپ بیگ: کہ زرگر آپ ءُ کنت یا دگہ انچیں چیزے ءِ ۔ (۵) تِلک گوزی لیب ءَ آپ بیگ: بزاں باز "بیلاں" رَوگ (۶) بوجیگ ءِ آپ بیگ: بزاں چہ ھُشکی ءِ سرءَ تیلگ ءُ داں کہ ھنچک ءَ دریاءِ تہ ءَ بُرگ کہ تُرپل بہ بیت ، (۷) دپ ءُ آپ بیگ: بزاں یک مردے گوں دگرے ءَ سَکّیں بدگیے بہ کنت پدءَ ھامردم ءِ گورءَ پہ کارسواری ءَ بروت ، گوُش اَنت:

الیشی ءُ دپ ءُ آپ بیت کہ پلانی ءِ گورءَ چیزے بہ لوٹ ایت ۔ (۸) آپ ءُ لاپ بئیگ : بزاں سیر بیگ ، تپ ءُ سیت ءِ رَسگ (۹) گوشتءِ آپ بئیگ : چہ ترس ءَ بلے گیشتر پہ گرگ ءُ پس ءَ گوشِ انت ۔ ادا لاک ءَ درکارءِ ھم یکبرے آئی ءِ گوشت آپ بیت لاگر ترا ایت (۱۰) سبزی ءُ کاھگ ءِ آپ بئیگ : بزاں سک بازے گرادئے آپ بیت (۱۱) ڈگار ءِ آپ بئیگ : بزاں پُر بند بئیگ (۱۲) ھون ءِ آپ بئیگ ۔ نہ بیتگیں کارے ءِ بئیگ (۱۳) ھون ءِ آپ بئیگ : ناڈراھی یے کہ مردم ءِ ھون آپ ترا ایت (۱۴) پیگ ءِ آپ بئیگ : چہ شُدءُ کم وَردی ءَ ۔

● **آپ پد** : (آپ ۔ پَدْ) آپ رَند ، آپ ءِ پد بزاں آپ ءِ گوزگ ءِ رندءُ پد ءُ نشان ۔ ھانشان کاگد یا کرپاسک ءَ پہ انت ۔ بے داھگہ روژنائی ءِ دیم ءَ گندگ نہ بیت ۔ WATER MARK

● **آپ پرّ یچگ** : آپ ۔ پرِ۔ رے ۔ یچگ) چیزے ءِ یا مردمے ءِ سرءَ آپ ریچگ (۲) تُستگیں مردمے ءِ دیم ءَ پہ بُود آرگ ءِ ھاتر ءَ آپ پرّ یچگ (۳) جان ءَ آپ پرّ یچگ : بزاں شودگ (۴) دیم ءَ آپ پرّ یچگ : دیم ءِ شودگ ۔ (۵) دیم ءَ آپ پرّ یچگ : بزاں حجبے اِزّتی ءَ رَگینگ اِک : آئی ءَ وتی شترّیں کارءُ کرت انت بلے بہ گلا پلانی ءَ تی دیم ءَ پچے آپ نے پرّ یتگ ۔

● **آپ پونز** : (آپ ۔ پُو نْ ۔ زْ) گیمپدار ، آپ ءِ داں پونز ءَ رَسگ ، ترُج اِنگیں آپانی پونز ءَ درآیگ ۔

● **آپیت** : (آ۔ پِیْتْ) بدیں سَرکیت ، سرءَ کپتگیں بدیں کار ، جنجال ، مُسیبت ۔ (۲) سکیں چالاکیں مردم

● **آپتاچ** : (آپ ، تا ۔ چْ) آپ تاچینوک ، ھا آپ دَرپ کہ اگاں آپ ءِ مان کن ءِ کم کم ءَ آپاں دَر دَنت (آپ تاچ ایت) کہ پشتءِ ھرو ھد تَربیت ءُ چرِءَ آپ رچ ایت چوشیں درپ ءَ ”سارتاپ“ گوش انت کہ گرماگ ءَ آپ ءَ سارت کنت ۔

● **آپ تاچگ** : (آپ ، تاچگ) آپ دَرپ ءِ آپاں دَر دیگ کہ سارتاپ آپ تاچ ایت ۔ چہ سارتاپ ءَ ابید ماٹی ، جھلگ ، چاگلیں گُدی آبدان ، مشک یا کلیگ ھم آپ تاچ انت بلے ھتیں گیشتر ءِ لھتیں کتر ۔

● **آپتام** : (آپ ، تا ۔ مْ) آپ ءُ تام بزاں آپ ءُ وَرگ ۔ آپتام کنگ : وَرگ دیگ

● **آپتان** : (آپ ۔ تا ۔ نْ) تان گپتگیں آپ ءِ بُرزی ءُ پڑاھی ءُ دَراجی ۔ ھور کہ بیت یکبرے ڈگار ءِ کابیل پُر بیت چہ کابیل ءِ پُر بئیگ ءَ رند آپ آدگہ بُرزتریں کشاری زمین ءَ مل ایت یا تان دَنت ۔ آپ ءِ سر بُرءَ تپنی ءِ جنڈآئی ءِ لسُون ۔

● **آپتب** : (آپ ، تَبْ) آپ تب ، آبتب ، آبرم ، آپرم : ھا مردم کہ چو کہ آپ ءَ ھر دَرپ ءَ بگ ایت ۔ بزاں ھرکسی گپ ءِ منوگر بیت ۔

● **آپ ترّ** : (آپ ، ترّ) آپتر ، آپچر ، ھا جاگہ ءَ کہ آپ چکر ایت ءُ گردون دَنت (۲) تچوکیں آپ ءِ تَرّگ یا تَرّگ ءِ جاگہ کہ ھمد ءَ چہ تچگیں راہ ءَ پرترّ ایت ۔

● **آپ ترّگ** : (آپ ، ترّ ۔ رَگْ) تَرّیں یا بد اِنگیں چیزے ءِ آپ بئیگ (۲) دل ءِ آپ ترّگ بزاں ترّگ بئیگ ۔

● **آپتل** : (آپ ۔ تَ لْ) تلو کیں آپ ، ڈگار ءِ آپتل بئیگ : بزاں کمیں آپ بئیگ ۔

● **آپجاہ** : (آپ ، جا ۔ ہْ) آپ ءِ جاگہ ، ھمودءَ کہ آپ دار ایت ۔

● **آپ جاھگ** : (آپ ، جا ۔ ھَگْ) ۔ بچار ”آپ جایگ“

● **آپ جایگ** : (آپ ، جا ۔ یَگْ) آپ جاھگ ، بے سَر دَرین ءُ بے نپیں کار کنگ ۔ ھمے رنگ ءَ آپ ءِ منتگ یا آپ ءِ مان جوگن ءَ چوپگ ۔

● **آپجت** : (آپ ، جَتْ) آپ ءِ جتگیں ، ھا مردم یا ملک کہ آپ ءَ تاوان داتگ ھا کہ ھار ءِ آپ ءَ جتگ ” سیلاب زدہ “ (۲) ھا کہ آپ ءِ پہ وَرگ ءَ نہ رس ایت (۳) ھر چیزے کہ آئی ءَ آپ بہ لگ ایت ءُ آپجن بہ بیت ۔

● **آپجل** : (آپ ، جَل ۔ لْ) آپ جلوک ، آپ داروک ، آبجل ءِ کابیل ، تلاوَگ ، گمب ، ھونگ ،

- **آپچن :** (آپ+چَن) بچار "آبچن"

- **آپ جنگ :** (آپ+جَ-نگ) پہ ٹرندی چیزے ءِ سرءَ آپ چنڈگ (۲) آس ءَ آپ جنگ : پہ توسگ، جیرِہ ءِ سارت کنگءَ گوشِ اَنت "آس ءَ آپ جن" (۳) پہ اشارہ ءُ چاچ آپ دَرگ لوٹگءَ گوش اَنت "آس ءَ آپ جن" بلے گیشتر گوش اَنت "آس ءَ کُش" (۴) کروساں آپ جنگ ۔ (۵) چہ گرم ءَ سرءُ دلاں آپ جنگ ۔ (۶) اگاں چم ءَ بُوچے کپنگ آپ ئے جن اَنت کہ دَر بئیت (۷) تروش سک گرم بیت آپ جنگ بیت (۸) تان اِنگیں چانگءَ کنیں آپ جن اَنت ءُ تروش ءَ ئے جن اَنت (۹) حال دُرچک ءُ لوار پہ بار ءِ بندگ ءَ یا کہ تھت ءِ تنچگ ءَ ساداں آپ جنگ (۱۰) آچار ءَ آپ جنگ کہ بوجیگ تیز تر بروت ۔ (۱۱) مشترانہ یا اھنگں ءَ "آپ جنگ" کہ سارت بیت (۱۲) دریاءَ آپ جنگ : بزاں گنوکی کار کنگ ۔

- **آپ جلگ :** (آپ+جَل-گ) آپ ءِ تہ ءَ ڈرک ءُ دَور کنگ کہ لڑبہ بیت ، ہلاوگ ءِ آپ کہ کم تر اَنت کائیگراں آپ ءِ تہ ءَ ایرگیج اَنت ءُ ڈراجی ءَ برائنت ءُ کار اَنت کہ آپ لڑبہ بیت وھدے کہ سنگر اِیت ھمے لڑیں مَٹ ءُ مُلک سرجمیں چپّی ءُ گندگی ءَ شود اَنت ءُ گوں وت زیرائت ءُ ایر بندائنت کہ آپ پدءَ پھک بہ بیت (۲) آپ ءِ زمِلگ (۳) بے آسریں کارے کنگ ۔

- **آپ چار :** (آپ+چا-ر) آپ چاروک ، ھما مردم کہ آپ ءِ شوھازءَ کن اَنت ۔ (۲) ھما مردم کہ ھار ءِ آپ ءِ گیش ءُ کم بنگ ءِ چار ءُ گندءَ کن اَنت ۔ (۳) گوش اَنت کہ مُرگے ءِ نام اِنت بلے زانگ نہ بیت کہ چہ مُرگے ۔

- **آپ چتر :** (آپ+چتر-ر) بچار "آبتر"

- **آپچن :** (آپ+چن) ھما گُد یا کہ دگہ انچیں چیسے یا کارلوج کہ آبانی ھُشک کنگ ءَ کارمرد بیت اک ، جانپھک (ٹوال)، پوتو ۔ (۲) آپ چنگ ءُ ھُشک کنگ ءِ کارءِ کنوک ۔

- **آپ چنڈ :** (آپ+چَن-ڈ) آپ چنڈگ ءِ کارکنوک ۔ (۲) ھما کارلوج کہ گوں آئی ءَ آپ چنڈگ بیت ۔
(۳) ھما آپ کہ چہ گوات ءُ گورم ءِ نیموں ءَ بوجیگ ءِ تہ ءَ وت دُرنز اَنت ۔ (۴) زرچنڈ : مزنیں توپان کہ زرانی آپاں چنڈین اِیت بزاں گورم کنت ۔

- **آپ چنڈگ :** (آپ+چَن-ڈگ) آپ دُرنزینگ (۱) شیاہ چُنّ ءِ دیوال یا ڈون ءَ آپ چنڈگ (۲) زمین ءَ پہ سارت کنگ ءُ پلکانی واپینگ ءَ آپ چنڈگ (۳) پہ ھم کنگ ءَ گل ءَ آپ چنڈگ ۔

- **آپ چنگ :** (آپ+چ-نگ) گوں دَرپے ءَ یا اگاں آپ کنگ اَنت گوں گُدے یا دگہ انچیں آپچینیں کارلوجے ءَ آپاں ھُشک کنگ ۔ (۲) بوجیگ ءِ گُمت ءِ آپاں چنگ ۔

- **آپ چوپگ :** (آپ+چُو-پگ) آپ ءَ ماں جوگن ءَ کنگ ، آپ ءَ پہ کٹے جنگ چوپگ بزاں بےسیتیں کارے کنگ ۔

- **آپچوش :** (آپ+چُو-ش) ھما چیز کہ آپ بہ چوش اِیت ۔

- **آپچیری :** (آپ+چ ے-ری) ھما کہ آپ ءِ چیرءَ اِنت ، آپچیری گُراب : ھما گُراب کہ آپ ءِ چیرءَ روت چو ماھیگ ءَ انگ : SUB MARINE تازی : غوّاصہ ھبچار بُت ناکدیم 9

- **آپد :** (آ-پَد) کاگد یا کرپاسک یا زرتاک ءِ تہ ءِ ھما نشان ءُ رند کہ داں کہ روژنائی ءِ دیم ءَ دارئے ءُ گندگ نہ بیت

- **آپدار :** (آپ+دا-ر) بچار "آبدار"

- **آپدان :** (آپ+دا-ن) بچار "آبدان"

- **آپدپ :** (آپ+دَپ) آپ ءِ دپ بزاں آپ ءِ کرد ۔ (۲) آپ ءِ تاں دپ ءَ رسگ ۔ (۳) گمبی لیب ءَ اگاں گُمب ءِ کرز کل ءِ ڈنٹے

یاکرتہ ءِ ڈِک ایت گوش اَنت آپدپ اِنت یا "آپ ءِ دپ" اِنت۔

- **آپدر :** (آپ+دَر) حمودمکا آپ بازبیت، آپ ءِ جاگہ۔
- **آپدر :** (آپ+دِرّ) ھما جاگہ کہ آپ گوستگ ءُ زمین ءِ دِرتگ۔
- **آپدرپ :** (آپ+دَرپ) آپ مان کنگ ءِ درپ، ماٹی، جھلگ، مَشک، کُپ۔
- **آپدرک :** (آپ+دِرک) یک کلھے۔
- **آپدرگ :** (آپ+دَرگ) چہ ھما شیپ ءُ مزن شیپاں یکے کہ چہ سھیل ءَ کیت ءُ کیچ گور ءَ ایر رچ ایت۔ دگہ طمتیں ایش اَنت:

۱۔ دوگرم ۲۔ آسکانی ۳۔ سورو ۴۔ سامان ھچر پانگ ۶۔ کرڈوگی ۷۔ ہمسُوری۔

- **آپ ڈرنز :** (آپ+ڈ۔رَڈ ز) آپ ءِ ڈرنز۔ آپ ڈرنزانگیں۔ SPRINKLE
- **آپ ڈرنزگ :** (آپ+ڈ۔رَن۔زَگ) کسانیں رنگے ءَ آپ چنڈگ، ماں دست ءَ آپ زیرگ ءُ ڈرنز دیگ کہ چو شنزءِ بنت۔

(۱) تیمن ءَ آپ ڈرنزگ کہ نگن ءَ مھسوچ ایت۔ یاکہ پہ آئی ءُ گرمی ءِ زانگ ءَ، طرزیں پیمازءُ روگن ءَ آپ ڈرنزگ۔ SPRINKLES

- **آپدزّ :** (آپ+دُز۔ز) آپ دُزوک، چیزےکہ آپ بروک، ھما زمین کہ ھرچ آپ ءِ ماں تہ ءِ یلہ دے چوش ایت اِش۔
- **آپدزان :** (آپ۔دُز۔زان) بلوچستان ءَ چہ مُرگ ءَ جَبل ءُ چہ "سرباز" ءَ بُرز جاگہے ءِ نام اِنت۔

آپچیری

- **آپدست :** (آپ۔دَش۔ٹ) بجاز "آبدست"
- **آپ دیگ :** (آپ+دَ۔یگ) کسے ءَ آپ آرگ ءُ دیگ (۲) ڈرچک، سبزی ءُ کشار ءَ آپ دیگ (۳) دلوتاں آپ دیگ بزاں وارینگ (۴) ریش ءِ آپ دیگ: بزاں چہ ریش ءَ آپ درآیگ (۵) چم ءِ آپ دیگ: بزاں ناڈراہ اِنت (۶) دپ ءِ آپ دیگ: پہ یک چیزے ورگ ءِ سک حدوناک بیگ، تُرپشیں چیزے ءِ گندگ ءُ دپ ءِ آپ دیگ، چہ ناوشّی ءُ ناڈراھی ءَ دپ ءِ آپ دیگ، نگرہ ءَ تلاہ ءِ آپ دیگ: بزاں تلاہ ءِ رنگ ءَ کنگ یا دگہ چیزے نگرہ ءِ آپ دیگ، زھم ءَ آپ دیگ: بزاں آبدار ءُ جوھردار کنگ، زھریں کرگ ءِ آپ دیگ: بزاں بے سیتیں کارکنگ، تِمر آپ دیگ: بے سَرین ءُ گنوکی کارکنگ، پرچاکہ تِمر ماں دریا ءُ گور ھوارءِ ھوراں دا ایت
- **آپدیم :** (آپ+دِ۔م): آبدیم، آپ ءِ دیم، روشنائیں دیم، آپ ءِ پُشت، آپ ءِ سر (۲) پہ جنگیر گپتگیں بُت ءَ "جدیم" ءِ چپ کہ چہ مے جدیمیں تاسرءَ آپدیم جوڑبیت POSITIVE (۳) آپدیم کنگ: دست دیم کنگ بزاں دیم شودگ۔ (۴) آپ ءِ کرّ، تیاب ءِ کرّ۔
- **آپر :** (آپ رَ) آپ+پُر: آپشان، کوہ ءِ ھما جاگہ کہ چہ اود ءَ آپ چو ٹوک ءَ رچ ایت (اشیلا)
- **آپراہ :** (آپ+رَا۔ہ) آپ ءِ گوزگ ءِ راہ، آپرہ، آبرہ، آبرو۔

- **آپرَج** : (آپ + رَج) آپ رجوک، آپ رنگ دیوک، بے سیتیں کارکنوک، ھما چیز کہ آئی ءِ رنگ آپ ءَ بدل کرتگ یا آپ ءَ رنگ داتگ۔
- **آپ رجگ** : (آپ + رَ - جَگ) بے سیتیں کارکنگ انچو کہ آپ ءِ منتگ یا کہ "ھیک رنگ دیگ"۔
- **آپ رجوک** : (آپ + رَ - جُو - کْ) ھما مردم کہ آپ رج ایت، آپ رنگ دنت بزاں بے نپ ءُ بے سیتیں کارکنت۔
- **آپرِچ** : (آپ + رِچ) آپ ءِ رِچگ ءُ وھد: بزاں دریا ءِ آلاڑ ءِ وھد۔
- **آپ رشت** : (آپ + رَش ت) بچار "آبرشت"
- **آپرَم** : (آپ + رَم) آبرَم، آپ تَب: ھما کہ چو آپ ءَ ھر دَرپ ءَ گیگ گپت بزاں ھرکسی گپاں متوگر بیت۔
- **آپرند** : (آپ + رَن ڈ) بچار "آبرند"
- **آپرنگ** : (آپ + رَن گ) بچار "آبرنگ"
- **آپرَو** : (آپ + رَوْ) بچار "آبرَو"
- **آپرَہ** : (آپ + رَہ) بچار "آبراہ"
- **آپریچ** : (آپ + رِ ے - چ) آلاڑ، سرھد، آبند۔ بچار "آبریچ"
- **آپریچگ** : (آپ + رِ ے - چگ) آپ ءِ ریچگ (۲) ھور کہ بیت لوگ یا کاپر ءِ آپریچگ، مرد ءُ جن ءِ وَپت ءُ واب (۳) چم ءِ آپریچگ: سیل ءُ ندارگ کنگ۔
- **آپزانت** : (آپ + زان - ت) ھما مردم کہ آپ زانگ ءَ بلد انت (۲) ھما دریا وَر دُ مُنا ھدا کہ دریا ءِ آپ ءَ بِچّاہ کار ایت ءُ توپانُ واھری ءَ زانت مے رنگ ءَ پد ءُ گندھاں زانت کنت۔
- **آپزُپ** : (آپ + زُپ) آپ زُپ، آپ کَش، آپ کشوکیں کاربوج (WATER PUMP)
- **آپزمب** : (آپ + زمب) مزن زمب، ھما کہ آئی ءِ زمب چو کہ آپ ءَ مزن انت بزاں چو کہ ھارءَ مزنیں وَپار وارت۔
- **آپ زمبلگ** : (آپ + زَم - بَ - لگ) پہ دست آپ ءَ شلُنچگ۔ مشک ءَ پہ زمبلگ پُرکن انت۔ پہ دست آپ ءَ جگگ، پہ زمبل آپ کشگ۔
- **آپزَو** : (آپ + زَوْ) آپ ءِ کسانیں جہنگ کہ جُلکیزایت۔ آپزہ۔
- **آپزہ** : (آپ + زہ) بچار "آپزَو"
- **آپ زیرگ** : (آپ + زِی - رَگ) آپ ءِ زیرگ (۱) چہ کوَد یا کھن پہ کشارءَ آپ زیرگ (۲) پہ مساپری وتی ھمراھی آپ زیرگ (۳) ریشس ءِ آپ زیرگ، بزاں آپ کش بیگ (۴) جمبرانی چہ دریا ءَ آپ زیرگ (۵) بوجیگ ءُ گرابانی پہ کارمرد کنگ ءَ آپ زیرگ (۶) چتانی آپ زیرگ، بزاں نا ذراہ بیگ کہ برّ بین لوٹ انت (۷)، ذرچک چہ ھُنڈلاں آپ زیر انت۔
- **آپژُپ** : (آپ + ژُپ) آپ زُپ، آپ کش، آپ کشوکیں کاربوج۔ (WATER PUMP)
- **آپُس** : (آ - پُس) دلوت یا اولاک ءِ لاپ ءَ کہ چُک توم بند ایت آپُس بیت، ماھگی، وَھر
- **آپُس بیگ** : (آپُس + بَ - یگ) بزاں چُک ءِ ماں لاپ ءَ بندگ، وھر بیگ۔
- **آپُست** : (آ - پُس - ت) آپُس، آپُسیں، ھما کہ لاپ پُر انت بزاں چُک تے ٹ لاپ ءَ انت۔
- **آپُستنگ** : (آ - پُس - تَگ) آپُس اِتگ، ھما کہ وَھر انت، چُک تے ٹ لاپ ءَ انت۔

- **آپسر** : (آپ.سَر) ھاجاگہ کہ اودءَ آپ بہ بیت کہ قافلگ منزل کنت یا گرمءَ سارت کنت۔ خوانیں مردم ءِ جاگہءَ ھم گوشش انت کہ بیلے دارگ ءُ گرم سارت کنگ بیت۔ اگاں منزل دُور بیت گڑا ھر آپسرے ءَ بزاں آپ ءِ سرءَ دارگ بیت (۲) کیچ ءَ تربتءِ کرءَ شہرے۔
- **آپسرے رسگ** : (آپ.سَ.رے.رَسَگ) : آپ ءِ سرءَ رسگ، آسرے ءَ رسگ۔
- **آپسنگ** : (آ.پَ.سَگ) آپس بیگ، لاپ پُر بیگ پہ چُک ءُ وھربیگ (پہ دلوت ءُ اولاک ءَ)
- **آپ سنگ** : (آ.پ.سِنَ.گ) ھاسنگ کہ ھروھد آپ ءِ تہ ءَ اِنت کہ ریدگ بیت۔
- **آپ سُنگ** : (آپ.سُنَ.گ) ھاسُنگ ءُ مزت کہ سرکار ملک ءِ مردماں پہ آپ ءِ کار مرد کنگ ءَ گیپت۔
- **آپسیر** : (آپ.سے.ر) میتاپ، سیراپ۔
- **آپسور** : (آپ.سُو.ر) : (۱) سوریں آپ (۲) سوریں ماھیگ ءِ واداپ (۳) واداپ
- **آپشار** : (آپ.شَ.ار) آبشار، آپشان، آپشھار، آپشانک۔
- **آپشان** : (آپ.شَا.ن) ھاجاگہ کہ آپ چہ کوہءَ رچ اِیت (۲) ھاتُرپ یاگرانچیں جاگہ کہ اودءَ آپ داشت مکنت ءُ پہ دگہ دیمے جھلاد بہ بیت (۳) ھا بُرزیں تتنیں کوہ سرکہ ھور، چمگ یا کتراپ ءِ آپاں جھل ماں کورءُ دڑے ءَ شان اِیت (۴) ھاتُرپ کہ سرجھل انت کہ اودءَ آپ داشت نہ کنت۔ WATER FALL
- **آپشانک** : (آپ.شَان.ک) آبشار، آپشار، آپشان، آپشھار۔
- **آپشک** : (آپ.شَ.ک) واداپ، ماھیگ یا گوشت کہ بے بزارءَ گرادگ بیت آئی ءِ آپاں گرش انت، ایشاں آپگءُ واداپ ھم گوش انت، بزاں کوھل کرتگیں گوشت یا ماھیگ ءِ نارمشت کہ بے الگدار ءُ وادءَ دگہ بزارے اش ماں نیست۔
- **آپ شلنچگ** : (آپ.شُ.لُن.چَگ) پہ شُلنچگ آپ کشگ، پہ دست ھم آپ شُلنچگ ءُ مشک یا دگہ درپےءَ ماں کنگ بیت، کلے ءِ آپاں شُلنچ انت ھُشک کن انت۔
- **آپ شور** : (آپ.شُو.ر) چو کہ کور ءِ آپ یا چیزےءَ جھلاد بیوک زرچکیں آپ ءَ توار کنگ، ھاکہ گپت ئے باز انت کردے نیست۔
- **آپ شون** : (آپ.شُو.ن)، کوریا کمن ءِ ھاجاگہ کہ مردم پہ جھلگ، گونزگ ءُ مشک ءِ پُرکنگءَ روانت، ھوکین۔ (۲) آپ سوچ دیوکیں مردم یا کاربوچ۔
- **آپ شونکگ** : (آپ.شُون.ک.گَ) آپ ءِ پونزءَ کنگ کہ پونز ءِ تھہ شودگ بہ بیت۔
- **آپشھار** : (آپ.شَ.ھَار) آبشار، آپشار، آپشان، آپشانک۔
- **آپ شیپ** : (آپ.شِے.پ) ھمے شیپ اِنت ھور کہ بیت آپ ھمیشی ءِ تہءَ شیپ گران ءَ پہ کورءَ روت، آپ ءِ ھم بیگ ءُ یکجاہ بیگ ءُ سرجھلاد بیگ پہ کورءَ روگ ءِ راہ، چہ شیپ ءِ کستریں ءَ شیپگ گوش انت ءُ مستریں ءَ مزن شیپ۔
- **آپ شیتان** : (آپ.شِے.تَا.ن) شیتان آپ، جنّ آپ، گولاپ، لوڑی آپ۔
- **آپ شیر** : (آپ.شِی.ر) شیر رنگ ءُ شیرتامیں آپ (۲) آپ ءُ شیر یکجاہ کرتگیں۔
- **آپکار** : (آپ.کَا.ر) ھامردم کہ آئی ءِ کارگوں آپ ءَ شیادی کنت (۲) ھاکار کہ گوں آپ ءَ شیادی کنت۔
- **آپکاہ** : (آپ.کَا.ہ) آپ ءُ کاہ بزاں پہ دلوت ءُ اولاک ءَ کاہ ءُ کدیم (۲) ھاکاہ کہ ماں آپ ءِ تہ ءَ رُد اِیت۔
- **آپ کپگ** : (آپ.کَ.پگ) یک چیزے ءِ تہءَ آپ ءِ پیداک بیگ، آئی ءِ جندءِ تہءَ آپ جوڑ بیگ (۲) چات ءِ آپ کپگ بزاں جھلی ءَ ھمنچک ءَ رسگ کہ آئی آپ ءِ درآیگ۔ بلے جوان تریں گالبند "آپ ءَ کپگ" اِنت۔ "چات آپ ءَ کپتگ" ڈرچک ءِ ھنڈالانی آپ کپگ ھم چو چات ءَ اِنت (بچار آپ ءَ کپگ) (۳) مردم ءِ آپ کپگ : بزاں ورنائی ءَ رسگ۔ پہ دگہ دلوت ءُ اولاکاں کم گوشگ بیت (۴) نیبگ ءِ آپ کپگ : بزاں چوتل ءِ ریچگ ءَ رندیہ برءَ آپ اِش کپ اِیت ماں (۵) مست ءُ تُمرد بیگ۔
- **آپکشش** : (آپ.کَش.شْ) : ھامردم کہ پہ دگراں آپ کش اِیت ءُ زرّ زیر اِیت یا کہ پہ وت آپ کش اِیت۔ (۲) ھمے کاربوچ کہ چہ چاتاں آپ

کَش ایت (۳) هما اولاک یا دلوت که په آپ ءِ کشگ ءَ آرگ ءَ کارمرد بیت (۴) مردم اگاں سوریں چیزے بوارت ، گیشتر سوریں ماهیگ ، آئی ءَ آئی ءَ هوشام رنگیں مُتّے گِپت کر دمپ مُساهت آئی ءِ دل آپ لوٹ ایت آئی ءَ هم آپکش "گوش اَنت . "پلانی ءَ آپکش ءَ گپتگ یا پلانی ءَ آپکش اِنت" (۵) موچی بزاں گوش دوچ ءِ هما گُٹیں گازن که په پوست ءِ گلگرگ ءَ آئی ءِ آپانی کشگ ءَ کارمرد بیت (۶) آپکشیں دان : هما دان که باز آپ کش ایت (۷) آپکشیں زمین که باز آپ کش ایت .

- **آپکُش :** (آپ + کُش) ، آپ ءِ کُشوک ، په بوجیگ ءَ گوشگ بیت که اے بوجیگ سک کم آپ کُش ایت" بزاں انچوش بُنگ کرکتیں آپ ءَ هم سک نه بیت .
- **آپ کشگ :** (آپ . کش . شگ) مردم ءِ چه چات ءَ ، په بڈ ، په سر ، په اولاک (۲) اولاک ءِ آپ کشگ (۳) بُٹ ءَ آپ کشگ : بزاں آپاں هوشینگ ماں گرادگ ءَ (۴) آپ کش ءِ کار بوج (WATER PUMP) ءِ آپ کشگ (۵) زمین ءِ آپ کشگ : بزاں ایر برگ (۶) دل ءِ آپ کشگ : بزاں په درگ ءَ آپ ءِ لوٹگ ءُ واهشت (۷) رلیش ءِ آپ کشگ : بزاں آپکش بیگ ، تپ ءِ آپ کشگ .
- **آپ کُشگ :** (آپ + کُ . شگ) : بوجیگ یا دریا ءِ اولاک ءِ : بزاں آپ بیگ ءِ اندازگ ، گوشن اَنت : "اے بوجیگ باز آپ نه کُش ایت : ——— بزاں کتیں آپ ءَ ترپل بیت (بُندرءَ په دریا ءِ اولاک ءَ ترپل بیگ ءِ گال رَدِانت . گوش اَنت آپ بیت")
- **آپ کنگ :** (آپ + کَ . نگ) : هریک بدانگیں چیز ءِ "آپ کنگ" (۲) تلاه ، نگره ءُ دگرانچیں چیزے آپکنگ (۳) بوجیگ ءِ "آپ کنگ" : بزاں تیلگ ءُ دریا ءِ ته ءَ منجک ءَ برگ که ترپل به بیت (۴) "تلک گو زی لیبءَ آپ کنگ" : بزاں بیلاں کنگ (۵) چات ءِ آپ کنگ : بزاں آئی ءِ آپانی کشگ ءُ هُشک کنگ ءَ رندپدءَ آپ ءِ آرگ (۶) جھلگ ءِ آپ کنگ ، مَشک ءِ آپ کنگ ، کلیگ ءِ آپ کنگ ، (هر دریءَ) هوز ءِ آپ کنگ ، هلیم ءِ آپ کنگ ، تاس ، گلاس ، کره یا منجل ءُ کیتل ءِ آپ کنگ ، بزاں آپ مان کنگ (۷) کونڈے "آپ کنگ" بزاں مزنیں ٹھدءُ کو شست یا هل ءُ گشے کنگ (۸) چه ترس ءَ کسے ءِ دل یا جگر ءَ آپ کنگ (۹) جگر آپ کنگ : میدیا گاسانی جگر ءَ آپ کن اَنت په وتی یکدار ءُ راجانی چل ءُ موش ءَ (۱۰) هور ءِ آپ کنگ : بزاں شرگوارگ ءُ ملک ءَ آپ کنگ .
- **آپگ :** (آ . پگ) : آپیں چیز ، وداپ ، آپشک ، کوهل کُرتگیں گوشت یا ماهیگ ءِ نارُشت . آپینک .
- **آپگت :** (آپ . گَت) آپ گُان ، هما مردم که آئی ءِ گت ءُ گُان چو آپ ءَ هر کنڈے ءَ جُهلا بیت . هما مردم که چه وت ستائے نیست هر کسے کر لوٹ ایت هارے ءُ کنت .
- **آپگج :** (آپ + گج . ج یا که آپ گج ج) تچوکیں آپ یا کور ءِ جوڈ بوتگیں اسپیتیں جوکرتگی ءَ سابون رنگیں کپ .
- **آپگر :** (آپ + گر) بچار "آبگر"
- **آپگرگ :** (آپ + گِ . رَگ) بوجیگ ءِ چه مساپری ءَ پیسر په راه ءَ کارمردءَ "آپ گرگ" (۲) راجن ، بدن که گوں بیل ءَ تیاب ءَ سک کنگ بنت آلاڑءَ آیاں آپ یلہ دنت ، چل ءُ موش کنگ بنت پدءَ بیل که کیت ایشاں آپ گپت (۳) هور که بیت دهکان په وتی ڈگاراں بُنه بندکنگ ءَ "آپگرگ" ءَ روت (۴) نیبگ ءَ "آپ گرگ" (۵) چه کوراں په ڈگاراں "آپگرگ" (۶) چه کهن په ڈگار ءَ "آپ گرگ" (۷) دلوت ءِ "آپگرگ" بزاں پزدو ربیگ .
- **آپگس :** (آپ + گس) هماگس که اودءَ ملک ءِ آپ ءُ بهر ءُ بانگ ءِ کار بیت ءُ بُست ءُ بند ءُ وَے ءُ زیر بیت .
- **آپگش :** (آپ + گش) آپ ءِ گِش اِنگیں .
- **آپگنج :** (آپ + گن . ج) آپ ءِ گنج ، هما جاگه که آپ جم کنگ بیت ءُ پدءَ په ملک ءَ بهر کنگ بیت ، آپ امبار .
- **آپگوات :** (آپ . گ . وا . ت) آپ ءُ گوات (۲) "آپ آبله" که بُندرءَ ایشی ءِ جند ءِ نام "آبله" اِنت .
- **آپگوهت :** (آپ . گ . وَه . ت) آبگوهت ، هما ساد که چه برسگ ءَ پیسر ءُ رند آئی ءَ آپ ءَ کن اَنت که ایشی ءِ ساد سک ءُ بیت ءُ محکم .
- **آپگیچ :** (آپ + گِ ے . چ) آپ ءِ گیچوک بزاں پالادک ، آپگیچیں زمین ، هما زمین که آئی ءِ آپ پهک ءُ ساپ اِنت بزاں لڑءُ هاک ءَ مان نیست .
- **آپ گیچگ :** (آپ + گ ے . چگ) آپ پالایگ (۲) ماں گیچن ءَ آپ ءِ گیچگ ءِ بزانت بے سیتیں کار ءِ کنگ .

- **آپگیر:** (آپ + گی ـ ر) آپ ءِ گرّگ ءِ وھدءَ ھا وھد کہ یک ڈگارے ءَ آپ سرجم بیت ءُ پہ دومی ڈگار ءَ آپ گرّگ بیت ۔
- **آپلاپ:** (آپ ۔ لاپ) سیر، آپلاپ بیگ : سیر بیگ
- **آپلو:** (آپ ۔ لَو یا کہ آپکو) چو آپ ءَ لَم، شُرد کرائشی ءِ آپی کہ آپینک ءَ بُز تر اِنت، شُرد ءُ شلوپ (۲) نیگے کرتگ لَم ءِ بیت ۔
- **آپمبار:** (آپ + اَمبار) آپ ءِ جم کنگ ءِ جاگہ ۔ (WATER STORE)
- **آپمل:** (آپ ۔ مَل) ھا زمین کہ ھار ءِ یا ھور ءِ آپ سے مَل اِیت
- **آپمنت:** (آپ ۔ مَن ۔ ت) چو آپ ءَ منّگ (۲) شیپان پَشت کپتگیں آپی کنڈءُ کُمب ۔
- **آپ منگ:** (آپ + مَن تگ) شیر ءِ منتگ ءَ روگن دَرکیت بلے آپ ءِ منتگ ءَ چے نپ ؟ بزان بے سِیتّیں کار ءِ کنگ
- **آپناک:** (آپ ۔ ناک) آپو، آپینک، آپ وڑ، آپلو ۔
- **آپ نر:** (آپ ۔ نِر) بزان آپ بیگیں ڈنگ کہ چہ مُشک ھونڈ ءَ مترانت
- **آپنکی:** (آ ۔ پن ۔ کی) چہ کور ءَ ڈگار ءِ پُر بند کنگ ءِ کار ۔
- **آپنل:** (آپ ۔ نَل) ھا کلم ءُ نل کہ ماں آپ ءِ تہ ءَ رُد اِیت (۲) ھا نَل کہ جیشی ءُ مُلک ءَ گس گس ءَ آپ رسینگ بیت (REED PIPE)
- **آپند:** (آپ + بَن ۔ د) ھا جاگہ کرا ودءَ آپ بندا اِیت ءُ ایر رَوت
- **آپ نہ ورگ:** (آپ ۔ نَ ہ ۔ وَرگ) آپ ءِ جند ءِ نہ ورگ پہ کجام نیمّونے ءَ، پہ آسانی یک کارے کُرت کنگ، انچو کہ پلانی اے کار ءَ انچوش کنت کہ ایشی پسرءَ آپ نہ وارت ۔ چہ مردے ءَ زور ءَ گیش بیگ : پلانی پلانی ءِ سرءَ آپ نہ وارت، سوگند کنگ، آپ ءِ حرام کنگ ۔

آپلو

- **آپلو:** (آ ۔ پَلو) سورین دریاءِ چانگ بُرّین لوگے کہ لھتیں سک کسان بیت ءُ دگہ زاتے مزن بیت، کسانیں لوڈ دمیں اسپیت رنگ اِنت مزنیں ناسی رنگ اِنت ۔ کسانیں ساپ ءُ لشتہ ءُ لم تر اِنت تو گوشں ءِ زانان گہردیں شیر پالیدے ۔ چیرءَ لھیں پانچکل ءِ پرانت ۔ ایشی ءِ یک زاتے ءَ پانچل پر نیست ۔ ھے کستریں کہ اسپیت اِنت کسانیں جنک زیر اَنت ءُ کل ءِ کن اَنت ءُ گوش اَنت کہ چلّ روچ رندءَ مُھرگ بیت بلے چوش ھم گوش اَنت کہ کل کنگ ءِ پجّے ءِ مہ گندانت ۔ انگت ھم چلّ روچ باز اِنت کل ءِ کن اَنت ءُ شموشکار بنت (JELLY FISH) بجار (بت)
- **آپلو:** (آ ۔ پَلو) ماھیگ ءِ زلتے کہ چو پِتّن ءَ وت پتّی ءِ زاتے لم ءُ شُرد ءُ سک مزن بیت ۔
- **آپوار:** (آپ + وا ۔ ر) ھا کہ باز آپ وارت (۲) آپواریں کاشیگ کہ آپ ءِ تہ ءَ آپ وَرگ بیت ۔
- **آپ ورگ:** (آپ + وَ ۔ رَگ) مردم ءِ وَرچک ءِ، زمین ءِ، دولت ءِ، رستر ءُ اولاک ءِ ۔
- **آپی:** (آ ۔ پِی) ھا کہ گوں آپ ءَ شیادی کنت (۲) ھا مردم کہ آپ بھا کنت ۔
- **آپی سنگ:** (آ ۔ پی + سِن ۔ گ) ھا سنگ کہ کور ءِ جگرءَ اِنت کہ ھر وھد ماں آپ ءَ اِنت (۲) سنگ بندیں جات ءِ ھا سنگ کہ جات ءِ بُن ءَ اَنت ھم ھر وھد آپ ءَ اِنت ۔
- **آپی سنگاں رنگ:** (آ ۔ پی ۔ سِن ۔ گا ۔ ن + رَنگ) ایسپ ءِ کتب ءَ رنگ، تمپ بیگ، زمین بیگ، گُرّاوی مُبین ءَ رنگ ۔
- **آپی گونڈار:** (آ ۔ پی + گون ۔ ڈار) سیاھیں گونڈارے کہ وشیں آپ ءَ بیت ۔ بُک وارت ءُ درکیت ۔
- **آپی مار:** (آپی + مار) دریائی مار : ھا مار کہ ماں دریاءَ بنت ۔ (۲) ھا مردم کہ گندگ ءَ بے آزار اِنت بلے اناگہ ءَ بے تواری مزنیں

تاوان دَنت۔

● **آپینک** : (آ۔پے۔ن۔ک) ھر چیزے کہ چو آپءَ تچوک ءُ تلوک بہ بیت، تازی: سیّال، انگریزی (LIQUID) ایشی ءَ چیپ ترندینک اِنت۔

● **آپءَ** : آپءَ بندگ؛ آپءَ بیگ؛ آپءَ برگ؛ آپءَ بادینگ؛ آپءَ تیر جنگ؛ آپءَ تیر جنگ؛ آپءَ تل دیگ۔ آپءَ جنگ؛ آپءَ جاگ؛ آپءَ جلگمینگ؛ آپءَ جنگ؛ آپءَ چنگ؛ آپءَ دارگ؛ آپءَ دورکنگ؛ آپءَ دزگ؛ آپءَ دیگ؛ آپءَ روگ؛ آپءَ رجگ؛ آپءَ راہ کنگ؛ آپءَ رنگ؛ آپءَ رسینگ؛ آپءَ سرکنگ؛ آپءَ سارتینگ؛ سوکنگ بزاں کم کنگ کوریا چات ءِ آپءِ کم بیگ، کم کنگ، یا جنگ ءُ کشگ؛ آپءَ شمبگ؛ آپءَ کنگ؛ آپءَ کپگ (چاتی) آپءَ کشگ؛ آپءِ گوازکنگ؛ آپءَ گرگ؛ آپءَ گوامیلگ؛ آپءَ لٹ جنگ؛ آپءَ میزگ؛ آپءَ مان دیگ؛ آپءَ ملگ؛ آپءَ بندگ؛ آپءَ وسگ

● **آپءِ** : **آپءِ آرگ** : چہ چات ءَ، بوجیگ ءِ، کور ءِ ھار ءِ آپ ءِ چیرءَ۔ آپءِ ایر رچگ : چہ برزیں جاگھے ءَ۔ آپءِ ایر روگ : ماں زمین ءَ، گٹ ءَ، آپءِ ایر بندگ، ماں زمین ءَ۔ آپءِ ایر رچگ: ماں دریے ءِ تہ ءَ۔ آپءِ بدگ : چہ سارتی ءَ۔ آپءِ برگ : چیزے ءَ، بے ءِ برگ، بندءَ؛ آپءِ بندگ : یک لشکرے ءِ پہ دگرے ءَ، شکاری ءِ پہ شکار کنگ ءَ، رستر ءِ پہ شکارءَ۔ پہ دارگ ءَ، آپءِ پدکنگ : ھار ءِ، بیل ءِ، پہ بھرءُ بانگءَ، چہ شیپگ ءُ تلگ ءَ۔ آپءِ پرکپگ : کنگگ، میارءُ لج ءِ۔ آپءِ پرکنگ : ھارءِ، چات ءِ، آس ءِ سرءَ پہ گرم کنگ ءَ۔ آپءِ پرتینگ : لج ءُ ازت ءِ۔ آپءِ پرریچگ : دیم ءَ، جان ءَ، آس ءَ، دگہ چیزے ءَ۔ آپءِ تاچگ : سارتاپ ءِ، مشک ءِ، کلیگ یا دگہ انچیں ڈریے ءِ، آپءِ تان دیگ : ماں ڈگارءَ شان ءَ، وڈ ءَ۔ آپءِ تچگ : کور ءِ شیپ ءِ، پٹ ءِ، کھن ءِ، چمگ ءِ۔ آپءِ ترگ : آپ تریا آبچر ءِ، کور ءِ ترگ ءِ جاگہ ءَ، دریاءِ۔ آپءِ ترینگ : پہ ڈگارءَ، پہ ھرکار مردے ءَ، کور ءِ، جُو ءِ۔ آپءِ تلگ : زمین ءِ سرءَ، چیرءَ، آپءِ ترجگ، آپءِ ترمپگ آپءِ توارکنگ۔ آپءِ جل جنگ : دریاءِ آپءِ شپ ءَ، آپءِ جنگ : گوں باڈم ءَ، تیاب ءَ۔ آپءِ چارگ : کورءِ، ھار ءِ، دریاءِ، ماں زمین ءَ، پہ چات جنگ ءَ، آپءِ چرگ : چہ زوءَ، چہ چرے ءَ، چہ چم ءَ۔ آپءِ چندگ : چیزے ءَ، گودم ءِ چندگ ءِ کار۔ آپءِ چوپگ : ماں جوگن ءَ، پہ لٹ۔ آپءِ چیرتینگ : ساپاریں ھار ءِ، رنگیں، آپءِ چہ سرءَ گوزگ، آپءِ چربیگ۔ آپءِ دارگ : ماں کنڈے ءَ، ماں بندے ءَ، پہ کشارءَ، زمین ءِ، کور ءِ۔ آپءِ دردیگ : گونی ءِ، گدءِ۔ آپءِ درگ : گراب ءِ، بوجیگ ءِ۔ آپءِ ڈرزگ : چیزے ءِ سرءَ، کسے ءِ دیم ءَ۔ آپءِ ڈزگ : دگرے ءِ ڈگارے ءِ، زمین ءِ، کور ءِ۔ آپءِ دیگ : ڈرچکءُ دلوتاں، رِشش ءِ، چم یا دپ ءِ (بچار آپ دیگ) آپءِ رچگ : چہ رزانے ءَ، دریاءِ، چہ شرین ءَ، چہ چماں۔ آپءِ روشنا بیگ : ماں دریاءَ۔ آپءِ رہ کنگ : ماں بندءَ، ماں تلارءَ، پہ گوزگ ءَ، پہ دزآیگ ءَ۔ آپءِ ریچگ : چہ رزانءَ، چہ شرین ءَ۔ آپءِ زانگ: دریاءِ، کور ءِ۔ آپءِ زبیگ : پہ مشک ءِ پُرکنگ، پہ لیب، پہ بے کاری۔ آپءِ زیرگ : جمبرانی، پہ مساپری ءَ، چہ دگرے ءِ جُو یا کھن ءَ۔ آپءِ سرءِ کشگ کشگ یا رندگ، آپءِ سرءِ رسگ، آپءِ سرءِ آس روک کنگ، آپءِ سرءَ جنگ : چیزے ءِ، گد ءِ، لٹ ءِ، آپءِ سرءَ روگ، آپءِ سنگرگ، آپءِ سنگرینگ۔ آپءِ سوکنگ : ھار ءِ آپءِ سرءَ گوزگ، آپءِ شانگ، آپءِ شلایگ آپءِ شلپگ، آپءِ شونگ، آپءِ شیپگ، آپءِ شلگ۔ آپءِ کترگ، آپءِ کرگ، آپءِ کشگ۔ آپءِ کشگ : پہ سرءُ پہ بڈ چہ چات ءَ۔ آپءِ گرگ، آپءِ گرمگ، آپ گوازکنگ، آپءِ گوازگ، آپءِ گوازینگ، آپءِ گیجگ، آپءِ مان بیگ، آپءِ مان دیگ، آپءِ مان دارگ، آپءِ متایگ، آپءِ ملگ، آپءِ منتگ، آپءِ بندگ، آپءِ ورگ۔

● **آپءُ** : آپءُ آس ءِ یک کنگ؛ آپءُ آس ءَ جنگ؛ آپءُ آس کنگ؛ آپءُ لاپ بیگ۔

● **آتار** : (آ۔تا۔ر) وشبو ءِ شنگی ءُ تالانی "بسک اگاں شیاہ اِنت بوئے آتار اِنت" وشبو (۲) روشنائی ءِ شنگ بیگ انچو کہ "بام آتارءَ"

● **آتارگ** : (آ۔تا۔رگ) سباہ ءِ ھما وھد کہ چہ شہری ءَ رند روژنائی چہ روچ ءِ درآیگ ءَ پیسر شنگ بیت۔ ءَ من سباہ ءِ آتارگ ءَ آتکاں بزاں سباہ ءِ ھما وھد کہ چہ روچ درآیگ ءَ پیسر شہری ءِ بُرگ ءَ رند بیت (۲) بام، بامگواہ، بانگواہ، بام ءِ دیگ، بام ءِ آسگ ءِ وھد۔

- **آتال** : (آ۔ تا۔ ل) پَس ءِ ھما پوست کہ پہ ناڈراھےءِ گورءَ دیگ ءَ کارمرد بیت، آتال کنگ : پوست کنگ بزاں پہ ددمالی کسے ءَ دلوتی تازگیں پوستے گورءَ دیگ۔
- **آتان** : (آ۔ تا۔ ن) آتم، چہ ترپشیں لیمبو کُنکلیں اَمب یا مرچ ءُ دگہ اِنچیں چیزاں گوں جوڑبیت کہ کمّ کمّیں گوں وَرگ ءَ وَرگ بیت، ھندی "اَچار" انگریزی (PICKLE)
- **آتک** : (آ۔ ت۔ ک) چہ آیگ ءِ کارگال ءَ، شُت ءِ چَپ، اَتک، آھت، (آخت) کاتک، آیا "CAME" اَتکگ، اَتکگ اَت
- **آتکن** : (آ۔ ت۔ کِ ن) آیگ ءِ کارءِ جند، آھتن۔
- **آتون** : (آ۔ تو ن) جُوانیں جنین، بانُک، جنینی نامے، بلے بُندرگھا جنین ءَ گوشتگ اِش کہ اے دگر جنک ءُ جنیناں گُد ءِ دوچگ ءَ سُوج داتگ بزاں گُد دوچگ ءِ اُستاد۔
- **آٹ** : (آ۔ ٹِ) بچار "ھاٹ" آٹیگ (آ۔ ٹیگ)
- **آج** : (آ۔ ج) مُری بولی ءَ بٹن، تکمہ کٹلک ءَ گوشں اَنت کہ اِے گال بُندرءَ "عاج" کہ تازی ءَ پیل ءِ دنتاناں گوش اَنت کہ چہ ایشی ءِ ھڈّءِ بٹن، کارچی دستگ، زھمدستگ ءُ دگہ چیز جوڑکن اَنت۔
- **آجگ** : (آ۔ جَگ) آزگ (۲) آجگل۔
- **آجگل** : (آج۔ گل) آجی گِل، ھمے گِل کہ کُمبار گوں ایشی ءَ جھلگ، ماٹی ءُ دگہ ھاکیں وَرپ جوڑکنت۔
- **آجو** : (آ۔ جُو) آزات، ھاکہ دگہ کسے ءِ بندیگ ءُ چمدار مہ بیت، ھاملک اِنت کہ دگہ درآمدیں اِسرکارے ءِ دست ءَ نہ انت۔
- **آجی گِل** : (آ۔ جی۔ گِل) بچار آجگل۔
- **آجوج** : (آ جُو۔ج) آجوج ماجوج، یاجوج ماجوج۔
- **آجوئی** : (آ۔ جُو۔ ئی) آزادی، آزاتی، وتواجھی۔
- **آجھان** : (آ۔ ج۔ ھان) پروا، دومی جھان، چہ مرگ ءَ رَندءِ جھان۔
- **آجھانی** : (آ۔ ج۔ ھانی) پروائی، ھاکہ گوں دومی دنیاءَ شیادی کنت ء ھدا مرزی، پہ مُرتگیں مردم ءَ گوش اَنت۔
- **آچ** : (آ۔ چ) آس، آچش، مُنداتگیں دارپا اشکرہ سکیں گرمیں چیزے کلپیں رَدیں مردم۔
- **آچار** : (آ۔ چا۔ ر) بوچیگ یا آئیءِ رنگیں دگہ دریائی اولاک ءِ بستگیں پتنیں گُد کہ چہ گوات ءَ پُر بیت ءُ بوچیگ ءَ بارت (۲) بزار کھنیچ، بتل : "آسک جنگل ءَ اِنت پتو آچار سا ایت" بلوچستان ءَ بازجاگہ اِے آچارءَ چہ انار داتگ ءُ بزارءَ جوڑکن اَنت۔
- **آچش** : (آ۔ چِش) آچ، آس (پارسی : آتش) آچش داں = آتش داں۔
- **آچو** : (آ۔ چُو۔ ؤ) مردینی نامے
- **آچوپگ** : (آ۔ چُو۔ پگ) داریا کہ دراھیں تھنگے کہ جنترءِ زیر اِنت بزاں چیرہ اِنت، چہ ھیشی ءَ جنترگراں مُشبک کنگ بیت۔ (۲) جنترءِ دستگانی (۳) آہ جن دارے کہ پہ گُپ ءِ دانانی آہ جنگ ءَ کارمرد بیت (۴) آچوپگ لگگ : ھیل کنگ، وشی لگگ، مزہ دار بیگ، گوشتن : "پلّن ءَ کیمتی، آچوپگ ءُ لگ اتگ، وت روت ءُ دوت کیت"
- **آذر** : (آ۔ ذِر) بلوچی ماھے، ھاوذ۔بتل : آذر ناہ ماں چادر (پارسی : آذر)
- **آذرو** : (آ ذ رو) لگتال، برباد، تاوان۔ آذرو کنگ، گوں لگتاں برباد کنگ ھرچی پہ ورگ ءَ کار مردءَ زیرگ ءُ ھرچی برباد کنگ، زوال کنگ، بیران کنگ، تاوان لگگ۔
- **آدم** : (آ۔ دَم) نیکراھی راھبندءَ سرزمین ءِ بُنگیجی مردم ء مردینی نامے۔

- **آدم زات** : (آدَم ۔ زَاتْ) بنی آدم، مَردُم، آدم زاد ۔
- **آدم زاد** : (آدَم ۔ زَادْ) آدم زات، بنی آدم، مردم ۔
- **آدگار** : (آدْ ۔ گ اڑ) یادگار، انچیں کارے کنگ کہ مردم ءِ نام پشت بکپ ایت ۔ یہ کسے ءِ انچیں چیزے جوڑ کنگ کہ ھر مردم آئی ءَ بگندایت مُریات بکنت ۔
- **آدو** : (آ ۔ دُوْ) بچار " آدوان "
- **آدُو** : (آ ۔ دُوْ) مردینی نامے ۔
- **آدوان** : (آ ۔ دْ ۔ وَا ۔ نْ) جنترءِ دوئیں مِنگانی تیر کہ دستگانی گوں ھیشی ءَ بستگ ۔
- **آدوبند** : (آ ۔ دُوْ ۔ بَن ۔ دْ) ھما ساد کہ جنترءِ دستگانی گوں ھیشی ءَ گوں آدوان ءَ بستگ ۔
- **آدور** : (آ ۔ دُوْ ۔ رْ) شِتر، شِترّیں کاہ ۔
- **آدوربند** : (آ ۔ دُوْ رْ ۔ بَن ۔ دْ) روبارءِ مردم شتا نہ ءُ اھتکی ءَ گوش انت ۔ اود ءِ مردم کہ ایشی ءَ جوڑکنی انت گڑا ھمے آدورانی میانجی ءَ موزت ھم مان کن انت چہ آپ چنڈگ ءَ رند وھدیکہ گوات چمے شماں کہ گوزایت موزت ءِ وشیں بو ھم کیت ۔
- **آدین** : (آ ۔ دِے ۔ نْ) بچار " آدینک "
- **آدینک** : (آ ۔ دِے ۔ نْ ۔ کْ) دیم گندیں شیشگ، آدین، دیگند، دیم چارہ سک پھک ءُ پلگار ۔
- **آدینکار** : (آ ۔ دِے نْ ۔ کْ اڑ) ھما مردم کہ آدینک ءِ کار ءَ کنت پھک ءُ پلگار کاریں مردم ۔ ھاگُدیا دگہ چیزے کہ آدینک جنگ ءَ بُرھدار کنگ بوتگ ۔
- **آدینگ** : (آ دِے ۔ نگْ) ھپتگ ءِ یک روچے ءِ نام انت کہ چہ پشںبے ءَ رند ءُ چہ شنبے ءَ پیسر انت، ایشی ءَ بلوچ جامت، ھم گوش انت (تازی : "جُمعہ" انگریزی : " FRIDAY " ھندی شُکروار ۔
- **آڈال** : (آ ۔ ڈَا ۔ لْ) آڑال : بے پلگار، چِرک، چِلّ، چِلِّن، جون، بچارہ " آڑال "
- **آڈلگ** : (آ ۔ ڈْ ۔ لَگْ) دلوت یا اولاک ءِ چہ نا ڈرارامی ءَ رند نوکی وت ءَ گرتگ ۔ " آڑ لگ "
- **آڈنگو** : (آ ۔ ڈِنْ ۔ گُوْ) آڑنگو : سکیں بازیں ماھیگ ءِ پسنگاری واڑ کنگ ءُ گشگ، ماھیگ کُشگ ءِ پُل یا سوب ۔
- **آڈھور** : (آ ۔ ڈْ ۔ ھُو ۔ رْ) رِشنگ بوتگیں بدبو، یہ شتریں ءُ وشیں بو ءَ ھم کار مرد بیت بلے کم، ءُ وش ھم ءِ بات ءِ سمر ڈنبر ہنوکیں بو، چہ دیت ءَ ھم لوگ آڈھور ایت بزاں پُر بیت ۔
- **آر** : (آ ۔ رْ) آرگ : برءُ آر بزاں " برگ ءُ آرگ " (۲) بچار " ھار "
- **آراپ** : (آ ۔ رَاپْ) زھراپ، ھما تنکیں ریم ھواریں آپ کہ چہ ریش ءَ در کایت، زَواک ۔
- **آرام** : (آ ۔ رَا ۔ مْ) ترھنگ، تاھیر، انسرگ ءِ جند، بے تپر کہ (۲) آھستہ، میتراں میتراں، مداں مداں (چہ رامگ ءِ بُنگال ءَ)
- **آرام کھن** : (آ ۔ رَا ۔ مْ + کَ ۔ ہْ ۔ نْ) سربازءِ کورءِ کرءَ چہ کجدرءَ چیرءُ چیر کھن ءَ برز شھرے ۔ ایشی ءَ " آرامکان " ھم گوش انت ۔
- **آرام کان** : (آ ۔ رَا ۔ مْ ۔ کَا ۔ نْ) بچار " آرام کھن "
- **آرب** : (آ ۔ رَبْ) بلوچی ءَ " عرب " ءَ گوش انت، تازی یا تازی ءِ مردینی نامے ۔
- **آرب زئی** : (آ ۔ رَبْ ۔ زَ ۔ ئِیْ) دشتیاری ءَ جاگھے ءِ نام انت کہ چہ دُراءِ چوکاٹ ءَ برز ءُ شکر ءِ چکانی مینگ ءَ جھل انت، بلوچ کُشداے ءِ نام انت ۔

- آربی : (آ۔ رَ۔ بی) تازی زبان، تازیانی زبان، آرابی (اعرابی) زبان۔ کلام اللہ ءِ زبان مسلمانانی نیکراھی پاکوانگی ءُ بندریں زبان۔
- آربی اَسٹر : (آ۔ رَ۔ بی + آ۔ سْٹر) محلائیں امُر (عصر)۔
- آربی کنگ : (آ۔ رَ ۔ بی۔ کَ۔ نگ) آربی زبان ءَ گپ جنگ (۲) لُہ لُہ کنگ، دَپ وَپ جنگ، پہ تُنک تزگی گپ جنگ کہ "خ ع ق غ ح" ءِ رنگیں آواز ءِ درکنگ۔
- آرت : (آ۔ رَ۔ ت) دَرشتگ ءُ آرتینکیں چیز، گلّا یا برنج یا دگہ ھر دَھلے کہ دَرشگ بوتگ، سکّیں ایرتیں، ساتگیں ءُ دَرشتگیں چیز۔ بتل : آرت ءَ بدے پہ آرت ریشاں بکن دنزیں۔
- آرت : (آ۔ رَ۔ ت) آوُرت، "آرگ" ءِ کارگال ءِ "گوست" بزاں آئی ءَ آرت یا آورت" انچوکہ "بلانی ءَ منی دپترگوں وت آرت، بجار "آوُرت"
- آرتاپ : (آ۔ رَ۔ تا۔ پ) آرت آپ، آپ کہ رنگیں آرت کہ پہ نارشتانی بُزکنگ ءَ کارمردبیت۔
- آرتگ : (آ۔ رَ۔ تگ) آوُرتگ : آئی ءَ چیزے آورتگ بزاں اَنگل ءُ چیزے گوں بوتگ۔
- آرتگ اَت : (آ۔ ر۔ تگ + اَت) آورتگ اَت۔ دیرا ِنت کہ آورتگ اَت، ھماوھدی آورتگ اَت۔ چہ "آرتگ" ءَ پیسرگرتگیں۔
- آرتِک : (آرَ۔ تِک) سکّیں علم ءُ زمیں ھما چیز کہ آپلومہ بیت، پُنِک یا شروپ یا دگہ انچیں چیز آرتِک بیت، آرتو، چو آرت ءَ
- آرتو : (آرَ۔ تُو) آرتِک، چوکہ آرت ءَ علم۔
- آرتینک : (آرَ۔ تِ ے ن۔ک) ھر چیزے کہ چو آرت ءَ بہ بیت۔
- آرزو : (آ۔ رِ۔ زُو) اُمیت، ارمان (گال پارسی اِنت)
- آرگ : (آ۔ رَگ) بجار "ھارگ" گراستگ ءُ ھُشک کرتگیں کلونٹ۔
- آرگ : (آرَگ) بُزگ ءُ چپ۔ چیزے ءِ گوں وت زیرگ ءُ آیگ۔
- آرگی : (آ۔ رَ۔ گِ۔ ی) ھما چیز کہ آرگ لوٹ اِیت۔
- آروک : (آ۔ رُوک) آرگ ءِ کارءَ کنوک۔ ھما کہ کار اِیت۔
- آروک : (آ۔ رُوْ۔ک) آرونک، آرتِک: دپ ءِ تہ ءَ شاگورانی ھما سُہر چکیں گوشت کہ دنتانانی بُن ءَ اَنت۔
- آری : (آ۔ رِی) بجار "ھاری"
- آریا : (آرَ۔ یا) بُرز بُرزگیں یا بُرزیں چیزے ءَ پہ سادءُ بندجل ایرگیجگ۔ بجار "آریا کنگ"
- آریا : (آرَ۔ یا) چہ دنیا ءِ مزن انگیں بُن راجاں یکّے کہ بھر بھرا ِنت ءُ باز دشیادیں زباناں گپ جنت، ایشاں آرین، انڈویورپین، انڈوجرمن ھم گوشَنت۔ ایشانی مستریں زبان ایش اَنت : (۱) ٹیوٹانک، (۲) سَلٹِک، (۳) رومانس، (۴) سلاونک، (۵) بالٹک (۶) گریک، (۷) البانین، (۸) آرمینین، (۹) پرشین (۱۰) بلوچی (۱۱) موڈرن اِنڈک ڈیالکٹ
- آریپ : (آ۔ رِی۔ پ) بوھیر، شرپار، جوانیں، نازاکیں، پُرمِڑا، مِڑادار
  اے منی آریپیں پت ءُ برات اَنت۔ (شھداد ممتاز)
- آریٹہ : (آ رِ ی ٹ ہ) دُرچکے الشی ءِ برءَ ھُشک کن اَنت نی گدّگ ءَ ءُ کش اَنت ءُ آپانی تہ ءَ لھڑے دینت کہ پہ آبرشیں شار، سُھرءُ سُرہ ءِ شودگ ءَ کارمردبیت۔ پہ الشی ءَ جنین سرھم شود اَنت، شارشود۔ ★

ARYAN: INDO EUROPEAN INDO GERMANIC; INDO EUROPEAN
(1) TEUTONIC (2) CELTIC (3) ROMANCE (4) SLAVANIC (5) BALTIC (6) GREEK
(7) ALBANIAN (8) ARMENIAN (9) PERSIAN (10) BALOCHI (11) MODERN INDIC DIALECTS

- **آریک** : (آ۔ رِی۔ کْ) دپ ءِ ھما سُھر حکیں ترندیں گوشت کہ شاھگوراں پہ دانت ءُ دنتان اِشّس ماں تھہ ءَ ھین اَنت۔ آرینک، آروک، آرونک، آریک چُنڈ، آریک چونڈ : ھما مردم کہ نان ءِ چُنڈے ءَ بیا اِنت، ھما مردم کہ پہ دگرانی چہ دنتاناں چنڈ اِنگیں نکراں زندگ اِنت۔
- **آرین** : (آ۔ رِی۔ ن) بچار" ھارین"
- **آڑال** : (آڑ۔ آلْ) گُہ اِنگ، بیس اِنگ، جوں، بے پلگار، (۲) باگار ءِ زاتے۔
- **آڑلگ** : (آ۔ ڑَ۔ لَگ) دلوت یا اولاک ءِ چہ ناڈراھی ءَ رند نوکی چن ءُ ورہ ءَ کپگ ءُ وت ءَ گرّینگ۔ آڈلگ۔
- **آڑنگو** : (آ۔ ڑِن۔ گُوْ) آڈنگو : سکیں بازیں ماھیگ ءَ پہ سنگاری واڑنگ ءُ کُشگ، ماھیگ ءِ پُل یا سوب۔
- **آڑھور** : (آ۔ ڑَ۔ ھُو۔ رْ) آڈھور : شِنگ بوتگیں بدیں بو، پہ شتریں بوءَ کم کارمرد بیت ءُ وش ھم نہ اِنت، سرڈمبر بوکیں بو، چہ دیت ءَ ھم لوگ آڑھور بیت بزاں تُرپ بیت کہ ساہ ءِ کشگ مشکل بیت۔
- **آز** : (آ۔ زْ) ساٹاربزاں ساتگ ءِ جند" آز ءُ پیازگ"
- **آزا** : (آ۔ زا) گوج ءِ زاتے کہ تازی ءَ ایشی ءَ "ضَب" گوش اَنت ءُ ھندی ءَ "سانڈا" (۲) تازی : "اعضاء" ءِ بلوچی رنگ کہ بازیں ءَ مردم کارمرد ءَ کن اَنت۔
- **آزات**[1] : (آ۔ زا۔ تْ) ھما کسی بندیگ نہ اِنت، ھما کسی زر زُرتگیں نہ اِنت، ھما مردم کہ پہ آئی ءَ کس واجہی ءِ داوا نہ کنت وت سر، آزاد، آجو۔
- **آزات**[2] : (آ۔ زا۔ ت) شمش ءِ زاتے کہ ھُشکا بنیں ڈگاراں رُد اِیت ءُ مردم ءِ وارت، آجو۔
- **آزات**[3] : (آ۔ زا۔ تْ) ھما چِش، کُنر یا کُنگُل ءِ ڈِک کہ کُنگ ءِ پر نیست، ھرچ چش ءُ کُنرے کہ آزات نہ اِنت سک باز کنگ اِش پہ اِنت۔ آزاتیں کھیر، چش، کُنر، مچّ ھم ھست کہ آئی ءَ آزاتیں مچ گوش اَنت ءُ مے رنگ ءَ چو کہ چش ءُ کُنر ءُ مچ ءَ ھم گوش اَنت (طب : آزات، پَمْز : آزات، ستا : آزات)
- **آزاتی** : (آ۔ زا۔ تِی) آزات بیگ ءِ جند، آجوئی، وتواجہی۔
- **آزاتین** : (آ۔ زا۔ تِ ے نْ) وتواجہیں، آجوئیں، گلا گالے اِک : آزاتیں مردم، آزاتیں چش۔
- **آزار** : (آ۔ زا۔ رْ) نارزا، دل ءَ نہ وش، نزھر، دلرنج (۲) ناڈراھی (۳) مرگ (۴) ایرانی ماھے ءِ نام اِنت بلوچی ءَ ایشی ءَ ھادر گوش اَنت بلے یکّیں ماہ نہ اِنت بت : ھادر ناہ ماں چادر۔
- **آزپیاز** : (آز۔ پْ۔ یا۔ زیا کہ پ) ساتگ، چینگ، گورکنگ، ھمبھینگ، آز ءُ پیاز کنگ، بتل : جناں مرد آز ءُ پیاز اَنت بچکاں در دُپشت اِنت۔
- **آزُردگ** : (آ۔ زُر۔ دَگْ) گم جت، آزار، نارزا، دلگران ملور، آزردگیں
- **آزگ** : (آ۔ زَگْ) پیازگ، چینگ، ساتگ ھمبھینگ، پلگارگ، آزگ ءُ پیازگ، بچار " آزپیاز"
- **آزگ** : (آ۔ زَگْ) ھما ریش کہ ڈِش بیتگ بلے دینگا ترند پوست ءَ نہ پوش اِنگ، پوست بہ لڑایت یا بہ ریش اِیت گوشت آزگ بیت، کدوک، کدوکیں، جان ءِ ھرچ بھرے کہ دست جنگ مہ سگ اِیت، تازگیں ٹپ یا ریش، آزگیں ٹپ، رِیش، جان، درد، سما۔ ستا۔
- **آزگر** : (آزگر) چو آس یا کہ آس نزیکیں مادنے ءَ جوڑ کرتگیں دو یا پنچو کہ پہ روکیں داشکر ءُ آس ءِ گرگ ءَ کارمرد بیت، اِشکرکش، آس + گر = آسگر یا آزگر۔
- **آزگسما** : (آ۔ زَگْ + سَ۔ مَا) ھما مردم کہ آئی ءِ ستا ءُ سما آزگ اِنت بزاں ھبر یا سر کپتے ءَ سک زیت، ستا کنت۔

- **آزمان** : (آز۔ مَا۔ ن) بُرز ءِ پڑاھگ ، بُرزی، چہ زمین ءَ بُرز ءِ پڑاھگ کہ روچ ءُ سبز ءُ شپ ءَ سیاہ اِنت ، روچ ءُ ماہ ءُ اِستار هم آزمان ءِ دیم ءَ گندگ بنت۔ **آزمان ءَ رَوَگ** : وت ءَ مزن زانگ ، مزن سربیگ ، بُرز روگ ، بال کنگ ، مرگ ، **آزمان ءِ دیم ءَ بیگ** : بژاں سک بُرز روگ یا بیگ ، **آزمان ءَ پدگ بندگ** : نہ بوتگیں کارکنگ ـــ چاکراگاں آزمان ءَ پدگ بندئے۔ ھانیں میران ءَ پہ گدار گندئے (کوھنیں لبز) **آزمان ءِ پڑشگ** : یا **آزمان ءِ ماں سرءَ پڑشگ** : سکّیں مزنیں تاوان ءُ بیرانی بیگ یا سکّیں مزنیں گمءُ چِلاماں کپگ ـــ ھنتیں دست ءُ آؤرد ھیں سستا۔ تُرس ایش اِنت کہ آزمان پُرش اِیت (سّید) **آزمان ءِ پہ سر زُورگ** : بسکیں مزنیں کُوکار ءُ واھی کنگ بلے اِے گالبند بُندرءَ بلوچی نہ اِنت بلوچی "مُلک پہ سر زرتگ ، کوہ پہ سر زرتگ ، جنگل پہ سر زُرتگ گُوش اَنت" ـــ اِے ریپکارانی کرناھاں کوہ پہ سر زُرتگ ۔ سّید دمانے بنالین زیمرانی نلے ۔
- **آزمانچار** : (آز۔ مَانْ ۔ چاڑ) ھا مردم کہ آزمان ءُ آئی ءِ چیزانی بارہ ءَ پہ آزمان ءِ دربرگ ءَ چار ءُ گندگ ءَ گلائیش اِنت ، آزمان چاروک۔
- **آزمانزانت** : (آزْ۔ مَانْ ۔ زانْ۔ ت) ھا کارزانت کہ آزمان ءِ ماہ ءُ اِستار ءُ روچ ءُ دگہ چیزانی بارہ ءَ بلد اِنت۔
- **آزمانک** : (آز۔ مَا۔ نکْ) داستان ، دت جوڑ کرتگیں کِتہ ، انچیں وساچیں داستان کہ زندمانی ءَ رُور بہ بیت۔ ازمانک ،
- **آزمانکار** : (آزْ۔ مَان ۔ کاڑ) ھاندکار کہ آزمانک نبشتگ کنت۔
- **آزمانگند** : (آزْ۔ مَانْ ۔ گِنْ۔ ڈ) ھوشاپ ، ھا زمین ءُ ڈگار کہ پہ ھور ءِ آپ ءَ کشگ بنت۔
- **آزمانگل** : (آزْ۔ مان گُلْ) یک جاگھے نام اِنت ، ماں بلوچستان ءَ یک کوھے ءِ نام اِنت ، ھمے کوہ ءِ کندگ ءِ نام ھم آزمانگل ءِ کندگ" اِنت۔
- **آزمانی** : (آزْ۔ مَانِیْ) ھا کہ گوں آزمان ءَ سیادی کنت (۲) آزمان رنگیں نیل
- **آزمندگ** : (آزْ۔ مَنْ ۔ دَگْ) کُتہ کار۔
- **آزمودگ** : (آزْ۔ مُوْ۔ دَگْ) بچار" آزمیدگ"
- **آزمیدگ** : (آزْ۔ مِیْ ۔ دَگْ) ، چکاس اِتگ ءُ چار اِتگ یا چکاس اِتگ ءُ چار اِتگیں ، کُتہ کاریں۔
- **آزمین** : (آزْ۔ مِےْ۔ نْ) بے آزمین ، بے چکاس۔
- **آزمینتگ** : (آزْ۔ مِےْ نْ ۔ تَگْ) چکاس اِتگ ، چکاس اِتگیں ، آزمیدگیں "آزمینگ" ءِ گوستگال۔
- **آزمینگ** : (آز۔ مے۔ نگْ) چکاسگ ءُ چارگ۔
- **آژگور** : (آژْ۔ گوْ رْ) شاھگور ، ھا ھڈ کہ مردم یا دگہ دلوت ءُ اولاک ءِ جَبل ءِ دنتان ھائی ءِ تھ ءَ میں اَنت ، آشگور۔
- **آس** : (آ۔ سْ) بُرانزدک ءُ لمبوک ءُ سوچوک ءُ سکّیں گرمیں روکیں چیزے کہ ھرچ چیزے چہ ایشی ءَ گرم کنگ بیت ءُ دزگ گوں ھمیشی ءَ گراوگ بیت ۔ سک گرم ، آچ ، آتش۔
- **آس** : (آ۔ سْ) ھرچ چیزے کہ شُھر بہ بیت ، ھرچ چیزے کہ سوچوک بہ بیت پہ درد ری آیاں گُوش اَنت (۲) تلاہ ءُ تنگہ ءُ شھرءَ ھم پہ درد ری گُوش اَنت (۳) کلپیں مردم ، پِتنہ کنوکیں مردم ، تُرندتبیں مردم ۔ **آس ءَ اِیر کپگ** : بژاں چرءَ اِیر کپگ ، پہ سوگندی یا کدوشتی۔ **آس ءُ آسکاری کنگ** : تپنگ کاری کنگ ، ٹیک ءُ ٹھک کنگ۔ **آس ءُ آپ ءَ یک کنگ** : نازندیں کنگ ، نہ بوتگیں کارے ءِ کنگ ، نہ ٹھوکیں دو چیزاں یک جاہ کنگ ، **آس آرگ** : چاڑی پہ زھر ، پہ بھر ، پہ باھند ، پہ بے تاھیری۔ **آس بند** : ھا کہ آس ءُ سوچ اِیت آس بند کنگ ، **آس ءُ بن آس** : مزنیں آسے روک کنگ ، پہ کارے کنگ ءِ تُرکنگ ءُ نندگ کہ لازم بہ بیت **آس برگ** : تپنگ ءِ یا

دگہ انچیں آس برے ءِ یا مردم ءِ آس برگ بزاں زھر گرگ۔ آس ءِ بلگ : روک بیگ، آس ءِ بُن دیگ یا بُن گرگ : بزاں روک کنگ یا روک بیگ۔

آس پیش کنگ : سک جنجال کنگ، شور کنگ، آس ءِ پشک ءَ کپگ : بزاں پشک ءِ آس گرگ، سوکیگ بیگ، بے تاھیری باھند کنگ، آس ءِ پاد آیگ : گیش بیگ، جنگ ءُ اڑ ءِ مستر بیگ، آس ءِ پاد کنگ : آس ءَ گیش کنگ، آس ءَ جُبلاس کنگ جنگ ءِ گیشتر کنگ، اڑ ءَ مستر کنگ، سلاہ کرتگیں داوا ءُ اڑ ءَ پدا ءَ چست کنگ، کسے ءَ پہ زھر گرائینگ ءَ یا پہ جنگ ءُ مڑ ءَ سکین ءُ گُٹ ءُ تیج کنگ کہ ھون ءُ گرم بگیت ءُ پہ جنگ ءَ پاد بئیت، آس پلگ : بزاں آس ءِ وَرگ، مزنیں ترسناکیں کار کنگ، چہ کارے ءِ کنگ ءَ بیزاری سرا کنگ گنوکیں کار کنگ۔

آس ءَ آپ جنگ : آس ءِ توسگ، اڑ ءُ داوا ءَ سلاہ کنگ ءِ ھاترءَ جوانیں گپ جنگ، آس ءَ جنگ : برباد کنگ، بیران کنگ، آس ءِ جلگ : گنوکی کنگ۔

آس دیگ : سوچگ، بُن دیگ، آس دیگ : تپنگ جنگ یا دگہ انچیں آسکارے ءِ، آس دیگ : جہانی پہ زھر، پہ جھر پہ بے تاھیریں باھند، آس ماں دل ءَ دیگ : سک واری دیگ، سوکیگ کنگ، آس وارگ : بزاں روک کنگ گیشتر پہ کسے ءِ سوچ ءُ رھشونی ءَ، آس ءِ دپ جنگ : برانزانی گرمی ءِ پہ مردم ءَ رسگ، سکیں ملبوکیں آس ءِ کش ءَ وتی نزیک ءِ نیلگ

آس ءِ روک کنگ : بُن دیگ، ———— جنگ ءِ پاد کنگ، آس روک کنگ : ورگ گراوگ، گنوَر کنگ، آس ءِ سرءَ روگ : چیرءَ ایرکپگ پہ سوگندی یا کہ وشِ متی ءُ چم بندی، آس ءِ ریچگ : بدیں کار کنگ، مرداں واری دیگ، نازندیں کنگ، آس ءِ رچگ : ازاب ءِ آیگ، آپت ءُ واری آیگ، آس ءِ زبانک دیگ : سک ملبوک بیگ، برانز شانگ۔

آسس کنگ : آس ءُ پیش کنگ، کارے ءِ پہ اشتابی کنگ ءَ مردمان کدّن کنگ، ناروائیں زوراکی کنگ، آس ءِ روک کنگ

آس کاری کنگ : آس ءِ آسکاری کنگ بزاں تپنگ ءِ کار، [illegible]

سوچگ، آس کپگ : سُچگ، بُن گرگ، بیراں بیگ، برباد بیگ، جنگے ءُ داوایے ءِ بیگ، آس ءِ کپگ : جاگہے ءَ آسے بُن بیگ ءُ جاگہاں سوچگ، بتل : آسس ءَ کپ ایت تر ءُ ھُشک نہ زانت۔

آسس گرگ : چیزے ءَ آس ءِ گرگ بزاں سُچگ، برانز گرگ، زھر گرگ، تپنگ ءِ آس گرگ، آس گوارگ : سک گرم بیگ، سکیں مُسیبت ءُ ازاب ءِ کپگ، تپنگانی آس گوارگ، آس وَرگ : سوگند وَرگ، پہ چم بندی یا وشمتی۔ آس ءَ کُشگ : آپ پرچیگ جنگ ءَ سارت کنگ۔

آس ءَ جنگ : چیزے ءِ آس جنگ بزاں آس دیگ، آس ءَ جنگ : چیزے ءَ برباد ءُ بیران کنگ، آس ءَ کنگ : سوچگ پہ بچگ ءِ ھاترءَ، آس ءَ ایرکپگ : پہ سوگندواری چیرءَ ایرکپگ یا پہ وشمتی ءَ، جنگ ءَ مان دیگ، آس ءَ کپگ : آس ءِ تہ ءَ کپگ، سُچگ، بیراں بیگ، اڑ ءُ جیڑہ ءِ تہ ءَ کپگ۔

آس ءِ مان دارگ : روک کنگ۔ دگہ چیزءَ مان دارگ بزاں سوچگ، پہ سوچی آس روک کنگ، پہ ڈاہ دیگ، آس ءِ تیز بیگ : بزاں ترندءُ گیشتر بیگ، آس ءِ کُشگ : پہ آپ آس ءِ توسگ۔ تُن ءِ پڑوشگ، آس ءِ روک کنگ : آس ءِ بُن دیگ، جنگ ءِ پاد کنگ، جیڑہ ءِ چست کنگ آس ءِ بُن دیگ : روک کنگ، آس ءِ مرگ : تُسگ۔ کسے کہ آس ءَ کُش ایت آس مرایت، وتی سرءَ وت ھم مرایت۔

● **آس ءُ :** آس ءُ آپ یک کنگ ہزاں سک جُہد کنگ ، نبیتگیں کارکنگ ، نہ ٹُھ اِنگیں کارے کنگ ، نازندیں کنگ آس ءُ آپ گوازینگ : چہ ھرتاوان ءُ بیرانی ءَ پھریزگ ءُ رکینگ (۲) آس ءُ آسکاری کنگ : جنگ ءِ تمپگ یا دگہ آسکاری کنگ ، آس ءُ جبلاس کنگ (۳) آس ءُ دیت کنگ : آس ءَ روک کنگ بلے چوتریں دارانیگ ءَ دیت باز کنگ ، پہ کارے ءَ بے اجامی ءُ بے رھبندی کنگ .

(۴) آس ءُ مُباس کنگ : دُو دُو کنگ ، آس ءَ روک کنگ ءُ پہ کارے یا پاس جنگ ، نندگ (۵) آس ءُ انگر ، آس ءُ شروشنگ ، آس ءُ بیش .

● **آس جبلاس :** (آ۔س. جُبَلْ.آسْ) مزنیں آس (۲) سوچ یا سوھو آس : ھاآس کہ پہ کسے ءِ ہر ھدریری ءَ روک کنگ بیت (۳) وت آس وتاس : ھاچیز کہ گوں گوبجنگ ءَ آس بارت ، ھاکہ وتی سرءَ وت آس بارت ، پیشدہ پیڑدہ لپستول پہ گالبزانتی ءَ پہ ھرچوشیں آسبرے ءَ کارمرد بیت کنت (۴) تُرندآس : تیزآسیں ھامردم کہ زیت زھرگیت ، ھاولاک کہ پکلیں گوں جنگ ءَ باھند کنت کہ تُرت ءُ گُرت ءَ نوٹ ایت (۵) واھگ ءِ آس : اِشک ءِ آس ، دوستی ءُ مھرءِ آس (۶) پلیندی ءِ آس : ھامدیں کار کہ چہ آئی ءَ پلیندی ءِ آس روک بیت ہزاں دژمنی ءُ جیڑہ پادکیت (۷) جنگ ءِ آس : جنگ ءُ جیڑہ پادکنگ

● **آساپ :** (آش اپ) چوتیل مُدریک سوگندے .

● **آساپگ :** (آ۔س۔ آ۔ پگ) رگوپگ ، بجہ ءُ بگڑ ، دو دِلگ ، دوزورگ ، دوشورگ

● **آسان :** (آ.سا.ن) ھاکارکہ آئی ءِ کنگ گران ءُ مشکل نہ اِنت .

● **آسبالو :** (آش.با.لو) ھابالو کہ پہ آس ءَ گنوک اِنت (پارسی : پروانہ ، تازی : فراشہ .

● **آسبج :** (آش. بج. ج) ھاچیز کہ آس ءَ بجیں ایت . ہزاں آس سوتک نہ کنت (انگریزی:FIRE PROOF)

● **آسبر :** (آش.بر) آس بروک ہزاں ھرچیزے کہ آس بارت چوکہ تپنگ ، توپ ، پیش دہ .

● **آسبرگ :** (آس.برگ) تپنگ یا دگہ انچیں آسبرے ءِ . مردم ءِ آسبرگ ہزاں زھرگرگ . ★

● **آسبناس :** (آش. بن.آش) آس روک کنگ ءُ نندگ ، دُو دُو کنگ ، آس ءُ انگار کنگ بلے اِے ھروھدءِ پہ مُرادے ءَ کنگ بیت کہ آس مہ مرایت ، زمستان ءَ چہ گوھرءِ پھریزگ ءُ تاڑمانے ءَ سرءِ نندگ ءَ ، دژمن ءِ لشکرءِ رھچاری ءَ گرواب مہ گپت ، پہ گاریں مردم ءَ کہ آس ءِ روشنائی ءَ پہ گندایت ءُ بیئت . آس بُناس کنگ ، پہ کارے ءِ کنگ ءَ مزکنگ ءُ نندگ کہ لازم بہ بیت .

● **آسبند :** (آش.بن.د) آس ءِ بندگ ہزاں پہ دم ءُ چوپ ءُ منترءُ جادو انچوش کنگ کہ آس مہ سوچ ایت ، وشتی ءُ چم بندی یے آسبج . (FIRE PROOF)

● **آسبندی :** (آش. بن. دی) دو مڑوکیں لشکرءِ نیامجی ءَ توک ءَ کپتگیں دگہ سرداریا سرکارءِ پہ اِے گپتہ ءَ جنگ بندکنائیں انت کہ پہ سارتیں دل یکجا بہ نندانت ءُ وتی جیڑھاں پھک بکن اَنت (انگریزی : سیزفائر CEASEFIRE تازی : وقف اطلاق النار ، ایرانی : آتش بس)

● **آسپارو :** (آش.پا.رو) آسپارہ : انگار ، روکیں اِشکر ، گُٹیگ ، اِشکرءِ روکیں گُٹگر (۲) شیتانیں مردم ، آس پیش کنوکیں مردم .

● **آسپارہ :** (آش.پارہ) بچار " آسپارو "

● **آس پیش :** (آش. پی. ش) اشتاپ کار ، تُرندکار ، جنجال کنوک .

● **آستلک :** (آش.تَل.ک) ھاتک رنگیں تر کہ گوں زمین ءَ کل کنگ بیت ھرچیزے آئی ءَ لگت دنت آس بارت ءُ آئی ءِ تاوان ءُ بیران کنت ، ایشی ءَ تلکاس ھم گوش اَنت (تازی : لغم ، انگریزی (ROAD MINE)

● **آستونک :** (آش.تو.ن.ک) آستونک ، آستیگ ، آستینک ، آستیگ ، آستوگ : پشک ، کوٹ یا شال یا دگہ ھے رنگیں پوشاک ءِ ھابھر کہ چہ کوپگ ءَ بگرداں کہ مُچ ءَ دست ءِ ڈراجی ءَ پوشش ایت ، آستونکانی ءَ دپ ہزاں ھاجاگہ کہ دست درکاینت (پارسی : آستین ،

ھندی باھیں ، انگریزی : (SLEEVES)

- **آستیر** : (آش ۔ تِی ۔ ر) ھاکار بوج کہ آس ءُ گرمیں تیر جنت ، تیراس ، دُمبال ، ٹپنگ ۔ وگ ۔ دگہ
- **آستین** : (آش ۔ تِی ۔ ن) بچار " آستونک "
- **آستینک** : (آش ۔ تِی ۔ ن ۔ ک) بچار " آستونک "
- **آسجنگ** : (آش ۔ جَن ۔ گ) ءِ آسکار جنگ کنگ بزاں ھا جنگ کہ تپنگ ءُ دگہ آسکار کار مرد بنت ، انگوش کہ " لٹ جنگ " ڈپ جنگ " ءِ لٹ ءُ گپ جنگ کنگ بیت .
- **آس جنگ** : (آس ۔ جَ ۔ نگ) بُن دیگ ، مان دارگ ، سوچگ (۲) بیزار بیگ (۳) بیران کنگ .
- **آسچم** : (آش ۔ چَم) سُھر چم ، کسے کہ آئی ءِ چم سک سُھر ءَ بنت ، تُرسناک .
- **آسدوزو** : (آش ۔ دُو ۔ زَو) جھنم ، جھندم ءِ آس (۲) ملگرید ، ھرام .
- **آسدیمگ** : (آش ۔ دِ ءِ ۔ مَگ) گچنگ : چراگ یا آس ءِ دیم ءِ چیزے کہ چہ آئی ءِ روژنائی ءِ آئی ءِ دیم تھار ءُ سیاہ گندگ بیت .
- **آسر** : (آ ۔ سَر) کارے ءِ گُڈسر ، کار ءِ گُڈسر ، گُڈ ءِ انگیں سَر ، بزاں چہ یک سرے ءَ گنجگ بیت دومی سرءِ کُڈ ایت . مے دومی آسر " اِنت (۲) ھر رنگے کہ بہ بیت انگوش کہ آسر کہ وتی برات اِنت !
- **آسرا** : (آش ۔ را) اُمیت ، سپارت

آسک

- **آسرات** : (آش ۔ رَات) سپارت ، اوست ، کار ءِ گُڈسر ، گُڈسری جاور ، آسراتیں وابے کنگ بجوانیں گُڈسر ، آسر ، ایمنی ایمن ، امن ، تاھیر ، نرھگ .
- **آسرکار** : (آ ۔ سَر ۔ کا ۔ ر) کار ءِ آسر (۲) ھر رنگے کہ بہ بیت انگوش کہ " آسر کار وتیگ اِنت "
- **آسرنگ** : (آش ۔ رَن ۔ گ) آس ءِ رنگ بزاں سُھر یا زرد .
- **آسروک** : (آش ۔ رُو ۔ ک) کنور ، ورگ گرادگ ءِ کار (۲) آس ءِ روک .
- **آسرھال** : (آ ۔ سَر ۔ ھَال) گُڈی ھال ، آسری ھال .
- **آسری** : (آ ۔ سَ ۔ رِی) گُڈسری ، گُڈی .
- **آسریچ** : (آش ۔ رِ ءِ ۔ چ) آس گوار ، ھا کہ چہ آئی ءَ آس ریچ ایت یک گوار ایت .
- **آسزبان** : (آش ۔ زُبَان) تُرند زبان ، سوچک ھبر ، ھا کہ آئی ءِ گپ سوچ ءُ ریچ اَنت ، جنگول ، تیز زبان ، داواباز ، ءِ کسانیں گپے ءَ تبانز بیگ ءُ سوچ پچیں گپ جنوک ، ھا کہ آئی ءِ ھر گپے چو آس ءَ سوچوک اِنت .
- **آسک** : (آش ۔ کَ) آھوگ : مے آسک اِنت کہ شکارے کن اَنت ۔ ایشی ءِ باززات اَنت لہتے کاراں دگہ نام ھم بستگ اَنت .

ٹیٹل، کابدگ، کابزگ، ٹیھل، ایوانٹ، ایکل، سروان، ساروان ۔ (بچارثبت)

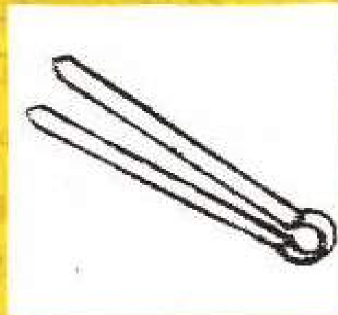
- **آشک :** (آ۔شک) آس ۔ک : کسانیں آس ۔
- **آسکار :** (آش۔کاڑ) ھاکرگوں آس ءَ شیادی کنت (۱) تپنگ یاکہ آئی ءِ ھمدرورے بلاہ (۲) ھامردم کہ مان گراباں انگل ءَ اِشکریان کنت (۳) اِشتاپ کار (۴) سُستگ سوچیں مردم ۔
- **آسکاری :** (آش۔کارِی) تپنگ جنگا، پہ تپنگ یا ھمے وڑیں چیزے ءَ مرگ (۲) پہ وشدلی ءُ شادمانی پٹاسک ءُ دگہ ھمے وڑیں چیزان گوں لیب کنگ (۳) گوں آس ءَ کاردارگ یا کارکنگ ۔
- **آسکاں :** (آش۔کاں) آسک ءِ باز، بزاں بازآسک۔ بلے اِے رنگ ءَ ماں گپ ءَ ھاوھدی کارمردبیت کہ کارگال تکے پہ بیت انچوش کہ آسکاں نیار" اگاں کارگال باز پہ بنت گڑا آسکاں ءِ بدل ءَ تکے "آسک" کارمردبیت انچو کہ : "آسک تچگ ءَ اَنت"
- **آسکان :** (آش۔کان) بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت۔ یک تکے ءِ نام اِنت کہ وت ءَ آسکانی گوش اَنت ۔
- **آسکاں چین :** (آش۔کاں۔چے۔ن) بچار ۔ آسکاں چینی ۔
- **آسکاں چینی :** (آش۔کاں۔چے۔نِی) ھاسال یا موسم کہ آسکانی مید چنگ بنت انچوش کہ پس ءِ مید چنگ بنت بلے آسک ءِ مید ھچبر مزن نہ بنت کہ چنگ بہ بنت۔ بیشکا ھاکار کہ ھچ بر نہ بیت پہ آئی ءَ گوشگ بیت کہ" اِے کار آسکاں چینی ءَ بیت"
- **آسکانی :** (آش۔کا۔نِی) ھاکہ گوں آسکاں شیادی کنت (۲) آسکان ءِ نندوک یا مردم (۳) بلوچ راج ءِ یک تکے ءِ نام اِنت گوش اَنت کہ ایشانی روزگار آسک ءِ شکار کنگ ءُ پہ وردن مَنتے کنگ بوتگ ۔ دگہ لھتیں گوش اَنت کہ چہ ایشانی بن پیرک ءِ ناشریں کاراں یکھے کہ آئی ءَ جنگ آپ ءِ بدل ءَ آس دراتکگ کہ "آسکھن" ءِ گال رند ءَ "آسکان" بوتگ ءُ "آسکھنی" ءِ بدل ءَ "آسکانی" گوشگ بوتگ۔ دگہ مردم گوش اَنت کہ اِے "آسکان" ءِ نندوک اَنت (۴) چہ ھاشیپ ءُ مزن شیپان تکے کہ چہ شھیل ءَ کاینت ءُ کیچ کورءَ رپ اَنت دگہ لھتیں ءِ نام ایش اَنت : دوکرم، آپدرگ، سورو، سامان، چرپانک، کڑدگی، سمسوری ۔
- **آسکاہ :** (آش۔کاہ) آسک کاہ : کاھے ءِ نام اِنت کہ آسک ئے سک وارت ۔ بازمردم گوش اَنت کاھے کہ شپ ءَ گوش ئے روک اِنت۔ معترموسیٰ ءِ کاہ کہ تور ءِ کوہ ءِ سرءَ دیستگ ئے ۔
- **آسکپتگ :** (آش۔کپ۔تگ) ھاچیز کہ آئی ءِ سرءَ آس کپتگ، سُتگ، سُتکگیں۔ ھامردم کہ کار بیران ءُ کار زوال بیت ۔

  ؎ ترا ؤرواھی پہ ترہ آسکپتگیں دل ؛ دوارسوچیں گروکے جبران اِنت (ستید)

- **آسک چین :** (آش۔ک+چے۔ن) چو آسک ءِ میداں چنگ۔ بزاں ھامید کہ نہ رُد اَنت کہ چنگ ءُ گوںڈ کنگ ھم نہ لوٹ اَنت (۲) آسک چینی، آسکاں چینی ۔
- **آسکش :** (آش+کش) آسگر، اِشکرکش، ھاکاربوج کہ گوں آئی ءَ چہ چُل ءَ اِشکر یا گنج کش اَنت ۔
- **آسکُش :** (آش+کُش) آس ءِ کُشوک، ھامردم کہ آیانی کار آس ءِ کُشگ اِنت، ھاوسان کہ آس ءَ زیت کُش اِیت۔ آپ ءِ نام ۔
- **آسک گر :** (آش۔ک۔گِ۔ر) آسک گروک توری مردے یاکہ دگہ کاربوجے ۔
- **آسک گیر :** (آش۔ک+گی۔ر) آسک گروک ۔
- **آسگل :** (آش۔کُ۔ل) کسانیں آسک، آسکی چک ۔
- **آسکلک :** (آش۔کَ۔لُ۔ک) کسانکیں آسک۔ آسکلو ۔
- **آسکو :** (آش۔کو) آشکو بُندرءَ "آس" "ک" گیش کرتگ "آشک" ءُ پدءَ "و" ھم گیش کرتگ پہ دوستی ءَ "آشکو"

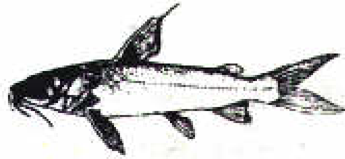
بے گوشگ بیت ءِ آسکو" بزاں سین ءِ سرءَ ءِ بدل گرتگ ءُ ش گرتگ۔ آسکو جمبلاسکو

- **آسکوہ** : (آش۔ کوہ) ھا کوہ کہ چہ آئی ءَ "سہ دیگ" ءُ آس درکیت، آس شانیں کوہ (پارسی آتش فشاں، تازی: بُرکان) (۲) چکماک ءِ سنگ کہ آئی ءَ جن اَنت گُڈا آس روک کن اَنت۔
- **آسگ** : (آ۔ سگ) چو آس ءَ روک بیگ، روژنا بیگ، بام ءِ آسگ بزاں بام ءِ دیگ کہ ساہ بنگیج بیت۔ اُمیت ءِ آسگ بزاں پہ دلجمی بُنگیج بیگ۔
- **آسگال** : (آش + گا۔ ل) ھا کرگال ءُ گپ ئے چو آس ءَ سوچوک اَنت، تُرندگال ءُ آسناک گالیں لچہ کار یا ندکار۔
- **آسگِر** : (آش + گِر) آس ءِ گِروک، آزگِر، اِشکرکش کہ گوں آئی ءَ چہ چُلّ ءَ کُٹینگ ءُ روکیں اِشکر گرگ ءُ کنگ بیت۔ بچار (ت)
- **آسگوار** : (آش + گ۔ وار) آس گواروک، بازگرم، اَزاب آروک، زُلم کنوک (۲) تپنگ ءُ آئی ءِ زات (۳) یک راستیں ٹوپے کہ تیرءِ بدل ءَ آس شان اِیت کہ سوچان کنت۔
- **آسگیر** : (آس۔ گِی۔ ر) ھر چیزے آس بگیپت بزاں گوں آس ءِ پیش وارگ ءَ بُن گیت انچو کہ "شورہ" یا "پٹرول"
- **آس لاپ** : (آش۔ لاپ) آسیں لاپ، ھا لاپ کہ ھرچے مان ئے کن ئے گوشتے زاناں سوچ اِیت اِش، ھا مردم کہ بازورگ وارت، نہ سیرگیں لاپ۔

- **آسلک** : (آش۔ لک) کسانیں آس۔
- **آسلو** : (آس۔ لو) ھا کہ آس ءِ گلائے مان، ترازو، سوکیگ۔
- **آس مار** : (آش۔ مار) مار ءِ یک زاتے۔
- **آسمان** : (آش۔ مان) بچار "آزمان"
- **آسمانک** : (آ۔ ش۔ ما۔ نک) بچار "آزمانک"
- **آسمانی** : (آش۔ ما۔نی) آزمانی۔ ھا کہ گوں آزمان ءَ سیادی کنت (۲) نیلیں رنگ ءِ واستے کہ آزمان ءِ رنگ اِنت۔
- **آسمی** : (آ۔ ش۔ م۔ ی) یک پُلّے کہ بُوئے وشّ اِنت، یاسمین۔
- **آسِن** : (آ۔ سِن) آھن کہ چہ ھمیشی ءَ میتین، کُدینگ، تپر، کوڈال ءُ دگہ چیز جوڑ کن اَنت۔
- **آسِن کار** : (آ۔ سِن۔ کار) ھا اُستا کہ آسن ءِ کار ءَ کنت بزاں چہ آسن ءَ چیز جوڑ کنت، آھنکار۔
- **آسو** : (آ۔ سو) آسلو، بدآس، آسناک، ترازو۔
- **آسوار** : (آش۔ وار) آس وروک، ھا مردم کہ آس وارت پہ چم بندی یا وشّتی، شیتان، دل شیاہ کنوک۔

- **آسواڑ** : (آس۔ وا۔ ڑ) چہ آس ءَ جوڑ کنگیں واڑ، چوئیں چپٹ ءُ چاگرد آس روک کنگ کہ ایشی ءِ تہ ءَ مردم یا دلوت یا اولاک مہ لک انت یا وُزگ مہ بنت ، نپت واڑ .
- **آسودگ** : (آسو۔ دَگ) آسیدگ " آرام، ثرہ اِتگ ، ھا مردم کہ کارے پہ نیست ۔
- **آسی** : (آ۔ سِی) ھاگوں آس ءَ شیادی کنت یا کہ چو آس ءَ اِنت ، آسیگ (۲) گلوئیں ماھیگ ءِ زاتے CAT FISH. (بچار عکس)
- **آسیاب** : (آس۔ یا۔ ب) جنتر، ھش : ھا جنتر کہ جو سراں جوڑ کن انت کہ آئی ءِ پرگ پہ آپ تر اِیت۔ پہ گوات ءَ جاار ھم پہ اِنت ئے ، آسیابی چھروَرگ : چوئلکی ترگ بزاں بے آرام بیگ یا ازاب بیگ ، ھروھد بیگار بیگ۔ آسیابی ڈرشگ : ذرشگ ءُ ھورت کنگ ، بیگواہ کنگ بے ڈول ءَ جنگ یا واری ءُ ازاب کوش کنگ ، ایر دگ ایر دگ کنگ .
- **آسیدگ** : (آ۔ سِی۔ دَگ) آسودگ : آرام ، ثرہ اِتگ ، ھا مردم کہ کارے پہ نیست یا کارے سک کم اِنت .
- **آسیس** : (آ۔ سِی۔ س) بدیں لوٹگ پہ کسے ءَ ، بددُوا .
- **آسیگ** : (آ۔ سِی۔ گ) سوکیگ ، ارمانیگ ، بے تاھیر۔ ۔ آسیگوں کن دُردانگ ـــــ چکیں اشہ لپ ءِ چانگ
- **آسینک** : (آ۔ سے۔ ن۔ ک) ھا چیز کہ آئی ءِ تہ ءَ آس ءِ نُبلام بہ بیت ، آس زنگیں چیز ، آس دار وکیں چیز (۲) ثُنگ ءَ آئی ءِ دردر

آسی

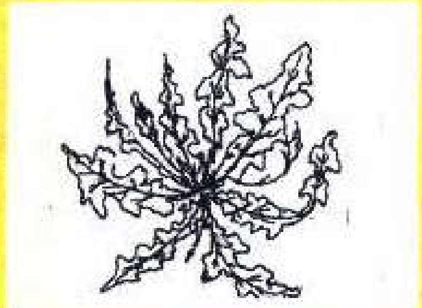
کد : ۱۳ سم دال ۱٦ سم

- **آشں** : (آ۔ شں) چہ نیشاں پُشت تر ءِ مزیں جاہ یو کیں دنتان .
- **آشا** : (آ۔ شا) " عائشہ " ءِ بلوچی (۲) آش کنگ ، یک مردمے ءِ گپے ءَ پہ زانت پُروشگ ءُ آئی ءِ راست ءَ رد کنگ .
- **آشار** : (آ۔ شا۔ ر) بلوچستان ءَ جاگہے ءِ نام اِنت (۲) زرد ، زرد رنگیں ، زردیں چیز .
- **آشبگ** : (آ۔ ش۔ ب۔ گ) بچار " آشوبگ "
- **آشک** : (آ۔ شِک) واھگ دار واھدار ، پہ بے تاھیری لوٹوک (اے تازی گال " عاشق " ءِ بلوچی اِنت)
- **آشکال مشیر** : (آش۔ کا۔ ل۔ م۔ شِی۔ ر) بھار کامے کہ گیشتر ملک ءَ رُد اِیت ، ورانت ئے چو کہ آکوءَ زمین ءِ سرءَ کپار بیت ، ثراھی ءَ کرد ءِ آکوے بیت بلے ایشی ءِ تاک سک بارگ انت ءُ دراج ءُ ساپ ءُ لتہ انت ، دش ءُ کتیں ثرپش تام اِنت دلوت ئے ھم وارت بلے بھرئے نہ بیت کہ مردم ئے وارت .
- **آشکی** : (آ۔ شِ۔ کِی) اِشک ءِ کار ، دوستی ، واھگداری (تازی : عاشق)
- **آشگور** : (آش۔ گوْر) آژگور ، شاگور ، دپ ءِ جھل ءِ دنتانانی جاگہ ، ھا ھڈ کہ تہ ءَ جھلی دنتان میھ انت یا رُدانت ۔ ایشی ءَ باز جاگہ کلاجور ، کلاگرھم گوشانت .

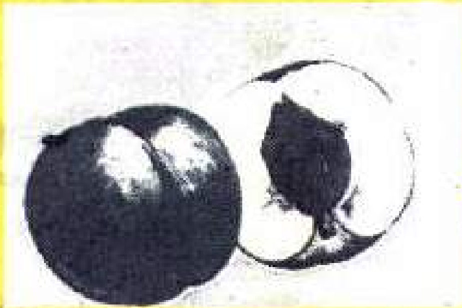
- **آشل** : (آ-شَل) جنینی نامے (۲) عائشہ ءِ نیم نام کہ "آشی" ھم گوشگ بیت۔
- **آشو** : (آ-شُو) جنینی نامے۔ بتل : آشو تہ ایت من ءَ روباہ وارت۔ روباہ تہ ایت من ءَ آشو وارت۔
- **آشوب** : (آ-ش و ب) ڈاہ ءُ مشور۔
- **آشوبگ** : (آ-شو-بگ) آشُبگ، ڈانگرگ، ڈاہ ءُ مشور گرگ (۲) گُرجیں تہ کہ کلونٹ ءَ زرد انت۔
- **آشوبہ** : (آ-شو-ب ہ) سربازی نچے، بلکیں ھما آشوبگ انت یا کہ ھمائی پڈات انت۔
- **آشور** : (آ-شو-ر) وشبوئیں کاھے، شیرگ ءَ بازمان، پس ءَ وارت شیرباز ءَ نت، ایشی ءِ تاک چوگوانگ ءَ انت (۲) مردمی نامے۔
- **آشی** : (آ-شِی) جنینی نامے (۲) عائشہ ءِ نیم نام کہ ایشی ءَ آشل ءُ آشو ھم گوش انت۔
- **آکاڑہ** : (آ-ک ا-ڑ ہ) بچار "آنکاڑہ" آکاڑا، آکارٹو۔
- **آکِبت** : (آ-کِ-ب ت) آسر، گُڈسر (تازی : عاقبت)۔
- **آکو** : (آ-کُو) یکے کہ لھتیں کسانیں بگ سر ءَ حتّی ءِ نپی کن انت ءُ یہ پول اِشس جن انت بلے اِے لیب بُندراتاں بیت کہ بلکیں چہ دراآمدیں مُلکاں آتگگ (۲) تُوتم : مُرگے کہ ھرکسے زانت ءَ کہ یہ شوقی ءَ نام کپتگ۔ ایشی ءِ توار ایش انت : "آکو ھکاں زور" یا کہ او آکو۔
- **آکوت** : (آ-کو-ت) سُھریں لال (تازی یاقوت۔ انگریزی : (RUBY)
- **آکوت** : (آ-کو-ت) بچار "ھاکوت"۔
- **آکوٹ** : (آ-کو-ٹ) بچار "ھاکوٹ"
- **آگا** : (آ-گ ا) لوٹیاپانی نیکراھی پیشوک ءِ سٹا، واجہ، واجکار (گال درآمدے)
- **آگاسی** : (آ-گا-سِی) ماڑیانی بُرزی تبکانی دیم ءِ کا پرہ ھاگیشیں کہ چہ دیوال ءَ گیشس انت (انگریزی : BALCONY)
- **آگاہ** : (آ-گا-ہ) آگہ : ھاکرواب نہ انت (۲) سرپد، زانتکار
- **آگبوٹ** (آ-گ-ب و ٹ) ھاگراب کہ یہ مشین روت (ھندی انگریزی : آگ = آس + بوٹ (BOAT) بوجیگ۔
- **آگہ** : (آ-گہ) بچار "آگاہ"۔
- **آگُر** : (آ-گُر) چہ "آگرگ" ءِ کارگال ءَ برانگال بزانی یہ آگُر۔
- **آگُرگ** : (آ-گُر-گ) بشکُرگ، ڈانگرگ، چہ ترس ءَ زانتکار بیگ ءُ تُراس کنگ یا کہ یہ ھڑ ءُ جنگ ءَ ذھر گرگ۔
- **آگُنڈ** : (آ-گُن-ڈ) آلنڈ، ھُنڈال، بُنڈال، روتگ، چرگ، ریتگ۔
- **آل** : (آ-ل) سروک، پیشوک، کُلے ءِ کماش۔
- **آل** : (آ-ل) حال : تاذراھی یے کہ کپتو کیں جنین ءَ گپت کہ چہ زانتکاری ءَ مرداں گوشتگ کہ جنّے یار جاتیگے۔
- **آلات** : (آ-لا ت) ساز ءُ سامان، یک چیزے ءِ لازمیں ایرت ءُ پرودشیں سامان (۲) برجیگ ءِ آلات بزاں آئی ءِ دَور، پلمن ءُ آچار ءُ بِے دگہ چیز (تازی : آلہ بازیں : آلات)
- **آلاڈ** : (آ-لا-ڈ) بچار "آلاڑ"۔
- **آلاڈی** : (آلا ڈِی) بچار "آلاڑی"
- **آلاڑ** : (آ-لا-ڑ) آلاڈ : دریاہ آپ ءِ ھپے ءِ دچے دُور پڑ ءَ کیت ءُ دُور ھالیگ بیت۔ ھمے ھالیگ بیگ ءَ "آلاڑ" گوش انت

(تازی: جزر ، انگریزی : EBB)

- **آلاڑی** : (آ ـ لا ـ ڑِی) آلاڈسی ، ماھیگے ءِ نام اِنت ۔
- **آرڑو** : (آ ـ ل ـ ڑُو) یک وڑیں چکے ۔
- **آلکو** : (آ ـ ل ـ کُو یا آ ـ لُ ـ کُو) بہارکا ءِ کہ آمگی ءِ ھم ورانت ءُ گرادانت ھم ورانت ءُ ۔ اے دوزات اِنت (۱) وَرگی (۲) ماری ۔ ماری زھر بیت ۔ بتل : آلکو زھر گیتگ بَتن تاکیں کہ سُندم ءَ سور چکیں جنے گپتگ ۔ (بچار بُت)
- **آلگ** : (آ ـ ل ـ گ) زانگیں نیبگے ، بچار "ھالگ" ۔ (بچار بُت)
- **آلَم** : (آ ـ لَ ـ م) دنیا ، جھان ، مخلوک ، مردم ۔ بتل : گوھر اِنت گوں آلَم ءَ بھر اِنت ۔ (تازی : عالَم)
- **آلَم** : (آ ـ لَ ـ م) بندیرا ، بیرک ، رامٹو ، باوٹا (تازی : عَلَم ، انگریزی : FLAG) آلَم کنگ : پہ آلَم گپ جنگ یا اشارہ کنگ یا ھال دیگ ۔ آلَم ءِ دار : ھما دار کہ آئی ءِ سرءَ آلَم چاپِگ بیت ۔
- **آنُڈ** : (آ ـ نُن ـ ڈُ) آگَنڈ ، ھُنڈال ، رونگ ، چِرگ ، ریشگ ۔
- **آلو** : (آ ـ لُو یا آ ـ لُو) بچار "ھالو" ۔
- **آلور** : (آ ـ لُور) شِشتر ، شستریں کاہ ۔

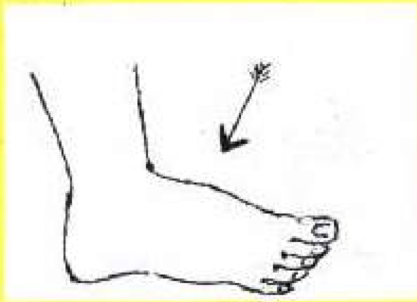
آلکو

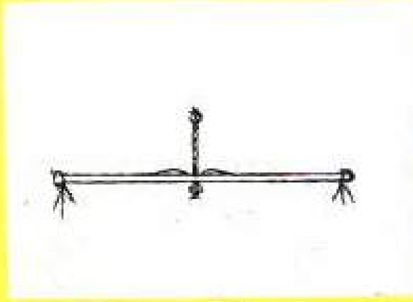

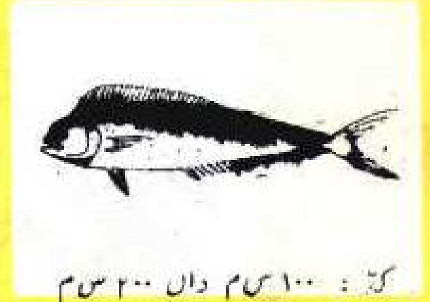
آلگ

- **آلوڑ** : (آ ـ لوڑ) یکجا ۔ ھور ، سرءُ چیر ، آلوڑ بلوڑ ۔ مال ءُ دلوتانی سرا آرتگیں کاہ ءُ بُوچ ۔
- **آلوڑبلوڑ** : (آ ـ لوُ ـ ڑ + ب ـ لوَ ـ ڑ) ھور تھور ، سرءُ چیر ۔
- **آلُہ** : (آ ـ لُہ) شاھین ءِ رستیں مُرگے ۔ ماں بلوچی لچھاں "آلھیں گردن"
- **آلی** : (آ ـ لِی) ھالی ڈگار نامیں یہ ندے بیتگ کہ "گورگشیں ھالی" ءَ زانگ بیت ءُ ھمے رنگ ءَ ھالی چہ پولنگاں پلک شود اِنت "ءِ بتل ھم ھالیءِ نام ءَ اِنت ۔ (۲) شُھر گ ، شُھر رنگ ۔
- **آلی بند** : (آ ـ لِ ئی ـ بَ ن ڈ) بچار "آلی بند"
- **آلی کروچ** : (آ ـ لِی + کُ ـ رُو ـ چ) مچے کہ ایشی ءِ کلونٹ زرد یا زرد ءُ شُھر بنت ۔
- **آم** : (آ ـ م) آمگ : ھاکر ءُ گراستگ یا نِبگ (۲) ادلاک ءِ رواج (۳) ماھیگ ءِ کُشگ ءِ یک راستے (۴) ھشتی لیب ءَ دارگ ءَ آم کنگ "بزاں دارگ ھال ءَ رس ایت بلے لیبی پہ دومی لیبی ءِ دارگ ءِ کُشگ ءِ ھاترءَ دومی دارگ ءَ دگہ رندے ترین ایت ۔
- **آماچ** : (آ ـ ما ـ چ) ٹِک ، نشان کہ تیرجنی ءَ بندگ بیت ۔
- **آم چکن** : (آ ـ م + چَ ـ کَن) دو چہ ءِ نام اِنت ، آمگیں دوچ ۔

- **آمڑ** : (آ۔مَڑ) ھمے جوڑگرنگیں سیاھیں رنگ کہ پہ دستانانی مُشگ ءُ کارمرد بیت کہ دستاناں سیاہ کنت ۔
- **آمڑوسک** : (آ۔مَ۔ڑو۔سَ۔کْ) سارم ءِ راستیں ماھیگے بلے بادوچکی اِنت .DOLPHIN FISHES (بچارءُت)
- **آمک** : (آ۔مُ۔کْ) آمنگ، چیچل ءِ زاتے، مردمی نامے ۔
- **آمکار** : (آم۔کار) آمنگ کار بزاں مُوتی ءُ بُستگی ءُ کرنگیں کار انچُوش کہ یک پشکے یا کوٹے ءِ یک بہے انچوش ترک جن اَنت یا کرشُول اَنت رندءُ مُھرکارے کن اَنت ۔
- **آمکی** : (آ۔مُ۔کِ۔ئی) ھماکرگوں آمنگ ءُ سیادی کنت ۔ ھانیبگ کہ آمنگ یا امنگ (چیچل) ءُ دارنگ ۔ مردمی نامے ۔
- **آمنگ** : (آ۔مَنگ) ھماکہ نہ پٹگ ۔ ھماکہ نہ گراسگ وردن ءِ چیز یا کہ نیبگ ۔
- **آمنگ کار** : (آ۔مَنگ + کار) بچار "آمکار"
- **آمگین** : (آ۔مَ۔گِے۔نْ) ھماکہ آمگ اِنت، نہ گرستگ یا نہ پٹگ ۔
- **آمگیں دوچ** : (آ۔مَ۔گے۔ن + دُوچ) بُرز بلوچی اے دوچ ءِ تہ ءِ اے نام زانتگیں اَنت ۔ بُست لوپ، چوٹل، گُل ءُ تگ، پولوتک، کپ ءُ کنٹ، بندرمی وٹ (وٹ باز راست اَنت) بندی، یکّ ءُ کپ، سُندوکی (وپچ ٹکی ءُ تے ٹکی)
- **آمل** : (آ۔مِلْ) مُلک، دیار، سرحد، ڈیھ ۔
- **آمُل** : (آ۔مُلْ) آمنہ ءِ نام ءِ نیم نام اِنت (۲) جنیک، کاڑ

آمیدبند

آمینہ

آمڑوسک/آملوشک

- **آمن** : (آ۔مَنْ) چُغر، سوھان (۲) پہ زھم ءَ "آپ دیگ" کہ جوھردار بہ بیت ۔ (آمن دیگ)
- **آمو** : (آ۔مُوْ) نامے، احمد ءِ نیم نام اِنت ۔
- **آموتلک** : (آ۔مو۔تِلْ۔کْ) آمیدتِلک، آمودتلک : ھمے گونڈیں تلکگ کہ آمید ءِ توکا توک سُپتگیں مُنگ ءِ تہ ءَ مانکشتگیں بندیک ءِ سرءَ بستگ ۔
- **آمود** : (آ۔مُ۔وْ دْ) بچار "آمید"
- **آمیتلک** : (آ۔مِی۔تِلْ۔کْ) آمیدتلک، آموتلک، آمودتلک : بچار "آموتلک"
- **آمی** : (آ۔مِیْ) ناوانندھیں مردم، ھامردم کہ نہ ونتگے ۔
- **آمید** : (آ۔مِی۔دْ) آمود : ھما تچکیں دار کہ آئی ءِ ھردوسراں شاھیم ءِ سرلونجان اَنت ءُ توک ءَ بندیکے آئی ءِ سرءَ تلکے بستگ (۲) ھکّ، انساپ (تازی : انصاف) (بچارءُت)
- **آمیدبند** : (آ۔مِی۔دْ + بَ۔نْ۔دْ) پاد ءِ پُشت ءِ ھابند کہ لنکگان ءُ رُچ ءِ نیامی ءَ اِنت ۔ (بچارءُت)
- **آمیدگِس** : (آ۔مِی۔دْ۔گِ۔سْ) ھما دیوان جاہ کہ میاد ءُ بے میاد ءِ اڑ ءِ گیشینگ ءُ کارمردبیت (انگریزی LAW COURTS)

تازی: محکمة. پارسی: دادگاه)

- **آمیگ** : (آ۔مِی۔گ) راستیں، هاکه شک ءُ شُبهے ءُ مان نیست (مجاز ءِ چِپ حقیقت) "نامیگ" ءِ چپ (انگریزی: NATURE فطرت)
- **آمیگِس** : (آ۔مِی۔گِس) بچار "آمیدگِس"
- **آمیگی** : (آ۔مِی۔گی) هاکه گوں "آمیگ" ءَ شیادی کنت، هاکه ناسیگی مَنه اِنت (فطری NATURAL)
- **آمین** : (آ۔م ے ن) بچار "هامین"
- **آمین** : (آ۔مِی۔ن) مان بیگراهی پاکو انگیاں لوٹگ ءِ پاگپانی رندءَ گوش اَنت، الیشی ءِ بزانت اِنت "انچوش ببات" (انگریزی: AMEN)
- **آن** : (آن) کارگالانی تهءَ پ "من" ءِ گال ءِ جهگیریءَ کارمرد بیت که کُمکارگالے انچوکه: "من روان" ءِ تهءَ گُدّیکی آن" (۲) هر کارگالے ءِ رندءَ هور بیت آئی ءِ جاورءَ گیشّین اِیت انچوکه "روان اِنت" رَوَگ ءِ تهءَ اِنت (۳) نامگالے ءِ رندءَ کیت آئیءَ چه یکیءَ "بازبکنت انچوکه مردم۔ مردمان، کلاه۔ کلاهان۔
- **آن** : (آ۔ن) کسے ءِ گوانک ءِ پتسوءَ آن گوشگ بزاں هَو۔
- **آنا** : (آ۔نَ ا) آنه، آنگی، شاهی، نیم گِیَز، کلدار ءِ شانزدهمی بهر۔
- **آنجبند** : (آن۔جَ۔بَن۔ڈ) بچار "آنجگبند"
- **آنجگ** : (آن۔جَگ) هابندکه پشلوار ءِ گوں لانک ءِ بندگ ءَ آئی ءِ مان کشّ اَنت۔ ایشی ءَ "شپیل" هم گوش اَنت۔ همے رنگ ءَ "نیپگ" هم گوشگ بیت (چوناهیگا نیپگ شلوار ءِ هاجاگ اِنت که آنجگ مان کنگ بیت) آنجگ بازراست اِنت (۱) کُبلی (۲) هزگرد (۳) بکالی (۴) مارپوست (۵) ششو (پارسی: آهنجه، انگریزی: TROUSER CARD)
- **آنجگبند** : (آن۔جَگ۔بَن۔ڈ) آنجبند: آنجگ ءِ جند، آنجگ ءِ بندگ ءِ جاگه، شلوار ءِ آنجگ ءِ جاگه۔
- **آنچوپگ** : (آن۔چُو۔پَگ) بچار "آچوپگ"
- **آنڈار** : (آن۔ڈار) بچار "هانڈار"
- **آنڈگ** : (آن۔ڈَگ) تنگ، بار ءِ نیم BBK: Barker / A.K Mangal: half load
- **آنک** : (آ۔نَک) دوچے ءِ نام اِنت (۲) جنینی نامے۔
- **آنکاڑو** : (آن۔کا۔ڑُو) گوادری نگورءَ کورے ءِ نام اِنت، همے هندءِ نام هم "آنکاڑو" اِنت۔ آکاڑو
- **آنکاڑه** : (آن۔کا۔ڑَه) بچار "آنکاڑو"
- **آنگی** : (آ۔نُ۔کی) یک "آنا" ءِ زرّ، آنه، شاهی، نیم گِیَز
- **آنگر** : (آن۔گُر) آنگو، آنگور، آدیم ءَ، آگورءَ، آگرءَ، آنیگ ءَ: پهِ دیرءَ۔ اینگر انگر: ادءَ اودءَ اینگر آنگر کنگ، پهِ وتی دس ءَ جهد کنگ۔
- **آنگِژ** : (آن۔گِژ) انگژ: چپ ءُ چاگرد، چاریں دیم، چاگردءَ۔ آنگژءَ کنگ، آنگژءَ کپگ، آنگژءَ بیگ، آنگژءَ گرگ۔
- **آنگل** : (آن۔گ ل) لاڑی، ٹھل، ناز۔
- **آنگو** : (آن۔گُو) آنگر، دُور، آدیم ءَ۔
- **آنگور** : (آن۔گ وَر) آنگر، آنگو بچار "آنگر"
- **آنوئی** : (آ۔نُو۔ئی) پشکیں ماهیگ ءِ زاتے۔

- **آدار** : (آ۔ دا۔ ر) ھا گڑ یا کہ دگہ انچیں کاہ ءُ بوچ ءُ سات کہ پہ زمین ءِ زور سند کنگ ءَ کار اَنت ءُ رتکہ اَنت ئے ماں (۲) اَمبار خزینہ، مال ءُ زر۔ ھر چیزے کہ کسے ءِ پتینکان اِنت۔ آدار ءِ جنگ : بزاں کسے ءِ لوگ ءِ آدر وہ کنگ ءُ ھر چے کہ دست ءَ کپ اِیت روگ ءِ برگ یا گراں بھا تریں چیزانی برگ (۳) مُل ءِ مال، دُزّی یا زور ءِ بُردیں مال (۴) سمات، دلوت ءُ مال ءِ لڈ یا کہ آئی ءِ بنجاہ ءِ روپوک۔
- **آدار جاہ** : (آ۔ دار۔ جاہ) خزینہ، زر ءُ مال ءِ ایرکنگ ءِ جاگہ (۲) پتینک۔
- **آدارگ** : (آ۔ دا۔ رگ) آدار ءِ جنگ، آدار کروک (۲) دَرپہ دَر، بے دَر ءُ جاگہ۔
- **آداڑ** : (آ۔ دا۔ ڑ) واڑ، پل، ٹُٹ۔
- **آداز** : (آ۔ داز) توار، ھر چیزے کہ اِشکنگ بیت، گالوار، تُرمش، چِڑکہ، گُرندگ، ھر توارے پہ بیت ءِ ساز، زیمر یا یک چیزے ءِ پہ ساز ءُ زیمر وانگ۔
- **آدان** : (آ۔ دان) آیاں، آباز مردماں، آھاں۔
- **آہ** : (آ۔ ہ) چہ دل ءَ پہ درد ءُ سوزناں دپ ءَ دراتگیں "آہ" ءِ گالوار۔ در د ءِ سھیگ کنگ ءَ گوشگ بیت کہ بزاں من ءَ دردے پر اِنت۔ بژن ءُ ارمان۔
- **آہ** : (آ۔ ہ) آہ جنگ : جنتر ءِ پہ چگ تیز کنگ۔ گُپ یادگرانچیں درپے ءَ کہ دان ئے ماں کن اَنت ءُ "آہ جن اَنت" بزاں پہ جنتر ءِ دستگانی یا پہ آچوبگ بنگ کہ گیشتر دان بدار اَیت۔
- **آھار** : (آھار) وَردِن، وراک، ورگی چیز (۲) ھا مردم کہ آئی ءَ چیزے وارتگ بزاں سباہ ءَ چہ واب ءَ پاد آیگ ءَ رند چیزے وارتگ ئے کہ "ناھار" نہ اِنت یا کہ "اَناوار" نہ اِنت۔ پلانی آھار اِنت : بزاں سیر ءَ نہ وارتگ ئے بلے "ناھار" نہ اِنت (۳) رگبند، ارزبند
- **آھت** : (آھش) آتک۔
- **آھتن** : (آہ۔ تِن) آتکن، آیگ ءِ جند (آمد)۔
- **آھجنگ** : (آہ۔ ج۔ نگ) پہ تیز کنگ ءِ ھاترءَ گوں چگ ءَ جنتر ءَ "آہ جنگ"۔
- **آھچک** : (آ۔ ھچ۔ ک) وَتے تچوکیں، سرکپوک ءُ پتاؤکیں برے ئے چو بنیڈا ءَ اِنت، ورانت ئے۔ باز مردم گوش اِیت اِے ھم "آھشک" اِنت
- **آھر** : (آ۔ ھر) گُڈسر، آسر، کُٹ اِنگیں سر یا رند۔ (تازی : آخر)
- **آھڑ** : (آ۔ ھڑ) شر تگ، ھاگوات کہ ھورے ئے گون اِنت۔ ے مھتر ءِ بوجگ شلیں آھڑ ءِ جنگ۔ (شمبہ کار)
- **آھُر** : (آ۔ ھُر) اولاک (گیشتر ھَر) ءِ بنجاہ ءِ لِڈ ءُ بُوچ کہ کاہ ءُ سمات ھور بنت۔ گوک یا کاٹگر ءِ سر آرتگیں کاہ کہ جم اِشکن اَنت کہ پد ءَ زمستان ءَ دیئنت اِش۔
- **آھرت** : (آ۔ ھِ۔ رَت) پردا، آبھان، چہ مرگ ءَ رند ءِ جھان، دومی جھان (تازی : آخرۃ)
- **آھشک** : (آ۔ ھش۔ ک) کا ھے کہ ءُ ڈرچک ءَ پتا اِیت۔ دلوت ئے وارت باز شیر دنت۔ گوش اَنت کہ اِے ھم آھچک اِنت۔ باز مردم کپت ءَ ھم گوشش اِیت بلے اِے مبین نہ اِنت۔
- **آھن** : (آ۔ ھن) پارسی ءَ "آہن" ءَ گوش اَنت کہ بازجاگہ بلوچی ءَ کار مرد بوتگ۔
- **آھنا** : (آ۔ ھ۔ نا) آ اِنت ناں" ءِ گونڈ گال، بلے پہ "سرڈاہ" ءَ رند انگت ھم اِے کار ءِ گت ءَ پیسر بیگ ءِ وھد ءَ گوشگ بیت "آھنا کہ بچک ئے جت ءُ" "آھنا کو شتت"، "اِے گال "آنا" ھم گوشگ بیت۔ اِے رنگیں دگہ گال "ایشنا" "یا" "اِشنا" اِنت کہ اِے پہ نزیک ءَ اِنت، اِے ھم ھے رنگ ءَ چہ بیش ڈاہ ءَ رند گوشگ بیت۔

- **آھَنڈ** : (آ - ھَن - ڈ) آگنڈ، ھُنڈال، روتگ، یک چیزے ءِ بُن ۔
- **آھَنگ** : (آ - ھن - ڳگ) بچار "آنجگ"۔ ھرانچیں چیزے کہ پہ دگہ چیزے چلّایگ یا بُرّگ ءَ کارمرد بیت ۔
- **آھَنگ** : (آ - ھَن - گ) لڈوک ءِ ھماسا دکرہ لُج یا بارانی کڑیاں مان ءَ کارانت کہ بازمحکم بہ بیت
- **آھُو** : (آھُو) آسک کرشکارءَ کن انت، آھوگ (زندپازندی زبان ءُ آھی گُوش انت)، شگّان ترّان ءِ پیگور ۔
- **آھُوپر** : (آ - ھُ - وَ - پ - ر) چوکہ آھو بزاں آسک ءِ دُروری، شترنگ ءُ شرکدءُ بالاد ۔
- **آھُوڈروشم** : (آ - ھُ - و + ڈ - رَو - شُم) آسک رنگ، آسک دروَر، شترنگ ءُ زیبانک ءُ ڈولدار ۔
- **آھُوگ** : (آ - ھُو - گ) آھیر، شگّان، ترّان، آھوگ کنگ یا آھوگ دیگ : شگّان جنگ ۔ آسک ءَ ھم گُوش انت ۔
- **آھیر** : (آ - ھِی - ر) شگّان، ترّان، چاقی بچگ سے من ترا آھیر نکت چوشیں ۔ (۲) ھا مردم کہ آئی ءِ چم پہ دگرءِ چیزءَ سک انت لالچی، لبّی، پہ دگرءِ مال ءُ دل بلہ ءِ ایسے مردم ءَ آھیر "بزاں پہ لالچ پہ چیزیا زرءَ آھیر انت (بے آھیر ءِ بے لوٹ)
- **آھیزگ** : (آ - ھے - زگ) ہوشاربیگ، ہوشار ءُ بوگ، کروسوبوگ، بزاں پہ جنگ ءِ جریدہ ءُ ساجوبیگ، چوکہ پاسپان ءَ اوشتاتگ، پہ چاریگ ءُ پانپانی یا کہ پہ کار ءِ کنگ ءِ جریگ ءُ ساجوبیگ ۔
- **آئنا** : (آ - ءِ - نا) بچار "آھنا"
- **آئی** : (آ - ئی) آ، آمردم یا آئی ءَ - ۲ - "مات" ءَ ھم گُوش انت کہ بُندر ءَ درآمدیں گالے ۔
- **آئیگ** : (آ - ئیگ) بچار "آئی ءِ"۔
- **آئی ءَ** : (آ - ئی - ءَ) آمردم ءَ، اک، آئی ءَ گوشتگ (کنوک انت) اے گال بازجاگہ ءَ بے "ءَ" ءَ گوشگ بیت ۔
- **آئی ءِ** : (آ - ئی - ءِ) آمردم ءِ، آچیزءِ، اے گال "آئی ئیگ" "ءُ" آئیگ "ھم گوشگ بیت
- **آئی ئیگ** : (آ - ئی - ئے - گ) بچار "آئی ءِ"
- **آیا** : (آ - یا) جُستاں گال کہ گپ ءِ بُنگیج ءَ کیت ۔ اک : آیا تو ھمد ءُ بندے ؟
- **آیات** : (آ - یا - ت) مسلمانانی نیکراھی پاکوانگی ءِ پاگپ، کلام اللہ ءِ تہ ءِ گپ (تازی : آیات پہ بازءَ، پہ یکے ءَ آیۃ)
- **آیان** : (آ - یا - ن) آیگ ءِ تہ ءَ، ھا کہ پیدا اک انت، ماں آیگ ءَ، روان ءِ چپ ۔
- **آیاں** : (آ - یا - ں) پہ دیر ءِ بازمردم یا چیزاں گوشگ بیت اک : آیاں بگوش، آیاں بیار ۔ پہ یکے ءَ "آئی ءَ" انت ۔
- **آیانی** : (آ - یا - نی) آباز مردمانی، آیانیگ، آچیزانی ۔ اک : آیانی گِس، آیانی پت ۔
- **آیانیگ** : (آ - یا - نی - گ) بچار "آیانی"
- **آیگی** : (آ - یَ - گِی) آیوکیں، ھا کہ نوکی کیت ۔ بن رھبند (گرامر) ءَ ھا کارگال کہ آکارے ءِ دیمتر ءِ کنگ ءَ مَیتیں بکنت ۔ انچوش کہ : کنت، روت ۔ (فعل مستقبل FUTURE TENSE)
- **آیگ** : (آ - یگ) دتی جندءَ آرگ، چہ یک جاگہے ءَ رواںگ بیگ ءُ دگہ جاگہے ءَ رسگ بزاں دومی جاگہ ءَ آیگ، روگ ءِ چپ ۔
- **آیگی** : (آ - یَ - گی) ھا کہ کیت سبے دنیگا نیاتگ ۔ اک : بئیت، روگی ءِ چپ ۔

- **ا** : (اَ) بلوچی ءِ بُنگیجی آب اِنت ایشی ءِ گالوار چوکہ اُٹ ہِنگیں " ءَ " ءِ اِنت۔ ایشی ءِ دوتی نام گونڈءُ شُبک دنتگیں " ءَ " یا کہ " اَ " اِنت۔ گالانی بُنگیج ءَ کیت۔ " ءَ ءِ ءُ " ہزاں " ءَ ءِ ءُ " ءِ رنگیں یک سُرینوکے پرے بیت۔ اک : اَڑ، اِڈ اُٹ۔ اگاں گالانی میانجی ءَ یا کہ گُڈ سرءَ کیت چوتت پسری آب ءِ گوں وت بُرزءَ ڈراج کنّش اِیت۔ اک : بازار، کاپر، پادا اگاں کنّش (مد) سے پر بیت چوکہ دو " ا " ءَ وانگ بیت۔ اک : اا ءآ (رومن A . آوستائی ـــ ، هندی आ)
- **اَ** : (اَ) " ـَ " اِے نشانے کہ آبانی سرءَ جنگ بیت، پارسی ءَ ایشی ءَ " زبر " ءُ تازی ءَ " فتحہ " گوش اَنت۔
- **اِ** : (اِ) " ـِ " اِے نشانے کہ آبانی چیرءَ جنگ بیت، پارسی ءَ ایشی ءَ " زیر " ءُ تازی ءَ " کسرہ " گوش اَنت۔
- **اُ** : (اُ) " ـُ " اِے نشانے کہ آبانی سرءَ جنگ بیت کہ پارسی ءَ " پیش " ءُ تازی ءَ " ضمہ " گوشگ بیت۔
- **اَبا** : (اَبا) اِے گال مُندرءَ " آبا " اِنت کہ شُبک وان ءُ " اَبا " کنگ بوتگ۔ چہ وتی بُندریں بزانت ءَ ابید باز بزانت دَنت۔ اِے پہ گپ ءِ تامدار کنگ، اجکّھی، ہمانگی، باھندی ءِ رنگ ءُ گپ ءِ بُنگیج ءَ یا گُڈ سرءَ کارمرد بیت۔ انچوش کہ : ھاں اَبا !! کُجا اَبا !! اَبا مینگی گُپتے نہ اِنت !! اِے گال ءَ گونڈیں چُکّ ھم کارمرد کن اَنت۔ انچوش کہ : اَبا مانیا ئیں گوں ! اَبا مارا کار نیست ! پہ وتی گپ ءِ راستی ءِ پُرسگ ءُ گواہی گرگ ءَ " اَبا انچوش نہ اِنت ؟ بیزاری ءِ رنگ ءَ : اَبا شما وَت زان اِت وتیگ ءَ ! پہ لاچاری ءُ ہمانگی : بیا اَبا نی شتر اِنت ! تژن : تو اَبا مرچاں ھیگی نئے ! راستی ءِ گُشگ : اَبا کونڈانی جاگہ دِل ءِ سرا اِنت۔
- **اَبّا** : (اَب۔ با) چُکّ ءِ مات ءِ لوگواجہ کہ چُکّ چہ ھمے لوگواجہ ءَ بہ بیت۔ مات ءِ لوگواجہ کہ چُکّ چہ ھمیشی ءَ بہ بیت۔ پت، پِس، پہ دوستی ءَ " بابا " " بابو " پت وتی چُکّ ءَ ھم دوستی ءَ " اَبّا " گوش اِیت۔ جوانیں مردم ھر گونڈیں چُکّ ءَ " اَبّا " گوش اَنت
- **اِبابت** : (اِبا۔ بَت) دَرؤر، ھمدرؤر، چوکہ " دُر اِبابتیں دوست (۲) بندگی بہ کتری دست بندگ ءُ ھُدا ءَ سازاتگ (عبادت)
- **اَبابکی** : (ا۔ب۔ا۔ب۔کِ۔ی) بکی ہزاں مُلّا ءُ بک ءِ کارکنوک کہ چیت ءُ تائید دَنت ءُ دم ءُ چوپ کنت۔
- **ابابیل** : (آ۔با۔بی۔ل) بمپیستان : کسانیں مُرگے، بازلانی سرءَ ڈراج اَنت دُمب ءِ دو سر اَنت ءُ ھر دوئیں ڈراج اَنت تو گوش ءِ زاناں دوشاھ اَنت۔ ایشی ءِ لاپ ءِ چیرا سپیت اِنت، بازلانی سر ءُ، بدءُ سر گ شیاہ اَنت۔ ترند بال کنت کہ چو تیرءَ سِد اِیت۔ بال ءِ تہ ءَ بازلاں چیچ ءُ نزکنت۔ اے بھارگاہ ءَ کیت، کدوگ ءَ لوگانی تیزان ءُ کاپرانی لاپدارانی سرءَ پہ گل بندا ایت۔ ایشی ءِ توار " ٹکر ٹکر ٹرررر " اِنت (تازی زبان ءَ " ابابیل " مزنیں شھداَلیں مُرگے ءِ نام اِنت)۔
- **اباشکو** : (اَ۔با۔ش۔کُو) یک مردے اگاں درآمدیں ملکے ءَ کُس ءَ بیجاہ نیار اِیت یا کہ ترس ءُ تھنائی ھر دو مُیاں گپتگ انچوش گرگ بیت گوش ءِ زاناں ھیران ءُ بے جاڑ ءُ ابیتک اِنت گوش اَنت : پلانی اباشکو اِنت ءُ ترا اِیت۔
- **اَبد** : (اَ۔بَد) مجبر، بے بھ، ابدن اک : من اے کارءَ اَبد نہ کناں، اِے گرکی پہ اَبد لوجگ نہ بیت (تازی : اَبد)
- **اَبدک** : (اَب۔دَک) مردینی نامے، عبداللہ ءِ نیم نام۔
- **اَبدال** : (اَب۔دَال) بے اگل، بے شُد، ھبَرنہ بھم، بے سرءُ بُنیں گپ جنوک، گنوک، ھاکہ سرءُ وت نہ اِنت۔
- **اَبدال** : (اَب۔دَال) دشمنانی گُورءَ دلی ءُ بزرگ ءِ یک درجہ یے، یک کُھدانے اک : احمد شاہ ابدالی۔

کنت (۱)، اَپس ءَ کُرگ، بزاں ششتہ جڑات چو کہ اپس ءَ کُرگ ءَ کرکسانی ءَ ڈولدار انت بلے مزن بیت سک ڈولدار بیت ءُ ایشی ءَ چپہ ءَ هر ءَ کُرگ کسانی ءَ سک ڈولدار انت بلے مزن کہ بیت ڈولداری ءَ روت) بچار بُت تاکدیم 35 36

- **اَپساں ہِنڈگ** : (اَپ۔ساں۔ہِنڈگ) مُرگے۔
- **اَپسر** : (اَپ۔سَر) کارھدا: ھما مردم کہ کارے ءِ مستر انت (OFFICER)
- **اَپسک** : (اَپ۔سُک) کسانیں اَپس۔
- **اَپسگ** : (اَپ۔سَگ) اَپس بیگ، مجول ءِ اپس بیگ
- **اَپسی** : (اَپ۔سِی) اپس واریں مردم، ھما مردم کہ اپس ءِ بازھست (۲) ھری اپسی کنگ یا کہ اپسی ھری کنگ، مجولی لیبے کہ مجولا چُنڈانت ھرچ مجولے کہ اپس بیت، دیم ءَ وارت ءُ ھرچ مجولے کہ ھربیت پُشتیں مجول ءَ وارت، بے رھبندیں کار ءِ کنگ۔
- **اَپکاپ** : (اَپ۔کَ اپ) اُلکاپ، شَتر، اپکاپی : الکاپی، شَتری۔
- **اپلو** : (اَپ۔پَ۔لو) گُٹ اِت: تُنکان ءُ گونڈوانی زبان ءَ "ناڈں ناڈں اَپلو" بزاں جات ءُ وارت ءُ اید بُرت ءُ گُٹ اِت۔
- **اَپو** : (اَ۔پو) اے ھما وھدی گوشگ بیت کہ تو کسے ءَ پہ کارے رہ کنگ ءَ مکن کپن ءَ بلے آھے کار ءَ پد ءَ بکنت: اپو تو پد ءَ لگ اِت ءَ گوں!
- **اَپّو** : (اَپ۔پو) گُٹ اِت۔ بچار "اپلو"

ساھیگیں اپس ءِ

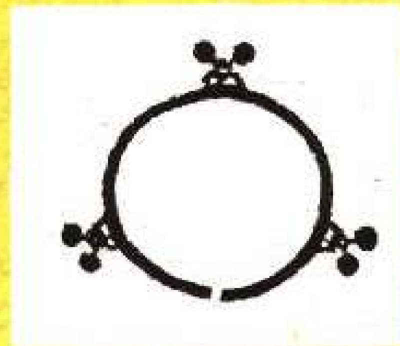

ایشاں بکشی ءَ کاتل مشہور انت

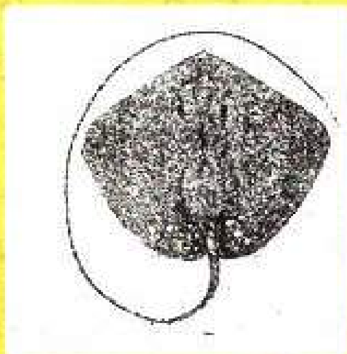
اپس

- **اَپوتگ** : (اَ۔پو۔تگ) بچار "اَپیٹنگ"
- **اَپوگ** : (اَ۔پو۔گ) بچار "ھپوگ"
- **اُپھار** : (اُپ۔ھار) بچار "اُپار"
- **اپھارگ** : (اُپ۔ھا۔رَگ) بچار "اُپارگ"
- **اَپیان** : (اَپ۔یا۔ن) تریاک کہ ھشاش ءِ ڈرچک ءِ شیرگ اِنت۔
- **اَپیپگ** : (اَ۔پی۔پگ) شار شودیں کامے کہ ایشی ءَ ھوشین انت ءُ چوپ انت ءُ گوں ایشی ءَ گُد شود انت۔ باز مردم گوش ایت کہ آ ھمے "اَپیٹنگ" انت کہ بھار ءَ رُد ایت مردم پہ واھگ ءَ ورانت۔
- **اَپیٹمگ** : (اَ۔پی۔ٹمگ) بچار "اَپیٹنگ"
- **اَپیٹنگ** : (اَ۔پی۔ٹ۔نگ) یکتالیں پُر آپیں کاھے کہ تال تال ءَ رُد ایت گوں ھورءِ بھار ءَ، ایام ءَ کمیں تُرلیش اِنت کہ گوں واد ءَ ورانت ھے یا ماں واد ءُ آپان ءَ کن انت۔ کسانی ءَ سک نازرک ءُ تُرلیش تر انت سکیں ایرتیں تاکل ءَ ھم پہ انت۔ ایشی ءِ بَر چو کوسگ ءَ انت کہ "کانٹک" یا "کانٹل" ءَ گوشنت۔ نازرکی ءَ ھمے "کانٹک" ھم وش اِنت۔ ایشی ءِ دگہ یک زاتے ھم ھست انت کہ آ زھر بیت آ ءَ "ماری اَپیٹنگ" گوش انت۔ ھپیٹنگ (پہ بُت ءَ بچار ھپیٹنگ)

- **اَپیری** : (اَ۔ پے۔ رِی یا اَ۔ پِ۔ رِی) کٹینگ ءِ زاتے کہ کسان بیت وْ راَت ءُ۔
- **اَت** : (اَث) کُمکّار گالے کہ پہ کارگال ءِ گُمگ ءَ بِزانت ءِ گیشینگ ءَ کارمرد بیت۔ اک : شاھی شُنگ اَت۔ تھنا ھم کارمرد بیت۔ انچوش کہ : آکئی چُکّ اَت ؟ اِے ھنگ ءَ "آ" "یاک" "آئی ءَ" ءِ بزانت ءَ دنت (۲) گوست ءِ کارگال ءِ رندءَ گیش کنگ بیت۔ دیر گوست ءِ بزانت ءَ دنت اک : آئی ءَ جنگ، آئی ءَ جنگ اَت (۳) "ھست" ءِ بزانت ءَ ھم دنت اک : بلانی ساھدارے اَت
- **اِت** : (اِث) کُمکّار گالے کہ پہ کارگالے ءِ یاک تھناگپ ءِ بزانت ءِ گیشینگ ءَ کارمرد بیت اگاں وَ کّار گالے ءِ رندءَ کیت "شما" ءِ بزانت ءَ دنت انچوش کہ : شُتنگ اِت، جنگ اِت، بزاں شما شُتگ اِت، شما جنگ اِت۔ اگاں وَ کّار گالے ءِ رندءَ کیت "تو" بیت، مَرد جت اِت، نگن وارت اِت۔ بزاں "تو"۔ ھے رنگ ءَ نام بزانتیں گالانی رندءَ اک : گار اِت، وار اِت بزاں شما گار اِت، شما وار اِت۔ بلے آجاگھاں نامانی رندءَ کیت گڑا ایشی ءِ بزانت "تئ" بیت اک : کلاہ اِت گوھن اِنت، راہ اِت گار اِنت بزاں "تئ" کلاہ ءُ "تئ" راہ۔ دگہ لھتیں انچیں کارگال اَنت کہ اگاں آیانی گوستگالانی رندءَ کیت "آ" ءِ بزانت ءَ دنت۔ سُرات بزاں "آ" سُرِات گڑا اِت بزاں آ گڑات بلے اِے دلگوش کنگ لوٹ اِیت کہ اگاں کارگال "آئیگی" اِنت گڑا "اِت" "شما" ءِ بزانت ءَ دنت ءُ اگاں کارگال گوست اِنت گڑا "تو" ءِ بزانت ءَ دنت۔
- **اِت اَت** : (اِث اَث) کُمکّار گال "اِنگ اَت" ءِ گونڈک اِنت کہ کارمرد ءِ روا بیت اک : "بڈّ اِتگ اَت" ءِ جاگہ "بڈّاِت اَت"۔

اَتلی

اُتربِتّن

- **اَتارپتار** : (اَ۔ تاڑ۔ پَ۔ تاڑ) ھارءُ پتار : بزاں ھارکنگ ءُ روگ ءُ پتار کنگ، تیزءُ ترندکاریں مردم ءَ ھم گوش اَنت آس پیشّیں مردم۔
- **اتارگ** : (اَ۔ تا۔ رَگ) بچار "آتارگ"۔
- **اِتبار** : (اِث۔ بَ اڑ) ایتبار، بیسہ، یکین، اوست، باوَر (چہ تازی اعتبار)۔
- **اُتربِتّن** : (اُث۔ تَ رَ + پِ ٹ۔ تِن) چشّیں ماھیگے زاتے کہ ایشی ءِ گُڑی پُتّن ھم گوش اَنت (بچار پُت)
- **اُتّل** : (اُث۔ تَل) بلوچستان ءَ چہ کراچی ءَ چوکر ۷۴ پند دُور لسبیلہ ءِ شھرے۔
- **اَتلی** : (اَث۔ تَ۔ لِی) بچار "ھتّلی"۔ بچار (ہت)
- **اَتک** : (اَ۔ تَک) نازُشت، ھلا (چہ پارسی : کاتک، کانخ)۔
- **اِتگ** : (اِ۔ تَگ) اِے "سُرات" ءِ رنگیں گالانی رندءَ کیت، ایشاں دیرگوست کنت اک : سُراتگ، جُپ اِتگ ترہ اِتگ۔ اِے "اِت" "یاک" اِتگ "ھا کارگالانی رندءَ گون" ا "نبیتگ بیت کہ آیانی گُڈّی آب" ءِ "ءِ توار ءَ دنت۔ اک : ذرہ اِتگ، پُل اِتگ، سرپ اِتگ، سِتر اِتگ۔
- **اَتیت** : (اَ۔ تِ ئی ث) ھتیت : زردرنگ، اِے گال پہ اِے بزانت ءَ گیشتر ھنگول ءُ ھنگلاج ءِ دمگ ءَ کارمرد بیت

" زرد زرد جواتیت ءَ اِنت ، گورانی ھما" مارارج " کہ زردپوشں اَنت آیاں ھم آتیت گوشں اَنت (بلکیں اِے گال ءِ بزانت الداریا الگداربادار زردءِ انت یا کہ بلکیں گوں "ھت" ءِ ڈرچک ءَ شیادی کنت یا آئی ءِ مِٹ ءُ بَر یا گوازءِ رنگءَ یا بلکیں دگر مِٹ ءُ ڈرچکے ءَ گوں شیادی کنت

- **اتینّا** : (اَ ۔ تِی ۔ ن ۔ نَا) بچار "ھتینّا "
- **اَتینّو** : (اَ ۔ تِی ۔ ن ۔ نَو یا کہ نَو) بچار "ھتینّا "
- **اَتینہ** : (اَ ۔ تِی ۔ ن ۔ نَہ) بچار "ھتینّا "
- **اِٹ** : (اِٹ ۔ ٹ) ھِٹ : دست ءِ پنجگ ءَ پہ کسے ءَ انچیں رنگے ءَ شھارگ کہ دست ءِ دل گوں ھمائی ءَ بہ بیت ، لنڈک چوکہ بچّل کنگ ءَ پٹ انگ بنت کہ ایشی ءِ بزانت مردم ءَ بےرِچ گوشگ اِنت ۔ ایشی ءَ "پِٹ" ھم گوش اَنت ۔ اِٹ دیگ دست ءَ ھمے رنگ ءَ پہ کسے ءَ شھارگ ، اِٹ کنگ ، کسے ءَ بےرِچ گوشگ ، اِٹ ءُ پِٹ کنگ : میاریگ ءُ شرمندگ کنگ کہ پرچاردیں کارے کُرتگ ئے ۔
- **اُٹ** : (اُٹ ۔ ٹ) نیم راہ ، نیم ھندگ ، اُٹ کنگ : پہ کارے کنگ ءَ مرکنگ ، اُٹ ءُ ٹور : سرجیں مال ءُ مردم "پلانی گوں اُٹ ءُ ٹور ءَ آتکگ ۔
- **اُٹ ٹور** : (اُٹ ۔ ٹ ۔ ٹو ۔ ر) سرجیں مال ءُ مردم ۔
- **اِٹنگ** : (اِٹ ۔ ٹنگ) پادءِ ھمارگ کہ پینترءِ بُرز ءُ ٹُنچ ءِ پشت ءَ اِنت کہ چہ ھمیشی ءِ شست ءُ ٹرندبیگ ءَ مردم ءِ لنگک ءُ پینتر سُر اَنت "بازیں روء آؤ مئے اِٹکی سست اَنت " ھِٹک ، ایٹنگ ۔
- **اِٹکی** : (اِٹ ۔ ٹکی) اِٹنگ ءِ رگ ۔ ایٹکی ، ھیٹکی ، ھِٹکی ۔
- **اُٹنگ** : (اُٹ ۔ ٹنگ) ھُٹنگ : پہ مُرادءِ رسگ ، معول ءِ اُٹنگ بزاں پہ دومی معول ءَ کہ جنگ بوتگ ، نہ رسگ ۔
- **اَٹل** : (اَ ۔ ٹل) اڑل ، سُتی ، پہ سُتنگ اڑ اتگیں ، ھما کہ مُحکم نہ اِنت
- **اَٹل دیگ** : (اَ ۔ ٹل ۔ دیگ) پہ اوار کے اڑل دیگ کہ مُحکم مہ بیت
- **اُٹنڈرو** : (اُ ۔ ٹن ۔ ڈُ ۔ رَو) مُگلمانی ، مُگرُمانی ، لیواءِ مزنیں یک دیمی یا دگی بُرزیں ڈھل کہ ادشتگ ءُ جنگ بیت اِے دور نگ ءَ کار مرد بیت یکے "لیوا " ءُ کہ اِے رنگ ءَ پہ دولٹ جنگ بیت دومی رنگ ءَ پہ دُشمنی ءِ رنگ ءَ جنگ بیت کہ لٹ نہ زیرانت ءُ دستانی ھتر جنگ بیت ۔ اِے دومی رنگ ءَ " شیخ پزجا یا شیک پرج ءِ منوگرجن آنت نے کہ اِے ھمے شیخ فریدالدین گنج شکرءِ نام ءَ اَنت ۔ اِے دومی رنگ ءَ ایشی ءِ آریپی ھم منگ بیت ۔ اِے گال ءِ جند سواھلی یے ، چونا ھیگا ھم اِے ڈھل چا ملکان آتکگ ایشی ءِ بُندریں نام "نگوما " (NGOMA) اِنت بلے سندھ ءُ بلوچستان ءِ بندراناں پہ "اُٹنڈرو " وزانگ بیت "اُٹنڈرو" ءِ جندءَ سواھلی ءَ "اُٹنڈورو" (U- TUN- DO- RO) گوش اَنت ۔ اِے اپریکاءِ بازگوھنیں سازے کہ پراہ ءُ پتن ءُ ڈراج اِنت کہ آئی ءِ سُر سربُرزءَ زاھر اَنت چوکہ ھارمونیم یا پیانوءِ سُرانیگ ءَ ، پہ ایشی ءِ جنگ ءَ دُوداری کُدیگ لٹ کار مرد بیت کہ ھمے سُرانی سرءَ جنگ بنت ۔ ایشی ءِ سُر بُندر ءَ چہ ھموءَ جوڑ بنت بلے مروچاں چہ "مادن" ھم جوڑ اِشں کن اَنت ۔ یورپ ءُ تازیاں ھم ھمے رنگیں سازے جوڑ کُتگ ۔ مے رنگیں سازے چینی ، جاپانی ءُ ھندچینی مردمانی گورءَ ھم ھست اِنت

- **اَٹنگ** : (اَ ۔ ٹ ۔ ن ۔ گ) اَڑ ، ملنڈ ، پتہ ۔
- **اَٹنگ بٹنگ** : (اَٹ ن گ ۔ بَ ۔ ٹن گ) ھراب تراب ، ستاوٹ ، اَڑ ءُ ملنڈ ۔
- **اَجّ** : (اَ ج ج) نَج ءِ چپ ، بزاں ھما کہ ھجبرنگ ئے پہ نیست ، نہ برچنڈ ، نہ شِکوک ، نہ بُجوک نہ مَتوک ۔
- **لُجّ** : (اُ ج ج) بچار "مُجّ "

- **اَجَام :** (اَ۔ جَا۔ م)امان، تاھیر، کرار (۲) دار، دَس .
- **اَجَب :** (اَ۔ جَب)ھیران ،ھیرانی ، بھمان، بھمانگ (چہ تازی : عجب)(۲) یک شھر رنگیں جہی در مانے .
- **اُجّت :** (اُج ۔ جَت) بچار " مُجّت "
- **اَجرک :** (اَ۔ ج ۔ رَک) بسندھ ءِ زانتگیں چادرے کہ ناسی ایں چاپ جنگ .
- **اُجریک :** (اُج ۔ ریک) روت ءُ سِگندان ، اُوجڑی ، اُوجڑیک .
- **اَجکا :** (اَ۔ جک ۔ کا) بچار " اَجکہ "
- **اَجکہ :** (اَ۔ جَک ۔ کہ) پہ ساہ بندیک یا سیتم ءُ اَسن گوہتگیں دروازگ ءَ گوشِ انت کہ جوکہ ماھورءَ چٹاگ چنگ اِنت .

(۲) ھیران، بھمان .

- **اَجل :** (اَ۔ جَ ل) مرگ ،موت ، بیرانی ، ساہ ءِ تادان ، مرگ ءِ نامگیپتگیں وھد ءُ دمان . اَجَل ءِ رسگ ، اَجَل ءِ گِرگ ، اجل ءِ آیگ ، اَجَل بیگ .
- **اَجلجاہ :** (اَج ل ۔ جاہ) ھما جاگہ کہ اگاں چیزے اودءَ بلگ اِیت مردم ھما دمان ءَ بِرایت (رگِ جان)
- **اَچ :** (اَ۔ چ) چہ ،اَژ ، اَز ، شہ .
- **اَچا :** (اَ۔ چَا) بچار " اَچے "
- **اَچار :** (اَ۔ چَار) بچارہ آچار "
- **اَچے :** (اَ۔چے) ھیران بیگ یا گپ ءِ راستی ءِ بارہ ءَ پُرسگ ءِ وھدءَ گوشگ " اَچے ! " اَچا .
- **اَچے چی :** (اَچے ۔ چی) چیزءِ جُست ءِ پتوءَ " ھو " ءِ بدل ءَ پہ ترّن گوشگ ۔ اَچاچے !
- **اِد :** (اِد) پہ نزیک ءِ جاگہ ءَ گوشگ بیت. اِے جاگہ ، اِے نزیکیں جاگہ ، اِد ءُ اودکنگ : جھد ءُ کوشست کنگ .
- **اَدّا :** (اَد۔ دَا) ترات یا کہ گوھارءَ پہ دوستی گوش اَنت گیشتر پہ ستریںءُ کمتر پہ کستریں ءَ گوشگ بیت " دادا " ھم گوش اَنت ۔ انچوش کہ یک لیب لچے ءِ تہ اِنت سہ اداپلکوں پونزءَ دئے : دادا ناکلوں گوش ءَ دَئے .
- **اَدار :** (اَ۔دَار) بیت ءُ چار اداریک شپے ءُ روچے ،شست دمان یک ادارے ءُ شست کترہ یک دمانے ۔ ادار برج ، ادار ٹل . TOWER
- **اُدار :** (اُ۔ دَار) تنکہ ،ھما دار یا دگہ انچیں چیزے کہ دیوالے ،گرانیں چوٹیں چیزے ءَ چیر دیگ کہ آئی ءَ کپگ ءَ میل اِیت .
- **اُداردیگ :** چیزے ءِ کپگ ءِ نیلگ ءَ اُدارے چیر دیگ . ہ اُودار " (۲) بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت ھمے جاگہ ءِ ندوکاں اُداری یا اُداریگ گوشِس اَنت .
- **اَدارک :** (اَدَا ۔ رُک) کسانیں " ادار "
- **اَدارکے :** (اَ۔ دَا۔ رُ۔ کے) یک ادار کے بزاں یک کسانیں اَدارے ۔ پہ ادار کے : پہ دمانے ،پہ لاڑامی ، پہ کار شواری .
- **اَدب :** (اَد ۔ ب)شعر ، اِزّت ، بوھیری ، " بے ادب " ءِ چپ ۔ ندکاری ، زبان ءِ جوان تریں لچہ کاری ءُ رمکاری (LITERATURE)
- **اِدرک :** (اِد ۔ رک) مُشک زاتیں دمکے کہ دُمب ءِ دراج ءُ مُنڈ اِنت ، ھر رنگیں ڈرچکاں پہ دِرک سرکپ اِیت ۔ اِدرک ھم گوشس اَنت ءُ . بچار بت تاکدیم ۵۸
- **اِدرک دمب :** (اِد ۔ رک ۔ دُم ۔ ب)کاھے کہ آئی ءِ ھوشگ جو کہ اِدرک ءِ دُمب ءَ اِنت .

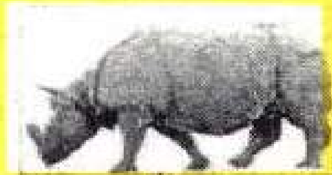
- **اِدرکاں کلوسکی** : (اِد۔ رِ۔ کاں۔ کُ۔ لُو۔ سْ۔ کی) بچارہ اِردکاں کلوسکی ۔
- **اِدلس** : (اَد۔ لَش) اَطلس، آبریشمی گُدے ۔
- **اَدُّو** : (اَد۔ دُو) مردینی نامے ۔
- **اَدیرو** : (اَد۔ دِی۔ رَو) بچارہ اَدیرہ ۔
- **اَدیرہ** : (اَد۔ دِی۔ رَہ) هماچکّیں کپان کہ آئی ءِ تہ ءَ مانشں اَنت یا کہ گُمبدے (چہ تازی : اَدیرَہ)
- **اَڈّ** : (اَڈ۔ ڈ) جوڑ، جریدگ (۲) نوان (۳) روتاب (۴) بُن ءِ بیھ ءُ کُٹمدانی ۔
- **اُڈّءُ تورہ** : (اُڈ۔ ڈ۔ ٹُو۔ رَ) بچارہ اُتے ٹور ۔
- **اَڈَل** : (اَ۔ ڈَل) بچارہ اَٹل ۔
- **اَڈَل دیگ** : اٹل دیگ بچارہ اٹل دیگ ۔
- **اَڈّگ** : (اَڈ۔ ڈَگ) نشان ایر کنگ پہ چیزے ءِ جوڑ کنگ ءَ، پہ نشانی چیزے لِک کنگ، دیوال یا لوگ ءِ چست کنگ ۔
- **اُڈّگ** : (اُڈ۔ ڈَگ) پیر، بزور، آجز، ھُدّگ ۔
- **اَڈّگِرگ** : (اَڈ۔ ڈَگ۔ رَگ) ٹھگ، ہم بیگ، جاگہ کنگ، اٹل گِرگ، پناہ گِرگ، نوان گِرگ ۔
- **اُڈّنگ** : (اُڈ۔ ڈُن۔ گ) اُڑنگ، اُڈونگ، ھُڑونگ : مزنیں گار، مزنیں ھونڈ، مزنیں ٹُنگ، گاری دپ، ھانڈار ۔

ادرک

- **اُڈونگ** : (اُ۔ ڈُون۔ گ) بچارہ اُڈّنگ ۔
- **اُڈّھی** : (اُڈ۔ ڈھی) ھوڈوئی، ھوڈوئیگ : دان و روکیں کرمے ۔ (۲) اسپیتیں مور ۔
- **اِرّ** : (اِر۔ ر) اِرکپّر : کسانیں بُرمش کہ چہ گوات ءِ کشگ ءَ چہ تاکاں در کیت ۔
- **اُرّ** : (اُر۔ ر) تُرمپ، پِڑ، آپی چیزے ءِ کم تریں بھر، ھُڑّ ۔ بتل : اُرّے اُرّے کاسگی پُرّے ۔ بزاں شیر دوشگ ءِ وھد ءَ یک یک ھُڑّے بیچ اِیت بلے کاسگ آسر ءَ پُر بیت ۔ (۲) اے بتل ءَ "ھُڑّے اُرّے کاسگی پُرّے" ھم گُوش اَنت کہ اے دومی رنگ ءَ ایشی ءِ بزانت پہ "دمان، دمانگ ءُ کترہ" بزاں اگاں "دمانے ھُڑّے بہ بیچ اِیت ھم کاسگ پُر بیت"، شیر دوشگ ءَ مھتل مھتل ءُ کیت پہ اوپار کاسگ پُر بیت ۔ "ھُڑّ" چہ گودان ءَ شیر ءِ یک پیڑارے ءَ گوش اَنت کہ گوں زور پہ دیگ ءَ در کیت ۔
- **اَرّات** : (اَر۔ رات) بچارہ ھرّات ۔
- **اِرادہ** : (اِرا۔ دَہ) مان زِرد ءَ کارے ءِ کنگ ءِ واھشت دارگ، پہ کارے ءِ کنگ ءَ دلمانگی ءُ اُمیت، نیت، شَور، آرادہ کنگ، مان دل ءَ اُمیت کنگ، ارادہ کنگ : پہ کارے ءِ کنگ ءَ نیت کنگ (تازی : ارادہ)
- **اِراک** : (اِراک یا اَ۔ راک) ایران ءَ یک شھرے ءِ نام اِنت ۔ باز مردم گوش اِیت کہ عراق ءِ نام ھم بُندر ءَ "اِراک" بوتگ کہ تازیاں عراق کرتگ ۔

- **اَرَام** : (اَر۔ رَا۔ م) چہ ترپٹشیں و کنگیں اَمب، لیمبو، مرچ، گَزرک یا انچیں چیزاں جوڑ کنگیں سواک و تُرپشیں تامیں چیزے کہ گوں ورگ ءَ ورانت۔ چٹنی، آچار۔ ایشی ءَ تیل بزار، زیرگ و اُمباگ مان کن اَنت و گھیں اَنت۔ اَرَام گیشتر پہ اَمب ءَ اَرَام ءِ کار مرد بیت۔ بلکیں گال ہندرءِ "اَھَرَامب" ءَ کَڑ پُرشتگ و اَرَام بوتگ۔
- **اَراں رِتّی** : (اَ۔ رَاں۔ رِت۔ تِی) لیبے کہ ایشی ءَ "ھراں رِتّی"۔ "اراں رِشتی" ءُ ھراں رشتی" ھم گوشنت۔
- **اراں رِشتی** : (اَ۔ رَاں۔ رِشتی) ھراں رشتی، اراں رتّی، ھراں رِتّی باز زانتگیں بلوچی لیبے۔
- **اَرَب** : (اَرَب) تہ کروڑ، تہ کرُل (۲) عرب۔
- **اَرَب** : (اَ۔ رَب) "عرب" ءِ بلوچی رنگ کہ تازی ءَ گوشنت۔
- **ارباب** : (اَر۔ بَاب) زَر زُرتگیں ھزمتکار، ھزمتکار، چلوپکار۔
- **اربون** : (اَر۔ بُو۔ ن) ماں بھا زور ءِ تہ ءَ چہ سرجمیں زرّاں دیگ ءَ پیسر پہ نشانگ ءِ کتیں زرّے پیشکی دیگ کہ پہ سودا ءَ بندیگ کنوک اِنت۔ چیزانی بھاکنوک نچ اِت نہ کنت و اگاں بھازیروک نچ اِت گڑا آئی ءِ ھمے پہ اربون دادگیں زر بھاکنوک ءِ بنت (پارسی: آرمون، تازی: عربون)
- **اَربی** : (اَ۔ رَ۔ بِی) ھا چیز کہ گوں آرباں (تازیاں) سیادی کنت۔ آربی۔ تازیانی زبان کہ آیانی نیمگرامی پاکوانگی ھم ھمے زبان اِنت (عربی)۔

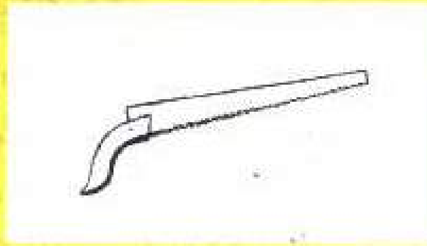
اَرَج

- **اُرَپٹ** (اُر۔ پَٹ) بچار "اُردپٹ"
- **اَرَج** : (اَر۔ ج) پیلپروش، یک رستریں پوست ءَ سک بز اِنت، چندے سک زند ءُ زورمند اِنت، چم ءِ بزوراَنت ایشی ءِ کلنٹے یا دو کانٹ دو پشتگ ءِ پوز ءِ ھڈہ سرءَ اَنت۔ ایشی ءَ گینڈا ھم گوشنت۔ تازی ءَ کرگدن (RHINOCEROS) (بچار بُٹ)
- **اَرج** : (اَر۔ ج) تاوان، بے نپیں چیزے ءِ بدل ءَ شُتگیں زر یا کہ بے نپیں کار، بے نپین و بے میاریں تاوان "پلانی پلانی ءِ ارجاں شُت" یا "منی زر پلانی ءِ ارجاں شُت اَنت" یا کہ "اے چیز پلانی ءِ ارجاں شُت یا بوت"۔
- **اَرجام** : (اَر۔ جَام) بچار "ارگام"
- **اَرجان** : (اَر۔ جَان) "اَرج" ءِ باز بزاں باز "اَرج"۔
- **اَرجل** : (اَر۔ جَل) لانگ ورتھ ڈیمس ءَ ایشی ءِ بزانت "ھیرا" گرتگ۔ ARJAL: a diamond
- **ارچ** : (اَر۔ چ) بچار "ھرچ"۔
- **اُرد** : (اُر۔ د) بار ءُ سامان، کاروان ءِ بُنگ ءُ کساں کسانیں۔
- **اَردَاچ** : (اَر۔ دَا۔ چ) "بَرداچ" ءِ چپ بزاں ھا چیز و سامان کہ مُرتگیں مردم ءِ شُشت ءُ شود ءُ کَل ءِ ھاتر ءَ بھا زیرگ بنت

- اَرداس (اَرْ- دَا- سْ) دسبندی، اَرزءُ گورز، ارداس کنگ : ارزءُ دسبندی کنگ (۲) بچار " هرداس "
- اَردپان : (اَرْ- دَ- پَانْ) ھا مردم کہ اُردانی پانپ اِنت .
- اُردپٹ : (اُرْ دَ- پَٹْ- ٹْ) اُردچار، ھا مردم کہ ھرکسی اُردان پٹ اِیت ۔ پٹینک پٹ (۲) ھا سرکاری مردم کہ گمرک ءَ پہ سرانوانی اُردان پٹ اِیت ءُ گمرک کنت (تازی : مُفَتِّش ، انگریزی : (P.O: PREVENTIVE OFFICER)
- اُردچار : (اُرْ دَ- چَارْ) بچار " اُردپٹ "
- اَردرج : (اَرْ- دَرجْ) اَرج درج ، ھرج درج : زرام، زرّام یک سرکارے یا کارگلے ھرسال چہ سال ءِ بنگیج ءَ پیسر وتی کرت ءُ ھرج ءِ حساب ءِ پیش کش کنت بزاں انداز کنت کہ ھے حساب ءَ تازی : میزانیہ ، انگریزی (BUDGET) پارسی : بودجہ جیرانسی ءَ
- اِردِک : (اِرْ- دِکْ) بچار " اِدْرِک "
- اردکاں کلوسکی : اِر- دِکان- کَ- لُ وْ سْ- کِیْ) اردکاں کلوسکی لیبے ۔ بچار " ھنڈلاں کشکشک "
- اِردِک دُمب : (اِردِکْ- دُمْبْ) بچار " اِدرک دُمب "
- اَردَل : (اَرْ- دَلْ) بچار " اَرْدلِ "
- اُردُل : (اُرْ- دُلْ) کسانیں حچکاں پہ دوستی گوش اَنت
- اَردلی : (اَرْ- دَ لِیْ) چلوپکار ، دستءُ دپ ءِ نوکر، اِے گال مُندر ءَ انگریزی (ORDELY) اِنت پہ کستریں درجہ ءِ مردم ءَ اِنت کہ مستریں درجہ ءِ مردمانی چلوپکار اَنت ۔ پہ کارے ءِ دربرگ ءَ نودربر ءَ ھم گوش اَنت .
- اُردو : (اُرْ- دُوْ) پوج ، لشکر ءِ بنگ ، بُنگاہ (۳) یک زبانے کہ ھندوستان ءِ مُغلانی زمانگ ءَ آیانی پوج ءُ لشکر ءِ تہ ءَ جوڑبوتگ ایشانی لشکر ءَ زبان زبان ءِ مردم مان بوتگ چہ ایشانی یکجا بیگ ءَ یک وت چینیں ءُ ودگریں زبانے جوڑبوتگ کہ آئی ءِ نام اِش کرتگ " زبانِ اردو " بزاں " لشکر ءِ زبان " اِے زبان ءِ مُلکِ ھندوستان ءِ دلی ءُ یوپی اَنت
- اُردی بھشت : (اُرْدِیْ- بَ- ھِشْ- تْ) ایرانی دوی ماہ اِنت .
- اَرز : (اَرْزْ) بچار " اَرْز "
- اَرز : (اَرْزْ) دسبندی ، پہ کستری وت ءَ پیش کنگ ، پہ کستری لوٹگ (تازی : عرض) .
- اَرز : (اَرْزْ) ھانا جوڑی اِنت کہ اگاں سپاہ ءُ تھاری مکن ءُ باز مردم ءَ گپت بزاں انا داری ءِ نازاھی اَرزءِ جنگ ، اَرزءَ جنگ ، اَرز جنت ۔ انا وار ءَ آپ وَرگ ءَ ھم گوشتگ اِش کہ اَرز جنت ۔
- اَرزان : (اَرْ زَانْ) ھاکہ بھائے گران نہ اِنت بزاں مزن بھانہ اِنت ۔
- اَرزبند : (اَرْزْ- بَ نْ دْ) سپاہ ءِ سر ءِ مھلیں سکیں تھاری ۔ ایشی ءَ رگبند ھم گوش اَنت .
- اَرزُن : (اَرْ زُنْ) زانتگیں دانے کہ دانگ ءُ کسان ءُ شرانک اَنت ایشی ءِ نگن ءُ گوں ردگن ءُ شکر ءَ پُندا اَنت چانگال جوڑ کن اَنت ، اَرزُن ءِ ھلواہ ھم جوڑبیت ، تریں اَرزُن ءِ آرت ایر ءَ بیت کہ زھربیت ۔ بتل : اَرزُن ءُ ترّ وامدار ءِ گرّ ۔
- اَرزُنو : (اَرْ- زُ نُوْ) اَرزُن ءِ رنگ ، مُود یا مردم ءِ چند ءِ رنگ اَرزُنو بیت ۔
- اَرزنی : (اَرْ- زُنِیْ) ھرچیزے کہ گوں اَرزُن یا کہ آئی ءِ رنگ ءَ شیادی کنت (۲) ھا زمین کہ اَرزُن کشگ بیت یا زمین ءِ سیرگیں جاگہ کہ اَرزُن ءِ جوھان ھمود ءَ مُشگ بیت .
- اَرَس : (اَرَسْ) مے آپ کہ چہ چماں ریچ اِیت ۔ ارس ءُ رلپ بیگ ، ارس ءُ ھیکار بیگ ، ارس ءُ ھولب بیگ پارسی : سرشک ،

ارس، ترمپ اُشک ءِ زان می کہ گرسشکی ازاں درچکید بہ نیل ⁂ صدسال مست باشد از بوی آن تھنگ (رودکی)
پھلوی : سرشک ، اوستا : اَرِسُ (ARSU)

- **اِرس :** (اِرْ۔سْ) بچار "ھرس"
- **اُرس :** (اُرْ۔سْ) عُرس
- **اُرس :** (اُرُسْ) بچار "اُرُوسْ"
- **اِرِسک :** (اِرْ۔سِ۔کْ) جُلّ ءِ یک زاتے کہ تُخّے پہ نیست ، ھِرِسک .
- **اَرَستو :** (اَرَسْ۔سْ۔تُو) "بچار" ھرستو" .
- **اَرسی :** (اَرْ۔سِ۔یْ) ھاگون "ارس" ءَ شیادی کنت ۔ اَرسی بیگ : گْریوگ (بے تواریں) .
- **آرستی :** (آرْسْ۔تِیْ) دریائی مُرگے ، ماھور ءِ زاتے .
- **اَرش :** (اَرْشْ) چہ تازی : عرش کہ مسلمانانی نیگراھں متوگری ءِ پدءَ ھما برزتریں جاگہ انت کہ واجہ ھُدا آئیءِ واھند انت .
- **اُرُشت :** (اُرُشْ۔تْ) بچار "اُرُوشّ" .
- **اَرش کُرشی :** (اَرْشْ۔کُرْ۔شِیْ) عرش کُرسی ءِ گوادرءِ ڈگارے ءِ نام اِنت . "ھشت کُرشی"
- **اَرشی :** (اَرْ۔شِ۔یْ) ھاگون "اَرش" ءَ شیادی کنت .

- **اَرْگ :** (اَرْ۔گْ) بچار "ھَرَگ" دارچیرگ ءِ اَزباب . (بچار بُت)
- **اَرگا :** (اَرْ۔گَا) بچار "ارگہ" "
- **اَرگام :** (اَرْ۔گَا۔مْ) اَرگام پرگام : شِنگ دان ، شِنگ شانگ .
- **اَرگام پرگام :** (اَرْ۔گام۔پَرْ۔گام) شِنگ شانگ .
- **ارگور :** (اَرْ۔گُوْرْ) گُوریں ماھیگ ءِ زاتے کہ ایشیءَ "ھرگُور" ھم گوش اَنت .
- **اَرگہ :** (اَرْ۔گَ۔ہْ) مُزنیں چارت انگیں مَرد ، زندیں مردم ، گھُرت .
- **اَرمان :** (اَرْ۔مَانْ) اَپسوز ، بَش بَش وَرگ ، پُر دردیں واھشت .
- **اَروا :** (اَرْ۔وَا) دِرمانے کہ سک زھر انت بلکیں کرزا اَروا" ءِ شیرگ اِنت .
- **اَرواہ :** (اَرْ۔وَاہْ) ساہ ۔ نپس ، گِین .
- **اُروس :** (اُرُوْ۔سْ) اُرُس ، اُرُوس : روس یا روسیہ ءِ ملک ءُ راج ءُ سرکار (RUSSIA)
- **اُروشّ :** (اُرُوْ۔شّ) بیڑ ، لشکرءِ یکپارگی پہ ھمدستی پہ وتی دژمن ءِ بیڑ برگ : اُرش کنگ : یکپارگی پہ رِچگ .

- **اَریسٹو** : (اَ-رِی-س-ٹو یا اَ-رِی-ش-ٹو) ھریسٹو، اریسٹہ، ھریسہ: گوشت ءِ گوں ترنجیں دان ءِ سک گرادانت ءُ لَمّ کن اَنت۔ گیشتر آرب انچوش کن اَنت۔
- **اَریسٹہ** : (اَ-رِی-س-ٹہ) بچار "اریسٹو"
- **اَڑ** : (اَڑ) یک چیزے ءِ گوں دگہ چیزے ءِ مان آیگ ءُ ٹنگ۔ جیڑہ۔
- **اَڑبنگ** : (اَڑ-بَ-ن-گ) مست موالی، بے پرواہ۔
- **اَڑجل** : (اَڑ-جَل) زھم، سگار۔
- **اَڑکُرٹ** : (اَڑ-کُ-رٹ) انچیں اڑ ءُ جیڑہ کہ ھرھد ھست اَنت کسان اَنت بلے بند نہ بنت۔ اَڑ = جیڑہ یا مڑ کُرٹ = کونڈ، پہ کپگ ءِ ریچ بستگیں پاد ءِ کونڈ۔
- **اَڑگ** : (اَ-ڑگ) جیڑہ کنگ، اڑکنگ، مان اڑگ، مان گیشگ، مان آیگ۔
- **اَڑل** : (اَڑَل) آئل، اَڑل گرگ یا ذیگ۔
- **اَڑنگ** : (اَ-ڑَ-ن-گ) بے وڑ، بے رِد ءُ بند، اڑنگ بڑنگ دوچگ: کربڑنگی دوچگ، بزاں گُڈے ءِ پہ بے وڑ ءُ بے رھبند دوچگ۔
- **اُڑنگ** : (اُ-ڑُ-ن-گ) بچار "ھڑونگ"
- **اَڑوج** : (اَ-ڑُو-ج) اَڑیں مردم کہ ھر کار ءَ اَڑ ءُ جیڑہ کنت۔
- **اَڑوچ** : (اَ-ڑُو-چ) بچار "اَڑوج"
- **اَڑوک** : (اَ-ڑُو-ک) اَڑوج، اَڑوچ، اَڑوکیں مردم، ھما کہ اَڑ ءُ جیڑہ کنت۔
- **اَڑوکی** : (اَ-ڑُو-کی) ھما چیز کہ آئی ءِ سرا اَڑ ءُ جیڑہ اِنت۔
- **اُڑونگ** : (اُ-ڑُو-ن-گ) بچار "ھڑونگ"
- **اَڑمنج** : (اَڑ-مُن-ج) یک کارے ءِ کنگ ءَ یا گپے ءِ جنگ ءَ اَڑگ کہ چتور ءِ بکناں یا چے بگوشاں۔
- **اَڑے** : (اَڑے) بھانگ یا کہ پریشان ءُ پشومان بیگ ءِ وھد ءَ گوش اَنت "اڑے!!"، کسے ءَ گوانگ جنگ اڑے او!
- **اَڑی** : (اَڑِی) اَڑ ءُ کُڑ، اَڑی کنگ: اڑکنگ، جنگ ءُ جنجال کنگ۔
- **اَڑینگ** : (اَڑِے-نگ) چیزے ءِ انچوش کنگ کہ بہ اَڑایت، بندیک ءِ رنگیں چیزے کہ گوں وت اَڑایت، کُنڈی ءِ رنگیں چیزے کہ گوں دگہ چیزے ءَ اَڑایت، دو مردم ءِ وت ماں وت ءَ ناتپاک کنگ، میڑینگ، جیڑہ پر مایگ۔
- **اَز** : (اَز) چہ، اَچ، اَژ۔
- **اَزاب** : (اَ-زا-ب) بژگ، وار، بےتاوانیں مردم، ول، واری، تنگی، اَزاب دیگ، کسے ءَ اَزاب کنگ، اَزاب کوش: بے ولی گُشگ (TORTURE)
- **اَزازیل** : (اَزا-زِی-ل) شیتان، ابلیس، گُمراھیں تمرد (تازی: عزازیل)
- **اَزام** : (اَ-زا-م) بچار "ھزام"
- **اَزباب** : (اَز-باب) کارسواری ءِ چیز، کاربوج، ھما چیز کہ گوں آئی ءَ کار کنگ بیت۔ سامان ءُ دگہ برت ءُ پرت، شرنگ۔
- **اَزبانی** : (اَز-با-نِی) شرشنی: برت پرت بھاکنوک، ھما کہ بھائی سامان ءِ گونی ءَ اَنت بھا اِش کنت۔ شرم نگی۔
- **اِزبندگ** : (اِز-بَن-دگ) سرباز ءِ گور ءِ کرد ءَ چیہ کوہ میتگ ءَ چیر شھرے ءُ میتگے۔

- اِزبوتک : (اِز۔بو۔تک) درانکاھے کہ پہ نَرمِیءِ شترا اِنت ، اِزبوتک ءُ الگدار ، ازبوتک دَوراست اِنت یکے وَرگی ازبوتک ءُ دومی مُزی (اجوائن) ، جنینی نامے ۔
- اِزّت : (اِز۔زَت) آربِي ، بوھیرِي ، شرپ (تازی : عزّت)
- اِزّت : (اِز۔زَت) اِزّت لائِنگجوری اَکہ بُندرءَ دھان ءِ مردم اِنت) لچہ کارے بوتگ کہ پہ دتی وَلھگدار میرَک ءَ بے تاھیر بوتگ ، الیشی ءِ سرجمیں لچہ کاری میرَک ءِ بارہ ءَ اِنت ۔
- اَزگار : (اَز۔گار) بچار " ھزگار "
- ازگل : (اِز۔گُل) اِزگند ءِ پُل ۔ جنینی نامے ۔
- اِزگند : (اِز۔گَن۔ڈ یا اِز۔گَن۔دَ) درانکاھے کہ پہ مُلّک ءُ جنگ ءَ شترا اِنت ۔ جنینی نامے ۔
- ازل : (اَزَل) جھان ءِ بُنگش ءِ روچ ، چہ ازل ءَ ، چہ بُندرءَ ، ازلی : بزاں سکّیں شوُم ۔
- ازلی : (اَز۔لی) بُنگشی ، چہ بُنگیج ءَ ، شوُم ، مُنی شوُم ، پیداگ بوتگیں بے بھت ۔ بے بھرگیں ۔
- اِزم : (اِزم) کسب ، کار ، کار رھبندے ءِ نام (چہ انگریزی ISM:)

۲۔ھُنر (ART) اِزمکار : ھُنرمند ، ھاکہ ھُنرے ءَ بلد بہ بیت ۔ ۳ ۔ جازات ، موکل ، رَزا ۔

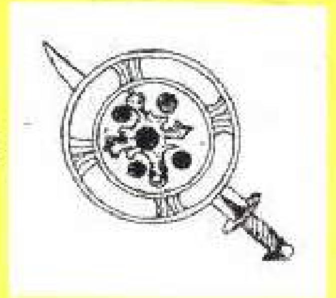
- اَزم : (اَ۔زَم) ھزم ، پُشت پناہ ، پاسپان ، لچ ءِ پانپا ، وَڈّیں میارجل ، بُرات ، بُراتگوگیں دوست یا دَردوار ، جُک ، جُک گوتگ ، گموار ، دلچیں اُمیت ۔
- آزمانک : (آز۔ما۔نَک) بچار " آزمانک "
- اَژ : (اَ۔ژ) از ، چہ ، اَچ ، شہ ، اَش ،
- اَژدھا : (اَژ۔دِ۔ھا) سکّیں مزنیں مار ۔ پلگوکیں مار ۔
- اَژرپ : (اَژ۔رَپ) بچار " اَشرپ "
- اَژرپ دُرّا : (اَژ۔رَپ۔دُرّا) بچار " اَشرپ دُرّا "
- اَژرپ درّائی : (اَژ۔رَپ۔دُرّائی) ماں بلوچی زیمراں بازجوانیں زھیرگے ءِ نام کہ وشگُش اَژرپ دُرّا ءَ جوڑکُرتگ ۔
- اَژراپ : (اَژ۔راپ) بچار " اَشراپ "
- اَژرپی : (اَژ۔رَپی) بچار " اَشرپی "
- اُژناگ : (اُژ۔ناگ) اوژناگ ، ھوژناگ ، آپ ءِ تہ ءَ دست ءُ پاداں انچوش سُرینگ کہ مردم نہ مُبڈ اِیت ۔
- اُژناگر : (اُژ۔ناگر) اوژناگ کنوک ، ھاکہ اوژناگ کنگ ءَ سک بلد اِنت ۔
- اُس : (اُس) بَس ۔ چُپ ۔
- اَسا : (اَ۔سا) مردینی نامے (۲) لَٹ ، دست لَٹ ، دَزلٹ ، دسلٹ (تازی : عصا)
- اَساب : (اَس۔باب) اَزباب ، سامان ، کاربوج ۔
- اسپ : (اَس پ) اَپس ، ہُور ۔
- اِسپتال : (اِس۔پ۔تال) ناذرھجاہ ، ھموءَ کہ ناذراہ واپینگ ءُ درمان دارگ کنگ بنت ۔
- اِسپر : (اِس۔پَر) چہ پوست یا دگہ مادنے ءَ جوڑکرتگیں گردیں یا دراج بُرّیں دیمپان ، ماں زھم جنگیاں کار مرد بیت کہ زھم ءِ دیمپان بیت ۔ بتل : بُرات منی باشک اَنت بچ منی مُلّیں اِسپر

اَنت ۔ (بجارٹت)

- **اِسپُست** : (اِش ۔پُس ۔ٹ) ءِ تاکوئیں کامے کہ دلوت ءُ سک جوان وارت ءُ ھے رنگ ءَ ادلاک ۔
- **اِسپکّہ** : (اِش ۔پ ک ۔کہ) بمپور ءِ کرّءَ شھرے ۔
- **اِسپگول** : (اِش ۔پ ۔گول) دانچ ، دانچگ ، درمانے ۔
- **اِسپنتان** : (اِش ۔پن ۔تان) درمانے کہ دُوراست اِنت یکّے شیاھیں اِسپنتان ءُ ددمی سُھریں اِسپنتان .
- **اِسپنگر** : (اِش ۔پن ۔گر) درمانے ۔
- **اِسپے پُٹ** : (اِش ۔پے ۔پُٹ) ھاکہ آئی ءِ میدیاپُٹ اِسپیت اَنت
- **اِسپے پس** : (اِش ۔پے ۔پس) اِسپیت پس : میش ءُ گرانڈ (بزءُ پاچن ءَ شیاہ پس گوش اَنت) ۔
- **اِسپیت** : (اِش ۔پے ت) بے رنگ ، شیر یا کرپاس ءِ رنگ ، بے پو لنگ ۔ اِسپیت چو : کُچک ءَ ، شیرءَ ، کرپاس ءَ ، کتابی گدءَ ۔
- **اِسپیتاک** : (اِش ۔پے ۔تاک) یک بُوٹگے کہ تاک ءُ اِسپیت اَنت . ھر دُرچکے کہ تاک ءُ اِسپیت بہ بنت . ھروانگی یادپترے کہ آئی ءِ تاک اِسپیت اَنت ۔
- **اِسپیتگ** : (اِش ۔پے ۔تگ) بجار "اِسپیدگ"
- **اِسپیت لاپ** : (اِش ۔پے ت ۔لاپ) اِستالاپ ، دلبالاد (۲) ھاکہ آئی ءِ لاپ اِسپیت اِنت .

اِستارڈُمبی

اِستار ماھیگ
STARFISH

اِسپر

- **اِسپیچُن** : (اِش ۔پے ۔چُن) اِسپیتیں چُن کہ لوگانی دیوالانی اِسپیت کنگ ءَ کارمرد بیت ۔
- **اِسپیدار** : (اِش ۔پے ۔دار) دُرچکے کہ ایشی ءِ پوست اِسپیت اِنت ، گوش اَنت کہ بَر نہ دَنت ۔
- **اِسپیدگ** : (اِش ۔پے ۔دگ) اِسپیتیں بھر : ھیک ءِ اِسپیدگ ، چم ءِ اِسپیدگ .
- **اِسپیکار** : (اِش ۔پے ۔کار) اِسپیت کار ۔ ھاکہ اِسپیت کاری کنت ، تگرہ کار ، سیم کار ، چُنکار ، نکیں مردم چشّہ کاریں مردم ۔
- **اُستا** : (اُش ۔تا) ھرکارے ءِ بلدءُ زانتکار ، بان بند ، داژہ ، آسنکار ، بزاں ھرچیزے ءِ اُستاد* (۲) اوستا یا کر اُدِستا : زردشتی نیگراہ ءِ پاکوانگی .
- **اُستاد** : (اُش ۔تا د) اُستا ، بلد ، زانتکار ، وانیوک ، سوج دیوک .
- **اِستار** : (اِس ۔تا ر) تھار ماھیں شپ ءَ آزمان ءِ دیم ءَ ٹرپوکیں چیزے کہ آزمان ءِ دیم ءَ سک باز اَنت . ٹرپوکءُ بتلاؤکیں چیز (۲) دریائی لُوکلے ھنچ کانٹیں ، چوکہ اِستارءِ اِنت (۳) سکّیں چالاکیں مردم ، شیتانیں مردم ۔ (بجارٹت)
- **اِستاری** : (اِش ۔تا ۔ری) جتگیں ، پلک اِتگیں یا تنگلیں مردم ، ھامردم کہ پہ میارے زیرگ ءَ دراں ڈیھ کنگ بوتگ .
- **اِستارڈُمبی** : (اِش ۔تار ۔ڈُمبی) ھا اِستار کہ دُراجیں روک ءُ روژنائیں ڈُمبے پر اِنت ءُ . (بجارٹت)

- اِستارزانت : (اِس۔تار۔زان۔ت) ھا مردم کہ استارانی تر ءُ گردشت ءُ آیانی بدی ءُ وڑ ءُ دگہ کارے کہ گوں آیاں شیادی کنت زانت۔
- اِستارو : (اِس۔تار۔رُو) چوکہ اِستارہ ءَ، چوکہ اِستارہ ءَ رنگ : اِستار بوم، ٹرپوک (۲) سُسُل۔
- اِستاری : (اِس۔تا۔رِی) ھما کہ گوں اِستاراں شیادی کنت (۲) شیتانی، چالاکی۔
- اِستال : (اِس۔تا۔ل) اِستار۔
- اِستالاپ : (اِس۔تا۔لاپ) ولبالاد، کسے ءِ اپچوش وپگ کہ آئی ءِ دپ ءُ پٹی ءَ زمین ءِ سرءَ انت۔
- اُستاگدُوس : (اُس۔تا۔گُد۔دُوس) درمانے کہ لاپ ءِ بارت بزاں ریتا چک ءَ مُچلابے۔
- اِستان : (اِس۔تا۔ن) چیچ کسانیں ھنگ۔
- اِستانک : (اِس۔تا۔نک) کسانیں اِستان۔
- اِستر : (اِس۔تر) اِستِل، ھرءِ اپس ءِ مُچک۔
- اِسترجل : (اِس۔ت۔ر۔جل) اِسترگ جل، اِسترگ جلد، استرہ جل: اِسترگ ءِ مان کنگ ءِ پوستی یا گدی پیلک یا پوش۔
- اِسترسنگ : (اِس۔ت۔ر۔س۔ن۔گ) استرہ سنگ، اِسترگ سنگ، اِسترگ ءِ تیز کنگ ءِ ساپ سنگ۔
- اِسترگ : (اِس۔ت۔رگ) سر یا ریش سائگ ءِ تیزیں کارچ۔ چالاک، چالاک کاریں مردم۔
- اِسترگجل : (اِس۔ت۔رگ۔جل) اِسترجل، اِسترہ جل، ھا گدی یا پوستی پوش کہ پہ اِسترگ ءِ مان کنگ ءَ کارمرد بیت۔
- اِسترگ سنگ : (اِس۔ت۔رگ۔س۔ن۔گ) ھما ساپ سنگ کہ گوں آئی ءَ اِسترگ تیز کن انت۔
- اِستری : (اِس۔تِ۔رِی) آسنے کہ گرم ءُ گوں انت ءُ گدانی سرءَ پر مُش انت کہ گداں سدر کنت۔
- اِستک : (اِس۔تِک) گدگ ءِ بلوچی ءَ پہ اسپ ءِ گدگ ءِ گوشگ بیت۔ ایشی ءَ "پتگ" ھم گوش انت۔
- اِستکان : (اِس۔تِ۔کان) کسانیں گلاسک یا پیالگ کہ پہ چاہ ءِ ورگ ءَ کارمرد بنت۔
- اِستگ : (اِس۔تگ) جاگہ، زمین، کوہ: کوھستگ، ریک: ریکستگ، ڈل: ڈلستگ بزاں ھا جاگہ یا زمین کہ کوہ ءُ ریک یا کہ ڈل انت۔ اے گال ءِ ھرچ اے رنگیں نامے ءِ رند ءَ بجن ءُ ایشی ءِ بزانت ھمیش بیت کہ ھمے رنگیں زمین۔
- اِستِل : (اِس۔تِل۔ل) ھرءِ اپس ءِ ذوریں مُچک کہ باز زور اور بیت ءُ مزن جون، گوش انت کہ اِستِل ءَ پد ءَ چک نہ بیت۔
- اُستمان : (اُس۔تُ۔مان) اُلس، راج، کوم۔
- اِستون : (اِس۔تُو۔ن) بچار "اِستین"
- اِستنجا : (اِس۔تِ۔ن۔جا) چہ دستمانہ ءِ پرشگ ءَ رند گوں آپ ءَ شودگ (تازی: استنجاء)
- اِستونک : (اِس۔تُو۔نک) بچار "اِستینک"
- اَستی : (اَس۔تِ۔نی) بچار "ھستی"
- اَستیر : (اَس۔تِی۔ر) بچار "آستیر"
- اِستیزگ : (اِس۔تِی(تے)۔زگ) ل۔ و۔ ڈیمیس ءَ ایشی بزانت "تژونگل ءِ توپان" بشتگ پہ جنگ ءُ مڑ ءَ بوشارءُ لانک بستگ، نہ ترس، بھادر۔ (۲) PPB ، LWD : ISTEZAGH / ISTIZAGH: a hail storm

- **اِستیق** : (اِش - تِی - ق) جمبرءِ یک مزنیں جنائیں ٹکڑے کہ تِچن ءُ تزاِنت ، اِے جمبر اِسپیت ھم بیت ءُ سیاہ ھم بیت ءَ گچینیں اِستیق زِرانیگ ءَ تزاں دوست (۲) ھرچیزے ءِ سکّیں مزنیں ءُ پَٹّیں ٹکڑ .
- **اِستینک** : (اِش - تِی ن - کَ) "کلیت" ھاوار کہ بیدار ءِ کرک ءَ مان کنگ بیت ءُ ھولیگ گوں ھمیشی ءَ لوپ کنگ بیت .
- **اِسٹراسر** : (اِش - ٹ - رَا - سَر) ڈاکٹر ھنز سٹراسر : آسٹریا ءِ جرمن زبانیں مردے کہ بلوچی زبان ءِ پٹ ءُ پول ءَ گلائیش بوتگ .
DR. HANS STRASSER
- **اَسُر** : (اَ - سُر) ایوار ، نیمروچ ءُ روزرد ءِ نیامجی ءِ وھد کہ ھمے وھدءَ مسلمان وتی سیُمی نماز ءَ وانَ اَنت . بیگاہ تازی : عصر
- **اَسرار** : (اَش - رَار) چیریں جاور یا چیریں گپّ ءُ جاور (تازی : اسرار ، سِّر ، چیریں گپّ)
- **اَسر** : (اَس رَ) بے بُنگیج ، ھاکہ آئی ءِ بُنگیج زانگ نہ بیت . (تازی : اَزَلی) آسر ، گُّڈ ، اَنگیں سَر ، گُڈسر .
- **اِسرال** : (اِش رَال) ھاناوراھی کہ نام ءِ برنیست یا کُر زانگ نہ بیت ، اِسرال ءِ گرگ .
- **اَسل** : (اَش ـ ل ـ یا کہ اَس ـ ل) بُنسر ، بُنداُم ، بُن بیھ ، بے کچّ (تازی : اَصل) شتریں ، شترزات ، سک شتر ءُ جوان .
- **اِسلام** : (اِش - لاَ - م) ھابنگراہ کہ نبی محمد (صُداء دا دوانی گنجان اِنت) ءَ پہ صُداءِ پرمان ءَ پہ مردماں سرءُ سوج کُرتگ . اِے نیکراہ ءِ پاکوانگی "کلام اللہ" یا "قرآن" اِنت . اے نیکراہ ءِ منتوگراں "مُسلِم" گوش اَنت کہ تازی گالے . ایشی ءِ بزانت ھم منتوگرانت .
- **اَسمانک** : (اَش - مَا - نک) بچار "آزمانک"
- **اَسیل** : (اَ - سِیء - ل) شتریں ، سکّیں شتریں ، بُنیاتی ، بے کچّ (تازی : اَصیل)
- **اَش** : (اَش) اَز ، چہ ، اَچ ، ژَا ، شَہ .
- **اِش** : (اِش) ایش ، پہ نزیک ءِ چیزءَ گوشگ بیت اِش اِنت . بلے باید اِنت کہ اِے گال ھر وھد "ایش" نبیسگ ءِ بیت (۲) "شے" ءِ بازبزان "آیانی" "یا کہ" "آیاں" انچوش کہ : "لوگ اِش کجام اِنت"؟ بزاں آیانی لوگ ، "بہ بَر اِش" بزاں "آیاں بَبَر"
- **اُش** : (اُش ش) اُشتر ءِ جوکینگ ءِ وھدءَ اِے توار ءَ کش اَنت کہ اُشتر بہ مچّگ اِیت ، ھراوشتارینگ ءَ ھم اُش گوش اَنت . اوش
- **اَشا** : (اَ - شَا یا کہ اِ - شَا) سرشپ ، شامانی دھد ، مسلمانانی پنچی ءُ گُڈّی نماز ءِ وھد .
- **اشا** : (اَ - شَا) راستی ، راستبازی ، ھاکہ چہ دُروگ ءُ ڈاش ءَ پاک اِنت (صدق) سچائی (TRUTH)
- **اِشارت** : (اِشَا - رَت) دست ، سر یا چم ءِ پہ اچیں رنگے ءَ سُرینگ کہ چہ آئی ءَ بزانت ءُ مرادے در بئیت .
- **اَشارت** : (اَ شَا رَت) سک کم پہ آہینگ ءَ "دُرنزے" پہ آرتینگ ءَ "دُرنزے"
- **اِشارہ** : (اِ - شَا - رَہ) اِشارت . (تازی : اشارۃ)
- **اِشاں** : (اِشاں) بچار "ایشاں"
- **اِشانی** : (اِشَا - نِی) بچار "ایشانی"
- **اِشانیگ** : (اِ - شَا - نِی گ) بچار "ایشانیگ"

- **اِشتاپ** : (اِش ۔ تا ۔ پ) زیت زیت ، زُوت ، جلدی ، دِھدِہ ، ھیا ھیا ۔ بتل : سگ کہ اِشتاپ کنت گُلگُلئے گوانت ۔
- **اِشتاپکار** : (اِش ۔ تا ۔ پ ۔ کار) ھما مردم کہ ھرکارءَ اِشتاپ کنت ۔
- **اُشتر** : (اُش ۔ تر) مزنیں اولاکے کہ پہ بارکشی ءُ جتازی ھر دوئیں رنگاں کارمرد بیت ۔ ایشی ءِ چند بُرز اِنت پمیشکا پہ چاڑئے بار لڈگ ءَ جوکینگ بیت ۔ گردن ئے سک دراج اِنت ۔ پہ بلوچاں جوانیں اولاکے (پارسی : شتر ، تازی : جمل انگریزی : (CAMEL) ھندی : اونٹ) (۲) ماھیگے ھم ھست کہ نام ئے اُشتر اِنت (اے دو زات اِنت یکے ءِ ساپیں چترءُ دومی ءِ سیاہ چتر یا بازیں گوشس انت) (بجاربُت ناکدیم 50) (۳) بُرزیں مردم ءَ پہ ترزن گوشس اَنت ۔ بتل : اُشتر کہ پیر بیت چراگاہ ئے دیر بیت ۔ اے بتل ءَ اُشتر کہ کور بوت ، چراگاہ ئے دور بوت ءُ اُشتر کہ شُم بیت چراگاہ ئے دور بیت ھم گوشس اَنت ... بلے ھما اولی بزاں اُشتر کہ پیر بیت چراگاہ ئے دیر بیت ، راست تر اِنت ۔ (بجاربُت)
- **اُشتربگدو** : (اُش ۔ تر ۔ بگ ۔ دو) بچار "اُشتربودی"
- **اُشتربگدی** : (اُش ۔ تر ۔ بگ ۔ دی) بچار "اُشتربودی"
- **اُشتربودی** : (اُش ۔ تر ۔ بو ۔ دی) اُشتربگدو ، اُشتربگدی ، ھما اُشتر کہ آئی ءِ دو کوھنڈ اَنت ، اے اُشتر چہ یک کوھنڈی اُشترءَ پنک تر بیت ۔ (بجاربُت)

اُشترمُرگ

اُشتربودی

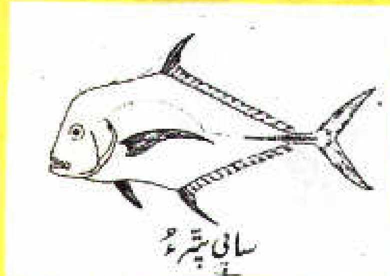
اُشتر

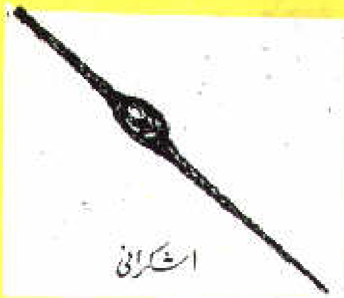
- **اُشترک** : (اُش ۔ ترک) درمانکے ۔
- **اَشترکا** : (اَش ۔ تَ ر ۔ کا) یک مُرگے کہ دشمن گوشس اَنت کہ اگاں ایشی ءِ ساھگ ھرکسی سرءَ بکپ ایت آبادشاہ بیت بلے چوش ھم گوشس اَنت کہ اے کس ءَ نہ دیستگ ءُ گندگ نہ بیت ۔ ایران ءِ مردم ھمیشی ءَ سیمرگ (سیمرغ) گوشس اَنت ۔ اے ھما سیمرگ اِنت کہ رستم ءِ پت "دستان زال" ءَ رودین ایت ءُ ھر وھد پہ آئی ءِ کُمک ءَ ھم کیت ۔ تازی ءَ ایشی ءَ "عُنقا" گوشس اَنت (۲) ھر ایچیں چیزے ھرکس ئے بزانت بلے گندگ مہ بیت ، گار ، بیگواہ ۔
- **اُشترکا** : (اُش ۔ تِ ر ۔ کاہ) بچار "اُشترکاہ"
- **اُشترکاہ** : (اُش ۔ تِ ر ۔ کاہ) اُشترکا : اُشترءِ کاہ ۔ کاھے کہ اُشترءَ سک وارت ۔ باز مردم گوشس اَنت کہ اے غُم ئِتر اَنت
- **اُشترمار** : (اُش ۔ تِ ر ۔ مار) مارءِ یک زاتے کہ مزن اِنت بلے نہ دَج ایت ۔ گوشس اَنت کہ اگاں بہ دَج ایت ھم زھرءِ مردم ءَ نہ کُشس ایت ۔ دگہ مردم گوشس اَنت کہ زھرئے کُشوک اِنت ۔
- **اُشترمُرگ** : (اُش ۔ تِ ر + مُ رگ) یک سکیں مزنیں ، دراج ٹانگین ءُ دراج گردنیں اپریکی مُرگے ۔ بال کت نہ کنت بلے تچگ ءَ سک تیز اِنت (بجاربُت) ★

- **اُشترمور** : (اُش۔ تِ ۔ ژ۔ موژ) مزنیں بلے بُرز ءُ ٹانگوئیں مورے۔
- **اُشتری** : (اُش۔ تِ ۔ رِی) ھما چیز کہ گوں اُشترءَ شیادی کنت (۲) ھما مردم کہ اُشترکشی کنت بزاں وتی اُشترءِ سرا کرایہ ءِ سرا بارکشی یا جمازی ءَ کنت (۳) اُشتری لیب۔
- **اُشتری کتنگ** : (اُش۔ تِ ۔ رِی۔ کِ۔ تنگ) زندیں کتگے کہ اُشترءِ پچ ءِ ایت۔
- **اُشتری گُٹینگ** : (اُش۔ تِ ۔ رِی۔ گُ۔ ٹِے۔ نگ) گُٹینگ ءِ راستے کو دھدے پیریت ناسی رنگ ءِ تر ایت۔
- **اُشترءِ گیچن** : (اُش۔ تِ ۔ ژ + ءُ + گِ ۔ ے۔ چِ ن) اُشترءِ گیچن بیگ، بتل : اُشتر اِش بارگرت ھچ نے ءِ گوشت رندءَ کہ گیچنے آئی ءِ باراں بست اِش گوازگ ءُ کلگوگ ءَ لگ اِت۔
- **اِشتنگ** : (اِش۔ تنگ) ھشتنگ، مردے کہ وتی جنین ءَ بگیشین ایت ءُ یلہ بدنت آجنین آئی ءِ اِشتنگ گوشگ بیت، یلہ داتگیں، رندءَ پشت کپتگیں۔
- **اِشتگین** : (اِش۔ تَ۔ گِ ے۔ ن) رندءَ پشت کپتگیں، ماں تگ ءُ تاج ءُ گردہ تاچی ءَ رندءَ پشت کپتگیں، گوازینتگیں، یلہ داتگیں۔
- **اشرپ** : (اَش۔ رَپ) بلوچی مردینی نامے، اُژرپ ءِ جُوان، بوھیر (تازی : اشرف) اشرپ دُرّا : کیچ ءِ جوانیں ونگے

اُشتر ماھیگ

کد : ۱۰۰ س م داں ۱۵۰ س م

بوتگ کہ آئی ءِ جوڑکرتگیں زھیرگ "اشرپ دُرّائی" باز مشھور اِنت۔ اشرپ دُرّا

- **اَشراپ** : (اَش۔ رَاپ) بوھیر، شریف، (تازی : اشراف)
- **اشرپی** : (اَش۔ رَ۔ پِی) تلاھیں زرّ کہ کلگ "ھم گوشگ بیت (اشرفی XERAFINS)
- **اِشک** : (اِش۔ کَ) واھگ، بے کچّیں دوستی (تازی : عشق)
- **اَشکام** : (اَش۔ کَام) تاھیر، ٹرھگ، امن ءُ ایمنی۔
- **اِشکر** : (اِش۔ کَ ژ۔ یا کہ اِش۔ کِ ژ) زندیں دار ءُ بُنڈ سوچ اَنت گل کن اَنت آس اِش کہ مرایت پشت کپتگیں سیاھیں اِشکر اَنت روکیں ءَ ھم اِشکرگوش اَنت۔ دگہ اِشکرے "سنگ اِشکر" اِنت کہ چہ زمینءَ ودے کن اَنت۔
- **اِشکرانکی** : (اِش۔ کِ۔ رَان۔ کِی)، اِشکرانی، پیترامپ : بچار ۔ اِشکرانی
- **اِشکرانی** : (اِش۔ کِ۔ رَانی) اشکرانکی، پیترامپ : تے چارلنگ تیٖنیں پاٹکے کہ ڈراجی ءَ دو ھمنچک بیت، الیشی ءِ ھردو کمیں نیمگاں ڈراجیں ساد بند اَنت۔ الیشی ءِ تہءَ سنگے ماں کن اَنت سادانی ھردو سراں یکیں دست ءَ کن اَنت الیشی ءِ سرءِ بُرزی ءَ چکر تین اَنت ءُ ھمے چکر تیگ ءِ تہءَ سادءِ یک ٹالے یلہ دینت نی ھمے سنگ سک دُور روت ءُ کپ ایت۔ ڈگارانی تہءَ پہ مرگانی بال دیگ ءَ کارمرز بیت (بچار عکس)
- **اِشکرکَش** : (اِش۔ کَ ژ۔ کَش) ھما کاربوج کہ گوں آئی ءَ چہ چِلّ ءَ روکیں اِشکر گزگ ءُ دزکنگ بیت، آسگر، آزگر۔

- **اِشکند** : (اِش۔ کَن۔ ڈ) کُل، نیم بُندگ، نیم توام۔ کارءِ اِشکند کنگ یا بیگ بزاں نیم توام کنگ یا بیگ۔ مُچک ءِ اشکند کنگ یا بیگ بزاں کُل کنگ یا کُل بیگ، نیم توامی بیگ، مُچک ءِ چہ لاپ ءَ پہ نیم توامی کپگ۔
- **اشکندکار** : (اِش۔ کَن۔ ڈ۔ کار) ھما مردم کہ آئی ءِ کار ھروھد نیم بُندگ بنت یا کنت اِشش۔
- **اِشکندگ** : (اِش۔ کَن۔ ڈگ) اِشکند کنگ یا اشکند کُرتگیں (۲) شگشکندیا کہ سگستان: یک پچے کہ ایشی ءِ کلوٹ ڈراج ءُ زر دانت۔
- **اِشکُنگ** : (اِش۔ کُن۔ گگ) بازجاگہ ءَ ایشی ءِ بنگیجی آپ ءَ " ءَ " یا " ءِ " ھم گُوش اَنت۔ گوشانی کارانت کہ ھر توارءَ پَوُت گرانت۔ توارءِ ماں گوشاں کپگ۔ توار ءِ ماں گوشاں رسگ (۲) سرحال بیگ، سمیگ بیگ۔
- **اَشکو** : (اَش۔ کُو) اَش = از + کو = کجا: چہ کجا (۲) بان ءِ سرءِ دگر لوگے کہ بندگ بیت ایشی ءَ " اشکو" گوش اَنت سرءِ تچّی بان ءِ سرءُ گر لوگ ھر چے بندگ بنت اَشکو گوشگ بنت۔ " سربان"
- **اَشکیل** : (اِش۔ کے۔ ل) سادے کہ ھردو سران ءَ کسانیں بلم اَنت کہ ھریا الیس ءِ دستے ءُ پادے ءَ بنداَنت ءُ پہ چرگ ءِ یلئے ءِ دینت کہ دُور ءُ ڈراج شُت مکنت یا کہ گرگ ءَ داری مدنت۔ اِشکیل کنگ ء اشکیل بیگ: راہ ءَ ترندشُت نہ کنگ ءِ جلائی پاداں کش اِت نہ کنت گوش اِشکیل اِت ئہ!
- **اِشکیل بند** : (اِش۔ کے۔ ل + بَن۔ ڈ) بزاں اِشکیل کُرتگیں۔ اِشکیل ءِ ڈول ءَ بندگ۔
- **اِشنا** : (اِش۔ نا) بچار "ایشنا"
- **اَک** : (اَ۔ کْ) "انچوش کہ" ءِ دومی گالانی گونڈک، چہ "انچوش" ءَ "ا" ءُ چہ "کہ" ءَ "ک" زُرتگ۔
- **اَک**[1] : (اَ۔ کْ) اِک: پچّے ءَ ماں ردیں کارے ءِ کنگ ءَ گندگ یا کہ بے سمائی آئی ءِ گوئیگ ءَ گوش اَنت۔ اک کہ توئے (۲۳) نُشکانی گپّاں "یک" ءَ گوش اَنت۔
- **اَک**[2] : بچار "ھَک"
- **اِک** : (اِ۔ کْ) بچار "اَک[1]"
- **اُک** : (اُ۔ کْ) نُشکانی زبان ءَ "ھُشک" ءَ گوش اَنت۔
- **اِکا** : (اِک۔ کا) اِکدگ ءِ گونڈک۔
- **اَکب** : (اَ۔ کَب) ھکب: چیردان یا بند یکے کہ لانگ ءَ بندگ بیت۔ میدءُ دریائی مردم مزن کساں اکب بند ایت۔ کسانی ءَ نُشکانی لانگ ءُ ھم چہ نازرکیں بندیک ءَ جوڑ کرتگیں اکب بنداَنت۔ میدوتی اکباں شرئیں گکرپر کن اَنت۔ نُشکانی اکباں ماروتیں مُھرگ ھم ماں کن اَنت۔ جنکّاں وانکہ سیرنہ کُتگ اکب اِش بستگ اَنت چہ سیرءُ رندیں بندگ یا بُرگ بنت۔
- **اُکبال** : (اُک۔ بَا۔ ل) ھَک۔ اُکبال زیر: زالم، بدیں زوراک۔
- **اَکبند** : (اَک۔ بَن۔ ڈ) اَگبند: بُندرءِ اِے گال " اکب بند" اِنت۔ پیسرءَ جنکّاں وانکہ سیرنہ کُرتگ آیانی لانگ ءَ "اکب" بستگ کہ آئی ءِ نشان بوتگ کہ جنیں مچّے چہ سیرءَ رند بستگ یا بُرا اِنگ۔ جنیں مُچک (VIRGIN) کہ تازی ءَ "بکر" گوشگ بیت، (۲) ھا چیز کہ دنیگا وتی بُندریں جاور ءَ اِنت ءُ کم ءَ گیشی ءُ ھا ترءَ دست جنگ نہ بوتگ (۳) سوداگری چیزءِ یکیں ھاکنگ ءَ اکبند ءِ بھا گوش اَنت۔
- **اِکتالہ** : (اِک۔ تا۔ لَہ) ھندستانی سازءُ آوازءِ تہ ءَ یک ترابے (تال یے) ءِ نام اِنت کہ بلوچی تمبیرگ ءِ رھبند ءَ دوازدہ پنجگ اِنت بلے ھندستانی سازءُ آوازءَ اِے پنجگ ماں دھل ءِ آوازءَ اِکتالہ حساب کنگ بنت۔

- اَکَد : (اِکَ۔کَ۔دَ) بچار "اِکدگ"۔
- اِکدا : (اِکَ۔کَ۔دَا) اِکدگ ءِ گونڈک۔
- اِکدگ : (اِکَ۔کَ۔دَگ) اِے کدر، انچو کدر ءِ گونڈک، یک چیزے ءِ بازی ؤ کمّی ءِ اندازگ ءِ بارہ ءَ گوشگ بیت۔
- اِکَر : (اِکَ۔کَ۔رَ) بچار "اِکرگ"۔
- اِکرا : (اِکَ۔کَ۔رَا) بچار "اِکرگ"۔
- اِکرار : (اِکَ۔رَا۔رَ) اَھد، کَول، مُسام، لبزاَمَن (تازی : اقرار)۔
- اِکرگ : (اِکَ۔کَ۔رَگ) اِکدگ، ایچک، اینکیاس۔
- اُکڑانی : (اُکَ۔کُ۔ڑَا۔نِی) منجل ءُ اُنگران بزاں ھمایشی کہ چاس ؤ شَرَّ نہ بیگ ءُ دیت مُردات ءِ سبب ءَ ھراب مُرستگ۔
- اُکڑگ : (اُکَ۔کُ۔ڑَگ) دست یا پاد ءِ کجام یک بندے ءِ یہ زور چہ وتی جاگہ ءَ زیک پہ دراَیگ ءَ رسگ یا کہ در آیگ ءُ لگّگ۔ کواتگ، بچ ءُ کوج بیگ۔
- اُکڑینگ : (اُکَ۔کُ۔ڑے۔نَگ) انچوش کنگ کہ یہ اکڑایت "اُکڑگ" ءِ کار ءِ کنگ۔
- اِکس : (اِکَ۔کَس) اِکدر، انچوباز (۲) ہچ کَس۔
- اَکُل : (اَکَ۔لُ) بچار "اَگل"۔
- اَکلو : (اَکَ۔کَ۔لُو) تُنکیں مُچک کہ نوکی یا داں کپ ایت گڑا مات یا گوھار آئی ءَ چیرت کنیں وبر ادشتارین اَنت نی گوش اَنت ئے ٹنڈے بہ کنت ءُ بیت۔ نوک یا داں کپتگیں مُچک بُن گتش ءَ راہ ءَ زیت زیت ءَ زوت کہ وت ءَ آمیدگُت نہ کنت پد ءَ روگ ءَ تُرس ایت عمُ پیشکا یکبرے آھستہ آھستہ رہ گیپت بلے نزیکی کہ رس ایت رواج ئے تیز بنت کاگاں گرگ مہ بیت کپ ایت۔ ھمے وھدی کہ پیداک اِت پہ آئی ءَ گوش اَنت "نیانیانیانیا" "یاکہ کیت! مولک کیت" ! نی آئی ءَ گلائیش کن اَنت گوش اَنت "اکلو"۔
- اَکو : (اَکُو) تُنک کہ نوکی یہ گپ کنگ "اکوں اکوں" کنت گڑا کاسگی ننک ءَ آئی ءِ جُل ءُ کنت ءُ سرءِ میزاں میزاں ءِ جن اَنت ءُ گوش اَنت ئے "اکو کن اکاں کن، دپ ءِ پُرچیشکر کن، لبزءِ آربی کن، دین ءُ محمدی کن"۔
- اَکو : (اَکَ۔کُو)۔ اکبر ءِ نیم نام۔
- اَکے : (اَکَ۔کے) تُنکانی زبان ءُ "کچے" ءَ گوش اَنت۔
- اَکی : (اَکَ۔کِی) اکبر ءِ نیم نام۔
- اِکی : (اِکَ۔کِی) بچار ھکیگ۔
- اِکیپٹ : اِکَ۔کِی۔پٹ) ماکمیتک : یک زانتگیں سوے کہ ریک ءَ سک باز رُد ایت۔
- اکیک : (اَ۔کِی۔کَ) گوان بیگے کہ مُندریکان ئے کن اَنت۔ ایشی ءِ بازرات اَنت (تازی : عقیق)
- اَگ : (اَگَ۔گَ) بھا۔ نِھر۔ کیمت (درآمدیں گالے) فارسی : نرخ، بھا، تازی : سعر، قیمة - (RATE - PRICE)
- اَگار : (اَ۔گَا۔رَ) ھما گور کہ چہ ھارءَ رند آئی ءِ تہ ءَ آپ ءِ گورم نیشت کپ اَنت۔ ھابے آپیں گور کہ دانگھور نہ بیت آئی ءِ تہ ءَ آپ نیست (۲) گار، مزنیں گار، ھما گار رنگیں دمب کہ زمستان ءَ دلوتاں آئی ءِ تہ ءَ دوار کن اَنت۔
- اَگازی : (اَ۔گَا۔زِی) گازی : ڈُھل جَن، ڈُومبی، ڈُومب، ڈُھلی۔
- اَگاں : (اَگَا۔ں) اگر، یہ لے بے ءَ، یہ اِے شرت ءَ، یہ اِے مَنّ ءَ۔
- اَگبگ : (اَگَ۔بَگ) بے، شرت، اگبگ بندگ، اگبگ جنگ۔

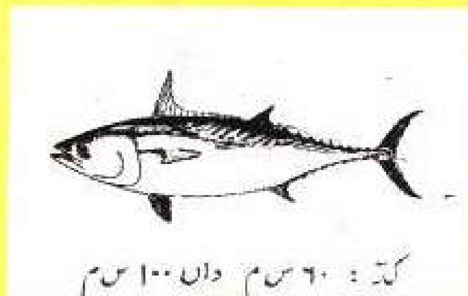
- **اَگبند** : (اَگ ۔ بَن ۔ ذ) بچار "اَگبَنذ" ۔
- **اُگدو** : (اُگ ۔ دُوْ) بچار "اُگدَہ" ۔
- **اُگدَہ** : (اُگ ۔ دَہ) خواہداری، مازمانی، زتہ (۲) مستری، مزنی، منصب ۔
- **اگر** : (اَ ۔ گَر) بچار "اگاں" ۔
- **اگرب** : (اَگ ۔ رَب) شوتم، بےبھت، (۲) اِستارےکتازی ءَ "عقرب" (زیتم اِنت) (۳) زور ءُ زُلم کنوک : پلانی مرشے نزانت پورءُ اگرب ۔
- **اگریچ** : (اَگ ۔ رے ۔ چ) ذرچکے کہ ایشی ءَ داریکیرےکہ روک بیت توری ھور ءَ سرءَ بیت کہ نہ مراِیت تزّی ءَ ھم روک بیت، دگہ ھمے زاتیں دار "شینزگ، گھشور ءُ گرنچ" اَنت ۔ اگریچ ءَ دارءَ سوچ اَنت ءُ نوکیں ھینزگ ءَ دیت دینت ۔ چہ ایشی ءَ دیت دیگ ءَ ھینزگ ءُ تام شزبیت کہ شیرءُ روگن ءَ بدتام ءُ بودار نہ کنت ۔ بتل : اگریچ روگن ءَ دزیچ ۔
- **اَگرڈ** : (اَگ ۔ گَ ڈ) بےسنچیں پیچ، بےدڑیں پیچ ءُ پچین ۔
- **اَگڑبگڑ** : (اَگ ڑ ۔ بَ ۔ گَ ڑ) بےرھبند، بےسنچیں، بےسنچیں پیچ ءُ پچین، بےرھبندیں گپ ءُ تران، اَڑاںگیں، مان گمیش اِنگیں، نگمیش اِنگیں ۔
- **اگڑی** : (اَگ ۔ گ ۔ ڑی) اگڑ، بےسنچیں پیچ ۔
- **اگڑینگ** : (اَگ ۔ گ ۔ ڑے ۔ نگ) اڑینگ، اگڑی دیگ، کارے پہ بےگوم ءُ کنگ، بےرھبند ءُ بےسنچیں پیچ ءُ پچین کنگ ۔

- **اَگل** : (اَ ۔ گَ ۔ ل) زانت ۔ ھوش، زانگ (تازی : عقل) ۔
- **اگلا ئینچ** : (اَگ ۔ لا ۔ ئِ ۔ ن ۔ چ) گٹینگ ءَ زاتے کہ چو بٹاڑءَ گرداِنت، ورانت ئے ۔
- **اگلی** : (اَگ ۔ لِ ۔ ی) ھما کہ گوں اَگل ءَ شیادی کنت (۲) مردم ءَ دنانانی چہ دُرستان گُڈی آش کہ گُڈ سرءَ درکاینت ۔
- **اگول** : (اَ ۔ گ و ۔ ل) گول، چِن، جنگلی مردم، نیم گنوک، ابدال (۲) بےدُمبیں مزنیں شیاھیں شادی یے کہ چو مردم ءَ اِنت ۔ (۳) دشمن گوشس اَنت کہ وھدےکہ جاتینگ مردم ءُ بارت گڑاکوہ ءَ بارت ءُ یلہ ئے دَنت کہ شپ ءُ روچ ھمودءَ کوہ ءَ دَر اِیت ءُ چہ مردماں سک ترس ءَ اِیت ءُ دیر ءُ تچ اِیت، چوش ھم گوش اَنت کہ اگاں ایشی ءَ گرے ءُ آئی ءَ سرءَ پہ سنگ یا کارچ تپّی بکن ئے وتی ھمے ھوناں کہ گندایت ساہ بیت ۔
- **اَگوش** : (اَگ ۔ گو ۔ ش) ٹنٹک کہ گنبدءَ چہ وتی دپ ءَ تواری ءَ گٹ ءُ سنگیچ کنت پہ گپ ءُ کنگ ءَ گڑا چہ درستاں پیسر اگوں اگوں کنت ۔
- **اگوں** : (اَگ ۔ و ۔ ں) بچار "اگوں" ۔
- **اِلاج** : (اِ ۔ لا ۔ ج) اِلیچ : درمان دارگ، تیمارگ (۲) اندازگ، کدر ءَ (۳) بند ءُ بست ۔ (تازی : علاج)
- **الاجی** : (اِ ۔ لا ۔ جی) درمانی، پلاں چیز ءَ الاجی ھم نہ بیس اِیت بزاں انچوش گار ءُ نیست اِنت ۔
- **اَلّاگ** : (اَل ۔ لا ۔ گ) ھما کاربوج کہ گوں آئی ءَ گرانیں سامان چست ءُ ایرکنگ بنت (انگریزی : CRANE) (بچار ءُ ب)
- **اَلّاگی** : (اَل ۔ لا ۔ گی) بوجیگ ءَ لبرانے ءَ زاتے ۔

- **اَلّ لبیڈک** : (اَلْ۔ لاَ۔ بے۔ ن۔ ڈُکْ) یک مارزنگیں دریائی لُوتکے کہ تیاب ءُ کِرِّ ءِ شیاھیں رِیگانی تہ ءَ وت ءَ کل کنت۔ ھمے زمگیں رِیگل ءِ وتی دُمب ءِ مِیں دَنت ءُ کم کم ءَ دانکہ گُٹ ءَ زمین ءِ تہ ءَ بیت ءُ سَرگ ئے گندگ بیت ءُ بس۔ نزّیک ءِ کسے بروت سرءَ ھم تہ ءَ بارت بلے بچک گرانت ءُ کُش اَنت ئے، مردم ءَ ھچ نہ کنت۔
- **اَللہ** : (اَلْ۔ لاَ۔ ہْ) تازی زبان ءِ ھُداءِ نام اِنت۔
- **اَللہ داد** : (اَلْ۔ لاَ۔ ہْ۔ دَاذْ) ھداءِ داد، ھُداداد، ھداءِ داتگیں، مردینی نامے۔
- **اَلّاھو** : (اَلْ۔ لاَ۔ ھُوْ) یک مچّے۔
- **اَلّاھوپ** : (اَلْ۔ لاَ۔ ھُوْ۔ پْ) بچار "اَلّاھوت"
- **اَلّاھوت** : (اَلْ۔ لاَ۔ ھُوْ۔ تْ) چست ءُ ایر، بگر ءُ بدار، وامی ءُ سلوات، جاک ءُ جیک، کُوار تاکیرت، الّاھوپ)
- **اَلّاھی** : (اَلْ۔ لاَ۔ ھِیْ) ھاکرگوں اللہ ءَ شیادی کنت، پکیر، ادبال
- **اَلّاھی داد** : (اَلْ۔ لاَ۔ ھِیْ۔ دَاذْ) مردمی نامے، ھُداءِ داد، ھُداءِ داتگیں
- **البت** : (اَلْ۔ بَتْ) پہ دلجمی (۲) کم ج کم (۳) دگہ ءَ اِنّاں بلے چوش، بے شک، لازم۔ انگریزی :
- **اُلبُک** : (اُلْ۔ بُکْ) ماھیگے۔

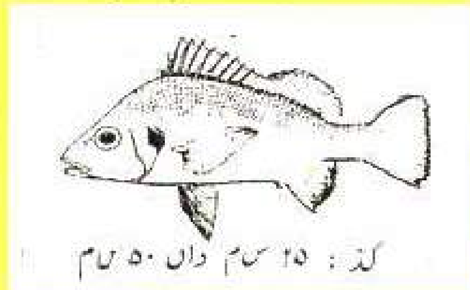

اُلُس

کدّ : ٦٠ س م دان ١٠٠ س م

- **اَلَپ** : (اَلَ۔ پْ) شام ءِ یک شھرے ءِ نام اِنت کہ تازی ایشی ءِ "حَلَبْ" گُوش اَنت ءُ ایشی ءِ گوھنیں نام اَلَپّو (ALLEPPO) اِنت بلوچانی یک مَتَلے رِندگُوش اَنت کہ آ چہ اَلَپ ءَ اتکگ اَنت سہ رِند چہ اَلَپ بھدار اِت اَنت۔
- **اَلِپ** : (اَ۔ لِ۔ پْ) تازی ءُ ھمے رھبند ءِ وتی کنوکیں زبانانی آبانی بنگیجی آپ (تازی : الف۔ یونانی : الفا (۲) بھک بُرحنگ (۳) تچک، سک تچک۔
- **اَلداد** : (اَلْ۔ دَاذْ) اللہ داد، الّاھی داد، مردینی نامے۔
- **اَلدار** : (اَلِ۔ دَارْ) الگدار، دارزرد : ھمے زَردیں دار اِنت کہ ماں ہزاراں مان کنگ بیت۔ پہ زیبگ اَدّکنگ ءَ ھم کارمرد بیت گوں ازبوتک ءَ ھوار کنگ ءُ زیم ءَ پرکنگ بیت۔ دُو ذات اِنت یکے "نَر" دومی ماذگ" نَر تُرند اِنت ءُ پہ درمان گیشتر کارمرد بیت
- **اُلُس** : (اُ۔ لُ۔ سْ) تُرکی گالے کہ ایشی ءِ بزانت "مردم" بزاں پیلک اِنت۔ بلوچی ءَ ھم ھمے بزانت ءَ کارمرد بیگ ءَ اِنت۔ ایشی ءَ باز مردم چہ نزانتکاری ءَ "اولس" نبیس اَنت کہ چھک رَد اِنت۔ اِے گال "اُلُس" (ULUS) اِنت
- **اُلُش** : (اُ۔ لُ۔ شْ) ماھیگے کہ گوشت ئے سک سُھر اِنت (MACKEREL TUNA) (بچار بُت)
- **اَلگ** : (اَلْ۔ گْ) مردینی نامے۔
- **اُلکا** : (اُلْ۔ کَا) بچار "ھُلکا"

- اَلکاپ[1] : (اَل۔ کا۔ پ) سکّیں مزنیں زمین ء الکاپیں گیاب
- اَلکاپ[2] : (اَل۔ کا۔ پ) شتر، پھک، پلگار، تراز اِنگیں، پلگرتگیں۔
- اَلکار : (اَل۔ کا۔ ر) آسنی نیم منچلے کہ ھردو تیگ ءَ پہ گرگ ءَ کرّی ئے پر اَنت، مزنیں ھم ھست ءُ کسانیں ھم۔ مزنیناں تہ ءَ ھلوا جن اَنت ءُ کسانیں پہ گُپتا ءُ دگہ انچیں چیزے ءَ ماں روگن یا کہ تیل ءَ پچگ ءَ کار مرو بیت۔ کاجا، بانکلینک یا پُل ھم ماں الکار ءَ تاپگ بنت کہ پہ ایشانی تاپگ ءَ الکار ءَ ریک مان کن اَنت
- اَلکاری : (اَل۔ کا۔ رِی) لولا، گُپتا، آروگ (آرت روگن) تنکیں کوٹک اَنت کہ ماں الکار ءَ لٹریں روگناں ءُ دردیگ ءُ بریجگ بنت۔
- اَلکو : (اَ۔ لُ۔ کُ۔ وْ) نامے مردینی کہ ایشی ءَ "اَلیکو" ھم گوش اَنت۔
- اُلکہ : (اُل۔ کَ۔ ہ) بچار "ھُلکہ"
- الکین : (اَل۔ کِ۔ ن) بیدار، بوجیگ یا دریائی اولاکانی ھما دار کہ چوکہ پھلیگ ءِ شنکاں تھی نیگ ءَ جنگ اَنت کہ تھنگ گوں آیاں سیو اَنت۔
- اِلگ : (اِل۔ لَ گ) پہ کارے ءِ کنگ ءَ گیسے ءِ سر ءَ مان نہ ترنگ ھکن نہ کنگ (۲) لیہ دیگ (۳) تاچکانی ءَ گواز ینگ بزاں چاآدگراں دیم ءَ گوزگ۔
- الگار : (اَل۔ گ۔ ار) تُرندیں ہیٹر۔

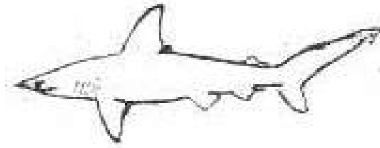

گز : ۲۵ سم داں ۵۰ سم

اُلّو

- اَلگاش : (اَل۔ گا۔ بش) چہ تُرس یا ڈاہ ءِ شور ءَ چست بوتگیں واھی ءُ کوکار (۲) کُچکانی پہ بے اجامی راشگ۔
- اَلگدار : (اَ۔ لِ گ۔ دار) بچار "الدار"
- اَلگداری : (اَل گ۔ دا رِی) ھاچیز کہ گوں الگدار ءَ شیادی کنت الداری (۲) دشتیاری ءَ یک میتگے ءِ نام اِنت۔
- اَلگر : (اَل۔ گر) تمرد، گھگیر، دلیر، نہ تُرس، سرمست، جوَمست، گنوک، ہیٹر، تُرندہیٹر، بے کمار، مزن سر۔
- الگردو : (اَل۔ گ۔ ر۔ دْوْ) لوتو پوتو، جون، لیگار، گھیڑ، چُوک، چلندر، بنام، نام ءُ دپ۔
- اُلّو : (اُ۔ لُ۔ لُ۔ وْ) ماھیگے کہ تِنک تِنک اِنت۔ ڈول ءُ بُرز ءَ چو کُبو ءَ اِنت۔ (BLOTCHED GRUNTER)
- اَلم : (اَ۔ لَ۔ م) آلم، بیرک، بندیرا (تازی : عَلَمْ)
- اِلم : (اِل۔ م) زانگ، واندگی، زانتکاری (تازی : عِلْم)
- اَلم : (اَل۔ لَم) دلجم، بے شک، بے شُبہ المی : دلجمی، من اِنگیں۔
- اَلماس : (اَل۔ م ا۔ س) ھژگ : یک لوگئے (۲) مردینی نامے (۳) سک تیزیں کارچ یا زھم (۴) باز چالاک ءُ تیززبانیں مردم (تازی : ماس، الماس۔ گراں بھائیں سنگے کہ بلوچی ءَ شدر ئے گوش اَنت) (diamond)

- آلماسکار : (آلْ ۔ ماس ۔ کاژ) ھاکہ الماس ءِ کار ءَ کنت ۔ بچار " الماکار "
- آلماکار : (آلْ ۔ ما ۔ کاژ) ھا دارکاریں مردم کہ پہ جنـدءِ گرِ دکاری کنت چو کہ بیلٹ، گوانزگ ءُ منجوی پادگ یا دانچوپ ءُ جوگن جوڑ کنت ۔
- آلمان : (آلْ ۔ ماں) جرمن ءِ مُلک ۔
- آلمانی : (آلْ ۔ ما ۔ نِی) ھاکہ گوں المان (جرمن) ءَ سیادی کنت ، جرمنی (۲) یک ٹُپنگے ءِ نام اِنت
- آلُنڈ : (آلْ ن ۔ ڈ) مردینی نامے ۔
- آلنگ : (آ ۔ لَن ۔ گ) ھما دیوال کہ کلات ءِ چپ ءُ چاگرد ءَ بندگ بیت یا کہ ھا دیوال کہ شھرے ءِ چپ ءُ چاگرد ءَ بندگ بیت کہ دژمن ءِ بیڑاں دیمپان بوت کنت ۔ ءِ پُروشتنگ اَنت ءُ روگ ءُ ریاھاں شریت ءِ بُرج ءُ النگ ۔ (اشتعلیپکار) باز جاگہ ءَ چہ کلات ءَ ڈن جنگیں جہ " ھم گُوشگ بیت ۔
- اِلنگ : (اِ لِن گ) ایلنگ ، بِدّ ، بتامی ، پوسنگی ، بُجتام ، زوریں میار ۔
- آلو : (آلْ ۔ لُو) مردینی نامے ۔
- آلوان : (آلْ ۔ وَا ۔ ن) حلوان ءُ کسانیں شنک کہ پہ گوشت واری کُشگ بیت ۔
- الوتّ : (آ ۔ لُ وَ ۔ تّ) ھاگرم کرانی ءِ تہ ءَ ماھور یا کہ آچار ھَک دیگ بیت یا کہ پہ حق ھک کنگ بیت ۔

الوندی

کد : ۳۶۰ س م وان ۳۲۰ ۳ م

- الور : (آ ۔ لْ وَ ۔ رْ) ماھیگے کہ چو مارءَ لمم ءُ دراج اِنت ۔
- الوندی : (آلْ ۔ وَن ۔ دِی) تُبتر ، کانٹی ؛ پاکاس ءِ ذات ءِ مزنیں ماھیگے کہ پہ مردم ءَ ترسناک اِنت ۔ (بچار ٹُت) ★
- الھان : (آ ۔ ل ۔ ھان) شیر جنگ ءِ تہ ءَ وتی توار ءَ یکپارگی بُرزکنگ ءُ زھیرگیگ ءَ چست کنگ ، الھان کنگ ۔
- الیبند : (آ ۔ لِی ۔ بَن دْ) چادرءَ انچوش بندگ کہ شریں ھم بندگ بیت ءُ پٹیک کوپگ سرءَ ھم مان تڑاِیت ، آلی بند ۔
- اِلیج : (اِ ۔ لے ۔ ج) بچار " اِلاج "
- الیکو : (آ ۔ لِ ی ۔ کُ وْ) بے سما ، بے شعور ، بے سنج ، بےستیت ۔
- الیبنی : (آ ۔ لِی ۔ بِ نی) بچار " ھلینی "
- اَم : (اَم) اِے گال ءِ مزندریں گالوار " ھم " اِنت کہ دگہ گالانی بنگیج ءَ کیت ۔ انچوش کہ : ھم توار ، ھمکار ، ھم دل ، ھم سدک ، " اِے رنگیں دَرستیں گال گوں ھم دَر کاینت
- اَمّا : (اَم ۔ مَ ا) مَما ، مٹےجند ، " من " ءِ باز ۔
- اَماج : (اَ ۔ م اج) بچار " آماج " ۔
- اِمام : (اِ ۔ مَ ام) پیشوک ، سروک ۔ ھا مردم کہ نماز ءَ پیسر بیت ، مُلّا ، ھرچ کار ءِ تہ ءَ ایدگہ مردماں دیمتریں مردم

زعمانی امام : بزاں بھادرانی پیشوک ، علی ءُ آئیءِ دو ئیں چُک حسن ءُ حسین هم " امام " ءِ نام ءَ زانگ بنت ۔

- اِمامت : (اِ ۔ مَ ا ۔ مَ تْ) امام بیگ ۔ نماز ءِ امام بیگ ، امامی ۔
- اِمامی : (اِ ۔ مَ ا ۔ مِ ئی) امام بیگ ءِ کار ، نماز ءِ پیشوکی ۔
- اَمان : (اَ ۔ مَ ا ۔ نْ) سِپارت ، چہ تُرس ءُ گھو ، بے تُرس ءُ بیم ، ایمنی (تازی : امان)
- امّاں : (اَم ۔ مَا ۔ نْ) مات ، مادر ۔
- امانت : (اَ ۔ مَ ا ۔ نَ تْ) اَنامت : پہ پھریزگ ءُ ایر کنگ ءَ داتگیں چیز ۔
- اَمانک : (اَ ۔ مَ ا ۔ نْ کْ) کسانیں امان ، پہ دوستی ءَ امان نامیں چُک ءَ گوش اَنت ۔
- اُمائیل : (اُ ۔ مَا ۔ ئے ۔ لْ) بر دست ، دست ءِ ھا بھر کہ چو چنگ ءَ اِنت کر پشت ءَ اِنت ۔ امائیل ءِ ننذگ : بردست ءِ ننذگ ۔
- اَمب : (اَم ۔ بْ) نیبگے کہ ھامین ءِ همراہ اِنت ، گڈّی ءَ دانگ ءُ سک ترپش ءُ پوست ءُ سبز بیت ۔ وھدیکہ رس اِئیت شیرکن بیت ءُ پوست ءُ زرد بیت ۔ بلوچستان ءِ شوان تریں اَمب مکران ءَ کلانچ بیگ اِنت ۔ (بچار بُت)
- اُمب : (اُ ۔ م ۔ بْ) گوکین ءِ زانیں ماھیگے کہ بزاں بیت ۔ ایشی ءِ یک چترے ءَ ھزارانی دانگ بیت ، سک شرند بوکنت ، نکُش اَنت ءُ بکر درد ءُ وارت بلکیں دگر ملکاں پہ چرپی ءَ کُش اَنت ءُ ۔ ایشی ءِ نام " عمب " نبیسگ ءَ دا اِنت کہ " عمب " ءِ بزانت دگرے ۔

اَمبُر

اَمب

- اَمبا : (اَم ۔ بَا) بوجیگانی تہ ءَ کار کنگ ءِ وھد ءَ " میدی شوت " ۔
- اَمبار : (اَم ۔ بَا ۔ رْ) ھاجاگہ کہ چیزے سر جم ءَ ایر کنگ بنت ۔ ھر چیز ءِ امبار بوت کنت ۔
- اَمبارک : (اَم ۔ بَا رکْ) بلوچی نامے ۔
- اَمباز : (اَم ۔ بَازْ) گلائیش ، گوں ھر دوئیں باسک ءُ سر دستاں کسے ءَ انچوش گلائیش کنگ کہ ھسینگ بہ بنت ، گور اَمباز ۔
- اَمبازگ : (اَم ۔ بَا ۔ زگْ) اَمبازاں جزگ ، گور اَمباز کنگ ، گولائیش کنگ ۔
- اَمباگ : (اَم ۔ بَا ۔ گْ) میتی ءِ توم ، ایشی ءَ گور وتی نادُرستاں کن اَنت ، آزام ءَ هم مان ءُ کن اَنت ، پہ درمانی هم کار مرد بیت ۔
- اَمباں چنگ : (اَم ۔ بَاں ۔ چَ نْ کْ) اَمباچُکی ءَ لیبی
- اَمبر : (اَم ۔ بَ رْ) وشیں بوے (۲) یک رنگوے کہ چہ آئی ءَ سیاھیں رنگ جوڑ بیت پدءَ چہ ایشی ءَ دگر رنگ هم جوڑ بیت ۔
- اِمبر : (اِم ۔ بَرْ) اِے بر ، اِے رند ، اِے گشت ، اِے سال ، اِے موسم ۔
- اَمبُر : (اَم ۔ بُ ۔ رْ) آسنیں زُرم کہ پہ میخ کشگ یا سیم ءِ تاب دیگ ءَ کار مرد بیت (بچار بُت)
- اِمبراں : (اِم ۔ بَ ۔ رَاں) اِے سالاں ، اِے موسماں ، اِمبریناں ، اِمبرانی ۔

- **اِمبرانی** : (اِم-بَ-رَانی) اِے براں، اِمبریناں، اِے سالی۔
- **اَمبربو** : (اَم-بَ رْ+بُ ؤ) ھاکہ "اَمبرؔ" ءُ "بوءَ" کنت، پہ دوست ءَ گوشگ بیت۔
- **اِمبری** : (اِم-بَ-رِی) اِے سالی، اِے موسمی۔
- **اَمبری** : (اَم-بَ-رِی) ھاکہ گوں اَمبرءَ سیادی کنت، وشبو۔
- **اَمبرِین** : (اَم بَ-رِے-ن) پسانی میدءُ پژمانی چنگ ءِ دو کارچ۔ (بچار بت)
- **اَمبرین** : (اَم-بَ رِے ن) چوکہ اَمبرءَ وشبو کنوک۔ ★
- **اَمبڑی** (اَم-بَ-ڑِی) کسّٹکیں اَمب، نہ رس اِتگیں ترپشیں اَمب۔
- **اَمبشک** (اَم-بُ شْ-کْ) ھمراہ، ھماکہ ھروھد گوں کسے ءِ رندءَ بہ بیت۔ ھمبل، دزگوھار، سنگت، (۲) پنڈءِ رندءِ نزازاں ھم گوش اَنت۔
- **اَمبشکی** : (اَم-بُ شْ-کِی) بچار "اَمبشک"
- **اَمبل** : (اَم-بَ لْ) بچار "ھمبل"

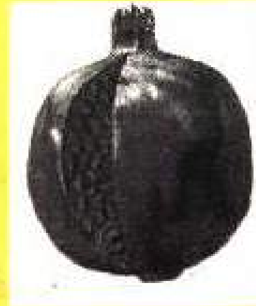

امبرین

- **اَمبو** : (اَم-بُ ؤ) ھاچیزکہ وشیں ءُ سارت بوءِ بیت۔ انچوش کہ: اَمبوئیں گِداں۔ اِے گال پہ وشبوئیءَ "امبو" گوشگ بیت کہ بزاں "اَمب ءِ بو" پرچاکہ پچگیں اَمب بازسارت ءُ وشبو کنت۔
- **اَمبو** : (اَم-بُ ؤ) پہ بدیں رنگےءَ کسے ءِ نام ءَ گرگ، ایرجتیں گوشتن، شیوا کنگ۔
- **اُمبو** : (اُم-بُ ؤ) بچار "اُمبوہ"
- **اَمبوسر** : (اَم-بَ ؤ-سَ رْ) بازچیزیا مردم ءِ یکجاہ جم بیگ؛ چہ بازیءَ سر پہ پچک بیگ، چیزے ءِ گار کنگ ءَ رندپہ آئیءِ شوھازءَ سرسرجنگ ءُ برے یک جاگہے پچگ۔ تیگ گوزی لیب ءَ بیل کہ دیگ نہ بنت گرّٹاتیلک ءَ چیردئینت "بیل دار" آئیءَ شوھاز کنت ءُ اِے وگر بچک آئیءِ رندءَ گوتار کنان اَنت ءُ لیب لچہ گوش آنت۔ سروگاں: شیاھیں بچکے پڈل بئیت۔ پسوئی: اَمبوسری اَمبو۔
- **اُمبوہ** : (اُم-بُ ؤہ) سک شرزنگ ءُ شرسبزیں ذرچک۔ انچوش کہ: "اُمبوھیں کھیر" بچار "ھُمبو"
- **اَمپاد** : (اَم-پَادْ) بچار "ھم پاد"
- **اَمپسگ** : (اَم-پُ-سَگْ) بچار "ھپُسگ"
- **اَمتوار** : (اَم-تُ-وَارْ) بچار "ھمتوار"

- **اَمجرات** : (اَم۔ جَ۔رَاث) بچار "ھم جرات"
- **اَمجواب** : (اَم۔ جَ وَاب) بچار "ھم جواب"
- **اَمر** : (اَم۔ رْ) مَرگ ءِ ھساب، پرمان (تازی : اَمْر)
- **اُمر** : (اُم۔ رْ) سِند، سال، تیل (تازی : عُمْر)
- **اُمرا** : (اُم۔ رَا) اُمرءِ یا ھمنگ برءَ، ھروھد، مُدام۔
- **اِمروز** : (اِم۔ رَوْز) اِے جھان، اِے دنیا، "اِمروزءُ پردا" بزاں اِے دنیاءُ دومی دنیا کہ چہ مَرگ ءَ رَندا اِنت (۲) روزگار، زندمانی، بتل: ھرکسی امروز گوز اِیت کسے ءِ پہ سیری کسے ءِ پہ واری۔
- **اَمریز** : (اَم۔ رِے ز) کیل، پُرّ، لُنٹ پہ لُنٹ۔ بچار "ھمریز"
- **اَمک** : (اَم۔ کْ) شیچیری زلتے، ایشی ءِ لِڈّ پہ کٹاری زمین ءِ جوانیں زورے۔
- **اَمل** : (اَ۔مَ۔ لْ) ٹپ کنگ، برابر کنگ، سرجمین ءُ برجمیں کار کنگ، کاریگ۔
- **اَمُل** : (اَ۔مُ۔لْ) بچار "اَمُلّ"
- **اَمُلّ** : (اَ۔مُ۔ لّ) بانک، شرینک، دوست، کھیگد، بے بھا، بے کیمت۔
- **اَملس** : (اَم۔ لَ سْ) بچار "ھملس"
- **اَملس** : (اَم۔ لَ س) برابر، ھمسان، یک کنہ، یکبلاد (EQUAL)
- **اَملسون** : (اَم۔ لَ۔ سُ وْ ن) بچار "ھملسون"
- **اَملی** : (اَم۔ مَ۔ لِی) چہ دوستی ءُ مات ءُ گوش اَنت۔
- **اَمنا** : (اَ۔مَ نْ۔ نَا) توبہ ءُ امتا کنگ (تازی : اَمْنَا)
- **اُمنک** : (اَ۔مُ نْ۔ کْ) مزنیں شیچیر ءِ زاتے کہ چہ اِے دگراں مستر اِنت، رنگ ءِ سیاہ ءُ برمش اِنت۔
- **اَموچک** : (اَم و۔ چْ۔ کْ) بچار "موچکیں"
- **اُمیت** : (اُ۔مِ۔ تْ۔ ث) اوست، اُمید۔
- **اُمیتان** : (اُ۔مِ ے۔ تَان) بلوچی مردینی نامے۔ ھا مردم کہ چہ آئی بازیں اُمیتے کنگ بہ بیت، باز اُمیتیں مردم۔
- **اَمیر** : (اَم ی رْ) میر، سردار، پرمانداراءُ زرداریں مردم۔
- **اُمیر** : (اُم ی رْ) ھُمیر: ھا ترگرنگیں آرت یا دگر چیز کہ ایرے کن اَنت دانکہ ترپش تام بہ بیت۔
- **اَمین** : (اَم ی ن) بلوچی مردینی نامے۔ءُ اَمین ءِ ڈاہ: میراَمین ءَ پہ مکران ءُ گوادر ءَ الگار کُرت۔ امانت داریں مردم (تازی: امین)
- **اں** : "(۔اں) اِے "اں" اگاں یک نامے ءِ رند ءَ کیت آئی ءَ باز کنت۔ انچوش کہ : مردم : مردماں، لوگ : لوگاں۔ وت کتوک ءِ کارگال ءِ رند ءَ گون اِنت کہ "من" ءِ بزانت ءُ دنت۔ انچوش کہ : رواں بزاں من رواں۔ بلوچستان ءَ بازجاگہ اِے پہ باز ھم کارمرد بیت انچوش کہ مارواں۔
- **اِنا** : (اِن۔ نَا) اِتاں "ھو" ءِ چپ، نہ منگ ءِ گال، ناں، نہ۔
- **اَنار** : (اَ۔ نَا۔ رْ) نیبگے کہ گرد اِنت، تہ ءَ دانگ دانگ اِنت، واں کہ نہ رس اِنگ ترپش بیت پچ اِیت شیر کن اِنت۔ ترپشی ءَ دانگان ءِ ھشک کن اَنت چو کہ چیچک ءُ لیمبو کار مردے کن اَنت ایشاں انار دانگ گوش اَنت۔ ایشی ءِ تاک زمستان ءَ ریچ اَنت۔ بچار مُت تاکدیم 60،

- **اِنّار :** (اِن ـ نار) بچار "ھینار"
- **اَناردانگ :** (اَن اَر ـ دان گ) ترپشیں انارءِ ھوشینتگیں دانگ ۔
- **اَنارک :** (اَ ـ نا ـ رَ ـ ک) چہ چماں جہل دیم ھڈ، چم ءِ ھڈءِ جہل ھڈءِ آں ءِ سرءِ گوشت کہ ادءِ سُھر رنگ جان وشّی ءِ ستریں نشانی اِنت ۔ (بچار بُت)
- **اِناش :** (اِ ـ ناش) نشان، رنگ، گُنگر، پَدبسنگ سہ اِے ششءِ اِناش اَنت دیتری ۔
- **اَناگاہ :** (اَ ـ نا ـ گاہ) اناگ، بے گت، بے گُمان، بے ڈاہ ۔
- **اَناگہ :** (اَ ـ نا ـ گہ) بچار "اَناگاہ"
- **اِنام :** (اِ ـ ن ام) داد، مُزّ، باج مُزّ، بخشش ۔ (تازی : انعام، جائزۃ)
- **اَنام :** (اَن ـ نا ـ م) زرشتگیں چیزے ءِ ھمے زرشتگیں جاگہ ءِ تل ءِ بچیں جاگہ ۔ پُنگر جوڑینتگیں چیزءِ ھمے ٹکرانی دپ ماں دپیں جاگہ ۔ ھر چیزے ءِ ھمے رنگیں لچینتگیں جاگہ ۔
- **اَنامت :** (اَ ـ نا ـ مَ ـ ت) امانت، چیزے کہ پہ پھریزءِ ایرکنگ دیگ بہ بیت ۔
- **اَنامگ :** (اَن ـ نا مگ) اَنام ءِ گرگ بزاں لچینگ ۔
- **اَن اِن** (اَن ن ـ اِن ن) ھو اِناں، میں میں ۔ اَن اِن کنگ : میں میں کنگ، ھو اِنانگ ۔ (لیت و لعل کرنا)

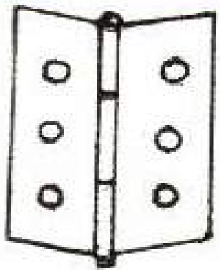
انار

اَنارک

- **اَناوار :** (اَ ـ نا ـ وا ـ ر) نھار دپ سے ورگ بزاں سباہ ءَ چہ واب ءِ پاداَیگ ءُ ھچ نہ ورگ سہ بورمنی ھیلدار اِنت اَناوارءِ تاچگ ءَ ۔
- **اُنب :** (اُن ـ ب) بچار "اُمب" یا "ھمب"
- **اَنباگ :** (اَن ـ با ـ گ) بچار "امباگ"
- **اَنبر :** (اَن ـ بَ ـ ر) بچار "اَمبر"
- **اُنپ :** (اُ ـ نُ ـ پ) ھُنر، ھیلہ، رِپک، بچار "ھُنُپ"
- **اَنت :** (اَن ت) بزاں ھست اَنت ۔ پہ "باز" ءِ گُشتارءِ گلے کہ برے تھناءُ برے گوں دگہ کارگالاں کمّپا کارمرد بیت (پہ یکّے ءِ "اِنت")
- ✱ (۲) راز ۔ دل ءِ اَنت بزاں دل ءِ راز ۔
- **اِنت :** (اِن ت) بزاں ھست اِنت پہ یکّے ءِ گُشتارءِ گلے کہ برے تھناءُ برے گوں دگہ کارگالاں کارمرد بیت ۔ (پہ بازءِ "اَنت")
- **اَنتر :** (اَن ـ تَ ر) وشبوئیں تیل (تازی : عطر)
- **اُنتک :** (اُن ـ تُ ک) چیزے ءِ تل ءُ توک، بُن ءُ بیھ، ھنڈال ءُ بُنڈال ۔
- **اُنتکان :** (اُن ـ تُ ـ کَ ان) مال ءُ زرءِ گُندی پشت کپتگیں بھر، مال ءُ مڈّی ءِ بُن گرنچ ءُ پتینک ۔
- **اَنج :** (اَن ج) بوجیگ یا دگہ دریائی اولاکانی ھماں دکہ گوں آئی ءَ آچار چامبگ بیت ۔

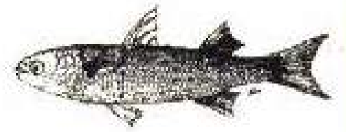
- **انجارا :** (اَن ـ جا ـ رَا) دمڑبہ ءِ وڑائیں کسانیں ماھیگے۔ (ABU MULLET) (بچار بُت) ★
- **اِنجاری :** (اِن ـ جَ ا ـ رِی) آنوں، اَنّی، ھمے ساہت ءَ، ھمے وھد ءَ۔
- **اِنجرک :** (اِن ـ جِ ـ رَ ـ کَ) تپیپے کہ چہ ڈِیار جاہ ءِ چیر شمرءَ ایرکپ ایت ءُ سراَ زءِ مزن کورءَ بِرَوَ ایت۔
- **اِنجل :** (اِن ـ جِل) چہ آسن ءِ جوڑ کتگیں ھمے وتکاریں کاربوج کہ گُراب، بالیگراب ءُ موٹر ءُ ریل گاڑی ءُ دگہ انچیں چیزاں تاچیں ایت ءُ دگہ بازیں کارے کنت۔ انجن، مشین (ENGINE ، MACHINE)
- **اِنجیر :** (اِن ـ جِی ـ رَ) زانتگیں نیبگے۔ (بچار بُت)
- **اِنجیر پُل :** (اِن ـ جِی ـ رَ + پُ ـ لَ) انجیر ءِ پُل کہ کسان اِنت ءُ گندگ نہ بیت دیرھم نہ دار ایت۔ مردمے کہ گندگ نہ بیت گوا اَگوش اَنت ءَ : پلانی مرچاں تو انجیر ءِ پُل ئے۔
- **اَنجیری :** (اِن ـ جِی ـ رِی) ھما گوں انجیر ءَ شیادی کنت۔
- **اِنجیس :** (اِن ـ جِی ـ سَ) دروازگ ءُ دریگانی تاکانی ءُ پیتیانی دپیگانی بُن ءَ جتگیں "پچبند"۔ (بچار بُت)
- **اِنجیک :** (اِن ـ جِی ـ کَ) اِنجیس، پچبند۔
- **اَنچا :** (اَن ـ چَا) بے زرءَ، بے مال ءَ، چیزے پہ ھچ ءُ دیم ءَ، مُپت ءَ۔

انجیس

انجیر

کد: ۱۷ س م دان ۲۰ س م۔

انجارا

- **اَنچائیں :** (اَن ـ چاءِ ـ نْ) مُپتیں، بے زریں، بے مالیں، اَرزاں بہا، بوچ بہا۔
- **اَنچُش :** (اَن ـ چُ ـ شَ) انچو، انچوش، ھمے رنگ ءَ، ھمے ڈول ءَ، ھمے داب ءَ، ھمے وڑ ءَ۔
- **اِنچک :** (اِن ـ چَکَ) اِے کدر، اِے اندازگ، اینچک۔
- **اَنچنائیں :** (اَن ـ چَ ـ نا ـ ءِ نْ) انچشیں کہ گلاءُ ساڑائی مہ بیت، مُپتیں، بے نپیں، نام گپت ءُ گیشینتگیں مردم اِتاں، گوں رُمب ءَ ھواریں، ھمے رنگیں کار، چونائیں۔ (COMMON, ORDINARY)
- **اَنچناھیں :** (اَن ـ چَ ـ نا ـ ھے نْ) بچار "انچنائیں"۔
- **اَنچوش :** (اَن ـ چُو ـ شَ) انچش، ھمے ڈول، ھمے رنگ، ھمے پیم، چوش۔
- **اَند :** (اَن ـ دَ) ڈُتکال، واری، ھُشکسالی، "ملک اند ءُ ڈُتکال اَنت"۔ کم، سک کم، پہ تُلکان۔ مانش، گور، جُر۔
- **اِند :** (اِ ـ نْ ـ دَ) ھمے رس اِنگیں دمان، کترے کہ آئی ءِ رنگ دلجم اِنت : پلانی اِنداں اِند ءَ رس ایت۔
- **اَنداز :** (اَن ـ دا ـ زَ) اندازگ، کچ ءُ کساس، شُمار۔
- **اَندام :** (اَن ـ دا ـ مَ) مردم ءِ سرجمیں جند ءِ ھریک بھرے یک اَندامے، دست یک اَندامے، پاد یک اَندامے۔ چار اَندام : دست ءُ پاد ءُ تماز۔ گُل اَندام : دوستار، دوست ءِ گلا بزاں ھما دوست کہ آئی ءِ اَندام چو پُل ءَ اَنت۔ شرم، اَدب، ھما کہ گُلپ نہ اِنت۔

- **اَندر :** (اَن ۔ دَر) تھ ، تھی نیمگ (۲) چہ سالونک ءِ لوگ ءَ رَوگ ءَ پیسر بانورءَ ھپت روچ اَندرءَ کن اَنت ۔ اے اَندر یک چادرے کہ انچوش بندانت ئے کہ بانورءَ روژنائی مہ گندایت ۔ بُندرءَ اے چادر ءِ بدل جُلّ یوتگ اَنت ءُ گوشتگ اِش کہ بانورجُلّ ءَ اِنت ، انگت ھم باز جاگہ انچوش کن اَنت ءُ گوش اَنت (۳) اَبید ، سرپہ دَر ، درمیان ، بےنزانت ۔ اک : بلائی اَندرانت بزاں آئی ءَ سرپہ دَر ، بےنزانت (۴) چیریں چیز یا ھبر ، تھی چیز ءِ راز تپینتگیں یا ئپ اِتگیں ، چیریں ، چیردانگیں ۔
- **اِندرَس :** (اِن ۔ دْرِش) بچار " اِندرست " ۔
- **اندرساٹ :** (اَن ۔ دَر ۔ سا ۔ ٹ) درمانے کہ پہ تھ زیم ءَ شر اِنت ۔
- **اِندرست :** (اِن ۔ د ۔ رِ ش ت) پنت ، اندرست گرگ ، اِبرت گرگ ، دَرونت زیرگ یا گرگ (فارسی : اندرز ۔ پنت)
- **اِندرکا :** (اِن ۔ دِر ۔ کا) بچار " اِندرکاہ " ۔
- **اِندرکاہ :** (اِن ۔ دِر ۔ کاہ) کاھے ۔
- **اَندری :** (اَن ۔ دَری) چیراَندری ، بےتواری ، چیرکا ، تھی ، ھاکہ زاھر نہ اِنت ۔
- **اَندوہ :** (اَن ۔ دُوہ) رنج ، گم ۔ ناوڑاھی ۔
- **اَندیش :** (اَن ۔ دِے ش) ترس ، بیم ، سستا ، زانگ (پارسی : اندیشہ) ۔
- **اَندیم :** (اَن ۔ دِے ۔ م) نوان ، چیر ، چہ چماں چیر ، چیزے کہ گوں دگہ چیزے ءَ نوان کرتگ کہ گندگ نہ بیت ۔
- **اُنڈیا :** (اُن ڈِ پ ا) اپریکا ءِ رودراتکی تیاب کرّ ءِ ھندوک کرایشانی زُبان اُنڈیائی اِنت ۔
- **اُنڈیائی :** (اُن ۔ ڈِ پ ائی) اُنڈیایانی زبان کہ ایشی ءَ سواھیلی (سُ والے لی) (تازی : سواحلی) گوش اَنت ۔ اے زبان ءَ تازی گال باز مان اِنت ۔ دَھانی شمار عشر ، عشرین ، تانسر ڈرست " تازی اَنت ھمے رنگ ءَ سدانی ءُ ھزارانی ۔
- **اَنزا :** (اَن ۔ زا) سرباز ءِ کورءَ چہ گروہ ءَ چیر ءُ چہ شھر درءَ بُرز شھرے ۔
- **اِنزار :** (اِن ۔ زا ر) تیز ءُ ترندیں مُجتک جنگ ، گیشتر پہ چیزے ءَ بیٹر برگ ءَ ۔ اِنزارکنگ ، اِنزاربندگ ۔
- **اِنزارگ :** (اِن ۔ زارگ) اِنزارکنگ ، اِنزاربندگ ۔
- **اِنزر :** (اِن ۔ زَر) ھرھا چیزے کہ پہ سرپ اِیت ۔ ھما پولاتیں پَتّی یا کہ پیچ پیچیں سیم کہ نزآرگ ءُ سرپینگ بیت ۔
- **اِنساپ :** (اِن ۔ ساپ) مُزدگری ، ھک (تازی : انصاف)
- **اِنسان :** (اِن ۔ سان) مردم ، بنی آدم ۔
- **اِنیرگ :** (اِن ۔ نِی ۔ رَگ) ترھگ ، آرام گرگ ، بےتوار بیگ ، سِرگ ۔ مردمانی اِنیرگ ، چہ کسے ءِ زُلم ءُ زوراں یا کہ چہ تنگ ءُ تاچاں ۔ شپ ءِ اِنیرگ ، بزاں بے وھدءِ مردم ھرکس وپس اِیت شپ بے ترک ءُ توار بیت ۔ ھمے رنگ ءَ ملک ءِ اِنیرگ ۔ ناوڑاہ ءِ اِنسرگ ، چہ درد ءُ دوراں بیراں رند ترھگ ، شیتانیں گچّے ءِ چہ لَٹ وَرگ ءَ اِنیرگ ۔
- **اَنسگ :** (اَن ۔ سَگ) بچار " ھنسگ "
- **اِنشپ :** (اِن ۔ شَپ) مرچیگیں شپ ، ھمے شپ کہ مرچیگیں روچ ءَ رندکیت ۔
- **اِنشپی :** (اِن ۔ شَ ۔ پی) مرچیگیں شپ ءَ یا ھمے شپ ءَ کہ گوزگ ءَ اِنت ، ھمے شپ ءَ کہ چہ مرچیگیں روچ ءَ رند کیت ۔
- **اِنشپیگ :** (اِن ۔ شَ ۔ پی ۔ گ) بچار " اِنشپی " ۔
- **اَنشگ :** (اَن ۔ شَگ) بچار " ھنشگ " ۔
- **اَنک :** (اَن ۔ ک) چو ھڑکمی ءِ دپ جنگ ، اَنک جنگ ءُ وَرگ ۔ بچار " ھنک " ۔

- **اَنک** : (اَ نْ ۔ کَ) جینی نامے ، ھَانک یا آنگ ءَ ھم گوشش اَنت ۔
- **انکاپگ** : (اَن ۔ کا ۔ پَگ) بچار "ھنکاپگ"
- **اِنکار** : (اِن ۔ کا ر) نمنّگ ، نمنوگری ۔ (تازی : انکار)
- **اِنکد** : (اِن ۔ کَ دْ) بچار " اِکد "
- **اِنکدا** : (اِن ۔ کَ ۔ دَا) بچار " اِکدا " ۔
- **اِنکدگ** : (اِن ۔ کَ ۔ دَگ) بچار " اِکدگ "
- **اِنکر** : (اِن ۔ کَ رْ) بچار : اِکر ★
- **اِنکرگ** : (اِن ۔ کَ ۔ رَگ) بچار " اِکرگ "
- **اِنکیاس** : (اِن ۔ کِ ۔ یاس) اینچک ، اکدگ ، اِے کدر ۔
- **اَنکین** : (اَن ۔ کِے ۔ نْ) بچار " ھنکین "
- **اَنگار** : (اَن ۔ گا ۔ رْ) آس ، انگر ، کُٹینگ ، انگارکنگ : پلہ دیگ ، مُرگ کنگ ۔ انگاردیگ ، انگارگ ، انگار بیگ ۔

انگور

- **اَنگت** : (اَن ۔ گَتْ) "تاں اِے وھدءَ" ، تاں اَنوگ ، دانکہ اَنّی (۲) بود ، وَس ، انگہ ۔
- **اَنگتاں** : (اَن ۔ گَ ۔ تاں) تاں اِے وھداں ، داں اَنّیگاں (۲) وساں ، بوداں ، گُڈّی ساہءَ ، دورءُ بارگاں ۔
- **اَنگر** : (اَن ۔ گَرْ) روکیں اِشکر ، کُٹینگ ، انگرِیں : چو انگرءَ سوچوک ، سکّ سُہر (انگریں چَم) انگرگوار : آس گواروک ۔
- **اِنگر** : (اِن ۔ گَرْ) اِنگو ، اِے دیمءَ ، اِے کرّءَ ۔
- **اَنگرّ** : (اَن ۔ گَرّ) چپّءُ چاگرد ، چاریں دیم ، چو ھر دیمءَ انگرّءَ کنگ ، انگرّءَ گرگ ، انگرّءَ کپگ ، انگرّءَ بیگ یا بوگ ۔
- **اَنگرگ** : (اَن ۔ گَ ۔ رَگ) چو آسءُ انگرءَ تَرَنگ ۔
- **اَنگور** : (اَن ۔ گُو ۔ رْ) زانتگیں نیگّے کہ ھرجاہ ءَ بیت ، ایشیءَ ھُشک ھم کن اَنت کہ میمیچ گوشگ بیت ۔ چہ ایشیءَ شرند آپ ھم جوڑ کنگ بیت ۔ (تازی : عنب) (GRAPES) (بچار بُت)
- **اَنگورجان** : (اَن ۔ گور ۔ جان) بچّے ، کرودچے کہ دانگے زرد اَنت ۔
- **اَنگوری** : (اَن ۔ گُو ۔ رِی) انگورءِ باگ ، ھما جاگہ کہ گوں انگورءَ شیادی کنت ۔ انچوش کہ انگوری آپ ، انگوری دانگ ، انگوری توم ۔
- **اَنگہ** : (اَن ۔ گَ ہْ) بچار " انگت "
- **اَنوگی** : (اَن ۔ نُو ۔ گِی) اَنّیگی ، اَنّگی ، کارے کہ گوں اَنّیگیں وھدءَ شیادی کنت ۔ ھما کارکہ اَنوں کنگ بیت ۔ اِنّوش

کہ : آروت بزاں اَتی رَوت یا کہ ھما کار کہ اَتوں لگ بوتگ انچوش کہ : آشُت بزاں اَتوں شُت۔

- **اِنّل :** (اِنّ۔ نّل) مردینی نامے۔
- **اَنّوں :** (اَنّ۔ نّوں) اَنّی، اَنّیگ، ھمے دمان ءَ۔
- **اَنوش :** (اَن۔ و۔ش) بچار "ھنوش" بے سار، کِھو۔
- **اَنّی :** (اَنّ۔ نِی) اَنّوں، اَنّیگ، ھمے دمان ءَ، ھمے ساھت ءَ
- **انیچگ :** (اَن۔ نِی۔ چ۔ گ) بچار "ھنیچگ"۔
- **اَنیشگ :** (اَن نی ش۔ گ) بچار "ھنیشگ"۔
- **اَنیگ :** اَن۔ نیگ) اَنّی، اَنّوں، ھمے دمان ءَ۔
- **او :** (او) گوانکالے کہ پہ کسے ءِ گوانک جنگ ءَ کارمرد بیت۔ انچوش کہ : او شاھی! او ملک ءِ مردماں!۔
- **اَوا :** (اَو۔ وا) نُشکانی زبان ءَ "ناذراہ، ریشں، زیم، دَرد یا تپ" ءَ گوش اَنت۔
- **اَوادگ :** (اَ۔ وَا۔دگ) نوادگ، بے واد، کم واد، ھما ورگ کہ واد اِشں ماں نیست یا کم اِشں ماں۔ ھر یک بے تامیں چیزے۔ گوشتن : اے چیز اَوادگ ءُ درد دل اِنت۔
- **اَوار :** (اَوا۔ر) بچار "ھوار"
- **اَواران :** (اَوا۔ را۔ ن) بلوچستان ءَ یک جاگھے ءِ نام اِنت۔
- **اَوباد :** (اَو۔ با۔ د) اوبادگ، نچک ءُ نماسگ۔
- **اَوبادگ :** (اَو۔ با۔ دگ) اوباد، مچک ءُ نماسگ، زاشیدگ، زئی۔
- **اَوبادگال :** (اَو۔ باد۔ گال) ھما گال کہ چہ یک بُنگالے ءَ در آتکگ (تازی : مُشتَق، انگریزی : DRIVATIVE)
- **اَوبال :** (اَو۔ بال) بزگ، بزکار، وار، گریب (۲) ھک، اگبال، اُگبال۔
- **اَو بد :** (اَو۔ بد) بچار "اوباد"۔
- **اَوبدگال :** (اَو۔ بد۔ گال) "اوبادگال"۔
- **اَوپار :** (اَو۔ پار) تاھیر، ننگ، سَبر، ننگ ءُ اوپار۔
- **اُوپھا :** (اُو۔ پ ھا۔) "گرم، سوچوک، آس" ماں نُشکانی زبان ءَ۔
- **اُوت :** (اُوت) بچار "اوتاگ"
- **اَوتاک :** (اَو۔ تاک) دیوان جاہ، دیوان کنگ ءِ کوٹی (گیشتر پہ لُنڈ باندان)
- **اَوتاگ :** (اَو۔ تاگ) اُوت : گُد ءِ بچنات بندیک (ڈراچی ءِ بندیکاں "تانجو" گوش اَنت) (۲) ھر بندیک کہ بارگ بیت (۳) سے لال ءِ لڈو کیں دور وان اوتگ پر اِنت، بزاں پہ دُزانی جلاگیءَ آبریشمی کیدپے گنگ اَنت (۴) لنڈانی دیواں جاہ "اوتاک"
- **اوتر :** (اَو۔ تَ ر) شپہ گوات (گال در آمدے)۔
- **اوترا :** (اَوت۔ را) بے مچک ءُ نماسگ۔
- **اَوجری :** (اَو۔ ج۔ ر ی) اُجریک، اوجڑی، اوجڑیگ، پس ءِ روت ءُ سگندان
- **اوچتو :** (اَو چ۔ تو) اناگہ ءَ، پہ بے گمانی (اِے سندھی گالے)۔
- **اَود :** (اَو۔ د) آجگہ، پہ دیر ءِ جاگہ ءَ گوش اَنت۔ "اِد ءُ چپ کرپہ نزیک ءَ اِنت۔ اِد ءُ اود کنگ : کوشست

گگ، پہ کارے ءِ شرکنگ ءَ جُهد کنگ ۔

- اودار : (اُو دَار) "اودارگ" ءِ پرمانگال ، بزاں بہ "اُودار" : پہ ترندی بجّش ۔
- اُودارگ : (اُو۔ دَ۔ اَرگ) ترند کتگ ۔ گرانیں چیزے ءِ کہ ڈُراجیں ساد ءُ بندے بنداَنت ءُ بازمردم کش اَنت لے ءُ همے ساد ءِ همزوری ءُ پہ ترندی کشگ ءَ "اودارگ" گوش اَنت ۔
- اُور : (اُو ر) هوار ۔ اُوار ۔ یکجا ۔
- اُور : (اَ۔ وَر) گرماگ ءِ کہ دریا گورم بیت چہ پورانی وَرند ءَ انکہ لهتیں روچ ءَ گورم تَم کنت همے تَم کنگ ءَ گوش اَنت " اتوں آوَر اِنت " ۔
- اُورت : (اُو۔ رَ۔ ت) اِیرت ، ایروگ ، سَک کسان (۲) شَپَک ءُ گنفور ۔ بچار " ایرت "
- اُورچوپ : (اُو۔ رَ۔ چ وْ۔ پ) تربجیں دان ءُ ڈَل اَنت شُر دَگرادَانت وُنازراعاں وینت (۲) اُورت چُپتگیں چیز ۔
- اُورگ : (اُو۔ رَگ) رهت ءُ کَش ءِ پاتال کہ کاشش ءِ مان کن اَنت ۔
- اُورگ : (اُو۔ رَگ) اُورَه : اے گال "اَرْوَاه" اَنت کہ براهوئیاں چَپ کرتگ ءُ "اوراه" گوشنگ ۔
- اُورماڑه : (اُو۔ رَ۔ مَا۔ ڑَه) چہ بلوچستان ءِ بندناں یکے کہ کراچی ءُ گوادر ءِ نیم راه ءَ اِنت ۔ بس بلیدہ سرداری ءِ بندان اِنت ۔ اولماڑه ، اوڑماڑه ۔
- اُوریزگ : (اُو۔ رِے۔ زَگ) گل ءِ کہ کلڈ هوار بیت هُشک کہ بیت رچ اِیت گوش اَنت "اُوریز" اِیت ۔ همے رنگ هَشت (اگوش کدار ءَ ریزگ "گوشش اَنت) اِیرت اِیرت ءِ بہ چگ ۔
- اُوڑا : (اُو۔ ڑَ۔ ڑَا) مُکنانی زبان ءِ بوٹ یا گہ کرُوک ءُ لُونک ءَ گوش اَنت ۔
- اُوڑناگ : (اُو۔ ڑَ۔ نَاگ) بچار " هوڑناگ "
- اُوڑناگر : (اُو۔ ڑَ۔ نَا۔ گَ۔ ر) بچار " هوڑ ناگر "
- اُوسا : (اُو۔ سَا) هما جاگہ کہ زمین یک جاگهے تنگ بیت ءُ هور ءِ آپ آئی ءِ تہ ءَ ایر روت چوناهینگا سر برءِ زمین هلسون اِنت بے تہ ءَ گوانچ اِنت ءُ لُم ءُ شُرد ءُ جُهل اِنت بازبر ءَ اُشترهے تگیں زمین ءِ سر ءَ پہ نزانت کاری روَانت ، زمین هَپُس اِیت ءُ اشتر میناں روت ءُ گار هم بیت ۔
- اُوسارگ : (اُو۔ سَا۔ رَگ) ڈیمس ءَ اے گال وڑ اَنت "گور ءَ کنگ" نشتگ ءِ دیوال بندگ ءُ دونگ ۔
- اُوسپ [1] : (اُو۔ سَ پ) یک کارے ءِ ترپانچی ءِ پہ گونڈیں دمانے ءَ دم کنگ ءَ گوش اَنت پہ مزور ءُ کارجاهانی کارکنوکاں نیم روچ ءَ پہ اوارے ءَ کاربوج ءِ وهد ۔ بازمردم اِنشی ءِ پہ هما وهد ءَ هم کار مرد کن اَنت کہ کاربهک بند بیت ءُ هرکس وتی گس ءُ روت ۔ پہ منزل جنوکیں اولاک ءَ "اوسپان" ۔
- اُوسپ [2] : (اُو۔ سَ۔ پ) نچ ءِ اوسپ بیگ : اے هما وهد اِنت کہ کلوہٹ بهک اَنتگ ءُ رس اِنگ کہ دگہ رچ ءَ رندتنگ کپ اِیت پہ ناه بیگ ءَ (۲) باز جاگہ ءَ کشار ءِ کشگ ءَ دانکہ رون ءَ هم "اوسپ" گوشش اَنت ۔
- اُوسپان : (اُو۔ سَ۔ پَان) کلگ ءِ اشترانی پہ اوارکے دم کنگ ءَ گوش اَنت ، اے منزل کگہ ءِ اِنت بلےکیں دارگ اِنت کہ اشتر دمے پر کن اَنت ۔
- اُوست : (اُو۔ سَ۔ ت) اُمیت ★ ۲ ۔ بلیسہ ، بروسہ ۔
- اوستا : (اُو۔ سَ۔ تَا) زردشتیانی نیگراه ءِ پاکوانگی کرایشی ءَ " اُوستا ، اُوستاء ، وستا ، بستا " هم گوش اَنت ۔ اے پاکوانگی ءِ چیزے بهرانی اَنت : " گاتاها ، یسناها ، وندیداد ، خردا اُوستا " ۔ اے پاکوانگی چہ کرستانی سالاں پیسر اَنت ۔ ایشی ءِ آپ هم وتیگ اَنت چہ راست ءَ نبشتگ بنت ، چہ هیشی ءِ نام ءَ "اوستائی" زبان نام کپتگ ۔ اوستائی زبان گوں سنسکرت ءِ نزاتے ءَ گوهاری شیادی کنت ۔ ایران ءُ بلوچستان ءُ ایشانی کرد ءُ گور ءِ دگہ لهتیں زبانانی بُندر همے "اوستائی" زبان اِنت ۔ بلوچی زبان هم گوں ایشی ءَ گوان شیادی کنت ۔
- اُوستو : (اُوس ۔ تو) بروسہ ، اوست ، اوستونارگ : گپ ءِ بیان نہ کنگ ، چیر دیگ ۔ ★
- اوستنگ : (اُوس ۔ تِ نَگ) هما مردم کہ دگرے ءِ اوست ءَ زندگ اِنت ۔ محتاج ، وازمندگ ★
- اُوستام : (اُو۔ سْتام) بچار " هوستام "

- **اوشت** : (اُو شْ تْ) " بہ اوشت " اوشتگ ءِ پرمانگال اِنت (۲) ھاچیز کہ نہ سُراِیت (۳) بُمرجسند (گرامر) ءِ ھما آب ءِ گوش اَنت کہ آئی ءِ اوشت ءِ نشان ٥ یا ۵ " پر اِنت ۔ بزاں سرپوک " ے ے ے " پرے نیست ۔
- **اوشت** : (اُو شْ تْ) بچار " ھُوشت "
- **اُوشَت** : (اُو شْ ۔ شَ ۔ تْ) " ھُوشت " ءِ بزانت ءَ اِنت ۔ بلے بندرات ءِ مردم " ھُوشت " پہ دریاءِ گورم ءِ گوش اَنت ھما دھدی کہ ہِث ءَ کرتہ بہ بُرش اِیت کہ آئی ءِ آپ ءَ تلگ ءُ تان ءِ جاگہ مہ بیت گُڈا اگرتیں توارے کنت ۔ چونا ھیگا اِے گورم ءِ جندءُم کسان اِنت ءُ ددمی ہِث ءِ دیم ءِ زمین بُرزادگ اِنت ۔ دریا ءِ دپ ءَ پُرشوکیں ھماسکیں کسانیں گورم ءَ ھم گوش اَنت کہ آ تان نہ دنت ۔ ھار ءِ ھماآپ پہ ھیلتے زمیناں رسا اِیت ءُ نہ رس اِیت ءُ " سَو " کنت ۔
- **اوشتارینگ** : (اُو ۔ شْ ۔ تا ۔ رے ۔ نَ گْ) انچوش کنگ کہ بوشت اِیت ۔
- **اوشتگ** : (اُو ۔ شْ ۔ تَگ) دوئیں پادانی لَک بیگ ، اِلک پادبیگ ، ہِلک بیگ ، اِلک بیگ (۲) جلّگ ، وارگ (۳) بیم بیگ ۔
- **اوشتم** : (اُو شْ ۔ تُم) سما ، زانت ، سار ، ھوش ، بچار " الشتم "
- **اوشم** : (اُو ۔ شُ ۔ تَم) جُگ ءِ کاسگ ءِ ھر دوئیں دیماں ماں کش اِنتگیں دار کہ گوکانی گردن ءِ ھر دو دیماں لونجان اِنت ۔
- **اوشیش** : (اُو ۔ شِی ۔ شْ) ساپ ، چوشیشگ ءَ ، سنگر اِنگیں آپ ، ھما چیز کہ چو آدینک ءُ ساپ بہ بیت ۔ ھما آپ کہ چہ ساپی ءَ آئی ءِ بُن ھم گندگ بہ بیت (چشیش ءِ شیشگ)
- **اوکار** : (اُو ۔ کارْ) ھُوکار : ھوکارگ ءِ توار ۔ ۲ ۔ جیونی ءَ جاگہے ءِ نام اِنت ۔
- **اوکارگ** : (اُو ۔ کا ۔ رَگ) ھوکارگ ، کوکارگ ، ھوک کنگ ، کوک کنگ : دِل گرتہ بیت مردم پہ شانگ ءَ اوکار اِیت اگاں مردم مہ شان اِیت " اوکارگ " گیشتر بیت ۔
- **اُوکو** : (اُو ۔ کُو) بُوم ، شپی مُرگے ، بُو (۲) لیب ءِ لچے ءِ تہ ءَ یک بندے ۔ اُوکو ! بُوکو ! اشرت لیمبو ! چُکات ئے !! ایشی ءِ بُنگیج " کنگ شُتگ لیپیل ءَ " اِنت ۔
- **اُوَکو** : (اُو ۔ وَ ۔ کُو) شپانک چہ وتی گُٹ ءِ تہ ءَ ساز رنگیں آوازے کش اِیت ۔ ایشی ءَ اُوَکو گوش اَنت ۔ گوش اَنت کہ نُم ھم چوکہ شپانک ءَ لٹے وتی گردن ءِ پُشت ءَ مان ترین اِیت ءُ اُوَکو جنگ ءِ جُھد ءَ کنت بزاں شپانک ءِ گیگانان کنت ۔
- **اُدکین** : (اُو ۔ کے ۔ نْ) بُنگیج ، کاسے ءِ نوک دست جنگ (ھُوکین " ءَ ھم بچار) ۔
- **اوگار** : (اُو ۔ گارْ) رودُست ۔ اوگارکنوک بزاں رودُست کنوکیں دلوت یا اولاک ۔ گار ، بیگواہ ، برباد ۔
- **اُوگارگ** : (اُو ۔ گا ۔ رَگ) رودُست کنگ (۲) ورگ ءُ ایر برگ ، پلنگ (۳) بیگواہ کنگ ، برباد کنگ ، ویرندان کنگ ، چیراپ کنگ ۔
- **آوگان** : (اُو ۔ گانْ) اوگانستان ءِ مردم کہ ایشانی زبان پارسی اِنت ۔
- **اَول** : (اَوْ ۔ لْ) بُنگیج ، بُنگیجی ، جُندری ، بُنگش ۔ (تازی : اَوَّل)
- **اُولَ** : (اُو ۔ لَ) اولآسگ ءِ توار ، اولآسوک ، کارجاھانی کار ءِ بُنگیج ءُ بندی ءِ ھال دیوکیں اولآسوک ۔ ھُول (SIREN)
- **اولاد** : (اُو ۔ لادْ) چُک ، بچّک ءُ نُماسگ (تازی : اولاد بازنِ یک وَلَد)
- **اولاک** : (اُو ۔ لا ۔ کْ) ھما چارپادیں ساھدار کہ پہ بارکشی یا سواری ءُ جازی ءَ کار مرد بیت ، انچوش کہ : اُشتر ، ھر ، اسپ ۔
- **اُولآس** : (اُول ۔ لآش) ملک ءِ مردمانی ھال دیگ ءِ توار وکہ اُولآس اِیت (
- **اُولآسگ** : (اُول ۔ لا ۔ سَگ) ھُولآسگ ، اُولَگ ، ھُولَگ ، ءُگرک ، نرتول یا کُچک ءِ پہ دراج کشّی وتی توار ءَ کشگ کہ چو موتک ءُ زھیرگ ءِ الھان ءَ اِنت ۔

- **اَوَل اُوَلّ :** (اَ وَ لّ ـ اُوَ ـ لّ) اَوَل ھُوَل : گوں بُنگیجی ھُوَلّگ ءَ تواریں، چہ دُرستاں پیسر ۔
- **اَوَل باج :** (اَوَل ـ بَاج) پہ باج بری بیتاس ءُ چہ دُرستاں مُستریں باج ۔
- **اَوَل بال :** (اَ وَ لّ ـ بَالّ) نوک بال، ھما مُرگ کہ نوکی بُنگیجی رَندءَ بال کنت ۔ بالیگراب ءِ بُنگیجی رَندءِ بال ۔
- **اَوَل بانگ :** (اَوَلّ ـ بَا ـ نّ ـ گّ) ھما کسانیں کروس کہ نوکی بانگ دیگ بُنگیج ئے کرتگ ۔
- **اَوَل بانگواہ :** (اَ وَ لّ ـ بَانگ ـ وَاہ) بانگواہ ءِ پیسری بانگواہ ءِ بُنگیج ۔
- **اَوَل بَر :** (اَ وَ لّ ـ بَر) بُنگیجی رَند، اَوَلی گشت (۲) ھما دُرچک کہ آئی ءِ بُنگیجی رندءَ بَر کرتگ ۔
- **اَوَل بُجّہ :** (اَ وَ لّ ـ بُجّ) ھما مُچ کہ بُنگیجی رَندءَ بُرّگ بوتگ یا کہ چہ اِے دگہ مُچاں ھمایں ءِ بُنگیج ءَ بُرّگ بوتگ، ھا دُرچک کہ اَوَلی رَندءَ بُرّگ بیت ۔
- **اَوَل بْرات :** (اَوَ لّ ـ بْ ـ رَات) مسلمانی سال ءِ سئیمی ماہ کہ تازی ایشی ءَ "ربیع الاوّل" گوش اَنت ۔ بتَل : اَوَل بْرات دومی ھساب بزاں بْرات بْرات اِنت بلے ھساب مُداد ءِ باریگ ءَ باید تچک ھساب داد کنگ بہ بیت ۔ اِے بتل ءَ "دومی بْرات سیمی ھساب" ھم گوش اَنت ۔
- **اَوَل بند :** (اَوَلّ ـ بَنّ ـ ذ) بُنگیجی ھر چیزے بُنگیج بندگ بہ بیت ءُ پدءَ دانکہ بوجگ مہ بیت، لَچّہ ءِ بُنگیجی بند ۔
- **اَوَل بیڑ :** (اَ وَ لّ ـ بِی ـ ڑّ) بُنگیجی بیڑ ءِ بُنگیج ءِ بیڑ برگ یا بیڑاَرگ بزاں ھلاگنگ ۔ دُولشکرءِ تہءَ ھر کُجے کہ پیسرءَ بیڑ بارت ۔
- **اَوَل پاس :** (اَوَلّ ـ پَاس) بُنگیج ءِ پاس کہ گیشتر ءِ شپ ءَ بیت بزاں شپ ءِ بُنگیجی پاس یا بھر، ھا پاسبان کہ شپ ءِ بُنگیجی بھرءَ پاس جنت ۔
- **اَوَل پال :** (اَ وَ لّ ـ پَالّ) بُنگیج، اَوَل ھُوَل ۔
- **اَوَل تاچ :** (اَ وَ لّ ـ تَاچ) ھما اولاک کہ بُنگیجی رندءَ سواربیگ ءُ تاچینگ بیت یا کہ ھما اولاک بُنگیج ءَ تاچینگ بیت ءُ چہ آئی ءَ پد ھم تاچینگ بیت بُنگیجی رَند "اَوَل تاچ" اِنت ۔ اول تگ ۔
- **اَوَل تاک :** (اَ وَ لّ ـ تَاکّ) وانگی یا دیترے ءِ بُنگیجی تاک (۲) دُرچکے کہ نوکی تاک جنت ۔
- **اَوَل ٹْران :** (اَ وَ لّ ـ ٹْ ـ رَا ـ نّ) بُنگیجی گپ، بُنگیجی گپ ءُ ٹْران، بُنگیجی شُھل ءُ ٹْران، ھما مردم کہ چہ دُرستاں پیسر گپ جنگ بُنگیج کنت ۔ ھما مردم کہ پہ شُھل ءُ ٹْران ءَ پیش کپ اِیت ۔
- **اَوَل ٹْرانچ :** (اَوَلّ ـ ٹْ ـ رَانّ ـ چ) آسک یا شنک ءِ بُنگیجی ٹْرانچگ ۔
- **اَوَل ٹْرمپ :** (اَ وَ لّ ـ ٹْ ـ رَمّ ـ پّ) ھور ءِ بُنگیجی ٹْرمپ کہ ریچ اَنت کہ چہ ایشی ءَ رندنی ایرکنت ۔
- **اَوَل تنگ :** (اَ وَ لّ ـ تَنّ ـ گّ) تُنگیں مردم کہ آپ وارت گُوا بُنگیج ءَ مزیں تینگے رگیت رندءَ تینگاں شُست کنت ۔
- **اَوَل تیر :** (اَوَلّ ـ تِی ـ رّ) بُنگیجی تیر کہ پہ جنگ ءُ جنگ بیت ۔ چہ دو مردم یکّے وتی تیرءَ پیسر جنت ءُ دومی ءَ ٹیپی کنت یا کُش اِیت بزاں اَوَل تیرے گُرت ۔
- **اَوَل جاک :** (اَ وَ لّ ـ جَا ـ کّ) بُنگیج ءِ جاک ءُ سلوات ۔
- **اَوَل جنگ :** (اَ وَ لّ ـ جَنّ ـ گّ) بُنگیجی جنگ ۔ چہ دولشکرءَ ھر یکے کہ جنگ ءَ پیسرءَ بُنگیج کنت ۔ بُنگیج ءِ جنگ کہ ترند بیت ۔
- **اَوَل جیگ :** (اَ وَ لّ ـ جِی ـ گّ) جنین مچک، اکسند، ھما جنین کہ دنیگا سیرے نہ کرتگ ۔
- **اَوَل چار :** (اَ وَ لّ ـ چَا ـ رّ) پیش چار، چہ دو دژمن ءَ یکّے دومی ءَ پیش چار کنت یا کہ اول چار کنت کہ آئی ءِ ھرزنگیں مُرد بُراں زانتکار بیت ءُ جت سے ھم کنت (۲) دلوت یا اولاک ءِ بُنگیجی چرگ ۔
- **اَوَل چر :** (اَوَلّ ـ چَرّ) ھما دلوت یا اولاک کہ نوکی کاہ ءِ چرگ ءَ بُنگیج کنت ۔ ھما کاھچر کہ ھجبرءَ چراینگ ءُ بُنگیجی رندءَ چرگ بیت ۔
- **اَوَل داگ :** (اَوَلّ ـ دَاگّ) ھر ھما مردم، دلوت یا اولاک کہ ھجبر داگ دیگ نہ بوتگ ءُ بُنگیجی رندءَ داگ دیگ بہ بیت ۔
- **اَوَل دست :** (اَوَلّ ـ دَسّ ـ تّ) نوک، ھما چیز کہ نوک اِنت ءُ کارمرد نہ کرتگ ءُ بُنگیجی رندءَ زیرگ، دست جنگ یا کارمرد کنگ بیتگ ۔ ھما چیز کہ یک مردمے ءِ گوراِنت ءُ پہ دومی مردم ءَ نہ رس اِتگ کہ گراں "نیم سون" بیت ۔

- اَوَل دیوان : (اَوَل ۔ دِی ۔ وَان) یک کلکبندی یے ءِ بُنگیجی دلوان ۔
- اَوَل ڈاہ : (اَوَل ۔ ڈَاہ) ڈاہ ءِ بُنگیج ۔ ھلے ءِ بُنگیجی سرھال، اَوَل ھُوَل بُنگش ۔
- اَوَل ڈُک : (اَوَل ۔ ڈُک) بُنگیجی ڈُک کہ چیزے ءِ گُڈّگ ءَ جنگ بیت ۔ بُنگیجی شَرت ۔
- اَوَل رھت : (اَوَل ۔ رَہ ت) نوک رھت ، ھما اُشتر کہ بُنگیجی رَندءَ رھت کنگ ءِ بیت، جڑیں اشتر ۔
- اَوَل ریِن : (اَوَل ۔ رِے ۔ ن) ھما گوریچ کہ نوکی بُنگیجی رندءَ ھیک دیگ ءِ بُنگیج کنت ۔
- اَوَل زنگ : (اَوَل ۔ زَنگ) ھما دلوت کہ بُنگیجی رندءَ زا ایت ۔ پہ مردم ءَ "اَوَل لاپ "۔
- اَوَل زنگ : (اَوَل ۔ زَن ۔ گ) چہ دو جیڑہ ھیما مردماں ھما کس کہ پیسرءُ دومی ءِ زَنگ ءَ جنت ۔ چہ بازیں رندے ءِ زنگ جنگ ءَ ھما بُنگیجی رندءِ جنگیں زنگ ۔
- اَوَل زین : (اَوَل ۔ زِے ۔ ن) ھما اسپ کہ بُنگیجی رندءِ پہ سواری زین کنگ بیت ۔
- اَوَل سال : (اَوَل ۔ سَا ل) ھما ساعدار کہ آئی ءِ پیداگ بیگ ءَ دیگا سالے نگوستگ ۔ کاسمی چات ءِ مُرگ اَوَل سالیں ۔ ذُشلپہ کار،
- اَوَل سانگ : (اَوَل ۔ سَا ن گ) ھما مردین یا جنین کہ بُنگیجی رندءَ سیرءُ سانگ کنت ۔
- اَوَل شاگ : (اَوَل ۔ شَاگ) آسک ءِ بُنگیجی شاگ کہ شعاراش ڈراج ءُ ترند تر بنت ۔
- اَوَل شام : (اَوَل ۔ شَام) شام کہ شپ ءُ ورگ انت ۔ بلے ھما شام کہ کھلاورگ بیت "اَوَل شام" دومی شام کہ بے وعدءَ رندءَ ورگ بیت "پشت شام" ءِ گوشس انت ۔
- اَوَل شپ : (اَوَل ۔ شَ پ) سرشپ ، شپ ءِ بُنگیج ، بھر ، شپ ءِ اولی پاس ۔ سالونک ءُ بانور ءِ سیر ءِ اولی شپ ءُ ھر دو مُناں اول شپ گوش انت ۔ یک شپی " اول شپ " ءِ نوک ۔
- اَوَل شنگ (اَوَل ۔ شِن گ) واگی ، ھتاک یا روتا کے ءِ بُنگیجی رندءِ شِنگ بیگ ۔
- اول کار (اَوَل ۔ کَار) کار ءِ بُنگیج ، ھما کار کہ نوک بُنگیج کنگ بوتگ ۔ ھما مردم کہ نوکی کارے بُنگیج کرتگ ، ھما مردم کہ چہ اِے دگراں پیسر کارے ءَ دست جتگ ۔
- اَوَل کش : (اَوَل ۔ کَش) ھما گرنچ یا بند کہ بُنگیجی رندءَ سک ترند کَشگ بیت ۔ چلیم ءَ کہ پرکن انت یک برے اَوَل کش ءُ کن انت براں شتر دم ءُ دیَنت ۔ اَوَل کشءَ چلیم ترند انت ، گوات ءِ بُنگیج ءِ کَشگ ۔
- اَولگ : (اَ و ۔ لگ) بچار " ھولگ "
- اُولگ : (اُ و ۔ ل ۔ لگ) بچار " ھُولگ "
- اَوَل گُش : (اَوَل ۔ گُش) چہ دو مردم ءَ یکے کہ پیسر گیت ءُ ھالے یا کلوھے گوش ایت ۔
- اَوَل گِند : (اَوَل ۔ گِن د) چہ دو مردم ءَ کہ ھر یکے لوٹ ایت دومی آئی ءَ مہ گِند ایت ءُ ایش ءُ بگند ایت یکے دومی ءَ " اول گِند " کنت دت ھم " اول گِند " اِنت ۔
- اَوَل گوانک : (اَوَل ۔ گ ۔ وَا ن ک) بُنگیجی گوانک ، بُنگیجی توار ۔
- اَوَل گومس : (اَوَل ۔ گ ۔ وَم س) ھما اُشتر کہ نوکی گومس کنگ بیت ۔ نوک گومس ۔
- اَوَل گیر : (اَوَل ۔ گِی ۔ ر) چہ دو مردم ءَ کہ ھر یکے لوٹ ایت کہ دومیءَ پیسر بگیپت ، ھما کہ گیش بیت ءُ دومیءَ بیش گیر کنت ۔
- اَوَل لاپ : (اَوَل ۔ لَاپ) ھما جنین کہ اوّلی رندءَ آئی ءِ لاپ پُر بیت ۔
- اُولمب : (اُ و ۔ لُ م ۔ ب) بچار " ھولمب "

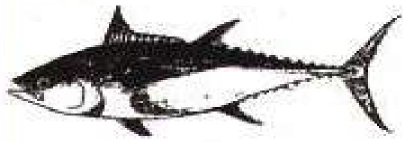
- اُولماڑہ : (اُ ول ۔ ما ۔ ڑہ) بچار "اورماڑہ"
- اَول مِڑ : (اَول ۔ مِڑ) اَنگیجی میڑ، اَنگیجی جنگ، اولی مِڑگ (پیش مِڑ) ۔
- اَول میڑ : (اَول ۔ مے ۔ ڑ) اولی میڑ، اَنگیجی جنگ ۔
- اَولِ نام : (اَول ۔ نام) مردم ءِ وتی جند ءِ نام، بُندریں نام بزاں زئی ءُ نیکنام ءُ پت ءِ نام اِناں۔ لھتیں مردم ءِ نام چہ یکے ءَ گیشتر اَنت گُڑا آئی ءِ بُندریں نام ۔
- اَولِ بَند : (اَول ۔ بَن ۔ د) پہ کارے ءِ کنگ ءَ، پہ کار سواری ءَ یا پہ کار ءِ دَربُرگ ءَ اَنگیجی بَند ءُ بَندگ یا کہ لوک بَندگ ۔
- اُولو : (اُو ۔ لو) اولیگ ءِ زاتے ۔
- اَول واب : (اَول ۔ واب) اَنگیج واب بزاں انچوش کہ مردم سرءَ واب ءَ دَیَنت، واب ءِ ہمے اَنگیج بھر کہ مردم گراں واب بیت ۔
- اَول واد : (اَول ۔ واد) ماھیگے کہ وادکن ءَ آئی ءَ اَنگیج ءِ وادکنگ ءَ رندشودانت ءَ کہ بازسور مہ بیت، تازہ واد ۔
- اَول وھر : (اَول ۔ وھر) ھما دَلوت کہ اَنگیجی رندءَ دھر بیت یاکہ آپُس بیت ۔
- اَول ھُول : (اَول ۔ ھو ل) اَول اُول، گوں اَنگیجی ھُوتگ ءِ توارءَ چہ دُرستاں پیسر ۔
- اَولیا : (اَول ۔ یا) بُزرگ، ھُدارس اِنگیں مردم، کراماتی مردم (تازی: اولیاء، ولی)

- اُولیگ : اُ ول ۔ گ) ھما دَراجیں دار کہ آیانی سرءَ پَتنیں تھتگ ءِ مُکرَ بَستگ اَنت کہ ایشاں چَنگ گوش اَنت کہ ایشانی ھمے پَتنیں سر بزاں چَنگ دریاءَ آپ بند بنت ءُ بیدارءَ رَشت دَیَنت ۔ ھولیگ ۔ (بچار بُت)
- اُولیمب : (اُو ۔ لِے ۔ م ۔ ب) چہ شدام چَنڈگ ءِ پیسر ڈگارءَ سرکارکن اَنت بزاں آپ دیگ، شِردکاری کنگ ءُ لَگت کنگ ءُ جریدگ کنگ بیت ۔ نی ڈگار کہ سرکار ءُ تیار ءُ بِیج کنگ بیت بزاں ھمدست کنگ بیت پدءَ گوکاں سوارءَ کن اَنت کہ گوزن یا مزءِ تراز اَنت ءَ ۔ بلے پیسر چہ گوکانی سوارکنگ ءُ ترازگ ءِ گزانی سرتال آوارگہ بزانگ اَنت ھمیشاں ڈگارءِ سرءِ بِیج کن اَنت کہ گوں ترازگ ءَ اِے سرتال گوں شِرداں ھوربہ بنت ۔ چہ ترازگ ءِ رند شدام ءِ توماں چَنڈ اَنت ۔ ھمے گزی سرتالاں "اولیمب" گوش اَنت ۔
- اُولیمب : (اُو ۔ لِ ۔ م ۔ ب) اولمب، ھولمب ۔
- اُولینگ : (اُو ۔ لے ۔ نگ) اُولگ ءِ گِشتکار گال ۔ بچار ھولینگ
- اُدم : (اُ د ۔ م) مالدی کہ مالدجِن اَنت آیانی ھلیپہ ءِ دیم ءَ یک بِرے مردم بَند اِیت ھلیپہ لھتیں پاکنازینک گوش اِیت ءُ دیم ءِ بشتگیں مردم جواب دَیَنت یاکہ پہ زیرِیک ءُ دوگال رندپہ رند گوش اَنت ایشی ءَ "ادم" گوش اَنت ۔
- اُدمار : (اُد ۔ م ۔ مار) اُدمارگ ءِ توار ۔

- **اُدتارگ** : (اُد۔ تم۔ ما۔ رگ) واب ءِ تہ ءَ اُدتم اُدتم کنگ، واب ءِ تہ ءَ تاریگ، چہ درداں اُدتارگ، پہ ھرنی یک گپے ءِ پتوءَ پاگرءَ وشّی ءِ سرا کنگ "ھَنھَنھ" گوشگ۔ اُدتارگ جنگ۔
- **اُومال** : (اُو۔ ما۔ ل) مزن گورم کہ پُرش ایت آئی ءِ پدءَ دشاپ گوں مزنیں شرندی یے ڈگوں تیاب بُرزگ یا گوں کوھاں جنت کہ چدءَ دگہ کسانیں گورمے جوڑ کنت ءُ دیم پہ دریاءَ روت۔ ایشی ءَ "اُومال" گوش اَنت، ھرچ گورمے کہ گوں اُومال ءَ دو چار کپ ایت گوں ایشی ءَ ھمشماس بیت کہ چو ٹوپ ءَ توار کنت۔
- **اُومان** : (اُو۔ ما۔ ن) بے تاھیریں زھیرءِ اجامیں ھُل کہ چہ مردم ءِ دل ءَ کسے ءِ یا جاگھے ءِ روگ یا گندگ ءَ چست بیت۔ ملک من ءُ اومان اِنت ولاامیں۔ اُشترءَ پہ وتی ھترءَ اومان بیت۔ کسے ءِ لاپ وشّی نہ بیت دست ئے کیت دھدے کہ میل ئے بیت بزاں آئی ءَ اُومان بیت۔ پہ شیتانیں کلبیں مُچک ءَ گوشں اَنت: "زاناں ترا پہ لٹ ءَ اُومان اِنت"۔
- **اُوماں گنوک** : (اُو ماں۔ گ۔ نوک) ھما مردم کہ آئی ءَ یک اناگہ گنوکی اومان گر اَنت بزاں زانگ نہ بیت کہ گدی سرءَ ئے جن اَنت ءُ گنوکی ئے گپت بلے بزاں اِے کجہ ئے مان اِنت کہ چوکہ "مری" ءِ ناڈراھی ءَ پہ آئی ءَ بیٹر کار ایت۔
- **اومر** : (اُو۔ مَر) بلوچی دیترانی زانتگیں واھگدار کہ پہ وتی کول ءُ اَھدءُ مُساماں بندگ ءُ بتل اِنت۔ ایشی ءِ واھگ گوں ماھوءَ بوتگ کہ ھردو وتی کولانی سرءَ نشتگ اَنت۔
- **اُومراڑی** : (اُو۔ م۔ را۔ ڑی) اومرانی: بلوچ راج ءِ مُچّے کہ وت ءَ اُومرءِ اوبادگ گوشں ایت۔
- **اُومرانی** : (اُو۔ م۔ را۔ نی) بلوچ ءِ مُچّے کہ وت ءَ اُومرءِ اوبادگ کنت، اومراڑی۔
- **اُومرماھو** : (اُو مَر۔ ما ھو) اُومرءُ ماھو: زانتگیں ءُ نام پُرشتگیں واھگدار کہ ھردوئیں وتی اھدءُ کولانی بندیگ بوتگ اَنت۔
- **اُومگ** : (اُو۔ مگ) اومان بیگ، واھشت بیگ، ھُل کنگ۔
- **اُومی** : (اُو۔ مِی) مُلّایانی گورءَ کہ تو دربر کلام اللہ ءَ وان ایت ءُ ھلاس کنت آئی ءَ ادمی کن اَنت۔ نوکیں گدے ءُ گورءَ دیئنت مکتبی ڈرست ھراہ ئے بنت ءُ شھرءَ ترین اَنت ءُ پاکنا زینک ءُ نیکلوٹگ وان آنت۔
- **اُومینگ** : (اُو۔ مے۔ نگ) اومان دیگ۔ اومان ءَ پڑینگ۔ انچوش کنگ کہ اومان پہ بیت۔
- **اُوناگ** : (اُو ن۔ نا۔ رگ) بجار "اودتارگ"
- **اُونڈ** : (اُو۔ ن۔ ڈ) بجار "ھونڈ"
- **اُوہ** : (اُو۔ ہ) پہ بدیں رنگے کسے ءِ گوشگ "اوہ کہ تو بات ئے!"
- **اودھر** : (اُو۔ ھر) ھرچ ھماساپ ءُ نتھیں چیزے کہ آئی ءِ تہ ءَ ھرچیزءِ ڈروشم پہ جوانی گندگ بہ بیت۔
- **اوھند** : (اُو۔ ھِن۔ د) ایوند: ھماں دکہ چہ مُچّے ءِ سرءَ بُرتگیں ھوش ءِ ھمیشی ءَ بندانت ءُ اپر دیئت۔
- **اوھنگ** : (اُو۔ ھِن۔ گ) چوکہ کماتگیں ھُرگ یا مُجلب ءَ لونجان ءُ اپر دانگیں کھیرءِ شگر ءِ بارہ ءَ کمّہ کارے گوش ایت: تہ شنگر اِش اودھنگ اَنت چلبانی" بزاں ادلب اَنت۔
- **ادیل** : (اُ دِے۔ ل) بجار "ابیل"۔
- **ادیلی** : (اُ دِے۔ لِ ی) بجار "ابیلی"۔
- **آہ** : (آ ہ) تور شت ءُ درد ءِ سرا کنگ ءَ اِے توار ءِ کشگ۔

- **اَھت** : (اَ ۔ ھ ۔ ت) آیگ ءُ گوستگال آتک، آخت، بیت ۔
- **اَھجنگ** : (اَہ ۔ ج ۔ نگ) بچار " آہ جنگ "۔
- **اَھچِک** : (اَ ۔ ھ ۔ چِ ۔ ک) بچار " آھچِک "۔
- **اَھد** : (اَھ ۔ د) وادہ، اِکرار، کول، مُسام (تازی : عھد)۔
- **اَھر** : (اَ ۔ ھُ ۔ ر ۔ ر) دَھلے کہ دانگ ئے کدرءَ کُنچت ءُ اَمباگ ءَ بنت ۔
- **اِھرام** : (اِ ۔ ھ ۔ رَا ۔ م) شتر رنگیں جنک، دوستار، پہ توسیپ دوست ءَ گوش اَنت ۔
- **اِھسان** : (اِ ۔ ھ ۔ سَ ۔ ان) نیکی، شرّی، مِنّت (گال در آمدے : تازی ۔ احسان)۔
- **اَھشک** : (اَ ۔ ھِ ۔ شِ ۔ ک) بچار " آھشک "۔
- **اَھمک** : (اَھ ۔ مک) نادان، بے زانت (۲) ترّن، بے ساھار ۔
- **اَھنجگ** : (اَھِ ۔ ن ۔ جُ ۔ گ) بچار " آنجگ "۔
- **اَھوال** : (اَھ ۔ وَال) ھال، جاور (تازی : احوال، حال)۔
- **اَھور** : (اَ ۔ ھُو ۔ ر) ماھیگے کہ تام ئے سک وَش اِنت (ذون) ❋ ایشی ءِ دگہ زاتے رَگِشکی اھور گوش اَنت (بچار بٹ)

(BLUE FIN TUNA) اَھور

(STRIPED TUNA) رَگِشکی اھور

- **اھیر** : (اَ ۔ ھِی ۔ ر) آھیر : شگان، ترّن، بیگورہ لالچی، لبّی، ھماکہ چم ئے دِگرءِ مال ءَ اِنت ۔
- **اَئید** : (اَ ۔ ئِ ۔ د) مسلمانانی ھما دُشیں رَچ کہ سالے دو بر بیت کہ چہ روچگانی ماہ ءَ رند ءُ دومی اَنکہ ءِ زیارت ءِ رَچ ءَ رند (تازی : عید)
- **اِی** : (اِ ۔ ی) بُزگ ءِ دھدءَ مردم گوش اَنت ۔
- **اے** : (ا ۔ ے) پہ ھیرانی، پہ مسکرا، یا گوشکند ءِ ھاترءَ گپّے ءِ سرءَ ھیرانی زاھر کنگ ءَ گوشگ بیت ۔
- **اَے** : (اَ ۔ ے) یک مردے ءَ دلگوش کنگ ءُ گوشگ " اَے پلانی " پہ گوانکال ءِ رنگ ءَ " اُو " ءِ بزانت ءَ ھم کارمرد بیت ۔ بازجاگہ ءَ پہ " ھَو " ءِ بزانت ءَ ھم گوشگ بیت ۔
- **اِے** : (اِ ۔ ے) ایش، پہ نزیک ءِ چیزءِ سوج دیگ ءُ گوشگ بیت : " اے کار چے "۔
- **اَیا** : (اَ ۔ یا) جُستگالے کہ گپ ءِ بُنگیج ءَ کیت ۔ آیا : " آیا توگوں من کا ئے ؟ "
- **اِیا** : (اِ ۔ یا) ننگانی زبان ءَ لانگبوج ءَ گوش اَنت ۔
- **اِیب** : (اِ ۔ ی ۔ ب) بچار " جیب "
- **اَیب** : (اَ ۔ ے ۔ بَ) کُچّہ، کمّی، کمبودی ۔ (تازی : عیب)
- **اَیبدار** : (اَ ۔ ے ۔ ب + دَار) ھماکہ کُچّہ ئے مان اِنت، کُچّہ دار ۔

- **ایبری** : (اِے ـ بَ رِی) اِمبری ـ اِے رَندی " اِے ء بَرِی "
- **اَیبی** : (اَے ـ پ ی) اَیبدار ، کچّہ دار " ھرچے کہ اَیبی پانگ ءُ گیبی "
- **اِیت** : (اِی ت) کُمکار گالے کہ گالانی رندءَ کیت ءُ آیانی بزانت ءَ وتی رنگ ءَ گیشّین اِیت ـ اِے ھما کار گالانی رندءَ کیت کہ آیانی گُڈ سرءَ ھمے گالوار کَیت انچوش کہ سُرگ ، سُرات ، سُرایت ، کنزگ ، کندِات ، کندایت ـ
- **اِیتبار** : (اِے ت ـ بَ ار) اِتبار ، بیسہ ، باور ، اوست (چہ تازی : اعتبار)
- **ایتک** : (اِے ت ـ ک) سرباز ءُ گور ءَ کرّ ءَ چہ تمگ ءَ چیریکّ شھرے ـ
- **اِیٹ** : (اِی ـ ٹ) تچگی ، تجلی ، تگرپچ ، پہ پشت انگ جنگ اِیٹ کنگ ـ ھیت ـ بلانی ءَ چگل اِیٹ اَنت یا کہ دستے اِیٹ اَنت ، اِیٹ کنگ ءُ جنگ   اِیٹ بندگ ، پہ پشت انگ جنگ ءَ تپنگ یا کمان ءَ تچک ءُ پشت انگ ءَ تگرپچ ءَ دارگ ، گور بندگ ءُ جنگ بزاں اِیٹ کنگ بلے اِیٹ ءَ گال گیشتر پہ چگل جنگ ءَ کارمرد بیت ـ
- **اِیٹاں چگلی** : (اِی ٹ ـ ٹاں ـ چ ـ گ ـ لی) پشت انگ بندگ ءُ چگل جنگ ـ بزاں اِیٹ کنگ ءُ جنگ ـ
- **اِیٹکی** : (اِی ٹ ـ ٹ ـ کی) بچار " اِٹکگ "
- **اِیر** : (اِے ر) جھل ، ھما کہ چست نہ اَنت ، وانگی تھتگ ءَ سرءَ ایر اَنت بزاں تھتگ ءَ سرءَ اَنت ، پھریز اِتگیں ـ
- **اِیڑ** : (اِی ـ ڑ) بچار " ھیڑ "
- **ایتراپ** : (اِی ت ـ رَاپ) سکّیں تیزیں گوزوکیں توار ، یک چیزے ءَ پہ تُرندی شگوزگ ءَ توار ، زوت گوزگ ، اِتراپ ، ذروگ بند ، اِشتاپ کار ، بے پرواہ ـ
- **ایراپ** : (اِے ـ رَا ـ پ) جھل ءُ میں زمین ، جھلیں زمین ، ایر جھلگیں زمین ، ایرایگ ـ
- **ایرایگ** : (اِے ـ رَا ـ یگ) ایر + آیگ ایرایں زمین ، جھل دپیں زمین ، ھما زمین کہ گور ءَ جھلیں کرّءَ اَنت کہ ھار ءَ آپ اِش ءَ ڈرستاں چہ بیسر گیپت ـ پشت تریں جاگھاں " پیریگ " گوش اَنت اِے ایرایگاں گواش ھم گوشنت ـ ھرنگیں ھار ءَ آپ ایشاں گپت ـ
- **ایرات** : (اِے ـ رَا ـ ت) بچار " ایر ھت "
- **ایراد** : (اِے ـ رَاد) کچوچینی ، یک گپتے یا شوریا کارے ءَ بارہءَ یا آئی ءَ بھرے بارہءَ وتی نمنوگری ءَ سھرا کنگ یا پہ شھوانی دیرکنگ ءَ بارہءَ گپ جنگ ـ
- **ایرار** : (اِے ـ رَا ر) ایر + آر = ایرار : چہ بُرزءَ ایر آرگ بزاں جھل آرگ ـ زیمرءَ بُرز بُرز بُرزگ ءُ رند ایر کار اَنت ـ ایرارگ ءَ چند ـ
- **ایرارگ** : (اِے ـ رَا ـ رَگ) ایر + آرگ : جھل آرگ ، چہ بُرزءَ پہ جھل آرگ ، زیمر باز ھیرگ ءَ ایرارگ ، گرٹ ءَ ایرارگ گوات یا گواتاں ایرارگ : پہ درمان مُردارگ جان ءَ یک اندامے ءَ یا کہ ریش ءَ گواتاں ایرارگ بزاں سُسوم ءُ گوات گپتگیں جنزءَ جھل روگ ، گواتاں جھل برگ ـ کارچ ءَ ایرارگ : بزاں کارچ ءَ پہ سا ھدارے ءَ کُشگ ءَ آئی ءَ گرٹ ءَ شیکارگ کہ آئی ءَ بُرتہ اِیت ـ گردن یا سرءَ ایرارگ : چہ بے زندءُ بے سا ھی ءَ گردن یا سرءَ یلہ بیگ ءُ یک دیم ءَ جھل ءَ لیٹگ ـ چمانی ایرارگ : پہ چیزے ءَ رسگ ءَ اُمیت ءَ دل ءَ ایرارگ : انچیں گمی گپتے یا سرھلے کسے ءَ دیگ کہ آئی ءَ دل ایر بوت " بلانی تو مئے دل ایر آرت " بزاں بے زند گرت ، آچار ایرارگ : بزاں بوجیگ ءَ آچارءَ جھل کنگ کہ بندءَ گال " آچار ءَ گرگ " اِنت ، پَشک ءَ ایرارگ : کسے ءَ پشک بُرز لانچ اِتگ پہ بیت گوشّ اَنت " پشک ءَ ایرار " ـ دست ءَ ایر آرگ پہ وَرگ ءَ ـ

- **ایران :** (اِے ۔ رَان) بلوچستان ءِ روایرشت ءَ یک مزنیں ملکے آئی ءِ سیم سرگوریچاں روسیاءُ روایرشت ءَ گوں ترکی ءُ اِراک ءَ دوچار کپ اَنت ۔ ایلاں ءِ مردم وت ایشی ءَ "اِیْران" گوشں اَنت ۔
- **ایران :** (اِیْ ۔ رَ ۔ ن) کاشنگ ، رزان ، آپواری توری ورگواری ۔
- **اِیرانی :** (اِے رَا نِ ی) ایران ءِ پارسی زبان یا دگہ زباناں گپ جنوکیں مردم ، گبر ۔
- **ایراھت :** (اِے رَ + اَھْ ۔ ت) بچار "ایرھت"
- **ایرآیگ :** (اِے رَ + آ ۔ یَگْ) جھل ءَ آیگ ، چہ بُرزیں جاگہے ءَ ایرکپگ ءُ جھل ءَ آیگ ۔ ھامین ءِ ایرآیگ : بزاں ایرھت بیگ ۔ شہر ءِ ایرآیگ : بزاں ھامین ءِ ایرھت بیگ ، زندمانی ءِ ایرآیگ : بزاں مردم ءِ مرگ ، زندمانی ءِ گُٹگ گواتانی ایرآیگ : دَرشتگیں یا ریشیں آندامے گوات گپتگ ایشی ءِ گواتانی رَوگ ۔ گوات ءِ ایرآیگ : گواتیگانی زار ءِ ایر آیگ بزاں پہ ڈُھل ءُ سُرنا یا کہ پہ چنگ ءُ سروند ناڈراہ ءِ پہ جُہ بیگ ءَ وادار بیگ ءُ سر ءِ مُریگ ءُ گوں زیمراں ناچ کنگ ناچ ءَ ایرآیگ : بزاں ناچ ءَ ایرکپگ ، ناچ کنگ ، مُھبت گرگ ۔ لاپ ءِ ایرآیگ : لاپ پُرّیں جنینے ءِ چہ ناوش بیگ ءَ ، بُزوریں مردمے ءِ چہ لاگر بیگ ءَ ۔ گُتانی ایرآیگ : لاگر بیگ ۔ لھڑانی ایرآیگ : بزاں جھل کپگ ءُ ایرباد بیگ ۔ ایرآیگ ءُ مرگ ءِ پلانی ایراتک ءُ مُرت بزاں مُرت مھے رنگ ءَ ایرآیگ ءُ کارے ءِ کنگ ، ایرآیگ ءُ رَوگ اے رنگیں گپانی تہ ءَ "ایرآیگ" ءِ کال گیشینغ ۔
- **ایرنڈگ :** (اِے رَ ۔ بْ ڈْ ڈَگ) ایر رَوگ ، مِڈگ ءُ ایر رَوگ ۔
- **ایربرگ :** (اِے رَ ۔ بَ ۔ رَگ) ایر + برگ : جھل برگ ، جیرءَ برگ ، دَرگ ءِ یا آپ ءِ ایربرگ بزاں چہ گٹ ءَ پہ لاپ ءَ جھل برگ ماریا ماھیگ ءِ یک چیزے ءَ ایربرگ بزاں پلنگ ، زمین ءِ چیزے ءَ ایربرگ : چہ زمین چنڈ یا دگہ انچیں نیموے ءَ زمین ءِ تُرّگ ءُ چیزے ءِ ایربرگ ۔ آپ ءِ ایربرگ : زمین آپ ءَ ایربارت ، دریا ءِ آپ ھرگُراں چیزے ءَ ایربارت بزاں آ چیز بُڈ اِت ۔ زھرانی ایربرگ : زھرانی وَرگ بزاں زھر گرگ بلے ھچ نہ گُشگ ءُ پُشّل ءُ تُران ءَ تیار بیگ ۔
- **ایرمکگ :** (اِے رَ ۔ بْ کَ ۔ کَ گَ) ایر رَوگ ، دَرنگ ءِ چپّ ، میں رَوگ ، کلّ ءَ رَوگ ، ایرمڈّ گ ۔
- **ایرپد :** (اِیْ رَ ۔ پَ دْ) ایرت + پد = ایرت پد : بزاں تگرد ۔
- **ایرپرشگ :** (اِے رَ ۔ پْ ۔ رُ ۔ شَگْ) انگر دیا دگہ انچیں چیزے ءِ کترے ءِ یا آئی ءِ یک بھرے پرلیتگ ءُ زور پربیگ ءُ پرشگ ۔ وت ءَ وت پتابگ ۔
- **ایرپروشگ :** (اِے رَ ۔ پْ رُوْ ۔ شَگ) حُبّ یا دگہ چیر گیجے ءِ کرّاں پرلیٹنگ کہ گونڈ تر بہ بیت ۔ گُدے ءِ کرّاں ایرپروشگ پہ شُوتگ ءِ ھاترءَ ۔
- **ایرت :** (اِیْ رَ تْ) سک کساں ، ایردگ ، بُورہ ، چیروک ، تنک تُش (۲) یسانی شنک ءُ گنور ، ایرت ایرت : سک ایرت
- **ایرت پد :** (اِیْ رَ تْ + پَدْ) تگرد ، ھما کہ پدے سک ایرت اَنت ۔ چاچ : "میتگ لَڈ اِیت ایرت پدھود اِنت "
- **ایرت پروش :** (اِیْ رَ تْ + پْ ۔ رُوْ شْ) گسّی کساں کسانیں چیز ، چہ بازار ءَ گپتگیں کم کم ءُ کسانیں چیز ۔
- **ایرت چار :** (اِیْ ۔ رَ ۔ تْ ۔ چَارْ) ھما مردم کہ ھر یک چیزے ءَ برابر پہ دلگوشں چار اِیت کہ کسانیں شتری ءُ بدی یے ھم چہ آئی ءِ چماں اندر مہ بیت ۔
- **ایرت چارگ :** (اِیْ رَ ت ۔ چَا ۔ رَگ) ایرت چاری کنگ ، پہ دلگوش چارگ ، چہ چیز ءِ شترءُ گندگ ءَ زانتکار بیگ ءِ ھاترءَ پہ جوانی ءُ دلگوش چارگ ۔

- ایرت چاری : (ای۔رَت۔چا۔رِی) ایرت ایرت ءُ پہ دلگوشں چارگ ءِ کار۔
- ایرت چم : (ای۔رَ۔ت۔چم) کسان چم، هماکہ آئی ءِ چم کسان اَنت۔
- ایرت چمگ : (ای۔رَ۔ت۔چم۔مَگ) هما رُگ یا ماهور کہ آئی ءِ چمگ کسان اَنت۔
- ایرت دانگ : (ای۔رَ۔ت۔دا۔نگ) هما چیز کہ آئی ءِ دانگ کسان اَنت۔
- ایرت دپ : (ای۔رَ۔ت۔دَپ) هماکہ دپ ئے کسان اِنت۔
- ایرت دوچ : (ای۔رَ۔ت۔دُو۔چ) بازایرت ءُ نازُرک دُوتگیں یاکہ دُوچوک۔
- ایرت گپ : (ای۔رَ۔ت۔گَپ) نرم گپ ءُ گوندُ گپیں مردم۔
- ایرت گلگ : (ای۔رَ۔ت۔گِ لَگ) هما مردم کہ پہ کسانیں گپے ءَ مزنیں گلگ کنت۔
- ایرت گند : (ای۔رَ۔ت۔گِن۔د) هما مردم کہ چم رُوتس ءُ بے شیکر اِنت۔
- ایرت گواپ : (ای۔رَ۔ت۔گَ۔وا۔پ) هما گُد، جل، تگر دیا یاکہ دگہ گوپتانکے کہ بازجوان ءُ ایرت گوپتگ۔
- ایرت گوش : (ای۔رَ۔ت۔گُوش) کسان گوش، گُرّ گوش، گوندُ گوش۔
- ایرت گوش : (ای۔رَ۔ت۔گَ۔وَش) هما مردم کہ هرگپے ءَ سرجم ءُ برجم ءَ ایرت ایرت ءَ گوشیت ایت ءُ گپ جنت۔
- ایرت گوشی : (ای۔رَ۔ت۔گَ۔وَ۔شِی) یک گپے یا شگے ءِ بارہ ءَ سرجم ءُ برجم ءِ گپ جنگ۔
- ایرتلگ : (اِے۔رَ۔ت۔لگ) آ پیں چیزے ءِ پتیں جاگہے ءَ تگ۔ تلان بیگ ءُ تان گرگ (اگاں دگہ چیزے ءِ چیر ءَ تل ایت گڑا بزاں "چیرتلگ گوشگ بیت)
- ایرت هبر : (ای۔رَ۔ت۔هَ۔بَر) ایرت گپ، نرم گپ، گوندُ گپ۔
- ایرجن : (اِے۔رَ۔جَن) ایرجنگ ءِ کار(۲) هماکہ آئی ءِ دست ءَ کسے ایرجنگ بہ بیت۔
- ایرجنگ : (اِے۔رَ۔ج۔نگ) جهل جنگ، کسے ءِ کموری، بے بودی ءُ نابودی ءِ سرا کنگ یاکہ بزانت کسے ءِ شتریاں گُندگ گوشگ کسے ءِ بارہ ءَ انچیں گپ جنگ کہ آیانی مراد آئی ءِ جهل جنگ ءُ آئی ءِ کموری ءُ بے بودی منینگ بہ بیت۔
- ایرجهلگ : (اِے۔رَ۔جَ۔هَ۔لگ) هما زمین کہ یک دیمے جهلاد رَوت کہ آپ ءَ ابید دگرگردیں ترندگے هم بلہ بدئے لیٹ وران ءَ جهلاد ءَ رَوت۔ هما زمین کہ یک دیمے جهل تربیان اِنت ءُ رَوت۔
- ایرجیگ : (اِے۔رَ۔جی۔گَ) گُشتگیں۔ ایرجیگ کنگ بُکشگ۔
- ایرچ : (اِے۔رِچ) ایر + رچ : آپ ءِ ایر رچگ ءِ جاگہ۔
- ایرچگ : (اِے۔رِ۔چگ) ایر + رچگ آ پیں چیزے ءِ یک جهلادیں جاگہے ءَ رچگ، پہ بورہ ءُ ایرگین ءُ دانگیں چینزہ هم پہ رهبند کار مرد بیت۔
- ایردارگ : (اِے۔رَ۔دا۔رگ) جهل دارگ، چیزے ءِ جهل دارگ۔
- ایردگ : (ای۔رَ۔دَگ) ایرتیں چیز، دارءِ چیروک، چم ءِ ایردگ : هیم ءِ ایرتی، چم ءِ ایردگانی رچگ : یک چیزے ءَ تنگ ایرت ایرت ءَ چارگ ءُ چیانی پرآرگ۔
- ایردیگ : (اِے۔رَ۔دِیگ) چہ برزءَ یک چیزے ءِ پہ جهل ایردیگ ءُ جهلاد کنگ، دانیگ یا آرتیگ ءِ چہ برزءَ ایردیگ، هور ءِ ایردیگ : بزاں سک رچگ۔ مُردگ ءِ ماں بالشں ءَ ایردیگ : بزاں کل کنگ ءَ پہ بالشں ءِ تہ ءَ ایرگیجگ۔ گورم ءَ ایردیگ : دریاکہ بازگورم بیت گڑا زرءَ یاکہ چہ تیاب ءَ چیزے پدَ ءِ گورم ءِ روشں ایت۔ کارهلدیں میدوتی بیدار یاکہ راچن ءَ کہ آ چاراتِ هم گورم ءِ گوں ایردنت بہ بی

گورم ءِ عمراهی ءَ کیت گوں، تیاب ءَ میدانی مچک پرش (پتنیں تختگے) زیرانت دریاءَ مان دینت دانکہ همودءَ گورم په پڑشگ ءَ چست بنت آ ھے پرشں ءَ ڈراج بُجی گرانت بلے سرے وتی لاپ ءَ سک دمینت وتی دل ءَ چه ایشی ءَ کنیں چست دارانت گوں هر دومیں دستاں آئی ءِ دومی سرءَ دارانت ءُ گوں گورم ءَ هورتیاب ءَ کائینت۔ ایشی ءَ میدءِ "پرش تاچگ" گوش انت۔ چپّاں ایر دیگ: په چیزے ءِ دلمانگی ءَ چپّاں دارگ، دستاں یا پاداں ایر دیگ: په چیزے ءِ گرگ یا ایر کنگ ءَ، لُٹّاں ایر دیگ: په بزگی ءُ دلمانگی، گور ءِ ایر دیگ: بوجیگ ءِ توپان ءِ وهد ءَ گوں گورم ءَ دپ ءِ ایر دیگ: سکیں توپان ءَ کہ بوجیگ لیٹ جنت ءُ گورماں سک اِت نه کنت گوں لیٹ ءَ آئی ءِ دپان بزاں کش ءِ سرءُ ری کر گورم ءِ دپ ءَ ترانت کہ بوجیگ آپ زیراِیت ءُ بُڈ اِیت۔ شیر ءِ ایر دیگ: انچیں پس یا گوک هست کہ اگاں آئی ءِ چُک آ ئی ءِ کرءَ مه بیت وتی شیرءَ دارایت بزاں دوشگ ءَ په شتری شیر نئیت بلے وهدے کہ چُک ءَ ئے کارانت گڑا چه هرءُ دوستی ءَ وتی شیرءَ ایر دنت، مال ءِ ایر دیگ: مال ءِ مان بوجیگ یا دگہ دریائی اولاک ءِ کنڈءَ جھلاد کنگ بزاں مان کنگ، کارچ ءِ ایر دیگ: په کُشگ ءَ کسے گڈ ءَ ، گرم ءِ ایر دیگ: بزاں گیشیں بیگ۔ مه ءِ گوهر ءِ ایر دیگ، لشکر ءِ ایر دیگ: چه بُرزیں جاگهے ءَ یا کہ مان ملک ءَ یا کہ شپ ءَ مان ملک ءَ یا کہ مان دومی لشکرءَ، مُلک ءَ ایر دیگ: کسےءِ مُلک ءَ ایر دیگ کسے ءِ کُشگ ءَ رُوگ یا په دگہ کارز والی ءَ، ارسانی ایر دیگ: بزاں ارسانی ریچگ، گریوگ، کسے ءِ لوگ ءَ ایر دیگ: بزاں په دُزی، بیرگیری یا په دگہ کار هیرانی ءَ یک انا گه ءَ پترگ، مُرگ ءِ ایر دیگ: بزاں په بندگ یا پشکارءَ جھل ءَ آیگ، بالیگراب ءِ ایر دیگ: بزاں آئی ءَ په نادینگ ءَ جھل آرگ، سر ءِ ایر دیگ: جھل کنگ، چپّانی ایر دیگ: په دلمانگی ءُ ځم جھلی، زمنگ ءَ ایر دیگ: چه کوه ءَ جھل ایر گیجگ یا دُگارءَ، کیٹ یا ڈول ءِ ایر دیگ: مان چات ءَ په آپ کشّگ ءَ، گوات ءِ ایر دیگ: کشّگ، باتُرلانی ایر دیگ: بالی مُرگ ءِ په بندگ ءَ یا گسی مُرگ ءِ چه گرم یا په چُورکانی اُمبازءَ یا دوستی ءِ سهر کنگ ءَ، پادانی ایر دیگ: مُرگ ءِ چه بال ءَ په بندگ ءَ، بزگانی ایر دیگ: بالیگراب ءِ په بندگ ءَ

- **ایزدیگ :** (ای زَ۔ دِ۔ یگ) دانگیں دانگیں چیزے ءَ مان بُرگ، چه رزان آپیں چیزے شانک دیگ، بچار "هیزدیگ"

- **ایررچ :** (اے رَ۔ رِچ) بچار "ایرچ"

- **ایرچگ :** (اے رَ۔ رِچگ) بچار "ایرچگ" ، لشکر ءِ ایرچگ: مان ملک ءَ، زنگ ءِ ایرچگ: چه کوه ءَ، آپ ءِ ایرچگ: چه کوه یا دگہ بُرزیں جاگهے ءَ، گوشت ءِ ایرچگ: لاگربیگ، دل ءِ ایرچگ: بزاں ایرروگ (کم کار مرد بیت) چه بوجیگ یا گراب ءُ بالیگراب ءَ مردم ءِ ایرچگ: بزاں ایرکپگ، (چه لوگ ءُ بان ءُ گاڑیاں "دَر رچگ" ءِ گال اِنت)

- **ایرروگ :** (اے رَ۔ رَ۔ وَگ) چیزے ءِ پاگیشتر آپیں چیزے مان زمین ءَ یا دگہ هے رنگیں چیزے په ءُ روگ گار بیگ، روچ ءِ ایرروگ: بزاں برکت بیگ، بیڈگ ءُ گار بیگ کہ چه ایشی ءَ رندشپ بیت۔ دل ءِ ایرروگ: چه گم زدیں حالے ءِ رنگ یا کہ چه ترس ءَ، آپ ءِ ایر رُوگ: مان هکیں یا ریکیں زمین ءَ، گوات ءِ ایرروگ: ریش یا چه دگہ ټپونے ءَ دست، پاد یا دگہ اندامے گوات گیپت مے گواتانی کم بیگ یا هلاس بیگ (په ایشی ءَ "ایرآیگ" ءِ گال بند جوان ترانت) ورگ ءِ یا آپ ءِ ایرروگ: مان گُٹے ءَ په لاپ ءَ، کارچ ءِ ایرروگ: مان گوشت ءَ، نیشانی ایرروگ: ستر یا مار ءِ نیشانی مان دگرے ءِ گوشت ءَ، ریش ءِ ایر — روگ: بزاں نه ترّگ بلے کم کم ءَ گار بیگ ءُ دِشّ بیگ، دریا یا کورءَ ایرروگ: بزاں ٻُڈگ.

- **ایرریچگ :** (اے رَ۔ رے۔ چگ) آپیں چیزءَ په یک رزانے ءَ مان دگہ رزانے ءَ ریچگ۔ بازجاگه "ایرریچگ" ءِ بدل ءَ "ریچگ" گوش انت۔ بلے چوش گوشگ رد اِنت کہ "ریچگ" ماں دگہ رزانے ءَ نه بیت البت زمین ءِ سرءَ بیت۔

- **ایرسر :** (اے رَ۔ سَ رَ) چیزے آئی ءِ یک سرءِ برزءُ دومی جهل به بیت، ایرسرگ: هاگُد کہ چه هراب دزگ ءَ آئی ءِ دامن ءِ یک کرّے برز ءُ یک کرّے جھل اِنت۔

- **ایرسرگ :** (اے رَ۔ سَ رَگ) هاگُد کہ آئی ءِ دامنانی یک کرّے ڈراج تر ءُ دومی کرّ گونڈتر، گیشتر اے گُد چه هراب دزگ ءَ چوش بنت کہ چارپی سرتیگان اِش گرانت ترند کشّ انت ءُ برابر کن انت۔ الهتیں گُد برزگ ءُ تچک کنگ بیت۔

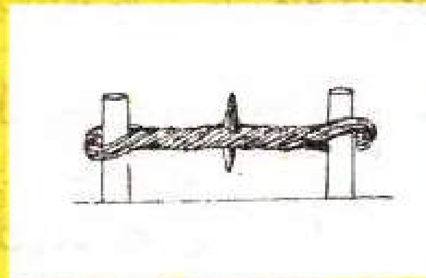
- **ایرکارگ** : (اِے ژ ـ کا ـ رَ گ) بچار "ایرارگ"
- **ایرکپ** : (اِے ژ ـ کَ ـ پ) ھاجاگہ کہ یہ ایرکپگ ءِ ایرجھلگ اِنت کہ یہ سرکپگ ءَ ھمے پدءَ "سرکپ" بیت۔ "ایرکپگ" ءِ پرمان گال بزاں "ایرکپ"۔
- **ایرکپگ** : (اِے ژ ـ کَ ـ پَگ) چہ بُرزیں جاگھے ءَ بہ جھل ءَ ایرآیگ، چہ بان ءِ سرءَ ایرکپگ، چہ کوہ ءَ ایرکپگ، چہ ذرچک ءَ ایرکپگ، چہ چچ ءَ ایرکپگ۔ شھر ءِ ایرکپگ : ایرھت بیگ، ذرک ءَ ایرکپگ : ذرک ءِ مُنگیج کنگ، میدان ءَ ایرکپگ : بہ جنگ ءَ، ذرک ءَ، جنگ ءَ ایرکپگ : بُنگیج کنگ۔ زھم ءَ ایرکپگ : جنگ ءِ گوں زھم ءِ مڑگ بُنگیج کنگ یا گوں بھادری بہ زھم مڑگ، چات ءَ ایرکپگ : چات ءِ تہ ءَ جھل ءَ روگ، گوات ءِ ایرکپگ : گواتیگانی زار ءِ ایرکپگ کہ مردم پڑ بیت، ناچ ءَ ایرکپگ : شعبت گرگ، زاہ ءَ ایرکپگ : زاہ دیگ بُنگیج کنگ، آپ ءَ ایرکپگ بزاں مان دیگ، جڑءَ ایرکپگ : بہ سوگندی یا دشمنی، آس ءَ ایرکپگ : بہ سوگندی یا دشمنی، ڈک ءَ ایرکپگ : جھلاد بیگ، جُرتیا گُر یا گارءَ ایرکپگ : جھلاد بیگ۔
- **ایرکشّ** : (اِے ژ ـ کَشّ) چہ بُرزءَ بہ جھلا دی کشان کنگ بے انچیں رنگے ءَ کہ بُنگیج ءِ گُڈ سر ھر دو جاگر گرگ بہ بنت ھنچوش کہ : پلانی ءَ چادرے "ایرکش" گرتگ ءُ ونچگ بزاں چادر ءَ آئی ءِ سرءَ دانکہ پاداں ھر جاگھے پوش اِنگ۔ کسے برایت آئی ءِ سرءَ چادرے "ایرکش" کن اَنت
- **ایرکُشگ** : (اِے ژ ـ کُ ـ شَگ) ڈراھیں چیزے ءِ کُشتینگ ءِ ھاترءَ آئی ءِ سرءَ کسترکنانءُ آسرءَ رسینگ (کم کار مردبیت) دل ءِ ایرکُشگ : انچوش کنگ کہ دل ایر بمرایت۔
- **ایرکَشگ** : (اِے ژ ـ کَش ـ شَگ) جھل کَشگ، ڈراجی ءَ ایرکش کنگ۔ چادر ءِ ایرکشگ : سرءَ دانکہ پاداں پر دیگ ءُ وپسگ بے ایرکش اِنگیں گیشترءَ لبالادءَ وتیگیں مردم ءَ پر اِنت، مھے رنگ ءَ مُردگ ءَ، شُھات یا کَتی یا مُشت ءِ ایرکشگ : بزاں جنگ کہ "پرکشگ" "ھم موشگ بیت چہ ایرکشگ" ءُ "پرکشگ" ءِ گال انگت ھم زوراک تر اَنت۔
- **ایرکنگ** : (اِے ژ ـ کَ ـ نَگ) چیزے ءَ جھل زمین یا دگہ چیزے ءِ سرءَ کنگ یہ پھریزگ ءِ ھاترءَ چیزے ایرکنگ کہ گار مہ بیت۔ چنگ ءُ ایرکنگ : کم کم ءَ جم کنگ۔ زیراپ ءِ ایرکنگ : بہ بوجیگ یا دگہ دریائی اولاکانی بندگ ءَ آئی ءِ بُندریں جیرجیری ڈراھیں دار کہ "زیراپ" "گوشگ بیت آئی ءِ ایرکنگ بزاں ھیشی ءِ ایرکنگ ءَ رند بندگ بُنگیج بیت۔ دست ءِ ایرکنگ : چیزے ءِ سرءَ دست پرکنگ۔ پاد ءِ ایرکنگ : چہ چست کنگ ءَ رند بزاں کارے ءِ کنگ، ماں یک لوگے یا جاگھے ءَ زرگ انچوش کہ "چہ مرچیگ ءَ رند منی لوگ ءِ تہ ءَ پاد ءَ ایرمہ کن" بزاں مَیا۔ چم ءِ ایرکنگ : اے چیز انچوش شَر اَنت کہ دو چم ایرکن ءُ بچاریت" چست ءُ ایرکنگ : سرءُ پُرکنگ، پلیٹڈی کنگ، یہ کارے ءَ دگرءُ بدار کنگ، اِزّت ءِ ایرکنگ : بزاں کسے ءِ بے اِزّتی بوت بکنت یا کنگ لوٹ اِیت بلے انگت ھم چوش نہ کنگ، بُنپد ءِ ایرکنگ : لوگ ءِ بُنپد ءَ بندگ کہ بزاں نی لوگ ءِ بندگ بُنگیج اِنت سر ءِ ایرکنگ : یہ وپگ ءَ، سر ءِ ایرکنگ : مرگ، توشگ ءِ ایرکنگ : یہ دیم ءِ سکیں روچاں زر یا ورد نی چیز پھریزگ۔ تاوان ءِ ایرکنگ : دو جیڑویں مردمانی شیانجی ءَ شُھل ءُ تڑان کنوک یکے ءِ سرءَ تاوان ایرکن اَنت، انچوش کہ سرکار ءِ گورءَ ملام ایرکنگ" اِنت، رھبند ءِ ایرکنگ : یہ یک مُرادے دیوان جوڑ کنگ ءُ یہ اِے دیوان ءِ دیم ءَ برگ ءُ چیزے راہ ءُ رھبندیں گپ جوڑ کنگ ءُ منگ کہ انچوش کنگ بہ بیت۔ پاگ ءِ کسے ءِ پادانی سرءَ ایرکنگ : بزگ تریں رنگے ءَ دستبندی کنگ۔ بھر ءِ ایرکنگ : چیزے بھرکنگ ءُ ونڈ کنگ بیت پہ کسے ءَ آئی ءِ ونڈ ءِ ایرکنگ۔ یہ شیتانیں چکّ ءَ کہ کسے آئی ءِ زنگ ءَ گوں آئی ءِ سترےءَ جنت گوش اَنت "تئی بھر ایر اِنت" بزاں لٹ ءِ بھر" ھبر ءِ ایرکنگ یا گپ ءِ ایرکنگ : یہ واھگ ءُ نواھگ ھر رنگ ءَ یہ ھاترءَ رو کسے ءِ گپ ءَ منگ۔ پہ ڈگ ءَ ایرکنگ : بنامی نہ دیگ، بے اِزّت نہ کنگ۔ کسے ءِ انچیں گپاں پاشک نہ کنگ کہ یہ آئی ءَ

نام ءُ دپی ہیار اَنت ۔ گُردن ءِ ایرکنگ : پہ دلوت ءُ اولاک ءَ مرگ ءِ نزیک بیگ ۔ پہ مردم ءَ کسے ءِ ھاتر ءَ آئی ءِ مرگ پُشتگ ۔

- **ایرگوات :** (اِے ر ۔ گ ۔ وَا ۔ تْ) یک گواتے ءِ نام اِنت (۲) دو مردم اگاں دیر دیر نشتگ اَنت گوات اگاں چہ اولیگ ءِ نیمگ ءَ کشّ ایت ءُ پہ دومی ءِ نیمگ ءَ کیت گڑا دومی اولیگ ءِ ایرگوات ءَ نشتگ بزاں ھما دیم ءَ کہ گوات روت ۔
- **ایرگواتی :** (اِے ر ۔ گ ۔ وَا ۔ تِی) ھما دان کہ جوھان ءِ گوات ءَ دیگ ءَ گوں پگاں رَوَ اَنت ، ایشاں بچّی ءُ کشگر ھم گوشنت ءُ کٹب ۔
- **ایرگور :** (اِے ر ۔ گ ۔ وَر) ھما مردم کہ آئی ءِ کوپگ ءُ سرکپیں دمی نیمگ ءَ چھلاد اِنت ۔ گورایر ۔
- **ایرگوری :** (اِے ر ۔ گ ۔ وَ ۔ رِی) کستریں بُرات ۔ اگاں بُرات چہ دَو یا سے ءَ گیش اَنت چوش گوشگ بیت (۱) مستریں (۲) ایرگوری (۳) ، نیامناگی (۴) کستریں ۔ ھریک کستریں بُراتے چہ وت مستریں ءِ ایرگوری بوت کنت ۔
- **ایرماد :** (اِے ر ۔ مَا ۔ د) جھل کپگ ، چہ بُرزی ءَ جھلاد بیگ ، مستی ءُ جوش ءِ کم بیگ ءُ آرام بیگ ۔ ایرماد بیگ : شوکگ مستی ءِ جھل کپگ ، سِرگ ، ایرموش ۔
- **ایرمار :** (اِے ر ۔ مَا ۔ ر) ایرمارگ ءِ کار ، پہ دوستی کسے ءِ سرءَ دست ءِ ایرمُشگ ءِ کار ، ھا چیز کہ گوں آئی ءَ ایرمارگ ءِ کار گرگ بیت ۔ مودانی رندگ ءِ بُروشں کہ مودانی واپیسوک اِنت ۔ ایرمال ۔ (HAIR - BRUSH)
- **ایرمارگ :** (اِے ر ۔ مَا ۔ رَگ) دست ءَ کسے ءِ سرءَ پہ دوستی ساپ ساپ ءَ ایرکنگ ، مالگ ءُ مُشگ ، بُرّم یا مودّرنگیں چیزے ءِ سرءَ یک وڑ ءَ انچیں چیزے مُشگ کہ بہ ولپس اَنت پہ "ایرمار" چیزے ءَ ساپ ءُ شاتاپ کنگ ۔
- **ایرمال :** (اِے ر ۔ مَال) ایرمال اِنگیں جاگہ ، گُد ءِ کرّ ءِ ھا بھر کہ ایر پروشتگ کہ پدءَ شوگ بیت ٥ ایرماد : پہ سرءِ مودانی رندگ ءَ بُرش ۔
- **ایرمالگ :** (اِے ر ۔ مَالَگ) گُد ءِ کرّاں ایر پروشگ ءُ شوگ کہ چُرّ چُرّ مہ بیت ءُ اوتاگ ءِ دمیاں اَنت ءُ مرد ایت ۔
- **ایرمان :** (اِے ر ۔ مَان) نلوٹ اِنگیں مھمان ، وت تہ ءَ کپتگیں مردم ، ھما مردم کہ گوں مھمانے ءَ بے لوٹگ ءَ آتکگ گوں ۔ اِے گال چہ "ایرمیگ" ءَ زیرگ بوتگ ، ٥ طمع تبیں مردم ، موٹویں مردم ٥ مور مانٹ ، تھکلپ ۔
- **ایرمر :** (اِے ر ۔ مِ ر) "ایرمرگ" ءِ جند ، تُنگ ءِ جند ، تُزمارگی ، مارتوسگ ، مارتسگ ، مرگ دَر وَر بیگ ، بزور ، بے زور ۔
- **ایرمرگ :** (اِے ر ۔ مِ ۔ رَگ) دل ءِ تُسگ ، تُزمارگ بیگ ، مارتوسگ بیگ ۔
- **ایرمرگ :** (اِے ر ۔ مَ ر گ) مرگ دَر وَر ، نزیک ءِ مرگ ، چوکہ مرگ ءَ ۔
- **ایرمُشگ :** (اِے ر ۔ مُ ۔ شَگ) ایرمارگ ، مُشگ ، پرمُشگ پہ دوستی ۔
- **ایرموش :** (اِے ر ۔ مُ وَ ۔ شْ) بچار "ایرماد" ۔
- **ایرمین :** (اِے ر ۔ مِ ے ۔ نْ) ایرمینتگیں مردم ، ایرمینگ ءِ کار ، ایرمینگ ءِ ھیل ۔
- **ایرمینگ :** (اِے ر ۔ مِ نے ۔ نگ) بے زندبیگ ، دَم برگ ، ھائی ءِ روگ ، زِکت ءِ روگ ، بے زور بیگ (۲) پہ یک چیزے ءَ یکیں ترگیں ءِ پہ بے تواری چماں دارگ ءُ بندگ کہ اگاں کسے پُشت کوشتی بگوش ایت ھم کرتانہ رس ایت انگت ھم پہ آئی ءِ پچارگ ءَ وندگ ۔
- **ایرنندگ :** (اِے ر ۔ نِ ن ۔ دَگ) جھل کپگ ، جھل نندگ ، جھل روگ ، آپ ءِ ماں زمین ءَ ایرروگ ، دل ءِ ایرنندگ ، تُنگ سے زور بیگ ۔ مرگ ءِ ایرنندگ ؛ چہ بال ءَ پہ تاھیر نندگ ۔ ماں ندد ءُ سستا ءَ گپ ءُ دھرہ ایرنندگ : چو بال ءُ توکار مگ ءَ کناں [illegible] رھبندیں گپ ایرنند اَنت کہ پہ مخلوک ءَ رھدربری اَنت ۔ زمین ءِ ایرنندگ : جھل روگ چہ کجام تیموئے ءَ ۔
- **ایڑد :** (اِی ر ۔ ڈ دْ) چڑک ءُ چھوائی ، کلاگی ، ایڑوکنگ ، ایڑوگیگ ، ایڑاں بندگ ، ایڑداں بندگ

- **اِیرھت :** (اِے ۔ رَ ھْ ۔ تْ) ھامین ءُ گْونگ ءِ وھد، شہر ءِ ایرآیگ ءِ وھد ءِ نا ماں پاتاں بنت گرمیں مُلکانی نیمگ ءَ ھم گوں نیچ ءِ ھامین بنت ءُ ایرھت ۔ ایر + آھت یا ایر + آہک ، موسمے کہ چہ ۲۲ ستمبر ءَ بگر داں ۳۰ دسمبر ءَ اِنت ۔
- **اِیریا :** (اِے ۔ رِ ۔ یا) بوجیگ ، راجین یا دریائی دگر اوں لا کانی آچار اگاں دَور ءِ یک دیمے ءَ اِنت ایشی ءِ تَرپیگ ءُ دَور ءِ دومی نیمگ ءِ کنگ ءَ گوش اَنت ۔ انچوش کہ : ایریا کن اِت ۔ بوجیگ ءَ ایریا کنگ ۔
- **اِیژرک :** (اِے ۔ ژْ ۔ رَکْ) درمان کا شے ، بجار " ایشرک " " ایژلک " ایژدِرک ۔
- **ایسا :** (اِی ۔ سْ ۔ سا) مردینی نامے کہ بندر ءِ پاکیں رباے ءِ نام اِنت کہ بندر ءَ " جیسَس " اِنت کہ تازی ایشی ءَ " عیسیٰ " ءِ نہیں اَنت ءُ گوش اَنت ۔ وتی پاک زالیں مات ءِ نام ءَ " مریم ءِ بچ " (ابنِ مریم) ءِ مشہور اِنت ۔ ایشی ءِ منوگراں کرستان گوش اَنت ۔
- **ایسار :** (اِے ۔ سا ۔ رْ) ھنوشی ، بے ھوشی ، بے ساری ، سکرات گوش اَنت : " اَپو پدءَ ترا ایسار ءَ گپتگ ءُ تو وپس ءِ " ۔
- **اِیسُپ :** (اِی ۔ سْ ۔ سُ پْ) نامے ۔ بندر ءَ " جوزف " اِنت کہ تازی ایشی ءَ " یوسف " گوش اَنت ۔ پاک ربال یعقوبؑ (جیکب) ءِ ھا بچ ءِ نام اِنت کہ آ دگر براتاں ءِ دُشمنی چات ءِ دَور دات ءُ کلگے ءَ کُشت اِت مصر (ایجپٹ) ءَ برت ءُ بھا کرت ۔ " حُسنِ یوسف " ءِ مجنگ گال ماں لچھاں اِنت ھمے " ایسپ ءُ زلیک " ءِ داستان ھم باز مشہور اِنت ۔

ایسپ ءِ کتب : مردے اَت کہ دارے برت ءُ کہ پہ اُشتر ءَ کتیے جوڑ کنت بلے ھراب بوت گوشت ءُ تا نوکے کنان ءُ پد ءَ ھراب بوت ۔ گوشت ءُ سرندے کنان ءُ دانکہ اِے ھم ھراب بوت ءُ لِشت ۔ باز مردم ایشی ءِ داستانَ

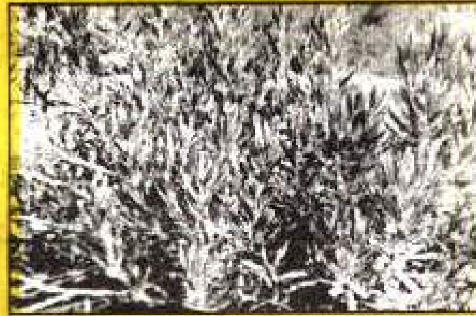

ایسو

دگر رنگے ھم کار اَنت

- **اِیسپگل :** (اِی ۔ سُ پْ ۔ گُ ۔ لْ) درمانے کہ بلوچی ءَ ایشی ءِ دانچ گوش اَنت ۔
- **ایسو :** (اِے ۔ سْ وْ) دو کلیں داراں سادے ماں ترین اَنت پد ءَ یک دارے زیراَنت ھمے ساد ءِ توک ءَ دینت ءُ تاب دینت ایشی ءَ ایسو گوش اَنت ۔ اگاں کسے ءِ لاپ موڑ دنت آئی ءِ پاداں ایسو کن اَنت ۔ لانکیگے ھر دوئیں پاداں ءُ ماں ترین اَنت ءُ بیلڑے زیراَنت تاب ءُ دینت ۔ (بجار مُت)
- **ایستی :** (اِی ۔ تْ ۔ سْ ۔ تِیْ) پنجگور ءِ شہرے ءِ نام اِنت ۔
- **ایشْ :** (اِے ۔ شْ) اِش ، اِے : پہ نزیک ءِ چیزءَ گوشگ بیت : سو جگالے ۔
- **ایشاں :** (اِے ۔ شا ۔ نْ) اِشاں " ایش " ءِ باز ءِ پہ باز ءَ گوشگ بیت ۔ اِے بازیناں ، سو جگالے کہ پہ نزیک ءِ باز چیز ءَ گوشگ بیت
- **ایشانی :** (اِے ۔ شا ۔ نِیْ) اِے بازینانی ، اِشانی ، اِشانیگ ۔
- **ایشانیگ :** (اِے ۔ شا ۔ نِی ۔ گْ) ایشانی ، اِشانی ، اِے بازینانی ۔
- **ایشتم :** (اِے ۔ شْ ۔ تُ مْ) ھوش ، ذانگ ، پلانی ءَ وت ءِ چہ ایشتم ءَ برتگ یا کہ : پلانی چہ ایشتم ءَ شتگ (۲) بیم ، ترس ۔

- **ایشرک** : (اِے ۔شِ ۔رَ ۔کَ) کاھے کہ کوراں رُدایت ۔ مردینی نامے ۔ ایژرک ، ایژدرک ، ایژنک ۔ (بچار ئُت)
- **ایشنا** : (اِے ۔شَ ۔نَا) ایشں اِنت ناں ؛ تواگاں کسے ءَ پیش ڈاہ کن ئے کہ دتی گیگ ءِ بہ بیت کہ کار چوش بیت ءُ انگت ھم آ مردم پرواہ مہ کنت بلے یک اناگہ ءَ تی گشّ ءِ پدءَ مے کار بیت نی تو آئی ءَ گوشئے "ایشنا مرو اِش جت" "ایشناکہ مرد آتک"۔
- **اَیک** : (اَے ۔کَ) بچار "ھیک"
- **اَیکل** : (اَے ۔کَ ۔لَ) بچار "ھیکل"
- **اِیکل** : (اِے ۔کَ ۔لَ) تھنا ، ایوک ، ھاگوں دگراں ھور نہ بیت ، ایوانٹ ۔ گوش اَنت کہ دو آسک اِت اَنت یکّے "ایکل" دومی "ایوانٹ" اَت یکّ ٹیٹل ۔ یک آسک بوزاتے ۔
- **اِیکل** : (اِے ۔کَ ۔لَ) مردینی نامے ۔
- **ایکم** : (اِے ۔کُ ۔مَ) داد دیوک ، دست پچ ، زانتکار ۔
- **ایکم داد** : (اِے ۔کُ ۔مَ ۔دَادَ) مردینی نامے ۔
- **ایکیم** : (اِے ۔کِ ۔یَ ۔مَ) ایکیم ، بے اُمیت ۔ نااُمیت ، دلمانگی ءِ کنگ ، پہ چیزے ءَ دلمانگ ءُ آئی ءِ الّیس رنگ ءَ ننگ دانکہ مرس اِیت

ایشرک

مردم دلمانگ اِنت وھدے کہ رس اِیت نوں رس اِیت ، بلے اگاں نہ رس ایت بلے آئی ءِ رنگ ءِ بارو ءَ دلجمیں ھال بہ رس اِیت یا کہ نااُمیتی ءُ رھچاری انچوش ڈراج کش بہ بیت کہ مردم ءِ وتی دل مجّوش اِیت کہ اے چیزئی رنگ نہ اِنت ءُ مردم ایکیم بیت بزاں ایکیم بیگ ءُ ورندنکالری ءُ اُمیت ءُ رھچاری ہر اِیت ۔ دل ایکیم بیگ ۔

- **اَیل** : (اَے ۔لَ) بلوچی کوھنیں دود ءُ ربیدگ (قبائلی نظام) (م ۔ج)
- **ایلانچ** : (اِیٔ ۔لَ ۔لَانچ) چہ "آپینک" ءَ آئی ءِ آپاں کشگ ، "مُشکینک" ءُ "تہینک" ءَ جتا کنگ انچوش کہ چہ شیر ءَ آئی ءِ آپینک کشگ بیت ءُ "شیلانچ" جوڑ کنگ بیت ، "شیر + ایلانچ" شیر ، بچّانک ، شیلانچ ۔
- **ایلّت** : (اِیٔ ۔لَّ ۔لَ ۔تَ) سک کسان ، کستر ءِ چکستریں ، ھمنچو کسان کہ بوت کنت (۲) مُھد ، کوشست ۔
- **ایلک** : (اَے ۔لُ ۔کَ) مردینی نامے ۔
- **ایلنگی** : (اِے ۔لِ ۔نَ ۔گِی) بُھتام ، پدّ ، زوریں میار ،
- **ایمان** : (اِیٔ ۔مَ ۔مَانَ) نیگراہ ءِ منگ ءِ نام ، نیکیں مت ، نیکّاری (۲) گیرت ، ھمت ، دل (۳) سوگند (تازی : ایمان)
- **ایمن** : (اِے ۔مَ ۔نَ) بے ترس ، دش ءُ ھیر (۲) نامے ، ایمن حسن ، بلوچی لچہ کارے بوتگ (۳) یک مردے بوتگ آئی ءَ مال ءُ ملکت سک باز بوتگ ءُ بنگ ئے سک باز وار تگ ءُ ھروھدگوں بنگاں ھنوش بوتگ ءُ سرجمیں زندءِ انچوش گوازینگ کہ مال ءِ جنگ ءِ ترس ئے نہ بوتگ پیشکا بتل اِنت : "بنگ ءَ مہ ور ایمن مہ بے" بزاں چوکہ ایمن ءَ بنگ مہ ور آئی ءَ نہ مال ءِ جنگ ءِ ترس بوتگ ءُ نہ کہ ھونی دلوے بوتگ ، تو چوش مہ بے ۔

- **ایں** : (اِے۔ ں) کُمتار کنانے کرپنا کنگاں ءِ بزانت ءَ م دنت کرپہ بازگپ جنوکاں کارمرد بیت انچوش کہ : مارؤگ ءَ ایں ، ما دُرگ ءَ ایں ، ماشُت ایں بلے گیشتر جاگہ ءَ اِے "ا" دَور دیگ بیت ءُ "ماشُتیں ، ماکنیں ، مارویں" نبیگ بیت .
- **اینار** : (اِی۔ ن۔ نا۔ ر) بجار "ھیتار"
- **ایندا** : (اِی۔ ن۔ ڈ۔ ڈا) زنڈ ، ڈال ، ند ءِ سر کہ زنڈ بشتگ بکنت ، ند ءِ زنڈ نبیتو کیں نیش ۔ بشتگے کہ ڈال ڈال نبیتگ بوتگ ۔
- **اینزبوج** : (اِی ن۔ ز۔ بو۔ ج) اینزک بوج یا ھینزک بوج ، چوکہ ھینزک ءِ گرنچ ءَ زیت ئُتگ ۔ پلانی مں اینزبوج کرت بزاں پھک نگیگ کرت یا کہ بے گتی کپت ءُ بے وار کرت ، پہ دپ بیگا کرت .
- **اینژاپ** : (اِی ن۔ ژ۔ ژاپ) آپ ءِ سکیں تیزیں گوزگ ءِ توار ، گور ءِ ھارُ شاھیں یا شھرڈال ءِ ایر دیگ ءِ توار ، چہ مچ ءَ او ھند ءِ توار ، ھریک بچیں تیزءُ ترند توار کنوکیں چیزے .
- **اینگُر** : (اِی ن۔ گُ ر) اینگو ، اِنگُر ، اِنگو : اِے گُورءَ ، اِے دیم ءَ ، اِے نیمگ ءَ ، اِے کرءَ ، اِے ھدءَ ، سوجگالے ۔
- **ایوار** : (اِے۔ وا ر) نیم روچ ءُ روزر دءِ نیامجی ءِ وھدکہ تازی ءَ ایشی ءَ "عصر" گوُش اَنت ، مسلمانانی سِتیمی نماز ءِ وھدبیگاہ ۔
- **ایوزگ** : (اِے۔ وا ز گ) زریں مچ ءَ مادگیں مچ ءِ کوکرءَ مان کن اَنت بزاں گُشں ئے کن اَنت (۲) زمین ءِ گردینگ ءُ مرزگ ۔
- **ایوانٹ** : (اِے۔ وا۔ ں۔ ٹ) ورنا ، گُرُبیں ورنا ، پلانی ایوانٹ اِنت بزاں ورنا ءُ جنگ اِنت ، منی کروس ایوانٹ اِنت بزاں مُستنگ ءُ وتی ورنائی ءَ رس اِتگ ءُ مست اِنت (۲) پھک تھنا ، پہ مُستنگیں ءُ ورنا ءِ جنگ ءَ گوش اَنت کہ سیرے ئے نہ کرتگ ءُ دوستارءُ دزگوھارے ھم نیست . "پلانی ایوانٹ اِنت ءُ تزایت" چوکہ مثلیں آسک ءَ "ایکلیں آسک" ھم گوُش اَنت بلے "ایوانٹ" پہ مردم ءَ گوشگ بیت .
- **ایوک** : (اِے۔ وَ ک) تھنا ، بے ھمراہ ، تیوک ، ھماکس ئے ھمراہ نہ اِنت .
- **ایوکی** : (اِے۔ وَ کی) تھنائی ، ایوک بیگ ، بے ھمراھی ، تنک ءُ تھنا ۔
- **ایوند** : (اِے۔ وَ ں۔ د) او ھند : ھماڈراجیں سادءَ گوش اَنت کہ چہ مچ ءِ سر ءَ مچ بُزوک "ھوش" ءَ گوں ھمیشی ءَ بندایت ءُ ایر دنت ۔

ب

- **ب :** (بٔ) بلوچی ءِ دومی آب ۔
- **بِ :** (بِ) سرآبے کہ پہ مانگالانی سرءَ گیش کنگ بیت اک : کن، بکن، دے بدے، اے بہ ھم نبشتگ بیت ۔
- **با :** (بَا) گُنگ یاکسانیں چُک "بیا" ءِ گال ءَ "با" گوُشن اَنت ۔
- **باب :** (بَا۔بْ) بابا (۲) سرجمیں ھساب کہ یک یک ءَ گیشینگ ءُ گوُشگ بیت : باب دیگ ۔ (۳) محمد علی باب : بھائی نیکراہ ءِ مُنگیج کنوک کہ پیسرءَ ایشی ءِ نام "بابی نیکراہ" بوتگ بلے آئی ءِ پُشت پد بھاءاللہ ءَ اے "نیکراہ" پہ وت کشِّ اِت ءُ نی ھمیشی ءِ نام ءَ بھائی "گوُشگ بنت ۔
- **بابا :** (بَا۔بَا) بابُو، پت، پیرک، پیر مرید

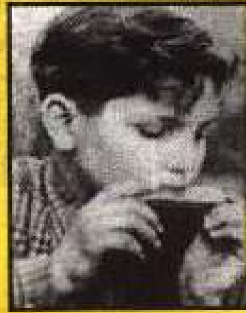
بابل ۲۱۰۰ (پ۔ک)

- **بابت :** (بَا۔بَتْ) اِبابت : چوکہ ھمے زگیں یاگونگیں، دُربابت : بزاں دُرگونگیں چوکہ مُروارد ءَ (۲) بارو : اے بابت ءَ یا ایشی ءِ بابت ءَ : بزاں ایشی ءِ بارہ ءَ یا اِے بارو ءَ ۔
- **بابر :** (بَا۔بَرْ) ماں ھندوستان ءَ مُگلانی بادشاھی ءِ بُنپد ایر کنوکیں بادشاہ ۔
- **بابڑ :** (بَا۔بَڑْ) بانبڑ : گورانی ھامُلاّ ءُ ماراج کہ ریش ءُ بروت ءُ سرءَ سایت ۔
- **بابل :** (بَا۔بُلْ) بابا، بابو، پت (۲) کلدانیانی شھنشاھی ءِ مزن شھر، اِے شھر ءِ دڑوانگت اِراک (عراق) ءَ گوں ھمے نام ءَ ھست اَنت (انگ : BABYLON)، عبرانی : بابِل، تازی بابُل) (بچار بُت)
- **بابو :** (بَا۔بُو) بابا، بابل، پت، بت : بابواگاں بابوے بوتیں ماموبیشاں نہ بوت ۔
- **بابو :** (بَا۔بُو) کسانیں بچکیں چُک ءَ پہ دوستی گوُش اَنت (۲) مُنشی، نذکش، میتا، ھماکہ دپترانی نبشتگ ءِ کارءَ کنت ۔ ھندوستان ءَ پیسرءَ ھر دنگیں مردمے ءَ بابو گوُشتگ اِش ءُ ھمے رنگ ءَ بلوچستان ءَ ۔
- **بابی :** (بَا۔بِی) بابو، بابا، پت : بے ایشی ءِ اِے گالوارءَ گیشتر پہ دردیا گم ءُ رنج ءِ وھد ءَ گوُش اَنت اک : اے ترےبابی ءَ ھوک یاکہ : اتو بابی کہ نہ بوتاں ۔ بازجاگہ ءَ اِے گال ءَ پہ مات ءَ ھم کار مرد کن اَنت کہ نہ دوش اِنت (۲) محمد علی باب ءِ ...

نام ءَ "بھائی" گوشگ بنت .

- **بابے :** (بَا۔بَ۔ے) کوھنگ ءِ بازمردم پت ءَ گوش اَنت ھمے رنگ ءَ مات ءَ ھم "ماتے" گوش اَنت .
- **بابیاں :** (بَا۔بَ۔یاں) "بابے" ءِ باز : پتاں بزاں واجھاں .
- **بابیل :** (بَا۔بِی۔ل) اِے گال بُندر ءَ در آمدیں کرایشی ءَ " (BOBBIN) " گوش اَنت " بَابیل " ایشی ءِ بلوچی گالوار اِنت بلے ماں بلوچی ءَ ایشی ءِ نام "ماسولک" اِنت . اے گُدوچی مشیناں کارمرز بیت .
- **باپ :** (بَا۔پ) پاھار، گرمی، گرمیں دیت کہ چہ لھڑیں آپینک ءَ پاد کیت .
- **باپاپ :** (بَا۔پَا۔پ) چہ لھڑیں آپ ءِ بابانی نساں گپتگیں آپ ۔ آپ مُقطّر (DISTILLED WATER)
- **باپاچ :** (بَا۔پَا۔چ) ھما چیز کہ پہ باپ پاتکگ ۔ چہ لھڑیں آپینک ءِ سر ءَ رچگ ءَ یا کہ آئی ءِ سکّیں باپ ءَ یا چہ روچ ءِ سوچگ یا گرماگ ءَ چہ پاھار ءَ پڑ اتگیں پوست .
- **باپار :** (بَا۔پَا۔ر) سوداگری ، چیز بھا کنگ ، دکانداری ، شاھُکاری ، واپار ، بھا ءُ زُور .
- **باپاری :** (بَا۔پَا۔رِی) سوداگر ، بھا ءُ زورکنوک ، دکاندار ، شاھُکار ، واپاری .
- **باپتان :** (بَا۔پَ۔تَا۔ن) چہ سرباز ءِ کور ءَ چیرتریں شھراں یکے کہ ایشی ءَ چیرتر جکیگور اِنت
- **باپُشت :** (بَا۔پُش۔ت) برپُشت : دیم پہ دیم ءَ اِتّاں ، اگاں سندوک دیم ءَ نہ اِنت بزاں آ "باپشت" اِنت ، پلانی تئی باپشت ءَ بازگپ جنت .
- **باپگ :** (بَا۔پگ) باپ دیگ یا باپ گرگ بزاں گرم دیگ یا گرم گرگ ۔ ھما چیز کہ پہ باپ دیگ ءَ کارمرد بیت .
- **باپِل :** (بَا۔پِل) تازہ وادیں ماھیگ یا کہ گوشت کہ کوھل کُرتگ بُوبے کہ الداز ءَ دگہ ھچ تامان نیست (۲) یک بتی دانے ءِ نام اِنت ، کوھل کرتگیں برنج .
- **باپور :** (بَا۔پُور) نلے کہ آئی ءِ سر ءَ تچگیں ھاکی یا کہ کاشیگ ءِ دیزکے پرات ھمے دیزگ ءَ سرئے تچگ ھم پرکہ ھمیشی سر ءِ تریاک ءُ چکرے ایرکن اَنت ءُ انگرے پرئے دار اَنت ءُ نل ءَ دپ ءَ کن اَنت ءُ چوس اَنت بزاں اِے تریاک ءِ کشگ ءِ کارلوچ اِنت .
- **باپی :** (بَا۔پی) ھما کہ گوں باپ ءَ شیادی کنت (۲) پہ باپ گراستگیں ماھیگ بزاں ایشی ءَ چوش گرادائت : منجل ءَ کمتیں آپ ماں کن اَنت آپانی تہ ءَ پیش ءِ چوڑیک یا دار ءِ کسانیں ٹکڑ دراں ءُ پھناتی ایرکنان کن اَنت دانکہ چہ آپ ءِ لسون ءَ بُرز ترینت نی ماھیگانی ٹکڑاں بزاں پرکن اَنت ءُ ھمیشانی سر ءَ ایرکن اَنت . آپانی جند ماھیگاں نہ رس اَنت بلے منجل ءِ دپ ءَ کہ گراَنت آپ ءِ لھڑانی باپ ماھیگاں گرادایت ، بازوش اِنت . بازجاگہ ءَ گوشت ءَ ھم باپی کن اَنت .
- **بات :** (بَا۔ت) نیزہ ءِ ڈراجیں دستگ کہ آئی ءِ سر ءَ نیزہ ءِ دپ یا دوگوش اِنت کہ اِے سر یا دوگوشیں کا بُرزہ ءَ "بُل" ھم گوش اَنت ءُ مرد ءُ جنیں بات ءُ بُل اَنت . (للہ گرانار)
- **بات :** (بَا۔ت) بہ بات : "بیگ" ءِ مراد گال . اک دشلااے کارشربات
- **باتبل :** (بَا۔ت۔بَل) بَہ ءُ بجّو ، دودگ ، دوزورگ ، ھوءِ اِتّاں ، نیموں کنگ " بات + ءُ + بَل " بزاں " بہات بلے مبات " ؛ اک : توچہ یکّے ءِ بات ءُ بل ئے انگت دومی ءِ نام ءَ گرئے ٥ بات ءُ بُل بزاں نیزگ ءِ ڈراجیں دستگ ءُ آئی ءِ کا بُرزیں سر ءِ مرد ءُ جنیں بات ءُ بُل اَنت . (للہ گرانار)
- **باتِل :** (بَا۔تِل) ھما کہ ھکم ءُ ڈُھرنہ اِنت ، نزور ، اَنل ، باتل کنگ یا بیگ ، کروجگ یا کرجگ ، پیچ رچگ یا پیچ ریچگ (۲) ناراست ، زد ، بے بُن ، بے دھبند ، ھما کہ منگ نہ بیت .

- باتلی : (بَا۔ تِلِ) باتلیں، ھاکہ کُبگی سزانت، ھاکہ ھکم نہ انت، باتل بیگ ۔
- باتی : (بَا۔ تِی) باتیگ ۔ باتگیں جنینانی ھاجنین نوکر کہ چوکہ دسگوھارءَ انت، دسگوھار۔ لوگ ءِ تہ ءِ چلوپکاریں جنیں آدم ۔
- باتیگ : (بَا۔ تِ ی گ) بچار ء باتی ۔
- باتیل : (بَا۔ تِے۔ لْ) گوادرءِ کوہ ءِ ھا بُرزتریں بھرکہ شھرءِ نزیک تر انت الیشی ءِ چیرءَ دمبدر انت۔ بُندرءِ گوادءِ سرجیں کوہ ءِ نام "اَلمباتیر" بوتگ۔ (ALAMBĀTER, OF ARRIAN DR. VINCENT, MARCIAN ETC AND MOCKLER).
- باج : (بَا۔ جْ) دُھک، دہ یک، موتت، سوب، باج گرگ بزاں یک سرداراے ءِ چہ دگہ کستریں سرداراے ءَ سالینہ زرگرگ۔ باج برگ : سوب برگ ۔
- باجا : (بَاجَا) ھا چیزّ کہ آئی ءِ تہ ءَ کاربوجے ھست الیشی ءِ سربرءَ آوازی تین پرگن انت کہ چہ آیاں سازءُ آواز درکیت۔ ھا باجا کہ آئی ءَ عادہ وہم گوش انت۔ دپی باجا، گِسانیں باجا، (GRAMAPHONE , HRMONIUM) (بچار ئبت)
- باجائی : (بَا۔ جَا۔ ئی) اگاں یک براتے بہ مرایت آئی ءِ جنوزام ءَ دومی برات باجائی کنت بزاں سانگ کنت ۔
- باج بر : (بَا۔ جْ۔ بَ رْ) ھاکہ یک کارے ءِ کنگ ءَ چہ دگراں گیش بیت۔ چہ دُرستاں مستریں مُزّ ءِ بروک، ھائی ءَ کہ باج برگ ءِ مُزّ رسایت، باج بروک ۔

دپی باجا

- باجگر : (بَا جْ ءِ گِ رْ) ھما مستریں یا زوراکتریں بادشاہ یا سردار کہ چہ دگہ نزورتریں بادشاہ ءُ سرداراں باج گپت ۔
- باجگیر : (بَا۔جْ ءِ گِی۔ رْ) ماڈی، ھمے بُرزیں ماڑی کہ آئی ءَ اولی یا دومی پاشیپی یا انگت ھم برزتریں "آشکو" ھست ماڑی ءِ سرءَ پہ گوات گرگ ءَ بستگیں "گوانگر" (۲) باج گروک (بلے، اے کم کارمرد بیت ءُ راستی کم ءُ زردی گیشترے ماں)
- باجمز : (بَا جْ ءِ مُ۔ زْ) ھما کہ باج بارت آئی ءَ زرّ یا کہ دگہ گراں بھائیں چیزے پہ شاباشی ءُ دلڈڈی دیگ بیت ھمے زرّ یا چیزءِ نام باجمز انت ۔
- باجن : (بَا۔ جَنْ) شیرزال، ماں یک جنگے یا دگہ انچیں شلیں توجیلے ءِ آسان کنگ ءَ چہ دُرستاں گیشتر جُھد کنوک ءُ دیتربوکیں جنین۔ جنگانی باجن نامرءِ لیبانی باجن (انگریزی : ھیروئن ۔تازی : بطلة)
- باجو : (بَا۔جُو) باجو ءُ چنتو ھرد بلوچی دپترانی بتّامیں کارستگ انت کہ یکّے ءَ وتی مہمان کُشت ءُ دومی ءَ وتی ھمراہ [illegible] انت ۔
- باجوی : (بَا۔ جْ۔وِ یْ) ھرکارے کہ گوں باجو ءِ کاراں شیادی کنت ۔
- باجی : (بَا۔ جِی) کاھکے کہ گرانت ءُ ورانت اِش۔ بازانچیں انت کہ ھانگ ءَ ورگ بنت۔ ھرسبزی ءُ کاھکے کہ نارُستت بیت (۲) بچار " بانجی یا بانجیگ "

- **باچ** : (بَا۔ چ) کسانیں نوچ یا دارک ءُ بیشّکی مُچّر، بوچ ءُ باچ۔
- **باچکا** : (بَا۔ چ۔ کا) باچکہ ، کسانیں گوُنی یے کہ نیم گونی یے بیت ھاچلی کہ آئی ءَ تہ ءَ چیزان کن اَنت ءُ دبد دپ ءَ کن اَنت۔ مسافری ءُ براَنت گوں۔
- **باچکو** : (بَا۔ چ۔ کُو) چیزے کہ جوش نہ اَنت بلے پہ ادارکے انچوش مَنگ بیت۔ کلکلانڈو پہ ادارکے یا مَیَن کُرتگیں ھدے ءِ راست، مَنگ۔ بچکو ھالیب کہ ناٹک ءِ پیش کنگ بیت (ڈراما) ھاگپ ءُ تران کہ پہ یک مرادے ءِ سرپدکنگ ءَ پہ دگمش ءَ شنگ بیت (نیچر) : "باچکو تو بادشاہ ئے من وزیراں" ھمے زنگیں کارکنوکیں مرداں گوُش اَنت
- **باچکہ** : (بَا۔ چ۔ کَہ) بچار "باچکا"
- **باد** : (بَا۔ دْ) نادراھی یے کہ مردم ءَ گپت دست ءُ پاداں بے کار کنت یا دپ ءُ ھم چوٹ تر بن ایت۔ گیشترا ئے بدن ءِ یک کتے گپت۔
- **بادام** : (بَا۔ دَا۔ مْ) نیبگے کہ تُرّی ءُ ورگ ئے درو نہ دارت ایشی ءَ ھوشیں اَنت پوست ءُ باز باز تنکیں کالکے ءُ ھُش ایت ءُ دیر کیت گنڈگ ئے زندات ءُ گرمیگ ٹپّ اِت ایشی ءَ نبگ بازخوان اِنت۔ ھمے رنگ ءَ ایشی ءِ تیل ءَ ھم کش اَنت۔ (بچار بُت)
- **بادُچک** : (بَا۔ دُ۔ چ۔ کْ) ھماگیشیں چرپی کہ ماں لھتیں نیبکانی مچگاں بیت ءُ ھمے رنگ ءَ پَز ورءُ چرپی داریں ماھیگاں بیت

بادام

چہ ماھیگاں گوُر۔ اُھور ءُ اُسُ ، پالوار ءُ چہ دھلان ءُ نیبگاں نالگیں، پستہ ، بادام ، مھلب ، مچگوک ، گنجت، کاجا، کاجو۔

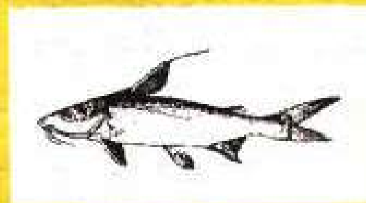
- **بادچکی** : (بَا۔ دُ۔ چ۔ کِی) ھماکہ گوں بادچک ءَ شیادی کنت۔ ھاچیزکہ آئی ءَ بادچک مان اِنت۔
- **بادگیر** : (بَا۔ دْ۔ گِی۔ رْ) باجگیر، ماڑی، مزنیں کوٹ، مزنیں لوگ کہ چہ یک بانے ءَ برزتر اَنت۔
- **بادوچک** : (بَا۔ دُو۔ چ۔ کْ) بچار "بادُچک"
- **بادوچکی** : (بَا۔ دُو۔ چ۔ کِی) بچار "بادُچکی"
- **بادی** : (بَا۔ دِی) بادوچکی (۲) ھاچیزکہ ورگ ءَ لاپ ءَ گوات پیداک کنت۔
- **بادین** : (بَا۔ دِینْ) بھادین، بدین، مردینی نامے۔
- **بادینک** : (بَا دِے۔ نْ۔ کْ) ھاچیزکہ شیر یادگہ انچیں چیزے ءَ بادین ایت۔ (COAGULENT)
- **بادینگ** : (بَا دِے۔ نَ۔ گْ) آپیں چیزے ءِ انچوش کنگ کہ بہ بدایت انچوش کہ شیر ءَ پنیر ءُ ستگ کن اَنت۔ آپ ءَ بادین اَنت "کشر" بیت بادینگ (TO CURDLE) (۲) لگینگ، لچینگ۔
- **بادینگؔ** : (بَا دِے۔ نَ۔ گْ) کپاتک ءُ بادینگ بزاں کجام یک نیموئے ءَ تو م چہ کپاتک ءَ درنیا اَنت۔ ھاک ئے چہ چیرءِ زرنگ یا چہ تہ ءَ چیرءِ ءَ گپتگ کرداں نہ رچ ایت گوُش اَنت " کپاتگ ءَ بادینگ۔

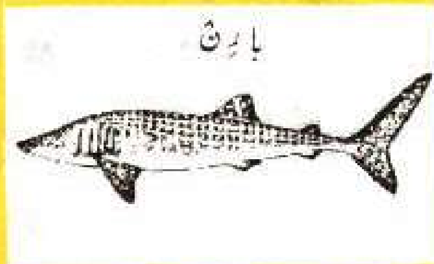
- **بادینوک :** (با۔دے۔نُو۔ک) بچار "بادینک"
- **بار :** (با۔ر) گرانی، گرانیں چیز، چیزے کہ بڈ ءُ کنگ لوٹ ایت۔ اُشتر ءِ سرءَ لڈ اتگیں ھرچیزے کہ دوئیں تنگان اِنت۔ اک: بارے دار، بارے وان، بارے پیش۔ بار ءُ مُبنگ، بڈ ءُ بار، لڈ اتگیں چیز (۲) بَر، رَند، باریگ، نوبت، وَور (۳) کارءِ جُتگالی ءَ : کارءُ بار (۴) جاگہے کہ چیزے بازبیت ھمے گال "بار" ءِ بڑانت ءَ ھم دت یا ریس ءُ ھند ءِ۔ اک: دریابار، رودبار۔ بار ءِ جنگ : پہ زوربرگ، چہ دگہ جاگہے ءَ مال بنگ۔ بار ءِ کشگ : ھلاکی کشگ۔ بار ءِ زیرگ : کمک کنگ۔ بار ءِ گرگ : بارانی بوجگ، منزل کنگ، چہ اشتر ءِ سرءَ باران ایرگیجگ۔
- **باران :** (با۔را۔ن) مردینی نامے (۲) "بار" ءِ باز بڑان بازبار۔
- **باران گرگ :** (با۔ران۔گ۔رگ) اُشتر یا چہ دگہ اولاکے ءَ بارانی بوجگ۔
- **باربار :** (با۔ر۔با۔ر) رندپہ رند، ھررند، پہ ماں پد، ھروھد (بے بلوچی ءَ کم کارمردبیت)
- **باربر :** (با۔ر۔بر) باربروک، بارکش، بارکشوکیں اولاک
- **باربرگ :** (با۔ر۔ب۔رگ) چہ یک جاگہے پہ دگہ جاگہے بار ءِ برگ ءُ رسینگ، اولاک ءِ باربرگ : بار ءِ برگ ءُ رسینگ۔
- **بارُبرگ :** (با۔ر۔بُرگ) بارانی پہ زور، ظُلم یا کہ پہ شدت بُرگ ءُ دور دیگ یا کہ اولاکانی برگ۔
- **باربندگ :** (با۔ر۔بن۔دگ) پہ ساتءَ سرگرگ، مال گرگ ءُ پہ سات ءُ سوداگری ءَ بنگ، پہ روگ ءَ ساجوءُ جریدگ بیگ۔ مزن سندیں مردم ءِ باربندگ بڑان نزیک پہ مرگ ءَ بیگ۔
- **باربوجگ :** (با۔ر۔بو۔جگ) چہ اشتر ءِ سرءَ یا چہ دگہ اولاکے ءِ سرءَ باران پہ ایرگیجگ ءِ ھاترءَ بوجگ۔ گُکڑ ءِ باربوجگ : گُکڑ وھدے کہ بچکیں پھنات ءَ وپس ایت ءُ یک بازے کمتیں پٹ ان ایت گوشنت کہ بارے بوجگ ءُ شمن گوش انت کہ اگاں گُکڑ بار بوج ایت مردمے چہ درکیت بڑان چہ میاری ءَ ماھانے کیت۔
- **باربیٹ :** (با۔ر۔بے۔ٹ) ھاکنڈ یا بیٹ کہ چہ کورءِ آورتگیں یا ھورءِ چہ کوھاں آورتگیں مٹ ءَ بارگپت کرکش اَتے "تگ" ھم گوش انت ئے۔
- **بارپُشت :** (با۔ر۔پُش۔ت) اُشتر ءِ پُشت ءَ بارکشگ ءِ کرپھانی زر (۲) ھما اشتر کہ آئی ءَ بارلڈ اِتگ، بارپُشتیں اشتر۔
- **بارتاک :** (با۔ر۔تا۔ک) ھما کاگدکہ چہ گرابانی واجہ ءَ پہ مال دیم دیوکیں مردم ءَ رس ایت کہ آئی ءِ تہ ءَ آئی ءِ مالانی بارہ ءِ سرحیم ءَ نبشتگ اِنت کہ ھرجاگہے کہ مالاں رسگی اِنت گوں ھمے کاگد ءِ پیش کنگ ءَ رس انت (انگ: بل آف لیڈنگ (BILL OF LADING)
- **باردانٓ :** (با۔ر۔دا۔ن) درپ، رزان، گونی، ھرھاسگیں چیزے کہ آئی ءِ تہ ءَ چیزان کنگ بہ بیت بلے پہ گونی، گوانگ، کتل ءَ گیشتر کارمرد بیت۔
- **باردانٓ :** (با۔ر۔دان) بندار یاراجی ءِ یک اولیگے ءِ نام اِنت۔
- **باردیگ :** (با۔ر۔د۔یگ) چیزے ءِ سرءَ ھاک یا ھاک رنگیں چیزے ءِ ھنچک ریچگ کہ آھمیشانی چیرءَ گار بہ بیت، کل کنگ، مُردگ ءِ باردیگ، ھاکانی چیرءَ کنگ۔
- **بارزور :** (با۔ر۔زُو۔ر) بارزیروک، بارچت کنوک، ھمائی ءَ کہ بارلڈ انت یا ماں کش انت، بارکش، بارزیر۔
- **بارزیر :** (با۔ر۔زی۔ر) بچار "بارزور"
- **بارکالی :** (با۔ر۔کا۔لی) پتک ءِ زات ءِ پاگاسے، ماھیگے۔ (BLACK TIP SHARK) بچار ب تاکدیم 86
- **بارکش :** (با۔ر۔کش م) بارکشوک، باربڈ ءَ کنوک ءُ برگ ءُ رسینوک بارکشیں اشتر، لاری بارکشیں موٹل۔
- **بارکشگ :** (با۔ر۔کش۔شگ) باربڈ ءَ کنگ ءُ چہ یک جاگہے پہ دگہ جاگہے برگ۔

- **بارکنگ** : (بَاڑ۔ کَ۔ نگْث) برجمی بارلڈگ ، لڈگ ، بڈّ ءُ بارکنگ .
- **بارگ** : (بَا۔ رَگّ) هماکہ زندْنہ اِنت (۲) دوست ءَ هم گوش اَنت کہ بارگ بندہ بیت (۳) یک زیمرے ءِ نام اِنت .
- **بَاڑگ** : بَاڑ۔ دَ۔ گّ) میش ءِ توار ، باڑگ ۔ بت : میشاں کپ ءُ باڑ ءُ گُرکاں کپ ءُ هولاس .
- **بارگاه** : (بَاڑ۔ گَاه) درگاه ، پاکیں دیواں در ، بزرگیں دربار .
- **بارگاهی** : (بَاڑ۔ گَاهی) بارگائی : گلوئیں ماهیگ ءِ زاتے .(THREAD FIN, SEA CAT FISH) (بچاربُت)
- **بارگائی** : (بَاڑ۔ گائی) بچار " بارگاهی "
- **بارگرگ** : (بَاڑ۔ گِ۔ رَگّ) هاکانی چیرءَ بیگ ۵ چہ اشتر یا دگہ اولاکے ءِ باراں بوجگ .
- **بارن** : (با۔ رِن) پاکاس زات ءِ مزنیں جناوریں ماهیگے چوکہ لیٹرءُ آبروءَ (WHALE SHARK) (بچاربُت) ★
- **بارو** : (بَا۔ رَوْ) بچار " بارَہ "
- **بارو** : (بَا۔ رَوْ) اگاں یک کارے کہ ہچ پَتِّندءَ مہ بیت ایشی ءِ بہ اد ، کہ تم کنگ گوش اَنت ، گرماگ ءَ درباگورم بیت ءُ میداں بیدارانی تیلگ ءِ تیل آنت کہ پُشت ماں پُشت بڑش آنت بلے یک ، اناگہ ءِ تُورم تم کن آنت هے تم کنگ ءَ " بارو " گوش اَنت کہ هے وهدی زیت زیت ءِ بیداراں تیل آنت ۵ باریگ ، دور .

کد : ۱۶۰ س م دان ۲۰۰ س م

بارگاهی کد : ۲۰ س م

کد : ۱۲ وال (میٹر) ءَ بگر دان ۱۸ وال ءَ

- **بارُد** : (بَا۔ رُدْ) بلوچی نامے
- **بارُدت** : (بَا۔ رُدْ۔ تَ) بارود ، شورہ ، شوروکہ بہ آسکاری ءِ کارمرد بیت
- **بارُدد** : (بَا۔ رُد۔ دْ) بچار " بارُوت "
- **بارہ** : (بَا۔ رَہْ) بارو ، بابت ، " پلانی ءِ بارہ ءَ توچے گوش ئے ؟ " .
- **باری** : (بَ ایرِی) باریگ ، دور ءُ باریگ .
- **باریگ** : (با۔ رِیْ گْ) دور ءُ باریگ ، وهد ، زمانگ ۵ وار ، هوکین .
- **بارِیں** : (با۔ رِے۔ نْ) لڈانگیں ، بارکرتگیں (۲) نزاناں کہ هوبا اِتاں : پلانی بارِیں کجا اِنت ! یا کہ " پلانی کجا اِنت " ؟ ءِ پتوءَ گوشگ " بارِیں ! " ، بهما تمی رنگ ءَ " بارِیں توگنوک ئے " .
- **باڑ** : (بَاڑ) گوش ءِ گرکینک ءِ توک کہ هدءِ باڑیگ ماں کن اَنت . بچاربُت تاکدیم 87
- **باڑا** : (بَا۔ ڑا) کربھ ۵ لوٹوک ، هدوناک ۵ بندیگ ، جھتل .
- **باڑو** : (بَا۔ ڑَوْ) باڑہ ، کربھ ، (۲) واڑہ یا پل کہ چہ بیش ءُ نگرد ءُ دار جوڑ کرتگ یا کہ بہ گل ءُ هشت ءُ سنگ ءُ گچ ، وهدیگیں کلاتانی مزنیں دیوال کہ وهدیگیں شهر هر دهد هے رنگیں شهر بنداں بوتگ اَنت (۳) گوش اَنت کہ باهو ءِ کوهنیں

نام اِنت ، باکٗ باھوکلات ، اِنت کہ ھرتانی بُندریں بہ نندجاہ اِنت ۔ (۴) نام گپتیں کہ بے کہ شیر دیوکیں دلتاں دیگ بیت ۔

- **باڑہ :** (بَا ۔ ڑَہ) کربھ ، بالڑا ، تول : دگرے ءِ لوگ ، دکان ، اولاک ءِ کار سر دکنگ ءِ دیم ءَ آ ئی ءَ زر دیگ کہ آ ئیءِ "باڑہ" بنت ۔
- **باڑی :** (بَا ۔ ڑِیْ) بچارہ "باڑیگ"
- **باڑیگ :** (بَا ۔ ڑِی ۔ گَ) گوش ءَ کنگ ءِ سُھرے کہ گوش ءِ باڑ ءَ کنگ بیت (بچار بُت)
- **باز :** (بَا ۔ زْ) زباد گ ، کمیں آتاں ، مُچّ ، ھما چیز کہ چیچے ءِ گیش اِنت ۔ باز : ھمے شکاری مُرگ ۔
- **بازار :** (بَا ۔ زَا ۔ رْ) مینگ ، تنک ، ھمود ءِ کہ پہ سوداگری ءَ دُکان اَنت ۔
- **بازاری :** (بَا ۔ زَا ۔ رِیْ) ہمے کہ ایشی ءِ ھلکتی ءُ وروئی ھم گوش اَنت ، بجیک ءُ بازاری : بزاں سُبکی ءُ بے شرمی ءُ نام ءُ دپی ۔
- **بازکار :** (بَا ۔ زْ ۔ کَا ۔ رْ) ھما مردم کہ آئی ءِ بازکارماں دست ءِ کپتگ ، سکیں دست گتیں مردم ، بت : باز کار بے کار ۔
- **بازگپ :** (باز ۔ گپْ) ھما کہ گپ باز جنت ، بازھبر ۔
- **بازھبر :** (باز ۔ ھَ ۔ بَرْ) بازگپ ، ھما کہ بازگپ جنت ۔
- **بازی :** (بَا ۔ زِیْ) گیشتری ، لمبی ءِ چپ ۔ لیب

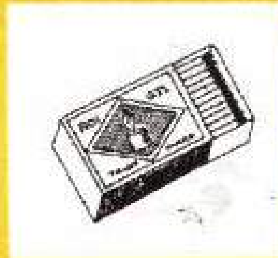

باڑ

باڑیگ

باسک

- **بازیار :** (بَاز ۔ یَار) ھما کہ آئی ءِ دوست ءُ بیل باز اَنت
- **بازیگر :** (بَا ۔ زِی ۔ گِ ۔ رْ) گوانگیر ، گوانگر کہ لوگانی سرءَ پہ گوات ءِ ھاتر ءَ جوڑ کنگ بیت ۔
- **باسام :** (بَا ۔ سَا ۔ مْ) بدیں بو ، چہ گرم ءَ جست بوتگیں ھیسپ بو ، ھیسپ ءِ بو ، سلیں ءُ بے پلگا ریں یا ھنک اِنگیں بو ۔
- **باسک :** (بَا ۔ سِ ۔ کْ) دست ءِ ھما بھر کہ چہ سر دش ءَ برز وانکہ کو پگ ءَ اِنت ۔ باھُٹ ۔ (۲) برات ، براتگو تگیں دوست ، کمک دیوک ، ھمراہ (۳) نام بستگیں مجلسے ءِ تہ ءَ بھر زردکیں ھمکار ءُ ھمراہ ۔ (بچار بُت) ۔
- **باسنگ :** (بَا ۔ سَنگ) بچار "بافسنگ"
- **باشا :** (بَا ۔ شَا) بزاں کہ ، تاکہ ، لوٹگ کہ : اک : آ ئی ءَ اِے گپ جت باشا کہ تو میائے ۔ (۲) باشاہ بادشاہ ۔
- **باشاہ :** (بَا ۔ شَا) بادشاہ
- **باک :** (بَاکْ) پرواہ ، تُرس ، دل تپرکھی ۔
- **باکارگ :** (بَا ۔ کَا ۔ رَگْ) چہ لاپ ءِ دپ ءِ راہ ءَ تواری گوات ءِ درآیگ ، باکار ، گارتگ ، گگگ ۔
- **باکس :** (بَا ۔ کَسْ) تگوک ، ماچس (MATCHBOX) بچار بت ناکدیم 88
- **باکند :** (بَا ۔ کَنْ ۔ دْ) آکوت ، ھمے گراں بھائیں سنگ ۔

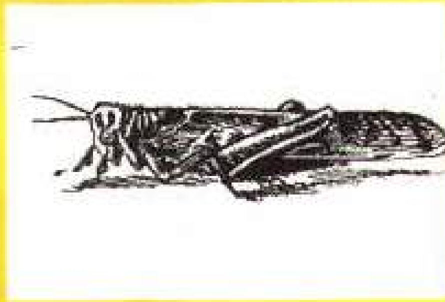
- **باکور :** (بَا ۔ کوٗ ۔ ڑ) لَتّ ، هیزرانک .
- **باگ :** (بَا ۔ گْ) همود ءِ کہ پُلّ رودیگ بیت ، همود ءِ نیبگ ءِ ڈرچک انت .
- **باگار :** (بَا ۔ گا ۔ ڑ) گوج ءِ زات ءِ لاپکشتے کہ کوهان ءُ جنگلاں بیت ، ایشی ءِ "باگاڑ" هم گوش انت .
- **باگاڑ :** (بَا ۔ گا ۔ ڑ) بچار "باگار" ،
- **باگچہ :** (بَ اگْ چَ هْ) کسانیں باگ ، هر یک باگے کہ آئی ءِ پُلّ ءُ نیبگ مان بہ بیت .
- **باگچین :** (بَا ۔ گْ ۔ چے ۔ نْ) چہ بازیں چیزے ءِ هر کس در بہ چنت ءُ گچین بہ کنت ءُ بہ زیرایت نی پشتکپتگیں کہ بہ نادوستی یلہ دیگ بوتگ انت باگچین گوشگ بنت ، چہ نادوستی ءِ سرآزگیں ءُ پشت کپتگیں هما چیز کہ چہ آئی ءِ یا کہ چہ آیاں شتریں گچین کنگ ءُ زورگ بوتگ انت ءُ هراب تریں سراتگ انت . اے گال "بندرءِ بهاگچین" بزاں بہ بها کنگ ءِ یا زورگ ءِ شتربیاں گچنگ ، باگچین کنگ : چیزاں یا چیزے یا مردم ءِ ڈ لگ چار کنگ (۲) بلکیں اے گال " باگ چین ، انت کہ چہ نیبگ ءِ هامین ءِ رند پشت کپتگیں نیبگال یا پونا یا پیناں گُلی وار گُشانت
- **باگی :** (بَا ۔ گِی) هماکہ گوں باگ ءِ شیادی کنت . هماکہ باگ ءِ کار ءِ کنت .
- **باگیں :** (بَا ۔ گے ۔ نْ) باگ درورین ، چو باگ ءِ .

باکس

- **بَال :** (بَا ۔ لْ) بانزُل ، بال کنگ ءِ جِند ، بال کنگ ءِ هَدَ ۔ چہ گُل ءِ بال کنگ یا بیگ ، (۲) بالاد ، بُرز .
- **بالا :** (بَا ۔ لَا) بُرز ، بالاد ، جَهل اِناں ،
- **بالاچ :** (بَا ۔ لا ۔ چْ) بلوچی دپترانی زانتگیں یا مردے کہ دودا ءِ برات بوتگ ، دودا پہ سَتّی ءِ گوکانی دیم ءَ پہ سالونکی گشگ بوتگ بلے آوهدی بالاچ کسان آت مزن بیت دتی برات ءِ بیراں گپت ، اے گورگیج انت .
- **بالاچانی :** (بَا ۔ لا ۔ چا ۔ نِیْ) بلوچ تُمّے کہ وت ءِ براَنت پہ بالاچ ءِ سرکن انت .
- **بالاد :** (بَا ۔ لَا ۔ دْ) بُرزی ، گُشادی ، کَدّ (۲) بُرزی نیمگ ، بالا ، بُرز . (۳) جِند ، دل ، جان ، زِرد ، سر ، هیال (۴) بوجیگانی هما دیم کہ گوات چہ هما نگو کیت .
- **بَالبال :** (بَال ۔ بَالْ) هماکہ بال اِنت ءُ بال اِنت .
- **بالپد :** (بَالْ ۔ پَدْ) مُرگ ءِ بال کنگ ءِ پدبزاں هماجاگہ کہ مُرگ ءِ بال کنگ ءِ رند آئی ءِ پد پشت کپ انت کہ بہ جیست بیگ ءِ یا دے ءِ زوروانگ انت .
- **بالٹی :** (بَالْ ۔ ٹِی) بالدی ، آسِن یا چہ مادن جوڑ کرتگیں کیٹ یا آپکش کہ گوں آئی ءِ چہ چات ءِ آپ کش انت یا کہ انجوسش پہ آپ ءِ مان کنگ ءِ کار مرد بیت .

- **بال جنگ** : (بال، ج ـ نگ) ھما جنگ کہ ماں بال ءَ بیت بزاں بالگراب کہ ماں بال ءَ تہ ءَ گوں یک ءُ دگرءَ جنگ کن انت ۔ مُرگ ھم برے برے بال ءَ تہ ءَ جنگ کن انت ۔
- **بالچین** : (بال ـ چی ـ ن) ھما کہ بالیگراب ءَ بال دیگ زانت ۔
- **بالچین** : (بال ـ چے ـ ن) ھما مُرگ کہ آئی ءَ بانزل پہ مگراز چنگ بوتگ انت بالچین کنگ : بانزلانی چنگ ۔
- **بالدی** : (با ـ لِ ـ دی) زبلا، بالٹی، ڈول، چہ آسن یا ماد ن ءَ جوڑ کرتگیں کمیٹ ۔
- **بالشت** : (با ـ لِ ـ ش ـ ت) مزنیں وڈ اھیں سرجاھے کہ تکہ دیگ ءَ کارمرد بیت ۔ جُلّ ءِ سرءَ دیوال ءِ بُن ءَ ایرے ءِ کن انت ءُ گندلانی سرءَ ھم ایر کنگ بیت ۔ بلے اے پتن نہ انت گرد ئیشت اِنت ۔
- **بالکار** : (با ـ ل ـ کار) ھما کہ بالیگرابانی بال دیگ ءُ آیانی دگ کاراں بلد اِنت ۔
- **بالگ** : (با ـ لگ) روک کنگ، آس ءِ بُن دیگ (گال ورآمدے)
- **بالگتر** : (با ـ ل ـ گ ـ تر) بلوچستان ءِ جاگھے ءِ نام اِنت ۔ بت ” چوکہ من میرءِ گوں کُرہءَ گندان بالگترگورانی چراگاہ اِنت “
- **بالگر** : (بال ـ گر) ھما مردم کہ بالی گراب بال دنت ۔ (PILOT)
- **بالو** : (با ـ لو) بال ءِ کنوک، ھما کہ بال گرت کنت، ھما کرم ءُ کوگ کہ بال کن انت ۔ اک، مگسک، پُری، پاتو، بالی مدگ، گومز،

بالی مدگ

- **بالو** : (با ـ لو) نیل رنگیں آپی لوگلے کہ سور ءِ دریا ءَ بیت سک پتن ءُ تنک اِنت سُھرپ رگے ماں اِنت ئے کرد انکہ وڈ اھیں دُمب ءُ نے رس ایت اے سک پتناک اِنت جان ءِ ھما جاگہ ءِ کہ پُٹے پرایت پچ ایت ءُ سک سوچ ایت گرماگ ءِ بازبیت، گوں گوات ءِ تیاب ءَ کیت ۔
- **بالوشاہ** : (با ـ لو ـ شا ـ ہ) مردی نامے کہ یک مٹائیگے جوڑ ءِ کرتگ کہ ھائی ءِ نام پہ ” بالوشاھی “ ءَ زانگ بیت ۔
- **بالوشاھی** : (با ـ لو ـ شا ـ ھی) بالوشاہ ءِ جوڑ کرتگیں مٹائیگ ۔
- **بالی** : (با ـ لی) ھما کہ گوں بال ءَ شیادی کنت، ھما کہ آئی ءَ بال بنان بانزل پر اِنت، بال کنت، بالی مدگ، بالی مور، بالی گراب (م) بالیگ ۔
- **بالی پٹّ** : (با ـ لِ ـ پٹ ـ ٹ) ھما پٹ کہ او دءَ بالیگراب نند انت ءُ پاد کا انت ۔
- **بالیگ** : (با ـ لِ ـ گ) بچار ” بالی “
- **بالیگراب** : (با ـ لِ ـ گ ـ راب) ھما گراب کہ بال کنت ۔
- **بالی مدگ** : (با ـ لی م ـ دگ) ھمے مدگ کہ بال کنت ۔ (بچار مُت)
- **بالی مُرگ** : (با ـ لی ـ مُرگ) ھما مُرگ کہ بال کن انت ۔
- **بالی مور** : (با ـ لی ـ م و ـ ر) ھما مور کہ بانزل ءِ پر اِنت ءُ بال کنت ۔
- **بالینگ** : (با ـ لے ـ نگ) بالگ، روک کنگ آس ءِ بُن آس دَروَر ءِ جنزے ۔ (گال ورآمدے)

بَام : (با ۔ م) شپ ءِ گُڈّی اَنگیں سرءَ ھما وھدءَ کہ نوکی روژنائی وتی اسپینی ءَ شہم ایت (۲) سروزءِ یک ،، سیم ،، ءَ بلوچی سازانی ،، لوگے (۳) سانگ ، کلو : ماھیگے ایشی ءِ یک زاتے ءَ تیابی سانگ گوش اَنت (بچار بُت)

بام اِستار : (با م ۔ اِش ۔ تا ۔ ر) روشنائیں اِستارے کہ چہ ایشی ءِ ودرآیگ ءَ رند بام دنت ۔

بام رنگ : (بَام ۔ رَن گ) بام ءِ وھد ءِ روژنائی ءِ رنگ ۔

بَامَرد : (با ۔ مَر ۔ د) چہ دُرستاں مستریں واجکار ۔ داستان ، جنگ یا نامُرانی تہ ءَ ھما مردم کہ سرجمیں کارءِ رھشانی ءِ سرءَ اَنت ءِ مستریں کارانی کنوک اِنت ۔ اے گال بُندرءَ ،، باج ءِ مرد ،، باج مَرد ،، اِنت بزاں باج برُوک ۔ جنین ،، باجَن ،، اِنت ۔

بامردی : (با ۔ مَر ۔ دی) دلیری ، بھادری ۔ ★

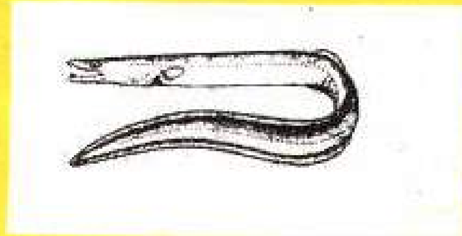
بامَری : (با م ۔ رِی) بلوچانی مُلکے کہ ایشانی پوشاک گیشتر سیاہ اَنت (۲) جنینی نامے (۳) شررنگیں جنین ۔

بامسار : (با م ۔ سا ۔ ر) بام ءِ ڈیگ ءِ وھد ، بام ، بانگواہ ۔

بامگواہ : (با م ۔ گُ ۔ وَا ۔ ہ) بام ءِ وھد ، بانگواہ ۔

بامی : (با ۔ مِی) ھما کہ گوں بام ءَ سیادی کنت ، بامیگ ، جنینی نامے ، بام دروَر ۔

بامیگ : (با ۔ مِی ۔ گ) بچار ،، بامی ،،

بام

بال : (بَا ۔ ل) ،، بال ،، ءِ گال ءَ گوشگ ۔ ،، بال ،، ءِ جند ءِ گالوار بنت : ،، گوک ءِ جن ئے گوش ایت بال ،، (۲) بیاں بزاں ،، من بیاں ،، چہ ،، بیگ ،، ءِ کارگال ءَ ۔

بَان : (بَا ۔ ن) پہ ھشت ءُ گِل یا سِنگ بستگیں کانگی لوگ (۲) بُرزیں جاگہ ، سرءِ بان : سرءِ سر بُرزتریں جاگہ ۔

بانبَر : (بَا ن ۔ بَ ۔ ر) ھیران ۔ وانگ ۔

بانبَرگ : (بَا ن ۔ بَ رَ ۔ گ) ھیران بیگ ، وانگ بیگ ، اباشکو بیگ ، اَجکہ بیگ ۔

بان بند : (بَا ن ۔ بَ ن د) بان بندوک ، ھما اُستا کہ گِل ءُ ھشت ءُ سنگ یا دگہ ھرنگیں بان بند ایت ۔

بانجی : (بَا ن ۔ جِی) بچار ،، بانجیگ ،،

بانجیگ : (با ن ۔ جِی ۔ گ) نوکیں چیزے کہ یک لوگے ءَ کیت ءُ گوں وتی ھمساھگاں ھم بہرے کنت یا کہ کسے چہ دگہ مُلکے کیت وتی ھمساھگاں چہ وتی آوُرتگیں چیزاں دنت گوں ۔ بانجیگ گیشتر پہ ورگی چیزءَ اِنت انچو کہ بتل گوش ایت ،، پہ نئی بانجیگاں دُور روچیگاں من پیرھی کوھانڈے نہ رودیناں (یعنی ترّءَ اِدءَ ،، دور روچیگاں ،، ءِ گال ءِ بدل ءَ ،، گروچیناں ،، یا کہ ،، دور روچیناں ،، لوٹ ایت) دگہ تبلے ،، بانجیگ بدلے گَندگ آوُزے ،،

باندا : (با ن ۔ دَا) بچار ،، باندات ،،

- **باندات :** (با ۔ ن ۔ دات) باندا : باندا ئگیں روچ ، چہ مرچیگ ءِ رند ءِ روچ ۔ آیوکیں روچ ۔ دِ ھے رنگ ءَ ، باندا شپ ، باندا بیگاہ (۲) بدل : بدل ءِ باندا : اِد ءَ بزانت ھما "باندا" اِنت ، بزان وام تریگ ھمیش اِنت کہ مرچی بزیر باندا بدے (۳) پتار : بِلاھی ءِ باندات چے اِنت ، بزاں آئی ءِ پتار چے اِنت ، (۴) مَتِن گرتگیں روچ یا نام گپتگیں روچ : بِلاھی ءِ آیگ ءِ کد ءُ باندات نیست یا بِلاھی ءِ کد ءُ باندات نیست (بلکیں : بام دات ، کہ پارسی ءِ بام داد)
- **بانڈ :** (با ۔ ن ۔ ڈ) لوڑی (خانہ بدوش) ھرجاگھے کہ اُردکن اَنت گڑا اِسنگ ءِ دکن اَنت چو بُرزیں ڈکّے کہ آئی ءِ سرءَ وتی نیاد ءُ گندلاں ایرکن اَنت ، میر گرتگیں مردم شپ ءَ وتی گندلاں زیرا اَنت پڑکن اَنت ءُ لشا نکے ءَ ولِس اَنت ۔ بلے لُنڈیں مردم ھمے بانڈ ءِ سرءَ وپس ایت ۔ گوش اَنت دِ بِلاھی لُنڈ ءُ بانڈ اِنت ، بزاں سیر نہ گرتگیں مردم دِ بانڈ ءِ میار اِنت ءُ سُنٹیں نیاد ءِ باھوٹ ۔
- **بانڈار :** (با ۔ ن ۔ ڈا ۔ ر) بوجیگ یا دگہ دریائی اولاکانی تہ ءِ یک گیشتگیں جاگھے کہ آئی ءِ تہ ءَ وردنی چیزاں کنگ بنت ۔
- **بانڈاری :** (با ۔ ڈا ۔ ری) ھما مردم کہ بوجیگ ، لانچ یا دگہ دریائی اولاکانی تہ ءَ وردگ گراڈگ ءِ کارءَ کنت ۔ ورگ گرادوک ۔ ★
- **بانڈم** (با ۔ ن ۔ ڈم) کوہ یا کہ بُرزیں ڈمبیگ کہ بُرز بہ بیت ، کور ءِ بانڈم بزاں آئی ءِ کرد ۔ اے گال بُندر ءَ دِ بان ڈُمپ اِنت بزاں بُرشتگیں بان ءِ وڑ ءُ کہ گڈ سر ءَ چوکہ ڈُمبیگ ءُ جُمپے ءَ بنت بانڈمی کرّ بانڈمی دیم ، بانڈمی بُن (ایشی ءِ

بانز

گوں دِ ٹ ، ءِ بانڑم ، نبیسگ رَداِنت) وڑو ، یاسنی ، بھمنی ،
- **بانز :** (با ۔ ن ۔ ز) بانزگ ءِ پرمانگال بزاں چوکہ میشاں بہ بانز ۔ بَت : میشاں کپ ءُ بانز گرکاں کپ ءُ ھولاس ۔ (بچار بَت)
- **بانزگ :** (با ۔ ن ۔ زگ ۔ با ۔ ن ۔ ز ۔ زگ) میش ءِ آواز ءُ توار انچوش کہ بُزّ دِ دوایت ، گوک دِ بانس ایت ، ھے رنگ ءَ میش دِ بانز ایت ، ءُ گامیش دِ ڈِک ایت ۔
- **بانڑم :** (با ۔ ن ۔ ڑم) بچار دِ بانڈم ۔
- **بانڑی :** (با ۔ ن ۔ ڑی) میر چاکر شعیک رِند ءِ گوھار ءُ بیبگر ءِ مات ۔ شھلپ کار ، مُلا بجار کولواھی ءَ پیتو دنت ءُ لجّ ءِ گُڈی بنداں گوش ایت ۔ کلوڑھو جام ءُ مری ۔ گور ءُ گبول ءُ بامری ۔ رکشانی ءُ شیر گوری
اے دُرست گلام آنت چاکری ۔ سرشودئے دات آنت بانڑی
- **بانز :** (با ۔ ن ۔ ز) بانزیں مُرگ ، شکاری مُرگے کہ چو شاھین ءَ اِیر دَنت ءُ کسانیں گُلگُو ، چیتیک یا کہ گرگشک شکار کنت ۔
- **بانزل :** (با ۔ ن ۔ زل) مُرگ ءِ بانزل بزاں بال کہ آئی ءِ دستانی جاگہ ءَ اَنت ءُ گوں ھمیشانی پشانگ ءُ سُرینگ ءَ کنت ۔ دِ بِلاھی ءِ بانزل پُرشتگ اَنت ، بزاں بے وس ءُ بھک لاچار اِنت کہ دگرانی باھوٹ اِنت و تی ھچ کرت نہ کنت ۔
- **بانزلی :** (با ۔ ن ۔ زُ ۔ لی) ھما سعدار یا چیز کہ بانزل ءِ بہر اِنت (۲) اُشترماھیگ ءِ زاتے ۔ سیاہ پتر

یا شیاھیں پتر بجار "اُشتر" ★

بانزی : (با ۔ ن ۔ زی) ھماکہ گوں بانزءَ شیادی کنت، بانزی ایردیگ، بانزی ھبنترگ ۔

بانزی : (با ۔ ن ۔ زی) لیب، گوازی، بجار "بانزیگ"۔

بانزیگ : (با ۔ ن ۔ زی ۔ گ) بانزی، گوازی۔ (۲) سیرءُ سانگ یا دگہ وشیانی وھداں کہ ڈھل ءُ ڈومب بیت ھریک رندے کہ ڈھل جنگ بیت یک دو وارءَ رند کپیں دم کن انت پدءَ جنگ ءِ بُن گیج کن انت، اے رنگیں ھریک دو جنگے، ءِ "بانزیگ" گوش انت۔ بانزیگ جنگ (۳) بانزیگ ناچگ۔ جنگ کنگ، دست پنجگی جنگ، پہ جنگ ءِ دیم پہ دیم بیگ، (۴) بانزیگ ناسینگ: پروشس دیگ، بربادکنگ، یکے ءَ بےوس ءُ تباہ کنگ (۵) بانزیگ برگ: باج برگ، گٹگ، گیش بیگ۔

بانگ : (با ۔ ن ۔ گ) گوک ءِ آواز انچوش کہ میش "بانزایت"، ءُ کامبیش ڈک ایت۔ ءُ بُز دودایت یا بلینگ ایت۔ باشگ۔

بانک : (با ۔ نک) آریپیں جنیں، جوانیں جن، بی بی، بانو، واجہ ءِ مٹیں نام پہ جنین ءَ، سردارءِ لوگی، جوانیں سرے ءِ لوگی، ھمے رنگ ءَ شھبانک بادشاہ ءِ زال ءَ گوشگ بیت۔

بانکلینک

بانکار : (با ۔ ن ۔ کا ۔ ر) بی بی کاربزاں بی بی ءُ بانک "واجکار"، ءِ مٹیں گال پہ جنین ءَ بلے "بانکار" ءِ جاگہ ءَ "بی بی کار"، کار مرد بیت۔ یک مردمے بیک جاگھے نوکر یا ھزمتکار یہ بیت گڑا آ کس ءِ مرد ءِ آ ئیءِ واجکار انت ءُ جنین "بی بی کار"۔

بانکلینک : (با ۔ ن ۔ کَ ۔ لے ۔ ن ۔ ک) زانتگیں وھلے کہ ابیتی ءِ بریتن بنت ءُ گوسگ ءَ انت، ترّی ءِ ھم گرادگ ءِ مورگ بیت ءُ ھشکگ ءِ ھم کن انت۔ (بجارمت)

بانکلینک چٹ یا چٹ : (با ۔ ن ۔ کَ ۔ لے ۔ ن ۔ ک ۔ چ ۔ ٹ ۔ چ ۔ ٹ) بانکلینک ءِ کوسگ کہ ھشکگ بیت۔ گرک ءَ برانت ءُ دلوتاں دینت ایشی ءَ گوشس انت بانکلینک چٹ یا چٹ۔

بانکلینک وران : (با ۔ ن ۔ کَ ۔ لے ۔ ن ۔ ک ۔ وَ ۔ را ۔ ن) بانکلینک ورگ ءِ موسم ھمے وھد کہ بانکلینک رس ایت، ترورانی کہ ھمے موسم انت نزیں بانکلینک ءِ گوں کوسگاں گوں بٹ ءِ یکجا گراد انت ءُ ور انت۔ بانکلینک جنوری فروری ءِ پُل بیت ھمے وھدءَ "بانکلینک پُل"، ھم گوش انت۔ بلے بانکلینک ءُ گندیم یکیں وھدءِ کشگ بنت۔

بانکلینکی : (با ۔ ن ۔ کَ ۔ لے ۔ ن ۔ کی) ھماکہ گوں بانکلینک ءَ شیادی کنت (۲) ھما زمین کہ آئیءِ سرءَ

بانکینک کشگ بیت ۔(۳) لیبے کہ بانکلینک چو مُول ءِ بناگ بنت ءُ پہ ٹکرء جنگ بنت ۔

بانکی : (بَا ۔ نْ ۔ کِیْ) ھماکہ گوں بانک ءَ شیادی کنت ۔ بانک جنگ، بانک دروری، بانک بیگ (۲) بک کاھے ۔

بانگ : (بانْ گْ) واھی ۔ کوکار، بُرزتواریں جار، پہ نماز ءِ گوانک جنگ، کروس ءِ بانگ (۲) جستا ۔ گیشینتگیں، دنڈ دوبھر ءِ بانگ ۔

بانگ دیگ : (بَا نْ گْ ۔ دَ ۔ یْگ) مُلا ءِ پہ نماز ءَ، کروس ءِ بانگ دیگ، گوش ءِ بانگ دیگ، مردم ءِ بانگ دیگ : بزاں چہ یک کارے تو بہ کنگ ۔

بانگو : (بَا نْ ۔ گُو) بانگ دیوک، ھما مردم کہ مردماں پہ نماز ءِ گوانک جنت ۔ مسیت ءِ ھما بُرزیں جاگہ کہ آئی ءِ سرءِ اُوشتگ ءُ بانگ دیگ بیت، کروس، بانگی کروس ۔

بانگوا : (بَا نْ ۔ گْ ۔ وا) بچار "بانگواہ"

بانگواہ : (بَانْ ۔ گْ ۔ وَاہ) شپ ءِ گُڈی بھر کہ چہ پاس ءِ کُٹگ ءِ رُوچ درکیت ۔ چہ گوربام ءُ پیسر، مُلا ءِ بانگ ءِ وَھد (بانگ + واھی یا کہ بانگ + وھد) (DAWN)

بانو : (بَا ۔ نُوْ) بانُک، جوانیں جنین، آربیں زال ۔

باڈُبند

بانورء (ماھیگ)

بانور : (بَا ۔ نُو رْ) ھما جنین کہ آئی ءِ نوکی سیر بوتگ یا کہ ھما جنین کہ آئی ءِ سیر بیگ ءِ اِنت، نوک سیریں جنین، سک سبھتگیں جنین کہ نوکیں گُد ءُ پوشاک ءُ سُھر ءُ سھت پرکنگ بیتگ (۲) کوھی ماھیگے کہ ٹیٹیل ءِ زاتے ۔ (بچار بُت)

بانی : (بَا ۔ نِیْ) ھماکہ گوں بان ءُ سیادی کنت ۔

باوا : (بَا ۔ وَا) بابا، پیرک، پِت ۔

باوَر : (بَا ۔ وَرْ) منتوگری، راست، راست منگ ءِ جند، باورزانگ، باورکنگ، باوربیگ : راست منگ ۔

باوشت : (بَا ۔ وَ شْ تْ) انچیں گپتے ءِ تالان بیگ کہ آراست مہ بیت اِسے گپ ءِ سک شنگ بیگ ءُ ھرکسی دپ ءُ بیگ، شور ءُ کوکار ۔

باڈُ : (بَا ۔ ڈُ وْ) باسک، چہ سروش ءُ بگرداں کوپگ ءُ، باھو ، باھُڑ، باڈُبند، (۲) تنگ پشتی ءُ گوش آنت ۔

باڈُبند : (بَا ۔ ڈُ وْ ۔ بَنْ دْ) باسک ءِ سھت کہ چہ نگرہ ءُ جوڑبیت ءُ باسک ءِ کن آنت ءُ، ایشی ءِ توارھم مان کن آنت، زرداری چہ نگرہ ءُ ھم جوڑ کن آنت، باھُوبند، باھُڑبند ۔ (بچار بُت)

باھَر : (بَا ۔ ھَرْ) ھرانی رنگ ۔

- باھُڑ : (با. ھُڑ) (باھڑ) دست ءِ باسک کہ اِیشی ءَ باڈُ ، باھو، ھم گوش اَنت ، (۲) دوست ، یاٰت ، بژ اتگو نگیں وڑ ڈوار ، " باسک ءُ باھُڑ "
- باھَند : (با. ھَن دْ) کارے ءِ کنگ ءَ پہ بے تاھیریِ چست بوتگیں جوش ءُ داھگ ، باھندکنگ ، یکپارگی پہ جنگ ءَ یا د آیگ یا زھرگرگ .
- باھُو (با. ھُو) باڈُ . باھڑ ، باسک .
- باھُو (با. ھُوْ) مردینی نامے .
- باھَو (با. ھَوْ) باھَو دشتیاری : بلوچستان ءِ زانتگیں جاگھے ءِ گوش اَنت کہ اِیشی ءِ نام پیش ءَ " باڑو " بیتگ ءُ ھوتانی مِیندجاہ بوتگ .
- باھوکلات : (با. ھَو. کَ. لاَ تْ) باھو ءِ کلات یا باھو ءِ مستریں مینتگ کہ سردار ءِ جاگہ بوتگ بزاں باھو ءِ مزن شھر .
- باھوٹ : (با. ھُو ٹْ) میبار ، باھوٹ بیگ ، باھوٹ دارگ ، باھوٹ کنگ (۲) مردینی نامے .
- باھوٹی : (با. ھُو. ٹِیْ) باھوٹ بیگ ءِ جند ، ھماکہ گوں باھوٹ ءُ شیادی کنت .
- باھوڑ : (با. ھُوڑْ) وزنا یلیں بوت اَنت کماشس پہ منزل ءِ باھوڑی ءَ (ھاشم شاکر)

بار (مُبندرءَ ھمابارکہ پہ منزل ءِ روگ ءَ کوپگاں بیت ، برابر دیم پہ منزل ءَ روگ .)

B B K, Barker/ A.K. Mangal ; BURDEN (originally the burden borne on the shoulders during a march) encumbrance, pressure, continuos marching.

- باھی : (با. ھِیْ) باھیگ ، باھینک ، باھو بند ، باڈُ بند ، باھُڑ بند (۲) مردینی نامے
- باھیک : (با. ھِی کْ) بچار " باھینک "
- باھیگ : (با. ھِی. گْ) بچار " باھی "
- باھِینک : (با. ھِیْ. نْ. کْ) باڈُبند ، باھیگ ،
- باھینگ : (با. ھِے. نگْ) بباو بیگ ، برائینگ ، رواں دیگ ، بیران کنگ ، تاوان کنگ ، چہ دست ءَ دیگ ، بھائینگ .
- بائی : (با. یِیْ) ھماگونڈءُ کمیں زنڈ کیں دار کہ ماھورانی کرءَ بندگ بنت کہ مُڈگ ءَ اِشی نیل اَنت . پہ اے کار ءَ کلمپوگ ھم کار مردبیت (۲) مردینی نامے .
- بائیان : (با. ءِ. یا. نْ) مردینی نامے ٭ نواب بائیان گچکی کہ مکران ءِ ریاست ءِ اولی نواب بوتگ کہ چہ ءُ پیسر مکران ءَ سردار بوتگ
- بایَد : (با. یَدْ) لوٹ اِبنت ، لازم ، انچوش کہ : بایدکہ اے کار ءِ بیت ، بزاں اے کار بیگ لوٹ اِیت
- بَبا : (بَ. با) برباد ، تاوان ، بیران .
- ببات : (ب. با. تْ) بیگ ءِ " مُراگال " ، انچوش کہ شالا ایشی ءِ کار تتر ببات .
- بَبادیگ : (بَ. با. دِیگْ) باھینگ ، برباد کنگ ، تاوان کنگ ، ماں بےءُ شرت ءَ بھائینگ بزاں برگ بیگ .
- بَبُل : (بَ. بُ. لْ) مردینی نامے .
- ببُو : (بَ. بُوْ) مردینی نامے .
- ببُّور : (بَ. بُّ. وْ. رْ) ببیر ، دڑھکے کہ شاہ ، ملب ، تاک ءُ بُنڈءِ دُرست سبز اَنت . بارگیں تاک اَنت .

بازپُل کنت، پُل ئے زرد اَنت ءُ ھولمب .

بَپّ : (بَ . پّ) ننکانی گپّاں ،، وبَطّ ،، ءِ گوش اَنت .

بُپّ : (بُ . پّ) زنڈ، بُز، بوپ ءِ ڈول ءِ زنڈ ءُ بُز .

بَپّا : (بَ . پّ . یا) ننکانی زبان ءِ کپگ ءِ گوش اَنت . بَپّا بیگ .: کپگ .

بپّاتان : (بَ . پّا . تا . ن) سرباز ءِ کور ءِ چہ رودپّن ءِ بُزّ ءِ چہ جمیدر ءِ جھل شہرے .

بَپّگ : (بَ . پّ . پّگ) زنڈ ءُ بزیں چیزے ءِ کپگ ءِ توار .

بَپّو : (بَ . پّ . پو) بَپّا، ننکانی زبان ءِ کپگ ءِ توار یا کپگ ءِ جند. بَپّو بیگ : کپگ .

بَتّ : (بَ . تّ) بازجاگھ ءَ ،، وبَطّ ،، ءِ گوش اَنت .

بُت : (بُ . ت) یک ساھدار یا دگہ چیزے ءِ راست ءُ نمونہ ءِ کاگدے ءِ سرءَ کشگ یا دگہ انچیں پتنیں چیزے ءِ سرءَ کشگ یا کہ چوکل، سِنگ یا آہ ھمے رنگیں دگہ چیزے ھما چیز ءِ رنگ، شکل ءُ چہرگ ءَ انچوش ترینگ کہ چو کہ آئی ءِ جند ءِ بہ بیت . ھرچ نکش ءُ شبینے کہ زندگیں چیزے ءِ ھم رنگ ءُ درور یءَ بکنت .

بتانو : (بَ . تا . نو) ھما ڈراجیں تھنگ اِنت کہ بوجیگ ءِ زیراپ ءِ سرءَ تپکا ایر کنگ بیت . بتانو ءِ سرءَ نی الکیں ایر کنگ بنت .

بُتُّر : (بُ . ت . تُ . ر / بُتُّل ، پاگاسیں ماھیگے . بچار ،، لوندی ،،

بُتراش : (بُ . ت . تْ . را . ش) ھما کہ سنگ تراش ایت ءُ بُت شرّ کنت .

بُتُّری : (بُت . تُری) کاھے .

بُتُّل : (بُت . تُل) بُتُّر ، پاگاسیں ماھیگے .

بَتَّل : (بَ . تّل) انچیں گپّ کہ گیشتر چو کہ بچّہ ءِ جنکان اَنت . کہ یک بونگیں کارے یا سرجمیں چیزے ءِ بارہ ءَ اَنت کہ پہ دگہ مردمے یا کارے ءِ گوں ھمبشی ءِ ھمدرور کنگ ءُ ھمے گالاں پہ دروری گوشگ . انچوش کہ : ھرءِ سواری مُچک ءُ ملاقی . نیستی ءِ شمبو گھ اِنت . چہ دگر ءِ گیوارءُ وتی دیوال ، ھورنہ گوار اَنت ساچان اِشش وتی اَنت ، بازجاگھ ءَ ابتی ءَ ،، وتل ،، ھم گوش اَنت .

بُتُّلی : (بُت . تلی) بُتُّری ، کاھے ،

بُتبشت : (بُت . بِش . ت / بُت + بِشت ، ھما بُت کہ چہ کاگد ءِ سرءَ پہ مادن ءِ سرءَ گرگ بونگ ءُ دارءِ سرءَ میھ کرتگ کہ چاپگ ءَ کار مرد بیت . (PHOTO BLOCK)

بُتک : (بَ . بُتک) بچار ،، بتگ ،،

بُتکار : (بُت . کا . ر) مھتاک یا دگہ انچیں چاپ اِنگیں وانگیانی بُتانی رد ءُ بند کنگ ءِ کارءِ سترءِ پہ بُتکش یا بتگر ،، ھم کار مرد بیت .

بُتکش : (بُت . کش) ھما مردم کہ پہ مداکلم یا پہ رنگو بُت کش ایت .

بتگ : (بَ بتگ . بَ . بتگ / بتگ، بیش ءِ تاک ءِ چہ چوٹ بیت ءِ پاتگیں نرندیں سر ، سو اسبند ءِ سرءِ ترندیں بیش ءِ تاک ءِ بُن .

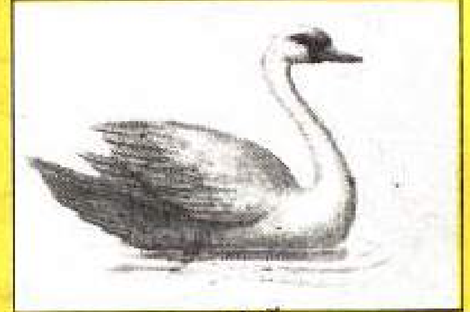
بُتگر : (بُت . گر) ھما مردم کہ گوں بُتگیر ءِ کسے ءِ یا چیزے ءِ بُت ءِ گیپت .

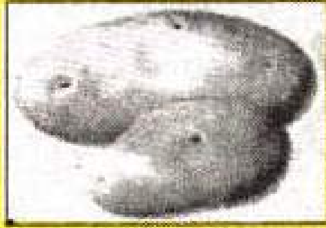
بُتگڑ : (بُت . گڑ) ھما مردم کہ چہ سنگ ، آسن یا برنج ءِ بُت جوڑ کنت . (STATUE MAKER)

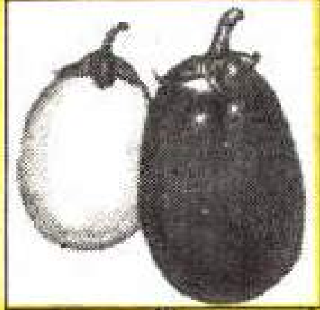
بُتگیر : (بُت . گی . ر) بُت گرگ ءِ دزبوج ، ھما دزبوج کہ گوں آئی ءِ بُت گرگ بیت ،، کیمرا ،،

بُتّو : (بُ . تّو) چہ بُت ءِ دورآتگگ بزاں چو کہ بُت ءِ ، جنینی نامے .

- بَتّی : (بَ۔ تّ ۔ تِ ئی) چراگ (درآمدیں گالے)
- بَتّیل : (بَ۔ تّ ۔ تِے ۔ لْ) گرْدانی ، بوجیگ ۔
- بَتّیلک : (بَتّْ ۔ تِے ۔ لُکْ) کسانیں بتّیل کہ دو چار مردم دار ایت ءُ بس ۔
- بُٹ : (بُ ٹْ) مجولی لیب ءِ یک رھبندے ۔
- بَٹ : (بَٹّ) مُرگے کہ جندئے پَلک ءُ گردن نے ڈراج اِنت ءُ جُمبٹ نے بِتِن اِنت ۔ اے دو راست اِنت یکّے بالی اِنت کہ آپ ءَ بند اِیت ۔ دومی گِسی اِنت کہ چو کُکُڑ ءَ دارگ بیت ءُ بال نہ کنت ، بالی بَٹ بازراست اَنت ۔ (بچار بُٹ)
- بِٹ : (بِ ۔ ٹْ) کسانیں لوپ تلکے کہ آئی ءِ بندیکے بند اَنت لوپ نے کُن اَنت ءُ لِکتیں دارانی سرءَ نے بند اَنت پہ بلبل ءُ گُرگُک ءَ ، مرچاں مزنیں بِٹ ھم جوڑ کن اَنت ۔ مُرگ ءِ درآئگ ۔ بِٹ بیگ : گَرو تاچی ءِ جُنکی ءِ آیگ ۔
- بَٹّ : (بَٹّ) بُرّجیں دان ءُ گُرادئے بَٹّ بیت (۲) گنْزاگیں رِیش ۔
- بِٹّ : (بِٹّ) ھما بُرزگیں زمین کہ دریا ءِ تیاب ءِ ڈراجی ءَ اِنت کہ دریا ءِ گورمانی آپ ءِ گُڈّی سیم سر اِنت دریاکہ پُرّ بیت بَڑاں بِتّیل بیت ھم آئی ءِ بِتّیل ءِ گُڈّی سیم سر اِنت کہ چدءُ دیم تر آپ ءِ راہ نیست گوْش اَنت "بِٹّ اِنت" ، یا کہ "آپ بِٹّ ءَ لگت اِنگ" ، بِھٹّی ، بِھٹّ شریف : سندھ ءِ یک جاگہے شاہ عبدالطیف بھٹائی ءِ مندرجاہ بوتگ ءُ آنوں گُمبدئے ھمودءَ اِنت ۔

بَٹ

بٹاٹہ

بٹاگ

- بُٹّی : (بُٹّ) ھما سیاہ پس کہ آئی ءِ گوش گونڈ اَنت (دشت ءُ گوادری تُمُّور ءِ ، گُرش اَنت) باھو دشتیاری ءِ "گُرٹ" گوشش اَنت بلوچستان ءِ دگہ جاگھے "بُزاینگ دسپ" ، گوش اَنت ۔
- بٹاٹا : (بَ ۔ ٹاٹا) باجی یے کہ ایشی ءِ بَر چوک کاجاءُ پنڈال ءِ زمین ءِ چیرءُ بنت ۔ بٹاٹا ، آلو (انگریزی: POTATO) عربی : لطاطس ، پارسی : سیب زمینی ۔ (بچار بُت)
- بٹار : (بَ ۔ ٹا ۔ رْ) کسانیں چُکت کہ پنچ ءُ شش سال ءِ بیت ، ٹیبر ، ٹوبر ، بٹارک ، بٹیبرک ۔
- بٹارک : (بَ ۔ ٹا ۔ رُکْ) کسانیں بٹار ، گونڈیں چُکت ، ٹیبرک ، ٹوبرک ، بٹیبرک ،
- بَٹاک : (بَ ۔ ٹاکْ) وقی کہ ترّگیں کارانی بارہ ءَ گپ جنگ بلے چہ کرتگیناں ونت ءُ گیشتر ساڑائیگ ، بٹاک جنگ ۔
- بٹاکی : (بَ ۔ ٹا ۔ کِی) ھما مردم کہ کسانکیں کارے کنت ءُ دت ءِ سکت باز ساڑا ایت ۔
- بَٹاگ : (بَ ۔ تّ ۔ اگْ) شینشر رنگیں سبزی یے کہ نارشت بیت ۔ وانگو ، (ھندی ، بینگن) بتل : تو کئی باگ ءُ بٹاگے یا کہ نوکجام باگ ءُ بٹاگھے (بچار بُت)
- بٹال : (بَ ۔ ٹ ائ) چہ گرانیں ءُ سکّیں کارے ءِ کنگ ءُ رندآئی ءِ داستان ءِ بیان کنگ ءَ "دبتال کنگ" ، یا "بتال جنگ" گوش اَنت ، بیان ، بڑال ، بڈال ، وَڑ گپّی ءِ ھم گوش اَنت : بتل ، مان دپ ءِ جنگانی بٹال وش اَنت مرد ھما اَنت کہ پِسْواں بیار اَنت ۔

- بٹکت : (بِ ۔ ٹِ ۔ کَتْ) ماتی لُنکُک ءَ کا سگّپتّ ءَ چہ یک ءُ دگرءَ دُور شعار دینت ھمیشانی شہارءِ وڈا چی ءُ گوش اَنت براں چہ کا سگّپتّ ءِ سرءَ دانکہ ماتی لُنکُک ءِ سرءَ (۲) بٹنگ ءِ بَرمانگال براں ءَ، پہ بِٹکت ،، (بچار بُٹ)
- بٹنگ : (بَ ۔ ٹَ ۔ ٹَنْگْ) چوبٹ ءُ بینگ ، گرژگ ۔
- بٹن : (بَ ۔ ٹَنْ) ٹگمہ ، کُلک ، بیتن یا کُلک ءُ سِنگ یا کرچہ تلاہ ءُ نُگرہ ءِ جوڑکرتگیں جیگمبد (انگریزی BUTTON)
- بُٹن : (بُ ۔ ٹُ ۔ ٹُنْ) بچار ،، بوٹن ،،
- بَٹّی : (بَ ۔ ٹْ ۔ ٹِ ۔ ئی) ڈبرونی ءِ بیچگ ءِ جاگہ یا جُلّ ۔ گدُشودءِ گدانی گرادگ ءِ جُلّ (گال وراَمدے)
- بُٹّی : (بُ ۔ ٹْ ۔ ٹِ ۔ ئی) بُرّ اِتگ گوش یا کُرّ گوش ۔
- بٹیر : (بَ ۔ ٹِ ۔ ے ۔ رْ) بچار ،، بٹار ،،
- بٹیرک : (بَ ۔ ٹِ ۔ ے ۔ رَکْ) بچار ،، بٹارک ،،
- بٹیمب : (بِ ۔ ٹِ ۔ مٔ ۔ مْ ۔ بْ) بٹیرگ ، بٹینگ ، لانک ، گوڑ
- بٹینگت : (بِ ۔ ٹِ ۔ ٹَتْ) بٹیرگ ، گوڑ ، لانک براں چہ شلوارءِ آنچگ ءِ بُن ءُ جوڑکرتگیں پیلک کہ چہ شلوارءِ جندءِ گُڈ ءِ مانجنگ ءُ جوڑ کنگ بیت ۔

- بَج : (بَ ۔ جْ) بگلاں بر دستانی چیری بھر ، دوئیں بردستانی میانجی ، بردستانی چیر ۔ بازمردم ھما چلوگانی شماں ھم گوشں اِیت کہ بردست ءِ دپ ءَ اَنت ۔
- بَجّ : (بَ ۔ جّْ) نہ مَنّ ، بجگ ءِ پرمانی براں ،، بہ بجّ ،، (REJECTION)
- بجار : (بِ ۔ جْ ۔ جارْ) سوگات ۔ دادءُ تھیپہ کہ کسے ءِ سبرءُ وھدءَ دیگ بیت کہ دوست ، شیاد ، وارس آئی ءَ زر ، لِس ، گوک جُلّ ءُ اولاک دینت ۔ (۲) بلوچی کوھنیں دیترانی عزتیں زھم جِیءُ سرادشتاتیں بامردکہ " پہ سَردگشیں بجار " ، ءُ شنگریں بجارءِ ساڑایاں زانگ بیت ۔
- بجاری : (بِ ۔ جْ ۔ جاری) پہ بجار دانگیں ھرچیزے بجاری کنگ ، براں ھرجاروگ ءُ وقی سیرءِ ھال ءَ دیگ ءُ چہ مردماں بجاری گرگ ۔
- بجری : (بَ ۔ جْ ۔ جَ ۔ رِئی) زھم ، سگار ، (بلکیں چہ ،، بجاری ،، بجری بوتگ)
- بجگ : (بَ ۔ جْ ۔ جَ ۔ گْ) بول یا دگہ ایچیں سیتوکیں چیزے ءَ کہ دیوال ءِ دیم ءَ جن ءُ آنگ اِیت ءُ پدءَ تَرّایت براں بجّ ۔ اِیت ، گل نہ بج اِیت کہ گوں دیوال ءَ بلج اِیت (۲) چہ وقی کول ءَ پروشگ ، وقی مُسام ءَ ترنگ ، وتی گپانی سرءَ ضادشتگ ۔
- بجگ : (بِ ۔ جْ ۔ گْ) سنگے کہ چوگوڈل ءَ اِنت بلے ،، مُرتہ ڈلے ،، سک ساپ اِنت ، مُولارگ ءُ لیکارگ کہ بیت آرت دنت ۔ آرت نے کن اَنت ءُ جُکانی دیم ءَ چو آرتینک ءَ پرئے کن اَنت ، گیشتر کوھاں ءُ شیراں بیت ۔
- بُجگ : (بُ ۔ جَگْ) لستگیں چیزے ءِ بیچ بیگ ، گرّ پچ ءِ بجگ ،، براں سندی چیزے ءِ راہ ءِ پچ بیگ ، اَبدست ءِ بجگ :

آبدست بندبیگ ءَ رند ءِ بیت . آپ ءِ بجگ ، ارسانی بجگ ، بار ءِ بجگ ، بازار ءِ بجگ : بزاں ہچ بیگ ، بَرَہ ءِ بجگ : بزاں چہ پُل ءِ رھگ ءَ رند قرچک ءِ بر ءِ گیشگ . بُلم ءِ بجگ ، بند ءِ بجگ ، بندیگ ءِ بجگ : بزاں بلہ بیگ ، پادانی بجگ ، پسءِ بجگ ، پُشت ءِ بجگ ، پُل ءِ بجگ ، پُوز ءِ بجگ ، پیگ ءِ بجگ ، پَتنگ ءِ بجگ . تِرّ ءِ بجگ ، ترنج ءِ بجگ ، تنگ ءِ بجگ ، تنگ ءِ بجگ ، تیر ءِ بجگ . ٹپ ءِ بجگ ، ٹوپ ءِ بجگ ، جمبر ءِ بجگ : پہ رھگ یا کم تُرگ ءَ ، جنک ءِ بجگ : پہ درنا بیگ ، جگ ءِ بجگ ، چَگ ءِ بجگ ، دپ ءِ بجگ ، ڈرک ءِ بجگ ، دروازگ ءِ بجگ ، دست ءِ بجگ ، دست ءُ پادانی بجگ ، دل ءِ بجگ ، دلوت ءِ بجگ ، دُمب ءِ بجگ ، دُمبءِ بجگ ، ونز ءِ بجگ ، دُوت ءِ بجگ ، دَھل ءِ بجگ ، دیت ءِ بجگ . راہ ءِ بجگ ، ریچ ءِ بجگ ، رِپگ ءِ ، رِک ءِ بجگ ؛ گلگءِ ، رَک ءِ بجگ لنشانی . رگانی بجگ . رَند ءِ بجگ ، رَند ءِ بجگ ، رنگ ءِ بجگ ، ردنانی بجگ ؛ لاپ ءِ روگ ، روگن ءِ بجگ ؛ آپ بیگ ، (پہ دگہ انچیں بدانگیں چیزاں گوشگ بیت .) زاہ ءِ بجگ : بزاں بنگیج بیگ ، زِک ءِ بجگ ، زنگ ءِ بجگ ، زور ءِ بجگ . سُتسا ءِ بجگ : سُتسا ءِ بیتنگ یا لچہ پرندگ ءَ رھادگ بیگ ، سماہ ءِ بجگ ؛ زانت ءُ سما بیگ ، شلام ءِ بجگ ، شرم ءِ بجگ ، شلوار ءِ بجگ . کار ءِ بجگ : نوکیں کارے بنگیج بیگ کہ پہ آئی ءَ مزور ءُ کارکنوک پکار بنت ، کُبل ءِ بجگ ، کشار ءِ بجگ ، کور ءِ بجگ ، کُرنچ ءِ بجگ . کُورانی بجگ . گُٹ ءِ بجگ ، گُوسک ءِ بجگ ، گوک ءِ بجگ . لاپ ءِ بجگ ، لاگءِ بجگ ، لانک ءِ بجگ ، لانکیگ ءِ بجگ ، لچ ءِ بجگ ، لِنج ءِ بجگ ، لوپ ءِ بجگ ، لوش ءِ بجگ ، لوک ءِ بجگ ، لوگ ءِ بجگ ، مِس ءِ بجگ ، مشک ءِ بجگ ، میدان ءِ بجگ ، میدان ءِ بجگ ، میل ءِ بجگ ، ند ءِ بجگ ، نکش ءِ بجگ ، نَل ءِ بجگ ، ننگ ءِ بجگ ، وَل ءِ بجگ . ھڈ ءُ بندانی بجگ . ھر ءِ بجگ ، ھرانی بجگ ، ھرن ءِ بجگ ، ھور ءِ بجگ ، ھون ءِ بجگ ، ھینزک ءِ بجگ ، چُھینزک ءِ بجگ .

بجگارت : (بِ جْ گَارْت) بجگ ءِ آرتینک ، پہ دگہ آرتینک ءَ ھم کارمرز بیت POWDER (FACE-ETC)

بجلی : (بِ جْ لِی) رُگوئی چراگ ، رُگچراگ ، دامچراگ .

بجن : (بِ جَنْ) " جنگ " ءِ پرمان گال بزاں " جنگ " ءِ کار ءَ بکن .

بجن : (بَ جَنْ) کونگ ، کُندار ، کسان کسانیں چارکُنڈیں بندگ بندگ ءُ آپانی تہ ءَ سبزی ءُ کاہ ءُ دگہ انچیں چیز کِشگ ، ایشاں کُرت ھم گوش انت ،

بچ : (بَ چْ . بِچْ) مردیں چُک ، مردیں زھگ . بتل : " مال ءِ چُک بچ " ،

بچ : (بِ . چْ . بِچْ) ھرہ گوانک ءِ گوشش انت . " گُر ءِ بچ بچ " . (۲) بچگ ءِ پرمانگال بزاں بہ بچ . بچار " بچگ " .

بچ : (بُ . چْ . بُچْ) دوگیں شیرءِ گرادانت بچ کن انت بچ ءِ پشک جوڑ کن انت ءُ تاپ ءِ دینت کہ ھُشک بیت ، ایشاں " پشلانچ " گوش انت .

بچار : (بِ . چَارْ) " چارگ " ءِ پرمانگال بزاں " چارگ " ءِ کار ءَ بکن .

بچار : (بِ . چْ . چَارْ) بچار " بچار " ،

بچانو : (بِ . چْ . چَا . نَوْ یا کہ ب . چْ . چَا . نَوْ) چیر ءِ پناد یا گندل (بلکیں چہ سندھی یا ھندی بچھونا)

بچدرّ : (بَ . چْ . دُرّ) مردینی نامے .

بچڑ : (بِ . چْ . ڑْ) چڑگ ءِ پرمانگال بزاں " بہ چکڑ " یا " بہ تڑ " ،

بچر : (بِ . چْ . چَرْ) اُشتر ءِ رواجے کہ ایشی ءَ " پروش " ھم گوش انت بلے بُند ءَ چہ " پروش " ءَ " سُست تر انت " ءِ بچر .

بچڑ : (بِ . چْ . چِ . ڑْ) بچار " بچر " ،

بچکت : (بَ . چَکْ) کسانیں مردیں چُک ، چکت ، اِتاں (۲) شکر ورنا (۳) نامرید ، بے سرور (۴) ننر (۵) بچک ءُ بازاری ، ننگ ءُ بے سردی

بچک : (بَ ۔ چِک) بچار ،، بچک ،،

بچکار : (بَ ۔ چ ۔کار یا بَ ۔ چَ ۔ کار) پہ چلو پکاری ءُ ھانرءِ داشتگیں بچک با تیر ۔

بچکار : (بَ ۔ چِک ۔ کار) ناسریدیں کارکنوک ھا مردم کہ ھرکارے چوکہ ناسریدیں بچک ءَ کنت ۔

بچکند : (بِ ۔ چَ ۔ کَن ۔ د) بچکندگ ،، ءِ جند، بچکندگ ،، ءِ پرمانگال بزاں ،، بہ بچکند ،، یا کہ ،، بچ بہ کند ،، بشکند ۔

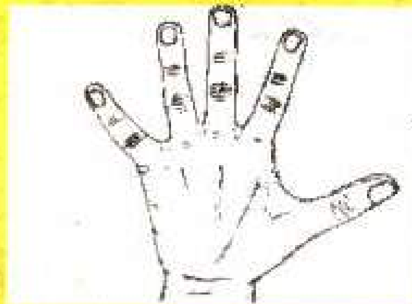
بچکندگ : (پِ ۔ چَ ۔ کَن ۔ دَگ) بشکندگ ۔ ھا بے تواریں کندگ کہ لنٹ بچ بنت ءُ دنتان گیں کندگ بنت ءُ برے برے دنتان ھم گندگ نہ بنت ۔ اے گال ءِ ،، پرشکندگ ،، ھم گوشگ انت ۔

بچکو : (بَ ۔ چَ ۔ کو) بچار ،، باچکو ،،

بچکو : (بَ ۔ پچ کَ ۔ کو) کسانیں بچک ۔

بچکی : (بَ ۔ پچ کَ ۔ کی) ھا زمانگ کہ مردم کسان ءُ بچک اِنت = چو بچک ءِ = ھا کار کہ گوں بچک ءِ شیادی کنت = بے زانتی ، ناسریدی ، بے پرواہی ، نزانشکاری = ورنائی ءُ گونڈوئی ءِ میانجی ءُ ھد (۲) ایرگواتی ، بزاں ھا ماں کہ گوں جوھان ءِ گوات ءَ دیگ ءُ گوں پچگاں روت ، کشگ ۔

بچگ : (پِ ۔ چَ ۔ پچ ۔ گ) مید کہ ماھوراں زرءِ آپ ءَ گن انت ، رندءِ رواَت ءُ چار انت اِش ءُ ھرماھیگے کہ ماھورءِ گپتگ آیاں زیر انت ءُ ماھورءِ پدءِ ھمودءِ آپ ءَ ٹیکہ دیئنت ھمے چہ ماھورءِ ماھیگانی زیرگ ءَ ،، بچگ ،، گوش انت ۔ ماھورءِ بچگ ۔ چہ یک چیزے ءِ تہ ءَ آئی ءِ سرجمیں

بچیل

چیزاں کشگ ءُ آئی ءِ ھالیگ کنگ ۔ یک مردے ءِ سرجمیں زر ءُ مالاں برگ ۔ بے گُن ءَ کسے ءِ ھرچیزءِ برگ ، ھالیگ کنگ ،

بچگ : (بُ ۔ چَ ۔ پچ گ) بچ ، بچ بیگ ، چو بچ ءِ بیگ ، مستگ کہ برایت بچ بچ بیت ۔

بچلگ : (بَ ۔ پچ ۔ لگ) کسانیں بچک ۔

بچلو : (بُ ۔ چَ ۔ پچ ۔ لو) بچ انگیں چیز ، ھما چیز کہ چو بچ ءِ مُذرونک اِنت ، مچنگل ۔

بچو : (بِ ۔ پچ ۔ پچ و) یاد ءِ تحتے کہ گیشتر ھندوستان ءِ مردم پہ اے نام ءَ گوش انت ئے ۔ بلوچی سخنے نہ اِنت پمیشکا ھا نام اِش زرتگ

بچو : (بُ ۔ چَ ۔ پچ د) چوکہ بچ ءَ ، بچ بچ ۔

بچو : (بَ ۔ پچ ۔ پچ و) چہ بچ ءِ زرتگ ۔ کسان ، کسانیں کروس (۲) مردمی نامے ۔

بچیل : (بِ ۔ چِی ۔ ل) دست ءِ لنکگاں اگاں پشان ئے چہ مچکی لنکگ ءِ سرءِ بگر دا انگہ ماتیں لنکگ ءِ سرءِ دراجی ءَ گوشگ انت بچیل کنگ ، چیزے ءِ پہ بچیل کہ ماس کنگ ۔ اے گال ءِ بازجاگہ ،، بچیل ،، ءُ ،، گچیر ،، ءُ ،، بلیس ،، ھم گوش انت ۔ (بچار بُت)

بچیلگ (بِ ۔ چِی ۔ لُ ۔ لگ) بچیل ءِ کدیں ، بلوچی داستانے کہ آئی ءِ بامردءِ نام بچیلگ اِنت ءُ پہ ھمے نام ءَ زانگ بیت ۔

بچیلی (بِ ۔ چِی ۔ ل ۔ لی) لیبے کہ ھریک بچلگے چہ لیبچ ءِ بلیسہ دور دنت ءُ بچیل کنت ھرکسے ءِ پیسہ چہ دومیگ ءِ اگاں بچیلے نزیک ءِ انگت نزیک تربیت بارت ئے ۔ چہ بچیلے ءِ دیرتر ءِ برگ نہ بیت ۔

بَد : (بَ. ذ) هَراب. گندگ، هماکه شَرّ نہ اِنت، بدءُ رد، بدءُ بَل، بہءُ بیرانی، بدءُ بیر، بدءُ بدکاری،

بداوت : (بَ. دَا. وَتْ) بَد + آوت: بدهیل. هماکه بدیں کارءُ کردے ءِ هیل کُرتگ۔

بدار : (بِ. دَاژ) دارگ ءِ پرمانگال بزاں "دارگ" ءِ کارءَ بکن۔

بداس : (بَ. دَا. سْ) بَد + آس: هماکه زیت ءَ نُزاس گیت : هماکه زیت ڈاه گیت (۲) بداس کنگ، هزینگ، تنگیگ کنگ۔

بداں رو : (بَداں. رُوْ) بے پکاروَ مردماں چہ وت ءِ پٹروش ءُ دلریج کنگ۔

بَدبرگ : (بَ ذ. بَ. رْگ) زهرگرگ۔

بدلو : (بَ ذ. بُ ذ) بدیں بُو. گندگیں بُو، سِتَلیں بُو۔

بدبیر : (بَ ذ. بِے. رْ) هماءُ مردم که وتی بیراں گندگیں رنگے ءَ گیپت. (۲) داتگیں بدانی بیر۔

بدتر : (بَ ذ. تِ رْ) چہ اَوَلیگ ءَ گیشتر بد، هَراب ءَ گندہ تر. ایشیءَ یکجا "بتر" هم گُوش اَنت۔

بدچار : (بَ ذ. چَاز) هماءُ مردم که چہ وت ءَ ابیدهرکس ءَ بدچار اِیت ءُ دگرانی وشهالی ءُ شرّی ءِ نوش بیت۔

بَدچَم : (بَ ذ. چَ. مْ م) بدچار. بدگند، هماکه چَم ءِ شَرّ نہ اَنت۔

بدِه : (بَ ذ. دِهْ) هماکه چیزءِ یا زرءِ دیگ ءِ سکّ تور اِیت. اگاں وامے بہ زیر اِیت هم ایشانی دیگ ءَ سک دل شباهی کنت

بَدَدے : (بَ ذ. دِے) بچار "بَدِه"

بَددِر : (بَ ذ. دِژ) کهبہ دِر، هماگدءُ کہ سکّ هراب درتگ کہ پُچّنگ ءُ شُوتگ نہ بیت بزاں راست چانک نہ اِنت۔

بَدیگ : (بَ ذ. دیگ) بدیں هَبَر دیگ، زاه ءُ زکت کنگ۔

بدر : (بَ ذْرْ) چاردهی ماه۔

بدرَد : (بَ ذ. رَدْ) زاه ءُ زکت، بدءُ بَل۔

بدرگ : (بَ ذ. رْگ) هماءُ مردم که آئی ءِ رگ شَرّ نہ اِنت بزاں بُن ءُ بنهءِ جوانیں مردمے نہ اِنت، کمینہ، کم زانت، کم زانگ۔

بدرواج : (بَ ذ. رَ. وا. جْ) هراب رواج، هماکه راه ءُ شَرّ ءُ زِبیدارنہ روت۔

بدراه : (بَ ذ. رَاهْ) هماءُ مردم کہ بدیں راه ءَ کپتگ، بدیں راه ءِ جندا انچوش کہ گُوش اَنت "پلانی بدراهاں کپتگ" ءُ نگ راه، بے سرود۔

بدربیگانگ : (بَ ذرْ. بے. گا. نْگ) درآمد، هماءُ مردم کہ وتی ملکی نہ اِنت۔ درملکی دگال درآمدے۔

بدرنج : (بِ. ذرَ. نْجْ) ذرنجگ ءِ پرمانگال بزاں ذرنجگ ءِ کارءَ بکن۔

بدرنگ : (بِ. ذ. رَنگ) بُرزیں جاگه : هماملک ءُ میتگ کوه ءِ دیم ءُ بُرزگ ءَ اَنت، شهرستان ءِ نزیک ءُ کِرّءُ گوره جاگه۔

بدرنگ : (بَ ذ. رَنگ) لیب تاکانی هماتاک کہ چہ بادشاه، شهبانک، وزیر (بادشاه، وزیر، گلام) ءَ ابید اَنت۔

بدشیر : (بَذ. شے رْ) بدیں ءُ هراب کاریں دلیر۔

بدکار : (بَذ. کَارْ) بدیں کارکنوک، هماکه شَرّیں کار نہ کنت هرکسے کہ شَرّیں کارءَ وت ءَ دُور بدار اِیت ءُ بدیں کار بکنت۔

بدکنگ : (بَذ. کَ. نگ) هَراب کنگ، شَرّ نہ کنگ، گندگ کنگ، دل ءِ بَدکنگ : پہ شَرّمائی دل ءَ سرءُ چیر کنگ، ملگسک دل ءِ بدکنن. کسے ءِ بدکنگ : بدی کنگ. دل ءُ پہ کسے ءَ بدکنگ : کسے ءِ بدی ءِ رند ءَ بیگ، نیت ءَ بدکنگ۔

بَدگ : (بَ. دَگْ) آپینک ءِ بدگ ءُ پیاپ بوگ یاکہ سکّ بیگ انچوش کہ آپ بداِیت کتر بیت، شیر بداِیت مستگ ءُ پنیر بیت، روگن ءُ تیل هم بداِیت. بچگ، للگ۔

بدگمان : (بَذ. گُ. مَانْ) بدیں گمان، بدیں گماں داروک۔

- بدگِند : (بَد۔ گِنْد) بدچاریں مردم، ھما مردم کہ کس ءِ یہ شَری ءَ دیست مکنت۔
- بدگوش : (بَد۔ گ۔ وش) ھما کہ ھر کس ءِ بابت ءَ بد گوش ایت۔
- بَدَل : (بَ۔ دَل) مٹ۔ یک چیزے ءِ بدل ءَ دگرے زیرگ (۲) بدل ءُ باندات کنگ : وام ءُ گرز کنگ۔
- بَدّل : (بَ دْ۔ دَل) جوابدار، مانزماں، ذمہ دار۔
- بَدّل : (بَ دْ۔ دِل) دل پُرّوش، ھراب دِل۔
- بدلگو : (بَ۔ دَل۔ گو) یہ کسے ءِ بدل ءَ دَرا ئیوک، وکیل، نمائندگ۔
- بَدَلو : (بَ۔ دَ۔ لو) جنین نیٖنک کن اَنت کہ اگاں چہ جِلّ ءِ توام بیگ ءِ پیسر ٹُنگ ءَ تھنا یلہ بہ بیت جن آئی ءِ مٹ کن اَنت۔ بدل ئے کن اَنت۔ اے چُکّ ءِ سندءُ سال مزن بنت یلے جون ءُ کسان بیت نہ رُوایت ءِ ھمے رنگیں چُکّاں "بدلو" گوش اَنت۔
- بَدلیب : (بَ۔ دْ۔ لَے۔ بْ) ھما مردم کہ لیب ءَ بے راھبندی کنت۔
- بد ماش : (بَ۔ دْ۔ مَاش) شیتان، کلپ، رَد (پارسی بَد تازی : معاش)
- بَدَن : (بَ۔ دَ۔ نْ) مردم ءِ جون، مردم ءِ دست، پاد ءُ سرگ ءَ ابید جند ءِ پشکپتگیں بھر۔ جان ءُ جون ءِ تھی بھر (۲) چہ راجن ءِ مستریں دریائی اولاکے کہ گیشتر چہ گرایاں مال ءِ آرگ ءَ کار مرد بیت ایشی ءَ بازجاگہ ءَ "دوبہ" گوش انت (انگریزی : بارج (BARGE) (۳) پشک ءِ بَدَن : جنینی پشک ءِ ھما بھر کہ چہ آستینک ءُ گُٹاں ابید انت۔ مردینی پشک ءِ آستونکاں ابیدیں بھر۔
- بَدناک : (بَ۔ دْ۔ ناک) لچناک۔ ھما چیز کہ اگاں دگرے ءِ بر ءَ بکن ئے پچ ایت گوں۔ بزیں چرپناک۔
- بَدنام : (بَ۔ دْ۔ نام) بنام ھما کہ دشنام ئراِنت۔ ھما کہ آئی ءِ نام پہ بدی گِرگ بیت۔
- بدنیّت : (بَد۔ نِ۔ یَّت) بدیں نیت ءِ واھند، بدلوٹ۔ یہ ھرکس ءِ بدلوٹوک۔ ھما کس کہ اگاں دست ءِ سرے بہ بیت ھم یہ کس ءِ شَری بے نہ کنت۔
- بَدَو : (بَ۔ دَو) بَد، بدیں مردم، بدنیّت، بدسما، ھما کس کہ یہ کس ءِ وش ئے نہ بیت، بدلوٹ۔
- بَدْواب : (بَد۔ وَاب) ھما مردم کہ ھراب و بس ایت بزاں واب ءِ تہ ءَ لیٹ بازجنت ءُ لگت جنت۔
- بدوار : (بَد۔ وَار) بے وار، نگیگ۔ گندہ وار، مال لیب یا جنگ ءِ یہ رپک وار بیگ۔
- بدواہ : (بَد۔ وَاہ) بدلوٹ، یہ کسے ءِ بدی لوٹوک، دژمن۔
- بدواھی : (بَد۔ وَا۔ ھِی) بدلوٹی، دژمنی۔
- بدوک : (بَ۔ دَو۔ کْ) لگوک، پچوک، چوکشترء، بُڈوک ءِ بانگیریں زمین گیشتر پہ دریا ءِ کرّ ءَ۔
- بدون : (ب دونْ) ھما دَرچک ھروھد سبز اِنت تاگجندءِ دار نہ بیت (سدا بہار)
- بدھیل : (بَد۔ ھے۔ لْ) بدآدت۔
- بَدِی : (بَ۔ دِی) نیکی ءُ شَری ءِ چیپ، ھرابی، رَدی، شَرّی،
- بِدے : (بِ۔ دِے بَکہ بِ۔ دَے) دَیگ ءِ پرماگال بزاں "دَیگ ءِ کارءَ بکن"۔
- بدین : (بَ دِ ینْ) مردینی نامے۔ باز مردم گوشّ ایت کہ ئے بُندرءَ "بھادین" اِنت کہ "بھاء الدین" اِنت۔
- بَدّین : (بَ دْ۔ دِ ینْ) بددین، بدمھزب۔
- بدینگ : (بَ۔ دِے۔ نگ) انچوشّ کنگ کہ یہ بُدایت، رپچینگ، لگینگ۔
- بُڈّ : (بُ۔ ڈّ) مردم ءِ پُشت کہ تُشتی نیمگ ءَ بُردستانی ءِ پھلوگانی سر ءُ بُرہ بھرانت کہ چہ سرین ءِ بُرزانت۔ بار۔

لَڈ اِنگیں بارجلے بَڈ پہ مردم ءُ بیت ءُ بار پہ اولاک ءَ۔ اَک : بارے دار ، بزاں اولاکی بارے ، "بڈّے دار" بزاں مردم ءِ بڈّے ۔ ھمے رنگ ءَ بڈّے پِنْش ، بڈّے کاہ ۔ بڈّ ءِ بار ، بازءِ بلانی ءَ بڈّے بجلے دُرھبات بگوشش بائِہ بلانی "بڈّ ءِ بار" اِنت ۔

(۲) جگ ءِ بڈّ : جگ ءِ ھمے جاگہ کہ شیر بستگ (شبیر سادے)

(۳) مبدھما گیماں گوشش اَنت ءُ مُکر مُکر کن اَنت ءُ دریاءَ ریچ اَنت اِش کہ ماھیگ پہ ھمیشانی ورگ ءَ بیا اَنت ءُ جم بہ بنت کہ پہ آیاں ایشانی گرگ آسان بیت ۔ بڈّ ریچگ یا بڈّ ءِ ریچگ : بزاں گیماں مُکر مُکر کنگ ءُ دریاءَ ریچگ ۔ بڈّ ءِ بندگ : بڈّ ءِ سر ءِ بندگ ۔ ڈُبہ ءِ زیرگ ، میار کنگ ۔ بڈّ ءُ بار بیگ : سک بار بیگ ۔ بڈّ ءِ بیگ : بڈّ ءِ سر ءَ بیگ ۔ مچک یا چیزے ءِ بڈّ ءِ بیگ بزاں کسے ءِ بڈّ ءِ سر ءَ بیگ ۔ مچک ءِ اگاں "کویگ" یا "کشگ" ءَ کن اَنت ھم گوشش اَنت کہ "بڈّ" ءَ اِنت ۔

بڈّ ءِ پچگ : بزاں سُوچگ پہ وَاری دیگ ءِ ھاتر ءَ ۔ بڈّ ءِ ترُنگگ : ترُند بیگ ۔ بڈّ ءِ ترُنگینگ : ترُندکنگ ۔ بڈّ ءِ مُنگرگ : سک ترُند بیگ ، بڈّ ءِ مُنگرینگ : ترُندکنگ بڈّ ءِ جنگ : یکبارگی چست کنگ ءُ بڈّ ءِ کنگ بڈّ ءِ چنگ : پہ مگراز بُرگ ، پہ واری دیگ ءَ ۔ بڈّ ءِ رجگ ، بڈّ ءِ ڈزگ : بزاں بڈّ ءِ نزرچنگ ۔ بڈّ ءِ دررَزگ : بزاں چنڈگ ۔ بڈّ ءِ رودینگ : پُرزور بیگ ، زنڈ بیگ ، بڈّ ءِ ریچگ : گیم ءِ مُکرکنگ ءَ ریچگ ۔

بڈّ ءِ سُچگ : سوکیگ بیگ چوکہ "لاپ ءِ سُچگ" ، بڈّ ءِ سوچگ : پہ واری دیگ ءَ کسے ءِ بڈّ ءَ پہ پیشِن یا پڈّ سوچگ بڈّ ءِ ... ۔ ... جنگ ، د بڈّ جوشتگیں ، پیرا ... دار ... پہ بیت

بڈّکنگ : بارکنگ ، لَڈّگ ۔ بڈّ ءِ کنگ : وتی جند ءِ لڈّ ل ، وتی جند ءِ بڈّ ءِ زیرگ ۔ بڈّ ءِ جنگ ۔ بڈّ ءِ کپگ : کسے ءِ بڈّ ءَ کپگ بزاں آئی ءِ پہ دسمندی یا پہ زور پہ کارے ءِ کنگ ءُ برایگ ۔ پہ کارے ءِ کنگ ءَ کسے ءِ زندءِ بیگ ءُ کڈّن کڈّن کنگ ۔

مُبڈّ : (بَ ۔ ڈّ) "مُبڈّگ" ءِ جند ۔ یک رندے ءِ مُبڈّ وَرگ ءِ جند ۔ "مُبڈّگ" ءِ پرمانگاں بزاں بہ "مُبڈّ" ۔ (۲) ھشتی لیب ءُ چاریں کلا تانی دیم ءِ ھشتیں کلّاں مُبڈّ گوشش اَنت باز جاگہ ءَ ایشاں "مُبڈّی" ھم گوشش اَنت ۔

بڈّ : (بَ ۔ ڈّ) مُھتام ، ملنڈ ، ایلنگی ، بڈّ بندگ : ایلنگی دیگ ، بھتام بندگ ۔

بڈّال : (بَ ۔ ڈّا ۔ ل) بچار "بٹال" ۔

بڈّاکو : (بَ ۔ ڈّا ۔ کو) بچار "بڈّانکو" ۔

بڈّانکو : (بَ ۔ ڈّا ۔ ن ۔ کو) بچار "بڑانکو" ۔

بڈّ بار : (بَ ۔ ڈّ ۔ بار) سک بار ۔

بڈّ بیگ : (بَ ۔ ڈّ ۔ بَ ۔ یگ) باربیگ ، باربڈّ ءِ بیگ ۔

بڈّ دَر : (بَ ڈّ ۔ دَر یا بَڈّ ۔ دَر) ھما مردم کہ آئی ءِ بڈّ برھنگ اِنت ۔ بے گُدءُ پُچیں مردم ، جانڈر ، گریب ، وار ۔

بڈّ درد : (بَ ۔ ڈّ ۔ دَرَ ۔ د) بڈّ ءِ درد ، ھما درد کہ بڈّ ءَ اِنت ۔ ھراندامے درد بکنت ھمے رنگ ءَ گوشگ بیت اَک : لاپ درد ، سر درد ، شرین درد البت "دُور" ھم چوکہ "چم دور" ءَ کار مردبیت ۔

بڈّک : (بَ ڈّ ۔ ڈّک) بَنتنگ : دازءِ ھوشش کہ توکی سرءِ گشش اِنگ (۲) بڈّ ءِ ک انگال بزاں کسانیں بڈّ بزاں مردءِ کسانیں بار ۔

بڈّگ : (بَ ڈّ ۔ ڈّگ) زرد دیگ ، ربینگ ، گوں کسے ءِ گپے پہ کارے ءِ کنگ ءَ جنگ بلے پدءِ انچوش نہ کنگ ، یک گپے جنگ ءُ دگہ کارے کنگ ۔

مُبڈّگ : (بَ ڈّ ۔ ڈّگ) مُنگگ ، چیراپ بیگ ، آپ ءِ چیرءَ انچوش روگ کہ پدءِ درآتک نہ کنگ ، ھرگرانیں چیزے چوآسن ءُ سنگ ءُ شرپ ءِ آپ ءِ تہ ءَ مُبڈّ اِیت ۔ مردم اگاں صوتر ناگ مرزانت ھم مُبڈّ اِیت ۔ دارنہ مُبڈّ اِیت کہ آچہ آپ ءَ سبک تر اِنت

بزاں ھرچیزے کہ چہ آپ ءَ گراں تراںت بڈ ایت

● **بڈو :** (بَ ڈ۔ ڈُو) کسے ءَ بڈ ءَ بیگ بزاں پُشت ءَ بڈ ءَ سرءَ بیگ، شیراں بڈو ، چوکہ شیرءَ ھنزگ ءُ کسے ءَ بڈ ءَ کنگ (شیراں بڈو کنگ یا بیگ) (۲) اچتہ کہ کلونٹ ءُ زرد انت ۔

● **مُڈ ورگ :** (بُ ڈُ ۔ وَ ۔ رَگْ) بہ زانت آپ ءَ جیرءَ زرگ ، چہ بے ھوژناگیءَ ھم مردم پہ بے وسی مُڈ وارت ءُ درکیت دانکہ یکبارگی مڈ ایت ۔ "مڈی ورگ" ھم گوشگ بیت باکہ "مڈو ورگ" ۔ ۔ چونٹ ءَ مڈی ءُ وراں بیت ءُ ۔ چاکر گوھرام ءَ تچہ ۔

● **بڈول :** (بَ ۔ ڈُو ۔ ل) بچار "بڑول" ۔

● **مُڈوک :** (بُ ڈُ ۔ ڈُو ۔ کْ) ھما جیزکہ آپ ءَ کپ ایت مڈ ایت ترپل نہ بیت ۔ ھماریکپاد یا مُکلگ یا کچیں زہین کہ اودءَ مردم یا اولاک ءَ پاد مُڈ انت ۔ یک ریکے کہ آئی ءَ تہ ءَ ھرچیزے چوکہ آپ ءَ مڈ ایت بلے چہ آپ ءَ ھم گندہ تر انت کہ ایشی ءَ تہ ءَ ھوژناگ ھم نہ بیت ۔ دریاءَ گترہ ریک کہ باز جاگہ انچوش ھم انت کہ پاد مڈ انت کہ ایشی ءَ "بدوک" ھم گوشانت ۔ آپی بٹے کہ ھر آپ ءَ کہ نند ایت مُکت وارت ءُ درکیت ۔

● **بڈی :** (بَ ڈَ ۔ ڈِی) چادر کہ بڈ ءَ کنگ بیت ۔ مزور ، ھمال ، ہما مردم کہ دگرانی جیزاں بڈ ءَ کنت ءُ جاھے رسین ایت کہ آئی ءَ مزرس ایت ۔ ھرچیزے کہ گوں بڈ ءَ سیادی بکنت ۔

بڈی مُشکو

● **بڈی مُشکو :** (بَ ڈ۔ ڈِی + مُش ۔ کُو) مُشکو ءِ زات ءِ ماھیگے کہ ایشی ءِ وڑنا مُشکو ءِ پنڈ اسی ھم گوش انت ۔

★ (بچار بُت) (TIGER TOOTH . CROAKER)

● **بُڈی :** (بُ ڈُ ۔ ڈِی) ھشتنی لیب ءِ ھر یک کلاتے ءِ ھر دوئیں کڑانی کل ۔

● **بُڈینگ :** (بُ ڈُ ۔ ڈِے ۔ نگْ) کسے یا جیزءِ آپ ءِ جیرءَ برگ ، انچوش کنگ کہ مڈ ایت ۔ (۲) بیران کنگ ، ویرندان کنگ ، تاوان بار کنگ ۔

● **بَرْ :** (بَ ۔ رْ) وَل یا ڈرچک ءِ بَر : ھرنیکگے کہ ماڈریں اے ڈرست ھے ڈرچکانی "بَر" انت ۔ سربَز : ھریک موسمے ءِ براں گوش انت کہ ڈرچک ءِ واھنـدگوں دگہ کسے ءِ بھاءُ کنت ۔ چمی بَر : ریلشے ءِ نام اِنت کہ گوش اَنت کہ "بَنزر" ءِ سبب ءَ درکیت ۔ (۲) رند ، گشت ، بَرام ءُ اک : یک برے بزاں یک رندے ، دُو بر بزاں دوگشتاں ۔ (۳) برگ ءِ پر مانگال بزاں "بہ بَرْ تبروک" ۔ اک : دِل بر : دل ءِ بروک ۔ گدبَر : گدبروک ۔ دربَر : دربروک ۔

● **بُرْ :** (بُ ۔ رْ) "بُرگ" ءِ پر مانگال بزاں "بہ بُرْ" ۔ (۲) بانزل ، بال ۔

● **بَرّ :** (بَ ۔ رّ) ھیراں ، وانگ ، بانبُر (۲) بلوچانی شگے ءِ نام اِنت ءِ وسش نہ انت برءَ آری یا بانزی ۔ کم ھرید انت زھم جنءَ گازی (۳) ھشکی ءِ پھنات [تازی : بَرّ ءِ ھشکی]

بِرّ : (بِ ۔ رّ) نارامگ، جنگلی هما مُرگ یا دلوت کہ رامگ نہ اِنت ۔ اُباشکو. پِرّا : هما پاگ کہ بادشاہ ءِ سرءَ بندگ بیت، تاج۔ "شتہ ءُ بِرّ" ۔

بُرّ : (بُ ۔ رّ) تراش، تونگ، وُڑ ۔ بُرّگ ءِ راست، بُرّگ ءِ وڑ ۔ (۲) کٹ ءُ نپ اک ؛ تو بارین اِدءَ بُرّ کن ئے نہ کن ئے.

(۳) "بُرّگ" ءِ پرمانگاں بزاں "بہ بُرّ" "بُرّگ ءِ کار ءَ بکن" ۔ (۴) باز، گیشترے اک ؛ بُرّے مردم، بُرّے وَتّ بزاں باز مردم ۔ باز لَٹّ ۔

بِرّا : (بِ رّ ۔ رّا) ، بِرّ: هما پاگ کہ بادشاہ ءِ سرءَ بند اَنت ۔ تاج ۔

بَرّا : (بَ رّ ۔ رّا) تیرءِ پلٹ ءِ گمءَ نہ کپگ یا نہ لگگ سترا بَرّا ۔

برابر : (بَ ۔ رَا ۔ بَ رْ) بروبر، بربیبر، انچوش، راست، تچک ۔

براپ : (بَ راپ) پوست ءِ رجگ ءِ رند آئی ءِ ترند بوئیں آپ ۔

بَرات : (بَ رات) بہ برات، شماءِ بَرات "برگ" ءِ پرمانگاں بہ بازءَ ۔

بْرات : (بْ ۔ را ۔ ت) بْراس، بْرادر، بْرادل دو مردم یکیں مات ءُ پت ءِ چُک بہ بنت هردوئیں بْرات اَنت، مات ءِ چُک یا پت ءِ چُک هم بْرات اِنت بلے آئی ءَ "جد مادر" ءُ "جد پدر" گوشّ اَنت ۔

بْراتی : (بْ ۔ رَا ۔ تی) هما کہ گوں بْرات ءَ شیادی کنت، بْراتیگ، بْرات بیگ، دوستی، همدردی ۔

بْراتیگ : (بْ ۔ را ۔ تی ۔ گ) بْراتی ۔ دوستی ۔ بْرات گونگ ۔

بْرادر : (بْ ۔ رَا ۔ دَرْ) بْرات، بْرادل ۔ دستبرادل، سنگت ۔

بْرازتک : (بْ ۔ رَا ۔ زَتْ ۔ کْ) بْرازهگ. بْرازهت بزاں بْرات ءِ چُک ۔

بْرازهت : (بْ ۔ رَا ۔ زَهْتْ) بْرازتک، بْرات ءِ چُک.

بْراس : (بْ ۔ رَا ۔ سْ) بچار "بْرات" ۔

بَراک : (بَ ۔ رَا ۔ کْ) بروک بزاں تیزءِ سک بَروک ءِ دینارءِ براکیں زُرهبَر ۔

بْراک : (بْ ۔ رَا ۔ کْ) هما گرانڈ کہ مسلمان مزہبی آئیدءِ گُش اَنت ئے (۲) بانزلی اپس هما اپس کہ آئی ءِ نزل پرات بالی اپس (۳) بْرانک هما چیزے کہ بہ بْرابت، بْرانک، بْروک. بْربْرانک. بْربْراک، بْربْروک.

بْراگ : (بْ ۔ رَا ۔ گْ) بْرستگیں ساد یا ساد رنگیں چیزءِ هریک ٹالے ءِ بْراگ گوشّ اَنت "اے سادءِ بْراگے سستگ" یک بْراگے اگاں رِنیتگ اِیت یا کہ وت سِدِ اِیت یا دومیءَ سند اِیت ۔

(۲) کورءِ بْراگ : هما کور کہ کانیت مزن کورءَ ایر رچ اَنت. کور بْراگ بْراگ بیت ۔ کورءِ دوشاہ یا دو کور بجا بیت هریکے "بْراگے" ۔

(۳) گوکاں بْراگ کنگ : یک نیاریں کاٹیگرے ءَ گوں نزوریں کاٹیگرے ءِ جگ کنگ کہ کشک ءِ نزوریں کاٹیگر نہ کپ اِیت ۔

بَرام : (بَ ۔ رَا ۔ مْ ۔) ماهیگ گُشگ ءِ یک رهبندے کہ گنڈی ماں آپ ءَ اِتت بیدار اچار اِنت ءَ الیشی ءَ "بَربَر" هم گوش اَنت.

بْرانز : (بْ ۔ رَا ۔ نْ ۔ زْ) آس ءِ زبانگ یا لَمب یا کہ بارگ تریں بھرکہ چہ آئیءَ دیر ترترس اِبت ۔ آس ءِ باپ ءُ گرمی، روچ ءِ بْرانز : گرمی ۔

بْرانزبْت : (بْ ۔ رَا ۔ نْ ۔ بْتْ) هما بْت کہ چوتا مُرءُ گرگ بیت ۔ مردم ءِ پھڈءِ پپ ءِ دگہ انچیں چیریں اندامانی بْت کہ چہ الیشیءَ نادراهی زانگ بیت "اکس رے" (X-RAY)

بْرانزکار : (بْ ۔ رَانْ ۔ زْ ۔ کَارْ) هما مردم کہ "بْرانزبْت" ءِ گرگ ءَ بلد اِنت ۔

بْرانزگ : (بْ ۔ رَانْ ۔ زگْ) بچار "بْرانزگرگ"

بْرانزگرگ : (بْ ۔ رَانْ ۔ زْ ۔ گَ ۔ رگْ) آس ءِ بْرانزگرگ : بْرانزانی چست بیگ ۔ مردم ءِ بْرانزگرگ ءَ زهرگرگ ۔

گیشتر پہ کسانیں گپتے ءِ سرءَ زھر گرگ ۔

- **بُرانزو :** (بُ ۔ رَاں ۔ زُو) بُرانز شنگ کنوک ، ھما چیزے کہ بُرا نز دنت ۔ ھما چیزکہ زیت اس گپت ، زیت زھر گروکیں مردم ۔
- **بُراہ :** (بُ ۔ رَا ۔ ہ) زیب ، شررنگی ، ڈولداری ۔
- **بُراھدار :** (بُ ۔ رَاہ ۔ دَار) ڈولدار ، زیبدار ، زیبناک ۔
- **بُراھگ :** (بُ ۔ رَا ۔ ھَگ) بُراھدار بیگ ، ڈولدار بیگ ۔ "پلانیءَ پاگ بُراہ اِیت" ۔
- **بُراھمدگ :** (بُ ۔ را ۔ ھُم ۔ دَگ) بچار "بُراھُندگ" ۔
- **بُراھندگ :** (بُ ۔ رَا ۔ ھُن ۔ دَگ) بُرات گوں گیں دوست ۔ سنگت ، ھمراہ ۔
- **بُراھنگ :** (بُ ۔ راھ ۔ نَگ) بچار "بُرھنگ" ۔
- **بُراھوئی :** (بُ ۔ را ۔ ھو ۔ ئی) بلوچ راج ءِ بھرے ۔ بُراھوئیانی زبان کہ گوشگ انت مُبندرءَ "دراوڑی" اِنت ۔
- **بَرائی :** (بَ رَ ۔ رَا ۔ ئی) گواتے کہ چہ شُمیلءِ چیرءَ کیت ۔
- **بَرائینگ :** (بَ رَائے نگ) بیاریگ ، باھینگ ، روان دیائینگ ۔
- **بَرباد :** (بَ رَ ۔ بَاد) دیر ندان ، تباہ ، بیران ، تاوان ، بیگواہ ۔
- **بَربَر :** (بَر ۔ بَر) ماں اپریکاءِ سومالءِ مُلک ءِ آئیءِ کرءِ گوَر ۔ بَربَری پس : کسال جونیں آسک رنگیں پس ءِ زانتے کہ چہ بَربَرءَ کاراَنت ئے ۔ (۲) ماھیگ ءِ گرگءِ یک وڑے کہ ایشیءِ برام ھم گوش اَت ۔
- **بُربراک :** (بُ رُ ۔ بُ ۔ رَاک) بُرناک ، بُربُرانک ، ھما چیزکہ پہ بُرایت بزاں پُرشگ ءِ ریکوییت ۔
- **بُربُرانک :** (بُ رُ ۔ بُ ۔ رَانَ ک) بُربُراک ، بُرناک ، ھما چیزکہ پہ بُرایت ، ھما چیزکہ پُرشگ ءِ ریکوییت ۔
- **بُربروک :** (بُ رُ ۔ بُ ۔ رُوک) بُرناک ، بُربُرانک ، بروکیں چیز ۔
- **بَربَری :** (بَ رَ ۔ بَ ۔ رِی) ھماکہ گوں بربرءَ شیادی کنت ۔ بربری پس ، بربری مردم ۔
- **بُربُرین :** (بُ رُ ۔ بُ ۔ رِے ۔ ن) بُرّبین : بُرگ ءِ راڑ راڑ کنگ (۲) داکترءِ بُربُرین کہ ناڈراہ ءِ پہ الاج ءِ ھاترءَ کنت ۔ اپریشن (OPERATION) ۔
- **بُرّبڑنگ :** (بُ رّ بَ ڑن گ) بچار "بُرّبیدہ" "بُرّبڑینگ" ۔
- **بُرّبیدہ :** (بُ رّ ۔ بِے ۔ دِہ) بُرّءِ بیدہ ، بُرّءِ بڑنگ یا بڑینگ ، تاھایں پٹءِ وڈ ، بڑھنگیں ڈُن ۔
- **بُرّبین :** (بُ رّ ۔ بِے ۔ ن) بُرّبُرین : بُرگ ءِ راڑ راڑ کنگ (۲) داکتر پہ الاج ءِ ھاترءَ ناڈراہ ءِ بُرّبین کنت بزاں آپریشن ( ) ۔
- **بَرپ :** (بَ رَ ۔ پ) کنز ۔ بلانگیں آپ (۲) پناہ ، باھوٹی اوست ، ءَ آبین پہ قرآنءِ ھربایاں کپتاں تئیءِ پناہ ءِ برپاں ۔
- **بَرپُشت :** (بَر ۔ پُش ۔ ت) باپُشت : دیمءِ اِناں ، دیم پہ دیمءِ اِناں ۔ برپُشت گپ جنگ : بزاں کسے کہ دیمءِ نہ اِنت ءِ آئیءِ بارہءِ گپ جنگ ۔
- **بَرپی :** (بَر ۔ پی) ھماکہ گوں "برپ" ءِ شیادی کنت (۲) یک وش مزگیں شیرکنی پیے کہ دپ ءِ ئے کن ئے آپ بیت ۔
- **بُرت :** (بُ رت) "برگ" ءِ گوستگال بزاں آئیءِ "بُرت" ۔
- **بُرتک :** (بُ ۔ رِت ۔ ک) "بُرجگ" ءِ گوستگال ۔ بُرتک اَت : بُرتگ اَت ۔
- **بُرتگ :** (بُ ۔ رِت ۔ گ) "بُرجگ" ءِ دیرگوستگال ، برتگ اَت : دیانت کہ بُرتگ بوتگ ۔
- **بُرتگگیں :** (بُ ۔ رِت ۔ گ ۔ گے ۔ ں) ھمائیءِ سرءَ کہ "بُرجگ" ءِ کارکینگ ، ھماکہ بُرجگ بیگ ، "بُراھبندءَ" کرتگیں اِنت ۔

بُرتلگیں بیر: سَسیدءِ لچھانی واکگی یے۔

بُرتلگیں بیر: (بُ ۔ رِتْ ۔ کَ ۔ گے ۔ نْ + بِیْ ۔ رْ) بُرتلگیں = کباب، هماکہ بُرچگ بوتگ + بیر = هما نپت کہ زمین ءَ کپ ایت۔ نپت هر وهد کہ چینڈے ءَ سرءَ کپ ایت سا هدار یا ڈُرچک ءِ دار هر چیزے کہ بیت آئی ءَ سوچ ایت ءُ بُرتچ ایت۔ لوگانی سرءَ کپ ایت چو زهم ءَ آیان بُرّا ایت۔ همے نپت کہ کپ ایت همیشی ءِ نام ءَ هم بُرتلگیں بیر گوشنت سکیں تیزی ءِ براکیں زهم ءَ هم گوشنت۔ گوشنت کہ هر جاگھے کہ بیر یا نپت کہ کپ ایت زمین ءِ وانگہ هما هد ءَ اِیرکپ ایت وانگہ آپ ءَ بہ رس ایت آپ ءَ کہ رس ایت سارت بیت ءُ همیشی ءِ جندهم آسن بیت بلے اے چہ آ وگر آسنان دیم ءَ ترانت کہ چو آپ ءَ وانگیں پولات ءِ بیت۔ اے آسن اگاں کسی دست ءَ کپ ایت چہ ایشی ءَ زهم جوڑ کن انت کہ تیزی ءِ براکی ءَ جو نپت ءِ بیت کہ چہ مُندر ءَ نیت ءِ جند انت (۳) سَسیدءِ لچھانی واکگی یے ءِ نام انت۔

بُرتکہ دل: (بُ ۔ رِتْ ۔ کَہ ۔ دِلْ)، بُرتلگ دِل: هماکہ دِل ئے سُتتگ ءُ بُرتلگ سُتتگ دِل۔ واری دیستگیں مردم۔ هما مردم کہ پُر دردیں دلے ءِ واجہ انت، هماکہ امروز ءِ مزنیں سکّی سوری ئے دیستگ۔　واهگدار۔

بُرتگ: (بُ رْ ۔ تَ گْ) چہ "بُرگ" ءِ بنکار گال ءَ "آئی ءِ بُرت" "آئی ءِ بُرتگ" گوستگال۔

برٹی: (بِ ۔ رِٹْ ۔ ٹِیْ) رستزے [انگ: BADGAR] ۔(بجار بُت)

بُرج: (بُ ۔ رْ ۔ جْ) کلات، کوٹ کہ گیشتر گرد ءِ بنت چار گُنڈ ءِ هم بنت بلے سک کم۔ مُلک ءِ شهربندکہ وهدان سرجمیں مُلک همے شهربندانی دیوال ءِ تہ ءَ بوتگ انت همے دیوال ءِ دراجی ءَ نیشت نیشت ءَ بُرج اِش بستگ کہ جنگ ءِ وهد ءَ تُپنگیاں همیشانی تہ ءَ نشتگ ءُ مُلک ءِ دیمپانی کرتگ۔ اے رنگیں بُرج چہ مُلک ءَ دَرِهم بندگ بوتگ انت کہ چو سنگر ءِ کار اِش داتگ۔ همے کوهستگیں مَنکاں کوهانی سرءَ هم بستگ انت۔ اے گال مُندر ءَ "بُرز" اِنت کہ "ز" پہ "ج" مَتّگ بوتگ۔

برٹی

بَرَج: (بَ رَ جْ) برجم کنگ ءِ کارک: پلانی ءَ اے کار ءَ "برج" هست یا کہ "پہ اے کار ءَ برج اِنت" "بزاں برجم اِنت ءُ برجم ءُ اُلم ءَ کرت ئے کنت۔

بُرِج: (بُ ۔ رِجْ) "بُرِجگ" ءِ پرمانگال بزاں "پہ بُرِجْ" کباب بہ بجئے۔

بِرجاک: (بِ رْ ۔ جَاکْ) بجار "بُرجانک"۔

بُرجاک: (بُ رِ ۔ جَاکْ) بُرجوک، هماکہ بُرج ایت۔

بُرِجگ: (بُ ۔ رِ ۔ جَگْ) مُھشکیچ بیگ، ریچگ ءُ کباب بیگ۔

بُرجوک: (بُ ۔ رِ جوکْ) هماکہ بُرج ایت هماکہ کباب بیت۔

بَرچانک: (بَرْ ۔ چَانْ ۔ کْ) نَگل بُن، بردست ءِ پلانی ءِ وست چہ برچانک ءَ درآتکگ۔ زهم ءِ برچانک: زهم ءِ دستگ ءِ دیم ءَ هما پتنین ءُ گوشس داریں مُکّرکہ بنگ ءِ دیمپان انت کہ زهم ءِ دپ ءِ کُٹ اتگیں سرهمیشی ءِ تہ ءَ بین انت۔ زهم ءِ گوشس ءَ گوشنت "زهم چہ برچانک ءَ بُن ءَ پُرشتگ" [انگ: HILT] ایشی ءَ بازجاگہ ءَ "برجاک" هم گوشنت۔

بَرد: (بَ ۔ رْ ۔ دْ) بیلچ، چیر جوکیں کوڑال، شیول، بیلچہ۔

بُرد : (بُ-رْ-دْ) سُرپ یا آسنے کہ بندیکے ءِ بستگ کپ ءِ اپ ءِ جھُل ءِ زانگ ءَ کارمرد بیت ھمے رنگ ءَ بان بند ءِ بُرد انت کہ پہ دیوال ءِ تچکی ءِ زانگ ءَ کارمرد بیت۔

بَردست : (بَرْ-دَسْ-تْ) دستانی ھما چنگ بُرّیں ھڈ کہ بڈ ءِ ھردو نیمگاں پُشتی پھلیگانی سرءَ و پنگ انت۔ (بچار بُت)

بردستچار : (بَرْ-دَسْ-تْ-چَارْ) ھما مردم کہ تازگ گُشتگیں بس ءِ بردستءِ چارایت ءُ ھوره ءُ آبادانی ءِ بارهءَ پیشگوئی کنت۔

بِردی : (بِرْ-دِی) بلوچ راج ءِ یک مُکّے کہ گیستر اُشتر دار انت۔ بردیگ۔

بِردیگ : (بِرْ-دِی-گْ) بچار "بِردی"۔

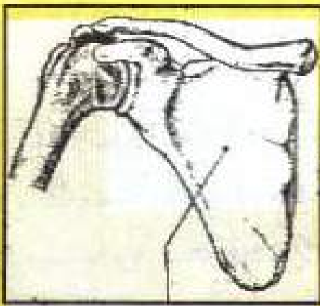
بَرز : (بَ-رْ-زْ) درمانے ءِ اگاں ریشے کہ تُرک ایت گلھیں آرت ءِ "بَرز" مان کن انت ءُ پرسئے کن انت۔

بُرز : (بُ-رْ-زْ) بلند، بالا، بان بسر، آزمان ءِ جھل ءِ چپّ۔

بُرزاد : (بُرْ-زَادْ) بُرزی نیمگ۔

بُرزادی : (بُرْ-زَا-دِی) بُرزاد، بُرزی نیمگ ءَ۔

بُرز بَرگ : (بُرْ-زْ-بَ-رْگْ) بُرزءِ برگ، نام ءُ توار ءِ بُرز برگ، مان وشگوشی ءِ وتی آوازءِ بُرز برگ، ھرچیزءِ بُرز برگ۔

بردستءِ ھڈ

بردست

بُرزبیگ : (بُرْ-زْ-بِی-گْ) بُرزادبیگ راھے کہ دیم پہ بُرزادی ءِ روت رھادگ بیگ۔ رُوگ، بلندءِ بالا بیگ، بُرز رَوگ۔

بُرز ترگ : (بُرْ-زْ-تَ-رْگْ) بُرزبیگ، بُرز رَوگ۔

بُرزچار : (بُرْ-زْ-چَارْ) مزن چار، دیرچار، مزن گند۔

بُرزچارگ : (بُرْ-زْ-چَا-رْگْ) بُرزچاری کنگ، مزن گندی کنگ۔

بُرز دارگ : (بُرْ-زْ-دَارْگْ) بُرزءِ دارگ، بُرزکنگءُ دارگ چیزءِ بُرزءِ برگءُ ھموءِ دارگ۔ دستاں بُرزدارگ، بُرزءِ برگءُ دارگ۔

بُرز دیم : (بُ-رْ-زْ-دِے-مْ) بُرزگی دیم یا ھما زمین کہ دیم پہ بُرزءِ روت۔

بُرز روگ : (بُ-رْ-زْ-رَ-وْگْ) بُرزءِ رَوگ، بُرزادی رَوگ۔ دد مردم چہ ھُلگءُ ماسیتاں کم کم ءَ پہ جیڑہ ءِ رس انت گوشں انت۔ "پلانی ءُ پلانی گپ گپءِ بُرزشت انت"۔ بزاں جیڑہ بوت انت۔ مُرگ یا بالیگراب ءِ بُرز روگ مان آزمان ءِ دیم ءَ۔

بُرزکپگ : (بُ-رْ-کَ-پْگْ) چیزے نیں گپءِ پہ مزنیں جیڑھے ءِ رسگ۔ پہ منزلے ءِ یا مُلکے ءِ انچیں راھے ءِ روگ کہ چہ ھما منزل ءِ بُرز تر بروت یا کہ ھما راہ کہ منزل ءِ پشت ترکُوزایت۔ گوشں انت "ما بُرز کپتگیں۔ ما چہ راہ ءَ بُرز کپتگیں یا چہ منزلءَ بُرز کپتگیں"، یا کہ "بُرزءِ کپگ"، "چہ کتیں ءُ کسانیں گپءِ اڑءُ جیڑہ یا بدءُ میل ءِ کپگ۔

بُرزکنگ : (بُ-رْ-زْ-کَ-نْگْ) چیزے ءِ بُرزادکنگ، آوازءِ بُرزکنگ، مان گپ جنگ ءَ، مان شیرءُ گوشگ ءُ الحان ءَ، توار ءِ بُرزکنگ۔

بندءِ بُرزکنگ : بندءِ هاک پرچنگ ءُ بُرز ترکنگ. پاداں بُرزکنگ : وتی پادّرے ءِ پاداں چہ زمین ءَ چست کنگ، لونچانیں پاداں بُرزکنگ، پہ وپتوابی کارسواری ءَ پاداں بُرزءَ کنگ. پونزءِ بُرزکنگ : اِزّت دارکنگ، ءُ خوانیں کارءَ کنگ، وشنامی دیگ، نامدارکنگ اِک ؛ "پلانی ءَ راج ءِ پونز بُرزکُت" ۔ تَوارءِ بُرزکنگ یا آوازءِ بُرزکنگ : پہ گپ یا شیرءُ الحان ءَ. چمّاں بُرزکنگ : چمّاں چست کنگ ءُ کسے ءَ چارگ. دپ ءِ بُرزکنگ : توارءِ مزن کنگ ءُ گپ جنگ.

دستاں بُرزکنگ : دستاں چست کنگ پہ منّوگری ءَ یا سلاهانی دَور دیگ ءَ یا پہ لوٹگ ءَ دُواءِ.

دُمب ءِ بُرزکنگ : پہ وهرءَ، پہ هروواهگ ءَ یا پہ آجزی وتی دهری ءِ پدرا کنگ ءَ دلوت وتی دُمب ءَ بُرزکنت. ھمے رنگ ءَ پہ لڈّکنگ ءَ، پہ لِنگ ءِ ٹال کنگ ءَ، پہ تلّسی یا پہ ترّدی لنگ ءِ بُرزکنگ ءَ ترُّگ.

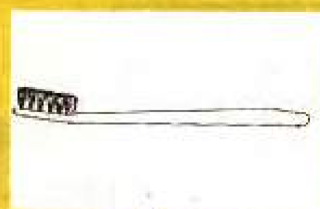
زمین ءِ بُرزکنگ : جَهلیں زمین ءَ هاک ءُ بوچ ریچگ ءَ بُرز ترکنگ.

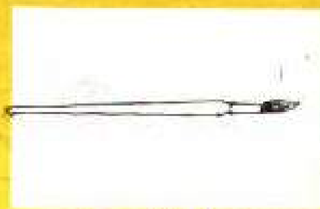
سرءِ بُرزکنگ : پہ بوهیری، پہ ٹھل، پہ بیمر، سرءِ بُرزکنگ ءَ دیم ءِ مردم ءَ چارگ، چیکّرءِ سرءِ بُرز ترکنگ، لوگ ءَ سرءِ بُرزکنگ، سرجاہ ءِ بُرز ترکنگ یا چہ وتیگیں جاگہ ءَ کمتیں سری نیگ ءَ رُکنزگ.

شنٹ ءِ بُرزکنگ : پہ ٹھل ءُ شان، پہ بےکماری، پہ بیمرءُ مرّا.

لنگ ءِ بُرزکنگ : لنگ ءِ ٹال کنگ، دُمب ءَ بُرزکنگ، پہ بے بکاریں کارے ءَ ٹھل ءُ شان کنگ. سرذرنتری کنگ، بے

ریشّ ءِ بُرش

دنتان ءِ بُرش

بُت کشّیں بُرش

رنگ ءِ بُرش

بکاریں تلّسی کنگ، پکسانیں گپنے ءَ زهرگرگ یا ٹھل ءُ شنٹ بوگ.

لنگانی بُرزکنگ : پہ وپتوابی کارسواری ءَ.

نام ءِ بُرزکنگ : مزن نام کنگ، نام دارکنگ، چہ جوانیں کارے ءِ کنگ ءَ وشنامی آرگ

نام ءُ توارءِ بُرزکنگ : نام ءِ بُرزکنگ.

بُرزگ : (بُ رْ۔ زَگْ) بُرزاد، هما زمین کہ بُرزانت، ڈُمبگ، تَل، جُمب.

بَرزَنگی : (بَ رْزَ نْ گِ ئی) غوث اعظم عبدالقادر جیلانی ءِ منّوگریں مالدیانی مالدجنگ ءِ یک رهبندے،

بَرزو : (بَ رْ۔ زُو) گوهر، سارتی، گیرکو، سکّیں سارتی. برزہ، برزو.

بُرزی : (بُ رْ۔ زِئی) بُلندی، مُزرگ. جهلی ءِ چپّ.

بَرزی : (بَ رْزِئی) بلوچی کیسہ پیلکے.

بُرِسَنگ : (بُ۔ رِ۔ سَنگْ) دُوسادیا بندیک یا کہ ھمے رنگیں چیزءِ دت مال وت وتی سرءِ پہ گُمام نیموفے ءِ بُرّیں ورگ ءَ یک بیگ.

بُرُش : (بُ۔ رُشّ) بُرُوش، چہ موّد، منّوس یا دگہ انچیں چیکّرءِ جوڑ کُتگیں دسبوج کہ باز رنگ ءَ پہ باز کارءَ جوڑ کنگ بیت اِک. ریشّ ءِ بُرُوش، گدءِ بُرُوش، دنتان ءِ بُرُوش، لوگ ءِ بُرُوش [لے گال انگریزی یے : BRUSH] (بجاربُت)

- **بُرشکال :** (بُ ۔ رِش ۔ کال) بچار "بشکال"۔
- **بُرشکند :** (بُ ۔ رِش ۔ کَن ۔ دْ) بچار "بچکند"۔
- **بُرشکندگ :** (بُ ۔ رِش ۔ کَن ۔ دِگ) بچار "بچکند"۔
- **بَرَکت :** (بَ ۔ رَکْ) رَگگ ءِ پر مالگال بزاں "بہ زۃ" "پہ مُجبِظ" "آزات بہ بئے"۔
- **بَرُوکت :** (بَ رُوکْ) بچار "بروتک"۔
- **بَرَگ :** (بَ ۔ رَ ۔ رَکْ) بُرَگ ءِ وعدہ یا کار۔ یہودی ءُ مسلمان وتی مردیں چُکّانی کُل ءِ سرلوپ ءُ بُرَ اَنت ھمے بُرَگ ءُ ایشی ءِ دود ءُ رَسیدگ۔
- **بَرَکت :** (بَ رَ ۔ کَت) چیزے ءِ باز بیگ، کمیں چیزے ءَ باز مردم ءِ بس بیگ ءُ گُوش اَنت "برکت سئے کرتگ"۔ ماہ یا روچ ءِ برکت بیگ: بزاں گُڈگ یا ایر روگ، ھساب کنگ ءَ "یک" ءِ بدل ءَ برکت گُوشنت۔ انچوش کہ برکت، دو، سے، چار۔
- **بَرکتی :** (بَ رَکْ تِ ی) ھماکہ گوں برکت ءَ شیادی کنت، برکت والا۔
- **بَرکی، بَرَکی :** (بَ رَکْ ی) یا (بَ رَکْ کِ ی) سکّیں مزنیں گنتڑی۔
- **بُزگ :** (بُ زگ) بچار "پُزگ"۔
- **بَرَگ :** (بَ رَگ) تاھیر، انسرگ، انسرگی، ترُہ، ترُھگ، سکّیں مزنیں تاھیر، مَزگ دَرَوَریں تاھیر، سکّیں مزنیں اوپار۔
- **بَرَگ :** (بَ ۔ رَگ) یک چیزے ءِ زیرگ ءُ رَوگ۔ چیزے ءِ گوں وت زیرگ ءُ رَوگ۔ مردمے وتی ھمراہ کنگ ءُ رَوگ۔

آپ ءِ بَرَگ : چیزے ءِ آپ بارت، بادیگ ثرت یا بئے ءُ دیگ، تاوان ورگ میاریگ بیگ۔ اک: "ترا آپ ءِ بُرتگ" دلوت ءَ آپ ءِ بُرَگ : بہ آپ وارینگ یا آپ ءِ آرگ ءَ۔ دگرے ءِ ڈگار ءِ آپ ءَ پہ وت ترینگ ءُ بَرَگ۔ آرام ءِ بَرَگ : بے تاھیر کنگ۔ آس بَرَگ : تپنگ ءِ بزاں شریگ ءُ تیر ءِ بَرَگ۔ ایر بَرَگ : چہ گُٹ ءَ پہ لاپ جھلاو کنگ۔ پلّگگ، باج بَرَگ : گیش بیگ، باج ءِ بَرَگ۔ کُتَگ۔ بار ءِ بَرَگ : اولاک ءِ بار ءَ پہ منزل ءَ رسینگ۔ بَد بَرَگ : زھر گرگ، نہ وش بیگ۔ بُن بَرَگ : بکپارگی بَرَگ۔ بیر بَرَگ : ھملہ کنگ، پہ جنگ ءَ دیم ءَ روگ ءُ پیش دست بیگ۔ پادانی بَرَگ : اگاں کسے گوں یک مردمے ءَ بدی بے بکنت کہ بے آسر ءِ بیت پدا بدی کنوک ءَ پہ ھما مردم ءِ کار یکپ ایت بلے چہ میاریگی ءِ ٹُنت نہ کنت گُوش اَنت "پلانی ءَ اودءَ پاد نہ بَرانت" یا "پلانی ءَ اودءَ چتور پاد بَرَانت"۔

تام ءِ بَرَگ : سِنک ءِ بَرَگ، اگاں یک گپے پدا پدا جنگ بیت گُوشَ اَنت "تو اے گپ ءِ تام بُرتگ" کسے اگاں گوں کسے گپ جنگ ءَ انت وگسیمی مردمے اناگہ انا گہ دگہ چیزے کنانی کنت گُڈا اگپ جنوک گُوش ایت "تو وَ منئے گپ ءِ تام بُرتگ" مردم ءِ دلشباہ کنگ ءَ ھم گُوشَ اَنت "تو منئے تام بُرتگ"

تاھیر ءِ بَرَگ : بے تاھیر کنگ، بے آرام کنگ۔ تپنگ ءِ بَرَگ : "تپنگ شریگ ءُ آس بَرَگ"۔ تیر ءِ بَرَگ : تیر ءِ آس بَرَگ۔ دَر بَرَگ : چہ چیزے ءِ زانتکار بیگ۔ وانگ ءُ دَر بَرَگ۔ گوں کسے ءِ سوچ دیگ ءُ آئی ءَ سر جہیں سوجاں زانگ۔ درد ءِ بَرَگ : پہ درمان یا دم ءُ چُوٹ درد ءِ کُشگ۔ دل ءِ بَرَگ : واھگدار ءِ دوستدار آئی ءِ دل ءَ بارت بزاں پہ وت پہ بے ساری واداریئے کنت۔ جاھنگ مردم ءِ دل ءَ بارت کہ مردم مرا بیت بے پاایشی ءَ "دل ءِ کُشگ" ءِ گالبند راست ترانت۔

دَم بَرَگ : کُھگ، کین کنگ، ترند بیگ چہ باز کار کنگ ءَ یا راہ ءِ روگ یا ڈُرکٹ کنگ یا گیشیں اوشتگ، نندگ یا ویپگ ءَ مردم ءِ جند مُگیگ بیت ءُ یک رنگیں زوری سے پہ سما بیت۔

راہ ءِ بَرَگ : کسے ءَ ماں راہ ءُ بَرَگ۔ راہ ءِ دربَرَگ بزاں زانگ۔ روزگار ءِ بَرَگ : پہ بے سرپ ءُ بے آسریں کارے سر جنگ۔ گوں بے سیتیں کارے ءِ ھونگ۔ زھر بَرَگ : زھر گرگ۔ زھم ءِ بَرَگ : بزاں مُرَگ۔ ساہ ءِ بَرَگ بُکشگ۔ ملکوت ساہ ءَ بارت

سرءِ بُرگ : بزاں جندءِ روگ بَنل : "سربروت پہ بازار مال مَہ روت پہ بازار" ۔ شرتءِ بُرگ : بَےءِ برگ ۔ آگیگءِ بُرگ ۔ کارءِ بُرگ : کارءِ دُرُگ ۔ کتہءِ بُرگ : کسے بیخے ۔ دیمءِ داستانءِ کسّتھے کارابیت ھماگوشداروک یکبیں رندءِ اشکگءِ بارت ئے بزاں دربارت ھدیات کنت پہ دِل ۔ گوءِ برگ : شاھدی دیگ ، گواھی دیگ ۔ گروءِ بُرگ : گروھتاجی بادگر انچیں مرداں گیشی کارے ءِ باج بُرگءِ گیش بیگ ۔ لیبءِ بُرگ : گیش بیگ ، لیبءِ گٹگ ۔ لاپءِ بُرگ : دست دیگ بزاں درمانے کلاپءِ بارت بزاں لاپءِ رنج ایت ۔ لچّہءِ بُرگ : چہ کسےءِ لچّہءِ اشکگءِ یات کنگ ۔ لوگءِ بُرگ : سالونکءِ تھنتءِ بُرگ بزاں سیرءِ جنگیجی شپءِ کرسالونکءِ بالورءِ لوگءِ برانت ۔ مُروگءِ بُرگ : پہ مانشءِ گل کنگءِ بُرگ ۔ مردمءِ بُرگ : مردمءِ دُزگءِ بُرگ یا پہ ھمراھیءِ ھارتءِ بُرگ ۔ نگنءِ بُرگ : روزیگ بُرگ بزاں کسےءِ کارءِ روزگارءِ چہ آئیءِ ھچ گرگ ۔ وابءِ بُرگ : واھگدارءِ تُرانگءِ پہ آئیءِ بے تاھیری مردمءِ وابءِ بارت بزاں واب نئیت ۔ ھمے رنگءِ دگہ دوستیں مردمءِ ھاترءِ شپاں دانکہ بے وھدءِ بے سیتیں گپءِ دیوان کنگءِ چمّاں وابءِ بُرگ " بلائیءِ وتءِ ھچ نزیبت بلے مٹے وابءِ بُرتگ " ۔ پہ وامءِ بُرگ : چیزےءِ پہ وامءِ رنگءِ برگ کہ آئیءِ زَرّ رندءِ دیگ بنت ۔ ھوشءِ بُرگ : زانتءِ ساہءِ بُرگءِ اڑینگ ، چہ بازیں گپاں باکر جاکاں مردم پریشان کنگ ۔ بے ھوش ، بے سار کنگ ۔

بُرگ : (بُ - رُگ) جیڑےءِ ایرگ بیگءِ رچگ ۔ " ریپوٹ " ، دست جن ئے بُرابیتءِ رچ ایت ، لے گالءِ " بُڑگ " ھم گوش انت ۔

بَرگ : (بَ رَ - رَگ) بال بَرگ ، ھیراں بیگ ، اباشکو بیگ ، گنگ سربیگ (۲) کسانیں گیمیں ماھیگے ۔

بُرّگ : (بُ رْ - رَگ) گوں کارچ یادگہ انچیں چیزےءِ یک چیزےءِ کپ کنگ ، تل دیگ ، راک دیگ ، ٹُکّر کنگ ۔ سوچاکیں یا سکّ سوریں یا تُرپشیں چیزےءِ پللگ یا کپرکاں بُرگ ۔

آپءِ بُرّگ : آپءِ دِرُگ ، گراب یا بوجیگءِ ، گواز بیگ یا آدست بیگ ۔ بے سیتیں کار کنگ انچوش کہ " آپءِ سرءِ کِت کشگ یا آپءِ منتگ " ۔

اَمبءِ بُرّگ : بتل : اَمبءِ بُرّگءِ بُرّگءِ پل کنگ ۔

بارءِ بُرّگ : بارانی بُرّگ : پہ جیڑھی یا پہ بدزوراکی کسےءِ باراں بُرّگءِ آئیءِ اولاکاں برگ ۔

بندءِ بُرّگ : ڈگارءِ بندءِ جنگ بزاں گُڈّگءِ آئیءِ آپءِ برانگ ۔ دوستیءِ ھمدلیءِ کُٹگ " گوں ما پلانیءِ بندءِ بُرانگ " باکہ " پلانیءِ وتی بند بُرانگ " ، ھمے رنگءِ اے بند پہ " تیل " بزاں سادر رنگیں ھر جیڑےءِ کہ دو چیزءِ یکجا بست کنتءِ بزانتءِ ھم منگ بیت بلے اے گالبند ھما ڈگارءِ " بند " ءِ گوں ٹیادی کنت ۔

پُشتءِ بُرّگ : بُڈءِ بُرّگ پہ واری دیگءِ ۔

پلکءِ بُرّگ : آسن یا تھنگءِ پتءِ دراجیں ٹُکّرءِ بُرّگ ۔

پندءِ بُرّگ : دیریں راھےءِ روگ دراجیں راھےءِ بُرّگ ۔

پنگءِ بُرّگ : جنینے کرگند گیں کارے بکنت آئیءِ مَٹءِ بُرّگ ۔

پونزءِ بُرّگ : پہ بیرگیری یا پہ ردیں دژمنی کسےءِ پونزاں پہ کارچ بُرّگ کہ گوشس ھم بُرّگ بنت کہ ایشیءِ " گوشءِ پونز کنگ " گوش انت ۔ بنام کنگ ، نام دیگ ، گندگیں کارےءِ سببءِ بدنام بیگ " پلانیءِ راجءِ پونز بُرّات " ۔

پیشءِ بُرّگ : دارءِ بُرّگ ، آزاتیں کارےءِ کنگ توری سیتءِ کم بہ بیت ۔

تلارءِ بُرّگ : سکّیں گرانیں کارےءِ کنگ ۔

جانءِ بُرّگ : پہ واری دیگءِ جانءِ بُرّگءِ دیگ : ھر رنگیں کُمک کنگ ، سرءِ مالءِ کُمک کنگ ۔ جگرءِ بُرّگ : سکّیں واری

دیگ۔ گمانی جگرءِ بُرّگ : بزاں اچیں گرانیں گم کہ جگر بُرّ اَنت۔ جمبرءِ بُرّگ : هورءِ گوارگءِ رند یا کہ جمبرءِ بندگءِ رند جمبرانی ٹکر ٹکر بیگءِ گار بیگ، ترس ءِ هلاس بیگ، مُصیبت ءِ دیر بیگ، جیڑهءِ سلاه بیگ۔ جنگءِ بُرّگ : بزاں سلاه بیگ، سهلءِ تران بیگ۔

جنگلءِ بُرّگ : مزنیں کارے کنگ، پہ کشت ءِ کشارءِ زمین جوڑ کنگ۔ جنگلءِ بُرّگ۔ چاتءِ بُرّگ : تلاریں زمینءِ چات ءِ جنگ۔ چاهءِ بُرّگ : تلاریں زمینءِ چات ءِ جنگ۔ چرءِ بُرّگ : ڈراهیں کنڈءِ جنگ کہ پہ آس روک کنگءِ کارمرز بیت یا کہ کلاتءِ چاگردءِ پہ دیمپانی۔ چُکءِ بُرّگ : یهودیءِ مسلمانانی دودءِ ربیدگ اِنت کہ چُکّانی لُلّءِ پوستءِ بُرّ اَنت۔ چمءِ بُرّگ : داکتریءِ درمانکاری بُرّ بهیں کنگ۔ دارءِ بُرّگ : جان کُشیں کار کنگ۔ چہ جنگلءِ دار بُرّگ۔

دپءِ بُرّگ : ناهءِ بایاتءِ یادگ اچیں چیزےءِ دپءِ بُرّگءِ بیچ کنگ۔ تیزءِ سوچاکیں چیزے کہ ورگءِ دپءِ بُرّ ایت۔
ڈرچکءِ بُرّگ : پہ دار یا پہ کادءِ هاترءِ ڈرچکءِ گُڈّگ۔
ڈروگءِ بُرّگ : بزاں ڈروگ بندگ، ڈروگ تراشگ۔
ڈروگانی بُرّگ : ڈروگانی پاشک بیگ۔ راستءِ سهرا بیگ۔
دستءِ بُرّگ : وتءِ زوریں تاوان دیگ۔
دلءِ بُرّگ گمانی : دل بُرّیں گم دلءِ بُرّ اَنت۔
دلوٹیگءِ بُرّگ : دلوٹیگ کہ یا کہ ایشیءِ درمان وارگءِ یک رهبندے ایشیءِ بُرّگ اِنت بلے پہ دمءِ چوپءِ رکءِ پک۔
دمبءِ بُرّگ : بِلّگ کنگ۔ نشان کنگ۔ تمام کنگ، بے رند کنگ۔
ڈمبگءِ بُرّگ : بُرزگیں جاگهےءِ بُرّگءِ گوں زمینءِ همسون کنگ۔ کارےءِ پہ تچکیں رهبندے دَور دیگ۔
ڈکءِ بُرّگ : تنکیں کوهی راهےءِ بُرّگءِ مزن کنگ، گرانیں کارے کنگ۔
ڈلوکءِ بُرّگ : پہ ڈلوک جوڑ کنگءِ سنگ بُرّگ۔
ڈوکءِ بُرّگ : جان کُشیں کار کنگ۔ سنگ بُرّگ۔
راهءِ بُرّگ : دراجیں سات جنگ، پند جنگ، مشکلے آسان کنگ۔
رگءِ بُرّگ یا کہ رگانی بُرّگ : پادءِ اِشکیاں بُرّگ۔ دهدان مرداراں وتی جنتگیں گلامانی پادانی رگ بُرّ اِتگ اَنت کہ تتک مَکن اَنت۔
ایشیءِ بُرّگ بتو کنگ، هم گوشنت۔
زبانءِ بُرّگ : پہ واری دیگ۔ پہ پاترتءِ جهار گوشگ ”اگاں تو دگہ بے جوش گوشے تئی زبانءِ بُرّاں“۔
زردوٹیگءِ بُرّگ : پہ درمانءِ هاترءِ پہ رکءِ پکءِ دمءِ چوپ گوشانی سرءِ پہ استرگ جن اَنت کہ زردوٹیگ روت۔
سرءِ بُرّگ : گُشگ۔ سنگءِ بُرّگ : جان کُشیں کار کنگ۔
شاهءِ بُرّگ : ڈرچکءِ شاهءِ لمبءِ بُرّگ۔
شرتءِ بُرّگ : شرتءِ پروشگ۔ بےءِ پروشگ۔
شیرءِ بُرّگ : زگریں شیر کہ دیرءَ ایریت یا چہ تیزیں بوےءِ بُرّ ایت۔ هنگءِ دیرءَ ایرءِ بنت یا کہ من اش گیش بنت گڑا تُرش بنت ءُ آپ اش هم پارِنت۔
کادءِ بُرّگ : کادءِ رنگ۔ رکءِ بُرّگ : یک رنگ۔ رکءِ ناک هم بُرّ ایت۔ چوکہ استرگءِ سکّ بارگ بُرّ ایت۔
کِهرکءِ بُرّگ : تیزیں چیزےءِ لورےءِ کِهرکانی نازرکیں پوستءِ بُرّ ایت۔ چپتءِ ورگءِ بازبرءِ کِهرک ریش بنت۔
کرسءِ بُرّگ : گراب ءِ بوجیگءِ دگہ دریائیءِ اولاکانی همسادءِ بُرّگ کہ گوں دگہ دریائی اولاک یا کہ تندءِ بستگ۔ همراهءِ یله دیگ۔ ڈروهگءِ یلو دیگ۔ چہ تاوانءِ بیرانیءِ ترسءِ چہ همراهاں سر سند بیگ۔

کورہ ءُ بڑگ : کوروتی راہ ءَ وت بُڑایت۔

کورجو ءُ بڑگ : کورجو جوڑ کنگ کہ پہ کشارءَ آپ رسینگ ءِ بیت۔

کوہ ءِ بڑگ : جان گُشیں کارکنگ۔

کھن ءُ بڑگ : کھن ءِ آرگ، کھن ءِ کشگ۔

گارءُ بڑگ : کوہ ءُ بڑگ ءُ گارجوڑ کنگ۔

گام ءُ بڑگ : چُکّ کہ نوکی پاداں کپ ایت گُڈا آئی ءِ گاماں بُڑائت۔ مچّی تریں پیش زیرائت چُک ءِ پاداں پاندکن ائت۔ لوگ ءِ دپ ءِ شکرءِ روگن اشکل) آئی ءِ دپ ءِ دینت ءُ گوں تیزیں کارچے ءِ ھمے پاندءَ بُڑائت ءُ پیچے آئی ءِ کوپگاں کنت ءُ پہ ڈرک کُتے راہ ءِ روت ءُ ڈرکءِ پدءَ کیت۔ وشمی الیش اِنت کہ چُک راہ ءِ زوت روت ءُ تیز بیت ءُ زندمانی ءِ کارانی تہا ھمے رنگءِ زرنگ بیت۔

لاپ ءِ بڑگ : بیچّے ءِ روزبگ ءِ پچ گرگ۔ لاپ ءِ لگت جنگ بیچّے ءِ نگن ءِ پچ گرگ۔ وت کم ورگ ءُ وتی پاکر دگر کسے ءِ رودینگ۔

ماھیگ ءِ بڑگ: مُحتر کنگ، مَتّ ءِ بڑگ : بنام کنگ یا کہ بدیں کارءِ سزاءَ چوش کنگ۔

مچ ءِ بڑگ : مچ بھوشانی بُڑگ۔

مبکت ءِ بڑگ : گُکڑے کہ ھیک نہ دنت آئی ءِ سرپی کرزہ گُڈی سرءَ کہ دُمب ءِ گُٹ اِیت کہ دِ بزی اِنت بُڑائت۔

ناپگ ءِ بڑگ : چُک ءِ پیداگ بیگ ءَ رند آئی ءِ ناپگ ءِ رگ کہ گوں پوش ءَ سک اِنت، بُڑائت جتائے کن ائت

ناہ ءِ بڑگ : ناہ کہ ماں پاتءَ اِنت بُڑگ ءُ آئی ءِ دپ ءَ پچ کنگ۔

نمب ءُ بڑگ : نمب اگاں بازبیت بلے روچ کہ درکیت چہ الیشی ءِ گرمی ءُ ھلاس بیت گوش ائت «نمب ءَ نی بُڑ اِتگ»۔

نودءُ بڑگ : چو جمبرءِ پِتّہ پِتّہ بیگ ءُ گار بیگ۔ نودانی بُڑگ، نود ھروھد بازبنت بیچّے جمبرنہ بیت۔

- **برگشگ :** (بَ رْ - گَ - شَگْ) پرگشگ، پرترگ، چہ یک جاورے ءَ پہ دگر جاورے ءِ ترگ۔
- **بُرگشگ :** (بُ رْ - گَ - شَگْ) پدءَ گشگ، پدءَ ترگ، دیم ءِ نابودی ءَ دیگ، بھت ءِ برگشگ، بھت ءِ کیگ، پہ جھلاد ءُ سرءِ دیگ۔ بت : بھت ءِ کلّو برگشتگ تو تیک ءِ نام پرتل بوت۔
- **بُرگو :** (بُ رْ گُ و) پچکاری
- **برگہ :** (بَ رْ - گَہْ) گُلنگر، بچلّی، ایرگواتی یا ایرگواتانی ایرگواتی : بزاں گُلنگر۔ بچلّی یا ایرگواتیاں پدءَ گوات ءِ دینت ءُ چہ ایشانی ایرگواتیاں اِ بریں دان ءَ زیرائت، اے برگ ماش ءُ پرماش ءِ گیشتر بیت ءُ مشھورءِ کم۔
- **بُرگی :** (بُ رْ گِی) ھما چیزکہ آئی ءَ بُڑائت بزاں بُڑگ لوٹ اِیت۔
- **بُرمش :** (بُ - رَمْ - شْ) سکیں کسانیں توار کہ ھیلتے اِشگنگ ءِ بیت بلے اے بُرمش مردم ءِ گالوارءِ توار نہ اِنت۔ پاد بُرمش : کسے ءِ راہ ءِ روگ ءِ پادانی توار۔ بُرمش ءُ چڑکہ : پاد بُرمش ءُ گالوارءِ چڑکہ، چڑکہ مردم ءِ گالوارءُ ھسبءِ کسانیں توارے۔ (۲) رودرنانی ءِ سکیں کسانیں ترپگ یا بُڑانز۔ (۳) ذرپش کنگ، پچ گوگ۔
- **بُرمشک :** (بُ - رَمْ - شَکْ) کاھے کہ الیشی ءَ «ذرمشک» ءُ «بُرمشک» ھم گوش ائت۔
- **بڑمشگ :** (بَ ڑْ - مُ - شَگْ) پرمشگ، چیزے ءِ سرءَ یا پُرسیرءَ چیزے مشگ چوکہ چرپ کنگ ءَ۔
- **بڑناک :** (بُ - ڑِ - ناکْ) ھما چیزکہ بُڑایت بزاں بورہ بورہ ءُ ایردگ ایردگ بیت ءُ ریچ اِیت، بڑروک، بڑبڑانک، بڑوک۔
- **بُڑناک :** (بُ - ڑَ - ناکْ) ھما چیزکہ آئی ءِ کرّہ تیز اِنت ءُ اگاں دست یا دگر چیزے ءِ مالدیا اِنت آئی ءَ بُڑائت۔ بُڑوک

بُرنج : (بُ ۔ رِنْ ۔ جْ) ھے دان کہ گرّ اَنت ءُ ہُتُ بیت (۲) چہ زمینءَ درگیتگیں مادنے کہ رنگ ءُ زرچہ اِنت : گُٹ ۔ (بچار ٹُت

بُرنجاسک : (بُ ۔ رِنْ ۔ جا ۔ سَکْ) درمانے ۔

بُرنج سیسی : (بُ ۔ رِنْ ۔ جْ + سِی سِیْ) سیسیئیں مُرگ ءِ زاتے بلے چہ سیسیءَ کستر اِنت ۔

بُرنجل : (بُ ۔ رِنْ ۔ جِلْ) بچار "بُرنگن" ۔

بُرنجن : (بُ ۔ رِنْ ۔ جِنْ) بچار "بُرنگن" ۔

بُرنجی : (بُ ۔ رِنْ ۔ جِیْ) بُرنجیگ : ھما کہ گوں بُرنج ءِ ئیادی کنت ، ھما زمین کہ اودءَ بُرنج کِشگ بیت ۔

(۱) ماہیگانی یک جاگھے ءِ نام اِنت ۔

بُرنجیگ : (بُ ۔ رِنْ ۔ جِیْ ۔ گْ) بچار "بُرنجی" ۔

بُڑنک : (بُ ۔ ڑُنْ ۔ کْ) کسّیں کاپرے کہ آئی ءِ سرءَ دھکان وتی سامانان ایرکن اَنت ۔ ایشی ءِ بندگءَ چار دار مکّ کن اَنت کہ چار دارءِ سرءَ ئے دیبنت ءُ لاپ دار مان ئے کن اَنت بلے اے پنک بیت ۔ (بچار ٹت

بُرنج ءِ ڈگار

بُڑنک

بُرُوان

بُرنگان : (بُ ۔ رِنْ ۔ گانْ) وانگڑ ، بتاگ ۔

بُرنگڑ : (بُ ۔ رِنْ ۔ گڑْ) بچار "بُرنگن" ۔

بُرنگل : (بُ ۔ رِنْ ۔ گِلْ) بچار "بُرنگن" ۔

بُرنگن : (بُ ۔ رِنْ ۔ گِنْ) بُرنگڑ ، بُرنگل ، بُرنجن ، بُرنجل : ھما مُود کہ چہ ڈکّی ءُ منگل منگل بنت ۔ بُرنگنیں ڈاچی ، بُرنگنیں پیتی

بُرو : (بُ ۔ رُوْ) بچار "بُرد" ۔

بُرُو : (بُ ۔ رُوْ) بِرو : "روگ" ءِ پرمانگال بزاں روگ ءِ کارءَ بکن ۔

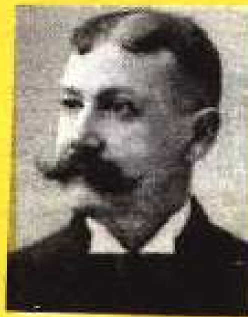
بُروال : (بُ ۔ وال) من بِروان بزاں من روگ ءِ کارءَ بکنان ۔ اے پہ بازءِ ھم کارمرز اِنت اک : ما بُروان بزاں ما روگ ءِ کارءَ بکنین ۔

بَروان : (بُ رْ ۔ وانْ) چمانی کاسگ ءِ سرءِ زہ ءِ ھریک ۔ چمّے سرءِ بُری نیمگءَ چہ مُود ءُ بگرا دانکہ ھُشاں ھمے زراجی ءِ کمان رنگیں مُود ۔ کُبلیں بُروان : ھما بروان کہ مُود ءِ جاگہ ءُ ڈاش ھوار اَنت ۔ بچار ٹت

بروانک : (بُ روانْ کْ) بچار "بروان" ۔

بروبر : (بَ ۔ رُوْ ۔ بَرْ) بچار "برابر" ۔

- **بُروت :** (بَ ۔ رُو ۔ ت) سرۂ مُری لنٹ ءِ سرءَ مُود کہ مردین ءِ پر بیت ۔ رستراں ھم بروت پرانت بلے ٹال ٹال اَنت ۔ بچار بُت
- **بَروت :** (بَ ۔ رَوْ ۔ ت) بہ رَوت : بزاں ردگ ءِ کارءَ بکنت ۔
- **بَروت :** (بَ ۔ رُو ۔ ت) بہ رُوت : رُوت بکن پہ ھدیں رنگے گوشگ بیت بزاں مُبور » ھمے رنگ دَرد لاپ بکن،ھون چِرّ بکن / بہ مُپک / ۔
- **بُروشّ :** (بُ ۔ رُو ۔ شّ) بچار بُرُشّ
- **بَروک :** (بَ ۔ رُو ۔ ک) برگ ءِ کارءَ کنوک ۔
- **بُروک :** (بُ ۔ رُو ۔ ک) تیرِ ناک : ھما چیزے کہ " بُرایت " ۔
- **بُرّوک :** (بُ ۔ رّ ۔ رُوک) ھما چیز کہ تیز اِنت ءُ بُرّایت ، انچوش کہ تیز بِن کارچ ، تیز بِن زھم ھما مردم کہ بُرّگ ءِ کارءَ کنت بزاں بُرّگ ءِ کارءَ کنوک (۲) دست ءِ سروش یا مُٹک ، چانچوٹ ۔
- **بَرونک :** (بَ ۔ رُو ۔ نک) بچار " بَرُنک " ۔
- **بُرھدار :** (بُ ۔ رَہْ ۔ دار) بُراھدار ڈولدار ، زیبدار ، جلوہ ناک ، ھما کہ بُراہ ءُ ڈَول ئے ھست ۔
- **بُروھی :** (بُ رو ھِ ئی) بچار " بُراھوئی " ۔

- **بُرھکار :** (بُ ۔ رَہْ ۔ کار) نماکار ، ترازکار ، ھما کہ سمبھینگ ءُ بُراھدار کنگ ءِ کارءَ بلد اِنت مھتاک ءُ بُرھکار : ھما کہ مھتاک ءَ زیبدار کنگ ءِ کارھمائی ءِ سرءَ اِنت ءُ تامرانی بُرھکار ءَ ھما کہ تامرانی جوڑ کنگ ءِ کارکنوکانی یا کہ ھر چیزءِ جاگھے ءِ تامر گرگی اِنت آنانی بُرّولدار کنوک ءُ سمبھینوک ، لوگانی بُرھکار : ھما پہ مُزّ مزدمانی لوگاں سمبھینی اِیت ۔
- **بُرھنگ :** (بُ ۔ رَہ ۔ نگ) جاندر ، ھما مردم کہ آئی ءَ ھچ گُد پرءَ بیت ، کسے کہ آئی ءَ گُد گورءَ اِنت بلے چہ بے سمائی ءَ یا کہ چہ گُدءِ دَرّے ءَ آئی ءِ بکّ چیریں اندامے ءِ سھرا بیگ کہ نہ باید چوش بہ بیت ، ھر چیزے کہ ھچ ئے پرءَ بیت پاشک ۔ بُرھنگ کنگ : پاشک کنگ ، ھماگپ ءِ زلھر کنگ کہ نہ باید چوش کنگ بہ بیت ۔
- **بُرّی :** (بُ رِّی) ھما کہ گوں بُرّءَ سیادی کنت ۔ بُرّءِ بیدھی ۔ اِیسا (عیسٰی) بُرّی یک لچّھ کارے بوتگ کہ آئی ءِ بازیں لچّہ ماں جام دُرک ءِ نام ءَ شنگ کنگ بوتگ اَنت ۔ باز مردم شیعہ مریدءَ ھم بُرّی گوش اَنت کہ شھرءِ ئیلہ داتگ ءُ بُرّءُ بیدھاں شنگ اَت ۔
- **بُرّے :** (بُ ۔ رے) یک برے : یک رندے ، یک گشتے ، برے برے : وھدے وھدے ، کدی کدی ★
- **بُرّے :** (بُ رّ ۔ رے) گپیرمے ، ئبڈّے ، رُمبے (۲) نمونہ یے ، وڑے ، تراشے ۔ دگہ بُرّے : بزاں دگہ نمونہ یے ، دگہ وڑے ، دگہ تراشے ★
- **بِریان :** (بِ ۔ رِ ۔ یان) پکگیں ، کباب ، ھُشک بیج ، بُرتگ ، بُرتگیں
- **بِریانی :** (بِ ۔ رِ ۔ یا ۔ نِی) بریان کرتگیں ، ھما برنج کہ بریان ئے کن اَنت ءُ گُرا دَانت ۔ مردچاں باز روگنیں گوشت ءُ

بتۓ ءِ گوشت اَنت ۔

- **بَرّیانی :** (بَ رَ ۔ یِ ۔ یَا ۔ نِی) دستیاریءَ چہ پُونوءِ چپیر جاگھے ءِ نام اِنت ۔
- **بَربیر :** (بَ ۔ رِے ۔ بَ رْ) بچار "برابر" ۔
- **بُریتِنک :** (بُ ۔ رِے ۔ تِ ۔ کْ) بُریجگ ءِ گوستگال بزاں کسے ءَ بُریجگ ءِ کارکُرت ۔
- **بُریتِنگ :** (بُ ۔ رِے ۔ تِ ۔ گَکْ) بُریجگ ءِ "دیرگوستگال" بزاں کسے ءَ بُریجگ ءِ کارکُرتگ ۔
- **بُریج :** (بُ ۔ رِے ۔ جْ) بہ بُریج : بزاں بُریجگ ءِ کارءِ بکن، پرمانگال اِنت ۔ کباب بکن ھُشک پَچ بکن ۔
- **بُریجگ :** (بُ ۔ رِے ۔ جَگْ) گوشت یا دگہ چیزےگوں روگن ءِ تہن ءِ سرءِ یا آس ءِ سرءِ ھُشک پچ کنگ ، کباب کنگ ، پچگ ءِ کباب کنگ ۔
- **بُریزِن :** (بُ ۔ رِے ۔ زِن) نگن پچگ ءِ یک گیجینی تُروتے ۔ ایشی ءِ نگن ءِ ھم "بُریزنی" گوش اَنت ۔
- **بُریزنی :** (بُ ۔ رِے زَنِی) بُریزنی نگن ۔
- **بُریس :** (بُ ۔ رِے ۔ سْ) بلوچستان ءِ نیاب کِرّءِ بندنے کہ گو تر ءِ روکپت ءِ اِنت (۲) تاب ، لبیس "بُریسگ" ءِ پرمانگال بزاں "بہ رِیس" یا "بہ رِبیس" ۔
- **بُریسگ :** (بُ ۔ رِے ۔ سَگْ) سادہ بُریسگ ۔ تاب دیگ ، دو یا گیشتر چیش ءِ تالانی تاب دیان ءِ یک دگرءِ پُشتءِ پر تریان کنگ کہ گردءِ مُہر ببیت ۔ دو سادہ یکجا بُریسگءِ زند تریں سادے جوڑ کنگ ۔ رِسگ ۔
- **بُریک :** (بُ ۔ رِی ۔ کَ) بیکت ، ملگور ، مھیر ۔
- **بریک :** (بِ ۔ رِی ۔ کْ) آپجاری گُراب [چہ درآمدیں گالے ءِ زیرگ بوتگ] ۔
- **بُرین :** (بُ ۔ رِے ۔ نْ) زاڑ ، ڈراجیں ٹکرّ ، بُر اِنگیں چیزے ءِ ڈراجیں ٹکرّ ، بُرگ ءِ جسد ، بین ۔ "بُربین" یاکہ بُرّ بُرین" ۔ (SURGICAL OPERATION)
- **بَرِیں :** (بَ ۔ رِے نْ) بَر + ایں : بزاں مابریں یا مابرگ ءِ کارءِ کنیں (۲) ھماکہ "بَر" ءِ پر اِک : بریں ڈرچک ۔ ★
- **بِرِیں :** (بِ ۔ رَے نْ) بہ روایں یا بِرَویں بزاں ماروگ ءِ کارءِ بکنیں یا بنیاروین بزاں بُیا ماروگ ءِ کار ءِ کنیں ۔ ★
- **بَرّیں :** (بَ رْ ۔ رِے نْ) ھماکہ بَر اِنت ۔ وانگیں ھیرانیں ۔ ★
- **بَرّیل :** (بَ رْ ۔ رِے لْ) ھماکہ "بَر" اِنت بزاں "زامگ" ءِ اِنت ، ھزاِنگیں ، ایاشکو ۔
- **بُرینک :** (بُ ۔ رِے ۔ نْ ۔ کْ) ھماسورگ ءِ دراتی کہ مُنڈرُک ءِ ریم ھوار اِنت کہ لاپ ءِ دردھم دنت ۔
- **بُرینگ :** (بُ ۔ رِے ۔ نَ گْ) چم ، "رینگ" بچار "رینگ" ۔
- **بَڑ :** (بَ ۔ ڑْ) ڈڈ ، جوڑ ، [درآمدیں گالے] ۔
- **بَڑاکو :** (بَ ۔ ڑَا ۔ کو [کَو]) بچار "بڑانکو" ۔
- **بَڑال :** (بَ ۔ ڑَا ۔ لْ) سَبال ، رکتہ ، گپ ، یک مزنیں گرنگیں کارے ءِ رندگپ ۔
- **بَڑانکو :** (بَ ۔ ڑَانْ ۔ کو [کَو]) بڑاکو : کاٹھے کہ مرتے وارت ۔ اے کاہ چہ گوماز ءِ اِنت ءُ دارتے تہ ءِ سُنگ اِنت ءُ بوگ بوگ اِنت ، بوگ ءِ ھم چپ ءُ چوٹ اَنت بزاں چوکرلے دگر لکاھاں ٹال ءِ تچک نہ اَنت ۔
- **بڑانکہ :** (بَ ۔ ڑَانْ ۔ کَہ) بچار "بڑانکو" ۔
- **بَڑبَڑ :** (بَ ڑْ بَ ڑْ) گرگرو ۔ بیکاریں جاک ءُ جلّ ، بے ہستیں جاگہ ءِ بے پَیں گپ ۔
- **بُڑبُڑگ :** (بُ ڑْ ۔ بُ ڑَگْ) آپ ءِ چہ زمین ءَ مک مک ءَ درآیگ ءِ یا آپ ءِ ڈرورگ ءِ توار ۔ ★

بُڑک : (بُ ۔ ڑُ ۔ ک) بڑول، بڈول: وَلّ ءِ دست یا رگّگ بزان هما بارگیں روت کہ وت ءَ دگہ ڈرچک ءِ داراں ءِ ڈنگراں پتاایت ۔

بُڑگ : (بُ ۔ ڑگ) بُرگ، ایردگ ایردگ بیگ، چورکیگ ءِ بیگ یا کہ چو شیرء رچگ ۔

بُڑنگ : (بَ ۔ ڑَن ۔ گ) بے وڑ، بے راہ، بے راھبند، گدءِ اڑنگ بڑنگ دوچگ بزان پہ بے راھبندی دوچگ، کر بڑنگی دوچگ ۔ مردینی نامے ۔

بُڑو : (بَ ۔ ڑُو) مردینی نامے۔ یکیں هما بڑول یا بڑک اِنت،

بُڑوا : (بَ ۔ ڑَ ۔ وَا) هما مردم کہ بدکاریں جنینانی دلّاری ءَ کنت ءُ گال درآرءِ ۔

بڑول : (بَ ۔ ڑُو ۔ ل) بڈول، بُڑک، بڑو، وَلّ ءِ هما بارگیں رگ کہ وت ءَ گوں ڈرچک ءِ داراں ءِ ڈنگراں پتاایت، هیچوک، بازمردم ھمے پچوکیں ولّ ءِ حب ءِ ھم گوشش اَنت ۔

بُڑی : (بَ ڑِی) مردینی نامے ۔

بُز : (بَ ز) تنک ءِ چپ پہ کاگز، گد۔ تھنک ءِ وگرانچیں پتنیں چیزاں گو شنگ بیت کہ تنک مہ بنت اک: اے کاگز بزانت، اے گد بزانت ۔

بُز

بزدون یا بزبرءِ دونگ بزاں دیوال یا دگہ ھمے زنگیں جیگہءِ پہ گل یا چَن دونگ یلے بازگلی کار مرد کنگ کہ دون تنک مہ بیت۔
بزدیم : هما مردم کہ آئیءِ دیم ءِ پوست زنڈءُ بزانت
بزبیگ : دل ءِ تُن پہ بزاں زیم بیگ ۔ جمبرءِ تُن ءِ بزبیگ : بزاں کہ جست بیت آئیءِ تُن ءِ سکّ شیاہ بیگ ءِ تُن ءِ بزبیگ : آلم نیک وتی کاراں پہ جوانی سَر بیگ، ھمے رنگءِ "تُن ءِ بزکنگ"۔ بازجاگہءِ "دل ءِ بدبیگ" ءَ "بزبیگ" گوشش اَنت،

بُزْ : (بُ ز) مادگیں شیاہ پَش ۔ (بجارمُت)

بِزْ : (بِ ۔ ز) هما مال کہ سَتب ئے بازمان اِنت ۔ شتری چیزے کہ ھرکس پہ آئیءِ رسگءَ اُمیت وار اِنت ۔

بزار : (بِ ۔ زَا ۔ ر) مرچ، گھینچ، الگدار، پلپل ءِ وگرانچیں چیز کہ ماں گوشتءُ ماھیگ ءِ نارشت ءَ کن اَنت۔ اے دُو راست اِنت یکے گوشتی بزارءُ دومی ماھیگی، گوشتی بزارءِ شیاھیں پلپل، دارچینی مان کن اَنت ۔

بزامبلد : (بِ ۔ زَام ۔ بَ ۔ لَد) بزا نبلد ۔ بزانت بلد

بزان : (بِ ۔ زَا ۔ ن) تو بزان، زانگ ءِ پہ مانگال، گپّ ءَ نہ ءِ کسے ءِ سرپدکنگ ءَ گوش اَنت کہ تازیءَ "اعنی یا یعنی" بزانت ءَ اِنت۔ پہ باچکوءِ بزانت ءَ ھم کارمرد بیت اک: "بزاں تو منی براتے"، بزاں براتءِ بدل یا چوکہ برات ءَ سرے۔

دگہ جاگھے پہ گپّ ءَ الم کنگ ءَ اِک : تو بزان ! کہ من نیایاں ، بزان اے گپّ ءِ توشتہ سرپد بہ بئے کہ من نیایاں،

- **بزاناں :** (بِ - زانانْ) من پہ زاناں. من زانتکار بیاں۔
- **بزانت :** (بِ - زانْ - تْ) یک انچیں گالے کہ زانگ نہ بیت کہ چے اِنت پہ مردم ءِ سرپد کنگ ءَ ھمیشی ءِ جند ءِ مثیں آسان تریں گالے گُوَشگ یا کہ گوں دگہ گالاں آئی ءِ گشتوار کنگ ءَ گوشدار وک یا وانوک ءِ چہ مراد ءَ سرپد کنگ ۔ ھمے آسانیں "گال یا گشتوار" ھما گال ءِ "بزانت" اِنت ۔ [تازی : معنیٰ : می ننگ MEANING]
- **بزانبلد :** (بِ - زانْ - بَ - لَدْ) بچار "بزانت بلد"
- **بزانت بلد :** (بِ - زانْ - تْ - بَ - لَدْ) ھما وانگی کہ آئی ءَ تہ ءَ گالانی بزانت ءُ مراد گشینگ بیت ، ڈکشنری ، لیگزیکن (DICTIONARY – LEXICON)
- **بزبان :** (بُ زَ - بَانْ) ، زبانی ، سواس ءِ راستے کہ سک رند ءَ بز گوئیگ بیت ۔ ھما چیز کہ بز گوپگ بوتگ ۔ بزگواپ ءُ بزبان : مکّے۔
- **بزبانی :** (بُزْ - بانی) بزبان ، بزگوتگیں سواس ، بچار "بزبان "۔
- **بزپاد :** (بُزْ - پَادْ) ھماکہ پاد ءَ بزانت ، بزان گوشتناک اَنت یا کہ پادانی دل ءِ پوست ءَ بزانت۔
- **بزپوست :** (بُزْ - پوش - تْ) ھما چیز کہ آئی ءِ پوست بز بہ بیت ءُ ھما مردم کہ ھیر ءَ نہ تورایت ، چم جھل۔
- **بزتاک :** (بُزْ - تا - کْ) ھماکہ تاک ءَ بز بہ بنت ، بزتاکیں تاب یا دپتر کہ آئی ءِ کاگد بز بہ بنت ۔ بزتاکیں ڈرچک : ھما ڈرچک کہ آئی ءِ تاک بز بہ بنت یا کہ سک بازتاک ءَ پہ بہ بیت (۲) ھمے بزیں کاگد کہ آئی ءِ سرا ءَ نندی نبشتہ اَنت ءُ ٹپال ءِ دیم دئیگ بیت یا کہ ھما بزیں کاگد کہ وشّیں روچاں پہ گسے ءَ پہ مراد باتی یا کہ پہ لوٹگ ءِ دیم دئینت۔
- **بزچین :** (بُ زَ - چے - نْ) گرماگ ءِ ھمے دھد کہ پتانی موداں چِن اَنت (مئی - جون)۔
- **بزدار :** (بُ زَ - دَارْ) ھما مالدار کہ بزّس داراِیت ءُ آئی ءِ گیشتر بُزّس اَنت۔
  (۲) بلوچ راج ءِ یک ٹکّے ، نام اِنت کہ بندر ءِ کاراش بزدارگ بوتگ۔
- **بزدل :** (بُ زَ - دِلْ) ترسوک ، ھماکہ سک ترسایت کہ آئی ءِ دِل مُزور دِل ، بزان ھماکہ دِل ءِ چو بُزّءِ دِل ءَ اِنت۔
- **بزران :** (بَ زَ - رَانْ) پاد ءِ ران ءِ بزتریں جاگھ چہ کلک ءَ جھل اِنت۔
- **بزرگ :** (بُ - زُرْ - گْ) مزن ، مستر ، مزنیں مردم ، نیگراھی ھما مردم کہ چہ وتی نیکیں ھزمتاں پہ بُرزیں جاگھے رسگ اِنت بزان نیگراھی آریپ ، ولی۔
- **بزرگ زادگ :** (بُ - زُرْ - گْ - زَا - دَگْ) بزرگ ءِ چُک ءُ نماسگ ، بلوچانی یک ٹکّے ءِ نام اِنت۔
- **بزرگی :** (بُ - زُرْ - گی) بزرگ بیگ ، مزنی ، مھتری۔
- **بزک :** (بُ - زَ - کْ) ، کسانیں بُز۔
- **بزکار :** (بَ زَ - کَارْ) یک چیزے کہ بُز بز ءِ جوڑ کنگ بوتگ۔
- **بزکار :** (بَ - زَ - کَارْ ، بَ - زَ - کْ - کَارْ) بزگیں مردم ، وار ، بے شدّت ، گریب۔
- **بزّکار :** (بَ زْ زَ کَارْ) بزگیں مردم ، بے شدّت ، بے پسات ، گریب ، بزکار۔
- **بزگ :** (بَ - زَ - گْ) بزی ، تنگی ، چیّپ ، شاھیں حبرے ءِ بزیں ٹکرے انچوش کہ : "چہ رودرا تک ءَ بزگے چست بوتگ۔
  (۲) بزّگ۔
- **بزّگ :** (بَ زْ زَ گْ) وار ، آزاب ، بے وس۔

- **بزگر :** (ب زَ ۔ گَ ر) دھکان ، دھکان کار ۔ ھماں مردم کہ کشت ءُ کشار کنت ، شریک ، ھماکہ پہ نیمگی یا پہ مزّ ءُ بھرءِ ڈگاراں کِشّ ایت [چہ پارسی : برزیگر]
- **بُزگُل :** (بُ زْ ۔ گُ ل) بُزانی رنگ ، بُز (مادگیں شیاہ پس) + گُل (رنگ)
- **بزگوشت :** (بَ زْ ۔ گُ وْ ۔ شْ ۔ ت) پاد یا دست ءِ ھما جاگہ کہ گوشت ءِ بزتر بانت ۔ پادءِ گُردگ ۔
- **بزم :** (بَ زْ ۔ م) بزمی یک تعیں بنیادکہ مزنیں تھتانی سرءَ پیچ کنگ بیت ھمے زنگیں تنک تریں تیارکہ پہ مندگ ءِ چیرگیجگ بیت ، لوپ ، بزمیں گندل ، پہ ھر بزمیں چیزے ءَ پہ ذروز گوشگ بیت ۔
- **بزناز :** (بَ زْ ۔ ناز) جنینی نامے ۔ بازناز ۔
- **بُزو :** (بُ ۔ زُو) بُز ۔ بُزک ۔ کسانیں بُز ، بُزدار ، بُزی (۲) ، گیشی گالوارءِ بُزو ریا بُزوءِ ءَ گونڈ گال بزاں بزیر ۔
- **بُزور :** (بُ ۔ زُو ۔ ر) بزُور ، بزُورءِ بزیر ، زُورگ ءِ پرمانی گال بزاں زُورگ ءِ کار ، بگِر ، دست بجہ ۔
- **بُزی :** (بُ ۔ زی) ھماکہ گوں بُز شپانکی کنت ، بُزداریں مردم ۔
- **بُزی اِز بونگ :** (بُ ۔ زی ۔ اِ زْ ۔ بُ وْ ۔ ن ۔ گ) ازبونگ دریائے کہ ڈولا راست اِنت پچے وَرگی ءِ دومی "بُزی" ۔
- **بزیر :** (بِ ۔ زِی ۔ ر) بزیر ، بزور ، زیرگ ءِ پرمانی گال بزاں زیرگ ءِ کار ، بگِر ۔ بُرت ءُ بزیر : زُرت ءُ زورءِ دسےءُ زیرءِ دارءِ دھش ، داد ، من تئی بزیراں سگ اِت نکناں بزاں تئی بزیرانی زیرگ ءِ سزیں جنجالے کار ایت ۔ زیراں کش یا کہ زیرءِ ھکل ، بزیراں بندگ : زیراں بندگ یا کہ دانگیں دادانی دیم ءَ کسے ءَ بے وارکنگ ۔ کہ گپ جت مرکنت ۔
- **بزیراں :** (بِ ۔ زِی ۔ راں) من بزیراں بزاں زیرگ ءِ کارءِ بکناں ۔
- **بَزَین :** (بَ ۔ زے ن) ھما کہ تنک نزانت انچو شش کہ "لے بزیں گُدے" ۔
- **بَژّ :** (بَ ۔ ژّ) بَژگ ءِ چند ۔ سِلّی ، گندی ، گھُٹ ،
- **بُژرا :** (بُ ژْ ۔ را) مزن بُوژژ ، بوژرا ،
- **بَژگ :** (بَ ۔ ژْ ۔ گ) سبّیں ءُ گندءُ گسّٹریں چیزے ءِ گندگ ءَ دل ءِ بدبیگ ، یا ھر چیزے کہ آئی ءِ دست جنگ ءِ دل گھٹ بکنت یا نمّ ایت ءُ گُلگیگ بیت ۔
- **بُژلگ :** (بُ ژْ ۔ ل ۔ گ) بچار "پُونژرگ" ۔
- **بژناک :** (بَ ۔ ژْ ۔ نا ک) ھما چیزے کہ آئی ءِ گندگ ءَ یا آئی ءِ دست جنگ ءَ مردم ءِ بژ ایت ءُ دل بد بیت ۔ آڈال ، جوپ پیتیں اِتگ ، گھٹ اِتگ ۔
- **بژن :** (بَ ژْ ۔ ن) ارمان ، اپسوز ، گھنت ءِ بژن اِنت من ءِ الماے صبر ، ایشی ءِ باز جاگہ "بژم" گوشت اَنت ۔
- **بس :** (بَ ۔ س) مزنیں موٹرے کہ مزنی ءِ کدءِ بارگشتے بیت بلے ایشی ءِ سر بندءَ تہ ءَ سے پہ مردمانی زندگ ءِ جاگہ ھست [چہ انگریزی BUS]
- **بَس :** (بَ ۔ س) بچار "بَس"
- **بَس :** (بَ ۔ س) بچاری ءِ گندی ھد ، لوٹگ ءِ کُت اِنتیں سر ، واھشت ءِ سرجی ءِ ھد ، دگہ نہ لوٹگ ۔ بَس پہ کارے ءِ بندکنگ ءِ پرمان کنگ یا کسے اگاں گپتے جنگ ءَ اِنت آئی ءِ پہ بے تواربیگ ءِ پرمان کنگ ءَ گوش انت "بس کن" ۔ بس کن "
- **بِس :** (بِ ۔ س) پِشّ ، پِشّو : مکّانی گالوارءَ آ ءِ دست ءَ گوش اَنت ۔
- **بُس :** (بُ ۔ س) وشتیں بُو ، بُوءِ بُس ★

بَسا: (بَ سَ) بازیں، بازیں رندے۔

بَسات: (بَ۔ سات) دَردَر، نموُنگ، وَڑ، رھبند، انچوشش کہ: "تو پلانی لبسات ژُرنگ، زاناں پلانی ءِ بسات بوت۔ لے دگ ب تے کہ توژُرنگ۔

بُست: (بُ۔ سْ۔ ت) بندگ ءِ گوست بزاں آیک مردے ءِ بندگ ءِ کارگُرت، ءِ ھما ڈگار کہ پہ کِشت ءُ کِشارءِ آپ ءِ دارگ ءِ ھاتر ءَ بند بستگ، بند بستگیں ڈگار۔

پِست: (پِ۔ سْ۔ ت) تاتاپ ءُ گرم آہیں جاگھاں کہ کشاراں پہ گُلکتان آپ رس ایت گرما ھے آپ بھر بیت لے آپ ءِ ھریک بھرے پست گوشنت بازمردم پست بے آبی ءِ ھما وھد کہ کورءِ آپ مان نہ بیت گوش انت بچار "پستار"۔

بُست: (بُ۔ سْ۔ ت) چہ واب ءِ انچیں وھدے آگاہ بیگ کہ چہ رپوگ ءِ ابید۔ بازمردم چہ واب ءَ سے چار بر ءَ بُست کنت بزاں آگاہ بیت سیاہ ءِ کہ مردم ءَ باید انت کہ چہ واب ءَ یاد بیت ایشی ءَ بُست گوشنگ بَدا انت۔ البت چوش گوشنگ بیت کہ "من ءَ سیاہ ءَ نھلا بُست نہ بیت۔ بلے اِے چہ رپوگی وھد ءَ پیسر پاد آیگ انت۔ تنک شپ ءَ بُست" بزاں پاس ءَ پاد کیت کہ مات شیرے دنت۔

بُست کنگ، بُست بیگ، بازمردم اے گال ءَ گوں "انت" ءَ کارمرد کن انت انچوش کہ: "بُست انت" بلے چوش کنگ رد انت۔ یک بلوچی دوچے۔

بستار: (بِ۔ سْ۔ تار) لے دو گال انت "بِست" ءُ "ھار" ھار زانتگیں گالے کہ ھما آپ ءِ گوش انت کہ کورءِ چہ ھوراں رند کیت، "بست" ھما کمیں یا بازیں آپ ءِ گوشش انت کہ دھکان وت حالوت بھرے کن انت۔ باز مردم "پست" "ھار" ءِ چِنّد ءِ ھم گوش انت۔ نی لے گال "بستار" ءِ بزانت کسے ءِ بودناکی ءُ نابودی یا ھرچے ءِ کہ واجہ انت گوشش انت۔ پلانی ءِ بستار چے انت بزاں ایشی ءِ چوشش یا مزنی یا دگہ انچیں بودناکی یا نبودے انت۔ ھمے رنگ ءِ گوشش انت "ایشی ءِ بازار چے انت"

بُست بند: (بُ۔ سْ۔ ت۔ بَنْ۔ دْ) بندگ ءُ بوجگ یاکہ بند ءُ بوج بزاں کارے ءِ شر یا ھراب کنگ ءِ جوڑ کرتگیں رضبند۔ اے گال ءَ باز مردم "بکس بند" ءِ ھم گوشش انت یاکہ ھمے گالاں سرءِ رند کن انت ءُ "بند بست" یاکہ "بند بکس" ھم گوشش انت۔

بُستک: (بُ۔ سْ۔ تَک۔ بُڈّک): دانہ کیلڈ کہ نوکی سرکش ایت کہ پتاایت ءُ درکیت کہ ھمیشی ءِ کیش مان بیت ءُ ھمیشی ءِ کوزہ ھوشش پربیت۔

بُستگ: (بُ سْ۔ تگ) بندگ ءِ گوست۔ بندگ، آئی ءِ "بست" آئی ءَ "بستگ" بزاں آئی ءِ بندگ ءِ کارکرتگ (۲) بیست ءُ چار (۲۴) گوپنگیں پات یک "بستگے" انت (۳) مستگ مستگیں شر (۴) "بدانگ یا بدانگیں ھرآپیں چیزے کہ "بدانگ"۔

بُست لوپو: (بُ س۔ ت۔ لوْ۔ پوْ) بلوچی دوچے ءِ نام اِنت

بُستری: (بُ سْ سَ رِیْ) گڈّی نگن کہ رودراتکی بلوچستان ءُ سندءِ تہ انت ءُ۔

بِستری: (بِ سْ سَ رِیْ) مسری، زھم، تژ، سکار۔

بسکار: (بَ سْ۔ کار) بزکار، وار، گریب، بے شدت۔

لسکار: (لَ سْ کَ ار) اے بزکار ءِ گال انت کہ چوشش گوشنگ بونگ بچار "بزکار"۔

بسکوٹ: (بِ سْ۔ کُ وْ۔ ٹ) چہ آرت ءُ دگہ ماوک ءِ جوڑ کرتگیں انچیں نگن ءِ راستے کہ ایر کنگ ءِ ھراب نہ بیت ایشی ءِ بازرنگ ءَ جوڑ کن انت (درآمدیں گالے)

بُسّو : (بُ-سّ-ؤ) ماهیگے، پڈشک ءِ زاتے۔

بسول : (بَ-سُ-وْ-ل) جاگہے ءِ نام اِنت مان بلوچستان ءَ۔ پسنی ءُ اورماڑہ ءِ میانجی ءَ همے جاگہ ءَ گور ءِ هم نام اِنت۔

بسولی : (بَ-سُ-وْ-لِ-یْ) بسولیگ۔ هما مردم یا دگہ چیز کہ گون بسول ءَ شیادی کنت (۲)، بگدار۔

بسولیگ : (بَ-سُ-وْ-لِ-یْ-گ) بچار «بسولی»

بسیار : (بِ-سْ-یا-ر) سک باز، باز [پارسی : بسیار]

بسے : (بِ-سِ-ے) باز، بازرندءَ۔ بچار «بسا» ★

بَشّ : (بَ-شّ) اپسوز ءِ بڑن۔ بَشّ ورگ : سک ارمانی بیگ۔

بَشّ : (بَ-شّ) گرماگ ءِ شتری هور، بشام۔ بلوچستان ءِ موگی هور زمستان ءَ بنت بلے دگہ باز جاگہاں چو کہ هندوستان ءَ هَے بَشّ ءِ موسمی هور اَنت۔

بُشّ : (بُ-شّ) اَرت، دامن، چادر یا پاگ ءِ کَر۔ بلے اوتاکیں تانگوانی سر کہ هیشاں پد ءَ وت مان وت گوپ اَنت یا کر ماهوی کن آنت۔

بَشّات : (بَ-شّ-شا-ت)، بِہ بدی شات کرتگیں، شات کرتگیں بد، دُشنام، دُشمان، زاہ، بدحال، زاہ ءُ زکت، ناکور، بشامی ۔ 75-8-11

بشار : (بَ-شْ-ا-ر) بے حساب، سکّ باز۔

بشام : (بَ-شْ-شا-م) بَشّ۔ بَشّ ءِ هور، گرماگ ءِ هور۔ بشامی جڑ : بشامی یا بشّی جمبر۔ مردمی نامے۔

بشان : (بِ-شا-ن) شانگ، پر مانگال بزاں شت تگ ءِ کار ءَ بجن۔ شانگ ءَ گال ءِ بزانت ءَ بچار «شانگ»۔

بَشانگ : (بَ-شا-نگ) چہ اسپیتیں یا شهریں تنکیں گُدءِ جوڑ کرتگیں پرشے کہ فقت ءِ سرءَ مان پوشگ بیت کہ ایشی ءِ تہ ءَ پتگیں مردم گندگ نہ بیت ءُ مگسک ءُ پڑی هم نہ یکیں مردم ءِ چونڈ ءَ نہ کن اَنت پرچا کہ ایشی ءِ تہ ءَ بُنزرت نہ کن آنت۔

بَشّ بَشّ ورگ : (بَ-شّ-بَ-شّ + وَ-رگ) اپسوز ورگ، بڑنیگ بیگ۔

بَشَر : (بَ-شَ-ر) دَرّود، هما کاه ءِ سول یا ڈرچک کہ گتے ءِ زرکشگ آنت۔ وت مرسنگ آنت، لَڈ، ◻ بنی آدم، مردم (زانازی : بَشَر - مردم)۔

بشکال : (بِ-شْ-کا-ل) دریاءِ هما آپ کہ سک روژنا اِنت کہ آئی ءِ تہ ءَ ماهیگ گُنڈی ءِ ماهورءِ پہ جوانی پچاه کار اَیت ءُ گپیت۔

بَشکرد : (بَ-شْ-کَ-رْ-د) بشکرد، بلوچستان ءِ یک بهرگے ءِ نام اِنت اودءِ مردماں هم بَشکردی گوش آنت۔ ایشی ءِ بزانت ءِ جند «شکار، شکار جاه ءُ شکاری» اِنت۔

بشکند : (بِ-شْ-کَنْ-د) بشکندگ ءِ جند، بچکند، بشکندگ ءِ پر مانگال۔

بشکندگ : (بِ-شْ-کَنْ-دَگ)، بچار «بچکندگ»

بشکیر : (بَ-شْ-کِ-ر) مزن شیپے کہ سر بازی گورءَ چہ گنجا بادءِ «جھل اِنت، سرءَ نے میتگ هست۔

بُشّو : (بُ-شّ-ؤ) جنینی نامے۔

بُشّو : (بَ-شّ-ؤ) گٹلیگ ءِ زاتے۔

بشوشگ : (بَ-شْ-وْ-شَگ) بکشوشگ : جنگلی مردم، گنوگ رهش ءِ یک رستریے، گورپٹ، چکبر۔

بشول : (بَ۔شْ۔وْل) گوَش اَنت کہ جاگھے ءِ نام اِنت بازگوَش ایت کہ ھمے بشولیگ ءِ اِنت (۲) پارسی ءِ لے گال ءِ بزانت "کارکنوک"، کاردر برءُ پریشانی ھم آگگ۔

بشُول : (بَ۔شُ۔وْلْ) شُولگ ءِ رمانگال اِنت بزاں "بشُول" شُولگ ءِ کارءِ بکن۔

بشُولی : (بَ۔شُ۔وْ۔لِیْ) بچار "بشولیگ"۔

بشولیگ : (بَ۔شُ۔وْ۔لِیْ۔گْ) مکران دشت ءِ گورپاگ ءِ بازار ءُ تولگانی ءِ بازار ءِ نیم راہ ءِ جاگھے ءِ نام اِنت۔

بشّی : (بَ۔شْ۔شِیْ) ھماکہ گوں بشّی ءِ سیادی کنت۔ بشی کوکر۔

بَک : (بَ۔کْ) چلک، پکّ گیشتر ماں جُکّانی زبان ءِ الیشی ءِ بک گوَش اَنت۔

بِک (بِ۔کْ) ھماملاّ کرشہ کپال ءِ رکیک زات ءِ ٹمٹاک کنت۔ گیشتر پہ زگریاں گوَش اَنت (۲) گلکّ ءِ بیک کھروھد بیگ... دت تر اَنت ءُ۔ (بُندرءِ لے زرکی گالے کہ "بیک" اِنت الیشی ءِ بزانت "مزن"، اِنت انچوش کہ "اتا بیک" بزاں مزنیں پت "۔

بُکّ : (بُ۔کّ) آپ ءِ ورپے کہ چہ جھلگ ءِ کستراِنت۔ بُکّ بُگّری : دوچیے ءِ نام اِنت (۲) بُکّ ورگ بزاں مُڈّ ورگ ءِ، آپ ءِ جیبرءِ روگ ءُ درآیگ۔

بکّار : (بَ۔کْ۔کَارْ) گدام، اَمبار، باباری) مالدار ءِ ھمابان کہ آئی ءِ تہ ءِ آئی ءِ مال ءِ بُنگ ایراِنت (۲) ھماجاگہ کہ ماھیگ مزگ ءِ ھُشک کنگ ءُ بندگ ءُ دگہ ملکاں دیم دئیگ بیت۔

بکّال : (بَ۔کّ۔کَالْ) گور، ھندو، بُندرءِ لے گال "تازی ءِ" بقّال "اِنت کہ الیشی ءِ بزانت "سبزی بھا کنوک" اِنت۔

بُکچو : (بُ۔کْ۔چُوْ (چُو)) بچار "بکچہ"۔

بُکچہ : (بُ۔کْ۔چَہْ) بُکچو، گدے یا گُد راستیں جیڑے کہ آئی ءِ تہ ءِ دگہ گُد یا دگہ چیزے بندگ ءِ بیت۔ بنڈل۔

بکڑ : (بَ۔کَ۔ڑْ) بھانگی اَڑ، بھمنتگیں اَڑ، دو دِلگ ءِ اَڑ، بھ ءُ بکڑ : دو دِلگ، بھ ءُ بکڑ بیگ : پہ کارے ءِ کنگ ءِ دو دِلگ بیگ کہ بکنان ءِ بارین مکنان ءِ۔

بَکش : (بَ۔کْ۔شْ) داد، بکش اِنگیں، داتگیں، انچوش کہ ھدابکش، مرادبکش، بکشگ ءِ پرمانگال بزاں "بہ بکش" بکشگ ءِ کارءِ بکن۔

بُکش : (بُ۔کْ۔شْ) ھرسا ھدارے ءِ گردن پُشت ءِ میتہ

بَکشُک : (بَ۔کْ۔شُ۔کْ) بکشُل، بکش اِنگیں، مردینی نامے

بَکشگ : (بَ۔کْ۔شْ۔گْ) درگوزکنگ، کسے ءِ چہ میار ءِ بنداں یلہ دیگ، بے میارکنگ،
(۲) داد دیگ، کسے ءَ زر یا دگہ چیزے انچا دیگ۔

بکشُل : (بَ۔کْ۔شُ۔لْ) بچار "بکشُک"

بکشوشگ : (بَ۔کْ۔شْ وْ۔شْ۔گْ) بشوشگ، ریترے کہ الیشی ءِ چُک بر ھم گوش اَنت۔

بکشوک : (بَ کْ۔شْ وْکْ) درگوزکنوک، داد دیوک۔ ★

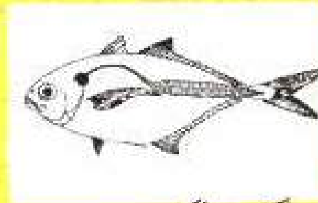
بَکشی : (بَ کْ۔شِیْ) مردینی نامے۔ ★

بُکشی : (بُ کْ۔شِیْ) ھماکہ بکش ءِ پراِنت، ھماگردن ءِ پُشت ءِ مزن اَنت۔ ★

بُکُک : (بُ۔کْ۔کُ۔کْ) کسانیں بُکّ، بُکُل۔

- **بُکّگ** : (بُ۔کّ۔کّ گّ) مُبڈگ ، چیرآپ بیگ ، آپ ءِ چیرءَ روگ ، در بُکّگ : چمگ ءِ ، بزاں چمگ ءِ آپ ءِ چہ زمین ءَ تر تگ ءُ در آیگ ، ایر بُکّگ : چیرآپ بیگ ، مبڈگ ۔
- **بکّل** : (بَ۔کّ۔لْ) گُتّہ ، کمربند ، چوٹ یا کہ اولاک ءِ تنگ یا کہ دگہ انچیں پوستے ءِ سرءَ ھما آسن کہ ھمے پوست ءِ دوہی سر گوں ھمیشی ءَ اڑ ینگ بیت (اے گال درآمدے ، انگریزی : بکّل BUCKLE)
- **بُکّل** : (بُ۔کّ۔کُ۔لْ) کسانیں بُکّ ، مبگ ۔
- **بُکّلّک** : (بُ کّ کَ لِ کّ) چوکہ بدار منجل سک یاد آیوکیں پُرشتگیں دانے ، باز مردم ایشیءَ "بُکّ کلک" ھم گوش انت (۲) ھما مردم گیشتر جنین کہ آئی ءِ کلک چو بُکّ ءَ زنڈ بہ بنت "بُکّ کلکاں لالائی لِکّاں ، ایداں نہ نندا گوادرءَ نندآں ....."
- **بُکّلک** : (بُ۔کّ۔کُ۔لْ۔کّ) کسانیں بُکّل ، بزاں کسانیں بُکّ ۔
- **بکّم** : (بَ۔کّ۔مْ) ڈرچکے کہ ایشیءَ دار پہ درمانی کارمرد بیت کہ "بکّمی دار" ءِ گوش انت ۔
- **بکّمل** : (بَ کّ مَ لْ) آبریشمی تریں مُڈبزیں گُدے کہ چوحُلّ ءَ گالی ءَ گوںگ بیت ۔ ★
- **بکّمی** : (بَ۔کّ۔مِ یْ) ھما کہ گوں بکّم ءَ شیادی کنت (۲) چادرے کہ جولاھیگ ءِ گوپ انت ۔

کد : گیشّں چہ گیشّں ۲۰ س م

- **بکّمی دار** : (بَ۔کّ۔مِ یْ + دَ ا رْ) بکّم ءِ ڈرچک ءِ دار کہ پہ درمانی کارمرد بیت
- **بَجّو** : (بَ۔جّ۔جُ۔وْ) کسانیں ماھیگے ۔ (بچارمُت)
- **بُجّو** : (بُ۔جّ۔جُ۔وْ) مُبڈو ، بُجّو ورگ ، بُجّ ورگ ، کسانیں بڈّ (۲) بُجّو کنگ : مردم ءِ چوکہ دلوت ءَ آپ ورگ بزاں چار دست ءُ پا دبیگ ءُ ماں تلاوگ یا گنڈے ءَ چوکہ دلوت ءَ پہ دپ آپ ورگ ۔ (بچارمُت)
- **بُکّینگ** : (بُ کّ۔کِ ے۔ نَ گّ) بڈینگ ، چیراپ کنگ ، چیزے ءَ انگوش کنگ کہ بہ بڈّایت ءُ چیراپ بہ بیت
- **بگ** : (بَ۔گّ) بندیک ءِ زاتے کہ چو سیب ءَ انت بلے تاب تاب انت کہ تاب اِش نہ کش اِنگ انت ، سادے زیرانت ءُ مُتش انت ءُ کہ تچک بیت گرادانت ءُ کہ محکم بیت گواز ءِ رنگ ءِ ھم دینت ، نی ماھور بندانت پہ ماھیگ گرگ ءَ (۲) انچائیں اسپیتیں بندیک بلے سیب بہ بیت (۳) یک چیزے ءِ بندیک ءِ رنگ ءِ اسپیتیں ٹال (۴) ناڈراھی یے کہ مردم ءِ پوست ءَ اسپیتیں تیچ پر بیت ۔ اے گرءِ زانتے ، چوکہ گڈاں ءَ انت بلے گلاک ءُ گڈاں نہ انت ۔
- **بُگ** : (بُ۔گّ) زمین ، دھات ، ھما زمین کہ پہ کشارءَ وش انت ءُ سک جوان انت ، مزنیں کشت ءُ کشاری زمین (۲) بلوچستان ءَ یک جاگھے ءِ نام انت ۔
- **بگّ** : (بَ۔گّ) اُشترانی رمگ ، مزنیں بگّ ءَ "مزن بگّ" گوش انت ھمے رنگ ءَ ھا بگّ کہ سک مزن انت کہ یک سرے

ادءَ انت مُردوں سر دور رس ایت مان ترّایت ایشی ءَ " گردگیں، بگّ " گوش اَنت۔

- **بگّت :** (بُ ۔ گّ) بگّگ ءِ پرمانگال ۔
- **بگا :** (بَ ۔ گا) تُرسوک ، بے دل ، کساں دل ، نامُرد ، جنبنو ، ھما مردین کہ آئی ءِ کار پدچو جنین ءَ اَنت ۔
- بگابند : (بَ ۔ گا ۔ بَن ۔ دْ) بلوچستان ءِ یک مزنیں سیہ بند ے بزاں مانکوہ ے کہ باز برز ءُ دراج اِنت ۔ گوش اَنت کہ یک مردے بونگ کرچوں سک تیار ءُ بے کساں زوراک بوتگ کہ مردم چہ ایشی ءَ تُرس ءُ گار بوتگ ءُ ایشی ءَ ھر ھد مردم تّل اِنگ اَنت مردماں چہ تُرس ءَ گوں ایشی ءَ مزات ھم نہ کرتگ ۔ یک روچے یک مردے گند ایت کہ کاشتر ءِ سر ءَ پہ نُستت جنگ چو بگ ءَ آت کہ یک اناگہ ءَ پہ جاک گوں دت ءُ گوشت " ھو نودر اگاں ترا دلے بوتیں " اے مرد ءَ انگت ءُ زانت کہ دل نیست ۔ ایشی ءَ ھکل کُرت ۔ یک برے بگا ڈُو بوت ۔ بلے چار ایت کہ مرد دتی مرگ ءَ سر گوستگ دل ءُ یلہ دنت ۔ اے مردے گُش ایت ۔ زانگ نہ بیت کہ اے داستان داں چنچک ءُ راست اِنت ۔ اے کوہ ءَ باز مردم " باگار بند " ھم گوش آنت ۔
- بگار : (بَ ۔ گار) باگار ، باگاڑ ، گوج ءِ زاتے ، سَرِ ندگے ، لاپکشے ۔
- بگّارو : (بَ ۔ گّ ۔ گا ۔ رُو) بوجیگ ءِ یک راستے ۔
- بگاگر : (بَ ۔ گا ۔ گَ رْ) بلوچستان ءَ " بگابند " ءِ مزنیں کوہ ءَ یک گرے ءِ نام اِنت ۔
- **بگاں ھینٹرلو :** (بَ ۔ گّ ۔ گاں ۔ ھِ ی ۔ نْ ۔ ٹَ ۔ لْ وْ) لیبے
- بگائی : (بَ ۔ گا ۔ ئی) نامردی ، کپتہ دلی ، تُرسگ ، بے دلی ،
- بگّائی جَم : (بَ گّ ۔ گائی ۔ جَ مْ) بچار " بگّائی جَم "
- بگّائی جُم : (بَ گّ ۔ گائی ۔ جَ مْ) " بگّائی جَم "، سرباز ءِ کورءِ پہ " گزی کان ءُ جیر شھرے کہ ایشی ءَ بیدلد ھم گوش اَنت۔
- **بگبھت :** (بَ گّ ۔ بَ ھْ ۔ تْ) بدبخت ، بے بھت ، شوم ، بدروچ ۔
- **بگپان :** (بَ گّ ۔ پا ۔ نْ) بگجت اشترانی شپانک بزاں اشتر ءِ بگت ءِ شوانگ ۔
- بگٹی : (بَ گّ ۔ ٹی) بلوچانی یک ٹکے ءِ نام اِنت ۔
- بگجت : (بَ گّ ۔ جَ تْ [تْ]) بگپان بزاں اشترانی شوانگ ۔
- بگچر : (بَ گّ ۔ چَ رْ) ھما چراگ کہ اشترانی بگت ءِ چرگ ءِ جاگہ اِنت ۔
- بگدادی : (بَ گّ ۔ دادِ یْ) یک ددچے ءِ نام اِنت ۔ ھما مردم کہ " بگداد " (بغداد) ءِ نندوک اَنت ۔
- بگدار : (بَ گّ ۔ دارْ) ھما مردم کہ بگت ءُ ھست ۔ انچوش کہ " مالدار "، " بُزدار " ءُ پس دار ءَ گوش اَنت۔
- بگدر : (بَ گّ ۔ دَ رْ) بگّ دوار ، ھما جاگہ کہ شپ ءَ بگت ءُ ھمود ءَ دوار دَینت ۔ بگت دوار جاہ
- بگدوار : (بَ گّ ۔ دَ ۔ وارْ) بگدر ، بگت ءِ دوار جاہ
- بگدوار جاہ : (بَ گّ ۔ دَ ۔ وارْ ۔ جاہْ) بگدر ، بگدوار ، ھما جاگہ کہ اود ءَ بگت دوار دیگ بیت ۔
- بگدُو : (بَ گّ ۔ دُوْ) بچار " بُودی "
- بگدو : (بَ گّ ۔ دَوْ) بچار " بگدہ "
- بگدہ : (بَ گّ ۔ دَہْ) بگدو ، جمبیا رنگیں صخرے ۔ مردینی نامے ۔
- بگدی : (بَ گّ ۔ دِیْ) بچار " بُودی "
- بگر بدار : (بِ گِ رْ ۔ بِ دارْ) پہ کارے ءِ کنگ ءَ جھد ءُ کوشست ۔ ھنا ھنیا ۔ جت ءُ اپر پہ کارے ءِ ماتر ءَ ۔

بگ ساؤنڈ: (بَگ۔ سا۔ ن۔ ڈ) بگ ءِ ساؤنڈ بزاں بگ ءِ توار۔ پرچہ کہ بگ ءِ کنگ ءَ توار ءِ ھات ءِ شتر سانگ بیت

بَگَگ: (بَ گَ۔ گَ گ) گوشت یا ماھیگ ءِ گوں ہزاراں بے تار شت ءِ گراڈگ۔

بُگَل: (ب گ۔ ل) بُلگ: ھما ہزنیں ءَ سک چپناک ءُ ڈکیں لبز کہ گوں شھکارگ یا جلگ ءِ چہ پاد رکیت۔

بَگَل: (ب گ۔ ل) دست ءِ باسک ءِ کُٹ: انگیں ھَدّ ءِ چیری کل کہ اوداں ءِ پٹ ھم رداءِت۔ چہ سروش ءِ بُرز باسک ءِ چیر ءَ سھنات ءِ جاگہ۔ رنگیں کاہ یا دگہ کشار ءِ دوتاکءَ گواپ یک "بگلے" ھنچک کاہ یادار یا دگہ ایچیں چیزے کہ بگل ءِ جاگہ اش بہ بیت یا کہ بگل کنگ ءُ برگ بہ بنت۔ بگل ءَ کنگ: بگل ءِ چیر ءَ کنگ۔ بگل کنگ، گولامیش کنگ۔ کش ءَ بگل: کشگ ءِ بگل ءِ بار۔ بدءُ بگل بدءِ بار بسرءُ بگل: ھما مردم کہ بارءِ سرءَ ھم بہ بیت ءُ بگل ءَ ھم۔ بگل ءَ کنگ اکشگ ءِ کنگ۔ بگل ءِ تیرگ، پہ باھوٹ ءُ پناہ ءِ۔ بگلاں گرگ: باسکاں گرگ یا گولامیش کنگ۔ بگلک جنگ: چہ دشتی بازرک جنگ۔ بگلاں گوات دیگ، پہ شھل ءِ وتگندی۔

بگُل: (ب گ ل) مردینی نامے ءِ ھینز ءِ کنارءِ مردم، جیٹو۔

بِگِل: (ب۔ گِ۔ ل) چہ تاس ءِ جوڑ بوتگیں ترند تواریں سُرنا ئے کہ ماں پوج ءُ لشکراں کارمرد بیت ءُ گال دِرآمدے) انگ: BUGGLE (بجار بنت)

بگلاں ایر روگ: (ب۔ گلاں۔ اے ر۔ رَ و گ) دا کہ بگلاں ھد ءِ ماں زمین ءَ یا میناں یا دگہ ایچیں لھیں چیزے ءِ ایر روگ، بدگمگ

بگل

یا بھن روگ۔

بگلاں گوانو: (ب۔ گلاں۔ گ۔ وا۔ نو) پہ دشتی یا شھل بگلاں چوکہ مُرگ ءِ پچ کنگ۔ "بگلا بگل" لوگ۔

بگلاں گو جگ: (بگلاں گ۔ و۔ جگ) دستاں چہ برجا بگلاں گو جگ ءِ بگلی میداں گو جگ۔

بگلک: (ب۔ گ۔ ل۔ ک) کسانیں "بگل"۔ بگلک جنگ بزاں چوکہ کروس ءِ بازرل جنگ کہ چہ بانگ دیگ ءِ پیسر ایگوش کنت۔ بگلک جنگ، چہ دشدلی ءِ ناپچ کنگ۔

بگلگشاد: (ب۔ گ ل۔ گ۔ شاد) بگلو، ھما گُدءِ تمرکہ پشک ءِ بگلاں ماں دیگ بیت۔

بگلو: (ب۔ گ۔ ل۔ و) تے نزگیں گُدی ٹکڑے کہ جنین و تی پشکانی کش ءُ ماں ءِ دُیئت۔ اے گُد چہ پشک ءِ جند ءِ گُدءُ دہ بیت دگہ رنگ ءِ شرتریں گُدے بیت مرچاں چہ پشک ءِ گُدءِ ھم جوڑے کن انت (۲)، بگلو بیگ: بزاں چہ سک وشدلی ءَ باکہ پہ شھل وتی بگلاں گوات دیگ۔

بگلو: (ب گ۔ ل و) کارچ، زھم یا جبیاءِ تیگ۔

بگلہ: (ب۔ گ۔ ل ہ) بوجیگ ءِ یک رائے۔

بگلی: (ب گ۔ ل ی) ھما چیز کہ بگل ءِ زُرانت۔ ھما چیز کہ دگہ چیزے ءِ کش ءَ انت، کشی، ھما ٹنگ کہ کش ءِ کنگ بیت۔ بزاں ھنچو تزن بہ بیت کہ بگل یا کش ءِ کنگ بہ بیت ءِ کش ءِ برگ ءِ۔

- **بگلیگ** : (بَ گ. ل ی گ) بچار "بگلی".
- **بگلینگ** : (بَ گ. ل ے. ن گ) ھما ہیزّ ءُ لیتار کہ آیانی تہ ءَ آپینکیں ٹگل ھوار اِنت یا کہ آپنکیں ٹگل ءِ چند. ھما چیز کہ چو ٹگل ءَ بہ بیت.
- **بگوّ** : (بُ گّ. گ و) پشک ءِ یک راستے. ماھیگے.
- **بگوابگ** : (بَ گ. وا. جَگ) بگ ءِ واجہ یا بگانی واجہ. "بگ واجہ" بگدار.
- **بگواجہ** : (بَ گ واجہ) بچار "بگواجگ"
- **بگوج** : (بِ. گ. وَ ج) گوجگ ءِ پرمانگال ہزاں گوجگ ءِ کار ءُ کمن.
- **بگور** : (بَ گ. ور) کوھی پشتی کہ چہ گسی پیشی ءَ تیار تر اِنت نریں پشتی ہزاں گرگ ءِ ھم گوش اِنت.
- **بگی** : (بَ گ. گی) ٹگ اِنگیں ہزاں ھما گوشت یا ماھیگ کہ گوں ہزاراں بے نارشت ءَ گرا ستگ
- **بگیر** : (بَ. گ ے. ر) بدی، ردی، بدھلاپی.
- **بل** : (بَ ل) بلگ ءِ پرمانگال ہزاں "بہ بل" = روک ءَ بدے (۲) ھیلت، تو یکے ءَ بھت ءُ بل نے انگت دومی ءِ نام ءَ گرگے.

کروس ءِ بُتّ

- **بَلّ** : (بَ لّ) ھما زمین کہ یدر ءِ ملک اِنت. بلوچستان ءِ باز جاگھانی نام اِنت. کھیر بل: ھما جاگہ کہ کھیر باز بیت. کھیر دز، "کوکن گبوت بلانی. کیتگ پنگ اِنت دلانی". نیزگ، نیزہ، نیزگ ءِ سرے چیتوں پر بل ءِ سرءَ (ملا گراناد) [گال در آمدے]
- **بلّ** : (بَ لّ) یلہ بدے، اِلگ ءِ پرمانگال (۲) ترلینتیں لیمبو ءِ تپل یا کہ پل ءِ تاک الیش ءِ پل چو کہ مکڑا ءِ پل ءِ اِنت. تاکان نے لتارے ھم تریپتش لوکن اِنت "بل ءِ گلاب ءُ زاپراں" دل ءِ درد ءِ درمان اِنت (۳) پل بیگ، اپچوش کہ "بل اِت بات" ہزاں زندگ بات مے ھدا ترا پشت گیجات "! (۴) ملکن ءِ چینگان ءِ موکل، اجازت، جازات، پلانی ءَ لے کار کنگ ءِ بل اِنت. پرلے ہزانت ءَ لے گال ءِ "بیل" ھم گوشنگ ءُ نبیسنگ ءِ راست اِنت. بچارگوں "ربیل"، "ربل ءُ ملکن، ملکن ءُ ملکن دامرونبی) سے. بل اِت بات او مرد کشیں بالاچ.
بھابل: بھالنگ ءِ جازات ءُ موکل، پترِ بل: پترگ ءِ موکل ءُ اجازت (ENTRY VISA - ENTRY PERMIT)
راہ بل: (ROAD PERMIT)، سات بل: (TRAVEL PERMIT) ساگبل: سیر کنگ ءِ جازات، شنگ بل: شنگ کنگ ءِ بل، چاپ ءُ شنگ کنگ ءِ موکل (DECLARATION) کار بل: کار کنگ ءِ جازات (WORK PERMIT)
گشتانک بل: گشتانک دیگ ءِ موکل.
- **بُلّ** : (بُ لّ) پٹ، میند، پٹرم یا ھمے رنگیں چیزے کہ دگہ چیزے سر ءِ گیش ءُ چند گو بیت. اک: گلاد ءِ بُل، چوگیں مرگ ءِ بُل. تچک ءِ بل، تچک ءِ سرءَ سائنت بلے توک ءَ یا گوک ءِ گمیں میند پشت گیج اِنت. کروس ءِ بُل (بچار مٹ)

- بَلا : (بَ ۔ لا) مزن، مزنیں، (۲) جنّ، (دیکھ ۳)، مُصیبت، واری، گُرانی، تبل، چشت، ءُ بلاگشت : "بلاہ"، بلاہ ءُ بتر
- بلا بتر : (بَ ۔ لا ۔ بَ ۔ تَ ۔ ر) بلاءُ بتر، بلاءُ بتر : مستریں جنجال، مستریں مُصیبت، مستریں گندگیں (پ) : بلا بدتر ا
- بلا زیر : (بَ ۔ لا ۔ زی ۔ ر) مزنیں واری ءُ گُرانی ءُ مُصیبتانی سگوک ۔ نذر، تشنگ، ھیرات، گُربان ۔
- بلاش : (بَ ۔ لا ۔ ش) چہ پارس ءِ بادشاھاں یوئے کہ پیروز ءِ چُک اِت ۔ ایشی ءَ ملک شاہ ھم گوش آنت ۔ بازمردم پہ نزانشکاری ایشی ءَ بلوچانی پیرک گوش ایت ۔ البت اے گپ ٹھنگ نہ بیت کہ بلوچے بوتگ پرچا کہ ایشیں بازیں سرداراں ءُ امیرے پارس ءِ تہ ءَ بلوچ بوتگ انت ۔ اچوش کہ پارس ءِ مستریں بادشاہ "کوروش" کہ بلوچی لچہ کاراں ھمے کال پُردستگ ءَ "قریش" کرتگ ءُ زندانش ءَ قریش ءِ نامءَ ھمگرنچ کرتگ انت ۔
- بلاش گرد : (بَ ۔ لاش ۔ گَ ۔ ر ۔ د) یک شھرے کہ پیروزشاہ ءِ چُک بلاش ءَ ماں مرو ءَ آباد کرتگ کہ آ ءِ ھدال اے مرد ھراسان ءِ سرءَ بوتگ ۔ انگت ھم مرد ءَ بلوچ سک باز انت بلے الّوں مرو ءِ تُرکمانستان ءَ اِنت
- بَلام : (بَ ۔ لام) دروازگ یا دریگ ءِ چاٹ ءِ سرءِ نیمگ ءُ دیوال ءِ تہ ءَ بزیں تھنگ یا تپنیں درے کہ پہ جلا ھک ءِ ھاتر ءَ ماں کنگ بیت ۔
- بَلامَل : (بَ ۔ لا ۔ مَل) چلوپگ، کسانیں کسانیں دست دپی کار ۔
- بَلامَلی : (بَ ۔ لا ۔ مَ ۔ لی) دست ءُ دپ ءِ مردم، چلوپکار، کاردار ۔
- بلاپنچ : (بَ ۔ لان ۔ چ) پرپیچ انگیں لوںجانیں چیز ۔
- بلا پنچ : (بِ ۔ لان ۔ چ) "لانچگ" ءِ کارگال ءِ پہ مانگال بزاں تو یک مردے "لانچگ" ءِ کار ءَ بکن ۔
- بلانچگ : (بَ ۔ لان ۔ چ ۔ گ) کسانیں بلانچ، پرپیچ انگ ءُ لوںجان ۔
- بَلاّ نوڑ : (بَل ۔ لان ۔ وڑ) بلاّوڑ، درمانے ۔
- بَلاّوڑ : (بَل ۔ لا ۔ وڑ) بلاّنوڑ، درملنے ۔
- بلاہ : (بَ لاہ) بچار "بلا"
- بُلبُل : (بُل ۔ بُل) کلی، زانتگیں کسانیں وش تواریں جنگلے (۲)، ھسبرءَ بلد، دپ ءَ ھار (۳) چہ آپ ءِ چیرءَ درآتکگیں گوات ۔ (بچار بُت)
- بُلبُلک : (بُل ۔ بُ ۔ لُک) چہ آپ ءِ چیرءَ درآتکگیں گوات کہ آپ ءِ سرءَ آبلہ جوڑ کنت ۔
- بُلبُلکی : (بُل ۔ بُ ۔ لُ ۔ کی) بلبلک : چہ آپ ءِ چیرءَ گوات ءِ درآیگ کہ توار ھم کنت ءُ آبلہ ھم بیت ۔ بلبلکی جنگ : کسے کہ ماں آپ ءِ چیرءَ چہ دپ یا پونزءَ گوات بکش ایت کہ ھمے گوات چہ آپ ءَ درکیت ءُ توار ھم کنت ۔
- بَلٹ : (بَ ۔ لٹ) تپنگ ءِ بلٹ، تپنگ ءِ "کاٹ"

- **بَلد :** (بَ۔ ل۔ د) زانتکار، زانوگر، کارزانت، زبر، مردے کہ یک کارے زانتکار بہ بیت۔ بلد کار: زانتکار۔ کاربلد، کار زانت۔ راہ بلد: راہ زانوک، سوھو۔ زھگ بلد، چکانی بارہ ءَ زانوگریں مردم یا داتگی۔
- **بلدتر :** (بَ۔ ل۔ د۔ تَ۔ ر) زانوگرتر۔ زانتکارترّیں، گیشتر زانوک ءَ بلد۔
- **بلدسر :** (بَ۔ لَ۔ د۔ سَ۔ ر) جوان بچّار، وکیں مردم۔ ھما مردم جاگھے یا ملکے ءِ جاد ءُ زانتکار انت، زانوگریں سر۔
- **بلدکار :** (بَ۔ ل۔ د۔ کار) کارزانت، کسے کہ کارے ءِ سکّ زانتکار بہ بیت۔
- **بلدکاری** (بَ۔ ل۔ د۔ کاری) زانتکاری، شیواری
- **بلدی :** (بَ۔ ل۔ دی) زانوگری، زانتکاری، کارزانتی۔
- **بلدیں :** (بَ۔ ل۔ دیں) زانتکاریں، شیواریں، زانوگریں، کارزانتیں، زبریں مردم۔
- **بَلک :** (بَ۔ لَ۔ ک) مردینی نامے (۲) ھما چیز کہ آئی ءَ ٹیلگ اچ گوش ءَ زاناں چہ کاسگ ءِ درا تلگ انت۔ شرپگیں ٹیلگ۔
- **بِلک :** (بِ۔ لَ۔ ک) کسانیں "بل"
- **بَلک :** (بَ۔ لَ۔ ک) پت ءِ مات یا مات ءِ مات (۲) پیرزال (۳) دینبوگ، جھبوگ (۴) دائی کہ چک رودین ایت
- **بَلکُش :** (بَ۔ لَ۔ کُ۔ ش) بَلک کُش، کُلگ، کسانیں مُرورگیں پتن بدّیں مدگلے کہ بال نہ کنت بلے دراج سِٹ ایت چوکہ شُنڈءِ ھردھد ھست انت۔ پچک گوش انت ھرچے اشی ءِ کُش ایت۔ آئی ءِ نام بَلک مرایت۔
- **بِلکّگ :** (بِ۔ لَ۔ کَ۔ گ) ھِسرگگ، ھرزگگ ءِ گریوگ، بلکّگ ءِ گریوگ۔
- **بلکو :** (بَ۔ لَ۔ کُ۔ و) کسانیں شوے کہ بجار ءِ مردایت۔
- **بلکیں :** (بَ۔ لَ۔ کے۔ ں) شاید، بہ بیت کہ، راست ایش کہ، بندر ءِ پچوش کہ، بلکینا، بلکینگا۔
- **بَلگ :** (بَ۔ لَ۔ گ) بچار "بَنگل"
- **بَلگ :** (بَ۔ لَ۔ گ) سبزی، کاہ، بھار، تلّ، آزد ایت۔ بلگ ءِ بھار نہ بیت مات ءِ گوھار بلکیں پارسی "برگ" انت پرچا کہ اوستائی ءِ پہلوی شیاھگ ءِ پہ "ر" ءُ "ل" ءِ یکیں آب "ا" کارمرد انت بلوچی ءِ چوشیں گال بازانت کہ "ر" ءُ "ل" ھردکاں راست انت اک، استارءِ استال۔ زیمر ءُ زیل پیشترک ءِ شتگ۔
- **بَلگ :** (بَ۔ لَ۔ گ) رودک بگ، آس رگ، رُن رگ
- **بلگار :** (بَ۔ لَ۔ گ۔ ار) بلگاریا، یورپ ءِ یک ملکے ءِ نام انت بلگاریں، بلگاری، بلگاریا ءِ، بلگاریں لوندبزاں ھما لوند کہ بلگاریا ءِ پوست ءِ جوڑ کنگ بیت۔
- **بلگشاد :** (بَ۔ لَ۔ گ۔ شاد) بچار "بنگل گشاد"
- **بَلم :** (بَ۔ لَ۔ م) تبرنجیں دان ءِ زلتے (۲) کسانیں پدار، کُٹی۔
- **بُلم :** (بُ۔ لَ۔ م) لوہے کہ دُو سرا انت سرے یک سرے ءِ چتے پر انت ءُ دومی سر ءِ گُنگے کہ دلوتانی یا اولاکانی بلم کنگ بزاں بندگ ءِ کارمرد بیت۔
- **بَلم :** (بَ۔ لَ۔ م) ٹوپک، لنگ، کیٹگ، تیچگ یا دگہ نیلگے ءِ بُن ءِ ٹالک کہ گوں دُرچک باوان ءِ پسپج انگ۔ تیچگ یا کیٹگ یا کوسپیچ ءِ زنگیں ولاّئی برہ ءِ ٹوپک ءِ گیشتر گوش انت۔ بندوک۔
- **بَلناز :** (بَ۔ ل۔ ناز) جنینی نامے۔

- بُلند : (ب-ل-ن-د) بُرز، گُشاد (۲) مردینی نامے ۔
- بَلَندو : (ب-ل-ن-د-و) دریائی مروماہی گوری گواچندءِ گوات ءِ نام انت ۔ زرگوات ۔
- بَلَندو : (ب-ل-ن-د-و) ماھیگے، پاگاسے کہ ایشی ءِ رنگ زرچرا انت گوشت ءِ سک اسپیت انت چہ ورتیں پاگاں ایشی ءِ بہا گیشتر انت ۔
- بُلَندو : (ب-ل-ن-د-و) بُرزو، بُرزءِ بلندیں مرد، گشادیں مردم، بلوچانی تہ ءَ "بلند" مردی نامے آئی ءِ پہ دوستی یا بیکنامی "بلندو" ھم گوش انت ۔
- بلو : (ب-ل-و) بچار "بلہ"
- بَلو : (ب-ل-و) پکت کہ لوک گپ جنگ ءَ بنگیج کنت گڑا اوخ کنت ءُ "برو" ءِ بلو گوش ایت ۔ ھرچیں ردے "ر" ءُ "ل" گوش ایت ۔
- بَلو : (ب-ل-و) مَندءِ متیگے ءِ نام انت (۲) چوکر بلی ءَ ۔
- بَلوچ : (ب-ل-و-چ) بلوچ راج ءِ نام انت کہ ایشانی زبان ءِ نام "بلوچی" انت ءُ مُلک ءِ نام "بلوچستان" ۔ اید چہ بلوچستان ءَ لے راج ءِ بازیں مُکّے ماں ھندوستان، سندھ، مُلتان، پنجاب، ارلستان، ایریکا ءُ تُنگ ءَ نالان انت ۔ بچار "اَبلوچ"
- بَلوچ : (ب-ل-و-چ) اہل زنگیں گُمشیں چیز کہ دگہ یک چیزے ءِ سرءَ چِدگو بیت انچوش کہ کروس ءِ بلوچ انچوگیں مُرگ ءِ بلوچ ۔ شاپی کروس ءِ بلوچ کسانیں بَل ۔ پہ نراشکاری لھتے گوھنیں برانسلدانی تہ ءَ لے گال پہ "بلوچ راج" ءِ نام ءِ بزانت ءُ زرنگ ءُ غیشتنگ ءِ اش کرنگ کہ پچک رد انت ۔ بلے شباھگ ءِ میار انت کہ گال ءِ راستیں گالوار ءُ گیشینت نہ کنت ۔ زانگ لوٹ ایت کہ "بلوچ" دگرے ءُ "بَلوچ" دگہ گالے ۔

بلچستان

بلندو

دراجی ءَ چہ ۵۰۰ س م ءَ گیش تر ھم بیت ۔

- بلوچستان : (ب-ل-و-چ-س-تا-ن) بلوچ راج ءِ ملک ءُ بُنندجاہ انت ایشی ءِ تیاب کہ چہ کراچی ءَ بگر داکر لنگ ءَ انت گوریچاں گوں اوگانستان ءَ ایشی ءِ بھرے ھوار انت انگ ءُ چہ خُراسان ءُ بزرترکمانستان ءِ بھرے داکرمرو ءَ رس ایت رودراتک ءَ ایشی ءِ سیم ءِ سندھ انت ۔ ءُ روایرشت ءَ پارس انت بچار مُملبت
- بلوچ نھاری : (ب-ل-و-چ-ن-ھا-ر-ی) سیاہ ءِ سادھ کہ رچ ءُ ربندایت ۔ بلوچ نھاری ءِ دھد ۔
- بلوچک : (ب-ل-و-چ-ک) کسانیں بلوچ ءِ بلوچی چک
- بلوچی : (ب-ل-و-چ-ی) بلوچ راج ءِ زبان کہ ماں ھمے زبان ءَ گپ جن انت ۔ بلوچ راجی ءِ جند ▫ بلوچانی دود ءُ ربیدگ ءِ ھر چیزے کہ گوں بلوچاں بنیادی کنت ▫ دشتیاری ءُ یک بازار ءِ میتگے ءِ نام انت ۔
- بُلور : (ب-ل-و-ر) شیشگ ۔ شیشگی آپوار (۲) جنینی نامے ۔
- بُلوردان : (ب-ل-و-ر-دا-ن) کسرکند ءُ بازارے ءِ نام انت ۔
- بلوگش : (ب-ل-و-گ-ش) کشگ ءِ زاتے کہ پُر رنگ انت ءُ چِرت بُرے ۔ چُک گوش انت کہ ایشی ءِ ھرکس گُش ایت آئی ءِ بلک مرایت ۔
- بُلہ : (ب-ل-ہ) بلو، بلو، بلوجیگ یا گرآپ کہ بے آچار ءَ بے انجل ءُ دریا ءِ یلہ انت کہ آپ ءِ گوات ھرجاگہ کہ بارت تہ روت ۔ ھمے رنگ ءُ داریادگ انچیں چیزے ماں دریا ءُ گوات ءُ گورم ءِ مَیل ءُ یلہ بیت ۔ دگرے ءِ مَیل ءُ تب ءُ روگ یا بزرگ بیگ ۔ تُلے دل، سرے دُر، بے مزہ، بے تکریچ: بے راہ ءُ رھبند، سرروت، سرجتان ۔

- **بَلّی** : (بَ لْ ۔ لی) تُمک ، پیرزال
- **بَلّی** : (بَ لْ ۔ لی) ھما کہ بَلّ ئے پرانت ۔ تبل : چگوگ بلّی ناوارت ءِ گلّ (دِگلّ اِیت)
- **بِلّی** : (بِ لْ ۔ لی) بچار "بِلّے"
- **بَلّے** : (بَ لْ ۔ لے) بَلّے : مگر ، لیکن ، ھَو ، زیت ، جلدی ۔
- **بَلّے** : (بَ لْ ۔ لے) بچار "بِلّے"
- **بِلّے** : (بِ لْ ۔ لے) آئی ءِ بِل "بِل دئے" (۲) توری ۔
- **بلیان** : (بَ لْ ۔ یان) گوش اَنت کہ واجہ حیدر (خضر) ءِ نام اِنت ۔
- **بَلیچی** : (بَ ۔ لے ۔ چی) لس بیلہ بلوچستان ءِ یک بندنے ءِ نام اِنت ۔
- **بُلیدی** : (بُ لے دی) بُلیدھی ۔ بُلیدئی : بلیدہ ءِ رندوک ۔ بلوچ ءِ یک نُکّے ءِ نام اِنت ۔
- **بم** : (بَ ۔ م) ایران ءِ یک شھرے ءِ نام اِنت ۔ ✱ (۲) ماھیگے کہ ایشی ءِ گیدر یا تبیلی ھم گوش اَنت ۔ بچار "گیدر"
- **بِمال** : (بِ ۔ مال) مارگ ءِ پرمانگاں ، بزاں سمائگ ، بہ سگت ،
- **بِمال** : (بِ ۔ مال) مالگ ءِ پرمانگاں بزاں مالگ ءِ کار ءِ بگن ، بہ مُش ، بہ لتار ۔

بم

(BIG EYE TUNA)

- **بُمال** : (بُ م ۔ مال) بُن مال ، مال ءِ بُن ، ھما بندریں زرگوں آیاں بُنگش ءَ باپار بنگیج کنگ بیت ۔
- **بِمان** : (بِ ۔ مان) مانگ ءِ پرمانگاں بزاں پشت بکپ ، سَر بیا ،
- **بمب** : (بَ م ۔ ب) ترکوک : ھمے چہ آسن ءِ آسینک ءِ جوڑ کنگیں کُٹِنگ کہ چہ بالیگراں ، دُژمن ءِ دیمپان گنگ سوچ ایت (دو) آسنیں رنگ کہ چو بمب ءَ تہ اِش حالیگ اِنت ۔
- **بمبا** : (بَ م ۔ با) گراب ءِ دیت کش ، گراب ءِ ھَوات یا گُمب تیل کش کہ گوں ھمیشی چہ ماسب ءِ تیل کشگ بیت
- **بمباٹ** : (بَ م ۔ باٹ) واڑہ ، دارکار ، ھما مردم کہ چہ دار ءِ چیز جوڑ کنت ، باز جُوان ، سک شَر ۔
- **بُمبار** : (بُ م ۔ بار) بچار "بُنبار"
- **بُمبُر** : (بُ م ۔ بُ ر) ٹُنڈور : سیاھیں بالی گوندارے کہ سک تیڑ تنگ ٹِنگ کنت ءِ بلاّئی سرءَ سک تراپیت لوگانی داراں ٹُنگ کنت پہ وتی کدوگ ءَ ، اے دو زات انت ۔ یکے بچک سیاہ اِنت ءُ دومی ءِ بُنڈ ءِ زردیں پَر پرانت ۔
- **بُمبُر** : (بُ م ۔ بُ ر) بچار "بُنبُر"
- **بمبش** : (بُ م ۔ بَ ش) بچار "بُن بش"
- **بُمبل** : (بُ م ۔ بَ ل) زند ، پُرزور ، (۲) ترلش ۔

- **بمبل :** (بَ م بَ ل) وَشکیں ماهیگ ءِ زاتے ۔ (SPADE NOSE SHARK) (بچار ٹَ)
- **بمبلا :** (بَ م ۔ بَ ۔ لاَ) ماهیگے (BOMBAY DUCK) (بچار ٹَ) ★
- **بُمبند :** (بَ م ۔ بَن ۔ دَ) بچار "بُن بند"
- **بمبو :** (بَ م ۔ بَ وَ) بچار "بمبہ"
- **بمبو :** (بَ م ۔ بَ وَ) ندیائل ءِ زاتے کہ باز مزن بیت زندءِ برزءِ هم بیت کہ باز کار دنت ۔
- **بمبہ :** (بَ م ۔ بَ ہ) بُمبو، شرنگ، وشبو، سھتگیں، باتور، نازاک ۔
- **بمبئی :** (بَ م ۔ بَ ۔ ئی) هندوستان ءِ زانتگیں بندرے ۔ ✱ نوکیں نام ئے "ممبئی"، "کنگ ئوتگ
- **بمبئی بھتران :** (بَ م ۔ بَ ۔ ئی + بِ ھَ ۔ تِ ۔ ران) درمانے ءِ نام انت ۔
- **بمبی :** (بَ م ۔ بی) جنینی نامے ۔
- **بُمپان :** (بَ م ۔ پان) بچار "بُن پان"
- **بُمپد :** (بَ م ۔ پَد) بچار "بُن پد"
- **بمپشت :** (بَم ۔ پُشت) بلوچستان ءِ مکران ءِ سرداری ءِ زامران ءِ گور بچاں پرگنگے کہ ماں روکپتی بلوچستان ءَ انت ۔ اے پرگنگ ءِ نام

بمبل

کد : گیشی چہ گیش ۷۵ س م

بمبلا

کد : ۲۵ س م دان ۴۰ س م

ابید چہ الشّی ءِ نام ءِ هم "بَم پُشت" انت "بمپشت" نامیں کوهے هم همد ءَ هست ۔ شھلپہ کار ءِ هم زانتگیں لچہ کار نور محمد بمپشتی همد ءِ مردمے بوتگ ۔

- **بُمپور :** (بُ ن ۔ پُ وْ ۔ رْ) چہ بلوچستان ءِ کوهن تریں شھراں یکے ۔
- **بُن :** (بُ ن) جھل، زمین ءِ سر (۲) جیر، لوگ ءِ بُن (۳) بنگیج : دو رچ ءِ بُن، گپ ءِ بُن (۴) گُٹ انگیں سر (۵) شیر ءِ بُن : هما ٹرپش انگیں شیر کہ پہ ستگ ءِ هاتر ءَ تاچگیں شیر ءَ مان کنگ بیت (۶) روک، آس بُن انت، آس ءِ بُن بدے بزاں روک کن (۷)، دانگ : پیماز ءِ بُن ۔ مے رنگ "مُجے" پچ : یک بچّے یا کرنے ہنّتی اکر پاس، ماش، پر ماش ءِ بنے ۔ (۸) بے بُن : پھک بے بنیاد (۹) پہ چم دیست ءَ آزمان ءُ زمین ءِ دوچار کپگ ءِ جاگہ ۔ بتل : جمبر گرند ایت ماں بُن ءَ، دھکان کندایت گوں جن ءَ ۔

بُن ءِ بزکنگ : وتی بیچار ءُ لوٹائے سرحم کنگ ۔ کار ءِ بُنترکنگ، وتی بند ءُ بست پہ جوانی کنگ ۔ پہ وت ءِ سرجمیں سیت ءُ کٹ ءُ جنپ ءِ دست آرگ ۔ بُن ءِ بندگ : پیماز یا دگہ انچیں ڈھلے ءِ بُن ءِ جنگ بزاں آئی ءِ بُن ءِ گرو هگ ۔ کتاب، دفتر یا دگہ انچیں چیزے ءِ تاکاں یکجا مُھر کنگ ءُ شیراز بندگ ۔ بُن بیگ : روک بیگ، آس گرگ ۔ بُن جنگ : بُن بندگ، بُن ءِ گرو هگ بیگ ۔ پہ جوانی آس ءِ روک کنگ ۔ هر کارے ءِ بُنگش ءَ محکم کنگ ۔

- **بُن دارگ :** روک کنگ ۔ بُن دیگ، ماں دارگ : بُن دیگ : روک کنگ ۔ بالگ بُن ءِ دارگ، گپ ءِ بُن بزاں گپ ءِ سر ءَ دارگ : وتی گپ ءَ نہ دیگ یا کم منّگ ءِ جھد کنگ ۔
- **بُن رَوگ :** بھک روگ، بگوار بیگ ۔ بُن شتیں وام یا بُن شتیں هون، بزاں وام یا هون کہ گرگ نہ بیت ۔ پہ بُن روگ : بھک روگ، بھک

بیگواہ بیگ، بُن پچ بیگ: پھک مچگ، بیگواہ بیگ، بیران۔

- **بُن سوچ کنگ**: پھک سوچگ، بےگواہ کنگ، ویران ءُ بیران کنگ۔
- **بُن کنگ**: آس گرگ، روک بیگ، بُن گرگ، بُنیادءَ مهر کنگ، بُنمال کنگ، مال کنگ، سیر بیگ، آباد بیگ۔
- **بُن ءَ کشگ**: سوداگری ءُ بپار، ریئ بُنمال ءَ دست ءَ آیگ کہ پشت کپتگیں چیزے پ وھیت ءُ ھساب بیت۔
- **بُن کشگ**: ذرچک ءُ دھلے لدآں ءَ بُن ھکم اِنت ءُ درائے کش ءُ انگ بُن کپگ، بُن ءَ مال کنگ، زر کنگ، مال کنگ۔ بُن ءَ کپگ: جھل کپگ، تاوان بار بیگ، چہ ذرک ءُ دوراں کپگ، ایر ماد بیگ۔
- **بُن گرگ**: روک بیگ، آس گرگ، بلگ بُن ءَ گرگ، ذرچک ءَ نھال ءُ گروگ جاگھے جنگ بیت، چیزے رد پچ ءُ رند بُن ءُ ماں زمین ءُ گپت۔
- **بِن**: (بِ ۔ ن) مزنیں بنگ، زندیں ھنگ، پانگر، ھجدری سکیں مزنیں بنگ۔
- **بُنار**: (بُ ۔ نار) کوتنگ، پچ ءَ ھماھبر کہ رونگ ءُ ریتنگ تے پر اِنت ءُ ماں زمین ءُ اِنت، پچ ءَ بُن گوں رودنگ ءُ ریشگاں۔ ھماکوگ کہ چہ پچ ءَ تے ءُ کوج اِنت دھدے کہ ھے پچ بہ مرایت گڑاں آئی ءَ مٹ اِنت کہ پادکیت ءُ پچ ءَ بدل بیت۔ چو ناھیگا پچ ھر وھد کوگ جنت کہ ایشاں کوج اِنت ءُ کش اِنت۔ (بچار "بُنار")
- **بنارو**: (ب ۔ نا ۔ رُو) بنارو: دستیاری ءُ کور ءَ کرتہ ءُ سبزی ءَ نزیک ءُ ھینگے۔
- **بنارُو**: (ب ۔ نا ۔ رُو) بچار "بنارو"

بنار

- **بُناس**: (ب ۔ نا ۔ س) بُن آس بزاں اچیں آس کہ مرایت ھما آس کہ آئی ءُ مزنیں دار ءُ چنڈ ماں اِنت کہ سرجیں شپ ءُ مرایت۔ ھما زندیں دار ءُ بنڈ آس ءَ بُن اِنت۔
- **بُناس کنگ**: (ب ۔ نا ۔ س + ک ۔ نگ) زندیں دار ءُ بنڈ ءَ پہ روک کنگ ءُ کار مرد کنگ۔ آس ءُ بُناس کنگ: بزاں آس روک کنگ ءُ بندگ۔
- **بَنام**: (ب ۔ ن ۔ نام) بدنام، نام ءُ دپ بلے بدیں رنگے ءُ
- **بَنام**: (ب ۔ ن ۔ نام) بُندریں نام، بُن ءُ بیھ ءَ نام۔ نک ءَ نام یا کنم نام
- **بَنبات**: (ب ۔ ن ۔ با ۔ ت) بچار "بمبات"
- **بُنبار**: (ب ۔ ن ۔ بار) ھماگنداینں بار کہ مزن ءُ گران اِنت کہ اولاک ءَ پیسرءَ لڈگ بیت، ایشی ءَ سر ءَ ھر بارے پرکن اِنت آئی ءَ سر بار ءَ گوش اِنت، بمبار۔
- **بَنبر**: (ب ۔ ن ۔ ب ۔ ر) بچار "بمبر"
- **بُنبر**: (ب ۔ ن ۔ ب ۔ ر) بُن برہ، چہ بُن ءَ برہ اَگیں بُنبر کنگ، چہ بُن ءَ برگ، بُنبر۔
- **بُن بُش**: (ب ۔ ن ۔ ب ۔ ش) بُش ءَ ھور ءَ گوارگ ءَ جوان تریں وھد اِنت کہ سری بُش پنیچ ءَ بُش ءُ دومی بُش۔ گوش اِنت بُنبش موسمی ھور ءَ۔
- **بُن بند**: (ب ۔ ن ۔ ب ۔ ن ۔ د) بمبند: ھما بند یا ساد کہ چیزے ءَ بُن ءَ بندگ بیت۔ ھما ساد یا بند کہ چہ ذرستان ءَ ھکم تر اِنت (۲) ھما مردم کہ داشتی ءُ دپترانی

بُن ءَ بندگ ءِ کار ءَ کنت (۳) جولاهیگ یک دارے ئوک ایت کہ آئی ءَ سادے پلیچ کنت کہ لے سادءِ هر دو سرگوں کارگہ ءَ اَنت، اے دار چہ کارگہ ءَ چمک دُور اِنت کہ تا بگوانی ڈراجی اِنت ۔ تا بگوانی هما دُوریں سرماں رزان ءَ مانگشگ ءَ پیتاییگ بنت (۴) ڈگار ءِ بُندریں بُندکہ چہ اِیشی ءَ ابید دگہ بندے هم پہ دیمپانی بندگ بہ بیت (۵) لپّہ ءِ گُڈی بُند۔ چہ کاسگبند ءِ هم گوشگ بیت ۔

بُنپان : (بَ۔نَ۔پان) بُن پان، بُمپان، بُنگ ءِ پانپاں ءِ پانپا، پانگ، پاسپان، پانپا ۔

بُنپد : (بَ۔نَ۔پَ ۔دَ) بُمپد، بُن دریں نشان، بنیاد، لوگ ءِ بندگ ءَ پیسر ءَ زمین ءَ گوج اَنت کہ دیوالانی تَہ ءَ بنگیجی سنگانی رد ءَ هود ءَ ایرکن اَنت کہ دیوال ءِ بُن ماں زمین ءِ تہ ءَ بہ بیت هے بنگیجی رد یا کہ هنچیک کہ زمین ءِ تہ ءَ اِنت بُنپد اِنت ۔

بُنپور : (بَ۔نَ۔پُ ۔رْ) بچار "بُمپور"

بَنت : (بَ۔نَ۔تْ) بیگ یا بُوگ ءِ اِمّی پہ آیاں اک، آبنت براں" آبیئت" آباز مردم بیگ ءِ کار ءَ کن اَنت ۔

بِنت : (بِ۔نَ۔تْ) بلوچستان ءِ یک ملکے ءِ نام اِنت (۲) بِن، مزنیں سنگ ۔

بُنتاک : (بَ۔نَ۔تاک) بُندریں یا بنگیجی تاک۔ دَهل ءِ بنگیجی تاک وائشی یا کہ دیتر ءِ پوش ءِ تاک براں سر ءَ بر ءَ بزتریں تاک ۔

بُنتاوان : (بَ۔نَ۔تاو۔ان) بُنمال ءِ تاوان، هما تاوان کہ بنمال هم آئی ءِ دیماں روت، بیرگیں تاوان، بهکیں تاوان ۔

بُنتران : (بَ۔نَ۔تْ۔ران) بُن تران، بنگپ، گپ ءِ بُن، تران ءِ بُن ۔ سُهل ءِ تران ءِ بُن، هما گپ کہ بُندر ءِ هما سُهل ءِ تران لگ بزگ

بُنترم : (بَ۔نَ۔تَ۔رْ۔مْ) پسنی ءِ جاگہے ءِ نام اِنت ۔

بُنتَشّ : (بَ۔نَ۔تَشّ) هما بُند کہ پہ تَل کنگ ءِ دارهمائی ءِ سر ءَ ایرکنگ ءَ بی پہ تیر یا کہ نقش پروشگ بیت زیر نقش ۔

بُنتَل : (بَ۔نَ۔تَل) پنتیں چیزے ءِ دو تل بکن نے آئی ءِ کرسانی نیمگ ءَ "دیتل" گوش اَنت ءُ بُن ءِ تہ ءِ نیمگ ءَ "بُنتل" پیادءِ بُنتل ۔ سرتل ءُ بُنتل کنگ، پیادءِ، گپ ءِ ۔

بُنج : (بَ۔نَ۔جْ) منج، گرہ ءِ منج، بُزگ ءِ مان دیگ (۲) بنگ کہ تازی ءِ دوگ "پہ" "چ" مٹ کرنگ ۔

بُنجا : (بَ۔نَ۔جا) بچار "بنجاہ"

بُنجا : (بَ۔نَ۔جا) بچار "بُنجاہ"

بُنجاہ : (بَ۔نَ۔جاہ) بُنہ جاہ: دلوت یا اولاک ءِ بندگ ءِ جاگہ یا شپ جاہ ۔

بُنجاہ : (بَ۔نَ۔جاہ) یکے چیزے ءِ بُنگش ءِ جاگہ، بُنہ دیں جاگہ آمبار ۔

بُنجت : (بَ۔نَ۔جَ۔تْ) بُن جگیں، بُنیاد گپتگیں، محکم بوتگیں ۔

بُنجن : (بَ۔نَ۔جَ۔نْ) بنگیجی جن، پیسری جن۔ براں کسے ءِ اگاں دو جن آنت اوّلی جن ءِ بُنجن گوش اَنت ۔

بُنجنگ : (بَ۔نَ۔جَ۔نَگ) بنگیج کنگ ۔ دوچ ءِ بُنجنگ براں بنگیج کنگ ۔

بُنجنگ : (بَ۔نْ۔جَ۔نْ۔گْ) بُندریں جنگ، بُنگش ءِ جنگ ۔ بنگیج جنگ ۔

بُنچات : (بَ۔نَ۔چاتْ) چات ءِ بُن کہ چہ آئی ءَ بُن ءِ آپ در کیت ۔ بُنچاہ ۔

بُنچاہ : (بَ۔نَ۔چاہ) بچار "بُنچات"

بُنچلک : (بَ۔نْ۔چَ۔لَکْ) بچار "بُنچلوک"

بُنچلک : (بَ۔نْ۔چَ۔لَکْ) بچار "بُنچلوک"

بُنچلوک : (بَ۔نْ۔چَ۔لْ۔وْ۔کْ) بُنچلک، بُنچلک، در پہ ءِ تہ ءَ آپ یا اپیں چیزے ءِ کُت اِنگ ءَ پُشت کپتگیں بھر کہ پھک ءَ اِنت ۔ مشک ءِ بُنچلوک ۔ زِکّ ءِ بُنچلوک کہ شیرگ ءِ مان بیت سے گال "بُن چلک" براں بُن ءِ چلک اِنگیں اِنت کہ "بُن چلک" هم گوشگ بیت

بُنچوپ : (بُن۔ چُو۔ پ) ھما ہنگ کہ آئیءِ سرءَ پٹّیں یادگا انچیں چیزے ایرکن انت ءُ گوں "سرچُوپ" ءَ آئیءِ چوب انت۔ بازیں مردم نشتیں بندیا ڈراھیں جوگن چُکءَ نگیں سنگءَ ھم گوش انت۔ پہ ڈگوئیگءَ مرچوپءِ بزانتءَ ھم کارمردے کن انت۔ نشتیں داریادگا انچیں چیزءِ ھم گوش انت۔ ھما مردمءَ ھم گوش انت کہ بازورگ وارت۔ ڈروگبندءَ ھم گوش انت۔

بند : (بَ۔ ن۔ دْ) ٹھُر، ھماکہ ہچ مزانت، ڈگارءِ بند، سربند، بندءِ تائیدءِ، لیپءِ بند دست ءُ پادانی بند ءُ لوگ، کیدءِ بند، بند ءُ لوچ۔ پہ لچّہ پر بندگ ءُ چکاس بند۔ گُشءِ بند۔ تےٹال گُش کہ پہ ہچءِ مانارگءِ کارمردبیت۔ کامُگر بندءِ انت: بزاں چہ رونءُ رندءَ انکہ ھُشکارءِ وھدءُ بستگءُ وارت۔ ہنچ یادگا انچیں چیزےءِ بند۔ مردمءِ بند، کدءُ بالادیانزدیءِ بارگی۔ لوجیگ یا گُرابءِ بندگءِ واڈ دلءِ بند: دلءِ بندوک، جگرءِ بند جگرءِ بندوک، مردینءِ بند، سرینءِ بند، مردیءِ، کماتگیں چیزانی لڑ: بندے ٹھرگ، بندے انجیر، بندءِ ھارگءِ بندے کُنگ، بندے کلونٹ، بندے انگور،

بندءِ بگگ: بندیں چیزے ہچ بیگ، چہ سرینءِ بندءِ بُگگ، بستگیں گرنچ یا سادءِ بُجگ۔

بندءِ برگ: ڈگارءِ بندءِ پُروشگءُ آپءِ روگ، گوش انت "بندءِ بُرتگ" تاوان بیگ، بیران بیگ۔ بندءِ بُرگ: بستگیں سادءُ بندےءِ بُرگ، ڈگارءِ بندءِ جنگ۔ موت ءُ چہ مردمے یا کارےءُ بھک بےلکم کنگ۔ یا کہ بے کرس کنگ۔

بندءِ بندگ: ڈگاریءِ بندبندگ، سادءِ بندءِ بندگ، کارےءِ ملیح کنگ۔ **بندءُ بندگ:** ڈگارءِ بندءِ بندگ، پہ دم ءُ جوپ بندءِ بندگ، کارءِ بُنگیج کنگ۔ بندبیگ: دلءِ بندبیگ پہ چیزےءِ، دستءِ بندبیگ: گوں کارےءُ اڑگ۔ راہءِ بندبیگ۔ ملکءِ بندبیگ۔ کارءِ بند بیگ۔ چتانی بندبیگ، مرگ۔ لاپءِ بندبیگ، بندءِ چگ۔ دپءِ بندبیگ۔ پونزءِ بندبیگ۔ ھولیگءِ بندبیگ مان آپءَ۔ روزگءِ بندبیگ۔ بندءِ بندان بندے چِس ہ ورگ چیزانی بندءِ یا ءُ "بندیا گونڈ" گوش انت۔

بندءِ بوجگ: بستگیں تیل یا سادءِ بوجگ، بندگیں مردمءِ چہ کیدءُ بنداں یلہ دیگ۔ بندءِ لوگ، مردمءِ ھمُلانی ھتام۔ بندءِ میھ: بُندءِ اسل۔

بندءِ پرکنگ: بندءِ محکم ترکنگ۔

بندءِ جنگ: پہ سُرۓءِ گوڈالءِ ڈگارءِ بندءِ جنگءُ آپءِ روان دیگ۔

بندءِ دارگ: کسےءِ گپءِ سرءِ دارگ۔ مان کسےءِ گپءِ ھوھو کنگ یا کہ آئیءِ راستیںگ بیگ۔ بیاءِ گٹ بیگ۔ کسےءِ دُھانءِ گٹ بیگ۔ بندءِ درآیگ: دستءِ پچ، سروشءِ یا کہ پادءِ پچ یا کونڈءِ بندءِ درآیگ یا کہ چہ بندءِ دزروگ۔ **بندءِ دزروگ:** بندءِ درآیگ، دست یا پادءِ یک بندےءِ لگّشگ۔ بنددیگ: اڑبنگ۔ بندءِ سرءِ مرد بیگ: پہ کسےءِ گوش انت پہ آئیءِ ھچ چیز پشت مہ کپ ایت بزاں ھر یک چیزےءِ بیران بیگ۔ بندءِ سندگ: بندءِ بُرگ، کرسءِ بُرگ، بےسرءِ کارکنگ۔ **بندءِ شیاہ:** بےبُنءُ، بھک، یکبارگی، بگواہ۔

بندکنگ: کید، بندیگ کنگ، اڑینگ، کارےءِ گٹ کنگ، مکن کنگ، کارءِ کنگءُ نیلگ۔ بچپیں چیزےءِ دپءِ گرگ۔ **بندگرگ:** اڑگ، بندءِ گرگ۔ مل مرگ، کُشتی گرگ۔ پہ نادراھےءِ چہ مُلاءُ یکےءِ بندگرگ۔ **بندءُ گلاُمیش:** پہ مرگ گلاُمیش کنگ۔ بندمرگ، بندءِ مرگ: مل مرگ یا کُشتی گرگ۔ **بندورگ:** اڑگ، مان اڑگ۔

بُنّد : (بَ ن دْ) مشینوکیں گپ، ھبرءِ بند، مق، ہ چیستان، چاچ، کید، جنگءِ بندبیگ۔

بندات : (بَ۔ ن۔ دَاتْ) ھما دھات کہ بندستنگءُ آباد کرنگ انت۔

بُندات : (بُ۔ ن۔ دَاتْ) بُنگش، بُنگیج، بُنیاد، بُندات، بُنداد۔★

بُندات : (بُنْ۔ دَاتْ) بُنگش، بُنگیج، (۲) بُنءِ ویگءِ گوست، بزاں آئیءُ ھبُوات۔

بُندانگیں : (بُنْ۔ دَا۔ تَ۔ گے۔ ن) روک گرتگیں، آس داتگیں، بالینگیں۔ چہ۔ بُنءِ دیگ۔ ءِ بُنکارگ۔

- **بِنداد** : (بِ نْ ۔ دَاذ) بچار، بِندات ۔ ★
- **بُنداد** : (بُنْ ۔ دَاذ) بندات، بُنگیج، بُنگِش ۔
- **بُندار** : (بُنْ ۔ دَاذ) بُنّ ءِ داروک ۔ هما دارکہ پہ چیزے ءِ چَلگ ءَ، آئی ءِ بُنّ ءِ بھنگ یا مان کنگ بہ بیت ۔ (۲) بُنداری، ورگ گِرا دوک ۔ (۳) آوار دار هما مردم کہ آدار آئی ءِ دست ءَ اِنت ۔
- **بُنداری** : (بُنْ ۔ دَا ۔ رِی) ورگ گُراد ۔ هما مردم کہ ورگ گُرادگ ءِ کار ءَ کنت ایشی ءَ "بنڈاری" ، "باںڈاری" هم گوش اَنت ۔
- **بُندال** : (بُنْ ۔ دَال) هما زمین گورم کروت ءَ نیاب ءَ ریپن ایت وھدے کہ پُرّش ایت سک زور منڈ ءَ گیج ءَ کپاں گوں تیاب ءَ کیت ۔
- **بُندالی** : (بُنْ ۔ دَا ۔ لِی) بُندال ءِ گورم ءِ سر ءَ پُرّش ناچگ ۔ گرماگ ءَ کہ بُندال ءِ گورم تیاب ءَ کایت مردم بذاری پرش یا کہ دگر ابچیں تھنگے ءِ سر ءَ ولس اَنت ءُ گوں ھمے گورم ءِ بُرد ءِ شان شیتزان ءَ نیاب ءَ وت ءَ ریپن اَنت ۔ دگہ مُلکاں ھمے تھنگ ءِ سر ءَ اوشت اَنت هم ۔ بُندالی ناچگ ۔
- **بُندام** : (بُنْ ۔ دَام) بُنگیج، بُنگِش ۔ (۲) شیر ءِ بُن کہ پہ بادینگ ءَ کار مردبیت ۔
- **بُندان** : (بُنْ ۔ دَان) هما رزان کہ آئی ءِ تہ ءَ پہ بادینگ ءَ شیر ءِ بُنّاں ایر کن اَنت ۔
- **بَندان** : (بَنْ ۔ دَان) سرباز ءِ کور ءَ دکور ءِ نزیک ءَ شہرے ۔
- **بندبست** : (بَ نْ دْ ۔ بَ سْ تْ) اِنتزام، کارے ءِ کنگ ءِ چست ءُ ایر ۔
- **بندبند** : (بَنْ ۔ دْ ۔ بَنْ ۔ دْ) ٹوگ ٹوگ، بھر بھر، یک یکت، بند بندگ ایکی ھبی چیزے ءِ هر یک جتا کرتگیں بھرے ۔
- **بندبوج** : (بَ نْ دْ ۔ بُ وْ جْ) بندبست، اِگر ءُ بند، اِنتزام، "نربتیگ گوک ءُ گوکے نزاہیں بند ءُ بوج ءَ" ۔
- **بندجا** : (بَنْ ۔ دْ ۔ جَا) بچار "بندجاہ" ۔
- **بندجاہ** : (بَنْ ۔ دْ ۔ جَاہ) بندجا، بنجاہ، بندگ ءِ جاگہ، هما جاگہ کہ دلوت ءُ اولاک بندگ بنت ۔
- **بَندر** : (بَنْ ۔ دَرْ) بَندن، هما مُلک ءُ شہر کہ تیاب کِرّ ءَ اِنت ۔ دریابار، تیاب کِرّ ۔
- **بُندر** : (بُنْ ۔ دَرْ) بندجاہ، منزل، پہ چیزے وھدے ءَ واست ءَ بندگ ءِ جاگہ، بُندر بندگ : منزل کنگ، بہ بندجاہ کنگ ۔ (۲) بُنکی جاگہ، چہ بُنگِش ءِ بندگ ءِ جاگہ ۔ (۳) بُنگِش، بُندام، بُنگیج، بُن ءُ بُنھ ۔
- **بندرآزات** : (بَنْ ۔ دَرْ ۔ آ ۔ زَات) بلوچستان ءِ نیاب کِرّ ءِ چہ گُڈّی بندراں یکے کہ چہ ایشی ءَ آدیم "لنگہ" ۔ اِنت ایشی ءِ نام مروچاں "بندرعباس" ۔
- **بُندربندگ** : (بُنْ ۔ دَرْ ۔ بَنْ ۔ دَگْ) منزل کنگ، پہ چیزے وھدے ءَ پہ آپ واری یا بھار چاریگی بندگ یا کہ پہ بُنکی بندجاہ کنگ "بنجاہ بندگ" هم گوش اَنت ۔
- **بندرومی** : (بَنْ ۔ دَ ۔ رُوْ ۔ مِی) بلوچی دوچ، ھامگیں دوچ ۔
- **بَنڈگ** : (بَنْ ۔ ڈَگْ) کسانیں بند ۔
- **بندکنگ** : (بَنْ ۔ دْ ۔ کَ ۔ نَگْ) بند دیگ، گوں چیزے ءَ اڑینگ، بندیگ کنگ، کپد کنگ، گوں کارے ءَ دسگٹ کنگ، کارے گلائیش کنگ، مکن کنگ، کار ءِ کنگ ءَ نیلگ، پچیں چیزے ءِ دپ ءِ گرگ ۔
- **بندگ** : (بَ نْ ۔ دَگْ) بوجگ ءِ چپ اڈ کنگ، جوڑ کنگ، بند کنگ ۔ اک : بان بندگ، بوجیگ بندگ، بند بندگ، راہ ءِ بندگ + دو ٹکر سادیا بندیک ءِ گوں یک دومی ءَ گرنچ دیگ ۔ ★
- **بندگ** : (بَنْ ۔ دَگْ) بند بندگ، دیوال بندگ، لوگ بندگ، گرنچ بندگ، لانک بندگ، چمّانی بندگ، گرّ بندگ، ماں لاپ ءَ چُکّ ءِ بندگ، دھل ءِ وار بندگ، ڈرچک ءِ بر بندگ، لاگریں مردم یا دلوت ءِ گوشت بندگ، سر ءِ بندگ ءُ چک پیداک کنگ ؛ سر ءِ بندگ پہ کسے ءِ جنگ ءَ ۔ راہ ءِ بندگ : گٹ کنگ ۔ آپ ءِ بندگ پہ کشت ءُ کشار ءَ ؛ کور ءِ بندگ پہ آپ ءِ وارگ ءَ ۔ بند بندگ : بنگیج کنگ، کارے بنگیج کنگ کہ بستہ نیست ۔ لاپ ءِ بندگ : پچ نہ ورگ ۔ دپ ءِ بندگ : پہ لب بزاں پہ کسے ءِ بے توار کنگ ءَ آئی ءِ چیزے زر پہ لب ءُ لاپچ دیگ، دستانی

بندگ : گرپتار کنگ۔ مُچانی بندگ بزاں بندیگ کنگ ؛ زبان ءِ بندگ : بزاں دپ ءِ بندگ لب ءُ لالچ دیگ ءُ بے توار کنگ کہ بدھلاپ ءِ گپ مہ جنت۔ دریاءِ بندگ : بزاں پہ دم ءُ چپّ ءُ ٹکّ ءُ ٹاک اپجوش کنگ کہ ماھیگ گرگ مہ بیت۔ مردم ءِ بندگ : بزاں پہ ٹکّ ءُ ٹاک اپجوش کنگ کہ پہ مردینی کار ءَ بے کار بہ بیت۔ ڈکّ بندگ : آڑ کنگ پہ کارے ءِ کنگ ءَ چیزّے ءِ لوٹگ ءَ۔ ڈکّ ءِ بندگ : پہ جنگ ءُ مڑگ ءَ یا پہ کسے ءِ گرپتار کنگ ءُ دستگیر کنگ آئی ءِ راہ ءِ بندگ۔ ڈکّ ءِ بندگ، ڈکّ ءِ دپ ءِ بندگ بزاں پَل یا کمپان ءِ مزنیں دروازگ ءِ دپ ءِ بندگ۔ بوجیگ بندگ، گُراب بندگ، سلاہ ءِ بندگ، دلوت ءُ اولاک ءِ بندگ۔

بَندگ : (بَنْ۔ دَگْ) آپ ءِ بندگ : پہ جم کنگ یا کہ پہ دیمپانی ءَ بند بندگ ءُ آپ ءِ گٹّ کنگ۔ آجار ءِ بندگ : بوجیگ ءُ آجار ءِ گوں پلمن ءِ بندگ، آجار ءِ پہ ساھگ ءِ ھاترءَ بندگ توری بوجیگ ءِ تہ ءَ یا کہ ھُشک ءِ سرءَ، وھداں منگراش پہ آجار بستگ انت۔ پہ نوان ءِ بندگ ءِ ھم تیاب کرّ ءِ مردم آجار کار مہ دکن انت۔ بنداں پہ ساھگ یا کہ ڈگہ ھچّیں کاراں آجار بنداَنت۔ آس ءِ بندگ: دشمنانی رھبند ءَ پہ دم ءُ چوپ اپجوش کنگ کہ آس مہ سوچ ایت، گوش انت آس بستگ یا کہ بازیں ءِ کہ ملک ءَ آسے کپ ایت ھم پہ دم ءُ چوپ آس ءَ بنداَنت کہ شنگ مہ بیت ءُ گیشتر تاوانی مہ دنت۔ آنجگ بندگ : شلواری آنجگ ءُ پگ۔ آنجگ ءِ بندگ : شلوار ءِ آنجگ ءِ گرنچ دیگ۔ اندر بندگ : پردگ بندگ؛ پہ اندیم کنگ ءَ چادر بندگ، پہ بانور ءَ اندر بنداَنت بزاں چادر بنداَنت ءُ آئی ءِ دنءَ بانور ءَ نادین انت۔ وھدے جُلّ اِش بستگ انگت ھم بازجاگہ ءِ گوش انت .. بانور جُلّ ءَ اِنت .. یا مرچی بانور ءِ جُلّ ءَ کن انت .. بار بندگ : پہ سات ءِ وتی ءِ ماناں بندگ، پہرے مردم کہ مرگ ءِ تربک تربیت۔ مرگ۔ بان بندگ : بالیں لوگ بندگ پہ گل ءُ ھشت یا ہنگ ءَ چُن لوگ بندگ۔ ... بندگ : ... مردمے ءِ ... وتی سرءَ بزرگ۔ بڈ بندگ : مُچتام بندگ، ایلنگی دیگ، مَلنڈ جنگ، برپ بندگ : سکّ ... جوپ ءِ بزگ۔ بَتّ ءِ بندگ : بتّیں ھور ءِ جمبر ءِ بندگ۔ جوپش ءِ بندگ : بزاں چو کہ لشّی جمبر ءِ چست بیگ ماقشانان ... پہ کسے ءِ گوش انت کہ پہ جنگ ءُ داوا ءَ پہ گنوکی لانک ءُ بستگ۔ بشانگ بندگ : تھت ءِ سرءَ یا کہ بُن ءَ پہ دوستگی ءَ بیادانی سرءَ بشانگ ءِ بندگ کہ ھم نبچین انت ءُ ھم مگسک پھریت۔ بُن ءِ بندگ : وانگی یادپترے ءِ تاکانی بُن ءَ دوچگ ءُ شیراز بندگ۔ بند بندگ : پہ ڈگار ءَ۔ بنگیج کنگ "ھور ءِ ساھگیں اِنت کہ بندے بستگ کرّس کنگ نہ زانت"۔ پہ ٹکّ ءُ ٹاکی مردم ءُ چوپ بندیگ ءُ گُلک دیگ۔ بند ءِ بندگ : ڈگار ءِ بندگ۔ بنگیج کنگ۔ مُبند ءِ بندگ : منزل کنگ۔ بُنگی جاگہ کنگ ءُ مُبند بندگ۔ پہ کمّیں وھد ءَ پہ آداری ءَ یا پہ بھار چینی یک جاگھے پہ نند جاہ کنگ۔ بنڈک بندگ : ایلنگی دیگ۔ مُقام بندگ، ملنڈ بندگ، پہ زور میار ریب سُنگ۔ بوُرز بندگ ؛ دریائی یک اولاکے ءِ گوں دومی اولاک ءَ کِس پہ کِس ءُ گُلگ لریکے ءِ مردم مال دومی ءَ ستّ بکن انت یا کہ ءِ مال مال دومی ءَ کنگ بہ بنت۔ بھا ءِ بندگ : نِھر بندگ، بنیاد بندگ، کیمت کنگ۔ بے بندگ : شرت بندگ، اَلگ بندگ۔ پاداں بندگ، گوں ساد یا ڈگہ انچیں چیزے ءَ کسے ءِ پاداں بندگ، کسے ءِ پاد بند کنگ بزاں ھچ جاگہ روگ ءَ نیلگ، بے رکست ءِ جاگہ ءِ روگ یا تُرگ ءِ تاب ءَ مکن کنگ۔ پاگ بندگ : پاگ ءِ مال سرءَ بندگ، وتی سرءَ یادگرے ءِ۔ کسے ءِ وتی ٹک یا راج ءِ کماش ءُ مستر منگ ءُ آئی ءِ سرءَ پاگ بندگ۔ نام ءِ لوک کنگ، پہ تزن ھم گوشگ بیت۔ .. اے کارءِ کہ تو کن ئے گر ما تو پاگ بندئے .. بزاں اے بتامیں ءِ تاوانیں کارے۔ پتّ بندگ : سَتت ءِ یک کنگ۔ پہ کارے ءِ کنگ ءَ وت ءَ یک کنگ۔ ھمدل ءُ ھمدست بیگ۔ پیچ بندگ : چادانی پیچ بندگ : بزاں نازُرھیں جم ءِ مال واب ءِ چڑک مرک دراتیگ ءُ مچاچاں گوں بدگ۔ پُچّ بندگ : گدّ ءِ بندگ چیزّے سرءَ پہ نشان کنگ ءِ ھاترءَ۔ پدگ بندگ : پدبانک بندگ، پہ یک بُزّیں جاگہے ءِ سرءَ روگ ءِ ھاترءَ پدبانک بندگ ءُ سر کیگ، پدبانک جوڑ کنگ پدبانک بندگ : پجار ءِ پدگ بندگ .. پر بندگ : لچّہ ءِ پر بندگ بزاں لچّہ ءِ جوڑ کنگ سوت ءُ تازینک ءِ مجلساں وشگُٹ پر بندایت ءُ ڈگہ چیزّے مردین یاجنین جواب دینت۔ پگار بندگ : پگار ءِ بندگ، ماھینو ءِ زرانی بندگ بزاں نوکر ءُ ھزمتکار ءِ ماہ ءِ مُزّ ءِ زراں گوشگ۔ کہ چینچک انت۔ پگار میتن کنگ۔ پَلّ بندگ : واڑ بندگ، ٹٹّ بندگ، پہ ھر چیزّے ءِ پھریزگ ءِ چہ تاوان ءُ دور دارگ ءِ ھاترءَ۔

پُل بندگ : ڈرچک ءِ پُل جنگ ۔ پہ آبرِشم یا بندیکت چادر یا دگہ اِنچیں چیزے ءِ سرا پُل جوڑ کنگ ۔ پوزءِ بندگ : مہار کنگ ، یا ھوٹ کنگ ۔
پھُل بندگ : آپ ءِ سرءِ یا کورءِ سرءِ یا گٹّءِ سرءِ پہ زور ءِ آپءِ راھے جوڑ کنگ ، زانتگیں گپّے کہ پھُل ءِ چیر ھالیگ اِنت کہ آ ئی ءِ چیرءِ ھم گوزگ
ءِ روگ بیت ۔ پیگت بندگ : پزور بگ ، زند بیگ ۔ تَل بندگ : تلّک بندگ بزاں سکّیں تنکیں اسپیتیں یا دگہ رنگیں پوستے ءِ کہ ھُشک
بہ بیت : کُنٹانی تَل بندگ : چہ تَنءِ کُنٹانی ھُشک بیگ ءِ تنکیں پوست ءِ بندگ ۔ اِنچوش کہ پلانی ءِ کُنٹاں تلے بستگ ۔ یا زجاگہءِ ، نل
زیرگ ، ھم گوُش اَنت ، بلے زَدءِ اِنت ۔ نل زیرگ ، پہ پُرتنگ ءِ بزانت ءِ کارمرد بیت ، اِنچوش کہ "تنگ زیرگ ھگریچ بندگ ، نچل بندگ ،
لکّ بندگ ، مُزرَد بندگ بزاں پہ یک چیزے ءِ تچکی ءِ روگ ۔ تند بندگ : موکو ءِ لوگ ءِ "تند ،" گوُش اَنت ءِ آئی ءِ جوڑ کنگ ءِ
"تند بندگ ،" موکو تند بندایت ۔ ھر چیز کہ سرءِ چیءِ ابر بیت موکو آئی ءِ سرءِ ھم تند بندایت بلے گالیندءِ ھما چیزءِ جنءِ نام ءِ
رگرانت ءِ گوُش اَنت " پلاں چیزءِ تند بستگ " ورگی چیزے کہ کوھن بیت گڑا آئی ءِ سرءِ پُرتر بندایت گوُش اَنت "پلاں چیزءِ
دَور بزے کہ تندے بستگ ،" بزاں دوچکاں گیتگ ءِ پُرتر ءِ لبستگ ۔ تور بندگ : پہ مچ ءِ سرکپگ ءِ تور ءِ ماں لانک ءِ بندگ ۔
توشگ بندگ : پہ سات ءِ سپرتوشگ زیرگ پہ راہ ءِ ھاترءِ ۔ توکل بندگ : ارادہ کنگ ، پہ کارے ءِ کنگ ءِ لانک بندگ ۔
(چہ تازی ۔ توکل) توم بندگ : نیبگ یا پَلّ ءِ بزاں آئی ءِ تہءِ توم جوڑ بیگ ۔ ٹَٹ بندگ : پَل بندگ ، واڑ بندگ ۔
ٹکت بندگ : ھلتیں مردم ءِ یکجا بیگ پہ کارے ءِ کنگ ءِ ھاترءِ ، پَت بندگ ، ھم پَت بیگ ۔ ٹِکت بندگ : نشان بندگ ،
اِیڑ کنگ ، پہ نشانگ ءِ جنگ ءِ پُرچ بندگ ، ایٹ کنگ ءِ جنگ ۔ جالگ بندگ : اُشترءِ گوڈاناں جمگونیں بیلک بندگ
کہ ھڑمنک نہ مکنت ۔ جان بندگ : جانءِ بندگ : پہ دم ءِ پُرچوپ ءِ مکت ءِ تاک کسے ءِ جان ءِ بندگ کہ اگاں آئی ءِ مار
پہ دَج اِیت پُھچ نہ ئیت یا کہ ھے رنگ ءِ تیرآئی ءِ جان ءِ کار نہ کنت ۔ جُپ بندگ : یکجا بیگ ، جُپگ ، جُپت بندگ ، یکجا بندگ
جُپتانی بندگ : جُنکانی بندان بزاں ھردوئیں دستاں یا ھردوئیں پاداں یکجا بندگ ۔ جُنک بندگ ، جُنک جنگ ، اِنزار کنگ ، چیرے ءِ
تمگ ءِ کُپ کنگ ، جُتکانی بندگ ، مُچانی بندگ ، ھردوئیں دستاں یا ھردوئیں پاداں یکجا بندگ ۔ جُجرک بندگ : جوُجرک بندگ ،
ریشّے یا دگہ ناڈراھیں اندامے ءِ سرءِ گیتیں گوشت چوجوجک ءِ روگ ۔ جَڈ بندگ : نامور بندگ ، دنزگرگ ، دزیں یا ناموریں بیگ ۔ جُڑ بندگ :
جُڑ بندگ ، جمبرءِ بندگ بزاں ھورءِ مانشانگ ، جمبرءِ چست بیگ ءِ آزمان ءِ مانپوشگ ۔ جُگّ بندگ ، مُجگّ بیگ بزاں گنج بیت اِنچوش
کہ شیرءِ دوشگ ءِ گنج بندایت ، ورپاست بیت گنج بندایت ، کَپّ بندگ ۔ جُلّ بندگ ، یانورءِ کرسالونک ءِ تھت ءِ زوگ ءِ
ھیت یا کہ چاردہ روپچ ءِ اندرءِ کن اَنت گوُش اَنت مرچی جُلّ اِش بستگ " بزاں یانو جُلّ ءِ اِش کرتگ ۔ جمبرءِ بندگ : جمبرءِ بندگ "زانتگیں
چیزے ، مُجڑ یا ھورانی بندگ یا ماں شانگ یا آزمان ءِ مانپوشگ ۔ جُمپ بندگ : یکجا جم بیگ ءِ کوت بیگ یا کہ جم بندگ آیگ ،
جُپگ یا جُپ بندگ ، جمّرءِ بندگ : بچار " جمبرءِ بندگ " جَمک ءِ بندگ : چہ ڈرچک ءِ جمک ءِ کہ بُرزانت پہ آئی ءِ تچک ءُ برابر
کنگ ءِ ھاترءِ ھردو شاھاں نہ بندانت ۔ جَمَلءِ بندگ : دو کُنر ، پچ یا دگہ دواِنچیں ڈرچک کہ بُن اِش ھوار اَنت فی ترس اِیش
اِنت کہ اے ھر یکے چہ دوتی گرانی ءِ یک دیمے مہ کپ اِیت اِیشانی مُیانجی ءِ سادے مان ترین اَنت ءِ بند اَنت ۔ جون بندگ : پہ
رستر ءِ شکار کنگ ءِ نیسے کُش اَنت ءِ آئی ءِ جون ءِ یک جاگھے بنداَنت کہ رستر اِیشی ءِ ورگ ءِ بئیت ۔ بلے ملنگ ءِ راستیں
دستراں واستءِ زندگیں بس گوں ڈرچک ءِ بنداَنت ۔ جولی بندگ ، وھدے کہ توپان بیت گڑا چہ گراباں کہ دریا ءِ تہءِ دیر تنگ کن اَنت
اے دگہ بکدارءِ راحن مال زیرگ نہ رواَنت مالاں جمگونیں چہ سادءِ جوڑ کرتگیں سکّیں مزنیں جالگے ءِ تہءِ کن اَنت ءِ ایرگیج اَنت ۔ پہ
بوجیگ ءِ چلءِ موتی ءِ یک سادے چو کہ شیکوگ ءِ بنداَنت کہ ایشی ءِ سرءِ بنداَنت کار کن اَنت ۔ اُستا ھم ایشی ءِ سرءِ بنداَنت ءِ
کار کن اَنت ۔ جیگ ءِ بندگ : جیگ ءِ جندءِ پہ کٹک یا پہ بندیک یا گوں دگہ چیزے ءِ بندگ ۔ بکےءِ شرپ ءِ ایر کنگ ، بکےءِ
تمام نہ کنگ ۔ جیگ ءِ سرءِ بندگ : سک دوست دارگ بزاں چو کہ پُل جیگ سراں بندگ ۔ چات ءِ بندگ : بزاں چات ءِ سنگ

بندکنگ ۔ چادر بندگ : توان کنگ ، اندر بندگ ۔ چتر بندگ ؛ ساھگ بندگ ، ساھیل بندگ یا بنگ ۔ چُکٹ بندگ : مادگیں ساھر ۔ دلاپ ءُ تُچک ء بندگ بزاں آپُس بیگ ، لاپ ءُ پُر بیگ ، نیگ بیگ ۔ چل بندگ : پیرمرد یا پیرزال ءِ دیم یا دستانی پوست ءُ ترنجک بندگ ۔ چل بندگ : چیرک ءُ لیگار ءِ بندگ بزاں چرک ءُ لیگار بیگ ۔ چلبند ءِ بندگ : بندے کہ پہ دم ءُ چوپ گک ءِ بنت کہ چنگی مات یا تنک ءُ گور ءِ نے " دینت یا کہ چک ءِ واست ءُ بندانت نے " کہ اگاں پہ چلگی مرد مے ءِ چارگ ءُ بروت ، ءِ گوشی چل ۔ مہ جنت ۔ چم ءِ بندگ ، مردمانی چماں بندگ بزاں مردمانی دیم پہ دیم ءُ انچیں ھنرے کنگ کہ مردم نزاں انت کہ ءِ گو دیگ ۔ دار بندگ : گندیم یا دگہ دھلے یا ڈک کشتگیں ڈرچک ءِ دار بندگ بزاں آئی ءِ توک ءِ مزن ٹال کہ مرئے زمین ءِ رہت بیشی ءِ سک تزند بیگ ، بتل : " سردار لانگ بندایت گندیم دار بندایت " ۔ دار ءِ بندگ : ھمے " دار بندگ " یا دار ءِ بندر ءِ گوں دگہ چیزے ءِ بندگ ۔ دار ءِ بندگ : کسے ءِ گوں دار ءَ بندگ ، پہ سزا ءِ ھاتر ءَ ، ڈرچک ءِ ھم گوں دگہ دارے ءَ بندانت ، اگاں آئی ءِ کیگ یا چوٹ بیگ یا پڑشنگ ءِ ترس بہ بیت ۔ دام بندگ ، دام ءِ بندگ : ماھور یا مُرگ یا پہ مُرگ گرگ ءَ جنگوش ماھور بندگ ، پہ مُرگ ءِ گرگ ءَ دام ءِ چیر کنگ ۔ دان بندگ : کشار ءِ ھمنچک رُدگ کہ ھوشگ ءِ درآرگ ، نی ھوشگ ءَ تیار بیگ ۔ دپ ءِ بندگ ، دپچیں چیزے ءِ دپ ءِ گرگ ، لَب ءُ لالچ دیگ کہ بدھلائیں گپ مہ جنت ۔

دپان بندگ : ڈوچنگ ، یک دریائی اولاکے ءِ گوں دومی ءِ کش پہ کش ڈوگگ ءُ اوشتگ ۔ در ءِ بندگ : دروازگ ءِ بندکنگ ، بے امیت کنگ ۔ دراو بندگ : بوجیگ ءِ کرانی گڈی تھتگ ءِ بندگ کہ چدءُ سر بُر دگہ تھتگ بندگ نہ بیت ۔ ڈرچک ءِ بندگ : مُھر محکم بیگ ءَ دست گرگ کہ مرگ ءُ ترس نے نہ بیت ، ڈرچک ءِ بر ءِ بندگ ۔ دزد ءِ بندگ : پہ دم ءُ چوپ یا پہ بندءَ تائید دزد ءِ کشگ ۔

دریا ءِ بندگ : پہ دم ءُ چوپ انچوش کنگ کہ دریا ءِ ماھیگ مہ بیت ، تیاب کرّ ءُ دیوال یا کہ انچیں دیمپان بندگ کہ دریا زمین ءُ مہ پروش ایت ، جنگانی وھد ءِ یا کہ پہ بوجیگ یا لانچے ءِ گرگ ءُ آئی ءِ راہ ءُ دریا ءِ بندگ ۔ دست بندگ یا دست ءِ بندگ : ارز کنگ ، دستبندی کنگ ، پہ کستری چیزے لوٹگ ۔ دستاں بندگ : دوئی دستاں پہ ارز ءُ پہ کستری بندگ ، پہ نماز ءَ دستاں بندگ ، پہ ادب دستاں بندگ ، دگہ کسے ءِ دستان بندگ بزاں آئی ءِ دستگیر کنگ ءُ مُچاں بندگ ۔ دکہ بندگ : پاج بندگ پہ گراب ءُ بوجیگاں ۔ گراب یا بوجیگ ءِ گوں دکہ یا پاج ءِ بورد بندگ ۔ دل ءِ بندگ : دل ءُ گوں یک جاگھے یا چیزے ءُ بندگ بزاں آئی ءِ دوست بیگ یا منگ ءُ دلی کنگ ، شیکر بیگ ، راز یگ جنگ ۔ دنتان بندگ : دنتانانی بندگ ، کسے ءِ دنتان کہ کپ انت یا درمانکار اش کش ایت گڑا دستاچیں دنتان آئی ءِ دپ ءُ بندگ بیت کہ ورگ گوں ھمیشاں وارت کنت ءُ ڈولدار انت ھم ۔ دنتر بندگ یا کہ دنتر ءِ بندگ : دنتر ءِ چست بیگ ، اگاں یک جماز یا سوارے چہ دُور پیداک انت گوش انت دنتر ءُ بستگ ءُ کیت ۔ یک چیزے دیرا بیت یا کہ پھک کنگ نہ بیت آئی ءِ سر ءُ ھم دنتر بندایت گوشں انت " اے پیتی ءُ دنتر بستگ ، یا کہ " اے پیتی ءِ سر ءُ دنتراں بستگ ء دنتر بندگ ۔ دنس بندگ ، بچار " دنتر بندگ " ۔

دیم ءِ بندگ : دیم ءِ گرگ ، دیم ءُ گڈے چیزے بندگ ۔ دیوال ءِ بندگ ؛ دیوال ءُ پہ ھشت ءُ گِل یا سنگ ءُ چُن جوڑ کنگ ۔ ڈب بندگ : پہ مُرگ مان کنگ ءُ ڈب (کنبش) جوڑ کنگ ۔ ڈک بندگ : پہ چیزے ءِ لوٹگ ءِ اڑ کنگ ۔ ڈک ءِ بندگ : گٹیں راھے ءِ بندگ ءُ بندگ کہ دژمن ءِ سربدی ءُ چوش کنگ بیت ڈک بندگ ۔ ڈک ءِ بندگ : ڈک ءُ کنگ ۔ بندکنگ گیشتر پہ سرکاری رنگ ءُ ڈگار ءِ بندگ : ڈگار ءِ بند ءِ بندگ ۔ ڈل بندگ : اگاں زمینے سک باز دیر ءُ کِشت ءُ کشار کنگ نہ بوتگ گڑا آئی ءِ تہ ءُ ڈل پیداگ بیت ءُ ھروھد کہ پد ءُ ھمے زمین ءُ کسے کِشگ بلوٹ ایت گڑا ھمے ڈلاں بایدانت کہ پہ روپ ایت ۔ ڈل بندگ ، کود بندگ ، موتت بندگ ، مال یا تیار بیں دَھل ءِ دہ یک ءُ بندگ کہ پہ سرکار ءُ گرگ بیت ۔ ڈول بندگ : اُشتری لڈّے پہ نشانگ جنگ ءُ دُور دارے ءِ یا دگہ چیزے ءِ سر ءُ تیل کنگ ۔ ڈول بندگ : بکیٹ بندگ بزاں چات ءِ سر ءُ پہ آپ کشگ ءُ ۔ ڈیت بندگ : کرّب ءِ وتی کانٹریں ءِ بندگ ءُ تزند بیگ انچوش کہ پہ گندیم ءُ " دار بندگ " ، گوش انت ۔ راج ءِ بندگ : راج ءِ تیاک کنگ ، ھمدل ءُ ھمدست

کنگ ۔ راچِن ءِ بندگ : راچِن دریائی اولاکے ءِ نام اِنت، ایشی ءِ دَوراست آنت یکّے پہ ماھیگ ءِ گِشگ ءُ دومی پہ مال برگ ءُ
کارمرد بیت ۔ ھمے راچِن ءِ جوڑ کنگ ۔ پہ دریائی اولاکانی جوڑ کنگ ءُ " بندگ "، ءِ گال کارمرد بیت، انچو کہ: گراب بندگ، بوجیگ بندگ
بیکدار بندگ، بدن بندگ "۔ راہ ءِ بندگ : راہ ءُ گِرگ ءُ اَر بندگ ءُ کَش ءُ گوزگ ءُ یَلگ ۔ رَپچ بندگ : پچلیں مُرگ ءِ بندگ
مُرگ ءِ یک راستے کہ ایشی ءِ بندیگ ءُ ھم رَپچ گوش آنت ءُ ایشی ءِ جند ءُ ھم ۔ رِپچ بندگ : کنگی لیب ءُ راستی یاد ءُ کونڈ کنگ ءُ
چِگُشتی بیمگ ءُ پچی دست ءِ لنکاں گوں پادءِ لنکاں ھوار بندگ ءُ کبندی مُھر وارگ ۔ رِد بندگ : پہ رد ءُ بند ایر کنگ ۔ پہ رد بندگ
یا پہ اوشتگ ۔ رَگ بندگ : بزاں سیاہ ءِ سرءُ دانگے ناہ یا پچلے چاہ ورگ کہ ارزے مہ جنت ۔ رَگ ءِ بندگ : رگ ءِ جند ءِ بندگ پہ
درمان دارگ ءِ ھاترءَ ۔ رُگ بندگ : رُگ جوڑ کنگ پہ ماھیگ گِرگ ءُ ۔ رَم بندگ : رمگ ءِ یکجا بیگ، رُمب بندگ، جَم بیگ ۔
رُمب بندگ : پچ بیگ ۔ یکجا بیگ ۔ رُوت بندگ : نل ءُ بندیک ءِ بدل ءُ روت پتایگ ۔ سرودءِ روت مان کنگ ۔ دگہ انچیں
چیزے ءِ پہ روت بندگ ۔ پس یا گوکی روتاں زیرگ ءُ لڈاں پہ شیکار گ کشگ ءُ آیانی جند ءُ شودگ ءُ پتایگ پہ گرادگ ءُ ورگ ءُ ۔
رُوتاں بندگ : ورگ نہ ورگ ۔ شُدکشگ ۔ زاھاں بندگ : زاہ ءُ زکت کنگ بزاں کسے ءِ زاہ دیگ ۔ زَبراں بندگ : ھکلال
بندگ، ھکل ءُ گُرز یا کنگ، پہ کسے ءُ زھر گِرگ ءُ پہ جاک گوں آئی ءِ تُرند گپ کنگ ۔ زَر بندگ : بھاگرگیں یا کہ نھر بستگیں چیزانی زرانی ھساب
ءُ کشگ بزاں ھساب کنگ کہ چینچک بنت ۔ زَنگ بندگ : آسن یا دگہ چیزے ءِ زنگ بیگ ۔ زونڈانی بندگ : کونڈانی بندگ بزاں بندیگ
کنگ ۔ زھم ءِ بندگ : پہ دم ءُ چوپ انچوش کنگ کہ زھم نہ بارت بزاں نہ بُرایت ۔ زھم ءِ گور ءُ کنگ کہ کُش ءُ لوٹاں بیت یا کہ کوپگ ءُ
آئی ءِ بند ءِ مانتریگ ۔ ژَانگ بندگ : دلوت یا اولاک ءِ پاداں یا گردن ءُ ژانگ بندگ کہ راہ ءِ روگ ءُ توار کن آنت ۔ مردم ھم
پہ ناچ کنگ پاداں ژانگ بندآنت ۔ سِت بندگ : سِتر بندگ، سِترگ، زَرینترگ، سَترِیگ ۔ سرءِ بندگ : پہ کسے ءِ جنگ یا جنگ ءُ
آئی ءِ راہ ءِ سرءِ بندگ ۔ سرءِ جند ءِ گوں سربند ءُ بندگ کہ سرءِ درد کنگ ءُ بندگ بیت ۔ جُکت آرگ، جنیں کہ جُکت ءِ سرءُ دڑاہ بنت گڑا آیانی
سرءِ گوں سربند ءُ بندآنت ۔ سَتر بندگ : سِتر بندگ ۔ مُجَنک جنگ ۔ انزار بندگ ۔ سزا بندگ : کسے ءِ میار زُتینگ ءُ رندا آئی ءِ سرءِ ھمے
میار ءِ دیم ءُ واری یا ملام ءِ بندگ سزا ءِ مینتن کنگ ۔ سِلاہ بندگ : پہ جنگ ءُ مڑءِ چِن ءُ لاپچ ءِ زھم ءُ کتار ءُ تُپینگ ءُ دگہ سلاھاں
گور ءِ کنگ ۔ سَنَت بندگ : پِت ءِ یک کنگ، تیاک بیگ ۔ سُوڑ بندگ : بورد بندگ، یک دریائی اولاکے ءِ دومی ءِ کِش ءُ
ڈُکگ ءُ اُوشتگ ۔ سِھر بندگ : یا بی مدگ ءِ یکبارگی یال کنگ ءُ چو جمبرءُ آزمان ءِ دیم ءُ بندگ ۔ شَنگز بندگ : ھامین ءِ وھد ءُ
ادارگی ناہ امبارے ماں مچکدگ ءُ جوڑ کن آنت کہ ناہ ءُ ھمیشی ءِ تہ ءُ جم کن اَنت کہ کم کم ءُ پاتاں کنان نے کن آنت ۔ ھامین کہ کُٹ اِیت
اے شَنگز ھم ویراندان آنت ۔ شلوار ءِ بندگ : شلوار ءِ آچگ ءِ بندگ، چہ پیادگ دیریں راھے ءِ روگ ءُ شلوار ءِ پادگاں پیچ آنت ءُ
گوں پاداں پہ نکم اِش بندآنت ۔ شِھماتاں بندگ : گوں شِھماتاں مان بندگ بزاں شِھمات جنگ ۔ کاپُر بندگ : لوگ ءِ دیم ءِ ساھگ ءِ
بندگ ۔ کار بندگ ، کار ءِ بندگ : کارپر مایگ ۔ کسے ءُ پہ کار ءِ کنگ ءُ گوش کنگ ۔ کارچ ءِ بندگ : کارچ ءِ لانگ ءُ بندگ، کارچ ءِ
جند ءِ پہ نگرہ یا دگہ چیزے بندگ، پہ دم ءُ چوپ کارچ ءُ انچوش کنگ کہ بُرایت مہ کنت ۔ کارچاں بندگ : گوں کارچاں بندگ بزاں پہ
کارچ پہ کسے ءُ بیڑبُرگ ءُ ٹِیپی کنگ یا گِشگ ۔ کبر ءِ بندگ : ماش ءِ پہ سِنگ ءُ چُن بندگ ءُ مُھر کنگ ۔ کپ بندگ : کج بندگ، کج ءُ
کپ بیگ ۔ کُپّ بندگ : اِنزار بندگ، تُرمینترگ، پہ بیڑبُرگ ءُ سِتر بندگ، دل ءِ کُپ بندگ بزاں گوش نے زاناں پُرتبیگ ءُ
گوات گرگ ۔ کتاب ءِ بندگ : کتاب، رواتگی یا دپترے ءِ تاکانی بُن ءُ دوچگ ۔ کتار بندگ : رِد بندگ، رِد بیگ ءُ اوشتگ، ھما
پوست کہ آئی ءُ تیر ما جتگ آنت ایشی ءِ سِینگ ءُ یا لانک ءُ بندگ ۔ کُتر بندگ : بُرپ بندگ، چہ سکّیں سارتی ءُ آپ ءِ بدگ ۔
کَٹ بندگ : چِل ءُ چیرک بیگ ۔ گپشتر پہ چلیم ءِ نل ءِ تہ ءِ شیاھیں ڈُکیں چِل ۔ کِٹ بندگ ، کَٹ بندگ : چِل بندگ، بجار ءِ کَٹ بندگ ءِ
کُدو بندگ، کُدوگ بندگ : مُرگ ءِ دنی وُگ ءِ بندگ ۔ کَرُم بندگ : دریا ءِ اولاک اکاں ابرز ءِ کشگ ءُ گکڑگ ءُ پھک کنگ مہ

بیت گڑا ھما بھرے کہ آپ ءِ تہءَ اِنت آئیءِ سرءَ کسانیں کسانیں گڑ پر بیت کہ ایشاں کرم گوش اَنت ۔ کِشک ءِ بندگ : راہءِ بندگ ، پہ کسے ءِ سربندی ءِ ھاترءَ آئی ءِ راہ ءَ گِرگ ءُ بندگ پہ آئیءِ گٹ کنگ ءَ یا پہ دگہ کارے ءَ ۔ کمرءِ بندگ : لانک ءِ بندگ ، پہ کارے ءِ کنگ ءَ تیار بیگ ۔ کُنداک بندگ : ٹپنگ ءِ ھما بھرکہ بُن اِنت تےءُ دارانت کہ "کُنداک" اِنت ۔ ھمیشی ءَ گوں ٹپنگ ءِ آسنیں بھرءَ یکی کنگ ۔ کنڈگ ءِ بندگ : بزاں راہءَ بندگ ءُ بندگ کہ چہ کنڈگ ءَ ھرکس کہ بگوزایت جنگ بیت ۔ کورءِ بندگ : پہ آپ ءِ دارگ ءَ کارمرد کنگ ءَ بند بندگ کہ کورءِ آپ جم کنگ یا دارگ بہ بیت ۔
کول بندگ : آھد ءُ اِقرار کنگ ، زبان کنگ ۔ لبزءُ کول کنگ ۔ پہ مُرادے ءِ ھاترءَ کول بندگ ۔ بزاں اے گوشگ کہ "اگاں منی پلاں کار سرجم بیت من کار ءَ کناں" ۔ گاج بندگ : پہ کشتکانی آڑبنگ ءُ پشاک ءِ جنگ ءِ ٹنگانی پہ بند یک سرپاک کنگ ۔ گال بندگ : گال پربندگ بزاں گالاں یکءَ بند کنگ ءُ لچہ جوڑ کنگ ۔ یک گالے ءَ گوں دگہ گالے ءَ پہ جوانیں ءُ مَعنی اِنگیس رنگے ءَ ردءُ بند کنگ ءُ نوکیں بزانتے دَر کنگ ۔ گپ بندگ : گپ سرءُ بُن کنگ ءُ ٹھینگ ، پچوت ھبرجوڑ کنگ ۔ گپٹ بندگ : دل ءِ پاھارکنگ یا گپگ ۔ آس ءِ پاداَیگ ، گٹ ءِ بندگ : پہ ساد یا دگہ انچیں بندے کسے ءِ گُٹ ءِ بندگ ۔ گٹءِ بندگ : کسے ءِ گُٹ ءَ چیزے بندگ ، تلو کنگ ، لوپ کنگ ، پہ زور یا پہ نزانتکاری کارے یا چیزے کسے ءِ جوکم کنگ یا آئی ءِ سرءَ دیگ کہ پہ آئیءَ بے سیت اِنت ۔ رگچ بندگ : کپٹ بندگ ، رگچ ءُ کپ جوڑ کنگ ۔ گدرین ءِ بندگ : میٹ یا گلیمکتے ءِ دَم کن آنت کہ ایشی ءِ گدرین ءِ مہ ءِ ماہ ءُ بیگاہ ءِ مُش اَنت کہ چہ نزروت ءُ ھشک بیت ءُ مراہیت ۔ تَزیں گدرین بزاہ روت ءُ ھشکیں کُجل منت ۔ گرءِ بندگ : اڑ کنگ ، پہ کارے ءِ کنگ یا کہ چیزے لوٹگ ءَ اڑ کنگ ، مرکنگ ۔ گرءِ بندگ : گرّیں ناڑ اھی ءِ پہ دم ءُ چوٹ دش کنگ یا کہ انجوش کنگ کہ گیش مربیت ءُ پچ مروت ۔
گُراب بندگ : چو بوجیگ ءُ گُراب یا دگہ دریائی اولاک ءِ بندگ ءِ بنت بزاں جوڑ کنگ بیت ۔ گرام بندگ : رنگیں دَھل ءِ بازدا ز روں ءِ یکجا کنگ ءُ بندگ ۔ باز گوش اَنت کہ دوازدہ بنگل یک گرامے ۔ گرنچ بندگ : دو بندیک یا ساد یا دگہ رنگیں چیزاں وت ماں وت ڈک دیگ کہ یک بہ بنت ، بندگ ، ڈک دیگ ۔ گُرتھران بندگ : ھکلاں بندگ ، ھشل ءُ گُر باکنگ ۔ گژن ءِ بندگ : شُدءِ بندگ بزاں شُدءَ کار کنگ ، ورگ نہ ورگ ، گس ءِ بندگ : لوگ بندگ ۔ گلت بندگ : گرنچ بندگ ۔ گپ ءِ ماں دل ءَ گَگ بندگ بزاں انچیں گپتے کہ اشکنوک ءَ توراہیت ءُ آئیءَ تمگیگ کنت ۔
گلاک ءِ بندگ : پہ دم ءُ چوپ انجوش کنگ کہ گلاک بزاہ مدروانت ءُ ھلاس بہ بنت ۔ گَنش بندگ : یدیں بو کنگ ، گند بو کنگ ، گندیں بو ءِ یکبارگی پشنگ بیگ ۔ گوات بندگ : پتنیں گدے یا دگہ انچیں چیزے ءَ گوات ءِ دیم ءَ دارگ ءَ گوات بند بیت بزاں چہ گوات ءَ پرتبیت ، گوات ءِ دارگ بیت ۔ گوات ءِ بندگ : انجوش کنگ کہ گوات ءِ کنگ بند بہ بیت ۔ پہ شکت ءُ پال ءُ ٹیک ءُ ٹاک انجوش کن اَنت ۔ گوآک ءِ بندگ : انجوش کنگ کہ کسے گپ جت مکنت بزاں آئیءِ گپ جنگ ءِ زکت ءُ کُشگ ۔ گور بندگ : روچ ءِ چہ دراَیگ ءَ رند کمتیں بُرز بیگ گوش اَنت " روچ ءَ گور بستگ " بزاں باز بُرز اِنت ۔ بُندرءَ ایشی ءِ بزانت ایش اِنت کہ روچ ھمنچک بُرز اِنت کہ مردم ءِ سینگ ءِ نگرنچ ءَ اِنت ۔ مردم ءِ بندگ ءُ رَوگ بزاں تچک ءَ پہ چیزے ءِ نیمگ ءَ روگ انجوش کہ "پیلانیءَ بنا گور بستگ ءُ پیداک اِنت" بزاں تچک ءَ پَمَا پیداک اِنت ۔ لاپ بندگ : روزءِ نامینگ بلے ورد ءِ بزاں اے گپ ءِ گوشگ کہ روچے انچک چیزے ورگ ءَ کسے ءَ دیگ بہ بیت ۔ لاپ ءِ بندگ : لاپ بندگ ، ورگ نہ ورگ ، شُدکُشگ ، روتانی بندگ ۔ ۔۔۔ بندگ : تیار بیگ پہ کارے ءِ کنگ ءَ جریدہ بیگ ، پہ جنگ ءَ سرپچ ءَ بندگ ۔ لانکگ ءِ بندگ : لانک ءِ گدءِ بندگ کہ چہ ۔۔۔ دانک پادانی پچ ءَ پوشس اِبیت ۔ لوگ ءِ بندگ : لوگ ءِ جوڑ کنگ ، گل ءُ عشتی بانگردی ۔ ماسگ بندگ : چہ پیش ءَ پال جنگ ءِ ھاترءَ ۔ مال ءِ بندگ : پہ سوداگری ءِ ھاترءَ سامان ءِ گرگ ءُ پہ دگہ جاگھے برگ ایشانی یکجا بندگ بزاں مال گرگ ءُ ۔۔۔ ءُ لانچ کنگ یا کہ دیم دیگ ءِ ۔ مان بندگ : پوشنگ ، چیزے ءِ گوں دگہ چیزے ءَ پتایگ ، پہ درمان جکت ءَ سمان بند آنت ۔۔۔ کہ مزنیئے ءِ سینگ درد بکن اَنت یا کہ زیم بہ بنت گڑا درمان اِش پہ کن اَنت ءُ گدا اِش پتا اَنت پہ گرمی ءِ کشگ ءِ ھاترءَ

مُچکائی سرءَ پہ ھچ یا دگہ درمانے ھم مان بندانت ۔ مان بندگ : دوچار دیگ انچوش کہ، پلائی من گوں لقّاں مان بست بزاں پہ لٹ جت، ھمے رنگ پہ شھمات یا مُشت مان بندگ ، پہ زاہ ھم مان بندگ بیت ءُ ھمے رنگ پہ ھنبز ۔ ماھور بندگ : پہ ماھیگ گرگ ءُ بندیگاں انچوش وت ماں وت بندگ ءُ گرپچ دیگ کہ چِنگ چتگ بہ بنت ۔ پچّ ءِ بندگ : پچّ ءِ سرءِ بیگ بندگ ۔ مُچّانی بندگ : دستانی بندگ ، دسگیر کنگ ءُ دستاں بندگ ءُ برگ ۔ مردم ءِ بندگ : بندیگ کنگ ، کید کنگ یا کہ دسگیر کنگ ءُ پہ ساد بندگ ، بے شرپا کنگ مُزّرو بندگ : لکّہ بندگ ، نجل بندگ ، تگرپیچ بندگ ، گُور بندگ ءُ رَزگ ۔ ملنڈ بندگ : بھتام دیگ ، پڈّ بندگ ، ایلنگی دیگ ۔

ھنگیر بندگ : ھیر یا دگہ وشتیائی دھد ءِ یا کہ مزنیں دیوان ءِ کنگ ءِ مزنیں ساھگ بندگ بنت ۔ بندرات ءِ گیشتر "ھنگیر" ءِ گال پہ سیر ءِ دھد ءِ بستگیں ساھگاں کارمرد بیت کہ چہ بوجگانی آجاراں جوڑ اِش کن انت ۔ ایشی ءِ چیر ءَ ڈھل ءُ ڈومب یا کہ دیوان بیت ۔

موت بندگ : کود بندگ ، بزاں چیزے کہ بھا ءُ گرگ بیت آئی ءِ سر ءَ سرکار چیزے زر گیپت ، گوش انت "" ایشی ءِ موت ءِ بند "" بزاں مکر ءِ مئیتن بکن یا کہ بہ نامیں ۔ میل ءِ بندگ : گرانیں چیزے ءِ بُرز ءِ کنگ یا گرکنگ ءِ آئی ءِ ساد بندگ بیت کشوکیں ساد ءِ سر ءَ گوں ٹوک اِنگیں دار یا بُنڈے ءِ میل کن انت بزاں پلیچ کن انت پیچ دینت کہ ھما گرانیں چیز ءِ چامیگ یا گرینگ ءِ ھمے ساد کہ سُست بیت ھمد ءِ کشگ ءِ مُرندار گ بیت کہ بدءِ مہ روت ۔ نھاد بندگ : نھر بندگ ، کیمت بندگ ، بھا ءِ نامینگ ، نھر ءِ نامگیت کنگ ۔ نھر بندگ ، نھاد بندگ ، بھا ءِ نامینگ ، کیمت بندگ ۔ نھراں بندگ : ھکلاں بندگ ، ھکل ءُ گرتاکنگ ، زھر کنگی نرندیں گپ جنگ ءُ کسے ءِ میار بارکنگ ۔ واب ءِ بندگ : پہ دَم ءُ جُوپ انچوش کنگ کہ واب مئیت ، ایشی ءِ چپ "واب بند کنگ" انت کہ مردم پھک واب گیجگ بیت کہ ھرچی بکن نے آسھیگ ءُ آگاہ نہ بیت ۔ واد بندگ ، واد ءِ بندگ : سورگیں زمین کہ اود ءِ آپ دارایت آپ کہ مُش ایت ھما زمین ءِ سر ءِ واد بندایت بزاں واد جوڑ بیت ۔ مردم وت ھم باز جاگہ ءِ بنجن یا بندگ بندانت آپ اِش مان کن انت کہ آپ ءِ ھشک ءُ رند ءِ ادپشت کپ ایت ۔ ھرجاگہے کہ بنجن بندانت اود ءِ "" کانجل "" گوش انت ۔ مردم ھید کنت اکاں ھیداں پھک مہ کن ئے گرا چہ ھشک ءُ رندھمے ھش اِنگیں ھیدانی جاگہ ءِ اسپیتیں ٹپ بنت چو واد ءِ انت اے زانگیں گیتے کہ ھید وت وادے کہ گرماگ ءِ چہ جان ءِ درکپت ۔ واڑ بندگ : پَل بندگ ، پَل جوڑ کنگ ۔ ھبر بندگ ، ھبر ءِ بندگ : پہ سیر ءُ سانگ تنگیجی گپانی جنگ ءِ جنکت ءُ بچکت ءِ مردمانی وت ماں وت سرجمیں گپاں مَنگ کہ ایشی ءِ "ھبر بندی" یا "ھبر بندی" گوش انت کہ چہ ایشی ءِ رند ءِ سیر ءُ سانگ ءِ بنگیج ءِ ھیچ دیمپانی نیست ۔ ھتر بندگ ، گوں شھماتاں بندگ بزاں گوں شھماتاں جنگ ۔ ھُجت بندگ : سک ءُ ڈکت کنگ ، ڈکت بندگ ، اڑکنگ . ھَدّ بندگ : سیم سر بندگ ، دو مُلکانی ھدّ ءِ گیشینگ ، مُلکے ءِ چار ھدّاں مئین کنگ ۔ ھڈّ ءِ بندگ : چالک کنگ پرشتگیں دست یا پاد ءِ یا کہ دگہ ھڈّے ءِ چالک کنگ ءُ بندگ ۔ ھکل بندگ ، ھکلاں بندگ : نھر ءُ ھکل ءُ گرباکنگ ۔ کسے ءِ میار بارکنگ ءُ آئی ءِ پہ نرندگپی ایر جنگ ۔ ھور ءِ بندگ : جمبر ءِ بندگ ، جمبر ءِ مانشانگ ۔ ھیک بندگ : مُرگ ءِ یا ماھیگ ءِ ماں لاپ ھیک بندگ بزاں ھیک ماں آئی ءِ لاپ ءُ جوڑ بیگ ۔

بُندگ : (بُن ۔ دَگ) توام ، سرجم انچوش کہ نیم توام ءِ "نیم بُندگ" گوش انت ۔

بَندگاہ : (بَن ۔ دَ ۔ گاہ) ھمود ءِ کہ بندبستگ ءُ آپ ءِ داشتگ ۔ بندبستگیں ڈگار ۔

بندگاھی : (بَن ۔ دَ ۔ گا ۔ ھی) مچّے کہ ایشی ءِ دانگ ھُرءُ دراج انت ۔

بندلامبوج : (بَن ۔ دَ ۔ لام ۔ بُوج) بچار "بندلاں بوج" ۔

بندلاں بوج : (بَن ۔ دَ ۔ لا ۔ بُوج) چیٹ ءِ زاتے وھدے کہ پیچ ایت گوں دست جنگ ءِ چہ دل ءِ سِدایت کمیں پُرّدار انت ورگ ءِ ھم وش اِنت بُوئے ھم وش اِنت ایشی ءِ "تبسی چیٹ" ھم گوش انت ۔

بندلوک : (بَن ۔ دَل ۔ وک) بندوک ، ڈرچک یا دل ءِ ھما ٹالک کہ برآئی ءِ سر ءِ پلچ اِنت ۔

بندمڑگ : (بَن۔ دَ۔ م۔ ڑَگ) مَل مڑگ، کُشتی گرگ، بندگلائیش بیگ پہ زورچیّاسی ئے۔

بَندن : (بَن۔ دِن) بندر : هما شهر که تیاب کرّہ اِنت۔ تیاب کرّہ هرجاگهے که اود ءَ بوجیگ شُت کمن آنت۔ انچیں تیاب کرّ که اگان بوجیگاں توپان بگیپت ءُ اود ءَ پرو آنت چہ توپان ءِ شهماتاں رَک آنت۔ پناہ ءِ جاگہ، هماجاگہ تاوان ءَ دیمپان اِنت۔

(REFUGE - PORT)

بَندو : (بَن۔ دَو (دَو)) بَنده، بندگ، کستر، کسترپاد، نوکر، هزمتکار۔

بَندواجه : (بَن۔ دَ۔ وَا۔ جَہ) بنده ءِ واجه، ڈگار ءِ واجه۔

بندوک : (بَن۔ دَو۔ کَ) بندگ ءِ کار ءِ کنوک۔ هما مردم که چیزے بَندایت۔ هما چیز که گوں آئی ءَ چیزے بستگ بہ‌اں بند یا بندیک

انچوش که : جگر بند جگر ءِ بندوک۔

بنده : (بَن۔ دَہ) بندو۔ بندگ، کستر۔ کسترپاد، نوکر، هزمتکار۔

بندی : (بَن۔ دِی) بندیگ ءِ جند (۲) بندیگ، هما که کید ءُ بند اِنت (۳) بندیکت (۴) بلوچی دوچ ءِ نام اِنت

(گوشش اَنت اے پہ وتّ دوچگ بیت)

بندیانه : (بَن۔ دِی۔ آنَہ) هماجاگہ که بندیگاں بندکن اَنت (پارسی : بندی خانہ)

بندیرا : (بَن۔ دِے۔ رَا) آلم، بیرک، رامٹو، باوٹا، (FLAG) هماگُد که هریک سرکار ءِ سرکاری جاگهانی سر ءَ دور ءَ چاپیگ

بیت که هر سرکار ءِ نشان اِنت۔ هریک سرکار ءِ وتی رنگ ءُ جوڑ کرتگیں بیرکے هست که پجّار گ بیت۔

بَندیکت : (بَن۔ دِی۔ کَت) چہ کرپاس یا دگہ انچیں چیزے ءِ تاب داتگ جوڑ کرتگیں دراجیں تال که چیزے ءِ بندگ ءَ کارمرز بیت

بارگیں پہ دوچگ ءَ هم کارمرز بیت۔ ریس، رِیس انگیں۔

بَندیکت جَنگ : جنین بندیکے زیراَنت ءُ یک رهبندے ءِ پرئے ترین اَنت که گوں دستانی سُرینگ ءَ نزواهنگیں پُٹاں

گوُنج اَنت۔

بَندیکی : (بَن۔ دِی۔ کَ۔ کِی) هماکه گوں بندیکت ءَ شیادی کنت۔ هما مردم که بندیک ءِ بهاءُ زیر ءَ کار ءَ کنت۔

بَندیکار : (بَن۔ دِی۔ کَ۔ کَار) هما مردم که بندیکت ریسگ ءُ بروشگ ءِ کار ءَ کنت۔ هما چیز که پہ بندیکت جوڑ کرتگ یا که

هما مردم که هر چیز پہ بندیکت جوڑ کنت۔

بندیگ : (بَن۔ دِی۔ گَ) بند کرتگیں، بَندی، کیدی، بندیگی۔

بَندیگانه : (بَن۔ دِی۔ گَانَہ) بندیانه، هماجاگہ که بندیگ ءُ کیدیاں بندکن اَنت۔

پندیول : (پ ن۔ دِے۔ وَل) کسانیں ماهیگے۔

بندی هانه : (بَن۔ دِی۔ هَانَہ) بندیانه۔ بندیگانه، هموده که بندیگ ءُ کیدیاں بندکن اَنت۔

بَنڈ : (بَن۔ ڈ) بلوچ راج ءِ یک ٹکّے ءِ نام اِنت۔ (۲) دوپوستیں مردم۔ هما مردم که پہ وتی نپ ءَ دگر ءِ تاوان ءِ چکّ ءُ

پدا بیت۔ ریپکار، کُپتہ سما ء شیہ زبان۔

پنڈ : (پن۔ ڈ) پُنڈ، ابلنگی، ملنڈ، بُھتان، پنڈک ء سِنگ، ڈوک ء سکّیں چیز، سکّ جوسنگ ءَ۔ گراں جو سِنگ ءَ۔

بُنڈ : (بُن۔ ڈ) سکّیں زندیں دار توری گونڈ بہ بیت۔ هما سُتلگیں دار که دینگا مُکّر نہ بوتگ یا که سرسوچ بوتگ ءُ شیاد اِنت۔ ڈرچک

ءِ هما زندیں بهر که آئی ءِ سرے مان زمین ءَ اِنت ءُ دومی سر ءَ مزن شاہ ءِ پُر اَنت۔ اے بُنڈ ءِ جند ءَ تاک پر نہ بیت۔ مُنڈ۔

پرشنگ، پرشتہ سر۔ زهمی بُنڈ، تپنگی بُنڈ، کارچی بُنڈ۔ بزاں انچیں اَنت که دُز دُزوز اَنت یا پہ ایر جنگ جوش گوش اَنت۔ ڈرچکی بُنڈ

شلواری بُنڈ ، بیڑی یا سگریٹ ءِ بُنڈ ، بُنڈءَ جَنگ : تاوان دیگ ، ڈِرد دیگ ءُ بیرانی دیگ ، بُنڈءَ جنگ : بچار " جنگ " ، بُنڈ سلام کنگ : بچار " سلام کنگ " . بُنڈءَ کپگ : بچار " کپگ " .

- بَنڈاری : (بَن ـ ڈا ـ رِی) بُنداری ، ورگلگراوک ، بانڈاری .
- بُنڈال : (بُن ـ ڈال) ھُنڈال ، آھُنڈ . (۲) بُنڈیں چیز ، بے کاریں چیز .
- بَنڈان : (بَن ـ ڈان) مردینی نامے .
- بَنڈک : (بَن ـ ڈَک) بنڈ ـ بِڈ ـ ملنڈ ـ (۲) دُمب ـ لِنٹک ، گلوم .
- بُنڈک : (بُن ـ ڈُک) کسانیں بُنڈ ، سکّ گونڈ ، تنڈءِ گونڈ ، شیاہ ، (۲) مردینی نامے .
- بَنڈُو : (بَن ـ ڈُو) مردینی نامے .
- بُنڈُو : (بُن ـ ڈُو) مردینی نامے .
- بَنڈی : (بَن ـ ڈِی) یک راستیں ڈگلوے کہ آستینک ئے پر نیست . بے آستینکیں ڈگلو .
- **بِنڈی : (بِ ن ـ ڈِی) زانتگیں گرادگی سبزیے .** (بچار بُنڈ) ★
- بُنڈی : (بُن ـ ڈِی) ھماگوں بُنڈءَ شبادی کنت . (۲) مردینی نامے (۳) چرشتگیں ، مُنڈ سر ، بُنڈ سریں .

بِنڈی

- بُنزِد : (بُن ـ زِد) بُن زِد ، بُنگیجی زِد ، بُنگیج زِد .
- بُنزان : (بُن ـ زان) چیزیا چیستوک باکہ دگہ انچیں کارگاہ ءُ چیزے ءِ ھما دارکہ زمین ءِ سرءَ ایرانت کہ پہ ایشیءِ چوکہ زیراپ مُچ بیت ءُ انت .
- بُنزِر : (بُن ـ زِر) بُونتزر ـ بُونترل ، کیشّءِ " بُونترل " ، ھماکیشّ کہ " بُونترل " اِنت .
- بُنیزہ : (بُن ـ زِہ) کھن ءِ گُرنیکت بزاں آپ درئیگ ءِ جاگہ ، کھن ءِ بُنی ھد .
- بَنتڑو : (بَن ـ تَ ـ ڑُو) بان ءِ سر بُرءِ گُرّانی بُنڈک ـ بَنڈو ـ بَنتڑہ .
- بَنترہ : (بَن ـ تَ ـ ڑَہ) بچار " بَنتڑو " .
- بُنترل : (بُن ـ تُرل) بچار " بُونترل " .
- بُنستان : (بُ ـ نِس ـ تان) پنجگور ءُ زکشان ءِ کرہ ءُ چہ ایشی ءِ چیر شہرے ءِ نام اِنت .
- بُنسیخ : (بُن ـ سِ ـ سیخ) پہ بُن سُنچگ ، پہ بُن سُتکگیں ، پھک سُتکگیں .
- بُنیسنگ : (بُن ـ سِ ـ س ن ـ گ) بُنیادءِ سِنگ ، بُنلاد ، بمیدءِ سِنگ . ھما سنگ کہ پہ چیزے ءِ بندگ ءَ چہ دستاں پیسر ایر کنگ بیت . بُن سِنگ .
- بُنشنگ : (بُن ـ ش ـ س ن ـ گ) کشتن کُرتگیں چیزے ءِ بندیں سنگ ءَ گرانی . نیل ، ھارگاں جاہءَ بُنشنگاں چہ وت کم کن ئے . بُن سنگ .
- بُلشنگ : (بُن ـ ش ـ س ن گ) بُن سُنگ . بندیں سُنگ کہ سرکار چہ دُرلوٹائینتگیں مال ءِ سرءَ پہ وت گپت . ابید چہ ایشی سرکار

بازدگر زر هم هے مال ءِ سرءَ گپت کہ آ نتر سُنگ اَنت ۔

- **بُنسوچ :** (بُن۔ سْ۔ سُ و۔ چ) پہ بُن سوچوک ، پھک سوچوک ۔
- **بُنشُت :** (بُن۔ شْ۔ شُ ت) پہ بُن شُتگیں ، پھک شُتگیں ، هما چیز کہ بیدءَ آئی ءِ رسگءِ اُمیت نیست ، بُنشُتیں وام ، بُنشُتیں هون ءُ بیر۔
- **بُنشت :** (بُن شْ ت) بُن هشت ۔ چیزے ءِ بندگ ءِ آئی ءِ بُنی هشت کہ ایرکنگ بیت ءُ بنیاد ، بُنگیش ، اساس ۔
- **بُنک :** (بُن۔ ک) نشکار ءِ جهل ءِ مُکت ءِ بهر۔ ' بچ ۔ بُت ،
- **بُنکت :** (بُ۔ نُ۔ کت) پہ هروهدءَ ، پہ یکیش ءَ ، پہ مدام ، پہ ' دادارگ ' ءِ جیپ
- **بُنکارگال :** (بُن۔ کار۔ گال) کارگالانی بُنگال (مصدر) ★
- **بُنکارگس :** (بُن۔ کار۔ گس) مزنیں کارگس ، مستریں کارگس ، بُنجاهی کارگس ۔
- **بُنکڑی :** (بُن۔ ک۔ ڑی) پچ یا دگر باردان یا درپے ءِ هما کڑی کہ آئی ءِ بُن ءَ انت ۔
- **بُنکی :** (بُ۔ نُ ک۔ کی) پہ هروهدءِ واستءَ ، پہ یکیش ءِ هاترءَ ، پہ مُدامی ، دائمی ، مُدیمی ۔ پہ ' ادارگ ' ۔ اِتان ۔ مُوتی ۔
- **بُنگ :** (بُن۔ گ) سولے کہ ایشی ءِ تاک ءُ پُل ءُ چوپ انت آ یان اِش زیرانت کہ سکیں نشہ یے کہ مردم ءَ بے سار ءُ هنوش کنت چوکہ ترنداپ ءَ ۔ بلوچستان ءَ اے چہ بُندر ءِ ترنداپ ءِ مٹ بوتگ ۔ ءُ چوکہ بنگائی گُلیں هانی ۔ تیل : بنگ ءَ مردرایمن مہ بیے ،

پاکرپلانی بنگ بروت اِنت ۔ چوناهیگا شیر ءُ هیر ، بادام ءُ پستہ ءُ مان بہ کن ءُ پہ کساس ءُ نُور ءَ شربتے ترنداپے (اے دوذات اِنت ۔ دومی ءَ ' کوہ بنگ ' ، گوش انت کہ باز ترند اِنت) چہ بنگ ءِ تاکان چرس ءُ پہ ایشی ءِ پلاں گانجا جوڑ بیت ۔ ایشی ءِ بر ءِ نام شهدانگ اِنت ۔

- **بُنگ :** (بُ ن۔ گ) کمب ۔ دازیں بلیشی ترانت ءُ پرے چش انت کہ چیت مہ بیت پہ لوگ ءِ بندگ ءَ کارمرد بیت ۔
- **بُنگ :** (بُ۔ نَ گ) پہ سات ءُ سیپر ءُ مردم دت دگہ اولاکان جمازیت ءُ سامان ءُ چیزاں دگہ اولاکان لڈانت هے سامان ءُ چیزاں بُنگ گوش انت ۔ بُنگ ءَ هروهد سیپر ءُ لڈانت ءُ دیم دیئنت پہ چاکہ اولاک تیز شُت نہ کن انت جمازی رند ءُ سرگ انت کہ تیز رو انت ۔
- **بنگال :** (بن۔ گال) آسام ءِ رو ایرشُت ءُ مُلکے کہ آئی ءِ مستریں شهر ءُ بندر کلکتا انت ۔
- **بُنگال :** (بُن۔ گال) هرگالے ءِ بُن دریں گال کہ چہ آئی ءَ دگہ ادبادگال دَرکیت اک : " کنگ " بُنگال اِنت ۔ دوکُت ، نت ۔ کنوک ، بکنت ، " ایشی ءِ ادبادگال انت ۔
- **بنگالی :** (بن۔ گا۔ لی) هماکہ گوں " بنگال " ءَ بُنیادی کنت بنگال ءِ مردم ، بنگال ءِ زبان یلے زبان ءِ راستیں نام ۔ بنگلہ انت
- **بَنگالی :** (بن۔ گا۔ لی) هما مردم کہ هروهد بنگ وارت ۔ موجائی هنوش ، پہ هنوش چتیں سوار ءُ گمارین جنت ءُ هوش نہ انت

پہ کس ملیکیں مردینء ءَ ھم گوش اَنت ۔

- **بُنگاہ :** (بُنْ ۔ گاہْ) بَندگاہ ۔ ڈگار ءِ کاہیل کہ چہ ڈگار ءِ اِے دگہ جاگھاں جَھل تر اِنت ڈگار ءِ آپ ھُش اِیت بلے اِیشیءِ پُشت کپ اِیت ۔ بُنگ ءِ جاگہ ، آوار (۲) مزنیں پوج کہ ھر رنگیں سازءُ سامان ءَ گوں اِنت ۔
- **بُنگ بروت :** (بَ ۔ نْ ۔ گْ ۔ بَ ۔ رُو ۔ تْ) ھنوش ، کُماٹ ، مواڑ ، سُنت ، بے پکر ، بے ھاجت ۔ بے کمار ۔
- **بُنگپ :** (بُنْ ۔ گَپْ / گَپْ ءِ بُن ، گپ ءِ ھبر ءِ بُنگیجی سر ، گپ ءِ بُنیاد ۔ ھما گپ کہ آئیءِ سرءَ گپ ءِ تران کنگ بہ بیت ۔ ھا چیز کہ آئیءِ بارہءَ گپ جنگ بہ بیت ۔
- **بُنگت :** (بُنْ ۔ گَتْ) بُندریں گَت ، بُنیادی گُمان ، بُندریں اُمیت ءِ اوست ۔
- **بُنگڈ :** (بُنْ ۔ گُ ۔ ڈْ ۔ ڈْ) چہ بُن ءَ گُڈ اِنگیں ، بُنگڈ کنگ ، چہ بُن ءَ گُڈگ ۔
- **بُنگر :** (بُنْ ۔ گَ ۔ رْ) بُن گرگ ءِ پرما نگال بزاں "بُن بہ گر" ، (۲) بُن ءِ گروک بزاں ھما کہ چیزے ءِ بُن ءَ مُھر دارایت گوش اَنت ۔ کہ شدام ءِ چہ گوجگ ءِ رندءَ روچ ءِ آپ ءِ بُن کہ گرا "بُنگر" ۔ بیت بزاں وتی بُن ءَ مُھر گپت (۳) ھما مردم کہ کار ءِ چہ بُن ءَ گپت ، چہ بُن گروک ۔
- **بُنگرگ :** (بُنْ ۔ گِ ۔ رَگْ) بُن گرگ ، روک بیگ ، آس گرگ ، بلگ ۔
- **بُنگڑ :** (بُنْ ۔ گَ ۔ ڑْ) چہ بُن ءَ گڑ اِنگیں ، گوش اَنت "ڈرچک ءِ بُنگڑ مکن کہ پدءَ نہ رُداِیت " ۔
- **بُنگس :** (بُنْ ۔ گَسْ) بُندریں گس یا لوگ ، مستریں گس یا لوگ ۔
- **بُنگستگ :** (بُنْ ۔ گُس ۔ تَگْ) ھما جاگہ کہ اودءَ بُنگ سک باز رُداِیت ۔
- **بُنگش :** (بُنْ ۔ گَشْ) بُنگیج ، اول سر ، شُرو ۔
- **بُنگل :** (بَنْ ۔ گَ ۔ لْ) مردینی نامے ۔ بنگلزئی : بلوچ راج ءِ یک ٹکے ءِ نام اِنت ۔ بُندرءَ اِے "بَنگ گل" اِنت ۔ بزاں "بنگ ءِ سُول ءِ گُل" ، جوانیں ورنا ، بھادر ۔
- **بنگلہ دیش :** (بَ ۔ نْ ۔ گْ ۔ لَ ۔ ہْ + دِ ۔ ے ۔ شْ) رودراتکی بنگال کہ ۱۹۴۷ء ءِ رند رودراتکی پاکستان بوتگ ءُ ۱۹۷۱ء ءَ چہ پاکستان سِستگ ءُ آزات بوتگ ★
- **بنگو :** (بَنْ ۔ گَ ۔ وْ) بِنگو : لاڑ ، کان ، ٹِپ ، بھادر ، دلیر ، بنگویں ورنا ۔ بنگویں بچ ۔
- **بنگوار :** (بَ نْ گْ ۔ وَ ۔ ار) ھما مردم کہ بنگ وارت ۔ بلوچ راج ءِ ٹکے ءِ نام اِنت ۔ ★
- **بنگی :** (بَنْ ۔ گِیْ) ھما کہ گوں بنگ ءَ شیادی کنت ۔ ھما مردم کہ بنگ وارت ۔ نشہ کنوکیں مردم ، کیپی مردم چرسی بنگی ۔
- **بُنگی :** (بُنْ ۔ گِیْ) کسانیں لوگ ، گُڈگ ، لوگے کہ پہ بلیتءِ بستگ ۔ بازگوشں اَنت اے پہ کپ بندگ بیت ءُ "مینگ" ءَ کپ گوش اَنت ءُ "بنگی" بزاں "کپی" لوگ اِنت ۔
- **بُنگیج :** (بُنْ ۔ گِے ۔ جْ) بُنگش ، شُرو ، بُندام ۔ بُنگیج کنگ ، شُرو کنگ ، کارے اوّلی برءَ دست جنگ ۔ پات ءِ بُنگیج کنگ ، دوچ ءِ بنگیج کنگ ، کار ءِ بنگیج کنگ ۔
- **بُنگیجی :** (بُنْ ۔ گِے ۔ جِیْ) بُنگیج ءِ ، اوّلی ، چہ ڈرستاں پیسری ، ھما وانگی کہ دَربرجاھاں بُنگیج ءِ واننگ بیت ، پرائمر ۔
- **بُنگیر :** (بُ نْ ۔ گِ ۔ ے ۔ رْ) بچار "بُنگیج" ۔
- **بُنلاد :** (بُنْ ۔ لَادْ) پہ جاگھے ءِ بندگ ءِ بُنگیجی "لادی" کہ ایر کنگ بیت ۔ بلے مروچاں اِے "بُنلاد" ءِ سِنگ ھمائی ءَ گوش اَنت کہ چہ زمین ءِ درءَ دیوال ءِ اِنت کہ آئیءِ سرءَ پہ یادگاری بُنلاد ایر کنوک ءِ نام نبشتگ بیت (بچار : سنگِ بنیاد)

- بُنلُڈ : (بُن ۔ لُڈ) پچ ءُ لُڈ ءِ هما بر کہ چہ تاکانی کُٹ ءِ اِنگیں جاگہ ءِ بُنگیج بیت دانکہ دوی سرءِ ماں گوُ پَچ ءُ اِنت کہ زنڈ تربیان اِنت ایشی ءِ گڈّی بھر کلپوگ اِنت ۔ کلپوگ ءِ هما بر کہ پچ ءُ کنٹ ءِ پُشت کپ اِیت آئی ءِ "گیتپہ" گوُش اَنت ۔
- بُنمال : (بُن ۔ مال) بُنمال : باپار ءُ سوداگری ءِ بُنگیج کنگ ءِ هما زر کہ چیرءِ هرچ کنگ بنت ، سالے کپتےءِ رندکہ هساب ءُ داد کنگ بیت گڑا ایکبرے هما زر بزاں بُنمال ءِ زرگیتا کنگ بنت ءُ آ دگرزر سیت ءُ نپ اَنت ۔
- بُنمُر : (بُن ۔ مُر) بُنمُر : پہ بُن مرگ ، ڈرچک باوگ ءِ دھلے ءِ انچوش مرگ کہ پَدءِ پاد مئیت ۔
- بُن نام : (بُن ۔ نام) بُنام : بُندریں نام ، بُن ءُ بنہ ءِ نام ۔
- بُن نبشت : (بُن ۔ نِ ۔ بِش ۔ ت) بُنبِشت ، بُنبِشتگ : وانگی یا دپترے ءِ بُندریں نبشتگ ۔
- بُن نبشتگ : (بُن ۔ نِ ۔ بِش ۔ تَ ۔ گ) بچار "بُن نبشت" ۔
- بِنند : (بِ ۔ نِن ۔ د) "بندگ" ءِ برمانگال بزاں "بندگ" ءِ کارءِ بکن ۔
- بِنندجا : (بِ ۔ نِن ۔ د ۔ جا) بچار "بِنندجاہ" ۔
- بِنندجاہ : (بِ ۔ نِن ۔ د ۔ جاہ) بندگ ءِ جاہ ، بِنندیگ ، مِنندی ، هنکین ۔
- بِنندی : (بِ ۔ نِن ۔ دی) مِنندی : بندگ ءِ جاگہ ، هموءِ کسے بُندر بندابت ءُ بندابت ۔ هنکین ، بِنندیگ ۔
- بِنندیگ : (بِ ۔ نِن ۔ دی ۔ گ) بچار "بِنندی" ۔
- بِنندجاهی : (بِ ۔ نِن د ۔ جاهی) هنکینی ، هما کہ گوں بِنندجاہ ءُ هنکین ءِ بسیادی کنت ۔
- بُنی : (بُ ۔ نی) هما کہ بُن ءِ اِنت ، جھلی ، چیری ، سری یا پیسری ءِ چپّ ، "بُنیگ" ۔
- بَنی : (بَ ن ۔ نی) بجن ، کُنڈار ۔ (گال در آمدے)
- بُنیگ : (بُ ن ۔ ی گ) بچار "بُنی" ۔
- بُنیات : (بُ ن ۔ یات) بُنیاد ، بنہ ، بُنیَد ۔
- بُنیاد : (بُ ن ۔ یاد) بُنیات ، بُنیَد ۔
- بو : (بُ ۔ و) گوں گوات ءُ رشنگ ءِ بوک بلے گندگ نہ بیوکیں چیزے کہ تهنا پونز ءِ ایشی ءِ سما کپ اِیت اے وش هم بیت ءُ بدهم ۔ اک : اَنتر ، زباد ءُ مسک وشیں بوکن اَنت ءُ بیجگل ، مُرتگیں ساهدارے ءِ گھ اِنگیں جون بدیں بوکن اَنت ، سارت بو ، وش بو ، گُل بو ، ناز بو ، زباد بو ، اَمبر بو ، جون بو ، آپ بو ، تُرند بو ، بد بو ، بھار بو ، چندن بو ، گندہ بو ، هیدبو ، تُرپش بو ۔
- بُو : (بُ ۔ و) بو (۲) بُوُم : شپی مُرگے ۔ (۳) تنگیں چکّ آپ ءُ گوُش اَنت ۔ بوکنگ : میتی کنگ ۔
- بَوا : (بَ وْ ۔ وا) کسانیں چکّانی تُرسینگ ءُ رتر یا پکّ پیتی یا کرجن ءِ نام اِنت ، "ڈن ءِ مرو ترا بَوا وارت !"
- بُوا : (بُ ۔ وْ ۔ وا) کسانیں چکّ دریا ءُ گوُش اَنت ۔
- بَوات : (بَ ۔ وا ۔ ت) بچار "بَوانٹ" ۔
- بَواٹ : (بَ ۔ وا ۔ ٹ) بچار "بَوانٹ" ۔
- بَوارت : (بَ ۔ وار ۔ ت) "ورگ" ءِ برمانگال بزاں ورگ ءِ کارءِ بکنت ۔
- بوارت : (بِ ۔ وار ۔ ت) بہ وارت : بُوارت ، ورگ ءِ کارءِ بکنت "ورگ" ءِ برمانگال ۔
- بَوانت : (بَ ۔ وان ۔ ت) بچار "بوانٹ" ۔
- بَوانٹ : (بَ ۔ وان ۔ ٹ) بوات ، بَواٹ ، بَوانت : کاشےکہ دانکہ کسان ءُ تازُرک اِنت مردم ءِ وارت ءُ "بُژ تو" ،

گوش اَنت ئے ۔ بلے بیرکہ بیت مردم ئے نوارت اشترئے وارت ۔ ،، سوچک ءُبوانٹ ،، بازمردم گوش اینت کہ اے ھے ،، زیزک ،، انت کہ ،، دھیر ،، ھم گوش اَنت ئے ۔ ،، دوگ ءُ دھیر ،، ءِ گوشتن ءِ پدءَ بازجاگہ ،، سوچک ،، ءَ ھم ،، دھیر ،، گوش اَنت ۔

بوبر : (بُ وٗ ۔ بَ رْ) کوسیچ ءِ زاتے ۔

بُوتلا : (بُ وٗ ۔ تْ ۔ بَ ۔ لَا) مُنکانی زبان ءَ سکیں مزنیں چیزءَ گوش اَنت ۔

بوبو : (بُ وٗ ۔ بُ وٗ) مُنکانی زبان ءَ پشک ءَ گوش اَنت ،، بلیں بوبو یا کہ لولیں بوبو ،، بزاں سترّیں یا کہ نوکیں پشک ۔

بوبیگ : (بُ وٗ ۔ بَ ۔ بیگ) بوبُوگ ۔ بوءِ مارشت ، بوءِ سما کپگ ۔ بوءِ پونزءَ آیگ ۔

بُوتٛ : (بُ وٗ ۔ تٛ) مُبکارگال ،، بیگ ،، ءِ گوست ۔ بازجاگہ ءَ پہ ھمے بزانت ءَ ،، بیت ،، ھم گوش اَنت بلے بابدانت کہ پہ گوست ءَ ،، بُوتٛ ،، بزاں ،، بوتگ یا بیتگ ،، ءُ ،، بیت ،، بزاں ،، نوکی بیت ،، یا ،، بیت اِنت ،،

بوتار : (بُ وٗ ۔ تَارْ) پس ءِ سکیں دردناکیں ذُوگ ۔ اگاں پس ءِ ثُم گُتّ ئے ئے ھُشک بروت ھم بوتار اَیت (۲) بازمردم ایشی ءَ پہ مالدارءُ زردار ءِ بزانت ءَ ھم زیر اَنت

بوتارگ : (بُ وٗ ۔ تا ۔ رَگ) پس ءِ سکیں دردناکیں ذُوذگ ۔ چہ تورشت یا گنگیری ءَ پس ءِ پریاتیں پلینگگ ۔

بُوتگ : (بُ وٗ ۔ تَگ) ،، بیگ ،، ءِ دیرگوست گال ، بیتگ (۲) پچگ ءِ ناہ یا کہ ناھیں پچگ ۔

بُوتِن : (بُ وٗ ۔ تٛ ۔ تِن) بیتن ، بُوگ یا بیگ ، پیداگ بیگ ۔

بُوتنجا : (بُ وٗ ۔ تِن ۔ جَا) بجار ،، بوتنجاہ ،،

بُوتنجاہ : (بُ وٗ ۔ تِن ۔ جاہ) پیداگ بیگ ءِ جاگہ ، ھما مُلک ءَ کہ کسے پیداگ بیت آئی ءِ بُوتنجاہ اِنت ۔

بُوتنروچ : (بُ وٗ ۔ تِن ۔ رُو ۔ چ) کسے ءِ پیداگ بیگ ءِ روچ ۔

بوپ : (بُ وٗ ۔ پ) بزمُ : سکیں بزیں گندل کہ چونیادءَ چیرکنگ بیت بلے یک تُل ءُ زنڈ اِنت ۔ کمیں تنک زریں پہ نندگ ءَ ھم کارمرد بیت (۲) ھر بزءُ زنڈءُ زمیں چیزے ءَ پہ ذرذری گوش اَنت ۔ شرشار

بوٹ : (بُ وٗ ۔ ٹ) بوڈ : ھے نُوک کہ سرءِ میدانی تہ ءَ چہ بے پلگاری ءَ پیداگ بیت ۔ ایشی ءِ بازجاگہ ءَ ،، بوڈ ،، ھم گوش اَنت ۔ گڑا اگاں دیراں گورءَ بہ بنت ءُ سک چِلّ ءُ لیگار بہ بنت ھم بوٹ کپ اَنت ۔ سرءِ بوٹ شیاہ اِنت ءُ گُدیا جانءِ بوٹ اسپیت اِنت ۔ بوٹ ءِ ھیک ،، رشک ،، اِنت ،، رشک ،، ترک اِیت ءُ ،، تبجار ،، بیت پدءَ مستر بیت ءُ ،، تیور ،، اِنت ،، زندہ ،، بوٹ ،، ءُ گُڈسرءَ ،، ماتبوٹ ،، اِنت ۔

بُوٹٛ : (بُ وٗ ٹٛ) ،، بُوٹگ ،، ءِ پرماننگال بزاں بہ بوٹ ؛ دست ءُ چماں بندکن یا کہ دپ ءَ ۔ کوش ذانگ ؛ بوٹ

بوٹِک : (بُ وٗ ۔ ٹِک) بوٹ ءِ زات ءِ ھر نُوکے کہ پہ بیت بوٹِک ءُ موٹک ۔

بوٹک : (بُ وٗ ۔ ٹک) ءِ کسانیں ،، بوٹ ،،

بوٹکش : (بُ وٗ ٹْ + کُش) زھردرمانے کہ ھرساھدارءَ کُش اِیت ۔ ایشی ءَ کمیں زیر اَنت سا اَنت گوں تیل ءَ ھوا ریں اَنت سروشِ اَنت کہ بوتاں کُش اِیت ۔ ایشی ءَ ،، مُشک گُش ،، ھم گوش اَنت ۔ ھندی ءَ ،، سنکیا ،، اِنت ۔

بوٹکی : (بُ وٗ ۔ ٹْ ۔ کِی) ھما مردم کہ سرءُ جان ءُ گُدءِ سک چِلّ ءُ لیگار اَنت کہ چہ ایشاں بوٹ پیداگ بیت ۔ لیگار ءُ بے پلگاریں مردم ۔

بُوٹنگ : (بُ وٗ ۔ ٹْ ۔ تَگ) ھما زُدوک (ذِرچک) کہ گُزرتہ روت ءِ آئی ءِ بُن چہ زمین ءُ زگیش اِیت ۔ چہ غول ءُ کسترانت ۔ مُبکارگالے ، بند کنگ ، چُپت کنگ ، چماں بُوٹنگ ۔ دپ ءِ بُوٹنگ ۔ دست ءِ بُوٹنگ ۔

بُوڑن : (بُ ۏ ۔ ڑ ۔ ڑن) گردءِ زندگیں شیشار پوستیں ماھیگے کہ کم آپءِ ماں ییک ءُ وپس ایت اگاں لگت بہ بیت مردمءِ بادءِ چونیت ءُ دزگ دنت (بجلی کاربُت)

بوڑو : (بُ ۏ ۔ ڑ ۔ ۏ) وارءُ تِرکا ہیں مردم یا کہ ھما مردم کہ آئیءِ سرءِ یاجان ءِ سازیوٹ بہ بیت ۔ بوڑکی ۔

بوڑی : (بُ ۏ ۔ ڑی) ، بوچیگ ، بوڑنکی ، بوڑو بزاں ھماکہ بازبوٹ ءُ بیت

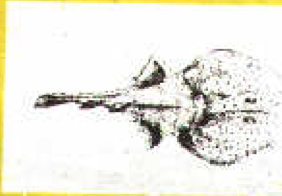
بوڑیگ : (بُ ۏ ۔ ڑی ۔ گ) ماھیگ ءِ بُڑاتگیں ٹکڑ ۔ پہ گوشت ءِ ھم گوش انت بلے بُندءَ ، بوڑیگے ماھیگ ، ءُ ، بُتے گوشت ۔ گوشگ لوٹ ایت ۔

بوج : (بُ ۏ ۔ ج) بوجگ ءِ پرمانگال بزاں ، بہ بوج ، بندءُ بوج ۔ چیستان ءُ جاج یاجاجار ءِ راستیں پہتو ۔

بوجا : (بُ ۏ ۔ جا) بوجگ جاہ ، بوجگ ءِ جاگہ ۔ مردیں نامے ۔ بار [ھن : بوجھ]

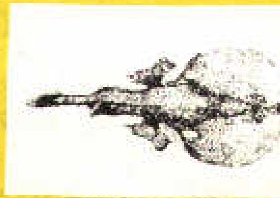
بوجار : (بُ ۏ ۔ جار) کسانیں بار ۔ بارءُ بوجار ، یا کہ ، بڈءُ بوجار ،

بوجگ : (بُ ۏ ۔ جگ) انچوش کنگ کہ بہ بُج ایت ۔ گُرنج یا بستگیں چیزءِ پچ کنگ ۔ **آپ ءِ بوجگ** : آپ ءِ یلہ دیگ کر بروت ۔ **آنچگ ءِ بوجگ** : شلوار ءِ آنچگ ءُ گُرنج ءِ بوجگ ۔ **بارءِ بوجگ** : چہ اولاک ءِ سرءَ باراں پچ کنگ ءُ ایر کنگ ۔ **لکڑءِ بوجگ** : لکڑءِ یک پھنات ءُ دپسگ ءُ سرگُری یا دءِ بازل ءِ شھارگ ، ھروھد لکڑ جوش کنت بلوچ گوش انت کہ مھانے کیت بزاں مھان ءِ اُشترءِ بار بوجگ بنت ۔ **بُرءِ بوجگ** : ذرچک ءِ بُرءِ بوجگ بزاں بُرءِ گیشنگ ۔ **بستگیں ءِ بوجگ** : ھر

(ELECTRIC RAYS)

بُوڑن

کد : گیش چہ گیش ۵۰ س م

(NAMB FISH)

بستگیں چیزءِ بوجگ ءُ پچ کنگ ۔ **بندءِ بوجگ** : ھر بستگیں سادیا بندءُ گُرنج ءِ بوجگ (۲) بندیگ ءُ کیدی ءِ یلہ دیگ ، آزات کنگ ۔ **بندانی بوجگ** : ھڈءِ بندانی بوجگ ، مردم کہ بازدیراں نند ایت ءُ ترءِ تاب نہ کنت گوش ایت ۔ ، ٹکیں تریں یا دے جنیں کہ ھڈءُ بند بہ بُج انت ، (۲) بندیگ ءُ بستگینانی بوجگ یا یلہ دیگ آزات کنگ ۔ **بندیگ ءِ بوجگ** : بندگرتگیں ءِ یا کیدی ءِ یلہ دیگ یا دءِ بوجگ ، گوش انت ، پلانی ءِ مرچاں پادے بوتگ ، بزاں سک ترءُ تاب کنت ۔ **پادانی بوجگ** : ترگ ءُ پادے پچ کنگ چہ باز وبرءِ نندگ ءُ رند ۔ کمے ءِ بستگیں پادان بوجگ ۔ **پُشت ءِ بوجگ** : دَم کنگ ، ساسار کنگ ، آرام کنگ ۔ **ٹپ ءِ بوجگ** : پہ درمان دارگ یا چارگ ءِ ھاترءَ آئیءِ پٹاتگیں گُدءِ پچ کنگ ۔ ٹپ ءِ ھون کنگ ، گدینگ پہ آئیءِ دپ ءِ پہ زور پچ کنگ ۔ **ٹوپ ءِ بوجگ** : ٹوپ جنگ ٹُنگیچ کنگ ۔ **جنگ ءِ بوجگ** : جنگی رندءُ مردینے ءِ آئیءِ گندلاں روگ ۔ **دپ ءِ بوجگ** : بستگیں چیزے ءِ دپ ءِ پچ کنگ (۲) مردم ءِ دپ ءِ پچ کنگ بزاں جاک جتل کنگ ، گپ جنگیج کنگ ، دچگ برگ ۔ **دست ءِ بوجگ** : پہ کارے ءِ کنگ ءُ موکل ءُ جازات دیگ درمانءِ درگ ءُ لاپ پلانگ ۔ **دلوت ءِ بوجگ** : بستگیں دلوت ءِ چہ بندءِ پچ کنگ ءُ یلہ دیگ ۔ **راہ ءِ بوجگ** : بندءُ بستگیں ءُ گٹیں راہ ءِ پچ کنگ یک جاگھے ءُ سکت روءُ آ کنگ ، پلانی ءِ راہے بوتگ ، **رکانی بوجگ** : زبردستی کنگ ، پہ زوراکی ناراں دیں کارے کنگ ۔ دت ءِ رھبندین ءُ بے بلتیں کارے کنگ ۔ زاہ ءِ بوجگ : زاہ ءُ زکت کنگ ، زاہ ءِ دیگ ۔ **زکت ءِ بوجگ** : زکت ءِ دپ ءِ بوجگ بزاں آئیءِ دپ ءِ گُرنج ءِ ہترنگ ءُ پچ کنگ ۔ **زنگ ءِ بوجگ** : اگاں ترپشیں چیزے یا دگہ ایچیں چیزے زنگ ءُ بہ مِتی ءُ زنگ ءُ پچ کنت یا زنگاں

بوج ایت ۔ شلوار ءِ بوجگ : شلوار ءِ آنجگ ءِ پچ کنگ ۔ بے اِزّت کنگ ۔ کار ءِ بوجگ : کار ءِ بند کنگ ، یلے راستیں بزانت نیم روچ ءِ پہ شُبارگ ءُ نماز ءِ ھاتر ءَ پہ یکّ ءُ دو اَدار ءَ کار ءِ بند کنگ ۔ پہ بیگاہ ءِ کار ءِ یھک بند کنگ ءِ بزانت ءَ ھم زیرگ بیت ۔ کبُل ءِ بوجگ : کبُل ءِ پچ کنگ ، بندیں چیز ءِ پچ کنگ ۔ گَٹ ءِ بوجگ : گَٹ ءِ گُشاد کنگ ، گَٹ ءِ آسان کنگ ۔ مُھر بیں چیز ءِ رھادگ کنگ ۔ گرینچ ءِ بوجگ : بستگیں گرینچ ءِ پچ کنگ ، اڑ اِتگیں چیز ءِ گیشینگ ۔ لاپ ءِ بوجگ : ابجیں درمان ءُ دار گے ءَ کامرد کنگ کہ دست بنیت ، لاپ ءِ تَل کنگ ۔ لانک ءِ بوجگ : لانکبند ءِ پچ کنگ یا آنجگ ءِ بوجگ ۔ لانکیگ ءِ بوجگ : بڑھنگ کنگ ، لانک ءِ بستگیں گُد ءِ پچ کنگ ءُ چہ لانک ءَ بوجگ ۔ مَشک ءِ بوجگ : مَشک ءِ دپ ءِ بوجگ ءُ پچ کنگ پہ آپ ورگ ءِ یا آپانی ریچگ ءِ ھاتر ءَ ۔ تنگ ءِ بوجگ : بڑھنگ کنگ ، بے پردگ کنگ ۔

- **بوجی** : (بُ وْ ۔ جِ یْ) بچار ” بوجیگ “
- **بوجیت** : (بُ و ۔ جِ یْ تْ) بوج ایت ، بستگیں چیزے ءَ کسے بوج ایت ۔ بزاں پچ کنت ۔
- **بوجیک** : (بُ وْ ۔ جِ یْ کْ) بچار ” بوجیگ “
- **بوجیگ** : (بُ وْ ۔ جِ یْ گْ) دریائی مزنیں اولاک کہ پہ آچار رَوت ءُ چہ یک بندنے ءَ مال ءُ مردم پہ دگر بندنے ءَ بارت ، ایشی ءِ باز راست آنت چہ ایشاں سمبوک ، ونگی ، بوم ، باز زانتگیں آنت ۔ (بچار بُت)

بوجیگ

→ ✱ سپری بوجیگ کہ نام ءِ ” رام شاھی “ بوتگ

[اے بوجیگ ۱۹۶۲ء چہ زنجبار (تنزانیہ) ءَ پہ اورماڑہ ءِ آیگ ءِ وھدءَ مُبڈ اِتگ ۔ اے بوجیگ ءِ ناھدا غلام محمد حالی بوتگ کہ گوں ۲۰ مردمانی صورتی ءَ گوں ھمے بوجیگ ءَ مُبڈ اِتگ]

- **بُوپچ** : (بُ ۔ وْ ۔ پَخ) پیش یا دگہ ابجیں چیزے ءِ کسانیں ٹکرے ۔ بوپچ ءُ بابچ : لنّش ءُ پتار (۲) دزچکے ءِ طمین ءُ سبکیں تھوسنے کہ ایشی ءِ ٹکر پہ شیشگانی دپ ءَ دیگ ءَ کارمرد بیت ۔ دگہ ملکاں ایشی ءِ مزنیں ٹکراں ماھوراں بنداَنت کہ اِے کابیا بیت (۳) دپ ، دپ ءِ تھی نیمگ ، چہ ھمے بزانت ” بُوچو “ ءِ گال جوڑ کنگ بیتگ کہ ھما چمگ چنگیں دپ بند ءَ گوشت آنت کہ درو کیں لیڑہ ءِ بیونز ءَ بنداَنت ءُ ۔
- **بُوچڑ** : (بُ وْ ۔ پَخ ۔ پَڑْ) بُوچَلو ، ھما آپینک کہ پھک نہ اَنت ءُ بُوپچ باپچ اِش مان اِنت ۔
- **بُوچک** : (بُ وْ ۔ پَخ ۔ چَکْ) کسانیں بُوپچ ۔
- **بُوچَل** : (بُ وْ ۔ پَخ ۔ چَلْ) ھما آپینک کہ بُوپچ ءِ پُر اِنت ۔ چوکہ بُوپچ ءُ بُوپچ دَرور ۔
- **بُوچَلو** : (بُ وْ ۔ پَخ ۔ پَخ ۔ لْ وْ) بُوچڑو ، بُوچَل ، ھما آپینک کہ آئی ءِ تہ ءَ بُوپچ باپچ باز مان بہ بیت ۔ باز مردم ایشی ءَ ” بچلو “ ءِ بزانت ءَ زیر اَنت بلے ایشی ءِ بُنگال ” بُوپچ “ اِنت ءُ آئی ءِ ” پُچ “
- **بُوچنگ** : (بُ وْ ۔ پَخ ۔ نَگْ) چیزے ءِ بو ءِ گرگ ، بو ءِ گرگ ءِ کار ءَ کنگ ۔ چیزے ءِ وتی پونز ءِ گرانزانی کرتہ ءَ آرگ ءُ دپ ءَ بند کنگ ءُ چہ پونز ءِ گین ءَ پدءَ کشگ کہ چوش کنگ ءَ رند ھمے چیز ءِ بو ءِ سما کپ ایت ۔

- **بُوچُو** : (بُ وْچ ۔ چُ وْ) ھماچیز کہ باز پُوچین یہ بیت ۔
- **بُوچُو** : (بُ وْ ۔ چُ ۔ چُ وْ) چہ سادہ ءِ یا میدہ ءِ جوڑ کُتگیں چَمگ چمگیں پیالکے کہ مستیں وروکیں لبڑھانی لیوز ترءِ لگوش اَنت کہ دپ مہ جنت ، شیرچگیں ھرّءِ ھم بُوچُوکن اَنت ۔ ھمے رنگ ءَ گوسک ءِ ھم ۔ (بچار بُٹ)
- **بُوچَہ** : (بُ وْ ۔ چُ ۔ چَہ) بچار « بُوچُو » ۔
- **بُود** : (بُ وْ ۔ دْ) ھوش ، سار ، سما ، بے ھوشیں مردم ءِ آپ ترپیچ اَنت گوات گیج اَنت کہ « بود » کنت بزاں « ھوش ءِ کیت » ۔ بود کنگ : سار کنگ ، ھوش کنگ ، چہ بے ھوشی ءَ سار کنگ ۔
- **بُود** : (بُ وْدْ) یک دَرمانے ، کوھی بود ۔
- **بُود** : (بُ وْ ۔ دْ) جوانی یے کہ چہ بُندر ءِ ، مردم ءِ مان اِنت ۔ زور ، زِکت ، توانائی ۔ اک : پلانی ءِ کار ءِ بُود مان نیست ۔ پلانی بے بودیں مردمے ۔ (۲) ھستی ، بودشت ، اُمیت ، دلجمی ۔
- **بُودشت** : (بُ وْ ۔ دِشْ ۔ تْ) ھستی ، بُود ءِ جند ، (۲) موٹ ۔ « پلانی ءِ کسی بودشت ءَ نکپتگ » ، (۲) بُو ، وشتیں باندشتیں بو ۔
- **بودلا** : (بُ وْ ۔ دْ ۔ لاَ) نابُودیں مردم ، بے بُودیں مردم ۔
- **بُودناک** : (بُ وْ ۔ دْ ۔ ناک) ھما مردم کہ آئی ءِ بُود ھست ۔ بُود کپتگیں مردم یا مُلک ۔

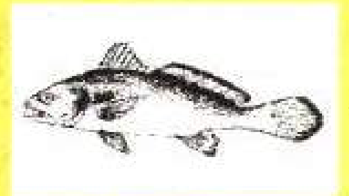
بُوچو

- **بُودناکی** : (بُوْدْ ۔ ناکِیْ) بُودناکی ، بُودناک بیگ ءِ جند ، دیم روی ۔
- **بُودی** : (بُوْ ۔ دِیْ) دو کوھانڈیں اشتر ءَ « اُشتر بودی » گوش اَنت ۔
- **بُودی** : (بُوْ ۔ دِیْ) بچار « بودیگ » ۔
- **بُودیگ** : (بُوْ ۔ دِیْ ۔ گْ) ھما کہ آئی ءِ بُودمان ، بودناک ، بودناک بیگ
- **بُودَیگ** : (بُوْ ۔ دَیگ) گُداں بودیگ بزاں چہ سوچگی یا دگہ چیزے ءِ بو ءَ آتار کنگ ۔ یک بوداریں چیزے ءِ گوں دگہ بےبوئیں چیزے ءِ یکجا بکن ءِ ایشی ءِ ھم بودنت ۔
- **بوڈ** : (بُ وْ ۔ ڈْ) بچار « بوٹ » ۔
- **بُوَر** : (بُ ۔ وَرْ) بہ وَر ، بُور : ورگ ءِ پرمانگال بزاں ورگ ءِ کار ءِ بکن ۔
- **بُوَر** : (بِ ۔ وَرْ) بچار « بُوَر » ۔
- **بُوڑ** : (بُ وْ ۔ ڑ) بچار « بُورٔ » ۔
- **بُورٔ** : (بُ وْ ۔ رْ) بادامی رنگ ، کم رنگیں ناسی ، کلشتیں ، کلشو ، کلشت رنگ ، (۲) اسپ : بلے اے نام اِش پہ رنگ ءِ بستگ (۳) شھروبدان ءِ زاتے کہ آئی ءِ دان ءِ رنگ انچوش اِنت وشتی ءِ طمی چو کہ کلنڈو ءِ اِنت ۔

- بُور : (بَ وْ رْ) برپ، کنز کہ چہ جمبراں رچ ایت۔
- بُور : (بُ وْ ۔ رْ) سکیں ایرتیں ٹکڑ۔ ایردگ ءِ دانگ۔ سکیں کسانیں ٹکڑ۔
- بُور : (بُ وْ ۔ رْ) بیتر: ڈریچک یکبرے پُل کنت پُل کہ ریچ انت بورتیت چہ بورءَ رندی برببت۔ (۲) وانگ، گانگا، دپوئیں مردم۔
- بُورا : (بُ وْ رَا) بچار " بُورہ "۔
- بُوربُور : (بُ وْ ۔ رْ ۔ بُ وْ ۔ رْ) گُریوگ ءِ توار اک: پلانی ءِ بوربور گریتگ۔
- بُوربُور : (بُ وْ رْ ۔ بُ وْ رْ) ایردگ ایردگ، ایرت ایرت، سکّ ایرت۔
- بُورتاچ : (بُ وْ ۔ رْ ۔ تَا چْ) اپس تاچ، اپس سوار، بورسوار، ھما مردم کہ اپس ءِ تاچگ ءَ سک بلد ءُ زانکار انت۔
- بُورتاچی : (بُ وْ ۔ رْ ۔ تَا چی) اپ ءِ نی گرھتاچی۔
- بُورد : (بُ وْ رْ دْ) بوجیگ، گراب یا دگہ دریائی اولاک ءِ کش یا " دپان "۔ بوردبندگ: یک دریائی اولاکے ءِ دومی ءِ " دپان " ءِ پہلک ڈُکگ ءُ اودشتگ دپ: پہلوگرفتن [
- بُورگ : (بُ وْ رْ گْ) پس ءِ گوں دردناکی ءُ زوزگ۔
- بُورگ : (بُ وْ رْ گْ) بچار " بُورہ "۔
- بُورل : (بُ وْ ۔ رَ لْ) مردینی نامے (۲) بُوررنگ، بُوررنگیں۔ اے گال چہ " بور " ءِ اِنت بزاں بوررنگ انچوش کہ چہ سبزءِ " سبزل " ءُ شیاہ ءِ " شیاھل "۔
- بُورہ : (بُ وْ ۔ رَہ) شکر، سکیں ایردگیں چیز۔
- بُورینک : (بُ وْ ۔ رِ یے نْ کْ) ایردگ، بورینکیں چیز۔
- بُورینک : (بُ وْ ۔ رِ یْ ۔ نْ ۔ کْ) بُورینک: ایردگ، بورینکیں چیز۔
- بُورینگ : (بُ وْ ۔ رِ یے ۔ نگ) پردشگ، ٹکرٹکر کنگ۔ ایردگ ایردگ کنگ، اے گال عمری گپتی ءِ مردم " بھوربنغ " گوش انت۔
- بوڑ : (بْ وْ ڑْ) ھلا، تارُشت۔ [اے گال سندھی بے: بوڑ]
- بُوڑ : (بُ وْ ۔ ڑْ) بچار " بُونڑ "۔
- بُوڑا : (بُ وْ ڑْ ۔ ڑَا) بُونڑا، بُڑا، مزن بُونڑ۔
- بوڑمنگ : (بْ وْ ڑْ ۔ مُ نْ گْ) کاھا، ورگی چیزے ایشی ءِ سول کسان بیت ایشی ءِ بر چوکہ ٹیاٹا ءِ زمین ءِ چیر ءَ بیت، ایشی ءَ ھندی ءَ " مونگ پھلی " گوش انت، تازی: سمیل۔ بلوچ گوش انت کہ اے بادوچکی انت۔ چربی ءُ تیل ءِ مان کہ ایشی ءِ روگن یا تیل ءَ ھندوستان ءَ سکّ بازکار مردکن انت۔
- بُوس : (بُ وْ ۔ سْ) چچگ، بکّ، پکّ: وتی لُنٹاں دگرے ءِ دست، دیم، پیشانی یا گُپ ءِ سرءَ ایر کنگ ءُ کمیں زور پردیگ ءُ دوئیں لُنٹاں وت ماں وت کمیں پچینگ ءُ زہیت یک اناگہ ءَ رھادگ کنگ کہ چہ ایشاں " پٹپٹ " ءِ توار درکیت۔
- بُوسال : (بُ وْ ۔ سَا ۔ لْ) کوھن ءُ ھنکّ اِنگیں بُو، پلک ءُ ھاکیں زمین ءَ اگاں یک ڈردے ھورے بگوارایت ءُ بس بکنت چہ آئی ءَ یک بوے چست بیت ایشی ءَ ھم بوسال گوش انت۔
- بُوسپ : (بُ ۔ وْ سْ ۔ پْ) بروسپ: بوپس یا کہ دہ بہ وپس، وپسگ ءِ پرمانگال۔
- بُوست : (بُ وْ ۔ سْ ۔ تْ) بوستگ: گرانیں چیزے ءِ کپگ ءِ توار
- بُوستاباست : (بُ وْ ۔ سْ ۔ تَا ۔ بَا ۔ سْ ۔ تْ) گرانیں چیزانی کپگ، کپگ ءِ توار۔ بُوست بُوست ءِ توار۔

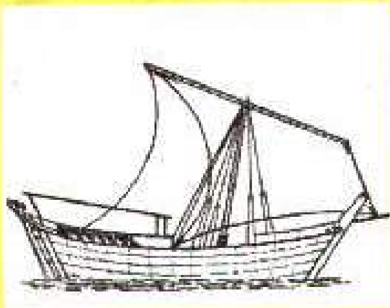
- **بُوستگ** : (بُ ۆ. سْ. تَگ) بُوست ءِ توار، گرانیں چیزے ءِ کپگ ءِ توار . بُوستگ جنگ ، بُوستگ ءِ توار ءِ درآیگ .
- **بَوسکی** : (بَ و . سْ. کِی) طمیں آبریشم ذروریں گُدّے .
- **بَوسگ** : (بَ ۆ. سَگ) بوس، مچگگ، پُک، بُک، بچار « بوس » [پارسی : بوسہ]
- **بَوسَل** : (بَ ۆ. سَل) مردینی نامے .
- **بُوسوچ** : (بُ ۆ. سْ ۆ. چ) هما زان کہ آس ءِ مان کن اَنت ءُ سوچکی آئی ءِ تہ ءَ کن اَنت کہ وشّیں بو تالان بہ بیت . ابید چہ سوچکی ءِ دگہ انچیں چیزے هم دَور دینت مان کہ سُچگ ءِ وشّیں بو کن اَنت .
- **بُوسوچ** : (بُ ۆ. سْ ۆ. چ) گوج ءِ زاتے کہ چہ گلگواتیں گوج ءِ کسترانت کہ چِم ءَ شپ ءُ ترپ اَنت راہ ءِ سکّ تیز اَنت گوش اَنت مردم ءِ هم گٹ کنت ءُ رند ءِ هم بِج ابیت .
- **بَوشَن** : (بَ. ۆ. شَن) بے پروا ، کماٹ ، کماک .
- **بُوشَن** : (بُ. ۆ. شَن) ناسرپد، پھوال ، وانگ ، گانگا .
- **بوشار** : (بَ ۆ. شَار یا کہ بُ ۆ. شَار) گوات ءِ گوات ، کروسو ، پہ مڑگ ءِ مهتل ، پہ جنگ ءِ تیار ، سُنٹ ، ٹھل ، کماٹ . کماک . مزن لیک ، منوک ، پہ مڑگ ءِ چنگ چوکہ گُربگ ءِ یا چُرزان پاد کنگ چو کہ کروس ءِ .
- **بوشارو** : (بُ ۆ. شَا. رُو) بچار « بوشار »
- **بَوکَت** : (بَ ۆ. کَت) کُرتہ ، لمب ، دامن (پشک یا سریگ ءِ)
- **بُوکَت** : (بُ ۆکَت) بوک یا بوکت : کُرتہ ، دامن ، کنار ، سریگ ءِ بوکت یا پاگ ءِ بوک ، آئی ءِ وتی سریگ ءِ بوک بستگ ، دبوکہ .
- **بوکارگ** : (بَ ۆ. کا. رَگ) پاچن ءِ « لولارگ » « بُزءِ » « بوتارگ » .
- **بَوکو** : (بَ ۆ. کَ ۆ) هما کلونٹ کہ آئی ءِ کرتہ ءِ ٹک کپتگ .
- **بوکنگ** : (بُو. کَ. نَگ) چہ چیزے ءِ بوے درکیت ءُ تالان بیت بزاں آبو کنت . « بو چنگ » ءِ بزانت ءَ هم زیرگ بیت اک : « ابشی ءِ بوکن » بزاں « ابشی ءِ بوچن » بلے راست تریں بزانت اُوبیگ اِنت .
- **بوگ** : (بُ ۆ. گ) لنکانی ٹکر ٹکریں هڈانی پُرو شُجاہ (۲) هم بوگ کہ انگریزی ءِ « اپخ » . گوش اَنت کہ دوازدہ بوگ یک پدّے (FOOT) (۳) گالے ءِ یکتواریں بهر ، اک : « دربرجا » سے بوگ اِنت « در » + « بر » + « جا » هم رنگ ءِ لچہ ءِ بندے بوگ بوگ کنگ بیت اک : « کُجا اِنت گل کہ گلزاراں بچاراں » « کُجا اِنت گل + کہ گلزاراں + بچاراں » .
- **بُوگ** : (بُ. ۆگ) بیگ ، « بوت » ءِ بُنکارگال بچار « بیگ » .
- **بُوگ بُوگ** : (بُ ۆگ . بُ ۆگ) چنا چنا ، ٹکر ٹکر ، چیزے کہ آئی ءِ هر یک ٹکرے چنا کنگ بوتگ . بوگ بوگ کنگ : ٹکر ٹکر کنگ .
- **بُوگرَگ** : (بُ ۆ + گِ. رَگ) یک چیزے ءِ بو ءِ آئی ءِ شوهاز کنگ بزاں پسر ءِ آئی ءِ بو ءِ گرگ نی هم بو ءِ موچکین ءِ آئی ءِ درگیجگ ، پُچکت ، پُوشتی یا دگہ رستر ءِ دلوت چیزے ءِ انچوش شوهاز کن اَنت .
- **بُولّ** : (بُ ۆلّ) سُهتے کہ پونز ءِ کنگ بیت ، بُولا .
- **بٹول** : (بُ ۆ. لْ) باز، بُر (بُرّے ، بولے ، بازیں مردمے) (۲) هما ٹبّر کہ گرد اِنت ءُ توکّ ءِ گواپگ اِنت یا کہ گوات ءِ مان کن اَنت ءُ عیب کن اَنت . [چہ انگریزی BALL بال] سکیں . رهش ءِ رهبند ، ڈرواهی ، بیل دَین ، مَٹِن کرتگیں وهد .

- بولا : (بْ وْ ـ لاَ) کسانیں ماھیگے کہ وتی موسم ءَ بازبیت ۔ (بچاربُت)
- بُولّا : (بُ وْلْ ـ لاَ) بُولّ : سُھنےکرپونز ءَ کنگ بیت ۔
- بولان : (بْ وْ ـ لاَ ـ نْ) بلوچستان ءِ جاگھے ءِ نام اِنت ۔ بولان ءِ گرّ ۔ درہ ءِ بولان ۔ (بچاربُت)
- بولک : (بْ وْ ـ لَکْ) ٹُک، کُنٹم، ھینگ، بازار، آبادی، [چہ ترکی ءِ بُلوک] [پارسی ءَ ایشی ءَ پہ بازکجاھیں ھینگ ءِ کلگانی بزانت ءَ ھم کارمرد کن اَنت ۔ پرگنگ]
- بوُلک : (بْ وْ ـ لِ کْ) رنگ ءَ سیاہ اِنت جوکنگ ءَ پلچ اِیت، چہ کک ءَ مسترانت ۔ پس ءَ واری ءَ پربیت ۔ ایشی ءِ درمان تمباک لنتارگ اِنت ۔ ھردلوت ءَ گپت بلے گوسک ءَ سک ترگپت ۔ گوش اَنت : کک ءُ بُولکءِ شناختگ اَنت نِی اُمیت ءِ دھانیگ اِنت :
- بولی : (بْ وْ ـ لِ نی) بول ءِ لیب ۔ گالوار ۔ اک : بلوچی زبان یکے بلے آئی ءِ بولی (گالوار) بازانت ۔ (DILECT) (اِے گال دراَمدی)
- بولے : (بْ وْ ـ لے) بُرے، بازینے، گپتّرے ۔
- بولی پَٹّ : (بْ وْ ـ لِ ئی ـ پَ ـ ٹّ) ھماپٹّ کہ اودءَ بولی لیب کنگ بیت ۔
- بُوتم : (بُ وْ ـ تْمْ) مزنیں زنڈ ٹیگگیں مُرگے کہ روچ ءَ نہ گندایت، شپی مُرگے کہ ایشی ءِ آواز ” بُوتم بُوتم “ یا کہ ” بُوبُو “ اِنت

بولا
کد : ۳۰ س م دان ۳۸ س م

بولان ءِ گرّ

بُوتم -۱

بُوتم -۲

بلوچ گوش اَنت کہ اِے ” او آگوبْ ! “ گوش اِیت ۔ (۲) بوجیگ ءِ یک راستے کہ گیشتر پارس ءِ مزن ھور ءِ مردم بند اَنت ءِ کارمردےءُ کن اَنت، ایشی پہ گورءُ دیم چودنگی ءَ اَنت بلے بند ءَ پتن اِنت ۔ (بچاربت)
- بوم : (بْ وْ ـ مْ) نموذ، دَرود اک : نیل بوم بزاں نیل رنگ یا نیل برمش یادَرور ۔ بازمردم ایشی ءِ ” نیل بو “ گوش اَنت ءُ ” نیلومیں زِرّ “ ءُ ” نیلوئیں زِرّ “ گوش اَنت ۔ کردانت ۔ ” مرچی ھوا دوبوم اِنت “ بزاں دوراست اِنت یرے گرم اِنت ءُ برے سارت ۔ موسم ءِ بدل بیگ ءِ وھد ءَ، ھروھد ھوا دوبوم بیت ۔ چُکت ءِ دسبند یا بندوک : گدّے ۔
- بوُمادران : (بْ وْ ـ مَا ـ دَ ـ رَانْ) بوئ مادران، دِلی دُرگو ۔ درمانے ۔
- بومیا : (بْ وْ ـ مْ ـ یَا) موسم، چیزے ءِ مینتیں وَھد (۲) ھنکین، بُنگی جاگہ ءُ بنند یگ (پارسی بوم، مرزوبوم، بومیائی)
- بومیائی : (بْ وْ ـ مِ ـ یا ـ ئی) موسمی، پہ موسم ءُ وھد بوتگیں اک : بومیائی ھور، (۲) ھنکینی، بُنگی جاگھی، ھماکہ گوں بومیا ءِ سُیادی کنت (پارسی بومیائی)
- بوَن : (بَ وَنْ) کاھے کہ ھرے ءُ وارت ۔ بوَن ءِ مپوتار ۔
- بُونزّڈ : (بُ وْ ـ نْ ـ زّڈ) زنڈءُ بدڈول، بوستابوست ۔
- بُونزّز : (بُ وْ ـ نْ ـ زّز) بچار ” بُونزّل “

- **بُونژ :** (بُ وْ ۔ نْ ۔ ژْ) سرءِ گونڈیں ءُ چوکر چُرزءِ یا دآنگیں میدہ ۔ پژم رنگیں مید ، جُل یا دگا اِنچیں گوپتگیں چیزے ءِ کرا نی نہ گوپتگیں پژم یا میدا نی سرکر چو بُنژءِ اَنت ۔
- **بُونژا :** (بُ وْ نْ ژَ ا) بُوتڑا ، مزن بُوتڑ ، بُتڑا ۔
- **بُونژاں بانژ :** (بُ وْ ۔ نْ ۔ ژاں + بانْ ۔ ژْ) ھُشک ءُ پژاِنگیں گونڈیں میدکہ چو ھُشکیں پژم ءِ اَنت ۔
- **بُونژاں سرو :** (بُ وْ ۔ نْ ۔ ژانْ + سَ ۔ رْوْ) ھماکہ سرئے بونژاں بانژاِنت ۔ بلوچ مچّ ءِ گوش اَنت ۔ یک چاچے ءِ میتگ لڑاِیت بُونژاں سرو ھمود ءِ اِنت ۔
- **بُونژل :** (بُ وْ ۔ نْ ۔ ژَلْ) پچّ ءُ کِیش ءِ ھما بھرکہ بُونژئے ھوار اِنت کہ کمّیں زیت تام بیت ۔ ایشی ءِ « بُونژءُ بُنتژ » ھم گوشش اَنت ۔
- **بُونگت :** (بُ وْ ۔ نْ ۔ گْتْ) بچار « بُنگت » ۔
- **بُونگی :** (بُ وْ ۔ نْ ۔ گْ ۔ گِیْ) بچار « بُنگی » ۔
- **بُونو :** (بُ وْ ۔ نْ ۔ نَ وْ) دشتیاری ءِ کورءِ کرّءِ بُرزءُ مشہورتریں جاگھاں یکّے ۔
- **بُوھر :** (بُ وْ ۔ ھَ رْ) ھاک بُوھر ، ڈگارءِ وگرے ئِپہ کِشگ ءَ دیبنت ءُ آرکشوک چہ ھاسل ءِ یک بھرے ڈگارءِ واھندءَ دَنت ھمے بوھراِنت ۔
- **بُوھگ :** (بْ وْ ۔ ھَ گْ) بُوکنگ ، گندگیں بُو دیگ ، گھ اِنگیں بُو کنگ (۲) بُوچنگ ۔
- **بُوھگ :** (بُ وْ ۔ ھَ گْ) مِسّ کنگ ، پیشاب کنگ ، آبدست کنگ ۔
- **بوھیر :** (بْ وْ ۔ ھِ ئے ۔ رْ) سکّیں آریپ ، ھانواوگ ، شرپدار ، نازاک ، مڑادار ، پُرمڑا ، (۲) مردینی نامے ۔
- **بوئی :** (بْ وْ ۔ ءِیْ) بچار « بوئیگ » ۔
- **بوئیگ :** (بْ وْ ۔ ئیْ گْ) لاڈُک ، تازگر ، نازُرک ۔
- **بوئبو :** (بْ وْ ۔ ءِ ۔ بْ وْ) گدرءُ ٹکرے کہ مزن ھورءِ تازیانی جنینءِ وتی دیمءُ اُنچوش بنداَنت ئے کہ پوز ، پیشانی ءُ دومبے گُپانی سرچیر بیت ءُ چم ءُ وپ ءِ نیمے ءُ زُنوک زاھر اَنت ۔
- **بوءُ بس :** (بْ وْ ۔ ءُ ۔ بسْ) بازیں بوے یکجا کن اَنت پہ باتوراں یا کہ پہ دگہ کاراں جوڑ کن اَنت ۔
- **بوءُ بھار :** (بْ وْ ۔ ءُ ۔ بَ ۔ ھَارْ) وشّیں بوءُ بھارگاہ ءِ موسم بزاں بھاری بو (۲) پہ یدیں بوءِ ھم کارمرد بُوتنگ ۔
- **بوئے :** (بْ وْ ۔ ئے) ھائے ھائے ۔ پہ کسے ءِ بیران بیگ ءُ مونگ آرگ ءِ گوش اَنت ۔
- **بوئی مادران :** (بْ وْ ۔ ئِیْ ۔ مَا ۔ دَ ۔ رَانْ) بومادران ، دِلی دُرنگ ، درمانے ۔
- **بُوئگ :** (بو ۔ ءَ گْ) بُوھگ ، بُوکنگ ، گندگیں بُودیگ ، گھ اِنگیں بُوکنگ (بچار بُوھگ)
- **بُوئگ :** (بُوْ ۔ ءَ گْ) مِسّ کنگ ، پیشاب کنگ ، آبدست کنگ ۔ (بچار « بُوھگ »)
- **بوئیگ :** (بْ وْ ۔ ئیْ ۔ گْ) گوں بوءُ دُناں ، دُنانی ، سک دوستیں مردم ۔ پُلّیگ ءُ پوزیگ ۔
- **بہ :** (بِہ) بلوچی برما نگالانی بُنگیج ءِ کیت کہ برما نگال ءِ مستریں نشان اِنت ۔ اک : کنگ : پہ کن ، جنگ : پہ جن ، سُرگ : پہ سُر ، لے یکجا « پ » ھم بیتگ بیت اک : پکن ، پجن ، پسُر ۔
- **بِھ :** (بِ ۔ ھْ) بُن ، بُندر ، اسل ، بُھگ ، بُنگش ، (۲) یک نیگئے کہ بُھنہ کہ بیت سک شیرکن بیت رنگ ئے زرچہ اِنت ءُ ایرتیں تِک ئے پر ۔ بُن ئے زندءُ سرئے بارگ اِنت ۔

- **بَھ** : (بَ۔ ھْ) ھیران، بھمان، بَھ ءُ بَکرّ؛ ڈَوْدِلگ، ڈَوْزورگ، دپ ءُ دِل۔ پہ ھیرانی سھرا کنگ ءَ گوشگ بیت۔ اگاں دو برے۔۔ بھَ بھَ۔۔ گوش ئے گڑا توسیپ ءُ گلایگ بیت۔
- **بھا** : (بَ۔ ھَا) نِھر، کیمت۔ ھَرید، یک چیزے ءِ زرّ ھمسنگ۔ **بَھا** ءُ رَھن۔ بھا کنگ یا کرَھن کنگ، بزاں بھا ءُ زیر۔ بھا ءُ سیم :۔ بھا ءُ زیر۔ بھا کنگ۔ پہ زرّ ءِ دیم ءَ زیرگ، زرّ دیگ ءُ چیزے زیرگ۔
- **بھادر** : (بَ۔ ھَا۔ دُرْ) دلیر، مزن دِل، نڈُرّ۔
- **بھادین** : (بَ۔ ھَا۔ دِیْ۔ نْ) مردینی نامے [بلکیں تازی : بھاءُ الدین]
- **بَھار** : (بَ۔ ھَارْ) بھارگاہ، ھتم، ھژام، بھارءِ وھد، چِہ تاگپنڈءِ، رند کہ ڈرچک پدءَ تاک جَن اَنت اے موسم چِہ ۲۱ مارچ یا کہ فروردین ءِ بُنگیج ءَ بیت۔ (۲) چہ ھَورءِ ھرکاہ ءُ سول ءُ بوٹگے کہ رُدایت ایشاں ھم بھار گوش اَنت۔ (۳) زیب، زیب۔ (۴) ورنائی یا ھر چیزءِ گُوان تریں وھد۔
- **بھار** : (بَ ھَارْ) بیھار، پاٹرپ، پہ کسے ءِ تُرسینگ ءَ ھکل ءُ گُرّبا۔
- **بُھار** : (بُ۔ ھَارْ) سکّیں تُرند ءُ رِشگ نالان بیوکیں بُو (توری وَش بہ بیت کہ گندگ) بو + ھار : بُو ءِ ھار : جُت :" بوءُ بُھار"
- **بھاربو** : (بَ۔ ھَارْ + بُ وْ) بھار ءُ بھارگاہ ءِ بُو۔ ھما کہ وَش بو کنت، ھما کہ سبزگ ءُ پُل ءِ بُو ءَ کنت۔
- **بھارکالی** : (بَ۔ ھَارْ۔ کَا۔ لِیْ) بارکالی : پاکاس ءِ زات ءِ ماھیگے۔
- **بَھارکاہ** : (بَ۔ ھَارْ۔ کَاہْ) ھماکاہ کہ بھار ءِ وھد ءَ رُد اَنت۔
- **بھارکِرم** : (بَ۔ ھَارْ۔ کِ۔ رْمْ) ھماکرم کہ بھار ءِ موسم ءَ ڈرچک ءُ کاھانی سرءَ باز بیت بُندر ءَ اے ڈرست بالوانی ھیک اَنت کہ رند ءَ ترک اَنت ءُ یا تو یا کہ دگہ اچُنیں بالو بنت۔
- **بھارگاہ** : (بَ۔ ھَارْ۔ گَاہْ) بھار، بھار ءِ موسم۔
- **بھارگاھی** : (بَ۔ ھَارْ۔ گَاھِیْ۔) ماھیگے (۲) ھَورے کہ بھار ءِ جند ءِ موسم ءَ بیت۔
- **بھارلوگ** : (بَ۔ ھَارْ۔ لُوگْ) ھمالوگ کہ پہ بھار واری یا بھار چارینی جُندگ بیت۔
- **بھارھَور** : (بَ۔ ھَارْ۔ ھَ۔ وْ۔ رْ) بھار ءِ ھَور، بلوچی ماہ ۔۔ مُردار۔۔ ءِ بنت۔
- **بھازرّ** : (بَ ھَا۔ زَرْ) یک چیزے ءِ بھا کنگ ءِ ھرزرّے دست کپتگ، دُکان ءِ یک روچے ءِ سودا ءِ زرّ۔
- **بھازیر** : (بَ ھَا۔ زِیْ رْ) بھازیروک، ھریدار، بھاگروک، ۔۔ بھا ءُ زیر۔۔ بھا کنگ ءُ زیرگ ءِ کار۔
- **بھاسی** : (بَ۔ ھَا۔ سِیْ) بچار ۔۔ بھاسیگ۔۔
- **بھاسیگ** : (بَ۔ ھَا۔ سِیْ۔ گْ) بواسیر، ناڈراھی یے
- **بِھان** : (بِ۔ ھَا۔ نْ) مادگیں اَپس، درنائیں مادیان، پہ مادگیں ورنائیں ھَرءِ ھم کار بیت۔
- **بھائی** : (بَ۔ ھَا۔ ئِیْ) ھما چیز کہ پہ بھا ءِ اِنت، ھما کہ پہ زرّ زیرگ بیت۔ آ چیز کہ بے زرّءِ رَس اِیت آئی ءِ ۔۔ مُرائی۔۔ گوش اَنت۔
- **بھائینگ** : (بَ۔ ھَا۔ ئے۔ نْ گْ) کِشّ ءِ چیرءِ آرگ، کِشگ، آباد کنگ۔
- **بَھبَھ** : (بَ۔ ھْ۔ بَ۔ ھْ) وڈدِل، سکّ وَش، بے گَم۔
- **بَھت** : (بَ۔ ھْ۔ تْ) بَھرَبگ، کِسمت (قِسمت)
- **بَھتاوَر** : (بَ۔ ھْ۔ تَا۔ وَرْ) مزن بَھتیں مردُم۔
- **بِھتران** : (بِ۔ ھْ۔ تِ۔ رَانْ) درما نکاھے، درمانے، البش ءِ دگرانے ءِ۔۔ بمبع بھتران۔۔ گوش اَنت (۲) جدا اسلام ءُ

سلیاں پیش پارسیانی سیزدہ ماھی سال ءِ نام اِنت ۔ کبیسہ سال اِنت ، پارسیانی وشمی ایش بوتگ کہ اے سال کہ چہ ۱۲۰ سال ءَ رندکیت مستریں بادشاھے ءِ زمانگ ءَ ، بیت انچوش نوشیروان ءِ زمانگ اے سال ءَ کپتگ کہ آسالی یکیں سال ءَ " اُردی بھشت " دو بوتگ اَنت ۔ پارسی دت اے سال ءِ نام ءَ " بھتک " گوش اَنت ۔

- بھتک : (بَ ۔ ھْ ۔ تَ ۔ کْ) کورے کہ چہ رود دراتک ءَ کیت ، گوں سپارکوہ ءِ کورءَ دوچار کپ اِیت ءُ ھردو یکجا بنت ءُ سرباز ءِ مزن کورءَ ایر ریچ اَنت ۔
- بھتی : (بَ ۔ ھْ ۔ تِیْ) بھتاور ، (۲) جینی نامے ۔
- بھدار : (بِ ۔ ھْ ۔ دَارْ) ھماکہ آئی ءِ بُن ءُ بیھ بےکچہ اَنت ۔
- بھدانگ : (بِ ۔ ھْ ۔ دَا ۔ نگْ) نیبگے ۔
- بھنڈرچک : (بِ ھْ ۔ ڈُرَچ کْ) بھشیز ، مردم ءِ بیھ ءُ بنیاد ءِ ڈرچک بزاں کُنم ءِ پہ رِدچگت ءَ نماسگ ءُ پت ءُ پیرکانی نام ۔ (FAMILY NAME) ۔ شجرۃ النسب ۔
- بھر : (بَ ۔ ھْ ۔ رْ) یک چیزے دو یا گیشتر ونڈ ءَ کنگ ھر یک ونڈے یک بھرے ، ونڈ ، گیشینتگیں ونڈ (۲) دربجاہ ءِ ھریک جتائیں وانگی بے ءِ نود ریک بھرے ءَ اَنت ۔ (۳) اگاں یک وانگی بے سک مزن بیت گڑا آئی ءَ دو یا گیشتر تاکبندیں اَنت ءُ ھریک تاکبندے یک بھرے گوشگ بیت ۔
- بھرام : (بَ ۔ ھْ ۔ رَامْ) مردینی نامے ، (۲) استارے ءِ نام اِنت کہ تازی ءَ ایشی ءَ " مریخ " ءُ انگریزی ءَ " مارس " (MARS) گوش اَنت ۔
- بھرگ : (بَ ۔ ھْ ۔ رَگْ) مزنیں بھر ۔ (۲) رم بنیتی ءَ بازگپ یکجا کنگ بنت کہ ایشانی بُنگیج ءَ بگر دانکہ کُٹ اِنتگیں سرءَ یک " بھرگے " گوشیں کہ انگریزی ءَ ایشی ءَ " پیرا " یا " پیراگراف " گوش اَنت ۔
- بھرگ : (بِ ۔ ھْ ۔ رَگْ) مزن جون ، ھمامردم کہ گوشت ءُ جون ءُ مزن اِنت ۔
- بھرگر : (بَ ۔ ھْ ۔ گرْ) بھرگروک ، ونڈ ءِ گروک ، ھماکہ یک چیزے ءِ تہ ءَ آئی ءِ بھرمان اِنت ۔
- بھرن : (بَ ھْ ۔ رِنْ) مزن حورءِ زانتگس مُلکے " بحرین " ★
- بھرءُ بانگ : (بَ ھْ رْ ۔ ءُ ۔ بانگْ) بھرکنگ ، ونڈکنگ ۔
- بھریگ : (بَ ۔ ھْ ۔ رِیْ ۔ گْ) بھت ، نصیب ۔
- بھشت : (بَ ۔ ھِ ۔ شْ ۔ تْ) گلباگ ، نیکراھانی رھبندءَ ، ھماوشیں زندمانی کہ چہ مرگ ءَ رند شرکاریں مردماں رس اِیت ماھے ءِ نام اِنت کہ ایرانی ایشی ءَ " اُردی بھشت " گوش اَنت ۔ " بھشت کشت ءُ ھشت " ۔
- بھشت پُل : (بَ ۔ ھِشْ ۔ تْ ۔ پُلْ) بھشتی پُل بزاں آسمی پُل ۔
- بھشپُل : (بَ ۔ ھِشْ ۔ پُلْ) بچار " بھشت پُل " ۔
- بھشتی پُل : (بَ ۔ ھِشْ ۔ تِیْ ۔ پُلْ) بچار " بھشت پُل " ۔
- بھشیز : (بِ ھْ ۔ شِیْ ۔ زْ) بھ ءُ بنیات ءِ شیز ، زات ءُ زُریات ءِ شیز ، زنی ءُ شیز ، گوش اَنت مردم شیز ءِ ھُنڈال اِنت یا بُنڈال یا آھنڈ یا آگنڈ اِنت ۔ " شجرۃ النسب " (FAMILY TREE)
- بھنگ : (بَ ۔ ھَنگْ) باھینگ یا کہ بھائینگ ءِ وکارگال ، ماں بے ، شرت یا اڑءِ باھینگ بیگ ، کسے کوت ءَ بنادنت آبھ اِیت ۔
- بھل : (بِ ۔ ھِلْ) بِل ، جازات ، موکل ، " مکن " ءِ جیپ اک ء " اے ماڑی ءَ ھمک مردم ءَ روگ ءِ بھِل نہ اِنت " یا کہ " نی ترا

بِھلِ اِنت یرو ۔ بزاں نی ترا اجازت ءُ موکل اِنت ۔ بِھل تاک ، بِھل پرمان : اجازت نامہ ۔

- **بُھلی** : (بُ ۔ ھ ۔ لِی) بچار ” بُھلیگ “ ۔
- **بُھلیگ** : (بُ ۔ ھ ۔ لِی ۔ گ) کٹ ءِ گرادئے ” بُھلیگ “ بیت ۔ چنگُ پیش پچ ۔
- **بھمان** : (بَ ۔ ھَ ۔ مَان) پلان ءِ گوھگال اِنت ” پلان ءُ بھمان “ ، اِنت یاکہ ” پلان ءِ گوھمان “ ، پہلوی زبان ءِ ھم ھمے بزانت ءِ زانگ بیت ۔ (PAHLAVI : VAUN Or VAVAN
- **بھمانگ** : (بَ ۔ ھَ ۔ مَا ۔ نگ) ھیران بیگ ۔
- **بھمن** : (بَ ۔ ھَ ۔ مَ ۔ نْ) زنٹ ، پڑدر ، مالدار ، شیر (۲) لاشگو ، راست گوشوک (۳) ایرانی یازدھمی ماہ اِنت ۔
- **بھناز** : (بِ ۔ ھَ ۔ نَا ۔ زْ) گھناز ، شرناز ، (۲) جنینی نامے ۔
- **بھو** : (بَ ۔ ھُ ۔ وْ) بدرنگ ، بدڈول ۔ (اک) پلانی ءِ چم چو بھو ءِ اَنت ۔
- **بھیل** : (بَ ۔ ھِیْ ۔ لْ) ھماکہ زر ءُ چہ ساہ ءَ دوست تر دارایت ، مُز ، مروان ، ھماکہ نہ پہ وت ءَ ھرچ کنت ءُ ناکہ دگرءِ دنت
- **بی** : (بِ ۔ یْ) بیگ ءِ پرمانگال ” ببی “ ، یاکہ ” ببو “ ، یاکہ ” ببے “ ۔ آ مردم کہ اے گال ءَ چوش گوش اَنت ایشی ءِ بنکار گال ءِ ھم ” بیگ “ گوش اَنت ۔ بازجاگہ ءَ اے گال ءَ ” بیت “ ، ءِ بدل ءَ دُم گژ کن اَنت ءُ کار مرکن اَنت کہ رد اِنت ۔
- **بے** : (بِ ۔ ے) اَبید ، نہ بیگ ءِ بزانت ءَ دارایت ، اِے گال ھریک گالے ءِ بُنگیج ءَ کہ کیت آئی ءِ اِتاں کنت بزاں آئی ءِ بزانت ءَ پچیگان کنت بلے اِسے ” نامگال ءِ نام بزانتیں گالانی “ ، سرءَ کیت ءُ گیشتر گوں آیاں یکجا شمار بیت : اک سیت ، بے سیت : ھماکہ سیت ءُ مان نیست ، درد : بے درد : ھماکہ درد ءِ سر نیست ۔
- **بے** : (بَ ۔ ے) شرت ، اگبگ ۔
- **بے آپ** : (بِ ۔ ے + آپ) ھمود ءَ آپ نیست ، ھماجاگہ کہ آپ نیست ۔ ھما ساتی (مساپر) کہ آپ ءُ گون نیست ھماییگ کہ برابر آپ ءُ نہ گپتگ ءُ ھُش اِتک ءُ پیچ یا پیٹگ اِنت ۔ (۲) بے لجیں مردم ، بے ننگ ، کپتہ آپ ۔
- **بے آھیر** : (بِ ۔ ے + آ ۔ ھِیْ ۔ رْ) ھماکہ آھیر ءُ نیست ۔ بے تما ، بے لب ، بے لالچ ۔
- **بیا** : (بِ ۔ یا) بچار ” بیا “ ۔
- **بیا** : (بُ ۔ یا) بیا ، آیگ ءِ پرمانگال بزاں آیگ ءِ کار ءَ بکن ۔
- **بیاج** : (بِ ۔ یاچ) ھما بیت کہ زرانی سرءَ گرگ بیت بزاں یک کسے ءَ سد کلدار دئے ءُ چہ شش ماہ ءَ رندسد ءُ بیست ءُ پنچ کلدار ءَ گرے ۔ اگاں سدیں کلداراں نہ دنت پرواہ نیست توھر شش ماہ سر ءِ بیست ءُ پنچیں کلداراں گرے ۔ گیشیں سیت ءُ نپ ، دقاد ءُ م
- **بیار** : (بُ ۔ یار) بیار ، آرگ ءِ پرمانگال بزاں آرگ ءِ کار ءَ بکن ۔
- **بیار** : (بِ ۔ یار) بچار ” بیار “ ۔
- **بیاں** : (بَ ۔ یاں) چہ بیگ ءِ بنکار گال ءَ ، در آتکگیں اوید گالے پہ یک گپ جتوکے ءَ بیاں بزاں ” من بیاں “ ، من بیگ ءِ کار ءَ کناں ۔ بازمردم اے گال ءَ ” دیاں “ ، گوش اَنت ءُ دگہ مردم ” بیاں “ ۔
- **بیام** : (بَ ۔ یام) بچار ” بیان “ ۔
- **بیان** : (بَ ۔ یان) یک چیزے ءِ یا کارے ءِ بارہ ءَ گوشتگیں سرجمیں گپ ۔ بیان کنگ : سرجمیں گپاں پہ گیش ءُ گیوار گوشگ ، بیان گرتگیں گپ ۔ اے گال ءَ ناوانندھیں بلوچ ” بیام “ ، گوش اَنت [تازی : بیان]

- **بیائے** : (بِ. یَا. ئے) بچار « بیائے ».
- **بیائے** : (بْ. یَا. ئے) بیائے : اگاں تو یک مردمے ئے « بیلئے » بزاں آیگ ءِ کارءِ بکن ئے . « بیا + ئے » بزاں تو . پہ شما ءِ « اِت » کارمرد بیت اک : « بیااِت ».
- **بیا یاتئے** : (بْ. یَا. یَا. تْ. تئے) ھُداترا بیارایت . بیاکہ بیایات ئے .
- **بے باج** : (بِے. بَاجْ) ماں بے عُشرت بگر دگراچیں « مردانگیشی » « بیا دیوک بزاں ھماکہ باج ئے نہ بُرتگ ، بے سُوب .
- **بے باد** : (بِ ئے. بَاذْ) ھما چیزکہ بادئے ماں نیست بزاں بادو چکی ئے ماں نیست ، یا بادو چکی نہ اِنت . بلوچ ھما دَھلءِ بادو چکی یا بادی گوْش اَنت کہ چہ آئیءِ تیل درکیت اک : کاجا . کُنچت ، بادام ، پستہ ، کاجُو . ھمے رنگ ءِ ھما ماھیگ کہ آئیءِ پیگت ءِ چرپی بازماں بیت . اک : گُور ، اَھُور ، اُلُش ، پالوار ، کُوْلگر .
- **بے بار** : (بے. بَاذْ) ھماکہ بارئے پرنیست . ھما اولاک کہ آئیءِ بار نہ لڈاِتگ . بے ڈُبّہ ، بے گم . بے بَڈّءِ بار .
- **بے باک** : (بِ ئے. بَاکْ) بے پرواہ ، بے تُرس .
- **بے بال** : (بِ ئے + بَالْ) بے بانزُل ، ھماکہ بانزل ئے پرنیست .
- **بے باور** : (بِ ئے + بَاوَرْ) ھماکہ کستی ھبرءِ باور نہ کنت ، کسی گپ ءِ راست نہ منِ اِیت .
- **بے بُت** : (بِ ئے + بُتْ) ھما وانگی یا ھتاک کہ آئیءِ بُت ماں نیست (۲) ھما مردم کہ رنگ ءِ وانگ ءِ شُتر نہ اِنت .
- **بے بتاک** : (بِ ئے + بَ. تَاکْ) ھما مردم کہ بتاک نہ جنت بزاں پہ وتی گرنگیں کاراں وتی جندءِ وت نہ کلا اِیت . بے بتال ، بے ڑال .
- **بے بتال** : (بِ ئے + بَ. تَالْ) بچار « بے بتاک ».
- **بے بدل** : (بِ ئے + بَ. دَلْ) ھما چیزیا زرکہ دیگ بیت بلے آئیءِ مٹ ءِ رسگ ءِ اُمیت نیست . ھما مردم کہ آئیءِ دانگیں چیزیا زرءِ بدل ءِ دیگ ءِ جوازت نیست . وار ، برگ ، بے اُمیت ، بے مٹ .
- **بے بڈال** : (بِ ئے + بَ. ڈَالْ) بچار « بے بتاک ».
- **بے بر** : (بِ ئے + بَ رْ) ھما ڈرچک کہ بر نہ کنت .
- **بے بُر** : (بِ ئے + بُ. رْ) بے دَڑ ، بے براہ ، بے تراش ، بد ڈول ، بے ڈول .
- **بے برات** : (بِ ئے + بْ. رَاتْ) ھماکہ آئیءِ ھیچ برات نیست . ھما مردم کہ کس آئیءِ دوست نہ اِنت ، بے سیادیں مردم . ھما مردم کہ آئیءِ ھمدرد نیست کہ براتی ڈکے بگر اَنت . « بے براس ».
- **بے براس** : (بِ. بْ. رَاسْ) بچار « بے برات ».
- **بے براگ** : (بِ ئے + بْ. رَاگْ) ھما کورکہ ھیچ دگہ براگے نتیت ءِ ایشی ءِ ایر نہ رچ اِیت .
- **بے براہ** : (بِ ئے + بْ. رَاہ) بے ڈول ، بے بُر ، بے زیب .
- **بے برمش** : (بِ ئے. بْ. رَمْ. شْ) بے توار ، بے چوکہ . بے آواز ، بے ترکت ءِ توار .
- **بے بروت** : (بِ ئے + بَرْو. تْ) ھماکہ بروت ئے پرنیست یاکہ رُستگ اَنت دیگا یا کسا اِیت اِش .
- **بے بزانت** : (بِ. ئے. بِ. زَانْ. تْ) نزانتکار ، نازانت . ھماکہ بزانت ئے نیست .
- **بیبک** : (بِ ئی. بُ کْ) جنینی نامے ، کسانیں بی بی ، بانک ءِ مچک ، نشتگیں جنین کہ دیگا سیرئے نہ کُرتگ .
- **بیبگر** : (بِ ئی. بَ گْ. رْ) مردینی نامے . بلوچی دیتزانی پُر مڑائیں بھادُرے کہ چاکرءِ زمانگ ءِ بیبک . ایشیءِ واھگی داستان گوں کندھارءِ بادشاہءِ جنگ گرانازءِ مشہور اِنت .

- **بے بَلا :** (بِ ے ۔ بَ ۔ لَا) بلاءِ مُصیبت ءَ ایبد، گیشتر اے گال لوٹگ ءَ رنگ ءَ گُوشگ بیت ۔ اک : یکّے گُوش اِیت: بلائی بیران بوتگ" اشکنوک گُوش اِیت ،، ءَ بے بلا بات ،، بزاں ھُدا مکنت کہ چوش ءَ بیت ۔ ھمے رنگ ءَ پہ دَرورَی گُوش اَنت۔ ،، بے بلائے ! بے بلائے ! اگاں تو نادُراہ بہ بئے ،،
- **بے بَن :** (بِ ے + بُنّ) ھماکہ بُن ءِ نیست، بنیادءِ نیست یاکہ بُنگش ءِ نیست، گُوش اَنت ،، اے گپ ءِ بے بُن ءُ دروگ اِنت.
- **بے بند :** (بِ ے + بَن ۔ دَ) ھمائی ءَ کہ بند ءُ کڑی پرنیست ۔ بے کڑی ، (۲) بے پرواہ ، ھماکہ کسی پرواہ ءِ نیست ءُ کسی ریاۓ ءِ نہ گپت ۔ بے بند ءُ کڑی : لگشتگ ءُ بے پرواھیں مردم ۔
- **بے بَندگ :** (بَ ے + بَنّ ۔ دَگ) شرت بندگ، الّگ بندگ یا جنگ ۔
- **بے بُود :** (بِ ے + بُ وْذ) نابُود ۔ بے بکار ۔ بے نپ ۔
- **بے بُوگ :** (بَ ے ۔ بُ وَگ) مُنّگ بیگ ۔ کبول کنگ بیگ ۔ بے بیگ ۔
- **بے بوگ :** (بِ ے + بْ وْگ) ھماکہ بوگ ءِ مان نیست بزاں یک شّل ءُ شاپک ، تچکیں (نَل ءُ بموء ءَ بوگ مان)
- **بے بوم :** (بے ۔ بوم) بے موسم ۔
- **بے بَھا :** (بِ ے + بَ ۔ ھَا) ھماچیز کہ آئی ءِ کیمت ءُ بھا بندگ نہ بیت کہ گراں بھائی ءَ زورگ مہ بیت ۔
- **بے بھار :** (بِ ے + بَ ۔ ھَا ۔ رْ) ھماکہ پہ آئی ءَ ھجبر بھار نئیت ۔ ھماکہ ھجبر وڑ دلی نہ گندِایت ۔
- **بے بَھت :** (بِ ے + بَ ۔ ھَ ۔ تْ) کم بَھت ۔ بے بھریگ ، بے بَھر ، بے نصیب ۔
- **بے بَھر :** (بِ ے ۔ بَ ۔ ھَ ۔ رْ) بے بھت ، بے بھریگ ، بے نصیب ۔
- **بے بھریگ :** (بِ ے ۔ بَ ۔ ھَ ۔ رِیْ ۔ گْ) بے بھت ، بے بَھر ۔ بے نصیب ۔
- **بی بِی :** (بِ یْ ۔ بِ یْ) بانک ۔ مات ءَ مات یا پت ءِ مات ، بُلک ، مزنیں مات ، مزنیں بانک ، ورنائیں جنین ، لوگ ءِ کُلّی بانک ، گُوش اَنت کہ اے مُندر ءَ تُرکی گالے کہ ایشی ءَ بزانت ،، کسانیں ، پیریں مات ،، ،، بُلک ،، ،، بانک ،، ،، شیرزال ،، ءُ ،، کلاّنیں جنین ،، اِنت ۔
- **بی بی کار :** (بِ یْ ۔ بِ یْ ۔ کَاڑ) ھر کسی گور ءَ کہ مردم کار کنت آ لوگ ءَ مردین ءَ واھبکار ، اِنت ءُ جنین ،، بی بی کار ،،
- **بی بی ناز :** (بِ یْ ۔ بِ یْ ۔ نَاز) جنینی نامے (۲) نازانی بی بی یا نازانی بانک ۔
- **بے پاد :** (بِ ے + پَا ذ) ھماکہ پادءِ پرنیست چوکہ مار ۔ ھما مردم کہ آئی ءِ پاد پرُشتگ ءُ مُرگ بوتگ اَنت یاکہ مادرزات ءَ پادءِ پر نہ بوتگ ۔
- **بے پت :** (بِ ے + پِتْ) چورو ، ھماچُک کہ پت ءِ مُرتگ ، بے سائگ ءَ چُک ، بزاں ھماکہ آئی ءِ پت ءَ کَس نزانت ۔ کوٹک ، کپھُر ۔
- **بے پُٹ :** (بِ ے + پُٹ) ھماکہ پُٹ ءِ پر نیست ۔
- **بے پد :** (بِ ے + پَذ) بے پُشت پد ، بے پد ءُ زند ھماکہ آئی ءِ چُک ءُ نماسگ نیست (۲) یکپارگی ، اک : پلانی بے پد ءَ نادُراہ اِنت یا بے پد ءَ کپتگ ،، بزاں سکّ نادُراہ اِنت کہ زندمانی ءِ اُمیت ءِ نیست ، بزاں پد ءَ وش بیگ ءِ اُمیت ءِ نیست ۔
- **بَیت :** (بَ ۔ ے ۔ تْ) بیت : چدءَ آیگ ، ھُنکارگال ءَ ،، آیکی ءَ دشرطیہ) لچّہ ءَ دو بند ، لچّہ ءِ ھریک بندے ۔ بیت اللہ (ھُدا ءِ لوگ) [تازی : بیت]
- **بیتّ :** (ب ۔ یْ ۔ تّ) ھُنکارگال بیگ یا بُوگ ءِ آیکی بزاں نوکی ،، بیت ،، ھمے گال پہ گوست ءَ ھم کارمرد بیگ ءَ اِنت بلے بایدانت کہ پہ گوست ءَ ،، بوّت ،، کارمرد بہ بیت ۔

- **بےتاب :** (بِ ئے۔ تاب) ھما آبریشم یا بندیک کہ تاب نہ داتگ یا ھر چیزے کہ تاب نہ داتگ۔ تاب داتگین ءُ دو تابی، گوش اَنت۔ (۲) پارسی بزانت، بےکرار، ءُ ھم کارمرز بیت۔
- **بےتاک :** (بِ ئے + تاک) ھما کہ تاک نئے پرنیست۔ ڈرچک کہ تاک گچِنڈ ءُ سرجمیں تاک، شُمُرت اَنت۔ ھما درواز گ یا دریگ کہ تاک اِش پرنیست۔
- **بےتام :** (بِ ئے + تام) ھر چیزے کہ مزگ ءُ لزت ئے مان نیست۔ گپ بےتام بیت۔ مردم ءُ جندھم بےتام بیت۔ ورگ بےتام بیت۔
- **بےتران :** (بے + ت۔ ران) بےتھل، بےتھل ءُ تران۔ بے گپ، بےگپ ءُ تران، بےترانگ۔
- **بےترانگ :** (بِ ئے + ت۔ رانگ) بےھیال، تمشکار، پراموش، ھما کہ گپ ئے چہ دل شُتگ یا ھماگپ کہ چہ دل ءُ شُتگ۔
- **بےترکت :** (بِ ئے + ت۔ ر۔ ک) بےتوار، ترنگ ءُ توار ھم نہ آیگ۔ بےترکت ءُ توار۔
- **بیبتن :** (بِ ی ت۔ تِ ن) بوتن، بیگ، پیداک بیگ، پیداش، بنگروچ۔
- **بےتوار :** (بِ ئے + ت۔ وار) بےآواز۔ بے برمش، بےترک ءُ توار۔ ھلوت، کسے ءُ سھیگ نہ کنگ۔ بےتوارءِ؛ چیرکا، چیرکائی۔
- **بےپس :** (بِ ئے + پ ش) بچار "بےپت"۔
- **بےپُشت :** (بِ ئے + پ۔ ش۔ ت) بےپد، ھما کہ پُشپدئے نیست۔ ھما مردم کہ آئی ءُ کمک کنوک نیست۔
- **بیپُشت :** (پ ی۔ پ۔ پُ ش۔ ت) بیرپُشت؛ ھما اُشتر کہ آئی ءُ رھت پرنیست۔
- **بےپشک :** (بِ ئے + پش۔ ک) ھما مردم کہ پشک ئے گور ءُ نیست۔ بڈدر، جاندر، برکار، وار۔
- **بےپکار :** (بِ ئے + پ۔ کار) ھما چیز کہ پکار نہ اِنت۔ کار ءُ نئیت۔ درد ءُ نوارت۔
- **بےپگر :** (بِ ئے + پ۔ گ۔ ر) بے گم۔ بےپرواہ۔
- **بےپگار :** (بِ ئے + پ۔ گار) بےماھینو، ھما مردم کہ ماھینہ ءُ وزر نہ زیرایت ءُ کارکنت یا کدیگ نہ بیت (۲) "بےپکار" ءُ بزانت ءُ ھم زیرگ بیت
- **بےپل :** (بِ ئے + پ ل) ھما زمین کہ دنیگا آئی ءُ سرءُ یک پلے ھم نہ کش اِنگ۔ ھما چیز کہ دنیگا دست جنگ نہ بیتگ۔ ھما چیز کہ دنیگا سرجم ءُ برجم اِنت
- **بےپُل :** (بِ ئے + پُ۔ ل) ھما درچک کہ پُل دکنت یا پرئے نیست۔
- **بےپونز :** (بِ ئے + پ و۔ ن۔ ز) ھما مردم کہ چہ بُندرءُ پونزئے پرنہ لوٹگ یا کہ بُرگ بیتگ یا دگہ ردیش ءُ ناوراھی ءُ سبب ءُ بیران بوتگ (۲) بےلجیں مردم۔
- **بےپیر :** (بِ ئے + پ ی۔ ر) ھما آئی ءُ کہ کُوانیں پت ءُ پیرک نیست۔ ھما آئی ءُ کہ کُوانیں مسترین مردم نیست۔
- **بیٹ :** (بِ ئے۔ ٹ) مزنیں تلگیں کنڈ کہ کور ءُ نزیک ءُ گُزراں یا شیپاتی ھسراں بیت کہ آپ ئے مَل اِیت ءُ چہ مٹ ءُ ملک ءُ پُر کنت کہ ابنشاں "باربیٹ" ھم گوش اَنت۔ بلوچستان ءُ مکران ءُ بندن بینی ءُ دو گلامانی بیٹ "ءُ ھر کس زانت۔ کڈ ءُ بیٹ، بیڑ ءُ بیٹ، گرمیں بیٹ۔ روایرشتی بلوچستان ءُ بیٹے کہ چیزے سال پیسر لدے بوتگ ءُ لگورانی گامیشانی چراگ جاہ بوتگ بلے سردار حاجی کریم بخش سعیدی ءُ کہ حاجی نواب داسکی پلیدی ءُ بچ اِنت اِے مرچی اِنگوش آباد کُرتگ کہ سرجمیں بلوچستان ءِ ۱۶ ایلشی ءُ ددور نیست۔
- **بیٹان :** (بِ ئے۔ ٹان) بنگور ءُ کور ترکشان ءُ کہ چہ سوروان ءُ جھل شھرے۔ بیٹ ءُ باز ھم بٹیان اِنت۔
- **بیٹگ** (بِ ئے۔ ٹ گ) یک نبشتگیں ھساب ءُ دوی بر ءُ چارگ ءُ گوں دومی دپتر ءُ نبشتگین ءُ دیم پہ دیم کنگ۔ اِے رنگ ءُ یکیں ھساب دو مردم ءُ جتا جتا نبشتگ اتوں کردیم پہ دیم کن اِش اگاں رد نبشتگ ھر جاگھے کہ بہ بیت زانگ ءُ راست کنگ بیت۔
- **بےٹھل :** (بِ ئے۔ ٹ۔ ھ۔ ل) بےناز، بےپھر، ھما کہ ٹھل ءُ ناز نہ کنت۔

- **بے جاک :** (بِ ےَ ۔ جَاکْ) بے کُوکار ، بے جَلّق ، بے جگّا ، هماکہ جاک ءُ کُوکار نہ کنت ۔
- **بیجک :** (بِ ۔ ی ۔ جَ ۔ جَکْ) هماکاگدکہ بھاز رنگیں چیزانی بُندریں نھرء ُبھاءَ آئی ءِ تہ ء ُبھاکُوک بَشتگ کنت ءُ دنت چہ دریں مُلکے ءِ اگاں کسے چیزے لوٹائین ایت هسے رنگ ءَ آئی ءَ بیجک هم کیت ۔
- **بے جگر :** (بِ ےَ ۔ جَ ۔ گَ ۔ رْ) هماکہ جگرے ٔ نیست ، ترسوک ، اے گال پہ زالم ءُ بدزوراک ءُ هم کارمرد بوتگ ۔
- **بے جَلّق :** (بِ ےَ ۔ جَ ۔ لْ ۔ لَقْ) بےجاک ، بے توار ، بے کُوکار ۔
- **بے جَن :** (بِ ےَ ۔ جَ نْ) همامردین کہ آئی ءَ جَن یا زال نیست ۔
- **بے جنجال :** (بِ ےَ ۔ جَ نْ ۔ جَالْ) بے اَڑ ، بے اَڑ ءُ کُڑ ۔
- **بے جَنگ :** (بِ ےَ ۔ جَ نْ ۔ گْ) بے داوا ، همامردم کہ جَنگ ءُ داوا نہ کنت ۔
- **بے چادر :** (بِ ےَ ۔ چَا ۔ دَرْ) همامردم کہ چادرے ٔ نیست ۔
- **بے چارگ :** (بِ ےَ ۔ چَا ۔ رَگْ) هماکہ هیچ کسی چارگ ءُ ریاے ٔ نیست ۔ بےپرواہ ، هماکہ کسی چارگ ءَ نہ کنت ۔
- **بے چارہ :** (بِ ےَ ۔ چَارَہْ) بے داک ، بے دس ، هماکہ دس ءُ داک ئے ٔ نیست ۔
- **بے چُکت :** (بِ ےَ ۔ چُ ۔ کْتْ) هماکہ چُکت ے ٔ نیست ۔

بیچم

* الیشی ءِ یک زاتے ءِ سِندی ءِ مشّو ءُ دگہ زاتے ءِ بلی گُوش اَنت ۔ کد : ۸ س م داں ۱۰ س م

(BIG EYE ILISHA)

(WHITE SARDINE)

- **بے چُکدان :** (بِ ےَ ۔ چُ کْ ۔ دَانْ) هماجنین یا مادگیں ساهدار کہ چہ کجام یک سببے ءَ آئی ءُ لاپ ءَ چُکدان نیست کہ چُک آورت نہ کنت کہ سَنٹ اِنت
- **بے چَم :** (بِ ےَ ۔ چَ ۔ مْ) هماکہ چَم ے ٔ پَرنیست بزاں کور اِنت ۔
- **بیچم :** (بِ ی ۔ چْ ۔ چَ ۔ مْ) کسانیں ماهیگے ۔ (بچار ئیت)
- **بیچُو :** (بِ ی ۔ چْ ۔ چُ وْ) بیرچُو : دریائے کہ پہ ریشی ءُ ترکینگ ءَ جوان اِنت ۔
- **بید :** (بِ ی ڈْ) پَل ، سوب ، مزا ، سکّیں وشّی ★
- **بید :** (بِ ے ڈْ) بیکہ ، بگیرہ ، الیشی ءِ سرپہ دَر ۔ بچار "ابید" ★
- **بے داب :** (بِ ےَ ۔ دَابْ) بےدڑ ، بے زیبد ، بے بُرز ، بے رھبند ۔
- **بے داد :** (بِ ےَ ۔ دَادْ) هماکہ کس آئی ءُ پریات ءَ گُوش نہ دار ایت (۲) بدیں زوراکی ءُ زُلم ۔
- **بے داگ :** (بِ ےَ ۔ دَاگْ) هماکہ داگ ءُ ترکُل ءِ ٹپ ے ٔ پَرنیست (۲) پھک ءُ بے میاریں مردم ، بے پولنگ ۔
- **بیدام :** (بِ ی ۔ دْ ۔ دَامْ) مشھوریں ءُ زانتگیں نیگے کہ گُڈّگ ئے مزن اِنت ۔ گُڈّگ ءِ تہ ءَ مُگ مان اِنت کہ وش اِنت جندے ٔ سبز هم بیت ءُ ناسی هم ۔ بیدام ءِ درچک (بچار ئے ۔ اکدیم ۱۵۱
- **بے دان :** (بِ ےَ ۔ دَانْ) شُهریں مُلکے هَردھل ءَ کہ بہ بند ایت آئی ءِ دان ءَ جوش ایت ءُ بے دان ئے ٔ کنت ۔

(۲) هماکشارکه ذهل ءِ وان ءِ نیست .

- **بے دَپ :** (بِ ے . دَپْ) بے هَبَر ، کم هَبَر ، هما مردم که کم گپ جنت .
- **بے دپتر :** (بِ ے . دپْ . تَ ر) هما ئیءِ که دپتر نیست . هما بپاری که آئی ءِ بپارءِ هساب ءُ کتاب ءِ دپتر نیست . هما راج که آئی ءِ گوستگیں زندءِ بشتگیں کوهنیں دپتر نیست .
- **بے دَر :** (بِ ے . دَر) هما که په کُلکے ءِ رسگ ءِ په آئی ءِ هچ راه ءُ در نیست . بے سَیاد ، بے کُمک ، وار ، نادر .
- **بے درد :** (بِ ے . دَرد) هماکه آئی ءِ هچ رنگیں دردے پر نیست .
- **بے درمان :** (بِ ے . دَرمان) هما دردیا ناذراهی که آئی ءِ درمان نیست . هما که درمان ءِ گون نیست .
- **بے ذروت :** (بِ ے . ذ . رُوْ . ت) بے کلوه ، بے سرهال ، هما که په آئی ءِ هچ رنگیں کلوه ءُ هالے نئیت یا گون ءِ نیست .
- **بے دَروَر :** (بِ ے . دَر . وَر) هما که مَتّ ءُ دَروَرے نیست ، بے مَتّ .
- **بے دَزبْرادر :** (بِ ے . دَز . بْ . رَا . دَر) بے سنگت ، بے بیل ، بے همبل ، بے دوست ، هما که دوست ءُ سنگت ءُ بیل ءُ همبل ءِ نیست .
- **بے دزگوهار :** (بِ ے . دَز . گْ . وْ . هَار) هما جنک یا جنین که آئی ءِ دگه جنین دوست همدل ءُ همبل نیست .
- **بے دزیوج :** (بِ ے . دَز . یُوْ . ج) هماکه په جلونگ ءُ دست ءُ دپ ءِ کارءِ په آئی ءِ کسے نیست .

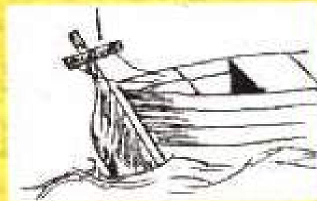
بیدام ءِ دْرچک

- **بے دژمن :** (بِ ے . دُژْ . مِنْ) هما که دژمن ءِ نیست .
- **بے دست :** (بِ ے . دَسْ . ت) هماکه دست ءِ پر نیست ، بے وسیں مردم ، هما مردم که آئی ءِ دست ءِ هچ نه بیت ، دست ءِ هچ ءُ سک نه بیت . بے دست ءُ پاد کسّیں بے وس .
- **بیدستی :** (بِ ے (بِ ئی) دَسْ . تِی) جولاهیگ گوَاپ ، جولاهیگ گوابیں گُد ، بُندءِ ایشی ءِ نام «بیت دستی» انت . بزاں ڈراجی ءِ بیلنٹ دست اِنت . اگاں ایشی ءِ چادرے بکن ءِ چارتک بیت . هر گُدے که جولاهیگ په مردینی شلوارءِ گوپ ایت آئی ءِ بیدستی گوش اَنت . بلے گریبیں جنین آدم هم پر ءِ کن انت . ایشی ءِ «مُلکی» هم گوش اَنت . رای اسپیت هم بیت ءُ رنگی هم . ایشی ءِ گالوارءِ گیشتر «بی دستی» گوش انت .
- **بے دشمن :** (بِ ے . دُشْ . مِنْ) بچار «بے دُژمِن» .
- **بے دگا :** (بِ ے . دَ . گَا) پهک دِل ، هما مردم که رهبکار نه اِنت ، هماکه دگا نه دنت .
- **بے دل :** (بِ ے . دِل) تُرسوک ، زرورْدل ، (۲) بازمردم ایشی ءِ په پارسی ءِ بزانت ءَ کارمرد کن اَنت بزاں هماکه آئی ءِ دِل واهگدارءِ ءُ بزنگ .
- **بیدلد :** (بِ ے . دِ . لَ دْ) سرباز ءِ کورءِ جاگهےءِ نام اِنت .
- **بے دم :** (بِ ے . دَم) هما ناذراهی که په دم ءُ چوپ ءِ هم نه روت ، هما مارکه آئی ءِ دج اِنگیں مردم ءِ دم کار نه کنت . (۲) بے دهیں

شیہ مار"۔

- **بے دوچ** : (بِ ے۔ ذُو۔ چْ) ھماکہ دوچ ئے پر نیست۔ جیئی ھما پشک کہ دوچ ئے پر نیست۔ لال گوں بے دوچیں گُدّاں تاشیدے گوری۔ سادہ، ھماکہ نہ ئمبہ اِنگ۔ نہ سینگاراتگیں۔
- **بے ذُود** : (بِ ے۔ ذُو۔ ذْ) ھمامردم بارا ج کہ آئی ءِ کوھنیں ذُودءُ ربیدگ نیست یا کہ ھمامردم کہ ذُودءُ ربیدگ ءِ پرواہ نہ کنت
- **بے ذُور** : (بِ ے۔ ذُوْ۔ رْ) بے درد، ھمائی ءِ کہ دردءُ ذُور پر نیست۔
- **بے دَور** : (بِ ے۔ دَوْ۔ رْ) ھما بوجیگ یا دگہ دریائی اولاک کہ دَورے ئے پر نیست۔
- **بے ذُون** : (بِ ے۔ ذُوْ۔ نْ) ھماگل ءُ ھشتی لوگ کہ سرءُ نہ دو ننگ، نہ دو ننگیں لوگ۔
- **بیدہ** : (بِ ے۔ دِہْ) زمین، دھات، ڈگار، بلکیں تازی ءِ "البیداء"۔
- **بے دَھل** : (بِ ے۔ دَھْ۔ لْ) ھماکشار کہ دان مہ دنت
- **بے دید** : (بِ ے۔ دِیْ۔ ذْ) کور، ھماکہ ھچ نہ گندایت۔
- **بے دین** : (بِ ے۔ دِیْ۔ نْ) بے نیکراہ، ھماکہ گوں ھچ نیکراھے ءِ شیادی نہ کنت۔ نہ منوک۔ ["دین" تازی گالے]
- **بیر** : (بِ ے۔ رْ) بدیں بدل، بدی ءِ بدل، کسے گوں یکے ءِ نارندیں کارے بکنت۔ یا ناروائیں گپے بجنت آئی ءِ ھما رنگیں پسّوءَ "بیر" گوش انت۔ اک : لٹ بیر، زاہ بیر، ھون بیر، پلانی ترا "بیرے" پرانت۔ بیر بندگ : کسے ءِ لٹ بیر یا ھون بیر ءِ دیم ءَ زُر بندگ ءُ دیگ۔ بیر ترینگ : زاہ ءُ بد ءِ پسّو ءَ زاہ ءُ بد دیگ۔ بیر دیگ : لٹ یا ھون بیر ءَ ترکنگ ءُ دیگ۔ بیر گرگ : بدل گرگ لٹ بیر یا ھون بیر ءِ بدل پہ لٹ ءُ ھون گرگ۔ بیر ءِ روگ : گریب یا بے جوازت ءُ نزوریں مردم ءِ بیر ءُ کہ کس نہ گپت بزاں بیرے روت۔
- **بیر** : (بِ یْ۔ رْ) "گروک" دانکہ جمبراں اِنت آئی ءِ "گروک" گوش انت بلے وھدے کہ زمین ءَ کپ ایت "نپت" ءَ گوش انت۔ بلوچ ھمے نپت ءَ کہ زمین ءَ ایر روت "بیر" گوش انت۔ گوش انت کہ اے وھدے کہ زمین ءَ کپ ایت دِزّاں کنت ءُ جھل ءَ روت دانکہ آپ ءَ برس ایت بِی سارت بیت ءُ آسن بیت بلے اِے بے جوڑہ ءُ بے دَردیں آسنے کہ ایشی ءِ دست کپگ مُشکل اِنت۔ ھر کس ءَ کہ دست کپ ایت زھم جوڑ ئے کنت ھمے تام ءَ گُرزا آزھم ءَ "بیر" گوش انت کہ ایشی ءِ رہ ءَ ھچ چیز داشت نہ کنت ھچ اِسپر ایشی ءَ داشت نہ کنت کہ پہ آسانی بارت ئے۔ گوش انت کہ یوسف خان ءِ مولداد خان ءَ کہ حاجی نواب خان راکی ءِ پت لونگ ایجیں زھمے بونگ۔ یک آسنے ھست کہ بیر ئے گوش انت کہ پُرشوکے بلے نہ لپ ایت (۲) سکیں سارتی ءُ گوڑہ گوش انت (۳) گتر ءِ مزنیں ٹکرے ءِ ھم گوش انت کہ بازبر ءَ چہ سکیں سارتی ءَ کپ ایت۔ بلوچ ایشی ءَ جمبری ٹکرے گوشش انت۔
- **بیتر** : (بِ یْ۔ تْرْ) بچار "بوتر"۔
- **بیرام** : (بِ ے۔ رَامْ) بے وار، نگیگ، بے گیگ۔
- **بیران** : (بِ ے۔ رَانْ) تاوان، برباد۔ زوال، ویرنداں۔ بیران بیگ : مرگ (مردم ءِ)
- **بیراہ** : (بِ ے۔ رَاہْ) ھماکہ پہ راہ نہ اِنت، چہ راہ ءَ گیسر، گمراہ، زنگراہ، ردیں بے راہ، ھماجاگہ ءِ کہ راہ نیست۔
- **بیرید** : (بِ یْ رْ۔ یْذْ) ھماجاگہ ءِ کہ بیر کپتگ ءُ دِرّ ءِ ٹپ ئے ھست اِنت۔
- **بیرپُشت** : (بِ یْ رْ۔ پُشْ۔ تْ) بچار "بیپُشت"،
- **بے ریچ** : (بِ ے۔ رِیْچْ) بے دْرچ، بے وار۔

- **بیرچ :** (بِ ی . ژ . چُ ذ) بچار "بیچو"۔
- **بیرد :** (بِ ے . ردٔ) ھماکہ پہ ردٔ بندنہ اِنت ۔ بے رھبند ۔
- **بے رزا :** (بِ ے . رَزا) ھما مردم کہ چہ دگرے ءِ جبر زانا بیت بزاں اگاں ھرچے بکن ءُ منت آئی ءِ دیم ءَ نیئیت ۔ بے منت، بے شُگر۔
- **بیرش :** (بَ ے . رَش) بیدارانی سُکّان ءِ سرسرءِ پتشیں تھنگے کہ بدیک ءُ مان کش اَنت ءُ ھمے بندیکان کہ مثال، اِش گوش اَنت دار اَنت ۔ (بچار ءُ ت)
- **بے رشت :** (بِ ے . رَش . ت) ھماکہ رشت ءِ نیست بزاں کم اِنت ۔ ھماکہ رواج ءِ رپتار ءُ سُست اِنت ۔
- **بیرک :** (بَ ے . رَک) بندیرا، آلم، رامٹو، نشان ۔
- **بے رگ :** (بِ ے . رَگ) کم چارگ ۔ بے چارگ، چیم جُھل، نیکی بدرشناس ۔ ھماکہ کسّی رُو ءِ ریا ءِ میار ءُ نہ گیپت ۔ ریبکار، دوپوستیں مردم ، ھماکہ مردم ءَ دروہ اِیت ، دُروھکار، بدزات ، بدیں اوبادگ ۔
- **بیرگ :** (بِ ی . رَگ) پھک، پہ مُن، یکدم، بیرگ بیرگ ءَ توکہ نہ منتے ءَ "بزاں ہچ رنگ ءَ کہ تو نہ مَن ءُ"، پھک گیشّ اِنگیں، چیزے کہ پھک ھرا اِنت "اے بیرگیں دُروگے"، "تو بیرگ ءَ میاریگ ءُ"، بے کچہ، بے شک ءَ، بے جیڑہ ءَ۔
- **بے رگام :** (بِ ے . رَ گام) بے موسم، بے وھد ءَ موسم، موسم ءِ یک نامینتگیں وھدے ۔

بیرش

- **بیرگر :** (بِ ے . رَ . گِ رَ) بیرگِروک، بیرگِر، بدل گِروک، بیرگیر۔
- **بیرگیر :** (بِ ے . رَ . گِ . ر) بیرگِروک، بیرگِر، بدل گِروک، تبل ، ھُدا دیرگیرے بلے بیرگیرے ۔
- **بیرم :** (بَ ے . رَم) اسپیت ، سک اسپیت . پہ اسپیتی ءِ دُرور ءِ پہ بوجیگ ءِ آچار ءِ ھم گوشگ بیت ۔ ھمے رنگ ءَ پہ بڈّ ءِ چادر ءِ ھم بازجاگہ کارمرد بیت ۔ لھتیں مردم ایشی ءَ پہ پیاد ءِ گندل ءِ بزانت ءَ زیر اَنت کہ زد اِنت ۔
- **بے رَم :** (بِ ے . رَم) بے رام، بے دُرچ ، بے وار ، (۲) بے سحا، بے ھوش ، بے زانگ ۔
- **بے رنج :** (بِ ے . رَن . ج) بے نادراھی ، بے گم ، بے اندوہ ۔
- **بے رند :** (بِ ے . رَن . د) بے مُھکت ءُ نماسگ ، بے پُشپد، بے اوبادگ ۔
- **بیرنگ :** (بِ ے . رَن . گ) اسپیت ، ھماکہ ہچ رنگ ءِ نیست ، ھماکہ رنگ نہ اِنت ۔ (۲) ھما بُنگیجی کِشک کہ پہ پتّے ءِ کشگ ءُ بُنکش اِش رند اِیت بلے رنگ نہ اَنت ۔ بارگیں یک رنگیں بُت کہ بُنگیج ءِ کشگ بیت (۳) چہ ماڑی یا دگہ جاگھے ءِ بندگ ءِ پیسر آئی ءِ بندگ ءِ نمونگ ءِ کِشک ماں کاگدے ءَ رندگ بنت ایشی ءَ ھم بیرنگ گوش اَنت ۔
- **بے رُو :** (بِ ے . رُو) بے ریا ، ھماکہ کسی ریا ءُ روئے نہ دار اِیت ۔
- **بے روت :** (بِ ے . رُو . ت) ھماکہ روت ءِ مان نیست . ھُش اِنگ لاپ . ھماکہ لاپ ءُ سک ھُش اِنگ ءُ شرین کزہ لگّ اِنگ۔

- بے روچ : (بِ ے . رُو . چ) هماکہ آئیءِ زندمانیءِ روچ سک کمک اَنت یاکہ کمک یونگ اَنت، هُدامرزی، بیراں بونگیں مردم۔
- بے رُوز : (بِ ے . رُو . ز) هماکہ کارکنت بلے زَرّ ءِ نہ رسیت "روز" هروچءِ زرّاں گوشنت۔
- بے روزگار : (بِ ے . رُو . ز . گار) بے کار، بے دندا۔
- بے روک : (بِ ے . رُو . ک) بے روشنا، بے مہم۔
- بیرہ : (بے . رَہ) واتر، بیرو، بیرہ کنگ : واترکنگ، پدءَ ترّگ اک : پلانی آنک ءِ پدءَ بیرہ ئے کُرت، بزاں اِدءَ نہ داشتے بیرہ دیگ : مانتریگ، ترینگ ءِ آرگ، چیچ ترینگ، دو پساں بیرہ دَے، مردے بیرہ دات۔
- بیرهیند : (بِ ے . رَہ . ہِن . د) هماکہ پہ رهبند نہ اِنت۔
- بے رهت : (بِ ے . رَہ . ت) هما اُشترکہ رهت ءِ پرنہ اِنت یاکہ هماجڑکہ دنیگا رهت نہ کرتگ۔
- بے رهش : (بِ ے . رَ . هِش) هما مردم کہ گوں کسءِ سیل اِت نہ کنت تھرِات نہ کنت۔
- بے ریپ : (بِ ے . رِے . پ) تچک کارءِ مردم، هماکہ آئیءِ دپءُ دل ءِ گپ یک اَنت، هماکہ کسءِ نہ "ریپین" اِیت، هماکہ "ریپکار" نہ اِنت۔
- بے ریس : (بِ ے . رِے . س) بے تاب، بے بیچ، هماکہ ریسءُ تاب ءِ مان نیست، تچکیں چیز یا راستیں مردم۔
- بے ریش : (بِ ے . رِے . ش) هماکہ ریش ءِ پر نیست، هما ولاک کہ بے ریش ءُ بے داگ اِنت بزاں بے ئیب اِنت۔
- بے ریش : (بِ ے . رِی . ش) هما مردم کہ آئیءِ ریش نہ رُستگ یاکہ بسا ایت راش۔
- بے رین : (بِ ے . رِے . ن) هماگکڑ کہ دنیگا هیک ءِ نہ داتگ یا نہ دنت۔
- بیڑ : (بِ ے . ڑ) بچار "بیٹ" ، گَدّءِ بیڑ، بیڑءِ بیٹ (۲) بیڑگ۔
- بیڑ : (بِ ی . ڑ) یک مردمءِ پہ دگہ مردمءِ جنگ یا یک لشکرءِ پہ دگہ لشکرءِ جنگ ءِ یکبارگی انزار بندگ ءُ اُروش کنگ۔ هے "اُروش" ءِ "بیڑ" گوش اَنت۔ اگاں کسے وتی جاگہءِ اِنت دگرے آئیءِ سرءَ اُروش کنت بزاں ایشی ءِ سرءَ "بیڑ" آرگ بوت، اگاں یکّ ءِ پہ دگرےءِ سرءَ اُروش کنگ ءِ ویمءَ روت بزاں "بیڑ بارت"۔
- بیڑگ : (بِ ے . ڑَگ) بیڑ، گوڑ، گوڑگ : شلوارءِ آنگ ءِ بُنءِ شلوار ءِ جندءِ اپوش ماں جنگ کہ پہ چیزےءِ ماں کنگ ءِ پیلکے جوڑ بیت۔
- بیڑگ : (بِ ی . ڑَگ) بیڑبرگ (بلے سک کم کارمرد بیت)
- بیڑو : (بِ ے . ڑو) چپ ءُ چاگردءِ گرگ، انگر، بیڑو بندگ۔ انگرءِ کنگ : بیڑو آرگ : انگرءِ پڑینگ : بیڑوءِ آیگ یاکہ ۔ے ماں دل ءِ بونگ بیڑوے بیاراں (لاہ گراناز)
- بیڑی : (بِ ی . ڑی) اُشترءِ رهتءِ دیمی کتب ءِ جمک ءِ باند (۲) ڈرچکی تاکے کہ هُشک ءِ کن اَنت ءُ پدءَ چو بیش ءِ پلیں کنت ءِ پہ مگرازءِ کساس چن اَنت ءُ هے تکانی نہ ءِ تمباک پیاانت ءُ چوکہ سیلک ءِ کش اَنت ءِ کترندانت۔ اے هندوستان ءِ بازبیت۔
- بیزات : (بِ ے . زات) بے روچ، کم روچ، هماکہ زندمانیءِ روچ ءِ کمک اَنت۔ بے سِندءُ بے سال۔ هدامرزی۔
- بیزار : (بے . زار) اِشزار، بھیرنگ، سیاہ دل، سوچکیگ، سوکیگ۔
- بیزانت : (بِ ے . زان . ت) بے زانگ، نزانشکار، پھوال ءُ ناسرپدءِ هم گوش اَنت۔ بے ربائیں مردم ءِ هم گوش اَنت۔
- بیزانگ : (بِ ے . زانگ) بے زانت، نہ زانشکار، هماکہ هچ نہ زانت۔ بے ربائیں مردم ءِ هم گوش انت۔
- بیزبان : (بِ ے . زبان) بے هبر، هماکہ کم گپ جنت، کم هبریں مردم، (۲) گنگ، گنگدام (۳) هماکہ وتی کول ءِ سرءَ نہ اوشت ایت۔
- بے زَر : (بِ ے . زَر) وار، بزکار، هماکہ پیسہ ءُ زر ءِ نیست، گریب۔

- **بے زکت :** (بِ ے . زَکَتْ) بے زور، بے توان، بے ھاتی
- **بے زند :** (بِ ے . زَنْ . دْ) بے ساہ، بے پَسِّن، بے زور، بے زَکَتْ، نیم مُرگ، چوکہ مردگ۔
- **بے زنگ :** (بِ ے . زَنْ . گْ) ھماکہ کسی زنگ ءَ نہ جنت یاں شکایت نہ کنت۔ اوپار کش۔
- **بے زَھر :** (بِ ے . زَھْ . رْ) ھما مردم کہ ناراز نہ بیت (۲) ھما مار کہ آئی ءِ زھر مان نیست۔
- **بے سا :** (بِ ے . سَا) بے ساھگ، (۲) بچار " بے ساہ "،
- **بے سار :** (بِ ے . سَارْ) ھماکہ سار نہ اِنت، بے ھوش، ھنوش، ھماکہ وتی سمائے نیست، (۲) گنوک۔
- **بے ساڑا :** (بِ ے . سَا . ڑَا) ھماکہ ساڑ ایگ ءُ گلایگ نہ لوٹ اِیت، بازجوان، بازشر۔
- **بے ساز :** (بِ ے . سَازْ) بے وڑ، بے بُرز، (۲) بے جنگ ءُ سروز۔
- **بیسان :** (بِ ے . سَانْ) ھما زمین کہ آئی ءَ نب نہ داشتگ یا نب ءِ ابرنہ شُتگ کہ زیت ھُش اِیت ءُ کِشگ ءِ درد ءَ نہ وارت۔
- **بے ساہ :** (بِ ے . سَاہْ) بے پَسِّن، بے زند، بے زَکَتْ، بے زور۔
- **بے ساھار :** (بِ ے . سَا . ھَارْ) ھماکہ آئی ءِ کس جُست کنوک نیست ھرچے کہ دل ءِ لوٹ اِیت کنت۔ سر ووت اِنت، سرپد کنوک ءِ نیست، ھمائی وڑا کہ ھکل ھوکل کنوک نیست۔
- **بے سبر :** (بِ ے . سَ بْ . رْ) بے اوپار، ھماکہ آئی ءِ سگ ءُ سبر ءُ اوپار نیست [بلوچی : بے + صبر : تازی]
- **بے سپارِت :** (بِ ے . سِ . پَا . رِتْ) ھماکہ کسی سپارت ءَ نہ اِنت بزاں کس آئی ءِ چار ءُ گزار کنوک ءُ پھر زوک نیست، بے اوست، بے اُمیت۔
- **بے سپاہ :** (بِ ے . سِ . پَا . ہْ) بے ننگ، بد ڈول، بے بُرز، بے وڑ، بے سپیت۔
- **بے سپیہ :** (بِ ے . سِ . پِیہْ) بچار " بے سپاہ "
- **بسیت :** (بِ یْ . سْ . تْ) نوزدہ ءُ دگہ یکے یا کہ وڑا ءُ دگہ دہ (۲) بلوچستان ءِ بازجاگہ ءَ ابیشی ءَ " وگیست " ھم گوش اَنت۔
- **بے ستا :** (بِ ے . سَ . تَا) بے گلا، ھماکہ ستایگ ءُ گلایگ نہ لوٹ اِیت۔
- **بے ستک :** (بِ ے . سِ . تْ . کْ) بے باور، بے وشمن [تازی : صدق]
- **بیستی :** (بِ یْ . سْ . تِی) لھتیں مردم ھم شُور بنت ءُ ھر ھپتگ یا ماہ چیزے نامینتگیں زر جم کن اَنت۔ ھر ھپتگے یا ماھے اے زراں یک باسکے ءَ دیئت ھے رنگ ءَ دانکہ ھر کس ءَ سرجم ءَ وتی زر رس اَنت۔ اے رنگ ءَ یکجاھیں زر دمکے ءَ آتک کن اَنت۔
- **بے سَچ :** (بِ ے . سَ . چْ) ھما زھم کہ تیار کرتگ بلے دنیگا سَچ ءُ زاگ نہ کرتگ۔ (۲) جوھان ءَ سَچ ءُ زاگ کن اَنت بلے جوھان ءِ سَچ ءُ زاگ ءُ زھم ءِ سَچ وزاگ دگر دگر اَنت۔
- **بے سُچ :** (بِ ے . سُ . چْ) ھما لاٹیگ (تزوک) کہ دنیگا آئی ءِ سُچ ءُ میھ مان نہ کرتگ۔ ھے رنگ ءَ شت یا دگہ ابچیں چیزے ءَ۔
- **بے سُد :** (بِ ے . سُ . دْ) بے سما، بے سار،
- **بے سُدام :** (بِ ے . سُ . دْ . دَامْ) بے آرام، نہ ترھوک۔
- **بے سُدوم :** (بِ ے . سُ . دْ . دُوْ . مْ) کسانیں بیتار ءَ سُدومی گوش اَنت اگاں سُدوم مہ بیت بزاں بلوانت۔ بیکار، ھماکہ درد نہ وارت۔ ھیران ءُ بھمان، پریشان، سرتنگ۔
- **بے سر :** (بِ ے . سَ . رْ) ھماکہ مستر ءِ نیست، مستریں مردمے نیست کہ آئی ءِ سپارت ءَ بکنت، بے رھبند، بے راہ، بے واجہ بے کاتیاں، بے پیشوک۔ بے سرگ۔
- **بے سرَدر :** (بِ ے . سَرْ . دَرْ) ھما مردم کہ بے رھبندیں کار کنت کہ آئی ءِ کاراں کسی سرَدر نہ روت بزاں سرپد نہ بیت۔

- بے سردری : (بِ ے . سَر. دَرِی) بے پروائی، بے رھبندی.
- بے سَسّا : (بِ ے . سَ سَ . سّا) بے سما، بے زانت، بے زانگ.
- بے سِکّہ : (بِ ے . سِ . کّ . کّہ) بے سِکّو، بے رنگ ءُ دانگ. ھماکہ دپ ءُ سُنٹ ءِ شرءُ بْرھدار نہ اِنت.
- بے سگّ : (بِ ے . سَ . گّ) بے جُلّ، بے برداشت، بے اوپار، ھماکہ گپّ سگّ اِت نہ کنت یا کہ دگہ ھر چیزے.
- بے سِلک : (بِ ے . سِ . ل . کْ) بے پیچ، بے پلگار، بے سُتر، بے پرواہ.
- بے سما : (بِ ے . سَ . ما) ھماکہ ھچ سَسّا ءُ سما ءُ زانگ ے نیست، بے سار، بے سُدّ.
- بے سنائت : (بِ ے . سِ . نا . ءِ ت) بے پکار، بے سیت، بے نپ.
- بے سَنّت : (بِ ے . سَ ن . نّت) بے پَت، بے تپاک.
- بے سِنج : (بِ ے . سِنج) ھما اِپس کہ " سِنج " ے پر نیست.
- بے سِپنچ : (بِ ے . سِ . پ . نچ) بے سِلک، بے پلگار، ھماکہ الکاپ کار نہ اِنت.
- بے سُنگ : (بِ ے . سُ ن . گ) ھما مال کہ آئی ءِ سُنگ پر نیست.
- بے سنگار : (بِ ے . سَ ن . گاز) بے ھمراہ، ھما بوجیگ کہ دگہ بوجیگ آئی ءِ ھمراہ نہ اِنت.
- بیسو : (بِ ے . سَ و) بچار " بیسہ "
- بے سواب : (بِ ے . سَ . وَاب) سواب نیکیں کار ءُ مُزّ اِنت، گوش اَنت دا اے کار ءَ یمن بکن کہ بے سواب نہ بئے، [تازی : ثواب]
- بے سوب : (بِ ے . سُ وْ . ب) ھماکہ سوب ءِ چہ دست ءَ شُتگ یا کہ دگرے ءِ بُرتگ یا گون نہ کپتگ. اگاں کسے پہ کارے ءَ روت آئی ءِ کار اگاں شرّ نہ بوت بزاں آ " بے سوب " بوت.
- بے سُوت : (بِ ے . سُوت) بچار " بے سیت "
- بیسہ : (بِ ے . سَ ہْ) بیسو، اِتبار، اوست، باوری، بروسہ، (بھروسہ)
- بے سَھار : (بِ ے . سَ . ھَار) بچار " بے ساھار "
- بے سْیاد : (بِ ے . سْ . یاذ) ھماکہ آئی ءِ نزیکیں مردم نیست، بے سْیال.
- بے سْیال : (بِ ے . سْ . یال) بچار " بے سْیاد "
- بے سِیت : (بِ ے . سِ . ی . ت) بے سُوت : بے نپ، ھماکہ نپ ءُ سیت ءِ ھچ مان نیست. بے کَٹ ءُ نپ.
- بے سِیم : (بِ ے . سِ . ی . م) ھال ءُ گپّ ءِ گوں گوات ءِ چولاں دیم دیگ ءِ کار گاہ. بے سیم کنگ.
- بے شام : (بِ ے . شام) ھما مردم کہ شام ے نیست. وار، بزّکار، گریب.
- بے شک : (بِ ے . شَک) ھماکہ ھچ شک ے مان نیست بزاں راست اِنت.
- بے شلوار : (بِ ے . شَ ل . وَاز) بے سردریں مردم، بے پرواھیں مردم، لگُشتگ، لنڈر، ھماکہ وتی بنّامی ءِ پرواہ نہ کنت
- بے شون : (بِ ے . شُون) مردمے پہ کارے روت گوں مزنیں اُمیتے ءَ بلے وھدیکہ بے اُمیت بیت یا کہ چہ مردمے یا دگہ ساھدارے ءِ دیم ءَ چہ سیر کنگ ءِ پیسر وڑگاں چست بکن ئے بے شون بیت. اگاں دلوت یا کہ اولاک ءِ دیم ورگ ءَ اِنت ءُ یکّے چہ آئی ءِ دیم ءَ چست اِش بکنت آ بے شون بیت یا کہ کاہ یا کہ یماں بیش اِش دار اِبیت بلے نہ دَنت اِش ھم بے شون بیت.
- بیکّ : (بِ . ی . کّ) گوپنگیں ملگور، بُریک.
- بیکار : (بِ ے . کاز) ھماکہ کار ے نیست، ھما چیز کہ درد نہ وارت. کار ءِ نئیت.

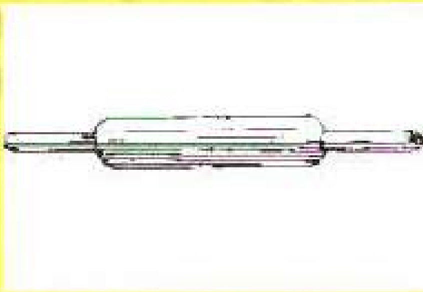
- بےکباھت : (بِ ے ۔ کَ ۔ با ۔ ھَت) بے لَج ، بے شرم ۔
- بے کدیم : (بِ ے ۔ کَ ۔ دِ یْ ۔ مْ) ھما اولاک یا دلوت کہ ورگ ئے نہ رس اِتگ ۔
- بےکرار : (بِ ے ۔ کَ ۔ رَاز) بےتاھیر ، ھماکہ تاھیر ءُ کرارئے بنیست ۔
- بےکِرد : (بِ ے ۔ کِ ۔ رْدْ) ھماکہ ژوانیں کارے نہ کُرتگ ئے کہ گوشگ بہ بیت ، ھماکہ گپّ جنت بلے کار نہ کنت ، بیکار ، ہٹاکی ۔
- بے کردار : (بِ ے ۔ کِ ۔ رْ ۔ دَاڑ) بےکِرد ۔ بے کار ۔
- بےکس : (بِ ے ۔ کَس) ھماکہ آئی ءِ کس نیست بزاں شیادءُ دوست ءُ مگوارئے نیست ۔
- بےکساس : (بِ ے ۔ کَ ۔ سَاس) بےکدرہ ، بے اندازگ ، بزاں باز ، سک باز ۔
- بےکلم : (بِ ے ۔ کَ ۔ لَمْ) ناوانندگ ، بے وانندگ ھما مردم کہ ھچ ئے نہ ونتگ ۔
- بےکنگ : (بِ ے ۔ کَ ۔ نَگْ) کبول کنگ ، ھمنگ (گیشتر ماں لیب ءُ ...)
- بے کُو : (بِ ے ۔ کُوْ) بےجاگہ ، بےلوگ ، "کوءُ کشّ" [پار : کو]
- بے کود : (بِ ے ۔ کُوْد) ھما زمین یا جاگہ کہ آئی ءِ کُود گرگ نہ بیت بزاں سرکار ایشی ءِ کُود نہ گپت ۔
- بےکول : (بِ ے ۔ کَ ۔ وْ ۔ لْ) بدلبز ، بےزبان ھما مردم کہ آھد کنت بلے وتی آھداں نہ اوشت ایت ۔
- بےکوم : (بِ ے ۔ کَ ۔ وْ ۔ مْ) بےراج ، بے مردم ۔
- بیکہ : (بے ۔ کِہ) اے گال "بندرءِ" "ابید کہ" یا "ابیدچہ" اِنت بزاں ایشی ءِ سرپہ وَر ، اے بےنزانت ۔
- بینگ : (بَ ۔ یَگ) گُوگ ، بِیگ ، "بینکار گالے کہ چہ ایشی ءُ اوبد گالاں لھتیں ایش اِنت ۔" بیت ، بینگ ، بوت ، چُکت ءِ بینگ : پیداگ بینگ ، سر بینگ : رسگ ۔

  کارءِ بینگ : کارءِ سرجم بینگ ۔

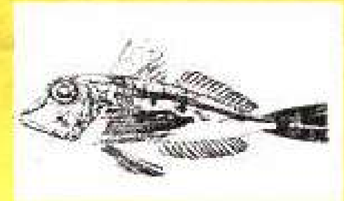
  نگن ءِ بینگ : پچگ ءُ پُھتہ بینگ ۔

  نیبگ ءِ بینگ ءُ رسگ بزاں پُھتہ بینگ ۔
- بیگار : (بِ ئ ۔ گَ ۔ گَاز) کسے کہ بےمُزءِ کار بندگ بہ بیت ۔ زور کار بندگ ۔ بےمُزءِ کار بندگ ۔ بےمُزءِ بہ زورکار بستگیں بلکیں اے گال "بندرءِ" وہ بےپگار اِنت"
- بیگار گوج : (بِ ئ گَ ۔ گَاز ۔ گَ ۔ وَجْ) مچ ءِ کوگاں پہ بےپرواھی یا بھوالی گوجگ ءِ بیگار گوج گوش اِنت ۔
- بیگاری : (بِ ئ ۔ گَا ۔ رِئ) مُزور ، گیشتر گلکاری ھما مزورءِ گوش اَنت کہ گوں بان بندیں اُستاءِ بانءِ بندگ ءِ کارکن اَنت ۔ وھدءِ بان دُرست زردار ءُ سرداراں بونگ اَنت کہ اے رنگیں مُزوراش بےزرءُ بےمُزءِ کاربستگ اَنت ۔
- بیگانگ : (بِ ے ۔ گَا ۔ نَگْ) درآمد ، پجّاہ نیاوزنگیں ۔ [پا : بیگانہ]
- بیگاہ : (بِ ے ۔ گَاہ) روچ دو بیل اِنت یکے سباہ ءُ دومی بیگاہ ءِ ، بیگہ ۔
- بےگت : (بِ ے ۔ گَتْ) بے گمان ۔
- بےگُڈ : (بِ ے ۔ گُ ۔ ڈْ) ھما مردم کہ آئی ءِ چُکت نماسگ نیست ، بے رند ، بےپُشپد ، بے اوباوگ ، بے پد ۔
- بےگُڈگ : (بِ ے ۔ گَ ۔ ڈْ ۔ ڈَگْ) بازنیگ دوزات اَنت کہ یک رائے گُڈگ ماں اِنت ءُ دومی ءِ ماں نیست ، دومی ءِ بےگُڈگ گوش اَنت ۔ (۲) بلوچستان ءِ یک جاگھے ءِ نام اِنت ۔
- بےگرز : (بِ ے ۔ گَ ۔ رَزْ) بےپرواہ ، (تازی : غرض)

- **بیگروچ** : (ب. بیگ. رُو. چ) مردم ءِ پیداگ بیگ ءِ روچ .
- **بے گِس** : (بِ ے. گِس) بے لوگ ، ھما مردم کہ لوگ ئے نیست .
- **بے گَم** : (بِ ے. گَ مّ) ھما مردم کہ ھچ گم ئے پر نیست . بے پکر .
- **بیگم** : (بِ ے. گمّ) جنینی نامے ، ھندرءِ ترکی گالے کہ پہ بانک ءِ کارمرد بیت .
- **بے گُمان** : (بِ ے. گُ. مَانّ) بے گت .
- **بیگم جنگی** : (ب ے. گَمّ. جَنْ. گِی) مشہورین نامے ءِ نام اِنت . جوانیں مچے .
- **بے گناہ** : (بِ ے. گُ. نَاہ) ھما کہ میارے پر نیست ، بے میار .
- **بیگوات** : (بِ ی. گُ. گْ. وَات) ماھیگ کُشگ ءِ یک رھبندے .
- **بیگواہ** : (ب ے. گُ. وَاہ) ھما کہ زگواہ اِیت ، گار ، ھما ئی ءِ کہ سوج ھم نیست . پھک گار . بیگواہ بیگ . سک بازءِ بے ھساب ، اک : اے چات آپ ءِ ، بیگواہ اِنت بزاں پُجگی نہ اِنت ، بے راہ . گمراہ بزاں تمرد ءِ کس ملیک .
- **بیگواھی** : (بِ ے. گْ. وَاھِیّ) گاری ، بیرانی ، بے بُن روگ ، مرگ .
- **بیگوم** : (بِ ے. گْ. وَمّ) نگیگ ، بے وار ، بے رام .

بیلڑ

بیل آلاڑی

کد : اندازہ ۱۶ س م

- **بیگہ** : (بِ ے. گَ ہ) بچار « بیگاہ » .
- **بے گیگ** : (بِ ے. گِ ے. گْ) نگیگ ، بے وار ، بے رام ، بے گوم .
- **بیل** : (بِ ے. لْ) دوست ، سنگت ، (۲) روچ ءِ یک بھرے ، اک : سباہ ءِ بیل یا کہ بیگاہ ءِ بیل .
- **بیل** : (بِ. ی. لْ) بزدکی کل ئو جگ ءِ کار مرد بیت .
- **بیلق** : (بِ. ی. لَقّ) رنگدار ، مالدار کہ بیس ءِ رنگ ئے ھست (۲) دریا ءِ آپ کہ مُرتہ کیت .
- **بیلار** : (بِ ے. لَارّ) بلوچستان ءِ یک جاگھے ءِ نام اِنت .
- **بے لاپ** : (بِ ے. لَاپّ) ھما مردم کہ ورگ نہ وارت . [جن ءِ بے لاپ ءِ داستان مشہور اِنت .]
- **بیل آلاڑی** : (ب یِ ل. آ. لَا. ڑِی) کسانیں ماھیگے (بچار بُت) ★
- **بے لَج** : (بِ ے. لَ. جّ) پھیا ، ھما کہ شرم ئے نہ بیت . لَج ئے نہ کنت . بدکاریں مردم .
- **بیلڈ** : (بِ ے. لَ ڈّ) بچار « بیلڑ » .
- **بیلڑ** : (بِ ے. لَ ڑّ) بیلڈ ، بیلوک : پہ گمن ءِ چانگ ءِ نانگ ءِ ڈراج ءِ گردیں دار . (بچار بُت)
- **بیلڑ** : (بِ ی. لْ. لَڑّ) سرتچگ ، اپنچوش تچگ کہ سر بر یوست ڈرست بہ تچیت ، یا کہ پھک تچگ . گوش اِنت « پلاتی تسک ءِ بیلڑ بوت » .

- بیلُک : (پ ے . لُ ک) "بیل" ءِ کسان نام ، چہ دوستی ءَ "بیل" ءَ "بیلُک" گوش اَنت بزاں دوست ، مرو نیں نلمے .
- بیلگ : (پ ے . لَ گ) ڈگار ءِ بند ءِ بُن ءِ جھل تریں جاگہ کہ آپ ھمودءَ دارایت . کابیل .
- بے لگام : (پ ے . لَ گَامْ) ھماکہ لگام ئے دپ ءَ نہ اِنت . ھما مردم کہ بے سرَویں کپّ جنت .
- بیلَنڈ : (ب ی لَ . لَ نْ . ڈْ) بچار "بیلَنڈ" .
- بیلَنڈ : (ب ی لُ . لُ نْ . ڈْ) ھما گُروت وڑیں مزن رگ کہ آئی ءِ یک سرے گوں سیتّل ءَ ءُ دومی سرگوں روتّ اِنت ، ایشی ءَ مردم پہ زانکاری "بیلَنڈ" گوش اَنت .
- بیلو : (پ ے . لَ وْ) بیلَو ، بیلہ : جنگل ، ھمودءَ ڈرچک ءُ دارسک بازبہ بیت . آبداریں زمین ، ملکیں زمین ، بگ .
- بے لوگ : (پ ے . لَ وْ گ) بے کس ، ھما کہ ئے کہ لوگ نیست .
- بیلہ : (پ ے . لَہ) لس بیلہ : بلوچستان ءِ جاگھے ءِ نام اِنت ، لَس ءِ مزن شھر "لَس ءِ بیلہ" ، ایشی ءَ "بیلو" ، ھم گوش اَنت .
جنگل ، ھمودءَ ڈرچک ءُ دار باز بہ بیت ، بیلَو ، آبداریں زمین ، ملکیں زمین ، بگیں زمین .
- بیلی : (پ ے . لِی) بیل ، دوست ، ھمراہ .
- بیلی نہ بیلی : (بِ ے . لِی . نَہ . بِ ے . لِی) لیبے کہ آئی ءَ رو تہ ءَ یک کاتیاے دومی کاتیال ءَ پچّاں جُست کنت ءُ آجواب دیئنت .
جُستکیں جُست ایش اِنت : بیلی نہ بیلی ؟ جُمبیلی !
- بیم : (ب ی . مْ مْ) ترس .
- بے مات : (پ ے . مَاتْ) چورو ، ھما چُک کہ مات ئے مُرتگ . بے ماس .
- بے مات ءُ گوھار : (پ ے . مَاتْ . ءُ . گُ . وَ . ھَارْ) ھما مردم ءَ گوش اَنت کہ بازیے لچّ ءُ لنڈ اِنت .
- بیمار : (ب ی . مْ . مَارْ) ناذراہ : ناجوڑ . ناسلامت ، ناوش .
- بے ماس : (پ ے . مَاسْ) بچار "بے مات" .
- بے مال : (پ ے . مَالْ) گریب ، بے زرّ ، بے پیسہ .
- بے مَت : (پ ے . مَ تْ) بے اکل ، بے زانت ، بے ھوش .
- بے متا : (پ ے . مَ . تَا) بے مال ، بے زرّ ، گریب . [تازی : متاع]
- بے مَٹ : (پ ے . مَٹْ) بے دَرَوَر ، بے ھمدَروَر .
- بے مٹ : (پ ے . مَٹْ) ھما دھات یا ڈگار کہ مَٹ ءُ مِلک ئے مان نیست .
- بے مَڈی : (پ ے . مَ ڈْ . ڈِی) بے مال ، بے زرّ .
- بے مُراد : (پ ے . مُ . رَادْ) ھماکہ وتی دل ءِ لوٹ اِنگیں چیزے ئے نہ رس اِتگ .
- بے مرد : (پ ے . مَ رْ . دْ) ھماجنین کہ آئی ءِ سالُگ نہ کرتگ بزاں مردے ئے نیست .
- بے مردم : (پ ے . مَرْ . دُمْ) ھماکہ شیادءُ کوم ءُ کس ئے نیست .
- بے مرز : (پ ے . مَرْزْ) نہ مرز اِنگیں ، ھماکہ تچک ءُ راست نہ اِنت .
- بے مڑا : (پ ے . مَ . ڑَا) ھماکہ مڑا نہ کنت ، چیزے کہ پکّا اِت ئے لوٹ اِیت ئے باگاں دئے ئے زیر اِیت ئے .
- بے مُزّ : (پ ے . مُ زّ) کارے ءِ کنگ ءِ رندا آئی ءِ مزّ مہ رس ایت بزاں بے مُزّیں کارے .
- بے مُل : (پ ے . مُ لْ) اَمُل ، بے بھا . گراں بھا ، بے کیمت ، کیمتی ،
- بے مھار : (پ ے . مَ . ھَارْ) اولاکے کہ مھارے ئے پرنیست ، سرَوتیں مردم . بے پرواھیں مردم .

- بے مِھر : (بِ ے۔ م ھ ژ) بے دوستی، بے واھگ، ھما کہ آئی ءِ دل ءَ دوستی ءُ مِھر ءِ واھگ نیست. نیکی بدشناس، ھما کہ مِھر ءُ دوستی ءِ بدل ءَ بے کماری کنت۔
- بے ناز : (بِ ے۔ ناژ) بے ٹھل۔
- بے نام : (بِ ے۔ نام) ھما کہ نام ئے نیست، بہ زھر کئے ءَ گوشگ بیت۔
- بے نان : (بِ ے۔ نان) شُدیگ، وار، بژگ۔
- بے نپ : (بِ ے۔ نپ) بے سیت، بے پائدگ،
- بَیَنت : (بَ۔ یَ ن ت) بہ اَنت، " بیگ ". ءِ کارگال ءِ دوآبیکی ". پہ بازءَ " بنت "، آ ژست شر بنت۔
- بَکینت : (بَ ے۔ ن ت) اُھد ءُ کرار، پہ کارے ءِ کنگ ءِ دو مردم بَینت کن اَنت. مَن ءُ اِنگیں کرار (شرت ءُ بُکینت)
- بینٹ : (بِ ئے۔ ن۔ ٹ) یک دستے ءِ مُشت کنگ ءُ دومی دست ءِ کاسگی لنک ءِ توکی لنک ءِ پشت ءُ شِتر بیگ کہ مشتیں دست ءِ بندیں کاسگی لنک ءِ دستوکی لنک ءِ میانجی ءِ پل ءَ پہ کپ ایت ءُ توار بکنت۔ (۲) سر بینٹ ءِ پستوپار ءِ سر بینٹ "
- بلینٹ : (بِ ی۔ ن۔ ٹ) آچاری گُدءِ تا کہ گرو بنا تگ۔ (۲) ماھور ءِ بیٹر براں یک ڈراجیں مکرے ھشتا دنا کہ یکسد کلوگرانی ءَ بیت۔

بینگ مگسک

- بینڈ : (بِ ئی۔ ن۔ ڈ) بُونڈ: جنڈیں بنیاد، گوھیں بنیاد ءِ گندل۔
- بینڈا : (بِ ئی۔ ن۔ ڈا) سبزی یے کہ ایشی ءِ بَرجو لنک ءَ ڈراج اِنت، گُرادگ ءُ ورگ بیت. ھا مگی ءَ ھم وَراَنت ئے. پچنا ک اِنت۔ (بچار بنڈی)
- بینگٹ : (بِ ئی۔ ن۔ گٹ) گچک، زانتگیں ساھدارے کہ مُلک ءِ تہ ءَ زندمان کنت، گسی ربسترے، ایشی ءِ مادگ ءُ دو بندءِ ایشی ءِ نرءَ دو نراز ". ءُ مُجکاں "، گُرھ "، گوش اَنت۔
- بینگ : (بِ ے۔ ن گ) شیرگ وڈیں چیزے کہ " بینگ مگسک "، جوڑ ئے کنت۔ شھد۔
- بینگ مگسک : (بِ ئے۔ نگ مِ م۔ گِس۔ ک) ھما مگسک کہ بینگ جوڑ کنت. بینمگسک۔ (بچار بٹ)
- بے نگن : (بِ ے۔ ن۔ گن) بے نان۔ بے ورگ، بے روزگار۔
- بے نماز : (بِ ے۔ نِ۔ ماژ) ھما مردم کہ نماز نہ کنت۔
- بے نمازی : (بِ ے۔ نِ۔ مازی) نماز نہ کنگ (۲) ھما جاور کہ نماز ءِ کنگ ءَ دیمپان بیت. انچوش کہ: جنینانی سرشود ءِ آیگ۔
- بے نمب : (بِ ے۔ ن م۔ ب) ھما زمین کہ پہ کِشگ نمب ئے مان نیست. ھشکیں ءُ کلنڈیں زمین (۲) تبل: پلانی بے نمب ءُ نمبیں اِنت. براں پہ ھرکار ءَ ھیموں شوھاز کنت۔

- **بے ننگ** : (بِ ے ۔ نَ نْ ۔ گْ) بے لَجّ ، بے شَرم ۔
- **بے نیّت** : (بِ ے ۔ نِیْ ۔ یَتْ) بدنیّت ۔
- **بے نیاز** : (ب ے ۔ نِیْ ۔ بازْ) ھماکہ کسّی پرواہئے نیست ، کسّی چمدار نہ اِنت ۔
- **بے واب** : (بِ ے ۔ وَابْ) ھماکہ نہ وپس اِیت ، ھماکہ واب ئے نیست ۔
- **بے واد** : (بِ ے ۔ وَاذْ) ھماورگ کہ وادئیں مان نیست ۔ نوادگ ۔ (۲) مَردُمے کہ رنگ ءُ وانگ ئے وادوک نہ اِنت بزاں دل کَش نہ اِنت ۔
- **بے وار** : (بِ ے ۔ وَاڑْ) نگیگ ، بے رام ، بے گیگ ۔
- **بے وارِس** : (ب ے ۔ وَارِسْ) بے شیاد ، ھماکہ شیادءُ وارس ئے نیست [تازی : وارث]
- **بے واک** : (بِ ے ۔ وَاکْ) بے وس ، بے توان ، ھماکہ دست ءَ ئے ھچ نہ بیت ، بے زور ، بے زکت ، بے دسرس ۔
- **بے وانک** : (بِ ے ۔ وانْ ۔ کْ) بے تُرکت ءُ توار ، بے بُرمش ءُ توار ،
- **بے واندگ** : (بِ ے ۔ وَا ۔ نِںْ ۔ دَگْ) ناواندگ ، نہ ونتگیں مردم ، بے واندگی ۔
- **بے وپا** : (ب ے ۔ وَپَا) بدوپا ۔ ھماکہ وپائے نیست ۔ [تازی : وفا]

بیورد

- **بے وت** : (بِ ے ۔ وَتْ) بے سار ، ھماکہ سرءُ وت نہ اِنت ۔ بے ھوش ، بے زانگ ۔
- **بے وتن** : (بِ ے ۔ وَتَنْ) بے مُلک ، دراں ڈیہہ ، جَلا ، [تازی : وطن]
- **بے ودار** : (بِ ے ۔ وَدَاڑْ) بے دیدار ، ھماکہ گندگ نہ بیت ۔
- **بے ورد** : (بِ ے ۔ وَرْدْ) بے وردن ، بے ورگ ، ھماکہ ورگ نہ وارت ۔
- **بیورد** : (بِ یْ ۔ وَرْ ۔ دْ) بوجیگ ءِ ساڈے کہ چوکہ لبران ءَ اِنت کہ یک سرے گوں جمبول ءَ بستگ ءُ دومی سر گوں گور ءِ کرّی ءَ جنگ ۔ (بچار بُت)
- **بے وردن** : (بِ ے ۔ وَرْ ۔ دِنْ) بے ورد ، بے ورگ ، بے توشگ ۔
- **بے وَڑ** : (بِ ے ۔ وَڑْ) بے جُز ۔ بے ڈول ۔ نگیگ ۔
- **بے وس** : (بِ ے ۔ وَسْ) بے واک ۔ بے دسرس ، ھماکہ دست ئے ھچ ءَ سکّ نہ بیت ۔
- **بے وھد** : (ب ے ۔ وَھْدْ) بے وھداں ، مَھلاءِ چپّ ، دیر ۔ ناوھد ۔
- **بیھ** : (بِ ے ۔ ھْ) بُن ، بُنیاد ، [پارسی : بیخ]
- **بیھار** : (بْ یْ ۔ ھاڑْ) پاڑپ ۔ گُرّ ، نھتر پہ تُرسینگ ءَ ، پاڑپ ءُ بیھار ۔

- **بے ھال** : (بِ ے ۔ ھَالْ) بدھال، بے پِر، " اے ناڈراہ بے ھال ءُ کپتگ "، بزاں پھک ناڈراہ اِنت ۔ ھالکھال ئے نٹیت ۔ (بازمردم البشی ءُ " بے ھیال " ءُ بزانت ءُ زبراِنت کہ جوش کنگ نہ لوٹ اِیت ۔)
- **بے ھبر** : (بِ ے ۔ ھَ ۔ بَرْ) بے گپ ۔ ھما مردم کہ بازگپ نہ جنت ۔
- **بے پرھیچ** : (بِ ے ۔ ھِ ۔ بِچْ) پرھیچ نہ بیگ ۔ ابجوش کہ : " پلانی بے پرھیچ نہ اِنت "، بزاں جوش نہ اِنت کہ ھیچ ئے نیست بزاں چیزے ھست اِنت ئے ۔
- **بے ھدّ** : (بِ ے ۔ ھَدْ) بے کچ ءُ کساس، بے ھساب، بے اندازگ ۔
- **بے ھُدا** : (بِ ے ۔ ھُدا) ھما مردم کہ ھُدا ءُ نہ منّ اِیٹ ۔ زوراکیں مردم ۔ بے نیکراھیں مردم ۔
- **بیھدرچک** : (بِ ے ھْ + دْرَچْ کْ) بچار " بھْدرچک "
- **بے ھَڈّ** : (بِ ے ۔ ھَڈّ) ھماکہ ھڈّئے مان نیست ۔ بے بیھ، بد اصل ۔
- **بیھشیز** : (بِ ے ھْ ۔ شِ ے زْ) بچار " بھشیز "
- **بے ھساب** : (بِ ے ۔ ھِ ۔ سَابْ) بے شُمار، بے کساس، بے کدر، بے اندازگ، سک باز، ھمنچک باز کہ ھساب نہ بنت ۔
- **بے ھَند** : (بِ ے ۔ ھَنْ ۔ دْ) بے جاگہ، بے لوگ، بے ھنکین، بے دوارجاہ ۔
- **بے ھُودگ** : (بِ ے ۔ ھُوْ ۔ دَگْ) بے سبت، بے سُوت، ناروا، بے تَپ، بے پائدگ ۔ ناھُودگ ۔
- **بے ھوش** : (بِ ے ۔ ھُوشْ) بے سار، بے سما، بے سُدّ، ھما مردم کہ گپّ ءُ زبیت بے ترانگ کنت ۔
- **بے ھیال** : (بِ ے ۔ ھَ ۔ یَالْ) بے ترانگ، شُمشکار، پرامُوش، بے ریابے رُو ۔
- **بے ھیر** : (بِ ے ۔ ھَ ے ۔ رْ) بے پائدگ ۔ ھماکہ چاآئی ءُ کَس ءُ تَپ ءُ وکَئے نہ رس اِیت [تازی : خیر]
- **بے ھبن** : (بِ ے ۔ ھِ ئِ نْ) بے کُجال، بے کاسگ ۔ [تازی : بے ظرف]

پ : دپٔ ، بلوچی ءِ سیمی آپ۔ تازی ءِ ایشی ءِ مٹ نیست ، پارسی ءُ اردو : پ ، انگریزی : P ، روسی п ، ھندی प ، اوستا = ئد ؛ پہلوی ئد ، یونانی Π ۔

پا : (پ ا) کلدار ءِ چارک یا چارمی بھر ، یک زرّ ءِ ، ھر چیزے ءِ چارک (۲) بھانگ ءِ وھد ءَ گوشگ بیت ۔
(¼ چوتھائی حصہ ، چونّی ۔)

پابند : (پا ۔ بَن ۔ دْ) بندیگ ، پادبند ۔

پابندی : (پا ۔ بَن ۔ دی) سَجّوپی ، بَجّھپ ، نیم اِتاں (۲) دت داشتگین ءُ بے خوانی تیار انگ ءَ رو دینتگیں پس یا گْرانڈ کہ پہ تباھگ ءَ دارگ بیت ۔

پاپلو : (پا ۔ پَ ۔ لَوْ) پاتو ، مُلّا پاتو ، پوپٹ ، پاپلی : بالوے کہ کمبریں بانزل آنت ءُ بزاں بانزُلانی چند زرد یا سُھر یا نیل یا اسپیت ءُ پرو رنگ آنت ءُ بے سباھیں مکّت اِش مان اِنت ۔ ایشی ءِ بانزل دو بھر آنت بلے دیم ءِ پُشت اَنت دیم ءِ مستر ءُ پُشت ءِ کستر آنت ۔ چمّ ءُ زند ءِ سیاہ اَنت چوکہ بال مدگ ءِ کانٹ ءُ پر اِنت چو ھیگا ھر وھد مان سبزی ءُ ذرچکاں بیت بلے بھارگاہ ءَ سک باز بیت ۔ (نُنکانی جہانی سرینگ کنگ ءِ وھد ءَ شیگ ءِ کہ چقاں مان کُش اَنت گوا ءِ زیر گوشش اَنت ءُ پیپلو ! " پد ءَ دومی چم ءَ مان کُش اَنت گوشش اَنت " پاپلو " بلکیں آیانی مُراد گوں مُچک ءِ رد دیگ ھور ھمے مُلّا پاتو ءِ سرینگیں بانزل ءُ شباھیں جہانی دَر وَر اِنت) ۔

پاپلی : (پا ۔ پَ ۔ لی) بچار " پاپلو " ۔

پات : (پا ۔ تْ) چہ دارءِ پیتی ءَ گوپتگیں پات کہ ایشی پد ءَ دوچگ ءِ درپ جوڑ کنگ بنت اے دَرپ پہ ناہ ، دان یا دگہ چیز ءَ مان کنگ ءَ کار مرد بنت ۔ ناہ ءِ پات ، دان ءِ پات بچار ءِ پات ، گوپتگیں پات ، گورپات ۔ (۲) بیکاریں مردم ءَ ھم گوشش اَنت ھما چیز ءَ ھم گوش اَنت کہ آئی ءِ نپ ءُ سیت شتگ ءُ ھچ دَرد ءُ وارت ۔ مات پات بزاں مات ءُ بزانت چگ ءُ درپ ۔ ھما مردم کہ مات ءُ بُوچ بھاگی اَنت (انچو شش گوش اَنت) ۔

پاتال : (پا ۔ تال) چہ گوپتگیں پات ءُ دوتگیں چیز گج کہ چوگور پات ءَ اَنت سکّیں ڈال گوتاریں نگرد ۔

پاتدوچ : (پا ۔ تْ ۔ دُو ۔ چْ) پاد روچ : پات دوچوکیں مردم ، ھما مردم کہ پات دوچ ایت ۔ ھما ساوکہ پہ پات ءِ دوچگ ءَ کار مرد بیت ۔ جاگی بزاں ھما داری گوندوچ کہ پہ پات دوچگ ءَ کار مرد بیت ۔

پاتراپ : (پا ۔ تْ ۔ راپْ) پادتراپ ، پادانی توار ، پادانی تراپ ، تراپ ءِ توار گیشتر پہ اشتر ءِ نالانی تراپ ۔
(۲) بچار " پاترپ " ۔

پاترپ : (پا ۔ تْ ۔ رَپْ) پاد ترپ ، بیھار ، پاترپ ءُ بچار دیگ : ترپینگ (۲) پاتراپ : پادانی ترابینگ ءِ توار بزاں پادانی

پہ نیں جنگ ءِ توار ۔

- **پاتک** : (پا۔ ت۔ ک) پاچگ ءِ گوستگال۔ بزاں کسے ءَ پاچگ ءِ کارگت ۔
- **پاتکگ** : (پا۔ ت۔ ک۔ گ) پاچگ ءِ دیرگوستگال ۔
- **پاتک** : (پا۔ ت۔ ک) کسانیں پات۔ جنینی نامے
- **پاتگز** : (پا۔ ت۔ گ۔ ز) بچار "پادہ گز" ۔
- **پاتل** : (پا۔ ت۔ ل) پاتو، "ملا پاتو (۲) جنینی نامے (۳) کسانیں پات۔ کسانیں پاتوءَ ھم گوش انت۔ یاکہ پہ دروتیءَ پاتوءَ گوشنت۔
- **پاتنگ** : (پا۔ تن۔ گ) جھرءِ پاتنگ۔
- **پاتو** : (پا۔ تو) ملا پاتو۔ پاپلی، پاپلو، پوپٹ۔ بچار "پاپلو" ۔ (بچار بت)
- **پاتیا** : (پا۔ ت۔ یا) مُرس پادرکنگ ءَ گڈی روچ، نماز ءِ رندءَ دُوا [تازی: فاتحہ]
- **پاتینک** : (پا۔ تے۔ ن۔ ک) پاتیں۔ پات ءِ رنگ ءَ گوشگیں ھرچیزے کہ چوپات ءَ گوشگ۔ جنین ولی میداں بکا لگ کن انت ایشی ءَ پاتینک گوشنت۔ کسانیں پاتک بے گوشگیں (میدانی پاتینک ءِ سکالک۔ ملیر)
- **پاٹ** : (پا۔ ٹ) چاہ ءِ ورگ ءَ کوپ یا پیالگ ءِ چپ ءِ ستھنک۔

پاتو

- **پاٹک** : (پا۔ ٹ۔ ک) یک دلوتے یاکہ اولاکے کسے ءِ کشارءَ پوارت یاکہ دگہ کار زوالی یے کنت گڑا آئی ءِ سرکار یا سردارءِ گورءَ برانت، اودءَ آیک رب ءِ دیگری پیجےءِ بندکنگ بیت داکہ آئی ءِ واھند ھماتاوان ءِ نزبکنت ھمے پیلءَ "پاٹک" گوش انت۔ وھدءِ ھمے پاٹک ءِ مزمانی بندکنگءَ ھم کارمرد بوتگ انت۔ ایشی ءَ "ڈک" ءِ ھم گوش انت۔
- **پاٹو** : (پا۔ ٹو) بلوچستان ءِ کولواہ ءَ دگہ جاگہ ءَ "پاٹو کنگ" پاچگ ءَ گوشانت۔ اک، اے ترنج ءِ پاٹو کن "بزاں" بپاچ"
- **پاٹولی** : (پا۔ ٹ و۔ ل ی) بوجیگ ءِ رشت ءِ اندازگ زانگ ءِ ارباب کہ ذراجیں جیرولنے آئی ءَ سر نیم گردیں کسانیں تھنگے فتگ
- **پاٹی** : (پا۔ ٹ ی) دراجیں پتیں تھنگے کہ چار پاشش پادگ ءَ پرانت کہ پہ نندگ ءِ کارمرد بیت۔ ایشی ءِ بیخ ھم گوش انت کہ چہ انگریزی ءِ زرنگ (۲) انگریزی ءِ پارٹی ءِ بلوچی بزاں ٹکمبندی یا جم بندی۔
- **پاج** : (پا۔ ج) سوژ۔ دریاہ تہ ءِ دت جوڑ گرتگیں مُشراھے کہ آئی ءِ سرگوں نیاب ءِ ھُشکی ءِ سک انت کہ گراب یا لانچ یا بوجیگ گوں آئی ءِ سوژ بندانت۔
- **پاچ** : (پا۔ چ) پاچگ ءِ پرمانکال انت بزاں "بپاچ"۔ جیکہ ءِ پوسٹ ءِ دیر بکن۔ بلوچستان ءِ لھتیں جاگہ ءِ اے گال ءِ "بچ" ءِ بزانت ءِ کارمرد کن انت ۔
- **پاچالو** : (پا۔ چا۔ ل و) گڈسر، گُڈی پشت کپتگیں، گڈسری، رندی، رندءِ پشت کپتگیں، پاچیلا، اے گال درآمدے

کہ بلوچی ءَ وتی گُرتگ ۔

- **پاچک :** (پا ۔ چَ کّ) کسانیں سُنبہ ۔
- **پاچگ :** (پا ۔ چَ ۔ گّ) یک چیزے ءِ سرءِ پوست ءَ دیر کنگ ، چیتینگ ءَ دیر کنگ ، پوست جنگ ، تل جنگ ، ساپ کنگ ، چگِّنگ ، رند ترگ ءَ چیتاں ٹوہگ ۔
- **پاچن :** (پا ۔ چِ ۔ نّ) پارچن ، زریں سیاہ ہیں کوہ نائی ءِ رس ایت ۔ **(بچار بت)**
- **پاچیلا :** (پا ۔ چ ے ۔ لاّ) بچار " پاچالو " ۔
- **پاد :** (پا ۔ دّ) ھمے پاد کہ مردم چہ آیاں روگ ءَ کارءِ گیت ، ھمے دو ئیں رُمبک دروریں اندام کہ مردم ءِ جون آیانی سرءَ اِنت کہ چہ مُچ دان مگیں ءَ اَنت ۔ پادءِ گران بیگ : لاپ پُرّ بیگ ۔ پادءِ سُبک بیگ : چُک ءِ سرءَ کپگ ، ناوَشّ بیگ ۔
- **پادار :** (پا ۔ دارّ) ھروحد پُشت کپوک ، ڈگشوک ، پہ مُنگی پُشت کپوک ۔ اے گال مُنبدرءِ " پاد + دار ءِ اِنت بزاں " پاداں داروک ءُ " ڈَ رُوک " ۔
- **پادان :** (پا ۔ دانّ) پادءِ باز ۔ ھما کہ سُوار نہ اِنت ، پیادگ ۔

پاچن

پاداں بُرز کنگ : پاداں چست کنگ ۔

پاداں تچ کنگ : ھشاں تچ کنگ ۔ چہ دیراں نندگ ءَ رند راہ ءِ روگ کہ رگ تچ بہ بنت ۔

پاداں پَدکَشگ یا پدءِ کَشگ : پُشت کنزگ ھمراھاں یلہ دیگ یا کارءِ یلہ دیگ ، سُست بیگ ، بے ھمّت بیگ ، چہ ترس یا چہ نیمونے ءَ وت ءِ پُشت گیجگ ۔

پاداں پُرِچگ : کسے ءِ پاداں مُہنڈگ بزاں پہ دردءِ آرام کنگ ءِ ھاترءَ ماں پنجگاں گرگ ءُ زور پر دیگ ۔

پاداں پُرّوشگ : پہ لَٹ یادگ چیزے ءَ جنگاں پرّوشگ بلے گیشتر پہ پاترپ ءَ بیہار گُوشگ بیت اِک : " اکاں پلاں جاگہ ءَ بروئے تئی پاداں پُرّدشاں "

پاداں مُہنڈگ : پاداں پُرِچگ ۔

پاداں تُرّگ : پیادگ ءَ ترّءِ تاب کنگ ۔

گوں ھمے پاداں تُرّگ : بزاں یک جاگھے روگ ءُ نندگ ءَ پدءِ ترّگ ءَ آیگ ۔ ھمے رنگءَ گُوشنت " اِدشتا گیں پاداں ترّگءَ آیگ " ۔

پاداں تچک کنگ : پاداں دراج کنگ ، پیادگ ءَ ترّگ ۔

پاداں ترنیگ : چہ جیکے ءَ سرءَ پاداں پہ ترنیگ ۔ کسے ءِ ھمراہ کنگ ءُ پیادگ ءَ ترینگ ۔

پاداں جنگ : پاداں مبھ کنگ ، اڑ کنگ ۔ پاٹرپٹ کنگ ۔

پاداں جاٹریگ : پاداں چست کنگ ۔

پاداں جلگ : پاداں وارگ بزاں نہ روگ ۔

پاداں وارگ : پاداں جلگ بزاں نہ روگ ۔

پاداں چارگ : ترپک گندی کنگ ۔ چہ میاریگیءَ وتی پاداں چارگ ۔ ھامردم کہ دیر گندءَ انت بزاں دیم ترءَ کارءُ جاور رسینا ءَ نکنت ہمیشکا بلوچ گوشت انت "اشتر ءَ بے دیر بچار ھرمر بئے پاداں مچار" اے گپ ھم ساڑایگ کرزایت کہ اشتر گوں دیرچارگ راہ ءَ پہ دشتیءُ گیشیناں ءَ روت بلے ھرگوں اے گپ ءَ کہ وتی پاوانی دیم ءَ چار ابیت انگت گوں ھرسنگءُ ڈوک ءَ اڑان انت ۔

پاداں چلگ : سک کستریں منگ انچوش کسے ءِ دستاں چلگ ، پاداں چنگ : پہ کار شواری جنیں ءِ پاداں چست کنگ ۔

پاداں چوپگ : دیریں راھے ءِ پیادگ روگ اک : من چہ پلاں جاگہ ءَ پاداں چوپان ءَ پیدا کاں ۔

پاداں دارگ : کسے ءِ پاداں گرگ ءُ دارگ ءُ آئیءِ روگ ءَ یلگ ۔ گوش انت "تو پلانی ءِ پاداں داشت نکنئے" ۔

پاداں جلگ : بزاں نہ روگ ، انچیں جاگھے کہ پیسرءَ ھروھدءُ تنگ ءُ آنگ اگاں پہ کجام نیمونے وتی روگ ءَ بند کنت ۔ گوش انت "مرو جاں پلانیءَ وتی پاد داشتگ انت" ۔

پاداں روگ : پیادگ ءَ روگ ۔ چگ ءِ پاداں کپگ بزاں ھمنچک بیگ ءِ وتی پاداں شت کنت ۔

کسے ءِ پاداں روگ : ھمراہیءَ روگ ۔ ھمے رنگ ءَ "گوں کسے ءِ پاداں روگ" ۔

پاداں زور پردیگ : راہ ءِ روگ ءَ پاداں ڑند کنگ بزاں تیزروگ ۔ گیشتر پہ ھامردم ءَ گوش انت کہ سست سستءَ راہ ءَ روت ءَ چہ ھمراھاں پشت کپ ایت یا کہ دم برتگیں مردم ءَ گوش انت "ابا کیتن وتی پاداں زور پر بدے!" ۔

پاداں سوار بیگ : پیادگ ءَ روگ ءِ ڈوڈءُ تیز بیگ گوش انت "پلانی پاداں سوار انت" بزاں ڈوڈءُ تیز انت کہ زیتءَ ڑندءَ دیریں ہندءَ شت کنت ۔

پاداں ستگ : پیادگ ءَ روگ ہے پہ دیریں راہ ءَ گوش انت ۔

پاداں شھارگ : پیادگ ءَ روگ ، پاداں کشگ بزاں تیزروگ گوش انت "پلانی ءِ جاگہ دیرءَ انت لکیتن پاداں شھار اقوں رس ئے" ۔

پاداں دراج کنگ ، تچک کنگ ۔

پاداں کپگ : پہ کستریں دست ءُ پاداں کپگ ۔ پہ درگوزیءَ دسبندی کنگ ءَ ھم مردم ءِ پاداں کپگ بیت ۔

چگ ءِ پاداں کپگ : بزاں نوکی راہ ءِ روگ کہ چدءُ پیسر گوکز یا گوموش بوتگ ۔ چہ پاداں کپگ : انچوش بے واک بیگ کہ راہ ءَ شت نکنگ ۔ پاداں کشگ : تیزروگ ۔

پاداں کنگ : پیادگ ، اگاں مردمے سوارءَ جتا ز انت یا کہ چکے بڈءَ یا کوپگ ءَ انت آئی ءِ جھلءَ ایرگیجگ ءُ پیادگءَ روگ پرمایگ ۔

چگ ءَ پاداں کنگ : پہ دراتیءِ ھاترءَ مات یا کہ کسے چگ ءَ وتی دوئیں پادانی سرءَ نادیں ایت کہ پہ آئیءِ منجی یے جوڑ بیت ۔

پاداں گرگ : شراپ کنانءَ آیگ ، تیزتیزروگ ءَ یک انا گشراپ کنگ ءِ رنگ ءَ پاداں سست کنگ ۔ پہ کستریءُ منت کسے ءِ پاداں کپگ ۔

پادانی گرگ : پہ کستریءُ منتواری ۔ مردم ءَ جندءَ ھم پادگر انت انچوش ڈراجیں راھے بجنت وھدیکہ وتی منزل ءَ رس ایت چہ آرام کنگ ءَ رند آئیءِ پاد مھرجنت دردکن انت ءُ راہ ءَ شت نکنت ۔

پاداں گرکنگ : پہ تہ آیگ ءِ مڑکنگ ۔

پاداں رِتچ کنگ : ھر باز گرا اولاکے ءِ سوار بیگ ءَ چہ کپگ ءِ تُرس ءَ وتی پاداں گوں آئی ءِ لاپ ءَ سک تُرند لچینگ ۔

پاداں ھِرکنگ: پہ نیایگ پاداں گِزکنگ ، آڈ کنگ ۔

پاداں مُھرکنگ : پاداں مُھر دارگ ھِرکنگ ، آڈکنگ ، پاداں ماں زمین ءَ مُھر سَنگ دیگ ۔ مے رنگ ءِ پاداں مُھر کنگ ۔ پاداں مُشگ : پہ زردی ءُ اُلّو وتی پاداں گوں یک ءُ دگر ءَ مُشگ ، سُہپک جنگ ۔

● **پاد آیگ :** (پاذ - آیگ) چست بیگ ، گوات گِرگ ، چہ واب ءَ آگاہ بیگ ۔ آپ ءِ پاد آیگ : آپ ءِ گیش بیگ ، کور ءِ پُر ءُ بُرز بیگ کہ کراں آپ بُرز تر بیت ۔

آس ءِ پاد آیگ : گیش بیگ روک تر بیگ بے ھما وھدی یک جاگھے آس بکپ ایت ۔

مردم ءِ پاد آیگ : زھر گِرگ ۔ مردم ءِ جنگ ءَ پاد آیگ ۔ چہ واب ءَ پاد آیگ ۔

اولاک ءِ پاد آیگ : مست بیگ وھد ءِ موسم ءَ بلے نریں اولاک یا رستر یا دلوت ءَ گوش اَنت ۔

باگ ءِ پاد آیگ : باگ ءِ رُدگ ءُ گِرو کنگ ۔

بھت ءِ پاد آیگ : بھر بیگ ءُ نسیب ءِ پاد آیگ ۔

پاچن ءِ پاد آیگ : مست بیگ کہ بُز ءِ وھد ءِ وھد بیت ۔

پُرس ءِ پاد آیگ : مردمے کہ مرابت گوا پہ آئی ءَ چہ سے روچ دانکہ ھپت روچ ءَ پُرس دارگ بیت وھدے کہ لے روچ سرجم بنت گڑا پُرس ھم گٹ ایت گوشگ بیت " پُرس پاد آتگ " بزاں ھلاس بوتگ ۔

چہ تپ ءِ چیر ءِ پاد آیگ : بازیں روچ ءِ تپیگ بیگ ءَ رند نوکی وش بیگ ۔

تھاری ءِ پاد آیگ : روچ کہ بُڈ ایت چہ ایشی ءَ پیسر شپ ءِ سیاھی چہ رودر آتک ءِ چست بیت ۔

جمبر ءِ پاد آیگ : چہ آزمان ءِ بُن ءَ جمبر ءِ چست بیگ ۔

جُنگ ءِ پاد آیگ : جُنگ ءِ بنگیج بیگ ۔ جنگ ءِ پہ نیموتے ءِ شروع بیگ ۔

جَنگ ءِ پاد آیگ : پہ جَنگ کنگ ءِ چست بیگ ۔

جُنگ ءِ پاد آیگ : کسے ءِ جُنگ ءُ چوپگ ءِ پہ لَٹ یا مُشت چست بیگ ۔

چات ءِ پاد آیگ : بزاں چات ءِ آپ ءِ گیش بیگ ۔

چاردست ءِ پاد آیگ : اولاک ءِ بزاں بچارگی وتی تیز تریں رواج ءِ تچگ بنگیج کنگ ۔ پہ ھرءِ اپس ءَ گیشتر گوشگ بیت ۔

چاہ ءِ پاد آیگ : چاہ ءِ لھڑ بیگ ءُ چہ منجل ءِ سرچ بیگ ، چہ لھڑ ءِ باپ بندگ ءُ کپگ ۔

چم ءِ پاد آیگ : ریش بیگ ءُ گوات گِرگ ، چم ءِ گِرگ ۔

چُرزانی پاد آیگ : کرؤس ءِ گردن ءِ ثشانی پہ جنگ ءِ پاد آیگ ۔

داگ ءِ پاد آیگ : داگ کہ تگیں جاگہ ءِ ریش بیگ ۔

دان ءِ پاد آیگ : دان کہ بازآپ کش ایت ءُ باز گوات گپت ءَ بُٹ ءُ ئے باز بیت ۔ گوشیں دان شر تر پاد کیت ۔

دپ ءِ پاد آیگ : ریش بیگ ءُ گوات گِرگ ۔

ذرچک ءِ پاد آیگ : ؛ رُدگ ، بلے گیشتر پہ نوک کشتگیں یا نوک نھال جنگیں ۔

درد ءِ پاد آیگ : کسے ءِ دردے جان ءِ ءَ بیت گڑا آ بزے دلش انت ءُ برے درد کنت ۔ ھروھد کہ درد کنت گوشں انت " درد پاد آتگ " ایچوش ھم انگہ کسے ءِ دردے گپت گوش انت ۔ پلانی ءِ لاپ ءِ دردے پاد آتگ " ۔ " درد ءِ چست بیگ " ھم گوشں انت ۔

دریاہ پاد آیگ : شورم ءُ توپان بیگ ۔

دست ءِ پاد آیگ : دست ءِ ریش بیگ ءُ گوات گِرگ ۔

دل ءِ پاد آیگ : دل ءِ بد بیگ ، دل ءِ سرءُ چیر بیگ ، پہ شانگ اومان کنگ ۔

دِلویگ ءِ پاد آیگ : دلویگ ءِ درد کنگ . گیشتر گرم ءُ تچگ ءُ گرماگرم آپ ءِ ورگ ءِ جوش بیت . یک برے ءِ ناڈراہی کہ گورجنت مرگ اھروھد چہ کمیں دِرک ءُ میدان ءُ رند دلویگ پاد کیت ءُ درد کنت ۔

دلوت ءِ پاد آیگ : مَست بیگ دھرءِ موسم ءَ ۔ ڈنگ ءِ پاد آیگ : گوات ءِ توپان ءِ چست بیگ پہ مانشتگ ءَ ۔

دنتان ءِ پاد آیگ : دنتان ءِ سَل کنگ بزان آریک ءِ گوات گِرگ ءُ درد کنگ ۔

دُنزءِ پاد آیگ : گبار ءِ چست بیگ پہ توپان ءِ یا کہ سوارے یا کاروانے ءَ ۔

دُنس ءِ پاد آیگ : دنزءِ پاد آیگ ۔

دُوت ءِ پاد آیگ : دیت ءِ پاد آیگ ، دیت ءِ چست بیگ ، لاٹور بیگ ۔

دُھل ءِ پاد آیگ : کُشار ءِ رُدگ ، ھر دَھلے ءِ رُدگ ۔

دیت ءِ پاد آیگ : دُوت ءِ پاد آیگ ، دیت چست بیگ ، مُرز ردگ ءُ لاٹور بندگ ۔

دیم ءِ پاد آیگ : دیم ءِ گوات گِرگ ۔

دیم ءِ پاد آیگ : کسے کیت نشتگیں مردم آئی ءِ دیم ءَ پہ کستری پاد کاینت ۔

دیوان ءِ پاد آیگ : دیوان ءِ نشتگیں مردمانی پاد آیگ ءُ رُوگ بزان دیوان ءِ گُتگ ۔

دیوان ءِ پاد آیگ : چہ دیوان ءَ پاد آیگ ءُ رُوگ گیشتر پہ زھر کُنگی ءِ بزانت ءُ زیرگ بیت ۔

راج ءِ پاد آیگ : بزان پہ جنگ یا کُمک یا پہ دگہ کارے یکجاہ پہ ھم دل ءُ تیاری چست بیگ

رگ ءِ پاد آیگ : رگ ءِ گوات گِرگ ءُ مُتگرگ ۔

رُج ءِ پاد آیگ : روچ ءِ بُرز بیگ ۔

ریش ءِ پاد آیگ : ریش ءِ درد کنگ ءُ ٹونبگ ۔

ساھین ءِ پاد آیگ : ساھین ءِ گوات گِرگ ، گرِت ءِ گوات گِرگ ، یک ناڈراھی یے ۔

شپ ءِ پاد آیگ : شپ ءِ سیاھی ءِ چہ رو در آتک ءُ چست بیگ ۔

کُلگ ءِ پاد آیگ : کسے ءِ کُلگ پہ بیت آ یک انچیں جیڑہ نوارت یا انچیں کارے بکنت کہ کُلگ ءِ گیش بکنت گوشانت کُلگ ءِ پاد آتکگ ۔ کُلگ ءِ چست بیگ ۔

گُٹ ءِ پاد آیگ : گُٹ ءِ گوات گِرگ ، گُزنکیگ یا نُک ءِ گوات گِرگ ۔

گنڈیگ ءِ پاد آیگ : ناڈراھی یے کہ گُٹ پاد کیت ۔

گرءِ دارءِ پاد آیگ : دو مردم پہ ٹرانت ھرچ دگہ مردمے پاد کیت ءُ آیانی گیشینگ یا جنگ ءِ بنگ ءِ جُھد ءَ کنت بزان لے پہ آیانی گرءُ دارءِ پاد کیت ۔

لاپ ءِ پاد آیگ : لاپ ءِ گوات گِرگ ۔

مردگ ءِ پاد آیگ : بزان سکّیں ناڈراھیں مردم کہ ھچ اُمیت نہ مہ بیت آئی ءِ وش بیگ ۔

میدان ءِ پاد آیگ : دِرک کنگ ۔

نادُراھیءِ پاد آیگ : بزاں چہ نادُراھیءِ نوک وش بیگ۔

چہندگءِ پاد آیگ : چہ نشتگیں جاگہءِ پاد آیگ۔

نمازءِ پاد آیگ : چہ واب ءِ یا چہ نشتگیں جاگہءِ پہ نمازءِ پاد آیگ

ناچ ءِ پاد آیگ : پہ ناچ کنگ ءِ چست بیگ۔

وابءِ پاد آیگ : چہ واب ءِ آگہ بیگ۔

واھگءِ پاد آیگ : ھُبّ ءِ دوستیءِ۔

ھُبّ ءِ پاد آیگ : واھشت ءِ واھگ ءِ چست بیگ۔

- **پادبُرمش :** (پا۔ د۔ ب۔ رَم۔ ش) روگ ءِ پادانی بُرمش ءِ توار۔
- **پادبند :** (پاد۔ بَن۔ د) ھماکہ چہ کَس ءِ دَر تَرگ ءِ جازات ئے نیست۔ ھماکہ چہ تَرءِ متاب ءِ مکن کنگ بیتگ، موجریں جنین۔

(۲) چہ سرکارءِ پرمان ءِ "لوگ ءِ تہ ءِ بندیں" مردم " لوگ بند "۔

(۳) گوں انچیں کارے ءِ گولائیش ءِ دسگٹ بیگ کہ تَرءِ تاب ءِ وارئے مرس ایت۔

- **پادپچ :** (پاد۔ پَچ) ھما مردم کہ آ پاد بند ءِ انت بزاں ھرجا گھے شُت ءِ آ ئک کنت پہ تَرءِ تاب آزاتیں مردم۔
- **پادپیچ :** (پاد۔ پے۔ چ) پٹّنیں بَزیں گُدے کہ پوج ءِ لشکری تپینگدار وتی ٹیٹّان ئے پتا ئنت۔
- **پادپُروش :** (پاد۔ پ۔ رُش) ھماءِ کہ پاد پُرشتگ۔ ✱ پاد پُروشوک : بزاں ھماکہ پاداں پُروش ایت۔
- **پادپردیگ :** (پاد۔ پَر۔ دیگ) پادءِ چیسیزءِ سرءِ اجوش ایر کنگ کہ چیز گیدگ مہ بیت۔ پہ پاد چیسیزءِ چیر دیگ، گوندءِ چیرءِ چیر دیگ۔ پہ زانت کارے کنگ یا نہ کنگ، زانگءِ پاد پردیگ۔
- **پادتُراپ :** (پاد۔ ٹ۔ راپ) پادانی تُراپینگ ءِ توار۔ پاتُراپ۔

(۲) پاد تُراپ ءِ بھاردیگ : تُرسینگ۔ بچار " پاتُراپ "۔

- **پادتُرپ :** (پا۔ د۔ ٹ رپ) بچار " پاتُرپ "۔
- **پادجنگ :** (پاد۔ جَ۔ نگ) تَرگ، گردگ، تَرءِ گردکنگ۔
- **پاددَز :** (پاد۔دَز) شپاد، "سَردزءِ پاد دَز"۔
- **پاددیگ :** (پاد۔ دیگ) نریں اولاک یا دلوت ءِ مادگین ءِ راھینگءِ وھرکنگ۔ کسے ءِ سرءِ سکّیں گیشیں زوراکی کنگ، نارندیں کنگ....
- **پادرند :** (پاد۔ رَن۔ د) پادانی ٹپ، پدءِ نشان۔
- **پادرو :** (پاد۔ رَو) ھماجاگہ کہ مردم ءِ روگ ءِ آیگ ھست۔ بازارءِ راھانی ھردوئیں کرّاں دُکانانی دیم ءِ کمّیں بُرزترکرتگیں تختگ کہ پہ مردمانی روگ ءِ آ ءِ جوڑ کنگ بیتگ۔ فٹ پاتھ۔
- **پادزھر :** (پاد۔ زَھ۔ ر) بچار " پازَھر "۔
- **پادشاہ :** (پاد۔ شاہ) مزنیں شاہ۔ بزاں بادشاہ یا شہنشاہ۔ بازیں سردارے ءِ مستریں سردار کہ دَرستانی آئی ءِ ھبر زیرءِ منّوگ انت۔

تُلگءِ پادشاہ : بزاں ھماکہ مُلک ءِ تہ ءِ آئیءِ پرمان مَنگ بیت۔ پادشاھی پُرھبندیش انت کہ آئیءِ مرگ ءِ رندا ئیءِ چُک پادشاہ انت۔

- **پادشپاد :** (پاد۔ ش۔ پاد) ھما مردم کہ گوش ئے پادءِ نیست، گریب، وار، بزگ۔ ★

- **پادکش :** (پاد۔کَش) ھماکراہ ءِ روگ ءِ آئی ءِ پادگرّ اَنت۔ کسے ءِ رند ءِ پہ بے کاریا پہ کپ ءِ لالچے گوں کپوک ءِ پلانی تو پلانی ءِ رند ءِ پاد کشئے ؟"۔
- **پادکنگ :** (پاد۔کَ۔نگ) چست کنگ، انگوشس کنگ کہ آپاد بنت۔

آس ءِ پادکنگ : اگاں جاگھے آس کپتگ گڑا اگوات ءِ کشگ آس ءِ پادکنت بزاں گیشتر کنت۔ جنگ ءِ پادکنگ۔

مردم ءِ آس ءِ پادکنگ : انچیں گپ ءِ ھبرے سکین ءِ سرین ءِ پرین کنگ کہ مردم پہ کسے ءِ زھر بگپت، مردم ءِ زھر گرائینگ۔

باگ ءِ پادکنگ : باگ ءِ کشگ ءِ رودینگ۔

بھت ءِ پادکنگ : کرمت ءِ نسیب ءِ چست کنگ۔ ھربیگ۔

پُرس ءِ پادکنگ : پُرس ءِ گِلینگ۔ بچار "پُرس ءِ پاد آیگ"۔

جنگ ءِ پادکنگ : جنگ ءِ چست کنگ، جنگ پیداک کنگ۔ جنگ ءِ بنگیج کنگ۔

جنگ ءِ پادکنگ : وتی ھمراہ یا ھمدل ءِ ھمدستیں مردماں پہ جنگ ءِ چست کنگ کہ ھمراھی بکن اَنت۔

چاردست ءِ پادکنگ : اولاک ءِ پہ تیز ترین رواج ءِ تاچگ۔

چہ جاگھے ءِ پادکنگ : چست کنگ، انگوشس کنگ کہ آپاد بئیت۔

داوا ءِ پادکنگ : جنگ ءِ پادکنگ۔

دُرچک ءِ پادکنگ : کشگ ءِ رودینگ۔

درد ءِ پادکنگ : انگوشس کنگ کہ دُرد چست بہ بیت۔

دل ءِ پادکنگ : دل ءِ بدکنگ، انچیں کارے کنگ یا انچیں چیزے دیم ءِ آرگ کہ دل بد بہ بیت۔

دنز ءِ پادکنگ ـــ یا دُنس ءِ پادکنگ : سک تیز روگ۔ کاروان، گلگ یا آیوکیں لشکرے ءِ۔

دھل ءِ پادکنگ : کشار ءِ رودینگ۔

دیوان ءِ پادکنگ : دیوان ءِ گشینگ، دیوان ءِ پروشگ۔

کُلگ ءِ پادکنگ : انچیں ورگ یا کارھست کہ کُلگ ءِ پادکنت بزاں گیش ترکنت یا پد ءِ چست کنت۔

لوگ ءِ ـ یا ـ لوگانی پادکنگ : یکجاھے کہ بیش تگردی لوگ پہ اوار کے بستگ اَنت آیاں دگہ جاھے برگ۔

میدان ءِ پادکنگ : اولاک ءِ ذُرکت ءِ پادکنگ بزاں سک تاچینگ۔

مُلک ءِ پادکنگ : سرجمیں مُلک ءِ چہ نُجام یک نیمونے چہ یک جاگھے جست کنگ ءِ دگہ جاگھے پد ءِ آبادکنگ۔ مھلوک ءِ چہ واب ءِ پادکنگ۔ آگاہ کنگ۔

مردمانی پادکنگ : نشتگیں مردمانی پادکنگ یا وابیں مردمانی آگاہ کنگ۔ مردماں زھر گرائینگ۔ چہ بندگی جاگہ ءِ پاد کنگ، ءِ نماز ءِ پادکنگ : انگوشس کنگ کہ کسے پاد بئیت چہ نشتگیں جاگہ، یا کہ چہ واب ءِ۔

- **پادگ :** (پا۔دَگ) شلوار ءِ پادگ : شلوار ءِ دو بہر کہ ھر یکے ءِ یک پادے مان کنگ بیت۔ شلوار ءِ ھما بھر کہ پاد ءِ مُچ ءِ سر اَنت کہ ھمد ءِ پشتنک پرکن اَنت ءِ دوچ اَنت کہ بزبہ بیت ءِ ڈولدار۔ ھما چیز کہ پاد ءِ جاگہ ءِ کار بہ دَنت۔

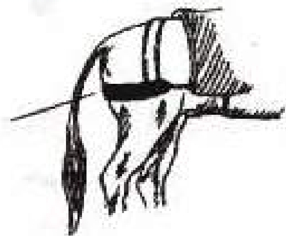
سَرگ ءِ پادگ : سیَس یا گوک ءِ کرگش اَنت آئی ءِ چہ کونڈ ءِ جھل ءِ پادانی بھر کہ جتا گراد اَنت ءِ ورانت اِشس یا باز جاگہ ءِ بھا اِشس ھم کن اَنت۔

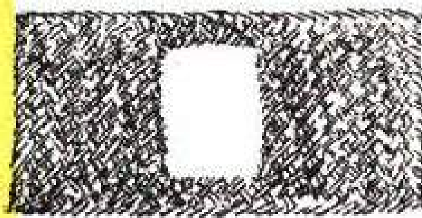
تھت ءِ پادگ : تھت ءِ چارین پاد یا کہ ھرچ ھمے رنگیں چیزے ءِ پادگ۔ بیجگور ءِ آئی ءِ ھمگلوارین شھراں مردم ءِ پادبزاں

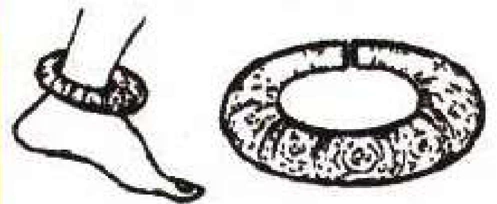
"لگت" ءِ جندءَ گوَش اَنت۔ هما لوبیں ساوکهَرین ءِ تهنگ ءِ ٹُمبگان اَنت ءُ پدءَ گوَرچ گوں همیشاں بستگ۔

- **پادگ دار :** (پا۔ دَگ۔ دَار) هماکہ پادگ ئے پر اِنت۔ هرچیزےکہ پادگانی سرءَ اِنت۔
- **پادگدار :** (پا دَ۔ گِ۔ دَار) کسےءِ میتگءِ راهءَ گوزگ ءُ آئیءِ جندءِ گندگ ءَ نہ روگ۔
- **پادگز :** (پا۔ دَ۔ گَ۔ زّ) پادہ گز : گزءِ دَرچک ءِ زلتےکہ تچک ءُ ریدگ بیت۔
- **پادگس :** (پا۔ دَ۔ گَس) هماگس کہ اودءَ هرکسی پاد رو اِنت بزاں هماگس کہ اودءَ انچیں جنیں نشتگ اَنت کہ مردم پہ کار سواریءَ روَاَنت۔
- **پادلوپ :** (پا دَ۔ لو۔ پ) هما لوپ کہ زلوت یا اولاکءِ پادءَ بندگ بیت۔ هما تلک کہ پہ رسترءِ گزگ ءُ چیرکنگ بیتکہ پادءَ سے گپت۔
- **پاد مال :** (پا دَ۔ مَال) لگتمال، هما چیزےکہ گوں پاداں لگت کنگ ءُ سُپیرجینگ بوتگ، گوں پاداں لگتمال یا "مال اِنگیں" برباد، ویران، بتل : سِگندک کہ پاد مال بوت سگ ئے دارت کہ گربگ"۔ رادءَ سِگندک ءِ بزانت پس یاگوکءِ سِگندان اِنت، مُردم پہ نزانتکاری لے بتل ءِ تہ ءَ "سِگندک" ءِ بدلءَ" سکندر یا سندل" گوَشَاَنت کہ ٹهک رَد اِنت۔
- **پادمرد :** (پا دَ۔ مَرد) هما مردم کہ پاداں تیار اِنت بزاں پیادگءِ روگءَ تیار اِنت کہ اولاکءِ هاجت ئے نیست۔ هر مردمے کہ دِگرےءِ چِهارءَ اِنت۔ هماکہ دتی کارءِ وت سوار اِنت ءُ دِگرءِ کمک ئے پکار نہ اِنت۔
- **پادموش :** (پا دَ۔ مُو وِش) اُشترءِ روبجےکہ لے رواج چہ تیزیں گامءُ تیزءُ تُرندتر اِنت، لے رواجءَ اُشترءِ نال زمینءِ پرمُشان بنت ءُ سرگیں زمینءِ کشپ کشپءِ بُرمش اِتہم اِشکنگ بیت۔
- **پادِنک :** (پا۔ دِن۔ کَ) بچار "پادِینک"۔
- **پادوچ :** (پا۔ دَو۔ چ) بچار "پات دوچ"۔
- **پادور :** (پا۔ دَو۔ رَ) پادرد، پاد دَرد، پاد دُور : دردے ماں پاداں ءِ بیت۔ پادانی دَرد۔
- **پادُوم :** (پا۔ دُوْ۔ مْ) بچار "پادُوَن"۔
- **پادومی :** (پا۔ دُوْ۔ مَ۔ مِیْ) بچار "پادُوَنی"۔
- **پادُوَن :** (پا۔ دُوْ۔ نْ) پادِین، پادُوم : هرچیزءِ پادانی نیمگ۔ تهتءِ پادُوَن، مانشءِ پادُوَن، مردمءِ پادُوَن۔ تهتءِ هما دار کہ پادُوَنان اِنت۔
- **پادُونک :** (پ ا۔ دُون کٔ) بچار "پادینک"۔
- **پادُوَنی :** (پا۔ دُوْ۔ نَ۔ نِیْ) هما چیزےکہ پادُوَنءَ اِنت۔
- **پادہ گز :** (پا۔ دَہْ۔ گَ۔ زّ) بچار "پادگز"۔
- **پادهمراہ :** (پا۔ دَ۔ هَمْ۔ رَاہْ) همراہ کسےءِ همراہ، پہ جاگهےءِ روگءَ گوں کسےءَ یکجا هور روگ۔ پادهمراہ۔
- **پادهمراهی :** (پا دَ۔ هَمْ۔ رَا۔ هِیْ) پہ کارےءَ روگ ءَ کسےءِ همراہ بیگ۔
- **پادی :** (پ ا۔ دِیْ) هماکہ گوں پادءَ سُیادی کنت۔ پادی چیز ◻ هما مردم کہ دریاءَ تیاب کراں بے یکدارءَ ماهیگ گُش اَنت۔
- **پادِیگ :** (پا۔ دِیْ۔ گْ) بچار "پادینک" ◻ بچار "پادی"۔
- **پادِین :** (پا۔ دِیْ۔ نْ) بچار "پادُوَن"۔

- **پادینک** : (پا۔ دی۔ ن۔ ک) سھتے کہ پادءَ کنگ بیت گیشتر پہ نگرہ جوڑ کنگ بیت۔ ایشی نۂ کو اِگ اِنت ءُ کسانیں سِنگک ءِ ءَ مان اِنت کہ گوں پادانی سُرگ ءَ توار کنت۔ بتل : پادینک ماں ھرءِ پادءَ اِنت ءُ دُرّ ماں گُربگ ءِ گوش ءَ اِنت۔ (بچار مت) ★
- **پادینّ** : (پا۔ دی۔ ن۔ ئ) بچار "پادُونی"۔
- **پارا** : (پا۔ را) بچار "پارہ"۔
- **پاراپ** : (پا۔ را۔ پ) ھما زمین کہ پہ کھن ءِ کورجو آباد اِنت۔
- **پارات** : (پا۔ رات) کُمک، مَدت، اک : "ہلانی منی پُشت ءِ پارات اِنت" بزاں منی مستریں کُمک کنوک اِنت۔ بلوچستانءِ بازجاگہ ءِ "فرھاد" ءُ "پارات" ءِ گوش اَنت۔
- **پارپُشت** : (پار۔ پُش۔ ت) دُراج مُرّیں چارگُندیں نگودے کہ توک ءِ ڈرا جدر اِنت کہ مُشتر ءِ کوھانڈءِ لگو شک بیت کہ رھت ءِ چیر ءَ اِنت۔ (بچار مت)
- **پاردُوم** : (پار۔ دُو۔ م) پاردیم : ھماسادکہ اُشتر، اپس یا ھرءِ رھت، زین یا پالام ءِ پُشتی نیمگ ءِ دو سرءَ بستگ ءُ لوپ ءِ دُمب ءِ چیرءَ مان تژینگ بیت۔ (بچار مت)
- **پاردُومگ** : (پار۔ دُو۔ م۔ مگ) پاردیمگ : کمیرءِ توک، کمیرءِ بُن ءِ ھماآسنیں لوپ کہ نتگارءِ ئُ زبانگ ءِ

پاردُوم

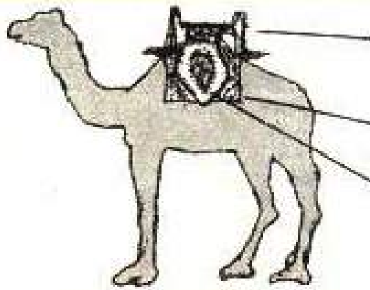

پارپُشت

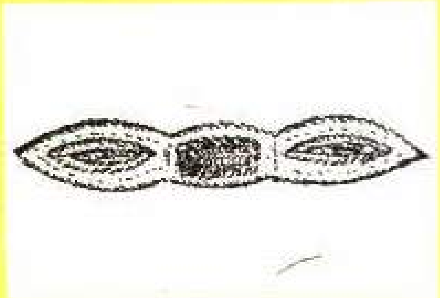

پادینک

گوں کمیر مُھر گیپت، کمیرءِ توک۔
- **پاردیم** : (پار۔ دِی۔ م) بچار "پاردُوم"۔
- **پاردیمگ** : (پار۔ دِی۔ م۔ مگ) بچار "پاردُومگ"۔
- **پارس** : (پا۔ ر۔ س) پارسیانی مُندریں بلند جاہ کہ ایران ءِ سُھیل ءِ تیاب کرءَ اِنت۔
- **پارس** : (پا۔ رِ۔ س) لگا، لَیت، مکرا۔ ھما مردم کہ چہ وتی گپ ءُ سُرگ ءُ پُرہ گال مردماں کندین اِیت۔
- **پارسا** : (پا۔ ر۔ سا) پرھیز گاریں مردم، پھریزوکیں مردم، ھما مردم کہ وت ءُ چہ اِمروز ءِ بدءُ بیرا تیاں پھریزا یت۔ اے گال چہ "پارسی" ءِ جندءِ درآتگگ بزاں "پارسی" بیگ ءِ جندءِ بزانت پھریزگار بیگ اِنت انچو شکہ مسلمان تریں پھریزگاریں ءُ ھُدا ترسیں مردم ءَ "مومن" گوش اَنت ءُ کرستان، کرستان گوش اَنت۔
- **پارسال** : (پار۔ سال) پارچیں سال، پاری، پاریگ بزاں گوستگیں سال۔ اے گال بلوچی ءُ کمّ پارسی ءِ گیشتر کار مرد بیت۔
- **پارسائی** : (پار۔ سا۔ ئی) پھریز کاری، پارسا بیگ، پارسا بیگ ءِ کار۔
- **پارسنگ** : (پار۔ سن۔ گ) ھماکسانیں سِنگ، پوڑیا دگہ اچیں چیزے کہ تکڑ کہ چہ کُش ءُ مَن ءِ پیسر پہ شاھیم ءِ سرءِ

ھنگ کنگ ءِ کارمرد کنگ بنت۔

- **پارسی** : (پا۔ رسی) پارس ءِ بندوک ، زرتشتی ، بلوچ سرجمیں گجراں پارسی گوشاں اَنت ۔ پارس ءِ زبان کہ بلوچی ءِ گوھاریں زبان اِنت کہ ھردو چوکہ دگہ آریائی زبانانی مُبایکی ءِ ٹک ءِ چہ اوستائی زبان ءِ در آتکگ اَنت۔
- **پارگ** : (پا۔ رَ۔ گ) بلوچستان ءِ چھبار ءِ کُنزک ءِ بندرانی نیم راہ ءِ جاگھے ءِ نام اِنت کہ اِدءِ واد باز بیت۔
- **پارگ** : (پا۔ رِ۔ گ) پیکگ ، پیکگ ، ھورک ، ھالیگ ۔ [تازی : فارغ ۔ ھورک ءِ ھالیگ]۔
- **پارگی** : (پا۔ رَ۔ گی) پارگ ءِ بندوک ، ھما کہ گوں پارگ ءِ شیادی کنت ۔ ناروائی ءِ نارھبندی ۔ چیزے ءِ بجاءِ سرجی ءِ جادر ۔ چنڈی بزاں جنین ءِ وت ءِ پہ ترز ءِ دیم ءِ دیگ ءِ کار۔
- **پارنج** : (پا۔ رِن۔ ج) کوچگ ءِ یا شھر ءِ ھما مردم کہ وت ءِ مچ اِش نیست بلے ھاھین ءِ وھدءِ شھراں رو اَنت کہ چہ ھاھین ءِ گنجاں بھرے بجراَت۔
- **پارنجی** : (پا۔ رن۔ جی) ھاھین ءِ مچ بہ بیت چہ کوچکاں آتکگیں یا کھود ءِ شھر ءِ وتی ھند ءِ گریب ءِ بزکار مچ بنت کہ آیاں چہ ھرشگر ءِ کمیں باز ماہ دیگ بیت ۔ ھمے داتگیں ماہاں " پارنجی " گوشاں اَنت۔
" پلانی ءِ من ءِ کہ پارنجی ہے دات "۔

پاریز

- **پازود** : (پا۔ زو۔ د) سرباز ءِ چہ ھیت ءِ چیر شھرے کہ کور ءِ ھردو دستاں اِنت۔
- **پارہ** : (پ ا ۔ رَہ) پارا ، زبیگ ، زوبک ، بیتی آجادے ءِ کیک جاگہ ءِ نہ اوشت ایت لرزایت ءِ شتران ءِ نچ ایت۔
- **پاری** : (پا۔ رِ۔ ی) پاریگ ، پارگیں سال ، گوستگیں سال ، پارسال۔
- **پاریز** : (پا۔ رے۔ ز) ھمے تگرد رگیں پاتال کہ اشتر ءِ رھت ءِ سرءِ کن اَنت ئے ۔ **(بچار ءُت)**
- **پاریگ** : (پا۔ ری۔ گ) بچار " پاری "۔
- **پاڑا** : (پا۔ ڑا) میتگ [دراَمدیں گالے] پاڑو ، پاڑہ ۔ بیک ٹکے ءِ بھرے۔
- **پاڑو** : (پا۔ ڑو) بچار " پاڑا "۔
- **پاڑہ** : (پا۔ ڑہ) بچار " پاڑا "۔
- **پاڑی** : (پا۔ ڑی) ھمادار ءِ تکرک پہ دگہ دارے ءِ دشم ءِ تچ کنگ ءِ ھانڑ ءِ چیرا گیں تل ءِ ٹوکگ بیت کہ ھمے چیر بند بہ بیت ۔ اے پاڑی ءِ یک سر تراش اَنت ءِ تنک کن اَنت ءِ بن ئے زند اِنت۔
- **پازوار** : (پا۔ زَ۔ وار) پادءِ کنگ یا پادءِ پوشگ ءِ چیز اِک : جتو ، چپٹ ، چوٹ ، کوش ، سواس۔
- **پازھر** : (پا۔ زھ۔ ر) پاد زھر : ھمادرمان کہ آئی ءِ کار زھر ءِ پروشگ ءِ " زھرگش " اِنت ، زھر پروش ، ھمادرمان کہ زھر ءِ

اَجل اِنت ءُ زهرءِ هلاس کنت ءُ گُش ایت ۔

- **پازیب :** (پا۔ زے۔ ب) هما سهت کہ چہ پاد ینکءِ پادءَ کنگ بیت ۔ هما چیز کہ پادان زیب دار کنت ۔ هر پادی سهتے کہ چہ پادینکءِ کارمرد بہ بیت ۔ پنجگورءِ پادءِ لنکانی هما مُندریکاں گُوش اَنت کہ آیاں شمُشکءِ لڑک پر اِنت ۔
- **پاس :** (پا۔ س) شپءِ پاس بزاں یک نام گپتگ ءُ مَنَ اِنگیں بهرے ۔ چوکیداری ۔ پاسپانیءِ کار ۔
- **پاس بیگ :** گرّانی ۔ بزاں گرّانی مُشنگ یا کہ پاس کنگ بیگ ۔ گرءِ وشّ بیگ ۔ پاسءِ بیگ ۔ شرابءِ بیگ ، چاریگ بیگ ۔
- **پاس ءِ جنگ :** نوبتءِ جنگ بزاں شپءِ هما پاس ءُ جارءِ تربُنگ کہ چدءَ رند بازارءِ بیکار چَڑکت بیگ بند بیت ۔

پاس جَنگ : پاسپانی کنگ ، چوکیداری کنگ ۔ پانگ جنگ ، جنگءِ وهدءَ یا کہ ابید چہ جنگ دگہ وهداں سرکاری جاگهاں باز تر جاهاں هر وهد پاس جَنگ بیت ۔ مُلکءِ پہ امن ءُ ایمنیءِ هاترءِ پاسپانی کنگ ۔

- **پاس دارگ :** پاسپانی کنگ ، پاس جنگ ، پاس ءِ دارگ : پاسپانی کنگ ۔
- **پاس کنگ :** گرّانی پاس کنگ ، اَشتنزءِ کرّ بیت آئیءِ بچرے گوں گل ءُ دگہ درماناں دُون اَنت ءُ چہ مُشنگ بیگءِ رند گنگ اَنت اِشّ کرّ هلاس بنت ۔ گرءِ درمان کنگ ءُ وشّ کنگ ۔ (۲) پہ چیرکانی یک مردمے یا لشکرے ءُ چارگءِ چہ آئیءِ جاگہ ءُ سرءِ پڑاں زانتکار بیگ ، جاگہ یا دگہ چیزے ءِ دوست کنگ ۔

پاسالی

کد : ٦ س م داں ٧ س م

- **پاس ءِ گرگ :** پاسپان شپ باروچءِ جنت بهر کن اَنت کہ هریکے یک بهرے ءِ پاسپانی کنت ۔ هر وهد کہ یکے پہ وتی پاسءِ وهدءِ بگیج کنگءِ ردت گُوش ایت " من رواں وتی پاسءِ گرگءَ " ۔
- **پاسار :** (پا۔ سا۔ ر) هما جاگہءِ کہ تاجگ یا سوریں ماهیگ بهاکنگ بیت بلے اے گال گیشتر پہ تاجگیں ماهیگءِ بهاکنگءِ جاگہءِ گُوشگ بیت
- **پاسالی :** (پا۔ سا۔ لی) لیجر یا لوجرءِ زاتءِ کسانیں ماهیگے (DELICATE ROUND HERRING) (بچار بُت) ★
- **پاسپان :** (پا۔ س۔ پان) پانگ ، پانپا ، مُبنپان ، پاس جنوک ، پاس داروک ، هما سپاهیگ کہ یک جاگهءِ پانپا کنگ بیت ۔
- **پاسجاه :** (پا۔ س۔ جاه) هما جاگہ کہ پاسپان اوشت ایت ءُ پاس جنت یا کہ رودءِ آ کنت پہ پاسءِ جنگءِ هاترءِ ۔ پاسپانانی هما جاگہ کہ زرست هموداں اَنت کہ آیانی یک مسترے هم هموداں اِنت کہ هریکے پہ آئیءِ پاسءِ جنگءِ دیم دنت ۔
- **پاسدار :** (پا۔ س۔ دار) هما مردم کہ شپ یا روچءِ جاگهے یا کارجاهےءِ امبار یا بازارےءِ کلاتےءِ پاسپانیءِ کنت ۔ پاسپان ، پاس جنوک ۔ پاسءِ داروک ۔
- **پاسکار :** (پا۔ س۔ کار) هما مردم کہ اُشترانی گرّانی پاس کنگءِ کارءِ کنت ۔ گرّانی پاس کنگءِ کارکنوک ۔ (۲) هما مردم کہ

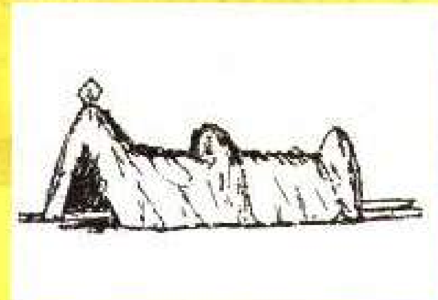
چیزے ءِ چارگ ءُ دوست ءُ نادوستی ءِ گوشگ ءِ کار ءَ کنت ۔

- **پاسگ :** (پا۔ سَگ) پاس کنگ ۔ گُرانی پاس کنگ ۔ هر چیزے ءِ سر ءُ گند گیں چِرکاں دیر کنگ ۔ زندگانی جنگ چیراندری چار ءُ گند ءُ سرکشی کنگ ۔
- **پاسگاه :** (پا۔ سَ۔ گاه) بچار " پاسجاه " ۔
- **پاسما :** (پا۔ سَ۔ ما) پاک سما ، پاکسما ، هما مردم که چه رنگیں بدیں سما نه کنت ، پاک سمائیں مردم ۔
- **پاسو :** (پاس۔ و) کر کشس ۔ کنگ انچوش که : پلانی ءِ مرچی تئی پاسو گپتگ ءُ تشتگ ۔ بار ءِ تنگ یا چه تاهیم ءِ دوئیں سراں یکے پاکسنگ ءِ وزن باگر اندازگ ، انچوش که " اے سودا ءِ منی پاسوهم پوره نه بیت " (اے گال درآمدے)
- **پاسوک :** (پ ا۔ سوک) هما جاگه که مردم په چارگی ءُ پاس جنگ ءَ نندایت ۔
- **پاسی :** (پا۔ سِی) پاسیگ ، پاس جنوک ۔ پاس ءِ بیوک (۲) هما دلوت کرشکاری ءِ گُدّ ، زمین ءِ سر ءَ به بیت که ذر چکلے ءِ سر ءَ [مچان : کمین گاه] (۳) گرتے هما هند ءِ سر ءِ انگ انت کر پاس کنگ لوٹ انت ۔ (۴) کنش ، گنگیر بلے په ساد ءُ رنجگ (چه هندی : پھانسی) ۔
- **پاسیگ :** (پا۔ سِی۔ گ) بچار " پاسی " ۔
- **پاشا :** (پا۔ شَ) ترکی سرکار ءِ دانگیں مزنیں میزامے که چه ۱۹۵۲ ء پیسر مسربان هم هے رنگ ءِ کار مرد کرتگ ۔ باز جاگه ءَ په پادشاه ءِ بزانت ءَ هم کار مرد کنگ بوتگ که گرد انت ترکی سرکار ءِ دانگیں وگ " میرزاے " " بیگ " انت که ایشی ءِ تازی " بے " انت ۔ " بیگ " ءِ جنین ءِ ترک " بیگم " گوش انت که باز جاه ءِ ایشی " بیگم " ءِ گوش انت که " دانت بر چاڑ ءَ بیگم " جاهئیں بزانتے دارایت ۔
- **پاشپاد :** (پا۔ شَ۔ پاد) بچار " پادشپاد " ۔
- **پاشک :** (پا۔ شَ۔ ک) چیریں گپ ءُ هبرے ءِ زاهر بیگ ۔ یک کارے یا گپتے که آچیر دیگ بیت بلے زانگ بیت تگڑا گوشس انت " پاشک ءَ بوت " ۔
- **پاشن :** (پ ا۔ شِ ن) پاچن ، پارچن ، تریں پُشس ☐ گڑی کراپس ءِ گڈی کنگ ءِ کار مرد بنت ۔
- **پاشود :** (پا۔ شو۔ د) پادشود : پادانی شودوک بزاں هماکه پاداں شود ایت ۔ وتی یا دگرے ءِ پاک هماآپ که گوں آیاں پاد شودگ بوتگ انت ۔
- **پاک :** (پا۔ ک) هماکه ناپاک نه انت ، پلیت نه انت ۔ انچیں گُدے که بھک انت ءُ چل ءُ لیگار نه انت بلے پاک نه انت بزاں انچیں چیزے لگ انگ نے که پلیت ءَ گرتگ ۔ باز جاگه په بھک ءِ جاگه ءَ هم کارمرد کنگ بوتگ ۔
- **پاکاپ :** (پا۔ کا۔ پ) پاک آپ ، پاکیں آپ ، نوکاپ ۔ زمزم ءِ آپ ۔
- **پاکار :** (پا۔ کا۔ ر) هما مردم که پاکیں کار کنت بزاں بد ءُ ردیں کار نه کنت ۔
- **پاکاس :** (پا۔ کا۔ س) پاک آس ، پاکیں آس بزاں په تیکراهی رهشندانی پد ءُ روک گرتگیں آس انچوش که : — زرتشتیانی آس ۔ پاک ۔ گورانی آس ۔
- **پاکاک :** (پا۔ کا۔ ک) پاکهاک ، پاکیں هاک ۔ وتی مُلک ءِ زمین ءِ هاک ، مسیتانی هاک ، مکه ءِ هاک ، زیارتانی هاک ۔
- **پاکال :** (پا۔ کا۔ ل) پاکهال : هما هال که پاکساتیں مردم ءُ هُدائی دوست ءِ پاک رتاں ءَ چه ورنگیب سربیت ۔ مرتازی : وحی ۔ الهام) ۔
- **پاکجنگ :** (پا۔ ک۔ جن۔ گ) هما جنگ که نیکراه ءِ کنگ به بیت ۔
- **پاکچار :** (پاک۔ چار) هما مردم که هر چیزے ءُ هر کسے ءِ که چار ایت په بے کچه ءُ پاکیں چم ءُ سما ءِ چار ایت ۔

- **پاک چمّ :** (پاک ۔چَم) پاکچاریں مردم۔
- **پاکدامن :** (پاک ۔دا ۔مَن) ھمامردم، ھماجنین کہ آئیءِ دامن پہ بدیں کارے ءَ پولسگ نہ بوتگ، پاکجیگ۔
- **پاکدست :** (پاک ۔دَس ۔ت) ھماکہ آئیءِ وتی دست پہ بدءُ ردیں کاراں کارمرد نہ کُرتگ اَنت۔
- **پاکدل :** (پاک ۔دِل) ھمامردم کہ آئیءِ دل ءَ پکس ءَ بدیءُ ردی مان نیست، نیکراھی مردم۔
- **پاکڑو :** (پا ۔کَ ۔ڑَو) پاکڑہ، پاکیڑو، پاکیڑہ : دونشتانکی رھت کہ تشتانک اِش جتا جتا اَنت کہ گیشتر لیڑھان ءَ تیاریں ڈاچیاں ھم پر کنگ بنت۔ ایشیءَ بازجاگہ ءَ پاکوڑہ ھم گوشّس اَنت۔ **(بچار رُت)**
- **پاکڑہ :** (پا ۔کَ ۔ڑَہ) پاکڑو، پاکیڑو، پاکیڑہ بچار پاکڑو ★
- **پاکستان :** (پا ۔کِس ۔تان) شُمیلی ایشیاءِ مُلکے ایشیءِ چار پرکنگ اَنت : پنجاب، سند، سرحدءُ بلوچستان ایشیءِ زمین ۳۱۰،۴۰۳ چارکُنٹڑی میل اِنت۔ مُنجاھی شہر اسلام آباد اِنت۔ بچار مُلیت
- **پاکسما :** (پاک ۔سما) پاک ستا، پاکدل (تازی : صوفی)۔
- **پاکسمائی :** (پاک ۔سمائی) ستاءُ سماءِ پاک بیگ۔ (صوفیانہ : صوفی گری)۔

پاکستان

پاکڑو

- **پاکَش** (پا ۔کَش) چوکہ گرم بزاں چیریشکی ءَ گوپگیں باد پوشتے کماں بادءَ لگوشگ بنت۔ مرچاں ایشاں موزگ ھم گوشّس اَنت۔
- **پاکشود :** (پاک ۔شُ ۔و ۔د) چلءُ چرکیں گدانی شودگ، رند پدءَ گوں پاکیں آپ ءَ پشلاگ ءَ پاکشود کنگ گوشّر اَنت۔ بے نیکراھیں مردمءَ نیکراہءِ بارہءَ سرچم کنگءُ آئیءِ زانگ ءَ پاکشود کنگ۔
- **پاکگس :** (پاک ۔گِس) پاکیں لوگ، ھمالوگ کہ اودءَ نیکراھی مردم وتی وتی نیکراھی رھبندءَ نماز کن اَنت۔
- **پاکلوگ :** (پاک ۔ لوگ) بچار" پاکگس"۔
- **پاکمِر :** (پاک ۔مِر) ھماکہ پہ نیکراہءِ ھاترءَ کُشگ بیتگ، شھید۔
- **پاکمرد :** (پاک ۔مرد) نیکراھی پاکءُ بے کچھیں مردم۔
- **پاکمنّ :** (پاک ۔منّ) ھماکہ نیکراہ ءَ منّ اَنت یا آئیءِ بارہءَ ھر رنگیں وتحڑیں بے سرءُ بنیں داستاناں منوک اَنت۔
- **پاکناچ :** (پاک ۔ناچ) ھماناچ کہ پہ نیکراہءِ ھاترءَ کنگ بیت انچوش کہ گور وتی رتبا لاقی مُبتانی دیمءَ کن اَنت۔
- **پاکنازینک :** (پاک ۔نا ۔زے ۔نِ ۔ک) ھمالچّہ کہ ھُدا پاک آئیءِ پاکرتال ءَ گلاءُ ساڑاءَ پر بندگ بوتگ۔ وزنبش۔

- **پاکنام :** (پاک - نام) هُدا ، هُدا ءِ رتال یا دگہ نیکراهی مردمانی بُندریں نام ءِ ابید دگہ نام کہ پہ نیکراه ءِ هاترءِ پر کنگ بیئنگ اَنت۔
- **پاکنان :** (پاک - نان) پاکیں نان : پاکیں نگن ، هما نگن کہ پہ نیکراه ءِ هاترءِ پچگ بیت۔
- **پاکَند :** (پا - کَن - دَ) پاکونت کہ بازیں هائیں سنگے کہ چہ بُرَء ءِ تراشءِ رند چو کہ شیشگءِ کتہ بیت لے باز رنگ بیت [انگ : رُوبی RUBY]۔
- **پاکَندر :** (پاک - ن - دَر) چہ گوادر ءِ سرمزن شیپے کہ گوں سرباز ءِ مزن کوره کیت ءُ هور بیت . ایشی ءِ میتگ ءِ شهرهم مان اِنت۔
- **پاکوام :** (پاک - وا - م) هما وام کہ آئی ءِ سرءِ سیتءُ بیاج گرگ نہ بیت۔
- **پاکوان :** (پاک - وا - ن) پہ نیکراه ءِ هاترءِ یا کہ پہ برکت ءِ دُشمن ءِ پاکَنءِ هاترءِ چیزے پاگپت یا کہ پاکوانگی ءِ وانگ . هامردم کہ پاکوانگی وان اَنت [تازی : مُتری ، ایشی ءِ بازجاگہءِ فاری هم گوش اَنت]۔
- **پاکھال :** (پاک - هال) بچار "پاکال"۔
- **پاکھاک :** (پاک - هاک) بچار "پاکاک"۔
- **پاکھبر :** (پاک - هَ - بَ - رَ) پاک گپت ، پاکیں گپ جنوگ۔
- **پاکی :** (پا - کی) گوں پاک سمائی ، هما چیز ءِ کارکہ گوں پاک ءِ شیادی کنت (۲) اِسترگ کہ سرءِ سایگ ءِ کارمرد بیت بلے بُندرءِ پاکی هما استرگ ءِ گوش اَنت کہ ءِ سرسا ءِ وتی گراکان ءِ پہ چیریں مُٹانی سایگ ءِ هاترءِ دیئت۔
- **پاکیڑه :** (پا - کے - ڑه) بچار "پاکڑو"۔
- **پاکیڑو :** (پا - کے - ڑو) بچار "پاکڑو"۔
- **پاگ :** (پا - گ) هما نکت بِهنا تیں دُراجیں گُد کہ سرءِ ءِ پیچ پہ پیچ پتایگ بیت . پاگ بندگ یا جنگ بیت ، بوهیری شرپ ، اِزّت ، آبرو (۲) پچگ ءِ تچتہ بیگ ءِ جند انچوش کہ : پیچ ءُ پاگ ، کلیرپاگ۔

  پاگ بندگ : پاگ . ماں سرءِ بندگ ، نام درآرگ ، نام ءِ بُرزکنگ ءِ نام کشگ . هے رنگ ءِ "پاگ ءِ بندگ"۔

  پاگءِ برگ : باج ءِ برگ ، گیپش بیگ ، پہ پاگواجی ءِ جاگہءِ مرد نگش ءِ گیپش بیگ ءِ کشگ ءِ باج ءِ برگ بزاں پاگواجہ بیگ۔

  پاگءِ پرگ : پاگ ءِ مکیں چُوڑ کہ چہ کروس ءِ تاج ءِ اِنت۔

  پاگ ءِ پادانی سرءِ ایرکنگ : پہ کسےءِ منت ءِ گُدی ءِ گٹ اِنگیں هَد ءِ کسزی منگ ءُ وتی پاگ ءِ چہ سرءِ کشگ ءِ آئی ءِ پادانی دیم ءِ ایرکنگ۔

  پاگ ءِ پیچ دیگ : بزاں بندگ یا پاگ ءِ جنگ۔

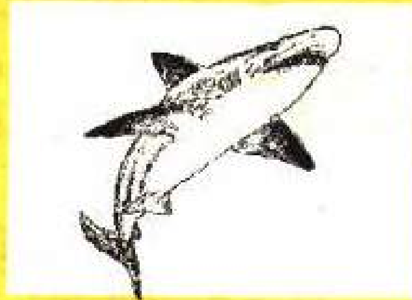
  پاگ ءِ نوک کنگ : چہ مزنیں کَٹے ءِ بھرے گرگ۔

  پاگ ءِ کرهگ یا کروهگ : هرهگ یا هروهگ بزاں پیچ رچگ . بے آبرو بیگ ، موٹ بیگ۔

- **پاگاپ :** (پا - گا - پ) گوبند : یک هِکتارے زمین (HECTARE) کہ ۲،۷٤۱ ایکڑ (ACRE) اِنت یا کہ ۱۰،۰۰۰ چارکنڈیں مترانت . یک پاگاپ ءِ دو من ءُ نیم تبریزی توم رچگ بیت۔
- **پاگاس :** (پا - گا - س) سکّیں مزنیں پشک ، ماهیگے . پاگاس ءِ بازرات اَنت سوریں دریا ءِ بیت ءُ مستریں هیگ اِنت ایشی ءِ جگہ هم کارمرد بیت چیزے پاگاسانی نام ایش اَنت : بُلندو ، گرو ، کیل ، وروک ، زمانی ، کینز ،

آمَ ھار مَنگر ، گَچَک ، سِیَد ، پِشی ، گُڈّی ، چاپر ، زھرو ، لھتیں پاگاس روپ ءُ پٹن ءِ زات اِنت - (SHARK) (بچار بُت)

- **پاگبُر :** (پاگ - بُر) پاگ ءِ بروک ، پاگواجھی ءِ بروک ، مستری ءُ کماشی ءِ بروک ءُ کُشوک -
- **پاگبند :** (پاگ - بَن - دْ) پاگ بندوک ، ھما مردم کہ پاگ ءَ ژھلار بند اِیت کہ مردم وتی پاگاں ھمائی ءِ گور ءَ پہ بندگ ءَ بَرانت -
- **پاگبندی :** (پاگ - بَن - دِی) چہ مردمکش ءَ کُشگ ءَ رندیا انچوش پہ کماشانی گچین ءَ یا نامگپت کنگ ءُ مَنگ ءَ پیّجے ءَ سرءَ پہ مستری پاگبندگ ءِ دودءُ رِیدگ -
- **پاگسر :** (پاگ - سَر) توانیسر ، مالدار ، زردار ، کماش ، ھمائی ءَ کہ دسرس ھست بزاں گریب ءُ بے دس ءَ پاگ نیست - گریب ءِ مال دزمالے -
- **پاگس :** (پا - گَس) بچار "پاگبس" -
- **پاگلوپ :** (پاگ - لو - پ) بچار "پالوپ" -
- **پاگواجہ :** (پاگ - وا - جَہ) کماش ، چہ دُرستان مستر ، راج ءِ کماش ، سردار ، ملک ، مزن سردار ، بادشاہ ءِ بدل - دیوان ءُ مجلسانی مستر ءُ کماش -

پاگاس

- **پاگواجھی :** (پاگ - وا - جھی) پاگواجہ بیگ ءِ پاگواجہ بیگ ءِ جِند -
- **پاگی :** (پا - گِی) ھما کہ گوں پاگ ءِ شیادی کنت - ھمائی ءَ کہ پاگ سرءَ اِنت -
- **پال :** (پا - ل) ماسک : پال جنگ - بزاں چوکہ ماسگ ءَ دیم ءِ ھال ءَ زانگ لوٹگ ءِ ھاترءَ رک ءُ پک کنگ - گاریں چیزے درگیجگ یا دیریں مردمے ءِ حاور زانگ ءَ پال جنگ بیت - (۲) بازگوئی دپ مال دپ دوچ اَنت ءُ مزیں چیدے گچ جوڑ کن انت - پال کنگ ؛
- **پالا :** (پا - لا) پالایگ ءِ پرمانگال بزاں ءِ پالا - یا کہ پالایگ ءِ کارءَ بکن -
- **پالاپ :** (پا - لاپ) پالاگیں آپ ، ھما آپ کہ چہ یک چیزے ءِ پالایگ ءَ رند سرکایت انچوش کہ بیج -
- **پالات :** (پا - لات) آ کہ پالایگ ءِ کار کرت یا ھر کسے ءَ کہ پالاگ ءِ کار کرت - انچوش کہ : من پالات ، تو پالات ، ما پالات ، شُما پالات -
- **پالاس :** (پا - لا - س) ھمازاں کہ گوں آئی ءَ چیزے پالایگ بیت -
- **پالاک :** (پا - لا - ک) ھما کارگہ (مشین) کہ پالایگ ءِ کارءَ کنت -
- **پالام :** (پا - لا - م) اَپس ءِ زین پرکن انت ءُ اُشترءِ رھت بلے ھرنیگ ءِ نام پالام اِنت بزاں ھمے چہ گونی یا پشم ءَ دگہ

چیزاں جوڑ گرتگیں نشانک کہ ھرہ بتٗ ءِ دیئبت ءُ آپ ءِ سرءَ بندانت ۔

- **پالان :** (پَا - لَا - نْ) پارسی ءِ پالام ءِ گوشنس اَنت کہ رد ایرشتی باز جاگہاں کارمرز بیت ۔
- **پالائینگ :** (پَا - لَا - ئے - نگ) دگہ مردمے ءِ پالایگ ءِ کار پربیگ ۔
- **پالا یگ :** (پَا - لَا - یگ) آبیں یا آپلوئیں چیزءِ پہ گیچن یا گیچن رنگیں چیزے گیچگ بزاں آپ ءِ تہ ءِ ریچگ کہ دومی ذیم ءِ چیپرءَ درایش دنت ۔ بلے لے وَرْدَ آنگیں پھک ءُ بے تُرچ ءُ باچ اَنت ۔ ایشانی تُوچ ھماگیچن یا پالاس ءِ تہ ءِ پشت کپ آنت ۔ لے کارءِ پالا یگ گوشنس اَنت ۔

(۲) دازءِ کوتر بزاں دازیں پیش ءِ ذرچک ءِ بُز کہ درکیت یکبرے "فُسّنک"۔ اِنت رندءَ "مگسْڈرزز" ببت ءُ پدءَ "پالا یت" بزاں تزیک پہ گیشگ ءِ بیت ۔

ھون پالا یگ : بزاں چہ لاپ ھون روگ ۔

- **پالپال :** (پَاںْ - پَاںْ) مُنگیجی بھاکنگ ۔ سیاہ ءِ کہ دکان ءِ ہچ کنگ بیت اوّلی گراک ءِ بھازیرگ ءِ پالپال گوشنس اَنت ۔ یاکہ دکان ءِ تہ ءِ نوکیں چیزے اوّلی گراک ءِ بھازیرگ ءِ ۔

پالپال کنگ : مُنگیجی بھاکنگ ۔ میتگاں یا تزوکیں چیز بھاکنوک ءِ گُوَرءِ ھروھدکہ مُنگیجی گراک روت گیشترباتکلیک

آرگ یا تنی نگن ءُ ماشینک بھاکنوک گُڑا آھے گراک ءِ پیسہ زیر ایت ۔ وتی منجل ءِ جنت یا گُٹک ایت ءُ گوشنس ایت "پالپال بھتاورءِ دست "۔

- **پالچاہ :** (پَاںْ - چَاہْ) پالچا : پالایگ ءِ جاگہ ، ھماجاگہ کہ اودءَ تیل یا دگہ اچیں آپینک پالایگ ءُ پھک کنگ بیت ۔
- **پالچن :** (پَاںْ - چَنْ) پال چنوک ۔ بچار "پالگر"۔ ★
- **پالک :** (پَا - لِ - کْ) سبزیءِ کاھے کہ گزدگ ءُ ورگ بیت ۔
- **پالکار :** (پَاںْ - کَارْ) ھماکہ پالایگ ءِ کارءَ کنت ۔ پالایوک ۔ پالایگ ءِ کارءِ کنوک ۔ پالاتگیں ءُ ھماچیز پالایگ بیتگ ءِ بزانت ءِ ھم کارمرد بیت ۔
- **پالگر :** (پَاںْ - گِ رْ) ماسگبند ، ھمامردم کہ پہ پچےءِ دیم ءِ زندمانی ءِ بارہ ءَ چیزے گوشت ایت یاکہ مردم یا گاریں چیزے ءِ بارہ ءَ مال رھبند رک ءُ پک کنت ۔ چہ آپ ءِ جادوءَ زانتکارکنت ۔ پال باز رنگ ءَ جنگ بیت ۔ پہ کتاب ءِ چارگ ، پہ حساب ءِ کَشّگ ، پہ ماسگ ، پہ فنکک ، نبزی ، پہ پیش دگہ دگہ ۔ بلوچانی مستریں پال "ماسگ" اِنت ۔ پالچن ۔ پالچنوک ۔
- **پالوار :** (پَاںْ - وَارْ) ماھیگے کہ پنءَ اسپیت اِنت ، تام ءِ سک وش اِنت ءُ سک چرپی ءِ مان بلے گُنٹگ ءِ سک بازمان ۔ ایبدءِ چہ مزیں دریاءَ لے ماھیگ وشّیں آپ ءِ ھم بازبیت ۔ سندھ ءَ ایشی ءِ "پلّو" گوشنس اَنت ۔ (بچاربت)

- **پالوپ :** (پا - لُو - پ) پاگلوگ ، پاگ ، لوپ کہ چہ زَنوک ءِ چیرءِ مان تر بیتگ ءُ پدءَ پہ سرءِ بُرتگ ۔ جنین سرءِ بگءِ انچوش کن اَنت ۔ ۔ ءُ رسک ۔ گوشگ بیت ۔ (۲) بادلوپ ۔ (بچار بُت)
- **پالوگ :** (پا - لو - گ) پاگلوگ ، پاگش ، پاگس ، پاک گس : پاکیں لوگ ءُ گِس ۔ هما لوگ یا گِس کہ پہ نمازءِ هاترءَ جوڑ کنگ بیت انچوش کہ : مسیت ، مَڑی ، دیول ۔
- **پالیدگ :** (پا - لِی - دَگ) بچار " پالیدہ " ۔
- **پالیدو :** (پا - لِی - دو) بچار " پالیدہ " ۔
- **پالیدہ :** (پا - لِی - دَه) پالیدگ ۔ پالیدہ : یک شربتے کہ چہ شیرءُ دگہ چیزاں جوڑ بیت ۔ شیر پالیدہ ۔ (۲) پالانگیں ۔
- **پالیڑی :** (پا - لِے - ڑی) کَت نیں ماهیگے ۔ (BANDED GRUNTER) (بچار بُت)
- **پامال :** (پا - مال) بچار " پادمال " ۔
- **پامَک :** (پا - مَ - ک) پیت ، مرائیر ۔
- **پان :** (پا - ن) وَلی تاکے کہ چہ کرگ ءِ تاک ءَ اِنت کہ هندوستان ءُ آئی ءِ کرءُ گورءِ ملکاں بازورا اَنت ۔ یمن ، شُھیلءِ مُلکاں هم باز بیت ءُ وراَنت ۔ گینتر ایشی ءِ تچن ۔ گتا ، پوپلءَ پہ وشّی ءِ نالگیں شکر ، هیر ، کلمپرءِ

پالوپ

پالیڑی

کد : کیش چہ کیش ۳۸ س م

دگہ انچیں چیز مان کن اَنت ۔ شُھیلی هندوستان ءِ ایشی ءَ گناپر نہ کن اَنت تر بہ پوپل ءُ تچن وت ایشی ءِ رنگ ءِ شھر کنت ۔

- **پان :** (پا ن) پھرپزوک ۔ گندءُ چارکنوک ، چہ بیرانی پھرپزوک ۔ بلوچی گالانی رندءَ کیت ءُ گون گال ءِ یکجا بیت ۔ پاگپان ، حقپان ، دیمپان ، دیدپان ۔
- **پانام :** (پا - نا - م) بچار " پاک نام " ۔
- **پاناما :** (پا - نا - ما) پناما : دنیاءِ دوئیں گراب راهاں یکّے کہ مردم ءِ وت جوڑ کرتگ اَنت ۔ دومی " سویز " اِنت ، پناما ، امریکاءِ انت ءُ " سویز " ایجپٹ (مصر) ءِ ۔
- **پانان :** (پا - نان) بچار " پاکستان " ۔
- **پانازینک :** (پا - نا - زے - ن - ک) بچار " پاکنازینک "
- **پانپا :** (پا - ن - پا) پانگ ، پاسپان ، نِنپان ۔
- **پانجا :** (پان - جا) بچار " پانجاہ " ۔
- **پانجاہ :** (پان - جاه) هما جاگہ کہ پاسپان اوشت ایت یا کہ هما جاگہ پاسپان آئی ءَ پانپا اِنت ۔ پانپا ءُ پاسپان ءِ نندگ

یا اوشتنگ ءِ جاگہ ۔

- **پانچ :** (پان - چ) چہ جسم ءِ پادگ ءِ انچیں ڈکّیں ءُ بچّاھیں چیزے ءُ دراتکگیں بارگیں ٹاٹک کہ ھما جسم ءِ جند ءَ بھر اِنت ۔ انچوش کہ ھشپانچ ءِ پانچ ، مڈگ ءِ پانچ ، گُسنڈی ءِ پانچ ، مُچردگ ءِ پانچ ۔ ◻ کسانیں شیپ ، ◻ دومی بچّ ، بُرز ءِ دومی ، نِذ پدءِ دوستں ۔ پانچ کنگ ، پل ءُ پانچ کنگ ۔

پانچ کنگ : گوں لنکگاں چیزے سک زور دیگ ءُ پہ نچگ چیزے کہ بازبیت پنجوجنگ یا چُنک جنگ بازمب کنگ ءُ زیرگ بیت بلے لنک کہ بیت گُڑا پانچ کنگ بیت ۔

- **پانچّر :** (پان - چّر) چانکُر ۔ ھما جاگہ کہ پہ ناکون چانکّر اِنت ۔ بلے کم جاگہ ءَ کارمرد بیت ۔ (۲) بچار " پانچور "
- **پانچک :** (پان - چک ، کسانیں پانچ ") چہ جسم ءِ پادگ ءِ انچیں ڈکّیں ءُ بچّاھیں چیزے ءُ دراتکگیں بارگیں ٹاٹک کہ ھما جسم ءِ جند ءَ بھر اِنت ۔
- **پانچک :** (پان - چک) بچار " پاچک " ۔
- **پانچوتر :** (پان - چ و - تر) پانچّر : مُرگ ءِ کسانیں ٹپ ، ٹپ ءُ پانچور ۔
- **پاند :** (پان - د) ۔ سادءے کہ اولاک ءِ روئیں پاد بچاکتیں پڑاھی ءُ گوں بندگ بنت : گیتر ءِ اشتز کارمرد بیت ۔ پاند کنگ ، پاند بیگ ۔

(۲) آسن پاند : ھما پاند کہ کپیگ ءَ بندیگاں پادءَ دینت ۔ جیل ◻ نیگ ، دیم ، ھد ، سرحد ۔

- **پانزدہ :** (پان زدہ ، دَہ ءُ دگہ پنچ لے بوت اَنت پانزدہ ۱۵ ، 15 ، سے ۹ ۔
- **پاندی :** (پان - دی) ھما مردم یا اولاک کہ آئی ءِ پاد پاند اَنت ۔
- **پانڈ :** (پ ان ڈ) مزنیں نشان ، مزنیں ٹپ ، گلاینگی کارناموءِ کردار ، دست پانڈ ۔
- **پانک :** (پان - ک) پاس ، پاسپانی ، کار ، پانپانی ۔ پانک جنگ : یک چیزے ءِ چہ اوان ءِ ھیر ریزگ ءَ آئی ءِ سرءِ پاس جنگ کہ بیران مہ بیت ۔ بتل : پانک نہ جنت بلے پانگ اِنت ۔
- **پانگ :** (پا - ن - گ) پانپا ، پاسپان ، (۲) گور ، کُز ، نزیک ۔
- **پانگر :** (پان - گ - ر) مزنیں گریں سنگ ، زندیں گریں سنگ ۔
- **پانوان :** (پان - وان) جیبطری ریس ءِ چہ خوکار ءِ دیم پہ رو درآتک ءِ جاگھ ءِ نام اِنت ۔
- **پاولی :** (پا - و - لی) زرّے کہ سک کسان بوتگ ءُ کلدار ءِ چارک اِنت ۔ دوگُٹّریک زرّے یا دوھشتکی یک زرّے پر چاکہ گپتگ کلدار ءِ ھشتمی بھر اِنت ۔
- **پاھار :** (پا - ھا - ر) چہ لھڑیں چیزے ءِ چست بوتگیں گرمدنر ، باپ ، سکیں تیزیں ءُ زندیں گرمی ، چہ گرمی ءَ چست بوتگیں ریت ۔
- **پاھند :** (پا - ھن - د) پانگ ، گور ، کرّ ۔ انچوش کہ پلانی ءِ پاھند ءَ برو بزاں پلانی ءِ گور ءَ برو ۔ لے گال مندرہ ءِ " پانگ ءُ ھند " بوتگ بلے چہ بازیں کار بند کنگ ءَ " پاھند " ، تر اتگ ۔
- **پائدگ :** (پا - ء - دگ) لُپ ، پائدہ ، کٹ ، سبیت ۔
- **پائدو :** (پا - ء - دو) بچار " پائدگ " ۔
- **پائدہ :** (پا - ء - دہ) بچار " پائدگ " ۔
- **پٹنگ :** (پ ٹ - نگ) بول کہ دیوال ءِ لگّت اِنت ءُ پدءِ کیت گُرنس اَنت بول دیوال ءَ پِیت اِیت ۔ لے گال پہ پر نچگ ءُ

گپنگ ءَ هم کامرد بیت (۲) گُرندگ، آواز ءِ گرندگ بلے چیرے ءَ گوں دگرے ءَ ٹلگ ءِ توار۔ لے گال ءِ درآمدی ءِ تنک هست۔

- **پبّٹر :** (پَ بّ ۔ بَ ۔ ڑ) پبّٹری ءِ شول۔
- **پبّٹری :** (پَ بّ ۔ بَ ۔ ڑی) آپ ءِ تردایت ایش ءِ تاک سک پَن اَنت ءُ آپ ءِ سرءَ گِیار بنت۔ ایدءَ چہ ایشی ءِ کرنگ ءُ کرپل ءُ برهمشی ءِ سرءَ بیت دگرهچ ٹال چہ آپ ءِ برز بوت نکنت۔ ایشی ءِ پل سک ڈولدار انت۔ ایشی ءِ برگ دچوک پیس ءِ پدوم یا پومڑءَ انت۔ ایشی ءِ کونگ ءِ بُن بارگ ءُ سرءَ پن انت چو چپی ءَ سرءَ ٹنگ ٹنگ ءِ همے ٹنگانی تہ ءَ برانی دانگ گندگ بنت۔ ایشی ءِ باج انت ءُ دانگاں کش انت۔ ایشی ءِ براں هم پبّٹری گوش انت۔ تری ءِ سبز انت هشک بنت شیاه ژوانت۔ هندری ءَ ایشی ءَ کنول گوش انت۔ (بچار بُت)
- **پُپّ :** (پُ ۔ پّ) ساهدار ءِ سینگ، ڈڈر یا هپوگانی ڈب ءِ تہ ءِ هما پیلک کہ ساه کشگ ءِ چہ گوات ءَ برزءَ هالیگ بنت۔ (بچار بُت)
- **پپّی :** (پَ پّ ۔ پی) کسانیں کور ماهیگے، چہ دو دانگ ءِ بوگ دراج انت۔ روت ءِ سک زهر انت، رونی بے، شیاه پُشت ءُ اسپیت رنگے چہ کور ماهیگ رمزی ءِ میر انت۔
- **پپّک :** (پَ ۔ پّ ک) هچ ءِ هما برگ دینگا سبز انت۔ رنگ ءَ بوگیں کلونٹ۔ پپّنک۔
- **پپّکوار :** (پَ ۔ پّ ک ۔ وار) پپکوران: پپّک وران ءِ موسم براں همے وهد کہ پپّک ورگی بیت۔ لے موسم اپریل، مئی ءَ بیت۔

کد : گیش چہ گیش ۲۰۰ س م

پپّو پٹّں

پُپّ

پبّٹری

(۲) هما مردم کہ آئی ءِ پُپّک دروست بیت ءُ باز وارت۔

- **پپکوران :** (پَ ۔ پّ ک ۔ وَ ۔ ران) بچار "پپکوار"۔
- **پپّلنگ :** (پَ پّ ۔ پّ ل ۔ ل گ) بچار "پَلنگ"۔
- **پپّلی :** (پَ پّ ۔ پ ۔ لی) چہ شکرءِ دگہ آرتینک ءَ جوڑ گرنگیں شیر کنیں پیرے کہ ایشی ءَ "پودلی" هم گوش انت۔
- **پپّنک :** (پَ ۔ پّ ن ۔ ک) بچار "پپّک"۔
- **پپّنکو :** (پَ ۔ پّ ن ۔ ک و) جنیں کھتے۔
- **پپّو :** (پَ ۔ پّ و) پٹّیں ماهیگ ءِ زاتے۔ (BUTTER-FLY RAYS) (بچار بُت)
- **پپّو :** (پَ ۔ پّ ۔ پّ و) ۔ بچار "پپّو"۔
- **پپّو :** (پَ ۔ پّ ۔ پّ و) هما چیز کہ چو پّ ءَ انت براں جوکر" ! سینگ ءَ انت (۲) مچے کہ کلرنٹ ءِ رنگ ءَ زرد ءُ زنڈ ءِ مزن ءُ گرد انت مکہ ءِ هر ءِ دیگ ءِ دگہ کارءَ نئیت۔
- **پت :** (پَ ۔ ت) آپا : مردینے ءُ جنینے اگاں سیر کن انت ءُ آیاں چکے بیت مردیں چُک ءِ پت انت ءُ زانگیں چکے کہ جنیں مات بیت۔

پٹ : (پَ ـ ٹ) سنت ۔ ھمراہ داری ، ھمراھی ۔ تپاکی ، ھمدل ءُ ھمدستی : پٹ ءِ یک کنگ : ھم سنت ءُ تپاک بیگ ۔
پٹ ءِ یلہ دیگ : ناتپاک بیگ ۔
پٹ ءَ واپینگ یا پٹ ءِ واپینگ : ریپینگ ۔

پٹ : (پِ ـ ٹ) بزین ءُ لیناریں آپ کہ چہ پٹیاں دَرکیت ۔ دپ ءِ لیتار ۔

پتات : (پَ ـ تا ـ ٹ) "پتاگ" یا پتاھگ ءِ گوستگال بزاں کسے ءَ پتاگ ءِ کارکت ۔ ★

پتار : (پَ ـ تا ـ ر) کاہ ءُ بوچ ءُ لڈ ، لَش ءُ پتارکہ گورہ ھار یا کہ ھور ءِ جم بوتگیں آپانی دامن ءَ بنت ۔
پتارکنگ : ریچگ ۔

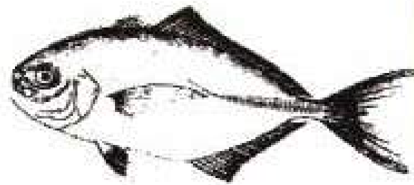
پتارگ : (پَ ـ تا ـ رَگ) پتار دیگ ، پتارکنگ ، شنگ کنگ ۔ شنگدان کنگ ۔

پتاک : (پَ ـ ٹ ـ تاک) تنگ نوک ، بازنوک ، نوک ءُ پتاک : بزاں نوک انچوش کہ گوئیں گُد ماں اَکبندیں تاکا ءَ بیت ۔

پتان : (پَ ـ تا ـ ن) سرباز ءِ یک شھرے کہ چہ مزن زمین ءِ جھل ءُ چہ زیارجاہ ءَ برزانت ۔

پتایگ : (پَ ـ تا ـ یگ) پتاھگ : سار یا بند یکے یک چیزے ءَ چپ ءُ چاگرد ءَ باز رند ءَ مُھر مُھر ءَ تڑینگ ۔

پتر : (پُ ـ تِ ـ ر) تہ ءُ برو "پترگ" ءِ پرمانگال بزاں بہ پتر یا پترگ ءِ کار ءَ بکن ۔

پٹر

کد : گیش چہ گیش ۵۰ س م

پٹر(۱) : (پَ ـ ٹ ـ ٹَ ر) نگرد ، جیبرگیج (۲) پیر ءُ پٹر : پیر بزرگے ءُ ھاتر ءَ نیکراھی دیوان ۔ مالدریانی دیوان ۔ (۳) پٹر دیگ : پہ کسے ءِ وشّان کنگ باکہ چہ آئی ءَ درگوز لوٹگ ءَ آئی ءِ گِس ءِ روگ ۔

پٹر(۲) : (پَ ـ ٹ ـ ٹَ ر) ماھیگے ءِ نام اِنت ۔ ★ ایشی ءِ بازنزات اَنت اَک : سیاہ پٹر ، ساہیں پٹر ، بازلی اُشتر ، گلبت ۔
(COTTON MOUTH JACK) (بچار مِت)

پُتربل : (پُ ـ تِ ر + بَ ل) پُترگ ءِ اجازت ، حاگھے کہ اود ءَ بے "بل" ءَ پُترگ ءِ نیل اَنت گڑا ھر کسے ءَ کہ پُترگ ءِ کل رس ابت آئی ءَ راستینگ یا بزتاک نندی بے دینت ھبیشی ءَ "پتربل" ءِ کاگد گوش اَنت ۔ پہ درآمدیں ملکے ءِ راھداری ءَ "پتربل" لوٹ اَنت ۔

پٹرک : (پَ ـ ٹ ـ رِک) نگردی لوگ ءِ پڈل یا نگردیا کہ نگردانی شم ءُ تل ، گوش اَنت "پلانی ءِ لوگ ءِ پٹرک ہچ اَنت"
(۲) پلی تاک بزاں ڈرچک ءِ یا سول ءِ یا بوٹگ ءِ پلانی تاک ۔
(۳) ھما تاک رنگیں پیتنیں تاکو یا کوسگ کہ سول یا بوٹگے ءِ برھمانی ءَ تہ ءَ اِنت ۔ لے رنگیں مزیں پٹرک چنال میگ اِنت کہ پیتن ءُ ذراج اِنت
(۴) ھنگی پٹرک : ھنگ ءِ پلانی تاک کہ گیشتر لے آئی ءِ برانت پر چاکہ نرم اِشں مان اِنت ۔

پُترگ : (پ۔ تِ۔ رَگ) تہ ءِ رگ، لوگ یا دگہ انچیں جاگھے چو لوگ ءِ آئی ءِ تہ ءِ رگ بہ بیت آئی ءِ تھی ہمگ ءِ رگ، مان دیگ، تہ ءِ گوزگ، دروازگ، دریگ، مٹگ یا گار یا دگہ انچیں پُتر جاھے ءِ پُترگ بزان آئی ءِ تہ ءِ گوزگ یا تہ ءِ رگ۔ تیر سر بی آسن یا دارے ءِ دگہ یک چہ وت لھم تر بی چیزے ءِ تہ ءِ رہ کنگ۔

پَتّرگ : (پَ۔ تّ۔ تَ ر۔ رَگ) پد ءِ ترّگ، واترّگ۔ ★

پِتّرگ : (پِ۔ تّ۔ تَ ر۔ رَگ) پِر ترّگ، چکرّگ۔ ★

پُٹروش : (پُ۔ ٹ۔ رُو۔ ش) چہ آس ءِ گسا نیں ہستگیں بزانز کہ بال کن انت ءِ مرانت۔

پِٹروشک : (پِ۔ ٹ۔ رُو۔ شک) بچار "پِٹریشک"۔

پِٹروشگ : (پِ۔ ٹ۔ رُو۔ شگ) پُٹروش، پِٹروش دیگ، بزانز دیگ چہ آس ءِ بزانزکانی سِندگ ءِ مان گوات ءِ برگ، ھمے پُٹروشگ اگاں آسر و ستیں چیزے ءِ بگر انت بن ءِ دینت۔ پِٹروشگ دیگ: چہ آس ءِ بالبرانزر درآیگ یا چہ دگہ انچیں چیزے انچوش کہ ءِ آسنگ ءِ یا چہ "گزمش" کنگ ءَ۔

پِٹروک : (پِ۔ ٹ۔ رُو۔ ک) بچار "پِٹرونک"۔

پُتروک : (پُ۔ تِ۔ رُوک) پُترگ ءِ کار ءِ کنوک، ھما کہ پُترایت۔

پِٹرونک : (پِ۔ ٹ۔ رُو۔ نَ کت یا کہ پُ۔ ٹ۔ رُو۔ نکت) سولے یلے دوّ زات انت۔ یکے ءِ تاکاں ورانت ءِ دومی ءِ براں ایشی ءِ بَر دوّ دوّ چار، چار یکجا بزاں یکیں بندءِ انت، نام اِشس وَش اِنت۔

پِٹریشک : (پِ۔ ٹ۔ رِیٔ بشکت یا پُ۔ ٹ۔ رِیٔ بشکت) پُٹروش، پِٹروشگ، چہ آس ءِ ہستگیں بزانزک (۲) سکت کم، کمیں چیز (۳) اُمیت ءِ پِٹریشک: بزاں ادست ءِ پِٹریشک یا بزانز۔

پِٹریشگ : (پِ۔ ٹ۔ رِیٔ۔ ش۔ شَگ) بچار "پِٹروشگ"۔

پِٹریک : (پِ۔ ٹ۔ رِیٔ ک) بچار "پِٹرونک"۔

پُترین : (پُ۔ تْ۔ رِے۔ ن) پُترینگ ءِ پرمانگال بزاں بہ پُترین: بہ گوازین، تہ ءِ رواں بدے، انچوش بکن کہ کسے تہ ءِ روت، تہ ءِ پہ پُترایت ءِ گموزایت۔ پُترینگ ءِ کار ءِ بکن۔

پِٹرینک : (پِ۔ ٹ۔ رِیٔ۔ ن۔ کت) بچار "پِٹرونک"۔

پُٹرینک : (پُ۔ ٹ۔ رِیٔ۔ ن۔ کت) بچار "پُٹرونک"۔

پَٹک : (پَ۔ ٹُ۔ ک) مردینی نامے، تازی ءِ فتح محمد ءِ رنگیں نامانی ہمنام اِنت۔

(۲) زرگرانی کسانیں گدینگ کہ ایشی ءِ پُونکٹ دیا "پَٹک" ءِ ھم گوش انت۔

پُتک : (پ۔ تُ۔ ک) کسانیں پت، نابودیں پت، پہ ایرجنگ ءِ چوش گوشگ بیت۔

پُٹک : (پُ۔ ٹ۔ ک) وان دانگ دیر ءِ ایر بیت کوگ ءِ وارت پُٹک بیت بزاں تھرّے آرت ءِ آرتینک بیت۔

(۲) ھما پُژ کہ نیبگ یا کہ دگہ چیزّے ءِ سر ءِ چو پژم ءِ بندایت۔

(۳) ھاک (۴) زرگرانی کسانیں گدینگ۔

پَتلگ : (پَ۔ ٹ۔ کَ گ) آرت یا آرتینک ءِ بورہ یا بورینک یا ھمے رنگیں ایردگ ءِ آرتینکیں چیزے ءِ دپ ءِ چنڈگ یا پہ زبان گرگ ءِ ورگ۔

(۲) پنگ: پچگ ءِ گوستگال: پہ نگن ءِ "پنگ" گوش انت ءِ پہ نیبگ ءِ "رَنگ"۔ بازمردم لے گال ءِ "پک اِنگ" گوش

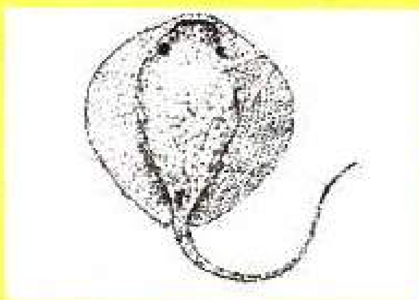
اَنت کہ ندکاری نہ اِنت ۔ نبایدکہ "پک ہانگ" نبیشگ بہ بیت۔

- **پَتکین :** (پَ ت ۔ کِ ے ۔ ن) بچار "پَتکینک"۔
- **پَتکینک :** (پَ ت ۔ کِ ے ۔ ن ک) پہ نگن ءِ پچگ کہ آرت نرم کنگ بیت کنیں ھشکیں آرت گیشینگ بیت کہ پہ چانگ ءِ تانگ ءَ تانوک ءِ سرءَ کنیں پرمُشگ بیت کہ چانگ گوں تانوک ءَ مرپچ ایت ءُ شرتانگ بہ بیت ھے ھشکیں آرناں پتکینک گوشن انت۔ آرت ءِ کم نرہیں بھرءَ "دنزے" آرت گوشن انت بلے "پتکینکے" سرترءَ ندکاری ترا انت انچوش کہ پلانی گس ءَ "پتکینکے" آرت نہ دنت۔ "دنز" ءِ گال ءَ پہ شکرءِ کار مردکن انت "دنزے شکر"۔
- **پُتکینک :** (پُ ت ۔ کِ ے ۔ ن ک) پُتک اِنگ، پُتک اِنگیں، ھما چیزکہ پُتک بوتگ یا پُتکاں گپتگ۔
- **پُتکینگ :** (پُ ت ۔ کِ ے ۔ ن گ) انچوش کنگ کہ چیزے پُتک ایت۔
- **پَتلا :** (پَ ت ۔ تَ ۔ لا) تُرپوکیں مُرزن، جڑتک، تُرپگ ءُ جڑتگ ءِ جند۔
- **پَتلاھگ :** (پَ ت ۔ تَ ۔ لا ۔ ھگ) بچار "پتلایگ"۔
- **پَتلایگ :** (پَ ت ۔ تَ ۔ لا ۔ یگ) پتلاھگ، تُرپگ، جڑشگ، جلشگ۔
- **پتلون :** (پَ ۔ ت ۔ لو ۔ ن) چہ بزیں گُدءِ ستکیں شلوار ءِ پیمیں پوشاکے کہ پادءَ کنگ بیت۔ ایشی ءِ نیپگ ءِ جاگہ ءَ پوست یا پوست رنگیں لانگبند بندگ بیت یا کہ پہ ڈرال بندگ بیت کہ آئی ءِ جند ءَ پر اَنت (انگریزی : پینٹلون)۔
- **پَتَن :** (پَ ۔ ت ن) چیزے کہ آئی ءِ سربُرتگ ءِ بیت چو زہین ءِ تچکیں پُشت ءَ۔ ھماکہ آئی ءِ سر بر ڈک ءُ برز ءُ تُوسک ءَ اِنت۔ انچوش کہ : تانوک، تھنگ، چار پادگ، بان ءِ سر، دروازگ ءِ تاک، نگن ءِ نگرد۔
- **پتنوس :** (پَ ت ۔ نَ ڈ ۔ س) مجمگ : ھما پتنیں تالب کہ آئی ءَ ءَ چاہ، کوپ ءُ پاطماں مان کن انت ءُ چاہ ایرزیچ انت ءُ مردمانی دیم ءَ برانت۔
- **پَتّو :** (پَ ۔ تُ ۆ) شیرکمبل ۔ بلانکیٹ : چہ پُرم ءَ جوڑ کنگیں بزیں پژموءُ نزیں چادر وڑے کہ زمستان ءِ پردیگ بیت۔ چہ کرپاس ءِ ھم جوڑ کنگ بیت۔
- **پِتّو :** (پِ ۔ تُ ۆ) بچار "پِستو"۔
- **پُتو :** (پُ ۔ تَ ۆ) بچار "پتو"۔
- **پَتّو :** (پَ ۔ ت ۔ تَ ۆ) پہ تو، پہ ترا، "پہ تو" ءِ بیگاھیں رنگ، پتّو : تئی واست ءَ۔
- **پتّو :** (پ ت ۔ تُ ۆ) ماھیگے کہ ایشی ءِ بگلمِ گوشن انت بلوچی نام بگلم اِنت۔ کراچی ءِ ایشی ءَ "پتّو" گوشن انت۔
- **پَتی :** (پَ ۔ تِ ی) بُرھنگ، ھماکہ پوشِ اِنگ۔ پادپتی : پادشپاد۔
  (۲) ل ۔ و ۔ ڈیمی ءِ ایشی ءَ برانت "دراّمد" نبشتگ۔
- **پتی :** (پَ ۔ ت ی) ھماچیزکہ سے پت ءِ بیت کہ چگ ءِ رس ایت پتی ءِ پیڑک، پتی مال۔
- **پتی :** (پَ ت ۔ تِ ی) بھر، ونڈ۔ [گال درآمدے]۔
- **پَتیلا :** (پَ ۔ تِ ے ۔ لا) لانگ ورتھ ڈیمی ءِ ایشی ءِ برانت ھماکاوی کرنگ کہ مُردگ ءَ آئی ءِ سرءَ کن انت ءُ پہ مانشءِ بر آنت۔ بلے بلوچستان ءِ مُردگ ءِ نھت ءَ چار مردم کوپگ ءِ کنت ملکیں بلوچاں پرنگی دیستگ اَنت ءُ گوشتگ اِش لے دتی مُردگ ءَ "پہ تیلانک" برانت ھے "پہ تیلانک" ءِ گال ڈیمی ءَ "پتیلا" نبشتگ۔

- **پَتین :** (پَ۔ تِ ے۔ ن) کُٹینگ ءِ زاتے کہ گسان اِنت ءُ بارگ، کہ شُرگگ اِنت رنگ ءِ اسپیت اِنت، سَندن ءِ دریا بارءِ مردم ایشی ءِ گوری پتیک گوشنت بلے اے نام ھم رِدگوشگ بیگ ءِ اِنت ءُ بندرءِ ایشی ءِ بندراتی نام "گوری توپک" اِنت۔
- **پُتینک :** (پُ۔ تِ ے۔ ن ک) مزہیں گرنچ کہ اُمبارءِ کپتگ اَنت۔ پہ پکّاری ءِ ھانزءِ مچھریز اتگ ءُ ایر کنگیں چیزانی ایرکنگ ءِ جاگہ۔ اردو ءُ پتینک، گرنچ ءُ پتینک، "تئی پتینکاں پلاں چیزے کپتگ؟" بزاں گرنچ ءُ پتینکاں نیست ءُ پتینک چنگ: سک شوھاز کنگ۔
- **پَٹ :** (پَ۔ ٹ) پَٹّ : ڈَن ، وَڈّ ۔
- **پُٹ :** (پُ۔ ٹ) مُرگانی پُٹ : مُرگانی میدانی بدل کہ سرجمیں جان ءِ اِشی پر انت۔ ءُ بازیں اِشرھم چہ زندیں پُٹ ءِ جوڑ اَنت۔ گونڈیں میدا انچوش کہ چم ءِ پُٹ، پونزءِ پُٹ۔ مردم ءِ جان ءِ ھر جاگھے ءِ رستگیں گونڈیں میدء، باز برءَ پہ میدءِ بزانت ءِ ھم کارمرد بیت بلے بُندرءِ مُرگی پُٹ اِنت ءُ مردم ءِ یادلوت ءِ سکّیں گونڈیں میدءِ ھم گوشگ اَنت۔ بتل: پلانی دلے کار چم ءِ پُٹ اِنت یا کہ پونزءِ پُٹ اِنت بزاں سک ئے توار بیت۔ "پلانی ءِ شیراں پُٹے کپتگ" بزاں کار ءِ تہ ءِ رَدی یا کچھے پیداک بوتگ یا کہ دو مردم ءِ دوستی ءِ تہ ءِ آزرءِ دلرنجی یے کپتگ۔
- **پَٹّ :** (پَ۔ ٹّ) پَٹ ، وَڈّ ، ڈَن ، میدان ، بالیگرانی یا بالی پَٹّ ، بولی پَٹّ ، جنگ ءِ پَٹّ (۲) چہ گوچگیں پاتاں گور پات یا لچ جوڑ کنگ بیت ھمے پات ءِ پَتنی ءِ پَٹّ گوشگ اَنت (۳) شوھاز بکن ، بہ پٹّر ، پَٹّگ ءِ پرمانگاں۔
- **پِٹّ :** (پِ۔ ٹّ) ترمپ : آپ ءِ ترمپ بلے پِٹّ چہ جھلگ یا مَشک ءِ نمبانی ترمپ کہ تُن ءِ ایشانی چیرءِ کپ اَنت۔ آپ ءِ کمیں اندازگ انچوش کہ پِٹے آپ بدے کہ ماؤرِیں یا کہ پلاں جاگہ ءِ یا پلانی ءِ لوگ ءِ پِٹے آپ نہ گواہ ایت "ترمپے آپ ءِ ھم گوش اَنت بلے پہ کارمرد ءِ "پِٹ" گوشگ لوٹ ایت (۲) اِٹ : دست ءِ دل ءِ گوں پچیں لنکانی تچ کنگ ءُ پہ کسے ءِ شمارگ ءِ آئی ءِ دیم ءِ آدینک کنگ کہ ایر جنگ ءُ نالت کنگ اِنت۔
- **پُٹّ :** (پُ۔ ٹّ) بچار "پُٹو"۔
- **پَٹاپ :** (پَ۔ ٹ۔ ٹا۔ پ) ھما آپ کہ پَٹّ ءُ وَڈّے ءِ داشتگ ئے یا کہ ھما آپ کہ چہ پَٹّ ءُ وَڈّاں کیت۔
- **پَٹاس :** (پَ۔ ٹ۔ ٹاس) آس ءِ تنک ءُ کمیں پَٹّ ءُ ڈراھیں سندکہ گنتری ءُ دگہ گزنیں بارانی بیمیاں بندگ بیت۔

(۲) آسے کہ ماں پَٹّے ءِ روک کنگ بہ بیت کہ گاریں مردم یا شوھاز کنوک روک ئے کن اَنت یا کہ کاروانے پہ وتی کارسواری ءِ روک کننت۔
- **پَٹاسی :** (پَ۔ ٹ۔ ٹا۔ سی) دار تراشیں استا ءِ گران یا کارندے کہ چوکہ موچی ءِ گازن ءِ اِنت۔ استا ایشی ءِ پہ دارءِ تراشگ ءِ گیشتر پہ شلپا جنگ ءِ کارمرد کنت۔
- **پَٹاسک :** (پَ۔ ٹاس۔ ک) گردیں کلم وڑیں چہ شبرزءِ جوڑ کرتگیں اَنت کہ تہ ءِ اِشی شورہ مان اِنت ءُ پلیتگ اِشی ھم پر اِنت کہ گوں پلیتگ ءِ آس دیگ ءِ چو ٹپنگ ءِ توار کن اَنت۔ ھمیشی ءِ زندتریں ءِ "توپاس" یا "توپاسک" گوشگ اَنت۔
- **پَٹپَٹ :** (پَ ٹ۔ پَ ٹ) ھما تِک ءُ زندءُ ڈُنگریں بتال کہ پہ مشین روت۔ ٹپٹپ۔
- **پَٹپول :** (پَ ٹ۔ پَ ول) پَٹّ ءِ پول، پَٹّ ءُ لوٹ ، پَٹّ ءُ ھند ، شوھاز
- **پِٹک :** (پِ ٹ۔ ٹک) آپ یا دگہ آپیں چیزے ءِ کسانیں پِٹّ ءُ ترمپ کہ چکّے آپ دے شیشل ءِ شوداں۔
- **پَٹکت :** (پَ۔ ٹ ک) ھما کہ برزءِ اِنت توری ساھدارے ءِ بیت کہ بے ساھے۔
- **پِٹنک :** (پ ٹ۔ ٹک) کسانیں مُرگے۔
- **پَٹ کٹو :** (پَ ٹ۔ ک۔ ٹ و) کٹو ئیں مُرگ ءِ زاتے کہ پتاں بیت

پٹکو : (پَ ۔ ٹ ک ۔ ک ؤ) پٹک ھما مردم کہ بالادءَ بُرز نہ اِنت ۔ پٹکیں مردم ۔
پٹکی : (پَ ۔ ٹک ۔ کِی) پٹک بیگءِ جند ۔ گونڈیں کدءُ بالادءِ جند ۔
پٹکی : (پ ٹ ۔ ٹ ۔ کِ ئی) شیشگ رنگیں سورتائیں سنگے کہ اگاں آپءِ ئے بہ ترّین ئے آپءَ سنگریں اِیت ۔
پٹگ : (پ ٹ ۔ ٹ گ) پہ چیزے شوھازءَ دگہ چیزاں اِنگر اُنگر کنگ ۔ ھاکانی تہ چیزے پٹکا نڈگءَ شوھاز کنگ ۔
پٹگ : (پ ٹ ۔ ٹ گ) چہ ٹنگیں ایرانے یاکہ چہ جھگ ، ماڈءُ مشک ءَ آپ تاچگءِ آپ ءَ ترّپ ترّمپءِ رچگ ۔
(۲) گریوگءِ پٹگ : مردمءِ گریوگ ۔
(۳) مردمءِ پٹگ ۔ : بدکارءِ بدھیل بیگ ۔
(۴) وتگش ، باجاہ کہ انچیں چیزے ءِ پٹگ : ھراب بیگ کہ کار مُدنت کہ شر کنگءِ شراھگ بلوٹ اِیت ۔
پٹّل : (پ ٹ ۔ ٹ ل) پٹ اِنگیں مردم ، بدھیلیں مردم (۲) ھما مردم پٹءِ کرز اِیت ، پٹ دانگیں مردم ۔
پٹّل : (پ ٹ ۔ ٹ ل) کسانیں پٹ ۔ آپءِ کسانیں ترّمپ ۔
پٹلو : (پ ٹ ۔ ٹ ۔ ل ؤ) ہٹکک ءِ کسانیں پٹ (نالت) گسی مُرگ ءِ پادءِ کہ کونڈءِ ئزانت گونڈوے ھمیشیءِ زیرایت ایشیءِ گر بیتہءِ رگءِ سرءِ گیپتءِ زندءِ کش اِیت کہ مُرگ ، ھمے پنجگءِ لنگک ترچ بنت ۔ چوکہ یک مردمےءِ دستءِ کسے پٹ بدنت ۔ گوں چوش کنگءِ گوش اِیت «ھرچے من ءَ ناہ نہ دنت پٹ پٹلو» ۔

پٹّن

پٹّن : (پ ٹ ۔ ٹن) پھک تپتیں ماھیگے کہ ھمے رنگءِ پُٹنکائی روت ، ایشیءِ دُمب دراج اِنت ، دُمبءِ بُنءِ گنتگے پرانتگے کرچو کلوءِ گنتگءِ آرگ آرگ اِنت پٹن ھم باززات اِنت ۔ * پٹّن بازذات اِنت اک : اُتر پٹن ، پچو پٹن ، کارچ ، گری ، پاگر دُمب ، ٹکی پٹن ءُ دگہ دگہ (STINGRAYS, WHIPRAY) (بچاربُت)
پُٹن : (پُ ۔ ٹ ۔ ٹن) شرجُزات ، شرھیمہ ، آریپ ۔
پٹو : (پَ ۔ ٹ ؤ) نامے کہ گیشتر گونڈواں پرگن اَنت چوکہ نیکنامءِ ، ایشیءَ «پٹی» ھم گوش اَنت ۔
پُٹّو : (پُ ٹ ۔ ٹ ؤ [ٹ ؤ]) پُٹّہ ، جمبرءِ ٹُکر ، جمبرءِ یک مزنیں جتائیں ٹکرے ، اے رنگیں جمبر اسپیت بیت ءُ کسان ءُ گیشتر گوات ءِ گون بیت ءُ روت کہ ھورءِ اُمیت ئے نیست ۔ جمبرچہ گوارگءِ رندا اگاں ٹکر ٹکر بیت ءُ بُرز اِیت گوش اَنت کہ «جمبر پُٹّہ پُٹّہ بوت» یا کہ اگاں جمبرءِ باز پُٹّہ گوات ءِ گوز اَنت ۔ پٹھاں یا پٹّواں گیشتر گوات بال دیانءِ بارت ۔
(۲) گوش یا پونزءِ پُٹو : ھما شیاھیں بندیک کہ گوش یا پونزءِ شمبگءِ مان کشگ بیت ۔
پٹّو : (پَ ٹ ۔ ٹ ؤ) پٹکو ، پٹکیں مردم ، ھما مردم کہ بالادئے بُرز نہ اِنت ۔
پٹوک : (پ ٹ ۔ ٹ ؤک) ھما چیز کہ پٹ اِیت بزاں ھما آپینک کہ پٹ پٹءِ ترّمپ ترّمپ دَرچ اِیت ، ترّمپوک ۔ ھما چگ کہ

آپ ءِ کم بانت کہ پٹ پٹ ءَ برج اِبیت یا مچکّر اِیت ءُ کنڈ ءُ کمباں جم بیت. کوھانی آپ رھاں کہ آپ گوز اِیت پہ کور یا دریا ءِ روت ممے راہ ءِ ھرچ کنڈ ءُ کمبے کہ ھست آپ وارانت ایشان پٹوک گوشنت.

- **پُرٹہ** : (پُ ٹ ۔ ٹَ ہ) بچار "پُٹو"۔
- **پُٹی** : (پَ ۔ ٹِ ی) بچار "پُٹو"۔
- **پٹی** : (پَ ٹ ۔ ٹِ ی) دار ، شیراز ، تھنگ یا آسن ءِ تنگیں ڈراجیں ٹکّر ، (۲) گدہ ڈراجیں ٹکّر کہ ٹپ یا ریش ءِ بنا یگ بیت یا ھما کسانیں ٹکّر کہ مَلَم یا دگہ درمانے پر کنگ ءُ ریش یا ٹپ ءِ سرءَ ایر کنگ بیت (۳) لیپناک (۴) تیل مشنگ ءِ گیوار کشّ اِتگیں شرزسنگیں موُد (۵) وُڈّی ، ھما گوں پٹ ءِ سیادی کنت۔
- **پٹیت** : (پَ ٹ ۔ ٹِ ی ت) پٹ اِیت . آیک مردمے "پٹگ" ءِ کارءَ کنت . بنکارگال "پٹگ" ءُ "آیکی" پہ آیک مردمے ءُ پہ "دیر آیکی" ءُ "پٹ اِیت اِنت"۔
- **پٹینکی** : (پ ٹ ۔ ٹِ ے ۔ ن کِ ی) پٹینوکی : ھر آپیں درمانے کہ چم ءُ گوش ءِ پٹینگ بہ بیت۔
(۲) چہ پٹکی ءِ جندءِ جوڑ کرتگیں آپیں درمانے کہ پہ چماں شترانت۔
- **پٹینگ** : (پ ٹ ۔ ٹِ ے ۔ نَ گ) آپیں چیزءِ پٹ پٹ یا ٹرمپ ٹرمپ ءِ ریچگ . مشک آپ پٹین اِیت یا سارتاپ ، بزاں

پٹینوک

آپ تاچ اِیت کہ ایشانی بُن ءَ آپ پٹ پٹ ءِ ٹرمپ اِیت . کسے ءِ چماں یا گوشاں درمان پٹینگ . (۲) کسے ءِ بدھیل کنگ ءُ زدیں رھبنداں دور دیگ (۳) وتگش . اوارگش یا دگہ انچیں چیزے ءِ ھراب کنگ کہ کارمرد نت۔

- **پٹینوک** : (پ ٹ ۔ ٹِ ے ۔ ن و ۔ ک) ھما مردم آپینک پٹین اِیت یا ٹرمپین اِیت ، پٹینگ ءِ کارءَ کنوک۔
(۲) ھما شیشگ یا چہ چیزے ءِ جوڑ کرتگیں تلک کہ بجبرے ءِ لبتڑے پر انت ءُ کہ پہ آپینکیں درمان ءِ پٹینگ ءِ کارمرد بیت۔
(بچار بُت) (۳) ھما مردم کہ دگرے ءَ بدیں ھیل ءُ رھبنداں دور دنت۔
- **پٹینوکی** : (پ ٹ ۔ ٹِ ے ۔ ن و ۔ ک ی) بچار "پٹینکی"۔
- **پُنچ** : (پُ ۔ نچ) پنجشت ، سگ ءُ جل۔
- **پنچار** : (پَ نچ ۔ چار) پنچارگ یا پنچار بیگ ءِ کار یا جند۔
- **پنچّارت** : (پَ نچ ۔ چار ۔ ت) پنچاہ آورت ، پنچارگ ءِ کارءِ کت۔
- **پنچّارگ** : (پَ نچ ۔ چا ۔ رَگ) پنچاہ آرگ ، زانگ ، چیز یا مردم ءِ گندگ ءُ زانگ کہ چے ءُ کئے اِنت . ڈرس کنگ۔
- **پنچّارو** : (پَ نچ ۔ چا ۔ رو) بچار "پنچاروک"۔

- **پچاروک :** (پ ج - جا - رُوک) پچارگیں، پچاہ آورگیں، دو مردم اگاں یک ءِ دگرءِ زان اَنت ءُ پچا دکار اَنت گڑا پچاروک اَنت" بلے چہ سنگت ءُ دوست ءَ کمتر اَنت۔
- **پجر :** (پ - ج ر) بام ءِ وھد، بانگواہ [تازی : فجر]۔
- **پجّر :** (پ - ج ر) تیخ، بزیں لدک سول ءُ مول باز اِنت۔ انچیں جاگہ کہ سول ءُ ڈنگر اِنت ھما تیخ کہ باز پچار ستگ اَنت ءُ چودازہ گیسترءِ اَنت ءُ تیخ اِنگ ءُ بزاَنت۔
- **پُجش :** (پُ ج - ج ش) بچار "پُجشت"۔
- **پُجشت :** (پُ ج - ج ش - ت) تیخ، پُجش، جَل، سَگ۔
- **پُجگ :** (پُ ج - ج گ) سرجم بیگ، جَل کنگ، سَگگ، سر بیگ، رَسگ جاگھے رَوگ ءُ رَسگ۔ نہ گُٹگ، کم نہ بیگ، سرءِ سر بیگ۔
- **پُجل :** (پُ - ج ل)، (پ - ج ل) تنکیں سرپوست کہ ھُشک بیت ءُ دیر کیت۔ گرماگ ءَ باز مردم ءِ پوست پُجل دنت۔ ریش کہ وشّ بیت رندءِ پُجل بند اِنت۔ ھر چیزے ءِ پوست ءِ سربُرءِ ھُش انگیں کُوچل۔ پوچک۔
- **پچّی :** (پ - ج - جیٖ) بچار "پچیگ"۔
- **پچیگ :** (پ - ج - جیٖ - گ) بچاہ : بچاہ، ھَوار، ھمراہ۔ الشیٖ رندءَ "ءُ - ءِ - ءَ" جتا نبیتگ بنت۔ اک : پچیگ ءَ بیا اِت۔ پچیگ ءَ۔ پچیگ ءِ ھمراھی۔
- **پُچیگ :** (پُ - ج - ج یٖ - گ) سرجم، ھُرمت، سَگ باز، پکاری، گُٹّی سیمرءِ چیزے یا ز بیت ءُ ھدءَ گیش بیت گوں گندگ ءُ گروگ ءُ گوشگ بیت۔ میچے ! آبا پُچیگی مالے نہ اِنت۔
- **پَچ :** (پ - ج) ھماکہ بند نہ اِنت، ھماکہ نہ بستگ۔ ھماکہ مُھر نہ اِنت۔ ◻ "پیچگ" ءِ پرمانگال بزاں "پچ" باز جاگہ ءَ پچگیں ءِ بزانت ءِ ھم زیرگ بیت۔ اک :-

بُن پَچ، سرپَچ، نیم پَچ، پیش پَچ، گُھرپَچ، پُرپَچ، یاد پَچ، راہ پَچ، دست پَچ، چَم پَچ، دپ پَچ، گوش پَچ، بُوپَچ، تُل پَچ، مُک پَچ، جنگ پَچ۔

- **پُچ :** (پ - چ) پُجر۔ دَرودیں پُچ یا دگہ دَر جک ءُ سول ءُ لدءَ انچوش نز بیگ کہ آبانی تہ ءَ پُچیرگ مہ بیت۔ ء مار آ پچ ءَ پُرت ؟ مرگ اے پُچ ءِ اِنت ؟
- **پُچ :** (پ - ج) تنگ ھُرد، تامپ یا دگہ انچیں چیزے ءِ دِرنگیں جاگہ جنگیں مُکر (۲) درمان یا رنگے ءِ زوردار ترءُ شرکنگ ءِ مان کرتگیں چیز (۳) ھبرءِ پُچ یا گپ ءُ داستان ءِ : بزاں ھما گیشیں گپ کہ پہ نامداری ءُ وشگپی ءِ ھاترءَ جنگ بنت (۴) داگ، لپ۔ داگ یا ریش ءِ پُٹ بلے گیشتر گردیں ءُ گُرش اَنت۔
- **پَچ :** (پ - ج) چَم ءِ ھماگُند ءُ چرک کہ مچّا چان وت مان وت بدین اَنت یا کہ مچّا چانی سرءِ ھُشک بنت ءُ بدانت۔ لے گیشتر شپ ءُ وھدے مردم واب اِنت دَرکیت مساہ ءِ چماں پر بیت نادُراہ ءُ ناسوڑیں چم سک پچ دینت۔
- **پُچ :** (پُ - ج) دو نلگیں گُدکہ گُورءَ کنگ بنت۔ گُدءَ ک نہیں مُکر کہ گیشتر گوھنگ ءِ مُکر اِنت۔
- **پچار :** (پ - چار) کمتریں، کم جُرات، پچاڑ۔
- **پچاڑ :** (پ - چاڑ) بچار "پچار"
- **پنچاڑ :** (پ ج - چاڑ) چاڑ، پگر، ھیال، پات - ★

- **تچ بیگ** : (پ چ + ب۔ یگ) تچ بیگ : بندیں چیزے، گرنچ ءِ، بستگین ءِ، بدانگیں چیزے، مُهریں چیزے۔
  مردم ءِ دپ ءِ تچ بیگ : هیران بیگ۔ تهانگ، اجکّ بیگ، هبکّ بیگ۔ پہ جنگ ءِ داوا ءِ بے پسّو بیگ بزاں پسّو ءِ دات نہ کنگ ءِ بے توار بیگ۔
  لوگ ءِ درواژگ ءِ تچ بیگ، چیتی ءِ یا دگہ چیزے ءِ دپ ءِ تچ بیگ۔ تپنگ یا ٹوپانی دپ ءِ تچ بیگ : تیر جنگ مجگیج کنگ۔
  پهنانانی تچ بیگ : پهنانانی درد کنگ یا ژند ءِ زیم بیگ۔
  بازار ءِ تچ بیگ : دکانانی تچ بیگ۔
  کار ءِ تچ بیگ : نوکیں کارے ور آیگ،
  چمانی تچ بیگ : چہ نازراهی ءِ یا دآیگ۔ چہ بے هوشی ءِ بود کنگ۔ راستی ءِ زانگ۔ پہ خوانی سرپد بیگ، در برگ۔
  سر ءِ تچ بیگ : پرشگ ءِ هون بیگ، ملگورانی شنگ و بیگ، گو پتگیں مودانی شنگ بیگ۔
  لاپ ءِ تچ بیگ : لاپ ءِ ریچگ ءِ لاپ ءِ روگ، دست ءِ آیگ، جلاب بیگ۔
  اولاک ءِ تچ بیگ : چہ بند ءِ مچگ۔
  هون ءِ تچ بیگ : چہ ٹپ ءِ، یا گرمگ ءِ مارگان، یا جنیں آدم ءِ سر شود ءِ۔
- **پچپاگ** : (پ چ۔ پاگ) پچ ءِ پاگ : نگن ءِ پچگ ءِ دگہ ورگی چیزانی پچگ ءِ گزادگ۔
- **پچپلگ** : (پ چ۔ پ ل۔ لگ) پل ءِ ژرگ، پل ءِ تچ بیگ۔ پل ءِ شرنگ، گرو کنگ هشکیں چیزے ءِ کہ آپ ءِ گوں ءِ پل ایت گوات گیت۔
  مردم ءِ دیم ءِ تچ پلگ : بزاں چہ وشّ دلی ءِ دیم ءِ روژنا بیگ ءِ شادانی ءِ سهرا بیگ۔
- **تچ ترگ** : (پ۔چ + ت ر۔ رگ) پد ترگ، وا ترگ۔ واگشگ، پد ءِ ترگ۔ جاگهے روگ ءِ رند چہ ادء ءِ پدء ترگ ءِ آیگ، بیرہ کنگ (۲) کم کنگ : مال شیر ءِ جنگ ءِ "پلانی هر چینت شیر جنت گٹ ءِ پرکنان کنت هچ نہ ترایت؟"
- **تچ جنگ** : (پ چ + ج۔ نگ) گُدء درچیں جاگہ کہ مپچگ مربیت ءِ آئی ءِ پہ کدء کاسس دڑگ ءِ همدء دگہ ٹکرے گد دوچگ، ٹاٹامب یا هے رنگیں چیزے هم تچ جنگ بیت۔
- **تُچ جنگ** : (پ چ + ج۔ نگ) پہ چیزے پهک کنگ ءِ گوں تچ ءِ ٹکرے ءِ آئی ءِ پهک کنگ۔ (۲) مردم ءِ تچ جنگ : بزاں پہ دتی کار ءِ کشگ ءِ کسے ءِ سلاایگ ءِ گلایگ۔
- **تچ دُرپشگ** : (پ چ + دُر پ۔ شگ) تچ دُرهگ، پدُرهگ۔ گروگ، دُرپش کنگ، تچ گروگ، چہ واب ءِ یک انا گہ ءِ آگاہ بیگ۔
- **تچ دِرگ** : (پ چ۔ دِرگ) گدے یا دگہ چیزے ءِ یکپارگی دِرگ۔
- **تچ دِڑگ** : (پ چ + دِڑگ) گدے یا دگہ انچیں چیزے ءِ یکپارگی دِڑگ
- **تچّ دِرگ** : (پ چ + دِرگ) گدء دِرگ۔ گور ءِ گدان دِرگ، گوک بیگ۔
- **تچ دُرهگ** : (پ چ + د۔ر۔ هگ) پدُرهگ، تچ گروگ، گروگ، چہ واب ءِ انا گہ ءِ آگاہ بیگ، دُرپش کنگ۔
- **تچ دِڑی** : (پ چ + دِڑی) گدانی دِرگ ءِ کار بزاں گنوکی۔
- **تچ دیگ** : (پ چ + د۔ یگ) پدرا کنگ، سهرا کنگ، تالان کنگ، روژنا کنگ۔
  بور ءِ تچ دیگ : بور ءِ شنگ ءِ تالان کنگ یا تبگ، بور ءِ ترگ۔

دردءِ تچ دیگ : دردءِ کم کمّءِ زاھر بیگ۔ اگاں کسے دیریں راھے بجنت یاکہ جانُکشیں کارے بکنت وانگہ آگرم اِنت اَئیءِ سمانہ بیت بلے رندءَ آئیءِ دست ءُ پادانی دردءُ ٹینگیچ گنت ایشیءِ گوشت اَنت درد ءِ تچ دیگ ۔ ھمے رنگءِ کسے بدیں کارے بکنت پہ آئیءِ گوشت اَنت "رندءِ وت درداں تچ دنت" بزاں وتی کرتگیں نانی بزءُ مزئےءَ رسِ ایت۔

رنگ ءِ تچ دیگ : گُدے یا دگہ انچیں چیزے کہ آئیءِ رنگ کور دیم اِنت بلے چہ شودگءِ رند یا دگہ درمانیکے ءِ جنگءِ رند آئیءِ رنگ روژنا بیت۔

ھک ءِ تچ دیگ : اگاں کسے بدزوراکی یے بکنت ءُ رندءَ آئیءِ جندءِ سرءَ دگہ کسے انچیں بدزوراکی یے بکنت یا آئیءِ چہ نزانتگیں نیمگے تاوان ءُ بیرانی یے برس ایت گوش اَنت "پلانیءِ وتی کردارانی ھک تچ دات اَنت"۔ یاکہ پلانیءِ ھک پلانیءِ تچ دات اَنت
(۲) پہ ھک ءِ جوڑ کنگ : کرکینگ یا دگہ انچیں سنگ گُرسوچ اَنت ایشانی جریدگ بیگءِ رند آیانی کوٹدگءِ ھم گوش اَنت پرچاکہ چوکہ کورہءِ آس ءُ جیرءِ بنت، ھک ءِ سک اسپیت بیگءِ ھم گوش اَنت یاکہ ماھورءُ آچارءِ کہ ھک رنگ وَ ئیت آئیءِ پہ جُوانی رنگ گرگءُ اسپیت بیگ۔ (اے تازیءِ "حق" ءِ زانت، بچار "ھک")۔

دپ ءِ تچ بیگ : کجام یک چیزےءِ پہ واھشت یا بے تاھیری وتی دپءِ تچ کنگ تاکہ دومی چیز آئیءِ تہءَ پہ آسانی پُترت بکنت (بازمردم ایشیءِ "دپءِ تچ کنگ یا تچ لگوشگ"ءِ بزانتءِ کارمرد کن اَنت کہ رد اِنت)۔

- **تچ رچگ :** (پ چ + رچگ) پر چگ : پتا گمیں چیزےءِ تچ بیگءُ رچگ بندیک کہ پتا تگءُ ڈِک گرتگ آئیءِ پدءَ کرُھگءُ ذراج سَیگ یاکہ مچ سَیگ (بازجاگہ ءَ پہ دو تکگیں چیزءِ دَرچگءِ ھم کارمرد بیت)۔ تاب داتگیں چیزےءِ تابانی درائیگ۔
  مردمءِ تچ رچگ : بزاں وتی گپاں کپارگ پہ بے تاھیری سرمءِ جنگ۔
  گپءِ تچ رچگ : سھرا بیگ، زاھرا بیگ، پاشک بیگ۔
- **تچ روگ :** (پ چ + روگ) پُراہ تر بیگ، پڑاھیءِ مستر بیگ۔ انچیں ریش ھست کہ آئیءِ کرءُ پراہ تر بیان بیت یاکہ تریں گُدر بیں ھم انچوشس پُراہ بیان بیت گوشس اَنت "ریش تچ روگءَ اِنت"۔ اگاں گُدےءِ سرءِ رنگ یا دگہ انچیں چیزےءِ تک بکپ ایت پہ نزانسکاریں رھبندءِ شودگءِ آئیءِ مستر بیگ۔
  دردءِ تچ روگ : بزاں یکبرے یک جاگہےءِ درد کنگ پدءَ کم کمءِ گیشتر جاگہءِ گران کنگ۔
  چمانی تُوتکءِ تچ روگ : روژنائیءِ چمءِ تونک نزکا بینت نھاریءِ تچ روَ اَنت۔
- **تچ رِچگ :** (پ چ + رِے - چگ) پتاتگیں چیزے، انچوشس کنگ کہ تچ بہ رِچ ایت۔ پر رِچگ۔ تاب داتگیں یا بستگیں سادیا بندیک یا دگہ انچیں چیزےءِ تابانی کشگ۔
- **پُنچرگ :** (پ چ رچ - رگ) تنزگ، پُنچگءِ رِچگ، کم کمءِ آپ دیگ یا آپ بیگ۔ پزّوریں اولاکےءِ گوشتءِ چہ بازیں کہ یا گر دیگءِ رِچگءُ آپ بیگ کہ لاگر بیت۔
- **پُنچُر :** (پ چ - چ ر) چمءِ تچ، ھما چم کہ تچ اِشس پہ اِنت۔
- **پُنچُرگ :** (پ چ - چ - رگ) چمءِ تچ آرگ یا دیگ، پچیں بیگ۔
- **پُنچُڑُو :** (پ چ - چ - ڑو) ھما چم کہ ھروھد تچ دنت، پُچشیں چمءِ مجاج بڑ اَنت۔ پچڑوچم۔
- **تچ شانگ :** (پ چ - شا - نگ) نزآورتگیں چیزےءِ شھارگ۔ مرگءِ بازل وھدیکہ بشتگ نزآورتگءُ بند اَنت بال کنت تچ شان ایت اِشس مردم ھم اگاں لوٹ ایت وتی دستاں تچ شان ایت۔ پشانگ۔
- **پُنچکاں پادی :** (پ چ - چ - کاں + پا - دی) لیبے : گُدے ڈِک کن اَنت کسانیں دُمبے پرےءِ کن اَنت ھمے دُمبءِ سرمکءِ کسانیں گگے ھم بند اَنت۔ ھمے گگءِ پادءِ دومیں مزنیں لنگکانی سشمءِ اڑین اَنت، چاردستءُ پاد بنت چہ پُشتی

نیمگ ءَ پہ دیم ءَ بڈءِ سرگوزیءَ پہ بادشانکسئے دینت ۔

پیچ کنگ : (پ چ + ک ۔ نگ) بندیں چیزے ءِ پیچ کنگ ، مُھریں چیزے ءِ پیچ کنگ ، رھاگ کنگ ۔

اولاک ءِ پیچ کنگ : بوجگ ، اولاک ءِ چہ بستگیں جاگہ ءَ یا بندءَ بوجگ ۔

بار ءِ پیچ کنگ : باراں بوجگ چہ اولاک ءِ سرءَ یکر آیانی جندءَ ۔

بالانی پیچ کنگ : مُرگ ءِ وتی بانزلانی پَشانگ ۔

بان ءِ پیچ کنگ : لوگ ءِ دپ ءِ پیچ کنگ ۔

بند ءِ پیچ کنگ : بستگیں چیزءِ بوجگ ۔ بندیگیں مردم ءِ یلہ دیگ ۔ دپ ءِ کمر ءِ بوجگ ۔

بندیک ءِ پیچ کنگ : سیب یا سیب رنگیں بندیک ءَ یکشل ءِ تچک کنگ ۔ گربچیں بندیک ءِ بوجگ ۔

بندیگ ءِ پیچ کنگ : بندءُ کید گرتگیں مردم ءِ یلہ دیگ ۔

پکیچ ءِ پیچ کنگ : گُدے یا دگہ چیزے کہ آئی ءَ دگہ چیزے مان اِنت ، بوجگ ۔

پات ءِ پیچ کنگ : زریں پات کردان یا دگہ چیزے مان ایشی ءِ دپ ءِ پیچ کنگ ۔

پاتال ءِ پیچ کنگ : پاتالیں نگرد ءِ چیر گیجگ ۔

پاتینک ءِ پیچ کنگ : گوڈنگیں پات یا پات رنگیں چیزے پیش پیش کنگ ، ملگرءِ پاتینک ءِ در ریچگ بزاں پیچ کنگ ءِ شنگ کنگ ۔

پاد ءِ پیچ کنگ : تزگ ، پیاوگ روگ یا گردگ ، چہ بازیں بندگ یا کرجمازیءِ دم برگ ءِ رند پیادگ ءِ روگ یا گردگ ، گوشش اِنت "بازیں بندگ ءِ دم برتگ بریں پادے پیچ کنیں" پاداں پیچ کنگ ۔

پادانی پیچ کنگ : ھتاں پیچ کنگ ، یک پادے ءِ چہ دومی ءِ دور دارگ ۔

پگ ءِ پیچ کنگ : پگ ءِ کروجگ ، بستگیں یا بچگیں پگ ءِ پیچ ریچگ ۔

پاند ءِ پیچ کنگ : اُشتر ءِ پاند ءِ بوجگ ۔

پٹ ءِ پیچ کنگ : پڑءِ پیچ کنگ ، پہ تچگ ءِ راہءِ وش کنگ کہ میدان پیچ ءِ بیت کہ ھچ چیز دیمپ ءَ نہ اوشتوک مہ بیت ۔ پہ جنگ ءَ پڑءِ پیچ کنگ ۔

پڑ ءِ پیچ کنگ : پٹ ءِ پیچ کنگ ، پہ تچگ یا ڈرکگ ءِ میدان ءَ ۔

پھنات ءِ پیچ کنگ : کسے ءِ پھناں پہ تَرت یا مُشت جنگ ءِ ڈُند کنگ ، سک ڈَندءِ بند کنگ ۔

پیگ ءِ پیچ کنگ : چہ پیگ ءِ روگن جوڑ کنگ کہ آپ کنگ بیت ءُ اے کنگ بیت کہ چہ روگن ءِ کارمرد بیت ، بتل : "دُنتہ مات ھر رندءِ پیگ پیچ نہ کنت" بزاں ھر رندءِ دزءِ سوب نہ بیت ۔

تگرد ءِ پیچ کنگ : تگرد ءِ چیر گیجگ ۔

تل ءِ پیچ کنگ : تل ءِ لیٹینگ ، دوتلیں چیزے ءِ تل ءِ لیٹینگ ۔

تنک ءِ پیچ کنگ : پہ گوزگ ءَ تنکیں راھے پیچ کنگ ۔

تھت ءِ پیچ کنگ : تھت ءِ روتانی در ریچگ ۔

ٹامب ءِ پیچ کنگ : ھاٹامب کہ آئی ءَ ناہ ، شیرگ یا دگہ چیزے مان اِنت ءِ لھم گرتگ یا مُھر اِنت آئی ءِ پیچ کنگ ، ٹامب ءِ مُرگ یکشل ءِ پتن کنگ ۔

ٹنگ ءِ پیچ کنگ : یک ٹنگے کہ توچ ءِ باج ءِ ھاکاں بند گرتگ آئی ءِ رھادگ کنگ ۔

ٹیلگاں تچ کنگ : جہاں تچ کنگ بلے پہ زھرکبتگی چوش گوشگ بیت ، ٹیلگاں تچ بکن ءِ بچار ، بزاں " زاناں تو کورئے کہ نگندئے " ۔

جَل ءِ تچ کنگ : ماھیگ وَرگ ءِ جَل ءِ دپ ءِ تچ کنگ ۔

جُل ءِ تچ کنگ : جُل ءِ چیر گیجگ ۔

جیگ ءِ تچ کنگ : کسے ءِ جیگ ءِ بوجگ ۔ مردینے پہ جنیں مچکے ءِ گندلاں روگ ءُ آئی ءِ چجنینی ءِ سر کنگ ۔

چادر ءِ تچ کنگ : چادر ءِ چیر گیجگ پہ آئی ءِ سرءِ ننگ ءِ یاکہ پہ چیزے ءِ مان کنگ ءَ ۔

چانکو ءِ تچ کنگ : چانکو ءِ دپ ءِ تچ کنگ ۔

چُک ءِ تچ کنگ : چُک ءِ سر کنگ ، چہ شیراں چُک ءِ سر کنگ بزاں چُک ءِ شیر ءِ میچینگ ءِ بند کنگ ۔ تنکیں چُک ءِ کمشگ ءِ بندگ بزنگ بوجگ ۔

چمّانی تچ کنگ : بُوتِ انگ ءِ بندیں چمّاں تچ کنگ ۔ وا نینگ (ناوا نندگیں مردم چوکور ءِ انت ءُ و تنگیں چوکہ چم تچ ءَ) کسے زانتکار یا بے رھبند انت آئی ءِ زانتکار کنگ ءُ رھبند ءِ پر ینگ ۔ کسے ءَ چہ راستیں چیز ءِ راستیں گپ ءِ زانتکار کنگ ۔ چہ ناوراھی ءِ لوک وشش بیگ ۔

چمّاں تچ کنگ : چیزے ءِ پہ شدّی یا پہ ھیرانی چارگ ۔ وا نینگ (بچار " چمّانی تچ کنگ ") ۔

دان ءِ تچ کنگ : پہ تاپ ءِ دیگ داناں تگرد یا وگ چیزے ءِ سرءِ تچ کنگ بزاں شتگ کنگ ۔

دپ ءِ تچ کنگ : پہ جنگ ءُ داوا ءِ کوکار ءُ جاک کنگ ، پہ زھر پہ جاک گپ جنگ ۔ لوگ ءِ دپ یا وگ انچیں چیزے کہ دیگ ئے پر انت آئی ءِ تچ کنگ ۔ ناہ ءِ دپ ءِ مبرگ یا وگ انچیں وَرپے ءِ دپ ءِ تچ کنگ ۔ ریش ءِ دپ ءِ تچ کنگ بزاں انچیں ریشے کہ تُرک اِتگ بلے دپ ئے کسان انت کہ پدءِ بند بیت پہ شوھن یاگوں وگ انچیں چیزے ایشی ءِ دپ ءِ چونڈگ ءُ تچ کنگ ۔

دربجاہ ءِ تچ کنگ : پہ وا نینگ ءِ ھاتر ءِ دربجاہ ءِ بیگیج کنگ ۔

دروازگ ءِ تچ کنگ : بندیں دروازگ ءِ تچ کنگ ءُ رھادگ کنگ ۔

دستاں تچ کنگ : بندگیں دستاں بوجگ ۔ امبازاں تچ کنگ کسے ءِ مان امبازاں گرگ ءَ ۔

دُکان ءِ تچ کنگ : لوکیں دُکانے ءِ بیگیج کنگ ۔ دُکان ءِ دروازگ ءِ تچ کنگ پہ سوداگری ءَ ۔

دِل ءِ زنگاں تچ کنگ : گوش انت ترپشی دِل ءِ زنگاں تچ کنت بزاں دل ءَ روپ ایت ۔ مچندر ءِ ایشی ءِ کار لاپ ءِ سرءِ کپ ایت بلے بلوچ دل گوش انت ۔

دلوت ءِ تچ کنگ : دلوت ءِ چہ بند ءِ بوجگ کا ئیگراں چہ ننگار یا ھرن ءِ بوجگ ۔

دوچ ءِ تچ کنگ : دوچ ءِ دَریچگ ۔

دیم ءِ تچ کنگ : جنین چُک ءِ دیم ءِ تچ کنگ بزاں سیر دیگ پرچاکہ جنین دانکہ سیر نہ کنت پہ آئی ءِ سیر گرتگیں جنینانی دیوان ءِ نندگ ءُ آیانی گپ ءِ گوشدارگ جوان منگ نہ بیت ءُ مے رنگ ءِ بستگیں جنک درآمداں بلّ وتی جند ءِ لوگی مردینانی دیم ءَ پہ آزاتی گپت نہ کنت ۔

ڈکت ءِ تچ کنگ : مزنیں دروازگ ءِ تچ کنگ ۔ گرنچ ءِ تچ کنگ بزاں بوجگ

ڈَل تچ کنگ یا ڈَل ءِ تچ کنگ : مُلک ءِ کلّو یا کہ رکیں زمین ءِ سرءِ ڈَل ریچگ ءُ ہتن کنگ کہ ھر چیزے ایشانی سرءِ تاپ ءِ بدے ھاکین نہ بیت ۔ یا کہ پہ اے ھاتر ءَ کہ مُلک ءُ ھاک پاد مئیت ۔

ڈورءِ تچ کنگ : تیاب کرءِ ھما جاگہ کہ ھورءِ آپ کپیت ءُ زمین ءَ ءُ دریاءِ روت پدءَ ھمے دریا کہ پرءَ کپیت ھمے ڈورءِ سوریں آپ کپیت بازبرءَ ھمے ڈورءِ دپ بند بیت کہ آپ گھٹ بیت گڈا ھمیشی ءِ دپ ءَ پہ کوڑال جن انت ءُ تچ کن انت کہ آپ بروت۔

راہءِ تچ کنگ : پہ کسےءِ گوزگ ءَ راہ ءَ یلہ دیگ، چہ راہءَ یکّہ کنگ کہ کسے بہ گوزایت۔ پہ ھرچیزءِ گوزگ یا گوازینگ۔

روتاں تچ کنگ : مردمءِ روتانی تچ کنگ بزاں ریتاچک کارمرد کنگ کہ دست بشیت لاپ ءَ برچ ایت تاں ناڈراھیا ھاں دربانکارانی رھبندءَ لاپءِ تہ ءَ پہ تنک ءُ لیتڑ درمان بالایگ کہ روتانی تہ ءَ روانت کہ چہ لھتیں دمان ءَ رندھمے درمان روتاں شود انت ءُ پدءَ در کاینت۔ گرمیں چیزے یا درمانے ورگ کہ روتاں ھم بکنت۔

روتانی تچ کنگ : بچار "روتاں تچ کنگ"۔

روگن تچ کنگ : ہیمگءِ گرادگءُ روگن کنگ۔

ریک تچ کنگ : زمینءِ سرءَ ریک آرگ ءُ ریچگ ءُ آیاں انچوش پتن کنگ کہ زمین ءَ بپوشانت۔

سادءِ تچ کنگ : برستگیں سادءَ پرریچگ یا کہ بستگیں ءِ بوجگ۔

ساکولءِ تچ کنگ : ساکول تچ کنگ : تاب داتگیں ساکول ءِ تاباں کشگ یا کہ بستگیں ساکول ءِ تچ کنگ۔

سرءِ تچ کنگ : پہ سنگ یا کہ کٹ یا گوں دگہ چیزےءَ کسےءِ سرءَ پروشگ۔ بستگیں یا برستگیں ساد، سندل یا ساکول یا دگہ انچیں چیزےءِ سرءَ بوجگ یا پرریچگ۔ جنینءِ وتی گوبنگیں سرءِ میدانی درریچگ۔ لوگ یا بانءِ سرءَ تچ کنگ پہ لوک کنگءِ یا دگہ مرادے ءَ۔

سندلءِ تچ کنگ: تاب داتگیں سندلءِ تاباں کشگ یا کہ بستگیں سندلءِ بوجگ۔

شلوارءِ تچ کنگ: آنجگءِ بوجگ۔

شنگجاہءِ تچ کنگ: نوکیں شنگجاھےءِ تچ کنگ بزاں نوک بنگیج کنگ۔

شیراں تچ کنگ: منتکءَ چہ شیراں سرکنگ بزاں شیرءِ میچینگءِ بندکنگ۔

کارءِ تچ کنگ : نوکیں کارےءِ بنگیج کنگ یا کہ بندکرتگیں کارءِ پدءَ شروکنگ۔

کارجاہءِ تچ کنگ : نوکیں کارجاھے یا کہ بندکرتگیں کارجاھےءَ پدءَ بنگیج کنگ۔

کارگسءِ تچ کنگ : نوکیں کارگس یا کہ بندکرتگیںءَ پدءَ بنگیج کنگ۔

کنبرءِ تچ کنگ : مردگءِ مانشءِ کونڈگءُ درجنگ۔

کتابءِ تچ کنگ : پہ وانگءَ، پہ ٹِک ءُ ٹاکی کہ ناڈراہءِ ناڈراھیءِ بارہءَ زانتکارءُ درمان دارگءِ سوجءِ ھاترءَ پہ بھتءِ چارگ ءَ۔

کُٹءِ تچ کنگ : پہ چیزےءِ مان کنگءَ بلے ھماوھدی کہ چیز مانءَ ایر کنگ بیت ءُ چوش گیشترجنینءِ کُٹ بیت۔ پہ مردینءِ کُٹ ءَ "دارگ" گوشنت "کُٹءَ بدار کہ سیرے دان ترا دیاں"۔

کچءِ تچ کنگ : دربیں کچ کہ ھرءَ پرءَ کن انت کہ آئیءِ دپ آئیءِ جندءِ ڈراجیءَ انت پہ درورءَ جاک گپتیں مردمءِ گوش انت۔ "وتی کچءَ تچ مکن"، بزاں دپءَ پہ جاکءُ جلّءُ کوکارءَ تچ مکن۔

کشکءِ تچ کنگ : بچار "راہءِ تچ کنگ"۔

کُلءِ تچ کنگ : لوگءِ تچ کنگ، پہ کسےءِ وشاتکءُ پیشوازیءَ لوگءِ سمبھینگ ءُ آئیءِ رھچاریءِ نندگ کہ بشیت۔ پہ سالونکءِ کہ تھتءِ روگءِ شپءَ یکّہرے دمبار دروازگءَ بندکنت کہ وتی دادءَ چہ سالونکءَ بگیپت۔

کلات ءِ تیچ کنگ : کلات ءِ گِرگ ، پہ جنگ کلات ءِ دروازگاں پچ کنگ ءُ کلات ءِ گِرگ . (اے گالبند سک کم کارمرد کنگ بیت)

گام ءِ تیچ کنگ : پہ پادے نچک کنگ بزاں پیادگ ءِ پاد جنگ ءُ ترگ .

گُٹ ءِ تیچ کنگ : چہ بازیں گپ جنگ یا چہ پِٹ اتک ءِ یا کہ چہ کیشیں سوت جنگ ءِ گُٹ کہ تُھر بیت پہ گرمیں آپ ءِ ورگ یا کہ پہ دگہ درمانے گُٹ ءِ تیچ کنگ ءِ جُہد کنگ . سک کو کارکنگ ، مُنگ ءِ تیچ کنگ ، جاک ءُ جلّ کنگ .

گُرنچ ءِ تیچ کنگ : بستگیں گُرنچ ءِ بوجگ . سادءُ بندیک یا کہ گُدے ءِ سرءِ بستگیں چیزے ءِ بوجگ .

گُگ ءِ تیچ کنگ : ساد . بندیک یا دگہ انچیں گُرنچ وانگیں چیزے ءِ ڈک ءِ بوجگ .

گِل ءِ تیچ کنگ : پہ زمین یا بان سرءِ ردنگ پہ گِلمال یا دست گِل ءِ پتن کنگ .

گَنج ءِ تیچ کنگ : ھزانہ ءِ تیچ کنگ . زرانبار ءِ تیچ کنگ گیشتر بھرءُ بانگ ءُ ھرات ءِ .

گَندل ءِ تیچ کنگ یا کہ گندلاں تیچ کنگ : پتانگیں نپاداں پہ ڈپگ ءِ ھاترءِ تیچ کنگ . بستگیں گندلاں بوجگ .

گوشاں تیچ کنگ : پہ ششرّی گوشدارگ ، گیشتر پہ زھرکنگ یا بیہارگوشگ بیت "گوشاں تیچ کن ءُ گوشدار !" .

گوکاں تیچ کنگ : ھما گوک کہ پہ ڈگار ءِ کارءِ ننگار یا ھرن یا دگہ چیزے ءِ بستگ اَنت آیانی بوجگ بزاں کار ءِ بند کنگ .

لاپ ءِ تیچ کنگ : پہ درمان یا دگہ رنگے انچوش کنگ کہ لاپ پہ رِچ ایت .

لَچ یا لچانی تیچ کنگ : بارانی لچاں بوجگ یا کہ لچانی جند ءِ بوجگ کہ چیزے مان اِشّ بہ بیت .

لنگانی تیچ کنگ : ھٹانی تیچ کنگ .

ماھور ءِ تیچ کنگ : پہ تاپ ءِ دیگ یا کہ کوھنیں ماھور ءِ گرنچانی بوجگ کہ چیرداناں پہ دگہ رنگے کارمرد کنگ .

ناہ ءِ تیچ کنگ : ناہ ءِ دپ ءِ بُرگ .

نشپیل ءِ تیچ کنگ : آنچگ ءِ بوجگ .

مُنگ ءِ تیچ کنگ : مُچک ءِ دسبندءِ بندوکاں بوجگ . چہ شیراں سر کنگ .

وانگی ءِ تیچ کنگ : کتاب ءِ تیچ کنگ پہ وانگ ءِ پہ ھبت ءِ چارگ ءِ یا کہ پہ تُکتاک ءِ درمان دارگ ءِ .

وَتگُش ءِ تیچ کنگ : پہ گوشدارگ ءِ وتگُش بزاں ریڈیو ءِ بوجگ .

ھاک ءِ تیچ کنگ : پہ کَدّ ءِ کلونڈ بِن زمین ءِ ھملسرن کنگ ھاک ریچگ ءَ تیچ کنگ ءُ مُرزگ .

ھٹاں یا ھٹانی تیچ کنگ : انچوش اوشتگ کہ یک پادے چہ دومی ءِ دور تریں ھدءِ شھارگ .

● **پُچکُون** : (پُ چ - کُ وُ - ن) شھبیں مردین کہ جنین ھیل ءُ آدت اِنت کہ ھر ڈُھلاں ناچ کنت ، جنبینو ، لگاڑ ، لگا .

● **پَچگ** : (پَ - چ گ) آمگیں چیزے ءِ آس ءِ تہ ءِ پچتو کنگ انچوش کہ نگن ، ماھیگ ، گوشت پَچگ . نیبگ ءِ رسگ ، پچتو بیگ .

● **پُچگ** : (پُ چ - چَ گ) چوکہ ترّیں تیچ ءِ بیگ . آپ دیگ انچوش کہ رِش ءِ آپ دیگ . مبنگ . نمبگ بزاں نمب بیگ چہ یک چیزے ءِ نمب ءِ درآیگ ءُ وتی کرّ ءِ گوراں نمبین کنگ . جمبر ءِ پُچگ ، گُد ءِ پُچگ .

● **پُچگ** : (پُ - چَ - گ) انچوش ڈک ڈک ءِ دوچگ کہ سرجیں دو تلگیں چیزءِ ھے ڈک مان بوجش اَنت . پہ سادگیں رنگ ءِ راسپاکے ءِ دوچگ ءِ ھم گوش اَنت . ماپنوشگ : انچوش کہ جمبراں آزمان تیچ اِتگ . گُدے ءِ دوچاں پہ ناآسنائی ءُ کرّ ءِگی دوچگ ءِ ھم گوش اَنت . " دوچ ءُ پُچگ "

- **پچگرگ :** (پَ چ ۔گ ۔ رَگ) رَنگ ، چہ کسے ءُ چیزے ءِ زور یا وشِ برگ ۔ چہ کسے ءُ چیزے لوٹگ ءُ زیرگ ، پچگرگ ۔
- **پچگڑگ :** (پ چ ۔گ ۔ ڑگ) پچوگ ، پدّرھگ ، تیج درھگ ، دُرپیش کنگ ، پہ بے ترانگی ءَ چہ کجام یک نیمونے ءَ گڑگ ۔
- **پچگوج :** (پ چ ۔گ ۔ وج) تیج گرتگین ءُ گو تلکگیں بزاں یک چیزے مکّر مکّر کنگ ، پچگوج کنگ ، سک زندءُ زوِل ، سک زتے اِنگ ءِ زامبلینگیں
- **پچلگشگ :** (پ چ ۔ ل ۔ گ ۔ شگ) چہ چیزے ءِ سرءَ شتزگ ءُ کپگ ، در لگشگ ۔
- **پچلگوشگ :** (پ چ ۔ ل ۔ گ و ۔ شگ) اچوشی کنگ کہ پچ بہ لگشں ایت ۔ پوش انگیں پوسّ یا پوست ءِ لگوشگ ، پدءَ لگوشگ ۔ در لگوشگ ۔
- **پچنگ :** (پ ۔ چ ۔ نگ) درنگیں گدءِ ھمے ورءَ شُونگ یا درچک بلے اے کارمرد گرتگیں گوھنیں گدے کہ پُرنگ گوشگ بیت ۔ پہ نوکیں ءُ کرپشک ءُ شلوار یا دگہ چیزے جوڑ کنگ بیگ ءَ انت " شُونگ "، گوشگ بیت ۔
- **پچوک :** (پ چ ۔ چ وک) ریش ءِ زاتے کہ گیشتر باز پیپشک ءِ رنگ ءَ دیکجا در ییچ ایت کہ چہ الیشاں عروھدآپ چپ ایت ءُ وتی کرءَ گوراں نمبس کنت کہ ھمے نبیں جاگھاں دگہ پیپشک درکیت ۔
- **پچے :** (پ ۔ چ ے) پرچا ، پہ چہ نیموّن ءَ ۔ پچی ۔
- **پچی :** (پ ۔ چ ئ) بچار " پچے " ۔
- **پچّی :** (پ چ ۔ چ ئ) ھماکہ تیج ئے پہ اِنت ۔ ★
- **پچّی :** (پ چ ۔ چ ئ) ھماکہ یک کش ءَ چم ءِ تیج انت ۔ ★
- **پچّی :** (پ چ ۔ چ ئ) بوجیگ ءِ آچارءِ بارگ تریں سرکہ چامپ انگیں آچارءِ بُرز تریں بھرانت کہ پلمن ءُ ھم بُرز ترین بھرانت اے پہ سّے گوشی آچارءَ انت ۔ (۲) ھماکہ گوں تیج ءَ سیا دی کنت ۔ پچّی مکّر ۔ بتل : "پاگ پرکہ ءُ پچّی ھشکیں مّلگ ءِ ھچّی " ۔
- **پچین :** (پ ۔ چ ے ۔ ن) پچینگ ، پچینگ ءِ کار ۔ تیج ءُ پچین : تیج جنگ ءُ پچینگ " گوھنیں پشک شلوار یا دگہ چیزے ءَ تیج ءُ پچین کنگ " بتل : " تیج پہ پچین ترک نہ بیت " ۔
- **پد :** (پ د) لگت بزاں پادءِ پیسرءِ بگر دانگہ دراج تریں لنکک ءِ سرءَ ، لگت ءِ نشان ءُ ٹپ کہ زمین ءِ سرءَ پشت کپ ایت ۔ (۲) پدے آپ ، پہ آپ ءِ ماں ٹگاراں تھرءُ بانگ ءَ ، تاسے آپ ۔ (۳) رند ، پُشت ، گُڈسر ۔ (۴) پدجیگ دیم ءِ نیمگ ءِ بھر (۵) مرگ ءِ یک برے گوازگ ءِ یک پدے گوشں انت " من دو پد گوازسنگ " ۔ (۶) پہ ٹگاراں ھاک ءُ بوچ ءُ سمات ءِ ھریک رندے آرگ ءِ ھم " پدے "، گوشں انت ۔ (۷) ھرچیزءِ ٹپ ءُ نشان ۔
- **پدا :** (پ ۔ دا) ندر ، کوئنگ ، شنکگ ، خیرات ، سدکہ ، چاگرد ، [تازی : فدا]
- **پدانک :** (پ ۔ دا ۔ نک) بچار " پدیانک " ۔
- **پدبند :** (پ د ۔ ب ن ۔ د) پدی نیمگ ءِ یا پُشتی نیمگ ءِ بستگیں بند ۔ چوٹ ءِ پدبند : چوٹ ءِ ھما پُشتیں بند کہ پادءِ پنیںءِ پرتر ینگ ءُ گتاءَ مانکشگ ءَ از ینگ بیت ۔
- **پدترگ :** (پ د ۔ ت ر ۔ رگ) پترگ ، تیج ترگ ۔ واتر کنگ ، پدءَ ترگ ءُ روگ ، واگشت کنگ ، واگشگ ، پہ جاگھے ءَ روگ ءِ رند پدءَ آیگ ۔ بچار " تیج ترگ " ۔
- **پدجنگ :** (پ د ۔ ج ۔ نگ) گاربں چیزے ءِ شوھاز کنگ ۔ کسے ءَ پہ بدل دانگیں یا کسے ءِ کرءَ میار گرتگیں چیزے ءِ جست

کنگ ءُ لوٹگ۔

- **پدچنڈگ** : (پَ ذ۔ چَ ن۔ ڈُگ) چیزے ءِ انچوش چنڈگ کہ پدی نیمگ ءَ بکپ ایت۔ ترچ ذرھگ۔
- **پددارگ** : (پَ ذ۔ دا۔ رَگ) لے گالبندءِ رنگ ءَ "پدءِ دارگ یا پدءِ دارگ" لوٹ ایت۔

  پدءِ دارگ : رندءِ دارگ، وت ءَ رندءِ دارگ، وت ءِ پُشت ءَ دارگ۔

  پدءِ دارگ : کسے ءِ رندءِ دارگ بزاں ھرجاگھے کہ آ روت آئی ءَ رندءِ روگ، رندگیری کنگ۔
- **پَذدیگ** : (پَ ذ۔ دَ۔ یگ) بچار "ترچ دیگ"۔
- **پَذّر** : (پَ ذ۔ ذَر) زاھر۔ سھرا۔ پدرا۔ پَدرا۔ چیزے گندگ ءَ بیت، ھماکہ چیرءُ نوان نہ اِنت۔
- **پَذَر** : (پَ ذ۔ ذَر) اگاں دو جنک ذُرگوشاں بنت گوں ءِ جل ءَ ذُرّاں "دیم ذُر" گوش اَنت ءُ بُرز ءُ میگاں "پَذُر"۔
- **پَدرا** : (پَ ذ۔ را) پَدرا۔ زاھر، سھرا۔ چیزے کہ نوان ءُ چیر نہ اِنت۔
- **پَذّرا** : (پَ ذ۔ ذ۔ را) پذر، پدرا۔ زاھر، سھرا۔ ھماکہ چیرءُ آندیم نہ اِنت۔
- **پَذّرپشگ** : (پَ ذ۔ ذ۔ رَپ۔ شَگ) پَذرھگ، ترچ گُزگ، ترچ لرزگ۔
- **پَدرد** : (پَ۔ دَر۔ دَ) ھماکہ آئی ءَ درد ءَ بیت، بہ تُر اِنت۔ دردبگ ءِ جند، دردگیں۔ ھماکہ درد ءُ پراِنت۔ کسے کپ ایت پدرد بیت، پہ گم ءُ رنج بارکسے ءَ، بزاں ءُ تاوان ءَ ھم مردم پدرد بیت۔ اپسوزبگ، بژنیگ۔
- **پَذّرشپگ** : (پَذ۔ ذ۔ رَشّ۔ پگ) بچار، "پُذرپشگ"۔
- **پَدرند** : (پَ ذ۔ رَن ذ) رندءِ پُشت کپتگیں نشان ءُ پد۔
- **پَدروگ** : (پَذ۔ رَوگ) پُشت روگ، پدءِ روگ، کم کنگ، سُست بیگ۔
- **پَذّرھگ** : (پَذ۔ ذ۔ رَھگ) ترچ ذرھگ، ترچ گُزگ، ذُرپش کنگ، ترچ لرزگ، چہ واب ءَ یک اناگہ آگاہ بیگ۔
- **پَذّرھینگ** : (پَذ۔ ذ۔ رَ۔ ھے۔ نگ) ترچ ذرھینگ، گُزینگ، ترچ لرزینگ۔ انچوش کنگ کہ کسے "ترچ ءَ ذرہ ایت"۔
- **پُدک** : (پَ۔ دُک) کسانیں پذ۔ کسانیں نشانگ ءُ ٹپ۔ پُدک جنگ : کلوٹ ءِ ٹکک کپگ بزاں سکیں کسانیں ٹکت کپگ، گوش اَنت پلاں ءِ مچ ءَ پدک جنگ۔ بزاں نوکی ھیلتے اِر زمین ٹکت ءَ کپتگ۔ مچ یکبرے پُدک جنت پدءَ ٹکت کپ ایت رندءَ ذر بیاریج بیت۔ چدءِ رندسر وربیت گوں ءَ "ماہ" کہ چدءِ رندءَ برزگی" بیت۔
- **پدکا** : (پَ ذُ۔ کا) پُشتکا، پہ پد بزاں پہ پُشت۔ چہ پُشت ءَ، پدوئی۔
- **پدکانگ** : (پَ ذ۔ کا۔ نگ) ھماکانگ کہ گاٹانی ھدءَ اِنت کہ چہ بوجیگ ءِ مستریں کانگاں یکے۔
- **پدکائی** : (پَ۔ ذُ۔ کا۔ ئی) پدوئی۔ پُشتکائی۔ چہ پُشتی نیمگ ءَ۔
- **پدکپگ** : (پَ ذ۔ کَ۔ پگ) پُشت کپگ، رند کپگ، کلوٹ ءِ ٹکت کپگ، نشان بیگ چیزے ءِ، یک جاگھے ءَ رسگ اک۔ ... ادءَ ایشیءَ پدکپتگ"، بزاں نی شت ءُ آنک کنت۔
- **پدکشگ** : (پَذ۔ کَش۔ شَگ) پُشت کشگ۔ رندکشگ، رندءِ دارگ۔
- **پدکنزگ** : (پَذ۔ کِن۔ زَگ) پُشت ءَ کنزگ، پدءَ کشگ۔ بے دل بیگ، دل ءِ نامرد بیگ۔
- **پدکنگ** : (پَ ذ۔ کَ۔ نگ) کورءِ ھارءِ آپ ءِ کم بیگ بزاں ھارءِ ابرماد بیگ۔ برزتریں جاگھاں کہ آپ ءِ وت ءَ رسینتگ آپ ءِ کم بیگ ءُ آئی ءِ نشان یا پدءِ زاھر بیگ۔ دریاءِ بیل کہ جنت ءُ دیم پہ آلاڑءَ دنت ایشی ءَ ھم پدکنگ گوش اَنت کہ آلاڑءُ بگیج اِنت۔ شتگیں یا لِکّ اتکیں مردمے یا دلوت ءُ ادلاکےءِ پدءَ چاران کنگ، پہ چیزےءِ دراجی ءِ زانگ ءَ آئی ءِ

زراجی ءَ پدکنگ، پہ پد ماپ کنگ۔ جُست ءُ پدکنگ : بزاں جُست ءُ پُرس کنگ۔

- **پدگ :** (پَ ۔ دَگ) بچار "پدیانک"۔
- **پدگر :** (پَد ۔ گَ ر) ھما مردم کہ مردم ءِ یاکہ دلوت یا اولاک ءِ پداں پجاہ کار ایت کہ دُزّ ءِ درگیجگ ءِ یا گاریں دلوت ءُ اولاک شوھاز ءِ آئی ءِ پداں گِراں کنت ءُ آئی ءَ درگیج ایت۔
- **پدگرگ :** (پَد ۔ گَ ۔ رَگ) دُزّ یا گاریں یا دُزّ اِنگیں دلوت یا اولاک ءِ پدانی نشانان گِران کنگ ءُ آئی ءِ درگیجگ ءِ جُہد کنگ۔ کسے ءِ پداں گرگ بزاں آئی ءِ رندگیری کنگ۔
- **پُدگی :** (پُ ۔ دَ ۔ گی) پدیانکی۔ پدانکی۔ ھماکہ گوں پدگ۔ پدانک یا پدیانک ءِ شیادی کنت ۔ پادگی بزاں ھماکہ پادگ ءِ پر اِنت۔
- **پدمانگ :** (پَد ۔ ما ۔ نگ) پُشت کپگ۔ رند ءِ پشت کپگ۔
- **پدّو :** (پَ دّ ۔ دُو) بچار "پندول"۔
- **پُدرم :** (پُ ۔ دُرم) پومڑ۔ پس ءِ میش ءِ لِٹ۔
- **پَدّوم :** (پَ دّ ۔ دُو ۔ م) یکدار یا دگہ اِنچیں دریائی اولاک ءِ پہ اولیگ یاکہ اِنجل اچوشش کنگ کہ پدکا یا دیمکا بزاں پُشتکا بروت۔ پدّوم کنگ۔
- **پَدوند :** (پَ دَ ۔ وَن ۔ د) ھما گال کہ دگہ گالانی گُڈ سرءِ ھور کنگ ءُ دو گالی گال جوڑ کنگ بیت۔ اَک : برایں، گر۔ مال "دلبر، شترِیں، ماھگر"۔ اگاں اِنچیں گال دگہ گالانی مُنگیج ءِ کابنت آیاں "سَر وَند" گُش اَنت اَک : "پُشت، ھم، بر، پد" ءِ پشام، ھمبند، سَرجگ، پدرھگ" ءِ۔
- **پدوئی :** (پَ ۔ دُو ۔ ئی) پُدکائی، پُشتکائی، "پدوئی پدائیگ" بزاں جاگھے روگ پلے اودءِ نرسگ یا رسگ ءُ ھلّ ءُ مُچّ ءِ بیگ ءُ پد ءِ آیگ۔
- **پدی :** (پَ ۔ دِی) رندی، پُشتی، ھلاس، بگواہ، گڈّ اِنچیں۔
- **پدیانک :** (پَد ۔ یا ۔ نک) جھنگ، دار یاکہ پہ بموُ یا آسِن ءِ جوڑ کرتگیں ھانک ءُ اَنگ ءُ مزریں چیزے کہ ھیشی ءِ سرکپان ءِ ماں سر ءِ روانت۔
- **پدی دُومگ :** (پَدِی ۔ دُو ۔ م ۔ مگ) چم ءِ ھا دُومگ کہ سرءِ تھش ءِ بمگ دانت، پدی دیمگ۔
- **پدی دیمگ :** (پَدِی ۔ دِی ۔ م ۔ مگ) بچار "پدی دُومگ"۔
- **پدیگ :** (پَ ۔ دِی ۔ گ) پدی، ھلاس، گڈّ اِنچیں، گوستگیں، پیشی مردم مرتگیں مردم۔
- **پَدّیگ :** (پَ دّ ۔ دِیگ) بچار "تچ دیگ"۔
- **پدینک :** (پَ ۔ دِے ۔ ن ۔ ک) ھمنچک کہتیں چیز کہ ھیلتے رزان ءِ دیم ءِ نزگرت بکنت ءُ بس۔ کدءِ نشانی۔ سکیں کہتیں چیز ءِ۔
- **پَڈ :** (پَ ۔ ڈ) ھر بالی مُرگے ءِ کسانیں مُچک۔ چیک ءِ کسانیں مُچک۔ پہ دردوری ھرکسانیں مُچک۔
- **پِڈ :** (پ ۔ ڈ) گوش ءِ پِڈ : بزاں چلنک یاکہ دُرجاہ۔ بچار "تاکدیم 209"

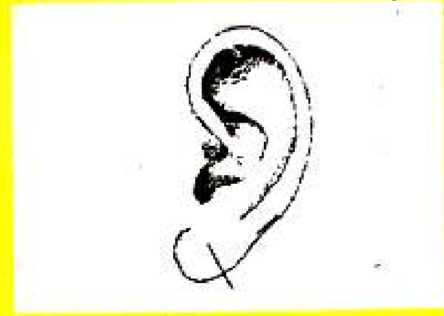
پونز ءِ پِڈ : بزاں پلوہ جاہ۔

پیش ءِ پِڈ : پہ دارءِ پیشانی تاکانی لچک ءُ ھمسون کنگ ءِ آیانی ھر دو کرءِ اں بارگ بارگ ءُ ٹک کن اَنت بارگیں ٹال ہفت ھمیشاں پِڈ گوش اَنت۔

لاپ ءِ پڈ : بزاں لاپ ءِ سرءُ بری نیمگ۔

- **پڈّا :** (پَ ۔ ڈّ ۔ ڈّا) اَڑ ، جنجال ، پلینڈی ، پِتّہ [اے گال در آمدے]
- **پڈّل :** (پَ ۔ ڈّ ۔ ڈّل) تنگردی وگ ءِ تنگردانی ھماکڑ ءِ دامن کہ زمین ءِ سرءَ رس اِنگ اَنت ۔ گرماگ ءِ پڈّل لانچگ بنت کہ گواتے کیت ۔
- **پڈکش :** (پ ڈ ۔ ڈ ۔ کَش) لاپ کَش بزاں ھماسرکہ آئی ءِ یک سرے پاد دیم ءِ بستگ ءُ دومی سرگوں تنگ ءِ بستگ کہ لاپ ءِ ڈراجی ءَ بیت ۔
- **پڈّنی :** (پَ ڈْ ۔ ڈِ ۔ نِی) کسانیں ماھیگے ۔ ایشی ءِ یک زاتے ءَ گور پڈّنی گوش اَنت (بچار بُت)
- **پڈیوار :** (پَ ۔ڈِی ۔ وَار) یک دوچے ءِ نام اِنت ، پڈیوال ۔ بچار "پڑیوار"
- **پڈیوال :** (پَ ۔ ڈِی ۔ وَال) بچار " پڈیوار " ۔

- **پَر :** (پَ ۔ رَ) پہ ، واسطءَ ، اَک : پیرمن ، پیرآئی ءِ ، (۲) سَر ، سَر ءُ اَک : پلان چیز پلانی ءِ پہ جُتّاں زُرت یا ایشی ءِ لوگ پہ سر زُرت یا کہ پہ دستاں زیرگ (۳) بازل ، مُرگ ءِ بازل (۴) سَر ءُ نگی ، روژنائی ، ٹرپناکی (۵) باج بروک ، گیش بیوک

گوش ءِ پڈ

کد: ۱۲ س م داں ۱۵ س م

پڈّنی

کد : ۱۵ س م داں ۲۰ س م

سشان ءُ شوکت (۶) دَر وَر ، اَگونگ ، چوک ۔

- **پَر :** (پ ۔ رَ) سَر ، سَر بُرّ (۲) گیش (۳) گالانی بنگیج ءَ کیت آ بانی بزانت ءَ یاک زوراک ترکنت یا کہ مَٹّ ، گالبندانی تہ ءَ بچارے ۔
- **پُر :** (پُ ۔ رُ) سارتیں جل ، پُرءُ ھاک یا ھاک ءُ پُر : بزاں ھچ یاک پہ بیکار ءُ بے سیتیں مردم ءَ گوش اَنت ۔
(۲) پُرگ ءِ کار بزاں ہال کنگ ءِ کار ۔
- **پَرّ :** (پَ رّ) تُشّ تُشّ ، ایرت ایرت ، ریزگ ریزگ ، پُترّوشگ پُترّوشگ ۔
" جِتائی پَرّ آرگ " ۔ جھلیں چیزے ءِ تھی نیمگ ءِ گنڈی ھَد ۔
- **پُرّ :** (پُ ۔ رّ) ھماکھورک بزانت ھالیگ نہ اِنت ءُ کاشیگ چہ آپ ءُ پُرّ اِنت " بزاں ھمنچک اپ ءِ تے مان اِنت کہ دگہ ءِ دارایت (۲) مُست ، گوازینگ ءُ دمال ءُ "پُرّ" بنت (۳) سے گڈّگی یا تہ گڈّگی لیب ءِ "پُرّ" ، جنگ بزاں وتی جبر ءِ تے گڈّگ یک رہ کنگ (۴) مُرگ ءِ کسانیں ءُ گونڈیں بال کنگ ءِ توار (۵) پہ دَم ءُ چوپ چیزے ءِ "پُرّ" کنگ ۔ کسے ءِ گوات ءِ ایر گیجگ ، کسے ءِ پہ دگرے ءِ بدی ءِ سکیں ریگ ءُ سرینگ ، "پُرّ" کنگ (۶) پُرّ گرگ : ڈگار ءِ پُرّ بند کنگ بزاں چہ آپ ءِ پُرّ کنگ ءِ کار زھر گرگ ۔
- **پُرّاپ :** (پُ رّ ۔ رَاپ) ورنائیں ماد گیں اُشتر یا گوک (نریں ورنائیں اُشتر ءِ کُواٹ یا کُوانٹ ءُ گوک ءِ ٹاب گوش اَنت) (۲) چہ آپ ءِ پُرّ (۳) ھمانیگ کہ پیاپ ءُ تازگ ءُ رس اِنگ ۔ وَرنا ، ھرچیزے کہ ورنائی ءِ سرجمی ءَ رس اِنگ ۔

- **پُڑّاپگ :** (پُ ڑ۔ ڑا۔ پگ) نیبگ ءِ پچگ ءَ رسگ۔ مردم، اولاک یا دلوت ءِ ورنائی ءَ رسگ۔
- **پِرارگ :** (پِ ر۔ آرگ) بُرونا ک کنگ۔ چیزے ءِ بوروناک کنگ، بازجاگہ ءِ ایشی ءَ "پِرکپگ" ءِ بزانت ءَ ہم کار مردکنگ بیت کہ تبا بید کہ چوش ءَ بیت۔
- **پَرّارگ :** (پَ ڑ۔ آرگ) ایرگ، ایردگ بیگ، بلے پہ چیاں کار مرد بیت بزاں سک دیریں یا سک ایر نیں چیزے ءِ ایرت چارگ ءَ چم پرکار اَنت۔ بزاں چمّانی دیم ءَ نیب دُرزریں تامورے بند اِیت یا کہ چم پڑ وشگ دبنت۔ دَزدیگ، چمّانی استار استاریگ ءَ دگہ چیزے ءِ پہ دگہ رنگے ءَ گندگ بیگ۔
- **پَراز :** (پَ۔ راز) پدایگ وڑیں بُرزیں چار پادگی یے کہ بانبند آئی ءِ سرءَ اوشت اَنت ءَ دیوال ءِ بُرز بندان کن اَنت۔ دیوال ءِ تہ ءَ ہم دارمان کنگ ءُ آئی ءِ سرءَ تختگ بند اَنت۔ ایشی ءَ "پَرانچ" ہم گوش اَنت۔
- **پَرازگ :** (پَ۔ را۔ زگ) بُرزکنگ، بُرزگ۔ کسے ءَ بُرز لیلگ ءُ آئی ءِ ساڑایگ۔
- **پُراشت :** (پُ۔ راشت) "پُریشت"۔
- **پُراشتگ :** (پُ۔ راش۔ تگ) پُریشتگ۔
- **پَرّام :** (پَ ڑ۔ رام) رند، گشت، یک کارے ءِ یک رندے یا یک برے ءَ کنگ یا بیگ۔ کارے باز رندءَ کنگ یا جاگہے باز رندءَ روگ یا گوزگ ءَ بیت ھر یک رندے ءَ "پَرّامے" گوش اَنت۔ "پلانی بششی پَرّام اِنت کہ اِدءَ کیت"۔ "پَرّامگ" ءِ پرانگال گوش اَنت "پَرّام کہ بچار ڈگار نہ بارت"۔ بزاں مُرّ بندیں ڈگارءَ بندانی سرءَ رند پہ رند روگ ءُ چارگ کہ جاگہے پر نہ کنت ءُ ڈگار مُر بارت۔
- **پَرّامُک :** (پَ ڑ۔ را۔ مُک) پَرّامُو: مُرگے۔
- **پَرّامگ :** (پَ ڑ۔ را۔ مگ) رند پہ رند کنگ یا روگ۔ پَرّام پَرّام کنگ (۲) رد و رگ یا رد دیگ (۳) پہ زُروگیں آوست ءُ اُمیت ءَ بندگ۔ پہ بے بنیات ءُ بے آسریں کارے ءِ دل ءَ وش کنگ (۲) وت ءَ وت رد دیگ ءِ گلایگ۔
- **پَرّامو :** (پَ ڑ۔ را۔ مُو) پَرّامُک: مُرگے۔
- **پِراموش :** (پِ۔ را۔ م و۔ شِ) بے تُرانگ، بششکار۔
- **پُڑّان :** (پُ ڑ۔ ڑان) نزّیک چہ پُڑ۔ پُڑ۔ دریاءِ آپ کہ بیل ءِ کیت۔
- **پِرانچ :** (پِ۔ ران۔ چ) بچار "پَراز"۔
- **پُرانی :** (پُ۔ را۔ نِ ی) نگن ءِ زاتے کہ بلوچ مسّاپری ءِ داشتگیں منزلاں تہ اَنت گُے: داسُچ کن اَنت ءُ بُن دینت، اشکر کہ بنت آرت ءَ تُرّ کن اَنت ذرستیں آرت ءَ یک جاگہے کن اَنت ءُ تان اَنت کہ سک زند ءُ بزبیت۔ اشکراں یک کرّ ءَ کن اَنت ءُ جلانی تہ ءَ ایرے کن اَنت ءُ دگہ جل پرئے دینت پدءَ ایشانی سرءَ اشکراں تہ کن اَنت چہ پچگ ءَ رند پُروشگ ءُ ورگ بیت۔
- **پِراوان :** (پِ۔ را۔ وان) باز۔ سک باز، مزیں ھدءَ جاگہ، تالان وشگ۔ شاھبیت، ششقشاب [پارسی: فراوان]۔
- **پُڑاہ :** (پُ۔ را۔ ہ) تنک ءِ چپ۔ پھنانی ءِ مزن، ھماچیزے کہ آئی ءِ پھنات مزن اِنت، ھماچیزکہ تہ ءَ ھالیگ بیت ءُ آئی ءِ تہ ءِ پھنات مزن ءَ بیت۔
- **پُڑاھستونّک :** (پُ۔ راہ۔ آس۔ تون۔ کُ) بچار "پُڑاھستینک"۔
- **پُڑاھستینک :** (پُ۔ راہ۔ آس۔ تین۔ کُ) بلوچی ھماپشک کہ آئی ءِ آستینک سک پُڑاہ اَنت پُڑاھستونّک۔ (۲) دست پچیں مردم، دار ءَ دھشی مردم۔
- **پُڑاھبُن :** (پُ۔ راہ۔ بُن) ھماچیزکہ آئی ءِ بُن پُڑاہ اِنت۔

- **پڑاھگ** : (پ-ڑا-ھگ) بیٹ، بچیں میدان۔ (۲) آزمان ءَ ھالیگیں جاگہ۔
- **پڑاھگی** : (پ-ڑا-ھگی) ھاکہ گوں پڑاھگ ءَ شبادی کنت۔ ھاکہ گوں آزمانءِ بُرزیں پڑاھگ ءَ شبادی کنت۔

پڑاھگی منزل : ھما بالیں منزل جاہ کہ پہ ھینتڑو کانی منزل کنگ ءَ ھاترءَ ماں "دَر پڑاھگ" ءَ بال دیگ بیت کہ ھینتڑوک آئی ءَ سرءَ منزل بجن انت ءُ پدءَ پہ دگہ استارانی سرءَ رَوَ انت۔

- **پڑاھیں** : (پ-ڑا-ھے-ن) ھما چیز کہ تنگ نہ انت ھما چیز کہ پھنات ءِ مزن انت (۲) چہ ھما شیپ ءِ مزن شیپاں یکے کہ چہ گوربجاں کاینت ءُ کیچ کورءَ اِیر رِچ انت آ گرمستریں ءُ نزانگیں ایش انت (۱) گروک (۲) تنکین (۳) کھوری (۴) گنشگانی (۵) کیساک (۶) ھیننان (۷) جنزات۔
- **پرآئی** : (پ-ر-آ-ئی) پہ آئی ءَ۔ آئی ءِ واستءَ۔
- **پرایگ** : (پ-ر-آ-یگ) ماں آیگ، برونک بیگ۔ (بازمردم ایشی ءَ پرکپگ ءِ بزانت ءِ زیرا اینت کہ رَوانت اے آئی ءِ چپ انت) گوش انت "لے ملک ھچ بر پر نئیت" بزاں ھچ بردیم ءَ نہ روت ءُ برونک نہ بیت۔
- **پڑایگ** : (پ-ڑ-آیگ) پڑاں آیگ، دریاءِ بیل بیگ۔ چیزے ءِ پڑ بیگ یا نزیک چہ پڑءَ بیگ۔
- **پر بارَو** : (پ-ر-با-رَو) پہ جاگھے ءِ رَوگ ءَ دگر ھچ جاگھے ءِ ماں نہ تڑگ۔ چہ یک جاگھے دراَیگ ءُ تچک دومی جاگہ ءَ رَوگ۔ "پر بارہ" یاکہ اگاں منزل سے یا گیشتر انت گڑا میانجی ءِ منزلاں ماں نہ تڑگ۔ پر باری۔ DIRECT
- **پر بارہ** : (پ-ر-با-رَہ) بچار "پر بارو"
- **پرُبند** : (پ-ر-بُن-د) پابند۔ جُوان سانگ۔ بندیگ کنگ بلے پہ پھرپگ یا سانگ ءِ ھاترا (۲) "تور" ءِ سادیا "تور" ءِ جند کہ ایشی ءَ "پرُبندی" گوش انت۔
- **پر بند** : (پ-ر-بن-د) حوت۔ نازینک یا آلو ءِ ھما بند کہ پر بندوک ءَ گوش انت۔ (۲) لچہ ءِ پر بندگ ءِ رھبند۔
- **پڑّبند** : (پ-ڑّ-بن-د) ڈگار ءِ چہ آپ ءَ پڑ بیگ۔ پڑ بند بیگ، پڑ بند کنگ۔
- **پر بندگ** : (پ-ر-بن-دگ) پہ بندگ بزاں لچہ جوڑ کنگ (۲) نازینک یا سوت ءِ مجلساں پر بندوک ءِ گالاں گوشگ۔
- **پرُبندی** : (پ-ر-بُن-دی) تور : ھما سادکہ پرچ ءِ لک کپگ ءِ کار مرد بیت۔

(۲) پابندی : ھما پس یا گوراندکہ پہ تناھگ ءِ ھاترءَ سانگ بیت۔

ــه مرگو ءِ معنوی شعدار ءِ نسینتگ واھگ۔ چوکہ پرُبندی بس ءَ بزگیں اوتربستگ۔

- **پر بھا** : (پ-ر-ب-ھا) لیلام۔ نیلام : بزاں پہ یک چیزے ءِ بھا کنگ ءَ یک مردمے اوشت اِیت ءُ یکبرے یک کمتریں بھایے پر کنت۔ نی مردم آئی ءَ پہ کنان کن انت ھرکس گیشتر دنت ھمائیگ بیت۔ اے گال پہ "گرنے" یاکہ "منندوءِ زیرگ ءِ جُوان کارمرد بیت۔ (تازی : مزایدہ)۔
- **پر بیگ** : (پ-ر-ب-یگ) چیزے ءِ سرءَ بیگ۔ گیش بیگ۔

سرءِ پر بیگ : سرپد بیگ۔

تپ ءِ پر بیگ : کسے ءَ تپ ءِ گرگ ھے رنگ ءَ دردءِ پر بیگ، دل ءِ پر بیگ : پہ کارے ءِ کنگ ءَ واھگ دارگ یا پہ واھگ کار ءِ کنگ۔

نوک ءِ پر بیگ : اوّل شپ ءِ ماہ ءِ گندگ بیگ کہ ماہ ءِ ننگیج بیت۔

کارءِ پر بیگ : سک باز کار بیگ۔

بادءِ پر بیگ : پگاریں چیزے ءِ بارہ ءَ گوُش اَنت «زاناں بادءِ پر بیگ کرگار انت»!

چمّ ءِ پر بیگ : گِندگ، تپتن یا منجل ءِ پر بیگ : بزاں پہ نگن پچگ یا دگر چیزے ءِ گُرادگ ءَ آس ءِ سرءَ بیگ۔

وام ءِ پر بیگ : وامدار بیگ، بیرءِ پر بیگ : کسے ءِ سرءَ بیرے بیگ۔

- **پُرّ بیگ :** (پُ ڑّ - بِ - یگ) ھالیگیں ءُ ھورکیں چیزے ءِ تہ ءَ دگہ آپینگ یا آرتینگ ھمنچک مان بیگ کہ دگہ داشت مکنت (۲) گوُاتینگ ءُ دمّاں ءُ رگریانی پُرّ بیگ بزاں بے سار بیگ۔

(۳) ڈگارءِ چہ آپ ءَ پُرّ بیگ، دل ءِ پُرّ بیگ : چہ چیزے ءَ دل سیر بیگ۔

دپ ءِ پُرّ بیگ : چہ ورگ یا آپ ءَ۔ لب وار بگیں مردم ءَ ھم گوُشگ بیت۔

لاپ ءِ پُرّ بیگ : جنین ءِ لاپ ءَ چُک بیگ پہ دلوت ءُ اولاک ءَ «آپس بیگ» گوُش اَنت۔ چہ ورگ ءَ لاپ ءِ پُرّ بیگ بزاں باز ورگ ءُ سیر بیگ (ندکاری زبان ءَ بایدانت «لاپ ءِ سیر بیگ گوُشگ بہ بیت) ھرچ ھالیگیں چیزے ءِ چہ دگہ چیزے ءَ پُرّ بیگ۔

- **پَرپٹگ :** (پَ ڑ - پَ - ٹگ) بچار «پلپشگ»۔
- **پَرپَر :** (پَ ڑ - پَ ڑ) کپر کپتہ ءِ توار، کرباسک یا پیش ءِ مُشگ ءِ توار۔
- **پُرپُر :** (پُ ڑ - پُ ڑ) مُرگے کرایشی ءِ آواز «پُرت پُرت» انت (۲) مُرگ ءِ بال کنگ ءِ توار۔
- **پرپڑک :** (پَ ڑ - پَ - ڑک) «پرپروک» : تڑوک : چہ پیش یا دگہ چیزے ءَ جوڑ گتگیں چیزکہ گوات ءِ دیم ءَ تڑ ایت (۲) پرپرہ یا پرچہ ءِ توار، کپر کپتہءِ توار۔ لانٹیگ یا دگہ انچیں چیزے کہ پہ بندیک یا لنگک تڑینگ بیت۔
- **پرپڑگ :** (پَ ڑ - پَ - ڑگ) کپر کپتہ کنگ۔ تڑگ۔ پڑپڑی کنگ۔
- **پُرپُروشگ :** (پُ ڑ - پُ - رو - شگ) دھل ءِ پُر پُروشگ : بزاں زہین ءِ ڑکینگ ءُ ڑُدگگ، ایشی ءَ «پوڑ پُروشگ» ھم گوُش انت۔
- **پرپروک :** (پَ ڑ - پَ - رو - ک) بچار «پرپڑک»۔
- **پرپری :** (پَ ڑ - پَ - ری) بچار «پری پری»۔
- **پرُیک :** (پَ ڑ - یک) کسانیں ڈرچکے کہ شیپاں رُد ایت ایشی ءِ پُل سک سہرءُ ڈولدار انت۔ گوُھنیں سوت ءِ بندے ءَ «پُرُیک ءِ پُلاں۔ تئی سہرکیں گلاں»۔
- **پَرت :** (پَ - ڑ - ت) لوگ کسانیں کسانیں چیزاں گوُش انت۔ اک :

لرت ءُ پرت : بازدگہ دگہ نوکگیں کسان یا کمیں چیز۔

- **پُرتاب :** (پُ ڑ - تاب) ساد۔ بندیک دگہ انچیں چیزے کہ سک تاب ءُ ریس دیگ بیتگ۔

(۲) ھماسِنگ یا دگہ چیزے کہ چگل جنگ ءَ سک تُرندءُ تاب سے مان بیت۔

- **پرتاپگ :** (پَ ڑ - تا - پگ) گوں گرمیں چیزے ءَ دگہ چیزے ءَ گرمی دیگ۔ تاپگ۔
- **پرتاچگ :** (پَ ڑ - تا - چگ) پر ذرکینگ، پر ذرگگ، آذروہ کنگ، گنمال کنگ۔
- **پرتپگ :** (پَ ڑ - تَ - پگ) شنگکیں تپ ءِ پربیگ، شنگکیں تپے ءَ گرگ۔ پرتپگ۔
- **پرتُردگ :** (پَ ڑ - تُ - رَ - دگ) پر ذرگگ۔ آذروہ کنگ، دگاشگ۔ گنمال کنگ۔
- **پرتڑگ :** (پَ ڑ - تَ ڑ - ڑگ) پرچکڑگ۔ تڑ ورگ، گرُدگ، تاب ورگ، پروڑگ، پل ورگ (۲) واترکنگ پدءَ

تژگ (۳) رنگ ء بدل بگ بلے مردم ء دیم ء رنگ ء گوشگ بیت کہ کجام تیھونے ء آئی ء دل ء سہاء سَتا ء دیم سَسرا کنت ،
پرگشگ (۴) جاگرد : تژگ ، مان تژگ .

- **پَرتل** : (پَ ر ـ ت ل) پرتک ، پرتگ : لوگ ءِ پُڈل ء تل ءُ تک .
- **پَرتک** : (پَ ر ـ تک) بچار " پرتل " .
- **پَرتگ** : (پَ ر ـ تگ) بچار " پرتل " .
- **پُرتگ** : (پُ ر ـ تگ) تک ءِ پُر بزاں میدان ءِ دُرک ءِ پُرزی ء آیوکیں مردم یا دگہ چیزے .
- **پَرتنچگ** : (پَ ر ـ تن ـ چگ) سک مُھر تنچگ .
- **پُرٹ** : (پُ ـ رٹ) دبدڑ ، گژگژ . بازگپیں مردم ، پُوتار یا پیسار .

(۲) مٹوء توتی ئیں مرگ " گولو " ئیں مرگ .

- **پرجنگ** : (پَر ـ ج ـ نگ) نگن ء مان ءُ نارشتان جنگ کہ تژ ـ بہ بیت پہ ورگ ء .

(۲) گد ء پرجنگ : بزاں پیشک ء آستینک ءُ تک ءِ بدن ء بچا دوچگ کہ پہ گور ء گنگء جریگ بیت ھم رنگ شلوار باد گد گوری پُلادی
گد (۳) مرگ ء پرجنگ بزاں ایر دیگ ء تنلک بایرم یا آپ ء کُمت جنگ ء ھمارشت ء پد ء پادا ایگ .

- **پُرجنگ** : (پُ ر ـ ج ـ نگ) سے گُڈ گی لیب ءُ پُرجنگ : بزاں وتی سے دارگ بچیں پرد ء آرگ کہ لے رنگ ء دومی ئیں ء یک
دانگے ورگ بیت بزاں چہ لیب ء چارکشکال کننگ ءُ ڈن ء ایر کنگ بیت .

- **پرچ** : (پَ رچ) دازیں پشں ء آئی ء تاک اک : پرچ ء چتریا چتل ، پرچ ء نگرد .
- **پرچنڈ** : (پَر ـ چن ـ ڈ) پرچنڈگ ء جند ، پرچنڈگ ء کار ء نامگال ، پرچنڈگ ء پرمانگال بزاں " پرچنڈ " ، پرچنڈ .
- **پرچنڈ** : (پَر ـ چن ـ ڈ) پرچنڈ ، پرچنڈگ ء کار .
- **پُرچنڈ** : (پُر ـ چن ـ ڈ) ھمارزان کہ آئی ء تہ ء سیل یا بٹری ء پُر چنڈگ بنت . ھمارزان کہ گوں آئی ء پُرچنڈگ بنت .
پُرچنٹ ڈوک .

- **پرچنڈگ** : (پَر ـ چن ـ ڈگ) مردمے ، گُزنہں چیزے باکہ پرچ انگیں ھریک چیسےء چوت ء پہ تُرندی انچوش چنڈگ ء
دُرزگ کہ دُور بکپ ایت . نیلانک ، گُورکنگ یا ھتبنہ دیگ .

مزاری پرچنڈگ (۲) پرشانگ ، دُرزنگ .

- **پرچگ** : (پَر ـ رچگ) بازہ مردم یا ساھدار ء پہ دگہ یک مردمے ء یا دگہ ساھدارے ء یکبارگی ء بچاھی ء بیڑبرگ ء آئی ء
سر ء کپگ . موریا گمک یک جیسئے ء پرچ انت . چیزے ء سرء یکبارگی رچگ (۲) ھول کنگ . جنو مشو کنگ .

- **پَرچگ** : (پَر ـ رچگ) پتانگیں چیسئے ء تچ رچگ ء پکشل بیگ (۲) تاب دانگیں بندیک یا سادے ء تابانی درائیگ (۳)
کسے ء چیسریں گپانی بارہ ء گپ جنگ ء آیاں یا شک کنگ (۴) کارء ھراب بیگ یا شرکنگیں کار ء بیران بیگ (۵) دزنگیں
چیسے ء تچ رچگ .

- **پرچنگ** : (پَر ـ رچ ـ نگ) تچ جنگ ، چیزانی سر ء چک ایر کنگ ، سرپسر تا دینگ ، تژی جنگ یا کنگ .
- **پرچینک** : (پُر ـ چے ـ ن ـ ک) پرچینک ، بچار " پیرچینک " .
- **پَرد** : (پَ ـ ر ـ د) مچے کہ " عمان " ء باز بیت مگران ء ھم مروچاں ھست . ناہ سے زندء گُڈگ سے بارگ انت .
دِل ء نہ سوچ ایت . سربازی مچے .

- **پُرَدا :** (پَ رْ - دَا) پُرَدات نیکراهیں منوکانی منوگری ءِ مردم کہ میرایت پدءِ زندگ بیت ءُ دگہ دنیاےءِ زندمانی کنت ھما دنیاءِ نام اِنت "پُردا"۔ باندات [پارسی : فردا - تازی : الآخرۃ]۔
- **پُرَدات :** (پَ ر - دَاتْ) بچار "پُرَدا"۔
- **پُرَدات :** (پُرْ- دَاتْ) "پُردیگ" ءِ گوَسنگال بزاں آئیءِ پُردیگ ءِ کار کُرت۔
- **پُرَداچ :** (پُرْ- دَاچْ) پہ سیرءِ گیپتگیں گُدءِ نچ ءُ دگہ سامان۔ پُرداچ کنگ۔
- **پُرَداچگ :** (پُرْ- دَا- چگْ) پُردازگ۔ ھیراں کنوکیں کار کنگ، کارءِ پرداچگ یا پُردازگ۔ (۲) پُرداچ کنگ بزاں پُرداچ ءِ سامان گرگ۔
- **پُردار :** (پُرْ- دَارْ) پُردازگ ءِ کارءِ کنوک۔ پُردازوک، پُردازگ ءِ کارگال ءِ پُرمانگال بزاں پُردازگ ءِ کارءِ بکن یا پُرہدار۔
- **پُردازگ :** (پُرْ- دَا- زگْ) داگ پُردازگ : بزاں داگ دیگ۔ ٹُرکُل بزاں پچّی داگ یا کُرنیا دُذچی گوندوچ ءِ آس ءِ کنگ ءُ گوں آئیءِ توسکیں یا زنڈکیں پُن ءِ کسان کسانیں داگ پُردازگ۔

  اِشکر پُردازگ : ھر رنگیں گُربیں چیزے دگہ انچیں چیزے ءِ سرءِ ایر کنگ کہ آئیءِ داگ بدنت۔
- **پُرْدان :** (پُرْ- دَانْ) ھما دَرپ کہ پُراں آئیءِ تہ دکَّ اِنت سیل یا بیٹری ءُ پُرانی چنڈگ ءِ دَرپ یا رزان۔ پُرانی جم کنگ ءِ کنڈ، دَرپ یا جاگہ۔ بے کاریں مُردم، بے بستیں مردم، پچوالیں مُردم اک : باردان۔
- **پُردرد :** (پُرْ- دَرْدْ) چہ دردءِ پُر، ھماکہ دردے پُراِنت۔ دردءِ چہ پُریں۔ اک : پُردردیں دِل۔
- **پُرذُرکت :** (پُرْ- ذُ- رکتْ) پُرذُرگ ءِ کار، پُرٹُرق، لگتانی۔ آذروھی۔
- **پُرذُرکگ :** (پُرْ- ذُ- رکْ- کگْ) چیزے ءِ سرءِ پہ ذُرکت ءُ میدان روگ ءُ آیگ۔ پُرٹُرذگ، آذروہ کنگ، لگتاں کنگ۔ کارے ءِ پہ گنوک رنگی دست جنگ کارے پہ نگیگ کنگ۔
- **پُردست :** (پُرْ- دَسْتْ) ھماکہ دست ءِ پُراِنت بزاں زرءِ مال ءِ ھست، ھزگاریں مرُدم۔
- **پُردگ :** (پُرْ- دَگْ) انچیں گُدے کہ دگہ چیزے ءِ پُردیگ بیت یا گُورءِ کنگ یا پادءِ کنگ ءِ پوشگ بیت کہ مردم ءِ پہ سترجنت۔ توان، اندر، اندیم، لچ، ننگ، آبرو۔ پیشکا، بے پُردگ "ءِ بزاتت "بُرھنگ" اِنت۔
- **پُردل :** (پُرْ- دِلْ) دلیر، بھادر، نہ ٹُرس، مزن جگر، مردیں نامے بازمردم ایشیءِ "پُردُل" گوشت اِنت کہ رد اِنت۔
- **پُردم :** (پُرْ- دَمْ) دم نہ بُرتگیں، ھماکہ زندہ اِنت۔ ھماکہ دتی دم ءِ پُرگرتگ بزاں چہ ٹُرندی ءُ دَم بُرگ ءِ رند آرام ءِ گرگ۔
- **پُردو :** (پُرْ- دَوْ [دَہ]) بچار "پُردَہ"۔
- **پُردَہ :** (پُرْ- دَہْ) گُمرک۔ پُردَو، بندن ءِ ھما جاگہ کہ اودءِ مال ایر گیجگ بیت کہ ھمے مالاں سُنگ گرگ بیت۔ [پارسی : فرز تازی : فرضہ]
- **پَردہ پوش :** (پُرْ- دَہ - پوشْ) پَردگ پوش۔ پَردگ ایرکنوک۔ سترکنوک۔ لچ ءُ ننگ ءِ پھریزوک۔ ھُدا ءِ ساڑاتت۔
- **پَردہ دار :** (پَرْدَہ - دَارْ) پَردگ داروک، موجر، ستر، ھماجنیں کہ دراملانی دیم ءِ نہ کپ اَنت۔
- **پُردیگ :** (پُرْ- دیگْ) پوشگ، چیزے ءِ سرءِ گُدے یا دگہ ھمے رنگیں چیزے انچوش ایر کنگ کہ ھما چیز ھمیشی ءِ چیرءِ گارءِ اندیم بہ بیت۔
- **پُرمُڈگ :** (پُرْ- ڈُکْ - کگْ) کارے ءِ کنگ ءِ پہ ٹُرندی گلائیش بیگ۔
- **پُرپرچگ :** (پُرْ- پِرْ- چگْ) بچار "پُرّچگ"۔
- **پُرَنگ :** (پُرْ- رَنگْ) بچار "پُرّنگ"۔

- **پرریچگ** : (پَ رْ ۔ رے ۔ چَگ) بچار "پرّیچگ"۔
- **پَرریچگ** : (پَ رْ ۔ رے ۔ چَگ) بچار "پَرّیچگ"۔
- **پُرز** : (پُ ۔ رْ ۔ ز) چہ ذرچک ذاں گیشتگیں هما تند رنگیں پُرّ کہ چو پژم ءُ پُرّ ءِ اَنت کہ وهداں گرمش ءُ کنگ ءِ پیسرهمے بُن دیگ بیتگ ءُ رندءِ دار روک کنگ بوتگ اَنت یا کہ جنگ ءُ وهدءِ تیرگانی پلیتگ روک کنگ بیتگ اَنت۔
- **پَرز** : (پَ ۔ رْ ۔ ز) هما کارکہ هر رنگءِ کنگ لوٹ ایت ءُ ایشی ءِ نہ کنگ میار باری اِنت۔ بیکرامی هما پرمان کہ هر رنگ ءُ منّگی ءِ کنگی اَنت [چہ تازی : فرض] (۲) بازمردم "پُرد" ءَ هم گُوش اَنت کہ "پَچّے" یا "ناه" بیے۔
- **پَرزند** : (پَ رْ ۔ زَن ۔ دْ) چُک، زهگ، [پارسی : فرزند]۔
- **پَرژنگ** : (پَ رْ ۔ ژَ ۔ نَگ) چہ چیزّے یا کسے ءِ انچیں رنگے ءَ کارگرگ کہ هما کارگیشتگیں چیزیا مردم ءِ وت ءِ هچ سیت ءُ زرس ایت۔ نپ ءُ سیت ءِ دزءَ بیئوں جوڑ کنگ۔
- **پَرزونگ** : (پَ رْ ۔ زَو ۔ نَگ) هما گُدکہ آئی ءِ تہ ءِ بمن پتایگ بیت ءُ ورگ ءِ وهدءِ همے گُد گُپار ءِ کار ءِ ذنت۔
- **پُرس** : (پُ ۔ رْ ۔ س) مردمے ءِ مرگ ءِ رند آئی ءِ گِس ءِ مردم وانگ ءِ یا گیشتر روچ ءُ سیاه ءِ دانگ بیگاه ءِ لوگ ءِ نندانت کہ دوگ سیاد، دوست ءُ همدردیں مردم آیانی گندگ ءِ روانت۔ "پُرس ءِ روگ" "پُرس ءِ نندگ"، "پُرس وارگ"، "پُرس ءُ پارکنگ"، پُرسیگ (۲) جُست اک: جُست ءِ پُرس پہ کسے ءِ شوهاز ءُ هرکس ءِ جُست کنگ یا کہ کسے ءِ جُست ءِ کنگ یا پُرسگ۔
- **پَرسَٹگ** : (پَرْ ۔ سَ ۔ ٹَگ) بسٹ کنگ ءُ چیزّے ءِ سرءَ نندگ یا سرگوز کنگ۔
- **پَرسِدگ** : (پَ رْ ۔ بِ ۔ دَگ) بستگیں ساهدارے ءِ وت ءِ سِندگ ءُ پہ وگریچگ ءِ بیئرگ یا پہ ڈُرکّ هما چیز ءِ ئیمگ ءِ روگ۔
- **پَرسِرّگ** : (پَرْ ۔ سِرْ ۔ رَگ) سِرّگ ءِ چیزّے ءِ سرءِ کپگ۔ چیزّے ءِ سرءِ انچو تُرُنگ جنگ کہ پہ هماں ءِ جنڈ ءِ سرءِ کپگ یا چہ یک چیزّے ءِ سرءِ سرگوزی سِرگ بزاں سِرّگ ءُ سرگوز کنگ۔
- **پُرسگ** : (پُ رْ ۔ سَگ) جُست گرگ، جُست کنگ۔ اے گال ءُ ځواں تریں کارمردا ایشں اِنت کہ دیوان ءِ اگاں لوکیں مردمے چہ دَرکیت چہ وربهات ءِ رند مزنیں وشّاتک کنگ بیت کہ دیوان ءِ کماش وت یا کہ آئی ءِ جازات ءِ دگرے چوش کنت ایشی ءَ "پُرسگ" گوش اَنت۔ گوش اَنت "پُرس ات ئے"، بزاں سرجمیں وشّاتک ئے بکن ات۔ چہ لِئے "پُرسگ"، ءِ رندا هریکے آئی ءِ "جوڑئے، ذڈئے" گوش ایت۔ کسانیں وشّاتک هما اِنت کہ هریک مردمے هروهدکہ دیوانءُ بئیت ذرست آئی ءِ دیم ءِ پاد کایت ءُ گوں آئی ءِ یکجا نندانت ءُ هریکے آئی ءِ گوش ایت "وشّاتک ئے" کہ ایشی ءِ پسّوءِ آ گوش ایت "وشنام بات ئے"۔
- **پُرسی** : (پُ رْ ۔ سِی) بچار "پُرسیگ"۔
- **پُرسیگ** : (پُ رْ ۔ سِی ۔ گ) هما مردم کہ آئی ءِ مردمے بیران بوتگ، هما مردم کہ دتی بیران بوتگیں مردم ءِ پُرساں نشتگ۔ پُرس واروک، سیگیگ، سیگی، سوگی، سوگیگ۔
- **پُرشں** : (پُ رْ ۔ شں) هرتیئیں چیزّے۔ هما تیئیں تهتگ کہ ییذارانی ءِ تہ ءِ اڑینگ بنت کہ آیانی سرءِ نندانت ءُ آیانی چیرءِ ماهیگ بنت۔ همے پرشاں دل ءِ چیرءِ کن اَنت یک سکّلاپ ءِ ءُ دومی سرءِ دستاں سک دنیت ءُ گوں پُرشوکیں گوراں اید دنیت ایشی ءَ "پرشں تاچگ" گوش اَنت۔ (۲) ڈگار ءِ پرشں: کہ چہ هموءِ آپ چہ یک ڈگارے ءِ پہ دومی ڈگار ءِ روت۔
- **پَرشں** : (پَ ۔ رْ ۔ شں) هما پَٹ کہ سکّ کاری نہ اِنت۔ دوگروس اگاں ربڑ اَنت اگاں یکے چُپّ بنددنت ءُ هار جنت آئی ءِ "لگت"، گوش اَنت ءُ وهدے کہ چُپّ ءِ بند نہ دنت ءُ هار جنت ایشی ءَ "پَرشں یا پُرشں"، گوش اَنت چہ ٹلی ءِ شست ترّانت۔
(۲) پہ کسے ءِ گنّت کنگ یا آئی ءِ آس ءِ پادکنگ ءِ آئی ءُ گپ سکیں دیگ یا کہ پہ سکّ ءِ گُت ءِ نت پُرّ ءُ نرّدیگ۔

- **پُرّش** : (پ ۔رِش) بچار "پُرشش"۔
- **پُرُوش** : (پ ۔وُش) پُرشگ ءِ پرمانگال، بزاں "بِہ پُرشش"، "مُکّرہ بہ"۔
- **پُرُوش** : (پ ۔وُش) پُرورنگ ۔ پُرءِ رنگ ۔
- **پرشانگ** : (پر ۔شَ ۔نگ) یک چیزےءِ سرءِ شکرءِ واد یا دگہ اِنچیں چیزے ٹنک ٹنک ءَ انچوش ریچگ کہ آئی ءِ لُشون ءَ یکدست ءَ بگیپت ۔ ھاک پرشانگ : ھاک پرءِ ریچگ ۔ ھے رنگ ءَ ریک پرشانگ ۔ (۲) پرہ پرچنڈگ ءَ ھم کارمرد بیت بلے بزانت ءِ رنزور انت ۔
- **پُرُشت** : (پ ۔رُش ۔ت) "پُرشگ"، "گوستگال بزاں پُرشگ ءِ کارئے کُرت، مُکّربوت ۔
- **پُرشت پُروش** : (پ ۔رُش ۔ت + پ ۔رُو ۔ش) کسے ءَ اِنچیں رنگ ءَ روگ یا تچگ کہ راہ ءِ ھرچیزے ءَ لگتماں کنان بجنت ۔
(۲) جنگ چوپ، پُرشت پُروش کنگ : جنگ ءُ چوپ کنگ ۔
(۳) پہ سامان گپت ءُ گیرءَ شہرءِ سہتانی پُروشگ ءُ چیز ءُ میزے گِرگ ۔
- **پُرشتگ** : (پ ۔رُش ۔نگ) چہ "پرشگ" ءَ دیرگوستگال بزاں دیر اِنت کہ پُرشتگ، دیر اِنت کہ پُرشگ ءِ کارئے کُرتگ پُرشتگیں، ھماکہ سِتچ نہ اِنت کپ ءُ چنڈ اِنت ۔
- **پُرشتگیں** : (پ ۔رُش ۔ت ۔گے ۔ن) ھماکہ پُرشتگ، ھماکہ سِتچ نہ اِنت ۔ مُکّرہ بوتگیں، کپ ءُ چنڈیں ۔
- **پُرشتہ** : (پ ۔رُش ۔تہ) مبندرءِ لے گال "پُرشتگ"۔ اِنت بلے گال گوں دگہ گالے یکجاھور مہ بیت ءُ چو دو گالی گالے ءِ مہ بیت ھروھد بایداِنت کہ سرجم ءَ "پُرشتگ" نبیسگ لوٹ اِیت ۔ تھنا ایشی ءَ "پُرشتہ" نبیسگ روا انت ۔ البت وھدے کہ لے گوں دگہ گالاں پھک یکجاھور بیت ءُ آگال ءِ گُلا ءُ سالاڑءِ سہرا کنت گُڑا ایشی ءِ "گ"، کپ اِیت ءُ آئی ءِ جاگہ "ہ" نبیسگ بیت اک : "پُرشتہ چم"، "پُرشتہ دِل وگہ وگہ ۔
- **پُرشتہ پاد** : (پ ۔رُش ۔تَہ + پا د) پُرشتگ پاد : ھماکہ آئی ءِ پاد پُرشتگ ۔
- **پُرشتہ چم** : (پ ۔رُش ۔تہ + چَ ۔م) پُرشتگ چم : ھمامردم کہ آئی ءِ چم زبرنچ نہ بنت ۔ لے رنگیں چم نا سُوھم بنت بلے بازسلامتیں چم ھم انچوش کمّ نچ بنت ۔ (۲) چم جھل ءُ بے لج ءَ ھم گُشگ بیت ۔
- **پُرشتہ دپ** : (پ ۔رُش ۔تہ + دَپ) پُرشتگ دپ : ھماکہ دپ ئے پُرشتگ ۔ پہ کسے ءَ گُشگ اِنت ھماکہ بابد اِنت کہ گُوشگ بہ بیت نہ گُوشت اِیت ئے ۔
- **پُرشتہ دِل** : (پ ۔رُش ۔تہ + دِل) پُرشتگ دِل : ھمامردم کہ آئی ءِ دِل پُرشتگ ۔
- **پُرشتہ ھال** : (پ ۔رُش ۔تہ + ھال) پُرشتگ ھال : ھمامردم کہ آئی ءِ ھال ءُ جاور جوان نہ انت نہ دار ، بزگ ۔
- **پُرشگ** : (پ ۔ر ۔شگ) چیزے ءِ پُرشگ بزاں مُکّرہ بیگ ۔ ہچیں چیزے ءِ بے رھبندی ءُ زوراں سرّی مُکّرءِ چنڈ چنڈ بیگ ۔

آسمان یا آزمان ءِ پُرشگ : بزاں کسے ءِ سرءِ رنج ءُ اندوہ ءُ تاوان ءُ بیرانی بے کساس ءُ بے شمار کیگ ۔

اولاک ءِ پُرشگ : اشتر یا دگہ انچیں اولاکے ءِ پاد یا دست ءِ پُرشگ ۔

باسک ءِ پُرشگ : باسک ءِ ھڈّ ءِ پُرشگ ۔ تاوان بیگ ۔ مردمے ءِ بیران بیگ گیشتر پہ بُرات ءَ گُشگ بیت ۔

بوجیگ ءِ پُرشگ : چہ گرات ءُ تُوپان ءَ بوجیگ ءِ تھتگانی یک یک بیگ یاکہ لیلیگ بیگ ءُ پُرشگ ھے رنگ ءَ دگہ دریائی اولاکانی پُرشگ ۔

پاد ءِ پُرشگ : پاد ءِ ھڈّ ءِ مُکّرہ بیگ ۔ اکاں کسے پہ زانت یک جاگھے وت نہ روت ءُ دگرے گُوش اِیت گُڑا پہ زھر کنگ

گوشگ بیت «زانان تئی وتی پاد پرشتگ اَنت؟»۔

پُت ءِ پرشگ : سُنّت ءُ ھمراھداری ءِ یلہ دیگ۔ لیبزءِ ورگ۔

پَترکت ءِ پرشگ : گوازگ ءِ تچ بیگ وتی بندبی تاک یا پتّرکاں تچ کنگ کہ تچ پُل ایت یا شرپ ایت پُل ءِ تاکانی پرشگ ءُ رِچگ۔

پوڑ ءِ پرشگ : دَھل کہ چہ زمین ءِ درآیگ ءِ زور جنت گوا زمین ترک ایت ءُ پوڑ پرش اَنت۔ گوش اَنت «گلءِ پوڑ پرشگ»۔

پونزءِ پرشگ : پونزءِ ھڈّءِ پرشگ۔ پِچ ٹوری بیگ، بےشرپ بیگ۔

پھلیگ پرشگ : پھلوگ پرشگ۔ پھناتاں تچ کنگ بزاں انچیں کارے کنگ کہ کَشءِ پھنات ءُ پھلیگ ژندءُ زیم برنت۔

تاس ءِ پرشگ : آپ واریں تاس ءِ لِنگگ۔ مُکرّ یا تل ءُ شک بیگ۔ پہ گم یا درد واری چہ چمّاں ارسانی پُشبک شُبک ءِ چہ دیمگاں چکرگ۔

تبءِ پرشگ : بزاں کم بیگ۔ بزاں وتی زورءِ ورگ ءُ سرءِ ایر مارگ ءِ دیگ۔

تچ ءِ پرشگ : زیمّ یا گومز یا دگہ انچیں تچاریں ٹولگ یا بالوےء تچ ءِ کہ چوکنشک ءِ اَنت، پرشگ۔

مردم ءِ تچ ءِ پرشگ : بزاں آئی ءِ ڈُٹ ءِ دَرآیگ آئی ءِ بٹاکانی برھنگ بیگ زروگانی زاھر بیگ۔ ھمّت ءُ ھاتی ءِ روگ۔

آپءِ تچ ءِ پرشگ : بزاں کمّیں گرم بیگ یا شیر گرم بیگ۔ زوراک ءِ زورءِ روگ، تاوان دیوکیں مردم ءِ تاوان دیگ ءِ بستارءِ کُٹگ۔

ٹران ءِ پرشگ : مُھل ءِ پرشگ یا گپّ ءِ پرشگ بزاں پہ سرءِ روگ۔

ٹرانگ ءِ پرشگ : تھتال ءِ پرشگ، یات ءُ گیرءِ روگ، کسے ءِ ھر چیزءِ بے ٹرانگ بیگ۔

تگردءِ پرشگ : تگرءِ کرتءِ ودتل بیگ ءُ لگت بیگ۔ چہ ھشکیءِ آئی ءِ پیشانی پرشگ یا سکّیں ھشکیں پتاگیں تگردءِ گرانیں جیکّءِ چیرءِ آیگ ءُ پرشگ۔

تُنّ ءِ پرشگ : تُنّ ءِ ٹُژن ءِ ھلاس بیگ بزاں ھمنچگ آپ ورگ کہ تُنّ ءِ کُٹگ ءُ ھلاس بیگ۔ چہ آپ ءِ سیر بیگ۔

تونسءِ پرشگ : ایر مرائیتوکیں تُنّ ءِ پرشگ۔

تھتال ءِ پرشگ : بچار «ٹرانگءِ پرشگ»۔

ٹال ءِ پرشگ : زرچک ءِ بارگیں شاھءِ پرشگ۔

ٹکءِ پرشگ : پتءِ سنّت ءُ ھمراھداریءِ پرشگ بزاں ھمراھداریءِ یلہ دیگ ءُ ھرکس سروت بیگ۔

جارءِ پرشگ : ھال ءِ شنگ بیگ بلے گالبندءِ «ھال ءِ پرشگ»، ءُ «جارءِ کپگ» اِنت۔

جان ءِ پرشگ : ژند بیگ، پرتگ بیگ، ھڈّ پروشیں ژندی بے گرگ۔

جنگ ءِ پرشگ : جنگءِ بنجیج بیگ۔ بازجاگاں پہ جنگ بند بیگ ءِ ھم کارمرد بیت۔

جھلگ ءِ پرشگ : ھمے آپ ءِ درپ ءِ پرشگ ءُ ٹکر بیگ۔

چَکت ءِ پرشگ : دیم ءِ پرشگ پرچاکہ «چکت» ءِ بزانت لےنیم یا اَنیم ءِ بزاں دیم ءِ نیم۔ بازمردم الشیءِ «گردن» ءِ بزانت ءِ زیراَنت ءُ رَوا اِنت۔ بلے الیشی ءِ راستیں بزانت دیم ءِ یک کپّے اِنت۔ اک: «چکت جنگ» یا کہ آ دگہ بزانت ءِ «چکت پرشش»، بلے «چکت ءُ گردن ءِ پرشگ ھم زانگیں گالبندے، یا کہ «چکت ءُ گردن بیگ»۔

چَمّانی پرشگ : شرمندگ ءُ میار بیگ بیگ۔ چہ چمّانی ناڈراھی ءِ سبب ءِ چمّانی برابر تچ ءِ بیگ کہ ناسوئیں چمّ اکوشش اَنت۔

دارءِ پرشگ : دارءِ تکر بیگ۔ مردم ءِ کارءِ سکّ گندگیں رنگے اڑگ۔ سکّ نگیگ بیگ۔ کارءِ لگانڈو بیگ۔

دپ ءِ پُرشگ : چہ چیزے ءِ لگگ یا کسے ءِ جنگ ءِ گپ کرت نہ کنگ پہ زھر کنگی گوشن انت ءُ نوشتہ ءَ گوشن ءُ زانان تئی دپ پرشتگ۔
دُرچک ءِ پُرشگ : دُرچک ءِ گُٹ بیگ سرجم ءَ آئی ءِ بھرے ءِ پُرشگ۔
دست ءِ پُرشگ : ٹُرندیں چیزے ءِ لگگ ءِ دست ءِ ھڈءِ پُرشگ۔ پہ زھر کنگی گوشن انت ءِ بلے کارا تو دست پہ جاہ کن ءُ زانان تئی دست پرشتگ انت۔ بے وس بیگ۔ بے خوارت بیگ، ہاسک ءِ پرشگ، برات ءِ بیران بیگ۔
دُکان ءِ پُرشگ : گراک ءِ کم بیگ، چیزءِ بھا نہ بیگ بلے ھما وھدی گوشگ بیت کہ یک برے آ دُکان ءِ سودا باز بہ بیت پدءَ چہ لچام یک نیموں نے ءُ گراک ءِ کم بیگ ءِ سودا نہ بیگ۔
دِل ءِ پُرشگ : ھُبّ ءِ پرشگ ءِ کم بیگ، واھگ ءِ پُرشگ، چہ کارے، کسئے ءِ ھُبّ ءِ واھگ ءِ کم بیگ۔ چہ مردم ءُ ھم ءِ دِل پُرشتس ایت۔ چہ اھوالاں ھم۔
دَلوت ءِ پُرشگ : چہ اولاک دَلوت ءِ کنڈہ۔ جُتر بلکہ چہ بُرزیں جاگھے ءِ کپگ ءَ آئی ءِ دست یا پاد ءِ پُرشگ۔
دِیوان ءِ پُرشگ : گُلٹگ۔ پاد آیگ بزاں دیوان ءِ نندوکانی پاد آیگ ءِ رَوگ۔
رَواج ءِ پُرشگ : گام گِیج ءِ بدل بیگ۔
رھبند ءِ پُرشگ : کانود ءِ پرشگ۔ رھبندیں کار یا چیز یا پرمان ءِ بے رھبند بیگ یا چہ رھبنداں درآیگ۔
زبان ءِ پُرشگ : چہ ناذراھی یے ءِ نیمون ءِ پاک نرگ ءِ نزّیک بیگ ءِ دھدءِ بلّک ءِ برابر نہ ٹرگ ءِ گپ ءِ نہ گیشگ۔ پہ دگہ زبان ءِ دربرگ ءَ آئی ءِ آب ءُ گال ءِ گالوارانی پہ جُوانی گوشگ۔ زبان ءِ ماں رھبنداں کپگ۔ پہ زھر کنگی کسے ءِ گوشگ " پہ جاگپ نہ جن ءُ زانان تئی زبان پُرشتگ ءِ " گول ءِ اکار ءِ پرو شگ۔
زَرّ ءِ پُرشگ : مزن بھائیں زرّ ءِ پُروشدانک بیگ۔ چوشں ھم گوش انت کہ " اے زرّ اِدءَ نہ پُرشن ایت " بزاں اِدءِ کسا نہ زیر ایت۔
زرناک ءِ پُرشگ : کاگدی زرّ ءِ پُروشدانک بیگ انچوش کہ زرّ ءِ پُرشگ۔
زور ءِ پُرشگ : زوراکی ءِ پرشگ : مردم ءُ، اولاک ءُ، گرم یا سارتی یا دگہ ھر چیزے ءِ زور ءِ کم بیگ ءُ سرءَ ایر ھبل ءَ دیگ۔
سادءِ پُرشگ : سکیں ٹرندءِ داربگیں سادءِ چودانءِ پرشگ بلے ھما دمان ءِ نہ سدگ ءُ کم کم ءَ دھمے جاگہ ءَ انچوش سدا ایت کہ تو گوشن ءُ زانان گنڈگ بیگ۔
سنگ ءِ پُرشگ : دشمنی ءِ پرشگ بزاں کسے ءِ ھر رنگیں گپ ءِ کارے، راست ننگ ءَ رندیک انا کہ چہ لچام یک نیموں نے آئی ءِ سرءِ جیبہ نہ کنگ۔
شاپک ءِ پُرشگ : ھر چیزے ءِ کار مرد بوتگیں تچکیں دُراجیں دارءِ پرشگ۔ کارے یا جاگھے ءِ مزن رزانے ءِ پُرشگ۔
شاہ ءِ پُرشگ : دُرچک ءِ شاہ ءِ بزاں مزنیں لمب ءِ پرشگ۔ تاوان ءِ بیرانی بیگ۔
شُد ءِ پُرشگ : سیرلاپ بیگ۔ ھمنچک وَرگ وَرگ کہ شُد ءِ گار بیگ۔
کار ءِ پُرشگ : کار ءِ چک بند بیگ۔
گول ءِ پُرشگ : لبزءِ زبان ءَ اھدءِ پرشگ۔
کوہ ءِ پُرشگ : کوہ ءِ گُٹ بیگ۔ کار بیرانی ءِ تاوانی بیگ۔ مردم ءِ سرا رنج ءُ اندوہ یا تاوان ءِ کپگ۔
گپ ءِ پُرشگ : ھبرءِ پرشگ بزاں سرگُڈ بیگ۔ تمنگ بیگ۔

گرّاب ءِ پرشگ : چرکءِ جنگ ءِ چه توپان یا دگه نیمونے ءِ پرشگ ۔
گراکیءِ پرشگ : دُکانے ءِ گراکانی کم ترّگ ءُ کم سودا بیگ ۔
گردن ءِ پرشگ : مردم ، دلوت یا اولاک ءِ گردن ءِ هدّانی پرشگ که گُوا گردن دارگ نه بیت ۔ میاریگ بیگ ، شرمندگ بیگ ، تاوان دارگ ، منّت وار بیگ ، رپاءِ گٹ بیگ ۔
گرم ءِ پرشگ : گرماگ ءِ گرم ءِ کم بیگ بزاں گرماگ ءِ گدّ سراں که گرم کم تراں بیت گوشش انت ءِ نی گرم پرشتگ یا گرم ءِ زور پرشتگ ۔
گلگ ءِ پرشگ : کاروان ءِ یک یک بیگ ۔ بُنیادی جاه ءِ چیز ءِ بھاءُ زیره کُنگ په چاک ءِ ۔ گلگ ءِ هما جاگه هم گوش انت که په دگه جاگه ءِ چیز کارانت ءِ هود ءِ بھاکن انت که سیاه ءِ هرکس په چیزءِ گرگ ءِ هود ءِ روت ءُ روچ ءِ گور بندگ ءِ اے بھاءِ زیر بند بیت گُوا گوشش انت « گلگ پرشتگ » یا « نیادی پرشتگ » ۔
گمگ ءِ پرشگ : چه کسے ءِ سرءِ گلگ یا گلو ءِ دیر بیگ ۔ چه میار باری ءِ رند میار ءِ دیر بیگ ۔
گورم ءِ پرشگ : دریاه ءِ چولانی په تیاب ءِ آیگ ءِ پرشگ ۔ گرماگ ءِ که دریا سکّ گورم بیت ءُ زر ءِ هم سکّ بازگورم بیت گرماگ ءِ اے گورم ءِ بوم ءِ گٹ اِنگیں سرءِ که گورم کم کنت گُوا گوشش انت ءِ نی گورم پرشتگ ، بزاں گورم ءِ زور پرشتگ ءِ گورم کم ترّانگ ۔ « گورم ءِ مال سرءِ پرشگ » بزاں جنجالے سرءِ کپگ ۔
گوهر ءِ پرشگ : مال زمستان ءِ گٹ اِنگیں سرءِ سارتی ءِ کم ترّگ ۔ سارتی ءِ گوهر ءِ زور ءِ کم ترّگ ۔
لچ ءِ پرشگ : مردمے که نوک گوں مستریں مردمے ءِ دوچار کپ ایت بگیجی مجلس ءِ دیوان ءِ آئی ءِ گپ جنگ لچ کنت بلے وهدےکه باز رند ءِ نند ءِ نیادی بیت گُوا په آزاتی گپ ءِ تران گرت کنت بزاں « لچ پرش ایت » یا نور ءِ هم بگیجیءِ گوں سارنگ ءِ لچ کنت بلے رند ءِ اے « لچ پرش » ایت (اے گپ په جوانی دلگوشش کنگ لوٹ ایت که « لچ ءِ پرشگ » ءِ بزانت « بے لجی » نه انت) میار ءِ پرشگ ۔
لشکر ءِ پرشگ : مال جنگ ءِ پد ءِ لشکر ءِ پروش دارگ ءُ تچگ ۔ لشکر ءِ په ملکے ءِ سرءِ بیٹر برگ ءُ ذز ءِ رچگ ۔
لوار ءِ پرشگ : تبد ، گٹ یا ذرچک ءِ زور ءِ کم ترّگ ۔
لوگ ءِ پرشگ : لوگ یا بان ءِ جند ءِ پرشگ ءُ ذرگ ءُ کپگ ۔ لوگ ءِ برباد ءُ ویران بیگ ، گُم ءُ ملکے ءِ وار ءِ ویران بیگ ۔ لوگ ءِ سرجمیں مردمانی لوگ ءِ یله دیگ ءُ در آیگ ۔
مٹ ءِ پرشگ : مڈگار ءِ ته ءِ مٹ ءِ ترّگ که رند ءِ ملکار بیت بلے اے هما جاگهاں بیت که اود ءِ کشگ مه بیت که چه آپ ءِ ذشگ ءِ رند انچوش بیت ۔ باز جاگه ءِ پرّ ءِ پرشگ ءِ بزانت هم کار برز ایت ۔
مچاچ ءِ پرشگ : چم ءِ مچاچ ءِ مچر بیگ که باز بره ءِ همے پرشتگیں مچر ءِ چم روته ءِ کپ ایت ۔ انچیں بره ءِ مچاچ پرش ایت بلے نه سیدایت ءُ اے اگاں چم روته ءِ مان ءِ تر ایت گُوا چک جنت
مس ءِ پرشگ : آبدست ءِ پرشگ بزاں چه سرجم ءِ آبدست کنگ ءِ پیسر ءِ کجام نیمونے ءِ آبدست ءِ نیم کنگ ءُ پادآیگ ۔
ملک ءِ پرشگ : مردمانی چه ملک ءِ په کجام نیمونے ءِ در آیگ ءُ روگ یا که په نماش یا میڑھے ءِ هاتر ءِ چه ملک ءِ در آیگ ءُ اود ءِ آیگ ءُ جم بیگ ۔
میار ءِ پرشگ : بچار « لچ ءِ پرشگ » ۔
ناذراهی ءِ پرشگ : ناذراهی ءِ شنگ بیگ ، ناذراهی ءِ کپگ ۔ ناذراهی ءِ که ملکے ءِ کپنگ آئی ءِ زور ءِ کم بیگ ءِ هم گوشگ بیت ۔

نام ءِ پِرِشگ : نام ءِ پِرِشگ ءِ نالان بیگ . کسے ءِ نام ءِ مان مُلکاں " ھرکزانت " بیگ .

نِشارءِ پِرِشگ : بچار " نِشءِ پِرِشگ " .

نِشءِ پِرِشگ : بے ساری ءُ ھنوشتی ءِ پِرِشگ بزاں چہ بے ساری ءِ رَنگ ءُ سار بیگ بزاں سار بیگ زور سار کنگ ءِ رنگ ءَ انت کہ بے ساری ءِ جند انگت ھم ھست بلے چہ کجام یک نیمونے ءَ سر گُڈ کنگ بیت .

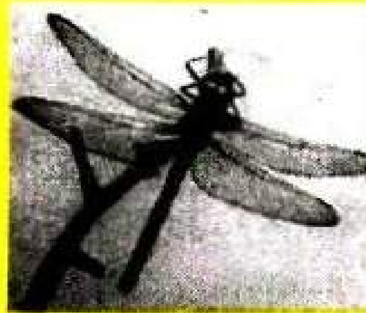
نیادی ءِ پِرِشگ : پہ بجاءِ زیرءِ جم بوتگیں ءُ بوتگیں گلگ ءِ بجاءِ زیرءِ بند بیگ یا کنگ .

واب ءِ پِرِشگ : کسے اگاں ھر وھد یک نام گپتیں وھدے ءِ ولس ایت کہ واب ءِ بچت بلے پہ کجام نیمونے ءَ آنہ ولس ایت گڈا بازیں چوشیں مردم ءِ پدءَ واب نائنگ دیراں نیئت گوشنت ءِ "واب ءِ پِرِشگ" کسے ءِ چہ واب ءَ زور پادکنگ ءِ رندا ائی ءِ پدءَ واب نہ آیگ .

وارءِ پِرِشگ : گیگ ءِ پِرِشگ ، پہ کارے ءِ کنگ ءَ کسے ءِ وار ءُ گیگ بیگ بلے چہ کجام یک نیمونے ائی ءِ راھے کار ءِ کنگ ءِ نیھگ ءَ پدءَ آئی ءِ دست ءَ ھمے کار ءِ نہ بیگ .

وت پِرِشگ : چیزے ءِ وتی سرءَ وت پِرِشگ ، مردم ءِ وت شُھرت بیگ ، شرمندگ بیگ .

وتال ءِ پِرِشگ : انچیں حالے کہ وتی سرءَ وت پِرِشگ بیت ، وتھال ءِ پِرِشگ .

پِڑِک

وتھال ءِ پِرِشگ : بچار " وتال ءِ پِرِشگ " .

ھال ءِ پِرِشگ : ھال ءِ پِرِشگ بیگ ، ھال ءِ مان مُلک ءُ مردماں تالان بیگ .

ھَبرءِ پِرِشگ : ھَبرءِ ناھَبر بیگ ، ھَبرءِ زیرگ نہ " .

یدارءِ پِرِشگ : چوکہ بوجیگ ءُ گزاباں چہ تویان یا دگہ انچیں نیمونے ءِ یدارءِ پِرِشگ ، مُکُر مُکُر بیگ .

پَرَک : (پَ رَ ک) پہیر ، دگری ، یکدوں نہ بیگ (تازی : فرق) .

پِڑُک : (پِ ڑ ک) چم ءِ نادراھی یے کہ چم ءِ اسپیدگ ءِ رگ سُہر ترانت ءُ یک ٹیکے ءَ سک سُہر بیت . بلوچ پہ ایشی ءِ ھسپرنگی بندے گرانت کہ ھمے چم ءِ سرا لونجان سئے کن انت . (۲) دازءِ زانتے کہ چہ ایشی ءِ پُرزءِ آس روک کن انت ، ایشی ءِ پیشی چہ ریدگیں دازءُ ترند ترانت دراھب ءِ کوہ ءِ باز بیت . زمستان ءِ ساریں شپ کہ چو جبرءُ بدایت ءُ بند ایت (گُہر) .

پُرُک : (پُ رُ ک) پُرو : جنینی نامے کہ پری ، پریاتون یا کہ پروین ءِ نیم نام انت .

پِڑِک : (پِ ڑ ڑِ ک) مرگ وڑیں بالوے کہ چم ءِ سک زند انت ءُ اگاں نند ایت ھم بانزل ءِ بند نہ بنت (بچار پِت) (۲) بالیگراب ءِ یک زانتے کہ ایشی ءَ انگریزی ءَ " ھیلی کاپٹر (HELICOPTER) گوش انت (۳) پنجگور ءِ بازمردم بیٹال (BICYCLE) بائیشکل ءَ گوش انت کہ آیاں اے نام ایشی ءِ چرھانی توارءِ پربستگ . بلے بایدکہ " پِڑِک ھیلی کاپٹرءِ

نام بہ بیت بائیشکلءِ نام "پیشال" انت۔

- **پرکار :** (پَ رْ۔ کَ ا۔ ر) کارےءِ کہ پہ گردیں منگلیں کشک کشّگءَ کارمرد بیت چوجکءَ انت کہ یک سرے سوچنءِ دومی سرءَ پنسلے پر انتءِ۔ پہ ملبت، پندانی زانگءَ ہم کارمرد بیت۔ ایشیءَ "پرگال، برگار، پرکال" ہم گوشنت (بچار بُت)
- **پرکال :** (پَ رْ۔ کا۔ ل) بچار "پرکار"۔
- **پرکان :** (پَ رْ۔ کان) سرباز ءِ یک شہرےءِ نام انت کہ چہ "آرام کھن"ءِ کجل ءِ چہ "گوردر"ءِ برزانت۔ ایشیءَ "پرکھن" ہم گوشنت۔
- **پرکپ :** (پرْ۔ کَپ) پرکپگ، پرکپگءِ پرمانگال بزاں پرکجپ، ءِ کَپ، چٹ بیءِ ھلاس بیءِ، بیگواہ بیءِ۔
- **پرکپگ :** (پرْ۔ کَ۔ پگ) کپگ، ھلاس بیگ، چٹ بیگ، بیگواہ بیگ، پشت نہ کپگ، ھچ سر نبیگ۔
- **پرکپت :** (پرْ۔ کپت) بیگواہ بوت، چٹ بوت، ھلاس بوت، کپت اِت۔ "پرکپگ"ءِ گوستگال انت۔
- **پرکش :** (پرْ۔ کَش) "پرکشگ"ءِ پرمانگال بزاں "پربکش" بچار "پرکشگ"۔
- **پرکش :** (پرْ۔ کَش) ھما سادیا بندے گوں آئیءِ یک چیزے یا اشترےءِ باربستگ بیت ءُ تُرند کش اِتگ (۲) مالدہءِ یک زانتے (۳) کمانءِ پہ تُرندی کشگءَ، "پرکش" کنگ ھم گوشنت۔

پرکار

- **پرکشگ :** (پرْ۔ کَش۔ شگ) شہمات یالَٹءِ جنگ۔
- **پرکمار :** (پرْ۔ کَ۔ مار) ھما گُپ کہ ماں کوھانی پٹوک یا آبزوال بنت کہ چہ سارتیں ءُ سنگرتگیں آپءِ تنٹ پہ تنٹءِ بہ انت۔ بازندکارایشیءَ پارسی + تازیءِ "پرخمار"ءِ بزانتءِ زیرانتءِ "پرکاریں چم" گوشنت کہ چوش کنگ نہ لوٹ ایت البت چہ ارسان پُریں چماں گوشت کنءِ۔
- **پرکن :** (پَ رْ۔ کَن) "پرکنگ"ءِ پرمانگال بزاں "پربکن" (۲) سرکنءِ پرکن: چست ءُ اِیر، سرین پُرین۔ بازجاگہءِ پلینڈی۔
- **پرکنگ :** (پَ رْ۔ کَ۔ نگ) گیشتر کنگ، کمیں چیزے ءُ کمیں گیشتر کنگ۔ بھازیگءَ کمیں گیشیں دیگ بیت۔ بورناک تر بیگ۔

چیلمءِ پرکنگ : بزاں چیلمءِ تمباک ءُ آس کنگ پہ کشگءَ۔

سوچکی پرکنگ : آسءِ سرءَ سوچکی ایر کنگ کہ بہ پچ انت ءُ بہ آتار انت۔

سنجل یا تیتءِ پرکنگ : پہ نگن پچگ یا دگہ چیزےءِ گوارگءَ۔

سرءَ پرکنگ : سرپد کنگ۔ گدءِ پرکنگ، گوڈ کنگ۔

نپر پرکنگ : پہ کسےءِ گوں مردمےءِ کلوہ دیم دیگ بیت پہ آئیءِ نوشگءَ کہ بنیت۔ ھمے رنگءِ پہ کارےءِ ھمشوریءِ ھاترءَ

ایشی ءَ مردم پہ پُرکنگ ءَ ھم گوش اَنت۔

گٹ ءِ پرکنگ : لپہ گوشت یا شیرجنوک ءِ گٹ ءِ شرتر بیگ، گوش اَنت۔ پلانی ءِ گُٹّ ءَ اِت ھرچُنت کہ شیئرجنت پرکنان کنت (ہیچ ءَ تِر ایت)۔

اولاک ءِ پرکنگ : بزاں ھچ رنگ ءِ دم ءِ برگ ملکیں شرتر ءِ بوزناک تر بیگ۔

دستے پرکنگ : گوازینگ۔ گینڈ بیگ۔ گیشی کنگ۔

دست پرکنگ۔ ـــــ دست جنگ ءِ ست ءِ چیزے ءِ سرءِ ایر کنگ۔

- **پُڑکنگ :** (پُڑ۔ک۔نگ) ھلیں زان یا دگر درپے ءِ چہ آپینک، آرتینک یا دگر انچیں چیز مان کنگ کہ پُڑ ءَ بیت۔ گواتیگ یا شیکی ءِ کسے ءِ پہ ڈھل ءِ دمال یا پہ چنگ ءِ سردزءِ سازانی زمیران ھوش کنگ۔

دِل ءِ پُڑکنگ : دل ءِ ڈڈ کنگ۔ دل ءِ مردکنگ۔ پہ انچیں کارے ءِ کنگ ءَ کہ اُمیت ءِ بے اُمیتی ھردوکاں دار ایت۔ ھمت ءِ دِل کنگ۔

سرءِ پُڑکنگ : نشہ بیگ۔

دست ءِ پُڑکنگ : مُشت ءِ چہ چیزے ءِ پُڑکنگ۔

لاپ ءِ پُڑکنگ : بے سیرءِ جنینے ءِ لاپ ءِ چک ءِ بیگ ءِ سبب بیگ، لاپ ءِ سیر بیگ ءِ بزانت ءِ زیرگ ءَ لوٹ ایت۔

تُپنگ یا توپ ءِ پُڑکنگ : بزاں پہ جنگ ءِ تیر یا شورہ ءِ چرّہ مان کنگ ءِ جریدگ کنگ۔

ملک ءِ پُڑکنگ : ھالے ءِ بیگیارگی ماں ملک ءِ تالان کنگ، ھرکس ءِ سھیگ کنگ۔ پہ دَم ءِ چُوبت چیزے ءِ پُڑ کنگ کہ دشتمنانی دل ءِ چہ بدی ءِ بیرانی ءِ آیانی پھر یزوک بیت۔

لوگ ءِ پُڑکنگ : ھرچیزءِ سامان مان کنگ۔

دپ ءِ پُڑکنگ : چہ زرگ یا آپ بلے گوانیں گالبندے ایش اِنت کہ ءِ گپ یا ھبرءِ دپ ءِ پُڑکنگ، گوش اَنت۔ پلانی ءَ پلاں گپ دپ ءِ پُڑ ءِ جت یا گُت بزاں پہ بے بھ ءِ بجڑّی یا کہ بے ریائی یا کہ بے پدءِ پیشی یا کہ پہ بے پرواھی۔

کسے ءِ پُڑکنگ : بزاں پہ سکیں ءِ سُرینگ چہ دگر مردمے ءِ آئی ءَ زھر گرائینگ یا بدگمان کنگ۔

- **پَرکوت :** (پَر۔کوٹ) کوت، کوت کہ گُنگیں چیز، مزنیں کوم۔ جوھان۔ لڈّ ءِ بُرج ءِ دگر پنگیں چیزانی جم کنگیں جوھان، ھما جاگہ کہ لڈّ ءِ بُرج ءِ دگر پنگیں ءِ بیکاریں چیز ھود ءِ دور دیگ بنت۔ ڈمبگ، بڑزگ۔

- **پَرکھن :** (پَر۔کھن) بچار پرکان۔

- **پُرکینگ :** (پُر۔کے۔نگ) پُرکست، پُرھسد۔ چہ کست ءِ کینگ ءِ ھسد ءِ پُر۔

- **پُڑگ :** (پ۔ڑ۔گ) سرگ، ھما جاگہ کہ گوں گردن ءِ یکجا بیت، سرءِ میدانی پشت ءِ گُٹّ اِنگیں رُوگ ءِ ھڈ۔

پس ءِ پُڑگ : ایشی ءِ یک دو جاگہ ءِ پُڑگ ھم گوش اَنت۔

- **پَرگ :** (پ۔رگ) پال کنگ، اِبرزگ بیگ ءِ ماں گوات ءِ نشتنگ۔ زانگ یا اگل ءِ چہ سرءِ پَرگ۔

- **پَڑگ :** (پ۔ڑ۔گ) گلگل بزاں ھما مُنگلیں چیز کہ آئی ءِ تہ ءَ شاپکے مان اِنت کہ ھمیشی ءِ پُشت ءِ تر ایت موٹل یا گاڑی یا دگر انچیں چیزانی گلگل یا منگلیں پاڑگ۔ بچار بُت تاکدیم 223

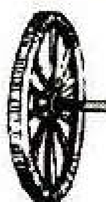
کوہ ءِ پَڑگ : کوہ ءِ سُنٹ ءِ تھار گینگیں زھداریں ھژ۔ بانُزل۔

پاگ ءِ پَڑگ : پاگ ءِ ھما چُوڑ کہ چو کروس ءِ تاج ءِ یک اِنت، پڑکہ۔

چیانی پَرگ : بزاں پَچ پَچ بیگ یا کہ استار شانگ۔

تیرءِ پَرگ : تیرءِ چہ کمان یا تپنگ ءَ درآیگ ءَ رند دُور زمین ءِ سرءَ کپگ ءَ پدءَ چست بیگ۔ ایشیءَ "پَرگ" ءَ ہم گوشنت۔

- **پَرگار :** (پَر۔ گار) بچار "پرکال یا پرکار"۔
- **پَرگال :** (پَر۔ گال) بچار "پَرکار"۔
- **پرگَردگ :** (پَر۔ گَر۔ دگ) پر جکگ۔ پرترّگ پدءَ ترّگ، بیرہ کنگ، رنگ ءِ چہ یک جاورے پہ دگہ جاورے ترّگ، دیم ءِ پرگردگ : بزاں چہ زہر یا میار گی یا دگہ نیمونے ءَ رنگ ءِ ترّگ، پرگشگ
- **پرگرگ :** (پر۔ گِ۔ رگ) پہ پشک شلوار یا دگہ انچیں گُزی یا پادی پوشاکے ءِ جوڑ کنگ ءَ آئی ءِ کچ ءُ کبس کنگ۔ چیے ءِ چنگ ءِ ایر کنگ کہ گار مہ بیت یا کہ وسءَ بکارءِ کارءَ بئیت۔
- **پُرگرگ :** (پُر۔ گِ۔ رگ) آپ ءِ بھرءِ بانگ ءَ وتی ڈگار ءِ پُر ءِ گرگ یا کہ بے ھور یا کور ءِ آپ ءَ ڈگار ءِ پُر بندگ کنگ۔ پُر بیگ۔ ڈھرگرگ۔
- **پرگشگ :** (پَر۔ گَ۔ شگ) چہ یک جاورے ءَ پہ دگہ جاورے ءَ ترّگ، پرترّگ، پرگردگ، برگشگ۔

پَرگ

- **پُرگنج :** (پُر۔ گَن ج) چہ گنجاں پُر، چہ سیتءِ تپ ءَ سرریچ [پُرگنجیں شپے پہ تو (WISHING A VERY GOOD NIGHT)]
- **پَرگنگ :** (پَر۔ گِ۔ نگ) مزنیں پُراہ ءُ ڈراجیں زمین۔ سکیں مزنیں زمین۔ یک نام گپتگیں چار ھدّے کہ اود ءِ کارمستری یک سرکاری مردے ءِ دست ءَ دیگ بیت انگریزانی وہد ءَ پاکستان ءُ ہند ءِ تحصیلءَ پرگنگ گوشگ بوتگ ۔ پرگنگ ءَ نائب تحصیلدار ءِ بہرءُ ریاست (تحصیل) انت۔
- **پَرگو :** (پَر۔ گَ و) ھماکہ پرگ ءِ پٹ ءِ ڈراج انت۔
- **پُرگوشت :** (پُر۔ گو۔ شت) چہ گوشت ءِ پُربے زوان ءُ درپ ءِ گوشگ نہ بیت بلکیں لے پہ مردم ءِ گوشنگ بیت۔ کسے ءِ دیم ءِ گوشت باز بہ بیت گوشنت انت "آئی ءِ دیم پُر گوشت انت"۔ پہ جان ءِ ھم کارمرد بیت بلے کم۔ گوشنت انت "جانءِ پُربیں مردم" الیت "گوشناک" پہ دیم ءُ جان ھردوئیناں گوشگ بیت۔
- **پرگول :** (پُر۔ گو۔ ل) سیل ءُ گردش۔ پہ سیل ءُ ساداتءِ ترّگ ءِ سیلءَ پرگول۔
- **پَرگی :** (پَر۔ گ۔ گی) ھماکہ گوں پرگ ءَ شیادی کنت۔ گلگل، پرگ دار۔
- **پرلچگ :** (پَر۔ لچ۔ چگ، شت۔ لچگ، پرلگگ، چپنگ یا چپگ
- **پرلگگ :** (پَر۔ لگ، گگ) پرلچگ، چپنگ۔

- **پرلیٹگ** : (پڑ۔ لے۔ ٹگ) یکپارگی لیٹ ورگ، یاکرپگ ءُ لیٹ ورگ، لیٹ پہ لیٹ بیگ۔
- **پرلیٹینگ** : (پڑ۔ لے۔ ٹے۔ نگ) یکپارگی لیٹیگ، چیزے ءِ بڈ ءِ پرلیٹینگ : بزاں بڈ ءَ جنگ بڈ ءِ کنگ۔
- **پرماشں** : (پڑ۔ ماشں) ماش ءِ زات ءِ وَھدے کہ ایشی ءِ دان ھم جوماش ءُ کوسگ ءَ انت۔ ایشی ءِ کوسگ کمیں پتن بُوَانت۔ ایشی ءِ ذرش اَنت نگن ھم کن اَت۔ ایشی ءِ نگن چو سیسرک ءِ لھم کنگ بیت۔ کاہ ءِ دلوت ءُ سک وارت۔
- **پرمالگ** : (پڑ + ما۔ لگ) زراجی ءِ پرشگ یاکہ پہ ھملسرن کنگ ءُ مالگ۔
- **پرمان** : (پڑ۔ مان) ھما گوشتگیں گپ یا نبشتگیں گپ کہ اید چہ آئی ءِ منگ ءِ دگہ راہ نیست کہ ایشی ءِ نمنگ میاد باری کارایت۔ رھبند، پد۔
- **پرمانگال** : (پڑ۔ مان۔ گال) ھما گال کہ پہ کارے ءِ پرمان کنگ ءَ کارمرز بیت زبان ءِ بُنرَھبند ءِ اگوش کہ : بکن۔ برو۔ بہ تند (تازی : اَمر)۔
- **پرمایگ** : (پڑ۔ ما۔ یگ) پہ کارے ءِ کنگ ءِ گوشگ۔ کارے ءِ کنا ئینگ۔ کسے ءِ گوشگ کہ پلاں کار ءِ بکنت۔ پہ کارے ءِ کنگ ءِ میار تڑینگ۔
- **پرمیوشی** : (پ۔ رَم۔ یو۔ شی) پونشیگیں روچ ءِ رند ءِ روچ بزاں گوں مرچیگیں روچ ءِ دیم ءِ چارمی روچ۔ پہ شپ "پرموشی شپ" گوشں اَنت۔ پرمیوشیگ۔
- **پرمیوشیگ** : (پ۔ رَم۔ یو۔ شیگ) بچار "پرمیوشی"
- **پرمشگ** : (پڑ۔ مُ۔ شگ) سپر سپرءِ شبک شبک ءِ مُشگ۔
- **پرمیل** : (پڑ۔ مے۔ ل) ناوڑاھی یے کہ آ بدست شیچ ایت۔
- **پرنادگ** : (پڑ۔ نا۔ دگ) نکینگ ءِ ھیکانی سرءِ نند یگ کہ چک اِشں بکنت۔
- **پرناست** : (پر۔ ناش۔ ت) "پرنادگ" ءِ گوستگال بزاں "پرنا دینت" پرنادگ ءِ کارکت۔
- **پرنیوشی** : (پڑن۔ یوشی) بچار "پرمیوشی"۔
- **پڑنچ** : (پڑ۔ رن۔ چ) پڑنچگ ءِ پرمانگال بزاں "بہ پڑنچ" یا زجاگر پنچ بزاں ناکناں ھم گوش اَنت بلے چوش کنگ ندکاری زبان ءَ ذرلرٹ ایت۔
- **پڑنچائینگ** : (پڑ۔ رن۔ چا۔ یے۔ نگ) یک مردمے پرمایگ کہ دگہ یک مردمے ءَ پڑنچ ایت۔ یاکہ وتی جند ءِ پڑنچائینگ، یک مردمے ءَ پڑنچگ ءِ کار ءِ پرمایگ۔
- **پڑنچگ** : (پڑ۔ رن۔ چگ) گوں دستانی دل ءُ لنککاں گرگ ءُ زور دیگ، یادءِ پڑنچگ، بگل ءِ کنگ ءُ پڑنچگ، زکٹ ءِ پڑنچگ : کہ روگن ءُ شیرگ ءُ پھک در بیا اَنت۔ اگدءِ پڑنچگ : کہ آپ ءُ در بیا اَنت۔ ھے رنگ ءِ چیاں پڑنچگ بزاں سک پھر کنگ۔ دپ ءِ پڑنچگ۔
- **پرنچگ** : (پڑ۔ رنچ۔ چگ) چیکزءِ سرءِ پہ زور نچگ یا لگمال رنگ ءِ چوناہ ءِ منگ ءِ رندءِ چگگ۔
- **پرندوش** : (پ۔ رن۔ دوش) بچار "پرندوشی"
- **پرندوشی** : (پ۔ رن۔ دو۔ شی) چہ دوشیگ ءِ یا گوستگیں شپ ءِ پیسریگیں شپ۔
- **پرندوشیگ** : (پ۔ رن۔ دو۔ شیگ) بچار "پرندوشی"۔
- **پڑنک** : (پڑ۔ رن۔ ک) چہ گشارجاہ ءِ بُرزگرت ءِ گڈی ھد۔

- **پُرنکی :** (پُ - رن - کی) هماکگوں "پُرنک" ءَ شیادی کن اَنت۔ پُرنک ءِ تهی نیمگ ءِ ددئیں کُلارگ کہ بازمردم ءِ گوات گرانت کرایشان "کُرنکیگ" هم گوُشّ اَنت۔
- **پُرنکیگ :** (پُ - رن - کی - گ) بچار "پُرنکی"۔
- **پرنگ :** (پ - رَنگ) یورپ ءِ انگلستان، بازجاگہ "پرنگی" ءِ بزانت ءِ زیرگ بیت۔ گندگ ءِ لے گال چہ "فرانک" ءِ زیرگ بوتگ کہ "فرانس" ءِ زرءِ نام اِنت بوجنت، پرجاکہ رومن آب "ح" دورنگ ءِ وانگ بیت جاگھے "س" ءِ جاگھے "ک" ایرانیاں لے گال "فرنک"، "فرنگ" ءُ "افرنگ"ءِ گوُشتگ ءُ تازیاں "فرنج" ءُ "افرنج" گوُشتگ۔ آزمانگ ءِ سرجمیں جھان ءِ "فرانس"، جھانگیر بوتگ، رندءَ آئی ءِ جھگیر انگریز بوتگ اَنت۔ بلے اےنام روچ مردچ پُش کپتگ ءُ بہ انگریزانی ملک ءِ نام ءِ زانگ بیت۔ راستیں گپ ایش اِنت کہ یورپ سرجم ءِ "پرنگ" منگ بیت۔ مری، بگٹی مردم ایشی ءَ "پلنگ ءُ پھلنگ" گوُشّ اَنت۔
- **پُرّنگ :** (پُرّ - رَنگ) سرجم ءِ رنگ گپتگیں کلونٹ کہ برابر رنگ اِنت کہ چہ ایشی ءِ رندمُکت کپ اِیت هرچیزے کہ جوان رنگ بہ بیت۔
- **پرنگی :** (پ - رَن - گی) پرنگ ءِ مردم، هرچیزے کہ گوں پرنگ ءَ شیادی بجنت یورپ ءُ انگلستان ءِ هندوک۔
- **پرنندگ :** (پِر - نن - دگ) چیزے ءِ سرءَ گیگ ءُ گوُم نندگ۔
- **پِرَو :** (پ - رَو) بچار "پرَد"، ایشی ءَ "پرَو" هم گوُشّ اَنت۔
- **پِرو :** (پ - رو) پُرّک پری ءِ نیمنام یا پریاتون ءِ نیمنام۔ (۲) پرِدو : بزاں اودءَ دیردیرءَ، چہ نزیک نزیکءَ اِنّاں چہ دیر دیرءَ۔
- **پُرو :** (پُ - رُو) پُرءِ رنگ۔
- **پُرّو :** (پُ ر - رُو) چرچ ءِ پیتیّاں جوڑ کرتگیں کسانیں کپاٹ کہ آئی ءِ ناه ماں کن اَنت ایشی ءَ گوں ناهاں هم "پُرّو" گوُشّ اَنت ▫ پُرانُرو : هما مردم زیتءَ زهر گیت۔
- **پُرُّو :** (پُ ر - رُو) بے ریا، هماکسے ءِ روءُ نہ گیت۔
- **پرواه :** (پ ر - واه) هیال۔ تَب۔
- **پُرَوت :** (پ ر - وَت) پُروت، سر، دت، دتی دل ءِ میل، "پلانی پُروت شُت"۔
- **پرود :** (پ رُودَ) پہ اوُدءَ، دیر دیر۔
- **پرور :** (پ رَوَر) جوڑ کنوک۔ پھریزوک، راستی ءِ داردک ءِ برحق اِنت هماپیغمبر۔ فرمان پروردءُ رهدرب۔
- **پردا :** (پ ر - دَا) پرواه۔
- **پُروش :** (پ - روش) پُرشتگیں جاگہ پُروشنگ ءِ پرماتگال بزاں "پہ پروش" ٹکر بکن، اشتر ءِ یک رواجے ءِ نام اِنت۔
- **پروشال :** (پ ر - شال) پُروش هال : جنگ ءِ لشکرءِ پُرشگ ءِ هال۔ (۲) هاپُروش : هما هال کہ بہ دگرهالءِ پُروشگ ءِ بزاں آئی ءِ زرو گبند کنگ ءَ شنگ کنگ بیت۔
- **پُروش پرّینگ :** (پ - روش + پر - رے - نگ) دوست ءُ همدلیں سنگت یا دیولانءِ ناتپاکی پیداک کنگ۔ لشکرءِ پُروش پرّینگ : انچوش بیٹر برگ کہ دُژمن ءِ لشکرءِ تہ ءُ پروش بکپ اِیت۔
- **پُروشت :** (پ - رو - شت) بچار "پریشت"۔

- **پْروشت** : (پ. رُو. شْ. ت) پْروشگ ءِ گوْستگال بزاں کسے ءِ پْروشگ ءِ کارگُت۔
- **پْروشتانک** : (پْ. رُو. شْ. تا. ن. ک) بچار "پْروشدانک"
- **پْروشدانک** : (پْ. رُوشْ. دانک) یک سرکارے ءِ کم بہاتریں زرّ انچوش کہ کلدار ءِ آنت ءُ آنا یا پیسہ کساں انت ھمے آنا یا کہ پیسہ "پْروشدانک" انت۔ دھاں کہ کلدارءَ شانزدہ آنا بوتگ تھنا آنا پْروشدانک بوتگ انت کہ انّوں کلدار ءِ نیم، چارک ءُ ھشتک انت یا پنچ ءُ دہ پیسہ۔ "پْرشتگیں + دانک" بزاں دانک دانک، پرچا کہ دانک پیسہ ءِ گوْنش انت۔
- **پْروش کپگ** : (پْروش + کپگ) لشکرءِ تہا پْروش کپگ بزاں دوْمی لشکر ءِ دیم ءَ بزوریا بے دل بیگ ءُ تچگ۔ سنگت یا دیوان ءِ ھمدل ءُ ھمدستی ءِ نا بیاکی کپگ۔
- **پْروشگ** : (پْ. رُو. شْگ) ٹکّر کنگ، چُنڈ چُنڈ کنگ، ھر ترندا کے ءِ ٹکّر کنگ۔

باسک ءِ پْروشگ : کسے ءِ باسک ءِ ھڈّ ءِ پْروشگ. براہت یا برانگوْنگیں دوستے ءِ بیران ءُ ناداں کنگ۔

بند ءِ پْروشگ : بند ءِ جنگ ءُ ڈگار ءِ آپ ءِ رواں دیگ۔

بندیک ءِ پْروشگ : آمگیں یا سبیں بندیک ءِ پہ چہرتاب دیگ ءُ جیرداں جوڑ کنگ۔

ٹبنڈ ءِ پْروشگ : زنڈیں دار ءِ پہ تیز تل کنگ۔

پاد ءِ پْروشگ : پاد ءِ ھڈّ ءِ پرٹ یا دگہ چیزے پْروشگ لنگ کنگ، پاد بند کنگ۔

پت ءِ پْروشگ : تپاک ءِ پْروشگ، بے پتی کنگ،

پْروش ءِ پْروشگ : پْرشتگیں دست یا پاد ءِ ھڈّ وت ءُ وت یا کہ چہ نزاںتکارے ءِ سبب ءُ ھراب گپتگ ءِ زانتکارے ءِ ایشی ءِ یک برے پدا پہ زور پْروشگ ءُ پدا جالک کنگ.

پوڑ ءِ پْروشگ : دھل ءِ چہ زمین ءَ ترگ ءُ ڈگار ءِ پوڑانی شماں درآیگ۔

پھلوگ ءِ پْروشگ : پھلیگ ءِ پْروشگ : پھلیگانی ھڈّانی پْروشگ، ترندکنوکیں کارے کنگ. کسے ءَ سک جنگ ءُ آئی ءِ پھلوگاں پْروشگ۔

تبد ءِ پْروشگ : بزاں جاگھے منزل کنگ یا لوگ ءِ نند ءِ وارگ دانگہ تبد ءِ پْرش ایت نی لڈگ یا کہ چہ لوگ ءِ درآیگ.

تپنگ ءِ پْروشگ : تچمیں تپنگ ءِ پہ تیرماں کنگ ءِ ھانچ ءِ پْروشگ۔

تچ ءِ پْروشگ : نیم یا گوم یا دگہ انچیں تچوے ءِ تچ ءُ کہ جیر گُٹگ ءِ آت پْروشگ

آپ ءِ تچ ءِ پْروشگ : کمیں گرم کنگ. شیرگرم کنگ

مردم ءِ تچ ءِ پْروشگ : مردم ءِ تچ پْروش کنگ آئی ءِ بے شون کنگ، موٹ کنگ، ھُبّ ءِ پْروشگ۔

تن ءِ پْروشگ : آپ وَرگ کہ تن ھلاس بیت۔

تونس ءِ پْروشگ : تن ءِ پْروشگ۔

جار ءِ پْروشگ : کپتگیں جارے ءِ ڈرو گبند کنگ ءِ دگہ جارے پرینگ۔

جان ءِ پْروشگ : جان کَتَگ، ھڈّ ءُ بنداں توار بیگ، ترندءُ پٹ کنگ۔

جک ءِ پْروشگ : دیم ءِ پْروشگ۔

جک ءُ گردن ءِ پْروشگ : دیم ءُ گردن ءِ پْروشگ۔

چمانی پْروشگ : میار یگ کنگ، میار بارگ

دار ءِ پْرُوشگ : پہ تنتش ءُ تپروار ٹُکڑ کنگ۔

دپ ءِ پْرُوشگ : جنگ ءُ کسے ءِ دپ ءِ پْرُوشگ یا کسے ءِ دپ پْرُوشیں پتو دیگ۔

دُکان ءِ پْرُوشگ : انچش کنگ کہ دُکان ءِ گراکی ءُ بھا ءِ زیرءِ کم بیگ۔

دل ءِ پْرُوشگ : کسے ءِ دل ءِ پْرُوشگ بزاں آئی ءِ ھُبّ ءُ واھگ ءِ پہ انجام نیمون ءِ سکینے ءِ ایرماد کنگ، بددل کنگ۔

دیوان ءِ پْرُوشگ : دیوان ءِ یادکنگ یا کُٹینگ، کارءِ ھراب کنگ، کسے ءِ دیوان ءِ پْرُوشگ بزاں آئی ءِ تاوان دیگ۔

رواج ءِ پْرُوشگ : چہ رواج ءِ پہ دگہ رواجے ءِ کپگ، رواج ءِ بے رھبنداں پرینگ۔

رھبند ءِ پْرُوشگ : پھکیں رھبند کہ پہ ھرکس ءِ اِنت چہ آئی ءِ دپ ءِ راہ بیگ۔

زبان ءِ پْرُوشگ : زبان ءِ ورگ. تبنرءِ ورگ. کول ءِ پْرُوشگ بزاں وتی گوشتگیں گپانی سرءِ نہ اوشتگ۔
درآمدیں زبانے ءِ راست گوشگ ءِ وانگ ءِ کسے ءِ ھنچک سرءِ سوج کنگ ءُ درآرگ کہ آئی ءِ زبان ھسے درآمدیں زبان ءِ راستیں
گالواریءِ وتی بکنت. پہ زانت انچش گپ جنگ کہ گوشتش ءِ زاناں کہ زبان بلّ اِنت ءُ گپ ءِ گشینیت نکنت۔

زرءِ پْرُوشگ : مزنیں زرءِ پْرُوشدانک کنگ۔

زرناک ءِ پْرُوشگ : کاگدیں زرءِ پْرُوشدانک یا دگہ کستریں زر کنگ۔

سادءِ پْرُوشگ : سے چار زراجیں بزگ کہ آبانی مُن یک جامیل اِنت ایشانی یک برے یک یک ءِ چہ تاب ءِ پُرکنگ
ءِ پہ ایشاں یکّو کنگ ءِ یک سارے کنگ گیشتر میدءِ پہ تیار ءِ زراجانی نشہ رنگرءِ ساد) ءِ دست ءِ ایشی ءِ

جوڑکن اِنت۔

سنگ ءِ پْرُوشگ : چہ کسے ءِ دل ءِ دشمنی منوگری ءِ پْرُوشگ، بیہ ءِ پْرُوشگ کہ بے باوری ایشی ءُ آسر اِنت۔

سرءِ پْرُوشگ : چیزے یا ساھدارے ءِ سرءِ پہ تُک یا سنگ یا دگہ انچیں چیزے ءِ پْرُوشگ۔

سوگندءِ سرءِ پْرُوشگ : سُندرءِ جوش اِنت کہ کسے پہ کارے ءِ کنگ یا نکنگ ءِ سوگند وارت بلے چہ اے سوگندءِ بنداں
درگیزگ ءِ انجام نیمونے شوھاز کنگ۔

شپ ءِ سرءِ پْرُوشگ : بزاں یک برے وپگ پدءِ شپ ءِ وھدے پادءِ آیگ چوش گیشتر کاروان سات ءُ سپرءِ کن
اِنت کہ سرشپ ءِ وپس اِنت ءُ شپ ءِ وھدے ءِ پاد کایت ءُ دومی منزل ءِ لڈ اِنت۔

شھرءِ پْرُوشگ : لنگریں سھت ءِ شُمرانی بجاکنگ ءُ زرکنگ پہ چیزءِ گیپت ءُ گیر یا کہ ھرج ءُ ورج ءِ ھاترءِ۔

شرین ءِ پْرُوشگ : ساھدارے ءِ شرین ءِ ھڈءِ پْرُوشگ. کسے ءِ تاوان دیگ، کسے ءِ بے دِکس کنگ۔

شاہ ءِ پْرُوشگ : ڈرچک ءِ شاہ ءِ لمب ءِ پْرُوشگ. کسے ءِ بورناکی ءِ سرپْرُوش کنگ۔

شاپک ءِ پْرُوشگ : یک کارے ءِ ھکم تریں ءُ لازم تریں بھرءِ بیران کنگ، شاپک ءِ جبہ ءُ ٹکر کنگ۔

شُدءِ پْرُوشگ : بزاں ورگ ورگ یا کہ شُد پْرُوشیں درمان ءِ ورگ کہ شُدءِ بیارت

کارءِ پْرُوشگ : چہ سرجم بیگ ءِ پیسر کارءِ پہ انجام نیمونے ءِ بند کنگ۔

کپّل ءِ پْرُوشگ : ماول ءِ پْرُوشگ بلے "ماول" ءِ جتین ءِ کارمرد بیت ءُ "کپّل" پہ اپس ءِ "پیشکا" کپّل ءِ
پْرُوشگ ءِ بزاں نرمدیں اپس ءِ ھم کنگ۔

کلدارءِ پْرُوشگ : پْرُوشدانک کنگ۔

کمارءِ پْرُوشگ : چہ ناگتیں ءِ برءِ پوست ءِ نھی شونساں ساد جوڑ کنگ۔

کَول ءِ پُروشگ : اھدءِ پُروشگ، اَھد گُرتگیں گپانی سرءَ نہ اوشتگ وت ءَ بدلبز کنگ۔ وتی بستگیں اکرارءِ برھیدی نہ کنگ۔

کوہ پُروشگ : کوہ ءِ جبڑءِ پٹیکم ءِ میتین پُروشگ۔ سِنگ پُروشگ پرچاکہ بازجاگءَ "کوہ" پہ "سِنگ" ءِ بزانت ءَ ھم کارمرد بیت (چوناھیگا نہ بایدکہ چوش کنگ بہ بیت پرچاکہ "سِنگ"، "ڈوک" اِنت ءُ "کوہ" وھرکس زانت کہ "کوہ" ءَ گوشنت)۔ سکّیں مزنیں کارے کنگ، ماہ جنگ۔ نبوتگیں کارے کنگ۔

گپّ ءِ پُروشگ : ھبرءِ پُروشگ بزان نہ منگ۔ لبزءِ پُروشگ بزان کَول ءُ اھدءُ کرارءِ سرءَ نہ اُوشتگ۔

گراکی ءِ پُروشگ : انچوش کنگ کہ کسے ءِ دُکان ءِ گراک پہ کُجام نیمونے کم بہ تراّنت۔

گردن ءِ پُروشگ : مردم یا دگہ ساھدارے ءِ گردن ءِ کواٹینگ ءُ ھڈّان ءِ چہ بنداں در کنگ کہ ایشی ءِ آسر مرگ اِنت۔ منّت وار کنگ، منّت لڈگ، میار بار کنگ، میاریگ کنگ۔

گرم ءِ پُروشگ : بزان گرم ءَ یا نیمروچ ءِ منزل کنگ یا وپگ ءُ گوات چنڈ کنگ ءُ لڈگ یا چہ گس ءَ در آیگ گرماگ ءِ گُٹ اِنتگیں سرءَ گوات ءِ کشگ کہ گرم ءِ شست کنت۔ گرماگ ءَ ھورے ءِ کپگ کہ گرمی ءَ پُروشیت ءُ بوم ءَ دِشش کنت۔

گرم وسرءِ پُروشگ : نیمروچ ءِ منزل کنگ ءُ گوات چنڈءَ لڈگ یا چہ ووگ ءُ گوا چنڈءَ در آیگ بزان گرم ءِ زورءِ پُرشگ ءَ رند۔

گنج ءِ پُروشگ : گنج یا کلاکنت ءِ برءِ پاچگ یا کپت کنگ۔ اُرس ءُ لمپ بیگ۔

گورم ءِ پُروشگ : دریاءِ گورم ءِ پرشگ بزان چہ دریاءِ سرءَ ءُ بُرزبیگ ءِ کپگ ءُ گچ بیگ ءُ تنگ۔ زرءِ ھم چہ توپان ءِ سبب ءَ یاکہ دریاءِ نہ ءَ کوھے ءِ کم آپ ءِ سرءَ گورم ھم پرشیت گُڈا گوشنت "پلان جاگہ پُروشیت" بزان گورم پرشیت۔

گوھرءِ پُروشگ : سارتی ءِ کم ترّگ ءُ ایر مات بیگ۔

لچّ ءِ پُروشگ : انچوش کنگ کہ کسے ءِ لچّ بہ پرشیت بزاں پہ بے بھرءِ ھکل ءُ گپ ءُ تران ءُ ندءُ نیاد بجنت (لبے زانگ لوٹ ایت کہ "لچّ ءِ پرشگ یا پُروشگ" دگرے ءُ بے لجّی دگرے)۔

لوگ ءِ پُروشگ : لوگ ءِ جبڑءِ پُروشگ۔ کسے ءِ لوگ ءِ ویرندان کنگ، کسے ءَ مزنیں تاوان ءُ بیرانی دیگ کسے ءِ لوگ ڈڈی کنگ بزان آئی ءِ کَہول یا دیگ یا دروازگ ءِ پُروشگ ءُ ڈڈی کنگ۔

مَٹ ءِ پُروشگ : انچیں جاگھے کہ آپ جم بوتگ ءُ ھشک بوتگ بلے کشگ نہ بوتگ اودءِ اگان کاھے ءِ بوٹگے کہ ترکت ایت آئی ءِ ھمسونیں مَٹ ءَ ترکیں ایت ءُ پُروشیت بلکہ روچ ءِ جنت ءُ مٹ ءِ پُروشیت کہ رندءَ تلکار بنت۔ بازجاگہ ایشی ءِ پہ دھل ءِ "پوٹر ءِ پُروشگ" ءِ بزانت ءَ ھم کارمرد کن اَنت۔

مَٹ ءِ پُروشگ : مال بیب یا جنگ ءَ چہ وتی ھمدورءَ گیش بیگ۔ یاکہ ھمنیک تاوان کروت وارتگ وُتی مَٹ ءِ ھم ھمنیک بیرانی دیگ۔

مردم ءِ پُروشگ : مردم ءِ سر۔ پاریا دگہ اندامے ءِ پہ لَٹ یادگہ چیزےءَ جنگ ءُ پُروشگ۔ مال دیوان ءَ یاکہ دگہ مردمے ءِ دیم ءَ کسے ءِ شُھرت ءُ سرمندگ کنگ۔

مچاج ءِ پُروشگ : بے جنگ ءُ اَڑیں مردمے ءِ سرءَ چہ ھَدّ ءَ بے ھبندیں زوراکی کنگ۔ گوشنت "پلانی فی انچوش گیش ءِ کپتگ کہ پلانی ءِ چم ءِ مچاجاں مال آئی ءِ چتّاں پُروشیت"۔

مستں ءِ پُروشگ : کسے آبدست ءَ بہ بیت آئی ءَ گُڑنیک یا تاچینگ کرتے رنگ ءَ آئی ءَ آبدست ءِ نیم مُندگ کنگ۔

مُلک ءِ پُروشگ : مُلک ءِ ویرانداں کنگ ۔ ملک ءَ ڈاہ دیگ ۔ گپتے ءَ ماں ملک ءَ سک تالان کنگ ۔ ملک ءِ مردماں پہ تُجام نیمونے اپجوشں کنگ کہ بچاھے سرجمی بیا انت ءُ جم بہ بنت یا کہ مردمانی وت اپجوشں کنگ۔

نام ءِ پُروشگ : نام ءِ شنگ ءُ تالان کنگ ۔ نام ءِ گار ءُ بیگواہ کنگ۔

واب ءِ پُروشگ : کسے ءَ چہ واب ءَ گُڑنیک کہ پدا آئی ءَ واب نئیت۔ انچیں چیزے ورگ کہ آنگیں واب بروت۔

واب ءِ سر ءِ پُروشگ : گیشتر پہ گلگ ءُ کاروان ءِ سات ءُ سپر ءِ بیت کہ منزل کن انت شام کن انت ءُ ولپس انت ءُ شپ ءِ دھدے ءَ پادکا بینت ءُ لڈ انت گوشں انت ءِ واب ءِ سر ءِ پُروشیں گوالڈیں۔

وت ءِ پُروشگ : ماں زرک ءِ میدان یا کربیب ءَ گوازی یا دگر نیمونے ۔ وتی ھڈ ءُ ڈے ءِ پُرشگ گوشں انت ۔ انچک سنژ ءُ کپ ، تووتی جند ءِ پُروشتے ۔ وت ءِ سترمندگ کنگ۔

وناس ءِ پُروشگ : گمگل وناس ءِ چوکہ گمُی ءِ ودیم ءِ پُروشگ کہ تیراں کنگ بنت۔

ھال ءِ پُروشگ : ھال ءِ شنگ کنگ ۔ ھال ءِ زروگبند کنگ۔

ھبر ءِ پُروشگ : کسے ءِ گپ ءِ پُروشگ ، ناھبر کنگ ، زروگبند کنگ ، رد منا یُنگ ۔ گپ نہ زیرگ ، گپ نزگرگ ، نہ منگ ، منوگر نہ بیگ ، گھ کنگ۔

● **پُرُوشں ورگ** : (پ۔ رُوشں + وَ۔ رَگ) پُرشگ ، مردم ءُ اولاک یا لشکر ءِ۔

● **پُرُوشں ھال** : (پ۔ رُوشں۔ ھال) بچار "پُروشال"۔

● **پُرُوشیگ** : (پ۔ رُو۔ شِیگ) ھما مردم کہ آیانی بوجیگ پُرشتگ ءُ وت پشت کپتگ انت کہ ہچ ءِ واجہ نہ انت ۔ ھے رنگ ءَ پُروشں وارتگیں لشکر ءِ سرتگیں مردم۔

● **پروک** : (پ۔ رُوک) پر ، ھما کہ سر ءِ بہ بیت ، پر بہ بیت ۔ وام۔

● **پُرَوَرگ** : (پ ر۔ وَرگ) پل ورگ ، ترورگ ، ترگ ، چکرگ ، چوکہ گلگل ءِ یا کہ لانٹیگ یا ترُوک ءِ چکرگ ۔ لیٹ ورگ ، پر لیٹگ۔

● **پروکی** : (پ۔ رُو۔ کی) پرئیں چیز ، پرئیں زر ، بزاں ھما زر کہ کسے ءِ سر ءِ "وام" انت ۔ وامی۔

● **پروم** : (پ۔ رُوم) بوہستان ءَ زامراں ءِ گورچانی سیم سراں جاگھے ءِ نام انت ۔ ایشی ءِ ردکیت ءَ ایرانی بلوچستان ءَ بیشت انت ۔ اودءَ لچہ کار دادو پرومی ءِ ھرکس زانت ۔ شھلچہ کار ملا پازل ءَ پہ دادو پرومی ءَ لچھے دیم داتگ انت کہ ایشی ءِ پتو ملا بھادر مزاسنانی ءَ داتگ ۔ یک جاگھے گوشں ایت ۔ "دیر انت پروم ءِ ڈک ءُ ڈور = گالاں بدے کولواہ شتور"۔

● **پرومی** : (پ۔ رُو۔ مِی) ھما کہ گوں پروم ءِ بُنیادی کنت ، لچہ کار دادو پرومی۔

● **پرومیگ** : (پ۔ رُو۔ مِی۔ گ) پرومی ھما کہ گوں پروم ءِ بُنیادی کنت

● **پرونک** : (پ۔ رُو۔ ن۔ ک) باز جاگہ ءَ پارسی ءِ "پروانہ" ءَ بلوچی ءَ گوشں انت کہ لاڑا مکالے۔

● **پُرَہ** : (پ۔ رَہ) گیشینک ءُ تروک ، لے ھما "کاربنک" انت کہ لگوشکاں پہ ماسکولک کنگ ءِ بیکبرے ھمیشی ءِ سر ءَ گیشینک کن انت ۔ یک وارے بکت کن انت کہ "ماتدار" ءِ گوشں انت ۔ ایشی ءِ سر ءَ دگہ بارگ تریں وارے یا کہ ھمیشی ءِ جند ءِ سر ءَ تری بھر ءِ بارگ تر کن انت ۔ ھماوخی کہ کماتگ انت ءُ سمن کرتگ انت پتایگ ءُ ھمیشی ءِ سر ءَ کنگ بنت کہ ھے پتاتگیں ونجیانی سر ءَ گیشینک بزاں کرنڈ کرتگیں لگوشک بیت۔

● **پَرَئ** : (پ۔ رَ۔ ئ) بیتیں ، ھیبت : لے یک دراجیں آسنے کہ یک سرءِ بتیں انت کہ پہ کل گوجگ ءِ کارمرد بیت ۔ باز مردم

یک دار بارا چین ءَ "پری" ءِ ھَم گوش اَنت۔

- **پُرھاک :** (پُر۔ ھاک) پُر ءُ ھاک : مِنیدءَ مے "پُر" ءُ "ھاک" اِنت۔ بے کار ءُ بے سَتیں چیز یا مردم۔
  پُرھاک کنگ : تاوان ءُ بیراں ءُ برباد کنگ۔
- **پَری :** (پَ۔ رِی) داستانانی دِھانی جنین کہ سک تَرنگ اَنت ءُ بازل اسٹھم پر اِنت۔ سکتیں شُنگیں جنین۔ جنیں نامے۔
- **پَری :** (پَ۔ رِی) سکیں زیب تھنگے ڈ راجیں کہ بِنار ءِ ڈِنیاں اڑِنگ بیت۔ ایشی ءِ گیشتریں بھر مِ بَندار ءَ ڈن دریاءِ سرءَ شھارانت کہ ایشی ءِ سرءَ یک یا دو مردم ننداِیت پرچاکہ چہ آچار ءِ گوات ءَ مُزّ بیگ ءِ بوجیگ یک کشتے ءِ لیٹ اِیت ایشی ءِ ھنگی ءِ ھاتیرءَ مردم ھمے پری ءِ تھنگ ءِ سرءَ رواَنت ءُ کاینت۔ ایشی ءَ "پائی" ھم گوش اَنت۔ باز مردم ایشی ءَ "پَرنی" ھم گوشش اِیت۔
- **پِری :** (پِ۔ رِی) بے تاھیریں گپ بلے اے گال ھرجاگہ "پری پری کنگ" ءِ کارمردبیت۔
- **پُری[1] :** (پُ رِی) ھاکر گوں "پُر" ءِ شِیادی کنت۔ چہ "پُر" ءَ یا "پُر" ءِ رنگ۔
- **پُری[2] :** (پُ۔ رِی) بالوئے کہ ماتک ءُ بارگ ءُ ڈراج اَنت۔ تانگوے ڈراجیں سُنٹے پر اَنت کہ چو سِیتیں مردم یادگ

پُری

ساھدارانی جان ءَ گُتگ ءُ دنت ءُ ھون چوشس اِیت۔ باز جاگہ ءِ ایشی ءَ "مُنتلی" ءَ ھم گوش اَنت ءُ باز جاگہ ءِ ایشی ءِ نام "شپی مگس" اِنت بلے اے ھردوئیں دگہ بالو اَنت کہ چو "پری" ءِ شِبت اَنت ءُ توریں اَنت۔ چہ لے پُریاں یکے ھمیش اِنت کہ مردم ءَ تپ دنت سرپیچے تیاں گُوھری تپ، یو شُمی۔ ے تاکی "اَنت۔ ایشی ءَ ھندی ءَ مچھر، انگریزی ءَ ( ) پارسی ءَ پشہ، تازی ءَ بعوضہ گوشس اَنت۔ باز جاگہ "پری" ھما مگس ءَ گوش اَنت کہ آیانی سرءَ بیت۔ چہ گس مگس ءَ کستر اَنت مُلک رنگ اِنت ءُ دومی بستنی گوشس اَنت۔ (بچار بُت)

- **پُری[3] :** (پُ۔ رِی) پُر گِیگ ءِ سرباز ءُ کور ءِ چہ پارود ءَ مستریں شھراں یکے کہ چہ پارود ءَ جند ءِ شھر ءَ چیر تر اِنت۔
- **پُری[4] :** (پُ۔ رِی) کلندو ءُ زاتے کہ کانڈیل ءِ بارگ اِنت، ھوشگ ءُ ڈیل ءِ سک ڈراج اِنت ھوشگ ءُ جند ءِ ھم ڈراج اِنت ءُ دان ءِ ھیبت اِنت بلے دانگ ءِ چہ کلندو ءَ کستر ءُ کدے گھروء اِنت۔
- **پُڑی :** (پُ ڑ۔ رِی) ھالیگی ءُ ھورکی ءُ چپٹ، پُڑ بیگ ءِ جند۔ دریے ءُ چہ چیزے ءَ پُڑ بیگ۔ گوانبگ یا شِیک ءِ پُڑی۔
- **پُڑی :** (پُ ڑ۔ رِی) بچار "پُرزی"۔
- **پِرے :** (پِ۔ رے) پِرے، پہ اے کار ءَ۔

- **پریات :** (پ َ ر-یاث) گُوکار، واھی، زاری، دسبندی، اَرزءُ گوزز، چہ دردے ءِ گِڑیوگ ءِ کار- [پارسی : فریاد]-
- **پُریاتون :** (پ-رِیٰ- آ- توݨ) پری رنگیں جنین-جنینی نامے-
- **پری پری :** (پ رِیٰ + پ رِیٰ) پری پری کنگ : چہ بے تاھیری ءُ کسے ءِ زھیرءِ یا گم ءِ بے آرام بیگ ءُ گپ جنگ ءُ بس نہ کنگ-
- **پَڑریچ :** (پ َڑ- رے- چ) تچ ریچگ ءِ جند- پڑیچگ ءِ پرمانگال بزاں " تچ ءُ رتچ "-
- **پڑّیچ :** (پ ڑ- رے- چ) پڑ ریچ، پڑیچگ ءِ پرمانگال بزاں " پر ءُ ریچ "-
- **پُڑیچک :** (پُڑ- رِیٰ- چک) ماھیگ ءِ کش ءِ بازیں رنگیں وستنگ- ھمے رنگ ءِ آئی ءِ دمب ءُ بدءُ کنت ءُ دل ءِ چیرءِ
  ھم ہر بیت -ھر حیسےءِ ھمے رنگیں بازلوئیں بُھر-
- **پَڑّیچگ :** (پ َڑ- رے- چگ) تچ ریچگ : تاب داتگیں یا پتاتگیں چیزے ءِ تچ کنگ پتاتگیں بندیک یا بندیک رنگیں چیزے ءِ تچک کنگ- ترو پتگیں چیزءِ تچ ریچگ ءُ تچ کنگ-
- **پڑیچگ :** (پ َڑ- رے- چگ) چیزے ءِ سرءِ آپینک یا آرتینک یا ریکینک ریچگ اک : آپ پڑیچگ، ھاک پڑیچگ، آرت پڑیچگ، ریک پڑیچگ-
- **پریری :** (پ- رے- رِیٰ) پیری، چہ زیکیں روچ ءِ پیسری روچ-
- **پُریشت :** (پ- رِیٰ- شٔت) " پُریشتگ " ءِ توار- داشتگیں کندگ ءِ یکپارگی درآیگ ءِ توار کہ یک اناگاہ ءِ درکیت بلے رنگیں کندگ ءِ دپ بنداتں ءِ توار چہ دنتانانی شم ءِ درکیت- پُریشت کنگ: اولاک یا کہ دلوت ءِ پوزءِ ھونشں کنگ ءِ توار کہ یکپارگی ساد ءِ پہ ترندی چہ پوزءِ کشں ایت -اے گال ءِ " پُھوشت " ھم گوشں انت-
- **پریشان :** (پ- رے- شاݨ) گمیگ، پدرد، دلپدرد، دلتپرکی، رنج- پریشانی : دلپدردی، دلتپرکی، گمی-
- **پُریشت پُراشت :** (پ- رِیٰ- شٔت + پ- راشت) پُریشتگ ءُ پُراشتگ، چش ءُ چاش-
- **پُریشتگ :** (پ- رِیٰ- ش- تگ) پُریشت کنگ ءُ کندگ کرلے رنگ ءِ داشتگیں کندگ ءِ توار چہ دنتانی شم ءِ درکیت- اولاک یا دلوت ءِ وتی پوزءِ ھونشں کنگ-
- **پُریشتگ :** (پ- رے- ش- تگ) نیگراھی منوگرانی منوگری ءِ ھما چیریں مھلوک انت کہ واھبیں ھدا ءِ کار دارءُ چلوپکار انت- کرلے جھان ءِ کاراں عھایان پہ ما ایت- اک : مرگ ءِ پُریشتگ- روزیگ ءِ پُریشتگ دگہ دگہ-
- **پریشی :** (پ رے- شٔ ی) پراشی، پہ ایشی، پہ ایشی ءِ حاترءَ یا واست ءَ ★
- **پڑّینک :** (پ َڑ- ریں- کٔ) دریائی مُرگے-
- **پڑینگ :** (پڑ- رے- نگ) آچوش کنگ ءِ کپ ءِ ایت، دور دیگ- کاپینگ-

  آپ ءِ پڑینگ : تام ءِ برگ یا کشگ- رنگ ءُ برگ- بے رنگ کنگ، بتام کنگ، ازت برگ-

  آپ ءِ پڑینگ : آپ ءُ تہ ءِ دور دیگ- زوال کنگ-

  آس پڑینگ : تین دیگ، اڑءُ جیڑءِ پادکنگ، جنگ پادکنگ-

  آس ءِ پڑینگ : جنگ پادکنگ- اڑءُ جیڑءِ پلینڈی پادکنگ-

  آس ءِ پڑینگ : ھیران کنگ، تاوان کنگ، پہ تمیت برباد کنگ-

  آشوب پڑینگ یا آشوب ءِ پڑینگ : تاو ءُ شور پڑینگ-

بارءِ پرّینگ یا بارءِ پرّینگ: اشتر ءِ ترامپوّی کنگ یاکہ پہ گھگیری تچگ ءِ باراں دور دیگ بلے چوشیں کارءِ گیشتر جڑیں اُشترکن اَنت. بارءِ بوجگ ءُ یک جاگھے ءِ یلہ دیگ، بارءِ بوجگ ءِ منزلے ءِ یاکہ راہ ءِ سرءِ پہ کہام نیموں ءِ یلہ دیگ۔

بَدءِ پرّینگ: کسے ءِ بدءِ دور دیگ، بدءِ دیگ بزاں بچّے ءِ سرءِ جنجالے دور دیگ ءِ کسے ءِ ماں جنجاں ءِ جیڑھے ءِ اڑینگ

بگت ءِ پرّینگ: وتی اُشتر ڈاچی یا لیرمھے ءِ کہ چہ بگ ءِ سستگ بہ ءِ آئی ءِ بزگ ءُ بگت ءِ ھور کنگ یاکہ دگرے ءِ بگت ءِ بزگ ءِ ھور کنگ۔

بے راھاں پرّینگ: کسے ءِ بے رھبندیں کارے ءِ کنگ ءِ ھدوناک کنگ ءِ کنا تینگ، کسے ءِ چہ راستیں رھبنداں ٹگلینگ ءِ بد راھاں دور دیگ، گمراہ کنگ۔

بیم پرّینگ: کسے ءِ دل ءِ ترس دور دیگ کہ چہ یک چیزے ءِ بہ ترس ایت۔

پاداں پرّینگ: کسے ءِ دگہ کسے ءِ پاداں ءِ سرءِ دور دیگ بزاں انجوش کنگ کہ آئی ءِ پاداں بکپ ایت. کسے ءِ دگرے ءِ زیردستی ءُ منّت واری ءِ پرمایگ، کسے ءِ چہ دگرے ءِ دگوزءُ بکشگ ءُ لوٹگ ءِ پرمایگ. کسے ءِ بے ازّت ءُ بے شرپ کناینگ۔

چہ پاداں پرّینگ: انجوش کنگ کہ راہ ءِ شُت مکنت. بے وس کنگ۔

پَٹ ءِ پرّینگ: یلہ دیگ ءِ رمینگ. چیز دور دیگ ءِ یلہ دیگ بیت ءُ ھمراہ رمبینگ بیت. مپت ءِ دیگ. ڈنّ ءُ وڈّءِ سر کنگ۔

پڑّ ءِ پرّینگ: بچار ءِ پَٹ ءِ پرّینگ ءِ۔

پُشت ءِ پرّینگ: ندءِ دور دیگ بزاں پشت گیجگ۔

پل ءِ پرّینگ: ڈگار ءِ پل و تہ ءِ دور دیگ، چو کہ پل ءِ پرّینگ: انجوش کنگ کہ بیسارءِ بکپ ایت، چو پلارءِ پرّینگ۔

تاس ءِ پرّینگ: رھجار بیگ دانکہ تاس بکپ ایت پہ آپ ءِ بھرءُ بانگ ءِ۔

تام ءِ پرّینگ: ساک ءِ کشگ. شیہ دِل کنگ. سوکیگ کنگ۔

تران ءِ پرّینگ: گپت ءُ تران یا شھل ءُ تران ءِ دور دیگ۔

ترانگ ءِ پرّینگ: ترانگ دیگ، بات دیگ، بات ءِ پرّینگ، تھنال یا ترھنال ءِ پرّینگ یا دور دیگ۔

تگ ءِ پرّینگ: ورک دیگ، اولاک ءِ ورک ءُ میداں دیگ۔

تلک ءِ پرّینگ: انجوش کنگ کہ تلک ءِ بکپ ایت ءُ تلک ءِ بگیت. کسے ءِ بے واری ءُ گرگ، کسے ءِ سرءِ شکیں اڑءُ جنجالے دور دیگ کہ آوت ءِ رکینت مکنت۔

جار ءِ پرّینگ یا جار پرّینگ: پہ جارجنین یا پہ ونگش یاکہ رونگاک ءُ مھناک ھالے ءِ شنگ ءُ تالان کنگ کہ ھرکس سھیگ بہ بیت۔

جنگ ءِ پرّینگ: دو مردم یا دو ملکت ءِ نیام ءِ جنگ [illegible]

[illegible]: جھل ءِ دور دیگ، جھل جنگ، ایر جنگ، کم لیگگ. جات ءِ پرّینگ: جات ءِ تہ ءِ دور دیگ. جات جنگ: بزاں بے رھبنداں دور دیگ یاکہ تاوان بار کنگ. جکت ءِ پرّینگ: چہ جنین ءِ لاپ ءِ چہ نُہ ماہ ءِ سرجم بیگ ءِ پیسر پہ زورءُ درمان دارگ چک ءِ پیدا کنائینگ ءُ یک ءِ دور دیگ. گیشتر سیبرءِ گرتگیں جنین انجوش کن اَنت کہ چہ بدنامی ءِ رکّ اَنت۔

چک ءِ پرّینگ: سرءِ دور دیگ، چک ءِ دور دیگ۔

چکاں پرّینگ: چکاں دور دیگ بزاں مات یا پت ءِ وتی چکاں یلہ دیگ ءُ روگ ءُ پدءِ آیاں جُست نہ کنگ۔

چہ چپّاں پڑینگ : یک دُور رُدکیں چیزے ءِ داں ھنچک دیرءِ چارگ کہ بُروت ءُ چہ چپّاں گار ببیت۔ کسے ءِ اِزّت ءُ شرپ ءِ چہ مردمانی چپّاں دَور رَوَگ بزاں انچوشیں کنگ کہ یک شر پداریں مردمے کم کمّ ءَ چہ مردمانی چپّاں بکپ ایت ءُ اولیگیں شرپ ءُ اِزّت ءِ گوں مردماں پُشت مہ کپ اِیت۔ چہ چپّاں ھچ نہ گندگ گوش اَنت ءِ بلانی پیسرءِ کرّا ءَ ات بلے نی چہ چپّاں ھم کپت۔

دپ ءِ پڑینگ : ڈیکّ وارینگ بلے پہ تاوان ءُ بیرانی ءِ ھاترءِ۔
چہ دپ ءِ پڑینگ : بے بھر کنگ ءِ نپ ءُ سیت ءِ زنگ بندرءِ ایشی ءِ بزانت چوش اِنت کہ کسے ھرد ھدیکّءِ ءِ ذرگ ءُ چرگ بدنت ءُ پدءِ یک اناگہ یا کجام یک تیموّنے ءِ بند اِیش بکنت نی ھمے ورگ بزاں چہ آئی ءِ دپ ءِ کپ اَنت۔
ڈ چار پڑینگ : "زیکّ وارینگ انچوش کنگ کہ دو مردم یا ٹکّ یا لشکر وت ماں وت دیم پہ دیم ببنت۔
ڈراج پڑینگ : ڈراج ڈراج ءِ دَور دیگ۔ کارءِ انچوش کنگ کہ سرجم ءِ بیگ دیر ببیت۔
دَرد ءِ پڑینگ : انچوشیں کنگ کہ دَرد وشّ ببیت یا کہ گٹّ اِیت۔ کسے یک کارے کنت کہ پہ آئی ءِ سیتّ ماں بلکیں تاوان اِنت بلے کسی سوج ءِ نہ گپت ءُ کاراں کنت۔ نی کہ تاوان وارت گُڈا گوشگ ببیت ءِ "نی تئی سرءِ دردکپت ناں؟"
دستءِ پڑینگ : دست ءِ دُور دیگ، چیکّینءِ سرءِ دستاں لوپ کنگ یا آئی ءِ گرگ ءُ دست جنگ بلے دستانی ماں پڑینگ ءِ ءِ نگ ءِ بیت اک : "بلانی ءِ منی گردن ءِ وتی دست پڑینت اَنت" بزاں پہ مستاری منءِ گلائیش ءِ کرت کہ آئی ءِ مراد ایشی اِنت ءِ "من تئی گردن ءِ بستگاں، یا کہ دگرے پلاّ مرزی ءِ، بلے راستیں گالبند ءِ دستانی ماں کسے ءِ گورءِ دَور دیگ اِنت"۔
دل ءِ پڑینگ : ولاپ کنگ، انچیں ھالے دیگ کہ چہ آئی ءُ اشکنگ ءِ چہ رنج ءُ گم یا کہ چہ ترس ءِ دل ءِ ایر مرگ، (بچار "دل ءِ کپگ")۔
دُمب ءِ پڑینگ : یا کہ دُمب ءِ پڑینگ : کسے ءِ رند ءِ کپگ یا رندءِ پڑینگ۔
دنز پڑینگ : دنز کنگ اک : "اِے گوات ءِ دنزے پڑینتگ"۔ کارے ءِ انچیں رنگے ءِ کنگ کہ آئی ءِ آسر ءِ شرّی ءُ گندگی زانگ مہ بیت، تاموراں دیگ، تامور دیگ یا کنگ۔
دُور پڑینگ : چہ یک جاگھے بُرگ چہ ملک، لوگ یا جندءِ دیر دَور دیگ یا دُور بُرگ۔ بلوچی سوت ءِ بندے ءِ دل منءِ یارت ءُ دیر پڑین اِیت" بزاں ھیال ءُ ترانگ ءِ گوستگیں تھتاں ءِ دَور دنت یا دیریں مردمے یا ملکے ءِ ترانگ ءِ دَور دنت۔ ھمراہ ءِ رندءِ پشت کپگ، چیزے ءِ چہ وت ءِ یا کہ وت ءِ چہ یک چیزے ءِ پہ زانت یا پہ بے وسی دیر دارگ۔
دیر پڑینگ : بچار "دُور پڑینگ"۔
راہ ءِ پڑینگ : رکشک ءِ پڑینگ اک : اگاں کسے راہ ءِ گار بکنت گڈا وگرے آئی ءِ یارت ءُ راہ ءِ سوج دنت کہ ھمے راہ ءِ بگیپت ءُ بروت۔ رھدربری کنگ، نزانتکاریں مردم ءِ سرءِ سوج کنگ۔
راھبندءِ پڑینگ : راست ءُ تچکیں راہ ءُ رھبنداں دَور دیگ، رھدربری کنگ، سرءِ سوج کنگ۔
رندءِ پڑینگ : انچوش کنگ کہ کسے یکّے ءِ رندءِ بکپ اِیت بزاں آئی ءِ رندءِ بروت یا کہ رندگیری ءِ بکنت۔
رنگراھاں پڑینگ : کسے ءِ گورکشاں دَور دیگ، کسے ءِ بے راھاں پڑینگ ءُ گار کنگ۔ کسے ءِ بے رھبندیں سرءِ سوج کنگ۔
روچ ءِ پڑینگ : بزاں پُشت کپگ، چہ کارے ءِ سرجم بیگ ءِ پیسر وھدءِ گُٹگ یا ھما وھدی کہ باید اِنت کہ کار سرجم ببیت، چوش نہ بیگ۔ بندرءِ چوش بوتگ کہ یک کارے باید شپ ءِ شپ سرجم کنگ ببیت بلے سرجم نہ بوتگ ءُ روچ بوتگ۔

روچ ءِ سرءَ پرّ ینگ: روچ ءِ سرءَ دوَر دیگ. گرم ءِ سرءَ دوَر دیگ، واری دیگ، آزاب کنگ یا دیگ.

رھبندءَ پرّ ینگ: بچار «راھبندءَ پرّ ینگ».

رھبندءَ پرّ ینگ: کانودءِ رواج دیگ بزان جوڑ گرتگیں رھبندے ءِ سرءَ مردماں زوّگ پر مایگ، رھبندے ءِ پہ سرجمیں مُلک ءَ مردمانی سرءَ لازم منّینگ. اجوشش کنگ کہ ھر رنگ ءَ مردم ھمے رھبندءَ بگرانت.

زھرءَ پرّ ینگ: چہ زھرءَ دوَر دیگ. چہ زھرءَ پرّ ینگ بزاں زھر گرگ ءِ چیزے ءِ چگل دیگ یا دوَر دیگ یا پرّ ینگ. زھر برائینگ اجوشش کنگ کہ کسے زھر بچپت.

سال پرّ ینگ یاکہ سال ءِ پرّ ینگ: سال گوازینگ بلے سکّیں نزوریں گالبندے. (بچار «سال ءِ کپگ»).

ساہ پرّ ینگ: ارواہ دیگ، مُرتگیں جوتے ءِ تہ ءَ ساہ مان کنگ اجوشش کہ گوش انت «تو منی مُرتگیں جون ءِ ساہ پرّ ینت» بزاں زندگ گرت. چہ نااُمیتی ءِ رند پُراُمیت کنگ، دل ءِ چنگ ءِ لاپ ءَ دیگ، دل ڈڈّی دیگ، سُھرینگ.

سرءَ پرّ ینگ: سرءَ دوَر دیگ بزاں وہگ.

سرءَ پرّ ینگ: سرءَ دوَر دیگ. مردمے ءِ وگرے ءِ سرءَ دوَر دیگ بزاں اجوشش کنگ کہ لے آئی ءَ ھچ رنگ ءَ یلہ مدنت.

چُرّ سرءَ پرّ ینگ: چہ وت ءَ دوَر دارگ، گُجام رنگے ءِ وت ءَ چہ کسے ءَ زھینگ ءِ رکینگ. بارے اگاں سرءِ چکّ ءَ ایر بہیت آئی ءَ دوَر دیگ.

سُوب ءِ پرّ ینگ: اجوشش کنگ کہ یکّے ءَ سوب ءِ نپ بہ رسس ایت.

سُوت ءِ پرّ ینگ: بچار «سیت ءِ پرّ ینگ».

سُورءَ پرّ ینگ: وشّی ءِ لزّت ءِ پرّ ینگ.

شان ءِ پرّ ینگ: ٹھل ءِ نازانی دوَر دیگ، اِزّت ءِ دوَر دیگ، مزنی ءِ تاوان کنگ.

شپ پرّ ینگ: کارے کہ بایدانت روچ ءَ بکُنگ بیت دھدیگ گوں روچ ءِ کُنگ ءَ اَگت سرجم نہ بیت گُوش انت «تو ما شپ پرّ ینت یا شپ ءِ پرّ ینت».

شُدءِ پرّ ینگ: گُوشنس انت «بلائی شُدءِ پرّ ینتگ» بزاں چہ شُدءَ ناڈراہ انت چہ شدیگی ءِ زندءَ پادا تک ءِ کنت.

شَک ءِ پرّ ینگ: شکّ دُور کنگ، کسے ءَ کپت یا کارے ءِ بیگ ءِ تہ ءَ بھ ءِ بجڑ ءَ دوَر دیگ.

شَوریچ ءَ پرّ ینگ: کسے ءَ آشوب ءِ جنجالے ءَ دوَر دیگ.

کارءَ پرّ ینگ: کسے ءَ پہ کار ءِ روزگار ءَ پرّ ینگ بزاں کار ءِ روزگار دیگ یا دیائینگ.

چہ کارءَ پرّ ینگ: کارءَ یلہ دیائینگ بھک کار نہ کنگ گُوش انت «بلاقی تو پٹّینتگ ءِ مردماں چہ کار ءِ ھم پرّ ینتگ». چہ نزوری یاکہ ناڈراھی یاکہ دگہ انچیں بے وسی کنوکیں نیمونے ءَ کار کرت نہ کنگ، بزاں چہ نیموناں یکّے آئی ءَ چہ کارءَ پرّ ین ایت.

کارے کسی ءِ سرءَ پرّ ینگ: جنجالے یا دگہ کارے کسے ءِ سرءَ آرگ.

کپّگ ءِ پرّ ینگ: کپّگی ءِ عیب ءَ وتی منّگ ءَ دوَر دیگ.

کشک ءِ پرّ ینگ: راہ ءِ پرّ ینگ، راہ پرّ ینگ، راستیں رھبندءَ پرّ ینگ، راستیں سرءِ سوج کنگ ءِ راستیں کار پر مایگ.

کَل ءِ پرّ ینگ: کَلّ ءِ کذ یا کُنڈہ تہ ءَ دوَر دیگ. کسے ءَ بے ھبنداں دوَر دیگ. کسے ءَ تاوان بار کنگ. کسے ءَ جنجالے ءَ اُٹرینگ.

گار ءِ پرّ ینگ: گار ءَ ترتیب ءِ تہ ءَ دوَر دیگ. بیراھاں پرّ ینگ، گار ءِ گسارءِ بیگواہ کنگ.

گال ءِ پِرّ ینگ: گپ ءِ پِرّ ینگ، انچوش کنگ کہ گپ بجنت۔

گام ءِ پِرّ ینگ: انچوش کنگ کہ گام ءِ رواجاں بروت دلوت یا مردم۔

گپ ءِ پِرّ ینگ: ھبرءِ پِرّ ینگ بزاں کسے ءِ انچوش کنگ کہ آگپ بجنت۔

گیمچل ءِ پِرّ ینگ: اڑ ءُ جیڑہ ءِ پِرّ ینگ، کسے ماں جنجال ءِ دَور دیگ۔

گٹ ءِ پِرّ ینگ: بزاں مردم یا دلوت یا اولاک یا کہ رستر ے ءِ انچوش انگر ٹ کنگ یا انچیں جاگھے انگرءِ کنگ کہ آئی ءِ تچگ ءُ رودگ ءِ دگہ راہ مہ بیت۔ لوپ ءِ تنک ءِ پِرّ ینگ۔

گٹ ءِ پِرّ ینگ: کسے ءِ یک مردمے ءِ گٹ ءِ لوپ کنگ بزاں انچوش کنگ کہ آئی ءِ بیلہ مدنت۔ کسے ءِ سرءِ یک کارے دَور دیگ کہ اوت ءِ چہ آئی ءِ زھنیت مکنت۔

گجرءِ پِرّ ینگ: کسے ءِ سرءِ گجرءِ پِرّ ینگ بزاں کسے ءِ سرءِ بدترین ءُ شُوم تریں کار ءِ دَور دیگ، کسے ءِ سرءِ رسترءِ پِرّ ینگ۔

گدءِ پِرّ ینگ: چیزے ءِ سرءِ گدءِ دَور دیگ بزاں آئی ءِ گد پر دیگ۔ مکلے ءِ تہ ءِ گدءِ راستے ءِ ہنگیمی رندءِ برگ پہ بھاء ھاترءِ۔

لاپ ءِ پِرّ ینگ: "چہ لاپ ءِ پِرّ ینگ" : چہ لاپ ءِ دَور دیگ بزاں انچوش کنگ کہ پہ ورگ ءِ ھم ھچ مرس ابت یا کہ انچیں کارے ءِ گولائیش کنگ کہ مردم ءِ زرّھم ھرچ بہ بیت ءُ لاپ ھم مرس ابیت۔ چیزے ءِ شوھازءِ یا کارے ءِ رندءِ انچوش کپگ کہ لے کار لاپ ءِ شوھازءِ ھم وارمہ دنت۔

لاپ ءِ پِرّ ینگ: لاپ ءِ ناڈراھی ءِ مردم ءِ دَور دیگ بزاں لاپ انچوش باز بروت ءُ دست جنبت کہ مردم چہ زوری ءَ نشت ءُ پاد آتک مکنت، گوَشس انت "پلانی لاپ ءِ پھک دَور واتگ یا پِرّ ینتگ"۔

لَب ءِ پِرّ ینگ: لالچ ءِ رواج دیگ۔ لَب ءُ لالچ ءِ دسے ءُ زیرءِ شتگ کنگ۔

لج ءِ پِرّ ینگ: بے لج کنگ، نام ءِ کشگ، لج ءِ کشگ، سِیہ دل کنگ، سوکیگ کنگ۔

لدءِ پِرّ ینگ: مال لدءِ دَور دیگ بزاں چیزے ءِ چہ بیزار بیگ ءُ دَور دیگ۔ مردمے یا دلوت ءُ اولاکے ءِ برگ ءُ لدءِ یلہ دیگ۔

مچ ءِ پِرّ ینگ: چہ مچ ءِ دَور دیگ یا کہ چہ مچ ءِ دَور دیگ۔ بے تکستیں تاوان دیگ۔

مَل ءِ یا کہ مَل ءِ پِرّ ینگ: کشتی ءِ وَدمَل کہ بند گرانت یکے ءِ دومی ءِ ماں ڈگارءِ جنگ۔

میدان ءِ پِرّ ینگ: مردم ءِ ڈرکت ءِ پِرّ ینگ یا کہ اولاک ءِ تاچگ۔

نانگ ءِ پِرّ ینگ: انچوش کنگ کہ نانگ بکپ ایت (بچار: نانگ ءِ کپگ)۔

ناچ ءِ پِرّ ینگ: ناچ ءُ ایرکپا ئینگ، انچوش کنگ کہ ناچ ءِ بکپ ایت بزاں ناچ ءِ ایربیت ناچ ءِ مچگیج بکنت۔

نام پِرّ ینگ: نام ءِ تالان کنگ، ھرکس ءِ سھیگ کنگ۔

نان ءِ پِرّ ینگ: روزگارءِ پِرّ ینگ، روزگارءُ کار دیگ۔

چہ نان ءِ پِرّ ینگ: بے روزگار کنگ۔

ناڈراھی ءِ پِرّ ینگ: انچیں کارے یا بدپھریزی یے کنگ کہ لوگ یا ملک ءِ تہ ءِ ناڈراھی شنگ بہ بیت۔

نیت ءِ پِرّ ینگ: انچوش کنگ کہ کسے یا چیزے ءِ سرءِ نیت بزاں بیر بکپ ایت۔ بگواہ کنوک ءِ بیراں کنوکیں تاوان دیگ۔

ٹک ءِ پِرّ ینگ: سک کوکارءِ جاک جنگ، کہ چوش کنگ ءِ ٹک ءِ مجر مجرگ جھل کپ ایت کہ ایشی ءِ سبب ءِ ٹکگ ھم گپت ٹنگ چہ بازیں گریوگاں انچوش بنت گوا ٹک ءِ چست کن انت پش۔

نگن ءِ پڑینگ: بچار «نان ءِ پڑینگ»۔

نگار ءِ پڑینگ: کشگ ءِ کار ءَ بُنگیج کنگ. گوش اَنت «نگار کپتگ» بزاں چہ موسمی هوران رند کشت ءُ کشار ءِ کار بُنگیج کنگ بوتگ۔

نهاد ءِ پڑینگ: نهرءُ بهاء کمتر کنگ۔ نهرءِ نامگپت کنگ۔

نهرءِ پڑینگ: بهاءُ نهاد ءِ کمتر کنگ. بهاءِ نامگپت کنگ۔

واب پڑینگ: واب گیجگ انچوش کنگ کہ کسے واب بکپ ایت۔

هانی ءِ پڑینگ: همت ءِ دور دیگ، بے زور کنگ، بے همت کنگ۔

هاکاں پڑینگ: تاوان کنگ، چیزےءِ بیران کنگ. بے پرواهی کنگ۔

هال ءِ پڑینگ: هال ءِ شنگ کنگ. "تالان کنگ"

- **پڑ** : (پِ ڑ) پِٹ، فوق، وڈ۔ پڑءِ بچ کنگ: راه ءِ پہ تچگ ءِ وش کنگ۔
- **پڑجنگ** : (پ ڑ۔ جَ نْ گ) هما جنگ کہ پِٹ ءِ ڈنئے ءَ کنگ بہ بیت۔
- **پڑکہ** : (پ۔ ڑْکْ۔ کَ ہْ) مردینءِ هما سیدکہ چہ گلگاں دراج ترانت ءُ کوپگ سران اَنت یا انگت دراج اَنت کہ دیم ءَ

پڑیوار

سینگ ءِ سرءَ لونچان اَنت۔ بازمردم پاگ ءِ جند ءَ گوش اَنت یا کہ آئی ءِ چوڑ یا لونچانیں دمب ءَ۔ بتل: «پاگ ءُ پڑکہ ءُ مچی ءِ مشکیں ملک ءُ پچی»۔

- **پڑکی** : (پ۔ ڑْکْ۔ کِئْ) آ نگرءِ کنگ ءُ گرگ یا پنا هگ۔ دتی پادءِ گوں وگرے ءِ پادءِ انچوش اڑینگ کہ آمردم بکپ ایت.
  پڑکی دیگ: ران کنگ؛ ران۔
- **پڑگ** : (پ۔ ڑْگْ) یکیں نوارءِ پد ماں پدگوشگ ءُ گوشگ. باهیگ ءِ آواز اِک: سولیگ، کریا طا تار ءِ پڑگ۔ مے رنگ ءِ پہ مثو یا گولو یا کہ دگہ انچیں مرگاں هم گوشت اَنت کہ آ «پڑانت» لبجگ، ڈ بدڑگ. بشترانگ، مری گالوار شترامغ۔
- **پڑگ** : (پ ڑْگْ) لگک، ڈیک ورگ، اوگ، پرلچگ، پرلگگ۔
- **پڑو** : (پ۔ ڑو) لانکیگ ءِ راستے کہ آئیگ شے ماں۔ نت ءِ پھنات ئے هم دپ ماں دپ گرتگ ءُ دوزنگ اَنت۔ یکے مے راستیں مزنیں ءِ چو شلوار ءِ گنج گنج ءُ کرچک کرچک اِنت کہ هندوستان ءِ باز جاگہ ءِ جنیں آدمانی شلوار ءِ بدل اَنت۔
- **پڑیوار** : (پ۔ ڑِیْ۔ وَارْ) لوچی دوچے ءِ نام اِنت کہ ابشیءَ «پڑیوار» «پڈیوال» هم گوشنت۔ (بچار بُت)
- **پڑیوال** : (پ۔ ڑِیْ۔ وَالْ) بچار «پڑیوار»۔
- **پزانت** : (پ۔ زَانْتْ) پہ زانت، گوں سما زانگ ءِ، پہ زانتکاری. پزانت یک کارے کنگ: بزاں ثنابید کہ کنگ بہ بیت بلے

آئی ءَ گنگ، توری چوش گنگ، ءَ اژ ءِ جیڑہ پاد بئیت یا کارے پہ زانت گنگ بلے انچوش پیش دارگ کہ پہ تزا منکاری گنگ بوتگ۔

- **پُڑوّر :** (پُ ڑَ۔ وَّر) ، پیگداریں گوشت، گوشتناک، ھما دلوت یا اولاک کہ گوشت ءُ پیگ اِنت بزاں آباد اِنت، زَند۔
- **پُڑ :** (پُ۔ ڑْ) پژم ءِ کسانیں ٹکرے۔ پہ پُڑی ءُ کرپاس ءَ ھم گوشش اَنت۔ بلوچ راج ءِ یک مکئے ءِ نام اِنت۔
- **پُڑپُڑ :** (پُ ڑْ۔ پُ ڑْ) ھماچیز کہ آئی ءِ سرچو پُڑ ءِ اِنت۔
- **پُڑدرد :** (پُ ڑْ۔ دَرْدْ) بچار "پُشت درد"۔
- **پُڑّک :** (پُ ڑْ۔ ڑُکْ) کسانیں پُڑ، ایشی ءَ "پُڑّک" ھم گوشش اَنت۔
- **پُڑگ :** (پُ ڑْ۔ ڑَگْ) پُڑ بندگ انچوش کہ لیٹگ یا تچگ یا دگہ انچیں وَل چہ پِل ءِ رہچگ ءَ رند پُڑ بند ایت کہ ھمے پُڑ ءِ تہ بربندان کنت۔ ھرچیکہ کہ پُڑ ءِ بند ایت۔ پُوڑ ڑگ: پوست و پُشت ءِ میدیا پُٹانی گوات گرگ ءُ پاد آیگ۔ بوشاردیگ ھزم گرگ، بٹ، ماھیگ، نگن یا مشائیگ کہ دیراں ایر بیت ءُ کوھن بیت گڑا پُڑ بند ایت ایشی ءَ "پُڑگ" ھم گوش اَنت۔
- **پُڑگوانک :** (پُ ڑْ۔ گْ۔ وَانکْ) بچار "پُڑوانک"۔
- **پُڑول :** (پُ۔ ڑُولْ) بچار "پچل"۔
- **پُڑّل :** (پُ ڑْ۔ ڑُلْ) کسانیں پُڑ، پُڑّک۔
- **پُڑّلک :** (پُ ڑْ۔ ڑُ۔ لکْ) کسانیں پُڑ، پُڑّک، پُڑّل، چہ "پُڑّل" ءَ کستر۔
- **پُڑم :** (پُ ڑْ۔ مْ) گوراند ءُ میش بزاں "اسپیں پس" ءِ مید۔ پُشم۔
- **پُڑمُش :** (پُ ڑْ۔ مُشْ) بچار "پُشت مُش"۔
- **پُڑمنت :** (پُ ڑْ۔ مَنْ۔ تْ) بچار "پُشمنت"۔
- **پُڑمند :** (پُ ڑْ۔ مَنْ۔ دْ) بچار "پُشمنت"۔
- **پُڑمندو :** (پُ ڑْ۔ مَنْ۔ دُو) سراتگیں، پُشت کپتگیں۔ بچار "پشمندو"۔
- **پُڑموش :** (پُ ڑْ۔ مُو شْ) بچار "پُشت موش"۔
- **پُڑمی :** (پُ ڑْ۔ مِیْ) ھرچے کہ گوں پژم ءَ شیادی کنت یا کہ چہ پژم ءَ جوڑ بیت۔ پُشمی۔
- **پُڑمیلکی :** (پُ ڑْ۔ مِے۔ لْ۔ کِیْ) پُشمیلکی، پُشت میلکی: ھما تھتگ کہ میلکی ءَ پُشت ءَ ایر گنگ بیت بزاں بوجیگ ءِ بندگ ءَ زیر اپ ءَ سرءِ دومی تھتگ۔ تچکیں تھتگ ءَ میلکی گوش اَنت۔
- **پُڑمی ھلوا :** (پُ ڑْ۔ مِیْ۔ ھَلْ۔ وَا) چہ شکر ءَ جوڑ کتگیں پژم وڑیں شیرینی یے۔
- **پُڑّو :** (پُ ڑْ۔ ڑُو) دَنّ ءُ وَڑّی کاشے کہ دانگ سان اِنت مردم ءِ وارت ءُ مزن کہ بیت اشتر ءِ وارت۔ کسانی ءَ ایشی نام پُڑّو اِنت مزن کہ بیت نام ءِ "بوانٹ" اِنت۔ ایشی ءَ دگہ زانتے ھم ھست کہ آئی ءَ ھنتگ ءَ گوش اَنت ھرچیکہ کہ آئی ءَ پُڑ پرءِ بیت۔
- **پُڑوانک :** (پُ ڑْ۔ وَاں۔ کْ) کوہ ءِ کسے گوں کار بجنت آئی ءِ توار گرند ایت ءُ پدءَ انچوش اشکنگ بیت کہ گوش ءِ زانان کہ آئی ءِ گیگان ءِ گرگ ءَ اِنت ایشی ءَ "پُشوانک"، "پُڑگوانک"، پدگرند" ھم گوش اَنت کہ تازی ءَ "صدا" اِنت ءُ انگریزی ءَ ایکو (۲) دیریں توار، پُشتیں توار۔
- **پُڑّی :** (پُ ڑْ ڑِیْ) ھماچیز کہ آئی ءَ ازپُڑ پر بیت ◻ گُچک ءِ زانتے۔
- **پَس :** (پَسْ) ھمالوگی دلوت کہ آئی ءِ شیر ءُ گوشت ءُ ورانت۔ اسے دوزات اَنت، یکے ءِ "شیاہ پس" ءُ دومی ءَ "اسپیں پس" گوش اَنت۔ شیاہ پس ھمے "بُز ءُ پاچن" اِنت ءُ اسپیں پس "میش ءُ گوراند" (۲) پھوالیں مردم۔
- **پڙّس :** (پَ سْ) پنس، پنسیں گنز، گنزءِ زانتے کہ کالک ءِ تنک ءُ گوگ ءِ مزن اِنت ءُ تام ءِ ترش اِنت چوکہ آدگر

گُنزاں نہ ھُتش ایت، رنگ ئے ناسی اِنت۔

- **پسّ :** (پِ سّ) پت: جنینءُ مردین کہ سیرکن اَنت چہ ایشاں مُچکے بیت "جنین"ءُ "مُچک"ءِ "مات" اِنت ءُ "مردین"، آئیءِ "پت" اِنت کہ ایشیءِ "پسّ" هم گُوشت اَنت ھمے رنگءَ "مات"ءِ هم بازجاگہءَ "ماس" گُوش اَنت۔
- **پسا :** (پَ۔ سا یا کہ پ ش۔ سا) بلوچستانءِ تیاب کرّءِ بندرے کہ ایشیءَ "پسا بندن" گُوش اَنت۔ بُندرءِ ایشیءِ نام "پاسار بندن"، "بوتگ"، "پاسار"، ھماجاگہءِ گُوشت اَنت کہ "ماھیگ"، "آرگ"ءُ بھاکنگ بنت بزاں "ماھیگءِ مارکیٹ"۔ اِے بندنءِ ماھیگ سک باز بوتگ ءُ دگہ بندنانی بوجیگاں هم وتی ماھیگ یک زمانگے همدءَ آورتگ ءُ بھاکرتگ اَنت رندءَ اِے نام ءِ دپءِ بازیں کارمردءِ پرشتگءِ "پسّا بندن" بوتگ۔
- **پسّا بندن :** (پ ش۔ سا۔ بَن۔ دِن) بچار "پسا"۔
- **پسات :** (پَ۔ سا۔ ت) پساد: پتنہ، پلیتی، دژمنی، اژمءُ جیڑہ [تازی: فساد]۔
- **پساد :** (پَ۔ سا۔ ذ) بچار "پسات"۔
- **پساوند :** (پَ۔ سا۔ وَن۔ ذ) لچہءِ پیشرد کہ ایشیءَ تھنا "وند"، هم گُوشت اَنت مُلّا بھادر مراستانی گُوش ایت ءِ داُدو نزانگ شئیرءِ وند۔ اے گالءَ رد کپگءِ "بند"، ءِ بزانتءِ زیرگ نہ لوٹ ایت۔
- **پساھندگ :** (پَ۔ سا۔ ھن۔ دَگ) پساھندو، پساھندہ، پسائندو، پسائندہ۔ پسائندگ: اوباگ، مُچکءُ نماسگ لوگءُ مُچکءِ مردم۔ سک باز مردم۔ مُلکءِ مردم۔
- **پساھندو :** (پَ۔ سا۔ ھن۔ دو) بچار "پساھندگ"۔
- **پساھندہ :** (پَ۔ سا۔ ھن۔ دَہ) بچار "پساھندگ"۔
- **پسائندگ :** (پَ۔ سا۔ ئن۔ دَگ) بچار "پساھندگ"۔
- **پسائندو :** (پَ۔ سا۔ ئن۔ دو) بچار "پساھندگ"۔
- **پسائندہ :** (پَ۔ سا۔ ئن۔ دَہ) بچار "پساھندگ"۔
- **پُسپار :** (پُ ش۔ پار) بدیں نوکگ، بدؤوا، ؤواءُ پُسپار اک: "پلانی تراچے ؤواءُ پُسپار اَنت"۔
- **پستا :** (پِ ش۔ تا) پستہ: نیگّے کہ چو بادامءِ ایشیءِ مُچگ ورگ بیت گوں پوستءِ ھوشینگ بیت گوں پوستءِ، ءُ پاچگءِ بھاکنگ هم بیت۔ چہ بادامءَ کستر اِنت ایشیءِ پوست اسپیت ءُ مُچگ ئے سبزاِنت بلے اے سبزءِ "پستائی" گُوش اَنت۔
- **پستان** (پِ ش۔ تان) گُور، گودان، ھمے کہ چہ ایشان شیر درکیت۔
- **پستائی :** (پِ ش۔ تا۔ ئی) ھما چیز کہ گوں پستاءِ شیادی کنت۔ پستاءِ رنگ کہ تنکیں سبز اِنت۔ ھما بگ کہ آئیءِ تہءِ پستاءِ ذرچک اَنت۔
- **پستک :** (پِ ش۔ تَ ک) اُمبءِ گُڈّگءِ تہءِ مُچگ۔ اُمبءِ گُڈّگءِ جندءِ هم گُوش اَنت ءُ ھمے رنگءَ ایشیءِ "اِستک"، هم گُوش اَنت۔ گُچکءِ زانتے کہ گدءِ کسان اِنت ءُ دپءُ سُنٹ ئے چونلکءِ اَنت۔
- **پستول :** (پِ ش۔ تُ و۔ ل) وناس، پیشردہ۔ ھماک نیں آسگوار کہ یکیں دستءَ چوکءَ تپنگءِ کارمرد بیت ایشیءِ باز زات اَنت۔ [چہ انگریزی PISTOL]۔
- **پستہ :** (پِ ش۔ تہ) بچار "پستا"۔
- **پس کُش :** (پِ ش۔ کُ ش) ھما مردم کہ پس کُشگءِ کارءَ کنت بزاں پس کُش ایت ءُ گوشت بھاکنت۔ پہ دگراں هم پس

گشس ایت۔ کساب [تازی : قصاب]۔

پس کوش : (پ س ۔ ک و ۔ ش) پس ءِ کوش : بزاں پہ کسے ءِ مھمانی یا دگہ وشّیں روچ یا سیرے ءِ پس کُشگ ءُ بٹ ءُ گوشت کنگ۔

پُسّگ : (پُ س س گ) نَچ ، ٹُچک۔

پَسّل : (پ س ل) دھل ، جریدگیں کشار کہ دان پہ بیت۔

پِسِند : (پ س ۔ س ن ۔ ڈ) سِدگ ، بستگیں ، سدگ ءِ جاگہ ، بستگیں جاگہ۔ چیزے یا کارے کہ گیش ءِ سرجم مہ بیت ، گُڈ اِنگیں۔ کمّیں دیر۔

پَسّند : (پ س ۔ س ن ۔ د) پَسّند ، دوستی ، دلدوست اک : ءِ لے چیزمن ءَ پَسّند نہ بیت بزاں دوست نہ بیت۔

پَسّند : (پ ۔ س ن ۔ ڈ) مزرینی نامے ، پَسّند ، دوستی۔

پِسّنڈ : (پ س ۔ س ن ۔ ڈ) گھ اِنگیں ، پیش اِنگیں ، مینتگیں ، پچ ءُ بین۔ بازمردم " پنس " ءَ ھم گوش آنت کہ گنرہ زاتے۔

پُسّم : (پُ ۔ س م) بچار " پزسم "۔

پُسّم : (پ س ۔ س م) بچار " پوسم "۔

پَسّنی : (پ س ۔ س ۔ نی) مکران ءِ تباب کرءَ گوادر ءُ اورماڑہ ءِ نیمراہ ءَ زانتگیں بندنے ۱۹۴۵ ءِ مزنیں زمین جمب ءَ دریاہ یک بلا نوشیں گورمے ءَ سرجمیں بندان پھک رُپت ءُ دریا ءَ برت۔ سرجمیں مُلک ءَ ابید چہ یک سیسّتے ءَ دگہ ھچ جاگہ پشت نہ کپت۔ اے کراماتے بوتگ کہ باتگواہ ءِ زمین جمب ءَ مھلوک ءَ ونی لوگ پھک یلہ داتگ ات آنت ءُ پہ یک کسانیں گورمے ءَ اے مھلوک پھک تا چینیت کہ مستانی ریک ءِ سرءَ شت آنت اگاں نان یک مردمے ھم سر نیتگ ات۔ مستانی ریک ءِ کوھے ءِ نام انت کہ بلے شھرءِ رودرکت ءَ انت۔ ایشی ءَ " پسنی " ءَ ھم گوشنت۔

پَسّو : (پ س ۔ س و ۔ س و) جواب۔ جُست ءِ جواب ، نمدی ءِ پسّو : نمدی ءِ جواب۔

لچّہ ءِ پسّو : کسے ءِ پربستگیں لچّہ ءِ جواب ءَ پربستگیں دگہ لچّہ۔ یک مزنیں داستان یا سرگپتے کہ ماں لچّہ ءَ بیان کنگ بیت بلے چہ ذراجی ءَ دو بھر کنگ بیت یا گیشتر۔ ھمے دومی یا گیشتریں بھر پسّو انت۔ لچّہ۔

پَسّو : (پ س ۔ س وْ) پتو : کسے ءِ پت پہ مِراث یا آئی ءِ مات۔ سوزاں بدنت ءُ آئی ءِ مات دگہ مردے بگیپت اے مرد آئی ءِ " پسّو " بیت ءُ چُک ھم مرد ءِ " چکو " بیت۔

پَسّو بند : (پ س ۔ س وْ ۔ بنڈ) لچّہ ءِ یک بندے ءِ پسّو ءَ گوشتگیں بند ، لچّہ ءِ ھما بند کہ دگہ بندے ءِ پسّو ءَ گوشگ بوتگ۔

پَسّہ : (پ س ۔ س ہ) بچار " پسّو "۔

پَسّہ بند : (پ س ۔ س ہ ۔ بنڈ) بچار " پسّو بند "۔

پَسی : (پ ۔ سیٔ) ھرچے کہ گوں پس ءَ شیادی کنت ، اک : پسی میذ ، پسی پوست ، پسی کانٹ ، پسی گوشت۔ ھما مردم کہ پس دار ایت بزاں آئی ءِ پس باز انت ءُ آیانی بھا ءُ زیرہ کنت۔

پَسیل : (پ ۔ سیٔ ۔ ل) بندرات ءُ تباب کرءِ مردم " پسیل " " چم شود ءُ دیم شود " ءَ گوشنت آنت بلے شھرءِ کوھتگ ءِ مردم ءِ شھر بند ءِ کسپان ءَ گوشنت کہ ایشی ءَ " ابل ، ابلی ءُ پل " ھم گوشگ بیت " پل " ءَ چہ دار ءُ پیش ءَ نگر دجوڑ بیت ءُ آدگہ پہ گل ءُ ھشت یا سنگ۔

پَش : (پ ش) ، پشت ، ءِ شبکوان کہ لے رنگ ءَ گیشتر چہ " سروند " ءَ کارمرد کنگ بیت بزاں دگہ گالے ءِ ھنگیج ءَ گوں آئی ءِ ھنگرنچ بیت اک : " پشام ، پشوانک ، پشاپگ " کہ لے گال " پشت شام ، پشت وانک ءُ پشت کپگ " انت۔

«پَشّنگ یا پَشّنگ» ءِ پرمانگال بزاں «پَشّ»، کہ ایشی ءِ بزانت ھما «پچگ ءِ پھنتہ بیگ» انت۔ «پُشت» ءِ بزانت ءِ ھم زیرگ بیت اک: «پَشّپاد»۔

- **پُش**: (پُ۔شُ) «پُشت»، شُنبکوان کہ لبے رنگ ءِ گیشتر چوکہ «سروند» ءِ کارمرد بیت بزاں دگہ گالے ءِ بُنگیج ءِ گوں آئی ءِ ھمگرنچ بیت اک: «پُشدرد»، «پُشپد» کہ بُندرءِ «پُشت درد» ءِ «پُشت پد» انت۔
- **پَشّ**: (پَ۔شّ) «پَشّنگ» ءِ پرمانگال بزاں «پَشّ» کہ ایشی ءِ بزانت ھما «پچگ» ءِ «پچ» انت۔
- **پِشّ**: (پِ۔شّ) تنکافی زبان ءِ «آبدست» ءِ گوش انت بزاں «پیشاب» یا «مُتّ» ءِ ایشی ءِ «پِشّو» ھم گوشّ انت۔
- **پِشّ**: (پِ۔شّ) چہ تنک ءِ بارگیں سُنبے ءِ گوات ءِ در آیگ یا آئی ءِ توار۔
- **پَشّام**: (پَ۔شّ۔شام) پُشت شام، پَشتیں شام۔ بے وھدءِ شام، چہ شام ءِ رندبے وھدءِ بدءِ دگہ شامے ورگ بیت۔
- **پِشامگ**: (پِ۔شا۔مگ) بلوچستان ءِ سرباز ءِ کورءِ چہ پیروز آباد ءِ بُرزیک کورے چہ رو دراتک ءِ کیت ءِ گوں مزن کورءِ ھوار بیت۔ ھمے کورء نیامجی وھد ءِ چہ کُرورءِ پہ رو دراتک ءِ یک جاگھے ءِ نام انت۔
- **پَشّان**: (پَ۔شّ۔شان) «پَشّنگ» ءِ پرمانگال بزاں «پَشّان»، پشانگیں چیزءِ پُراہ ءِ ڈراجی۔
- **پَشّانک**: (پَ۔شّ۔شان۔ک) تاجوڑی بے پونز آپیں لیب دنت یا کہ پونز بند بیت ءِ ملپ سک بد انت، کُٹ کلگج ایت ءِ کلّیں ایت۔ لھتیں مردم ءِ سک چشیں ایت۔ گوشّ انت سارتی بیے کہ گٹ ءِ جنت۔ اگاں درمان ءِ دارگ مہ کنت پیپاں ایر کیت ءِ جکیں ایت کہ «بگل» «کبت»۔ «باز برءِ لے سرءِ پکش ءِ پھنات» ءِ ناڈراھی وکش ایت۔ ھمے ناڈراھی اگاں دلوت ءِ گپت آئی ءِ «لیپوشک یا کہ لیمپُشک» گوشّ انت۔
- **پَشّانگ**: (پَ۔شّ۔شانگ) چپت گرنگ ءِ نزآورگیں چیزءِ تیج ءِ پُراہ کنگ انچوش مُرگ وتی بانزلاں پَشّان ایت ءِ مردم وتی دستاں، تندرءِ لے گال «تیج شانگ» انت کہ زبان دت پرشتگ ءِ لے رنگ ءِ یک گالے جوڑ بوتگ کہ یکجا «پَشّنگ» بیسنگ اوڑ ایت۔
- **پَشّاد**: (پَ۔شّ۔پاد) اولاک ءِ دلوت یا کہ دگہ رستراتی پُشتی دوئیں پاد، دیم ءِ ایگاں دست ھم گوشّ انت۔
- **پَشّاگ**: (پَ۔شّ۔پاگ) پُشت پاگ: بزاں رندءِ پگگیں۔ ھما چیز گوشّ انت کہ چہ آدگہ مچاں رند تیج ایت۔ نیبگ ءِ ھم گوشنگ بیت۔
- **پُشپد**: (پُ۔شّ۔پد) پُشت پد: رندپد، مردم ءِ پُشت بزاں کُلم ءِ پیریانی نشان کہ چُک ءِ ماسگ انت ءِ وادگ۔
- **پُشت**: (پُ۔شت) دُور، دیر، یک کرءِ گُنا، یک کُنک ءِ، رند، پہ اشترءِ گوشّ انت «پُشت پُشت!!» کہ پُشت ترکنزا ایت یا مُلک ایت۔ تبل: «چہ پُشتیں کنارءِ مھلبیں واسے شر ترانت» بزاں ھما کتارء چہ زرستان ءِ رند روان بیت چہ آئی ءِ مھلبیں واسے شر تراثنت کہ ڈکے ءِ کیت۔

پُشت دارگ: دُور دارگ، گُنا دارگ، یکرءِ یک کُنک ءِ دارگ۔

پُشت روگ: دُور روگ، یکرءِ روگ۔

پُشت سر: پدکا یا پدکائی، پُشتکا یا پُشتکائی۔ پُشت سرکنگ: پُشتکا کیگ انچوش کیگ کہ سرءِ پُشت زمین ءِ لگ ایت، پُشت سر کپگ۔

پُشت کپگ: چہ وتی ھمراھاں رند کپگ بزاں ھمراہ روان انت ءِ لے رندءِ پُشت کپ ایت۔ چیزے ءِ پُشت کپگ بزاں سر آیگ، گیش بیگ کہ سرکیت۔

دُور پُشت کپگ: نوئ میتگ چہ آکوہ ءِ پُشت کپتگ یا کپ ایت بزاں دیرانت۔ پہ گروھناچی ءِ رندءِ

مردم پُشت کپ اِیت۔

وانگ ءِ پُشت کیگ : بلائی چہ آدگ نوذر براں جار دَروَنت ءُ پُشت کپتگ۔

چہ کُم ءِ پُشت کیگ : چہ دَتی کمدان ءَ هے یکیں بچک پُشت کپتگ ءُ بس آدگ ذرست مُرتگ اَنت، کُشگ بوتگ اَنت یا دگہ رنگے بیران بوتگ اَنت۔

پُشت کِنزگ : پد کِنزگ، پُشت کِنزگ، کم کم ءَ یکبارگی پُشتی نیمگ ءِ پُشتکارَوگ۔

پُشت گیجگ : دِگرے ترا "پُشت گِج اِیت"، بزاں چہ ترا گوزایت ءُ دیم ءِ روت یاکہ تووت ءِ وت "پُشت گِج ئے" کہ زندءِ وارئے بارگاہ ئے کہ دگرے چہ ترا گوزایت ءُ پروت۔ رندگیجگ، سرآرگ بزاں چہ بازیں چیزے ءِ لهتیں زیرگ ءُ لهتیں پُشت گیجگ۔ چہ کارءِ یا پہ وهد جاگھے ءِ رسگ ءِ پُشت گیجگ بزاں انچوش کنگ کہ پہ وهد کار کنگ یا جاگہ ءِ رسگ مہ بیت بے سوب کنگ۔ "اے ءِ پُشت کیگ" ءِ گُشکار گال اِنت بزاں تووت "پُشت نہ کپ ئے" بلے دگرے ترا "پُشت گِج" اِیت۔

پُشت : (پُ شْ۔ تْ) دیم ءِ چپّ، هر چیزے کہ پتن انت آئی ءِ دوو دیم انت سَرترین ءِ "دیم" ءُ دومی ءِ "پُشت" گوش انت۔ انچوش کہ مردم ءِ دیم ءُ پُشتی نیمگ۔ گُد ءِ چپّ۔ مردم ءِ دست یا پادءِ بُڈّ۔ مردم ءِ چندءِ بُڈّ هما چیری اندام کہ جُودءِ درائی دَرکیت یاکہ آئی ءِ بیلاّ ندءِ کُٹّ اِتگیں سرکہ چہ نادُراهی یے ءِ ڈنّ ءِ هم درکیت (۲) مردم ءِ پت ءُ پیرُک یا بُزرگیں پیرءُ کُراماتی۔ پہ زوریں مردمے ءِ زور اکیں دَرا ئیتوک ءُ آئی ءِ پھریزوک۔ مچول ءِ پُشت بزاں ڈُمبیں بُڈّ، مچول ءِ دومی دیم کہ کُنڈ انت آئی ءِ دیم گوش انت۔ جنینو ئیں مردین،

دِل ءِ پُشت : سینگ ءِ سراک: "بلائی من وتی دل ءِ پُشت ءِ گرتگ" دل ءِ پُشت ءِ دارگ بزاں سک ساتگ۔

هرءِ پُشت : هرءِ بُڈّ۔ بے بیرابں مردم یا چیز، دگہ چیزانی نام کہ کار مردبنت۔ جم ءِ پُشت، سرءِ پُشت، زمین ءِ پُشت، زهم ءِ پُشت، کارچ ءِ پُشت، لوگ ءِ پُشت۔

پُشت بیگ یا بوگ : پہ کسے ءِ دَرائیتوک یاکہ پہ آئی ءِ چہ تاوان ءِ پھریزگ ءِ کُمک ءُ دیمپان بیگ۔

پُشت پد بیگ : پُشپد بیگ ؛ کُنم ءِ لوگے ءِ مَردمانی ءُ آیانی پیر بنانی نام ءِ الشانی مسترءِ کماش بیگ۔

پُشت پرکنگ : دیم ءِ تَرَینگ ءِ پُشت ءِ گوں مردماں کنگ، اے رنگ ءِ گیشتر پہ زهرءِ کُنت ءُ نزانتکاری کنگ بیت۔

پُشت جنگ : بے پروا بیگ، بدیں رنگے ءِ بے ربا بیگ، گوش اَنت " بلائی ءِ ذرستیں مخلوک پُشت جت ءُ شُت" بزاں کسی پرواہ ئے نہ کرت ءُ شُت یاکہ همراہ داری ئے نہ کرت۔ هشتی بیب ءِ هشت ءِ داراں پہ سنگ ءِ جنگ ءُ تونگ کہ دار پُشت ءِ بنت۔ یک مردینے ءِ دگہ مردینے ءِ چوکہ جنین ءِ کار مردکنگ۔

پُشت دیگ : پُشت ءِ تَرَینگ یا دیم ءِ دومی دیم ءِ تَرَینگ ءُ روگ، مردینے ءِ وت ءِ گوں دگہ مردینے ءِ چوکہ جنین ءِ کار مرد کنائینگ۔

پُشت کنگ : رَوگ، جاگھے ءِ روگ ءُ پدءِ نیایگ، پُشت دیگ ءِ روگ۔ کسے ءِ وتی دَرائیتوک یا کُمک دیوک کنگ۔

پُشت گوش کنگ : گپّ ءِ پہ زانت نہ اِشکنگ، گپّ ءِ نہ زیرگ، هبرءِ منگ، بے پروائی کنگ۔

پُشت ءِ بندگ : بُڈّءِ بندگ، ڈُبہ ءِ زیرگ۔

پُشت ءِ پر دیگ : پُشت ءِ تَرَینگ پہ روگ، پُشت دیگ ءُ روگ۔ دیوان ءِ وتی پُشت ءِ گوں مردماں تَرَینگ ءُ نندگ کہ بدیر چیزے پہ زهر یا نزانتکاری چوش کنگ بیت بلے اے دومی رنگ ءِ "پُشت پرکنگ" ءِ گالبند راست تر اِنت۔

پُشت ءِ پرکنگ : دیوان ءِ هرکس دیم پہ دیم نِشتگ اَنت وتی پُشت ءِ گوں آیاں کنگ ءِ نندگ کہ پہ زهر یا نزانتکاری چوش کنگ بیت۔ پہ اے گالبندءِ "پُشت ءِ پر دیگ" ءِ هم کار مرد بیت بلے تزدر اِنت۔

پُشت ءِ تَرِینگ : پُشت پرکنگ ، دیم ءِ دومی دیم ءِ ترینگ کہ پُشت گوں مردماں بہ بیت ۔

پُشت ءِ جَنگ : پُشت جَنگ ، بے پرواہ بیگ ۔ چہ دُردءِ رَبیدگ ءِ بے پرواہ بیگ گوشِش اَنت ءِ پلاں چہ مردماں وتی پُشت جت ءِ شَت ءِ بڈءِ جنگ ، بڈءِ کنگ یار یا میارے ءِ بڈءِ جنگ ءِ رَوگ ۔ پُشتی نیمگ ءِ جنگ ، چیکہ یاکہ پہ کارے ءِ کنگ ءِ گوشِش اَنت ءِ پلاں ءِ دیم ءِ جت ءِ پُشت ءِ جت ءِ وتی کارسر گرت ،، ۔ کسے ءِ زر یا مال ءِ پہ زوراکی با رِیچِنگ وَرگ ءِ برگ ءِ جواب دیگ بلے پہ الیشی ءِ "پُشت ءِ کَشگ" یا "چیرکَشگ" ءِ گالیند شر تراَنت ۔

پُشت ءِ چارگ : چک جَنگ ءِ پُشتی نیمگ ءِ چارگ ۔ وتی گوستگیں زندمانی ءِ ترانگ ءِ آرگ یاکہ وتی لوگ ءِ چُکّانی بارہ ءِ سَتاکنگ ۔

پُشت ءِ چنڈگ : پُشت ءِ دُرزگ کہ اگاں چیکہ پُشت ءِ بڈءِ سرءِ اَنت بکپ ایت ۔ پہ چیکہ بڈءِ کنگ ءِ ھاترءِ آئی ءِ گوں دوئیں دستاں پہ ترندی برزءِ درزگ ءِ زیت زیت ءِ بڈءِ چیر دیگ ءِ آئی ءِ بڈءِ کنگ ۔ چیزے ءِ پُشت ءِ شکر یا داد یا دگہ انچیں چیزے ءِ پرشانگ ۔ چیزے انچوش دُرزگ کہ پُشتی نیمگ ءِ بکپ ایت ۔

پُشت ءِ دُرزگ : وتی پُشت ءِ انچوش چنڈگ کہ اگاں آئی ءِ سرءِ چیزے بہ بیت آ بکپ ایت ۔ نہ منگ ، چیزے ءِ پُشت ءِ شکر یا داد رنگیں چیزے ءِ پرشانگ ۔ انچوش چنڈگ کہ پُشتی نیمگ ءِ بکپ ایت ۔

پُشت ءِ رَوگ : پدی نیمگ یا پُشت ءِ نیمگ ءِ رَوگ ۔ پدکِنزگ ۔ چہ کارے ءِ کنگ ءِ تیار نہ بیگ ءِ پدکِنزگ ۔ کسے ءِ پُشت ءِ روگ : آئی ءِ رند ءِ رَوگ پہ رندگیری یا پہ چارگی ۔

پُشت ءِ کپگ : کسے ءِ رند ءِ کپگ پہ اُمیتے ۔ کسے ءِ رند ءِ کپگ پہ آئی ءِ تاوان دیگ ءِ ھاترءِ ۔ رند ءِ پُشت کپگ ۔ دیر کپگ ۔

پُشت ءِ کِنزگ : پدکِنزگ ، چہ کارے ءِ کنگ ءِ وتی پاداں دارگ ۔ پُشتاکِنزگ ، بے دل ءِ ترسوک بیگ ۔ ھمراھانی یلہ دیگ ۔

پُشت ءِ کَشگ : وت ءِ پد ءِ کشگ ۔ رند ءِ دارگ ۔ کسے ءِ مال یا زر یا دگہ چیزے پہ زور وتی کنگ ءِ نہ دیگ یاکہ چیزے ءِ پہ کارسواری ءِ لاڑامی حرج گرگ ءِ پدءِ جواب دیگ ءِ نہ دیگ ۔

پُشت ءِ آیگ : کسے ءِ رند ءِ بزاں رند ءِ رند ءِ آیگ ۔ چہ درآئی ءِ راہ ءِ بیلا نٹ ءِ سرءِ درآیگ کہ ناوڑاھی بیت ۔ پہ کسے ءِ کمک ءِ آئی ءِ کمک دیوک ءِ آیگ ۔

پُشت ءِ پرِ بیگ : دلجم بیگ ءِ چہ ھر رنگیں پکراں زِھگ بزاں دُرستیں کارانی سرجم بیگ ءِ شر بیگ کہ دگہ ھچ رنگیں گم ءِ گرانی نہ بیگ ، ایمن بیگ ۔

پُشت ءِ پرکنگ : دیوان ءِ تہ ءِ کہ مردم دیم پہ دیم نشتگ اَنت وتی دیم ءِ ترینگ ءِ پُشت ءِ گوں مردماں کنگ کہ چوش پہ زہر ءِ گست یا نزانتکاری کنگ بیت ءِ بے پرواہ بیگ ۔

پُشت ءِ تَل ءِ آرگ : ھمنچک جنگ کہ کسے ءِ بڈءِ پوست دیر بئیت ۔

پُشت ءِ چنڈگ : بڈءِ دُرزگ کہ آئی ءِ سرءِ اگاں چیزے ھست آ بکپ ایت ۔

پُشت ءِ درآیگ : پُشت ءِ آیگ : بزاں چہ درآئی ءِ راہ ءِ بیلانڈ ءِ سرءِ درآیگ کہ ناوڑاھی بیت ۔ پہ کسے ءِ کمک ءِ دیمپانی کسے ءِ دیم ءِ درآیگ ۔

پُشت ءِ تچگ : ناوڑاھی بیت کہ درائی ءِ جاگہ ءِ سُچ ایت ۔ بڈءِ تچگ ، چہ کسے ءِ بے رھبندیں کاراں سولیگ بیگ ۔

پُشت ءِ تارگ : بڈءِ تارگ پہ چیل ءِ دیر کنگ یا پہ دگہ نیتونے ءِ ۔ بڈءِ پکینگ ۔ کسے ءِ پہ کارے ءِ کنگ ءِ بگوش ءِ کہ پیش ءِ آئی ءِ وت ھدونا کی پیش داشتگ بلے کنگ ءِ باریگ ءِ نیتون شوھاز کنت ، جواب ھم دات نہ کنت تی گوں ءِ بڈءِ تارایت یا سرءِ پکینایت ۔

پُشت ءِ ماں دیگ : پہ روگ، پُشت تَرّینگ ءُ روگ. "گوش اَنت ءِ پلانی ءِ پُشت ماندات ءُ شُت"۔

پُشتاک : (پُ شْ .تاکْ) وانگی، دپتر، بادگر انچیں چیزے ءِ پُشت ءِ تاک ءُ پَل ءِ پُشت ءِ بزترین ءُ مستریں پٹرک ۔

پَشتاک : (پَ شْ .تاکْ) هما ڈِچک کہ تاکچنڈ ءِ چہ ڈرستاں رند ھَرام ایت ءُ تاک جنت ۔

پَشتال : (پَ شْ .تالْ) پَشتیں هال، پَشت هال، هما هال کہ چہ ڈرساں رند رس ایت. چیزے یا کارے ءِ بارہ ءِ گُڈی رس اتگیں هال ۔

پُشت پد : (پُ شْ .ثْ .پَدْ) بچار ءِ پُشپد ۔

پُشت پرمیوش : (پُ شْ .ثْ .پَ .رَمْ .یُوشْ) چہ پَرمیوشگیں روچ ءِ رند ءِ روچ کہ گوں مرچگیں روچ ءِ آیوکیں پنچی روچ اِنت (پہ شپ ءِ ءِ پُشت پرمیوشی شپ، "گوش اَنت م" پُشت پرمیوشی ۔

پُشت پرمیوشی : (پُ شْ .ثْ + پَرَمْ .یُوشی) بچار . پُشت پرمیوش ۔

پُشت پرمیوشیگ : (پُ شْ ثْ + پَ .رَمْ .یُوشیگْ) بچار ءِ پُشت پرمیوش ۔

پُشت پریری : (پُ شْ ثْ + پَ .رے .رِیْ) بچار ءِ پُشت پیری ۔

پُشت پیراری : (پُ شْ ثْ + پَ .رے .را .رِیْ) چہ پیرارگیں سال ءِ پیش ءِ سال، چہ پاریگ ءِ دُو سال پیسر ۔

پُشت پیری : (پُ شْ ثْ + پَ .رے .رِیْ) پُشت پریری : چہ پیریگیں روچ ءِ پیسر ءِ روچ . چہ مرچگیں روچ ءِ اَبید پیسر ءِ سیمی روچ ۔

پُشت جَنگ : (پُ شْ ثْ + جَنگْ) بچار ءِ پُشت، ءِ گالبندانی پد ءِ ۔

پُشت دارگ : (پُ شْ ثْ .دَا .رَگْ) پُشدارگ پہ لَڈگ یا لَٹ جنگ ۔

پَشت دارگ : (پَ شْ ثْ .دَا .رَگْ) دُور دارگ، دیر دارگ، گِستا دارگ، یک کرّ ءِ دارگ، یک کُنٹ ءِ دارگ ۔

پَشت درد : (پَ شْ ثْ .دَرْدْ) تازگیں ھپ ءِ درد کم تراِنت بلے چہ درمان دارگ ءِ رند کہ درد اں پچ دنت ھے ءِ پَشت درد، اَنت بزاں رند ءِ درد اَنت . نازراھی یا ھپ ءِ ریشے ءِ گُڈی درد کہ چیدءِ رند دَرد دُرہ اَنت

پُشت درد : (پُ شْ ثْ + دَرْدْ) پُشت ءِ بُن ءِ درد. کارے ءِ کنگ ءِ مُزّ کہ زند ءِ رنگ ءِ دیگ بنت ۔

پُشت دیگ : (پُ شْ ثْ + دَ .یگْ) بچار ءِ پُشت، ءِ گالبندانی رد ءِ ۔

پُشت دیم : (پُ شْ ثْ + دِے .مْ) دیم ءُ پُشت، هر دوئیں دیم. پُشت دیم کنگ : تپّاسگ ءِ چارگ، جنگ. پہ بدین ءُ زردین پاک رھبندیں رنگ ءِ هر ڈول کار مرد کنگ. پُشت دیمی جنگ : مجولی لیبے ۔

پَشت راہ : (پَ شْ ثْ + رَاہْ) دُوریں راہ، یک کرّیں ءُ دیریں راہ ۔

پُشت راہ : (پُ شْ ثْ + رَاہْ) هما راہ کہ چہ بازار ءِ نزءِ نہ روت، بازار ءِ پُشت ءِ راہ. پُشراہ، مُچراہ. دَرائی ءِ راہ ۔

پَشت رَوگ : (پَ شْ ثْ + رَوگْ) دُور رَوگ، یک کرّ ءِ روگ، پد ءِ روگ ۔

پُشت رَوگ : (پُ شْ ثْ + رَوگْ) پُشتکا روگ، پُشتی نیمگ ءِ روگ ۔

پُشت ریش . (پُ شْ ثْ + رِے .شْ) بچار ءِ پُشرِیش ۔

پُشت سر : (پُ شْ ثْ + سَرْ) چہ سر ءِ پُشت ءِ چیزے ءِ پُشت سر دور دیگ بزاں سر ءِ پُشتی نیمگ ءِ دور دیگ ۔

پَشت سر : (پَ شْ ثْ + سَرْ) پُشتکا، پدی نیمگ، پدّکا، پَشت سر کپگ، پُشتکا کپگ ۔

پَشت شام : (پَ شْ ثْ + شَامْ) بچار ءِ پَشام ۔

پُشتِک (1) : (پُ شْ .تِ کْ) پَشک، شلوار، کوٹ ءِ دگر پوشاکانی پُشتِک بزاں چیری ءِ نھی نیمگ ءِ گُد چہ پوشاک ءِ گُد ءِ تنک ترءُ دگر رنگے یا زانتے بیت ۔

- **پُشتک (۲)** : (پُ شْ. تِ کْ) سرزمین، سرجمیں زمین ءِ پُشت، امروز. یک چیزے ءِ سربُری یا پُشت ءِ بھر.
- **پُشتُک** : (پُ شْ. تُ کْ) بچار ءِ پُشتِک ء.
- **پَشتکا** : (پَ شْ. تَ. کا) دیر دیر ءَ، یک کرّ یک کرّ ءَ.
- **پُشتکا** : (پُ شْ. تُ. کا) پُدکا، پدکائی. پُشتکاروگ : پدکائی روگ، پُشتکائی رَوَگ.
- **پُشتکائی** : (پُ شْ تْ. کائی) پُشتکا : چہ پُشتی نیمگ ءَ، پہ پُشت یا پُشتی نیمگ.
- **پُشتکار** : (پُ شْ تْ. کار) هما کار کہ پہ دگہ کارے ءِ کُمک ءَ کنگ بیت. بچار ءِ پُشکار..
- **پَشتکار** : (پَ شْ تْ. کار) پَشکار ءُ هما کار کہ چہ وتی وهدءَ رند کنگ بہ بیت.
- **پَشت کپگ** : (پَ شْ تْ. کَ. پَگ) چہ وتی همراهاں رند کپگ بزاں همراہ رَوَ اَنت ءُ اے رند ءَ پشت کپ ایت. چیزے ءِ پشت کپگ : بزاں سَر آیگ، گیش بیگ کہ سر کیت.
- **پُشت ءِ کپگ** : (پُ شْ تْ + ءِ + کَ. پَگ) پہ اُمیتے کسے ءِ رند ءَ کپگ. پہ کسے ءِ تاوان دیگ ءَ آئی ءِ پُشت ءَ کپگ کہ کُجاناں کُجا انچوش کنگ ءِ وار برس ایت. رند ءِ کپگ، دیر کپگ.
- **پُشت کِنزگ** : (پُشْتْ + کِنْ. زَگ) پدی نیمگ ءَ کِنزگ، پد کِنزگ.
- **پَشت کنگ** : (پَ شْ تْ + کَ. نَگ) دیر کنگ، دیر دارگ، یک کرّ ءَ دارگ.
- **پُشت کنگ** : (پُ شْ تْ + کَ نَگ) پُشت ءِ تَرینگ ءُ روگ، گوش اَنت ءِ پلانی ءَ پُشت کتگ ءُ شُتگ ئِی پچ دیم نہ کنت..
- **پُشتگ** : (پُ شْ. تَ گْ) هما بند کہ آپ ءِ دیمپانی ءَ بندگ بیت کہ زمین ءُ شهراں مہ مُل ایت.
- **پَشتگ** : (پَ شْ. تَ گْ) پَشت کپتگیں.
- **پَشتگال** : (پَ شْ تْ. گال) پَشتگال : هماگپ کہ واجہ ءِ کُتگ ءَ رندا ئی ءِ گُڈ سر ءَ واجی ءِ باره ءَ جنگ اَنت. پہ کُجام مُرادے ءَ دیوان ءُ مجلس ءَ رندا کہ چیرا ئش ءُ لیبے ءَ رند ایشی ءِ باره ءَ گُڈ گُشتانکے دیگ بیت.
- **پُشت گُش** : (پُشْتْ + گُش) کسے ءِ باپُشت ءَ گپ جنوک ءُ آئی ءِ باره ءَ ندشیں گپ جنوک.
- **پُشت گوش** : (پُ شْ تْ + گَ. وَش) پُشت گُش، کسے ءِ باپُشت ءَ نہ وشیں گپ جنوک.
- **پُشت گوش** : (پُ شْ تْ + گَ وَ. شْ) پہ زانت گپے نہ اِشکنگ یا کہ اِشکنگ ءَ رند انچوش پیش دارگ کہ نہ اشکتگ ئے. هبر یا گپے ءَ نہ زیرگ یا اِشکنگ ءُ هچے رنگ ءَ نہ کنگ.
- **پَشت گیجگ** : (پَ شْ تْ. گِ ے. جَ گْ) بچار ءِ پشت ... ءِ گالبندانی ردء.
- **پَشتَلِنگ** : (پَ شْ. تَ. لِ نْ. گْ) کشینگ ءِ زانتے.
- **پُشت مُش** : (پُ شْ تْ + مُ شْ) پُشت مُشوک، بڈ مُشوک، هما مردم کہ پہ تیل یا دگہ انچیں چرپی یے ءِ کُمک ءَ دِگرانی بڈ یا پُشت ءَ مُش ایت کہ رگ پیچ بہ بنت، یا کہ بَرَدست ءَ چست کنت. بلوچ گوش اَنت بردست کہ نداِیت گڑا پُشت مُھر بیت ءُ بڈ درد کنت، دستانی تہ ءَ هم تُرندی ءُ مُھری یے کیت کرچہ بڈ ءِ یا پُشت ءِ مُشگ ءَ رند شرّ بیت. پُرمُش، پُشمُش.
- **پُشت مُشگ** : (پُ شْ تْ. مُشَگ) کسے ءِ پُشت یا بڈ ءِ مُشگ. بچار ءِ پُشت مُش.
- **پُشت موش** : (پُ شْ تْ + مُ وَش) لاپ موش ءِ چپ بزاں دِلبالاد. زمین ءِ سر ءَ وپسگ ءُ بڈ ءِ زمین ءِ سر ءَ دیگ ءُ پُشتراں ءِ کنزراں بیگ ءُ روگ. بڈ موش، پُشموش، پُخموش.
- **پُشتَنگ** : (پُ شْ. تَ نْ گْ) ادلاک ءِ تنگ کہ گوں هیشی ءَ رَهت، پالام یا زین تُرند کنگ بیت.

پشت هال : (پَ شْ تْ ۔ هَالْ) بچار ، پشتاں ۔

پشتی : (پَ شْ ۔ تِ ای) دُوری ، دیری ، یکرّی ، یک کنگی ۔

پُشتی : (پُ شْ ۔ تِ ی) هماکه گوں پُشت ءَ سِیادی کنت ، بڈّی چادر ۔ اگاں یک مردمے ءِ کُٹم چه بُندر ءَ یک کارے کنان اِنت ءُ کبیت آیاں پُشتی گوش اَنت ۔ نادرّا همی یے که یک کُٹمے ءِ چه بُندر ءَ هست آیاں ءَ هم پُشتی گوش اَنت ۔ بُنیادی ، بُن ءُ بیهی ۔ رندی براں دومی اپوش که گوش اَنت ءِ دلیل مراد ءِ پُشتی اِنت براں چه دلیل ءُ رند مراد پیداک بیتگ اے رنگ ءَ آئی ءِ کسترین براتِ اِنت ۔

پَشتی کروچ : (پَ شْ ۔ تِ ئی + کَ ۔ رُوچْ) مچّے که آئی ءِ کلونٹ زرد اَنت ۔

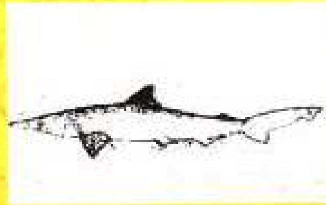
پُشتیگ : (پُ شْ ۔ تِ ئی ۔ گْ) بچار ، پُشتی ۔

پُشدرد : (پُ شْ ۔ دَرْدْ) پُشت دَرد ، پُژدرد ، بڈّدرد که مردم ءِ بڈّ درد کنت ۔ کارے ءِ کنگ ءِ مزّ که زرباد گرجیزے ءِ رنگ ءَ دیگ بہ بیت ۔

پُشدیم : (پُ شْ ۔ دِ ے ۔ مْ) بچار ، پُشتدیم ۔

پُشراه : (پُ شْ ۔ رَاهْ) بچار ، پُشت راه ۔

پُشریش : (پُ شْ ۔ رِ ے ۔ شْ) پُشت ریش ، بَجاسیگ ، باسُور یا بواسیر ۔ درائی ءِ راه ءِ ریش ءِ بڈّ ریش ، هماولاک که آئی ءِ بڈّ ریش اِنت ۔ هر مردمے که آئی ءِ درائی ءِ راه ریش بہ بیت ۔ پُژریش ۔

پَشک

پَشک : (پَ شْ کْ) گور ءِ کنگ ءِ پوشاک که کوٹ ءُ کباه بیت ۔ جنین ءُ مردین هردو پیا بیگ ءَ گوش اَنت ۔

پُشک : (پُ شْ کْ) مزنیں ٹکّی ، هُشک کرتگیں چانگ اک ، شیلانچ ءِ پُشک ۔ میسک ءِ پُشک ، سابون ءِ پُشک ۔

پَشِک : (پَ شْ ۔ شِ کْ) سوریں دریا ءِ ماهیگ ءِ ناتے کرایشی ءِ دگر سکّ بازاتِ اَنت که لهتیں کساں اَنت ءُ لهتیں مزن ۔ باگاس هم ایشی ءِ زات اِنت ۔ (بچار ئیت)

پَشُک : (پَ شْ ۔ شُ کْ) مردینی نامے ۔ پشمبے ءِ نیم نام اِنت ۔

پَشکار : (پَ شْ ۔ کَارْ) پَشت کار ، هماکار که وهد ءِ گُڈّگ ءَ انگت هم سرجم نہ بیت ءُ کنگ بیت ۔ هما مردم که هروهد آئی ءِ کار په وهد نه گُٹّ اِیت ۔ هما مردم که چه کار ءُ وهد ءِ گُڈّگ ءَ رند انگت گیش کار کنت ۔ هما مردم که آئی ءِ کار هروهد پَشت کپ اِیت ۔

پُشکار : (پُ شْ ۔ کَارْ) پُشت کار ، هماکار که په دگه کارے ءِ کمک ءَ کنگ بہ بیت ، هما نیم بُندگ یانہ گرتگیں کار که په دیگ ءُ دگرجاگر روگ بیتگ که په ءَ روگ ءُ کنگ با سرجم کنگ لوٹ اِیت ۔ هما مردم که کسے ءِ باپشت ءَ کارے کنت توری په آئی ءِ تاوان ءُ یا په آئی ءِ سیت ءَ ۔ هما مردم که گوں مردیناں جنینی کاروائی کنت یا که گوں جنیناں هم چو که مردیناں ۔

پشکارگ : (پِ شْ ۔ کَا ۔ رَگْ) پیشکارگ ، پشکرگ ، کگڑ ءِ په دتی چکاں یا په دت هاک ءِ پیشکارگ په دان ءُ مانے ءَ کرے ۔

پشکپگ : (پَ شْ. کَ. پَ گْ) پُشت کپگ، رندءِ پشت کپگ، دیرکپگ. سرآیگ بزاں چیزے ءِ چہ پکاریں اندازگ ءِ گیشتر بیگ کہ چہ کارمرد کنگ ءِ رندسر کیت. پہ کارے کنگ باجاگھےءِ روگ ءِ گوں نہ کپگ.

پشکرگ : (پَ شْ. کِ. رَگْ) پُتگ. پُٹ ءِ پول کنگ، پہ چیزے ءِ شوھازءَ وگ چیزاں سرءَ چیر کنگ. پیشکونڈگ.

پشکونڈگ : (پَ شْ. کَ ون. ڈَگْ) پیش کونڈگ، پہ لنگٹ یا داژک یا دگہ اچیں چیززمین ءِ پنگ ءِ کونڈگ. (اے گال بُندرءِ یا کرچوپتی ءِ کونڈگ،، اِنت یا ،،چوکہ پہ پیش زمین ءِ کونڈگ،، اِنت)

پشنگ : (پَ شْ. نَگْ) پنچگ، ھامگیں چیزے پُھٹو بیگ ءِ زَرسگ. اک : نیبگ ءِ پشنگ، ناں ءِ پشنگ، بتل : دل نرکش پتّ نان مال تاپگ ءِ پشتی ابیت. لچہ : یا انارے کہ ھنپنگاں پشّ ابیت. رنگ ءِ پشنگ : رنگ ءِ پنچ دیگ بزاں رنگ ءِ ترپگ ءِ رنگدار تر بیگ. پشہ : بزاں پُری رھے ماتگیں بالوکوڈ راجیں شُنشے پر اِنت کہ چو سپیچن ءِ مردم ءِ گُتّ ءَ دنت ءِ مھول کش ابیت. اے چہ آپ ءِ تُنگ ءِ ترک ابیت ءِ درکیت.

پُشنگ : (پُ شْ. نَگْ) چہ منگے ءِ سُبک سُبکت ءِ گواتے ءِ درآیگ، ،،پُش،، ءِ رنگیں توارے کنگ. پوشنگ، گواتے ءِ پُوش کنگ ءِ درآیگ پوشنگ، چہ گربوگ ءِ رندبا کہ بے تواریں گربوگ ءِ بچہ پونز ءِ ،،پونش پونش،، ءِ توار ءِ درآیگ، چہ پیشانک ءِ ھم انچوش بیت کنت.

پُشگش : (پُ شْ. گُ شْ) پُشت گُش، پُشت گوش. پُشگوش : ھما مردم کہ کسے ءِ باپُشت ءِ گپ جنت بلے شری اِتاں.

پُشگوات : (پُ شْ. گُ. وَاتْ) پُشت گوات، ھر گواتے کہ چہ پُشتی نیمگ ءِ بکش ابیت. کوش ءِ زد گوات ءِ ھم گوش انت.

پشگوانک : (پَ شْ. گُ. وَانکْ) بچار ،،پڑوانک،،

پُشگوش : (پُ شْ. گُ. وَشْ) کسے ءِ باپُشت ءِ گپ جنوک کسے ءِ باپشتءَ آئی ءِ بدھلاپی ءِ گپ جنوک، پُڑ گوش.

پُشگوش : (پُ شْ. گُ و. شْ) پُشت گوش. گپے ءِ اشکنگ بلے انچوش کنگ گوش ءِ زاناں نہ اشکتگ. گپ نہ منگ، پشگوش کنگ.

پَشَل : (پَ. شَلْ) موٹ، لچی، شرمندگ، بےتام، ھجالت، پَشَل کنگ یا بیگ، پشل کنائینگ.

پشلاپگ : (پَ شْ. شَ. لَاپگْ) گوں کمیں آپ ءِ ایران، منجل ءِ کاشیگ یا دگہ انچیں چیزے ءِ تہ ءِ تیر شود کنگ، پل جنگ، پشلاپگ پہ ھر چیزے ءِ بیت بلے پل جنگ پہ ایران ءِ منجل یا دگہ ھمے رنگیں درپ ءِ اِنت ءِ پشلاپگ پہ گُد یا دگہ انچیں رنگے ءِ چیزے ءِ اِنت بلے پہ ھردوئیناں کارمرد بیت کہ رَوا اِنت [بُندرءِ اے دو گالی گالے پد + شلاپگ بزاں پد = دیم یا یک رندءِ شلاپگ. گوں آپ ءِ تیر شود کنگ یا ماں آپ ءِ تہ ءِ جنگ ءِ کشگ، پل + شلاپگ ھم بوت کنت]

پَشَلو : (پَ. شَ. لُوْ) کسے کہ پَشَل پَشَل ءِ میاریگ میاریگ بہ بیت.

پَشَلی : (پَ. شَ. لِ یْ) پَشَل بیگ ءِ جند، میاریگی، موٹی یا موٹ بیگ ءِ جند.

پشم : (پَ شْ. مْ) اِسپے پس ءِ میڈ بچار ،،پڑم،،

پشمبے : (پَ شْ. شَ مْ. بِ ے) ھپتگ ءِ یک روچے ءِ نام اِنت کہ چہ شمبے اگاں بگرے ءِ ششمی روچ اِنت چارشمبے ءِ رندءِ آیگ ءِ پیسر اِنت. [پارسی : پنج شنبہ، کردی : پشمہ، تازی : الخمیس، انگریزی : THURSDAY]

پشمپ : (پَ. شَ مْ. پْ) ،،پشنت،، کراچی ءِ دگہ یک دیاگ ءِ ،،پشنتیں،، ماھیگ ءِ گوش انت.

پُشمرد : (پُ شْ. مُ رْ. دْ) ھما مردم کہ گُڈی آسرءِ کار ھمائی ءِ دست ءِ اِنت. پوجیگ ءِ ھما مردم کہ پوجیگ ءِ دیم ءِ کار ءِ مستر اِنت. پوج ءِ لشکرءِ چہ دُرستاں رندی مردم. چہ ھر کس ءِ رندتریں مردم کمتریں مردم.

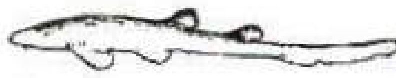
پُشمرد : (پُ شْ. مُ رْ. دْ) پُژمرد، گیمرتگیں [چہ پارسی : پژمردہ]

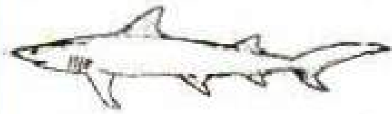
پُشمُش : (پُ شْ. مُ شْ) بچار ،،پُشت مُش،،

- **پَشمنت :** (پَ شْ. مَ نْ. تْ) پَشمندو، پَشت کپتگیں، رند ءِ پَشت کپتگیں، سرآنگلیں۔
- **پَشمندو :** (پَ شْ. مَ نْ. دُوْ) بچار، پَژمندو، پشت کپتگیں، سرآنگلیں، چیزے کہ کٹ اِتگ ءُ چہ آئیءِ ھرچی سرآنتگ۔
- **پُشموش :** (پُ شْ. مُ وْ. شْ) بچار ،، پُشت موش ،،۔
- **پُشمیلکی :** (پُ شْ. مِ ے. لْ. کی) پُشت میلکی؛ بوجیگ ءِ بندگ ءِ ھما تھتگ کہ چہ ،، میلکی ،، ءِ رند ایرکنگ بیت بزاں چہ ءِ میلکی ،، ءِ رندءِ تھگنگ۔
- **پَشنت :** (پَ. شْ نْ. تْ) ماھیگے کہ تیِن ءُ وڈراج اِنت کہ کُنگ ءِ بازماں۔ میدگوش اَنت کہ پَشنت ءِ مُندرءِ کُنشگ مان نہ بوتگ۔ شُتنگ گورءِ گورءِ پہ زاماتی ءِ، گورءِ گوشتگ تومے ھمدروَدنے بلے پشنت ءِ گوشتگ کہ منی ءِ گورءِ تہ ءِ ہیچ دگری بے نیست اگرا گورءِ گوشتگ کہ اگاں تو اے کُنشگانی جوھان ءِ جُتنگ جت ءِ ھما دست بوت بکنگ تراز امات کنیں۔ پشنت ءِ جُتنک جنگ ءِ جُھدگرت ءِ گُنشگانی تہ ءِ کپت۔ چہ ھما روچ ءِ پُترچہ کُنشگ بُوت ءِ زاماتی ءِ ھم نہ رس اِت۔ (WOLF-HERRING) (بچار ءِ ٹ)
- **پُشنز :** (پُ. شْ نْ. زْ) رستریے کہ چو پلنگ ءِ اِنت بلے چہ پلنگ ءِ نزورتر اِنت۔
- **پَشنگ :** (پَ. شْ نْ. گْ) تپنگ ءِ جنگیں تیرءِ ھالیگیں پوست۔ بازجاگہ تپنگ ءِ تیرءِ ھم گوش اَنت۔
- **پَشو :** (پَ شْ. شْ وْ) پَشل، پَشل بوتگیں مردم، موٹ بوتگیں مردم۔
- **پِشو :** (پِ شْ. شْ وْ) چناک کہ نازرک ءُ ترپوکیں لوگکے کہ گُدیا دگہ ایگیں چیزاں وارت بزاں ٹُنگ ٹنگ کنت۔

کد : ۱۰۰ س م

کد : ۲۴۰ س م - کد : ۷۵ س م

پَشنت   LONGTAIL CARPET SHARK   پِشّی   WEASEL SHARK

- **پُشو :** (پُ شْ. شْ وْ) تُنگانی زبان ءِ ،، آبدست ،، ءِ گوش اَنت۔
- **پَشوانک :** (پَ شْ. وَانْ کْ) بچار ،، پَژوانک ،،
- **پَشومان :** (پَ. شْ و. مَانْ) اپسوزیگ، بژنیگ، ھجالت، شرمندگ، ایشی ءِ ،، پشیمان ،، ھم گوش اَنت کہ پارسی ءِ ھم ،، پشیمان ،، اِنت۔
- **پِشّی :** (پِ. شْ. شْ ی) پُشتی : ھمے چارپادیں لوگی ذُنک ایشی ءِ نرگُربگ گوشگ بیت کہ بازمردم ءِ بگور ،، ءِ ھم گوش اَنت بلے ،، بگور ،، گیشتر پہ کوھی ءِ جنگلی ءِ گوش اَنت۔ اے ھمے لوگی ذُنک اِنت کہ پہ مُشک ءِ گرگ ءِ زانگ بیت۔ پہ رنگ ءُ ڈول ءُ بُنرءِ چو کہ مزارءُ پلنگ ءِ اِنت پہ ،، بسوگ ،، سک ھدوناک ءُ واھگی اِنت۔ (۲) کسانیں ماھیگے ءِ نام اِنت ءُ ھمے رنگ ءِ یک مزنیں پاگاسے ءِ ھم نام پِشّی اِنت۔ (بچار ءِ ٹ)
- **پُشتی :** (پُ شْ. شْ ی) بچار ،، پِشّی ،،
- **پُشیش :** (پُ. شْ ے شْ) پچوک : کاشے کہ گُدّاں پر پیچ اِیت۔
- **پشیمان :** (پَ. شےِ. مَانْ) بچار ،، پشومان ،، ★
- **پَک :** (پَ. کْ) بچار ،، پکّ ،،
- **پَکٹ :** (پَ. کْ ٹْ) تُنگانی زبان ءِ ،، پَشک ،، ءِ گوش اَنت (۲) بکٹ : مچگ، بوس، بوسگ، پہ چنگ ءِ بزانت ءِ گالبندءِ یک بہرگ ،،

بیت ۔ (۳) "پیچگ" ءِ گوست اِنت بزاں ور آپکت "۔ پاکر ۔ آپتک "۔ پاکر پختہ بوت چہ آسگی ءَ ۔ الم ، CONFIRM بچار "پکا "۔

- **پکت :** (پ۔کَت) مبنکار گال "پکگ "ءِ پر ماتگاں ۔
- **پُکت :** (پُ۔کَت) مبنکار گال "پکگ " ءِ پر ماتگاں بزاں "پکت "۔
- **پُکت :** (پُ۔کُت) اگاں کسے یک مزنیں چیزے بگندایت یا انچیں ہمان گنوکیں کارے آئی ءِ دیم ءَ کنگ بہ بیت گڑا آگرایت ءُ گوشیت "پکت پاکی ، پکی پکئے ! "۔
- **پکا :** (پَ۔کّا) اَلم ، ہماھبر ، کار یا چیزے کہ ھر پیم ءِ جارءِ تپاس کنگ ھوشیار ۲ ۔ زانتکار ، بلد ۔ پکا کار : پختہ کار ، ★
- **پکائی :** (پَ۔کّا۔ئی) پکا کنگ ءِ کار ۔ ھوشیاری ، بلدی ، زانتکاری ★
- **پکار :** (پ۔کا۔ر ۔ پکار ، ضرورت ، درکار ، ھماچیز کہ درد وارت یا لازم ءُ لوٹ ایت ۔
- **پکار :** (پَ۔کَ۔کَ۔ا۔ر) پکار ، ضرورت ، درکار ۔
- **پکر :** (پ۔کَ۔ر) پگر ، ھیال ، سستا ، ترانگ ۔ گم واری ۔ [چہ تازی : فکر]
- **پکرات :** (پَ۔کَ۔رات) ھما چیز کہ درد وارت ءُ ڈگتے ءِ کیت ، اک : بے پکرات : بے کار ءُ بے سبیت ۔ کارآمد ۔
- **پکگ :** (پَ۔کَ۔کَ) "پچگ " ءِ ، "گوستگاں "۔
- **پکگ :** (پَ۔کَ۔کَ) پہ چیزے ءِ لوٹگ ءِ پہ کستری ءُ دستبندی سک باز رند ءِ گوشگ ، پہ کارے ءِ کنگ ءِ کسے ءِ دمپسات ءُ پدماں پد گوشگ ۔ ایشی ءِ "پنگ "، ھم گوشنت ۔
- **پکگ :** (پُ۔کَ۔کَ) مانچنگ ، درپے کرچہ آرتینگ ، وانتیک یا دگہ انچیں چیزے ءِ پُر اِنت پہ زور آئی ءِ تہ ءِ دگہ گیشتر مان کنگ ءُ جاگہ دیگ ءُ جُد کنگ (۲) پہ گیشیں ورگ یا پہ زھرکے ءِ وزگ وزگ ءِ ھم گوش انت ۔ گوش انت ، وت ءِ بہ ودپک "۔ پاکر ودپگ اِبیت "۔ بزاں سوارت ، یا "بہ ودر "۔ (۳) ترنگ ۔
- **پُکگ :** (پُ۔کَ۔کَ) ترنگ ، سک بازماں چنگ ، پہ پُکگ ءِ گوات بُرگ ءِ ھم کار مردے ءُ کن انت ۔
- **پکگیں دوچ :** (پَ۔کَ۔کَ۔ گے۔ں ۔ دُوچ) بازایرت ءُ جوانیں دوچ ءِ گوش انت کہ گیشتر بلوچستان ءِ گوریچان ءِ مردم گوش انت چہ ایشاں زرتو ، پڑیوار ، موسم ، آم چکن ، ءُ دگہ بلوچی دوچ زانتگیں انت ۔
- **پکوڑا :** (پَ۔کَ۔وْ۔ڑا) نخد ءِ آرت ءُ پیماز ءُ مرچ ءُ دگہ چیز ھور کن انت ءُ چو کہ پُشک ءِ پچ انت [اے گال در آمدے]
- **پکوگ :** (پَ۔کَ۔وَ۔گ) بوجیگ یا دگہ دریائی اولاکے ءِ پُرشتگیں جاگہ ءُ دگہ ٹکڑے جن انت ھمیشی ءِ "پکوگ " گوش انت ۔ اگاں انچیں ٹکڑے دیرکیت گوش انت "پکوگے درآتکگ "۔ لانٹیگ ءِ لیب ءِ جنوکیں بچک ءِ لانٹیگ اگاں چیریں لانٹیگ ءِ انچیں رنگے ءِ لگ ایت پُچ نے بِھن روت ءُ ٹکڑے دیرے ءُ کنت ھمے دیراتگیں ٹکڑ ءِ ھم "پکوگ "، گوش انت ۔
- **پکی :** (پَ۔کِ۔ی) آرتینکیں درمان ، آرتینک ، آرتیں درمان ، آرتینکیں درمان ءِ یک رندے ءِ ورگ ءِ انداز گرتگیں ۔
- **پکی :** (پُ۔کِ۔ئی) پمبہ ، بزاں کرپداتک کش اِتگیں کرپاس ، پیتوک ۔ (۲) بچار "پکت "۔
- **پکی ریسی :** (پُ۔کِ۔ی ۔ رِے ۔سِ۔ی) پکی ریسگ ءِ کار ، پہ پکی ریسی : بزاں پہ ھلاکی ءُ واری ءُ جانکشیں کار ۔
- **پکیر :** (پَ۔کِ۔ی۔ر) پنڈوک ، مِنیا ، ھماکہ چیزے نیست ، وار ، بے چیز ، نیزگار ، (۲) ھدائی مردم ھمامردم کہ ھدائی ھزمت ءُ کنت ءُ دنیا ءِ لب ءُ ننک پہ ایت ۔
- **پکیرزئی :** (پَ۔کِ۔ی۔ر۔زَئی) بلوچستان ءِ جاگھے نام اِنت ۔ اے میتگ دشتیاری ءِ چہ چو کاٹ ءُ بُرز اِنت ۔
- **پگ :** (پ۔گ) چیر اندری باو ست کہ گوش پہ گوش پہ بے تواری شنگ بیت بلے اے گال ھرو ھد گوں " شنگ " ءِ گال ءِ ھمراہ بیت ۔ ھر دو ھمراہ بیت نی ھمے بزانت ءِ دیبیت ، گوش انت ، بلائی ءِ آپگ ءِ شنگ ءُ پگ اِنت "۔ پاکر " انچیں شنگ ءُ پگے ھست "۔

- پگ : (پُ گ) ماش یا شُھر ءِ پوست کہ چہ دان ءَ گیشّ اِیت ۔
- پگّا : (پ گ. گ ا) بچار، پگّاہ ۔
- پگار : (پ. گ ا ر) ماھینو، ھما زرّ کہ ھزمتکار ءَ آئی ءِ کار ءِ مُزّ ءَ چہ ماھے ءَ یا ھپتگے ءَ دوھپتگ ءَ رندءَ دئیگ بیت ۔
- پگاردار : (پ. گا ر. دا ر) پہ پگار داشتگیں مردم، نوکر، ھزمتکار ۔
- پگاروار : (پ. گا ر. وا ر) نوکر، ھما مردم کہ کسے ءِ پگار ءِ وارت ءُ آئی ءِ ھزمت ءَ کنت ۔
- پگاڑو : (پ. گا. ڑو) سِندھ ءِ سیہانی مسترکہ آئی ءَ "پیر پگاڑو" گوش انت ۔ انوگیں پیر پگاڑو سید سکندر علی شاہ اِنت۔ ایشی ءِ پت جرمن ءِ دومی جنگ ءَ انگریز سرکار ءَ سِندھ ءَ گپت ءُ شہید کُرت پرچاکہ سرجمیں ھندوستان ءَ ایشی ءِ ٹِک یکّیں ٹک بوتگ کہ انگریز ءِ بدھلاپی ءَ وتی پیر ءِ گوشتن ءِ بدءَ چہ وتی مرگ ءَ ھم سرگوستگ انت ۔ اے یکّیں ٹک بوتگ کہ سرجمیں ھندوستان ءَ ایشی ءِ رنگیں سرمچاری دگہ ھچ ٹک ءَ نہ کُرتگ ۔ ایشی ءِ منوکاں "حُر" گوش انت، کہ تازی گال "حُر" اِنت کہ ایشی ءِ بزانت "آزات" اِنت ۔
- پگاہ : (پ. گ. گا ہ) پگّا، مھلا، پہ وھد [پارسی: پگاہ۔ پھلوی: ا ۔ اوستا: ا ب (ھ) + گاہ/ گہ]
- پگر : (پ. گ. ر) پکر، اگمواری، سِستا [تازی: فکر] پگر ھال: پہ دیم تر ءِ لوٹاں چیزے یا زرّے ایر کنگ ۔

پُچگل

- پگز : (پ گ. گ ز) چیزے ءِ ھمر ءِ گ ءَ چنگ ءُ ایر کنگ ۔
- پُچگل : (پُ چ. گ ل یا کہ پُ. گ ل) ذنگ رنگیں لوکے کہ چار دست ءُ پاد اِنت ۔ دست تئے گونڈ تر ءُ پادے دراج تر انت جندئے شُرد ءُ پادان ءِ چو کہ مردم ءِ لنگ پر انت ۔ سرگ تئے زند چم ءِ زند ءُ دپ ءِ سک پراہ اِنت ۔ آپ ءَ بیت ءُ ھوڑناک ءُ گوش ءُ سک بلد انت ۔ چو کہ کُنگ ءِ سٹ جنت، مار ءِ دلواھیں وراکے ۔ یورپ ءِ مردم یک داستیں زندیں پچگلے ءِ ران ءِ گوشت ءَ ور انت ۔ چہ ایشی ءِ پوست ءُ آدار گُش ءِ بند کسانیں ترپیلک ءُ جنیندءِ دسپیک جوڑ بیت ۔ پہ پچگل ءَ گوش انت ۔ ءِ پچگل آپی پچگل ءُ پچگل ءِ چندءِ جول ءِ ورد ءِ توار ءَ سک برزانت ایشی ءِ توار ءَ کڑاگ گوش انت ۔ بتل: پچگل ءِ گوشتگ من گپ زاناں بے منی دپ آپ ءِ چیرگ اِنت (بچار بُت)
- پگُنز : (پُ. گُ ن. ز) داز ءِ کُنٹ یا بُنڈ ۔
- پگو : (پ. گ. و) ھما گدار اِنت یا کہ ھما گون پگاں ھوار اِنت یا کہ پگیں اِنت یا آئی ءِ تہ ءَ پگ بازمان اِنت ۔ مردینی نامے ۔
- پَل : (پ ل) ڈگار ءِ نگار دیگ ءُ ھمے ڈراجیں دِرک یا نسر ءِ روت، پہ کشگ ءَ ایشی ءِ تہ ءَ دان ریچ انت ۔ پل کشگ بیت ءُ چو پل ءُ کپگ: بزاں کپگ ءُ تُسگ یا دُسرگ ءِ رند، نشان ۔
- پَل : (پ ل) منجل یا دگہ اینچیں رزانے یا آپ دپے یا کہ ھمے رنگیں دگہ رزانے ءِ تھی نیمگ ءِ دیم پل ءُ ھنگ بیت بزاں ھمے رزان ءَ آپ مان کنگ ءُ چھلکینگ بلے دست مان نہ کنگ ءُ آپاں پد ءَ ریچگ، پشلاگ (پل + شلاگ) بزاں وتی پل ۔ پہ شلاگ ۔ پلے گراوگ: بزاں یک رند منجل ءِ کنگ ءِ گراوگ ۔

- **پِل** : (پ۔ ل) لیٹ ءِ ایپڑو۔ پِل ورگ : لیٹ ورگ، ایپڑو ورگ۔
- **پُل** : (پُ۔ ل) پہ مُپت ءَ ایچارس اِنگیں مال ءِ سُوب، سُوب، اَوَل، زورُبرد۔ پُل ءِ اَوَل، پُل ءُ پانچ۔ پُل ءِ وَڑ۔
- **پَل** : (پَ۔ لْ) چہ چیشیں تگرد، تھتگ، یادگا انچیں چیزے ءَ بستگیں شہر بند، اپیل، شہر بند، کپان، پسیل، واڑ۔
- **پُل** : (پُ۔ لْ) ھمے پُل کہ ایشی ہٹول بنت ءُ یاکہ دشتیں بوکن اَنت ءُ یاکہ ڈولدار اَنت بلے ابید چہ ایشاں ھرڈولیں یک برے پُل جنت۔ پُل کروچ اَنت ءَ بیتر، بنت ءُ ھمے ءَ بیتر، رند ءَ برجنت۔ ابید چہ اے بزانت ءَ دگہ بازیں دروڑ بزانتے وارایت کہ چہ ایشاں لھتیں ایش اَنت۔ (۱) ھمائی جہ مکئی دان ءَ تاپگ ءُ جوڑکنگ بیت کہ گرماگرم ورگ ءِ وش اِنت : (POPCORN) (۲) چَم ءُ پُل : چَم ءُ شیاھگ ءِ سر ءِ اسپیتیں بگے کپ اِیت کہ چَم میم نہ کنت (۳) گوشت ءِ پُل : گوشت ءِ بوٹیگ ءَ گوش اَنت (۴) دل ءِ پُل ءُ بزاں دل ءِ جند ءِ توکاتوک، بازجاگہ ءَ دل ءِ کاھل ءَ ھم گوش اَنت۔ (۵) بازشتر ءِ زیباک یا وشبوئیں چیزیاکس۔ گوں پُل ءَ اجگال بازانت کہ وتی جاگھاں کابنت اک : پُل گد، پُل گور، پُل کندگ، پُل ھبز، ھمے رنگ ءَ پُل ءِ بیلوک، پُل ءِ لاڑیاناڑ، پُل ءُ تاک۔ پُل ءُ شوشگ یا شوشنگ، پُل ءِ سیلینگ، گلاگال ءِ یا ساڑا ءِ رنگ ءَ جوان کارمردبیت اک : پُلیں وشاتک، پُلیں جتار، پُلیں دیوان، پُلیں کندگ، پُلیں ورنا، (۶) یک بچے ءِ نام اِنت۔
- **پُلاٹ** : (پُ۔ لَا۔ ٹ) اِسپے پس ءِ ھماچکت گوُزگ اِکہ چہ پُلاٹگ ءَ مستر اِنت (۲) بے دَوَریں بدن کہ چہ گراباں مال حال آیانی تہ ءَ

پُلاٹ

کہ : ۱۵ س م داں ۱۶ س م

کن اَنت ءُ تیاب ءِ کار اَنت۔ ✱ مُرِبہ ءِ زات ءِ کسانیں ماھیگے ءِ ھم نام اِنت۔ (GOLD-SPOT MULLET) (بجار بُٹ)

- **پُلاٹنگ** : (پُ۔ لَا۔ ٹُ۔ کْ) اسپے پس ءِ کسانیں گوُزگ، لَیب لچھے ءِ گال اَنت ءَ پُھروش پُلاٹنگ پُھروش پُلاٹنگ : تحرے لمپاں کے شُلومپ اِیت : گلا روباہ شُلومپ اِیت۔
- **پَلار** : (پَ۔ لَا۔ ر) رُون ءِ وھد ءَ چہ ھوش ءِ تالے تالے پشت کپ اِیت یا کہ کپ اِیت۔ اگاں کے ایشاں چنت ءُ جم کنت ءَ پلارچیں، اِش گوش اَنت۔ بلوچی گوھنیں لچھے ءَ یتا لی مُرگ رامگیں۔ چیکاں پلاران چِن ءِ۔ رُون ءِ رندپشت کپتگیں تُسڑاں ھم گوش اَنت۔ انچو ش تبل اِنت سہ اِشتاپی کاراں پا دپلاراں ماں گیش اَنت۔ برنج ءِ سیپڑ انچوش کہ گلاءِ، ماش برماش ءُ شُھر ءُ تُپگ اِنت۔ دَوَدَ ءُ ءِ پلائی پلار اِنت یا کہ چو پلار ءِ کپتگ ءِ بزاں چہ دہرگ یا تُسگ ءِ تپگ اِنت، کپتگ ءُ نہ سُر اِیت۔ ءُ تُسگ ءُ پلارات ءَ ھم گوش اَنت۔ پلار چنگ : TOGLEAN پلال۔
- **پلارچین** : (پَ۔ لَا۔ رْ۔ چ ے۔ نْ) چہ رُنگ ءِ رند گندیم یا برنج ءِ پشت کپتگیں بُنڈ۔ چہ رون ءِ رند چتگیں پلار، ءِ پلار، ءِ جم کوک ھمے وھد کہ پلار چنگ بیت۔ بلچی بندے ءَ چیکاں پلاران چِن ءِ۔ (Gleaned gathered corn left by reapers)
- **پلارشود** : (پَ۔ لَا۔ رْ۔ شْ و۔ دْ) موسمی ھورے کہ چہ رون ءِ رند بیت۔

● **پلاس :** (پ ۔ لا ۔ س) ھرءِ پالام ءِ "سَرجُل" ۔ کہ پالام ءِ پُشت ءَ دِینت نے ۔ چہ مِید پاژم ءِ اِنت ۔ کوھنیں جُل ءِ ٹکرے ھم کارمرد بیت ۔ (۲) پلاس بزاں ۔ ۔ ۔ (۳) پلاسک : سکیں بزءِ زندیں گرشِنگ کہ ایشی ءَ "شِیہ پلاسک" ، ھم گوش اَنت ۔ (۴) گِیلاں : میدیں تمبو کہ مالدار جوڑ کن اَنت ءُ آبانی گِس ءِ بدل اِنت ۔

● **پلاسک :** (پ ۔ لاس ۔ ک) سکیں بزءِ زندیں گرشِنگ کہ ایشی ءِ شاراِنگ کراماتے ۔ (۲) سکیں شیاہ (۳) کشار کہ پیچ اِیت ھم گوش اَنت شُستگ ءُ پلاسک اِنت ۔ (۴) پلاس : بزاں ھما ھرءِ پالام ءِ سرجُل ۔

● **پلال :** (پ ۔ لا ۔ ل) بچار "پگار" ۔

● **پَلاَمُرز :** (پ ل ۔ لا ۔ م ز ۔ ز) ھما مردم کہ دگرے ءِ پلامُرزی ءَ کنت ، پلامُرزی کنوک ، گوں کسے ءِ پہ بیجّ ءِ بیت ءَ گپ جنگ ۔

● **پَلاَمُرزی :** (پ ل ۔ لا ۔ م ز ۔ زی ی) پہ کسے ءِ سیت ءُ نپءِ گوں کسے ءَ گپ جنگ ۔

● **پلان :** (پ ۔ لا ن) مردم ، چیز یا جاگہ ءِ نام نہ گرگ ءِ جاہ ءِ اے گال ءَ کارمرد کنگ چو "ھمایا آ" ۔ ءِ بزانت ءَ بیت اک : "پلان مردم ، پلان جاگہ ، پلان چیز" ، پہ نیموں گوشتگیں گپاں گوش اَنت اک : پیسرءِ مِق اِت سے ءَ بلے نی گوشش اِیت کہ پلان ءُ بھمان اِنت ، پہ بدءِ زانیں گالانی بدل ءَ ھم کارمرد بیت ۔ اک : "چوشش ءُ پلان" ۔

● **پُلاَن :** (پ ل ۔ لا ن) "پُیق" ، "باز ، باز پُلانی ند ءَ" ، مان پُلاں ھما جاگہ کہ اودءِ پُیق باز رُستگ ۔ (۲) دشتیاری (بلوچستان) ءِ یک جاگہے ءِ نام اِنت کہ ایشی ءِ گیشتر "پُیق" گوش اَنت اِے دو میتگ اِنت کہ یکے گورءِ اے دست ءَ اِنت ءُ دگرے آ دست ءَ ۔ (۳) مردینی نامے ۔

● **پلانی :** (پ ۔ لا ۔ نی ی) پہ مردم ءِ جوگرامیتگیں پنامگال ءِ کارمرد بیت اک : پلانی تو کُجا ئے ؟ تو دیست کہ پلانی ءَ چے گُرت !

● **پَلانی :** (پ ۔ لا ۔ نی ی) ھما کہ گوں پلاں شیادی کنت ، مان پلاں کپتگیں ، اِنچائیں ۔ ایرانی بلوچستان ءِ یک میتگے ءِ نام اِنت کہ وڑ نام ءِ رودراتک ءِ چہ کپل ءِ جہل تر اِنت ۔

● **پِلانی :** (پ ل ۔ لا ۔ نی ی) ھما کہ گوں دِپلاں ، شیادی کنت ۔

● **پُلانی :** (پ ل ۔ لا ۔ نی ی) ھما کہ گوں دپلاں ، شیادی کنت ۔

● **پَلپَٹ :** (پ ل ۔ پ ٹ) پلپٹگ ءِ چند ، بچار "پلپٹگ" ۔

● **پَلپَٹک :** (پ ل ۔ پ ۔ ٹ ک) کسانیں پلپٹ ، بچار "پلپٹگ" ۔ (۲) بھارکاھے ۔

● **پَلپَٹگ :** (پ ل ۔ پ ۔ ٹ گ) ساھدار ءِ سرجمیں جند ءِ زمین ءِ سرءَ کپتگیں رنگ ءِ ڈرھگ ۔ سپگ جنگ یا کہ یک اندامے ءِ اِنّوشش بیگ ۔ ماھیگ ءِ زندگی ءِ چہ آپ ءَ کش سے ءَ ھُشک ءِ سرءَ ایر کن نے آ پلپٹ اِیت ءُ دِل ، پلپٹ اِیت ، باز ساھدار چہ مرگ ءِ پیسر پلپٹ اِیت ، یا کہ چہ "درد ءُ تورشت ءَ" ، پلپٹگ "سرجمیں جند ءِ تیگ اِنت ءُ "سپگ" ، "سپٹ جنگ یا سپٹگ جنگ" ، یک اندامے یا گیشتر ءِ تیگ اِنت کہ گیشتر دست ءُ پادانی ءُ پہ مرگ ءِ آئی ءِ پاد ءُ بانزلانیگ اِنت ۔

● **پِلپِل :** (پ ل ۔ پ ل) شیاھیں مرچ کہ گرد ءُ شیاہ اِنت کہ سوچاک اِنت ۔ پہ دَوُر گرد یا کہ سوچاکیں چیزءِ گوش اَنت ۔

● **پُلڑ :** (پ ل ۔ ل ڑ) بچار "پلڑی" ۔

● **پِلڑی :** (پ ل ۔ ل ۔ ڑی ی) مُرگے کہ چہ بُوتم ءَ کستر اِنت بلے پہ شکار ءِ کنگ ءَ چہ بُوتم ءَ چالاک تر اِنت ۔ شپی مُرگے ۔

● **پَلشت :** (پ ۔ ل ش ۔ ت) بد ، بزناک ، چرک ءُ چلن ۔ (۲) کپتہ سمائیں مردم ، گندہ سمائیں مردم ۔

● **پَلک :** (پ ل ۔ ک) ذراجیں پتنیں ٹکڑ ، نھنگ یا آسن یا دگہ اِنچیں چیزے ءِ پَلک ۔ پلک پلک بیگ : ٹکڑ ٹکڑ بوگ گوش اَنت بوجیگ تُوبان ءِ پرُوشت ءُ پلک پلک گرتگ ۔ سک زندبیگ ۔

● **پِلک :** (پ ۔ ل ک) "پلکگ" ءِ پہ مانگال بزاں پہ پلک یا پلکگ ءِ کار بکن ۔ ★

- **پُلک** : (پُ لَ ک) مَنث۔ پلک : سکیں ھورت ءُ چو میدہ ءِ نرمیں ھاک کہ پہ کشار ءَ باز جوان اِنت ۔ (۲) ھر رنگیں ایرتیں ھاک کہ گوں کمیں گوات یا چنڈ گے ءَ دنز بکنت ۔
- **پَلک** : (پَ ۔ لَ ک) کابیل : ڈگار ءِ بندگاہ ءِ ھما جاگہ کہ آپ دانکہ دیرءَ دارایت چوکہ تلاوگ ءِ ھوٹگ ءَ ۔ بتل : ھالی چہ پو لنگا پلک شود اِنت ۔ (۲) بہ تازی ءِ " فلک " ءِ جاگہ ءَ ھم کارمرد بیت ۔
- **پُلّک** : (پُ لّ ۔ لّ ک) پُلّی : جنینی سھنے کہ پوزءَ کنگ بیت۔ سر پُر ءِ پلّی اِنت چو اسپرءِ چیر ءِ لٹ ءِ پرِ اِنت بزاں ڈراج ءِ تاب دانگیں سیپے کہ گوں ھمیشی ءَ پوز ءِ گرانز ءَ اڑینگ بیت ۔ چو ناھیگا باز راست اِنت بلے ، سری ، دگرے کہ ھم چو پُلّک ءَ پوز ءَ کنگ بیت ۔ (۲) تیر ءِ پُلّک کہ پُشت ءَ بُن ءَ پر اِنت تے کہ تپنگ ءِ سیچن ھمیشی ءَ لگّ اَنت ءُ آس بارت ۔ دگہ ھرچ رنگیں آسبرءِ ھم پر بیت ۔ (۳) کسانیں " پلّ " ءِ ھم گوش اَنت ۔ (۴) بلوچستان ءِ دشتیاری ءِ بازارے بزاں میتگے کہ کور ءِ تیرءَ اِنت چہ گوزانی جھل ءُ پُلّ ءِ بُرزاِنت ۔ (۵) مردینی نامے ۔
- **پُلکا** : (پُ لْ ۔ کا) کسانیں کوبیں نگن کہ گوں روگن ءَ پچگ بنت کہ سک نرم ءُ نازرک بنت بلے گیشتر ھندوستان ءَ پچگ بیت ۔
- **پُلکار** : (پُ لْ ۔ کاڑ) ھما مردم کہ گُدیا دگہ انچیں چیزے ءِ سرءَ ، دوچ ءُ پُلّ ، دوچ اِیت یا چکن کنت ۔ چکنکار ۔ ھما گُد یا دگہ انچیں چیزے کہ آئی ءِ سرءَ پلّ کشّگ یا دوچگ بوتگ ۔
- **پَلک تراش** : (پَ ۔ لَ ک ۔ ت ۔ راش) بندءِ اے گال ۔ پلک تراش ، اِنت بزاں آسن ءِ پلک تراشوک کہ زھم ءُ سا ءُ اِنت کہ آسن ءِ پلک ءَ ھم تراشت کنت ۔
- **پُلکِستگ** : (پُ لْ کِ سْ ۔ تَ گ) پُلکیں زمین ، ھما زمین کہ پُلک اِنت ھمارپس ءُ مُلک کہ آئی ءِ زمین پُلک اِنت اے چہ دگال ءِ جوڑ کنگ بوتگ بزاں " پُلک " + " اِستگ " ۔
- **پَلکش** : (پَ لْ ۔ کَ ش) پَل کشوک ، ننگار کہ کِشت ءُ کِشار ءِ نانگیں آزباے کہ گوں آئی ءَ انگار پَل کشگ بیت ۔
- **پَلکشود** : (پَ ۔ لْ کْ ۔ شُوْ ۔ د) ھما چیز کہ بندگاہ ءِ نوکاپ ءَ پہ جوان شُشتگ ۔ بتل : ھالی چہ پو لنگاں پلک شوداِنت ۔
- **پِلِنگ** : (پَ ۔ لِ ۔ کَ گ) ورگ یا دگہ چیزے ءِ دپار ءَ بے جاہگ ءُ ایربرگ ۔ چیزے سلامتی ءُ بے ھُکم کنگ ءُ ایربرگ ۔ مارو ماھیگ ءُ مُرگ و تی وزگاں پلک اَنت ۔
- **پُلکی** : (پُ لْ ۔ لَ ۔ کِ ی) ھما چیز یا کس کہ گوں پلک ءَ شیادی کنت ، پلک والا ۔ (۲) پُلنگ ءِ راستے کہ زر ءُ سر پُر ءِ اِنت کہ پہ جنگ ءَ پلک کارمرد بیت ۔ (۳) کاھے کہ آئی ءِ تاک چوکہ پلک ءَ اَنت ۔
- **پَلگ** : (پَ ۔ لَ گ) رنگ : آزردہ کنگ ، پہ ھر رنگ ءَ چہ ادءَ ءُ اودءَ چیزے ءِ جم کنگ ۔ پلگ کنگ : گوش اَنت ، مدگ ءِ کشار پلگی کرت ، یاکہ ریلانی ترایت ءَ پلگی کنت ، بزاں چہ ھرکس ءَ ناکس ءَ زر ءُ پنڈگ گران اِنت ۔
- **پِلگ** : (پِ ۔ لَ گ) پہ زور برگ ، نزنگ ، کسے ءِ زرءُ دیگ ءُ آئی ءِ چیز ءِ برگ ۔
- **پَلنگ** : (پَ ۔ لَ ۔ نَ گ) پلّ بندگ ، پلّ ءَ کنگ ، واڑ ءَ کنگ ، اندیم کنگ ، ناموردیگ ، بندکنگ ۔ بتل لچہ ے کہ گنوکاں گوں کتھاں پلّ اِیت ۔ ممے رنگ ءَ گوش اَنت " پلانی ءَ پلانی پہ بدیا زا پلّ اِت ، گٹ کُت ، ھرچار دیماں گرگ ، کسے ءَ ھر راہ ءُ گرگ ، کسے ءَ بے وار کنگ یا کرپے دس کنگ ۔ راہ ءِ پلنگ : بزاں گٹ کنگ ۔
- **پُلنگ** : (پُ ۔ لَ ۔ نَ گ) تزرینگ ، بھک ترینگ گُدءِ ، جان ءِ یا دگہ چیزے ءِ ، میتگ ءِ گوات گرگ ، چہ وتی جند ءِ گُد ءَ چہ کجام سبب ءِ ھنموے ءَ گرگ یا گوات گرگ ءُ مسترینگ ۔

پچ پُلنگ : پُلّ ءِ پچ بیگ ، پہ مردم ءَ ھم گوش اَنت کہ " دیم ءَ پچ پُلّ اِنگ " ، چہ وشی ءَ ڈرچک ءِ پُلّ کنگ یا جنگ

یاپُلی ءِ رسگ ۔

شپ ءِ پُلگ : بزاں چہ نیم شپ ءَ رند یا نیم شپ ءِ وھدءَ کہ سارتی بے ایردنت ۔

پَلگار : (پَ لْ. گَاڑ) الکاپ ، پَھک ، سَلّہ ، بے پولنگ ، چیزے کہ آئیءِ چِل ءُ چیرک شُشتگ ءُ پھک گُرتگ یا کہ چیزے آئیءِ بے رھبندی ءُ کُچہ کشگ بوتگ اَنت ۔ بے ردءُ بند ، بے کُچہ ، بے سِنج ۔

پَلگارگ : (پَ لْ. گَارَگ) پلگار کنگ ، الکاپ کنگ ، سَلّہ کنگ ، پولنگاں شودگ ، چیزے ءِ کُچہ ءُ اَبیاں کشگ ءُ بے کُچہ کنگ ۔

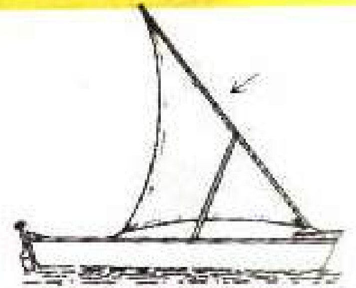
پَل جنگ : کاشینگ ءِ سپر شود کنگ ۔

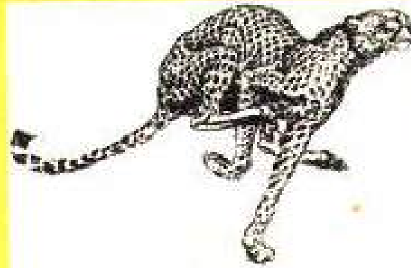
پُلگُد : (پُ لْ. گُ دْ) ھما کہ آبریشمی گُدے گُور ءَ اَنت یا پُلدارین گُدے گُور ءَ اَنت ۔

پُلگُور (پُ لْ. گُ. وَرْ) ھما کہ پُل ئے چوھارءِ گُور ءَ اَنت ۔ لچہ کاروتی لچھانی یا نورءَ گُوش ایت ۔ (بازمردم بے نزانتکاری ءِ گُس ءِ "گُور" ءِ بزانت ءَ "گوداں" زیر اَنت کہ رد اِنت) ھماچنیں کہ ابریشمی گُدے گُور ءَ اَنت ۔ بے مردیں ءَ "پُلگُد" گُوش اَنت ۔

پَلَمپ : (پَ. لَمْ. پْ) سُھر و پستیئیں دان کہ دلونان ءِ دیئت ۔ گوّنگ ھما چیر کہ سَرتے ھالیگ اِنت ۔

پِلمِل : (پِ لْ. مِ لْ) بچار "پِلمِن" ۔

پِلمِن

پُلنگ

پِلّو

پَلمَل : (پَ لْ. مَ لْ) بِنھون ، بھانہ ، ھیلہ ۔ پَلمَل سازگ ، پَلمَل بندگ ۔ پَلمَل کنگ ۔

پِلمِن : (پِ لْ. مِ نْ) پِلمِل : ھما ڈُراجیں دار کہ آچار گوں ھمیشی ءِ بندگ ءَ ، دورءِ سرءِ چامپگ بیت ۔ (بچار رُبت)

پَلنپ : (پَ. لَ نْ. پْ) بچار "پَلمپ" ۔

پُلنگ : (پُ. لَ نْ. گْ) چہ مزارءِ کُھم ءَ رستر ءِ کہ چہ مزارءَ کستر اِنت بلے شیتان تر اِنت ۔ پوست ئے زرد اِنت ءُ سیاھیں ٹِک ئے مان ، شکارءَ سک چالاک اِنت ءُ پشتوار ، بلوچستان ءَ باز اِنت ۔ (بچار رُبت)

پَلنگ : (پَ. لَ نْ. گْ) وسکی مزنیں تخت ۔

پُلنگ : (پُ. لُ نْ. گْ) بچار "پُلونگ" ۔

پَلّو : (پَ لْ. لَ وْ) شنگ ، بے ھساب ، باز ، پَلّہ ۔ ۲ ۔ پشک ، چادر ، یا کہ سرگیں ءُ سرچادرءِ دامن ، پَلّہ ، کُتک ، نزیک گُور ۔

پِلّو : (پِ لْ. لُ وْ) یا کہ (پِ لْ. لُ وْ) گوش ءِ دیم ءِ کسانیں گیشیں پکیں ٹُکر کہ گوش ءِ ٹُمُنگ ءِ دپ ءَ اِنت ، ایشی ءِ سُمب اَنت ءُ سھت ھم مان کن اَنت کہ ھمے سھت ءَ "پلّونیگ" گُوش اَنت ۔ (بچار رُبت)

پُلوار : (پُ لْ. وَارْ) پُلوک وروک : وگرءِ چیزءِ زوریا کہ پہ شتلی بروک ءُ وروک ، پُلوَر ، پُتین ءُ انچیں چیز وروک ۔

پُلوَر : (پُ لْ. وَرْ) بچار "پُلوار" ۔

- **پلوپخ :** (پ. ل ؤ. پ خ) بچار «پلونگ».
- **پلونس :** (پ. لُ ؤ ن. س) ہندءِ درآمدیں گالے (POLICE) ءِ بلوچی اِنت، پاسپان.
- **پلونگ :** (پ. ل ؤ ن. گ / پلوپخ: سیتْر: چگدیا گُد رنگیں دگہ چیزے یا کہ چہ سادو ہیشّ یا دگرا انچیں چیزے ءِ جوڑ کرتگیں منگل کہ جھلگ یا ماٹی یا کہ انچیں تُوسک بنیں رزان، درپ یا دگہ چیزاں ایشیءِ سرءَ ابرکن اُنت کہ ناپ انت یا مہ بیت انت.
- **پُلوہ :** (پ. ل و . ہ) سھتے کہ جنین پوزءَ ئے کن انت، ایشیءِ ھند پتن اِنت. مزنیں سبزے مان اِنت ئے بازجاگہ کسانیں سبز ھم مان ئے کن انت ایشیءِ تک پوزءِ پڈءَ مانکشگ بیت ءُ اے سربُری لُنٹءِ سربُرءَ لونجان اِنت. بلوچستان ءِ باز جاگہءَ ایشیءَ «تگس»، «ھم گوش» انت. (بچار بُت)
- **پلوہ :** (پ. ل و. ہ) بچار «پُلہ».
- **پلوئیگ :** (پ ل. ل و. ئی گ) ھماسھت یا چُلُب کہ جنین ءِ گوش ءِ «پلو» ءَ پرکنگ بیت.
- **پلہ :** (پ. ل ہ) ماھیگے کہ چہ «مُرّبہ» ءَ کستر اِنت بلے چو کہ مُربہ ءِ جندءَ اِنت. (بچار بُت)
- **پُلہ :** (پ. ل ہ) بچار «پُلہ».
- **پُلہ :** (پ. ل ہ) ھما بُت کہ گوشت آئیءِ تہءَ بکجا گراستگ. «مُرپُلہ»، بزاں «مُرگءِ پُلہ».

(ROUND HEAD GREY MULLET)

کد : ۳۵ س م دان ۴۱ س م

پلہ

پُلوہ

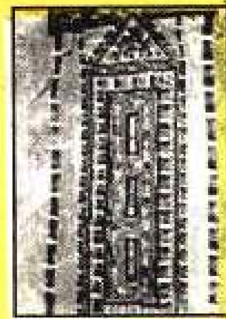
- **پلہ :** (پ ل. ل ہ) بچار «پلّو».
- **پلی :** (پ ل. لِ ی) ھما کہ گوں «پل» ءَ سیادی کنت. مردینی نامے.
- **پُلی :** (پ ل. لِ ی) ھما کہ گوں «پل» ءَ سیادی کنت، «پلیگ» ءَ جو پل ءِ دوست داشتگیں مچک یا دگہ مردم «پلیگ پوزیگ»، لیبے کہ آئیءِ لعنیں گال ایش انت: چےءِ پتے؟ آسمی پتے! کُجی کپتگ؟ بُرزءِ جھل ءَ! چے کارِت؟ گونت و پلاں. ھما دزچک کہ پلی ءِ بیگ ءِ ھندءَ رس اِنگ.
- **پُلی پوزیگ :** (پ ل. لِ ی + پ وف. زِ ی گ) اسکیں دوستیں مچک کہ جو ھما پل ءَ دوست داگ بیت کہ پوزءَ دے بجی ءَ.
- **پلیت :** (پ. لِ ی. ت) ناپاک، سِلق، سِلگت، لیگار، پے پلگار.
- **پلیتگ :** (پ. لِ ی. ت گ) چو سادءِ تاب داتگیں بندیک یا کہ پانیک کرتگیں پتنیں وَث کہ پہ ڈُبی، ونڈی یا کہ چراگ ءِ روک کنگ ءَ کارمرد بیت ایشیءِ یک سرے مان ٹیلان اِنت ءُ دومی سرروک اِنت. (۲) پہ ریش ءِ درمان ءَ کارمرد بیوکیں «پلیتگ». ۳. تپنگ ءِ پلیتگ. ۴. داگ ءِ پلیتگ.
- **پلیتگی :** (پ. لِ ی ث. ت. گ ی) ھما کہ گوں پلیتگ ءَ سیادی کنت. ھما تپنگ کہ پہ پلیتگ آس دیگ بیتگ. (MATCH-LOCK)

- **پلیچ :** (پَ۔ لِ ے۔ چ) بے گُرنجیں پیچ کہ اے رنگیں سادہءِ دوئیں سر ڈوریا تزیک گوں دگہ چیزاں بندگ بنت سادہءِ ٹُبانچی ءَ دگہ گِستائیں وارے پیچ دیگ بیت کہ سُست ءُ تُرند کنگ بیت۔
- **پَلیری :** (پَ لْ۔ لِ ے۔ رِیْ) گوادری نگورءِ جاگھے نام اِنت کہ ایشی ءِ پلیٹڑی ھم گوشں اَنت۔
- **پَلیٹڑی :** (پَ لْ۔ لِ ے۔ ڑیْ) بچار "پلیری"۔
- **پلیسک :** (پ۔ لِ ی۔ سْ کْ) بچار "چلیشک"۔
- **پلیسلگ :** (پ۔ لِ ی۔ سْ۔ کَ گْ) یک تُرندیں چیزے ءَ گوں دگہ تُرندیں چیزے مُشگ کہ بارگ ءُ تُرندیں توارے درکیت کہ مردم ءَ گوشاں نہ وَش بیت ءُ ایشی ءِ سما دنتاناں کپ ایت۔ پلیشلگ، چلیسلگ (۲) چلیشلگ۔ (۳) پیسلگ۔
- **پلیشک :** (پ۔ لِ ی۔ شْ کْ) بچار "چلیسک"۔
- **پلیشلگ :** (پ۔ لِ ی شْ۔ کَ گْ) بچار "پلیسلگ"۔
- **پلینڈ :** (پ۔ لِ ے نْ۔ ڈْ) ھمارِیں مردم کہ دو مردم یاگیشتر ءَ وت ماں وت اڑین ایت : اڑپیداکنوک؛ شَیتان، پتنہ، پتر۔
- **پُلیں :** (پُ لْ۔ لِ ےں) چوپُل ءِ بزاں ھماکہ چوپُل ءِ شتر باسُبک اِنت "پُلیں بیگاھے پتو"۔ گُلیں سباھے۔
- **پُلین :** (پُ نْ۔ لِ ے۔ نْ) چوکہ پُل ءَ، پُل دروَر۔ (۲) مردینی نامے۔
- **پُلینگ :** (پُ لْ۔ لِ ے۔ نَ گْ) اِنچوش کنگ کہ "پُل ایت" چیزے کہ آپ یا آپ رنگیں چیزے ءِ تہ ءَ کپ ایت آ "پُل ایت" اگاں دگہ کسے آئی ءَ اِنچوش بکنت آئی ءَ "پُلین ایت" پہ دگہ بزانتاں بچار "پلگ"۔
- **پلینگگ :** (پ۔ لِ ے نْ۔ گَ گْ) شَیپَس ءَ توار بلے راستیں گپ ایشی ءِ مُچک بزاں شَنگ پلینگ ایت، بزءِ چند۔ دُودا ایت۔ پلینگگ ءَ کارمرد کنگ ھم روا اِنت۔ گوش اَنت کہ "شَیمار" ھم "پلینگ ایت" بلے اے شَیمار نہ بیت بلکیں اژدھا یا دگہ اچیں مزنیں مارے ءِ توار بیت پہ چا کہ شَیمار ھمے "کالاناگ" یا کوبرا (COBRA) اِنت۔
- **پَما :** (پَ مْ۔ م ا) پمَن ءِ باز۔ پہ + ما بزاں مئے واستءَ، مئے ھاترءَ ✶
- **پمتبک :** (پَ مْ تْ۔ بَ۔ کْ) لوک پتاگیں۔
- **پمانکہ :** (پَ۔ م انْ۔ کَ ہْ) پمیشی، پمیشکا، (پہ + ھماں + کہ۔ پہ ھماک)
- **پَمبو :** (پَ مْ۔ بَ ؤْ) یا کہ پَمْ۔ بَ ؤْ) بچار "پَمبہ"
- **پَمبہ :** (پَ مْ۔ بَ ہْ) شُنگیں بزاں لُڈگ کشتءِ اَنگیں کرپاس، پُکّی، چیزے کہ بُزءِ مزم ءَ بیت۔
- **پَمپ :** (پَ مْ پْ) گوانگ۔ پَمپ، پمپس۔ ھماکہ تہ ءَ ھابگ اِنت
- **پَمپس :** (پَ مْ۔ پَ سْ) بچار "پمپ"۔
- **پمپل :** (پَ مْ۔ پُ لْ) کاھے چوکہ موری ءِ کاھءِ گوں وَرگ ءِ وَرانت ئے ایشی ءَ بھربن ءِ مردم "پربیر" گوش اَنت۔
- **پَمَن :** (پَ۔ مَ نْ) پہ + مَن : منی واستءَ، منی ھاترءَ، پمَن۔
- **پَمَتَن :** (پَ مْ۔ مَ نْ) بچار "پمَن"۔
- **پمیشکا :** (پَ۔ مِ ے۔ شْ۔ کَا) پہ + ھمیش + کار + ءَ؛ پہ اے واستءَ، پہ ھمیش کارءَ، پہ ھمے کارءَ، پہ ھمے سببءَ۔
- **پمیشی :** (پَ۔ مِ ے۔ شِ ی) پہ ھمیشی، پہ ھمیشی ءِ واستءَ، پہ ھمیشی ءَ۔
- **پمیشیا :** (پَ۔ مِ ے۔ شِ۔ یَ ا) پہ ھمیشی ءَ، پہ ھمیشی، پہ ھمیش واستءَ۔
- **پَن :** (پَ۔ نْ) شھرپ رنگے کہ جہنیں وتی لُنٹاں جَن اَنت ءَ۔ پَن ءِ مزوآک، درمانے کہ ایشی ءِ زانءِ دنیا پَن ءُ تَمَن پَن گوش اَنت۔

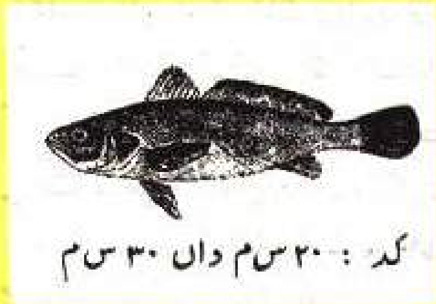
سک شہر ، شگوشنگ ءَ سکّیں کسانیں سولُک کہ تاک ءِ بُرّانت ءُ پُروشنگ بایسندگ ءَ شیر دَبنت ، بازمردم ایشی ءَ پہ دَرچک یا پٹ ءِ ناکانی بُرّانت ءِ کارمرد کنت بلے چوش کنگ رَدانت پرچا کہ ماں اے بُرّانت ءِ سندھی ءُ آئی ءِ ہمدرو رَیں زباناں گوشنگ بیت .

- **پُنّ :** (پُ نّ) کسانیں شُہریں ہمیں چیزے کہ مُٹّیے ءِ دَپ ءِ اِنت . کُنگُر ءِ پُنّ .
- **پَنا :** (پَ . نا) بچار ، پناہ .
- **پَنار :** (پَ . نار) گوُش انت کہ دَرچکے ایشی ءِ بَر سک شُہر بیت ءُ تاہ کربن سک سیاد ترایت وُش انت . شُہر شُہر یا شہ شیچو چار ءِ .
- **پَنام :** (پَ . نام) پہ نام ، پنامگال بزاں ہما گال کہ پہ نامگال ءِ بدل ءِ کارمرد بیت اک : آ . اِے . تو . من . ۲ . پہ نام ءِ ھاترءَ .
- **پَنامگال :** (پَ . نام . گال) پنام . ہما گال کُتر ھبند ءِ پہ یک نامے ءِ بدل ءِ کارمرد بیت اک : آ . تو . من . شُما .
- **پَناہ :** (پَ . ناہ) پَنا : پھریزوک ، چہ تاوان ءُ دُور داروک ، دیمپان .
- **پَنبو :** (پَ ن . بَ وْ) بچار ، پمبو .
- **پَنبہ :** (پَ ن . بَ ہ) بچار ، پمبہ .
- **پَنپ :** (پَ ن . پ) بچار ، پمپ .
- **پَنت :** (پَ ن . ت) جوانیں سر ءُ سوج ، نصیحت .
- **پَنجا :** (پَ ن . جا) بچار ، پنجاہ .
- **پَنجاہ :** (پَ ن . جاہ) پنجا : دانگ ءِ ھساب ءِ چل ءُ نُہ ءِ دگہ یکّے یا کہ بیست ءُ دگہ سیّ اے بنت پنجاہ . ۵۰ .
- **پنجدیم :** (پَ ن ج . دے م) پنج ماں دیم : کسے ءِ پہ اِنسپٹ یا بنامی یا کہ شوتی ءِ گوش آنت پنزدیم یا کہ پنجدیم ھم گوش انت .
- **پَنجر :** (پَ ن . ج ر) تُل : بُرتریں جاگہ . بازبُرز یا کہ ھما چیز دا بوتن بُرز انت یا کہ دگہ چیزے دا ھمودءِ دَرنگ اِنت .
- **پنجرو :** (پَ ن . ج . رُو) پنجرہ : ھمادراج بُرتریں دریگ کہ لوگاں ماں دیوالاں بُرزماں کنگ بنت کہ گوات ءُ روژنائی ءِ لوگ ءِ تہ برایت بلے لوگ ءِ تہ ءِ مردم گندگ مہ بنت ، گوانکش (VENTILATOR) بالی مُرگ یا کسی مُرگ ءِ دَب یا کبس ، مرچ ھمے نگیں پنجگو .
- **پَنجری :** (پَ ن . ج . ری) ھما مردم کہ بُرزیں دَور یا دَرچک یا دگہ اِنچیں سکّیں بُرزیں چیزاں چو پنج ءِ سر کپ ایت ، بلے جاں ھما جانشوکر پہ ایر یا آرباں یا پہ بُرہ دَور ءِ سر کپوک .
- **پَنجشیرگ :** (پَ ن ج . ش ے . رگ) ھما لوپیں ساد کہ پہ تیلگ ، مچگ ءُ گوُچ ءِ (یا کہ گوُچک) ءَ شگر چک کنت .
- **پَنجگ :** (پَ ن . ج گ) دست ءِ پنجگ بزاں چہ مُچ ءُ جھل گوشنگ بیت . ۲ . زھم ءِ پنجگ بزاں دسگ کہ ماں مُشت گرگ بیت بلے بایدانت کہ ، مُشت ، گوشنگ بہ بیت . ۳ . تمبرگ ، تمبورگ ، دَمبیرہ ، دَمبورہ . سازے کہ بوجی گوھیں پنجہ جوک ایشی ءَ کارمرد کن انت . ۴ . کاہ یا دگہ کشارے ءِ رنگ ءِ پنجگے ءَ پُر . ۵ . پنجگ ءِ پُٹے پنجو . ۶ . گٹہ ءِ جوھان ءِ کیلا مگ ءِ ارباب .
- **پنجگور :** (پَ ن ج . گ وْر) مکران ءِ گوربچانی بھر ءِ مستریں جلگہ اِنت کہ ایشی ءِ میتگ ترکشان کور ءِ ھر دو کراں انت . ایشی ءِ مزن میتگ ، چتکان ، اِنت ، پنجگور ءِ سردار ءِ مِسند جاہ ، سوردو ، اِنت ءُ مکران ءِ سردار ، ھیکہ پنجگور ءِ کیت آئی ءِ جگہ ، ایالی ، (السنیء) اِنت ، ایشی ءِ شہراں مچکدگ سک بازاِنت . ایشی ءِ مزاتی ناہ و تی مٹ وت اِنت . ادءَ انگور ءُ انجیر ھم باز بیت . گوش انت کہ ایشی ءِ نام ءِ پنج مانشں ، ءِ پدءَ پنجگور بزاں ، پنج گور ، بوتگ . دگہ گوش انت کہ ، گور ، بزاں مانش نہ اِنت اے ، گورھ ، انت کہ ھیستان شکار ءِ کیچ ءِ شکاری ءِ سرھدءَ کپتگ . ھمے نام ءُ گوران ءِ (گورانی) کندگ ءِ نام اِنت . دگہ جاگہے ، گوران چک ، کہ ھمے کندگ ءِ نزیک ءِ اِنت . گوران چک ءِ جاگہ ءِ گور ءِ چک شکاری ءِ جنگ ءُ ماتگور چہ کندگ ءِ یک کپتگ .

- **پنجگی :** (پَ نْ جْ گِ یْ) هماکه گوں پنجگ ءَ سِیادی کنت. دست پنجگی. هما مردم که تبورگ جنت. بزاں گوں پھلوان ءَ سروزی ءَ.
- **پنجو :** (پَ نْ. جْ وْ) پنجگ ءِ پُرّ یا پنجگ ءِ جند.
- **پنجو :** (پَ نْ. جْ وْ) اینچائیں مردم. ۲. مردمی نامے. ۳. پنجوبگلّ نی پھلوانے بوتگ که بازیں بلوچی گوھنیں لچّه ئے یاد بوتگ که روورآنکی بلوچستان ءَ بوتگ.
- **پنچ :** (پَ نْ چْ) مال دانگ ءِ هساب ءَ دو دانگ ءُ دگه ئے دانگ اے بنت، "پنچ" دانگ، چارءُ دگه یکے هم پنچ بنت. ۲. دست ءَ پنچیں چوٹ کرتگیں لنگ که کسے ءَ دیم ءَ دیگ یا سر ءَ جنگ بنت.
- **پنچ :** (پَ نْ پْ خْ) تاکن: هے تنکیں هَدّ که دست ءُ پادانی لنگکانی کٹّ اِنگیں سر ءِ بوگ ءَ پر آنت، بازجاگه لنگکاں هم گوشتِن آنت که ردانت.
- **پنچدیم :** (پَ نْ چْ ـ دِ ےْ مْ) بچار، "پنچ دیم".
- **پنچ شمبے :** (پَ نْ چْ ـ شَ مْ. بے) بچار، "پنشمبے".
- **پنچک :** (پَ نْ چِ کْ) پنچمی بهر، یک چیزے پنچ بهر بمن ءَ هریک بهرے ءَ. "پنچک" گوشگ آنت ۔ ⅕ (انگ: ONE FIFTH 1/5، تازی: خُمس، پارسی: یک پنجم)
- **پنچکی :** (پَ نْ. چُ. کِ یْ) چنکانی لیبے که پنچ سِنگگ زیر آنت گوں ایشاں بازیں لیبے کن آنت.

پندول

پنڈاسی

کد : ۲۰ س م داں ۳۰ س م

- **پنچمی :** (پَ نْ. چُ. مِ یْ) چه چارمی ءَ رند FIFTTH انگریسی، پنچمیں، پنچم، پانچواں.
- **پند :** (پَ نْ دْ) چه یک جاگهے تاں دگه جاگهے ءِ دوری، راه ءِ دراجی، میل یا کیلومیٹر.
- **پندول :** (پِ نْ. دُ وْ. لْ) گپتان، گپتان: جنینی پشک ءِ دیم ءِ مزنیں کیسگ که گوں پشک ءَ دوتگ، ایشی ءِ بُن پشک ءِ دامن ءِ اِنت ءُ ایشی ءِ سر چه جیگ ءِ جهلی سر ءَ بنگیج بیت. ایشی ءَ دوچ کن آنت. بلوچستان ءَ بازجاگه مردینی کیسو ءَ هم گوشش آنت. (بچار بُت)
- **پنڈ :** (پِ نْ ڈْ) پنڈگ ءِ جند، په هُدائی نام ءَ لوٹ اِنگیں کار، هُدائیگی لوٹگ "پنڈگ" ءِ پر ماںگال بناں ءَ به پنڈ".
- **پُنڈ :** (پُ نْ ڈْ) مُو پنڈگ ". ءِ پرماںگال بناں "به پُنڈ"، یا "پُنڈگ ءِ کار ءَ بکن".
- **پنڈاسی :** (پَ نْ. ڈَا. سِ یْ) ماهیگے که نامیں "مشکو"، "مشکو" ءِ هم ماهیگے LESSER TIGER TOOTH CROAKER) بچار بُت)
- **پنڈال :** (پِ نْ. ڈَا لْ) چوکه ٹاٹا ءِ چیز زمینی سبزی یے بلے دراج بیت، ایشی ءَ انگریزءَ شیر کنیں ٹاٹا... گوش آنت.
- **پنڈک :** (پِ نْ. ڈُ کْ) پنڈگ ءِ کار، هدائیگی لوٹگ ءِ کار.
- **پنڈکی :** (پِ نْ. ڈُ. کِ یْ) پنڈ اِنگیں، هدائیگی پچ گپتگیں ءُ لوٹ اِنگیں. بتل: پنڈکی داناں لال گیت تر و ورنه بیت.

پِنڈگ : (پِ ن. ڈَگ) لوٹگ، ھدائیگی لوٹگ، زرّ، گُد یا وَرگ پہ ھُدائیگی چہ واری ءِ لوٹگ، چہ واری ءُ بزکاری ءِ چیزے لوٹگ۔

پُنڈگ : (پُ ن. ڈَگ) گوں دستاں یک چیزے ءِ زور پر دیگ ءُ لِمب کنگ کہ اے رنگ ءِ زور پر دیگ ءِ پڑنچگ بیت وگل ءِ پُنڈگ، دست ءِ پُنڈگ، پاد ءِ پُنڈگ. یک چیزے ماں آپ یا آپ رنگیں چیزے ءُ باکھاک ءُ ھاک رنگیں چیزے ءِ سر ءُ چیر کنگ۔

پِنڈگی : (پِ ن. ڈَ. گِی) ھما چیز کہ پِنڈگ بہ بیت یا پِنڈگ بوتگ۔

پِنڈوک : (پِ ن. ڈُو. کْ) پِنڈگ ءِ کار ءِ کنوک، ھما کہ پِنڈ ایت۔ مِنتا، پکیر۔

پُنڈوک : (پُ ن. ڈُو. کْ) ھما مردم کہ پُنڈ ایت۔ پُنڈگ ءِ کار ءِ کنت۔

پِنڈی : (پِ ن. ڈِی) پِنڈگ. پِنڈگ ءِ کار، پِنڈگ ءِ چند، مردینی نامے۔

پُنڈی : (پُ ن. ڈِی) ھما ناہ کہ پہ دست پُنڈ انگ ءُ آرت ھوار کرنگ ءُ ڈِکّ کرنگ۔

پِنزِرک : (پِ ن. زِ. رَکْ) ھما ھور کہ گوار ایت ءُ گوار ایت، سہاتو، زمستانی سہاتو، موسمی ز ھور کہ زمستان ءَ بیت۔

پِنس : (پِ ن س) گنز ءِ یک راستے کہ ایشی ءِ گڈگ مزن بیت ءُ نام ءِ ٹریش انت۔

پُنس : (پُ. نْ. سْ) دار ءِ وزانے کہ بوجیگ بندگ یا دریگ ءُ دروازگ ءُ دگہ داری چیزے ءِ جوڑ کنگ ءِ کار ءَ مزیت۔

پَنسی : (پَ ن. سِ. نِی) بچار ”پِستنی“۔

پُنش : (پُ ن شْ) بچار ”پُونش“۔

پُنشگ : (پُ ن. شْ. تَگْ) بچار ”پُونشگ“۔

پَنک : (پَ ن. نْ کْ) ”پَنّ“ ءِ کسانگال بزاں ”سُھر“ پہ گوندیں پکت ءُ گوش آنت یا کہ سُھریں نتّاں گوش آنت۔ ھمائی ءِ ھم، گوش آنت کہ ھوھر. پنّ ءُ مزواک اِنت۔

پَنگ : (پَ ن گ) گوپنگیں مُنٹ ءِ بن کہ بازتر ندءُ بوکانٹ ءِ جوٹ ءُ تُند کرنگ آنت۔ (۲) جوٹ ءُ گوب بچش کنگ۔ پنگو باد۔

پِنگ : (پِ ن گ) لنش، بُوچ، کاہ : ھما دار ءُ بُوچ ءُ کاہ کہ بازبیت اُپتار۔

پُنگڑگ : (پُ ن. گُ. ڑَگ) گرچک ءُ کوس بیگ، چل ءُ لیگار بیگ، گُد ءِ پنگڑگ، بندیک یا ابریشم ءِ پنگڑگ ءِ لیگار بیگ یا ڈگ۔

پُنگڑینگ : (پُ ن. گُ. ڑے. نَگ) چیزے ءِ انچوش کنگ کہ پہ پُنگڑ ایت، چل ءُ لیگار کنگ، گرچک ءُ کوس کنگ، بیگ ءُ پیچ ءُ پیچ کنگ۔

پَنگو : (پَ ن. گُ و) پنگیں یا کہ جوٹ ءُ گومبیں چیز، پنگو پاد : ھما مردم کہ پادے ءُ گوب انت۔ اے پاد گیشتر ڈیلنگاں انت۔

پِنگی : (پِ ن. گِی) ھما کہ گوں ”پِنگ“ ءِ بُنیادی کنت، لنش، بُوچ، پتار، ھما مردم کہ میچاں تریت ءُ تھنگ یا دگہ پنگی پتاری بھا کنت۔

پِنگی پتاری : (پِ ن. گِی. پَ. تَا. رِی) پنگ ءُ پتاریں چیز، لت ءُ پت، لنش ءُ بُوچ، (۲) ءُ تھنگ پنگی پتاری بھا کنوک۔

پَنُو : (پَ ن. نُ و) یکدار، راچن یا بوجیگ ءِ پنو بزاں سرگیری لیمگ ءِ دیم تر یا پشت تر ءِ جبر کہ پشت ءُ بیر ءِ بستہ ءُ ھم بیت۔

پَنُوچ : (پَ ن. نُ و. چْ) بلوچستان ءِ جاگھے ءِ نام اِنت۔

پِنت : (پِ ن. نَ ہ) اڑ، پلینڈی۔ پِنڈک، پلینڈ، پنتہ سازگ بزاں پلینڈی کنگ، چوٹی پتے بزاں اڑے۔

پَنتہ : (پَ ن. نَ ہ) بچار ”پَنُو“

پَنّی : (پَ ن. نِی) ھما کہ گوں ”پَنّ“ ءِ بُنیادی کنت. پچو کیں رنگے کہ جنیں سرگانی پوکاں گوں ھینش ءُ پتین انت۔

پنیر : (پ۔ نِ ے۔ ر) ھمازگریں شیبر کہ آئی ءِ تہ ءَ پنیر بادتریلنگ ءُ بادیلنگ۔

پنیر باد : (پ۔ نِ ے ر + بَاد) سوئے کہ درمان کاھے، بادیو کے، شیبرءِ بادین ایت۔ کسے ءِ لاپ بہ رپچ این ھم اے بندئے کنت (بچار ٹب)

پوتپٹ : (پُ ۆ۔ پ ٹ) مُلّاپاتو کہ ڈولداریں بالویے، بانزل ئے سک مزن ءُ ڈولدار اَنت کہ بھارگاہ ءَ بازبیت ءُ رنگ رنگیں (BUTTER FLY) (۲) مِٹّو، توتی، ھمے سبزیں ءُ سُہر چُبیں مُرگ کہ اگاں سوج ئے بدے چو مردم ءُ گپ جت ایشی ءِ بازراست ءُ زات بنت۔

پوپل : (پُ ۆ۔ پ ل) پُوپَل، پوپیل، سُپاری، سوپاری۔ ھمے زیت تامیں گرد یں بر کہ پان ءِ تہ ءَ کن اَنت ءُ وراَنت ئے، بہ ھمانا ں ایشی ءِ پُرُوش اَنت مُلک ءُ گُن اَنت ءُ ھیر ءُ مزریں ءِ ھمراھی ءَ دیبنت۔ انگریزی : BETEL NUT

پوپلگلاس : (پُ ۆ۔ پ ل۔ گ۔ لَاش) ھمے اسپیت رنگیں مادن کہ ایشی ءِ منجل، کیتلی ءُ دگہ انچیں چیز جوڑ بیت۔ ایشی ءَ "پیتل" ءُ "گلیٹ" ھم گوش اَنت (المونیم) ALUMINIUM

پوت : (پ ۆ۔ وَت) پہ وَت، پہ وَتی جند ءَ، پہ دگرءِ اِتاں۔ پوت روگ : پھک روگ، بیگواہ بیگ، پہ وتیگی بیگ۔

پوتار : (پُ ۆ۔ ت۔ تار) پتیارہ، کاھے کہ بازبیت، "بوَن ءُ پوتار" ھما مردم کہ سک بازگپ جنت، دبدڑ۔

پوٹرو : (پُ وٹ۔ رُوْ) چُک ءُ نماسگ، اوبادگ، کُٹم۔

پوتنگ : (پُ ۆ۔ ت گ) اپتنگ : ھما ھوشگ کہ دان ئے ھراب بیت بزاں بے دان بیت۔ ورگی چیزے کہ دیرءَ ایر بیت ءُ تند بنایت۔

پنیر باد

(۲) پتنگ : کسانیں بارگیں لُوٹ کہ لاڈو بستر اایت۔ مزنیں "لاڈو"، اِنت ءُ کسان ءُ بارگیں "پتنگ"۔ (۳) سُر بیگوئیں رنگ : ھرءِ رنگے کہ سُر بیگوات۔ (۴) زرگرانی کسانیں گدینگ، واٹہ یا کہ موچیانی ھما گدینگ کہ یک سرے گدینگ اِنت ءُ دومی سر دو گوش اِنت کہ ماں تھتگ ءُ داراں لُوک انگیں میھانی کو جگ ءِ کار مرد بیت۔

پوتو : (پُ ۆ۔ تُ ۆ) یک چیزے ءَ پہ رنگ بادگ چر پی بے تنگ دون کنگ، پھک کنگ، تریں چیزے ءِ تہ ءَ پہ پچ ھشک کنگ، گیشتر پہ بکدار ءُ راچن بادگ دیبائی اولاک ءَ گوشگ بیت۔

پوٹو : (پُ و۔ ٹُ ۆ) لھتے ماھیگ ءِ پپ۔

پوج : (پُ و۔ ج) لشکر، جنگی مردمانی ٹک، ھما جنگی مردمانی گل کہ یک سرکارے پہ وتی مُلک ءِ چہ دژمناں بھر بزگ ءَ جوڑ کنت ءُ پہ جنگ ءُ مروھد چر بدگ اَنت، اُردُو۔

پوجگل : (پُ ۆ۔ ج۔ گِ ل) پیجگل، پیدگل، پینزگل، پُوزگل، پیسگل، پوسگل، پینسگل، پونگل : پیش انگیں گل، ھما گل کہ آئی ءِ باز آپ مان بیت کہ گُرّا پیش ایت ءُ شُرد ءُ شُوپ بیت کہ چہ ءِ زندگھ ایت بوکنت۔ بہ لوگ ءِ پوتو دیگ ءِ گل ءِ ماں درپے ءَ پیشین اَنت۔ انچیں جاگھے کہ آپ باز رچ ایت ءُ ھاک شُرد ءُ پچ بیت کہ رندءَ پیش ایت ءُ بوکنت۔

پوجو : (پُ ۆ۔ جُ و) اے پون راستیں ریشے کہ اُشتر ءِ لگت (قال) ءِ کش ءِ درکیت ءُ تراں بیت ءُ پاد ءِ دل ءِ تئے روت، اگاں ٹرک

اِیت اُشترءِ لنگ کنت، ریش ئے بوکنت، توحیلی ئے داگ اِنت یا کہ بند، ایشی ءِ داگ ءِ دوجاگہ ءِ دیت یکے اُشترءِ لنگ ءِ سرءِ دومی پُچءِ، ایشی ءِ بندءِ گوش انت «پوچ بند»۔ گوش انت «رواں پہ وتی بیشرہ ءِ پوچ بندے گراں»۔

پوچ‌بند : (پ و ۔ چ ذ + ب ن ذ) ھما بند کہ پہ «پوچو» ءِ ریش ءِ توحیلی ءِ گرگ یا بندگ بیت۔

پُوچ : (پُ و ۔ چ یا کہ چ) بیکار، ناکار، ھما کہ ھچ دَرد نہ وارت، بے پکار۔

پوچک : (پ و ۔ چ ک) پچل، پچل، تنکیں ھُش اِنگیں پوست ءِ تَنک، دار یا دگہ انچیں چیزے ءِ تنکیں کوچل۔

پوچو : (پ و ۔ چ ذ) پھک کنگ ءِ گُد۔ (گال دراَمدے)

پُوچی : (پُ و ۔ چ ۔ چی) آچار یا بلمن ءِ بُرزتریں بھر۔ (بچار بُت)

پُودگ : (پ و ۔ د گ) بچار «پیدگ»۔

پُودگِل : (پُ و ذ ۔ گ ل) بچار «پوچگِل»۔

پودنی : (پُ و ۔ د ۔ نی) چہ شکرءِ آرت ءِ جوڑ کنگیں شیر کنی بے پِتپلی، پیتلی، گُبیت ءِ راستے۔ یک [illegible] ایشی ءِ تاکاں ھم دَرانت ءُ ایشی ءِ وَتّ ھم جوڑ بیت، پودینہ

پَور : (پ و ۔ ر) یکجا پُچ ءُ جمبریں استار انت کہ تازی ءِ ایشان «ثُریا» گوش انت ءُ پارسی ءِ «پروین» [illegible] گوش انت کہ اے استار

پوچی

دانکہ چِلی روچ ءِ گندگ نہ بنت گڑا بلوچ گوش انت کہ «پور زمین ءَ انت»۔ چوش ھم گوش انت کہ [illegible] سک گرم بیت، ایشانی ھساب ءِ برمان ءِ جون ءِ ماہ ءِ اول سراں درکا بیت (بلکیں ٦ جون ءَ) [illegible] گوش دیئت کہ ھودءِ کہ پور درکا بیت گڑا اُشتر بانگواہ ءِ دیم ءُ رود رآتک ءُ کنت بزاں گوں پوراں [illegible] کہ پور زمین ءَ انت گلّہ ءِ کشگ تسرندانت کہ بے دان بیت۔ چہ پورانی درآیگ ءِ رندتر انت۔ (٢) چہ [illegible] کہ بُن ئے چو کمان ءَ انت ءُ سرئے توسک، اے گنڈیں ایرنگیں سنکل ءُ شُمشک ءِ زرد رنگیں چیزے ھم [illegible] ھم پہ انت ایشی ءَ یا کہ چہ گیتوار ءِ پیشانی ءِ سرءِ یا کہ چہ سرءِ کش ءِ ھنش ءِ سرءِ لونجان کن انت۔

پورءُ اگرب : زالم، بدنزداکی۔

پُوڑ : (پُ و ۔ ڑ) سَمات، ھما ایرتیں ھاک کہ آئی ءِ بُوچ ءُ سمات مان اِنت (٢) چہ [illegible] کہ پہ [illegible] ئے جن انت ءُ لیب کن انت (چہ ھاک ءِ بول ءِ بیم ءَ) (٣) لُوڑ ءِ چکر و کیں گوات [illegible] ءِ دپ ءِ کپ ایت اگاں سُبک اِنت بال ئے دنت بزیں لوڑ ءِ سرسک بُرز بیت۔ جُک کہ لیب [illegible] گڑا ھما دمان ءَ دپ ءِ بک کن انت ءُ گوش انت «پُوڑ دوجنی ءِ لوگ آ ینت»۔ [illegible] نُٹیت ءُ دیم پہ ھما دوجنی ءِ گس ءِ رَوت۔

- **پورا :** (پُ وْ-رَا) پورو، سرجم، برابر۔ ★
- **پُوراں گوزی :** (پُ و-رَاں+گ-وْ-زِیْ) پُوری لیب کہ پُورہءَ پہ لٹ جن اَنت۔
- **پورتنگ :** (پُ وْرْ-تَنگ) بیتّم ءِ زات ءِ کسانیں ماھیگے (BIG-EYED HERRING) (بچار ربّت) ★
- **پُورتی :** (پُ وْ-رَتی) پورائی، گُزران، گُزارا۔ ★
- **پُورچینک :** (پُ و-رْ-چِ ے نْ-کْ) بچار "پیرچینک"۔
- **پُورّی :** (پُ وْ-رْ-رِیْ) پُورّی ءِ لیب، پُوراں گوازی (HOCKEY)
- **پُوریا :** (پُ وْ-رِ-یَا) مُزّ، گِرَگیں کار ءِ دیم ءَ رس اِنگیں مُزّ۔
- **پوریاگر :** (پُ وْ-رِیَ ا+گِ رْ) ھاکہ مُزّ گیت۔ ھاکہ پہ مُزّ کار کنت، مُزدور۔ ★
- **پُوڑ :** (پُ و-ڑْ) گَل ءِ مُڑ، ھما مُشکیں گَل کہ چو کوہ ءِ پُروشگ ءَ بیت۔ ھما سکیں ھاک ءِ مُڑ کہ سِنگ نہ اِنت کہ زمین ءَ اگاں کپ اِیت پرُش اِیت۔
- **پُوز :** (پُ و-زْ) مردم ءِ پُونز، کوہ یا دگہ چیزے ءِ گیشیں سر ءُ دیم ءِ در آتگگ۔
- **پُوزگ :** (پُ وْ-زَگ) سُنٹ، در آتگگیں گیشیں بھر، کوہ ءِ پوزگ۔

کد : ۱۸ س م داں ۲۰ س م

- **پُوزگل :** (پُ وْ-زْ-گِ لْ) بچار "پُوجگل"۔
- **پوست :** (پُ وْ-سْ-تْ) ساھدار ءِ جون ءِ سر بُرّی پوش کہ گوشت ھمیشی ءِ پوش اِنت۔ ایشی ءِ سرءِ مید رُد اِیت۔ ھچ ساھدارے بے پوست نہ اِنت لھتے ءِ نازُرک ءُ لھتے ءِ ترند تر اَنت۔ سِل۔

پوست ءِ آرگ : بزاں سک جنگ۔

پوست بندگ : ریش کوش بیت ھے جاگہ پوست بند اِیت بزاں آزگی نے رَوت۔

پوست بیگ : پوست ءِ درآیگ بلے گالبند ءَ پہ سک کندگ ءَ گوشِ اَنت دبازیں کندگ ءَ ما پوست بوتیں"۔

پوست ءِ پاچگ : نیبگ ءِ پوست ءِ چیلینگ ءُ دیر کنگ۔

پوست ءُ پتِرگ : دَجک یا سیٹُن کہ دُتی پوست ءَ پترِ ایت گُڑا سرگ یا جان ءِ دگہ بھرے گندگ نہ بنت۔ اے رنگ ءَ آئی ءِ دُژمن رَدکپ اِیت یا کہ آئی ءَ بیران گُرت نہ کنت۔ بلے رَدیں مردم ءَ گوشگ بیت کہ پہ ھُنر ءُ پہ یک وت ءَ چہ تاوان رَھین اِیت یا کہ کارے کنگ ءَ یکھک اڑ کنت۔

پوست ءِ پچگ : پہ تواری کَرشاں مان کنگ ءَ موچی پوستی ٹُکراں تین ءِ سرءِ نیلاں ھُشک بیچ کنت، ھرچ کوشے ءَ اے رنگیں پوست مان بیت آیانی توار ھچ نہ رَوت۔

پوست ءِ پُچگ : پوست ءِ پُچنگ بزاں دو جگ بلے گیشتر پہ مردم ءِ گوْش اَنت کہ "تئی پوستاں پُچاں"، بزاں تراسکّ داری دیاں ۔

پوست ءِ پُچگ : پوست ءِ پَچ کنگ ۔

پوست ءِ پُر بیگ : گوات گِرگ گیشتر پہ مردم ءِ گوْش آنت و ھدیکہ زھر گپت ءُ پُرھچ رنگ ءِ کسی گپّ ءُ نہ مَنِ ایت ۔

پوست ءِ پُر کنگ : دلوت یا مشرے ءِ پوست ءَ کاہ ءُ بُوچ مان کنگ ءُ چو کہ زندگیں ءَ کنگ ۔ مردمے ءِ زھر گرائینگ ۔

پوست ءِ تَل دیگ : انچوش جنگ کہ کسے ءِ پوست بہ تُرکِ ایت ۔ پوست ءِ تلگ ءُ چَل دیگ ۔ پوست ءِ چاک دیگ ۔

پوست ءِ تَل ءِ آرگ : بزاں انچوش جنگ کہ سَرَ ءِ پوست ءِ دیر آیگ ءُ ہچیری پوست ءِ تَل ءِ زاھر بیگ ۔

پوست ءِ تَل کنگ : بُرگ ، راک دیگ ، چاک دیگ ، تَل دیگ ۔

پوست جنگ یا پوست ءِ جنگ : بزاں پوست کشگ ۔ انچوش کہ پس ءِ کُش اَنت ءُ آئی ءِ پوست ءَ کَش اَنت ۔

پوست ءِ چِنگ : پہ واری دیگ ءِ ھانز ءَ کسے ءِ پوست ءَ پہ دوکارچ یا مِگراز چِنگ ۔

(جہ) پوست ءَ ورآیگ : وتی راستیں رنگ ءَ زاھر ءُ سھرا بیگ ، اے پہ دوکُستگ ءُ دوپوستیں مردم ءِ گوْشگ بیت کہ گندگ ءَ دگرے ءُ چیر اندری دگہ کار کنت ۔

پوست ءِ دِرگ : یکبارگی ءُ ناگہ وت ءَ زاھر کنگ یا کہ یک مردمے ءِ چہ وتی ھدءَ گیشی کنگ ۔

پوست دیگ : دست یا پاد یا کرجان ءِ پوست ءِ تلگ دیگ ۔

پوست ءِ رَجگ : پوست ءِ رنگ دیگ ۔ پہ کسے ءَ گوْش اَنت "تئی پوست ءَ رَجاں"، بزاں تراسکّ جناں ۔

پوست ءِ رنگ دیگ : پوست ءِ رَجگ کہ موچی پہ وتی کار ءَ چوش کنت ۔

پوست ءِ سُچگ : چہ آس یا آسناکیں چیزے ءَ ۔

پوست ءِ کرچگ : پوست ءِ کرچک بیگ توری انچنائیں ھُشک کرتگیں یا تُرّیں پوست یا کہ زندگیں مردم یا دگرساھدارے ءِ پوست ءِ کرچک بیگ کہ گیشتر چہ پیری ءُ مزن سِندی ءَ بیت ۔

پوست ءِ کَشگ : پوست ءِ لگوشگ یا پوست ءِ جَنگ ۔

پوست ءِ کَلیگ کنگ : چہ ساھدار کہ گیشتر پس ءِ پوست ءِ کلیگ بزاں آبدان جوڑ کن اَنت ۔ مردم ءَ گوْش اَنت کہ ترا انچوش بجناں کہ پوست ءِ کلیگ کناں" یا کہ "تئی پوست ءَ کشاں ءُ کلیگ کناں" ۔

پوست کنگ : پس یا گرانڈ ءِ تازہ کُشتگیں پوست ءَ تَر ءَ تَرنا ذراھے ءِ گور ءَ ونت پہ ناذراھی ءِ توجیل ءِ ۔

پوست ءِ لڑگ : چہ کُجام نیموں نا ذراھی یا کہ گوں دگہ ژندتریں چیزے لگگ ءَ پوست ءِ ریتگ ءُ لڑگ بلے لڑگ ءُ ریتگ ءِ کمیں دگری مان اِنت لڑگ ءَ پوست کسائیں یا مزنیں تنتیں سلاھتیں ٹکڑ ءَ دیرکیت ءُ ریتگ ءَ پوست ژند رنگ ءُ جتک در روْ بیت ۔

پوست ءِ لگشگ : ساپ ساپ ءَ دیر بیگ یا یھک سرجمیں پوست ءِ درآیگ ۔

پوست ءِ لگوشگ : انچوش کنگ کہ پوست ءِ رنگ بلگُش اِیت ۔ پوست ءِ کُشگ ءُ ذرکنگ ۔ انچوش مار وتی پوست ءَ لگوش اِیت ۔

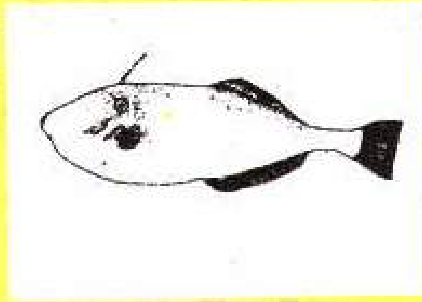
پوست ءِ لیٹینگ : پوست ءِ تَل ءِ لیٹینگ بزاں چَپّ ءَ راست کنگ ۔

پوست ءِ مرگ : گرماگی یا ریش ءِ کرز ءِ پوست کہ اسپیت بیت اے ھما پوست اِنت کہ اگاں ایشی ءَ پہ مِگراز بہ چِنے یا کہ پہ دگہ چیزے ءَ بہ بُرّے دَرد بدے نہ تورِ ایت ۔

پوستاد : (پُ وش ت ا ذ) بجار ، پونزساد ۔

- **پوستی** : (پُ وش ۔ تِ ئی) ھر چیزے کہ گوں پوست ءَ شیادی کنت، ھر چیزے کہ چہ پوست ءَ جوڑ کنگ بہ بیت (۲) موچی، پوستکار، ھما کہ پوست رَ ج اِیت، کَوش دوچ (۳) پسی گوک ءُ اشتر بزاں ھر رنگیں مال، نو دبندگ دَرزوال گوشْ اِیت سے من اگاں پس ءُ پوستی گُتیں ۔ مال چو مگیم ءَ مُلّ اِتیں ۔
- **پوستین** : (پُ وش ۔ تِ ی ئن) چہ پوست ءَ جوڑ کرتگیں پشک، شال یا کرکوٹ، کَوش یا زَر پیلک ۔ چہ پوست ءَ جوڑ کرتگیں پوشاک یا دگہ در پ رنگیں چیزے، پوستی پیتی، پوستی ھُرجین ۔
- **پُوسُم** : (پُ ؤ۔ سُ مْ) میدانی بُن ءِ ھما ایرتیں سُمبْ کہ چہ آیاں ھیدُ تُرک اِیت ۔ اے گال "پوستم"، "پسم"، ءُ "پشتم" ھم گوشگ بیت ۔
- **پوسناس** : (پُ ؤش ۔ ناش) پوست ناس، پوست ءِ کارکنوک یا پوست رَجوک بلے بلوچی ءِ موچی ءُ گوش آنت بزاں کَوش دوچ یا پوستکاریں مردم ھما کہ چہ پوست ءَ چیز جوڑ کنت ۔
- **پوش** : (پُ ؤش) ھما چیز کہ دگہ چیزے ءِ سرءَ انچوش مانترینگ بیت کہ آ چیز گندگ مہ بیت ۔ لیاپا : کمندی مان کن آنت ءُ دیم ءِ دیت ۔ مال کارجاہ ءِ تمدی ءُ دگہ نبشتگیں کاگدانی ایر کنگ ءِ بزتاکیں بزیں دوتاکی (FILE) ھم مزنیں چادر رنگیں سرپوش کہ موجریا جنین سرءَ نے کن آنت ءُ چہ گِس ءِ درکا آنت ۔ وانگی ءِ پوش : وانگی ءِ سر بر ءِ ماپوشتگیں بھر یا جتا پیلک رنگیں گد کہ وانگی ءِ آئی ءِ نہ ءَ کن آنت ۔ چم ءِ پوش : چم ءِ شیاھگ ءِ سرءَ تامورے گپت کہ چم نزگند اِیت ۔ مانش ءِ کبر ءِ سرءَ مانلگوشتگیں گد ۔
- **پُوشار** : (پُ ؤش ۔ شار) ھُوشارگ، پُوشارگ ۔ مار ءِ سکیں مزنیں ساہ کشگ ءِ توار ۔ چہ یکجا رنگیں ماراں دگر مار ءِ پوشارگ یا پُوشگ زانتگیینے ۔
- **پوشاک** : (پُ ؤ ۔ شاک) ھما گُد کہ گور ءَ کنگ بیت، ھر چیزے کہ پوشگ بیت ۔ ھما چیز کہ دگہ چیزے ءُ بہ پوش اِیت ۔
- **پوشتاک** : (پُ وش ۔ تاک) وانگی (کتاب) یا دپتر یا دگہ انچیں چیزے ءِ سر بُری تاک کہ آئی ءِ پوش اِیت ۔
- **پُوشگ** : (پُ ؤش ۔ شُ گ) انچوش کنگ کہ "پُوش" ءِ توار چہ دپ ءَ در بئیت، مار ءِ پوشارگ یا ھُوشگ ءُ ھوشارگ ۔
- **پوشگ** : (پُ و ۔ شُ گ) مانپوشگ، پردیگ، پتایگ، گُدّے یا دگہ انچیں چیزے ءِ زیرگ ءُ دگہ چیزے مانپوشگ کہ ایشی ءِ چیر ءِ پردگ بیت، گُد ءِ گور ءِ کنگ، چیر دیگ، پَردگ ءِ دارگ، بت : شار ءِ کہ پوش تے گڑا اشال ءِ شموش تے ۔
- **پوشن** : (پُ ؤ ۔ شِ ن) پوشاک، ھما چیز کہ پوشگ بیت، گور ءَ یا پاد ءَ یا مانپوشگ بیت ۔
- **پوشی** : (پُ ؤ ۔ شِ ی) ھما کہ گوں پوش ءَ شیادی کنت، ھما چیز کہ دگہ چیزے ءُ پوش اِیت ۔ پونشی، پونشگیں روچ کہ چہ باندا رند اِنت ۔
- **پُوشی** : (پُ ؤ ۔ شِ ی) بچار، پشتی ۔
- **پوک** : (پُ ؤک) ھوڈ، ٹنگ، سُمب، ناکارہ، بے پکار، پھوال، نازانت ۔
- **پوکی** : (پُ ؤ ۔ کِ ی) ھوڑی، نا سرپدی، پھوالی، نادانی ★
- **پوکڑا** : (پُ ؤ ۔ کَ ۔ ڑا) نادان، نابھم، ھوڈ، نازانت ۔
- **پُوکی** : (پُ ؤک ۔ کِ ی) گڈگ یا کرپدانک کش اِتگیں کرپاس، پمبہ، پنبوک، ٹیکی ۔
- **پوکی** : (پُ ئی ۔ کِ ی) تمبا توُر ءِ زاتیں ماھیگے ۔ (UNICORN FILE FISH) (بچار بُت) تاکدیم 264
- **پوکی ریسی** : (پُ ؤ ۔ کْ ۔ کِ ی ۔ رے ۔ سِ ی) پہ پوکی ریسگ بزاں پہ سکیں ھلاکی، گوش آنت، " اے چاریں زر من پہ پوکی ریسی جم کرتگ آنت ۔ "پکی ریسی ۔
- **پوگس** : (پُ و ۔ گَ س) ڈریاپغ، پونگس، پگس : پہ ناہ بیگ ءِ تک کپتگیں کلونٹ ۔ "پون ءُ پوگس"

- **پول** : (پُ ۏلْ) پٹگ، شوهاز، پٹ ءُ پول کنگ، جُست کنگ، شوهاز کنگ، (۲) بچار ء پُھل ء
- **پول** : (پُ ۏلْ) نمونہ، رهبند، پیم ءُ ڈول، یک کارے ءِ کنگ ءِ نمونگ ءُ رهبند،
- **پولات** : (پُ ۏ۔لَاتْ) آسن ءِ جوان تریں زات، پولاد، سک محکم، مردینی نامے۔
- **پولاد** : (پُ ۏلَاذْ) بچار ء پولات ء
- **پولک** : (پُ ۏ۔لِ کْ) چہ پوست، گُدیا ٹامب ءُ آسن ءُ دگہ هر رنگیں چیزے ءُ مُبرا اَنگیں گردیں پتنیں چو پیسہ مُتریں تِکّت کہ آئی ءِ توک مُنگ اِنت۔ هما ٹُپو کیں اِستارک کہ پشک یا سریگاں پراش کن آنت۔
- **پولگ** : (پُ ۏ۔لَگْ) شوهاز کنگ، پٹگ، پول کنگ۔ ★
- **پولگول** : (پُ ۏلْ۔گُ ۏلْ) چیزے ءِ شوهاز ءِ هرجا پولگ ءُ گولگ بزاں ترگ ءُ جُست کنگ۔
- **پولنگ** : (پُ و۔لِ نْ۔گْ) هما چرک، لیگار یا بدیں تِکّت ءُ ٹیچ کہ یک پھک ءُ بے لیگاریں چیزے ءُ بہ لگ آنت۔ دگہ رنگ ءِ گُدبا دگہ انچیں چیزے ءِ سرءُ دگہ رنگ ءِ تِکّت ءُ پچے بہ کپ اِیت۔ هما چیز کہ پھک نہ اِنت۔ لیگار، نہ شُشتگیں، پولنگ چنگ، لیگار چنگ، اَیب چنگ، لیگار بیگ۔ پولنگ کنگ : لیگاریں کنگ۔ پولنگ ءِ شودگ : پھک کنگ، ایاں کنگ، پولنگ ءِ چنگ : دگرانی گندگیں کاراں شَر کنگ ءِ جهد کنگ بے گندگیں رنگے ءِ کپتگیں ڈولے۔

پُرتی

- **پولوتک** : (پُ ۏ۔لُ ۏ۔تِکْ) بلوچی دوچے۔
- **پولوتک** : (پُ ۏ۔لُ ۏ تْ کْ) پہ رَدّیگ لوٹگ بزاں کسے ءُ پہ رَدّیگ لوٹگ انچوش کہ یورپ ءِ مردم اپریل ءِ بنگیجی روچ ءُ کن آنت۔
- **پولوٹگ** : (پُ ۏ۔لُ ۏ۔ٹَ گْ) پہ رَدّیگ لوٹگ، پہ پولوتک لوٹگ۔
- **پومڑ** : (پُ ۏ۔مَ ڑْ) نپس ءِ لِڈّ یا پدوم، آسک ءِ پدوم۔
- **پون** : (پُ ۏنْ) ناہ یا نیتگ ءُ انچیں، گھٹتگیں کہ اِیت ماں کہ آئی ءِ پیستیں اِیت بوکنت ءُ تام ءُ نے ءُ هم تُرپش ءُ بدکنت دست بابادءِ پون بیگ ؛ گوشت ءِ تہ ءِ یک اسپیتی یے پیداگ بیت کہ آئی ءِ کرز ءُ گور ءِ گوشت ڈڈ تر اِیت جند ءُ درد هم کنت ایشی ءِ توجیل بزگ ءُ مُشکنگ اِنت۔ راج ءِ پون ؛ راج ءِ نزیءِ بدءُ بدکار ءُ بے سرسریں مردم، پون ءِ کپگ ؛ ناہ یا نیتگ ءِ۔
- **پوناهگ** : (پُ ۏ۔نَا۔هَگْ) بچار ء پونایگ ء
- **پونایگ** : (پُ ۏ۔نَا۔یَگْ) پوناهگ۔ یک نیبگے اگاں وت پون اِنت گوں دگہ شَرّیں نیبگاں کہ هور کنگ بیت آیاں هم۔ پونا اِیت، بزاں پون واش کنت هَمے رنگ ءِ یک ناڈراهے گوں وش ءُ جوڑیں مردماں یکجا بیت ءُ نہ پھریزگ ءُ اے هم آیاں پونا اِیت بزاں هَمے ناڈراهی آیاں هم گیپت، بزاں پون کنگ۔
- **پونچ** : (پُ ۏ نْ چْ) پونگ، سامان، گُرنچ ءُ تیپنک، چیز، جولاهیگ ءِ بارہ ءُ گُوش اَنت : جمبر گُرندایت ماں مُن ءُ، دهکان کنذ اِیت

گوں جن ءَ ، جولاهیگ جنت په سرءَ ، وائے منی پونچیں رزان . (۲) سے چار کلمپوگ یکجا بندانت پدءَ ایشاں ماهورءَ ڈاجی ءِ پٹ سند پتسینڈ بندانت که ماهوراں دریا ءِ کر ریچ انت آ آپ ءِ جیرءَ روانت ءُ همے پونچ (لبتگیں کلمپوگ) تڑپل بنت .

- **پونز :** (پ ؤ . ن ز) همے پونز ، مردم ءِ همے اندام کہ چہ دوئیں چماں میانجی ءِ جنگیچ بیت . ءُ وان کہ سری لنٹ ءِ سرءَ رس ایت کہ همے جاگر زند تربیت دوئیں منگ گرانز بنت . چارپادیں سا هداراں وُرستاں پرانت . ایشی ءِ مسترین کار بوجنگ ءُ ساه کشگ انت .

چم ءُ پونز : بزاں شرزرین ءُ جوان تزیں ،

کاطار پونز : هماکہ پونزءَ سک برز انت .

شیپگ پونز : هماکہ پونزءَ چک ءُ دراج انت .

لپتنگ پونز : هماکہ پونزءَ لپ انگ ، همے رنگ ءَ ، پتن پونز ، گونڈ پونزءَ گوش انت . گرّ پونز " .

پونز ءِ باهوٹ بیگ : میار بیگ کسے ءِ گورءَ ، په میاربندی روگ ءُ وت ءَ آئی ءِ میار کنگ . منت وار بیگ .

پونزءِ بُرگ : بدنام کنگ ، سکیں گندگیں کارے ءِ کنگ ، بے ازت کنگ ، بے شرپ کنگ .

پونزءِ بندگ : میار کنگ ، باهوٹ کنگ .

پونزءِ بیگ : سوکیگ بیگ ، پهک سیه دل باول سیه بیگ ، بیزار بیگ ، بیزار بیگ .

پونزءِ پٹ بیگ : انچوش کہ چم ءِ پٹ بیگ ، بزاں یک کارے ءِ کنگ ءِ سک هژگ ءُ توڑگ ءُ پهرینگ .

پونزءِ دیم ءِ بیگ : (پایکر گوگ) ازت دار ءُ شرپدار بیگ .

پونزءِ دیم ءِ دیگ : په ازت کنگ ، په شرپ کنگ ، پَرَدگ ءِ ایر کنگ ، کسے ءِ چه بنامی ءِ رکینگ ، کسے ءِ دشنام کنگ .

پونزءِ سچگ : پونز کہ سچ ایت مردم ءِ باز تکلیپ بیت پمیشکا اگاں کسے ءِ تکلیپ بیت ءُ تو ایت یا کہ سوکیگ بیت . گوش انت پلانی ءِ پونز سچ ایت .

پونزءِ سمبگ : په سُهرءُ سهت ءِ پر کنگ ، هاترءِ پونزءِ گرانزانی ءُ پڈءِ منگ کنگ .

په پونز کشگ زندگ : کسے ءِ په داری دیگ ءِ هاترءِ پرمایگ کہ په پونز زین ءِ سرءِ کشگ بہ رندایت .

پونزءِ گرگ : منت گرگ ، منت کنگ ، منت زیرگ ، بکشی ءُ در گوز لوٹگ .

پونزءِ گوش کنگ : کسے ءِ گوش ءُ پونزءِ برگ (گوش ءُ پونز کنگ)

پونزءِ تارگ یا کچینگ : پونز کہ کلچ ایت گڑا تارگ بیت ، په دروءِ هامردم ءِ گوش انت کہ په نزگیگی سرجنت .

پونزءِ بهر : پونزءِ جند ءُ هریک بهرے ءِ نام پرانت انچوش ماں هرزبان ءَ بیت ، پونزءِ هڈ ، پونزءِ دار ، پونزءِ گرانز ، پونزءِ زنگ ، پونزءِ پڈ ، پونزءِ لٹ ، پونزءِ دُوتگ ، پونزءِ کر ، پونزءِ پٹ .

- **پُونز :** (پُ و . ن . ز) پنیر ، پادءِ پنیر بزاں لنگ ءِ پشت ءِ بهر کہ کیں پونز گش ایت ، ایشی ءِ بازجاگہ ءَ کینز (کِ ی . ن . ز) هم گوش انت (۲) پونز کنگ : زهر گرگ (۳) پونز بیگ : تهل بیگ ، بے پرواه بیگ .
- **پُونزاواز :** (پُ وں زآواز) هما آپ کہ آئی ءِ آواز چه پونزءَ در کیت .
- **پُونزبند :** (پُ و . ن ز . بَند) گیں بند ، هامردم کہ هرد هدآئی ءِ پونزبند انت ءُ ساه ءِ چه دپ ءَ کش ایت ، اے نادراهی یے .
- **پُونزبند :** (پُ وں ز . بَند) بچار ، پنیربند .
- **پُونزرگ :** (پُ وں . ز . رَگ) بچار ، پُونزرگ .
- **پُونزسات :** (پُ وں ز . سات) پوستاد ، پونزساد ، هماساد کہ گوک ءِ پونزءِ ماں سے کش انت ءُ سرءِ مان تزین انت

کرزورجت مہ کنت ۔

پُونزساد : (پْ وۃ ۃ ز ۔ سَا دْ) پونزسات ، پوستاد ، ھما سادکر گوک ءِ پونز ءَ مان کنگ بیت ءُ چہ سرءُ ءِ مان ترّینگ ءَ بندگ بیت کہ زورجت مہ کنت ۔ (بچارمُت)

پونزگ : (پْ وۃ زگْ) بچار ۔ پوزگ ۔

پونزگ : (پْ وْ ۔ نْ ۔ زْ ۔ زَگْ) پُونزگرگ ، زھرگرگ ، پہ تھل زھرگرگ ۔

پُونزگل : (پُ وْنْ زِگِلْ) بچار ۔ پُوجگِل ۔

پُونزلگوش : (پُ وْنْ زْ ۔ لْ گْ وْشْ) سوا ءُ پیزبند ءِ لُگشگ یا لگوشگ بزاں پہ کشگ ءِ ھترء ماسگ کہ بند اَنت آئی ءِ اگاں دوٹال پیش ءِ سریکجا گرپچ بنت ءُ آوگردءِ بیں سرِاش یکہ بنداِیشی ءِ پُونزلگوش گوش اَنت بزاں ھرمردے ءِ بارہ ءِ کرماسگ بندگ بتگ آبازیت کیت ۔

پُونزوان : (پْ وْ نْ ز ۔ وَانْ) ھما گال یا آپ کروانگ ءِ آئی ءِ آواز چہ پونز ءَ درکیت ۔ پونز آوازیں گال پونزوان ہنت اک : " آں ، رواں ، ماں " کرادءِ ۔ ں ۔ پونزوان اِنت ۔

پُونزی : (پُ وْنْ ۔ زْ ۔ زِیْ) بچار ۔ پینزی ۔

پُونزرگ : (پُ وْ ۔ نْ ۔ زْ ۔ زُرگْ) جان ءِ پٹانی چہ ترس ، سارتی یا پہ جنگ ءِ یادآیگ ۔

پونزساد

پُونشّ : (پُ وْ ۔ نْ ۔ شْ) چہ پونزءِ لمپ ءِ ھُونش کنگ ءُ توار یا گریوگ ءِ وھدءِ ، پُونّش کنگ : چہ پونزءِ پہ تزندی ساہ کشگ ۔ پُونش پانشّ کنگ : پُونش پانشّ بزاں ھُونش ھانش ۔

پُونشی : (پْ وْ نْ ۔ شِیْ) پونشیگیں روچ ، چہ باندائیگیں روچ ءِ رند ءِ روچ بزاں گوں مرچیگیں روچ ءِ دیم ءِ سیمی روچ ۔ پہ شپ ءِ گوش اَنت ۔ ۔ پونشی شپ ، ایشی ءِ ، پوشی ، ھم گوش اَنت ۔

پونو : (پْ وْ ۔ نْ وْ) مُچے کہ دانگ ءِ کسان اَنت ، زُبرنہ اِنت کلونٹ ءِ زرد ءُ مسھر بیت بلے گیشتر زرد بیت ۔

پوہ : (پْ وْ ہْ) پُھ ، سرَپد ۔

پوھار : (پْ وْ ۔ ھَاْز) گریوگ ءُ زاری ، پُرس ✪

پوھارجاہ : (پْ وْ ۔ ھاز ۔ جَاہْ ھما جاگہ کہ گریوگ ءُ زاری بیت ، ھما جاگہ کہ پُرس دارگ بیت ، پُرس ءِ جتر ءِ شیعیں مریدءُ ھانی ءِ زگری دل ءِ پوھارجاہ (ھاشم شاکر)

✪ BARKER : Weeping place, place of mourning

پوھاری : (پْ وْ ۔ ھَا ۔ رِیْ) پُرسی ، پُرسیگ ۔

پہ : (پَ ۔ ہْ) اے گال ءِ نۃ ءِ ۔ ہ ۔ گیشینے بلے پہ گالوار ءِ گیشینگ ءِ کارمرد بوتگ ۔ واست ءِ ، ھاترءِ اک : پہ من ، پہ تو ، پہ آئی ۔

پُھ : (پُ ۔ ھْ) پوہ ، سرپد ، پوہ بیگ : سرپدبیگ ؛ (۲) دَنکے کہ چہ روباہ ءِ کستر ءُ چہ گرگشک ءِ مستر اِنت ۔ رنگ ءِ سیاہ ءُ اسپیت

اِنت۔ (۳) بھمان گالے پہ سکّ باز چیزءِ گندگءِ گوشگ بیت، مُچّک یا گِچّی، ہم گوش اَنت۔

- **پھار:** (پ۔ ھَا۔ رْ) پاھار، گرمی، باپ۔
- **پُھتو:** (پُ ھْ۔ تَ وْ) بچار۔ پُھتہ۔
- **پُھتہ:** (پُ ھْ۔ تَ ہْ) پُھتگیں، پُھتگ، ھاکر پلگ کہ آمگ نہ اِنت۔ نیبتگ یک برے گدّ اِنت رندءَ پچ اِیت ءُ پُھتہ بیت۔ ھے رنگءِ گوشت ماھیگ یا کہ سبزی ءِ گرا دانت بلے پہ ایشانی پچگ ءُ بزاں کباب کنگءَ کار مربیت (۲) چالاکیں مردم، ھم گوش اَنت کہ اُستا اِنت۔
- **پُھتہ کار:** (پُ ھْ۔ تَ ہْ۔ کا رْ) ھامردم کہ دتی کارءَ پہ تچوانیءُ سرجمیءَ کنت کہ کارءِ زوال ءُ کچہ دار نہ بیت۔
- **پُھتہ دار:** (پُ ھْ۔ تَ ہْ۔ دَا رْ) جریدہ دار، ھامردم کہ پہ جریدگیں ورگءَ ورگءَ ساجو اِنت یا کہ جریدگیں کارانی وتی کنگ۔ باچیزانی برگءُ، شیکن ءِ شیرءُ بگگیں نان ءِ ملکیت"۔
- **پھر:** (پَ ھْ۔ رْ) ٹھل، بیسہ، پھرکنگ: ٹھل ءُ ناز کنگ، پھر بندگ: بیسہ کنگ، سپارت پہ کسے ءِ کنگ۔
- **پھرگ:** (پَ ھْ۔ رَگْ) پھر بزگ، پھر بندگ، پھرکنگ، بلوچستان ءِ چہ واشءِ بھل ءُ چہ بنگوریءِ برز جاگھے ءِ نام اِنت۔ کہ گراں ایشیءِ نوکیں نامے پرکنگ۔ ۔ ایراں شھرءِ کرمزیں بُنجاھی شھرے۔
- **پھری:** (پ ھْ۔ ریْ) پھریگ۔
- **پھریز:** (پَ ھْ۔ رے زْ) دُور دارگ، پھریزگ، پھریزکنگ ءِ جند، پھریزگ ءِ پرمانگال بزاں۔ بہ پھریز
- **پھریزگ:** (پَ ھْ۔ رے۔ زَگْ) یک چیزے یا وتی جندءِ چہ بدءُ بیرانی یا اَنچیں چیزے ءِ کہ بیرانی ءِ نیمون بوت کنت دُور دارگ، چیزے ءِ سلامتیءِ آنی ءِ پگرگ کہ زوال مہ بیت۔
- **پھریگ:** (پَ ھْ۔ رِیْ گْ) بیزار، شزار، سوکیگ۔ سیہ دل، دل سیاہ، "تو مارا پھریگ گُرتگ"، بزاں بیزار کرتگ۔ "ھر کس چہ بلائیءِ پھریگ اِنت۔ بزاں شزار ءُ بیزار اِنت۔
- **پھک:** (پَ ھْ کْ) سپا، سَلہ، بے لیگار، بے پولنگ، ھر چیزے کہ پھک بہ بیت گوں آئیءِ نامءِ اے گال ھمگرنچ بوت کنت۔ اک: پھک دل، پھک جان، پھک زبان، پھکاپ، پھکار، پھکاس، پھکاک، پھکال، ۔ پھک ءِ جاگہ، ءِ پاک۔ ھم کار مربیت۔ درست، سرجم۔
- **پھکسما:** (پَ ھْ کْ۔ سَ مَا) بچار، پاک سما۔
- **پھل:** (پَ ھِ لْ) درگوز، بکشگ، ھلار، پھل کنگ، بکشگ، درگوز کنگ،
- **پُھل:** (پُ ھْ لْ) مُجوبا کور یا دریابے ءِ سرءَ چہ دار یا آسن ءَ جوڑکرتگیں رھگوزکہ ھمیشی ءِ سرءَ مردم یا اولاک گوزاَنت ءُ ھا دست بنت۔ (۲) پول: تلک گوزی ءِ تلک میانجی۔ "تلک ءِ پول واتنگ پہ رچانہ جن ئے"۔
- **پھلو:** (پَ ھْ۔ لُ وْ) بھادر، جنگی مردم یا کہ ھامردم کہ بھادرءِ جنگی مرد مانی جنگءُ مرٹہءِ کستواں پہ لجّہءِ زیمرجن اَنت (۲) پھلوگ، پھلی، پھلیگ۔
- **پھلوگ:** (پَ ھْ۔ لُ وْ۔ گْ) پھلیگ، ھماکہ نیں ھڈ کہ مردم ءِ سینگءُ بڈءِ اَنت کہ چو کبسءِ اَنت۔ کہ پُٹ، دل، جگر، ڈرست مے کبس ءِ تہ ءَ اَنت، پھلوگاں، شنک، ھم گوش اَنت۔ (بچار بت) تا کدیم 268
- **پھلوی:** (پَ ھْ۔ لَ۔ وِیْ) پھلوبانی زبان، یا کہ ھر چیزے گوں آیاں بُنیادی کنت۔ چہ اوستائی زبان ءِ دراتکگیں زبانے۔
- **پھلی:** (پَ ھِ۔ لِیْ) پھل کنگ، درگوزی، پھلی گرگ: درگوز گرگ، بکشی لوٹگ، ھکپھلی: اشیدءِ رچاں یک دگرءِ وستاں گرگ ءُ درگوز لوٹگ۔
- **پھلیگ:** (پَ ھَ۔ لِیْ۔ گْ) بچار، پھلوگ۔
- **پھم:** (پَ ھْ مْ) زانت ءُ سماءِ زانگ۔ (تازی، فہم)

پھمائینگ : (پَ ھْ ـ مَا ـ ئےِ ـ نگ) سرپدکنائینگ ۔

پھمگ : (پَ ھْ مَ گ) سرپدبگ ۔

پھمینگ : (پَ ھْ ـ مِ ـ ئے ـ نگ) سرپدکنگ ۔

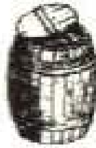
پھنات : (پَ ھْ ـ نَاتْ) پھناد، مردم ءِ گُش یا پھلوگانی راستی یاچپی بھر، راستی یاچپی باسک ءِ چیری نیمگ ءِ پھلوگ ۔ وراگش ءِ پھنات : ناڈراھی یے ۔ (۲) پڑاھی، اک : گُدءِ پھنات بزاں ڈراجی اِتاں ، ھرچیزے ءِ پڑاھی بلے پتنی ۔

پھناد : (پَ ھْ نَاذْ) بچار، پھنات ۔

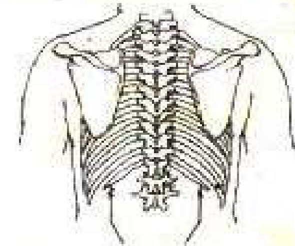
پی : (پِ یْ) ھمے گالوار ءِ توارے کہ چہ چیزے ءِ دربئیت ۔

پیاپ : (پَ ـ یَا ـ پْ) چہ آپ ءِ پُرّیں ھماچیز کہ آئی ءِ آپ بازمان ءَ بیت بلے گیشتر پہ نیمگ ءُ دگہ ھمے رنگیں چیزءِ گونتگ بیت، چہ دِرستاں مستریں وَرۆَر تروتگل یا نمب ءِ زنڈیں ترپ بوت کنت، گوھیں لچھے بوتن ءِ اِنت ۔ سہ اِستین ءِ پیاپیں تروتگل، پہ دَرۆَرءِ ھماجنگ گوش آنت کہ ورنائی ءِ گُڈی ھدءَ رس ایت ۔ وہ چہ ورنائی ءِ پوست ءَ لستہ ءُ ترپ ایت ۔

پیادگ : (پَ یَا ـ دَگ یاکہ پْ ـ یَادَگْ) سرپاد، یادگ، ھماکہ جاز ءِ سوار نہ اِنت ءُ پادان اِنت ۔ پادان رۆگیں مردم، سرپادیں مردم، پہ دَرۆَرءَ ناوانندہ ءُ نزانتکاریں مردم ءَ ھم گوش انت ۔

پیپ

پھلوگ

پیازگ : (پَ ـ یَا ـ زَگ یاکہ پْ ـ یَا ـ زَگْ) ساھگ، پہ جوانی ساھگ، پہ شَرّی دلگوش داریگ ۔ بت : جناں مردپیازانت بچکان دردپُشت اِنت ۔ آزءُ پیازءِ آزءِ پیازکنگ : بزاں سک ساھگ ۔ پلگارگ، پلگارکنگ ۔

پیالگ : (پِ ـ یَا ـ لَگ یاکہ پے ـ یَا ـ لَگ) چہ پارسی "پیالہ" ھررنگیں آبواری زرانے کہ بیت بلے گیشتر پہ ۔ جنگ ءُ ترندآپ ءِ پیالگاں، کارمردبیت کہ چور، کیپ ، ءَ کارمرد اِنت ۔

پیالو : (پ ـ یَا ـ لُ وْ) بچار، پیالہ ۔

پیالہ : (پَ ـ یَا ـ لَہ) پیالو، پیالگ، کسانیں آبواری یا چواراپیرتی مرداں پیالہ دینت ۔ بزاں کسانیں پیالہ ءُ آپ دم کت ءُ ونت نے ۔ پیالہ وار ۔

پیپ : (پِ یْ پْ) چہ دارءِ جوڑ کُرتگیں گردیں انچیں آپ درپ کہ اگاں تیلانک ءَ بدے لیٹ ویان ءَ روت ۔ (بچار ٹُب)

پیپ : (پے پْ) بلوچستان ءِ جاگہے ءِ نام اِنت ۔

پیپک : (پِ یْ پْ ـ پَ کْ) پیپلک، سولے کہ کسانیں شُھریں برّ ءِ پربیت ۔ ایشی ءِ پیپلو ھم گوش انت ۔

پیپلستان : (پِ یْ ـ پَ ـ لِ شْ ـ تَانْ) کسانیں مُرگے کہ ایشی ءَ ابابیل گوش انت، بچار، ابابیل ۔ ایشی ءِ جنگلانی لاھم گوش انت ۔

پیپلک : (پِ یْ پْ ـ پَ ـ لَکْ) پیپک، پیپلو، سولے کہ برّے سک کسان ءُ شُھرینت ۔ وراَنت نے کہ چوشاں تروانت ۔

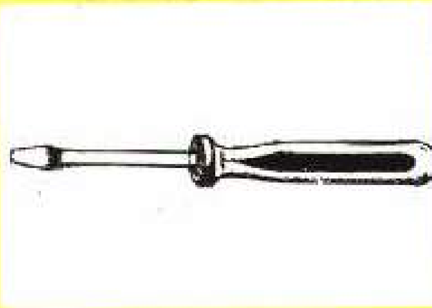
پیپلو : (پِ یْ پْ ـ پَ ـ لُ وْ) پیپک ۔ پیپلک ۔ سولے کہ برّے سک کسان ءُ شُھرینت ۔ (۲) نشکانی چماں کہ سرنیگ کن انت ۔ گوا یہ آیانی

رپیپنگ ءِ ھاترءَ، گوشت اَنت ۔ پیپلو یا پلو ۔ (۳) ملا پاتو ءِ ھم گوشت اَنت بلے اے گیشتر کہ ھمے دومی گال، پاپلو، اِنت کہ ایشی ءَ ماژندرانی ءُ تبریزی ءَ پاپلی ءِ گوشت اَنت ۔

- **پیپلی :** (پ ئی پ ۔ پ ۔ لِ ی) بچار ۔ پپلی ۔
- **پیت :** (پ ئی ت) چہ بندیک یا ابریشم ءِ گوپتگیں بارگ یا پتّیں پتّی رنگیں ڈراجیں چیزے کہ گیشتر پشکان یا شلواراں جن اَنت اِنت ۔ پیت ءُ مرائیر پیت ءِ بازناست اَنت ۔ پیت ءُ گُنڈ : یک بلوچی دوچ ءِ نام اِنت ۔
- **پیتاب :** (پے ۔ تَاب) بچار ۔ پیتاپ ۔
- **پیتاپ :** (پ ے ۔ تاپ) پیتاب ، روتاپ ، روتاب ، ھماجاگہ کہ روچ پُر اِیت ۔ روچ ءِ سر ءِ بِزاں ساھگ ءِ اتاں ۔
- **پیتار :** (پ ئی ت ۔ تَار) بچار ۔ پوتار ۔
- **پیتک :** (پ ئی ت ۔ تُ ک) بارگیں پیت ۔ مرائیر ۔ سوتی سوداگر کہ پیت ءُ مرائیر بہا کنت ۔
- **پیتک :** (پ ئی ت ک) پوتک ، کسانیں بارگیں لاٹر کہ چو جنکول ءَ اِنت ۔ ھرءِ رنگے کہ ۔ سرینگو ۔ اِنت ۔
- **پیتل :** (پ ئی ت ۔ تَ ل) مادسے زرد یا سُھر بِرمشیں تلاہ رنگیں مادنی مُھرگے ۔
- **پیتوار :** (پ ئی ت ۔ تَ ۔ وار) بچار ۔ توارپیت ۔ (TAPE RECORDER)
- **پیتی :** (پ ئی ۔ تِ ی یا کہ پ ے ۔ تِ ی) پیٹی : چہ دار یا آسن یا کہ دگہ انچیں چیزے ءَ جوڑ کرتگیں مزنیں ڈبّ کہ تُنگ ءِ پرنیست چار گُنڈ ءَ پتن اِنت کہ چاریں نیمگاں دیوال ءِ پر انت ، دیگ ءِ پیچ ءُ بند بیت ۔ ایشی ءَ گُد یا دگہ سامان ماں کن اَنت ۔ پیتی بند : چیزے کہ ھر دیم بند بہ بیت ۔ بندیک ءِ پیتی : بندیک ءِ بنڈل ۔
- **پیٹ :** (پ ے ٹ) پوش ، ھر رنگیں چیزے کہ دگرے ءَ ماں پوش ایت بلے انچیں رنگے ءَ کہ گوں ھما چیزءِ چندءَ پیچ اِتگ اَک : پُرپیٹ : ماں پُراں پیٹ اِتگیں یا کہ پُل پیٹ : بِزاں پلک پیٹ اِے ھمے رنگ ءَ کہ کسے یا چیزے ماں پُر یا پلکاں لیٹ ءُ وارت یا دیگ بہ بیت کہ آئی ءِ سر ءِ بھر ءَ "پُر یا پلک" بہ پوش ایت ۔
- **پیٹوسک :** (پ ے ۔ ٹ و س ک) آبلو ، آبلہ ، ٹرامبل ۔
- **پیجگل :** (پ ئی ج ۔ گِ ل) بچار "پوجگل" ۔
- **پیچ :** (پ ے چ) تاب ، ریس ، پیتا ، پیتا کتگیں ، ھما ھیکہ کہ آئی ءِ تو سکیں سر ءَ گُنڈیں پیچ پر انت کہ ایشی ءِ ترینگ ءَ دار ءِ تہ ءَ پُتر ایت ۔
- **پیچر :** (پ ئی چ ۔ چَر) یا کہ (پ ئی ۔ چَ ر) پینچر ، پیچر : چوش ، مچ ءِ گوتگ ءُ کوگانی تاک ءَ کُنٹگ ، مچّی کوگانی تُن کہ گیشتر کُنٹگ بنت ۔ ۲ ۔ درمانکا ھے ۳ ۔ مَردینی نامے ۔
- **پیچکش :** (پ ے چ ۔ کَ ش) ڈراجیں آسنے کہ سر ءَ کمیں پتن اِنت کہ گوں ھمے سر ءَ پیچی میخاں ماں تختگاں پُترین اَنت یا کہ کش اَنت ، ایشی ءَ دستگ ھم پر انت ۔ بچار تاکدیم 270
- **پیچگ :** (پ ے ۔ چ گ) پتایگ ، تَل ماں تَل کنگ ، بند کنگ ۔
- **پیچگ :** (پ ئی چ ۔ چ گ) بچار "پینچگ" ۔
- **پیچو :** (پ ے ۔ چ و) تابو ، ھما کہ پیچ ءُ تاب اِنت ۔
- **پیچو :** (پ ئی چ ۔ چ و) یا کہ (پ ئی ۔ چ و) آپوئیں اسپیتیں جُن کہ پہ دیوالانی اسپیت کنگ ءِ ھاتر ءَ مُش اَنت ۔
- **پیدا :** (پ ے ۔ دا) ستھرا ، زاھر ، چیزے کہ چیر ءُ اندر نہ اِنت ۔ بتل : "شیدا پہ رنگ پیدا" ۔
- **پیداک :** (پ ے ۔ داک) زاھر ، ستھرا ۲ ۔ آیوک ۳ ۔ پیداک بیگ : پیداگ بوگ ، چگک ءِ چمات ءِ لاپ ءَ درآیگ ، چگک ءِ بیگ ۔ گندگ بیگ ۔
- **پیدارک :** (پ ئی ۔ دا رک) پیتنی ءِ گوریچاں جاگھے کہ دیم پہ تُربت ءِ روگ ءَ نیم راہ ءَ کپ ایت ، "پیدارک" ءَ

زیارتے هم هست کہ زانتگینے ۔

- **پیدارگ** : (پ ے ۔ دَارْگ) پیش دارگ
- **پیدائش** : (پ ے ۔ دَاشْ) پیدائش، پیداک بیگ، کَٹ، نَپ ءُ سیت، ماں باپار یادگر زنگے ءِ کَتِ انگیں زر ۔
- **پیدائشی** : (پ ے ۔ دَا۔شِیْ) پیدائشی، هماکہ گوں پیداک بیگ ءُ مردم ءِ همراہ اِنت، هماسال کہ کسے ءِ پیداک بیگ ءِ گوں شیادی کنت اک : نبی عیسی ءِ پیداک بیگ ءِ سال کہ میلادی یا عیسوی "گوش اَت ئے ۔ میلادی ۔
- **پیداور** : (پ ے ۔ دَا ۔ وَرْ) سَهرا، زاهر، هماکہ چیر نہ اِنت، هماکہ گِندگ بیت ۔
- **پیداوری** : (پ ے ۔ دَا ۔ وَ ۔ رِیْ) سَهرائی، زاهری ۔
- **پیدگ** : (پ یْ ۔ ذْ ۔ دَگ) پُودگ : مزنیں ریش (چوکہ سُوم) ءِ تنءَ اسپیت ءُ سبز ءَ بیں یک بستگے کہ چہ ریم ءَ ترند تر اِنت بلے چوناهیگا هم اِنت، ریش ءِ ترنگ ءَ زند زور ئے پر دینت کہ اِے دَرکیت گوار ریش وش بیت دانکہ ریش ءِ تنءَ اِنت ریش وش نہ بیت ۔ دیم ءِ دراتکگیں کسان کسانیں زوراں هم مان اِنت ۔ باز "زور" مستر بنت کہ چو "گونشان" ءَ اَنت کہ اِے هر وهد زور پہ دیگ ءُ پیدگ کشگ لوٹ اَنت ۔ بلے پدءَ بنداَت پر چکا ایشی ءِ بُن درنیئیت دانکہ مہ بُرتئے ءُ مہ کَش ئے گُ ئے ۔
- **پیر** : (پ ے ۔ رْ) دِگری ۔ پرک (فرق)

- **پیر** : (پ ی ۔ رْ) مزن سِند ءُ باز سالیں مردم کہ چہ مزنی ءَ دیم ءُ سر ءِ میدّ اسپیت بنت، ؤ ذیک هم پیر بیت هچے رنگ ءَ هرساهدار پیر بیت ۔ نیکراهی بُزرگیں مردم ۔ پیر کاہ : کنبر، کاهے کہ اُشترئے وارت ۔
- **پیرّ** : (پ یْ رّ) بانزل یاهمے زنگیں چیزے ءِ ترند توار کنگ ۔ پیرّ کنگ : مُرگ ءِ بال کنگ ءَ آئی ءِ بانزلانی توار، کپتر کپترگ کنگ ۔
- **پیرار** : (پ ے ۔ رَارْ) پیراری : چہ پاریگیں سال ءَ پیسر ءِ سال ۔
- **پیراری** : (پ ے ۔ رَا رِیْ) پیرار، پیراریگ : چہ پاریگیں سال ءَ پیسر ءِ سال ۔
- **پیراریگ** : (پ ے ۔ رَا ۔ رِیْ گْ) بچار "پیراری"
- **پیرام** : (پ ے ۔ رَامْ) بلوچستان ءِ نشتگیں جدگال پشک ءَ گوش اَنت (بلکیں چہ پارسی ءِ "پیراهن" ءَ واش زُرتگ)۔
- **پیرّام** : (پ ی رْ ۔ رَامْ) بچار "پیرّامپ"
- **پیرّامپ** : (پ ی رْ ۔ رَامْ ۔ پْ) پیرّام : اِشکرانی، اِشکرانکی ۔
- **پیرّامپ چُکلی** : (پ یْ رْ ۔ رَام ۔ پْ + چَ ۔ گْ ۔ لِ یْ) لیبے کہ پہ اِشکرانی سِنگ مانترگ بیت هرکسی کہ دیرتر بہ رَوت ۔
- **پیرانداد** : (پ یْ ۔ رَان ۔ دَادْ) بچار "پیرنداد"

- **پیرانسر** : (پ ی۔ رَاں۔ سَ ر) مزن سِند، مزن سالیں مردم، پیریں مردم
- **پیرانسری** : (پ ی۔ رَاں۔ سَ۔ رِی) مزن سِندی، مزن سالی۔
- **پیرانی** : (پ ی۔ رَا۔ نِی) هماکہ گوں پیراں شیادی کنت۔ جنینی نامے
- **پیرمبگ** : (پ ی ر۔ بُ گ) گور ءِ کرتءِ هما زمین کہ چہ گور ءِ گواشاں بُرزانت، بُرزتریں گواش، نزّیکیں زمیناں یا گواشاں "ایرایگ" گوش اَنت "ایرایگاں" کہ ایں آپ هم گیت بلے "پیربگاں" دانکہ مزنیں هارے نہ بیت آپ نہ گیپت
- **پیرپتّر** : (پ ی ر۔ پَ ت۔ تَ ر) پیر ءِ نام ءِ مجلس کنگ ایشی ءَ گوش اَنت "پیرپتّر ءِ کنگ" ءِ اے مجلس ءُ دیوان گیشتر پہ مالدءُ زگر هیت ایشی ءِ چیرگیجاں "پتّر" گوشَ اَنت۔
- **پیرپیٹ** : (پ ی ر۔ پ ے ٹ) ٹُنٹریں مردم کہ کارے ءِ تهمبُل نہ کنت، سُست، تمبَل۔
- **پیرتاک** : (پ ی ر۔ تَ اک) پیریں کاه ءِ تاک، ڈرچک ءِ هما تاک کہ پیر بیت ءُ رندءَ کپ ایت۔
- **پیرچینک** : (پ ی ر۔ چ ے ن ک) پُورچینک، درمانکا ھے۔
- **پیرداد** : (پ ی ر۔ دَا د) پیر ءِ داد، پیر ءِ داتگیں، پیر ءِ بکشاتگیں۔ مردینی نامے۔

پیرکاه

- **پیردان** : (پ ی ر۔ دَان) هموءَ کہ پیریں کاه بازرُدایت بازبیت، پیردَر۔ سرباز ءِ یک شهرے کہ چہ شهر درءَ جهل ءُ چہ جَی هدءَ بُرزانت۔
- **پیردَر** : (پ ی ر۔ دَر) پیردان، هموءَ کہ پیریں کاه بازانت۔
- **پیردل** : (پ ی ر۔ دِل) هماکہ آئی ءِ دل پیرانت بزاں هوسناک نہ انت
- **پیرزال** : (پ ی ر۔ زَال) پیریں جنین، هما جنین کہ پیرانت، سِندءُ مزن انت
- **پیرسر** : (پ ی ر۔ سَ ر) اسپیت سر، هما مردم کہ سرءِ میدءُ اسپیت اَنت، مزن سِند۔
- **پیرک** : (پ ی۔ رُک) پت ءِ، یاکہ مات ءِ پت، مزنیں پت۔ مردینی نامے۔
- **پیرک** : (پ ی۔ رَک) مردینی نامے۔
- **پیرکار** : (پ ی ر۔ کار) هما مردم کہ آئی ءِ هیل گوهنیں رهبند ءِ رندگیرانت۔ گُستہ کار، تجربہ کار۔
- **پیرکاه** : (پ ی ر۔ کاه) زانتگیں کاهے کہ سول ءُ مزن بیت اُشتر ءُ شروارت (بچارُت)
- **پیرگل** : (پ ی ر۔ گُ ل) پیریں کاه ءِ گُل۔ مردینی نامے۔

- **پیرمُراد :** (پ ی رْ ۔ مُ رَادْ) پیرکہ چہ آئی ءَ مراد لوٹگ بیت۔ کوہ مراد: تُربت ءِ نزیک ءَ زگریانی مستریں زیارت۔
- **پیرمرد :** (پ ی رْ ۔ مَ رْدْ) ھما مردیں کہ پیر اَنت، سِندئے مزن اِنت، ھاکہ چہ مزن سِندی ءَ میدئے اسپیت اَنت۔
- **پیرندلاد :** (پ ی ۔ رَنْ ۔ دَادْ) پیرانی داتگیں ۔ مردینی نامے۔
- **پیرو :** (پ ی ۔ رُوْ) مردینی نامے۔
- **پیروز :** (پ ے ۔ رُوزْ) باج بَرّ، باج بروک، مردینی نامے، بلوچی دپتران "پیروزگلو" بازانتگیں زھم جنے۔
- **پیروزان :** (پ ے ۔ رُو ۔ زَانْ) جنینی نامے (بلکیں ھم اِے "پیروزہ" اِنت)
- **پیروشاہ :** (پ ے ۔ رُو ۔ شَاہْ) مردینی نامے، بلوچی کوھنیں دپترانی سرادشتاتیں مردے کہ پہ "مڑایانی پیروشاہ" ءَ زانگ بیت۔
- **پیروزاباد :** (پ ے ۔ رُوزْ ۔ آبادْ) سرباز ءِ کورءَ چہ راسکءِ بُرز شھرے۔
- **پیروزہ :** (پ ے ۔ رُو ۔ زَہْ) سبز، نیل ءُ سبز رنگیں سنگے کہ مُندریگان ءُ پلوھان ءَ گِن اَنت۔
- **پیروزھی :** (پ ے ۔ رُو ۔ زَ ۔ ھِیْ) پیروزہ ءِ رنگ۔

پیبیژدہ

- **پیروزئی :** (پ ی ۔ رُوْ ۔ زَ ۔ ئِیْ) پیرو ءِ چِک ءُ نماسگ۔
- **پیرّوک :** (پ ی رْ ۔ رُوکْ) تُتوک، مُرگے کہ کپنجر ءِ رنگ ءَ اِنت بلے کستر اِنت، کم بال کنت گیشتر پادان روت زنگ ءَ کہ رسے ءَ نی بال کنت۔
- **پَیری :** (پَ ے ۔ رِیْ) چہ زیک ءَ پیسر ءِ روچ، پریری۔
- **پیری :** (پ ی ۔ رِیْ) مزنی سندی، مزن سالی ۔ مردینی نامے۔
- **پیبیڑ :** (پ ے ڑْ) چہ "پیبیڑگ" ءَ پرمانگال بزان "بہ پیبیڑ"
- **پیڑاپ :** (پ ے ڑْ ۔ آپْ) نمب، شپ نمب، شبنم
- **پیڑگ :** (پ ے ۔ ڑَگْ) جیڑگ، جیڑہ کنگ، اَڑگ، اَڑ کنگ۔
- **پیبیژّار :** (پ ی ژْ ۔ ژَارْ) آبیں چیزے ءِ چہ بارگیں تنگے ءَ پہ تُرندی درآیگ یا کہ چہ مزنیں تُنگے ءَ بلے انچیں رنگے ءَ آئی ءَ چہ پُشت ءَ زورے پر بہ بیت۔ پیژّار بندگ : گوں پیژّار ءَ درآیگ۔ "پیژّار" مزن بیت گڑا "تنگار" بیت۔
- **پیبیژدَہ :** (پ ے ژْ ۔ دَہْ) پیشدہ : وناس، پستول (بچار بجُت)

- **پیشڑداہ** : (پ ے ژ۔ ذٰ اہ) پیش داہ : چہ کارے ءِ بیگ ءَ پیسر کسے ءَ سھیگ ءُ سرھال کنگ۔ چہ ڈاہ ءَ پیسر کسے ءَ ڈاہ دیگ ءُ سرھال کنگ۔
- **پیشڑراہ** : (پ ے ژ۔ رَاہ) پیش راہ : راہ ءِ نگیجی نشان، نشانی۔
- **پیشڑرد** : (پ ے ژ۔ رِد) پیشرد : چہ رد ءَ پیشتریں، دیمی رد، ماں لچھاں ھاگال کہ آیانی گُڈی یک دو یا گیشتر آب ھمتواریں بیت (تازی : قافیہ)
- **پیشڑکارچ** : (پ ے ژ۔ کَ ارچ) بچار "پیش کارچ"۔
- **پیشڑگاہ** : (پ ے ژ۔ گاہ) پیش گاہ : لوگ ءِ دیم ءِ سرتچیں زمین، لوگ ءِ کمپان یا پئل ءِ سرتچیں زمین۔
- **پیشڑگوش** : (پ ے ژ۔ گَ وَش) کسے ءَ چہ سرجمیں گپتے ءِ جنگ ءَ پیسر پہ گوشاں جنگ ءِ ھاترءَ یا زانتکار کنگ ءِ ھاترءَ ھمے گپ ءِ بارہ ءَ سرھال کنگ، پیش گوش۔ چہ کارے ءِ بیگ ءَ پیسر آئی ءِ بارہ ءَ گوشگ ءُ ھال دیگ یا زانگ ءُ دگرے ءَ گوشگ
- **پیشڑگہ** : (پ ے ژ۔ گَ ہ) پیشڑگاہ، پیش گاہ۔
- **پیشڑناہ** : (پ ے ژ۔ نَاہ) پیش ناہ : ھماچُ کہ ھامین ءَ چہ ڈرستاں پیسر ناہ بیت۔
- **پیسا** : (پ ے۔ سا) پیسہ، پیسو۔ سرکاری زرّانی کستریں ءُ کمتریں بھا ءِ دانگ۔
- **پیسر** : (پ ے سَ رْ) اول سرء، پیش تر، ساری، تنگیج، دیم تر، دیم ءَ۔
- **پیسک** : (پ یٰ سُ کَ) "پیسگگ" ءِ توار۔
- **پیسکان** : (پ یٰ سُ کَ ان) پیسک پیسک کناں، پیسک پیسک ءِ توار ءَ درکناں۔ "چیسکان ءُ پیسکان بیگ"۔
- **پیسکک** : (پ یٰ سُ کُ کَ) کسانیں "پیسک" "پزاں پیسگگ" ءِ نزوریں توار، پیسکل۔
- **پیسگگ** : (پ یٰ سُ گَ گَ) کساں ءُ بارگیں توار، چہ درد ءُ تورشت ءَ سکیں نزوریں بارگیں توار، گُٹ ءُ رگ ءَ رندتوار ءِ پہ جوانی در نیایگ ءُ بارگ بیگ یا کسّک کم دد آیگ، مُشک ءِ توار
- **پیسکل** : (پ یٰ سُ کَ لْ) پیسگگ، نزوریں پیسگگ ءِ توار۔
- **پیسل** : (پ ے سَ لْ) تازی نامے کہ بلوچانی تہ ءَ بازبرءَ زیراَنت ءُ، الیشی ءِ بزانت "سلاہ، تراں، پیسلات" انت۔ چہ مشکت ءِ سُلتاناں یکّے ءِ نام قابوس بن سعید بن تیمور بن فیصل بوتگ۔ ھمے رنگ ءَ اوّلی جھانگیریں جنگ ءَ رند کراراک (عراق) ءَ نوکیں بادشاھی یے جوڑ کنگ بوت گڑا پرنگیاں "شریف مکّہ حسین" ءِ بچ فیصل آئی ءِ بادشاہ گُرت ھمے فیصل ءِ نماسگ ءِ نام پدءَ فیصل بن غازی اَت کہ عبدالکریم قاسم ءِ ڈاہ ءَ ۱۹۶۳ء ءَ کُشگ بوت۔ دگہ سعودی عرب ءِ بادشاہ عبدالعزیز بن سعود ءِ یک بچے ءِ نام ھم فیصل اَت کہ ایشی ءَ وتی براث سعود بن عبدالعزیز چہ بادشاھی ءَ ایرگیتگ ءُ وت بادشاہ بوت۔ (تازی : فیصل)
- **پیسلات** : (پ ے سَ لْ اتْ) یک اڑے یا کہ دگہ انچیں گپ ءُ کارے آئی ءِ بارہ ءَ مردم ھمدل نہ اَنت ءُ یا کہ ھرکس وتی دل ءِ لوٹ اَنگین ءَ دگرے ءَ منتیگ لوٹ اَنت میانجی ءِ رنگ ءَ پہ بے ریائی سلاہ کنگ (تازی : فیصلہ)
- **پیسلہ** : (پ ے سَ لَ ہْ) بچار "پیسلات"

- **پیسو** : (پَ ے۔ سُ وْ) بچار "پَیسا"۔
- **پیسہ** : (پَ ے۔ سَ ہْ) بچار "پیسا"
- **پیش** : (پ ے شْ) دیم، گوستگیں، پیسر، اَوَل، ءُ۔ پیش کپگ، پیش بیگ
- **پیش** : (پ یٰ شْ) دازیں پیش بزاں داز ءِ ناک، مچ یا دگہ مچ رنگیں دْرچکانی ناک کہ چہ ایشاں "نالگین ءِ مچ" شیتان مچ پوپل ءُ کیدہ "زانتگین اَنت۔ سک سُبک۔ ھالانیگ کہ گاگورتہ اِنت بزاں سُچ ئے سک لَستہ ءُ سیتگ۔ بتل: "آا ڈ کہ دو نال پیش اِنت آئی ءَ سوچ ءُ وت ءَ گیشین"
- **پیشاپ** : (پِ ے۔ شاپ) آبدست، مُتر۔
- **پیشال** : (پ یٰ ش۔ شال) بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت، کورے ءِ ھم نام اِنت، ھمودءَ یک زیارتے ھم است کہ پہ "پیشال" ءِ زیارت ءِ نام ءَ زانگ بیت۔ دازدز: بزاں ھمودءَ کہ دازیں پیش باز بیت۔
- **پیشال** : (پ ے شَ ال) پیش ھال: سرھال، ھاھال کہ چہ سرجمیں ھال ءَ پیسرءَ پہ مردماں سر بیت۔
- **پیش اَنج** : (پ ے شْ + اَنج) پیشنج: بوجیگ ءِ انج ءِ ھما بھر کہ یک سر گوں پُس ءَ بستگ ءُ دومی سرماں دُور ءِ راگھا ءِ ماں کش اِتگ ءُ یک دگر ءَ سرے کپتی یے ءَ ماں کش اِتگ۔
- **پیشانی** : (پ ے شانی) ایچگ، صنیشگ: دیم ءِ ھما بھر کہ چہ بُرواناں سرتری نیمگ ءَ بنچ بیت ءُ داں کسہ ءِ میدان رس ایت کش ءَ ھر دوئیں ھُشان آئی ءِ ھد اِنت۔ ھر چیزے ءِ دیم ءِ بُرز ءِ بھر تاکدیم ءِ سر ءِ بھر کہ سرگال نبیسگ بیت۔
- **پیشاھت** : (پِ ے شْ۔ اَھت) بچار "پیشتگ"۔
- **پیشبَر** : (پِ ے شْ۔ بَ رْ) پہ یک چیزے ءِ برگ ءَ چہ یکے ءَ گیشتر مردم دلمانگ ءِ بنت بلے یکے پیش کپ ایت ءُ بارت ئے، پیشبَر کنگ: چہ ھر کس ءَ پیسر برگ۔ ھا ڈرچک کہ چہ وتی ھمدروریں ڈرچکاں پیسر برکنت۔
- **پیشبُر** : (پ یٰ شْ۔ بُ رْ) دازیں پیش بُروک۔ ھما مردم کہ پیش بُرایت ءُ بھا کنت پہ روزگار ءَ، ھماداس کہ گوں آئی ءَ پیش بُرا اَنت۔ اَنچشیں مردم۔
- **پیشبُرد** : (پِ ے شْ۔ بُ رْ دْ) پیسرءَ برتگیں، چہ آدگراں پیسرءَ برتگیں چیز ءِ پیشبر کرتگیں
- **پیشبند** : (پِ ے شْ۔ بَنْدْ) چہ کارے ءِ کنگ ءَ پیسر آئی ءِ بارہ ءَ چیزے کنگ یا کہ یک کارے ءِ سرءَ کپگ ءَ پیسر پہ آئی ءِ دیمپانی ءَ چیزے کنگ، پیش بندی۔ ھما چیز کہ دگہ چیزے ءِ دیم ءَ پہ نواں کنگ ءَ بندگ بیت۔
- **پیشبند** : (پِ یٰ شْ۔ بُنْدْ) ھما ناہ کہ دازیں پیش ءِ یک بُنے ءِ تاکانی تہ ءَ بستگ۔
- **پیشبندگ** : (پِ ے شْ۔ بَنْدَگ) پیش بندی کنگ، پیش بند کنگ۔
- **پیشبندی** : (پ ے شْ۔ بَنْدِی) پیشبندگ، پیش بند کنگ ءِ کار، پیش بندی کنگ۔
- **پیش بَیگ** : (پِ ے شْ۔ بَ یگ) کسے ءِ دیم ءَ پہ کستری روگ یا کہ پہ میاربارِی یا کہ پہ زنگ ءِ جنگ ءَ۔
- **پیشپَچ** : (پ یٰ شْ۔ پَ چْ) دازیں پیش ءِ کُندہ ءِ تہ ءَ گراستگیں شیر کہ گیشتر کٹ بیت، کُٹ، مُھلیگ، شُشگ۔
- **پیشتْران** : (پِ ے شْ۔ تْ رانْ) پیش تْران، ھما مردم کہ چہ دزتاں پیسر گپ جنت یا ھما مردم، چہ دزتاں پیسر سُھل ءِ تْران کنت

- **پیشتک** : (پ ے۔شَ ت کَ) یکّ کارے کہ مردمے ءِ دیم ءَ بنئیت کہ سرجم بیگ ءَ رند "سرکپیت" بیت
- **پیشتُل** : (پ ی شْ ۔ تُ ل) ساپ ءُ آلستہ ءُ ڈولدارءُ براھدار۔ پیش ءَ گرگ ءِ نازرک ءُ ھجگیں بھر کہ آئی ءِ تاک سکّ نازرک ءُ ڈولدار اِنت، پیشتُل۔
- **پیشتیر** : (پ ے شْ تِ یْ رْ) دو مردم پہ یک ءُ دگر ءُ کُشگ ءَ پاد کایت بلے ھما کہ آئی ءِ تیر پیسر ءَ بارت ءُ دومی ءَ لگ ایت گوش انت "پیشتیرے ءُ کت"۔ پیشتیر کنگ : وتی تیر ءَ چہ دیکّار ءَ پیسر جنگ کہ آئی ءَ پد ءَ جنگ ءِ سوب نہ رس ایت۔
- **پیشجار** : (پ ے شْ۔ جَا رْ) جارے ءِ پرتینگ ءِ پیش کپگ یا کہ چہ جار ءِ کپگ ءَ پیسر کسے ءَ آئی ءِ بارہ ءَ ھال دیگ۔
- **پیشجنگ** : (پ ے شْ۔ جَ ن گْ) جنگ ءِ تہ ءَ پیش کپگ یا پیش دست بیگ یا کہ جنگ ءِ جنگیں بھر کہ لوٹ جنگ بیت۔
- **پیشچار** : (پ ے شْ۔ چَا رْ) دو مردم کہ پہ یک ءُ دگر ءِ جنگ ءِ رند ءَ بہ بنت ھر یکّے لوٹ ایت کہ دومی ءَ ھر جاگہے کہ ڈیک ورگ ءِ ترس اِنت پیسر بگند ایت یا کہ "پیش چار" بکنت۔ گوش انت "مراد ءَ شیھک "پیش چار" کرت گُشت۔ پیشچار کنگ : کسے ءَ پیسر ءَ گندگ۔ پیشچار بیگ : پیسر ءَ گندگ بیگ۔ پیشچاری : پیسر ءَ چارگ۔ کار اے کار انچوش کہ گوشگ لوٹگ دو دیکّار ءِ نیاما جی ءَ بیت۔
- **پیشدارگ** : (پ ے شْ۔ دَارْ گْ) گندائینگ، انچوش کنگ کہ کسے بچار ایت، چیزے ءَ انچوش کنگ کہ آ بچار ایت ئے۔ پہ کینگ کسے ءَ گوشگ "من ترا پیش داراں، بزاں ترا تاواں ءُ بیرانی یے دیاں، تئی کار ءَ ھراب کناں۔
- **پیش دَز** : (پ ے شْ۔ دَزْ) لوگ ءُ کس ءِ درواز ءِ ڈنّی بھر کہ شھر بند نہ اِنت۔
- **پیش در** : (پ ی شْ۔ دَرْ) پیشال، وازدر، وازدان : ھما شان یا کور ءِ کریاتہ کہ اودءَ دازیں پیش ءِ جنگل اِنت۔ داز ءِ جنگل، شان۔
- **پیش دَڑ** : (پ ے شْ۔ دَڑْ) پہ مال چارینگی یا مُنکّی بندرے کہ آئی ءِ چپ ءُ جاگہ دا سرہ چکّ کُتگیں دیوال نگیں نہ بیدے کہ چوشہ بند ءَ اِنت۔
- **پیش دست** : (پ ے شْ۔ دَ سْ تْ) ماں کارے ءِ کنگ ءَ چہ دومی ھمکاریں مردم ءَ پیسر کار ءَ دست جنگ یا پہ جنگ ءُ چوپ ءَ دومی مردم ءَ پیسر جنگ۔ پیش دست بیگ، پیش دستی کنگ
- **پیشدہ** : (پ ے شْ۔ دَہْ) بچار "پیشزدہ"۔
- **پیشدے** : (پ ے شْ۔ دَ ے) چہ ھر کس ءَ پیسر دیوک، انچوش کہ پہ کسے ءِ کُمک ءَ اگاں چیزے مردم جم بیت چہ ایشاں ھر کس پیسر ءَ زرّ دنت بزاں آ پیشدے بوت۔ بازجاگہ ءَ ایشی ءَ "پیشزدہ" ءِ بزانت ءَ ھم کارمرز کن انت۔
- **پیشڈاہ** : (پ ے شْ ڈَاہْ) بچار "پیشزڈاہ"۔
- **پیشرِد** : (پ ے شْ رِدْ) پیشرِد : چہ رِد ءَ پیشتریں، دیمی رِد۔ ماں تچاں ھما گال کہ دومی بند ءِ یا کہ ھر یک بندے ءِ گُدسرءَ بیت ھمیشانی یک یا دو یا گیشتر گال ھمتوارین انت۔ لھتیں ءِ رند ءَ پد ءَ رِد کیت بلے اے رِد ءِ گال مَتّ نہ بیت انچوش کہ [illegible] گپتیں [illegible] بے ھما [illegible] دلوں زباں مکتیں۔ اے دومیں بزاں "تران" ءُ "زبان" پیشرِد انت [illegible] بوت انت۔

- **پیشراہ** : (پ ے شْ ۔ رَاہْ) پیشراہ : نشانی ۔ بتل : میدیٔ نی اسپیت ءُ سیاہ اَنت ریشں ءِ لڈگ ءِ پیشراہ اَنت "۔ ھما نگیگیں راہ کہ ترا بارت ءُ مزن راہ ءَ سر کنت پہ منزلے ءَ رسین ایت ۔
- **پیشزا** : (پ ے شْ ۔ زَا) چہ وھدءُ موسم ءَ پیسر زایگ ، دلوت یا اولاکے کہ مَن اِتگیں زنگ ءُ زاتن ءِ موسم ءَ چہ پیسر بہ زا ایت
- **پیشزاہ** : (پ ے شْ ۔ زَاہْ) دو مردم کہ دپ جنگی کن اَنت چہ ایشاں ھر یکے کہ پیسرءَ دومی ءَ "زاہ" دَنت گُوش اَنت " پلانی پیشزاہ بوتگ " بزاں آئیءَ پیسرءَ زاہ داتگ ۔
- **پیش سلام** : (پ ے شْ ۔ سَ لاَمْ) ھما مردم کہ دومیءَ پیسرءَ دُرھبات گُوش ایت یا سلام دَنت ۔ پیش سلام بیگ : کسےءَ پیش کپگ ءُ سلام دیگ ۔
- **پیش سلامی** : (پ ے شْ ۔ سَلاَمِیْ) ھما گوں " پیش سلام " ءَ شیادی کنت ۔ پیش سلامی بیگ : پیش سلام بیگ ۔ ھما سوگات ءُ ٹیکی کہ چہ کسےءِ وشاتک ءَ روگ ءَ پیش پہ آئیءَ دیم دیگ بنت ءُ بندءَ آئیءِ وشاتک ءَ رواَنت ، ھر چیزے (زر یا دگہ اَنچیں چیزے) چہ وت ءَ مستریں مردمےءَ پہ آریپ ھمے رنگءَ چہ وشاتک ءَ پیسر دیگ بیت ۔
- **پیشُک** : (پ یْ شْ ۔ شُ کْ) کسانیں پیشّ ، پیشّ ءِ کسانیں ٹکرے ، وانگ ءِ لگّگ بزاں ھما کسانیں کتیں ذراجینءُ بارگیں پیشّ ءِ ٹُکر کہ کسانیں گونڈ ٹیں نود بزاں دینت کہ وانگ ءِ وھدءَ آبانی سرءَ ایرءُ کن اَنت کہ آھاں بوان ایت (پارسی : چوب الف) سکیں بارگیں مردمءَ گُوش اَنت ۔ مردینی نامے ۔ پیشُک ءِ مات : لیبے ۔
- **پیشکار** : (پ ے شْ ۔ کَارْ) ھما مردم کہ کسےءُ دست ءُ دپ ءِ کارکنوک اِنت ۔ بزاں چلوپکار ، دستبوج ، لوگی نیرءُ ھزمتکار ، ھما مردم کہ چہ ھرکس ءَ پیسروتی کارءُ کنگ یا کنت ءُ ۔
- **پیشکان** : (پ یْ شْ ۔ کَانْ) گوادرءِ روبرکت ءَ ءُ گنتزءِ رودراگی نیگ ءَ بندے کہ وھداں اِدءَ دازیں پیشّ بوتگ ۔ ایشی ءِ نام پیشّ ءِ بازاِنت بزاں باز پیشّ بلے دازدرے نہ اِنت ۔ ھر جاگہ کہ گیں باز دازیت آئیءِ نام ءَ بازبرءَ ھمے رنگءَ پرکن اَنت ۔
- **پیشکارچ** : (پ ے شْ ۔ کَارچْ) ھرام ، ھماپس یا دگہ ھلاریں دلوت کہ ناذراھی ءِ سبب ءَ ماں ھیاھیا ءَ چہ کارچ ءِ آرگ ءَ پیسر بہ مِرایت ۔ شکار بازبرءَ ھم گوں تیرءَ مِرایت ءُ کارچ ءَ نہ رس ایت ۔
- **پیشکانڈ** : (پ یْ شْ ۔ کَ انْ ۔ ڈْ) پیشکونڈ : پیشکانڈگ ءِ پیدءُ نشان ، پیشکونڈگ ءِ بندءُ پد ۔
- **پیشکانڈگ** : (پ یْ شْ ۔ کَ انْ ۔ ڈَگْ) پیشکونڈگ : گگرءِ گوں وتی پادانی ناکُناں زمین ءِ کونڈگ کہ گرم ءُ دانءُ مانے دربگیج ایت ءُ بوارت ۔ پس یا کہ آسک یا کہ انچیں ساھدارءِ گوں وتی شرمباں زمین ءِ گگرنگ کہ پہ وپسگ ءِ جاگہ ءَ انچوش کنت ۔ مردم ءِ پہ چیزے ءِ شوھازءَ چیزاں انگوآنگو لنگ ءُ پٹ ءُ پول کنگ ۔
- **پیشکانگ** : (پ ے شْ ۔ کَ ا ۔ نَ گْ) چہ بوجیگ ءِ ستوءِ تھتگانی ایرکنگ ءَ پیسر پہ تھتگانی دارگ ءِ ھاترءَ کانگ ایر کن اَنت چہ ایشاں تے مزنیں کانگ اَنت ۔ یکے ھمے کانگ اِنت کہ بوجیگ ءِ گور ءِ نیمگءَ اِنت ایشی ءَ "پیشکانگ" گُوش اَنت ۔ دومی بیدی کانگ اِنت کہ گانمانی کانگ اِنت ءُ سیمی دورءِ کانگ اِنت کہ مزنیں دور ءِ شرین گوں ھمیشیءَ تکہ اِنت ۔

- **پیش کپگ** : (پ ےشْ ۔ کَ ۔ پَ گْ) کارے ءِ کنگ ءَ ۔ بزاں کار ءَ پیسرءَ دست جنگ ۔ پہ راہ ءِ روگ ءَ بزاں پیسرءَ راہ گِرگ ءُ روگ کہ ھمراہ رند ءَ سرگر انت ۔
- **پیش کشّ** : (پ ےشْ ۔ کَشّ) مزنیں مردمے ءَ چیزے پہ آرپی پیش کنگ ءُ دیگ ۔
- **پیش کشّ** : (پ یٖ شْ ۔ کَشّ) دازیں پیش ءِ کشوک ۔ بزاں اُشترے کہ پہ پیش ءِ بار کشی ءَ کارمرز بیت ، یاکہ مردمے کہ پہ تہ پیشکش ایت ۔
- **پیشکونڈ** : (پ یٖ شْ ۔ کُ وْنْ ڈْ) بچار " پیشکانڈ " ۔
- **پیشکونڈگ** : (پ یٖ شْ ۔ کُ وْ نْ ڈْ گْ) بچار " پیشکانڈگ "
- **پیشگاہ** : (پ ےشْ ۔ گَاہْ) بچار " پیژگاہ "
- **پیشگال** : (پ ےشْ ۔ گَ الْ) چہ مُندریں گپاں پیسرآیانی بارہ ءَ کمّیں گپ جنگ ۔ وانگیانی مُنگیجیءَ ایشانی چندءِ بارہ ءَ بشتگیں گپ کہ ایشانی رندنی وانگی ءِ جند مُنگیج بیت
- **پیشگپ** : (پ ےشْ ۔ گَ پْ) ھاگپ کہ پیسرءَ جنگ بیت ۔ یاکہ ھامردم کہ چہ دومی ءَ پیسرگپ جنت ۔
- **پیشگِند** : (پ ےشْ ۔ گِ نْ دْ) پیسرءَ گندگ ءِ کار چوکہ : " پیش چار " ءَ دومردم پہ دژمنی یک ءُ دگرے ءِ رندءَ پہ بیرانی ءَ بہ کپ انت ۔ ھرکجے کہ دومی ءَ پیسرءَ گند ایت بزاں آئی ءَ پیشگِند گت ۔
- **پیشگوات** : (پ ےشْ ۔ گُ وَاتْ) ھاگوات کہ چہ دیمی نیمگ ءَ بئیت ۔
- **پیشگُواش** : (پ ےشْ ۔ گُ واشْ) کور ءِ کرءِ کشگی زمینانی جیں تریں بہر بزاں دیگواش ۔
- **پیشگوش** : (پ ےشْ ۔ گُ وَ شْ) مردمے ءَ پہ کسے ءِ کلوھے گون بہ بیت یاکہ دگہ گپّے ءِ سرکنگ ءَ پہ آئی ءَ بروت بلے دگہ مردمے پیش چہ ایشی ءَ بروت ءُ آ مردم ءَ سرھال بہ کنت گوش انت : " پلانی ءَ پیشگوش کُرتگ "
- **پیشگہ** : (پ ےشْ گَ ہْ) بچار " پیشگاہ " ۔
- **پیش ماد** : (پ ےشْ ۔ مَ ادْ) بچار " سرماد "
- **پیش مرد** : (پ ےشْ ۔ مَ رْ دْ) بوجیگ ءِ تہ ءَ ھامردم کہ بوجیگ ءِ دیم ءِ کارانی کارمسترانت کہ چہ جانشواں مستر ءُ چہ سَرِنگ ءَ گستر انت ۔ پیژمرد ۔
- **پیش مُھر** : (پ ےشْ ۔ مُ ہْ رْ) پیژمُھر : دیم ءِ مُھر بزاں جوانیں سر ، جوانیں مردم ، ٹکے یا ٹُکّے یا دلبوانےء پیش مُھر بزاں جوان تریں مردم ، شرتریں مردم ، کماشیں مردم ، پیشوک ۔
- **پیشن** : (پ یٖ شْ نْ ان) بلوچستان ءَ چہ باپتان ءَ ھل مند ءِ روایرشت ءَ شھرے ءِ نام انت ۔
- **پیش ناہ** : (پ ےشْ ۔ نَ اہْ) پیژناہ : مچے کہ ھامین ءَ چہ درستاں پیسرناہ بیت ، ھرچ مچے کہ ھامین ءَ چہ درستاں پیسرناہ بیت ، ھامین ءَ مُنگیج ءِ ناہ ۔
- **پیش نند** : (پ ےشْ ۔ نِ نْ دْ) پیسرءَ نندوک یاکہ دیم ءَ نندوک ۔
- **پیشو** : (پ یٖ شْ ۔ شُ وْ) چنک ، ھدائی پیشو : کسانیں کرمکے کہ اسپیت ءُ ترپناک انت ۔ نوگاں بیت . گُدان جنت

ءُ ٹنگ کنت۔ پیشی یا پوشی بُنگکانی زبان ءَ آیدست کہ ایشی ءَ پشں" هم گوش اَنت ۔

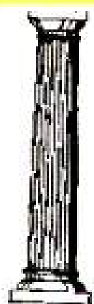
- **پیشواز** : (پ ے ش ۔ وَاز) دیم ءَ روُک، مردمے کہ چہ ڈن ءَ کیت دگہ مردم آئی ءِ دیم ءَ روانت پہ ءَ هراد ءَ بنت ءُ لوگ ءَ کار اَنت ھمے دیم ءُ روُکاں "پیشواز" گوش اَنت ۔
- **پیشوازی** : (پ ے ش ۔ وَازی) چہ ڈن ءَ آیوکیں مردم ءِ دیم ءَ روگ ءُ هراھی ءَ گس ءَ آرگ ءِ کار، پیشوازی کنوک ۔
- **پیشوان** : (پ ے ش ۔ وَان) ھا مردم کہ پیسر ءَ چیزے وان ایت ءُ دگہ مردم آئی ءِ رند ءَ وان اَنت ۔
- **پیشوک** : (پ ے ۔ شوُک) سروک، سریں مردم، راھدربر
- **پیش هال** : (پ ے ش ۔ هاَل) پہ کسے ءِ هال دیگ، چہ یک مردمے ءَ دومی مردم پیسر روت ءُ حال بدنت گوش اَنت "پیشهال ءَ گرت اَنت" ھمے هال ءِ جندھم چو سرهال "ءَ اِنت کہ بندر ءَ سرجمیں هال رند ءَ دیگ بنت ۔
- **پیشی** : (پ ے ۔ ش ی) ھما کہ گوں پیش ءَ شیادی کنت۔ بزاں پیسری، گوستگیں۔ پہ شر ءُ شکایت ءَ پیش بیگ، اٹ ءُ جیڑہ ءِ سبب ءَ جرگہ ءِ دیوان ءَ پیش بیگ ۔
- **پیشی**[1] : (پ ی ش ۔ ش ی) ھما کہ گوں پیش ءَ شیادی کنت، چہ پیش ءَ جوڑ بوتگیں ۔
- **پیشی**[2] : (پ ی ش ۔ ش ی) پُوشی، پشی ۔ پُشی : ھمے چار پادیں لوگی ڈنگ کہ ایشی ءِ نر ءَ گُرگ "گوش اَنت ۔ باز مردم گُرگ ءَ "بگور" هم گوش ایت ۔ بلے "بگور" گوھی ءُ جنگلی انت ۔ پہ مُشک ءِ گُرگ ءَ زانگ بیت ۔ رنگ ءُ ڈول ءَ چو مزاد ءَ انت ۔ اے پہ مُشک ءَ سک هدوناک ءُ واهگی اِنت ۔ یک کسانیں ماهیگے ءِ نام انت ءُ پد ءَ ھمے رنگیں یک مرغیں پاگاسے ءِ نام هم پیشی اِنت
- **پیشیم** : (پ ے ۔ ش ی م) روچ ءِ نیم ءِ بھر بزاں نیم روچ ۔
- **پیک** : (پ ے ۔ یک) بچار "پیگ"
- **پیک** : (پ ی ۔ یَک) پیَک، پیک : ھا کہ گوں کارے ءَ گرد نہ اِنت، گوں کارے ءَ گلائیش نہ اِنت، گوں کارے ءَ دست گٹ نہ اِنت ۔ پیک بیگ : کارے ءِ ھلاس کنگ ءُ اَنچوش سندگ۔ "دست ءَ پیک کن ءُ منی پیشک ءَ بدوچ" بزاں اتوں کہ ھر کارے ءَ گلائیش ئے اِے کار ءَ کہ کُتین ءَ گرا منی پشک ءَ بدوچ ۔ وتی کاراں ایشیں ءُ وت ءَ پیک کن کہ منی گوں تو کارے ھست ۔
- **پیک** : (پ ی ک) سُرنا ءِ سر ءِ ھا دوناکو کہ دپ ءَ کنگ بیت کہ گوں ھُپ کنگ ءَ توار کنت ۔ بچار "پت" تاکدیم 279
- **پیکی** : (پ ی ک ی) ھا کہ گوں پیک ءَ شیادی کنت ۔ ھا چیز کہ چاتی ءَ سُرنا ءِ پیک جوڑ کنگ بیت ۔
- **پیگ** : (پَ ۔ یگ) دوست بیگ، لوٹگ ۔ "من ءَ اے چیز نہ پیئیت" بزاں دوست مہ بیت ۔ تو چوں ئے ۔
- **پیگ** : (پ ی گ) بچار "پیگ"۔
- **پیگ** : (پ ی گ) ھا اسپیتیں چربی کہ بزوری ءُ گوشت ءِ سر ءَ بند ایت ۔ ایشی ءَ آپ کن اَنت چو کہ روگن ءِ کار مزبیت ۔ ایشی ءِ روگن کنگ ءَ "پیگ پچ آگ" گوش اَنت ۔ بل : درزءَ ات هر شپ پیگ کہ نہ کنت چو پکُش ونیت شدءِ گُشت گوش اَنت پیگا" گیتگ ۔
- **پیگ** : (پ ی ۔ یگ) چہ ناڈراھی ءَ مردم یا دگر ساھدارے ءِ یک اندامے ءِ چوتی بندری کدءَ کستر بیگ ۔

انچوش کہ : چمّ ءِ پیتگ ، بزاں ٹیلگ ءِ پیتگ ءَ کہ ناڈراھی ءَ چمّ ءِ ٹیلگ کستر بیان بیت و انگہ کُور بیت ، دست ءُ پادھم "پتی اَنت" زندی ءِ رَوگ ءُ لھنگ ءُ بارگ بیگ ۔ شُمپگ ۔

- **پیسنگ :** (پ ی س ۔ سَ گ) لھنگ ، پون بیگ ، لھگ ءُ بدیں بو کنگ ، گَندگ ، گَندکنگ یا بیگ ۔ "پیسنگ" ھم گُوش اَنت ، مین ءُ لیگار بیگ
- **پیگام :** (پَ ے ۔ گَ امْ) کلوہ ، ڈْروت ، سرزُبانی دیم ءِ اتگیں گپ (پارسی : پیغام)
- **پیگور :** (پَ ے ۔ گَ ورْ) ترّن ، شِگان ۔
- **پِیل :** (پ ی لْ) سکیں مزنیں جناورے کہ پونز ءِ ڈراجی ءَ داتگہ زمین ءَ رس ایت ۔ اشی ءِ نیش سک مزن بنت ۔ چراے دنتاں بازیں چیز جوڑ کنگ بیت ۔ (بچار : نت)
- **پِیلا :** (پ ی ۔ لاَ) بچار "پیلو"
- **پِیلبان :** (پ ی لْ بانْ) بچار "پیلیان"

پِیک

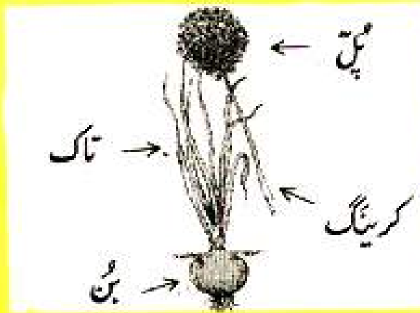

پِیل

پیلپا

- **پیلپا :** (پ ی ل ۔ پا) گِل ءُ ھشت یا چہ سنگ ءَ جوڑ کُتگیں زنڈیں تمّب ۔ مِنّک ، (بچار : نت) ناڈراھی یے کہ پاداں گُوات دنت ۔
- **پیلپان :** (پ ی ل ۔ پانْ) ھامردم کہ پیل ءِ ساربان اِنت ، بتل : "پیلان ءَ بدار اَنت پیلپان ۔ مستیں لیڑوان ءَ ساربان"
- **پیلپائی :** (پ ی لْ ۔ پَا ئِی) پیلپائی لوگ : ھا لوگ کہ آئی ءِ مِنّگانی بدل "پیلپا" اَنت ، پیلپایانی میانجی ءَ گرز بستگ ءُ کرزہ پہ گِل دو ننگ اَنت ۔ بازمردم گِل ءِ بدل ءَ تگرداش پوش اَنت ۔ اِے لوگ ءِ سرءَ یا کہ پہ گِل دوں اَنت یا کہ گِل ءُ تگرد ءِ کن اَنت ۔
- **پیلُشگ :** (پ ی لْ ۔ لْ شَ گ) انچوش شیگ کہ پوست ءِ سر ءِ مید بہ شیچ اَنت ءُ پوست ءِ جند ھم سہرسوچ بہ بیت بلے گوشت مہ شیچ ایت ، پس ءِ سرگ ءُ پادگاں پیلوش اَنت بزاں انچوش کن اَنت کہ ایشانی مید ءُ پوست بہ شیچ اَنت ءُ ھڈّ ءَ برس اَنت پرچا کہ ایشانی پوست ءِ چیرءِ گوشت سک تنک اِنت

- **پِیلِک** : (پ ے ل ک) بچار "پیلک"۔
- **پیلَک** : (پ ے ل ک) بچار "پیلک"
- **پیلِک** : (پ ے ل ک) بچار "پیلک"
- **پیلُک** : (پ ے ل ک چہ گ ءِ جوڑکرتگیں مزنیں کیتگ کہ پہ چیزے ءِ مان کنگ ءَ کامرد بیت۔ ایشی ءِ بازداست آت انچوش کہ : دستپیلک، کیپیلک
- **پیلک** : (پ ی ل ک) کسانیں اسپیت رنگیں سنگلے کہ چوگو ڈل ءَ اِنت کہ گتاناں بازبیت۔ جنگ یا دگہ جاہ آجل ءِ جوڑکرتگیں آپدرپ ءِ گل ءِ تہ ءَ گوں ترا تگیں اسپیت یا دگہ رنگیں سنگلک یا کیبنگی ٹکر کہ آپ ءِ مان کنگ ءَ زندھے ورگیت ءُ آپدرپ تنگ بیت۔
- **پیلکان** (پ ی ل۔ ک ان) سرباز ءِ گورءِ یک شیپے کہ چہ گوسلکان ءِ میگ ءِ جل اِنت کہ میگ ءِ مان نیست۔ ھا جاگہ کہ پیلکیں ڈل باز بیت۔
- **پیلگوش** : (پ ی ل گ وش) نیلپیر، نیلُپیر، نیلوپر : ٹپے کہ آپ ءِ تہ ءَ رُدوایت تک ءِ سکّ شنین اِنت (پارسی: نیلوپر، تازی : نیلوفر)۔
- **پِیلُم** : (پ ے۔ ل م) ماھور ءِ یک یکشلیں ٹکرے ءِ گوش اَنت "یک پیلے ماھور" پلانی ءِ راجن ءِ سے پیلم ماھور مان۔
- **پِیلّو** : (پ ی ل۔ ل و) بچار "پلُو"۔
- **پیلو** : (پ ے۔ ل و) بچار "پیلہ"۔
- **پیلَو** : (پ ے ل و) بچار "پیلہ"
- **پیلو** : (پ ی ل۔ ل و) بچار "پیئو"
- **پیلَو** : (پ ی۔ ل و) مری گا لوار ءَ "پورا" ءُ سرجم ءِ گوش اَنت۔ (ھندی : پُورا)
- **پیلُو** : (پ ی ل و) دندن ءِ ڈرچک، ھا ڈرچک کہ چہ آئی ءِ دار ءَ دندن جوڑ کن اَنت
- **پیلّوش** : (پ ی ل۔ ل وش) پیلوشگ ءِ پرمانگال اِنت براں پیلّوشگ ءِ کار ءَ کیں۔
- **پیلّوشک** (پ ی ل۔ ل و ش ک) پیلُشتگیں یا کہ پیلّوشتگیں چیزے ءِ بُو، پیلّشگ ءِ بوگیشتر میت ءِ سُچگ ءِ بوتُڑ ند بیت۔
- **پیلّوشگ** (پ ی ل۔ ل و۔ ش گ) انچوش کنگ کہ پیلُش ایت۔ پیلّشگ ءِ گشتکار گال۔
- **پیلّوئیگ** : (پ ی ل۔ ل و۔ ئی گ) بچار "پلّو یگ"
- **پیلہ** : (پ ے۔ ل ہ) پیلو، پیلوَ : آبریشم، یک آبریشمی سرگیے ءِ نام اِنت۔ ھا بریشم ءِ جوڑی اِنت کہ دیگا کرم ءَ پتاتگ کوٹگ اِنت۔

- **پیلہ کِرم :** (پ ے ۔ لَ ہْ + کِ رْ مْ) کِرم پیلہ : ھاکِرم کہ پیلہ بڑاں آبریشم تند اِیت ۔ آبریشم ءِ کِرم (بچار بُت)
- **پَیم :** (پَ ے ۔ مْ) گیگ ، ٹھگ ءِ وڑ ، جاگہ گرگ ۔ اک : دْو زبان ماں یکّیں دپ ءَ پیم نہ بنت یا کہ دْو زھم ماں یکّیں مُتک ءَ پیم نہ بنت ، رھبند ، ڈول ۔ انچوش کہ : اِے کار ءِ پیم نہ اِنت کہ تو ئے کن ئے یا کہ "ایشی ءَ اِے پیم بدار" یا کہ "اِے دگہ پیمیں کارے" ۔ ٹھگ ، انچوش کہ : اِے دوئیں وت ماں وت پیم نہ بنت بڑاں نہ ٹھہ اَنت ۔
پیم کنگ : جوڑ کنگ ، اڈ کنگ ۔ پیم بَیگ : ٹھگ ، پیم گرگ ، جاگہ گِرگ ، گیگ بیگ ۔
- **پیمّاز :** (پ ی مْ ۔ مَازْ) زانتگیں سبزی یے کہ نارُشتاں کنگ بیت ۔ انچوش ھم وَراَنت ئے ۔ ڈراجیں تاک اَنت ئے اگاں گوں ناکاں گوُج اَنت ئے تا کہ گوْشنگ بیت کہ تاک ئے ھم ورگ بیت بلے اِے وھد ءَ بُن ئے کسان ءُ نازُرک اِنت اگاں نہ گوْج ئے ئے گڈا بُن ئے مزن بیت ءُ تاک ئے ھُش اَنت (بچار بُت)
- **پیمّازُک :** (پ ی مْ ۔ مَازُکْ) بھار کاھے کہ کوھدیم ءُ ریکپاد ءَ رُد اِیت ۔
- **پیملُک :** (پ ی مْ ۔ لُ کْ) پیملو : بھار کاھے جنگل ءَ رُد اِیت ، کپوت ءُ شانتُل ئے سکّ وارت ، تاک ئے

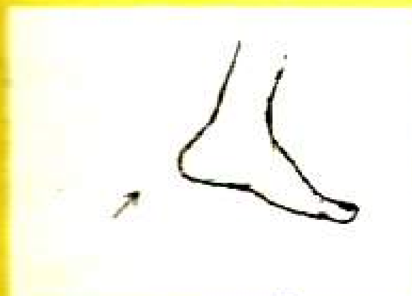
پیمّاز

پیلہ کِرم

چو پیمّاز ءَ اَنت بلے بارگ اَنت ، برگ ئے سیاہ اَنت ۔ دانگ اِش شک شک اَنت ۔ گرینگ جملگ جملگ اِنت ءُ ھولمب ھولمب ۔ دانگہ نازُرک اِنت بازمردم نارُشت ئے کنت ۔
- **پیَن :** (پِ ی نْ) پینگ ، پینچ ، پینچگ : ھا کلونٹ یا کہ چیزے کہ ولی جند ءِ سر چیں رنگ ءُ مہ رس اِیت ، بڑاں چو دق بُندریں کہ دکستر ءُ لپّ اِتگ ءُ بے گڈگ ءُ بے تام ءَ بیت ۔ پون پون اِتگیں ۔
- **پینتول :** (پِ ی نْ ٹ وْ لْ) پینکلک ، پینکُلگ : کسانیں مُرگے ، ایشی ءِ آواز "پی پی پی" اِنت ۔ اِے مُرگ اگاں مردمے یا کہ اولاک ءُ دلوتے بگند اِیت یا کہ مار ءُ تولگے ، انچوش جنجرہ کنت ءُ "پی پی پی" گوْشان ءَ بال کنت ۔ اپو ھرج مُرگے کہ ایشی ءِ آواز ءَ پجّاہ کار اِیت ۔ بلوچ گوْش اَنت اِے گوْش اِیت : "دیست ! دیست ! دیست" ھر وھد کہ ایشی ءَ تلک گپت اِے سکّ توار کنت کہ ایشی ءِ توار ءَ دگہ پینتول کایت ءُ ایشی ءَ پر رچ اَنت ۔
- **پینچر :** (پ ی نْ چ رْ) پینچر ، جُوز ، مُچ ءِ گونگ ءِ گوگائی لُڈ ءُ آپانی تاک ءُ گُمنگ ۔ درمانکاھے ءِ ھم نام اِنت ، مردیں نامے ۔

- **پینچگ** : (پ ی ن ۔ چ گ) پیچگ، پینگ : ناتوام، نزور، بے توان، سکیں بارگین ءُ حُش انگیں مردم ءَ گوش انت۔ پینگیں نیبگ یاکلوٹ، نزوریں ڈُرچک یا مچّ۔
- **پینڈ** : (پ ے ن ڈ) جُک انگیں اُشتر ءِ کونڈانی بند کہ پاد آتک مہ کنت
- **پینزّ** : (پ ی ن زّ) پُونزّ، کینزّ : پاد ءِ پینزّ نزاں لگّت ءِ پدی نیمگ ءُ کُٹ انگیں گُڈّی بہر۔ (بچار بُٹ)
- **پینزّبند** : (پ ی ن زّ ۔ ب ن د) پُونزّ بند، کینزّکی، پُونزّی، سواس ءِ پدبند۔ بچار پینزّی۔
- **پینزّی** : (پ ی ن ۔ زی) پُونزّی، پینزّیگ، پُونزّیگ : سواس ءِ هما بند کہ پینزّ ءَ گوشگ بیت چوکہ چوٹ ءِ پدبند ءَ، ایشی ءَ "کینزّکی" هم گوش انت۔
- **پینکُلک** : (پ ی ن ۔ ک ۔ لُ ک) پینتول، پینکُلگ : هما پینتول انت۔
- **پینکُلگ** : (پ ی ن ۔ کُ ۔ ل گ) بچار "پینتول"

ء : پینکُلک شیرے چلّ ءُ چار مرد ءَ جل انگ۔

پُونزّ / پینزّ

چلّ ءَ ماں سرین ءَ چار ءَ ماں راستی پینچگ ءَ
انگت منّ ایت کہ دُبگ ءَ کار ءِ جاں
گوشت ءَ ئے زیراں میتگ ءِ بانجیگ کناں
پوست ءَ ئے زیراں پہ وت ءَ کلّیگ کناں

- **پینگّ** : (پ ی ن ۔ ن گ) بچار "پینچگ"۔
- **پینّوک** : (پ ی ن ۔ ن و ک) پچّی، گُڈّگ کش انگیں کرپس۔
- **پیواست** : (پ ے وا س ت) پیوست : توجیل
- **پیوست** : (پ ے ۔ و س ت) بچار "پیواست"۔

ت

ت : بلوچی ءِ چارمی آب اِنت ، بلوچی ءُ بشکارگاں اگاں تئوستگاں کنگ بہ بیت گڑا آئی ءِ رندءَ آب کہ "گ" ، اِنت آئی ءِ جاگہ ءَ "ت" کارَ اَنت اک : پُرشگ : پُرشت ، کپگ : کپت یا کہ گون "گ" ، ءَ آئی ءِ دگہ بے هم دَوَر دیگ بیت - اک : جنگ ، جت ، کنگ : کُت ، یا کہ تئوستگاں پھک بدل بیت - بلے "ت" ، آئی ءِ رندءَ اِنت اک : رُوگ : شُت ، دگہ لهتیں اچیں گال اَنت کہ آیانی رندءَ "ت" ءِ بدل ءَ "ات" ، لوٹ اِیت اک : سُرگ : سُرات ، گُھگ : گُهات ۔

تا : (تَ ا) یک وانگے هماکہ جنگ ءَ اِنت دُٹ "تا" ، یک جنگے بیت اک : کوش ءِ تا ـ تاں ، تانکہ ، داں ، دانکہ : اِدءَ تا اودءَ ، ہنگلے کہ بزانت ئے "اگاں" اِنت اک : "تا کہ چوش نہ کن ئے من نہ منّاں" ۔

تاب : (تَ اب) ریس ، پرتَر ، چوٹ ، پیچ ، تاپ ، گرمی ، گوَنگ ، وَڑ ، بوم اک : "سیاہ تابیں مردے" ۔

تاب بیگ : پیچ بیگ ، ریس بیگ ، چوٹ بیگ ۔

تاب دَیگ : ہندیک یا ابریشم ءِ تاب دیگ پہ گُدءَ دوچگ ءَ - پادان تاب دَیگ : چہ تچکیں راہ ءَ ترگ پہ چپ یا راست ءَ روگ ، پادءَ تاب دیگ : کسے ءِ پادءَ گرگ ءُ تاب دیگ کہ آئی ءَ تور راِیت - جندءَ ئے هم زہین ءِ سرءَ تاب گپت ، چم ءِ تاب دیگ ، لونسانی تاب دیگ ، دپ ءِ تاب دیگ - بزاں چوٹ کنگ پہ بچام یک نیونے ۔ گردن ءِ تاب دیگ : گردن ءَ ترّینگ ، پہ مان ءُ نہ زیرگ ، سرنابی کنگ یا کہ دگہ مردمے ءِ یکتے ، گردن ءَ پہ زور موڑینگ ، مھے رنگ ءَ دست ءِ تاب دیگ ، گوش ءِ تاب دیگ ، شنٹ یا دیم ءِ تاب دیگ : بزاں دگہ دیم ءَ پہ بے پرواهی یا ٹھل ترّینگ ۔

تاب گرگ : پیچ گرگ ، چوٹ بیگ ، پرتگ ، ریس گرگ ۔

تاب وَرگ : پیچ وَرگ - وت ریس وَرگ ءُ تاب بیگ یا گرگ - چہ دردءَ یا چہ بژن ءَ پیچ ءُ تاب وَرگ دل ءِ تاب وَرگ : چہ درد یا بژن ءَ ۔

تابان : (تَ ا- بَ ان) "تاب" ءِ "بانز" ، تاباں وَرگ : زور ءِ کم بیگ ، ایرماد بیگ ، جَل کپگ ، باعندانی ایرماد بیگ ۔ تاباں کشگ : تاب وارتگ ءُ ریس گیتگیں چیزے ءِ ریس ان کشگ ۔ مردم ءِ تاباں کشگ : بزاں آئی ءِ ترندی ءُ تمردی ءَ کشگ ءُ نرم کنگ ۔

تابدار : (تَ اب- دَار) هما چیزکہ آئی ءَ تاب مان اِنت ۔ بزاں ڈرا جیں چیزے نہ تچک مہ بیت ۔ ریس ءُ چوٹ ئے مان ءِ بیت - هما ہندیک یا کہ سادیا دگہ مھے رنگیں چیزے کہ وتی ہندریں تا باں ابید گیشیں تاب ئے وارتگ ۔

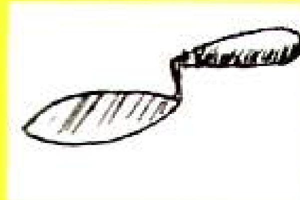
تاب ریس : (تَ اب- رِےش) تاب ءُ ریس بزاں هما چیز کہ تچک نہ اِنت - تاب ورگ : بچار "تاب وَرگ" ، چہ زهر ءِ پیچ پیچ ورگ بزاں سک زهر گرگ بلے هچ نہ کنگ چہ بچام نیونے ءَ - چہ درد ءُ ذور ءِ تاب ریس وَرگ : بزاں لیٹ لیٹ جنگ ۔

تابو : (تَ ا- ب وْ) هما کہ تاب ءِ گپتگ یا تاب دانگ - تابی - تابوین : مُندریک کہ ایشی ءَ ریٹکے هم گوش اَنت یا چلہ ، منکی

رپٹکیں پادینک کہ ژانگ اِشّ ہم پراِنت۔

- **تابوت :** (تَ ا۔ بُ وْ ت) داشورہ ءِ ماہ ءِ دھمی روچ پہ امام ءِ گوشت یادگیری ءِ تابوت کشّ اَنت کہ ایشاں چوکہ مسیتانی ءُ درگاھانی گُمبداں سمبھین اَنت۔ ءُ بڈّ ءَ کن اَنت۔ ✱ مُردگ ءِ بیتی ءَ ھم «تابوت» گوشّ اَنت۔
- **تابی :** (تَ ا۔ بِ ئی) ھما کہ تاب ءَ ئے مان اِنت۔ تاب داتگیں ابریشم ءِ رابتے کہ پیسر ءَ تاب دئگ کُرگ ءَ لیشی ءُ گُدروچ اَنت۔
- **تاپ :** (تَ اپ) گرمی، باپ «تاپگ» ءِ پرمانگاں بزاں «بہ تاپ» گرنگ، تروشم، چوکہ دگہ گالے ءِ رند ءَ کیت ءُ ھور بیت اک : «مھتاپ»
- **تاپگ :** (تَ ا۔ پَ گ) پٹنین ءُ بزیں سنگے کہ چوتین ءُ پہ نگن ءِ پچگ ءَ کارمرد بیت ءُ گچ جیکنگ ءَ تاپگ اک : دانکو، بانکلینک یادگہ اِنچیں چیزے، جان ءِ ندوشیں بھرے ءِ تاپگ نیزکہ گُد ءَ کنگ بیت یا پہ گرمیں سنگ ءِ تچے ءَ ھم گُد چاپگ بیت ورد یا گوات گپتگیں جاگہ تاپگ بیت۔ زمستان ءَ مردم آس ءِ کرنز ءَ نند اَنت دست تاپ اَنت تنگیں چُکت ءِ درمان تاپ اَنت۔ پیگ تاپگ۔

تاپگ جان ءِ : دریاءِ کہ جان شود اَنت گرا دریاءِ دپ ءِ ریکانی سر ءَ رد ءَ ءِ سرد دیپ اَنت کہ ریچ اِش ءِ جنت ایشی ءَ گوشّ اَنت «جان ءِ تاپگ» (SUNBATHING) گوادرءِ یک دوروے ایشی ءِ بنگ کہ چاگید ءِ لھتیں روچ پیسر ایکی پُٹ رماتکینک) اِشّ گوتگ ءُ آور تگ ءِ ھوشینگ اَنت ایدءِ شپ ءَ بانگواہ ءَ گوں دھلاں ھمے تکیں ریکی پٹ تیاب ءُ ہرنگ اَنت

بُن داتگ اَنت ءُ ھرکس شتنگ دریاد جان ءِ ئے شُشتنگ ءُ آتگ ءِ ھمے آس ءِ دیم ءِ نیان ءِ ئے تاپگ ءِ ئے ھم یک جان تاپگے۔

جگرءِ تاپگ : مبد یا کاس ءِ جگرءِ بین ءِ سر ءِ تیچ اَنت کہ آپ بیت کہ یدارانی چلّ ءُ موش ءِ کاردت۔ گوں ھمے چل بزاں تاپگیں جگرءِ پالائنگ ءُ شتہ کرنگیں تیل ءِ گُپنا ھم تیچ اَنت۔ بزاں چوکہ روگن ءِ کارمرد ءَ کن اَنت۔

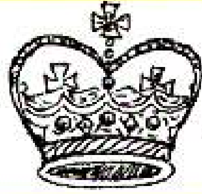
چُکت ءِ تاپگ : تنکیں چُکت ءِ تاپگ کہ درمان گوں روگن ءَ گُرد اَنت ءُ آنی ءِ جان ءِ مربھے ءِ شش اَنت۔

چم ءِ تاپگ : چم اگاں ءِ گپت ءُ درد ءِ کنت یا دسنے ءِ لگ اِیت ئے دزملے یا گُدے ذُکّ کن اَنت ھپّ اَنت ءُ چم ءِ پردار اَنت کہ گرمی ئے بہ لگ اِیت یاگوں دگہ گرمیں چیزے ءِ۔

دست ءِ تاپگ : زمستان ءَ آس ءِ دیم ءَ دست ءُ پاداں گرم کنگ۔

- **تاپگی :** (تَ ا۔ پَ۔ گِ ئی) ھما کہ گوں «تاپگ» ءِ ھشیاری کنت۔ ھما کہ کہ تاپگ ءِ سرءِ بنگ ھما چیزکہ تاپگ لوٹ اِیت۔
- **تاپو :** (تَ ا۔ پُ و) جھلیں تین، الکار یادگہ اِنچیں زرانے کہ آئی ءِ تہ ءَ کاجا۔ بانکینک ءِ داکو تاپگ بیت۔
- **تاپی :** (تَ ا۔ پ ئی) پٹنیں تنکیں کد ءِ دست ءِ پچگے آسنے کہ دارءِ دستگے ءِ ھم پراِنت ایشی ءَ باتیند چُن ءِ کار ءَ کارمرد کن اَنت بزاں چُن ءِ رگلاں کہ ایشی ءِ ھمے «چُنال» ھم گوشت کن ئے۔ (بجار بُت)

- **تاپینگ :** (تَ ا ۔ پ ئے ۔ ںَ گ) گرمینگ اینچوش کنگ کہ بہ تپس ایت ۔ کسے ءِ دلءِ تاپینگ : بزاں آئی ءِ سرءَ زوراکی کنگ آئی ءِ واری دیگ ۔
- **تات :** (تَ اَت) تات ءُ بیچار ۔
- **تاتا :** (تَ ا ۔ تَ ا) یک یک، جتاجتا، یکے پہ کرءُ کنگے ۔
- **تاتار :** (تَ ا ۔ تَ ا ر) ملکے کہ چینی ترکستان ءَ اِنت کہ اودءِ ملک سک نام ءُ رشت اِنت تاتاری ، ترک ءُ تاتار ۔
- **تاتاری :** (تَ ا ۔ تَ ا ۔ رِی) تتاری ۔ تاتارءِ ملک ءِ مردم یا راج ، تاتاری ترک ،
- **تاتی :** (تَ ا ۔ تِ ی) تنک ءُ بنگیج ءِ رواج کہ نوکی پاداں کپ ایت ، اشی ءَ " تی تی " ، ءِ تاتے ءُ " تاٹے " ہم گوش انت ۔
- **تاج :** (تَ اج) بادشاھانی بادشاھی کلاہ ، مردم ءِ " سرگ ءِ تاج " بزاں سرگ ءِ بُرزتریں جاگہ ۔ کروس ءِ تاج : کروس ءِ بل یا بلوچ کہ آئی ءِ سرگ ءِ سرءَ اِنت ۔ ھے رنگءَ " شاپی کروس " ۔ ءُ دگہ ھرچ مرگے ءِ کہ بہ بیت ۔ (بجاہ ءُبت)
- **تاجدار :** (تَ اج ۔ دَار) تاج ءِ واجہ بزاں بادشاہ ۔
- **تاجداری :** (تَ اج ۔ دَا ۔ رِی) بادشاھی ، ھما سرکار کہ آئی ءِ مستر بادشاہ اِنت ۔

تاج

- **تاجگ :** (تَ اج گ) تازگ ھماکہ کوھنیں نہ اِنت ، تاجگیں ماھیگ : ھماکہ سرنہ کزنگ ، تاجگیں شیر : زگریں شیر ۔
- **تاجل :** (تَ ا ۔ جُ ل) نامے کہ مردین ءُ جنین ھردو میں زیر اَنت ءِ ۔
- **تاجو :** (تَ ا ۔ جُ وْ) مردینی نامے ، تاج دین یادگہ ھے رنگیں نامانی نیمنام ۔
- **تاچ :** (تَ اچ) تاچگ ءِ جتہ اینچوش کہ " پہ تاچ برو " بزاں تیز برو یا کہ اولاک ءَ تاچان بہ کن برو ۔
- **تاچان :** (تَ ا ۔ چَان) تاچگ ءِ کارءَ کنان ءَ ، گلیناں ءِ یک گپ جنوکے : " من تاچاں " بزاں من تاچگ ءِ کارءَ کناں ۔ باز جاگہ ءَ اسے پہ " باز " ءِ کارمرد بیت اک : ماتاچاں " بزاں " ماتاچیں یا تاچگ ءِ کارءَ کنیں اینچوش کہ رھبند اِنت " ن " ءِ ٹک دیر کنگ بیت ءُ " پونزوان " بیت ۔
- **تاچگ :** (تَ ا ۔ چَ گ) اولاکے ءِ سوار بیگ ءُ تچگ برمایگ اک : اشتر تاچگ ، اسپ تاچگ ، ھرتاچگ ۔ ھے رنگءَ دربانی اولاک ءِ اک : یدار تاچگ ، بوجیگ تاچگ ، تبیل تاچگ ، آپ تاچگ : جھلگ ، ماٹی ، بک یادگہ اینچیں آپ درپے ءِ آپ تاچگ بزاں آئی ءِ سرءِ نمبین بیگ ءُ پدءَ چکرگ ءُ بن ءَ پٹگ ۔
- **تاچینگ :** (تَ ا ۔ چِ ے ۔ ںَ گ) اینچوش کنگ کہ بہ تچ ایت ۔ گلینگ ، مردم یا اولاک یا دوتے ءِ اینچوش کنگ کہ بہ

پَچ اِیت، رِچھینگ . تاچگ » ءِ بزانت ءِ ہم زیرگ بیت بزاں اولاک ءِ سوار بیگ ءِ کلینگ۔

- **تادل :** (تَ ا - دَلْ) چہ بنگ ءِ جوڑ کرتگیں سرداپے کہ گرماگ ءِ ورگ بیت ایشی ءِ بادام پستہ ءِ ہیر ہم مان کن اَنت۔
- **تار :** (تَ اڑ) چہ تاس ءِ جوڑ کرتگیں وَرگ واری زِزان - لنگری - بلوچی دوجانی تہ ءِ یک بارگیں چکوکتک ءِ زوچے و نام اِنت لے دونگشاں نیانجی ءِ بیت - (بارگیں سیم بلے اے بزانت بلوچی اِنت)
- **تاراج :** (تَ ا - رَاج) آذرو، برباد، لگتال۔
- **تارجن :** (تَ اڑ - جَ نْ) تال جَن، ہمامردم کہ سُوت ءِ کُوزنگ ءِ دوتنے گون ءِ تاب دَجنت۔
- **تاروک :** (تَ ا - رُوکْ) تُنک ءِ دیم: بزاں وَپ ءِ تہ ءِ ہمابھر کہ چہ زبان ءِ سَر بِرانت۔
- **تاڑ :** (تَ اڑ) داڑ، تیلانک ءِ ھتیئہ اک : تاڑ ءِ نیلانک، رِکہ ءِ داڑی۔
- **تاڑی :** (تَ ا - ڑِی) شَشبَند، چہ دار با آسن ءِ جوڑ کرتگیں ہماچیزے کہ گوں آئی ءِ دروازگ تھی تیمگ ءِ بند کنگ بیت۔[1] چہ مچ ءِ کُو پچ ءِ گیتگیں شیراپ کہ ابشی ءِ ورگ ءِ مردم ھنوش بیت چہ نالگیں ءِ مچ ءِ ہم رُنگ بیت بلے چہ آئی ءِ کوکر ءِ - اے ھندوئیں ٹرنداپ اَنت (بلے تاڑی گوں اے بزانت ءِ ھندی گالے بِرجاکہ مچ ءِ تاڑ » گُرش اَنت۔)

تاس

- **تازگ :** (تَ ازگ) ہماکہ دنیگا کُوھن نہ اِنت ایشی ءِ تاجگ ہم گُوش اَنت ءِ ھمے ءِ تازہ ءِ تَر بزاں ہماکہ ہُشکِ اِنگ۔
- **تازہ :** (تَ ا - زَہْ) تازگ، تاجگ، ہماکہ کُوھن نہ اِنت. تر بزاں ہماکہ ہُشک نہ اِنت۔
- **تازہ وراں :** (تَ ا - زَہْ - وَ - رَانْ) ھا بیچ ءِ ھمے وھد ءِ موسم ءِ گُوش اَنت چہ رِیچ ءِ سرو تازگیں تاہ وَرگ ءِ رِوایت لے موسم داں کہ رِیچ مُرز ءِ دارایت ایشی ءِ باز جاگہ ءِ » ھُرماوراں » ہم گوش اَنت۔
- **تازی :** (تَ ا - زِی) تازی، شَرزات ءِ بھداریں اسپ. بارگ سَرین ءِ فراج ءِ بُرزیں تچگے کہ پہ شکار ءِ جوان اِنت، شکاری گچک[2] عرب بزاں ہمامردم کہ عربستان ءِ نِشتگ اَنت ءِ آیانی ماتی زبان عربی اِنت۔
- **تاس :** (تَ اس) چہ زَرد پی ماد نے ءِ جوڑ کرتگیں تنکیں آپواری زِزانے . کٹوری - کرمانی تاس ءِ ھمے تاس ءِ سکیں نازرکیں راستنے . پہ آپ ءِ بھرکنگ ءِ شُمبیں تاس کہ ماں تگار ءِ کنگ بیت کہ ایشی ءِ بُرنیگ ءِ بزگ ءِ تاس ءِ کیگ ءِ گوش اَنت کہ ایشی ءِ » تنتو » ہم گُوش اَنت ءِ سرءِ تاس : چہ سرءِ بیک ءِ جھل ءِ چہ پیشانی ءِ بُرزتریں ھند ءِ بُرز سرءِ تمام جاہ کہ گوں ءِ ھمے جاگہ اِنت ءِ جَنت ایشی ءِ سرءِ ھُش ہم گُوش اَنت۔ (بچار رُبت)

- **تاسپ :** (تَ ا۔ سْ پ) نازک، چہ شَتری ءِ دوستناک، دوستیگ، پُلَیگ ءِ پونزیگ۔ باز جاگہ ءِ ایشی ءِ "تاسُک" ہم گوشِش اَنت۔
- **تاسر :** (تَ ا۔ سْ ر) تانسر: تاکہ ٹُک اِنگیں سَرءِ۔ تاسر بزاں تاکَ کُٹ اِنگیں سر۔ چہ لے سَرتاآسر، سرجم، سرجم ءَ۔
- **تاس سر :** (تَ اس۔ سَ ر) ھماکہ آئی ءِ سَرءِ میدپھک رَنگ اَنت، کُچَل، کُچَل سَر۔
- **تاسُک :** (تَ ا۔ سْ ک) کسانیں تاس، بچار "تاس"۔ پہ دوستی ءِ چُک ءِ ھم گوش اَنت انچوش کہ تاسُکیں زَہ۔ بلے لے گال گیشتر "تاسُپیں زہ" گوشگ بیت۔
- **تاسکار :** (تَ اس۔ کاژ) ھمامردم کہ تاس ءِ کارءِ کنت بزاں تاس ءُ کدہ ءُ تار ءُ تبک جوڑ کنت۔
- **تاسُل :** (تَ ا۔ سُ ل) تاسُک، کسانیں تاس۔
- **تاسُلک :** (تَ ا۔ سَ۔ لُ ک) تاسُک، تاسُل، کسانیں تاس۔
- **تاک :** (تَ اک) دِرچک، لَمب ءِ تال ءُ شاخانی سرءِ ھمے رُستگیں سبزیں کاگدو۔ لھتیں دِرچک ءِ تاک مستر بیت لھتیں ءِ کستر، دِرچک ءِ پُل ءُ بَر ھروھد پہ نہ بیت بلے تاک ءِ ھروھد پرانت ابید چہ دِرچکاں کہ تاکچنڈ ءِ وھد ءَ تاک اِش رِچ اَنت، پیشی ءِ تاک بزاں چَج ءُ پیشی باک دازہ۔ وانگی ءِ تاک بزاں کتاب ءِ ھر یک کاگدے۔ دَریگ یاکہ دروازگ ءِ تاک: ھمے یکیں دوئیں تھتگ کہ گوں ھمیشاں چَج ءُ بند کنگ بنت۔ گُدہ ءِ تاک: بزاں "تاکہ"۔

  تاک آرگ : دِرچک ءِ چہ تاکانی رِچگ ءِ رند پدءِ نوکیں تاک جَنگ۔

  تاک ءِ ترینگ : پہ گرک ءِ جنگ ءِ کرمب وتی تاک ءِ پر ترین ایت۔

  تاک جَنگ : دِرچک ءِ تاک آرگ ءُ سبز بیگ۔

  تاک تاک کنگ : دپتر یا وانگی ءِ ھر یک تاکے یک یک کنگ۔

  تاک چنڈگ : پہ لَٹ دِرچک ءِ شَھپگ کہ تاک ءِ پرچ اَنت ءُ وَلوت بُرانت۔

  تاک ءِ وَرگ : وانگی یا دپترے ءِ تاک ءِ وَرگ، چُنڈ کنگ، گُپّنے کارے ءِ اَستایے، بیگُواہ کنگ وھا ترءِ گوشِش اَنت "نی لے تاک ءُ ءِ ورَ ات"۔

  تاک ءِ رِچگ : ابید چہ تاکچنڈ ءِ موسم ءِ دگہ وھدے چہ کجام نیمونے دِرچک ءِ تاکانی رِچگ۔

  تاک کَپگ : مال سَیاھیں میداں اِسپیتیں ٹال کپگ بزاں میدانی اِسپینی ءُ بُنگیج۔

  تاک ءِ لیٹینگ : دپتر یا وانگی ءِ تاک لیٹینگ، چہ یک دیمے ءَ پہ دومی دیم ءِ کنگ۔ بُنگپ ءِ مَٹ کنگ انچوش کہ اگاں مردم یک چیزے یاکسے ءِ بارہ ءِ گپ جنگ ءَ اَنت کہ اناگت یکے پہ کجام نیمون ءُ سَببے گوشِش ایت "نی لے تاک ءِ لیٹین ات"۔ بزاں لے بُنگپ ءِ بدل بدے ات۔

- **تاکار :** (تَ اک۔ کَ اژ) ھمامردم کہ رو تاک ءُ مھتاکانی کارءِ کنت۔
- **تاکبند :** (تَ اک۔ بَ ن ڈ) روتاک: ھپتگی، نیم ماھی، یاکہ ماھتاک ءِ یک دانگے۔
- **تاکت :** (تَ ا۔ کَ ت) سَگ، اوپار، برداشت، جَل۔ (تازی: طاقت)
- **تاکجن :** (تَ اک۔ جَ ن) چہ تاکچنڈ ءِ رند پدءِ دِرچکانی تاک جَنگ ءِ موسم۔ بھارگاہ، ھزام۔
- **تاکچنڈ :** (تَ اک۔ چَ ن ڈ) دِرچکانی تاکانی رِچگ ءِ موسم۔ باز انچیں دِرچک ھست اِنت کہ آیانی تاک ھجبر نہ رِچ اَنت

آیاں گوُش اَنت «هَمبوه» یا «اُمبوه».

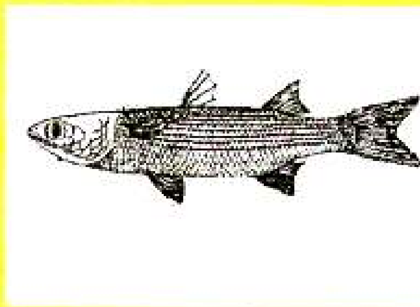
- **تاکسَر** : (تَ اک ـ سَ رْ) هما مردم کہ آئیء سرء میدَ تاک کپتگ اَنت یزاں آئیء میدّاں اسپیتی کپتگ.
- **تاکشان** : (تَ اک ـ شَ انْ) کسے ءَ تاک ڈیلا کنگ، پہ دوستیء زرشان ءُ پل شان کن اَنت.
- **تاکشَم** : (تَ اک ـ شَ مْ) تاکانی شَم انچوش کہ : مُرگ ماں تاکانی شَمء زاهر اَنت بزاں گندگ بیت.
- **تاکُک** : (تَ ا ـ کُ کْ) کسانیں تاک.
- **تاکگ** : (تَ ا ـ کَ گْ) تاک جنگ، تاک درآرگ، تاک بیگ، سبز بیگ.
- **تاکُل** : (تَ ا ـ کُ لْ) کسانیں تاک، تاکگ.
- **تاکُلک** : (تَ ا ـ کُ ـ لُ کْ) کسانیں تاک، تاکُل، تاکُک)
- **تاکمر** : (تَ اک ـ مَ رْ) نازراهی یے کہ اگاں ذرچکء گپت آئیء تاک مر اَنت ءُ ریچ اَنت ابید چہ موسمی تاکچنڈء.
- **تاکو** : (تَ ا ـ کُ وْ) تاکی، هما کہ تاک سےء پر، هما کہ چو تاکء اِنت بهار کاهے کہ گیابان سوناں گوش اَنت یاکہ بهار سوناں گوش اَنت: تملء تاکو بہ کذءِ بیا» یاکہ تملیں تاکو بہ لذّءِ بیا» گدء تاکہ.
- **تاکوار** : (تَ اک ـ وَ ارْ) تاک وروک، هماکرم کہ ذرچکء تاکاں وارت. تاکواریں کرم، پیلہ کرم بزاں آبریشمء کرم.
- **تاکواڑ** : (تَ اک ـ وَ اڑْ) پہ پیشیںء تاکاں یا چہ دگہ ذرچکی تاکاں جوڑ کرتگیں واڑ.
- **تاکوال** : (تَ اک ـ وَ الْ) گژوال، گدء تاکہ ءَ جندء پُر دشتگیں وال کہ تاکہء تیج کن اَنت ءُ تلان ءِ حساب کن اَنت.
- **تاکوان** : (تَ اک ـ وَ انْ) تاکء وانوک. آمیدگیں یاکہ جرگہء هما مردم کہ جیڑهانی نبشتگیں بیاناں وان اِیت. کہ مردم گوش بدار اَنتءُ بزان اَنت کہ جیڑه چون بوتگ.
- **تاکول** : (تَ ا ـ کَ وَلْ) گُرزء وهدء اناگ کوٹے کوٹے گوات ءِ آیگ. بزاں تایے کوَل،
- **تاکوَل** : (تَ اک ـ وَ لّ) هما ول کہ پلءِ برزکنت.
- **تاکوم** : (تَ ا ـ کَ وَمْ) تاک ءِ کوم، تاکانی جوهان کہ چہ ذرچکانی جیڑءِ پہ پلگاری ءِ هاترء چنگ ءُ یکجا کنگ بنت کہ چدءِ رند یاکہ سوچگ یاکہ ڈگارء زورء هاترء کار مرد بنت.
- **تاکوه** : (تَ ا ـ کَ وَهْ) هماکوه کہ یک جنگل یاکہ پٹءِ گیابانے ءِ چپ ءِ دگہ کوهاں سنتگءُ یکّء اَنت.
- **تاکہ** : (تَ ا ـ کَ هْ) تاکو، گدء تاکہ.
- **تاکہ** : (تَ ا ـ کِ هْ) بچار « تانکہ »
- **تاگ** : (تَ اگْ) تچگ، تگ، تچ ءُ تاگ. پہ کارے ءَ تچگ، تگء تاج کنگ یا تچ ءُ تاگ کنگ بزاں سک جُهد کنگ.
- **تاگان** : (تَ ا ـ گَ انْ) «مُربہ» یا مینگءِ زاتیں ماهیگے بچار بُت تاکدیم 289 ★
- **تاگر** : (تَ ا ـ گَ رْ) هما تهنگ کہ بوجیگء تھی نیمگءِ الکینانی سرءِ دراجیء جنگ بنت، ایشانی شَم وتی جندء پراهیء اِنت.
- **تال** : (تَ الْ) تار، تالب، مزنیں تالب، پہ بتّ ورگء پراهیں رزان کہ مهماناں یاکہ بازمردمء یکجا ورگ مان کنگءِ دیگ بیت بتل: "هروچ حلالء سیر بزاںت. ناهءِ نگن تالان نہ اَنت"
- **تالاپ** : (تَ ا ـ لَ اپْ) تلاپ : ترپءِ برزگیں بلے تچنیں جاگہے ءِ جم بوتگیں هور ءِ آپ، تلّءِ آپ.

- **تالار** : (تَ ا۔ لَ اَر) دیوان جاہ، دیوانءِ جاگہ، ھما مزنیں لوگ یا کاپُریا دو دپی کہ آئیءِ تہءَ مزن دیوان کنگ بیت۔ ھما مزنیں جاگہ کہ اودءَ مھمان وَرگ وَیگ بنت یا کہ سِیر یا وشّی بیےءِ رُوچءَ وَرگ واری بیت۔
- **تالان** : (تَ ا۔ لَانْ) بازتال، تالءُ باز مان تالان بزان تالانی تہءَ بتل : ھَرُوچ جلالءِ سِیرءَ اِنت تاہءُ نگن تالان ءَ اَنت۔ بازچیزے باز ءُ ھر جاگہ ءَ رس اِیت۔ بِشنگ۔

  تالان کنگ : بِشنگ کنگ، نشر کنگ (TO PUBLISH)

  تالانءُ تُوَل : بِشنگءُ دان، بزاں وانگیں چیز چوکہ دان، وارءُ دگر ازباب کہ یکّے پہ دیگرے ءَ کپ اِیت۔

  تالان تُوَل کنگ : بِشنگدان کنگ بزاں یکّ یکّءَ وانگ وانگ کنگ، مچّیں میڑیءِ ھم شِنگدان بزاں تالان تُوَل کنگ بیت، ایشیءَ "تڑاں تُو" ھم گوش اَنت۔
- **تالِب** : (تَ ا۔ لِ بْ) مزنیں تال، مزنیں تار، بزاں مزنیں وَرگ واری زران۔
- **تالِبُک** : (تَ ا۔ لِ۔ بُ کْ) کسانیں تالِب۔
- **تالبو** : (تَ ا۔ لِ۔ بُ وْ) کسانیں تالِب۔ تابءِ گرویں مُکرّ۔

تاگان

- **تالبی** : (تَ ا۔ لِ۔ بِ ئ) ھماکہ گوں "تالِب" ءَ سِیادی کنت۔ مردمی نامے۔
- **تالنجن** : (تَ اَلْ۔ جَ نْ) تارجَنْ : ھما مردم کہ مال سُوت ءَ گُوزَگءِ دولتے گوں "تال" ءَ پہ زِیر جَنت۔
- **تالکار** : (تَ اَلْ۔ کَ اَر) ھما مردم کہ تالءِ کارءَ کنت بزاں تال جوڑ کنت۔
- **تالکش** : (تَ اَلْ۔ کَ شْ) تال کَشوک، وانکش : ھما ھُنرکار کہ ھماناں وَرگ دیمءَ دَنت۔
- **تالوگار** : (تَ اَلْ۔ اَوْ۔ گَ اَر) ھما مردم کہ سک باز وَرگ وارت، تالءُ پرّے وَرگ وارت کنوک یا کہ باز تالءَ پُر۔
- **تالی** : (تَ ا۔ لِ ئ) ھماکہ گوں "تال" ءَ شِیادی کنت، تاری۔ تالِبءُ تارءَ ھم گوش اَنت۔
- **تام** : (تَ اَم) چہ زبان سَماءِ یک چیزے ءِ وَشّی، سُوری، زھری ءُ جاور، مزّگ۔ چیزے کہ چشّگ بیت بزاں دپءَ کنگ بیت آئیءِ تام زانگ بیت۔ بازجاگہءَ اے گال "پہ گُجام" ءَ بزانت ءَ ھم زیرگ بیت کہ مُبندرءِ "کُتام" اِنت۔
- **تامبَر** : (تَ اَم۔ بَ رْ) سَیرِ دل کنوک، پہ ناھودگ گپءِ تہءَ مان دیوک، بےکارءُ ناھودگیں گپ جنوک، یک چیزےءِ بارہءَ دَمیَات جُست کنوک یا آئیءِ بارہءَ بدماں پدگپ جنوک : "پلانی تامبرِے گپ ءِ تامے بُرتگ۔"
- **تامدار** : (تَ اَم۔ دَ اَر) وشتام، ھما چیز کہ مزّگءِ تامے وَش اِنت۔ گپ ھم تامدار بیت۔
- **تامُر** (تَ ا۔ مُ رْ) ھمے تنکّیں کاپور وڑیں کاگد کہ بُنگیرانیءِ تہءَ شے مان کن اَنت ءُ مردمءِ بُتءِ گُرانت کہ درآمدیں زباناں "فلم

(FILM) ءِ گوُش اَنت. هما لیبءُ داستان ءِ هم گوُش اَنت کہ ماں ھیشیءُ بتان اِنت کہ تامرجاہ ءَ پیش دارگ بیت۔

- **تامُرُبت :** (تَ ا۔ مُ رْ۔ بُ ت) هما بُت کہ ماں تامُرءَ اِنت بزاں کاگدءِ سرءَ نہ اِنت۔
- **تامُرَبَنْد :** (تَ ا۔ مُ رْ۔ بَ نْ دْ) هما داستان ءُ گِستءُ لیب ماں تامُرءَ گپتگ کہ ماں تامُرجاھاں پیش دارگ بیت۔ یا اگاں جار تامرے دگہ جاگہءَ پیش دارگ بیت۔
- **تامُرتالار :** (تَ ا۔ مُ رْ۔ تا۔ لاَرْ) تامرجا۔ تامُرپیش دارگءِ مزنیں تالار۔
- **تامُرجا :** (تَ ا۔ مُ رْ۔ جا) "تامُرجہ"، "تامُرگِس"، "تامُرجاہ"، "تامُرپیش دارگءِ جاگہ۔
- **تامُرجار :** (تَ ا۔ مُ رْ۔ جاَرْ) پہ "تامُراں پرِینتگیں جار۔
- **تامُرجاہ :** (تَ ا۔ مُ رْ۔ جاَہْ) بچار "تامرجا"۔
- **تامُرجہ :** (تَ ا۔ مُ رْ۔ جَ ہْ) بچار "تامُرجا"۔
- **تامرچار :** (تَ ا۔ مُ رْ۔ چاَرْ) هما مردم کہ تامُرچار اِیت یا کہ باز چار اِیت۔
- **تامُردَر :** (تَ ا۔ مُ رْ۔ دَرْ) انچوش کہ وانگی (کتاب) ءِ "باز" "دَر" بنت تامُرھم بیت انیشیءِ ھریک دَرءَ "گوُش اَنت۔
- **تامُرزانت :** (تَ ا۔ مُ رْ۔ زانْ۔ تْ) هما کہ تامرانی بارہءِ ھر چیزءَ پہ جُھانیءِ زانت۔
- **تامُرستار :** (تَ ا۔ مُ۔ رِسْ۔ تاَرْ) تامُراستار هما مردم کہ ماں تامُرانی داستاناں کار کن اَنت کہ آیانی بتاں گراَنت کہ چہ ھمیشانی کارءُ بتاں "تامُر" جوڑ بیت۔
- **تامُرشانک :** (تَ ا۔ مُ رْ۔ شَ انْ۔ کْ) هما اَزباب ءُ دَز بوج کہ تامُرانی بتاں پہ چاروکاں دیم ءِ اِسپیتیں پرِوگ یا دیوالءِ سرءَ شانک دَنت۔
- **تامُرشِنگ :** (تَ ا۔ مُ رْ۔ شِ نْ گْ) هما کہ تامُرانی شِنگءُ تالاں کنگءِ کارءَ کنت۔
- **تامُرکار :** (تَ ا۔ مُ رْ۔ کاَرْ) ھر مردمے کہ تامُرانی کارءَ کنت بزاں جوڑ کنت۔
- **تامُرگِر :** (تَ ا۔ مُ رْ۔ گِ رْ) هما مردم کہ پہ "بتگیر"، تامُرگِپت۔
- **تامُرگِس :** (تَ ا۔ مُ رْ۔ گِ سْ) بچار "تامُرجا"۔
- **تامُرگَل :** (تَ ا۔ مُ رْ۔ گَ لْ) تامُریانی ٹُکّ ءُ دیوان بندی۔
- **تامُرگیر :** (تَ ا۔ مُ رْ۔ گِ یِ رْ) هما بتگیر کہ گوں آئیءَ تامُرگِراَنت۔
- **تامُری :** (تَ ا۔ مُ۔ رِی) ھر کَس یا ھر چیزے کہ گوں "تامُر" ءَ شیادی بکنت۔
- **تامور :** (ت ا۔ م وْرْ) دمَز، رِجّ، کُوردیی، جدیگ، تُند، گُبار، تنگ تھار، شبیہ تھار۔
- **تاموک :** (ت ا۔ م وکْ) تامدار، هما چیزے کہ بے تام نہ اَنت، لِزّت دار۔
- **تاں :** (ت ا ں) بُندرءَ لے گال "تان" اِنت بلے دھبندءِ پدءَ "ن" "ءَ شُنک وان کنگ بیت انچوش کہ: "ادءَ تاں اودءَ" بزاں چہ اِدءَ داں کہ اودءَ، "داں، دانکہ، تاں، "تانکہ لے گال بے "ن" "ءَ ھم راست اِنت انچوش کہ: "تا، "تاکہ، دا، داکہ۔
- **تان :** (تَ انْ) بُراھی، چیزےءِ پراہ رَوگءِ جند، انچوش کہ آپءِ "تان بزاں آئیءِ پراھی یا ھمنچک دیر کہ آئیءِ دامن پراہ شُتگ۔ "تانگ" ءِ پرمانگاں بزاں "ءِ تان" انچوش کہ: لے جانگءِ "تان" بزاں پہ دست یا کہ پہ بیلٹ ایشیءِ پراہءُ پتءُ تنک بکن۔
- **تان :** (تَ انْ) آپءِ سر بُرءِ ھملسونی یا کہ تُجام دگہ یک چیزےءِ سریءِ بھرءِ ھملسونیں پٹنی۔ دریاءِ تان: دریاءِ پراہءُ دراجی، دریاءِ آپءِ سر بُرءِ ھملسونی انچوش کہ: "لے کوہ چہ دریاءِ تانءِ دُو سد پد بُرز اِنت "ءِ ھمے رنگءَ گوُش اَنت "لے ڈگارءِ آپ گوں

بندءِ ھَمّاں اِنت"۔ تان پَد: "منی ڈگار ءِ آپ پاریگیں، تان پَد ءُ ءُ نہ رَسّ اِنت" بزاں پاریگیں آپ ءِ پد ءِ ھملسون نہ اِنت۔

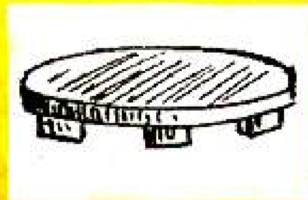
- **تاں :** (تَ اں) تندلان، تانجو، گِدء، ڈراجی ءِ بندیک، پھنات ءِ بندیکاں "اوتاگ" گوشت اِنت چو ناھیگا ھردوئیں ھم "اوتاگ" گوشگ بنت۔

- **تانپَد :** (تَ اں - پَ دْ) آپ ءِ تان ءِ پَد: ھَورکہ بیت آپ پہ ڈگار یا کلّاین جاگھے ءِ جھلا دبیت۔ اگاں ڈگارے اَئیءِ بندگاہ ءِ کابیل پیسرءِ پُر بیت اگاں تلّے آئی ءِ جھلگیں جاگہ پیسرءُ پُر بیت چہ ایشانی پُرّ بیگ ءِ رند آپ پُراہ رواں بیت تاھمنچک دیرا آپ بروت گوش اَنت "تان دَنت"۔ ھماگُڈّی ھَدّ کہ آپ ءِ دامن کُتّ اِبت یا کدومی دیم، ڈگار ءِ بندءُ دیم ءِ ھما جاگہ کہ آپ ءِ برز تریں ھَدّ اِنت چہ آپ ءِ ھُشنگ ءُکم بیگ ءِ رندا ھردوئیں جاگھاں آپ ءِ پَد ءُ ٹپ ءُ نشان پَشت کپ اِبت ایشی ءِ گوشت اَنت ءِ "تان پَد"۔

- **تانجو :** (تَ ان - جَ وْ - ج و) گدء ڈراجی ءِ بندیک، پھنات ءِ بندیکاں اوتاگ گوش اَنت، ھما بندیک ءِ ٹال کہ گدء ڈراجی ءِ اَنت۔
  تانجو مارگ: "تانجوانی تچک کنگ ءِ رند جولاھیگ موش گزدا اِبت ءُ ھمے تانجواں ڈراجی ءِ مَشاں ءِ روت ءُ کیت تاکہ بندیک زِبرءِ بہ بنت ایشی ءِ گوش اَنت ءِ "تانجو مارگ"، "شیھ مرید ءِ لچّہ ءِ یک بندے ءِ "من زھیرانی تانجواں ماراں"۔

- **تان دیگ :** (تَ اں - دَ - یگ) پُراہ رَوگ، ھَورءِ آپ ءِ چہ بند ءِ پُرّ بیگ ءِ رندءِ پُراہ رَوگ۔ بچار "تان"۔

- **تانزی :** (تَ اں - زِیْ) بچار "تازی"۔

تانوک

- **تانسر :** (تَ اں - سَ رْ) بچار "تاسَر"۔

- **تانک :** (تَ ا - نَ کْ) کسانیں تانوک، ھما دستگی تانوک کہ گوں آئی ءِ لیب کن اَنت کہ کسانیں "تُورک" ءِ جَن اَنت۔
  (۲) بچار "تانوک (۲)"۔

- **تانگ :** (تَ ا - نَ گْ) پُراہ ءُ پَتن ءُ تَنک کنگ۔ آرت ءِ چانگ ءِ پچگ ءِ نگن کنگ ءِ ھاترءِ پہ دست یا پہ بیلڑ پَتن ءُ پُراہ ءُ تَنک کنگ۔

- **تانو :** (تَ ا - نَ وْ) بچار "تانَہ"۔

- **تانوک :** (تَ ا - نَ وکْ) چہ تھنگ ءِ جوڑ گُرتگیں پَتنیں چیزے کہ آرت ءِ چانگ ءِ آئی ءِ سرءَ ایر کن اَنت ءِ گوں بیلڑءِ پَتن ءِ کن اَنت۔ "تانگ ءِ کارءِ کنوک۔ پَتن یا پَتن کنوک۔ (بچار ھُت)
  (۲) تانک چہ دارءِ جوڑ کرتگیں بُروے کہ پہ جوھان ءِ گوات ءِ دَیگ ءِ کارمرد بیت۔

- **تانہ :** (تَ ا نَ ہْ) تانو: زِر بار، سَھیل، دریا بار "تانھی نود" بزاں زِر بار ءِ نود، زِری نود۔

- **تاوان :** (تَ ا - وَانْ) بیراں، بیرانی، نُکسان، زوال: چیزے کہ بےسِیت ءِ چہ دست ءِ بروت۔ "سِیت ءُ گٹ" ءِ چپ۔

- **تاوان بھا :** (تَ ا ۔ وَان ۔ بَ ۔ھا) ھمامردم کہ وتی چیزاں پہ تاوان بھاکنت یا کہ تاوان سِگ اِت کنت۔
- **تاوان جَل :** (تَ ا ۔ وَان ۔ جَ لٔ) نکسان جل، تاوان سگ : ھمامردم کہ تاوان سگ اِت کنت۔
- **تاوان چار :** (تَ ا ۔ وَان ۔ چَار) تاوان چاروک بزاں ھمامردم کہ ھر یک کارے ءِ کنگ ءَ پیسرا آئی ءِ تاوان ءِ چارایت اگاں تاوان ئے مان دست ئے نہ جنت۔
- **تاوان زَر :** (تَ ا ۔ وَان ۔ زَر) ھما زر کہ ماں یک سودا یے ءِ یا کہ دگرینگے ءِ تاوان بوتگ اَنت۔
- **تاوانکار :** (تَ ا ۔ وَان ۔ کَ ار) ھمامردم کہ ھرچ کارے کہ کنت یا کہ پہ وت ءِ یا پہ دگرے ءِ تاوان اِنت۔ تاوانیں کارکنوک یا کار ءِ کنوک۔
- **تاوانکش :** (تَ ا ۔ وَان ۔ کَ شٔ) تاوان کشوک بزاں تاوان سگوک، تاوان جل۔
- **تاھاپ :** (تَ ا ۔ ھَا ۔ پ) تاہ آپ : ھما جاگہ کہ اودءِ آپ بژ مہ بیت۔
- **تائید :** (تَ ا ۔ ئِ ۔ د) ھما بشتگیں کاگد کہ چہ مُلّا ءِ ربکاں گرگ بیت کہ آیانی مَن ءِ لٹے ناوڈرامی ءِ دگہ بیرانیانی دمبپان بیت۔ ھمے تائید ءِ نگرھیں پوشش ءِ ھم کن اَنت کہ باسک ءِ بندگ یا کہ گُور ءِ کنگ بیت۔ جستینی کنڈ یکے کہ آئی ءِ توکیگ چوکہ چارگنڈ ءِ ڈراج بُریں ھُکہ ءِ اِنت ایشی ءِ ورکراں دگہ تاک ءِ ماکشم نگرھیں پرات ایشی ءِ "جیگیگ" گوش اَنت کہ چہ زَرّ بزاں نگرہ ءِ جوڑ ئے

کن اَنت۔ بازھستومند چہ تِلاہ ءِ ھم جوڑ کن اَنت۔ بلوچی لچّے ءِ بندے : "لال گُونا بے دوچیں گداں تائیدے گُوری"۔ (بجار مُت)
- **تَب :** (تَ ب) مَیل، واھشت، ھُب، رِھیل، "چہ لے دُو کار ءِ یکے بکن نی تب تئ وتیگ اِنت کہ کجامی ءِ کن ئے ءِ کجامی ءَ نہ کن ئے"۔ "پلانی وتی تب ءِ گپ جنت" "من ءِ پلانی ءِ تب ءِ نہ کپتگ" "تئ دل ءِ تب ءِ وڑستیں کار نہ بنت"۔
- **تبار :** (تَ ۔ بَ ا ۔ ر) کلام اللہ ءِ یک دَرے کہ گوں ھمے گال ءِ بُنگیج بیت۔
- **تباہ :** (تَ ۔ بَاہ) برباد، بیران، وَیرندان، بیگواہ، چٹ۔
- **تَباھگ :** (تَ ۔ با ۔ ھِگ) ھُشک کرتگیں گوشت "لے گُوراندُمن پہ تباھگ ءِ داشتگ۔ باندا کُشان ئے ءِ گوشت ءِ ئے تباھگ کناں"۔
- **تَباھی :** (تَ ۔ بَا ۔ ھِی) بربادی، تباہ بیگ، بیگواھی، ویراندانی۔
- **تَباھیگ :** (تَ ۔ با ۔ ھی ۔گ) یک مُلکے ءِ بوجیگ ءِ آئی ءِ جانشوماں دگہ مُلکے یلہ بدینت گوش اَنت "پلانی ءِ بوجیگ پلاں مُلک ءِ تباھیگ اِنت"۔ بزاں جانشواں یلہ داتگ۔ یا کہ بوجیگ ءِ کجام یک بکاریں چیزے ءِ زوال بیگ ءِ آئی ءِ مٹّ نہ رسگ ھم بوجیگ ءِ "تباھیگ" کنت۔ ھمے رنگ ءِ چہ بےنامُدائی یا بے زُبان ءِ ھم بوجیگ ءِ تباھیگ ءِ بیت۔

- **تبچار** : (تَ بْ ۔ چ اْر) ھمامردم کہ دِگلانی ھیل ءِ تب ءِ مَیل ءُ جوان چار ءِ گِند کنت ۔ ھمامردم کہ پہ کارے ءِ کنگ ءُ دودلگ بیت۔
- **تبد** : لوار، ٹک، ھمے گرمیں گوات کہ دیم ءِ سوچ اِنت گرماگ ءِ گرمیں مُدکاں سَک بیت۔ گرمگوات ۔
- **تبدار** : (تَ بْ ۔ دَاْر) وتی تب ءِ مستر، ھماکہ وتی مَیل ءِ مستروت اِنت، انچوش کہ ماردیں تو وتی آپگ ءِ نیاپگ ءِ تب دار وت سے "۔
- **تُبرو** : (تُ بْ ۔ رُوْ (رُوْ) تُبرہ : ھماپیلک کہ آئی ءِ کدیم مان کن اَنت پہ اپس ءِ یاھرءِ، الیشی ءِ بندان سرءِ ٹے لگوشس اَنت کہ وت عبداللہ ءُ اولاک داناں وَران کنت ، الیشی ءِ شتری الیش اِنت کہ دان نہ رِچ اَنت ءُ دگہ اولاکے ھم وارت راش نہ کنت
- **تُبرہ** : (تُ بْ ۔ رَہْ) بچار "تُبرو"۔
- **تَبرِین** : (تَ بْ ۔ رِےْ ۔ نْ) تپرِن: چہ ٹرندیں تپ ءِ گرمی ءِ کنتان ءُ کچرکانی کِرّاں ءِ پونزءِ گزانزانی دپ ءُ کرءُ گوراں دِرتکگیں پیپک رنگیں وانگ سے یاکہ چہ تپ ءِ یلہ دیگ ءِ رند دَرکاپیت ءُ یاکہ چہ یلہ دیگ ءِ روچے کپتے پیسر
- **تبزانت** : (تَ بْ ۔ زَانْ تْ) تب زانوگر، ھمازانتکارکہ مردمانی تب ءُ ھیل ءُ مَیل ءِ جوان زانت کہ چوکہ دَرمانکار ءِ مردمانی تب ءُ زردی ءُ سستاقی نازراھی ءِ زانت ۔
- **تبزانتکار** : (تَ بْ ۔ زَانْ تْ ۔ کْ اْر) ھماتبزانت کہ تبنا وُراھانی توجیل ءِ کنت ۔
- **تبزانتی** : (تَ بْ ۔ زَانْ ۔ تِ یْ) ھمازانتکاری کہ مردم ءِ ھیل ءُ تب ءِ زانگ ءِ بارہ ءِ اِنت اسستاءُ زردہ نازراھی ءِ زانتکاری۔
- **تَبزی** : (تَ بْ ۔ زِیْ) ھمے مھرگ رنگیں وانگ کہ بندیک ءِ کماتگ اَنت کہ ھریک نیکراھی ملاءُ پکیرانی گورءِ اِنت یاکہ دست ءِ کہ وھدے کہ ھدا ءِ یات ءِ کن اَنت گوں ھمیشاں ھساب ءِ وار اَنت کہ پلاں یات مچنت برءِ گوشگ بوتگ۔
- **تَبک** : (تَ بَ کْ) مزنیں تالب، لنگری، مزنیں پتن ءُ پراھیں رِزانے کہ بٹ ءِ دگہ چیزءِ پہ بازمردم ءِ مان کنگ ءُ دیگ بیت۔
"تاسس ءِ تبک" بتل : پیسرءِ تبک ءِ رند ءِ سپک " بزاں پیسرءِ ورگ ءُ رند ءِ وانگ ۔
- **تُبُک** : (تُ بْ ۔ بُ کْ) ڈُھل ءِ یک راستے ءِ گوانیگانی یک لیبے ءِ نام اِنت ۔
- **تبلہ** : (تَ بْ ۔ لَ ہْ) ڈُھل ءِ یک راستے ۔ گیشتر ھماڈُھل ءِ گوش اَنت کہ ھندوستانی سازءُ آوازءِ کارمردبیت کہ ترءُ مادگ بزاں چپ ءُ راست جتا جتا اَنت [بلکیں چہ تازی : طبلۃ ۔ طَبل] ۔
- **تبگوات** : (تَ بْ ۔ گْ ۔ وَاتْ) موسمے ، ھمے وھدکہ تبدیں گوات کشّ اِیت ءُ کلونٹ ءِ پاچین اِیت ۔ سول ءُ ڈرچکاں ھم ھوشین اِیت۔ ھمے موسم ءِ یک تپے ھم ھست ۔ اے موسم چہ جون ءِ ماہ ءِ گڈسراں بگرونکہ ستمبرءِ ماہ ءِ نیم ءِ گوز اِیت۔
- **تَبگیج** : (تَ بْ ۔ گِ ےْ ۔ جْ) تب ءِ پرہبوک ، ھمامردم یا کار یا درمان کہ کسے ءِ زوریں تب ءُ زوراک بکنت ءُ راھے دور بدنت۔ ھدوناکیں پیداک کنوک پہ کارے ءِ کنگ ءِ ھدوناک کنوک یا واھگ گیجوک۔
- **تِبنا ذراہ** : (تِ بْ ۔ نَ ا ۔ ذْ ۔ رَاہْ) ھمامردم کہ آئی ءِ جان ءُ جون وشّ اِنت بلے آئی ءِ زردءُ سستا نادراہ اِنت۔
- **تبند** : (تَ بْ ۔ بَ نْ ۔ دْ) تپ بند : ھماچٹ ءُ بندیک کہ چہ تپ ءِ رَگ ءِ ھاترءِ چہ مُلاءِ بِکاں گرگ بیت کہ ھمے ملاءِ بُک وان اَنت ءُ گُٹ بندان کن اَنت ۔
- **تبو** : (تَ بْ وْ) ھمامردم کہ یکتب نہ اِنت ، برے یک تبے ءِ اِنت ۔
- **تبیب** : (تَ ۔ بِ یْ ۔ بْ) درمانکار ، نازراھیانی زانتکارءُ آیانی درمان کنوک ، [تازی : طبیب]
- **تبیلہ** : (تَ ۔ بِ ےْ ۔ لَ ہْ) اپس یاھرانی بنجاہ ۔

تَپ : (تَ پْ) ھمے ناذراھی کہ مردم ءَ گِپت سرجمیں جون ءَ گرم کنت ۔ تَپ کنگ ، تَپ ءَ گرگ ، بزاں تَپ بیگ ۔ گرمی ءَ ھم گُوش اَنت کہ چہ تَپگ ، ءَ تپسگ ءَ اِنت ۔

تَپاس : (تَ ۔ پَ اش باکہ تَ پْ ۔ پَ اش) پَٹ ءُ پول پہ چیزے ءِ زانگ ءَ ، بارہ ءَ اَنچوکہ لے لوگ ءَ تپاس کن ، بزاں بچار باریں مردم یا سامان ءُ مان اِنت ، لے پیتی ءَ تپاس کن ، بزاں بچار کہ چے ءُ مان ۔

تِپاک : (تِ ۔ پَ اَک) ھم پَت ، ھم تَوَر ، ھم سَنَٹ ، یکدل ۔

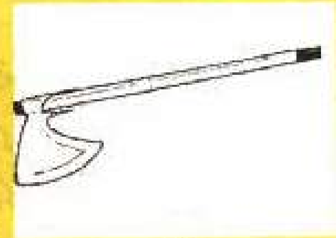
تَپچار : (تَ پْ ۔ چَار) ھما اَزباب کہ آئی ءَ ناذراہ ءِ دِپ ءَ دَینت ءُ تَپ ءِ گیشی کمی ءَ چار اَنت ۔

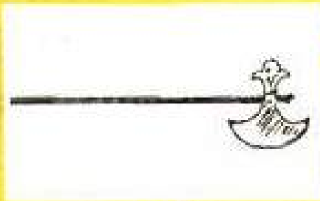
تَپچک : (تَ پ چَ کْ) کسانیں تکرّدے کہ کُنتگی گوانترگ ءَ تچ کنگ بیت رنگ اک : "آیدمدان تَپچک اِنت بزاں رنگ اِنت سرباز ءَ تپچکلاہ ءَ گوش اَنت ۔

تَپچکلاہ : (تَ پ چَ ۔ کُ ۔ لَاہْ) چہ مُچّیں گرگ ءَ ھِیقّیں ءَ جوڑ کرتگیں ساھگی کُلاہ ۔

تَپدِہ : (تَ پْ ۔ دِہْ) تَپ دیوک : ھما چیز کہ چہ وَرگ ءَ مردم ءَ تَپ بگپت ۔

تَپر : (تَ ۔ پَ رْ) دار بُرّوشگ یا دِرچک ءَ گُڈگ ءِ اَزباب ۔ (بچار تبّ)

تپر

تپرزین

بانبندءِ تَپر : ھما کسانیں تپر کہ بانبندیں اُستا پہ سنگ ءِ تراشگ ءِ کار مرد ءُ کنت ۔ ساربان ءَ تَپر ما لگڈیں دراج دسنگ ءُ بتن دپیں تپر کہ چوکسانیں تپرزین ءَ اِنت ۔

تَپربند : (تَ پَ رْ ۔ بَ نْ دْ) پہ دُم ءُ چوبّ ءُ رگ ءُ پک جان ءَ بندگ کہ تپر آئی ءَ کار گرت مکنت ۔ جان ءُ بند آنت کہ مار وارت مردم ءَ ھچ نہ بیت ۔ ھمے رنگ مردم ءِ جان ءَ "تپربند کن آنت ۔ بزاں تپر آئی ءَ جان ءَ کار نہ کنت ۔ ھمے رنگ ءَ "سگاربند ، تیربند " ۔

تَپرزین : (تَ پَ رْ ۔ زِ ے نْ) تَپر ءَ زانگیں راستے کہ ایشی ءَ دستگ سک دراج اِنت ۔ دپ ءُ سک پتن ءُ دراج ءُ کمان اِنت ءُ سک تیز اِنت ۔ ایشی ءَ مندرٓ کنگر اِنت چوکہ زہم ءَ دست ءَ ، لے یک جوانیں سلاھے کہ پہ جنگ ءَ چوکہ زہم ءَ کار دنت ، ایشی ءَ دومی راست گونڈ دسنگے کہ اسپ ءَ زین ءَ کودگ ءَ چوکہ پیشیدہ ءَ لونجان بیگ ۔ ماں جنگ ءَ اگاں کسے ءَ زہم ءُ گیل وارتگ یا پرشتگ ۔ گُڑا لے آئی ءَ دست ءَ گورءَ دومی جَربدگیں سلاہ بونگ ۔ (بچار تبّ)

تَپرک : (تَ ۔ پَ رَکْ) تپرکہ ، نگیگ ، بے تاھیر ، چہاں نسکیںوکیں پتلایگ ۔

تَپرکہ : (تَ ۔ پَ رَ ۔ کَ ہْ) تپرک ، بے تاھیر ، نگیگ ، پکریگ "دل تپرکہ بیگ پریشان بیگ گیشتر تاوان ءُ بیرانی ءَ ترس ءَ

زیاکہ بنامی ءِ پتلا ، پتلایگ ءِ ترپگ۔

- **تپرین** : (تَ پْ۔ رے۔ ن) تپرین چہ ترندیں تپ ءُ گرمی ءِ نشان ءُ کچرکانی کران ءَ پونزہ ءِ گرانزانی دپ ءُ کرّہ ءِ گوران ءَ تنگیں پیپسک رنگیں دانگ کہ چوکہ تربیں گدرین ءِ دانگ ءَ انت۔ اے یاکہ چہ تپ ءِ یلہ دیگ ءَ رند درکاینت یاکہ چہ یلہ دیگ ءِ روچے پگے پیسر
- **تپزانت** : (تَ پْ۔ زان۔ ت) ھما درمانکار کہ ھریک تپے ءِ پجاہ کاراِیت۔
- **تپس** : (تَ پْ سْ) تپگ ءِ پرمانگال " ءِ تپش "۔ بزاں گرم بگر، گرمی ءُ باپ۔
- **تپسگ** : (تَ پْ۔ سَ گ، تپگ : گرم گرگ یا گرم بیگ، چیزے آس ءِ نزیک ءَ بیت تپس ایت، مردم ءِ تپ گیپت جان " تپس ایت " گرمیں روچ ءِ سرءِ چیزے ایر بکن ءُ " تپس ایت۔
- **تپسند** : (تَ پْ۔ سَ ن د) ھما درمان کہ گوں آئی ءِ ورگ ءَ تپ بیداِیت۔
- **تپشو** : (تَ پْ۔ شْ و) زہیت ءِ سک گرم گروک۔ ھما چل یا دگہ انچیں چیزے کہ پہ تپت یا گاسلیٹ گرم گپت۔
- **تپشود** : (تَ پْ۔ شْ ذ ڈ) ھما درمان کہ چہ تپ ءِ پھریزگ ءِ ھاترءَ ورگ یا جنگ بیت انچوش کہ گرمیک ءِ پھریزگ ءِ دستاں جن انت۔

ٹپنگ

- **تپگش** : (تَ پْ۔ گ ش) تپچار : ھما ازباب کہ آئی ءِ نادراہ ءِ دپ ءَ دَینت ءُ تپ ءِ گرمی ءِ چار انت۔
- **ٹپنگ** : (ٹُ۔ پْ نْ۔ گ) دُمبال، ٹوپک، آستیر، ھما سلاہ کہ آسیں تیر جنت، ایشی ءِ باز راست انت۔ (بچار ٹپ)
- **تپور** : (تِ۔ پْ و ر) کسانیں بوٹ، بوٹ ءِ ھیک ءِ ریشک ءِ انت۔ ریشک ترک ایت تیچار بیت، تیچار کہ مستر بیت " تپور " بیت تپور مزن بیت ءُ بوٹ ءُ بیت ءِ ماتبوٹ کہ پدءِ ھیک ونت دگہ مردم گوش انت کہ بوٹ ءِ ھیک " تیچار " انت ءُ تیچار ءِ اگاں چہ ترنگ ءِ پیسر دست بلگ ایت ءُ بترک ایت ریشک بیت۔ بلے اے روانت پیسری گپ راست انت بکیں بلکیں چک ءِ ھم گوش انت۔ جنینی نامے۔
- **تُت** : (تُ ت) ھاک۔ تُت بیگ، بیگواہ بیگ، گارات بیگ، چٹ بیگ، ویرندان بیگ، برباد بیگ۔
- **تُت** : (تُ ت) بچار " توت "۔
- **تنترگ** : (تَ ت۔ تَ۔ رگ) چوکہ ھنوش ءَ رنجہ وارتگیں مردم ءِ پادانی پہ جاگہ نکیگ ءُ تنگ ءِ ... زاناں پادوت ءِ داشت نکن انت ءُ لرزان ءِ برے چپی دیم ءِ برے راستی دیم ءِ کپ انت۔ ... " پلانی تنتران انت ءُ پیداک انت " پلانی تنترات ءُ کپت "۔

- **تُتُّرو :** (تُ تْ ۔ تُ ۔ رُوْ) بچار ءِ "تُوتُّرو"۔
- **تَتک :** (تَ تْ کْ) بُنکار گال "تَچگ ءِ گوستگال: بزاں آیک مردمے ءِ تَچگ ءِ کار کُرت۔
- **تُتکار :** (تُ تْ ۔ کَ اڑ) کُمبار: هما مردم کہ "تُت" ءِ بزاں هاک ءِ کارءِ کنت کہ هلگ، مالی ءِ گوزگ ءِ دگہ انچیں هاک ءِ رَزان جوڑ کنت۔
- **تَتکگ :** (تَ تْ ۔ کَ گْ) چہ بُنکار گال "تَچگ ءِ دیر گوستگال اِنت: بزاں آئی ءِ تَچگ ءِ کار کُتگ۔
- **تَتَگ :** (تَ تَ گْ) چہ بُنکار گال "تَنگ یا تَندگ" بزاں چوتَندءِ بَستگ یا مانپوش اِنگ، تَتک تَنک ءِ مانپوش اِنگ، شیھہ مرید ءِ لچہ ءِ بندے سہ "سیمی برءِ شبینکاں تَتگ"۔
- **تَج :** (تِ ج) زیم یا گومز یا کہ دگہ انچیں تُوکلے ءِ دُمب ءِ گُنتگ کہ آئی ءِ سِلاہ اِنت لے تَچ ءِ اگاں دگہ ساهدارے ءِ بہ جَنت آ جاگہ گوات گیت ءُ درد کنت ءُ سیج اِیت۔ باز برءِ مردم ءِ گُش اِیت۔

تَج ءِ پِرشگ یا پِروشگ: زیم یا گومز ءِ تَج ءِ بہ زور پِروشگ۔ یا آئی ءِ وت بہ نیمرنے ءِ پِرشگ۔ کسے ءِ تَج ءِ پِروشگ بزاں آئی ءِ ذُتَّ ءِ کُتگ آ ایے رنگ کہ اگاں مردمے سکّ بَتاک بجنت کہ من پلاں کارءِ کُرت کناں ءُ پلاں کار بہ من هچّ نہ اِنت کہ هما دمان ءِ بیکے گوش اِیت ءِ کہ ہیّن بکن ءِ، آ مردم دمان ءِ بے توار بیت، پہ چیا کہ اے ذرست بَتاک اِت اُنت۔ یا کہ مردمے پہ کارے ءِ کنگ ءِ چاڑ ءُ چاڑ کہ بہ بیت کہ کسے آئی ءِ سرءِ مان بہ تَرّا بیت ءُ مکن ءِ بکنت یا کہ دل پِروشءِ بکنت، گوش اُنت ءِ مرد ءِ تَج پِرشت یا کہ پلانی ءِ مرد ءِ تَج پِروشت تَج پِروش کنگ یا بیگ۔

تَج پِروش کنگ یا بیگ : کسے ءِ تَج ءِ پِروشگ۔

تَج کنگ : دَهل ءِ چہ زمین ژُتگ بزاں نوکی سرءِ کشگ۔

- **تَجابان :** (تِ ۔ جا ۔ بانْ) بلوچستان ءِ کیچ ءِ تُربت ءِ نزیک ءِ جلگھے ءِ نام اِنت۔
- **تِجارَت :** (تِ ۔ جا ۔ رَتْ) بابار، سوداگری [تازی : تجارۃ]۔
- **تَجپِروش :** (تِ جْ ۔ پْ ۔ روشْ) تَج ءِ پِرشگ، بچار کالبند "تَج ءِ پِرشگ"۔
- **تَجگ :** (تِ ۔ جَ گْ) تَج کنگ، دَهل ءِ چہ زمین ژُتگ ءُ سرءِ کَشگ۔ گوں تُوسک ءُ تیزیں سُرگے ءِ چہ چیزے ءِ تہ ءِ سر کَشگ۔

اومان ءِ تَجگ : نوک اومان بیگ۔

بَڈّ ءِ تَجگ : بَڈّ ءِ هَڈّ ءِ ژندءُ مَکّ بیگ، بَڈّ ءِ ژنگیرگ، هے رنگ ءِ "بَڈّ ءِ تجینگ"۔

دَرد ءِ تَجگ : درد ءِ پاد آیگ۔

دَنتان ءِ تَجگ : دَنتان کہ دَرد کنت گڑا باز برءِ چہ وتی جند ءِ هَدّ ءِ بُرز تربیت گوش اُنت "دَنتان تَج اِتگ"۔

سادءِ تَجگ : رکیگ ءُ دراج تربیگ۔

مار ءِ تَجگ : مار ءِ سرءِ ءُ دُمب ءِ اگاں بدارئے تَوک ءِ وتی بَڈّ ءِ ژنگرین اِیت ایشی ءِ هم گوش اُنت "تَجگ یا تجینگ هے رنگ ءُ وت ءِ تجین اِیت ءُ دراج تر هم کنت۔

- **تَجو :** (تِ ۔ جُ وْ) کسا نیں زَرچیں زیبے کہ ایشی ءِ زَرُّو کی زیم هم گوش اُنت۔
- **تَجوری :** (تِ ۔ جُ و ۔ رِیْ) سکّیں مُحکیں آسنیں پیتی کہ پہ زَرّ ءِ ایر کنگ ءِ کار مرد بیت۔

- **تجوک** : (تِ ـ جْ و ـ کْ) هما چیزکہ چہ کشگ ءَ تچ اِیت ءُ ذراج ترببیت. سُواس بند ءِ "بُتگ" ءِ هم گوش اَنت۔
- **تجی** : (تِ ـ جِ یْ) بچار "تجیگ"۔
- **تجیگ** : (تِ ـ جِ یْ ـ گْ) سُواس ءِ تجیگ هما ذراجیں سادکہ آئی ءِ سرءَ پہ سُواس ءِ گوپگ جنگ ترینگ بنت ھمے تجیگ سُواسس ءِ تہ ءِ سادانت۔
- **تجینگ** : (تِ ـ جِ ے ـ نگْ) انچوش کنگ کہ بہ تچ اِیت، مردم یا دلوت وتی بُڈ ءِ تجین اِیت ۔مارھم وت ءَ تجین اِیت۔
- **تچ** : (تَ چْ) تچگ ءِ پرمانگال بزاں "بتچ"۔
- **تچان** : (تَ ـ چَانْ) تچگ ءِ تہ ءَ، پہ تچگ۔
- **تچ تاگ** : (تَ چْ ـ تَ اگْ) تچ ءُ تاگ یا تگ ءُ تاچ، تچگ ءُ تاچگ. پہ کارے ءِ کنگ ءَ تچ تاگ کنگ بزاں کوشست کنگ۔
- **تچک** : (تَ چْ ـ کْ) راست، بے گومب ءُ بے چوٹ، نچل، بے تاب بزاں هماکہ تاب ءُ پیچ ءِ تہ مان نیست۔

تچک آرگ : تچک کنگ، راست کنگ۔

تچک بندگ : چیزے ءِ انچوش بندگ کہ راست بہ بیت ءُ هچ رنگیں چپی چوٹی مان ءَ مہ بیت یک چیزے ءِ نیمگ ءَ تیر بندگ ءُ روگ اِک : پلانی ءِ پمن تچک بستگ ءُ پیداگ اِنت بزاں منی نگرءِ دیم ءَ پیداک اِنت۔

تچک بیگ : ذراج بیگ، راست ءِ راست ذراج بیگ، چوٹیں چیزے ءِ چوٹانی درآیگ ءُ راست بیگ۔

تچک دیگ : وت یا دگہ کسے یا چیزے ءِ تچک کنگ، تچک دارگ، ذراجیں چیزے ءِ راست دارگ۔

تچک ءِ روگ : پہ چپ کنزءِ نیمگ ءِ نگرءِ دیم بندگ ءُ روگ یا دگہ هچ جاگہ مان نہ ترنگ ءِ یکسری پہ جاگھے روگ، یک بارو روگ۔

تچک کنگ : راست کنگ. تاباں کشگ، ذراج کنگ (پہ دگہ بزانتاں بچار "تچک کنگ" ءِ گال ءَ۔)

تچک کپگ : ذراج ءِ ذراج کپگ. تچکیں راہ ءِ کپگ۔

تچک کشگ : وت ءِ ذراج کنگ، تچک بیگ، ذراج بیگ۔

تچک گرگ : تچک بیگ، ذراج بیگ، راست بیگ۔

- **تچک کنگ** : (تَ چْ کْ ـ کَ ـ نگْ) پاداں تچک کنگ، ذراج کنگ نشتگیں جاگہ ءِ پادانی ذراج کنگ۔ راہ ءِ روگ ءِ هم گوش اَنت اگاں کسے داں کہ دیراں یک جاگھے بہ نند اِیت گوش اِیت : بر دیں مُنیں پاداں تچک کنیں کایں۔ بزاں کمیں ترّیں لے بزانت ءِ دگہ کالبند چوش اَنت "پا دے جنگ، پادے تچ کنگ" ھمے رنگ ءِ پادانی تچک کنگ۔

بل ءِ تچک کنگ : نگار کنگ ءِ زانتکاریں مردم ءِ بل تچک بنت بلے کسے کہ گُتہ کار نہ زانت آئی ءِ بل چوٹ بنت گوش اَنت "پلانی دنیگا بلے تچک کت نہ کنت" بزاں دنیگا هچ نہ زانت۔

دست ءِ تچک کنگ یا دستانی تچک کنگ : دستاں پہ چیزے ءِ لوٹگ ءِ ذراج کنگ۔ دستانی شہارگ پہ چپ کنز ءِ دیگ یا گرگ ءِ۔

راہ ءِ تچک کنگ : راستیں راہ ءِ کپگ، راستیں راھبند ءِ روگ ءُ سر بیگ۔

سُرین ءِ تچک کنگ : ذراج بیگ پہ آرام ءِ ھاتر ءَ۔

گور ءِ تچک کنگ : سینگ ءِ راست کنگ، پہ روگ ءَ چہ چپ ءُ چوٹیں داھاں درآیگ ءُ راستیں راہ ءِ کپگ۔ پہ روگ ءِ وار ءِ دشن [illegible] بیگ۔

مُردگ ءِ تچک کنگ : مُردگ ءِ راست ءُ تچک ءُ ذراج کنگ۔

تچگ : (تَ۔چ۔گ) مردم یا اولاک ءِ دلوت ءِ راه ءِ رَوگ ءِ تیزیں رواج کہ ایشی ءِ ذرک کنگ ءِ میدان کنگ ھم گوش انت۔ پہ لیب یا پہ سرحوت تچگ یا کہ چہ کسے ءِ تُرس ءَ تچگ ءُ روگ۔ ہلگ ءِ رَوگ۔

آپ ءِ تچگ : آپ ءِ سرجھلادی ءُ ملّان ءِ روگ۔ کور ءِ آپ یا جو ءِ آپ ءِ تچگ۔

اولاک ءِ تچگ : بزاں تُرند روگ، تیز رَوگ۔

بوجیگ ءِ تچگ : آپ ءِ پُشت ءِ بوجیگ یا دگہ دریائی اولاک ءِ رَوگ۔

کور ءِ تچگ : کورے کہ ھارکنت آئی ءِ آپ تچ ایت۔ ھرچ کورے کہ آئی ءِ تہ ءِ ھر وھد تچوکیں آپ ھست آ کور ءِ آپ تچ ایت۔

گاڑی ءِ تچگ : ھر پیمیں پَرگی اولاکے ءِ راه ءِ رَوگ۔

گراب ءِ تچگ : چوکہ بوجیگ ءُ دگہ دریائی اولاکاں آئی ءِ رَوگ۔

لاپ ءِ تچگ : لاپ ءِ رچگ، دست ءِ آیگ۔

لشکر ءِ تچگ : لشکر ءِ جھگ، بزاں دگہ لشکرے ءِ دیم ءَ جنگ کنگ ءِ پروش وَرگ ءُ تچگ یا کہ چہ دگہ لشکرے ءِ تُرس ءَ پیسر چہ دیم پہ دیم بیگ ءِ تچگ۔

نپیر ءِ تچگ : کاسہ ءُ ربابء پہ کارے کلوھے یا ھالے ءِ رَوگ۔

ھرس ءِ تچگ : پہ چیزے ءِ نیبرگی ءِ واھشت ءِ سَھرا کنگ۔

تچوک : (تَ۔چ۔وک) ھر چیزے کہ بہ تچ ایت۔ تچگ ءِ کار ءِ کنوک۔

تر : (تَ۔ر) چِرز، چہ سیدءِ جوڑ کرتگیں مشکلے کہ چو گُلانز یگ ءِ مستین ءُ گھگیریں لیٹروانی گرانز ءِ دینت ءَ۔ "تر" ءِ گال ءِ شبکواں کہ دگہ گالانی جیتگیج ءِ ھور بیت۔ اک : ترَوان، تر تراسبل۔

تر : (تِ۔ر) رتمرہ سولے کہ دریاء ءِ وپ ءِ ماں شور گین ءُ کلظ ءِ زمین ءَ رَد ایت۔ دریا ءِ سوریں آپ ایشی ءِ چِہ نکنت۔ بلکیں شرتر پادئے کنت۔ ھورانی دپ ءِ ھم باز بیت۔ اے سول سکّ نازرک انت پرچا کہ سُورگ انت اے سکّ باز رُد ایت اَشترئے وارت چیزے کہ سکّ باز بیت گوش انت : "تر ءِ جنگل انت" یا کہ "تری جنگل انت" باز مردم ایشی ءَ "تری جنگل" گوش انت کہ پھک رَد انت۔ چہ ایشی ءِ نازرک ءُ بے زوری ءِ سبب ءَ پہ دَرور گوش انت "پلانی تر ءِ رگ ءَ داشتگ" یا کہ "پلانی ءِ تراں تپرہ گُڈ ایت" اِدءَ پہ نہ زانتکاری مردم اے گال ءَ "تر" گوش انت کہ پھک رَد انت گال "تر" انت۔

تر : (تِ۔ر) دو چیزکہ دیم پہ دیم کنگ بیت ءُ چہ یکے ءَ دومی شرتر گوشگ بیت۔ گڈا آئی ءِ گلاگال ءِ رندءَ ھمے "تر" ءِ گال گیش کنگ بوت ایت۔ اک : شر، شرتر، بُرز، بُرزتر، پُراه : پُراه تر۔ اے چہ آئی ءِ ھشتہ زانت۔

ترّ : (تُ۔ر) بچار "تُرّ"

ترّ : (تُ۔ڑ) چکّ، ترّ دَرگ : چکّ رَگ، چکّ دَرگ۔

ترّ : (تَ۔ڑ) چیزے کہ ھُشک نہ انت بزاں آپ یا آپینک ءِ سرء اَنگگ۔ پِچ انگیں "ترگ" ءِ پرما نگال بزاں "بہ ترّ"۔

ترّ : (تِ۔ر) تواری گوات کہ چہ لاپ ءَ در کیت چہ دراھی ءِ راه ءَ۔

ترا : (تَ۔را) تئی جند ءَ "تو کجائے؟ من ترا نہ بزاں گون!"۔

ترابی : (تَ۔را۔بی) ترادی، روچگی ماه ءِ شپ ءِ گیشیں نماز (تازی : تراویح)۔

- **ٹراپ :** (ٹ ۔ راپ) ٹرپ، ٹرپ یا ٹراپ ٹراپ ءِ توار۔
  پاد ٹراپ : پاداں ٹرندیں توار کہ چو شہات ءِ توار بہ کن اَنت، پاد شہمات ءِ توار۔
  اُشترءِ ٹراپ : اُشترءِ پادانی توار یا ھمے رنگ ءِ کپگ کہ توار بہ کن اَنت۔
  ھورءِ ٹراپ : ھورءِ ترد کنگ کہ گیشیں توارے کنت۔
- **ترآپ :** (ت ر ۔ رآپ) دریاءِ تہ ءَ ھما جاگہ کہ آپ "ترآیت" ءَ گردوں وَنت ایشی ءَ "مُچرآپ" ءُ "چُھراپ" ھم گوشنت۔
- **ٹراپکن :** (ٹ ۔ راپ ۔ ک ن) ٹراپ کنوک، ٹراپ ٹراپ ءِ کپوک۔ ٹراپکنیں ترمپ : ھورءِ ھما ترمپ کہ جاگھے کم تر ءُ جاگھے گیشتر رچ اَنت کہ ایشانی توار ھم ھمے رنگ ءِ بیت ءُ زمین ءِ سرءَ ھم جاگھے گیشتر آپ بیت جاگھے کمتر۔ بزاں ھمدستیں رچگے نہ اِنت۔
  ٹراپکنیں اشتر: لیٹرہ یا ڈاچی کہ پُراہ گام ءُ مزن شاگ بہ بیت کہ گوں پُراہ گامی ءُ وھدے کہ تیز رووت آئی ءِ پادءِ ھم سَک ٹراپ ٹراپ ءِ توار کن اَنت۔
- **ٹراپل :** (ٹ ۔ رآ ۔ پ ل) ٹراپ کنوک ٹراپلیں ھتر، ٹتس ءُ چھوس ءِ ٹرامپوی کنوکیں ھتر۔
- **ٹراپول :** (ٹ ۔ رآ ۔ پ ول) ٹراپ کنگ ءِ جند، ٹرامپول، پادانی ٹراپینگ ءِ جند ءِ ٹراپول۔
- **ٹراپولی :** (ٹ ۔ رآ ۔ پ و ۔ ل ی) ٹرامپولی، ٹراپولی، اولاک ءُ مردم ءِ اچیں رنگیں تچگ ءُ مُجک جنگ ءُ پاداں ماں زمین ءَ شہمات کنگ کہ پاد ھم سک توار کن اَنت۔
- **ٹرات :** (ٹ ۔ رات) رگت ءِ ڈولیں سوے کہ مُرگ ایشی ءِ بَراں وَراَنت۔ گوھنیں پچھے ءِ دو بنداَنت : "تیتانی مُرگ رامگیں۔ ٹراتی براں شیبر نہ بئے"۔
- **ٹراد :** (ٹ ۔ راد) پہ باھند پادآیگ، کارے ءِ کنگ یا کہ پہ جنگ ءِ مرئے اجام ءُ بے تاھیریں اِنگارءِ بیر۔
- **ٹرادگ :** (ٹ ۔ را ۔ دگ) پہ باھند پادآیگ، پہ باھندءِ جنگ، پہ کارے ءِ کنگ یا کہ پہ جنگ ءُ مرئے بے اجامی ءُ بے تاھیری بیٹرءُ انگار کنگ۔ بشرپگ۔
- **ترازز :** (ت ۔ راز) بزاہ، زیب، ڈول، "ترازگ" ءِ پرمانگال بزاں بہ ترازز، براھدار بہ کن، ڈولدار بکن۔
- **ترازکار :** (ت ۔ راز ۔ ک ار) ترازوک، سمبھینوک، براھدار کنوک، مھتاک ءِ ترازکار : ھما مردم کہ مھتاک ءِ زیب ءُ براہ ءَ کارستر اِنت۔ لوگ ترازکار : ھما مردم کہ لوگ ءِ سمبھینگ ءِ کارءَ بلد اِنت۔
- **ترازگ :** (ت ۔ را ۔ زگ) براھدار کنگ، انکاپ کنگ، ساپ ءُ سَلّ کنگ، سمبھینگ ءُ زمین ءِ پہ گوک ءِ سوار ءَ کنگ بزاں گوں مَرز یا گوزن ءِ مرزگ۔
- **ترازگال :** (ت ۔ راز ۔ گ ال) ھماگپ کہ ترازگ ءُ براھدار کنگ ءِ بارہ ءَ جنگ بیت۔
- **ٹراس :** (ٹ ۔ راس) ٹرس یا گُڈگ ءِ ڈاہ ءُ شیواری۔
  ٹراس دیگ : گُڈینگ، ڈاہ دیگ، ٹرسینگ۔
  ٹراس کنگ : ٹرسگ ءُ ڈاہ گرگ، ھزگ۔
  ٹراس گرگ : وتی سرءِ چہ چیزے ءِ ٹرسگ ءِ گُڈگ ءُ ڈاہ گرگ۔
- **ٹراسگ :** (ٹ ۔ را ۔ سگ) ٹراس کنگ، ھزگ، گُڈگ۔
- **ٹراسو :** (ٹ ۔ را ۔ س و) ھما کہ بے نیمون ءِ ٹراس کنت یا کہ پہ سکّیں کسانیں نیمونے ٹراس کنت / سکّیں ٹراس کنوک۔

- **ٹْراسی :** (ٹ۔رَا۔سِ ئی) بچار "ٹْراسیگ"۔
- **ٹْراسیگ :** (ٹ۔رَا۔سِ ئی گ) ٹْراس دائگیں، ٹْراس گپتگیں، ٹْراس اِتگیں۔
- **ٹْراش :** (ٹ۔رَاش) بُرّ، ڈول، وَڑ۔ اک: "اے لٹ ءِ ٹْراش وش نہ اِنت"۔

ٹْراشوک : نَد ٹْراش، کلم ٹْراش، دیم ٹْراش، سر ٹْراش بزاں نَد، کلم، دیم ءُ سرءِ ٹْراشوک۔ "ٹْراشگ ءِ پہ انگل بزاں "پہ ٹْراش"۔

- **ٹْراشانک :** (ٹ۔رَا۔ش ان ک) چہ چیزے ءِ ٹْراشتگیں، ٹْراشوک۔
- **ٹْراشائینگ :** (ٹ۔رَا۔شَ ا ئے۔ن گ) چہ دگرے ءِ دست ءِ ٹْراشینگ یا ٹْراشگ ءِ کارءِ کنائینگ۔ بزاں اپچوشیں کنگ کہ دگہ یک مردمے ٹْراشگ یا ٹْراشینگ ءِ کارءِ انگت ھم چہ دگہ مردمے ءِ بہ گیپت۔
- **ٹْراشتسر :** (ٹ۔رَاش۔تَ۔سَ ر) ٹْراشتہ سر، ٹْراشتگ سر، ھما کہ سرئے ٹْراشتگ بزاں سرئے ساتگ، ساتہ سر، ساتگ سر، کورٹ سر۔
- **ٹْراشک :** (ٹ۔رَا۔شُ ک) مُرگ ءِ راستے کہ چوکہ لال ءِ ٹْراشتگ ءِ شش کُنڈ انت دستونکان ئے کن انت ھمک رنگ بیت۔
- **ٹْراشکار :** (ٹ۔رَاش۔کَ ار) ھما مردم کہ گْراں بھاسنگ بزاں شدرانی ٹْراشگ ءِ کارءِ زانت ءُ کنت۔
- **ٹْراشگ :** (ٹ۔رَا۔شَ گ) گوں تَنتش یا کارچ یا چاکو یا دگہ اچیں ازبابے ءِ دار یا دگہ چیزے ءِ تُنک تُنک ءُ بُرگ بزاں آئی ءِ سپر سپرءُ تنک تنک ءِ بُرّاں کنگ اک: دار ٹْراشگ، کلم ٹْراشگ، کتب ٹْراشگ، رحل ٹْراشگ، دروازگ ٹْراشگ، گپکپ ٹْراشگ ھم رنگ ءِ شدر ٹْراشگ: بزاں شَدرءِ گْراں ٹْراشگ ءِ کُنڈ کُنڈ کنگ کہ بے ٹْراشگ ءِ بدرنگ ءُ گرناک ءُ کم بھا انت۔
- **ٹْراشوک :** (ٹ۔رَا۔شُ وک) ٹْراشگ ءِ کارءِ کنوک چیزے ءِ ٹْراشتگیں بھر۔
- **ٹْراشینک :** (ٹ۔رَا۔شِ ے ن ک) ھما ازباب کہ گوں آئی ءُ دگہ چیزے ٹْراشگ بیت چیزے ءِ ٹْراشوکیں ازباب۔
- **ٹْراشینگ :** (ٹ۔رَا۔شِ ے۔ن گ) ٹْراشائینگ، چہ دگرے ءِ دست ءِ ٹْراشگ ءِ کارءِ کنائینگ۔
- **ٹْراکگ :** (ٹ۔رَا۔کَ گ) نازرکیں چیزے ءِ ٹْرنگ۔ پُرّل ءُ گْراکگ۔ ٹْرھلگ۔
- **ٹْراکینگ :** (ٹ۔رَا۔کِ ے۔ن گ) نازرکیں چیزے ءِ پہ آرام ٹْرکینگ۔ اک: رِشیں ءِ ٹْراکینگ، چمانی ٹْراکینگ بزاں تچ کنگ چوکہ پیشی ءِ چک یا کہ گلّو ءِ کہ چہ پیداگ بیگ ءُ چیرے روچ چمانی پوشش اش ٹْرک انت۔
- **ٹْرام :** (ٹ۔رَام) بچا، رِدیہ رِد، جُپ ءِ ژنگ، پہ ڈولداری شرب بیگ یا رِدبیگ یا جم بیگ، مانپوش ءِ مانٹ ءُ ٹْرام بیگ: بچا بیگ، رِد پہ رِد بیگ، جُپگ، پہ بَراہ ءُ زیب رِدبیگ۔ مانپوشگ، مانٹ نگ، پوشگ۔
- **ٹْرامب :** (ٹ۔رامب) مزنیں ٹْرامبل۔
- **ٹْرامبگ :** (ٹ۔رَام۔بَ گ) ٹْرامبلگ، آبلہ بیگ، ٹومبگ پہ گوات گرگ ءُ ٹْرنگ ءِ زور جنگ۔

رِش یا دردءِ ٹْرامبگ: ٹْرامبل بیگ۔

- **ٹْرامبل :** (ٹ۔رَام۔بَ ل) ٹْرا[illegible]، آبا، آبلو، مردم ءِ دست، پاد یا دگہ جاگہے ءِ پوست کہ آزگ ءُ آئی ءِ چیر گوشت آپ بیت ءُ گوات گیپت ءُ جولاس ءِ ٹْرب اِیت اسپیت چُک یا سُھر ءُ شیہ ٹِک بیت، ھم بیت۔ لے ھما وھدءِ بیت کہ پوست ءِ مزنیں زورے پہ بیت یا کہ پہ ٹْرندی گوں یک چیزے باز رندءِ پرشگ بیت کہ آئی ءِ چیرءِ گوشت آپ بیت ءُ پوست ءِ گوات دَنت۔ جان ءِ جاگہ اگاں تچ ایت ھم "ٹْرامبل" بیت۔ شپادیں مردم کوہ ءِ پہ ٹْراِیت یا کہ کوش ءُ چوٹ ءُ سواس پاداں بجنت یا کہ پہ ٹیکم ءُ کوڈاں یا ھولیگ جنگ ھم "ٹْرامبل" پاد کیت۔
- **ٹْرامپَل :** (ٹ۔رَام۔پَ ل) بچار "ٹْرپَل"، یا "ٹْراپل"۔

- **ٹرامپُل :** (ٹ - رام - پُ ل) بچار « ٹرامپول » ۔
- **ٹرامپول :** (ٹ - رام - پ و - ل) ٹرانپول، ٹرانپول، ٹرامپولی : مردم یا اولاک یا دلوت ءِ پُستی تچگ ءُ پاداں پہ گنوکی زمین ءَ شھمات کنگ، ٹرامپول جنگ، ٹرامپولی کنگ ۔
- **ٹرامپولی :** (ٹ - رام - پ - و - لِ ئی) بچار « ٹرامپول » ۔
- **ٹرامگ :** (ٹ - را - م گ) بچابیگ، ردبیگ، جُپگ پہ ڈولداری ردءِ پہ ردبیگ، بانپوشگ، مانشانگ ۔
- **ٹران :** (ٹ - ران) سُھل ءُ ٹران : بزاں چہ زھرءُ کھری ءَ رندءَ وشّانی یاکہ جیڑہ ءِ ٹران گپ اِک : گپ ءُ ٹران : بزاں دیوان ءُ مجلس ءَ گپ ءُ دیوان۔

ٹران کنگ : سُھل کنگ یا گپ جنگ ءِ لے تھنا ٹران کنگ ءِ بزانت ۔ « سُھل کنگ اِنت » پہ گپ ءَ « گپ ءُ ٹران کنگ » گوشِ اَنت البت اے رنگیں گپّاں تھنا کارمرد بیت ۔ « من گوں ترا ٹران ءَ یاں » ۔

- **تَران :** (ت ر - ران) چکّران بزاں تَران ءَ ءُ چکّران ءِ یا سَبیل کتان ءِ « تَرَگ » ءِ آیئی مَنکار گال بزاں « من تَران » من تَرگ ءِ کارءَ کناں ۔ منی جند « تَرَ » اِیت ۔
- **ٹرانبگ :** (ٹ - ران - ب گ) بچار « ٹرامبگ » ۔
- **ٹرانبل :** (ٹ - ران - ب ل) بچار « ٹرامبل » ۔
- **ٹرانپل :** (ٹ - ران - پ ل) بچار « ٹرامپل » ۔
- **ٹرانپُل :** (ٹ - ران - پُ ل) بچار « ٹرامپول » ۔
- **ٹرانپول :** (ٹ - ران - پ - و - ل) بچار « ٹرامپول » ۔
- **ٹرانپولی :** (ٹ - ران - پ - و - لِ ئی) بچار « ٹرامپول » ۔
- **ٹرانچ :** (ٹ - ران - چ) شیہ پس یا اپسے پس ءِ شنک ءِ ٹرنگ بزاں چہ مستی ءَ ءِ چہ گل ءَ سٹ ءَ دور کنگ ۔ آشک یا دگہ کوھی پس ءِ تاگ، ٹرانچ وَرگ، ٹرانچ کنگ ۔ ایشی ءَ « ٹرنجو » ھم گوشِ اَنت ۔ ے چلھٹراں ٹرانچ ءُ گرگشان گپسار ءِ شھلپ کار ۔
- **ٹرانچار :** (ٹ - ران - چ ار) ٹرانچ آروک بزاں ھما بیتون یاکہ درمان کہ مردم ءِ ٹرانچ ءُ ٹرنگ ءَ بے تاھیر ءِ کنت، باھندآر یا باھند آروک ۔
- **ٹرانچپد :** (ٹ - ران چ - پ د) ٹرانچگ ءِ شاگ ءِ بُراھی ءِ پد، دورپد، شاگ پد، ٹرانچگ ءِ نشان ۔
- **ٹرانچکار :** (ٹ - ران چ - ک ار) ھما مردم کہ ٹرانچگ ءُ جُنک جنگ ءِ کاراں سرجم ءِ زانتکار اِنت ۔
- **ٹرانچگ :** (ٹ - ران - چ گ) ٹرانچ کنگ، بچار « ٹرانچ » ۔
- **ٹرانچگر :** (ٹ - ران چ - گ ر) ھما مردم کہ جُنک جنگ ءُ دور جنگ ءِ کارءَ بلدِ اِنت ءُ باج بری لیباں گوں بیت ۔
- **ٹرانچو :** (ٹ - ران - چ و) سٹ ءُ دور کنوک پہ تُکسی، بے آرام، لیبو ۔
- **ٹرانز :** (ٹ - ران ز) ٹرانچ ۔
- **ٹرانزگ :** (ٹ - ران - ز گ) ٹرانچگ، ٹرانچ کنگ، ٹرانز کنگ ۔
- **ٹرانس :** (ٹ - ران - س) بچار « ٹراس » ۔
- **تَرانک :** (ت ر - ران ک) تَرَوک، چکّروک ھما چیز کہ آئی ءِ سرءَ بنداَت یا اوشت اَت ءُ آ چکّر ایت ۔ چھراپ، چراپ، گردون دیوکیں آپ ءِ « تَرَگ » بزاں تَرّی کُھشکی ءِ چپ اِنت اِک : تاکن ءِ تَرَگ بزاں ھما جاگہ کہ گوں گوشت ءِ یکجا اِنت ۔

- **ٹرانکار :** (ٹ۔ ران۔ ک اڑ) سھل ءِ ٹران کنوک، ھماکہ ھروھد جیڑھاں ٹران کنت۔ گپ جنوک بلے ماں مزن دیوانے ءَ پہ مَن اِنگیں رھبرءِ مَن اِنگیں ٹنگپ ءِ سرءَ یاکہ چہ ونگشی ءِ شنگپاھاں گپ جنوک۔ SPEAKER PEACE MAKER (1969)
- **ٹرانگ :** (ٹ۔ را۔ ن گ) تھتال، یات، گیرتوستگیں کارے یا دیستگیں ءُ دوستگیں مردمے ءِ سستا، ماں زردءَ آنگیں ھیال ءُ یات۔ ٹرانگ ءِ کپگ یا ٹرانگ آیگ، چہ ٹرانگ ءَ روگ، بے ٹرانگ بیگ، ٹرانگ ءَ گیجگ، ٹرانگ ءَ پرینگ، ٹرانگ دیگ۔
- **ٹرانگار :** (ٹ۔ ا۔ ن۔ گ اڑ) گاریں ٹرانگ، ھما ٹرانگ کہ گار انت اچوش کہ اگاں یک مردمے چہ ناوڑاھی یاکہ دگہ نیمونے ءَ چہ وتی گوستگیں زندمانیءِ ھر کرتگیں کار یا دیستگیں چیزاں بے ٹرانگ بہ بیت۔ ٹرانگاری، ٹرانگاری ءِ ناوڑاھی۔
(LOST OF MEMORY) (1969)
- **ترانگرانڈو :** (تِ۔ ران۔ گ۔ ران۔ ڈو) پہ ھمامردم ءَ گوشں انت کہ وتی زوراکی ءِ پہ زوریں مردم یا چیزے ءِ سرءَ پیش دار ایت۔ ترانگرانڈو بیگ، یاکہ "تر شھپ کنگ" ءِ گال "تر" انت کہ بازمردم چہ ترانسکاری ایشی ءَ "تر" گوشں انت "تر" ھماسورگ ءِ نامزکیں سوٗل انت کہ دریاءِ دپ ءَ سکیں کلڑیں جاگہ ءُ روایت اچوش کہ یک گرانڈے پستی ءَ تکسی رتریں سولاں پہ کاٹ ءِ جنت گوشں انت "پلانی ترانگرانڈو انت" بزاں چوکہ گرانڈءَ "تراں" پہ کانٹ جنت ھمے رنگ ءَ "تر شھپ کنگ" بزاں "تراں" پہ لٹ جنگ۔
- **ٹرانگشود :** (ٹ۔ را۔ ن گ۔ ش ود) ٹرانگ ءِ شودوک یاکہ ھمامردم کہ آئی ءِ ٹرانگ شودگ بینگ بزاں ھما کاریا درمان کہ مردم ءِ گوستگیں ٹرانگاں پھک چہ زردءَ بارت یاکہ ھمامردم کہ چہ آئی ءِ زردءَ ٹرانگ شودگ بوتگ انت۔ ٹرانگشود کنگ، ٹرانگشود بیگ، ٹرانگشودی۔
BRAIN WASHIG-ER (1969) MEMORY WASHING-ER
- **ٹرانگیچ :** (ٹ۔ را۔ ن۔ گی ئے چ) ٹرانگ ءِ گیجوک، ٹرانگ ءِ پرینوک، یات دیوک، تھتال ءِ پرینوک، ھماندی یادگہ اچیں نبشتگ کہ چہ ایشی ءِ پیسر نبشتگیں ءِ ٹرانگ ءِ پرینگ ءِ ھاترءَ نبیسگ بیت (REMINDER) (1969)
- **ٹرانی :** (ٹ۔ را۔ ن ئ) ٹرانیگ، گپ جنگی، گپ ءِ ٹران بیگ بزاں گپ جنگ گپ ءِ ٹران کنگ ھمے رنگ پہ سھل ٹران ءِ ھم گوشگ بیت۔ ٹرانی بیگ بزاں سھل ءِ ٹرانی بیگ، سھل ءِ ٹران کنگ۔
- **ٹرانیگ :** (ٹ۔ را۔ ن ئ گ) بچار "ٹرانی"۔
- **ٹراوی :** (ٹ۔ را۔ وِئ) ٹرابی، روچگی ماہ ءِ شپ ءِ گیشیں نماز (تازی : تراویح)۔
- **ٹربال :** (ٹ ر۔ ب ال) چہ سوتلی یا دگہ اچیں رنگیں بندیکاں جوڑ کرتگیں بزیں ءُ چٹیں یکتل ءِ بکشل ءُ پڑاہ ءِ ڈراجیں پال کہ آپ ءِ دور ءِ دنت ایشی ءِ مزنیں چیزانی سرءَ یاکہ لوگانی سرءَ پر دینت کہ ھورءَ مہ پل انت یاکہ مہ رتیچ انت چہ ایشی ءِ ساھگ ھم بند انت کہ ھورءِ ھم مہ رتیچ ایت۔ تمبوءُ گد۔
- **ٹربت :** (ٹ ر۔ ب ت) ماں بلوچستان ءِ مکران ءِ جلگہ ءِ مزن شھرءِ نام انت کہ کیچ کور ءِ کرءَ اِنت۔ کیچ۔
- **ٹربز :** (ٹ ر۔ بز) ھما پیش کرتی ءِ برانگ یاکہ ھماساڈکہ چہ ھمے ٹربزیں پیش ءِ جوڑ کرتگ یا بریتگ، ترناک، ھماکہ ٹرچک انت بزاں ترتی سئے ماں اِنت۔
- **ٹربک :** (ٹ۔ رب۔ ب ک) ٹبک، ڈھل ءِ داستے یا زاتے۔ گواتیگانی یک لیبے ءِ نام انت۔
- **ٹرپ :** (ٹ۔ رپ) بے ساری، ھنوشی، نشہ۔
- **ٹرِپ :** (ٹ۔ رِپ) ھما میھ یا گلیھ کہ ماں زہیں ءِ یادگہ چیزے ءَ ٹوک اِنگ ءِ مرک اِنت کہ ایشی ءِ رکیں سرءَ ٹنگاریں گلگل یا جنتر رنگیں چیزے ایرکنگ بیت کہ اے چوکہ ترءَ آئی ءِ تر ءَ جاگہ کنت۔ ٹرپگ ءِ بنکار گال ءِ پرمانگال بزاں "بہ ٹرپ" "ٹپگ ءِ کار ءِ بہ کن" "بہ جڑکت"۔

- **ترمپ :** (ت - رُپ) موری ءِ زاتے کہ چہ موری ءَ کستر اِنت بُن ءَ ہم کستر اِنت ءُ تاک ءَ ہم کستر بنت۔
- **ترپت :** (ت - رَپ) کوہ ءِ سرءَ مزنیں پتیں جاگہ، چہ زمین ءَ برز تریں مزن ءُ پتنیں جاگہ۔ چیزے ءِ زمین ءِ سرءَ کپگ ءِ توار۔ پادانی ٹراپینگ ءِ توار۔
- **ترپاٹریپ :** (ت - رَپ - پ ا - ٹ - ریٗ پ) "ٹریپ ءُ ٹراپ : ٹرپ ٹرپ یا کہ ٹراپ ٹراپ ءِ توار۔ پادانی ٹرپینگ یا ٹراپینگ ءِ توار۔ جنگ ءُ چوپ ءِ شھمات ءُ مشت ءُ مکوشہ ءِ توار۔
- **ٹرپانز :** (ٹ - ر - پ ان - ز) ٹرءِ پوتگو یا ٹرپینٹر۔
- **ترپش :** (ت - رُپ ش) ھما تام کہ دنتاناں کُٹ بکنت، کٹگ، چیچگ، لیمبو یا کہ نہ پکگیں امب ءِ تام۔ ڈوگیں شیر۔ (SOUR)
- **ترپشانک :** (ت - رُپ - ش ان ک) ترپشوک، ھما چیز کہ دگہ چیزاں ترپش کنگ ءِ کارمرد بیت ھما چیز کہ دگراں "ترپشین ایت"۔
- **ترپشتگ :** (ت - رُپ - ش - ت گ) ترپش ترانگیں، ھما چیز کہ "ترپش" ترانگ ترپش آتگیں۔
- **ترپشک :** (ت - رُپ - ش ک) پتن تاکیں بھار کاھے کہ سک ترپش بیت، ایشی ءِ تاک ءُ پُل ھردو سک ترپش انت ایشی ءِ بازجاگہ "ترپشگ" ءِ ہم گوش انت۔
- **ترپشک :** (ت - ر - پ - ش ک) بچار "ترپشگ"۔
- **ترپشک :** (ت - ر - پ ش ک) بچار "ترپشگ"۔
- **ترپشگ :** (ت - رُپ - ش گ) ترپش تام بیگ، ترپش ترگ، دوگیں شیر۔ ترپشک ھے بھار کاھیں ترپشک۔
- **ترپشناک :** (ت - رُپ ش - ن اک) ترپش تام۔ ترپش مرگ، ترپش چک۔
- **ترپشینک :** (ت - رُپ - ش ے ن ک) ترپشیں چیز، ترپش تامیں چیز۔
- **ترپشینگ :** (ت - رُپ - ش ے - ن گ) ترپش کنگ، ترپش تام کنگ۔
- **ترپک :** (ت - ر - پ ک) کسانیں "ترپ" ھما شجیں میھ کہ چیزے ءِ چیر ءَ گرہ دارءِ انت کہ سر ءَ گرہ دارءِ گنگ ھمیشی ءِ سرءَ نادینگ بیت ھے گرانی دارءِ ھیند ءَ ہم "ترپک" گوش انت ءُ آئی ءِ ترپک ءِ میھ۔ (بچار "بُت") تاکدیم 304
- **ترپکار :** (ت - رپ - ک ار) گلہ کار، ھما مردم کہ مغل یا دگہ رزان کلاءِ پیچ کنت یا کہ دگہ ھر رنگیں چیزے ءِ گوں کلاءِ پیچ ءِ رنگیں دگہ ورنانے ءِ ترپناک کنت۔
- **ترپگ :** (ت - ر - پ گ) جرڈگ، پتلاھگ، جرشنگ، شھم دیگ، لیٹ گال ءِ ءُ ت ڑپ گ "ہم گوش انت۔
- **ترپگ :** (ت - ر - پ گ) بے سار بیگ، ھوش بیگ، نشہ بیگ۔
- **ترنگ :** (ت - رَپ - پ گ)، برز بیگ، چست بیگ، یک چیزے ءِ چہ وتی نزیک ءُ رکہ ءُ گور ءِ چیزاں برز بیگ بلے اے پریزاہ ءُ پتن ءُ بچیں چیزے ءِ گوشگ بیت اچوش کہ زمین، کوہ یا جمپ ءِ ترپگ۔ (۲) چیزے ءِ زمین ءِ سرءَ کپگ ءِ توار۔
- **ترپل :** (ت - رپ - پ ل) نہ بڈگ، آپ ءِ سرءِ وت ءَ دارگ، کا بیا، دارءُ تھتگ ماں آپ ءِ نہ بڈ انت آپ ءِ سرءَ ترپل بنت، آپ ءِ مشک ءِ ھما پیچ کہ بہ داری ٹکرے گرگ ءُ تک ھر پیچ رنگیں نکش یا درچنگ ءِ کنڈ چنگیں نکش کہ در چگیں ءُ کنڈ چنگیں چیزءِ تاں ءُ برز اِنت
- **ترپلگ :** (ت - رَپ - پ - ل گ) ترپل بیگ، کابیا بیگ، چیزے ءِ سر برءِ یک جاگھے ءِ برز ترگ، تنکیں چیزے ءِ یک جاگھے ءِ برز تر بیگ، ساھدارے ءِ جان ءُ پوست ءِ یک جاگھے ءِ برز ترگ یا کہ تو ات گرگ یا کہ لیٹر بیگ۔ ترامبل بیگ یا ترامبگ۔

- **ترپوز** : (ت-ر-پ-و-ز) بچار "ترپونز"۔
- **ترپوشک** : (ت ر-پ و ش ک یا ک ت ر-پ و ش ک) ترپوشگ۔ بچار "پترپشک"۔
- **ترپوشگ** : (ت ر-پ و ش-ش گ) بچار "پتروشگ"۔
- **ترپونز** : (ت ر-پ و ن ز) ترپینز، سرپاد، سرپاد وَرگ، راہ ءُ روگ ءَ آزگ، پاد ءَ لنگکا ئی گوں چیزے ءِ مان آزگ ءُ مردم ءَ سر یٹینگ، سرپٹ، ترمنز یا ترپنزک ءِ بزانت ءَ ہم زیرگ بیت۔ ترپونز وَرگ : سرپاد وَرگ، آزگ ءُ سرپٹ وَرگ۔
- **ترپولاس** : (ت ر-پ و-لا س) : ترپوکیں لاس، ہما لاس کہ چو مُرواریدءَ ترپ ایت۔
- **ترپیشک** : (ت ر-پ ی ش ک) آس ءِ سکیں کسانیں پترونگ۔ بزاں سرسنگیں بُرانز، ایشی ءَ "ترچیشک" ہم گوشنت۔
- **ترپیشک** : (ت ر-پ ی-ش ق-ش ک) بچار "ترچیشک"۔
- **ترپیشگ** : (ت ر-پ ی-ش-ش گ) پترونگ، چہ آس ءِ برانزاں سنگیں ترپیشک۔
- **ترپینز** : (ت ر-پ ی-ن ز) بچار "ترپونز"۔
- **ترترامبل** : (ت ر-ت رام-ب ل) یک ترامبلے کہ ترکینگ ءَ بیت ءُ اگاں آئی ءِ ہما آزگیں جاگہ ءِ دگہ ترامبلے پاد بیت ایشی ءَ ترترامبل گوشنت۔

ترونگ

- **ترج** : (ت ر ج) کار ءِ بنگیج کنگ ءِ جواں تریں رھبند۔
- **تروج** : (ت-ر ج) چہ بنگار گال "ترجگ" ءُ پرمانگال ءِ "تروج" "ترجگ" ءِ حبند۔
- **ترجانک** : (ت-ر ج-جا ن ک) ہما چیز کہ گوں کیس بے پرواھی وَرگ ءِ ترج ایت یا تروجیں ایت۔
- **ترجبرج** : (ت ر ج-ب ر ج) چہ دو گال "ترج + برج" ءِ جوڑ بونگ "ترج" بزاں کارے ءِ بنگیج کنگ ءِ جوانیں رھبند، ءُ "برج" کارے ءِ سرجم یا برجم کنگ ءِ جوانیں رھبند۔ "ترج برج" بزاں چہ کارے ءِ "بنگیج ءُ سرجم" ءِ جواں تریں زانتکاری۔ ھر کارے کہ مردم وت ئے بکنت ءُ کہ چہ آئی ءِ بنگیج ءُ آسر ءِ پہ جوانی زانتکار بیت۔
- **ترجگ** : (ت-ر ج گ) آپ ءِ مان گٹ ءِ ھشک روگ بلے اَنچیں رنگے ءَ بیت ءُ پونز ءِ دربیا اَنت، تاس ءِ تہ ءِ ھمے رنگ ءَ آپ ءِ وَرگ کہ آپ پونز ءِ بروانت یا کہ مان آپ ءِ ورگ ءِ اناگہ ءِ جلگ یا ساہ کشگ ءَ آپ چہ گٹ ءِ پدءَ اومال بہ بنت ءُ پونز ءِ در بیا اَنت کہ مردم گیپٹار بیت اسکیں وشتیں یا لوکاپ ءِ مزیں گلبے ایر برگ ءَ گوات بند ایت ءُ مان گڑ ءِ گٹ بیت گوش آنت ءِ آپ تروج اِت اَنت " آیاں ترا تروجینت " یا کہ " بچار وت ءَ ترجینں ئے "۔
- **ترچین** : (ت ر-ر چ ے-ن) ہما نیبگ کہ ترّی ءِ چہ ذرچک ءِ چنگ بیت۔
- **ترچینک** : (ت ر-چ ے ن-ک) مُرگانی تریں چینک بزاں مُرگانی ہما وراک کہ تراَنت اک : ناہ، نیبگ، آکہ ھشک اِنت آئی ءَ

ھُشپینک "گوُشْ اَنت. اک: دان".

- **ٹرّ :** (ٹْ-رّ) تَرّدیں ذرک ءُ دور.
- **ٹرّگ :** (ٹْ-رّ-گْ) دلوت یا اولاک ءِ چه تَرّدی یا تُلّسی ءَ ذرک ءُ دور کنگ.
- **ٹرّینگ :** (ٹْ-رّ-یے-نگ) اپس ءِ سوار بیگ ءُ دور ءُ جُتک پر ایگ ءُ تاچگ.
- **ٹرز :** (ٹ ر ز) زیمر ءِ نوزہ یا زمیل ءِ راست بزاں آئی ءِ ساز ءُ آوازی ردءُ بندی، پیم، ڈول، نوزہ، وڑ، رھبند.
- **ٹرزنکّ :** (ٹ ر-زن کّ) تازہ زانگیں دلوت، اولاک یا رستر.
- **ٹُرس :** (ٹُ رُس) بیم، ناوان ءُ بیرانی ءِ سماء ءِ ستا، ناوان دیوک بیران کنوکیں زوراکی ءِ ستا.
- **ٹروس :** (ٹْ-رُس) بچار "ٹُرس".
- **ٹْرس :** (ٹْ-رَس) تمرد ءُ گھگریں انزار، ٹْرس ءُ الگار : بیرڑ ءُ اِنزار. ٹْراس کنوک.

ے ماں گُنخاں سیدی ٹْرسے (ملاّ گْرانازم).

- **ٹُرسگ :** (ٹُ ر-سگْ) کسے ٹُرسینگ ءِ بیت آ ٹُرس ایت. ولاپ بیگ، بیم زیرگ، ماں دل ءُ زرد ءَ واری، ازابی یا مرگ ءِ سماء ستاکنگ، ناوان ءُ بیرانی ءِ ستاء آگاہ بیگ.
- **ٹْرسگ :** (ٹْ-رَ-سگْ) پہ تمردی ءُ گھگیری اِنزار کنگ، الگر یا الگار گ. یک اناگہ ءِ پہ گھگیری ٹْراس کنگ.
- **ٹُرسینگ :** (ٹُ ر-سِ ے-نگْ) کسے ءَ ٹُرس دیگ، انچو گْوش کنگ کہ کسے ءِ ٹُرس ایت، پا ٹْرپ دیگ ولاپ کنگ.
- **ٹْرشپ :** (ٹْ-رُشْ پْ) ٹُرپش، کنگک، ٹْرپشیں لیمبو یا چیچک ءِ تام، کنگکیں امب ءِ تام، مُوْرتام، دوگیں شیر.
- **ٹْرشت :** (ٹَ-رَشْ ٹْ) ھماکوہ یا بانڈم کہ آئی ءِ دیم پھک تچک اِنت کہ ھچ رنگ ءَ سر کپگ نہ بیت. ھمارزانءَ ماں آئی ءَ دست شوِ انت.
- **ٹْرشتاپ :** (ٹْ-رَشْ-تاپْ) ٹُرشت ءُ تلارانی سنگر تگیں آپ.
- **ٹرّشک :** (ٹَ ٹْرشْ کْ) ٹرّ + ھُشک ءِ ٹرّ شک، تیاب ٹرّ ءِ ھماجاگہ کہ ٹرّیں زمین گوں ھُشکیں زمین ءَ دوچار کپ ایت. (۲) پَتنیں ساہیں سنگلکے یا کلنڈے زیرانت ایشی ءِ یک دیے ٹرّکن اَنت ھاکین کن اَنت توکی لُنکک ءِ سرءَ ایرئے کن اَنت ءُ گوں ماق لُنکک ءَ ٹُرینتریں اَنت سے کہ باریں گجام دیم برز ءِ بیت. پہ آئی ءِ گیشینگ ءَ چُوش کنگ بیت.
- **ٹْروشگ :** (ٹْ-رُ-شَگْ) کٹ، کُرّ، ٹھلیگ.
- **ٹرشھپ :** (ٹ رُشْ ھپْ) کسے کہ بارگیں لٹّ یا ھیزرانکے بزیر ایت ءُ ٹرّاں ءِ شھپ ایت کہ پہ ایشی ءَ ھچ زوراکی پکار نہ اِنت بلے "شیپ ءُ شھپ" ءِ توار باز بیت، یہ ڈ ٹرّ یا تمر سکیں نازرکیں سئے لے کہ سورگی ءُ گوں دست جنگ ءَ پُرشش ایت دالے گال ءِ بازمردم "ٹرّشھپ" گْوشّ اَنت کہ رو اِنت پہ جاگہ گال "ٹرّ" اِنت "ٹرّ" نہ اِنت).
- **ٹرشیپ :** (ٹ رُشِ یُ پْ) اِزّت، آبرو، ٹرشیپ دیگ یا کنگ : اِزّت دیگ یا پہ اِزت کنگ. ء رت کنگ، سمبھینگ یا ساڑک یا گور کنگ.
- **ٹرک :** (ٹ رکْ) گْبلیں ھُرجین کہ ھیرنگ ءِ ہم کن اَنت ایشی ءَ "ھُرجیں ٹرک" ھم گْوشّ اَنت. جہیز ءُ سامان ءِ گْداری ماں کنگ ءِ درپ.
- **ٹُرک :** (ٹُ رکْ) مزنیں راجے.
- **ٹْرک :** (ٹْ-رِکْ) ساہ، نپس، ھماگْوات کہ پیدائی ءُ مرگ ھمیشی ءِ باھوٹ اِنت.

ترَک : (تْ - رَکْ) تلار، تھنگ، دیوال، شیشگ یا زمین کہ چہ ترّگ ءِ پیسر ءَ شِک زیرایت کہ ھیلتے گندگ بیت ءُ شک کمستر بیت ایشی ءَ "تَل"، "گوش اَنت. بلے دنیگا جتانہ ءِ انت لنٹ ءِ مُھرانت ھے "تل"، ءِ لنٹ کہ گیش اَنت ایشی ءِ نام "ترَک"، بیت۔ ترَک اِنگیں جاگہ۔ تُرتّگ ءِ پرمانگال بزاں "ترُک"۔

تُرک : (تْ - رِکْ) سکّیں بارگیں ءُ نزوریں چیزے ءِ پرِشگ ءِ توار۔ تُرتّگ ءِ توار، بندیک ءِ سدگ ءِ توار، لنک کائی نزھکینگ ءِ توار، جان ءِ ھڈّ ءِ بنداتی توار، دو تکگیں بزاں شوَل اِنگیں گدءِ بندیک ءِ ھریک ڈکّے، تُرکانی سدگ ءِ توار، تُرتّگ ءِ پرمانگال "بہ تُرک"، پوست ءِ دوچگ ءِ بکّ ڈکّے ءَ گوش اَنت۔ یا گرانچیں بزیں چیزے ءِ دوچگ ءَ۔

تُرک : (تْ - رُکْ) تُرتّگ ءِ پرمانگال "بہ تُرُک"، تُرک : ڈکّے شوَل یا دوچ۔

تُرک اِنگ : (تْ رُکْ - اِنگْ) ھما چیز کہ "تُرک اِنگ" تُرتّگ ءِ دیر گوست گال۔ ھماپِل کہ پچ بوتگ۔ بزاں کرّو مگ تُرک اِنگ ءُ پِل اِت۔ برابریں ورناثی ءُ رس اِنگیں جنک، پلّیں ورناثی ءُ رس اِنگیں، بہ زھر ھم گوش اَنت ھما جنک کہ آئی ءِ جنیں چکّی تُرکینگ بوتگ، بہ تزن مرنیں جنیں چک ءَ گوش اَنت۔ گوات گپتگیں چیزے کہ بہ تُرک اِیت، ھما کہ تُرکینگ بوتگ۔

تُرکانی : (تْ رُ - کا - نِیْ) دشتیاری ءِ چہ درچ ءَ بُرزنیتگے ءِ نام اِنت۔

ترک جنگ : (تْ رِکْ - جَ نگْ) پوست یا گرانچیں بزیں چیزے ءِ دوچگ، گوش اَنت "منی کوش ءُ تُرک جن"۔ دو ٹکّر گدءِ انجوش ڈراجی ءِ یکجا کنگ کہ شوتگ مہ بیت بلے دیر دیر ءَ ڈکّے ڈکّے جنگ بہ بیت بازجاگہ بہ شوتگ ءِ ھم کار مردم بیت۔

تُرکڑ : (تْ رِکْ - کُ ڑ) یا (تْ رُکْ کُ ڑ) بچار "تُرکُل"۔

تُرکُل : (تْ - رِکْ کُ لْ یا تْ - رُکْ کُ لْ) بارگ بارگ ءِ پتاتگیں بچّے کہ ایشی ءِ سرءَ بُن دینت ءُ گوں ھیشی ءَ داگ دینت۔ لے داگ ءَ تُرکُل گوش اَنت اے داگ پہ گوندوچ ءُ نیادوچیں سیچّن ءِ ھم دیگ بیت۔ کسانیں ترک گدءِ کسانیں تُرک ءِ بلوچی دوچ ءِ نام اِنت۔ بازمردم "تنگل" (دسواس) ءِ ھم "تُرکُل"، گوش اَنت۔

تُرتّگ : (تْ رُکْ - کَ گْ) سکّیں چیزے یا درپے چہ زور پہ بیگ ءِ درگ۔ تَل بیگ، راک بیگ، آپ ءِ مشک اگاں بکپ اِیت تُرک اِیت، درپے ءِ چہ گیش ءِ چیزے مان بہ کن ءِ ترک اِیت، دیوال، ھاک ءِ کاشیگ یا جھلگ ءُ کمب ءِ تَل زیرگ۔

بُن ءِ تُرتّگ : ھرچیکہ ءِ بُن ءِ زیچ بیگ۔

بول ءِ تُرتّگ : درگ۔

پادانی تُرتّگ : چہ سارتی ءَ پادانی پیشنزانی راک راک بیگ۔

ٹوپ ءِ تُرتّگ : ٹوپ ءِ پہ بے ڈولی سک توارکنگ، ٹوپ ءِ گلوءِ تُرتّگ۔

ٹپنگ ءِ تُرتّگ : ٹپنگ ءِ تَل ءِ ڈراجی ءَ یا یک جاگھے زور تُرک بیگ۔

تھنگ ءِ تُرتّگ : تھنگ اگاں دیراں روچ ءِ سرءَ اِیر بہ بیت آئی ءِ تَل تَل ءُ تنک تنک بیگ۔

تیرءِ تُرتّگ : تیرءِ چہ کجام نیموئے آس برگ بلے چہ ٹپنگ ءَ درنیایگ ءُ آئی ءِ پوست ءِ مان ٹپنگ ءِ تہ ءُ تُرتّگ، بازبرء ٹپنگ تیرءِ بارت ءُ انگت ھم پوست ءَ تُرکیں اِیت۔

جگر ءِ تُرتّگ : چہ کجام ناڑراھی ءَ جگر ءِ درگ۔ چہ ترس ءَ دلاپ بیگ۔

جان ءِ تُرتّگ : چہ سارتی ءَ یا چہ دگہ ناڑراھی یے ءَ جان ءِ پوست ءِ تُرتّگ ءُ تَل تَل بیگ۔

چّم ءِ یا کہ چمّانی تُرتّگ : ٹیلگ ءِ تُرتّگ ءُ آپ بیگ۔ چیشی / کُھک یا دگہ مستریں رسترانی گلڑائی چمّانی چوش ءِ درگ پہ جاگہ آ دھدی کہ

پیداک بنت چم اِشتر نگندانت چہ پوش ءِ ڑرّگ ءَ رندی گندانت۔

دل ءِ ڑرّگ : چہ کجام ناوڑاھی یے ءَ دل ءِ ڑرگ، چہ ترس ءَ دلاپ بیگ۔

دپ ءِ ڑرّگ : پہ بدیں رنگے ءَ "گپ جنگ" ءِ بزانت۔ چہ ناوڑاھی ءَ دپ ءِ تہ ءَ کش ءَ گور ءِ پوست ءِ تل تل بیگ۔

درد ءِ ڑرّگ : درد ءِ یک انگر ءَ باھند کنگ۔ اگاں کسے ءِ لاپ ءَ دردے بہ بیت ءُ یک انگر ءَ باھند بکنت گڑا باز بر ءِ گوں

ھمے باھند ءَ درد ءِ جند تہ ءَ ڑرک ایت کہ مردم ءِ ھما دمان ءَ گش ایت۔

دون ءِ ڑرّگ : دیوال اگاں پہ گل یا چُن دونتگ چہ کجام یک کچڑے ءَ ھمے دون ءِ تل بیگ۔

دیوال ءِ ڑرّگ : بستگیں دیوال ءِ چہ ھشتانی بلے پردی یا کہ چہ زمین ءِ نندگ یا کہ زمین ءِ سبب ءِ ھشتان چہ برز ءَ پہ جھل ءَ ڈراھی ءَ

یا کہ چپ ءُ چوٹ ءِ وشنگ ءَ دیوال ءِ تل بیگ۔

ریش ءِ ڑرّگ : ریش ءِ باد آیگ ءُ گوات گرگ ءَ رند نل بیگ کہ ڈرستیں گندگ ءَ گس ءَ ددرکایت۔

زمین ءِ ڑرّگ : چہ زمین جنب ءَ یا کہ آپ ءِ ایر نندگ ءَ یا کہ دھل ءِ پہ درآیگ ءِ زور جنگ ءَ زمین تل بیگ۔

سر ءِ ڑرّگ : سر ءِ نل بیگ، سر ءِ پڑشگ۔

کرم ءِ ڑرّگ : کرم کہ وتی سرجمی ءَ رس ایت گڑا ڑرک ایت ءُ بالوے بیت، مگسک، مُلا پا تو ءُ دگہ بالو ڈرست بُندر ءَ

کرم انت۔

کوکر ءِ ڑرّگ : پچ ءِ کوکر ءِ نل بیگ کہ مچ گش ءِ دھد انت۔

گیروت ءِ ڑرّگ : لاپ ءِ تہ ءَ روت ءِ ھما گیشیں سرگوات گیت ءُ سگ درد کنت اگاں بُرز بہ بیت ءُ ملکن ءُ لاپ ءِ تہ ءَ ڑرک

ایت ءُ مردم ءَ گش ایت۔

گٹ ءِ ڑرّگ : دھل ءِ ھوشگ ءِ پوش ءِ ڑرگ ءُ ھوشگ ءِ سر ءِ کشگ۔

گٹ ءِ ڑرّگ : چہ بازیں گوکار ءُ واھی ءَ آواز ءِ گاگور بیگ۔

گد ءِ ڑرّگ : ڈرگ چہ گد ءِ نزوری ءَ بیت بلے اگاں گدے کہنا ءُ تاگ ءُ سگ ڑندانت اگاں گیشیں زورے پرشگ ءِ بیت

ڑرک ایت، گیشتر آ بریشمی یا ھمے رنگیں گد ڑرک انت ءُ یا کہ سگیں بزیں۔

گوش ءِ ڑرّگ : بزاں ایرم دیگ۔

لاپ ءِ ڑرّگ : لاپ ءِ ڈرگ۔

لشانی ڑرّگ : چہ سارتی یا چہ دگہ نیمونے لشانی تل تل بیگ۔

مشک ءِ ڑرّگ : مشک ءِ ڈرگ۔

تُک ءِ ڑرّگ : چہ مزنیں بے تواری یے ءِ رندگپ جنگ بلے پہ بدیں رنگ ءَ گوشگ بیت۔ چہ بازیں گوکار ءَ تُک ءِ دم برگ

ءُ تواز ءِ گاگور بیگ۔

ڑرّگ : (ڑ۔ رِ۔ گ) ڑرک ءِ تواز، بارگیں چیزے پڑشگ یا بندیک ءِ بدگ ءِ تواز، ڑرّگ نہ کنگ۔ بزاں بچک بے تواز بیگ۔

ڑمّگ : (ڑ۔ مَ۔ گ) ڈوسک ءُ بارگ سریں چیزے ءِ چہ دگہ چیزے ءِ تہ ءَ سُمبگ ءُ درآیگ انچو کہ دھل وتی سر ءَ

چہ زمین ءَ درکنت۔ ھیدر ءِ ڑمّگ، بزاں چہ مردم ءِ جان ءَ ھید ءِ درآیگ، ھیدھم ڑرک ایت ءُ درکیت۔

- **ترکّینگ** : (ت رَک ـ کِ ـ ے ـ نگ) "ترّگ" ءِ گرشکارگال بزاں چیزے ءِ ابچوش کنگ کہ آ بہ ترک ایت۔ (بچار گالبند ترّگ)۔
- **ترکّینگ** : (ت رکِ ے نگ) ترک ترک توار پر مایگ، ترک ترک ءِ سندگ یا پروشگ۔
- **ترکّو** : (ت رَک ـ ک و) "بمب" ءِ کہ جنگانی وھدءَ چہ بالیگراباں دورءِ دیئنت کہ ملک ءِ جاگھاں پروش ایت ءُ سوچ ایت۔
- **ترکّی** : (ت رُک ی) ھما کہ ترّینگ ءُ چکّرینگ بہ بیت، ھما کہ ترّات ءُ چکّرات بکنت۔ ھما چُک کہ نوکی پاداں شُت کنت۔ ھما پیک کہ لنگکاں گرگ ءُ ترّینت کنگ بہ بیت۔
- **ترگ** : (ت رَگ) کوہ دیمی ھما کنڈ کہ آیانی تہ ءَ آپ دار ایت، کُمب۔
- **ترّگ** : (ت رّگ) راہ ءَ رَوگ، سیل کنگ، گَردگ، پدءَ ترّگ، واترّ کنگ، بیرہ کنگ، بدل بیگ، مَٹ بیگ، گشگ، پرگشگ، پیرکنگ، وتی جندءِ چپ ءُ چاگردءَ چکّرگ ءُ ترّگ کو دیگ چوکہ ترّوک یا لانٹینگ ءِ چکّرگ۔ بُستیں لیٹرہ ءِ جنگ ءِ ھاترءَ چھرءَ ابید گرانزءِ جل ءِ ھتّءَ شمبگ ءُ ہیڈے مان کنگ بیت۔ ناکن ءِ ھا بھرکہ گوں گوشت ءَ لچ اِنگ۔ ھشکی ءِ ھما بھرکہ چہ اودءَ ترّی بنگیج بیت۔ کُل جنگ ءِ زمین ءِ ھما بھرءِ رسگ کہ ھاک مُے ترّانت۔

آپ ترّگ : بدائگیں چیزے ءِ آپ بیگ یا آپلو بیگ۔

اِسپیت ترّگ : اِسپیت بیگ بزاں چہ دگہ رنگ ءِ لگشگ ءُ اِسپیت بیگ۔

آپ ءِ ترّگ : آپ ءِ رنگ ءِ بدل بیگ کہ دریاءِ جھل ءُ تلگی ءِ سبب ءَ آپ ءِ رنگ ھم ترّ ایت کہ ناھدائے بچاہ کارانت۔ پہ موسم دریاءِ آپ ھم چو کورءَ تچ ایت مُے رنگ بیک مرسے ءَ اگاں یک دیمے ءَ آپ رچ ایت دومی موسم ءَ پدءَ واتّرکنت ایشی ءِ ھم گوش انت "آپ ءِ ترّگ"۔

اَس ءِ ترّگ : گرم بیگ، تپسگ، گرم گرگ، سُھر بیگ۔

اُنگرءِ ترّگ : سک سُھر بیگ۔

بارگ ترّگ : زنڈی ءِ روگ ءُ لاگر بیگ یا کہ زنڈیں چیزے ءِ سِتیگ ءُ بارگ بیگ۔

بُرز ترّگ : پَٹک ءِ چپ بیگ، بزاں ڈراج بیگ ءُ بُرزادی روگ چو رچ ءَ بُرز روگ۔

بوم ءِ ترّگ : موسم ءِ بدل بیگ۔

پاداں ترّگ : پیادگ ءَ روگ۔

تچ ترّگ : پد ترّگ، واترّکنگ۔

پَد ترّگ : واترّکنگ، تچ ترّگ، بیرہ کنگ۔

پر ترّگ : پر چکّرگ، گشگ، چہ جاورے پہ دگہ جاورے ترّگ، پرگشگ۔

پُشت ءِ ترّگ : پُشتی نیمگ ءَ روگ، پدءَ ترّگ، واترّکنگ، پُشت ءَ کنزگ۔

پُشت ءَ ماں ترّگ : مردمے ءِ پُشتی نیمگ ءَ روگ پہ وتی بھر بزگ ءِ ھاترءَ۔

تچک ترّگ : چو ھیں چیزے ءِ تچک ءُ راست بیگ۔

تلارءِ ترّگ : باز سک ءُ محکم بیگ۔

تھنا تزگ : ایوک ءِ تزگ یا گردگ ۔ ایوک بیگ ، تھنا بیگ ، تھنا پشت کپگ ۔
تیبءِ تزگ : چہ تیبءِ گرم تزگ ، سک گرم بیگ ، سک تپسگ ۔ چہ تیبءِ شیاہ تزگ بزاں سک شیاہ بیگ ۔
جلءِ تزگ : چوکہ جلءِ گرم بیگ ۔
جلکءِ تزگ : چوکہ جلکءِ چکرگ ۔
جلکی تزگ : چہ جلکءِ تزگ ۔
جنگءِ تزگ : ھما مردم کہ پہ جنگءِ شوھازءِ تزّایت بزاں جنگ ءِ وشّی بیت پیشکا پہ کسانیں گپّے پہ مڑگءِ بوشار و بیت ۔
جھل تزگ : برزیں چیزے ءِ جھل تر بیگ ، جھل کپگ ۔
جھل تزگ : جھل بیگ ، تلگیں چیزے ءِ جھل تر بیگ ۔
چلّ تزگ : گوشت ءِ کم تزگ و پوست ءِ کرچک کرچک بیگ ۔ دانکہ دیراں آپ ءِ تہ ءَ اوشتگ ءِ یا دانی پوست ءِ آپ چلّ تزّین ایت ھمے رنگ دستانی پوست ھم دانکہ دیرءِ آپ ءِ تہ ءَ بیگ ءِ چلّ تزّایت بزاں تنکلاکی پوست ءِ پاد یا دستانی دل ءِ آئی کرّءِ گورءِ پوست ۔ کلونٹ یا اہ ءِ چلّ تزگ یا دگہ نیگے ءِ بزاں ھشک ءِ کرچک بیگ ۔
چلّ تزگ : چلّ بیگ ، چرک بیگ ، بیکار بیگ ۔
چماں تزگ : چمّانی دیم ءَ تزگ ، رگندگ بیگ ، چمّانی تہ ءَ کپگ ۔
چمّانی دیم ءِ تزگ : دیم ءَ تزگ ، گندگ بیگ ۔
چمّانی دیم ءِ پر تزگ : چمّانی دیم ءَ تزگ ، گندگ بیگ ۔
چیر تزگ : دگہ چیزانی چیرءَ بیگ ۔ وام دار بیگ ۔ بیلاں بیگ ۔
دستءِ تزگ : چیزے پہ تنک گرگ بیگ ، سکیں کسانیں چیزے کہ ھیلتے پہ تنک گرگ ءِ بیت ، چہ بارگی یا ایرتیءَ ۔ دست ءِ تہ ءَ آیگ ۔
دست ءِ بادانی پر تزگ : نادراھی یے کہ دست ءِ باداں تا ب دنت گوش انت ، پلانی ءِ دست ءِ پاد پر تزّانگ انت بزاں تاب تزّانگ انت ۔
دل ءِ تزگ : مردم ءِ چہ یک دیمے ءِ پہ دگہ دیمے ءِ میل کنگ ، دل ءِ واھگ ءِ پہ یک چیزے ءِ میل کنگ ، چہ چیزے ءِ دل ءِ پرشگ ءُ پہ دگرے ءِ واھگدار بیگ ۔
دل ءِ تزگ : دوست بیگ ۔
دیم ءِ تزگ : کسے ءِ دیم ءِ آیگ ۔
دیم ءِ پر تزگ : کسے ءِ دیم ءِ سھراءِ زاھر بیگ ۔
راہ ءِ تزگ : راہ ءِ روگ ، کسی کارءِ کارءِ دارگ ۔ کسے ءِ راہ ءِ سرءِ آیگ یا راہ ءِ سرءِ کپگ ۔
رندءِ تزگ : پشت ءِ تزگ بزاں شوھاز کنگ ۔ کسے ءِ رندءِ گون بیگ یا گون کپگ ۔ رندءِ پشت کپگ ۔
رنگ ءِ تزگ : چہ یک رنگے ءِ پہ دگہ رنگے ءِ تزگ بزاں رنگ ءِ بدل بیگ ۔ مردم ءِ سک پریشان یا گمی یا وتر دل بیگ ۔ کارے ءِ رھبند ءِ بدل بیگ ۔ جاگھے ءِ زیدہ مٹ بیگ ۔
روچانی تزگ : روچانی بدل بیگ ، روچانی گسترءِ مستر بیگ ۔ واری ءِ یا سیری ءِ روچانی بدل بیگ ۔

زَرد ترَگ : رنگ ءِ زرد ترَگ، الگدار یا زاپران رنگ بیگ۔

زِرَّک ءِ ترَّگ : زندءُ پژّور بیگ۔

زلورءِ ترَّگ : سکّ زرد بیگ۔

زنڈ ترَّگ : پژّور بیگ۔

سَبز ترَّگ : چو سبزیں رنگ ءِ بیگ، دَرچک ءِ سبز ترَّگ بزاں تاک جنگ. کِشارءِ سبز ترَّگ بزاں چہ زمین ءِ ترّگگ ءُ درآیگ۔ تاکن ءِ ربچّیگ ءُ زند سبز بیگ، لَٹ ءِ لَلگ ءِ جان ءِ سبز بیگ. ماریادگ زھری توکگ ءِ وھگ ءُ زند مردم ءِ جان ءِ سبز بیگ۔ تُنٹانی سبز بیگ، بروت یا ریش ءِ سبز ترَّگ بزاں سبزگ یا نوکی درآیگ۔

سرءِ ترَّگ : ناوڑاھی یے کہ گوشی ءِ زاناں آئی ءِ چیّاں ھر چیز چکرّگ ءُ ترّگو دیگ ءَ انت۔ اے ناوڑاہ نشت ءُ اُوشتات نکنت کپ ایت. بلوچی درمان "شیاھیں ڈنگ انت" یا کہ مچّی پیشّی ءِ بندے بندآنت. پریشان بیگ. بے تاھیر بیگ۔ سرسرجنگ۔

سَرد ترَّگ : سارت بیگ، سرد بیگ. گرمیں چیزے ءِ سرگ ءُ سارت بیگ، بے زند بیگ، ٹُنگ، مرگ۔

سَکّ ترَّگ : ڈَڈّ بیگ، تُرند بیگ چہ ھمّی ءُ زند۔

سُھر ترَّگ : سُھر بیگ، ریٹھ بیگ، ھون رنگ بیگ۔

سِیاہ ترَّگ : سِیاہ بیگ، شپ رنگ بیگ، تھار بیگ، تھاری ءِ رنگ بیگ۔

سِیہ ترَّگ : بچار "سِیاہ ترَّگ"۔

شپ ترَّگ : شپ بیگ، وار بیگ، بژّگ. ڈُکّال بیگ۔

شپ ءِ ترَّگ : شپ ءِ گردگ. چو شپ ءِ بیگ بزاں تھار بیگ۔

شپدستی ءِ ترَّگ : شپ ءِ گردءُ گول کنگ۔

شپِرھی ترَّگ : پہ لُنٹڑی شپ ءِ ترَّگ۔

شُرو ترَّگ : ھم ءُ نرم بیگ۔

شگرّان ترَّگ : پہ بے کاری یا پہ دُزّی ءُ چیرکاری یے ءِ ایراھتی شگرّاں گردگ۔

شِینز ترَّگ : چو کہ شینزیں رنگ ءِ بیگ. چہ زھرءِ یا کینگ ءِ رنگ ءِ پہ ترَّگ، شینزءِ نیل ترَّگ۔

کلنڈءِ ترَّگ : سکّ ھُشک بیگ، چو کلنڈءِ پچّگ، سکّ سُچگ، سکّ سِیاہ بیگ۔

کُور ترَّگ : کُور بیگ، میم ءِ کنگ. کوردیم ترَّگ : تامورءِ گرگ، دزیں بیگ یا کُوھن بیگ۔

کوہ ءِ ترَّگ : پہ شکار یا پہ سیل ءُ ساوات کوھاں چکرّگ، چو کوہ ءِ بزاں ڈُوک ءِ سکّ بیگ، تُرند بیگ۔

کُوھن ترَّگ : کُوھن بیگ، دیر گوزگ، "نوک بیگ" ءِ چپّ۔

گراں ترَّگ : گراں بیگ، کشّ ءِ سنگیں بیگ، "سُبک بیگ" ءِ چپّ پہ شھم بیگ، پہ ادب بیگ۔

گَرد ترَّگ : گلّڑ بیگ، کارے ءِ گلا بٹینش بیگ۔

گرم ترَّگ : تپسگ، گرم گرگ۔

گنج ءِ ترَّگ : سکّ زھر گرگ یا زھر بیگ۔

گنوک ترگ : ساریں مردمے ءِ گنوک بیگ۔

گوات ءِ ترگ : گوات ءِ کشّگ ءِ راہ ءِ بدل کنگ بزاں اگاں پسر ءَ چہ رودرآتک ءِ کشّگ ءَ بوتگ اتّوں چہ گاہ یا زربار ءَ کشّگ۔

لهم ترگ : نرم بیگ، ڈڈّ ءِ زبر ءِ چپّ بیگ۔

مان ترگ : "بچار مانترگ"۔

مرد ترگ : دلیر بیگ، ڈڈ بیگ، مردیں جُکّے ءِ ورنا بیگ۔

مست ترگ : اولاک یا دلوت ءِ دھر ءِ موسم ءَ آبانی نرانی پہ مادگانی دوچار کپگ ءِ بے سار بیگ، گنوک بیگ، کسی پرواہ نہ کنگ، گروناک بیگ، بے سار بیگ، دریا ءِ گورم بیگ، گرماگاں دریا ءِ گورمانی مزن بیگ۔

موسم ءِ ترگ : بوم ءِ بدل بیگ، موسم ءِ مٹّ بیگ۔

ناڈراھی ءِ ترگ : بزاں یک برے وشتر بیگ ءُ رند ناڈراہ ءِ پد ءَ کپگ۔

نر ترگ : مست بیگ، کسی گپّ ءَ نہ زیرگ، وتی گپّ ءِ سر ءَ اوشتگ، نہ ترّینگ۔

نک ترگ : سک گندگ ءِ ھراب بیگ۔ نل ءَ نل ترگ : پُر بیگ، تژند بیگ۔

وتی پاداں ترگ : چہ ناڈراھی ءَ رند کہ مردمے لوکی نتّ ءُ پاداں بکپ ایت بزاں لوکی کمیں کمیں راہ ءُ شُت بکنت گوُش انت "وتی پاداں ترّ ایت"، کسے ءِ باھوٹ نہ بیگ، کسے ءِ کار ءَ کار نہ دارگ۔

واب ترگ : مردم ءِ دست یا پاد یا دگر اندامے ءِ گُنٹگ گُنٹگ ءِ بے سما بیگ کہ وتی سروت گوُش ءُ زاناں چہ گُنٹگ ءُ سیچن ءِ پرانت کہ سُرینگ ھم نہ بیت۔

واترگ : واترکنگ بزاں پد ءَ ترگ، بیرہ کنگ۔

وارترگ : ازاب بیگ، وارییگ، بزگ بیگ۔

وار ءِ ترگ : وار ءِ رسگ، گیگ ءِ رسگ، پہ کارے ءِ کنگ ءِ جُواں تریں وھد ءِ دست کپگ۔

وار ءِ ترگ : گیگ ءُ کپگ، وار ءَ آیگ، وار ءَ کپگ

ھُشک ترگ : ھُشک، ھُشک بیگ، ترّی ءِ ھلاس بیگ، لاگر بیگ، بارگ بیگ۔

ھُشک ءِ ترگ : بے کار ءَ گردگ، مُپت ءَ گردگ۔

ھور ترگ : یکجا بیگ، گوں دگر چیزے یا مردمے یکجا بیگ۔

- **ترگ** : (تَ۔ رَگ) ژُناں، مُرنال : ھما بندیک کہ گور یا پارسیانی گور ءِ انت کہ پہ نیکراھی وود ءِ مُربیدگ گور ءَ دیگ بیت۔
- **ترگرد** : (تَ۔ ژ۔ گرد) سیل ءُ ساوات، گردءُ سیل، سیل ءُ گردش۔
- **ترل** : (تِ۔ رُل) ھما کہ چوزریں سُول بزاں تمر ءِ سول ءُ نازرک انت، سکیں نازرک بلے پہ مان نیکی گوُش انت۔ بازمردم الشی ءَ ترل گوُش انت کردانت الشی ءُ انگت ھم زر ورترکی انت ءُ "ترلک" گوُش انت۔
- **ترلاس** : (تَ۔ رَ۔ لاس) ھمالاسیں ھُرگ کہ سک ترپ انت ءِ گندگ ءِ گوُش ءُ زاناں ترّانت کہ چوآپ ءِ ترمپ ءِ جڑک انت۔
- **ترلک** : (تِ۔ رُ۔ لَک) بچار "ترل" (اے گال ءَ "ترّلک" گوُشگ ردانت)۔
- **ترم** : (تَ۔ رُم) مُرنیں لواسی کہ مُبنڈ ءِ ٹکّر انت یکدار ءُ وھدے کہ بُرز ءَ کشّ انت گڑا ھمے "ترماں" آتی ءِ چیر ءَ دینت۔ گوُش انت

"پلائی ءِ یکدار ترمان اِنت یا ترمانی سرءَ اِنت".

- **ترُم** : (ت - رُم) سکّیں بزین ءِ شَل گوارین جمبر یا هَور. مانشانتگیں یا مانت ئو کبیں گم.
 ترُم کنگ : مانشانگ، ترُم بیگ، مانپُشگ.
- **تَرمایگ** : (تَ رَ - مَا - یَگ) مهرینگ، ترند پتایگ ءُ بندگ، مٹایگ، کچایگ ءُ بندگ.
 لانک یا سرین ءِ ترمایگ : بزاں بندگ.
- **ترُمب** : (تُ - رُم بُ) کسانیں یک پوستی دُهل، کسانیں مالدک کہ ایشی ءِ تُنکئِھم گوش اَنت یا زاگ ءِ مزنیں دُهل ءِ هم گوش اَنت.
- **ترُمپ** : (تُ - رُم پُ) آپ ءِ پٹ کہ چہ مُشک ءِ بُن ءَ دانگ دانگ ءَ کپ اَنت. چہ جمبراں هَور کہ گوار ایت آئی ءِ هریک دانگ ترُمپ گوشگ بیت.
- **ترُمپک** : (تُ - رُم - پُک) کسانیں ترُمپ، هَور ءِ ترمپ ترمپ ءِ برچگ ءِ بُنگیج ءَ گوش اَنت. "دنیگا هور رچگ ءِ نزاِنت بلے ترمپک اِنت".
- **ترُمپگ** : (تُ - رُم - پُگ) ترُمپ جنگ، ترُمپ ترُمپ ءَ رچگ.
 نوگ ءِ ترُمپگ : بزاں پٹینگ.
- **ترُمسگ** : (تُ رُم - سَگ) بچار "ترُنگ".
- **ترُمگ** : (تُ - رُمگ) ماں پوشگ، مانشانگ، تنگ.
- **ترِن** : (تِ - رِن) ترِنّن : تُمکُشی، هَوسی، هوڈ، بے ساهار، بچوٗرت، اِسے گال هم گوں "ترِ" ءَ شیادی کنت. بزاں انچوش کہ کسے ءَ وتی پیش دارگ یا چہ تُنکّسی ءَ ترشپ بکنت. گندہ رنگیں لاڑک، شیتاں، منت.
- **ترِن** : (تِ رِنّ) بچار "ترِن".
- **ترُناه** : (تُ رُ - ناه) ترِبن ناه، تازه ورانی ءِ ناه، بزاں چرچ ءِ سرءَ ابر گیتنگیں ناه کہ چج بُرءَ ءِ پیسر پہ ورگ ءِ هاترءَ چج ءَ رویگ بیت.
- **ترُنب** : (تُ رُن ب) بچار "ترُمب".
- **ترُنپ** : (تُ رُن پ) بچار "ترُمپ".
- **ترُنپگ** : (تُ رُن - پَگ) بچار "ترُمپگ".
- **ترُنج** : (تُ - رُن ج) ترپشیں لیموءِ دانئے کہ مزن بیت ءُ سک ترپش، ایشی ءِ دگراتے وشیں ءُ ترپش اِنت. گرنچگ یا گرنج انگیں هوشبند، نیبگ ءِ هوش بند.
- **ترُنجک** : (تُ - رُن - جُک) کسانیں "ترُنج"، سربازی مچّ.
- **ترُنجگ** : (تُ رُن ج گ) ترانچگ، ترانچ کنگ.
- **ترُنجگ** : (تُ رُن - جَگ) چو ترنج ءِ ترنگ بزاں ترپش تُرَگ، هوش بندگ. اک : انگور ءِ ترنج بزاں هوشبند.
- **ترُنجو** : (تُ - رُن - ج و) تراچ.
 ترنجو کنگ : بزاں تراچ کنگ.
- **ترُنجو** : (تُ - رُن - جَ و) چوکہ ترنج ءِ ترپش یا کہ چو ترنج ءِ بُرءُ ڈول ءِ.
- **ترُندّ** : (تُ - رُن - دّ) سک، زبر، دَڈ، هماکہ هم ءُ سُرد نہ اِنت. تیز، تیزتب، راه ءِ تیز، زورمند، زورمندیں دزگ

چیـنراک : ٹرندیں درمان، ٹرندیں چاہ۔

آسس ٹرندانت : بزاں بزاتنرءِ باپ ءُ تیزءُ سوچوک انت۔

پلانی ءِ آس ٹرندانت : بزاں گرم تب ءُ زُوت زھرگروکیں مردے۔

اولاک ٹرندانت : بزاں ٹرندسرءُ گھیگرءُ سرمحلّ انت کہ ھمک مردم ءَ نہ مترین ایت۔

کار ٹرند انت : بزاں گراں انت ءُ مشکل۔

درمان ٹرندانت : بزاں سکّ زھر یا سکّ زہت باکہ انچیں سکّیں ماں اِنت اِشں۔ مشوک، تمباک، بیڑی یا دگہ انچیں چیزے ءِ

ٹرند بیگ : بزاں زورمندکہ چہ کھیلےءِ کارمردکنگ ءَ سرءَ جن انت باز یا گیشترءِ کارمردسرءَ سکّ گراں کنت یا دل ءَ توسین ایت۔

ٹرندیں چاہ یا کھوہ : ھماکہ آئیءِ تہ ءَ چاھی تاک یا کھوہ ءُ جسدگیش ماں کنگ بوتگ کہ سکّ زہت یا زھر بنت۔

زمین ٹرندانت : بزاں پہ کل جُنگ یا ننگارکنگ ءِ ھاک ءُ ڈَڈّ انت۔

توارءِ ٹرندبیگ : گوشں انت پلانی ءِ دپ ٹرند انت بزاں پہ جاک گپ جنت۔

بوءِ ٹرندبیگ : یک چیزےءِ بوءِ ٹرندبیگ اِک : ڈُن ءُ سوچکی ءُ دگہ وشّیں اَنترءُ بو، گوشں انت ءَ ایشی ءِ بوءُ تُباں چہ

ٹرندیءَ مئے سرءَ دردے دات یا ڈُبرینت، ھمے رنگ ءَ بدیں ٹرندیں بو، دپءِ بوءِ ٹرندبیت، گوشں انت پلانی ءِ دپءِ بو ٹرندانت

بزاں دپ ءُ سکّ بوکنت۔

روچ باگرم ٹرندانت : بزاں سکّ گرم انت ءُ سوچوک۔

(گالبند) : ٹرندآرگ ءِ ھورءِ ٹرندآرگ : بزاں گوں رسگ ءِ ٹرندءُ سکّ رچگ یا گوارگ، ھمے رنگ۔ جمبرءِ ٹرندآرگ، کورءِ

ٹرندآرگ بزاں ٹرندیں ءُ تیزیں آپ ءِ آرگ۔

ٹرند مُچگ : بستگیں یا ڈکیتگیں یا بندکرتگیں چیزےءِ پہ زورءُ تیزءُ ٹرندی مُچگ یا ٹل ءِ، بندءِ، تپنگانی مُچگ بزاں یکپارگی تپنگ

کاری بیگ۔ مردم ءِ بندءُ مُچگ لاپ ءُ مُچگ بزاں سکّ رچگ۔ دل ءِ مُچگ : سکّ رچگ۔ ارسانی مُچگ : بزاں سکّ رچگ۔

ٹرند بندگ : مُحکم، سک مھر، محکم بندگ۔

ٹرندبیگ : ھمیں چیزے پہ سکّ ءُ ڈڈّءُ زبربیگ۔ مردم ءِ زھرگرگ، محکم بیگ۔ گراں ءُ مشکل بیگ۔ توار یا کہ دپ ءِ توار ٹرندبیگ

بزاں سکّ برزءُ جاک توارءِ درآیگ۔

ٹرند تاچگ : اولاک ءَ سکّ گلینگ، سوارءِ اولاک ءَ سکّ تیز تاچگ۔

ٹرند تچگ : سکّ تیز ڈُرک کنگ، سکّ پہ ٹرندی ءُ تیزی میدان کنگ۔

ٹرند ترّگ : چیزے کہ ھم، شُرد بوتگ آئیءِ سکّ ءُ ڈڈّءُ زبربیگ، چکروک یا پڑگ ءِ تیز چکرگ۔

ٹرند تچنگ : مُھر تچنگ، سکّ مُھر ٹشایگ۔ تھت ءِ روتاں کجا یگ ءُ تچنگ۔

ٹرند جلگ : مُھر دارگ، اولاک ءِ مھارءِ مُھر دارگ۔

ٹرند جَنگ : یک چیزے ءَ دگہ چیزےءِ سرءَ گوں زورءُ زکت ءُ جَنگ۔ شَھمات ءِ ٹرند جَنگ بزاں سکّ جَنگ ھمے رنگ ءَ

لَٹ ءِ ٹرند جَنگ۔ دل ءِ ٹرند جَنگ بزاں سکّ ڈریکّ ڈریکّ کنگ، دِل ءِ سکّ ڈریگ۔ دِل ءِ تیز تیزءُ جَنگ۔ رگ ءِ ٹرند جَنگ :

بزاں رگ ءِ تیز تیزءُ جنگ۔ گروک ءِ ٹرند جَنگ بزاں سکّ جَنگ ءُ بے اجامی گروک ءِ جَنگ۔ بچار «جَنگ»۔

ٹرند چارگ : کسے یا چیزےءَ روک روک ءَ چارگ۔ پہ دوستیءَ روک روک ءَ چارگ یا پہ زھر، زھرناکی چارگ۔

ٹرند چنڈگ : سکّ چَنڈگ سکّ جُمبگ، زمین ءِ ٹرند چنڈگ : بزاں سکّ جُمبگ۔ ڈرچک ءِ ٹرند چنڈگ : بزاں سکّ

ٹامبلینگ کریّنے بہ رِج اَنت ۔

ٹُرند وارگ : ساد یا دگہ انچیں چیزّے ءِ پہ ٹھکی وارگ ۔ اولاک ءِ مھارءِ ٹُرند وارگ کرسر ڈرنزی کرت مکنت ۔ وت ءِ ٹُرند وارگ : بزاں ماں جیڑہ ءُ گپ ءُ ٹُراں ءَ سُست نہ بیگ ، بزاں پہ سُھل ءُ ٹُراں وادار نہ بیگ . پہ دگرے ءِ گپ ءِ مَنّگ ءِ وا دارنہ بیگ ۔ دردءِ ٹُرند وارگ : بزاں دردے کہ کسے ءِ بگیپت ءُ ٹُرندئے پدار اِیت ۔ کسے ءِ گردن یا دگہ جاگھے ءِ رگ ءِ گُرگ ءُ ٹُرند وارگ ۔

ٹُرند دست جَنگ : کارے پہ چاڑھی دست جَنگ ، کارے ءِ واھگداری کنگ ءِ ھاترءِ دست جَنگ ۔ پہ جَنگ یا دگہ ھاترے ءُ کسّے پہ ٹُرندءُ ٹھکی دست جنگ ءُ وارگ ۔

ٹُرند ڈُکّگ : کارے ءِ کنگ پہ تیزی ءُ ٹُرندی ۔

ٹُرند راھینگ یا رائینگ : پہ گنوکی رائینگ ۔

ٹُرند رِچگ : ھَورءِ پہ ڈَرد گوارگ ۔

ٹُرند رَندگ : سرءِ میدّاں پہ زور اپجوشی رندگ کہ میدّانی ٹُپ دَرد بکن اَنت ، زھر رندکنگ ماتو رَندکنگ ۔ پہ زور ءُ زکت پہ ٹُرندی کِشک رندگ یا کَشّگ ۔

ٹُرند رُوگ : تیز رَوگ ، اشتاپی رَوگ ، زیت رَوگ ، ھُشک رَوگ بزاں اولاکے ءِ گردن ءِ بستگیں سادءِ ٹُرند بیگ ءُ کُٹ گیر کنگ ۔

ٹُرند سُرگ : زیت ءُ پہ چاڑ سُرگ ۔

ٹُرند شانگ : سک شانگ ۔

ٹُرند شنزگ : نودانی زبر شنزگ بلے پہ گوارگ ءِ نہ رسگ ۔

ٹُرند شھپگ : سک شھپگ ۔

ٹُرند کپگ : سک کپگ ، پہ زور کپگ ، بُرستگ ءِ کپگ ۔ زھر گرگ ماں جیڑہ ءُ دپجنگ ءَ ۔

ٹُرند کچایگ : سک ٹُرند کنگ ءُ ٹتایگ ۔

ٹُرند کچگ : سک ٹُرند کش کنگ ءِ دردءِ ٹُرند کچ ءِ انگ ۔

ٹُرند کشگ : ھلکم کَشّگ ، سادے ءِ یا بندے ءِ اپجوش کشگ کہ مُھرءُ سک ءُ دارءِ داربہ بیت سُست ءُ ھم مَہ بیت ۔ گوات ءِ ٹُرند کشگ : بزاں سک کَشّگ ، تیز کشگ ۔ پادا یا گاماں ٹُرند کشگ : بزاں تیز تیزءُ زیت زیت رُوگ ۔

ٹُرند کنگ : سُستیں چیزّے یا ھمیں چیزّے سک ءِ ٹُرندءِ ڈَو کنگ ۔

ٹُرند گِرگ : کسے ءِ ماں ھبر یا گپ یا جیڑھے ءِ سک پہ ٹُرندی ماں تڑینگ ۔ کارے ءِ کنگ ءِ ٹُرند گِرگ پہ زُرنگی دست جَنگ ، بزاں سُستی ءُ زوری دکنگ ۔ تپ ءِ ٹُرند گِرگ : بزاں سکّیں گرمیں تپ ءِ گِرگ پلانی تپ ءِ ٹُرند گپتگ ، پلانی ٹُرندیں تپے ءَ گپتگ ۔ مردے ءِ پہ ٹُرندی ءُ ھکّل ءُ نھیب ماں تڑینگ ۔

ٹُرند ماں بندگ : پہ جیڑھی ٹُرند ھکّل ءُ گُڑ باکنگ ، سرءِ پہ درماں سک ٹُرند ماں بندگ ۔

ٹُرند مَنّگ : پہ ٹُرندی ءُ گھگیری مَنّگ ۔ ھامردم کہ آئی ءِ دست مَنّگ ءِ ٹُرند ٹُرندءِ روانت ءُ کاینت چوکہ لشکری مردمانی منّگاں ۔ ھارءُ ڈگار ءُ زمیناں پہ ٹُرندی مَنّگ کہ کشارءِ تاوان دیگ ۔

ٹُرند ورگ : اِشتاپ اِشتاپی ورگ ۔

ٹُرنداپ : (ٹ ُرنْ داپ) چہ انگور ، ناہ ءُ جوءُ دگہ نیبگ ءُ دھلاں کشّ اِنگیں ھا شیرگ یا آپینک یا شیرگ آپ کہ آئی ءِ ورگ ءِ

مردم هنوشس بیت، شراب۔

- **تْرنداس :** (ٹ رُنْ ڈ آس) هما مردم که گرم سر انت، تْرند تب، هما اولاک که زیتّ غور گپت۔
- **تْرندانک :** (ٹ - رُنْ - دانْ ک) هما دربان که اگاں آپهنک یا ھمیں چیزے ءِ مانءَ بکن ءَ آئی تْرند ءُ ڈڈّز برکنت هما دربان کمردینءَ پہ درمانی وراَنت که تزور مَہ بنت یا تزورءُ شّتیں مردمءَ کار مردکن انت۔
- **تْرند بند :** (ٹ رُن ڈ - بَ نْ ڈ) مُهر بند هماکہ سُست نہ بِتگ۔
- **تْرندبو :** (ٹ رُن ڈ - بُو) هما چیز کہ آئی ءِ بو تْرند ءُ تیز انت۔
- **تْرند پُشت :** (ٹ رُن ڈ - پُ شْ ت) هما اولاک کہ اگاں آئی ءِ سوار یا جمّاز بہ ءِ مردم ءَ پہ آرام نہ بارت آئی ءِ پُشت سک سُر ایت ءُ سوارءَ پدر دکنت۔
- **تْرند تب :** (تْرند + تَب) هما مردم کہ آئی ءِ تب تْرند انت بزاں زوت زهر گیپت۔ گرم تب، تْرند تبیات۔
- **تْرند تیخ :** (ٹ رُن ڈ - ت یْ خ) تْرند تْرند ءِ تیخ اِنگیں تهت یادگ چیزے۔
- **تْرند چار :** (ٹ رُنْ ڈ - چَارْ) هما مردم کہ دگراں پہ تْرندی چار ایت۔
- **تْرندچمّ :** (ٹ رُنْ ڈ - چمّ) هما مردم کہ آئی ءِ چمّ تْرسناک بہ بنت۔ هما مردم کہ آئی ءِ چمّ مَردم ءَ سک گرانت۔
- **تْرند رواج :** (ٹ رُنْ ڈ - رَواجْ) هماکہ راه ءِ تْرند ءِ تیسند روت مردم یا اولاک۔
- **تْرند روگ :** (ٹ رُنْ ڈ - رَوگْ) راه ءِ تیز رَوگ۔
- **تْرند سر :** (ٹ رُنْ ڈ - سَرْ) هما اولاک کہ آئی ءِ مہار ءِ جلّگ ءِ زور لوٹ ایت بزاں سک زور جنت۔ هما مردم کہ تب ءِ تبیات ءِ تْرند ءُ گرم انت، گرم سر ءِ زیت زهر گروک۔ گهگیر، سر مَحلّی۔
- **تْرند کار :** (ٹ رُنْ ڈ - کارْ) هما مردم کہ هر کارے سُستی نہ کنت ءُ تْرند تْرند ءِ دست جنت۔
- **تْرند کشّ :** (ٹ رُنْ ڈ - کَشّ) تْرند کشّ اِنگیں ساد یا بند، کَجّا تگیں ءِ هما سواس کہ گوپگ ءِ آئی ءِ تجگ سک تْرند کشگ بوتگ۔ اِے سواس پہ پلک ءِ ملک ءِ ریکپاد ءِ شَتّر انت۔ پہ کوه ءِ ڈلپا دءِ «سُست کشّ»، ءَ کن انت کہ گوگ مَہ بیت۔
- **تْرند گال :** (ٹ رُنْ ڈ - گالْ) تْرند هبر، تْرند گپّ، هما بچّہ کار کہ آئی ءِ لچّہ ءِ گال باز تْرند انت۔
- **تْرند گام :** (ٹ رُنْ ڈ - گامْ) هماکہ آئی ءِ گام تیز انت بزاں راه ءَ پہ گام تیز رَوگ۔ تیز گامیں اولاک، هماکہ پیادگ ءِ ڈڈّ اِنت ءُ راه ءِ هم تیز انت۔
- **تْرند گپّ :** (ٹ رُنْ ڈ - گَپّ) تْرند هبر، هماکہ پہ زهر ءِ جبر ءِ گپّ جنت۔
- **تْرند ناک :** (ٹ رُنْ ڈ - ناکْ) تْرند، زبر، ڈڈّ۔
- **تْرندو :** (ٹ رُنْ ڈو) ھلو ءِ چپّ هماکہ ھم نہ انت۔ تْرندوڑ۔
- **تْرند هار :** (ٹ رُنْ ڈ + هارْ) کور ءِ هما هار کہ تْرندی ءِ تیزی کیت۔ تْرند هاریں کور، هما کور کہ آئی ءِ هار هروهد تْرند ءِ تیز انت۔
- **تْرند هبر :** (ٹ رُنْ ڈ - هَبَرْ) تْرند گپّ، هما مردم کہ نصیب ءِ گُزبا یا زهر گالی گپّ جنت۔
- **تْرندی :** (ٹ رُنْ - دِیْ) تْرند بیگ ءِ جند، ھمی ءِ چُپْٹ، ڈڈّی، زبری۔
- **تْرندین :** (ٹ رُنْ - دِے نْ) هماکہ "تْرند" اِنت، هماکہ سکّ اِنت ھم نہ انت، هماکہ گران اِنت، آسان نہ انت، هماکہ مشکل انت، هماکہ تیز انت۔ تْرندیں آپ : هما آپ کہ چو توکاپ ءِ دل ءِ ڈکّ ایت۔ تْرندیں کار، تْرندیں زمین، تْرندیں راه، تْرندیں رواج، تْرندیں

توار، ٹرندیں دار، ٹرندیں شہمات بزاں سکّ تورینوک۔

ٹرندیں چاہ : بزاں سکّ زہپتیں ، ٹرندیں کھوہ : سکّ زہریں۔

ٹرندیں ھبر: پہ ھکّل ءُ ہُھز کُرتگیں ھبرءُ گپّ۔ ھے رنگ ءَ ٹرندیں گپّ : بزاں پہ کیّن ءُ پاتراپ جتگیں گپّ۔

ٹرندیں روچ یا ٹرندیں گرم : بزاں گرمیں روچ۔

ٹرندیں جنگ : ھما جنگ کہ آئی ءِ تہ ءَ سکّ مرگ بیت۔

ٹرندیں ھار : ھما ھار کہ آئی ءِ آپ باز بیت ءُ پہ توپانی کیت۔

- **ٹرندینک** : (ٹ ۔ رُن ۔ دِ ۔ ےِ ن ک) ھما چیز کہ آہینک نہ اِنت، آپ ءِ جندکتر بیت. بزاں ہدایت گوا " ٹرندینک " بیت۔
- **ٹرندینگ** : (ٹ رُن دِ ے ن گ) ٹرندکنگ، ڈُڈکنگ، آپلیکے ءِ اچوش کنگ کہ آ پہ ہدایت ءُ ڈُڈ پہ بیت۔
- **ٹرُنس** : (ٹ رُ ن س) ٹرنگ ءِ پہ مانگال. بزاں " بہ ٹرُنس " یا " ٹرنگ " ءِ کار ءِ بکن۔
- **ٹرُنسگ** : (ٹ رُن س گ) چیزے ءِ سکّ ایرت ایرت ءِ ٹکر کنگ، گوشت ءِ ٹرنگ : بزاں سگیں کسانیں ٹکر کنگ، پیاز یا دگہ چیزے ءِ ٹرنگ، ٹُش ٹُش کنگ۔
- **ترنک** : (ت رَ ن ک) ھما کہ آئی ءِ رنگ ترّ اِنت. بزاں ھما مردم کہ ھروھد روگنی وَرگ وارت چرب ھار یا چرپیں دپار وار۔
- **ٹرنکش** : (ٹ رُن ک ش) " ٹرندکش " چیزے کہ ٹرندکش اِنگ، سواس ءِ راستے کہ گوپگ ءِ وھد ءُ آئی ءِ تچیگ ءِ ٹرندکش اَنت کہ سواس سکّ ترّ بئیت بلے اے رنگیں سواس پہ ملکیں زمین ءِ پاد ءُ کنگ بیت. پہ کوھانی روء آ ءِ کار مرد ءُ ٹرندکش اَنت سَے کہ کوہ ءَ گڑ ابیت آئی ءُ " سُستکش " گوش اَنت بزاں سُست کش اِنگ۔
- **ٹرنگ** : (ٹ رِ ن گ) ذراج بُرزیں چیزے ءِ ذراجی ءُ توکا توک ءُ پھناتی ءُ مُیانجی ءِ جاگہ. بُرزیں چیزے ءِ ذراجی ءُ سَر بُری نیمگ ءِ نیچ ءُ تگیں زہ ، " بڈّ ءِ ٹرنگ " دوئیں بردستانی مُیانجی ءُ بڈّ ءِ ھنڈ ءِ توک ءِ بھر، دوئیں بردستانی گوشانی مُیانجی ءِ بھرکہ تیرین ءُ بُرز ءُ کوپگانی نیچ ءُ گوک ءُ جھل ءِ بھر۔
- **ترنگبین** : (ت رَ ن گ پ ی ن) تازی : مَنّ ، ھما وراک کہ پہ ھضرت موسیٰ ءِ راج اسرائیل ءِ ادا بادگاں چہ آزمان ءُ گورتگ۔
- **ٹرنگگ** : (ٹ رِ ن گ گ) چیزے ءِ توکا توک ءِ ذراجی ءُ پادآیگ ءُ ٹرندبیگ. مردم یا دلوت ءُ اولاک یا رستر ءِ بڈّ ءِ ھنڈ ءِ ٹرندبیگ ءُ پادئیگ۔
- **ٹرو** : (ٹ ۔ رُو) تری : مات ءِ گوھار، پت ءِ گوھار، مرد ءِ یا جن ءِ مات۔
- **ترّوار** : (ت رَ ۔ وَار) ترّیں چیزے ءِ ورگ، چرپ وار، ترّوران یا ترّواری. بزاں ھا ہیں ءِ ھما وھد کہ نوکیں ترّیں ناہ وَرگ بیت بزاں چرچ ءُ ابر گیپگ ءُ وَرگ بیت۔
- **ترّواری** : (ت رَ ۔ وَارِی) ترّوران ءِ وھد۔
- **ٹروچ** : (ٹ ۔ رُوچ) ناذراھی یے کہ زندیں رگے پُشت ءُ ذراجی ءُ ٹنگرایت ءُ سکّ درد کنت . باز جاگہ ایشی ءَ " ذروچ " (زامریں آسک) ءُ " توچ " (ذرچکے) ءِ بزانت ءُ گوش اَنت۔
- **ٹرود** : (ٹ ۔ رُود) ٹروچ ، ٹروڈ : ھمے پُشت ءِ رگ اِنت کہ ٹرند بیت ءُ درد کنت۔
- **ترُّورگ** : (ت ُ رّ ۔ وَرگ) ترّگ ، ترّ کو ورگ ، تترّگ . چکر ورگ، کسے ءِ سرگوات بکنت یا سرے پہ ترّایت یا کہ چہ زوری راہ ءِ روگ ءُ پہ تترّایت یا چکر ءُ کوتوارت۔

- **ترّوران :** (تَ ر۔ وَران) ترّوار یا ترّوارءِ وھد بزاں ھا ہین ءِ ھما وھد کہ تازگیں ترّین ناہ چہ ڈگ ایر گیجگ ءُ ورگ بیت۔
- **ترُوڑ :** (تْ ۔ رُوڑ) تروج، ترود، ریس، پُشت ءِ رگے کہ ترند بیت و رکنت۔
- **ترُوشت :** (تْ ۔ رُوش ت) بچار "ترُشتن"۔
- **ترُوشتر :** (تْ ۔ رُوش ۔ تِ ر) بچار "ترُشتن"۔
- **ترُوشتن :** (تْ ۔ رُوش ۔ تِ ن) بچار "ترُشتن"۔
- **ترّوک :** (تَ ر ۔ رُوک) ترّونک، چکّروک، چکّرونک، چہ کاگد یا پشّیں مُ وار یاکہ آسنءَ جوڑ کُرتگیں لیبوکے کہ پہ ہندیک یا پہ گوات ترّابیت ءُ واب بیت، ھماکہ باز ترّ ابیت ءُ باز چکّر ابیت یا ترّءُ گرد کنت۔
- **ترّونج :** (تَ ۔ رُونج) کلّے یا "گپ نیمے" کہ گل ءِ نت ایشی ءِ تہ ءَ آس روک کن انت ءُ نگن پچ انت، ترّینج، تندیر، تندور۔
- **ترّونک :** (تَ رُ ونک) بچار "ترّوک"۔
- **ترّونکی :** (تَ ر ۔ رُون کی) ترّوکی: پیگ ءِ ھنچک مزن بیگ کہ دوئیں لنکاں گرگ ءُ چکّر بیگ بوت بکنت۔
- **ترُونگل :** (تْ ۔ رُون ۔ گ ل) ھماگردیں کنزی گلّرّین دانگ کہ چہ جمبراں چوکہ ترمپ ءَ رِج انت کہ سکّ سارت بنت، سکّ سارت۔
- **ترّونج :** (تَ ۔ رُو رنج) ھما نگن کہ ماں "ترّون" ءَ پچگ بیت، ھمامردم کہ آئی ءِ ترّون ھست ءُ مرکسی نگناں پہ گرھ پچ ایت یا کہ وت نگن پچ ایت ءُ بھا کنت۔
- **ترُوھگ :** (تْ رُو ۔ ھگ) اندیم کنگ، مان پوشگ، تامُر بندگ، یکجا بیگ، شینک جنگ، تنک تنک ءُ مانپوشگ، تا مورگ۔
- **ترُھ :** (تْ ۔ رُھ) ترُھگ ءِ جیڑہ، "ترُھگ" ءِ پہ مانگال بزاں "پہ ترُھ"۔
- **ترُھتال :** (تْ ۔ رَہ ۔ تال) ترانگ، تھتال، یات، گیر۔
- **ترُھجاہ :** (تْ ۔ رَہ ۔ جاہ) آرام کنگ ءِ جاگہ، ترُھگ ءِ جاگہ، سینیٹوریم، آسائش گاہ۔
- **ترُھک :** (تْ ۔ رَہ ک) دار ءِ راستیں یا دگہ انچیں چیزے ءِ بارگیں ٹالے ءُ پرشگ ءِ توار، "ترُھکگ" ءِ توار۔
- **ترُھکار :** (تْ ۔ رَہ ۔ کار) "ترُھینگ" ءِ کار ءِ کنوک، ترُھینوک۔
- **ترُھکُش :** (تْ ۔ رَہ ۔ کُ ش) ھماکہ ترُھگ ءِ جیڑہ ءَ بیگواہ کنت، سکّیں بے تاھیر کنوک، تاھیر ءُ ترُھگ ءِ کُشوک ءُ بے گواہ کنوک۔
- **ترُھکگ :** (تْ ۔ رُھ ۔ کَ گ) چیزے ءِ پرشگ ءِ توار۔
- **ترُھگ :** (تْ ۔ رَ ۔ ھگ) سرجمیں آرام، سرجمءَ آرام بیگ، تاھیر گرگ، اِنسرگ۔
- **ترُھیگیج :** (تْ ۔ رَہ ۔ گ ے ۔ ج) ترُھینوک: ھما درمان کہ مردمءَ چہ دردءَ آرام بدنت بزاں دردءَ بگشایت، یا کہ ھماکہ مردمءَ واب پہ گیج ایت (TRANQUELISER)۔
- **ترُھماز :** (تْ ۔ رَہ م ۔ ب از) ھماکہ ماں آئی ءِ آمباز ھرکس ءُ ھرکس ایت ترہ ایت ءُ آرام گیپت، ترُھینوکیں آمباز۔
- **ترھور :** (تَ رْ ۔ ھَ وُر) ھما موسمی ھور کہ آئی ءِ جمبرسرجمیں آزمانءَ مان پوشیت ءُ مُبرگ نہ زانت ءُ رگام رگام ءُ گوار ایت کہ زمین ءَ رچ رنگ ءُ ھُشک ءَ نیل ایت۔

ٹرھینگ : (ٹ رَ ۔ ھِے ۔ ن گ) اَنجوش کنگ کہ دگرے پہ ٹرہ بیت، آرام دیگ، اِفسرینگ، سِرینگ، سَھٹرینگ۔

ٹری : (ٹ ۔ رِئی) بچار «ٹروُ»۔

ٹُریت : (ٹُ ۔ رے ۔ ت) پُرزور، آباد۔

تِرِیّت : (تِ ۔ رِئی ۔ ت) نگن کہ مال شیر یا نارُشتاں مُکر مُکر گرِیگ ءُ پُنڈ اِنگ۔

ٹریشت : (ٹ ۔ رِئی ۔ ش ت) بچار «ٹریشتن»۔

ٹریشتر : (ٹ ۔ رِئی ش ۔ تَ ر) بچار «ٹریشتن»۔

ٹریشتن : (ٹ ۔ رِئی ش ۔ تَ ن) شیاہ پَس ءُ شکر وَرنائیں نَریں شنک کہ چدءُ رند پاچن بیت۔

ٹرِیّن : (ٹ ۔ رِئی ن) بچار «ٹروُن»۔

ٹرینز : (ٹ ۔ رِئی ن ز) سَرپچگیں ٹرمپ، زندیں ٹرینزک، کسانیں ٹرمپ، سُریگ ءُ جِنڈ، «ٹرینزگ»، ءُ پرمانگال بزاں «بہ ٹرینز»۔

ٹرینزک : (ٹ ۔ رِئی ن ز ۔ زَ ک) کسانیں «ٹرینز» آپ یادگ آپ رنگیں چیزے پُرینگ ءُ ٹرینزا ایگیں کسانیں ٹرمپ۔

ٹرینزگ : (ٹ ۔ رِئی ن زَ گ) سُریگ، چوکمان ءُ درآتگیں نیر ءُ سُریگ، سِنگ۔

تَرینک : (تَ رے ن ک) یک چیزے پہ ترینتگیں جاوَر، دومی جاوَر، ترجمہ کرتگیں (TRANSLATED)

تَرّینگ : (تَ رّے ن گ) چکّرینگ، گردینگ، بیرہ دیگ، سیل کنائینگ، پر تَرّینگ، مَٹّ کنگ، بدل کنگ، چہ یک جاورے ءَ پہ دگہ جاورے تَرّینگ، شیاھگے ءَ چہ یک زبانے پہ دگہ زبانے ءَ ترّینگ بزاں مَٹّ کنگ (ترجمہ کنگ)۔ (TOTRANSLATE)

آپ ءِ تَرّینگ : کور یا جُو ءِ آپ ءِ راہ ءَ تَرّینگ کہ دگہ جاگھے بروت۔

اشکرانی تَرّینگ : پہ مُرگانی بال دیگ ءَ اشکرانی ءِ ڈوک مان کنگ ءُ سَر بُرزی ءَ چکّرینگ ءُ سِنگ ءِ جنگ۔

اَلَم تَرّینگ : بیرک ءُ بندیرا ءِ سَرینگ پہ دمی مردم ءِ حال دیگ ءُ سھیگ کنگ ءِ ھاترءَ۔

اولاک ءِ تَرّینگ : پہ ورداُرگ ءِ ھاترءَ۔

بگ ءِ تَرّینگ : بگ ءِ بھرءِ مان تَرّگ ءُ آئی ءِ پدءَ واتَرّیگ، بگ ءِ پانپائی کنگ۔

بندانی تَرّینگ یا مالانی تَرّینگ : بزاں جنگیں بندءُ مالاں پدءَ پچ گرگ ءُ آرگ۔

بیرتَرّینگ : کسے اگاں بدے یا زاھمے پدّت آئی ءِ بدل ءَ آئی ءِ ھم زاھمے دیگ یا کہ ھما بدءَ پدءَ آئی ءِ جندءَ گوندگ۔

بھرءِ تَرّینگ : دگرے ءِ بھرءُ ونڈءَ پہ وت کشّگ یا کہ پہ دگہ کسیں مردمے ءَ دیگ۔

پادان تَرّینگ : کسے ءِ پادگ ءَ تَرّینگ ءُ گردینگ۔

پٹّکی تَرّینگ : آپانی تہ ءَ پٹّکی چکّرینگ کہ بِسنگ آنت۔

پچ تَرّینگ : پدءَ تَرّینگ، واتَرّینگ، پدءَ گردینگ۔

پدتَرّینگ : پچ تَرّینگ، بیرہ دیگ، واتَرّینگ۔

پرتَرّینگ : گشّینگ، چہ یک جاورے ءَ پہ دگہ جاورے تَرّینگ۔

پُشت تَرّینگ : پُشتی نیمگ ءَ تَرّینگ، وتی پُشت ءَ تَرّینگ بزاں دیم ءِ ھانگو کنگ۔

تاک ءِ تَرّینگ : کتاب ءِ تَرّینگ کہ چدءُ رند گرگ بنت۔

جَلَک تَرّینگ : پہ جَلَک پَشم یا بندیک ریسگ ۔

جَلَکی تَرّینگ : چوکہ جَلَک ءِ تَرّینگ ۔

جواب تَرّینگ : پسّو ءِ تَرّینگ ، جواب دیگ ۔

چَمّاں تَرّینگ : مردمے ءِ چارگ ءِ پدءَ پہ نواھگ یا نادوستی چَمّاں تَرّینگ ۔

چَمّاں پر تَرّینگ : چَمّاں تَرّینگ ، چَمّانی سِیاھگءِ روگ ءُ اسپیدگءِ زاھر بیگ ، چَمّانی پُستی بیگ ۔

چیر تَرّینگ : چیرگ کنگ ، انچوش کنگ کہ دگہ چیزانی چیرءَ ببیت ، وامدار کنگ ، گُنگ ، گیش بیگ ۔

دَپ ءِ تَرّینگ : یک بِرے یک گپّے کنگ بلے پدءَ ھما گپّ ءِ سرءَ نہ اوشتگ ءُ آئی ءِ دگہ رنگے تَرّینگ ۔

دَست ءِ تَرّینگ : کارے ءِ کنگ ءِ دست ءِ ھور کنگ ۔

دِل ءِ تَرّینگ : دِل ءِ پہ کُجام نیمونے ءِ پہ وتی نیمگ ءِ یا دگہ نیمگے واھگدار کنگ ، کَسے ءِ دل ءِ چہ دگرے ءِ دوستی ءِ تَرّینگ ءُ وتی واھگدار کنگ ۔

دیم ءِ تَرّینگ : دیم ءِ چہ دگہ دیمے ءِ پہ دگہ دیمے تَرّینگ ۔

دین ءِ تَرّینگ : وتی دین بزاں نیکراہ ءِ مَٹ کنگ ءُ دگہ نیکراھے وتی کنگ ۔

راہ ءِ تَرّینگ : راستی نیمگ یا چپّی نیمگ ءِ تَرّگ ۔

زَھر تَرّینگ : ماں آپ یا شربت یا دگہ انچیں آپیکے ءِ زھرمان کنگ ، زھر گرائینگ ۔

زھم تَرّینگ : پہ لیب ءِ زھم ءِ انچوش تَرّینگ کہ گوش ءِ زانان ماں جنگ ءِ مرءِ اَنت ۔

ساد تَرّینگ : سادءِ ھر دوئیں سراں دست ءِ کنگ ءُ آئی ءِ لوپ ءِ چہ سرءِ تَرّینگ ءُ پدءَ سٹ کنگ ءُ چہ پادانی چیرءِ ھم تَرّینگ ، بیسے ۔

ساہ تَرّینگ : مُرتگیں مردم ءِ ساہ ءِ پدءَ آرگ ءُ آئی ءِ زندگ کنگ ۔

سرءِ تَرّینگ : مُردگ یا کہ ناژراھے ءِ سرءِ چہ یک نیمگ ءِ پہ دگہ نیمگ گردینگ ، انچوش کنگ کہ یکّے ءِ سر بہ تَرّایت ، اولاک ءِ سرءِ تَرّینگ بزاں واگاں تاب دیگ ۔

سرءِ تَرّینگ : چیزے ءِ کَسے ءِ سرءِ چپّ ءُ چاگردءِ تَرّینگ سَدکہ ءُ ھیرات کنگ ، اولاک ءِ سرءِ تَرّینگ : بزاں واگاں تَرّینگ کہ چپّ یا راست ءِ بہ تَرّایت ۔

سلام تَرّینگ : نمازءِ کُتگ ءِ وھدءِ راست ءُ چپّ ءِ دیم ءِ تَرّینگ ءُ سلام گوشگ کہ چہدءِ رند نماز کُٹ اِیت ۔

سَوبءِ تَرّینگ : کَٹّ ءُ سوب ءِ پہ وت یا پہ دگرے تَرّینگ بزاں چہ دگرے ءِ باج برگ ۔

سِیاد تَرّینگ : پہ وت ءِ پہ کُجام نیمون ءُ رِیک ءُ ھُنرِ سِیاد پیداک کنگ ۔

سِیاہ تَرّینگ : سِیاہ کنگ ۔

گپّ ءِ تَرّینگ : یک گپّے کہ بیگ ءِ اِنت کہ چہ ایشی جیڑہ ءُ اَڑ یا تژن ءُ شگان باوگ ، انچیں چیزے پیداک بہ بیت گپّ ءِ بدل کنگ ءُ دگہ مُنگیجے بیگیج کنگ ، گپّ ءِ نہ منگ ، ھبرءِ نہ زیرگ ۔

گُٹّ ءِ تَرّینگ : ماں لچہ گوشگ یا ماں سوت ءُ ناز ینک گوشگ ءِ پہ چیٹ ءُ زیر وتی گُٹّ ءِ آوازءِ بُرز ءُ جھل کنگ ، وتی آوازءِ انچیں رنگے بدل کنگ کہ بجاہ آرگ مہ بیت ۔

گُدہ تَرّینگ : پہ بھاکنگ ءِ ھاترءَ مینگ ءِ بَرگ ءُ ھرکسءِ پیش ءَ دارگ، چادرءِ تَرّینگ : بزاں پہ وادءِ ھاترءَ دیوان ءِ مردمانی دیمءَ گُدے ماں دستاں گرگ ءُ گوازیناں کنگ کہ آئی ءِ تہ ءِ زَر ریچگ بیت، پہ کسے ءِ اِشارہ کنگ ءُ مالوم دارگ ءِ چہ دُورءَ گُدہ یا چادرے سراں بُرزی چکّرینگ ءُ سُرینگ، آلم کنگ۔

گُدّءِ تَرّینگ : چہ مردمے مُرگ ءِ رندءَ کہ آئی ءِ شیادءُ وارس مہ بیت آئی ءِ مال ءِ سردار یا سرکاروت زیریت کہ ایشی ءَ "گُدّ" گوشَ اَنت بزاں گُدّءِ مال ءِ پہ وت ءِ تَرّینگ یا کُرتی کنگ۔

لاپ ءِ تَرّینگ : ھرمت کنگ ءُ لاپ ءِ شوھاز کنگ، وساں ءِ لاپ ءِ تَرّینگ : بزاں چہ رچگ ءِ یاکہ ناڈراھی ءِ جوڑ تریا گندہ ترکنگ۔ لاٹورءِ تَرّینگ : ٹماگارءِ تَرّینگ ءُ تواریگ۔

لانٹیگ تَرّینگ : لیبوتکیں ءِ لانٹیگ ءِ "کُش" ءِ پتایگ ءُ تَرّینگ۔

لانکیگ تَرّینگ : پہ کسے ءِ ھال دیگ ءَ لانکیگ ءِ دست ءَ کنگ ءِ سرءِ بُرزءَ چکّرینگ انچوش کہ آلم یا بیرک تَرّینگ بیت۔

لگام ءِ تَرّینگ : اپسءِ واگاں تَرّینگ۔

لُھم تَرّینگ : نرم کنگ، انچوش کنگ کہ لُھم ءَ نرم بہ بیت۔

مال ءِ تَرّینگ : دگرے ءِ مال ءَ پہ وت تَرّینگ ءُ وتی کنگ، اپس ءُ گوک یا دگہ انچیں دلوت ءِ پہ وت تَرّینگ یاکہ پہ چَرگ ءَ بَرگ، رَمگ ءِ وَدار دیگ، بزاں یکجاہ "مُچ" کنگ یا بیرہ دیگ۔

مان تَرّینگ : سادیا دگہ انچیں چیزے ءِ دگہ چیزے ءِ پُشت ءَ تَرّینگ کہ چوکہ پتایگ ءَ بیت، کسے ءِ سرءَ مان تَرّگ ءُ آئی ءِ گَٹ کنگ، گوں کسے ءَ پہ ھکل ءُ ھوکل ءِ ھاترءَ ٹُرندگیں کنگ، دَپ جنگ کنگ۔

مَرد تَرّینگ : دلیر کنگ، بھادر کنگ۔

مَردءِ تَرّینگ : یکّے ءِ مَردءَ پہ وت بَرگ بزاں یک جنینے ءِ دگہ جنینے ءِ مَردءَ چاآئی ءِ سِندگ ءُ گوں وت سنگت کنگ یا گوں آئی ءِ سیر کنگ، مردمے ءِ چہ دِگرانی دست ءَ بَرگ۔

مردماں تَرّینگ : مردماں پہ لوٹگے یا دگہ کارے ءِ ھاترءَ ھمراہ کنگ ءُ بَرگ۔

مُرگ ءِ تَرّینگ : مُرگ ءِ جندءَ بیرہ دیگ، کسے ءَ چہ مُرگ ءَ رَکینگ۔

مُلک ءَ تَرّینگ : ھمراہ کنگ ءُ مُلک ءَ بَرگ ءُ پیش دارگ۔

مُلک ءِ تَرّینگ : یک سرکارے ءِ دگہ سرکارے ءِ مُلک ءَ پہ زور بَرگ ءُ وتی کنگ ءُ پہ وت تَرّینگ۔

مھارءِ تَرّینگ : اُشترءِ واگاں تَرّینگ کہ چپّ یا راست ءَ بہ تَرّایت۔

میار تَرّینگ : کسے ءَ پہ کارے یا کارسواری ءِ ھاترءَ گوشگ کہ چہ آئی ءَ کُمک لوٹگ اِنت۔

میارءِ تَرّینگ : کسے "میار" ءَ پہ وت تَرّینگ بزاں آئی ءِ ڈُبہ ءَ وتی سرءَ زیرگ، میار تَرّینگ۔

نام ءِ تَرّینگ : نام ءِ مَٹ کنگ یا بدل کنگ، یک نامے سَرچنگ ءُ دگرے پر کنگ۔ پہ دُزّءِ درگیجگ ءَ چہ نام سُروج ءِ بازمردم ءِ نام ءَ ماں کسانیں کاگدانی سرءَ جتا جتا نبیسَ اَنت ءُ یک یک ءَ ماں کلام اللہ ءَ کنگ ءُ آئی ءِ چکّاسگ۔ ایشی ءَ "کلام تَرّینگ" ھم گوشَ اَنت۔

نَپرءِ تَرّینگ : پہ مردمانی ھال دیگ ءَ نپر دیم دیگ کہ ھرکس ءِ ھال بدنت۔ کسے ءِ نپرءَ بیرہ دیگ یا پہ وت بَرگ۔

نمازءِ تَرّینگ : پدءَ نماز کنگ، بزاں نمازءِ نَہ ءَ رَد کپگ ءِ سبب ءَ نمازءِ پدءَ دومی گشت ءَ کنگ۔

واب تَرّینگ : واب گیجگ (بچار "واب تَرّگ")۔

واگ ءِ یا واگاں ترّینگ : اَپسءِ یا دگہ اولاکے ءِ واگاں تاب دیگ کہ چپّ یا راست ءَ بہ ترّایت۔
ھبرءِ ترّینگ : ھبرءِ نہ زیرگ۔
ھراں ترّینگ : ہزاں وا ترّ دیگ ، ہیرہ دیگ یا چارینگ۔
مُشک ترّینگ : مُشک کنگ ، ھیراں کنگ۔
ھور ترّینگ : یکجاکنگ ، ھوار کنگ ، لوڑ کنگ۔

- **ترّینوک** : (تَ رِ ے نوک) ترّینگ ءِ کارءِ کنوک۔ (TRANSLATER)
- **ترّٹ** : (تَ ڑ) ٹکّر ، شِنگ : شِنگ شانگ ، پرپل ءِ ٹکّر ، جنگل یا ڈنّ یا کوہ کرّے ءِ کہ آپ بدارایت " آپی ترّٹ " " توکاپی ترّٹ "۔
- **ترّاں ترّٹو** : (تَ ڑاں - تَ ڑُو) یک یک ، شِنگ شانگ ، شِنگاں ، یکّے یکّے پرا ھے۔
- **ترّٹو** : (تَ - ڑُو) ھما جیگ ءِ پندول ءِ آستونگ کہ دگہ گُدانی سرءِ جتاؤ چگ بنت ءُ رندءَ دگہ سرجیں پَشکے ءِ سرءِ جنگ بنت۔
- **ترّٹی** : (تَ - ڑی) پُرّیں گونی یا دگہ انچیں چیزانی پرچگیں پرد ، ترّٹی دیگ ، پرچنگ ، ھکّل ، گُرّبا ، ترّٹی دیگ : ھکّل دیگ ، ھکّل ءُ گُرّبا کنگ۔
- **ترزبی** : (تَ زْ - بِ ی) بچار " تبزی "۔
- **ترزر** : (تَ - زَر) دارءِ پتّ ءُ کمبیں ڈراجیں ٹکّرے کہ ایشیءِ دو بھرچہ ھر دوئیں سراں کنڈ چنگ اَنت کہ ایشیءِ تہ ءَ چیبرداں یا بندیک پتایگ بیت کہ پہ مُرگ یا ماھورہندگ ءُ دگہ گوپگ) کارمرد بیت۔ اے چہ وجی ءِ ٹکّر یا چہ آسن یا گلیٹ ءِ ھم جوڑ کنگ بیت۔
- **تُرزگ** : (تُ زْگ) آپکاھے ہزاں آپی کاھے کہ آپ ءِ تہ ءَ رُدایت۔
- **تُرز مارگ** : (تُ زْ - مارگ) مارتوس ، مارتوسگ یا مارتُس بیگ ہزاں کمیں تُنگ۔
- **ترژن** : (تَ ژْن) شِگان ، سوچ بچیں گپ ، ترژن جنگ : شِگان جنگ ، ترژن دیگ : شگاں جنگ ، ترژناں بندگ : سکّ شِگاں جنگ ، ترژن ءُ تیھار : شِگاں پگاں۔
- **تُرژن** : (تُ ژْن) تُنّ ، تُنّیگی ، آپ ورگ ءِ سکّیں واھشت۔
- **تُرژناپ** : (تُ ژْ - ناپ) تُناپ ، پہ آپ ءَ تُنّیگ ، بے آپیں ڈگار یا ڈرچک ءُ کشار۔
- **تُرژنگ** : (تُ ژْ - نْگ) تُنگ ، تُنّیگ ، تُرژنیگ : ھماکہ آئی ءَ آپءِ ورگ ءِ سکّیں پکاری گپتگ۔
- **تُرژنیگ** : (تُ ژْ - نِ یگ) تُنّیگ ، تُرژنگ ، تُنّگ ءِ ھماکہ آپ ءَ نرس اِنگ ، ھماکہ آپ ءَ سکّ پکار اَنت۔
- **تُس** : (تُس) تُنگ ءِ پرمانگال ہزاں " ءِ بِرتُس " بے ھوش بیگ ، بے ھوش بیبے بلے چہ نزوری ءَ یاکہ جنگ ءِ چو بیگ ءَ یاکہ ءِ دم برگ ءَ ۔ تُس کنگ : کروس یا دگہ زریں مرگے کہ گوں وقی مادگ ءَ یکجا بیت ، ایشی ءَ مُحل کنگ " یا " مُحل کنگ ءِ ھم گوشّ اَنت۔
- **تُسّ** : (تُسّ) گواتے کہ چہ لاپ ءَ در کیت۔
- **تُسبو** : (تُس - بُو) گندبو ، بدبُو۔
- **تسبی** : (تَس - بِ ی) بچار " تبزی "۔

تَسپ : (تَ.سَ.پ) پنجگور ءِ شہرے ءِ نام اِنت۔"تَشپگ"ءِ پرمانگاں بزاں "بہ تَسپ" گرم بہ گریا "بہ تپش"۔

تَسپگ : (تَ.سَ.پَگ) تپسنگ، گرم گرگ، چو اسس ءِ گرم بیگ مردم ءِ تسپگ : زھر گرگ۔

تِسپینگ : (تَ.سَ.پ ے.نَگ) گرم کنگ، تپسینگ۔

تَست : (تُ.سَ.ت) تُنگ ءِ گوسنگاں بزاں آیک مردے ءِ تُنگ ءِ کارکُرت۔

تَک : (تَ.سَ.ک) دَزَز، رَنج، تامور، تھاردیمی۔

تَگگ : (تَ.سَ.کَ.گ) دزری بیگ، گیار بیگ، تھاردیم بیگ، گورو بیگ (گینتر پہ حیّاں گوشگ بیت)۔

تَکینگ : (تَ.سَ.کَ ے.نَگ) انچوش کنگ کہ "بہ تَنک" بیت۔

تُگگ : (تُ.سَ.گ) چہ نزوری، چہ دروءُ قور رشت ءِ بے ھوش بیگ، دم بُرگ، سکّ دم بُرگ، بے زند بیگ، نزور بیگ۔

تُسمارگ : (تُ.سَ.مَارَگ) بچار "تُرزمارگ"۔

تُسمہ : تَ.سَ.مَہ) تُکمہ، کُکُت، یا ھما بندیک کہ چو کُکُت ءَ پہ جیگ ءَ یا دگہ چیزے ءِ بندگ ءِ کارمرد بیت۔

تَسّو : (تَ.سَ.سَّو) تَسّو : کسانیں تاس یا تاسک کہ کسانیں آپ ءِ بھرکنگ ءِ ماں تسگار ءِ آپاں ٹرپی ئے کن اَنت کہ چہ ایشی سُمب ءِ ایشی ءَ تہ ءَ آپ کم کم ءَ روت دانکہ بُڈ ایت۔

تُسّو : (تُ.سَ.سَو) درمانکا ھےڈیک انچائیں نامے ءِ نام اِنت۔

تُسوئیگ : (تُ.سُ و.ئَگ) تسویگ، تُسِیگ : پھلیگانی چیرپ ءِ نرمگ کہ اگاں اِد ءِ مُشت یا دگہ چیزے جنگ بہ بیت مردم تُس ایت۔

تُسویگ : (تُ.سَ.وِیَگ) بچار "تُسوئیگ"۔

تُسِیگ : (تُ.سِ یَگ) بچار "تُسوئیگ"۔

تِش : (تِ.ش) زانتگیں ڈرچکے۔ بچار "چِش"۔

تُش : (تُ.ش) سُھرو سُہی وان کہ دنیگا پوست ءِ اَنت ھمے پوست ءِ دپ ءِ یک سکیں کسانیں بُوچے کہ یک سکرکیں تُوسک ءُ دومی پُرّ اَنت کہ گُداں پریچ اِیت۔ سکیں کسانیں چیزے کسانیں یا کسان تریں تُکر۔

تُش تُش کنگ : تُکر تُکر کنگ، بُوچ بُوچ کنگ، تُکت تُکت کنگ۔

تُش بیگ : مُٹ ءِ کُلکپگ کہ جلگ کیت۔

تُش : (تُ.ش) بچار "تنُش"۔

تُشان : (تُ.شَ.ان) مردینیں نامے۔

تَشک : (تَ.شَ.ک) چمگ، آپ ءِ چمگ، ھما چمگ کہ چہ آئی ءَ آپ دَرکیت، یا کہ چہ چمگ ءِ دَرکپتگیں آپ کہ جم بوتگ۔

تَشکار : (تَ.شَ.کَ.ار) سادگ سادگ ءِ تراشتگیں تہت بزاں الماکار نہ اِنت، چہ دار یا تھتگ ءِ جوڑ کُرتگیں ھرانچیں سادگیں کارے SIMPLE UN DECORATE UNENGRAVED

تُشن : (تَ.شَ.ن) بچار "تژن"۔

تُشن : (تُ.شَ.ن) بچار "تُژن"۔

تُشنگ : (تُ.شَ.نَگ) تُژنگ، تُنیگ، مینگ۔

تَشُود : (تَ.ش.شُود) ھما تھتگ کہ مُردگ ءِ ھمائی ءَ سرءَ شُود اَنت ءِ شُود اَنت ئے۔ بُندر ءِ اے "مُٹ شُود" اَنت۔ "تُٹ"

مُردگ ءِ گوشِش اَنت کہ بُندر ءَ بزانت ئے "دھاک" اِنت۔

- **تنگ :** (تَ ک) پتنیں چیزے ءِ یک مزنیں ٹکرے یاکہ آئی ءِ پھنات انچوش کہ : چادر ءِ تنگ، پشک ءِ تنگ، زمین ءِ مزنیں ٹکرءِ تکے زمین، تنگ تنگ ءُ راڑ راڑ بزاں ٹکر ٹکر۔ ڈونک ءُ راڑ، تنگ ءُ راڑ، تیج ءِ یک راستے۔ پلانی ءِ تنگ نہ چنڈایت بزاں آئی ءِ چادر یاکہ آئی ءِ کش نہ چنڈایت : آئی ءَ بھ پرواہ نیست۔ گو تنگیں ملگور۔
- **تنگ :** (تَ کْ) پہ جستی کالک گو تنگیں سکیں بزیں ٹکرو کہ چو جُل ءَ بزانت۔
- **تنگّ :** (تُ ک) لبزنز، دپ ءِ آپ یا لیتار، تنگ جنگ : لبزجنگ، تُرنام ھلاکنگ، بے اِزّت کنگ، نہ وشّیں ءُ گندہ تاہیں چیزے ءِ ورگ ءُ رندءَ تنگ کنگ یا لبزکنگ ءُ ریچگ۔

  تنگ کنگ : چیزے جاءِ ءُ رند ایر برگ ءِ بدل ءَ چہ دپ ءَ ریچگ۔

  پیش ءُ تنگ کنگ : پیش ءِ تاکانی کرّاں کمیں دیرکنگ ءِ ھلسون کنگ۔
- **تنگ :** (تُ کْ) تنگ کنگ : دازیں پیش ءِ کش ءَ بارگ بارگ دیرکنگ کہ ھیشان پدٗ گوشن اَنت۔
- **تنگّ :** (تُ کّ) سیچن ءِ تنگ کہ بندیک مان کنگ بیت "تنک" بازمردم "تُرک" ءِ گال ءَ ھم تنگ ءَ گوشن اَنت۔ انچوش کہ "بے تنگ ءُ توار" بلے اے ندکاری نہ اِنت بایدانت کہ "تُرک ءُ توار" گوشگ بہ بیت بچار "تُرک"
- **تنگ :** (تُ کْ) تُرک، تُرنگ ءِ توار، تنگ ءُ توار۔ اے گال ءِ راستیں گالوار "تُرک" اِنت بلے بلوچستان ءِ بازجاگہ ءَ "ر" ءِ توار ءِ گالاں دُکشیں اَنت یاکہ چوکہ "ل" ءِ گوشن اَنت ئے انچوش کہ : "برادل، استال" بزاں "برادر، استار" ھمے رنگ ءَ "تُرک" ءِ "ر" ءَ دُور اَنت ءُ "تنک" ءِ گوشن اَنت۔ گال "تُرک" ءِ وانگ ءُ نبیسگ دُرست ایت۔
- **تکانسر :** (تَ۔ کَ انٔ۔ سَ ر ءِ سَ ر) بے تاھیر، بے آرام۔ UNEASY RESTLESS
- **تکانسری :** (تَ۔ کَ انٔ۔ سَ ری) بے آرامی، بے تاھیری۔ چک ءِ بزانت شتیانی ءُ دل سیاھی۔

UNEASYNESS RESTLESSNESS (1969)

- **تکتک :** (تَ کْ تَ کْ) راڑراڑ، بھڑبھڑ، ٹکرٹکر، تکے پُرزے۔
- **تکست :** (تَ۔ کَ سْ۔ تْ) کبودی، کمّی یاکہ کبوذی ءِ بدل۔
- **تکستّ :** (تَ۔ کَ سْ۔ تْ) لچّہ ءِ راستے۔ اگاں یک لچّہ کارے پہ کجام نیمون ءَ پہ کسے ءِ "ایرجنت" پر بندایت ءُ رند ءُ وتی روی سماتے کپ ایت ءُ گوں آمردم ءِ تُھل ءُ ٹران کنت ءُ نی پدءُ ھما "ایرجن" ءِ گُڈگ ءُ دگہ لچّے پر بند ایت اے دوی لچّہ ءَ "تکست" گوشن اَنت۔
- **تکش :** (تَ کْ شْ) چنگ یا جوہ آپ کہ کمّ تر ایت ءُ پہ ڈگار ءِ جوانی ءَ رس ایت گڑا یک کنڈے جن اَنت ءُ یک برے آپ ءِ ھلیشی ءِ تہ ءِ کار اَنت ءُ جم کن اَنت، پدءَ چہ ءَ پہ ڈگار ءَ ئے بر اَنت۔ ھمے کنڈ ءِ نام "تکش" اِنت بلکیں اے "تکش" ءُ "تشک" یک اَنت۔ بچار "تشک"۔
- **تکلّ :** (تَ کْ کُ لْ) چہ دازیں تریں پیش یا چرچہ ءِ پیش ءُ جوڑکرتگیں پات ءِ رنگ ءُ گو تنگیں سواس کہ کوھانی زُرگ ءُ کارمرد بیت۔ پتنیں ءُ تنکیں چیزے ءِ ساڑا انچوش کہ تکل گوشش، تکل کلاہ، کہ نیں "تنک"۔ بچار بت تاکدیم 324
- **تکل گرنچ :** (تَ کْ کُ لْ۔ گَ رَ نْ چْ) تکلیں سواس بندءِ گرنچ، ھمے زنگیں گرنچ ھرجاگھے کہ بندگ بہ بیت۔ بچار بت تاکدیم 324
- **تکمہ :** (تُ کْ۔ مَ ہْ) تکمہ، کٹک، بٹن، سپتن۔
- **تکو :** (تَ۔ کَ وْ) جنین آدمانی سری گُد، گشان، سریگ، گشان ءِ یک راستے۔

- **تکو** : (تَ۔کَ ؤ) تکہ، تکّہ بچار "تکہ"۔ دروازگ ءِ تکو یا تکہ دیگ : بزاں دروازگ ءِ تاک یا تاکانی ڈُکّینگ۔
- **تُکو** : (تُ کُ۔کُ ؤ) آپی تُگ ءِ راستے کہ چو آپی گونڈارءِ انت بلے اے رنگ ءَ اسپیت انت ءُ کسان انت۔
- **تِکو** : (تِ کُ، کَ ؤ) چیزے کہ کپگی بہ بیت آئی ءَ پہ دست دارگ کہ مہ کپ ایت، ھمے رنگیں دارگ ءَ "تِکو" گوشن انت۔
- **تکوھی** : (تَ۔کَ و۔ھِ ئی) بچار "تکّئی"۔
- **تکوھیگ** : (تَ۔کَ و۔ھِ ی گ) بچار "تکّئی"۔
- **تِکہ** : (تِ کَ ہ۔ تِ کَّ ہ۔ تَ کَ ہ) تکو، تکّہ، چیزے ءِ کپگ ءِ نیگ ءِ ھاترءَ گوں دگہ چیزے ءَ اوداردیگ۔ یک چیزے ءَ دگہ چیزے ءِ سرءَ پہ دلجمی ایر کنگ کہ گوں آئی ءَ تکہ بہ بیت، تکہ دیگ، تکہ آرگ : من ءَ سکّی ءِ گپتگ من وتی تکّہ پہ تو آرتگ۔
- **تکّئی** : (تَ کَ ءِ ئی) تکوئی، تکوھی، تکوئیگ، تکوھیگ : ھماگوں "تکہ" ءَ سیادی کنت۔ جاگھے کہ مردم نند ایت پہ ھر چیزے کہ تکہ دیگ بیت آئی ءَ "تکّئی" گوشن انت۔
- **تکیہ** : (تَ کْ۔ یَ ہ) مزنیں بالشت کہ نندگ ءِ وھدءَ پہ تکہ دیگ ءَ کارمرد بیت۔
- **تگ¹** : (تَ گ) گوست کارگال ءِ رندءِ ھروھد "تگ" ءِ گال گون انت یا کہ "اِتگ" بلے اے اَلَم گوستگال انت پرچاکہ گوستگال

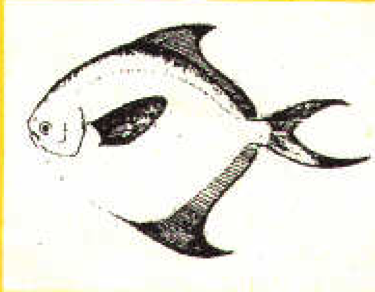
تنگل گرنچ

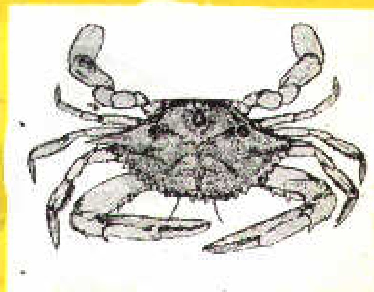
تنگل

سے جاورءِ انت کہ یکے ءِ رندءَ "ت" یا "اِت"، اِنت ءِ دومی ءِ رندءَ "تگ" ءَ یا "اِتگ" ءِ سیمی ءِ رندءَ "تگ اَت"، یا "اِتگ اَت" انت کہ ردپردی ءِ ھر یکے چہ دومی ءَ دیر تر انت۔ اپچوش کہ : چہ مُبکار کارگال "جنگ" ءَ "جت"، "جتگ"، "جتگ اَت"۔ دومی ذرذر : شرگ : "شرات" "شراتگ" "شراتگ اَت"۔

- **تگ²** : (تُ گ) ذرک، مئیدان، تچگ، تگ ءِ تاچ یا کہ تچ ءِ تاگ، پہ تگ روگ، تگ زیرگ، تگ ءِ کشگ بزاں تیز تر تچگ اپچوش کہ پادانی کشگ یا گاماں کشگ۔
- **تُگ** : (تُ گ) وشّیں آپ ءِ تہ ءَ پیداک بوتگیں کسانیں کرم ءُ توکہ بازرات انت کہ چہ ھیشاں زانتگیں ھببش انت کہ "ڈُری" جوڑ بیت دگہ ھنیں دگہ بالو بنت۔
- **تگار** : (تَ۔گ اَر) مادن ءِ مزنیں زرانے کہ آپ سے مان کن انت ءُ دلوتاں آپ یا نوک ءِ دیئیت۔ اے تگارءَ پہ دست شوگ ءِ ھم کارمرد کن انت یا کہ چیزے ءِ مان آئی ءِ پلینگ ءِ ھم کارمرد بیت۔ ایشی ءَ آپ مان کن انت ءُ "تستو" ءِ ایشی ءِ تہ ءَ بلہ دیئیت۔ پہ آپ ءِ بھرکنگ ءِ ھاترءَ موچی ءَ زمین ءِ ھم "تگار" گوش انت۔ اے چہ ھاک ءِ ھم جوڑ بیت یا کہ سرکے ھم بیت کہ مان ایشی ءِ پوست یا بندیک پلین انت۔ موچی ءِ ھما ھوز کہ سرجمیں گوکی پوست آئی ءِ تہ ءَ پلین ایت پوست ءَ آپ مان کنت ءُ ھمے تگار ءِ بُرزءَ ذرنچ ایت کہ آپ سے مان ھمے تگار ءَ پٹ انت۔ تگارلاپ : مزن لاپ۔ شرکپال۔

- **تگارلاپ :** (تَ ۔ گا رْ ۔ لَا پْ) مزن لاپ، هماکه آئی ءِ لاپ چو تگارءَ مزن انت - بازوَروکیں مردم، لاپی۔
- **تگاری :** (تَ ۔ گا رِیْ) آسن یا دارءِ رزلئے کہ گِل یا چُنّ ءِ مان کنگ ءِ هُتایا یا نبندءِ بیگاری کارمردءِ کن انت۔ (بچاربت)
- **تگڑ :** (تَ ۔ گَ ڑْ) هماکنڈ چنگیں بُنڈ کہ کهن ءِ جُوءِ وپءِ پہ آپ ءِ بهر کنگ ءِ هاترءِ ایرکنگ بیت کہ هر کنڈ گ آپ جتا بروت۔ چہ کورءِ کشں زنگیں جُوءِ دگه ستریں جُوکہ آپ چہ هیشان بهر بیت ءِ دگه دگه زمینان رَوت۔
- **تگرد :** (تَ گِ رْ دْ) یا (تَ گَ رْ دْ) چہ وازیں پشءِ جوڑ کرتگیں حیپر گیج۔
- **تگردپیچ :** (تَ گِ رْ دْ ۔ پ ءِ چْ) هماکه آئی ءِ تگرد پیچگ بہ بیت بزاں پہ آئی ءِ هیچ سرمثبیت، گوش انت "پلانی تگرد پیچ بوت" بزاں تباه بوت، برباد بوت، تگردپیچ کنگ، تگردپیچ بیگ۔
- **تگردی :** (تَ گِ رْ دِیْ) هماکه گوں تگردءَ سیادی کنت، هماکه تگرد بها کنت، هماکس کہ پہ تگرد جوڑ کرتگ۔
- **تگرتچ :** (تِ گْ ۔ رِیْ چْ) تچک، یک حیپزءِ نچکی ءِ، نچل۔
- **تگش :** (تَ گَ شْ) سوریں آپ ءِ دُنکے کہ چو کرکینگ ءَ انت - ڈراج گیرانت بلے بهناق ءِ عشت ٹانگ ءُ پرانت مدو وامبر دست کہ چیپ ءَ زرگ یا کہ مرگ ءُ گنگ ءِ کارمرداش کنت یکے ستر انت ءِ یکے کستر انت، بدءِ تنکین ءَ نازرکیں بلے ٹرندرنگیں پوستے پرانت ءِ

تِگلم

تگش

تگاری

رنگ ءِ نیل ءِ جُوءِ انت۔ (بچاربت)

- **تگش :** (تَ گَ شْ) پلوه، جنینیں زانگیں کہ چہ پونزءِ پدءِ نوبجان انت کہ سربری لنٹ ءِ هم چیر بوت۔
- **تِگلم :** (تِ گِ لْ مْ) زانگیں ماهیگے کہ دو زات انت یکے اسپیت انت ءِ دومی سیاه کہ هم رنگ ءِ ایشاں "اسپیتیں تگلم ءِ سیاهیں تگلم گوش انت۔ (بچاربت) * اسپیتیں تگلم هم دو زات انت یکے سک مزن بیت کہ الشی ءَ "دانگ" یا "مرز" گوش انت بچاربت "تاکدیم 326"
- **تُگمه :** (تُ گْ مَ هْ) تکمه، گُتک، بٹن۔
- **تَل :** (تَ لْ) تک بزاں شیشگ ءِ هم رنگءِ پرشگ کہ آئی ءَ یک کشکے جوڑ بیت بلے نانکہ کنڈ انت ءِ بنکه گیش انگ بے کہ هم کشک ءِ دگه کچے ءِ مان نیست دیوال ءِ تل یا نهتگ ءِ تل بزاں ترک ءِ انت۔ بارگ ءِ تنک بُرز انگیں جاگه۔ پتیں جیزے نیم ءِ پروشگ ءِ دوئیں بهراں چک پہ چک کنگ ءِ هر یک بهرے ءِ یک تلے گوش انت ءِ هر دوئیں چک پہ چک کرتگیں بهرانی میانجی ءَ هم "تل" گوش انت۔ انچوش کہ نپادءِ تل، چادرءِ تل، تگردءِ تل۔

بڈءِ تل : پوست، بندیک ءِ تل : ٹال، بگل ءِ تل : حیپر۔ پادانی تل : پوست۔ پڈلءِ تل : میانجی۔ پُشت ءِ تل : پوست،

پشک ءِ تَل : تھر یا چیر۔

پَلّ ءِ تَل : چیر۔ پیشّ ءِ تل : دو تاک ءِ میانجی ۔ تگرءِ تل : میانجی ءَ ۔ جان ءِ تَل : پوست ۔ جُلّ ءِ تَل یا چادر ءِ تَل
چیرءِ تل : چیر ءِ بھر۔ چُپّٹ ءِ تل : چپٹ ءِ سرتل یا چیرتَل ، چِپّوءِ تَل : سرتل یا چیرتَل ۔ دل ءِ تَل : دل ءِ جند ءِ پوست
تَل ۔ دیوال ءِ تَل : تُرکت یا راک ۔ رِلّی ءِ تَل : تل ءُ توک ۔

شیشگ ءِ تَل : تُنگ ۔ شلوار ءِ تَل : کرچیکانی تہ یا جہد ءِ تھ۔

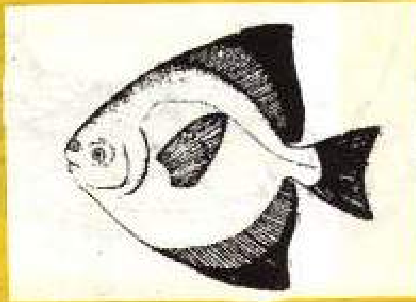
شوکانی تَل : ھستّانی میانجی ۔

کُٹّ ءِ تَل : کُٹّ ءِ تہ ۔ کرچک ءِ تَل : کوس ءُ کرچک ءِ چیر ءَ ۔ کوس ءِ تل ۔ کرچک ءِ تہ ءَ ۔

کتاب ءِ تَل : کتاب ءِ تہ ءَ ۔ گرک ءِ تَل : مچ ءِ گرک ءِ تھر ءِ بھر ۔

گُٹ ءِ تَل : مُنگ ءِ پوست ۔ گُد ءِ تَل : ھرگُدے ءِ تَل ءُ توک یا کریک ٹکرے ۔ گر ءِ تَل : درّ ، راڑ یا تُرکت ، گار ءِ تل ۔ بُنیاد
ءِ تَل ءِ تھ ۔ نگن ءِ تَل : نُنلک ۔ نُنک ءِ تَل : مُنک ءِ پوست ۔ ننگ ءِ تَل ۔

- **تَل بیگ :** (تَ لْ ۔ بَ یْ گْ) درگ ، راک بیگ ، تُنک بیگ ، تُرگگ ۔

تنگلم (وانگ)

- **تَل بندگ :** (تَ لْ ۔ بَ نْ دَگْ) پوست بندگ ، تنکیں پوست ءِ ھشگ ءِ تَل زیرگ یا مُنک بندگ ، پچُل بیگ ۔ انچوش
کہ "چہ تُن ءَ پلانی ءِ لنٹاں تَل بستگ" "شیراں تَل بستگ" بزاں ملائی بستگ ۔

- **تَل جنگ :** (تَ لْ ۔ جَ نْ گْ) تنگ تنگ ءَ چیزے ءِ سر بُری بھر ءِ تراشگ چگ ۔ پوست ءِ چہ گوشت تنگ تنگ
ءَ پہ کارچ یا دگہ ازبابے دیر کنگ ۔ بزیں پوستے یا دگہ چیزے ءِ تل تل برگ کہ آئی ءِ تنکیں بھر بنت ۔

بنّ ءِ تل جنگ : بزاں سک جنگ ۔

- **تَل دیگ :** (تَ لْ ۔ دَیْ گْ) تل کنگ ، راک کنگ ، درگ ، پہ کارچ برگ ۔

نشانی تل دیگ : بزاں تل بندگ ، پوست ءِ تل دیگ بزاں بڑگ ۔

جان ءِ تل دیگ : بزاں پوست دیگ ۔ بڈّ ءِ تل دیگ ، پُشت ءِ تل دیگ ، دستانی تل دیگ ۔ لاپ ءِ تل دیگ ۔

- **تَل کنگ :** (تَ لْ ۔ کَ نْ گْ) بڈّ ءِ تل کنگ ، پہ کارچ یا پہ لتّ ۔

مُنڈ ءِ تل کنگ : پہ تپّر ۔

مِٹ ءِ تل کنگ : نہ بوتگیں کارے ءِ کنگ ھیران کنوکیں کارے کنگ ۔

پُشت ءِ تل کنگ : پہ کارچ یا لتّ ۔

تلارءِ تل کنگ : مزنیں کارے کنگ۔

تل تل کنگ : راڑ راڑ کنگ۔

جگرءِ تل کنگ : نادرس ءَ کسےءِ بیرگرگ یا واری دیگ ۔

دارءِ تل کنگ : پہ تپیر یا تنتش۔

سرءِ تل کنگ : پروشگ ۔

ماهیگءِ تل کنگ : مُرگ، جانءِ تل کنگ، شیشگءِ تل کنگ۔

- **تَل گرگ :** (تَ لْ۔گِ رَگْ) تل زیرگ، ٹنک زیرگ، ٹرک زیرگ۔
- **تَلّ :** (تَ لْ) جُمبّ، بُرزگ ڈنّءِ وڈّاں هما بُرزگ کہ آئیءِ سرءِ یا کرّءِ نوکاپ جم بہ بیت۔ هما آپ کہ جنگلءِ بُرزگیں جاگھےءِ دارایت تلاوگ هموءَ کہ آپ دارایت۔ بتل : «شیرءُ شیلا پچے نہ بیت، تَلّ سری گوُاتے وَریں»۔
- **تَلّ :** (تَ لْ) کِشارءِ لائکیں زمین چہ "تل" ءِ «مستر»تبت، اِنت مُچہ «بت»، «مستر» «کیٹگ»، اِنت۔
- **تُل :** (تُ لْ) مزنیں کبلوکہ پہ دان کیل کنگءِ کارمرد بیت۔
- **تلاپ :** (تَ۔ لاَپْ) تلّاپ، کابیل، بندگاه، تالاپ، تالاب۔
- **تلاپ :** (تَ۔لاَپْ) تلگیں آپ، تلگاپ، هما آپ کہ تنگ اِنت جُهل نہ اِنت۔

  تلاپ زانگ یا زانت : کم زانگءُ کم زانتیں مردم، کم زانتی۔

  تلاپ ٹرانگ : هما ٹرانگءُ نهتاں کہ مردمءِ سکّ بے تاهیر نہ کنت۔ هما ٹرانگ کہ واب هیالےءِ پیات کیت۔
- **تَلّاپ :** (تَ لْ۔ لاَپْ یا تَ لْ اپْ) تَلّءِ آپ : هما آپ کہ ماں تَلّءِ جم بوتگ۔
- **تلار[1] :** (تَ۔لاَرْ) کوه یا کوهتگیں زمین ءِ هما سنگ کہ سکّ مُهرکم اِنت کہ پہ هلوهالو پروشگ نہ بیت۔ چہ ڈرستاں مُهرکمءُ سکّ ترین سنگءُ واست، اے سنگ زمینءِ تہءِ هم پتیءِ پوشے بیت کہ گیشتر ایشیءِ چیرءَ آپ بیت (۲) بلوچستانءِ نام کپتگیں کندگےءِ نام اِنت ءُ ھمے رنگءِ سربازءِ شیپےءِ نام اِنت کہ «ایشی»، «پیلّ»، هم گوُشنت، کوه سےءِ هم سکّ بُرزاِنت۔
- **تلار[2] :** (تَ۔ لاَرْ) پہ ساڑاءِ کارمرد بیت کہ بزانت ئے۔ سکّ مُهرکم اِنت اپجوش کہ تلاریں اسپرءِ ھمے رنگءُ تلار بُرّ : بزاں سکّیں تیزیں زهم۔
- **تلارستگ :** (تَ۔لاَ۔رِسْ۔تَگْ) هما مُلک، ریس یا هدّ کہ آئیءِ زمین «تلار» اِنت۔
- **تلاک :** (تَ۔لاَکْ) سَونّ : مردءُ جنءِ پہ نیکراهی رهبندءِ چہ یکءُ دگرءِ گیشینگءِ نام، بزان چدءُ رند آیانی مردءُ جنی پُشت نہ کپ اِیت : تلاک دیگ، سَونّ دیگ، بزاں جتا کنگ [چہ تازی : طلاق = آزات]۔
- **تلام[1] :** (تَ۔ لاَمْ) هرچیزےءِ کہ بازمردم پہ دستانی سرءَ یا ماں کولیگاں کن اَنتءُ برانت۔ مردمے کہ چہ بزوری یادگرنیمونےءِ دوت راهءِ شُت مہ کنت دگرے آئیءِ «تلام» کنت بزاں آئیءِ وران کنت کہ نہ کپ اِیت ھمے رنگءِ دومردم آئیءِ دستان کنتءُ بارت۔ بلے ژُواں تریں زانت چست کنگءُ دستاں کنگءُ برگ اِنت۔ بازجاگہءِ ڈرچک یا مچءِ مزنیں نهالءِ هم چہ یک جاگھےءِ کشّ اَنتءُ دگہ جاگھے برانتءُ کِش اَنت ایشیءِ هم پہ «تلام» برانت۔
- **تلام[2] :** (تَ۔لاَمْ) هما نهت کہ نادراه آئیءِ سرءَ واپینگ بیتءُ دومردم آئیءِ چست کنت لے گیشتر نادراهیاں کارمرد بیت۔ هرچیزےءِ کہ ھمے رنگءِ چست بہ کن ئے۔
- **تلانگ :** (تَ۔لاَنْ گْ) بلوچستانءِ یک جاگھےءِ نام اِنت، گوُکار، واهی، جاک، سلوات۔ هما کوه کہ بھک تلار بہ بیت۔

- **تلاوگ** : (تَ - لَا - وَگ) هما بند یا بندگاه که آئی ءَ تہ ءَ آپ دارایت۔
- **تلاوہ** : (تَ - لَا - وَہ) تلاوگ۔
- **تلاہ** : (تِ - لَا ہ) تنگو، تنگہ، شُهر۔ بازجوان ءُ گران بها، نازاک۔
- **تُلب** : (تُ - لُ بْ) یک کُنٹم یا ٹکّے ءِ سرءِ جیبں مردم۔
- **تلب** : (تَ - لَ بْ) تچک اِتّاں کمیتی پہ راست ءُ یا چپّ ءَ۔
- **تلبار** : (تَ لْ - بَ ارْ) سکّیں بزین ءُ آچاری رنگیں چادر که گور ءَ ریچ ایت ءُ آپ ءَ ورءَ دنت۔
- **تلب گوش** : (تَ لَ بْ - گُ وشْ) بوجیگ ءِ کمیں پہ راستی یا چپی بمیگ ءِ روگ بزاں تچک نہ روگ بلے اے رنگیں روگ ءِ بوجیگ گوات ءِ بمیگ ءُ تلب کنت بزاں گوات ءِ دپ ءُ پُمپرگ ءِ رنگ ءَ انت، تلب گوشی ورگ۔
- **تلپیش** : (تَ لْ - پِ یْ شْ) بوجیگ ءِ مال سک باز مان بیت گڑا باتلی دڑا بواں پرے کن انت، دگ باز بوجیگ انچیں انت که آیاں باتلی دڑا بوبیست گڑا چہ گوریات ءُ جوڑ کرتگیں دڑا بو پرے کن انت۔ ایشاں تلپیش گوشنت، باز برءَ باتلی دڑا بوانی پُشت ءَ هم تلپیش دینت۔
- **تلپشت** : (تَ لْ - پُ شْ تْ) چو ناهیگا ماهیگ هر وهد چہ گُٹ ءُ لاپ ءِ بمیگ ءُ مُرگ ءُ تل کنگ بیت بلے چہ پُشت ءَ بزاں چہ سرگ ءِ پُشت ءُ بٹ ءِ بمیگ، هم تل ءِ دینت اے رنگیں مُرگ ءَ تلپشت گوش انت، فنکم ءِ پالوار رنگیں ماهیگاں گیشتر تلپشت کن انت۔
- **تلتل** : (تَ لْ - تَ لْ) راڑ راڑ، ٹرک ٹرک، تک تک۔
- **تلتوک** : (تَ لْ - تُ وکْ) تل ءُ توک، تلانی تہ ءَ ءُ توک ءُ تلانی جاگہ پہ چیزے ءِ تهر، پچّی بیے ءَ تہ۔
- **تل دیگ** : (تَ لْ - دِیگْ) بچار ءَ تل۔
- **تُلس** : (تُ لْ - لُ سْ) لاڑک، نازگر، هوسناک، چہ سکّیں دوستی ءِ لاڑک۔ هوادار، گمراه، ٹھلومان میتک، مست، گھگیر، پہ هے ساڑایاں اولاکائی نام هم تُلس پہ اِش کرتگ۔
- **تِلسک** : (تِ - لِ سْ کْ) جنترءِ جیرتا ءِ هما میهہ که سرتا ءِ ٹرپک آئی ءِ سرءِ نادینگ بیت۔
- **تِلشک** : (تِ - لِ شْ کْ) ساپ ستہ، لسہ، شِتراتک، تلاریں سِنگ یا واگ۔ واگ رنگیں کوه یا سِنگ، تلاریں کوه ءِ بُن ءِ پِٹوک ءُ کنٹ که آپ دارانت۔
- **تُلک** : (تُ - لُ کْ) سکّیں کسانیں کیلوکہ پہ بینگ یا دگہ انچیں چیزے ءِ بھرءِ بانگ ءِ کار مردبیت۔ هماپ که سک کم انت ءُ هیلتے چنب اِیت، چب، چتوک، پچوک۔
- **تَلک** : (تَ - لُ کْ) کسانیں تل۔ تنکیں پوست ءِ بچل، هر چیزے ءِ تنکیں ءُ تینیں پوستِ رنگیں بهر، بمیاز ءِ تلک، نگن ءِ تلک۔
- **تلک** : (تَ لْ کْ) گمگ، چہ لِس ءِ کاتٹ ءُ جوڑ کرتگیں کمک که پہ مُرگ ءُ گرگ ءِ کار مرد بیت۔

  تلک جنگ : مُرگ ءِ ایگ ءُ تلک ءِ سرءِ بستگیں کرم ءُ دپ جنگ که تلک سرپ ایت ءُ گیت ئے۔ سک وار بیگ۔

  تلک ءِ چیرکنگ : بزاں پہ مُرگ ءُ گرگ ءُ تلک ءِ کل کنگ که مُرگ مے مہ گند ایت ءُ آئی ءِ سرءِ بستگیں کرم ءِ جنت، کسے ءِ مال حچاے ءُ دور دیگ ءِ هاتر ءُ رهبندے جوڑ کنگ۔

  تلک ءِ دور دیگ یا پرینگ : کسے ءِ مال نادانے یا جبرءِ ءُ اڑے ءِ دور دیگ که پہ آئی ءِ بیراتی کارایت۔

  تلک ءِ کپگ : لوپ ءِ کپگ، جنجال ءُ اڑے ءِ کپگ، گرپتار بیگ، پہ نزانتکاری گرگ بیگ۔
- **تِلک** : (تِ لِ کْ) کسانیں گونڈیں دارءِ ٹکرے که ایشی ءِ هر دو نیں سرتراشتگ ءُ تِرسک انت که ماں "تلگوزی" ءِ لیب ءِ پہ "گوز" ءِ جنگ بیت

ھرانچیں گونڈ بی دارکے کہ پہ لوپے ءِ اڈ بنگ ءَ ھاترءَ ساد یا بنے ءَ سرءَ بندگ بہ بیت اِک ءِ گوانزگ ءِ تِلک، بوجیگ ءَ شارت یا لُبران ءَ تِلک،
جولاھیگءِ تِلک، جولاھیگءِ کران ءَ ھم گوشءَ انت چو ناھیگا کارگ ءَ دگہ دوکءَ تیں دارکانی نام ءَ "تِلک" انت بچار جھل ءَ۔

- **تِلک :** (تِ لْ کْ) جولاھیگ ءَ کارگہ ءَ زَو دارک اَنت کہ ھرکجے بِکّے بیت کہ ایشانی بندگوں ھُرک ءَ اَنت کہ گوں ھُرک ءَ لگت کنگ ءِ اِے "تِلک" ءَ ناتجوان نرءِ مادگ کن اَنت باز جاگہءِ کران ءَ ھم "تِلک" گوشءَ انت۔
- **تلکار :** (تَ لْ ـ کَارْ) تنکار، ھورءِ آپ کہ جاگھے ءِ دارایت گوامُٹ آئی ءَ بُن ءِ بندایت، آپ ءَ ھُنک بُگّ ءِ رندھےمُٹ ءِ کہ دروچ جنت اِے ٹرک اِیت ءُ چہ زمین ءَ بُند ریں ھاک یا ریک ءِ وت ءِ گیشیں اِیت لے ٹکّر ٹکّر بیت ءُ ھریک ٹکرے ءَ کرّ پر لیٹ اَنت۔ ھرجاگھےکہ آپ سک باز بوتگ ایشی کماں تلاوگ ءُ بندگاھے ءِ اودءَ تلکار بُزبنت ءُ ھرجاگھے کہ آپ سک کم بوتگ اودءَ تلکار سک تنگ ءُ نازرک بنت، پہ دروری گوشءَ انت پلانی پشاں تلکار بستگ۔
- **تلکاس :** (تَ لْ ـ کَاسْ) ھما تلک رنگیں ٹُرکو کہ گوں لگت دیگ ءَ شرپ اِیت ءُ ترک اِیت۔
- **تلکالب :** (تَ لْ ـ کَا ـ لِ بْ) چپتہ، چوٹ یا کوش ءَ چیرتل یا لگت ءَ چہ شیرازءِ جوڑ کنگیں کج ءُ کساس کہ ھےکالب ءِ ابر کن اَنت ءُ بوست ءِ بُرّاَنت۔
- **تُلکّان :** (تُ لْ کْ ـ کَانْ) ماں تُلکّان بزاں ھما چیز کہ چہ کمی ءِ پہ "تُلکّ" ءَ بھرکنگ ءَ بیت، "تُلک" ءَ کسانیں کیلوے ءَ سکیں کم رستیں چیز، دست بگندءُ دپ مگند۔ ھما آپ کہ سک کم اِنت ءُ ھیلتے چپ اِیت یا تچ اِیت ءُ نمگ کنت۔
- **تِلکاں گوزی :** (تِ لْ کَانْ ـ گَ وْزِیْ) تِلک گوزی، "تِلک" ءَ کسانیں گونڈیں دارے کہ ھرد وئیں سرءِ تراشتگ ءُ توسک اَنت ءُ "گوز" ءَ یک دستے دراجیں لٹے کہ گوں ھمیشی ءِ "تِلک" ءَ جنگ بیت۔ گوں ایشاں لیب کنگ ءِ تلکاں گوزی گوشءَ انت، باز رنگءِ لیب کنگ بیت اِک : بیلی۔ کلاتی دگہ دگہ۔
- **تِلکُک :** (تِ لْ ـ کُ کْ) کسانیں "تِلک"، جولاھیگ ءَ تِلک، گوانزگ ءَ تِلک۔ ھرن ءَ تِلک : ھرن ءَ ھما تِلک کہ گوچ ءُ پنجشیرگ ءِ اڈ بنگ بیت۔
- **تُلکگ :** (تُ ـ لُ کْ ـ کْ گْ) پہ تُلک بھرکنگ، تُلکان بیگ۔ چیزے ءَ کرشت بیگ۔ چہ کم آپیں جاہ ءِ یا کسکیں زوریں چمگے ءَ آپ ءَ ھیلتے چپگ ءُ چڑگ یا ابجیں آپ ءَ گرگ ءُ دپ دکنگ۔
- **تِلک گوزی :** (تِ لْ کْ گَ وْزِیْ) بچار "تِلکاں گوزی"۔
- **تَل کنگ :** (تَ لْ ـ کَ نْ گْ) بچار "تل"۔
- **تلکی :** (تَ لْ ـ کِ یْ) ھماکہ گوں تلک ءَ شیادی کنت، تلک چیرکنگ ءَ کار، "تلک" ءِ چیر کنوک۔
- **تِلکی :** (تِ لْ کِ یْ) ھماکہ گوں تِلک ءَ شیادی کنت ءَ تِلک گوزی ءَ ءِ لیب۔
- **تلکیت :** (تِ لْ ـ کِ ـ یْ تْ) بوجیگانی مزنیں دَورءِ سے[3] آچاراَنت نیامتاکی آچارءِ "تِلکیت" گوشءَ انت۔
- **تلگ[1] :** (تَ ـ لَ گْ) ھماکہ جُھل نہ اِنت، آپ تلگ اِنت بزاں جُھل نہ اِنت ھمے رنگ ءَ ایران یا دپ یا کاشگے کہ جُھل نہ اِنت آتلگ اِنت۔
- **تلگ[2] :** (تَ لَ گْ) آپ یا آپ رنگیں چیزے ءَ زمین ءَ پُشت ءَ تنک تنک ءَ رَوگ۔ تل زیرگ، تل گرگ۔ تنک زیرگ، تل بیگ بلے ٹرک ءَ تچ نہ بیگ۔ آپ ءَ تلگ، ارسانی تلگ، چیر تلگ، در تلگ۔
- **تلگاپ :** (تَ لَ گْ ـ آپْ) تلگ آپ، ھما آپ کہ جُھل نہ اِنت۔ کمّ آپ، کور، دریا یا دریاب ءَ ھما جاگہ کہ اودءِ آپ جُھل نہ اِنت تلگ اِنت۔

تلگوزی : (تِ لْ - گُ وْزِیْ) بچار "تلکاں گوزی"۔

تلمب : (تَ لَ مْ بْ) تلنب، کوہ ءِ هما بُرز ءُ سر بُرزیں تُنت که ایشی ءِ چیر ءَ سند گ یا جاگه کنگ بیت۔ کوهاں چوتوگ ءِ کاردنت که هور ءُ گرم ءِ بندان اِنت۔

تلمل : (تَ لْ - مَ لْ) بھار کاھے که ایشی ءِ تاک چارگُنڈ ءُ برانت "تلمل ءُ تاکو ءِ لڈ ءُ بیا"۔ چار کُنڈیں وڈ ءِ شنگی پتنیں ءُ تُرّیں هرنگیں مُهرگ ءِ راستے کہ دستونکانی بنگیج ءِ میچ ءِ بُن ءِ انت وستونک ءِ گت ءِ انگیں بندکھر بانت۔ اے زرد ءُ تُنگ ءِ هم جوڑ کنگ بیت۔ بچہ ءُ بنگیج ءِ بندکه ایشی ءِ تازی ءِ "مطلع"، گوشانت۔ تلمل بند = مطلع۔ مقطع بلوچی ءِ کھر با بند انت۔

تلنب : (تَ لَ نْ بْ) بچار "تلمب"۔

تلنٹ : (تَ - لُ نْ ٹْ) چیسٹ ءِ دپ ءِ اگاں دُتی نیمگ ءِ بُرز ءِ لُنٹ پہ ءِ بیت ءِ تھی نیمگ ءِ تنکیں گُرا ڈُتی لُنٹاں "دَرلُنٹ"۔ گوش انت ءُ تھی لُنٹان "تُلُنٹ"، "تلنٹ"، بزاں تھی لُنٹ یا تنکیں لُنٹ۔ بے ڈُتی یا دری لُنٹ اگاں تنک هم بہ بنت که "تلنٹ" گوشگ ءِ بنت۔

تلوتاهیر : (تَ لْ - وْ - تَ ا - هِ ی رْ) تلوستاهیر، هال بے تاهیریاں تُرهبوک، بے تاهیری ءُ تلوسگانی تُرهبوک، هما چیز یا کس که کسے ءِ بے تاهیریاں یا کہ تلوسگاں تُرهیں ایت۔

تلوستاهیر : (تَ لْ - وَسْ - تَ ا - هِ ی رْ) بچار "تلوتاهیر"۔

تلوسگ : (تَ لْ - وَسْ گْ) پہ یک چیزے ءِ رسگ ءِ یا گندگ ءِ بے اندازگیں بے تاهیری یا بے تاهیر بیگ، بے ڈولیں بے آرامی یا بے ڈول ءِ بے آرام بیگ۔ چہ زهیراں تلوسگ ءُ یہ کسے ءِ گندگ ءِ تلوسگ۔

تِلہ : (تِ - لَ ہْ) بچار "تلاہ"۔

تُلی : (تُ - لِ ی) هما که گوں "تُل" ءِ شیادی کنت تُل بیگ ءُ جند یا جاور۔ تلیگ: یک ماهیگے۔

تُلی : (تُ - لِ ی) هما که گوں "تُل" ءِ شیادی کنت، هما چیز که چہ پھک بے اُمیت بیگ ءِ رند ءِ رس ایت یا کہ هما چُک که چہ پھک ناامیتی ءِ رند ءِ بیت۔ مردینی نامے۔

تلیان : (تِ لْ - یَ ا - نْ) جنینی نامے، اے زنگیں نام بلوچی ءِ باز انت اے گوں "تلاه" ءِ گال ءُ بزانت ءِ همگرنچی ءِ جوڑ کنگ بوتگ که بُنداد ءِ "تلاهان"، بوتگ که رواج ءِ پرشتگ ءُ "تلیان" که تنگ ایچوش که دگہ جینی نام انت، چہ "روچ" ءِ "روزان"، چہ "گنج" ءِ "گنجان" چہ "ماه" ءِ "ماهان"، همے رنگ ءَ مردینی نام انت که "هیبت" ءِ "هیبتان"، چہ "جنگ" ءِ "جنگی" یا "جنگیان"، چہ "امیت" ءِ "امیتان"، اے برنی گپے که بازمردم زانتکاری اے مردینی ناماں "هیبت خان"، "جنگی خان" ءُ "امیت خان" نبشتگ انت که اے پھک رد انت۔ "خان" ءِ گال بلوچی ءِ نہ گواه ایت اگاں چہ درامداں زیرگ بیت گڑا "هان" بیت بلے ماں اے ناماں پھک رد بیت۔

تلیدار : (تَ - لِ ی - دَ ا رْ) بلوچستان ءِ یک جاگھے ءِ نام انت که ایشی ءِ گندگ تلیدار ءِ کنڈ گ ءِ نام گپتگ۔

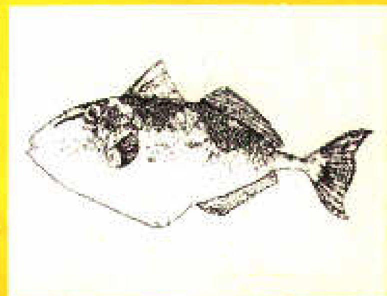
تلیسک : (تِ - لِ ی سْ کْ) سکیں کساں ءِ مُرگے جنتر ءِ تلسک ءِ هم بازمردم گوشی ایت۔ بازجاگہ ءِ ایشی ءِ "چلسک ءُ پلسک" ءِ بزانت ءِ هم کارمرد کن انت بلے پھر بزگ شر تر انت۔

تلیگ : (تَ لِ ی گْ) تلی، ماهیگے ءِ نام انت ءُ تلکے ءُ نام انت۔

تلینگ : (تَ لِ ے نْ گْ) تنگ ءِ گشتکار گال بزاں ایچوش کنگ که ءِ تل ایت۔ آپ بیگ ءِ ایچوش کنگ که زمین ءُ تیشت ءِ تنگ تنگ تلاں ءِ بروت۔

تَم : (تَ مْ) یک تس ءِ بیوکیں کارے ءِ بند بیگ ءِ جاور، بس کنگ یا بیگ ءِ جاور۔ تم کنگ: بس کنگ، بند بیگ۔

- **تمّ :** (تَ مُّ) مُنگکانی زبان ءِ "چمّ" ءَ گُوش اَنت۔
- **تماہ :** (تَ۔ ماہ) لب، لالچ، سیت۔
- **تماچار :** (تَ مَ ا۔ چارْ) تماشا چاروک، ھماکہ پہ تماشا چارگ ءَ کیت یا روت۔ لبّی، لالچی، سِیتوار۔
- **تمادار :** (تَ مَ ا۔ دارْ) لالچی، سیت وار، لب وار۔ ھما مردم کہ پہ لب ءَ لالچ ءَ ھدوناک اِنت تُکلّس، ھوادار، بے ساھار، لالک۔
- **تماشا :** (تَ۔ مَ ا۔ شَا) دلوشّی کنزکیں ندارگ۔ گل ءُ شادانیانی میڑھ ءِ ندارگ۔
- **تماشاچار :** (تَ۔ مَ ا۔ شَا۔ چارْ) تماشا چاروک۔
- **تماشچار :** (تَ۔ مَ اشْ۔ چارْ) بچار "تماچار"۔
- **تمام :** (تَ۔ مَ ام) دُرست، سرجم، ترام ھماکہ نیم بُندگ ءُ اشکند ءَ اِنت۔
- **تمب :** (تَ مْ بْ) دارپ پیلپا یا ھما دار کہ نزور یا پرشتگیں کانگ ءِ جیر دیگ بیت اگاں کانگ گُونڈ بیت ھم ھردو ئیں دیوالانی بُن ءَ تمب ھم لگ کن اَنت "منگ"، ھم تمبے۔
- **تُمب :** (تُ مْ بْ) بچار "تُرمب"۔

تورا/تمباتور

تمباک

تمبو

- **تمباتور :** (تُ مْ۔ بَ ا۔ تُ وْرْ) ماھیگے، اِیشی ءَ تمبانتور، تمبتور ءُ تمبتورا ھم گُوش اَنت۔ (بچار ءُبت)
- **تمباک :** (تَ مْ۔ بَاکْ) کشارے کہ ایشی ءِ تاکاں کُرسک پتن اَنت ماں چیلم ءَ کن اَنت ءُ کش اَنت بیڑی، سیل (سگریٹ) ءُ مُشوک ھم چہ ھمیشی ءَ جوڑ کن اَنت۔ (بچار ءُبت)
- **تمبتور :** (تَ مْ بْ۔ تُ وْرْ) ماھیگے بچار "تُورا"۔
- **تمبتورا :** (تَ مْ بْ۔ تُ وْرَا) ماھیگے بچار "تُورا"۔
- **تُمبک :** (تُ مْ۔ بُ کْ) ٹِمبک ءِ راستیں کسانیں ڈُھلے بلے ایشی ءِ یک دیمے ءَ پوست پر اِنت "تُمب یا تُرمب" اے گال ءَ "تُمبُک"، ھم گُوش اَنت۔
- **تُمبکی :** (تُ مْ بُ کِ ئی) ھماکہ گوں "تُمبک" ءَ سِیادی کنت۔ ھماکہ "تُمبک" ءَ جنت اے گال ءَ "تُمبکی"، ھم گُوش اَنت۔
- **تمبل :** (تَ مْ۔ بَ لْ) ھماکہ کارے ءَ تمبل نہ کنت نشست، بے کار، ناکار، ھما کارے ءَ تو رایت۔ ٹُپڑیں مَردم۔
- **تمبو :** (تَ مْ بْ وْ + تَ مْ بَ وْ) منگ، منگ، پیلپا، گل ءُ ھشتی یا سنگ بستگیں منگ۔ کلاتانی شہر بند یا مزنیں کلات ءِ ھما بُرگ کور ءِ نیمگ ءَ اِنت کہ پہ ھار ءُ آپ ءِ دمیپانی ءَ سک ھکم کنگ بیت "آپ تمبوئی مان آیگ"۔
- **تمبو :** (تَ مْ۔ بُ وْ) گدان ھماگس کہ چہ پژم یا پوست ءُ گُدہ چادراں گوں جوڑ کنگ۔ سردار ءِ تمبو یک کوٹھے ءِ نام اِنت۔ (بچار ءُبت)

تمبور : (تَ م۔ بُ وْر) بچار "تمبورگ"۔

تمبورگ : (تَ م۔ بُ وْ۔ رَگ) تمبیرگ، بلوچی سازے ، رزانے کہ ایشی ءَ پنچگ ہم گوُشن اَنت کہ چوکہ ھندستانی سازانی ڈھل ءِ ھساب ءَ ھمیشی ءِ پنچگاں دار اَنت۔ (بچار ءِ بُت)

تمبول : (تَ م۔ بُوْل) پان (دْرچک وَل) ءُ آئی ءِ تاک ایشی ءِ تاک ءَ اسپے چُنَّ ءِ سَتگ ءُ کتّا ءُ پوپل مان کن اَنت ءُ وَر اَنت ایشی ءِ تاک کدّءِ ءِ لیوارہ ءَ تاکے بیت چو ناھیگا ایشی ءِ بازات اَنت ءُ ھمے رنگ ءِ کان ءُ مزن بنت. ھندستان ءَ گیشتر ایشی ءَ کتّا پہ نہ کن اَنت بلے تَرّیں پوپل وھدے کہ گوں اسپے چُنَّ ءَ ھوار بیت وت سُھریں رنگ دَنت۔ اے پان ءَ باز ڈول ءَ شر کن اَنت۔ باز مردم ایشی ءَ تمباک ھم مان کنت ءُ وارت شیرکنیں پان ءَ وَشتّیں چیز مان کن اَنت ءُ وَر اَنت۔ وھداں چہ ھندستان ءَ ابید پان وَگ جاگہ کم وَرگ بوُنگ بلے مروچاں دگہ مُلکاں ھم باز وَرگ بیت۔

تمبیر : (تَ م۔ بِ ئ رْ) بچار "تمبورگ"۔

تمبیرگ : (تَ م۔ بِ ئ۔ رَگ) بچار "تمبورگ"۔

تُمپ : (تُ م پْ) مکران ءِ یک پرگنگے (ناسیلے۔ تحصیل) کہ ایشی ءِ شھر ءُ میتگ نھنگ ءِ کور ءِ ھر دو نیمگ ءَ ان تالان اَنت

تمبورگ

ایشی ءِ مزن میتگ ءَ "تمپ ءِ کلات" ءَ گوُشن اَنت کہ "پرگنہ دار" ھمدءَ اِنت. شَیھی تمپ : کیچ ءِ سردار ءِ نندگ ءِ میتگ کہ چہ تُربت ءِ بازار ءَ دیم پہ رو دراتک ءَ اِنت۔

تُمپ بیگ : بیگواہ بیگ، برباد بیگ، وَیرندان بیگ۔

تُمپ کنگ : بیگواہ کنگ، بربادکنگ، ویرندان کنگ۔

تُمپگ : (تُ م پَ گ) تُرنگ، جُمب کہ سرے ءُ پتن اِنت، زمین ءِ مزنیں تُرزءُ پتنیں جاگہ

تُمپی : (تُ م پ۔ پِ) تُمپ ءِ مردم یانندوک، تمپیگ۔

تُمپیگ : (تُ م پ۔ پ ئ گ) بچار "تمپی"

تمتورا : (تَ م۔ تُ وْ۔ رَا) بچار "تماتور"۔

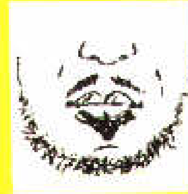
تِمر : (تِ۔ مِرْ) سولے کہ دریا ءِ دپ ءَ مان سورگیں ءُ کلڑیں زمین ءَ رُداِیت۔ ھورانی دپ ءَ ھم بازبیت۔ اُشترءُ وارت۔ بچار "تر"

تَمرد : (تَ۔ مَرْد) مست ءُ گمراہ ، گُروناک۔

تمردی : (تَ۔ مَ رْ۔ دِی) مستی، گُروناکی

تمُس : (تَ۔ مُ سْ) بچار "تونس"

- **تَمُس** : (تَ مْ ۔ مُس) بچار " تونس "
- **تُمک** : (تُ مْ کْ) سوچِن ءِ تُمک، ڈُنک، تُمک یا تُمک بزاں سوچِن ءِ چم کہ بندیک مانکشگ بیت
- **تَمگ** : (تَ ۔ مَگ) تم کنگ . بس کنگ، بندکنگ، بن لوگ، ھَور ءِ تم کنگ
- **تُمن** : (تُ مُ ن) ایران ءِ کلدار ءِ نام اِنت کہ انگریزی ءَ ایرانی "تومان" گوش اَنت . ڈَہ تا سَد کلگ یا مَتیگ کہ چہ یک ءُ دگرءَ دیر دیر اَنت یکجاہ شمار کنگ ءُ یک "تُمن" ءِ گوشگ بنت کہ ایرانی انگریزی ءَ " تومن" گوش اَنت . بتل: "ھیرانی تمن ویران اِنت . سیت گوں شکلیں جنگاں اِنت "۔
- **تُمندار** : (تُ مُن ۔ دَار) تمن ءِ مستر، سردار .
- **تَمی** : (تَ مْ ۔ مِ ی) جوناھیگ ءِ کار گہ ءِ شاذراج ءُ بتن ءُ تھتگ زنگیں کار بوج کہ پہ اوتاگانی جنگ ءِ کارمردبیت .
- **تَمیز** : (تَ ۔ مِ ی ز) چیری لُنٹ ءِ چیر ءِ کمیں مود کہ چہ ریش ءَ ان بُرزا اَنت ۔ (بچار تُمب)
- **تَن** : (تَ ن) "تنگ" ءِ پرمانگال بزاں "بہ تن" یا "بہ تنچ" ۔
- **تُن** : (تُ ن) تُن، تُنگ ۔
- **تُنّ** : (تُ نّ) تُرزن، تُنگی یا تنیگی کہ آپ ءِ واھشت اِنت ۔

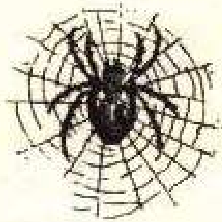
تمیز

تناب

- **تناب** : (تَ ۔ نَاب) بھت تنچگ ءِ پتیں روت کہ پہ بندیک گوتیگ ۔ (بچار تُپ)
- **تُناپ** : (تُ ن ۔ نَاپ) آپ ءِ تُنیگ، ھما زمین کہ آزمان گِندانت بلے آپ اش نہ رس اِیت
- **تنادیں** : (تَ ۔ نَا ۔ دِ ے ں) تاکہ آدھدیں، دانکہ آدھدی ۔
- **تناوھدی** : (تَ ۔ نَا ۔ وَھْ ۔ دِ ی) بچار "تنادیں "۔
- **تُنبک** : (تُ نْ ۔ بَک) بچار " تُمبک "
- **تنبل** : (تَ نْ ۔ بَل) بچار " تمبل "
- **تنبو** : (تَ نْ ۔ بُو) بچار " تمبو "
- **تنبور** : (تَ نْ ۔ بُ ور) بچار " تمبورگ "
- **تنبورگ** : (تَ نْ ۔ بُو ۔ رَگ) بچار " تمبورگ "
- **تنبیرگ** : (تَ نْ بِ ی رَگ) بچار " تمبورگ "
- **تُنپ** : (تُ نْ پ) بچار " تُمپ "

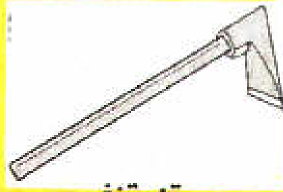
- **تنتورا :** (تَ ن تُ وَ۔ رَا) بچارُ تمبتورا" یا بچار" دَتورا "
- **تِنجاری :** (تِ ن۔ جَارِی) تنتگا بزاں " تاں کر اِنجاری "(کیچ ءِ گالوار)
- **تنچ :** (تَ ن چ) تھت ءِ تنچگ ءِ جند ءِ نام۔ " تنچگ " پرمانگال بزاں" بہ تنچ "
- **تنچگ :** (تَ ن۔ چَگ) سکّ ٹھربندگ ءُ پتایگ ءُ ٹٹایگ ۔ تھت ءِ تنچگ : بزاں آئی ءِ ھردوئیں گوربا سک ءُ سروں ءُ یا دوناں دارانی نیامنچی ءِ ھالیگیں جاگہ ءَ پہ سادگ ءُ پگ ءُ پُرکنگ (اے ساداں تھت ءِ روت گوش اَنت)
- **تنچوک :** (تَ ن چ وک) ھامردم کہ تھت یا دگہ انچیں چیزے تنچ اِیت۔ ھما سادکہ گوں آئی ءَ تھت ءَ تنچ اَنت
- **تند :** (تَ ن د) موکو ءِ تند کہ موکو چہ وتی دپ ءِ لیستاراں چکہ گردیں دامے ءَ جوڑ ءُ کنت۔ ھلوہ یا دگہ چیزے، کہ دبرءَ ایر بیت تند بند اِیت بزاں سربرءُ بُڑّ بند اِیت۔ ۲۔ ڈاھیں سادے ءِ سرءَ بازیں ٹلے بنداَنت کہ انسانی سرءَ ایرتاں بنداَنت۔ (بچار بُٹ)
- **تُند :** (تُ ن د) بچار" ترُند "
- **تندگ :** (تَ ن دَگ) تند بندگ یا تند وڑیں چیزے جوڑ کنگ ، تند ءِ گرگ۔

تند

- **تندلان :** (تَ ن۔ دِ۔ لان) گُدءِ ڈراجی ءِ اوتاگ WARP اِنت WOOF PPB, LWD; TANDILAN: WARP AND WOOF ءُ پھنات ءِ اوتاگ WEPT-WOOF
- **تندو :** (تَ ن ۔ دُو) ھاچیز کہ چو موکو ءِ تند ءَ بہ بیت۔ تامرو، شینکو، رگو۔ موکو ءِ جند، ھماکہ تند بند اِیت ۔
- **تندور :** (تَ ن ۔ دُور) تروق یا ترِیق : زانشگیں چیزے کہ ھا جُھلیں کلّ ءَ گوش اَنت کہ آئی ءِ تہ ءَ آس روک کن اَنت ءُ نگن پچ اَنت۔
- **تندیر :** (تَ ن۔ دِی ر) بچار" تندُور "
- **تنز :** (تَ ن ز) ترن ، شگان ۲۔ آبادءُ پیزوریں اُشتر ءِ گوشت کہ چہ بازیں کارءَ رچ اِیت گوش اَنت " تنز ءُ کنگ تنزاتگ ، تنز کرتگیں ، آڈل اِنگیں " تنز" کنت بزاں گوشت ءُ رچ اِیت۔
- **تنزگ :** (تَ ن زَگ) چہ زمین ءِ ٹنگے ءَ یا جہل یا دیوال یا دگہ انچیں جاگھے ءَ کہ آئی ءِ تہ ءَ آپ یاگندگیں آپ بہ بیت۔ گوءِ زور پہ بیگ ءَ یا دگہ نیتو نے ءَ گوات ءِ گوں نورءَ در آیگ بلے گوں ھمے گوات ءَ آپ یا گند ھم کمیں در بیئت گوں۔
- **تنزینگ :** (تَ ن زِ تے۔ نَگ) تنزگ ءِ " بکار گال ء۔ مچکّے ءِ کلاپ وشّں نہ بیت برے برے چہ لاپ ءَ گوات کورے

کیت گوں ھمے گْوات ءِ کمّیں آپیں دَرائی ھم کیت گْوش اَنت "چُک ءِ تنزینگ" ۔

- **تنش :** (تَ ن شْ) تَشّ ۔تیشہ ۔ بچار "تَشّ" دارپروش ءِ تنش یک واڑہ ءِ تنش باسنگ تراش ءِ (بچارت)
- **تنشود :** (تَ ن شُوْد) مُردگ ءِ شودگ ءِ پتن ءُ دراجیں تھنگ ۔ بچار "تنشود" ٭
- **تنک :** (تَ ن کْ) ٹِراہ اِتاں ۔ بازار ۔ مینگانی یا بازار ءِ ھاراہ کہ ٹِراہ نہ اِنت (گلی ،کوچہ)۔ نزیک ۔تنک ءُ دمک ، تنک ءُ نزیک ،کوہ ءِ تنک ۔ ۲ - بلوچستان ءِ جاگھے ءِ نام اِنت ۔
- **تنکّ :** (تَ ۔ن کّ) بَز ءِ چپ ، پتنیں چیزکہ زنڈ نہ اِنت اک : کاگد، گُد، تھنگ ۔ بلے پدءَ ھمے دْرست بَز ءُ تنکّ اَنت ۔ اِے ہ تنکّ " ءُ بز پتنیں چیز بیت آکہ پتن نہ اَنت پہ آیاں "زنڈ ءُ بارگ" ءِ گال کارمردبنت طب : تنکّ : رواں (ضد غلیظ) ۔ تنک ۔ پا : تُنک ۔سَن : تنکُ "رواں" تنکّ آپ : ھمو دَرکہ دریاءَ آپ کم بیت "کم آپ" تنکّ اگل : کم اگل ،کم زانت تنکّ بُز : بتکیں تنکّ بُن : ھا چیزکہ آئی ءِ بُن تنکّ اِنت ۔ تنکّ بند : ھامردم ڈِیل ءُ بند ءِ نازُرک اِنت ۔ بارہ بند ، بارگ بند ۔ تنکّ پوست : ھا ساھدارکہ پوست ئے تنکّ اِنت ۔ تنکّ تاک : ھا دْرچک یا وانگی کہ

تنش/تنش

تاک ئے تنکّ اَنت ۔ تنکّ جان : بچار تنکّ بند ۔تنکّ دپ : ھا چیزکہ دپ ئے تنکّ اِنت ۔تنکّ دون : ھا جاگہ یا دیوال کہ تنکّ تنکّ دونگ ۔ تنکّ دیم : ھا مردم کہ دیم ئے نازُرک اِنت ۔ تنکّ رَکّ : ھا مردم کہ لُنٹ ئے تنکّ اَنت "تنک، نُسٹ "۔ تنکّ زانت : کم زانت ، کم اگل ۔ تنکّ زانگ : کم زانگ ،کم اگل ۔تنکّ سَستا ۔تنکّ گند : ھاکہ دگراں کم لیک اِیت ، کم دید ۔تنکّ لُنٹ : بچار" تنکّ رَکّ "۔ تنکّ مید : ھاکہ مید ئے تنکّ اَنت یا رتگ ءُ تنکّ بوتگ اَنت تنکّ ناکن : ھا مردم کہ ناکن ئے تنکّ اَنت ۔ تنکّ مَرّ : لاگر، نزور، ے آتنکّ مرّیں کچی جلوہ دیان اِنت ھر گورءَ (شہلچہ کار)

- **تنکّار :** (تُ نَ کّ ۔کاْر) درمانے کہ زرگر تلاہ ءُ نگرہ ءُ دگہ انچیں مادناں گوں ھیشی ءَ لھم کن اَنت ۔
- **تنکّ بُن :** (تَ ن ۔کّ ۔بُنْ) ھا چیزکہ آئی ءِ بُنّ "تنک " اِنت ۔
- **تنکّ شکرلیگاں :** (ت نّ کّ ۔ش کَ رِ ئی ۔گاں) سرباز ءَ چہ کھورکان ءَ جیرمزن کور ءَ جنہ ءِ کش ءَ شھرے کہ مُچ ئے بازمان ۔
- **تنکّی :** (تَ نَ کْ ۔کِ ئی) ٹِراہی اِتاں ۔نزیکی ۔
- **تنکّی :** (تَ نَ ۔کّ ۔کِ ئی) بزی ءِ چپ ۔

- **تنکیں** : (تَ نَ ۔کِ ے ں) پڑاھیں اِناں، ھا چیزکہ تنک بہ بیت پڑاہ مہ بیت چہ ھامزن شیپ ءُ شیپاں یکے کہ چہ گوربچاں کا بینت ءُ کیچکوریءَ ایر رچ اَنت کہ مشوریں الیش اَنت ۔ ۱ گرک ۲ پڑاھیں ۳ کھوڑ ۴ کُٹکانی ۵ کیساک ۶ جنرات ۔
- **تنکیں** : (تَ ۔ نَک ۔کِ ے ں) بزیں ءِ چپ ۔ ھاکہ تنک انت اک ، تنکیں کاگد ۔ تنکیں گُ ۔ تنکیں تھنگ ۔
- **تنگ** : (تَ ۔ نَگ) وتی سرءَ وت تنچگ لوگ ۲ ۔ تندءِ بندگ اک : موکوتَن اِیت ۳ ۔ سِنیک "تَن انت" ، تامُر بندگ بلے تنکیں سہ سیمی برد شینکاں تنگ (ھانی شیہ مُرید) بزاں مانشانگ ءُ تاموراش کُرنگ ۔
- **تنگ** : (تَ نَ گ) بارءِ نیم ۲ ھاسادکہ اولاک ءِ سینگ ءَ بستگ کہ رھت، پالام یازینءَ دار اِیت ۳ بُر دءِ تنگ : یک سادے کہ گوں ھمپاہءَ بستگ کہ دیم ءَ یک مردے کش اِیت ئے کہ ھاک زُوت ءُ بہ آسانی کُنگ بہ بیت ۴ تنگ ۵ وار بزگ بے زرءُ بے پیدااش
- **تِنگ** (تِ نَ گ) آپ، شیر یا دگہ انچیں آپیکے ءِ مزیں گُٹے ایر برگ یکہ آئی ءِ اندازگ اک : تِنگے آپ، تِنگے شیر، دریا اگاں سور اِنت بلے تنگے گرگ بیت "، تِنگ ھر وھد گرگ " بیت، چہ گُٹ ءُ گلاٹ ھر دوئیناں مستراِنت ۔
- **تُنگ** : (تُ نَ ۔ نَگ) تُنگیگ، ھاساھدارکہ بہ آپ ءِ ورگ ءَ تلوس اِیت ءُ بے تاھیراِنت ۔
- **تِنگار** : (تِ نَ ۔ گار) آپیں چیزے پہ ترندی درآیگ ءُ لَٹ بیگ یا کمان بیگ ءُ رچگ ۔ اگاں تنگار بارگ بیت گروا بیتراراِنت ۔ زنڈیں بیتراز ۔ تنگار بندگ : آپ ءِ چہ توک، نَل یاکہ زورمندیں چنگ ءَ تنگار دیگ : آپ یا آبدست ءِ ۔ تنگار رورگ، تِنگار گرگ، تِنگار گرگ ۔
- **تِنگار[۲]** : (تِ نَ ۔گار) تنگ، تِنگارے آپ گرگ بزاں تنگے گرگ ۔
- **تنگاری** : (تَ نَ ۔گا ۔ رِی) کروچیں نچے کہ دانگے سُھراَنت ۔
- **تنگدر** : (تَ نَ گ ۔ دَر) سرِبازءَ دیگور ءِ دیم بہ دیم ءَ دومی دست ءَ رو درا تک شھرے ۔
- **تنگدست** : (تَ نَ گ ۔ دَ سْ ت) ھامردم کہ آئی ءِ دست ءَ زر ءُ مَرّے مہ بیت بزاں وار، گریب، بزکار، بے ھچ ۔
- **تنگدل** : (تَ نَ گ ۔ دِل) گُجت، ھاکہ ورڑدل نہ اِنت ۔
- **تنگر** : (تَ نَ ۔گ ر) PPB, LWS; THANGUREN MARDAN: BARRAGARTS: those who indulged in boostful talks

بلے تمنی نرتر اِے گال تنگرو (THANGROO) اِنت۔

- **تنگرو** : (تَ نَ گ ۔رُو) PPB, LWD; THANGRU; Boosting and barraging
- **تنگرو** : (تَ نَ گ ۔رُو) ھامردم کہ ھروھد سُبُک اِنگ ءُ روئے ءُ پچ نہ اِنت ۔ بے ریائیں مردم ۔
- **تنگ کنگ** : (تَ نَ گ ۔کَ نَ گ) پڑاھیں چیزے پڑاھی ءَ کم کنگ ۔ مردمے ءَ پریشان کنگ ۔ بارے ءِ تنگ کنگ ۔ ھم تنگ کنگ بزاں ھردوئیں تنگاں یکیں گرانی ءَ کنگ، ھم سنگ کنگ ۔
- **تِنگگ** : (تِ نَ گ گ) آپیں چیز یا آپ ءِ بہ مزن مزنیں گُٹ ورگ ۔ پھک ورگ، یکپارگی ورگ ۔
- **تنگو** : (تَ نَ گ وْ) بلاہ، سُھر ۔ مردمے ءِ نامے (تنگو : نام بادشاہ ختا وختن است ۔ ب ق)

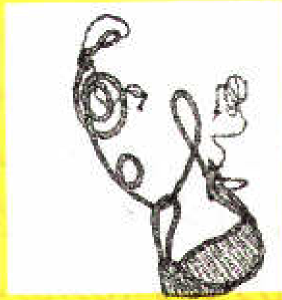
- **تنگہ :** (تَ نْ گَ ہْ) تنگو، تِلاہ، سُھر (تنگہ : مقداری از زر و پول باشد ب ق)
- **تُنّل :** (تُ نْ ـ نَل) تُنیگ، سک باز تُنّگیں مردم ۔
- **تُنّلک :** (تُ نْ ـ نَ لَک) تُنّل، تُنیگ ۔
- **تننگا :** (تَ نِن ـ گا) اے گال بُندرءَ "تا اَنیگ" یا "تا اَنیگ ءَ" اِنت کہ ایشی ءِ باز رنگ ءَ گوش اَنت کہ آیاں لھتیں الیشں اَنت : "تننگ ءَ، تننگہ، تنیگ ءَ، تاں انیگ ءَ" بلے اے گال یکجا کنگ ءُ یک گالے "تننگا" جوڑ کنگ بوتگ کہ بزانت ءِ ھما "تا اَنیگ ءَ" اِنت ماگوشیں "بلائی تننگا نہ شُتگ" اے دُرستیں گالانی تہ ءَ گُنگیج ءِ آب "ت" ءَ "د" ھم گوشگ ءُ نبشتگ راست اِنت بزاں "تننگا" ءُ "دننگا" یک اَنت ۔ اے گال دُرست جوکہ یک گالے ءَ "تننگا، تنیگا، تنینگا" نبشتگ لوٹائت ۔ ھے رنگ ءَ "تننگتا" ءُ "تنیگتا" ءِ گال ۔
- **تننگتا :** (تَ نِنْ ـ گَ ـ تا) بچار "تننگا"
- **تننگءَ :** (تَ نِنْ ـ گْ ءَ) بچار "تننگا"
- **تنّور :** (تَ نْ ـ نُوْر) تَروَن
- **تنھا :** (تَ نْ ـ ھَا) پارسی اِنت بلوچی ءَ ایشی ءَ "تھنا" گوش اَنت بچار "تھنا" ۔
- **تُنیگ :** (تُ نْ ـ نِ یْ گْ) بچار "تُنّگ" ۔
- **تنیگا :** (تَ نِی گا) بچار "تننگا"
- **تنیگتا :** (تَ نِ ـ گَ ـ تا) بچار "تننگا"
- **تنینگتا :** (تَ ـ نِ ی نْ ـ گَ تا) بچار "تننگا"
- **تنینگءَ :** (تَ نِ یْ نْ گْ ـ ءَ) بچار "تننگا" ۔
- **تو :** (تَ وْ) دیم ءِ مردم ءَ گوشگ بیت ۔ دو مردم اَنت یکے وت ءَ گوش اِیت "من" ءُ دومی گوش اِیت "تو" ۔
- **تو :** تَ وْ) یاکہ توہ : سیر هرچ بزاں ھما زرکہ کسے ءِ سیر ءِ سرءَ هرچ بنت ۔ بانورءُ سالونک ءِ گُدءُ پچ ءُ سُھر ءُ سُھتاں اِید (توی : جشن ءُ مهمانی باشد و تُرکان عروسی را "توی" گویند (ب ق)
- **توار :** (تَ ـ وَارْ) آواز، مزنیں بُرمش، چڑکہ، گُوانک، گالوار ـ توارکنگ : جنیرے ءِ توار ءِ در آیگ، گُوانک کنگ آوازکنگ، توارجنگ : گُوانک جنگ ۔ دل ءِ توار، پادینک ءِ توار، دپ ءِ توار، ٹوپ یا ٹُپنگ ءِ توار، گور ءِ توار، "دُھل ءِ توار دُور وشں اِنت" لَٹ ءِ توار ۔
- **توارپیت :** (تَ ـ وَارْ ـ پ ی تْ) پیتوار : چوزکب ءَ کتیں پتن ءِ تنکیں لَبز وڑیں بیت کہ مردم یاساز یاد کہ جنیرے ءِ آواز ھمیشی ءِ تہ ءَ گرگ ءُ دارگ بیت کہ پدءَ اِشکنگ بیت ۔
- **تواریتگ :** (تَ ـ وَا ـ یِ ـ تگ) انچوش کنگ کہ توار بکنت ۔ باجایاوتگشءَ توار بر مایگ "مرچی من وتگش ءَ تواریتگ ءَ"
- **توازا :** (تَ ـ وَازَا) گوشکند، ھاگوشکندءُ تمات کہ آئی ءِ تہ ءَ کسے ءِ دلازاری مہ بیت ۔ الیشی ءِ چیگان جڑکءُ پھوا، چترءُ کلنڈ" اَنت کہ آیانی تہ ءَ مردم ءِ ایرجنگ ءُ بدگوشگ مُراد اِنت ۔

- **تواّل** : (تَ وْ- وَال) تُنتکانی زبانءَ شلوار۔
- **توام** : (تَ-وَام) تمام، سرجم، پورا۔ *
- **توبہ** : (ت وْ- بَ ہْ) تازیءَ "توبة"
- **توپ** : (تُ وْ پ) بچار "ٹوپ"
- **تُوپ** : (تُ و پْ) چہ پیش ءُ تگرءُ جوڑ کرتگیں لوگ کہ سرءَ گرد اِنت ۔(بچار بُت)
- **تُوپان** : (تُ وپ ۔ پَان) دریاءَ گوات کہ سک بکش اِیت ءُ گورم بہ بیت۔ ھُشکیءَ گوات باز بکش اِیت ۔ جٹ، تُمپ، بیگواہ، ۲۔ سکّیں مزنیں شورءُ جاک۔ توپانی کنگ: پہ کارےءِ کنگءَ سکّیں مزنیں زورءُ اِشتاپی یے کنگ۔ ھیاھتیا۔
- **تُوپک** : (تُ وپ ۔پَک) تُمپنگ، دُمبال، تیراسی، آستیر۔
- **تُوتّ** : (تُ وتّ) کُکڑءِ گلّینگءَ گوش اَنت "تُوت کن"
- **تُوت** : (تُ وت) تُود نیگے (شہتوت) ایشی ءِ تاک زمستانءَ رِچ اَنت ۔

- **تُوترو** : (تُ وت- تَ رُو) ڈراجیں سُرا رنگیں لیبوکے کہ ھپ کنگءَ توار کنت۔ ھر رنگیں لیبوکے کہ ھپ کنگءَ توار بکنت۔ تُوترو شلوار: ھما تنکیں شلوار یا پتلون کہ گوں پاداں لچّ اِنگ، دِر دوچ۔ (چوڑی دار پائجامہ)
- **تُوتری** :(تُ وَ-تَ رِی) درمانکاھے کہ ایشیءِ بر چوکہ اسپست ءِ برءَ اِنت بلوچ ایشیءِ برءَ گوں زُرتءَ ھوردْرش اَنت پہ لیس ءِ ھاترءَ۔
- **تُوتک** :(تُ وْ تُ ک) چمّ ءِ ٹیلگ ءِ تہ ءِ سیاھگ ءِ سیاہ تریں ٹِک، دیدوک، گِندوک۔
- **تُوت مُوت** : (تُ وْتْ - مُ وت) ژند ءُ پند، بے توار، بے سُد۔
- **تُوتُو** : (تُ وْ- تُ وْ) تُنتکانی زبانءَ مُرگءَ گوش اَنت - توتی، مِٹو۔
- **توتی** : (تَ وْ-تِ ی) مِٹو، مُرگ۔
- **توج** : (تَ وْ ج) نادراھی یے، توج ءِ رگ: رگے کہ مردمءَ گپت ۲۔ ڈرچکے ءِ نام اِنت۔
- **توجدان**: (تَ وج۔ دَان) بلوچستانءَ جاگھےءِ نام اِنت۔ ھما جاگہ کہ توجءِ ڈرچک باز اِنت

- **توجیلّ :** (تَ و۔ جِ ی اَںْ) مشکل ءُ گرانیں کارءِ آسان کنگ ءِ راہ ءُ رھبند ۔ مشکلیں توجیلاں کماشاں پیسر کن اِت ۔
(شعاہ کار پاژل) ، توجیل کنگ : جُھدے پہ اِلاج ءَ کنگ ۔ اِلاج ۔
- **تُود :** (تُ و دْ) گُمان ، گَت ، اُمیت ، دلمانگی ، چیزے ءِ ھست بیگ ءِ اُمیت ۔ تُود بَرگ : بزاں گُمان کنگ ، اُمیت دارگ ۔ گَت کرگ ، دَرَوَر " تو تُود برئے کہ اِے جاگہ ءَ آسک بیت " " من تُود نہ براں کہ اِے کوھاں آپ بیت "
سہ دژمن نہ بارت تُود انگت زندگ اِنت سَیدہ ۔
- **تود :** (تُ و دْ) تُوت پا : تورت ، تُود تازی : توث ، تُوت ، تود ۔ پھ : ۱۴م (توت ، توث)
- **تور :** (تَ وَ رْ) جھَل دشت ءِ مردم ڈگار ءِ گُوزءَ گوشَں اَنت ۔ ۲۔ بازجاگہ ءَ تیرءَ ھم گوشَں اَنت
- **تور۱ :** (تُ وْ رْ) ھاسادکہ آئی ءِ یکے رہتن چونکہ دءَ گوپتگ کہ مردم دتی پُشتت ءَ ایرکنت دومی اسرءِ ءَ چّ ءِ ماں تڑین اِیت ءِ چّ ءَ سرکپ اِیت ۔ (بچارت)
- **تور۲ :** (تُ وْ رْ) پڑتنیں ماھیگ ءِ زلتے ۔
- **تور۳ :** (تُ وْ رْ) تورگ ءِ پرمانگاں بزاں پہ تُور ، وزن کشَّ

تُور

سہ رنداں اگاں کہ زدر ٹوت ۔ ھآئی گوں چاکر تور ٹُوت ۔ (بھادر مراستانی)

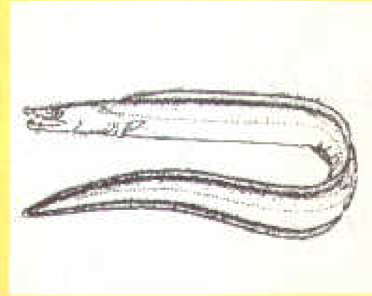
- **تورا :** (تُ وْ ۔ رَا) کسانیں ماھیگے بلے لاپ ءُ گردن ءِ بُن دانکہ دُمبءَ گوات اِنت ۔ ایشی ءَ " تمبتورا " ھم گوشَں اَنت ۔ سکّ زنڈ ، بے کسانءَ گوات ، گواتیں چیز ، توراگُت : بزاں زندگُت ۔
- **توربد :** (تُ وْ ۔ بَدْ) پہ مُچّ ءِ سرکپگ ءَ کہ تُور ءَ جنان کن اَنت ھر یک رندے کہ تُور بُرز ترجنگ بیت یک " تُورپدے " گوش اَنت ءُ ، یک " تورپدے " کہ گورے بیت بزاں یک رندے تُور ءِ جنگ ءَ یک گُورے ءِ کدءَ مردم بُرزءَ روت ، نوک رُستگیں مُچّ ءَ گوش اَنت کہ یک " توربدے " یا دو " توربد " ءَ شُتگ بزاں رُستگ ۔
- **تَورشت :** (تَ وْ ۔ رِشْ تْ) " تَورگ " ءِ ناموبزاں تَورگ ءِ سماءِ جند ءِ نام) تَورگ ، " دردءُ تورشت " ۔
- **تَورَگ :** (تَ وْ ۔ رَگْ) درد بوگ ، دُور بوگ ، تورشت ءِ سما کپگ ۔
- **تُورَگ :** (تُ وْ ۔ رَگْ) تُورکنگ : وزن کنگ ، کیاس کنگ ۔
- **تُورَگ :** (تُ وْ ۔ رَگْ) تیرگ : مزنیں کیسپیاک کہ آرت مان ءَ کن اَنت ۔ گُدے ءِ ھم بیت ءُ میدہ ھم بلے میدئیگ ءَ گُوشگ راست تر اِنت

- **تُورم** : (تُ ۏ۔ رُم) بازیں ھِچک، نماسگ ءُ گُڑاسگ ۔ اوبادگ۔ اگاں کسے ءِ ھِچک یانماسگ بازبہ بنت گوش انت " اے کئی تورم انت "۔
- **توری** : (ت ۏ رِیْ) " اگاں چوش ھم " اک : اگاں چوش ھم بہ بیت کہ من چوش کناں۔ " توری من ءَ تاوان بہ بیت کہ اے کار ءَ کناں "۔
- **تَورینگ** : (تَ ۏ۔ رے۔ نگ) انچوش کنگ کہ دگرے ءَ بہ تَورایت ۔ دردپر ماھگ ۔ ★
- **تُورینگ** : (تُ ۏرے نگ) کساس کناٹینگ ، وزن کناٹینگ ۔ ★
- **تَورینوک** : (تَ ۏرِے۔ نُوک) ھما چیز یا ھبرکہ تورین ایت ۔★
- **تُورینوک** : (تُ ورِے۔ نُوک) ھما کسّی ءُ وزن ءِ کار ءَ کنت ۔★
- **تُوس** : (تُ وسْ) " توسگ " ءِ پرمانگال بزاں " بہ توس " ، آس ءَ بُکش یا چراگ ءَ " بہ توس "۔ توسوک : اک : ھتوس۔ کردس کہ نکینک ءِ سرءَ بند ایت بزاں مُکّی ءَ کنت ۔ اے گال ءَ " تُس " کنگ ھم گوش انت بلے راست تریں گال " تُس " کنگ یا " تُوس " کنگ انت ۔
- **تُوسک** : (تُ ۏس کْ) بارگ ءُ تیز اک : کُننگ ، نیزہ ، زھم یاسوچن ءِ کہ بارگ ءُ تیزانت
  تُوسکیں : ھما چیز کہ بارگ ءُ تیزانت ، ھما چیز کہ تُوسک انت ۔
- **توسگ** : (تُ ۏ۔ سگ) روکیں چیز ءِ کُشگ ، بے روک کنگ ، گرمی ءَ سے سارت کنگ اک : آس ءَ توس ، چراگ ءَ توس بزاں بہ کش ممے رنگ ءَ ھتوس ، چراگ توس ، دل توس ، مارتوس ، مارتوسگ ۔
- **تُوسینگ** : (تُ و سِ ے۔ نگ) انچوش کنگ کہ بہ تُس ایت ، بے ھوش کنگ پہ جنگ یا رگ ءِ گرگ ءَ دمبراٹینگ ، کھینگ۔
- **تَوشس** : (تَ ۏشْ) چاڑ ، موج (دِل)۔ تونس ، تونش : بے تاھیریں تُنّ۔ " پلانی تیغ توش ءَ نہ اِنت "۔
- **تُوشا** : (تُ ۏ۔ شَا) مثا شگے (شیر کنی یے) کہ آرت ءُ روگن ءَ پُنڈ انت دُراجیں تَنگک جوڑکن انت ءُ شکری وَٹان ءَ جن انت ۔
- **توشگ** : (تُ ۏ۔ شگ) ھما وَردن کہ سات ءَ پہ راہ ءَ زُورگ بیت ۔ ھر وَردن ءِ چیزے کہ ایرکنگ بہ بیت
- **تَوک** : (تَ وکْ) چیزے گرد ءَ گرد گردن ءَ بکپ ایت ۔ ھر گردیں پوست یا دگہ پتنیں چیزے کہ گردی ءَ چیزے ءَ مان ترّینگ بہ بیت ۔ دار ءِ توک ، گُچِکّ ءِ توک ، مردم ءِ توک ۔ کُمّری یا کپوت ءِ گردن ءِ شیاھیں کِشک کہ چو " تَوک " ءَ انت
- **تُوک** : (تُ وکْ) یک چیزے ءِ برابریں نیم ءِ جاگہ ، میانجی نیام ۔توک دیگ : گوار سیراھیگ ءَ ٹنگ کنگ کہ رند ءَ ھمے ٹنگ ءَ میھ ٹوکگ بیت۔ توک دیگ : بلوچی " ءِ لیب ءَ دَتی بچک ءُ دومی کاتیال ءِ بچکے ءِ میانجی ءَ پہ یک گوزگ۔ مان دیگ ، توک دیگ۔
  PPB, LWD; TOKDEAGH: to cloth to wrap
- **توکل** : (تَ ۏ۔ کَ لْ) بیسہ ، ھمت توکل کنگ : بیسہ کنگ ، پہ کارے ءِ کنگ ءَ چست بوگ کہ بازیں اُمیتے مہ بیت ءَ۔

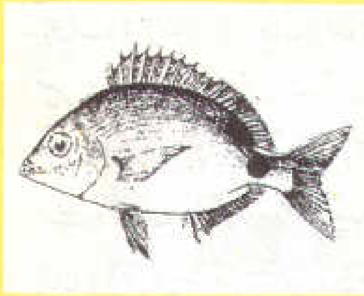
- **ٹوکی :** (ٹ ۏ۔کِ یٰ) بچار " ٹوکیگ "
- **ٹوکیگ :** (ٹ ۏ۔کِ یٰ گ) نمیانجی، نیامی، نیامتاکی ۔
- **ٹولا :** (ٹ و۔ لاَ) دومسکال (سے شھرءُ نیم) کلدار یا چار زرّءِ کشّ ۔
- **تولدان :** (ٹ ولْ۔ دَانْ) سرابازءَ چہ تنگ درءَ چیر گور درءِ شیپ ءُ برز تر شھرے کہ گورءِ رودراتکءَ اِنت
- **تولگ :** (ٹ ۏلَ گْ) کسانیں رسترے کہ شھرءَ گُکُٹّ سکّ دزّ ایت ۔
- **تولگو :** (ٹ ۏلَ۔ گَ ۏ) گُردیں ہچّے دانگءُ شُھرانت ۔ تولگ بُرّیں کُچک ۔شھرگیں مردم، شھرمٹّیں مردم
- **تولگور :** (ٹ ۏلَ۔گَ ۏرْ) گورس ماھیگ ءِ شُست تریں زاتے ۔
- **تولہ :** (ٹ ۏ۔لَ ہْ) بچار " تولا " ۔
- **توم :** (ٹ ۏمْ) دھل ، نیبگ یا دگہ درچکے ءِ بَرءِ مُچگءِ دانگ کہ زمین ءَ کِشگ بیت ۔ نیبگ یا دگہ برائی کسانیں گڈّگ ، تُھم ۔ طب : تیم ، پا : تخم ، تخمہ ۔ پھ : ۱۴ تا ۱۴ (توھم، توخم) ۱۴ 6 (توم) قب : توما ۔ ستا : ۴ سے 3 سے 6 سے ۱ (سغ : تخم)
- **تومکار :** (ت ۏ۔مْ۔کاڑ) بچار " تُھمکار "
- **تومن :** (ٹ ۏ۔مَ نْ) بچار " تُمُن "
- **تومی :** (ٹ ۏ۔مِ یٰ) ھاورنایئں گورانڈ کہ رنگ ءَ پہ تومی ایرکنگ بیت ۔بزاں یکدم رس اِتگیں گورانڈ ۔
- **تونس :** (ٹ ون سْ) تُمُس یا تمُس : بزاں دل پہ یک چیزے تُننگ بہ بیت ایشیءَ توس ھم گوش اَنت (دل سے ھُوک اٹھنا)
- **تونی :** (ٹ ۏ۔نِ یٰ) ہنگ، تَمب پا : ستون ۔ PPB, LWD; PILLER
- **توہ :** (ت ۏ ہْ) بچار " ٹو "
- **توھیگ :** (ٹ ۏ۔ ھِ یٰ گْ) بچار " ٹوئیگ "
- **ٹوئیگ :** (ٹ ۏ۔ ءِ یٰ گْ) توھیگ : پشک ءِ ٹوئیگ ، جنین ءِ پٹک ءِ جیگ ءِ دِرّ ءِ دگہ رنگیں گُدکہ بارگ بارگءَ دانکہ سرجیں جیگ ءِ تُن ءَ پہ بند ولءَ وتءَ نزیک کنت ۔
- **توئی :** (ٹ وَ ءِ یٰ) بچار " توئیگ "
- **تہ :** (تَ ہْ) تھ : چیزے ءِ تھی نیمگ ، ڈُن اِتاں ، لاپ ، توکی نیمگ ، لاپی نیمگ
- **تھار :** تَ ھَاڑْ) سیاہ رنگ ، شپہ رنگ ، شپ ءِ رنگ ، بڑاھگ ءِ بُندریں رنگ ، دُنیاءِ بُندریں رنگ ، رنگانی بُندریں رنگ ، روشنائی ءِ چپّ ۔
- **تھاردیم :** (تَ۔ھَار۔ دِے مْ) ھامردم کہ ھر وھد دیم ءُ تھار اِنت ، زھرگتیگ ءُ مُورک ءُ مُچ اِتگ ۔چہ رنج ءِ مُڈگ ءَ رندکہ تھاری مانشان اِیت ۔
- **تھارگ :** (تَ۔ھا۔رگ) ھمے وھدءَ کہ تھاری مانشان اِیت یاکہ ساہ ءَ کہ توکی روشنائی آنار ایت ، جدیمگ ۔
- **تھارماہ :** (تَ۔ھَاڑ۔ ماہْ) ھماشپ کہ ماہ نیست ، بے ماھیں شپ کہ ماھکان نہ اِنت ۔

- **تھارمہ** : (تَ۔ ھَاڑ۔ مَ ہ) بچار "تھار ماہ"
- **تھاروکی** : (تَ۔ ھَا۔ روُکِیْ) تھاری۔
- **تھارونکی** : (تَ۔ ھَا۔ رون۔ کِ یْ) بچار "تھاری"۔
- **تھاری** : (تَ۔ ھَا۔ رِیْ) روشنائی ءِ چپّ، تھاربیگ ءِ جند۔
- **تھت** : (تَ ھ ت) ولیسگ ءِ چارپادگی کہ نپاد ءُ گندل ھمائی ءِ سرءَ ہچ کنگ بنت۔ بادشاھی تھت کہ دیوان ءَ آئی ءِ سرءَ نند ایت کہ چوکہ مزنیں براھداریں کُرسی ءَ اِنت۔
- **تھتاک** : (تَ ھْ۔ تَاکْ) دپتر یا دانگی ءِ تہ ءِ تاک۔
- **تھتال** : (تَ ھْ۔ تَالْ) یات، تڑانگ، تڑانگ ءُ تھتال۔
- **تھت سُلیمان** : (تَ ھْ تْ۔ سُ۔ لَے۔ مَانْ) رَبال سلیمان ءِ تھت کہ گوش اَنت چو بالیگراب ءَ بال ءَ کرتگ۔ چُکّ گوش اَنت "مدگ ءِ دل، تھت سلیمان ءِ لھتیں اِستارانی نام کہ تازی ءَ ایشاں "بنات النعش" گوش اَنت۔
- **تھتگ** : (تَ ھْتَگْ) دارءَ کہ تہن ءُ دراج ءُ تنک چیّرءَ اَنت "تھتگ" بیت۔ چہ ھمے تھتگ ءَ درگ ءُ دروازگانی تاک جوڑ بنت، بوجیگ ءُ راچن بندگ بنت۔ پتنیں چیز۔ سک۔
- **تھتیگ** : (تَ ھْ۔ تِ یْ گْ) ھانگردکہ تھت ءِ سرءَ گندلانی چیرءَ ہچ کنگ بیت۔
- **تھجاہ** : (تَ ھْ۔ جَاہْ) پہ یک چیزے ءَ یا کسےءَ انچیں جاگھے کہ آ لوگ یابان ءِ تھی نیکءَ بہ بیت، تھ ءُ توکی۔
- **تھچوپ** : (تَ ھْ۔ چ وپْ) تھ جن، تھ زد۔
- **تھزد** : (تَ ھْ۔ زَدْ) ھمامردم کہ جنگ بوتگ بلے سرءَ آئی ءَ ٹپّ پرنیست بلے لاپ ءُ سینگ ءُ دگہ جاگہ تھی نیگ ءَ تُرند اَنت سےئے "تھزد کنگ"
- **تھکُش** : (تَ ھْ۔ کُشْ) ھمامردم کہ آئی ءِ تھ بزاں دل ءُ لاپ سک ھلاک ءُ زند اِنت۔ تھکُش کنگ: ھلاکی دیگ۔
- **تھکلپ** : (تَ ھْ۔ کَ لْ پْ) تھ کُچّ، ھما مردم کہ سرزا ھرءَ شرّ اَنت تہءَ کلپ اِنت۔
- **تھل** : (تَ ھْ لْ) زھرتام، سک زھر، گنج تام، کچّل تام۔ طب: تَلْ = تلخ۔ پا: تلخ، تلک، پھ: تاخلک۔
- **تھ کُچّ** : (تَ ھْ کُچّ) کلپ ءُ دردیں مردم
- **تھلگ** : (تَ ھْ۔ لَگْ) درمان ءُ دارگ، زھریں چیز، زھرپچک، زھریں درمان، تھلگ ءُ درمان یا درمان ءُ تھلگ۔
- **تھم** : (تُ ھْ مْ) توم، ھر دھلے ءِ دانگ کہ کِشگ بیت، تُھم کپگ: بزاں جنین ءِ لاپ ءَ چُک ءِ بندگ۔
- **تھمیل** : (تَ ھْ مْ۔ یْلْ) پہ کارے ءِ کنگ ءَ چاڑ بیگ، بےتھمیل: بےچاڑ، سُست۔
- **تھمت** : (تُ ھْ۔ مَتْ) بھتام، ایلنگی، بڈّ ۲۔ چنّتی، مُسیبت۔
- **تھمکار** : (تُ ھْ مْ۔ کَارْ) گلہ ءِ تُھمکار: گلہ ءِ کِشگ ءِ دھد، گلہ کِرش (دسمبر)، تومکار۔
- **تھمیات** : (تَ ھْ۔ مِ۔ یَاتْ) بگر، ستا، تھمیات کنگ: بگرکنگ، ستاکنگ۔
- **تھنا** : (تَ ھْ۔ نَا) ایوک ءَ ھماکہ دگہ کس آئی ءِ ھمراہ نہ اِنت، بےھمراہ، تا، تھنکا (پا: تنہا)

- **تھنائی :** (تَ ھَ ۔ نا ۔ ءِ ئی) ایوکی ، بے ھمراھی ۔
- **تھنکا :** (تَ ھَ ۔ نَ ۔ کا) بچار " تھنا "
- **تھءُتوکی :** (تَ ھَ ۔ ءُ ۔ تُ وْ ۔ کِی) تھی ءُ توکی ، توکی نیمگ ءَ ، لاپی نیمگ ءَ
- **تھی :** (تَ ھِ ی) توکی ، تھ ءِ ، توکی نیمگ ءَ ۔
- **تئی :** (تَ ۔ ءِ ی) تئیگ : تئی مال بزاں تو یک مردے ءِ مال ۔
- **تئیگ :** (تَ ۔ ءِ ی گ) بچار " تئی "
- **تی :** (ت ی) دومی
- **تیاب :** (تَ ۔ یاب) دریا ءِ کرّ ، دریا ءِ دپ کہ آپ تلگ اِنت ۔ زرنزیک ۔ زرکنگ
- **تیاب دپ :** (تَ ۔ یاب ۔ دَپ) تیاب گوْر ، تیات کرّ ۔ تیاب دپ : تیاب ءِ کرّ ءِ نندوک ۔
- **تیاب کرّ :** (تَ یَ اب ۔ کرّ) تیاب ءِ گوْر ، تیاب ءِ دپ ۔
- **تیاب گوْر :** (تَ ۔ یاب ۔ گُ وَر) بچار " تیاب کرّ " ۔

تیابی سانگ

تیپچ

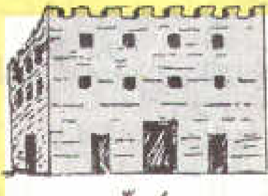
- **تیابی سانگ :** (تَ ۔ یا ۔ بِی + سَا نْ گْ) کلو ءِ زات ءِ ماھیگے ۔ (بچار بُت)
- **تیار :** (تَ ۔ یار) زورمند ، جان ءُ بُتر ، مزن شانگ ، ۲ ۔ جریدہ ، ساجو ۔
- **تیپچ :** (تِ ی ۔ پَ چْ) ٹینٹیل ءِ زاتیں ماھیگے ، تیپچ : " تین + پچ (چہ پچگئے) یا " تین + پچ " کہ ایشی ءِ دُمب ءَ سیاھیں گردیں پچے پر اِنت (بچار بُت)
- **تی پرے :** (تِ ی ۔ پِرْ ے) دگہ گشتے ، دگہ برے ، دگہ رندے ۔
- **تیتائل :** (تِ ی ت ۔ تا ۔ ئِل) کسانیں مُرگے ۔ تیتائلی مُرگ رانگیں ۔ تراتی براں سیر نہ بیت ۔
- **تیتائلی :** (تِ ی ت ۔ تا ۔ ئِلِی) بچار " تیتائل "
- **تیتر :** (تِ ی تَ رْ) سولے ، سولیں دُرچکے ۔
- **تیتک :** (تِ ی ت ۔ تک) توتک : چم ءِ سیاھگ ءِ تہ ءِ سیاھگ ، گندوک ۔
- **تیتک :** (تِ ے ۔ تک) ائیت ، تیت ، زردچہ ، زردرنگ ۔

- **تی تی :** (تِ ئی ۔ تِ ئی) چیز (کیچ ءِ چکّ ءَ گوشِ اَنت "بیا ترا تی تی دیاں") [پنجگور ءَ مُتنگ ءِ رُواج یا آسکئیں رواج ءَ گوش] ۔ کسانیں لوک ترّک اِتگیں تاک ۔ ٹی ٹی ءِ جِچیں توار
- **تیجار :** (تِ ئے ۔ جاڑ) ءِ شک ترّک اِیت تیجار بیت (بوٹ ءِ مُچک) ۲۔ کاہ یا کِشار تیج کنت، "تیجاریں هِگگ"
- **تیجگ :** (تِ ئے ۔ جگ) باز مشنوریں وَل بہ ے، تیجگ وَل یک برے پُل بیت پدءَ نار بیت پدءَ گلوڑت بیت پدءَ کرکو یا کرٹ بیت تی بیچ اِیت ءُ رَند اِیت زرد تر اِیت "تیجگ" بیت ۔ تیجگ ءِ تُو مارءَ باز دوست بیت، مار انشی ءِ لوءَ گپت ءُ کیت ءُ کش ءَ گے وپس اِیت بازبرءَ گٹ ئے پاچ اِیت ءُ مُتنگ ئے کنت ءُ گوش انت وارت ئے هم، بازبرءَ انچوشی هم بوتگ کہ لوارءَ تیجگ مارءَ مُتنگ کتگ ءُ تہ ئے وپتگ ۔
- **تیجوک :** (تِ ئے ۔ جوک) تجگ، ءُ نگ : سواسبند ءِ یک سرءِ پیش ءِ ترندیں بن ءِ تراشئے کہ چوڈ ءِ پش ءُ گوندو چاں کار دنت ۔
- **تیجول :** (تِ ے ۔ جَ ۔ وَل) تیجگ ءِ وَل : مشنوریں وَلے ڈگارانی بندانی سرءَ کِشگ بیت ۔
- **تیچ :** (تِ ی چ) چہ پیش ءَ جوڑ کتگیں نگن مان کنگ ءِ درپ ۔ بچار تاکدیم 345
- **تیچک :** (تِ ی چ ۔ چک) کسانیں تیچ ۔
- **تیر :** (تِ ی ر) توسک سرءُ دراج ءُ بیں کار لوچے کہ چہ دار، شرپ یا چہ دگہ مادءِ جوڑ کنگ بیت کہ کمان ءُ تپنگ ءُ ٹوپاں کار مرد بیت، کمان ءِ تیر ۔ تُپنگ ءِ تیر، لوگ ءِ تیر، چتانی تیر ۔

کسے ءِ گوانک ءِ پستو ءَ پہ زهریا پہ بدلوٹی گوشگ "تیرا" پہ بدلوٹیءَ "تراتیر لگات" ڈگار ءِ تیر، تیربند ءِ استار کہ جون ءِ ماہ ءِ بیست ءُ ششمی روچ ءَ در کایئت ۔

- **تیراس :** (تِ ی ر ۔ آس) هما کار لوچ کہ آسیں تیر جنت، آس تیر، تُپنگ، توپگ، دُمبال ۔
- **تیرانک :** (تِ ی ۔ رَا ن ک) بچار "تیرک"
- **تیرباران :** (تِ ی ر ۔ با ۔ رَان) تیر جنگ، تیر گوارگ ۔
- **تیربند :** (تِ ی ر ۔ بَ ن د) تپنگ ءَ تیربند کن اَنت کہ مہ بارت، تیربند ءِ استار کہ ۲۶ جون ءَ در کایئت ۔
- **تیربیگ :** (تِ ی ر ۔ بَ ۔ یگ) گوزگ، گوزگ ءُ رَوگ اک: "اِے کارءَ چوشیں پیداشے نیست کہ ترا مگیم بکنت بلے بزاں تئی روچ تیر بنت ۔"
- **تیرپر :** (تِ ی ر ۔ پَ ر) تیر ءِ کپگ ءِ جاگہ ۔
- **تیرتاچ :** (تِ ی ر ۔ تَا چ) ترند تاچ، ترند تاچینوک ۔
- **تیردان :** (تِ ی ر ۔ دَان) جابہ، کمان ءِ تیرانی درپ کہ پُشت ءَ بندگ ءُ تیر مان کنگ بیت ۔
- **تیردیگ :** (تِ ی ر ۔ دَیگ) بازاری (وَرتوٹی) ءِ تہ ءَ تیر دیگ ءُ گوزگ : بزاں دو بچک ءِ توکءَ گوزگ کہ اگاں جنگ یا گرگ نہ بیت باز نگے بارت ۔ شکار ءِ تیردیگ : بزاں شکار ءِ، شکاری ءِ تپنگ ءِ تگرپیچ ءَ انچوش آیگ کہ وش جنگ ببیت ۔

- **تیررس** : (تِ ی ژ - رَس) ھمو دَ دانکہ تیررس اِت بکنت
- **تیرشنز** : (تِ ی ژ - شَ نْ زْ) ھما ٹُپنگ کہ گوں زدءِ زور پہ دیگ ءَ پہ رپچ تیرشنز اِت -(MACHINEGUN)
تیرشنزکنگ : تیرگوار کنگ ءُ کُشگ -
- **تیروک** : (تِ ی ژکْ) کسانیں تیر- ۲- دست یا پادیا چم یا ریشس تیرک جنت بزاں چِک جنت . درد تیرک جنت
بزاں چو تیرءِ گُٹ بیت .
- **تیرکش** : (تِ ی ژ - کَش) کلات یا بادگیرانی سرءِ یا دیوال ءِ ھما ٹُنگ کہ جنگ ءِ وھدءَ پہ تیرجنگ ءَ کارمرد بیت
(بچار بُت)
- **تیرکمان** : (تِ ی ژ - کَ - مَان) ھما کمان کہ تیرجنت .
- **تیرکنگ** : (تِ ی ژ - کَ - نگ) پہ تُرندی گوزگ ءُ رَوگ ، جنگ ءِ تُبنگیج کنگ پہ ٹُپنگ یا ٹوپ ءِ ڈگار ءِ ساد ءَ تیرکنگ :
بزاں ڈگارانی گواشانی گیشینگ کہ پہ ساد تچک کنگ ءَ جوش بیت .
- **تیرکو** : (تِ ی ژ - کُو) کمان ءِ کسانیں تیر ، ھر ڈراجیں دارے کہ آئی ءِ سر تُوسک بہ بیت بلے چہ دستے ءَ ڈراج تر

تیرکش

تیرگیج

مہ بیت .
- **تیرگ** : (تِ ی - رَگ) تُورگ ، چہ میِد ، پژم یا بندیک ءَ جوڑ کُرتگیں آرت ءِ کسانیں باردان، کیتگ پیلک یا مزنیں
پیلک ، ھما پیلک کہ دان ءُ مان کن اَنت آئی ءِ ڈراجیں بنداں الپس یا ھرءِ سرءَ مان لگوش اَنت کہ وتی کدیماں دارت
تُبرہ ، تُبرو -
- **تیرگوار** : (تِ ی ژ - گْ وَار) تیرباران ، تیرشنز (MACHINE GUN)
- **تیرگیج** : (تِ ی ژ - گِ ے ج) کولواہ ءِ دگ ءِ جاگھے ءِ نام اِنت -
- **تیرمار** : (تِ ی ژ - مَار) مارءِ ناتے .
- **تیرمالگ** : (تِ ی ژ - مَا - لگ) پریشان ، تُرسگ چہ تاوان ءَ ، چہ بیرانی ءِ تُرس ءِ ڈانگرگ ءُ دودلگ
بوگ - تیرمالگ بیگ : پہ اِے گپ ءَ پریشان ءُ دلتپر بیگ کہ کسے آئی ءِ مال ءُ زرّ یا دوستیگیں چیزے ءَ تاوان
مہ دنت یا کہ آئی ءَ مہ جنت -
- **تیرماہ** : (تِ ی ژ - مَاہ) ماھے ءِ نام اِنت - اِے ماہ ءَ گندیم تیرجنت بزاں دار بند اِیت بانکلینگ یتّ ،

ایشرک پُل ، میسک پُل ، لیڑہ مست .

- **تیرنگ :** (تِ ے ۔ رَنگ) مُتحّر ، ھما پہ سْرُپ مانگیت گیں مجول کہ دگہ رِدبستگیں مجولاں جَنگ بیت ۔ ھما رِشپوریں سِنگ کہ رِدبستگیں کپتیاں جَنگ بیت .
- **تیرنگی :** (تِ ے ۔ رَنْ ۔ گِی) مُتکری ھمالیب کہ رِدبستگیں مجول پہ مُتکریا تیرنگ جنگ بیت ۔ ھرچ مجولے کہ چرِ دۂ درکیت اِنت بَرگ بیت ، پہ "تیرنگی" رِدیں مجولانی پُشت ءَ چوکہ تِلک گوزی ءَ میتے بنداَنت کہ ھر مجولے کہ چہ میتّ ءَ درکیت ئی وَرگ بیت ۔
- **تیریچ :** (تِ ی ڑ ۔ رِ ے چْ) بلوچی گوھنیں اِلاجے پہ دل ءِ گرگ ءَ : تاسے ءَ آپ مان کن اَنت ، مردم ءِ دل ءِ سرءَ سیٹرے ایرکن اَنت دُ تاس ءَ سیٹرءِ سرءَ ایرکن اَنت دُ سْرُپ ءَ آپ کن اَنت دُ ھمے تاس ءِ تہءَ مانزیچ اَنت ۔ *
- **تیز :** (تِ ے ز) تْرند رؤک ، راہ ءَ زُوت رؤک ، زُوت ءُ تْرندیں سواج ۔ کارچ یا زھم یا دگہ انچیں بُرّوک یا دِرّوکیں چیزے کہ بُرّگ ءُ دِرّگ ءَ سکّ تیز بہ بیت ۔ ایشی ءِ چپّ "کُنٹ" اِنت ۔ تیزھبر ، تیزکار ، تیزگام ، تیزرواج ، تیزآس ۲۔ تیس ءِ گوھنیں نام
- **تیزاپ :** (تِ ے ۔ زَاپْ) سکّیں تیزیں آپے کہ مردم ءِ پوست ءَ اگاں بلگّ اِیت سوچ اِیت دُ بُٹّ ئے کنت ھے رنگ ءَ گُد ءُ دگہ چیزاں سوچ اِیت دُ سارٹین اِیت ۔
- **تیزآس :** (تِ ے زْ ۔ آسْ) تْرندیں مردم ھماکہ آس ئے تُرنداَنت .
- **تیزرواج :** (تِ ے زْ ۔ رَواجْ) ھماکہ رَوگ ءَ تیزاَنت ۔ تْرند رَوک ، تیزگام .
- **تیزگام :** (تِ ے زْ ۔ گامْ) بچار "تیزرواج"
- **تیس :** چھبار ءِ بندن ءِ گوریچاں سکّیں گوھنیں بندے کہ ایشی ءِ نام ماں گوھنیں دپتراں "تیز" اِنت ۔
- **تیسی چیبٹ :** (تِ ے ۔ سِیْ ۔ چِ ۔ بِٹْ) چیبٹ ءِ راستے کہ وھدیکہ پچ اِیت گوں دست جَنگ ءَ چہ ڈَل ءَ کپ اِیت تام ءُ بوئے وشّ اِنت ایشی ءِ بُندریں نام "بندلانبوج" اِنت ۔
- **تیشگ :** (تِ ے ۔ شَگْ) تلش کہ پارسی ءِ "تیشہ" اِنت ۔
- **تیک :** (تِ ے کْ) PPB, LWD :TEK : Vaunt ; Brag, Arrow, dart, brand
- **تیگ :** (تِ ے گْ) زھم ، سگار "تیغ"
- **تَیل :** (تَ ے لْ) بازمھکمیں ساد ، لَدّوک ، زنڈیں مھکمیں بندیک ، ابریشم ءِ بند کہ سکّ مھکم بیت ۔ ساکول ، سندل ، ساکوڑ ۔ لوند ۔
- **تَیل :** (تَ ے لْ) ھما پوست کہ چہ سرساد ءِ بُن ءَ چہ الپس ءِ گردن ءِ چیرءَ پہ تنگ ءَ رس اِیت ۔
- **تیل :** (تِ ے لْ) ھرزاتیں ٹیل ۲۔ تیلگ ءِ پرمان "تیلانی بُن گُنجت اِنت"
- **تِیلّ :** (تِ ی لّ) زات : ھمتیل : ھمسرءِ ھمزات ۔ کدءُ بالاد : سندءُ سال ، "پلانی ءِ تیلّ مزن اِنت"

- **تیلانک** : (تِ ے ۔ لاَ ۔ نکْ) گوں دستاں ھتینا دیگ، تیلانک دیگ ۔
- **تیلکش** : (تِ ے لِ ۔ کَشْ) بچار "ٹیل کش" ۔
- **تیلگ** : (تِ ے ۔ لَگْ) یک چیزے کہ گران اِنت دارانی سرءَ شیتر بیان کنگ ءُ برگ، یکدار یا بوجیگ تیلگ: بزاں تیلگ ءُ آپ ءَ برگ ۔ ھمے بوجیگ ءَ کہ چہ آپ ءَ درکار اَنت ایشی ءَ کشگ گوش اَنت ۔ تیلگ ءُ برزءَ کنگ ھم گوش اَنت بلے کم ۔
- **تیمار** : (تِ ی مْ ۔ ماَرْ) تیمار گ ءِ بہ معانگال بزاں بہ تیمار، ناڈراہ ءَ دلگوش کنگ ءُ بساٹ ۔ ★
- **تیماردار** : (تِ ی مْ ۔ ماَرْ ۔ داَرْ) ھما کس کہ ناڈراھے ءَ دلگوش کنت ءُ ساٹ اِیت ۔
- **تیمارگ** : (تِ ی مْ ۔ ماَ ۔ رَگْ) جوان ساتگ، دلگوش داری کنگ، نادراہ ءِ تیمارگ ۔
- **تین** : (تِ ی نْ) نگن بیگ ءِ آسنیں تاپگ ۔ باجاءِ تین (گراموفون رکارڈ) ھرچ پتنیں تنکیں ءُ گردیں چیز ۔ "تین ورے تاپگ ۔ تو لگ ءِ سیاھیں تاپگ" ۔
- **تینموش** : (تِ ی نْ ۔ مْ وشْ) تین موشیں نگن بچار "تینی" ۔
- **تینی** : (تِ ی نْ ۔ نِی) تنیگ : چہ برنج یا کنگ یا گلہ ءَ پکگیں تین موش، ایشی ءِ آرت شُرد کنگ بیت ءُ تین ءِ سرءَ مُشگ بیت ۔ چہ گلہ ءَ جوڑ کرتگیں چو کاگد ءَ تنک بیت، سھر وءَ گوں برنج ءَ ھوار کن اَنت بزیں تینی ھم بچ اَنت ۔
- **تینیگ** : (تِ ی نْ ۔ نِ ی گْ) بچار "تینی" ۔
- **تیوک** : (تِ ے وَکْ) تھنا، ایوک ۔
- **تیوگ** : (تِ ے وَگْ) سرجم، کلّیں، درستیں، نیم اناں ۔
- **تیھ** : (تِ ی ھْ) تازی ءَ ایشی ءَ "طیع یا تیح" گوش اَنت ۔ گوش اَنت کہ اُشتر ءِ زاتے کہ عدن ءُ یمن ءِ کوھاں بیت ۔ اِے پھک جنگلی یے، کدءَ کساں اِنت ءُ نال ءِ ھم سک کساں اَنت ۔ اِے چہ مردم ءِ بوءَ سک ھزایت ءُ تیج اِیت کہ ھچ رنگے گرگ نہ بیت ۔ آکوھاں کہ ایشی اِنت سکیں گٹ اَنت کہ مردم ھم شت نہ کن اَنت یا کہ انچیں گٹ اَنت کہ ترس اِشی بازمان ۔ آکوھاں آپ ھم کم اِنت بلے ایشی ءَ بے آپی ءَ ھچ نہ بیت ۔ گرماگ ءَ آ کوھاں آپ کُٹ اِیت یا کہ سک کم بیت بلے ایشی ءَ تُن ءَ ودر نہ دنت ۔ ایشی ءِ گرگ ءِ تھنا یک رھبندے کہ مردم یک ءُ دو ڈاچی براَنت ءُ ھما کوھاں یلہ دینت اِے چہ ملکی اُشتراں ھزر نہ کنت پیشکا اِے ڈاچی ھم گوں ھما اُشتراں ھور بنت، وھدیکہ کوہ ءِ آپ گٹ اِیت ملکی ڈاچی بہ آپ ءَ سرجن اَنت ۔ وھدیکہ ھچ رنگے آپ اِش نہ رس اِیت گڑا چہ کوھاں درکاینت ءُ وتی ملکے بہ آپ ءِ ورگ ءَ کاینت ۔ چوناھیگا "تیھ" ایشانی ھمراہ اَنت بلے چہ وتی کوھاں پھک در نہ کپ اَنت البت چہ اِے کوھاں درآیگ ءِ بُنگیج ءَ یک ڈکے کہ تنک ءُ گٹ اِنت ھمے گٹ ءَ بیسرءَ ماھور چیر کن اَنت ھر وھدکہ ڈاچی یے گٹ ءِ گوزاَنت "تیھ" ھم آیانی ھمراہ اَنت انچوش کہ "تیھ" ماھور ءِ سرءَ رس اِیت ایشی ءَ سرین اَنت ءُ ماھورے گیپت، اِے سکیں زورے جنت بلے ایشی ءِ دست ءُ پاد ءُ گردن ءَ مٹا اَنت ءُ شرتیج اَنت بہ واری ءَ ملک ءَ ئے کاراَنت بلے اِے وتی گردن ءَ جھلا دنہ کنت گڑا ایشی ءِ گردن ءَ ساد بند اَنت ءُ سادءَ

گوں سکّیں گرانیں بنگے بندأنت کہ سرءَ برُز کُرت مکنت ۔ انچیں بر بیت کہ دانکہ ماھےءَ ھم گیشترا ے انچوش اِنت ، نہ آپ وارت ءُ ناکہ ورگ ۔ گوشت ئے رِچ اِیت پھک نزور ءُ لاگر ءُ مرگی بیت ۔ نی کم کمءَ چارین اَنت ئے کہ روچ پہ روچ گوں مردم ءَ ھیل دار بیت ۔ یک برے کہ ھیل گپت گڑا چوکہ دگہ اشتراں بیت ۔ ایشی ءِ سترین جوانی ایش اِنت کہ اِے راہ ءُ سک تیز اِنت ، تُن ءِ ھچ پرواہ ئے نیست ءُ پُشت ئے انچوش وشّ اِنت کہ تو گوش ئے کہ تھت ءِ سرءَ نشتگئے اِے اشترءِ بھا دانکہ یک ھزار پونڈ ھم بیت بازبرءَ یورپ ءُ دگہ ملک ءِ مردم ھم ایشیءَ بھا زیر اَنت ۔ بازبرءَ ھما ڈاچیگ کہ کوہءُ برگ ءُ یلہ دیگ بنت چہ ھمے تیھیں لیڑواں تچک چِن اَنت ھم الیشانی تچک شتر بنت بلے چو تیھ ءِ جندءَ نہ بنت

تیھار : (تِ ئی ۔ ھار) شگان ، ٹاکور ، ہیگور ، ترُن ءُ تیھار ۔ *

تیھُر : (تِ ئی ۔ ھُرّ) مُھکم ۔ نہ گیگیں سندءُ کوہ کہ گوزگ نہ بنت ۔

تیھُرّ : (تِ ئی ۔ ھُرّ) پل کہ بندأنت یک رِدے پیشکرز لِک کن اَنت پدءَ آیانی ڈراجیءَ دگہ کرز یا شنک یا دارے بندأنت ۔ کرزی لوگ ءِ دیوال ءِ کرزانی تہءَ شنک مان کن اَنت ۔ (بچارُت)

ج

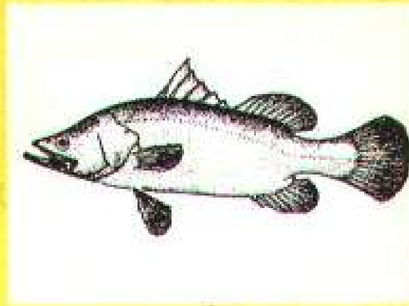
- **ج** : بلوچی ءِ ششمی آب.
- **جا** : (ج ا) جاگہ + جاہ، "جاپہ جا" بزاں ھرجا، "جایگ" ءِ پرمان بزاں "بہ جا"۔
- **جَابَل** : (جَ ا۔ بَ ل) چہ دارءِ جوڑ کتگیں گوندوچ کہ گوں آئی ءَ پات دوچ انت: پات دوچ یا پادوچ۔ (بچار جت)
- **جابو** : (جَ ا بَ و) کمان ءِ تیردان کہ آئی ءِ تہ ءَ تیراں مان کن انت، جابہ، تیردان۔

جابل

- **جابہ** : (جَ ا بَ ہ) بچار "جابو"۔
- **جات** : (جَ ا ت) جایگ ءِ گوستگال۔
- **جاتوگ** : (جَ ا ت وَ گ) جادوگر بلے بلوچانی گُور ءَ هما سھر کنوک ءَ گُش انت کہ مردم ءِ دل ءَ گُش ایت ءُ جند ءَ بارت۔
- **جاتیگ** : (جَ ا تِ ی گ) بچار "جاتوگ"۔
- **جاتینک** : (جَ ا تِ ے ن ک) جاتگیں۔
- **جاٹ** : (جَ ا ٹ) یک راجے کہ بلوچستان ءَ هم هست کہ ایشانی زبان ءَ "جاٹکی" گُوش انت، سندھی، سرائیکی ءُ جدگالی ءُ لاسی ءِ هوار یں رنگے، ایشانی ملک ءِ نام "کچھی" ءَ کہ کلات ءِ سرداری ءَ انت۔
- **جاٹکی** : (جَ ا ٹ کِ ی) کچھی ءِ سندوکانی زبان کہ چو جدگالی ءُ لاسی زبان ءَ چہ سندھی ءُ سرائیکی ءَ سرسند بیتگ۔
- **جاٹوڑ** : (جَ ا ٹ وَ ڑ) پھکیں جت ءُ پھوالیں مردم۔ اے گال ءَ "جٹوڑ" هم گُوش انت۔
- **جادزئی** : (جَ ا دِ۔ زَ ئی) دشتیاری ءَ چہ جیئب زئی ءِ بھل بازارے۔
- **جادو** : (جَ ا دُ و) جاتیگی ءِ کار، سھر۔
- **جار** : (جَ ا ر) پہ گیشے پشتنگ گَمَنَالان کنگ، ملک ءِ تہ ءَ گوانک ءُ ملک ءَ سھیگ کنگ۔ اعلان [شیرازی : جار۔ صدا]۔

- **جاراز :** (جَ ارَاز) ماھیگے کہ کمپوءِ نمونہ ءَ انت۔ (کد : ۲۵ س م داں ۱۰۰ س م) (بچارت)
- **جارپڑینگ :** (جَ اڑ + پ ڑ رے ن گ) ڈنڈور کنگ ءُ یک مردمے پربایگ کہ یک گپّے پہ گوانک تالان بکنت۔
- **جارتاک :** (جَ اڑ + تاک) اشتھارءِ تاک۔ ANNOUNCEMENT SHEET
- **جارجنگ :** (جَ اڑ + جَ ن گ) گوانک کنگ۔
- **جارچین :** (جَ اڑ + چ ی ن) گوانک کنوک۔ مصلوک ءَ سھیگ کنوک۔ جار پڑینوک۔ ANNOUNCER
- **جاردیم :** (جَ اڑ۔ دِ ے م) روتاک یا ماھتاک ءِ ھما تاکدیم کہ اودءَ جار چاپگ بنت۔
- **جارنھر :** (جاڑ + ن ھ ڑ) ھمانھر کہ پہ جارءِ چاپگ یا شنگ کنگ ءِ دیم ءَ بندگ بیت۔
- **جاری :** (جَ ارِی) "لاؤڈ اسپیکر"۔ LOUDSPEAKER
- **جاڑ :** (جَ اڑ) دو جُک کہ یکیں مات ءِ لاپ ءَ یکجا پیداک بنت۔ جُنک۔ ھمراہ۔ (پلانی ءَ مرچی بلوہءُ ٹُنگ جاڑ کرنگ اَنت) جاڑ کنگ۔
- **جاڑک :** (جَ ا۔ ڑُ ک) کسانیں جاڑی تا۔ نامے۔ بلوچی ءِ نامی ئیں ازمکار ءُ دستوار صدا مُرزی محمد جاڑک ★۔
- **جاڑو :** (جَ اڑُ و) بلوچی کوھنیں دپترانی تہ ءَ مزن نامیں رِندے کہ پہ توُر خوابی مشھور انت۔ "جاڑوءِ جور خواب ءَ مردیں نامے۔
- **جاڑی :** (جَ اڑِی) جدیدہ، تیار۔ پس ءِ شرمباں چہ بُرز لیشتیں بمگ، ٹُچ ءِ دوئیں کئیں لونچانیں چَلب، تری گوک یامیش ءِ۔

جاراز

- **جاشک :** (جَ اشِ ک) رودرکتیں بلوچستان ءِ بندنے کہ گوکسرءِ نزیک ءَ انت۔
- **جاک :** (جَ اک) ترندیں گپ جنگ۔ جکّا۔ جاک جنگ۔ جکّا کنگ۔ جاک ءُ جبلّ۔
- **جاک ءُ جبلّ :** (جَ اک۔ ءُ۔ جَ ب لّ) بازگپ جنگ ءُ بازمردمانی جاک کہ چہ ایشی ءَ سلوا تے بیت۔
- **جاک ءُ جیک :** (ج اک۔ ءُ۔ جِ ی ک) جکّا ءُ شورءِ گوں گپ ءُ تران۔ الاھوت۔ باوست۔ جاک ءُ جبلّ۔
- **جاگہ :** (جَ اگ ہ) جاہ، لوگ، گِس، بنندجاہ، میتگ، مُلک، ھد۔ یک مَیَن کُرتگیں جاھے۔
- **جاگیر :** (جَ ا۔ گِ ی ڑ) مِلکت۔ جائیداد۔ ✪
- **جالار :** (جَ ال اڑ) یک دوچے ءِ نام انت آسیاب ءِ پڑنگ PPB. LWD; JHALAR; water wheal
- **جالبوت :** (جَ ال بُ وت) بوجیگ ءِ یک رستے۔ کسان ھم بیت ءُ مزن ھم۔
- **جالگ :** (جَ ال گ) ھما چمّگ چگو تیں پیلک کہ پہ ساد جوڑ کنگ ءُ اشترءِ گودان ءُ ماھگ ءَ بندگ بیت کہ ھیڑمنگ مہ کنت۔
پس ءَ ھم جالگ کن اَنت (مرچاں گوں گُدءَ ھم جوڑ کنگ بیت)۔
- **جام :** (جَ ام) بلوچ ءِ یک سرداریں زاتے۔ لسّ بیلہ ءِ سردارءِ سرنام۔ ورپ ھشتیگ۔ یک نیگے
- **جامگ :** (ج ام گ) پشک۔

- **جامو** : (ج ا م و) ڈولدار۔ PPB, LWD; JAMO; fitting, well-shaped
- **جاموٹ** : (ج ا م و ٹ) بلوچ راج ءِ ٹکے۔ ✪ ؟ منی هیال ءَ گهتر ایش انت که "بلوچستان ءِ یک ٹکے"
- **جامی** : (ج ا م ی) مردینی نامے۔ ڈولدار۔ هما که گوں جام ءَ شیادی کنت ۔ ★
- **جان** : (ج ا ن) مردم ءِ جان بزاں جوں، ساه، ارواه، جنین ءِ ننگ۔ "جان په جان ءِ اوشت ایت جانگ و ریچه جان ءُ" جی ءِ جان۔
- **جانادر** : (ج ا - نا - دَ ر) پڑدر ءُ کد آور، جان ءَ پڑ، جگ، مزن جون، رستر ۔ ★
- **جانبند** : (ج ا ن - ب ن د) مارگر، جوگی، هما مارگر یا جوگی که مردماں انچیں دَم ءُ چوپ کنت که آیاں مار ءِ ڈنگ کار مه کنت۔
- **جان بی بی** : (ج ا ن - بی بی) جنینی نامے۔
- **جانجوڑی** : (ج ا ن - ج و ڑ ی) جان دشی، دَراهی، جان دَراهی، سلامتی، جان سلامتی۔ HEALTH
- **جاندر** : (ج ا ن د ر) هما مردم که آئی ءَ گُد گور ءَ مه بیت، جاندرا۔
- **جاندراهی** : (ج ا ن - د - را - هی) بچار "جانجوڑی" ★
- **جان درد** : (ج ا ن د ر د) جان ءِ درد کنگ۔ نادشی، نادراهی۔ ✪
- **جاندُز** : (ج ا ن دُ ز) هما مردم که کار ءَ وتی جان ءَ دُزایت۔ سُستیں مردم۔ بے کاریں مردم۔ چه کار ءَ تُرسوکیں مردم۔ ✪
- **جان دوست** : (ج ا ن د و س ت) هما مردم که وتی جان ءَ دوست دار ایت چه زهمت کشی یا جنگ ءَ۔ ✪
- **جانڈائی** : (ج ا ن ڈا ئی) یک آرت ءِ زاتے که آئی ءَ گوں ءِ سرءَ "بندیا" ءِ نشان پر بوتگ۔
- **جانشو** : (ج ا ن ش و) بوجیگ یا میل ءِ تہ ءَ کار کنوکیں مردم۔
- **جانک** : (ج ا ن ک) جان بی بی ءِ نیم نام۔
- **جان کَش** : (ج ا ن - کَ ش) شستی ءِ کشگ، مردم ءِ وتی جان ءِ اندامانی کشگ ءُ ترند دارگ۔ ✪
- **جان کُش** : (ج ا ن - کُ ش) سکیں زهمت، هما زهمت که مردم ءَ توریں ایت۔ ✪
- **جانوڑ** : (ج ا ن و ڑ) درمانکاهے۔
- **جانوشیر** : (ج ا ن و ش ی ر) درمانکاهے۔
- **جانُل** : (ج ا ن ل) بچار "جانک"۔
- **جانماز** : (جا - نِ - ما ز) نماز جاه، مُصلّه، نماز ءِ تگرد یا جُڈک۔
- **جانور** : (ج ا ن - و ر) رستر، جنادر۔
- **جانی** : (ج ا ن ی) نامے، دوستیگ، چه جانی بزاں جنک جانیگ۔
- **جاؤ** : (ج ا ؤ) بلوچستان ءِ جاگهے ءِ نام اِنت۔
- **جاوَر** : (ج ا وَ ر) (۱) هال (۲) هالت۔ پا: جاور "هال" [جاور: بروزن جاور بمعنی حال باشد، چه جاور داری؟ مراد آن باشد که چه حال داری ب-ق] پهـ: جاور
- **جاه** : (ج ا ه) جاگه۔ جاه یارگ، بجاه آرگ، زانگ۔ جاه جنگ: باهندکنگ، سِرگ، په ترندی چست بوگ۔ جاه دیگ۔ جاه گرگ۔ جھ
- **جاهسرگ** : (ج ا ه - سِ ر گ) په ترندی چست بوگ، جاهجنگ، باهندکنگ۔ بچار "جهسرگ"
- **جاهگ** : (ج ا ه گ) په زستان چیکنه دپ ءِ تہ ءَ اُدرت کنگ۔ "گتگ ءِ شوراں بونگ تے ءُ پیماز جائے"۔

- **جاھگیر:** (جَ اھ۔ گِ ی ر) جاگہ ءِ گروک۔ جانشین۔ نمائندہ۔ جاھگیری کنگ: نمائندگی کنگ۔
- **جاھِل:** (جَ اھِ ل) گپ نہ زور۔ ھبر نہ زور۔ سرپد نہ بیوک یا پہ زور گپ ءَ نہ منوک۔ ناوانندگ۔
- **جاھو:** (جَ اھُ و) بچار "جاؤ"
- **جاھورگ:** (جَ اھُ و رَ گ) وارکنگ۔ دل سیاہ کنگ۔ نگیگ کنگ (توؤ مارا جاھورت)۔ پہ جیڑہ ءِ جہاں جھل جنگ ءُ پہ آپ ءِ لوٹگ ءَ نِندگ۔
- **جاہ ءُ دیار:** (جَ اہ۔ ءُ۔ دیےار) ملک ءُ جاگہ۔ بنہند جاہ۔ ملک۔
- **جاھیل:** (جَ اھِ ے ل) جانگ ءُ گاجیل گرتگیں۔ جاتینک۔ گاجیل۔
- **جَبّ:** (جَ ب) پیریں گوشت۔ پیریں مردم۔ پیریں مردم کہ گوشت ءِ کھ ایت ءُ پوست ءِ لونجان بیت۔
- **جَبّار:** (جَ ب بَ ا ر) سک بازادیار کشوک، سکیں مزنیں او پار، جبّارکشی: مزنیں او پارکشی۔
- **جُبّیٹ:** (جُ ب بَ ٹ) گنگ ءِ رلی ءُ گنـدل [اردو: پھوڑا]۔
- **جبـدتل:** (جَ بَ دْ۔ تَ ل) کوھنیں ءُ دڑتگیں گُد یا دگہ پوشگ باز جاگہ ءَ سک دڑتگیں۔
- **جبڑانک:** (جَ بَ ڑا ن ک) جبڑتگیں گپ، ھما گپ پہ جبڑگ جنگ بنت۔
- **جبڑگ:** (جَ بَ ڑ گ) پہ تپسندیں بے رد ءُ بندیں گپ جنگ، بلے گیشتر گونوت ءِ گپ جنت یا تلوس ایت۔ تپ ءِ جبڑگ، گنوکی ءِ جبڑگ "جوڑگ"۔
- **جبزّگ:** (جَ بَ زْ زَ گ) بچار "جبزّہ"۔
- **جبزّہ:** (جَ بَ زْ زَ ہ) جبزّہ کنگ: پہ کارے جبزّہ کنگ یا پہ زھر یکبارگی جاہ جنگ پہ بے تواری یا پہ ژندگیں۔
- **جَبُڑّ:** (جَ بُ ڑّ) ھما پیریں مردم کہ چہ پیری ءَ آپ ءِ دیم چل چل ءُ کُڑچک بہ بیت۔ چہ پیری ءَ جبّ ءِ لونجان بہ بنت۔ سک پیریں مردم۔
- **جَبوڑّ:** (جَ بَ وڑّ) بچار "جَبُڑّ"۔
- **جَبِید:** (جَ بِ ی دْ) گمان، اندازگ، پہ گمان چھنگ یا سرپد بیگ ءِ پھڑ بندگ۔ "من سرپد بناں بلے پہ جبید روآں"۔ "من پہ جبید گوشاں کہ اے مرد پدا نئیت"۔
- **جبیزگ:** (جَ بِ ی زَ گ) سک گڑوگ۔ سک گڑگ ءُ دزّ روگ چہ ترس ءَ، اناگاہ ءَ چہ ترس ءَ گڑوگ ءُ دزّوگ یا پریات کنگ۔
- **جَبین:** (جَ بِ ی ن) سینگ ءِ تھی ہیمگ، ڈڈّر، ڈوبر۔
- **جُپ:** (جُ پ) بزاں "جُپ انگ"، یا "جُپ انگیں"۔ جُپگ ءِ پر مانگال بزاں "پہ جُپ"۔
- **جُپت:** (جُ پ ت) جُتک "نا" اِناں۔ دو۲ یکجا۔
- **جُپتی:** (جُ پ تِ ی) جُتکی، یکجاھی، ھردو ھمراھی ءَ۔
- **جَپ جَپ:** (جَ پ جَ پ) جپ جپیں اِسّ بزاں گپ گپ کوکیں اِسّ۔ جمبوریں اِسّ زبانک دیوکیں یا لمبوکیں اِسّ۔ چہ گرمی ءِ باپ دیوک۔ گپگ۔
- **جَپگ:** (جَ۔ پَ گ) بُن گِرگ، سُچگ۔ جپ جپ ءَ آس گرگ
- **جُپگ:** (جُ پَ گ) سر پہ چک ءَ جم بوگ۔ لشکر جُپ ایت۔ جمبر جُپ ایت۔
- **جپینگ:** (جُ پ ے ن گ) انچوش کنگ کہ جُپ ایت۔ سر پہ چک کنگ، جم کنگ، جمبر بیگ۔ لشکر جم کنگ۔

جَت : (ج َ ت) جنگ ءِ گوست بخوش کہ "آئی ءِ جَت"، شیر جت، ھماچک کہ گُحام نیمونے ءَ پہ مچگ شتری ءِ تیر ءَ مرسل اِت۔ اے رنگیں چپگ زردرءُ نادرھجان بنت (دَلوت ھم)۔ مُداجَت، ءُسیت جت، پیرجت کلام جت، ریل جت یاکشیاد بیجت ءَ رنگیں گال پہ نہ وشی گوشگ بنت۔

جَتّ : (ج َ تّ) اُشترانی شوانگ، بگپان، جتپاں، بلوچانی زاتے کہ رمگدار انت۔

جتا : (ج ت ا) جُدا، یکرہ، گِستا، تھنا۔

جتائی : (ج ت ا ئی) گِستائی، دوری، دیری۔

جُتبند : (ج ُ ت ب ن د) بچار "جُتک بند"

جَتک : (ج َ ت ک) دانءِ بہشیں کہ پہ دکوٹیگ چوپگ ءُ ھم کنگ بونگ کہ زندانت اَژند، دل ءِ جنک چوپگ، جتکی آپ۔

جُتک : (ج ُ ت ک) ناءِ چپ : دو دانگ، جُتکے کوشں۔ زھم ءِ جُتک، کارچ ءِ جُتک۔ دو ٹیں پاد یا دست، دُور،

جُتک : (ج ُ ت ک) کش پہ کش مان بچگءِ، دوھم رنگ ءُ ھم کدیں چیز، لچہ ءِ گیشتر دستونک ءِ دو بند۔

جَتکاپ : (ج َ ت ک ا پ) جنک بِلیتگیں آپ۔ جنک ءِ گراستگیں آپ۔

جُتکبند (ج ُ ت ک۔ ب َ ن د) جُتکانی بندگ : بزاں دلوت یا اولاک ءِ دوٹیں دستاں یکراہ ءِ بندگ۔ کَبد۔ بندیگ۔

جُتک جَنگ : (ج ُ ت ک۔ ج َ ن گ) دوٹیں یا داں یکراہ ءِ چست ءُ دُور دیگ۔ چہ بُرزیں جاھے ءِ دُور کنگ، دُور جنگ۔

جَتکگ : (ج َ ت ک گ) جنک بوگ، جنک زرگ، اَژند بوگ۔

جُتکگ : (ج ُ ت ک گ) جُتکیءِ، ھمراہ، ھم جنک۔

جُتکءِ تا : (ج ُ ت ک۔ ءِ۔ تا) جُتکانی لیبے۔

جُتکی : (ج ُ ت ک ی) چہ جنک ءِ اَژند۔ جنک جتک بھاکوک۔

جِتکی : (ج ِ ت ک ی) جِیتکی : دشتیاری ءُ آئی ءِ کرّءِ گور ءِ ملکاں "جن تچکا" ءِ لیب ءِ گوش انت۔ "اجی"۔

جُتکی : (ج ت ت ک ی) یا جتو : جُتک جنگ بلے پادانی سرءِ نندگ ءُ جُتک جنگ۔ جُتکی جنگ۔

جُتکی : (ج ُ ت ک ی) دوءِ ھمراھی، دوءِ یکجا بوگ۔ دیت ءُ داب کنگ۔ گند بزاں دوٹیں "تا" کہ جُتکے بنت۔

جتمورک : (ج َ ت م و ر ک) بچار "جدمورک"۔

جتو : (ج َ ت و) نامے،

جتوئی : (ج َ ت و ئی) بلوچانی یک زاتے (زاناں چہ جت یا جتوءِ زرنگ)۔

جُتءِ پَت : (ج ُ ت۔ ءِ۔ پ َ ت) نالائقیں مردم۔ بے ستیں مردم، نزانتکاریں مردم۔

جُتی چیبٹ : (ج َ ت ی۔ چ ب ٹ) چیبٹ ءِ راستے : بچار "دچپل"۔

جَٹ : (ج َ ٹ) ناسرپد، بھوال، نزانتکار، ناوانندہ۔

جُٹ : (ج ُ ٹ) پیریں ڈاچی، مَٹ، ھمدرد، ھمراہ۔

جُٹ بار : (ج ُ ٹ ب ا ر) جُٹے، ھمنچکیں بار کہ جُٹ ءِ زرت بہ کنت۔

جٹور : (ج َ ٹ و ر) بچار "جاٹوڑ"۔

جّج : (ج َ ج) سک پیر۔ عربی۔ قاضی۔

جّج : (ج ج) گونڈوانی زبان ءِ گور یا گودان ءِ گوشں انت۔

- **جِجّو :** (جِ جّ جّ و) جِجّ ءِ کسانیں نام۔
- **جُجَرک :** (جُ جّ جّ رک) بچار " جُوجَرک " مُنک ءِ تہ ءِ لوبخانیں گوشت ءِ ٹُکر۔
- **جُدا :** (جُ دَا) جدا : دیر ءِ ، گِستا ، جتا۔
- **جدبند :** (جَ دْ - بَ ن د) بچار " جنگبند "۔
- **جَدپدر :** (جَ دْ - پِ دَر) ہمادُو پُرات یا گوھار کہ مات اِش یک اِنت ۔ بلے پت اِش دگہ دگر اَنت۔
- **جَدگال :** (جَ دْ - گَ ال) جدگال : بلوچستان ءِ ہما مردم کہ بندر ءِ آیانی زبان سندھی بوتگ بلے بلوچستان ءِ آنگگ اَنت گڑا ایشانی زبان ءِ دگر رنگے زرتگ۔
- **جَدگالی :** (جَ دْ - گ ال ی) جدگالانی زبان۔ ہما چیز یا کارکہ گوں جدگالاں شیادی کنت ۔ بلوچی سازءِ آوازءِ یک زیمرے ءِ نام اِنت۔ سربازی بچے کہ ایشی ءِ مسری یا شکرم گوش اَنت۔
- **جَدمادر :** (جَ دْ - م ادَر) ہما بُرات گوھار کہ پت ءِ یک اَنت ۔ بلے مات اِش دِگر اَنت۔
- **جُدمورک :** (جَ د - مُ ورک) جنگ مورک یا جمبورک ، مشک کہ ٹنگ بیت گڑا ھمے ٹنگ ءِ کہ گِراَنت جاگہ ٹُک بیت ھمیشی ءِ گوش اَنت۔
- **جدواب :** (جَ دْ - وَاب) ہما مردم کہ شپ ءِ چہ کجام یک نیموئے ءِ دیتگ یا کہ چہ واب ءِ پدَ پہ پدَ یاد کنگ بوتگ۔
- **جَدوابی :** (جَ دْ - واب ی) بے وابی ، کجام نیموئے ءِ بے واب بیگ (جنگ واب)
- **جَدیم :** (جَ دِ ے م) نامرُوبت ءِ کور دیم وشپدیم (NAGATIVE)
- **جدیم :** (جَ دِ ے م) بچار " جدیگ "
- **جدیگ** (جَ دِ ے مَ گ) تھار دیگ ، ٹُڈ ٹُڑ ، تھاری ءِ بنگیج یا گُدسر۔
- **جَڈ :** (جَ ڈ) بلوچانی یک مٹے۔
- **جُڈ :** (جُ ڈ) سک پیر ، ھما کہ بے راہ اِنت ءِ سرکپ ءُ نیست۔
- **جَڈاکڈا :** جَ ڈ ڈ ا + کَ ڈ ڈا) یک چیزے ءِ شوھاز کنگ ءِ اِدءِ اودءِ کم کم ءِ آرگ ءُ جم کنگ ۔ ننگ ءِ تاچ کنگ پہ کارے وشر کنگ ءِ ھاترءِ۔
- **جُڈی :** (جُ ڈ ڈِ ی) پَسنی ءِ کوھے ءِ نام اِنت [پسنی ءِ دومی مشھوریں کوہ " زَرَین " اِنت]۔
- **جُڈیل :** (جُ ڈ ڈِ ی ل) دریائی مُرگے۔
- **جَر :** (جَ ر) گُدءِ پچ - دِرتگیں گُدءِ پچ - کُوھنگ - دِر یا ترک کہ زمین ءِ بیت گُشنگ ءِ ٹونگ۔
- جَرجنگ : یا زیں گوکاران ءِ گُٹ ءِ زور پہ دیگ ءِ گُٹ جَر جنت۔
- **جِر :** (جِ ر) "جِڑ" بے زار ، ھژ کنگ ، اُشتر جِڑ یا جِر اِنت۔
- **جُر :** (جُ ر) جُرگ ءِ پرنگال " پہ جُر "
- **جُر :** (جُ ر) کوہ یا زمین ءِ تہ ءِ دراجیں دِر۔ کنڈ ۔ دنتان ءِ جُر لوگ ۔ دپ ءِ جُر بوگ۔
- **جُراب :** (جُ راب) پاکش ، گُدی موزگ۔
- **جَربو :** (جَ ر ، بو) کَلّی کپوت : اسپیتیں کہ گشک رنگیں مُشکے کہ دپ ءُ چوکر گشک ءِ اِنت بلے دست ءِ پادءِ چو کنگرو ءِ اَنت ءُ دُمب ءُ چو مُشک ءِ دراج اِنت ۔ دُمب ءِ سرءِ میدانی پُتے پر انت ءُ۔ عربستان ءِ ایشی ءِ پہ وا ھگے دَراَنت چو کہ سیاہ گوج دسانڈا) ءَ
- **جَرَث :** (جَ رَث) گوشت یا ھمے رنگ ءِ ھمیں چیزے ءِ تہ ءِ کارچ یا سوچن ڈولیں چیزے مین رَوگ ، " جَرَنگ "

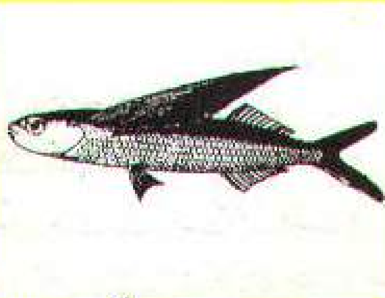
- **جرث** : (ج رث) جرٔت. کوش، توار "جرٔتگ"
- **جُرّ جُرّ** : (جُ رّ + جُ رّ) کَنڈ کَنڈ، دِرّ دِرّ۔
- **جُرّ دپ** : (جُ رّ + دَپ) هما مردم کہ چہ آئی ءِ دنتاناں لهتیں پرشتگ ءُ جاگہ اش هالیگ اَنت، رَزان کرکرّ یا لُنطاں ءُ گتیں باز پرشتگ۔
- **جَرَس** : (جَ رَس) ناڈراهی یے. دست پاد یا دیم ءِ کَوات گرگ۔
- **جُرگ** : (جُ رَگ) پرشگ، هَرگ، ڈُرگ۔
- **جُرم** : (جُ رْم) گناه، مَیار، کرّنگیں بدیں کار، منع کرتگیں کار ءِ کنگ۔
- **جَرمس** : (جَ رْ مَ س) گنّد گوْج۔
- **جَرند** : (جَ رِنْ دْ) بچار "جهند"
- **جَروٹ** : (جَ رْوْٹ) جُٹّ یاں پیریں ڈاچیگ، جُٹّ ءِ جُردٹ. تَبلے: "جَموٹ ءِ گرّ ءِ بیگے چراتگ، دگہ رنگے ءِ بینگ گرّ ءِ اِنت"
- **جَرون** : (جَ رْوْن) بَندر هُرمُز ءِ HURMUZ وهدیگیں نام۔
- **جَرّوئی** : (جَ رْ رْ وْ ءِ ی) پشکے ءِ زات ءِ ماهیگے. (بچار ت
- **جَرّہ جبر** : (جَ رّ ۔ ہ ۔ جَ بَ رْ) گرّہ ءِ گبر۔

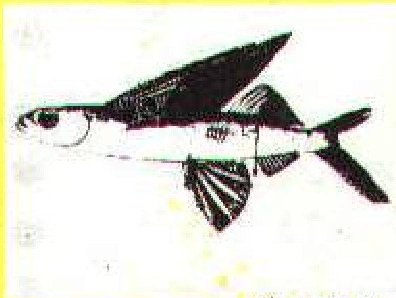

(کد : اندازه ۱۰۰ س م)

جرّوئی پشک

جڑی

(کد : ۲۰ س م داں ۲۴ س م)

- **جُرّی** : (جُ رّ ی) جُرّ دپ۔
- **جریده** : (جَ رِی دَهْ) جریدگ، جریدو، ساجو، تیار۔
- **جُرینگ** : (جُ رِے نْ گ) جورینگ، ایرمینگ، پہ چم جُلی چیزے ءِ چدار بیگ ءُ نندگ. پہ بے اوستی نندگ
  جُرّکنگ : یزاں آپ کہ رِچ اِیت هما زمین ءَ جُرّیٖ اِیت۔
- **جَڑ** : (جَ ڑْ) بڑ. کسانیں اشترے کہ دنیگا نوک باری یا سواری اِنت۔
- **جُڑ** : (جُ ڑْ) جبر ۲ ۔ جُٹ، جُتّک، مَٹّ، همدرور۔
- **جَڑک** : (جَ ڑُک) کسانیں جڑ. کسانیں گاڑی یے کہ نتک دار اَنت ءُ راه ءَ روْ اَنت. زیرّک۔
- **جَڑکگ** : (جَ ڑْ کَ گ) تنگ تڑپگ۔
- **جڑکوک** : (جَ ڑْ کْ وْ ک) سک تڑپاکیں۔
- **جُڑکینگ** : (جُ ڑْ کِ ے نْ گ) تڑپینگ (جڑکگ ءِ گیشکار گال)
- **جُڑگ** : (جُ ڑْ گ) اَنام ءِ گرگ. پرشتگیں چیزءِ انام گرگ۔
- **جڑی** : (جَ ڑِی) کسانیں ماهیگے کہ بال کنت. (بچار ت)

جُجڑی : (جُ جِڑ ی) جُتّ ، جُتنگ ، همدرور ، همراه ، هَور ★
ے کیپ جُجڑی بیت اَنت گوں من ءُ بنگاں ۔ مُلاّ پاژل

جُجڑینگ : (جُ جِڑے نَ گ) آنام دیگ ، پُرشتگیں چیزءِ آنام دیگ ءُ هور کنگ ۔

جُجز : (جَ ز) مُهرگے ۔ دستونک ءِ مُهرگانی زاتے ۔

جُز : (جُ ز) جُزءِ کلام اللہ ءِ سیمی بَهر (۲) "جُزگ" ءِ پر مانگال بزاں بہ جُز ۔
جُزگ : (جَ زَ گ) سکّ گوهنیں سرا تچگیں ، جُنک ، ریزانگ ، جند ، ژند ، زَرگ ۔
جُزگ : (جُ زَ گ) سُرگ ، روگ ۔ جُنزگ ۔
جَزم : (جَ زَ م) سَنَدک ، دِلجم مُهکمیں اُمیت ، اَلم ۔ (تازی : جزم) ★

جَژ : (جَ ژ) جِڑ ، بیزار ، هُژاتچگیں ، اشتر ءِ جڑ کنگ یا اشتر جڑ ایت ۔
جُژ : (جُ ژ) سکّ پیر ، جُوژ (جُوژ ءُ جُوژ) ۔
جُژان : (جَ ژ ژ ان) کورے کہ چہ روکپت ءَ کیت ، سرباز ءِ مزن کورے ، کوہ میتگ ءِ جیر ایر ءِ بہ ایت ۔
جُژن : (جَ ژ ن) زیارت ءِ بهر ، کاروان اگاں زیارتے ءِ کرّ ءَ گوز ایت چیزے ناں جیرے آئی ءِ سر ءَ ایر کن اَنت هے "جُژن" ءِ اِنت ۔
جُژنی : (جَ ژ نِ ی) هما دوت یا چیز کہ بہ جُژن ءَ دیگ بیت ، هما مردم کہ جُژن آئی ءَ دیگی اِنت ۔

جَس : (جَ س) پُر بزاں هچ انچوش کہ هاک ءُ پُرنیل ءُ جس ءُ جل ۔
جَست : (جِ سْ ت) چہ ایت بزاں تنک ۔
جُست : (جُ سْ ت) وَستو ، پول ، سوال ، جُست کنگ ، جُست گرگ ، جُست ءِ بد ، جُست ءُ پرس ۔
جستار : (جِ سْ تِ ار) میناب ءِ کیلیں بلوچ دِشتار ءِ گوش اَنت ، واستار ، فشتار ۔
جستیاد : (جِ سْ تْ + بِ اد) تتگیں مردم بچہ تُرس ءِ یاد گہ ناوان ءِ بیم ءِ جستگیں ۔
جستگ : (جِ سْ تَ گ) مُهک ءِ جُنکار گال ءِ دیرگوست ، تتگ ، تتگیں ۔ PPB, LWD. JESTAGH: to flee
جَسول : (جَ سُ و ل) PPB, JASOL; an attack
جَسَد : (جَ سَ دْ) مادنے (جست) ۔ درمانے
جِسک : (جِ سْ کْ) کینگ ، کُست ، جیبک ۔
جَسکگ : (جَ سْ کَ گ) جکسگ ، گُرندگ ۔
جسکی : (جِ سْ کِ ی) کینگی ، کُستی هماکہ جیبک دار اِنت ۔
جَسی : (جِ سِ ی) هما کہ گوں جس ءِ شیادی کنت ۔ جاسم ءِ نیم نام ۔
جُشن : (جُ شْ) بہ جُشن ، جُشنگ ءِ پر مانگال ۔
جَشک : (جَ شْ کْ) جکش ، زهرتام ۔
جُشگ : (جُ شَ گ) آپیں چیز کہ منجل ءِ تہ ءَ آس ءِ سر ءَ لهڑ بہ بیت ءُ کم کم ءَ بهُش ایت ۔ چہ زهر ءِ جُشگ ۔
جَک : (جَ ک) کوهی ذرچکے ، گوش اَنت کہ شیشم ءِ زات ءِ ذرچکے دارے شیاه اَنت ۔ " جک جُمب ایت جک ءِ بانگ جُمب ایت
کپوت ماں کدام ءِ هیک بند ایت ، شیر ءِ مننگ ءُ روگن ءِ بندگ "

- **جکّ :** (جَ کّ) بہ جکّ ، ٹنکار گال ، "جکگ" ءِ پرّ مانگال ۔
- **جکّ :** (جَ کّ) گُنگ۔ جکّ بیگ ، لکّ ھمّ یا کُت بیگ ، جکّ دیگ ، جکّ جنگ ، جکّ کنگ۔ بدیں رنگءَ ، ، دستان "
- **جکّ :** (جُ کّ) جُھلگ ءِ پر مانگال بزاں "بہ جکّ "
- **جُکّار ینگ :** (جُ کّ ۔ کا ۔ رے ۔ ناگ) جُھلگ ءَ پرھاںگ۔ جکّینگ۔
- **جُکت :** (جُ کّ ت)یا (جُ کّ ث) تھل ، زھرناں ، سکّ زھر ، جتشک ۔
- **جکّ جنگ :** (جِ کّ + جَ نّ گ) چمّ ءِ جکّ جنگ ، دردءِ جکّ جنگ ، رگ ءِ جکّ جنگ ۔ بزاں تیزّک جنگ ۔
- **جکّ دیگ :** (جِ کّ + دیءَ گ) لٹّ ءِ ماں زمین ءَ ، ماں دگہ چیزے ءَ ۔
- **جکسگ :** (جَ کّ سَ گ) گوں مزنیں نوارےءِ یک جاگھےءِ گرندگ ، ھالیگیں لوگ جکس دیت ، درد ءِ سر جکس ایت ، چم جکس ایت ، نام ءَ توار جکس ایت ۔
- **جکلگ :** (جَ کّ گ) تژسینگ ۔ PPB LWD
- **جکلگ :** (جَ کّ کَ گ) ھما کلگ کہ مپیال درکیت ءَ بگلءِ مان بیت توری نہ بیت بلے گیشتر بگل درکیت ۔
- **جکلگ :** (جِ کّ کَ گ) جکّ بیگ یا جنگ ۔

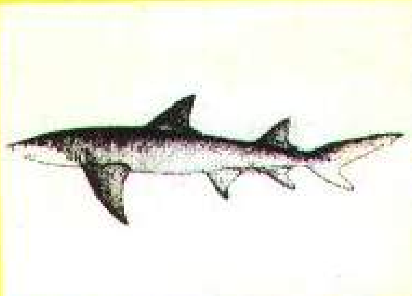

جُگ

- **جُھلگ :** (جُ کّ کَ گ) اُشترءِ نندگ ۔
- **جکّو :** (جَ کّ کُ و) بچّی ءِ جکّو بزاں یک ، یکّو یا یکّل ۔
- **جکّوک :** (جِ کّ کُ وکّ) ھما چیزکہ جکّ بہ بیت ، ھما مردم کہ جکّ جنان ءَ راہ ءَ روت ۔
- **جکون :** (جَ کّ و نّ) کلّ ، رِیش جکون انت : بزاں کلّ انت کرتہ ھست ۔
- **جکّی :** (جَ کّ کِ ی) ، نُوسک دنتان ، گُنٹگی ۔
- **جکیگوُر :** (جَ کّ ی گُ وَرّ) بلوچستان ءَ جاگھےءِ نام انت ، سربازءِ کورءِ چیرتریں شھرے کہ چہ باہنان ءَ ھم چیر انت ۔
- **جُکّینگ :** (جُ کّ ۔ کِ ے ۔ نگ) اچوش کنگ کہ بہ جکّ ایت ۔ ★
- **جُگ :** (جُ گّ) نَنگار ءِ ھما بھر کہ گوکانی گردن ءَ انت ۔ (بچارئیت)

جُگ بیگ : ھم جُگ بوگ ، جُنک بیگ ھمراھی ءَ ، تچگ ءَ ۔
- **جُگّ :** (جُ گّ) رُگّ ۔
- **جگّا :** (جَ گّ گ ا) گوکار ، واھی ، گوں برزیں توارءَ گپ جنگ ۔
- **جگّاہ :** (جَ گّ گ ا ہ) بچار "جگّا "

- **جگر** : (جَ گَ ر) هونگوشتءِ ٹکرّے کہ گیشتر ساهدارءِ بدنءِ تہءَ هون جوڑکنت ۔
- **جگر** : (جِ گِ ر) "جگرگ" ءِ پرمانگال "پہ جگر" بزاں پہ چِگ ءُ برو ، پلِکت ۔
- **جُگر** : (جُ گُ ر) کوهی ڈرچکے کہ ایشیءِ بُرسک وش اِنت بلے بازورئے لاپ پھکءَ بند بیت ۔ اے ڈرچکءِ تاک گوں شاهاں انچوش پہ پَچ اِنگ اَنت تو گوشئے زاناں پہ سُشر لچینتگ اَنت ۔ چہ دورءَ چوکہ ریزک اِنت سکیں مزنیں جگرکدءَ کلیرے بیت ۔ "تاک کلیرءَ دانگ اَنت جگرءَ گوں لنڈ وریں براں" "تووت جگرےءِ کہ بارءَ مُلاّئے"۔
- **جگراں وارو** : (جِ گَ ر اں وَا رُو) دشتیاریءِ پِلّءِ روکپتءِ بازارےءِ نام اِنت ۔
- **جگربند** : (جَ گَ ر + بَ ن د) همارگ ءُ ریشگ کہ جگر اِش گوں دِل ءُ پُپّاں بستگ ۔ چک ، سکیں دوستیں مردم ، دوستار ۔
- **جگرترک** : (جَ گَ ر + ت رَ ک) دِلاپ ، جگرو ، ترسوک ۔
- **جگرجاه** : (جَ گَ ر + جَ ا ه) بچار "جگرجہ" ۔
- **جگرجہ** : (جَ گَ ر - جَ ہ) جگرءِ جاگہ ، جگرءِ بند ۔
- **جگرد** : (جَ گَ ر د) مزن کورءِ هماجاگہ کہ آپ ایر رچ اِیت ، بلے تچوکیں کورءِ آپ ۔ لچہ گوشئے گُش اِیت ۔

جگری هام

"چہ جگر دانی ریدگیں سنگاں"

- **جگردگ** : (جَ گَ ر دَ گ) سکیں ڈالیں گندیے ۔
- **جگرریش** : (جَ گَ ر + رِ ے ش) دل شیاه ، دل ریش ۔
- **جگرگ** : (جِ گِ رَ گ) لِلگ ، کسءَ هال نہ دیگ ءُ چہ ترسءَ لِلگ ، چیراَندری تچگ روگ ۔
- **جگرگوشگ** : (جَ گَ ر + گَ وْ شَ گ) جگرءِ هما ٹکر کہ گوں جگرءَ هوراِنت بلے گیش اِنت ، دراج اِنت کدءَ لنکگےءِ زندیءَ دومور دانگ بیت ۔ چہ جگرءَ هم وش تراِنت ۔ سک دوستیں مردم ، گیشتر پہ دوستیگیں چک ءُ نماسگ ءَ کارمرد بیت ۔
- **جگرو** : (جَ گَ ر و) سک ترسگ ، دِلوارگ ، دِلترک ۔
- **جگروار** : (جَ گَ ر + وار) جگروَروک بزاں دل شیاه کنوک ، بیزار کنوک ۔
- **جگری هام** : (جَ - گَ - رِ یْ - هَا م) پاگاسءِ زاتءِ ماهیگے (کد : ۳۱۰ س م اندازه) (بچارئیت)
- **جُگریگ** : (جُ گُ رِ یْ گ) سرابزءِ چہ اُبندرءَ جهل شهرے کہ مچ ئے مانءُ شیپے هم هست اِنت ۔
- **جلگ** : (جَ گَ گَ) جلگینگ ، ژامبلینگ ، سرءُ چیرکنگ ، لگتمال کنگ ، چیزےءِ سرءُ پا تہءَ لگت ماں لگت کنگ ، چیزےءِ سرءَ ادشتگ ءُ آئیءِ سرءُ نچگ ۔

- **جُگلی :** (ج گ لِ ی) هما لوپ که ننگاره شیرء گوں جُگ ءِ همگرنچ کنت ۔
- **جگتو :** (ج گ گ ءُ ؤ) هما مردم که کردءِ نیست بلے وت ءَ مزن لیک اِیت ۔
- **جگین :** (ج گ ی ن) مُلکے ٭ بلوچستان ءِ جاشک ءِ نزّیک ءَ جاگهے ءِ نام اِنت ۔
- **جَل :** (ج ل) گرمیں پُر ۔ دریاءِ آپ جل جنت بزاں شُهم اِیت " پلانی په زرّ ءِ جَل جنت " بزاں په زرّءَ سک بے تاهیر اِنت ۔ سکیں گرمیں نیروچ ۔ سکّیں گرم ۔
- **جَلّ :** (ج ل) سگ بَرداشت ، " تو ایشی ءِ جَلّ ءَ کُرت نکن ئے ، جیهان جَلّ ، مهمان جَلّ ، تئی جَلّ ءَ هُدا بکنت ۔
(۲) چه پات ءَ بمبوئی ءَ نیمی جو ءَ کرتگیں دریے که میدءِ گیم ءِ زندگ دارگ ءِ هاترءَ کارمردے کن اَنت که دَیاءِ تهءَ ننگر کنگ بیت ۔
(۳) یک ماهورے که آڑ نگءِ ماهیگاں گوں همیشی ءِ چه مزنیں واڑءَ کش اَنت ءُ بوجیگ ءِ مان کش اَنت ۔ (۴) چه " جلگ ءِ پرہانگاں بزاں جَلّ ۔ جَلّ مُجلّ : دارمدار ، ما مانگ ۔ (۵) هینزک ءِ دار که مننگ ءِ کارمرد بیت ۔ (۶) هے رنگءِ چو کلندرءَ مچوکیں پس ، جنوکیں گوک ءُ ورو کیں لیپڑه ءِ جَلّ کن اَنت ۔
- **جِلّ :** (ج لّ) بلوچستان ءِ تیاب کرءَ کراچی ءِ نزّیک ءِ یک جاگهے که آئی ءِ کوه ءِ سرءَ چراگے هست که شپ ءِ په گراب ءُ بوجیگاں رهسوج اِنت ۔
- **جُلّ :** ج لّ) بے پُرتّی گالی ، اِرسک ، اُشتر بالیس ءُ هره بڈّ ءِ جُلّ که توک ءِ پار بیزءَ ٹنگ اِنت ۔
[شیرازی : جُلّ : پارچه ای که زیر پالون اندازند]
- **جلّاب :** (ج ل ل ا ب) مردمی نامے ۔ کشوک ۔
- **جُلّاب :** (ج ل ل ا ب) هما درمان که چه آئی ءِ ورگ ءِ لاپ رِج اِیت ، ریتاچک ۔
- **جلّاد :** (ج ل ل ا د) کُشوک (په سرکاری پرمان ءَ) ۔ EXECUTIONER
- **جلّار :** (ج ل ۔ لا ر) دریاءَ ماهے دو برءَ " جوار " بیت ءُ دو برءَ " جلّار " جوار ءِ وهدءَ آپ بیل ءَ باز دیم ءَ کیت ءُ آلاڑ ءَ باز ریچ ءَ بزاں پُشت ءَ روت ۔ جوار ءِ وهدءَ آپ بیل ءَ کم دیم ءَ کیت ءُ آلاڑ ءَ کم ریچ ءَ روت ۔ جوار ءِ زور ءِ روچ ماه ءِ ۲۸ ءَ بگر دانکه ۳ ءَ ، ءُ دومی رندءَ ماه ءِ ۱۲ ءَ بگر دانکه ماه ءِ ۱۷ ءَ اَنت ، جلّار ءِ زور ءِ روچ ماه ءِ ۶ ءَ بگر دانکه ماه ءِ ۱۱ ءَ ، ءُ دومی رندءَ ماه ءِ ۲۱ ءَ بگر دانکه ماه ءِ ۲۶ ءَ اَنت ۔
- **جلاگ** (ج ل ا گ) گُرگ که چهمات ءِ لاپ ءِ لاپ ءَ پیداگ بیت ، آئی ءِ اولی لڈّ ۔
- **جَلالی کلگ :** (ج ل ا ل ی ۔ ک ل گ) سرباز ءَ چه جنگر یگ ءَ چیرشیپے ۔
- **جَلائی :** (ج ل ا ئ ی) مردینی نامے ۔
- **جَلّایگ :** (ج ل ل ا ی گ) یا جلّاهگ : کشگ ءِ زندکنگ ساد یا هے رنگیں بندے ۔
- **جلب :** (ج ل ب) مردمی نامے ۔
- **جلب کش :** (ج ل ب ۔ ک ش) کسے ءِ رندءَ په اُمیت گوں بیگ ۔
- **جَل تچ :** (ج ل ۔ ت چ) ماهیگ ، بٹاٹا ، اَمبی گڈگ ، پوپل یا دگه چیزے ءِ گرمیں پُرانی (جلانی) تهءَ پچگ ۔
- **جَلپرگ :** (ج ل ۔ پ ر گ) بچار " جلک پرگ " ۔
- **جَلد :** (ج ل د) پوش ، پوست ، کتاب ءِ جلد ، هیک جلدءَ اِنت (۲) هما هم ءِ لیناریں پوش که تنگ یا دلوت ءِ چک همائی ءِ تهءَ اِنت ءُ پیداک بیت ۔ (۳) زوت ۔
- **جَلدی :** (ج ل د ی) زوت ، گُشاد ، زیت ، دِهدِه ، هیاهیا ۔

- **جلشک :** (جَ لِ شْ کْ) ٹرپگ، ٹرپگ ءِ شَہم، جِرّ گَگ۔
- **جلشکان :** (جِ لِ شْ ک ان) ٹرپناک، ٹرپوک، جِرّ گوک۔
- **جَلّک :** (جَ لْ لَ کْ) ھمے جلّک کہ گوں آئی ءَ بندیک تاب دئیت۔ کرپاس یا پشم ءِ ریس اَنت۔
- **جُلّک :** (جُ لْ لُ کْ) کسانیں جُلّ، کوھنیں جُلّ ءِ ھم گُوش اَنت۔
- **جلّک پرّگ :** (جَ لْ لَ کْ + پَ رْ رَ گْ) جلّک ءِ چاردار
  (۲) ھما داگ کہ ھمے چاردار + ءِ رنگ ءِ پر دارگ بیت۔
- **جَلَگ :** (جَ لَ گْ) آس دیگ، پُشّرو شَگ دیگ (۲) جل جنگ دریاءِ سوریں آپ ءَ، جل کنگ دریاءِ سوریں آپ ءَ۔
  جل جنگ: پہ یک چیزے ءِ سک بے تاھیر بیگ۔
- **جَلّگ :** (جَ لْ لَ گْ) (۱) بُجگ، سگّگ، اولاک ءِ جَلّگ سواری ءَ (۲) منزل کنگ، ساسارکنگ، (۳) ھمراھان یلہ دیگ ءَ دارگ، ماماتگ بوگ، کسے ءَ پہ سیار دارگ، کسے ءِ گورءَ دارگ، مُلکے ءَ جَلّگ بزان دارگ ـــــ، معتل بوگ۔

(PPB, LWD, JALLAGH, to pass or spend time) ۔

- **جلگم :** (جَ لْ گُ مْ) سکّیں گرمیں جَل کہ آس ءَ ایر ءَ بیگ ءِ زند پشت کپ اَنت، سکّیں مزنیں آس۔
- **جُلگمینگ :** (جُ لْ گُ مِ نے نْ گْ) جُلگڑینگ، جگڑّینگ، دُرچک ءِ بُن ءَ یاکہ شاہ ءِ گرگ ءَ جُلگمینگ۔ مُشک ءِ آپ یا دگر چیزے جُلگمینگ۔
- **جُلگہ :** (جُ لْ گَ ہْ) مزن : پُراہ ءُ دُراج ءُ سبزگیں مزنیں زمین۔
- **جَلّل :** (جَ لْ لَ لْ) سکّیں جاک، زگر کنگ، جاک ءُ جَلّل۔
- **جُلم :** (جُ لْ مْ) جُرم۔
- **جَل مجل :** (جَ لْ مَ جَ لْ) دار مدار بُوگ، ماماتگ بُوگ۔
- **جلندر :** (جَ لَ نْ دَ رْ) ناڈراھی یے کہ ایشی ءَ باد پرنگ ھم گُوش اَنت
- **جَلو :** (جَ لْ وْ) جُلک ءِ گونڈ، جلک، جَلال ءِ نیم نام اِنت۔
- **جلُّو :** (جَ لْ لُ وْ) مردینی نامے۔
- **جلوان :** (جَ لْ وَا نْ) بورانی جلوان دیگ بزاں پہ دَرآرگ ءَ یا گردہ تاچی ءَ۔ بوران تاچگ۔
- **جَل ھتر :** (جَ لْ ھَ تَ رْ) جَم رَوس یا جم ریس۔
- **جُلی :** (جُ لْ لِ یْ) جُکانی زبان ءَ ھپتار ءَ گُش اَنت۔
- **جلیب :** (جِ لِے بْ) دُرّ ءِ سیم ءِ سرءَ پتابنت ایشی ءَ جیب گُش اَنت۔
- **جم۱ :** (جَ مْ) جم گرتگیں، یکجا (۲) نیگے کہ بریے کد، کلونٹے بنت کہ شہر ءِ مشیں شباہ رنگ اِنت گڈگ ـــــ ءِ سک مزن اِنت۔
- **جم۲ :** (جَ مْ) [بادشاہ، بادشاہ سلیمان، بادشاہ جمشید، بادشاہ سکندر ءَ ھم گُوش اَنت]۔
- **جمادار :** (جَ مَ ا دَ ا رْ) مزورانی سرکش، پولیس ءِ جمادار، پوج ءِ جمادار، بنگیانی جمادار،
- **جمّارے :** (جَ مْ مَ ا رْ) اَبد، ھستی ءِ سرجمیں وھد ءَ کُٹ اِنگیں سر۔

- **جمّار۲** : (جَ مْ مَ ا ڑ) پردا، کیامت ءِ روچ - ابدی -
- **جمّاز** : (جَ مْ مَ ا ز) اُشتر ءِ سوار، جمّاز بُوگ : اُشتر ءِ سوار بُوگ -
- **جمّازگ** : (جَ مْ مَ ا زگ) سواری ءِ اُشتر، اُشترے کہ آئی ءِ سرءَ یکّے جمّاز بہ بیت -
- **جمّازگ دِل** : (جَ مْ مَ ا زگ + دِ ل) شوکی، هما مردم کہ هروهد پاگ ءُ پڑ کرّ انت -
- **جُمائت** : (جُ مَ ا ءِ ت) آدینگ، هپتگ ءِ هپتمی روچ کہ چہ پنچشمبے ءَ رند ءُ شمبے ءَ پیسر انت -

[تازی: جمعه]

- **جُمْب** : (جُ مْ ب) "جُمبگ" ءِ نام : زمین جمب -
- **جمبر** : (جَ مْ بَ ر) جُرّ - هُمے وَرْ کہ آپ ءِ پُرّ انت ءُ آزمان ءِ دیم ءِ مانپوش اَنت مچہ ایشان هور بہ رچ ایت -
- **جمبیر** : (جِ مْ بِ ر) جنینی نامے -
- **جُمبر** : (جُ مْ بُ ر) بُز بُز ءِ رستگ ءُ چست بوتگیں دَهل یا دگہ همے رنگیں چیز -
- **جُمبگ** : (جُ مْ بَ گ) گرانیں چیزے ءِ سُرگ یا چنڈگ - زمین ءِ جمبگ - رُندگ -

جمبیا

- **جُمبلاس** (جُ مْ بَ لَ اش) جومبلاسک : آسے کہ آئی ءِ تہا نز بُرز ءُ روک ءِ باز بیت (کلام اللہ ءِ تہ "جحیم")
- **جُمبلاسک** : (جُ مْ بَ لَ اش ک) بچار "جُمبلاس" -
- **جُمبور** : (جُ مْ بُ وْ ر) آسے کہ تہا نزگے باز بُرز انت، جُمبلاسک، جُمبهور -
- **جمبوک** : (جُ مْ - بُ وْ ک) هما چیز کہ جُمب ایت - لرزوک، سُروک بلے گرانیں رنگے ءَ
- **جمبوگ** (جَ مْ بُ وْ گ) جنبوگ، دیمبوگ، دائی، مُچک پیدا کی ءِ کارءَ بلدیں بُلک -
- **جُمبول** : (جُ مْ بُ وْ ل) بوجیگ ءِ دَور ءِ بُرز ترین گیشّ ءِ تگیں تیل کہ شبر ءِ دَور پہ ءَ گوں هما ئی کُبل کنگ ءُ رِک کنگ، بیت
- **جُمبهور** : (جُ مْ بُ هُ وْ ر) هما آس کہ سک رُوک ءُ زبانگ دنت، جُمبور، جُمبلاس، جُمبلاسک -
- **جُمبیا** : (جَ مْ بِ یَ ا) هنجر (بچار رُبت)
- **جُمبینگ** : (جُ مْ بِ ے نَ گ) "جُمبگ" ءِ بکار گال : چنڈینگ، سُرینگ بلے گرانیں رنگے ءَ -
- **جُمپ** : (جُ مْ پ) بجدم کسانیں کوهک کہ زمین ءِ پُشت یا کوه ءِ سر ءُ گتانے ءَ بہ بیت - باز جُمپ گنگیں -

جُمپ سر: (جُ مْ پْ + سَرْ) مُزرگے ءِ سر۔ ڈمپگے ءِ سر۔

جُمپگ: (جُ مْ پَ گْ) جُمپگیں زمین، تُمپگ، مُزرگیں زمین۔ مُزرگ ءُ ڈمپگ بیگ۔ مُزز بیگ۔

جُمپینگ: (جُ مْ پے نَ گْ) اچوشیں کنگ کہ جُمپ ابیت بزاں جُمپ بہ بیت۔

جُمجُم: (جُ مْ + جُ مْ) داستانی بادشاہے ءِ نام اِنت۔

جَمدِل: (جَ مْ دِ لْ) دِلجم۔

جَمرنگ: (جَ مْ رَ نْ گْ) جم ءِ رنگ، جمبو، پیئی رنگ۔

جَمک: (جَ مْ کْ) دار ءِ اچیں مُرتے کہ بُن ءِ یکت ءُ کَم کَم ءِ گیشتان اِنت ءُ پراہ بُوان اِنت ءُ مُرز ءِ روان اِنت۔ ۷

[انگریزی وی " ۷ "] ھمے جمک کہ بچکتے لنٹر بند اَنت ءُ مُرگ جن اَنت۔

جُمّک: (جُ مْ مُ کْ) نامے، جُمّا ءِ نیمنام اِنت۔ باز گوش اَنت کہ "جُمّا" تازی ءِ "جمعہ" اِنت۔

جَمکو: (جَ مْ کُ وْ) چوکہ جَمک ءِ۔

جَمَل: (جَ مَ لْ) بچار "جملگ"۔

جَمَلگ ۱: (جَ مَ لَ گْ) چوکہ جَمک ءِ دوشاہ کہ بُن اِش یکّ بیت۔

جَمَلگ ۲: (جَ مَ لَ گْ) دو چیز کہ چو جَمک ءِ بُن اِش یک اِنت بلے بُرز جتا اَنت۔ جملگیں مچ یا گُنر۔

جُمُو: (جَ مُ وْ) جم ءِ رنگ۔

جَمی: (جَ مِ یْ) ھما کہ گوں "جَم" ءِ شیادی کنت۔ ھما جاگہ کہ جم باز بیت۔

جمیدر (جَ مِ یْ دَ رْ) یک جاگھے بلوچستان ءِ، ھما جاگہ کہ "جم" باز بیت۔ سرباز ءِ کور ءِ کرّ ءِ چہ باپتان ءِ بُرز ءِ چہ پیردان ءِ چیر شھرے۔

جَن: (جَ نْ) زال، مرد ءِ جن، سُور کرتگیں مرد ءِ جنین۔ (۲) پہ جَن: "جَنگ" ءِ پرمانگال۔

جِنّ: (جِ نْ) دین ءِ کتابانی تہ ءِ چہ آس ءِ جوڑ بوتگیں مخلوکے کہ مردم ءِ دگنداِیت بلے اگاں لوٹ اِیت وَت ءِ پَدر کنت۔

جنازہ: (جَ نَ ا زَ هْ) ھما تھت کہ مُردگ ءِ آئی ءِ تہ ءِ کن اَنت ءُ پہ کَل ءِ بَراَنت۔

جناور: (جَ نَ ا وَ رْ) رستر، جانور۔

جنائینگ: (جَ نَ ا یے نَ گْ) ھر، گوک یا اُشتر ءُ اپس ءِ گوں تر ءِ جُنک کنائینگ ءِ پرایگ کہ کسے ءِ جنت۔

جنبر: (جَ نْ بَ رْ) جنوک ءُ بَرُوک (۲) بچار "جمبر"۔

جنبگ: (جُ نْ بَ گْ) بچار "جُمبگ"۔

جُنبوک: (جُ نْ بُ وْ کْ) بچار "جُمبوک"۔

جنبوگ: (جَ نْ بُ وْ گْ) بچار "جمبوگ"۔

جُنپ: (جُ نْ پْ) بچار "جُمپ"۔

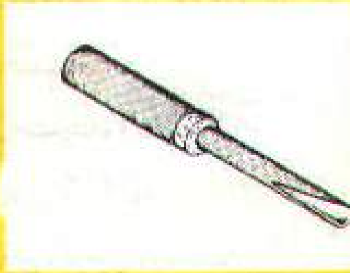
جَنپان: (جَ نْ پَ ا نْ) جن ءِ پانپا۔ باز مَردُم جاپان ءِ گوش اَنت۔

جَنت: (جَ نْ تْ) جَنگ ءِ اَیکی کارگال۔ بزاں آ (یک مردمے) جنگ ءِ کار ءِ کنت۔

جَنّت: (جَ نْ نَ تْ) ھما باگ ءُ ماڑیانی جاگہ کہ۔ پرداءِ ھما مردماں رسن اَنت کہ ماں اِمروز ءِ جُوانی ءُ نیکی اِش کرتگ۔

بھشت - گلباگ۔

- **جَن تچکا :** (ج َ ن ت َ چ ک ا) لیبے ایشی ءَ رجی ء ھم گُوشِش اِنت۔
- **جنتر :** (ج َ ن ت ِ ڑ) ھماگردین ءُ پتنیں دو سِنگ کہ چہ ایشان دان ڈرشگ بیت ، ھَش یا ھَنش۔
- **جنجال :** (ج َ ن ج ا ل) مُصیبت ، اَڑ ، بدیں جاوَر۔
- **جنجشک :** (ج ِ ن ج ِ ش ک) چِنگ۔
- **جند :** (ج َ ن د) وت ، آئی ءَ جند بزاں آ وت۔ منی جند بزاں من وت۔ تئی جند بزاں تو وت۔
  ایشی ءَ جنڈ ءَ ھم گُوشِ اَنت۔ جون ، جسم۔
- **جَنڈر :** (ج َ ن ڈ ر) واڑہ ءِ گِردکاری ءَ اسباب ، گیشتر لوڑیگاں گون انت۔ بچار بُت
- **جنڈر :** (ج َ ن ڈ ر) بچار "جند"۔
- **جنڈ :** (ج َ ن ڈ) سک باز گوھن ، جَبنڈ ، سرا تگ۔۔
- **جنریپ :** (ج َ ن ر ے پ) بچار "جنگ ریپ"۔

جَنڈر

- **جُنز :** (ج ُ ن ز) بچار جُز۔
- **جنزات :** (ج َ ن ز ا ث) چہ ھما زن شیپ ءُ شیپاں یکّے کہ چہ گوریچاں کاینت ءُ کچکور ءِ ایر ءِ ج اَنت چہ ایشان مشہوریں ایش اَنت : (۱) گرگ (۲) پڑاھین (۳) تنکیں (۴) کھوری (۵) گمگانی (۶) کیساک (۷) ھیتان۔
- **جُنزگ :** (ج ُ ن - ز گ) بچار "جُزگ"
- **جُلِشک :** (ج ُ ن ش ک ت) بزاں جنگانی شکت (سَرَند) بھار کا ھے کہ تاک ءُ چوکھیر ءِ اَنت ءُ برے ءُ چوسَرند ءِ دستاں دستان اَنت۔
- **جنک :** (ج َ ن ک) جنیں چُک۔
- **جنگ ریپ :** (ج َ ن گ ر ے پ) مُرگے گُوشِ اَنت کہ چو مردم ءِ شیزار ایت۔
- **جَنگ :** (ج َ ن گ) کسے ءُ بہ ٹَٹ ، مُشت یا گوں دگہ چیزے چوپگ۔ پہ ھر ، ایس ، گوک یا اُشتر ءِ کہ نر آئی ءِ سر ءِ

سرکپ ایت۔

آپ جنگ : تُستگیں مردم یا دلوت ءِ۔

اَگبال ءِ جنگ : بزاں ھکّ ءِ جنگ۔

آوار جنگ : پہ زور چیزے ءِ برگ۔

آہ جنگ : جنترء ُچگ جنگ ۔

بادجنگ : بزاں ترءُ تاب کنگ ۔

بیساں پلءِ جنگ : بزاں پلءِ گوازینگ ۔

تک جنگ : لیسز جنگ ۔

ٹاکور جنگ : شنگان جنگ ۔

ٹاہ جنگ : نہ بنیگیں کار کنگ ۔

چم جنگ : بزاں پہ کارےء کنگءِ سستی کنگ یا پہ لالچ یا ترس دستاں دارگءُ اُٹ کنگ ۔

چم ءِ جنگ : بزاں چمءُ کونسانی پلپٹگ، پہ دوستیں مردےء یا چیزےء گندگءِ مستاگ زانگ بیت ۔

دپ جنگ : پہ ٹرندی گپ جنگ ۔

دست جنگ : پہ کارےء کنگءِ سستی کنگ ۔ دستے جنگ : مزنیں ناوانے دیگ ۔

دستءُ بار جنگ : بزاں جھدءُ کوشست ۔

دلء جنگ : چہ دلءِ مارگءُ زانگ یا دلء ڈریک ڈریک کنگ ۔

دلوتء جنگ : پہ لٹ پہ دگ چیزے ۔

دیمء جنگ : مردےء وا تگیں چیزےء واتر کنگ ۔

دیھ جنگ : بلاء جنگ ۔

ڈک جنگ : بزاں شرتء ایر کنگ ۔

راہ جنگ : دیریں راہ بُرگ ۔

زھم جنگ : مزنیں مُڈھیں کارء کنگ (پہ شنگان مُٹوک)

ساتء جنگ : بزاں سپرء کنگ ۔

سر جنگ : پہ گنوکی ادءُ اودءِ دست جنگ ۔

سرسر جنگ : نا ڈراہء چہ درداں پہ گاریں حپیذءِ ۔

سلاہ جنگ : داوت دیگ پہ ورگءِ، پہ دیوانءُ مجلس یا پہ کارےء کنگءِ کسےءِ میار تربینگ ۔

سُھر جنگ : تلاہء سھت (زیور) اڈ کنگ ۔

کشارء جنگ : بزاں تاک جنگ ۔

گل جنگ : بزاں گلء تر کنگ ۔

گوشء جنگ : سھی کنگ ، ھال دیگ ، مالوم دار کنگ ۔

لاپء جنگ یا لاپء لگت جنگ : بزاں کسےء روزیگءِ بند کنگ ۔

لیسز جنگ : بزاں تک جنگ ۔

لد جنگ : ڈگارء دَرّ ودیں ڈرچکانی گڈّگ ۔

لشکرء جنگ : بد ڈوائی یے ۔

ماھیگء جنگ : ماھیگء گوں گنڈی یا ماھورءِ اڑگ ۔

مُچ جَنگ : بزاں کِشک۔
مُلک ءِ جَنگ : بزاں ملک ءِ پُلگ
نگن ءِ جَنگ : وتی مھربانیں مردمے ءِ گوں وگا کنوکیں مردم اگاں سکّ ءِ سُوری یا زیانے ءِ دوچار بہ بیت گڑا گوش
آنت "آئی ءِ بلائی ءِ نگن ءِ جَنگ"۔
وادجَنگ : ماھیگ ءِ گوشت ءِ۔
ھکّ جَنگ : بزاں اَگباں ءِ جَنگ۔

جَنْگ : (جَ ن گ) مِڑگ، میڑ، جنگ ءِ چوپ، ڈاھ۔

(۱) پِڑجَنگ : بزاں پَٹّ ءِ جَنگ۔
(۲) پیش جَنگ : جَنگ ءِ پیش کیگ۔
(۳) گُزّ جَنگ : بزاں بے گت ءِ گمائیں جَنگ۔
(۴) زِر جَنگ : بزاں دریا ءِ تہ ءِ جَنگ۔
(۵) شم جَنگ : بزاں دارگ ءِ جَنگ کنگ۔

جَنگ

(۷) گپ جَنگ : ھبرانی جنگ۔ ✱ سَھتائی جنگ بزاں ھت ءِ زیورانی بُرّ ءِ تراش۔

جِنگ : (جِ ن گ) کسانیں مُرگے۔ (بچار بُت)

جُنگ : (جُ ن گ) بچار "جونگ"۔

جَنگ بار : (جَ ن گ + بَار) ھمابارکہ جنگی مردم وت ءِ لڈایت۔

جنگجار : (جَ ن گ + جَار) پہ جَنگ ءِ جار پر بیگ۔

جَنگ جاہ : (جَ ن گ + جَاہ) جنگ ءِ میدان۔ ھمامیدان ءِ بُٹّ کہ اود ءِ دولشکر پہ جَنگ ءِ دیم پہ دیم بیت۔

جنگل : (جَ ن گَ ل) ھمابُٹّ ءِ میدان کہ اود ءِ دِرچک ءِ دار باز بیت۔ سورگ، دست آجگ، درائی، مُرگ ءِ سورگ یا
درائی، سرباز ءِ چہ بیلا ءِ شَشتگ ءِ چیرکور ءِ ھردوکّاں شھرانی نام انت۔

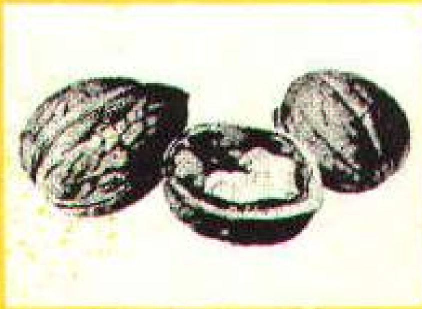
جُنگُل : (جِ نَ گُ ل) کسانیں جِنگ۔

جنگلگ : (جَ ن + گَ لَ گ) جنیں یا جنکّانی ٹکّ "جن گلگ"۔ بازیں جنینے کہ ھمراہ بنت ءِ دار جینیں یا آپ آرگ ءِ یا آپ ءِ
سرءِ پہ سرشودی ءِ گُد شودی رَوَانت۔

جنگلی : (جَ ن گَ لِ ی) جنگل ءِ، ھماکہ گوں جنگل ءَ شیادی کنت۔ پھوال۔

- **جَنگول :** (ج َ ن گ و ل) جنگ کنوک ۔ پہ زور جنگ شوھاز کنوک ، مڑوک ۔
- **جنگی :** (ج ن گ ی) ھرچیزے کہ گوں جنگ ءَ مڑءَ سیادی کنت ، جنگ کنوک ، جنگول ۔ مردین نامے ۔ پہ سرءِ جنگ ، داواڈی ، ھما نچہ کہ جنگ ءِ داوایے ءِ بارہءَ گشگ بیت ۔ " مڑءِ جنگی " نچہ ۔
- **جنگیان :** (ج ن گ یا ن) مردینی نامے ۔
- **جنگی سرپڑگ :** (ج ن گ ی + س ر + پ ڑ ر گ) جنگی کمانڈر ۔
- **جَنِلک :** (ج ِ ن ل ک) کسانیں جنِک ۔
- **جَن مُرید :** (ج ن + م ر ی د) ھما مردین کہ زال ءِ ھر رواءِ نارواءِ گپاں بزیرایت ءُ زال ءِ ھبرانی سرءَ بیت ۔
- **جنوزام :** (ج َ ن و ز ا م) جنوزان ، ھما جنین کہ آئی ءِ مرد بیران بوتگ ۔
- **جنوزان :** (ج ن و ز ا ن) جنوزام ھما جنین کہ آئی ءِ مرد بیران بوتگ یا کُشھن ئے دانگ اَنت ۔
- **جنوک :** (ج َ ن و ک) ھما کہ جنت ، جنوکیں گوک ، ورو کیں کرے کہ گدان چنت وارت ، کیتگ جنوک ، ڈُرّ ۔
- **جنین :** (ج َ ن ی ن) مردین ءِ مادگ ۔ زال ، لوگ بانک ۔
- **جنین آدم :** (ج ن ی ن + آ د م) جنین ، مردین آدم ءِ چپ ۔
- **جنین چِک :** (ج ِ ن ی ن + چ ک) جنین زھگ ، جنین مُچک ۔ جنِک مُچک ۔ جنِک ۔
- **جنین زَھگ :** (ج ِ ن ی ن + ز ھ گ) بچار " جنین مُچک " ۔
- **جنینو :** (ج ِ ن ی ن و) جنین تب ۔ ھما مردین کہ جنینی تب دارایت ۔ شُردینءُ نزمیں مردین ۔
- **جَو :** (ج و) دانے ، دَھلے ۔
- **جُو :** (ج و) آپ ءِ جُو چہ کوراں کَشّ اِنتگیں آپ ءِ راہ کہ ڈگاراں سر بیت ۔
- **جواب :** (ج َ وا ب) پَسّو ۔ جُست ءِ پَسّو ، ھما گپ کہ چیزیے ءِ جُست ءِ رند گوں آئی ءِ گوشگ بیت ۔ جواب دیگ : ناں کنگ جواب کنگ : پُشت ءِ کشّگ ، نہ دیگ ۔
- **جوابدار :** (ج وا ب + دا ر) زِمّہ دار ۔ [مدیر مسئول]
- **جُوارت :** (ج ُ وا ر ت) یا جوارت :(ج َ وا ر ت) دس ءُ واک ، دسرس ، مُچشت ، زور ءِ رنگ ۔
- **جُوان :** (ج ُ وا ن) شرّ ، زِہر ، ورنا ۔ جُوان سال ، جُوان دیم ، جُوان کار ، جُوان گپ ، جُوان دل ، جُوان گند ، جُوان راہ ۔
- **جُوا ناب :** (ج ُ وا ن ا ب) آبانی چہ " اوی ے " ءَ ابید دُرستیں آب " جُواناب " اَنت (حروفِ صحیح) ۔
- **جُواناہ :** (ج ُ وا ن ا ہ) بکّ مچے ۔
- **جُوانسال :** (ج ُ وا ن + سا ل) نامے ھما سال کہ آبادانی باز بیت ۔ شرّیں سال ۔ ھما مردم کہ چہ آئی ءِ پیداک بیگ ءَ جوانیں سالے بہ بیت ، جُوانسال بگّی ، بلوچی لچہ کارے بوتگ ۔
- **جَوپ :** (ج َ و پ) تہ ، اسل ، نوک ، لاپ ، باتن ۔
- **جوپا :** (ج ُ و پ ا) لالچ ، ناروائیں کٹ ۔ دنیا ۔ جون ۔
- **جَوپاگ :** (ج َ و پا گ) جَوءِ پچگ ءِ موسم ۔
- **جوڑہ :** (ج و ڑ ہ) جُنگ ، ڈُونا ۔
- **جُوجرک :** (ج ُ و ج ُ ر ک) مُنگ ءِ تہ ءِ لونجانیں گوشت ۔ چم ءِ جو جُوجرک ءِ لوگ ۔

- **جُوٹُجک :** (جُ و جُ ٹُ کْ) جینجک : کسانیں گُور یا گودان ، گودان ، گُور یا گودان ءِ سر۔
- **جود :** (جْ وْ دْ) مرد ، جنین ءِ مرد ، شُو ، هما مردین که سورءِ گُرنگ آدتی جن ءِ "جود" اِنت بزاں مُردا اِنت۔
- **جُودّ :** (جُ وْ دْ) هیل ءِ آدت (کولواهی گالے) جودّ بُوگ بزاں بندگ ءَ ءِ مُرگ۔
- **جُودان :** (جْ وْ دَا نْ) هما درپ که آئی ءَ جو مان کن اَنت ۔ مُرگانی چینکدان بزاں سنگوٹ۔
- **جُور :** (جَ وْ رْ) زهرکاٹھے اگاں دلوت نُوارت ٹے مرا بیت۔ ٹُپل ٹے باز ڈولدار اِنت۔ هرکسے که گندگ ءَ شَر اِنت ءَ مَه ءِ بدا اِنت آئی ءَ گُشش اَنت که "تو جورءِ پُلے"۔ جَوربُوگ : زهربُوگ ، تَحپل بُوگ ، تهل بُوگ ۔ جور چارینگ ، جوریں دژمن بزاں سکیں بدیں دُژمن ۔ جورکنگ : ورگ بلے پہ زهرءِ کُنت یا په شگان گوشگ بیت انچش که "لاپ کنگ" یا "روت کنگ"۔ (بچارئیت)
- **جَور جواب :** (جَ وْرْ + جَ وَا بْ) هما مردم که جُست ءِ گپانی پسّو دیگ ءِ شُهّ مهتل نه بیت ۔ زهرجواب ، زهرهبر ، هما مردم که آئی ءِ گپ چو جورءِ تهلگ ءِ اَنت که اشکنوک ءِ ٹنگ ءِ تهل کن اَنت ۔ بلوچی گوهنیں دپترانی تہ ءِ مزن نامیں رندے "جاڑو" بُونگ که پہ "جاڑو جورجواب" ءِ زانگ بیت۔
- **جُوردان :** (جَ وْرْ + دَا نْ) هما جاگه که "جور" باز بیت۔

- **جُوردر :** (جَ وْرْ + دَرْ) بچار "جوردان"۔
- **جورکان :** (جَ وْ رْ کَ ا نْ) یک جاگهے مزلے که اودءِ جُور باز اِنت "تئی بام ءِ جورکان داتگ"۔
- **جورینگ :** (جْ وْ رِ ے نْ گْ) پہ چم جهلی چیرے ءِ تیچ گرگ ءِ بندگ ءِ گهیٹر بُوگ۔
- **جوڑ :** (جْ وْ ڑْ) وش ، دُراه ، جُوان ، اَڈ ، جوڑینگ : ٹهینگ ، برابرکنگ۔
- **جوڑ بُوگ :** (جْ وْ ڑْ + بُ وَ گْ) شترّ بُوگ ، اَڈ بُوگ ۔ دُراه بُوگ ، وش بُوگ
- **جوڑ کنگ :** (جْ وْ ڑْ + کَ نَ گْ) اَڈ کنگ۔
- **جَوڑگ :** (جَ وَ ڑَ گْ) بچار "جبڑگ"۔
- **جُوڑگ :** (جْ وْ ڑَ گْ) ٹهینگ۔
- **جُوڑو :** جُوڑو : (جْ وْ ڑُ وْ ۔ جَ وْ ڑَ وْ) ماهورءِ زاتے "کوڑو کوهنیں جوڑو"۔
- **جوڑی :** (جَ وْ ڑِ یْ) وشّی ، سلامتی ، دُراهی ، تیار جوڑی ، وشاتگی ، جانسلامتی ، جانوشّی۔
- **جوڑینگ :** (جْ وْ ڑِ ے نْ گْ) بچار "جُوڑگ"۔
- **جُوز :** (جَ وْ زْ) مشهوریں هُشکیں نیبگے که کالگ ٹے ورگ نه بیت مَگ ٹے وش اِنت ۔ (بچارئیت)

- **جوَز بُواک :** (ج وَ ز ب وَا ک) درمانے [پارسی : جوزبوا]
- **جُوز واک :** (ج وَز وَا ک) بچار "جوز بُواک".
- **جوڑ :** (جُ وَ ڑ) پینچیر۔ پچ ءِ کوگائی تاک ءِ کُنتگ یا بازکنتگی کوگ بیچا۔
- **جُوسر :** (جُ وَ س ر) جو ءِ سرءِ۔
- **جُوسَک :** (جُ وَ س س ک) زبتہ بازار ءِ کور ءِ هماوَست ءِ میتگے۔
- **جوش :** (جُ وَ ش) لھڑ، مَست۔
- **جوشانک :** (جُ وَ ش ان ک) هماودرمان اگاں چیزے ءِ تہ ءِ مان کنگ بہ بیت آئی ءِ جوش ءِ لھڑ بدنت۔ لھڑو۔
- **جوشگ :** (جَ وَ ش گ) جوش داتگیں چیز گیشتر پہ درمان کارمرد بیت۔
- **جوشینک :** (جَ وَ ش ے ن ک) جوشاندو، جوشگ۔
- **جوشینگ :** (جَ وَ ش ے ن گ) یک چیزے آس ءِ سرءِ ھنچو گرادگ بہ بیت کہ اجُش ایت۔ هرچیزے کہ جُش ایت آ گم بیت اگاں آپیں چیز ءِ تہ ءِ "ژرندینک" هست گڑا چہ "آپینک" ءِ جُشنگ ءِ رند "ژرندینک" پیچ ایت۔
- **جَوک :** (جَ وَ ک) کاھے۔

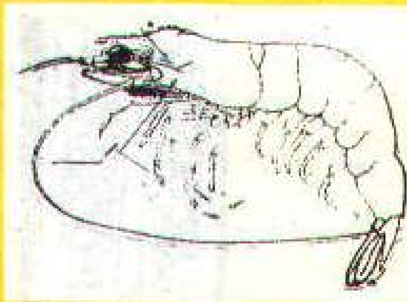
جوگن

- **جوک :** (جَ وَ ک) کبا، جوکیں راہ، یک جُھگے، اُشتر ءِ جوک دیگ : بزاں ڈاچی ءِ سرءِ بندگ۔
- **جَوکّ :** (جَ وَ ک) گوَرءِ کنگ ءِ بھتے، کنڈیکے۔ لچّ گوَشتی ءِ هما لچّ کہ دستونک ءِ انت ءِ سرگالے دارایت۔ "نظم"۔
- **جوکارچُک :** (جَ وَ ک ار چُ ک) کالھے کہ پیلہ ءِ کرمان ءِ دینت هماوھدی کہ ونیگاکان انت بزاں چہ توت ءِ ناک پیسر "جوکارچک" ءَ دینت۔ سبب ایش انت کہ سرابزءِ اے وھدی کہ کِرم ءِ تُرکّ اَنت توت نوکی پہ ھزّام ءِ چَم جنت نی دانگ ناک ءِ ورگی بہ بنت ھے کرباں "جوکارچک" ءَ دینت۔ ایشی ءَ ذرچک چوکہ "چِڑوک" ءِ ذرچک انت۔
- **جوکجاہ :** (جَ وَ ک + جَ اہ) مجگ ءِ جاگہ۔
- **جُوکِش :** (جَ وَ کِ ش) جوکِشگ ءِ موسم، موسمے، بانکلیک وران ءِ موسم، جوءِ گُل زمستان ءِ کِشگ بنت۔ (دسمبر)
- **جُوکم :** (جَ وَ کُ م) چِپّی، مُصیبت۔
- **جُوکینگ :** (جَ وَ کِ ے ن گ) اُشترءِ نادینگ۔ مُجکینگ۔
- **جوگن :** (جَ وَ گِ ن) چہ دارءِ جوڑ کنتگیں رزانے کہ آئی ءِ تہ ءِ بزار چوپ انت۔ (بچار عکس)
- **جوگن چُک :** (جَ وَ گِ ن + چُ ک) ذراج ءِ زندین ءِ گردیں بیگے کہ ھمیشی ءِ زور انت ءِ جوگن ءِ بزار بیکہ دانچوپ ءِ دان چوپ انت۔ دانچوپ۔

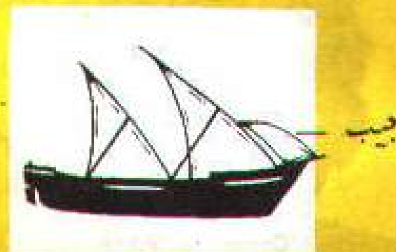
- **جوگْوارُچِکّ :** (جْ ۆگ وار چِ ک) کاٹھے کہ جوءَ کرّءِ رُدایت۔
- **جوگی :** (جْ ۆگ ی) مارگروکیں پکیر، مارگر، جانبند۔
- **جول(۱) :** (جْ ۆ ل) چہ بادءِ گُپتیّاں بُرزءِ جاگہ کہ همدءِ کیہ بادءِ دیگ بنت۔ جنیناني پادبنگ هم همدءِ اَنت۔ پادءِ ٹینٹ۔
- **جول(۲) :** (جْ ۆ ل) سکّیں تبدءِ لوارءِ کہ مردم دُشمن گِپت ءُ آپ ءَ رس ایت ءُ مِر ایت یا نزّیک ءِ مرگ ءِ بیت گُوشِیءَ اَنت "جول ءِ جنگ"۔
- **جولانِ جنگ :** (جْ ۆ لَ ان + جَ ن گ) بزاں جولان ءِ کیدگن انت یا گنٹ ءِ پادءِ دینت۔
- **جولائیگ :** (جْ ۆ لَ ائے گ) مے استاد کہ گوپ ایت آپی ٹونکے کہ آپ ءِ سرءِ روت ءُ کیت ءَ کِنک رندا ئیت۔ موکو۔
- **جولی :** (جْ ۆ لِ ی) یکدار ءِ هنگی ءِ هاترءِ یک دارے کہ مردم ءِ سرءِ بند اَنت کہ ایشی ءِ پری یا پانی هم گُوشِّنت۔
- **جومبک :** (جْ ۆ م ب ک) بچار "جونبک"۔
- **جُومبلاس :** (جُ م ب ل اس) بچار "جُمبلاس"۔
- **جُومبلاسک :** (جُ م ب ل اس ک) بچار "جُمبلاس"۔
- **جومَست :** (جْ ۆ مَ س ت) پزور ءُ آبادیں اَپس۔
- **جوُن :** (جْ ۆ ن) لاشو، کُشتگیں دلوت ءِ لاشو۔ دلوت یا اولاک ءِ رسترءِ گهنگیں جون، مردم ءِ جون بزاں چہ سرءِ تا پاداں۔ جسم، جند، ڈُونڈ۔
- **جونبک :** (جْ ۆ ن ب ک) سل ءُ لیگاریں مردم۔ تنبل ءُ ٹَپّرِیں مردم۔
- **جون بو :** (جْ ۆ ن + بْ ۆ) هماکہ جون ءِ بوءِ بجنت۔ بدیں بو، سِتّیں بو، بدبو۔
- **جون کُشّ :** (جْ ۆ ن + کُ شّ) جون کشوک۔
- **جونگ :** (جْ ۆ ن گ) مزنیں، جونگیں لیڑہ : پیریں ءُ مزن زاتیں لیڑہ۔ مزنیں بُنڈ کہ چو جمک ءِ اَنت پہ بوجیگ ءِ بندگ ءِ زورانت ءِ۔
- **جونوار :** (جْ ۆ ن وار) مُردار وار، گیتوئیں مُرگ۔
- **جوهار :** (جْ ۆ ھ ار) موسم، وهد، رگام، چیزے کہ پہ وهد بُنگیج ءُ سرجم بیت۔
  ے دوشی گروک ءِ واں سے پڑءِ جوهاری جنگ یا دوشی گروکاں هپت برءِ جوهاری جنگ۔ یمنی زانگ ءِ اے لبزءِ گال چوش بوٹ ایت ے دوشی گروکاں جمبرءُ جوهاری جنگ۔
- **جوهان :** (جْ ۆ ھ ان) مزنیں کومب، رون ءِ رند دان ءِ یکجاہ کن اَنت ایشی ءِ جوهان گُشّ اَنت۔ ماہ ءِ جوهان ءِ بیگ : آئی ءِ چپ ءُ چاگرد ءِ رنگ رنگیں کِشکے بیت۔
- **جوهان کُشّ :** (جْ ۆ ھ ان + کُ شّ) جوهان ءِ کُشوک۔
- **جوهان مُشّ :** (جْ ۆ ھ ان + مُ شّ) یک موسمے کہ همے موسم ءِ جوهان مُشّگ بیت۔
- **جوهان مُشّگ :** (جْ ۆ ھ ان + مُ شّ گ) گوں کسے ءِ جوهان مُشّگ : بزاں گوں آئی ءِ دیم پہ دیم بوگ، مکابلہ کنگ۔ گوکاں جوهان ءِ سرءِ ترّینگ کہ دان چہ کاهءِ بگیش اَنت۔
- **جوهانی :** (جْ ۆ ھ انِ ی) هماجاگہ کہ جوهان مُشّگ بیت، هماکہ گوں جوهان ءِ شیادی کنت۔

- **جھ** : (جِ ھ) "جھگ" ءِ پرمانگال بزاں پہ جھگ۔
- **جھِات** : (جِھ ھ-اِت) ؛ جھگ ءِ گوست : بزاں "تتک، لِکِت اِت، جِست۔
- **جھاز** : (جَ ھ ا ز) : ھمے زرّ ءُ ماں کرشور ءَ مردیں جنیں ءَ دنت۔ لَب۔
- **جھان** : (جَ ھ ا ن) اِمروز، دنیا۔ گیدی، گیتی۔
- **جھانسری** : (جَ ھ ا ن + سَ رِ ی) بچار "جھسری"۔
- **جھانگیر** : (جَ ھ ا ن + گِ ی ر) جھان ءَ گِروک، سرزمین ءَ ماں شانوک (INTERNATIONAL)
- **جھت** : (جَ ھ ت) دازی کوزہ ءِ کانگ۔ جَنَک۔
- **جھ جنگ** : (جَھ۔ جَ نَ گ) یک اناگہ ءَ چِست بوگ۔ پہ مزنیں کارے ءَ لانگ ءِ بندگ ءُ چِست بوگ۔ چہ واب ءَ پہ ڈاھ پاد آیگ۔ ڈاھ کنگ۔
- **جھُد** : (جُ ھ د) کوشست، ھیلت، وَس، واک، دَسرس۔
- **جھ سِرگ** : (جَھ۔ سِ ر گ) پِد ڈُرھگ، گْرگ۔
- **جھسری** : (جَھ۔ سَ رِ ی) ھا آرگ یا ناپادگہ چیزے کہ مُردگ ءِ کَل کنگ ءَ رَند بھر کنگ بیت (یا کہ جھان سری)۔
- **جھکگ** : (جَھ۔ کَ گ) گْرانیں چیزے ءِ کَپگ ءِ توار۔
- **جھک ءُ جیک** : (جَ ھ ک ءُ جِ ی ک) کوکار ءُ سلوات۔ شور ءُ شار
- **جھگ** : (ج ھ گ) کُٹگ، ھلاس بوگ، پرکپگ۔ تچگ۔ لِگگ (گوست : جھِات، جِت)
- **جھگیر** : (جَھ۔ گِ ی ر) نمانندگ۔ جاگہ ءِ گِروگ۔
- **جھل** : (جَ ھ ل) برز ءِ چپ۔ زمین ءِ نیمگ ءَ نزیک تر۔ چیر ءِ نیمگ۔
- **جھُل** : (جُ ھ ل) چیزے ءِ بُن کہ دُور بہ بیت۔ دریا جُھل اِنت، چات جُھل اِنت۔ تلگ ءِ چپّ۔
- **جھلاد** : (جَ ھ۔ لا د) جھل، جھل ءِ نیمگ، بُرزاد ءِ چپّ۔
- **جھلادی** : (جَھ۔ لا۔ دِ ی) جھلی نیمگ، جھل ءِ جند، ایر جھل، دیم پہ جھل۔
- **جھل تنگ دَر** : (جَ ھ ل۔ تَ ن گ۔ دَ ر) سرباز ءَ چہ گور در ءَ جھل شھرے، مینگ ءَ ھمھان، گور ءِ رودراتک ءَ اِنت۔
- **جھل جاھو** : (جَ ھ ل + ج ا ھُ و) بلوچستان ءَ جاھو ءِ یک جاگھے ءِ نام اِنت۔
- **جھل جنگ** : (جَ ھ ل + جَ نگ) ایر جنگ، جھل دور دیگ، نزور کنگ۔
- **جھُل جنگ** : (جُ ھ ل + جَنگ) زمین ءَ چہ دیر ءَ کوچگ۔
- **جھل روگ** : (جَ ھ ل + رَوگ) ایر روگ، جھل ءَ روگ ءُ گاربوگ۔
- **جھل کپگ** : (جَ ھ ل + کپگ) چہ بُرزی ءَ جھل ءَ کپگ، نزور بوگ، کم کنگ، سُست بوگ۔
- **جھلگ** : (جَ ھ ل گ) جھل ءِ نیمگ، آپ ءِ جھلگ بزاں آپ ءِ درپ، چمنگ چمگیں پیلکے کہ آتر ءِ ماھگ ءَ بنداَت ءَ کر ھر مرچ اِیت۔ پس ءَ ھم جھلگ کن اَنت۔
- **جھُلگ** : (جُ ھ ل گ) جُھلی۔ جُھلانکی۔
- **جھُل گپ** : (جُ ھ ل + گپ) مزنیں گپ جنوک، مزن جبر۔
- **جھل گْوات** : (جَ ھ ل + گْ وا ت) گْواتے کہ چہ روبرکت ءَ کیت۔

- **جھلگی** : (جَ ھَ - لَ گِ ئی) مچّے کہ کلونٹ ئے ڈراج اِنت ناھے ئُ چَپّ وڑانت (گوھی) تَروران ءَ زبر نہ اِنت۔ ۲۔ ھا مردم کہ جھلگ ئے سرءَ اِنت۔
- **جُھل مَلگ** : (جُ ھَ لْ + مَلْ لَ گْ) ھاکس کہ راہ ءَ روت مَلگ ءَ دستاں سک شھار اِیت۔
- **جُھل ھبر** : (جُ ھَ لْ + ھَ بَ رْ) بچار جُھل گپ۔
- **جھَمِنْد** : (جھَ - م نِ نْ دْ) بچار "جھنند"۔
- **جھندم** : (جَ ھَ نْ دَمْ) دوزو، ھامزّیں آس کہ دین وتی نہ منوکاں آئی ءِ تہ ءِ دَور دیگ ءِ ترس ءَ دنت۔ بے گُواہ۔ گسار۔ کورم "جبلاس" تازی ءِ "جہنم"۔
- **جھَنِنْد** : (جھَ - نِ نْ دْ) کسے ءِ بدل ءَ آئی ءِ جاگہ ءَ ننگ، نِندوک، جاہ مِنْد
- **جھُود** : (جَ ھُ وْ دْ) ھامردم کہ یک جاگھے کپتگ ءُ مہ سُر اِیت، ۲۔ یہودی۔
- **جھینگ** : (جِ ھے نَ گْ) گُتینگ، ھلاس کنگ۔ "تاچینگ، گلینگ، لِکینگ ءِ انچوش کنگ کہ بہ جھ اِیت۔
- **جَی** (جَ ئی)، پہ ندر گوانک ءِ پستو دیگ۔ جی ءُ جان کنگ ۲۔ دوستی ءُ دلدوستی ءِ سھرا کنگ ءَ گوش انت "جی منی وتی ملک" "جی بات پلانی کہ منی ڈک ءَ اتک" "بزاں پگلا پلانی ءَ"، "جی جی منی وتی لوگ" ۳۔ لیبے

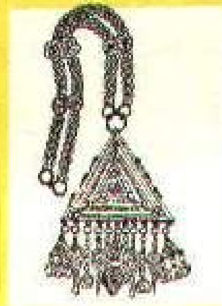

جیرامدگ

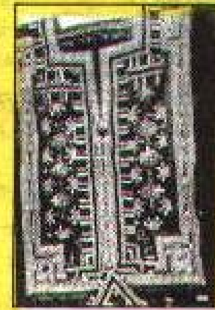

- **جیب** (جِ ئی بْ) بوجیگانی کسانیں آچارے کہ گور ءَ سُنٹ بیت۔ (بچار مُت)
- **جی بات** (جِ ئی + بات)، دلدوستی، دوستی "من تی اِے رنگیں جھد ءُ کوشستاں جی بات گوشاں"۔ پہ یکے ءِ ایر جنگ ءُ دومی ءِ سرا ڈایگ ءَ گوشگ بیت: شاھو ءَ وتی شریں کار ءُ کُرت انت بلے جی بات شھدر ءَ کہ مئے گُٹ ئے گُشادکُرت "ایشی ءَ جی بات اِنت" ھم گوش انت۔
- **جیبّی** : (جِ ئی بْ بِ ئی) کسانیں گُدءِ ٹُکرے کہ جنینانی جیگ ءِ ڈراجی ءَ جیرءَ جتگ کہ جیگ ءِ شم ءَ ترکینت۔
- **جیبی** : (جِ ئی بِ ئی) بے کارءَ ڑتوک، چوک۔
- **جیپ** : (جِ ئی پْ) جیپ موٹل۔
- **جیتک** : (جِ ئی تْ تُ کْ) دوئیں پادانی سرءَ نندگ ءُ جُتک جنگ۔ جیتکی جنگ۔
- **جیجاتوگ** : (جے۔ جا۔ تُ وْ گْ) کسانیں گنٹگی بھار کاھے ایشی ءِ برءَ بہ رِیش ءِ گوشت آروکیں درمانی ءَ کار مرد کن انت
- **جید** : (جِ ئی دْ) برباد یا بربادی ءِ جاگہ، کبرستان، مانشجاہ۔ (PPB,LWD; JIDH: Pasture) ۲۔ کٹ ءُ مال۔
- **جیرا** : (جِ ئی - رَا) دریائی مدگ ءِ زاتے، جُھلیں زِران بیت، ایشی ءِ موسم دسمبرداں پروری ءَ اِنت۔۔ (بچار مُت) ✶
- **جیڑگ** : (جِ ے ڑَ گْ) شور کنگ، پگر جنگ۔ گوں دل ءَ جیڑگ۔ وڑی وڑی کنگ۔

- **جیڑو** : (جے ڑُو) اَڑ۔ جنگ۔ نہ گیشتگیں گپ یا کار۔
- **جیڑہ** : (جے ڑَہ) بچار "جیڑو"۔
- **جیسُّپ** : (جِ ی سُ سُ پ) نامے۔
- **جیسُّپ زئی** : (جِ ی سُ سُ پ + زَئی) دشتیاری ءِ چہ میرءِ بازاں ءِ چیر میتگے۔
- **جیسک** : (جِ ی سَ کْ) زھریں ھسد۔ بدیں کیسنگ۔ دل ءِ داشتگیں کینگ۔ کینگ" بہ ہیر ءِ گیرت دارگ بیت" جیسک بہ گُنت ءُ ھسد۔
- **جیسکی** : (جِ ی سَ کِ ی) کینگی، گستی، ھاکہ جیسک دار ایت۔
- **جیک** : (جِ ی کْ یا جِ ی کّ) جاک جیک طب: جیک جیک، صوت گنجشک، با: جیک جیک۔
- **جیکار** : (جِ ی کْ کَ ار) درمان کاھے، سولے۔
- **جیکارگ** : (جِ ی کُ کارگ) لاپ ءِ جیکار دیگ بزاں موڑ دنت ءُ نہ رِچ ایت۔
- **جیگ** : (جِ ی گْ) پشک ءِ جیگ۔ (بچار بُت)
- **جیگبند** : (جِ ی گْ + بَ نْ دْ) ھاباندیک کہ گوں آئی ءِ جیگ ءِ بنداِت۔

جیگی

جیگ

- **جیگی** : (جِ ی۔ گِ ی) چہ زَر ءِ یا نقرہ جوڑ کرتگیں کنٹھیگ۔ (بچار بُت)
- **جیل** : (جِ ے لْ) کیدءِ بند۔
- **جیم** : (جِ ی مْ) تازی ءِ پنچمی، اردو ءِ ھپتی، ایرانی پنچی، بلوچی ءِ شَشمی "آب"
- **جیمّار** : (جِ ی مْ مَار) زیمّار مار ءِ زاتے۔
- **جیمڑی** : (جِ ی مْ مُ ڑِی) بلوچستان ءِ مکران ءِ تیاب کرءِ بندنے کہ جرمن ءِ دومی جنگ ءِ اِدءَ B.O.A.C. R.A.F. ءُ U.S.A.A.F. ءِ بندرءُ بالی پٹ ءُ ٹیسن جوڑ بوتگ کہ انگریزاں ایشی ءِ نام "جیوانی" کرت (JIWANI) ایشی ءِ بندریں نام "جیو ءِ مڑی" "JIOO E MARHI" انت "جیو" یاکہ "جیارام" یا "جے رام" یادگرھے رنگیں گوری نامے یا کہ دگہ "دیوتا" یے ءِ نام انت کہ پہ آئی ءِ نام ءَ "مڑی" یے (مندرے) اِدءَ بتگ کہ پہ "جیو ءِ مڑی" ءِ نام ءَ زانگ بیتگ۔ اِے گال پرشتگ ءُ "جیمڑی" ءُ پدءَ درآمدیں مردماں ایشی ءِ نام "جیونی" کرت ءُ انگریزاں "جیوانی" کرت۔ بلے مُلک ءِ وتی مردم انگت "جیمڑی" گوشِ ایت۔
- **جینا** : (جِ ی۔ نا) محمد علی جناح (۱۸۷۶-۱۹۴۸) بگلا نام قائدِاعظم۔ پاکستان ءِ جوڑ کنوک ءُ اولی گورنر جنرل بوتگ۔ (بچار بُت)
- **جیونی** : (جِ یْ۔ وَ۔ نِ ی) بچار "جیمڑی"، بچار "جینھڑی" جیمڑی ءِ نوکیں نام۔
- **جینھڑی** : (جِ ی نْ۔ ھَ ڑِی) جینھڑ: جمبر، جُرط۔ باز مردم گوش اَنت کہ جیمڑی (مرد پچگیں جیونی یا جیوانی) ءِ گوھنیں نام اِنت۔

چ

- **چ** : (چ ے) بلوچی ءِ ھپتمی آب۔
- **چا** : (چَ ا) "چار" ءِ شیگگان بزاں بچار، "چاہ" ءِ شمے چاہ کہ گُراد اُنت ءُ وراَنت ءُ۔ Tea
- **چاب** : (چَ اب) چہ ٹین یا کہ تنکیں آسن ءَ جوڑ کرتگیں گردیں تالبے چوکہ مالدءَ اِنت۔ گیشتر بیٹری بندوک کارمردءُ کن اُنت گردینے چہ پیشی باٹا مب ءَ جوڑ کرتگیں تاب کرکرتءُ بُرز اُنت۔
- **چابار** : (چَ ا۔بَ اڑ) بچار "چھبار"۔
- **چابک** : (چَ ا۔بُ کّ) پوست ءِ لٹ کہ سرءِ ھبرے لُھم اِنت، ھما گوں نگیں لٹ کہ آئی ءِ سرءِ زمزیل پرءِ اے ھردو بہ ھرءُ اسپ ءِ گلینگ ءَ کارمرز بنت، چالاک۔
- **چابگو** : (چ اب گ ؤ) یک بلوچی دوچے ءِ نام اِنت۔
- **چابو** : (چَ ابُ ؤ) مِٹّائیگے ءِ نام اِنت۔ ★
- **چابی** : (چَ اب ئ) کلیت۔
- **چاپ** : (چَ اپ) دست ءِ دل گوں لنکگاں، پنجگ PPB, LWD: CHAPO; Palm of the hand
  - ۲- یک دستے ءِ دل ءُ لنکگاں گوں دگہ دستے ءَ جنگ، چاپ جنگ۔ناچے۔
  - دپ چاپینگ : ورگ ءِ دپ ءَ سک تواریںگ، پشوماں بوگ۔
  - چاپ کنگ : کتاب ءِ چاپ کنگ، دپ ءِ تواروَرگ ءِ وھدءَ۔
- **چاپار** : (چَ اپ اڑ) چاپجاہ، داںگی یا دگہ چیزانی چاپ کنگ ءِ جاگہ، چاپگ ءِ کاربوج (PRINTING PRESS)۔
- **چاپر** : (چَ اپ ر) پاگاس ءِ زات ءِ ماھیگے۔
- **چاپشنگ** : (چَ اپ ءِ شِ ن گ) چاپ ءُ شنگ کنگ ءِ کاریا ادارہ (PUBLISHING & PRINTING)۔
- **چاپک** : (چَ اپ ک) شُستکیں شُہمات۔
- **چاپگ** : (چَ اپ گ) کتاب ءِ چاپگ، چاپنگ۔ PPB,LWD: CHAPAG : To flash
- **چاپل** : (چَ اپ ل) چوکہ ترا پل ءِ بزاں ھوسناک ءُ تُنّس بلے گیشتر پہ گوک ءُ گوسک ءَ گوش اُنت "چاپلیں گوسک"۔
- **چات** : (چَ ات) جُھلیں کُل۔ جُھلیں کُل کہ آپ ءَ کپ اِیت۔ پا : چا، چہ۔ چھ : ۶ سسہ (چاہ)۔ ستا : ۲ سحر۔
- **چاتی** : (چَ ات ئ) ھماکہ گوں چات ءَ شیادی کنت، چاتی کپوت بزاں کپوت چاھی۔

- **چاچ** : (چَ اچْ) چاچا، چیستان۔
- **چاچا** : (چَ ا۔ چَ ا) چیستان، چاچ، چاچ جنگ۔
- **چادِر** : (چَ ا۔ دِ رْ) جنینانی مزمیں سری گُد، مردین ءِ بڈّ ءِ گُد، نپادانی سرءَ ءِ چ کنگ یا پر دیگ ءِ گُد، نادراہ ءِ اندیم کنگ ءِ گُد، بانور ءِ اندر کنگ ءِ گُد، تمبو ءِ گُد، بیل ءُ مالدارءِ گس کہ چہ پژم، میدءُ پوست ءِ جوڑ کنگ ھربتین ءُ تنکیں چیز۔
- **چادراں چیدی** : (چَ ا دِ راں+ چ ی دِ ی) لیبے۔
- **چار** : (چ ا رْ) ۴، چار کانٹی گوراندٗ، چار کانٹی تگن، چار کانٹ، بچار۔
- **چار اشکیل** : (چَ ا رْ+ اِ شْ کِ ی لْ) چار اشکیل، ھرپاپس ءِ رواجے انچوش رِدت کہ گوش ءُ زاناں ھر یک دستے گوں پادے ءِ اشکیل انت۔
- **چار اَندام** : (چَ ا رْ+ اَ نْ دَ ا مْ) پہ دست نماز گرگ ءِ چاریں شودگی اندام۔
- **چاربند** : (چَ ا رْ+ بَ نْ دْ) پُشت، سُرین ءُ سگس ءِ ھڈّانی دو چار جاہ، ونگ، بند ءِ سُرد جِک بزاں ھما جاگہ کہ گُچ جنت۔
- **چاربندی** : (چَ ا رْ+ بَ نْ دِ ی) چار بیگ ءِ بندگ یا گرگ، (رباعی)۔
- **چاریادگی** : (چَ ا رْ+ پَ ا دْ گِ ی) گوادر ءِ یک ماڑی یے کہ بُرزگے ءِ سرءِ دریا ءِ کرّ ءِ انت۔
- **چارچَم** : (چَ ا رْ+ چَ مْ مْ) باز شیوار، ھما چُک کہ آئی ءِ چمّانی سرءِ اسپیتیں ٹِک مان کہ چو چم ءِ انت۔
- **چاردار** : (چَ ا رْ+ دَ ا رْ) جنازہ ءِ تھت یا ھما چیز کہ مُردگ آئی ءِ سرءَ کنگ یا ءَ ڈکنگ ءُ پہ کل کنگ ءِ برگ بیت، دروازگ ءِ چار چاٹ، مُردگ ءِ تھت (پلانی ءِ سراش چار داراں دات)، دَور ءِ جُبول ءِ کَش ءِ تھنگے کہ آئی ءِ سرءِ پنجری بند ابیت ءُ گُزدان ءِ ماھیگ چار ابیت۔
- **چاردست** : (چَ ا رْ+ دَ سْ تْ) اولاک ءِ رواجے، چاردست ءُ پاد: بزاں مردے کہ چو دلوت ءِ چاریں دست ءُ پادانی سرءِ بروت۔
- **چارده** : (چَ ا رْ+ دَ هْ) دہ ءُ دگہ چار، چہ سیزدہ ءِ یکے گیش ءُ چہ پانزدہ ءِ یکے کم، دوھپت۔ XIV 14
- **چار دیوال** : (چَ ا رْ+ دِ ی وَ ا لْ) کپان یا شہر بند ءُ ابیلی کہ تھنا دیوال انت۔
- **چارراه** : (چَ ا رْ+ رَ ا هْ) ھمودءِ کہ چار راہ یکجاہ انت۔
- **چارشانگ** (چَ ا رْ+ شَ ا نْ گْ) پتن بڈّ، مزن سینگ، پراہ کوپگ۔
- **چارشاه** : (چَ ا رْ+ شَ ا هْ) چیزے کہ چار کانٹ ءُ بیت، گرانڈ کہ آئی ءِ چار کانٹ پہ۔
- **چارشمبے** : (چَ ا رْ+ شَ مْ بِ ءِ) ھپتگ ءِ پنچی روچ کہ چہ سےشمبے ءِ رند ءُ چہ پنشمبے ءَ پیسر انت۔ (پارسی: چارشنبہ۔ کُردی: چارشمبے عربی: الاربعا، ھندی: مُبدھ)۔ WEDNESDAY
- **چارِک** : (چَ ا رِ کْ) چاری بھر، چُنڈ ءُ چارک
- **چارُک** : (چَ ا رُ کْ) نامے، چارشمبے ءِ نیم نام۔
- **چار کانٹی** : (چَ ا رْ+ کَ ا نْ ٹِ ی) چیزے کہ آئی ءِ چار گنڈ یا کانٹ ءِ بنت □ نگنے ءِ راستے کہ چار کانٹ کن انت ءُ بیچ انت ءُ، چار شامی گرانڈ کہ آئی ءِ چار کانٹ بنت دو برزی نیمگ ءِ تراپیت ءُ دوچیر ءَ۔
- **چارکُل** : (چَ ا رْ۔ کُ لْ) ھما کُل کہ ھر چاریں نیمگاں پیچ انت
- **چارگُنڈ** : (چَ ا رْ+ گُ نْ ڈْ) چار کونج، چار کانٹ ءِ تہ ءِ نیمگ ءِ چاریں گنڈ۔
- **چارکی** : (چَ ا رْ+ کِ ی) چارک ءِ، چاری بھر ءِ نامے۔
- **چارگ** : (چَ ا۔ رَ گْ) گندگ ءِ کار، چماں پہ یک چیزے ءِ سک دیگ کہ آ گندگ بیت، دلگوش، مھربانی، سستا، زانگ۔

چارگ ءَ کنگ ۔ بزاں کسے ءِ مدت ءُ کمک کنگ ۔ پاداں چارگ : ڈُور چاری ءَ کنگ "ھر مہے پاداں مچار" ۔ پس ءِ بردست ءِ چارگ : زانتکاریں دھکان پس ءِ بردست ءَ چاراَنت ءُ ھور ءِ بارہ ءَ پیشگوشی کن اَنت ۔ تماشا چارگ : لیب یا مداری چارگ، ندارگ چارگ ۔ دست ءِ چارگ : یکّے ءِ دست ءِ دل ءِ رکشاں چارگ ءُ آئی ءِ زند ءِ حال ءَ گوشگ ۔ دستاں چارگ : دگرے ءِ پہ دلمانگی ۔ دل ءِ چارگ : پہ کارے ءِ کنگ ءُ نہ کنگ ءَ پد ءُ پیش کنگ ۔ دیر چارگ : دورچاری کنگ " اُشتر بیٹے ءِ دیر بچار " ۔ راہ ءِ چارگ : کسے ءِ آیگ ءِ اُمیت ءَ آئی ءِ راہ ءَ چارگ ۔ سرءِ چارگ : پہ لوٹ ءِ گرگ ءَ ۔ شکار چارگ : مال ءَ شکار ءَ گیگ ءِ چارگ : گوم ءِ چارگ ، وَنج ءَ چارگ ۔ ناڈراہ ءِ چارگ : پہ گندگ ءَ یا ڈاکٹر ءِ ۔

چارگام : (چ اَ ڑ گ اَ م) اشترءِ رواجے۔

چارگوشں : (چ اَ ڑ گ وٗ شں) آچارے، اُشتر چارگوشیں، کُلاہ، ھر چیزے ءِ چارکانٹ، چاڑگرگ، بے چاڑ بیگ۔

چارماھنگ : (چ اَ ڑ + م اَ ہ ں گ) درمانے۔

چارءُ گزار : (چ اَ ڑ ۔ ءُ ۔ گ ز اَ ڑ) کمک، چارءُ گزار کنگ : پہ زرّ یا چیزے کمیں کمیں کمک کنگ۔

چارءُ گند : (چ اَ ڑ ۔ ءُ ۔ گ ں ڈ) مردمے ءِ چارگ، دو چار بیگ ءُ گندگے کنگ ۔

چاریک : (چ اَ ڑ ی ک ک) چارمی بھر، انچوشں " دہ یک " ۔

چاریگ : (چ اَ ڑ ی گ) کسے ءِ سرءِ پُرانی پہ جیر کائی بیارگ، اَندری پاسں ءِ بیوگ، سرءِ بوگ ۔ چاروک ۔

چارینگ : (چ اَ ڑ ے ں گ) چرگ ءِ بکارگال، پس، گوک، اُشترءِ کامیش یا دگر دلوتاں جنگل ءَ برگ کہ بہ چراَنت، اشترءَ کاہ دپ دیگ کہ بُوارت ، لاپ چارینگ : بزاں کسے دگر کارے گرت نہ کنت ھیلتے لاپے گپت ءُ وارت ، جوڑ چارینگ : بزاں کسے ءَ زھر دیگ کہ بمریت۔

چاڑ : (چ اَ ڑ) ھُب، ھدوناکی، بے کسا بیں دوستی، بے ساری، گیگ، پہ چاڑ بیگ، پلانی چاڑاں زرتگ ۔

چاڑاپ : (چ اَ ڑ اَ پ) دریاءِ گرم بیت ءُ گرم بوجیگ ءَ جن اَنت ھر آپے کہ بوجیگ ءِ تہ ءَ شنز اَنت ھے چاڑاپ اَنت ۔ بوجیگے جندءِ رَشت ءِ آپ ھم چاڑاپ اَنت۔

چاڑکہ : (چ اَ ڑ ک ک ہ) پہ چاڑ ، پہ گیگ ، شیوار ۔

چاڑ : (چ اَ ڑ) چڑءُ چاڑ : چیزءَ گوں چربی ءِ پچگ ءِ توار، ھُریں اشکر یا دگر گرمیں چیزءِ مال آپ ءِ کپگ ءُ سارت بیگ ءِ توار، داگ دیگ ءِ توار، گوزءِ یکھے رنگیں گوکی بانزلائی توار۔

چاڑدان : (چ اَ ڑ د اَ ں) بزاں چاشت دان، ھما دَرپ کہ آئی ءِ تہ ءَ ورگ مان کن اَنت ءُ ھمراہ ءَ بر اَنت ، ورگدان ، نمکدان ، ناندان ، توشگدان۔

چاڑگاہ : (چ اَ ڑ گ اَ ہ) تھاری ءِ وھد ۔

چاشدان : (چ اَ ش د اَ ں) بچار " چاڑدان " ۔

چاشک : (چ اَ ش ک) نامے، چارشنبے ءِ بیم نام ۔

چاشگاہ : (چ اَ ش گ اَ ہ) بچار " چاڑگاہ " ۔

چاشی : (چ اَ ش ی) نامے ، بچار " چاشک " ۔

چاک : (چ اَ ک) ڈاھیں دڑ کہ گدے ءَ مان بہ بیت ، ٹُل ، راک ، " چاک دیگ " ۔

چاکر : (چ اَ ک ڑ) میر چاکر خان رِند بلوچانی مشھوریں سردارے بزنگ ءِ کستر، ھزمتکار۔

چاکرّ : (چ اَ ک ڑ ڑ) بچار " چاکرّگ " ۔

- **چاکرگواپ :** (چَ اک ڑ+گ وَاپ) ھیرنگیں، چاکرگواپیں چادر : بزاں ھیرنگیں چادر ، کاشانی۔
- **چاکو :** (چَ اک وْ) چانکو، دست کارچ ، (ترکی : چاقو)۔
- **چاکی :** (چَ اک ی) چڑی، چاکی دیگ : بزاں تچک ءِ نہ روگ ، اگاں شکانی زانشکار مہ بیت گڑا بوجیگ چاکی دنت بزاں تچک ءِ نہ روت ، چاکی دیگ : دمیسا روگ ءُ پدءَ ترگ ءِ ھم گوشٗ انت ، سکیں زانشکاریں شکانی پہ زانت ھم بوجیگ ءِ چاکی پر ما ایت۔
- **چال :** (چَ ال) راہ ھبند ، وڑ ، پیم ، بوجیگ کہ چہ آچارءِ پرگواتیءِ سبب ءِ یک دیم ءِ لیٹ ایت گڑا الھتیں گرابیں گونی کرچ دیگ ءِ پڑ انت ایشاں دومی دیم ءِ ایرکن انت کہ بوجیگ پھک مہ لیٹ ایت ، اگاں بوجیگ ءِ سرءِ مال ماں انت گڑا ھما مالاں چال کن انت۔
- **چالاک :** (چَ ال اک) بلد ، زانشکار ، سک بلد ، کارءِ گشاد ، ھیرزانت۔
- **چالو :** (چَ ال وْ) رواج ، مگیج ، روان ، ماں روگ ءَ۔
- **چامبول :** (چَ ام بَ ول) چامپول کَنیں شھمانک

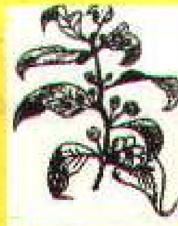
کد : ۴۰ س م

- **چامپ :** (چَ ام پ) چانپ ، بوچستان ءِ ھلکے ، چاپ ، بُت۔
- **چامپیٹ :** (چَ ام پیٹ) شبک دستیں تواری شھمات ، باز جاگہ ءِ ایشی ءِ چوٹ ھم گشی انت بلے چوٹ مُندرءِ چوٹ ءَ گوشٗ انت۔
- **چامپیٹا :** (چَ ام پیٹ ا) نیم گنوک ، بُوز ، ناسرپد۔
- **چامپیگ :** (چَ ام پیگ) یکّے ءِ دست ءَ پہ زوت چیزے ءِ برگ * آچار چامپیگ یا اَنچ ءِ چامپگ : بوجیگ ءِ اَنچ (آچارءِ سادکہ گوں بلمن ءَ بستگ) ءِ ترّیگ ءُ بوجیگ ءِ آچار کنگ۔
- **چامپول :** (چَ ام پَ ول) شامپول یا شانپول کَنیں شھمات۔
- **چامل :** (چَ اَم ل) نیکیں، " تازی : شمائل " ءِ بلوچی انت۔
- **چانپگ :** (چَ ان پگ) چہ کسے ءِ دست ءِ چیزے ءِ پہ زوت تچ برگ۔
- **چانٹ :** (چَ اَن ٹ) دریگ یا کہ دروازگ ءِ چانٹ ، ھما چاریں دارکہ چارکُنڈی جوڑ کن انت ، پہ دروازگ ءِ برزی ءُ جھلی گونڈیں داراں گیشتر کار مہ بیت کہ برزی چانٹ ءُ جھلی چانٹ گوشگ بنت۔
- **چانچو :** (چَ ان چَ وْ) ماھیگے۔ (بچار بُت)
- **چانکڑگ یا چانکوڑگ :** (چَ ان کَ ڑَگ) پہ ناکُن یا چنگل ءَ ٹپ کنگ یا پوست رٹینگ ، چانکڑ : چنگل ءِ ٹپ ، کَنیں ٹپ۔

- **چانگگ** : (چَ انَ کَ گّ) جیکےءِ کہ دَور دیگ بیت آئی ءِ چہ چِھل ءِ کپگ ءِ پیسرگرگ ۔
- **چانگ** : (چَ اِنَ گّ) کچ ءُ کس ءِ گژنگیں ڈکئے آرت کہ پہ یک نگنے ءِ اِنت ۔ هرچیزءِ انچیں پُشک ، مطلب ءِ چانگ ، اشربی ءِ

جانگ ، [ف پارسی : چانہ پ ق] شیرازی : چونہ (چونہ گرفتن وبستن اندازہ گرفتن خمیر برائے تہیہ نان)
- **چانگال** : (چَ انَ گَ ال) آرزُن روگن ءُ شکر پَنڈ اَنت جانگال جوڑ بیت ۔
- **چانگر** : (چَ انَ گُ ر) چہ آنگو ، چانگو ، چہ آدیم ءَ ، چمانگو ، چمانگر ، چہ ھمانگو ، چہ ھمادیم ءَ ۔
- **چانگگ** : (چَ انَ گَ گّ) راشگ ، گپسگ ، ڈگگ ، گچگ چانگ اِیت ۔
- **چانگو** : (چَ ان ۔ گُ ؤ) چہ آنگو ، بچار " چانگر " ، بچار " چمانگو "
- **چانگوٹ** : (چَ انَ گُ وٹ) دست ءُ مُنگ ، شر دش با بُر ؤک ۔
- **چانوگ** : (چَ اِنُ ؤگّ) بچار " چانیگ " ۔
- **چانیگ** : (چَ اِنِ یِ گّ) ھماوڑگ کہ چہ مزنیں لوگے ءِ آئی ءِ گرںیں ھمساھگ یا چلوپکارءِ دیگ بیت ۔ پنڈگ ، چُنڈءِ چانیگ ،

پہ چانیگ روگ ، پہ چانیگ چم دارگ ، چانیگ دار ، چانیگ گر ۔
- **چاوش** : (چَ اؤ شّ) نامے ، شعلچہ کار مُلّا فاضل ءِ پت ءِ نام ۔

چاہ ءِ بوٹگ

- **چاؤش** : (چَ اؤ شّ) چلوپکار ، دست ءُ دپ ءِ مردم ، کاردار یا کُمکار ۔
- **چاہ** : (چَ اہ) چات ، چا Tea ، چاہ دون : سیاہ آپ ، " چگ ءُ چاہ دون ءِ آپ ءِ آبادی بیت " (بچار چُت)
- **چاھبار** : (چَ اہ ۔ بَ از) بچار " چھبار " ۔
- **چاہ دون** : (چَ اہ ۔ دُؤ ن) چات ۔
- **چاھوش** : (چَ ا ۔ ھُ ؤ شّ) دست دپ ءِ مردم ، چلوپگ کار ، کُمکار یا وزیر ج ۔
- **چاھیتاک** : (چَ اھِ یِ تَ اک) ھے ھُشک گژنگیں بوٹگ ءِ تاک کہ گژدا اَنت ءُ چاہ ءِ کن اَنت ۔
- **چاھی ، چاھیگ** : (چَ اھِ یِ) ، (چَ اھِ یِ گّ) کپوت چاھی ، جنگلی کپوور ، ایشی ءِ آواز اِنت ۔ گُرتو گُرتو یا گُرگُرّ گُرگُرّ ۔
- **چائیتاک** : (چَ ائِ یِ تَ اک) بچار " چاھیتاک " ۔
- **چُپّ** : (چَ پَ ب) بیریں گوشت ، بیریں مردم ءِ گوشت کہ آپ بیت پوست لونجان بیت ۔ پوست رنگیں گوشت ۔
- **چپّ** : (چ پَ بّ) بند یا تلاڈگ یا انچیں زمین ءِ سرءَ ھما آپ کہ سکّ تنگ اِنت ءُ گوں گل ءِ ھوا اِنت یا کہ تنگ تنگ ءِ گل ءِ سرءَ تالان اِنت ۔

- **چَبَٹ** : (چَ بَ ٹ ٹ) چہ پوست جوڑ بوتگیں پُشت بجیں کوش۔ بچار " چَوٹ "۔
- **چِبَٹ** : (چِ بَ ٹ ٹ) تیجگ ءِ زاتے بلے کسان اِنت۔
- **چِبٹول** : (چِ بَ ٹ وٗ ل ل) چِبَٹ ءِ ولّ۔
- **چَبَٹی** : (چَ بَ ٹ ٹ ی) سپائی کہ جنبین ئے پادءَ کن اَنت۔
- **چُبدَست** : (چَ بُ دَ س ت) پہ دست ءُ پُشت شمات جنگ۔
- **چُبراست** : (چَ بُ ر ا س ت) هما میھ کہ چَپّ ءُ راست تڑینگ ءِ مُھر ءُ سُست کنگ بیت۔
- **چَپَتَّڑ** : (چَ بَ بَ ڑ) کپتگیں، لگ اِنگیں، لگت بوتگیں، کاھے ءِ زاتے، شیز، چپڑ، لگوکیں کاھ۔
- **چِبَڑ** : (چِ بَ ب ڑ) نامے۔
- **چِبڑ** : (چِ ب ڑ ڑ) کاھے ءِ زاتے ءُ گوش اَنت کہ شیز اِنت، پہ لچوک، لگوک۔
- **چِبّگ** : (چِ بَ بَ گ) چمگ ءِ سکیں کسان ءُ کیں رنگے ءَ آپ ءِ چڑگ (هندی: رِسنا۔ انگریزی OOZE)۔
- **چَبُل** : (چَ بُ ل) مردے کہ پھک ءِ سُبک بہ بیت گُشیں اَنت " بلائی پھک ءِ چَبُل اِنت "۔
- **چِبی** : (چِ ب ی) نامے۔
- **چبی لنڈ** : (چَ ب ی۔ ل ن ڈ) بے ررزگاریں مردم ءِ گوشگ بیت۔
- **چَپ** : (چَ پ پ) راست اِنان، راستیں دیم ءُ چپیں دیم، هما مردم کہ آئی ءِ زور اکتریں دست چپی دست اِنت۔
- **چُپ** : (چُ پ پ) بے توار، ھاموش، پہ کسے ءِ ھاموش ءُ بے توار کنگ ءِ گوش اَنت "چُپ" یا "چُپ کن" چُپ بوگ، چُپ کنگ۔
- **چیپ بیگ** : (چیپ بیگ) دیم چیر بیگ، چہ راست ءَ چَپ بیگ۔
- **چَپت** : (چَ پ ت) چپ اِت، چاپگ یا چَپگ ءِ گوست۔
- **چُپت** : (چُ پ ت) بند، تنگ، چُپت ءُ چوپ : جنگ ءُ چوپ۔ چوپگ ءِ گوست بزاں کسے ءِ چوپگ ءِ کارگُت۔
- **چُپتگ** : (چُ پ تَ گ) چوپگ ءِ گوست۔
- **چَپٹک** : (چَ پ ٹ ک) بھار کاھے نارشت بیت۔
- **چَپچپ** : (چَ پ چَ پ) وَرگ وَرگ ءِ دپ ءِ یادگہ دیجیں توار۔
- **چَپچل** : (چَ پ۔ چَ ل) شپچر، شپچر، شپچل، مُرگے کہ دنتان ئے پر ءُ چُکاں میچیں اِیت ءُ مٹ ئے پر نیست۔ سُبکیں مردم۔
- **چپدامن** : (چَ پ + دَ ا مَ ن) داچن یا بدن ءِ ھے رنگ ءِ برگ کہ چہ گوات ءَ آ چارگوں دوُر ءُ کچ اِنگ۔
- **چپ دست** : (چَ پ۔ دَ س ت) هما مردم کہ آئی ءِ چپی دست زوراک تر اِنت بچار " چبدست "۔
- **چپدیم** : (چَ پ + د ے م) شگون دیم۔
- **چپر** : (چَ پ رَ ر) بچار " پچیر "۔
- **چَپ راست** : (چَ پ + رَ ا س ت) هما میھ کہ چپ ورکپت ءُ راست ءِ تڑینگ ءَ تہ ءَ روت + پہ میتّی جوڑ کرتگیں بندے کہ پہ سرتڑنگ ءِ بند اَنت ئے۔

- **چُپّڑ** : (چ پ پ ڑ) مزیں پتنیں تکّہ، گیم ءِ چُپّڑ، ماھیگ ءِ چپّڑ، گوشت ءِ چُپّڑ۔
- **چُپشک** : (چ پ شُ ک) مچّے کہ کلوٹ ءَ تھر انت، چپشک دپ : ھم دپیں مردم۔
- **چِپّکا** : (چ پ پ ک ا) پہ چَپّیں دستہ، راستیں رنگ ءِ اتاں، چِپّکائی۔
- **چِپّکائی** : (چ پ پ ک ا ئی) بچار ءِ چِپّکا "۔
- **چَپَگ** : (چ پَ گ) چاپگ بوگ وانگی یا روتاک ءِ چپگ ءَ ژاں چاپگ ءِ کار بوگ۔ ★
- **چِپّگ** : (چ پ پ گ) ھولیگ ءِ سرہ پتنیں تھنگ کہ آپ ءِ بندگپت ءَ رشت پیداک کنت۔
- **چپّگان** : (چ پ پ گ ان) چپت گرگیں، سرجھل، سرءَ چیر، راست ءَ چپّ، لگانڈو۔
- **چپّل** : (چ پ پ ل) چوٹ (اے وراہدیں گالے)۔
- **چپّلو** : (چ پ پ ل و) کوھی ماھیگے ورگی یے چوکہ سیاھیں رنگ ءِ انت۔
- **چپوٹ** : (چ پ و ٹ) چوٹ ھما کہ تچگ نہ انت، سک چوٹ، بلکیں چپیکے ءِ نام انت!۔
- **چپورت** : (چ پ و ر ت) ھوڈ، ناھم، پوک، چپینڈا۔

چپّی

- **چپوکنگ** : (چ پ و ک ن گ) چاپگ ءِ برگ۔
- **چُپّ ءِ جنگ** : (چ پ پ ءِ ج ن گ) آچار چپّ ءِ جنت، اگوات آچار ءِ چپّی ءَ یگ ءِ جنت ءُ آچار ءِ گوں دورءِ جنت کہ چُپّیں وھدءِ بوجیگ ءِ بڈگ ءِ ترس انت۔
- **چِپّی** : (چ پ پ ی) دیم پہ چیر اسرءِ چیرءِ ءِ چیرءِ پہ سرءِ، اشکون دیم، دمیشکون۔
- **چپّی** : (چ پ پ ی) آ ھیں چیزے ءِ ماں تنگ دپیں رزانے ءِ ایر ریچگ ءِ از باب (بچار مٹ)
- **چپیر** : (چ پ ی ر) گدیا کا گدءِ ورگ ءِ توار، چپیر چپار۔
- **چپینڈا** : (چ پ ی ن ڈا) شپتال، نیم گنوک، پچورت۔
- **چت** : (چ ت) (مہ چنگ) چنگ ءِ گوست۔
- **چِتّار** : (چ ت ت ا ر) گورکے، چرت ءُ چتّار بتل : چرت انت ءُ چتّار انت کوھی مزار انت شیاد وانت۔ اے بتل ءَ چوش ھم گوش انت : چرت انت ءُ چتّار انت، گرگ انت ءُ ھپتار انت، تراوَر انت من ءَ چار انت۔
- **چتر** : (چ ت ر) اشترکہ سال ءَ بیت، ساھگ کہ بندگ بیت، گدءِ سیم ءِ، جوڑ کرتگیں ھمراھی ساھگ، تھت ءِ چتر، ساھیل۔ (بچار مٹ)

- **چتّر** : (چِ ت یٹ ر) چیتّل ، نگرد ، جیبر گیج ۔
- **چتّرو** : (چَ ت رُ و) پتّن ماھیگ ءِ زاتے ۔
- **چَتدی** : (چَ ت دِ ی) تھمت ۔
- **چتک** : (چِ ت ک) چنگیں چیز ۔
- **چتکان** : (چِ ت کَ ان) پنجگور ءِ شھرے کہ سرکاری کارگس ءُ دست ھمد ءَ انت ۔
- **چتکی** : (چِ ت کِ ی) کسے ءِ چیرے گار بیت دگہ مردمے درے گیج ایت آئی ءَ کمیں زر پہ شیرکنی ءَ دیگ بیت ایشی ءَ چِتکی گوش انت ۔
- **چیتّل** : (چِ ت تِ ل) دِرنگیں نگرد ۔
- **چَپٹ** : (چَ ٹ) مچ ءُ چِپٹک ، بچار « چِلتک » ۔
- **چَپٹ** : (چَ ٹ) بچک ، بیگواہ ، بانکلینک ، بانکلینک کہ ھُشک بیت گرگ ءَ سے ءُ بُرّ انت ءُ دلوناں دنیت ، بیمتی نزّ ءَ اے چپٹ ءِ گال چہ ھمیشی ءَ در آتکگ اَک : بلائی چپٹ بوت ، شماے زَر چپٹ گت انت ۔
- **چَپٹّ** : (چَ ٹ ٹ) چَپنگ ءِ پرمانگال بزاں « بچپٹّ » ۔
- **چیٹّ** : (چِ ٹ ٹ) شیتان ، ردیں مردم ، بندیک ، بندءُ تائید ، اُشتر ءِ سرمھار ۔

چٹک ریش

- **چُپٹّ** : (چُ ٹ ٹ) بچپٹّ « چُپنگ » ءِ پرمانگال ، سُٹّ یا سُٹ بارگیں چیرے ءِ سُرک ءَ کمیں لَگگ ۔
- **چُپٹ چین** : (چُ ٹ + چِ ے ن) مُچ چین ۔ EXTERMINATE
- **چٹک** : (چُ ٹ ک) کسانیں چُپٹ ، چُپنگ ءُ چاموپل ، ٹُنشے ، مُچونڈک ۔
- **چُٹک ریش** : (چُ ٹ - ٹ ک + رِ ی ش) ھما مردم کہ آئی ءِ ریش گیشتر سُنٹ ءِ سرءَ رُدانت یا ایوکءَ سُنٹ ءِ رِشاں دار ایت (بچاربت) ★
- **چَٹنگ** : (چَ ٹ ٹ گ) چیرے ءِ پہ زبان بیک کنگ ، چیرے ءِ پہ لُنک ءِ سرءَ ین کنگ ءُ لنگک ءِ پہ زبان چٹنگ ، (بلائی چماں سرءَ ٹیگ چپٹ ایت) ۔
- **چُٹنگ** : (چُ ٹ ٹ گ) آزات بوگ ، چُٹگ ، ترک ءِ سرگ ۔
- **چیٹنی** : (چَ ٹ نِ ی) آرام ۔
- **چَٹی** : (چَ ٹِ ی) گوادر ءِ نگور ءِ یک ھدّے ءِ نام انت کہ دشت ءِ سیم سراں نزّیک انت ۔
- **چٹّی** : (چَ ٹ ٹِ ی) جنجال ، مُصیبت ۔
- **چَچّ** : (چَ چ چ) ھما مردم کہ « ر » ءَ « ل » ءُ « ٹ » ءَ « ت » گُش ایت ۔
- **چِچّ** : (چِ چ چ) مُنتکانی زبان ءَ لانکبوج ءَ گُش انت ۔

- **چداں :** (چ دَاں) چراداں، چر ادء۔
- **چُدگ :** (چُ دَگ) کوہ ئُلّ، کوہ ءِ برز تریں بارگیں ئلّ۔
- **چِڈ :** (چ ڈِ ڈ) کاھے کہ ڈگارانی تہ ءَ باز رُدایت ءُ پہ کشار ءِ جوان نہ اِنت، دگہ وڈی کش ھم ھست کہ باگاں کش اَنت شیز کہ باز بُن جنت۔ (بچار بُٹ)
- **چڈّ :** (چ ڈ ڈ) ریچ ءُ بین، شُر دیں گل۔
- **چِڈول :** (چ ڈ و ل) کسانیں جنگے کہ سرءُ مُبلے پرانت ئے ایش ءَ جلوگ ھم گُش اَنت (چڈول مُبّی)، چک گُش اَنت "جلوگ مُبّی نا ڈارت گُلّی (ایت)"۔
- **چڈول :** (چ ڈ و ل) جھوَر، چہ ڈول۔
- **چِر :** (چ ر) "چرگ" ءِ پرمانگال "بہ چِر" "چراگ" ءُ ھماجاگہ کہ کاہ پہ دلوتانی چرگ ءَ باز بیت، کاھچر یا کھچر، زیدءُ کاھچر۔
- **چِر :** (چ ر) ذراجیں گلّ، ذراجیں گلّ کہ آئی ءِ تہ ءَ آس رَوک کن اَنت ءُ چیزے تیچ اَنت یا پہ سوگند یا پہ ماللہ ءِ مجلساں آئی ءِ تہ ءَ ایرکپ اَنت۔
- **چِرّ :** (چ رّ) "چرگ" ءِ پرمانگال، بزاں بہ چِر یا چکہ یاتر۔

کورماھیگ ءِ چِرّ

چِر

- **چِرّ :** (چ رّ) چیزے ءِ تراکہ "چِرّ" ءِ توارءُ دَنت، بازاری (ھُکتی، وَرندو یا دروٹی) ءِ سیب ءُ لیبی بندانی ھما وہم ءَ درکیت، گُشّ ایت "چِرّ" ءُ ھمے ورانگ ءَ گُش اَنت "چرّ کنگ" یا "چرّ جنگ"۔
- **چِرّ :** (چ رّ) گوں تیزی چیزے ءِ کَش ءُ گوزگ، پہ ڈرک ءُ تاب چیزے ءِ کَش ءُ گوزگ، چرّجنگ: پلانی مرجاں انگو چرّ نہ جنت۔
- **چُرّ :** (چ رّ) چرگ ءِ پرمانگال بزاں "بہ چِرّ"، (گرسی گرّی (جیّان چرّی) بلوچستان ءُ یک جاگھے ءِ نام اِنت۔
- **چُرّ :** (چ رّ) کوری ماھیگ ءِ گرگ ءِ کوھنیں رھبند، ھموءِ کہ کورءِ آپ ایر ریچ ایت ھمے آپ ءِ پتّیءِ لھتیں سنگ ایرکنگ بیت، ءُ تھنا یک راھے پہ آپ ایر ریچ ءِ یلہ دیگ بیت۔ (بچار بُٹ)
- **چِراب :** (چ رَاب) آپے کہ بہ تراِیت، گرداب۔ چرہٹ، چرہٹ ءُ چراب۔
- **چِراگ :** (چ راگ) دلوتانی چرگ ءِ جاگہ کہ کاہ باز بیت۔
- **چراگ :** (چ رَاگ) روژنا کنوگ، کندیل، چراگ دارگ: بزاں وشتی ءُ شادکامی کنگ یا کہ دتی کول ءُ ندرءِ پیرانی سرءَ چراگ دارگ۔
- **چراگجاہ :** (چ رَاگ جَ اہ) چراگ، ھموءِ کہ دلوت یا اولاک چرانت۔
- **چراگاں :** (چ رَاگ اں) راسک ءِ ھم جُہیت ءِ کہتیں برز تر ءِ شھرے۔

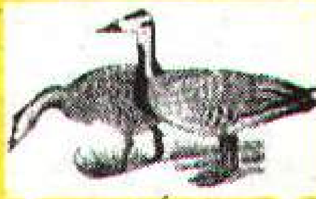
- **چرباھینک** : (چ رب اھِ ے نٔ ک) ورنائکاھے کہ پہ گُلّگ ءِ لھڑ دیگ ءِ ورگ بیت، اشترءِ ھم وارت۔
- **چُربَٹ** : (چ رُ ب ٹ) سکیں چالاک کہ بے تامی ءِ رَس ایت۔
- **چُرُبک** : (چ رُ بُ ک) بلوچستان ءِ جاگھے ءِ نام اِنت۔
- **چَرپ** : (چ رَپ) روگندار، روگنیں یا تبلیں، چرپ کنگ : روگن مُشگ، تیل مُشگ، کش ءِ چیرے ءِ شاھیم کہ جھل تر بیت، چرپیں مردم : سیریں، دست چرپ : آباد۔
- **چرپان** : (چ رَپ انٔ) مچے کہ کلونٹ ءِ ھراتت ایشی ءِ ناہ چو مُزاقی ءِ انت تام ءِ وَش اِنت بلے چہ مزاقی ءِ جھل ترانت۔
- **چُرپانک** : (چ رَپ انٔ ک) چہ ھما مزن شپ ءِ شیپاں یکے کہ چہ تَھیل ءِ کاینت ءِ کیچکور ءِ ایر رچ اَنت، آدگہ مشھوریں ایش اَنت، (۱) دوکرم (۲) آپدرگ (۳) آسکانی (۴) سورو (۵) سامان (۶) کرٹوگی (۷) سمسوری
- **چرپ دست** : (چ رَپ ءِ دَس ت) سیریں مردم۔
- **چرپ زبان** : (چ رَپ ءِ زَب انٔ) چالاک
- **چرپ وار** : (چ رَپ ءِ وار) دشوار
- **چرپی** : (چ رَپ ی) کجام یک چربیں چیزے، تیل، روگن یا پیگ، شاھیم ءِ چیزہ سرءِ گیشی۔

چُرُٹ

- **چِرِت** : (چ رِت) چرت ءِ چتار : تو مکے کہ شپ ءِ سک توار کنت ءِ سک سِٹ ایت، گُش اَنت ھمے یکّیں لوک اِنت کہ ٹکنت وا درست کرَ انت۔
- **چُرت** : (چ رُت) ھیراں کنوکیں پچرءِ ھیال، چُرت جنگ : پہ ھیرانی پچرے ءِ کپگ۔
- **چرتگ** : (چ رِتِ گ) کسانیں مُرگے۔
- **چَرَٹ** : (چ رَ ٹ) شَتَل۔ چربٹ۔
- **چُرُٹ** : (چ رُٹ) داری بے آپیں تمباک کشگ ءِ سرکیل، چُروٹ۔ (دبچارچٹ)
- **چَرَٹی** : (چ رَ ٹِ ی) شتَلی، رَد ءِ ریپکاری۔
- **چُرچُر** : (چ رُ ۔ چ رُ) کسانیں میزاں میزابیں توار، کسانیں آپ ءِ توار کہ چہ کوہ ءِ ایر رچ ایت شکّیں ءِ بےتواریں باوست، پہ یک ترسناک یا تاوان دیوکیں یا ناتپاکیں ترسے کہ مردمانی تہ ءِ بےتاھیری پیداک کنت۔
- **چُرُد** : (چ رُد) کُنڈی یے کہ پہ ماھیگ ءِ گرگ ءِ کارمرد بیت۔
- **چُرُدُک** : (چ رُ دُ ک) سکّیں کسانیں کُنڈی کہ بلوچستان ءِ تیاب کِرّءِ گیشتر پہ دریائی مُرگے ءِ گرگ ءِ کارمرد بیت، چار پنچ انچیں کُنڈی زیرانت ءِ گوں کرّطبے ءِ محکم بنداَنت پد ءِ ھمے کرّطبءِ لیجرے ءِ لاپ ءِ کن اَنت ءِ آئی ءِ سرءِ بندیک پتاَانت۔ بندیکءِ ڈراھیں

بندانت ءُ سگے ءَ گوں سُگرئے کن اَنت ۔ کوٹ لیچرءَ تُرپل کنت دریائی مُرگ پہ وَرگءَ دپٹ ءَ کنت گنڈی آئی ءِ دپءَ اَراَنت ءُ گرگ بنت۔

- **چَرز :** (چَ رَز) وَڈّی مُرگے ۔ (بچار رُبت)
- **چُرز :** (چُ رَز) گُروس ءِ یا دگہ مُرگانی گردن ءِ پٹ ۔
- **چَرس :** (چَ رَس) ھنوش کنوکیں چیزے کہ ماں تماک ءَ کن اَنت ءُ کَش اَنت ئے۔* اِے چہ بنگ ءَ کَشگ بیت ۔
- **چُرسنگ :** (چُ رَس ِ ن گ) ھمے سِنگ اِنت کہ پہ آپ ءِ وارگ ءُ کورماھیگ ءِ تَرّینگ ءَ چُترہ ءِ مُرزی بیمگ ءَ ایر کنگ بیت۔
- **چُرک :** (چُ رَک) گُد دوچگ ءِ مشین ، بوجیگ ءِ چِرک بزاں سُکان ، چَرک ءُ پرک : چالاک ۔
- **چِرک :** (چِ رَ ک) خُرپیں چَل ، چیرک ۔
- **چِرّک :** (چِ رّ ِک) لانکیگ ، لانک ءِ گُد ، گورءِ چِرک ، گُونڈیں لانکیگ ، کلاگی ، بنّام نام ءُ دَپ ، چرک ءُ ملڈ ۔
- **چَرکار :** (چَ رک ا ر) چَرک کار ، چرک ءِ سرءَ کارکنوک ، چِرجنوک ۔
- **چَرکی :** (چَ رَک ی) ھاکہ گُد دوچگ ءِ مشین ءِ سرءَ کارکنت یا کہ بندیک بَریگ ءِ دست چرکے ءِ ۔
- **چَرگ :** (چَ رَگ) دلوت کہ کاہ ءِ چرگ ءَ ماں جنگل ءَ روت ، دلوت کہ کاہ ءُ ذرچکاں وت نوارت ، مرد ءِ کہ وارت ءُ وارت ۔

چُرنز

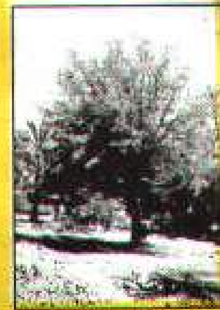
- **چَرگ:** (چَ رَگ) آھنڈ ، رگنک ، ھنڈاں ، آگنڈ ، مُنڈال ، چَ ءِ آھنڈ باکر بُن ءِ کش ءُ گور ءِ آھنڈ کہ چہ آدگراں ھُشک تراَنت ۔
- **چَرّگ :** (چَ رّ رَگ) چکّرگ ، تُرّگ ، دِرّگ ءِ توار ۔
- **چِرّگ :** (چِ ر رَگ) چِرّجنگ بزاں اِشتابیں گُورگ ، چِرّی دیگ ، چیرئے ءِ دِرّگ ءِ توار ، کلّرگ ءِ توار ، چِرّ ءُ چُپر ۔
- **چُرّگ :** (چُ ر رَگ) سک کمیں اندازگے بارگ بارگ ءَ چُکّرگ ءَ ایر رِچگ ، چُرّانگ چَم ۔
- **چِرنام :** (چِ رن ام) ھانام کہ پہ نادوستی یا کہ ھمائی ءِ جند ءِ ھیل ءُ کردانی سیادی ءَ پہ کسے ءَ ایید چہ آئی ءِ جندریں نام ءَ بندگ بیت ۔
- **چُرنڈک :** (چُ رَن ڈُک) کدہ ءُ بالاد ءَ کسان ، کسان ۔
- **چَرنز :** (چَ رَن ز) شُھرءِ اسپیتیں پس ءِ زاتے ۔ PPB, IWD; CHARANZ : gray,charanz Rish
- **چُرنو :** (چُ رَن و) بچار " چُرنہ " ۔
- **چُرنہ :** (چُ رَن ہ) " چُرنو " کراچی ءِ نزیک ءَ بلوچستان ءِ تیاب کرّءَ جاگہے ءِ نام اِنت ۔
- **چَرنی :** (چَ رَن ی) میدءِ کارءِ گُد کہ زَرنہ ءِ ردگ ءِ وھد ءَ گوندئے کنت ۔

- **چرِوک :** (چ ِرُوک) ھماکہ چرِایت ، ھماکہ دارت ءُ وارت ۔
- **چُرّوک :** (چ ُرّ رُوک) ترّوک ، چڑّوک ۔
- **چَرّہ یا چرّو :** (چ َرّ رَہ) کسانیں گرد کیں سَرُپ کہ چرّ تی تپنگ ءِ تیرءِ مان اِنت ، سیکل یا موٹر بادگر انجل ءِ ایکسل یا بیرنگ (Bearing) ءِ چرّہ ۔
- **چرّی :** (چ َرّ رِی) ریپ ، چرّی دیگ : رَد دیگ ، پہ کسے ءِ رگرگ آئی ءِ رندءِ ُبجگ کہ اناگءِ تنگلس مردم راست ءِ چپ ءِ پہ تُرندی ترّایت کہ رندءِ بجوک واھی نہ بیت ءُ آ در روت یا کسے کسے ءِ راہ ءِ گٹ کنت آ چپ ءُ راست کنت ءُ یک اناگہ ءِ سر بندوک ءِ راستی یا چپی نیمگ ءِ انچوش پہ تُرندی ورکیت کہ آئی ءِ رگرگ ءِ ھچ واھی نہ بیت ۔ اے رنگیں ذررُوگ ءِ "چرّی" "گوش اَنت ۔ اے کارءِ "چرّی دیگ" گوش اَنت ۔
- **چِرّی چرّی :** (چ ِرّی ۔ چ رّی) جنگ ءِ توار ، ساھدارے ءِ بودشت ءِ توار ۔
- **چرّینک :** (چ َرّ رِے نَک) مُرگے ، دریائی مُرگے ، چرینکیں مرگے ماں زرءِ بال اِنت ۔
- **چرّینگ :** (چ َرّ رِے نَگ) ترّینگ ، چڑّینگ ۔
- **چَڑ :** (چ َڑ) پہ گنوکی ءِ بے ساری چیزے ءِ واھگ داریا بیڑ برگ ، باز جاگہ "چڑ زیرگ" گوش اَنت بلے گالبندءِ رد بیت ۔ "چاڑاں زیرگ" بیت کہ زیروک چاڑ ءِ جند اِنت "چڑ" نہ اِنت ۔ چڑدَگ بیت ۔
- **چَڑ :** (چ َڑ) ھڑکہ ، ھَلَنچ ، چڑ کشگ یا کنگ ، سکّیں مُشکہ سرءِ پہ گوگی ءِ دنت بلے چہ ھڑکہ ءِ کم تر اِنت ۔
- **چَڑا :** (چ َ۔ ڑا) دُرست ، بیگیج ءِ داں گُدُّ سرءِ ، تھنا ، تیوگ ۔
- **چَڑک :** (چ َ۔ ڑَک) چالاک ، جانوش ، کارءِ زِرنگ ۔
- **چڑکہ :** (چ ِڑَک ۔ کَہ) بُرمش ، کسانیں توار ، "بُرمش" چیزے ءِ آوازاِنت بلے "چِڑکہ" گیَن توار اِنت البت سر بیگی نہ اِنت ۔
- **چِڑگ :** (چ ِ۔ ڑَگ) زھر گرگ ، گُنت بوگ ، چڑورگ ۔
- **چڑول :** (چ َ۔ ڑُول) چڑول مُبّی ، چگوگ مُبّی ، مُرگے ۔
- **چِڑی :** (چ ِڑِی) پُرّوشتگیں بندیک (چیر دان) ءِ یک دستگے ۔
- **چِڑینگ :** (چ ِڑِی نَگ) توار ، ٹلینگ ءِ توار ، چڑنگ ، ژانگ ءِ چڑنگ بزاں ژانگ ءِ توار ۔
- **چڑینگ :** (چ َڑے نَگ) گُنت کنگ ، یا کیتّرینگ ءِ زھر برائینگ ۔
- **چُڑینگ :** (چ ُڑے نَگ) یک تُنگیں چیزے ءِ ٹُنگ ءِ اُفواتگیں چیزءِ انچوش کشگ یا ھما اُفتگیں چیزءِ چہ گرانی ءِ ھماٹنگ ءِ ترگ ءِ کپگ یا نزیک پہ کپگ ءِ بیگ یا ھے ٹُنگ ءِ پہ دردءِ تورشت پراہ کنگ ، (مبات دُربّے کہ گوشان ءِ چڑّبن ایت) ۔
- **چِژّ :** (چ ِژّ) چربیں پچگ ءِ توار ۔
- **چِژدان :** (چ ِژ دان) چشدان ، چش ءِ جنگل ، ھودءِ کہ چش باز بیت ۔
- **چِژّک :** (چ ِژّ۔ ژَک) گورانڈ ، دُمبگ ءِ پیگاں تیچ اَنت چِژک گوش اَنت ۔
- **چُژّگ :** (چ ُژ۔ ژَگ) گرمیں روگن ءِ سرءِ پیماز یا چیزے دور دیگ ءِ توار ، گرمیں تیتیں ءِ سرءِ آپ جنگ ءِ توار ، ماھیگ ، ءِ پچگ ءِ توار ۔
- **چژّوک :** (چ ِژّوک) آلکو ءِ رنگیں بھار کا ھے کہ وَ رَانت ۔

- **چڑوک** : (چ ڑ ڑ وک) ھما چیز کہ چڑ اِیت یا چڑ چڑء توار کنت، لوگ ءِ دپ ءِ ٹلو یا کہ (...) ۔
- **چڑءُ چاڑ** : (چ ڑ ڑ ۔ ءُ ۔ چ اڑ) نَچ ءُ پاگ ءِ نہ ءِ چڑءِ چاڑءِ توار۔
- **چست** (چ س ت) بُرز، چست بیگ : پادآیگ، چست کنگ : جاز یگ، پادکنگ ۲۔ دمان، ھما دمان۔ "پلانی ءِ چست ءِ پستوداتٔ بزاں رشت ءِ پستو دات۔
- **چُست** : (چُ س ت) چالاک، چڑک
- **چِستوک** : (چ س ت وک) ھما کارگاہ کہ کرپاس ءِ گُڈ گاں گیشّین اِیت۔
- **چِست ءُ ایر** : (چ س ت ءُ اِیر) بُرزءُ جہل کنگ، سُرینگ، پہ کارے سُرءُ پُرکنگ پہ بدیں کارے سُرین پُرین کنگ۔
- **چِسکَن** : (چ س کَ ن) بزاں چست بجن۔
- **چُسنگ** : (چُ س سَ گ) بچار "مچوسنگ"۔
- **چِش** : (چ ش) "چِشگ" ءِ پرمانگاں پہ چِش، تام ءِ بگر
- **چِشٹ** : (چ ش) بہ چِش، چِش ءُ چاش : پٹّانک ءُ سھت ءُ دمان چشگ۔
- **چِش** : (چ ش) مشہورءُ دَرچکے، دارے باز محکم اِنت، سارت گواتے، تاک ءِ ساہ اَنت ءُ چم ءِ پرکن انت، گُنگ ے

سمّرط

چِش پُٹّل

چِش

ڈراج ءُ ڈولدار انت، مُل ءِ کسان ءُ زرد ءُ سارت بوانت کہ جنک ءِ چو پلکءِ پونز ءُ کن انت ءُ گوش اَنت بَر ءِ "سمّرط" اِنت کہ ڈراج ءُ بوگ بوگ اِنت، گوحپ ءِ "گواز" گُش اَنت کہ اُشترءِ وارت، اُشتر الیشی ءِ تاک ءُ سمّرط ءِ ھم وارت، گواز ءِ زُور اَنت ءُ گُدرءِ انت گواز ءِ آپ ءُ سمّرط ھم درمان انت، چِش لَد : چِش دان، ھما ہنکہ اودءِ چِش بازبیت۔ (بچار مُت)

- **چُشں** : (چ ش) مچوش، اے ڈول، اے ہیم۔
- **چشت** : (چَ ش ت) چِش اِت بزاں تام گپت "چشگ" ءِ گوست گال
- **چِشدان** : (چ ش دان) چِش ءِ جنگل، ھمائی کہ اودءِ چِش بازبیت، چِشدر، چِشی۔
- **چِشدر** : (چ ش دَ ر) چِش ءِ جنگل، ھمائی کہ اودءِ چِش بازبیت، چِشدان۔
- **چَشگ** : (چَ ش گ) تام گرگ، چیزے تام ءِ چارگ۔
- **چِشگ** : (چ ش گ) چہ پونز ءِ بچیارگی گوات ءِ درآیگ، پونز ءُ کلکچ ءُ بکپارگی گوات ءِ درآیگ۔
- **چشّگ** : (چ ش شَ گ) اشنگ، کٹ، کٹر، پیشپیچ، جھیگ۔
- **چُشّگ** : (چ ش شَ گ) چوشنگ، چوشگ، نیمگ ئیمبو یا دگہ چیزے ءِ چک کہ آئی ءِ آپ دپ ءِ بیا انت، چوسگ۔
- **چشم** : (چ ش م) درمانے کہ سک سیاہ اِنت۔

چشم : (چَ شْ مْ) چم (با: چشم)۔

چشمک : (چَ شْ مَ کْ) چشمہ، عینک

چشءُ چاش : (چِ شْ ءُ چَ اشْ) پَشانک ءُ سھت ءُ دمان چِتنگ۔

چشّی : (چِ شْ ئی) چشدان۔

چک¹ : (چَ کْ) پیم، چوکہ، ڈول، تام، پہ رنگ ءَ: شیاہ چک، اسپیت چک، زرد چک، پہ تام ءَ: زھر چک، ترپش چک، سور چک: (شیرازی: شیریں چق: طعم شیریں داشتن)۔

چک² : (چَ کْ) کسانیں دار ءِ کپکپ اَنت کہ دست ءِ لنکاں اَڑین اَنت ءُ گوں سازءِ جن اَنت اِنت، «چکّی»، چک جنوک۔

چکّ : (چَ کْ کْ) دیم، دیم ءِ کپّے، چکّ جنگ: دیم تَرّینگ، چکّ ءُ پد بوگ، چکّ ءُ پد نہ بوگ، مردم ءِ دیم یا دیم ءِ نیم۔ «تان»: چیزے ءِ سر ءِ سرجمیں پَتینی، سر بُرّ۔ چکّ جبت ءُ چارات ئے۔ پلّ ءِ مُن ءَ نارات ئے۔ گرّی کُچکّ چپّ اِت ئے۔»

چِک : (چِ کْ) مجولی لیب، مجولاں کہ چنڈ اَنت یا یک دانگے مجول گوں دو لنکاں گر اَنت انگوش دَور دَیَنت کہ بایدا اِت کہ یک بیت بزاں ھر بہ بیت یا کہ اپس بزاں «چِک»، اِنت پہ آوازھے «چِک» ءِ گال ءَ ھم گوُش اَنت۔

چِکّ : (چِ کْ کْ) بہ چکّ «چِنگّ»، ءِ پرمانگال، چِک چکّ: رَنگ ءِ وھد ءَ داس ءِ توار، کَشّ: زن ءُ چِکّ۔

چُکّ¹ : (چُ کْ کْ) بچّ یا جنک وتی پت ءُ مات ءِ چُکّ اَنت، بہ چُکّ: چہ چُکّگ ءَ۔

چُکّ² : (چُ کْ کْ) دَرچکے کہ آئی ءِ مُن ءَ دگہ کسانیں چُکّ دَرکاینت، ھمے رنگ ءَ کرّب یا دگہ انچیں دَھل۔

چکاپگ : (چَ کَ اپْ گْ) چاپگ یا چاپگ ءُ بَرگ، چیزے چپکّے ءِ دست ءَ انگہ پہ تُرندی زیرگ یا پہ زور ءُ زبردستی بَرگ، زور بُرد کنگ (شیرازی: قاپیدن: چیزی را ناگھاں از کسی گرفتن)۔

چَکار : (چَ کَ ارْ) پِرّ، سرریچ، کُنٹ ماں کُنٹ۔

چَکاس : (چَ کْ کَ اسْ) امتحان۔ EXAMINATION

چَکّاسبند : (چَ کْ کَ اسْ بَ نْ دْ) سنجبند، گزھبند۔ (طرح مصرعہ)۔

چکّاسگ : (چَ کْ کَ اسْ گْ) سنجگ، امتحان گرگ، اندازگ ءَ زانتکار بوگ ءِ ھاتر ءَ چارگ۔

چکّاسِنگ : (چَ کْ کَ اسِ نْ گْ) سُھر ءِ چکّاسگ ءِ سِنگ (کسوٹی)۔

چکّائینگ : (چِ کْ کَ اِ ءِ یْ نْ گْ) انگوش کنگ کہ کسے دگہ چیزے ءَ بہ چکّین ایت۔

چُکّائینگ : (چُ کْ کَ اِ ءِ یْ نْ گْ) یکّے انگوش کنگ کہ دومی ءَ انگوش بکنت کہ یکی ءَ بہ چُکّ ایت۔

چُک بَر : (چُ کْ بَ رْ) رستّرے کہ ایشی ءَ «بشوشگ، بکشوشگ، سرکتہ یا سرکنگ» ھم گُوش اَنت۔

چَکپروش : (چَ کْ پْ رْ وْ شْ) گردن پروش، پرشتگ گردن، چکپروش کنگ: جنگ۔

چُکُتک : (چَ کُ تْ کْ) لُٹّ ءِ ھما بھر کہ آئی ءِ پیشّ پر اَنت، ھمے پیشّ ءِ ھُشکین ءَ ھم گوُش اَنت، چَپٹ، چُکُتک جنگ بزاں مچّے ءِ لٹّانی پیشانی بھر ءَ بُرّگ پہ ناہ ءَ تاپ کنگ، پلّ ءِ بندگ یا کہ لوگ ءِ مان جنگ ءَ کارمرد یا سوچگ بیت۔ چُکُتک جنگ بزاں بُرّگ، کسے ءَ منی رِچّ ءِ لُٹّ چُکُتک کنگ اَنت، منی رِچّ ءِ چُکُتک کسے چِتنگ اَنت، کسے ءَ منی رِچّ چُکُتک جتگ۔

چکّ جنگ : (چَ کْ کْ، جَ نْ گْ) دیم تَرّینگ ءُ چارگ۔

چک چک : (چ ک ۔ چ ک) چہ بوتگیں کارے ءَ نہ وشی سَہرا کنگ ءِ چہ دپ ءِ ھمے توار کشگ بیت، دَحل ءِ رَنگ ءِ داسانی توار یا کاہ ءِ رُنگ ءِ داس ءِ توار۔

چُک چُک مات مات : (چ ک ۔ چ ک ک ۔ م ات م ات) لیبے کہ زھگ ئے کن اَنت۔

چُک چین : (چ ک ک ۔ چ ے ن) کُنٹے ءِ سرچی ءِ جَنگ ءُ کُٹ گ، برباد، چٹ، چُکت چین کنگ ءِ چک ءِ نماسگاں کنگ۔ ★

چکرگ : (چ ک ز ر گ) تَرَنگ، پدتَرَگ۔

چُکرگ : (چ ک ز ر گ) کبیں کمیں آپ بوگ ءُ بارگ بارگ ءَ ایر رِچگ، چہ کوہ ءَ کمیں آپ ءِ بارگ بارگ ءَ ایر رِچگ، ارسانی چُکرگ : رِچگ۔

چکروک : (چ ک ز ر و ک) بچار "تَروک"۔

چکرونک : (چ ک ز ر و ن ک) بچار "تَرونک"۔

چلگ : (چ ک ک گ) چچگے ءِ آپ اگاں کم بیت گڑا کم کم چَک اِیت، زَنگ ءِ دپ ءَ جھلاد کن اَنت کہ آئی ءَ ووگی یا بینگ یا شیرگ بہ چک اِیت بزاں کم کم ءَ بہ چکر اَنت ءُ در بیا اَنت۔ ۲۔ ژنگ، وتی نیمگ ءَ کشگ۔

چُلگ : (چ ک ک گ) دست، پاد، دیم یا گَپ ءِ چُلگ بزاں گوں کشاں کمیں زور پر دیگ ءُ دوستی زاھر کنگ۔

چُچل : (چ ک ک ل) سکیں کم آپیں چُگ، ھتیں، جاگھاں ایشی ءَ بہ باز آپیں چَگ ءِ ھم کارمرد کنگ ءَ اَنت۔

چچل : (چ ک ک ل) ھمیں گل، تَرءُ شُر دیہ گل، لچ ءُ ھین، پیچگل۔

چچل دیم : (چ ک ک ل ءُ د ے م) بے لجّیں مردم ءَ گوش اَنت۔

چُکلکش : (چ ک ک ل ک ش ش) ھما گُراب یا لانچ کہ چہ دریا ءِ چکل گوج اِیت کہ جھل کنگ بہ بیت ءُ گیشتر پہ بندرانی ھورانی جوش کن اَنت، ھما لانچ کہ چکلاں بارت ءُ زِر ءِ رِیچ اِیت۔

چلماک : (چ ک م ا ک) بچار "چلمک"۔

چلمک : (چ ک م ک) ھما ماڈن کہ آسن ءِ وتی نیمگ ءَ کشّ اِیت اَشپنگے ءِ راست اِنت۔ چکماک، چگماک۔

چکن : (چ ک ن) پہ آبرشیم نخش ءُ نگاریں دوچ کہ پوست ءِ سرءَ کن اَنت، چکن کار : ھما مردم کہ چکن دوچ اِیت۔

چکن درپش : (چ ک ن ءُ د ر پ ش) چکن دوچگ ءِ نازرکیں گنڈی (موچی)

چکن دوچ : (چ ک ن ءُ د و چ) چکن دوتگیں یا دوچوک۔

چکنکار : (چ ک ن ک ا ر) ھما مردم کہ چکن دوچ اِیت، ھما چیز کہ آئی ءِ سرءَ چکن کنگ۔

چُکو : (چ ک و) نیبگے ءِ نام اِنت، سک پچک۔

چکّو : (چ ک ک و) چک ءُ پد۔

چکّو : (چ ک ک و) بچار "چکہ"۔

چُکّو : (چ ک ک و) چھکو، دار ءِ کسانیں بستگیں بڑے۔

چُکّو : (چ ک ک و) جن ءِ یا مرد ءِ چہ دگسانگے ءِ چک ءِ۔

چکّہ : (چ ک ک ہ) اُشتری ناز راھی یے کہ آئی ءِ رگان گپت کہ اُشتر راہ ءِ شُت نہ کنت، "دُزچکّہ" ایشی ءِ درمان بردسانی

مُشک یا داگ دیگ اِنت، اے ماڈر اھی ھمے بردستان ئے بیت۔

- **چَکّ ءِ پُرشگ :** (چَ کّ کَ ءِ پُ رُشَ گ) پہ کسے ءِ دمپ ساھت چَک جنت یا چَک ئے داں دیر ءِ بکّیں دیم ءِ تَریلنگ ءُ جارگ ءِ اِنت گُشِ اَنت «آبا تئی چَکّ پُرشِس اِیت»۔
- **چَکّ ءُ پَد :** (چَ کّ کَ ءُ پَ دْ) سھت ءُ دمان چَکّ جَنگ، چَکّ ءُ پد نہ بوگ : مُقتل نہ بوگ۔
- **چُکّ ءِ چِلانگ :** (چُ کّ کَ ءُ چِ لَ انَ گ) چُکّ ءُ لوگ ءِ مردم، چُکّ ءُ ماسگ۔
- **چَکّی :** (چَ کّ کِ یْ) پُشک، کَشّ ءُ مَن یا داںگ ءُ انگ ءُ اِتاں، چیزے بے ھساب ءِ بھاکنگ
- **چُکّی :** (چُ کّ کِ یْ) بچار «چُچکی»۔
- **چُکّی :** (چُ کّ کِ یْ) چُک بیگ، چُکّی ماتی۔
- **چُکّی پادگ :** (چُ کّ کِ یْ پ ا دَ گ) کسانیں پادگ، چھرءِ چُکّی پادگ۔
- **چِکّینگ :** (چِ کّ کِ یْ نَ گ) انچوش کنگ کہ بچَک اِیت، مُشک یا زِکّ ءِ چِکّینگ۔
- **چُکّینگ :** (چُ کّ کِ یْ نَ گ) انچوش کنگ کہ یکے دگریکے ءِ بچُک اِیت۔
- **چَگّ :** (چَ گّ گ) پھلوان، تیار، مزن جون، چارشانگ۔

چگرد

چَگّ

- **چَگّ :** (چَ گّ گ) بچار «چَگّ»
- **چَگ :** (چَ گ) جنترءِ آہ جنگ ءِ ازباب، سرءِ چَگ، مُزگ یا چونگ۔ (بچار بُت)
- **چِگرد :** (چِ گِ رْدْ) مشوریں ورچکے چہ چیش ءِ کنترانت ءُ کنگ ئے چوچیش ءِ اِنت تاک ئے ایرت انت وار ئے سوچگ ءِ وش اِنت۔ (بچار بُت)
- **چِگردکان :** (چِ گِ رْدْ کَ ان) ھمود ءِ کہ چگرد بازبیت، چگرد ءِ جنگل، چگردی، چگردبل۔
- **چِگردی :** (چِ گِ رْدِیْ) بچار «چگردکان»۔
- **چَگَل :** (چَ گَ لْ) سنگیے زورگ ءُ چیزے جنگ، شانک، چگل جنگ ءِ چیزے ءِ شانک دیگ، چگل دیگ، دور دیگ، چگل کنگ دریا ءِ۔
- **چُگَل :** (چُ گَ لْ) ھما مردم کہ کسے ءِ بائُپشت ءِ رُوت ءُ گوں دگرے ءِ آئی ءِ ابجیں گپاں جنت کہ گوشدار وک چہ آیاں وش مہ بیت۔
- **چُگلی :** (چُ گَ لِ یْ) کسے ءِ بائُپشت ءُ گوں دگہ کسے ءِ ابجیں گپ جنگ کہ آئی ءِ بدبئیت (شیرازی: چغلی: شکایت کردن)۔
- **چِگماک :** (چِ گَ مَ اکْ) بچار «چکمک»۔
- **چَگوگ :** (چَ گَ وْگْ) با : جکاوک، مُلّی مرگے کہ جنگے ءُ کمتیں تیار ترانت۔ چڈول۔ «چگوگ مُتّی ناہ وارت ءُ کُلّی»۔

- **چگین** : (چ َ گ ے ن) بُرز بلوچی ءِ چکن ءِ گوش اَنت ـ
- **چلّ** : (چ ُ ل ل) ناھے کہ کالگ ءِ ھُشک ایت ءُ پوست ءِ ھُشک تراِیت، چلّ بون : ناہ ءِ بیکاریں بھر، گندگ ءُ گس ـ
- **چل** : (چ َ ل) سَک تیز، " چل رِشتیں کارچ " شِل ، " رِشتلیں کارچ یا ھنجر " یا کاٹار ـ
- **چلّ** : (چ ِ ل ل) ۲۰+۲۰=۴۰، ۴۰ ، 40 ، ٤٠ ـ (۲) چرک ءُ لیگار (میل) گُڈ، جان یا ناکُن ءِ چلّ بزاں چرک ـ ماھیگ ءِ

چِل : ماھیگ ءِ جگرءِ گراد اَنت چہ الیشیءِ بزیں چرپی یے کشّ اَنت الیشیءِ زیراَنت یداردءُ راجن یا دگہ دریائی او لاکاں چلّ موش کن اَنت ـ کپتوک ءِ چلّ : بزاں کپتوک ءِ چلگ ـ مُردگ ءِ چلّ : بزاں چِلّی روچ ـ چلّ ءِ شودگ : جنین کہ کپتوک بیگ ءِ چلّی روچ ءَ سرءُ جان شود ایت ـ

- **چُلّ** : (چ ُ ل ل) چُلّ کنگ ، لانٹیگی سیب ءِ لانٹیگ ءِ چیر کنگ ـ
- **چُلّ** : (چ ُ ل ل) آس ءِ روک کنگ ءِ جاگہ ، چُلدان : آسروک ، کنور جاہ ، کُنگ ـ
- **چُلّ** : (چ ُ ل ل) (چُلک) : ڈمب ، پہ چُلک روگ ، پلانی چُلکان اِنت بزاں ڈمبان اِنت ءُ روگ ءِ اِنت ـ ءِ ھیتار ڈمب " یاکہ " کُچک چُلّ " ءِ اے رواج ءِ نام اِنت ـ پہنی زرءِ اے گال بُندرءِ " چُل " ، " چُلک " ، " چُلکان " اِنت کہ وھدے کہ مردم یا رسترا اے رواج ءِ روت آئی ءِ لاپ چُلک اِیت بلے چہ بازیں کارمردءِ " چُلکان " ءِ " ک " ءِ ڈکّ ءِ وتی جاگہ بدل گرتگ ءُ " ل " ءِ سرءِ ایرنشتگ ۲ ـ چیرےءِ پہ دست چُلبَینگ یاگوں ھبیں چیزےءِ جگگ ءُ مالگ ـ
- **چلانگ** : (چ َ ل ا ن گ) جُنگ ءُ چلانگ ، توار ءُ گریشتگ ـ
- **چلپسگ** : (چ َ ل َ پ ِ س گ) چلپتگ ، سُبک گپّیں مردم ، مانجائیں مردم ، بازگپّین ءُ بے تایں مردم ، مانجا ، بے ادب ـ
- **چلپگ** : (چ َ ل پ َ پ گ) لُچکّ یا دگہ رسترءِ آپ ءِ وَرگ ءِ وڑ کہ پہ لِلِک آپ وَر اَنت ، تنگیں آپ ءِ کسانیں پتنیں چیزے ءِ لیگ ءِ توار ـ
- **چلتک** : (چ َ ل ِ ت ک) گوش ءِ چلتک ، دُرجاہ ، شُرد ، لَمّ یا ھبیں چیز ، گوش ءِ پدّ ـ
- **چُلڈ** : (چ ُ ل ل ڈ) پتوھارے کیت پہّ چُلڈے ، کمیں آپ : چَنک یا لاکوٹ ءِ بزانت ءَ ھم کیت ـ
- **چلّڑ** : (چ َ ل ل َ ڑ) (چلپڑ) : چالاک ، لپس ءِ ایرت ، شِنک ءُ معیش ، مُلاّ پازل یک لچھے ءِ گوش ایت ـ

ے چلہڑاں ترانغ ءِ گورگشاں گپسار ـ

- **چُلڑ** : (چ ُ ل ل ڑ) پہ گل جوڑ کرتگیں چُلّ ،
- **چلک** : (چ َ ل ل ک) چلّیں چیز ، لاگریں چُکّ ، نلمے ـ
- **چُلکگ** : (چ ُ ل ک ک گ) کاشیگ ءِ اگاں آپ مان اِنت ءُ یکّے ءِ دست ءَ اِنت ءُ آپ ءَ پچ اِیت آپ چلک اَنت ءِ چہ کاشیگ ءِ دررِچ اَنت ، مشک ءِ آپ یاکہ لاپ ءِ آپ راہ ءِ روگ یا نچگ ءِ چُلک اَنت بلے دَرنیا اَنت ـ
- **چلکیں گر** : (چ َ ل ل ک ے ن گ ر ر) مار ءِ زاتے ـ
- **چلگ** : (چ َ ل گ) ژندیگ ، پیچلگ ـ
- **چلگ** : (چ َ ل ل گ) چلمار ، مار ءِ زاتے ـ
- **چلگ** : (چ ِ ل ل گ) چِلّ روچ ، کپتوک ءِ چلگ : جنین کہ چُکّ ءِ سرءَ کپ ایت یا ناوش یا ناجوڑ بیت گڑا اشکہ چلّی روچ ءِ گوش اَنت کہ چلّی اِنت ـ " پلانی چلگ بوتگ " ھم گوشگ بیت بزاں چُکّ ءِ کپتگ ، چلّی روچ ءَ کپتوک ءِ مُنک ءِ سرءُ جاناں کہ شود اَنت نی " چلگ " ءِ

ءَ رکیت ۔ چِلگّی بوگ : چِلگ ءِ سببءَ ناڈراہ بوگ ، چِلگّی چَک : ھما چُک کہ دنیگا چِل رُچ ءِ تہ ءَ اِنت ۔ چِلگ کَتگ یا چِلگ ءَ نندگ : دان چِلّ روچ ءَ چہ لوگ ءُ مرداں دُور یک تھنائیں جاگھے ءَ یا یک تھنائیں کوٹی یے ءِ تہ ءَ نندگ ءُ ابابت کنگ ۔ اِے چِلّیں روچاں روچگ ھم بوگ ءُ گوں یک ھاڑگے ءُ کمّیں آپ ءَ دُتوج کنگ ءُ دگہ ہچ نوردگ ۔ (۲) سکّیں گرماگ یا زمستان [شیرازی : چلہ نشستن : ریاضت کشیدن چہل روز و نخوردن غذاہای حیوانی ، روزہ برائے تزکیۂ نفس]

چَلگتک : (چَ لْ گَ تُ کْ) پچپل ءِ زاتے ۔

چِل گُوجک : (چِ لْ گُ وَ جُ کْ) ذرچکے کہ ایشی ءِ ھُنڈال ءِ چوپ اَنت چوکہ سابُون ءِ کارمرد بیت ۔

چُلمب : (چُ لْ مْ بْ) مھرگ اَنت کہ بندیکءَ کما اَنت اِش ءُ گوشن ءِ کن اَنت اِش ۔

چلمار : (چِ لْ مَ ارْ) چِلگ : مار ءِ زاتے ۔

چُلمبگوش : (چُ لْ مْ بْ گَ وشْ) ھما مردم کہ آئی ءِ گوشاں چلمب مان اِنت ۔

مُچلمپادیں مُبز : (چُ لْ مْ پَ ادِ ےْ نْ ، مُ بْ زْ) ھما بزکہ آیانی پادانی جاڈی دراج اَنت ۔

چِلّن : (چِ لْ لِ نْ) چِلّ ءِ لیگار ، بے پلگار ، "شکرماں چِلّنیں پاتان اَنت" یک جینے کہ جند ءِ گُدءَ ہچّ ءُ چہ گریبی ءَ گردول اِت اَنت ءُ جندے ھم نہ سمبہ اِنگ اَت کہ رنگ ءُ دانگ ءُ چتانی چیرءِ بٹیت آئی ءَ شرنگیں تنکے بڈّ ءُ اَت کہ پلگار اَت ۔ یکّے ءِ جست کُرت اے کئیءِ چِک اِنت ۔ چُکّ آئی ءِ وتیگ اَت ۔ گوشت ءُ "منی چِک اِنت" آمردم ءَ وَرائینت تو وَچو لیگارے ءُ اے چِکّ چو پلگار اِنت ۔ جنین ءَ چست ءِ پسّو دات "شکرماں چِلّنیں پاتان اَنت؟"

چِلندر : (چِ لِ نْ دَرْ) لونجان ، للومک ۔

چُلنک : (چُ لُ نْ کْ) ۔ سچار "چینکی" ۔

چلّو یا چلّہ : (چِ لْ لَ وْ) کوتیاے کہ ماھیگی چِل ءِ پہ چرپی ءَ آئی ءِ پچگ ءَ کارمردکن اَنت ۔

چُلوپگ : (چُ لْ وُ پَ گْ) گونڈیں کار ، ھماکار کہ کسانیں چیزانی چست ءُ ابرکنگ یا دگہ کسے ءَ دست ءَ دیگ ۔

چَلوک : (چَ لْ وَ کْ) بُن چِلوک : بزاں "چلکوک" ۔

چَلوس یا چلوس : (چَ لْ وَ نْ ش) پہ وردن دل پدءُ نہ سیرگ ۔

چَلہ : (چَ لْ لَ ہْ) ساد گیں بارگیں مُندریگ تنگ یا زرّءِ ، کنڈگوکٹپ ءُ سبزءُ مان نیست ۔

چِلہ ھُشک : (چِ لْ لَ ہْ ھُ شْ کْ) چہ ۲۱ دسمبر داتکہ ۱۹ فروری ءِ موسم ۔

چَلّی : (چَ لْ لِ ی) چہ ہیشّیں ءَ جوڑ کرتگیں درپے کہ دانءُ دگہ چیز پہ دست ءُ دپ ءِ کار ءَ مان ءُ کن اَنت ۔

چِلّی : (چِ لْ لِ ی) ھماکہ چِلّ ءُ پرانت ، چِلّن ، چِلّین ، جونا ، گھُ اِتگ ۔ *

چلیسک : (چِ لْ یْ شْ کْ) (چلیشک) : پلیسک ، دو ترندیں چیز ءِ زور پر دیگ ءُ تسارگ ءَ بارگیں توارے ورکیت ، مردم ءِ دستاناں یک نوشتیں سمایے بیت ھمیشی ءَ "چیسک یا پلیسک" گوش اَنت ۔

چلیم : (چِ لِ یْ مْ) ھمے ازباب کہ آئی ءِ سرءَ تمباک کشّ اَنت ، یک گُواتے ءِ نام اِنت ، چلیم ءُ تمباکے کنگ ءَ کئس ھزمت ۔

چمّ : (چَ مْ مْ) دیدگ ، چمّ کہ چیستاں مردم ءُ دلوت ءُ رستر گندأت ۔ چمّ آپ دَنت ، ارسں دَنت ، ریمگ دَنت ، ھون دَنت ۔ طب : چشں یا : چشم ، چش ، چمش ، چم ۔ پھ : ۹۰ ق م (چشم) دار ءِ چمّ ۔

چمّ ءِ آپ دیگ : چہ چمّ ءِ ناجوڑی ءَ ، چمّ ءِ آسں دیگ : وتی یادتی کسے ءِ ناوان ءِ گندگ ءَ ۔ چمّ ءِ بُرگ : چمّ زھم

یانزر ءِ مُرگ پہ دَم ءُ چُرپ ۔ چمّ ءِ بچ کنگ : چہ ناذراهی ءَ نوکی دراه بیگ ۔ چمّاں بچ کنگ : بندیں چمّانی بچ کنگ ، یکّے ءِ دگوش ءَ دیگرے ءِ جوانی یے نیمگ تریگ ءُ آئی ءَ گوش گ " چمّاں بچ کن ءُ بچار " ۔ چمّانی پچّگ ، بزاں بچّ دیگ ۔ چمّ یا چمّاں پچگ : شگان جنگ ۔ چمّ ءِ پُتی : چمّ ءِ شیاهگ ءِ تہ ءَ اسپیتیں ٹِکّ ۔ چمّ پہ راه بوگ : کسے ءِ راه ءَ چارگ ۔ چمّ ءِ پرشگ : ڈرد گ بند ، دُزّ یا میار باریں مردم ءِ چمّانی جھل جنگ ۔ چمّ بِلیشدارگ : چمّ ترس دیگ ، ترسینگ ۔ چمّ بچّرگ : بزاں بچّ بیگ ۔ چمّ ءِ پٹّنگ : چمّ ءِ ارس پٹّگ بزاں گریوگ ۔ چمّ جنگ : کارے ءِ ترانی ءَ گِندگ ءُ کار ءِ کنگ ءَ سستی کنگ کہ دیگرے بکنت ئے ، ترسگ ، ڈرچک ءِ ۔ چمّ ءِ جنگ : چمّ ءِ کوسانی پلیٹگ وشتی ایش اِنت کہ نزّیکیں مردمے گندئے ۔ چمّ چاری کنگ : مزّنی گری کنگ ۔ چمّ دار بوگ : واستومند بوگ ۔ چمّ درآرگ : چہ زهر ءَ ۔ چمّ دوچمّ کنگ : چیزے ءَ انچوش چست کنگ ءُ برگ کس مگندایت یا انچوش ردگ کہ کس مہ گندایت ، چیرکا ، دُزّکا ۔ چمّ ڈینگریگ : چمّاں سرینگ ، چمّاں نہ دارگ ۔ چمّ زُمّٹرینگ : پہ چمداری ءُ دلمانگی ءَ ، چمّ ءِ روک آرگ ، چمّانی روژنا بیگ ۔ چمّ یا چمّانی سک کنگ یا دیگ : پہ چیزے ءِ چارگ ءَ ۔ چمّ شُهر دیگ : ترسینگ ، چمّ ترس دیگ ۔ چمّاں ٹانک دیگ : کمتیں دیریں ندارگے یا چیزے چارگ ۔ چمّ ءَ کپات : بزاں هچ نیست ۔ (چہ) چمّاں کپگ : بے ازّت بیگ ، جھل کپگ ، گار بوگ ۔ چمّ کشگ : چمّ پیشدارگ ، چمّ شُهر دیگ ۔ چمّ کنگ : نزر کنگ ۔ چمّ ءِ گرگ : چمّ دورے ءِ گرگ ۔ چمّ مہ دیست : هما کہ چیزے پہ چمّ نہ دیستگ ۔ چمّ وشینگ : جوانی ندارگ چارگ ۔ (بچار ٹُت)

- **چما :** (چ َم ا) چہ هما ۔

چماٹا

چمبئ

- **چماٹا :** (چ م اٹ ا) ٹماٹا ، ٹماٹر ، باجی یے ۔ TOMATO (بچار ٹُت)
- **چمادیم ءَ :** (چ َم ا د ے م ءَ) چہ همادیم ءَ ، پر بارا ۔
- **چمانگو :** (چ َم ا ن گ ُ و) چہ هما نگو ، چمانگر ، چہ هما گور ءَ ، چہ هما نیمگ ءَ ، چہ هما دیم ءَ ★
- **چُمب :** (چ ُ م ب) مُرگ ءِ چُمب بزاں آئی ءِ سُنٹ ، مُرگ ءِ دپ ، ٹُنگ ، چُمب جنگ : مُرگ ءِ پہ دان ءُ ورگ ءَ ٹُنگ جنگ ، پہ جنگ ءَ چُمب جنگ ، هر چیزے ءِ تُوسکیں سر ، سیچک ، ٹُنچ ۔
- **چمبو :** (چ َم ب ُ و) پہ زُندی چہ چیزے ءَ مُشت ءِ پُرّے چاپگ ، چمبو کنگ ، چمبو جنگ ، مُشت ءِ پُرّے بلے لاکوٹ نہ اِنت ۔ لاکوٹ چیر جنگ بیت بلے چمبو مُشت جنگ بیت بزاں لاکوٹ کنگ ءَ دست دِلبادا اِنت ءُ چمبو کنگ دیمپیر اِنت ۔
- **چمبئ :** (چ َم ب ے ی) پہ دار ءُ گز جوڑ کتگیں گِس بلے کشّاں گِل جنگ بیت ءُ سر بُر ءَ تگرد اِنت ۔ (بچار ٹُت)
- **چمّ پچ :** (چ َم م + پ َ چ) داننده ، زانتکاریں مردم ۔
- **چمپیر دار :** (چ َم پ ِ ر د ا ر) پہ دگرے ءِ چیز ءِ چمّاں پر دارگ ءُ بندگ ، پہ چمّ جھلی دگر ءِ چیزے ءِ لوٹگ ءُ ایر مینگ ۔

- چمپل : (چ م پ ل) چوٹ یا چپہ (درآمدیں گالے)
- چمثران : (چ م ث ران) پہ چم ئپ جنگ، دوکس یا یک کسے گوں دومی ءَ گپ نہ جنت بلے پہ چم دتی مُرادان گوش اَنت هما دانگی یا مهتاک کہ بُت چاپ اِیت ءُ مردم گیشتر هے بُتان چار اَنت ءُ جادرءِ زان اَنت۔ ایشی ءِ ته ءِ بُت گیش ءُ نبشتگ کم اَنت۔ (Illustrated PICTORIAL (1961))
- چمٹو : (چ م ٹ ٹ و) بارگ سریں آزگر۔
- چم جنگ : (چ م ج ن گ) دُرچک پہ هژام ءِ چم جنت بزاں پہ نوک ناک جنگ گُنگ جنت۔ چم جنگ پہ کارے ءِ کنگ پہ کارءِ گرانی ءَ
- چمچل : (چ م چ ل) هما مردم کہ لچگ نہ بیت، میار بگ نہ بیت، بے ئچ۔ کم ئچ۔
- چمچہ : (چ م چ ہ) کسانیں اِستان۔
- چمد : (چ م د) چمد بزاں چہ هے جاہءَ، "چمداں" "چمدءِ باز"، "چمدی" چہ همدی۔
- چمدار : (چ م دار) مهتاج، دستپچار پہ چیزےءَ، چمّاں پہ چیزےءِ دارُوک بزاں پہ کسےءِ دستاں۔ بزانت ایشی اِنت کہ کسےءِ مهتاج، بتل ءِ چمداری کُچک ءِ سگّ اِنت۔
- چم دید : (چ م م - دی د) چمانی دیم ءَ بوتگیں کار، چم دیست، چم دیستگیں۔ ★

PPB, LWD; CHHAM-didh : sight of the eyes,Something worthy of being seen, a remarkable event.

- چم دیست : (چ م م + دی س ت) بچار چم دید ★
- چمر : (چ م ر) تر، مستءُ ور وکیں لیٹہ ءِ گرانزءِ سخت اَنت ءُ گوشـــ رو ہداںءِ مُودے مالوتے کہ وء اَنت۔
- چم روس : (چ م + روس) چلونس۔
- چمروک : (چ م روک) چمانی روک، چمانی روشنائی، دیدگ، چک یا دوستیگیں مردم۔
- چم زهم : (چ م م + زه م) زنزر (چشم زخم [ب- ق]) ✪
- چمسهر : (چ م س هر) ترس، بیم، چمسهر دیگ : بیم دیگ، ترسینگ۔
- چمشانک : (چ م + ش ان ک) چماں شانک دیگ ءِ چارگ گوں عوانی چارگ ءِ کار، چار ءُ تپاس ★
- چمشود : (چ م ش و د) چم شودوک، گِس ءِ هما بهرکہ اودءِ دیم، دست، پادءُ جان شودگ بیت، دمیشود، بندراتءِ پسیل۔
- چمُمک : (چ م م ک) چمک جنگ، بروانان پہ وڑ شـرنگ، کسانیں کدہ (شیرازی : چشمک زدن : با اشارہ چشم دل کسی را بردن)۔
- چم کیت : (چ م م + ک پ ت) هموءِ کہ میم کار کنت۔ ✪
- چم کدہ : (چ م ک دہ) چم ءِ جاگہ۔ چم ءِ هُتکہ PPB, LWD ; CHHAM - KADAH : The eye Sockets
- چمکش : (چ م ک ش) سکیں درز بزاں اپچیں درز کہ چم ءِ هم کش دیت ءُ بارت مردم ءِ سما نہ بیت۔
- چمک وٹی : (چ م ک - و ٹ ٹ ی) شدر، هیرا (الماس) PPB, LWD ; CHAMAK-WATTI : Diamond, adament
- چمنگ : (چ م گ) لرزگ، ترپگ، دڑهگ، تاچ کنگ۔
- چمنگ : (چ م م گ) آپءِ چنگ : آپءِ بُنزہ کہ چودءَ ٹِک ٹِک درکیت۔ دامءِ چنگ : ڑگءِ چنگ، ڑگ یا ماهور

چنگ چنگ ءَ سرا چگ بنت بزاں ٹنگ ٹنگ اَنت ۔ اُمیت ءُ اوست ءِ چمنگ ۔

چمگو : (چ َ م م گ ُ و) چمگ چمگیں سندے کہ بندءُ دیگیسّے پرانت پھیک ءُ نیبگ مان کنگ ءِ جوان اِنت ۔

چمّلک : (چ َ م م ل ُ ک) درمانکاھے۔

چمّلو : (چ َ م م ل ُ و) بچار "چمّنگ"۔

چمود : (چ َ م و د) "چھمود" بزاں ھماجاہ ءِ "چمّوداں" پہ بازءِ "چمودی" بزاں چھمودی ۔

چموش : (چ َ م و ش) نندارگ، تماشا، سیل ءُ ساوات۔

چموک : (چ َ م و ک) ٹرپک، ڈرھوک، ناچ کنوک، لرزوک۔

چمی بر : (چ َ م م ی ءِ ب َ ر) یک رپشے کہ گوش اَنت کہ کسے ءِ چم بکنت گرّا درکیت ۔

چمیشکا : (چ ِ م ے ش ک ا) "چھمے کارءِ" یا "چھمیش کارءِ" بزاں چھمے سبب ءِ۔

چمیشیءَ : (چ ِ م ی ش ی ءَ) چہ "ھمیشیءَ"۔

چمینگ : (چ ِ م ے ن گ) لرزینگ، ڈرھینگ۔

چن : (چ َ ن) "چنگ" ءِ پرمانگال بزاں "بچن"۔

چنّ : (چ ُ ن ّ) ھمے چنّ کہ گوں ایشیءِ بان بندانت، اسپیتیں چنّ، سک اسپیتیں گچ، سیاھیں چنّ : سمٹءِ بان ءِ تہءِ مان کنگ ءِ چنّ ۔

چناک : (چ َ ن ا ک) چنوک بزاں ھمالوگ کہ گداں گرءِ ایت ءُ وارت ۔

چنال : (چ َ ن ا ل) ڈرچکے کہ تاک ءُ برءِ بیّن اَنت ءُ بل ءِ زندءُ وشبو اِنت ۔

چنبو : (چ َ ن ب ُ و) بچار "چمبو"۔

چنبیٔ : (چ َ ن ب ءِ ی) بچار "چمبیٔ"۔

چنت : (چ َ ن ت) "چنگ" ءِ آیگی بزاں نوکی چنت۔

چنت : (چ ُ ن ت) پہ دانگانی زانگ ءِ جست کنگ بیت "چنت دانگ"، "چیچو دانگ"، (پارسی : چند)۔

چنڈ : (چ َ ن ڈ) پہ کسے ءِ کمک ءِ جم کرتگیں یا جم کنگ ءِ زر، چندکنگ۔

چنڈا : (چ َ ن ڈ ا) ھسابی، منّ اِنگیں "اے چنڈائیں کارے نہ اِنت" بزاں اے چوشیں مزنیں یا منّ اِنگیں کارے نہ اِنت یا کرّائیں کارے نہ اِنت۔

چنڈائیٔ : (چ َ ن ڈ ا ءِ ی) بازبرءَ۔

چنڈن : (چ َ ن ۔ د َ ن) کسانیں ڈرچکے ۔ دارءِ سک ءِ ترند ءُ وشبودار اِنت، وشبوائی تہءِ مان کنگ بیت ۔ ایشیءِ تیل ءِ ھم کشّ اَنت کہ وشبوا اِنت ۔ چہ ایشیءِ دارءِ کسانیں درپ ءُ دگہ کاربوج اڈ کنگ بیت بسیرءِ آبادیں گوراں گوں ھمیشی سوچ اَنت ۔ ھندستان ءِ بازبیت ۔ (بچار بُت تاکدیم 408) ★

چنڈہ : (چ َ ن ڈ ہ) بچار "چنڈ"۔

چنڈی : (چ ُ ن ڈ ی) کسانیں گد ءِ ٹکرے کہ پہ چیرءِ پھک کنگ ءِ کارمرزبیت، دیم پھکی . Face Towel, Duster

چنڈی : (چ ِ ن ڈ ی) ماھیگے کہ تشنت ءِ ڈول اِنت ۔ کد : ۱۰۰ س م داں ۱۲۰ س م (بچار بُت تاکدیم 408)

چنڈ : (چ َ ن ڈ) چنڈگ ءِ پرمانگال بزاں ءِ چنڈ ۔ زمین چنڈ، گوات چنڈ، سرچنڈ، دست چنڈ، پرچنڈ، چنڈدیگ، آپ ءِ چنڈیا ملکوت چنڈ۔ PPB, LWD : CHANT-DEAGH : To Sprinkle to Splash.

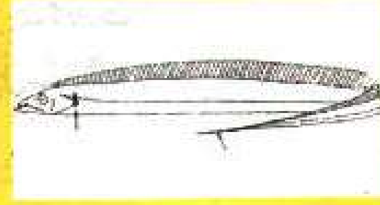
- **چِنڈ** : (چ ن ڈ) کپتہ کاریں جنین، بے پردائیں جنین، سکّیں بددستیں جنین، چَلنڈیں جنین، بے سرددیں مردم۔
- **چُنڈ** : (چ ن ڈ) کسانیں ٹکّیں ٹکڑ، نگن ءِ چُنڈ، چنڈءُ دپار، هما اِسپے لپس کہ آئیءِ گوش کسان اَنت۔
- **چنڈال** : (چ ن ڈال) آڑال، سلگت، بڑناک، هما مردم کہ رپتءُ روپ ءِ کارءَ کنت « لوری »، لٹروپ۔
- **چُنڈک** : (چ ن ڈک) کسانیں چُنڈ۔
- **چَنڈگ** : (چ ن ڈگ) ڈرهگ، لرزگ (۲) دزاں دور کنگ، گدءِ چنڈگ، دان ءِ چنڈگ، جُل ءِ چنڈگ، تگردءِ چنڈگ، زمین ءِ چنڈگ، ڈرچک ءِ چنڈگ، دل ءِ چنڈگ، سرءِ چنڈگ، دست ءِ چنڈگ، چادرءِ چنڈگ، پادءِ چنڈگ، بڈءِ چنڈگ، چہ دست ءَ جان ءِ سرءَ چیزے ءِ چنڈگ۔
- **چُنڈگ** : (چ ن ڈگ) ریش ءِ سرءَ کسانیں پُچّلاں دور کنگ، کوندوءِ پیشّاں چہ آنگیں ناهاں چو نڈگ۔
- **چُنڈینگ** : (چ ن ڈےنگ) شرینگ، شیک دیگ، ژامبلینگ، اچوش کنگ کہ بچنڈ ایت، جُمبینگ۔

PPB, LWD ; CHANDENG : To shake, Dil Chandenagh : To shake the heart, i.e. to be afraid

- **چُنسگ** : (چ ن س گ) بچار « چُنشگ »
- **چُنسّگ** : (چ ن س س گ) بچار « چُنشگ »

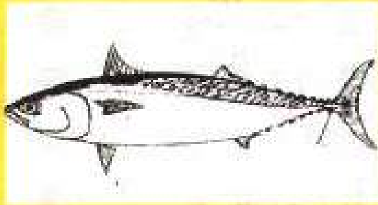
چندن

چندی

چُنکی

چُنکی

- **چَنک** : (چ ن ک) ڈولاکوٹ، دوئیں دستانی یکجا کنگءُ آیان پُر کنگ، چَنک جنگ، چَنک کنگ۔
- **چنک** : (چ ن ک) دوچے۔
- **چنکا** : (چ ن کا) چیچو، چنچک، چکدر، مُندرءَ اے گال چُنت کدر یا چہ کدرائت۔
- **چنک بکّالی** : (چ ن ک ب ک ک ا ل ی) دوچے۔
- **چنکس** : (چ ن ک س) چیچو، چنچک، چکدر، مُندرءَ اے گال چُنت کیاس « اِنت۔
- **چَنگگ** : (چ ن ک گ) چنک کنگ۔
- **چُنکی** : (چ ن ک ی) دست ءِ کستریں لنگ، چُنکی چُلنکی « چُنکی چُلنکی زرانی بانگ گڈی گُنوک اِنت کا سگ چپّ ایت دزستانی ماتّ اِنت۔» (بچار بُت)
- **چُنکی[۲]** : (چ ن ک ی) اُنس یا اهورءِ زات ءِ ماهیگے کہ جنوری ءَ بگر داں اپریل ءِ موسمءَ پتّوربیت انت۔ (بچار بُت) ★
- **چنکیاس** : (چ ن ک ی اس) چیچو، چنچک، چکدر، مُندرءَ اے گال « چیچو کیاس » اِنت۔
- **چَنگ (۱)** : (چ ن گ) گاڑی تاچگ ءِ چنگ، کُنر چنڈگ ءِ چنگ، هر دزاجیں سیے کہ گٹے چنگ یا چوٹ اِنت۔

- **چَنگ (۲)** : (چَ ن گ) سرود یا سروز۔ (بچارہُت)
- **چَنگ** : (چَ ن گ) مِیک کہ مُرگ ءِ دیزی ءِ ھِڈّ ءِ سرءَ رُد ایت ۔ دُمبی دلوت ءُ اولاک ءِ رستانی ترین ءُ کرز ءِ ھما سر کہ گوں دیمءَ هوربیت ءُ تَنگ ایت ۔ مِیک ۔ پلانی ءِ مرچاں چنگے رودینتگ ، تبل : جِندءِ تنداپت چنگ ءِ تنداپت ، مردم ءِ دیزی ءِ ھڈّ ۔
- **چِنگ** : (چِ ن گ) گوں مگرازءِ بُرّگ ، چہ زمین ءِ چیزے ءِ چست کنگ ، راہ ءِ گپتگیں چیزے چِنگ ، راہ ءَ رھینہ ءِ چِنگ ۔ تک چِنگ : ایب زیرگ ، کچوزیرگ ۔
- **چنگدان** : (چ ن گ ۔ دَ ان) چینکدان ، سِنگوٹ ، مُرگ ءِ سِنگدان ۔
- **چَنگرو** : (چَ ن گ رُو) کا تنکو ، لوتو پوتو ، کُلابُش ، لِنچگ ، مان اڑگ ، مان گِپتگ ۔
- **چنگگ** : (چ ن گ گ) چنگ رودینگ ، تمرد بیگ ، مست بیگ ۔
- **چَنگُل** : (چَ ن گ ل) رستر ءِ ناکن ، بُشتی ءِ ناکن ، شکاری مرگ ءِ ناکن ، مادن ءِ جوڑ کرتگیں چنگل کہ گوں آئی ءَ ورگ وارَنت ۔ چَنگل جَنگ : چانگر پاچگ گوں ناکنان گُد دوچگی کاربوج ءِ چَنگل ۔
- **چِنگوٹ** : (چِ ن گ وٹ) چینکدان مرگ ءِ سِنگوٹ ۔

چنگ

کمان

چنگیز خان

- **چَنگی** : (چَ ن گ ی) چنگ ءِ سروز جنوک ۔
- **چِنگی (۱)** : (چِ ن گ ی) ماھیگانی چنگی بزاں سادے یا پچیے ءِ کما تچیں ۔ جوھان چنگی کنگ ۔
- **چِنگی (۲)** : (چِ ن گ ی) ھما چنگک ءِ دان کہ جوھان ءِ تیار بیگ ءَ پر گریاں درگ بیت ، ایب ءِ تہ ءَ یک لیبی یے گٹ ایت آدگر لیبی ءَ درست چیزے ءَ چیزے ھمے گُت انگیں لیبی ءَ گمک کن انت ایشی ءَ ھم چنگی گوش انت پہ جوھان ءَ گوشگ بیت " چنگی کنگ " ۔
- **چَنگیز** : (چَ ن گِ ی ز) نامے ، چنگیز خان : (۱۱۶۷ ـ ۱۲۲۷) مُنگل بادشاھی (کہ سرجمیں جھان ءِ تالان بوتگ) ءِ بُن ھِشت ایرکنوک بوتگ ۔ چہ ایشی ءِ بیرءَ باجبریانی تُرس ءَ چین ءِ دگر دانکہ اسودءِ زر ءِ ھاکم لرزانگ انت ۔ ایشی ءِ چُندیں نام ءُ تیمور چین بوتگ ۔ (بچارہُت) ★
- **چَنُو** : (چَ ن ن و) چنوءَ باجو ھردو بلوچی دپتراتی تمام تریں کارندہ انت کہ یکے ءِ وتی ھمان گشت ءُ دومی ءَ وتی ھمراہ ذرورہ ایت ۔
- **چِنور** : (چِ ن وَ ر) چنگ ءِ ورگ ، بلیں دلوت یا اولاک یا مُرگ ایدءَ اودءَ تاکے ناھی وانگے ءِ دگہ اچیں چیزے چنت ءُ وارت کہ کدیم زانت ۔ ھمے رنگ مردم ءِ ھما ورگ کہ چہ ستیں بیلانی ورگ ءَ اید آنت ۔
- **چِنوک** : (چِ ن و ک) چنگ ءِ کارءَ کنوک ، کرمکے کہ گڈاں چنت بزاں ھُنگ اِش کنت ، چناک ۔

- **چن ءُ لانچ :** (چ ن ءُ لَ ا ن چ) تیاری، پہ کارے ءِ یا سات ءِ چیزانی چن ءُ بجا کنگ۔
- **چُنی :** (چُ ن ِ ی) ھما چیزے کہ جنیں (اسپیتیں گچ) ءِ سر، جنینی سرپگ کہ آئی ءِ اسپیتیں گل پر، چُنی اِیں سرپگ
PPB, EWD ; CHUNI : a woman's veil or chader. CHUNI - JIND : with veiled face
- **چُنی :** (چُ ن ِ ی) جنینی چادر یا سرپگ۔
- **چو :** (چ ُ وْ) چوش، اے ڈول۔
- **چوپ :** (چ ُ و پ) بچوپ : چوپگ ءِ پرمان، چوپگ ءِ جند، جنگ ءُ چوپ یا جن ءُ چوپ
- **چوپگ :** (چ ُ و پ گ) یک چیزے ءَ گوں دگہ گرانیں سِنگ یا دارے ءَ ایشی جنگ کہ لغم یا اُورت ءِ بیت۔ جتک چوپگ، بزار چوپگ، ھتی چوپگ، مورت چوپگ، دان چوپگ، ھوشگ چوپگ، رگل چوپگ، دلوت یا مردم ءِ سک جنگ، اپ ءِ چوپگ:
بزان بے سیتبیں کار کنگ بلے پرزا ءَ زکت ءِ بدل ءَ ایشی کن انت، سادچوپگ، دانکو چوپگ، کُنزچوپگ، پیچگ چوپگ، راہ ءِ چوپگ۔
PPB, EWD : CHOP-KANAG : To thrash
- **چوَت :** (چ ُ و وَ ت) اِ چہ وت ءِ یکجاھیں رنگ۔
- **چوتار :** (چ ُ وَ تَ ا ر) بازرنگیں، رنگ رنگیں، ھپرنگ، وُرین رنگ، ھنگلوہ۔

چوٹ

- **چوٹ :** (چ ُ وَ ٹ ٹ) چہ پوست ءَ جوڑ کرتگیں پا دپوش۔ (بجارت)
- **چوٹ :** (چ ُ وٹ) تچک نہ انت، وَھل، وَرا، پھنات۔
- **چوٹک :** (چ ُ وٹِ ک) کُنزی چوٹک۔ بزاں گُنگ ءُ ڈنگر۔
- **چوٹل :** (چ ُ وٹ ل) دستان چوٹل کنگ، آمڑ، بلوچی دوچے ءِ نام انت۔
- **چوٹو :** (چ ُ وٹ وْ) مردین ءِ گلگیں میڈ۔
- **چوٹیل :** (چ ُ وٹ ی ل) سرءِ ھما میت کہ چہ سرءِ ھُشانی دیم ءَ ءُ گوشانی دیم ءَ لونجان ءُ انارکانی سرءَ چنگ بنت۔
- **چوچر :** (چ ُ وْ - چ َ ر) کوھی چوچر، بکنوشگ، شوشک۔
- **چوچگ :** (چ ُ و چ گ) مُچگ، چُوریگ، گوگا، کسان، گونڈو، چرندک۔
- **چوڑگ :** (چ ُ و ڑ ک) چپیگ، کُرڑ ءِ کسانیں مُچگ۔
- **چوڑک :** (چ ُ و ڑ ک) دھل ءِ مزنیں بندریں ھوشگاں ابید دگہ کسانیں ھوشگ۔
- **چوڑک :** (چ ُ و ڑ ُ ک) کسان دانگیں گلھے کہ نگن ءِ تہ مُھر بیت۔
- **چوڑو :** (چ ُ و ڑ وْ) چورہ : ھما چگ کہ آئی ءِ مات ءُ پت مُرتگ انت یا چہ ایشان یکے مُرتگ۔ ۲۔ کسانیں بچک، چوریگ

- **چورِیگ:** (چ ورِی گ) گونڈیں چُک، گوگا، (بورگوں چوریگاں زوال ہنت زال گوں کوتاہ زانگیں مرداں)۔
- **چُوڑ:** (چ وڑ) دارءِ تراشتگیں سرکہ ٹنگے ءَ مان کنگ بیت۔ پیشّ ءِ چوڑیگ، مَہال ءِ چوڑ: ڈرچک ءِ، تھت ءِ۔ باگ ءِ دست ءِ چوڑ: ڈیل۔
- **چوڑیگ:** (چ وڑ ی گ) چوڑیگ: دارءِ پیشّ ءِ بُن۔ ۲۔ منگلی یا منگلیگ ءِ دست ءِ کنگ ءِ جنینی سھتے
- **چُوسگ:** (چ وس س گ) چُسّگ، چُوسگ، چوسّگ ءِ لیمبو، اَمب یا اِنچیں نلیگے ءِ چُک کہ آئی آپ دپ ءَ بیاانت
- **چوشّ:** (چ وشّ) چُشّ، اے ڈول۔
- **چُوشگ:** (چ وش ش گ) بچار "چُشنگ"۔
- **چوک:** (چ وک) دست ءِ دل۔
- **چوک:** (چ وک) چارراہ۔
- **چوک:** (چ وک) بےکاریں ترّوک، رول، چلّتو، آوارگ۔
- **چوکاٹ:** (چ وک اٹ) دشتنیاری کور ءِ ھردو دستاں دو مینگ اَنت کہ یکے دراہ چوکاٹ اِنت ءُ دومی سیدانی چوکاٹ اِنت (ایشی ءَ کادر بخش ءِ میتگ ھم گوش اَنت، سید رکل شاہ ءِ گُمبد ھم چہ سیدانی چوکاٹ ءَ نزّیک اَنت۔
- **چوکسی:** (چ وک س ی) پاس، چوکسی جنگ، چوکس: پاسدار۔
- **چوکی:** (چ وک ی) پاس۔
- **چوکیدار:** (چ وک ی دار) پاس دار، پاسپان۔
- **چوگان:** (چ وگ ان) زگرپانی یک جاھیں رنگے ءَ ذکر کنگ۔ یک گوھنیں لیبے کہ ایران ءِ تنگ بوتگ۔ POLO
- **چول:** (چ ول) گورم۔
- **چولبند:** (چ ول ب ن د) ھما کوہ یا کوت جوڑ کنگیں بند کہ چولاں مان بندر ءِ پیتر گ ءَ نیل اَنت۔
- **چولپیروش:** (چ ول پ ی روش) ھما بندری یا وت جوڑ کنگیں بند کہ دریا ءِ چولاں پروش ایت۔
Break water (03-02-1968)
- **چولک:** (چ ول ک) پنتک، جانگ، گُد۔
- **چون:** (چ ون) چتور، چیئوں۔
- **چوناھا:** (چ ون اھا) بچار "چوناھیگا"۔
- **چوناھیگا:** (چ ون اھ ی گ ا) "چوش کہ گپ ءِ مُبندر اِنت" "اے ھم راست اِنت کہ" گپتہ ءِ بارہ ءَ اِنچیں رنگے ءَ گوشگ بیت کہ گوشتگیں گپتہ ءِ مَنگ ءَ گوں ھور دومی گپ ءِ راستی ھم منگ بیت یا آئی ھم ایٔوش بیگ تھراکنگ بیت: "چوناھیگا آباز جوان اِنت بلے من ءَ اے دوستر بیت۔
- **چونائیں:** (چ ون ای ں) اِنچنائیں، بردی (معمولی)
- **چونڈک:** (چ ون ڈ ک) پہ دو لنگک یا ناکن کسے ءِ پوست ءَ گرگ ءُ زور پہ دیگ، چونڈک پاچگ، چونڈک، (پارسی: وشگون، نشکنج، اشکنج، نشکنگ، نشگون، نجیل، نچیل۔
- **چونڈگ:** (چ ون ڈ گ) پاچگ ءُ کسانیں چنڈ دیر کنگ۔
- **چونسگ:** (چ ون س گ) بچار "چوسگ"۔

- چُونکّ : (چ ُ و ن ک) کسانیں میخ، کیلا۔ WIRE NAIL
- چُونکی : (چ و ن کِ ی) هشتان چونکی، هشتیءِ لیب۔
- چُونکّی : (چ ُ و ّ ن کِ ی) چُونکیگ : بالی مُرگانی کسانیں مُچک، پہ دوستی مردم وتی چُکّاں هم گوش انت، دست ءِ کستریں مُنڈک۔ چکّاں لیب دارانت گوش انت " مُچونکی جُلنکی، زرانی بانک، لگڑی گنوک انت، کاسگ چٹ ایں، دُرستانی مات انت "
- چُونگ (چ ُ و ن گ)، مرءِ مُرگ یا چُگ۔
- چُونیں : (چ ُ و ن ے ں) چتوریں، چگسیں۔
- چَہ : (چ َ ہ) اَز، اَچ، پہ من، چہ تو، چہ آئی ءَ۔
- چہ : (چ ہ) اے "چے" ءِ گال ءِ شکوان انت ھمے رنگ ءَ بازجاگہ ءَ کارمرد بیت کہ ایشی ءِ بزانت " چتور " یا چون، چونیں یا چہ رنگیں بیت "چے" ءَ ما کارمرد کنیں گوشیں " تو چے کن ئے؟ ". "چہ" ءَ کارمرد ءِ بچار "تو ادءَ پہ چہ کارے ءَ آتکگ ئے؟ "۔
- چھار : (چ َ ھا ر) چار، چیار
- چَبار : (چ َ ھ بَ ا ر) بلوچستان ءِ نیاب کرّءِ دشتیاری ءِ جوان تریں بندر کہ ایرانی ایشی ءَ چابهار گوش انت۔
- چَھر : (چ َ ھ ر) چھر، چھروک، چھرگوک، کارچ یا استرگ تیز کنگ ءِ کاربوج کہ پادگی یا دستی بیت لگوشک جوڑ کنوک چھر دیگ : ترینگ، استرگ تیز کنگ گوں چھر ءَ، تربینگ، گردینگ چھرگرگ یاروگ : ترّگ، گرّگ، گنّگ، چکّرگ۔
- چھر : (چ ھ ر) لگوشک جوڑ کنگ ءِ کاربوج (مشین)، ایشی ءَ " چھرہ گوک " هم گوش انت کہ کرپاسک گوں ھمے کاربوج ءَ لگوشک کنگ بیت۔ (شیرازی۔ چَھرک : دستگاھی دست دستی کہ با آن پشم را بہ نخ تبدیل کنند، تحریسی)۔
- چھرگ : (چ ھ ر گ) ہم دار ءَ جوڑ بوتگیں کاربوجے۔ بچار " چھر " ۔ دیم، گوناب، رنگ دروشم۔ پارسی : چھرہ۔
- چھروگ : (چ َ ھ ر و گ) چھر، چھر، چھروک، چھرگوک، گرروک، چھرکنوک، ترّوک۔
- چُھک : (چ ُ ھ ک) چہ دُرچکانی بارگیں ٹالاں پرشتگ یا پروشتگیں دار، چہ کسانیں دُرچک ءَ سولاں پرشتگ یا پروشتگیں دارکہ نازرک انت، ھردارے ءَ کسانیں پرشتگیں یا پروشتگیں ٹالگ، چُھکو۔
- چُھکو : (چ ُ ھ ک و) چُھک، یکجا بستگیں چُھک، چُھک کہ یکجا بستگ انت ایشی ءَ بازمردم " چُکو " هم گوش انت چھکوے دار، تنگے دار، بارے دار، ٹالے دار، شاھے دار، پڈّے دار۔
- چے : (چ ے) چی، جست (کُیا) دُراج کشگ انت ءِ بھانگ ءِ دھد ءُ گش انت۔
- چی : (چ ی) چے، چیز۔
- چیّا : (چ ی ی ا) چی ءَ، چے ءَ، کجام چیز ءَ، پرچا۔
- چیار : (چ ے ا ر) بازجاگہ ءَ " چیار گوش انت کہ راست نہ انت، راستیں گال " چار " انت
- چیبر : (چ ے ب ر) چہ ابری، امبراں، اے رندءَ، اے باریگ ءَ، اے گشتاں۔
- چیپّ : (چ ی پ پ) ماریکتّارہ توار بوجیگ ءِ دور ءِ چیپّ بزاں آئی ءِ بُن ءِ ھا چوڑ کہ گنت ءِ توسار ءِ نہ ءِ ایرکنگ بیت۔
- چیپّاں مور : (چ ی پ ۔ پاں ۔ م ُ و ر) انچوش تھار کہ چم گندگ مہ بیت ۔ سکّ تھار، بھکیں ھاموشی۔ شپ چیپّ ایت شپ کہ ھاموشی ءَ تواركنت ★

چیٹپک : (چِ ئی پٹ پُ ک) چُورک، گِسی مُرگ ءِ چُک، جنیں و نریں مُرگ ءِ بچک جتا بنت کہ نیں مُٹ اِش کن اَنت۔ (بچار بٹ)

چیٹپک : (چِ ئی پٹ پَ گ) مارءِ توار، کِٹّارءِ توار، شپ چیپ اِیت۔

چیٹ : (چِ ے ٹ) چہ " چیٹگ "ءِ مُبکار گال ءِ پرماںگال اِنت۔

چیبٹّ : (چِ ئی ٹ ٹ) زیلّ، هبرءِ چیبٹّ ءِ دارگ یا سازءِ چیبٹّ ءِ ، پُلدار یا گُلداریں گُد۔

چیٹگ : (چِ ے ٹ گ) ساتگ، رُودینگ، سمبالگ (چُک چیٹگ)۔

چیچگ : (چِ ئی چ گ) آمڑی (اِملی)، دوزات اِنت زرّشیں ءُ وشّیں (بیا چیچک)۔

چیچلک : (چِ ئی چِ ل ک) چیچلک ءُ مانچلک : جولاهیگ ءِ تلک کہ چہ راست ءُ تانجوانی شم ءِ روت پہ چپ ءِ ، پدءِ کہ
چہ چپ ءِ کیت آئی ءِ "مانچلک" گوشش اَنت۔

چیچلگ : (چِ ئی چَ ل گ) رِیتگ۔

چیچلینگ : (چِ ئی چِ لِ ے نَ گ) رُوستینگ یا ریتینگ۔

چیدگ : (چِ ے دَ گ) ڈوک ءُ سِنگ چو ریدءِ بندانت گردءُ بُرزے کن اَنت، نشان، بیکاریں مردم ءِ ھم گوشش اَنت۔
(اردو : کاٹ کا اُلو) (سنگ میل)۔

چیٹگ

چیر : (چِ ے ر) زیر، جهل۔ چیرآپ بیگ : بُڈگ، چیر بیگ : مُٹگ، کارءِ چیر بیگ. چیرترگ : چیرءِ چیرءِ آیگ۔
چیرتلگ : آپ، مَسْ، تیل یا دگہ آپیکے کہ چیزے ءِ چیرءِ تل اِیت آچیزءِ "چیرتلیں" اِیت بزاں میتیں اِیت۔
چیرجنگ : آپواری درپ یا دگہ رزانے ءِ ماں آپ ءِ یا شلیں چیزے ءِ تہءَ درءِ بکّینگ ءُ پُرکنگ۔
چیرچنگ : دگرے ءِ مال ءِ پہ زور برگ۔ چیر دیگ : مُٹینگ۔ چیر روگ : جهل روگ، زمین ءِ چیرءِ روگ۔
چیرکنگ : پہ زور برگ۔ چیرکنگ : ناڈراهے ءِ کہ درمان مُش اَنت ءُ اندرءِ کن اَنت۔ گُگُر ءِ چیرکنگ : بزاں هیکانی سرءِ
نادینگ، مردم ءِ کارءِ چیرکنگ بزاں کاربہ ماهگ، لانٹیگ ءِ چیرکنگ، تلک ءِ چیرکنگ چیرگیجگ : تگرد، جُل یاگالی ءِ
زمین ءِ سرءِ پچ کنگ۔ چیر نندگ : ایر نندگ، جهل روگ۔ دل ءِ چیرءُ سربوگ : بزاں درد ءُ تورشتان ءُ گم ءُ گرتی ءِ
کپگ۔ دل ءِ سرءُ چیربوگ : بزاں دل ءِ بدبوگ، هراب بوگ۔

چیّر : (چِ ی رّ) تل، ڈراجی ءِ دِرتگیں، چیرّ اِنگیں جاگہ یا تل۔

چیرآپ : (چِ ے ر + آپ) ماهیگ گرگ ءِ یک راستے، یک نمونہ یے۔

چیراندری : (چِ ے ر + اَن دَ رِ ی) چیرکائی، چیرکا۔

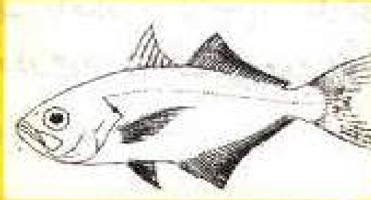
چیرت چارت : (چِ ی رَ ت + چ ا رَ ت) زیرت ءُ زارت ءِ توار۔ بٹاک۔

چیرتل : (چِ ے ر + تَ ل) جوت یا چہ ءِ چیرءِ پوست کہ زمین ءِ سرءَ ایر بیت۔

- **چیرتلگ** : (چ ے ژ ـ ت ل گ) "چیر" ءِ گالبنداں بچار ★
- **چیرچادر** : (چ ے ژ + چ ا د ژ) هڈ ءِ چیر چادر بزاں جنیں چُک ۔
- **چیرچادری** : (چ ے ژ + چ ا د ژ ی) کسے سهیگ نه کنگ ، چیر اندری ۔
- **چیردان** : (چ ی ژ ـ د ا ن) بندیک ءِ چیرداں ، ماهیگ ءِ شکارے ءِ نام اِنت ۔
- **چیردَژ** : (چ ے ژ ـ د ژ) دشتیاری ءَ دژ ءِ مُلک ڈَوانتی "سردژ" ءُ دومی "چیردژ" ، گوشگ بیت ۔
- **چیرکا** : (چ ے ژ ـ کا) چیرکائی بچار ، "چیراندری"
- **چیرکش** : (چ ے ژ + ک ش) مزنیں پچ ءِ هماساو که چه یک کرٹی یے ءَ چرپ ءِ چیر ءِ مان ترینگ ءُ دومی کرٹی ءَ رسینگ بیت ۔
- **چیرگ** : (چ ے ژ گ) ڈلی نیمگ ، لانٹیگی ءِ تکے ءِ لانٹیگ ءَ چیربیگ ۔
- **چیرگی** : (چ ے ژ گ ی) چیر ءِ چیزیا مردم ۔
- **چیرگیج** : (چ ے ژ + گ ے ج) تگرد ءِ ژاتے ، په دُرستیں چیر گیجاں کارمردبیت
- **چیرو** : (چ ی ژ و) چیر بووک ۔
- **چیری کوس** : (چ ی ـ ری + ک وس) چم ءِ چیری کوس ۔
- **چیری لنٹ** : (چ ے ری ـ ل ن ٹ) دپ ءِ چیری لُنٹ یا جهل ءِ لُنٹ کہ آئی ءِ بُن ءَ تیز رُدانت ۔
- **چیزّ** : (چ ی ژ ژ) چیز : انگوش کہ پلاں "چیزّ" پمن بُیار ، هرچے ءِ نامے پرا "چیزے" زانگ بیت ۔
- **چیزکے** : (چ ی ژ ک ے) کسانیں چیزے ، کمّیں ، کمکّے ، کمّیں چیز یا ھبر ۔
- **چیستان** : (چ ی س ت ا ن) چاچ ، انچیں جوڑ بینتگیں گپ کہ آئی ءِ گال دگر انت ءُ مُراد دگرانت ، هماپه که هے رنگ ءَ جوڑ کنگ بیت ۔
- **چیستوک** : (چ ی س ت و ک) کرپاس ءِ گڈّ گاں گیشینگ ءِ کار دربر ۔
- **چیسک** : (چ ی س ک) چیسگگ ءِ توار ، چیسک ءُ چاسک ، چیسک ءُ پیسک ۔
- **چیسگگ** : (چ ی س گ گ) دوُ ترندءُ ساہیں چیز وت ماں وت ترندموش بنت ءَ چیسگگ ءِ توار درکپت ، دنتان چیسگگ ، لیٹرہ کہ مست بیت دنتاناں چیسکین ریت ۔
- **چیک** : (چ ے ک) بنک ءِ زرتاک ۔ چینک ۔
- **چیکّر** : (چ ی ک ک ر) تباب کرّءِ کوهانی ختم ءِ دراں ، انچیں نوانیں جاگہ کہ بوجیگ آئی ءَ تہ ءُ پتر ابت چه دریا ءَ آبو کپیں دگر بوجیگ آئی ءَ دست نه کن انت ۔
- **چیکل** : (چ ی ک ل ل) بچار ، "چیکلک" ۔
- **چیکلک** : (چ ی ک ک ل ک) گونڈیں چُک کہ لیب کن انت ، یک جنکے وت ءَ مات کنت ءُ دگہ گسترپیں بچک یا جنکے ءَ دتی چُک کنت هے چُک ، "چیکلک" گوش انت ۔
- **چیلّ** : (چ ی ل ل) دراج ءُ جهلیں جرّ ، باهوءِ چیلّ : دشتیاری ءِ کور ءِ نام انت ، گش ءُ چیلّ ، گرءُ چیلّ ، دره ءُ چیلّ ۔
- **چیلام** : (چ ے ل ام) چیگ ، رُزوا ، بنام ، لونچان ، گرانیں گم ، دردکیں گم ، گم ءُ چیلام ۔

- **چیلانکر** : (چ ے ل ا ن ک ر) ماھیگے۔ (بچار بُٹ)
- **چیلک** : (چِ ے ل ک) لونجانیں نشان. پہ نشان دلوت یا اولاک ءُ گُڈ ءِ چیزے لونجان کنگ پہ بد بزانتی ھم گوشگ بیت۔
- **چیلک** : (چ ی ل ل ک) چہ جتک ءَ برشتگیں ساد بلے چہ سیکڑءَ بارگ ترءُ مُھر تر اِنت۔
- **چیلک** : (چ ی ل ل ک) بچار "چیلِک"۔
- **چیلگ** : (چِ ی ل ل گ) ریتگ، چیچلگ، چیلینگ ءِ وکار گال۔
- **چیلینگ** : (چِ ی ل لِ ے ن گ) رُدستینگ، پاچگ، کشّ ءُ چیل۔
- **چَین** : (چَ ے ن) بند، زید، کدءُ بالاد: پہ جنک ءَ گُش اَنت "بلانی وش چَینے یا شر چَینے)، ڈول۔
- **چین** : (چِ ے ن) جیگ۔
- **چین** : (چِ ے ن) گُرّ، گُدیا دگہ چیزے ءِ چنگ ءُ بُرگ ءِ نموگ ءُ وڑ، سال ءِ سرءِ پانی میدءُ پڑماں چنگ ،

  آسکاں چینی : ھجبر نیاؤکیں وھدے پرچاکہ آسک چین نہ وَنت۔
- **چینڈُک** : (چِ ی ن ڈ ُ ک) بچار "چُونڈک"۔
- **چینک** : (چِ ے ن ک) مُرگ ءِ کدیم، چینک دیگ : مُرگ ءَ دان دیگ" تینائی مُرگ رامگیں، چنیکاں پلاراں چِنتے"

چیلانکر

ھر چیزے کہ زمین ءَ چِنگ بہ بیت۔ چِنگیں چیز۔

- **چینکدان** : (چِ ے ن ک دَ ا ن) مُرگ ءِ سنگوٹ کہ چینک بزاں آپ ءِ ورگ ھمدءَ رَوَانت۔

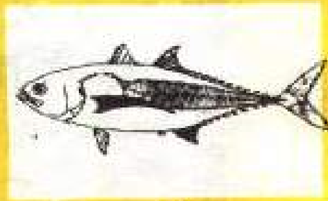
  (شیرازی : چینہ مُرغ ، چینہ دان)۔
- **چینوکی** : (چِ ے ن و کِ ی) مُزدورکہ کرپاس ءِ چِنگ ءَ یا دَھل ءِ رُنگ ءَ دارگ بیت، کاری، مزدور۔
- **چیوَلگ** : (چِ ی وَ ل گ) ھماگُروگ کہ آپ ءِ توار چہ زَرزَرگ ءَ کیں مستر اِنت۔
- **چیھال** : (چِ ی ـ ھَ ا ل) چہ گم ءُ اندوہ یا چہ دردءُ تورشت ءَ دراتکگیں توار، پرسوزیں الحان ۔ نالگ، چیھانٹ۔ ★
- **چیھالگ** : (چِ ی ـ ھا ـ ل گ) چیھال کشگ، چیھال جنگ ★
- **چیھانٹ** : (چِ ی ـ ھَ ا ن ٹ) بچار "چیھال" ★
- **چیھبر** : (چِ ے ـ ھَ ـ ب ر) تیار جوڑی، ھال اھوال "چیھبر" ءِ واھند سردار، مستر یا ھیشانی نامینتگیں مردم بیت ۔ ★
- **چیھوا** : (چ ے ھ ـ وَ ا) چھوا : کلاگ، رموز، نلنڈ

- **د :** (دَال) بلوچیءِ ھشتمی آب۔
- **دا :** (دَا) "دہ" یا "دات" ءِ گونڈ گال۔
- **داب :** (دَاب) ڈول، بیم، وڑ، نموز، کھیب، داب کنگ : پہ کھیب روگ۔
- **دابانی :** (داب ان ی) داب کنوک، داھدار، دابانی شَلی، دابانی شُرک۔
- **دابو :** (دَاب و) دلوت۔ پہ دُردُر پھوال ءِ ناسر پدیں مردم ءِ گوشِش اَنت
- **دابہ :** (دا۔ ب ۃ) بچار "دابو" ★
- **دات :** (دَات) دیگ ءِ گوَست۔
- **داد :** (دَاد) دا تگیں چیز (دا تگیں دادانی پدءِ نام ردَن اَنت)، پریات، اِنساپ۔
- **دادا :** (دَادَا) مستریں گوھار، کستریں جکّے پہ مستریں ءِ گوشِ ایت (شیرازی : دده : زن سیاہ، خواہر) بجھے وڑءِ لیب لچے ءِ (اَدا مِنگلوں پوزءِ دے۔ دادا نالکوں گوشءِ دے)۔
- **دادانی :** (دَادَان ی) دیوک، داد دیوک۔
- **دادک :** (دَادُک) داد محمد یا داد رحمان ءِ نیم نام اِنت، بلوچی نامے، ھما گلام ءُ ھزمت کارءِ گوشِش اَنت کہ چہ کسانی ءِ لوگ ءِ تہ رُدایت ءُ پیر بیت، دادو۔
- **دادو :** (دَادُو) نامے، داد محمد یا داد رحمان، داد ھُداءِ نیم نام، ھزمتکار، گلام، نوکر، ھما گلام ءُ ھزمت کار کہ چہ کسانیءِ یک لوگے ءِ رُدایت، دادک، دادو : بلوچی دپترانی داھگدارے کہ ماھکان آنی ءِ دوستار بِتگ کہ "دادو ماھکان مسکانی" ءِ نام ءِ زانگ بیت۔
- **دادین :** (دَادِے ن) دا تگیں۔ نامے۔
- **دار :** (دَار) چہ دُرچکاں بُرّ اِتگیں یا پرُوشتگیں دار، یادگھر رنگ ءِ دارے کہ بیت، دارءِ دار : بزاں سک ترند سک ھُشک۔
- **دار :** (دَار) داروک، داھُند، واجہ، ایخوتی کہ کاردار، سردار، دلدار، رج دار۔

- **داراں ٹگو:** (دَارَان۔ ٹَ گ ُ وْ) مُرگے کہ ایشی ءِ "ٹِچ ٹُگو" یا "ٹِچ گُڈوک" ءَ هم گوْشَ اَنت. گُکنّاں ٹِجنک، لوڑی مُرگ۔ (بچارئیت)
- **داراں گوشو:** (دَارَانْ + گَ وْشَ وْ) دربرجاھاں یک راستیں سزایے کہ بچکاں دیگ بیت کہ بچک وتی دستاں وتی جندءِ لنگانی یا کونڈانی چیرءَ گوازین ایت ءُ پدءَ وتی گوشاں گپت ءُ چوگُکڑءِ ڈَوْلءِ پادانی سرءَ اوشت ایت، ایشیءِ دگر راستے ایش انت کہ وتی راستی گوشءِ پہ چپّیں دست ءُ چپّی گوشءِ پہ راستی دستءَ گپت ءُ پادانی سرءَ سَندایت ءُ اوشت ایت دانکہ هستءُ پستاں بکپ ایت، بازجاگہ یک پادےءِ سرءَ اوشتارینگ بیت اے رنگءَ یکّیں پادءِ سرءَ اوشت ایت بلے اے رنگءِ دومی پادءُ کونڈءِ چیرءَ دستے گوازین ایت ءُ پدءَ گوشءَ گپت۔
- **دار بُر:** (دَارْ + بُ ڑْ) دار بُرَوکیں مردم۔ دار بُریں تپر، هما موسم کہ پہ دارءِ بُرگءَ نام گپت انت کہ اے موسمءِ اگاں دار بُرگ بہ بیت ءَ سڑ ایت ءُ دورو ک ئے نہ وارت۔ اے هے موسم انت کہ سورگ پُل بیت۔ "دار بُرءِ موسم"۔
- **دار بند:** (دَارْ۔ بَ نْ دْ) هے بندیک کہ تلکءِ دارگ گوں هیشیءِ ٹیامدارءِ بستگ ایشیءِ "کیر بند"، هم گوشَ اَنت۔
- **دار پروش:** (دَارْ + پْ روشْ) هماکہ دار پروش ایت، هماکہ دار گڈ ایت۔
- **دار پیچ:** (دَارْ + پ ے چْ) درملے۔

داراں ٹگو

داردمب

دارکالب

- **دار چین** (دَارْ + چِ نْ) هماکہ دار چنت۔ دار چنوک۔
- **دار چینی:** (دَارْ + چِ ی نِ یْ) دِرچکے ءِ کوچل اِنت، سوچاک اِنت کہ بزارانی تہءَ مان کنگ بیت، پدءَ گَرداَنت هم ایشیءَ مان کن اَنت۔
- **دار چک:** (دَارْ + چُ کْ) ایر دکاں کلوسکیءِ رنگیں لیبے۔
- **دار چین:** (دَارْ + چ ے نْ) هما مردم کہ جنگلءِ دار چنت ءُ وتی روزگارءَ گوازین ایت۔
- **دار دمب:** (دَارْ + دُمْ بْ) ماھیگے۔ Torpedo Scad (بچارئیت)
- **دار شیرین:** (دَارْ + شِ یْ رِ یْ نْ) درملے (میٹھی کاٹھی)
- **دارک:** (دَارُکْ) کسانیں دار، نالے، تلک ءُ دار یا کیرگ کہ گوں گُرک ءَ اڑینگ بیت۔
- **دار کار:** (دَارْ + کَ ارْ) دار تراشءُ، دارءِ کار کنوکیں اُستا۔ واڈھ۔ CARPENTER
- **دار کالب:** (دَارْ + کَ الِ بْ) چُوٹ یا کوشءِ دارءِ کالب۔ (بچارئیت)
- **دارکان گوشو** (دَارُکَ انْ + گُ وْشُ وْ) دارے یک کسی اَنت، یک بچکے وتی یک دستے چہ تلکءِ چیرءَ گوازین ایتءُ وتی گوشءِ

گپت۔ دومی دست ءَ مے کلیں دار ءِ سرءَ اِیر کن اَنت ءُ گوں یکیں پادءَ مے دارءِ چاگرد ءَ ترایت ۔ اگاں ھپت رند ترایت ءُ ذکپ ایت گڑا بزاں آ پھک بوت، مے رنگ ءَ ھریک بچکے ترایت ھر کسے کہ ھپت رند ءِ توام کنگ ءَ پیسر کپ ایت آئی ءِ سزا کیت اگاں چیزے گار بیت گڑا ایشی ءَ پہ سوگندی ھم کار مرد کن اَنت۔

- **دارگ(۱) :** (دَارَگ) گرگ ءُ دارگ گوں دستاں گرگ، درمان دارگ، ءُ زگذگی یا ھشتی ءِ لیب ءَ مے گڈگ کہ ھر لیبی زوراَت ھیشاں "دارگ" گوشنت۔ دارگ ءِ گردان ءُ دارگ، داشت، داشتگ، داشتگ اَت، دارایت۔

- **دارگ(۲) :** (دَارَگ) ترپ ءُ موری ءِ رنگیں دھلے کہ چہ ھورءَ رند دُرایت، تاک ءَ چوکل ءِ تاک ءُ اَنت بلے چہ دوسے تاک گیشتر پرئے نبیت۔ تن ءَ اسپیت اِنت چو ترپ ءُ موری ءُ ورگ بیت بلے تام ءَ وش اِنت، تاک ءَ ورگ نبنت۔

- **دارگوج :** (دَارْ ءِ گُ وَچ) گوج ءِ زاتے کہ تازیانی گوزءَ "ورگی گوج" اِنت ایشی ءَ تازی وراَنت، ھندستان ءَ ایشی ءَ "ساندا" گوش اَنت ءُ ایشی ءِ تیل ءَ کش اَنت پہ درمانی۔

- **دارمدار :** (دَارْ+مَ دَارْ) دار مدار بوگ: جَل مہ جَل بوگ، ما مانگ بوگ۔

- **دارمورک :** (دَارْ+مُ وَرَکْ) مُنک کنگ بیت دارے تراش اَنت کنڈگ ءَ چن اَنت ءُ مے ٹنگ ءَ بسی دینت ءَ آوت ءَ دارایت۔

داز

(الیوس ءِ جنگ ۳۳۳ پ ک ءِ ھیالی نِدارگے فسیفساءِ پومپای ناپولی (المنجد)

- **دارو :** (دَارُوْ) درمان، دارگ۔

- **داروازڑ :** (دَارْ+وَاڑ) ھماشہر بندکہ پہ دار جوڑ کنگ بزاں دیوال نہ اِنت، دار واڑءَ اگاں تگرد پر بیں ءَ گڑا پل گوش اَنت ءَ۔

- **داریں سر :** (دَارِےْ ں+سَرْ) اگاں یکّے دومی ءِ ھم رنگ ءُ ھم ذروشم ءَ بیت گڑا گوش اَنت پلانی پلانی ءِ داریں سراِنت"۔

- **دارینک :** (دَارِےْ نَ کْ) چو دارءَ ترند ءُ ذِ قّ ءِ سک، دار رنگیں چیز۔ 5-12-1968

- **داریوش :** (دَارِ- یُوْشْ) پارس ءِ سئے اخامنشی بادشاھانی نام بوتگ۔ اَولی داریوش (۵۲۱ - ۴۸۶ پ ک) وتی دَورءَ بابل، سوس ءُ میدیا (آں ماد) ءَ گپت۔ تمی سرکاری بندءُ بست ءُ جوانیں رھبندے ءَ پِتّرِن ایت۔ پدءَ ترکی ءُ مقدونیہ ءِ سرءَ اُرش کنت۔ ماراتون ءِ جنگ ۴۹۰ پ ک ءَ باج بارت ءُ یونان ءَ دست گپت۔ مصرءَ بیران بوتگ۔ ★

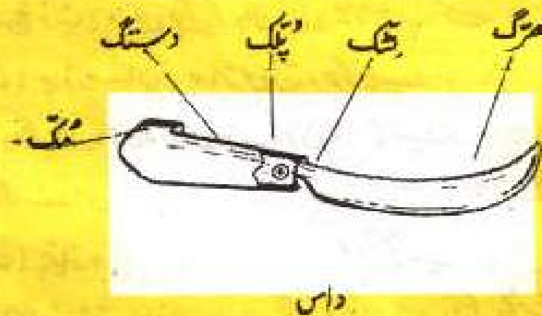
دومی داریوش (۴۲۴ - ۴۰۴ پ ک) ءِ دَور گشت ءُ کوش ءَ باز مشھور بوتگ ءُ وت ھم بابل ءَ کُشگ بوتگ۔

سیمی داریوش (۳۳۵ - ۳۳۰ پ ک) دومی داریوش ءِ اوبادگ بوتگ۔ الیوس ءِ جنگ (۳۳۳ پ ک) ءَ مزنیں سکندر (سکندر مقدونیہ) ءِ دست ءَ پروش وارت۔ پدءَ (۳۳۱ پ ک) ءَ اربیل ءِ نزیک ءَ کوکامیل ءَ کُشگ بوتگ (بچار بت)

- **داز :** (دَازْ) رچ ءُ نونگیں سولے کہ گوراں سک باز بیت، چہ ایشی ءِ پیش ءِ پات، تگرد ءُ سادءَ دگہ مے رنگیں چیز جوڑ بیت ایشی ءِ دُوزات اَنت یکّے "سورگ" ءُ دومی ءَ "ریدگ" یاکہ "مجوانداز" گوش اَنت۔ وگہ زاتے ھم ھست اِنت کہ آئی ءَ

"پُرک" گوش اَنت کہ تاکٹے بزّ ءِ زیرانت ۔ " ریدگ ءُ سورگ" ءِ چارگ ءِ دو تاک زیرانت، هردوئینانی دو بھر ءِ جھل ءِ بندانت نی جھل سران اِسّش گرانت ءُ چن اَنت بزاں ترپ اَنت ۔ سورگ سدایت ، ریدگ جُنک بیت ۔ (بچاربُت)

- **دازدان :** (دَازدَان) داز دَر، شان ، پیشّال، پیشّ دَر ۔
- **داز دَر :** (دَاز دَر) پیشّال ، پیشّ در ، دازدان ، ھمودءِ کہ داز باز بیت ایشی ءِ "شان" ھم گوش اَنت ۔
- **دازرون :** (دَازرَوْن) داس رون، کِشار ءِ کہ رَن اَنت ، "رُنگ" ءُ ھمنچو کہ یک رندے واس ءِ دپ ءِ مان تَرّ ایت ، دَہ تا یازدہ دازرون یک پنچگے ، "دستگ" یا "پنچگ" ھمائی ءِ گوش اَنت کہ دَہ یا دال یازدہ داز رون اِنت کہ پنچگ پُر بیت ۔ باز جاگہ ءِ پنچگ ءِ داز رون ءُ دازرون ءِ پنچگ گوشنت ۔
- **دازن :** (دَازِن) تمپ ءِ نزیک ءِ جاگھے ءِ نام اِنت ۔
- **دازم :** (دَازَم) داری زھم کہ پہ زھم جنگ ءِ دربرگ ءُ یاکہ پہ باچکو ءِ کارمرد بیت ایشی ءِ "درزم" ھم گوش اَنت ۔
- **داس :** (دَاس) ھرگ ، ھرگیں کارچے ، (بچاربُت)
- **داستان :** (دَاس۔ تان) کِسّہ (افسانہ ، کہانی)

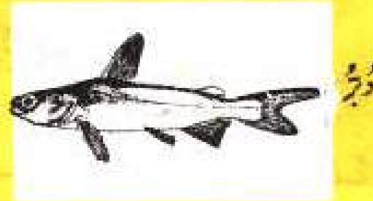

داس

- **داس چین :** (دَاس + چے ن) داس رون ۔
- **داسیچک :** (دَاس ی چ ک) بُرجّ ءِ دان ءِ سرءِ سوچن کہ شالی ءِ سرءِ پر اِنت ھاوھدی کہ دنیگا گوش ءِ اِنت ۔ جوء داسیچک ۔
- **داشت :** (دَاش ت) "دارگ" ءِ گوست + سَگ ، برداشت ★
- **داگ :** (دَاگ) مردم یا دلوت ءِ گوشت ءِ پہ درمانی سوچگ ، داگ ءِ میھی ٹپ مُتّو گوشگ بیت ، پہ گوندیچی سرءُ پُچّ ءِ تُرکَل داگ دیگ یا کنگ یا پردارگ + لپ ، پولنگ ، ٹپ ۔
بیبگ ءِ داگ کپگ بزاں پہ ھگ ءُ ٹِلک کپگ ، داگ گرم داگ ءُ ٹپ ، روگن ءِ داگ کہ بٹ یا نارشت ءِ پیٹازاں دیت ۔
داگ ءِ باز راست اَنت ۔ تُرکَل کہ پہ پُچّ بارگیں سیم یا سوچن ءُ گوندوچ دیگ بیت ۔
(۲) مُتّو یا مُنہ کہ پہ میھی ٹپ یا بُن دیگ بیت ۔
(۳) ھرداگ : سکّیں مزنیں مُشتہ ۔
(۴) دَراج داگ گوں دَراجیں میھے ءِ دَراجیں داگ دیگ ۔
(۵) جانگ پرگ : بزاں چوکہ جانک ءِ پرگ ءِ چاردارین داگ ۔

- **داگشود:** (دَاگ، شُ وُدْ) هما درمان که گون آئی ءَ پولنگ شودگ بنت۔
- **داگو:** (دَاگ ؤ) داگ دیوک۔
- **داگی:** (دَاگ ئی) هماکه داگ دیگ بیتگ۔ نشانیں مردم، پہ رُدکاری ءَ پاسترکاری زانتگیں مردم۔
- **دلل** (دَال) "د" عربی ءِ هشتمی، اُردو ءِ یازدهی، پارسی ءِ هشتمی ءُ بلوچی ءِ هشتمی آب۔
- **دام:** (دَام) ماهور، مُرگ یا مُرگ ءُ گرگ ءِ دام، کپّی ءَ مانکشں انگیں هماسرکه مردم ءُ کشں انت پہ گرانیں چیزے پکشگ ءَ۔
- **دامن:** (دَامِن) پَشک ءِ، کوه ءِ، آچار ءِ یا ملکے ءِ کنارا کرهود ءَ گُٹ اِیت۔
- **دان¹:** (دَان) گلّا یا برنج ءُ دگه همے رنگیں ءَ ذرّشتگیں دهل۔
- **دان²:** (دَان) دَرْپ، هرچیز ءِ نام ءِ رندءَ اے گون بیت بزاں هما چیز ءِ دَرْپ اِنت۔ اچوش که: آبدان، کاهدان سگندان، سرمگدان، شیردان، چهدان، وادان، شکردان ءُ دگه دگر۔
- **دال:** (دَال) تان، دانکه، تانکه، داکه، تاکه ★
- **دانا:** (دا۔ نا) داناک، بلد، زانتکار، هوش مند ★
- **داناک:** (دَانَ اک) زانتکار، بلدکار۔
- **دانچوپ:** (دَان، چ وُپ) مزنیں جوگں که دان آئی ءِ تہ ءَ چوپ انت۔
- **دانک:** (دَانَ ک) چه ذرستاں کم بهاتریں زر، چوکه پیسه، بتل ء "پلانی ءَ دانکے ءِ جاگہ نیست، پلانی دانکے ذکر اِیت"۔ "اُشترے په دانکے دانک گاراِنت"، "گراں په سایون حال ءُ کسیگ ءَ دانکے نه دارتے"، اُشترپه دانکه بلے وائے نیم دانک۔
(۲) گپ، یک گالے، من وتی دانک ءَ دُور دیاں بزاں من وتی گال ءَ گوشاں یا هبرء کناں۔
- **دانِک:** (دَانِ ک) پیماز ءِ توم ءَ چنڈ انت، گوج ءِ مِنی که بیت آئی ءَ گوج انت، اے وهد ءَ بن نیست، یاکه سک کسان اِنت که چه تاکاں زند تر نه اِنت۔ اے رنگ ءِ پیماز ءَ "دانک گوشں انت۔
- **دانکش:** (دَان کَ کشں) مور ءِ زاتے۔
- **دانکل:** (دَان کَ ل) "تلک ءُ گوزی" یا "تلک لُچ" لیب ءِ هرکس که بیلاں روت جکان ءَ یک ڈنگرے دست ءَ گنت ءُ تلک که گورا ایگ بیت آگوں همے ڈنگر ءَ ئے کپت همے ڈنگر ءِ نام "دانکل" انت۔ بندرات ءَ دانیشی ءِ بدل ءَ لانگیک یاچادرے گپت ءَ بند انت آئی ءَ داماں وست ءَ کن انت باز پہ پشک ءِ گپتی ءَ هم کپت
- **دانکو:** (دَانَ کُ ؤ) تاپیتگیں گلّا۔
- **دانکه:** (دَان۔ کَ ه) تانکه، تاکه۔
- **دانگ:** (دَان گ) تا، بیکے، یک دانگے، دانگ دانگ بزاں یک یک، چیزے ءِ دانگ، ناه ءِ، دان ءِ، مُهرگ ءِ دانگ، مُهرگ ءُ دانگ (طب: دونه، پارسی: دانه، دانک، دانچ، دانره۔
- **دانیچ:** (دَانِ ئی چ) ایسپ گل، درمانے "دانیچک"۔
- **دانیچک:** (دَانِ ئی چ ک) بچار "دانیچ"۔
- **دانینک:** (دَانِ ے نِ ک) دانگ، دانگیں چیز اچوش که دان، گندم، برنج شکروادِ، ریک۔ 28-11-1966
- **داوا:** (دَاوَا) جنگ، مڑ، اُڑ (بلے "داوا"، "بندر ءَ دپ جاگیں جنگ انت)۔
- **داوادار:** (دَاوَدَار) دینکار، هماکس که گوں کسے ءَ جنگ ءُ داوائی اِنت یاکه بیرے پہ اِنت۔

- **داوادُمبی:** (دَاوَا - دُمْ بِ ی) اِستار دُمبی: حماپہ کاگد جوڑ گر تگیں بالی کرُجکّ بندیگ بندائت ءُ گوں گوات ءِ بال ئے دینت۔ (پتنگ : کانڑا)۔
- **داواگر:** (دَاوَاگِ ر) جنگ ءِ زانشکاریں مردم ، جنگزانت۔
- **داوائی:** (دَاوَا ءِ ی) نامے یا ھماکہ داواکنت۔
- **دائی:** (دَا ءِ ی) دیمبوگ ، بلگ۔
- **دائی:** (دَا ءِ ی) چکّاں دائی کنگ۔
- **دبجاک:** (دَبْ جَ اک) پہ گپّ مڑگ ، دبجگی کنگ۔
- **دِبر:** (دِبْ ر) زِبر ، ترند ، گرّ گرّ۔
- **دُبُرّ:** (دُبُ رّ) گلّو ماھیگ ءِ زاتے۔ دُوبُرّ Soldier cat fish (بچار بُت)
- **دَبرہ:** (دَبْ رَ ہ) مزنیں دروازگ ، پچرگ ءِ جاگہ ، میدی گالوار ءِ پہ دار ، لگت یا دست یکلارے ءِ چہ دومی ءِ دُور کنگ۔
- **دِبزی:** (دِبْ زِ ی) دِبزی ءِ ھڈ ، سریں کرز ءِ ھُبلی گڈّی سر (میک)۔
- **دبگوَاش:** (دَبْ گَ وَاش) چہ کور ءِ کرہ ءِ نزیک تریں گواش ، ایراپگ ءِ چہ کور ءِ نزیک تریں ھبر۔

- **دتورج:** (دَبْ ءُ ج) روچگ ءِ ھما وَرگ وُ کُشّ اَنت کہ چہ روچ پُڈگ ءِ رَند او لی گشت ءِ چیزے ورگ بیت۔ دپ ءِ بوجگ بزاں دتورج ورگ یا کنگ۔
- **دَتوس:** (دَبْ ءُ س) باڈار ، ھماجاگہ کہ دان ءُ مان ءُ دگہ وردن ءِ چیزان ایرکن اَنت (بوجیگ ر)۔
- **دبوکو:** (دَبْ ءُ کَ - کُ ی) پاگ یا وزمالے کہ سرءِ بندگ بیت ءُ پدءِ زلوک ءِ چیر ءِ گوازینگ ءُ برزءِ مابنگ بیت کہ دپ ءِ پدنز چیر بنت۔
- دبوکہ : (دَبُو - کَ ہ) بچار "دبوکو"
- **دَبوی:** (دَبْ وِ ی) شیری ، شیر بھاکنوک ر PPB,LWD: DABAVI: a milk seller?
- **دپ:** (دَپ) مردم ءِ دپ کہ گوں ھیشّی ورگ ءُ گپ جنگ بیت ، ھر ساھدار ءِ دپ (۲) کرّ یا کنارہ اک : تیاب ءِ دپ ، کور ءِ دپ ، زھم ءِ دپ ، منچل ءِ دپ ، پات ءِ دپ۔ ھر درپے کہ بُنے ئے بند بہ بیت ءُ بُرزءِ پچ ھے بچیں نیمگ آئی ءِ " دپ " اِنت (۳) دیم یا دیمی نیمگ ، اک : گُل یالوگ ءِ دپ۔

دپ ءِ بندگ : ہچ نہ گوشگ پہ لبت مُلاپچ یا ترس ءَ۔ دپ ءِ برّگ : ناہ ءِ۔ دپ ءِ پچ کنگ : ھرکنگ ۲- وانگ بوگ دپ ءِ پچ لگوشگ : کوکار ءُ جاک کنگ ، دپ ءِ پلگوشگ۔ دپ ءُ پچّہ : پہ جاک دزاھینگ یا بدءُ ردکنگ۔ دپ اَجنگ : چہ رشدءَ ، پہ دوارَ۔ دپ ءَ چنڈگ : پچّی ءِ ، درمان ءِ۔ دپ دَارگ : دپ ءِ بندگ بزاں

ھچ نگوشگ۔ دپ ءِ دَر ءِ رچگ : تپ رِن ءِ۔ دپ دیگ : گوں نامریدیں ءُ گھٹریں مردمے ءَ گپ ءُ ترّان کنگ۔
دپ ءَ دیگ : ھیکرءِ، ورگ ءِ۔ دپ ءُ دستان لوگ : دپ ءُ دستانانی نَرِشگ بزاں ٹپّی ٹوری لوگ۔
دپ ءَ رچگ یا رچیگ : یہ چیزے ءِ لوٹگ ءَ یا وتی نادُشّی ءَ دل ءَ نہ دارگ ءُ گوں بے اوپاری درشان کنگ۔
دپ ءَ سانڈ بیگ : دپ ءَ ڈڈّ بیگ، ھبر ءَ تیز بیگ، چالاک بیگ۔ دپ کپگ : دوچار کپگ۔
دپ کٹگ : کسے ءِ آشانگ ءَ دپ ءِ پلگوشگ۔ دپ کنگ : رِیشں ءِ۔ دپ ءَ کنگ : چیزے ءِ، ھبرے ءِ۔
دپ گرگ : دپ ءِ چیں درپے ءِ۔ (پ) دپ گرگ : زھم ءِ بزاں زنڈیں ھبر کنگ، دپ ءَ سانڈ، یہ دپ وت ءَ دلیر پیشدارگ۔ دپ ماں دپ بیگ : لُنٹ پہ لُنٹ بیگ، سکّ نزیک بوگ۔ دپ ورگ : دورنگ ءِ، بزاں مجّڑگ۔
(پ) دپ ورگ : گوں گپّ کسے ءَ بے وس کنگ۔ دپ ءِ ھُشک بوگ : بزاں ھچ نگوشگ ءُ گنگ بوگ۔
دپ ءُ کونڈ بیگ : بزاں بے ترک ءُ توار بیگ (اے گالبند ءَ گیشتر "دپ ءُ کون" گوش اَنت کرد اِنت)۔
دپ ءُ لیوز بیگ : ٹپّی ٹوری بیگ۔

دَپّ : (دَپّ)، کوہ ءِ کڑّ ءَ کرّ گوات یکبارگی ایر رچ اِیت۔ دَپّ دنت۔

دپادپ : (دَپ ا دَپ) لُنٹ پہ لُنٹ، سکّ مُرّ۔

دپار : (دَپ اَر) دپ ءِ مُرّ، لُکم۔

دپان : (دَپ پَ ان) بوجیگ یا بیل ءِ کرّ ءَ دگہ بوجیگ یا یگدارے اوشت اِیت گُشں اَنت آئی ءِ دپان ءَ اِنت۔ یگدار ءُ بوجیگ ءِ وَرا بوءِ تھتگ۔

دپاور : (دَپ ا وَر) چالاک۔

دپبوج : (دَپ بَ وُج) بچار "دتّوج"۔

دپ پات : (دَپ پَ ات) دپّات : کمیٹ ءِ دپ ءِ پات۔

دپتر : (دَپ تَ ر) لھتیں گُپنگ (کاگد)، بیجابکیں ءَ ہیں ءَ اِش ءِ دوچ ءَ یا ءِ بندءَ دیترے بیت۔ "تاریخ" ءِ ھچّانی دپتر۔

دپتردار : (دَپ دَر دار) رجسٹرار ھما سرکاری کارمستر کہ سرکاری دپترگوں ھمائی ءَ اِنت۔ ماں دپتر ءِ نبشتگ کنوک

دپترزانت : (دَپ تَ ر، زَا ن ت) دپتر نبشتہ کنوک "مؤرّخ" (HISTORIAN)۔

دپترگیر : (دَپ تَ رْ + گِ ی رْ) دپتر ءِ تہ ءَ آرگ، درج کنگ۔

دپتل : (دَپ تَ لْ) دوتل کہ تنگیں چیزے ءِ کُنّاں نیمگ ءِ بھر، یُن ءَ "مُبتل" گوش اَنت۔

دپٹاہ : (دَپ ٹ اہ) دپ ٹاہ بزاں انچیں گپّ جنگ کہ ترگوشش ءَ زاناں راستیں ٹاہ جنت۔

دپچاگ : (دَپ چ اگ) بچار "دیچاک"۔

دپچنگ : (دَپ چ ن گ) دیجاک، پہ دپ مژّگ۔

دَپچ : (دَپ پَ چ) ھما کس وزان ءَ روچگ نہ اِنت، کاھے، ذرمائے۔

دپچاک : (دَپ ءِ چ اک) درتہ دَپ۔

دپچل : (دَپ چَ لْ) چبٹ ءِ راستے کہ ترپش ءُ تیز اِنت کہ ورگ ءَ دپ ءَ سوچ اِیت ءُ مُرّ اِیت۔ وتی پسند نہ اِنت بزاں چہ وتی ءَ پسندگ ءِ وھدءَ زور پسندگ لوٹ اِیت۔ ایشی ءِ دگہ نام "گرّی چبٹ" ءُ "جتی چبٹ" یا گھاٹگ چبٹ اِنت۔

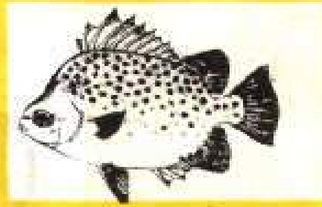
دپچی : (دَپ۔ پَ۔ چِ ی) روچگی مزان ءِ ماہ اِنت ءُ دپچی اے دگہ یازدہ ماہ اَنت۔

دپدیم : (دَپ۔ دِ ی م)، دپ ءُ دیم، پہ بد بزانتی ءَ گوشش اَنت۔

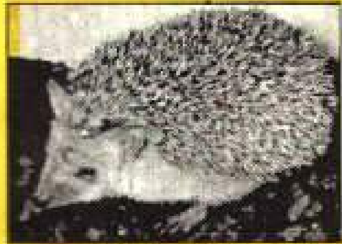
دپرہ : (دَپ رَہ) دپرہ : پترگ ءِ راہ، دو بوجیگ یا یگدار کہ مُچّ اِیت ایشاں جتا کنگ ءَ تیلانک دئیت اے "دپرہ کنگ" اِنت۔

- **دپرھیں کوٹ** : (دَپ رَھِ ے ں، کَ وَٹ) ھمایاں کہ دروازگ پڑ، مُھکمیں بادگیر۔
- **دپسا** : (دَپ سَ اَ) دپ ءِ ساہ، چہ دپ ءَ درآیوکیں گوات کہ چہ ھیشی ءَ ساھدار زندگ اِنت دَپ ءِ پہ دگہ تُستگیں مردے ءِ دپ ءَ سکّ کنگ کہ بود بئیت۔ mouth to mouth respiration
- **دَپ سانڈ** : (دَپ ءِ سَ اَن ڈَ) ھما مردم کہ دپ ءِ سانڈ اِنت بزاں پہ گپّ ءِ سک ڈُڈّ اِنت۔
- **دپشان** : (دَپ ءِ شَ اَن) دپشان کنگ بزاں چہ دپ ءِ گُشگ، پہ دپ شانک دیگ اگاں تلک شرپ اِیت بلے مُرگ چہ آئی ءِ دپ ءَ ورلگش اِیت گُوشت اَنت ءَ دپشان ئے کنگ"۔
- **دپکش** : (دَپ ءِ کَ شّ) ھبر ءَ متوک، وتی رَدباں گوں دپ ءِ زور ءَ چیر دیوک، جاھل۔
- **دپکور** : (دَپ ءِ کَ وَر) سرباز ءِ کور ءَ چہ بنداں چیر شہرے۔
- **دپگ** : (دَپ گَ) ھم دپ، برابر، مٹّ (EQUAL . PPB LWD: DAPAGH: Sharp edge)۔
- **دپگر** : (دَپ ۔گِ رْ) چیزے کہ دپیگ ئے پہ بیت، بزاں پہ دپیگ ءَ دپگر اِنت، دپ ءِ گروک، دپیگ، ھما کہ دپیگ ئے پر
- **دپو** : (دَپ ُ وْ) بے دپ ءُ وانگیں مردم۔
- **دپیگ** : (دَ پِ یْ گَ) سرپوش، دپگر۔

دُتّک

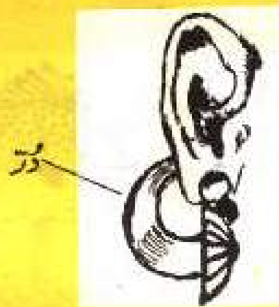

دتیرا / دتیرو

دتورا

دَجک

- **دپیل** : (دَپ یْ لْ یا دَپ ے لْ) کسے ءِ سرا روکیں آپ، چا یا شیر بزاں آپیں چیز
- **دَت** : (دَ تْ) تولگ ءُ روباہ ءِ رنگیں رستر۔
- **دَتک** : (دَ تُ کْ) کسانیں ساھدار، لوٹک ءُ دتک، تُوتک پہ لاپ رَوانت ءُ دَتک پہ دست ءُ پاد۔ بلے کتار ءُ آئی ءِ زات لوٹک گُٹ ءُ بنت۔ مشک، اِذرک، کورمشک، کرگشک، سیکن، دَجک
- **دُتّک** : (دُتْ ۔ تُ کْ) چہ گُدّ جوڑ کرتگیں ھما کساں کسانیں بُت کہ چُک لیب کن اَنت اِش، سک سمبھ اِتگیں جنک، یک سولے کہ آئی ءِ پلاں سر جاھاں کن اَنت۔ (بچاربُت)
- **دُتّگ** : (دُتْ ۔ تَ گْ) جنک، کسے ءِ جنک، جنکیں چُک۔
- **دتورا** : (دَتْ ۔ تُ وْرَا) سولے کہ آئی ءِ بر گد ءِ لمبوے بیت ءُ زمیں گن ٹگ ئے پر۔ اگاں ورگ بہ بیت مردم بے ھوش کنت۔ پہ ھیسک ءِ ناذراھی ءِ ھشک کنگ ءُ چلیم ءِ کشگ بیت۔ (بچاربُت)
- **دتیرا** : (دَتْ ۔ تِ یْ ۔ رَا) دتیرو، ماھیگے کہ اِیشی ءِ ترگوج ءِ ھم گُوش اَنت۔ Spotted butter fish or Spotted Scat (بچاربُت) ★
- **دج** : (دَجْ) بلوچستان ءِ یک جاگہے ءِ نام اِنت۔ دو بازار اَنت یکے سردج ءُ دومی جیردج۔
- **دَجک** : (دَ جُ کْ) کسانیں دَتکے۔ (بچاربُت)

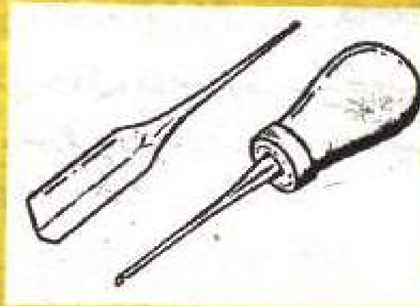
- **دَجگ** : (دَ جَ گ) مارکہ مردم ءَ نوارت گُش انت مارءَ دج اِت، زیم ءُ گومز جن انت ءُ مار دج اِیت.
- **دجی** : (دَ جِ ی) دَج ءِ نند وکیں مردم۔
- **دَد** : (دَ دَ) ننکانی زبان ءَ "درد" ءَ گوش انت، ھما مردم کہ مُکّیں اِیت ءُ گپ جنت۔
- **دُدِر** : (دُ دِ ر) اناگت تنگ ءُ روگ، ھما دمان ءَ روگ
- **در** : (دَ ر) دۂ دۂ روچ ءَ یک درے گوش. ھورانی موسم کہ ایشانی درچہ دھی دانکہ سندی ءَ انت. بوجیگ ءِ آچار ءَ پٹ۔ ڈن، جتا، دروازگ، وسیلہ، چارہ، اُمیت، کتاب ءِ در (باب) Chapter
- **دِر** : (دِ ر) "درگ" ءِ پرمانگال "بہ دِر"، دِر۔
- **دِرّ** : (دِ رّ) مزنیں تل یاراک، آپ ءِ دِر، کوہ ءِ دِر، گُد، چادر، شلوار ءِ دِر، دیوال ءِ دِر۔ دِر ءُ دوچ۔
- **دُر** : (دُ رّ) سھتے کہ گوش ءَ کنگ بیت، تبیں دُر، سبز ءُ مُرواردی دُر، دیم دُر، پد دُر، دُردانگ (بچار مت)
- **دَرا** : (دَ را) "درایگ" ءِ پرمانگال بزاں دربیا۔
- **دُرّا** (دُرّ- رَا) بلوچی مردینی نامے
- **ڈرابل** : (ڈ رَا بُ ل) بچار "ڈرابول"

- **دَرّابو** : (دَ رَّ ا ب و) دَرّابہ بلوچیگ ءِ چہ ڈرستاں سرپر ءُ کرت ءُ تھنگ، دپان ءِ تھنگ، چالاک ءُ چربٹیں مردم
- **ڈرابول** : (ڈ را بُ و ل) بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت، ھمود ءِ کوھے ءِ نام اِنت۔ اے کوہ چہ دشت دانکہ پیشکان ءَ رُوت، کوانٹ، یا بڑاپ ءَ ھم گوش انت۔
- **ڈراتوں** : (ڈ را ت و ں) جنینی نامے۔
- **ڈراج** : (ڈ رَا ج) گونڈ نہ انت، شھار۔ پا، دراز۔
- **ڈراجاب** : (ڈ رَا ج اَ پ) سرباز ءِ کورگور ءَ جاگھے ءِ نام اِنت۔
- **ڈراج داگ** : (ڈ رَا ج + دَا گ) ھما ڈراجیں داگ کہ پہ میھ دیگ بیت
- **ڈراج کانزگ** : (ڈ رَا ج + کَ ا نِ ز گ) کروچیں مچے، دانگ ءَ زرد انت۔
- **ڈراجکش** : (دراج + کَ شْ شْ) ڈراج کنگ، ڈراج کش کنگ۔ گونڈیں گپے ءُ کارے ءِ ڈراج کنگ۔
- **ڈراج کنگ** : (ڈ رَا ج + کَ نَ گ) شھارگ، ڈراج کشگ، گرگ۔
- **ڈراج گام** : (ڈ رَا ج + گَ ا م) ھماکہ گامانی شھارے مزن انت۔

- **ڈرادک :** (ڈرادک) پنجگورءِ چکلگءِ چیرءُ چہ سوروانءِ بُرزشہرے ۔
- **ڈراگ :** (ڈرَ آرَگ) مردم ءِ درآرگ : آئیءِ ھررھبندے کہ لوٹ ئے پہ جوانی سوج دیگ ، مردم ءَ کسے "درکاراِیت" گڑا آ " دربارت " ءِ زان آزانت کارءُ بلد بیت ۔ گرمِنگ ءِ درآرگ یاکہ سُھرک یاکہ دگہ انچیں نادراھی یے ءِ ۔ نام درآرگ : نام کشگ ، جوانیں نام پیداک کنگ ۔ اولاک ءُ درآرگ : پہ سوارءُ جمازیءَ اولاک ءَ وشّیں رواج ءُ دَم دارکنگ ءِ ھاترءَ پہ راہ ءُ رھبند تاچگ ءُ رھبنداں پِرّینگ ، رھوارکنگ ، اشترءَ گیشترسرشپءَ یاکہ بانگواہ ءَ پہ درآرگ ئے تاچ اَنت ۔ اُشترءَ شپے روچے ءِ تہءَ دُو بر لازم پہ درآرگءَ تاچ اَنت ءُ رھبندءَ پِرّینَ اَنت دانکہ اشتر " درکیت " آئی ءِ گوشت پھک آپ بیت ءُ ھُشکیں ھڈ پُشت کپ اِیت ۔ چہ درآرگءَ رندئی بندءَ ئے گِن اَنت ۔ جوان ئے چاریں اَنت کہ پدءَ پڑوربیت ، چہ درآرگءَ رند اُشترراہ ءَ دم ھم نہ بارت ، پُشت ئے ھم وشّ بیت ، راہ ءَ ھم تیزبیت ، رواج ئے ھم جوان بیت ۔ [TO Drain]
- **ڈراش :** (ڈرَاش) وت تراش ءُ وت تراشتگیں گپ ، ودگرءُ بےبُنیں گپ (ڈروگ ءُ ڈراش)
- **ڈراک دریک :** (ڈراک + ڈرِیک) یا ڈریک ڈراک ، گڑاگڑاکنگ ، تھتگیں جاگھے ءَ لگت یادارے ءَ گوں جنگءَ
- **ڈراکا دریک :** (ڈرَاک ا - ڈرِیک) ڈریک ءُ دراک ، مزنیں چست ءُ ایر ۔
- **ڈراگگ :** (ڈرَاکَ گ) کاشیگرءِ توار ، مزاریا پلنگ ڈراک اَنت ۔
- **درامب :** (دَرَامب) بچار " درامب " ★
- **درآمد :** (دَرَ - آمَ د) چہ درآتکگیں مردم ، درملکی مردم ۔ FOREIGNER
- **دران :** (دَرَان) گنزءُ جیگڑی ءِ میانجیءَ ڈراجیں کوھدرے کہ ڈرچکءُ آپ ئے مان ، ریک پاداِنت ، ھَورءِ آپ چہ جھودءَ ملّان پہ دریاءَ روت ، ھَور ھم چہ دریاءَ دانکہ پندے راہءَ کیت ۔
- **درانب :** (دَ - رَانَ ب) بچار " درامب " ★
- **دراندھ :** (دَرَاں - ڈے ڈھ) چہ ڈھءُ دیارءَ در ، ھامردم کہ چہ مُلک ءَ کشگ بوتگ ، جلاوتن ★
- **ڈرانیگ :** (ڈرانِ ی گ) تچ ءِ ھوش ءِ تریں کا رنگ ۔
- **ڈراہ ڈرہ :** (ڈرَاہ - ڈرَہ) ھاکہ نا ڈراہ نہ اِنت ، جان سلامت ، وش ءُ سلامت ، تمام ، کُل ، ڈرست ، سرجم
- **ڈراھی :** (ڈرَاھِی) جان وشّی ، ڈراھیانی ، جان سلامتی (اِے گال ءِ " ڈرائی " گوشگ ءُ نبیسگ رَد اِنت)
- **ڈراءِ چوکاٹ :** (ڈرَاءِ - چَوکَاٹ) دشتیاریءَ چوکاٹ ءِ دو بازار اَنت یکّے ءِ نام ڈراءِ چوکاٹ اِنت ۔
- **درائینگ :** (دَرَ - رَا - ئے - نگ) چہ دپءَ ھبرءِ کشگ ، ھبرءِ دَر دیگ ، گوشگ ، درشان کنگ ، پیتوءَ ھبرے کنگ ۔
- **درآیگ :** (دَرَ - آ - یَ گ) چہ یک چیزے ءِ تہءَ درآیگ ءُ ڈن ءَ بوگ ، جتا بوگ چہ یک دیوانےءَ ، دیمءَ [illegible] ، گدءِ درآیگ (شودگءَ)
- **دربار :** (دَرَ - بَ ار) دیوان در ۔
- **دربر :** (دَرَبَ ر) دربرگ ءِ پرمانگال ، کار دربروک ۔
- **دربرت :** (دَرَ - بُ رَت) کسےءَ دربرگ ءِ کار کرت ۔ ★
- **دربرتگ :** (دَرَ - بُ رَ تَ گ) " دربرگ " ءِ دیر گوستگال ۔ ★
- **دربرتگین :** (دَرَ - بُ رَ - تَ - گ ے ں) چگاسءِ باج بُرتگیں ھمائیءَ کہ دربرتگ ۔ ★

- **دربرجاه :** (دَرْبَ رْ + جَ اہ) همودءِ کہ چِک وان اَنت ءُ دربر اَنت « اِسکول » School
- **دربرگ :** (دَرْبَ رَگ) وتنگیں سرجمیں وانگیانی چِتاس ءِ باج بَرگ ، هر یک سوج داتگیں ءُ سر سوج گُرتگیں کارے ءَ اُستاد بیگ . to graduate
- **دربری :** (دَرْبَ رِی) هما وانگی کہ دربرجاهاں (اسکولاں) وانینگ بنت (درسی کتاب) TEXT BOOK
- **دربگگ :** (دَرْبَ گْ کَ گ) چہ زمین ءِ آپ ءِ ترتگگ ءُ در آیگ ، چِنگ ءِ دربگگ ، دگہ هر چیزے کہ ءِ رنگ ءَ دربئیت .
- **دربند :** (دَرْبَ ںْ دْ) جاگهے ءِ نام اِنت ، شهر بند ، شهر یا مُلک ءِ جبند ، شهر یا مُلکے ءِ کرتءُ گور یا کہ سیم سر ، بندر .
- **دُربی بی :** (دُرْ۔ بِ ی بِ ی) جنینی نامے .
- **دربیش :** (دَرْبِ ے شْ) متیا ، پکیر ، پنڈوک ، مردینی نامے .
- **ڈربیلو :** (ڈرَبْ ۔ بِ ے ۔ ل و) بلوچستان ءِ جاگهے ءِ نام اِنت .
- **دَرپ :** (دَرْپْ) باردان ، جام ، چیز دان .
- **ڈرپ :** (ڈرَپْ) کسائیں لِکّپ . PPB,LWD; DRAP; DREAD
- **ڈرپ زیر :** (ڈرَپْ ۔ زِ ے رْ) سرباز ءِ گور ءِ یک شیپے چہ ترمپی ءِ چیر اِنت بلے شهرے مان نیست .

- **ڈرپش :** (ڈرَپْ شْ) مزنیں سُوچے کہ دستگے پر اِنت ، موچی ءِ ازبابے . ڈرپش کنگ : گُڈگ ، ڈرپش بوگ : چٹ بوگ . الیسپ ءِ کتب ءَ رسگ . تمب بوگ : زمین بوگ . AWL (بچارمُت)
- **ڈرپشگ :** (ڈرَپْ شْ گ) ترپگ ، جڑگگ ، جلشگگ .
- **ڈرپشوک :** (ڈرَ پْ ۔ شْ وْ کْ) ترپوک ، جڑکوک ، هما چیز کہ ڈرپش اِیت . ★
- **ڈرپک :** (ڈرَپْ کْ) تمب ، لِکّیں تیر ، ملگیں مکیں دار
- **درپہ در :** (دَرْ ۔ پَ ہ ۔ دَرْ) هر یک درواز گے ءَ پہ دگے درواز گے ءَ روگ بلے هچ جاگہ کمک نہ رسگ بزاں وار ، ازاب ، تکلیپ ، برباد . درپہ در بیگ ۔ درپہ در کنگ .
- **دِرت :** (دِرْتْ) کسے ءَ یک چیزے دِرت یا هما چیزوت دِرت « دِرگ » ءِ گوستگال .
- **ڈرتک :** (ڈْ ۔ رَتْ کْ) « ڈرنجگ » ءِ گوست ، بزاں ڈرنجگ ءِ کار بوت . دیرلوست : ڈرتلگ ، ڈرتلگ اَت ★
- **دَرتک :** (دَرْ ۔ رِتْ کْ) « درنجگ » ءِ گوست بزاں درتجگ ءِ کار بوت ، دیرگوست : درتلگ ، درتلگ اَت ★
- **ڈرتلگ :** (ڈرَتْ ۔ کَ گ) ڈرنجگ ءِ دیرگوستگال ، ڈرهنگ بزاں کسے ءَ ڈرنجگ ءِ کار کُرتگ یا کہ یک چیزے کسے ءَ یک جاگهے ڈرنج اِتگ .

- **دُرتلکگ** : (دُرْ - رِت - کَ کْ) " درچِگ " دیرگوستگال ۔
- **دْرتکگین** : (دْرَت - کَ - گِ ے ن) دْرنج اِنگیں، هماکہ دْرنچگ بوتگ (گرامرءِ کْتگین) ★
- **دِرتگ** : (دِرْ - تَ گْ) دِرتہ، دِرتگین " دِرّگ " ءِ گوست : دِرت، دِردتگ، دِرتگ اَت ۔ ★
- **دِرتگین** : (دِرْ - تَ - گِ ے نْ) هماچیزکہ دِروگ بوتگ، دِرّگ بوتگیں (گرامر = کْتگین) ★
- **دِرتہ چم** : (دِرْتَ ہ - چَ مْ) هماچم کہ مزن اَنت، زنڈاَنت بلے مچاپانی بُن اِش سکّ سْهرانت ۔
- **دُرج** : (دُرْجْ) کسانیں داری یامادنی کھٹّہ ۔
- **دَرج** : (دَرْجْ) نبشتگ بِہ تہ ءَ آرگ ءِ کار (گال درآمد) ★
- **دَرجا** : (دَرْجَ ا) یہ چیزے یاکسے ءَ انچیں جاگہے کہ آلوگ یابان ءِ تہ ءَ مہ بیت ۔ بزاں ڈنّ ءِ سرءَ یاکارءِ چیر یا بِل ءِ تہ ءَ مہ بیت کہ سرہچ پاکش ہچ اِنت ۔
- **دُرجا** : (دُرْجَ ا) گوش ءِ هماجاگہ دُرّ ءَ مان کن انت، گوش ءِ پڈّیا چلتِک ۔
- **درجنگ** : (دَرْ + جَ نْ گْ) چیزے ءِ شوھازءَ دگہ چیزاں پہ بے سْدّی درکنگ ءُ دوردیگ یاشنگ ستانگ کنگ، ہیشکانڈگ، کونچگ، چات یاکنڈے ءِ درجگ بزاں هاکاں کشگ ۔
- **درجہ** : (دَرْ - جَ ہْ) منصب، مرتبہ، تبک، جاہ ★
- **دَرچ** : (دَرْچْ) اِے گال گوں " هرچ " ءِ همراهی ءَ کاردردبیت، وت بے بزانت اِنت " هرچ درچ " ۔ ★
- **دَرِچ** : (دَرْ رِچْ) دَر یہ رِچ، دَرّچگ ءِ چند۔
- **دْرچ** : (دْرِچْ) تمگ، وار، گوم ۔
- **دْرچک** : (دْرَچْ کْ) چہ زمین ءَ رُستگیں هماچیزکہ بُنڈ، شاہ ءُ تاک بیت، گنر، جش، کھیر ءُ دگہ هم رنگیں دْرچک ۔
- **دْرچک** : (دْرُچْ کْ) مُشک ءُ گرمیں گوات، تبد، بْوار ۔
- **دْرچکک** : (دْرَچْ کُ کْ) دْرچکل، کسانیں دْرچک ۔
- **دْرچکل** : (دْرَچْ کُ لْ) کسانیں دْرچک، دْرچکک ۔
- **دَرِچگ** : (دَرْ رِچْ گْ) دوچے ءِ دَرّرِچگ بزاں آئی ءِ دوتلکّس بندیک یاآبریشمانی ہچ رِچگ، یازیں چیزے ءِ یکبارگی در آیگ انچوش کہ " مورچہ ٹُنگ ءَ دَرّچ ایت " گرمپاگ، شھرک یاگرمپک ءِ جان ءَ " درّچگ "
- **دَرچنگ** : (دَرْ + چَ نْ گْ) گچین کنگ ۔ داریاسنگ ءِ درچنگ : بزاں پہ نکش کشگ یا پہ سنگ نبشت ءَ کوچگ ۔ دان ءِ درچنگ : بزاں چہ دان ءَ سنگ ءُ ڈوک یا دگہ تُوچاں درکنگ ۔ دل ءِ درچگ : گوں بازیں پیتاری یاگوں مزنیں جُست پُرس کسے ءَ بیزار ءُ بشتار کنگ ۔ ★
- **دَرد** : (دَرْدْ) تورشت، ناڈراهی یے کہ لاپ ءَ بیت، ناڈراهی یے کہ کشار ءَ گپت بے دان شہ کنت، ناڈراهی یے کہ دلوت ءِ گپت کُش اِیت شہ (درد ءُ دور)
- **دْرد** : (دْرَدْ) هور ءِ سکّ ایر دیگ - PPB LWD: DRADH : Storm Cloud
- **دُردانگ** : (دُرْدَانْ گْ) مرواردءِ دانگ، دوست، دوستار، جنینی نامے ۔
- **درد بند** : (دَرْدْ - بَ نْ دْ) پہ دم ءُ چوپ درد ءِ بند کنگ ۔
- **دِرّدِرّ** : (دِرْ - دِرْرْ) تل تل، هماجاگہ کہ آپ ءَ باز دِرتگ ۔ راک راک ۔

- دَرڈْرو : (دَرڈْ۔ رو) ھماساد کہ لیج ءِ لُنٹانی ڈراجی ءَ مان کشّ اِنّگ کہ لیج ءِ لُنٹ زور سندمہ بنت ۔
- دَردکش : (دَرد۔ کَ شْ ش) درد کشوک ۔
- ڈْردگ : (ڈْرَ۔دَگْ) ھورءِ ڈْرد ڈردءَ گوارگ ۔ ★
- دردوار : (دَرْدْ۔وَارْ) گم وار، مونس ۔
- دَرد ءُ دور : (دَرد ءُ دُوْرْ) ناڈراھی، تورشت
- دَرڈیگ : (دَرْ + دَیِ گْ) ڈرائینگ ۔ دردءِ دردیگ بزان کشگ ۔ ★
- دریگ : (دَرْ ۔ دِی گْ) پدرد، دلپدرد، ڈور، بژنیگ، اِسپونیگ ۔ ★
- درروپگ : (دَرْ + رُو ۔ پَگْ) درروپگ جات ءِ بزان جات ءِ درچنگ، روپگ ءُ ساپ کنگ ۔
- دَررِچگ : (دَرْ ۔ رِ چَ گْ) بچار "درچگ" ★
- درروگ : (دَرْ ۔ رَوَگْ) بچار "دَرَوَگ" ★
- دَرز : (دَرْزْ) دُوچ "دُوچ ءُ درز" گُدءِ راڑے ءِ دوچگ ۔
- درزادگ : (دَرْ ۔ زَادگْ) بلوچانی یک ٹکے ءِ نام اِنت
- دَرزی : (دَرْزِی) گُد دُوچوک، ھما مردم کہ پہ چرک گُد دوچ ایت ۔
- دَرس : (دَرْسْ) دستگیں چیز، درس کنگ، دستگیناں پدءَ گشتے وانگ ۔
- ڈْرست : (ڈْرُسْ تْ) تمام، کُل، کم اِتاں سرجم
- درسِدگ : (دَرْ + سِ ۔ دَگْ) تچگ، سک تیز روگ، تیزی ءَ چُٹگ، تیزی ءَ درآیگ ۔
- ڈْرس کنگ : (ڈْرُس + کَ نَ گْ) پچارگ، پجّہ آرگ، جھ آرگ یا جھ یارگ ۔
- درسِندگ : (دَرَ ۔ سِ نْ ۔ دَگْ) چیزے ءَ چہ چیزے ءَ پہ زور سِندگ ءُ گِستا کنگ ۔ جتا کنگ ۔
- دُرشاد : (دُرْ شَادْ) وش آتک PPB, LWD: DUR- SHAD: Welcome
- درشان : (دَرْ شَانْ) بیان کنگ، پدّر کنگ، زاھر کنگ ۔ درشان کنگ
- درشانگ : (دَرْ شَانَ گْ) وارتگیں چیزءِ چہ لاپ ءَ پد ءَ رپ ءَ آرگ، گیشیں چیز کہ تہ ءَ یا لاپ ءَ دارگ مہ بیت، چہ تہ ءَ در کنگ ءُ دور دیگ، گپ ءِ درشانگ ۔ Regurgitate
- ڈْرشپ : (ڈْرُشْ پْ) بچار "ڈْرپش"
- ڈْرشگ : (ڈْرُشْ گْ) مال جنترءِ دان مان کنگ ءُ ترینگ کہ آرت بنت، دناں ءِ ڈْرشگ، سِنگ ءِ ڈْرشگ، ترءِ ڈرشگ کہ چیزے ءِ کرءَ ڈرش ایت ءُ گوزایت ۔
- ڈْرک : (ڈْرَکْ) میدان، تگ، تچگ ۔
- دُرک : (دُرُکْ) نامے جام دُرک، کسانیں دُر ۔ ★
- درکار : (دَرْکَارْ) سرکار ءِ درکار بزاں رئیت (رعیت)

(SUBJECT) under Government, not Independent Owing obedient to, Person subject to political rule, any member of state except the Sovereign (in a kingdom) 3-10-63

- درکپ : (دَرَکَ پ) سرکپگ یا درکپگ ءِ جاگاہ۔
- درکپگ : (دَرَکَ پَ گ) درائگ، چہ جاگہءَ درآیگ ★
- درکش : (دَرْ + کَش۔شَگ) درکشان بوگ ءُ یکرءَ گوزان۔
- ڈرگگ : (ڈرِکَ کَ گ) پہ ڈرگگ، یک چیزے ءِ سرءَ ترّدگ، دَور دُ ڈرگگ، ڈرکنگ، کارےءَ ڈرگگ، ترند بُنگیج کنگ۔
- درکیل : (دَرَکَ ے ل) گوات ءُ گورم ءَ ڈیک، درکیل دیگ : بوجیگ کہ گوات ءِ دیم ءَ گورماں ڈیک دیان اِنت ءُ روت۔ درکیل ورگ : گوات ءُ گورم ءِ گور گنداں بیگ۔
- ڈرگ : (دَرَگ) ڈراجی ءَ پچیں دِر۔
- دِرگ : (دِرَگ) تنکیں چیزے ءِ تل یا راڑ کنگ، چیزے ءَ کہ دِرتۂ آدِرایت "دِرَگ" ءِ وکار گال۔
- ڈرگ : (ڈُرُگ گ) لِکّ مزن ءُ یکجاہ بیت آئیءَ ڈرگ گوش لنت، لِکّ ءِ مزنیں گیڈ باز مردم گوش ایت کہ "ڈرگ" لِکّ ءِ چُک اِنت بلے اے بتل اڑءَ گیشیں ایت لِکّے پہ کنکے ڈرگ ایت ڈرُگے پہ تپی بارگے "چہ ایشیءَ زانگ بیت کہ لِکّ چُک اِنت ءُ "ڈرگ" مات۔
- دِڑگ : (دِڑَگ) گُدءِ یا کاگد ءِ دِڑگ ءُ چاک دیگ، تل دیگ ہتنکیں چیزے ءِ چاک، تل یا راڑ کنگ، کسے انچیں چیزےءَ بہ دِڑایت کہ آدِڑایت۔ لاپ ءِ دڑگ : پہ کارچ ماں جنگ ءَ۔ ڈھل ءِ دِڑگ، چادر ءِ دِڑگ، آپ ءِ دِڑگ؛ بوجیگ یا گراب ءُ زمین ءِ دِڑگ، دَر دڑگ "دِرگ" ءِ بکار گال (اے "گدُ ورَ" ءَ سست اِنت یا "ترند" اِنت) نوکیں گُد ءِ دِڑ۔
- درگت : (دَرَگ ت) دَور، بارگ "پلانی ءِ درگت ءَ جنگ"، نوبت، درگتے گوستگ بزاں مُدّتے گوستگ۔
- دُرگل : (دُرْگُل) شترّیں جنک، نامے۔ PPB, LWD: DURR-GUL: Fair one, WIFE, mistress
- درگوز : (دَرَگُ وَز) بکشی، ہِلّی، منت، درگوز کنگ : بکشگ، ہِلّ کنگ، دُور دوریں مُلک۔ درگوزی : درآمدیں مردم یا سرحال۔
- دُرگوش : (دُرْگ وش) ہما کہ دُرّتۂ گوش ءَ اِنت، مردینی نامے۔
- درگیج : (دَرَگِ ے ج) "درگیگ" ءِ پرمانکال بزاں دربہ گیج، بہ پِٹ، شوھاز۔ ★
- درگیگ : (دَرَگِ ے ج گ) شوھاز کنگ، پِٹّگ۔ ★
- درمان : (دَرَمَ ان) دوا، درمان وارگ، ھما چیز کہ چہ آئی ءِ ورگ ءَ ناڈراھی روت۔ ءُ چہ آئی ءِ پرکنگ ءَ درد دُرُشت بنت۔
- درمانگ : (دَرَمَ ان گ) پھک دم برگ، گُٹگ۔
- درمانیگ : (دَرَمَ انِ ے ن گ) ھر چیزے کہ پہ درمانی کار مرد بیت۔ 15-9-1968
- ڈرمب : (ڈرَمْ ب) کوھی دیم، کوھی دیم گور سے کپو درماں گلیں ڈرمب ءَ۔
- ڈرمبک : (ڈرَمَ بُ ک) آپ، چاہ یا کہ شیرءِ سرءَ چرپی بند ایت یا ماں کنگ بیت چرپی سرءَ وت ءَ دار ایت ڈرمبک بیت۔ بتّ ءِ سرءَ شیر ءُ شیر ءِ سرءَ روگن پرتیج انت "ڈرمبک" گوش اَنت۔ شیرانی منتگ ءَ رندھینرک ءِ دپ ءَ لوج انت روگن آئی ءِ دپ ءَ کیت۔ گوش انت ڈرمبک اِنت۔ ڈرمبلو، ڈرمّل، ڈرمّلو
- ڈرمدان : (ڈرَمْ دَ ان) بچار "ڈرھمدان"

- ڈرمشک : (ڈرَمِ شِ ک) بُرمشک "کا ھے"
- درمیان : (دَرَمِ ےاں) دراَبید، ھساب ءِ نہ اِنت، بے نہ اِنت، نیانجی۔
- دُرناز : (دُرنَ ا ز) جنینی نامے۔
- ڈرنچ : (ڈرَن چ چ) ڈرنچگ ءِ پرمان بزاں بڈرنچ۔
- ڈرنچک : (ڈرَن چ ک) بچار "ڈرنچلک" "ڈرنچلک" ڈرنچک ءِ کسانگال اِنت۔
- ڈرنچگ : (ڈرَن چ گ) گوں چیزے اڈینگ ءُ لوٹچان کنگ یا بندگ ءُ لوٹچان کنگ۔
- ڈرنچلک : (ڈرَن چ ل ک) لوٹچان، ڈرتنکلیں۔ ڈرنچلک بیگ : وت ءَ لوٹچان کنگ، دستاں گوں یک چیزے ءَ بند دیگ ءُ آڈینگ ءُ پاداں چیز زمین ءِ چست کنگ ءُ چند ءِ گرانی ءَ گوں دستاں دارگ۔
- ڈرنچلوک : (ڈرَن چ ل وک) ڈرتنگلیں، لوٹچانیں۔
- ڈرنچوک : (ڈرَن چ وک) ھما مردم کہ ڈرنچگ ءِ کار ءَ بہ کنت۔ ھما چیز کہ گوں آئی ءَ چیزے اڈینگ ءُ ڈرنچگ بہ بیت۔
- ڈرنز : (ڈرَن ز) آپ ءِ چنڈ، کسانیں ترمپ۔ PPB, LWD; DRANZ: in compound, Sardranzī : HOT Headed
- ڈرنزگ : (ڈرَن زگ) آہیں چیز یا آرتیں چیز ءِ تنک تنک یا تشر شنز ءَ پر ریچگ، چوشنز ءَ تنک تنک ءَ آپ چنڈگ، بہ گٹ دی دست یا سر ءِ چنڈینگ، دست ءِ ڈرنزگ، سر ءِ ڈرنزگ، زھم ءِ ڈرنزگ۔ PPB, LWD: DRANZAG: to Strike a blow
- ڈرنگ : (ڈرَن گ) مُرگ ءِ وپگ ءِ جاگہ، ڈرتنکلیں چیز، ھما ڈرتنگلیں چیز کہ آئی ءِ سرءَ یا تہ ءَ چیز ءُ سامان ایر کن اَنت کوہ ءِ انچیں جاگہ کہ سر کپگ ءُ ایر کپگ نہ بیت۔ ۲۔ ھما کہ کونشگ شرّ بگیت ءُ شر بہ بیار اِیت۔ ھما کہ کنش شر نہ گپت آئی ءَ کواک گوش انت۔
- درنگاز : (دَرَن گ ا ز) درشان، سھرا، زاھر، ہُنگیج، کاٹم۔
- درنگیب : (دَرَن گِ ے ب) کس نزانت چہ کُجَ۔
- ڈرنہ : (ڈرَن نَ ہ) دلی ڈرنہ یا ڈرتو، لوٹی مادراں (ڈرنہ، ڈرتو یا ڈرنگ) درمان کا ھے، جنینے نامے۔
- درنیتگ : (دَرَن یَ ت ک) "درنیایگ" ءِ گوست گال۔
- دَرُد : (دَرُد) ڈٹی انجوش کہ دَرُودری ءَ اَنک بزاں ڈتی ڈتی ءَ اَنک۔
- دَروار : (دَرَوار) دشت ءِ یک کورے کہ "ساجی" ءِ بند ءَ روت۔
- دَروازگ : (دَرَوازگ) لوگ ءِ دپ یا لوگ ءِ دپیگ۔
- ڈروال : (ڈرَوال) ڈرال، تنگ کشّ، تنکش۔
- ڈرواہ : (ڈ۔ رَ واہ) ڈراہ، ڈڈ، جوڑ، وشّ ۲۔ درست، کُل، تمام
- ڈرواھی : (ڈر وَ اھِ ی) مُرادباتی، مُبارکی، بہ دوچار کپگ ءَ کسے ءَ مراد گشگ یاکہ دوچار کپگ ءِ جاگہ ءُ وھد ءَ گوشگ۔ باز مردم الشی ءَ "ڈرواھی" گوش اَنت بلے رَد اِنت ۲۔ جان وشّی، جان سلامتی، ڈراھجانی۔
- ڈروت : (ڈرَوت) وشیں سلام، ورنڈلیں کلوہ، گلیں ڈروت۔

- ڈروج : (ڈرُوج) درمانے ۲۔مزن ءُ بازشاھیں آسکے کہ بازجاگہ ءَ الیشی ءَ زامرھم گوش اَنت ۔ (بچارئت)
- ڈروچک : (ڈرُورچ ک) بچار " ڈریچک "
- دَرور : (دَرَوَر) مَنَّ ، ھم رنگ ، ھم ڈول ، مثال ، بے دگری ، ھمرلیشں ، دَروری ، برابر ، چوکہ ھمائی ءَ ۔
- دروژی : (ڈرُوژِی) ڈروگ PPB, LWD, DROZHI: false, Lying
- ڈروشں : (ڈرُوش) دانگ ، سَرچِنگ ، مودانی سَرَک ءَ پہ مگراز چنگ ، دارے ءِ کرّءَ گنڈرشگ ، اُشترءِ گوشاں چِن اَنت یا بُرّ اَنت ، چارگوش ءُ کِن اَنت گُسں اَنت " ڈروش " ءِ چہ ڈرشگ " ءَ تیرے کہ سِپر پوستی پوزیا گوش ءِ چُنڈ بڈرش اِیت ۔
- ڈروشاپ : (ڈرُوش ش اپ) بچار " دریشاپ "
- ڈروشگ : (ڈرُوشَ گ) انچوش کنگ کہ بہ ڈرش ایت ۔ ڈرشگ " ءِ بکارگال
- ڈروشم : (ڈرُوشَ م) دیم ، گوناب " تنگو ڈروشمیں بچ " رنگ ، ڈول PPB.LWD: drosham
- دَرّوگ : (دَرَّرَوگ) تچگ ۲۔ دست یا پاد ءِ بندانی درّوگ بزاں ھڈّ ءُ بندانی چہ وتی جاگہ ءَ شکگ ۔
- ڈروگ : (ڈرُوگ) نہ راست ، رَدیں گپ ، ھما گپ یا کارے کہ نہ بوتگ ءُ تو گوش ءِ بوتگ ، ڈروگبند ، ڈروگو ، ڈروگ ڈراچ یا ڈراش ۔

ڈروج

- ڈروگبند : (ڈرُوگبَ ن د) مردم کہ ڈروگ بند اِنت بزاں راستیں گپ نہ جَنت ۔
- دَرونت : (دَرُوَن ت) عربی : درس ، انگریزی (LESSON) پہ وانینگ ءَ دربرجاھاں وانگی ءِ ونتہ ءَ ھر بھرے کہ پہ یکُ ندے وانگ ءِ گیشتنگ آئی ءَ " دَرونت " گوش اَنت بزاں " وانگ ءُ دَربَرگ ءِ چیز "
- ڈروہ : (ڈرُوہ) ڈگا ، ریپینگ ۔
- ڈروھرا : (ڈرُوھَرا) ڈروھا ، رَدیں گپ ۔
- ڈروھگ : (ڈرُوھَگ) کسے ءَ نیم راہ ءَ یلہ کنگ ، کسے ءَ پہ کارے یا چیزے یا پہ ھمراھی ءِ لبز کنگ پدءَ وتی لبز ءَ ورگ ۔
- درویشں : (دَروِیش) پکیر ، میتا
- ڈرھبات : (ڈرَھبَ ات) سلام ، آئی ءَ منی ڈرھباتاں بدئے یا آئی ءَ ڈرھبات بگوش ۔
- ڈرھباتی : (ڈرَھبَ اتِ ی) وشّی ، ڈراھی ، سلامتی ، جوڑی ، جانجوڑی
- ڈرھجان : (ڈرَھجَ ان) ھما کہ ناڈراہ جان نہ اِنت ، ھروھد ڈراہ اِنت ، ناڈراھی ءُ جان ءَ نیست ۔
- ڈرھجانی : (ڈرَھجَ انِ ی) جان وشّی ، جان سلامتی ، بے ناڈراھی ، ڈراھی ۔ Health

- **ڈرھگ :** (ڈرَھ گ) لرزگ چہ گوھرءَ یا چہ تُرسءَ ۔
- **ڈرُھگ :** (ڈرُھ گ) کسے وت ءُوت بہ ڈرُوھین اِیت یا کہ دگہ کسے آئیءَ بہ ڈرُوہ اِیت گڑا آ "ڈرہ" اِیت
- **ڈرھمدان :** (ڈرُھ مَ دَان) پہ کرز جوڑ کُرتگیں ماٹلی، پہ ہمیدہ جوڑ کُرتگیں ماھور کہ رَزان مان کن انت ءُ ڈرنج انت ئے ۔
- **ڈرھند :** (ڈرُھ ن ڈ) درمانے، مردمی نامے ۔
- **ڈرھینگ :** (ڈرُھے نَ گ) لرزینگ، تمپینگ، چنڈینگ ۔
- **ڈرءُدوچ :** (ڈرءُ دُوچ) انچوش مرگ کہ ٹپءُ نوُر بہ بنت ۔
- **دَرءُگوُر :** (دَرءُ گ وَر) نزیک گوُر، کرءُ گوُر ۔
- **دَری :** (دَرِی) دریگ، ڈالگوپیں گدءُ چیر گیجے، پارسی زبانءِ یک راستے کہ آئیءَ پارسی دری گوُش انت ۔ ڈنیءُ درآمد ۔
- **دُرّی :** (دُرّ رِی) جنینی نامے، ھما کہ گوں "دُرّ" ءَ سیادی کنت، ھما کہ دُرّے گوُشءَ اِنت ۔
- **دریا :** (دَرَیَا) سوریں آپءِ دریا کہ دنیاءِ سے بھر گوُشگ بیت، ، سمندر
- **دریاب** (دَرَیَاب) ھما گور کہ آئیءِ آپ ھچبر نہ کُٹ اِیت ءُ ھر دھد چو سوریں دریاءَ آئیءِ تہءَ آپ مان اِنت کہ آئیءَ ماھیگ بیت ءُ بوجیگ ءُ بیکار ءُ لانچ روءُ آکن انت انچوش کہ سندءُ پنجاب ءِ دریاب ۔ اِے گال مُبدرءَ دو گال انت یکے "دریا" دومی "آپ" بزاں الشیءِ آپ چو دریاءَ اِنت ۔
- **دریابار :** (دَرَی اَب اَر) دَربار، ھسیلءِ نیمگ، گوُشءِ نیمگ، جنوب، South
- **دریابُرد :** (دَر۔یا۔بُرد) دریاءِ بُرتگیں، مال دریاءَ بُرتگ اِتگس ۔ ★
- **دریادل :** (دَرَی اَ دِل) مزن دل، نان دِہ، دست پچ، ھما مردم کہ ھرکسی کُمکءَ چُک ءُ پد نہ بیت، تاوان کش ۔
- **دریاسوچ :** (دَرَی اَ س وچ) شُوم، بدبھت، مُتحر ۔
- **دریاورد :** (دَرَی اَ وَر د) دریاءِ گتہ کاریں مردم، جوانیں ءُ گتہ کاریں میمد، جوانیں ناھُدا ۔
- **ڈرپانچ :** (ڈرِی پَ اَن چ) پُوگس : ھما کلونٹ کہ کپتّ آئیءِ ناہ اِنت ۔
- **ڈرپتگ :** (ڈرِی پَ پ گ) لیڑہ کہ مست بیت ءُ بیلکءَ کش اِیت ءُ بلبلگی جنت ھمیشیءَ گوُش انت ڈرپتگ ۔ لیڑہ ڈرپ اِیت ۔
- **ڈریچ :** (ڈرِے چ) ڈریگت، بچار "ڈریگتیں" ۔
- **ڈریچ :** ڈرِی چ چ) دشتیاریءَ "ڈیک" ءَ گوُش انت بزاں ڈیک ورگ : دوچار کپگ ۔ پنجگورءِ دمگءَ دھیال ءُ گمان ءَ گوُش انت
- **ڈریچا :** (ڈرِے چ ا) دریگتءَ
- **ڈریچک یا ڈروچک :** (ڈرِی چ ک) مُرگے کہ آئیءِ آوازانت "چک چک اِ، چک چک اِ" بزاں وتی چکاں گوانک جنت کہ بیا رَویں ملک ءُ کشاراں وَریں ۔ اِے مُرگ ھزارانی شمارءَ کیت ءُ کشارءَ ایر ریچ اِیت ءُ ھوشگءَ پرچ اِیت ۔ کش انت ئے بلے دیرنئیت ءُ ڈگارءَ چٹ کنت برے برے ماھکانیءَ ھم ایر دَنت ۔
- **دَرّیچگ :** (دَرّے چ گ) دو تلگیں یا گوبتگیں چیزءَ بدءَ بچ کنگ، دوچءِ دَرّیچگ، تھتءِ دَرّیچگ، سرءِ دریچگ تگرءِ دَرّیچگ، سُندءِ دَرّیچگ، لوگءِ دَرّیچگ، پَرّیچگ، ساماناں چہ ییتیءَ یاد گر درپ ءُ لوگے ءَ دَرّیچگ بزاں درچگ ءُ ڈنءَ کنگ ۔

- ڈریشاپ (ڈرِی ش شَ اپ) اُشترکہ چو مردم ءَ چِش اِیت ءُ مُنٹ ءَ ءُ بُرزءَ بچنڈا ایت ، کاںیگرکہ مترایت ءُ پوشار جت ءُ پہ جنگ ءَ بیڑبارت ، مزار یا دگر رسترہ دریشاپ یا کاںیگرکہ زھرگیپت کونڈم جنت ءُ پڑیشت کنان ءَ پہ جنگ ءَ بیڑبارت ۔
- دریگ : (ڈرِی گ) لوگ ءِ دیوال ءِ ھما بچیں جاگہ کہ اودءَ چانٹ مان اِنت ءُ سیم مان گیتگگ اَنت کہ روژنائی ءُ گوات کیت
- ڈریگیت : (ڈرِے گَ ت) بچار " ڈریگیتیں "
- ڈریگیتیں (ڈرِے گَ تِ ے ن) چہ یک کارے ءِ بیگ ءَ رَندگوشگ بیت " ڈریگیتیں اِے کار مبوتیں " دکاش) Alas
- ڈُرِیں : (ڈُرِ ے ن) جنینی نامے ، ھماکہ چو " دُر " ءَ اِنت ۔ ★
- ڈریِن : (ڈرِی ن ن) چہ ھَور ءَ رَندھپت رنگیں کمانے آزمان ءَ زاھربیت ۔ سَنج ، ڈرینچ ، بی بی ءِ گِدان ۔ RAINBOW
- ڈرینچ : (ڈرِی ن چ) ڈرِیِن ، سَنج کہ ھَور ءَ رَند زاھربیت ۔
- ڈرینگ : (ڈرِی ن ن گ) درمان کاھے ۔
- ڈرینوک : (ڈرِی ن ن و ک) کرپاس ءِ شِنگ ءِ دسبوج ، کرپاشن (بچار بُت)
- ڈریھ : (ڈرِی ھ) سار ، دلگوش ، سھیگ ، ڈریھ کنگ : سار کنگ گرگ ، اناگہ ءَ ہچ ڈرھگ ، چواب ءَ جاہ سرگ ، ھوش کنگ ۔

- دڑامب : (دڑ ا م ب) بلوچستان ءَ کیچ ءُ گوادر ءِ مِیانجی ءَ مزنیں کوھے ءِ نام اِنت ۔ درامب ، دَرانب
- دڑو : (دڑ و) رِد ، دوتسد ءُ پنجاہ دانگ ۔ یک گورے ءِ نام اِنت ۔
- دُزّ : (دُزّ) ھاکس کہ مردم ءِ چیزءَ چیرکا بارت ، لُونگے (کلّی نوکو) دزچم : چم جھل ، دزنیس : مورمانٹ ۔ جان دُزّ : کار دُزّ ۔
- دُزاپ : (دُزْ ذَ اپ) بلوچستان ءَ جاھے ءِ نام اِنت کہ انگشی ءَ ایرانی " زاھدان " گوش اَنت ۔ برّان زاھدان ءِ کوھنیں نام
- دزبرادر : (دَزْ بَ رادَر) دزبرادل ، سنگت ۔
- دزبرادل : (دَزْ ۔ بْ ۔ رَ ا ۔ دَل) بچار " دزبرادر " بیل ، ھمبل ، دوست ★
- دزبگان : (دِزْ ب گَ ان) سَرباز ءِ گورءَ چہ گواسلکان یا واسلکان ءَ جھل شھرے
- دزبند : (دَزْ بَ ن د) گُدے کہ ننکانی دستان بند اَنت ۔
- دزبندی : (دَزْ بَ ن دِ ی) کارے ارزکنگ ءُ وتی دستاں بندگ ۔ منّوار ۔
- دزبوج : (دَزْ ب و ج) چلوپگ کار ، ھما مردم کہ پہ کسانیں کارانی کنگ ءَ دارگ بیت ۔
- دزپنڈ : (دَزْ پَ ن ڈ) پہ دست پنڈ اگیں ۔

- دزجن : (دَزَجَ نَ) پہ ناڈاھیانی رَنگ ءِ تگرجوک ۔ دُز۔
- دُزجنگ : (دُزَدَجَ نَ گ) گوریلا جنگ ۔ چیرکائی جنگ کنگ ۔
- دزجنی : (دَزَ ۔جَ نِ یِ) بچار " دست جنی "
- دُزدیوان : (دُزدِ یِ وَ انْ) دُزدیوان کنگ : چیراندری دیوان کنگ کہ کسے سھیگ مہ بیت۔ Secret Meeting

دُزدیوان بوگ : چیراندری دیوان کنگ بلے پاشک بوگ ، پہ چیراندری کارے ءِ کنگ ءِ گرگ بوگ ۔

- دزروگن : (دَزَ رُوگِ نَ) درمان کاھے ۔
- دِزّک : (دِزْ ۔ زِکْ) مکران ءَ کیچ ءِ جاگھے ءِ نام اِنت ۔ ★
- دُزّک : (دُزَ دُزُکْ) چیراندری ، دُزکی ھِتی : سالونک ءِ ھِتی ءِ شپ ءَ چہ یک شپے ساری دُزّکی ھِتی کن اَنت ۔
- دَزکار : (دَزَکَ ا رَ) کسے ءِ دست ءِ گرتگیں کار ، دسکار (دست مُ کار) دَر بُرتگیں کار ۔
- دُزکار : (دُزَکَ ا رَ) ھما کارکہ چیراندری کنگ بہ بیت ، پہ دُزّی کنگ بہ بیت ، ھما مردم کہ وتی کاراں چیراندری کنت ، دُزکاری : چیراندری کنگ ۔
- دزکزا : (دَزَ ۔کَ ۔زَا) بچار " دسکزا " ★
- دَزکِش : (دَزَکِ شَ) بچار " دسکِش "
- دَزکُش : (دَزَکَ شَ شَ) بچار " دسکش "
- دُزگ : (دُزَ ۔زَگْ) کسے ءِ چیزے چیر کا برگ کہ کس سھی مہ بیت ۔
- دزگٹ : (دَزَگَ ٹَ ٹَ) دست گٹ ۔ گوں کارے ءَ گلائیش ، دسبند ، دسگٹ ۔ ★
- دَزگُل : (دَزَگُ لَ لَ) پُنڈ اِتگیں ، دَزگُل کنگ : پُنڈگ ۔
- دزگواپ : (دَزَ ۔گْ وَاپْ) گوں دست گوپتگیں ، دست ءِ گوپتگیں ۔ ★
- دزگوھار : (دَزَ۔گْ۔وَھَ ا رَ) جنینیں سنگت ، دو جنین کہ وتی واں وت سنگت اَنت آیاں دزگوھار گوش اَنت (بُندر ءَ دست گوھار)
- دَزگیر : (دَزَگِ یِ رَ) دستگیر ۔
- دَزلٹ : (دَزَلَ ٹَ ٹَ) ھما لٹ کہ دست ءَ کنگ بیت ، شوانگ یا ساربان ءِ لٹ ۔
- دَزمال : (دَزَمَ ا لَ) کسانیں گُدے کہ پہ دست ءُ دپ ءِ پھک کنگ ءَ کیسگ ءَ کنگ بیت ، رومال ۔
- دزمنسر یا دزمسر : (دَزَمَ نَ سَ رَ) بچار " دسمسر " ۔ کاھے ۔
- دزموزگ : (دَ زَ ۔م ذَ ۔زَگْ) دست ءِ موزگ ، بچار " دستانہ " ★
- دزموش : (دَزَمُ شَ) چیزے ءَ پہ دست شوھاز کنگ ۔
- دُزّناپ : (دُزَنَ اپْ) رکشان کور ءِ کرءَ پنجگور ءَ چہ شاپاتان ءَ جھل شھرے ۔
- دَزدُوتم : (دَزَدُوتَمْ) بیدار ءِ دیما بَرگ پہ اولیگ ۔ دَزدوتم کنگ : بزاں اولیگ ءَ انچوش جنگ کہ بیدار گور ءِ بدل ءَ پہ دیم ءَ بروت ۔ اولیگ ءِ یک راستے ۔
- دزمن : (دُزَمِ نَ) ھما کہ دوست نہ اِنت ، ھما مردم کہ یکے ءِ تاوانی ءُ بیرانی ءِ رندءَ اِنت ۔ آئی ءِ دزمن اِنت ۔
- دُزمان : (دُزْ ۔ مَانْ) دُشمان ، زا ، بد ءُ رد ، دُزنام ، دُشنام ★

- **دُژنام** : (دُ ژ نَ ا م) زاہ، بدءُ رد، دُشنام، دُژمان ۔
- **دسبْرادر** : (دَس بْ رادَر) سنگت، ساری، دوست، ھمبل، بیل، دسبْرادل
- **دسبردار** : (دَس بَر دار) چہ کارے ءَ دست کشگ۔
- **دسبند** : (دَس بَ ن د) بارگیں گُدے کہ نشکانی دستاں گوں آئی ءَ بند اَنت، دست گٹ: گوں کارے ءَ گلائش ۔
- **دسبندی** : (دَس بَ ن د ی) دسگٹی، گوں کارے ءَ دسگٹ ءُ گلائش بیگ، اَرز، گوں کسے ءَ پہ گستری دست بندگ ءُ چیزے لوٹگ یا منت گرگ یا کنگ ۔
- **دسبوج** : (دَس ب و ج) آلہ، اوزار ۔ INSTRUMENT
- **دسپچ** : (دَس ۔ پ چ) ھما کہ دسگٹ نہ انت + ھمامردم کہ بھیل نہ انت، دادبکش، ھرچ کنوک۔ ★
- **دسپدست** : (دَس ۔ پ ۔ دَس ت) نگد ۔ دست پہ دست بیگ: بزاں برے یکے ءِ دست ءَ بیگ۔
- **دسپُشت** : (دَس پُ ش ت) دست ءِ پُشت ۔
- **دسپنچگ** : (دَس پَ ن چ گ) دست ءِ پنچگ۔
- **دسپنچگی** : (دَس پَ ن چ گ ی) زورچکاسی ۔
- **دسپیلک** : (دَس پ ے ل ک) ھما کسانیں پیلک کہ دست ءَ شُتگ اَنت ۔
- **دست** : (دَس ت) ھے اندام کہ چہ لُنگل ءُ لونجان اِنت کہ آئی ءِ گُدّی سر لنگک اَنت ۔
  ٢ ۔ لاپ ءِ یک رندے رچگ بے گیشتر چہ ناوڈاھی یا جُلاب ءِ ورگ ءَ ۔
  ٣ ۔ کُماری لیب ءَ یک رندے رِبستگیں یک دستے۔

دست آیگ : لاپ ءِ رچگ۔ دست بندگ : بھلی لوٹگ، بکشی لوٹگ۔ دست ءَ پتاھگ : کارے ءِ دستءُ پیچگ : کارے ءِ دست جنگ : زندیں تاوان دیگ، کار ءِ دست جنگ بزاں مُنجگ کنگ۔
دست دیگ : لاپ ءِ بزاں رچگ۔ دست ءَ دیگ : چیزے ءِ دگر مردمے ءَ۔ دستاں دارگ : کسے ءِ پُرس ءِ پترسر ءَ دوئیں دستاں چست کنگ ءُ ھتیں پاگپ وانگ پہ مُرتگیں ءِ بکشی ءَ۔ دست ءَ زیرگ : کارے ۔
دست کپگ : رسگ۔ دست کنگ : ڈراھیں چیزے ءِ گوں دست کچ کنگ۔ دست گرگ : زیرگ چہ دگرے ءِ دست ءَ۔ دست ءَ گرگ : کسانیں چکے ءِ، سکیں پیریں مردمے ءِ، کورے ءِ یا نزورے ءِ۔
دستاں گرگ : سستریں مردمے ءِ یا ھرکسی۔ دست لگگ : مزیں تاوان ءُ بیرانی ورگ۔
دست ءُ چم کنگ یا دست ءُ دیم کنگ : وزنماز گرگ ۔

- **دستاچ** : (دَس تَ ا چ) دستار، ریتاچک یا ریتاچ بزاں جلاب، لاپ شود ۔
- **دستار** : (دَس تَ ا ر) دست آروک، ریتاچک: ریتاچ : لاپ شود بزاں جُلاب ءِ پاگ، دستاربندی : پاگ بندی۔
- **دستاک** : (دَس تَ ا ک) یک تاکی جار تاک ءِ ڈولیں چاپ اِنگیں کاگز ۔ HANDBILL
- **دستانچگ** : (دَس تَ ا ن چ گ) لانک بوچ۔
- **دستانگ** : (دَس ۔ تا ۔ نگ) کسانیں لچہ، کسانیں سوت ۔ ٢ ۔ بچار "دستانہ"۔ ★

PPB, LWD; DASTANAG: short song.

- **دستانہ** : (دَس ۔ تا ۔ نَ ہ) پوست یا پشم ءِ جوڑ کرتگیں دست ءِ موزگ، دسموزگ، دزموزگ ۔ اشی ءَ دستانگ ھم گُوش اَنت۔ ★
- **دستاوِر** : (دَس تَ ا وَر) ھزگار، جوازتکار، تواں دار، ھستومند، تنگدست ءِ چپ ۔

- **دستبردار :** (دَش ت ۔ بَ ڑ ۔ دَا ڑ) بچار « دسبردار » ۔ ★
- **دستبندی :** (دَش ت ۔ بَ ن ۔ دِ ئی) بچار « دسبندی » ★
- **دست پیچ :** (دَش ت ۔ پ چ) دسپچ : دادبکش ، نانده ، هرکسی کمک کنوک ۔ ★
- **دست پُنڈ :** (دَش ت ۔ پُ ن ڈ) هانا که په دست « پُنڈ اِنگ » یاگڈگ کش اِنگ اَنت گرکوءَ کنگ یاپُنڈی کُتگ ، چیزے که باز دست گُلّ کنگ بیت بزاں دستاں کنگءَ یابازیں دز جنگءَ لیگار بیت ۔
- **دست جن :** (دَش ت جَ ن) « دسجن یا دَزجن » هامردم که گرمپک یا دگرانچیں نادراهی ءِ دیمپانیءِ هاترءَ مردماں سُوچن جنت یاچانکرا ایت ۔ گراستگیں ورگءَ که په هنسگءَ اِستان کش ئے هراب نه بیت بله په دست ئے کش ئے گرّا گوش اَنت که « دسجن بیت » هراب بیت ۔ دُزّ بیگ ۔
- **دست جنی :** (دَش ت جَ نِ ئی) « دسجنی یا دزجنی » چیزےءِ دست جنگ ، دست جنی کنگ ، شیتانی کنگ ، دُزّی کنگ ۔
- **دستچار :** (دَش ت چَ ا ڑ) دست ءِ دلءِ والوک ئے مردمءِ زندمانیءِ بارهءَ هال دیوک ، چِمدار ۔
- **دست چرپ :** (دَش ت چَ ڑ پ) سیریں مردم ۔ هستومند ۔

دستکڑی

- **دسترکو :** (دَش ت رَ کْ کْ ؤ) هاکسانیں ترکو که په دست دَور دیگ بیت ۔ دستی بمب Hand grenade
- **دستکڑی :** (دَ ش ت ۔ کَ ۔ ڑی) آسنءِ جوڑکرتگیں هادوکڑی که گوں یک دومیءَ زمزیل بند اَنت ۔ الیشیءَ ترُسناکیں کیدیانی دستانی ممچاں کنبل کن اَنت ۔ دسکڑی ، دزکڑی دست ءِ کید (ہتھکڑی) (بچار ئبت) ★
- **دستکش :** (دَش ت کَ ش ش) بچار « دسکش »
- **دست کلانچ :** (دَش ت ۔ کَ لَ ا ن چ) بچار « دسکلانچ »
- **دستکی :** (دَش تُ کِ ئی) کسانیں نُنُک که دنیگا کش یاگشگءَ کنگ نه بیت تهنا دستاں زورگ بیت مُلس ، دستکءَ پادگی : هانُنک که دهدے واہین ئے ئے گرّا دست پاداں سُرین ایت مُلیب کنت ۔
- **دستگ :** (دَش تَ گ) کارچءِ دستگ ، تپر یا زهمءِ دستگ ، بَدءِ دستگ ۔ بزاں دُوکّ کُتءِ اِنگیں سرءِ کڑی ورڈی ، دستگ که لنگ آئیءِ تهءَ رَوَاَنت ، چستوکءِ دستگ ، Handle
- **دستگانی :** (دَش تَ گ ا نِ ئی) هادار که جنترءَ تزین ایت ۔
- **دستگیر :** (دَش ت گِ ئی ڑ) دست گروک سکّیءِ دهدءَ ، کمک کنوک ، پیر دستگیر : شیخ عبدالقادر گیلانیءَ گوش

اَنت ۔گرپتار : سرکارکسے ءَ بگیت آ دستگیر بیت ، آئی ءَ سرکار دستگیر کنت ، جنگ ءِ تہ ءَ دُژمن ءِ ھامردم کہ تیر جنگ ءُ کُشگ نہ بنت بلے گرگ ءُ بندی کنگ بنت ۔

- **دست موش :** (دَش ت ۔مُ وش) بچار " دزموش "
- **دستور، دستیر :** (دَش تُ و ر) بوجیگ ءِ گور ءَ ڈراحیں دارے کہ آچارءِ گوش گوں آئی ءُ بندگ بیت ۔
- **دستونک :** (دَش تُ ون ک) ٹھرگ کہ دست ءَ بندگ بنت ، ھمالچہ کہ عربی ،اردو ءُ فارسی ءَ آیاں غزل گوش اَنت ۔ دستینک یا دستونک ۔ LOVESONG
- **دست ءِ دل :** (دَش ت ۔ءِ ۔دِ ل) دست ءِ پنجگ ءِ دیم کہ اودءَ پُٹ نہ رُدایت سپا ۔
- **دستی :** (دَش ۔ تِ ی) ھماچیز کہ دست ءَ کنگ بہ بیت ،کسانیں دستی پلیتی ، دستی لوٹ دسپیک ، چہ دانہ ءِ پلیتی ءَ جوڑ کرتگیں کسانیں ٹوکری ۲ ۔ گوں کسے ءِ دست ءَ دیم داتگیں (BY HAND) ۳ ۔ دزھرچی، چہ کسے ءِ دست ءَ زُرتگیں زرّ ★
- **دسجن :** (دَش جَ ن) بچار " دست جن " یا " دزجن "

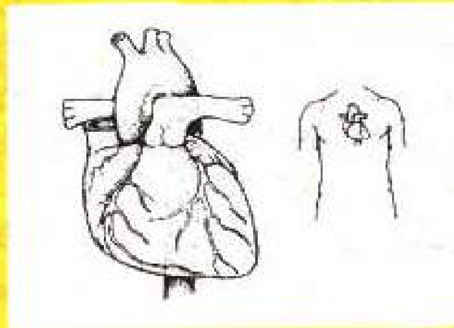

دستیر

- **دسجنگ :** (دَش جَ ن گ) دست ءِ کنگ ۔ تاوان دیگ ۔
- **دسچار :** (دَش چَ ار) بچار " دستچار "
- **دسرند :** (دَش رَن دْ) دست رند ، ھرکسی وتی نبشتگیں Handwritings
- **دسشود :** (دش ش وْدْ) ھمادرپ کہ دست شودگ ءِ کار ءَ دنت ۔ ٹرشت ۔
- **دسکار :** (دَش کَ ار) دزکار ، کسے ءِ اڈ کرتگیں چیز کہ آئی ءِ جند ءِ دسکار اِنت ۔
- **دسکڑی :** (دَش ۔کَ ۔ڑِ ی) بچار " دستکڑی " ★
- **دسکزا :** دَش ۔کَ زا) چہ دست ءَ بیلہ بیگ یا گلشگ دست کزا : چہ دست ءَ کزا یے ءِ بیگ بزاں رَدی یے بیگ ۔ ★
- **دسکش :** (دَش کِ شں) دزکش ، گوں وتی دستاں کشتگیں ۔
- **دسکشش :** (دَش کَ ش ش) دزکشش ،گوں وتی دستاں کش اِنگیں ،وزن کرتگیں ، دست ءِ موزگ ۔
- **دسکلانچ :** (دَش کَ لَ ان چ) ھمالوہیں ساد کہ مھار ءِ بُن ءَ بندگ بیت ءُ دست لوپ کنگ بیت ۔
- **دسکوش :** (دَش کَ وش) گوں دستاں گشتگیں مُرگ، پَس ، گرانڈ ۔ اک " من پلانی ءِ دسکوش ءَ نہ وراں "

- **دِسکی** : (دِسْ کِ ئی) مچے کہ آئی ءِ کلونٹ زرد اَنت ۔
- **دُسکیچ** : (دُسْ کِ ئی چ) جن یا مرد ءِ گوھار ۔
- **دسگاہ** : (دَسْ گَ اہ) دستکاری ءِ جاگہ ۔
- **دسگٹ** : (دَسْ گَ ٹْ ٹْ) دسبند ۔
- **دسگٹی** : (دَسْ گَ ٹْ ٹِ ئی) دست ءِ گٹ بیگ ، مشکولی ، گوں کارے ءَ گلائیش بیگ ۔
- **دسگوھار** : (دَسْ گْ وَ ھَ ا ر) جنکیں سنگت ، بچار " دزگوھار " ۔
- **دسگیر** : (دَسْ گِ ی ر) بچار " دستگیر "
- **دسلٹ** : (دَسْ لَ ٹْ ٹْ) بچار " دزلٹ "
- **دسلوت** : (دَسْ لْ وْ ت) ھالوت کہ دست ءَ بہ بیت ۔
- **دسمال** : (دَسْ مَ ا ل) بچار " دزمال "
- **دسماندست** : (دَسْ مَ ا نْ دَسْ ت) ھور ، تپاکی ، ھمراھی ۔
- **دَسمسر** : (دَسْ مَ سَ ر) کاھے ۔
- **دسمنسر** : (دَسْ مَ نْ سَ ر) کاھے ۔
- **دسموزگ** : (دَسْ ۔ م وْ ۔ زَ گ) بچار دزموزگ ، بچار دستانہ ★
- **دسنام** : (دَسْ نَ ا م) بزاں " دست نام " گوں وتی دست ءِ نبشتگیں نام ۔ Signature
- **دسنبشت** : (دَسْ نِ بِ شْ ت) پہ دست نبشتگیں بزاں چاپ نہ کرتگیں (قلم خط) Handwritten
- **دَشت** : (دَشْ ت) مکران ءِ یک تاسیلے ، زامران ءِ دشت ، جنگل گیابان ، ھما زمین کہ کوہ کم اِنت ءُ ملک بازانت ، کور ءِ دوئیں کرّ ءَ کپتگ ، ھما دلیگ کہ یکدار ءِ گور ءَ اِنت ۔
- **دِشتار** : (دِشْ تَ ا ر) بچک ءُ جنک ءَ پہ سور ءَ نام گپت کن اَنت آیاں دِشتار گُش اَنت ، نام گپت ، نام زَد ، سرِیگ پرکتگیں ۔
- **دِشتاری** : (دِشْ تَ ا رِ ئی) مچے کہ ہر کس ءَ زانت ۔ دِشتار بیگ ۔
- **دَشتُک** : (دَشْ تُ ک) کسانیں دَشت ۔
- **دَشت کوَر** : (دَشْ ت کَ وَ ر) دشت ءِ کور کہ چہ مکران ءِ مزن کوراں یکّے آ دگہ سئیں : ۱ رکشان ۲ کیچکور ۳ ھِنگ ۔
- **دَشتی** : (دَشْ تِ ئی) دَشتیگ : بزاں دَشت ءِ نندوک ۔
- **دِشتی** : (دِشْ تِ ئی) دِشتیگ : سوک ۔ پلائی دِشتیگ کپتگ ، بزاں پہ کسے ءَ سوک لاپ اِنت الیشی بیتہ نیم گنوکی رنگ بیت ۔
- **دَشتیاری** : (دَشْ تِ ی ا رِ ئی) یار جان ءِ دشت یا کہ یار محمد ءِ دشت کہ جد گالانی بنند گاہ اِنت ماں روا یرشتی بلوچستان ءَ ۔
- **دشتیگ** : (دَشْ تِ ئی گ) بچار " دشتی "
- **دُشک** : (دُشْ کُ) نامے ۔
- **دشمن** : (دُشْ مِ ن) دُژمن : ھما کہ دوست نہ اِنت ۔ بدواہ ۔

- **دُشمان :** (دُشْ مَ انْ) زاہ ، بدءُ ردِ (پارسی: دشنام)
- **دُشو :** (دُشْ وْ) دوشمبے ءِ نیم نام ۔
- **دَشّود :** (دَشْ شْ وُدْ) ھاآپ کہ گوں آیاں دست شودگ بوتگ انت ، ھامردم کہ کسے ءِ دستاں شود ایت ۔ ھا درپ کہ آئی ءِ تہ ءَ دست شودگ بنت ۔
- **دُشی :** (دُشِ ئی) دوشمبے ءِ گونڈنام
- **دَکّ :** (دَکْ کْ) ڈَکّ ۔
- **دُکّ :** (دُکْ کْ) چہ ذرچکے ءِ گپتگیں مسترنگیں ٹرندیکے کہ گوں ایشی ءَ گُدیا سَرشود انت ۔
- **دُکان :** (دُکْ کَ انْ) ھاہان کہ آئی ءِ تہ ءَ باپاری نِشتگ ءُ سوداگری کنت ۔
- **دُکّڑ :** (دُکْ کُ ڑْ) دشتواریں کسانیں دُھلے کہ بےلکّ ءَ پہ دست جنگ بیت ۔
- **دِکّہ :** (دِکْ کَ ہْ) ھتینہ ، تیلانک ، میل یا بوجیگ ءِ گوں بستگیں تیاب ءَ سوڑ بندگ ءِ جاگہ ۔
- **دَگّ :** (دَگْ گْ) راہ ، مزن راہ ۔

دل

- **دگا :** (دَگَ ا) دَروہ ، ریپ ، دْروھگ ءِ کار ★
- **دگر :** (دِگِ رْ) بچار " دگہ "
- **دگراں :** (دِگْ رَانْ) دگر ءِ باز
- **دگرانی :** (دِگْ رَ انِ ئی) ھاکہ وتی نہ اِنت ۔
- **دگری :** (دِگْ رِئی) پیر ، پرک (فرق) تپاوت ، دگہ رنگی ، جتائیں رھبندی ، دگہ راستی ۔
- **دُگنیا :** (دُگْ نِ یَ ا) دنیا ، امروز ، پچ ھماں ءُ دُگنیا ۔ (دکنیا : نخلِ خرما راگوید ۔ زند پازند ب ق)
- **دگہ :** (دِگِ ہْ) دگر ، ھیکہ ایشی ءَ دگہ چیزے ، ابید چہ ایشی ءَ ۔
- **دل :** (دِلْ) نیاں ھرچیز ءِ میان اک : دست ءِ دل ، پاد ءِ دل ، لوگ ءِ دل ، سورگ ءِ دل ۔ (طب : دِلِ : "میانِ ہرچیز" پا : دلہ ، دل ، دیل ۔ پھ : دِل ، دیل)
- **دل :** (دِلْ) ساھدار ءِ بدن ءِ لازمی بھرے کہ تمامیں بدن ءَ ھون تچینیں ایت ۔ مردم ءِ دل کہ سینگ ءَ چپی پہلوگا نی چیری نیمگ ءَ اِنت ۔ ایشی ءِ جنگ زندمانی ءِ نشانی اِنت ۔ " دل " ءِ گال گوں دگہ گالانی ھمگرنچی ءَ انچشکالی ءُ ھاباز کار مرد بیت ۔ اک : بددل ، بژنگ دل ، تُندل ، بے دل ، پرشتگ دل ، دُڈیں دل ، رنگگ ءَ دل (ریتہ دل) ، سنگ دل ، مُشتگ دل ، سکیں دل ، سنگ دل ،

سْیاہ دل، شیرِدل، کساں دل، کَڈ دل، مُرتگ دل، مزار دل، زُور دل، وشّں دل، یک دل ءُ دگہ دگہ۔

گالبند :

دل آپ بوگ : سک تُرسگ۔ دل ءَ آرگ : ماں دل ءَ مارگ گِپتے ءِ، شگانے ءِ　　دل ءِ ایرمرگ : دل ءِ ایرندگ بزاں قُسمار گو بوگ، دل ءِ ٹُنگ۔ تنسار بوگ۔　　دل ءِ بدبوگ : بزاں دل ءِ ھراب بوگ پہ شانگ ءَ ھدوک بوگ۔　　دل بڈّی دیگ : تسلّی دیگ، ھمت دیگ۔ دل ءَ بندگ : سک دوست دارگ ءُ پھریزگ۔ دل ءِ بندیگ : پہ یک چیزے ءَ گرا پسند بہ بیت، یا مردمے ءِ گندگ ءَ۔　　دل ءِ بیدآرگ : ھوش ءَ آیگ　دل بیگ : شات بیگ۔　　دل ءِ پردیگ : کارے ءِ سرءَ یا وانگ ءِ سرءَ یا وانگ ءَ بزاں دلگوش دیگ۔　　دل ءِ پُرکنگ : ھمت کنگ، بروسہ کنگ۔　　دل ءِ پُروشگ : بے امیت کنگ۔

دل ءِ پُرشگ یا دل پُروش بوگ : بے امیت بوگ چہ مردمے یا چہ چیزے ءَ۔　　دل ءَ پُرینگ : دل ءَ دور دیگ۔

دل تُرک بوگ : سک تُرسگ، دل پٹ بوگ۔　　دل ءِ تُرکگ : سک باز تورگ کہ چہ سگگ ءِ ھدءَ در بہ بیت۔　　دل ءِ تُسک : بچار "دل ءِ ایرمرگ"　　دل ءِ جنگ : "دُزّ ءِ دل جنت" بزاں زانت کہ آئی ءَ دُزّی کُتگ، دل ءِ ڈریگ دریک کنگ۔

دل چارگ یا دل ءَ چارگ : دو دلگ بوگ۔　　دل دارگ یا دل ءِ دارگ : اوپار کنگ، سگگ، برداشت کنگ۔

دل ءَ دارگ : (۱) سگگ، اوپار کنگ (۲) سک دوست دارگ (۳) گپتے ءِ دل ءَ دارگ بزاں دل ءَ آرگ۔　　دل ءِ ڈریگ : دل ءِ تیز جنگ، دل ءِ ڈریک ڈریک کنگ۔　　دل ءِ ڈڈ کنگ : دل ءِ مُھر کنگ، دل ءِ مزن کنگ، ھمت کنگ　　دل ڈڈّی دیگ : بچار "دل بڈّی دیگ"　　دل ءِ رودیگ : تُرپشیں چیزے ءِ ورگ کہ دل شُبک بیت۔　　دل ریش بوگ : بیزار بوگ، دل سْیاہ بوگ، بے زار بوگ۔　　دل ریش کنگ : کسے ءَ دل سْیاہ ءُ بیزار کنگ　　دل سِند بوگ : جگر و بوگ، تُرسگ۔

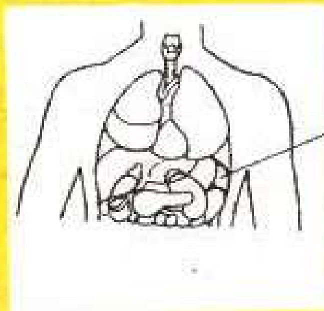
دل ءِ سھڑینگ : وت ءَ تسلّا دیگ　　دل سْیاہ کنگ : کسے ءَ بے زار کنگ　　دل سْیاہ بوگ : چہ کسے ءَ یا چہ کارے ءَ بے زار بوگ　　دل ءَ کپگ : ورگ ءِ پسند بیگ　　دل ءِ کپگ : دل ءِ دور ویگ، ھمت ءِ یلہ دیگ　　دل کنگ : ھمت کنگ.　　دل گوش بوگ : ھیال ءَ یک گور کنگ پہ گپتے ءِ گوشدارگ ءَ، چیزے ءِ چارگ ءَ، سیل مُندارگ ءَ

دل گوش دارگ یا دل گوش کنگ : ھیال گور کنگ، چارگ "توجہ دینا"　　دل ءِ مُشگ : ماں زمین ءَ، بشلش ورگ، اپسوز ورگ، سک اپسوز ورگ۔　　دل موش کنگ : سرسر جنگ۔　　دل ءِ واپینگ : کسے پہ تسلّہ ریپینگ، انچیں رنگے ءَ کسے ءَ تاوان دیگ کہ پیسرءَ آئی ءَ سما مہ بیت۔

- **دِلاپ :** (دِلَ اپ) تُرس ءَ گار،
- **دَلار، دَلال :** (دَلْ لَ اڑ - دَلْ لَ ال) دوکس ءِ منیانجی ءَ کارے کنگ ءُ وتی مُزءَ گروک۔
- **دِلارام :** (دِل ارام) دل ءِ آرام دئوک، دوستار۔
- **دلال سرو :** (دِل ال سَ رَو) دلاں سرو بوگ : بزاں ھنچو ورگ کہ لاپ چہ دل ءَ سرگوز ایت، سک پُرّ، پیتی دلاں سروانت۔
- **دِلاور :** (دِلَ اوَڑ) بھادُر، دلیر، نہ تُرس، مزن دل، شیردل۔
- **دل آزار :** (دِل آزاڑ) دل ءَ رنج دئوک۔
- **دِلباد :** (دِلْ بَ اد) بچار "دلبالاد"۔
- **دِلبار :** (دِلْ بَ اڑ) چہ ناڈراھی یا کہ سما یا کم ءُ گرُست ءَ کینگ ءَ دل ءِ سر ءَ گرانی یے بیت۔
- **دِلبالاد :** (دِلْ بَ الَ اد) انچوش وپسگ کہ بڈ زمین ءَ بہ بیت ءُ دلبند بُرزءَ۔ دلپلاپ۔
- **دِلبر :** (دِلْ بَ ڑ) دل ءِ بروک بزاں دوستار، واھگدار، شر رنگیں جنین۔
- **دِلبڑ :** (دِلْ - بَ ڑڑ) ھماکہ دل ءَ بُرّ ایت "دلبڑیں زھیر"۔
- **دِلبند :** (دِلْ بَ نْ دْ) سینگ۔ دوستیں مردم۔
- **دلبندان :** (دِلْ بَ نْ دَانْ) پہ بے تاھیری لوٹوک، پہ یک چیزے ءَ دل ءِ بند بوگ، دلبندان بوگ۔ دلبندءِ باز۔

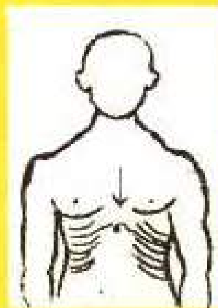
- **دلبود :** (دِلْ بُ وْدْ) نامے ۔ دل ءِ بود آرگ ۔
- **دِلپٹ :** (دِلْ دِپ ٹ ٹ) ترسوک ۔ جگرو ۔ دلترک ۔
- **دِلپر :** (دِلْ پِ رْ) ھما مردم کہ پہ کارے ءِ کنگ ءَ وت واھگدار بہ بیت، ھما کہ کار ءَ دل ءَ پر دنت ءُ دلگوش کنت ، وتکار۔
- **دلپرامی :** (دِلْ پَ رَ اَمِ یْ) دپ ءُ دلی ۔ دلپرامی بگائی ءِ بُن اِنت ۔
- **دِلپریں :** (دِلْ دِپ رِ ےْ نْ) کار ءَ پہ دل ءُ واھگ ءُ کوشست کنوکیں، کار ءَ دلگوش دیوکیں مردم ۔
- **دلپسند :** (دِلْ دِپ سَ نْ دْ) ھما کہ دل ءَ پسند انت ۔
- **دلپل :** (دِلْ دِپ لْ لْ) دل ءِ پل ، نامے ۔
- **دلپلاپ** (دِلْ ۔ پَ ۔ لاپْ) دلپلاد، دلپاد : انچوش وپساگ کہ بڈّزمین ءِ سرءَ بہ بیت ءُ دلبند بُرزءَ ۔ ★
- **دِلپھک :** (دِلْ پَ ھَ کْ) ھما کہ دل ءُ ساپ اِنت ۔ سادگ ۔
- **دِلترکہ :** (دِلْ تَ پ رْ کَ ہْ) پریشان ۔
- **دلترک :** (دِلْ ۔ تَ ۔ رَکْ) جگرپٹ ، جگرو ، ترسوک ، دلپٹ ۔ ★
- **دِل تنگ :** (دِلْ تَ نْ گْ) تنگدِل ۔
- **دِلجان :** (دِلْ جَ انْ) نامے ۔
- **دِلچار :** (دِلْ چَ ارْ) ھما مردم کہ پہ کارے ءِ کنگ نہ کنگ ءَ چار ءُ بچار کنت کہ اِے کار ءَ بکناں کہ مکناں، دو دِلگیں مردم۔
- **دِلچارگ :** (دِلْ چَ ارْ گْ) پہ کارے ءِ کنگ ءُ نہ کنگ ءَ دو دِلگ بیگ یا کہ شترستاکنگ ۔
- **دِلدار :** (دِلْ دَ ارْ) دِلْ دار دک بزاں گرانیں گم یا درد سگوگ، ماں لچھاں دوست ءُ گوش انت ، نامے ۔
- **دِلڈرنج :** (دِلْ ڈْ رَ نْ جْ) دل ءِ ڈرنجوک ۔
- **دِلدِل :** (دِلْ دِلْ) پہ دل ، پہ مسکرا ءُ گوشکند اِناں ، پہ گپ ءُ رپ اِناں ۔
- **دُلدُل :** (دُلْ ۔ دُلْ) برکت داریں بور کہ دینی مردانی سواری ءَ میںّ انت ۔ دُڑدُل ۔
- **دِلڈور :** (دِلْ ڈُ وْرْ) دل درد ۔
- **دِلرنج :** (دِلْ رَ نْ جْ) ھما کہ چہ یکّے ءَ گلگدار ءُ کتیں آزار اِنت ۔
- **دِلریش :** (دِلْ رِ ےْ شْ) بیزار ۔ سک پریشان ، سیہ دل ۔
- **دَلڑی** (دَلْ لَ ڑِ یْ) چاپلوسی ، جنیں دلّار کہ پہ کسے ءَ جنینے درنگیج ایت
- **دِلسانڈ :** (دِلْ سَ انْ ڈْ) ھما مردم کہ دل ءَ سانڈ اِنت بزاں دل ءَ سک ڈڈ اِنت ۔
- **دِلسند :** (دِلْ سَ نْ دْ) ھما کہ دل ءَ بہ سند ایت ۔
- **دِلسوچ :** (دِلْ سُ وچْ) ھما کہ دل ءَ بسوچ ایت
- **دِلسوچک :** (دِلْ سُ وچْ کْ) ناذراھی یے ، دل سچگ ۔
- **دِل سیاہ :** (دِلْ سِ یَ اہْ) بیزار ، دلریش ۔
- **دِلشاد :** (دِلْ شَ ادْ) نامے ، گل ، وشدِل ۔

- دِلک : (دِل کَ) نامے، کسانیں دل ۔
- دِلکش : (دِل کَ شّ) ھاکہ دل ءَ کش ایت بزاں جاتیگ ۔ پسند۔
- دِلکور : (دِل کُ وَر) ھاکہ چم ئے نیست ۔
- دِلکھر : (دِل کَ ھَ رَ) دل گراں ۔
- دِلگار : (دِل گ ار) دل مُگار، ھامردم کہ آئی ءِ دل پہ کسے ءِ زھیراں یاگماں بے تاھیر انت، چہ زھیرءُ گماں دل گار بیگ
- دَلگان : (دَل گ ان) دشتیاریءُ باھوءِ کورھوران ءِ نزیک ءَ مُلکے کہ ادءِ مستریں میتگ نذانگ بیت ۔
- دِلگران : (دِل گ رَ ان) کمّیں آزار، کمّیں دل ءَ وش نہ بیگ، گلگدار
- دِلگریب : (دِل گ دِ ی بَ) ھاکہ مال ئے ھست دل ئے نیست ۔ انگاریں مُزّی ۔
- دلگوش : (دِل ۔ گ وشّ) پہ دل گوشدارگ، دل پر لگگ ۔ کار، ھیالداری، ھیال گورکنگ ءِ کار (توجہ) ATTENTION
- دِلگیر : (دِل گِ ی رَ) گم جت، گمیگ، رنجیگ، دِلتنگ، دل گیر کنگ ۔ ناہ ءَ یادگہ چیزے ءَ باز روگن مان کنگ کہ بازورگ مہ بیت ۔
- (شیرازی : دلگیر شدن : دل تنگ شدن، دلخور شدن)

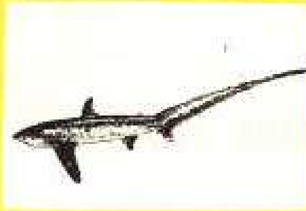
- دلمانگ : (دِل مَ ان گَ) پہ کارءِ کنگ ءَ یا پہ چیزے ءِ ورگ ءَ دل چست بیت، دلمانگی : پہ چیزے ءَ دل مان بوگ، ارادہ ۔
- دلموش : (دِل ۔ مُ وشّ) چہ دردءُ مھنتاں یا چہ گمءُ اندوھاں سکّ بے تاھیرءُ بے وس، ★
- دِلموک : (دِل مُ وکَ) ھامردم یا چیز کہ مُرتگیں دل ءَ موک ات کنت ۔
- دِلناز : (دِل نَ از) ھاکہ دل پہ آئی ءَ ناز بہ کنت، دوستارءِ توسیپ ۔
- دِلواب : (دِل وَ اب) ھامردم ءَ گوش اَنت کہ گوش ئے زاناں ھروھد واب اِنت مُواب اِنت ھچ پسائے نیست ۔
- دلوار : (دِل وَ ار) دل ءَ دروک، شیاہ دل کنوک، جاتیگ کہ دل ءَ کش اِیت ۔
- دِلوارگ : (دِل وَ ارگَ) ھماکسہ کہ وتی دل ءَ وارت بزاں تُرس اِیت، ترس انگیں ۔
- دَلوت : (دَل وَت) گوک، بُس، میش ءِ زنگیں ساھدار کہ آیانی شیرءُ گوشت ورگ بنت ۔
- دَلوت ڈنگ : (دَل وَت ڈَن گ) ھے بالو کہ چونکیسک ءَ اِنت بلے چوشنٹی ءَ وارت ۔ اے ڈنگ گیشتر دلوت ءَ پہ بیت ۔
- دَلوڈنگ : (دَل وَ ڈن گ) ھے ڈنگ کہ دلوت ءَ پہ بیت ۔
- دِلوئیگ : (دِل وَ ءِ ی گ) مردم ءِ لاپ ءِ گوں دلیگ ءُ لاپیگاں نچ انگیں یک بھرے کہ اِے ناڈراھی ءَ یاد کیت، سپنگ (بچار بُت) SPLEEN

- دِلویگ : (دِل وِی گ) بچار " دلوئیگ " سیتگ ۔
- دل ءِ کاھل : (دِل ءِ کَ اھَل) سینگ ءِ نیامجی ھڈّ ءِ لونجانیں سر ۔ (بچار بُت)
- دَلی دَلی : (دَل ی دَل ی) تیرءُ زیر، زھیریگ ۔ (شیرازی : دلی دلی : آواز از سر شوق وخوشحالی)
- دِلی ۔ دَلُو : (دِل ی ، دِل وُ) دلمراد ءِ گونڈ نام ۔
- دَلیدالی : (دَل ی دَال ی) دَلی دَلی ۔
- دلی ڈرنو : (دِل ی ڈ رَن وُ) بوئی مادران : درمانے ۔
- دَلیر : (دَل ی رْ) رِپک ، ھُنر ۔
- دِلیر : (دِل ے رْ) بھادُر ، دلاور ، نہ ترس ، مزن دل ، شیردل ۔
- دلیکیم : (دِل ی کِ ی م) ناامیت ۔ PPB, LWD: DALEKHĪM: POWERLESS, Unable -
- دِلیگ : (دِل ی گ) ھما کرگوں دل ءَ شیادی کنت یا کر ھمگر نیچ اِنت ، دلیگ ءُ لاپیگ ۔
- دلیگ ءُ لاپیگ : (دِل ی گ ءُ لَ اپ ی گ) دل ءُ پُٹ ءُ جگر ۔

- دلیل : (دَل ی ل) سرسادءُ مھار ءِ نیامجی ءِ سندل (اشترءِ) ۲ ۔ رِپک ، ھنر ۔
- دِل یلہ : (دِل ی ل ہ) ھما مردم کہ پہ ھر چیزءَ ھرس ئے تچ اِیت ۔ بے سبر ۔ دل یلو ۔
- دَم : (دَم) ساہ ، دمان ، دم ءُ چوپ کنگ ۔ (۲) دمگ ءِ پرمانگال بزاں بہ دَم یا دمگ ءِ کارءَ بکن ۔
- دُم : (دُم) دُمب ءِ گونڈگال ۔ ★
- دماگ : (دَ ۔ مَ اگ) گرانز : پونزءِ دوئیں ٹُنگانی دپ کہ دم ءِ بُرءُ آرءَ تنگ ءُ پراہ بنت ۔ ★
- دمال : (دَم اَل) ھما ڈھل کہ گوں آئیءَ ناچ ھم بہ بیت بلے سُورءُ وشّی ءِ ناں بلکیں ٹیک ءُ ٹاکے ءِ ، گواتیگانی پُربیگ ءُ گوش اَنت یا کشیکی کہ پہ سروز پُر بنت ، لگڑانی دمال کنگ بزاں ویرنداں بیگ ۔
- دماما : (دَم ا ۔ مَ ا) مزنیں ڈھل ، دمامہ ، دمامو ۔ (دمامہ ب ق)
- دَمامو : (دَم ام وْ) بچار " دماما "
- دَمامہ : (دَم ام ہ) بچار " دماما "
- دَمان : (دَم ان) گونڈیں ساھتے ، ادارءُ کے ، ڈراھیں کترھے ۔ MINUTE (دمان = ب ق)

- **دُمب** (دُم بْ) دلوتانی یا سِستراں پٹ پادانی پُشت ءِ لوںجانیں چیز، مُرگانی رَند ءِ ڈراھیں پُٹ. گونڈیں دُمب ءِ اِنگلیک گونشس اِنت، پاگ ءِ دُمب : بزاں ھابھرکولونجاں اِنت۔ رَند ءِ کسے ءِ دُمب ءَ کپگ بزاں رَند ءَ کپگ، ھر چیزے پُگّ انگیس سر یا بھر۔ دُمب جنگ : دُمب ءِ رینگینگ، دُمب ءِ شھپگ، دُمب ءِ کپگ۔ دُمب گُڈّ، دُمب بُر، سرۂ دُمب، زرد دُمب (ماھیگے ءِ نام اِنت) دُم، دُنب۔
- **دَمب** : (دَم بْ بْ) گوھنیں مانشس، مانش، کبر۔
- **دُمبال** : (دُم ۔ بَالْ) ٹپنگ، توتپک ۔ ★
- **دَمبدر** : (دَم بْ دَرْ) مانشس جاہ، کبرستان، دَمبیگ، ھمودءَ کہ مانش اَنت، مُردگانی کُلجاہ۔ دَمب + دَرْ : دَمبدر الشیءِ گال ءَ مردم " دمب ءُ در " گونشس اَنت کہ رَدِ اِنت، بے ترک ءُ توار، ویرندان۔
- **دَم بَرگ** : (دَم بَ رَگْ) گھگ، کینگ یا کین کنگ، ژَندبیگ۔
- **دُمبگ** : (دُم بَ گْ) گورانڈءِ دُمب کہ چہ پیگ ءَ پُرّ اِنت۔ (بچار بُت)
- **دُمبل** : (دُم ۔ بَ لْ) کسانیں دُمب۔ پَشک ءِ دُمبل : پَشک ءِ پُشتی تیمگ ءِ دامن ءِ لب۔ دُمبل بندگ : پَشک ءِ پُشتی

دُمبی پَشک

دُمبگ

دامن ءَ پچّکے یا دگہ چیزے بندگ۔ چادر یا سرگیں ءِ دُمبل بزاں لَب۔ ★
- **دَمب ءِ دَپ** : (دَم بْ ءِ ۔ دَپْ) دشتیاری ءَ چہ کُمبل ءَ بُرز جاگھے ءِ نام اِنت۔
- **دُمبی** : (دُم ۔ بِ یْ) ھاکہ دُمبے ئے بَر اِنت۔ ھاکہ کسے ءِ دُمب ءَ اِنت " استار دُمبی " نامے ★
- **دُمبی پَشک** : (دُم ۔ بِ یْ + پَ شْ شَ کْ) پاگاسس ءِ زات ءِ ماھیگے کہ دُمبے ئے پُر اِنت Thresher Sharks (بچار بُت) ★
- **دَمبیگ** : (دَم ۔ بِ یْ گْ) زندگانی ماں گارے بِہ تہ ءَ کنگ ءُ دونگ، تباہ ءُ برباد، دمبدر، ھمودءَ دَمب اَنت۔
- **دُمبیگ** : (دُم ۔ بِ یْ گْ) مُرگ ءِ دُمب ءِ پُٹ۔
- **دَمپُسا** : (دَم ۔ پُ سْ ا) ھردمان، دمان دمان، سَھت ءُ دمان، دَمان ءُ سَھت۔
- **دُمچن** : (دُم ۔ چَ نْ) دُمب جنوک، تر شھپ کنوک۔
- **دَم جَنگ** : (دَم ۔ جَ نَ گْ) دم ءُ چوپ کنگ۔ چلیم یا بیڑی ءِ سُوت جنگ۔ ✪
- **دُمچن** : (دُم ۔ چَ نْ) دُمب چنوک، ھاکسس کہ ھر کسی رَندءَ پہ کارزوالی ءَ گون اِنت۔

- دُم چین : (دُم چِ ے ن) سادے کریک سرے اولاک ءِ پارد دوتم ءَ بَستگ ءُ دومی سرگوں تنگ ءَ ۔
- دمدار : (دَم دار) ھماکہ دم ئے ہِچکا اِنت ✪
- دَمدمہ : (دَم دَم ہ) مڑا ءُ شان ، شان ءُ شوکت (شیرازی : دمدمہ : ھیبت ءُ شوکت)
- دم دیگ : (دَم ۔ دَ ۔ یَگ) آرام دیگ ، بَتّ ءِ یا گُرادگی چیزے ءِ اشکرانی یاکتیں آس ءِ باپ ءِ سرءَ ایرکنگ۔
دم ءِ دیگ بزاں ساہ ءِ دیگ ، مرگ ۔ ★
- دُم زھم : (دُم زَھ م) پہ دُمب ءِ ھم جنگ : ترشہپ کنگ ، بے سیتیں پا ترپ دیگ ۔
- دَمک : (دَم کَ) لوگانی یا دولوگانی نیانجی ءَ تنکیں راہ ، تنک ۔
- دَمک : (دَم کَ) ڈراجیں دارے آئی ءِ سرءَ دگہ زنڈ ، گِرد ءُ پتن بنیں مُنڈ ءِ ٹکرے پراَنت کہ لوگانی تہءِ زمین ءَ پہ گل ءِ ٹپگ ءَ کارمرد بیت ۔ الیشی ءَ "دَمک" ءُ "ھگ" ھم گوش اَنت ۔
- دَمک دیگ : (دَم کَ دَیَ گ) دَمک دیگ ، بازاری لیب ءَ یک لیبی یے ءِ دولیبی ءِ نیانجی ءَ گوزگ ۔
- دَم کشّ : (دَم کَ شّ) دم ءِ ناڈراھی ۔ ✪

دموک

- دم کنگ : (دَم ۔ کَ نَ گ) چہ دمبرگ ءَ رند آرام کنگ + دم ءُ چوپ کنگ ۔ ★
- دَمگ : (دَم گ) گوات گیجگ پہ دموک یا آستونک ، سیاھگوات ، میدان ، پٹّ ءُ میدانیں ھند ، ملک ءُ رسیں "مکران" دمگ ءَ پہ ساتاں "ستان" بزاں مکران ءِ ملکاں یا ھاگرہ ءُ گوراں ، گوں ھمپسان ءَ دمگ ، شور ءِ دمگ ۔
- دُمُل : (دُم مُ ل) بچار "دُمبل"
- دَموک : (دَم وک) گواتو ، گوات گیجن (بچار بیت) ★ ھما شک کہ اُستا کارئے پہ آس ءِ دمگ ئے کارمرد کنت ۔
- دَم ءُ چوپ : (دَم ۔ ءُ چ و پ پ) دَم کنگ ۔
- دَمیچاکو : (دَم ی چ چ اکُ وْ) کاھے ۔
- دَمینگ : (دَم ے ۔ نگ) "دَمگ" ءِ گشکارگال ، انچوش کنگ کہ بہ دم اِیت ۔ ★
- دُن : (دُ ن) وشّیں بوے کہ جنین کارمرد ئے کن اَنت ۔
- دُنانی : (دُ ۔ نا ۔ نِ ی) ھماکہ دُن مال اِیت ۔ وشبو جنگیں جنین ، دوستار ءِ سارُا ۔ ★
- دَنب : (دَن ب) بچار "دَمب"

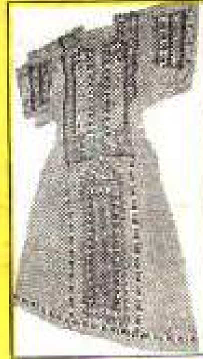
- **دُنب :** (دُ نْ بْ) بچار " دُمب "
- **دُنبال :** (دُ نْ بَ اڵ) بچار " دُمبال "
- **دَنبدر :** (دَ نْ بْ . دَ رْ) بچار " دَمبدر "
- **دُنبگ** (دُ نْ بَ گْ) بچار " دُمبگ "
- **دُنبیگ :** (دُ نْ . بِ ئی گْ) بچار " دُمبیگ "
- **دَنپُسا :** (دَ نْ پُ سَ ا) بچار " دَمپُسا " ۔
- **دَنت :** (دَ نْ تْ) "دیگ" ءِ آیکی ۔
- **دنتان :** (دَ نْ . تَانْ) دپ ءِ سہی ءُ دوئیں سِنگلک کہ پہ ورگ ءِ جاینگ ءَ کار مروبنت . دنتاناں بندگ : ءُ نوکیں دنتان مان کنگ ۔
دنتان بیگ : دلوت ءِ ، دنتان پُروشگ : ھپت سال ءَ کہ ءُ چُک دنتاناں پُروش ایت ءُ نوکیں دنتان رودیں ایت . دنتان ءِ تجگ :
بزاں سرکشگ . دنتان ڈرشگ : پہ مردمے ءَ چہ زھرء ، دنتانانی رچگ : بزاں کپگ "ریشّس کماش اَنت ءُ ریتگگ اَنت دنتان"
دنتان ءِ سُرگ ، دنتان ءِ لیہ بیگ ءُ سُرگ پہ کپگ ءَ ۔ دنتاناں کنگ : یکے ءِ سرءَ زھر آیگ ءُ پہ آئی بدبوگ ۔
دنتان گدروشگ : بچار " دنتان ڈرشگ " دنتانانی کٹ بیگ : چہ تُرشیں چیزے ءِ ورگ ءَ .
- **دنتان بند :** (دَ نْ . تَانْ . بَ نْ دْ) ھما داکتر کہ دنتان بند ایت ۔

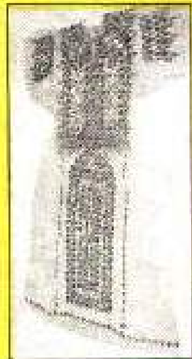
دندنی

- **دَنتان پاچ :** (دَ نْ تَ انْ . پَ اچْ) چہ ننگرہ ءَ جوڑ کرتگیں بارگیں سیخکے کہ گوں آئی ءَ دنتانانی شملگانی بوچاں کش اَنت ۔
- **دَنتان کش :** (دَ نْ تَ انْ کِ شْ) دنتان کشوک ۔
- **دنتان مال :** (دَ نْ . تَان . مَالْ) دنتانانی مالگ یا ساپ کنگ ءِ بُرُش
- **دَندن :** (دَ نْ دَ نْ) توج ءِ آگنٹ یا شمس ءِ ٹال کہ پہ دنتانانی مالگ ءَ کار مردبیت ۔
- **دندنی :** (دَ نْ دَ نِ ئی) دندنی سواسو ، سواسو ءِ زات ءِ ماھیگے . Indian Sping Turbot (بچارٹُ) ✶
- **دَنز :** (دَ نْ زْ) دنس ، گُبار ، ھما ایرتیں ھاک کہ گوں گُوات ءَ بال گِرانت ءُ تا مور دینت ۔
- **دَنزگ :** (دَ نْ زَ گْ) ھرچ دنز ایت یا اُشتر دنزایت ، تیر ءِ دنزگ ۔
- **دَنس :** (دَ نْ سْ) بچار " دنز "
- **دِنگ :** (دِ نْ گْ) مزن جون ، وشّس ءُ جوڑ ، ڈراہ . (شیرازی : دِنگ آلتی است کہ باد و برنج کوبند + میوۂ نارس)
- **دُنگ :** (دُ نْ گْ) آرتیں زرچپیں ٹوپے کہ جنین وتی جیگ یا سرءَ پر کن اَنت ، ٹُوپ ءِ آتارکنگ ، یک چیزے ءَ وشّیں ٹُو دیگ ، بوئینگ ۔
- **دَنگلی :** (دَ نْ گْ . لِ ئی) سکّیں کسانیں ماھیگے کنچک ءِ زاتے بلے سک ایرت اِنت ۔
- **دَنگی :** (دَ نْ گِ ئی) بوجیگ ءِ راستے ۔

- دِنگی : (دِن گِ ئی) سکّیں جانداھی کہ مردم زنڈ بہ بیت ۔
- دننگا : (دَنِ ن گ ا) دنیگا ، داں اَتیگ ءَ ، تننگا ، داں انگت ءَ ، تاانوں ۔
- دننگت : (دَنِ ن گ ت) دنیگت بزاں داں انگت ۔
- دَننگتا : (دَنِ ن گ ت ا) دننگت ءَ ، دنیگت ءَ بزاں داں انگت ءَ
- دنی : (دَ - نِ ئی) واھند ، ھُدابند ، ★
- دنیا : (دُن - یا) جھان ، امروز ، گیدی ، دگنیا ۔
- دنیگا : (دَنِ ئی گ ا) تننگا ، تا انگت ، انگت ءَ ، تاایے وھدی ۔
- دو : (دو) ۲ ، 2 ، یکّ ءُ دگہ یکّے ، چہ یکّے ءَ گیش تر ءُ چہ سئے ءَ کم تر ۔
- دوار : (دَوَار) لوگ ، گِس ، گُل ، پِس یا گوک ءِ دوار بزاں دوارجاہ ، دوارجاہ ، دواری : گِس بانگ ۔
- دوارجا : (دَوَارجَ ا) دوارجاہ ، دوارجہ : دوار گرگ ءِ جاگہ ، جم بیگ ءِ جاگہ (عربی : مرکز ۔ انگ CENTER, CENTRE
- دواری : (دَوَارِئی) لوگی ، دواری زبان بزاں لوگی زبان ، دواری گِس بانگ ، دواری سوچ : لوگ سوچوک ، برباد کنوک ۔
- دوازدہ : (دُوَازدَہ) دہ ءُ دگہ دو ، چہ یازدہ ءَ یکّے گیش ءُ چہ سیزدہ ءَ یکّے کم ۔
- دوبچ : (دوبَ چ چ) ماھورءِ آپ ءَ کن اَنت یک برے بچ اَنت پدءَ دگہ ھشت دہ ادا ءَ رند دومی رندءَ پدءَ بچ اَنت ۔ بزاں دو بچ بیت ۔
- دوبُرز : (دوبُ رَ ز) ماھیگے ءِ نام اِنت ، چیزے کہ دوٗ برءَ بُرزگ بہ بیت ۔ بچار "دُبُرز"
- دوبند : (دوبَ ن د) ھاکہ دوٗ بندئے بہ ، ھاکہ ھردو دیماں نپ ءُ سیت گِپت ۔
- دوبندی : (دوبَ ن دِئی) ھُ گُدگی لیب ءَ دوبندی کنگ بزاں ھر رندءَ سُرگ پُر جنگ ، ھَشت دربندگ ، لچہ کاریءَ ھما لچہ کہ ھر دو بند ءِ پردءُ بیشرد یک اَنت ءُ آدگہ ھر یک دو بندئے ھے رنگ ءَ جتاجتا اَنت ۔
- دوپاگ : (دوپاگ) شھرءِ آرت ءَ تر ءَ کن اَنت یک جانگے نیم پچ کن اَنت ءُ ایر گیج اَنت ءُ گوں ھمے دگہ لیس اِنگیں آرت ءَ ھوار کن اَنت ءُ نوں پدءَ دُرستیں آرت ءَ پچ اَنت ، بازمردم ھمے جانگ ءَ یک برے تان اِیت تین ءَ کنت نیم پچ کہ بیت پدءَ ایر ئے گیج اِیت ءُ پدءَ جانگ ئے کنت ءُ تان اِیت پدءَ تین ءِ سرءَ ئے کنت ۔
- دوپُشت : (دوپُ ش ت) یک پُشت پدءَ دوپُشت بزاں چہ پیرک ۔ پت یک پُشتے ءُ دومی پیرک + کُھن تریں مردم ، دوپیت ۔
- دوپشتنگ : (دوپُ ش ت گ) ھا دو مردم یکّیں اُشتر ءَ یکّیں رھت ءَ جما زاَنت ۔
- دوتاکو : (دوتَ اک و) رُشتگیں دَھل یا وت رُستگیں کاہ یا ول کہ دنیگا دوتاک اَنت ئے ۔
- دُوت : (دُوت ت) ھمے سیاہ رنگیں دنز ءُ تاموری کہ چہ آس ءَ درکیت یا آس ءِ کُشگ ءَ رند چست بیت ۔ چلیم یا بیڑی کُشگ ءَ درکیت ۔ دنز ، گُبار ۔
- دُوتّو : (دُوت ت وٗ) دیت یا دُوت ءِ رنگ ، دُوتّو بیگ : دُوت ءِ رنگ بیگ ، مچ ءِ دُوتو بیگ بزاں پَپک کہ مزن بیت رنگ گرگ ءِ بُنگیج ءَ رنگ ماں آئی ءِ سبزی ءَ مانشان اِیت ءُ آئی ءِ رنگ ءَ چو دُوت ءَ کنت گوش اَنت مچ دُوتّو اِنت چہ اِشی ءَ رندی رنگ گیش اِیت ۔

- **دوتل** : (دُوتَ لْ) ھاکہ تچک نہ اِنت ۔ دولپوست ۔
- **دوتلو** : (دوتَ لْ ؤ) ھر چیزے کہ دوتل بہ بیت بزاں یک تلے دومی ءِ چَک ءَ بہ بیت ، دوتلوین نگن : دوچانگ زور اَنت نیانجی ءَ روگن چرپ کن اَنت ھر دوئیناں سرا بہ چَک کن اَنت ءُ تان اَنت ، دوتلوین کلدار : جرمن ءِ دومی جنگ ءَ ھندستان ءِ انگریز سرکارءَ شُشمی جارج ءِ کلدار کہ آئی ءِ کرّاں گردی ءَ کنڈے مان اِنت ۔
- **دوتل ءُ دولپوست** : (دو۔تَلْ ۔ ءُ ۔ دو پْ وسْ تْ) دوگُستگیں مردم ، مُنگ ، شُشل ★
- **دوجنگ** : (دوجَ نْ گْ) ھما سُھر یا سَھت کہ یک برے جنگ ءُ کروجگ ءُ پدءَ جنگ بیت ، جنگ ءُ داو اَدُور ندءَ کنگ ۔
- **دوچ** : (دوچْ) گوں ھمک رنگیں آبریشماں ماں گُدءِ سرءَ جوانیں ءُ شردو تلگیں نکش ءُ نگار ، مُبکارگال " دوچگ " ، پرمانگال " بہ دوچ " (بچارُبت)
- **ڈوچک** : (ڈُوچْ کْ) چیزے کہ چہ گوھنی ءَ تر پشیں بُوے بکنت ، بدیں تامے ءُ یک رنگیں دگرانیں چرپ یے ۔ چیزے باز دیراں ایر بیگ ءَ رند دگرانیں تامے بند اِیت کہ ورگ ءَ دل ءَ نہ زیر ایت ، دوچک بندگ ، ھمے رنگ ءَ دیرءَ ایر بیگ ءَ رند ھمے چیزءِ سرءَ سبز رنگیں پڑمے سکّ تنک تنک ءَ بند اِیت کہ گوں پھک کنگ ءَ دیر کیت بلے چیزءِ تام ءَ ترتین اِیت
- **دوچگ** : (ڈُوچْ گْ) چہ سیچن ءُ بندیک ءَ دو ٹکر گُد یکجا کنگ ، پہ کاراوچ دوچگ ، گُد یا دگہ چیزے ءَ پہ بندیک یا ابریشم نکش کنگ ۔

بلوچی دوچ

- **دوچ گِر** : (دوچْ گِ رْ) ھاکہ دوچ ءَ زبر ءُ اُستا اِنت ۔
- **دوچمّ** : (دوچْ مْ مْ) ھر دوئیں چم ، چمّ دوچم کنگ : بزاں مرداں بے ترانگ کنگ ءُ کارے کنگ یا چیزے ءِ بزگ ، دوچم ایر کن بچار : بزاں بازشتریں چیزے کہ بہ جوانی بچارے ءُ ۔
- **دوچی** : (ڈُوچِ یْ) ھاکہ آئی ءَ دوچ پر اِنت ۔
- **دوچیئیں** : (ڈُوچِ ی ءِ ےنْ) گوں دوچاں ، دوچی ، ھماکہ دوچ ءُ پر اِنت ۔
- **دود** : (ڈُودْ) رھبند ، کانون ، ڈُود ءُ ربیدگ ، رسم ءُ رواج ، ربیت ءُ زیل کہ یک راجے ءِ بُندریں جوانیں ھمراہ اَنت culture کانون (اوستائی زبان ءَ " دات " ءِ بزانت " داتگ " ءُ " قانون " اِنت ۔
- **دودا** : (ڈُودا) بالاچ ءِ بزات ، بلوچانی گوھنیں واجد پترانی زانتگیں سالونک کہ پہ ستی ءِ گوکانی ھاترءَ کُشگ بوت ۔

✱ سہ دَوداچہ دلوءَ پیّے کنت
گوکاں سرجمی ءَ کارایت
یا ھیسی چوٹواں زیاں دارایت

- **دوورّ** : (دو۔ وِرَر) بچار " دُوِر "
- **دوو رلبود** : (دُودْرَبْ ودْ) دوو ربید، دوو ءُ رلبودگ یا ربیدگ، یک راجے ءِ زندمانی ءِ سرجمیں رھبند، کلچر (Culture)
- **دوو ربید** : (دُودْرَبِ ے دْ) بچار " دود رلبود "
- **دوودستی** : (دو دَش تِ ی) دَور دیگ۔ تیلانک دیگ
- **دُودگ** : (دُودَگْ) پس ءِ دُودگ، پلیننگ (پہ شتک ءَ)
- **دوولگ** : (دودِلَ گ) پہ یک کارے ءِ کنگ ءُ نہ کنگ ءَ پہ دوبگڑ بیگ کہ بکنان ءُ یا مکنان ءُ۔ پہ کنگ ءُ نہ کنگ ءَ دوو دلگ بیگ۔
- **دوودیمی** : (دُودِی مِ ی) ھما کہ تچک نہ اِنت۔ دو تل ءُ دو پوست۔ دوودیمی آدینک۔ تیٔ دیم ءَ تیٔ ءُ منی دیم ءَ منی۔
- **دَور** : (دَوْرْ) جُنبک، مزنیں سِٹ، سِرگ، دَور خنگ، دَور کنگ، دَور بندگ، دَور دیگ، ڈنگ ءُ دَور، سِٹ ءُ دَور، دَورجاہ دھد، زمانگ، باریگ، دَور ءُ باریگ، دَور ءُ سِٹ ءِ بوجیگ ءِ ھما زنڈین ءُ لکّیں دار کہ آئی ءُ سرءَ آچار ءُ زبگ بیت، (دقل، MAST) دَور ءِ مات : ھما زنڈین ءُ گونڈیں بند کہ گوں دور ءِ لانک ءَ بستگ، دَور ءِ لانک : ھما جاگہ کہ چہ ستو ءَ بُرزتر اِنت بزاں ھمے ستو ءِ سر ءِ کُرتہ ءِ ھد

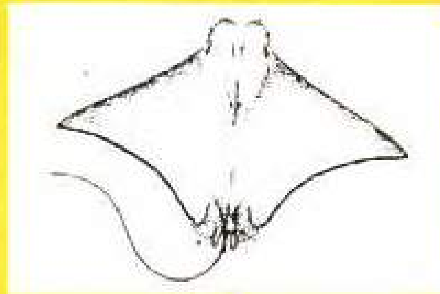
دُور گِند

دَوّر

- **ذُور** : (ذُوْر) دَرد، تورشت، سکّیں تورشت
- **دُور** : (دُوْر) دیر، نزّیک اِناں، پَشت، یک کرّءَ
- **دَوّر** : (دَوْوَرْ) سادیچ کہ مزنیں گرانیں چیزانی گرّینگ ءِ کار مردبیت، میلانک (CAPSTAN) گرابانی تہ ءَ مرجیاں ھمے آسن جوڑ کرتگ اَنت کہ پہ باپ ءَ یا کہ پہ منپت، کارگرگ بنت، وھداں جانشواں ترّینتگ (بچارءُبت)
- **دُوربِن** : (دُوْرْبُ نْ) مک جل، ھما کہ بُن ءُ دیر اِنت۔ دورجیں گار، دورجیں چات۔
- **دُور شیاد** : (دُوْرْشْ یے اذ) دیر شیاد، دیریں شیاد۔
- **دَور کانگ** : (دَوْرْکَ اِن گ) بوجیگ ءِ ھما کانگ کہ دَور گوں آئی ءَ تکہ اِنت۔
- **دورگ** : (دورَگْ) ھما کہ چہ دوبگ ءِ ھون ءَ بیت بزاں مات چہ دگہ مُکے ءَ دُبیت چہ دگہ نکے ءَ اِنت
- **دُور گِند** : (دُوْرگِ نْ دْ) دیرگند، ھما شیشگ چیں یک نلی یا دو نلی کار بوج کہ آئی ءَ اگاں چم ءَ کن ءُ دیریں چیز تئی چماں نزّیک بیت۔ چم ءَ (بچار ءُبت)
- **دورو** : (دوْرُو) یا دورو : رکاب، ھما آسنیں کڑی کہ اسپ سوار وتی لگتاں ھمائی ءِ تہ ءَ اڑین ایت۔ لگتجاہ، لگج۔
- **دوریس** : (دُورِے سْ) سادے کہ دو بر زبیسگ بیت بزاں اِے رنگ ءَ دو ٹال ءِ بدل ءَ سے ٹال ءُ بنت۔

- **دوزر** : (دُوزَرْ) دوچار آنا، ھشت آنا، نیم کلدار، دوزر ءِ سر؛ بزان نیم کلدار ءِ گرانی ءِ سنگ ۔
- **دوزنی** : (دوزَن ئی) مچّے کروچیں دانگ ءُ زرد اَنت ۔
- **دوزو** : (دُوزُو) بچار " دوزه "
- **دوزواه** : (دُوزْوَاهْ) دوست ۔ بیل ھمبل ۔
- **دوزورگ** : (دوزُورَگ) یک چیزے ءِ چست کنگ ءُ زور جنگ ءَ ھمے چمگ کہ سک سُبک اِنت بلے آ چیز بُندرءَ گران اِنت اِے رنگ ءَ آئی ءِ چست کنوک دوزوریگ بیت ۔ ھمے رنگ ءَ دو مردم یک چیزے ءُ ھر جن اَنت بلے نزانتکاری ھر یکے دگر دیے ھُرءَ جنت کہ ھر دوئیں دوزورگ بنت ۔
- **دوزه** : (دُوزَهْ) جہنّم، جھندم، دیزه، آس، " کورم " مسلمان گوش اَنت ھر کسے کہ گناہ کار اِنت ھمے " کورم " ءِ دَور دیگ بیت ۔
- **دوس** : (دوس) " دوست " ءِ گونڈ گال ۔
- **دوست** : (دُوس ت) سنگت، وزبرادر، بیل، ھمبل، دُژمن ءِ چپ ۔
- **دوستار** : (دُوس تَ ار) دوست، دلی دوست، گیشتر پہ جنک ءُ کارمرد بیت
- **دوستی** : (دُوس تِ ئی) سنگتی ۔ دُژمنی ءِ چپ ۔
- **دوستیگیں** : (دُوس تِ ئی گَ ی ن) ھماکہ دوست اِنت ۔
- **دوستین** : (دوس تِ ی ن) نامے، سک دوست، ھماکہ دوست بیت، دوست بیت گیں ۔ دوستیں ۔
- **دوسری** : (دوس رِ ئی) ھر دوسری، ھماکہ ھر دوئیں سراں بگیپت، روگ ءُ آیگ ءِ دوسری ٹکس Return Ticket
- **دوسواه** : (دُوس وَاهْ) بچار " دوزواه "
- **دوش** : (دُوش) مُبکار گال " دوشگ " ءِ پرمانگال بزاں " بدوش " ۔ دوشیگیں شپ؛ گوستگیں شپ ۔
- **دُوشگ** : (دُوش گ) بُز، میش یا گوک ءُ گامیش ءِ گوداناں زور پہ دیگ ءُ شیر ءِ کشگ ۔
- **دوشمبے** : (دوش م بِ ے) چہ یک شمبے ءَ یک روچ ءِ رند ءُ چہ سے شمبے ءَ یک روچ ءِ پیسری روچ ۔ ھپتگ ءِ دومی روچ ۔ مردینی نامے
- **دوشنبے** : (دوش ن ب ے) بچار " دوشمبے "
- **دوشی** : (دُوشِ ئی) گوستگیں شپ، چہ مرچیگیں روچ ءَ پیسر ءِ شپ (چہ دوشی ءَ پیسر پرندوشی ءُ چہ پرندوشی ءَ پیسر پشت پر ندوشی)
- **دوشیگ** : (دُوشِ ئی گ) بچار " دوشی "
- **دُوک** : (دُوک ک) " دیک " تچکیں گونڈیں دارے کہ آئی ءِ یک سرے ءَ پتیں گردیں سنگے کہ توک ءُ توک مُنگ اِنت ایشی ءِ سرءَ ھمے مُنگ ءَ گوازینگ ءُ سر ءَ بنیگ ءَ ھمے دار ءِ سرءَ گنڈی یے پر اِنت ۔ اِے بہ پُژم یا بندیک ءِ تاب دیگ ءَ کار مرد بیت ۔ برد ءِ دُوک، برد ءِ دُراجیں دار، دست ءِ دوک، دست ءِ ھما ھڈ کہ چہ مُچّ ءَ بگر داں سُرُوش ءَ اِنت، سک تچک ۔
- **دوکارچ** : (دُوکَ ار چ) امبرین، ھماگراز کہ پہ پسانی جنگ ءَ کارمرد بیت
- **دوکرم** : (دوکُ رَ م) چہ ھما شیپ ءُ مزن شیپاں یکّے کہ چہ تُھسیل ءِ نیمگ ءَ کیت ءُ کیچکور ءَ ایر ریچ اِیت آدگہ لُفتیں ایش اَنت : ۱ آپدرگ ۲ آسکانی ۳ سورو ۴ سامان ۵ چیریانک ۶ کرٹوگی ۷ سیمسوری، بہ شیریں دوکرم بچار " شیریں دوکرم "
- **دوکستگ** : (دو ۔ کُ س ۔ تگ) بچار " دوتل " " دولپوست " ★
- **دوگ** : (دُوگ) شیراں منت اَنت، نیمگ ءَ اِش کُس اَنت لپش کپتگیں شیر " دوگ " اَنت ۔ ترپش ۔

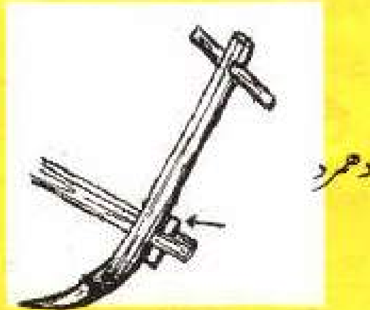
- دوگام : (دُوگ ام) اُشترءِ رولے۔
- دولت : (دولَ ث) مال، ھزینہ۔
- دولُنٹ : (دولُ نٹ) پَتنیں ماھیگے ءِ زاتے۔ (بچاربُت)
- دولوپ : (دولُ دپ) گُرنچ ءِ راستے۔
- دُومّ : (دُوم م) ڈاچیگ کہ آپُسں بیت دُمب ءَ ھرو ھد لِک گنت، آجزی کنت، زیرمتی سن اِیت۔ گوشِں اَنت کہ دومّ اِنت الیشیءَ ھرھم گوش اَنت۔
- دُومار : (دُوم م ار) گوادر ءِ دریاءَ یک کوھے کہ اودءَ ماھیگ ءِ کُشگءَ رَواَنت۔
- دومّگ : (دُوم م گ) چم ءِ اے کرءَ آکرءِ کُٹ اِنگیں ھد، پونزءِ دومّگ : پونزءِ پڈ۔
- دون : (دُون) دونگ، دونگ ءِ پرمانگال بڑاں بہ دُون، جنترءِ دون۔
- دونگ : (دُونَ گ) گوں لمیں چیزے ءَ یک چیزے ءَ پوشگ، گوں گِل ءَ دیوال ءِ دونگ۔ تنگ ءِ لب کنگ
- دونند : (دونِ ن د) پہ یک کارے ءَ دور ندءَ دیوان کنگ یا دوبرءَ سندگ ءُ کُٹگ۔ 4-2-1968

دولُنٹ

- دون ءُ موش : (دُون ءُ م وش) بڑاں لوگاں گوں گِل یا سمینٹ ءَ دونگ۔
- دوھپتگی : (دوھ پ ت گِ ی) پانزدہ روچی Biweekly Paper
- دَہ : (دَہ) پنچ ءُ دگہ پنچ۔
- دِہ : (دِہ) کلگ، مُلک، دِھ دِہ : زُوت۔ جلدی۔
- دھات : (دِھ ات) کلگ۔ کِشت ءُ کشار ءِ زمینانی ھد۔ بُندرءَ اے گال "دِہ" وبانہ "دھات" بلوچی ءَ ڈیھ
- دُھتر : (دُھ تَ ر) ماھیگے۔ چنگ۔
- دِھدہ : (دِھ۔دِھ) ھیاھیا، زیت زیت۔
- دھشدہ : (دَھ ش۔دہ) دادءُ داھش۔
- دھکان : (دِھ کَ ان) ڈگار ءِ کِشت ءُ کشار کنوکیں مردم۔
- دھکان مار : (دِھ کَ ان م اڑ) مار ءِ زاتے۔
- دھکانی : (دِھ کَ ان ی) دھکانی ءِ کار۔
- دَھگ : (دَھ گ) بلوچی نامے۔

- **دَھل :** (دَھ لْ) چہ زمین ءَ رُستگیں چیز (گیشتر پہ کِشتگیں چیزءِ کُرُنگ بیت) ، نوکی چہ زمین ءَ ترک ایت گوُشاَنت "تج" اِنت ۔ چہ پَل ءَ گیش اِیت گوُش اَنت "سر رِتمگ یا دَرِ تمگ یا گیشتں اِنگ ءَ کژب چہ پل ءَ ستر رچ ایت گڑا "گرگ" بیت ۔ بزاں چہ زمین ءَ چست بیت پدءَ چہ پل ءَ سِد ایت بزاں چہ پل ءَ کنڈءَ بُرز تر بیت ۔
- **دُھل :** (دُھ ل) بچار "ڈُھل"
- **دھلجن :** (دُھ ل ج ن) ڈُھل جنوک ، ڈومبی ۔ ڈُھلی ۔
- **دھلچین :** (دُھ لْ چ ی ن) سکیں بلدیں ڈُھل جَن ۔
- **دھمرد :** (دَھ م رْ دْ) دھمردان ، دھمردگ ءَ شتنگ ءِ سرے کہ ننگار ءِ تہ ءَ اِنت دومی دیم ءَ سرئے در کیت ھا دیم ءَ یک دارے چُوٹ ءِ پیم ءَ مان ئے کن اَنت کہ دَرشیت ھمیشی ءَ گوُش اَنت ۔ (بچار بُت)
- **دھمردان :** (دَھ م رْ دَانْ) بچار "دھمرد" ۔
- **دھمردگ :** (دَھ م رْ دَ گْ) بچار "دھمرد" ۔
- **دھیب :** (دَھِ ے بْ) کورماھیگے چہ مُربہ ءَ کستر اِنت ۔ روت ئے مان نیست ۔ اسپیت اِنت ءُ ترپ اِیت ۔

گوَحل ئے سک ھیرت اَنت ۔

- **دھیر :** (دَھِ ی رْ) دوگ ءُ دھیر ءِ زیرک ، زیرک ءِ تاکاں چِنڈ اَنت ءُ گرادانت گوں دوگ ءَ چوکہ سورچک ءِ ور اَنت ئے ۔
- **دوُت :** (دَ وُ تْ) بے لَج ، بے گیرت ۔
- **دوُن دوُن :** (دَ وُ نْ ۔ دَ وُ نْ) شتنگ دان ، دڑاں دڑو ، یک یک ، تچّے پہ راھے ، چوھاک ءَ مان گوات ءَ بال گرگ گوات ءَ جمبر دوُن دوُن گرت اَنت ۔ سپاھیگاں تپنگ گرت ءُ مھلوک دوُن دوُن بوت ۔
- **دیرو :** (دَ ے رْ وْ) گاہ سوچ "دَیرو"
- **دی :** (دِ یْ) ھم ، ھوں (اردو ءِ بھی) ۲ ۔ "دیست" یا "دیث" ءِ گونڈ گال ★
- **دے :** (دَ ے) "دیگ" ءِ پرمانگال بزاں بدے ۔
- **دیار :** (دے ۔ یَارْ) جاگہ ، مُلک ، دوار
- **دیارسوچ :** (دے ۔ یَارْ + سْ وْ چْ) دوارسوچ ، کارزوال ۔
- **دیت :** (دِ ی تْ) بچار "دُوت" ، بچار "دیست" ۔
- **دیتگ :** (دِ ی تْ ۔ تَگْ) بچار "دیستگ" ۔
- **دیتگیں :** (دِ ی تْ ۔ تَ ۔ گِ ے نْ) دیستگیں ، گندگ بوتگیں ۔

- **دید** (دِی ذ) چم ، گِندگ ۔
- **دیدار** (دی ۔ دَاڑ) چارگ ، گِندگ ۔
- **دیدپان** (دِی ذ + پَانْ) هماپ اَگہ اود ءَ نِندگ ءُ دور چارگی کن اَنت ، کلات یادگا انچیں جاگہے ءِ دریگ کہ چہ اودءَ پہ چارگی چارگ بیت ۔
- **دیدگ :** (دی ذَگْ) چم ، دوست ۔
- **دیدوک :** (دِی ۔ دوکْ) چم ، چم ءِ تہ ءِ گِندوک ، ٹُوتک ۔
- **دیر :** (دِی ڑ) دُور ، نزیک ءِ چپ ، گِستا ، جتا ، اک : دیریں راہ ، دیریں دوست ، دیریں ڈاچی ، دیرگند ، دیرشیاد ، دیرست دیرسر ۔
- **دیر :** (دے ڑ) دُوت ءِ چپ ، زُوت اِنّاں ۔
- **دیرچار :** (دِی ڑ + چَاڑ) هما مردم کہ کارے ءِ کنگ ءَ پیسر چارءُ بیچار کنت ، سرپد ، زانشکار ۔
- **دیرشیاد :** (دِی ڑ + شْ یَاذ) بچار "دُورشیاد"
- **دیرگند :** (دِی ر + گِ نْ ذ) بچار "دُورگند"
- **دَیرو :** (دَے ۔ رَوْ) قُطب نما ۔ گھسوج Compass (بچار پُٹ)
- **دیری :** (دِی ۔ رِیْ) بازپیسر "اگاں منی گور ءَ زر بوتیں من دیری اِے کار کُت" ۔ دُوری نزیکی ءِ چپ ۔ ★

دیرو

- **دیرگیں :** (دِی ۔ رِیْ ۔ گ ے نْ) چیزے کہ باز دیرے ئے گوستگ ، کوهنیں ۔
- **دیز :** (دِے ژ) چہ هاکءَ جوڑ بوتگیں منجل کہ آئی ءِ تہ ءَ شیرمان کن اَنت یا بادین اَنت دیز ءِ تہ ءَ بٹ ءُ ماهیگ هم گراد اَنت ۔
- **دیزک :** (دِے ۔ زُکْ) کسانیں دیز ۔
- **دیزو :** (دِے ۔ زَوْ) دیزہ بچار "دوزہ" ۔ بچار "جهندم"
- **دیزہ :** (دِے ۔ زَہْ) دیزو بچار "دوزہ" ۔
- **دلیست :** (دی سْ ث) "گِندگ" ءِ گوست بزاں گِندگ ءِ کاربوت ، دیت ۔ دیرگوست : دلیستگ ، دیستگ اَت ★
- **دیشک :** (دِے شْ کْ) سکیں مزیں دُمبے تو جیلیں تاڈ راهی کہ وش نہ بیت ۔ "پلانی تراد یشکے بہ جنت"
- **دِیک :** (دِی کْ کْ) دُوک : بُلک ءِ دار ، تچک ۔ چهر ءِ دُوک بچار "دُوک" ۔
- **دَیگ :** (دَ ۔ یْگْ) یک مردمے یک چیزے تراَ دنت ءُ تو آئی ءَ زُورے ، همے "دَنت" ءِ بُنگال "دیگ" اِنت ۔ "دیگ" ءِ گوست : دات ، دیرگوست : داتگ ، داتگ اَت ، آئیگی : دَنت ۔ دیمائیگی : دَنت اِنت ۔ آپ دیگ : ریش ءِ ، چم ءِ ، ڈرچک ءِ ، دَپ ءِ ۔ آچ دیگ یا آس دیگ : سوچگ ، برباد کنگ ، جتائی آس دیگ بزاں سک تورگ ۔ ایر دیگ : مردگ ءُ مان مانش ءَ ، هور ءِ ایر دیگ بزاں سک گوارگ ، مُرگ ءِ بانزلانی ایر دیگ پہ جهل ءَ ایر آیگ ۔ ایژدیگ : زهر ءَ زهر چیزے ءِ مانبُرگ ۔ باردیگ : چات ءِ ، کنڈ ءِ ، مانش ءِ ، بزاں هاک مان کنگ ۔ بال دیگ : مُرگ ءِ بالی گراب ءِ ، اِستار دُمبی ءِ ۔ بُن دیگ : آس ءِ بزاں روک کنگ ۔ بند دیگ : سک دیگ ، اڑینگ ۔ بیردیگ : جواب ترینگ زاہ ءِ یا هبر ءِ

بیران دیگ : بزاں جنگ ۔ پادیگ : لانیگ ۔ پاد تڑاپ یا پاد تڑپ دیگ ، تُرسینگ ، بیھار دیگ ۔ پتر دیگ :
کسی ءِ لوگ ءَ روگ ءُ آئی ءَ ازت دیگ ۔ پیچ دیگ : بو ءَ ، رنگ ءَ ، تام ءَ ، بزاں پیچ شانگ ، درداں پیچ دیگ بزاں کشگ
ھکاں یا ھک ءَ اُگیالاں پیچ دیگ : بزاں توپہ کسے ءَ نیکی بکن ئے بلے آ تئی نیکیاں بدل ءَ بدی بکنت گڑا گوش انت " تئی ھک
ءُ اُگیالاں وت پیچ دنت " بزاں تئی ھک ءِ گرانت ۔ پروش دیگ : لشکر ءِ ، بزاں شکست دیگ ، پشت دیگ :
یلہ کنگ ۔ پشت دیگ : پُشت ءَ مردمانی نیمگ ءَ کنگ ءُ نندگ ۔ پیچ دیگ : لاپ ءِ بزاں موڑ دیگ ۔ تاب دیگ :
بندیگ ءِ ، راہ ءِ ، ساد ءِ ، گوش ءِ ، کشک ۔ تاپ دیگ یا تاپ ءَ دیگ : شُشتگیں تریں گُدءِ ، ناہ ءِ ، ماھیگ ءِ یا
گوشت ءِ کہ ھُشک بہ بنت ۔ تام دیگ : تڑاھگ ، ۲ ۔ ورگی چیزے ءِ سُوری ، زیتی ، شیرکتی ، زھری یا ترپشی ءِ تام
دیگ یا مزگ دیگ ۔ تان دیگ : آپ ءِ ، ہنگیں ءِ ، تراس دیگ : ھزبینگ ۔ تُشں دیگ : گُٹ ءِ ، تل دیگ : راک
دیگ ، تل کنگ ، راک کنگ ۔ توک دیگ : سیراھیگ ءِ ، بازاری لیب ءَ ۔ ٹوک دیگ : شگان جنگ ، ٹھک دیگ : زور ءَ
کندگ ۔ جنگ دیگ : میٹرینگ ، میٹر دیگ ۔ جواب دیگ : نہ منگ ۔ اتاں کنگ ، جُست ءُ ھبرے ءِ پستو دیگ ۔ چم شُھر
دیگ : چم ترس دیگ ، ترسینگ ۔ جنڈے دیگ : بُجّے ھتّل ءُ ھوکل کنگ ، ترندیں ھبر ءُ ھال دیگ ، بد ءُ رَد کنگ ۔ چھر
دیگ : گوں چھر ءَ تیز کنگ اشرگ ءِ ، کارچ ءِ ۔ چیر دیگ : ٹیٹینگ ، چیر دیگ کوپگ ءِ یا کوپگانی بہ بارے ءِ بڈّ ءَ جنگ ءَ ،
کارے ءِ ڈُبّہ زوروگ ۔ چینک دیگ : مُرگ ءِ ، داگ دیگ : مردم یا دلوت ءِ گوشت ءِ بزاں گوں گرمیں گوندوچ یا
میھ ءَ سوچگ ، پیماز ءِ داگ دیگ بزاں ماں گرمیں روگن ءَ شھرتر ینگ ۔ دپ دیگ : گوں دپ ءِ ڈیں مردمے ءَ ۔
در دیگ : درد ءِ ، بزاں دردانی دَرشانگ ۔ دُرکٹ دیگ : ءُ آیگ بزاں تنگ ءِ مُرتہ ءَ آیگ ۔ دست دیگ : لاپ ءِ
بزاں رِچگ ۔ دَور دیگ : چگل دیگ ، پترینگ ، دل ءِ دَور دیگ : بزاں دل ءِ پترینگ ، ھمت ءِ یلہ دیگ ۔ دیم دیگ :
راہ دیگ ، روان دیگ ، گوں کنگ ، ڈک دیگ : بندیک ءِ ، ساد ءِ ، بزاں گٹگ ۔ ڈیک دیگ : دوچار کنگ ۔
راہ دیگ : دیم دیگ ، روان دیگ ، دگرے ءَ بہ گوزگ ءَ ۔ رشت دیگ : بوجیگ ءُ موٹل ءُ ریچ دیگ ، اشتر ءِ ،
دریا ءِ ۔ زَبر دیگ : چہ دیریں راھے ءَ تگ ءِ مُرتہ ءَ زبراں ءَ آیگ ۔ زور دیگ : زمین ءِ بزاں کد دیگ ۔ زور پہ دیگ :
کسے ءَ یک ھبرے ءِ بارہ ءَ یا کارے ءِ کنگ ءَ سکّی ءَ گوشگ ۔ ساہ دیگ : مزگ ، ساہ ءِ یلہ دیگ ۔ سر دیگ : رمگ ءِ ،
سک دیگ : چمانی بہ چارگ ءَ بزاں روک روک ءَ چارگ ، دست ءِ سک دیگ : بہ چیگ ءَ ، گٹّ ءَ یا دگہ جاگھے ءَ بزاں
بند دیگ ، بڈّ یا پُشت ءِ سک دیگ : گوں دلوال ءَ سکین دیگ : سُرینگ ، پر ماھگ ۔ سوک دیگ : پہ وش نیتکی
شُنگ ءُ سوزمانی دَرگ ، سوکی لوگ ۔ سیک دیگ : سی دیگ بزاں تو سکیں چیزے ءِ گُٹ دیگ ۔ شانک دیگ : چمانی ،
کسانیں چیزے ءِ ، آپ ءِ ۔ شھار دیگ : دست یا دستانی بزاں ڈراج کنگ ۔ کار دیگ : کار ءَ آیگ ۔ گار دیگ :
اوگار ءگ ، گار کنگ ۔ گرنچ دیگ : گٹ دیگ ، گشت دیگ : شپاھیگ ءِ ، پانیا ءِ ۔ گوات دیگ : دیم ءِ پہ مُشت
یا پہ شھمات ، لبتر ءِ مُشک ۔ گور دیگ : شھمات ءِ ، لٹ ءِ بزاں جنگ ۔ لاپ دیگ : ءُ آیگ چہ دیریں راھے ءَ ، یا
لاپ دیگ ءُ روگ ۔ لگت دیگ : ناہ ءِ ، پشر ءِ ۔ لھڑ دیگ : آپ ءِ ، شیر ءِ ، روگن ءِ بزاں جوش دیگ ۔ لھم دیگ : آسن ءِ ،
شُھر ءِ ، نگرہ ءِ یا دگہ مادنے ءِ ۔ لیب دیگ ، گوں مُشتاں ، گوں شھماتاں ، گوں لٹاں ، گواتی ءِ کہ گواتیگانی مات ئے لیب دنت
مان دیگ : گُد ءِ ، ھبر ءِ تد ءِ ، آپ ءِ تہ ءَ ۔ مُشت دیگ : ماھیگ کُشگ ءَ چیردان ءِ ۔ مِلک دیگ : گڑک ءِ ، مین دیگ :
مین بجینگ ۔ نال دیگ : کماری ءَ (جوا ری ءَ) وار دیگ : رام دیگ ، وَچ دیگ ، یار یگ ۔ واری دیگ : ازاں دگ ۔
ھاک دیگ : بزاں ھچ نہ دیگ ۔ ھون دیگ : ٹپ ءِ ، وتی ھوناں دگرے ءَ دیگ ۔ یات دیگ : یات ءَ گیجگ ، تڑانگ ءَ
چڑینگ ۔ یلہ دیگ : ویل کنگ ، یلہ دیگ ھوش ءِ ، ھمت ءِ ، دل ءِ ، بخت ءِ ، ساہ ءِ ، بندیگ ءِ ۔

- **دیگ** : (دِے گ) چہ ھاک ءَ جوڑ کرتگیں منجل کہ ھمیشی ءِ تہ ءَ ماھیگ ، بٹ ، گوشت یا سبزی گراد انت ۔
- **دیگیان** : (دِے گ + یان) ھما مردم کہ دیگ ءُ ورگی چیز انی پانگ اِنت ۔
- **دیگر** : (دِی ۔ گ ر) بیگاہ ، روزرد یا روطہ ءِ وھد ۔
- **دیگ موش** : (دِے گ ۔ مُ وش) دیگ ءُ منجلانی مشوک ءُ شودوک ، دَزان شود ۔
- **دیگی** : (دِ ۔ یَ ۔ گِ ی) ھما چیز کہ تُوکی دیگ بیت ۔

- **دیگی :** (دِے۔گِ ئی) هماکه گوں دیگ ءَ شیادی کنت ۔
- **دیم :** (دِے مْ) پدیاپُشت ءِچپ، پیش، رُو، مردم ءِ دیم، کتاب ءِ دیم، رند ءِ، دیم ءَ : دیمتر۔ طب : دیمْ اتوهم "دِم"، پا: دیم، دیمر، دیمہ، پھ : ؤ هم ۱۱ (دیتن)، ستا : وسے یے ۵ ب ۱ : "چشم" چہ اوستا ءِ بُنگال وسے (دد) "دیدن"

گالبند : دیم ءَ آیگ : مردمے ءِکرچہ دگہ مُلکے ءَ کیت، هبرے ءِ، نیکی ءِ اک : "من ءَ تئی نیکی دیم ءَ کاینت"۔ دیم ءَ بیگ : پیسر بیگ، مانزمان بیگ ۔ دیم پہ چیربوگ : شکون دیم بوگ ۔ دیم پہ دیم بوگ : رُو در رو بوگ ۔ دیم پہ دیم کنگ : دومردم ءِ رو در رو کنگ ۔ دیم پہ دت بوگ : هرکس پہ گوْرے بوگ ۔ دیم ءَ جنگ : کسے ءِ داتگیں چیز ءِ نه زیرگ ۔ دیم چیرکنگ : شکون دیم کنگ ۔ دیم ءَ دارگ : دیمپان بوگ ۔ دیم ءَ درآیگ : داواءُ جنگ ءِ ، گوازینگ ۔ دیم ءَ روگ : مردمے ءِکہ چہ درمُلک ءَ کیت، ۲۔ دیمتر ءَ روگ ۔ دیم ءَ کپگ : موجریں جنینے ءِ وتی مھرمے ءِ ۔

- **دیمّ :** (دِی مْ مْ) بوجیگ ءِ پُشتی بھرءَ "دیم" گوْشِش انت ءُ دیمی بھرءَ "گوْر" (بچاربُت)
- **دیمبند :** (دے مْ + بَ نْ دْ) هرچیزے ءِ دیم ءِ بند ۔ چوْٹ یا چبہ ءِ هما بند کہ ٹال یا سرتلانی بُرزءَ پاد ءِ پُشت هڈ ءِ سرءَ بیت
- **دیمپان :** (دے مْ + پَان) دیم ءَ داروک، پھریزوک ۔

PPB, LWD, DĒMPĀN (or DEPĀN): protection, guardianship (from DĒM face and PĀN or BĀN.) Protector

- **دیم پہ دیم :** (دِے مْ۔ پَ ہْ ۔ دِے مْ) رو در رو، یکے دومی ءِ دیم ءَ ۔

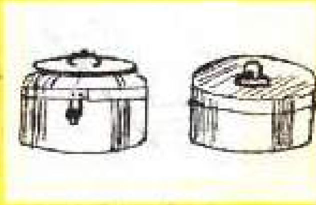
دیم

- **دیمتاک :** (دِے مْ + تاکْ) کتاب ءِ سرءِ دیم ءِ تاک ۔ FRONTCOVER
- **دیمتر :** (دِے مْ + تِ رْ) چہ ءُ دیم، دیم ءَ تر ۔
- **دیم تهار :** (دِے مْ + تَ ۔ هَار) مُچگ دیم، هما مردم کہ دُوئے تهار اِنت ۔
- **دیمجاه :** (دِے مْ + جَاهْ) چوْٹ یا چبہ ءِ هما ئهرتل کہ آئی ءِ سرءَ پاد ایرانت ۔
- **دیمدار :** (دِے مْ + دَارْ) بانور ءِ سبھینوک ءُ ترازوک ۔
- **دیمدرّ :** (دِے مْ + دُرْرْ) دو دُچنک ءُ دُرکہ گوش ءَ بیت۔ جهل ءِ دُرّ "دیمدر" اِنت ءُ بُرزءِ "پددرّ" اِنت ۔
- **دیم دیگ :** (دِے مْ + دَیگْ) شکساگ، روان دیگ، راهی دیگ، راه دیگ ۔ ویل کنگ ، هلس کنگ، پُشت ءَ مان دیگ ءُ روگ، هنکر ءِ دیم دیگ : بزاں هنکر ءِ دورَدیگ ۔ آچار ءِ دیم دیگ : بزاں آچار کنگ، آچارءَ چاهپگ، هیل یابوچیگ ءِ دیم دیگ بزاں چاهپگ ءُ روگ ۔
- **دیمساد :** (دِے مْ + سَادْ) دیم ءِ ساد۔ برد ءِ هما ساد کہ گوں سپا ءَ بستگ ءُ دیمی نیمگ ءَ یک مردمے کش اِیت ئے ۔
- **دیم سیاه :** (دِے مْ ۔ سِ ۔ یَاهْ) رُزوا، هسیہ رُو، بتّاہیں مردم ۔
- **دیمشود :** (دِے مْ ۔ شَ وْدْ) لوگ ءِ هما بھرکہ اودءَ جان شودگ ءُ دست ءُ دیم شودگ بیت ۔
- **دیمگ :** (دِی مْ ۔ مَگْ) بچار "دُونگ" ۔
- **دیمگ :** (دِے۔مَگْ) نیمگ، دیم ۔

- **دیمگان :** (دِی مْ ۔مَ ۔گانْ) سرباز ءُ کورءُ کرز ءُ چہ جلائی کلگ ءَ چیرشیپے کہ بازارئے ھم مان ۔ اے چہ جمی دردءُ برز اِنت ۔
- **دیمگر :** (دِےمْ + گَرْ) پردگ
- **دیمگیر :** (دِےمْ + گِی رْ) دیم ءُ گروک، دیمپان، ءُ وتی دیم ءَ چہ دگران چیر دیوک ۔
- **دین :** (دِی نْ) نیکراہ ، نیگراہ ۔
- **دَین :** (دَےنْ) وڑال ، تاوان ءُ دیم ءَ داتگیں زر یا مال ۔
- **دینبوگ :** (دِی نْ ۔ نَ ۔بْ وگْ) جمبوگ ، دائی " دینبوگ کر بازبنت تچگ ءُ سرلونڈ بیت "
- **دَینکار :** (دَےنْ ۔ کارْ) دُژمن ، دُژمن دار
- **دیوال :** (دِیْ وَالْ) گوں خشت یا سنگ بستگیں دیمپان ، لوگ ءُ دیوال، کپان ءُ دیوال ۔
- **دیوان :** (دِیْ وَانْ) مجلس
- **دیوان دَر :** (دِیْ وَانْ + دَرْ) دیوان ، دربار ۔
- **دیوان وِر :** (دِیْ وَانْ + وِرْ) ھما پیتاریں مردم دیوانے ءَ بنداِیت ءُ یک ءُ دوءَ پاد نئیت ۔
- **دیوانگ :** (دِے ۔وَانگْ) گنوک ، شیدا ۔
- **دیُوس :** (دَیْ ۔ یُوسْ) بے شرم ، وتی جند ءُ دلاری کنوک ، وتی گیرت ءُ بھاکنوک ۔
- **دیوک :** دَ ۔ یوْکْ) ھا کہ دنت ، دادائی دیگ ءُ کار ءُ کنوک ۔ مبنکارگال ءُ دیگ " ءُ کنوک (فاعل) ★
- **دیھ :** (دِےھْ) مزن جون ، ھمے دیھ کہ ماں کسان اِنت کہ جون ئے مزن اِنت ءُ کانٹ ئے پہ ۔
- **دیھات :** (دِےھاتْ) کلگ ، کوچگ ، کیچ ءَ جاگھے ءُ نام اِنت ۔

ڈ

- **ڈ** : (ڈال) بلوچی ءِ نهمی آب۔
- **ڈا** : (ڈا) « داڈ »، یک برے وتی بارگ ءِ لیب بلے کماری ءِ ، یک دستے لیب کنگ۔

ڈاکو

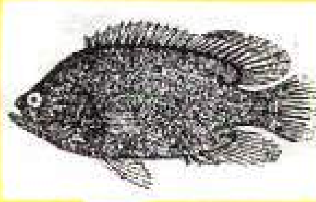

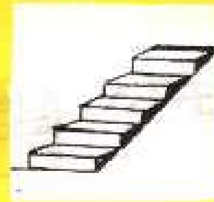
ڈال

- **ڈابلی** : (ڈابْ لِ ئ) کسانیں جراگ کہ بندیک ءِ وتّ ءَ مان۔ « ڈبلی »، ٹپّانپالی۔
- **ڈاپ** : (ڈاپْ) بچار « ڈامپ »۔
- **ڈاچی** : (ڈاچِ ئ) مادگیں اُشتر، ڈاچیگ۔
- **ڈاچیگ** : (ڈاچِ ئ گ) . بچار « ڈاچی »۔
- **ڈاڈر** : ڈاڈَر) سبّی ءِ گورءَ کوهنیں ءُ مشهوریں شهرے۔ ڈھاڈر۔ ✪
- **ڈاک** : (ڈاک) ڈَن۔ پٹ۔ تنک پَڑ۔ نَل ءُ نَل۔
- **ڈاکگ** : (ڈاک ءِ گ) ایجوش باز وَرگ کہ لاپ ہنک پُرّ بہ بیت ءُ وَرگ گوں بارگ (باکارگ) ءَ دپ ءَ بیاینت۔ ڈمبرگ، لاپ ءِ گوات کرگ، لاپ ءِ گپگ۔
- **ڈاکل** : (ڈاکَ لْ) (ہچ) : بان بند، هما اُستاکہ بان بند ایت۔
- **ڈاکو** : (ڈاک وْ) بچار « ڈانکو »
- **ڈاکو** : (ڈاک وْ) وَرگدان، کلیپ، ڈانکو۔ (بچار بُت)
- **ڈال** : (ڈال) ماش، پرماش یا ماک ءِ هما کوسگ کہ جوهان ءِ مُشگ ءَ نہ زُرگ اَنت کہ گیشتر دردءِ گپتگیں بنت یا دگہ بیبءَ

نہ رسں اِنگیں اَنت ءُ هُشں اِنگ اَنت ۔ (۲) اُورت ءِ چپّ ؛ ڈَنگ، زنڈ، ڈالیں مرد ، پلانی وت ءَ ڈالیں مردے کنت بزاں وت ءَ مزنیں مردے کنت ۔ ڈال گپّ بزاں مزن گپّ ۔ ڈال چار کنگ : ڈنگ چار کنگ۔
(۳) کاھے (۴) گوُقوّ ءِ راستیں مُرگے، جون واریں مُرگ ۔ بچار (بُت تاکدیم ۴۵۷)

- **ڈالچار :** (ڈَالْ چَ ار) ھاکہ پہ شتری دلگوش دیگ نہ بیت اِنت ۔ ڈالچار کنگ : دلگوش نہ دیگ ، کمار نہ کنگ ، پہ شتری دلگوش نہ دارگ، ڈلگیار ✪
- **ڈامبر :** (ڈَامبَر) یک شیاھیں، بزیں ءُ لچناکیں آپیکے کہ چہ پٹرول ءُ پوُجگل Bitumen یا سنگ اشکر ءِ یک کسے Bituminous coal ءَ کشگ بیت ۔ اے پولات سازی، درمان ءُ وشبوانی تہ ءَ کارمرد بیت ۔ سڑک ءَ ڈامبر کنگ ءَ ھم کارمرد مری گالوار ءِ کھتان ۔ انگ ؛ Coal tar ✪
- **ڈامبرگ :** (ڈَام بَ رگ) ، جو ڈامبر ءِ بیگ ، ڈمبرگ ۔ ✪
- **ڈامپ :** (ڈَام پ) گوشاں گراں ، کپیں کر
- **ڈامیچ :** (ڈام یَ چ) ردکنگیں، ڈالچار کنگیں ۔ ✪
- **ڈانبرگ :** (ڈَان بَ رگ) بچار " ڈامبرگ "

ڈائی

پدیانک ءِ ڈانکو

- **ڈانپ :** (ڈَان پ) بچار " ڈامپ "۔
- **ڈانڈ :** (ڈَان ڈ) ڈانڈیں ٹھرو بزاں مزنیں ٹھروئیں ماھیگ ۔ مزن ، ڈانڈیں کپّو ۔
- **ڈانس :** (ڈَان سں) اُشتر ءِ اوگاس : رودُست ءِ بوُ۔
- **ڈانکو :** (ڈَان کُ وْ) پدیانک ءِ ڈانکو یا دروازگ ءِ تاکانی ڈانکو یا ڈکی ءِ ڈانکو ۔ دربرجاہ ءِ نودربرانی دیم ءِ ڈانکو کائی ءِ سرءَ دانگی ایرکن اَنت ءُ نیس اَنت ۔ (بچار بُت
- **ڈانکوُ :** (ڈَان گُو) بچار " ڈاکو "
- **ڈانگرگ :** (ڈَان ۔ گَ رگ) چہ ترس ءَ زانکار بوگ ، ڈاھ گرگ۔
- **ڈاھ :** (ڈَاھ) شور ۔ ھاشور کہ چہ ترسے ءَ زانکار کپنت ۔
- **ڈاھ گرگ :** (ڈَاھ ۔ گِ رگ) ڈانگرگ ، چہ یک مزنیں ترسے ءَ زانکار بوگ ، چہ کارے ءِ بوگ ءَ ساری شک بوگ۔
- **ڈاھو :** (ڈَاھ وْ) نامے ، یک ڈاھے ءِ وھدءِ نام بستگیں ، ڈاھ کنوک یا ڈاھ ءِ ھال ءِ دیوک۔
- **ڈاھی :** (ڈَاھ ی) بچار " ڈاھو "۔
- **ڈائ :** (ڈَائ ی) چپلو ءِ زاتیں ماھیگے بلے شیاہ اِنت ۔ چپلو اسپیت اِنت ۔ (بچار بُت)

- **ڈبّ :** (ڈَبّ) مُرگ ءِ ڈبّ ، کُبّس بلے اے گیشتر پہ بالی مُرگاں جوڑ کنگ بیت۔ پہ کُسی مُرگاں ھم کار مرد بیت "ڈبگ ءَ پر ماتگاں بزاں بہ ڈبّ۔ پھلوگانی ڈبّ۔
- **ڈَبّا :** (ڈَب بَا) بچار "ڈَبّہ"۔
- **ڈُبّا :** (ڈُب بَا) بچار "ڈُبّہ"۔
- **ڈَبّس :** (ڈَب بَس) زندءِ بے سُدّیں مردم۔
- **ڈُبّگ :** (ڈُب بَگ) سَک پر دیگ ، باز۔
- **ڈَبّلی :** (ڈَب بَ لِی) بچار "ڈائبی"۔
- **ڈُبّو :** (ڈُب بَو) بچار "ڈُبّہ"۔
- **ڈَبّہ :** (ڈَب بَہ) ٹامب۔
- **ڈُبّہ :** (ڈُب بَہ) زمہ داری ، بار ، کارے کہ وتی کوپگاں زیرگ بیت۔
- **ڈِبّی :** (ڈَب بِی) چوکہ سگریٹ بَاکس یا مُشوک ءِ ڈِبّی ، بزاں کسانیں درپ۔ ✪
- **ڈَپّ :** (ڈَپّ) تُرس ، بیم (درآمدیں گالے)۔
- **ڈِپّ :** (ڈِپّ) ڈِک ، ڈُمپ ، کسانیں ڈُمبگ۔
- **ڈُپّ :** (ڈُپّ) ڈُمپ ، بُرز۔
- **ڈِپّر :** (ڈِپ پَر) زنڈ ، مزنیں ٹکرے گِل ءُ ریک ءِ کسانیں ڈُمبگ۔
- **ڈِپّگ :** (ڈِپ پَگ) ڈُمبگ ، کمیں ڈُمبیں زمین ، بُرزگ۔
- **ڈُپّگ :** (ڈُپ پَگ) ڈبیگ ، ڈُمبگ ، بُرزگ ، ڈُمبگ۔
- **ڈُتّ :** (ڈُتّ) تاب۔ تُرندی۔ ڈُتّ ءِ کتّگ : تاب ءِ یا تُرندی ءِ کتّگ۔
- **ڈُتّو :** (ڈُت تَو) ننُؤ ، سُست کار۔ ✪
- **ڈَڈّ :** (ڈَڈّ) سَک ، تُرند ، زبر۔ دست ءِ پر کنگ : تُرند۔ ڈَڈّ ءُ جوڑ : وراہ ءُ سلامت۔
- **ڈِڈّ :** (ڈِڈّ) مزنیں لاپ۔
- **ڈُڈّر :** (ڈُڈ ڈَر) پھلیگانی ڈبّ ، دیم ءِ دمی بھر۔ لاگریں سینگ ، پھلیگ ءُ آئی ءِ تہ ءِ بھر۔
- **ڈَڈّر :** (ڈَڈ ڈَر) جانچور رنگیں ماھیگے۔
- **ڈُڈّرگ :** (ڈُڈ ڈُرَگ) گوات گِرگ ، کُپگ ، ڈُمبرگ۔
- **ڈَڈّو :** (ڈَڈ ڈَو) کوھنگ۔
- **ڈَڈّہ :** (ڈَڈ ڈَہ) جاگھے ءِ نام انت مال بلوچستان ءَ۔
- **ڈِڈّی :** (ڈِڈ ڈِی) مزن لاپ۔ ★
- **ڈَڈّی :** (ڈَڈ۔ ڈِی) تُرندی ، سکّی + جانڈراھی ، جوڑی۔ ★
- **ڈُرات :** (ڈُرات) اِنچوشں پہ بات کہ پہ ڈُرایت۔ پہ ڈُرات۔ ★
- **ڈُرت :** (ڈُرت) زنڈیں تر ءِ توار۔

- **ڈُرگ :** (ڈُرگ) دیواں یا کہ جاگہ ءِ کم کمّ ءَ رِچگ ءُ پرِشگ۔
- **ڈُرو :** (ڈُرو) بان ءُ یا جگیر یا ماڑیانی پرِشتگیں ءُ کپتی چُنڈ یئیں پشکپتگیں بھر۔
- **ڈُرینگ :** (ڈُرے نگ) انچوش کنگ کہ پہ ڈُرایت، دیواں یا جاگھے ءِ پہ کرد جگ ءُ ڈرر دیگ ءِ ھاترءَ لڈینگ ءُ پرِوشگ ءُ ڈرر دیگ۔
- **ڈُڑ :** (ڈُڑ) ڑینگوکیں ڑندیں توار کہ گوں چیزے ءِ ڈیک بوارت، ٹپنگ ءِ توار رنجیں توار، ٹڑ۔
- **ڈُس :** (ڈُس) لاپ ءِ ناڈراھی یے کہ دست کیت۔ (۲) سکّیں شُد۔
- **ڈُسّ :** (ڈُسّ) نشان، راہ، سوج (سندھی)
- **ڈُسی :** (ڈُس ی) ڈُس ءِ گپتگیں۔
- **ڈُکّ :** (ڈُکّ) تلک ڈُکّ اِنت بزاں گُبد یا بین اِنت۔ (۲) گرنچ (۳) اشتر ءِ یک رواجے، تپر ءِ ڈُکّ (۴) راہ : ڈُکّ ءُ سرکپ۔ دروازگ : ڈُکّ ءِ دپ ءَ کسے اوشتاتگ، بے روگنیں نگن۔ ڈُکّ ءَ آیگ : کارے ءَ آیگ۔ ڈُکّ ءِ بندگ : راہ ءِ بندگ۔ ڈُکّ بندگ : اڑ یا ھُچ کنگ۔ ڈُکّ جنگ : گرانیں شرت ایر کنگ۔ نبیتگ ءِ ھماآب کہ دو اَنت بلے چوکے ءِ بشنگ اَنت ءُ آئی ءِ سرءِ ڈُکّ ءِ نشان " " ءِ جنگ بوتگ انچوش کہ "تک"۔ سوچن ءَ کہ یک رندے گُدءِ جن ءِ، گُدءِ ڈُکّے دوچگ یا جنگ۔ اے ناڈراھی ءَ "ڈک" است ھما ناڈراھی کہ چہ یک ناڈراھے ءِ دگہ ڈراھیں مردماں گپت ءُ پِشنگ بیت۔ انچوش کہ گرمپک، سُھرک، کلیرگ۔
- **ڈِک :** (ڈِک) گلڑیں، ڈری بے بُرتی ءُ ٹکرے ھر چیزے ءِ کہ بہ بیت ڈِکے ناہ، آرت، ھاک، گِل۔
- **ڈُک :** (ڈُک) ڈُنگ ءِ پر مانگال بزاں " پہ ڈُک "۔
- **ڈُکّال :** (ڈُکّ کَ ال) بے ھَوری کہ رندءَ نہ کاہ پہ دلوتاں بیت نہ نان پہ مردم ءَ۔ نامے مردمی۔
- **ڈُکّالک :** (ڈُکّ کَ ال کَ) مرگے۔
- **ڈُکّالی :** (ڈُکّ کَ اِل ی) کسانیں پشکے، ببلے (ماھیگے)۔ ڈُکّال بیگ۔
- **ڈُکّگ :** (ڈُکّ کَ گَ) ڈُکّ بوگ، بند بوگ، دِل ءِ ڈُکّگ : بند بوگ، گرگ، اوگ، دپ ءِ گرگ۔ تنگ پر دیگ۔
- **ڈِکّگ :** (ڈِکّ کَ گَ) گامیش ءِ آواز، گامیش ڈِکّ اِیت (گوک بانس اِیت)۔
- **ڈُکّگ :** (ڈُکّ کُ گَ) جان پہ جان بوگ۔ ڈُکّینگ : ھم کش کنگ۔
- **ڈُکّم :** (ڈُکّ کُ م) ڈک ڈک، گُنڈ گُنڈ، پہ ردپھناتی ءَ ڈراھیں بُرزی ءُ جھل۔ ڈُکمیں میدء۔
- **ڈُکّو :** (ڈُکّ کُ و) لواشیں نان۔ بے روگنیں ڈُکّیں نان۔
- **ڈُکوپچ :** (ڈُک کُ و + پَ چ) گلہ، برنج یا سھر ءِ نگن کہ آرت ءِ تنگ ءُ بے روگن ءَ پچگ بہ بیت۔
- **ڈُکوئیگ :** (ڈُک کُ و ءِ ی گَ) جنک چو بیں دار۔ (بچار بُت تاکدیم ۴۶۱)
- **ڈُکّی :** (ڈُکّ کِ ی) مزنیں کارچ + ھماکہ گوں ڈُکّ ءَ شادی کنت، ھماکہ کسے ءِ ڈُکّ ءَ کیت۔
- **ڈِکّی :** (ڈِکّ کِ ی) لوگ یا کہ دُکان ءِ دیم ءَ گوں ڈُکّ اِنچیں بُرزیں جاگہ۔ (بچار بُت تاکدیم ۴۶۱)
- **ڈُکیگ :** (ڈُک کِ ی گَ) بچار " ڈُکّی "
- **ڈُکّینگ :** (ڈُکّ ۔ کِ ے ۔ نگ) انچوش کنگ کہ بہ ڈُکّ اِیت، ھم کش کنگ ★
- **ڈگار :** (ڈگ ار) زمین، کشتگ ءِ یا کشتگیں زمین، ڈگار ءِ دراگ : تنگار دیگ ءُ مزگ ءُ ھاکاں بندءِ جنگ ءُ ڈگار ءَ پہ آپ ءِ

رنگ، جھل کنگ، جتا جتایک ڈگارے۔

- **ڈگاردوچ :** (ڈگ ار+دوچ) بلوچی دوچے۔
- **ڈگارو :** (ڈگ ارو) بلوچی دوچے۔
- **ڈگاری :** (ڈگ ارئ) هماکہ گوں ڈگار ءَ سیادی کنت۔
- **ڈگر :** (ڈگ گ ر) سکیں پیریں، ڈگریں گوک یا پس بزاں سک پیریں۔
- **ڈگلو :** (ڈگ گ لو) کوٹ، بے آستینکیں کوٹ۔
- **ڈگی :** (ڈگ گ ی) ماڈگیں پیریں گوک۔
- **ڈل :** (ڈل) کساں کسانیں سنگلک (۲) " ڈلگ " ءِ پرمانگال، بزاں ءِ ڈل۔

(۳) باھو ءِ مزن کور، کرا ءِ مینگے۔

- **ڈل :** (ڈل) کور، مونت، ملام (۲) منڈ (ماڈگیں گچک)
- **ڈل :** (ڈل) اُشترءِ لڈ۔
- **ڈلاک :** (ڈل اک) ڈل ھاک (۲) ڈلوک۔

ڈکوٹیگ

ڈکّی

- **ڈلانگ :** (ڈل ان گ) مجبور، تاس یا انچیں چیزے ءِ پُرشگ ءِ توار، اُشترءِ ٹلینگوک ءِ توار۔ ڈِلنگ مءِ ڈلانگ۔ ✪
- **ڈلائینگ :** (ڈل اے ی گ) بچار ءِ ڈھینگ"۔
- **ڈلپاد :** (ڈل پ اد) هما زمین کہ ڈل اِنت، ڈلِستگ، ڈلستگیں زمین۔
- **ڈلسر :** (ڈل س ر) مکران ءِ دشت ءِ یک مینگے۔ ★
- **ڈلِستگ :** (ڈل س ت گ) هماگلک کہ آئی ءِ زمین ڈلپاد انت۔ ڈلپادیں زمین۔
- **ڈلگ :** (ڈل گ) (۱) یک چیزے ءِ ماں " ڈلوک " ءِ کنگ مءِ ڈلگ۔

(۲) آرت، روگن مءِ شکر، گرادانت ڈلگ بنت۔

(۳) ڈال: گٹے زنڈ (آورت اتاں) ڈلگ چار، دان ءِ ڈنگ، کمرز ءِ ڈنگ بزاں بُزگ۔

- **ڈلگچار :** (ڈل گ + چ ار) بچار " ڈال چار"۔
- **ڈلگ چم :** (ڈل گ + چ م) مزن چم۔ ✪
- **ڈلگ مءِ موش :** (ڈل گ مءِ م وش) آرت، روگن مءِ شکرءِ چہ جوڑ کنگیں وراکے کہ گیشتر کپتک ءِ ورانت۔
- **ڈلگینگ :** (ڈل گ ے ن گ) ڈلگ کنگ۔

- **ڈلوک:** (ڈُل وک) هماکڈنگ ءِ کارءَ کنت جنترءِ زاتے کہ گرّ گرّ اِنت اے پہ ماش ءِ دگہ اپنیں چیزے ءِ ڈلگ ءَ کار مرد بیت۔
- **ڈلونک:** (ڈُل ون ک) بچار «ڈلوک»
- **ڈُلّی:** (ڈُل لِ ی) لِڈّی لیب
- **ڈلینگ:** (ڈل ے ن گ) ڈنگ ءُ ریچگ، ڈلامینگ بزاں انچوش بجن ءِ کہ کسے بہ ڈل اِیت اِشّ، دگرے ءِ ڈنگ پریایگ۔
- **ڈمب:** (ڈَم بّ) نیم کرّ، ڈامپ، هماکہ پہ شتری ءَ اِشکنت، گوش ڈمب بنت بزاں آپ اش روت بند بنت یا وت کمّ اِشکنت۔

  (۲) ڈمب کنگ: جم کنگ، دارگ، بند کنگ، آپ ءِ ڈمب کنگ۔

  (۳) پنجگورءِ چہ بگدرءِ مزن شیپ ءِ چیر دو بازار اَنت یکّے سری ڈمب ءُ دومی چیری ڈمب۔

  (۴) گوهنیں مانش (وُمبّ)۔
- **ڈمبرگ:** (ڈَم بَ رگ) گوات گِرگ، گپگ، زهر گِرگ۔
- **ڈمبرینگ:** (ڈَم بَ رِے ن گ) انچوش کنگ کہ بہ ڈمبرایت۔
- **ڈمبگ:** (ڈَم ب گ) گپگ۔ ڈمبان ءِ روگ۔ ڈمبرگ، گوات گِرگ۔ انچوش روگ دلوت یا رستر ءِ کہ بڈّے ءُ برز چنڈ اِیت، کچک ءِ ڈمبگ، استار ءِ ڈمبگ، کچک چل، کچک ڈمبگ۔
- **ڈَمس:** (ڈَم س) ڈرم، زندیں مردم ءِ هم گرش اَنت۔
- **ڈَمّن:** (ڈَم مِ ن) بلوچستان ءِ جاگهے ءِ نام اِنت۔
- **ڈَن:** (ڈَ ن) در، پٹ، وڈ۔
- **ڈَن:** (ڈَ ن) ناپک، ڈکیں ناپگ۔
- **ڈنڈ:** (ڈَ ن ڈ) ملام
- **ڈنڈا:** (ڈَن ڈا) زندیں لٹ، کلچو بیں دار۔
- **ڈنڈسک:** (ڈَن ڈِ س ک) زردکی گومز۔
- **ڈنڈلو:** (ڈَن ڈُ ل و) کاهے، بارگ اِنت (دشت ءِ هم بیت)۔ ے بمنتگ ءِ ڈنڈلو هردو گوهار اَنت، مات اش مرتگ ءُ پرس ءِ دار اَنت؟ بمنتگ ءُ ڈنڈلو هردو مان سیاهاپیں ڈگاراں رُد اَنت۔
- **ڈنڈور:** (ڈَن ڈُور) بمبیر، بالی گونڈارے سک توار کنت بلّاتی سرءَ تر اِیت، پہ وتی لوگ ءِ دار ءِ کُٹگ کنت۔
- **ڈنڈوسک:** (ڈَن ڈُو س ک) بچار «ڈنڈیسک»۔
- **ڈنڈیسک:** (ڈَن ڈِ ی س ک) داز ءِ پیشّ ءِ بارگیں روت۔ بارگ، لاگر۔ ڈنڈسک: زردکی گومز۔
- **ڈن سر:** (ڈَ ن + سَ ر) سرباز ءِ کور ءِ باتپان ءِ شهر ءِ هم جمپت ءِ کور ءِ دومی دست ءِ بالارے۔
- **ڈنک:** (ڈِ ن ک) ڈنڈیسک، پیشّ ءِ بارگیں بندیک رنگیں روت یا رگ۔
- **ڈنگ:** (ڈَ ن گ) بچار «ڈَن»۔
- **ڈنگ:** (ڈَ ن گ) ملگ ءِ زاتے کہ گیشتر گچک ءِ پر چاِ اِیت ءُ گُرکنت۔ ڈنگ جنگ (۲) بینگ ملگ ءِ ڈنگ، کہ مزنیں بینگ بیت۔ بلکیں اے هے رانی یا ملکہ بزاں Queen اِنت، اے بینگ گروک ءِ سک جنت۔ دلوت ءِ ڈنگ، گچک ءِ ڈنگ، هری ڈنگ۔

ڈنگ : (ڈُن گ) دُزّ، ٹیک۔
ڈنگر : (ڈَن گ ر) کُنٹگ داریں بے تاک ءُ ھُشکیں ڈرچکی شاہ یا لُمب۔ نامے۔
ڈنگرگ : (ڈِن گِ رَگ) بچار ”ڈینگرگ“۔
ڈنگرینگ : (ڈِن گ رے ن گ) بچار ”ڈینگرینگ“
ڈُنگز : (ڈُن گ گ ز) زنڈ، بے وڑ، بے ڈول۔
ڈَنگو : (ڈَن گ ؤ) نامے۔
ڈنگی : (ڈَن گِ ی) ھاکہ ڈنگ ءِ پِرانت۔ گونڈوی نامے۔
ڈِنی : (۱) ڈِن نِ ی) دری، درآمد (۲) دریاءِ آپ ءِ چیرءَ زمین ءُ بُزریں جاگہ کہ اوداں بوجیگ سَک بنت۔
ڈُنی : (ڈُن نِ ی) ھما مردم کہ ڈُنّ ءِ مزن اِنت۔
ڈَنیگ : (ڈَن نِ ی گ) بچار ”ڈَنی“۔
ڈو : (ڈو) بچار ”ڈوہ“۔
ڈوبار : (ڈوب ار) بزاں بہ ڈوبار، ڈوبارگ ءِ پر مانگال۔
ڈوبارگ : (ڈوب ارگ) یکے ءِ سرءَ مُپت ءُ تُرندگ، تُرنڈ پُرنڈ کنگ، میاریگ کنگ۔
ڈوبر : (ڈو۔ ب ر) سینگ۔ جبین۔ ★
ڈوڈ : (ڈوڈ) بازھُشکیں پوست انچوش کہ ڈوڈیں ھینزک۔ لھیں چیزے کہ چہ ھُشکی ءُ تُرندءِ سَک ڈڈ بہ بیت۔
ڈوڈرگ : (ڈو ڈَ رَگ) سَک ھُشک ءُ تُرند بیگ، ڈوڈگ۔
ڈوڈرینگ : (ڈوڈ رے۔ نگ) سَک ھُشک ءُ تُرند کنگ، انچوش کنگ کہ بہ ڈوڈرایت۔ ”ڈوڈرگ“، بکارگال ★
ڈوڈگ : (ڈو۔ ڈَگ) بچار ”ڈوڈرگ“۔
ڈور : (ڈور) دریاءِ کرّءِ ھما جاگہ کہ اگاں دریا پُر بیت آنی ءِ تہ ءِ آپ روت ءُ اگاں ھَور بیت ھمے راہ ءِ آپ، دریاءَ روت۔
ڈورو : (ڈو۔ رو) مپّاں گوں مشین ءِ چنگ کہ کدءِ تُرتگی ءِ بنت۔
ڈورہ : (ڈو رہ) سرءِ میداں ڈورہ کنگ بچار ”ڈورو“۔
ڈوریا : (ڈو رِ یا) کسانیں ڈور۔
ڈوک : (ڈوک) سِنگ۔
ڈوکاک : (ڈو۔ ک اک) ڈوک آک۔
ڈوچین : (ڈوک + چِ ے ن) سنگ چین، سنگ رتیچ، سنگ جنگ۔
ڈوک رتیچ : (ڈوک۔ رِ ے چ) بچار ”ڈوک چین“۔
ڈوکشان : (ڈوک + شان) ڈوک ڈور دیگ۔
ڈوکو : (ڈو۔ ک ؤ) بچار ”ڈولو“
ڈوگر : (ڈو گ ر) بچار ”ڈوگو“۔
ڈوگو : (ڈو گ ؤ) سیاھیں مردم، اپریکاءِ شواھلی زبان ءِ ”ڈوگو“ بُرات ءِ گوشِش انت۔

- **ڈَول :** (ڈَولْ) پیم، بڑاہ، نمونہ۔
- **ڈُول :** (ڈُولْ) کمیٹ، ڈولو۔
- **ڈُولدار :** (ڈُولْ + دَارْ) بڑاہ دار۔
- **ڈُولکو :** (ڈُولْ کْ ؤ) کسانیں سوُکگیں کُبّل ءِ نسب، پچ بنت۔ بُرزی دو پد پڑاہ روت کہ ءِ نان پچیں تینے یا گیشتر گیشتر گپارے۔ تو ڈولکو ءِ نسب ءِ ھواکن ءِ۔ ۲۔ بچار "ڈولو"
- **ڈولو :** (ڈُولْ ؤ) ڈولکو: ادشتانگیں جاہ ءِ دوتل برگ، پادچکی ءِ ادشتانگ اَنت ءُ چہ سرین ءِ بُرز پڑدشتگ۔ ڈدکو۔
- **ڈوم :** (ڈُومْ) ڈھل، مزنیں ڈُھل، باز گوُشش اَنت کسانیں اِنت۔
- **ڈومب :** (ڈُومْ بْ) ڈُھل، ڈوم۔
- **ڈومبک :** (ڈُومْ بَ کْ) ڈومبکی۔
- **ڈومبکی :** (ڈُومْ بَ کِ یْ) ٹِکّے کہ ایشانی کار ڈُھل ءِ جنگ اِنت، ڈومبی، ڈُھلی۔
- **ڈومبو :** (ڈُومْ بُ ؤ) بمبرءِ ڈنڈورءِ زاتیں بالی گوُنڈارے۔

ڈونگا

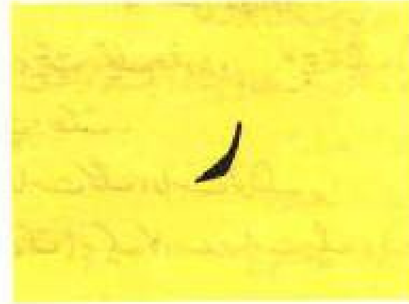
- **ڈونڈ :** (ڈُونْ ڈْ) ساھدارے ءِ گھُرانگیں جون، گھُرانگ، گندہ بُو (۲) مُرتگیں ساھدارے کہ آئی جون ڈُمبرانگ ءُ پیتش اِتگ ءُ سک گندگ بوکنت، مُرتگیں ساھدارءِ جون۔ ڈونڈ وار: جون واریں مُرگ کہ چہ ایشاں گیتو، ڈال، ھُر وار اَنت۔
  ڈونڈکش یا ڈونڈ وار: ھپتارءِ ھم گوُنش اَنت کہ اِے ھم مستریں ڈونڈ وار اِنت۔
- **ڈونگا :** (ڈُونْ گْ گَ ا) نارُشت مان کنگ ءِ مزنیں کاشیگ۔ (بچار ٹُبٹ)
- **ڈوہ :** (ڈُوْ ہْ) بھارءِ موسم ءِ بیال ساہ ءِ دُو بر دوش اَنت۔ یک برے دوش اَنت دومی برءِ پدءِ شیرکی اَنت۔ گُش اَنت کہ پیاں ءَ ڈوہ ءِ گِرتگ۔
- **ڈوھانی :** (ڈُوھانی) ھما مزنیں کاشیگ، کاسگ یا زان کہ آئی ءِ تہ ءِ شیر دوش اَنت: گوک دوش، ھر مزنیں کاشیگے بلے آپ وار یا شیروارے۔
- **ڈوھگ :** (ڈُوھْ گْ) دو بر دوشگ۔
- **ڈھاڈر :** (ڈْھا۔ ڈَرْ) بچار "ڈاڈر"
- **ڈھبند :** (ڈْھَ بَ نْ ڈْ) اپچیں رنگے کنگ کہ ڈاہ ءِ سربندگ ببیت۔
  (۲) ھما مردم کہ مال ڈاہ گرگ ءِ بندیگ کنگ بوتگ اَنت۔

- **ڈھپیشوک :** (ڈھ + پ ے شْ وک) ڈھ ءِ پیشوک
- **ڈھستران :** (ڈھ + ت ر ان) ڈاہ ءِ تران یا پہ ڈاہ ءَ تران کنوک ۔
- **ڈھجار :** (ڈھ + ج ا ر) ھما جار کہ مردمانی ڈاہ دیگ ءِ پترینگ بیت۔ مان اے جار ءَ مردم چہ یک بیرانی کنوکیں یا تاوان دیوکیں چیزے ءِ یا کارے ءِ بارو ءَ ھال دیگ بنت + " Warning " ڈاہ ءِ جار بزاں دھرے ملک ءَ ڈاہ بیت گڑا ایشی ءِ جار یا ایشی ءِ بارہ ءَ یا ایشی ءَ کنوکانی وتی پرمان پہ مردماں سرکنگ بیت۔
- **ڈھدار :** (ڈھ + دار) میار دار، میار بار، میاریگ ۔
- **ڈھسر :** (ڈھ + س ر) ڈاھ ءِ سروک ۔
- **ڈھسروگ :** (ڈھ + س رُوگ) ڈاھ ءِ سروگان ۔
- **ڈھگ :** (ڈھ گ) کم کم، لاگر بوگ، شمبگ، ھگ، پہ یگ، کرّگ، لاگر بوگ ۔
- **ڈھگپ :** (ڈھ + گ پ) ڈاھ ءِ گپ۔
- **ڈھگپت** (ڈھ + گ پ ت) ھما مردم یا جاگہ کہ ڈاہ ءَ گپتگ یا پہ ڈاہ گرگ بیتگ ۔
- **ڈھل :** (ڈھ ل) درچگیں دارے کہ ھر دوئیں نیگ ءَ ٹنگ انت ءُ ھر دوئیں نیمگاں پوست بستگ کہ پہ لٹ یا دست جنگ بیت کہ توار کنت ءُ سازءِ آوازانی تہ ءَ مزنیں بھرے گپت۔
- **ڈھل جن :** (ڈھ ل + ج ن) ڈھل جنوک، ڈھلی۔
- **ڈھلی :** (ڈھ لِ ی) بچار "ڈھل جن"۔
- **ڈھم :** (ڈھ م) مزنیں ڈِک، پہ باز مال ءِ ھم گوشش انت کہ مراد تلاہ ءِ ڈھم انت۔
- **ڈھمستر :** (ڈھ + مُ س ت ر) ڈاہ ءِ مستر۔
- **ڈھور :** (ڈھ ور) مزن پیریں مردم۔ ڈھور دیگ : باز ریچگ یکپارگی ریچگ، پلانی ءَ جھلگ ءِ آپ ڈھور داتگ انت [بلکیں اے گال ھمے "ڈور" انت کہ دریا ءِ دپ ءِ ھور انت] ۔
- **ڈئیرو :** (ڈ ءِ ی رو) بچار "ڈئیکو"
- **ڈئیکو :** (ڈ ءِ ی ک و) بلوچی زیرے چوکہ نازینک، سوت، زھیرگ ءُ ڈئیرو۔
- **ڈیاری :** (ڈِ یے ا ری) گورانی دلوانی۔
- **ڈیڈ :** (ڈِ ے ڈ) سنگت، جون، سیتیں۔
- **ڈیڈار :** (ڈِ ے ڈار) درچکے کہ شیرگ باز دنت۔ شیرگ ءِ اسپیت انت ءُ بدناک۔ اے دو زات انت۔ ایشی ءَ کشگ پر نیست بلے "کھڈ ڈیڈار" ءَ سک کشگ پر۔
- **ڈیک :** (ڈِ ے ک) پیر، سک پیریں جنین، پیریں بُز۔
- **ڈیکٹ :** (ڈِی کٹ) ٹکڑ، دو چیزءِ یک دگرءَ گون ملگ۔ ڈیکٹ دیگ، ڈیکٹ ورگ : دو چار کپگ، دیم پہ دیم کپگ۔
- **ڈیکی :** (ڈِ ے کِ ی) تمب، پیلپا۔
- **ڈیل :** (ڈِ ے ل) مزنیں مادیانیں ھر۔ ڈیل دیگ : لیٹ دیگ۔ تلک ءِ گزّی لیب ءَ "بیل"۔
- **ڈِیلِ :** (ڈی ل) کتاب ءِ ھوشگ ءِ ڈیلِ، کاش یا نل ءِ ڈیلِ، باکس ءِ ڈیلِ، بارگ ءَ ذراھیں چیز، آبریشم تباگ ءِ ڈیلِ

دست ءِ ڈیل۔ کشار ءِ ڈیل جنگ۔ بزاں دار بندگ، سک بارگ۔

(۲) بالاد (۳) زرد - دل ھیالانی۔

- **ڈیلا :** (ڈےلا) زرشان۔
- **ڈیلنگ :** (ڈِی لِ ل ن گ) ڈِیل۔ برز۔ کروب یا ل ءِ ڈِیلنگ۔ دست ءِ ڈیل۔ پاد ءِ ڈیلنگ: ڈینٹ۔
- **ڈیمبک :** (ڈےمبک) ڈگار ءِ مُشک ھونڈ کنت چہ مستر بیت گشں اَنت " ڈگار ءَ بزگرتگ" اگاں بزمزن بیت گشں اَنت کہ " ڈیمبک ءَ گرتگ۔ ڈیمبک کمزن بیت گڑا جندبارت بزاں بند بہ رایت ءَ سدایت ءُ آپ روت۔
- **ڈینگرگ :** (ڈی ن گِ رگ) چیزے ءِ چہ وتی کالب ءَ گیام ءَ دَرشرپگ: جُمّ ءِ ڈینگرگ۔
- **ڈینگرینگ :** (ڈی ن گِ رے ن گ) چیزے ءِ چہ وتی گیام ءَ دَرشرپینگ، درگوجگ، گوھڑینگ، چماں ڈینگرینگ: چماں ندارگ
- **ڈیھ :** (ڈےھ) ملک، جاگہ، دیار۔
- **ڈیھی :** (ڈےھی) ملکی، " ڈیھی کن ءُ بیا"۔

ر : (رے) بلوچی ءِ دھمی آپ ۔

را : (را) "ءَ" ءِ بزانت ءِ گالے کہ ھر جاگھے گپ ءِ تہ ءَ بزانت ءِ اڑگ ءِ ترس بہ بیت، کارمرد بیت بلے کم، البت ماں لچھاں پہ سنگ ءِ ھاترءَ کارمرد بیت۔ دھدیکہ اے کارمرد گوں "ءَ" ءِ ھمراہیءَ بیت۔

راپچ : (رَاپْ چْ) روایرشتی بلوچستان ءُ گنرک ءُ جاشک ءِ میانجی ءَ کاروان ءِ ھدءَ گورے ءِ نام انت ✱

راپچی : (راپْ چ ئی) راپچ گور ءَ کرتءُ گور ءِ نندوک ۲۔ چاریگ، پیش چارکنوک، راو چی۔ ✪

راج : (رَاجْ) مردم۔ کوم۔ بلوچ راج : بزاں بلوچ کوم۔

راج اندر : (رَاجْ اَنْدَرْ) راج ءِ تھی کار۔

راجاندر : (رَاجْ ان + دَرْ) چہ راجاں درگشتگیں۔

راج باھو : (رَاجْ + باھُوْ) راج ءِ بھاکنوک، بَبا دیوک۔

راج باھوٹ : (رَاجْ + بَ اھ وٹْ) ھماکہ راج ءِ باھوٹ بیت۔

راج دار : (رَاجْ ۔ دَارْ) ھماکہ آئیءَ کوم ءُ راج بازانت۔

راج دپتر : (رَاجْ ۔ دَپْ تَ رْ) ھما وانگی کہ آئی ءِ تہ ءَ راجانی سرءَ کپتگیں احوال نبشتگ انت۔

راجدوست : (رَاج دُوسْتْ) نیشنلسٹ ✱ ھماکہ وتی ڈیھ، راج ءُ آئی ءِ زبان ءُ دود ربیدگاں دوست دار ایت

راج لچہ : (رَاجْ ۔ لَ چْ چَ ہْ) ھمالچہ کہ پہ راج ءِ بودناکی ءِ بابت ءَ پربندگ بہ بیت یا پہ آئی ءِ سرءُ سوج ءَ۔

راج مستری : (رَاجْ + مُ سْ ۔ تِ رِ ئی) جمھوریت (REPUBLIC)

راچن : (رَاچِ نْ) یکدارے ءِ چہ مستر انت ءُ چہ بدن ءَ کستر انت۔ لوجیگ ءِ راستے۔

راد : (رَادْ) راست، بیسہ، اوست۔ RADH : True , trusty .

راڈ : (رَاڈْ) بارگ بُرا تگیں ٹُکر۔ گُدرءِ دراجیں ٹکر، بارگیں دراجیں ٹکر۔ کوتگ ءِ راڈ، تیجگ ءِ راڈ

راز : (رَازْ) چیریں گپ، زِردال

رازدار : رَازْ + دَارْ) ھما مردم کہ دگرءِ چیریں گپ ءُ ھالاں زانتکار انت۔

رازی : (رَازِئی) چیریں، چیراندریں۔ رازیگ۔

رازیگ : (رَازِ ئی گْ) سَتوگر، چہ گپے رَوش، اڑنکنوک۔ وشّ (تازی ءِ راضی)

- **راسبند :** (رَاس بَ نْ دْ) منطق۔
- **راسبندگر :** (راسبند۔گِ رْ) رسبندگر : راستیں (CORRECT) بند (REASON) ءُ گر بزاں گروک، راسبند: منطق ... راسبندگر LOGICIAN ءِ منطقی 1963
- **راست :** (رَاس ت) چپّ ءِ چپّ، تچک، نموند، "چونائیگ ءَ گوں من دوُنکر گُدانت پلے بیّتے ءِ راست ایش اِنت" گُد ءِ راست ءُ چپّ ءُ دروگ ءِ چپّ، ھکّ۔
- **راستی :** (رَاس تِ ی) راست کنگ، راست گوشگ۔
- **راستینک :** (رَاس تِ ے نْ کْ) پہ یک کارے ءِ راست بیگ ءِ بارہ ءَ چیزے نبیسگ کہ ھُرسی آ ئی ءَ راست بمن اِیت۔ (تصدیق نامہ) CERTIFICATE
- **راسک :** (رَاس کْ) بلوچستان ءِ شہرے کہ سرباز ءِ کور ءِ کرّ اِنت۔ پیروز آباد ءَ جُل۔
- **راسکوہ :** (رَاش ۔ کُ وْ ہ) ھاران (خاران) بلوچستان ءَ زانتگیں کوھے ءِ نام اِنت کہ اودءَ ۲۸ رِمئی ۱۹۹۸ءَ پاکستان ءِ اولی ئیں ایٹمی بمب ترکینگ بوتگ اَنت۔
- **راشگ :** (رَاش گْ) تچک ءِ پہ کسے ءَ راشگ بزاں چانگگ۔
- **راک :** برّ انگیں یا بُندرءَ ھے رنگ ءِ دڑکہ جُپت اِنت۔ شلوار ءِ راک : درتگیں جاگہ
- **راگ :** (رَاگْ) آواز کہ گوں ساز ءَ گوشگ بیت۔
- **راگا :** (رَاگَا) کپی ءِ دارگ ءِ جاگہ
- **راگل :** (رَاگُ لْ) نامے (راہ گُل نام نوائی است از موسیقی۔ ب ق)
- **راگول :** (رَاگْ وْ لْ) راہ گول بزاں راہ گُلوک، راگل : ھر دو نام اَنت
- **رام :** (رَامْ) گورانی مزنیں بھترے بوتگ۔ نشانیں کشگے کہ دار یا تھتگءَ مان بیت۔ وار، رامگ، دیم ءِ رام۔
- **رامانی :** (رَام اِنْ ی) لیوا، رھمانی ھنگامانی۔
- **رامشو :** (رام ٹ وْ) آلم، کسانیں ہیرک
- **رامگ :** (رَام گْ) ھسیلدار، لاھو۔
- **رامین :** (رام ے نْ) مَردینی نامے، بلوچی ءِ کوھنیں دیتراتی مزنیں زانتگیں بامردے۔
- **ران :** (رانْ) چہ کونڈ ءِ برزی نیمگ ءَ بگر دانکہ پاد ءِ بُن ءَ، لنگ۔
- **رانسر** (رانْ ۔سَ رْ) زان سر۔
- **راوچی :** (رَاوْ چِ یْ) چارگیں یا پیشچاریگ ءُ سرھال کنوک PPB, LWD: RAWACHI: a herdsman, messenger
- **راہ :** (رَاہْ) مزنیں کشک کہ پہ رو ءُ آہ ءَ کارمرد بیت۔ راہ ءُ رھبند:

راہ ءَ آرگ : راہ ءَ گیجگ، درآرگ، راہ ءِ بُرگ : منزل جنگ، راہ ءَ بندگ : دزمنداریں مردے ءِ یا پہ ڈُنگی ءَ راہ ءِ پچ کنگ : راہ ءِ دیمپانیں چیزاں دیر کنگ۔ راہ ءَ پرّینگ : پہ سرءُ سوج یا پہ ریگ ءُ ھنر کسے ءَ راہ ءَ آرگ۔ راہ ءَ تچک کنگ : راہ ءَ راست کنگ، گیگ کنگ۔ راہ دیگ : گون کنگ، دیم دیگ، روانگ کنگ، کسے ءَ راہ دیگ پہ گوزگ ءَ۔ راہ ءَ شنک جنگ : کارے ءِ دیم ءَ اڑ ءُ جنجال پیداک کنگ۔ راہ کنگ : آپ ءِ، بندیں راھے ءِ پچ کنگ۔ راہ گرگ : رھادگ بوگ، روگ۔

- **راھبر :** (رَاہْ ۔بَ رْ) راہ ءِ بروک، پیشوک، راہ پیش داروک، سروک ★

- **راھبند** : (رَاھ۔ بَ نْ دْ) وڑ، ڈول، پیم، کانود، کانُدو۔
- **راھتنگ** : (رَاھ۔ تَ گْ) ھا تھنگ کہ شھرستان ءِ میتگ ءُ بازاراں راھانی نام نبشتگ ءُ جنگ اَنت، تابلو۔
- **راھجَن** : (رَاھ ءِ جَ نْ) پندجَن، دیریں پندانی جنوک۔
- **راھچار** : (رَاھ + چار) کسے ءِ کلوہ، نمدی یا چندءِ آیگ ءِ واستءَ راہ چاروک۔
- **راھدار** : (رَاھ + دَارْ) بچار "رَھدار"
- **راھدربر** : (رَاھ + دَرْبَرْ) بچار "رَھدربر"
- **راھسوج** : (رَاھ + سْ وْجْ) بچار "راھشون"
- **راھشون** : (رَاھ + شْ وْنْ) راہ سوج دیوک، راہ ءِ سرءُ سوج کنوک : رھشون
- **راھگول** : (رَاھ + گُوْلْ) راہ گولوک۔
- **راھوار** : (رَاھ + وَارْ) بچار "رھوار"
- **راھی** : (رَا۔ ھِ یْ) ھما کہ راہ ءَ اِنت، راہ ءِ۔ نامے۔
- **راھینگ** : (رَاھِ ءِ۔ نَ گْ) بچار "رائینگ"
- **رائینگ** : (رَا۔ ئے۔ نَ گْ) پاچن کہ بُزءِ سوار بیت گوش اَنت کہ رائینتگ ءِ۔
- **رُب** : (رُبْ) چارِک ¼
- **رَبْ** : (رَبْ) آرت ءِ لھم گلادانت ءُ کمیں شکرماں گیج اَنت ءُ نا ڈراھاں دینت۔
- **ربّ** : (رَبْ بْ) رودینوک، پروردگار (تازی ربّ) ★
- **رَباب** : (رَبَابْ) سازے ءِ نام اِنت۔
- **رَبال** : (رَبْ ب ال) کاسد، نیپر (رَبال) بازجاگہ ءَ پہ ھما کاسد ءَ گوش اَنت کہ پہ دشتاری ءِ ھبرءُ برگ ءَ دیم دیگ بیت۔
۲۔ ھمانیکیں رھدربر کہ واجہ ھُدا آئی ءَ پہ وتی بندھانی سرءُ سوج ءَ دیم دنت، نیگراہ رھدربر، رسول، پیغمبر، نبی۔ اک : عیسیٰ، موسیٰ، محمدؐ دُرست ھُداءِ رَبال بوتگ اَنت۔
- **رلودگ** : (رَبْ وْ۔ دَ گْ) ھیال، ھیلداری، رھبند ۲۔ یکّشیگیں راھبند، ھیل یا ھیل گپتگیں رھبند routine usual way "من پیسری رلودگ ءَ اودءَ شتاں بلے آمن نہ دیست"۔ ربیدگ، دود، رسم ءُ رواج، کلچر۔
- **رَبی** : (رَبْ ءِ یْ) مچّے۔ ایشی ءِ کلونٹ زرد اَنت
- **رَبیدگ** : (رَبِ ءِ دَ گْ) بچار "رلودگ"
- **رپت** : (رپ ت) شُت "رَوْگ" ءِ گوست یا : رفت چہ مُنکارگال "رفتن" ءَ۔ ★
- **رُپت** : (رُپْ تْ) روپگ ءِ گوست۔ جت انچوش کہ : "تھماتے رُپت" بزاں "تھماتے جت" ★
- **رپتار** : (رَپْ۔ تَ ارْ) رواج، گام گیج، رَوْگ ءِ کار۔ پا : رفتار۔ ★
- **رُپت ءُ روپ** : (رُپ ت۔ ءُ۔ رُوْپْ) روپگ ءُ ساپ ءُ سدکنگ، لوگ ءِ رُپت ءُ روپ بزاں لوگ ءِ روپگ ءُ ساپ کنگ۔
- **رَپٹگ** : (رَپَ ٹَ گْ) بے سرءُ بُنیں گپ جنگ، گپ جنگ ءُ جنگ ءُ بس نہ کنگ، بازھبر کنگ، بےکاریں گپ جنگ، چیزے ءِ بارہ ءَ باکہ چہ جنگ ءُ داوا یے ءَ رندتھا گپ جنگ کہ کسّ آئی ءِ گپانی پرواہ نہ کنت یا کہ سرپد نہ بیت، تھنا بندگ گوں بُرزیں توار ءَ وانگ۔
- **رَپرَپ** : (رَپْ رَپْ) آلم ءِ توار وھدے کہ گوات ءَ چنڈین ایت۔

- **رَپک** : (رَپ ک) گورپِٹ، بِرتّی، رستریے کہ سُنٹ ئے دراج اِنت، جُکبر، مردم ءُ ھم گُٹ کنت، مِڑو کے، ناہ سک وارت۔
(۲) سیدانی دُ ماھیگ گِرانی گُورءَ ھاموسم کہ تے روچ ءُ دریاءَ ماھیگ گُٹ گ ءَ نہ روئنت۔
- **رِپک** : (رِپ ک) ھُنر " trick " رِپک مُٹاگار۔
- **رَپکی** : (رَپ ک۔ کِ ی) بچار رَپک۔
- **رِپگ** : (رِپ گ) ھَنگ، ڈھنگ، شمپگ، بارگ لُوگ، لاگرلوگ (۲) رَوورَگ، دِیپینگ (۳) دَرَرِچگ (۴) جھگ، کُٹگ۔
- **رَپگ** : (رَپ۔ پَ گ) چیزے ءِ کپگ ءِ توار۔
- **رَپل** : (رَپ ل) مستریں زوراکیں ارواہ بلکیں ھُداءِ نام اِنت یا کہ تمر دءِ "رَپل ہت"
- **رُت** : (رُت) "رُتگ" ءِ گُوست بزاں آئی ءَ کاہ رُت یاڈگار رُت۔ (۲) "شام ءُ رُتے کنگ" بزاں وَرَگ۔
- **رَتب** : (رَت ب) کلونٹ۔
- **رَتک** : (رَت ک) "رَجگ" ءِ گُوست۔ دیرگُوست رَتکگ رَتکگ اَت۔ اک: "ھِتی رَتکگیں دست" ★
- **رِتک** : (رِت ک) "رِجگ" ءِ گُوست۔ دیرگُوست رِتکگ رِتکگ اَت۔
- **رُتک** : (رُت ک) "رُجگ" ءِ گُوست۔ دیرگُوست رُتکگ رُتکگ اَت۔ اک: کرود رُتک۔ ★
- **رِتک مُرتچ** : (رِت ک۔ مُ۔ رِ ے چ) رِتک ءُ رتچ کنگ بزاں چیزے ءِ ہنر پھریزگ ءُ زوال کنگ۔ ★
- **رُتگ** : (رُت گ) "رُتگ" ءِ دیرگُوست، آئیءَ کاہ رُتگ یاڈگار رُتگ۔
- **رج** : (رَج) "رجگ" ءِ پرمانگال بزاں بِرَج۔
- **رُجا** : (رُج ا) بُود۔ بُود ءُ رُجا شتگ بزاں چہ گَٹ ءُ بُود ءَ شتگ۔ ★
- **رجانک** : (رَج ان ک) رَج اِنگیں۔ دگر زبانے ءَ ترینتگیں۔ TRANSLATION
- **رجانکار** : (رَج ان۔ کار) بچار "رجانک کار" ★
- **رجانک کار** : (رَج ان کَ۔ کار) ھما مردم کہ رجینگ ءِ کارءَ کنت، رجینوک، چہ یک زبانے ءَ ماں دگر زبانے ءَ ترینوک
مترجم ★ TRANSLATOR
- **رجب** : (رَج ب) مسلمانی ھپتمی ماہ۔ نامے
- **رَجگ** : (رَج گ) رَنگ دیگ، رَنگ کنگ (۲) طلب: راجتین۔ یا: رزیدن۔ سُن: رَج
- **رُجگ** : (رُج گ) دُرگ۔
- **رِجگک** : (رِج۔ گ ک) "رِجلوک" کسانیں وَنگے (۲) بے ترزورءُ لاگریں مردم ءِ ھم گوشگ بیت۔
- **رِجلوک** : (رِج۔ گ وک) بچار "رِجگک"
- **رِجگی** : (رِج۔ گِ ی) نزورءُ لاگریں مردم۔ ★
- **رَجو** : (رَج و) رجب ءِ نیم نام۔
- **رَجوک** : (رَج وک) رنگ دیوک۔ ★
- **رجینک** : (رَجِ ے ن ک) بچار "رجانک"۔
- **رَجینگ** : (رَجِ ے۔ نگ) رنگ دیگ، رنگ کنگ، "رَجگ" ءِ گِشکارگال۔
- **رُجینگ** : (رُج ے۔ نگ) انچوش کنگ کہ بہ رُج اِیت، ڈرینگ، کروجگ، ھُروجگ، "رُجگ" ءِ گِشکارگال★

- **رجینوک :** (رَج ے ۔ یٔ وکْ) ھما مردم کہ رجینگ ءِ کارءَ کنت ، رنگ دیوک ، رجوک ۔ ★
- **رِچ :** (رِچْ) کپگ ءِ لیب ءِ رِچ کہ دست ءِ لنگ ءَ گوں یک پادءِ ءِ لنگ کاں اڑین انت ۔ ھیشی ءِ اڑینتگیں رنگ ءَ "رِچ" گوش انت ۔ اگاں ھچ ایت گڑا آ بچک ہنداۃ ۔ (بچار ٹت)
(۲) رچ ءِ گرگ : سکّ بے وار ءِ گرگ ۔
- **رَچّ :** (رَچ چ) ھا بارگ ءُ مُھرءِ سکّ تاب داتگیں بندیک کہ گوں آئی ءِ ٹیک رُگے گوپ انت کہ آئی ءِ نام ھم رَچ اِنت ۔ اے گینتریءُ دُزیں گلوءِ گرگ ءَ کار دیت ۔ رَچّیں بندیک ءَ ھم گوش اَت ۔
- **رِچگ :** (رِچ گْ) چیزے ءِ چہ درپ ءَ درکپگ ، آپ چہ کاشیگ ءَ رِچ انت ، اگاں شکون ءِ بیت ۔ گونی ءِ دپ ءِ ھچ انت بلیسٹین ءِ دان ءِ رِچ انت ۔ ایر رِچگ ، ہچ رِچگ ، دَرْ رِچگ (دَرْچگ) ، سَر رِچگ ، پِر رِچگ ، مان رِچگ ۔ آپ ءِ رِچگ : دریا ءِ آلاڈبیگ بزاں ہچ ءَ روگ ۔ چمّانی ایر دگی ءِ رِچگ : چہ بازیں چارگ ءَ ۔ دستانانی رِچگ : بزاں کپگ ، چہ بیری ءَ یا چہ نا ڈراھی ءَ ۔ دل ءِ رِچگ : ٹ ءِ ٹنگ ۔ گشتان ءِ رچگ : دوستیں مردمے ءِ آیگ ءِ مستاگ زانگ بیت گردن ءِ رچگ : بزاں گردن ءِ رگانی ٹرنبیگ ۔ گوات ءِ رچگ : بزاں کم بوگ ۔ لاپ ءِ رچگ : بزاں لاپ ءِ رُوگ یادست آیگ ۔
(۲) کوھستگی کُلنڈو " کہ زنڈءُ اسپیت اِنت ۔ ایشی ءَ " ھُرتی رِچگ " ھم گوش اَنت ۔

کپگ ءِ رِچ

- **رِچوک :** (رِچْ وکْ) ھا چیز کہ رچ ایت (۲) دستانی رچوک بیگ بزاں چہ ھیلکاری ءِ سبب ءَ دست کارءُ گشادبنت ۔ اک ءِ : پلانی ءِ دست کارءَ رِچوک اَنت ۔ ★
- **رَد :** (رَدْ) "غلط" ھا چیز یا کار کہ راست نہ اِنت ۔ شیتان ۔ کلپ ۔ رَدَ دِیگ : ریپینگ ، رَد ورگ ، رَد کنگ ، رَد کار رَد کپگ : ٹڈگ بوگ ، رِپگ ، رَدورگ ۔ رَد کنگ : شتر نہ کنگ ، راہ ءِ رَد کنگ بزاں گسر بوگ ۔ روچے رَد نہ کنگ : بزاں روچے یلہ نہ کنگ ، رَد وَرگ : رَد کپگ ۔
- **رِد :** (رِدْ) رِستر (سطر) LINE ۔ ترتیب ردیف (لچہ کاری ءَ)
- **رِدبندی :** (رِدبَ نْ دِیْ) فہرست ، ترتیب ۔ TO EDIT
- **رِدک :** (رِدْکْ) بلوچی ددچے ۔
- **رِدکار :** (رِدْ + کَارْ) ھا مردم کہ ردناک یا ھتاکے ءِ چاپگ ءِ رِدءُ بندءَ کنت EDITOR مزن رِدکار CHIEF EDITOR تراز کار ۔
- **رَدکار :** (رَدْ + کَارْ) رَدیں کار کنوک ، رَدی کنوک ۔ کلپیں مردم ۔ ★
- **رِدگ :** (رِدْگْ) ھچّے کہ کلونٹ ءِ زرد انت ۔
- **رُدگ :** (رُدْگْ) چہ زمین ءَ دھل یا دِرچک یا کاھے ءِ درآیگ ، مردم یا دِرچکے ءِ چہ کسانی ءَ مزن بیگ بزاں رُدگ ءُ مزن بیگ ۔ دردءِ

رُدگ، جمبرءُ ردگ، چیرءِ چاں رُدگ، چوکوہ ءَ یا چوچ ءَ رُدگ ۔

رُددم : (رُدْدُم) رُدگ ءِ کارءُ جاور۔

رَدی : (رَدِیْ) رَدکاری ۔

رِدی : (رِدِیْ) بچار "رِدیگ" ۲۔ رِدءِ ، رِدءِ سرءَ ، پہ رِد ۔ ★

رَدیگ : (رَدْ۔ دَ۔ یَگْ) رِسپینگ ، ھبگ ۔ ★

رِدیگ : (رِدِیْ گْ) بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت ۔

رِڈ : (رِڈْڈْ) ھرتر : رِڈکنگ ، لاگر ، ھٹر دسک ۔

رِڈک : (رِڈْڈُکْ) سکیں لاگر ، رِڈکشتگیں ۔

رِڈگ : (رِڈْڈُگْ) کِشت ءُ کِشار ءِ زمین کہ پیریت ءُ دھل ءِ دیگ ءِ بُودئے رَوت ۔ گُشَ اِنت "اے زمین رِڈ اِتگ"۔ رِڈکنگ بزاں لاگربوگ یا کہ ھرتر کنگ ۔

رِڈی : (رِڈْ۔ ڈِیْ) رِڈکش اِتگیں ، ھرکھی ۔ ★

رَز : (رَزْ) وشبوئیں سولے کہ آئی ءِ بَرسارت ءُ وشبوانت ۔

رَزا : (رَزَا) دلکش ، جازات ، ہوکل

رَزان (رَزَانْ) جام ۔ ایران ۔ کاشیگ ۔ درپ ۔ جولاھگ ءِ رزان : ھما دراجیں ٹنگ ٹنگیں تھنگ کہ آئی ءِ ٹنگانی تہ ءَ تانجوانت ، دو رَزان اَنت کہ تانجوانی نرءُ ماداگ کنگ ءَ کارمردبنت ۔

رَزائی : (رَزَائِیْ) دلکشی ۔ نامے

رَزگ : (رَزْگْ) ڈولدارءُ زیبداربیگ ۔ ستا : (۔ ۹ آراستن ونظم دادن)

رزم : (رَزْم) اُشتر (یاھرتر کہ دوسال ئے ءِ بیت ؟) ھرتر (۲) جھلگ بند (۳) مادآپُس (۴) مازات ۔ (۵) رزم چو کلدارءُ یک زنانگے زرّے ءِ نام بیتگ ۔ ے " پہ چلی رزم ءَ بھائیگ اِنت "

رُزوا : (رُزْوَا) رُسوا ، بنام ، نام ءُ دپ ، سیہ رُو ۔ رُزوائی : ★

رزینگ : (دَرِ زِےْ۔ نَگْ) ڈولدارکنگ ، زیبدارکنگ ، سمبھینگ ۔ ★

رُژن : (رُژْنْ) روشنی ، تھاری ءِ چپ ، رُشن ★

رُژنا : (رُژْ۔ نَا) بچار " روژنا " ۔ ★

رس : (رَسْ) " رَسگ " ءِ پہ مانگاں بزاں پہ رَس ۔ ★

رسبندگر : (رَسْ بَ نْ دْ + گَ رْ) بچار " راسبندگر "

رَست : (رَسْ تْ) " رَندگ " ءِ گوستگاں (۲) " رسگ " ءِ گوستگاں (رَس اِت)

رِست : (رِسْ تْ) " ریگ " ءِ گوستگاں ، بزاں ریسگ ءِ کاربوت ★

رُست : (رُسْ تْ) " رُدگ " ءِ گوستگاں (رُد اِت)

رستر : (رَسْ تَ رْ) جنگلی جانور ، دَرندہ (شیر ، پلنگ ، مزار ، حپتاد ، گُرک ، ڈگہ) بزاں ھما کہ شکارکن اَنت ءُ گوشت وراَنت ۔

رَستگ : (رَسْ۔ تَ گْ) " رندگ " ءِ دیرگوستگاں (۲) " رسگ " ءِ دیرگوستگاں بزاں رَس اِتگ ★۔

رِستگ : (رِسْ۔ تَ گْ) " ریسگ " ءِ دیرگوستگاں بزاں ریسگ ءِ کاربوتگ ۔ ★

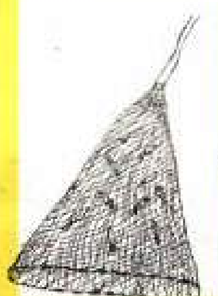
- **رُستگ** : (رُس ـ تَگ) "رُدگ" ءِ دیرگُوستگاں بزاں رُد اِتگ ۔ ★
- **رُستم** : (رُس ـ تُ م) نامے، رستم دستان : ۳۰۰ پ ک ءِ ایران ءِ واجہ تیرءِ شمزور ءُ مزن مزیں مَل کہ سیستان (بلوچستان) ءِ نندوک بوتگ ★
- **رِسک** : (رِس کَ) روزیگ ۔
- **رِسکو** : (رَس ـ کُ وْ) دست پادیاجان ءِ دگر اندامے ءِ پہ ادائی ٹنگرگ ءُ دردکنگ ءَ گوش اَنت ۔
- **رَسگ** : (رَس گَ) سرلوگ، بُجگ، نیگ ءِ رسگ بزاں بُجگ ۔ بُرزیں چیزے ءَ دست ءِ رسگ، مُلک ءِ رسگ بزاں کِشار ءِ رسگ ۔
- **رُسوا** : (رُس وَا) بچار "رُزوا" ★
- **رسوائی** : (رُس ـ وَا ـ ءِ یْ) بچار "رُزوائی" ۔ ★
- **رسول** : (رَسُ وْلْ) کلوہ آر، کاسد، مھتر، رتال ۔
- **رسول** : (رَس ـ وُلْ) درمانے ۔
- **رسینگ** : (رَس نے ـ نْ گْ) پیسر کسے روگ ءَ اِت رندءَ دگرے روت وت ءَ پہ آئی ءَ رسینا ایت یا آئی ءِ جندءَ رسینگ ۔ یک چیزے، برگ ءُ یک جاگھے سرکنگ، کیسگ پہ رسینگ اِنت "
- **رشت** : (رَش تْ) تیزی ءِ اندازگ گیشتر پہ سیل ءُ لوٹیگاں کارمرد بیت ۔ رشت ءَ : دمان ءَ، جُست ءَ : زُوت ۔ بلوچستان ءَ جاگھے نام اِنت ۔
- **رشتگ** : (رِش ـ تَ گْ) بندیک ءِ ٹال، آبریشم ءِ ٹال ۔
- **رِشک** : (رِش کْ) بوٹ ءِ ھیک، کہ کسان ءُ اسپیت اِنت موداں لچ اِتگ ۔ مُرگ ءِ رِشک، دلوت ءِ رِشک، مُشک ءِ رِشک کہ ایشاں گیشتر شنگک گوش اَنت
- **رَشک** : (رَش ـ کْ) رکش : بالی بور کہ کستھان اِنت ۔
- **رِشکی** : (رِش ـ کِ یْ) ھما مردم کہ سرءِ رِشک ءَ گِر اِنت ۔ ★
- **رُشن** : (رُش نْ) بچار "رُژن" ★
- **رَک** : (رَکْ) بچار "رَگ"
- **رِک** : (رِکْ) بچار "رِگ"
- **رَکّ** : (رَکّ) لُنٹ ۔
- **رِکّ** : (رِکّ) کلانٹگ ءِ پُشت ءِ بزگوشت ۔ (لیڑہ کہ مست بیت پُپ ءَ دپ ءَ کشّ اِیت دُمب ءَ پہ رِک ءَ جنت)
- **رُکّ** : (رُکّ) پلانی ءَ رُکّ اِنت بزاں توپہ اِنت، توپہ ءِ بزانت ءَ زیرگ بیت ۔ پلانی ءَ مُرکّ اِنت بزاں گگروانت، ٹرت اِنت ۔
- **رکاب** : (رَ کَابْ) دورو : ھاکرٹی کہ بور سوار وتی پاداں آئی ءِ تہ ءَ اڑین اِیت ۔ (بچار بُت تاکدیم ۴۷۴)
- **رکاٹ** : (رِکَ اٹ) باجائی تین (RECORD ـ اسطوانات ـ صفحہ)
- **رَکب** : (رَکَ بْ) گُد ءِ دپ یا کِرکہ چہ گُد ءِ جندءَ بزتر گوپتگ ۔
- **رَکز** : (رَکَ زْ) بچار "رَکس"
- **رَکس** : (رَکَ سْ) ٹگی ۔ مکر ۔ ھُنر ۔ ھیلہ ۔ رکز ۔ بُگک ءِ رکس : بُنکے ھرءَ سواراَت ۔ گورءِ تہ ءَ ھرءَ رکس کُت ڈُوپت،

بَنَک ءِ وتی نماسگ گوانک پرکُت کہ منی کٹیرءِ بیار کہ دانکہ ھروَپتگ من ھم کتیں جلک رِسیاں ۔ ھرءِ کہ بَلک ءِ ھبر اشکت اَنت وتی دل ءَ ئے گُوشت کہ بَنَک ءِ رُکس چہ منیگاں ھم گیش اَنت ، ھادمان ءَ پاد آتک ۔

- **رُکست :** (رُکَ سَ تْ) یلہ ، آزات ، موکل ، جازات ۔
- **رَکش :** (رَکَ شْ) ھما اسپ کہ یال کنت بژان سکّیں مزن زور یں ۔
- **رَکشان :** (رَکَ شَ ان) یا رُکشان : بجگور ءِ گور کہ چہ مکران ءِ مزن گوراں یکّے وَ گر ۱۔ کیچکور ۲۔ نھنگ ۳۔ دَشت گور ۔
- **رَکّگ :** (رَکَّ کَ گْ) رَھگ ، دزکزا بوگ ۔ تَلُشگ ۔ چہ جنجالے ءَ رِھگ ۔
- **رِکّگ :** (رِکَ گْ) رِیگ ، چہ ناذراھی ءَ لاگر بیگ ۔ چہ ناذراھی ءَ رَندلوگی دیارءُ مورے ءِ واھشت بیگ ءُ پیدءَ بندان بیگ
- **رَکنڈینگ :** (رَکَ نْ ڈِ ے نَ گْ) چہ زاءَ کچ کنگ ، باز زاءُ بد دیگ ۔ ★
- **رَکیب :** (رَکِ ے بْ) رکاب کہ اسپ ءِ سوار وتی پاداں ھمائیءَ ماں اڑین ایت ۔ تالی ، تار ، نَنگری ۔
- **رَکّینگ :** (رَکَ کِ ے ۔ نَ گْ) انچوش کنگ بہ رَکّ ایت ۔ زھینگ ۔
- **رَگ :** (رَگْ) جسم ءِ تہ ءَ ھمے لھتیں نَنگ کہ آیانی تہ ءَ ھون تچ ایت ۔ پاد ءِ رگ کہ پُوزتر ءَ ھوار اِنت ۔ رگ ءُ ریشگ ۔

رِگت

رُگ

رکاب

- **رُگ :** (رُگْ) گِرَدِکیں دامے کہ میدءِ گیم یا مُریہ ، لیجرِ کولگر ، دُبرَہ دُمندگ ءِ گرگ ءَ کار مردے ءِ کن اَنت ✺ رُگ ءِ گوازگ : رُگ ءَ ماں دریاءَ انچوش مانسّرگ کہ رُگ ءِ گِردی تچ بہ بیت ءُ دریاءَ بہ رَس ایت ۔ (بجار بُت)
- **رَگام :** (رَگَ ام) دَور ۔ باریگ ۔ موسم (رَگام شگام نوکیں تام) نلمے ۔

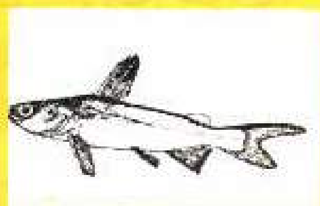
PPB; LWD: RAGAM : season opportunely , Time of waiting Threatening weather (2Rank, Dignity

۲ ۔ ھر نوکیں چیزے ءِ نوکیں باریگے ءَ رَگام گُوش اَنت ۔ بلوچی لچہ کاری ءِ دومی دَور ءِ یک جوانیں لچہ کارے رَگام واشی اِنت ، باز مردم ءِ نزا انتکاری ایشیءَ رَگام وشّی گُوش اَنت اِے رَداِنت رَگام آئیءِ نام اِنت ءُ واش (خاش) آئیءِ ملک اِنت ۔

- **رَگبت :** (رَگْ ۔ بَ تْ) ریا ، ریاءُ رُو ، ریاءُ رَگبت (رغبت) ★
- **رَگبند :** (رَگْ ۔ بَ نْ دْ) ارزبند ، ناری ، ناشتہ ۔ ★
- **رِگت :** (رِگِ تْ) کالھے ، سولے ، نامے (بجار بُت)
- **رِگتک :** (رِگِ تْ کْ) روتگ ، آھنڈ ، ھُنڈال ، آگنڈ ۔
- **رِگتک :** (رِگِ تُ کْ) کسانیں رِگت ءِ سول ۔ رِگت ءِ زاتے کہ مزن نہ بیت ۔
- **رَگدرنز :** (رَگْ + دْرَ نْ زْ) جسم ءُ جان ءِ رَگ ءُ ریشگاں جنڈینگ

- **رَگ ڈ** : (رَگ ڈ) زمیں ھڈ انچوش کہ گوش یا پوزءِ رنگیں ھڈ، کٹراشوک۔
- **رَگو** : (رَگ و) تنکیں سرگ (۲) ناڑاھی یے کہ پاداں گپت۔
- **رَگوشت** : (رَگ وش ت) رگیں گوشت (بٹہ، عضلات (8-9-64) Muscles
- **رُل** : (رُل) رُنگ ءِ یرمانگال بزاں پہ رُل۔ ★
- **رُلائینگ** : (رُل۔ لائے۔ نگ) ٹگے ءِ یرمایگ کہ دگرے ءَ پہ رُلین ایت۔ واری دیائینگ۔
- **رُلگ** : (رُل ل گ) بیکار ءَ ترّگ۔
- **رُلوک** : (رُل ل وک) ھاکہ پہ رُل ایت۔
- **رَلی** : (رَل۔ لِ ی) تُنکی گندل۔ گوھنیں گندل۔ چہ گُدءِ ھکت رنگیں ٹکراں جوڑ کرتگیں نپادکہ آئی ءِ پڑم یا پوگی مان نیست۔
- **رِلی** : (رِل۔ لِ ی) بچار رَلی۔
- **رُلینگ** : (رُل۔ لِ ے ن گ) بیکار ءَ ترینگ۔ واری دیگ۔
- **رَم** : (رَم) مُرگ ءِ رنگ، جتائی رم۔ نبشتنگ ءِ تہ ءَ نثر، بزاں ھاگال کہ لچہ نہ انت۔ " prose " (۲) ھوش، ھیال، زانگ، وار بگیگ، رام ءِ گونڈگ، وڑ، ھگ ان: "پلانی بے رم ءَ گرگ بوت۔
- **رُمب** : (رُم بّ) مُک، مُچی۔
- **رَمبگ** : (رَم۔ ب گ) پشت کپگ، یلہ بوگ، یلہ دیگ بوگ، سرسند بوگ، ڈڈھگ۔
- **رُمبگ** : (رُم۔ ب گ) پہ کارے ءَ یکجا بوگ ءُ پہ بیڑ روگ، پہ آشوب سرگرگ، لشکر ءِ سرگرگ۔
- **رُمبو** : (رُم۔ ب و) کلاگی، چھوائی۔ رُمبو تُمبو۔
- **رُمبی** : (رَم ب ی) بچار "رَمتی"
- **رَمتی** : (رَم ت۔ پ ی) آسنے کہ سرے چوھنگے گیش انگ بلے پتن انت کہ ھلواہ جنگ ءَ کارمرد بیت۔
- **رَمبینگ** : (رَم۔ بے۔ ن گ) یلہ دیگ بوگ، ڈروھگ، پشت گیجگ۔
- **رُمبینگ** : (رُم۔ بے۔ ن گ) لشکر رُمبینگ بزاں لشکر کنگ۔
- **رُمپان** : (رُم۔ پ ان) مزن پشیپے چہ لھاباد ءَ جھل انت ءُ چہ رود ءُ نی ءَ بُرز، پچ ءُ میگ ءِ مان۔
- **رمزان** : (رَم۔ زان) مسلمانی یھی ماہ انت کہ روچگ دارگ بیت، روچگانی۔ نامے (تازی: رمضان)
- **رمزی** : (رَم زی) کور ماھیگے، تام ءِ وش انت، ڈراجی ءَ دو تا سے بوگ بیت، بارگ انت، پہ کاسگ یا روڈک گرانت ءِ۔ رود ءِ دپ ءَ گُدے بندانت ءُ مُنگے پہرے کن انت، ماھیگ ھمے مُنگ ءَ پترایت۔
- **رُمسا** : (رُم س ا) گواتی یے۔ ★
- **رَمک** : (رَم ک) رمزان ءِ نیم نام۔
- **رَمکار** : (رَم۔ ک از) ھاندکار کہ "رَم" ءَ جوان نبیسّ ایت۔
- **رَمگ** : (رَم گ) پسانی مچی انچوش کہ پہ گوکاں گورم گُشس انت۔ بتل: "رلڈ رمگ نہ بیت"۔
- **رَمگدار** : (رَم گ+ داز) ھامردم کہ رمگ بدار ایت۔ ✪
- **رَمگی** : (رَم گِ ی) ھاکہ گوں رمگ ءِ شادی کنت۔ ✪
- **رَمَل** : (رَم ل) پال۔ رَمَل جنگ: پال جنگ۔ نجومی ءِ کار انت۔

- رموز : (رَمُوز) کلاگ، ترّن، پیگور۔
- رموک : (رَمُوکّ) رم رمءِ رووک۔ رموکیں مُرگ، رموکیں کرگشک۔ تچوک۔
- رَمی : (رَمِی) رمزان گوادرءِ بندوکیں یکّیں وش گوشیں پھلوانے بوتگ کہ دنیگءَ آئیءِ مٹّ نیست۔ نام ءِ ملاّ رمضان اِنت بلے پہ رَمی زانگ بیت۔
- رَمیز : (رَمےزّ) دارءَ رمیز گپت بزاں کل بیت۔ کل ءِ تہءَ سڑایت یا انچو ریزایت۔ لھتیں مردم داروارین مورءَ ھم گوش اَنت (دیمک)، ریزم۔ (بچار رُت)
- رُن : (رُنّ) رُنگءِ پرمانگال، بزاں پہ رُن۔
- رَنبگ : (رَنّبگّ)۔ بچار "رَمبگ"
- رُنبگ : (رُنّبگّ)۔ بچار "رُمبگ"
- رُنبو : (رُنّبُوّ)۔ بچار "رُمبو"
- رَنبی : (رَنّبِیّ)۔ بچار "رَمبی"
- رَنبینگ : (رَنّبےنگّ)۔ بچار "رمبینگ"

رنجی

رمیز

- رنج : (رَنّجّ) گندہ ناڈراھی۔ گم، اندوہ۔
- رنجگ : (رَنّجگّ) لاگریگ۔
- رِنجی : (رِنّجِیّ) ماھیگے، گلوءِ زاتے۔ (بچار رُت)
- رنجینگ : (رَنّجےنگّ) رنج دیگ۔ لاگرکنگ۔
- رَند : (رَنّدّ) پد، پُشت، نشان، کِشک۔ بِرَند (رَندگءِ پرمانگال)
- رِند : (رِنّدّ) رِند، لاشار، کورائی ءُ ھوت چار براتانی نام ءَ مشھور اَنت، رند بلوچانی سانڈیں کُٹّے ءَ شمار بیت، میر چاکر ھمے کُٹّ ءَ اِنت۔ گوش اَنت اے گال بُندرءَ "رِند" اِنت کہ ھما بلوچاں پہ کنگ بوتگ کہ عربانی ھمراھیءَ پہ حلب ءُ شام شُتگ اَنت ءُ ھمودءَ بُندر اِش بستگ، رندءَ پدءَ گلینگ ءُ درکنگ بوتگ اَنت۔ رندءَ بلوچستانءَ اتکگ اَنت۔
- رَند پد : (رَنّدّ+پدّ) پُشپد، نشان۔
- رَند پہ رَند : (رَنّدّ۔پ۔رَنّدّ) یکّے دومیءِ رندءَ، پداں پد۔ ★
- رندرو : (رَنّدّ+رَوّ) رندءَ رووک۔ متوک۔ رندگیر۔

- **رِنڈک** : (رِن ڈُک) کسانیں رِند۔ نلمے۔
- **رندکش** : (رَن دَ+کَ ش) رُند یا پُشت ءَ پُشت کپوک۔
- **رَندگ** : (رَن دگ) لستہ کنگ۔ سرءِ رُندگ گوں سَرءِ رَندءَ۔ کِشک رُندگ: کِشک کشگ۔ رِیش رَندگ: بزاں سلامت بوگ۔
- **رندگیر** : (رَن دَ۔ گِ یِ رْ) رندرو، رندءَ رَوگ۔ پدگیری کنوک، متوگر۔ ★
- **رَندگیری** : (رَن دَ+گِ یِ رِی) همراه داری کنگ، پُشت ءَ کپگ، پدگیری ★
- **رَندو** : (رَن۔ دَوْ) اُستاءِ ازبابے کہ دار یا تھتگ ءَ لٹ کنت۔ (بچار بِت)
- **رَنده** : (رَن۔ دَه) بچار "رَندو"
- **رَندی** : (رَن۔ دِی) هاکہ رَند ءَ اِنت، پَدی، پُشتی: هاکہ پُشت ءَ اِنت۔ ★
- **رِندی** : (رِن۔دِی) هاکہ گوں رِنداں شَیادی کنت اَک: رِندی اَرْٹ۔ ★
- **رندیگ** : (رَن۔ دِ یگ) بچار "رندی" ★
- **رُنگ** : (رُن گ گ) پهک ورگ۔ ورگ۔ پہ موج یک چیزے پُشت ءَ کُتگ۔ هرءِ پہ کدیم ءَ شونگرگ۔
- **رَنگ** : (رَن گ) همے رنگ: سُهریں، سیاهیں، سبزیں، اسپیتیں یا دگہ رنگ۔ پیم، ڈول، جاور (۲) رنگ ءُ داگ: رنگ

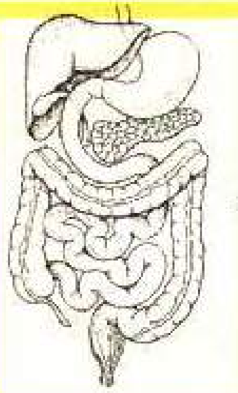
رنده / رندو

وُرنگ اِنت داگ بزاں یک یک ءُ جتا جتا چم ءُ پوز هریک چیزے تهنا هم تُنترا اِنت، "پلانی رنگ ءُ داگ ءَ تُنترا اِنت"

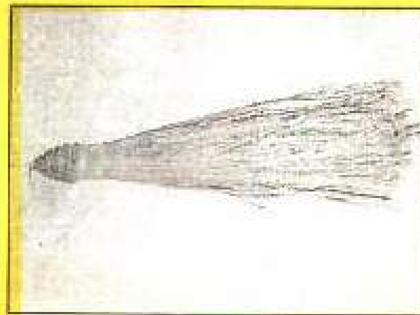
- **رُنگ** : (رُن گ) ڈگار ءِ کِشار کہ هر بدیگ بیت کِشار ءَ سُبزاَنت اِے کار ءَ "رُنگ" گوش اَنت۔
- **رُنگ** : (رُن گ) ها دلوت کہ چکئے نیست ءُ آ پُس هم نہ بیت۔
- **رُنگراه** : (رُن گ + رَاه) ها راه کہ سک کم روگ بیت یا کہ اناگہ کسے آئی ءَ پہ بے وسی کار مرد کنت۔ بلے اِسے گال ءِ بزانت پہ ها راه ءَ اِنت کہ کار مرد نہ بوتگ۔ رُنگیں راه۔ انچوش کہ پہ دلوت ءَ گوش اَنت "رُنگیں پُس" بزاں هاکہ آپُس نہ اِنت۔
- **رنگ رَج** : (رَن گ + رَج) هاکہ گُد یا پوست ءِ رنگ دیگ ءِ کار ءَ کنت، رنگریز، کترگیگ، رجوک
- **رنگرنگیں** : (رَن گ + رَن گِ ے ن) هر رنگیں، رنگ پہ رنگیں، ڈولڈولیں، هر ڈولیں، هر پیمیں، وڑوڑیں۔ ★
- **رنگریز** : (رَن گ + رِ ے ز) رنگرج، رنگ دیوک، رجوک۔
- **رَنگو** : (رَن گُ وْ) هاکُدرتی چیز کہ چہ آئی ءَ مردم رنگ جوڑ کن اَنت کہ گیشتر سنگ اَنت۔
- **رنگی** : (رَن گِ ی) رنگ ءِ بُرُش، موچی ءِ بُرُش: دار ءِ چوڑیے کہ سرے ءَ ذند ذندکُتگ ءُ بُرُش جوڑ کُتگ۔
- **رِنگینگ** : (رِن گِ ے ن گ) گیشتر "یاد ءِ رِنگینگ" گوشت وتی دُمب ءَ رِنگین اِیت۔ سُرینگ، چمینگ، چنڈینگ۔
- **رَد** : (رَدْ) رَدگ، انچوش کہ آپ رَد، دیر ءَ پُشت کپگ انچوش کہ اِے گُدرَد نہ کنت" بزاں زیت دِر اِیت۔ مردم ءِ رَدگنگ: اِے

مرد اِدءَ رُو نہ کنت بزاں گوں اِد ءِ مردم یا مُلک ءَ هم رهبندی کرت نہ کنت پمیشکا اِد ءَ نِشت نہ کنت ۔

- **رُو :** (رُوْ) دیم، مردم ءِ دیم + هاتر، رِیا "ریا ءُ رُو"، "رُو ءُ دَم" *
- **رُوا :** (رُوَا) راستیں رهبند ءِ منّ اِنگیں کار، جائز، هماکہ ناروا نہ اِنت ۔
- **رواج :** (رَوَاج) راہ کپتگیں، راہ ءَ کپتگیں، هماکہ وتی راہ ءَ گپتگ (۲) مردم ءِ گام گیج بزاں آئی ءِ راہ ءَ رَوگ ءِ ڈول ءُ نمونگ، اک :۔ وش رَواج، تُرند رَواج، هم رَواج دگہ وگہ (۳) دود ءُ ربیدگ ۔
- **رَوان :** (رَوَان) رَوگ ءِ تہ ءَ (۲) گپ جنوک گوش ایت: "من روان" روگ ءَ آیگی (۴) گزروان: گزّیں درچک ءَ زاتے کہ سک بُرز بیت ۔
- **روانی :** (رَوَانی) ناچ، ریچ ۔ روانگ ءِ تہ ءَ هچّی نہ کنگ ءُ روانگ ۔
- **روائی :** (رَوَائی) "مجازی" هماکہ حقیقی نہ اِنت ۔
- **روایشت :** (رُوْ۔ اِےر۔ شُت) روبرکت ءِ نیمگ، روچ ءِ پُڈگ ءَ رَند یا هماوهد، رُوکپت ۔
- **روبا دُمب :** (رُوْ۔ بَا۔ دُمْ ب) درمانکا ھے ۔ طب: شال دم طبی روباهءَ شال گوش اَنت کہ با: شگال اِنت ۔
- **روبار :** (رُوْ۔ بَار) بلوچستان ءِ یک جاگھے ءِ نام اِنت ۔
- **روباہ :** (رُوْ۔ بَاہ) جنگلی رستر ے کہ لُچّی ءَ مشہور اِنت ۔ (بچار بُت)

ردت

روپگ

روبا

- **روباھی :** (رُوْ۔ بَا۔ هِی) لُچّی ۔
- **روبرکت :** (رُوْ۔ بَ۔ رَ۔ کَ۔ ت) بچار "رُو ایرشت"
- **رُوبند :** (رُوْ۔ بَ نْ دْ) هماگُد کہ جنیں آدم وتی دیم ءَ پہ ستر ءِ هاتر ءَ لوبچان ءِ کن اَنت ۔ پارسی: پنام، اوستا: پایتی دان ۔
- **رُوپ :** (رُوْپ) ماهیگے ۔ (۲) روپگ ءِ پہ مانگال، بزاں پہ روپ ۔
- **روپگ :** (رُوْ۔ پ گ) زمین ءِ روپگ ءُ سپاکنگ ءِ کارا بوج ۔ (بچار بُت)
- **رُوت :** (رُوْت) آیک مردمے رَوگ ءِ کارءَ کنت ، "روگ" ءِ کارگال ءِ آیکی ۔
- **رُوت :** (رُوْت) مردم یا وگرا وا اک ءُ دلوت ءُ رستراني یا کہ ماهیگاني لاپ ءِ تہ ءَ دراجیں نَرمیں نل کہ چہ هیشانی راہ ءَ درائی ءُ جنگل درکیت ایشانی یک سرے سگندان ءَ سک اِنت ءُ دومی درائی ءِ راہ ءَ (۲) تخت ءِ روت، تهت ءِ تیغ اِنگیں ساد (۳) سروز، یا دگہ سیتی سازء روت (۴) روت کنگ: بزاں درگ بلے بدیں رنگ ءَ، درد ءُ رُوت کنگ ۔ "پلانی گوک ءِ رُوت اِنت سُندءَ نہ اوشت ایت" (بچار بُت)
- **روتاپ :** (رُوْ۔ تَاپ) پیتاب، روچ ءِ سر بزاں هود ءَ کہ ساهگ نہ اِنت، هماجاگہ کہ روچ ءِ براز انددیم نہ اَنت ۔
- **روتاک :** (رُوْ۔ تَاک) "روچ تاک" روزنامہ ۔ هماتاک کہ روچے یکّے شنگ بیت Daily paper

- روتگ : (رُو۔ تَ گ) دْرچک ءِ هُنڈال، ریشگ ، آگنڈ ، آلُنڈ ، بُنڈال ، چِرگ
- روٹ : (رُوٹ) بزیں زنڈیں نگنے کہ رَپکیائی کُٹ اَنگیں رپچ ءَ میدیچ اَنت ءُ دریاءَ دُورےِ دَیِنت (چہ هندی روٹی ءَ)۔
- روٹک : (رُو۔ ٹِک) روچ ءِ ٹِک کنگ ءِ وهد بزاں هما وهد کہ روچ نوکی سَر کش اِیت ۔
- روج : (رُوج) روجگ ءِ پرمانگال بزاں یہ روج ۔ ★
- روجگ : (رُو۔ جَگ) کروجگ ، هروجگ ۔
- روجن : (رُو۔ جَن) روج جن هما کہ روج ئے ءِ جنت ۔
- روچ : (رُوچ) همے ڈُرپوکیں ءُ روژنائیں چیز کہ رو دراتک ءَ سباءَ درکیت ءُ زمین ءِ هما بهر ءَ روشنا کنت کہ بُرانزے ءُ کپ اَنت ، اِے روبرکت ءَ ایر رَوت شپ بیت ۔ چہ همے روچ ءِ درآیگ ءَ دانکہ روچ ءِ بُڈگ ءِ وهد۔ رچ روچ کنگ : بزاں پہ کارے ءِ نہ کنگ ءَ نیمون کنگ ، هرچی باندءَ کنگ ۔ رپچ رپچ : بزاں هر رپچ ، شپ ءِ چپّ ، روژنائی ءِ وهد۔
(سن : اَرُوش بمعنی سُرخ ، آتشی)
- **روچگ** : (رُو۔ چَ گ) روچ ءِ دْراجی ءَ آپ ءُ وَرَگ نہ ورگ بزاں تهاری ءَ وَرَگ ءُ بس ، بانگواه ءَ بگر دانکہ بیگاه ءَ تهاری ءِ مانشانگ ءَ هچ نہ ورگ ، روچگ بیگ ۔

روچ گْوارُچک

۱۱ اگست ۱۹۹۹ ءَ بیستی کرن ءَ گُدّی روچگر کہ کراچی
روچ ءَ تهار اَنت (روتاک هلال پاکستان ءِ منتواری ءَ)

روچگر

- روچ جن : (رُوچ + جَن) بچار "روجن"
- روچ زرد : (رُوچ + زَرد) بچار "رُوزَرد"
- روچکار : (رُوچ ۔ کار) روچ ءِ کار یا هما کہ روچ ءَ کار کنت ۔
- روچگر : (رُوچ + گِر) زمین ءِ ساهگ کہ رُچ ءِ دیم ءَ مان تر اِیت شَیاهے ءُ کنت ءُ تهار بیت ۔ (بچار بُت)
- روچ گرد : (رُوچ + گَرد) رُوگَرد : پتّے کہ آئی ءِ دیم گوں روچ ءَ گَرد اِیت ۔
- **روچ گْوارُچک** : (رُوچ ۔ گْ وار ۔ چُک) روچ گَردیں پُل کہ هر وهد دیم ءَ گوں روچ ءَ اِنت ۔ (بچار بُت)
- **روچ بندگ** : (رُوچ + بِ ن ۔ دَگ) روچ برکت ، روکپت ۔ روچ ءِ بندگ یا ایر بندگ بزاں پہ بُڈگ ءَ جهل آیگ
اِک : روچ بندگیگ اِنت ۔
- **روچی** : (رُوچِ ی) هما کہ گوں روچ ءَ شَیادی کنت ۔
- **روچی مَگسک** : (رُوچِ ی + مَ گِ س ک) سادگیں مَگسک کہ ماں لوگاں بیت ۔ بازمردم ایشی ءَ گیتی مگسک یا گوئی یا گُوتی مَگسک هم گُوش اَنت
- رُود : (رُود) کور ءِ بُزیں کِر ، ۲۔ رودن ، بیتّل ، آپاری رودیں رَزان ۔ روداں هوارو" : "مالدار سترجن اَنت روداں هوارو"

- **رُودار :** (رُوْ۔ دَارْ) ریادار، پجاروک کہ مردم چہ آئیءَ بے وس بہ بیت ۔
- **رُودبُن :** (رُوْدْ۔ بُنْ) سرباز ءَ بیاپان دُھیت ءِ نیامی ءَ شھرے ۔ تُمپ ءِ ھم شھرے ءِ نام اِنت ۔
- **رُودپتر :** (رُوْ۔ دَپْتَرْ) ھا دپتر کہ آئی ءِ تہ ءَ ھر روچی سرگوست نبیسگ بنت یا کہ ھا دپتر کہ باپاری وتی ھر روچ ءِ بھائیءِ زیرءِ نبیس ایت (Dairy) روزنامچہ، یومیات ۔
- **رودرآتک :** (رُوْ۔ دَرْ۔ آتْکْ) رُودراھت، رودرھت، ھا دیم ءَ کہ روچ سباہ ءَ در کیت ۔ (مشرق - East)
- **رودراھت :** (رُوْ۔ دَراھْتْ) بچار "رُودرآتک"
- **رودرھت :** (رُوْ۔ دَرْھَتْ) بچار "رودرآتک"
- **رودُک :** (رُوْدُکْ) کسانیں رودکہ روگن ءُ تیل مان کن اَنت ئے ۔
- **رودکور :** (رُوْدْ۔ کُوْرْ) چہ سربازی ھیت ءِ بازارءَ چیر مزن شیپے ۔
- **رودُکی :** (رو۔ دُ۔ کِ ئی) سامانی دَور ءِ ایران ءِ مزن نامیں لچہ کار اِشی ءِ نام جعفر بوتگ ۔ گوشش اَنت کہ رودک ءَ پیداک بوتگ کہ سمرقند ءِ نزیک ءَ جاگھے ءِ نام اِنت ۹۴۰ک ءِ بیران بوتگ ۔ اِے اولی پارسی لچہ کار بوتگ کہ اِشیءَ وتی لچھانی دیوان "کلیلہ و دمنہ" ءِ دَءُ بند داتگ ★
- **رودگ :** (رُوْ۔ دَگْ)
  PPB, LWD: RODHAG, Causal of RUDHAG, To bring up, cause to grow, nurse to sway, to Move.
- **رودِن :** (رُوْ۔ دِنْ) مادنے ۔ ۲۔ درمانکاھے، "شیاھی مک بیگ اِنت رنگ رودن بیگ اِنت"
- **رودِنو :** (رُوْ دِنْ وْ) درمانکاھے ۔
- **رودِی :** (رُوْدِیْ) پدرایئں
- **رودینگ :** (رُوْدِے۔ نْ گْ) ذرچکے ءِ یا پچکے ءِ چار ءُ گند کنگ دانکہ رُد ایت ۔ ذرچک ءِ رودینگ، پُچک ءِ رودینگ ۔
- **رودینوک :** (رُوْ۔ دِے۔ نْ وْکْ) ھماکہ رودین اِیت، پروردگار (ربّ) ۔ ★
- **روز :** (رُوْزْ) یک روچے ءِ کار ءِ مُز ۔
- **روزاتون :** (رُوْ۔ زَا۔ تُ وْنْ) جنینی نامے ۔
- **روزان :** (رُوْ۔ زَانْ) جنینی نامے ۔
- **روزَرد :** (رُوْ۔ زَرْدْ) ھمے وھد کہ روچ بُڈگ اِنت ءُ آسمان زرد تر اِیت ۔
- **روزُک :** (رُوْ زُکْ) جنینی نامے ۔
- **روزگار :** (رُوْزْ۔ گَارْ) کار۔ دَندا ۔
- **روزندار :** (رُوْ۔ زَنْ دَارْ) ھما کار کنوک کہ وتی کار ءِ مُز ءَ ھمروچ بگیپت ۔
- **روزنداری :** (رُوْ۔ زَنْ۔ دَارِیْ) ھما کار کہ آئی ءِ مُز ھمروچ دیگ بیت ۔
- **روزی :** (رُوْ۔ زِیْ) روزیگ : مردینی نامے ۲۔ ھما زر کہ مردم یک روچے ءَ کٹ اِیت اِشس ۔ رِسک ءُ روزی ۔
- **روزیگ :** (رُوْ۔ زِیْ گْ) بچار "روزی"
- **روژنا :** (رُوْژْنَا) روشنا، تھار اِنان ۔
- **روژنائی :** (رُوْژْ۔ نَائِیْ) روشنائی، تھاری ءِ چپ ۔ شپ تھار اِنت، روچ کہ در کیت روژنا بیت ۔
- **رودِس :** (رُوْدِسْ) بچار "اوردِس" ★

رُوس: (رُوش) پہ روتینگ ءَ ۔ بزاں چیلینگ ءُ سِندگ، ریتینگ ۔ ۲۔ رُوش، نہ سیرگی۔

رُوسگ: (رُوش ۔ سَ گ) بچار "ریتگ"

رُوسینگ: (رُوش ۔ سِ نے نَ گ) بچار "ریتینگ"

رُوش: (رُوش) بچار "روچ"

رُوشپگ: (رُوش ۔ پگ) رُوشپگ بزاں روچگ ءُ شپگ ۔ Hanger strike 1962

رُوشس: (رُوشس) رُوش، نہ سیرگی، پہ چیزے ءَ گوں سکّیں چم چِلی دلمانگ بیگ یا ھوشام گرگ۔ رُوشس کنگ: چہ شُدءَ سک لاگر بیگ۔

رُوشن: (رُو ۔ شَن) روژنا، ھما کہ تہار نہ اِنت ۔ مردینی نامے۔

رُوشنائی: (رُوش ۔ نائی) روژنائی بچار "روژنائی"

رُوک: (رُوک) ھما کہ روشنا اِنت، آس کہ رُوک اِنت بزاں بُن اِنت نہ توس اِتگ، چراگ روک اِنت بزاں روشنا اِنت ۔ روک روک ءَ چارگ: سک چارگ ۔ چمانی رُوک: روشنائی دیدگانی روک۔ (افروغ اوّل بمعنی فروغ در روشنی و تابش و پرتو باشد اعم از روشنی و پرتو آفتاب و ماہ و آتش و امثالِ آن ۔ ب ۔ ق) بلکیں آ بزاں آفتاب ءُ "روغ" بزاں "رُوک" گڑا "روغ" ءُ "رُوک" بُندرءَ یک اِنت۔

روکار: (رُو ۔ کار) بچار "رُوچکار"

روکپت: (رُو ۔ کپت) روچ کپت: ھما جاگہ کہ اودءَ ھر وھد روچ ءُ تِک بکپ اِیت، روایرشت ءِ غمگ، رو برکت۔

رُوگ: (رُوگ) چریک جاگہے ءَ سُرگ پہ دگہ جاگہے رُسگ، راہ ءَ رُوگ

رُوگر: (رُو ۔ گر) روچ گر ۔ بچار "رُوچ گر"

رُوگرد: (رُو ۔ گرد) بچار "رُوچ گرد"

روگریس: (رُوگ ۔ رِے س) کتار ءِ زات ءِ لُوکے بلے سک سلر ءُ شیشار اِنت ءُ باز ٹرپ اِیت، روگن ریس، روگن ریچ، سکّیں چرپیں لاکپیں لُوکے۔

رُوگن: (رُو ۔ گن) ہیمگ ءَ کہ پچ کن اَنت روگن بیت ۔ (طب: رِغون، پا: روغن، پھ: روگن)

رُوگن تیکی: (رُوگن ۔ تَ بَ کِ ی) مچے کہ گلونٹ ءُ زرد اَنت۔

رُوگن ریس: (رُو ۔ گن + رِے س) بچار "روگریس"

رُوگن گز: (رُو ۔ گن + گز) گز روگن: دِرچکے کہ چوگزءَ اِنت مزنیءَ کہ بشگزءَ بیت ۔ الیشی تاک ءُ دار چرپ اَنت ۔ چہ گزءَ گرنچک ترانت ۔ دارءُ اسپیت اِنت ۔ الیشی ءِ تاک ءُ زیراَنت تری یا ھُشکی ءَ چوپ اَنت الیشی ءَ پدءَ گیشتر ھم مان کن اَنت ءُ گراداَنت ءُ دانکہ رنگ ءَ پچ دنت ءُ مشک ءَ کن اَنت ءُ کہ تھ ءَ ءُ رنگ دنت ءُ شتر کنت، اولا کہ ریش بیت ھم سَلم جوڑ کن اَنت کہ ریشں ءَ گش اِیت جرس ءُ گوات ءَ ایرکار اِیت۔

روگنی: (رُو ۔ گنی) ھر چیزے کہ آئی ءَ باز روگن مان کنگ ءُ پچگ یا گراد گ ببیت: روگنی نگن، ۲۔ مچے کہ آئی ءِ گلونٹ زرد اَنت۔

روگوارچک: (رُو ۔ گ وار ۔ چک) بچار "رُوچ گوارچک"

رُوگی: (رُوگِ ی) پہ رُوگ ءَ تیار۔

- **رُول:** (رُوْل) پہ ٹپت ءُ انچا گرووک ءُ گولوک، جوک۔ آوارہ۔
- **رُولا:** (رُوْ۔لا) ھراب، لگانڈو، کارے ءِ رُولا بیگ: ھراب بیگ، اڑگ۔
- **رُولہ:** (رُو۔لَھ) روچ + لَھ: لَھ سندھی گالے، لھَن، لھَی ویو: بزاں ایرکپت۔ روچ آسانی ءُ رولہ چو منی انگریں زردٔ۔
- **روم:** (رُوْم) چہ ناپگ ءَ چیر گرُک یا ساھین ءِ ٹپ۔ (زھار، رُم، اِسپ) ۲۔ ماں اٹلی شھرے۔
- **رُومال:** (رُوْم۔مَال) کسانیں گد ءِ جوڑ کرتگیں گدے کہ پہ دیم ءِ پھک کنگ ءُ گیتگ ءَ کنگ بیت، دَسمال۔ اگاں آ ءِ مزن بیت گڈا سرء ھم بندانت ءُ۔
- **رُومُست:** (رُو۔مُ ش ت) پس، گوک یا اُشترکہ وارتگیں کاھاں پدءَ گُلاٹ کنت ءُ پدءَ جا ایت ءُ فی پدءَ ایرائش بارت، گُلات۔
- **رُومستی:** (رُو۔مُ ش تِ ی) سِگندان ءِ بھرے۔
- **رومی:** (رُو۔ مِ ی) جلال الدین رومی (۶۰۴ - ۶۷۲ ھ / ۱۲۰۷ - ۱۲۷۳) : پارسی ءِ پاکبازیں لچہ کار۔ بلخ (ایران) ءَ پیداک بوتگ۔ ایشی ءِ لچھانی دپتر "مثنوی" باز مشہور انت (بچار رُت) ★
- **رُون:** (رُوْن) کِشار ءِ رُژنگ ءِ وھد، گلہ رُون: مارچ، اپریل ءُ برنج رُون: ستمبر ءِ بُنگیج ءَ

جلال الدین رومی

- **رونی:** (رُو۔نِ ی) کِشارے کہ رُژنگ ءِ گوَرءَ اِنت، پہ رُژنگ ءَ جریدہ اِنت۔
- **روھانو:** (رُو۔ھا۔نُ وْ) گوَرکہ دتی کرتہ ءِ باندگم ءَ زمین ءَ وارت آئی ءِ کرّانی چپّانی ھنڈال گوَر ءِ کرتہ زاھر بنت ایشی ءَ "روھانو" گوشگ اِنت۔ گوَرءِ "روھانو" کرتگ: بزاں وتی کرتہ ءِ زمین ءَ وارتگ اِے جاگہ ءِ اِے رنگیں مچ کپ انت۔
  ۲۔ ٹلکے ءِ نام اِنت۔
- **روھنا:** (رُوْ۔ ھِ۔ نا) روژنا، کھن ءِ بچیں جاگہ کہ روژنا اِنت۔ روشنا روھنہ، روشنہ
  ؎ دل ءِ روھنا اِمن ءَ گُشتہ روچ ءِ تھاری ءَ (عطا شاد) ★
- **روشنا:** (رُو۔ ءِ۔ نا) بچار "روھنا" ★
- **رَہْ:** (رَہْ) راہ، راہ ءُ رھبند۔
- **رَھادگ:** (رَھا۔دَگ) یلہ، چہ یک چیزے ءَ گیشگ۔ رَھادگ بُوگ: پچ بوگ، لُگشگ، روانگ بوگ۔
- **رَھبر:** (رَھ۔بَر) پیشوک، سروک
- **رَھبُر:** (رَھ۔بُر) راہ بُرّوک: بزاں رَدُوک۔
- **رُھبر:** (رُھ۔بَر) ارواھ ءِ بروک، دلبر، جوانیں جنک، شتر رنگ۔

- رَہبند: (رَہ ۔ بَنْد) کارے ءِ کنگ ءِ راستیں نمونگ، راہ ءُ رَہبند۔ گرامر grammar
- رَہپَد: (رَہ ۔ پَد) کِشک، راہ، پد ءُ رَند۔
- رَہت: (رَہْت) اُشتر ءِ سرءَ دارءِ جوڑ کرتگیں جتا زجاھے۔
- رہچار: (رَہ ۔ چار) بچار "راھچار"
- رہدار: (رَہ ۔ دار) دود، ربیدگ، راستیں ءُ مُتِ اِنگیں رہبند، کانود
- رَہدربر: (رَہ ۔ دَربَر) راہ پیشداروک۔ سرءُ سوج دیوک۔ رسول۔
- رہشون: (رَہ ۔ شْ وَن) بچار "راھشون"
- رہکش: (رَہ ۔ کَشْ) دیم پنداں رَووک یا آیوک، راہ کشوک۔ ✪
- رِہکی: (رِہ ۔ کِ ی) بچار "رِہکیگ"
- رِہکیگ: (رِہ ۔ کِ ی گ) چہ ناڈ راھی ءَ رندپہ ورگ ءَ ھُدوک بزاں سک باز ورگ ءِ واھشت
- رَہگر: (رَہ ۔ گَر) ھبرزور، راہ ءِ گروک۔
- رہگوز: (رَہ ۔ گْ وَز) مُساپر، راہ ءِ گوزوک۔
- رَہگیج: (رَہ ۔ گ ے ج) راہ ءَ گیجوک بزاں راہ ءَ پتریبوک، موٹل ءِ ھاکاربوج کہ آئی ءَ رَووگ ءَ بے وس کنت۔ انگ (GEAR)
- رہگیر: (رَہ ۔ گ ی ر) ھبرزوروک، ھبرزُرتگیں۔ راہ گپتگیں۔
- رِہل: (رِہ ل) نیگراھی وانگیانی ایرکنگ ءِ تھتگی جاگہ۔
- رَہم: (رَہ م) بزگ۔
- رہن: (رَہ ن) چیزے ءِ دیم ءَ چیزے ءِ ایرکنگ کہ پد ءَ موگگ بہ بیت۔ ✪
- رہوار: (رَہ ۔ وار) اولاک ءِ وشیں ءُ آرام دیوکیں رواج کہ ھملسون اِنت ءُ اگاں اولاک درآرگ بہ بیت ھمے رواج باز تیز ءُ زدم بروک بیت۔
- ری: (ری) ریگ ءِ پرمانگال اِنت۔ بزاں بہ ری۔
- ریا: (رِ ے ا) پلا مُرزی۔ ھاتر۔
- ریارو: (رِ ے ا ۔ رُو) پلا مُرزی کنگ، ریاکنگ، ھاترکنگ
- ریبی: (رِ ے پ ی) ماھورے کہ بھاتی ءَ ۱۳۰ تا کہ ۱۵۰ جنگ بیت۔ ڈراجی ءَ سی دست یا سی گواز بیت۔ ریشم ءِ ۳۰ تا ۲۵ گواز بیت
- ریپ: (رِ ے پ) ریپگ ءِ پرمانگال بزاں بہ ریپ۔
- ریپ: (رِ ی پ) ریپگ ءِ پرمانگال بزاں بہ ریپ
- ریپگ: (رِ ے ۔ پگ) رَد ورگ۔
- ریپگ: (رِ ی پ ۔ پ گ) چہ پیشرءَ بُرزباد ءِ گچ ءِ پُشت ءِ رگ کہ ایشی ءِ اِتک یا اِتکی ھم گوش اَنت۔ مردمی نامے۔ باھو دشتیاری ءَ یک جاگھے ءِ نام اِنت، دشتیاری ءَ کوھے ءِ نام اِنت۔ ریپگ ءِ بزاں جنگ پہ لٹ سک چوگ پہ لٹ جنگ پہ چنڈگ یا ژندکنگ یا دزانی کشگ ءِ ھاترءَ
- ریپکار: (رِ ے پ + کار) ریپنوک، ھاکہ ریپینگ ءِ کارءَ کنت۔
- ریپینگ: (رِ ے ۔ پ ے ۔ نگ) رَد دیگ۔ پاگ،
- ریپنوک: (رِ ے ۔ پ ے ۔ ن وک) بچار "ریپکار"
- ریتّاچ: (رِ ی ت ۔ تا چ) ریتّاچک، ھادرمان کہ مردم ءِ لاپ ءَ بیارت بزاں چہ آئی ءِ ورگ ءَ دست بیٹ لاپ بروت۔
- ریتّاچک: (رِ ی ت ۔ تا چ ک) درمانکاھے کہ لاپ ءَ بارت۔ جُلابے۔

ریتگ : (رے تَ گ) دزمالے کہ کوپگ ءِ سرءَ ایرکنگ بیت ۔

PPB, LWD: RETAGH : A Scarf, a garment worn over the shoulders

ریٹھ : (رِے۔ ٹَ ھ) شہر، شھرنگ، ھون ۔

ریچ : (رِے چ) اندیم، بنائنگ ءَ — ءَ کُل امُل ءِ گوں ڈرابلی ٹرمپاں ریچ اتگ

ریچ : (رِے چ) بہ ریچ (ریچگ ءِ پرمانگال) جھلاد۔ آلاڑ۔ اُشترپادگر دلوتےءَ چو ریتا چک ءَ درلان مان ریچ اَنت کر ریچ دیگ گوشگ بیت۔ آپ ریچ، شیر ریچ، سرریچ، ایرریچ، تیرریچ، ھون ریچ، درریچ، پیچ ریچ ۔

ریچگ : (رِے چَ گ) آپیں، آرتیں یا کہ شلگیں چیزے ءِ چہ رزان یا درپے ءَ ڈن کنگ یا تالان کنگ۔ بزاں دَور دیگ یا ریچگ۔

ایرریچگ، پرریچگ، درریچگ، سرریچگ، مال ریچگ۔ بڈریچگ : گیم ءِ چُنڈ کنگ ءُ دریاءَ ریچگ۔ پِل ریچگ : ماھکانی ءَ ڈرچک ءِ کہ برجنت۔ تاک ریچگ : ڈرچک ءِ تاکچنڈءَ۔ توم ریچگ : ڈگارءَ۔ سپر ءِ ماہ ءِ سیزدہ ءَ ریچگ : لوگ ءِ ریچگ : چھورءَ۔

ریدگ : (رِے دَ گ) ٹھکم، ٹھر (گیشتر بہ بارگیں چیزءَ گُشگ بیت)

ریڈ : (رِیْ ڈ) بچار "ریڑ"

ریڑ : (رِیْ ڑ) گدہ ءِ بارگیں ڈراجیں ٹکر۔

ریز : (رِے ز) ساد، ھکم ءُ ھمیں ساد۔ جولاھیگ ءِ ڈراجیں سادکہ دوئیں سرءَ گوں کارگہءَ آنت ءُ میانجی ءَ گوں بُن بُندءِ دارءَ پلیچ انت کہ ھر جنت کہ گوپان کنت ھے سادءَ سست کنان کنت۔ ریزیں ھپر : بزاں ملگور۔ "ریزگ" ءِ پرمانگال بزاں بہ ریز۔

ریزک : (رِیْ ز۔ زُ ک) ڈرچکے سولے۔

ریزگ : (رِیْ ز۔ زَ گ) کساں تاکیں سولے۔

ریزگ : (رِے زَ گ) سرگ دارءِ، ھڈءِ، سادءِ، بنگ ءِ۔ — اگاں سنگ ریزانت ماں دیئگیں جاتاں ءَ گڑا کینگ چہ مردانی دلاں کنزانت۔ رد، یکر "پلاں چیزدیر چو ریزگءَ ایرانت"۔

ریزم : (رِے زُم) زمیز۔

ریس : (رِے س) میتگ ۲۔ تاب کہ سادءَ مان انت ۳۔ ریس کہ مردم ءَ گپت کہ رگ ٹرندبیت ءُ کچ ایت۔

ریس : (رِے س) ریسگ ءِ پرمانگال بزاں بہ ریش، بریں۔

ریسائینگ : (رِیْ س۔ سا ءِ ن گ) دگرے ءَ پرمایگ کہ چیزے ءَ بہ ریس ایت

ریسک : (رِے سُ ک) بارگیں مُندریک ءِ زاتے۔ چو کہ کنٹ گوءَ انت۔

ریسگ : (رِے سَ گ) تُریگ، ساد یا چیلک ءِ تاب دیگ، رِداد ءَ گ۔

ریشگ : (رِیْ ش۔ شَ گ) چیچلگ، چیلگ۔

ریشوک : (رِیْ ش۔ شُ و ک) کاھے کہ بہ مشک ءِ پُٹانی دیرکنگءَ کار مرد بیت، سوکگے، پوست ءَ گھیں اَنت ریشوک پرکن اَنت ءُ کل کن انت شپے روچے یا دو شپ ءُ دوروچ ءَ رند مشک یاھیزرک ءِ پُٹاں دیر کنت۔ ھادرمان کہ ھیداں چیرین ءَ دیرکنت۔ مود پاک، پُٹ پاک

ریشینگ : (رِیْ ش۔ شِ ے ن گ) روشینگ، چیچلینگ، چیلینگ۔

ریش : (رِے ش) مردم ءِ جان ءَ یک جاگہے کہ پادکیت دردکنت آئی ءِ تہ ءَ ریم ءُ ھون بیت ریش بیت، ٹپ، ۲۔ بزار

ریش : (رِیْ ش) چہ گوشدیم ءَ جگر گپتانی سرءُ زنوک ءِ مود بزاں دیم ءِ پُٹ۔

ریشال : (رِے۔ شال) ماھیگ ءِ شانوک کہ دریا ءِ سرءَ جمپ کنت۔

ریشکند : (رِیْ ش۔ کَ نْ د) شگان، کلاگ، رموز، ترژن، سپگور۔

- ریٹگ : (رِیْ شْ گْ) ھما ریگ کہ چہ مچّ ءِ گرگ ءَ وانکرُن ءَ زمین ءَ رَس ایت کہ چہ ھیشی ءَ مچ آپ وارت ۔ مچ ءِ کنٹ ءِ توک ءَ توک ذراجی ءَ اِنت کہ چیپ نہ اِنت شُنگ اِنت اگاں گُنٹ ءَ تل بکن ءَ نیامی ءَ ذراجی ءَ کل اِنت
- ریٹگ : (رِیْ شْ گْ) بارگیں روتگ، سکّیں بارگیں ؤراجیں روتگ، آمب ءِ گڑگ ءِ ریٹگ
- ریشگ : (رےْ شْ گْ) ھُنڈال، آگُنڈ، آلُنڈ، روتگ، چرگ ۔
- ریشو : (رےْ شْ وْ) ھما مردم کہ ھروھد آئی ءَ ریش دَرکَیت ءُ ذراہ نہ بیت ۔ ۲۔ ھما مردم کہ چہ وت گوش ءَ زاناں شزار اِنت بیزار ۔
- ریشم : (رےْ شْ مْ) آبریشم ۔ میدنا ئیلون ءِ بندیک ءَ گوشِش اَنت کہ ماھور بندگ بیت ۔
- ریشی : (رےْ شْ یْ) گوں ریش ءَ شیادی کنوک، ھماکہ ریش ءَ بازپر اِنت یا گوں ریش ءِ جندءَ ھمگرنچ اِنت
- ریک : (رےْ کْ) مُھریں ءُ ڈالیں ھاک کہ کلّر نہ اِنت ۲۔ ماھور۔ ریک بیگ : چہ کنگ ءَ، سُرگ، دِزگ ءُ ھاک بیگ ۔
- ریکّ : (رِیْ کْ کْ) پس یا دگہ دلوت ءُ اولاک یا رستر ءِ ھم ءُ آپونیں سوزگ، پہ مردم ءَ ھم کار مردے گن اَنت ۔
- ریکپاد : (رےْ کْ ۔ پاذْ) ھما زمین کہ ریک اِنت، ریکستگ ۔
- ریکستگ : (رےْ کْ ۔ اِسْ تْ گْ) ھما ملک کہ آئی ءِ زمین ریک اِنت، ریکپاد ۔
- ریکو : (رِیْ کْ وْ) کورماھیگے چہ توڈ ءَ مستر اِنت۔ کدءَ شکو یے بیت، صورت کچلے ءِ پہ نیگ گرگ بیت ۔

رینڈو

- ریکّو : (رِیْ کْ کْ وْ) ھماکہ گوں ریکّ ءَ شیادی کنت، ھما دلوت یا ساھدار کہ ریکّ جنت، ریکّی، ھما چیز کہ چو ریکّ ءَ اِنت ۔
- ریکّی : (رِیْ کْ کِ یْ) ھماکہ گوں ریکّ ءَ شیادی کنت، ھما دلوت یا ساھدار کہ ریکّ جنت، چہ ریکّ ءَ دراتکگیں یا گوانگیں ۔
- ریکی : (رےْ کِ یْ) ھماکہ گوں ریک ءَ شیادی کنت ۔ بلوچستان ءَ ریک گنّگے ءِ نام اِنت ۔
- ریل : (رےْ لْ) ریل گاڑی Rail
- رِیل : (رِیْ لْ) بارگیں دار یا تلّک کہ آئی ءِ سر ءَ بندیک پتانگ بیت ۔ Reel
- ریم : (رےْ مْ) چہ ریش ءَ اسپیتیں ءُ بزیں چیزے درکیت کہ ٹوکنت ۔ ۲۔ مُرتد ءِ ڈولیں کاھے کہ پہ اُشتراں چن اَنت ءُ ۔
- ریملاس : (رِیْ مْ ۔ لَ اشْ)
- رین : (رےْ نْ) نکنیک ءِ ھیک ڈیگ ءِ نام، اول رین : بزاں ھما مرگ کہ آئی ءِ اولی رندا نت کہ ھیک دیگ ءَ اِنت ۔ تپ رین : تپ ءِ رندپوز ءُ دپ ءِ کرّاں دراتکگیں دانگ ۔
- رینڈو : (رےْ نْ ۔ ڈُوْ) گُرانڈ ءُ ڈُمبگ ءِ سر ءِ گیشّیں لنک " (بچار بُت)
- رینزگ : (رِیْ نْ زْ گْ) بچار " رِنزگ "
- رینگ : (رےْ ۔ نْ گْ) ھما زرچیں لیگار کہ چم ءَ درکیت ءُ ڈوشگ ءَ وت ءَ دار ایت ۔ ھر چیّے کہ رینگ دنت بزاں ناذراہ اِنت ۔
- رینگینگ : (رِیْ نْ گْ ۔ گِ ےْ نْ گْ) شرپنگ، گیشتر پہ گربگ، کچک ءُ دگہ ھنچیں رستراں گوشگ بیت کہ ڈمب ءَ پہ مڑگ یا ٹران

یا دلمانگی ءِ ریگین ایت ۔

- **ریوند :** (رے ۔ وَن ڈ) درمانے ۔
- **ریهان :** (رَے ۔ حانْ) نازبو، بلوچی دپترانی سراوشتانیں مردے کہ پہ نوابیں ریهان ءِ مشور انت ۔
- **ریهان توم :** (رے هانْ ۔ تْ ومْ) نازبوءِ توم، درمانے ۔
- **ریهوٹ :** (رِیْ ۔ هُ وٹْ) مُرگے ۔
- **ریگ :** (رِیْ یِ گْ) سورگ کنگ، لانکبوچ کنگ، دست لانک کنگ، گیٹ کنگ، وزا آنجگ کنگ ۔
- **ریٹیناٹینگ :** (رِیْ ۔ یِ نے ۔ نَ ا ۔ ٹے نَ گْ) انچوش کنگ کہ کسے دگرے ءِ بہ ریٹیین ایت ۔
- **ریٹینگ :** (رِیْ یِ ٹے نَ گْ) انچوش کنگ کہ کسے بہ ریٹیت، گیٹ پر مایگ ۔ ٹرسینگ ۔

ز

- **ز :** بلوچی ءِ دْوازدهمی آب
- **زا :** (زَا) جَن تچگا ءِ لیب ءَ یک ٹولی ءِ پُشت ءَ اوشت ایت ءُ دومی تَرایت وهدے "زا" گُش ایت بزاں لیب بُنگیج بوت. بلکیں اے گال چہ "زاه" ءَ زیرگ بیتگ که په بلوچاں بدی گپتے، که اے لیب

زاپران.

حم پہ ہمے رنگ ءَ بزاں جنگ ءِ رنگ ءَ بُنگیج بیت۔

- **زابُل :** (زابُ لْ) سیستان (بلوچستان) ءِ مزن شهر۔
- **زاپران :** (زَاپِ رَانْ) جْوانیں هچیک کہ آئی ءِ بُو بازجْوان ءُ رنگ سک زَرد بیت (تازی زعفران) بچار بُت)
- **زات :** (زَاتْ) نمونہ، راست بَمکت، رِد، سِند ءُ سال (۲) "زاگ" ءِ گوست "آ زات، زانگ"
- **زاتن :** (زَاتِ نْ) پیداک بیگ، زاگ "زنک ءُ زاتن". پا: زادن - پھ: (زاتن)
- **زادگ :** (زادَگْ) چہ یکے ءِ زاتگیں، زاتگیں چیز اک: "حرام زادگ" "حلال زادگ" "کیھر زادگ" "وَرزادگ": بلوچانی مکتے ءِ نام انت۔
- **زار :** (زَارْ) موتک، گریوگ، زارجنگ بزاں بازگندہ گریوگ. گوات، حماگوات کہ مردم هیمہ ءُ ہپرّ بنت.

بتل: زار پہ سرءِ مرد نیاں پاگ ٹُرتگ انت جنیناں۔ PPB,LWD; ZARIH: Lamentation

- **زاری :** (زَارِیْ) پریات ءُ گریوگ، پریات ءُ زاری. سکیں گریوگ. سکیں پریات، سکیں دَسبندی.

- **زاگ** : (زَاگْ) جوھان ءَ زاگ کنگ. جوھان ءَ مُشت ءُ موش ءُ تیارکنگ. زھم ءَ سِج ءُ زاگ کنگ.
  زاگلیں چم. زرد چک.
- **زاگُل** : (زَا.گُ.لْ) زاگ رنگیں، زاگلیں یا زَرد چکیں چَم.
- **زال** : (زَالْ) جنین، جنین آدم، جن.
- **زالبول** : (زَالْ.بُ.ولْ) جنین آدم، جنین.
- **زالم** : (زَالِ مْ) بدیں زوراک، زَردیں زوراک (تازی: ظالم)
- **زالی** : (زَا.لِ.ئی) ھما مردم (مردین) کہ وَرنا اِنت زال گرگ ءِ سِند ءَ اِنت. زال داروک
- **زالیگ** : (زَا.لِ.ی.گْ) بچار: "زالی"
- **زامات** : (زَام اتْ) گوھار یا جِنِک ءِ لوگ واجہ یا کہ ھما مردم کہ نوکی پہ ھمے کار ءِ گیَ منگ بوتگ. زامات کنگ، زامات بوگ. زاماس طب: زوما (انول ھم) زاما. پا: داماد، پھ: زامات، دامات.

زامُر

- **زاماس** : (زَام اسْ) بچار "زامات" بلوچی ءِ چیزے گالوار ءَ "ت" ءَ "س" گوشَ اَنت.
- **زامُر** : (زَامُ رْ) درمانگا ھے ۲. ھما آسک کہ آئی ءِ کانٹ دراج ءُ شاہ شاہ اَنت ھپشامی گوراند (بارہ سنگھا اردو) (بچار بجت)
- **زامران** : (زَام رَانْ) بلوچستان ءَ جاگھے.
- **زان** : (زَانْ) ران: چہ کونڈاں بُرزءِ بھر ۲. زانگ ءِ پرماتگال بزاں "بزان".
- **زاناک** : (زَانَ اکْ) ھما چیز کہ گوں گندگ ءَ پجّارگ ءُ زانگ بیت. "زانوک" ءِ بزانت ءَ ھم زیرگ بیت.
- **زاناں** : (زَانَ اں) بزاں "من زاناں" دگپ جنوکے گوشَ اِیت) ۲. ھمے "زاناں" ءِ گال ماں گپ ءَ دگہ رنگے ءَ ھم کار مرد بیت کہ دومی مردم ءِ نزانتکاری ءَ مَنّینگ ءِ مُجِھد کنگ بہ بیت. اِک: "زاے زاناں پلانی اِنت؟" بزاں تو زَردئے اِے پلانی نزِانت.
- **زانت** : (زَانَ تْ) چہ "زانگ" "آزانت، آزانت اِنت. زانگ ءِ جِند، زانت ءُ سَما. دگہ گالانی رند ءَ

کیت ءُ وتی پیسری گال ءِ زانتکاری ءَ منّین اِیت، اک ؛ زبان زانت، مُلک زانت، ھسبزانت کار زانت، بے زانت۔

- **زانتکار** : (زانَ ت + کَ اَر) زانوکیں مردم، سھیگ، ماھر، مالوم، مالومداریں مرُدم۔
- **زانتکاری** : (زانَ ت + کَ ارِی) زانگ ءِ کار، سَھیگی، زُبری، بلدی۔
- **زانسر** : (زانَ + سَ رْ) چہ کونڈاں بُرزءِ بھر، سرزان، ران۔
- **زانگ** : (زانَ گ) مالوم بُوگ، چہ چیزے ءَ زانتکار بُوگ، اگل (عقل) "علم" سھی بیگ، سماکپگ، پجاہ آرگ دُرس کنگ، جاہ آرگ، دربرگ، سوھو بیگ، سَناکنگ Knowledge ۔پا : دانستن، پھ : دانستن، طب : دن
- **زانگشود** : (زانَ گ + شُ وْ دْ) زانگ ءِ شودگ۔ زانگشودگنگ، کسے ءَ انچوش کنگ کہ آ وتی پیسری زانت ءُ سستاءِ بشوش اِیت۔ Brainwashing 1962
- **زانوگر** : (زانَ وگِرْ) ھما مرُدم کہ باز زانت، ھُشیار، زانتکار، بلد۔
- **زاہ** : (زَاہ) بدءُ رد، گندگیں بے سِلکیں بد۔
- **زاھر** : (زَاھِ رْ) پدرا، درا ھَتکرا، ھماکہ گندگ بیت، ھماکہ چیر نہ اِنت (تازی : ظاھر)
- **زاھگ** : (زَاھ گ) "زایگ" دلوت یا رستر ءَ چُک پیداک کنگ۔
- **زاھی** : (زَاھِ ی) ھماکہ گوں زاہ ءَ سَیادی کنت۔ زاہ دیوک، زاہ مُزدار۔
- **زایگ** : (زَایَ گ) بچار "زاھگ"
- **زُب** : (زُبْ ب) چہ دار ءَ جوڑ کرتگیں مُردکار (عربی زُبّ)
- **زَباد** : (زَبَ اد) وَشّیں بُوے
- **زبادبُو** : (زَبَ اد + بُ وْ) ھماکہ زباد ءِ بو ءَ کنت۔
- **زَباددان** : (زَبَ اد + دَانْ) چُنُگرہ ءَ جوڑ کرتگیں کسانیں ھَلَّے کہ گُور ءَ کنگ بیت۔
- **زبادمال** : (زَبَ اد + مَ الْ) ھماکہ زباد مال اِیت، دوستار، دوست۔ ★
- **زِبار** : (زِبَ ار) ریک ھواریں ھاک، نرمیں سنگ ءِ ریک۔
- **زِبارستگ** : (زِبَ ارِس تَ گ) ھمانگ کہ آئی ءِ زمین زِبار اِنت۔
- **زُبان** : (زُبَ ان) نِلِک۔ لبز، کَوْل (بچار بُت تاکدیم ۴۹۰)
- **زُبانپول** : (زُبَ انَ پَ ولْ) ھما مردم کہ زبانانی بندر ءُ بیھانی شوھازءَ گردِ اِنت۔
- **زُبانزانت** : (زُبَ انَ + زَانَ ت) زُبان زانوگر، زبان زانوکیں مردم، زُبان کَواس۔ linguist
- **زبانک** : (زَبَ انُ ک۔ یا زُبَ انُ ک) زبانک دیگ، نِلِک ءَ چہ دپ ءَ کشگ ءُ کسے ءَ سوکلو دیگ۔ آس ءِ زبانک دیگ۔

- **زُبان کَشّ** : (زُبَ اںْ + کَ شّ) ھاشاکنوک ، دپ کشوک ۔
- **زَبانگ** : (زَبَ اِںَ گْ) ننگارءِ ھما سرکہ آئی ءَ کمیرءَ مان لگوشں اَنت۔
- **زُبانگ** : (زُبَ اںَ گْ) آسس ءِ ذراجیں ترانز ، زُبانگ دیگ : آس ءِ ترانزانی بُرز رَوَگ ءُ سک شھار گِرَگ ۔
- **زُبانی** : (زُبَ اںِ یْ) سَر زُبانی ، ھما کہ پہ دل یات کنگ بیت ءُ گُشگ بیت ءُ نبشتگ مہ بیت۔
- **زَبْر** : (زَبْ رْ) جْوان ، شَرّ ، بَلَد ، زانتکار ، ڈولدار ۔ Good, fine, nice. ۲۔ ھَکّل ءُ گُرّبا (زبراں بندگ یا ماں بندگ)
گْورگند ، گْورموش ۔ زَبْر دیگ ءُ روگ یا آیگ (زُبَر کی رے ۱ : ZBAR تاختن ، روان شدن یسنا)
- **زَبَر** : (زَبَ رْ) سَپِر ، سَرْبُر ۔ نشانے کہ آبانی سرءَ بُرءَ اِنت ۔ ۲۔ زبردست : زوراک ۔
- **زِبْر** : (زِبْ رْ) ٹْرند ، دِبر ، گرّگرّ ، ھما کہ ٹْرند ءُ دِبرانت ، الھم ءُ نرم نہ اِنت ۔

مردم ءِ زبان

- **زَبّر** : (زَبّ رْ) "زَبّرگ" ءِ پرمانگال بزاں بہ زَبّر ۔
- **زبرجل** : (زَ۔بَ رْ۔ جَ لْ لْ) مُحکم ۔ مُضر ۔ ھما کہ جلّ ئے بہ بیت۔
- **زَبردست** : (زَبَ رْ + دَ سْ تْ) زوراک
- **زبردستی** : (زَبَ رْ + دَسْ۔تِ یْ) پہ زورکارے ءِ کنگ یا کنائینگ ۔
- **زَبّرگ** : (زَبّ رْ۔ رَ گْ) گُگّرگ ، پہ بے پروائی جَنگ یا ٹْپگ ، گِرّبیگ۔
- **زَبگ** : (زَبَ گْ) زَپتیں کلونٹ کہ دنیگا نزرس اِنگ ۔
- **زِبھر** : (زِبَ ھْ رْ) بے بھر ، بے نسیب ، بے مُراد ۔
- **زُپّ** : (زُپّ پْ) "زُپّگ" ءِ پرمانگال بزاں بہ زُپّ ۔ ھلکّاپ ۔ کَشّ
- **زَپت** : (زَپْ تْ) بےتام بلے دپ ءَ ھُشک کنوک ، بیدّام یا کلونٹ کہ نزّیکّ ءُ گُدّا اِنت گڑا ھما ئے زَپت اِنت ۔ سبز ، مازگ ، پوپل ءُ شیسک ءِ تام زپت اِنت ۔

- **زُتگ** : (زُتپ پَ گ) ساد ے یا دگر چیز ے ءِ کپّیں شپک ءَ وتی نیمگ ءَ ترند کشگ زُتگ، گُرجَنگ ۔
- **زِتگ** : (زِتّ گ) بُنکار گال "زِتگ" ءِ گوستگال بزاں پہ زور ءَ گپتگ یا بُرتگ ۔
- **زَد** : (زَ ذ) تُپنگ ءِ ہماکار بوج کہ آئی ءِ زور پر دیگ ءَ تیر شرپ ایت ۔ (بچار بُت)
- **زَد** : (زِدّ) کپنگ، کُست ۔
- **زَدگ** : (زَدگ) ہماکہ تپّ ئے وارتگ ۔ تپّی ٹوری، زیم، تہ ٹپ، آزگ ۔
- **زِدّی** : (زِدّدِی) ہماکہ زِد کنت، کپنگی، کُستی، اُستری
- **زِڈّ** : (زِڈ ڈ) گوات گپتگیں، گوات ءُ سسوم کہ ساھدار ءِ گوشت ءَ بگپت، پاد انگلیں، کُپ اِنگیں، زِڈّ چو زِتک ءَ ۔ زِڈّ لاپ : مزن لاپ
- **زِڈّگ** : (زِڈّڈگ) گوات گرگ، کُپگ، لاپ ءِ مزن بیگ، لاپ ءِ گوات گرگ، سَرِگ، پڑ ور بیگ ۔
- **زِڈّلاپ** : (زِڈّ + لَاپ) مزن لاپ ۔

تُپنگ ءِ زَد

- **زِڈّی** : (زِڈّڈِی) مزن لاپ، مزن زِڈّ ۔
- **زَر** : (زَر) "زَرگ" ءِ پرمانگال "بہ زَر" ۲۔ زَرد ءِ شُبگگال اِک : زرپَل بزاں زَردپَل، زَرچہ، زَردُمب ۔
- **زِر** : (زِر) تیاب ءِ چپّ بزاں دریا ءِ تہ ءَ دُور ۔ زِر ءَ روگ : بزاں ماھیگ ءِ کُشگ ءَ روگ، زِرءِ تیاب کنگ : ھزمت کنگ ۔
- **زَرّ** : (زَرّ) کلدار ۲۔ چار آنا، زرّسر : بزاں یک زرّے (چار آنا) ءِ گرانی ءِ سِنگ ۳۔ نُگرہ ۴۔ مال
- **زَرّاب** : (زَرّاب) گرمی، تاپ، گرمائش ۔
- **زَرّاتون** : (زَرّاتُون) جنینی نامے ۔
- **زَرّاتون** : (زَرْرَاتُون) جنینی نامے ۔

- **زَراگ** : (زَرَاگ) آپی بُگے کہ کسان ءُ شہراِنت۔ (بلکیں ھمے کرم اِنت کہ پہ ھون ءِ جنگ ءَ کارمرد بیت)
- **زرّان** : (زَرّرَان) نامے ۲۔ زَرّ ءِ باز۔
- **زرّاں گُل** : (زَرّرَان۔گُ ل) جنینی نامے۔
- **زَراہ** : (زَرَاہ) پارسی ءَ دریا ءَ گوش اَنت۔
- **زَر بار** : (زَرَر۔بَ ا ر) چہ زَرّ ءَ بار۔ زَرّ ءِ بار۔
- **زِر بار** : (زِرَر۔بَ ا ر) زِر ءِ نیمگ۔ زِرکنگ، جنوب۔
- **زر بانو** : (زَرَر۔بَ ا نُ و) جنینی نامے۔
- **زَرَبَر** : (زَرَر۔بَ ر) زَرد بَر ھماؤرچک یا پُچ کہ آئی ءِ بَر زرد اَنت۔ ۲۔ زَرّ بروک۔
- **زَر بیگ** : (زَرَر۔بَ یَ گ) نیمگ ءِ رَنگ ءُ پھتہ بیگ، دُرچک ءِ تاک ءِ رنگ ءُ ڈڈّ بیگ، تیجگ یا کپتگ ءِ رنگ بزاں پچگ، دارھم "زَربیت" بزاں کارمرد کرزاِیت۔ "پلانی اے چش ءَ بچار انگاں ایشی اِے شاہ ءِ دار زَر اِنگ گڑامن پہ ننگار ءَ بُرّاں ءِ۔
- **زرپرمان** : (زَرَر۔پَ رَمَ ا ن) پہ ٹپال دیم داتگیں ھما زَرّانی پرمان کہ یک ٹپالے ءَ بدے اِشں ءُ دگہ ٹپالے ءَ برس اِیت۔ Money order
- **زَرپُل** : (زَرَر۔پُ ل) زَرد پُل، زَرد پُلیں کاھے کہ بھار ءِ رُداِیت۔
- **زرپیلک** : (زَرَر۔پ ے ل ک) ھما پیلک کہ زَرّ ءِ مان کن اَنت۔
- **زُرت** : (زُرَرت) زُورگ یا زیرگ ءِ گوست
- **زُرت** : (زُرَرت) زُرَت : جواری Maize
- **زُرّت** : (زُرَرت) بچار "زُرَت"
- **زَرتاک** : (زَرَر + تَ ا ک) سرکاری زرّی تاک کہ پہ تلاہ ءُ نگرہ ءِ زَرّانی جاگہ ءَ کارمرد بنت۔ "اِسکناس" "Bank note"
- **زُرتگ** : (زُرَر۔تَ گ) زُورگ ءِ دیر گوست۔
- **زُرتو** : (زُرَرت و) دو چے ءِ نام اِنت۔
- **زُرت ءُ زُور** : (زُرَرت۔ءُ۔زُور) بھا ءُ زُور۔
- **زِرجنگ** : (زِرَر + جَ ن گ) مال زِر ءَ دریائی جُنگ۔
- **زرچک** : (زَرَر۔چَ ک) زرد چک بزاں زرد رنگ۔
- **زرچہ** : (زَرَر۔چَ ہ) بچار "بچار" زرچک۔
- **زَرد** : (زَرَرد) الگدار ءِ رنگ زرد چو الگدار ءَ، زرد چو ورس ءَ، زرد چو زاپران ءَ، زرد چو گول ءَ

۲۔ مُچّے کہ کلونٹ ئے زَرد اِنت۔ (ستا: زرد ، پھ : زرت ، زاھرک

- **زِرڈ** : (زِرڈ) دِل ۲۔ ھیال (اردو : ضمیر)
- **زرداپ** : (زَرْدَاپ) دریاءِ چہ یک نیموئے ءَ آپ زرد بیت گُڑا اِے زرد آپ ءِ تہ ءَ ھرچ ماھیگے کپ اِیت مِرایت۔
- **زَر دار** : (زَرْ۔دَار) مالدار، آباد : ھماکہ زرّ ئے باز بہ بیت۔
- **زِر دال** : (زِرْدَال) زِردھال : دل ءِ گپ ، دل ءِ احوال کہ زاھر نہ اَنت ، راز، دل ءِ تہ ءِ ھال یا ھیالات Thoughts 25-12-63 (sharjah)
- **زَردالو** : (زَرْدَالُو) نیگے کہ نام ئے وَش اِنت کدء بیدا مے بیت ، کالگ ئے بزاِنت گڈّگ ءَ سک وشّیں مچگے مان اِنت ئے کہ چو بادام ءِ مچگ ءَ اِنت۔
- **زرِ دانگ** : (زَرْ۔دَانگ) گُل کہ دُرّ ءِ تہ ءَ اِنت ۲۔ یک مچّے ۳۔ ھماچیز کہ دانگ ئے زَرد اَنت۔
- **زردکی زوم** : (زَرْدُکِی + زُوْم) کسانیں زردیں زوم۔ بِجو

زردُکی گوْمز

- **زردکی گوْمز** : (زَرْدُکِی + گُوْمْز) زردیں گوْمز ، گوْمز ءِ کسانیں زاتے کہ پہ گُل وتی گُدُوءَ اڈ کنت۔ (بجاربُت)
- **زَردگ** : (زَرْدَگ) ھیک ءِ سپیدگ ءِ تہ ءِ بھر کہ زرد اِنت۔ ھیک ءِ زردگ، مغز ءِ زردگ۔
- **زرُدمب** : (زَرْ۔دُمْب) ماھیگے۔ اھور ءِ زات اِنت کہ دُمب ءِ دوئیں نیمگ ئے زرد اِنت۔
- **زرُدمبل** : (زَرْ۔دُمْ۔بُل) مُرگے۔
- **زردوئیگ** : (زَرْ۔دُو۔ءِیگ) ناوڈراھی یے کہ چم زرد بنت ءُ دیم ھم زرد تر اِیت۔
- **زرده** : (زَرْ۔دَہ) زرچہ ، زرچک ، زردیم ۲۔ زردیں شیرکنیں بَتّ۔
- **زرزوال** : (زَرْ + زَوَال) ھما مردم کہ زرّاں انچوش ھرچ کنت کہ آئی ءِ جندءَ ھچ نپ نہ رس اِیت۔ بلوچی دپترانی مزن نامیں بامرد "نودبندگ" ءِ ساڑا اِنت "نودبندگ زر زوال"
- **زَرسر** : (زَرْسَر) زردسر

- **زرشان** : (زَرشَ ان) زرشانگ، بچے ءِسرءَ زر ریچگ، زر پر بچگ : زرشان کنگ۔
- **زرشاه** : (زَ ر۔ شَ۔ا۔ ہ) باج۔ مونث۔ دہ یک۔ هما زر کہ سرکار آیان مال ءِ سرءَ گیپت۔ زرشاه دیگ۔ بزاں یک نزوریں سرکارے ءِ وگہ زوراکتریں سرکارے ءَ باج ءِ زر دیگ Royal Tax
- **زُرک** : (زَرُک) زرّان یا زراتون ءِ نیم نام۔
- **زرّک** : (زَرُّک) زرّان یا زراتون ءِ نیم نام۔
- **زرکار** : (زَر۔کَ ار) هماگدُ یا کاگد یا پوست کہ گون تگرہ یا تِلاہ ءَ دوچگ بیگ۔
- **زرکاگد** : (زَر۔کَ اگَ د) ھنڈی، پوسٹل آرڈر یا چِک کہ چو زرناک نہیتگ دیگ بیت بلے اِسے چوکہ زرناک ءَ سرکاری مَن اِنگیں زرناک ءَ نہ بیت۔ پہ "پوسٹل آرڈر" ءَ "ٹپالی زرکاگد"۔ "Cheque" ءَ "زرجاھی زرکاگد"، "ھنڈی"، "باپاری زرکاگد"
- **زِرکنک** : (زِر۔ک۔نِ ک) زِرگُور، زِرپوکر، زِرءِ دامن بزاں کنارہ۔
- **زَرگ** : (زَرگ) کسے ءِ یات ءَ بےتاھیر بوگ ۲۔ وشتیں بوءِ شنگ بوگ، گُل ءِ زرگ ۳۔ زربیگ۔
- **زَرگر** : (زَر۔گَر) تلاہ کار، زرگروک۔
- **زَرگُل** : (زَر۔گُ ل) زردگل زریں گل بزاں زردیں گلاب ءِ پل۔ جنینی نامے
- **زرگواپ** : (زَر۔گَ واپ) هماگون تگرہ ءِ گوپتگ
- **زرگوات** : (زِر۔گَ وات) گواتے چہ کُتب ءُ روبرکت ءَ کیت۔
- **زَرگور** : (زَرگَ وَر) زردگور "ڈرچِک یا ڈرُوچک" مُرگے کہ کنار ءَ سک وارت۔
- **زِرگور** : (زِر۔گَ وَر) زِر ءِ نیمگ : زِرکنِک۔
- **زَرُل** : (زَرُل) جنینی نامے۔
- **زرلوٹ** : (زَر۔ل وٹ) بِل (Bill) هما نام گپتگیں نبشتگ کہ آئی ءِ تہ ءَ پہ کسے ءِ نام ءَ زرگیں چیز ءُ کُرتگیں کار ءِ دیم ءَ زر نبشتگ ءُ لوٹگ بنت۔
- **زَرلوٹا** : (زَر۔لَ وَ۔ٹا) "زرلوٹ" بزاں بِل
- **زُرمب** : (زُرُم پ) زنڈیں بالی گونڈارے کہ کُور اِنت، گوش اَنت کہ اے گونگ مردم ءَ کہ رچ جنت گُرّا رَوت کبرستان ءَ بندایت کہ ھمے مردم ءِ جنازہ کیت ۲۔ کور، تھار (بچار "بت تاکدیم ۴۹۵")
- **زرمبار** : (زَرَم۔بَ ار) ھزانہ (Treasury)
- **زرمار** : (زَر۔مَ ار) یک مارے کہ رنگ ءَ زرد اِنت
- **زُرمبش** : (زُرُم۔بِ شَ) بچار "زُرمبشت" ★
- **زُرمبشت** : (زُرُم۔بَ شِ ت) چیزے ءِ گرندوکیں توار یا جکسگ ءُ گرندگ ءِ توار

- **زَرمُشت :** (زَرْ+مُ شْ ت) مُٹھ دستگ ، سگار بزاں زھم
- **زَرناز :** (زَرْ ـ نَ اْز) چو زَرءَ یا زَردارءَ ٹھل ۲ ـ جنینی نامے ـ
- **زَرنَبشت :** (زَرْ+نَ بِ شْ ت) گوں زَرءَ نبشتگیں ، زرنبشتیں شار ، بزاں سیم کاریں شار ✪
- **زُرنبشت :** (زُرْنَ بِ شْ ت) بچار "زُرمبشت"
- **زْرِنگ :** (زْرِنْ گْ) محکم ، مزبوت ، ٹکڑا ، زورمند
- **زَرُو :** (زَرُوْ) جنینی نامے
- **زروک :** (ز ـ رْ وْ ک) ھما کسے پہ یاتءَ کہ زَرایت ۲ ـ دشتیں لوتالان کنوک ★
- **زْرہ :** (زْرَہْ) آسنی ھول پوش
- **زْرھبر :** (زْرَہْ + بَ رْ) "زْرہ" بزاں آسنی "ھول پوش" ءُ "بر" بزاں بروک (بُرْوک) ، زھم ، سگار
- **زْرہ بند :** (زْرَہْ + بَ نْ دْ) ھما مردم کہ پہ جنگءَ آسنیں ھول ءُ پوش ئے گوْرءَ اِنت ـ

زرمب

زرّی

- **زْرہ پوش :** (زْرَہْ + پَ وْ شْ) زْرہ بند ۲ ـ اے پہ ھما جنگی بارکشّ ءُ کار مرد بوت کنت کہ ھولپوش اِنت کہ لشکری آئیءَ سوار بنت ءُ جنگ ءِ پڑءَ روانت ـ چہ ایشاں بازءَ توپ یا تیر شنز ھم مَنڈ اِنگ ـ
- **زری :** (زَرِیْ) تلاہ رنگیں بندیک یا گُمرہ رنگیں بندیک یا چ ھمیشیءَ جوڑ کرتگیں پیت ـ
- **ذِرّی :** (زِرِیْ) ھما کہ گوں زِرءَ شیادی کنت اک : زِری نود ۲ ـ داں دتی دسءَ ، ازگیش اک : "من زری سرءُ سوج گُرت بلے سر پدینہ بوت "
- **زَرّی :** (زَرْرِیْ) زردار ۲ ـ مُگرمی ۳ ـ دست ءِ یک لَنکّے زرانی بانک ـ (بچار بُت)
- **ذُریات :** (ذُرِیَاتْ) بُن ءُ بیھ ، کُٹم ءُ دان ، زات "زات ءُ ذُریات "
- **زَرینگ :** (زَرِیْ ـ نَ گْ) وت پہ کسےءَ زَرگ ءُ بے تاھیر بیگ یا دگہ کسےءَ زَرینگ ـ ۲ ـ گوں دشتیں مُتوال کُلّءَ زَرینگ بزاں دشبو کنگ ـ ایشیءَ "زرگ ءُ زرینگ" ھم گوش اَنت ـ کسےءَ اچو کنگ کہ بہ زرایت ـ
- **زَکّ :** (زَکْ کْ) زَبگ بزاں سک زَپت ، زَکّیں کلونٹ : ھما کلونٹ کہ دنیگا آئیءِ تہ ءَ شیر کنگی نہ کپتگ ، بازجاگہءَ "زکّ" ھما پُپک ءَ گوش اَنت کہ مزن اِنت ءُ کلونٹیءَ رس اِنگ بلے دنیگا

رنگ نہ اِنت۔

- **زِکّ** : (زِکّ کّ) چہ شِنک پوست ءَ جوڑ کُرتگیں روگن وان یا بینگ دان۔
- **زُکّ** : (زُکّ کّ) چہ "زُتگ"، زُتگ ءِ توار بزاں ھما توار کہ گُٹ ءِ تہ ءَ بند بیت ءُ پہ درآیگ ءَ زور جنت بلے درآتک نہ کنت۔
- **زکات** : (زکّ ات) مسلمان ءِ نیگراہ ءِ پرمان ءَ ھر یک مالدارے ءِ مال ءِ چِلّی بھر کہ پہ ھُدا ءِ نام ءَ دیگ ءَ گیشینگ بیت، پاکونڈ۔ PPB,LWD; ZAGHATH: Alms ZAGHATH WAR: Dependent on alms.
- **زکَت** : (زکّ ت) بدیں ھبر۔ زاہ ءُ زکت۔
- **زِکت** : (زِکّ ت) زور، توانائی، ھائی، نتروریں زور۔۔
- **زُکّرّگ** : (زُکّ کّ رّ گّ) نزّ کُرتگ، زنکرگ بزاں وت ءَ نزّ چنگ۔
- **زُکّگ** : (زُکّ کّ گّ) ھما توار کہ چہ گُٹ ءَ درآتک مکنت یا گُٹ گیریں توار کہ بے بزانت اِنت، گُٹ گیریں توار ءِ کتگ۔
- **زُگر** : (زُگّ ر) تازگ دُشتگیں شیر، تاجگ یا تاجگیں شیر ۲۔ پھکیں، بے کچّ (Pure ، خالص) زُگریں زمستان، زُگریں نیم روچ یا زُگریں روچ ءِ سر، زُگریں ھون، زُگریں آپ۔
- **زِگر** : (زِگّ ر) یات، رند پہ رند نام گرگ، زِگر کنگ: ھُدا ءِ نام ءَ رند پہ رند گرگ۔
- **زِگرد** : (زِگّ رد) دِمگ، دشت ءُ دراہ، چارشانگ، پہ کار ءَ شوار۔
- **زِگرھانہ** : (زِگّ ر + ھ ان ہ) زِگریانی زِگر کنگ ءِ جاگہ
- **زِگری** : (زِگّ ری) بلوچانی نیگرا ھے کہ آیانی مستریں رھبند زِگر کنگ اِنت. ایشانی مستریں زیارتجاہ "کوہ مُراد" اِنت کہ کیچ ءَ اِنت۔ ایشانی زِگر پہ چوگان بیت پہ زمیر زِگر کن اَنت کہ ابید چہ جنیں کسے ءَ سر جمیں گال بلوچی اَنت کو لواہ ءِ سک بازانت مُ دگہ کیچ، پسنی، گوادر، ھُر، کپیر، اورماڑہ ءُ کراچی ءِ بندوک اَنت۔
- **زُلپ** : (زُل پ) چوٹیل، سَر ءِ مُش ءِ ھما مید کہ انارکانی سر ءَ چوٹ بنت۔
- **زُلپی** : (زُل پ ی) ھماکڑی مال کڑی ایں آسن کہ درواز گ ءِ تاک ءَ میھ اِنت کہ سر مُبری چانٹ ءِ ماوگ ءَ اڑینگ بیت۔
- **زِلّک** : (زِل کّ) "زُلیا" یا "زُلیخا" ءِ نیم نام۔
- **زُلگ** : (زُل گّ) نہ رستگیں کلونٹ ✪
- **زَلَل** : (زَل ل) تاوان، تاوانی، پروش (تازی: ضرر) ذِلل ورگ، دیگ، رسگ
- **زُلم** : (زُل م) بدزوراکی۔ گیشی ★
- **زَلمان** : (زَل م ان) ببوس۔ آجز ★

- **زَلور** : (زَ لُ وْ ر) بچار : " زَلیر"
- **زِلی** : (زِ لِ یْ) جنینی نامے ، زلیاءِ نیم ناما۔
- **زَلیا** : (زَ لِ یْ ا) بلوچی جنینی نامے۔
- **زَلیر** : (زَ لِ یْ ر) گوش اَنت کامے کہ گوں ایشی ءَ گُدرَج اَنت کہ سک زرد بیت. باز مردم گوش اِیت کہ اے ھمے " الگداز" اِنت ، دگہ مردم گوش اَنت کہ " زعفران" اِنت ، زَلور ، زَردءَ زلیر یا کہ زردءَ زَلُور (پارسی : زرریر) (اوستائی : زیئری وَیئری) بلکیں ھم بلوچی " زھیریگ" ءِ گال چہ ھمیشی ءَ دَراتکگ کہ ھما لچّ یا زمیر کہ پہ کسے ءِ یات ءَ گوشگ بیت کہ ایشی ءِ گوں گمءَ شیادی است ءُ گم مردم ءَ زرد کنت۔
- **زَلینک** : (زَ لِ ےْ نْ کْ) نارُشت ، ٹیر یا دگہ آپینکیں چیزے ءِ گیشتر آپ مان کنگ ءُ کُنے رنگ ءَ ءِ بدل کنگ بزاں ھمے بدل کنگیں چیزءَ زلینک گوش اَنت ۔ ✪
- **زماندار** : (زَ مَ انْ دَ ار) مانزمان (ضامن) ۲۔ مھتاک یا روتاک ءِ مدیر مسئول ، سر بَرءِ پہ ھاسیں مُدتےءَ زورگ۔
- **زمانگ** : (زَ مَ انْ گْ) دُنیا ، زمانہ ، اِمروز ۲۔ وھد ، دَورءُ باریگ۔
- **زَمبَ** : (زَ مْ بْ بْ) زَنَبَ : زنڈیں دپار ، دان یا دگہ اچیں چیزے ءِ مُشت کنگ ءُ زیرگ ءَ گوش اَنت ۔ زنڈءُ مزنیں مُشت ءِ ٹپرے۔ ۲۔ پہ سوب یک چیزے ءِ رَنگ ، دل ءِ تپ ءَ زرنچیں بھرے زمباں بھاراں گرے۔
- **زُمبار** : (زُ مْ بَ ا ر) بچار " زُمبال"
- **زُمبال** : (زُ مْ بَ ا لْ) مزن سولے ہاک ئے چو گیشترءَ اَنت ، جلابے کہ لاپ ءَ بارت ایشی ءِ ھنڈال ءَ پہ جُلاب ءَ وَر اَنت۔
- **زَمبَک** : (زَ مْ بَ کْ) ملے کہ پہ گدرین ءِ اِلاج ءَ کارمرد بیت۔
- **زَمبل** : (زَ مْ بَ لْ) مزنیں دو مردمی دارءِ تگاری کہ آئی ءِ سرءَ گِل ایر کن اَنت ءُ بان ءِ بندگ ءَ کارمرد کن اَنت. کسر کندءَ مزنیں شاھیم ءِ سرے پچے کارءَ کارمرد بیت۔ ۲۔ ترندیں مُتی ، ترندیں مُوزبگ۔
- **زَمبلگ** : (زَ مْ بَ لْ گْ) آپ ءِ زمبلگ بزاں پہ دست یا کاشیگ ءُ رزان جَنگ ءُ مَشک ءِ پُرکنگ۔ اے رنگ ءَ مَشک ءِ جندھم آپ ءِ تہ ءَ اِنت (کورءِ یا جُوءِ)
- **زَمبیل** : (زَ مْ بِ یْ لْ) مزنیں پیلک یا کہ مزنیں چلی۔
- **زُمرد** : (زُ مْ رُ دْ) گراں بھائیں سنگے کہ رنگ ئے سبز اَنت چکہ پیروزہ ءَ بلے بھائے باز اَنت ۔ پیروزہ ایشی ءِ کم بھائیں زاتے ۔ (Emerald)
- **زمزیل** : (زَ مْ زِ یْ لْ) کڑی پہ کری این سیم یا آسن ، پہ بندیک بستگیں زمزیل کیپ ءُ بندءِ زمزیل ٹھپرءِ زمزیل۔ (بچار بُت تاکدیم ۴۹۸)

- **زِمستان** : (زِ م ِ ش ت ا ں) سارتیءِ موسم، گوھرءِ وھد، سالءِ ھما بھر کہ سارتی بیت۔
- **زمیک** : (زَ م ِ ی کَ) گوادرءِ دیمی زرءِ جاگھے کہ آئی آپ ءِ تہ ءَ اِنت ✪
- **زمین** : (زَ م ِ ی ں) ھمیشی ءِ سرءَ کہ دیا اِنت۔ اے ء مٹے دنیا۔ زمین بیگ: بیگواہ بیگ، تمپ بیگ، تباہ بیگ۔
- **زمین ٹومب** : (زَ م ِ ی ں + ٹُ و م بَ) گٹینگ۔ ھرچیزے کہ چہ زمین ءَ ٹومب اِیت ءُ در کیت۔
- **زمین جُمب** : (زَ م ِ ی ں + جُ م بَ) زمین چنڈ، زلزلہ، زمین کہ ذرہ اِیت
- **زمیندار** : (زَ م ِ ی ں + دَ ا ر) ھما مردم کہ زمین ئے ھست۔
- **زمین چنڈ** : (زَ م ِ ی ں + چَ ں ڈ) بچار "زمین جُمب"
- **زمین زور** : (زَ م ِ ی ں + زُ و ر) گٹینگ، کٹومبو، کٹونبو۔
- **زمین کان** : (زَ م ِ ی ں کَ ا ں) دشتیاری ءِ جاگھے ءِ نام اِنت۔

- **زَن** : (زَ ں) جنین
- **زنا** : (زِ نَ ا) گوں اجنبی جنینے یا مردینے ءَ دپت ءُ واب کنگ کہ گوں آئی ءَ سیر نہ بوتگ
- **زُنّار** : (زُ ں ں َ ا ر) بچار "ترَگ"
- **زُنّال** : (زُ ں ں َ ا ل) بچار "ترَگ"
- **زنب** : (زَ ں ب) بچار "زَمب"
- **زنبک** : (زَ ں بَ کَ) بچار "زَمبک"
- **زنبل** : (زَ ں بَ ل) بچار "زَمبل"
- **زنبلگ** : (زَ ں بَ لَ گَ) بچار "زَمبلگ"
- **زَنبیل** : (زَ ں بِ ی ل) بچار "زَمبیل"
- **زِنچک** : (زِ ں چَ کَ) جیگ

- **زِند** : (زِنٛ دْ) زندمانی، مَرگ ءِ چَپ، ساہ، سھداری ۲۔ زُور، زِکت، ھاڑی
- **زِنداپ** : (زِنٛ دْ + آپْ) ھما آپ کہ ھرکس کہ وارت ئے نہ مِرایت، زِندءِ آپ (آبِ حیات)
- **زِندان** : (زِنْ دَانْ) بندی ھانو، کید، جیل۔
- **زِندگ** : (زِنٛ دَگْ) ھماکہ نہ مُرتگ، ھماکہ ساہ ئے مان اِنت۔ مَرگ ءِ چَپ۔
- **زندگانی** : (زِنْ دَگ اِنِ یْ) زندمانی
- **زندگی** : (زِنْ دَگِ یْ) زِند
- **زندمان** : (زِن دَمَ انْ) ھماکہ زندگ اِنت۔
- **زندمانی** : (زِن دَمَ انِ یْ) زندگانی۔
- **زِندھاتی** : (زِنْ دْ۔ ھاتِ یْ) زندءِ ھیاتیءِ گونڈ۔
- **زَنڈ** : (زَن ڈْ) مزن۔ جون ءَ پڑور۔
- **زَنڈچَم** : (زَن ڈْ + چَ مْ) آلاڑیءِ زاتیں ماھیگے۔ ۲۔ ھماکہ چَم ئے زنڈ اَنت۔
- **زَنڈگردن** : (زَن ڈْ + گَ رْدِنْ) مزن پُرگ۔ مزن گردن۔
- **زَنڈھبر** : (زَن ڈْ + ھَ بَ رْ) مزن ھبر۔
- **زَنڈیں** : (زَن ڈِ ےنْ) مزنیں۔ جان دُرُتیں۔ پڑوریں۔
- **زَنڈیں داز** : (زَن ڈِ ےنْ + دَازْ) پجگورءِ رکشانءِ گورءِ کرءِ شھرے کہ چہ سراڈکءِ جھل ءَ چہ سَری کورءَ تُرزانت۔
- **زَنزَرگ** : (زَنْ زَرگْ) پہ زھیر گُریوگ، گیشتر کسانیں چُک گُریت ءُ زنزرائیت، یا مُچکے چہ ناوْرائی ءُ دَرد ءُ نِزوری ءَ گُریت ءُ نہ سَھڑایت۔ بلے زنزرگ ءِ گُریوگ آھستہ اِنت۔
- **زَنزرینگ** : (زَنْ زَرِ ےنْ گْ) انچوش کنگ کہ کَسے بہ زَنزرایت۔
- **زَنک** : (زَنْ کْ) زاگ، زنک ءُ زاتن۔ تَرَ زنک : بزاں لوک زاتگیں دَلوت یا اولاک، زَنک گَرگ یا زیرگ : بزاں زاگءِ اومان بوگ۔ زنک ءُ بَر۔ زنک دَیِیں دَلوت یا زنکی یا زَنکیگیں دَلوت : بزاں نزیکءِ زاگ اِنت۔ نہ زنک : بزاں وَھریءِ ھَدءَ گوستگ ءُ باید اِنت کہ وھر بکنت بلے چہ واری یا بے پاچنیءَ چوش نہ بیت۔ بازجاگہءِ ایشیءَ اے بزانت ءَ ھم زیر اَنت کہ وھدے کہ آبادی نہ بیت گڑا پَس زنک ءُ زاتن نہ کن اَنت کہ ایشیءِ سبب واریءُ بے آبادی اِنت کہ وھر نہ بنت۔
- **زُنکرگ** : (زُنْ کُ کُرگْ) بچار "زُکرُگ"
- **زَنکی** : (زَنْ کِ یْ) زنکیگ : ھما دلوت کہ نزیکءِ زاگیءِ اِنت بزاں اِند نہ اِندءَ زاایت دپءِ زنک اِنت۔

- **زَنکیگ** : (زَنْ کِ ی گ) بچار "زَنگی"
- **زَنگ** : (زَنْ گ) آسنِ کرآپ، نَب یاگوات لگ ایت چل بیت، ھمے چلّ ءَ زنگ گوش انت کہ رندءَ آسن ءَ ساڑین ایت. ۲۔ شکایت : کسے ءِ زنگ ءَ جنگ۔
- **زِنگ** : (زِنْ گ) تیج گرگ، پہ زور برگ، جنگ ءَ آرگ۔
- **زَنگ بوج** : (زَنْ گ + بُ وْ ج) ھما چیز کہ گوں آئی ءَ زنگ پہ آسانی دیر کیت۔
- **زَنگی** : (حبشی ۲ ھما چیز کہ زنگاں گیپتگ۔ ۳۔ زنگ جنوک : بزاں شکایت کنوک۔
- **زَنگیسَر** : (زَنْ گِ ی سَ ر) ماھیگے کہ لیٹرء دزمن انت۔ پلانی تیج زنگیسر انت : بزاں تو پلانی ءِ گوڑءَ نہ سرئے۔
- **زَن مُرید** : (زَنْ + مُ رِ یْ د) جن مرید
- **زِنوک** : (زِنْ وْ ک) پہ زور تیج گروک، بَروک
- **زُنوک** : (زُنْ وکْ ک) مُنٹ، دیم ءِ جھلی کُتّ انگیں بھر (بچار بُت)
- **زُن ھاری** : (زُنْ ھا رِی) پڑمی، میڈی (اسپے پس یا شیے پس)

ZUNNARI: Wooly, hairy (Sheep or Goats)

- **زو** : (زَوْ) زمین ءِ چیرءَ آپ ءِ چمگ. آپ ءِ زو۔ چمگ۔
- **زواک** : (زَ۔ وَاک) چہ ریش ءَ رچوکیں آپ کہ نہ ھون انت نہ ریم۔
- **زوال** : (زَوَ ال) برباد، گمتاں، حراب، تاوان، بیران، (عربی : زوال)
- **زوبک** : (زَو۔ بَ ک) زنیک، پارہ، ٹنگرہ زنگیں آپ ءِ لرزوکیں ما دنے۔
- **زُوت** : (زُو۔ ت ت) زیت : جلدی، وہ وہ، اشتاپی۔
- **زور** : (زُو ر) طاقت، زوراکی۔
- **زورار** : (زُو ر۔ آر) ھماکہ پہ زور آرگ بوتگ
- **زوراک** : (زُو۔ رَاک) زوروار، زبردست، بزرگ
- **زورالسری** : (زُو۔ رَال۔ سَ رِی) پہ زور کارے ءِ کنگ
- **زوربر** : (زُو۔ ر۔ بَ ر) ھماکہ چیزءَ پہ زور بہ بارت
- **زور بُرد** : (زُو ر۔ بُ رد) پہ زور بُرتگیں، زبردستی زتگیں۔

- **زورپچ** : (زُو ڑپ چ) ھما بَرکہ پہ زور پاشینگ بہ بیت۔
- **زورِجا** : (زُو ڑجَ ا) پادءِ دلءِ لنککاں چہ جھلءِ بزگوشت۔ (بچار بُت)
- **زورجت** : (زُو ڑجَ تْ) ھماکہ پہ ناروائی جنگ
- **زور دار** : (زُو ڑ دا ڑ) طاقت ور، زورمند۔ ھماکہ باز زورءِ مان۔
- **زورِدرّ** : (زو ڑ+دِ ڑ ڑ) ھماکہ پہ زور دِرّگ بوتگ۔
- **زورسند** : (زُور+سِ ن دْ) ھماچیزکہ پہ زور سِندگ بہ بیت۔
- **زورکُشَ** : (زُور+کُ شْ) ساھدارےءَ پہ زور کُشگ۔
- **زورکشّ** : (زُور+کَ شْ شْ) پہ زور چیزے ءِ کَشّگ۔
- **زورِگ** : (زُو۔ ڑگْ) بچار ”زیرگ“

زورجاه

زیمّ یا زُومّ

زھر

- **زورگُوج** : (زُور۔گُ وجْ) ھما دزچک یا ولکہ پہ زور گُوجگ بوتگ۔
- **زورگیر** : (زُور+گِ ی ڑ) ھماکہ پہ زور بہ گیپت
- **زورینگ** : (زُورِے نَ گْ) انچوش کِتینگ کہ مردمءِ وتی جندءِ لاپءَ زور پر بہ بیت گیشتر ھما وھدءَ
  جوش کنگ بیت کہ پیتکےءِ لاپ سک بہ بیت ءُ آئیءِ درائی بے زورینگءَ در مئیت۔
- **زُومّ** : (زُو۔ مْ مْ) زِیم، ءِ جنوکیں نُوکے۔ (بچار بُت)
- **زِہ** : (زِہْ) تنگیں کِرّ، تلارانی زِہ، زھمءِ زِہْ کمانءِ زِہْ، زھ جہیں سِنگ، کوھی زِہ بچار ”زھم“
- **زِھت** : (زِ ھْ تْ) زِہ اِت بزاں زَکّ اِت
- **زَھر** : (زَ ھْ ڑ) ھمے کُشوکیں آپینک یا زواک کہ مارءِ سری دنتانانی سرءَ بُری آریکانی پیلکءِ اِنت کہ چہ آئیءِ
  نیشانی مُوءَ دَج اِنگیں ساھدارءِ گوشتءِ پتر اِیت۔ نرتم، نوکلےءِ نام اِنت، زھرءِ تام، جشکیں تام
  گوشتءِ زھر گرگ، گوشت کہ زھر گیپت بزاں وتی سرءَ وت آئیءِ تہءِ زھر جوڑ بیت ءُ ھراب تر اِیت

کہ آئی ءِ ورگ مرگ ءِ کلوا انت ۔ ۲۔ نہ وش، ناروا۔ زھرگرگ: بزاں سک ناروا بیگ، زھر بیگ، ناروا بیگ (بجار بُت)

- **زُھر** : (زُ ھ ر) زُھر ءِ وھد بزاں دومی نماز ءِ وھد (تازی "ظہر") ساھگ ترّ ءِ وھد۔
- **زھراپ** : (زَ ھ رَاپ) ساھدارے کہ مِرایت ءُ پُوس ایت ءُ چہ آئی ءِ گوشت ءَ آپ رِچ ایت ھمے آپ ءَ گُشّ انت ۲۔ موسم ءِ ھورے ۔۳۔ دشتیاری ءَ جاگھے ءِ نام اِنت
- **زِھرات** : (زِ ھ۔ رَاث) چُکّ ءُ نماسگ، (پارسی زہ وزاد: (ب ق))
- **زَھرازھر** : (زَھ رَا۔ زَھ ر) چہ زھر ءَ پُر۔ بزاں سک زھر۔
- **زَھرتام** : (زَ ھ ر + تَ ا م) ھما چیز کہ تام ءَ زھر بہ بیت۔
- **زَھرجاہ** : (زَ ھ ر + جَ ا ہ) اُشتر ءِ گوک بزاں سرگ ءِ مُزگ ءِ چیرگر دم برگ ءَ ھید کنت، گوش انت کہ ناہ ءَ اُشتر ءِ زھر جاہ ءِ ھیداں گوں پہ مُش ءَ یا بہ پنڈے ءُ کُچک ءَ بدے کُچک مِرایت، گوش انت کہ کُچک اگاں اُشتر ءِ پُپ ءَ ھم بوارت کور بیت۔
- **زھرکاہ** : (زَ ھ ر + کَ ا ہ) گوش انت کہ یک کاھے کہ ھرکس آئی ءَ بوارت مِرایت، جور۔
- **زُھرکزا** : (زُ ھ ر + کَ زَا) ھمے وھد کہ زُھر ءِ نماز کزا بیت۔ مھلہ اُشر
- **زھرگُش** : (زَ ھ ر + گُش) ھما درمان کہ زھر ءِ اسر ءَ ھلاس بکنت۔
- **زھرکنِک** : (زَ ھ ر + کَ نِ کَ) ھما مردم کہ چہ دِگرے ءَ کُتے دلرِچ اِنت۔
- **زھرگ** : (زَ ھ رَگ) مردم یا جناور ءِ اولاک ءِ زھرگ (اُردو پِتّہ) ایرانی: زھرہ) ۲۔ ساوگ بُریں ساد کہ آپ ءَ کنگ نہ بیت۔ مزن زھرگ: دلیر ۳۔ زھریں تام، زھرتام۔
- **زھرگال** : (زَ ھ ر + گَ ا ل) ھما مردم کہ گال ءَ تھل انت ءُ ترند۔
- **زَھرگِر** : (زَ ھ ر + گِ ر) زَھر گروک۔ ھماکہ زھر ءَ بہ گیپت
- **زھر مُھرگ** : (زَ ھ ر + مُ ھ رَگ) گوش انت مُھرگے کہ مار ءِ دَج اِنگیں جاگہ ءَ تار انت ءَ کہ زھر ءَ بیکار بنت۔
- **زَھرو** : (زَ ھ رُو) پاگاس ءِ زات ءِ ماھیگے۔
- **زھروار** : (زَ ھ ر + وَاز) زھر وروک۔
- **زھرتچک** : (زَ ھ رِتْ چَ ک) کاھے کہ زھر اِنت، گلہ ءَ رُد ایت۔ پَس ءَ وارت شیر باز دنت شیرگ دنت، چماں کور کنت ۔۲۔ زھرتام، سک زھر
- **زھرینک** : (زَ ھ رِ ے نْ ک) ھماکہ زھر ءَ مان بہ بیت۔
- **زھریں کرگ** : (زَ ھ رِ ے ں + کَ رَگ) کرگے کہ چہ وتیں کرگ ءَ کستر اِنت۔ اسپیتیں شیرگ باز دنت، پُل ءِ باز دولدار انت، اشی ءِ بر چو سبزیں اُمب ءَ اِنت بلے پُرناک اِنت۔

- زہ زِہ : (زِہْ + زِہْ) ُبرتناک ۔
- زھکاہ : (زِھْ ۔ کاہْ) یک وشّں بُوءَ زندتاکیں کاھے کہ کوہءَ بیت ۔ زیکا
- زَھگ : (زَھْ گْ) ُچک ، پرزند ، اولاد
- زِھگ : (زِھْ گْ) رَنگ ، چُہ یک جنجالےءَ دست کزا بیگ ، چہ اڑےءَ گیّشگ
- زَھگ لچّہ : (زَھْ گ + لَ چّ ہْ) ھما لچّہ کہ گوں آسانیں ءُ سادگیں گال ءُ مُرادان پہ گونڈیں ُچکانی سر پہ گگ ءَ پربندگ بنت ۔
- زَھم : (زَھْ مْ) تیگ زھم جنگ ، گوں زھم ءَ مڑگ یا گوں زھم ءَ کسےءَ جنگ ۔ پہ ترّن ھم گوش انت ۔

  زھم ڈزنگ ، زھم لگگ ۔ (بچار بُت)

- زَھمت : (زَھْ مَ تْ) محنت ۔
- زَھمت کش : (زَھْ مَ تْ + کَشْ) محنت کنوک ۔
- زَھم ٹپ : (زَھْمْ + ٹَپْ) ھما ٹپ کہ زھم ءَ بُرّاِتگ ۔

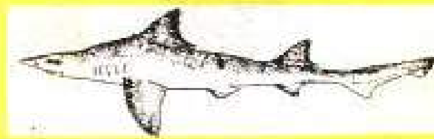
زھم

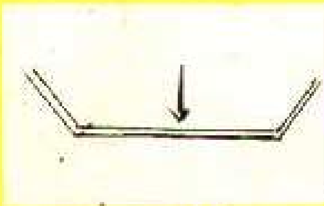
- زھم جن : (زَھْ مْ + جَ نْ) سرمچار ۔ زھم جنوک
- زھیر : (زَھِ یْ رْ) بےتاھیریں ترانگ ءُ یات
- زھیر نال : (زَھِ یْ رْ + نالْ) نالگ ءُ زھیرگ جنگ ۔
- زھیروک : (زَھِ یْ رُوکْ) زھیریگ ، ھما سوت کہ آئی ءِ تہ ءَ سوز بہ بیت کہ پہ دوست ءِ یا مُلک ءِ ترانگ ءُ یات ءَ گوشگ بیت ۔ لچّہ ءِ زاتے ۔
- زھیریگ : (زَھِ یْ رِ یْ گْ) بچار "زھیروک"
- زھیم : (زَھِ یْ مْ) .... سہ مال گُلءِ دیم ءَ ترواِت انت بےگنجیں زھیم
- زِھینگ : (زِھِ یِ نْ گْ) رَکینگ ، یکّے ءَ چہ جنجالےءَ یلہ دیاینگ ، چہ واری ءَ دست کزا کنائینگ ۔
- زئی : (زَہْ یْ) ُچک ، زھگ ، ُچک ءُ نماسگ ، اوبادگ ، زہ ءُ زات ، کُمُّ ھمراہ ، ھمدل ھَلک ۔
- زئیپ : (زَہْ یْ پْ) بزور ، بےواک ، ناتوان ، کمزور (تازی "ضعیف")

- زئیر : (زَ ءِ ئی ژ) بچار "زھیر"
- زئی شیز : (زَ ءِ ئی + شِ ے ژ) بیھ دْرچک ، بھشیز ، بھندرچک ، یک گنٹے ءِ مردمانی رِدءُ بند کرنگیں پت ءُ پیرکانی نام کہ چہ آئی ءِ وانگ ءُ زانگ بیت کہ ایشی ءِ بُن ءُ بیھ کے اِنت۔
- زئیم : (زَ ءِ ئی م) بچار "زعیم"
- زِی : (زِ ئی) زیک ءِ سُبک گال ، زیگیں روچ ، چہ مرچیگ ءِ پیسر گوستگیں روچ ۲۔ جیگ
- زَے : (زَ ئے) زو
- زْیات : (زْ یَے اث) گیشتر ، گیش ، باز ، سک باز۔
- زْیاتی : (زْ یَے اِ ئی) گیشیں ، گیشتریں ، گیش ، گیشتر۔
- زْیارت : (زْ یَے ار ت) حج ، مدینہ۔ وگہ بزرگانی گمبد یا مانش۔ زیارت کنگ یا زیارت ءَ روگ : حج ، مدینہ یا دگہ بُزرگے ءِ مانش ءِ سرءَ پہ کول ءُ نذر روگ۔
- زْیارجاہ : (زْ یے ار۔ جَ اہ) سرباز ءِ کورءَ چہ پُتان ءُ چیرءُ چہ پارود ءُ بُرز شہرے۔
- زْیان : (زْ یے اں) تاوان ، نکسان ، بیرانی۔
- زَیان : (زَ یَے اں) سرباز ءَ چہ تنک شکریگاں چیر سیپے کہ کچ ءُ ھم مان اِنت۔
- زیب : (زِ ے ب) ڈَول ، نراہ ، زید ، زیبداری۔
- زیبا : (زِ ے۔ بَ ا) ڈولدار۔
- زیبدار : (زِ یے ب۔ دَاژ) ڈولدار ، نراہ دار۔
- زیبک : (زِ یے۔ بُ ک) روبک ، پارہ ، نگرہ رنگیں مادِنے کہ آپ اِنت ءُ کرار نہ گیپت لرزایت ءُ لرزایت۔
- زِیبک : (زِ یے بُ ک) جنینی نامے۔
- زیبل : (زِ ئے بُ لْ) جنینی نامے۔
- زیبناک : (زِ ے ب۔ نَ اک) نراہ دار ، ڈولدار۔
- زِیت : (زِ ئی ت) جلدی ، اشتاپی ، زُوت۔
- زیتون : (زَ ئے تُ وں) زانتگیں نیبگے OLIVE۔ بازمردم "جام" ءِ زیتون گوشاَنت کہ رد اِنت۔ (بچار بُت) تاکدیم 505
- زیچان : (زَ ئے چَ اں) چمگ ، زیچان ءِ آپ ، چمگ ءِ آپ ، بند زیچان اِنت : بند پُشت ءُ نمب دنت یا آپ کمیں کمیں چکرایت کہ چو ممب ءَ تچ ایت انچوش کہ جھلگ ، ماٹی یا سار تاپ آپ تاچ ایت۔
- زید : (زِ ئے ذ) نراہ ، زیبداری ، جوانیں نِدارگ ، پِتِک ءِ زات ءِ ماھیگے ، کھچرءُ زید۔ بچار تاکدیم 505
- زِیر : (زِ ئی ژ) بزیر ، زیرگ ءِ پرمانگال۔

- **زِیر** : (زِےْ ڑ) چیر، ۲. سرکیل ءِ تہ ءَ آپ ءِ ٹنگ ءِ دپ ءَ تمباکانی چیرءَ اشکرے ایرکن اَنت کہ تمباک چ ھمے ٹنگ ءَ گھ ءَ ایرمہ کپ اَنت یاکہ دِیت پہ لاٹوری مہ گوز اَنت۔ماں نبشتگ ءَ " ـِـ " ءِ نشان ءَ توار۔ " ع "
- **زیراپ** : (زِےْ رَاپ) بوجیگ یا میل ءِ ھما داریا آسن کہ دُرستان ءَ ساری ایرکنگ بیت۔ (بجارُت ۲۔ چیرآپ، زیرآپ بوگ : بزاں مُبڈگ "مردم دُرست زیرآپ بوت اَنت"
- **زیرائینگ** : (زِیْ رَاءِ ےْ نَ گْ) انچوش کنگ کہ بِزیراِیت یاکہ زیرگ بہ بیت۔
- **زِیر بار** : (زِیْ ڑ۔ بَ اڑ) کدرءِ چگرد سَولے کہ دانگ ءُ کسان اَنت ءُ سُھر اَنت مُشک بیت سیاہ بیت پُلین اَنت ءُ ورانت ءُ پہ دل ءِ روگ ءَ۔
- **زیر بار** : (ڈ ے ر + بَاڈ) چیربار : ھماکہ بارءِ بڈءَ اِنت۔منتاں بڈءَ بار۔ ✶
- **زیرپُشت** : (زِے ڑ + پُ ش ت) ھماجل کہ ھرءِ پُشت ءَ بلے پالام ءِ چیرءَ اِنت، زیرجُل۔

زیتون

زید

زیراپ

- **زیرتش** : (زِے ڑ + تَ شْ ش) یا زیرتنش : مُبڈے کہ آئی ءِ سرءَ دار ایرکنگ ءُ گوں تش ءَ تراشگ یا پُروشگ بیت۔ موچی ءِ پتنیں گِردیں دارے کہ آئی ءِ سرءَ پوست ءَ ایرکنت ءُ بُراِیت
- **زیرتنگ** : (زِے ڑ + تَ نْ گ) چھرءِ زیرتنگ کہ چھرءَ تریں اِیت۔
- **زیرجُل** : (زِے ڑ + جُ لْ) زیرپُشت، ھماجل کہ ھرءِ پالام ءِ چیرءَ اِنت۔
- **زیردست** : (زِے ڑ + دَشت) ھماکہ کسے ءِ دست ءِ چیرءَ بہ بیت۔مُحتاج، نوکر، گلام، بزگ
- **زِیُرک** : (زِیْ زُرُک) کومی کسانیں دُرچکے ایشی ءِ تاک ءُ گُرادے چو سبزچاہ ءَ بیت۔"زِیُرک ءَ نہ پُروشِ اِت کہ اُشترءِ پادپُرش اِیت یا سُچ اِیت"
- **زِیَرگ** : (زِیْ رَگْ) زیرہ
- **زیرگ** : (زِیْ رَگْ) دیگ ءِ چپ، کسے تراچیزے دنت تو آئی ءَ زورے۔ زورگ۔
- **زیرگلو** : (زِے ڑ + گَ لُ وْ) سادے کہ دلوتانی گردن ءِ چیرءَ پرتریگ ءُ بندگ بیت۔

- **زِیک** : (زِیٔ ک) زِی، زیگیں روچ، چہ مرچیگ ءَ پیسر گوستگیں روچ
- **زیکا** : (زِئے کَ ا) بچار "زِھکاہ"
- **زیگ** : (زِیٔ گ) زیگیں روچ، زی، زیک۔ ۲۔ جیگ : پَشک ءِ ھما بھر کہ سرچمد ءَ گوا زیگ بیت
- **زیل** : (زِئے لْ) ھورک، ھالیگ PPB,LWD; ZEL: Empty, Bare
- **زیلّ** : (زِیٔ لّ) سُروزءِ یک روتے ءِ نام اِنت ۲۔ یک سُرے ءِ نام اِنت ۳۔ زیل ءِ دارگ : بزاں کسے ءِ عبرءَ دارگ، چیپٹ ءَ دارگ۔ زیلّ ءُ بام۔
- **زیلّ بند** : (زِیٔ لّ + بَ نَ دْ) زیلّ ءِ بند : انترا۔
- **زیلّو** : (زِیٔ لّ لُ وْ) بالدی، مادنیں کمیٹ، ڈول۔
- **زَیم** : (زَئے مْ) ٹپ، تہ ٹپ، ژدگ، آژگ۔
- **زِہم** : (زِیٔ مْ) تچ جنوکیں لوتکے زوم۔

زین

- **زیمّار** : (زِیٔ مْ مْ اَرْ) جیمار : مارءِ زاتے بازگوش اَنت "زیم" ءِ زاتے۔
- **زیم چیں** : (زَئے مْ + چِ ے نْ) ھما درمان ءُ زیمیگ کہ زیم ءَ ژوت وشّ بکنت۔
- **زیمر** : (زِئے مْ رْ) وشّیں سُر یا ترز۔
- **زیمل** : (زِئے مْ لْ) بچار "زیمر"۔
- **زیمہ** : (زَئے مْ ہْ) زیمو : آربی بوجیگ ءِ زاتے۔
- **زیمیگ** : (زَئے مِ یْ گْ) ھما درمان ءُ داروکہ زیم ءَ وشّ کنت۔
- **زین** : (زِئے نْ) اسپ ءِ رعت کہ چہ پوست ءَ جوڑ بیت۔ (بچار تُت)
- **زینت** : (زِیٔ نَ تْ) زیب، بزاہ، ڈول، سمبھگ، سینگار۔
- **زیند** : (زِیٔ نْ دْ) لُمّی لیب ءَ اگاں دگہ پیسرے ءَ جنگی بہ بیت ءُ لُمّب دگہ پیسرے ءَ بلگ اِیت گوش اَنت "زیند" یا زیند جنگ۔

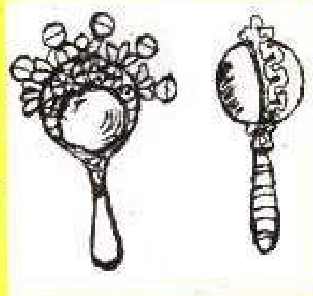
- **زینکوَدگ** : (زِ ے نٙ کٙ ؤ دٙ گٙ) پاداں کونڈگنگ دوئیں دستاں سرپرءِ بندگ ءُ سرءَ آیانی سرءَ ایرکنگ
  اِپس ءِ زین ءِ "کودگ" بزاں زین ءِ دیم ءِ کٙتٙب (بِجارئِت)
- **زینہ دینی** : (زٙ ے نٙ ہٙ + دِ ئی نِ ئی) بلوچ راج ءِ یک مٹے ءِ نام اِنت۔
- **زیور** : (زِ ے وٙ رٙ) سُحت ءُ مُہر۔
- **زیھار** : (زِ ئی ھٙ ا رٙ) بٙڈءِ زیھار : بزاں بٙڈ ءِ عٙڈ یا کسٙرین ءِ کرز

زینکودگ

ژ

- **ژ** : (ژے) بلوچیءِ سیزدھمی آپ
- **ژامبلگ** : (ژَام. بَ لَ گْ) چیزے ءِ ترند ترندءَ چنڈگ، کسے کہ چیزے ءَ ژامبلین ایت آ ژامبل ایت۔
- **ژامبلینگ** : (ژَام. بَ لِ ے. نَ گْ) : یک چیزے ءَ گرگ ءُ اچوشِش چنڈینگ کہ ترند ترند ءَ بہ چنڈ ایت۔

ژانگلوک

- **ژانبلگ** : (ژَانْ. بَ ل گْ) : بچار "ژامبلگ"
- **ژانبلینگ** : (ژَانْ. بَ لِ ے. نَ گْ) : بچار "ژامبلینگ"
- **ژانگ** : (ژَانْ گْ) : کسانیں کسانیں تھہ پچیں گردوانت کہ آیانی تہ ءَ گلڑیں چڑہ مان کہ مُسرینگ ءَ ژینگ اَنت، "ژانگ" ءَ پاداں بند اَنت ءُ ناچ کن اَنت۔
- **ژانگگ** : (ژَانْ گَ گْ) : ھرءِ آواز۔ سَرگ۔
- **ژانگلوک** : (ژَانْ گَ لْ وکْ) : لیبوکے کہ پہ چُکّاں جوڑ بیت۔ (بچار بُت)
- **ژبرژبار** : (ژَبْ ژْ + ژَبَ ارْ) : چہ گرے ءَ ایر رچوکیں آپ ءِ توار
- **ژپ** (ژَپْ) : ھما چیز کہ کسان اِنت ءُ بیکار اِنت : ھچ ءُ ژپ۔ ۲۔ "ژپگ" ءِ پرمانگال بزاں پہ ژپ۔
- **ژُپ** (ژُپْ) : گوات گپتگیں توار، ژپگ ءِ بندگ، سک ترندیءَ بندگ کہ گدگوات بند بنت۔ ژپگ
- **ژپگ** : (ژَپْ پَ گْ) : یک چیزے ءَ ھڑچگ پہ ترندی، ژپ ءُ کش۔
- **ژپ ءُ ژاپ** : (ژَپْ۔ ءُ۔ ژَاپْ) : چیزے ءِ شپگ ءِ توار
- **ژرچگ** : (ژَرْ چَ گْ) گرچگ۔ نوکیں یا تیزیں چیزے ءِ گوشت ءِ تہ ءَ ترندی ءَ پترگ ءِ توار۔
- **ژرژر** : (ژَرْ۔ ژَرْ) ژبر ژبر، آپ ءِ رچگ ءِ توار۔

- **ژگر ژگر**: (ژَگ رَ + ژَگ رَ) ژِر ژِر، ژِبر ژِبر، ژبر ژبار۔ آپ ءِ رچگ ءِ توار
- **ژل**: (ژِل لْ) بچار "ژِیل"
- **ژلانبگ**: (ژَل ان بَ گ) گرانیں چیزے ءِ ماں آپ ءَ کپگ ءِ توار۔
- **ژلانگ**: (ژَل ان گ) بازیں ژانگانی توار۔ ژِلنگ ءُ ژلانگ۔
- **ژلانگوک**: (ژَل ان گ وکْ) چکّی لیبوک کہ ژِلنگ ژلنگ ءِ توار کنت۔ ۲۔ کاھے کہ گلر ءِ تہ ءَ بازرُدایت
  کتر ءِ گلر ءِ نیم بیت، حوش ءِ کہ ششں ایت شلک شلک کنت۔
- **ژلانگینگ**: (ژَل ان۔ گِ نے۔ نَ گْ) ژانگ ءِ توار پر مائینگ۔
- **ژلمبگ**: (ژَل م۔ بَ گْ) گرانیں چیزے ءِ آپ ءِ تہ ءَ کپگ ءِ توار۔ ژَمبگ۔
- **ژلنگ**: (ژَ ل نَ گْ) بازیکجا گھیں ژانگانی یکپاری توار، پادینک ءِ توار، باؤبند ءِ توار۔
- **ژلنگینگ**: (ژَلِ ن۔ گِ نے۔ نَ گْ) ژانگ، پادیک یا باؤبند ءِ تارینگ۔

- **ژلوک**: (ژَل لْ وکْ) زردیں نیمگ۔
- **ژلینگ ژلانگ**: (ژِلِ ی ن گْ + ژَل ان گْ) ژانگ ءُ پادیک ءُ دگر انچیں چیزانی توار۔
- **ژلینگگ**: (ژِلِ ی ن گْ۔ گَ گْ) ژانگانی توار، پادیک ءِ توار یا باؤبند ءِ توار
- **ژمب**: (ژَم بْ) ژَمبگ ءِ توار۔
- **ژمت**: (ژِم تْ) بچار "ژِیمت"
- **ژمت**: (ژُم تْ) ژیمب، ژومب: سک تھاری
- **ژمبارگ**: (ژَم۔ با۔ رَگْ) مزنیں گرندوکیں توار۔
- **ژمبگ**: (ژَم۔ بَ گْ) چیزے ءِ ماں آپ ءَ کپگ ءِ توار، ژَمبگ جنگ، آپ ءِ تہ ءَ کپگ ءُ "ژَمبگ" ءِ توار کنگ۔
- **ژند**: (ژَن دْ) جنگ، دمبرتگ، ژندءُ پند: سک ژند، ھُکر ھُکر، شِنگینگ، شِتگیں۔ آژند ءِ ھماگل
  کرھشتانی سرءَ پچ کنگ ءُ آیانی سرءَ دگر گِل ایرکنگ بیت۔
- **ژندکنگ**: (ژَن دْ + کَ نَ گْ) مُلک ءِ ژندکنگ بزاں مُلک ءِ تاراج کنگ
- **ژنگ**: (ژَن گْ یا ژِن گْ) ژانگ۔
- **ژنگگ**: (ژِن گْ۔ گَ گْ) ژانگ ءِ توار، ٹلینگگ (۲)۔ بچار "ژِینگگ"
- **ژنگوک**: (ژِن گْ وکْ) بچار "ژِینگوک"
- **ژوب**: (ژُوبْ) بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت۔
- **ژوپ**: (ژُوپْ) بچار "ژُپ"
- **ژول**: (ژُولْ) سک ژند، ٹُش ٹُش، جُنک جُنک، ژندءُ ژول یا ژندءُ ژیل۔ ژول کنگ: دراج کشگ
  کارے ءِ، ژول گرگ: کارے ءِ دِگ۔
- **ژولینگ**: (ژُو۔ لِ ے۔ نَ گْ) سک ژندکنگ۔

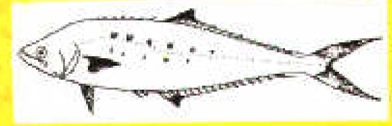
- **ژُومب** : (ژُوم ب) بچار "ژیمب"
- **ژُومبگ** : (ژُوم ب۔ بَ گ) بچار "ژمبگ"
- **ژُونب** : (ژُون ب) بچا "ژُمب"
- **ژونگگ** : (ژون گ گ) بچار زنگگ۔
- **ژیلّ** : (ژی لّ) سک ژند، تُش تُش، جَنک جَنک، ژیلّ ءُ ژند یا ژند ءُ ژولّ۔
- **ژیمب** : (ژیم ب) بازجُھل ءُ تھاریں گاریاگرُ
- **ژیمبارگ** : (ژیم۔ ب ارگ) یک اناگہ ءَ ژندی ءَ چکش ءَ یا دیم ءَ گوزگ ءِ توار۔
- **ژیمبگ** : (ژیم۔ بَ گ) گرانیں چیزے ءِ ماں آپ ءَ کپگ ءِ توار۔
- **ژیمبلگ** : (ژیم ب۔ بَ ل گ) تھارُبوگ، مر مرانک بوگ۔
- **ژینب** : (ژیم ن ب) بچار "ژیمب"
- **ژینبارگ** : (ژی ن ب ارگ) بچار "ژیمبارگ"
- **ژینبگ** : (ژی نَ۔ بَ گ) بچار "ژیمبگ"
- **ژینگگ** : (ژی ن گ گ) ژانگ ءِ توار، سک تیزیں چیزے ءِ گوزگ ءِ توار، لانٹیگ ءِ تیز ترّگ ءِ توار۔ گوشانی ژینگگ بزاں جاسگ۔ ★
- **ژینگوک** : (ژی نَ گ وک) ھما چیز کہ ژینگ ایت۔ ۲۔ یک گونڈار زاتیں بالو یے کہ بھار ءَ ذرکیت کمبر کمبرانت۔ مُچک بند یکے بندانت ءُ کہ آبال کنت ءُ ژینگ ایت۔

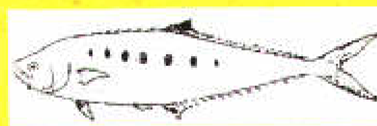
س

- **س :** (س ی ن) بلوچی ءِ چاردهمی آپ
- **سا :** (س ـ ا) ساهگ
- **سابرنگ :** (س ا ب ـ ر ن گ) بچار "ساپرنگ"
- **سابک :** (س ا ـ ب ک) جنینی نامے ، سیتک
- **سابون :** (س ا ـ ب و ن) گوں پیگ ءُ چُن ءِ اڈ کنگ ءَ جوڑ کنگیں هسے سابون کہ پہ چل ءُ لیگار ءِ شودگ ءَ کارمرد بیت ۔
Italian:- Sapon French:- Savon English - Soap
- **ساپ :** (س ا پ) سَکّ ، زبترانک ۔
- **ساپار :** (س ا ـ پ ا ر) پهک تُستگیں ، بے سماہ کپتگیں ، بے هوش ، سک دم بُرتگیں ، تُسنگ ءُ ساپار بیگ اے ساپار بگیں "ساپ هار" اِنت کورے کہ هار کنت بلے آپ ءَ هچ نہ سُرایت ءُ گُورم مکنت بزاں سرجمیں آپ نہ سُرایت ءُ چیرءَ تلاں اِنت کہ سمانہ دنت ۔
- **ساپرنگ :** (س ا پ ـ ر ن گ) بزاں پهک رنگ ، هچ کہ پهک رنگ بیت ءُ چہ دہ روچ ءَ رندءَ پہ ناہ ءَ لِک کپ اِیت ، سابرنگ ۔
- **ساپکوه :** (س ا پ ـ ک و ه) ساپیں کوه کہ دیوال ءِ بندگ ءَ کارمرد بیت کہ تراشگ ءُ شرکنگ بیت ۔ دومی زات گُرانت کہ چو تراشگ ءُ تراژگ نہ بیت ۔ "ساپ سنگ"
- **ساپگوج :** (س ا پ ـ گ و ج) هما گوج یا باگار کہ گرگر نہ زانت ، گوج ءِ زاتے ۔
- **ساپی :** (س ا ـ پ ی) کسانیں ماهیگے ، بلے اِے مزن هم بیت ۔
- **سات :** (س ا ت) سفر ، سات ءُ سیر ، مزنیں مساپری ۔ چہ سات ءَ ءَ گیشتریں گُرّا مهیم اِنت (سات ءُ سنگار)
- **ساتر :** (س ا ـ ت ر) جنینے ءِ گوں دگہ جنینے ءَ چو کہ مرد ءُ جن ءَ وپت ءُ واب کنگ ۔
- **ساتری :** (س ا ـ ت ـ ر ی) هما جنین کہ چو مردیں ءَ گوں دگہ جنینے ءَ وپت ءُ واب کنت ۔
- **ساتریش :** (س ا ـ ت ـ ر ی ش ش) هما کرشیں ءُ ساتگ آنت ۔
- **ساٹ :** (س ا ٹ) هما درمان کہ پہ درد گُشی ءِ هاترءَ کرپاس یا گُد ءِ سرءَ کنگ ءُ دردءِ جاگہ ءَ جنگ بیت یا کہ دردءِ

جاگہ ءَ دونگ ءَ رندآئی ءِ سرءَ گرباس یا گدے پرکن انت - Plaster
۲ - ساٹگ ءِ پرمانگال بزاں "پہ ساٹ"

- **ساٹ آرگ :** (سَ اٹ ۔ آ رَ گ) چہ واری ءُ لاگری ءَ رند دیم پہ بود ءُ آبادی ءَ بیگ ۔
- **ساٹارگ :** (سَ ا۔ٹ ا۔رَ گ) بچار "ساٹ آرگ" ۔
- **ساٹگ :** (سَ ا۔ ٹَ گ) : گوں مزنیں دلگوشے ءَ رددینگ ، چیٹگ ۔
- **ساجو :** (سَ ا۔جُ وْ جْ وْ) ساجہ ، پہ کارے ءِ کنگ ءَ تیار ، پہ اشارت ءُ مندو ، جریدہ ۔
- **ساجہ :** (سَ ا۔جَ ہْ) بچار "ساجو"
- **ساچ :** (سَ ا چ) جوڑکرتگیں یا کنوک ، انچوش کہ : وَساچ " بزاں وت جوڑکرتگیں ھمے رنگ ءَ وت جوڑکنوک ۔
- **ساچان :** (سَ ا۔چَ ا ن) : بوم ، ھوا ، ساھیل ۔
- **ساچگ :** (سَ ا۔چَ گ) تپ ءَ کپگ ، سازگار بوگ ۔ ۲۔ اڈکنگ ، جوڑکنگ ۔
- **ساچی :** (سَ ا۔چِ ی) ھما چِلّی کہ کرڑی ءُ پر اِنت ۔ انگ : (Basket)
- **ساد :** (سَ ا دْ) چہ پیشس ءَ جوڑکرتگیں بندوک ، بازراست اِنت : چیلک ، سیکڑ ، وریس ، لڈوک ، ٹیل ، اُشتری مھار
- **سادار :** (سَ ا۔دَ ا رْ) ساٹگ دار ۔
- **سار :** (سَ ا رْ) : ھوش ، دلگوش ، ھما کہ پہ زانت ءُ سما اِنت ، تژانگ

سارُم (آلاڑی)

سارُم (کیجان)

سارُم (گزدانی)

- **ساراں :** (سَ ا۔رَ ا ں) جنینی نامے ۔ ۲۔ بزاں من ساراں ۔
- **ساراں بی بی :** (سَ ا۔رَ ا ں۔بِ ی۔بِ ی) : جنینی نامے ۔
- **ساربان :** (سَ ا رْ۔بَ ا ن) اُشتر ءِ ساربان بزاں اُشتر نگہپان ۔
- **ساربوگ :** (سَ ا رْ۔بُ وْ گ) بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت ۔
- **سارت :** (سَ ا رْ تْ) گوھر ، سرد ۔
- **سارتاپ :** (سَ ا رْ۔تَ ا پ) ھُلکے کہ آپ ءَ سارت کنت ۔
- **سارت بو :** (سَ ا رْ تْ۔بُ وْ) سارتیں بو ، وَشّیں بُو ۔
- **سارتگوات :** (سَ ا رْتْ۔گْ وَ ا تْ) سارتیں گوات ۔
- **سارتو :** (سَ ا رْ۔تُ وْ) سارت کنوک ، نامے ، ایئرکنڈیشنز (Air-condition
- **سارتی :** (سَ ا رْ۔تِ ی) گرمی ءِ چپ ، اگاں گرمی نہ اِنت گڑا سارتی اِنت ، گوھر ، زمستان ءِ ھد ھسم ، پہ امین دلی ، تژندسری اتاں ، ہیگاہ ۔
- **سارگ :** (سَ ا۔رَ گ) ھوش کنگ ، سما کنگ ، سما کنگ ، یات کنگ ، تژانگ ءَ کپگ ، تھتال کنگ ۔
- **سارگوات :** (سَ ا رْگْ۔وَ ا تْ) سارتیں گوات ۔
- **سارم لے :** (سَ ا۔رُ مْ) ماھیگے ۔ ✱ زرد ءُ شریںگ رنگیں ماھیگے کہ اشی ءِ سے ذات زانتگیں انت (۱) سارم

آلاڑی Leather Skin FAO NAME: Double Spotted Queen fish (۲) سارم کیچان Slender Queen fish

(۳) سارم گزدانی Black Tipped leather skin FAO NAME: Talang Queen fish (بچاربٹ)

- **سارم ٹے :** (س ا۔ ر م) مُرگے کد ءِ شاتو دَ بیت، رنگ ئے پُرو مُشیاہ نُرمش اِنت، گندم ءِ وھدءَ کیت
- **ساروان :** (س ا ر۔ و ا ن) سَرِپ آسک، نرآسک۔
- **سارہ :** (س ا۔ ر ہ) جنینی نامے۔
- **ساری :** (س ا۔ ر ی) ھوشں بہ تہ ءَ، سار ءُ ھوش۔ ۲۔ بیسر، چدءُ پیش۔ ★
- **ساڑ :** (س ا ڑ) ھماکہ گلائیگ ءُ ساڑائیگ کرز اِت (ساڑیں ورنا)
- **ساڑا :** (س ا۔ ڑ ا) پہ کسے ءِ ساڑائیگ ءَ گوشتگیں گپ یا گال، ھمائیچ کہ پہ کسے ءِ ساڑائیگ ءَ پہ بندگ بیت۔
- **ساڑھگ :** (س ا۔ ڑ ا۔ ھ گ) بچار "ساڑائیگ"
- **ساڑائیگ :** (س ا۔ ڑ ا۔ ی گ) گلائیگ ءُ توسیپ دیگ۔
- **ساڑی :** (س ا۔ ڑی) ساجو، جاڑی، تیار۔ ★
- **ساڑینگ :** (س ا۔ ڑ ے۔ ن گ) ساڑائیگ، گلائیگ۔ ۲۔ انچوش کنگ کہ پہ سطر اِیت۔
- **ساز :** (س ا ز) سازءُ آواز ءِ ساز : تمبیرگ، سرود، نل، دُرست سازاَنت۔
- **سازگ :** (س ا۔ ز گ) ساچگ، جوڑ کنگ۔ ساز کنگ ★
- **سازی :** (س ا۔ ز ی) ھماکہ سازءَ بلد اِنت یا کہ ساز زانت۔ سازگر، سازکار بزاں ھماکہ گوں سازاں کارگر ایت Musician
- **ساسار :** (س ا۔ س ا ر) پہ دَم ءِ پُرکنگ ءَ منزلے ءَ دارگ، ساسار کنگ۔
- **ساسر :** (س ا۔ س ر) پاٹ کہ کوپ ءِ چیرءَ ایر بیت۔
- **سالم :** (س ا۔ ل م) ایمن، تُرہ انگ دل، انسرگ۔
- **ساکوڑ :** (س ا۔ ک و ڑ) بچار "ساکول"
- **ساکول :** (س ا۔ ک و ل) دوٹال بندیگ یا دوٹال آبریشم تاب دینت گُد دوچ اَنت، سندل
- **ساگوان :** (س ا گ۔ و ا ن) دُر چکے کہ الیشی ءِ دارءُ جوان اِنت پہ دار ءِ ساماں ءُ بوجیگ جوڑ کنگ ءِ کارمرد بیت۔
- **سال :** (س ا ل) دوازدہ ماہ ءِ سرجمیں روچ بزاں پہ روچی سال ءَ ۳۶۵ یا ۳۶۶ روچ، پنجاہ ءُ دوھپتگ۔ سِند، اُمر۔
- **سالار :** (س ا۔ ل ا ر) : کارمستر، کماشں، پیشوک، سوگاں، کاتیاں۔
- **سالتاک :** (س ا ل۔ ت ا ک) ھتاک، روتاک یا ھپتگی ءِ ھما تاکبند کہ گوں سال ءِ سرجم بیگ ءَ پہ سال ءِ نام ءَ اِنت کہ چوشیں تاکبند سالے یک برے شنگ کنگ بنت ءُ چہ انچائیں تاکبنداں دوھنچک مستر بیت۔ Annual Number
- **سالچین :** (س ا ل۔ چ ے ن) سال ءِ سرءَ یک رندے چنگیں بیسانی میداں سالے یک برے چن انت،
- **سالگوست :** (س ا ل۔ گ و س ت) : یک سالے ءِ گوزگ (سالگرہ Anniversary Birthday
- **سالونکٹ :** (س ا۔ ل و ن ک) وھدے مردم بیسر کنت ھما بیسر ءِ روچاں مردیں ءَ "سالونک" گوش اَنت ءُ جنین ءَ "بانور"۔
- **سالونکٹ :** (س ا۔ ل و ن ک) ٹینٹیل ءِ راستیں کوھی ماھیگے
- **سالھت :** (س ا۔ ل۔ ہ۔ ت) سال ءِ آئیگ ءِ وھد۔
- **سالینو :** (س ا۔ ل ی۔ ن و) بچار "سالینہ"
- **سالینہ :** (س ا۔ ل ی۔ ن ہ) ھماکارکہ ھرسال کنگ بہ بیت، ھمازرکہ ھرسال پہ چیزے ءِ دیم ءَ پُرکنگ بنت۔
- **سامان :** (س ا۔ م ا ن) چیز، ازباب، لوگ ءِ تہ ءِ ھرچیزے کہ بہ بیت۔ سامان کنگ : پہ دیمی سرجم کنگ کہ ھرچ چیزے کہ پکار بہ بیت پہ سرجمی پورا کنگ، سرءُ سامان : سرءُ مال (۲) براھدار
- **سامان :** (س ا۔ م ا ن) چہ ھاشیپ ءُ مزن شیپاں تکے کہ چہ شھیل ءُ کائینت ءُ کیچکورءَ ایر رچ اَنت، آدگہ زانگی الیش اَنت :

(۱) دوگرم، (۲) گمپدرگ، (۳) آسکانی، (۴) سورو، (۵) چرپانک، (۶) گرُوگی، (۷) سسوری۔

سامی : (سَ ا۔م ی) تربت ءِ نزیک ءَ جاگھے ءِ نام اِنت۔

سان : (سَ ا ن) نمب رَگِش اَنت کہ ڈگار ءِ تہ ءَ دارایت، ڈگار سربُرءَ پھک ءَ ھُشک اِنت بلے تہ ءَ آئی ءِ نمبگ اَست، گُش اَنت "اے ڈگارسان داریں ڈگارے اِیشی ءِ ھُشکی ءَ مچار" ۔ (۲) موسم، (۳) وھد، (۴) ساچ، (۵) بوم Period

سانڈ : (سَ ا ن ڈ) گائیش ءِ نر، نگ ءِ سانڈ، جوان ترءُ لانک ترا دلیر، بے منظ، مِڑوک، دل ءَ سانڈبوگ: بزاں دلیر بوگ، مُوڑی نہ بوگ "پلانی دل ءَ سانڈے"۔

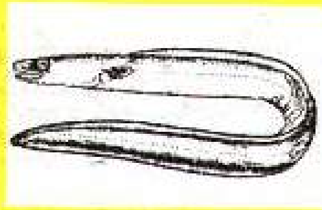
سانکل : (سَ ان۔ کَ ل) سنکل: آسن ءِ زمزیل۔ ★

سانگ : (سَ ا ن گ) سیر، سُور، سیرءُ سانگ، بازجاگہ دِشتاری ءَ ھبر سِندی ءَ گوش اَنت۔

سانگبند : (سَ ا ن گ۔بَ۔ن۔ دْ) ھما مردم کہ وت ماں وت گوں سانگ ءُ سیرءِ بند ءَ ھمگرنچ اَنت، مردءُ زال ءِ مردم یک ءُ دگر ءِ سانگبند اَنت۔ سانگ ءِ شریدار۔

سانگ۲ : (سَ ان گ) بام: کلو ءِ زات ءِ ماھیگے اِیشی ءِ دوزات مشہور اَنت: (۱) تیالی سانگ (۲) دریائی سانگ یا کوھی سانگ (بچار دیت)

سانگبندی : (سَ ا ن گ۔بَ ن د ی) سیرءُ گپ جنگ یا گپ ءِ منگ یا ھما کہ چہ سیرءَ رند سانگبند اِنت۔ پلانی ءَ

سانگ

پہ سانگبندی ءَ ھبر آدرتگ، پلانی پہ پلانی ءِ سانگ یا سانگبندی ءَ دُرتگ اِنت یا سانگبندی ءَ پلانی ءُ پلانی یک اَنت، بزاں سانگبند اَنت۔

سانچ : (سَ ا۔ن ی چ) سرباز ءِ کورءِ کرز ءَ، چہ منگ ءَ بُرزشھرے۔

ساوات : (سَ ا۔وَ ا ت) سھوات ءُ ساھوات: سیل، سیل ءُ ساوات: سیلءُ پرگول، سیل ءُ گردش

ساوڑ : (سَ ا۔ وَ ڑ) دریا، سانوڑ۔

ساہ : (سَ ا ہ) نپس، ارواہ۔

ساھار : (سَ ا۔ ھَ ا ر) ترس، بیم۔

ساھت : (سَ ا۔ ھَ ت) کلاک، وھد، چہ دمان ءَ دیر تر۔

ساھدار : (سَ ا ھ۔ دَ ا ر) ھر سَرندے کہ آئی ءَ ساہ مان، زندگیں چیز کہ ستا ءُ سما بے دارایت۔

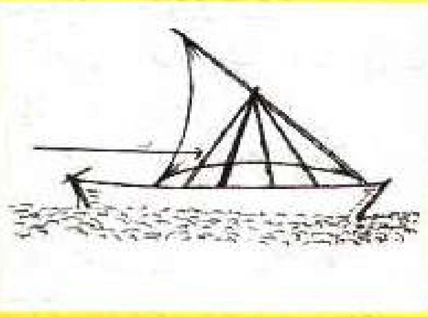
ساھکندن : سَ ا ھ۔کَ ن۔ دَ ن) سکرات: ھما جاور کہ ساھدار مرگ ءِ سھتاں وتی ساہ ءِ جَن ءُ گرءَ بیت ★

ساھگ : (سَ ا۔ ھِ گ) ھر چیزے کہ روچ، چراگ یا دگہ کُجام عم رُشنائی ءِ دیمپان ءَ بیت، آئی ءِ دومی دیم ءَ تھاریں ٹپے کپ اِیت، ھمیش آئی ءِ ساھگ اِنت، لوگ ءِ تہ، کاپرچیر، دُرچک ءِ چیر ساھگ اِنت ءُ ھدچ ءِ سرگرم اِنت (۲) جن۔

ساھگ : (سَ ا۔ ھَ گ) بچار "سائیگ" ★

ساھوات : (سَ ا ھ وَ ا ت) بچار "ساوات"۔

- ساھین : (س ا ھ ے ن) گرک : چہ ناپگ ءِ چیر ءُ چنگاں برزءِ جاگہ کہ میدرداِیت ءُ ھمے جاگہ ءَ تھی نیم ءِ آبدست چہ گرنگان ایرچ اِیت ءُ جم بیت کہ ھمے بسداں گوشگ بیت۔
- سائجی : (س ا ۔ ءِ ۔ ج ی) گوادرءِ ءَ یرگنگ ءَ کوھے ءِ نام اِنت ، چے کوہ ءَ گورے کیت کہ سائجی ءِ کور ءُ گوشن انت ، سائجی ءِ بند : اے بند ھُدا مرزی سنیٹر محمد اسحاق گور گیچ ءِ جُھدانی بَرورد اِنت ۔ ★
- سائگ : (س ا ۔ ءِ گ) بچار ” ساھِگ “ ★
- سائگ تر : (س ا ءِ گ ۔ ت ر) سائگ لیٹ : ھمے وھد کہ نیم روچ ءَ رند روچ کہ ایٹ اِیت ءُ ساھِگ ھم لیٹ اِیت ، بلے ساھِگ ءِ لیگ ءِ گوشگ ءَ سائگ ” تر اِنگ “ گُشگ شرتر اِنت پرچا کہ روچ لیٹ اِیت ءُ سائگ تر اِیت ، ساھتر ، ساھلیٹ ۔
- سائگ لیٹ : (س ا ءِ گ ۔ ل ے ٹ) بچار ” سائگ تر “
- سایگ : (س ا ی گ) : ساھگ مُوداں پہ اِسترگ سپاگنگ ۔ وانگ ءِ سرءَ گوں مُشتک ءَ چیزے ءِ پھک ھیرت کنگ ۔
- سِب : (س ِ ب) بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت ، سِب ءُ سُوران ۔
- سبارگ : (س ب ا ر گ) ھادرگ کہ نیم روچ ءَ ورگ بیت
- سباہ : (س ب ا ہ) روچ ءِ درآیگ ءَ رند ، سباہ ءِ بیل ، روچ ءِ اولی نیم ۔

ستاھیگ ۔

- ستاھی ۔ گ : (س ت ۔ ب ا ھ ی) یا (س ت ۔ ب ا ھ ی گ) بوجیگ ءِ چاساداں و کہ دورءِ جلاھگ ءَ بندگ بنت ۔ (بچار بُت)
- سَبَب : (س ب ب) نیمون ، سَوَب
- سَبر : (س ب ر) اوپار (تازی صَبر)
- سِبر : (س ِ ب ر) کاھے ۔
- سَبز : (س ب ز) سبزیں رنگ ، ذرچکانی تاک ءُ کاھانی رنگ (۲) سنگے کہ مُندریک ءُ پلوھان مان ءُ کن اَنت کسانیں مُھرگ اَنت کہ دُرءَ ءِ اِشس کن اَنت ۔ سبز چو دریا ءَ ، دازءَ یا تاک ءَ ۔
- سبزآپ : (س ب ز ۔ آ پ) دریا ءِ ھما جاگہ کہ اودءَ آپ سبز اَنت ، سبزیں آپ : بزاں پھلکین ءُ بے کچھیں آپ ۔
- سبزاپ : (س ب ز ا پ) گورے کہ چہ برز کیت ءُ سنجگور ءِ گورءَ ءَ ریچ اِیت ۔
- سبزگ : (س ب ز گ) سبز بوگ کشار ءِ ، بزاں درآتگ کہ زمین سبز گندگ ءَ کیت توری کاہ ، ذرچک سبز اِیت ، پچ سبز اِیت : پنگ بند اِیت ، سبزءَ شراپ اِیت بزاں کلونٹ ءِ سبزی ءَ گار کنت ءُ پھک رنگ بیت ۔
- سَبزل : (س ب ز ل) سبز گونگ ، دوست ، سبزءُ شترنگیں جنک یا بچک ، نامے ۔
- سَبزو : (س ب ز و) سبز گونگ ، نامے ، مچے کہ ایشی ءِ کلونٹ سبز اَنت

- سَبک : (سَ بَ کْ) چہ مُلّاءَ دربُرتگیں هَمروچ ءِ وختگیں ، دَرَوَت ۔
- سُبک : (سُ بُ کْ کْ) کَشّءِ سُبکّ اِنت، گراں نہ اِنت ، بے اِزّت ، بےادب (گران : بااَدب)
- سُبکوان : (سُ بْ کْ-وَ ا نْ) هماگال کہ آسُبک وانگ بیت ، انچوش کہ "ورتگ پَشک" ءُ "کن اَنت" ءِ گال" درتہ پَشک" ءُ "کن آں" وانگ بیت۔
- سَبگلی : (سَ بَ گْ لِ ی) مجولی لیبے ، چار وانگ آسکی مجول (چو کہ شتیں مجول ءَ) زیر اِنت ءُ چو کہ هشتی ءَ سنگ ءِ جن اَنت ءُ چارءُ شُشی ءِ وزد بند اَنت
- سِبیل : (سِ ب ی لْ لْ) : چَوّک ، بے کار - مردینی نامے ۔
- سِپ : (سِ پ) شَرپ (عربی صفت) کتار ۔
- سُپ : (سُ پْ پ) چہ پُتّ ءَ تھ تر ءَ بھر کہ گانڈ ءِ تھ اِنت ۔
- سپاٹی : (سَ پا - ٹِ ی) هما کپک کہ بندءَ پر اِنت ۔ ★
- سِپارت : (سِ پَ ا رَتْ) اُمیت ، آسرا ۔
- سپار کو (ہ) : (سِ پَ ا رْ-کْ وْ (ہْ) کورے کہ چہ رودر آتک ءُ گوریچانی نیانجی ءَ کیت ءُ گوں بھتک ءَ هور بیت کہ هر دوئیں هوری ءَ سرباز ءِ مزن کورءَ ریچ اَنت ۔
- سپارگ : (سِ پَ ا رْ گْ) کسے ءِ اُمیت ءَ یلہ دیگ ۔
- سپاہ : (سِ پَ ا ہْ) سپہ ، بُراہ ، ڈولداری ، لشکر ۔
- سپاهدار : (سِ پَ ا ہْ دَ ا رْ) بُراهدار ، ڈولدار ، شرّ رنگ (۲) لشکرداروک یا سرلشکر ، سالار ۔ ✪
- سپاهی : (سِ پَ اہ ی) بچارْ "سپاهیگ"
- سپاهیگ : (سِ پَ اہ ی گْ) سرکار ءِ سلهبندیں مردم کہ پہ جنگ یا مُلک ءِ گرءُ دارءَ دارگ بنت ۔
- سَپت : (سَ پْ تْ) مزنیں چپلی
- سِپت : (سِ پَ تْ) سارڑا ، توسیپ ، گَلاءُ ستا ۔ ★
- سُپت : (سُ پْ تْ) کسے ءَ یک چیزے سُمب اِت ، سُمبگ ءِ گوستگال اِنت "تیرءَ دیوال سُپت بزاں سُمب اِت" ۔
- سُپتگ : (سُ پْ تَ گْ) سُمبگ ءِ دیمءِ گوستگال ، سُمب اِتگ ، سُپتگیں ، سُمب اِتگیں ۔
- سُپتگیں : (سُ پْ تَ گِ ی نْ) سُمب اِتگیں ۔
- سَپٹ : (سَ پْ ٹْ) مُرگ ءِ وتی بازلاں ماں وتی بجاں پہ زور جنگ ، بانگ ءِ وهدءَ کروس انچوش کنت ، بازل ءَ جولگت ءِ پیم ءَ جنگ
- سپٹگ : (سَ پْ ٹَ گْ) سپٹ ءِ مجنکارگال ۔
- سَپٹنگ : (سَ پْ ٹْ ٹْ کْ) کسانیں ءُ زوریں سَپٹ ، مُرگ ءِ سَهت ءَ مُرگ ءِ بازل جنگ ۔
- سَپَر : (سَ پَ رْ) سات ، ساپری ، چہ مُلکے ءَ پہ دگر مُلکے ءِ روگ ءِ کار ۔
- سَپَر : (سَ پ رْ) سَربُر۔
- سَپر پوست : (سَ پ رْ- پْ وْ سْ تْ) بچار "سرپوشت
- سپرزئی : (سَ پ رْ - زْ ءِ ی) : دشتیاری ءِ گورءِ کرءَ چہ برّیانی ءَ جھل میتگے ۔
- سُپرہ : (سُ پْ رَہْ) کَپار ، پَرزونگ ۔
- سِپک : (سِ پْ کْ) هما زمین کہ هجبر کشگ نہ بوتگ کہ مزن ءُ پٹ بہ بیت ، یا زجاگہ ءَ سکّیں زمین بند ءَ هم گوش اَنت۔
- سِپّن : (سِ پْ پِ نْ) ساپ ءُ جوان ءُ برزءُ تر پوکیں کرکینک ، چہ سپّن ءَ جوڑ کرتگیں کرکّ ۔
- سِپہ : (سِ پَ ہْ) بُراہ ، ڈولداری ، لشکر۔

- سپہ دار : (سِ پَ ہ ۔دَاز) سپاہ ار، بُراھدار، ڈولدار، شترنگ (۲) سرلشکر یالشکر داروک، سالار۔ ✪
- سِپیت : (سِ پ ے ت) شیرءِ رنگ، بیرم۔
- سپیتاک : (سِ پ ے ۔تَ اکْ) اسپیت تاک، بوٹگے کہ تازی ایشی ءَ "کرمۃ البیضاء" گوش اَنت، ھرڈر چکے کہ آئی ءِ تاک اسپیت بہ بنت، ھروانگی یاوگہ دیترے کہ آئی ءِ تاک اسپیت اَنت۔
- سَپیٹنگ : (سَ پ ی ٹ ۔ ٹَ گْ) سک سارت بلے بہ گرّاسنگیں وردن ءَ ءُ گیشتر بَٹ ءَ گوش اَنت۔
- سپیدار : (سَ پ ے دَاز) "اسپیدار"، ڈرچکے کہ وار ءِ اسپیت اِنت، بلوچی ءَ "صوبہ دار" ءَ گوش اَنت۔ ھے رنگ ءَ "سپادار" ءَ ھم گوش اَنت۔
- سُتا : (سُ ۔تَا) تو۔یپ، ساڑاھگ، گلاھگ۔
- سُتاپوری : (سُ ت ۔تَ ا ۔پُ وْرِیْ) نگن ءِ راستے، چہ گلہ ءَ پچگ بیت، ایشی ءِ چانگ ءَ نان اَنت ءُ روگن ءِ مُش اَنت ءُ پدءَ پتا اَنت چانگ ءِ کہ اَنت نی پیدءَ نان اَنت ءِ ایشی ءِ نگن تلوتلو ءُ ھم بیت
- سُتَر : (سُ ت ۔تَ رْ) بندیکے کہ اُستا آئی ءَ گلکاں مین اَنت ءُ تھتگ ءِ سرءَ کِشک کش اَنت۔
- سَتَر : (سَ ۔تَ رْ) ھرچنت، ھررنگے کہ، پہ ھر رنگے ءَ، سَتَر اِنت کہ بزاں ھرچی اِنت کہ۔
- سِتر : (سِ ث رْ) چیزے چیر دیگ، پردگ، چیراندر، اِزت، آبرو۔
- سترنگ : (سَ ث ۔رَ نْ گْ) شترنج، (شطرنج) Chess
- سِتک : (سِ ث کْ) باور، بیسہ، مَنّگ (تازی: صدق، اعتقاد، یقین)
- سُتک : (سُ ث کْ) "سُچگ" ءِ گوستگال بزاں یک چیزے سُتک
- سُتکگ : (سُ ث ۔کَ گْ) "سُچگ" ءِ دیر گوستگال بزاں دیر اِنت کہ اِے لوگ یا چیزے سُتکگ، پہ ناکارمین ءُ بےپکاریں مردم ءَ ھم گوش اَنت۔
- سُتکدل : (سُ ث ۔کَ ہ ۔دِلْ) ھاکہ دل ءِ سُتکگ، دردگیں دل۔
- سُتکہ سر : (سُ ت کَ سَ رْ) شُوم، بےسیت، بدبھت
- سُتک ءُ سوچ : (سُ ت کَ ۔ءُ ۔سُ وْچْ) سُچگ ءُ سوچگ، بزاں برباد، تاوان ءُ بیرانی۔
- ستم : (سِ تَ مْ) لازم، پہ زور، ھُچ، مَن ءِ نہ مَن ءِ۔
- ستمکار : (سِ تَ مْ ۔کَ ازْ) ھاکہ وتی کار ءَ پہ زور ءُ ستم پرما اِیت۔
- سَتّو : (سَ ث تُ وْ) بیسا کہ چہ ناہ ءُ آرت ءُ روگن ءَ جوڑ بیت۔
- سَتّی : (سَ ث تِ یْ) پاک، اِزّت دار، نیک، گیشتر پہ جنیں آدماں گوشگ بیت انچوش کہ "بی بی ستی"، بلے پہ تژن ھم کار مرد ءِ کن اَنت۔
- سُتّی : (سُ ث تِ یْ) چہ اپیان یاتریاک ءِ درمانے (وابگیج) جوڑ کن اَنت پہ چکّانی واپینگ ءَ، وابگیج
- سَٹ : (سَ ٹ) بچار "سَٹ"۔
- سَٹّ : (سَ ٹ ٹ) چہ اُمیت ءَ گیش کرتگیں کار، بازھیران کنوکیں کرتگیں کار، کردار، (۲) جُوٹ ءِ کہ دوچ اَنت سرتل ءِ بُن ءَ گر دگر دءِ یک بندیکے پوست ءَ کن اَنت ءُ دوچ اَنت، ایشی ءَ سَٹّ گوش اَنت۔
- سِٹّ : (سِ ٹ ٹ) جھ، جُتک، ترنزت، دَور، کُپّ، شاگ، اِنزار، سِٹّ جنگ، سِٹّ کنگ، سِٹّ ءُ سما، سِٹّ ءُ دَور، سِٹّ ءُ نند، سِٹّ ءُ کپ۔
- سُٹّ : (سُ ٹ) دراج ءُ بارگیں چیزے ءِ سر ءِ کُٹ اِنگیں بھر ءِ گڈی سیم سر، انچوش کہ لٹ، شیگ،

نَد ، سُٹک ۔

- **سٹاوٹ :** (س ٹ ا و ٹ) گڑبڑ ، اَڑکُڑ ، بے رھبنداں کپتگیں ، رَدءُ پدی ۔
- **سِٹک :** (س ٹ ٹ ک) کسانیں سِٹ ، کسانیں جھ ، کسانیں جُتک ، کسانیں تُرتڑگ ، کسانیں دَور ، کسانیں کُپ کسانیں شاگ ، کسانیں اِنزار ۔ سِٹکی لیب ۔
- **سِٹکی :** (س ٹ ٹ ک ی) لیبے کہ گُنڈ گنڈیں کِٹ ک رَندگ بیت ءُ یک نکشےچو یا یکے ءِ جوڑ کنگ بیت سِنگلکے زیرانت یک کُڈے ءَ دَور دیئت ءُ پدءَ یک پادءَ سِٹ اَنت ءُ ایشی ءَ پہ سِٹک کش اَنت ۔
- **سُٹک :** (س ٹ ک) سَرک "سُٹ" ءِ کسانام ، لسنکاکانی سَرءَ پادیا دست ءِ ، سُٹک جنگ بزاں گوں دستءُ لسنکاکانی سَرک ءَ کسے ءَ جُت کنگ ، سُٹکانی سرءَ نندگ بزاں پاد ءِ لسنکاکانی سرءَ سرپادی نندگ ۔
- **سٹگ :** (س ٹ گ) ھراب دوچگ ، دوچ ءِ سٹگ : کرتڑنگی دوچگ ۔
- **سٹگ :** (س ٹ ٹ گ) پہ بے تاھیری یا گوں بے پرواھی یا پہ ھمت چہ یک جاگہے ءَ پہ دگہ دوریں جاگہے ءَ روگ ، (۲) ذروگ ءِ بندگ ، یک کارے ءِ بارہ ءَ ھچ نزانگ یا گپ ءِ بارہ ءَ سھیگ نبوگ ، بلے چہ وتی نیمگ ءَ سرپہ سرکنگ ءُ گُٹگ ۔
- **سِٹگ :** (س ٹ ٹ گ) چیزے ءِ چہ وتی جاگہ ءَ پہ ترندی جھ جنگ ءُ کپگ ، جُتک جنگ ، سُبک ترتڑگ ۔
- **سٹل :** (س ٹ ل) گُد دوچگ ءِ مشین ءِ سامانے ءِ نام اِنت چہ انگریزی گال "شٹل" ءَ ۔
- **سٹوک :** (س ٹ ٹ و ک) ھاکرسٹ اِیت ، سٹیں ذروگ بند ۔
- **سِٹوک :** (س ٹ ٹ و ک) ھاکرسٹ اِیت ، ناوراھی ءَ کہ ناوراہ ءَ سٹیں اِیت ۔
- **سِٹءُ کپ :** (س ٹ ٹ ءُ ک پ) سِٹگ ءُ کپگ ، سِرگ ءُ کپگ ، جُتک جنگ ءُ کپگ ، بے سِتیں جھد کنگ ، بے پکاریں ذرک ءُ دور کنگ ۔
- **سِٹی :** (س ٹ ٹ ی) : "سِٹ اِیت" ءِ گونڈ گال کہ "سِٹگ" ءِ آکی اِنت ۔
- **سِٹی دوچ :** (س ٹ ٹ ی د و چ) بلوچی دوچے ءِ نام اِنت ۔
- **سِٹینگ :** (س ٹ ٹ ی ن گ) سِٹگ ءِ گشکارگال بزاں انجوش کنگ کہ پہ سِٹ اِیت ۔ مُشک سِٹینگ ، گوش اَنت کہ "اگاں تو مارا پارنجی نہ دئے ما پہ تو مُشکاں سِٹینیں" اگاں پارنجی ءَ نہ دات ڈرستیں چُک یک دپ بنت ءُ گوش اَنت : "پارنجی نہ دات مُشک سِٹ اِتگ"
- **سَنج :** (س ن ج) سَنج ءِ زاگ ، تازی دیوال ءِ گل دونگ ءَ گوش اَنت "سَنجگ" ۔
- **سُنج :** (س ن ج) ھر چیزے ءِ بارگیں تیزیں توسکیں سر ، لانٹیگ ءِ سُنج بزاں ھمایشہ کہ آئی ءِ سرءَ تر اِیت ، شت ءِ سُنج ، پنسل ءِ سُنج ، بزاں ھر چیزے ءِ توسکیں سر ، سُنجگ گُٹ بیگ ، سُنج کنگ : پہ سُنج گُٹ کنگ ۔
- **سجبند :** (س ج ب ن د) چکاسبند (مصرع طرح) گرھبند
- **سَنجگ :** (س ن ج گ) چکاسگ ، تیمارگ ، زھم ءِ سَنجگ
- **سُنجگ :** (س ن ج گ) یک چیزے ءِ بھا ذرگ ءَ یا پاری آئی ءِ بھاءَ گُش اِیت زُوروک آئی ءِ بھاءَ کم تر کنگ ءِ زور جنت یا پاری آئی ءَ گوش اِیت" بھا ھمیش اِنت ترا سُنج اِیت بہ زیر نہ سُنج اِیت مہ زیر" ۔ پہ وتی زانگ ءَ یک چیزے ءِ بھا ءِ اندازہ ءَ دشہ

زانگ (۲) یک چیزے ءِ سرءِ بارگءُ توسک ترنگ، توسکیں چیزے ءِ مان دگہ لمتریں چیزے ءَ گُٹ بیگ ۔

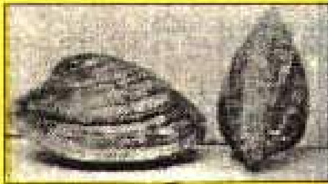
- **سَجگ** : (سَ جَ گ) براھدار بوگ (ھندی: سَجنا) ۔ ءُ زِمان ھماگوشاں ءَ سَج ایت کہ مات ءَ کسانی ءَ مان کنگ ۔
- **سَجمہ** : (سَ جَ مَ ہ) چرہ، ھماگلڑیں شرپ کہ شکاری تیراں مان اِنت، ھے رنگیں دگہ گلڑیں پولات کہ مشینانی تہ ءَ کار مردبیت ۔
- **سَجمی** : (سَ جَ مَ ءِ ی) چرّی ءُ تپنگ کہ گیشتر پہ مُرگ ءِ شکار ءَ کارمردبیت ۔
- **سَجنجل** : (سَ جَ ن جَ ل) چم ،بلوچی دومی دور ءِ لچہ کاری ءَ کارمردبوتگ (پارسی دانگی مشیراز"، ءِ تہ ءَ نبشتگ :- بکسرِ سین مہملہ وفتح ہردوجیم کہ درمیانِ آنہا نون ساکنہ است در آخرلام بمعنی "آئینہ" است بعض می گویند این لفظ رومی است)"
- **سَجو** : (سَ جَ جُ و) پورا، توام ،سرجم، ھماکہ کپ ءُ چُنٹ نہ اِنت ۔
- **سَجہ** : (سَ جَ جَ ہ) بچار "سَجو"
- **سَجی** : (سَ جَ ج ی) بچار "سَجیگ"
- **سَجیگ** : (سَ جَ جِ ی گ) کباب ءِ ڈول یا کباب وڑ، ھُشک کباب

سِچکان

- **سِچ** : (سِ چ) دوگیں شیر ءِ گرادانت شیلانچ کن انت آئی ءِ آپاں "سِچ" گوش انت ۔
من سدو نیاں گنوکیں کہ سِچاں دیاں گُچکاں ۔ Whey (WĀ)
- **سُچ** : (سُ چ) بہ "سُچ"، "سُچگ" ءِ پرمانگال ۔
- **سُچّ** : (سُ چّ چ) سرپہ سر، سُچّ ءُ مُچّ ، گڈ مڈ، سُچّ مُچّ کنگ یا بیگ : ست وٹ یا گڈمڈ بیگ یا کنگ ۔
- **سِچک** : (سِ چ ک) نکش ءُ نگار ۔
- **سِچکان** : (سِ چ۔ کان) تگرو ءِ راستے کہ نگارگواپ کُرتگ ۔ نگارگواپ (بچارتب)
- **سُچگ** : (سُ چ گ) آس ءِ تہ ءَ اگاں دارے دور بدئے سُچ ایت چہ آس ءِ گرمی ءَ یا کہ چہ آس ءِ سرءَ ایربیگ ءَ یا چیزے ءِ سرءَ آس پردارگ ءَ آ چیز چہ آس ءِ گرمی ءَ سُچ ایت ۔

پادانی سُچگ : شادیں مردم ءِ ۔ دریا ءِ سُچگ : ہزاں ماھیگ نہ بیگ، دل سُچگ : ناوڑاھی بیے ۔ دل ءِ سُچگ سک تورگ، اپسوز ءُ ارمانی بیگ ۔ سرسوچ بوگ : سرسوچ بیگ ۔ کُشارءِ سُچگ : چہ سارتی ءَ، چہ بے آپی ءَ ۔ لاپ ءِ سُچگ : سوکی بوگ، سک تورگ ۔ ملک ءِ سُچگ : ویراندان بیگ ۔

- سچو : (سَ چ چ وْ) راستیں، بے کچہ (اے گال در آمدے)
- سچہ : (سَ چ چ ہ) بچار "سچو"
- سَد : (سَ د) پنجاہ ءُ دگہ پنجاہ ءُ ہلاں سَد۔
- سِد : (سِ د) بہ سِد "سِدگ" ءِ پر ماں گال
- سَدّ : (سَ دْ د) بند (تازی گالے)
- سِدّ : (سِ دْ د) ماھیگے پاگاسءِ زات ءَ اِنت۔ سِدو، جیونی ءَ ایشی ءَ بُلند دگوش انت، شمشیری بچار بلندو
- سُدّ : (سُ دْ د) سما، زانگ، زانتکاری۔
- سداپ : (سَ دَ اپ) درمانکاھے (سداب : گیاہی باشد دوای مانند پودینہ . خوردنِ آن دفع قوتِ باہ ومباشرت مردان وزنان کند، قوت، ب ق) جنینی نامے۔ (بچار بُت)
- سُدام : (سُ دْ دَ ام) آرام، سُدام گِرگ : ترھگ "مُرگ ءِ پہ دام گراگاں ناں سُدام گِر"

سدپ

سداپ

- سدپ : (سَ دَ پ) ترپوکیں کرکینگے کہ ایشی ءِ تہ ءَ دریائی تُرمیں ڈُوکے ماں اِنت کہ ولایتاں وَد اَنت ءُ چہ لولکان لھتیں وتی کرکینک ءِ تہ ءَ مروارد پیدا کنت (بچار بت)
- سَدرُک : (سَ دْ رُ ک) بلوچی نامے۔
- سَدری : (سَ دْ رِ ی) بُنّی دانے کہ روا ایرشتی بلوچستان ءَ باز بیت۔
- سَدَک : (سَ دَ ک) دلجم۔
- سَدُک : (سَ دُ ک) نامے، سدگنج ءِ نیم نام۔
- سِدک : (سِ دک) سِتک، یکین
- سَدکہ : (سَ دْ کَ ہ) ندر، کولیگ، شَنک۔
- سَدکئی : (سَ دْ ک۔ کَ ءِ ی) ھیراتی، سدکہ بوتیں، پہ بدیں رنگ ءَ گوشگ بیت۔
- سِدگ : (سِ دْ گ) سادیاھے رنگیں دگہ چیزے ءِ چہ یک جاگھے دو بھر بوگ
- استار یا استال ءِ سِدگ : اِستار ءِ چہ وتی جاگہ ءَ بیلہ بیگ۔ بند ءِ سِدگ : بزاں برگ۔ دھل ءِ سدگ : چہ پل

گیشگ ۔ سادءِ سِدگ : "ء ساد چہ ھاجاگ ءَ سِدرایت کہ بارگ اِنت" سرءِ سِدگ : زنڈیں تاوان ورگ ، سرین ءِ پرشگ ۔

- **سَدگنج :** (سَ دَ۔گَ نْ جْ) بازگنج ، سک باز انچوش کہ ھزار گنج ۔ جنینی نامے
- **سَدَل :** (سَ دَ لْ) مَتَّ ، بدل ، بدل سدل : مَتَّ ءُ بدل ۔
- **سُدُم :** (سُ دُ مْ) گُتّ ، تھَندَم
- **سَدَن :** (سَ دَ نْ) گورے ءِ نام اِنت کہ ماں بلوچی گوھنیں دپتران ایشی ءِ نام کیت ۔

سدن بکالے کہ بلوچی ھتیءَ درِانت ۔

- **سُدو :** (سُ دُ وْ) اناگہءَ ترندیءَ دیم روگ ، اورشں کنگ ، بُجگ ، چوتیرءِ ترندیءَ دیم ءَ روگ ،
- **سَدو :** (سَ دُ وْ) جنینی نامے ، بتل : من سَدو نیاں گنوکیں سچاں دیاں کُچکءَ ۔ "وکیاءُ سدو" ءِ داستان ءِ باجن ۔
- **سُدوم :** (سُ دُ دُ مْ) کسانیں ھولیگے ۔
- **سِدمُبند :** (سِ دُ مُ بَ نْ دْ) ھمے وھدی کہ روچ بُڈگ ءَ اِنت : بُڈگ ءُ نہ بُڈگ اِنت
- **سَدی :** (سَ دِ یْ) یک سدی ، چہ سدءِ تہ ءَ انچوش کہ نود بزاں چہ سدءَ نود ئجز۹۰ (۲) ھورانی گُڈّی در ، زمستانی ھورانی گوارگ ءِ سد روچ اَنت کہ ھریک دہ روچ ءَ یک دَرے گوش اَنت ءُ ایشانی نام ءَ دھی ، بیستی ، سیئی ، چِلّی ، پنچاھی تانکہ سدی ، پہلے گوش اَنت "سدی بدی یاکہ بدی" بزاں اے درگیشتر ءِ گوارگ ءَ گوزایت ءُ بدی بیت اگاں ناں گڑا اسک گوارِیت کہ بدی ءُ بیرانی کنت یاکہ "بدایت" بزاں گوارگ ءَ بس نہ کنت ۔
- **سدیچ :** (سَ دِ یْ چْ) رودراتکی بلوچستان ءَ یک جاگھے ءِ نام اِنت ۔ میرکمبرءِ لچہ ءِ اِنت :

  ے بنداں سدیچ ءِ کنڈگ ءَ ۔
- **سِدیری :** (سِ دِ رِ یْ) کسانیں واسکوٹ ، ڈگلو ۔
- **سِدیک زئی :** (سِ دِ یْ کْ ۔ زَ ئِ یْ) سِدیک ءِ چُک ءُ نماسگ ، دشتیاری ءَ جاگھے ءِ نام اِنت
- **سَڈ :** (سَ ڈْ) میق ءُ سڈ ۔ مَتّ کنگ
- **سَڈو :** (سَ ڈُ وْ) کسان چرندگ
- **سَر :** (سَ رْ) سَرگ ، ھریک چیزے ءِ کُتّ اِنگیں سر ، پیسر ، بُنگیج ، سماءُ سُتا ، کوشش ، سردار ، سَربُر ۔

سرءِ ایرکنگ : پہ دیمگ ۔ سربندگ یا سرءِ بندگ : دُژمن ءِ ، لشکر ءِ ، آپ ءِ ، کپتوک ءِ سرءِ بندگ گوں سربندءَ سرپادخنگ : جُھدءُ کوشست کنگ ۔ سرپادورگ : اَڑگ ءُ کپگ ۔ سرءِ پٹگ : پہ پرشک ءُ لوٹ گرگ ءَ ۔ سرپدبوگ : پوہ بگ ، زانگ ۔ سرپدکنگ : سرءُ سوج کنگ ۔ سرءِ پربوگ : زانگ ءُ سرپدبوگ ۔ سرترّگ یاسرءِ ترّگ : بزاں سرءِ چکرّگ ۔ سرجم کنگ : جریدگ کنگ ، تیار کنگ ، پوراکنگ ۔ سردیگ : رمگ ءِ ، گودم ءِ ، بگ ءِ ، سرءِ نڈکنگ ۔ سرسِدگ : چہ ھمراھاں گیسربوگ ، جتابوگ ۔ سرسِندبوگ : بجاءُ سرسدگ "۔

سرسوچ بیگ : تہ ءَ ھانگ ءُ سر بر ءَ سُچگ ۔ سرکونڈی ورگ : اڑگ ءُ کپگ، سر بادورگ ۔
سرءَ گرگ یا سرءَ گرگ : کارے ءِ سرءَ گرگ بزاں چہ بُنگیج ءَ گرگ، رِتکگیں سرءِ گرگ، پھر بزگ، چہ نادراھی ءَ، چہ گندگیں کارے ءَ۔ سرگوزکنگ، کمار نہ کنگ ءُ گوزگ ۔

- سُر : (سُ ر) گوادر ءِ نزیک ءَ جاگھے ءِ نام اِنت (۲) بہ سُر بزاں وت ءَ بہ سُرین (۳) سُر ءُ بُر : پہ کارے ءَ چست ءُ اَیر (۴) زیمر، ترز

- سِرّ : (سِ رّ) مزن، بھانگ کوک، چیریں چیز، سِرگ ءِ پہ مانگال بزاں لِسّر : دوُر بجن ۔

- سُتر : (سُ ر ر) زنڈ، گوانکپتگ، سیاہ، سک سیاہ، شرسناک، مزن جون، سیاھیں سُتر۔

- سَرابرا : (سَ رَ رَا ۔ بَ رَرا) اڑاتگیں، نہ گیش اِتگیں، سرابرا بوگ : چہ ترس ءَ یا دگہ نیمونے ءَ سرءِ ھوش ءِ روگ ءُ ماں اڑگ، سرابرا ائیں گپ جنگ بے رھبند ءُ بے سرءُ بُنیں گپ جنگ ۔

- سَراپ : (سَ ۔ راپ) چیزے ءِ رند ءَ انچوش روگ کہ آئی ءَ سما مہ بیت، سراپ ءَ بوگ، سراپ کنگ ۔

- سَرآپ : (سَ رَ۔ آپ) چالاک، ہشیار، بلد ۔

- سَراجیگ : (سَ رَا جِ گ) ماھور یا ڑگ ءِ درتکگیں چمکاں پد ءَ شرکنگ، ھر چیزے ءِ پچ ءُ پچین کنگ ۔

- سَراد : (سَ رَاد) یک چیزے ءِ اِد ءَ گار ءُ دگہ جاگھے زاھر بیگ یا تراچ، سراد کنگ : تراچ کنگ
« رھم کن شپ چراگ سرادانی ۔ بزاں چوکہ شپچراگیں بالو ءَ آئی ءِ روک اِد ءَ کہ جنت ءُ سرا ایت پد ءَ دور دگہ جاگھے جنت ۔

- سَرادِک : (سَ رَا دِ ک) پنجگور ءَ رکشان ءِ کرّہ ءَ چہ پنجگور ءِ مزن تریں شھراں یکے کہ آبادی، کِشار ءُ جوئے ھم مان ۔

- سَرارگ : (سَ رَا رگ) پشت گیجگ انچوش کہ اگاں کسے ورگ ءَ اِنت یا باز چیز ایر انت ءُ زیرگ ءَ اِنت اِش آئی ءَ گوشگ بیت "کمیں سرار" بزاں پھکیناں یا درستاں مہ ور یا مہ زیر کمیں پشت گیج ۔

- سراروک : (سَ رَا روک) سرآرتگیں چیز، گیشتر پہ ورگ ءَ گوشگ بیت کہ کسے ءَ وارتگ ءُ چہ ھمے ورگاں کمیں پشت کپتگ، « سرآر » بزاں پھکیناں یا درستاں مہ ور یا مہ زیر، کمیں پشت بگیج ۔

- سَراس : (سَ رَاس) ھما زندیں « روت نل » کہ سِگندان ءَ گوں سیتل ءَ ھور کنت ۔

- سراماد : (سَ رَا م اد) سرگردن، مست، ھنوش، بے سار ۔

- سَرامینگ : (سَ رَا مِ ے نَ گ) یا سَرھمینگ : پہ ترس کسے ءَ گڑینگ کہ پہ پھر بزگ ءَ سر بجنت ءُ بیگر گوندلاں سَرھمینتگ۔

- سَراندل : (سَ رَان دِ لْ) بھکرُ، ھما کہ دل ئے ھچ نہ زیر ایت، دلاں سرو، دلبالاد ۔

- سَرانو : (سَ رَان وْ) ھما مردم کہ گُنگی بُندر اش نیست "خانہ بدوش"، ھما مردم میل یا بوجیگ یا کہ ریل ءُ گاڑیاں سپر کنگ ءَ اَنت ۔ (تازی مرکاب)

- سرانہ : (سَ رَان ہ) بچار " سرانو "

- سراوشتاتیں : (سَ رَا وشْ تَا تِ ے ں) سراوشتاتیں مردم، نام کشتگیں ءُ مھشوریں مردم Outstanding figure

- سَراھمینگ : (سَ رَا ہِ م ے نَ گ) بچار " سَرامینگ "

- سَراھِمندگ : (سَ رَا ہِ مَ ن دَ گ) شیوار، لشکرتگ، ھیران ۔

- **سربار** : (سَ رْ بَ ا رْ) هما کہ جنبار ءِ سرءَ کنزاِنت، هما مردم یا کہ اولاک کہ سک بازلڈگ بوتگ، بڈءِ بار۔
- **سرباز** : (سَ رْ بَ ا زْ) بلوچستان ءَ جاگھے، سربازءِ گور: سنگین مزنیں ڈراجیں گورے کہ ایشی ءِ هردو کراں آبادی اِنت۔
- **سربازءِ گور** : (سَ رْ بَ ا زْ ءِ گَ وْ رْ) هما مزن گور کہ چہ "سراوان" ءِ کوهاں درکیت، پدءَ دشتیاری ءِ چیل ءَ دو چار کپ اِیت و چہ جیونی ءِ روایشت ءَ گوتر ءِ نزیک ءَ دریا ءَ ریچ اِیت۔
- **سرباسک** : (سَ رْ بَ ا سْ کْ) باسک ءِ برزی بهر کہ گوں کوپگ ءَ نزیک تر انت، باز مردم ایشی ءِ بزانت ءَ چہ سروش ءَ دانکہ مچ ءِ بهرءَ گوش اِیت "ءَ دست ءَ ماں سرباسکوں مچن منی لوٹئیں گپ پُرش اَنت" شهداد مهناز "
- **سربالاد** : (سَ رْ بَ ا لَ ا دْ) دیم پہ برزءَ، پہ برزی نیمگءَ دیم ءَ کنگ ءِ روگ، شریدار، مزن سر۔
- **سربتگ** : (سَ رْ بَ تَ گْ) گار، سر پہ نہ بوگ، در پہ در، هیران، پریشان۔
- **سربر** : (سَ رْ بَ رْ) کٹار یا ذرچکانی هما بر کہ پہ کنتراس (ٹھیکہ) ءَ زیرگ یا دیگ بیت۔
- **سربُر** : (سَ رْ بُ رْ) سرجک، سر برءَ بزاں سرءَ چکءَ۔ برزءَ

تلک ءِ سربند

- **سربُشّ** : (سَ رْ بَ شْ شْ) موسمی هورے کہ چہ اپریل ءِ نیم ءَ بنگیج بیت دانکہ مئی ءِ نیم ءَ، گرماگی هورانی اول جوهاگ
- **سربگل** : (سَ رْ بَ گَ لْ) کسے کہ آئی ءِ سرءَ هم بازبیت و بگل ءَ هم۔
- **سربند** : (سَ رْ بَ نْ دْ) گدے کہ پہ ناذراهی ءَ یا کپتوک ءِ سرءَ بنداَنت ئے کہ اِے گُد چکن اِنت، پہ بزاه هم بندگ بیت (۲) تلک ءِ سربند کہ سیم یا کانزگ یا دنچی ءِ بیت، (بچاربت)؛ (۳) لچہ ءِ بنگیجی بند۔
- **شرپ** : (شْ رَ پْ) دیوان رد، دیوان ءُ شرپاں، (۲) شریگ ءِ پرمانگال بزاں بہ شرپ۔
- **شُرپ** : (شْ رُ پْ) یک سروشنگوئیں زم ءُ سنگ ءَ گرانیں مادے (پا: شرب، تازی: رصاص، هندی: سیسہ، انگ: Lead) کہ ایشی ءَ چرہ، تیر یا دگہ چیز جوڑ بیت
- **سرپاد** : (سَ رْ پَ ا ذْ) پیادگ، بزاں اولاک ءَ سوار ءُ جتا نہ اِنت، سرپادنندگ: پادانی سرءَ نندگ، سرپادورگ، پاد ءِ سر ءِ گوں سنگے ءَ یا دگہ چیزے ءَ ڈیک ورگ کہ مردم سِٹ وارت۔
- **سرپاگ** : (سَ رْ پَ ا گْ) پچگ ءِ یک نمونگے، بلوچی دوچ ءِ نام اِنت
- **سرپیچ** : (سَ رْ پَ ي چْ) هما بان یا لوگ کہ سرءَ پیچ اِنت

- **سرپد :** (س َ ر پ َ د) زانتکار، زانوگر، پھیں مردم، سرپد بیگ : زانگ، زانتکار بیگ، پھگ، پھ بیگ۔
- **سرپدیں :** (س َ ر پ َ د ِ ے ں) زانتکاریں، زانوگریں، پھیں، سرپدیں مردم : زانتکاریں مردم، الکابیں مردم، پھیں مردم۔
- **سُرتیگ :** (س ُ ر پ ِ پ گ) چیر بوگ، ٹپگ۔
- **سُرگیگ :** (س ُ ر پ گ) کرپاس ءِ کلونٹ، تلک ءِ سُرگیگ : ترند ِ سُرگ، ترند ِ سٹگ، تپنگ، کمان ءُ مردم ءِ سُرگیگ پُلّ ءِ سُرگیگ : بزاں ہچ پلگ۔ تپنگ ءِ سُرگیگ : بزاں برگ۔ تاک ءِ سُرگیگ : ترند ِ سٹگ
- **سرپوست :** (س َ ر پ ُ و س ت) مردم، ساھدار یا دگہ چیزے ءِ پوست ءِ سرءِ ٹُہر، سپر پوست۔
- **سرپوستی :** (س َ ر پ ُ و س ت ِ ی) تیر یا دگہ چیزے ءِ انچوش لگگ کہ تہنا سر ءِ پوست بگیپت ءُ گوشت ءَ ایر مروت، سپر پوستی۔
- **سرپوش :** (س َ ر پ ُ و ش) چادر، دیپگ، پوش، انچیں چادر، پوش ءُ دپیگ کہ چیزءِ سرءِ نیمگءَ مانیوشگ بیت، ھر چیزے ءِ سر بُرءِ پوش۔
- **سرپہ چک :** (س َ ر - پ َ ہ - چ َ ک) سرماں سر، یک دگرے ءِ سرءَ، سرماں سراں، سرچک۔
- **سرپہ در :** (س َ ر - پ َ ہ - د َ ر) ابید چہ ایشی، بے ایشی ءَ، بے مہ اِنت
- **سُرپینگ :** (س ُ ر پ ے ن گ) تپنگ، تلک یا دگہ انچیں چیزے ءَ انچوش کنگ کہ بہ سُرپ اِیت، چپانی سُرپینگ
- **سرتاب :** (س َ ر ت َ ا ب) تیر یا دگہ انچیں چیزے ءِ سرءِ تاب ورگ (۲) ھبر ءِ زور (۳) چوٹ سر۔
- **سرتراش :** (س َ ر ت ْ ر َ ا ش) سرسا، ھماکہ سر سا اِیت۔
- **سرتاک :** (س َ ر - ت َ ا ک) ھپتگی، مھتاک یا وانگی ءِ سر ءِ تاک ءُ سرورق "
- **سرتران :** (س َ ر ت ْ ر َ ا ن) مجلس ءُ دیوان ءِ بُنگیجی گُشتانک، سرگپ، سرتران۔
- **سرترپل :** (س َ ر ت ْ ر َ پ َ پ ل) ھماکہ آپ ءِ سرءَ ایر اِنت ءُ نہ بُڈ اِیت۔
- **سرترک :** (س َ ر ت ْ ر َ ک) ترک اِتگ سر، ھمے رنگ ءَ بُن ترک۔
- **سرترک :** (س َ ر ت ْ ر ِ ک) راڑے دوچک ءِ بُنگیجی ءِ ترک ءُ ھمے رنگ ءَ گُڈی ترک کہ مُھر کنگ لوٹ اَنت۔
- **سرترک :** (س َ ر ت ْ ر ُ ک) دھل یا دگہ انچیں چیزے ءِ بُنگیجی ترک
- **سرتگ :** (س ِ ر ت َ گ) سارت یا کوھنیں نگن یا بٹ۔
- **سرتنگ :** (س َ ر ت َ ن گ) لچ ءِ ھما بند کہ جنیں شیر ءِ ھنر ءَ، کاہ یا اِتو تنگ ءُ کاھک ماں کن اَنت یا کہ کلیگ ماں ءَ کن اَنت ھمے بنداں سرءَ کید بنداں اَڑین اَنت ءُ لچ بڈءَ ءَ لوجان اِنت۔
- **سرتیر :** (س َ ر ت ِ ی ر) تیرءِ سر کہ کمان ءِ تیر ءِ سرءَ اِنت، ماں جنگءَ بُنگیجی تیر۔
- **سرٹال :** (س َ ر ٹ َ ا ل) سری یا بُرز تری ٹال۔
- **سرٹنگ :** (س َ ر - ٹ ُ ن گ) چیزے ءِ سرءِ ٹنگ، بنگیجی ٹنگ
- **سرجا :** (س َ ر ج َ ا) وپسگ ءِ وھدءَ سرءِ ایرکنگ ءِ جاگہ، ھما کرپاس یا پُژم ءَ پُرکہ تکیں گندل کہ سرءِ چیرءَ ایرکنگ بیت۔
- **سرجاہ :** (س َ ر ج َ ا ہ) بچار "سرجا"
- **سرجگر :** (س َ ر ج َ گ َ ر) جگر ءِ گوشگ۔

- **سرجنگ** : (سَ رْجَ نْ گْ) مُنگیجی جنگ، اول جنگ۔
- **سرجنگ** : (سَ رْجَ نَ گْ) پہ کارے ءِ کنگ ءَ تنگءُ تاچ کنگ، پہ دمانے گینڈءُ گدارے کنگ، یہ چیزے ءِ کنگءَ کوشست کنگ۔
- **سرجم** : (سَ رْجَ مْ) وڈستیں، سجّیں، نیم اِتاں، کُل، توام، سرجم کنگ : توام کنگ، تیار کنگ۔
- **سرجمگ** : (سَ رْجَ مَ گْ) سرجم بیگ، یکجا بیگ
- **سرجہ** : (سَ رْجَ ہْ) بچار "سرجا"
- **سرجھل** : (سَ رْجَ ہْ لْ) لونچان، ایرجھل یا ایرجھلگ، سرءَ جھل ءَ بوگ، سرماں جھلاد، شرمندگ۔
- **سرچ** : (سَ رْ رِچْ) سرءِ رچگ : سرءِ ناوڑاھی یے کہ پہ مُشگءُ کچ کنگ جوڑبیت، پشانک، لمبوشک۔
- **سرچات** : (سَ رْچَ اتْ) چہ گھن ءِ سُنزہ ءَ سنگیجی چات کہ ایشاں دچات یا دپچاہ ھم گوش اَنت۔
- **سرچادر** : (سَ رْچَ ادِرْ) ھا چادر کہ سریگ ءِ سرءَ مانپوشگ بیت، سرچادر بیگ : جنین ءِ پہ جاگھے ءِ روگءَ سرگرگ
- **سرچاہ** : (سَ رْچَ اہْ) بچار "سرچات"
- **سرچک** : (سَ رِچْ کْ) بچار "سریچک"
- **سرچگ**[1] : (سَ رْ۔ رِچَ گْ) درپ یا رزانے ءَ چہ بُرزءَ گیشں ھر چیزیں مان بکن تے سرریچ اِیت۔ بزاں گیشیں چیز چہ سر بُرءَ ریچ اَنت، کسے چہ بازیں وانگ یا زانشکاری ءَ سرءَ پہ ابدالی ءَ بجنت گوش اَنت "سرریچگ" یا "درریچگ"، کسے وت ءَ پٹ ءُ زانشکار بکنت مردم پہ کلاگ ءِ گوشں اَنت "سرریچگ"
- **سرچگ**[2] : (سَ رْ۔ رِچَ گْ) دھل کہ چہ پلءِ سرءَ کش اِیت گوش اَنت "سرریچگ یا درریچگ" بلے درچگ ھما وھدی راست اِنت کہ نوکی سبزانگ بزاں چہ زمین ءَ در آیگ، چہ پل ءَ سِدگ"
- **سرچمگ** : (سَ رْ۔ چَ مْ مَ گْ) چمگ ءِ سُنزہ، بُن چمگ۔ حمودءَ چمگ درکیت
- **سرچن** : (سَ رْچِ نْ) ھما اُستا کہ مردمانی سرءِ میداں پہ ڈول ءُ براہ چنت، "سرچنگ" ءِ پرمانگال، بزاں سر بچن۔
- **سرچنڈ** : (سَ رْ۔ چَ نْ ڈْ) سرچنڈ کنگ بزاں گوں دستاں چست کنگ چہ سرءِ بُرزی ءَ دور دیگ، سرورنز، (۲) سرجُنب کرچہ پیری یا ناوڑاھی بیت
- **سرچنگ** : (سَ رْچِ نْ گْ) گُل یا نیبگءَ چہ وڑچک ءَ سِندگ۔
- **سرچوپ** : (سَ رْچُ وْپْ) ھما سنگ یا دار کہ گوں آئی ءَ جنک یا دگہ انچیں چیز چوپ اَنت (بُن چوپ ھما سنگ اِنت کہ زمین ءِ سرءَ ایر اِنت کہ آئی ءِ سرءَ پیشں یا انچیں چیزءَ ایر کن اَنت ءُ گوں "سرچوپ" ءَ چوپ اَنت) ڈکوبگ کہ پہ جنک ءِ چوبگءَ کارمرد بیت، چلوک۔
- **سرچیر** : (سَ رْچِ ےرْ) سرءُ چیر، چیرءُ سر، آلوڑ بلوڑ۔
- **سرچیٹ** : (سَ رْ۔ چِ ئِ ٹْ ٹْ) سازءُ آوازءِ ھما بھر کہ بُرزگرگ بیت۔ (اَستائی)
- **سرد** : (سَ رْ دْ) ھماکہ گرم نہ اِنت۔ گوھر، سارت۔
- **سرداپ** : (سَ رْ دَ۔ آپْ) ھما کوٹی کہ زمین ءِ چیرءَ یا کہ گلیں کوہ ءِ تہ ءَ جوڑ کنگ بیت کہ گرماگ ءَ سارت بیت ءُ

زمستان ءُ گرم، سرداناں، سارتو گس، چمنگ ءِ سکیں سارتیں آپ کہ گرماگ ءَ ھم آئی ءُ آپ تروُنگل اِنت ۔

- سردار : (سَ رْ دَا رْ) راجواجہ، راج ءِ مستر ۔
- سردار : (سَ رْ دَا رْ) ھاکم ۔

سردار ءِ تمبو : (سَ رْ دَا ر - ءِ - تَ مْ بُ وْ) بلوچستان ءَ یک جاگھے ءِ نام اِنت کہ کتہ رود ءِ کوہ ءَ بُرز اِنت بزان البشی ءِ گوریچان اِنت ۔

- سرداناں : (سَ رْ دَا نْ ا) سردانہ، بچار "سرداپ"
- سرداوگ : (سَ رْ دَا وْ گْ) سردیں ھند، سردیں ڈ مگ، ھما جاگہ کہ اود ءَ موسم سارت اِنت، سارتیں ھند، سارتیں ڈمگ، سارتیں جاگہ ۔
- سردپتر : (سَ رْ دَ پْ تَ رْ) راجی سردپتر بزاں ھما مردم کہ راجی زندمانی ءَ آئی ءِ نام، کار ءُ کردار سردپتراں اَنت، راجی زند ءِ بارو ءَ نبشتگیں سرگوستگیں گپ ءُ جاور (تاریخ، History) ءِ تہ ءَ سراوشتاتیں مردم، (Historical figures, Personalities)
- سردج : (سَ رْ دَ جْ) دشتیاری ءَ دلو دج اَنت یکے "سردج" ءُ دومی "چیردج" اِنت ۔
- سردر : (سَ رْ - دَ رْ) کسے کہ سرے ءَ در اِنت ۔
- سردرد : (سَ رْ - دَ رْ دْ) سر ءِ درد، مُصیبت، جنجال ۔
- سرڈرنز : (سَ رْ + ڈرَ نْ زْ) پہ گُشادی سرچنڈینوک، زوت زھر گروک ۔
- سرڈرنزگ : (سَ رْ ڈْ - رَ نْ - زَ گْ) پہ گُشادی سرءِ چنڈینگ، اِنا کنگ، نہ منگ، زوت زھر گرگ ۔
- سردست : (سَ رْ - دَ سْ تْ) چہ دست ءِ مُچ ءَ بُرزتر، تلِل ءُ دستونکانی ھڈ ءَ کوشیں سر دست گوں نگارہ بیچیں تلملاں ۔ (۲) دست ءِ گُز، باھینگ، ڈیل، سردست کنگ : دستانی سرءَ چست کنگ یا کہ ھمارنگ ءَ دور دیگ ۔
- سردشت : (سَ رْ - دَ شْ تْ) مکران ءِ دشت ءِ زرباری نیمگ ءَ "جھل دشت" ءُ گوریچانی بھر ءَ "سردشت" گوش اَنت ھمے ہیم ءُ سرباز ءَ جاگاھے ءِ نام اِنت
- سردک : (سَ رْ - دُ کْ) مردینی نامے ۔
- سردی : (سَ رْ دِ یْ) سارتی، گوھر، زمستان ءِ ھوا
- سرڈاہ : (سَ رْ ڈَا ہْ) چہ ڈاہ ءَ پیسر ءِ گونڈیں شورشے کہ ایشی مرادھر کسی واھگ ءِ زانگ اِنت کہ باریں ڈاھے اگاں کنگ بہ بیت مردم وشتانک ءُ کن اَنت یا نہ کن اَنت اول ڈاہ، ڈاہ ءِ بُنگیج ۔
- سرزان : (سَ رْ - زَا نْ) چہ بزران ءَ جھل ءُ چہ کونڈ ءَ بُرز ۔
- سرزور : (سَ رْ - زُوْ رْ) زوراسر ۔
- سرسا : (سَ رْ سَ ا) سرتراش، حجام، سلمانی، (۲) ریپینوک،
- سرسبز : (سَ رْ - سَ بْ زْ) میتاب، میزر ۔
- سَرِسٹ : (سَ رْ - سِ ٹْ ٹْ) اولاک یا مردم ءِ ھمارنگ ءَ تچگ کہ گوش ءَ زاناں بُرز ءُ جھل بیت، گیشتر پہ ھر ءُ اَلیس

گوشگ بیت۔

- **سرشچگ** : (سَ رْ ۔ شُ چَ گْ) سرسوچ بوگ، چیزے سرءَ بسچ ایت ءُ تہءَ ھانگ بہ بیت۔
- **سررند** : (سَ رْ ۔ رَ نْ ڈْ) ھمے کار بوج کہ گون ایشیءَ سرءِ مُوداں رندانت، شک ۲۔ سرءُ رند
- **سرسرجنگ** : (سَ رْ ۔ سَ رْ + جَ نْ گْ) چہ دردءُ تورشت سرءَ اے دیم ءُ آدیم جنگ ءُ لیٹ ورگ۔ چیزے ءِ شوھازءَ دادءَ اودءَ دست جنگ۔
- **سُرسُرگ** : (سُ رْ ۔ سُ رْ گْ) میزان میزان ءَ سُرپُر کنگ۔
- **سرسری** : (سَ رْ ۔ سَ رِ ئی) سرسری
- **سرسِند** : (سَ رْ ۔ سِ نْ ڈْ) گِستا، جتا، سرسند بوگ : چہ ھمراھاں سِدگ ءُ گِستا بوگ
- **سرسوج** : (سَ رْ ۔ سْ وجْ) پنت، شور ءُ صلاہ
- **سرسوچ** : (سَ رْ ۔ سْ وچْ) ھما چیز کہ سرءُ ءِ بسچ ایت بلے توک ءُ مءَ بچ ایت ءُ ھانگ بہ بیت۔
- **سرشام** : (سَ رْ ۔ شَ امْ) مھلتیں شام، ھما شام کہ مھلتءَ ورگ بیت۔
- **سرشان** : (سَ رْ ۔ شَ انْ) شانگ، سرشان کنگ بزاں ھما دمان ءَ کہ ورگ وارت ھما دمان ءَ شان ایت، (۲) ھما بُرزءُ پراھیں جاگہ کہ ھورءِ آپ چہ ودءَ دیم پہ ایر جھلگ ءَ سرُمب ایت۔
- **سرشاہ** : (سَ رْ + شَ اہْ) دُرچک ءِ بُرزتریں شاہ۔
- **سرشپ** : (سَ رْ ۔ شَ پْ) شپ ءِ جنگیجی بَھر یا پاس کہ چہ تھاری ءِ ماناتنگ ءَ بگرداں کروسانی اولی بانگ ءَ ایت، مسلمانانی پنچمی نمازءِ وھد کہ ھمے وھدءَ انت۔
- **سرشگ** : (سْ رِ شَ گْ) ترکنگ، آرتینک ءَ گوں آپ یا آپینک ءَ ترکنگ، ترکرتگیں، (چہ پارسی «سرشتن» ترکنگ)
- **سرشم** : (سَ رْ ۔ شَ مْ) کوہ ءِ بُرزیں جاگھاں کہ چوکورءَ چُدگاں سرکش اِتگ ھمایانی شم، کوھانی بُرزتریں شم، دَرءُ جملگ۔
- **سرشود** : (سَ رْ ۔ شْ وْ دْ) جنینانی ماھینویں ھون بچ، ماھواری۔
- **سرشودگ** : (سَ رْ ۔ شْ وْ دْ گْ) چہ سرشودانی بندبیگ ءَ رند سر ءُ جان ءِ شودگ ءُ پاک بیگ۔
- **سَرَک** : (سَ رَ کْ) مزنیں کاسگ۔
- **سُرک** : (سُ رْ کْ) سُرگگ ءِ پرمانگال۔ (۲) گُک ءُ سُرکِ بستگیں کسانیں گُنگ (۳) ترزز
- **سَرُک** : (سَ رُ کْ) چیزے ءِ گُٹ اِتگیں سر۔ سرُک کنگ : چہ جاگھےءَ کہ سرءَ کشگ ءُ چارگ
- **سرکار** : (سَ رْ ۔ کَ ارْ) (۱) حکومت، راجداری، سرداری، گورنمنٹ (۲) ھما کار کہ سرجم ءُ برجم اِنت، سرکار کنگ : شرکنگ، جوان کنگ، زمین ءَ سرکار کنگ : بزاں زمین ءِ آپ دیگ، لگت کنگ، شرءُ کاری کنگ ءُ سرجم کنگ (پہ بُرنج ءِ شدام جنڈگ ءَ)
- **سرکارچ** : (سَ رْ ۔ کَ ارْ چْ) کارچ ءِ سرُک۔
- **سرکاری** : (سَ رْ ۔ کَ ارِ ئی) ھما کہ سرکاریگ اِنت، مُپت، اَنچا، بے زرءَ۔

- **سَرکپ :** (سَ رَک پْ) سرکپگ ءِ جاگہ (انچوش کہ ایرکپ)، "سرکپگ" ءِ پرمانگال بزاں سر بہ کپ ۔
- **سَرکپت :** (سَ رَک پَ ت) زندمانی ءِ تہ ءَ ھما کار کہ کسے ءِ وتی جند ءِ سرءَ کپتگ اَنت (۲) "سرکپگ" ءِ گوستگال"
- **سرکپگ :** (سَ رَک ۔ پَگ) لِک کپگ ، بُرزیں جاگھے ءَ روگ ۔
- **سَرکپنڈ :** (سَ رَ ک پِ ن ڈْ) سرپاد، سرکپنڈ ورگ : سرپاد ورگ ۔
- **سَرکتاب :** (سَ رَ کِ تَ ا بْ) سَرواتگی مزن وانگی (کتاب ءِ بُنگیج) پیشگال ، دیباچہ
- **سَرکِچ :** (سَ رَ کِ چْ) سَرپِر، سرکچ ورگ : بزاں سر پر بیگ یا سر پد بیگ ۔
- **سَرکش :** (سَ رَک شَ شْ) ھما کہ سرکشی کنت بزاں کارے ءِ سرءَ چار گُرگند کنت کہ کار چتور بیگ ءَ اِنت ءُ چتور لوگ لوٹ اِیت (۲) سرکار یا سردار ءِ حُکم ءَ نہ مَنوک ۔ یاگی ۔
- **سرکشگ :** (سَ رْ + کَ شْ ۔ شَ گْ) سَرک کنگ ءُ چارگ ، سرءَ کشگ ۔
- **سُرگگ :** (سُ رْ گَ گْ) گلب زیرگ ءُ تنگ ۔
- **سُرکیگ :** (سُ رْ کِ ی گْ) کُرینکیگ یا کُرنکیگ کہ گُٹ ءِ تہ ءَ جو جرک ءِ اِے دیم ءُ آدیم ءَ پاد کا بیت ۔
- **سَرکل :** (سَ رَک لْ لْ) سرکل بیگ : کَل بیگ ، سرماں کل ءَ بیگ ۔
- **سَرکن :** (سَ رَک نْ) سرکنگ ءِ پرمانگال بزاں توسرکن ، سَرکن ءُ پرکن : پلینڈی ءِ رنگ ءَ یکے ءِ گپ ءَ پہ دگرے ءَ گیش ءُ کم کنگ ءُ رسینگ ، پلینڈی کنگ ، ھُنر ءُ ھیلہ ، رِپک ءُ ھنر ، (پلانی مزنیں سرکن ءُ پرکنے زانت یا سرکن ءُ پرکن ہے) ۔ سَرکن ءُ پرکن ھُپ کن ءُ ھچ : بزاں چلیم ءَ آپ کن پد ءَ تمباک ءُ آس ئے بکن ءُ رَندگَش ئے کہ آسءَ "ھُپ" اِنت ۔ پہ ھما کار ءَ گوش اَنت کہ آسرئے بے سیت اِنت یا کہ پھک بے آسر اِنت ، تلک گوزی لیب ءِ بُنگیج یا صر لیبے ءِ بُنگیج ۔
- **سِرکن :** (سِ رْکَ نْ) جنینی نامے ۔
- **سرکنگ :** (سَ رْ کَ نْ گْ) رسینگ ، تِلک گوزی لیب ءَ چہ "کل" ءَ سرکنگ بزاں بُنگیج کنگ ، چلیم ءِ سرکنگ بزاں آپان ئے بدل کنگ ءُ جریدہ کنگ ، (۲) رستر ے کہ لیشی ءَ "چِک بَر ، بشوشگ ، بکشوشگ ءُ سرکنہ" ھم گوش اَنت ۔
- **سَرکنہ :** (سَ رْ کَ نَ ہْ) بچار "سرکنگ"
- **سرکوپ :** (سِ رْ ۔ کَ وْ پْ) رودربرکتی بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت ۔ ★
- **سَرگور :** (سَ رَک وْ رْ) گورے کہ چہ بُرزءَ کیت ءُ سرباز ءِ کلات ءَ ماں سرباز ءِ کور ءَ ایر رچ اِیت ، گومرک ءِ کور ھم ھمدءَ کیت ءُ ایر رچ اِیت ۔ اِے دوئیں گورھوار بنت ءُ سرباز ءِ کور ءَ ایر رچ اَنت ۔
- **سرکوس :** (سَ رْ کَ وْ سْ) چم ءِ سری کوس ۔ بچار "سری کوس"
- **سَرکہ :** (سَ رْکَ ہْ) سِرکا : چہ نیگ یا سبزی ءَ کشِ اِتگیں ھما "شیرآپ" کہ تُرندیں اِنت بلے صُوش نہ کنت ۔
- **سَرکیل :** (سَ رْ کَ ے لْ) پہ جوانی پُر ، شرّ ءُ پُر ءَ کیل ۔
- **سرکیل :** (سَ رْ کِ ے لْ) چلیم ءِ ھما بھر کہ آئی ءِ تہ ءَ تمباک ءُ آس مان کن اَنت کہ "گھ" ءِ سر ءُ بُرءَ ایر کنگ بیت ۔ اِے چہ مادن یا پکگیں ھاک ءَ جوڑ بیت ۔ بچار "تاکدیم 529"

- **سَرَگ** : (سَ رَگ) ساھدار ءِ جند ءِ ھما بھر کہ گردن ءِ سرءَ پرانت ۔ پلانی ھُشکیں سرگے ۔ : بزاں بے کاریں مردمے ۔ سرگ ءُ سِگندان : سرگ ءُ اوجریک ۔
- **سِرَگ** : (سِ رَگ) سرد بیگ ، سارت بوگ ، وَرگ ءِ سِرگ ، اِنسرگ ، ترھگ ، تاھیر گِرگ ، آرام گِرگ ۔
- **سُرَگ** : (سُ رَگ) کمّیں چنڈگ ، لُڈگ ، دَنتان کہ یلہ بیت آسُرایت ، دَرچک ءِ بُن کہ یلہ بیت آسُرایت ۔ چیزے ءِ چنڈینگ آسُرایت ۔
- **سَترَگ** : (سَ تْ ۔ رَگ) ھَرءِ توار ، ھَرءِ سَترگ بزاں زاھگ ، (۲) مَچ کہ کوکر کشّ رایت اگاں داں ھپت روچ ءِ گُشّ ءِ مکن ءَ گُرءِ اسر ءَ تترایت مُرِچ ایت ، گوش اَنت « ستر اتگ »
- **سِترَگ** : (سِ تْ رَگ) جُنبک جنگ ، دَور جنگ ، شاگ کنگ ۔ یک اناگہءُ گُرڈگ ، جہ سِترگ
- **سُترَگ** : (سُ تْ رَگ) گوات گِرگ ، گُپّگ ، چہ کتہءَ زندءَ تر بوگ ، دَھر گِرگ ۔
- **سرگال** : (سَ رْگ ا ل) عنوان ، سُرخی Headline

- **سرگُٹ** : (سَ رْگُ ٹْ ٹْ) پہ سرگُٹی گپ جنگ (آواز بنا کر بولنا) گُٹ یا گُرءِ شرو ۔
- **سرگدان** : (سَ رْگ دْ دا ن) ویل ، سلیول ، سرجنان ، سرسرجنان
- **سرگِرگ** : (سَ رْ ۔ گِ رَگ) پہ جاگھے ءِ روگ ءَ تیار بیگ ، روانہ بیگ ۔
- **سرگروہ** : (سَ رْگ رْ وْ ہ) لشکر یا دگہ ھے زنگیں مُچّی یے ءِ پیشوک ءُ سروک ۔
- **سرگو** : (سَ رْگ وْ) سر بِنگ ، ھیران ، ھما ھوشگ کہ بُرایتگ ءُ بُن ءَ کپتگ (گلہءَ با مسارءَ نمب ءَ زُن اَنت پہ چاکہ روچ کہ درکیت گرم ءِ جنت بُرایت)
- **سرگوات** : (سَ رْگ وا ت) موسمی گواتے چہ ھیل رودراتک ءَ کیت (ھندی : پُروا)
- **سرگوپ** : (سَ رْ ۔ گْ وَ پْ) سر ءِ رندوک ءُ گوپوک ، بانور ءِ دیمدار ۔ ★
- **سرگوز** : (سَ رْگ وَ زْ) راہ ءِ سرءِ دگہ جاگھے یا چیزے یلہ دیگ ، پہ بارہ ۔ سرگوز کنگ : چہ چیزے ءِ سرءَ گوزگ ءُ آیی ءَ کمار نہ کنگ ، یلہ دیگ ۔
- **سرگوشی** : (سَ رْ ۔ گْ وْ شِ ی) والیگ ، نالک ، کُنّل ۔

- **سرگیچگ** : (سَ زْ - گِ ے - چَ گْ) چیزے ءِ بُرزءَ سرکنگ - اِیرگیچگ ءِ چپ ★
- **سرگین** : (سَ زْ - گِ ی ں) ساھدارے کہ پساہ ءَ کنگ ءِ سرسرجنت ، تسارگ ، گین پٹار ★
- **سرلُنٹ** : (سَ زْ - لُ ںْ ٹْ) سری لُنٹ ، سربُری لُنٹ - دپ ءِ سربُری لُنٹ کہ آئی ءِ سرءَ بروت رُد اِیت .
- **سرماد** : (سَ زْ مَ اَ دْ) پیش ماد : ھماماد گیں آسک کہ نوکی توام بوتگ بزاں شکر ورنائیں ماد گیں آسک ، ھر یکیں شکر ورنائیں ماد گیں دلوت یا اولاک .
- **شرمب** : (شَ زْ مُ بْ) ھر ، گوک ، اسپ ، میش یا پس ءِ پادانی ناگُن ءُ پنجگ ءِ بدل - (بچاربُت)
- **شرمپک** : (شَ زْ مُ - پَ کْ) بچار " شرمپگ "
- **شرمپگ** : (شَ زْ مُ - پَ گْ) سرمپگ : ھمے پتنیں پلک کہ ناہ یا کہ کلونٹ ءِ دپ ءَ لچ اِتگ - (بچاربُت)
- **سرمتاب** : (سَ زْ - مَ - تَا بْ) ھماکہ سرءَ تاب نہ دنت ، بھادر ، دلیر ، سرمچار ، سرمچنڈ ★
- **سرمچار** : (سَ زْ مَ چَ اَ زْ) ھمامردم کہ سرءِ پرواہ مکنت - بھادُر ، دلیر . ✪
- **سرمچنڈ** : (سَ زْ - مَ - چَ ںْ ڈْ) ھماکہ سرءَ مچنڈ ئین اِیت ★

سرنا　　　　سرمساد　　　　شرمپگ　　　　شرمب

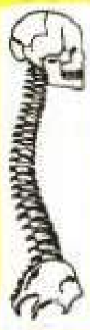
- **سرمرد** : (سَ زْ مَ زْ دْ) ھماموسم اِنت کہ شدام چنڈگ بیت ، مچ ھم ختگ بیت ، ھژام ءِ موسم اِنت ، اِے "مُردار" یا کلک ءِ ماہ اِنت الشی ءَ "کونڈ ککر" یا "کین ککر" ءِ ماہ ھم گوشِ اَنت .
- **سرمساد** : (سَ زْ مَ - سَ اَ دْ) چہ ساد ، پژم ، میدیا بندیکءَ جوڑ کرتگیں چمگ چمتگ ءُ بھرگرتگیں سرگوشے کہ اولاک ءِ سرءُ گوش ءُ چم ءُ لپوزءَ ماں لگوشگ بیت . (بچاربُت)
- **سرمھار** : (سَ زْ مَ - ھَ اَ زْ) بچار " سرمھارگ "
- **سرمھارگ** : (سَ زْ مَ ھَ اَ زْ گْ) سرمھار : ھماگونڈیں نازرکیں سادیا پژم یا مُودیا بندیک کہ مھار ءِ سرءَ بستگ ءُ پدءَ گونس ءَ لوپ اِنت .
- **سُرنا** : (سُ زْ ںَ ا) جوانیں شُشرو ، توارو کے وشن زیمریں کہ بُن ءَ پراہ اِنت ءُ دپ ءَ تنک ، دپ ءَ پیلیءَ ماں اِنت ءَ کہ گوں دھل ءَ جنگ بیت . (بچاربُت)
- **سرناز** : (سَ زْ ںَ اَ زْ) جنیں گوں نازینکیں سرءَ - جنینی نامے کہ ایشی ءَ " سرناز " ھم گوش اَنت .
- **سرنبشت** : (سَ زْ نِ بِ شْ تْ) وتی سرگپت ءِ نبیسگ ، ھرچی کہ وتی سرءَ گپتگ ھمائی ءِ نبیسگ .

- سُرندو : (سُ رِن۔ دُو) بچار "سُرندہ"
- سُرندہ : (سُ رِن دَہْ) ھرچی کہ زمین ءِ سرءَ ساھدار ھست (عربی: دابہ) Creatures, Living things.
- سَرِنگ : (سَ رِن گ) لوجیگانی تہ ءَ جانشوانی جمادار۔
- سَروان : (سَ رْوَان) بچار "ساروان"
- سَروانؔ : (سَ رْ وَان) لیفٹننٹ Lieutenant
- سْروپ : (سْ رُوپ) نیگیے کہ الشی ءِ بازراست اَنت (Apple) الشی ءِ تاک زمستان ءَ ریچ اَنت۔
- سروت : (سَ رْ۔وَت) سرءوت، بےھوش (اے سَروَت نہ اِنت)، وتی دل ءِ میل ءَ۔
- سروچک : (سَ رُوچ ک) بندءِ "چاربند" بزاں ھما جاگہ کہ بندءِ گچ جنت۔سریچک۔
- سروز : (سُ رُوز) سروزء۔ بلوچیءِ مشہوریں سیتی سازءِ اِنت کہ ھرکس ئے زانت الشی ءَ چنگ ھم گوش اَنت۔دومی بنگ اِنت کہ ھندستانی تانپورہ ءِ کارءَ دنت
- سروزام : (سَ رُ دْزَام) ھما جنیں آدم کہ مَردءَ سون دانگ اَنت۔
- سْروش : (سْ رُوش) دست ءِ منگ، بُجوک، چانگوٹ۔
- سروش : (سُ رُوش) پریشتگ۔جبرئیل ءِ نام۔(ب۔ق)
- سَروک : (سَ رُوک) پیشوک، سروگان، کماش۔
- سِروک : (سِ۔رُوک) ھماکہ سرایت، اِنسروک۔ ✱
- سُروک : (سُ رُوک) ھماکہ سُرایت۔
- سِتروک : (سِ تْرُوک) ھماکہ سِترایت، دَورکنوک۔ ✱
- سَرُوگ : (سَ رُوگ) سریگ، گُشان۔
- سَروگان : (سَ رْوَگ ان) پیشوک، چیزے ءِ بُنگیج کنوک۔ ۲۔ ھماکس کہ سوت گوش اِیت جوابی جواب دینت۔
- سْرومدان : (سْ رُوم م۔ دَان) بچار "سریمدان"
- سْرومنگ : (سْ رُوم م گ) بچار "سْریمنگ"
- سْرومنگو : (سْ رُوم م گ و) سْرومنگ رنگ، سْریمنگو۔
- سرون : (سَ رُون) بچار "سَرین"
- سَروند : (سَ رْوَن د) ھما گال کہ دگہ گالانی سرءَ ھمگرنچ بنت ءُ دوگالی گالے جوڑ کن اَنت۔ اک: پُشت، ھم، پم، سر، کہ جوڑ کنانت: پُشتام، ھمبند، پدرھگ، سرچک۔ ھے رنگیں گال کہ گالانی رندءَ ھمگرنچ بنت آیاں "پدوَند" گوش اَنت۔ اک: بَر، ین، گر، کہ دلبر، سربر، شترین، بدین، زرگر، ماھگر۔
- سرونز : (سُ رُون ز) بچار "سروزء"
- سرونی : (سَ رُون نِ ی) تھت ءِ سرون ءِ دار، سرینی۔

- **سرھال** : (سَ رْ ہَ اْل) پیش ھال ۔ مالوم دار ، زانتکار ، گزارش Report (8-9-67)
- **سرھم** : (سْ رَ ہَ مْ) کشگی زمین یا کوچگ کہ سک مزن نہ بیت ۔ سرھمیں کوچگ ۔ ہیم ، ترس
- **سرھماد** : (سْ رَ ہَ مَ اْد) بچار "سراماد"
- **سرھمگ** : (سْ رَ ہَ مَ گْ) گُژگ چہ ترس ءَ ۔ سرھمینگ ءِ وکارگال ءَ بیگرگونڈاں سرھمینگ ، ھندیاں تُرسے دامگ ۔
- **سرھمینک** : (سْ رَ ہَ مِ ے نْ کْ) سرھمینک دیگ : ترس دیگ ، تَہم سُھر دیگ ۔ چہ "سرھمگ ءُ سرھمینگ" ءَ درآتکگ کہ ایشانی بزانت "ترسگ ، گُڑگ ءُ شیوار بیگ" یا "ترسینگ ءُ شیوار کنگ" اِنت ۔
- **سرھمینگ** : (سْ رَ ہَ مِ ے نْ گْ) گُژینگ ۔ ترسینگ ۔ بیم دیگ ۔
- **سرھنگ** : (سَ رْ ہَ نْ گْ) پچک اسپیتیں اَپس
- **سرھور** : (سَ رْ ۔ ھُ وْ رْ) ھور ءِ سر ، ھودءَ کورگیت گوں دریاءَ ھور بیت ★
- **سرءِ بان** : (سَ رْ ءِ بَ اْنْ) سرءِ بُرز تری بھر ۔ سرءِ بانءَ برگ یا کنگ : بزاں کسےءَ چہ ھدءَ گیشو ، کلاہگ ءُ چہ کدءَ گیش بُرزءَ برگ ۔ ✪
- **سرءُ بُن** : (سَ رْ ءُ بُ نْ) بُن ءُ بیھ ، سرءُ بُن کنگ بزانت مُزریات ءِ درگیجگ ۔ کسے ءِ بارہءَ سرجمی ءَ زانتکار بیگ ✪
- **سرءُ دل** : (سَ رْ ۔ ءُ ۔ دِلْ) سر ءِ ترنگ ءُ دل ءِ ھراب بوگ ۔
- **سرءُ سْرینگ** : (سَ رْ ءُ سْ رِ یْ گْ) سرءُ کانٹ
- **سرءَ کپگ** : (سَ رْ ءَ کَ پْ گْ) کارے مردم ءِ سرءَ کپ اِیت ، جنجال بوگ ، یکے ءِ سرءِ بار بوگ ، چہ سرءَ کپگ : مُنلیج کنگ ۔
- **سرءُ نیم سر** : (سَ رْ ءُ نِ ے مْ سَ رْ) پلانی ءُ پلانی سرءُ نیم سراَنت بزاں کتیں کستر ءُ مسترانت یا بُرز ءُ پُشکتر ۔ اِے ہِندءُ سال ، بُرز ءُ پُشکی پہ ھر دوئیناں کارمرز بیت ۔
- **سرءِ ھُش** : (سَ رْ ۔ ءِ ۔ ھُ شْ) مردم ءِ پیشانی ءَ دوئیں گوشانی سرئی بھر ۔ ★
- **سَری** : (سَ رِیْ) ھماگوں سرءَ شیادی کنت ۔ پیسری ، سرگیگ ۔
- **سِری** : (سِ رِیْ) لونز ءِ پلک وڑیں سمبتے کہ چہ پلک ءَ کستراِنت ۔
- **سَرریچ** : (سَ رْ رِ ے چْ) ھماکہ سرءَ رچ اِیت ، چیزے اژگیش ءَ پُر بہ بیت ءُ بہ رچ اِیت ۔ چکار ، اُنٹ ماں اُنٹ ، سرریچ بیگ : درپے اژگیشءَ پُر بہ بیت ءُ گیشیں آپ یا آپینک چہ دپی نیمگءَ بہ رچ اَنت ۔ ✪
- **سرریک** : (سَ رِ ے چْ کْ) ڈگارانی تہ ءَ دارے ہِلک کن اَنت گُدءَ پردینت کہ چو مردم ءَ بہ بیت کہ مُرگ بترس اَنت ۔
- **سَرریچگ** : (سَ رْ ۔ رِ ے چْ گْ) ٹلایگ ۔ سرءَ رِیچگ ۔ ✪
- **سریدان** : (سَ رِ ے دَ اْنْ) بوجیگانی تہ ءَ ھماداری لوگک کہ آئی ءِ تہ ءَ کنور کنگ بیت ۔
- **سری دکور** : (سَ رِیْ ۔ دَ پْ ۔ کَ وْ رْ) سربازءَ چہ دکورءُ پسرکشکورءِ دپ ھمدءَ ایر رچ اِیت ۔ ایشی ءِ شاماشنک ھم گوش اَنت ۔
- **سریرگ** : (سَ رِ ے رَ گْ) بزاں سرایرگ : گُدے کہ تچک ڈرگ نہ بیت گڑا آئی ءِ پھنات ءِ یک کرّے ذراج تر بیت ءُ دومی لگ تر ۔
- **سری کور** : (سَ رِیْ ۔ کَ وْ رْ) پنجگورءَ رکشان ءِ کور ءِ کرّءَ شھرے ۔
- **سری کوس** : (سَ رِیْ ۔ کَ وْ سْ) چم ءِ سرئی ھما پوست کہ مچاچ ءِ پراِنت ءُ بچ ءُ تربیت بزاں جنت ءُ مردم کہ واب

گپ اِیت ھے سری کوس چم ءِ پوشس اِیت مُبند کنت ۔

- سریگ : (سَ رِ یْ گْ) ھے گُد کہ جنین سرءَ ٹے کن اَنت ۔ سَرءِ گُد ، گُشان ۔
- سْریگ : (سْ رِ یْ گْ) لوگ یا دگہ انچیں چیزے ءِ دری کانٹ ۔ تہ ءِ گُنچ گُونچ یا گُوچ گُوش اَنت ۔
- سُری لُنٹ : (سَ رِیْ ۔ لُ ن ٹ) بچار = سرلُنٹ ۔
- سْریمدان : (سْ رِیْ م مْ ۔ دَا نْ) شْروْمدان : ھادرپ کہ آئی ءَ شْریمگ مان کن اَنت (بچار پٹ)
- شْریمگ : (سْ رِ م مَ گْ) شْیاھیں ترپناکیں چو شْرپ ءَ گْرانیں سِنگے انچوش ترپ اِیت گُوش ئے زَرّ ڈرنز اِیت ۔ الشیءَ سک ھیرت سائت ، شیمگ ءَ ماں ایشاں جن اَنت چماں مان کشِ اَنت کہ مچاچانی بُن ءِ گوشت ءَ شْیاہ کنت کہ چم ڈولدار بیت ۔
- شْریمگو : (سْ رِیْ م ۔ مَ گْ وْ) سْریمگ رنگ ۔ شْروتگو
- شْرین : (سْ رِ ے نْ) پُشت ھڈ یا شْرین کرز ءِ ھابھر کہ پھلیگانی شْنکانی سرءَ نہ رَس اِیتگ مُھوار نہ

اِنت کہ کلورمُ پھلیگانی مْیانجی ءَ اِنت ۔ شْرین کش : اگاں سواس ءِ تچیگ گونڈ اِنت گڑا دگہ گیشیں سادے لوپ ئے کن اَنت مُ شْرین ءَ مان تریں اَنت ھے ساد ءِ نام " شْرین کش" اِنت ۔ شْرین کش کنگ : سواس ءَ شْرین کش کنگ بزاں سک ترندکشگ ۔

- سَرینچ : (سَ رِ ی نْ چْ) سَروچ ۔ چیزے ءِ سری بھر ، اک : کبر ءِ ، تھت ءِ ، مردم ءِ ۔
- سرینٹ : (سَ رِ ے نْ ٹْ) دست ءِ ماتی لنکک ءُ توکی لنکک ءِ سر ءَ یکجا کنگ مُ زور پر دیگ ءُ گوں زور پر دیگ ءَ شْرپینگ کہ گوں اِے شْرپینگ ءَ ترندیں توارے کن اَنت (ھندی : چُٹکی بجانا) ۲- مجولی ءِ یک لیبے اِے لیب ءَ لیبی وتی مجول ءَ یہ دگہ مجولے ءَ جنت مُ گوش اِیت ، " ھرچی گوش اِیت مال ءِ من " دومی جتگیں مجول ءِ واھند گوش اِیت " بینٹ "
- سرینٹی : (سَ رِ ے نْ ٹ ی) مجولی لیبے
- شْرین کرز : (شْ رِ ے نْ ۔ کَ رْ زْ) پُشت ءِ ھڈ کہ چہ گردن ءِ بگر دانکہ دِیزی ءَ اِنت ۔ (بچار پٹ)
- سِرینگ : (سِ رِ ے نَ گْ) ترھینگ ، آرام کنائینگ ، تاھیر دیگ ۔
- سُرینگ : (سُ رِ ے نَ گْ) کمّیں چنڈینگ ، چیزے ءَ انچوش دست جنگ کہ بہ سُر اِیت ۔ پاد ، دست یا سر ءِ

سُرینگ۔ مردم ءَ پہ دگرے ءِ بدی ءَ سُرینگ۔ گپ ءِ سُرینگ: پہ مُنگیچ کنگ ءَ دل ءِ سُرینگ: دل ءِ سرینگ جاتیگ ءِ۔ لٹ ءِ سُرینگ۔ دپ ءِ سُرینگ: پہ ورگ ءَ، دَپ ءِ سُرینگ پہ گپ ءِ، دپ ءِ سُرینگ انچیں مردم ءِ کہ آئی ءِ گپ جوانیں آسر نیارانت یا کہ جیریں گپاں پدرا کن انت۔ دُمب ءِ سُرینگ کُچک ءِ (دُمب ءِ رینگینگ)

سِرینگ : (سِ رِ۔ رِنے۔ نگ) انچوش کنگ کہ بستراپیت یا دُور بکنت۔ ★

سُرینوک : (سُ رِے نُ وَکّ) ھماکہ دگرے پہ سُرین اِیت۔ مردمے کہ یکّے ءَ پہ دگرے ءِ بگیرءَ سُرین وُ پُرین کنت۔ وانگ ءَ ھمانشان کہ آبانی توار ءِ گیشینگ ءَ آیانی سرءَ جنگ بنت "ء" ٫ "ٍ" ٫ "ُ" بلوچی ءَ الیشان "ءَ" ٫ "ءِ" ٫ "ءُ" گوش اَنت۔

سرینی : (اس رِی نُ نِ ئی) بچار "سروتی"

سَٹر : (س ڑ) سٹرگ ءِ پرمانگال بزاں "بہ سٹر"

سٹرگ : (سَ ڑَگ) ریزگ، دار ءِ سٹرگ، دنتان ءِ سٹرگ، ساد ءِ سٹرگ۔ گیشترگد، پوست، بندیک، آبریشم ءِ رنگیں جیزانی ریزگ ءَ گوش اَنت

سٹرو : (سَ ڑ وْ) "سٹرو": سٹراتگیں

سزا : (سِ زا) کساس، دوا، میار ءِ مُز، بدیں کارے ءِ پد مُزکہ چہ آمیدگس یا ھدا ءِ نیمگ ءَ دیگ بیت۔

سزاوار : (سِ زا وَا ر) دار ءُ ازاب ءُ گرپتار۔

سَستا : (سَ سْ سَ ا) بگر، سما، ھیالات "بکن پہ کُدرتاں سَستا"

سَستار : (سَ سْ سَ ار) بچار "ساسار"

سَستاساچ : (سَ سْ۔ سا+ساچ) سَستا: بگر۔ ساچ: جوڑ کرتگیں یا جوڑ کنوک۔ بزاں جوڑ کرتگیں بگر (تخلیق) یا بگر جوڑ کنوک (تخلیق کار)

سَشت : (سَ سْ شْ ت) شتر، الکاپ PPB, LWD, SASAT.- Good, properly

سِست : (سِ سْ تْ) سِدگ یا سِندگ ءِ گوستگال۔ الیشی ءِ دیرگوستگال "سِستگ" اِنت۔

سُست : (سُ سْ تْ) بے ھبل، تمبل، بے کار، ھماکہ تُرندنہ اِنت، شُل، ھماکہ دبر نہ اِنت، ٹانٹ نہ اِنت، نزور، آہستہ، بیزان، کار گُنٹ۔

سُست کش : (سُ سْ تْ۔ کَ شْ شْ) بچار "سُسکش"

سِستہ دل : (سِ سْ تَ ہ دِلْ) جگرو، دلپٹ۔

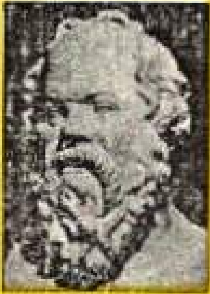
سُستی : (سُ سْ تِ ئی) بے ھبلی، کاھلی، بے کاری۔

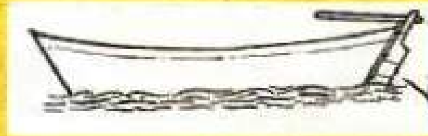
سُشتر : (سُ شْ تَرْ) چش یا ھمے ڈولیں دزچک ءِ شیرگ کہ بدناک اَنت۔ کاگدءِ لچینگ ءَ کارمرد بیت۔ ھندی گوند ★

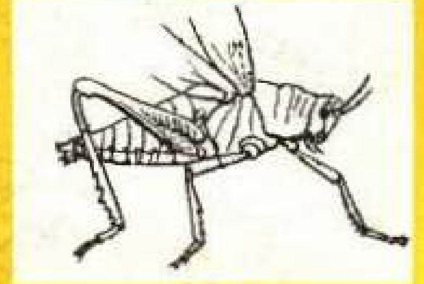
سُشرک : (سُ شْ رُ رَکْ) باز، بے شمار، مُچ، ننگار ءِ داریں زبانگ۔

سُسکش : (سُ سْ۔ کَ شْ شْ) سُست کش اِنگیں، ھماکہ تُرندنہ کش اِنت۔ سواس ءِ راستے کہ گوگ ءَ آئی ءِ تچگ ءَ تُرندنہ کش انت۔ اے سواس پہ کوھاں روگ ءَ کارمرد بیت پرچاکہ اگاں تُرندے ءَ بکش ءَ کوہ ءَ گرایت سُسکشیں سواس کوہ ءَ ھم بیت کہ مردم ءِ پادا ھم نہ نوزایت ءُ کوہ ءَ نہ گرایت

- **سُسُنڈ :** (سُ سُ ن ڈ) بالی مدگ ءِ جنگ کہ دنیگا بالیگ نہ اِنت ۔ (بچار: بت) سک باز ۔
- **سَسوم :** (سَ سَ وْ م) دست ءُ پادانی یادیم ءِ چہ ناذراہی ءَ گوات گرگ ۔
- **سِک :** (سِ کْ) ڈالیں ریک کہ کسانیں کسانیں اُورتیں سِنگگ ءِ ھم مان اِنت ءُ کسانیں گروءُ کرکینک ءِ ھم اَنت ۔
- **سِکّ :** (سِ کْ کْ) یک شیاھیں درمانے بلکیں سکّیں ناسینیں درمانے کہ سک ترپشں اِنت ۔ مچتانی دیم ءُ گُبان ھم رنگ دینت کہ نزرے ءُ مر گپت ۔
- **سَکّ :** (سَ کْ کْ) ترند، شکل، ڈک، گران، بوجیگ یا یکدار کہ آپ ءِ تہ ءَ زمین ءَ لگ اِیت « سکّ اِنت » ۔ سکّ دیگ : یک چیزے ءَ پہ ترندی گوں دگرے ءَ جان ءِ جان کنگ، تکہ دیگ ۔
- **سِکالک :** (سِ کَ ا لْ کْ) مودان سِکالک کنگ، پاتینک کنگ، مَلّیر کنگ بزاں سے بھر کنگ ءُ گوپگ ۔
- **سُکّان :** (سُ کْ کَ ا نْ) ھما بتنیں تختگ یا آسِن کہ میل یا بوجیگ ءِ دیم ءَ اِنت کہ گوں ھمیشی ءَ ھر دیم ءَ ترینگ بیت ۔ (بچار: بت)
- **سُکّانی :** (سُ کْ کَ ا نِ ی) ھما مردم کہ سُکّان ءَ دار اِیت ۔

سُکرات

سُکّان

سُسُنڈ

- **سُکداد :** (سُ کْ ۔ دَ ا ذْ) سُک ءُ داد : پلیپنڈی ۔
- **سَکرات :** (سَ کْ ۔ رَ ا تْ) بچار « ساھکندن » ★
- **سُکرات :** (سُ کْ ۔ رَ ا تْ) Socrates (۴۷۰ ۔ ۳۹۹ پ ک) یونان ءِ مزن نامیں فلسفہ زانت ءُ کو آس کہ اتنز ءِ پیداک بوتگ ۔ انسان ءِ اندری مارشت (نفس) ءِ بچار ءُ مردم گری (اخلاقیات) ءِ زانشں آئی ءِ سِستا ءِ بُنیاد بوتگ اَنت ۔ آئی ءِ دانینگ ءِ راھبند جُست ءُ پِرسو ءُ تران بوتگ ۔ وتی وھد ءِ اتنز ءِ سرکار ءُ رھبندانی سرءَ ایرادگری ءِ میار ءَ آئی ءَ مرگ ءِ سزا دیگ ءُ زھر ءِ کدہ تنگگ ءَ بے وس کنگ بوتگ ۔ یونان ءِ مشھوریں کو آس اپلاتون Plato ءِ استاد بوتگ اپلاتون ءَ ماں وتی وانگی راجداری (Republic) ءَ سکرات ءِ ھیالات بیان کتگ اَنت ۔ (بچار: بت) ★
- **سُکڑی :** (سُ کْ ۔ کَ ڑِ ی) گواجی، سوگات ۔
- **سُکڑگ :** (سُ کْ ۔ کُ ڑْ گْ) اڑگ ۔
- **سُکڑینگ :** (سُ کْ ۔ کُ ڑِ ے ۔ نْ گْ) اڑینگ ۔
- **سَکّساہ :** (سَ کْ ۔ سَ ا ہْ) ھما کہ سکّ مرگ اِنت بزاں ساہ ءِ پہ درایگ ءِ سکّ زور جنت، سکّم ۔
- **سِکستگ :** (سِ کِ سْ تَ گْ) ھما جاگہ کہ آئی ءِ زمین سِک اِنت ۔

- **سکٹّ :** (سَ کَ ٹَ ٹ) مُردار لوگ ، سرءُ سکٹ ، مِرگ
- **سکسر :** (سَ کَ سَ رْ) ھماساہ دارکہ زیت مرو کے مربیت ، سکساہ ۔
- **سُکسُک :** (سُ کَ سُ کْ) آئستہ گوشاں گپ جنگ ، ھلوت کنگ ، گوش ماں گوشی گپ ۔
- **سُکسُکی :** (سُ کَ سُ کِ یْ) پہ سُکسُک گپ جنگ
- **سکمر :** (سَ کَ مِ رْ) ھامردم کہ مِرگ ءَ سکّ زور جنت ، سکمرگ ۔
- **سکمرگ :** (سَ کَ مَ رَ گْ) سکمر ، سکساہ ۔
- **سکن :** (سَ کَ نْ) گوک ءِ لِڈّ ۔ بت : " سکن ءَ ئے بدءِ دُنگمن ءَ ئے ہچ گِر " ۔ بازگوش ایت " ناہ ءَ ئے ہچ گِر "
- **سکندان :** (سَ کَ نْ دَانْ) سگندان ۔
- **سکندر :** (سِ کَ نْ ۔ دَرْ) نامے ، مقدونیہ ءِ بادشاہ مزنیں سکندر Alexander The Gerat (۳۵۶-۳۲۳پ ک) کہ ذوالقرنین ءِ نام ءَ ھم زانگ بیت ۔ مقدونیہ ءَ پیداک بوتگ مُ بابل ءَ بیران بوتگ ۔ یونان ءِ مزنیں کواس ارستو Aristote ءِ شاگرد بوتگ ۔ مُلک گری واھشت ءِ بدءَ پارس ءِ سرءَ بیڑ بارت ، الیسوس ءِ جنگ (۳۳۳ پ ک) ءَ سکندر ءِ دست پارس ءِ بادشاہ داریوش پرُدشِ دیگ ءَ رند چہ جنگ جاہ ءَ جہ ایت ۔ ۳۳۲ پ ک ءَ سکندر مصر ءَ اسکندریہ ءِ نام ءَ شہرے آباد کنت

مزنیں سکندر ءِ بیڑانی مُلکبت

مزنیں سکندر

پدا داریوش ءِ بدء جنگ ءَ عراق ءِ سرءَ اُرُش کنت ۳۳۱ پ ک ءَ اربیل ءِ نزیک ءَ گوگامیل ءَ داریوش گُٹگ بوت ۔ نی پارس ءِ کرتہ گوراں دزگیر کنت مُ دیم روان ءَ ستہ ءِ دریاب ءِ آدست کنت (بچار مُبت) (بچار مُلکبت)

- **سِکّو :** (سِ کْ کَ وْ) سگہ : اے شرسکیں مردے بزاں شرڈولے ۔ الشی ءِ سرو سگہ شرّ اَنت بزاں الشی ءِ کدءُ کالب شرّ اَنت ۔ بلے گیشتریہ اولاک ءَ گوشگ بیت ۔
- **سکوچک :** (سِ کَ وْ چَ کْ) ھاک رنگیں زمیں سنگے کہ پرُش ایت چوکہ ھمیں میٹ ءَ اِنت الشی ءَ کور پاچ ایت ءُ ایردگ کنت ءُ گوں ھار ءَ کار ایت ۔ رچک ۔ ھماجاگہ کہ کوہ ءِ تلگ ءُ سک پُشت کپتگ ھم اِنت ءُ سان دار اِنت ۔
- **سکّہ :** (سِ کْ کَ ہْ) بچار " سکّو "
- **سکّی :** (سَ کْ کِ یْ) تکلیپی ، تُرندی ، سکّی ءُ سوری
- **سکیداد :** (سَ کِ یْ ۔ دَادْ) نامے ۔
- **سکّی سوری :** (سَ کْ کِ یْ سُ وْ رِ یْ) واری ازابی ۔
- **سکین :** (سِ کِ یْ نْ) کسے ءَ پہ کارے ءَ واھدار کنگ ۔ سکین دیگ : پہ کارے ءِ کنگ ءَ کسے ءِ دلءَ شرینگ ۔

- **سکّیں :** (س ک۔ کِ ے ں) تُرندیں، دبریں، هماکلهم نزانت ۔
- **سَگ :** (س گ) کُچِک ، بیٹگ : " سگ اِشتاپ انت گُمرڑے کوراُنت "
- **سَگّ :** (س گ گ) برداشت، سگّ زُورگ :"مردماں چولانی سگّ زُرت نہ کُرت دُرست زیراَپ بوت اَنت" سگّ اوپار۔ جَلّ ۔
- **سَگار :** (س گ ا ڑ) (۱) پَس، گوک یا اسپ کہ آئی ءِ دیم ءَ اسپیتیں ٹِکّے بہ بیت ۔ (۲) زَهم ۔

PPB, LWD, SAGHĀR:- White, bright, flashing (of a sward), white-faced (0f a horse)

- **سَگارو :** (س گ ا ڑو) آپی بٹے ۔ مُرگے کہ ءِ گُو چے بیت ۔ بُرنج ءِ رون ءَ کیت چوکہ نکول ءَ زیرباں نہ کنت پہ دست گِراَنت ئے ۔
- **سَگر :** (س گ ڑ) سَگار ۔ سَرگ ۔
- **سِگری :** (سِ گ ر ی) آسن ءِ چُلّ ۔
- **سِگڑی :** (سِ گ ڑ ی) بچار " سِگری "

سگندان

- **سگّس :** (س گ س ش) مگیں ءِ کپسند
- **سَگّگ :** (س گ گ گ) برداشت کنگ ۔
- **سِگندان :** (سِ گِ ن دَ ا ن) سِگندانک : هموءَ کہ ورگ رَواَنت ءُ جم بنت، معده Stomach (بچار پُٹ)
- **سگندانک :** (س گِ ن دا ن ک) بچار " سگندان "
- **سگندِک :** (سِ گِ ن دِ ک) بچار " سگندان "
- **سگور :** (س گ و ڑ) سہولت، استطاعت ۔
- **سِل :** (س ل) پوست، ساهدار ءِ جان ءِ سَرءَ ماںپوشتگیں بھر ۔
- **سِلّ :** (سِ ل ل)، میں، چِلّ، چرکیں، بڑّناک ۔ رنج ءِ نادراهی، سِلّک ۔
- **سلات :** (س ل ا ت) بچار " سلوات "
- **سلام :** (س ل ا م) دُرهبات ۔
- **سلامت :** (س لا ۔ م ت) زندگ، دُراه، ساہت، سرجم ۔ سلامتی : دُراهی، سرجمی، ساہتی ۔ ★

- سَلاہ : (سَ لَ اہ) شوَر، سَرءُ سوج، جیڑہ ءِ چِپ، جُوانیں پیسلات، ثزان، سُھل۔
- سِلاہ : (سِ لَ اہ) زھم، تُپنگ ءُ ھمے رنگیں دگہ جنگی ازباب۔
- سِلاھبند : (سِ لاَ ہ بَ نَ دْ) سپاھیگ۔ ھماکہ سِلاہ بستگ۔
- سلاھی : (سَ لَ اہِ یْ) نامے۔
- سِلک : (سِ لِ کْ) ادب، تمیز، الکاپ، تام، سنج، پلگاری، بے سِلک : بے اُلکاپ، سِلک ءِ برگ : تام ءِ کشگ، سلک ءِ برگ یا کشگ۔ سِلک کش۔
- سِلگ : (سِ لِ گْ) نامے۔
- سُلک : (سُ لُ کْ) گُت گُت۔ سُلک کنگ : کسے ءَ پہ کیترینگ ءِ یا کِتکلی ءِ ھاترءَ سُلک کنگ۔ سُتک (کنگ یا جنگ)
- سِلگت : (سِ لِ گَ تْ) سِن ءُ پولنگ، گُھ اِتگ
- سَلو : (سَ لَ وْ) سَلّہ : ۱۔ بُجوکیں گُرنچے ءِ نام اِنت۔ ۲۔ ساپ، لتہ۔

سُلور

- سَلوات : (سَ لَ وَ اتْ) کوکار، واھی۔ سلات
- سُلوت : (سُ لَ وَ تْ) شُور، جگا، جاک۔
- سُلور : (سُ لَ وَرْ) سیاھیں مورے یلے سَکّ تیزانت۔ نامے۔ Ant (بچارُبت)
- سَلّہ : (سَ لَ لَ ہْ) بچار "سلو"
- سَلیول : (سَ لِ یَ وَلْ) بےمنزل ءُ مرادءَ ترگگ، وتی تب ءَ بےمنزل ءُ مرادءَ روگ یا ترگگ۔
- سَما : (سَ مَ ا) (۱) مارشت، زانت، سما بوگ : زانگ، مالوم بوگ، سَھیگ بوگ، "احساس" یا حِس بوگ Feel۔ سٹ ءُ سما۔ سما کنگ : بازُرگ۔ ۲۔ کسانیں مالد۔ مزنِ سمائی "احساسِ برتری" کسان سمائی "احساسِ کمتری"، کپتہ سمائی : احساسِ ذلالت۔
- سَمات : (سَ مَ اتْ) کٹ یا کٹ ءِ سر۔ بُرزگیں جاگہ، میدان۔
- سَماچ : (سَ مَ اچْ) دشتیاری ءَ جاگھے ءِ نام اِنت۔
- سَمارگ : (سَ مَ ارْگْ) دست ءُ سُک سُک ءَ یک چیزے ءِ سرءَ ایر کنگ ءُ کمتیں کمتیں برگ ءُ آرگ یا کہ یک دیم ءَ

برگ ءُ پدءَ چست کنگ ءُ پدءَ انچوش کنگ، کسے ءِ سرءَ سارگ، ایرمارگ۔

- **سُمبّ :** (سُ م بّ) بارگیں ٹُنگ، جنینانی گوش یا پوزءِ شپتگیں ٹُنگ، سیخ ءِ ٹُنگ : تُمک۔
- **سُمبار :** (سُ م بَ ار) سُنبار : ھیدوگ : دوگ ءِ تہءَ تاجگیں شیر ھُرۃ جن انت کہ دوگ نیچ بند انت ءُ سک بُز بنت۔ سُمبال۔
- **سَمبر :** (سَ م بَ ر) سنبر : سمبرینگ ءِ پرمانگال بزان "بہ سمبر"۔
- **سَمبرگ :** (سَ م بَ رَگ) سنبرگ : بزان "سمبھگ"
- **سُمبت سر :** (سُ م ب ت۔ سَ ر) ھما چیزء کہ سرءَ سُمبت انت۔ مردیں آدم ءِ نگ۔
- **سُمبگ :** (سُ م بَ گ) سُنبگ : ٹُنگ کنگ۔ سوچن یا گوندوچ گُت کنگ، گوش یا پوزءَ پہ دُرءُ ٹُلوہءَ ٹُنگ کنگ۔
- **سُمبُل :** (سُ م بُ ل) سُنبل : مردینی نامے۔
- **سُمبُلان :** (سُ م بُ لَ ان) سُنبلان : مردینی نامے۔
- **سُمبُلان بروتو :** (سُ م بُ لَ ان۔ بَ رُو تُو) سُنبلاں بروتو : بلوچی ءِ زانتگیں داستانے ءِ بامرد انت۔

سمبوک

- **سَمبوک :** (سَ م بُو ک) سنبوک : بوجیگانی یک راستے (بچار بُت)
- **سُمبوک :** (سُ م بُو ک) ھما کس کہ سُمب ایت۔ دُرپش یا انچیں چیز۔ سُنبوک : ریشے چہ آبلہءَ پادگیت پاد ءِ دل ءَ پاد گیت، تہ ئے آپ ءُ ریم ءَ پُر بیت پُھست کہ بیت سوچن ءَ بندیک مان کن انت سُمب انت ئے ءُ بندیک ءَ شیکار انت کہ ٹُنگ ءِ پراہ بنت ءُ آپ ئے رچ انت۔ بندیک ءَ پٹ کن انت وت ھُشک بیت وش بیت۔ گوش سُمبوک۔
- **سمبھگ :** (سَ م۔ بَ۔ ھَگ) وت ءَ سینگار کنگ، بانور بوگ، سمبرگ۔
- **سمبھینگ :** (سَ م۔ بَ۔ ھِ ے۔ نَگ) سینگار کنگ، سمبرینگ
- **سَمبینگ :** (سَ م بَ ءِ ے ن گ) سنبینگ : بانور کنگ، سمبرینگ،
- **سُمبی :** (سُ م بِ ی) سُنبی : سُمب کنتگیں، ھما کاربوج کہ گوں آئی ءَ چیزے سُمبگ بیت۔
- **سِمپا :** (سِ م پَ ا) سادے چوکہ منگل ءَ برد ءِ گُرت ءَ انت کہ وپا ءُ تنگ ءَ گوں ھمیشی ءَ بند انت۔
- **سِمِنٹ :** شیمچُن Cement
- **سمّر :** (سَ م مَ ر) کابیا۔ ترپل، آپ ءِ سرءَ ایر۔

- **سمّڑ** : (س َ م ّ ڑ) چش ءِ بر. بچار "چش"
- **سمّگ** : (س َ م ّ گ) مگسک ءِ راستے کہ اگاں مردم ءَ جنت چم گوات گپت یا گُٹ ءِ کُلکُپیں ایت ءُ گٹ تُش ءُ جلّگ دنت.
- **سِمسور** : (س ِ م س ُ و ر) کاھے، تاکّی بارگ اَنت۔ رنگ ءِ زرد اِنت۔ کسان ءُ نازرکی ءِ دوشّس اِنت، مزن بیت سور بیت۔ اُشتر سکّ وارت ئے۔ (کلاتگ ءِ باز بیت) سِمسیر
- **سِمسوری** : (س ِ م س ُ و ر ی) چھ مزن شیپ ءُ شیپاں تّیے کہ چہ سہیل ءِ کاینت ءُ کیچ کور ءِ ایر رچ اَنت آدگہ مشور یں ایش انت: (۱) دوکرم (۲) آپدرگ (۳) آسکانی (۴) سورو (۵) سامان (۶) کڑونگی (۷) چرپانگ۔
- **سمسوک** : (س ِ م ۔ س ُ و ک) درمانکاھے کہ پیشی ءَ سکّ دوست بیت۔ ✱
- **سَمسیر** : (س َ م ۔ س ِ ی ر) بچار "سمسور"
- **سَمل** : (س َ م َ ل) آریک ءِ گوات گرگ کہ دنتان ءِ پاد آیگ ھم گوش اَنت ئے۔
- **سَمندر** : (س َ م َ ن د َ ر) چوکہ گوج ءَ دّگے کہ ماں آس ءَ زندمانی کنت۔ مُبند ءِ اے گال "سام اندر" اِنت۔ سام ءِ بزانت اِنت "آس"۔ مردمی نامے۔
- **سَمنڈ** : (س َ م َ ن ڈ) تُلیں اپس، مستیں اپس، آبادیں اپس، پہ جنگ ءِ ساڑا ءَ ھم گوش اَنت۔ نوَل۔ ھما اپس کہ آئی ءِ رنگ زرچہ اِنت
- **سَمّو** : (س َ م ّ و) بچار "سمّہ"
- **سموکاں** : (س َ م و ک ا ں) گورے کہ چہ روا یرشت ءَ کیت ءُ سرآرزءِ مزن گور ءَ چہ شُنگیم ءِ بُرز ایر رچ ایت۔
- **سَمّہ** : (س َ م ّ َ ہ) سمّو، نامے، آریپ ءُ لوھیریں مردم۔
- **سَمّی** : (س َ م ّ ِ ی) نامے۔ سمّی ءِ گوک ءُ گوھر ءِ ھڑانی کِسّو مشور اَنت۔
- **سَمین** : (س َ م ِ ی ن) شُھب ءِ سرءِ گوات۔
- **سِنّ** : (س ِ ن ّ) سِند، سال۔
- **سُنّ** : (س ُ ن ّ) ھدءَ ءُ جادیم جاڑی بوگ۔ تلک سُنّ اِنت اگاں "سُنّ" نہ اِنت گڑا "گبد" اِنت
- **سُنانا** : (س ُ ن َ ا ن َ ا) سُنانا کنگ: اگاں کسے جیڑہ ءُ جاک ءُ جنّل بہ کنت گُڑا پد ءِ بے توار بیت بلے ادارے ءِ پد ءَ شگیج بہ کنت گڑا گوش اَنت ئے "آ اِنت پد ءِ سُنانائے کنگ"
- **سُنب** : (س ُ ن َ ب) بچار "سُمب"
- **سُنبار** : (س ُ ن ب ا ر) بچار "سُمبار"
- **سُنبال** : (س ُ ن ب ا ل) بچار "سُمبار"
- **سَنبر** : (س َ ن ب َ ر) بچار "سمبر"
- **سَنبرگ** : (س َ ن ب َ ر گ) بچار "سمبرگ"
- **سُنبسر** : (س ُ ن ب َ س َ ر) بچار "سُمبسر"
- **سُنبگ** : (س ُ ن ب گ) بچار "سُمبگ"
- **سُنبل** : (س ُ ن ب ُ ل) بچار "سُمبل"

- سُنبلان : (سُ نْ بُ لَ ان) بچار "سُمبلان"
- سُنبلاں بروتو : (سُ نْ بْ لَ اں۔ بَ رُوتْ ءُ) بچار "سُمبلاں بروتو"
- سَنبھگ : (سَ نْ بَ ھَ گ) بچار "سمبھگ"
- سَنبھینگ : (سَ نْ بَ ھِ ےنْ گ) بچار "سمبھینگ"
- سَنبوک : (سَ نْ بُ وکْ) بچار "سمبوک"
- سُنبوک : (سُ نْ بْ وکْ) بچار "سُمبوک"
- سُنبی : (سُ نْ بِ ی) بچار "سُمبی"
- سِنپا : (سِ نْ پ ا) بچار "سِمپا"
- سَنّت : (سَ نْ نَ ث) تپاک
- سُنّت : (سُ نْ نَ ث) ُچک ءُ تبرک۔ ۲۔ سُنّت : ھما کرد کہ ھداءِ پاکیں رَسول محمدؐءَ کنگ کرآئی ءُ منوک (مسلم) ھیشانی زندگیری کن اَنت۔ تازی: سُنت۔
- سَنٹ : (سَ نَ ٹ) ھماچنیں کہ ُچک میارایت۔ سنٹ نپاد : بزاں ھُشکیں نپاد۔ گوش اَنت: "اگاں تو

سُنٹی

مۓ گورءَ کائے تراڈکیں نگنے ءُ سنٹیں نپادے دئیں"
- سُنٹ : (سُ نْ ٹْ) زنوک۔ ٹھل۔ مُرگ ءِ چُمب۔
- سُنٹ سر : (سُ نَ ٹْ۔ سَ رْ) دشت ءِ جاگھے ءِ نام اِنت
- سُنٹو : (سُ نْ ٹْ وْ) ٹھل، لُمّار، لماک، بوشارو
- سُنٹی : (سُ نْ ٹِ ی) ھما کُسنٹ ئے پر بُسنٹی مگسک، آپی مگسک کہ شُوچنیں سُنٹے پرانت ءُ کہ سک تورین اَنت Mosquito (بچار بُت)
- سِنج : (سَ نْ ج) دُرءِ سِنج چہ تلاہءِ جوڑ کرتگیں ھُرگے کہ دُرءِ مان اِنت ایشی ءَ گنگرو ھم گوش اَنت ذرّین۔ اِپس ءِ سِنج ءُ زین۔ زرگر یا آسنکار ءِ آزگر۔
- سَنجت : (سَ نْ جَ ث) جالوئیں ُچک۔ جاڑ۔
- سَنجر : (سَ نْ جَ رْ) نامے۔
- سُنجر : (سُ نْ جُ رْ) رجگوک (بلکیں "سُنگر" ھم سُنجرانت)۔
- سَنجرانی : (سَ نْ جَ رَ انِ ی) ھما گوں سنجرءَ بنیادی کنت، بلوچی ٹُپرءِ راستے کہ رنگی اِنت۔

- **سَنجی** : (سَ ن ج ی) گوں سنج ءِ سْیادی کنوک ۔ جنینی نامے ۔
- **سِنج** : (سِ ن ج) پاکی، پھکی ۔ الکاپی، سلک ءُ پلگاری ءِ زانت ۔ (بے سِنج نے پلگاری) شرّی، لائکی ۔
- **سَنجہ** : (سَ ن ج ہ) کالب، لچّ ءِ بند ءِ سنجہ یا کالب یا وزن، سر ڈور و کنگ ءِ مشین ۔
- **سَنَد** : (سَ ن د) (۱) ھما تچکیں جاگہ کہ چہ گتان ءِ رندا ستیں زمین بیت (۲) جاگہے ءِ نام اِنت دشتیاری ءِ کرسنگان، تلانگ، دلکان ءُ کلاں ءِ میانجی ءَ کپ ایت (۳) کورے تہ ءَ ھما بھرکہ اود ءَ مزنگ اِنت ءُ ھمک بھار ءِ آپ ءَ گپت، ابھرءَ کہ ھروھد آپ مان اِنت آئی ءَ جگرد گوش انت اگاں آپ ءَ مان نیست بلے ھروھدکہ کورآپ بیارایت جگرد آپ ءَ بیت ۔ "سند" ءَ "سندات" کن انت ءُ "کی" "کش" انت کہ کور ءِ آپ ءَ مٹ ایت ءُ بزاں کور ءِ آپ بازبیت ءُ ملک ءُ مٹ بیارایت وھدے کہ مٹ سرجم بیت ءُ ملک باز مان ءَ بیت ھنچو کہ ننگار ءُ دپ ڈل ءِ رس ایت" کی ءُ کم کن انت یا کہ "سندات" ءِ برزتر کن انت بلے گیشتر سندات برزترکنگ بیت ۔ آپ شان ھم پر ءَ کن انت کہ بے مٹیں آپ بروت انچیں سندات ءَ دؤتے آپ شان پرکن انت ۔ سندجنگ : کوروت سند جنت بزاں آئی ءِ ھاروت "سند" جوڑ کنت بزاں باز ڈل یکجاکار ایت ءُ برزگے جوڑ کنت کہ مردم رند ءَ ھمے سند ءَ "سندات" بندانت

سِنداں

- **سِند** : (سِ ن د) سِند ءِ ملک ۔ سال ۔ اُمر ۔ بتیل ۔ ءِ سندگ ۔ ءِ پرماتگال بزاں بہ سند ۔
- **سُند** : (سُ ن د) چہ پیشّ ءَ جوڑ کرتگیں ناہ ءِ درپے کہ چہ سلامتیں دوجن پیش ءَ جوڑ بیت ۔
- **سِندات** : (سِ ن د ات) سنگ رد یہ ءِ پر چنگ ءُ دیوال بندگ کہ چو بنپد ءَ آئی ءِ تہ ءَ ھاک ءُ تمات ءُ ملک ءُ مٹ ءُ پر کن انت ءُ کش انت ۔
- **سِنداس** : (سِ ن د اس) سنجی، پوئی : گِس ءِ ھما بھر کہ اود ءَ پہ جنگل کنگ ءَ جات جنگ ۔
- **سِنداں** : (سِ ن د اں) موچی ءِ سِنداں یا آسنکاریں اُستا ءِ سِنداں ۔ آسنے کہ آئی ءِ سر ءَ آسن ٹپگ یا کوٹش میہ جنگ بنت ۔ موچی ءِ سِنداں سے پانچ اِنت ءُ آسنکار ءِ بنڈے ءِ تہ ءَ اِنت بلے پانچ ءَ پرنیست ۔ (بچار بُت)
- **سُندپشت** : (سُ ن د ۔ پ ش ت) سُند ءَ لیپتیں اَنت ءُ آئی ءِ پُشت ءَ ناہ ایرکن انت ءُ کتراں ہیچ انت ءُ دوچ انت ۔
- **سِندگ** : (سِ ن د گ) (۱) بندیک سادیا دگہ انچیں چیزے ءَ پہ کشگ یا مھرجنگ ءُ ٹکر کنگ کہ آ "سِدایت" ٹکر کنگ، جت کنگ، ڈک جنگ ءُ برگ ۔ پہ کارچ شیکارگ ءُ برگ ۔ سِند ءُ سیل کنگ، سر سِند کنگ، (۲) دل ءِ سندگ : بزاں کسے ءَ انچوش گڑ بیگ کہ آئی ءِ دل بہ سِدایت ۔ چہ یک دوستے ءَ کسے ءَ سِندگ بزاں آئی ءِ دل نہ من ایت بلے پہ زور جتا کنگ یا دل ءَ چہ آئی ءَ دور کنگ بیت ۔

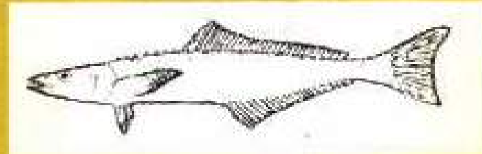
- **سَندل** : (سَ ن دَ ل) آبریشم ءِ تاب داتگیں تال۔ دو تاں آبریشم یا کہ بندیک کہ تاب دینت گُد دوچ اَنت۔ تیل، ساکول، ساکوٹ، مھکمیں ساد۔
- **سَندو** : (سَ ن دَ و) سندہ : دارءِ دو ٹُکرانی سراں یکجا سرماں سر کنگ ءُ بندگ یا میھ کنگ۔
- **سُندم** : (سُ ن دُ م) کاھے کہ جگر داں رُدایت، تاک ئے گِردانت۔ دُوزات اِنت۔ یکّے دَورانت ءُ دومی ءَ نہ دَرانت ورگی ءَ گوں شیر ءَ یا دگہ چیزے ءَ وَرانت۔ یک درمانے "آلکوزھر گپ تگ پتن تاکیں کہ سُندم ءِ سور ءَ کیں جنے گیتگ"۔
- **سُندوکی** : (سُ ن دُ و کِ ی) بلوچی دوچے کہ دُوزات اِنت یکّے پنچ ٹکی ءُ دومی سے ٹکی۔
- **سَندہ** : (سَ ن دَ ہ) بچار "سندو"
- **سِندُسیل** : (سِ ن دُ ۔ سِ ے ل) سرسِند، دِژدُ دوچ۔ جنگ ءُ جیڑہ
- **سَنڈ** : (سَ ن ڈ) کُشینگ ءِ زاتے کہ ایشی ءَ "ھری سَنڈ" ھم گُوشنت۔ گڈ ءُ سنڈ ءِ بھر ءُ بانگ۔
- **سُنڈ** : (سُ ن ڈ) درمانے، ایشی ءَ گوشت ءِ بزاراں ھم مان کن اَنت کہ گوشت ءَ زُوت ھلین اِیت۔ (بچار جُت)
- **سَنڈیرو** : (سَ ن ڈِ ے رَو) دشتیاری ءَ یک جاگھے ءُ کوھے ءِ نام اِنت کہ چہ ھمے کوہ ءَ آپ ھلادبیت ءُ دچ ءِ کور ءَ ایرچ اِیت۔

سُنڈ

- **سَنس** : (سَ ن س) بدبو۔
- **سَنکل** : (سَ ن کَ ل) زنڈیں آسنی زمزیل۔
- **سَنگ** : (سَ ن گ) ھمے آسن یا ڈوک کہ پہ چیزے ءِ کٹ کگ ءُ تورگ ءَ کارمردبیت کہ چیزے ءِ گرانی زانگ بہ بیت۔ گرانی۔ لچھانی سنگ بزاں زیمرءِ یک بیگ۔
- **سُنگ** : (سُ ن گ) مونت۔ ڈل۔ کسٹم ڈیوٹی۔
- **سِنگ** : (سِ ن گ) ڈوک۔ جوگن ءِ سنگ۔ بزاں جوگن ءِ چَگ۔
- **سَنگار** : (سَ ن گ ا ر) ھمراہ۔ دو یا دو ءَ گیشں بوجیگ یا آپی گراب ءِ ھمرائی۔ آپی اولا کانی گلگ یا کاروان Fleet سنگارءِ گال پہ سپر ءَ ھم کارمردبیت "سات ءُ سنگار"۔ من اِے سنگار ءَ ترپت ءَ رواں۔
- **سِنگار** : (سِ ن گ ا ر) بچار "سینگار"
- **سِنگان** : (سِ ن گ ا ن) باھو ءَ مزن کور ءِ گرد ءَ چہ سیتاد ءَ برز یک جاگھے ءِ نام اِنت۔
- **سنگان ٹکی** : (سِ ن گ ا ن۔ ٹُ ک کِ ی) سنگان ٹُکی : ھوشاری۔ لیبے۔

- **سِنگاں کُٹّی :** (سِ ن گ ا ں کُ ٹ ٹِ ی) بچار "سِنگاں ٹکّی"
- **سنگانی سر :** (سِ ن۔ گ ا نِ + س َ ر) کیچ ءَ تربت ءِ شہر ءَ یک میتگے، عطا شاد ءِ بُوتن جاہ۔ ✶
- **سَنگت :** (س َ ن گ َ ت) دوست۔ یار۔ همبل۔ بیل۔ وزبرادر۔
- **سِنگچاپ :** (سِ ن گ۔ چ اپ) Lithopress
- **سَنگدل :** (س ن گ۔ د ل) سَنگ دل، بے رحم
- **سَنگر :** (س َ ن گ َ ر) مورچہ
- **سُنگر :** (سُ ن گ ُ ر) نامے۔ کُلمے ءِ نامے۔ (۲) ۰ اتابگ گراسُنگر "سلجوقی سلطان مسعود ءِ زمانگ ءِ یک جرنلے کہ وهدے کہ "ابوابیہ" ءَ بیٹر بُرت، سلطان ءِ سرجمیں لشکر بندی گُرت ءُ کُشت اَنت ئے سلطان گوں سُنگر ءَ دَرشُت۔ (کے زانت بلکیں "الوابیہ" ھمے مرچیگیں "ابوظبی" اِنت) ATA BEG KARA SONKOR
- **سَنگرگ :** (س َ ن گ َ ر گ) آپ کہ لُڑ بیت آئی ءَ ایرکن انت یا پھُکّی جن انت کہ آئی ءِ ھاک بُن ءَ نِند انت الیشی گوش انت "سَنگرگ"۔

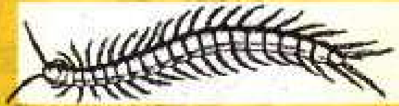

سَنگلو : کد ۲۰۰ س م ۰

- **سِنگستان :** (سَ ن گِ س۔ ت ا ن) (۱) شِنگشکند، اشکندگ : مچے کہ الیشی ءِ کلونٹ ڈراج ءُ زرد انت ھُشک بیت سک ڈڈ بیت۔ (۲) یک مزنیں کوهی بند ے کہ پیشن ءُ کستگ ءِ نیامجی ءَ اِنت۔ کستگ پیشن ءِ سُھیل ءَ اِنت۔ اِے کوہ ءِ سنگ یکرو ءُ سبز انت الیشی ٹکرے گراد انت ءُ گوں گوری شیر ءَ لیکار انت ءُ چماں مان کش انت کہ چم ءِ روژنائی ءَ سک شتر اِنت (بلکیں "توتیا" اِنت)
- **سِنگستگ :** (سِ ن گِ س ت َ گ) حاملک کہ آئی ءِ زمین سِنگ اِنت
- **سنگ سِیاہ :** (سِ ن گ + سِ ی ا ہ) ھیران۔ ھبکہ۔ ھاموش ھاموش۔ وانگ۔ نہ سُرگ۔
- **سنگ نبشت :** (سِ ن گ۔ نِ ب ش ت) ھماسِنگ کہ دَرچتگیں آپ آئی ءِ سر ءَ نبشتگ اَنت۔ ٹیری۔
- **سَنگلو :** (س َ ن گ َ ل و) ماھیگے Black king fish (بچار بُت)
- **سَنگو :** (س َ ن گ َ و) سَنگہ : چِہ نگرہ ءَ جوڑ کُرتگیں زنڈیں سھتے کہ جنیں دست ءِ مچ ءَ کن اَنت ئے
- **سَنگوٹ :** (سِ ن گ و ٹ) کُکڑ ءِ سنگوٹ : بڑاں کُکڑ یا دگہ مُرگانی سگندان۔
- **سَنگہ :** (س َ ن گ َ ہ) بچار "سَنگو"

- **سَنگین** : (سَ نْ گِ ی نْ نْ) گْران ۔ گْرانیں جنیں بڑاں پہ گپ ءُ ھبرءُ نندءُ پادا ءَ گْران اِنت ءُ بے پرواہ نہ اِنت ۔ نامے سنگین ماول : بچار "گْرانا ول"
- **سو** : (سُ وْ) آبدست ءِ درآیگ ءِ ھُنگ ۔
- **سو** : (سُ وْ) کم ۔ سولگ : کم لگ ۔ ھارءِ زور کم تر اِیت گوش اَنت کہ آپ ءَ پدکرتگ یا سوکرتگ ۔ اُشتر اول سرءَ تیز رَوت رَندءَ کم کنت گوش اَنت "اُشترءَ سوکتگ" ۔ سوارگ : یلہ دیگ ۔ سودیگ : یلہ دیگ ۔ کارے ءِ بہ سرجی ءِ گُڈسراں (کماں) ءَ رسگ ءَ رندسوکنگ جھل کپان بیگ ۔
- **سَواب** : (سَ وَابْ) جوانیں ءُ نیکیں کارانی رَندمُز (عربی ثواب)
- **سَوار** : (سَ وَارْ) ھراسپ یا دگر اولاکے ءِ سرءَ نندگ گوش اَنت سوار بیگ : ھرکسے کہ اسپ ءُ ھرءَ یا اُشترءِ گلینگ ءُ درآرگ ءَ بزانت آئی ءَ "سوار" گوش اَنت ۔ ھُشیار ۔ تیز ۔ کارسوار : کارءَ کنوک یا کارگشاد ۔ کارسواری : پکاری ءَ دورکنگ ۔ سوارکنگ ، بزاں گوکاں گوزن بندگ ءُ زمین ءَ تْرازگ ۔ شوار ۔
- **سْوار** : (سْ وَارْ) بچار "سَوار"

سواس

Cantipede سواسو(۱)

Sole سواسو (۲)

- **سوارچَج** : (سَ وَارْ ۔ مَ جْ جْ) مچے کہ دانگ ءُ گردا اَنت ءُ زرد ۔
- **سواری** : (سَ وَارِیْ) اولاک ءَ سوار بوگ ءِ کار ۔ سوار ءُ جنازی ۔ سواری یک لیبے ۔ پیادگی ءِ چپ ۔
- **سواس** : (سَ وَاسْ) چہ پیش ءَ جوڑ کرتگیں بلوچی پادپوش (کوش) ملکی سواس : ترندکشیں سواس کہ ملکیں زمین ءَ ترّگ ءَ کارمرد بیت ۔ کوھی سواس : سست کشیں سواس کہ ماں کوھاں روگ ءَ پاد ءَ کنگ بیت ۔ (بچار رُبْ)
- **سواسبند** : (سَ وَاسْ ، بَ نْ دْ) ھما سادکہ چہ آئی ءَ سواس ءَ بندکن اَنت
- **سواسو** : (سَ وَاسُ وْ) لُوئکے کہ لوگ لوگ ءُ ڈراجی ءَ پادءُ پر ۔ (پارسی : ھزارپا ، ھندی : کنکھجورا) ۲ ماھیگے ✱ کہ باز زات اِنت اک : مُنسا سواسو ، مُنا سواسو ءُ دگہ (بچار رُبْ)
- **سواسوکُکڑ** : (سَ وَا سُ وْ ۔ کُ کْ کُ ڑْ) کُکڑیں ماھیگ ءِ یک راستے ۔
- **سَوَب** : (سَ وَبْ) سَبَب ۔
- **سوب** : (سُ وْ بْ) پُل ۔ سکیں مزنیں تپ پہ بے تاوان ءُ ھلاکی ءَ بہ رس اِیت ۔ باج "دوسوب پیگمبرءَ نہ رس اِتگ"
- **سوبان** : (سُ وْ ۔ بَانْ) سوب ءِ باز ۔ ھما کہ سوبین اِنت ھما کہ سوبانی تہ اِنت نامے ۔ ★

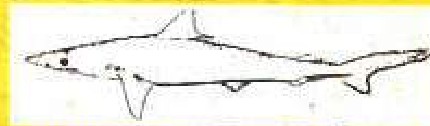
- **سوبان ءِ سند:** (سُ وْبَ انْ ءِ سَ نْ دْ) دشتیاری ءَ جاگھے ءِ نام اِنت۔
- **سوب بر:** (سُ وْبْ ۔ بَ رْ) سوب بروک۔
- **سوب مند:** (سُ وْبْ ۔ مَ نْ دْ) سوبین، سوب کپتگیں، کامیاب۔ "فتح مند" ★
- **سوبین:** (سُ وْ ۔ بِ ے نْ) ھمائی ءَ سوب کتگ، سوب مند، ھمائی ءَ کہ باجے بُرتگ۔ ★
- **سَوپ:** (سَ وْپْ) چار ماہ یک سَوپے گوَشگ بیت، سالے سے سَوپ اِنت۔ بازجاگہ ءَ سال ءَ ھرسئیں سَوپاں دَھل کِشگ بیت
- **سُوپ:** (سُ وْ پْ پْ) پڑشم : آپ بند ءَ بارگیں ڈراھیں معتگے کنت۔ دیوال ءِ سُوپ : تھاریں تنکیں کوٹی یا لوگ
- **سَوت:** (سَ وْتْ) ھا ساز ءُ آواز کہ مردین گوں جوابیاں جن اَنت ئے کہ گونزگ آئی ءِ مسترین ساز اِنت کہ مردچاں ڈُھل ھم زیر اَنت۔ جنیں ھم سیراں سوت جن اَنت۔ ھے رنگیں لچہ۔
- **سُوت:** (سُ وْتْ) نَپ۔ سیت
- **سوتکال:** (سُ وْ تْ کَ الْ) سنتگگیں۔ بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت۔ سک شہباہ۔
- **سُوتلی:** (سُ وْتْ ۔ تَ لِ یْ) سولے کہ چہ الیشی ریشگاں گوتی، باردان، چیر گیج ءُ دگہ انچیں چیز جوڑ کن اَنت۔ الیشی ءِ ریشگاں بُرَیس اَنت ءُ بندیک یا ساد جوڑ کن اَنت کہ الیشی ءَ سُوتلی گوَش اَنت۔ Jute (بجار بُت) ★

سُوتلی ءِ شول

- **سُوتوار:** (سُ وْتْ تْ وَ ا رْ) سیتوار، نپ وار، گیشیں نپ ءُ سیت وروک۔
- **سَوتی:** (سَ وْتِ یْ) سَوت جنوک۔ ھاکہ گوں سوت ءَ شیادی کنت۔
- **سوج:** (سُ وْجْ) Note ۔ ڈُتس۔ سوج دیگ : پیشی دارگ، نشان دیگ، شون دیگ۔ سر ءُ سوج کنگ۔ بازجاگہ ءَ سوج کنگ ءِ جُست کنگ ءَ گوَش اَنت بلے گالب ندرد اِنت۔
- **سوجی:** (سُ وْجِ یْ) (۱) ھا وانگی کہ آئی ءِ رہ ءَ یک چیزے ءِ بارہ ءَ سر ءُ سوج بشتگ Guide book (۲) سوجی ءِ آرت : ھا آرت کہ ءِ ماٹ ءِ گراُدگ ءَ کار مرد بیت۔
- **سوچ:** (سُ وْچْ) "سوچگ" ءِ پرمانگال بزاں "بہ سوچ"
- **سوچاک:** (سُ وْچَ اکْ) ھا چیز کہ مرچ ءِ تام ءَ کنت۔
- **سوچاکو:** (سُ وْچَ اکْ وْ) (۱) سُھر مورہ یک ذاتے بلے ڈراج اِنت بال کنت، سک سوچ ایت (۲) کاھے کہ بھار ءَ سبز بیت بلے چہ بھار ءَ رند ھُشکیں دارے پُشت کپ ایت کہ چوز رگ ءَ ڈنگر ءُ پُچراِنت۔
- **سوچیچ:** (سُ وْچَ پَ چْ) سوچگ ءُ پچگ۔ سوچیچیں گپ بزاں ترشن ءُ شگان۔

- **سوچیک** : (سُ وْچ کْ) سُچگ ءِ درد۔ سوچیک ءُ سوزان ۔ سوز
- **سوچکی** : (سُ وْچ کِ یْ) وشّیں بُوے کہ آس ءِ سرءَ ریچ اَنت ئے بُو ءُ دُوت کنت ۔
- **سوچگ** : (سُ وْچ گْ) آس ءِ سرءَ کنگ ۔ بُن دیگ، روک کنگ، مان دارگ ۔ آس ءِ کار سوچگ اِنت ۔
بُو ءِ سوچگ یا بُو ءِ چیر سوچگ، سوچکی یا دگہ چیزے ءِ، لاپ ءِ سوچگ : سوکیگ کنگ، لوگ ءِ سوچگ : لوگ ءِ ویرندان کنگ
" لوگ ءَ سوچ کہ پُرّدءَ هرید انت "
- **سوچگی** : (سُ وْچ گِ یْ) هما چیز کہ پہ سوچگ ءَ کارمرد بیت ۔
- **سُوچِن** : (سُ وْچ چِ نْ) بارگیں آسنے کہ دُمب ءِ تُنگ اِنت ءُ سرے ءُ توسک ءُ بندیک ئے مان کشّ اَنت ءُ گُد دوچ
اَنت ۔ داکتری سُوچِن کہ درمان جنگ ءَ کارمرد بیت۔ هر چیزے کہ سرے ءَ توسک ءُ تیز بہ بیت۔ پتن اِناں ۔
- **سودا** : (سَ وْدَا) بھا ءُ زُور ۔ بایار ۔
- **سوداگر** : (سَ وْدَاگِ رْ) بایاری ۔
- **سودگ** : (سُ وْدَگْ) مزنیں کاسگ

Milk king fish **سورابو پشک**

- **سُودوم** : (سُ وْدُوْمْ) کسانیں اولیگ کہ بے کلیت ءَ جنگ بیت ۔ سُودومی : کسانیں یکدار ۔ کُٹی ۔ یک اولیگی
- **سوڈ** : (سُ وْڈْ) سوڑ : جریدہ، ساجو، یکدار میل ءَ " سوڑ " بند ایت
- **سور** : (سُ وْرْ) وادی، واد ءِ تام، ڈاچی ءِ شور بزاں شیر ۔
- **سُور** : (سُ وْرْ) سیر : آروس، سانگ
- **سورآسن** : (سُ وْرْ آسِ نْ) آسن ءِ زاتے کہ زرشت اِیت ۔
- **سورابو** : (سُ وْرَابُ وْ) پشک ءِ زات ءِ ماھیگے ۔ ✱ الشی ءِ سورابی پشک ھم گوش اَنت کد : اندازہ ۱۰۰
س م (گیش چہ گیش) (بچار بُت)
- **سوراپگ** : (سُ وْرَاپ گْ) (۱) هما جاگہ کہ آپ یا زمین ئے سورگ بہ بیت ۔ سکّیں سوریں ماهیگ یا کہ آئی ءِ واداپ
(۲) مچ ءِ پیپک کہ دت بہ رچ ایت ۔ گلونٹ کہ شودگ بیت وادی آپاں کن اَنت ءُ پدءَ پات ءُ کنگ ءُ رند روچ ءِ سرءَ ایرکنگ بیت
کہ ناہ بہ بیت یا کہ شودگ ءُ کل کنگ بہ بیت ھم ناہ بیت ۔
- **سورت** : (سُ وْرَتْ) شکل، رنگ، بُت، جوان، شر رنگ، بہر رنگ، ھپرنگ، کلام اللہ ءِ " دَر " ۔

- **سورچک :** (سَ ورچِ کَ) بُو تنگے کہ سورتام اِنت گوں شیرءَ وراَنت ئے۔ جنینی نامے۔ سورچک ءُ بو انٹ۔
- **سورچیل :** (سَ وز۔ چِ ی ل) پنجگورءَ یک جاگھے ءِ نام اِنت کہ چہ گورءَ پُشت اِنت
- **سوردو :** (سَ وز دُو) پنجگورءَ بازارءُ شہرے ءِ نام اِنت۔ چنکان ءِ رو در آتک ءَ اِنت۔
- **سورکمب :** (سَ ور۔ کُ م بَ ٹ) چہ گھرءَ جھل ءُ چہ موُمان ءَ بُرزیک جاگھے ءِ نام اِنت۔ ھا کمب کہ آئی ءِ آپ سور بہیت۔
- **سورگ :** (سَ ورَگ) کاھے، گزءِ تاک، کلڑ، کلڑیں زمین، دستلانک۔
- **سورگ پُل :** (سَ ورَگ۔ پُ ل ل) ھمے موسم کہ سورگیں کاہ ءِ پُل کنت اے مُدت ءَ دار بُرزگ جوان اِنت۔ الشیءَ دار بُرءِ موسم ھم گوش اَنت۔
- **سورگ گز :** (سَ ورگ۔ گَ زز) گزیں ڈرچک ءِ زاتے۔
- **سورمور :** (سَ ور۔ مَ ور) بچار "شھرمور"
- **سورو :** (سَ وَرُو) چہ ھما شیپ ءُ مزن شیپاں یکے کہ چہ سُھیل ءَ کاینت ءُ کیچ گورءَ ایر ریچ اَنت۔ آدگہ زانتگیں الیش اَنت : (۱) دوکُرم (۲) آپدرگ (۳) آسکانی (۴) سامان (۵) چریانک (۶) کڑ ولگی (۷) سمسوری۔ مَندءِ میتگے ءِ نام اِنت کہ شھلچ ءِ کارمُلا پازل ءِ مانش ھمود ءَ اِنت۔
- **سوردان :** (سَ ور دان) پنجگورءَ چہ ڈراڈک ءَ جھل بازارءُ میتگے۔ کوھنیں کلاتے ھم ھست اِنت
- **سوری :** (سَ وَرِی) سک سور بیگ بزاں سک وادوک بیگ (۲) سکّی سوری : تنگدستی۔ واری۔
- **سوری :** (سُ وَرِی) ھماکہ گوں سور (سیر) ءِ شیادی کنت۔ سُوری جنک یا بچک، بزاں مزن ءُ سیرءِ سندءَ اِنت۔ سیری جنین۔
- **سوریچک :** (سَ ورِی چِ کَ) سک سور۔
- **سُوری سمبھگ :** (سُ ورِی + سَ م بَ ھَ گَ)۔ بچار "سیری"
- **سوریگ :** (سُ ورِی گَ) بچار "سیری"
- **سوڑ :** (سَ وڑ) بچار "سوڈ"
- **سوڑگ :** (سَ وَڑَگ) شور۔ سلاہ۔ گپ ءُ تران۔ سلاہ بنا مشورہ کنگ۔ ھمشوری کنگ، شورکنگ، رائے۔
- **سوز :** (سَ وز) سُوچک، ساز ءِ دردناکیں وشّی، سُر، زیمر۔
- **سَوز :** (سَ وز) اے گال "سبز" اِنت بچار "سبز"
- **سوزمان :** (سَ وزم ان) سکّیں سُچگ ءِ درد۔ سُوچک۔
- **سُوس :** (سُ وَش) سونس : سیس، سینس : مچ ءِ لُٹ ءِ نی بُن ءِ تنکّیں پوست۔ سُوسک یا سُونسک : شترءُ گنڈگ نہ زانوک۔
- **سُوش :** (سُ وَ شَ ش) بچار "سُونس"
- **سوسگ :** (سَ وسَ گَ) ماھیگ ءِ سوسگ بزاں آڑنگہ، ماھیگ ءِ داڑءَ کنگ۔
- **سُوسمار :** (سُ وسَ مَ از) پارسی : ھماگوج کہ عرب ئے وراَنت۔ ھندی : سانڈا۔ الشیءِ تیل ءَ ھم پہ درمانی کار مردکن اَنت۔

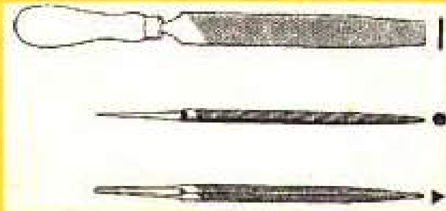
- **سوسن** : (سُ وَسَ نْ) سوسنیں ورنا : گُنگریں ورنا۔
- **سوک** : (سُ وَکْ) سوچک۔ سوز بلے بدیں رنگےءَ
- **سوکدل** : (سُ وَکْ + دِلْ) سوکیگ، سوکلاپ۔
- **سوکلاپ** : (سُ وَکْ لَ اپْ) سوکیگ۔
- **سوکلو** : (سُ وَکْ لُ وْ) کسےءَ سوکی کنگ، چیزے پیش دارگ بلے نہ دیگ۔
- **سوکو** : (سُ وَکْ وْ) ھوسناک۔
- **سوکوسان** : (سُ وَکْ وَسَ انْ) پیش بھارءِ سناں (موسم) ءَ پس پدءَ پہ وھرءَ ھوس کنت توری زانگیں بہ بیت بلے بازکم آپُس بیت۔ سوکو، ھوس ءُ سان : موسم ءَ گوُشِش اَنت۔
- **سوکی** : (سُ وَکِ یْ) ھوسی، ھمائیءَ سوک مان، سوکی کنگ : سوک لاپ کنگ۔ پہ گپ ءُ ھبر کسےءَ توریگ۔ سوکیگ
- **سوکیگ** : (سُ وَکِ یِ گْ) بچار "سوکی"
- **سُوگ** : (سُ وَگْ) بچار "سیگ"

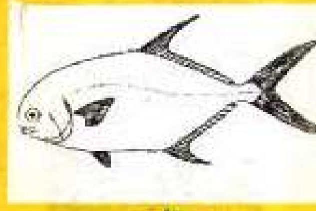
سُول

- **سوگا** : (سُ وَ۔ گا) ھماکہ پہ دگرےءِ بدیءَ شرینگ ءُ سوج دیگ بوتگ سھیگ، سرپد۔ سوگا کنگ : کسےءِ بدیءَ شرینگ۔ کسےءَ مردمےءِ یا چیزےءِ ھرابیانی بارہءَ زانتکار کنگ۔ ھُشیار کنگ۔ ✶
- **سوگات** : (سُ وَگَ اتْ) تُھپہ، چیزے کہ پہ دوستی پہ کسےءَ مچہ وگہ ملکےءِ آرگ ءُ دیگ۔ سوگاتیں پچ۔ سوگاتیں مرد۔ سوگاتیں ملک یا زبان۔
- **سوگال** : (سُ وَگَ الْ) بچار "سیگال"
- **سوگند** : (سُ وَگِ نَ دْ) کسم، سرواری، مُسام، کول، لبز سوگندورگ، سوگنددیگ، سوگندکنگ، سوگندی بیگ یا کنگ۔
- **سُوگی** : (سُ وَگِ یْ) سیگی، پُرسیگ، کسے کہ آئیءِ مردمے بیران بیتگ۔
- **سَول** : (سَ وَلْ) توک پاد آنکگیں ءُ آپ داریں زمینءِ گمرو گُرتگیں دڑچک۔ جوسری سَول (۲) ورنا۔
- **سُول** : (سُ وَلْ) (۱) کسانیں دڑچک (۲) دڑچکے کہ سورگ اِنت۔ (بچار مُت)
- **سُولارگ** : (سُ وَلَ لَ لَدْ گْ) لیکارگ : سوئینگ۔
- **سولانسرو** : (سُ وَلَاں سَ نَ وْ) مُرگے۔
- **سُولاھگ** : (سُ وَلْ لَ اھَ گْ) سولایگ، سولارگ، لیکارگ، سِتینگ۔

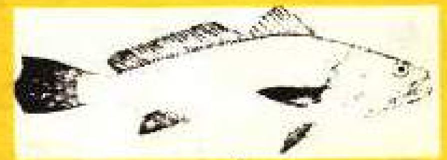
- **سُولآیگ** : (سُ وَل آ ایےگ) بچار "سولآھگ"
- **سولبند** : (سُ ول بَ ن د) کپچ ءِ میتگے ءِ نام اِنت
- **سولک** : (سُ وُل ک) کسانیں سول ۔ گوُنڈیں ڈرچک ، نامے
- **سَولیگ** : (سَ وَل ی گ) گورے کہ شور میتگ ءِ شھرءَ چیر بلے نزیکءَ گوزایت (سرباز ءَ)۔
- **سولیگ** : (سُ ول ی گ) ماھیگے ۔ کد : ۱۰۰ س م دال ۱۵۰ س م Southern Meagre (بچار بُت)
- **سوم** : (سُ وم) ریشں کپادکیت دردکنت ءُ بُن ءِ مزن بیت ۔ نرسوم : مزنیں سوم کہ سک درد کنت
PPB, LWD, SOM - Swelling
- **سومر** : (سُ وُم ر) دوست ، ھمبل ، بیل ۔
- **سون** : (سُ ون) (۱) ماھیگ کُشگ ءِ موسم (۲) سونیں آبند : سبزءُ آبادیں ملگزار ، جوانیں زیدءُ کھچر ، لوک ، کارنہ بستگیں ، اک نیمسون ؛ Second hand
- **سَون** : (سَ وَن) ھاکال کہ گوں آئی ءَ مردءُ جن گیشّں انت (طلاق)
- **سونام** : (سُ ونَ ام) سارم ءِ زات ءِ ماھیگے ۔ کد : ۹۰ س م Pompano (بچار بُت)

سوھان

سونام

سولیگ

- **سَونس** : (سَ ون س) ھاناہ کہ تہ ءَ شیاہ اِنت ءُ ترپشں اِنت ۔
- **سُونس** : (سُ ون س) بچار "سُوس"
- **سُونس** : (سُ ون س س) ھما ماھوریں پوست کہ مچّ ءِ لُٹانی بُن ءَ اِنت ۔ زندءَ گوتہ ءَ ءُ گُدسرءَ کلپوگانی بُن ءَ بنت ۔
✱ دریائی سونس : دریائی بوٹگے کہ گوات ءُ گوم ءِ تیاب ءَ کارایت ۔
- **سوھان** : (سُ وھ ان) گرگزیں آسنے کہ اڑگ یا دگہ آزبابانی دپاں تیز کنت ۔ File (بچار بُت)
- **سوھو** : (سُ وھ و) بلد ، زانتکار ۔
- **سَھاتگ** : (سَ ھا ۔ ت گ) سھاتو : آزمان جمبرءَ پوش اِتگ ءُ شنزایت ءُ شنزایت بلے پشّل نگوارایت (ھندی : بھوار)
- **سَھاتو** : (سَ ھ ات و) بچار "سھاتگ"
- **سھار** : (سَ ھار) بانگواہ ، سحر ۔
- **سھارگاہ** : (سَ ۔ ھار ۔ گ اہ) بانگواہ ۔
- **سُھب** : (سُ ھ ب) سباہ ۔
- **سُھبت** : (سُ ھ ب ت) ناچ ۔

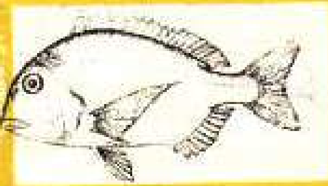
- **سَہت :** (سَ ھَ تْ) سُہر، زیور، دمان (سَہت ءُ دمان)
- **سُہت :** (سُ ھَ تْ) مزنیں ھِنت، مزنیں تاوان بلے جسمانی ءُ روحانی۔ سُہت دیگ : واری ءِ گُدّی ءِ ھَند۔
"پلانی ءِ یانا ڈراھی ءِ من ءِ سُہتے دات"۔
- **سُہتہ مرگ :** (سُ ھَ ۔ تَ ہْ ۔ مَ رْگْ) سُتکہ مِر، سُتکہ مرگ، شُوم، بے بھت۔
- **سَہتی :** (سَ ھَ تِ یْ) جنینی نامے۔
- **سَہدار :** (سَ ھْ ۔ دَارْ) بچار "ساھدار"
- **سِہر :** (سِ ھَ رْ) جاتیگ ءِ کار، گَندگیں دم ءُ چوٹ۔ ★
- **سُہر :** (سُ ھَ رْ) ھون ءِ رنگ۔ تنگہ، $1\frac{1}{2}$ مسکال، ریٹہ، سُہر مور، سُہرچو : پِیٹ ءَ، انار ءَ، متراسیئیں گد ءَ، پُرک ءَ، جگر ءَ، ھون ءَ، پَن ءَ۔
- **سہرا :** (سَ ھ ۔ رَا) پیداور، پَدرا، ودی، زاھر۔ ★
- **سہراب :** (سُ ھ رَابْ) رُستم ءِ چُک کہ ھمائی ءِ جند ءِ دست ءَ کُشگ بیت۔ سُہراپ : تلاہ ءِ آپ
- **سُہرابو :** (سُ ھ رَابُ وْ) (۱) آپی مُرگے، اے مُرگ ءِ ماد گ ءَ "کوہ کل" گوشس اِنت (۲) پشک ءِ زات ءِ ماھیگے۔

سُہرکپ

- **سُہرآپ :** (سُ ھَ رْ ۔ آپْ) تلاہ ءِ آپ، سُہراب کہ رُستم ءِ چُک اِنت (بلکیں پارسی ءَ "سرخاب" اِنت کہ بلوچی ءَ سُہراپ یا سُہراب اِنت)
- **سُہرپٹّن :** (سُ ھَ رْ ۔ پَ ٹْ ۔ ٹِ نْ) پٹّنیں ماھیگ ءِ زاتے۔
- **سُہرتگ :** (سُ ھَ رِ تَ گْ) سُہر گپتگیں، سُہرتر اِتگ۔
- **سُہرتُگ :** (سُ ھَ رْ تُ گْ) سُہربیں تگ۔ زراگ۔
- **سُہردمب :** (سُ ھَ رْ ۔ دُ مْ بْ) ماھیگے۔
- **سُہردمبل :** (سُ ھَ رْ ۔ دُ مْ بُ لْ) کسانیں مُرگے۔
- **سُہرک :** (سُ ھَ رَکْ) وبائی ناڈراھی یے کہ چوگرمیک ءَ شِنگ بیت۔ جان ءَ دزر رِچ اِیت، تپ دنت، لاپ رَوت، گیشتر چُکاں گپت بلے چوگرمیک ءَ زوالی نہ کنت۔
- **سُہرکپ (۱) :** (سُ ھَ رْ کَ پْ) ھمار وکیں آس کہ دار ءِ سر ءَ اِنت۔ عربی "مشعل" (بچار بُت)
- **سُہرکپ (۲) :** (سُ ھَ رْ ۔ کُ پْ) بچ ءِ کوگ ءِ بُن کہ بُندریں بُن اِنت، کشّس ءِ جاگہ۔
- **سُہرگ :** (سُ ھَ رَ گْ) سُہررنگ۔
- **سُہرمار :** (سُ ھَ رْ ۔ مَ ارْ) مار ءِ زاتے

- **سُہرماھیگ :** (سُ ھْ رْ - مَا ھِ ی گ) ماھیگے (سُہرماھی)
- **سُہرمور :** (سُ ھْ رْ - مُ وْ رْ) سُہریں کسانیں مور، بلے باز زات اِنت ۱- سک کسان اِنت ۲- کسان اِنت بلے سرئے زنڈ اِنت ۳- سرئے زنڈ اِنت بلے سُنیٔ بُرمش اِنت- ۴- سک سُہرءُ ٹانگوڑ دُمب ئے لِک اِنت - سک تچ اِیت۔ (شورمور : مورچہ ہای خُرد وکوچک ب ق)
- **سُہرنگ :** (سُ ھْ رَ ن گ) اپسے ءِ زاتے کہ رنگ ئے سُہر اِنت .
- **سُہرو[۱] :** (سُ ھْ رُ وْ) چوکہ گلہ ءُ جوءَ دھلے کہ دشت ءُ دشتیاری ءَ باز بیت۔ اِے باز زات اِنت۔ سُہروکِنگ ئے ایشیٔ توم ءَ پل ءَ ھم ربچ اَنت ءُ چنڈگ ھم بیت۔ پل ءِ دھل سُترتر بیت۔ زمستان ءُ گرماگ ھر دو موسماں کِشگ بیت اگاں زمستان ءَ گوڑ (اسکیں گوھرءِ مہ گپت ھشتمی روچ ءَ تچ کنت۔ ھامینی روچاں چارمی روچ ءَ تچ کنت۔ چلّیں زمستان ءَ دوازدہ تا چاردہ روچ ءَ تچ کنت۔ بُندر ءَ یک تاکے جنت کہ چو مُشک ءِ گوش ءَ اِنت، رندءَ دو تاک بیت، چد ءُ رند چار تاک بیت۔ چہ ایشی ءَ رند کپّرگی بیت (بزاں پل ءِ دپ ءَ اِنت کہ گوات ئے لگ اِیت تاکاں مُشس اِیت کپرکپر کنت) چہ کپّرگی ءَ رند گیشس اِیت بزاں چہ پل ءَ گیشس اِیت۔ چہ پل ءِ گیشگ ءَ رند کونڈے بُرزبیت اولی رندءَ گرک جنت چہ ایشی ءَ ھپتگے رند تاک ءَ تر ین اِیت بزاں دومی گرک ءَ رس اِیت

۱ سُہرو

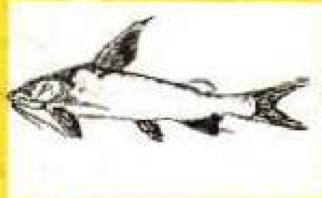

سُہرو ۲

چد ءُ رند گت بیت بزاں ھوش ماں پوشءَ اِنت نزیک ءُ ترگ ءَ اِنت۔ نی گپ ءَ تر کنیں اِیت ءُ ھوشس درکیت پدءَ ھوشں کشس اِیت ءُ ڈیل بندایت۔ چہ گپ ءَ درکیت یک سُہریں مگکے آئیٔ ءِ سرءَ بندایت کہ "بے دان" ئے کنت۔ اِے مگسک ءِ وھد گرماگ اِنت۔ چہ رودراتک ءَ بانگواہ ءَ سرگوات کشس اِیت "بے دان" ءِ ترس اِنت "بے دان"، ھمے مگسک ءِ نام اِنت ھم۔ سُہرو ءِ کرّب ءَ گوکاں دینت۔ اُشتر ءُ پس ءُ ھرئے ھم وارت۔ (بچاربُت)

- **سُہرو[۲] :** (سُ ھْ رُ وْ) ماھیگے۔ * ٹینٹیل زاتیں بلے چہ ٹینٹیل ءَ ستریں ماھیگے کد : ۳۰ س م داں ۶۵ س م Long spined Red Breem (بچاربُت)
- **سُہرءُ موٹ :** (سُ ھْ رْ - ءُ - م وْ ٹ ٹ) گندگیں دم ءُ چوپ کہ مردم ءَ تاوان دَنت .
- **سُہریگ :** (سُ ھْ - ر ی گ) کورماھیگے، چہ مُربہ ءَ کستر اِنت کد ءَ پلہے بیت۔ ھر دوئیں کشاں بارگیں سُہریں کِشک ئے پر اِنت۔ اے پہ دام گرگ بیت .
- **سُہگ :** (سَ ھْ گ) ساھگ بوگ، چٹ بوگ، تمپ بیگ، برباد بیگ + ساھگ بیگ، ساھیل بیگ .
- **سُہگ :** (سُ ھْ گ) چہ بازیں کتہ کاریاں سوھو بیگ بزاں چیزے ءِ بارہ ءَ سک زانتکار بیگ .

- سَهل : (سَ هْ لْ) آسان۔
- سُهل : (سُ هْ لْ) ترّان ، وشّانی ، چہ مڑگ ءَ رندسلاہ ، سُهل ءُ ترّان ۔
- سَهم : (سَ هْ مْ) بھربھرِیں زمین کہ میتاپ ءِ تہ ءَ بیت + باز مچ ءُ مڈّ گار ءُ میراس ۔ سَهم کیتگ : بڑاں میراس ئے کُرتگ ۔
- سَهمان : (سَ هْ مْ ا نْ) مہ زیار جاہ ءَ جھل ءُ ھیبت ءَ سرا سرباز ءِ مزن کور ءِ رو بر کت ءِ شیپ ۔
- سَهن : (سَ هْ نْ) کاشیگ ، ورگ وار
- سُهن : (سُ هْ نْ) بچار "سون"
- سهوات : (سَ هْ وَ اْ تْ) بچار "ساوات"
- سَهور : (سَ هْ و رْ) سھیر : روچگیں مردم کہ بانگواہ ءَ ورانت اے ورگ ءِ نام اِنت ۔
- سهی : (سَ هِ یْ) ستی : مالوم دار ، زانتکار ، سرپد ۔ سهی بُوگ ، سهی کنگ ، سهیگ ، ستیگ ۔ ★
- سَهیر : (سَ هِ یْ رْ) بچار "سهور"
- سهیگ : (سَ هِ یْ گْ) بچار "سهی" ۔ ★
- سُهیل : (سُ هِ ے لْ) زربار ءِ نیمگ ۔ سهیل ءِ استار ۔
- سُهیل بش : (سُ هِ ے لْ ۔ بَ شْ شْ) موسمی هورے ۔
- سئی : (سَ ۔ ءِ یْ) بچار "سهی" ★
- سئیگ : (سَ ۔ ءِ یْ گْ) سهیگ ، سهی ، ستی ۔ ★
- سی¹ : (سِ یْ) بیست ءُ دگہ دہ ۳۰ - 30
- سی² : (سِ یْ) سی دیگ ، سیک دیگ ، گُت دیگ ، گوار بنگ ۔
- سے : (سَ ے) یکے ءُ دگہ دو : سے ۱+۲=۳ ۔
- شیاد : (شْ ۔ یا ذْ) شیال : ھماکہ ھون ءَ شریدار اِنت اک : دو بُلکانی نماسگ یا پیرکانی کُرّم سگ جہ وارس ءَ کمتیں دُور تر بلے بچیں کُھم ءِ مردم ۔ دُور شیاد : بڑاں دُوریں شیاد اِے چہ یُن یلک ءُ بُن پیرک ءَ آدیم اِنت ۔
- سَیاد : (سَ ۔ یا ذْ) شکاری ۔
- شیادی : (شْ ۔ یا ۔ دِ یْ) ھون ءَ شریداری ، کرس ، بند کہ یک مردے ءَ گوں دگرے ءَ بیت یک چیزے گوں دگہ چیزے ءَ یک بندے ءَ بستگ ۔ شیادی ءِ "ی" : ھما "ی" ءِ آپ کہ یک نامگال یا نام بزانتیں گالے ءِ گُڈّسر ءَ گوں آئی ءَ ھمگرنچ بیت اک : چہ "دار" ءَ "داری" ، چہ "آپ" ءَ "آپی" ۔ بڑاں ھماکہ گوں "دار" یا "آپ" ءَ شیادی کنت ۔
- شیاڑی : (شْ ۔ یا ۔ ڑِ یْ) جاسوس (انگریزی C-I-D ءِ بلوچی) ★
- شیال : (شْ ۔ یا لْ) بچار "شیاد" ۔
- شیالی : (شْ ۔ یا لِ یْ) بچار "شیادی" ۔
- شیانا : (شْ ۔ یا ۔ نا) ھوشیار ، چالاک ، سوھو (گال در آمدے) ★
- شیاہ : (شْ ۔ یا ہْ) شپرنگ ، تھار ، "شیاہ شیاہ چو : مک ءَ ، چشم ءَ ، کپل ءَ ، مُنڈ ءَ ، اِشکر ءَ ، تین ءَ ، تانگ ءَ ، کنچل ءَ ، سیرنگ ءَ ، شپ ءَ ، جک ءَ ، ٹونڈ ءَ ، مٹونڈ ءَ ، جنوزام ءِ پٹ ءَ " : جاگر کولاھی ءِ اسپ ءِ نام ۔ شاھنامہ ءَ اسفندیار ءِ اسپ ءِ نام ۔ "زردشت" "زمزم" ءِ کتاب ءِ نام ۔
- شیاھاپ : (شْ ۔ یا ھْ ۔ آپْ) نہ گشوکیں آپ ۔ ھاکور یا گُھن ءِ آپ کہ ھچ جھگ ئے برنیست ۲- چاپانی ناڈ ءِ ھی یے ۔

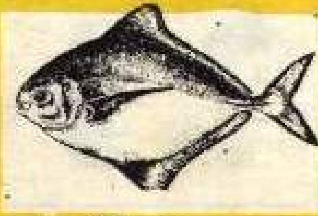
- **شیاھبگل** : (ش۔یاھ۔ب۔گلْ) مزنیں مُرگے ۔
- **شیاہ بند** : (ش۔یاہ۔بَ نْ ذْ) بچار "شیہ بند" ۔
- **شیاھپاد** : (ش۔یاھ۔پادْ) بلوچ ءِ ٹُکّے کہ دگہ راجانی تہ ءَ ہم ھمے نام ءَ تک ھست ۲۔ ستار ءِ نزیک ءَ جاگھے ءِ نام اِنت۔
- **شیاہ پٹن** : (ش۔یاہ۔پ ٹ۔ٹنْ) پٹنیں ماھیگ ءِ زاتے ۔
- **شیاہ تپس** : (ش۔یاہ۔پ سْ) شیہ پس : بزاں مودی پس کہ بزّ ءُ پاچن اَنت (اِسپے پس میش ءُ گورانڈ اَنت) بچار پس ۔
- **شیاھپلاسک** : (ش۔یاھ۔پ۔لاسْکْ) شیہ پلاسک، شیاھپلاس، شیہ پلاس : شیاہ رنگیں سکیں بزیں گرمنگ کہ مرگ ءِ پیشراہ اِنت ۔
- **شیاہ پوش** : (ش۔یاہ۔پ وشْ) ھما مردم کہ شیاھیں پوشاک گور ءَ کنت، ھما جنین کہ پُرسیگ اِنت ءُ شیاھیں گُدے پِرا ءَ
- **شیاہ تھار** : (ش یاہ۔تَ۔ھارْ) سک تھار، کپیل
- **شیاھتگ** : (ش۔یاھ۔تگْ) بزاں "شیاہ تھتگ"، ھما شیاھیں تھتگ کہ دربرجاھاں گوں گچ (چاک) ءَ نبیسگ ءِ کارمردبیت Blackboard

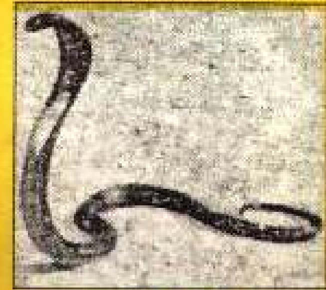
Engraved Cat fish

- **شیاہ جگر** : (ش۔یاہ۔جَ گَ رْ) دلیر، بھادر، نترس ۔
- **شیاہ دل** : (ش یاہ۔دِلْ) دلشیاہ، شِزار، بزار ۔
- **شیاہ دیجت** : (ش یاہ۔دِ ے۔جتْ) شیاھیں دیھ ءِ جنگیں، بدلوٹگے ۔ ★
- **شیاہ دیم** : (ش۔یاہ۔دِ ے مْ) بدکار، دیم شیاہ، شیمغرو ۔
- **شیاہ دیمگ** : (ش۔یاہ۔دِ ے۔مگْ) چمّانی دیم ءَ شیاھی ءِ مان تَرَگ کہ مردم ءِ سر تَرَا اِیت ءُ کپ اِیت ۔ تامور ۔
- **شیاہ ڈن** : (ش۔یاہ۔ڈنْ) سیرکگیں ڈن کہ شیاھیں ڈل ءُ شپوریں سِنگگ اِنت ۔
- **شیاہ زبان** : (ش۔یاہ۔زُبانْ) ھما مردم کہ آئی ءِ بدیں پیش گوشی ءُ بدیں لوٹگ پورا بنت ۔ شوم زبان ۔
- **شیاہ سر** : (ش۔یاہ۔سَرْ) جنیں آدم، زال بول، جنیں چُک ۔ ✪
- **شیاہ سوچ** : (ش۔یاہ۔سُ وْ چْ) شیاہ ءُ سُتکگیں ۔ گیشتر یہ منجل ءِ بتّ ءَ گوشگ ءَ بیت کہ ٹُن ءَ سَچ اِیت شُومیں مردم ۔ سکیں شیاھیں مردم، شیاھیں سوتکال ۔
- **شیاہ شپ** : (ش۔یاہ۔شَپْ) سک تھار، سک تھاریں شپ، شیہ تھار
- **شیاہ کار** : (ش۔یاہ۔کارْ) بدکار، شیاھکار بیگ : گوں دگہ جنینے ءَ مرد ءُ جنی کار سوا ءُ گرگ بیگ ءُ بنام بیگ ۔ ✪
- **شیاہ گوش** : (ش۔یا + گ وشْ) گلّو ءِ زاتیں ماھیگے کہ ایشی ءَ شے نادگ ھم گوش اَنت ۔ ✪ (بچار بُت)

- **سیاھکی گوْمز** : (سْ۔یا۔ھْ۔کِ۔ی۔گ۔وَ۔مْ۔ز) سیاھیں مزنیں گوْمز کہ کلّ ءَ کدوگ کنت۔
- **سیاھگ** : (سْ۔یا۔ھَگ) سیاھی۔ سیاھیں جبر، اِشکر، تمیں ءِ سیاھگ۔ ٹیلگ ءِ سیاھگ۔ نبشتگ (مسوده Script)
- **سیاھل** : (سْ۔یا۔ھَل) سیاه چک، سیاه رنگ، نامے۔
- **سیاھلک** : (سْ۔یا۔ھَ۔لَک) سیاه چک، سیاه رنگ۔ مُرگے : ھراں سیاھلک، ھری سیاھلک۔
- **سیاھمار** : (سْ۔یا۔ھْ۔مار) مار ءِ زاتے (کالا ناگ Cobra) (بچار بُت)
- **سیاھمور** : (سْ۔یا۔ھْ۔مور) سیاھیں مور کہ باز زات اِنت اک: مکونٹ یا مکنٹ، سلور، مکڑ۔
- **سیاھُنڈگ** : (سْ۔یا۔ھُ۔نْ۔ڈَگ) سک سیاھیں مردم۔ ★
- **سیاھو** : (سْ۔یا۔ھو) مردینی نامے۔ ★
- **سیاھی** : (سْ۔یا۔ھی) تھاری، نامے۔ ★
- **سیاھیچک** : (سْ۔یا۔ھِ۔ی۔چ۔ک) مُرتگیں اِشکر کہ سیاه اِنت، تمیں ءِ سیاھیچک بزاں سیاھگ، سیاھی چک۔ ★
- **سیاھین** : (سْ۔یا۔ھ۔ے۔ن) سیاه رنگیں، اسپیتیں ءِ چپ۔ نامے۔
- **سیاھیں تِگلم** : (سْ۔یا۔ھِ۔ے۔ن۔تِ۔گِ۔لَم) تگلمیں ماھیگ ءِ سیاھیں زات۔ سیاه تگلم Black Pomfret (بچار بُت) ★

سیاھیں تِگلم

سیاھمار

- **سیب** : (سِ۔ے۔ب) آمگ۔ سیبیں بندیک بزاں بندیک کہ آمگ آمگ ءَ بزّستگ ءُ مُھر نہ اِنت۔ یک چیزے ءِ جوڑ کنگ ءَ یک برے آئی ءِ بُنگیجی ءَ آمگیں برّ ءَ جوڑ کن اَنت کہ رند ءَ آئی ءَ الکاپ ءُ جوانیں رنگے ءَ جوڑ کن اَنت۔ سیاھگ ءِ "Rough draft" ءَ۔ دوسے لگوشک کہ یکجاہ کن اَنت ءُ ایشی ءَ کونڈ کن اَنت کہ ھمے سیب اِنت۔
- **سیب سیاھگ** : (سِ۔ے۔ب۔سْ۔یاھَگ) ھما سیاھگ یا نبشتگ کہ رند ءَ الکاپ کنگ بیت۔ Rough draft
- **سیبک** : (سِ۔ے۔بَک) جنینی نامے۔
- **سیبکار** : (سِ۔ے۔ب۔کار) آمگکار۔
- **سیبگال** : (سِ۔ے۔ب۔گال) ھما گال کہ وتی مُندریں بزانت ءِ واجہ اِنت یا کہ گال ءِ مُندریں رنگ ءُ بزانت۔ سیبگال بزانت: مُندریں بزانت اک: "دست ءُ پاد جنگ" ءِ سیبگالی بزانت "دست ءُ پاداں گوں یک چیزے ءَ جنگ یا کہ انجوش ءَ سپٹ جنگ" اِنت۔ بلے ایشی ءِ گالبندی بزانت "جُھد کنگ" اِنت۔
- **سیبند** : (سِ۔ی۔بَ۔نْ۔د) سینگ بند، سینہ بند، جنینانی گوْربند کہ پہ گرانیں گودانانی بندگ ءَ کار مرد بیت یا کہ مروچاں پہ ڈولداری ءِ ھاترءَ بندگ بیت۔
- **سیبیّ** : (سِ۔ی۔بّ۔ی) سیوی : بلوچستان ءِ کوھن ءُ کدیمیں ءُ زانتگیں شھرے کہ میر چاکر خان رند ءِ مندجاه بوتگ

بلوچستان ءِ گرم تریں شھر اِنت گوْش اَنت کہ اے شھر چہ سیواجی مہاراج ءِ نام ءَ "سیوی" بُوتگ پدا "سِبّی" نام کپتگ۔ ★

سیپٌ : (سِ یٖ پْ) مَشکت ءُ مترہ ءِ رو برکت ءَ تیاب کرگ ءَ بندنے کہ باگ ءُ بازمان۔

سیپٹُر : (سِ یٖ پ۔ پُرْ) گلہ یا جو ءِ ٹِگ ایشاں ایر گواتیانی "برگہ" ھم مان بیت۔

سیپُڑک : (سِ یٖ پُ ڑَک) رو ایرشتی بلوچستان ءَ بِنت ءِ زانتگیں کوھے ءِ نام اِنت۔ میر کمبر ءِ مانش ھمے کوہ ءِ مُن ءَ اِنت۔ ★

سیپٹُری : (سِ یٖ پ۔ پُ۔ رِی) سیپٹُر : گلہ یا جو ءِ ٹِگ کہ ایرت گڈ ءَ گ ءُ گوں گِل ءِ یکجاہ کنگ ءُ لوگ دونگ بِنت۔ الیشی ءَ "سیپڑی" ھم گوْش اَنت۔

سَیپل : (سَ ے۔ پَلْ) مردینی نامے۔

سِیت : (سِ یٖ تْ) سُوت : نپ، پانڈگ، تاوان ءِ چَپ۔

سے تاکی : (سَ ے۔ تا۔ کِ ی) ھما پُ کہ دو روچ پلہ دنت ءُ سیمی روچ ءَ پدءَ گِپت بزاں سرءُ سیمی روچ ءَ گِپت ھرکارے کہ ھمے رنگ ءَ سرءُ سے روچ ءَ کنگ بہ بیت۔ ھما "تاک" کہ ھپتگے دو ورندءَ چاپ ءُ شِنگ بیت۔ سیمی۔

سیتانپل : (سِ یٖ ت۔ تان۔ پَلْ) گردیں نیمگے کہ گُٹ گُٹ اِنت ءُ توم ءَ پُر اِنت۔ Custard Apple. (بچار بت)

سیت پُش : (سِ یٖ ت۔ پُشْ) نپ کش، ھما مردم کہ بے نپ ءُ سیت ھچ کارءَ کنت، لالچی۔

سیتانپل

سیتّل : (سِ یٖ ت۔ تَ لْ) رو دُمسی دلوتانی سیستں کہ سگندان ءُ بیلنڈ ءِ میانجی ءَ اِنت۔

سے تل : (سَ ے۔ تَلْ) سادہ ءُ بندیک سے تالی بیت ءُ گُد یا ھمے رنگیں۔

سِیتوار : (سِ یٖ تْ + وَارْ) سکّیں گیشں نپ وار۔

سِیٹ : (سِ ے ٹْ) بیاپاری، ھماکہ دکان ءِ ھست، دکاندار، مالدار، گوریں بیاپاری۔

سِیٹ : (سِ یٖ ٹْ) پہ دپ سکّیں تُرندیں بارگیں آوازے کشگ، سیٹی (سیٹ کنگ)

سیٹار : (سِ ے۔ ٹارْ) رو کپتی بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت۔ باھو دشتیاری ءِ میتگے۔

سیٹگ : (سِ ے۔ ٹَگْ) چیٹگ، ساٹگ۔

سیٹی : (سِ یٖ ٹ۔ ٹِ ی) سیٹ : چہ دپ ءَ تُرندیں بارگیں آوازے کشگ کہ چہ شیزارگ ءَ سک تُرند اِنت۔ اے یا کہ دست ءِ یک یا دو لنگک ءَ دپ ءَ کنگ ءُ ھُپ کنگ ءَ بیت یا کہ بے لنگک ءَ پہ لِلّک تُرینگ ءَ بیت۔

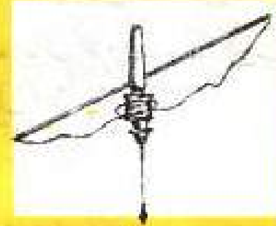
سیجُز : (سِ یٖ۔ جُ زْ) کلام اللہ (قرآن مجید) کہ ۳۰ بھرگ اِنت، سیجُز قرآن۔ ★

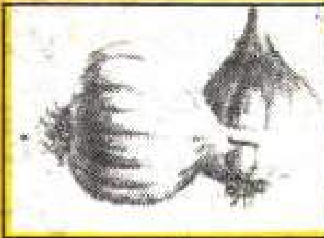
سیچک : (سِ یٖ چ کْ) سکّیں بارگ ءُ توسک ءُ تیزیں سر۔

سیچُک : (سِ یٖ چْ۔ چُکْ) مُرگے۔

سیچّن : (سِ یٖ چْ۔ چِنْ) بچار "سوچّن"

- **سَیَد :** (سَ۔ یَدْ) بلوچی مردینی نامے ۔ تازی ءِ " سَیَّد " ءُ ھم بلوچی ءَ سَیَد گُوش انت ۔ سیدھاشمی : بلوچی ءِ لبزانک ءِ کارزوگیں ندکار
- **سَیَدھاشمی :** بلوچی زبان ءِ نامداریں لبزکار، ندکار، زُبانزانت، شوھازکار ءُ دپترزانت سیدظہورشاہ ھاشمی : بُوتن روچ ۲۱ ، اپریل ۱۹۲۶ء (گْوادر) بیران روچ ۴ ، مارچ ۱۹۷۸ء (کراچی)
  وانگی : (۱) سِستگیں دستونک (رم) (۲) انگر ءُ تروشگل (لبزانک) (۳) بزتگیں بیر (لبزانک) (۴) ترامپکنیں ترمپ (لبزانک) (۵) بلوچی سُبُکیں (رم) (۶) بلوچی اردو بول چال (۷) بلوچی سیاھگ ءِ راست نبیسگ (۸) جُزءِ ھم بلوچی (رم) (۹) میرگند (رم) (۱۰) نازک (ناول) (۱۱) بلوچی زبان و ادب کی تاریخ (۱۲) سچکانیں ستا (لبزانک) (۱۳) شکلیں شنجو (لبزانک) (۱۴) سیدگنج (رم) (۱۵) شھلچِ کار (رم) (۱۶) چتکاس (رم) (۱۷) بلوچی دربر (رم) (۱۸) بے سرگال (رم) (۱۹) گے تالان کناں (۲۰) گاریں کلدار (رم) (۲۱) زوت گر ءُ دیرھل (رم) (۲۲) بلوچی دلپسندیں لبزکاری (۲۳) گِسدگْوار (لبزانک) (۲۴) سَیدگنج ★
- **سَید :** (سَ ے ذْ) آسک ، آھُو
- **سِید :** (سِ ے ذْ) ناڈراھی یے کہ مردم ءِ جُتکی گْوات گِرانت ۔ لاپ سِید : ھمے سید اِنت بلے جُتکیانی گْوات گرگ ءِ بدل ءَ دگہ رگے ساھین ءِ اے کَش آکش درد کنت ءُ ٹِنگ رایت ۔

سیرائیگ

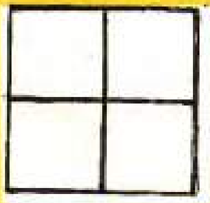

سیرک

- **سَیدُک :** (سَ ۔ یَدُکْ) مردینی نامے
- **سَیدی :** (سَ ے ۔ دِیْ) ھما کُوں سَید ءَ شیادی کنت اَک : سَیدی گوشت ۔ نامے کہ مردین ءُ جنیں ھردکاں پہ کنگ بیت ۔
- **سِیڈ :** (سِ یْ ڈْ) بچار " سیٹر "
- **سِیر :** (سِ یْ رْ) سُور : جنین ءُ مردین ءِ مرد ءُ زال لوگ ءِ کار ءَ جار ۔ وَڑدلی ءُ شادانی ۔
- **سِیر :** (سِ ے رْ) کسے کہ شُدیگ نہ اِنت ۔ کسے ءِ کہ وَڑگ وارتگ (۲) دُور تِل ۔
- **سِیراپ :** (سِ ے ۔ رَاپْ) ھما کُتتاپ نہ اِنت ۔ ھما زمین کہ آپ ءُ بازمان ۔
- **سِیرائیگ :** (سِ یْ ۔ رَا ۔ ءِ یْ گْ) دار ءِ ٹنگ کنوکیں اَزبابے ۔ (بچار بُت)
- **سِیرجاہ :** (سِ یْ رْ ۔ جَاہْ) باھو دشتیاری ءَ یک جاگھے ءِ نام اِنت (۲) سیر ءِ جاگہ : ھمو دہ کہ سیرکنگ بیت (۳) سیرکگیں ڈَن
- **سِیرچینک :** (سِ ے رْ ۔ چْ ے نْ کْ) ھما مُرگ کہ چہ دان ءَ سیر اِنت " سیرچینکیں کروس " بَت : " کروسے کہ سیرچینک اِنت بے مُدت ءَ بانگ دَنت " ، " سیرچینکیں کروس ءِ بانگ اِنت " ، مالدار ءِ کروس سیرچینک اِنت "
- **سِیرک :** (سِ یْ رْ کْ) دھلے کہ پیماز ءِ ھمراہ اِنت (بچار بُت) (۲) سیرکگ ۔

- **سیرکک** : (سِ ی ڑُ کَک) بچار کاھے۔
- **سیرکگ** : (سِ ی ڑ گَگ) سپاہ، سَلَہ، وَڈ، میدان۔
- **سیرگ** : (سِ ای۔ رَگ) بچار "سیرگگ"۔
- **سیرگ** : (سِ ے رَگ) سیر، شُدیگ اِناں۔ نسیرگ، ھماکہ سیرنہ اِنت۔
- **سیرلاپ** : (سِ ے ڑ۔ لاپ) ھماکہ لاپ ئے سیر اِنت۔ آپ لاہیں مردم، ھستومند۔
- **سیرور** : (سِ ے ڑ۔ وَڑ) ھماناہ کہ پستگیں نچ کہ یک رندے ءِ روچ ءُ سیرے دو سیرناہ پہ وَرگ ءُ دنت گوش اَنت "سیرور" اِنت۔
- **سیری** : (سِ ی رِ ی) ھماچنک کہ رُستگ توام اِنت ءُ سیر ءُ سانگ ءِ سِندءَ اِنت۔
- **سیری** : (سِ ے رِ ی) شُدیگی ءِ چپ، شُدیگیں مردم کہ وَرگ وارت سیر بیت۔ آبادی، مالداری، زرداری۔ لاپ سیری، لاپ سیری ءَ کپگ بزاں سوبے ءِ رسگ۔
- **سیریس** : (سِ ے۔ رِ ے س) سادے کہ ستے ہرءَ ریس داتگ بزاں سے ٹال ءَ بڑستگ۔ گوں سے پیش ءَ بڑستگیں ساد۔
- **سیریگ** : (سِ ی۔ رِ ی گ) بچار "سیری (سِ ی رِ ی)"
- **سیڑ** : (سِ ی ڑ) مدگ وارتگیں کِشار "کِشار مدگ ءَ سیڑاتگ" "یاکِشار مدگ ءَ واتگ ءُ سیڑاِنت" سیڈ۔
- **سیڑگ** : (سِ ی ڑگ) سیڑ بیگ، مدگ ءِ کِشار ءَ وَرگ۔ ھر چیزے کہ ھمے رنگ ءَ ڈرشگ ءُ بُنڈاں کنگ بہ بیت۔
- **سیڑی** : (سِ ی ڑی) گراب ءِ وتی آپ ءِ تہ ءِ تروک ءَ چپکا ترینگ بزاں ھر دھدے کہ گراب یا کہ لانچ وتی تروکءَ سک چپکا ترین اِیت پہ وارگ یا پُشت روگ ءِ ھارءَ، ایشی ءَ سیڑی دیگ گوش اَنت
- **سیڑینگ** : (سِ ی۔ ڑے ن گ) آذروہ کنگ، ڈرشگ، مدگ کِشار ءَ سیڑین اِیت۔
- **سیس** : (سِ ی س) بچار "سونس"
- **سیساد** : (سِ ی ش۔ سا ذ) روبرکتی بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت کہ باھو ءِ مزن کور ءِ کرہ ءَ اِنت
- **سیسادی** : (سِ ی ش۔ سادِ ی) ھماکہ گوں سیساد ءَ سیادی کنت سیساد ءِ سندوکیں مردم
- **سے سد** : (سِ ے۔ سَ ذ) دو سد ءُ دگر یکسد ۲۰۰ + ۱۰۰ یا 300
- **سیسدی** : (سِ ے۔ سدِ ی) جھل دشت ءَ میتگے۔
- **سیسرک** : (سِ ی ش۔ سِ رَک) گلکیں آرت ءَ شُرد ترکن اَنت ءُ پہ ھنگ زُور اَنت ءُ تین ءِ سرءَ پچ کن اَنت ءُ روگن ءَ پرتیج اَنت نگن ءَ اُدرت اُورتیں ٹنگ مان بیت ءُ روگن میچل ءُ ظھم اِنت، شکر پہ کن اَنت ءُ وراَنت ئے۔
- **سیشک** : (سِ ی ش۔ شَک) بچار سونشک۔
- **سیشگ** : (سِ ی ش۔ شَگ) سگندان ءِ سرءَ اِنت چوکہ ھون ءَ اِنت، وراَنت ئے، سبز اِنت، تین ءُ مُشتنت ئے "دلوگ"
- **سیستل** : (سِ ی س۔ سَل) سیستل کہ روستی دلوت ءَ پراَنت، روستی دلوتانی ورگ چہ گرءَ ایرزُوَنت پہ سگندان ءَ چہ سگندان پہ سیستل یا پہ بیلنڈءَ، چہ بیلنڈ پہ روتاں۔
- **سیستان** : (سِ ی ش۔ تان) روبرکتی بلوچستان ءَ مزنیں پُرگنگے ءِ نام اِنت
- **سیسو** : (سِ ی۔ سُ و) بچار "سیسی"
- **سیسوگ** : (سِ ی۔ سُوگ) بچار "سیسی"
- **سیسی** : (سِ ی۔ سِ ی) سیسو، سیسوگ، سیسگ، مُرگے، کوھی مُرگے۔ گُش اَنت کہ اِے مُرگ چورکاں درکار اِیت چو گُگڑءَ، ھر پیتے وتی چورکانی رندءَ اِنت ڈو دونکینک وت ماں وت مِڑاَنت ھر یچ نچ اِیت آئی ءِ چورکاں دومی بارت ھمے

رنگ ءَ برے برے دہ دوازدہ نکینک ءِ چُورکاں یکّے بارت .

- **سیسیگ :** (سِ ئی ۔سِ ئی گ) بچار "سیسی" ۔
- **سے شمبے :** (سَ ئے ۔شَ م ۔ بَ ئے) ھپتگ ءِ چارمی روچ ، چہ دوشمبے ءَ رند ءُ چہ چارشمبے ءَ پیسر اِنت ۔
- **سَیک :** (سَ ۔یک) بزاں سے بوتگ ءَ یکّے ۔
- **سِیک :** (سِ ئی ک) ڈُراجیں بارگیں سریں داریا آسن کہ گوشت یا ماھیگ ءَ مان جَن اَنت آس ءِ سرءَ یا تروق ءَ پچ اَنت ۔سیکّ دیگ ، گوں سیکّ ءَ گُت کنگ یا سیک ءِ جند ءَ گوازینگ یا ھمے رنگیں دگہ چیزے ءَ سیکّ دیگ ۔
- **سیکّارچ :** (سِ ئی ک ۔ کارچ) سیک + کارچ : چو سیک ءِ پیم بارگیں ڈُراجیں دو دپی کارچے کہ ایشی ءِ دستگ ءُ جنک دارئیگ اَنت ءُ چو دستی لٹ ءَ اِنت ۔ ھما دو دپی ڈُراجیں کارچ کہ جنگی تُپنگانی نل ءِ سرءَ مان ئے کن اَنت ۔ ★
- **سے کانٹی :** (سَے ۔کان ۔ٹِ ئی) نگنے کہ سے کانٹ ئے کن اَنت ، ستا پوری ، ایشی ءَ چار کانٹ ھم کن اَنت ۔چیزے کہ آئی ءِ سے کانٹ ، سے کُنڈ یا سے سَریگ بہ بنت
- **سے کُرت :** (سَے ۔کُ رْت) تگرد ءِ یک راستے کہ ھمے رنگءَ گوپگ بیت ۔
- **سیکرگ :** (سِ ئی ک ۔کِ رَگ) بچار "سیکڑگ ۔
- **سیکرینگ :** (سِ ئی ک ۔کِ ۔رِ ئے ۔نگ) بچار "سیکڑینگ "

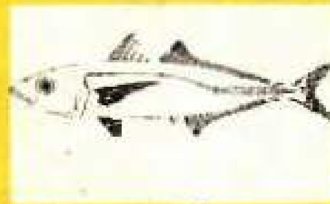
سے کُڈگی

سیکّن

- **سیکڑو :** (سِ ئی ک ۔کَ ڑ) چہ جنک ءَ بستگیں ساد ءِ زاتے کہ چہ چیلک ءَ زندتر اِنت بلے نزورتر اِنت ۔
- **سیکڑگ :** (سِ ئی ک ۔کَ ۔ڑگ) چو سیکڑو ءَ بیگ ۔
- **سیکڑینگ :** (سِ ئی ک ۔کَ ۔ڑے ۔نگ) کرڑنگی دوچگی ءَ زُھرا تو دیست کہ ماھکان ءَ نمرءِ پندول چتور سیکڑینتگ ۔"
- **سیکّن :** (سِ ئی ک ۔کَن) کسانیں دَلکے کہ ایشی ءَ ڈُراجیں کنٹگ پر کہ چو کمان ءِ تیر ءَ بڈءَ تمند کنت ءُ ملیہ اِش دنت ۔ اگاں مردے یا کچکے یا ایشی ءِ گُرگ ءَ گوں سیکّن ءَ جان ءَ بہ جان بہ بیت ھمے کنٹگ ئے دوچ اَنت ۔ انچیں کنٹگ کہ بچیلے ھم بنت ۔چنیں ایشی ءَ پہ گیوار ءِ کشگ ءَ چو شیپگ ءِ کارمردکن اَنت ۔ (بچار بُت)
- **سَیکی :** (سَ ے ۔کِ ئی) مردینی نامے ۔
- **سِیگ :** (سِ ئی گ) پُرس ۔ مردم ءِ مرگ ءَ گمزدگ بوگ ءُ رِبندگ ءَ گوش اَنت ، سوگ ۔
- **سِیگ :** (سِ ی ۔ یگ) سُوگ ۔چیزے گوں سنگ ، سوھان یا دگہ چیزے ءَ مُشگ ءُ لتارگ یا لگاشگ ءُ لیکارگ ءَ سی اِیت یا سیت ۔ ھمشی ءَ "سیتگ" گوش اَنت ۔گُد ، کوش یا دگہ چیزے چہ بازیں کارمردی ءَ نیم سوئی بیت ءُ کوھن تر اِیت ۔
- **سیگال :** (سِ ئی ۔گالْ) کسے ءَ آئی ءِ مردمے ءِ مرگ ھال ءِ دیگ ، سُوگ ھال ، سیگ ھال ۔
- **سے گُڈگی :** (سَ ئے ۔گُ ڈ ۔ڈَ ۔گِ ی) لوگی لیبے چو نہ گُڈگی ءَ (بچار بُت)
- **سیگی :** (سِ ی ۔گِ ی) سوگی ، پُرسیگ ، کسے کہ آئی ءِ مردمے مُرتگ ۔

- **سیگی۲** : (سِ یٖ ۔گِ یٖ) ھما گیشین مِید کہ گوں مُٹّاں یکجا کن اَنت ءُ گوپ اَنت اِشّ ، سیگیگ .
- **سَیل** : (سَ ے ۔ لْ) سَوات ، سواد ، ساوات : سَیلءُ پرگول ۔ چارگ (شیرازی : سَیل ، تماشا ، دیدن)
- **سِیل۱** : (سِ ے لْ) کسانیں شُنک کہ دنیگا کاھواری نہ اِنت آئی ءِ سگندان ءَ مُھشک کن اَنت پچّے ءِ تہ ءَ بندأنت ءُ شیراں ترّین اَنت کہ شیر پنیر بہنت
- **سِیل۲** : (سِ ے لْ) ماھیگ ءِ سیل .
- **سِیل۳** : (سِ ے لْ) تپاکی ، ھمراھی ۔ سِندسیل بوگ : بزاں چہ ھمراہ ھمبلاں دُور کپگ .
- **سِیل** : (سِ یٖ لْ) سگریٹ ، اسپیتیں بیڑی ۔ ڈراجیں بارگیں کلم یا کئل ۔ بلوچی سوتے ءِ بند ے ... جنگ ءَ بارگیں سیتے دپ ءَ اِنت .
- **سیلانی** : (سَ ے ۔ لاَ نِیْ) ھما مردم کہ تر ءُ گرد ءُ سَیل ءُ ساوات باز کنت (۲) سیلجاہ (شیرازی : سیلانی : محل و باغیکہ عمومی شد)
- **سِیلک** : (سِ ے ۔لَ کْ) تُپنگ ءِ ھما ڈب یا درپ کہ آئی ءِ تہ ءَ تیراں مان کن اَنت ، لھتیں پنچ دار اِیت ، لھتیں دہ ۔ لھتیں مردم تُپنگ ءِ لِتِک یا بُلیٹ ءَ ھم گوش اَنت .
- **سِیلگ** : (سِ ے ۔ لَگْ) ٹھگ ، تپاک بوگ ، چہ یکّ ءُ دگر ءَ وش ءُ وشدل بوگ ، ھم تب بوگ .

سیم

- **سیم** : (سِ یٖ مْ) آسن ءِ یا برنج ءِ ڈراجیں سیم ، آسن ءِ ڈراجیں بارگیں روت (۲) ٹیلیگرام (۳) خنگ ءِ مکامے (۴) کسانیں ماھیگے ۔ Jack Mackerel کد : ۲۰ س م داں ۳۵ س م (بچار ءِ بہ)
- **سَیمانی** : (سَ ے ۔ ماَ ۔ نِ یٖ) مجولی لیب ءِ یک راستے .
- **سیمرگ** : (سِ یٖ مْ رَگْ) شاھنامہ ءِ رستم ءِ داستان ءِ کارسواریں مُرگ کہ رستم ءِ پت "دستان زال" ھمائی ءَ رودینتگ .
- **سیمک** : (سِ یٖ مَ کْ) جنینی نامے "سیمک ءُ نتھا"
- **سیمکار** : (سِ یٖ مْ ۔کاَرْ) ھما ٹپنگ یا کرزھم کہ نگرہ بستگ بھر چیزے کہ پہ نگرہ بندگ بہ بیت . ھما اُستا کہ نگرہ ءِ کار ءَ کنت .
- **سیمکش** : (سِ یٖ مْ ۔کَشْ) ھما مردم کہ گوانکو ۔ سیم یا نپت ءِ سیماں کشّ اِیت بزاں شَربکنت (Line man \ Wire man) زرگرانی گور ءَ یک پتنیں آسن ءِ تھتگے کہ مزن ءُ کسانیں ٹُنگ نے مان اِنت کہ تلاہ یا نگرہ ءِ سیماں ھمیشی ءِ تہ ءَ کشّ اَنت ءُ کارمرد کن اَنت . ھما گُردھنگ کہ سروز ، تمبورگ یا رباب ءِ سیمانی سر آئی ءَ پتا تگ اَنت .
- **سَیمی** : (سَ ے ۔ مِ یٖ) چہ دومی ءَ رندءِ .
- **سِیُمی** : (سِ یٖ ۔ یُمِیْ) چہ بیست ءُ نُھمی ءَ رند ءِ .
- **سیمی رَو** : (سَ ے ۔ مِ یٖ ۔ رَوْ) بوجیگ ءِ بندگ ءَ زیراپ ءِ سر بُر ءِ اوّلی تھتگ ءِ نام "میلکی" اِنت دومی ءِ نام "پُشتیلکی" ءُ سیمی تھتگ ءَ "سیمی رَو" گوش اَنت .

- سِینڈ : (سِ ی ن ڈ) ھُد مُ "سِینڈ" : پہ بدیں رنگے "دپ مُ دیم" ءِ بزانت ءَ گوشگ بیت ۔
- سِینٹر : (سِ ی ن ۔ ن ٹر) گِدے زیر اَنت تاب دئیت مُ منگل کن اُنت پہ آپ ءِ آرگ ءَ جنین ایشی ءَ سرءِ بانءَ ایرکن اَنت مُ جھلگ ءَ ایشی ءِ سرءَ ایرکن اَنت ۔ لوگاں حم جھلگ مُ مٹ ھمیش ءِ سرءَ ایرکنگ بنت ۔ سینٹری ایشی ءَ سینریا سینزی حم گوشں اَنت ۔ *
- سِینٹری : (سِ ی ن ۔ ن ۔ ٹری) بچار "سِینٹر" *
- سِینس : (سِ ی ن س) بچار "سُوفس"
- سینسار : (س ے ن س ۔ سار) ہنگ، مزنیں گانڈو ۔ PPB, LWD, Sēnsar:- Crocodile.

جنگو گلامی بابرءَ پستودنت مُ گوشں اِیت

SAR AZH SĒNSĀRĀN NA PHAHREZATHE
AZH DARYĀYĀN LAHAR THELĀNKAN

- سینکل : (س ے ن ۔ ک ل) یتال ۔
- سینگ : (سِ ے ۔ نگ) سینہ (۲) اُشترءِ سینگ ءِ ڈِکّ (سینہ پا، سینہ پاگ) ھمے سینگ ءِ ڈِک پادکیت ءُ شوات گپت ۔
- سِینگار : (سِ ی ن ۔ گا ر) بڑاہ، ڈولداری، سمبھگ ۔
- سینگارگ : (سِ ی ن ۔ گ ۔ گا ۔ رگ) سمبھینگ، بانورکنگ، ڈولدارءُ بڑاھدارکنگ ۔
- سینگ بند : (س ے ۔ نگ ۔ ب ن د) بچار "سینہ بند" یا "سیبند" ۔
- سینو : (سِ ی ن و) سینگ ۔ دلبند ۔ ماھیکے ۔
- سینہ[1] : (سِ ی ن ہ) بچار "سینگ"
- سینہ[2] : (سِ ی ۔ ن ہ) سارم ءِ زاتیں ماھیکے بلے چہ سارم ءَ تنک تر اَنت ۔
- سینہ بند : (سِ ی ن ہ ۔ ب ن د) ھما گوربند کہ جنین بنداَنت ءُ کہ گودان اِش چہ گرانی ءَ لونجان مہ بنت ۔ ۲۔ ھما سادیا کہ پوست کہ اولاک ءِ سینگ ءَ بندگ بیت ۔ الپس ءِ تنگ ءَ حم گوش اَنت ۔ "الپ دار ایت اِنت لونڈ تر ندیں سری سینہ بند"
- سینی : (سِ ی نِ ی) مزنیں پتنس رزانے کہ آئی ءِ تہ ءَ دگہ ورگانی کاشیاں پُرکن اَنت ءُ ایرکن اَنت چو کپادءَ کاردَت ھمے سینی ءِ تہ ءَ پہ بازیں مردم ءَ بٹ حم مان کن اَنت ۔ ھمے رنگ ءَ حلواءُ نان یا دگہ چیزے ۔
- سیون : (سِ ے ۔ وَن) سندھ ءِ زانتگیں شھرءُ بازارے کہ لال شھباز کلندر (عثمان مروندیؒ) ءِ ادرہ ھمود ءَ اِنت ۔
- سیونی : (سِ ے ۔ وَ ۔ نِ ی) چہ میدھیں آرت ءَ جوڑ کُتگیں ورا کے کہ بارگ ڈراج ءُ ریشگو اِنت ۔
- سیوئی : (سِ ے ۔ وَ ۔ ءِ ی) بچار "سیونی"
- سیوی : (س ے ۔ وِ ی) بچار "سیبی"
- شیہ : (ش ۔ یہ) بچار "شیاہ"
- شیہ بگل : (ش ۔ یہ + ب ۔ گ ل) بچار "شیاھبگل"
- شیہ بند : (ش ۔ یہ + ب ن د) سک مزن، بُرز ءُ ڈراجیں کوہ ۔
- شیہ پاد : (ش یہ + پاد) بچار "شیاہ پاد" ۔
- شیہ پٹن : (ش ۔ یہ + پ ٹ ۔ ٹن) بچار "شیاہ پٹن"
- شیہ پس : (ش ۔ یہ ۔ پ ش) بچار "شیاہ پس" ۔
- شیہ پلاسک : (ش ۔ یہ + پ ۔ لا س ک) بچار "شیاہ پلاسک"
- شیہ پوست : (ش ۔ یہ + پ و س ت) شیاھیں مردم ۔

- سیاہ پوش : (سْ-یَھْ+پَ وْشْ) بچار "سیاہ پوش"
- سیاہتنگ : (سْ-یَھْ+تَنگْ) بچار "سیاہتنگ"
- سیاہ جگر : (سْ-یَھْ+جَ-گَ رْ) بچار "سیاہ جگر"
- سیاہ چمن : (سْ-یَھْ+چِمنْ) سمنٹ CEMENT
- سیاہ دل : (سْ-یَھْ+دِلْ) بچار "سیاہ دل"
- سیاہ دیم : (سْ-یَھْ+دِ-ے مْ) بچار "سیاہ دیم"
- سیاہ دیھ : (سْ-یَھْ+دے ھْ) سیاھیں دیھ، جن -
- سیاہرو : (سْ-یَھْ+رُوْ) روسیاہ، دیم سیاہ، مُرندوا - المشار
- سیاہ ڈاچ : (سْ-یَھْ+ڈاچْ) بچار "سیاہ ڈاچ"
- سیاہ زبان : (سْ-یَھْ+زَ-بانْ) بچار "سیاہ زبان"
- سیاہ سوچ : (سْ-یَھْ+سَ وْچْ) بچار "سیاہ سوچ"
- سیھک : (سِ یْ-ھَکْ) چہ برگنگءَ پیش امب "سیھک" کش ایت، پدءَ "کُرمگ" بیت، رندءَ "بوتر" بیت، نوں "امبک" ءُ گُڈّی سرءَ امب - (۲) ول ءِ دست یا ولءِ رنگگ یا برک بزاں ولءِ ھمے بارگیں روت کہ وت ءَ گوں ڈنگر ءُ سول ءُ ڈرچکاں پتا ایت (۳) تھت ءِ گور باسک یا سرون ءُ پادون ءِ چورٹ -
- سیھگ : (سِ یْ-ھَگْ) بچار "سیگ"
- سیاہ گوات : (سْ-یَھْ-گْ-وَاتْ) توپانیں گوات کہ سیاہ ءُ تھار کنت ءُ مچ ءُ ڈرچکاں تادان کنت -
- سیاہ گور : (سْ-یَھْ-گْ-وَرْ) مُرگے، ایشی ءِ آواز اِنت "سے چارک ءُ دو گیاس اِبیلڈو" یا "سے چارک ءُ دو گیاس اِنہ گرئے" یا کہ "سے چارک ءُ دو گیاس اکرپاس نہ گرئے" جنگلی مُرگے، ایشی ءِ مادگ ءَ "شُتر" گوش انت (۲) ھما جنین کہ آئی ءِ مچک مرانت یا کہ ھرکسی مچک ءَ کہ سیچیں ایت مچک مرایت -
- سیٹل : (سِ ے-ٹَ لْ) گوشت یا ماھیگ ءِ ھما ھلاکہ آئی ءَ آپیں نارُشت مان نیست (چہ سندھی سکیل، بکنیڈ)
- سیٹینگ : (سِ یْ-ے-ٹْ-نَگْ) لیکارگ، سولارگ سولارگ.

ش

- **ش** : بلوچی ءِ پانزدھمی آب ۔ ایشی ءِ توار شین (شِ ئی نْ) اِنت ۔
- **شاباش** : (شَ اَبَ اشْ) شات بات، شات بات ئے، پہ دِلڈّی ءُ توسیپ ءَ گْوشگ بیت ۔ بے میار ۔
- **شاباشی** : (شَ اَبَ اشِ ئی) شاباش دیگ ۔
- **شابان** : (شَ اَبَ انْ) مردینی نامے ۲۔ مسلمانانی ھشتمی ماہ ءِ نام اِنت کہ چہ ایشی ءَ رند روچگانی ماہ کیت ءُ شابان شھپان ءَ روت رَمزان پہ ھساب ءُ داد " (تازی : شعبان)
- **شابی** : (شَ اپ ئی) گْوادر ءِ نزیک ءَ جاگھے ءِ نام اِنت ۲۔ مردینی نامے ۔
- **شابیگ** : (شَ اپِ ےگْ) مردینی نامے، شاہ بیگ ۔
- **شاپ** : (شَ اپْ) شھپ، شاپگ ءِ پرمانگال بزان بہ شاپ ۔
- **شاپاتان** : (شَ اپَ اتَ انْ) پنجگور ءَ چہ دُزناپ ءَ بُرز شھرے ۔
- **شاپان** : (شَ اپَ انْ) شھپان، زتان ۔
- **شاپک** : (شَ اپَ کْ) ذراجیں ساہیں ءُ بارگیں شُنک کہ لوگ ءِ لاپدارانی سرءَ ایرکنگ ءُ بندگ بنت، ذراجیں ساہیں ءُ بارگیں دار کہ چوکہ ھیزرانک ءَ کار مرد بیت ، ھیزرانک
- **شاپک** : (شَ اپِ کْ) کیچ ءَ جاگھے ءِ نام اِنت ۔
- **شاپگ** : (شَ اپَ گْ) بچار : "شھپگ"
- **شاپی** : (شَ اپ ئی) شاپی کروس ،
- **شاپی کروس** : (شَ اپ ئی ۔ کُ. رُ وْسْ) ھُدھُد : مُرگے کہ سرءَ تاجے پر اِنت ئے کہ پچ ءُ بند بیت (بچار بُت تاکدیم 564
- **شات** : (شَ اتْ) دوست۔ کرزگ۔ من ءَ تو چو شات نہ بئے ، اِے جیزمن ءَ پہ تو شات نہ بیت۔ دشتی ۔عطا شاد بلوچی لچہ کار۔
- **شاتاپ** : (شَ اتَ اپْ) ساپ، سَتَہ، لستہ، شاتاپیں گُد، شاتاپیں زمین۔ آبادیں۔
- **شاترگ** : (شَ اتِ رَ گْ) کاھے ۔

- **شاتکام** : (شَ ات ۔ کَ ام) وش، وڑدل، دِلوش، سیر، سُور۔آروس۔
- **شاتکامی** : (شَ ات ۔ کَ امِ یٖ) وشّی ءِ ھدو ناکیءَ زاھر کنگ ءِ چِست ڈایر۔
- **شاتُل** : (شَ اتُ ل) شَ تُل۔ شاتو ءُ ھشورین مُرگے کہ وش ڈول ءُ وشّیں آواز اِنت، ایشی ءِ آواز گوگو! گوگگو! لیب لچّہ ءِ "گوکو! گوگگو! گوگگو! گوگگو! جِلکی مُرنگ اَنت! شومیں شوانگ! دست ئے مُنڈ بات! چم ئے کور بات۔ لچّہ کار ءُ ندکار دوست ءَ شاتل ءِ نامءِ پرکن اَنت۔ چوناہیگ ءَ جنینی نامے۔
- **شاتو** : (شَ ات ؤ) بچار "شاتُل"۔
- **شاجوھان** : (شَ اجُ ؤ ھَ ا ن) سرباز ءَ رودکورءَ شہرے کہ چہ پاروَدءَ بُرز اِنت۔
- **شاد** : (شَ اد) وش، وشدل یا وڑدل، شات، شادان۔
- **شادان** : (شَ ادَ ان) وشّں، وشدل، گل ءُ شادان۔
- **شادکام** : (شَ اد ۔ کَ ام) بچار "شاتکام"
- **شادکامی** : (شَ اد ۔ کَ امِ یٖ) بچار "شاتکامی"

شاہی کروس

- **شادو** : (شَ ادُ ؤ) بچار "شادی"۔
- **شادوبند** : (شَ ادُ ؤ ۔ بَ ن د) گوادرءَ میتگے ءِ نام اِنت
- **شادِہ** : (شَ ادِ ہ) وشّں ءُ وڑدل۔
- **شادی** : (شَ ادِ یٖ) مردم ءِ رنگیں ساھدارے۔ شادو۔
- **شادی کور** : (شَ ادِ یٖ ۔ کَ ؤر) چہ لپّنی ءَ بُرز یک کورے۔ "شادی کور اِنت، یکّے پہ ئے ڈوُ درکئیت یا یکّے چُل ءَ کن ئے ڈوُ درکئیت"۔
- **شار** : (شَ ا ر) آریسی گرءِ راتے۔
- **شاران** : (شَ ارَ ان) بلوچی جنینی نامے۔
- **شارایگ** : (شَ ارَ ایِ گ) مزنیں ناڈراھی یا مھنتے ءَ برداشت کنگ ءُ رنگ، ناڈراھی ءَ گوازینگ، زمیک ءِ شارایگ یا شارگ بزاں ھُشک بوگ ءُ پجّل دیگ۔ یک چیزے ءِ چہ لَج اِتگیں جاگہ ءَ اُرگ ءُ ریچگ۔
- **شارُپتگ** : (شَ ارُ پ تَ گ) تاجگءَ ھینرکءَ کن اَنت، سیل ءَ تریاَنت ءُ ھینرکءَ بڈ ءَ کن اَنت، شیر پنیر بنت۔
- **شارت** : (شَ ار ت) بوجگءِ پلمن ءِ توکءُ شگیں ھما ساد کہ دور ءِ کپی ءَ مان کنگءُ آچار چاپگءُ لگ بیت۔ آچارءُ پلمن داروکیں سترپی بند ھمیش اَنت

- **شار در :** (شَ ا ڑ دَ رَ) سرباز ءِ کورءَ چہ پیرَدان ءَ بُرز شھرے۔ شھرِ دَر
- **شارشود :** (شَ ا ڑ - شَ وْ دْ) آریٹہ۔
- **شارگ :** (شَ ا رگْ) بچارْت راگ"
- **شارگور :** (شَ ا ڑ + گْ وَ ڑ) شار پوش، یا کہ شال پوشیں، "شمات ارگورگیجاماں تَرات"، آبادیں مردم۔ "شادءَ کہ پوش ءُ شالءِ شموشِس ءُ یاتءَ شموش"۔
- **شارو :** (شَ ا ڑ وْ) نیرت، نادوستی۔ PPB, LWD; SHARIO : Hatred.
- **شاری :** (شَ ا رِ یْ) بلوچی جنیںنامے۔
- **شاک :** (شَ ا کْ) گوربند، سینہ بند (پارسی)
- **شاکار :** (شَ ا کَ ا ڑ) شاھکار: مزنیں کار۔ ۲۔ شھکارگ ءِ پرمانگال، بزاں بہ شھکار۔
- **شاگ :** (شَ ا گْ) یک دارے کہ بازخوان ءُ مھشور اِنت شاگیں گوانزگ، شاگیں بوجیگ۔ (تازی: ساج ھندی: ساگوان)
- **شاگ :** (شَ ا گْ) سکیں ذراجیں دَور جنگ، آسک ءِ شاگ کنگ۔ (طب: ساخ، پا: ساق، شاخ، شغ، شغہ، تازی: ساق پھ: ساھور (شاک)، سن: شاکھا)
- **شاگاسی :** (شَ ا گَ ا سِ یْ) وزیر، سردار یا راجدار ءِ مستریں کمکار۔
- **شاگرد :** (شَ ا گِ رْ دْ) ھما مردم کہ پہ کارے ءِ دربرگ ءَ ٹوک ءَ ھندایت، نودربر
- **شاگور :** (شَ ا گْ وَ ڑ) شھگور: آشگور، ھما ھڈ کہ جھل ءِ دنتان آئی ءِ تہ ءَ مین اَنت۔ کلاگور، کلاجور۔
- **شال :** (شَ ا لْ) چہ پژم ءَ جوڑ کرتگیں تنکیں گُد۔ ۲۔ کوئٹہ ءِ کوھنیں نام بزاں شال یا شالکوٹ۔
- **شالا :** (شَ ا لَ ا) پہ دیم ءَ بیوکیں کارءَ واھگے انچوش کہ: شالا چو مبات۔
- **شالپوش :** (شَ ا لْ + پْ وْ شْ) شالگور، ھما کہ شال گورءَ کن اَنت۔
- **شالگ :** (شَ ا لُ کْ) گُھن ءُ دِرتگیں شال، کسانیں شال۔
- **شالکوٹ :** (شَ ا لْ کْ وْ ٹْ) کوئٹہ ءِ کوھنیں نام۔
- **شالکی :** (شَ ا لُ کِ یْ) گریبیں بلوچ، دِرتہ شال۔
- **شالگور :** (شَ ا لْ + گْ وَ ڑ) ھما کہ شال اِش گورءَ اِنت، نیزگاریں مردم، چونائیگ ءَ بندرءَ ھرکس ءُ شال پوش اِنت بزاں گورءُ کنگ۔
- **شالمار :** (شَ ا لْ مَ ا ڑ) روکپتی بلوچستان ءَ کوھے ءِ نام اِنت کہ اِدءَ دشتیاری ءِ یوسف دین محمد ءَ گوں وتی ھمراھاں گجرانی دستءُ گردش وارت، چہ اے جنگ ءَ رند دگہ چُشیں یکجاھیں جنگ نہ بوتگ۔
- **شالی :** (شَ ا لِ یْ) ھما برنج کہ دنیگا پوست ءِ تہ ءَ انت، بزاں ھما برنج کہ چہ جوءَ پوست ءَ اِنت۔
- **شالیگ :** (شَ ا لِ یْ گْ) بچار "شالی"
- **شام :** (شَ ا مْ) شپ ءِ ورگ۔ ۲۔ عربستان ءَ ملکے ءِ نام اِنت۔
- **شاماشک :** (شَ ا مَ ا شْ کْ) سرباز ءَ چہ دپ کورءَ پیسر کورے کہ ایشی ءَ سری دیکورھم گوش اَنت۔
- **شامانی وھد :** (شَ ا مَ ا نِ یْ + وَ ھْ دْ) چہ تھاری ءَ رند، سرشپ ءِ اولی بھر۔

- **شامی :** (شَ ام یَ) ویپتگیں . PPB, LWD, SHĀMI : Asleep.
- **شان :** (شَ انْ) سرجھلیں پڑاھگ کہ کوہ ءِ آپ ھمودءَ ایر رچ ایت . پدءَ چہ شانءَ آپ جھل ایرکپ ایت اے جھل تریں جاہ ءَ گواش گوَشُس اَنت . چہ گواش ءَ آپ پہ دھات ءَ رَوت داز در یا دازدان . شان وپ : کسانیں شان کہ شان ءَ ایر ریچ ایت . ۲ ۔ جُھلءُ ناز ۳ ۔ ٹک : پلانی شان ۴ ۔ دُور دیگ ، شانک دیگ . انچوش « زرشان » ۵ ۔ شانگ ءِ پہانگال بزاں بہ شان
- **شانت :** (شَ ان تْ) شانگ ءِ کارگال ، بزاں کسے ءَ شانگ ءِ کارگُت . یاآئی ءَ شانت . ★
- **شانتل :** (شَ انْ تَ لْ) بچار « شانُل » ★
- **شانزدہ :** (شَ انْ زْ . دَ ھْ) دہ ءُ دگہ شش ۱۰+۶ = ۱۶
- **شانک :** (شَ انْ کْ) شانگ : شانک دیگ گوں دستانی زور ءَ دَور دیگ مان بُرگ . جکل دیگ . ★
- **شانک دیگ :** (شَ انْ کْ + دَ یْگْ) دَور دیگ بزاں چوکہ گورءِ بُراگ ءَ شانک دیگ ، چتانی شانک دیگ بزاں جارگ
- **شانگ :** (شَ انْ گْ) گورءِ بُراگ بزاں ھما مزن شیپ ءُ کسان گور کہ پہ مزن گورءَ ایر ریچ اَنت چوکہ شاہ ءَ اَنت ، شنگ ءُ شانگ : بزاں کہ چوشانگ ءَ دُور دُور .
- **شانگ :** (شَ انْ گْ) تُرندُ دور دیگ ، ریچگ یا جنگ ، چہ سِگندان ءُ ورگانی پدءَ دپ ءَ درآیگ . کوپگ ، دست ءِ شانگ ،

شاہ

زھم ءِ شانگ ، آپ ءِ شانگ .

- **شانگر :** (شَ انْ گْ رْ) بچار « شانگو » .
- **شانگو :** (شَ انْ گْ وْ) چہ آنگو ، چہ آگورءَ ، چہ آدیم ءَ ، چہ آنیمگ ءَ
- **شانوک :** (شَ انْ وْ کْ) وا ڑنگیں چیزے کہ چہ سِگندان ءَ پدءَ چہ دپ ءَ دَر بئیت .
- **شاہ :** (شَ اہْ) بادشاہ ، ڈرچک ءِ مزنیں لمب کہ چہ گُنٹ ءَ در کایئت ، شاھے دار بزاں ٹالے ، مزن ، ھُدا ، ھماکس کہ سَئیدے آئی ءِ نام ءِ رندءَ گیش ءُ کن اَنت ، تُل . (بچار ٹُب)
- **شاھاتون :** (شَ اھَ اتُ وْنْ) جنینی نامے .
- **شاہ بانک :** (شَ اھْ + بَ انْ کْ) بادشاہ ءِ لوگ بانک . مزن بانک
- **شاھبانو :** (شَ اھْ + بَ انُ وْ) جنینی نامے ، بادشاہ ءِ لوگ بانک ، شھبانک یا شاہ بانک .
- **شاہ بی بی :** (شَ اہْ + بِ یْ . بِ یْ) جنینی نامے .
- **شاھبیت :** (شَ اھْ . بِ یْ تْ) شعتناب ، شاھگان ، سگ پڑاہ ءُ ڈراج .

- شاهپول: (شَ اھ ۔ پ وٗ ل) شامپول ، شانپول : شھات ءِ کسترین ترات اِنت ۔ چامپول ، چانپول بچار "شھپول" ۔
- شاه تب: (شَ اھ ۔ تَ ب) بادشاه تب ، بادشاه سستا ، مزن سستا ، مزن ھیال ۔
- شاه تیر : (شَ اھ ۔ تِ ی ر) لوگ ءِ سر ءِ مسترین دار ۔
- شاه جو : (شَ اھ ۔ جُ وٗ) مزنیں جو ، بچار "شھجو" ۔
- شاهد : (شَ اِھ دَ) گواھبر (گال تازی یے بزانتے گندوک اِنت)
- شاهداد : (شَ اھ ۔ دَ ا دَ) مردینی نامے ، شاه ءِ داتگیں ۔
- شاهدانگ : (شَ اھ ۔ دَ ا ن گ) بلوچی نامے ، (شاه دانه : تخم بنگ را گویند ۔ ب ق)
- شاه راه : (شَ اھ ۔ را ہ) مزنیں راه ۔
- شاهزانت : (شَ اھ ۔ زَ ا ن ت) مزن زانت ۔
- شاه سوار : (شَ اھ ۔ سَ وَ ا ر) جوانیں سوار ۔ مردینی نامے
- شاه کار : (شَ اھ ۔ کَ ا ر) بچار "شاکار"
- شاهکارگ : (شَ اھ ۔ کَ ا رگ) شاکارگ : بچار "شھکارگ"
- شاه کور : (شَ اھ ۔ کَ وٗ ر) مزنیں کور ۔
- شاهگ : (شَ اھ گ) تلمب کنگ ، ھاکاں انچوش دَر روںگ کہ تلمب بہ بیت ءُ بہ ڈُرایت ۔ کیشگ شاھگ : گوش اِنت "بند ءِ کیشگاں شاھات کہ بہ ڈُرایت ءُ گوں نوکیں ھاکاں ھوار بہ بیت" شانگ ، شائگ ۔ ۲۔ شاه ءُ لمب دَر آرگ ۔
- شاهگان : (شَ اھ گَ ا ن) پراه ءُ ڈراج ءُ شھشناب ۔
- شاه گپ : (شَ اھ ۔ گَ پ) مزن گپ ۔
- شاه مُراد : (شَ اھ ۔ مُ رَ ا د) مردینی نامے ۔
- شاه مَرد : (شَ اھ ۔ مَ رْ د) مزن مرد ۔
- شاه میر : (شَ اھ ۔ مِ ی ر) مردینی نامے ۔
- شاهناز : (شَ اھ ۔ نَ ا ز) شھناز ۔ جنینی نامے ۔
- شاهو : (شَ اھ وٗ) مردینی نامے ۔
- شاهی : (شَ اِھ ی) ھما کرگوں بادشاه ءَ شیادی کنت ، ھما کارگوں بادشاه ءُ سرءُ کاردار اِیت ، بادشاھی ، سرداری ، ۲ ۔ شاھیگ : آبریشمی گُدے کہ جنین آدم چہ آئی ءِ پشک جوڑ کن اَنت ۔ ۳ ۔ مردینی نامے ۔
- شاهیگ : (شَ اِھ ی گ) آبریشمی گُدے کہ جنین پشکے کن اَنت ۔
- شاهیم : (شَ ا ۔ ھِ ے م) کشش ءُ تور کنگ ءِ اسبابے کہ چہ ایشی ءَ چیزانی گرانی زانگ بیت (بچار بُت تا کدیم 568
- شاهیم سر : (شَ ا ۔ ھِ ے م ۔ سَ ر) شاھیم ءِ سر کہ چو کہ چلّی ءَ انت بلے ایشی ءَ ڈراجیں بندءُ چیرکش پر انت ۔
- شاهین : (شَ ا ۔ ھِ ی ن) شکاری مُرگے + چم کشّیں مردم ، دُزّیں مردم ۔
- شاهینگ : (شَ ا ۔ ھِ ے ۔ نَ گ) شاھگ ، بند ءِ کیشگاں یا کہ انچیں چیزے شاھگ ۔

- **شایگ :** (شَ ا ۔ یَ گ) بچار "شاھگ"
- **شَپ :** (شَ پ) ھما شپ اِنت کہ ماگہ جاگھے شب ئے کن اَنت کہ گیشتر گرنچ گالاں کار مرد بیت ۔ شَپ : دروچ ءِ چپگان ۔ سیاھی ، تھاری ، ۲ ۔ کُور ، بے اُمیت ، بے وس ۔
- **شپانگ :** (شَ پَ ا نَ گ) ھما آپ کہ شپ ءَ دپ اِش بچ بوتگ اَنت ۔
- **شپجاہ روجاہ :** (شَ پ ۔ جَ ا ہ ۔ رُو ۔ جَ ا ہ) ھما مردم کہ شپے یک جاگھے روچے دگہ جاگھے ، گیشتر پہ چیزے ءِ شوھازءَ یا کارے ءِ پُشت ءَ مُلک پہ مُلک اِنت ۔
- **شپجت :** (شَ پ ۔ جَ ت) شپ ءِ جُتگیں ، بزاں شپ ءَ ھم سات جنوک ۔ ھماکہ شپ ءَ بے واب بوتگ ۔
- **شپوار :** (شَ پ ۔ دَ وَ ا ر) لوگ ، شپ ءِ جاگہ ۔
- **شپوارجاہ :** (شَ پ ۔ دَ وَ ا ر ۔ جَ ا ہ) شپ ءِ وپسگ ءِ جاگہ ۔
- **شپدست :** (شَ پ ۔ دَ سَ ت) دُرستیں شپ ءَ یا آئی ءِ مزنیں بھرے ءَ تروکیں مردم ۔ لونڈ ءُ لنڈریں مردم ۔
- **شپدوست :** (شَ پ ۔ دُ وْ س ت) شپ دوست داروک ، ھما دستیں موسمی گوات کہ شپ ءَ کشّ اِیت ۔

شاھیم

- **شپرو :** (شَ پ ۔ رَ وْ) شپرہ : جنیں ءِ گندلاں پہ کار سواری رُوگ ۔
- **شپرہ :** (شَ پ ۔ رَ ہ) بچار "شپرو" ۔
- **شپریچ :** (شَ پ ۔ رِ ے چ) ماھی گُشگ ءِ نوبگے ۔
- **شپند :** (شَ پَ نَ د) گوکاں شپند اَنت بزاں ڈراجیں سادے بند اَنت کہ نزیک ءُ گوَرءَ بچر اِیت ءُ دگہ جاگہ شتہ مکنت ۔
- **شپبند :** (شَ پ بَ ن د) دروازگ ءِ شب بند ، تاڑی ، دروازگ ءِ چہ تھی نیگ ءَ بند کنوک ۔
- **شپگند :** (شَ پ گُ ن د) شپگندان : ھما وھدءَ گوش اَنت کہ جبر آزمان ءِ پھک ءَ مان پوش اِیت ءُ پہ گوارگ ءَ مند اِنت ۔
- **شپگند :** (شَ پُ ن د) سرداں سر ، چہ سرے دانکہ دگہ سرے ، ولوتے ءِ ڈراجی بزاں چہ سرگ ءَ دانکہ دُمب ءَ ، گوش اَنت : "اے گورانڈ ءِ شپگند چہ اِدءَ دانکہ اودءَ بیت"
- **شپینگ :** (شَ پ ے نَ گ) ماں زردءَ سرھال بوگ ، چیزے ءِ چہ بوگ ءَ پیسر زانگ ، مالوم بوگ یا گوشگ (تازی : الھام)
- **شپ :** (شَ پ) روچ ءِ چپگان ، سیاھی ، تھاری ، کُور ، بے اُمیت ، بے وس ، شپ ءِ وھدے ، شپ آھرے ، شپ ءِ اَنچے ، شب ۔
- **شِپ :** (شِ پ) ڈراج ءُ ساپیں مُکُر ، تنگہ ، زرّہ یا دگہ انچیں مادے ءِ ساپ ءُ کتیں ڈراجیں لٹّ ، شِپیں دُرّ ، شِپیں

تیر، نہ جتگیں شُھر بزاں گرئ "شپیں سُھر ائت ماں دپ ءَ پولنگ نہ بنت "

- **شُپ :** (شُ پْ پ) چہ کسانیں مُ بارگیں دَرَدوے ءَ درآتکگیں گوات ءِ توار کہ گٹ گیر بہ بیت ، ہما ترندیں توار کہ بہ ٹُس ایت ءُ بے توارین توارے بہ کنت ۔
- **شِپاد :** (شْ شِ پ اد) کسے کہ آئی ءَ کوش پادءَ نیست ، بُرھنگ پاد ۔
- **شِپار :** (شْ شِ پ ار) ساپ ، لُتہ ۔
- **شَپاس :** (شْ پْ ۔ پ اس) شپ ءَ نندگ ءُ پاس جنگ ۔
- **شِپانک :** (شْ پ اں ک) پسانی شُوانگ ، پسانی چارینوک ۔
- **شپ بند :** (شْ پْ ۔ ب ں د) بچار "شَبَند" ۔
- **شپتال :** (شْ پْ ۔ تْ ال) بچار "شپیتال"
- **شپتپ :** (شَ پْ + تْ پ) شپ تپ ؛ ہما تپ کہ مردم ءَ شپ ءَ گپت کہ رنج ءِ نشانی اِنت ۔
- **شپترر :** (شَ پْ ۔ تْ رْ رْ) شپ ءَ تروک ، شپ گرد ، چیچل یا شپچر ءِ مُرگ ۔

شپچر

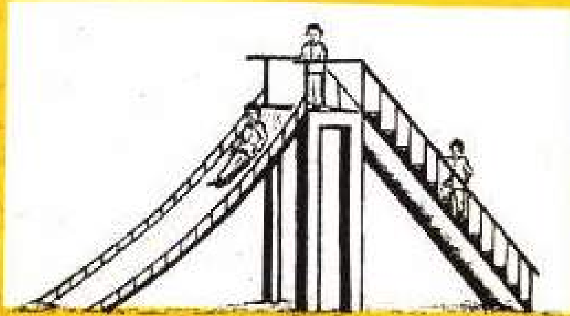
- **شپجاہ روجاہ :** (شْ پْ ۔ جْ اہ ۔ رْ وجْ اہ) بچار "شبجاہ روجاہ"
- **شپ جت :** (شْ شْ پْ + جْ تْ) بچار "شبجت"
- **شپ جنگ :** (شْ پْ + جْ ں گ) شپ ءِ جنگ ۔ ہما جنگ کہ شپ ءَ بڑگ بیت (یا : شبخون)
- **شپچر :** (شْ پْ ۔ جْ ر) چیچل ، شبچر ، شپ چرّ بزاں شپ ءَ تروکیں ءُ بال کنوکیں ہما مُرگ کہ مپٹ ئے پرنیست ، دپ ئے دنتان ئے مان ، مُچتاں شیر دَنت ، چوشُک ءَ پیسک ایت ، بانزلانی مزن ھڈّ ءَ دو چوٹکے بِرکہ گوں ھمیشاں وت مُدرنج اِیت دگرنگ ءَ رِنشت نہ کنت ، وھدے کہ لونچاں اِنت سَرے ئے جھل ءَ اِنت ۔ (طب ؛ شوپرپری ، یا : شپرہ ، شپترہ ، پھ : سف شب) (بچاربت)
- **شپچراگ :** (شْ پْ + چْ رْ اگ) بالی کرمے کہ آئی ءِ دُمب روک بیت ءُ مِراِیت ، دوست ءَ گوش انت سہ رحم کن شپچراگ سرادانی
- **شپدست :** (شْ پْ ۔ دْ سْ تْ) بچار "شبدست"
- **شپ دوار :** (شْ پْ + دْ وا رْ) لوگ ، شپ ءِ جاگہ ۔
- **شپ دوارجاہ :** (شْ پْ + دْ وا رْ + جْ اہ) ہما جاگہ کہ شپ ءَ وپسگ ءُ آرام کنگ بیت ۔

- **شپدوست :** (شَ پ + دُوْسْ تْ) بچار " شبدوست "
- **شپدیم :** (شَ پْ + دےْ مْ) تھاردیم، تھاری ءِ مانا تنگیں رنگ، تامرءِ شپدیم بزاں FILM NAGATIVE.
- **شپَرَگ :** (شَ پِ ڑُ رَگْ) چیزے ءِ ژُوت گوُژگ ءِ توار۔
- **شپرو :** (شَ پْ. رَوْ) بچار "شبرو"
- **شپرہ :** (شَ پْ. رَہْ) بچار "شبرہ"۔
- **شپسک :** (شَ پْ سَ کْ) انار ءِ پوست۔
- **شپ شپ عُروشپ :** (شَ پ شَ پْ. عُ. رُوْ شَ پْ) بزاں سک تھار، شپ وَ شپ اِنت بلے روچ ھم شپ اِنت۔
- **شپک :** (شَ پُ کْ) مردی نامے ۲۔ شپکی کنوک : ھما مردم کہ شپکی کنت۔ SMUGGLER.
- **شپکار** (شَ پْ + کَ ا رْ) ھما کہ شپ ءَ کار کنت۔ (شیرازی : شبکار، کسی کہ درشب کار می کند)
- **شپکش :** (شَ پْ. کَ شْ) اِستارے۔
- **شپکور :** (شَ پْ + کُ وْ رْ) ھما مردم کہ روچ ءَ پہ جوانی گندایت بلے تھاری ءَ، شپ ءَ ھچ نہ گندایت۔
- **شپکورگ :** (شَ پْ + کُ وْ رَگْ) ناڈراھی یے روچ ءِ گندگ ءُ شپ ءَ ھچ نہ گندگ۔
- **شپکی :** (شَ پُ کْ کِ یْ) چہ سرکارءِ چیرکائی دملکی بیار ★
- **شپگ :** (شَ پْ گْ) ھماکہ آئی ءَ شپ ءَ پہ ورگ ءَ ھچ مرس اِیت، بے شام، ھشام۔ ۲۔ ھماکہ شپ ءَ ھچ نہ گندایت ءِ شپ کورگ"۔
- **شپگ :** (شِ پْ گْ) شترگ، شپ ترگ، ساپ ساپ ءَ لگشان بیگ ءُ کنزگ، شیپ ورگ۔
- **شپگرد :** (شَ پْ + گَ رْدْ) شپ ءَ باز ترّوکیں مردم۔
- **شپگول :** (شَ پْ + گُ وْ لْ) شپ ءَ باز ترّوکیں مردم۔
- **شپور :** (شَ پُ وْ رْ) ساپ، سک، چیزے کہ زمین ءِ سرءَ ساپ ساپ ءَ مُشان ءَ شتران بیت، ھما چیز کہ لستہ بہ بیت کہ کمیں تیلانک یادست جنگ ءَ شتران بہ بیت ءُ بروت، شپور دیگ بزاں شترینگ کہ ڈراجی ءَ شتران ءَ بروت، شپوریں مجول، شپور گرگ۔
- **شپی :** (شَ پِ یْ) ھما چیز کہ گوں شپ ءَ شیادی کنت۔
- **شپیں :** (شَ. پ ے ں) چوکہ شپ ءَ بزاں شپ ءِ بیم ءَ، اک : شپیں دُز، شپیں تیر۔
- **شت :** (شَ تْ) ڈراجیں لٹے کہ آئی ءِ سرءَ سیخے پر اِنت۔ ڈگار ءِ کشگ ءِ گوکاں جک دیگ بیت۔ شت کنگ : گوک ءِ شت کنگ

۲۔ شھمات ءِ شت کشگ : بزاں شھمات جنگ (TO GOAD)

- **شت :** (شِ تْ) "شتگ" ءِ گوستگال بزاں آئی ءَ شتگ ءِ کارگت۔ ★
- **شت :** (شُ تْ) "رُوگ" ءِ گوستگال بزاں آئی ءَ روگ ءِ کارگت۔
- **شت :** (شِ تْ تْ) شتیں مجول کہ ھر دو دیماں سک لستہ اِنت ءُ گُران اِنت کہ ھر ءُ الپس بیت ۲۔ بگشتگیں مردم، چالاکیں مردم
- **شتاب :** (شِ تَ ابْ) اِشتاپ ★
- **شتالنگ :** (شَ تَ ا لِ نْ گْ) ڈراج، برز، ٹانگو
- **شتر :** (شَ تْ تِ رْ) شترتر، خواتر۔

- **شِتِر** : (شِ تِ رْ) بہ شِتِر "شِترگ" ءِ پرمانگال ۔ ★
- **شِترْ** : (شِ تِ رْرْ) درمانگاھے کہ پٹ دُور کنت (بالصفا)
- **شُتر** : (شُ تِ رْ) اُشتر ۔
- **شِترانک** : (شِ تْ رَا نْ کْ) جاگھے کہ تر بیت یا چپ، یا کہ لتہ ءُ سر جھلاد بہ بیت آ شِترانک اِنت ۔
- **شِترانکو** : (شِ تْ رَا نْ کُ وْ) چُکانی یا گیپہ ءِ لیب جاھے کہ سرکیگ ءِ میدانک ءُ پرانت ءُ ارکپتے کہ تھا ءُ سر جھلادیں بیتی یے کہ چُکّ ھمیشی ءِ سرءَ شِترانت ۔ ھما جاگہ کہ شِترانک بہ بیت ۔ ★ (بچار بُت)
- **شِترت** : (شِ تِ رْ تْ) "شِترگ" ءِ گوستگال بزاں آشِترت ۔
- **شِترگ** : (شِ تِ رْ گْ) شِتور گرگ ۔ مُشان ءُ رَشت گرگ ، زمین تر بیت یا چپ بیت مردم شِترایت (شیرازی : لیز خوردن، سریدن) ۔
- **شَتک** : (شَ تْ کْ) بُرز ءُ تچک ءُ ترند "شتکیں تلار"
- **شِتگ** : (شِ تْ گْ) تچک چو دیکءَ کہ ھچ زنگیں چوٹی ءُ مان نیست ۔

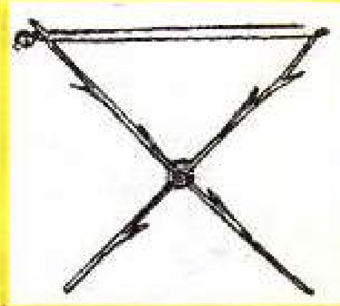

- **شِتگ** : (شِ تَ گْ) "شِتنگ" ءِ دیر گوستگال بزاں آئی ءَ شِتنگ ءِ کار گرتگ ۔ ★
- **شُتگ** : (شُ تَ گْ) "رَوگ" ءِ دیر گوستگال بزاں آئی ءَ رَوگ ءِ کار گرتگ ۔
- **شِتگیں** : (شِ تَ گِ ےْ نْ) ھما کہ شِتنگ بوتگ ۔ ★
- **شُتگیں** : (شُ تَ گِ ےْ نْ) ھما کہ شُتگ ۲ ۔ ناکاریں ، بےپکاریں مردم کہ ھچ دَرد ءَ نہ وارت ۔ چہ نپ ءُ سیت ءِ کٹ ءَ شُتگ ، ھدا برُدہ ۔
- **شَتل** : (شَ تَ لْ) دروگ بند ، پُچ ۔
- **شَتلکار** : (شَ تَ لْ کَ ارْ) شتل کنوک ۔
- **شَتلی** : (شَ تَ لِ یْ) شتل کاری ۔
- **شَتنگ** : (شَ تَ نْ گْ) یا (شِ تَ نْ گْ) ھما دراجیں دار کہ سرماں ننگار ءَ اِنت ءُ دومی سر گوں شیر ءَ بستگ ۔ دراج ءُ دراجیں مردم ۔
- **شتور** : (شَ تْ وْ رْ) یا (شِ تْ وْ رْ) شِتران : چریں یا لسہ ءُ سر جھلادیں تپی یے ءِ سرءَ چیزے شِتران بہ بیت ۔ شتور دیگ

یاشتورگ : بزاں یک چیزے ءِ شترائینگ یاکہ ھمے چربیں یا سنہ ئیں پتنی ءِ سرءَ تیلانک دیگ کہ شتران ءَ بروت ۔

- **شتورّ** : (شَ تُ وْ رْ رْ) نامے ۔
- **شُتہ** : (شُ تَ ہْ) بچار " شُتنگ " ۔
- **شُتہ شام** : (شُ تَ ہْ + شَ ام) شُوم ، بےکاریں مردم ۔
- **شَتینک** : (شَ تِ ے نْ کْ) پنجگور ءِ دمگ ءَ شتنگ ءِ گوش اَنت ۔
- **شُد** : (شُ دْ) سیرءِ چپ ، ھما اھشت کہ وَرگ لوٹ اِیت ۔
- **شِدام** : (شِ دَ امْ) برنج ءِ کسانیں سبزکہ گوَرج مین کنگ بیت ۔
- **شِدام چنڈ** : (شِ دَ امْ + چَ نْ ڈْ) ھمے موسم کہ شِدام چنڈ اِیت ۔ پنگوران (اپریل ، مئی ءِ درمیان)
- **شِدامی** : (شِ دَ امِ ی) ھما زمین ءِ ٹکر کہ اودءَ شدام کش اَنت یا چنڈ اَنت ۔
- **شِداھگ** : (شِ دَ اہ گْ) دونگ ۔
- **شِدت** : (شِ دْ دَ تْ) پسات ، جنگ ءُ چوپ ۔ ★
- **شَدرہ** : (شَ دْ رْ) گران بھائیں سنگے ۔
- **شَدری** : (شَ دْ رِ ی) جنینی نامے ۔
- **شُدکَش** : (شُ دْ + کَ شْ شْ) شُد سگوگ ۔ ✪
- **شُدکُش** : (شُ دْ . کُ شْ) شُد ءِ کُشوک ، شُد برگ ءِ درمان ءُ دارو ۔ ★
- **شِدگ** : (شِ دَ گْ) اپس ءِ شِدگ : اپس ءِ توار ۔
- **شُدلاپ** : (شُ دْ - لَ اپْ) شُدگیں لاپ ، باز شُدیگ ۔
- **شُدہ** : (شُ دْ دَ ہْ یا شِ دْ دَ ہْ) کاشانی رنگیں ھنگلوھیں پٹ پٹیں چادرے کہ کِران ءِ ئُبش ءِ اِنت کہ وھداں لانک ءَ دو پیچ دیگ ءُ بندگ بوتگ ۔ ے لانکےُ پہ ٹھریں شدءے بستگ ۔
- **شُدیک** : (شُ دِ یْ کْ) گُژنگ ۔ ھما مردم کہ آئی ءَ شُد ءَ گپتگ کہ آئی ءَ ھر رنگ ءَ ورگ لوٹ اِیت ۔
- **شُدیگ** : (شُ دِ یْ گْ) بچار " شُدیک "
- **شَر** : (شَ رْ) بلوچی " شرع " (وت شَرانت ءُ وت کازی وت ھرانت ءُ وت پالام) ۔
- **شَر** : (شَ رْ رْ) جوان ، زبر
- **شَرّ** : (شَ رْ رْ) بد ، جنجال ۲ - نازراھی یے کہ چُتاں گپت بکنیں زردیں مردم ۔
- **شراب** : (شَ رَ ابْ) آپیں ورگی چیزے ۔ ترنداپ (تازی گالے) ۔
- **شرابی** : (شَ رَا - بِ ی) ھما کہ شراب وارت - شراب رنگ ۔
- **شَراتون** : (شَ رَ رَ اتُ وْ نْ) جنینی نامے ۔
- **شربت** : (شَ رْ بَ تْ) شکرمان کرتگیں آپ ، شِرکنیں آپ ۔
- **شربتی ململ** : (شَ رْ بَ تِ ی - مَ لْ مَ لْ) ململیں گُدے ءِ راستے

- **شرپ** : (شَ رَپ) اِزّت (تازی : شَرَف)
- **شرپدار** : (شَ رَپ - دَاز) اِزّت دار .
- **شرت** : (شَ رَت) بے، پہ کارے ءِ کنگ ءَ ڈَک ءُ نیمون ءِ اَرڑ - (تازی : شرط)
- **شرتگ** : (شَ رَ تَ گ) هور ءُ گُوات ءِ توپان .
- **شرجنگ** : (شَ رَ - جَ نَ گ) شرءِ بُرّگ - اَرٹے ءِ گیشّینگ .
- **شِرد** : (شِ رْ دْ) تَرّیں گِل کہ اگاں پادءَ ایر بکن ئے مین بروت .
- **شُرد** : (شُ ر دْ) لهم، بازلهم .
- **شِرداگ** : (شِ رْ دَا گ) هما پِٹک کہ آستونک ئے گونڈءُ آنت ءُ دیم ئے ہیچ اِنت .
- **شِردکار** : (شِ رْ دْ - کَ ا ر) لچ کار، گلکار .
- **شِردکاری** : (شِ رْ دْ - کَ ا رِ یْ) لچ کاری، گِل کاری .
- **شردو** : (شَ رْ دُ وْ) یا (شُ رْ دُ وْ) کاھے

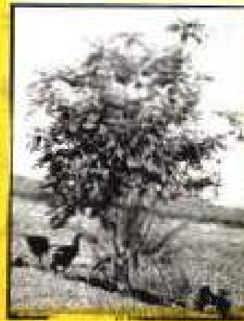

شرگ

- **شُردو** : (شُ رْ دُ وْ) هما کہ شُرد اِنت ءُ لهم اِنت، لهمو .
- **شَرّنگ** : (شَ رْ رَ نْ گ) وشّ رنگ، زیبا، ڈولدار .
- **شَرُّک** : (شَ رْ رُ کْ) جنینی نامے .
- **شرُک** : (شَ رُ کْ) نامے .
- **شرکار** : (شَ رْ - کَ ا ر) هما مردم کہ جوانیں کار کنت چہ بدیں کارءَ وت ءَ پھریز ایت .
- **شِرکپال** : (شِ رْ کْ - پَ ا لْ) ٹِلَک ءُ ٹاک، شکپال . VOO DOO.
- **شِرگ** : (شِ رَ گْ) یک ءِ استیں بٹے کہ مُرگ ءُ گُرگ ءُ چِرتے گوں اَنت (تازی: شَرَک، شَرَکة : دام برای صیدِ مُرغاں) سَن بگشارگ؛ تور برای گرفتنِ پرندگان . (بچار بُت)
- **شرگ۲** : (شَ - رَگ) تُربگ، بُرانزدیگ - پِتروشنگ دیگ ★
- **شرگپ** : (شَ رْ - گَ پْ پْ) هما مردم کہ چہ آئی ءِ گپّاں دل آزاری نہ بیت
- **شرگدار** : (شَ رْ - گِ دَ ا رْ) هما مردم کہ پہ کسے بدیں سَستانہ دارایت، هماکہ گوں مردم ءَ آئی ءِ گندءُ گدار شرّ اِنت

وشں گِدار ، بدگِدار اِنّاں ۔

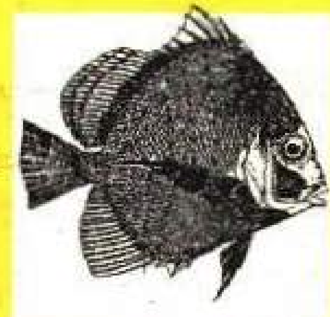
- شرگداری : (شَ رْ ۔گ داری) بدگِداری ءِ چپّ ۔
- شرگند : (شَ رْ ۔گِ ن دْ) هما مردم کہ کسے ءَ پہ بدی نہ چار ایت ۔
- شرُّل : (شَ رْ رُ لْ) شتر ۔ نامے ۔
- شرم : (شَ رْ مْ) لَج ، ننگ ۔
- شرمسار : (شَ رْ مْ سَ ا رْ) بچار " شرمندگ " ۔
- شرمندگ : (شَ رْ مِ نْ دَ گْ) پشل ، هجالت ، شرمسار ۔
- شرمننگ : (شَ رْ مْ ۔ نَ نْ گْ) مردیں آدم ءِ چیریں اندام بزاں مردکار ءُ جنکی ءِ گوش انت ، شرم ءُ ننگ ★
- شرنام : (شَ رْ ۔ نَ ا مْ) بدنام ءِ چپ ، نیک نام ۔
- شَرو : (شَ رُ وْ) جنینی نامے ۔
- شُرو : (شُ رُ وْ) بُنگیج ، بنا ، بُنگِش ، بُندام ، بِندات (تازی : شروع)

شریش

- شُروات : (شُ رُ وَ ا تْ) بُنگیج ، بِندات ۔
- شِروک : (شِ رُ وْ کْ) ترپوک ، ترپگ ، ترانز ، پُتروشگ ۔
- شَری : (شَ رِ یْ) جوانی ، زِہری ، نیکی ۔
- شِری : (شِ رِ یْ) تماشا ، مسکرا ، شِری ترّی : رُزوائی ۔ شَری ءِ چپّ ۔ بدی ، هرابی ۔
- شریدار : (شَ رِ یْ ۔ دَ ا رْ) شریک : یک چیزے ءِ دو یا دو ءَ چہ زیات واجہ کہ بہ بنت هر یکے ءَ " شریدار " گُش انت ۔
- شِریش : (شِ رِ یْ شْ) زانگیں دْرچکے ایشی ءِ تاک سک زهر انت ۔ ایشی بَرکسان ءُ مزن گڈگ اِنت ۔ (بچار بُت)
- شِریُشک : (شِ رِ یْ شُ کْ) کرو چیں لَچّے دانگ ءِ سُهر ءُ زرد انت ۔
- شَریک : (شَ رِ یْ کْ) شریدار ، گوں دگرے ءِ کارے ءَ هور ، همکاریں واهند ۔
- شَژ : (شَ زْ) جنگلی مُرگے ۔ سِیہ گور ءِ مادگ ۔
- شِژ : (شِ زْ) بُوٹگ کاهے کہ کُنگ ءِ باز پر انت ، تاک ءِ سک کساں انت ، باز رُد ایت جنگل بیت ۔ بوٹگ ءِ پراہ رَوت ۔ اُشتر ءِ سک وارت ۔ ایشی ءِ کُنگ اگاں لگ ایت سک سوچ ایت ۔

- **شِزار** : (شِ زَ ا ر) بیزار، پھریگ، سیہ دل ۔
- **شزّانو** : (شِ زْ زَ ا ن وْ) ھما جاگہ کہ آئی ءِ چپّ ءُ چاگردءَ نگرد ءِ بدلءَ شتر بندانت ۔ تبد ءُ لوارءَ ایشیءِ تہءَ بندانت شتّان آپ چنڈانت چوکہ سارتو ءَ بیت ۔ آھتکن (پارسی : خس خانہ)
- **شِزّانہ** : (شِ زْ زَ ا نَ ہ) بجاہ "شزّانو"
- **شِزّک** : (شِ زْ زَ ک) کسانیں شِزّ، چہ شِزّءِ شیادیءَ بلوچی مردینی نامے ۔
- **شَزگ** : (شَ زَ گ) کاھے کہ چو شِزّءَ اِنت ۔ گنگ ءُ چہ شِزّءَ کستر ءُ ترند ترانت جندءُ ھم چہ شِزّءَ کستراِنت ۔
- **شِزگ** : (شِ زَ گ) (بجاہ "شَزگ")
- **شَست** : (شَ سْ ت) چِلّ ءُ دگر بیست ۴۰ + ۲۰ = ٦۰ ، ۲ ۔ ماتی لنگک ۳ ۔ ھما مُندریک کہ نگیں چِلّہ کہ ایشیءَ ماتی لنگکءَ کن انت کہ کمان ءِ کشگءَ کمان ءِ زہءَ ڈک وارت ۔
- **شِست** : (شِ سْ ت) ٹِک ءُ نشانگ ۔
- **شستون** : (شَ سْ تُ و ن) بلوچستانءَ جاگھے ءِ نام اِنت ۔
- **شَستی** : (شَ سْ تِ ی) ھورانی دَرے کہ ششی دھیءَ اِنت ۔
- **شش** : (شَ ش) سے ءُ دگہ سے ۳+۳ = ٦
- **ششاکلی** : (شَ ش ا ۔ کَ لِ ی) ادیب ششاکلی یک دھدے سوریہ ءِ پاگواہ اَت کہ رندءَ برازیلءَ شُت ءُ بُندرے بست بلے ھودءَ ھم سوریہ ءِ دُروزیاں چہ بیچءَ شُت ءُ کُشت ۔
- **شُشت** : (شُ ش ت) مُبکارگال "شودگ" ءِ گوستگال بزاں شودگ ءِ کارے گُت ۔
- **شُشتگ** : (شُ ش تَ گ) مُبکارگال "شودگ" ءِ دیرگوستگال بزاں شودگ ءِ کارے گُتگ ۔
- **شش تل** : (شَ ش ۔ تَ ل) دوتل سے تل، چارتل، پنچ تل، شش تل ۲ ۔ میتچل، بازترّا انچو شکہ : چہ مستءَ شش تل ۔ چہ ترّیءَ شش تل
- **شُشتءُشود** : (شُ ش ت ۔ ءُ ۔ شُ وْ دْ) شودگ ءِ کار ۔ ★
- **شِشُک** : (شِ شُ ک) چہ کُکءَ کستریں، لچوکیں لوٹگ کہ اسپیت اِنت چو رِشکءَ ۔
- **شَشک** : (شَ ش کَ) چُک ءِ پیدا بیگ ءِ ششی روچ ۔
- **شِشگ** : (شِ ش گ) چشگ، گراستگیں کٹ، کرد، پیش پچ، بُھلیگ ۔
- **ششگان** : (شَ شِ گَ ا ن) چُک پیداک بیگ ءِ ششی روچ کہ شادکامی کن انت ۔
- **شُشگیم** : (شُ ش گِ ے م) سربازءِ گورءَ یک شھرے ءِ نام اِنت کہ چہ جنگلءَ برزترا اِنت ۔
- **ششم** : (شَ شُ م) بجاہ "ششیءَ" ★
- **ششمی** : (شَ شُ مِ ی) گوں شش ءِ شیادیءَ ششمی بزاں شش ءِ جند ۔ ★
- **ششو** : (شَ ش وْ) ھما چُک کہ گُھ ماہ ءِ بدلءَ شش ماہءَ پیداک بیت ۔ ۲ ۔ ھما مردم کہ آئی ءِ دستانی لنگک پنچ ءِ بدلءَ شش اَنت ۔
- **ششی** : (شَ شِ ی) شش مردی (ولیبءَ اِتہ بَہ)

- **ششیم :** (شَ شِ ے مْ) کسانیں تنکیں ٹِکّے کہ پہ مُرگ ءُ گُرگ ءَ بند اَنت ءُ .
- **شک :** (شَ کْ) کسانیں بارگیں چُستیں تَل .
- **شکّ :** (شَ کّ کْ) بے دلجمی، بے یکینی ۲۔ سَٹرند ۳۔ کبر ءُ لکیں لادی ۴۔ ماھیگے۔ (بچار ءُ بٹ)
- **شِکّ :** (شِ کّ کْ) دل ءِ نہ منّی، تُرسگ ءِ نہ منّگ۔ شِکّ کنگ .
- **شِکپال :** (شِ کْ کْ ۔ پَ ال) بچار ءُ "شِکپال"
- **شِکار :** (شِ کَ ارْ) ھما آسک یا کوھگ اَنڈ یا مُرگ یا ستر کہ آئی ءَ مردم پہ ٹپنگ جن اَنت یا پہ لوپ ءُ دُتملک گر اَنت .
- **شکاربند :** (شِ کَ ارْ ۔ بَ نْ دْ) مُرگ گِریں تلک ءِ شکاربند، شکاری بند .
- **شکاری :** (شِ کَ ارِیْ) ھما مردم کہ شکار کنت ۔ ۲۔ شکاری کُچک ۔ ۳۔ شکاری مُرگے چہ شاھین ءُ کشتر اَنت۔ شپ ءِ مُرگانی چماں جنت، شپی مُرگے .
- **شَکر :** (شَ کَ رْ) چہ گونڈ (شکرکانڈیل) یا کہ چہ دگہ نیبگاں کشش اِنگیں شِرکنیں چیزے ۲۔ مچّے کہ آئی ءِ کلونٹ سُھر اَنت الیشی ءَ سری یا حدگالی ھم گوش اَنت
- **شُکر :** (شُ کْ رْ) مِنّت، شُگر .

شک

دریائی شک

- **شکررنج :** (شَ کَ رْ ۔ رَ نْ جْ) کہ دلگُران، کہ دلرنج۔ ★
- **شکرکانڈیل :** (شَ کَ رْ ۔ کَ انْ ڈِ ے لْ) گونڈ ، ھما کانڈیل کہ شیرکن اِنت چہ ایشی شکر جوڑ بیت .
- **شکرو :** (شَ کَ رُوْ) مچّے کہ آئی ءِ کلونٹ سُھر اَنت .
- **شکرورنا :** (شَ کَ رْ ۔ وَرْ نَ ا) نوک ورنا، ورنائی ءِ بنگیج، ھما مردم کہ نوکی ورنائی ءَ پادے اِیر کُرتگ۔ شکرورنائی : نوک ورنائی .
- **شَکری :** (شَ کَ رِیْ) مچّے کہ کلونٹ ئے سُھر اَنت ۲۔ ھما مردم کہ گوں شکر ءَ شیادی کنت، شکری نُھد .
- **شَکّڑ :** (شَ کْ کَ ڑْ) شِکّ، شکوار، شکّ ءُ گُمان .
- **شکّڑو :** (شَ کْ کَ ڑُوْ) یا (شِ کْ ۔ کَ ڑُوْ) شکوار، شکّیگ، گُمانو
- **شَکسا :** (شَ کْ سَ ا) ٹرانسمیٹر (TRANSMITTER.) ریڈیو ءِ ۔ رسینوک، چہ یک جاگھے ءَ دگہ جاگھے بروک، سرکنوک .
- **شکساھگ :** (شَ کْ سَ اھَ گْ) روان دیگ، دیم دیگ ۔★
- **شکشک :** (شَ کْ شَ کْ) شیشگ یا دیوال ءِ ھما ترک کہ تَل تَل اِنت بلے پُچ نہ اِنت .
- **شُکّک :** (شِ کْ کُ کْ) کسانیں شکوگ .

- **شِلگ** : (شِ کْ گْ) گُرانیں چیزے ءِ چہ وتی جاگہ ءَ کمتیں کنزگ ۔ مزنیں دیوال ءِ تہ ءَ گُرانیں سنگے ءِ چہ وتی جاگہ ءَ کمتیں کنزگ۔
مزنیں تلارے ءِ ٹُکرے ءِ تل بیگ ءُ کمتیں چہ وتی جاگہ ءَ کنزگ ، سکّیں بارگیں تل ۔
- **شَکَل** : (شَ کَ کَ لْ) شکر ءُ روگن یکجاکن اَنت شکّل بیت ، نامے
- **شِکل** : (شِ کِ لْ) یا (شِ کَ لْ) چھرگ (تازی)
- **شِکم** : (شِ کَ مْ) لاپ ، تَھد (پارسی)
- **شِکو** : (شِ کَ کَ وْ) بستگیں کرز کہ لوگ ءُ کش ءَ یا ڈاراجی ءَ اَنت (بچار چُبت)
- **شِکوار** : (شِ کْ ءِ وَ ا رْ) یا (شَ کْ وَ ا رْ) شکّی ، شِکّیگ ، گمانو
- **شَکوگ** : (شَ کْ کْ وْ گْ) چہ دارے ءَ یا کرزے ءَ سکّیں بارگیں ٹُکرے کہ دیرکیت ءُ دست ءَ پُچر ایت ۔
- **شَکون** : (شَ کُ و نْ) شکّین ، دیم چیر ۔
- **شَکونگ** : (شَ کْ وْ نْ یْ گْ) شگوشگ ، کوھی کرٹ
- **شِکہ** : (شِ کْ کَ ہْ) بچار "شِکو"

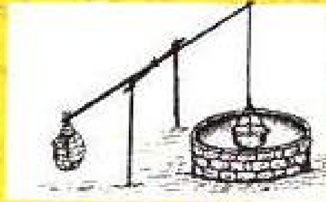
- **شکھپگ** : (شَ کْ ھْ پْ گْ) شھپگ
- **شکّی** : (شَ کْ کِ یْ) یا (شِ کْ ۔ کِ یْ) شکّیگ ، شکّو ، شکوار
- **شِکّیگ** : (شِ کْ کِ یْ گْ) شِک کنوک ۔
- **شکین** : (شَ کِ یْ نْ) بچار "شکون"
- **شکینگ** : (شِ کِ ے نْ گْ) گُرانیں چیزے ءَ چہ جاگہ ءَ کمتیں کنزینگ ۔
- **شَگال** : (شَ گَ ا لْ) روباہ ، جون وار ، ھرجون واریں رستر ۔ ھما مردم کہ ھر گند ءُ گسے وارت (طب : شال ، پا : شغال
شگال ، ترکی : چقال ، پھ : اوشکال ، اوشکاد) شھلپکار (مُلّاپازل) ءَ "ھار ءُ ھیروپ" ءِ لچہ ءَ اشگال
کارمرد کرتگ ۔ سن : شرگال ۔ بزان روباہ ۔ "روباہ دُمب" کہ کاھے اِنت ، ھم طرح ءَ "شال دم" گوش اَنت ۔
- **شگام** : (شَ گَ ا مْ) رگام شگام نوکیں تام (رگام رگام نوکیں تام)
- **شِگان** : (شِ گَ ا نْ) تژن ، پیگور ؎ سرشگاناں سوتکگ ءُ بالا دوں بازیں گوشتناں ۔
- **شِگبگ** : (شِ گْ بِ گْ) بچار "شگ ءُ بگ"

- **شُگر** : (شُ گْ رْ) منت ۔شُکر
- **شگرانو** : (شُ گْ رَا نْ وْ) کول گُرتگیں ، ندرگُرتگیں ۔
- **شگرانہ** : (شُ گْ رَا نَ ہْ) بچار "شگرانو"
- **شَگزّ** : (شَ گَ زْ زْ) ھا جاگہ کہ مچانی ترّگ ءَ رندنا ہ جوھان کنگ بیت کہ رند ءَ پاتان ءُ کن ائت ، ناہ ءِ جوھان۔ ھُشکیں شگزّ ائت ءُ لُنڈ : بزاں ہچ نیست ، پرچاکہ آمین ءَ رند شگزّ یلہ ائت ءُ لُنڈانی جاگہ ائت ۔
- **شگزّی** : (شَ گَ زْ زِ یْ) بچار "شگزّ"
- **شگوز** : (شِ گْ وْ زْ) "شگوزگ" ءِ پرمانگال بزاں زُوتی ءَ بگوز ۔
- **شگوزگ** : (شِ گْ وَ زَ گْ) پہ زُوتی گوزگ ، رگِت مگندیں زگ ۔۔نگ ءَ کسے ءَ گوازینگ بزاں چہ کسے ءَ پر گوزگ
- **شگوشگ** : (شَ گْ وْ شَ گْ) کوہ بُوقلے ءِ بر ، کوہ کرٹ ۔ شگوشگ شش ماہ ءِ لوتشگ ۔ (بچار بُت)
- **شِگ ءُبگ** : (شِ گْ ۔ءُ۔ بِ گْ) لوک سُرا ایتیں ھال کہ راست ءُ دروگ اِنت دنیگا دل جمی بے سان نیست ۔
- **شگیگ** : (شَ گِ یْ گْ) جنتر ءِ میھ PPB, LWD; SHAGIKH: Axle of a millstone

شگوشگ

- **شِگیم** : (شِ گِ یْ مْ) جاگھے کہ چہ گِھ ءَ نزیک اِنت ۔
- **شَل** : (شَ لْ) ھماکہ مُھر نہ اِنت (شُل) ، ھماکہ نہ بد اتگ ، ھماکہ نہ بچ اِتگ اک ؛ شلیں ناہ (شلگیں) شلیں ھاک یا گل ۔ چہ ناڈراھی ءَ کسے ءِ دست ءُ پادجوان کار مکن ائت ۔ چوکہ چہ پاداں کپتگیں مردمے ۔ ۲۔ آبیں چیزے ءِ یا ھور ءِ یکپار گی رچگ ھور پہ شل گوارگ ءَ اِنت ۔ ارس شل ائت ۔ طب : شلاب (بارانِ سخت) یا : شُر ، شُرّان شریدن ، شاریدن
- **شِل** : (شِ لْ) بچار "شِلّ" پہ کارچ ءُ کاماردگوشس ائت کہ سک تیز بہ بیت ۔ چل : چل شپیں کارچ ۔
- **شِلّ** : (شِ لْ لْ) گردن ءِ کُٹ اتگیں بھر کہ ھردو بر دستانی نیانجی ءَ گوں پُشت ءُ گرز ھڈ ءَ ھوار بیت ۔ "پلانی ءِ گردن چہ شلاں در آتکگ" ۔ ۲۔ تیز PPB, LWD; SHIL :Sharp.
- **شُل** : (شُ لْ) سُست ، یلہ ، ظم بند ، سُست بند ۔ (شیرازی ءَ شُل : سُست ۔
- **شُلّ** : (شُ لْ لْ) بچار "شُل" ۔
- **شلاپگ** : (شَ ۔لَا۔ پَ گْ) پشلاپگ : گدے یا دگرانچیں چیزے آپ ءَ جنگ ءُ کشگ ، پہ تمیں آپ رزان یا دگہ چیزے ءَ سپر شودکنگ ، پہ کاشیگ ءُ رزان ءَ پلّ جنگ ۔

- **شلامگ** : (شَ لَ ام گ) شلیمگ، سُست، شِلنگ، شَلمب دَلمب۔
- **شلان** : (شَ لَ ا نْ) ۔جْوان رِچان، نودی شلاں۔
- **شِلانک** : (شِ لَ اَن کْ) چابک یا ایزرانک ءِ ہمیں چیزے کہ پہ پوست یا دار اڈ کنگ بیت۔ کوڑہ۔
- **شَلپّ** : (شَ لَ پْ پْ) آپ ءِ توار کہ گوں بوجیگ، تیاب یا جُوء کپءَ لگ ایت (شیرازی : شلپ یا چلپ : صدای دست خوردن محرّر درآب)
- **شلپا** : (شَ لَ پْ ا) تحتگ یا دار کہ چہ گوھنیءَ یا کہ روچ ءِ سبب ءَ کوچل دَنت اے کوچل ءَ "شلپا" گوش انت۔
- **شِلک** : (شِ لِ کْ کْ) شلِگگ ءِ توار، باؤ بند ءِ توار۔
- **شِلکگ** : (شِ لِ کْ کْ گْ) شَنگیں چیزے ءِ چلکگ ءِ توار، باؤبند یا چال ءِ توامانی مان ھُشکیں پوست ءَ توار کنگ۔ کاگدے ءِ تہءَ دان مان بکن ئے آئی ءِ توار۔
- **شَلگ** : (شَ لِ گْ) دانگ دانگ شَنگیں ناہ ۲۔ انچوشیں رچگ کہ دانگ میم مہ بنت۔ یکپارگی رچگ۔ ھور ءِ شلگ ارس ءِ شَلگ۔ PPB, LWD; SHALAGH: To rain on, to moisten.

شُلنچک

- **شُلگ** : (شُ لَ گْ) سُ - بیگ، سُست بند، بچار "شُل"
- **شُلَلگ** : (شُ لَ لَ گْ) سُست مُ یلہ یلہ ئیں مردین۔ شُلیمگ، جنیو۔
- **شَلگم** : (شَ لَ گْ مْ) سبزی یے کہ بُن ئے چو بہتازءَ اِنت۔
- **شَلمب** : (شَ لَ مْ بْ) دلمب، ہمراہ ءُ شلامگ ۲۔ سُست ءُ یلہ
- **شُلمپگ** : (شُ لُ مْ پْ گْ) بچار "شُلومپگ"
- **شَلنب** : (شَ لَ نْ بْ)، بچار "شلمب"
- **شُلُنپگ** : (شُ لُ نْ پْ گْ)، بچار "شُلومپگ"
- **شُلنچک** : (شُ لُ نْ چْ کْ) چات ءِ کرّا ں دو دارے کن انت تیرے بند انت ئے دگہ دارے آدوکں انت، آدو دار ءِ یک سرءَ گرانیں چیزے بند انت ءُ دومی سرءَ کیٹ یا ڈول ءَ گوں ایشی ءَ آپ کشّ انت۔ ھمیشی ءَ "شُلنچک" گوش انت۔ منجور (بچار بت)
- **شُلنچگ** : (شُ لُ نْ چْ گْ) چہ کور، کورجو یا کھن ءُ چات آپ ءَ پہ "شُلنچک" کشگ۔ پہ دست شُلنچگ، پہ کاشیگ

شُلُنگ ۔ دریاءِ شُلُنگ ، کَورءِ شُلُنگ ، ارس شُلُنگ ۔ ھُلُنگ ۔

- **شِلنگ** : (شِ لِ نْ گْ) ژندءُ پند، شِتاال ٢۔ کَتَاءِ اُشترءِ نام بوتگ ۔
- **شَلوار** : (شَ لْ وَا رْ) پادءَ کنگ ءِ دوتگگیں گُد ۔ شلوارینک ۔
- **شَلُونگ** : (شَ لُ وْ پْ گْ) آپناکیں چیزءِ یہ گیں ءِ بد ءِ برگ یکپارگی دپ ءِ تہ ءَ برگ : پلانیءَ ڈرستیں نارُشت شُلوپ اِت اَنت ۔
- **شَلوک** : (شَ لْ وْ کْ) ھماکہ شَل اِیت ، رچوک ، شلوکیں ارس ، شلوکیں جبر ۔
- **شُلومپگ** : (شُ لُ وْ مْ ۔ پْ گْ) چہ گُرانزانی رہ ءَ چیزے پہ ساہ ءِ پدکنگ ءَ برگ ۔ لمپ ءِ شلومپگ ۔ شُلُمپگ ۔
- **شُلونپگ** : (شُ لُ وْ نْ پْ گْ) بچار " شُلُمپگ " ۔
- **شَلی** : (شَ لِ یْ) جنینی نامے ۔
- **شَلی بند** : (شَ لِ یْ ۔ بَ نْ دْ) پاشَنی بند : ھردو اوشماں (اوشم) بستگیں بارگیں ساد یا بندیگ ۔
- **شَلیپو** : (شَ لِ یْ پْ وْ) یک ڈراھیں بوڑ گُرتگیں نوکے کہ پہ بوجیگ ءِ گتانی چنگ ءُ ھیشی ءِ راہ ءَ پہ دریاءِ ریچگ ءَ کارمرز بیت ۔ اے نوک چوش جوڑ انت کہ بوجیگءُ ستوءِ سرءَ کدرءِ دستے ءِ پڑاھی ءِ ڈراھیں ءُ کمتیں بُرزیں دارجنگ کہ چو کہ نوک ءَ اِنت ۔ دگہ جتائیں انچیں نوکے ھم ھست کہ آئی ءَ " باتل شلیپو " گوشں اَنت ۔
- **شِلیک** : (شِ لِ یْ کْ کْ) یک برے یایک رندے ھور گُوارگ ءِ یا تیرءِ گوارگ ءِ یا زمزیل ءِ توار ۔
- **شَلیمگ** : (شَ لِ ےْ مْ گْ) سُست ، شِلنگ ، شلمب ، دلمب ۔
- **شَلینگ** : (شَ لِ ےْ نْ گْ) دانگ دانگیں چیزءَ انچوش ریچگ کہ آئی ءِ دانگاں چم گیفینت مکنت بزاں سک تُرند ریچگ ، ایر ریچگ ، شِنگ کنگ ۔
- **شَم** : (شَ مْ) بارگیں یاکسانیں راہ کہ چہ آئی ءَ آدیم گندگ بہ بیت اک : ڈرچکانی شم ءَ چیزے پیداور انت ، ماکشینکانی شم ءَ اِنت ، چہ تگردءِ یا چادرءِ شم ءَ چارگ ، شوکانی شم ، لنگکانی شم ۔ چہ مردمانی شم ءَ گوزگ ۔ دوکوہ ءِ نیامجی ءِ راہ کہ آپ ھم چہ ءَ ایر رچ اِیت ءُ کوراں رَوت ، الشی ءِ تہ ءَ تَل بیت ، آپدار بیت ، سبزگ بیت ، شکار بیت ءُ کھچر بیت ۔ کوھءَ دَرگ ۔ سکیں تنگیں ءُ بارگیں راہ ءُ دَرہ ، شم ءُ در ، شم ءُ تل ۔ سرشم : کوھانی بُرزیں شم ۔ شم ءِ ماہ : بلوچیءَ ماھے نام ۔
- **شَما** : (شُ مَ ا) " تو " ءِ باز : شما گجا رَوِت بزاں بازیں مردم کجا روانت ۔ پہ مستریں مردم ءِ ادب ءَ ھم کارمرد بیت ۔
- **شُمار** : (شُ مَ ا رْ) ھساب ، نمبر ، تھیات ، اندازگ ۔
- **شُمارا** : (شُ مَ ا رَ ا) شُما ڈرستاں
- **شَمال** : (شَ مَ ا لْ) گواتے کہ باز دنزدوت کنت ۔ ھمے گوات ادبستان ءَ گوھر کنت ۔ گورتیچ ءِ نیمگ ۔
- **شمالبندن** : (شَ مَ ا لْ ۔ بَ نْ دِ نْ) لَتنی ءِ نزیک ءَ کوھے کہ ھمودءَ بندنے ھم ھے نام ءَ ھست اِنت ۔
- **شمانگر** : (شَ مَ ا نْ گُ رْ) بچار " شمانگو " ۔
- **شمانگو** : (شَ مَ ا نْ ۔ گْ وْ) چہ ھانگو ، چہ ھاہنگ ، چہ ھادیم ءَ
- **شمبسمائیل** : (شَ مْ بْ ۔ سْ مَ ا ۔ ءِ ےْ لْ) چہ گوادرءِ بازارءَ چارمیل دُور تھدی کوہ ءِ نزیک ءَ جاگھے ءِ نام اِنت

ادءَ دوکھیرانت یکے ءِ نام شمبے ءُ یکے شمائیل اِنت. گوش اَنت کہ دوئیں رات لونگ اَنت. ھر دو کھیر زیارت اَنت. یک کھیرءِ مُرتنگ دُ یکے سبزانت.

شمبک : (شَ مَ بُ کَ) شمبے ءِ نیم نام۔

شمبل : (شَ مَ بُ لَ) نامے۔

شمبلان : (شَ مَ بُ لَ ا نَ) نامے۔

شمبو : (شَ مَ بُ وَ) شمبے ءِ نیم نام، شھرے ءِ نام اِنت : "نیستی ءِ شمبو گھ اِنت"۔

شمبہ : (شَ مَ بِ ہَ) بچار "شمبے"۔

شمبے : (شَ مَ بے) ھپتگ ءِ پنجگیج ءِ روچ، پارسی "شنبہ" عربی : "سبت" انگریزی SATURDAY چہ آدینگ ءَ رندءِ یکشمبے ءَ پیسر ءِ روچ، یہودیانی ھپتگ ءِ وشئیں روچ۔

شمپگ : (شَ مَ پَ گَ) ھُشک ءُ لاگر بوگ، کِنّگ، ڈھگ، رِیگ، لھگ۔ پلانی شمپ اِتگ (بیتو: پءَ شمپینتگ)

شمپینگ : (شَ مَ پ ے نَ گَ) انچو شس کنگ کہ بہ شمپ اِیت۔

شمتل : (شَ مَ تَ لَ) شم ءُ تل یا شمے ءِ تل۔

شم جنگ : (شَ مَ۔ جَ نَ گَ) شم کنگ ءُ جنگ کنگ : ھاجنگ کہ چیزے ءِ وچ شم کنگ بزاں بہ اوار کی جنگ ءَ دارگ ءُ پدءَ کنگ

شمدر : (شَ مَ دَ رَ) شم ءُ دَر۔

شمر : (شَ مِ رَ) کاھے، بچار "شمیل"

شمساتون : (شَ مَ سَ ا تُ وَ نَ) جنینی نامے۔

شمسک : (شَ مَ سُ کَ) جنینی نامے۔

شمسل : (شَ مَ سُ لَ) جنینی نامے۔

شمسی : (شَ مَ سِ ی) جنینی نامے۔

شمش : (شِ مَ شَ) کساں تاکیں بھار کاھے کہ باز ڈولدار اِنت۔ اِے سے زات اِنت (۱) گوگی شمش : ایشی ءَ مردم نہ ور اَنت (۲) ٹیٹکی : ایشی ءِ تاک ءِ تہ ءَ تھریں کِشکے ایشی ءَ مردم ور اَنت ایشی ءَ ٹیٹل ھم گوش اَنت (۳) آزات : ھُشکابگیں ڈگاراں رُد اِیت، ایشی ءَ ھم مردم ور اَنت۔

شمشاد : (شَ مَ شَ اد) دَرچکے، نامے۔

شمشپیل : (شِ مَ شَ پ لَ لَ) شمش ءِ پل بوگ ءِ وھد۔ شمش ءِ پل۔

شمشک : (شِ مَ شُ کَ) تنگہ ءِ اڈکتگیں تاک اَنت کہ سرینگ ءِ دیم ءَ جنگ بنت کہ پیشانی ءِ سرءَ ڈراجی ءَ لوچان اَنت۔ تلایانقرہ ءِ دگہ ھم لھتیں سھت ءُ زیوراں پہ بنت

شمشکار : (شَ مُ شَ۔ کَ اَ رَ) شموشکار : بے ترانگ، بے ھیال۔

شمشگ : (شَ مُ شَ گَ) بے ترانگ بوگ، بے ھیال بوگ، چہ دل ءَ روگ۔

شمشم : (شَ مَ شَ مَ) چیزے کہ دارگ دَرگ بہ بیت۔

- شَمَک : (شَ مَ کْ) کسانیں شم۔
- شَمگ : (شَ مَ گْ) شم، شملگ۔
- شَمَل : (شَ مَ لْ) شملگ : دو چیزءِ میانجی ءَ بارگیں ھالیکیں جاگھے بچ بہ بیت۔ "دنتان شملگ اَنت"۔
- شِمِل : (شِ مِ لْ) نامے۔ کاھے ایشیءِ ٹال ءَ دندان کن اَنت، ایشی ءِ ٹال ءِ دار ءَ ڈھل ءِ سرپاگ کن اَنت گوازگ ءِ چیرءِ کماں۔
- شَمَلگ : (شَ مَ لَ گْ) دو چیزءِ میانجی ءَ بارگیں جاگھے بچ بہ بیت، کوھی شملگ دلوال ءِ سنگانی شملگ، دنتانانی شملگ۔
- شمورگ : (شَ مُ وْ رَ گْ) مورشنز، نوشنز، نودشنز ءُ شنزءُ شمورگ۔
- شموشتگ : (شَ مُ وْ شْ تَ گْ) شموشگءِ گوستگال۔ بزاں شموشگ بوتگ۔
- شموشگ : (شَ مُ وْ شْ گْ) یک چیزے ءَ بے تراگ کنگ، گپ یا دگہ کارے ءِ کنگ ءَ چہ دل ءَ برگ۔
- شمئے : (شُ مَ ےْ) شما باز مردم ءِ اک : شمئے ڈگار بزاں شمئے ورستانی ڈگار۔
- شمئی : (شُ مَ ئیْ) بچار "شمئے"
- شمئیگ (شُ مَ ئیْ گْ) بچار "شمئے"
- شَن : (شَ نْ) بند یا ڈگار شن کنت بزاں پُر بندیں ڈگار ءِ بند ءَ جاگھے ءَ آپ کتیں رہ کنت کہ اگاں سرءَ ئے مہ گرئے بند بارت۔
- شِن : (شِ نْ) شنگ ءِ پرمانگال۔
- شِنال : (شِ نَ الْ) شلنگ، اُزند ءُ پند۔
- شنبمائیل : (شَ نْ بَ مَ ائیْ لْ) بچار "شمبمائیل"
- شنبک : (شَ نْ بُ کْ) بچار "شمبک"۔
- شنبل : (شَ نْ بُ لْ) بچار "شمبل"
- شنبلان : (شَ نْ بُ لَ انْ) بچار "شمبلان"۔
- شنبو : (شَ نْ بُ وْ) بچار "شمبو"
- شنبہ : (شَ نْ بَ ہْ) بچار "شمبہ"۔
- شنپے : (شَ نْ پَ ےْ) بچار "شمپے"
- شنپگ : (شَ نْ پَ گْ) بچار "شمپگ"۔
- شنپینگ : (شَ نْ پے نگْ) بچار "شمپینگ"
- شِنت : (شِ نْ تْ) شنگ ءِ کار ءَ کنت۔
- شَند : (شَ نْ دْ) آبشار، آپشان، تنگار۔
- شَنز : (شَ نْ زْ) ھور ءِ سک اور تیں ءُ تنکیں ترمپ ءِ رچگ "شنز ءُ شمورگ"
- شِنزِک : (شِ نْ زِ کْ) بچار "شِنزِک"

- **شَنزگ** : (شَ نْ زَ گْ) نود ءِ تنک تنک ءَ رچگ ۔
- **شَنزیگ**: (شَ نْ زے نَ گْ) انچو شس کنگ کہ بہ شنزایت ۔
- **شَنک** : (شَ نْ کْ) ذرچکی ھماشاہ کہ آیاں لمبءَ ھم پرانت بلے تاک اِش پہ نیست ۲ ۔ ندر، کونیگ ۳ ۔ پھلوگانی ھَڈ ۔
- **شَنِک** : (شَ نِ کْ) پس ءِ گونڈیں چُک کہ چہ شِنِک ءَ کمتیں ڈال ترانت، نز بہ بیت کہ مادگ ۔
- **شَنکار** : (شِ نْ ۔ کَ ازْ) شنگ ءُ تالان کنوک ۔ شِنگکار PUBLISHER, DISRTIBUTER 08-02-68.
- **شَنکبند** : (شَ نْ کَ ۔ بَ نْ دْ) ھماکاپر یا گڈک کہ چہ شَنک ءَ بستگ ۔
- **شُنکرگ** : (شُ نْ ۔ کُ رَ گْ) ھر یا اسپ کہ پہ کدیم ءَ گُرگُر کنت ۔ چہ پونز ءَ آواز کشگ ۔
- **شَنک ریچ** : (شَ نْ کَ ۔ رِ ے چْ) شنک ریچ کنگ : بزاں گپے ءِ باز شَنک مان کنگ ۔
- **شُنگنگ** : (شُ نْ کَ کَ گْ) آرتینک یا آپینکیں چیزے ءِ پونز ءِ راہ ءَ ساہ ءِ پشت ءَ کشگ ءُ پونز ءِ تہ ءَ برگ ۔
- **شِنگ** : (شِ نْ گْ) ٹال ٹال کنگ ۔ پڑم یا کرپاس ءِ
- **شِنگ** : (شِ نْ گْ) تالان شِنگ ءُ شانگ ۔
- **شِنگجاہ** : (شِ نْ گَ ۔ جَ اہْ) نشرگاہ، ریڈیو یا ٹی ۔ وی اسٹیشن .Broad casting house
- **شِنگدان** : (شِ نْ گَ ۔ دَانْ) بجار شِنگ شانگ
- **شَنگر** : (شَ نْ ۔ گَ رْ) مردمی نامے، کھیر ءِ بر ۔
- **شنگرباگ** : (شَ نْ گَ رْ + بَاگْ) شنگر بچگ ءِ موسم ۔
- **شَنگرو** : (شَ نْ گَ رُوْ) دلوت ءُ او لاک کہ سکیں لاگری ءَ رند پہ ورِی ءِ نیمگ ءَ بئیت ۔
- **شنگز** : (شِ / شَ نْ گَ زْزْ) گز ءِ ڈرچک ءِ زاتے کہ باز ریدگ انت گیشتر کوراں رُدایت، دارے سھر انت دار ءَ ئے مُرتے چرپ بکن ئے سک سُھر بیت سہ جی منی کور ءِ ریدگیں شنگز پہ ھمک تو پان ءَ سر ءَ ایر آر
- **شِنگشانگ**: (شِ نْ گَ ۔ شَ انْ گْ) دانگ دانگ، یک یک ۔
- **شِنگشکند** : (شِ نْ گِ شْ ۔ کَ نْ دْ) اشکنزگ یا سنگستان : مچے کہ ایشی ءِ کلونٹ زرد ءَ ڈراج انت ۔
- **شِنگکار** : (شِ نْ گْ + کَ ارْ) شنگ ءُ تالان کنوک ۔
- **شِنگ کنگ** : (شِ نْ گْ ۔ کَ نَ گْ) تالان کنگ ۔
- **شِنگگ** : (شِ نْ گَ گْ) شِنگ بوگ ۔ چیزے کہ مُن ئے یکجاہ بہ بیت ءُ سرے ٹال ٹال بہ بیت ۔ ملگور ءِ شنگگ ۔ گیشنگ ۔ پُچ شِنگ اِتگ : بزاں پیک اِنت ھوش ءِ ٹال ئے شِنگ اِتگ اَنت ۔
- **شِنگو** : (شِ نْ گُوْ) .MICROPHONE ھمے ازباب کہ ایشی ءِ دیم ءَ اوشت اَنت گپ جن اَنت ۔ توار مزن بیت ۔
- **شِنگینگ** : (شِ نْ گِ ے نَ گْ) بارگیں چیزے ءِ ٹال ٹال کنگ یا باز چیز کہ مُچ اَنت آیاں دانگ دانگ کنگ ۔
- **شَنلک** : (شَ نِ لُ کْ) کسانیں شَنِک ۔
- **شِنوک** : (شِ نْ وُ کْ) شِنگ ءِ کار ءِ کنوک ۔
- **شُو** : (شُ وْ) جن ءِ مرد، جود، مرد ۔

- شواز : (ش َ و َ ا ز) بچار " شوهاز "
- شوازٗک : (شُ وَ ا زُ کٗ) لوگ ءِ چِک منک۔
- شوانگ : (شْ وَ ا نَ گٗ ، پسانی شپانک۔ پاسپان۔
- شوپچ : (ش وْ پ چ) سزیں مُسیبت کہ تاوان ءِ گون بہبیت۔ انچیں مسیبت کہ دُرستیں مھلوکءَ سرجم ءَ بگیپت، شوپچ کپگ
- شوپوش : (ش وْ پ وْ ش) "شودپوش" بزان ھاگد کہ استری نہ لوٹ ایت شودئے و گورءَ ئےبکن WASH AND WEAR.
- شود : (ش وْ دْ) شودگ ءِ پرمانگال۔ بزاں بہ شود ★
- شودآئینگ : (ش وْ دَ ا ءِ ےَ نَ گٗ) دگرے ءَ گوشگ کہ آ بہ شود ایت۔ ★
- شوداُردا : (شُ وْ دَ ا ۔ رُ دْ دَ ا) ناہ ءِ ھمیں ھلوا کہ چہ ناہ ءُ روگن ءَ گرا دا َت جوڑئے کن اَنت ، دگہ بچ ءِ ھم مان اِنت۔
- شودگ : (ش وْ دَ گٗ) گوں آپ ءَ سپا کنگ۔
- شودل : (شُ وْ دَ ل) مردینی نامے۔
- شوٗر : (ش وْ رْ) سلاہ۔ ارادہ شورکنگ ، شورجنگ ، شُور دیگ ، شوربیگ۔ شور ءُ بنا۔
- شوٗر : (شُ وْ رْ) جاک ، کوکار ، واھی ، باوست ، ڈاہ۔
- شوٗر : (شُ وْ رْ) کسانیں ماھیگے کہ دراج ءُ ساپ انت ۲۔ شوٗریں (شیریں) کوہ ۔ بے باکیں مردم۔ ساپ۔
- شوراوگ : (ش وْ رَ ا وَ گٗ) سورگیں زمین کہ دُھل نہ دنت۔
- شورچ : (شُ وْ رْ چ) "شورچگ" ءِ پرمانگال بزاں بہ شُورچ۔ شُرد۔
- شورچگ : (شُ وْ رْ چ گٗ) شیرچگ : انچوش چیرترگ کہ پتن ءُ ایرتبگ۔ شُردبیگ۔
- شورمیتگ : (ش وْ رْ ۔ م ءِ تَ گٗ) سرباز ءَ چہ دیکورءِ بازارءَ چیر، چہ گوانُسولکان ءَ برزء ، کور ءِ ایرکشی کرتءَ شہرءُ میتگے۔
- شورو : (ش وْ رْ وْ) بچار "شورہ"۔
- شورہ : (ش وْ رَ ہْ) بارود کہ تیراں مان کن اَنت۔ باروت ، شورو۔
- شوٗرینگ : (ش وْ رِ ےَ نَ گٗ) شوٗر دیگ ، ڈاہ دیگ لشکرءِ شوریگ : بزاں لشکرءَ بہ جنگ ءَ تیار کنگ۔ ★
- شوشلگ : (ش وْ ش لَ گٗ) بھاکنگ۔
- شوشگ : (ش وْ ۔ ش گٗ) کشار ءِ ھوش ءِ خنگ بلے تہءَ گپ بوگ۔ پُل ءُ شوشگ۔
- شوشنگ : (ش وْ ش نَ گٗ) پُل ، لسیوک ، لاڑ۔ پُل ءُ شوشنگ۔
- شوک : (ش وْ کٗ) ٹھل ، براھدار ، وشدل ، دلدوستی ، پسندی۔
- شوک : (ش وْ کٗ) چہ کونڈاں دانکہ پادانی دیم ءَ رانانی تہ ءِ بھر۔ بچاربُت تاکدیم 585
- شوکی : (ش وْ کِ ی) ھامردم کہ آئی ءَ شوک ءُ ھوس باز انت۔
- شوکین : (ش وْ کِ ےَ نْ) براھداریں ، شتریں ، ڈولداریں ★
- شوٗلگ : (ش وْ لَ گٗ) گدء ڈال ڈال ءَ دوچگ۔ ★
- شوٗم : (ش وْ م) شومگ ءِ ازباب۔

- **شُوم** : (شُ وْ مْ) بدبھت، بے بھر، لگبھت ءِ چپّ (عربی شوم)
- **شومان** : (شْ وْ مَ انْ) پشومان، شیمان، پشیمان۔
- **شُومگ** : (شُ وْ مْ مَ گْ) ناسور، ناسوریں ریش۔
- **شُومگ** : (شْ وْ مْ گْ) بے توم ءَ ڈگار ءَ شنگار دیگ۔
- **شُومءُ شانزدہ** : (شُ وْ مْ ءُ شَ انْ زْ دَہ) سگیں شُوم۔ بلوچ ماہ ءِ شانزدھمی روچ ءَ شومیں روچے لیکا اَنت۔

سے شپے ءُ شانزدہ سرمہ شود ترا تانی گوھار شپے پہ ئرات ءِ شرنہ انت شانزدہ بہ پت ءَ ★

- **شُون** : (شْ وْ نْ) ھوکیں۔ نشان، شوندات، سرءُ سوج۔
- **شوناھگ** : (شْ وْ نَ ا ھَ گْ) بچار "شونایگ"
- **شونایگ** : (شْ وْ نَ ا یَ گْ) شوانگی کنگ۔ سمبالگ۔ گیشتر پہ شریداری چیزے ءِ ساتگ ءُ شونایگ۔

"من میر تو میر نوں ھراں کے شونا ایت" سوج دیگ۔

- **شوندات** : (شْ وْ نْ دَ اتْ) نشان، سوج ★

- **شُونز** : (شُ وْ نْ زْ) شینز
- **شُونزسر** : (شْ وْ نْ زْ۔ سَرْ) آپی بٹے۔ شینزسر۔
- **شونزک** : (شْ وْ نْ زْ کْ) شینزک کہ آپ ءِ سرءَ بندایت، شونز کاہ۔ نشک یا ھلگ ءِ چیرءَ یا اوشتاتگیں آپ ءِ سرءَ بندایت۔
- **شونزکاہ** : (شْ وْ نْ زْ۔ کَ اہْ) بچار "شُونزک"
- **شونزمگسک** : (شْ وْ نْ زْ + مَ گِ سْ کْ) شُونزیں مگسکے۔ شینزمگسک۔
- **شونکار** : (شْ وْ نْ + کَ ارْ) شون دیوک، سرءُ سوج کنوک + ھوکیں کار + پہ ایڈیٹر (ردکار) ءِ ھم کارمرد بوگ ءَ انت ★
- **شُونگرگ** : (شُ وْ نْ گْ رَ گْ) شنگرگ: گوں پونز آواز کشگ: ھرءِ شنگرگ۔
- **شونگ** : (شْ وْ نَ گْ) بچار "شونایگ"
- **شوّال** : (شَ وْ وَ الْ) مسلمانانی دھمی ماہ ءُ کسانیں ائید
- **شوھاز** : (شْ وْ ھَ ازْ) پٹگ۔ پٹ ءُ لوٹ۔ پٹ ءُ پول۔ پولگ۔ جُست پُرس (شُھاز، شَواز)
- **شوھازگ** : (شْ وْ ھَ ازْ گْ) شوھاز کنگ، پٹگ، پٹ ءُ پول کنگ، درگیجگ۔ ★

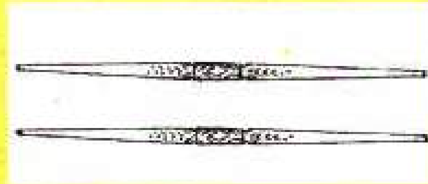
- **شھ** : (شَ ہْ) بادشاہ، مزن ۲۔ شہ، از، اچ۔ دستءِ شہ : بزاں لنکُکانی شم ءِ بھرءُ آئیءِ زرنگ، دستءِ دلءِ بارگیں کنٹ بِ کِنک۔
- **شھاز** : (شَ۔ھاز) یک چیزے ءِ دراجیءُ دانکہ گڈّی ھدءِ رسگ ءِ ھد۔ دراجی۔ زانگ ءِ شھاد۔
- **شھارگ** : (شَ۔ھارَگ) دراج کنگ۔
- **شُھاز** : (شُ۔ھاز) بچار «شوھاز»
- **شُھازشُھم** : (شُ۔ھاز+شُ۔ھم) چوربتّی۔
- **شھباز** : (شَ ھْ۔بَ از) نامے۔ شھباز۔ قلندر عثمان مروندیءِ ھم لال شھباز گوشءِ انت
- **شھبانز** : (شَ ھْ۔بَ انْ زْ) نامے۔ بازیں مُرگ ءِ یک شُتریں زاتے۔ پنجگورءِ بُنستانءِ چیر جاگھے ءِ نام اِنت۔
- **شھبند** : (شَ ھْ بَ نْ دْ) مزن بند ۲۔ دستونک ءِ جوانتریں بند۔ ★
- **شھبندر** : (شَ ھْ۔بَ نْ دَرْ) ھما بندر یا بندن کہ اودءِ گُراب سک باز رَوت ءُ کئیت۔ اک : لنڈن، نیویارک، بمبئی، عدن۔ شاہ بندر : "سندھ" ءِ یک کسانیں بندرے ءِ نام اِنت۔
- **شھبیر** : (شَ ھْ۔بِ یْ رْ) شیتان، چالاک۔ ھُشیار۔ ★
- **شھپ** : (شَ ھْ پْ) شَھپگ ءِ پرمانگال۔ بزاں ءِ شَھپ۔
- **شھپر** : (شَ ھْ+پَ رْ) شَر بانزُل۔
- **شھپگ** : (شَ ھْ۔پَ گْ) پہ لٹ گترءِ تاکاں یا دگہ درچکے ءِ تاکاں جنگ کہ بیرچ انت۔ اِسترگ ءِ شھپگ کہ دیمءِ دراجیءِ بارگ بارگءِ برّ اِیت، چوکہ رامءِ دراجیءِ ھون ترک اِیت۔ کسےءِ پہ لٹ جنگ۔ پیشّ شھپ کنگ کرز یالٹ ءِ شھپگ : شھات ءِ شھپگ، ورگ ءِ شھپگ۔
- **شھپول** : (شَ ھْ۔پْ وْ لْ) شھات ءِ کستر۔
- **شھتیر** : (شَ ھْ۔تِ یْ رْ) لوگ ءِ مستریں دار کہ لاپدارھیشی ءِ سرءَ ایر بنت۔
- **شھجن** : (شَ ھْ+جَنْ) شاھی تبیں جنیں آدم۔
- **شھجو** : (شَ ھْ+جُوْ) مزنیں جُو۔
- **شھد** : (شَ ھْ دْ) بینگ۔
- **شھداد** : (شَ ھْ۔دادْ) شاہ ءِ داتگیں۔ نامے، شھدادءُ مھنازءِ داستان مشھور اِنت۔
- **شھدانگ** : (شَ ھْ۔دانْ گْ) یک بازگراں بھائیں سنگے۔ مردینی نامے کہ پہ جنین ءَ ھم شترَ اِنت ۲۔ بنگ ءِ توم۔
- **شھدُر** : (شَ ھْ۔دُرّ) نامے۔
- **شھدو** : (شَ ھْ۔دُوْ) نامے۔
- **شھدوست** : (شَ ھْ+دوْ سْ تْ) نامے۔ ★
- **شھڈال** : (شَ ھْ۔ڈالْ) ڈال ءِ زاتیں مزنیں مُرگے کہ جون وارت ایشیءِ ھتروار ھم گوش انت۔
- **شھر** : (شَ ھْ رْ) شھرءُ بازاریں جاگہ ۲۔ مچکدگ، ھمودءَ کہ پچ باز بیت۔
- **شھراہ** : (شَ ھْ۔راہْ) شاھراہ۔ مزنیں راہ۔ ★

- **شھرایر** : (ش ھ ر ۔ اے ر) شھریر : ماھےءِ نام اِنت ۔ بتل : شھرایرءَ شھرایر کئیت ۔ بزاں ھامین ایرھت بیت ۔ پا : شھریور ۔ پھ : شتریور
- **شھربانگ** : (ش ھ ر + ب ا ن گ) شھرءِ بانگ ۔
- **شھربانو** : (ش ھ ر + ب ا ن و) بچار : " شھربانگ "
- **شھربند** : (ش ھ ر + ب ن د) کمپان ، شھری زبانءَ پسیل ، ابیل ، ابیلی ، پل ۔
- **شُھرت** : (ش ھ ر ت) پشل ، میاریگ ، لجی ، شرمندہ ، شرمسار ۔
- **شھردر** : (ش ھ ر ۔ د ر) شاردر : سرازءِ کورءَ چہ بیردانءَ بُرزشھرے ۔
- **شھرک** : (ش ھ ر ک) کپچءَ یک جاگھےءِ نام اِنت ۔ کسرکندءُ تلانگءِ میانجی ءَ جاگھےءِ نام اِنت ۔ کسانین شھرءُ کلگ ۔
- **شھرک** : (ش ھ ۔ ر ک) کسانیں شھرے ۔ نامے ۔ a small town, village.
- **شھرگ** : (ش ھ + ر گ) سگیں زنڈیں رگ ۔ پادءِ پنیزءِ پُشت ءِ اِتکی رگ کہ مادرگ ھم گوشگ بیت ۔ گردنءِ شھرگ ۔
- **شھرگور** : (ش ھ ر + گ و ر) شھرءِ نزیک یاکہ ھد SUB-URBEN.
- **شھرناز** : (ش ھ ر ۔ ن ا ز) جنینی نامے ۔
- **شھری** : (ش ھ ۔ ر ی) ھاکہ گوں شھرءَ شیادی کنت ۔ نامے ۔
- **شھزادگ** : (ش ھ + ز ا د گ) شاہ زادگ بادشاہءِ چُک یا بادشاہءِ کُلم ءَ گوشش انت ۔
- **شھزانت** : (ش ھ ز ا ن ت) مزن زانت ، کو اس ءُ بلدیں مردم ۔
- **شھزانتکار** : (ش ھ + ز ا ن ت ۔ ک ا ر) ھامردم کہ ھرچیزءِ بارہ ءَ بہ جوانی زانتکار اِنت ۔ بزاں آئیءِ " جنرل نالج " شتر اِنت ۔
- **شھزانتکاری** : (ش ھ ۔ ز ا ن ت ۔ ک ا ر ی) GENERAL KNOWLEDGE.(29-06-64)
- **شھزور** : (ش ھ ۔ ز و ر) مزن زور ، زورآور ۔ ★
- **شھستا** : (ش ھ + س ن ا) مزن ستا ۔
- **شھشناب** : (ش ھ ۔ ش ن ا ب) سک مزن ۔ ★
- **شھشول** : (ش ھ ۔ ش و ل) کشینگءِ راستے ۔
- **شھکارگ** : (ش ھ ۔ ک ا ر گ) پہ گُٹ سیاکنگءَ آوازکنگ ۔ گوانک پرکنگ ، پہ جنگءَ شھکارگ ۔
PPB, LWD; SHAKARAK: to order, instruct.
- **شھکور** : (ش ھ + ک و ر) مزن کور ۔
- **شھگ** : (ش ھ گ) پڑاہءُ شاھگان بیگ ۔ شاہ شاہ بیگ ، دِڑ دِڑءُ ٹرک ٹرک بیگ ۔
- **شھگام** : (ش ھ ۔ گ ا م) مزن گام ، مزنیں گام ، تُرندیں گام ۔
- **شھگور** : (ش ھ ۔ گ و ر) بچار " شاگور "
- **شھلچہ کار** : (ش ھ ۔ ل چ ہ ۔ ک ا ر) بزاں لچہ کارانی مزن بادشاہ مُلا فاضل ، چاوش ، چاوش ، دلمراد مُلازھی (کہ گوں شھوزئیءَ ھم شیادی کنانت) مندءُ دپءَ قاسمی چات ءِ نامیں میتگےءَ نندوک بوتگ ۔ بلوچی لچہ کاریءِ اے دورکہ مُلا فاضل آئیءِ مستریں امام بوتگ بلوچی لچہ کاریءِ دومی دور گوشگ بیت پرچاکہ اے ھمے دور اِنت کہ بلوچی گوشتگیں سرجمیں لچہ کارانی لچہ پہ راست ھمایانی جندءِ

گوشتگین اَنت۔ چہ اے دورءِ پیسرھم بلوچی لچّے کہ گوشگ بوتگ آیانی لچّہ کارزانگ نہ بنت کہ کئے اَنت۔ مُلّا اندازہ ۱۲۰۰ ھجری ءَ پیداک بوتگ کہ ۱۲۷۰ ءَ بیران بوتگ ءُ سورو مندءَ آئیءِ مانشس اود ءِ سرکاری ادارہ ءِ دیمی نیمگ ءَ اِنت۔

- **شَہم:** (شَ ھَ مْ) رُژن، روژنائی، روژنائیءِ بُرانز۔
- **شِہم:** (شِ ھَ مْ) ادب۔
- **شَہات:** (شَ ھَ۔ مَ اتْ) گوں دستءِ دلءَ مے رنگءَ جنگ کہ مردم تیلانک ھم نوارت، پہ دستءِ دل مردمءَ جنگ شَہات جَنگ یا شَہات کنگ۔
- **شَہپول:** (شَ ھَ مْ۔ پُ وْلْ) بچار "شَہپول"۔
- **شَہمنزل:** (شَ ہْ + مَ نْ زِلْ) سکّیں مزنیں "منزل جاہ" پہ ریل گاڑیانی جنکشن یا انٹرنیشنل ایئرپورٹ یا کہ "شَہیند" ءِ کارمردبیت۔
- **شَہمیر:** (شَ ھَ۔ مِ یْ رْ) ھاکم، سردار، امیر، مزن سردار، مزن امیر۔ شامیر۔ مردینی نامے
- **شَہناز:** (شَ ھَ۔ نَا زْ) شاھناز۔ جنینی نامے۔
- **شَہنشاہ:** (شَ۔ ھِ نْ۔ شَ اہْ) شاھانی شاہ۔ مزنیں بادشاہ
- **شَہنک:** (شَ ھَ نُ کْ) شَہنازءِ نیم نام، جنینی نام۔
- **شَہی تمپ:** (شَ ھِ یْ + تُ مْ پْ) کیچءَ سیگےءِ نام اِنت۔ ★
- **شَہید:** (شَ ھِ یْ دْ) کسے کہ بے گناہ ءُ میارءَ کُشگ بہ بیت ۲۔ پنیءِ نزّیک ءَ تیاب کیرءَ کوھے۔
- **شیپ:** (شْ ے پْ) آپءِ ھارارہ کہ پہ کورءُ مزن شیپاں سربیت۔ شیپ مار: مارءِ زاتے۔ شیپ گرگ: آپیں چیزءِ بارگیں لاھےءَ چہ بُرزادیءَ جھلءَ آیگ۔ جھل ایرکپگ (آب شیب۔ ب ق)
- **شِپانک:** (شِ یْ پَ۔ پَ انْ کْ) لمپشءِ ٹال، نرمیں ھیزرانک کہ سک بارگ بیت۔
- **شیپتال:** (شْ ے پْ۔ تَ الْ) نیم گنوک، ابدال۔
- **شیپسر:** (شِ ے پْ۔ سَ رْ) بندیکءِ ھاریسگ ءُ گوپتگیں ٹال کہ آھاں کُبلی آنجگءِ دپءَ مانکش اَنت کہ چہ ھیشیءَ آنجگءِ دپ ہچ ءُ بند بیت۔ ایشیءَ پِٹی ءُ گگّ ھم گوش اَنت۔ شیپ سرءِ گگّ: شیپ سرءِ ٹال کہ یکجا گُنگ داتگ اَنت۔ شیپ سرءِ پِٹ: شیپ سرءِ ٹالانی سرءِ پِٹ۔
- **شیپک:** (شْ ے پُ کْ) کسانیں شیپ کہ آپ چہ ھیشانی راہءَ پشیپان ءُ پدءَ پہ کوراں رچ اِیت۔
- **شیپگ:** (شْ ے پْ گْ) گورءَ کنگ۔ شیپ گرگ ۲۔ شرنگءِ شیپگ۔ بچار بت تاکدیم 588
- **شیتپگ:** (شِ یْ پْ پْ گْ) گوں شِپانک جنگ۔
- **شیتان:** (شَ ے۔ تَ انْ) بدیں نپس ءُ ارواہ: ابلیس۔
- **شیتاناپ:** (شَ ے۔ تَ ا نَ اپْ) شیتانءِ آپ: سراب، لوڑیاپ، لوڑی آپ، جن آپ، گولاپ۔
- **شیتانی:** (شْ ے۔ تَ انِ یْ) کلبی۔ رَدی، بدیں کارکنگ۔
- **شیتانی بیگ:** (شَ ے۔ تَ انِیْ + بَ یْ گْ) شیتانی واب گندگ ءُ بندءِ مُچگ۔ ★

- **شیتک** : (شَ ئے تُ کْ) کلاں شیتک۔ لیبے
- **شیتگ** : (شِ ئے ۔ تَ گْ) کماتگ ، گُشتگ اک : ۔ شیتگ اَنت سیوائی کڑی سِنداں ۔ آڈروہ گتگ ۔ زندگرتگ
- **شیدا** : (شَ ئے ۔ دَا) گنوک ، کسے ءِ واھگ ءَ بے سار
- **شیدگ** : (شِ ئی ۔ دُ گْ) نامے ۔
- **شیدل** : (شِ ئی ۔ دُ لْ) نامے ۔
- **شیدی** : (شِ ئی دِ ئی) سک سیاھیں مردم ، زنگی ۔
- **شَیر** : (شَ ئے رْ) لَچّہ ۔
- **شیر** : (شِ ئے رْ) جناوریں شیر ۔ بھادر ۲ ۔ ھماسادکہ شُتنگ ءُ جُگ ءَ ھمگرنچ کنت ۔
- **شِیر** : (شِ ئی رْ) چہ گودان ءَ درآیوکیں اسپیتیں آپنیک ، پَس گوک ءُ اُشتر ءِ شیرکہ وراَنت ئے ۔
- **شیرّ** : (شِ ئی رْرْ) ھماکوہ کہ یلئیں گل یاریک اِنت ۔
- **شیرا** : (شِ ئے ۔ رَا) شیرمحمد ءِ نیم نام ۔

شیپگ

- **شیراپ** : (شِ ئی رَ اپْ) ھماآپ کہ چوشیر ءَ اِنت ۔ سکّیں شیرگنیں آپ ، سکّیں اسپیتیں آپ ۔ گُلباگ ءِ نامینتگیں آپ
- **شیراز** : (شِ ئی رَ ازْ) ایران ءِ مشھوریں شھرے ءِ نام اِنت ۔ *
- **شیراں بڈّو** : (شِ ئی رَانْ ۔ بَ ڈْ ڈُ وْ)
- **شیراں پچ** : (شِ ئی رَانْ ۔ پَ چْ) شیرمچیں چُک کہ شیراں سرکنگ بیت بزاں چُک کہ وھدے دوسال ءِ سند ءَ رس اِیت گودانانی شیرمیچینگ ءَ بندئے کن اَنت ۔ شیراں سرکنگ ۔
- **شیراور** : (شِ ئی رَ اوَرْ) شیرمیچینوکیں دائی
- **شیرپالیدو** : (شِ ئی رْ ۔ پَ الِ ئی دْ وْ) چہ شیر ءَ جوڑ کرتگیں شربتے کہ ایشی ءَ تہ ھم کن اَنت کہ چوپنیر ءُ مستگ ءَ بیت یاکہ چو آپ ءَ اِنت ۔
- **شیرتاک** : (شِ ئی رْ ۔ تَ اکْ) بوٹگے ۔
- **شیرجبت** : (شِ ئی رْ ۔ جَ بْتْ) ھمادلوت یامردم ءِ تُنگ کہ آئی ءِ مات بہ مِر اِیت یاچہ مات ءِ شیر ءِ کمی ءِ سیر ءَ شیر ئے مہ رس اِیت آ "شیرجبت" بیت ۔

- **شیرجن** : (شِ ی ژ ۔ جَ ن) ھادارکہ شیرءِ نیمگ ءِ کشّگ ءِ ھاترءَ گوں آئیءَ شیرءَ جن اَنت ۔
- **شیرداگ** : (شِ ے ژ ۔ دَا گ) بچار "شِردااگ"
- **شیردل** : (شِ ے ژ + دِ ل) دلیر، بھادر ۔ نامے ۔ ★
- **شیردیدگ** : (شِ ی ژ + دِ ی دَ گ) شیرچکیں چم ۔ PPB, LWD; SHIR-DIDAG: Milky-eyed.
- **شیرستگ** : (شِ ی ژ ۔ رِ سْ تَ گ) ھما ملک کہ آئیءِ زمین شیراِنت ۔
- **شیرریچ** : (شِ ی ژ ۔ رِ ے چ) دارءِ جوڑ کُتگیں چیزے کہ ایشیءَ ھینترک ءِ دپ ءَ دینت ءُ شیرابر ریچ اَنت ۔
- **شیرزال** : (شِ ے ژ + زَا ل) دلیرءُ نہ ترسیں جنین ۔ ★
- **شیرشکر** : (شِ ی ژ + شَ ک رَ) شیرءَ جن اَنت ءُ بزکن اَنت شکرےءِ مان کن اَنت "شیرشکر" بیت ۔
- **شیرک** : (شِ ے رُ ک) شیرمحمدءِ نیم نام ۔
- **شیرک** : (شِ ی رُ کَ ک) نازرک ءُ نرس اِنگیں دَھل اَک : پیازءِ "شیرک" "شِنک ءِ گوشت، ھچگ ۔
- **شیرکن** : (شِ ی ژ ک ن) شکرتام (شیرگ کن : شیرگ تام)
- **شیرکنگ** : (شِ ی ژ + کَ نَ گ) جنین، بُز، ماگ یا دگہ مادگیں ساھدارءِ کہ آئیءِ چک اگاں مرءِ ایت چہ آئیءِ گودااں شیررچ ایت ایشیءَ "شیرکنگ" گوشِس اَنت ۔ ★
- **شیرگ** : (شِ ی رَ گ) چہ ناہ یا نیبگءَ پٹ اِتگیں بزیں آپ کہ سک شیرکن بیت ۔
- **شیرگرم** : (شِ ی ژ + گَ رْ م) کمّیں گرم بزاں ھمینچک گرم کہ شیرءِ دوشگ ءِ وھدءَ اِنت ۔ روچ ءِ گوربندگ ءُ کمّیں رندترکہ گرم بُنگیج بیت گُش اَنت "شیرگرم" اِنت ۔
- **شیرگمبد** : (شِ ے ر ۔ گُ م بَ دْ) بچار "شیرگمبز"
- **شیرگمبز** : (شِ ے ژ ۔ گُ م بَ ژ) چو شیرءَ دَور کنگ ۔ PPB, LWD; GUMBAZ: Bounding like, a Tiger
- **شیرگو** : (شِ ی رَ گْ وْ) شیررنگ، شیربابت، شیروڑ ۲ ۔ یک نازراھی یے دلوت ءَ گپت کہ آئیءِ جان کپگ ءُ کھک دنت ءُ آئیءِ پُٹ ءُ میدریچ اَنت ۔ ھراگاں "شیرول"، یا "گوماز" نوارت "شیرگو" ءِ گپت گڑا ھرءِ ھردوئیں گوشاں پُشتکائیءِ آئیءِ گردن ءِ سرءَ واپین اَنت ھرجاھے کہ گوشانی سرزس ایت ھموءَ گردن ءِ سرءُ داگ ءِ دینت، ۲۔ بلوچی دوچءِ نام اِنت ۔
- **شیرگ ھوش** : (شِ ی رَ گ + ھَ وْ شْ) نچ کہ رُدان بیت آئیءِ پیریں لُٹ ھُشک بوان بنت گڑا ایشاں چہ ھُشک بیگءَ پیسرڈل اَنت بزاں بُرّاِنت اے رنگءَ کہ لُٹ ءِ بُن دنیگا برابرترّاِنت نی آئیءِ تری کہ "شیرگ" ءِ گوش اَنت پشت کپ ایت ءُ ھمے بُن لُٹ ءِ ھما پُشت کپتگیں بھرکہ گوں نچ ءِ گُنٹ ءَ لچ اِتگ ھمائی پتءَ ھُشِس ایت نچ ءِ گُنٹ زندءُ ھُربیت ۔ ایشیءَ گوشِس اَنت "شیرگ ھوش" بزاں شیرگ کلپوگ ءِ پتءَ ھُشِس اِتگ اَنت اگاں نچ ءِ ھمے لُٹ ءِ تری ءَ مہ بُرّےءَ گڑا گُنٹ ءِ سرءَ ھُشِس ایت ءُ سڑایت ءُ نچ ءِ گُنٹ ءَ بارگ ءُ نزور کنت ۔
- **شیرماھیگ** : (شِ ی ژ ۔ ماھ یْ گ) کسانیں گیمی ماھیگے ۔
- **شیرمچ** : (شِ ی رُ م چ) انسان یا دلوت ءِ ھما چک کہ دنیگا شیرمچگ ءَ اِنت ۔ ★
- **شیرول** : (شِ ی ژ + وَ ل) کاھے کہ ڈراج چو شیرءَ بیت، بُروش ءُ شیرگ دنت پہ گوک ءُ پس ءُ شتراِنت کہ شیراِش

گیٹس کنت، ولّ ءِ جند ءِ ٹال ءَ پروش ءُ ہم شیر دنت۔ اے ولّ ءَ اشتر ہم وارت، ہراگاں نوارت ءُ ھرءَ "شیرگو" ءِ ناؤ راھی گیپت کہ جان ءُ ہُگ دنت ءُ پُٹ ءُ ریچ اَنت الیشی ءِ درمان الیش اِنت کہ ھرءِ گوشاں ٹپّ تکائی آئی ءِ گردن ءِ سرءَ واہین اَنت ھرجاگھے کہ گوشانی سر رس اِیت ھمودءِ گردن ءِ پُشت ءَ داگ ءُ دَینت۔ اگاں ھرگو ماذھم نوارت شیرگو ءُ بیت.

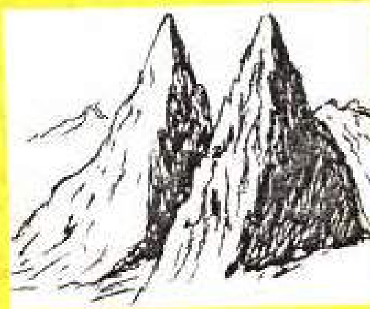
- **شیرہ وَلّ :** (شِ ئی رَہ ۔ وَلْ لْ) بچار "شیروَلّ"
- **شیری :** (شِ ئی رِ ئی) شیرھوار۔ ھماکہ شیر بھاکنت ۔
- **شیرین :** (شِ ئی رِ ئی نْ) چو شیرءَ شیرکن، نامے ۔
- **شیریں دوکرم :** (شِ ئی رِے نْ ۔ دو۔ کُ رْ مْ) چہ ھما مزن شیپاں یکّے کہ چہ شمیل ءَ کیت ءُ کیچکورءَ ایر ریچ اِیت۔ الیشی ءِ نام ءَ "شیریں دوکرم" پہ الیشی ءَ کن اَنت کہ زِگریانی مَنگ ءِ پدءَ آیانی مھدی ءَ ھمیشی ءِ تہ ءَ نیزہ جنگ ءُ چہ زمین ءَ شیر دَرآتکگ، زِگری الیشی ءَ پاکیں زیارتے مَنّ اَنت ءُ وتی زِگر ءِ تہ ءَ ھم گُشں اَنت :

  شیریں دوکرم گنجے دَرآتکگ　　　　از برکت ءِ مھدی چراگ ءَ ۔

- **شیز :** (شِ ئے زْ) کاھے کہ بازیں بَنت، چِذّ۔
- **شیزادگ :** (شَ ئے زَا دَ گْ) ماھیگے؛ گلّو ءِ زاتے ۔ الیشی ءَ سیاہ گوش ھم گُش اَنت ۔
- **شیزارگ :** (شِ ئے زَا رَ گْ) دپ ءَ ○ ءِ بیم ءَ کنگ ءُ اُپ کنگ کہ بارگیں سیٹے توارکنت ۔ سیٹ کنگ ۔
- **شیزَنِک :** (شَ ئے۔ زَ نِ کْ) مکران ءَ جاگھے ءِ نام اِنت اودءَ یک زیارتے ھست کہ ھمے نام ءَ مشہور اِنت ۔
- **شیشار :** (شِ ئی شْ ۔شَ ا رْ) یکدم ساپ ءُ لُسّہ۔ طب : شوشار، شمشاد، شستار، شیشار، پھ : شمشار ۔
- **شیشارگ :** (شِ ئی شْ ۔شَ ا ۔ رَ گْ) یکدم ساپ ءُ لُسّہ کنگ، چو شیشگ ءِ ساپ ءُ لُسّہ کنگ ۔
- **شیشامپل :** (شِ ئی ۔شَ ام ۔پَ لْ) ژند ءُ پند، جنک جنک، سکّ دم برگ، ژامبلینگ ۔
- **شیشانپل :** (شِ ئی شَ انْ پَ لْ) بچار "شیشامپل"
- **شیشک :** (شِ ئے شْ کَ) گُنز یا داز ءِ پُل، "پُل ءُ شیشک"
- **شیشکارگ :** (شِ ئے شْ کَ ا رَ گْ) شیزارگ
- **شیشگ :** (شِ ئی ۔شَ گْ) چہ سِنگ ءَ جوڑ کرتگیں ھماچیز کہ اے دیم ءَ چارءِ آدیم گندگ بیت، شیشگ دَرپ : بلور، باٹلی، دیم گِند، آدینک ۔
- **شیشلک :** (شِ ئی ۔شَ لُ کْ) کسانیں شیشگ، کسانیں بلور یا باٹلی ۔
- **شیشلگ :** (شِ ئی ۔شَ لَ گْ) سرمبانی پُشت ءِ چلمب کہ پس ءُ گوک ءِ پر بیت الیشاں جاڑی چلمب ءُ جوجک ھم گُش اَنت ۲۔ ھماکساں کسانیں ڈراج تبّ ئیں کوہ ءُ جُپ کہ سراش زہ اَنت ڈراج ڈراج ءِ ردءِ پہ ردا ایر اَنت ءُ ڈراجی ءَ رَوَاَنت ۔
- **شیشلینگ :** (شِ ئی شَ لِ ئے نْ گْ) چُلکینگ، ژامبلینگ، چیچلینگ ۔
- **شِیک :** (شِ ئی کْ کْ) شیکوگ ءِ یک ڈراجیں سرگے ۔ آسن یا دار ءِ ڈراجیں ءُ بارگیں شپ کہ پہ ماھیگ یا گوشت ءِ کباب کنگ ءَ کارمرد بیت ۔
- **شیکّارگ :** (شِ ئی کْ ۔کَ ا رَ گْ) یک ڈراجیں چیزے ءَ دستاں بند دیگ ءُ پیذ ڈراجی ءَ پہ ٹرندی کشگ کہ شترانی ءَ

دومی سرءِ برس اِیت. شنگر شیکارگ یا سنگر شیکارگ یا سنکل شیکارگ: زنڈیں زمزیلے زیرانت ءُ آس ءَ کن اَنت ءُ مُهرکن اَنت نی کشّ اَنت ءُ آسن ءِ سیک ءَ جن اَنت ئے کلونجان بہ بیت. هیمشی ءِ چیرءَ تالبے ایرکن اَنت کہ زهریں تیل ئے مان، مردم دستان تیلاں جن اَنت ءُ هے سنگرءِ شیکار اَنت.

- **شیکر** : (شِ ے۔کِ رْ) شیکل، کسے ءَ اگاں چہ وڑیں کارے ءِ کنگ ءَ مکن کنگ مہ بیت آ پدءَ هما کارءَ بہ منترسی ءُ دلجمی کنت مُژدہ وار
- **شیکگ** : (شِ ی کْ۔کَ گْ) شیکوگ ءَ نندگ ءُ شیک ورگ کہ بُرزءَ روت پدءَ جهل ءَ کیت ءُ دومی دیم ءَ پدءَ بُرزءَ روت.
- **شیکل** : (شِ ے۔کِ لْ) بچار «شیکر»
- **شیکن** : (شِ ے۔کِ نْ) گُدے کہ نگناں مان کن اَنت ءُ پتاینت ئے
- **شیکوگ** : (شِ ی کْ۔کُ وْ گْ) ڈرچکے ءِ شاہ ءَ یا کاپرءِ دارءَ یا دگہ انچیں جاگھے ءَ یک سادے ءِ دوئیں سراں انچوش بندانت کہ آ ءِ کوب چہ زمین ءَ کمّیں بُرز بہ بیت هے کوب ءَ نند اَنت ءُ شیک دَینت.
- **شیکینگ** : (شِ کْ۔کِ ے۔نَ گْ) دگہ کسے ءَ مان شیکوگ ءَ کنگ ءُ سرینگ کہ بہ شیک اِیت. گوازگ یا

هندول ءِ سرینگ کہ بروت ءُ بئیت.

- **شیگینگ** : (شَ ے۔گِ ے نْ گْ) شیگینگ : (سربازءَ) گوهنیں پَشک، کرتول، گردول، جَرّ.
- **شیل** : (شِ ے لْ) شَم، شَم ءُ شیل۔ بچار «شیلم».
- **شیلّ** : (شِ ی لْ لْ) تیز ءُ تُرندیں بیڑ، تُرندیں ایر دیگ، سکّ تیزیں ایڑّاب۔ وکاب شیلّ : اپس ءِ ساڑا، کہ چو شاهین ءَ راہ ءَ ایڑّاب کنان اِنت ءُ رَوت.
- **شیلانچ** : (شِ ی لْ۔لَ ا نْ چْ) شیرءَ بچ کن اَنت بچاں پَشک کن اَنت ءُ هوشین اَنت شیلانچ بیت۔ پاد ءِ کونڈ ءِ پُشکیں هڈّ.
- **شیلانچگ** : (شِ ی لْ لَ ا نْ چْ گْ) پاد ءِ کونڈ ءِ پُشکیں هڈّ۔ ایشی ءَ شیلانچگ هم گوش اَنت.
- **شیلگ** : (شِ ے لَ گْ) شَتل، شَتلیں مردم.
- **شیلم** : (شِ ے۔لَ مْ) کسانیں ماتکینگ راستیں بُوٹگے.
- **شیلم** : (شِ ے۔لُ مْ) کور ءِ آپ ءِ درآیگ ءِ بڑاگ یا کہ چہ کوہ ءَ درآیوکیں کوہ ءِ بڑاگ۔ دو کوہ ءِ بُرزدامن کہ بُرزءَ هوار بنت ءُ کشکے جوڑ بیت کہ جهل ءَ ایرکپ اِیت. (بچار ئت)

- **شیماز :** (شِ ئی م ۔مَ اژ) ڈول ءِ ساد ، کمیٹ ءِ ساد ، چات ءِ ساد ۔
- **شیمان :** (شِ ے ۔مَ ان) پشیمان ، پشومان ۔
- **شیموش :** (شِ ئی م ۔مُ وْ ش) اُشتر ءِ رواجے کہ آئی ءَ پادموش ءِ ھم گوش اَنت ۔
  - ے تئی مھری شیموش اِنت ۔ مارندءَ دلموشیں ۔
- **شینز :** (شِ ئی ن ژ) شونزیں رنگ ۔
- **شینزسر :** (شِ ئی ن ژ + سَ ر) شونزسر ، آپی بٹے ۔
- **شینزک :** (شِ ئی ن ژُ ک) بچار " شونزک "
- **شینزکاہ :** (شِ ئی ن ژ ۔کا ہ) بچار " شونزکاہ "
- **شینزمگسک :** (شِ ئی ن ژ + مَ گ سَ ک) شینزیں مگسک ، شونز مگسک ۔
- **شینزگ :** (شِ ئی ن ژِ گ) دڑ چکے کہ ایشی ءِ دار ءِ آس نہ مِر اِیت چوکہ تیچ ءُ اگرتیچ ءُ کھشور ءَ ۔
- **شینک :** (شِ ے ن ک) بارگیں تنکیں جبر ، لاگریں شینک : تنکیں جبر ے لاگریں شینکاں کانیں دھکاں گسنگ اَنت
- **شینک :** (شِ ئی ن ک ش) آپی اولاکے ءَ آپ ءِ تہءَ تیلانک دیگ کہ رشت بگیت ، شینک دیگ ، شینگ ورگ ۔ ★
- **شینگل :** (شِ ے ن گ ل) برھنگ ، بے سِلاہ ، پیدراھیں ، تچک . PPE, CWD; SHENGAL: Naked.
- **شیوا :** (شِ ے ۔وَ ا) بازمردم ءِ یکبارگی ھمراھی ءَ وانگ یا زیرکنگ ۔ (مُلّا ءُ ھدے کہ لوٹ اینگ کہ مکتبی یکجا یکبارگی ءِ جاک بُوان اَنت گڑا گوشتگ اِت ئے " شیوا !! ")
- **شیوار :** (شِ ئی ۔وَ اژ) سک دلگوش ، ھُشاری ، ڈاہ داتگیں یا گپتگیں ۔
- **شیوارگ :** (شِ ئی وَ ارگ) ھُشار کنگ ، دلگوش دارگ ، جٹینگ ، پیش ڈہ کنگ ۔ ★
- **شیوان :** (شِ ے ۔وَ ان) سیاہ ءَ مھلہ شوانگ پساں یارت ءُ روچ ءِ درآیگ ءَ زندیدءَ کار اِیت ۔ ایشی ءَ " ھوات " ھم گوش اَنت ۔
- **شیھ :** (شَ ے ھ) ھمامردم کہ دگہ نیگراھے بلہ دنت ءُ مسلمان بیت + ھامردم کہ بندءُ تائیدکن اَنت ، تک ءُ ڈاک کنوک ۔ بلوچی گوھنیں دپترانی مسترین واھگدار " شیھ مرید " + زگریانی ملّائیاں ھم شیھ گوش اَنت ۔
- **شیھانی نگور :** (شَ ے ھَ ا نِ ئی ۔نِ گ وَ ژ) شیھزادگانی منندیگ ۔ وھدیگیں ءُ اتوگیں ۔
- **شیھزادگ :** (شَ ے ھ + زَا ۔دَ گ) شیھانی چُک ءُ نماسگ کہ گیشتر بلوچستان ءَ ماں نگور ءَ نِندوک اَنت کہ ھمایانی نام ءَ اِنت ۔
- **شیھزنگی نگور :** (شَ ے ھ ۔زَ ن گِ ئی ۔نِ گ وَ ژ) رودراتکی بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت بچار " شیھانی نگور "
- **شیھ مرید :** (شَ ے ھ ۔مُ رِ ئی د) بلوچی دپترانی چاکر ءِ زمانگ ءِ نامتگیں مردے کہ ھانی ءِ واھگدار بوتگ ۔ ھانی چاکر ءَ گپتگ گڑا شیھ ءَ ملک یلہ داتگ ءُ پکیری زرتگ ۔ ایشی ءِ داستان بلوچی ءَ سک باز اَنت ۔
- **شیھن :** (شَ ے ھِ ن) لور ۔

- **شیھو** : (شِی نے ھُ وْ) یا شیُھ : بلوچی ءِ شیھ اِنت، عربی ءَ شیخ "۔ رودراُتکی اپریکاءِ یک سرداری یے کہ آیانی بادشاہ پہ شیھو ءِ نام ءَ اِنت بزاں شیخ اِنت یا کہ پرنس یا "امیرؤ" سلطان" ءِ مٹیں گالے۔

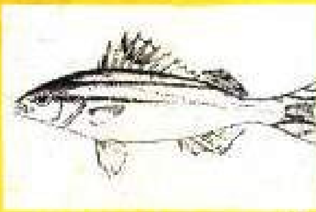
ک

- **ک :** بلوچی ءِ شانزدهی آب ۔ ۲۔ کسانی ءِ "ک" هرزانگالے بر رندءِ گیش کنگ بیت آ کسان شمار کنگ بیت۔
اک : پَس ، چُک ۔ لوگ ، لوگک ۔ دست ۔ دستک ۔

کاب

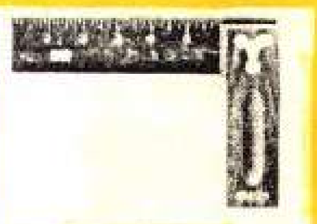
کابلوشک

کد : ۱۲ س م دان ۱۵ س م

- **کاب :** (کَ اب) پستول ءِ دار ءِ پوش ۔ (بچاربُت)
- **کابدگ :** (کَ ا ۔ بُ دَگ) بچار "کابزگ"
- **کابُز :** (کَ اب زُ) گوشتی آسنے کہ دستگے ءِ تہ ءَ انت ، ماهیگ ءِ جنگ بیت ۔
- **کابزگ :** (کَ ا ۔ بُ زَگ) آهو ، آسک کہ لچّہ کار دوست ءَ هم گوش انت ۔ ★
- **کابُل :** (کَ ا ۔ بُ ل) اوگانستان ءِ مُنجاهی شهر ★
- **کابلی :** (کَ ا ۔ بُ ۔ لِ ی) نُخد ءِ بیمبے دهلے کہ گراڈگ یا تاپگ ءُ ورگ بیت ۔ ★
- **کابلوشک :** (کَ اب لَ وُش ک) کسانیں گیمیں ماهیگے ۔ (بچاربُت) ۲۔ دست ءِ چُنکی لنگک ۔
- **کابیل :** (کَ اِب ے ل) ڈگار ءِ بُن بند ءِ دیم کہ آپ دارایت ۔
- **کاپاچ :** (کَ اپَ اچ) ؛ کاہ پاچ : کشار ءِ تہ ءَ کاہ رُد ایت آیاں پہ داس بُرا انت کہ کشار ءَ بزورگن انت ۔
- **کاپَر :** (کَ اپَ ر) بال ءِ دیم ءِ ساهگ یا کہ جتائیں ساهگ کہ پہ دار نگرد جوڑ بیت ۔
(شیرازی : کپَر : اُطاقیکہ از چوب و برگ برای محافظت محصول سازند)

- **کاپر :** (کَ اپ ر) : منوک، ھما مردم کہ ھداءِ بودشت ءَ منوگر نہ اِنت۔ (تازی : کافر)
- **کاپور:** (کَ اپُ وَر) اسپیتیں ابرک ءِ رنگیں چیزے کہ پہ ٹُو یا درمان کارمرد ئے کن اَنت۔
- **کات :** (کَ ات) کاسے کہ چہ اسپُست ءَ اِنت، عدن ءُ یمن ءِ مردم چُک پان ءَ ور اَنت ئے۔
- **کاتر :** (کَ اتِ ر) اِستِل، ھرۂ اپس ءِ کیجابیگ ئے چہ پیداک بوتگیں چُک ءِ گوش اَنت، لے پدءَ دگہ چُک نیار اِیت۔
- **کاتیال :** (کَ اتِ ے ال) لیب ءِ تءَ ھر یک ٹولی یے ءِ مستر ءِ کاتیال ءِ گوش اَنت۔ ھر لیبے ءِ مستریں لیبی Captam " لیڈر، پیشوک، کمانڈر۔ (اِمتی بزرءَ اے "کات ءِ آل" اِنت، "کات" بزاں مُک ءِ آل بزاں سروگان ءُ پیشوک) مانیگان۔
- **کاٹ :** (کَ اٹ) بچار "کانٹ"
- **کاٹار :** (کَ اٹ ار) ھما کارچ کہ آئی ءِ دستگ ءُ مچینک نگرہ اَنت (سالونکانی دست ءِ وست ئے)۔
- **کاٹکون :** (کَ اٹ ۔ کَ وِن) آسنے کہ اُستا چیزے ءِ بُرءِ گیشینگ ءِ کارمرد ئے کن اَنت۔ (بچار بُت)
- **کاجا :** (کَ اجَ ا) پوز مُنگ، وش ءُ تیلی دھلے کہ ماں کوشگ ءِ بیت بلے ایشی ءِ بر چوکہ ٹباہ ءَ زمین ءِ چیرءَ اِنت۔ (بچار بُت)
- **کاجار :** (کَ اجَ ار) چہ پھلوی کُتم دان ءَ پیسر ایران ءِ تاجدار بوتگ اَنت، بلوچ ایشان "گجر" ھم گوش اَنت۔

کاٹکون

کاجا

کاجو

- **کاجو :** (کَ اجَ وْ) دشتیاری ءِ کورءِ نام اِنت کہ پہ گسر کندءَ کیت۔
- **کاجو:** (کَ ا۔ جَ وْ) میگے اھشکی ءَ وانت ئے (بچار بُت)
- **کاد :** (کَ اد) رستر یا چُک ءِ گٹ ءِ پد۔ ھما جاگہ کہ رسترے ءِ گٹ چنگ ءَ گوشت ءُ ٹکرے بستگ۔ رستر ءِ دپ جگ ءُ ٹپ۔ کادکنگ : رستر ءِ گٹ یا چُک ءَ نیشانی پدکنگ۔
- **کادَر :** (کَ ادَر) کاہ در، کاھدر بزاں ھمودءَ کہ کاہ بازبیت۔
- **کادِر :** (کَ ادِ ر) تازی "قادر" ءِ بلوچی رنگ۔
- **کاڈ :** (کَ اڈ) کاڑ : شتر رنگ۔ وش کد، وش رواج، کھیب کنوک۔
- **کاڈی:** (کَ اڈِ ی) بچار "کاڑی"
- **کار :** (کَ ار) ھزمت۔ نوکری۔ کارکہ مردم کنت زر ئے رس اِیت۔ مردم ءِ ھرسرگے کار اِنت۔
- **کارانی:** (کَ ارانِ ی) بلوچستان ءَ جاگھے نام اِنت۔
- **کاربند:** (کَ ار ءِ بَ نَ د) کارءَ آتکگیں۔ یا۔ کار ءِ بند کنگ ءِ وھد، کارمردکنگ مردمے ءِ یادگہ چیزے ءِ۔
- **کاربندگ:** (کَ ار ءِ بَ نَ دگ) کارءَ آرگ، کارءَ پرمایگ۔ کارمردکنگ۔ دپ ءِ کاربندگ پہ چیزے لوٹگ ءِ

- **کاربوج:** (کَ اڑ + بُ وجُ) دست مُ دپی کسانیں ازباب - هماچیز کہ چہ آئی ءِ کارے گرگ بیت - آلہ ۔
- **کارپد:** (کَ اڑ + پَ دْ) گُرتگیں کار، کارانی پد (گیشتر پہ بدیں رنگ ءِ کار مرو بیت۔ اک: "پلانی لے تئی نیکی ءِ کارپد اَنت")
- **کارتگ:** (کَ اڑ تَ گَ) گرُاگ ءِ کارتگ: بزاں نُوراگ، آئی ءِ توار- ۲ - باکارگ، کرتگ یا کتگ۔
- **کارجاور:** (کَ اڑ + جَ اَوَرْ) عمل یا فعل the process
- **کارچ:** (کَ اڑ چْ) تُپ آتگیں تیز دپیں تچنیں آسنے کہ گوشت یا دگہ چیزے ءِ بُرگ ءِ کارءِ دنت۔ کارچ ءِ دُو راست اَنت یکے دُکی دومی اڑگی یک دپے کارچے دومی اُڑگے۔
- **کارچک:** (کَ اڑ چَ کْ) کسانیں کارچ - چُوٹ ءِ کارچک: سرتل ءِ بن ءَ کشءِ چتنیں پوست ءِ گیشیں ٹکڑے کہ پہ مٹری وتراہ ءِ هاترءِ جن اَنت ءُ۔ د ۲- دوچے ءِ نام انت کہ بجکی پشکان کن اَنت۔
- **کاردار:** (کَ اڑ - دَ اڑ) مزنیں کارانی مستر۔ نوکر، هزمت کار ۲- دیوانے ءِ سکریٹری [وزیر: ب ق]
- **کاردربر:** (ک اڑ + دَر - بَ رْ) کارانی جوان کنوک، کارانی رهبندانی سوج دیوک۔
  Director ، مزنکار دربر Manager
- **کارزانت:** (ک اڑ + زانَ ث) زانتکاریں مردم کسے کہ کارءِ پہ جُوانی بزانت، اُستاد Artist
- **کارزوال:** (کَ اڑ + زَوَالْ) کارانی هراب کنوک، شریں کاراں هراب کنوک، تاوان دیوک۔
- **کارسر:** (کَ اڑ + سَ رْ) کارے ءِ مستر " Officer
- **کارسیر:** (کَ اڑ + سِیں ےرْ) سیرکار بزاں کسے کہ بازکار بکنت۔
- **کارگال:** (کَ اڑ + گَ الْ) هماگال کہ کارے ءِ کنگ ءِ بارہ ءِ گپ بجنت گرامر" فعل۔ Verb
- **کارگشاد:** (ک اڑ + گُ سْش اَدْ) کارانی گُشادکنوک - کاردربر۔ "مجلس عاملہ" ءِ ممبر: باسک۔
- **کارگاہ:** (ک اڑ + گَ اَہْ) جولاهیگ ءِ کارگاہ یا کارءِ جاگہ۔
- **کارگیج:** (ک اڑ + گِ ے جْ) کارءِ گیجوگ، هماسرکاری ادارہ کہ ملک ءِ مردماں کارءُ روزگار دنت. Employment exchange.
- **کارگین:** (ک اڑ + گِ ی نْ) جولاهیگ ءِ کارگاہ ءِ کل
- **کارمرد:** (کَ اڑ + مَ رْ دْ): کارمرز: چیزے ءِ کارءِ گرگ۔ ڈک ءِ آرگ ءِ کار
- **کارمردکنگ:** (ک اڑ + مَ رْدْ + کَ نَ گْ) ڈک ءِ آرگ۔ "استعمال" کنگ۔ کارگرگ۔
- **کارمرز:** (ک اڑ - مَ رْزْ) بچار "کارمرد"
- **کارمستر:** (کَ اڑ + مَ سْ تَ رْ) کارءِ کماش، ڈپوٹی آفیسر، انچارج: مزنکار مستر: ڈائرکٹر۔ وزیراعلیٰ۔
- **کارنج:** (کَ اڑ نَ جْ) ماهیگے چہ لیٹرءِ زاتءِ - کارنج پٹن: پٹن ءِ زاتے۔ بچار بُت تاکدیم 598
- **کارنشت:** (کَ اڑ + نِ شْ ث) = Retired = بازنشتہ، بازنشت، متقاعد
- **کاروان:** (کَ اڑ وَ انْ) کلگ۔
- **کاروانک:** (کَ اڑ وَ انُ کْ) مرگے کہ پارسی ایشی ءِ کاروانک ءُ تازی ءُ "کروان" گوش اَنت۔
- **کاروان کش:** (کَ اڑ وَ انْ + کَ شْ) درانکاهے۔ شپاں رُوایت، بازیل پرکنت، پل ءُ سهر اَنت۔
- **کارواهند:** (کَ اڑ + وَ اهُ نْ دْ) هما مردم کہ کارے هست بے کار نہ اِنت یا کارءِ هداوند، مستر ءُ واجہ۔
- **کاری:** (کَ اڑ یْ) کارکنوکیں مردم، مزور، کارءِ آیوکیں چیز یا مردم کاریگ ۲- مزنیں ٹپ انچیں ٹپ کہ آئی ءِ نشان نہ روت

- **کاریز:** (ک اِ رے ز) کھن
- **کاریگر:** (ک ا رِ ی گ ر) کاشیگر ؛ نزّیں گوک۔
- **کارینک:** (ک اِ رے ن ک) ھما چیزّ کہ چہ آئی ءُ کارے گِرگ بہ بیت۔ (تازی : آلہ۔ انگریزی: tool)
- **کاڑ:** (ک اڑ) بچار ءُ کاڈ۔
- **کاڑواڑ:** (کَ اڑ + وا ڑ) آڑگَو۔
- **کاڑی:** (ک اڑی) زوتیں دست ھرچ۔ ھما ھیگ کہ میدآئیءُ چناکن اَنت ءُ پہ دتی جندءِ ھرچ ءُ زیراَنت کہ حساب ءَ نہ دئیت، ناھُدا یا جانشوءِ چک ءَ پہ دوستی دائگمیں مُاھیگ۔ Pocket money
- **کاس:** (کَ اس) بہ کاس، پہ ماناس ماں ابوجیگ ایا ھمے راستیں چیزءِ۔
- **کاسپیت:** (کَ اِس پ ے ت) سپیتّریں بزاں گلّہ ءُ پگ۔ اے گال چہ پارسی "کاہ سپید" ءَ زیرگ بیتگ۔
- **کاسد:** (ک اس دْ) پہ حال ءِ رسینگ ءُ دیم داتگمیں مردم، ربّال۔ حال بر (تازی: قاصد۔ انگریزی: Messenger)
- **کاسگ:** (ک اَ س گ) ا۔ دارءِ رُزان کہ آئی ءِ تہ ءَ وَرَدِن ورگ بیت، دارءِ رزان کہ میدءِ پہ یکدارانی آپ چنگ ءُ کارمرد ءُ کن اَنت۔ ۲۔ ماناسگ : بزاں یکدار، بوجیگ یا میل ءِ تہ ءَ سواربیگ۔ ۳۔ کورءِ کرّانی دڑ کہ چود مک اَنت۔

کاش

کارچ پٹن

کد: پھناتی ءَ چہ ... س م ءَ گیش

۴۔ مگ ءِ ھردوئیں کُلّیں جاگہ کہ کاشیگرانی گردن ءِ کالب اَنت ءُ چو کاسگ ءَ اَنت۔

- **کاسگ پُشت:** (ک اس گ + پ ش ت) کَیپ۔
- **کاسگ چٹ:** (ک اس گ + چ ٹ) ھماکس کہ کاسگ ءَ چٹ ایت۔ ۲۔ ماتی لُنگک ءِ کَس لُنگک کہ گوں ھمیشی ءَ کاسگ یادگہ چیز چنگ بیت۔
- **کاسگک:** (ک اس گ ک) کسانیں کاسگ۔
- **کاسُک:** (ک اس ءُ ک) کسانیں کاسگ ۲۔ کاھے ۳۔ لُوٹکے، کَیپ کہ دو راست اِنت (ھُشکی ءُ آپی) کاسلونک، کانسلونک، کانسلوک۔
- **کاسلو:** (ک اس ل و) بچار ءِ کاسُک۔
- **کاسو:** (ک اس ؤ) تازی: قاسم ءِ بلوچی گالوارءِ نیم نام۔
- **کاش:** (ک اش) کاشیں کاہ کہ مزن بیت، چہ ایشی ءِ ڈیل ءُ کاشیں کلم جوڑ کن اَنت ءُ لوگ بند اَنت اے کاشیں کاہ ءِ دراسک ءُ باپتان ءُ مرپاز ءِ مردم گوک ءُ دئیت، وت نہ وراَنت گہ بلے اُشتر ءُ چاریں اَنت ئے، کاشیں کاہ گوک ءُ پنڈ ورکنت ءُ نہ رنجین ایت۔ چہ کاش ءُ جوڑ کرتگیں لوگ۔ کاشی لوگ۔ کاشیں مید: بزاں تچک ءُ لھیں میدکہ ڈکم نہ اَنت۔ (بچار بُ)

- **کاشا:** (کَ اشَ ا) بچار «کاشُک»
- **کاشانی:** (کَ اشَ انِ ئی) آبریشمی جولاهیگ گوابیں هچ رنگیں سرجادرے کہ بانور ءَ سیرءِ وهدءَ دیگ بیت۔ بلکیں اے رنگیں سرجادر ءِ بندر ءِ کاشان ءَ جوڑ کنگ بوتگ اَنت۔
- **کاشُک:** (کَ اشُ کَ) لیجبرءِ زاتءِ کسانیں ماهیگے ۲۔ جهرءِ کاشُک، چیستوک ءِ کاشُک۔
- **کاشی:** (کَ اشِ ئی) لوگے کہ آئی ءِ مُنک وار اَنت بلے تگردانی بدل کاش اَنت
- **کاشیگ:** (کَ اشِ ی گَ) پُرشوکیں اِیران
- **کاک:** (کَ اکَ) بوُچ کہ شیشگ ءِ دپ ءَ دیگ بیت۔ انگریزی (کارک : Cork) ءِ بلوچی۔
- **کاکا:** (کَ اکَ ا) ناکو (چه هربندے ءَ) مستریں برات۔
- **کاکڑوس:** (کَ ا۔ کَ ڑُوَ ش) بچار «کاکڑوسک»
- **کاکڑوسک:** (کَ ا۔ کَ ڑُوَ ش کَ) بائوپے کہ گیشتر مان گندیں جاگهاں بیت، گسانی تہ ءَ هرجاگهے کہ ورگی چیزے ایر بیت هم بیت (Cockroaches) (بچار بُت)
- **کاگد:** (کَ اگَ دَ) کرپاسک، همے کاگد کہ آئی ءِ سرءَ نبیس اَنت، وانگی ءِ کاگد اَنت۔ روتاک هفتاک دُرست کاگد اَنت۔

۲۔ ہندی۔ کاگدءِ کراچ : ہندیءِ کلوه۔

- **کاگشک:** (کَ ا۔گَ شَ کَ) بچار «کانگاشک»
- **کاگوشت:** (کَ اگَ شَ ت) سکتیں سُدیگیں مردمے ءَ اگاں چه آئی ءِ شدءِ کتر ورگ دیگ بہ بیت یا کہ اگاں ورگ ءِ ورگ ءَ اِنت ءِ نیم سیر بوگ ءَ گوں ورگ چه آئی ءَ پیچ گرگ یا چه آئی ءِ دیم ءَ برگ یا ورگ ءَ نیلگ بہ بیت۔ گوش اَنت کہ ءِ کاگوشت ءِ بوت اپچوش کہ پہ آپ ورگ ءَ «هیتار» بیت۔
- **کال:** (کَ ال) کاهے۔
- **کالب:** (کَ ال بَ) سنجہ۔ کچہ ءِ وزن۔
- **کالپانی:** (کَ الَ پَ انِ ئی) کوره تہ ءَ یک بُزرگیں زمین ءِ ٹکّے کہ آئی ءِ سرءَ دزچک ءُ سبزگ بہ بیت ءُ آئی ءِ هردو دیم ءَ بلکیں چپ ءُ چاگرد ءَ کوره آپ روبہ بیت۔ هُشکی ءِ جزیره : کُنگ، جنگل ءِ ٹِک۔
- **کالک:** (کَ الَ کَ) جنین کہ موداں رندا اَنت پہ مُشگ ءِ هر هر اِش کن اَنت همے رنگ ءِ پہ گوگ ءِ هردیے ءِ موداں سے بهرءَ کن اَنت کہ هر یک بهرے یک «کالکے» ۔ اِے رنگ ءِ گوپگ ءِ هم ءِ سکالک ءِ بزاں «سے کالک» گوش اَنت۔ کیشگ، تجگ یادگ اپچیں نیبگانی راڑ

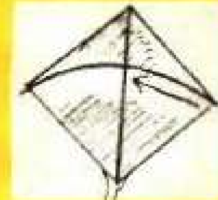
- **کالِگ :** (کَ اِل گ) گوشت یا ماھیگ ءِ بے ھڈیں تِتریں ٹُکر۔
- **کام :** (کَ ام) ۱۔ نازراھی یے کہ اولاک ءَ، گیشتر ھرءَ گیپت کہ آئی ءُ ٹُنک ءِ وادلتار اَنت نزیں ھرکہ پہ ماادگ ءَ کیت گُٹا ماادگ وتی دپ ءَ چاپین ایت۔ اےشی ءَ ھم کام گُوشِ اَنت۔

  ۲۔ وشّ، وُتزدِل، واھشت، واھگ، دلدوست، مُحبّ، دلواھی (ناکام اِتاں)

  ۳۔ وَس، دسرس، الاج، توجیل (بتل «کام ناکامے، ڈگ ھم شامے» یا «ناکام نامے نہ اِنت، ڈگ شامے نہ اِنت»)

  ۴۔ بستار ءُ مبی یا کانگُرہ ءِ تچکیں لاپ ءِ دار ءِ سک کام گُوشِ اَنت ءُ چُرمیں ءِ ملم کام « چونا ھیگا ھر دوئیناں کام گُوشِ اَنت۔ (بچار بُت)

  ۵۔ دپ ءِ کام بُوگ (اےشی ءَ مردم پہ زانتکاری ءَ پہ ءِ کامبو بوگ « گُشِ اِت۔ پتنی زہ نا لے گپ چوش بیگ لوٹ ایت « دپ ءِ کام بُوگ » یا « دپ ءِ کامو بوگ »، بزاں «کامبو» زرد اِنت) پُشل بیگ۔
- **کامبا :** (ک ام بَ ا) کِنزری : مزنیں پات۔
- **کامبو :** (ک ام بُ ؤ) مُرگے کہ گردن ءُ باز دراج اِنت۔ دریا گورہ کوھاں نندایت، ماھیگ وارت، زمستان ءَ گرمیں مُلکاں کیت ءُ گرماگ ءَ سارتیں مُلکاں روت۔ چہ تپنگ ءَ ابید پہ مرگم شپ ءَ گرگ بیت۔

کام

کانا

- **کامپول :** (ک ام ۔ پُ وٗل) سرگ ءِ ھڈ۔ کانپول۔
- **کامہ :** (کَ ام ہٗ) مراد، واھشت، پہ مُراد، مکسد ۔ «پہ سلاہ ءِ نوشیروان عادل ءِ کامہ اَت» (دشعلیچہ کار)
- **کامیاب :** (کَ ام ۔ یابٗ) سوبین، سوب کرتگیں۔ ★
- **کان :** (کَ ان) دلیم، سراوشتات، گِھ، جوانیں سر، کاڑ۔ ۔ لاگریں شیئکاں کانیں دھکاں گُشتگ اَنت۔

  ۲۔ سرباز ءِ شھرے نام اِنت کہ اےشی ءِ کھن ھم گُوشِش اَنت۔
- **کانا :** (کَ ا۔ نَ ا) یک چم ۲۔ سُکّان ءِ کانا، ھمک سُکّان ءِ بیرشِ ءِ بدل اِنت۔ (بچار بُت)
- **کاناق :** (کَ ا۔ نَ ا۔ تٗ ق) پاگاسے کہ لاگرءِ بدڈول اِنت۔
- **کانپول :** (ک ان پُ وٗل) بچار « کامپول »
- **کانٹ :** (ک ان ٹٗ) پس، گوک، گورانڈ یا آسک ءِ دگہ مے رنگیں دلوتانی سرءِ رستگیں ھڈّ۔ مردم ءِ سرءِ کانٹ : بزاں سرءِ میک ءِ ھردوئیں گُٹ تریں جاگہ اَنت کہ سرءِ بُرزتریں ھڈ اَنت ءِ ھڈّ۔ پہ ھون ءِ جنگ ءِ تراشتگ ءِ جوڑ کرتگیں کانٹ ءِ سوائس ءِ بندکنگ ءِ آسکی کانٹ، کانٹ کہ پچیراں گون اِنت کہ زمزیل بندءِ اِنت (کانٹاں کلندرجن اَنت۔ ماراں جوگی گرانت) بوجیگانی کرنا یا اُدل ءِ بدل ءِ کانٹ ءَ کانٹ جنگ : پس یا گوک کانٹ جن اَنت، کانٹ جنگ ءِ کانٹ ھُبَ کنگ توار کنت۔

۲- کرتا یا سرگ، لوگ ءِ کانٹ بزاں سرگ۔ دگہ بنیں چار سرگی یا گیستر سرگی چیزے ءِ کانٹ۔ تلک ءُ کانٹ۔
۳- چم کانٹ بنت بزاں سیاھگ چم ءِ توک ءَ نہ بنت بلکیں راستی یا چپّی نیمگ ءِ بنت، "چمّاں کانٹ کنگ" پہ زانت بزاں سیاھگاں یکّرّ ءِ وارگ یاکہ پوزنز ءِ گوں ھر دو ئیں چمّاں چارگ کہ دوئیں سیاھگ چم ءِ دیمی ڈُومگ ءَ کایَنت۔

- **کانٹار :** بچار "کاٹار"
- **کانٹک :** (ک ان ۔ ٹ ک) اوپنگ ءِ بُز، ھرکسانیں بارگیں تُوسکیں چیز کہ چیز گیستر ءِ بر) ۲- مور، مُلّا یا تو، چرت یا ھمے ڈولیں لُورکانی کانٹ، سِشنگ ءِ کسانیں کانٹ کہ توک در کایَنت۔ چیچک ءِ نہ رَس انگلیں بُر۔
- **کانٹکو :** (ک ا ن ۔ ٹ ک وْ) جنگ ءُ مڑءِ لانچگ، کانٹو بگیہ جنک ءُ بچک پہ دوستی کانٹکو بنت "شاری ءُ مولجان مرجاں کانٹکو اَنت" پمی زرءِ "کانٹکو" ءِ گال پہ اے نیموں ءَ کار مرد بیت کہ دُو مور کہ وت ماں وت دیم پہ دیم بنت ڈیک ورگی بنت آیاں سماکپ ایت کہ یک چیزے مئے دیم ءَ اِنت (مور نہ گند ایت سماکنت) نوں ھر دوئیں دق کاناں دیم ءِ بُرانت ءُ زانگ لوٹ اَنت کہ چہ چیزّ ءَ مئے راہ گٹ گرتگ (چو ناھیگا چہ بو ءِ ھم زان اَنت) من لیستگ کہ میزاں میزاں ءِ دق کاناں سرین اَنت ءُ کرّ کن اَنت ءُ یک دگرے ءَ راہ دیئت اگاں مور ءِ سما بیت کہ منی دیم ءَ دگہ ساھدارے ھمادمان ءُ دپ ءِ جنت ءُ گیپتے چہ ایشی ءِ زانگ بیت کہ مور پہ کانٹ ءُ بوچیز ءِ زانت مور وھدے زانت کہ منی دیم ءَ دگہ مورے، پہ دوستی آئی ءِ کانٹ طم سُرانت پیشکا پہ دوستی ءِ کوشش اَنت کہ "شاری ءُ مولجان مرجاں کانٹکو اَنت ءَ"
- **کانٹل :** (ک ان ٹ ل) بچار "کانٹک"
- **کانٹی :** (ک ان ٹ ی) ھماکہ چم ءِ کانٹ یا ٹیلگ ءِ چوٹ ءِ بنت۔ ۲- پس گوک یا گرانڈ ۳- ماھیگے چہ پاکاس ءِ زات ءَ ۴- شیتانیں مردم ۵- ھاتی کہ چمّے کانٹ اَنت۔
- **کانجل :** (ک ان ۔ ج ل) واد جوڑ کنگ ءِ کارجاہ۔
- **کانجو :** (ک ان ۔ ج وْ) یکدار یا بوجیگانی تاگرانی پُشت۔ کنجو۔
- **کانڈار :** (ک ان ڈ ا ر) ماھور ءِ راستے کہ تیاب ءُ چیر کنگ بیت، اے کانڈاراں یک تھنگی مزنیں پکّے یا تپّیں وارے ءِ سرءَ کن اَنت ءُ وت ھم ایشی ءِ سرءَ نند اَنت ءُ چہ گوراں زر زبر اَنت ءُ ماھور ءِ ربچ اَنت ءُ پدءَ کایَنت۔ اے کار ءِ یکدار کارمرد نہ بنت۔ کانڑار
- **کانڈور :** (ک ان ۔ ڈ و ر) دریا ءِ کرّ ءِ ڈور ءِ تہ ءَ یادگہ انچیں کسانیں کنڈ ءُ مَنڈ کہ آپ وھدے آلاڑ بیت ایشانی تہ ءَ آپ پشت کپ ایت گوں آپ ءَ ماھیگ کیکڑا ءُ کیپ پشت کپ اَنت کہ گراَنت اِشں۔
- **کانڑار :** (ک ان ڑ ا ر) بچار "کانڈار"
- **کانڑس :** (ک ان ۔ ڑ س) نیم زاتیں (آ کانڑسیں مردے)
- **کانڑور :** (ک ان ڑ و ر) بچار "کانڈور"
- **کانزگ :** (ک اِن زگ) مچ ءِ ھوش ءِ بُن ءِ دار، مچ ءِ کانزگ۔
- **کانژ :** (ک ان ژ) چم کہ کانٹ بیت۔
- **کانکڑوسک :** (ک ان ک ڑ و س ک) لوگئے کہ گندیں جاگھاں بیت۔ پتن، مزن بانزل ءِ شھر اَنت۔ کانگڑوسک، کاکڑوسک۔
- **کانگ :** (ک ان گ) لوگ ءِ ھما مزنیں دار کہ آئی ءِ سرءَ دگہ کسانیں دار ایر بنت۔ بوجیگ ءِ ھما دار کہ ستونءِ

چیرءِ انت

کانگاشک: (ک ان گ اش ک) مشُو رنگیں باز ڈولداریں مُرگے، سرگءِ زنڈ، دپءِ مزن ءُ مزن ٹُوار انت۔

کانگرٹو: (ک ان گ ڑ ٹو) استار دُمبی، داوا دُمبی، تِپنگ۔

کانگڑوسک: (ک ان گ ڑ و س ک) بچار "کانگڑوسک"

کانگرش: (ک ان گ ڑ) بچار "کانگاشک"

کانگشک: (ک ان گ ش ک) بچار "کانگاشک"

کانگی: (ک ان گ ی) آ چکیں بان کہ آئی ءِ چاریں دیوال بُرزی ءَ برابر انت سرءِ پتن انت کانگ ءَ وری ءِ مان انت ءُ نوکمءِ ھم مان انت چہ ھشت ءُ گِل یا کہ سنگ ءُ گِل یا چُن جوڑ کنگ بیت۔ راستیں بان۔

کانیگ: (ک ان ی گ) بچار "کھنیگ"

کاہ: (ک اہ) چہ زمین ءَ رستگیں سبزی کہ دلوت ءِ وارت۔ بے دان، کاہ بُر: کاہ بُرُوک۔ کاہ ءُ بوج،
۲۔ بے تام۔

کاھبوٹی: (ک اھ ب و ٹ ی) بچار "کھبوٹ"

کاھچر: (ک اھ + چ ر) دلوت ءُ اولاکانی چراگ جاہ کہ کاہ ءُ آپ باز بیت۔ کھچر، چراگ۔

کاھدر: (ک اھ + د ر) ھمودءِ کہ کاہ باز بیت، کاہ چر یا کھچر، کھدر۔

کاھک: (ک اھ ک) سبزی ھما کہ مردم ءِ گراد ایت یا آمگ ءِ وارت۔ "کاھکے بور راھکے برو" ۲۔ جنینی نامے۔

کاھگِل: (ک اھ + گ ل) ھما گِل کہ آئی ءَ تہ ءَ ہیپُر یا دگہ کاہ گدّ اَنت ءُ مان کن انت کہ لوگ ءِ دونگ ءِ کار مرد بیت۔

کاھگوشت: (ک اھ گ و ش ت) بچار "کاگوشت"

کاھل: (ک اھ ل) دل ءِ کاھل بسینگ ءِ میانجی ءُ ھڈءِ کُٹ اِنگیں لونجانیں سر۔

کاھوران: (ک اھ + و ر ان) ھما دھدءِ گُشِ اَنت کہ گلہ ءِ کشار ءِ تہ ءَ دگہ کاہ رُد ایت ءُ چنگی بیت۔

کاھوشں: (ک اھ و ش) جوھاں موش: بھار ءُ گُش ایت گلہ ءِ جوھان مُشگ بیت۔ کاھش۔ جوپاگ، ایراھت۔

کائیگر: (ک اء ی گ ر) نزیں گوک، کاریگر۔

کُب: (ک ُ ب) گردی، گنبد ءُ کُب یا سرءِ کُب۔ ★

کبا: (ک ب ا) مزنیں کوٹ ءِ راستے PPB. LWD: KHAWAH overcoat

کباب: (ک ب اب) آس ءُ تاپ ءِ سُھر کُتگیں گوشت۔

کباٹ: (ک ب اٹ) گس ءِ ھما لاپ درگ کہ وپیگ ءُ تاک اِشں پر انت۔

کبر: (ک ب ر) مانش ءِ ھمے کُل کہ مردم ءِ جون ءَ مان ءِ کن اَنت۔

کبرجن: (ک ب ر + ج ن) ھما مردم کہ کبر جنت۔

کَبتڑ: (ک ب ت ڑ) پیرکاہ: کوھی ڈرچکے اُشترءِ وارت، سک باز بیت۔

کبز: (ک ب ز) مِلک ءُ ڈگارانی کاگد ۲۔ لاپ ءِ بندیگ۔ ★

کبس: (ک ب س) گبسی مُرگی ڈب۔

کُبگ: (ک ب گ) کوگ: مُرگے دش رواجیں۔

کُبل: (ک ُ ب ل) ھرچیزے کہ بند بیت بیتی یا لوگ ءِ درواز گ ءِ کُبل تِپنگ ءِ کبل کُبلیں سال: تواہیں سال، کُبلیں بردان۔

کُبلبند : اکُ ب ل ۔ بَ ن ڈ) ھمے بندیگ کہ تلک ءِ کُبلک ءِ گوں تیا ملار ءِ بند ایت ۔

کبلک : اکُ ب ل کُ ک) تلک ءِ کُبلک اکُنزک) کُنزی دارءِ ٹکرے کہ تہ ءَ ٹنگ اِنت سر برءِ کندگ جنگ کہ کرم ھمیشی ءِ سرءَ لوپ کن اِنت ءُ دارک ءِ گوں ھمیشی ءِ اُڑین آنت ۔

کبلہ : اکُ ب ل ہ) " خانہ کعبہ " ءِ نیمگ ۔ بلوچستان ءِ روبرکت ءِ کپ اِیت ۔ ★

کبلھی : اک ب ل ھِ ی) ھماکہ گوں کبلہ ءَ شیادی کنت ، روبرکت ءِ نندوک ۔

کُبلی آنجگ : اکُ ب لِ ی + آ ن ج گ) کبلی ھمے بلوچی آنجگ اِنت کہ آئی ءِ تہ ءَ زرمان کنگ بیت ۔ چہ پشم ءِ جوڑ بیت کُبلی آنجگ ءِ ستے راست اَنت پنچ داری (پنچ ڈیل زور اَنت) ششش داری ءُ ھپت داری ھم ھست ، پنچ داری ءَ دو گوشس ، ششش داری ءَ سے گوش ءُ ھپت داری ءِ چارگوش اَنت ءُ شش داری ھم چارگوش کنگ بیت ۔

کُبند : اکُ ب ن ڈ) ڈراجیں تپلے کہ پہ گوزھر ءِ شکار ءُ کار مردبیتگ ، ھمے رنگ ءِ جنگ ءِ تہ ءَ یک کلاتانی لک کپگ کامردبیتگ ۔ ۲ ۔ ھماکوہ کہ سرکپگ ءُ ایرکپگ ءِ راہ اِش نیست ، گشیں کوہ ۔ ۳ ۔ گرچار ۔ بند ۔

کبتند : اکَ ب ۔ بَ ن ڈ) کپتوکنگ ءُ ھَتام دیگ سک مُھر

کبوتری : اکَ بُ وْ ت رِ ی) ماتی لنک ءُ توکی لنک ءِ سراں یکجا کن اَنت ءُ نود پر دیگ ءِ گوں انچوش شتریں اَنت کہ توارے درکئیت اردوءَ ایشی ءَ چٹکی بجانا اِنت (چٹکی بجانا) بلے گیشتر پہ اے بزانت ءَ زیرگ بیت کہ کردے ءِ دیم ءَ انچوش کن اَنت کہ آ " کبوتری " بکنت بزاں ناچ بکنت ، کردس ءِ پڑ کا بیتگ ۔

کبول : اکَ بُ وْ لْ) مَنّگ (تازی : قبول) ۔

کبی : اکَ ب ی) بچار " کبیھ "

کبتی : اکَ ب ۔ بَ ی) گدءِ ڈراجیں ٹکرے کہ کسانیں بچک وتی آکب ءِ دیم ءَ مان ٹے جن اَنت ءُ چہ شوکانی شم ءُ گوازنیں اَنت دوئی سرءَ پُشتی نیمگ ءَ آکب ءِ مان جن اَنت پہ دریا ءِ جان شودگ ءِ ھاترءَ ، باز برءَ مزنیں مردیں میدھم لانکیگ ، مزنیں گدے یاکہ چادرے انچوش کن اَنت ۔

کبسی اکَ ب ی س ی) سکیں ہتن ٹپیں میھ اَنت کہ بوجیگ ءِ زیرآپ ءُ میکی ءَ جنگ بنت ۔ کیداراں ھم جنگ بیت بلے آئی ءِ سرگرد اِنت ءُ تھنگ ءِ تہ ءَ روت ۔

کبیھ : اکَ ب ی ھ) گیرتدار ، جوانمرد ، پُرشان ءُ مرلاء ، امیر ءُ میر PPB. LWD. KHAWAH: A warrior, mighty man

[اوستا ءِ یک ھیے ءِ پادوزاں بشتگ اِنت " کوی " KAVI بمعنی خدیو و سردار ءُ فرماندہ است و اینجا زرتشت سراں و بزرگان آریائیانِ دیو پرست را بدین نام میخواند " و ۔ دد " از امرای دیوپسنا ۔ یستا ط]

کَپ : اکَ پْ) اے ستیں ماھیگ ءِ بُڈ اِنت کہ مُدتے ءُ زند ءِ گہ بڈے رودین اِیت ءُ اولی ءِ یلہ دَنت ۔ اے بلوبیت ءُ تیاب ءَ کیت اے چو گچ ءَ اِنت ایشی ءَ دریاءِ گچ ھم گوش اَنت زرگرچہ ایشی ءَ کارگر اَنت ۔ گچ ءُ کپ ۔ ۲ ۔ کپگ ءِ بر مانگال بزاں بکپ ۔ کپ ءِ لیٹ ، کپ ءِ پادا ۔

کپّ : اکَ پّ) نیم ، دو ٹکر ، دوبھر یا گیشتر ٹکر ، چنڈ ۔ ۲ ۔ کپّ ءُ گند : بلوچی دوچے ءِ نام اِنت ۳ ۔ پاگاسے ، بزاں پشک ءِ زات ءِ مزنیں ماھیگے کہ گوش ءِ زاناں کپّ کرتگ ءُ دُمب ءِ بھر بُز اِنگ ءُ دور واتگ ، کوھانڈے مزن اِنت گوشے ءِ ھم مزن اَنت ، سکیں جنگولے ، وروکے ، مرگ ءِ تیار اِنت چو پگل بُز اِنت ۔

رکپّ : ارَ کْ پّ) گیشتر کہ آئی ءِ برءَ کوسگ گوش اَنت ھمے کوسگ اِنت کہ میدچیردان ءِ کش اَنت ٹے ۔

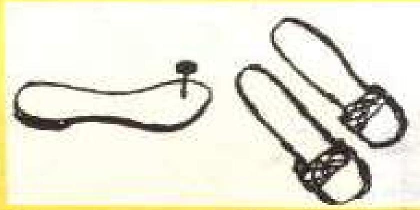
- **کُپ:** (کُ پْ) ترُ نزوکیں جُتک مِلے پہ چیرے ءَ گرگ ءَ، کُپ کنگ، کُپ بندگ، پہ چیرے ءَ گرگ ءُ انزار۔
- **کپات:** (کَ پَ ات) چہ چیز ءَ پیش ءَ جوڑ کرتگیں کسانیں درپ کہ ناہ مان ءِ کن انت۔ ۲۔ بکپات
- **کپاتک:** (کَ پَ ا۔ تَ کْ) کسانیں کپات ۲۔ ڈراجیں کپاتے ملے بارگ اِنت چیری سرءِ بارگ ءُ سربری ءِ براہ ترانت کرگوں نگار ءِ بند انت ءُ ءِ وایش ءَ تہ ءَ داناں رِیجان کن انت کہ پلائی تہ ءَ ریچ انت
- **کُپار:** (کُ پَ ار) شیکن، دستر خوانے کہ گردانت ءُ چہ پیش ءَ جوڑ کنگ بیت۔ (بجارُت)
- **کُپّار:** (کُ پْ پَ ار) سک گرم کہ گوات بند بہ بیت۔
- **کپارک:** (کَ پَ ا رَ کْ) کسانیں کپار
- **کپان:** (کَ پَ ان) ھما کہ کپگ ءِ انت، کپان ءُ پُر شان: پہ واری ءُ جنجال جاھے ءُ سر بگ۔ ★
- **کپّان:** (کَ پْ پَ ان) کمپان، شہر بند، پیسل ۲۔ کُشتءُ من کنوکیں ازباب۔ مزنیں شاھیم۔ (بجارُت)
- **کپبند:** (کَ پْ بَ نْ ڈْ) بچار "کپند"
- **کپت:** (کَ پْ تْ) "کپگ" ءِ "گوست گال"
- **کُپت:** (کُ پْ تْ) زھجاہ، سُورچ، کلور ءِ ھڈ ءِ بھلوگانی میانجی ۲۔ بوجیگ ءِ کُپت PFB, LWD, KHUPT: Hip-joint-

کپتان

کُپار

- **کُپتا:** (کُ پْ تَ ا) لولا، پوری، کسانیں تگنگ کہ ماں روگن ءِ پچگ بنت
- **کپتگین:** (کَ پْ تَ گِ یْ نْ) ھما کہ کپتگ، چہ آریپ ءُ بوھیری اھجل کپتگیں، بھشیا، بے لج، تمام۔
- **کپتوک:** (کَ پْ تُ وکْ) ھما جنین کہ چُک ءِ سرءَ ناوش بوتگ۔
- **کپتوک جاہ:** (کَ پْ تُ وکْ + جَ اہ) ھما ناوڑھجاہ کہ اودءَ جنین چُک سرءِ کپگ ءِ برگ بنت۔ زچہ خانہ ولادۃ Maternity Home.
- **کپتہ دل:** (کَ پْ تَ ہْ + دِ لْ) زنزور دل۔
- **کپچ:** (کَ پْ چْ) بے تام۔ ھما ھارگ کہ چہ نہ رس اتگیں کلونٹ ءُ جوڑ بیتگ، بے شیرگ۔
- **کپچی:** (کَ پْ چِ یْ) کسان کسانیں ہسنگ ءُ ڈوک۔
- **کُپر:** (کُ پْ رْ) نہ منگ، ھلاہ، بودشت ءِ نہ منگ (تازی: کُفر)
- **کَپّر:** (کَ پْ پَ رْ) شر ءُ رودانگ ءِ بندنے۔
- **کپرک:** (کَ پْ رَ کْ) درمان کاھے کہ پل ءِ سک اسپیت بانگ انت۔ شھر شھر چہ کپرک با اسپیت اسپیت چو کپرک ءِ بلے روک چو کپرک ءِ ھم گُشش انت۔
- **گپرّ کپار:** (گَ پْ رْ + کَ پَ ار) کاگد یا دگہ انچیں چیزے پتار گپرکپرّ

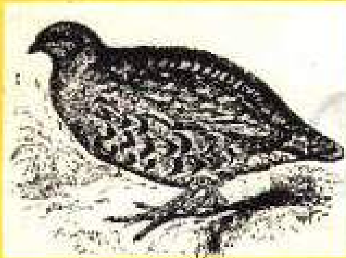
- **کَپُڑکی :** (کَ پ ڑُ مُرکِ یٗ) کڑب ءِ هما دهدکہ نوکی چہ پِل ءَ تاکانی سران کش ایت۔
- **کپّزِگ :** (کَ پ ز رگ) ، گمرد یا دگہ انچیں چیزءِ گُور مُشگ ءِ توار۔ کپّزگ ءَ : یک اناگہ ، گوں توارءَ۔
- **کپرَنگ :** (کَ پ ۔ رَ ن گ) ، نیم رنگ ، هما چیزکہ دیگا نیم سرجم انت۔
- **کپّدرو :** (کَ پ پ رُوْ) کپّدری ، کپّدرءِ نندوک۔
- **کپّدری :** (کَ پ پ رِیٗ) کپّدرءِ نندوک ۔ مردمی نامے
- **کپریل :** (کَ پ ۔ رے ل) کلنڈکہ پہ لوگانی سرءِ دیگ ءَ جوڑ کنگ بنت۔ (اے دراگادیں گالے)۔
- **کپّڑ :** (کَ پ ڑ) آپ یا شُسکتیں هورءِ رِچگ ءِ توار۔
- **کپّڑکپاڑ :** (کَ پ ڑ + کَ پ اڑ) آپ یا هورءِ رِچگ ءِ توار۔
- **کپّڑگ :** (کَ پ ڑ ڑ گ) آپ یا هورءِ رِچگ ءِ توار کنگ۔
- **کَپَش :** (کَ پ ش) ، کَبَش ، پنجرو۔
- **کپسک :** (کَ پ س ک) کرپاسک ، کاگد Pape

کپکپ

- **کَپَک :** (کَ پ پ ک) نالگیں ءِ کپّک بزاں هما سکّیں پوست کہ مچگ ءَ تہ ءَ انت ، ایشی ءِ مُچ انت ءِ گیشتر پہ شیرءِ کَیل کنگ ءَ کارمرز کن انت ۲۔ گلوءِ زات ءِ ماهیگے۔
- **کپکا برکا :** (کَ پ ک ا + بَ رَ ک ا) مجولی لیبے ، کپکا چُنکا۔
- **کپکا چنکا :** (کَ پ ک ا + چ ن ک ا) بچار " کپکا برکا "۔
- **کپکپ :** (کَ پ ۔ کَ پ) دارءِ سواس (بچاربُت)
- **کپکپّ :** (کَ پ ۔ کَ پ) گرل گرل ۔ ٹُکر ٹُکر۔
- **کَپّ کنگ :** (کَ پ + کَ ن گ) ٹُکر کنگ ، نیم کنگ ، دو یا گیشتر ٹُکر کنگ۔
- **کُپّ کنگ :** (کُ پ + کَ ن گ) چیزے ءِ گرگ ءَ انزار بندگ ۔ پوشتی وت ءَ تُرّ کار ایت ءُ پہ مشک ءِ گرگ ءَ انزار بند ایت۔
- **کَپگ :** (کَ پ پ گ) کپتگی ، لیبے کہ ایشی ءِ تہ ءَ بازراست اَنت : لٹی ، مانزچکا
- **کُپّگ :** (کَ پ پ گ) گوات گرگ ۲۔ زهر گرگ ءِ گپ نہ جنگ ، نونساں لونس بوگ ، اولاک کہ گپ ایت ءُ بدڈ دزیں روبجے کنت۔

کپگ : (کَ پَ گ) چہ بُرز ءَ یا اوشتگی جاگہ ءَ زمین ءَ ایر بیگ۔ چیزے کہ دور دیگ ءَ بیت آ کپ ایت۔
۲- ناڈراہ بیگ۔　۳- جنین ءِ ٹچک ءِ سرءَ ناوش بیگ۔　۴- ایر بیگ یا بیگ۔　○ آپ کپگ : وزنائی ءَ رسگ۔　○ آپ ءَ کپگ : چات ءِ آپ ءَ رَسگ۔ ○ آپ ءَ کپگ : بچ ءَ روگ۔ ○ آس ءَ کپگ : بُنگرگ۔ ○ ایر کپگ : چہ بُرزءَ جھل ءَ ایر آیگ۔ ○ بُرز کپگ : پہ دپ جنگی ءُ گپ ءُ تران ءَ بُرز روگ۔ ○ بھت ءَ کپگ : بھت ءَ روگ، بے بھت بیگ۔ ○ بیرھاں کپگ : رد ءِ راھاں روگ۔
○ پاداں کپگ : گونڈیں ٹچک ءِ گام گیج ءِ بنگیج کنگ۔ ○ پر کپگ : نام ءُ نشان ءَ گار بیگ۔ ○ پُشت کپگ : پد کنگ۔
○ پُشت ءَ کپگ : چیزے یا کسے ءِ رند ءَ بیگ یا شوھاز ءَ بیگ۔ ○ پُشت ءَ کپگ : کسے ءِ پاپُشت ھبر کنگ یا دُژمنی کنگ۔ ○ پون کپگ : شرگ ءُ پُونسگ۔ ○ تپ کپگ : ناڈراھی ءَ زیات بیگ۔ ○ تہ ءَ کپگ : کسے ءِ کار یا ھبرءِ تہ ءَ ماں دیگ ءُ وت ءَ ھور کنگ۔ ○ ٹِک کپگ : کلونٹ ءَ ناہ بیگ۔ ○ جارءَ کپگ : گوانک ءَ بیگ۔ ○ جنین ءَ کپگ : جنین ءِ ٹچک ءِ سرءَ ناوش بیگ ○ جھل کپگ : نرم بیگ چہ تُرندی ءَ۔ ○ ٹچک ءَ کپگ : پُشکند بیگ یا ٹچک ءِ پرتینگ۔ ○ چماں کپگ : چیزے ءِ پھک دِنہ بیگ (چماں کپات بزاں نیست)۔ ○ چم ءَ کپگ : گِندگ۔
○ چہ بار ءَ کپگ : اولاک ءِ اپخوش بنزورءَ لاگر بیگ کہ بارءَ جھ زُرت مکنت۔ ○ چہ چماں کپگ : بے اِزت بیگ۔ ○ چہ ندرک ءُ دوراں کپگ : بنزور بیگ۔ ○ چہ کار ءَ کپگ : کار کنگ ءِ لائک نہ بیگ۔ ○ چہ گپ ءَ کپگ : ھبرءِ بند بیگ۔ ○ چہ لاپ ءَ کپگ : بے کار ءُ بے روزگار بیگ۔ ○ چیر کپگ : تُرندی کارے کنگ۔ ○ دپ کپگ : دچار بیگ، گندگ ڈیک ورگ۔ ○ دچار کپگ : گندگ۔ ○ در کپگ : چہ

کپنجر

کپل

جاگھے ءَ در آیگ۔ ○ دست کپگ : رسگ یا دست ءَ آیگ۔ ○ دست ءُ پاداں کپگ : ٹچلی لوٹگ زیر منت بیگ۔ ○ دنتاں ءَ کپگ : دنتاں ءِ پرشگ ءُ در آیگ۔ ○ دُور کپگ : دُور بیگ۔ ○ دل ءَ کپگ : دل ءِ دُور دیگ یا دل ءَ بزور کنگ چہ ترس ءَ۔ ○ ڈُکال ءَ کپگ : ڈُکال بیگ۔ ○ راہ ءَ کپگ : راہ ءِ سرءَ آیگ۔ ○ رد کپگ : بزاں رد ورگ۔ ○ رند ءَ کپگ : پُشت ءَ بیگ۔ ○ سُرگراھاں کپگ : مُشکلیں راھاں روگ۔ ○ سر کپگ : بزءَ روگ۔ ○ سرءَ کپگ : جنجال ءَ بیگ۔ ○ شیراں پٹ کپگ : آئیب دار بیگ۔
○ کپگ ءَ کپگ : کپگی لیب ھر کسی ءَ بچ بچ ایت اگش انت "کپنگ"۔ ○ گیچل ءَ کپگ : اڑ ءُ جنجال ءَ بیگ۔ ○ گوات ءَ کپگ : گوات ءِ بند بوگ۔ ○ لت کپگ : بُرزءَ روگ۔ ○ میداں تاک کپگ : میدانی اسپیت بوگ۔ ○ ناگہ ءَ کپگ : ناگہ ءِ چہ جاگہ ءَ ٹمگگ۔ ○ ناہ کپگ : بچ ءَ کلونٹ ءِ ناہ بیگ۔ ○ واب کپگ : واب بیگ۔ ○ ورناہ کپگ : ورناہ آیگ۔
○ ھست ءُ پستاں کپگ : زور ءُ تاکت ءِ ھلاس بیگ۔

کپگی : (کَ پَ پَ گ ی) بچار "کپنگ"

کپل : (کَ پَ ل) مگوں ءُ نشتاجاہ، بزیں ءُ زندیں گوشت　۲- کلنڈءِ کسانیں کاسگ۔ (بچار بُت)

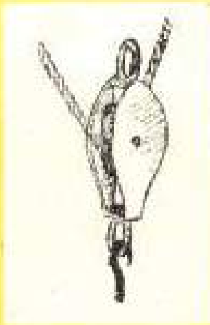
کپن : (کَ پَ ن) مردگ ءِ پوشاک، ھماگُد کہ مُردگ ءَ گورءَ دَنیت ءُ گل ءَ کن انت۔

کپنجر : (کَ پ ن ج ر) ھشوریں جنگلی مُرگے پہ میٹر بنگ ءَ دارانت ءِ، ایشی گوشت ھم ورش انت۔ آواز "کپنجر کپنجر" یا "کنٹرا لکو کنٹرا لکو"۔ (بچار بُت)

- **کپنڈ** : (کَ پ ن ڈ) چہ نزوری یا لاشکوری یا چہ کسے ءِ تیلانک ءِ سرا پد ورگ ۔
- **کپنذر** : (کَ پ ن ذَر) کنزلیک : جوھان ءِ مَشگ ءِ رندھا ھوشگ کہ چہ آئی ءِ دان کپّگ اَنت، ھوشگ ءِ لمپش ءِ ایشی ءِ کٹنگر ءِ ھم گوش اَنت ۔
- **کپن کَش** : (کَ پَ ن + کَ ش) سَک سودا، چہ نیادءَ گیش گروک، لالچی، لب وار ۔
- **کپّو** : (کَ پّ پَ و) (کَ پّ پّ ؤ) کیدار یا بوجیگ ءِ پرشتگیں جاگہ ءِ پہ دار بیج جنگ ۔
- **کپّو** : (کَ پّ پّ ؤ) کپّ گرتگیں ءِ ھشک کرتگیں ناہ ۔
- **کپوت** : (کَ پّ ؤ ت) وش ءُ دِل ءُ وش آوازیں مُرگے ۔ ایشی ءِ آواز گوگو! گو (فاختہ) ۔ Dove
- **کپوت چاھی** : (کَ پّ ؤ ت + چَ اھ ی) جنگلی کپوت کہ سیاہ اَنت ۔ ایشی ءِ چاھیگ ھم گوش اَنت ۔
- **کپوچک** : (کَ پّ ؤ ۔ چ کَ) دریائی مُرگے ۔
- **کپودر** : (کَ پّ ؤ ۔ دَر) رنگیں گسی چاھی کہ گیشتر پیرءُ زیارتانی سرءَ بنت ۔
- **کپورت** : (کَ پّ ؤ رَ ت) درملے ۔
- **کپّہ** : (کَ پّ پّ ہ) مردم ءِ سرءِ دومیں کانٹانی نام ۔

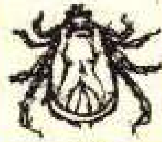
کپودر

کپّی (چین کپّی)

- **کپّی** : (کُ پّ پ ی) چہ دار یا کہ اَسن جوڑ کرتگیں گلگل ۔ (بچار بُت)
- **کپیر** : (کَ پ ے ر) چلی، سپت ۔
- **کَت** : (کَ ت) کٹ، کٹوگ، بچار «کٹ» ۔
- **کُت** : (کُ ت) کنگ ءِ «گوستگال» کرت ۔
- **کُتّ** : (کُ ت ت) ھاگی مگسک ۔ اِسپیتیں کسانیں مگسکے کہ ھاک ءِ بیت ۔
- **کَتّا** : (کَ ت ت ا) گچینی ورنا ۔
- **کُتا** : (کُ ت ت ا) کُکل : ھما اَسنیں کڑی کہ وراں ماں آئی ءِ مانکنگ ءُ آڈینگ بنت ۔ کتہ ۔
- **کتاب** : (کِ ت ا ب) وانگی ۔
- **کتابک** : (کِ ت ا بُ ک) کسانیں کتاب ۔
- **کتابی** : (کِ ت ا ب ی) ھما کہ گوں کتاب ءَ سیادی کنت ۔ ۲۔ اسپیتیں گُدءِ نالتے ۔ چارکتابی : شوّیں مردم ۔
- **کتار** : (کَ تّ ا ر) دُمب پہ دُمب، ھمردی ءِ سرءَ رند ۲۔ ھمے پوست کہ تپنگ ءِ تیر آئی ءِ سرءَ پد پہ ردمان جنگ اَنت ۔

- **کَتّار**: (کَ تّ تَ ار) بچار "کَتار"۔
- **کتام**: (کُ تَ ام) کجام۔
- **کِتّامگّلی**: (کِ تّ تَ ا۔ مَ گ۔ گُ لِ ی) کاھے کہ باگ ءِ تہا رُدایت۔ سارت اِنت، گرمیں تپ ءَ جوپ اَنت، مِین اَنت ءُ آپان سے زور اَنت جان شود اَنت۔
- **کَتّان**: (کَ تّ تَ ان) ذرچکے۔ ۲۔ سکیں ھکمیں سادے کہ چہ کتّان ءِ ذرچک ءَ جوڑ بیت۔
- **کِتّان**: (کِ تّ تَ ان) ھماکہ کُتگ ءَ اِنت۔
- **کَتَب**: (کَ تَ ب) رُھت ءِ دیم ءِ پتنیں دار۔
- **کَتبانک**: (کَ تَ۔ بَ اَن ک) کدبانک، لوگ ءِ بانک، بانُکیں جنین۔
- **کَتر**: (کَ تَ ر) برپ (برف)
- **کتراشوک**: (کَ تَ رَ اش وُک) گوشت ءِ تہ ءِ ھما ھڈّ کہ تنک اِنت ءُ سک آسانی ءَ جاگیگ بیت۔ انچوش کہ: بر دست ءِ ھڈّ۔ گوشانی ھڈّ [پارسی: جرندہ]
- **کَترِگ**: (کَ تَ رِ گ۔ کَ گ) بارگیں چیزے ءِ پُرشگ ءِ توار، لنکانی بوگانی ھڈّ ءِ تُنگ ءِ توار۔ کترّ کارگ۔

کِتنگ

- **کَترہ**: (کَ تَ رَہ) دمان ءِ شستی بھر، وھد ءِ کستریں بھر [تازی: ثانیہ، انگریزی: Second]
- **کَترھگگ**: (کَ تَ رَ ھَ۔ کَ گ) دار، ھڈّ یا انچیں چیزے ءِ پُرشگ ءِ توار۔
- **کَتری**: (کَ تَ۔ رِی) "یخچال"، کتردان ۲۔ ھندوستانی سکّے ءِ نام اِنت۔
- **کَتریگ**: (کَ تَ۔ رِی گ) رنگ رجوک۔
- **کُتک**: (کُ تَ ک) کسانیں کسانیں ٹوک۔
- **کُتکار**: (کُ تَ کَ ار) کُرتگ کار، کُتگ کار بزاں ھما مردم کہ آئی ءَ کارے کرتگ ءُ تُرس ءُ ورا آتگ۔ "تجربہ کار"۔ ھما مردم ءَ کہ کسے کُتگ ءُ ھم گوش اَنت۔
- **کِتگ**: (کِ تَ گ) کسانیں ساھدارے کہ کدرء ھشتاپنچ یا ہتوں ءَ بیت کہ بیتں اِنت، دلوت یا کُچک ءِ گوشاں پر پیچ ایت ءُ ہر چہ دیر نشیت، ھمود ءَ ھیک ءُ ریشک کنت ۲۔ اُشتری کِتگ: زندیں کِتگے کہ گیشتر اُشتراں پر بیت، اے کچک ءُ ھم پر پیچ ایت۔ (بچار: بُت)
- **کُتگ**: (کُ تَ گ) بُچل ءُ کُتگ: ھماسیئیں سنگ کہ آبانی سرءَ منجل ءِ پرکن اَنت ۲۔ "کُتگ" ءِ گوست۔
- **کِتّگ**: (کِ تّ تَ گ) بچار "کنتیگ"۔
- **کُتّگ**: (کُ تّ تَ گ) پیشن ءَ یک ھینگے۔

- **کِتَگی** : (کِ تَ ۔ گِ یٖ) ھماکہ گوں کِتگ ءَ شیادی کنت ۔ ھماکہ کِتگءَ ئے پر ۔
- **کُتَگین** : (کُ تَ گ ے ن) کارے کہ کنگ بوتگ یا کہ ھماکہ کار آئیءِ سرءَ کنگ بوتگ [گرامر ءِ بند مفعول ، Object
- **کَتَل** : (کَ تَ ل) مزنیں پات ۔
- **کِتل** : (کِ ت ل) کیتلی ، چاہ دان
- **کُثمی** : (کُ ث م یٖ) مچے کہ ایشیءِ کلونٹ زرد انت ۔
- **کُتہ** : (کُ ث ت ہ) بچار " کُتا "
- **کُتہ کار** : (کُ ت ہ ۔ کا ر) کُرتگ کار ، ھما مردم کہ آئیءَ کارے کتگ ءُ تُرس ئے درآتکگ ، کُتہ کار ، تجربکار ۔
- **کِتہ رُود** : (کِ تَ ہ + رُو د) بلوچستان ءِ کوھے ءِ نام اِنت کہ چہ سردارءِ تمبوءِ چیر تر اِنت ۔ پہ مزنی ءَ ایشی ءِ ذِروُرکن اَنت ۔
- **کُتہ کھبہ** : (کُ ت ہ + کَ ہ بَ ہ) ھما جنین کہ پہ دل کھبگی کنت بزاں راستیں کھبگے ۔ باز مردم ایشیءَ " کُس کھبہ " ھم گوش اَنت کہ روا اِنت ۔ ایشیءِ دیمءَ " دپ کھبہ " اِنت بزاں کھبگے نہ اِنت بلے دپ ئے سک یلہ انت ءُ مُرّءَ نزا اِنت ۔
- **کِتینگ** : (کِ ث تِ ئے ن گ) بچار " کِنتینگ "
- **کَٹ** : (کَ ٹ) بھلیگ ترّ زنکتیں پس یا گوک ءِ شیر کہ گوں نُرادگ ءَ ڈِکّ بنت ، ھمے شیراں شکر مان کن اَنت گراد

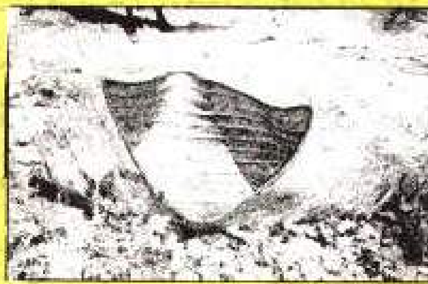

کٹاٹوک

اَنت " کَٹ " بنت بکٹیں شیر ۔ کرُّ ، پیشّس بیچ ءِ شنگ ءَ چِشنگ ۔ ۲۔ دستان ءِ کٹ بیگ بزاں تُرشیں چیزءِ ورگ ءَ رند دنتان دگہ چیزءِ ورگ ءِ نہ سک اَنت ۔ بلے گیشتر کنگیں اَمب ءِ ورگ ءَ رند ۔ ۳۔ چرک ءُ چِلّ ، چلیم ءِ کٹ : ھما چِلّ ءُ چِرک کہ چلیم ءِ نل ءِ تہ ءَ بند ایت یا گھز ءِ تہءَ ۔ سمات ، رِلڈھاک ۔
- **کِٹ** : (کِ ٹ) سمات ءِ ڈمپگ ۔
- **کُٹ** : (کُ ٹ) جست (Nickel) ۲۔ ھماکہ اَسل نہ اِنت (نقلی)
- **کَٹّ** : (کَ ٹ ٹ) پیداَئش ، کمائی ، نپ ، پاڈنگ ، تاوان ءِ چپ ۔
- **کِٹّ** : (کِ ٹ ٹ) مُبی ، بُندری ، شیاہ ۲۔ پاگاس یا دگہ انچیں ماھیگ ءِ جگرءِ گراد انت ءُ آئیءِ تیلاں کَش اَنت ھمے تیلاں چلّ کُنّش اَنت ءُ پشت کپتگیں بھر کہ بُز ءُ سک بنت ۔ ایشاں " کِٹ " گُش اَنت ۔
- **کُٹّ** : (کُ ٹ ٹ) مردم ءِ کُٹّ ، پشک ءِ کُٹّ ۲۔ کسانیں پچّکے توم ئے مان کن اَنت کِرنگ ءِ دھرءَ لانکءَ بند اَنت ئے ءُ توماں چنڈ اَنت ۔
- **کَٹاٹوک** : (کَ ٹ ا ۔ ٹ و ک) چِمچ ءِ کازگ ءِ جوڑ کرتگیں توا روک ۔ (بچار بُت)
- **کِٹار** : (کِ ٹ ۔ ٹ ا ر) لِٹوک : تُوکلے کہ لوگانی دیوالانی دیمءَ تُرّ ایت ۔ گرّی گُرتیل یا گرّی کَٹول ۔

- **کٹاگر :** (کَ ٹ ا گ َ ر) بچار "کٹگر"
- **کٹاوگ :** (کَ ٹ ا و گ) کٹارہ، کوھنیں کپینٹ۔
- **کٹبٹرنگی :** (کَ ٹ ب ٹ ر ن گ ی) بچار "کرٹبٹنگی" "کربڑنگی"۔
- **کٹپپگ :** (کَ ٹ پ پ گ) اناگر ۲۔ کسانیں چیزے ءِ کپگ ءِ توار۔
- **کٹٹک** (کَ ٹ ٹ ک) توکی لنگ ءِ گوں ماتی لنکگ ءِ اڑینگ ءِ شر بینگ ءِ توار کنت۔ کٹک دیگ : کٹکے بدے چک ءِ لیب دار (ھندی : چٹکی۔
- **کٹک :** (کَ ٹ ک) گوربند
  PPB, LWD; KHATIK: A woman's bodice or "choli"
- **کٹک :** (کَ ٹ ک) یا کٹکت : بیلگے، کتہ ءِ گوش انت "کٹک شاہ ءِ ماراں بیسگ پہ ریم ءِ داراں"۔ نامے
- **کٹک :** (کَ ٹ ک ک) ترپش، ترپشیں سبزی نہ پگس امب کہ دنیگا سک انت
  ۲۔ سپتی ءِ مٹکم۔
- **کٹکت :** (کَ ٹ ک ت) بچار "کٹک"
- **کٹکٹ :** (کَ ٹ + کَ ٹ) دار یا سیھے گوں تھتگے ءِ جنگ ءِ توار۔
- **کٹکٹ :** (کِ ٹ + کِ ٹ) نرنڈگ
- **کٹکٹ :** (کُ ٹ + کُ ٹ) چلیم ءِ توار ۲۔ نرنڈگ۔
- **کٹکگ :** (کَ ٹ ک گ) ایں ءِ کٹکگ ءِ توار، چپیکنہ ءِ پرشگ ءِ توار
- **کٹکینگ :** (کَ ٹ ک ی ن گ) کٹک کٹک توار پرایگ یا تواریگ۔ ایس یا اولاکے ءِ یک جاگھے پہ دگہ جاگھے روگ ءِ گش انت "چہ ادءِ کٹکینتے" بزاں شت۔ پہ یاداں روگ ءِ "کٹک" گش انت "چہ ادءِ سٹ ات ئے"۔
- **کٹگ :** (کَ ٹ ٹ گ) گیش ءِ بوگ۔ لیب ءِ کٹگ : لیب ءِ گیش بیگ۔ زر کٹگ : زر پیدا کنگ یا چہ دگرے ءِ لیب ءِ نہ ءِ برگ۔
- **کٹگ :** (کِ ٹ ٹ گ) کٹگ : ماھیگ ءِ کہ واد نہ جن ئے ءُ ایرکن ئے، ھمبیت ءِ بوکنت گش انت کٹ اِنگ۔ گھگ۔
- **کٹگ :** (کُ ٹ ٹ گ) ھلاس بوگ، پرکپگ۔ اولاک ءِ بھکئے ءِ مرگ، گڈگ ءُ بوچ بوچ کنگ، چھگ۔
- **کٹگ :** (کَ ٹ گ) کسانیں مدگ ءِ زاتیں باگوے۔
- **کٹگ :** (کِ ٹ گ) کرکے ۲۔ ماھیگ ءِ کٹگ ۳۔ لاگربوگ، برگ۔
- **کٹگ :** (کَ ٹ گ) لوگ ءِ تہ ءِ ھماھر یا ھما کسانیں کوتی کہ اودءِ وررگ گراوگ ءِ کار بیت، چلدان، کنوزجاہ، آسروک۔
- **کٹگانی :** (کَ ٹ گ ا ن ی) چہ ھما مزن شیپاں یکے کہ چہ گوریچاں کاینت ءُ کیچ کورءِ ایر ریچ انت۔ بشوریں اشی انت ۱۔ گزک ۲۔ پراھین ۳۔ تنکیں ۴۔ کھوری ۵۔ کیساک ۶۔ جنزات۔
- **کٹگر :** (کَ ٹ گ ر) یا کٹاگر : ورڈی مرگے، سیسی ءِ زگیں مرگے ٹک ٹک ءُ ٹیری انت، کہ سیسی ءِ بیت۔ ھر ءِ گورءِ بہ نہ ھزایت۔ ھر دانکہ لگتے ئے نہ دنت بال نکنت۔ اے مرگ ءِ دوستے روچ ءِ آپ مدرس ایت پرواھئے نیست پلانی توکٹگرے آپ نہ ورئے۔ ٹی ٹی آسک (ٹی ٹی)، ءِ گوشت گوں کٹگر ءِ کہ تی ھمراہ بال بلے دو روچ ءِ رند چہ تو ءِ تک۔
- **کٹلانگ :** (کَ ٹ ل ا ن گ) بچار "ٹلانگ"
- **کٹلینگ :** (کَ ٹ ل ی ن گ) بچار "ٹلینگ"

- **کُٹلینگگ** : (ک َ ٹ لِ ی ن گ گ) بچار "ٹلینگگ"
- **کُٹم** : (ک ُ ٹ م) یک لوگے ہوا تکّے ءِ مردم کہ وت ماں وت ناکوزنگ ءُ تری زنکی زنگیں سیادی ءُ یک اَنت یا کہ یکیں ٹک ءِ مردم اَنت (CLAN)
- **کُٹمدان** : (ک ُ ٹ م + دان) یک ٹکے ءِ چک ءُ نماسگ یا کمک ءِ پیرک یا ھمے زنگیں مردم۔
- **کُٹم سورج** : (ک ُ ٹ م س ُ و ر چ) کٹمدان ءِ برباد کنوک۔ کٹمدان ءِ آبرو ءِ بروک۔
- **کُٹنگ** : (ک ُ ٹ ن گ) بازمُھریں اِشکر۔ آسی وُت۔
- **کٹنگر** : (ک َ ٹ ن گ ر) سُھرک ءُ زاتیں ناڈراھی یے۔ ۲۔ بچکی۔ جوھان ءِ ایرگواتیانی تہ ءَ گوں پگاں شنگیں دان۔ "کنڈلیک" ءَ "کیبزر" ءَ ھم بازجاگہ ءَ گُوش اَنت۔
- **کٹو** : (ک ُ ٹ ُ ٹ ُ و) ھماکر ستے ساتگ۔ چوکہ کُوٹگ ءَ (کُوٹگو) ۲۔ گندیم ءِ یک راستے کہ پُشت ءُ مُرشے پر نیست۔ ۳۔ کسانیں لچ زنگیں درپے کہ دو چنک دان دار ایت، لانک ءَ بند اَنت دیم ءَ، چہ امیشی ءَ دان زیر اَنت ءُ کپانک ءَ ریچان کن اَنت کہ پل ءِ تہ ءَ رچان ءَ بنت
- **کٹو** : (ک َ ٹ ُ و) ھُشک کرتگیں کپتیں ناہ کہ سک بیت، مُرگے۔ کُٹک۔
- **کٹوپار** : (ک َ ٹ و ۔ پ ا ر) مچ، سرچ جک ءِ جمپ، کُونٹ، جوھان
- **کٹوڑ** : (ک َ ٹ َ ٹ + وَڑ) کٹوک ءُ دروک ۲۔ بلوچ راج ءِ تکّے۔
- **کٹوڑ** : (ک َ ٹ وڑ) تُنچک: مُرہ زلتے کہ دراج بیر اَنت ءُ پشت ءَ لستہ اَنت۔
- **کُٹوڑ** : (ک َ ٹ وَ ڑ) کٹیر: چہ پیشی جوڑ بوتگیں گُدءِ درپ کہ رو بچگی گُدءَ ماں ءَ کن اَنت۔
- **کٹوری** : (ک َ ٹ وْ رِ ی) تاس، کدہ ۲۔ کٹوری لیب کہ کٹور زور اَنت ءُ لیب کن اَنت (اے چو مچولی لیب اِنت)
- **کُٹوک** : (ک َ ٹ ُ ٹ و ک) زرکٹوک، لیب ءِ تہ ءَ ھما مردم کہ بازکٹ ایت، کمائی کنوک
- **کُٹوگ** : (ک ُ ٹ و گ) کسانیں تگردی لوگ۔
- **کٹومبو** : (ک َ ٹ و م ب ُ و) کٹونبو، کٹینگ، زمین زور، باز زات اِنت اِنت گُش اَنت کہ گزندہ زدا ایت۔
- **کٹونگ کماٹنگ** : (ک َ ٹ ُ ن گ گ ، ک ُ م ا ٹ گ) ساماں (لوٹمی مچل، تالب کہ کیجاہ ءَ کیجاہ ءَ بنت) بازرنگیں چیز کہ کیجاہ بنت۔
- **کٹھک** : (ک َ ٹ ھ ک) بچار "ٹھک"
- **کٹھکگ** : (ک َ ٹ ھ ک گ) بچار "ٹھکگ"
- **کٹی** : (ک َ ٹِ ی) یکدار ءُ بوجیگاں کہ چِل مُش اَنت گڈارو چے ءِ زند ایشاں لگر اَنت ءُ دور کن اَنت۔ ھمیشاں "کٹی" گُش اَنت۔
- **کٹی** : (ک َ ٹ ی) کسانیں یکدار، ایشی ءِ سُودوی ھم گُش اَنت کہ گوں سُودوم ءَ برگ بیت۔
- **کٹیٹا** : (ک َ ٹ ے ٹ ا) جنجال، مُستیں اڑ۔
- **کٹیر** : ک َ ٹِ ی ر) بچار "کٹور"
- **کٹی کٹی** : (کِ ٹ ی + کِ ٹ ی) زمیں کندگ ءِ توار "کٹی کٹی ءَ کندگ"
- **کٹینگ** : (ک ُ م ٹ ے ن گ) دار یا سیمے زورگ ءُ آس ءَ کونڈگ یا روکیں داراں کٹیں سرنگ، سُرنگ، گوں جنگ۔
- **کٹینگ** : (ک ُ ٹ ے ن گ) بچار "کٹومبو"۔
- **کیٹیٹی** : (ک َ ٹِ ی ٹ ی) میٹی ایں مُرگ۔ ٹی ٹی آسک، ٹی ٹیاسک۔

- **کٹی کٹی** : (کِ ٹِ ئی ۔ کِ ٹِ ئی) کندگ ءِ توار
- **کَج** : (کَ ج) چوٹ ۔ روست، دوستارہ توسیپ ۔ چوٹیل ۔ کُلّاب ۔ ابریشم ءِ دوشی کج ءُ ماہ چار دھی
- **کُج** : (کُ ۔ ج) کُجا ۔
- **کَجّ** : (کَ جّ جّ) کَجّگ ءِ پر مانگال بزاں پہ کَجّ ۔
- **کِجّ** : (کِ جّ جّ) کِجّگ ءِ پر مانگال بہ کِجّ ۔
- **کُجا** : (کُ جَ ا) کجام جاہ، کجام ہنگ
- **کجابو** : (کَ جَ ا بْ ؤ) تھتے کہ کش ءِ ہم تیخ اِنگ اَنت، اُشتر ءِ سرءَ پہ جنین آدمانی نندگ ءَ کار مرد بیت۔
- **کجابہ** : (کَ جَ ا بَ ہ) بچار "کجابو"
- **کجام** : (کُ جَ ا م) چہ بازینے ءَ تہ ءَ یکے ءِ جست کنگ کہ چہ ایشاں تراکجام دوست بیت۔
- **کجامی** : (کُ جَ ا مِ ئی) کجام یکے ءَ
- **کجانگو** : (کُ جَ ا نْ گُ ؤ) کجام نیمگ ءَ

کَج

- **کجایگ** : (کَ جَ جَ ا ئی گ) ترند کنگ چو تھت ءِ روت ءَ ماھوریں چیزے ءِ ترند کنگ
- **کجدر** : (کَ جْ دَ رْ) کژدر : بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت کہ سرباز ءَ اِنت ءُ چہ آرام کمن ءَ برزا نت۔
- **کَجّگ** : (کَ جّ جَ گ) ترند کنگ : دردال پِلانی کجّ اِنگ ءِ جاگراں دورانی ششیں آجار کجّ اِنگ۔
- **کِجّگ** : (کِ جّ جَ گ) انچوش لاگرءُ نزور بیان بیگ کہ سمار کپ اِیت "دلما نگی ءَ کش ایت بلے کجّیں اِیت۔
- **کجّل** : (کَ جّ جَ ل) بچار "کنجل"
- **کجوم** : (کُ جُ ؤ م) سرباز ءُ چہ زیان ءُ چیر شیپے کہ میتگ ءَ مچّ ءِ مان۔
- **کجی** : (کَ ج ئی) چوٹی
- **کجیگ ءِ** : (کُ جِ ءِ گ ءِ) کجّ ءِ مردم ءِ۔
- **کَجّنگ** : (کَ جّ جِ نْ گ) انچوش کنگ کہ بہ کجّ اِیت۔
- **کِجّنگ** : (کِ جّ جِ نْ گ) انچوش کنگ کہ بہ کجّ اِیت۔
- **کچ** : (کَ چ) ھر دو کچ کہ بنگ، ہگل ءُ طامب ءِ لڈگ ءَ پرشے کن اَنت چہ پیشیں جوڑ بیت (بچار ٹبّ)
- **کچّ** : (کَ چّ چّ) کچّیں زمین ھما کہ آباد نہ اِنت ءُ دھل نہ دنت، سپک ءُ سورگیں زمین ۲۔ ماپ، چیزے ءِ دراجی، پراھی یا جھل ءِ

کساس۔

- **کِچّ** : (کِ چ چ) پس ءِ گلینگ اِنت (تزند ءِ تزند گوشگ بیت)
- **کُچّ** : (کُ چ چ) کُنڈ، یکرّ، کوُچ یا کوُنج۔ لوگ ءِ کانٹ تھی نیمگ ءَ ۲۔ دشتیاری ءِ میتگے کہ بَرباق ءِ نزیکءَ اِنت۔
- **کُچتنگ** : (کُ چ ت تَ گ) گُلکاری کنگ : PPB, LWD; KUCHITHAG; To embroider
- **کچ دَپ** : (کَ چ + دَپ) ھما مردم کہ آئی ءِ دپ چوکچ ءَ اِنت بزاں اَنچوش مزن اِنت کہ سک جاک جنت۔
- **کچرک** : (کَ چ رَ ک) دپ ءِ دوئیں کرّ کہ ھردوئیں کُنٹ یکجا بنت، کچک۔
- **کچرگ** : (کَ چ-چ رَ گ) چہ باز ورگ ءَ ڈمبرگ۔
- **کچک** : (کَ چ ک) بچار "کچرک"
- **کِچک** : (کِ چ ک) پوست ءِ نادرّاھی یے کہ مردم وت ءَ کچیں اِیت ءُ کچیں اِیت۔ اے دوراست اِنت یکے "ھُشک کِچک" کہ بُچیں اِنت ءُ دومی "تر کچک" اے رِشں کنت ءُ پچّوک بیت، ھر جاھے کہ ایشی ءِ آپ رِچ اَنت دَر رِچ اِیت ءُ کچک دَنت۔
- **کُچک** : (کُ چ ک) گرّ ءِ زانتے کہ اسپیت ءُ سک ساپ بیت۔
- **کچکت** : (کَ چ ک ت) بنگ، سگ ۲۔ پاگاس ءِ زات ءِ ماھیگے۔

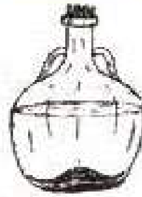
کچکول

- **کُچ کُچ** : (کُ چ-کُ چ) اُشتر ءَ کُچ کُچ کَش اَنت کہ وش لیگ ءَ ءِ بجک اِیت۔
- **کِچ کِچ کِچ** : (کِ چ - کِ چ - کِ چ) پس ءِ گوانگ جنگ (سُبک سُبک ءُ زوت زوت ءِ گشگ)۔
- **کچک ڈنگ** : (کُ چ ک ک + ڈُ نگ) کچک ءِ ڈنگ کہ دلوت ءَ سک تورین اِیت۔
- **کچکول** : (کَ چ - کُ وْل) ھمے کہ درپ کہ پکیراں پہ پنڈگ ءَ گوں اِنت (بچار بُت) مردینی نامے
- **کُچکی** : (کُ چ - کِ ی) مگین یا مگینیں وبند : "چہ کچکیاں پُرتگ یا درآیگ" ۲۔ بیبے
- **کچگ** : (کَ چ-چ گ) کچ کنگ، کدّ کنگ، دراجی ءُ پَراھی ءِ کچ کنگ
- **کُچگ** : (کُ چ-چ گ) کُچ کنگ، کُچ بیگ۔
- **کِچگ** : (کِ چ گ) ھارشت
- **کُچل** : (کُ چ-چ ل) درمانے۔ زھر
- **کچل** : (کَ چ ل) گرّی یا گر۔ ۲۔ پاتنگ اَنچو کہ کُچیں سر بزاں ھما سر کہ بے مُٹ اِنت۔ ھما کہ میدءِ رنگ اَنت ءُ پھک تاس اِنت۔
- **کُچل** : (کُ چ ل) بچار "کوچل"۔

- **کُچلگ :** (کُ چ - چ ل گ) نام ءِ زهرترنگ، سک زهرتام بوگ ، چو کُچل ءِ بیگ - ۲- زهر گرگ -
- **کُچلینگ :** (کُ چ - چ لِ ی ن گ) انچوش کنگ کہ" بکُچل اِیت" بزاں زهرتام بہبیت
- **کچمبگ :** (کَ چ مَ بَ گ) بچار "کچمبک" یا "کچنبک"
- **کچنبگ :** (کَ چ ن بَ گ) بچار "کچمبک"
- **کچو :** (کَ چ - چ وْ) هرابی، ایب، گندگی، هلیپ -
- **کُچو :** (کُ چ وْ) کسانیں لپک کہ کوری گنٹگیں ماهیگاں مان ٹے کن انت ۲- کچک : تو مداں کہ داں ٹے ماں کن اَنت ءِ گندیم، جویاارزن ءِ چنڈگ
- **کُچو :** (کُ چ وْ) نامے
- **کچیمبک :** (کَ چ یْ مَ بَ کْ) سُبک هرشیں مردم ، بناسیں مردم ، بددستیں جنین، نام ءِ دیں جنین -
- **کچینگ :** (کَ چ ے ن گ) کھینگ ، ءِ ناکن جان ءِ گلرگ -
- **کد :** (کَ دْ) کدی، کجام دهد، کجام دمان
- **کدّ :** (کَ دْدْ) کساس، کچ، ماپ چیزے ءِ بُرزی ، دراجی ، پراهی یا گجلی ءِ کساس - تائید -
- **کدام :** (کُ دا م) کجام ، کدوگ ، کُدان ۔
- **کدان :** (کُ داں) چہ بنکار گال "کُدینگ" ءِ من کُداں ۲- کدام کدوگ ۔
- **کدبانک :** (کَ دْ - بَ اُ ن کْ) لوگ ءِ بانک، بانکیں جنین ۔ بچار " کتبانک "
- **کدبانو :** (کَ دْ - بَ اُ نُ وْ) بچار " کدبانک "
- **کدر :** (کَ دَرْ) بہا ، اندازگ ، کچ ، کساس -
- **کُدرت :** (کُ دْ - رَ تْ) تاکت ، زور ، جوازت ۔
- **کُدرتی :** (کُ دْ - رَ تِ یْ) ناگمانی ۔
- **کدکدا :** (کَ دْ - کَ دَا) کھودا، کھدا۔
- **کُدگ :** (کُ دَ گ) رشیں یا آزگیں ٹپ یا زمیں جاھے ءِ کُدین ٹے آکُدایت ، درو کنت ۔
- **کدم :** (کَ دَمْ) گام [تازی : قدم]۔
- **کدنبی :** (کَ دْدْ - نَ بِ یْ) استارے ۔
- **کدوک :** (کُ دُ و کْ) هماکہ کُدایت ۔
- **کدوگ :** (کُ دُ و گْ) بالی مُرگانی دلپنگ ءِ جاگہ کہ آئی ءِ تہ ءِ هیک دینت ءِ مچک کن اَنت ۔
- **کدونک :** (کُ دُ و نْ کْ) بچار " کدوگ "
- **کدّہ :** (کَ دْ دَہْ) بُرنجیں بزیں آلوار -
- **کدہ :** (کَ دَہْ) جاگہ، اک : بچ کدہ
- **کدءِ بالاد :** (کَ دْدْ - ءِ - بَ اَ ل اَ دْ) ڈیل، ڈیل ءِ بالاد ۔
- **کدءِ باندات :** (کَ دْ - ءِ - بَ اَ نْ دَ اَ تْ) دهدہ نزیک بیگ ۔
- **کدءِ وت :** (کَ دْ - ءِ - وَ تْ) وتی کساس ءِ وتی اندازگ ءِ

- **کدی:** (کَ دِ ئی) کجام وھدءَ یا کجام ماہ ءُ سالءَ
- **کدیگ:** (کَ دِ ئی گ) بچار "کدی"
- **کدیگیں:** (کَ دِ ئی گِ ئے ن) کجام وھدءَ، دیرگیں۔
- **کدیم:** (کَ دِ ئی م) کوھن۔
- **کدیم:** (کَ دِ ئی مْ م) پیس، گوک ءُ دگہ دلوتانی وراک
- **کدیمی:** (کَ دِ ئی م ئی) کوھنیں، زمانگی
- **کدین:** (کَ دِ ئے ن) کد، کدی، کجام وھد، کجام ماہ ءُ سال۔
- **کُدین:** (کُ دِ ئے ن) "کدینگ"ءِ پرمانگال بزاں "بہ کُدین"۔
- **کُدینتگیں:** (کُ دِ ئے ن۔ تَ گِ ئے ن) ھماکہ کُدینگ بوتگ۔
- **کُدینگ:** (کُ دِ ئے نَ گ) آزگیں چیزءِ گوں جنگ کہ درد بکنت۔
- **کُدیتگ:** (کُ دِ ئی ن۔ نَ گ) آسنءِ ٹکڑے کہ دستگے مان ئے کن اَنت۔ بِپ: واحم ۲۳۶۹ (کوتینک) طب: کُتنیا، پا، کُدین، کدنگ، کدنگہ، کدینہ، کوتنگ، چوپ گازراں۔
- **کَڈ:** (کَ ڈْ ڈ) کُل، کُورچات، مزنیں کُلونڈ "کدءُ کلونڈ"۔
- **کُڈ:** (کُ ڈْ ڈ) کسانیں کُڈک، مُرگ گرگءِ کُڈ، کُپت، بوجیگءِ کُپت۔
- **کُڈان:** (کُ ڈُ ڈان) دشتءِ مزن شہرءِ نام اِنت۔ سربازءِ ھم جاگھےءِ نام اِنت کہ کلاتءِ نزیک ءُ کورءِ دپءَ اِنت۔
- **کُڈانی:** (کُ ڈُ ڈانِ ئی) ھماکہ کُڈانءِ نندوک اِنت ھماکہ گوں کُڈان ءَ نسیادی کنت۔
- **کُڈک:** (کُ ڈُ ڈُ ک)، یا (کُ ڈُ ڈَ ک) کسانیں لوگ کہ پہ بُگردءُ گرزءُ شنک یاکہ دار جوڑ کنگ بیت، کسانیں کرگیں۔
- **کُڈکُڈ:** (کَ ڈُ۔ کَ ڈُ ڈ) شرگیں شرگیں یاکہ کانٹ کانٹ
- **کڈو:** (کَ ڈُ ڈُ و) دریاءِ ھماھندیکہ سک جُھل اِنت۔
- **کُڈکی:** (کُ ڈُ ڈِ ک ئی) لیبے۔
- **کَڈن:** (کَ ڈُ ڈَ ن) ھماسادیا بندیک کہ تازی ٹچکءِ توکءِ لوپ اِنت ءُ یک سرے شکاریءِ گوں اِنت کڈنءِ بوج اِیت ءُ پہ شکارءِ یلہ ئے دنت۔ "من پالی کڈن دجت نہ کتاں"، ءُ ھماسنگ کہ کساب وتی کارچ یا تپرءَ آئیءِ سرءَ تیز کنت کہ گوں کسائی تیز کُڈ نیں کارچیاں۔
- **کَڈن:** (کَ ڈُ ڈِ ن) کڈن کنگ، تکرار کنگ۔ پدماں پدگشگ، سکّ ھجت کنگ
- **کڈن:** (کَ ڈْ ن) PPB.LWD.KADAN: A whetstone
- **کڈول:** (کَ ڈْ ڈو ل) مترءِ کش ءِ موسم دسمبر) ۲۔سنگ یاسنگو کہ جنین ئے دست ءِ کن اَنت کڑول کنڈیں تیاب۔ ۳۔ گرزی کڈول، کنار رڑوک۔
- **کڈولی:** (کَ ڈُو لِ ئی)، کڈول، سنگ، سنگو کہ جنین دستءِ اِش کن اَنت۔ "پراہ کنڈیں کڑولیاں"
- **کَر:** (کَ ر) چنگءِ مکاماں چہ یکے۔
- **کر:** (کِ ر) ماھیگے، کر کُوا بزاں کسانیں کر۔ بچار بُت تا کدیم 616
- **گُر:** (کُ ر) پارسیءِ بُٹءِ گوش اَنت، بلوچیءِ ھما بُٹءِ کہ کوھل کرنگ بزاں روگنءِ دگہ چیزے مان نیست ءِ تھنا پہ آپ گراشگءِ کورءِ گوش اَنت۔ ایشیءِ "کورک" ھم گوشنت۔

- **کرّ**: (کَ رْرْ) ھما مردم کہ ءُ اشکنت چہ گوشان کرّ اِنت۔ ۲۔ گوش ءُ "کرّ" بزاں گنگ ءُ تہ۔ کرّانچ، کرّی، کرّانچک۔
- **کِرّ**: (کِ رْرْ) کَش، گور، دیم پانیگ، کنارگ، نزیک۔ کِرّگ ءُ ہر پر مانگال
- **گُرّ**: (گُ رْرْ) شیوار، ھرءِ گوش گُرّ اَنت بزاں ھرءِ وتی گوش تک کُرت ءُ دیم ءُ توشک گُرت اَنت ۲۔ گونڈ گوش کرّ گوش، بُرّ اَنگ گوش یا جنین ءِ بے شھرں گوش۔ گونڈ گوشیں سیاہ پس، گونڈ ۳۔ گوک ءُ پٹ، مُود، مِید، پُٹ۔
- **کرّابو**: (کَ رْرَ ا بُ وْ) یا (کَ رْرَا بُ وْ) بچار "کرّابہ"
- **کرّابہ**: (کَ رْرَا بَ ہ) مزنیں شیشگ کہ کدہ جھگے بیت کہ پہ گلاپ یا تیزاپ مان کنگ ءِ کار مرد بیت۔ (بچار بُت)
- **کرّاچ**: (کَ رْرَا چ) چالاک، کاسِد، رَتالو، ساگرد ءُ کرّاچ۔
- **کراچی**: (کَ رَا چِ ی) سندھ ءِ یکیں نام پُرشتگیں بندن اِنت کہ بندر ءِ اِیشی ءُ نام "کلاچی" ءُ بوتگ۔ بر جاک "کلاچی" پیرزالے ءِ چہ دستان ءِ پیسرا ءِ بندن وتی ھندی گرتگ پیسرءِ "مائی کلاچی" ءِ پدا "کلاچی" ءِ رند ءِ "کراچی" بوتگ کہ گڈسرا اِیشی ءُ نام "کراچی" بوتگ۔ انگت ھم گوشیں مردم اِیشی ءَ و "کراچی" ءِ گوش اَنت۔
- **کَرار**: (کَ رَا ر) تاھیر، شرھگ، مَن اَنگیں تھل، جوڑ ءِ وشی، رِیزان، آہستہ۔ (تازی۔ قرار)
- **گَراز**: (گَ رَا ز) کار بوجے، چوکہ برد ءِ دستگ ءِ بندشے پرا اِنت، جندے تینیں دوٗ گوشگیں دارے، کہ گوں اِیشی ءُ دوٗ مردم گندی زمیناں "کندار بند" کن اَنت کہ کشگ ءُ رند آپ ءِ دیگ ءُ آسانی بہ بیت۔

کرّابہ

- **کَراشک**: (کَ رَا شْ کْ) کرّاچ، کاسِد، تیز
- **کَرام**: (کَ رَا م) پہ تھل رواج، کھیب (بلکیں پارسی خرام)
- **کرامات**: (کَ رَا مَ ا ت) انچیں کار کہ چہ آئی ءِ کنگ ءُ مردم ھیبران بہ بنت، نیکراھی مرد ماتی کرتگیں انچیں کار کہ آیاں پہ وتی نیکراھی رھدر بر بیگ ءِ مستینگ ءُ کنگ ءُ پیش داشتگ اَنت۔
- **کرامگ**: (کَ رَا مَ گ) پہ کرام راہ ءَ روگ، کرام کنگ۔ ے کرامگانی کپودر وشں زمیں۔
- **کران**: (کَ رَا ن) جولاھیگ ءِ ھما تک کہ ماسولک آئی ءِ تہ ءُ اِنت ءِ گوں اِیشی ءُ گُدو اوتاگ جوڑ کنگ بنت۔
- **کراں ٹیٹ**: (کَ رَا ن۔ ٹِ ی ٹ) کراں ٹیٹی: بانگ پہ ماؤکیں کلگ کرگیشتر چُکاں گیپت۔
- **کران ٹی ٹی**: (کَ رَا ن۔ ٹِ ی ٹِ ی) بچار "کراں ٹیٹ"
- **کرّاں ٹی ٹی**: (کَ رْرَا ن۔ ٹِ ی۔ ٹِ ی) مرگے۔
- **کرّانچ**: (کَ رْرَا نْ چ) گوش ءُ کرّ۔
- **کرّانچک**: (کَ رْرَا نْ چَ ک) بچار "کرّانچ"

- **کرانی :** اکَ زرَان ی) مُنشی ، میتا۔
- **کُربان:** اکُ زبَ ان) ندر ، کوکیگ ، ھیرات بشّنگ (تازی : قربان ، انگریزی :
- **کُربانی :** اکُ زبَ ان ی) ندریگ
- **کربڑنگ:** اکَ ز۔ بَ ڑن گ) بے رھبند ، بے بِدّ و بند ، حراب تراب ، بے وڑ۔
- **کربڑنگی :** اکَ ز۔ بَ ڑن گ ی) بے ردّ و بندی ، بے وڑی ۔ کربڑنگی دوچگ : اڑنگ بڑنگ دوچگ ، کربڑنگی ملک ، اڑنگ بڑنگ دوچگ۔
- **کَرشو :** اکَ زپ شٌ و) کشار ، رِڑوک۔
- **کرُپ :** اکُ زپ) مُوٹگے ، درھانے ۔ ایشی ءِ پُل باز ڈولدار انت ۔ بلوچ ندکار وتی دوست ءَ "کرُپی پُل" گُشّ انت ۔ ایشی ءِ تاکانی سرءَ ہوٹیں کُنڈگے پرانت کہ جنک چوکہ شمشک ءَ وتی سریگ ءِ جن انت اِشّں ۔ Sacrifice (بچاربُت)
- **کرپاچین :** اکَ زپَ ا۔ چ ے ن) کرپاس چین ، کرپاس چنگ ءِ موسم ۔
- **کرپاس :** اکَ ز۔ پَ اش) ذرچکے کہ چہ آئی ءِ برءَ تہ ءِ ھمیں پکّی ءَ بندیک ، گُدءُ کاگد جوڑ بیت ۔ کرپاس ءِ ذرچک یک برے پُل جنت ، چہ پُلانی ریچگ ءَ رند بر پچ بیت (کہ کسانیں گُگتے) پدءَ کلونٹ بیت ۔ کلونٹ ترک ایت " سَرگپ " بیت بزاں

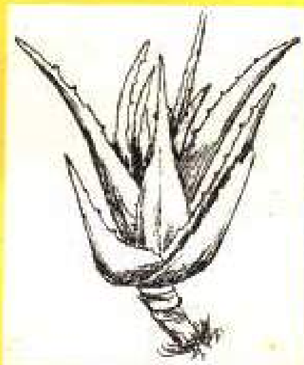
کرپاس

کرُپ

کرپاس ءِ جند چہ کلونٹ ءَ تیچ بُل ایت ءُ سرپ ایت ۔ کرپاساں چِن اَنت ءُ کلونٹ ءِ ھشکیں پوست ءَ "کولک" گُوشّ انت ۔ ایشی ءِ گُدّگ "کرپدانک" اِنت ۔ ایشی ءِ پُکّی ءَ ھم "کرپاس" گُوشّ اَنت ۔ کرپاس ءِ پَکّی باز جوان بیت ۔ (بچاربُت)

- **کرَپاس چین :** (کَ زپَ اش + چ ے ن) کرپاس چنگ ءِ موسم ۔
- **کرَپاسک :** (کَ ز۔ پَ اس کَ) چہ کرپاس ءَ جوڑ کُرتگیں تنکیں کاگد کہ پہ بنشتگ ءَ کارمرد بیت ءُ وانگی ، مھتاک ، روتاک ڈرست چہ ھمیشی ءَ جوڑ بنت ۔ کرپاک ، کرَپش ، کپشک ۔ کاگد (کاغذ ، قرطاس .Paper)
- **کَرَپاشک:** اکَ ز۔ پَ اش کَ) مُرگے۔
- **کرپاشن :** اکَ ز۔ پ ا۔ شِ ن) ندیتوک ، ھما کار یوج کہ گوں آئی ءَ کرپاس شِن اَنت۔
- **کرپدانک :** اکَ ز ۔ پَ دَ ا ن کَ) کرپاس ءِ گُدّگ ۔
- **کرَپس :** اکَ ز۔ پَ ش) کرپاسک ءَ کاگد۔
- **کرَمپل :** اکَ زمپ ل : کرگِپل۔
- **کرُت :** اکُ زت) کسانیں ھرے ، ٹکرے (پہ زمین ءَ گُوشگ بیت) مزیں بجن ، مزیں کُندار ، کندار ۔ بجن ۔ "کت" بزاں "اکنگ" ءِ گوستگال۔

- **کرُت بند :** (کرُت۔ بَ ن د) ڈگارے کہ کرُت کرُت یاکُندار کندار یا بجن بجن بہ بیت، کندار بند۔
- **کرُتگ :** (کُ رُت گ) "کنگ" ءِ ورکوستگال، کنگ ۲۔ چہ زهرءِ گٹ ءَ تہءِ توارے کشگ ۔ ۳۔ کرت بندگ، ڈگارءِ کرُت کرُت کنگ۔
- **کرُتگ کار :** (کُ رُت گ۔کار) بچار "کُتہ کار"
- **کرتول :** (کَ ر۔ ٹ ول) گردول، تجز، کُوهنیں پشک، شئیگینگ۔
- **کرُتہ کار :** (کُ رُت ہ۔ کَ ار) بچار "کتہ کار"
- **کرَٹ :** (کَ رَٹ) کرکو، نہ رس اَنگیں یا نہ زرانگیں تیجگ ۔
- **کرَٹّ :** (کَ رَٹّ) بچار "کرَٹ"
- **کرُوٹگ :** (کُ رُو ٹ گ) تُرندیں چیزے ءِ کم کم ءَ گذروشگ کہ مُرایت ءُ ریچ ایت۔ مُشک دار یا دگہ چیزے ءِ کُروٹ ایت۔ مُشک ءِ ورگ ءِ نموُنگ۔
- **کرُجگ :** (کُ رُ ج گ) رُجگ، تھرُجگ بنگیں یا جوڑ کرتگیں چیزے ءِ پروش ئے یا هراب کن ئے یا آئی ءِ کروچ ئے۔ آ کرُچ ایت۔

- **کرَجل :** (کَ رَ۔ ج ل) گلگ ءِ زاتیں کاهے ۔ ءِ گلگ ءُ کرجلاں سندھ ءُ میگاں
- **کرُچک :** (کُ رِچ ک) کوس، گُدے کہ کرُچک کرُچک اِنت، پیرہیت مردم ءِ دیم کرُچک، زهرگیت پنیانی کرُچک بیت۔
- **کرُچگنگ :** (کُ رِچ ک گ) کرُچک بیگ، کرُچک کرگ
- **کرِچکو :** (کُ رِچ ک و) کرچک اَنگیں۔
- **کرُچکینگ :** (کُ رِچ۔کِ ے ن گ) انچوش کنگ کہ بہ کرُچک ایت۔
- **کِرد :** (کِ ر د) کردار۔ کار
- **کرُد :** (کُ ر د) بلوچانی یک زاتے۔
- **کرُدکی :** (کُ ر۔ دُ ک ی) کرُدانی زبان، کرُدی۔
- **کرُدم :** (کُ ر۔ دُ م) هملانی شرّیں بندگ ءِ پہ جنگ ءِ هم کارمرد بیت۔
- **کرُدی :** (کُ ر۔ دِ ی) کردانی زبان، کرُدکی۔ اے زبان گوں بلوچی ءِ نزیک کنت۔
- **کرَز :** (کَ رَز) پچ ءِ هُشک کرتگیں ٹُٹ ۲۔ شریں ءِ کرز : کُپشت ءِ ڈلیں هنڈ۔ پونز ءِ کرز : پونز ءِ هنڈ۔
- **کرز آرواہ :** (کَ رَز ۔ آرْ واہ) زهریں بوٹگے پہ درمانی کارمرد بیت۔ کس ءِ دریچ اَنت ئے کہ مُری نہ بیت۔ درنگگ هم نہ مرایت

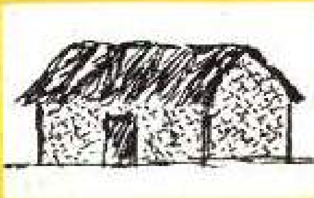
بجارِبت تاکدیم 620

- **کرزُوَہ :** (کَ رْ زْ وَہ) بجار "کرز ارواہ"
- **کرزگ :** (کَ رْ زَگ) لانگ بوگ، پلانی گلانگ کرزایت بزاں باید اِنت کہ گلانگ بہ بیت، کرز بندکنگ، کرز پل کنگ۔
- **کرزی :** (کَ رْ زِی) ھما لوگ کہ پہ کرز بستگ۔
- **کرس :** (کَ رْ س) سادے کرزو بوجیگ یا میلانی ضیاپی ءِ بند اَنت کہ چوکرم اشترہ مھارءَ کر دوہی اشترہ رھت یا پاردُوم ءَ بستگ۔ کرس ءِ کنگ، کرس ءِ بندگ، کرس ءِ بُرگ، کرس کنگ، Link.
- **کرسگ :** (کَ رْ - سَ گ) کرس بندگ، ھم کرس بیگ۔
- **کرسِند :** (کَ رْ - سِ نْ دْ) بزاں "کرس سِند" ھما کہ کرس ءِ بستگ یا ھما کہ کرس ءِ سندوک اِنت
- **کُرسی :** (کُ رْ - سِ ی) ھما چار پادگی کہ آئی ءِ سرءَ مردم نِند اَنت، کُرشی۔
- **کرسینگ :** (کَ رْ - سِ ئے - نَ گ) اکرس کنگ، انچوش کنگ کہ "پہ کرس ایت"۔
- **کُرشس :** (کُ رْ شُس) بلوچ ھمارایاں، گُشس اَنت کہ مشکت ءِ زیر دستیں مُلکانی مستریں زرّ اِنت، اے کُرشِ مُندرءِ آمرطِ یا ءِ سرکارئیگ اِنت عرب انشی ءِ زبان فرسی ءِ یارباں منسائی گُشس اَنت۔ کُرش گوکگ، کُرش کنگ۔
- **کرشو :** اکَ رْ شُ وْ) گگُو، کسانیں آپ درپے کہ تُن ءِ پراہ ترءِ گردن ءِ تنک اِنت ءِ پدءَ درپ ءِ پراہ اِنت۔ گیشتر گورکہ دریاءِ پہ ابابت ءِ رواَنت انشی ءِ چہ دریاءِ آپ ءِ مُرکن اَنت کاراَنت گوں کہ دتی ھرچیزءِ سرءِ چنڈ اَنت۔ بازمردم کرہ ءِ ھم گوش اَنت۔
- **کُرشی :** (کُ رْ شِ ی) بجار "کُرسی"
- **کُرک :** (کُ رْ ک) سک سور۔ زھریں کُرگ یا آئی ءِ پُل ۲۔ ھمادارکہ یکلاءِ اونیگ گوں آئی ءِ اڑیں اَنت مُجن اَنت بزاں کلیت مان کنگ جاگ کرنیک۔
- **کُرکت :** (کُ رْ کَ ت) گُرکت : چہ نایگ ءِ جھل ءِ چہ تنگ ءِ بُرز ءِ جاگ کہ میسہ ھمد ءِ رُود اَنت۔ ساھین۔
- **کُرکت :** (کُ رُ کَ ت) بجار "کُرکت"
- **کُرکت :** (کُ رُ کَ ت) ھما نکینک کہ ھیک دیگ ءِ بند کنت، نکینک ءِ ھما جاورکہ ھیک ندیگ ءِ وھدءِ بیت اے وھدءِ گیشتر دلپس اَنت ءِ ترءِ کتاب نہ کن اَنت۔ پرچاکہ بایداِنت ھیک آئی ءِ چیرءِ دیگ بہ بیت کہ چوکرک اِشس بکنت۔ ھتیں نکینک سک باز روچ ءِ کُرکت بیت ھتیں کمیں روچ، ھرچی کہ دیراں کُرکت بیت آئی ءِ دریا ءِ ھم گوامیل اَنت، باکس ءِ ماش مان کن اَنت پادئے بند اَنت۔
- **کرک امب :** (کَ رْ کْ + اَمْ بْ) زھریں کُرگ ءِ امب بزاں آئی ءِ برکہ چو سبزیں امب ءِ اِنت۔
- **کرکاوگ :** (کَ رْ - کَ ا - وَگ) کاھے چوکہ شیرءِ اِنت۔ کرکاھک PPB, LWD, KHARKAVAG: Thorn, Thorny bush.
- **کرکپل :** (کَ رْ کْ - پُ لْ) زھریں کُرگ ءِ پُل۔
- **کرکٹ :** (کَ رْ کَ ٹ) ھما زمین کہ زھرھیں سنگوئیں رنگے اِنت کہ سورگی ءِ ھم مان اِنت۔ اے رنگیں ڈباریں زمین سواس ءِ زوت گڑایت ءِ شپادءِ پاداں بُرایت۔ اے گگ ءِ شرکت اِنت کسانیں زھرھیں سنگے ءِ مان کمیں کلڑ اِنت۔ ۲۔ سک سور، کلڑ۔ ۳۔ کاھے کہ انشی ءِ بوتگ زمین ءِ پُشت ءِ پراہ روت، سک گچ گپت، انشی ءِ گجاں پہ تپ ءِ گر اَنت ءِ ناذراہ ءِ مُشس اَنت۔
- **کرکٹستگ :** (کَ رْ کَ ٹِ ش - تَ گ) ھما ملک کہ آئی ءِ زمین "کرکٹ" اِنت۔
- **کرکٹی :** (کَ رْ کَ ٹِ ی) بلوچ راج ءِ یک ٹکے ءِ نام اِنت۔
- **کرکڑا :** (کَ رْ - کَ ڑا) کرپی ماھیگ ءِ جک، کسانیں کر۔
- **کُرکگ :** (کُ رْ کَ گ) کُرک کُرک کنگ۔ مُنڈگ

- **کرکل**: (کَ رْکُ ل) گُورگ ءِ زاتے کہ چہ آئی ءِ پوست ءَ کُلاہ جوڑ کن اَنت۔
- **کرکو**: (کَ ر۔کَ وْ) کَرَٹ: نہ ٹِمگیں یا نہ رَس اِنگیں تیجگ۔
- **کرکی**: (کَ رْکِ ی) مُرگے۔
- **کرکینک**: (کَ ر۔کِ ے ن کْ) دریاء ءِ دپ ءِ ایکہ ریک ءِ تہ ءَ کسان ءُ مزنیں رژان رنگیں گرُسے کہ روگن مان کنگ ءِ ایکہ درمان گرادگ ءِ کار ءَ مرو بیت اے باز زات اِنت۔ "کرکینکے روگن ءِ بزال سک کمک۔ کرکینگ۔ (بچار بُت)
- **کرکینکو**: (کَ ر۔کِ ے ن۔کُ وْ) سبز رنگیں مُرگے کہ دُمبے دراج اِنت (پھشکری) ۲۔ ھمانود کہ اسپیت ءُ کولکِ کولکِ اِنت۔
- **کرکینگ**: (کَ رْکِ ے نْ گْ) بچار "کرکینک"
- **کَرّگ**: (کَ رْرَ گْ) گَگَرّگ، پہ کارچ یا کَرّم جن کَکرّگ، پہ ناکن کچینگ، کھینگ۔
- **رکَرّگ**: (رَ کْ رْرَ گْ) ڈھگ، میزان میزان ءَ لاگر بوان، لھان، شمبان، رنگ لھگ، شمپگ
- **کُرّگ**: (کُ رْرَ گْ) اَسپ یا ھر ءِ گونڈیں مُچک۔
- **کرگ**: (کَ رْگْ) زانگیں دَرچکے کہ دو راست اِنت، "وشّیں کرگ" کہ سک مزن بیت۔ مردم بَران ءَ وَر اَنت دومی ءِ زھریں کرگ، "کرکان بیت۔

کرکینک

کرگین

- **کرِگ**: (رکِ رگْ) بچار "کرّگ"
- **کرگز**: (کَ ر۔گَ زْ) شُتر رنگیں جنیں، دوستار، کیگد، کُلّی بانک۔
- **کرگس**: (کَ ر۔گَ سْ) بچار "کرگز"
- **کرگشک**: (کَ ر۔گُ شْ کْ) کسانیں وَتکے کہ ءِ پُوشی یے بیت، گوش مُ دراج اَنت، گوشت ءَ وشّ اِنت۔
- **کرگشکاہ**: (کَ ر۔گُ شْ + کَ اہْ) کاھے کہ ناک ءِ پرنیست چوکلپیٹ اِنت۔ کرگشک ءَ سک وارت۔ بچار کاھے۔ مردم ءَ ھم وارت۔
- **کرّگی**: (کَ رْرَ گِ ی) پتنگ ءِ زاتے کہ ورگ بیت چہ پتشکاں ھمے کرّگی ءِ سیاہ گوش ورگ بیت آدگراں نہ وَراَنت البت گوراں وارَنت۔
- **کرگی**: (کَ رْگِ ی) ھما کہ گوں کرگ ءِ شیادی کنت۔
- **کرگین**: (کَ ر۔گِ ی نْ) مزنیں گِدَک کہ پہ نگرد، کرز ءُ شنک یا دار جوڑ بیت۔ (بچار بُت)
- **کَرُّم**: (کَ رْرُ مْ) دریاء ءِ تہ ءِ سنگانی سر ءَ یا دریائی اولاکانی چیر ءَ گرہ بند ایت ھمے کرّم اِنت۔
- **کرم**: (کِ رْمْ) ھما کسانیں ءُ دراجیں لوٹک کہ پہ لاپ رَوت۔
- **گرم**: (گُ رْمْ) کلّے گوج اَنت سوریں آپ ءُ واد مان ءَ کن اَنت ءُ ماھیگاں ھمیشی ءِ تہ ءَ کن اَنت رند ءَ کش اَنت ءُ ھشک اِش کن اَنت۔ ھمے کل ءِ گرم ءَ گُش اَنت۔ انچیں گرم پہ پیشّ پلپنگ ءَ ھم جوڑ کن اَنت

- **کرمار** : (کَ رْ ۔ مَ اَرْ) مار ءِ زاتے۔
- **کرمان** : (کِ رْ ۔ مَ اَنْ) روکپتی بلوچستان ءِ ایران ءِ یَم سرانی نزّیک ءِ شہرے ءِ نام اِنت ۲۔ کرم ءِ "باز"
- **کرمانی** : (کِ رْ ۔ مَ اَنِ ئی) ھما چیز یا مردم کہ گوں کرمان ءِ سیادی کنت۔ کرمانی تاس : تنکیں تاس۔
- **کرمانی تاس** : (کِ رْ ۔ مَ اَنِ ئی + تَ اَسْ) تنکیں تاس، تاس، آپوار۔ اے تاس انچو تنک اِنت کہ اگاں آپ ءَ مان بکن ءِ ءُ بکرءِ ءَ بجرءِ لپّ اِیت۔
- **کُرّپچ** : (کُ رْ رُ پِ چ) کُرّک پچ" چو کُرّگ ءِ چگ واکہ ماھیگ ءِ تیرءِ ترمپے مان کُرّگ ءَ یلہ ءِ دْنت مُھنکیں ماھیگ ءِ ھم چُوس اِیت ءُ پچ اِیت کہ بلکیں ترمپے تیر کیت۔

  کُرّپچ کنگ : چپیزہ، بِچک جھنیگ، چٹ کنگ۔ چپیزہ ءِ سبزگ ءِ نہ ھلگ، سرءِ چست کنگ ءِ نہ دیگ۔
- **گرمُش** : (گَ رْ مُ شْ) دو دارءِ لسارگ کہ آس درکیت، چہ اے داراں یکّے گرگے ءُ دومی دگہ دارے۔ بزاں گرگ مُش۔
- **گرُمگ** : (گُ رُ مَ گْ) بچار "گرُومگ"۔
- **کرّموش** : (کَ رْ رَ ۔ مُ وْ شْ) گپ ءِ گوں بے پرواھی ءَ گوشدارگ، ھبرءِ نہ زورگ، اے گوش ءُ جنگ ءُ آئی ءَ گشگ۔
- **کرن** : (کَ رَنْ) زمانگ، بارگ، دَور۔

کرنا

کروس

- **کرنا** : (کَ رْ ۔ نَ ا) مزنیں سُرنا، پراھدیں سُرنا۔ ے توار گُت پراھدیں کرناھاں۔ ڈھل ءُ نوبت ءُ سُرناھاں۔ (بچار بُت)
- **گرُنڈگ** : (گُ رُ نْ ۔ ڈَ گْ) گرنڈگ، گرکنڈگ، کونڈگ گرنگ۔
- **کرنگش** : (کَ رَنْ ۔ گَ شْ) یک زاتے، گھٹے۔
- **کرّو** : (کَ رْ رُ وْ) ڈامپ، گوشاں گران۔
- **گرّو** : (گُ رْ رُ وْ) بچار "گرّی"
- **گرو** : (گَ رَوْ) یا (گَ رُوْ) بچار "گرہ"۔
- **کروالی** : (کَ رْ ۔ وَ اَلِ ئی) P "B. LWD: KARWALI: Strong (drink)
- **کروجگ** : (کَ رَوْ ۔ جَ گْ) ھراب کنگ، پروشگ، بشکیں دیوال ءُ بان ءِ پروشگ۔ زوجگ، ھروجگ۔
- **گروچ** : (گُ رَوْ چْ) ھما پچ کہ ایشانی کلوٹ ءِ گنڈگ زنڈ اِنت ءُ وانگ کسان اِنت۔
- **گرود** : (گَ رُوْ دْ) کوہ ءِ تچکیں دیم کہ سرلیگ نہ بیت، جتر ءُ جتریں کوہ دیم کہ سرلیگ ءَ گران اِنت۔ باندُم۔
- **کروس** : (کَ رَوْ سْ) نریں کسی مرگ۔ (بچار بُت)

- **گُروسائی آول بانگ** : (گُ رُو۔ سَ انِ یٔ + آول ۔ بَ اَنْ گ) شپ ءِ ٹیگیمی پاس ءَ کہ کروس بانگ دَئینت۔
- **گُروسُو** : (گُ رُو۔ سُ وْ) گُروسُوبیگ : پہ جنگ ءَ بوشار بیگ، پہ جنگ ءَ چَرّاں پاد کنگ، پہ مڑء جڑیگ بیگ۔
- **گُرومگ** : (گُ رُو۔ مَ گ) نہ ترکتَ اِگیس پُل، ناڑیا لاٹر، گُواڑگ۔
- **گُرونڈگ** : (گُ رُوْن ۔ ڈَ گ) کونڈگ، گُوجگ۔
- **گرہ** : (گَ رَہْ) چوکہ کیتلی ءَ اِنت کہ دستماز یا دست شودگ ءَ آپ مان کنگ بیت۔ (بچاربُت)
- **گرّی** : (گَ رْ رِیْ) گوش ءَ کر، کرّاچ، کڑانک
- **رِکرّی** : (رِکْ رِیْ) گتی، گوری۔
- **گُرّی** : (گُ رْ رِیْ) سیاہ ءُ اسپیتیں اسپ ۲۔ ھمانچیک کرائی ءَ گوش بُز اِنگ اَنت۔ ھڑ۔
- **رِکری** : (رِکْ رِیْ) "ھپریز" کری کنگ بزاں نادراھے ءِ یک جیسے ءِ وڑگ ءِ "مکن کنگ"
- **گَرتیچ** : (گَ رْ تے چ) چہ چگرد ءِ کستر ءُ سول ءِ مستر اِنت بزاں مزن سولے (گرتیچ ءُ آپرتیچ) الشی ءُ دارساپ ءُ شتاب اِنت۔ اگاں تَرّی ءِ ھم آس ءِ ئے بکن ءُ سچگ ءُ مُتصل نہ بیت ءُ یک برے اگاں روک بوت گڑا مرگ نزانت، ھور ءُ ھڑگ یا ترنگاں کہ ھور گوارگ ءُ بس نہ کنت گُڑا ھچ دار نیچ ایت بلے الشی ءِ دار ءِ یک برے کہ آس بگپت پدءِ نہ مِرایت الشی ءُ پل زرد اِنت ءُ تاک ءُ کمیں ہِتن اِنت۔

کڑا

کرہ

- **کُرتیکیگ** : (کُ رِیْ کَ ۔ کِ یْ گ) ٹک ءِ دپ ءِ دوئیں کڑاں کسانیں گُگ اَنت کہ برے برے پاد کاینت۔ شرکیگ Tonsils.
- **کرِمیان** : (کِ رِیْ مَ انْ) رستم ءِ پُت پیرک ءِ نام اِنت۔ رستم چگت زال چگت زمیان چگت کرمیان۔ کرمان ءِ کوھنیں نام ھُم کرمیان بوتگ۔
- **کُرِینکیگ** : (کُ رِیْ نْ کَ ۔ کِ یْ گ) بچار "کُرتیکیگ"
- **کرینگ** : (کَ رے نْ گ) پچاز ءِ تھ ءِ ھما سکتیں تاک کہ آئی ءِ سر ءِ پُل ءُ توم بیت۔ انچوش کہ دار ءِ کیگڑ یا گوٹر۔
- **کریھ** : (کِ رے ھ) باڑہ، توَل، زرگ پہ لوگ ءِ تہ ءِ نندگ ءِ یا اولاک ءِ سواری یا بار لڈگ ءِ دگہ بیت۔
- **کریھی** : (کِ رے ۔ ھِیْ) ھما لوگ، اولاک کہ پہ باڑہ ءُ کریھ زورگ ءِ بیت، باڑھی۔
- **گَرڑ** : (گَ رْڑ) زرمب ءِ ھمیں تُوکے بلے زرد اِنت۔ ۲۔ گراسگیں کٹیں شیر ءِ پیشّں ہچ، بُھلیگ، شِتنگ، چِتنگ۔
- **رِکرڑ** : (رِکْ ڑ) "کرِوگ" پرماتگال "پہ کرڑ" چہ کنگ ءَ "پہ کِرٹ"۔
- **گُرڑ** : (گُ ڑ) سرکونڈ، کُڑجنگ : گوں سرکونڈ ءِ جنگ۔ کیچگ ءَ "گُرو" جن اِنت۔
- **کرڑا** : (کَ رْ ڑَا) ماھیگے، کسانیں سولیگ۔ کد : ۴۰ س م داں ۶۰ س م (بچاربُت)
- **کڑاسگ** : (کَ ڑَا۔ سَ گ) نماسگ ءُ چکت ۲۔ کَکڑھیک دیگ ءِ رندگ ءُ اِیت یا چہ ترس ءِ گُواس ایت۔
- **کڑاسگ** : (کَ ڑَا سَ گ) ککڑہ کڑاسگ۔

- **کرٹب :** (کَ ڑَ بْ) شہر و دَحل ءِ کاہ کہ چارگ ءِ کا ءِ انت ، کانڈل ۔ ھُشکیں کرٹب کہ گوکاں دیئنت ۔ (بچار بُت)
  ۲۔ سک ھُشک PPB, LWD, KARABB. The stalk of millet or Jawar
- **کُرٹپگ :** (کُ ڑُ پْ پَ گْ) بچار " کُرٹوپ "
- **کرٹک :** (کَ ڑْ کْ) سک ھُشک ، ترند ، ھنگ (پنجگور ءِ دمگ ءَ)
- **کرٹک :** (کَ ڑْ کْ) گونڈار ءِ زاتے ۔ بلے چہ میزوک ءَ دراج تر ءُ بارگ بند تر انت ۲۔ جن۔
- **کُرٹک :** (کُ ڑْ کْ) بچار " کُرک " ۔
- **کُرٹکُرٹ :** (کُ ڑْ ۔ کُ ڑْ) بے کاریں مُرنڈ ءُ پُرنڈ ۔
- **کُرٹگ :** (کُ ڑْ گْ) پاد ءِ دست ءِ لنککانی در روگ ۔ مُرٹگ ۔
- **کُرٹل :** (کُ ڑُ لْ) کُلڑ ، کروڑ ، سد لک (۱،۰۰۰۰۰۰۰)
- **کرٹو :** (کَ ڑْ وْ) اڑ اِنگ ، کڑوکنگ : اڑینگ ۔
- **کُرٹو :** (کُ ڑْ وْ) مردینی نامے
- **کُرٹوپ :** (کُ ڑُ وْ پْ پْ) کسانیں سنگے یا دگہ انچیں کسانیں گرانیں چیزے ءِ جُھلیں آپے ءَ تہ ءَ کپگ ءِ توار ، کُرٹوپگ جنگ ۔

کرٹب

- **کرٹول :** (کَ ڑْ وْ لْ) گری کڑول ، کٹار ۔ رلوک ۲۔ مٹر ءِ زاتے ، پَل ءُ اسپیت انت ، ایشی ءِ دانگ چہ مُشُوک ءَ مستر انت ۔
- **کرٹولگی :** (کَ ڑْ وْ لْ گِ یْ) چہ ھما شیپ ءُ مزن شیپاں یکّے کہ چہ شِپاں کا ینت ءُ گیچکور ءَ ایر بیت ۔ اودگہ کھشوریں ایش آنت ۔
  ۱۔ ڈوکرم ۲۔ آپدرگ ۳۔ آسکانی ۴۔ سورو ۵۔ سامان ۶۔ چرپانک ۷۔ سموری ۔
- **کرٹولی :** (کَ ڑْ ڈِ لِ یْ) سنگ یا سنگو ءِ لال ءِ پڑاہ کنڈیں کرٹولی گوں ڈو کُبلیں ھلھلاں ۔
- **کرٹی :** (کَ ڑِ یْ) دروازگ یا درئیگ ءِ بندکنگ ءِ آسن ۲۔ کمیٹ ، زلیہ ۳۔ امب یا ھرورپے بند ۴۔ دست ءِ یا پاد ءِ سیھتے ۔
- **کُرٹی :** (کُ ڑِ یْ) ھیکم پاداں وت ماں وت آڑینگ ، کُرٹی جنگ : بزاں گوں پادانی پنیزاں او لاک ءَ جنگ کہ تیز بروت ۔
  پاداں کُرٹی کنگ : بزاں ھرد ءَ کہ سوارے آئی ءِ لاپ ءِ چیری ءَ نیگ ءَ ھرودیں
- **کُرٹیل :** (کُ ڑے لْ) باگاڑ ءِ مزنیں زلتے کہ تہ ءَ ساپ تراہت ۔ دگہ ھست کہ گرگرو انت آئی ءَ کُرکی کُرٹیل گُرت انت لھتیں گُرثرایت کہ اے گوج ءِ زلتے ۔
- **کُرٹینگ :** (کُ ڑے نْ گْ) کُروگ ءِ کارگال ۔ بزاں کسے ءِ پاد یا دست ءِ مُرٹینگ ۔
- **کزا :** بے گت ءُ گمانیں آپت ۔ کارے ءِ وھد ءِ گوزگ اک : نماز کزا بوگ ۔ اے کزا : انہ ءُ مگرب ءِ میانجی ءِ وھد + تیریا نشانگ ءِ کزا بیگ بزاں تیر ءِ نشانگ ءَ نہ لگّگ ۔ دست کزا بیگ : چہ دست ءَ ریلہ بیگ ، چہ دست ءَ کزا بیگ بزاں ردی بیگ ۔ کزا ءِ رزانیست بزاں ناگھانی یا کُدرتی کار چہ مردم ءِ رزا ءِ دَر انت ۔ کزا ایکے : چہ بازیں تہ ءَ مُشکل یکے جنجاں بشکل ۔

- **کزائ:** (ک َ زا ءِ ئ) گدرتی، ززانگیں۔ کزائی بوگ: لاپءَ گوات ءَ زوگ بلے پہ توار۔
- **کزبانک:** (ک َ ز۔ ب َ ان ک) بچار "کدبانک"
- **کزبانو:** (ک َ ز۔ ب َ ان و) نامے ۲۔ بچار "کدبانک"
- **کزگڑ:** (ک َ ز۔ گ َ ڑ) بے راہ، مال مَنیک، کزملیک، مَست ءِ مال ھما بُنداں کزگڑءَ بیراہ کن اَنت۔
- **کزملیک:** (ک َ ز۔ م َ لِ ئی ک) بچار "کسمیک"
- **کزور:** (ک ُ زور) سرباز ءِ چہ پشانگ ءِ بُرزجاگھے ءِ نام اِنت کہ اودءَ جوانیں ناہ بیت۔ "مال کزور مچارءُ بزور"
- **کژونک:** (ک َ ژ و ن ک ک) بچار "گژینک"
- **کزینک:** (ک َ ز ی ن ک ک) بچار "گژینک"
- **کژدر:** (ک َ ژ۔ دَر) بچار "کجدر"
- **گژونک:** (ک َ ژ ُ و ن ک ک) بچار "گژینک"
- **گژینک:** (ک َ ژ ی ن ک ک) ھمے بالی گونڈار کہ لینڈ لیٹ دنت۔
- **کَس:** (ک َ س) کسے، مردم، شیاد، کس ءُ کو: شیادءُ مردم۔
- **کُس:** (ک ُ س) جنین ءِ گُرتک ءِ جھل تُوکانی کُٹ اِنگیں ھِدءِ تلیں راکہ چہ اودءَ چُک پیدا بیگ ءَ دَرکیت۔ جنین آدم ءِ بنگ۔ جنین ءِ جان۔
- **کَسّ:** (ک َ س س) ھچ کس، کسےءَ نہ NO BODY
- **کساب:** (ک َ س َ اب) پس ءُ گوک ءِ کُشوک۔
- **کِساس:** (ک ِ س َ اش) اندازہ سزا، بدیں کار ءِ مزّ۔ کچ ءُ کیل۔
- **کسان:** (ک َ س َ ان) مزن ءِ چپ۔ کدءَ گونڈ۔
- **کسان:** (ک َ س َ ان) گس ءِ باز۔
- **کُسان پانڈو:** (ک ُ س َ ان + پ َ ان ڈو) اَڑ اِنگیں مُردم بزاں مانگیش اِنگ۔ اَوءُ منجیں مردم۔
- **کساندل:** (ک َ س َ ان + دِل) کسان دِل، بھیل، کم ھمت، تُرسوک۔
- **کسازات:** (ک َ س َ ان۔ زات) کم سند، اُمرءَ کسان
- **کسانزانت:** (ک َ س َ ان۔ زان ت) کم زانت، کم ہیم۔
- **کسانسال:** (ک َ س َ ان س َ ال) کم سال، کم سند۔
- **کسانکیں:** (ک َ س َ ان کِ ے ن) سک کسانیں۔
- **کسانو:** (ک َ س َ ا۔ ن و) بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت۔
- **کسانوی:** (ک َ س َ ا۔ ن وی) کسانوءِ بندوک۔ ھماکہ گوں کسانوءَ شیادی کنت۔
- **کسان ھُشکی:** (ک َ س َ ان + ھُ ش۔ ک ِ ی) "برّصغیر"
- **کسانی:** (ک َ س َ ان ی) مزنی ءِ چپ، سندءِ کسانی، زات ءِ کسانی، کدءِ کسانی، جونءِ کسانی۔ ھُردی ءُ چُکّی ءِ زمانگ۔
- **کسب:** (ک َ س ب) کار، دنلا، روزگار ۲۔ ھیل، آدت۔
- **کِسب:** (ک ِ س ب) بچار "کسب"۔
- **کسبی:** (ک َ س ب ی) بدکاریں جنین، رنڈی، چلنڈ۔

کَسپنڈ: (کَ سْ - پَ نْ ڈْ) درمانکاھے۔

کَسَّت: (کَ سْ سَ تْ) کینگ، ھَسَد، اَنچیں زِھرکہ پہ نادان ءُ بیرانی ءَ سرءِ بکش اِیت۔

کُسْت: (کُ سْ تْ) درمانے۔

کَستِر: (کَ سْ - تِ رْ) کسان تر۔

کَستِرپاد: (کَ سْ - تِ رْ + پَ اْ دْ) کستریں۔

کُستی: (کُ سْ - تِ ی) مَل، گُشتی۔

کَسَر: (کَ سَ رْ) سَوتی مجلس ءِ سوت گوش دَتی سوت گُوش اِیت ءُ دگہ لھتیں جواب دینت ھما جواب ءِ کسر گُوش اَنت (۲) مالدہانی گوُرءِ یک کسانیں مالدے ءِ نام اِنت (۳) نازراھی یے کہ مردم ءَ گُشس اِیت (۴) سکیں سارتی کہ آپ بندایت۔ (۵) دشت ءِ جاگھے ءِ نام اِنت۔

کَسَرَک: (کَ سَ رَ کْ) اے گال مُجْدر ءِ "کل سَرَک یا کَل سَرُوک" بوتگ یا "سرکل" ھم گوُشگ بوتگ بلے بازیں کارمردی ءُ پُرشتگ ءُ اے رنگ ءَ گوُشگ بیگ ءَ اِنت۔ ھما کل کہ "تیلک گوزی" ءِ لیب ءَ چہ ھمیشی ءَ لیب بُنگیج بیت، پہ رَد گوشی اِے پہ "کَسَرَک" ءِ نام ءَ زانگ بیت کہ رَد اِنت۔ راستیں گالوار "کَسَرَک" اِنت۔

کَسَرکَند: (کَ سَ رْ - کَ نْ دْ) بلوچستان ءِ سکیں نام کپتگیں شھرے۔

کَسَری: (کَ سْ سَ رِ ی) جوابی، ھما کہ سوت گُشوک ءِ کسر بند ءِ یکجا پشیوا گوُش اَنت۔ شیوائی۔

کُس کوھل: (کُ سْ + کُ وْ ھَ لْ) دان ءَ بیج ءَ کنگ ءُ نگ ءَ تہ ءَ ایرکنگ کہ گرمی ءَ ھم تر اِیت پہ بدی کسے ءِ وارین اَنت ءُ۔

کِسَنگ: (کِ سْ سَ نْ گْ) کِستہ۔

کَسَنگ: (کَ سْ سَ گْ) مَشک ءَ دِزہ دوچگ ءَ پاتالک۔

کِسَنگ: (کِ سْ سَ گْ) چہ راستیں کالب ءِ کَدہ ءَ کمّیں گیشں بیگ ءَ کالب ءُ کَدہ ءَ نے کہ چہ کُیاماں کِسَنگ اَنت۔ شھلچہ کار ۲- رھادگ بیگ، گوزگ، گیش بوگ۔

کَسَم: (کَ سَ مْ) سوگند، کول، سَام، اَھد۔ تازی ءِ "قَسَم"

کِسَم: (کِ سَ مْ) زات، نمونہ۔ تازی ءِ "قِسم"

کسمانک: (کَ سْ - مَ اْ نْ کْ) ڈرامہ ★

کِسمت: (کِ سْ - مَ تْ) بھت، نَسیب، بھر۔ تازی ءِ "قِسمت"

کَسملیک: (کَ سْ - مَ لِ ےْ کْ) ھما مردم کہ آئی ءَ کس مان نئیت، مانیتک، کھیبی جنین، کَزملیک۔

کِستو: (کِ سْ سَ وْ) کِستہ، داستان۔

کَسُو: (کَ سُ وْ) ھما مردم کہ گوں کسے ءِ جُوان اِنت ءُ کسے ءِ بد۔ تُبوء ھما مردم کہ گوں مردم ءِ تب ءَ نیست۔

کُسُو: (کُ سُ وْ) سوکو

کِستہ: (کِ سْ سَ ہْ) کِستو، داستان، آزمانک۔

کَسّی: (کَ سْ سِ ی) ھچ کس ءَ۔

کسیپ: (کَ سِ یْ پْ) دو زات اِنت یکے آبی (وشیں ءُ سوریں آپ) ءُ دومی ھُشکی ءَ، آبی ءِ دست ءُ پاد چو بازل ءَ اَنت ءُ دومی ءِ پنچگ اَنت۔ دِ بچار بُت تاکدیم 626

کَش: (کَ شْ) بھنات، چوٹ، وَتا ۲- لانٹیگ ءِ پتایگ ءِ چیردان ۳ طب: بغل، پا: کشں۔ بھِذور،

FPB. LWD: KHASH. The armpit. A leankash under armpit.

کِش : (کِ شْ) کِشگ ءِ پرمانگال بزاں بِکش۔

کُش : (کُ شْ) کُشگ ءِ پرمانگال ، بکُش۔

کشّ : (کَ شْ شْ) کشگ ءِ پہ مانگال بزاں بِکشّ۔ مرجن۔ بہ ژپ ۲۔ گراتی ، وزن ۳۔ مَدّ ءِ نشان کہ "آ" ءِ سرءَ پرکنگ بیت ءُ دو "اا" ءِ وانگ بیت "آ"۔ ۴۔ کشّے راہ : بزاں پندے راہ۔ آپ کشّ : دلیشے کہ آپ زیر ایت ءُ گوات گیپت۔ بارکشّ : اُشتر ، اولاک ، لاری LORY بُت کشّ : بُت کشوک۔ بادکشّ : کسے کہ راہ ءِ روگ ءَ بادءَ گرانت۔ پرکشّ : مالدءِ راستے۔ تیرکشّ : لوگ ءِ۔ تُرندکشّ : تُرندکشّ انگیں۔ ٹیلگ کشّ : دُزہ کتیں چالاک۔ جان کشّ : چُم کشّ : دُز۔ دپ کشّ : جاکو ، دُراج کشّ : دُراج دُراج۔ دان کشّ : مورے ، شاھیم۔ دردکشّ : دردکشّ ایں مردم۔ دست کشّ : موزگ ، گوں دتی دستاں کشّ ءُ مَن کُرتگیں۔ دِل کشّ : ھرمت ، واھگ ، دوستی۔ دنتان کشّ : دنتاں کشوکیں داکتر یا اُمشبر۔ زبان کشّ : جاکو ، ہات کنوک۔ سرکشّ : کسے کہ سرکشّی بکنت "Overseer"۔ تشدکشّ : تشدکشوک۔ کپن کشّ : سکّیں لالچ زیروک۔ گرءِ کشّ یا گرءِ کشّ : کشّ ءِ چیل۔ گرّ کان۔ میدکشّ : کسانیں ازبابے کہ گوں آئی میدءِ گوج اَنت۔ ھوشنگ کشّ : منزیں ٹیچ۔

گُشّ : (گُ شْ شْ) بچار "گوشّ"

کشّاب : (کَ شْ شْ اب) ھما آب کہ گالانی دُراجکشّ ءِ توار ءَ دینت انچوش کہ : ا۔ و۔ ی۔ ے

(VOWELS - حرفِ علّت)

کِشار : (کِ شْ ار) دُکّان ءِ کِشتگیں چیز کہ بادکیت۔

کُشار : (کُ شْ ار) کُشگ ، کُشت ءُ کُشار ، کُشکا

کُشارجاہ : (کُ شْ ار + ج اہ) ز کُشگ ءِ ہنگیں ھند ءِ ءُ بزہ ءِ بند کہ بیں ءُ گوکانی ھمے جاگہ ءُ کارچ ءَ ایر دینت۔

کشّارینگ : (کُ شْ ارے ن گ) کشّائینگ یکّے ءِ پرمایگ کہ دگہ یکّے ءِ اکشّ ایت۔

کَشان : (کَ شْ ان) کَش ءِ باز۔ ۲۔ من کشاں۔

کِشان : (کِ شْ ان) من کِشاں بزاں من کِشگ ءِ کارءَ کناں۔

کُشان : (کُ شْ ان) من کُشاں بزاں من کُشگ ءِ کارءَ کناں۔

کشّاں : (کَ شْ شْ ان) گرکان ، کشّاں کنگ : گرکان کنگ۔

کشّاں چیل : (کَ شْ شْ ان - چ ی ل) بچار "کشّ ءِ چیل"

کشّائینگ : (کَ شْ شْ ا وے ن گ) یکّے ءِ دگرے ءِ کشگ ءِ پرمایگ ۲۔ اپس یا ھرءِ کشّائینگ : بزاں جنائینگ کہ آئیں

کُشائینگ : (کُ مش ا ۔ ءِ ے ن گ) بچار «کُشارینگ»

کَشبُری : (کَ ش + بُ رِ ی) کَشکی، چیر اندری تِشگان جنگ۔

کَشبند : (کَ ش + بَ ن د) کَش ءُ بند : پھلیگ ءُ پھنات۔ ملک ءِ کش ءُ بند۔

کَشپ کَشپ : (کَ ش پ + کَ ش پ) نوکیں گِدّ ءِ توار، پاداں گوں زہیر ءُ مُشتگ ءِ توار۔

کَشپل : (کَ ش پَ ل) بے پلگار، ہسل، بے سِنج۔

کَشت : (کَ ش ت) کَشّت، کَشگ ءِ گوستگال۔

کِشت : (کِ ش ت) کِشگ ءِ، نزیک گوستگال ۲۔ کارکت، بیگواہ کت۔

کُشت : (کُ ش ت) کُشگ ءِ گوستگال۔

کَشتر : (کَ ش تِ ر) نیمگ، اے کشتر بزاں اے نیمگ۔ آکشتر بزاں آ نیمگ۔

کِشتکِشار : (کِ ش ت + کِ ش ار) بچار «کِشت ءُ کِشار»

کُشتکُشار : (کُ ش ت + کُ ش ار) بچار «کُشت ءُ کُشار»

کَشتگ : (کَ ش ۔ تَ گ) کَشِ انگ، کَشگ ءِ گوستگال۔

کِشتگ : (کِ ش ۔ تَ گ) کِشگ ءِ گوستگال۔

کُشتگ : (کُ ش ۔ تَ گ) کُشگ ءِ گوستگال۔

کَشتگین : (کَ ش ۔ تَ گ ے ن) ہماکہ کَشگ بوتگ، کَشِ انگیں۔

کِشتگین : (کِ ش ۔ تَ گ ے ن) ہماکہ کِشگ بوتگ، کِشار۔

کُشتگین : (کُ ش ۔ تَ گ ے ن) ہماکہ کُشگ بوتگ (تازی : مقتول)

کِشت ءُ کِشار : (کِ ش ت ۔ ءُ ۔ کِ ش ار) کِشگ ءِ کار (زراعت)

کُشت ءُ کُشار : (کُ ش ت ۔ ءُ ۔ کُ ش ار) کُشگ ءِ کار، کُشاکُشگ۔

کِشتی : (کِ ش ۔ تِ ی) زگریانی زگر ءِ یک نمونگے۔

کُشتی : (کُ ش ۔ تِ ی) مَل، کُشتی۔

کَشک : (کَ ش ک) یک کش ءَ، چہ کش ءَ

کِشک : (کِ ش ک) رند، بارگیں راہ، کسانیں راہ۔

کُشکا : (کُ ش ۔ کَ ا) کُشت ءُ کُشار، کُشت ءُ کُش

کَشکار : (کَ ش کَ ار) پلار۔

کشکار چین : (کَ ش کَ ار + چِ ے ن) پلار چنوکیں مردم۔

کَشکائی : (کَ ش کَ ا ء ی) کَشکی، چہ کش ءَ تچک دراتاں۔

کُشکائی : (کُ ش کَ ا ء ی) کُشت ءُ کُشار، کُشتکُشار۔

کَشکڑی : (کَ ش + کَ ڑِ ی) مزنیں لچ ءِ کَش ءِ کوڈی۔

کِشکور : (کِ ش ۔ کَ و ر) سرباز ءِ کورے۔

کَشکی : (کَ ش کَ ۔ کِ ی) کشکائی، چہ کش ءَ، تچک دراتاں ۲۔ ھما ٹکّ کہ نوں کُشگ ءِ کنگ بیت۔

کشّگ: (کَ شْ شَ گْ) چیزے ءِ چہ دگہ چیزے ءَ درکنگ۔ زِنگ، تھر جنگ، ترندکنگ۔ چلیم یا بیڑی کشگ۔ آپ کشگ: رِیشَ ءِ، چہ چات ءَ، دان ءِ کہ گزادگ بیت، زمین ءِ، پہ بُڈ۔ اُمیت کشّگ: اُمیت دارگ، او بار کشّگ: سبر کنگ۔ برداشت کنگ۔ ایر کشّگ: شُھمات ءِ، لَٹ ءِ۔ بار کشّگ: پہ بُڈ، پہ اُشتر یا دگہ اولاک ءِ۔ باد کشّگ: تیز روگ۔ پَدکشّگ: وت ءَ پُشت ءَ دارگ۔ پِرکشّگ: شُھمات ءِ لٹ ءِ۔ پُشت ءَ کشّگ: چیزے ءِ جواب کنگ نہ دیگ وتی کنگ۔ پہ کسے ءَ کشّگ: کسے ءِ بدل ءَ گپ جنگ۔ تام ءِ کشّگ: ھبر ءِ، مردم ءِ تاوان یا تاوان ءِ کشگ: نکسان درگ۔ ترس ءِ کشگ: چہ کسے ءِ دل ءَ ترندکشّگ: کچگ۔ سک ترند کنگ۔ ٹیلگ کشّگ: پہ ترس دیگ ءَ۔ جان یا جان ءِ کشگ: چہ زندی ءَ یا پہ واھشت۔ چَڑ کشّگ: چہ شُدءَ۔ چم ءِ کشگ پہ کسے ءِ ترسینگ ءَ چہ کار ءَ کشگ: درکنگ۔ دار ءَ کشّگ: پاھودیگ، دپ ءِ کشّگ: جاک جنگ گیشتر پہ ردی، آس کنگ۔ دراج کشگ: دراج کنگ، ھبر ءِ کِسہ ءِ، بیماری ءَ۔ درد ءِ کشّگ: درد ءِ سگّگ۔ دردے کشگ: بزاں جنگ "منی دست ءَ کپتگ تراشیں دردے کشاں"۔
دست کشّگ: یلہ دیگ، دستاں چہ کارے ءَ دارگ، چہ درگ ءَ، دل کشگ: کسے ءِ دل کش ایت سرھشت گل کش ایت، منی دل نہ کش ایت (ورگ ءَ) دل ءِ کشگ: جاتینگ ءِ۔ دنتان کشگ: کنگ ءِ کہ لوٹی دنتان درکا اینت۔ زھرآیگ ءَ جنگ ءَ۔ راہ کشگ: پند جگ، روش کشگ: لاگر بوگ، زبان کشگ۔ جاک جنگ گیشتر پہ ردی۔ سر کشگ: چہ بَل ءَ، چہ دریگ ءَ، چارگ بیگ۔ شاہ کشگ: دُرچک ءِ۔ شست کشّگ: شُھمات ءِ یا لٹ ءِ۔
شُد کشگ: بازیں وھد ءَ پہ شُد گوازینگ، شُد سگّگ۔ کار ءِ کشّگ: وتی کار ءِ شر کنگ۔ کین کشّگ: مردم ءَ چہ مال ءِ دولت ءَ زَبھر کنگ، باز لالچ کرگ۔ کِنک کشّگ: کشک رندگ، گوات ءِ کشّگ: گوات کہ کش ایت، گواتیں چیزے ءِ گوات آ ئی کشّگ، مردے کہ تمر ءَ گمراہ ءَ بیت آ ئی ءَ ایر مادکنگ ءُ زیر کنگ۔ گرس کشگ: چہ شُد ءَ۔ لاپ کشّگ: روزگ ءِ پیدار کنگ ءِ ھَرتَت کنگ۔ لاپ رددینگ، لاپ ءِ دلینگ۔ نام یا نام ءِ کشّگ: نام پیداکنگ، مشہور بیگ۔ ھڈ کشگ: لاگر بیگ۔ ھڑک کشگ: چہ کنوگی ءَ چہ شُد ءَ۔

کُشگ: (کَ شْ گْ) پھنات، کُش۔ مُچک ءَ کُشگ ءَ کنگ: بزاں کش ءِ بڑ ءَ کنگ، ھمے رنگ ءِ بھنگ ءَ ۲۔ ھما زمین ءِ ٹکر کہ کور ءِ کرّ ءَ بیت ہلے دھات نہ اِنت، چوکہ گواتش ءَ اِنت گیشتر سرباز ءِ کورہ کرّ ءِ لے رنگیں زمیناں گوش انت۔

رِکشگ: (رِ کْ شْ گْ) ڈگار کشگ، توم رِیچگ ءِ ننگار کنگ۔ ۲۔ بیگواہ، گارات کنگ۔

کُشگ: (کُ شْ گْ) یکے ءِ زند ءِ ھلاس کنگ، یکے ءَ پہ کارچ پہ تیر یا دگہ چیزے جنگ کہ مرایت یا انچیں رنگے کنگ کہ آ بمرایت۔

کشگور: (کَ شْ + گَ وْرْ) ھما مانش یا کبر کہ آ ئی ءَ تپک جنگ ءَ زندگش ءَ تلمب کن انت ءُ مُردگ ءَ ھمے تلمب ءِ چیر ءَ دینت۔

کُشگور: (کَ شْ + گَ وَرْ) کرّ ءِ گور، کُش ءُ گور۔

کِشم: (کِ شْ مْ) ملکے کہ بندر آزاد ءِ دیم ءَ اِنت۔

کشمور: (کَ شْ۔ مُ وْرْ) بلوچستان ءَ یک جاگہے کہ اود ءَ یک جاگہے سوئی ءِ ءَ سکیں مزنیں گُدرتی گیسے ("Natural gas") درائگ۔

کشمیر: (کَ شْ مِ یْ رْ) ملکے کہ ھندستان ءُ پنجاب ءِ برزی نیمگ ءَ گوریچان اِنت۔ ایشی ءِ وتی مردم ایشی ءَ "کشیر" گوش انت۔

کُشوک: (کُ شْ وْ کْ) ھما کہ کُشگ ءِ کار ءَ کنت۔

کشوکی: (کَ شْ وْ کِ یْ) بچار "کشکی"۔

کش ءُ پھنات: (کَ شْ۔ ءُ۔ پَ ھْ نَ اتْ) نمونیہ (   ) تپ ءِ زاتے۔

کشّ ءُ چیل: (کَ شْ شْ۔ ءُ۔ چِ یْ لْ) کشگ ءُ چیتینگ۔ گر ءُ کش۔ گرّ ءُ کش۔

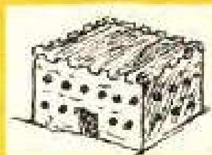
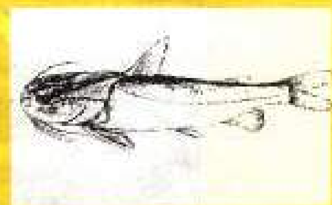
- **کشّ ءِ ریس:** (کَ شّ شَ ۔ ءِ ۔ رِ یْ سْ شَ) بچار "کشّ ءِ چیل"۔
- **کش ءِ گور:** (کَ شْ ۔ ءِ ۔ گْ وْ رْ) بچار "کشگور"
- **کشّ ءِ مانکش:** (کَ شّ شَ ۔ ءِ ۔ مَ ان کَ شْ شْ) ھمبرءِ لیس دیگ ۔ لیس پہ لیس ۔ لیس ءُ گوامیچ۔
- **کشی:** (کَ شِ یْ) بچار "کشیگ"
- **کشیگ:** (کَ شِ یْ گْ) کش پہ ۔ ھما چُک کہ نوں کش ءِ بیم بیت۔
- **کُک:** (کَ کْ کْ) سٹوک یا بال کنوکیں تو کلے کہ ھاکیں رنگا بازبیت (اُردو: پِٹھو) کُک بیگ: بزار بیگ۔
- **کِک:** (کِ کْ کْ) کاھے کہ بارگ ءُ دراج اِنت ءُ ٹال ٹال اِنت ۔ سرءِ بُن ءِ یک تاکے کہ کرتّے تیزاَنت ایشی ءِ بُن کہ مزن بیت آئی ءِ ذرگ گُش اَنت ۔ "کِکّے پہ کُنکّے ترک اِیت ذرگے پہ چتی بارگیے"
- **کُکار:** (کُ کْ ۔ کَ ارْ) بچار "کوکار"
- **ککاھگ:** (کَ کَ اھْ گْ) بچار "ککایگ"
- **ککایگ:** (کَ کَ اِ یْ گْ) ککاھگ : کُکڑءِ ککایگ ، چہ ھیک دیگ ءَ رند کُکڑ ءِ توار
- **کُکڑ:** (کُ کْ ۔ کَ ڑْ) بچار "کُکُڑ"

- **کُکرک:** (کَ کَ رَ کْ) ناڈراھی یے کہ جان ءَ داگ در کاینت ۔ سک بازھارشت دینت ایشی ءِ کچینگ ھم گوش اَنت۔
- **کُکرگ:** (کَ کَ رْ رَ گْ) کرّگ : تھنگ یا گہ چیکنءِ سَرءِ گوں ترندیں چیزے ءِ کلگ کہ آئی ءِ سرءِ پوست دور بیت سرءِ کلرگ : بزاں رَندگ ، جان ءِ کلرگ ، بزاں کچینگ ۔
- **کُکروک:** (کَ کَ رْ رُ وْ کْ) منجل ءِ دیم ءَ ریچ اِنگیں بٹ کہ کمیں سنگ اَنت کہ کلرگ ءُ دور کنگ بنت ۔
- **کُکڑ:** (کُ کْ ۔ کُ ڑْ) گسی مُرگ ، نکینک ۔ ۲۔ کمبرءِ پر ءُ دوتگ ءِ کُکڑ ۳۔ پٹو : ماںڈلی ءِ داروک ۴۔ نںگارءِ کُکڑ : کسانیں دارے کہ شتنگ ءِ ھما سرءَ بان اِنت کہ ننگار بوتگ ءَ اِنت ۔ دارے کہ تل کنگ بیت آئی ءِ تل ءَ کسانیں دارے مان کن اَنت کہ تل نزّ مئیت ۔ ۵۔ ماھیگے ءِ زاتے ۔ کد : گیش چہ گیش ۱۰۰ س م (بچار ئت)
- **کُکڑوکو:** (کُ کْ ۔ کُ ۔ ڑُوْ + کُ وْ) سکیں توبہ ، من ءِ کُکڑوکو اِنت بزاں توبہ اِنت دگہ بر ءَ اے کار ءَ نہ کناں ۔ گوشاں رنگ ءِ توبہ کنگ۔
- **کُکلو:** (کُ کْ ۔ کُ لْ وْ) بچار "کُکلی"
- **کِکلی:** (کِ کْ ۔ کِ لِ یْ) کِسیکلی ، کلیکلی : کسے ءِ کش ءِ یا بگل ءِ چیرءَ پہ دست سُتگ کنگ کہ آئی ءَ کندگ کیت ۔ یادانی دل ءِ ھم کِکلی بیت۔
- **کُکّلی:** (کُ کْ ۔ کُ لِ یْ) سوریں آپ ءِ دپ ءِ توکلے کہ تیاب ءِ کل جنت ءُ ھاک ءِ کلات بندایت "کُکلی ءِ کلات" (بچار ئت)

- **ککوّرگ :** (کَ کّ وُر۔ رَگ) چیزے ءِ گکترگ ءِ توار۔
- **کگّو :** (کَ گّ ۔گُ وْ) حکّو ءِ زات ءِ ماھیگے ۔ (بجاربُت) کہ الیشی ءِ کگّی ھم گوشِ اَنت کد : ۱۰اس م دان ۱۵اس م
- **کگّی :** (کَ گّ ۔گِ ئی) بچار " کگّو "
- **کَل :** (کَ ل) سکّیں مزنیں ناڈراھی کہ وتی بوگ ءِ اُمیت مہ بیت۔ کل کنگ : بزان سک ناڈراہ بوگ، چہ مرگ ءِ کل ءِ جنگ : سک ناڈراہ بوگ ءِ زندءَ وش بوگ۔
- **کُل :** (کُ ل) اِشکند، ناتوام۔ ناتوانیں جُک کہ چہ دھدءِ بیسر پیدا بیت۔ کُلیں ھیک : بزاں ناتوانیں ھیک۔
- **کَلّ :** (کَ لّ) کنٹ۔ زمین ءُ گوج ءِ ۔ سئلے جوڑ بیت۔ کنٹ۔
- **کُلّ :** (کُ لّ) پتن تاکیں کاھے کہ یک یک ٹالے ءِ رنگ ءِ گوراں مُردایت چہ ایشیءَ لوگ جوڑ کن اَنت۔ ۲۔ لوگ۔ ۳۔ دُرست ، تمام۔ PPB, LWD; KULL. A small hut or tent. CHYAR – KULL. a four sided hut.
- **کُلّاب :** (کُ لّ ۔ ا ب) زندءِ چنگ سریں آسنے کہ دگہ دستگے پر انت ءِ ۔ (بجاربُت)
- **کلات :** (کَ لَ ات) میری : ھماجاگہ کہ سردار ءِ وت نندایت یا اودءَ پہ جنگ ءَ ن کرءِ جنگ ءِ ساماں ایر بیت۔ ے کوہ اَنت بلوچانی کلات۔ چہ بان ءُ بادگیراں گھ اَنت (بالاچ) ۲۔ بلوچستان ءِ مشھوریں شھرے ءِ نام اِنت ءِ شھر، خوانینِ

قلات" ءِ مُنجاہ بوتگ۔ دستیاری ءِ چہ بُنوءِ جیرھم جاگھے ءِ نام اِنت۔ ۳۔ ھشتی ءِ لیب ءِ چاریں گنڈانی مُستریں کَل (بجاربُت)

- **کُلاتک :** (کَ لَ ات ک) کیچ ءِ جاگھے ءِ نام اِنت۔
- **کلاتو :** (کَ لَ ات ؤ) دشت ءِ جاگھے ءِ نام اِنت۔
- **کَلاتی :** (کَ لَ ات ئی) مردینی نامے۔
- **کلاجور :** (کَ ل ا۔ جُ ؤر) آشگور، شاگور، کلاگر۔
- **کَلاچ :** (کَ لَ اچ) مکران ءِ جاگھے کہ ادءِ آمب سک وش بنت۔
- **کُلاچی :** (کُ لَ اچ ئی) کلاچ ءِ مردم، ھماکہ گوں کلاچ ءِ سیادی کنت۔
- **کُلارگ :** (کُ ل ا۔ رَگ) بچار "کُلیرگ"
- **کلّاشں :** (کَ لّ ۔ ا ش) : سک بُراہ ۔ مزن توار ۔ بُراہ دپ ۔ انچیں توار کہ دگہ چیزے ءِ توار ءِ گار بکنت۔ کلاشیں دپ : بُراہ دپیں مردم کہ پہ جاک ءُ گلل ءِ بازگپ جنت ءُ مزن توار انت۔ دادا ءُ جاک کنوک، آشکوک ۔ ۳۔ جاری LOUD SPEAKER.
- **کَلاگ :** (کَ لَ اگ) چیزک ءُ چھوا، پہ بدیں رنگے ءِ کسے ءِ کچو چیبی کنگ، کسے ءِ دست ءِ کارے بوت نہ کنت آئی ءِ چتاں بچگ۔ بشکرا بشکرائی

بہ دل دل اِتاں۔ کلاگ گرگ : کسے ءِ بدیں رنگ ءِ گجو کشگ۔ کلاگ بندگ : زرد دیگ، ریپینگ۔

کلاگر: (کَ لَ ا ۔ گَ رْ) آشگور، شاگور، کلاجور

کلاگوش: (کَ لَ ا ۔ گ ؤ ش) گوشیں

کُلّان: (کَ لَ ۔ لَ ان) سربازی مُچّے ۲۔ آس کنوک ۳۔ شیپے کہ سرباز ءِ مُچّ میر آباد ءِ چپ ءَ انت۔

کلانٹک: (کَ لَ ان ۔ ٹَ کَ یا ٹَ کَ) کانٹ، شَرگ، گُنڈ۔

کُلانچ: (کُ لَ ان چ) کُٹّ۔

کَلانچ: (کَ لَ ان چ) کاشے ۲۔ مُنگلینک یا ھرانچیں منگلیں چیزے کہ دست ءَ کنگ بہ بیت۔ اُشتر ءِ مھار ءِ سر ءَ گشیں لوپ ساربان وتی دست ءَ آئی ءِ تہ ءَ مان کنت۔ گُت : PPB, LWD: KALĀNCH: Ivory Bangles.

کُلانچ: (کُ لَ ان چ) بچار "کلارچ"

کَلاندار: (کَ لَ انْ ۔ دَار) دلوت یا اولاک کہ چار دنتان اِنت۔

کُلانز: (کُ لَ ان زْ) گونڈ کدیں مردم۔ چُنک ءِ بارگ ءُ بے جونیں مردم۔

کَلانزکُلونز: (کَ لَ ان زْ + کُ لُ وْ نْ زْ) بازُچّکانی گِر یوگ ءُ کوکار۔

کُلانزگ: (کُ لَ ان زَگ) کلونزگ ءِ رنگ ءَ گریوگ یا ھمے رنگ ءَ گرینشرو کیں گریوگ۔

کَلّاں شیتکی: (کَ لَ لَ ان شِ ی تَ کِ ی) لیبے۔

کُلّانہ: (کَ لَ لَ ان ہ) ھماجنین کہ مرن ءُ سر پد اِنت "کلانٹیں جنین"

کُلاہ: (کُ لَ اہ) چگد، پَزم یا دگہ انچیں چیزے جوڑ کرتگیں سر ءِ پوش۔

کلائیچ: (کَ لَ ا ۔ ءِ یْ نْ چ) قلعی۔

کلبت: (کَ لْ ۔ بَ تْ) اُشتر ءِ دوئیں بردستانی مَیانجی ءَ گردن ءِ گٹ اِنگیں بھر اِنت۔ اُشتر گیشتر مرگ ءِ وھد ءَ دپ ءِ کلبت ءُ سک دنت ءُ بر اِیت۔ ءَ کلبت ءِ دنتاناں بگر مرچی۔ زانگسے مان اِنت اُشتری مرگاں (سید)

کلبچ: (کَ لْ بْ چ) کلے گوج آنت۔ کل ءِ سر ءَ یک دارے ایرکن انت ءُ دگہ دارے ھمے ایریں دار ءِ سر ءَ بِلّ کن انت ءُ وانگ گوں لکتیں دار ءَ بکہ دینت ئی ژراجی ءِ دان ریچ انت۔ مرگ داناں وران ءَ وانگ ءِ چیر ءَ کیت رس اِیت ءُ دار ءَ گگت دنت۔ دار چپ اِیت ءُ وانگ مُرگ ءَ گپس کنت۔ ۲۔ سک کوھن (بلے گیشتر ءِ مادن ءَ گشس انت)۔

کلبینا: (کَ لْ ۔ بَ ئے ۔ نَ ا) ھماکبے ءِ اِنت۔

کَلَپ: (کَ لَ پ) آپ یا آئی ءِ نوشیں چیزءِ چلنگ ءِ توار۔

کُلپ: (کَ لْ پ) زردیں مردم، شیتانیں مردم۔ کلپیں زرد : ھرابیں یا کلنڈیں زرد۔ ۲۔ کوری ماھیگے۔

کلیات: (کَ لْ ۔ یَ ات) مُچّی ءِ زندیں اُرمی کہ بوجیگانی تھنگانی ثمان اُمان اش کن انت۔ کلیات کنگ۔

کلپاتون: (کَ لْ ۔ پَ ا ۔ تُ ؤ نْ) مکتیں زردیں جنین ءَ پہ زانت گوش انت۔

کلپچ: (کَ لَ پَ چ) بچار "کلپنچ"

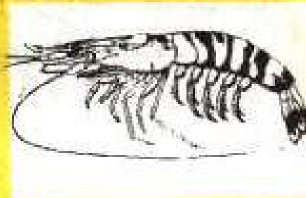
کلپچ: (کَ لَ پَ چ) سک کوھن، کوھنیں کلنڈ۔ کلپیں زرد۔

کلپر: (کَ لْ ۔ پَ رْ) درمانکا ھے۔ نامے۔

کلپ کلپ: (کَ لْ پْ + کَ لْ پ) بچار "کلپ"

کلپورگ: (کَ لْ ۔ پَ ؤ ۔ رَگ) درمانکا ھے۔

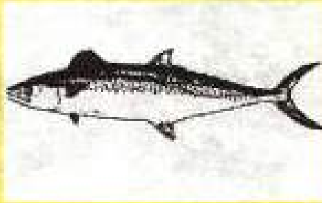
- **کُلچک :** (کُ ل۔ لِ چ کَ) کا ھے۔
- **کلدار :** (کَ ل۔ دَا ز) روپیا کہ ھندوستان ءُ پاکستان ءِ سند پیسہ اِنت۔
- **کلدان :** (کَ ل۔ دَا ن) کُل ءِ جنگل۔
- **کُلدر :** (کُ ل۔ دَ ز) کُل ءِ جنگل۔
- **کَلر :** (کَ لَ لَ ز) بچار "کلڑ"
- **کَلرپاد :** (کَ لَ۔ لَ ز + پ اَ ذ) بچار "کلڑپاد"
- **کَلرستگ :** (کَ لَ لَ رِ ش۔ تَ گ) کلڑیں زمین۔
- **کَلری :** (کَ لَ لَ رِ ی) بچار "کلڑی"
- **کلڑ :** (کَ لَ ڑ) گُوَل : سدلک (۱۰،۰۰۰،۰۰۰) کروڑ۔
- **کَلڑ :** (کَ لَ لَ ڑ) سوڈگیں ءُ سوریں ھاک کہ اودا کِشار نہ بیت۔ سک سور۔
- **کَلڑ :** (کَ لَ لَ ڑ) کسانیں دریائی مدگ، دریائی مدگ ءِ جک۔ کلر۔ (بچار بت)
- **کَلڑپاد :** (کَ لَ۔ لَ ڑ + پ اَ ذ) ھما زمین کہ کلڑے گیش ماں۔

- **کلڑی :** (کَ لَ لَ ڑی) کلری : کراچی ءِ یک میتگے ءِ نام انت۔ (لیاری ءُ ملیر ھردوئیں دمگاں امت انت)
- **کَل سُرک :** (کَ لَ سُ رُ ک) تلک گوزی لیب ءِ ھما کل کہ چہ آئی لیب بُنگیج بیت۔
- **کَل سُرک :** (کَ لَ لَ سُ رُ ک) ھما کل کہ چہ ھمود ءِ "تلکی لیب" بُنگیج کنگ بیت۔ کُل سُرک۔
- **کَل سروک :** (کَ لَ سَ رُ وَ ک) بچار "کل سرک"۔
- **کلشت :** (کَ لَ شُ تَ) نہ سیاہ نہ اسپیت۔ ھمے نیامجی ءِ رنگ۔
- **کَلشتو :** (کَ لَ ش۔ تُ و) تولگ ءِ رنگ۔ تولگ ءِ پٹانی رنگ۔ تلاہ رنگ، ھُھرگو، بور۔
- **کَلشو :** (کَ لَ شُ و) بچار "کلشتو"
- **کُلک :** (کُ لُ لُ کُ) بچار "کلو"
- **کَلِک :** (کَ لِ کَ کَ) نشتنجاہ ءِ ھردو نیمگانی ھرء بزیں گوشت۔ بلک۔ بل ءِ بک۔ دیم ءِ ھردوئیں گُپانی بزیں گوشت کہ پہ زور ءِ ھنت ءُ زنڈ۔
- **کلکپوت :** (کَ لَ۔ کَ پُ وَ ت) بچار "کل کپوت"
- **کُلکُچگ :** (کُ لَ۔ کَ چُ گ) مردم جسم ءِ تہ ءَ لمبیں ھارشت دیگ۔ گُرتّ ءِ کُلکُچگ۔

- **کُل کروس :** اکُ ل ل ٔ ـ کُ رُ وْ سْ) شکاری مُرگے ۔
- **کلکشان :** (کَ ل ـکَ ش ا ن) بازیں کسان کسانیں ہستارانی کتارکہ تھار ماھی ءِ جوُرز نائیں راہ ءَ گندگ ءَ کایینت ۔ گورانڈانی راہ ۔ بزاکانی راہ ۔ (بجارٔ بُت)
- **کُلکُشت :** (کُ ل ـ کُ ش ت) گیج ءُ بر ۔ گوَل ۔
- **کُلکُشتگ :** (کُ ل ـ کُ ش ـ ت گ) بجار " کلکُشت "
- **کلکلانڈو :** (کَ ل ـ کَ ل ا ن ـ ڈُ وْ) پ مسکرا ، لیبولیبو ، پ ڑول اِتاں ۔
- **کل کلونڈ :** (کَ ل ل + کَ ل وْ ن ڈ) ھمازیں کہ کُل ءُ کلونڈ اِنت بزاں تچک ءُ سپا نہ اِنت کَل کَل اِنت ۔
- **رکلکلی :** (کِ ل ـ کِ ل ی) بجار " کِرکلی "
- **کلکوچ :** (کَ ل ـ کُ وْ چ) کل گوَج ، کل کوجوگ ۔
- **کَلگ :** (کَ ل گ) کوھانی دامن ءَ یا نگوَر دیم ءَ شیبی کرتیں کساتیں کسانیں آبادیں میتگ ۔ مکران ءِ یک جاگھے ءِ نام اِنت کہ اودءَ زگربانی مزنیں مُلاّئی جاہ منتدِ اِنت ۔ بلوچستان ءِ چوشیں جاگہ باز اِنت کہ آیانی نام ھم " کلگ " اِنت ءُ ھمیں دگہ انچیں نام نگوَر ، دشت ، لاشار اَنت نگوَر ءِ ھم جاگھے ءِ نام کلگ اِنت ۔ ۲۔ سرباز ءِ شیپے کہ چہ منوگان ءِ جھل اِنت

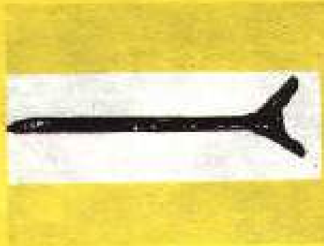

کلکشان

کلگن

- **کِلگ :** (کِ ل ـ ل گ) ھِتگ ، یلہ دیگ ، جازات دیگ ۔ ✶
- **کُلگ :** (کُ ل گ) جلگ کہ چہ پُتّاں ترند ترند ءُ گوات درکیت ۔ کُل ءُ جُک : بزاں کُلگ ءُ جُگ ۔
- **کَلگ بُرین :** (کَ ل گ + بُ ر ے ن) سرباز ءِ چہ ھمی درءِ چیر شیپے کہ ہچ ءُ میتگ ءِ مان اِنت ۔
- **کُلگر :** (کَ ل ـ گَ ر) کورہ آپ ءِ پرگے ءِ جھل تر بوگ ءِ جاگہ ۔ گوپگ ءِ جُنگ ءِ جاگہ ۔
- **کلگن :** (کَ ل ـ گَ ن) ماھیگے ۔ Spotted Spanish Mackerel (بجارٔ بُت) [1]
- **کلگوج :** (کَ ل + گَ وْ ج) کل گوجوگ یا کوچوک ۔
- **کَلگی :** (کَ ل گِ ی) ھماگوں کلگ ءِ شادی کنت ۔ ۲۔ مچے اِشی ءِ کلونٹ زرد اَنت ۔
- **کُلُلُو :** (کُ لُ لُ وْ) سیراں ءِ شادکامی یا سوتانی مُیانجی ءَ پہ شب پاد کنگ ءِ جنین یک آوازے کشّ اَنت کہ ملک ءِ سُرنی اَنت ءُ " اودو " گشّ اَنت ۲۔ سَک باز ، کوُرمگ ۔
- **کِلِلی :** (کِ لِ لِ ی) بجار " کِرکلی "
- **کلم :** (کَ ل م) نبینگ ءِ کلم : ندی ند (نبت) ، نَل (بانسری)
- **کلمانٹ :** (کَ ل مَ ا ن ٹ) ھماجنین کہ مزن ءِ بیت ءُ کس پہ آئی ءِ ھبر مہ بایت ءُ بے مرد ءِ زندمانی ءَ گوازینیت ۔

- **کلمپر** : (کَ لَ مْ ۔ پُ ڑ) میھک ، لونگ : کسانیں سو جاکیں دُھلے کہ بزاراں مان سُٹے کن اَنت ۔ پہ ورمانی ھم کارمرد بیت ۔
- **کلمپوگ** : (کَ لَ مْ ۔ پُ وْ گْ) ہچ ءُ کُنٹ ءِ سرءَ کُگ کُگ اَنت اے بُندر ءِ کُلتانی بن اَنت کہ میرگ ءِ رند پُشت کپ اَنت ہچ برز بیان بیت اے کُنٹ ءِ سرءَ کاینت ۔
- **کلمت** : (کَ لْ ۔ مَ تْ) بلوچستان ءِ پسنی ءُ اورماڑہ ءِ نیامجی ءَ بندنے ءِ نام اِنت ۔ کلمت ءِ ھک کہ اسپیتیں چُن اِنت باز بیت ۔ کورے ، ھورے ۔ ھمل ءِ جیند ءِ بندہ جاہ بوتگ ۔
- **کلمچوک** : (کَ لَ مْ ۔ چُ وْ کْ) دار ءِ پیش ءِ بُن ءِ چوڑیک ءِ بُن ۔
- **کلم کش** : (کَ لَ مْ ۔ کَ شْ) وش نبشتیں آنگیں ۔ بکش ءُ نگار ۔
- **کلمو** : (کَ لَ مْ وْ) گوراک کانٹ : ورمانے ۔
- **کلمور** : (کِ لْ ۔ مُ وْ رْ) بچار "کلمیر"
- **کلمی** : (کَ لَ مِ یْ) مُنشی ، کرانی ۔ ۲۔ کسانیں آچار یا دَور ۔ کلمی اَمب ۔
- **کلمیر** : (کِ لْ ۔ مِ یْ رْ) پتنیں بندے کہ نُنکانی دستان ءُ پاداں بند اَنت ۔

گُلمیر

کُلندر

- **کلمیر** : (کَ لْ مِ ےْ رْ) چہ کور ءِ کرپ کنار ءِ آپ زیر اَنت گُڑا چہ بُرز ءِ جھلیں ءُ تنکیں جو یے کش اَنت کہ وانکہ زمینانی نزیک ءِ کرس اِیت نی برابریں جوکش اَنت ۔ ھما جھلیں ءُ تنکیں جو کہ بُنگش ءِ کشگ بیت آ ئی ءَ "کلمیر" گوش اَنت کلیرہ آپ ءِ باز جاگہ ءِ کبرے مزنیں کلے ءِ (چو کہ سکیں مزنیں پڑاہ ذہیں چلتے بیت) رسین اَنت ءُ چہ ھمیشی ءِ پدءَ جو کش انت ۔ ۲۔ بجن ءِ تہ ءِ بند ۔ کلمیر بند کنگ ۔
- **کُلمیر** : (کُ لْ ۔ مِ یْ رْ) کاھے کہ ھجبر نہ مر اِیت ۔ (بچار بُت)
- **کُلن** : (کُ لِ نْ) مزن شیپے کہ سرباز ءِ کور ءِ ایر رچ اِیت شہرے ھوشاپ ءِ ھم مان اِنت چہ پشکیر ءِ جھل اِنت ءُ چہ حیت ءِ برز ۔
- **کُلندر** : (کَ لَ نْ ۔ دَ رْ) یا کولندر : لیڑہ کہ مست بیت ءُ وڑک ءِ بیت آئی ءِ مھار ءِ گوں دارے ءِ دار اَنت ۔ اے دار ءِ سر جک اِنت ءُ جمک پاند اِنت جمک ءِ گومس ءِ بُن ءِ سک رینت کہ سر ءِ جھل کُرت مکنت ۔ (بچار بُت)
- **کلنڈ** : (کَ لَ نْ ڈْ) مال ءِ اسں ءِ پکگیں گلی درپ (جھلگ ، مات ءِ بک ، کلنڈی وگہ اچیں چیز) یا ایشانی پرشتگیں ٹکر ۔ ۲۔ شیتانیں مردم ۔ گوھنیں چیز ، بے پکار ،
- **کلنڈو** : (کَ لَ نْ ۔ ڈُ وْ) دانے رنگ ءِ اسپیت اِنت ھوشگ ءِ ڈک اَنت ۔ کانڑیں ءِ زند اَنت آپواریں جاگھاں وانگسٹ ءِ زند تربنت ۔ مُشگ ءِ چہ پوست ءِ شرگیش اِیت ایشی گزر لیک دت ءِ برابر دار اِیت نہ پرش اِیت ۔ کلنڈو ءِ

کانڈیل ءُ تاک هردو زرچ اَنت ۔

● **کلنٹڈی:** (کَ لَ نْ۔ ڈِی) پکگیں هاکءِ درپ یا آپواریں کاشیگءِ رزان ۲۔ شتیان، رویں ناشر۔

● **کُلنگ:** (کُ لَ نْ گْ) ٹیکم، کُڑی۔

● **کُلنگ:** (کُ لَ نْ گْ) بوریں مادیان۔ PPB, LWD; KULANG: BAY MARE.

● **کِلو:** (کِ لْ وْ) بچار "بکلّ"۔

● **کُلّو:** (کُ لْ لْ وْ) چہ هاکءِ جوڑ کتگیں کسانیں جھلگ ءُ دگہ رزان کہ چُک آیاں زیر اَنت ءُ لیب کن اَنت۔ ۲۔ هاکءِ درپے کہ دپ ءَ تے بند کن اَنت تگلے پُر کن اَنت ءُ اشی ءِ تہ ءَ پیسہ جم کن اَنت پُر کہ بیت پروش اَنت ئے۔ دگہ راستے لوگانی کوچءِ

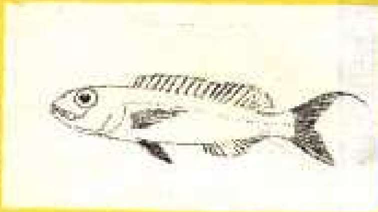
دونگ بیت۔

● **کَلّو:** (کَ لْ وْ) مارتبریں دناهیں ماهیگے ۲۔ گراگ ءِ بحت ءِ کلو برگشتگ کہ توپک ءِ نام پرتگ بوت۔

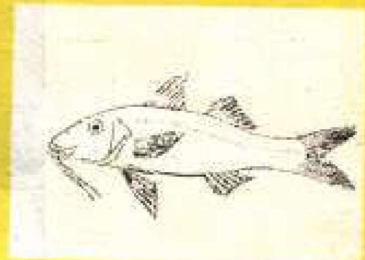
● **کُلو:** (کُ لْ وْ) اگاں بزگی زہین ءَ سیمی رند ءِ نہ مزرئے گڑا "کُلو" بیت بناں گل تے ڈک بیت ءُ ڈگار ءَ آپ زیت هُشس ایت ءُ

کشار شر نہ بیت نزور بیت "هم آپ ءُ هم نہ بیت۔

● **کُلّوبند:** (کُ لْ لْ وْ۔ بَ نْ دْ) ڈگار ءِ بنداگاں یک جاهے اَیب بزیرایت۔ بزاں آپ کم کمءِ زیچان بکنت ءُ در بئیت

کلونٹو (سندی کُٹی)
Slender Thread fin bream

کلونٹو

Goat fish

ءُ ٹرس ءَ بیت کہ چہرءِ ببارت گڑا بندءَ هے جاگہ ءَ پُشتی نیمگءَ دگہ کسانیں بندے بنداَنت کہ آئی ءِ تہ ءَ هے چکر وکیں آپ جم بیت وهدیکہ اِے "کُلّوبند" ءَ ءُ بندءِ جندءَ آپ ءَ همتان ءَ بنت گڑا آپ ءَ بندءِ برگءِ هچ زور نہ جنت (بلکیں هم اے کلّ ءِ باز مردم وت آپ مان کنت) اشیءِ گُروک هم گوش اَنت۔

● **کَلوت:** (کَ لْ وْ تْ) پچے کہ دانگ ئے سُهر اَنت۔

● **کَلور:** (کَ لْ وْ رْ) یا (کَ لْ وْرْ) اَسگس ءِ هڈءِ سرتری بھر کہ همءُ چُک یا دگہ چیےءِ کشگءُ کنگ بیت۔ کُنگ (M.R)

● **کلوشک:** (کَ لْ وْ شْ کْ) کینگءَ لوش، مجگیں کیٹگ۔

● **کُلونٹ:** (کَ لْ۔ وَ نْ ٹْ) پچے کہ اشی ءِ گُونٹ جاهے زرد اِنت ءُ جاهے سُهر۔

● **کُلونٹ:** (کُ لْ وْ نْ ٹْ) پیک کہ رنگ بیت کُلونٹ بیت۔

● **کلونٹو:** (کَ لْ وْ نْ۔ ٹْ وْ) کسانیں ماهیگے ٭ کد: گیش چہ گیش ۵۰ س م، باز زات اِنت۔ بلوچ دگہ زاتءِ ماهیگےءِ هم کلونٹو گوش اَنت کہ سِندیءِ کُٹی گوش اَنت ئے۔ کد: ۲۵ داں ۳۰ س م (بچار بُت)

● **کلونڈ:** (کُ لْ وْ نْ ڈْ) کسانیں کلّ، کسانیں کنڈ: کلّ ءُ کُلونڈ یا کنڈءِ کلونڈ۔

● **کُلوزگ:** (کُ لْ وْ نْ۔ زَ گْ) کُچک کہ رشدگ بیت یاکہ کچے کتے جنت ئے یاکہ چہ گراں یا ڈگاں سوگیگ بیت "کلوزءَ" ایت۔ کُچک ءِ

گُلوءِ آواز۔

- **گُلوہ :** (گ ُ ل ُ وْ ہ) گوں کسے ءَ سرزبانی دیم داتگیں گپ، پیگام، دزوت ءِ حون پہ گُلوہ آتکگ نہ بنت۔ ۲۔ بچار "گلو"
- **کَلَہ :** (ک َ ل َ ہ) دوریں چیزے ءِ گُش اَنت کہ "پہ کلھے" گندگ بیت۔ یا "پہ کلھے" یات یا سماایت سک کم ءُ کسان۔ اے گوں گندگ ءِ کار دارایت بزاں سیم ءُ گندگ ءِ کم تریں جاور، بندر ءِ انشی ءِ بزانت "دیم" ءِ انت بزاں ھر چیزے ءِ چند ءُ دیم یا مردم ءِ دیم۔ ۲۔ ھمے کسانیں تلک کہ بازمردم ءِ گپ ءِ پہ کننگ ءِ جوڑ بنت۔
- **گُلَہ :** (گ ُ ل َ ہ) بچار "گلوہ"
- **کِلّہ :** (ک ِ ل ْ ل َ ہ) ھما ساھگ کہ یک کاشانی یے زور اَنت آئی ءِ چاریں کاٹاں چار کرز بند اَنت ءُ سالونک ءِ کورگان برگئے سرءُ ئے دار اَنت۔ بشانگ ءِ ھم گُش اَنت۔
- **کَلّہ دار :** (ک َ ل ْ ل َ ہ + دَ ا ر) کلدار، روپیہ۔
- **کلھونزگ :** (ک َ ل ھ ُ وْ ن ْ ز َ گ) بچار "گلونزگ"۔
- **کَلّئی چور :** (ک َ ل ْ ل ی ءِ ی - چ ُ وْ ر) GIPCY "خانہ بدوش" چادرنشین۔
- **کَلّی :** (ک َ ل ْ ل ِ ی) کلیگ ۲۔ ھما چیز کہ کُل ءِ تہ ءَ اِنت۔

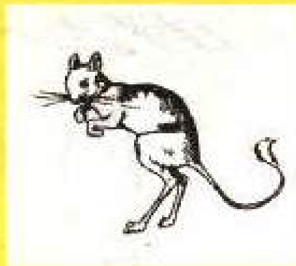

کلیر

- **کِلی :** (ک ِ ل - ل ِ ی) "کِلی ایت ءُ گوٹدگال" ۲۔ کیس، کیلی۔
- **گُلی :** (گ ُ ل ِ ی) گلدر، ھمود ءَ کہ کُل باز بیت، ھما لوگ کہ آئی ءِ چاریں دیوالاں پہ ھشت ءُ گِل بند اَنت۔ سر ءُ تیرے پدءِ بمبو یا وری ئے پر کن اَنت۔ دارانی سرءَ کُل، کُل ءِ سرءَ تگرد ءُ تگرد ءِ سرءَ دون اَنت۔ ۲۔ چوٹ ءِ کش ءِ ھماپوست کہ سرتل ءُ دیم بند، لبکل ءُ پد بند ذرستانی سرگوں ھمیشی ءِ سک اَنت۔
- **کَلی :** (ک َ ل ِ ی) نامے۔
- **گُلی :** (گ ُ ل ِ ی) بُلبل۔
- **کلیا :** (ک ِ ل ِ ی ے ا) مُشتک ءِ پچ، کہ گوں کال، رگیت، سورگ یا دگہ انچیں بوتکاں جوڑ بیت۔
- **کِلیت :** (ک ِ ل ِ ی ت) چابی، کُنجی، کبل ءِ پچ کنوک۔
- **کُلیت :** (ک ُ ل ِ ے ت) استینک: دار ءِ تراشتگیں مُحرے کہ یکدار ءِ زرابو ءِ تھی نیمگ ءِ گزک ءِ مان کنگ بیت کہ اولیگ گوں مُسالی ءِ گوں آئی بندگ بیت۔
- **کلیتک :** (ک ِ ل ِ ی ت ک) اسائیں کلیت۔ چھر ءِ کلیتک۔ تک ءُ توسک سرءِ دارک کہ کُبک ءِ اڑینگ بیت۔
- **کلیر :** (ک َ ل ِ ے ر) ذرچکے کہ تاکے انچوش سک کسان اَنت کہ گندگ نہ بنت "گُچ نہ کنت سلیر کہ بے تاک ءِ بر کنت"

اشی ءِ پُل سُہر ءُ تُرنگ اِنت۔ اشی ءِ بَرسَر بیت بلے گوُگ ءِ مزن اِنت۔ بَرءَ ورانت ءَ اشی ءِ برءِ گُبگُش آنت۔ (بچاربُت)

- **کلیرپاگ:** (کَ لِ ے رَ+ پَ اَگ) ھمے موسم کہ کلیرءِ بَرپچ اِیت۔
- **کلیرپُل:** (کَ لِ ے رَ+ پُ لْ لْ) ھمے موسم کہ کلیرءِ پُل جنت۔
- **کُلیرگ:** (کُ لِ ے ۔رَگ) پادانی مُناں یا بگلاں چہ ریش یا دگہ زھرے ءِ پادا انگیں ڈِک کہ گُٹگ بنت ءُ گوات گرانت۔ گُٹءِ
  کلارگ یا کلیرگ: گٹوثیگ۔ رَنج ءِ کُلارگ: T B (tuberculosis) Glands
- **کلیری:** (کَ لِ ے۔ رِی) پچے۔
- **کَلّی کپوت:** (کَ لْ لِ ی+کَ پُ وْت) وَ مچکے چوکہ مشک ءِ اِنت۔ بلے دست ءَ گونڈ اَنت ءُ پاد ءُ دُمب ءَ دراج آنت۔ دُمب ءِ سرءِ بُتُرے پِر اِنت۔ عرب اشی ءِ وَرَ اَنت (عربی: یربوع) (بچاربُت)
- **کَلّیگ:** (کَ لْ لِ یْ گ) کسانیں مشک۔
- **کَلّی لچ:** (کَ لْ لِ ی+ لَ چ) کلیگلچ ھما لچ کہ کلیگ ءَ آئی ءِ تہ ءَ کن آنت ءُ اشتر ءِ دَرنج آنت۔
- **کلینٹ:** (کَ لِ ے ن ٹ) درمانکا ھے۔
- **کلینچ:** (کَ لِ ے ن چ) کورماھیگے، ھاکی رنگ اِنت چہ دھیبءَ زند ترانت ءُ ورگ ءِ وَش اِنت۔

کلّی کپوت

- **کُلینگوش:** (کَ لِ ے نْ۔گ وْ ش) ھری گوش: بھارکا ھے۔
- **کُلیوار:** (کُ لِ ی + وَار) ھماناہ کہ کُلّ مُنگ ءَ جنت ءُ بُن ءَ کپ اِیت۔
- **کُم:** (کُ م) تاب، تیج، پرتَو۔
- **کَمّ:** (کَ مْ م) باز اِتّاں، کمّک۔
- **کما:** (کَ مَ ا) کمایگ ءِ پرمانگال بزاں پہ کما۔
- **کمات:** (کَ مَ ات) کمایگ ءِ نزیک گوستگال۔ کماتگ: کمایگ ءِ دیر گوستگال۔
- **کماتگیں:** (کَ مَ اتْ گِ ے ن) ھما کہ کمایگ بوتگ۔
- **کِمار:** (کِ مَ ار) دلگوش، پرواہ (attention) توجہ ۲۔ ٹھل، ناز۔
- **کُمار:** (کُ مَ ار) مجوا ۲۔ تلاوگ یا بندے کہ چہ آپ ءِ لُنٹ پہ لُنٹ بہ بیت "ڈوری پہ کُماریں آپ ءِ"
- **کِمارگ:** (کِ مَ ا ۔رَگ) کِمار کنگ۔
- **کُماری:** (کُ مَ ا رِی) کُمار کنگ ءِ کار، ھما مردم کہ سک کُمار کنت۔
- **کُماڑ:** (کُ مَ اڑ) دل ءِ کماڑ بوگ: دل ءِ باریگ کہ ورگ مزور اِیت۔ مرچی من نان نہ وَراں منی دل ءَ کماڑ۔ اِنت ۲۔ کماک: مزن

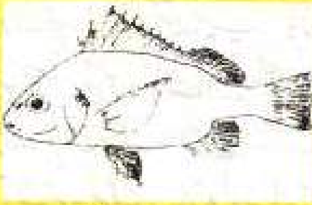
ٹھل، شنٹ، مواز۔

- **کُمارٹی:** (کُ مَ۔ مَ اڑِی) بلوچانی زاتے۔
- **کماشں:** (کَ مَ اشں) اِسپیت۔ اِسپیت پوشیں مردم، مستریں مردم، جوانیں سر، مزن زاتیں مردم۔ مستر۔ سروک۔
- **کماک:** (کَ مَ اک) یا (کُ مَ اک) شنٹ، ٹھل، ناز، کُماڑ، مواز، سرو ماوگ۔
- **کمال:** (کَ مَ اِل) جوانیں کردار۔ مردمی نامے۔
- **کمالان:** (کَ مَ ا۔ لَ انْ) مردینی نامے ءَ کوکگ کمالان نہ بیت گوکڑی دوشں نہ بیت۔
- **کمان:** (کَ مَ انْ) تیرءِ کمان توگ یا سیت ءِ کمان گوَمب، چوٹ میل یا بوجبگ ءِ مالُم یا ناھُڈاءِ کمان کہ نیم روچ ءِ روچ لیٹگ ءِ وھدء جہ آئی ءِ زانگ بیت۔ جنگ ءِ کمان سیر اثیگ ءِ کمان یوج ءِ کمان۔
- **کماندار:** (کَ مَ انْ + دَارْ) ھما مردم کہ جنگ ءِ مرداں سرءُ سوج کنت۔
- **کمانگ:** (کَ مَ ا۔ نَ گْ) تیرءِ سرپینوک کہ کمان ءِ گوشں اَنت، ھر سرپینوکیں نیم منگل یا پیچ پیچیں چیز۔
- **کمانگر:** (کَ مَ انْ۔ گَ رْ) پہ کمان تیرءِ تک جنوک۔
- **کماھگ:** (کَ مَ اھ گْ) بچار "کمایگ"

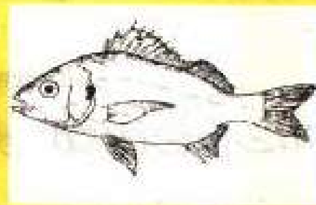
- **کمایگ:** (کَ مَ ا۔ یَ گْ) مُھرگاں بندیک ءِ کنگ، بندیک ءِ مُھرگ یا سوچن ءِ تومک ءِ مانکشگ۔
- **کُمب:** (کُ مْبْ) آپ یا دان ءِ کُمب، کلنڈی ءِ ورپے کہ بُن ءِ تنک نیام ءِ کپت ءِ دپ ءِ تنک اِنت۔ ۲۔ ھما گند کہ جہل اِنت آپ دار ایت۔
- **کمبّ:** (کَ مْبّْ) دازءِ پیشں ءِ بُن کُھشک بیتبلے جپت مزانت ایشان لوگ ءِ سرءِ پر دینت ءُ کشں ءِ بند اَنت۔ کُمبّی گس۔ کمبّ جنگ یا کمبّ چیر دیگ: بزاں پیشں بُزگ ءُ سِرد پہ ردتری ءِ تپی کنگ ءُ آیانی سرءِ ھاک پر دیگ کہ جُپیت مہ بنت۔
- **کمبار:** (کَ مْ۔ بَ ارْ) زندیں سادگ جہ نالگیں ءِ سوتش ءِ جوڑ کنگ بیت۔
- **کُمبار:** (کُ مْ۔ بَ ارْ) ھما مردم کہ جھلگ، ماٹی ءُ کوزگ اڈ کنت ءُ بہا کنت۔
- **کمبر:** (کَ مْ۔ بَ رْ) بلوچانی مزنیں مشہوریں بھادرے بیگ کہ آئی ءِ مات ءِ دلیری ھم مشہور اِنت۔ ۲۔ رنگے (اسپیت ءُ سیاہ) "مارءِ وارتگ جہ کمبریں ریزاں ترس ایت"۔
- **کُمبر:** (کُ مْ۔ بُ رْ) مزنیں پاتے (کامبایے) کہ بُن ءِ بارگ ءُ سرءِ تنک ءُ مَیانجی ءِ پراہ کپت اِنت۔ چوکہ "کُمب" ءِ اِنت گیشتر ایشی ءِ تہ ءِ توم ءِ داناں ایرکن اَنت۔ (بچار "کُمب")
- **کمبری:** (کَ مْ۔ بَ رِی) سربازی کچے۔

- **کمبل :** (کَ م ـ بَ ل) وَلایتی ٹَپُڑ۔
- **کمپل :** (کَ م ـ پِ ل) بلوچستان ءِ دشتیاری ءَ جاگھے ءِ نام اِنت۔ "کمپِل مارا بِل سیٹار ھٹکیں دار"۔
- **کمبود :** (کَ م ـ بُ وْدْ) نزور، ھماکہ بُود ئے نیست، نابُود، کم بوتگیں۔
- **کمبودی :** (کَ م ـ بُ وْ ـ دِیْ) کمّی، نزوری، نابودی۔
- **کم بھت :** (کَ م ـ بَ ھْ ث) بے بھت، بے نصیب، شُوم۔
- **کُمبیل :** (کُ م ـ بِ ےْ ل) چنگ، سروزکہ لچہ کارایشی ءَ سَاگ ھم گوش انت۔
- **کُمپ :** (کُ م پ) مردم کہ پیر بیت سُرین ئے وَھل بیت سُگر جھل ءُ بُڈہ تُرنگ ئے دُمپ بیت ھمے دُمپ ءَ کُمپ گوش انت۔ ڈُمپ۔
- **کمپان :** (کَ م ـ پَ ا ن) بان ءِ چپ ءُ چاگرد ءِ بُڑاہ ءُ مزیں دیوال کہ بندگ بیت، شھر بند، پسیل ایشی ءَ کَپّان ھم گوش انت۔ آبیل۔ ابیلی، آپل۔
- **کُمپو :** (کُ م پُ ـ پُ وْ) ماھیگے۔ کد ءُ گیش چہ گیش ۳۰ س م (ایشی ءِ دگہ دو مشہوریں ذات چیپل ءُ شھروپ انت (بچار ءِ)
- **کم تاکت :** (کَ م ـ تَ ا کَ ث) نزور۔

Silver grunter

کُمپو

Olive Grunter

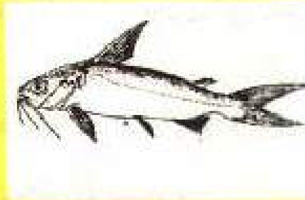
- **کمتر :** (کَ م ـ تَ رْ) چہ دگرے ءِ کم۔
- **کم تَرَگ :** (کَ م ـ تَ رَ گ) کم بیگ۔
- **کُمچہ :** (کُ م ـ چَ ہْ) چمچہ۔
- **کم داشت :** (کَ م + دَ اشْ ث) ھماکہ داشت ءُ برداشت ئے نیست۔
- **کم دست :** (کَ م + دَ سْ ث) نیزگار۔ وار۔
- **کمدید :** (کَ م ـ دِ یْ دْ) کم گند۔ نزانتکار۔ کم چار۔
- **کمر :** (کَ م رْ) سُرین
- **کمر بند :** (کَ م رْ + بَ ن دْ) سُرین بند Belt
- **کمردانی :** (کَ م رْ ـ دَ انِ یْ) کمزانی : دراجیں گُدے کہ نندگ ءِ سُرین ءَ مان ترینگ ءُ دیم ءِ کونڈاں بندگ بیت۔
- **کمزانی :** (کَ م رْ ـ زَ انِ یْ) بچار "کمردانی"۔
- **کمرکش :** (کَ م رْ + کَ رْ ش) درمانے
- **کمرو :** (کَ م ـ رَ وْ) ھما چیزکہ رَو مکنت یا دیر ءَ مُرجل ایت۔

- **کُمری:** کُ مُ ۔ رِ یٖ) مُرگے ۔
- **کم ریِن:** (کَ مْ ۔ رِ ےَ نْ) ھما مُرگ کہ کم ھیک بہ دنت ۔
- **کمڑ:** (کَ مْ ۔ مَ ڑْ) پھک گوات بند بہ بیت ءُ تا کے مہ سُرایت گوشش اَنت: کمڑ انت ۔
- **کم زات:** (کَ مْ ۔ زَا تْ) بے کارین ءُ بے پکارین مردم ۔ گندگین مردم ۔
- **کم زانت:** (کَ مْ + زَانْ تْ) ھماکہ زانگ ءُ نیست ۔
- **کم زانگ:** (کَ مْ + زَانْ گْ) بچار "کم زانت" ۔
- **کمزور:** (کَ مْ + زُوْرْ) نزور، بے زور ۔
- **کم سستا:** (کَ مْ + سَ سْ ۔ سَ ا) ھماکہ سماء ءُ سستاء ءُ پگر ءُ کم انت ۔
- **کم سما:** (کَ مْ + سَ مَ ا) ھماکہ سماء ءُ کم انت، بے سما ۔
- **کم شرپ:** (کَ مْ ۔ شَ رَپْ) ھما مردم کہ آئی ءِ اِزّت ءُ شرپ مہ بیت ۔
- **کمک:** (کَ مْ کْ) تلک ۔ کلورءُ پہلوگانی نیاجی ۔ کلورءِ ھڈّءِ سرءِ نرمگ ءُ گش اَنت "دستءِ ماں کمکان اَنت ءُ اِدشتاتگ" شرین ءِ ھردوئیں کش ۔ دل ءِ کمک: بزاں ھکّیءِ گوبشوکہ چہ گوپگال بگردانکہ ھکّیگءِ کاچ اَنت ۔
- **کمک:** (کُ مَ کْ) یا کُمکت: مدت ۔
- **کمکت:** (کَ مْ کَ کْ) گیچن: آرت گیچگ ءِ ازباب ۔
- **کمک:** (کَ مْ ۔ مُ کْ) کمیں چیز ۔ بازاںاں ۔
- **کمکار:** (کُ مَ کْ + کَ ارْ) کمک دیوک Assistant, Secretary.
- **کمکار گال:** (کُ مَ کْ + کَ اَرْ + گَ الْ) ھما گال کہ "کارگالاں" کمک کن اَنت ءُ "اَنت، اِنت، اَت، اِت" ۔
- **کمگ:** (کُ مْ ۔ مَ گْ) پچ ءِ کوپہ یا کہ بنار ۲۔ پھرءِ کوتگ ۔
- **کم گوشت:** (کَ مْ + گَ وْ شْ تْ) لاگریں مردم یا دلوت ۔
- **کمو:** (کَ مْ مُ وْ) کمک ۔
- **کمو:** (کَ مْ ۔ مُ وْ) نامے ۔
- **کمند:** (کَ مَ نْ دْ) اے گال پارسی یے بلوچی ءِ کبند انت ۔
- **کمند:** (کَ مُ نْ دْ) PPB, LWD: KHAMUND: Cliff, Rock.
- **کم نیاد:** (کَ مْ + نْ ےَ ادْ) ھما مردم کہ دیوان ءُ مجلساں زیادہ ھور ءُ تور مہ بیت ۔
- **کم واب:** (کَ مْ + وَ ابْ) ھما مردم کہ باز مہ وپس اِیت ۔
- **کم ورد:** (کَ مْ + وَرْدْ) ھما مردم کہ وردن ءُ کم بہ بیت ۔
- **کم ھبر:** (کَ مْ + ھَ بَ رْ) ھما مردم کہ زیادہ ھبر مہ کنت ۔
- **کم ھرج:** (کَ مْ + ھَ رْ جْ) ھما مردم یا چیز کہ ھرج ءُ "کم" بہ بیت ۔
- **کمیت:** (کُ مِ ےْ تْ) تھرین اسپ کہ دیم ءُ اسپیت انت ۔ ۲۔ ماھیگے ۔
- **کمیٹ:** (کَ مْ یٖ ٹْ) پوست بہ درپے کہ چہ چات ءِ آپ ءِ کشگ ءِ کار مرد بیت ۔ بچار بُت تاکدیم 641
- **کمیٹی:** (کَ مِ یٖ ٹْ ۔ ٹِ یٖ) گوادرءِ جاگھے ءِ نام اِنت ۔
- **کمَیر:** (کَ مِ ےْ رْ) ھما اَسن ءُ ٹکر کہ نشگارءِ زبانگ ءِ لگوشگ یا گورءِ دیگ بیت ۔

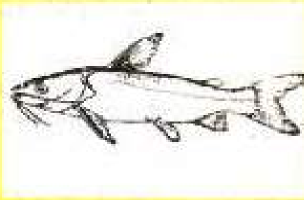
- **کَن :** (ک َ ن) ءِ کن ، کنگ ءِ پرمانگال اِنت۔
- **کِن :** (ک ِ ن) تام۔ وڑ، بوم کنگ ، اچوش کہ : لے نیمگ زھرکن اِنت ، شیرکن، پلانی زھرکن اِنت بزاں گراں گور اِنت۔
- **کُن :** (ک ُ ن) کنوک اچوش کہ : سکارکن بزاں کارکنوک۔
- **کُنّ :** (ک ُ ن ن) گلّوءِ زات ءِ ماھیگے ۔ کد : ۲۵ س م داں ۳۶ س م مزنیں کُن کہ ایشی ءِ کپّگ ءُ ھم گوش اَنت کد ۷۰ س م داں ۱۸۵ س م) (بچار بُت) cat fish
- **کِنار :** (ک ِ ن ا ر) دامن۔ ریشک ءُ کِنار، داب ءُ کھیب، کِبار، ناز ءُ ٹھل۔
- **کُنار :** (ک ُ ن ا ر) گور ، ملے ڈیس گُش اِیت کہ «کُنار» ءِ گال آئی ءِ «پہ گور» ءِ بزانت ءَ PPB. LWD; WILD ASS (BAY MAYER) ھچ جاگہ دست نہ کپتگ۔
- **کِنارگ :** (ک ِ ن ا ۔ ر گ) کِرّ ، کِنار۔
- **کناویز :** (ک َ ن ا ۔ و ی ز) ابریشمی گُدے ءِ راستے کہ ذرّیں ءُ شم بیت (SUNPROOF)
- **کنائینگ :** (ک َ ن ا ۔ ءِ ئے ۔ ن گ) یکّے ءَ پرمایگ کہ کارے بکنت۔
- **کَنب :** (ک َ ن ب) بچار «کمب»۔

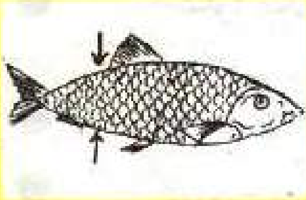
کمیٹ

مزنیں کن

کُنّ

کِنت

- **کُنب :** (ک ُ ن ب) بچار «کُمب»
- **کَنبار :** (ک َ ن + ب ا ر) بچار «کمبار»
- **کُنبار :** (ک ُ ن + ب ا ر) بچار «کُمبار»
- **کَنبر :** (ک َ ن ب ر) بچار «کمبر»
- **کُنبر :** (ک ُ ن ب ُ ر) بچار «کُمبر»
- **کَنبل :** (ک َ ن ب َ ل) بچار «کمل»
- **کُنبیل :** (ک ُ ن ب ے ل) بچار «کُمبیل»
- **کُنپ :** (ک ُ ن پ) بچار «کُمپ»
- **کِنپان :** (ک ِ ن پ ا ن) بچار «کمپان»
- **کُنپو :** (ک ُ ن پ و) بچار «کُمپو»
- **کِنت :** (ک ِ ن ت) ماھیگ ءِ لاپ ءُ دُمب ءِ نیامجی ءِ بَھر (بچار بُت)
- **کَنت :** (ک َ ن ت) مُنگال ءِ کنگ ءِ «آیکی» بزاں آنوکی کنت۔ ۲۔ بلوچستان ءِ جاگہے ءِ نام اِنت۔

گنّت: (گُ نْ نَ تْ) زرد، دروَر، هم گنّت: هم ریش.

کنتر: (کَ نْ تَ رْ) پتنک ءِ زات ءِ ماهیگے.

کِنتگ: (کِ نْ- تَ گْ) کسے ءِ زورے پر ءِ بیت پہ آئی ءِ سنگگ ءِ گرائیں نازینگی توار کنت کہ گوں آئی ءِ ھور وتی زور ءِ ھم کار بند ایت۔

کنتماشا: (کَ نْ- تَ مَ اشْ ا) بزاں کنرگ ءُ تماشا: گوشکند، پہ دلوشی ءِ حاتر ءَ جنگیں گپ۔

کِنتینگ: (کِ نْ- تِ ے- نَ گْ) کِنتگ ءِ توار ءَ کشگ۔ زور دیگ ءُ لاپ ءِ حالیگ کنگ۔

کنتینوک: (کَ نْ- تِ ے- نَ وَ کْ) وھداں چار بیگاری ءِ گل چِپتگ یک بیگاری یے ءِ ھُشک ءِ نشتگ ءُ کنتینگ ایشی ءِ گُشتگ اِشں "کنتینوک" ایشی ءِ روزچہ آیانی ءِ گیشتر بوتگ کہ ھرچند ایشی ءِ تُرند تر ءُ جوان ترکنتینگ بیگاریاں شرتر کار کُرتگ۔

گُنٹ: (گُ نْ ٹْ) بُنڈ۔ گج ءِ گنٹ: چہ بُنار ءِ بگِرداں کہ کُپتہ ءِ گور ءِ کارچ گنٹ اِنت بزاں تیز نہ اِنت۔ مردم ءِ بے ساھیں جون۔ ھما دار کہ پکیدکنگ ءِ کار مرد بیت۔ گنٹ ءَ کتگ: بانسی دیگ۔

کنٹاں جنگ: (کَ نْ ٹَ انْ ءِ جَ نْ گْ) مُرگے کہ ایشی ءِ داراں مُگو ءِ "لوڑی مُرگ" ءِ ھم گوش انت۔

گُنٹدار: (گُ نْ ٹْ- دَ ارْ) بلوچستان ءِ جاگھے ءِ نام انت۔

گُنٹگ: (گُ نْ ٹَ گْ) دَرچکانی تاکانی بُن ءِ دگہ تیز ءُ سُوچن دابیں دارک رُدانت کہ گُٹ بنت۔ چک۔

گنٹگدار: (گَ نْ- ٹَ گْ- دَ ارْ) ھرچیزے ءِ گنٹگ پر ءِ بیت۔ گنٹر ءِ زاتے۔

کنٹگو: (کَ نْ- ٹَ گْ وْ) کسانیں بوتگے کہ ایشی ءِ تاک ءِ بدل ءِ چو کلمپوگ ءِ پُشت ماں پُشتیں تپنیں گوچل انت کہ ایشانی سر سک تو سک ءِ گُنٹگ انت

کنجک: (کَ نْ جُ کْ) رکاب۔ B, LWD;KANJUKH: The leather thongs of a saddle Girth.

کنجل: (کَ نْ- جَ لْ) چو نرتیگ ءِ اِنت کہ چم ءِ کُن انت ئے۔ اے چماں سک سیاہ کنت۔

کنجلگ: (کَ نْ- جَ لَ گْ) چو کنجل ءِ رنگ۔

کنجلینگ: (کَ نْ- جَ لِ ے- نَ گْ) چو کنجل ءِ کنگ بزاں سک سیاہ کنگ۔

کنجو: (کَ نْ- جُ وْ) یکدار یا بوجیگ ءِ کنجو بزاں ھما چیری ءُ تھی جاگہ کہ اودءَ مدام آپ دار ایت۔

کنجہ: (کِ نْ- جَ ہْ) بچار "کینجہ"

کنچ: (کُ نْ چْ) بچار "کونچ"

کنجت: (کَ نْ- جَ تْ) دھلے کہ دانگ ئے سک کسان اِنت (تیل) سیسم Sesame seed. طب: گُنجی، کُنجت۔ پا: کنجد، پھ: ۱۹۶۳ (کنجت)، ۱۱۱۹ ص۱ (کونجیت)

کنجتو: (کُ نْ جَ تْ وْ) کاھے۔

کنجتی: (کَ نْ- جَ تِ یْ) ھما زمین کہ اودءَ کنجت کِش انت، ھما چیز کہ آئی ءِ تہ ءَ کُنجت ماں۔ ۲- بلوچستان ءِ کیچ ءِ نزیک ءِ جاگھے ءِ نام اِنت کہ اودءَ حمید بلوچ شھید ءُ بلوچی زبان ءِ نامداریں چکاسکار ءُ لچہ کار کریم دشتی ءِ گُڈّی آرامجاہ اِنت۔

کنچک: (کَ نْ- چَ کْ) کسانیں ماھیگے۔

گند: (گَ نْ دْ) کنرگ ءِ پرمانگال بزاں بکند۔ ترکی زبان ءِ کلگ یا شھر ءِ گوش انت۔ انچوش کہ سمرکند: سمر ءِ شھر، کسرکند: کسر ءِ شھر، نسکند: نس ءِ شھر۔ (د ہ)

- **کُند:** (کُ ن دْ) ماھیگے۔ (بچارٔبت)
- **کُندار:** (کُ نْ ۔ دارْ) بجن، کونگ۔
- **کُنداک** (کُ نْ ۔ داکْ) ٹُپنگءِ کنداک. Stock of gun, Butt. (بچارٔبت)
- **کندتماشا:** (کَ نْ دْ + تَ مَ اَشْ ا) بچار "کنتماشا"
- **کُنذرک:** (کُ نْ ۔ ذْرَکْ) یا (کُ نْ ذْ رَ کْ) درمانے۔
- **کندگ:** (کَ نْ ۔ دَگْ) دلوشّی کہ مردم توارے چہ دپءِ کشّ ایت کہ کہ کہ، ھدھدھ۔
- **کندل:** (کَ نْ ۔ دَلْ) بارگیں دارے کہ زنگبارءِ پیداک بیت۔
- **کُندل:** (کُ نْ دَلْ) ھچءِ نالگیں زاتیں کسانیں ورچکءِ تاک LWD; KHUNDAL: Leaf of a dwarf palm.
- **کندو:** (کَ نْ ۔ دُوْ) کنارہ، دریاءِ تیاب۔
- **کَندہ:** (کَ نْ ۔ دَہْ) بچار "کندو"
- **کُندہ** : (کُ نْ ۔ دَہْ) کُنت، زرد، کندھی بگ: کُنتی بگ، زرد بیگ۔
- **کندیل:** (کَ نْ ۔ دِیْ لْ) چراگ۔

کنداک

Barracuda

کُند

- **کنڈ:** (کَ نْ ڈْ) کسانیں کل، کونڈ، کلونڈ۔ ۲۔ بدائیگیں شکر۔ کپءِ کنڈ: بلوچی دوچ۔
- **کُنڈ:** (کُ نْ ڈْ) کونج، کرت، چونیں کہ کُنڈ کُند۔
- **کنڈاسول:** (کَ نْ ۔ ڈا ۔ سُ وْلْ) بلوچستانءِ جاگھے۔
- **کنڈپا:** (کَ نْ ڈْ ۔ پَ ا) کوڑپا، ناگیں ھشکیں کپ (نہ شیرءِ رگن نہ کنڈ پاءِ شارتگ)
- **کنڈگ:** (کَ نْ ۔ ڈَگْ) کوہءِ سرکپگءِ ایرکپگءِ تچکیں راہ۔ کنڈ کنڈ، جھلءِ برز۔
- **کنڈگاری:** (کَ نْ ۔ ڈَگ اری) کسانیں گیمی ھیگے کہ چہ بڈّی ءِ کترانت۔
- **کنڈگو:** (کَ نْ ۔ ڈَگُ وْ) بارگیں بےرٹپءِ سرءِ متن رنگ۔ چڈ۔
- **کنڈلیک:** (کَ نْ ڈْ لِیْ کْ) کنزلیک، کپنزر
- **کُنڈو:** (کُ نْ ڈُوْ) ترپءِ دارءِ پیشّءِ بنءِ زورانت ءِ سران اِش یکجاکن انت ءِ ھمیشیءِ آپءِ حسیدجن انت ءِ ور انت۔
- **کنڈءِ کٹار:** (کَ نْ ڈْ ۔ ءِ ۔ کِ ٹْ ٹَ اَرْ) (زراھدانی) کنڈ بزاں شکرءِ کٹار بزاں ناڈراھی۔ شکرءِ ناڈراھی کہ آ بدست شیرکن بیت یا کہ ھون شیرکن بیت۔

- **کُنڈی :** (کُ ن ڈی) ماھیگ گرگ ءِ آلاتے (بچارڈُت) ماھیگ گرگ ءِ یک نمونگے۔ تنگ ءِ کُنڈی کہ کیدءِ تہ ءَ مانکش انگ کہ موداں جنگ بیت۔ موچی ءِ کُنڈی، کُنڈسرئیں سُوچن پہ چکن دوچگ ءِ کارمرد بیت۔ ھما کُنٹڈ گنڈ اِنت۔
- **کنڈیک :** (کَ ن۔ ڈِی ک) لاس، مُھرگ ءِ تنگ ءِ ھوارئیں یکہ تھنا تنگ ءِ جوڑ کرتگیں سھتے کہ جنین گورءِ کن انت ئے۔
- **کنڈیگ :** (کَ ن۔ ڈِی گ) بچار "کَنڈیک"
- **کُنٹڈی گل :** (کُ ن ڈی + گ ل) بلوچی دوچ ءِ، کُنڈی گل ءِ ترانگ۔ بزاں ھما دوچیں پُل کہ کُنٹڈ گنڈ اِنت۔
- **کُنَر :** (کُ ن ر) مشہوریں ڈرچکے ایشی ءِ بازرات انت ١۔ پنس ٢۔ آزات ٣۔ مکتّی ٤۔ بے گڈگ ٥۔ کُنٹگدار۔ (بچار ڈُت)
- **کَنّر :** (کَ ن ن ر) مردیں نامے۔
- **کُنرتاک :** (کُ ن ر + ت اک) کُنری تاک کہ ھُشک کنگ ءُ جوگیگ ءُ ورت کنگ بیت کہ سرءِ شودگ ءِ کارءِ کیت۔
- **کنرک :** (کُ ن رک) چھپارءِ روبرکت ءِ بندنے کہ اِدءَ پیش ءِ یک کسانیں کُنرے بوتگ کہ ھمیشی ءِ نام ءِ اے بندن نام کپتگ ایشی ءِ ایرانی کُنرک یا کُنارک گوش انت۔
- **کُنری :** (کُ ن ری) ھما گوں کُنرءِ شیا دیگ بنت۔ اک: کُنری اک، کُنری جونک، کُنری دار، کُنری گڈگ۔ نامے

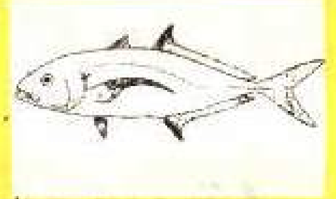
کُنر

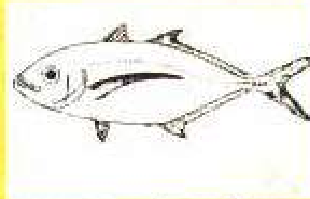
کُنڈی

- **کُنشت :** (کُ ن ز) کوب، پروش، پیچ، بزیس (بلاں ءُ دوکُنتر انت مُرشتگ)
- **کِنزگ :** (کِ ن۔ زگ) چہ دتی جاگہ ءِ کمیں سُرگ۔ آدیم تریا اے دیم تر بُوگ بلے ھمے رنگ ءَ کہ چہ زمین ءِ جست نہ بیگ۔
- **کنزلیک :** (کَ ن۔ ز۔ لِ ی ک ک) دھل ءِ ھونگ ءِ داناں مُشگ یا چنڈگ ءِ رندھُشکیں ھوش ءِ لیش گوں بارگیں ٹلاں پشت کپ اِیت ھمائی ءِ گُش انت۔
- **کُنزنباد :** (کُ ن زِ ن۔ ب اد) مچے ایشی ءِ کلونٹ تھرھسم بیت زردھم۔
- **کِنزی :** (کِ ن زی) کامبا، مزنیں پات۔
- **کِنّژ :** (کِ ن ژ ژ) بچار "کینژ"
- **کَنس :** (کَ ن س) ساہ گُٹ ءِ بند بہ بیت ءُ درسئیت، گُٹ ءِ گرگ ءُ کنس کنگ۔ "پانسی ریگ"۔
- **کِنسی :** (کِ ن س ی) ماھیگے۔
- **کَنشک :** (کَ نِ ش ک) باوزیں ماھیگ۔ ڈولدار
- **کَنشکی :** (کَ نِ ش ک ی) مچے کہ آئی ءِ کلونٹ زرد انت۔
- **کَنگ :** (کَ ن گ) جنینیں نامے

- **کُنک :** (کُ ن ک) کلونٹ۔
- **کَنکاوَڑ :** (کَ ن ۔ کَ اوَ ڑ) ماھیگے۔ گیش چہ گیش ۸۰ س م ایشی ءِ دگہ زاتے ءِ کنکاوڑ پتر گوشں اَنت۔ کنکاوڑ دپتر کد : ۴۰ س م (بچارئت)
- **کَنِکت :** (کَ نِ کَ ت) کشں، بھلو، یک کرزے کتے پہ کَنِکتے ٹرک اِیت دُرگتے پہ پتی بارتگے۔
- **کَنکور :** (کَ ن ۔ کَ وُ ر) کراچی ءِ ملیرءِ یک جاگھے ءِ نام اِنت۔ ایشی ءِ بُندری نام «کوُھن کوَر» اِنت۔
- **کَنگ :** (کَ ن گ) برنج ۲۔ جنگال (مصدر) کارے ءِ کنگ۔
- **کَنگ :** (کَ ن گ) دراج گردنیں و بُرزتانگیں آپی مُرگے۔ ۲۔ جزیرہ Island (بچارئت)
- **کُنگ :** (کُ ن گ) بلوچستان ءِ نیاب کرزءِ جاگھے کہ ایران ءِ دیگ ءَ کنت۔
- **کُنگر :** (کُ ن گ ر) سکّیں مزنیں مردم کہ آئی ءِ آریپی ءُ بوھیری ءِ ھرکس منّ اِیت۔ بلوچی نمے۔ ماڑیانی سرءَ پہ ڈول ءُ براہ جوڑ کرتگیں نکش ءُ نگاریں چِدگ۔
- **کُنگرو :** (کُ ن گ ر وُ) مسیت یا ماڑیانی سرءِ توسکیں حجّب ءُ تاج ۔ سنج بزاں ھما تلاہ ءُ مُھرگ کہ دُرّہ تہ ءَ اِنت۔
- **کنگی :** (کَ ن گِ ی) ھما کلر کہ کنگی ءَ بیت۔

کنکاوڑ

کنکاوڑ (دپتر)

کنگ

کنیتر

- **کُنّل :** (کُ ن نَ ل) سرگوشی، والیگ : سھتے کہ جنین سرگوشان ءَ کن اَنت ؎ تئی کُنّلاں کیدی، من ءُ شور مدے سیدی۔
  ؎ نوک زدیں دُرّگوں پورہ ءُ ذرپشوکیں کُنّلاں۔
- **کَنّو :** (کَ ن نَ وْ) "بلکیں کیمہ بزاں کینگاں"
  PPB, LWD: CHAKUR KANNAVA KOTA KHAN (Chakur sheath your sword.)
- **کُنّو :** (کُ ن نَ وْ) بچار «کُنّہ»
- **کُنّہ :** (کُ ن نَ ہ) چاربندانی مکّیں ھڈ۔ اپس ءِ پُشت، سرین۔
- **کَنّور :** (کَ ن وَ ر) ورگ گرادگ۔ کنورجاہ : چُلّ، اَ سروک ءِ جاہ، چُلدان، کُنگ۔
- **کنوک :** (کَ نُ وْ کْ) کارے ءِ کنوک، ھما مردم کہ کارءَ کنت، (گرامر : فاعل)
- **کَنیتر :** (کَ ن نے تَ ر) پاگاس ءِ زات ءُ ماھیگے۔ (بچارئت)
- **گُو :** (گُ وْ) مینگ، جاگہ، مُلک ۲۔ کُجا۔
- **گُواںگ :** (گُ وَا ۔ نگ) گواںگ : چیزے کہ تہ ءَ ھالیگ اِنت یاکہ اِنچوش پُر اِنت کہ زور نہ منّ اِیت، ریدگ نہ اِنت، پپ، پلپپ۔ ۲۔ وشّیں گرگ ءِ برکہ رُس اِنگ بلے دیگا ناہ نہ اِنت۔

- **کوار :** (کَ وَا ر) پھناتی چادرءِ دو دو سرگریج دَیَنت ءُ لوپان ءَ کوپگ ءُ گردن ءِ مانگوش اَنت، ایشی ءَ تہ ءَ گیشتر کاہ مَن اَنت مان کن اُنت یا دگہ انچیں کارے ءَ کار مرد بیت۔ سکیں ڈروگ بندیں مردم " پلانی ڈروگ ءِ کوارے"
- **گوار :** (کَ وَا ر) گوارگ ءِ پرمانگاں بزاں پہ گوار۔ گوار گوار کنگ : پریات کنگ،
- **گوارت :** (کَ وَا رَ ت) گوارتگ، کارتگ، گوارگ ءِ توار، تورشت ءُ ٹمگیگی ءِ واہ ءُ پریات۔ گوارت ءُ کیرت: جاک ءُ جلّل، واھی ءُ سلّی۔
- **گوارگ :** (کَ وَا ر۔ رَگ) ھُرک ءِ گوارگ بزاں وَرزگ، اشتر ءِ گوارگ۔
- **کوارگ :** (کَ وَا رَگ) تُن ءِ پڑوشگ PPB, LWD; KHAWARAGH: To quench the thirst.
- **کواس :** (کَ وَا س) زانوگر، زانشکاریں مردم۔
- **کوامپگ :** (کَ وَا م۔ پَگ) دشتیں کرگ ءِ کلوٹیں بر۔ کوایگ۔
- **کوانٹ :** (کَ وَا ن ٹ) ورنائیں یا شکر ورنائیں نریں اشتر۔
- **کوانچ :** (کَ وَا ن چ) تیاب کرءِ ھما جاگہ کہ دریاءِ آپ یا تیاب دو کوہ ءِ نیامجی ءَ یا کہ کوہ ءِ کوب وارتگیں ھندءِ بروت، کہ او دءِ تیاب ءِ دپ چوالیس ءِ نال یا جمک ءِ برزءَ بہ بیت - دپ ءِ بُنٹانی کچرک یا کپک۔ پہ چیزءِ زرگ ءَ چادر یا پٹک ءِ دامن ءِ کُنڈاں گوں دوئیں دستاں انچوش دارگ کہ آئی ءِ جند کُل بہ بیت۔ کوانچیں دپ، کوانچیں دامن، کوانچیں تیاب، کوانچیں کوھدیم۔
- **کوانزگ :** (کَ وَا ن۔ زَگ) اشتر ءِ چہ دردءَ یا کہ بارءِ لڈگ ءِ وھدءَ تاریگ یا گرنوگ ءِ توار۔ جڑءِ کہ جماز بے یاکہ بار لڈوے گریت، گُش اَنت " کوانزایت۔
- **کوب :** (کَ وَ ب) سادہ گرد ترا تگیں جاگہ، ڈمپ، ڈمپگ۔
- **کوپ :** (کَ وَ پ) چاھوار، چاہ ءِ ورگ ءِ جام یا دَرپ۔
- **کوپارگ :** (کَ وَ۔ پَا۔ رَگ) مزنیں تکے ءِ کسانیں مرگے کہ جنت آئی ءِ شم ءِ درکیت ءُ روت گُش اَنت کہ تلک ءِ کوپارت، لانٹیگی لیب ءِ چیر ءِ دست ءِ لانٹیگانی دار گوں یک دگرءِ دو چاپ اُنت گوش اَنت کہ کوپارگے دات ئے۔ ھمے ڈول ءِ اگاں مچ دومی ءِ مین بروت، گُش اَنت " مِنگے" دات ئے۔
- **کوپتا :** (کَ وَ پ تَ ا) کسانیں تگی گولک کہ گوں ناہ یا شکرءِ ماں روگن ءِ پچگ بیت۔
- **کوپگ :** (کَ وُ۔ پَگ) چہ گردن ءِ جھل بر دست ءُ بگلانی سربر کوپگ ماں کوپگ ءُ ھم کوپگ۔
- **گوپہ :** (کَ وُ پ۔ پَہ) مچ ءِ ھما ھندءُ بھر کہ لٹ ءِ پیشں اَنت۔ گپہ، گوپگ۔
- **کوپیزا :** (کَ وُ۔ پ ی۔ زَا) سربازءِ چہ بارودءِ جیر شھرے کہ میتگ ئے ھم ماں۔
- **کوت :** (کَ وَ ت) کوم، مچ کرتگیں چیز، جوھان، پرکوت، ڈمپگ، باز۔
- **کوتاہ :** (کَ وُ۔ تَ اہ) گونڈ، کسان، پچلک "چاکر کینگاں کوتاہ کن"۔
- **کوتک :** (کَ وُ تَ ک) ۱ کوچگ ءِ گوستگاں ۲ کوت، جمپ، پرکوت ۳- چہ پیشں جوڑ کرتگیں کٹیرء دیگ رنگیں دیگ " پلانی ترا کوتکی چیرے جاگہ بات"۔
- **کوتل :** (کَ وُ۔ تَ ل) کڈن کربس ءِ یا اولاک یا کچک ءِ مھار کن اَنت ءُ بند اَنت ئے۔ سہ دل کوتلی چیکنہ نزانت۔ بھرپہ بھاگپت نہ بیت (مرید ھانی) [اسپ کوتل ب ق]
- **کوٹ :** (کَ وَ ٹ) ماڑی، کلات ۲- گور ءِ کنگ ءِ استونکی ڈگلو۔
- **گوٹ :** (کَ وُ ٹ) ھماپس کہ کانٹ ئے پرنیست یا پہ بھ نہ زدایت ئے۔ میش کہ بُندءِ بے کانٹ اِنت، جنین کہ وتی شھراں

کشّں اِیت گوُش اَنت وت ءُ گوُٹ ئے ٹُرنگ ، بے مُندریک ءُ دستونکاں دست کوُٹ بنت ۲۔ ساتگیں سر، هماکہ بُراهدار نہ اِنت۔
چ۔ کوُٹنگ "، کوُٹ۔

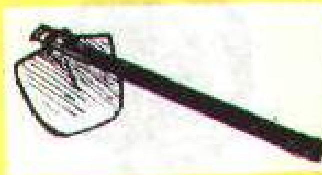
- **کوُٹنگ** : (کُ وٹ ۔ ٹَ گ) وتے ءِ مزیں برے، ورگی نیگے کہ باز مشهور اِنت هور ءِ زندکنگ بیت ۔ بچار « کیٹنگ » (بچار بُٹ)
- **کوٹک** : (کُ وَ ۔ ٹِ کَ) کیٹر: هماکہ وتی پت ءِ چُک نہ اِنت ۔
- **کوٹگ** : (کُ وَ ۔ ٹَ گ) ڈک جنگ، گُڈگ ءُ زندکنگ، گوشت ءِ کوٹگ ۲۔ بجن بَندگ۔
- **کوُٹول** : (کُ وٹَ ۔ وَ لْ) کوُٹنگ ءِ وَل۔
- **کوٹہ کنگ** : (کُ وٹَ ۃ ۔ کَ نَ گ) گُدءِ کوٹہ کنگ بزاں پرگرگ : پہ دوچگ ءِ گُدءِ کَچ کنگ ءُ بُرگ۔
- **کوٹی** : (کُ وَ ۔ ٹِ ی) مھتل ، داِرگ " پلانی ءِ منی کارکوٹی کُتگ " ۲۔ اوتاک ، بان ، کمرہ
- **کوٹیا** : (کُ وَ ۔ ٹِ یْ ۔ یَ ا) بوجیگ ءِ راستے کہ گیشتر کَچّ ءِ مردم بندا اَنت ئے۔
- **کوجا** : (کُ وَ ۔ جَ ا) دگاکور ، بے بروسائیں مردم ، ٹُنڈا۔
- **کوچ** : (کُ وچْ) اُشتر کہ گندل کنگ بیت آئی ءِ دیم ءِ کتَب ءِ دیم ءِ کوچ ءُ پُشت ءُ بیگ ءُ پدی کوچ گوُش اَنت ، کوجہ ، کوچگ ۔
- **کوُچ** : (کُ وَ چْ) بچار "کوُچ "

کوُٹنگ

- **کوُچگ** : (کُ وچْ ۔ چَ گ) هماجاگہ کہ گیشتر پہ کورءِ سرگوارِیں آپ ءِ کشت ءُ کشار کنگ بیت ، دشت، دشتیاری کوُچگ اَنت ۔
- **کوچگ** : (کُ وَ ۔ چَ گ) بچار "کونچگ"
- **کوچل** : (کُ وَ چَ لْ) کُچل: ناکن رنگیں چیزے کہ ماهیگ ءِ پوست ءِ پر اِنت. (کوچل جنگ: بے پروگ کنگ یا تمرءِ پاشنک کنگ)۔
- **کوچنڈگ** : (کُ وَ ۔ چَ نْ ۔ ڈَ گ) کوناهگ، رگڈگ اگاں کسے زُرتگ ءُ آئی ءِ چَم بند بنت سُست بیت ءُ پہ کپگ ءِ جُنڈ اِیت۔
- **کوچو** : (کُ وَ ۔ چَ وْ) بچار "کوچہ"۔
- **کوچہ** : (کُ وَ ۔ چَ ہْ) بلوچستان ءِ جاگھے ءِ نام اِنت کہ اودءِ آپ سک کم اِنت پہ دروری جتل گوُش اَنت ۔ "گوادرگیا بیں کوچہ اِنت آپ روگینگ ءِ بھر بیت" کوُچگ۔
- **کود** : (کُ وِ دْ) گردن ءِ بر دستانی پُشتی نیگ ءِ گردن ءِ هما جاگہ کہ گوں سرین ءِ کرز ءِ هوار بیت کہ هُمرءِ هَڈ کمّیں بُرز اِنت مردم کہ زندءِ پڑ ورپیت آئی ءِ کود هم گوشت ءُ پیگ بند اِیت ۔ مزن کود : بزاں بھادر، دلیر، سرمچاریں مردم ، گوک یا اُشترءِ کوهانڈ، ۲۔ آپس ءِ زین ءِ دیمی کتَب ،کوڈگ ۔ ۳۔ جاگہ ءِ بارڈہ ، مونت ، ٹیکس۔
- **کوُدر** : (کُ وْ ۔ دَ رْ) سرباز ءِ چہ جنگل ءِ چیرشھرے۔
- **کودِک** : (کُ وَ ۔ دِ کْ) کسانیں مُچک ، کوگا۔

- **کودگ :** (کْ وْ۔ دَگ) زِنیءِ کود، بزاں آئیءِ دیمءِ کْتَب، زِنیءِ گردن، گردنگ۔
- **کوڈال :** (کْ وْ۔ ڈَال) کُدال، پاوڑا، کوڑال۔ (بچار ءُبُت)
- **کَور :** (کَ وَر) زِمینءِ هما دِرنگیں بھر که آئیءِ تهءَ هورءِ آپ یا کوهانی آپ که چه شیپاں کیت ءُ ایرریچ ایت ءُ دیم په دریاءَ روت۔
- **کُور :** (کْ وْ ر) چه چَمّاں لنگ، هما مردم که هچ مَه گندایت۔
- **کُوَر :** (کُ وَ ر) کُوَرکیں بَٹّ۔ ۲۔ جَٹّ ءُ جاهِل CRUDE, ROUGH.
- **کوراس :** (کْ وْ۔ رَاش) تھاری، زُرمب، تیّگ، بےآس، مُرتگیں آس، مُرتگ آس۔
- **کوراسک :** (کْ وْر آس کْ) کورءِ آسک، بےروژنائیں جاگه، مردمے که آئیءِ لوگءِ آس ءُ روژنائی مه بیت گوش اَنت: "کوراسک" اِنت بزاں چوکه کورءِ آسکءِ نشتگ هچ نه گندایت تھاری زُرمب، بےسیم۔
- **کوراںڈی :** (کْ وْراں ڈی) سرباری پچّے۔
- **کورائی :** (کْ وْ۔ رَا ءِی) بلوچانی زاتے۔
- **کُوَرایگ :** (کُ وَر۔ رَائی گْ) یا کُوَراهگ: چگل دیگ، دَور دیگ۔
- **کُورپاد :** (کْ وْر + پَاد) شُوتم پاد۔

کوڈال

- **کورپھم :** (کْ وْر + پَ هَم) کم پھم، کم زانگ، هما مردم که زوت سرپد نه بیت۔
- **کُورت :** (کْ وَرت) کورچ۔ "پلانیءِ وارثءِ کورتا کورت اِنت"
- **کورٹو :** (کْ وْ۔ رْ ٹْ وْ) هما مردم که بلا بر سیم نه کنت، ناشکور۔
- **کَورجو :** (کَ وْر + جُ وْ) هما جوکه چه کورءِ کشتگءُ په ڈگارءِ سرگرتگ۔
- **کُورچ :** (کُ وْر چ) زمجاه، کَپت؛ کلورءِ هڈءُ پھلوگانی نیامجیءِ نرمگ، کش، کَشگ۔
- **کُورتچ :** (کُ وْر۔ رِچ) زمینی گومزءِ کُدوگ۔ هما گومز که زمینءِ تهءِ آئیءِ کُدوگ اِنت۔ آ گومز که ڈرچکءِ سرءِ یک تلاری دیمے وتی کدوگءِ چوکه بینگءِ مگسکءِ بندایت آئیءِ نگسنگ گوش اَنت۔
- **کورچات :** (کْ وْر + چ اَت) هما چات که آئیءِ چگ کوریتگ اَنت که رندءِ یله دیگ بیتءُ ڈرایت، ڈراتگیں چات۔ کوهنءُ بےآبیں چات، هما چات که آپءِ نه کپتگءُ یله دیگ بیتگ۔
- **کوردِل :** (کْ وْر + دِل) کورپھم۔
- **کوردید :** (کْ وْر + دِی دْ) کم گندوک۔ کورچَم هما که سرپد نه بیت، کم اکل۔
- **کوردیم :** (کْ وْر + دےم) چیزے که آسپانه اِنت دیمءِ دزاں گپتگ۔ نه ترپوک۔ تھاردیم، هما چیز که آئیءِ رنگ کمیں لگشتگ۔

- **کوردیمگ :** (کُ وْ ز ۔ دِ ے ۔ مَ گْ) بچار "کوردیم"
- **کُورزات :** (کُ وْرْ + زاتْ) کورءِ زاتگیں، کورءِ آورتگیں۔
- **کورزانت :** (کُ وْرْ + زانَ تْ) ھما کہ سرپد بیت۔
- **کورزانگ :** (کُ وْرْ + زانَ گْ) بچار "کُورزانت"۔
- **کورگان :** (کُ وْرْ گَ انْ) سالونکءِ لوگءِ برگءِ پیسر کورءِ یا چاتءِ سرءِ برآنتءِ جانءِ شود انت ءُ نوکیں گُدءِ گورءِ دینت۔
- **کُورگند :** (کُ وْرْ + گِ نْ دْ) کم دید۔
- **کُورگیج :** (کُ وْرْ + گِ ے جْ) کورءِ گیتکگیں، کورءِ یا ھارءِ آورتگیں۔
- **کُورم :** (کُ وْ رُ مْ) سکّیں گرین ءُ سوچوکیں آس کہ بازیں بیت۔ جہنم (Hell) دوزخ (
- **کورمیم :** (کُ وْرْ + مَ ے مْ) نزانتکار، کم چَھم۔
- **کورو :** (کُ وْرُو) ھما مردم کہ زبرءِ گندایت، کورٹو۔
- **کورو :** (کُ وَرْ وْ) گُمبدءِ نونٹیں چلّے کہ آئیءِ تہءِ بکوٹ پچگ بیت۔
- **کوروانک :** (کُ وْرْ + وانْ کْ) ھمادا کہ چوشروشءِ انت کہ کانگءِ بوجیگءِ جانءِ میھرانت۔

مزنیں کوروشءِ مارشں

- **کوروش :** (کُ وْرُوشْ) ایرانءِ ھخامنشی بادشاہ کوروش (۵۵۷ ق م-۵۲۸ ق م) کہ مزنیں کوروشءِ نامءِ زانگ بیت۔ اے ایرانءِ مستریں ءُ نامدارتریں بادشاھے بوتگ۔ اے کمُدانءِ بادشاھانی بن بادشاہ ھخامنشءِ گُڈی بادشاہ، داریوش سیمی بوتگ کہ سکندر مقدونیءِ دستءِ پروشءِ وارتگ۔ (بچار بُت)
- **گورہ :** (کُ وْ۔ رَہْ) بچار "کُورَو"
- **کورھار :** (کُ وْرْ + ھارْ) کورءِ ھار
- **کورھوکین :** (کُ وْرْ + ھُ وْ کِ ے نْ) ھما ھوکین کہ پہ ناکامءُ ناداریءِ مشایگ بیت پرچا کہ دلجمیں ھوکینے نہ انت۔
- **گوری :** (کُ وْ۔ رِیْ) ھما مردم کہ آچہ کمبر کندءِ بجروانکہ آھُران ءُ کاجوءِ کورءِ دوئیں کراں آباد انت۔ (بلکیں اے گال پرشتگ یا ترنگ بوتگ ءُ "کورائی" کنگ بوتگ کہ بلوچانی ٹکّےءِ نام انت) ھمے رنگءِ لھتیں مردم دپ گوری، سرکوری ھم گوشنت یا دگہ کورےءِ نامءِ سیادی یےکن انت۔
- **گوری :** (کُ وْ۔ رِیْ) چہ چمءِ لنگ بیگءُ میم نہ کنگ۔
- **کوریں راہ :** (کُ وْ۔ رِ ے نْ + رَاہْ) ھما کشک کہ نہ گیشِ انت۔
- **کوریں کِشک :** (کُ وْ۔ رِ ے نْ + کِ شْ کْ) بچار "کوریں راہ"

- **گوڑا :** (گ وَ ۔ ڑا) کلپ، کلنڈ، وساچ ۔ ھمازر، تلا یا نُگرہ کہ روداں ھوار دانت۔ ۲۔ دُنیا، اِمروز۔
- **کوڑال :** (ک وَ ۔ ڑال) بچار "کوڈال"
- **کوڑو :** (ک وَ ۔ ڑو) بلوچانی یک ٹِکّے، اِے مُلکّ گوادرءَ ھست ءُ سندھ ءَ ھم ھست کہ سندھی آیاں "کھوڑو" گوش اَنت۔ بتل: "کوڑو کوھنیں جوڑو"
- **کوڑی :** (ک وَ ۔ ڑی) آپواریں تاس، جام، پیالہ ۲۔ کسانیں کُچک کہ گُدءِ سرءَ جن اَنت ءُ اولاکانی گردن بند جوڑ کن اَنت ءُ منگئے کن اَنت ءُ گوازگ ءِ میدان ءَ مان کن اَنت، پادگان ءِ بند اَنت
- **کوژگ :** (ک وژ ژگ) بچار "گونزگ"
- **کوژجاہ :** (ک وژ + جاہ) بچار "کوشجاہ"
- **کوس :** (ک وس) (گِرَچک اَکرَچک ءُ کوس) ۲۔ چَم ءِ سرءُ چیرگ ءِ پوست کہ وپگ ءِ ھردو ڈک اَنت ءُ چم بند بنت۔ کونس۔
- **کوسرا :** (ک وس رَا) کوسڑا: عراق ءِ ناہءِ پات چو جنترءِ گرد اِنت، ھریک ناھے ءِ بلوچ "کوسرا" یا "کوسڑا" گوشس اَنت۔ زانگ نہ بیت کہ پات ءِ نام اِنت یا ناہءِ؟ [کوسر ءِ ولا اسے : تہی تہیگا (اوستایسنا ۱) [خالی، تہیگا، ماہین پہلو

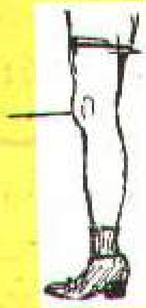
مٹر ءِ کوسگ

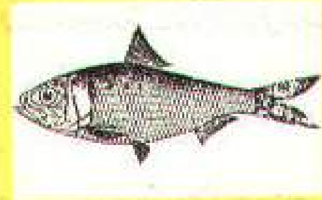
وشکم ب ق]

- **کوسِرک :** (ک وسِ رَک) بچار "کوسگ"
- **کوسڑا :** (ک وَ ۔ سَ ڑا) بچار "کوسرا"
- **کوسگ :** (ک وَ ۔ سَ گ) ماش، ماک، مٹر یا دگہ ایخیں دھل ءِ دانانی پوست۔ گیشتر ءِ کپ ۲۔ بلوچ راج ءِ ٹکّے کہ گیشتر گامیش پُشک ءِ ماھیگ ءِ زاتے۔ (بچار بُت)
- **کوسیچ :** (ک وَ ۔ سی یُ چ) کدو؛ گرادگ ءُ ورگی سبزی یے۔ چہ کوسیچ ءِ برءَ رزان ھم جوڑ کن اَنت گیشتر ءَ روگن ءَ مان کنگ ءِ کار مرز بیت۔
- **کوسیچول :** (ک وَ ۔ سِ یُ چ + وَل)، کوسیچ ءِ وَل:
- **گوش :** (گ وش، ھمے کوش کہ پادءِ گرّ اَنت ۲۔ گواتے ءِ نام اِنت کہ گرماگءَ سارت کنت چہ تھیل رو دماتک ءِ کیت۔
- **گوشس :** (گ وش) پہ گوک چہ چات ءَ آپ کشگ ءِ نونگ ۲۔ کوشار ئیگءُ کشگ ءِ جند۔ گشگءُ "نامو" وارکوش، ازاب کوش۔
- **گوشس :** (گ وش) مُچ ءِ کُپہ ءِ تہءِ ھما مچگ کہ چہ ھمائی ءِ تہ ءَ مُچ ءِ لُٹ ءُ بر درکا اینت ۲۔ سک اسپیت۔ ۵ گوشیں سردست گوں نگار ءِ پچیں تملاں "کیش" ۳۔ داز ءِ گوشس۔

- **کوشائینگ :** (کٗ وٗ۔ شَ ا۔ ءِ ےِنْ گْ) ہیکّے ءِ پر مایگ کہ دگرے ءِ بہ کُشّ اِیت۔
- **کوشجاه :** (کٗ وٗشْ + جَ اہْ) کوژجاہ : ھما جاگہ کہ اود ءِ پَس ءُ گوک پہ ھما ءِ کُشّگ بنت { ابطار : ABATTOIF }
- **کُوک :** (کٗ وٗکْ) بادءِ کونڈ ءِ چیری بھر بازمردم گُپّیَ ءِ ھم کُوک گوشَ اَنت بلے زدأنت۔ ڈرچک یا دارے کہ مُورک یا کُل بیت۔
- **کوک** : (کٗ وٗکْ) دریائی مُرگے۔
- **کُوکت :** (کٗ وٗ کْتْ) ھما اسپیت پَس کہ آئی ءِ گوش سک کسان بہ بنت۔
- **کوکا :** (کٗ وٗ۔ کَ ا) ھالیگ، ھالیگیں پیتی ۲۔ سگرٹ یا بیڑی ءِ بُنڈ۔
- **کُوکار :** (کٗ وٗکْ۔ کَ اَرْ) سکّیں تُوانک، بُرزیں جاک، سلوات ءُ واھی۔
- **کوکارگ :** (کٗ وٗ۔ کَ ا۔ رَگْ) بچار " ھوکارگ "۔
- **کُوکارگ :** (کٗ وٗکْ۔ کَ اَرگْ) کُوکار کنگ۔
- **کوکر :** (کٗ وٗ۔ کَ رْ) گُچ ءِ کوکر : ھمے پوست کہ آئی ءَ کُشّ مان اِنت " گُچ ءِ کوکر بستگ "، " گُچ ءِ کوکر درآورتگ" یا " کوکر تُرک اِتگ " جمبر ءِ کوکر : ھما جمبر کہ پَٹّ پُٹّ ءُ اسپیت اِنت۔ کوکریں گورم : ھما گورم کہ کسان اَنت ءُ پُرشَ اَنت کہ پَٹّہ پَٹّہ اَنت ءُ ڈولدار اَنت۔
- **کوکراچیگ :** (کٗ وٗ۔ کَ رَاچ ی گْ)، (کٗ وٗ۔ کَ رَا۔ چ ےِ گْ) یا (کٗ وٗ۔ کَ رَا چ گْ) کوکر کہ کُش اِیت ءُ کارگ ءِ بُن ءِ پُشت کپ اِیت۔
- **کوکڑی :** (کٗ وٗ۔ کَ ڑِی) [جدگالی یا سندھی ءَ کرپانک گوش اَنت۔ کُکڑی] سہ کولک کمالان نہ بیت کوکڑی دلوش نہ بیت۔
- **کوک کنگ :** (کٗ وٗکْ + کَ نَ گْ) بچار " ھوک کنگ "
- **کُوکُو :** (کٗ وٗ۔ کُوْ) کپوت ءِ توار، " کُوکُو کن کپوت بَلّانی۔ کپتگ پَگ اَنت وَلانی۔
- **کوگ :** (کٗ وٗگْ) کسانیں کرّوکے کہ دان یا دار ءُ وارت ءُ ریزیں اِیت ۲۔ دنتان ءِ کِرم ۳۔ گُچ ءِ نھال کہ کپتگ بیت۔
- **کُوگ :** (کٗ وٗگْ) لاپ ءِ مزنیں کِرم کہ جوالا ایپت گوار اِنت ھتیں سک مزن بیت۔
- **کُوگی :** (کٗ وٗ۔ گِ یْ) ھما دَھل یا دار کہ کوگ ءِ جتگ۔
- **کُوَل :** (کٗ وَلْ) گُنج ءِ بر، گل گُشتگ (کوَل کنگ : وَرگ، جورکنگ، روت کنگ، دردکنگ، لاپ کنگ) ۲۔ ناذراھی یے۔
- **کَول :** (کٗ ولْ) نذر، منّت۔
- **کَول :** (کٗ ولْ) کسانیں تگن، جدءُ کسترین کوُلک اِنت ۲۔ گُوات ءِ کول، گُوات ءِ پشکّے یا تھماتے۔
- **کُوَلڈ :** (کٗ ولْ۔ لَ ڈْ) داز ءِ ھُشک بوتگیں ھوشگ بزاں تنگ کہ داز ءِ گرگ ءِ درکپت ءُ ھمیشی دکوز بہ بیت۔
- **کُولڑ :** (کٗ ولْ۔ لَ ڑْ) بچار " کُولڈ "۔
- **کولِک :** (کٗ وٗ لِ کْ) کرپاس ءِ " سُرنگپ " ءِ ھُشکیں پوست۔
- **کَولک :** (کٗ وَلْ کْ) کسانیں تگن ءِ یا گُوات ءِ کول ۲۔ کسانیں کتار یا کتارءِ زاتیں لوگے۔ بتل : کولک کمالان نہ بیت کوکڑی دلوش نہ بیت۔ ۳۔ جنینی آدمی پشک ءِ بگل گُشاد۔
- **کَولک :** (کٗ ولْ کْ) کُوک ءِ کہ کُشّ اَنت آئی ءِ سرگ ءُ سگندان ءُ پادگان یکجا کن اَنت ایشاں کولک گوش اَنت۔
- **کولکو :** (کٗ ولْ۔ کَ وْ) کتار، رِمُوک۔
- **کَولگر :** (کٗ ولْ۔ گَ رْ) کسانیں ماھیگے چہ لیجر ءُ مسترءُ پتی تر اِنت، گُنگگ ءُ بازمان۔ بچار بت تاکدیم 652
- **کَولنج :** (کٗ وٗ۔ لِ ن جْ) درد۔

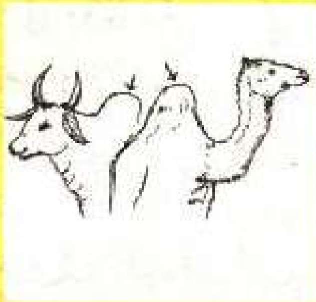
- **کولواه :** (کُ ولْ ۔ وَا) بلوچستان ءِ مکران ءِ رو دراتکی بھرءِ تاسیلے اِدءِ جوسک بازبیت ، کولواھی کپیر : کانٹی کپیر۔
- **کَولیگ :** (کَ وْ ۔لِ یْ گْ) شنک ، ندر ، هیرات ، چاگرد ، گرّان ، گیریگ ۔ هما چُک کہ پہ آئی ءِ کول ءِ نذر منگ بوتگ ۔
- **کَولیگ :** (کَ وْ لِ یْ گْ) هما چمگ کہ چہ آئی ءِ آپ درکیت ۔
- **کَوم :** (کَ وْمْ) راج (عربی ۔ قوم)
- **کَوم :** (کَ وْمْ) چیزے کہ مُچ کنگ بیت ، کسانیں کوت ، گونڈیں جوهان ، کومب ۔
- **کومب :** (کُ وْمْ بْ) بچار "کَوم"
- **کومپارگ :** (کُ وْمْ ۔پَ ارگْ) بچار "کوپارگ"
- **کومپال :** (کُ وْمْ ۔ پَالْ) سرگ ءِ هنڈ ، کونپال ۔
- **کومپالی :** (کُ وْمْ ۔پَ الِ یْ) کونپالی ، ماهیگے گُرزے کہ جنگ ءِ کارءِ مرد بوتگ ۔
- **کُومگ :** (کُ وْمْ ۔مَ گْ) یا (کُ وْمْ ۔مُ گْ) کُمگ : مُچ ءِ بُن کہ روتگ چہ همیشی ءِ درکاینت ۔ ایشی ءِ مُنار هم گُش انت ۔
- **کُونّ :** (کُ وْنْ نْ) بچار "کین"
- **کوناهگ :** (کُ وْ ۔نا ۔ هَ گْ) کوچنڈگ : گڈگ ۔

- **کونپال :** (کُ وْنْ ۔ پالْ) بچار "کومپال"
- **کونپالی :** (کُ وْنْ ۔ پالِ یْ) بچار "کومپالی"
- **کونٹ :** (کُ وْنْ ٹْ) هما گوانگ کہ رهت ءِ اورگ ءِ سرءِ دوچگ بیت ۔ مُچل ءِ یک راستے کہ چہ میدءِ جوڑ بیت ۔
- **کُونٹولی :** (کُ وْنْ + ٹُ وْ لِ) کینٹول : سروش ءِ کونڈانی سرءِ بیگ ءِ گُوتءِ بُرزکنگ ۔ ٹول بوگ ۔
- **کونج :** (کُ وْنْ جْ) اے هندوستانی گالے کہ شال (کوئٹہ) ءِ دمگ ءِ کارمرد گے کن انت کہ بلوچی ءِ پمتی زرءِ کامبوءِ گوشی انت ۔ بلے اے نام "هندی" یے ۔ ۲۔ چوٹ ، تنچک اَتاں ۔
- **کُونج :** (کُ وْنْ جْ) کُوچ ، کُنج ، کُچّ : لوگ یا دگہ انچیں جاگھے ءِ سرگ ءِ تهی نیمگ ۔ کوھے کہ کوانج ءِ بیت ۔
- **کونچگ :** (کُ وْنْ ۔ چَ گْ) گونجگ ، کوچگ ، کونڈگ ۔
- **کُونڈ :** (کُ وْنْ ڈْ) چہ ران ءِ جهل ءِ ڈیکنگ ءِ بُرزءِ پروش جاه ءِ سرکُری دیم ۔
- **کُونڈاسک :** (کُ وْنْ ۔ ڈَ اسْ کْ) پوگس ، ذریپانچ ۔
- **کونڈبند :** (کُ وْنْ ڈْ + بَ نْ دْ) بینڈ ، ذوریں کونڈءِ بندوک ۔ اشتر ءِ کونڈاں بندگ ءِ کونڈ بند کنگ ۔ هم سادہ کہ کونڈ بندگ بنت ۔
- **کونڈکش :** (کُ وْنْ ڈْ + کَشْ) بچار "کونڈموش"

- **کوٹڈگ :** (کُ ون ڈَگ) گوجگ، کوچگ یا کوچگ۔
- **کونڈم :** (کُ ون ۔ ڈُم) دلوت ءِ پہ سرمب زمین ءِ کوندگ ۔ پہ مِطرءِ جنگ ءِ کونڈم جنگ۔ کونڈم جنگ ، کونڈاں جنگ ءِ نندگ ۔ باداں سک دیگ یا پہ کارے ءِ کنگ ءِ زورءِ دارگ ءِ باداں میھ کنگ۔
- **کونڈموش :** (کُ ون ڈُ + مُ ڈُش) گوں کونڈاں روگ۔
- **کونر :** (کُ وُ ن ز) یا کوتل : دازءِ برکہ اول سرءِ بستگ بیت بزاں پتا ایت ءُ درکیت پدءِ مگسک دزنز ، بدءِ بالا ایت ئی کونرتوام بیت مگیش بیت۔ (بچار بُت)
- **کونزی جھت :** (کُ ون زِی ۔ جَ ھَت) کونزءِ کالگ۔
- **کُونزگ :** (کُ ون ز ۔ زَگ) آپ درپےکہ بُن ءِ بزاہ ءُ دپ ءِ تنک تراںت کش ءِ یک دستگےپر اِنت ءِ سک بزانت۔ اے کونزگ بلوچی سوتانی تہ ءِ دھل ءِ بدل اِنت چوکہ ھندستانی سازاں دو کونزگ دھل ءِ بدل ءِ کارمرد بیت۔ اے سازءِ مجلساں ھم "کونزگ ءِ گوش اَنت انچوش کہ "مرچی بلاں بازارءِ کونزگ اِنت" اشیءِ جنوک ءُ "کونزگی" گوش اَنت۔
- **کونزنباد :** (کُ ون زُ ۔ زَن ب اُد) مچے اشیءِ کلونٹ تھرھم بنت ءُ زردھم۔
- **کُونس :** (کُ ون سُش) بچار "کوس"

کوھانڈ

کوتل / کوتر

- **کونک :** (کُ وَن کَ) گوک۔
- **کوتل :** (کُ وَ ۔ تَل) بچار "کوتر"
- **کُون موش :** (کُ وَن + مُ وُش) پہ کون کنزروگ۔
- **کوہ :** (کُ وُہ) زمین ءِ سرءِ برزیں بند۔
- **کوھانڈ :** (کُ وَ ۔ ھَانڈُ) کوھنڈ : اُشترءِ پُشت ءِ مکتیں بھرکہ ھمیشیءِ سرءِ رھت ایرکنگ بیت۔ کاٹیگرءِ بردستانی برزی ءِ نیمگءِ گردن ءِ کُٹ ءِ انچیں سرءِ بڈتے۔ کوھانڈگ رودیگ : پڑور بیگ۔ (بچار بُت)
- **کوھبن :** (کُ وہ + بُن) کوہ کرّ، کوھی دامن، کوھدیم۔
- **کوہ بند :** (کُ وہ + بَنڈ) سنگ بند : ھمادیوال یا بندکہ گوں سنگاں بندگ بیت۔ کوہ بندیں چات : ھماچات کہ گوں سنگ بندگ بیت
- **کوہ بنگ :** (کُ وہ + ب نَگ) کوھی بنگ کہ سک تُرند اِنت ءُ مردم ءِ گنوک کنت۔
- **کوہ بیرک :** (کُ وہ ۔ بِ ی رَک) یا کوہ بیترگ ، مگس ءِ کوہ ءِ نام اِنت۔ اے کوہ ءِ یک گُھگرانڈے ھست کہ کانٹے چہ آسک اَنت جندءِ پتن اِنت ماں نگےءِ گونڈ اَنت۔
- **کوھدر :** (کُ وھ + دَر) ھمادَرکہ کوھانی تہ ءَ اِنت ، وادی ۔ ۲۔ سرباز ءِ شھرےکہ میتگ ءِ مان ، چہ جنگل ءِ چیر اِنت۔

ایشی ءِ کوھسر ءِ ھم گوْش اَنت۔

- **کوہ دِل :** (کَ وہْ + دِلْ) سنگدل، زالم۔
- **کوْھڑگ :** (کَ وَہْ۔ ڑَگْ) ریشے کہ تہ ءِ گھایت ءِ جُل ءَ بیت۔ ڈرچک کوْھڑگ بیت بزاں تئے ھالیگ اِنت۔
- **کوْھستگ :** (کَ وْھِ سْ۔ تَگْ) ھما ملک کہ ھر جاگہ ءِ کوہ اِنت۔
- **کوْھسر :** (کُوہْ + سَرْ) کوہ ءِ سر۔
- **کوْھکرِٹ :** (کُوہْ + کَ رَٹْ) شگوشگ یا شگونگ، پَن ءِ برکہ چوتلک ءِ ھردو سَر بارگ ءُ توک ءُ ڈِکّ اِنت ءُ سرجم ءَ گُنڈگ گُنڈگ اِنت بلے اے گُنڈگ نہ اَنت چوکہ ھمے بر ءِ جندءِ لھم اَنت ءُ ورگ بنت یا زمردم ڈرچکیں گنج ءِ بر ءَ گش اَنت۔
- **کوْھکَل :** (کَ وھْ + کَ لْ) وَتے کہ تالاہیں چیرئے سُھر اِنت ءُ تاک ءُ پَنّ اَنت، ایشی ءِ ھنڈال ءِ وراَنت، ھنڈال ءِ رنگ ءُ ھاکی اِنت۔
- **کوْھگور :** (کَ وھْ + گُ وْرْ) کوہ ءِ نزیک ءِ گور، ھما جاگہ کہ کوہ ءِ دامن ءَ بہ کپ اِیت۔
- **کوْھل :** (کُوْ۔ ھَلْ) تریج ءِ دان کہ دیگا نیم رس اِنت ھوش ءِ تہ ءَ برابری پُلگ۔ ۲۔ دان، گوشت یا ھیک ءِ کوْھل کن اَنت۔ بزاں آپ ءِ تہ ءَ ھڑئے دینت۔
- **کوْھلو :** (کَ وْھَ لُوْ) مشک ءِ بُوتگ ءُ ڈُو زات اِنت یکّے اسپیت ءُ یکّے سیاہ، اسپیتیں مشک ءِ بُوتگ ءَ گوامیچ گوش اَنت ءُ سیاھیں مشک ءِ بوتگ کوْھلو اِنت۔
- **کوہ مراد :** (کُوہْ + مُرَادْ) کیچ ءِ یک کوھے کہ زگریانی زیارت جاہ اِنت۔
- **کوہ مرد :** (کُوہْ + مَرْدْ) کوھستگ ءِ مردم۔
- **کوہ میتگ :** (کُوہْ + مِ ئے۔ تَگْ) بچار "کُہ میتگ"
- **کوْھن :** (کَ وَھْنْ) لوک اِتاں دیر گوستگیں۔
- **کوْھنڈ :** (کُوْ۔ ھَنْڈْ) بچار "کوْھانڈ"
- **کوْھنگ :** (کَ وَھَنْگْ) ستکیں کوْھنیں کارمرد کہ تگیں گُد۔
- **کوْھِنگ :** (کَ وْھِ نْگْ) کوھِستگ، بلوچستان ءِ ھم گُش آنت۔ ے کوھنگ ءِ اے کوھیں کلات کسی پت ءِ میراس نہ اِنت۔
- **کوھول :** (کُوہْ + وَلْ) شگوشگ ءِ سوک۔ ۲۔ کوھکل : وتے۔
- **کوھی :** (کَ وْھِ یْ) ھما مردم، دلوت، ڈرچک، رستر یا کہ دگہ انچیں چیزے کہ گوں کوہ ءَ سیادی بکنت۔
- **کوھی بڈال :** (کَ وْھِ یْ + بَ ڈَالْ) مُرگے، (کوھی بڈول)
- **کوھی بود :** (کَ وْھِ یْ + بُوْدْ) درمانے کہ ریش ءِ دپ ءِ بُراہ کنگ ءِ کارمرد بیت۔
- **کوھی پترونک :** (کُوھی + پَ تْرُوْنَکْ) پترونک ءِ زاتے کہ کوہ ءَ رُدایت۔
- **کوھی جنینک :** (کَ وْ۔ ھِ یْ + جَ نِ ئے نَکْ) بچار "جنے جانیگ"۔
- **کوھی کرگ :** (کُوْ۔ ھِیْ + کَ رَگْ) زھریں کرگ ءِ زاتے کہ کوہ ءَ رُدایت۔
- **کوھی کلو :** (کُوْ۔ ھِیْ + کَ لُوْ) ماھیگے۔
- **کوھیگ :** (کُوْ۔ ھِیْگْ) بچار "کوھی"
- **کھ :** (کِ ھْ) کاھے زمین ءِ پُشت ءَ بُراہ روت بلے ایشی ءِ باز کُشگ پر اِنت۔

- **کھ** : (کُ ھ) کوہ ۔
- **کھار** : (کَ ھَاز) کھرکنوکیں مردم ۔ ھسد، کینگ ۔
- **کھبر** : (کَ ھ + بَ رْ) کاہ بُرّوک، ھما مردم کہ کاہ بُرّگ ءِ کارءَ کنت یا ھما کاربوج کہ پہ کاہ ءِ بُرّگ ءَ کار مرد بیت ۔
- **کُھبر** : (کُ ھ + بُ رْ) کوہ ءِ بُرّوک ھما مردم کہ کوہ بُرّ ایت یا ھما کاربوج کہ پہ کوہ ءِ بُرّگ ءَ کار مرز بیت ۔
- **کُھبز** : (کُ ھ + بُ زْ) کوھی بز ۔
- **کھبگ** : (کَ ھ + بَگْ) جلینڈیں ءُ کپتگیں جنین، بدکاریں شکلیں جنین
- **کُھ بند** : (کُ ھ + بَ نْ دْ) کوہ ءِ بند، ڈراجیں کوہ ءِ بند ۔ ھما بند کہ پہ سنگ بستگ ۔ ھما دیوال، جات یا دگہ جاگہ کہ پہ سنگ بستگ، سنگ بند ۔
- **کھبوٹی** : (کَ ھ ۔ بُ وْ ۔ ٹِ ئی) بچار "کھبگ"
- **کھبہ** : (کَ ھ ۔ بَ ھ) بچار "کھبگ"
- **کھبہ دِرّ** : (کَ ھ بَ ھ + دِ رْ) ھما پُرک یا دگہ انچیں پوشگی گُدے کہ انچیں رنگے ءَ دِرّگ بوتگ کہ راڑ ءِ تچک نہ انت ءُ پہ شرّی پُچینگ نہ بیت ۔

کُھپاچن

- **کُھپاچن** : (کُ ھ + پاچِن) کوھی پاچن کہ شکار کنگ بیت ۔ (بچار بُت)
- **کُھ پٹ** : (کُ ھ + پَ ٹْ ٹْ) کوھیار، ھما مردم کہ کوھاں پہ مادن ءِ درگیجگ ءَ جار انت ۔
- **کُھت** : (کُ ھ تْ) گپتے کہ دل ءَ گِک بہ بیت، ہزن، توربینوکیں ہزن، ارمان، دلپدردی : "بلائی ءِ جوشیں کارے ءِ کنگ منی دل ءَ کُھت انت" بزاں من ءَ سک ہزن انت ۔
- **کُھٹور** : (کُ ھ ٹُ وْ رْ) اے ڈرچکے کہ ایشی ءِ دار یکبرے دوک بیت چہ برنہ مرایت ۔ مال ھَور ءُ ھرگاں جنگل ءَ اے سک کار دنت اے دوک بیت ھم زیت ۔ ھمے ہمیں دگہ دار ھم ھست انت کہ چہ آیاں شیترگ ۔ اگرچ ءُ کریچ زانگیں انت ۔
- **کُھجنگ** : (کُ ھ + جَ نْ گْ) کوھی جنگ بزاں کوھانی تہ ءَ جنگ کنگ ھمے رنگ ءَ "پڑجنگ"، "گرشہ جنگ"، "دُزجنگ"، "شپ جنگ"، "دشمن جنگ"، "زدجنگ"
- **کُھجنگ** : (کُ ھ + جِ نْ گْ) کوھی جنگے، مُرگے ۔
- **کھچر** : (کَ ھ ۔ چَ رْ) کاہ چر، چَراگ، دلوت ءُ اولاکانی چَرگ ءِ جاگاہ کہ اودءَ کاہ ءُ آپ باز بیت ۔ چَراگاہ ۔
- **کھدا** : (کَ ھُ دَا) سیریں مردم، مستریں مردم، سروک ۔
- **کھدائی** : (کَ ھُ وْ ۔ دَائی) بلوچانی قُلے ءِ نام انت ۔

- **کھُدر** : (کُ ھْ + دَرْ) کوہ دَر، کوھاں دَر (وادی)
- **کھُدل** : (کُ ھْ + دِ لْ) مزن دل، دلیر، بھادر، ھمتی مردم۔
- **کھُڈیڈار** : (کُ ھْ + ڈِ ے۔ڈَارْ) ڈیڈار ءِ زات اِنت بلے ایشی ءِ بازگُٹ تگ پراِنت۔
- **کھر** : (کَ ھْ رْ) آپت، کھریں مردم ءُ شیتان یا دَیں مردم۔ ۲۔ زھر ءُ کھر، زھر، دلرنج۔
- **کھربا** : (کَ ھْ۔رَبَا) مُھرگ ءِ زاتے کہ جنیں ماں دستونکاں کن اَنت ئے۔ گوُش اَنت اے مُھرگ یک ڈرچکے ءِ سُسترانت۔ بازگوُش ایت کہ چہ ھمے ڈرچک ءِ برءَ اڈ کنگ بیت۔ دُ دگہ لھتے گوُش اِیت کہ ھمے ڈرچک ءِ دار اِنت ایشی ءِ ڈرچک ءِ نام «غیرس» (انگریزی) اِنت ایشی ءَ «جوز رومی» ھم گوُش اَنت۔ کھربائیں ھِنگ : بزاں جنینی دوستار کہ وش بیت چو کھربا اِنت زھرگپت چو ھنگ ءَ بیت گر چم ءُ چارگ ءَ ھر دوئینانی رنگ زرد اِنت ۲۔ نچے کہ دانگ ئے کسان اَنت۔ عربی ءَ «کھربا» پہ نیت ءَ زیرگ بوتگ کہ چہ «کاہ ربا» ءِ زُرتگ اِش کہ کاہ ءَ وتی نیمگ ءَ کشّ اِیت
- **کھریگ** : (کَ ھْ رِی گْ) دلرنج، دل ءَ کھر بیگ۔
- **کھُڑگ** : (کُ ھْ ڑَگْ) بچار «کوُھڑگ»
- **کھُسیرک** : (کُ ھْ۔سِ یْ رَکْ) کوھی سیرک کہ چہ اے سیرکاں بوئے تُرندتر اَنت۔

کھُ گُرانڈ

- **کھُکر** : (کُ ھْ کِ رْ) بچار «کوکر»
- **کھُکرٹ** : (کُ ھْ + کَ رَ ٹْ) ڈرچکیں گُنج ۲۔ شگوشگ۔
- **کھکرّ** : (کُ ھْ + کِ رْرْ) کواہ ءِ دامن۔
- **کھکلّ** : (کُ ھْ۔کَ لْ لْ) بچار «کوہ کل»
- **کھکول** : (کَ ھْ۔کَ وْ لْ) ڈراجیں ءُ ٹھکوکیں کندگ۔
- **کھگ** : (کَ ھَ گْ) کچگ، کچگ دیگ۔
- **کھُگ** : (کُ ھَ گْ) دَمبرگ، کین کنگ۔
- **کھُگنج** : (کُ ھْ + گَ نْ جْ) ھما گنج کہ چہ کوہ ءَ دست کپ اِیت یا ھما چیزے کہ کوہ ءَ درکیت ءُ مزنیں بھالے کاراِیت
- **کھُگور** : (کُ ھْ + گَ وْرْ) ماھیگے، گور ءِ زاتے۔
- **کھُگوانڈ** : (کُ ھْ + گَ وْ رَانْ ڈْ) کوہ ءِ گُورانڈ۔ (بچار ءُ بت)
- **کھگوشت** : (کَ ھْ + گَ وْشْ تْ) بچار «کاگوشت»
- **کھُ میتگ** : (کُ ھ + م ے تَ گْ) ھما میتگ کہ کوھاں ءَ بیت ۲۔ سرباز ءَ چہ گور درءَ جھل شھرے۔ کوہ میتگ۔

- **کھن** : (کَ ھَ نْ) کاریز کہ ڈگارانی آپ دیگ ءِ واست ءَ چہ زمین ءِ چیر ءَ کَشّگ بیت . (تازی قلج)
- **کُھن** : (کُ ھُ نْ) بچار ءِ "کُوھن"
- **کھنکار** : (کَ ھَ نْ + کارْ) ھما مردم کہ کھن ءِ کار ءَ بلد اِنت .
- **کھنیگ** : (کَ ھَ نِ یْ گْ) ھما تلگیں جات یا کسانیں کنڈ کہ کمّیں کوچگ ءَ آپ ءَ کپ اِیت مردم کاشیگ چیر جت کنت یا ایرکپت کنت . کور ءِ تہ ءَ آپدار یں ڈگار ے ءَ کسانیں کلّے جن ئے آپ ءَ کپ اِیت . دگہ آپدار یں جاگھے ھم بیت .
- **کھوا** : (کَ ھْ وَا) چاء ءِ پیمیں چیزے کہ انگلیسی ءَ Coffee گُشّ اِنت . (بچار بت)
- **کھودا** : (کَ ھُ وْ ۔ دَا) بچار "کھُدہ"
- **کھور** : (کَ ھُ وْرْ) کھیر ، مشہور یں دْرچکے .
- **کھوری** : (کَ ھُ وْرِیْ) کھور بَل ، ھمود ءَ کہ کھور باز بنت ۲ ۔ چہ ھما مزن شیپاں یکے کہ چہ گوریچاں کاینت ءُ کیچکور ءَ ایر رچ اِنت . آ دگہ مشہور یں ایش اِنت : ۱ ۔ گرمک ۲ ۔ پراھین ۳ ۔ تنکیں ۴ ۔ گُدگانی ۵ ۔ کیساک ۶ ۔ ھیستان ءِ جنزات .
- **کھول** : (کَ ھْ وْلْ) مُک ، تمن .

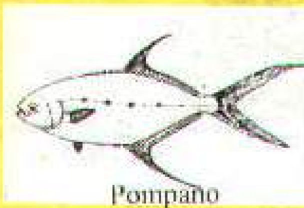
کھیر

کھوا

- **کھیب** : (کِ ھِ ےْ بْ) پہ ٹھل راہ ءِ روگ . داب .
- **کھیر** : (کَ ھِ یْ رْ) کھور . (بچار بت)
- **کھیرڈنگ** : (کَ ھِ یْ رْ + ڈنگ) کھیر بَل ، کھیردان ، کھیردر ، ھما دمین کہ ملک ءِ ڈنگ اِنت کہ چوشیں جاگھاں کھیر ءِ جنگل رُد اِیت .
- **کھیربَل** : (کَ ھِ یْ رْ + بَلْ) ھمود ءَ کھیر باز بیت . کھیر ءِ جنگل .
- **کھیرک** : (کَ ھِ یْ رُکْ) کسانیں کھیر ۲ ۔ مردینی نامے
- **کھیرکاہ** : (کَ ھِ یْ رْ + کاہْ) کاھے .
- **کھیری** : (کَ ھِ یْ رِیْ) کھیربَل ، ھمود ءَ کہ کھیر بیت ۲ ۔ شیھانی یک زاتے .
- **کھینگ** : (کَ ھِ ےْ ۔ نگْ) کچینگ : مردم ءِ جسم ءِ جاگھے کچّگ دنت آ جاگہ کچینگ بیت .
- **کُھینگ** : (کُ ھِ ےْ ۔ نگْ) دم بریگ "گُھنگ ءِ گُشگال"
- **کئی** : (کَ ءِ یْ) کجام مردم ءِ ، کجام کَس ءِ .
- **کئیگ** : (کَ ءِ یْ گْ) کئی ءِ ھمبزات اِنت بلے اے ھر دوئیں جتا کار مردبنت . اِک : اے کئی لوگ اِنت . اے لوگ کئیگ اِنت .
- **کی** : (کِ یْ) ھما مزنیں کور جو کہ پہ نوکیں سندات بندی زمین ءِ ھاتر ءَ چہ کور ءَ کَشّگ بیت .

- **کے :** (کَ ۔ ے) کجام کس ۔ کجام مردم
- **کِیّا :** (کِ یْ ۔ یا) بلوچی زانتگیں نامے کہ ایشی ءِ بزانت جُوانیں سر ، واجہ ، گھتریں کماش ءُ سیدءَ گوْش اَنت ۔
  «کیّا عمرِ زر زوال» پارسی وانگی «شیرازی» ءِ دیم ۲۱۷ ءَ نبشتگ : «کیا بمعنی مہتر و بزرگتر و خداوند است و سید را نیز کیا گفتہ اند»
- **کْیاس :** (کْ ے اس) کش ءُ تور ءِ یک وزنے ءِ نام بوتگ چہ نیم کیلوءَ زیات ءُ چہ کیلوءَ کم بوتگ ۔
- **کْیام :** (کْ ے ام) کالب ، سنچ ۔ ے کالب ءُ کڈءَ نیکہ چہ کْیاماں کِ ستگ اَنت ۔
- **کْیامت :** (کْ ۔ یا ۔ مَت) ھلاک ، ازاب ، وار ، تکلیپ ۲ ۔ چہ مرگ ءَ رند ، پدءَ زندگ بیگ ۔
- **کْیامگ :** (کْ ۔ یا ۔ مَگ)
- **کَیپ :** (کَ ے پ) نَشَہ ۔ ھنوشی (عربی کیف)
- **کیپ :** (کِ ے پ) باری ۔ رند ۔ برام ۲ ۔ گوج ءُ باگار ءِ زاتے بلے اے ساپ ءُ سلہ اِنت ھے زات ءِ کسانیں ءَ کیپک گوش اَنت ۔
- **کیپان :** (کِ ے پ پان) جنینی نامے ۔

کیچان

کیتلی

- **کیپک :** (کِ ے ۔ پک) گوج ۔ باگار ءُ کپار ءِ زات ءِ لوگلے ۔ کسانیں کیپ ۔
- **کیپی :** (کَ ے پِ یْ) نشہ ئی ، کیپ کنوکیں مردم ۔
- **کیت :** (کَ ے ت) بُنکار گال «آیگ» ءِ آیوکی (مستقبل) گال بزاں لوکی کیت ۔
- **کیتّو :** (کِ یْ تْ ۔ تْ و) گوں مردینی پُشک ، شلوار ءُ کوٹ ءَ یکجا دوتگلیں کیتگ ۔
- **کیتلی :** (کِ ے ۔ تَ لِ یْ) کرہ ءِ ہمیں درپے کہ ایشی ءَ دیگ ءُ کڑی پر اِنت ۔ (بجار مُت)
- **کیٹ :** (کِ یْ ٹْ ٹْ) رزان یا بندے کہ داں لُنٹاں بُرہ بیت ۔ ستریچ ، کیل ۲ ۔ نرمیں ریک ءِ جُمبپ ۳ ۔ مُنتکانی زبان ءُ زھر بیگ ۔
- **کیٹگ :** (کِ یْ ٹْ ۔ ٹَ گ) بجار «کوٹگ» ۔
- **کیٹگول :** (کِ یْ ٹْ گ + وَل) یا کیٹگول : کیٹگ ءِ ول ، کوٹگول ۔
- **کیچ :** (کِ ے چ) بلوچستان ءُ مکران ءَ تربت ءُ آئی کرہ ءُ گور ءِ دمگ ءِ نام ۔
- **کیچان :** (کِ ے ۔ چان) کیچان : کوھی ماھیگے ۔ کد : گیش چہ گیش ۳۰ س م ۔ (بجار مُت)
- **کیچکار :** (کِ ے چ + کار) کیچ ءِ جوڑ بوتگیں چیز ۔ کیچی ، کیچ ءِ مردم ۔

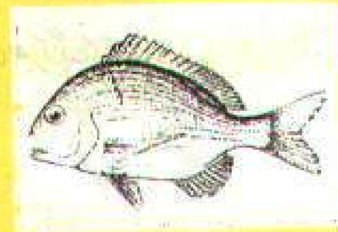
- **کیچکور** : (کَ ے چ + کَ وْ رْ) کیچ ءِ کور کہ چہ مکران ءِ چاریں مزنیں کوراں یکے ۔ آ دگہ سئیں ۱۔ رکشان ۲۔ نھنگ ۳۔ دشت کور اَنت۔
- **کیچو** : (کَ ے ۔ چُو) نامے ۔
- **کیچی** : (کِ ے چِ ی) ھما کہ گوں کیچ ءَ سیادی کنت ۔
- **کَید** : (کَ ے ڈْ) بند، جیل ۲۔ جنینی زیورے : جنین ءِ سر ءِ کید کہ چہ تنگہ ءَ جوڑ بیت ۔ دُرّانی کید کہ گوش ءِ سر ءَ مان تر اِیت ، بارٹگ ءِ کید ۔
- **کیدّہ** : (ک یْ ڈْ ۔ دَ ہْ) داز ءِ راستیں مُچّے کہ ایشی ءِ گُش ساک وش بُو کنت چہ ایشی ءَ تیل ھم کشّ اَنت۔
- **کیدی** : (کَ ے دِ یْ) ھما کہ کید اَنت « بندیگ »
- **کیدیگ** : (کَ ے دِ یْ گْ) بچار «کیدی»
- **کیر** : (کِ ے رْ) مردین ءِ شوکانی شُم ءُ چہ کُرک ءَ جھل لونچانیں آ زا کہ چہ ایشی ءِ سوءَ مس درگیت ۔
- **کیر بند** : (کَ ے رْ + بَ نْ ڈْ) تلک ءِ کیر بند : بندیکے کہ سرے گوں کیرک "ءَ ءُ سرے گوں نیام دارءَ بستگ۔ داربند۔
- **کیرّگ** : (کِ ے رّ گْ) کسانیں کیر ۲۔ تلک ءِ کیرّک بزاں دارّک کہ گوں کُبّلک ءَ اڑتگ بیت ۔
- **کیرّگ** : (کِ یْ رّ دَ گْ) کیرّگ ءِ توار۔ کسے ءِ گُٹ ءَ سک بدارے آ ئی ءِ توار کیرّ کیرّءَ درکیت ۔
- **کیرّگ** : (کِ یْ رّ گْ) رنگے۔
- **کیرّینگ** : (کِ یْ رْ رِ ے نْ گْ) کُنت کنگ ۔ مردمےءَ انچیں سوچ پچیں ھر کنگ کہ آ بدیاں ارت ءُ بزانز بگیپت ۔
- **کیز** : (کَ ے زْ) بچار «کید»
- **کیزی** : (کَ ے زِ یْ) بچار «کیدی»
- **کیزیگ** : (کَ ے زِ یْ گْ) بچار «کیدی»
- **کیس** : (کِ ے سْ) بزیں چادر کہ گیشتر جولائیگ گُواپ اِنت ۔
- **کیساک** : (کَ ے سَا کْ) چہ ھما مزن شیپاں یکے کہ چہ گور بچاں کاینت ءُ کیچکورءَ ایر رچ اَنت ۔ آ دگہ مشہور ایش اَنت : ۱۔ گروک ، ۲۔ بزّاھیں ۳۔ تنکیں ۴۔ کھوری ۵۔ گنگانی ۶۔ ھیستان ۷۔ جنزات ۔
- **کیسپیلک** : (کِ یْ سْ + پَ ے لْ کْ، یا پَ ے لُ کْ) کسانیں پیلک ،کیسہ پیلک ۔
- **کیسّگ** : (کِ یْ سْ ۔ سَ گْ) گُد ءِ پیلک کہ چیزاں کنگ ءُ کوپگءِ اڑتگ بیت ،کیسہ پیلک۔ کیسّگ پہ رسینگ اِنت ۲۔ کیتوءَ ھم گوش اَنت ۔
- **کیسگ** : (کِ ے سَ گْ) لتارگ ، پرمُشگ ، زمین ءِ سرءَ گِرّ ینگ ۔
- **کیسّگ بُر** : (کِ یْ سْ ۔ سَ گْ + بُ رْ) جیب کترہ ۔ ھما دُز کہ کیسّگاں بُرّ اِیت زرّاں بارت ۔
- **کیسّگ جَن** : (ک یْ سْ ۔ سَ گْ + جَ نْ) بچار «کیسّگ بُر»
- **کیسّم** : (کِ یْ سْ ۔ سُ مْ) بھار کا ھے چو گندیم ءَ اِنت ھوش بیت بلے دان ءِ سک ایرث اِنت گیشتر ماں ڈگاراں گوں دَھل ءُ زرد اِیت کرءِ کاپاچ ءِ ئے کن اَنت ۔ ڈِق ءَ گیشتر گوں «ببشر» ءَ رُد اِیت ۔
- **کیسّمب** : (کِ یْ سْ ۔ سُ مْ بْ) بچار «کیسّم»
- **کیسّنب** : (کِ یْ سْ ۔ سُ نْ بْ) بچار «کیسّم»
- **کیستو** : (کِ یْ سْ سُ وْ (یا) سَ وْ) بچار «کیسّو»

- **کیسّی** : (کِ ی س - سِ ئی) کسانیں ماھیگے ۔ کینتی ۔ (بچارُبت)
- **کیش** : (کِ ے شْ) دین ، نیکراہ ، مذھب (پارسی : کیش)
- **کیّش** : (کِ ئی شْ شْ) گُوش ، مُچ ءِ کیش ۔
- **کیشّگ** : (کِ ئی شْ - شَ گْ) ھر جاگھے کہ بند ءَ بُرتگ ھے دِڑ ءِ دپ ءِ ھر دوئیں نیمگ ءِ بند ءِ بُن ءَ گوْش اَنت ۔ " بند ءِ کیشّگاں بشاں کہ ھاک بہ ڈُڑین ایت کہ گوں نوکیں ھاکاں وت ءَ بگیپت ۔
- **کیکڑا** : (کِ ے - کَ ڑا) بچار " کیکّٹا "
- **کیکّ** : (کِ ی کْ کْ) بارگ ءُ دْراج بوگ ۲ - کُوکار ، واھی ۳ - تْرنج ءِ تیجار ۴ - کبتا ۔

[طب : کِکا = بشکل گوسفند گہ ، کیکاک - پا : ککہ گکی]

- **کیکّا** : (کِ ئی کْ - کا) سِل ، جون ، گَند ، دلوت یا اولاک ءِ درائی ، مردم ءِ درائی ۔
- **کیکّٹا** : (کِ ئی کْ - کَ ٹا) مدگ مات (بچارُبت)
- **کیکّگ** : (کِ ی کْ - کَ گْ) لڑ ءِ ڈولیں چیزے ءِ بارگ ءُ دْراج بیگ ۔ کیکّ گِرگ ۔

کیکّٹا

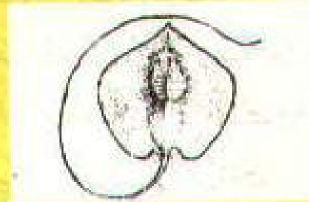

کیسّی

- **کیکّینگ** : (کِ ی کْ - کِ ے - نَگْ) لبٹڑ ءِ ڈولیں چیزے ءِ کشّگ ءُ بارگ ءُ دْراج کنگ ۔
- **کیل** : (کَ ے لْ) پُڑ ، لُنٹ ماں لُنٹ ۲ - پاکاس ءِ زات ءِ ماھیگے ۔
- **کِیلّ** : (کِ ئی لْ لْ) درمانے کہ سکّ شیاہ بیت ۔ سکّ شیاہ ۔ کیلّی : اڑی کنگ ، کیلّ دارگ ۔
- **کیّل** : (کَ ئی - یَ لْ) یکّیں جاگہ ءَ یہ نگیگ ءُ نادری کیگ کہ نہ راہ ءِ دیم ھست ءُ نہ راہ ءِ پد ، یہ بے وسی چہ وتی جاگہ ءَ شُت نہ بوگ ، چوکہ بندیگ ءَ ھچ جاگہ سُرات ءُ شُت نہ کنگ ، یہ یکّے ءِ اُمیت ءَ نندگ بلے پہ بے آسری ۔
- **کیلاھگ** : (کَ ے - لا - ھَگْ) مُشتگیں جوھان ءِ کنزلیکّ ءُ کپنزراں درکن اَنت ، جوھان ءِ داناں گوں ھنشون یا گوں " پنجو " یا پہ دست گوات ءَ دینت کہ لیگاں گوات چہ داناں جتا بکنت ، ھمیشی ءَ کیلاھگ گُش اَنت ۔
- **کیلّڑ** : (کِ ئی لْ لَ ڑْ) داز ءِ کوتڑ : بزاں ھوش کہ ھمیشی ءَ کوز برانت چو کلونٹ ءَ
- **کیلکور** : (کِ ئی لْ لْ + کَ وْ رْ) مکران ءِ یک مزنیں کورے ءِ نام اِنت ھمے جاگہ ءَ ھم کیلکور گُوش اَنت ۔
- **کیلّگ** : (کِ ئی لْ - لَ گْ) مزنیں بست ۔ بازبستگیں ڈگار کہ رِدّ پہ رِد ھم بند ءُ کتار بنت ۔
- **کیلو** : (کَ ے لْ وْ) ھادرپ کہ گوں آئی ءَ چیزے کیل کنگ بیت ۔

- کیلو : (کِ یٖ لُ وْ) دو رتل ءُ دو اونس ءِ سنگ ۔ یکھزار گرام ۔
- کیمار : (کِ یٖ مَا رْ) کُنٹگی کاھے کہ اُشترئے وارت ، زھرانت ۔
- کینچ : (کِ یٖ نْ چْ) لانکیوچ ءِ دراںگ ءِ راہ ۔ گوَن ، مردم ءِ پشتبندءَ ھم گوش انت ۔
- کین : (کِ ے نْ) بچار « کین کنگ »
- کینٹگ : (کِ ے نْ ۔ ٹَگْ) کینٹکی لیب « آماچی » کہ پہ گُب جنگ بیت ۔
- کینٹکی : (کِ ے نْ ۔ ٹْ کِ یْ) لیبے ۔
- کینٹول : (کِ یِ نْ + ٹْ وْ لْ) بچار « کونٹول »
- کینجا : (کِ ے نْ ۔ جَا) کینجہ : جنگ ، بانور « کینجہءَ کین گرتگ ! چے لوٹ ایت ؟ مُجلے لوٹ ایت ؟
- کینچند : (کِ یٖ نْ + چَ نْ ڈْ) کیچنڈ : بالی مُرگے ۔
- کین در : (کِ یِ نْ + دَرْ) ھما کہ کینءَ درا اِنت ، جانذر ، بڑھنگ ۔
- کینتر : (کِ یِ نْ ذْ رْ) کسلہی گالوارءَ « پینتر » ءَ گُش انت ۔ پینتر ، پونتر ۔
- کینترکی : (کِ یٖ نْ ذْ ۔ رْ کِ یْ) کسلہی گالوارءَ سواس ءِ « پینتری » ءَ گُش انت کہ اِشی ءَ پونتری ، پینتربندیا پوترہ بند ھم گُش انت
- کینشگ : (کِ یٖ نْ ژْ ۔ ژَگْ) تیزیں بارگیں توار ءِ کشگ
- کین کنگ : (کِ ے نْ + کَ نَ گْ) دمبرگ ءُ ننگ ۔
- کینگ : (کِ ے نَ گْ) جیسک ، ھسد ، کست ءُ کینگ سے جوکردکانی برسرءُ ھلانے کینتگ انت ۔
- کینگی : (کِ ے ۔ نَ گِ یْ) کینگ داروکیں مردم ۲ ۔ بلوچی نامے پہ مردینءَ
- کین موش : (کِ یٖ نْ + مْ وْ شْ) پہ کین موشی روگ ءَ گوش انت
- کین ءُ کل : (کِ یِ نْ ۔ ءُ ۔ کَ لْ) مردمے ءِ سک بازدیرءَ یک جاگھے ءِ ندگ ءُ پاد نیایگ ۔
- کینیل : (کَ ے نْ یْ ۔ یَ لْ) بچار « کئیل »
- کیوہ : (کِ یْ وَ ہْ) بچار « کیھو » PPB, LWD: KIAVA: Drunken, Stupefied, intoxicated
- کیھو : (کِ یٖ ۔ ھَ وْ) مست ، ھنوش ، نشہ ۔
- کیھوی : (کِ یٖ ۔ ھَ وِ یْ) مستی ۔ ھنوشی ۔
- کیھہ : (کِ یٖ ھَ ہْ) بچار « کیھو »
- کیئی : (کِ ے ئْ) کئی (کیچ ءِ گالوارءَ)

گ

- گ : (گ) بلوچی ءِ ھبد ھمی آب۔ "گ" ءِ آب دستیں مانگالانی رند ءَ کیت اِک : بندگ، جنگ، ورگ، ترگ نبیسگ۔
- **گابیا** : (گَ ا بِ یَ اِ) ٹبر کہ مزنیں دور ءِ پسر ءَ دگہ کسانیں دورے لِک کن انت ءُ آچارے چاپ انت۔

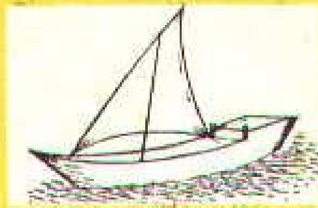
- **گاٹ** : (گَ اٹ) انگریزی گارڈ Guard ءِ بلوچی
- **گاج** : (گَ اج) بلوچستان ءِ جاگہے ءِ نام اِنت۔ پشکانی ھما گُنگ کہ تگمہ ءِ ماں تھا اِشں اڑین انت۔
- **گاجلینگ** : (گَ اج۔لِ ے۔ نَ گ) گاجیل کنگ، ژندکنگ پہ دنتان۔
- **گاجوڑی** : (گَ اج و۔ ڑی) چیزے ءِ گرگ ءُ ژامبلینگ۔ گیشتر مزنیں رسترکسانیں دلوتے بگیپت ءُ بہ ژامبلین ایت۔
- **گاجیان** : (گَ ا۔ جِ یَ۔ آن) مردینی نامے۔
- **گاجیل کنگ** : (گَ اجِ ے لِ + کَ۔ نَ گ) ورگ ءِ جاھگ ءُ در کنگ، دلوت کہ کاہ ءَ جاو ایت ءُ پد ءَ کش ایت۔
- **گاچم** : (گ ا۔ چَ م) کسانیں لوتر ءُ ڑپی گیمی ماھیگے۔
- **گادر** : (گَ ا۔ دِرَ) اے گال بُندر ءَ "گار دِر" اِنت۔ سک مزن۔
- **گادُمب** : (گَ ا۔ دُ م ب) دراج دُمبیں مزنیں پتن ءِ زاتے۔ (بچار بُت)
- **گاڈلینگ** : (گَ ا۔ ڈَ لِ ے۔ نَ گ) ڈلگ ءُ ریچگ، انچوش کہ ھپتار کوٹگاں گاڈلین ایت۔
- **گاڈوک** : (گَ ا۔ ڈوک) بچار، گاڈوک

- **گار** : (گ ا ر) بیگواہ، ژیمب، گار۔
- **گارات** : (گَ ا۔ رَ اث) بیگواہ، گار، بے بُن "گار ءُ گارات"۔
- **گاردِز** : (گَ ا ر۔ دِ ز) بچار "گادز"۔
- **گارشیاہ** : (گَ ا ر+ ش ی ا) تباہ، برباد،
- **گارگ** : (گَ ا ر۔ گَ) گُرگ، سک پریات کنگ، ھرء سرگ۔
- **گاڑ** : (گَ ا ڑ) گار، ۲ گاڑینگ ءِ پہ مانگال بزاں "بہ گاڑ" (بچار گاڑینگ)
- **گاڑگ** : (گَ ا ڑ گَ) وت "گاڑگ" بزاں گرں حاکاں پلپیٹ بیگ۔ ے گاڑات اَنت چو کہ جیدارانی سرمالیںءَ اَنت"
- **گاڑوک** : (گَ ا ڑ و کَ) زندیں مزنیں ڈوک، بلکیں "گاڈوک" ءِ سبک اِنت۔
- **گاڑی** : (گَ ا ڑِ ی) دنزءُ لاٹور کہ چہ دو ساھدار ءِ مزگ ءَ آیانی پادانی ترند ترندءِ زمین ءَ کپگ ءِ جست بیت۔ گردءُ گاڑی،
- **گاڑی کنگ** : (گَ ا ڑِ ی+ کَ نَ گَ) مکابلہ کنگ (گردءُ گاڑی اِنت)

- **گاڑینگ** : (گَ ا ڑِ ے۔ نَ گَ) گوں حاکاں لیگار کنگ بلے پہ اے رنگ ءِ دو مردم مڑاَنت یکے کپ ایت ءُ آئی ءِ سرءِ یادیم ءِ میدھاک ءِ میں بنت بسرء "گاڑینگ" چو گوانی "گاڑینگ"۔ انچوش کنگ کہ "بہ گاڑ ایت"۔
- **گاز** : (گَ ا ز) سنیاھیں پیرء بیسہ، موچی ءِ یکّڑ+ امبرّ دلوڑیگ ءِ) Kerosene oil
- **گازن** : (گَ ا زِ ن) گھزن: تیز دپیں پوست بُرّوکے۔ (بچار رُبت)
- **گازی** : (گَ ا۔ زِ ی) ھما کہ نیکراہ ءُ ھُدا ءِ ھاتر ءَ جنگ کنت (عربی: غازی بزاں بیڑ بروک)۔
- **گاس** : (گَ ا س) "گاسگ" ءِ پہ مانگال بزاں "بہ گاس"۔
- **گاسٹیل** : (گَ ا س۔ ٹِ ے ل) بچار "گاسلیٹ"۔
- **گاسگ** : (گَ ا سَ گَ) بچار "گھاسگ"۔
- **گاسلیٹ** : (گَ ا س۔ لِ ے ٹ) "گاسٹیل" کہ چراگ چہ ھیشی ءِ روک کنگ بیت۔
- **گاسوج** : (گَ ا س و جْ) بچار "گاسوج"۔

- **گاشگ :** (گَ اَ شَ گ) گشگ ، شگون دیم یا شگون پُشت بیگ ۔
- **گاشینگ** (گَ اشِ ے نَ گ) چہ یک رنگے یا وڑے ءَ پہ دگہ رنگ یا وڑے ءَ ترینگ : بوّلی لیب ، مجول ء جنگ ءُ پرلیٹینگ ۔
- **گاگ :** (گَ اَ گ) باکارگ ، ورگ ءَ کہ مردم سیر بیت چہ دل ءِ لَگوات در کیت کہ گٹ ءَ توارے کنت ۔
- **گاگُور :** (گَ اَ گُ و رْ) گرّناک ۔ لانٹیگ کہ اَئی ءِ سُج شپور ء انت گوش اَنت گاگُوریں لانٹیگے ۔
- **گال :** (گَ ا ل) کلمہ ، لفظ word چہ دپ ءَ دراتکگیں ھر توارے کہ بزانت ئے ھست ۔ بلوچی ءِ لچھانی ھر یک بندے گالے ۔
- **گالا :** (گَ اَ لَ ا) بوجیگ ءِ دو الکین ءِ میانجی ءَ ھالیگیں جاگہ ۔
- **گالبند :** (گَ ا ل بَ نْ دْ) محاورہ Idiom
- **گالٹگ :** (گَ ا ل ٹُ ک گ) ٹائپ رائٹر Typewriter (بچار بُت)
- **گالجوڑ :** (گَ ا ل جُ و ڑ) کمپوزیٹر ، پریس ءَ ھرپانی جم ءُ جوڑ کنوک Compositor
- **گالگ :** (گَ ا لِ گ) مزن ھور ءِ تہ ءَ یک بندے ۔

گائیٹ

گالی

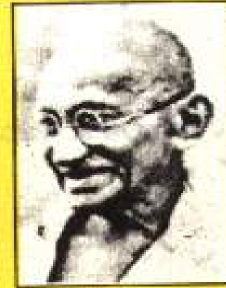

گالٹگ

- **گالوار :** (گَ ا ل و ا رْ) لب و لہجہ ۔ گالوار ء توار ، گپ ء توار ، لہجہ ، تلفظ Dialect, Pronunciation
- **گالی :** (گَ ا لِ ی) بوجیگ ء زاتے ۔ ۲۔ جوانیں جیرگیے کہ چہ پژم ء مُود جوڑ کنگ بیت ۔ (بچار بُت)
- **گالیٹ :** (گَ اِ لِ ے ٹ) راچن ء زاتے ۔ (بچار بُت)
- **گام :** (گَ ا م) راہ ء روگ ءَ چہ پدے ءَ دانکہ دومی پد ءِ نیاما ءِ زمین ءِ دراجی ۔ تیزیں رواج ۔ گام ء بَرگ : مُنگیں مُچک کہ یک برے گو کو کنت پد ءَ پاد کیت ء اوشت ایت چد ء ورند راہ ء روگ ءَ جُھد کنت ھر دھد کہ چک بُگیجی گام ءَ راہ ءَ روت ئی گوش اَنت کہ پاداں کپتگ ، پہ ایشی ءَ دودے ھست ۔ چُک ءِ ترپی پیشئے زوراَت مُھے چک ء پاداں پاندکن اَنت ۔ یک مردمے چُک ءَ شکر روگن دپ ءَ دنت ۔ کارچے زیرایت ھے پیشئی ءَ بُرّایت گوں پیش ءِ بَرگ ءَ چُک ءَ کو گیگ ءَ کنت (بلے گردن ءَ ئے کنت کہ چُک ءِ یک پادے اَئی ءِ راستی گور بندءَ دُومی چپی گور بند ءَ لوچاں بیت) ءُ تچ ایت ءُ پہ ھلے ءَ کپیسر ءِ نامینتگ روت ءُ پد ءَ کیت ۔ ادلاک ءِ گام ۔ گام کنگ : پد کنگ ، کدم کنگ پہ کچ کنگ ءَ ۔ گاماں کشگ : تیزروگ ۔ گاماں گیجگ : راہ ءِ ترینگ ، رھبند ءِ ترینگ ، گاماں پر تینگ ۔ گام گیج : گام ءِ رھبند گام ءِ دراج کنگ ۔ گام ءِ گوندکنگ
- **گاماں گرگ :** (گَ ا مَ ا ں گِ رْ گ) گاماں گوند ء سُست ترکنگ ،

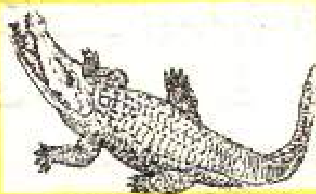
- **گام بُرّ** : (گَ ا م+بُ رّ) ھامردم کہ چُستّانی گاماں بُرّایت۔
- **گام جن** : (گَ ا م+جَ ن) گام جنوک، رَوَک پہ گام۔
- **گام گیج** : (گَ ا م+گِ ے ج) رواج، رپتار ءُ آئی ءُ توبگ Speed
- **گامیش** : (گَ اِ م ے ش) چہ گوک ءَ مستر ءُ تیار تر اِنت۔ چہ گوک ءَ گیشتر شیر دَنت۔ سیاھیں دلوتے۔

گاندی : (گَ ا ن دِ ی) موہن داس (مہاتما گاندھی) ۱۸۶۹ ـ ۱۹۴۸۔ پوربندر ھندوستان ءَ پیداگ بوتگ۔ ھندوستان ءِ آزاتی ءِ مزن رھدر بوتگ۔ ڈبے شِدّتیں جُھدئے برجاہ داشتگ۔ ۱۹۴۸ ءَ یک کینگی برھمنے ءِ دستءَ کُشگ بوتگ (بچار بُت)

- **گانڈ** : (گَ ا ن ڈ) چہ گُون ءِ تہ ءَ گُو ءِ دَرآیگ ءِ راہ ءِ زندیں گرکہ دومی سرءَ سگندان ءَ سک اِنت۔
- **گانڈو** : (گَ ا ن ڈُ وْ) نِھنگ، واگو، پونز ءِ گانڈو : ھُشک بوتگیں لِیپ۔ (بچار بُت)
- **گاہ** : (گَ ا ہ) وھد، گاہ گاہ : وھدے وھدے، گہ : گاہ کنگ۔
- **گاہ** : (گَ ا ہ) گور ءِ چپ ءِ نیمگ، شمال، قطب۔ North
- **گاہ استار** : (گَ ا ہ۔ اِ س۔ تَ ا ر) گاہ ءِ استار۔ North Star

گاندی (گاندھی)

گانڈو

- **گاھسوج** : (گَ ا ہ+سُ وْ ج) بچار، گھسوج۔
- **گاھی** : (گَ ا ہِ ی) گوات کہ چہ گاہ ءَ کیت۔
- **گائم** : (گَ ا۔ءِ م) بوجیگ ءِ گائم (عربی، قائم)۔
- **گاگ** : (گَ ا۔ یَ گ) جنین ءَ مردین ءِ ویت ءُ واب کنگ، شبرہ۔ "گایگ" ءِ گوست "گات"، "گاتگ" گنتگیں (مفعول) "گاتگین"۔ نامگال "گاتین" پرمانگال "گا" بزاں پہ گا۔
- **گَبّ** : (گَ بّ) چہ کاپور یا ھذء جوڑ بوتگیں منگلیک کہ دست ءَ ءِ کن اَنت۔ ماہ ءِ گَبّ بزاں جوھان ءُ دست ءِ گبّ بزاں دیگ یا دُوک، چرچ ءِ دان مک ءَ، گلا گبّ اِنت بزاں ھوشگ ءُ چپوش ءَ درنیتگ ءُ ترنج گبّ اِنت۔
- **گُبّ** : (گُ بّ) دیم ءِ اے کش ءَ آکش کرانارک ءَ آشگور ءِ نیانجی ءَ اَنت۔
- **گُبار** : (گُ ب ا ر) دنز، تامور۔
- **گُبّاں گوّاتو** : (گُ بّ۔بَ ا ں+گْ۔وَ ا تُ وْ) مزن گُبّ، گوّات گُبّ ءُ ماھیگے۔

- گبد : (گَ ب دْ) ، تنگ گبدانت بزان " مین " یا " ذگ " انت ۔ سُنت ءِ انت ءُ دشت ءِ یک میتگے ، کلات ، ءِ نزیک ءَ ۔
- گبدی : (گَ ب دِ ئی) لیبء ، سِنکی ، گبد ءِ بندوک ۔
- گبر : (گِ ب رْ) دپ ءُ دیم ءَ یاکہ سر ءُ پاگ ءِ ساد ۔
- گبر : (گَ بَ رْ رْ) ڈر ءِ نیم بزاں دو آنا ۔
- گبرگ : (گَ بِ رْ رَ گْ) چہ کوہ ءَ سِنگ ءُ ڈل ءِ رچگ ءِ توار ۔
- گبرگبار : (گَ بِ رْ گَ بَ ا رْ) آپ ءِ رچگ ءِ توار ، ڈبڑ ڈبار ، چہ کوہ ءَ سِنگ ءُ ڈل ءِ رچگ ءِ توار ۔
- گبڑ : (گَ بْ بَ ڑْ) پُریگ ءِ چہ گوات ، دنزیا دیتگ ءَ : لوگ چہ دیتگ ءَ گبڑانت ۔ گبڑ کنگ : آدھور کنگ ۔
- گبچل : (گَ بْ چَ لْ) بجار " گپچل " ۔
- گبس : (گِ بْ سْ) بجار " گپس " ۔
- گبک : (گَ بْ بُ کْ) هاکہ گُپ ءِ مزن انت ۔ گُپی ۔
- گبگ : (گَ بْ بَ گْ) گپ بیگ ، گلہ ءُ گپ بیگ ،
- گبو : (گَ بْ بَ وْ) دریا ءِ جھلانکیں جاگہ ۔
- گبو : (گَ بْ بُ وْ) هامردم کہ آئی ءِ گُپ مزن بہ بیت ۔
- گبورت : (گَ بُ وْ رْ تْ) بے سُد ، گبورت گبورتگ ءَ بیترگ بزاں یہ زوت ءُ بے وار ءَ یک اناگہ بیترگ ۔ کسے کہ
نا سر پدیں رنگ ءَ گپ جنت ۔
- گبہ : (گُ بْ بَ ہْ) بجار " گبو " ۔
- گبی : (گُ بْ بِ ئی) مزن گپ ۔
- گبیت : (گَ بِ ئی تْ) چہ شکر ءُ آرت ءَ جوڑ بوتگیں شیرکنیں پتّی یے ۔
- گپ : (گَ پْ) بجار " گپ " ۔
- گپ : (گَ پْ پْ) هبر ، گپ ءُ ترپ ، مشکرائی ، گشکند ، گرامر ءِ تہ ءَ جملہ فقرہ ، Sentence
- گپان پوس : (گَ پْ پَ ا نْ پُ وْ سْ سْ) وھدے یک جاگھے کسانیں ءِ آئی ءِ تہ ءَ مردم بازکیت ءُ نندایت
مردم گوں یک ءُ دگرے ءَ سک ڈُک انت ءُ نند آنت کہ سرگ ءَ هم جاگہ نیست ۔ گوشں انت هلوک ڈرست
گپان پوس انت
- گپٹ : (گَ پْ ٹْ) بنکارگال ، گرگ ءَ ، آیکی انت ءُ گپت ڈگیر : بھا ءُ وزیر ۔
- گپٹ : (گِ پْ ٹْ) گرگ ءُ گوستگال آئی ءِ گپت ءِ ھمے رنگ ءَ آیکی آباندا گپت ۔
- گپتار : (گُ پْ تَ ا رْ) گوشتگیں گال یا لبز ۔
- گپتان : (گُ پْ تَ ا نْ) یا کہ گمتان بزاں پندول ۔

- **گپتءُگیر**: (گِ پ ت ءُ گِ ی ر) بھاءُ زیر: چیزءِ بھاءُ زورکسات ءُ پیسر کنگ بیت۔
- **گپچل**: (گَ پ چَ ل) اڑ اتگیں یامانگیشّ اتگیں کار: گپچل ءُ کپگ: مُشکل یا اڑءُ کپگ۔
- **گپٹر**: (گَ پ ٹ ر) مزنیں بزیں تُگر: مزن: گنّ۔
- **گپٹ**: (گِ پ ٹ) گُمبی لیب ءُ اگاں گُمب کلّ ءُ سرءُ بکپ ایت ءُ کلّ پھک ءُ گُمب ءُ چیرءُ بیت گپٹ ایت۔
- **گپس**: (گِ پ س) کلّے ءُ دپ ءُ سنگے انچیں رنگ ءُ ایر بیگ کہ دراتگ ءُ پترگ ءُ راہ یا کہ چدءُ گیشتر گوات ءُ ہم راہ مہ بیت، کسے ءُ لوگ ءِ تہ ءُ بکن ءُ دریگ ءُ دروازگاں انچوش مُہر بکن کہ آئی ءُ گوات مہ رس ایت ءُ گپس بیتارا بہ بیت۔ Suffocate
- **گپسگ**: (گَ پ سَ گ) کُچک ءِ راشگ یا وکگ یا جانگ۔
- **گپگ**: (گَ پ گ) یک چیزے ءِ تہ ءُ کُنگے ءِ تہ ءُ روت بلے پدءُ دراتگ ءُ زور جنت یا پدءُ کشگ نہ بیت۔
- **گپگپ**: (گَ پ گَ پ) آسں ءِ گپگپ بزاں آس کہ گوات ءِ چیر انت نی تو ار کنت۔

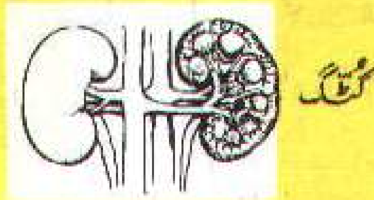
- **گپورت**: (گَ پ و ر ت) بچار: گپورت۔
- **گپءُرپ**: (گَ پ ءُ رَ پ) گوشکند: گپ ءُ رپ: گپ ءُ تران۔
- **گپّی**: (گُ پ پ ی) پادءِ مُچ ءُ اے کش ءُ آگش ءِ گکیں ھڈّ۔ (بچار بُت)
- **گپیل**: (گُ پ ی ل) ھے گوبیل: انت یا گو گپیل کہ کرکدن گوشت انت ءُ پارسی ءُ امبیلا انت۔
- **گت**: (گَ ت) اُمیت، یکین، گُمان، گت ءُ گمان: سما: گت کرگ: اُمیت دارگ۔
- **گتّ**: (گِ ت ت) گپت، گرگ ءِ گونستگال ءُ آیکی
- **گتّ**: (گُ ت ت) بارگیں چیزے دگہ لھیں چیزے ءِ جک بیت ءُ کمیں یا بازیں پتر ایت، گوندوچ یا سوچن ءِ گُتّ لوگ۔
گتّ ءُ نت کنگ: بزاں کسے ءِ سُرینگ ءُ چڑینگ۔
- **گتاچ**: (گَ ت ا چ) گچاچ، سیاہ پیس ءُ مادگیں ھاچک کہ نزیک ءُ وھری بیگ انت۔ ایشی ءُ گیس ءُ ھم گوش انت۔
- **گتاچک**: (گَ ت ا چ ک) سیاہ پیس ءُ مادگیں ھاشنک کہ نوک گتاچ انت۔ بزاں نوک ڈنگ انت ءُ چشنکی ءُ گوستگ۔

- **گتان** : (گَ تَ ان) کوہ دیم ءِ ھما آپشان ءُ ڈلپا دیں زمین کہ گیشتر آئی ءِ سر ءَ سیاھیں گر دلیں سنگلک پتار اِنت ۔
- **گتڑاگ** : (گَ ۔ ڑ ۔ رَ اگ) زنڈیں کلونٹ ۔ زنڈیں کلونٹی ناہ + زنڈ + آبلہ
- **گتک** : (گَ تَ کَ) انیٓ گیتکگ ۔ گیجگ ءُ گیچگ ءِ دمانگال ۔ ۲ ۔ دلوتے کہ چہ وھدءَ پیسر چیک ءَ اِشکند بہ کنت ۔
- **گتکگ** : (گَ تَ ۔کَ گَ) گتکگیں + گیچگ یا گیجگ ءِ گوست ۔
- **گتنز** : (گَ ۔ تِ نَ زَ ز) گتینز گچیل ، بچیل ، گچیر ۔
- **گٹ** : (گَ ٹَ ٹ) راھے کہ دو کوہ ءِ شم ءَ گوزایت ۔ راھے کہ بند بہ بیت ۔ بند ، تنگ ، گٹ ءُ گر ۔

گٹ بوگ) پہ زرتے چیزے ءَ ، گٹ بوگ راہ ءِ ۔ گٹ یاچگ ، گتنگ ۔ گٹ کنگ : مردم ءِ یاگچک یادگر رسترے ءِ ۔ گٹ گرگ : نیبگ ءِ ۔ گٹ ءَ گرگ : تنگ ءَ بند کنگ پہ دژمن ءَ ۔ گٹ ءَ گشادکنگ : مشکل ءَ آسان کنگ ۔

- **گُٹ** : (گُ ٹ ٹ) مردم ءِ توار ءِ درآیگ ءِ جاگہ ۔

گٹ ءِ برگ : بازجاک ءُ جتل کنگ کہ گُٹ بروت ۔ گٹ ءَ بندگ : سک پھریزگ ۔ گُٹ ءَ دیگ : ھار ، کید یا کنڈیک ءِ ، لوپ ءِ ۔ گُٹ ءِ روگ : زیادھیں جاک جنگ ءَ گُٹ روت ۔ گُٹ ءِ ریتینگ : بازجاک جنگ پہ کسے ءِ ہلءِ مرزی ءَ ۔

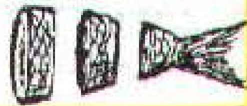
گُٹ ءَ کپگ : بے زور کسے ءِ سرءَ کپگ ، گٹ ءَ لوپ بیگ ۔ جچی بیگ ۔ گُٹ ءِ گرگ : گٹگیر کنگ ، دستاں کسے ءِ گٹ ءَ سک دیگ ۔ گُٹ کنگ : ماھیگ ءِ گُٹ ءَ بُرگ ءُ آئی ءِ روتاں کشگ بلے لاپ ءَ تل نہ کنگ ۔ گُٹ ءَ لوپ بیگ : کسے ءِ سرءَ چچی بیگ ، گُٹ ءَ کپگ ۔ گُٹ ءَ لوپ کنگ : وتی یاد گرے ءِ سرءَ چچی ءِ دور دیگ ۔

- **گُٹ** : (گُ ٹ ٹ) کزب گٹ اِنت بزاں ھوشگ ءُ بستگ بلے ذیگا ھوشگ چہ پوست ءِ ورنیتگ ءُ نگیش اِنگ بزاں گپ اِنت ۔ بلے گپ پہ گلہ ءَ گوشگ بیت ۔ دور ءِ گُٹ بزاں راگا ءِ بُن ۔
- **گُٹ** : (گُ ٹ ٹ) آپیں چیزے ایر برگ ءِ اندازگ ، گُٹ آپ ورگ ، گٹ ءِ گلاٹ ۔
- **گٹگ** : (گَ ٹ ٹَ گَ) پاد ءِ گٹگ : زورجاہ یا کہ پاد ءِ دل ءَ لنگکان ءُ جھل ءِ بزگوشت ، پس ءِ گٹگ ۔
- **گٹگ** : (گُ ٹ ٹَ گَ) لاپ ءِ تہ ءَ آزھے کہ ایشی ءِ کار جسم ءِ تہ ءَ پکاریں آپاں دارگ ءُ گیشیناں چہ کرگ ءِ راہ ءَ دمس ءِ رنگ ءَ کشگ اِنت ۔ گوٹگ ۔ Kidney (بچار بُت)
- **گٹگیر** : (گَ ٹ ۔گِ ی ز) گٹ ءِ تہ ءَ گپ ءِ بندبوگ + گٹگیر کنگ ۔ نگٹ کنگ ، گٹ ءِ دارگ ۔
- **گٹور** : (گَ ٹ ۔ٹ و ز) راسپے پس ءِ ھما زیں چک کہ چہ گوزگ ءَ مستر اِنت بلے ورنا نہ اِنت ۔

- **گٹّورک :** (گ َ ٹ ۔ٹ و ُ ر ک) اسپے پس ءِ ھمانئیں نچک کہ چہ گورگ ءَ مسترانت ءُ گٹّور پادیں شیمن ۔
- **گٹّو مَیگ :** (گ ُ ٹ ۔ ٹ ءِ ی گ) گٹّ ءِ کرّ ءَ دو آسگورانی چیرءِ نیمگ ءَ دوگُگ اَنت کہ برے برے پاد کایت ءُ ڈیں ٹھرگ اَنت گٹّوئیگ ءِ پاداگیگ ءَ چیکّان گور ءَ اِش دیئت ۔گٹّ ءِ ٹُلارگ ۔
- **گٹّی :** (گ َ ٹ ۔ ٹِ ی) گوادر ءَ جاگھے کہ بالی پیٹّ ھموداَنت ۔ دست گٹّی ، واری ۔
- **گُٹّی :** (گ ُ ٹ ٹِ ی) ھما گوں گٹّ ءَ سیادی کنت ۔ ھما گوں کلی ءِ گٹّ کنت
- **گجّ :** (گ ِ ج ج) یا (گ َ ج ج) گجّ ءُ کپ ۔مردم ءِ گجّ ،دریاءِ گجّ اُشترءِ گجّ ۔شیرءِ گجّ بندگ ۔گجّ ءِ رچگ ۔گجّ ءُ کپ بوگ ۔
- **گِجّ :** (گ ِ ج ج) وشّیں کرگ ءِ بَر کہ چہ سیھک ءِ رچگ ءَ رندگُگ کنت ۔ گجّ
- **گُجّ :** (گ ُ ج ج) بچار "گجّ" یا "گِجّ"
- **گجاڑگ :** (گ ُ ج َ ج ا ڑ گ) پہ بدیں رنگ ءَ ورگ ۔ بزاں چوکہ ماھیگ ءَ پلگ ءُ گجّی ءَ کنگ ۔
- **گجاگجی :** (گ َ ج ا ۔گ ِ ج ی) جاک ءُ جیک ، سامان ءِ چیست ءُ ایر ءِ توار ءُ ھلاھوتّ ۔
- **گجدر :** (گ َ ج ۔ د َ ر) بچار "گجدر"
- **گجر :** (گ َ ج َ ر) بلوچ ایرانیاں گجر گوشّ اَنت ۔ اے گال بندر ءَ "قاجار" اَنت کہ بلکیں مُندر ءَ "گاجار" بوتگ ءُ مرباں "قاجار" گنگ ، ایرانی وت کوہ نندیں مردم ءَ گوش اَنت ءُ سک شُھر ءِ سر ءَ سمائیں مردم ۔ نامے ۔
- **گجک :** (گ ِ ج ج ُ ک) ھما کہ چرائی ءِ دپ ءَ ھروھد گجّ رچ ایت ۔ سوالی گجّک ۔
- **گجگ :** (گ ِ ج گ) گجّ ءُ کپ ،چیزے لھڑگیت گجک بندایت ۔شیاھیں سامیں سنگلگے کہ گتا نان بیت ۔
- **گجگ دیگ :** (گ ِ ج گ ۔ د َ ی گ) کسانیں سامیں سنگے آسن ءِ کن اَنت سُھر کہ بیت کش اَنت ءُ ماشینگ ءِ منجل ءَ دورئے دیئت ۔ماشینکانی دپ ءَ گراَنت ۔
- **گجگ :** (گ ِ ج گ) جگردیں سیاہ سنگے کہ آس ءَ کن اَنت روگن ءُ چہ ھمیشی گجک دیئت روگن تامدار بیت سک سیاہ تراَیت ۔ ے بازوی گجگیں بیک ءِ پہ ئوکاپ شتگ اَنت ۔
- **گجگ :** (گ ِ ج ج گ) گجّ بندگ ، گجّ بیگ ۔
- **گجوار :** (گ ِ ج ۔ و َ ا ر) مرگے کہ وشّیں آپ ءِ یا دریاءِ دپ ءَ گج وارت ۔(کسان اِنت)
- **گجورت :** (گ َ ج ُ و ر ت) چیزے ءِ جاگیں ءِ توار ۔
- **گجلینگ :** (گ َ ج َ ل ِ ی ن گ) گاجلینگ ۔
- **گجّی :** (گ َ ج ج ِ ی) ھما مردم کہ دپ ءَ گجّ دنت ۔
- **گجّی :** (گ ُ ج ج ِ ی) پیلکے کہ ماھیگ ءِ لاپ ءَ اَنت کہ ھرچی کہ وارت ھمیشی ءِ تہ ءَ روت بزاں ماھیگ ءِ سگندان ۔
- **گچ :** (گ َ چ) اسپیتیں چُنّ ءِ نمونگ ءَ اَنت بلے چہ ایشی ءَ ھم تراِت کہ دھدی زمانگ ءَ سیاچُنّ ءِ کارداتگ ئے ۔ ھما

اسپیتیں گچ کہ دربرجاھاں سیاھتگ ءُ سرءُ نبیشتگ ءُ کارمروبیت۔

- **گچ** : دگَ خَ چ) زنڈیں، بزیں ٹکر، ماھیگ ءِ گچ کتل ئے ذکن انت ءُ سلامتی ءَ چہ دُمب ءُ تاسرءَ ٹکر کن انت ئے۔ (بچارُبت) لیتار، لبزءُ لیتار، بے پلگاریں چق، گچی ءِ بے پلگار، لیتاری ءُ گچی۔
- **گچاچ** : دگِ چَ ا خ) بچار، گتاچ۔
- **گچپگ** : دگِ ۔ چَ پ ۔ پَ گَ) آسدیگ : بزاں آس ءِ دیم ءُ کہ چیزے دیماں بیت گرا آئی ءِ سبب ءَ روژنائی توان بیت ءُ تتعار دیمگ بیت نی ھم دیمانیں چیز گندگ نہ بیت۔ جدیمگ۔
- **گچ گچ** : (گَ خ +گَ خ) ٹکر ٹکر، گزل گزل، دگچہ گچہ)
- **گچل** : (گَ خ ۔ چَ ل) گچل : بِسل، سِلگت، مین، جون ءَ، بے پلگار، لیگار، پولنگ - ۲۔ گچ گچ، گزل گزل۔
- **گچنگ** : دگِ ۔ چِ ۔ نَ گَ) گچین کنگ بزاں چہ باز ءَ تہ ءُ یک یا گیشتر دوست ترکنگ۔
- **گچو** : دگَ خ ۔ چَ وَ) بچار، گچہ۔

- **گچہ** : دگَ خ ۔ چَ ہ) اسپیت، سک اسپیت چوکہ گچ ءَ۔
- **گچیر** : دگِ ۔ چِ ی ر) گچیل، بچیل، گچیل گیتنز باز جاگہ ءَ اے بِنگ۔
- **گچیل** : دگِ ۔ چِ ی ل) بچار، گچیر۔
- **گچین کنگ** : دگِ ۔ چِ ے ن +کَ نَ گ) گچنگ بلے اے ھارنگ ءُ کہ یکے گوش ایت چہ ایشاں یکے گچین بزیر بزاں چہ گچ اتگیناں گچین کنگ۔
- **گچینی** : دگِ چِ ے ۔ نِ ی) ورچتگیں، گچین کرتگیں، خوانیں، شرتریں۔
- **گد** : دگَ دَ) چہ کرپاس یا ابریشم ءَ جوڑبوتگیں گد کہ چہ ایشی ءُ پوشاک بزاں پشک ءُ شلوار ءُ دگہ چیز جوڑ کنگ بیت۔
- **گدا** : دگَ دَ ا) میا، پنڈوک، پنڈوگر، پکیر، نادار۔
- **گدارئ** : دگِ دَ ا ر) گونڈیں گنڈگ، گندءُ گدار، گندک ءُ گدار، گلگدار : وشگداریں مردم : پہ گدارے بگندئے۔
- **گدارئ** : دگِ دَ ا ر) بلوچستان ءِ باز جاگہ ءَ عمادار ءُ کرزاں گوشنت انت کہ پہ گدان ءِ بندگ ءَ لک کنگ بنت ایشانی سرءَ پہ

میدگ ءُ تگیں گُد یا کہ تگر دءُ دگہ چیزے پوش اَنت ۔ بلکیں ایشانی کارمردیں گال چہ "گس دار" ءِ "گِدار" بوتگ ۔ اے شہر بندءُ دیوال ءِ ہم کارمرد بیت کہ تازیاں "تگ" "پہ" ج "مُٹ کرتگ "ءِ جدار" کرتگ کہ ایشی ءِ بزانت دیوال انت پہ چا کہ شہر بندءُ دیوال ءِ تازی ءِ راستیں گال "حائط" انت ۔

- **گُدار** : (گُ دَ ا ر) گُوزگ ءِ روگ ، یک جاگہے ءَ پہ گُذگ ءِ ھاترءَ مانترگ ۔ تر ءُ گُدار ۔
- **گِدام** : (گِ دَ ا م) منزیں جاگہے کہ اودءَ مال ءُ سامان اَمبار کنگ بیت ۔
- **گِدان** : (گِ دَ ا ن) چہ میدءَ جوڑ کرتگیں بلوچی مالدارانی یا بیلانی تمبو ۔ گِدان بند : لوگ ماں سر بزانت خانہ بدوش "لد بچار بُت)
- **گُدائی** : (گُ دَ ا ءِ ی) پکیری مِنتائی + نامے ۔
- **گُدبری** : (گُ دْ بَ رِ ی) بانور ءِ گُدائی برگ ءُ رسینگ ءِ کار ۔
- **گُدبند** : (گُ دْ بَ نْ دْ) پہ گُد بستگیں ۔
- **گُدپ** : (گَ دْ دَ پْ) ذراجیں دار اَنت کہ دھدے بوجیگ ءَ ھُشک ءَ کن اَنت ھمے داراں آئی ءِ ھردو کراں بِلک کن

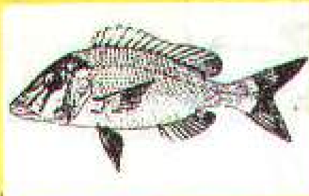

گِدان

اَنت ۔ بوجیگ ءِ گوں ھمیشی ءِ بنداَنت کہ تچک بوشت ایت ۔

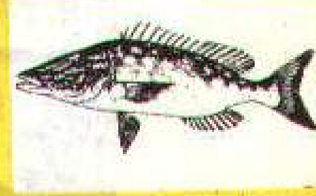
- **گُدراگُدریک** : (گَ دْ رَ ا ، گِ دْ رِ ی کْ کْ) تھتگی پہ یانک یا کہ دگرانچیں چیزے ءِ سرءَ پادانی جنگ یا تچگ ءِ توار ۔ جھک ءُ جیک ۔
- **گُدرشگ** : (گَ دْ رُ شْ گْ) ذرشگ دستان ذرشگ ماں واب ءَ یا کہ چہ زھرءِ ۔ جبرءِ گُدرشگ : بزاں گُمگارگ یا گرندگ ۔ چیزے انچُش ورگ کہ آئی ءِ جاگہ ءَ ذرشگ ءِ توار در بُیت ۔
- **گُدرمبو** : (گَ دْ رَ مْ بُ دْ) معلباں گُدرمبو کنگ : بزاں جتی تاکُن ماں کنگ کہ بُو ءِ باشش مچیں ایت ۔ چوناھیگا دگر بُو ءُ بُس ءُ مسک ھم ماں کن اَنت ۔ بتل : وتی معلباں گُدرمبو مکن تئی لاتا کاں گُوات بارت ۔ ۲ بازجاگہ ایشی ءِ ڈُنگ بزاں ڈال ذرشگ ءِ بزانت ءَ ھم زیراَنت کہ راست بوت نہ کنت ۔ پھر بزگ لوٹ ایت ۔
- **گُندرنج** : (گُ دْ دَ رَ نْ جْ) گد ءِ ذنجگ ءِ دار یا آسن ءِ درنجوک + گُلمیھ ۔
- **گِدروش** : (گِ دْ رُ وْ شْ) گزءِ زنگلیں تاک کہ ھُشک بنت ۔

- گِڈروشیا : (گِ ڈ۔ رُو۔ شِ یَ ا) یا (گِ ڈ۔ ڈُو۔ شِ یَ ا) مکران ءِ کوہنیں نام بوتگ۔
- گدروشگ : (گَ۔ ڈ رُو۔ شَ گ) بچار، گدرُشگ۔
- گدرین : (گَ ڈ۔ رِ ے ن) پوست ءِ ناڈراهی یے کہ کسان کسانیں دانگ بنت کہ گرد گرد ءَ ترّاہ روان بنت۔ دوراست اِنت یکے ھُشک اِنت کہ بچلی نچلی اِنت دومی تریں دانگ دانگ اِنت۔
- گدگت : (گَ ڈ۔ گُ تَ تَ) گُت گُت۔
- گدگتی : (گَ ڈ۔ گُ تَ۔ تِ یَ) بچار، گُگدی۔
- گدگدی : (گُ ڈ۔ گُ دِ یَ) گدگتی، گگتی، گدگدی، گگودی : بچار، گُگدی۔
- گُدگیچ : (گُ ڈ+گِ ے چ) آرتینکے ءِ پتنکیں گدگیچ سک ایرت ءُ لھم ءُ نازرک بہ بیت، ایرت گیچ کرتگیں آرتینک۔
- گدو : (گَ دُ ڈ) چلیم ءِ گوشت اَنت (ایرانی یا مزن هور ءِ عارب)
- گِدیر : (گِ۔ دی ڑ) ماھیگے۔ کد : ۶۰ س م دال ۹۰ س م (بچار ئُت)

Starry pig face bream

گدیر

g nose pig face bream

- گِڈ : (گِ ڈ ڈ) ڈِکّ گونڈ ءُ زنڈ، گِڈیں مردم، گِڈیں تلک، گِلڑ، گھگرانڈ، گڈّیا آسک ءِ مجول۔
- گِڈّ : (گِ ڈ ڈ) نزیکیں نیبگ، گڈّ ءُ وڈ، کپ ءُ ڈال گھگوراند ءُ مادگ گڈّ اَنت کہ گوراندبنت ءُ بزاں گوراندءَ چہ گڈّاں پیداک بنت۔
- گڈّ : (گُ ڈ ڈ) رند، پُشپد۔ مردمے کہ مرایت آئی ءُ شیادءُ وارس نہ بیت سرکارا آئی ءِ مال ءَ گڈّبُگت۔
- گڈاپ : (گَ ڈ۔ ڈَ اپ) لسبیلہ بلوچستان ءِ یک جاگھے ءِ بندنے اد ءَ گڈّائی آپ جاہ بوتگ۔
- گڈّائی : (گَ ڈ۔ ڈَ اِ یَ) لسبیلہ بلوچستان ءِ بندنے الیشی ءِ کرتءِ گوراں گڈّ باز بوتگ۔
- گڈّبند : (گَ ڈ ڈ۔ بَ ن ڈ) بچار، گڈّگ بند۔
- گڈّبھر : (گُ ڈ ڈ+بَ ہ ر) "میراث" یا میراس (عربی ورثہ، تُراث) مال ءُ ملکت یا هیلءِ آدت کہ چہ پت ءُ پیرک ءَ سر رس اِیت۔
- گڈّپاچن : (گَ ڈ ڈ+پَ ا۔ چِ ن) مزن شاھین ءُ نیم زاتیں پاچن چوکہ پاچن ءِ مزن کانٹ بیت۔
- گُڈّجنگ : (گُ ڈ+جَ ن گ) گڈّی جنگ۔
- گُڈّچین : (گُ ڈ+چِ ے ن) گڈّی چین۔

- **گُڈورد** : (گَ ڈُ وَ رْ دْ) گڈی درد ، گُٹ درد ۔
- **گِڈک** : (گِ ڈْ ڈُ کْ) گِڈ ، ڈِک ، ہلڑ ۔
- **گُڈکنگ** : (گُ ڈْ ڈُ کَ نْ گْ) ھاکرچگ ، بچار "گُڈ" ۔
- **گِڈگ** : (گِ ڈْ ڈُ گْ) کوناھگ ، کوچنڈگ ۔
- **گَڈگ** : (گَ ڈْ ڈُ گْ) نیگ ، پہ تہ ءُ سکیں سِنگک ، ناہ ءِ گَڈگ ۔ اُمب ءِ گَڈگ ، کُنر ءِ گَڈگ ۔
- **گڈگئے** : (گَ ڈْ ڈُ گْ) کوری ماھیگے کہ مُر بیے بیت ۔ چم ئے زندانت ، پہ نیگ بزاں گُنڈی گرگ بیت ۔ پہ تاچینگ ءُ گرگ بیت ڈوک ءُ چیر ءَ ولس ایت ۔
- **گُڈگ** : (گُ ڈْ ۔ ڈَ گْ) چیزے ءَ گوں تیر ، تنش یا دگہ انچیں چیزے ءَ گوں ٹُک جنگ ءُ سِندگ یا پُر وشگ ۔ اک : آسن ءِ گڈگ ۔ ٹمینٹ ءِ گُڈگ ۔ دار ءِ گُڈگ ۔ دِرچک ءِ گُڈگ ۔ دستانی گُڈگ ۔ ساد ءِ گُڈگ ۔ سر ءِ گُڈگ ۔ کرس ءِ گُڈگ بزاں ھمراھاں یلہ دیگ ۔ کور ءِ گُڈگ : پہ آپ ءِ ترینگ ءَ ۔ ھبر ءِ گُڈگ بزاں ھبر ءِ پُر وشگ ، ھبر ءِ نہ زُورگ ۔

گُڈی

- **گُڈگ بند** : (گُ ڈْ ڈُ گْ ۔ بَ نْ دْ) گُڈبند ، سراس ءِ بند ءِ بندگ ءِ یک راستے ۔
- **گُڈگ بوگ** : (گُ ڈْ ڈُ گْ ۔ بُ ۔ وَ گْ) چہ گل ءَ گُڈگ بوگ : بازگل بوگ ۔ پیک ءِ گُڈگ بندگ ۔
- **گُڈلنڈو** : (گَ ڈْ ڈُ ۔ لَ نْ ۔ ڈُ وْ) گوک ءِ دُمب ءِ بُن ءِ زندیں بھر ، بُن دُمب الکوشش کرتچ ءُ بُن لُٹ ۔
- **گُڈو** : (گَ ڈُ ڈُ وْ) گلوچ ، بڈکنگ ۔
- **گَڈو** : (گَ ڈْ ۔ ڈُ وْ) یک کسانیں آپی تاسیں رزانے کہ گیشتر گور کار مردمئے کن انت ۔
- **گُڈو** : (گُ ڈْ ۔ ڈُ وْ) دو سنائے کہ گنونڈیں جنگ ءَ پہ دوستی پر کن انت ئے ۔
- **گُڈ ءِ وڈ** : (گَ ڈْ ۔ ءِ ۔ وَ ڈْ ڈْ) کپ ءُ توان چیزے پہ جوانی نزانگ انچوش رواجی کنگ ۔
- **گُڈی** : (گَ ڈْ ۔ ڈِ یْ) دست ءِ ڈراجتریں لنک ، گُڈی جنگ ، گُڈی کنگ ، گُڈی دیگ ۔ گُڈی دپ ۔ بازمردم ماتی لنک ءَ ھم گوش ایت ۔ (بجاربُت)
- **گُڈئے** : (گَ ڈْ ۔ ڈِ یْ) پاگاس ءِ زات ءِ ماھیگے ہنک نکیں پاگاسے ۔

- **گُڈی** : (گُ ڈِ۔ ڈِ ی) رندی، آسری،
- **گُڈی بند** : (گُ ڈِ۔ ڈِ ی۔ بَ ن دْ) لچہ ءِ گُڈی بند۔
- **گُڈی پُنڈ** : (گُ ڈِ۔ ڈِ ی۔ پُ ن ڈْ) ھما چیزے کہ بازدست جنگ یا پُنڈگ ببیت۔ ★
- **گُڈی دیوک** : (گُ ڈِ ڈِ ی۔ دَ ی وْ کْ) مُرگے۔
- **گرّ** : (گَ رّ) مزنیں مُجّ، جنترءِ گر: ھما سرءِ ٹنگ کہ داں ماں کنگ بیت۔ گرّے داں بزاں کمک۔
- **گرّ** : (گَ رّ) اگاں، اگر۔
- **گرّ** : (گِ رّ) گروک، کنوک یا کارے بوزانوک۔ اے گال دگہ گالانی رندءَ ھگّر بیت و بزانت ءِ گشین ایت، اک: دوچ گر بالگر، زرگر، بدگر، رھگر، پالگر، بیرگر، داواگر دگہ دگہ۔
- **گرّ** : (گِ رّ) بگر۔ "گرگ" ءِ پرمانگاں بزاں "بہ گر"۔
- **گرّ** : (گَ رّ) پوست ءِ ناوڈاھی یے کہ پوست لپٹر ءُ گرگر بیت۔ زبر، گرگر: ساپ، گرکوہ: گریں سنگ کہ گوں آئی ءِ بان بند انت کہ تراشگ ءُ ساپ کنگ نہ بیت۔ گرکو ءِ لیب ءِ "گرّ"۔ گرّی باگار: باگار ءِ زاتے۔ گرّی کرٹیل یا کرٹول، بکّار، لڑوک۔

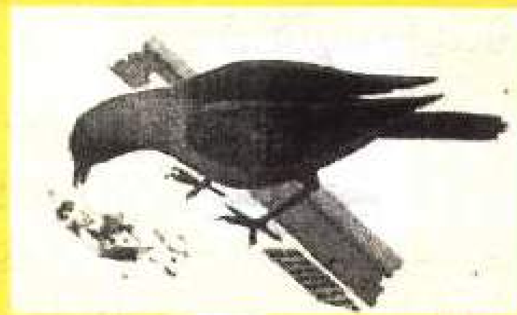
گرٹ ۲

گرٹ ۱

- **گرّ** : (گِ رّ) چیزے ءِ گرتینگ ءِ نشان کہ زمین ءِ رندکن انت ناوڈاھی یے کہ چک گرٹ گرٹ، گرتبگ، ڈک بندگ۔ گرّبند۔ گرتبندگ: چک ءِ پہ چیزے۔ گرتنگ: گرکان کنگ۔ گرتکنگ: پہ ماھیگ گرگ ءِ ماھورءِ گرکنگ۔ گرتکنگ: پگاریں چیزے ءِ شوھازءَ چار پانچیں چیزے دریا ءِ تہءَ گرتکنگ کہ گوں ایشی ءَ ءِ اڑایت۔
- **گرّ** : (گُ رّ) ھمے نل کہ چہ تنک ءِ بنگیج بیت پہ سگندان ءَ روت۔ گردن ءِ تہ ءِ نل (بچار ٹُت ۱)
- **گرّ** : (گُ رّ) دریا ءِ دپ ءِ کپتگیں گرّکہ لنکانی لوگ یا کرپوست انت۔ (بچار ٹُت ۲)
- **گرّت** : (گُ رّ) گرگ، گرّ ءُ گاپ۔
- **گرّت** : (گِ رّ) چار یا پنچ کہ پہ ماھورءَ نسگر، جون یا دگہ چیزے ءِ شوھازءَ دریا ءَ گرتکنگ بیت۔ ماھیگ ءِ گرگ ءِ ماھورءَ گرتکنگ۔
- **گُراب** : (گُ رَ ا بْ) ھما ولاک کہ ماں دریاءَ پہ مشین روت یا کہ ماں گوات ءِ بال کنت۔ آپی گُراب: سیل، آگبوٹ۔ بالی

گرُاب: ھوائی جہاز، (شیرازی: غراب: کشتی)

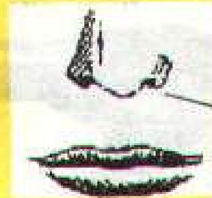
- **گراپ**: (گَ رَ ا پ) گرانین ءُ سکتیں شِعات ھورانی رگاماں چہ سدی ءَ رَند ءُ چیزھرآپ ءَ بیسرءَ ھور۔
- **گرُاپ**: (گُ رَ اپ) تژندیں ھکل، گرُءُ گاپ، مزنیں ھکل ءُ گرُبا۔
- **گراپاد**: (گَ رَ اپ اد) مُبندرءَ گراگپاد، بھارکا ھے کہ ھامگءَ ھم ورگ بیت۔
- **گراوگ**: (گَ رَ ا وَگ) چیزے ءِ ماں لوھیگ ءَ کنگ ءُ آس ءِ سرءَ کنگ کہ بگُم دایت۔
- **گراز**: (گَ رَ ا ز) گُد، لبس، تَرَنج۔
- **گرازْ**: (گَ رَ ا ز) ھوک، لدیگ، نرگراز، نریں گراز، نرگراز، نرھوک۔
  طب۔ دراز، پا، دراز، گراد۔
- **گراک**: (گِ رَ ا ک) بھازوروک، خریدار PPB,LWD; GIRAKH : Intoxicating
- **گراکینگ**: (گِ رَ اکِ ے نَ گ)

گرُاگ

- **گرُاگ**: (گُ رَ ا گ) بازرانتکارءُ چالاکیں شیلیں مُرگے۔ (بچاربُت)
- **گراگو**: (گَ رَ اگ وَ) ماھیگے۔
- **گرام**: (گَ رَ ا م) باز ' داز روں، یکجابنداُنت آیاں گرام گوشَ اَنت۔ دو رازیگل یک گرامے۔
- **گرام پونس**: (گَ رَ ا م پُ ونَ س) موسمی ھورے۔
- **گران**: (گَ رَ ا ن) سُبک ءِ چپ، ھاکہ وزن ءُ سنگینی ءِ نیست کرپاس سُبک اِنت۔ آسن گران اِنت۔
- **گرانانہ**: (گَ رَ ا نَ ا ز) جنینی نلمے بزاں ھاکہ آئیءِ شل ءُ ناز گران اَنت۔
- **گرانبار**: (گَ رَ ا ن بَ ا ز) ھاولاک کہ آئی ءِ بار سک گران بہ بیت۔ گرانیں بار، وزنی۔
- **گراں بر**: (گَ رَ ا ن بَ ز) ھا ذرچک کہ برءَ بار بہ بیت۔
- **گراں بھا**: (گَ رَ ا ن بَ ھَ ا) گراں کیمت۔
- **گراناد**: (گَ رَ ا ن بَ ا د) بزاں ھامردم کہ عمر جاگھے مَروت تاوانے بارت گوں۔

- **گْراں جانی** : (گ۔ رَ ا ں + جَ ا نِ ی) سُستی + بے تھبلی ۔ نازراهی ۔
- **گْرانجوک** : (گ۔ رَ ا ں ۔ ج وْ کْ) هما لیڑه که ڈاچی ءِ سرءَ دیراں بندایت ۔
- **گْراں وُرّ** : (گ۔ رَ ا ں + وُ رْ رْ) هما جنین که آئی ءِ وُرّ سک مزن ءُ سک گْران انت ۔ جنینی نامے ۔
- **گْراں دست** : (گ۔ رَ ا ں + دَ سْ تْ) هما مردم که دست ئے گْران انت ۔
- **گْراندل** : (گ۔ رَ ا ں + دِ لْ) هما مردم که هر وهدءَ دل گْران انت ۔ هما که رُو ئے پچ نہ انت ۔ هما که کم وَرد لی کنت ۔
- **گْرانڈ** : (گ۔ رَ ا ں ڈْ) بچار : گورانڈ ۔
- **گْرانز** : (گ۔ رَ ا ں زْ) دماگ ، پونز ءِ دوئیں نُنگانی دپ ءِ نزّاهیں هد ءِ پوست که تژاه ءُ تنک کنگ بنت ۔ (بچار بُت)
- **گْرانزیگ** : (گ۔ رَ ا ں ۔ زِ ی گْ) گْرازیگ : سهتے که ماں پونز ءِ گْرانز ءَ ئے کن انت ءُ آئی ءِ بندیا که گوشش پُشت ءِ یا که گیوار ءَ
  بزگ ءُ گوں مُوداں اڈ ئینگ بیت ۔
- **گْراں سر** : (گ۔ رَ ا ں + سَ رْ) گْراں سَریں مردم ۔

- **گْراں سری** : (گ۔ رَ ا ں + سَ رِ ی) مزن سری ، هما کو وت ءَ مزن لیک ایت ۔
- **گْراں سودا** : (گ۔ رَ ا ں + سَ وْ دَ ا) سک سودا ۔
- **گْرانُک** : (گ۔ رَ ا ۔ نُ کْ) جنینی نامے ، گْراناز ءِ نیم نام اِنت ۔
- **گْرانکو** : (گَ ر۔ رَ ا ں ۔ کْ وْ) بچار : گْریکو ۔
- **گْراں کیمت** : (گ۔ رَ ا ں + کِ یْ ۔ مَ تْ) گْراں بها ۔
- **گْراں گُٹ** : (گ۔ رَ ا ں + گُ ٹْ ٹْ) زند گُٹ ، گْراں توار ۔
- **گْراں گور** : (گ۔ رَ ا ں + گْ ۔ وَ رْ) هما اُشتر که بار ئے یک نیمگے لیٹ ایت ۔ ۲ ۔ دگْران ، کمیں دلرنج ۔
- **گْرانماول** : (گ۔ رَ ا ں ۔ مَ ا ۔ وَ لْ) گْراں کپّل هما جنین که آئی ءِ ماول گْراں ءُ سنگین بنت که راه ءِ روگ ءُ سک ڈولدار ءُ
  بالاد ئے بزاهدار بیت ۔ سنگین ماول + دوست ، دوستار ، جنک شر رنگ ءُ شر بالادیں ۔ گْراں گْراں راه ءُ روک ، ملوک
  رواج ، جنک ءِ سارڑا

- **گرانمل** : (گ. ر ا ن. م ل) گران کیمت جنیني نامے ۔ دوست ۔
- **گران والي** : (گ. ر ا ن ۔ و ا ب ی) هماواب کہ مردم پہ گرانگیءَ دوءِ پادنئیت ءُ مزیں ڈھینگ ءِ ناوتگے لوٹ ایت ۔
- **گران هبر** : (گ. ر ا ن. ه ب ر) گران ءُ سنگینیں هبرکوک ۔
- **گرانشنز** : (گ. ر ا ءِ ن ز ز) چو مئیزنک ءِ بهارءَ ءُ زرایت چو کہ ڈولک یا ڈولکو، پل ئے سُھر هم بنت ءُ اسپیت هم ۔ اولاک ءُ دولوت ئے وارت ایشی ءِ دار ءُ نزیں چیگر د ءِ دار ءِ سوچ انت ءُ هینزک ءِ رنگ کن انت ۔ ڈولک هم هورئے کن انت ۔ هپت روچ ءَ رند شیر منت انت ۔
- **گربا** : (گ ر. ب ا) هکل ءُ هوکل ، نهر ، نهیب ، هکل ءُ گربا ۔
- **گربگ** : (گ ر. ب گ) نزیں پُشتی ۔
- **گربند** : (گ ر. ب ن د) گرد ءُ بند ۔
- **گربند** : (گ ر. ب ن د) هما بند کہ پہ گرتءِ ویل ءَ چک ءِ گورءَ دینت ئے ۔ بچار "گر"
- **گرپاد** : (گ ر. پ ا د) هما کہ وتی پاداں راہ ءِ روگ ءَ زیرجیت کُرت نکنت ۔
- **گرپد** : (گ ر. پ د) چیزے ءِ گرتیگ ءِ پد کہ زمین ءِ سرءَ پشت کپ انت ۔
- سه　هاتی ءِ شار ءِ گرپد انت ، جزماں　　　اے گرانڈ اق کلکشانیں راہ
- **گرپہ** : (گ ر پ ہ) راستیں کانگی بان ءِ سرءَ پیلپا بند انت یا کہ پیلپا ءِ بدل ءَ دار جک کن انت ءُ پہ گرد ءُ کل بند انت ئے آئی ءَ گرپہ گش انت ۔ باز مردم اگاں کوٹی ئے بند ایت هم گرپہ گش انت ئے بلے بند ءِ آئی ءَ ماڑی گش انت ۔
- **گرتی** : (گ ر ٹ. ی) بے توجیلیں گم ، هما گم کہ وساس ءِ دَرور انت ، گم ءُ گرتی ۔
- **گرچ** : (گ ر چ) تیزیں چیزے ءِ بزیں چیزے ءَ گڑگ ءَ آئی ءِ تہءَ مین روگ ءِ توار ۔ گرچ ۔
- **گرچ** : (گ ر چ) : بچار "گرچ" ۔
- **گرچگ** : (گ ر. چ گ) گوشت ءِ رنگیں کم ترندیں چیزے ءِ دپ ءَ کنگ ءُ پہ دنتان زور دیگ کہ دنتان آئی ءِ تہءَ کنزانت گرچگ ءِ توار کیت ۔ گنگ ءِ وهدءَ دنتا نانی ماں گوشت ءَ ایرکیگ ءِ توار ، گوندوچ یا کارچ ءِ ماں گوشت یا دگہ چیزے ءَ ایر روگ ۔ گرچگ ۔
- **گرچگ** : (گ ر. چ گ) : بچار "گرچگ" ۔
- **گرچینگ** : (گ ر. چ ے. ن گ) اچو کنگ کہ بہ گرچ ایت ۔
- **گرچینگ** : (گ ر. چ ے. ن گ) بچار "گرچینگ" ۔
- **گرد** : (گ ر د) گلر چو کہ مُشتک ءِ گرد بوگ ، گوں کارے ءِ گلائیش بوگ ، دسگٹ بوگ ۔ گرد روگ ، چک کہ نوکی پاداں کپ ایت پہ خوانی راہ ءَ رهت ، گرد گرگ ، چپ ءُ چاگرد ءِ گرگ ، گرد کنگ : گلر کنگ ، بوجگ ، میل یا راهین ءُ دگہ

انچیں دریا ءِ اولاک ءِ گُپت، بوجیگ ءِ گرد۔ گرد گردو: بلوچی دمچے۔

- **گرُد**: (گ رُ د) بچار "گرُز"
- **گردار**: (گ رِ د ا ر) گرِ ءِ موار بزاں گیشینگ۔
- **گردچم**: (گ رِ دچ م) : هماکہ چم ءَ گردانت۔
- **گرددُر**: (گ رِ د دُ ر) هماکہ دُر ءَ گردانت۔ PPB,LWD; GREH: GIRD DURR: Round pearl ear ring.
- **گرُدر**: (گ رُ د ر) درما نکاهے۔
- **گردشت**: (گ رَ د ش ت) تر، ترگ چوکہ ترگ ءِ، ترءُ گرد، زمانگ ءِ چھر، چھرورگ (پارسی: گردش)
- **گردگ**: (گ رَ د گ) هامگیں چیزے منجل ءِ کن ءُ ءِ آس ءِ سرءَ کن ءُ آچہ آس ءِ گری ءِ لھڑبیت ءُ لھم بیت بزاں "گردایت۔"
- **گردگ**: (گ رِ د گ) گردیں، ماتریں، گردگیں بگ بزاں هما بگ کہ چہ دراجی ءِ یک سرے اِد ءِ اِنت ءُ دومی سرے چورلی

گاڑی ءِ ءُورماں ترایت (پہ گوکاں گوش اَنت: هاریں گورُم، پہ پس ءِ گوش اَنت منگیں مال۔)

- **گرُدگ**: (گ رُ د گ) ترگ (گردینگ، ترینگ، پد ترینگ، سرءِ ماں ترگ)
- **گرُدگ**: (گ رُ د گ) پاد ءِ ڈیلنگ ءُ پشتی نیم ءِ چہ کونڈ ءُ کوک ءِ جھل تر ءِ بزگوشت کہ ترند ءِ کن ءُ آئی ءِ گوشت سک بنت۔ چہ کونڈ کل ءِ جھل زنڈیں گوشت۔ (بچار بُت)
- **گردن**: (گ رَ د ن) زانتگیں اندام۔
- **گردنک**: (گ رَ د ن ک) بچار "گردنگ"۔
- **گردنگ**: (گ رَ د ن گ) کُشتگیں پس یا گورانڈ ءِ گردن ءِ بھر، گردنک۔
- **گرِدُو**: (گ رِ د و) سُند یُشت ءِ دپ ءِ پانک کہ گردایت۔
- **گردو**: (گ رَ د و) گوھنیں پشک، گوھنگ۔
- **گردول**: (گ رَ د و ل) گردو، گوھنیں پشک، گوھنگ، شیگینگ، جرّ، کرتل،

- گردون : (گ رْ د و نْ) ترکو، چکر، دولاب (بھنور)
- گِردوہ : (گِ رْ دُ وْ ھ) یعنی ترا اے گال گردوست ات۔ PPB,LWD, GIRDOH: Love,friend
- گردہ گاڑی : (گ رْ دہ گ ا ڑ ی) گردہ گاڑی کنگ بزاں مکابلہ کنگ، دنزہ دوت، دنزہ ملاوڑ۔
- گِردی : (گِ رْ دِ ی) منگی، گردگرد، گردکیں چیز، بیر، دگیں، گلائیں چیز، بڑ، گلائیشی گوں کارے بیت۔
- گِردے : (گِ رْ دَ ے) یک شریاری مالے ہسرا کہ ھردو شریار آیاں گردا گرد اے آئی سلاہ انت، بزاں ھردوئیں شریکانی نمیانگی ءَ ھمے مال بیر بہا بیت ھردو آئی بہا ءَ گیش کناں کن انت ھرکسی نام کہ اندک بیت آھمے ھساب ءَ دومی ءِ زراں گیشیں ایت دنت۔ اے گال مندرءَ گِریادے انت، بزاں یاک بگربا کہ بدے۔
- گردینگ : (گ رْ دِ ے نْ گْ) زمین ءِ گردینگ یہ ترپ ءِ یک ب زمین ءِ گردین انت۔ ماھے رندپد ءِ گردین انت کہ آپ ءِ ماں کن انت ولیپگ گجے ماں ریچ انت، نی پہ گوزن ءِ مرزانت آپ ءِ ماں انت کرشدام ءِ گوج انت ءُ ھمے آپ بہ ترءِ دوردینت کہ بنگر ءُ برکتدار بیت۔ چہ سے روچ ءِ رند گیبرے زمین ءِ پد ءِ گردین انت ءُ مرزانت نی

گرز ۲

گرز ۱

شدام ءِ کشں انت، اے ڈگار ءِ ھر وھد آپ ماں دانکہ زنگ بیت، بلے چہ رون ءِ ھپتگے پیسر آپ ءِ ھوشین انت ھمے وھد ءِ گوش انت کہ ملک رس انگ۔
- گردینگ : (گ رْ دِ ے نْ گْ) ترینگ، کسے ءِ ترینگ ءِ جاگھے پلیش دارگ، وانزکنانینگ یاگنگ، بیرہ دیگ، پچ ترینگ، پدترینگ، پترینگ، زمین یا ڈگار ءِ گردینگ، بزاں نن گار دیگ ءِ لٹینگ، گشینگ، گاشینگ، چریک جاورے یہ دگر جاورے ترینگ۔
- گرز : (گ رْ زْ) بیکار، لوٹ، پرواہ، بےگرز : بے پرواہ
- گُرز : (گ ُ رْ زْ)، گرد، زنڈ سرین آسنے کہ وھداں پھلواناں گوں ایشی ءَ جنگ کرتگ (بجاربت ۱) ۲۔ مالدیانی گرز کہ مالدی جن انت۔ (بجاربت ۲)
- گرزجن : (گ ُ رْ زْ جَ نْ) ھاکہ گرز جنت۔
- گُرزی : (گ ُ رْ زِ ی) ھاکہ گوں گرز ءِ شیادی کنت۔

- **گرُس** : (گ ُ ز س) سکیں شُدکہ نزیک ءِ ھڑکّ ءَ اِنت ۔ طب: گرُس ءِ جاورُس، گُورس، گوزُس ۔ یا ؛ گاورس، جاورس ۔
- **گرُست** : (گ ُ ز س ت) گم ۔ زھر، ھسد، کینگ ۔ گم ءُ گرُست اِنتک اِنت کہ اے گال چہ عربی "غصہ" ءَ اِنت)
- **گرُستنگ** : (گ ُ ز ِ ش ت گ) گرُسیں زمین، ھما مُلک کہ آئی ءِ زمین گرّ اِنت ۔
- **گرُسکِن** : (گ ُ ز س ِ ک ُ ن) گرُتے کہ دریا ءُ ورکیت ءُ ماں عُشک ءِ ریکاں ھم کپ ایت کہ آئی ءِ پُشت سیچک سیچک اِنت اے گال بُندر ءَ گرُسکِن ءِ اِنت بزاں گرُسیں سیکن ۔ مِلکمکی، مِلکمگی ۔
- **گرُسی** : (گ ُ ز س ِ ی) لاپی، لاپ جت، باز وروک ۔
- **گرُسیکِن** : (گ ُ ز ز س ِ ی ک ُ ن) بچار گرُسکِن ۔
- **گرِشت** : (گ ِ ر ش ت) گرِشت، میم، گِندگ ۔
- **گرِشت** : (گ ِ ر ش ت) بچار گرِشت ۔
- **گرک** : (گ ز ک) ہچ ءُ گرک بزاں گرگ ءُ ورا کیں اسپیتیں پیش ءُ حگ ءُ شرتریں بھریا پھک ءُ بے کجہ ۔ چہ دل ءُ گرکے

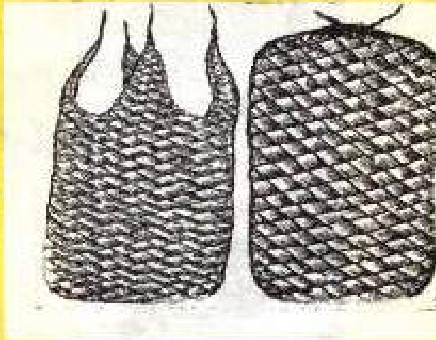

گرک

یادآیگ یا دل ءُ گرک جنگ : چہ ترانگ ءُ یات یا اوماں ءَ کرب کپل ءُ سرچ ایت رند ءَ گرک بیت بزاں نزیک ءُ گرک یگ ءَ اِنت ۔

- **گُرکّ** : (گ ُ ز ک) نُونت ءِ وڑیں ماھیگے ۔
- **گُرکّ** : (گ ُ ز ک) رستے کہ چہ گیک ءُ مسترِ اِنت ءُ باز زورمند اِنت ۔ میتگاں ایر ونت ءُ پس ءُ میش بارت ھر چ جنگلے ءَ کہ باز بیت گرا سک ترس ءَ ماں بر جاکہ تک تک ءُ ترایت ءُ شکار کنت ۔ (بچار رُبت)
- **گرنک** : (گ ز ز ک) ھما مردم کہ کچین ایت ءُ کچین ایت ۔ چہ بازیں کچینگاں آئی ءِ جان ءِ پوست گرگر بیت، ھر چیزے کہ ھمے رنگ ءَ گرو بیت ۔
- **گُروک** : (گ ُ ز ک ک) کسانیں گریا شیپ ۔ بلوچستان ءِ باز جاگھانی نام اَنت، چہ ھمے گرانی شیادی ءَ پہ گنگ بیگ اَنت ۔
- **گرکّ** : (گ ُ ز ک ک) یک جاگھے ءِ نام اِنت گوادر ءِ دشت ءِ سیم سراں اِنت ۔
- **گرکّ** : (گ ُ ز ک ک) چہ ھما زِ شیپ ءُ شیپاں یکے کہ چہ گوریچاں دکتب ءَ) کایت ءُ کیچکور ءَ ایر ریچ اَنت ۔ آ دگہ مشوریں ایش اَنت ۔ ۱ ۔ براھین، ۲ ، تنکین، ۳ ، کھوری، ۴ ، گشگانی، ۵ ، کیاک، ۶ ، ھیتان، ۷ ، جنزات ۔

- **گرکاپ** : (گ َ ر َ ک َ ا پ) بڈاِنگ، برباد بوتگیں۔
- **گرکاسگ** : (گ ُ ر َ ک َ ا س گ) گُرکاس، رسترے چہ گُرک ءِ کسترانت، گُوش اَنت کہ مسّ جنت کہ چو تیزاپ ءَ سوچ ایت ءُ دگہ لہتیں مردم گُوش ایت کہ زبان ءَ تیزانت کہ چٹ ایت سوچ ایت۔
- **گرکان** : (گ ِ ر ُ ک َ ا ن) گرّینگ ءِ کار، انجوش کشّان کنگ کہ ہما چیز زمین ءِ پُشت ءَ شپوڈوراں بہ بیت۔
- **گرکڈیل** : (گ َ ر ُ ک ُ ڈ ِ ے ل) بچار، گرّی کڈیل۔
- **گرک سگار** : (گ ُ ر ُ ک، س َ گ َ ا ر) ہما گُرک کہ پیشانی ءَ اسپیت اِنت۔ بزاں نشانیں گُرک، پہ چکّانی ترسینگ ءَ گُوش اَنت ءَ ہیتار جلّی گُرک سگاری جیپ ءَ دپ ءَ مہ کن۔
- **گرکو** : (گ َ ر ُ ک ُ و) چہ پچ ءِ گُرک ءِ پیش ءَ جوڑ بوتگیں کپاتک کہ ناہ مان ءَ کن اَنت۔ ایشی ءَ گوں ناہاں ہم گرکو گُوش اَنت۔ (بچار بُت)
- **گرکی** : (گ ُ ر ُ ک ِ ی) تُپنگ ءِ زلتے۔
- **گرگ** : (گ َ ر َ گ) پچ ءِ گرگ بزاں ہما جاگہ کہ لوکیں لُٹّ در کاینت۔ راج ءِ گرگ بزاں خوان تریں مردم + گرگ جنگ : ڈرچک ءُ بوٹگانی۔

- **گرگ** : (گ ِ ر َ گ) زورگ + بجا زورگ + یکّے ءَ پہ ذرک رسینگ + کسے گرگ ءُ آرگ + دست جنگ بسیر کنگ۔

آپ ءِ گرگ : چہ کور چہ ھور + پہ جنگ ءَ۔ امبازاں گرگ : گولائیش کنگ۔ باد ءِ گرگ : باد ءِ ناڈراھی ءِ گرگ۔ بڑانز گرگ : گرم گرگ۔ سک زھر گرگ۔ بُن گرگ : آس گرگ، روک بیگ۔ بند گرگ : ڈیکت ورگ، مَل ورگ۔ بیر گرگ : چہ دژمن ءَ۔ پاداں گرگ : پاداں سُست دارگ۔ پچ گرگ : زیرگ پہ مھریا پہ زور۔ پدگرگ : پادانی نشان ءِ چارگ۔ پر گرگ : گدءِ۔ پونژ گرگ : زھر بیگ۔ پونز ءِ گرگ : پہ چرنے ءِ میار کنگ ءَ بزاں پونز ءِ باھوٹ کنگ۔ تاب گرگ : تاب ورگ، ساد ءِ، بندیک ءِ، مُود ءِ۔ تراس گرگ : ھزگ، ھزورگ، سٹ کنگ۔ ترند گرگ : تپ ءِ گرگ۔ دادگرگ : باج مُزّ (انعام) گرگ۔ جن گرگ : مردین ءِ گوں جنینے ءَ سُور کنگ۔ چم ءِ گرگ : چم ءِ ناڈراھی۔ ڈراج گرگ : پاداں ڈراج کنگ ءُ پچ بیگ۔ دست گرگ : رسگ، دست ءَ زیرگ۔ دل ءِ گرگ : کسے ءِ دلءَ وتی نیمگ ءَ ترینگ یا دل ءِ ناڈراھی ءِ گرگ۔ دزگرگ : سک ترند ءُ تیز روگ، انچوش روگ کہ دزباد بہ بیت۔ ڈک ءِ گرگ : راہ گرگ رہ گرگ : روانگ بوگ، روگ۔ راہ ءَ گرگ : راہ ءَ بندگ یا راہ ءَ بیگ۔ رشت گرگ : تیز روگ۔ رند ءِ گرگ : کسے ءِ رندگیری کنگ۔ رُو ءِ گرگ : دیم ءَ تھار کنگ، دیم ءَ ترینگ

زھرگرگ۔ مُلک ءِ گرگ، کلات ءِ گرگ، دُزّ ءِ گرگ، ھراب کار ءِ گرگ: سیہ کار ءِ گرگ، دام ءِ گرگ۔

- **گرَگ** : (گَ رَگ) گارگ : بیس ءِ شِنگ بلے کم کارمرد بیت کہ وشّس زہیرءِ ندکاری نہ اِنت چوناھیگا بازگوھنیں تچہ کاراں
  بور ءِ گُرگ، کارمرد کرنگ بلے خوان نہ اِنت۔ PPB,1 WD;GARAGH: To neigh

- **گرگ** : (گَ رُ رَگ) پہ جنگ ءَ ءُ زھرءَ وتی نہ وشّی ءِ زاھرکنگ ءِ توار۔ پشّی کچک یا رستر کہ پہ مڑگ ءِ گُرّایت ءُ
  گرانیں توارے درکنت۔ لاپ ءِ گُرّگ۔ روتانی گُرگ چہ شُدءَ "لاپ گُرگرّایت، دنتان سنگ بُرّایت۔

- **گرگڈوک** : (گَ رَ گَ ڈُ وَک) بچار گرگڑوک۔

- **گرگڑوک** : (گَ رَ گَ ڑُ وَک) ھما راہ کہ بُرّوکیں سنگ ءُ ڈَل اِنت، گل گڑوک۔

- **گرم** : (گَ رَم) سارت ءِ چپّ، ردوج کہ نزّیم روچ ءُ بیت گُڑش اَنت کہ گرم اِنت یا گرم ءَ وت ءَ رسینتگ۔
  گرم ءُ سرد: دو بوم، دو بومیں ھوا۔

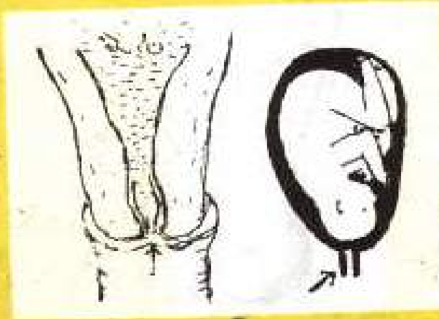
- **گرم** : (گَ رَم) ھماکیکو کیں پوشاک کہ پیٹنک ءِ چیرءَ گَورءَ کن اَنت (نانیلہ، بنیان) چیرپُشکی۔

گرمار

- **گرماپ** : (گَ رَم اَپ) ھما آپ کہ گرم اَنت۔
- **گرمار** : (گَ رَم اَر) مارءِ زاتے۔ RATTLE SNAKE (بچار بُت)
- **گرماگ** : (گَ رَم اَگ) گرماگ ءِ موسم، زمستان ءِ چپّ۔
- **گرماگرم** : (گَ رَم اَ گَ رَم) تازگ تازگ ءَ، جلدی زیت۔
- **گرماگی** : (گَ رَم اَگِی) گرمپاگی، کسانیں پیپسک اَنت کہ گرماگ ءَ جان ءَ دَرّچ اَنت۔ گرماگ۔
- **گُرمپاگ** : (گُ رَم پَ اَگ) گُرمپاگی، گرماگی۔
- **گُرمپاگی** : (گُ رَم پَ اَ گِی) بچار گُرمپاگ۔
- **گرمپک** : (گَ رِ م پَک) ناڈراھی یے کہ جان ءَ آبلہ درکیت۔
- **گُرمس** : (گُ رُ م س) گرمگ، کُرامگ۔
- **گرمکان** : (گَ رَم کَ اَن) پنجگور ءِ زانتگیں شہرے۔

- **گرمی** : (گَ رَ م ی) سارتی ءِ چپّ۔
- **گرّناشک** : (گَ رَ رَ نَ ا ش کَ) : بچار گرّناک۔
- **گرّناک** : (گَ رَ رَ نَ ا کَ) گرّناشک بگرگرّ۔
- **گرنالی** : (گَ رَ نَ ا لِ ی) جُمبیل گرنالی: گوادر ءِ کوہ ءِ دیمزری سُنٹ ءِ گمُبدے بلے کبرے نہ اِنت پہ زانگ ءِ اے گدانی بستگیں گُمبدے کہ کاٹھیا واڑ ءِ گرنار مندر ءِ گمُند اِنت۔
- **گرُنچ** : (گَ رَ نْ چ) سادے یا بندیکے گرُنچ دیگ بزاں بندگ گُدے کہ چیزے بستگ ءُ ماں آبریشمی گرنچ گرگ: بزاں انچو شں کہ ھچبر نہ بُج اِیت۔ ابریشم ءِ گرنچ ءِ بجگ مُشکل اِنت۔
- **گرنچک** : (گَ رَ نْ چُ کَ) : برنگیں پُٹ، پلپل مُٹ۔
- **گرنچگ** : (گَ رَ نْ چَ گَ) : گرنچ دیگ۔
- **گرنچ گرنچ** : (گَ رَ نْ چ + گَ رَ نْ چ) بازگرنچ۔

- **گرنچن** : (گَ رَ نْ چِ نْ) بھار کاھے دھری ءِ زُبانزانتی ءِ ھما گال کہ چہ دو گال ءِ جوڑ کنگ بوتگ۔ اک: سرپد، میلانک، دَر رَوَگ (مرکب)
- **گرند** : (گَ رَ نْ دْ) جمبر ءِ توار، جکسوکیں توار، گمگماریں توار، گرندگ ءِ توار
- **گرندگ** : (گَ رَ نْ دَ گْ) گوں سکّیں زُرمبشت ءِ توار کنگ، زُرمبشت کنگ، جکسوکیں توار کنگ۔
- **گرو** : (گَ رْ وْ) چکدان ءِ دپ۔ (بچار بُت)
- **گرَو** : (گَ رَ وْ) ننگر، ایر، کپنگ چیزے آورتگ ءِ چیزے ھمود ءِ گرو اِنت۔
- **گرَو** : (گَ رَ وْ) ماھیگے + گوات کہ چہ کُتب برکت ءِ کیت + پاگاسے۔
- **گرُوٹ** : (گَ رُ وْ ٹ) مردم ءِ گُرّ چہ پژنک ءِ بگرتا کہ ھلیگ ءِ اِنت۔
- **گرُود** : (گُ رْ وْ دْ) ھما جنیں چُک کہ آئی ءِ بیرد دَئیت بلے سالونک ءُ چار اِیت دانکہ سُتیگینے۔
- **گرُوز** : (گُ رُ وْ زْ) گپّی، گروز ءِ ھدّ: گپّی ءِ ھدّ کہ پاد ءِ چُج ءِ ھردو دیمان اَنت۔

- گِروک ۱ : (گِ. رُ وْ کْ) هاکَرگپت، گَرندءُ گروک : برق، الیکٹرسٹی تپت۔ Electricity
- گِروک ۲ : (گِ. رُ وْ کْ) گوں گرندءِ توارءَ ماں جبران شهوکیں روژنائی، تپت کہ هر چیزے ءِ سرءَ بکپ ایت آئیءَ پهک نبریچ ایت۔ اگاں کپ ایت گڑا آئیءَ زبیر گوش اَنت۔
- گِروگلواتو : (گِ. رُ وْ کْ. گْ. وَ ا تُ وْ) "الیکٹرک فین" Electric Fan
- گْروگ : (گْ. رَ وْ گْ) پنجگورءَ جاگهے ءِ نام اِنت۔
- گْروه : (گْ. رُ وْ ه) هما اُشتر یا پس کہ پہ گْروه تاچیءَ جم کنگ بنت یا هماکہ گوں اَنت په سربازءَ چہ انزاءِ شهرءَ بُرزیک شهرے۔
- گْروهتاچ : (گْ. رُ وْ ه. تَ ا چْ) بچار گْرهتاچ۔
- گْروهتاچگ : (گْ. رَ وْ ه. تَ ا چَ گْ) بچار گْرهتاچگ۔
- گْروهتاچی : (گْ. رُ وْ ه. تَ ا. چِ ی) اُشتر یا کرایسانی یکجا تاچگ۔

- گْروهگ ۱ : (گْ. رُ وْ. هَ گْ) گَرچ۔ انارءِ بر کہ لوکی جنگ ءَ۔ پُلءِ گْروهگ
- گْروهگ ۲ : (گْ. رُ وْ. هَ گْ) سُرود یا تمبورگ ءِ گْروهگ۔ (بچار بُ)
- گِرءِبند : (گِ رْ. ءِ. بَ نْ دْ) گُرگ ءِ بندگ بلے اگاں بازءِ ڈاهءِ رنگ ءَ بیت۔ جلءِ گرش، چست ءَ ایر۔ باگے ءَ پَل کنگ ءِ بندگ۔
- گِرءِجن : (گِ رْ. ءِ. جَ نْ) بگر ءِ بجن۔
- گِرءِدے : (گِ رْ. ءِ. دَ ےْ) بچار گِرءِدے،
- گِرءِریس : (گِ رْ. ءِ. رِ یْ سْ) مرگ، جیڑه کنگ، یکے دومی ءَ گرگ ءِ ریسینگ، گِرءِکش، گِرءِ ژَپ۔
- گِرءِژپ : (گِ رْ. ءِ. ژَ پْ) بچار گِرءِریس۔
- گِرءِکش : (گِ رْ. ءِ. کَ شْ شْ) گِرءِکش بچار گِرءِریس۔
- گْرهبند : (گْ. رُ ه. بَ نْ دْ) په لچهءِ چکا سبند، مصرعہ طرح۔

- گرھتاچ : دگ ز ہ ت ا چ) ھما مروم کہ گرھتاچگ ءَ زبر انت ۔ یا اولاک کہ کار مردبیت ۔
- گرھتاچگ : دگ ز ہ ت ا چ گ) گوں سوار ءَ جماز ان تاچکانگ ۔
- گرھتاچی : دگ ز ہ ت ا چ ی) بچار گروھتاچی ۔
- گرھن : دگ ر ہ ن) گنگ ، گرّیچ ۔ گنگ ءَ گرّیچ ۔ [شیرازی : گردن، گرہ]
- گری : دگ ر ی) کاریا کارے ءِ زانوگری ءِ جندیا آئی ءِ دردری اِک ؛ دوچ گری ، زرگری ، پدگری ، داواگری ۔
- گریب : دگ ر ی ب) بے وس ، بزگ ، وار ، گریبی ، بے وسی ، بزگی ، واری (عربی : غریب ، درآمد)
- گرّی باگار : دگ ز ر ی ب ا گ ا ز) باگار ءِ راستے ، گرّی باگاڑ ۔ کستریں گوج رنگیں لاپ کشتے باگار چہ ھمیشی ءِ زات ءَ انت ۔
- گرّی باگاڑ : دگ ز ر ی ب ا گ ا ڑ) بچار گرّی باگار ۔
- گریپو : دگ ر ی پ پ و) پاوانی رگ کہ یاد ءِ چُچ ءِ پُشت ءَ چہ پیتنر ءَ بُرزانت ۔ اِنگ یا اِنگی گریپو کنگ : رگانی بُرگ ۔
- گریپہ : دگ ر ی پ پ ہ) بچار گریپو ۔
- گریت : دگ ر ے ت) گریوگ ءِ آیکی ءِ گوستگاں اِک : آ : آ گریت بزاں لوکی گریت اِنت ۔ گوست : آئی ءَ گریت بزاں آئی ءَ گریوگ ءِ کار کُرت ۔
- گرّی چپٹ : دگ ز ر ی چ پ ٹ ٹ) چپٹ ءِ راستے ، بچار دَنچل ۔
- گریزاں : دگ ر ی ز ا ں) پارسی ءِ گالے : تچوک ، بیزار ۔ سہ ءِ من وتی گوماز ءَ گریزاناں ۔
- گریشگ : دگ ر ے ش گ) ھما جنگل کہ اود ءَ دُرچک بے کساس بہ بیت ۔
- گریکان : دگ ز ر ی ک ا ن) سرباز ءِ مزن شیپے ، شہر ءِ مینگ ءَ چہ درپ زیر ءَ چیر انت ۔
- گرّی کڑیل : دگ ز ر ی ک ز ے ل) کتار ، ڈرک ۔
- گریکو : دگ ر ی ک ک و) چکانی باززانتگیں لیبے ۔
- گرّی کوہ : دگ ز ر ی ک و ہ) بچار گریکو ۔
- گرین : دگ ر ے ن) بچار گرھن ۔
- گرینک : دگ ر ی ن ک ک) کھن یا چمگ ءِ بُن زہ چہ اود ءَ آپ در کیت ۔
- گرّینگ : دگ ز ر ے ن گ) گرّکاں کنگ ۔ زمین ءِ سر ءَ کشان کنگ ۔ طب : گریک ھدا ، غلطانیہ اکنون نیز گرّیک ، گرّیک ۔
- گریوان : دگ ر ے و ا ن) گریوگ ءِ کار ءَ کناں ، بریات ءُ زاری کناں ۔
- گریوگ : دگ ر ے و گ) چہ درد ءُ تورشت انجوشی بریات کنگ کہ چہ چماں ارس در بیت ۔ چکے ءَ بہ شمات یا لٹ بہ

جنَ ءِ آگریت ءُ بے تواریں گریوگ کہ ارس رِچ اَنت ۔ بلے چہ دپ ءَ توار دَرنئیت ۔

- **گریھ** : (گَ رِ ے ھْ) ؛ گردن ۔
- **گڑ** : (گَ ڑْ) تو امیں ءُ وست نہ جنگیں ، ھاگد ءِ تاگ کہ دیگا دست نہ جنگ ، ھاگد کہ سوچن نہ جنگ ۔ ھاورنا کہ چہ شکر ورنائی ءِ سیم ہیراں گوستگ ءُ ورنائی ءِ سرجم اِنت بگڑیں ورنا ۔ ورنائی ءِ گڑ ۔ گڑ پاچن ھے رنگ ءَ سکیں پکائیں ورنائیں پاچن ۔ بلائی ورنا ءِ گڑ اِنت
- **گڑ** : (گَ ڑُ) شکر کانڈیل ءِ گڑ استگیں شیرگ کہ رند ءَ شکر کنگ بیت ۔
- **گڑا** : (گَ ڑْ ا) اپے ، انچوش کہ ، اگاں شماں ءَ مرچی نہ بر اِت گوں گڑا دگہ روچے من ھم نیایاں ۔
- **گڑانچی** : (گَ ڑَ ا نْ چِ ی) یاد گوپے کہ اَئی ءِ سر ءَ ماٹی یا جھلگ ایر کن اَنت ۔
- **گڑانکو** : (گَ ڑْ ا ن کَ وْ) گڑاکو ، تمباکے کہ ترکرتگ ءُ موٹے جوڑ کرتگ ، کشگی تمباک ءَ گوں گڑ ءِ پنڈ اَنت جوڑ کن اَنت کشگ بیت ،
- **گڑائینگ** : (گَ ڑَ ا ئِ ے نْ گْ) انچوش کنگ کہ بگڑیت ۔
- **گڑگ** : (گَ ڑَ گْ) ، پہ دستاں گد ءَ یا بندیک ءَ برگ ، آس یا سیم ءَ پہ اَمبُر گڑگ بندگ ۔ زرگڑگ ، دزگڑگ ، گڑش

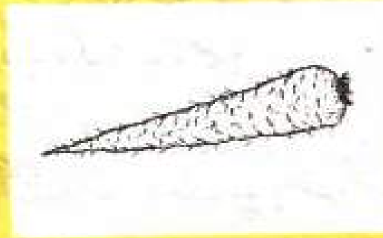

گزّ

گڑگ ۔

- **گڑگ** : (گَ ڑَ گْ) ، پچ دڑھگ ۔
- **گڑومب** : (گَ ڑُ وْ مْ بْ) مزنیں سِنگ ، بِت یا پانگڑے ءِ ماں جھلیں آپے ءَ کپگ ءِ توار ۔
- **گڑومنج** : (گَ ڑْ وُ مَ نْ جْ) شش ءَ مینچ + اڑ ءَ منج ۔ بھ ءُ بجو ۔
- **گڑینگ** : (گَ ڑِ ے نْ گْ) پچ دڑھینگ ، گوں کسے ءَ انچیں کارے کنگ کہ آ بگڑیت ۔
- **گزّ** : (گَ زْ زْ) دزاجیں دارے کہ اُستاچُن ءِ ھملوں کنگ ءَ کار مرد ءِ کنت + دو دست + گورے ۔ دست ءِ گز ، باھینک ، باھیک ، سر دست ، دست ءِ ڈیل ، دست ءِ ڈیلنگ ۔
- **گزّ** : (گَ زْ زْ) زانشگیں درچکے ، گز ءِ بازذات اَنت ، ۱ ۔ گوکز ، گیگز ۲ ۔ پانگز یا پادگز ۔ شنگز ۳ ۔ وادو یا وادگز ۵ ۔ سورگز ۔ (بچار بُت)
- **گزّ** : (گَ زْ زْ) پارسی ھم گز ءُ تازی ءَ "اثل" اِنت ، الیشی ءِ بر ءَ پارسی ءَ "گزمازہ" گزش اَنت ۔ یاکہ بلوچی ءَ "گزمازگ" بیت ۔ بلوچی ءَ الیشی ءِ گزی کلونٹ ھم گوش اَنت ۔
- **گزا** : (گَ زْ ا) جھاد ، تازی ءَ "غزا" ءِ بلوچی ۔

- **گزابیگ** : (گَ زَ ا بِ ے گ) نامے۔
- **گزار** : (گَ زَ ا ر) گپت ءُ گزار۔ چار ءُ گُزار۔
- **گزب** : (گَ زَ بْ) زہر، زہرناکی (تازی : غضب)
- **گزباک** : (گَ زَ بْ۔ نَ اکْ) سکّ زہرگروک یا سکّ زہرگپتگیں۔ مُتینگ یاکہ بھادریں مردم ءِ گُوش اَنت۔
- **گزبند** : (گَ زْ بَ نْ دْ) پَلے کہ پہ گزبستگ یاکہ آئی ءِ چپ ءُ چاگرد ءَ گزبستگ۔
- **گزتاک** : (گَ زْ تَ اکْ) گزی تاک۔
- **گزدان** : (گَ زْ دَ ا نْ) ماھیگ کُشگ ءِ راستے۔ جمود ءَ کہ گزّ بازبیت، گزدر، بلوچستان ءِ بازجاگھانی نام اِنت۔
- **گزدر** : (گَ زْ دَ رْ) بچار "گزدان"۔
- **گزر** : (گَ۔ زر) بچار "گزران"
- **گزران** : (گَ زْ رَ ا ن) روچانی گْوزگ، زندمانی ءِ روچانی گْوزگ۔ داریں زندمانی۔

گزرک

- **گُزرانی** : (گَ زْ۔ رَا۔ نِ ی) گزراں بیگ۔ بچار گزران۔
- **گزرک** : (گَ زْ رِ زکْ) سبزی باجی یے۔ طب : گزر۔ پا : گزر۔ تاز : جزر :۔(بچار بُت)
- **گزرنگ** : (گَ زْ+رَ نْ گْ) گزّ ءِ دار ءِ رنگ۔
- **گزروان** : (گَ زْ رْ۔ رَ وَ ا نْ) گزّ ءِ زاتے۔ ۲۔ گْوادر ءَ میتگے ءِ نام اِنت۔
- **گزروگن** : (گَ زْ+رْ وْ۔گِ نْ) بچار "ردگن گز"۔
- **گزک** : (گَ زْ۔زْ کْ) نامے۔
- **گزکاه** : (گَ زْ+کَ ا ہْ) یک کاھے ءِ نام اِنت، گزّ ءِ تاک۔
- **گزکنڈ** : (گَ زْ زْ+کَ نْ ڈْ) بلوچستان ءِ جاگھے ءِ نام اِنت۔
- **گزکنڈی** : (گَ زْ زْ+کَ نْ۔ڈْ ی) ھما مردم کہ گزکنڈ ءِ نندوک اِنت یا بیگ اَنت، بلوچ میتگے ءِ نام اِنت۔
- **گزل**[1] : (گَ زَ لْ) تازی : غزل۔ بلوچی گالوار۔ دستونک، گزل پر بندگ، گزل جنگ : پہ زہیر گْوشگ۔

- گزل٢ : (گَ زَ لْ) مزنیں زندیں مُنکر بلے اے مُنکرانی تہ ءَ بوتگ ءُ رنگ ءَ بزی ءُ هم بہ بیت ۔ گزل گزل : مُنکر مُنکر
- گزمار : (گَ زْ۔مَ ا رْ) مار ءِ یک راستے ۔
- گزمازگ : (گَ زْ۔مَ ا زْ گْ) گزءِ کلونٹ یا گز ءِ بر ۔
- گزّو : (گَ زْ۔زُ وْ) نامے ۔
- گزّی : (گَ زْ۔زِ ی) هما چیز کہ گوں گز ءِ سنیادی بہ کنت ۔ اک : گزّی اِشکر ۔ گزّی دار ، گزّی کلونٹ مردی نامے ،
- گزیر : (گَ۔زِ یْ رْ) سردار ءِ کاردار کہ مھمان داری ، زمین ءُ مال ءِ گند ءُ چار ءَ کنت ۔
- گزّی کبا : (گَ زْ۔زِ یْ۔کَ بْ ا) ماھیگے ۔
- گژّ : (گَ ژْ ژْ) گژگ ءِ پرمانگال ۔
- گژدال : (گَ ژْ۔دَ ا لْ) نیم گنوک : گنوک ءُ گژدال ۔
- گژگ : (گَ ژْ۔ژْ گْ) کِنگ ، گھگ ءُ گوات گرگ ، کلگ ۔ چہ زھر ءَ گژگ ۔
- گژلگ : (گَ ژْ۔ژَ لَ گْ) گژگ ، کِنگ ، گھگ ءُ گوات گرگ ۔
- گژمبگ : (گَ۔ژَ مْ۔بُ گْ) سکّیں مزنیں چیزے جُھلیں آپے ءَ کپگ ءِ توار ۔
- گژن : (گُ ژْ نْ) شُد ، گُشن : پہ ورگ ورگ ءَ بے تاھیری
- گژنبگ : (گَ۔ژَ نْ۔بَ گْ) بچار : گژمبگ ،
- گژنگ : (گُ ژْ۔نَ گْ) شُدیگ ، گُشنگ دلب : دِشنا ، یا : گُشنہ ، گسنہ ، گرُسن ، گرُسنہ ۔
- گُژنگی : (گُ ژْ۔نَ۔گِ ی) گُشنگی ، شُدیگی ۔
- گژنی : (گُ ژْ۔نِ ی) شُدی ، گُشنی ۔
- گژومب : (گَ۔ژُ وْ مْ بْ) بچار : گژیمب ۔
- گژونب : (گَ۔ژُ وْ نْ نْ بْ) بچار : گژیمب ،
- گژیمب گژامب : (گَ۔ژِ یْ مْ بْ + گَ۔ژَ ا مْ بْ) آپ ءِ تہ ءَ کپگ ، تگیں آپے ءِ تہ ءَ انچوش ءُ روگ کہ آپ سک توار بہ کنت ۔
- گَس : (گَ سْ) گند ، گَند ءُ گَس ۔
- گِس : (گِ سْ) لوگ + دوار + مردم ءُ دوار جاہ ۔
- گِسبند : (گِ سْ۔بَ نْ دْ) کسے ءِ لوگ ءِ تہ ءَ بندی کنگ ۔
- گِسپٹی : (گِ سْ۔پَ ٹْ۔ٹِ ی) لوگ ءِ پٹگ ءِ سرکاری پرمان ۔
- گِستا : (گِ سْ۔تَ ا) جتا ، دیر ءَ ، یکتر ءَ ، یک کنگ ءَ ۔
- گِستگ١ : (گَ سْ۔تَ گْ) سرآروک یا دپیل ، سرآرتگیں ھاورگ کہ دسپیند کنگ انت یا گاجیل ، پہ زھر سرآروکاں گژش انت ۔

- گَستَگ : (گَ سْ تَ گْ) میناب بندر ءُ گیابان ءِ بلوچی ءَ یک کاسے ءِ نام اِنت کہ گون شیر ءُ ورگ بیت (تبل:
  (کاروں گیگ اَنت کہ شاموں آرتنک ءُ شب ءِ رگبند دں گستگ ءُ دوگ اِنت")
- گِسد : (گِ سِ دْ) مُرگ ءِ زاتے ۔ "آگسد گواریں کھر باشنزان اِنت دُردی ۔ ملا پازل ءِ شرمپانی برانت ءِ گپتگ ۔ جنینی نامے ۔
- گِسدپی (گِ سْ دَ پِ یْ) تھتگ یا تگرد جوڑ کتگیں یکتا کہ دروازگ ءِ تاک ۔
- گِسر : (گِ سِ رْ) بچار "گسرگ" ۔
- گِسرگ : (گِ سِ رَ گْ) راہ ءِ ردبوگ ۔ ردورگ ۔ ردکپگ ۔ گاربوگ ۔
- گَستگ : (گَ سْ تَ گْ) کسے ءِ دست ءَ یا جان ءِ دگہ جاگہے ءِ گوشت ءَ دتی دنتانانی رہ ءِ آرگ ءُ زور ءِ پردیگ ۔ جاگ ۔
- گِسوتگ : (گِ سْ وَ تَ گْ) لوگ سُستگ یا سُتکہ لوگ ۔ گِس سُھتگ یا سُھتگ گِس ۔ برباد ۔ بے بجت ۔
- گِسی : (گِ سِ یْ) لوگی ۔ دواری ۔ گِسی مُرگ : کُکڑ ءُ کروس ۔ گِسی مِکسک ۔
- گَسی : (گَ سِ یْ) بے وار ۔ کم جاگہی ۔ ذگیگ ۔
- گِستی : (گِ سْ تِ یْ) توبہ ۔ گِسی بوگ : ذگت بوگ ۔ مان اڑگ ۔ گِسی بوگ : انجش بوگ کہ گوش ءِ زانان تماس جاگہ ءَ گند ءُ گس اَنت ءُ تویک مِتکے زمین جوان کرتگ ءُ ھیلے وت ءَ جاگہ داتگ کہ مین بوگ ءِ ترس ءُ سرے ءُ وت ءِ نزچگ ۔ "پلانی تو گوش ءِ زانان گسی یے ۔" تو مارا گسی کرتگ ۔" تو اڑے گسی مکن ۔"
- گَش : (گَ شْ) "بگش" "گشگ" ءِ پرمانگال ۔
- گِش : (گِ شْ) گِش بہ بے ۔ یا کہ بگیش ۔ گیش بیگ یا گیشگ ءِ پرمانگال ۔
- گُش : (گُ شْ) "گُشگ" یا "گوشگ" ءِ پرمانگال بزاں "بگش" ۔
- گُشّ : (گُ شْ شْ) نزیں پچ ۔ نزیں پچ ءِ گُش یا گُش کہ کوکرے ءِ وتہ ءَ اِنت ۔ گُش کنگ ۔ گُش ءِ پوست ءُ لُٹیں اَنت ۔ شن اَنت کہ دُسہ ٹال یک "بندے" پچ ءَ بند دینت ۔ بزاں گُش کن اَنت ۔
- گُشاد : (گُ شَ ا دْ) پِراہ ۔ تیز ۔ گُشادیں رگ ۔ کُنگ گشاد ۔
- گُشادکار : (گُ شَ ا دَ کَ ا رْ) تیزکار ۔
- گُشادگ : (گُ شَ ا دَ گْ) مان دیگ ۔ دوچگ ۔
- گَشت : (گَ شْ تْ) تَرگ ۔ سیل ۔ پرگول ۔ ترات ۔ پرلیٹ اِیت ءَ پرگشت ۔ یک رندے ترءُ گشت ۔ چہ ڈولے ءِ ڈولے ترایت ۔ در دنت ءِ یکندے ءِ وانگ ۔ Repeat
- گُشت : (گُ شْ تْ) گوشت ۔ گوشگ ءِ گوستگال ۔
- گَشتگ : (گَ شْ ۔ تَگْ) "گشگ" ءِ دیرگوستگال بزاں گشگ ءِ کاربوتگ ۔
- گُشتگ : (گُ شْ ۔ تَ گْ) گوشتگ ۔ گپ جتگ ۔ حال داتگ ۔ ھبرکتگ ۔ سھیگ کتگ ۔ "گُشگ" یا "گوشگ" ءِ دیرگوستگال ۔
- گِشکارگال : (گِ شْ ۔ کَا رْ ۔ گَا لْ) زکارگال ۔ فعل متعدی

- **گُشکند** : (گ ُ ش ک َ ن د) پہ کندگ ءِ حاترءَ گپتے جنگ ۔ مشکرائی ۔ گپ ءِ رپ ۔ گوشکند ۔
- **گشگ** : (گ َ ش گ َ) چریک جاوَرءَ پہ دگرجاورے ترگ ۔ بجول چہ حری ءَ ایس یا دیم ءَ پشت بہ بیت یا کرائشی ءِ چپ چوٹ بوگ ۔
- **گُشگ** : (گ ُ ش گ َ) گوشگ : گپ جنگ ، حال دیگ ، ھبرکنگ ، سھیگ کنگ ۔ مات گال یا بُنگال : گوشگ ، گوستگال : گوشت ، دیرگوستگال : گوشتگ ، آیوکی : گوش ایت ، دیمایوکی : گوش ایت اِنت ، پرمانگال : بہ گوش ، مکنگال : مہ گوش ۔
- **گُشگِند** : (گ ُ ش ۔ گ ِ ن د) ٹیلی ویژن ۔ گِند گُش ۔
- **گُشن** : (گ ُ ش ن) شُد ، گُژن ، شُدیگی ھما جاور کہ مردم پہ وَدگ ورگ ءِ سکّ بے تاھیر بہ بیت ءُ بہ تلوس ایت ۔
- **گُشنگ** : (گ ُ ش ۔ ن َ گ) شُدیگ ، گُژنگ ۔
- **گُشنگی** : (گ ُ ش ۔ ن َ ۔ گ ِ ی) شُدیگی ، گُژنگی ۔
- **گُشنی** : (گ ُ ش ۔ ن ِ ی) شُدی ، گُژنی ، گُژنگی ۔
- **گشوار** : (گ ِ ش ۔ و َ ا ز) تفسیر ، یک گپتے ءِ پہ گیش ءُ گیوار سر پدکنگ ، پہ تشری گیشینگ ۔
- **گُش ءُ دے** : (گ ُ ش ۔ ءُ ۔ د َ ے) مان گپ ءُ تران ھر کس کہ زور جنت کہ آئی ءِ گپ منگ بہ بیت ۔ ترندگپی یا تھل گپی کنگ ۔
- **گُشّی** : (گ ُ ش ۔ ش ِ ی) گُشی : چہ گُشّی اِنت بزاں کو کرئے ترک اِنگ اَنت (گوش اَنت چہ جنگ لوٹ گُش ءِ کن اَنت ۔
- **گَشینگ** : (گ َ ش ۔ ش ِ ے ن َ گ) گاشینگ ۔
- **گکّ** [1] : (گ َ ک ک) سکّ تُرز ۔ گکّا گکّ بزاں سکّ تُرز ۔
- **گکّ** [2] : (گ َ ک ک) پاھار ، گکّ چست بیگ ، بزاں پاھار چست بیگ ، گکّک ءِ جند کہ "گکّ" ءِ توار ھم درکیت ۔ گندگ ءِ ترند ءُ تیز ءُ بزیں باکار گے کہ سکّ زند ءِ گوئنڈ اِنت ۔
- **گُکّ** : (گ ُ ک ک) تچکین ءُ ھملسونیں جاگھے ءِ کسانیں گِردیں ڈِکّے ، بِرز گے یا ڈوبے پاد بئیت کہ ھما ھملسونی ءِ پروش ایت ۔ ریش پادکیت "گکّ" بیت ۔ سنگے سرءِ پلگ ایت اگاں سرمہ ترک ایت بزاں مہ پرش ایت بلے "گکّ" بیت کسانیں گرنچ یا ڈِکّ ۔ [شیرازی : گوک ، گِنہ : برآمدگی دانہ ھای پشت دست]
گکّ بندگ : گرنچ بندگ ۔ دل ءِ گکّ بندگ : بزاں کجایگ یا ساہ ءِ گٹّ بیگ ۔ گُکّ لوگ : زاھر یا سھرا لوگ ، ھبرے ءِ دل ءِ گکّ بوگ : تورگ یا بڑنیگ بوگ ۔ گکّ جنگ : چہ پُل ءِ رچگ ءِ رند پہ برءِ ڈرچک گکّ جنت ۔ گکّ دیگ : گرنچ دیگ ۔ گکّاں گِرگ : بزاں تراشگ ءُ ھملسون کنگ ۔
- **گُکّ سُرک** : (گ ُ ک ک + س ُ ر ک) چیزے ھملسون مہ بیت ۔ ھما چیز کہ لستہ ءُ ساپ نہ اِنت ۔
- **گکّگ** : (گ َ ک ۔ ک َ گ) مردمے کہ سکّ بازدارت ءُ باکارگ ئے ھم پہ شکل ءَ ربئیت ، آئی ءِ باکارگ ءِ گکّگ گوش اَنت ۔
- **گُکّی** : (گ ُ ک ۔ ک ِ ی) ھمائی ءَ کہ گکّ پہ اِنت ، ھما مردم کہ آئی ءِ مزنیں ڈِکّیں نشانے پہ بیت ۔
- **گُگتّی** : (گ ُ گ ۔ گ ُ ت ِ ی) گُدگُدی ، گُدگتّی ، گُگدی ، گُگودی : بجار گُگدی ، کھلکھلی ، کچکلی ،
- **گُگدی** : (گ ُ گ ۔ گ ُ د ِ ی) گُگتّی ، گُدگُدی ، گُتگُدی ، گُگودی ، بازگ ءُ ذراجیں گرے کہ چہ ملک ءُ تنگ اِنت

یک سرے بارگ تر ءُ دومی سرے زند تر اِنت ۔ پُشت ءَ رگ رگ اِنت، کما اَنت ءُ گور ءَ سُہر اَنت ۔ باز مردم ایشانی
شم ءُ مُهرگ ءَ هم وَنت ۔ گوشَ اَنت کہ ءَ کہ گلاک دَر کیت ایشی ءُ گور ءَ دے گلاک روآنت ۔

- **گگّر** : (گَ گَ ۔ گَ ر) تُنگے کہ باز دِرنگ ءُ پراہ بہ بیت ۔
- **گلگرگ** : (گَ گَ ۔ گَ ۔ رَگ) تُنگے ءُ دِرگ ءُ پراہ بیگ ۔ ریشے ءُ ترگگ ، گهگ ءُ دپ ءُ پراہ بیگ ۔
- **لگرینگ** : (گَ گَ ۔ گَ رِ ے ۔ نَگ) تُنبگ تُنگ کنگ ، انچوش کنگ کہ بہ گگرایت ۔ گوں تیراں گگرینگ ۔
- **گُگلی** : (گُ گَ ۔ گُ ۔ لِ ی) گُگلی : چوکہ پچوڑ ءَ اِنت کہ گلو ءُ شیر کن اِنت چہ آرت ءُ جوڑ کنگ ءُ ماں تیل ءُ پچگ بیت ۔
- **گُگو** : (گُ گُ ۔ گُ و) کپنجر ءُ رنگ ءُ مُرگے ، بُوتم ءُ زاتے بلے چہ بُوتم ءُ کستر اِنت ۔ ٹیلگ ءَ سک مزن آنت تو گوش ءَ
  زاناں چہ کل ءُ درا آنکگ آنت ۔ بس ترتگیں ٹیلگ آنت ءَ ۔ گوش اَنت کہ اے نحوستیں مُرگے ۔ ایشی ءُ آواز اِنت :
  ”کیچو کیچو“ ، هر وهد کہ مردم ایشی ءُ توار ءَ اشکن اَنت گوش اَنت چِن ءُ گواگ ءَ کن ” ایشی ءَ ”گوگو“ ءُ ”چری ری“ هم
  گوش اَنت ۔ (بجار بُت)
- **گُگُّودی** : (گُ گُ ۔ گُ و دِ ی) بچار ”گُگدی“

گُگلی

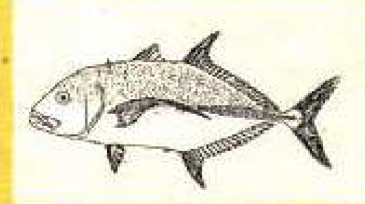

گُگو

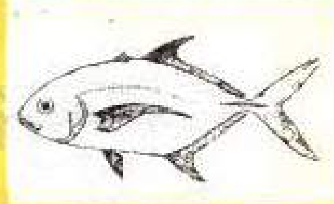
- **گگور، گگیر، گگار** : (گَ ۔ گُ و ر) (گَ ۔ گِ ی ر) (گَ ۔ گَ ا ر) چیزے ءُ کنگ ءُ توار ، گرانیں چیزے ءُ گرینگ
  ءُ توار ۔
- **گُگّی** : (گُ گَ ۔ گِ ی) کسانیں جهلگ ءُ زاتے کہ بلے گردن ءَ دراج اِنت ایشی ءَ گُگی هم گوش آنت ۔ (بجار بُت)
- **گَل** : (گَ ل) وَش ، شادہ ، وَشّی ، وزدلی ، مشکت ءُ آپے کہ جانشودگ ءُ رو اَنت ، تکی اک : مُرگل ، جن گل ۔
- **گِل**[1] : (گِ ل) لیسا کیں حاکے کہ بان بند اَنت ءُ هِشت جن اَنت ۔ حاکو کہ آئی ءُ جند ”گل“ اِنت آئی ءُ گِل ءُ زُدا اَنت
  بان بند اَنت ۔
- **گل**[2] : (گَ ل) پل ، دوستار ۔
- **گُل**[3] : (گُ ل) چو ناهیگا پارسی گالے کہ بزانت ءَ پُل اِنت بلے ماں بلوچی ءُ پُل ءُ بزانت ءَ سک کم کارمرد بیت ۔ البت
  ماں ”گلا“ ، ”چو گُل زمین“ ، ”گل رنگ“ کارمرد بیت اگاں ناں بلوچی ءَ گیشتر پہ دوست ءُ گوشگ بیت ۔ گلگدار :
  وشں گداریں مردم ۔
- **گُل**[4] : (گُ ل) حمانشان ءُ گوش اَنت کہ تینگ ءُ جنگ ءُ نشانگ ءَ کن اَنت ءُ بند اَنت ۔

- گلّ : دگَ لْ لْ) ماھیگ ءِ گلّ کہ چہ آیاں ساہ زُورایت کہ آئی ءِ آسگور ءِ چیر ءَ اَنت ۔ مردم ءِ ھما گوشت کہ آسگرانی چیر ءِ ژنوک ءِ چیر ءِ لوبجان بنت ، کُٹینگ ءِ گلّ ۔ گوچ ءِ گلّ ، مار ءِ گلّ ۔
- گِلّ : دگِ لْ لْ) گرد ، گردیں چیز ، بچار : "گِلّو"
- گُلّ : دگُ لْ لْ) گپ ، زندیں ءُ پُرّوریں گپ ۔ زھرگپتگیں : گُلّ ءُ گُلّ ۔
- گلاھ : دگَ لَ ا) پہ گلایگ ءَ گوشتگیں گال ، لچّہ ءِ راستے کہ آئی ءِ تہ ءَ وتی جہند یا وتی کُٹم یا وتی مُلک ءِ مردم گلایگ بہ بنت ۔ ستا ، توسیپ ۔
- گِلاھ : دگَ لِ ا) دُز ءِ تہ ءَ چہ تلاہ ءَ جوڑکرتگیں مُنگ ئُنگیں مُھرگے کہ آئی ءَ زرد انگ ھم گوشں اَنت ۔
- گلاتون : دگَ لَ ا تَ وْ نْ) جنینی نامے ۔
- گُلاش : دگُ لَ ا شْ) ھما کاہ کہ دلوت ءِ ادلاک پہ روست ءُ چہ لاپ ءَ پد ءَ دَرکنت ءُ جاہ ایت ءُ پد ءَ ایر بارت ۔ روست ءُ مزنیں گُتّے بگُتّے آپ ۔ گلاے شیر ، گُٹ ءِ گُلاٹ کنگ : بزاں گُٹ گُٹ ءَ وَرگ یا پہ دو مردم ءَ گوشگ بیت کہ یکّے گُتّے گپت ءُ پد ءَ دومی ، چہ گُٹ ءَ مستر ءُ چہ تنگ ءَ کم تر ، کدو گلّیبے ۔
- گِلاس : دگِ لَ ا سْ) لیٹو ، لیوان ، شیشگ ، بلور ۔
- گَلاک : دگَ لَ اکْ) پوست ءُ ناڈ اھی یے کہ پوست پیچ پیچ ءَ اسپیت تَرایت ۔
- گَلاگال : دگَ لَ اگَ ا لْ) ھما گال کہ پہ نامگال گلایگ ءُ ساڑایگ ءَ کار مردبیت ۔ گرامر : اسم صفت ۔
- گُلام : دگُ لَ امْ) نوکر ، کاردار ، زرزُرتگیں نوکر ۔ یک زمانگے کہ ایش ھما مردمانی کُٹم اَنت کہ پہ ناروائی دگہ راجان چہ اپریکا ءِ جنگلاں زبردستی گپتگ ءُ دگہ ملکاں بہا کرتگ اَنت ۔ ھرچ یک نیاھیں مردمے کہ اپریکائی رنگ ءَ اَنت بلے جوش زرداِنت ۔
- گُلاَم : دگُ لَ امْ) ھما مردم کہ وژگ یا ماں جنگ ءَ گرگ ءُ کاربندگ بوتگ اَنت ءُ پد ءَ اے مردم چو کہ دلوت ءَ "بھا زور" کنگ بوتگ اَنت ۔
- گلاھگ : دگَ لَ ا ۔ ھگْ) بچار "گلایگ"
- گَلایگ : دگَ لَ ا یَ گْ) گلاھگ ، ساڑایگ ، کسے ءِ شتریان گوشگ ، کسے ءِ شتریانی گپّاں جنگ ۔
- گُلباگ : دگُ لْ بَ اگْ) گُل ءُ پُلانی باگ ، جنت ، بھشت ۔ اسپند ، مینو ، شوزگ ۔
- گُلبانگ : دگُ لْ بَ انْ گْ) گُل خان نصیر ءِ لچّانی جُنگجی وانگ ۔ کوھنیں لچّھاں پہ سُروزءَ گوشگ بوتگ ۔
- گُلبت : دگُ لْ بَ تْ) پتنیں کوہ ماھیگے ۔ بچار مت تاکدیم 693
- گُلبو : دگُ لْ بُ وْ) ھماکہ چو گُل ءَ بوکنت ۔ ھماکہ پُل ءِ وشّیں بو ءَ کنت ۔ ھرچ رنگیں بھار کلاھے کہ وشبو اَنت ۔ دوست ءَ ھم گوشگ بیت ۔
- گُلبی بی : دگُ لْ بِ یْ بِ یْ) جنینی نامے ۔
- گَلّپ : دگَ لْ لَ پْ) گلّپ کنگ : بوجیگ ءُ کوھنیں تھنکانی دیر کنگ ءُ نوکیں تھتگ جنگ ۔ مزنیں پات ۔

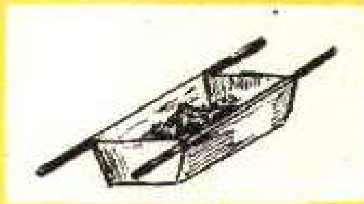
- گلپان : (گِ لْ پَ ا نْ) موٹل ءُ هما بهر کہ پرّ گانی سر بری نیمگ ءَ انت ۔ چِگل ءُ گل ءِ دیمپان انت ۔ 1968 Mudguard
- گلپچ : (گِ لْ پَ چْ) چیزے کہ ماں گل ءُ بدن ءَ ءُ بہ پچ ے ۔
- گلپنگ : (گَ لَ پَ پَ گْ) یکیں گلمب ءُ وزگ ۔ آپ ءِ گلپ گلپ ءِ توار ۔ گلگلگ ۔
- گلپ گلپ : (گَ لَ پْ گَ لَ پْ) آپ ءِ چلکگ ءِ توار ، آپ ءِ گورچگ ءِ توار ، لاپ ءِ تہ ءَ آپ ءِ چلکگ توار ، چہ شیشگ ، آبدان یا کرگی ءِ گٹ ءَ آپ ءِ در آیگ ءِ توار ۔ قلقل مینا ۔
- گلپاس : (گِ لْ پَ لَ ا شْ) گلماس ، هما مردم کہ گلماس ءِ کار ءَ کنت ۔ 1990
- گلت : (گَ لَ تْ) عربی ءِ غلط انت کہ بلوچی ءِ اے رنگ ءَ انت بزاں رد ۔ ناراست ۔
- گلتلام : (گِ لْ تَ لَ ا مْ) تلامے کہ چہ تهتگ ءُ جوڑ کنگ بیت چار ذراجیں دستگ ءِ پرکائی ءِ سر ءَ گل ایرکن انت ءُ دو مردم گپت ءُ بارت ئے ۔ 1978 (بچارٹ)
- گلتوبی : (گُ لْ تُ وْ بِ یْ) گلپسولے ءِ آئی ءِ پلّ ءِ نام انت ، دوچے ءِ نام انت ۔

گلبت کد : ۱۰۰ س م

گلبیت پشّر کد : ۷۰ س م

گلتلام

- گلجان : (گُ لْ جَ ا نْ) نامے کہ پہ مردین ءُ جنین هر دوئیناں زیرگ بیت ۔
- گلچین : (گُ لْ چِ یْ نْ) ٹپنگ ءُ گوش انت ۔
- گلچکن : (گُ لْ چِ کِ نْ) جوانیں چکن ۔
- گلدان : (گُ لْ دَ ا نْ) پلّ دان هما لیوان یا کرزان کہ آئی ءِ تہ ءَ پہ بو ءُ براه پلّ مان کن انت ۔
- گلرّ : (گِ لْ لِ رْ) گلرگ : ساپ ، سلہ ، شیشار ، لسہ ۔
- گلرنگ : (گُ لْ رَ نْ گْ) پلّ ءِ رنگ ، سهر ۔
- گلرون : (گُ لْ رُ وْ نْ) پلّانی رنگ ءُ موسم ۔
- گلزار : (گُ لْ زَ ا رْ) هموده ءِ پلّ سک باز انت ۔
- گلڑ : (گِ لْ لَ ڑْ) گرد چو کہ جوزءُ جوزماک ءُ مازگ ءِ مشتک ءَ ۔
- گلڑ : (گُ لْ لُ ڑْ) گپکت پکانیں چک کہ بازڈولدار ءُ پڑزور انت ۔ پہ سهر ءِ زندیں چک ءَ هم گوش انت ۔

گرک، شیر، ھیک ھریک رسترے ءِ گونڈیں چُک ءِ گوش انت۔

گلرڈو : (گ ُ ل ڑ و) کسانیں گُلڑ۔

گُل زمین : (گ ُ ل ز م ی ن) وتی ملک ءِ زمین ءِ پہ دوستی گوش انت، بلوچستان۔

گُل ژانگ : (گ ُ ل ژ ا ن گ) بلوچی دو چے ءِ نام انت۔ گُل ءُ ژانگ۔

گلسوگات : (گ ُ ل س و گ ا ت) گُلیں سوگات، سکیں جوانیں ٹیکی۔

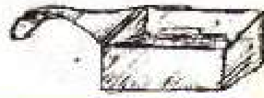
گِلستنگ : (گ ِ ل س ت ن گ) گِلیں زمین، ھما ملک کہ آئی ءِ زمین گِل انت۔

گُل شاہ : (گ ُ ل ش ا ہ) نامے، ورکہ گل شاہ ءِ کتاب۔

گِلک : (گ ِ ل ک) سُھریں رنگی سنگے کہ واراں رنگ دَیَنت۔

گُلک : (گ ُ ل ک) گُلناز یا گُلاتون ءِ نیم نام۔

گِلک : (گ ِ ل ک) نشتا نجاہ ءِ دو دُنیں بزگوشت۔ گل ءِ لِک۔ گلِیک۔ بچار "کلِک۔

گلکدان

گِلکار : (گ ِ ل ک ا ر) ھما مردم کہ گِل کاری کنت، لِچکار، بیگاری۔

گُلکار : (گ ُ ل ک ا ر) ھما چیز کہ آئی ءِ سرءَ پہ ھر رنگیں آبریشم نکش ءُ نگار ودتگ۔ گُل دوچوک۔

گِلکاری : (گ ِ ل ک ا ر ی) لِچکاری، بانبندیں اُستاءِ گوں گِل ءِ کارکنگ۔ بیگاری۔

گُلکاری : (گ ُ ل ک ا ر ی) گُلکار ءِ کار بزاں نکش ءُ نگار کنگ، چکنکاری، دوچکاری۔

گِلکدان : (گ ِ ل ک د ا ن) داڑھانی رنگدان کہ گِلک آپ کن انت ءُ ستر ءُ پلین انت ءُ ھنفتگ یا دار ءِ سرءَ کشک رند انت۔ (بچار بُت)

گِل کش : (گ ِ ل ک ش) ھما کہ گِل کشّ ایت۔

گُلَنگ : (گ ُ ل ن گ) چہ آپدان، شیشگ یا گُگّی ءِ جھلگ ءِ گُٹ ءَ آپ ءِ درایگ ءِ توار۔

گلکنڈ : (گ ِ ل ک ن ڈ) کرو چیی بچے کہ وانگ ءَ سُھر انت۔

گَلَگ : (گ َ ل گ) گوں دوستاں زنگ ءُ جنگ گلگ کنگ۔ گلگ دیگ۔ گلگ دار۔ گِلو۔

گَلَنگ : (گ َ ل ن گ) کاروان (قافلہ) بازیں اُشترے کہ بار ءُ سامان ءِ لڈانگ ءُ ھمراہ انت۔

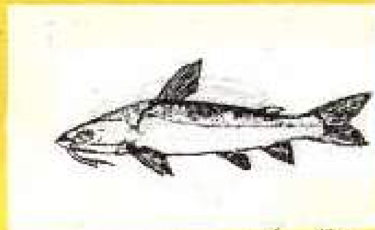
- **گُلگ** : (گ ُ ل گ) مردینءِ ھمامُوداں گوشت انت کہ ڈراج انت گردنءِ پُشتءَ چَنگ انت ۔
- **گُلَگ** : (گ ُ ل َ گ) گوات گرگ ءِ زھربوگ ۔ گزگ ۔ پچ پُلگ ۔ کپگ ۔ نوپگ ۔ سرپگ ۔
- **گِلگدار** : (گ ِ ل گ ۔ د ا ر) ھامردم کہ گلگ دار انت ۔
- **گُلگدار** : (گ ُ ل گ ِ ۔ د ا ر) وشّں گداریں مردم ۔ گلیں گدار
- **گلگرک** : (گ ُ ل گ َ ر ک) گُل بزاں پل ءِ گرگ یا کہ آئی ءِ رنگ ءِ تاژرک ۔
- **گلگرڈگ** : (گ َ ل ۔ گ َ ڑ گ) چہ کاری ئیں ٹپ ءِ وَرگ ءَ یا چہ ھدءِ گیش دزدءِ مردم یا دگرساھدارے ءِ گُٹ ءِ گوں بےھوشی ءَ بے سمائیءَ تَوارے درکیت ۔ گرگرگ ۔
- **گلگ گام** : (گ َ ل گ ۔ گ ا م) اُشترءِ رداجے بزاں ھمارواج کہ لوٹیں گلگ روت ۔
- **گلگل** : (گ ُ ل ۔ گ ُ ل) دپ ءِ تہ ءِ شودگ ۔ گلگل جنگ یا کنگ ؛ آپ دپ ءِ تہ ءَ کنگ ءُ گُباں چہ گوات ءَ پُر ءَ سھالیگ کنگ کرگوں ھمے آپاں دپ شودگ بہ بیت ۔ وپدءَ آپاں ڈن ءَ ریچگ ۔
- **گلگل** : (گ ُ ل ۔ گ ُ ل) چہ دار جوڑ کرتگیں پرگ ۔ داری پرگ یا چرک ۔

گلمال

- **گِلگلان** : (گ ِ ل گ ِ ل ا ن) گفیچ ۔
- **گلگوات** : (گ َ ل + گ َ ۔ و ا ت) چہ مزن گوج ءَ کسترانت گل ءَ گوات انت ۔ گلاں ءَ شیاعتا ہیں سبزیں کشکے بیرانت ، سگے زرد انت ، سرءِ بُرز ءَ جھل کنت ۔
- **گِلمال** : (گ ِ ل م ا ل) دیوال ءَ کہ گل جن انت ءُ دون انت پہ دستگی تھکگے ءَ آئی ءَ مال انت ءُ لسّ کن انت ۔ (بچار بُت)
- **گُلمبُٹ** : (گ ُ ل ُ م ب) دپ ءُ پُرے (شیریا دگر آپیں چیزے) گُبانی پُرے ، چہ گُٹ ءَ گیشتر ۔
- **گُلمبگ** : (گ ُ ل ُ م ۔ ب َ گ) آپیں ءُ کمیں تریں چیزے یکبارگی ورگ ، شیر گلمبگ ۔
- **گِلموڈ** : (گ ِ ل م و ڈ) بچار "گلمید"
- **گِلمید** : (گ ِ ل م ی ڈ) گل ءُ میڈ ۔ مردم ءِ زندکانی ماں گل ءُ میڈاں دونگ ۔
- **گُل میھ** : (گ ُ ل م ے ھ) دار ءِ جوڑ کرتگیں میھ کہ دیوال ءَ ٹوکگ ءُ گُدے یا دگر چیزے ءَ درنجگ بیت ۔ الیس ءِ بندگ ، گُل میھ ، تمبو ءِ گلمیھ ۔

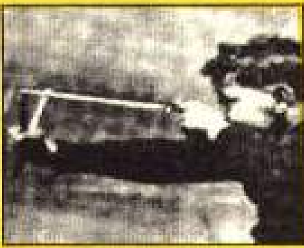
- **گلنار** : (گُ ل َ ن َ ا ر) انار ءِ پُل کہ هندوستان ءَ ایشی ءِ نام "انارکلی" اِنت کہ سلیم (بادشاه جهانگیر) ءِ دوستار بوتگ. منّ اِنگیں گپے کہ آ وهداں سرکاری زبان پارسی بوتگ ءُ انارکلی ءِ نام گلنار بوتگ کہ رند ءَ هندستانیاں ترینگ ءُ انارکلی کرتگ۔
- **گلناز** : (گُ لْ ن َ ا ز) چو گُل ءَ نازرک یا کہ چو گُل ءِ پُلّ ءَ نازینگ۔
- **گلناک** : (گِ لْ ن َ ا ک) هما زمین بدوک بہ بیت کہ نالکیں بیت۔
- **گلنام** : (گُ ل َ ن َ ا م) چہ عبدریں نام ءَ ابید دگہ نامے پہ دوستی ءُ واهگ کسے ءِ پر کنگ یا بندگ بہ بیت۔ لچہ کار چہ وتی جند ءِ نام ءَ ابید یک دگہ نامے وت ءَ پر کن اِنت کہ ماں لچھاں آئی ءِ کارمروآسان بیت + اک: "مصلح الدین ءَ "سعدی" محمد شمس الدین ءَ "حافظ" ، اسدالله خان ءَ "غالب" زرتگ. بلوچی لچہ کار هم پہ "آزات"، "زهیر" "جگر"، "شاہ ات" ، ءِ نام زانگ بیگ ءَ اِنت کہ ایشی ءَ "تخلص" "گوشِ اِنت ایشی ءَ "ندنام" ، "هم گوشِ اِنت بلے "ندنام" پہ سر جیں ، ندکاراں ، "گلناماں" گوشگ بیت۔
- **گلنب** : (گ ُ ل ُ ن ب ب) بچار "گلمب"

گلّو کد : ۳۰ س م

- **گلنگ** : (گ ُ ل ُ ن ب گ) بچار "گلمبگ"
- **گل نجگ** : (گ ُ ل ُ ن َ ج گ) مُرغی دو چہ ءِ نام اِنت۔
- **گلندام** : (گ ُ ل ُ ن َ د ا م) نازرک جان ، دوستار ءِ سار اءِ گلابزاں آئی ءِ اندام چو گل ءِ پُلّ ءَ اِنت۔
- **گلو** : (گ ُ ل ُ و) گٹ ءُ گلو ۔ چہ گٹ ءُ گلو ءَ کپگ : چہ بازیں کوکار ءُ جاک ءَ گٹ ءِ روگ۔ (بچار بُت)
- **گلو** : (گ ُ ل ُ و) نامے۔
- **گلو** : (گِ ل ُ ل َ و) گلگ۔
- **گلّو** : (گ َ ل ُ ل ُ و) ماھیگے کہ ایشی باززات بنت ، بارگاهی ، شیرادگ ، رنجی ، گلّو ، گپک ، گنّی ، گینتی ، دوبُرہ ، آسی۔
- **گلو** : (گ ُ ل ُ ل ُ و) غلام علی ، گلام حسین ءُ رنگیں نامانی گونڈک۔
- **گلّوتگ** : (گِ ل ُ ل ِ و َ ت گ) بگر بوگ وڈ ءَ زنگ جنگ یا گلگ کنگ یا گپ جنگ ، بگلّوتگ گرگ۔
- **گلوزد** : (گ ُ ل ُ و ز د) بچار "گلوشت"

- گلوشت : دگ ُ.ل ُ وْ شْ تْ) ذرچک یا وَل ءِ هما بر کہ چہ پَل ءِ بن ءَ توکی گیشّں اِنگ بلےپَل ءِ هُش آتگیں بن ءَ انگت دپ ءَ اِنت البت کپگی اِنت۔
- گلّہ : (گ َ ل۔ل َ ہ) گندیم۔
- گلّہ رون : دگ َ لْ ل َ ہ، رُ وْ نْ) گلّہ ءِ رُنگ ءِ وهد (مارچ، اپریل)
- گلّہ کِش : (گ َ ل ل َ ہ، ک ِ شْ) گلّہ ءِ کشگ ءِ موسم۔ گلّہ ءِ تهکار ءِ موسم (دسمبر)
- گُلی : دگ ُ ل ِ ی) گل بی بی یا گلسون ءِ نیم نام۔ گل محمد ءِ نیم نام
- گلیپ : (گ ِ۔ل ِ ے پْ)، ڈلکو، وَرگلان۔
- گلّیر : دگ َ ل۔ل ِ یْ رْ) گٹ ءِ چیر ءِ لوبجانیں گوشت۔ پس ءِ گٹ ءِ چیر ءَ دو لوبجانیں گوشت ءِ ٹکر اَنت۔ (بجار بُت)
- گُلیر : (گ ُ۔ل ِ ے ڑ) جنگ، جمکیں دار ءِ هر دو سراں ڈراجیں رڑے ءِ دوئیں سراں بند اَنت کہ پہ مُرگ ءِ شکار ءَ کار مرد بیت «غلیل» (بجار بُت)

گُلیر

گلّیر

- گلّیرگ : دگ ُ ل۔ل ِ یْ۔ رَ گْ) لهتے پس ءِ گٹ ءِ چیر ءَ جتکے ڈراج بُریں چلمپ لوبجان بیت۔
- گلّیڑ : دگ َ ل۔ل ِ یْ ڑْ) گوک یا کاسگر ءِ گردن ءِ چیر ءَ ڈراجیں لوبجانیں گوشت رنگیں پوست کہ آ شگورانی چیر ءِ بگر دانکہ سینگ ءَ رس ایت۔ مُرگ ءِ گلیر۔ مردم ءِ گلیر۔
- گُلین : دگ ُ ل ِ ے نْ) جنینے نامے۔
- گلّینگ : دگ َ ل۔ل ِ ے نَ گْ) تاچینگ، پہ زور چہ یک جاگهے روان دیگ۔ اد لاک ءِ گلّینگ : سوار بیگ ءُ تاچگ۔ هکل کنگ۔
- گم : دگ َ مْ) اندوه، رنج، بیگم۔
- گُم : دگ ُ مْ) گار، بیگواه، بے سوج۔ گم ءُ گار۔
- گمار : دگ ُ۔م ا رْ) بجار، گُمباره۔
- گمان : دگ ُ۔م ا نْ) باز گم۔ گم ءِ باز گمان۔

- گُمانٓ : (گَ ـ مَ ا نٓ) نامے
- گُمان : (گَ ـ مَ ا نْ) شک، زانگ، سماگت، اُمیت ـ گت ءُ گُمان ـ
- گُمانی : (گَ ـ مَ ا ـ نِ ی) نامے مردینی ـ گُم ءُ باز گمان ـ گُم ءِ بھر گمانی بھر ـ
- گُمب : (گُ مْ بْ) پتّنیں لٹّیں چہ دست ءِ دل ءُ کپیں مستریں گردیں سنگے کہ گُمبی لیب ءِ کارمردبیت ـ پہ کپنٹگی ءِ کپی لیب ءِ ھم گمب کارمردبیت ـ
- گُمبارگ : (گُ مْ بَ ا رَ گْ) ٹُوپ ءُ توار ـ
- گُمبارہ : (گُ مْ بَ ا ـ رَ ہْ) گُمبارو : ٹُوپ، مزنیں ٹُوپ،
- گُمبد : (گُ مْ ـ بُ دْ) انچیں گِس کہ آئی ءِ سرگرد بہ بیت ـ گُمبد ـ (بچار ڈبّ)
- گُمبی : (گُ مْ ـ بِ ی) لیبے کہ گسانیں کلّے گُوج انت، لنچ ءِ اوشت انت پہ کلّ ءِ ایشی دور دینت ـ ھرچی کلّ ءِ نہ کپ ایت چہ آیاں یکّے ءِ پہ گُمب جن انت ـ

گُمبد

- گمت : (گَ مْ ـ مَ تْ) ھما آپ کہ بوجیگ یا گرانچیں دریائی اولاکے ءِ تہ ءِ چہ تہت گانی شَم ءِ دراں کم کم ءِ چکّرایت ءُ جم بیت ـ
- گُمتان : (گُ مْ ـ تَ ا نْ) (رنچگوری) بندول جنین ءِ پشک ءُ کپیگ ـ (گُپتان) گُرمتان ـ
- گمتیل : (گَ مْ ـ تِ ے لْ) گمانی تیلانک دیوک یا تالان کنوک ـ نامے ـ
- گمجت : (گَ مْ ـ جَ تْ) گمزوگ، ھماکہ گماں جتگ ءُ پروشتگ ـ
- گمداد : (گَ مْ ـ دَ ا ذْ) نامے ـ
- گمدوست : (گَ مْ ـ دَ وْ سْ تْ) ھما مردم کہ آئی ءِ گم دوست بیت ـ واھگدار ءِ گم جتیں دل ءِ گُوش انت ـ
- گمر : (گَ ـ مَ رْ) (رنچگوری) گمرو، کشار ءِ گر کنگ بزاں گروکنگ یا زبر پاد آتکگ ـ
- گمراہ : (گُ مْ ـ رَ ا ہْ) بے پرواہ، مست ـ
- گمرو : (گَ مْ ـ رَ وْ) کشار ءِ گروکنگ بزاں زبر پاد آتکگ ـ

- **گمزد** : (گَ م زَ دْ) گمزدگ بچار " گمجت " .
- **گمزدگ** : (گَ م ۔ زَ دَ گْ) بچار " گمجت " .
- **گمزیر** : (گَ م زِ ی رْ) گموار، گمانی زیروک، گمانی بھر کنوک ۔
- **گمساچ** : (گَ م سَ ا چْ) ھمائیءَ کہ گم ساچ ایت ۔
- **گمسراچ** : (گَ م سْ رَ ا چْ) ھما کہ گماں سراچ ایت بزاں اگاں یک گسے دیر بیت یا کوھن بیت ءُ پدءَ تازگ ءُ نوک ئے کنت ۔
- **گمشاد** : (گَ م شَ ا دْ) مردینی نامے ۔ گوں گماں شادان ءُ وش ۔ ھما کس کہ گماں پہ شادھی ءُ وشی ترین ایت ۔
- **گمشان** : (گَ م شَ ا نْ) انچوش زرشان ءَ زرڈیلہ کن انت ۔ گم شان ءُ گم ۔
- **گمک** : (گَ مُ کْ) گمداد ءِ نیم نام، نامے ۔
- **گمگمار** : (گَ م گُ مَ ا رْ) گرانیں توار ۔ زرمبشت ۔
- **گمگمارگ** : (گَ م گُ مَ ا رَ گْ) گرندءِ یا گرندءِ ڈولیں توار . وردءَ سکیں گیر آرگ ۔
- **گموار** : (گَ م وَ ا رْ) گم وروک بزاں کسے ءِ گم ءَ کنگ ۔ پہ کسے ءِ گم کنگ ۔ کسے ءِ دردءَ ورگ کسے ءِ پگرءُ مھیال ءَ دارگ ۔
- **گمواری** : (گَ م وَ ا رِ یْ) مونسی، دردواری ۔
- **گمی** : (گَ م یْ) نامے ۔
- **گمیز** : (گَ م ی زْ) کشم ءِ لوچی ءَ آبدست ءُ گوش آنت ۔
- **گمیگ** : (گَ م ی گْ) چہ گماں بار ۔
- **گناباد** : (گُ نَ ا بَ ا دْ) یک جاگھےءِ نام انت بلوچستان ءَ ۔
- **گنارگ** : (گِ نَ ا رَ گْ) دارگ، زیرگ ۔ لگام ءِ کچائیگ بچار " گینارگ "

P.B.LWD;GINARAGH,PP GINASHTA: to hold , to take. Possession of, pull (a bridle)

- **گناس** : (گُ نَ ا سْ) گناہ، ردی ۔
- **گناہ** : (گُ نَ ا ہْ) ردکاری ۔ بدیں کار ءِ کنگ ۔
- **گنب** : (گُ نْ بْ) بچار " گمب " ۔
- **گنبارگ** : (گُ نْ بَ ا رَ گْ) بچار " گمبارگ " ۔
- **گنبداپ** : (گُ نْ بَ دَ ا پْ) ھاگوات گپتگیں گمبدو کہ آپ ءِ سرءَ یاد کیت ۔
- **گنبی** : (گُ نْ بِ یْ) بچار " گمبی " ۔
- **گنج** : (گَ نْ جْ) مال، دنیا، ھزینہ، زر ۔
- **گنج** : (گَ نْ جْ) کُل کشتگ ۔ کُل ۔ بازرھریں بوھگے ۔ زھر تھل، کوس، دگد ءِ)

- گنجاباد : (گَ نْ۔ جَ ا۔بَ ا ذْ) سرباز ءِ یک شہرے ءِ نام اِنت کہ چہ رُودبن ءَ چیر اِنت۔ میتگ ءُ کِسان اِنت۔
- گنجاتون : (گَ نْ۔ جَ ا۔تُ وْ نْ) نامے۔ گنجے ءِ بانک۔
- گنجان : (گَ نْ۔ جَ ا نْ) جنینی نامے۔ ھاکرماں گنجان اِنت۔ باز گنج۔
- گنجل : (گَ نْ۔ جُ لْ) گنجاتون ءِ نیم نام۔
- گنجک : (گَ نْ۔ جُ کْ) جنینی نامے۔ کسانیں گنج۔
- گنج ولّ : (گُ نْ جْ۔ وَ لْ لْ) گنج ءِ ولّ۔
- گنجی : (گَ نْ۔ جِ یْ) گنج ءِ داد۔ گنج ءِ نامے۔
- گنجی گنجلان : (گَ نْ۔ جِ یْ۔ گَ نْ۔ جُ لَ ا نْ) بلوچی داستانے ءِ باجن اِنت۔ ھمے داستان گوں ءِ نام ءَ زانگ بیت۔
- گَنْد : (گَ نْ دْ) لڑ، گَس، گند ءُ گَس۔
- گُنْد : (گُ نْ دْ) مردین ءِ کیر ءُ چیر ءِ دو ھیک ماں پیلکے ءَ اَنت ءُ لونجان اَنت۔
- گنداکو : (گَ نْ۔ دَ ا۔کُ وْ) درمانے کہ آس ءِ کِن اَنت ءُ سک تُو کنت۔ حق ءُ گنداکو : دو مردم گوں یک دگرے ءَ نہ سیل اَنت گرہ اگوش اَنت "بلانی مُبلانی وت ماں وت حق ءُ گنداکو اَنت۔
- گنداوگ : (گَ نْ۔ دَ ا۔وَ گْ) بلوچستان ءِ جاگھے ءِ نام اِنت۔ ~ گوربات یا مُجیں گنداوگ۔
- گِندشت : (گِ نْ۔ دِ شْ تْ) میم، گندگ ءِ جند، گرشت۔ 1.12.1965
- گِندگ : (گِ نْ۔ دُ کْ) یک مردمے دگرے ءِ لوگ ءَ پہ آئی ءِ گندگ ءَ روت ایشی ءُ گندگ گوش اَنت۔ بانُجی بدے گندک اوزے۔
- گِندگی : (گِ نْ۔ دِ۔ کِ یْ) ھا مردم کہ پہ کسے ءِ گندگ ءَ بکجابنت ءَ رونت دگیشتر پہ جنیناں گوش اَنت) آیاں گندگی گوش اَنت۔ اے جنیں گندگی اَنت۔ "براں کسے ءِ گندگ ءَ روگ ءَ اَنت۔ پہ گندگی روگ چیزے کہ بھائی یا دستجنگی نہ اِنت بلکیں تھنا پہ چارگ ءَ اِ اِنت۔
- گِندگ : (گِ نْ۔ دَ گْ) پہ چم چارگ ءِ رنگ ءُ ڈول ءَ زانگ۔ چمانی کار اِنت۔ گِندمہ گند : برے گندگ بیت ءُ برے نہ بیت۔
- گَندگ : (گَ نْ۔ دَ گْ) بد، ھراب، زد۔
- گندگوج : (گَ نْ دْ گُ وْ جْ) نوکے چو کہ موکو ءَ اَنت بلے چہ موکو ءَ مستر اَنت۔ راہ ءَ سک تُرند اِنت۔
- گِندگُش : (گِ نْ دْ۔ گُ شْ) شلی وزن۔
- گَندل : (گَ نْ۔ دَ لْ) سرجمیں بسترہ، گوشینی نپاد، رَلّی یا رلّی۔ گندلاں روگ : وپت ءُ واب کنگ، شبرہ۔
- گندم چار : (گَ نْ دُ مْ چَ ا رْ) مُرگے۔
- گِندنند : (گِ نْ دْ۔ نِ نْ دْ) گندنند کنگ : گیشتر پہ یک اڑے ءِ گیشینگ ءِ ھاتر ءَ کرتگیں دیوان ءَ گوش اَنت۔ یا کہ یک بُنگیجے ءِ بارہ ءَ گپ جنگ ءِ ھاتر ءَ دیوان کنگ۔

- گِندوک : (گِ نْ ۔ دْ وْ کْ) ھاکس یا چیز کہ گندایت : عینک، نظارہ Spectacles چم ءِ دیدک ۔
- گَندہ باک : (گَ نْ ۔ دَ ۔ ھْ ۔ بَ ا کْ) ناوڑا ھی یے کہ با کارگ بوکن انت ۔
- گَندُم : (گَ نْ ۔ دِ یْ مْ) گلہ ءِ دان ۔ گندیم ءِ سرے : بزاں گندیم ءِ دانگ ءِ گرانی ءِ سنگ ۔
- گَندِمی : (گَ نْ ۔ دِ یْ ۔ مِ یْ) ھاکہ گوں گندیم ءَ شیادی کنت یا کہ چہ گندیم ءَ جوڑ بوتگیں ۔ استارے کہ اگاں چہ شا مانی دھد ءَ رندورکیت گڑا چہ ءِ رند گندیم کشگ ءِ شتر نہ انت ۔
- گَنڈ : (گَ نْ ڈْ) گنڈ ءِ سند : بھر ءُ بانگ ۔ بُرّبین یا بُرّ ءُ بزین ۔
- گُنڈار : (گُ نْ ۔ ڈْ ا رْ) بجار ۔ گونڈار ۔
- گُنڈیل : (گُ نْ ۔ ڈِ ےْ لْ) کانڑیل ۔
- گَنز : (گَ نْ زْ) پیشکان ءِ جیقری ءِ ھمراہ ءِ بندنے کہ ایشی ءِ لیچر زنڈ ءُ دوشن بنت ۔
- گَنش : (گَ نْ شْ) بدین ءُ جُونیں بُو ۔
- گُنش : (گُ نْ شْ) بچ ءِ گُنش یا گُش ۔
- گُنگ : (گُ نْ گْ) ھا مردم کہ گپ جت مہ کنت ۔
- گُنگدام : (گُ نْ ۔ گُ ۔ دَ ا مْ) پس ءِ گوک کہ چو مردم ءَ گپ جت نہ کن انت ۔
- گُنگرو : (گُ نْ ۔ گُ ۔ رُ وْ) ژانگ ۔ ژانگوک ۔
- گَنگ سر : (گَ نْ گْ ۔ سَ رْ) ھیران ءُ اباشکو ۔
- گِنگُش : (گِ نْ گُ شْ) گِندگُش ۔ ٹیلی وژن ۔
- گَنگل : (گَ نْ ۔ گُ لْ) لیب ءُ گوازی ۔ لیب ءُ گنگل ۔ گل ءُ گنگل ۔ ببکیں ۔ گنج گل بزاں گلانی گنج ۔
- گَنگو : (گَ نْ ۔ گُ وْ) مرویتی نامے ۔
- گنواں : (گِ نْ وَ ا نْ) اے ھمے نبا یا نباکن ئے ! ءِ کال بیت ۔
- گنوک : (گَ ۔ نْ وْ کْ) بے سار ۔ بے ھوش ۔ ھا مردم کہ آئی ءِ دوتی ءِ دنیا ءِ سمانیست ءُ ھرچی کنت کنت ۔ ھا مردم کہ زانگ ءِ سما ءِ پھک یلہ داتگ ۔
- گَنوکی : (گَ ۔ نْ وْ ۔ کِ یْ) گنوک بیگ ۔ بے ساری ۔ بے زانت ءُ سمائی ءِ گُڈّی سیم سر ۔ پلانی ءِ سرءِ گنوکی ءِ داتگ یا جتگ : چہ واری پلانی ءِ سرءِ گنوکی ءِ جتگ ۔ سرءِ گنوکی کش اتگ ۔ پہ گنوکی روگ ۔ پہ گنوکی تترگ ، پہ گنوکی تران کنگ ۔ پہ گنوکی گپ جنگ ۔
- گِنتہ : (گِ نْ نَ ھْ) جاگھے ءِ نام انت ماں کیچ ءَ ۔
- گُنھکار : (گُ نَ ھْ ۔ کَ ا رْ) میار بار ، رُدکار
- گَنتی : (گَ نْ ۔ نِ یْ) مزنیں ٹکر بلے گوشت یا ماھیگ ءِ کانگ ءَ ۔
- گو : (گَ وْ) کارگر ۔ گوک

- **گُو** : (گ ُ و) گوشت ءِ کساںگال (۲)
- **گُو** : (گ ُ ؤ) ھمے گُند کہ چہ مردم ءِ رُوتاں در کاینت۔ گیت۔ طب : گوئی : پشل گاو۔
- **گْواپ** : (گْ وَ اپ) دہ یا پانزدہ وازرون (یا بازھاگرءَ پنچگ یک گْواپے بیت) (۲) گْوپتگیں۔
- **گْواپار** : (دوو دارِک کِن اَنت ءُ دْراجیءَ دار بنداَنت ایشی ءِ سرءَ ماھور تاپ ءَ دینت، یا کہ ھمے رنگ ءَ دار بنداَنت۔
- **گْوات** : (گْ وَ اش) گْوات کہ گْش ایت چہ ھمیشیءَ دْراھیں ساھدار زندگ اَنت۔ طب: وا۔ پا: پاد: باد، واد۔ پھ ا؎ (وات)۔ ستا: جاسم بہ گْوات ءِ بند بندگ: نہ بوتگیں کارکنگ۔ گْوات جن بیگ: بچار ءِ گْو گْوات جنگ: دَمگ، گْوات دیگ۔ گْوات ءِ دارگ: بزاں نہ کنگ۔ گْوات دیگ: لبزءِ ھشک بہ، کسےءَ جنگ ءُ آئی ءِ دپ ءُ دیمءَ گْوات دیگ، لونسانی یا گْرازانی گْوات دیگ بزاں زھرگِرگ۔ گْوات ءَ دیگ: دلے گْوات ءَ دیگ بزاں سیل گرد کنگ۔ گْوات ءِ رِچگ: بزاں کم کنگ۔ گْوات ءِ سرکنگ: بزاں کنگ یا بُنگیج کنگ۔ گْوات ءِ سرگ: بزاں گْوات ءِ کم کشگ یا کوے کولے کنگ۔ گْوات ءِ کپگ: کم کنگ، گْوات ءِ کپگ مردم ءِ بزاں تھل آیگ۔ گْوات ءِ کشگ: گْوات ءِ جند ءِ، مردم ءِ، گْوات داتگیں چیزے ءِ۔ گْوات کنگ: دَمگ، گْوات کنگ سرءِ چہ نزوری، سبکیں گْوزءِ (اے گْوز منی دست ءَ گْوات کنت)۔ گْوات گِرگ: زھرگِرگ، پاد آیگ، کُپگ زیمءِ، مُرتگیں جون ءِ۔ گْوات ءِ گِرگ ءِ شکاری ءِ، گْوات ءِ گِرگ بزاں اندیم کنگ
- **گْوات جت** : (گْ وَاث ءِ جَ ت) بچار ءِ گْواجت ءِ
- **گْوات جن** : (گْ وَات ءِ جَ ن) بچار ءِ گْواجن ءِ
- **گْوات چینگ** : (گْ وَاث ءِ چ ے نَ گْ) چہ پچّ ءَ ھاناہ ءُ کلونٹ کہ گْوات اِش دَور دَنت ءُ گریب ءُ بیز کاراِش چِن اَنت۔
- **گْوات سَر** : (گْ وَ اش ءِ سَ ر) گْوات ءِ سر، پَٹ، ڈَن۔
- **گْواتگ** : (گْ وَاتَ گْ) درمانے کہ سے راست اِنت (۱) پتنیں گْواتگ (۲) سندی گْواتگ (۳) مکرانی گْواتگ طب : واتگ، پا : بادبان۔
- **گْوات گر** : (گْ وَاث ءِ گِ ر) بادگیر، ماڑیانی سرءُ بھر، کلاتانی بُرزیں گْمپ۔ PPR,LWD, GWADH-GIR' Windy
- **گْواتو** : (گْ وَاتُ ؤ) دَموک، گْواتگیچن یا گْواگیچن۔ (بجلی یا معمولی) گردوک گْواتو
- **گْواتیگ** : (گْ وَاتِ یٰ گْ) گْواتی لیب کنوک۔
- **گْواجار** : (گْ وَاجَ ار) گْوات جار، بزاں جار کہ گْوات ءِ بارت کہ آئی ءِ اِشکنگ ءُ نہ اِشکنگ ءِ بزانت یک اِنت۔ گْواجار آرگ: گْواجار دیگ، تُھمت، تُرس ءُ بیم، نامدپ: (حلّوجنی مردے نہ اِنت ھُشک ءَ جناں گْواجار دَنت) ترِ گْواجارگ: پہ دپ تِر ءِ گْواجینگ۔
- **گْواجَت** : (گْ وَاجَ ث) گْوات جَت۔ گْوات جَتگیں۔ گْواجتیں مَل: مستیں بور کہ گْوات ءِ گیشتر مست کنت۔
- **گْواجَن** : (گْ وَاجَ ن) گْوات جن۔ گْوات جنوک۔ گْواتگیچن، دَموک، گْوات جتگیں، گْواجن بیگ بزاں گْوات لگ اِنگیں۔

ناذراهیں مردم ءِ گوش اَنت ءِ ڈَن ءَ مروگواجن بۓ ءِ گوات جت ـ

- **گواجینگ :** (گ وَاجِ ے ن گ) توارینگ، گواجارگ، پُورت گواجینگ، تِرّ گواجینگ
- **گواجن :** (گ وَا ـ جِ ن) هماھبر یا کارہ کہ آئیءِ گواهی هست ـ شاهدی، زاهر، سهرا، پدرا، راستی ـ
- **گواچنڈ :** (گ واچَ ن ڈ) نیمروچ ءَ کرساهگ تَرّایت ـ گواتے کَشِ ایت همے وهد ءِ نام اِنت گواچنڈ ـ گوات چنڈ ءِ وهد روچ کرلیٹ ایت زُهرءَ رندکتیں گوات سُرّ ایت همے وهدءَ کاردار لَڈّایت اے وهد زُهرءَ رندءِ اَسُرءَ پیش اِنت ـ
- **گواچنی :** (گ وا ـ چِ نِ ی) گواهی ءَ، شاهدی ءَ، زاهری، سهرائیں ـ راستی ـ
- **گواچي :** (گ وَاچِ ی) تھپہ، ٹیکی، دلوشی ءِ چیز، بانچی، بانچگ، توشگ، گریبانی مستگ امیرانی گواچي ـ
- **گواچین :** (گ وَاچ ے ن) گواچن
- **گوادر :** (گ وَادَر) سرجمیں بلوچستان ءِ جوان تریں بندن کہ بلوچ سرداراں ءَ پہ مشکت ءِ سردار زادگ ءَ ۱۷۸۳ ءَ پہ مهانی

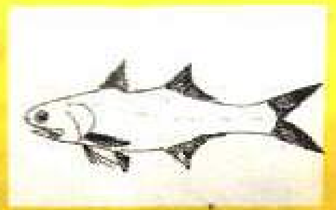
گوادر ءِ بندرگے چہ دیمی نزرءَ

داتگ اَت کہ رندءَ بہ بُنکی بُرتگ اِش ءُ ۱۹۵۰ ءَ انگریزءَ گوادر ءِ مردم هچ سهیگ نہ کُرت اَنت ءُ بے جُست ءَ چہ مشکت ءِ سرکارءَ بہا گپت ءُ پاکستان ءِ سرکارءَ ءِ دات (بچار بت)

- **گوار :** (گ وَاز) کاهے، بایی یے کہ الیشی ءِ براں گوں پوست ءَ نارُشت کن اَنت ـ
- **گوارچ :** (گ وَارچ) گُدے کہ دیم ءُ دار اَنت ءُ مُرگ ءِ شکار کن اَنت ـ
- **گوارگ :** (گ وَارگ) هَور ءِ گوارگ، هَور ءِ رِچگ، چہ جمبراں آپ ءِ رچگ، جمبرءِ گوارگ، نمب ءِ گوارگ ـ کاپرءِ گوارگ ـ ارس ءِ گوارگ، تیرءِ گوارگ، ریک ءِ گوارگ ـ
- **گوارگو :** (گ وَارگ وْ) پنجگور ءِ یک کورے ءِ نام اِنت ـ
- **گواز :** (گ وَاز) دوئیں دستاں کہ پشتاں ءَ چہ یک دستے ءِ لنگک ءَ بگر دانکہ دومی دست ءِ توکی لنگک ءَ اے ذراجی ءِ نام "گواز" اِنت ـ تازی ءَ "باع" تُرکی ءَ "هتلاچ" یا : باز یا کرباذہ اَنت
- **گواز :** (گ وَاز) چشں ءِ ذرچک ءِ دار ءِ سربُر ءِ پوست ـ هر ذرچکے ءِ دار ءِ پوست ـ گواز جنگ : براں گواز ءِ دیر کنگ کہ تریں دار ءَ پہ ڈنڈا یا تیری مَنذرجن اَنت دانکہ گواز چہ دار ءَ جتا بیت ـ گواز دیگ : گُدءَ گواز ءِ رنگ دیگ ـ اُشترءَ دینت ءُ ـ

- **گوازی :** (گ وازِی) لیب ۔
- **گوازینگ :** (گ وازِے ن گ) ڈرک ءُ میدان ءِ چہ کسے ءِ گوزگ، آئی ءِ رندپُشت گِیجگ، اِلگ (امیدی زبان ءِ)
تلک ءُ گوزی ءِ لیب ءِ یکے سرکنت آئی ءِ تلک چہ دومی ءِ سر گُنگیں تلک ءِ نشان ءَ بہ گوزایت ایشی ءِ بڑاں آ گوازیں ایت۔
گوازینگ : چہ آپ ءَ بڑان چہ آپ ءَ آدست کنگ، چہ سرءِ گوازینگ کارے ءِ بڑاں کارے ءِ برابری ءَ نہ کنگ، اٹل دیگ ءُ چہ وتی سرءَ دیر کنگ۔ چہ کارءِ گوازینگ بڑاں چہ کار ءِ ھدءَ برگ ۔پِتارینگ، پُترینگ، انچوشں کنگ کہ بگوزایت۔
- **گواڑگ :** (گ واڑ گ) کُرمگ، کُرومگ، بڑاں نہ ترک اتگیں پُل۔
- **گواس :** (گ واس) گُوشں کنوک کہ مُروارد ءِ پھگ ءُ دریاءِ ایرکپ اَنت (چہ عربی : غواص)
- **گواسولکان :** (گ وایش وَل کَ ان) بلوچستان ءِ جاگھے ءِ نام اِنت سے رنداں ماں گواسُلکاں ھبردار کن۔
سرباز ءَ، چہ دِزبگان ءِ بُرزانت۔
- **گواشں :** (گ واش) چہ کوہ ءَ کہ آپ جھلا دبیت سرجھلیں بڑاھگ ءُ گیت کہ "شان" ءِ گُوشں اَنت۔ چہ شان ءِ جھل ترانت "گواشں"، چہ "گواش" ءِ دیھات۔ آپ چہ کورءَ کہ لیٹ اِیت۔ وتی کرانی جھلیں زمین ءَ گپت اے زمیناں "گواش" "گُوش اَنت۔ کورءِ ھاکُرتہ کہ جھل اِنت ءُ مُھار ءِ آپ ءِ گیت ۔ دامن، کر، جھل تریں کر یا دامن۔
(۲) پس ءُ میشانی بندجاہ ۹ (زاھدان و نگشں)
- **گُواک :** (گُ وَ اک) گپ جنگ ءِ ھاٹی (نفس ناطقہ: پارسی "اسپھبدُخورہ ب ق)
- **گواکیچن :** (گ واگ ے چ ن) گواتو، دَموک۔
- **گُوال :** (گُ وَ ال) گوکانی شپانک ءِ ھامردم کہ گوکاں ولیں ایت بڑاں چارین اِیت۔ گوپانک بڑاں "گوک پانگ"۔
- **گوالگ :** (گ وال گ) چہ مودءَ جوڑ کُرتگیں مزنیں درپ کہ جوگونی ءِ ڈول ءُ گوپتگ۔
- **گوالگ دوچ :** (گ وال گ دُوچ) گوندوچ، ھماسیچن کہ گوں آئی ءَ گوالگ دوچ اَنت (شیرازی : جوالدوز : نوعی سوزن درشت است کہ جوال بدان دوزند) ۲۔ ھمامردم کہ گوالگ دوچ اِیت۔
- **گوامیچ :** (گ وام ی چ) اسپیتیں مِسک ءِ بُوتگ (شیاھیں مِسک ءِ لوٹگ ءَ "کوھلو" گُوشں اَنت) وڈی بوتگے۔
- **گوامیچک :** (گ وام ی چ ک) بچار "گوامیچ"
- **گوامیلگ :** (گ وام ے ل گ) گوامیل دیگ، پلانی دوت ءُ ماں آپ ءَ گوامیل دانگ۔ آپ ءِ تہ ءَ بے سیت ءَ مُپنڈگ ءُ ترکنگ۔
- **گوانز :** (گ وان ز) بازجوانیں ماھیگے۔ کد، گیش چہ گیش ۲۰۰ س م (بچار بُت تاکدیم 705
- **گوانزگ :** (گ وان زگ) گونڈیں ھندول کہ شتک ءَ آئی ءِ تہ ءَ واپین اَنت۔ (بچار بُت تاکدیم 705
- **گوانک :** (گ وان ک) توار، بُرزیں توار، کسے ءِ گوانک جنگ۔ نہ جار جنگ، ماھیگ ءِ گٹگ ءِ یک موسے۔ گوانک جنگ۔ گوانک پہ کنگ۔ گوانک کنگ۔
- **گوانکو :** (گ وان ک و) (ٹیلیفون) گوانک کنوک۔ جاتوگ کہ شپ ءَ مردم ءَ گوانک کنت ءُ بارت ءِ اگول کنت۔ ھاتف۔
- **گوانگال :** (گ وان گ ال) ھماگال کہ پہ کسے ءِ توار جنگ ءَ کار مردبیت۔ گرامر : حرف ندا۔

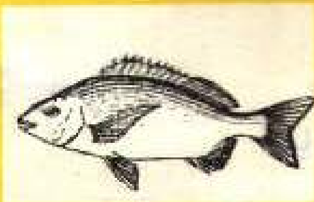
- **گواه** : (گ.وَاہ) نشان، زاهری، سهراهتی؛ گواهگ: هست بیگ۔ نہ گواهگ: نہ بیگ۔
- **گواهتگ** : (گ.وَاهٔ.تَ.گ) ماهیگے کہ ورگ ءِ وشّ اِنت، جندئے هم ڈولدار اِنت۔ (بچار بُت)
- **گواهگ** : (گ.وَاهَ.گ) بیگ، چیزے ءِ هست بیگ۔ پلاں چیز هچ نہ گواه اِیت بزاں بِہ نیست یا "گواه نہ کنت۔
- **گواهی** : (گ.وَاهِ.ی) شاهدی۔ گواهی دیگ۔ شاهدی دیگ۔ گواهی روگ: رنگ ءِ۔ بزاں هچ رنگ ءُ بنگیج بوتگ
- **گوبز** : (گ.وَبْ.ز) گومز، گودرءِ دگہ زات۔
- **گوبند** : (گ.وب.ن.د) پاگاپ؛ یک هکتارے زمین یا کہ ۲،۴۷ ایکڑ یا ۱۰،۰۰۰ چارکنڈیں میٹر، دومن ءُ نیم (تبریزی) توم ءِ ریچگ ءِ کدءِ زمین۔
- **گوبی** : (گ.و.بِ.ی) ورگی سبزی یے کہ گرادگ بیت۔ ایشی ءِ دومی زات "بند گوبی" اِنت کہ آ هم ءِ هم ورانت ءُ۔
- **گوبی** : (گ.وبِ.ی) چیزے ءِ بارہ ءَ گپ ءُ تران کنگ
- **گوپ** : (گ.وپ) لانٹیگ کہ مچک لیب کن اَنت ترّوکے۔ گوپ۔

گوازّ

گوازگ

گواهتگ

گوپشو

- **گوپانک** : (گ.وپ.ا.ن.ک) بچار "گوپانگ"
- **گوپانگ** : (گ.وپ.ا.ن.گ) گوپانک؛ گوکانی شپانک بزاں گوال، گوک چارینوک یا ولیسوک۔ یک مکّے ءِ نام اِنت
- **گوپتانک** : (گ.وپ.ت.ا.ن.ک) هر چیز کہ گوپگ بیت۔
- **گوپش** : (گ.وَپْ.ش) هما کہ هچ چیزے نیست۔
- **گوپشو** : (گ.وَپ.شُ.و) دست ءِ ڈیل ءِ بارگ تریں هڈ، هئی ءِ گوپشو؛ هما بارگیں هڈ کہ چہ کوپگاں بگر دانگ هلکیگ ءَ اِنت۔ (بچار بُت)
- **گوپگ** : (گ.وَپ.گ) پیشّ، مُودّ یا بندیک ءِ بہ پیم ٹھینگ یا جوڑ کنگ۔ سر ءِ گوپگ۔ سرءِ بہ گُنترتاک یا کُنترہ ءُ مورت گوپگ۔ پات ءِ گوپگ۔ (۲) گُس دپی ءِ پیمیں بہ کرز ءُ شنک جوڑ کرتگیں دامے کہ ماهیگ گرانت کورءِ کلگرے باجگر دے ءِ دپ ءَ ایر کن اَنت ءُ آپاں در دنت ءُ ماهیگ همیشی ءِ سرءِ پُشت کپ اَنت۔
- **گوپتگ** : (گ.وپ.پ.گ) مُشت ءِ توار۔ تپنگ ءِ گپتگیں توار
- **گوپی** : (گ.وپ.پ.ی) پاد ءِ گپّی، مچّ ءِ اے گش آکش ءِ گُلگیں هڈ، گروز ءِ هڈ۔

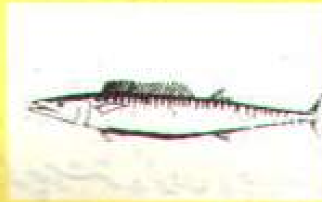
- **گوپیل** : (گ ُ ؤپ ی ٗ ل ٗ ل) جناورے کہ چو گامیشءَ انت بلے چہ گامیشءَ گستر انت کانٹ تے پونز ءِ سرءَ پرانت لھتینءَ دو کانٹ بنت بلے ھر دو پونز ءِ سرءَ پشت پہ پُشت اَنت ۔ عربی کرکدن ۔ پارسی: "انبیلا" انگ: RHINOCEROS بچار ۔ اَررج ۔
- **گُوپتینگ** : (گ ُ وپ پ ے ن گ) مُشت جنگ ۔
- **گُوت** : (گ ُ وْ ت) گیت ، لانک لوچ ، سورگ ، جنگل ، دست لانک ، دزلانک ، درائی ، دز آنچگ ۔
- **گوتر** : (گ ُ وَ ت ر) میپڑی ءَ روبرکت ءَ یک بندنے کہ باھو دشتیاری ءِ گور ھمدءَ کیت ءُ دریاءَ ریچ ایت ۔
- **گُوتلو** : (گ ُ وْ تِ ت ل و) گوتلوئیں نمب کہ چہ چادرءَ ریچ ایت ۔
- **گُوتی** : (گ ُ وْ ت تِ ی) گوتاں گوں مین ، جون ، آڑال ، ھما چِک کہ ریٹ ءُ ریت ۔
- **گُوتی گونڈار** : (گ ُ وْ ت ت ی گ ُ وْ ن ڈ ا ر) گژنیک ۔
- **گُوتو** : (گ ُ وْ ت تُ و) جونواریں مُرگے ۔ گتیّو
- **گُوٹگ** : (گ ُ وْ ٹ ٹ گ) بچار گٹگ ۲۔ جاگھے ءِ نام اِنت ۔

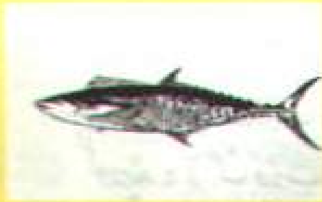

گوجاوگ

- **گُوج** : (گ ُ وْ ج) مزنیں دَنگے کہ کوھاں بیت (کہ گوج ءِ بڈءَ اِنت) گوج ءِ باز زات اَنت ۔
- **گُوجاوگ** : (گ ُ وْ ج ا و گ) چہ ھیرءُ کلمپرءَ جوڑ کنگیں گوری ھارءِ توکی ۔ (بچار رُبتا)
- **گُوجائینگ** : (گ ُ وْ ج ا ئ ے ن گ) بچار "گوجینگ"
- **گُوجُک** : (گ ُ وْ ج ُ ک) کسانیں گوج ۔ نامے ۔
- **گُوجَگ** : (گ ُ وَ ج گ) کونچگ ۔ درتجنگ ۔
- **گُوجو** : (گ ُ وْ ج و) چوکہ گوج ءَ ۔
- **گُوجینگ** : (گ ُ ج ے ن گ) انچوش کنگ کہ کسے بہ گوج ایت ۔ گوجائینگ ۔
- **گوچ** : (گ ُ وْ چ چ) نکینک کہ ریتی بیت یا کراول ریت ۔ گامیش ءِ چِک ۔ آسک ءِ گوچ ۔ درمانے ۔ گوچک : کسانیں گوچ ۔
- **گوچڑ** : (گ ُ وْ چ ڑ) یا گوچڑ : گوچلی ، گوچڑی گنوک ۔ دگرے ءِ بھرءَ پہ ریک ءُ ھُنرءُ ازءُ گڑوتی کنگ ، گوچڑی کنگ ءُ برگ ۔
- **گوچڑی** : (گ ُ وْ چ ڑ ی) گوچلی ۔ گوچل ءِ کار ۔
- **گوچل** : (گ ُ وْ چ ل) ھما کہ گوچلی کنت ۔

- **گوچلی** : (گ وْ چ لِ ی) بچار گوچڑی
- **گودان** : (گ وْ دا ن) گوْر، جیجّک، مادگیں دلوت، اولاک ءُ رستر ءُ جنیں آدم ءِ جان ءِ ھا بھر کہ چہ آیاں شیر درکیت کہ وتی چُک ءَ میچیین انت ۔ مردم ءِ دو، پس ءِ دو، گوک ءُ ھر ءُ اپس ءُ اُشتر ءِ چار دگہ رستانی ھشت انت ۔ چہ شادی ءُ آئی ءِ گُٹم ءُ کہ چو کہ مردم ءِ دو انت ۔ کوھی پس ءُ آسکانی ھم دو انت
- **گودان بند** : (گ وْ دا ن ، ب َ ن د) سینگ ءِ ھار گوشت کہ بگلانی دیم ءَ درکیت ءُ گوں گوداناں ھوار بیت ۔
  (۲) سینگ بند، گوْربند، جالگ کہ جنین آدم وتی گوداناں گوں آئی ءَ بندانت کہ لوںجان مہ بنت ۔
- **گودر** : (گ وْ دِ ر) زنڈیں ناھی گوْمز کہ زرد ءُ سیاہ انت ۔ گوْبز ۔
- **گودی** : (گ وْ دِ ی) بی بی، بانک (بُرز بلوچی ءَ بلکیں چہ دگہ زبانے ءَ لاڑام انگے ۔)
- **گوڈ** : (گ وْ ڈ) بچار "گوڑ"
- **گوڈگ** : (گ وْ ڈ گ) بچار "گوڑ"
- **گوڈل** : (گ وْ ڈ ل) ڈلگ ڈلگ ءُ سپیں سنگ کہ گتاناں کپتگ انت

گورھر

گور کد : ۲۱۰ س م

ھرگور کد : ۹۰ س م دان ۲۲۰ س م

- **گوْر** : (گ وْ ر) گودان، سینگ (۲) نزیک، کرّ (۳) گردن ءِ مان لگوشگ (۴) وال، دَوْدست ءِ ذراجی (۵) بوجیگ یا میل ءِ گوْر بزاں دیم ءِ بھر ۔

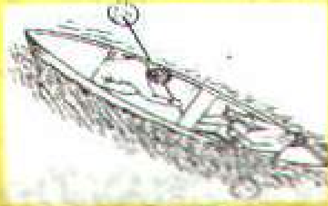
  گوْربندگ روچ ءِ بزاں جست بیگ ءُ زُرگ ۔ گوْربندگ : چیزے تگریچ روگ " پلانی ءَ پمن گوْربستگ ءُ کیت " گوْردیگ : مُشت، شھمات یا لٹ ءِ ۔ گوْر ءَ دیگ : دگرے ءَ پشک ءِ ، ھار ءِ ۔ گوْرکنگ : کرّ ءَ روگ، کرّ کنگ ۔ گوْر ءَ کنگ : پشک ءِ ، کوٹ ءِ ۔ گوْر گند دیگ :
  گوْرموش دیگ :
  گوْر ءَ گیجگ : گوْر ءَ دیگ، پوشگ ۔

  گوْر ءَ کنگ : پشک، ھار، کوٹ ءِ ۔ گوْر ءَ بندگ : گوْربند ءِ ۔ گوْربندگ : روچ ءِ گوْربندگ : چیزے ءِ تگریچ ءَ روگ " پلانی پمن ءَ گوْربستگ ءُ کیت " ۔ گوْر ءَ دیگ : دگرے ءَ : ھار پشک ءِ ۔ گوْرجنگ : ناذراھی ءِ
- **گور** : (گ وَ ر) بنیا، ہندو، بتّال، کرشن بھگوان ءُ رام ءِ منوگر ۔
- **گوَر** : (گ وَ ر) پھریزگ، ساٹگ، گوَرگنگ : ساٹگ ءُ پھریزگ ۔
- **گوَر** : (گ وَ ر) گورھر ، جنگل ءِ ھرے کہ سیاھیں کشک ءِ مان (۲) ماھیگے بازوش ءُ دشتامیں، الشی ءِ بازذات

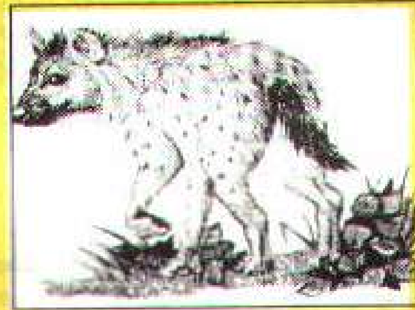
اَنت کہ چہ آیاں ھر گور، گورچک، تولگو زانتگین اَنت ۔ کبر، مانِش ۔ (بجار بُت)

- **گْوراماز:** (گ ُ وَ رَا مَ ب َ ا زٗ) امباز کنگ، بگل دَ کنگ، گولائیش کنگ
- **گْوران :** (گ ُ وَ رَا نٗ) یک باز بُززیں کنڈگے کہ تچ گورءُ کپچ ءِ نیامجی دَکپتگ . گُوش اَنت کہ آزمانگ ءَ کپچ ءُ پنجگورچہ یکءُ دگرءَ پھک سِستگ بوتگ اَنت ۔ کس ءَ یک ءُ دگہ جاہ ءَ پہ اِے راہ ءَ روءُ آگرت نہ کُرتگ ۔ یک رندے یک شکاری یے پہ شکار درا تکگ اَت یک گورے گوں چُک ءَ آئی ءَ دیست رند ءَ اِش کپت گور ءِ چُک یک کسانیں کنڈگے ءَ جت ءُ کہ چہ گوران ءَ جھل اِت الیشی ءِ نام "گوران چُک" اِنت گور ھمے کنڈگ ءَ لَک کپت شکاری ءَ ھم دل گُرت ءُ رندءَ ئے کپت ۔ ھمے کوھانی سرءَ لک کپاں داں دومی دیم ءَ ترپ ءَ رس اِت ءُ گورءَ جت اِے ڈول ءَ اِے یک بازُشکلیں کنڈگ راھے جوڑ بوت ءُ کپچ ءُ پنجگور ءَ رَوگ ءُ آیگ ٹُنگیچ بوت پہ سبب ءَ اِے کنڈگ ءَ "گوران" گُوش اَنت ۔
- **گْوراں چُک :** (گ ُ وَ رَاں چ ُ ک ک) بجار "گوراں"
- **گْوراندْ:** (گ ُ وَ رَا نٗ ڈْ) اسپیت ءِ پس ءِ نر، میش ءِ نر ۔ کھگوراندْ ۔
- **گْورباسک :** (گ ُ وَ رْ بَ ا سْ کْ) تھت ءِ کش ءِ دْراجیں دار ۔
- **گْوربام :** (گ ُ وَ رْ بَ ا مْ) شپ ءِ گُڈی سرکہ چہ دْ رند روچ ءِ آیگ ءِ مستاگی گرگ بیت ، بام ءِ تْرَیک ۔
- **گْوربانگ :** (گ ُ وَ رْ بَ ا نْ گْ) بانگواہ ، گْوربام ۔
- **گْوربُج :** (گ ُ وَ رْ بُ جْ) مرگ ءِ بازلانی بروست ءِ گوشت کہ الیشی ءِ یکدیے گوردست ءِ ھڈْ اَت ءُ دومی دیم ءَ تکیں پوستے ۔ اِے گوشت بے ھڈْ ءَ جوانیں کالگے ۔
- **گْوربند :** (گ ُ وَ رْ بَ نْ دْ) ھماساد کہ چہ اشتر ءِ گردن ءِ چپرءَ مان تڑینگ بیت ءُ دوئیں سرءَ گوں رھت ءَ بستگ اَنت کہ رھت ءَ پُشت ءِ روگ ءَ نیل اِیت (۲) گودان بند بزاں ھماھالگ کہ جنیں وتی گودانان ماں آئی ءَ بندانت
- **گْوربندگ :** (گ ُ وَ رْ بَ نْ دْ گْ) روچ ءِ گْوربندگ بزاں چست بوتگ مردم ءِ سینگ ءِ ھڈ ءِ بُرزی ءَ اِنت ۔
- **گْورپات :** (گ ُ وَ رْ پَ ا تْ) پات ءَ گْوپ اَنت ءُ پیدءَ دوچ اَنت ءُ تگرد کن اَنت ۔
- **گْورپاند :** (گ ُ وَ رْ پَ ا نْ دْ) اشترءَ گْورپاند کن بزاں پینڈان ءَ بند پیدءَ ھمے سادءَ چہ یک پینڈے ءَ دگر چہ آئی ءِ گردن ءِ سرءَ گْوازین ءُ دومی پینڈءَ بند ۔ گیشتر شیتان ءُ گھگریں لیڑھاں بارکنگ ءِ وھدءَ انچوش کن اَنت ۔ GWARFAND, GWARPAN: Shield: lit: breast protector. from "GWAR" breast and "PAN" or "fan" protector. Cf. dempan. Shefank. Jopank
- **گْورپٹ :** (گ ُ وَ رْ پَ ٹْ ٹْ) گْوش اَنت کہ رسترے کہ مانش (کبر) پٹ اِیت ءُ مُرد گش اِیت ۔ پہ تکیں ڈُزءَ گْوش اَنت ۔ شیتان ءُ کار بیرانیں مردم ۔ بجار بُت تاکدیم 709
- **گْورپِش :** (گ ُ وَ رْ پِ شْ) گْورپشک، گْوپیش یا گْولپشک : مُچ ءِ ھوش ءِ ھماں کہ کلونٹ ءَ اِش پر اِنت ۔ ھولمب ۔
- **گْورجیگ :** (گ ُ وَ رْ جِ یْ گْ) جیگ ءِ نیامجی ءِ ھڈ ۔
- **گْورچُک :** (گ ُ وَ رْ چُ کْ کْ) ماھیگے چہ گور ءِ زات ءَ ۔
- **گْورچگ :** (گ ُ وَ رْ چَ گْ) آپ ءِ مزنیں گٹے ءِ گُٹ ءِ تہ ءَ یکپارگی رَوگ ءِ توار ۔ تک ءِ گْوزچگ

- **گْوردَرْ :** (گ ورْدَرْ) سرباز ءِ چہ کوہ ءِ ملنگ ءِ برز شھرے۔ (۲) سرباز ءِ مزن شیپے کہ چہ تولدان ءِ چیر اِنت
- **گْورداگ :** (گْ وَرْدَاگ) وَڈّی مُرگے)
- **گْوردَگ :** (گ وَرْدَگ) رستر یا دَلْوت کہ پہ رَز ءِ اومان کنت۔ ھر ءُ اپس گورْدَگ بنت۔
- **گْوررنگ :** (گْ وَرْرَنْگ) پَپگ کہ سبز سر پَن اِنت گوشُس اِنت کہ گوررنگ اِنت بزان زَرتیک ءِ رنگ اِنت۔
- **گْورس :** (گ وَرَس) عادل، محافظ Justice
- **گْورسند :** (گ وَرسِ نْ دْ) ھما چُک کہ شیر ءُ سر بیتگ۔ بزان شیر مچگ ءِ وھدے تمام گتگ۔
- **گْورسوچک :** (گْ وَرْس وچ کْ) ناڈراھی یے کہ تر پشیس باکار گ دَنت۔ گندہ باکار۔
- **گْورسی :** (گ وَرسِی) گمواری، مونسی، دلگوش داری، عدل۔انصاف
- **گْورشاپ :** (گ وَرْشَاپ) بوجیگ ءِ گور ءِ آپ ءَ شگ۔ بوجیگ کہ دریا ءَ رشت ءِ پچ ءَ روت گورمانی سر ءَ گورے چست بیت ءُ آپ ءِ سر ءَ کپ ایت ءُ شاپ ایت
- **گْورشی :** (گ وَرْشِی) ھما اولیگ کہ یکدار ءِ گور ءِ نیمگ ءَ اِنت۔ گورشیی : دو اولیگی یکدار ھما یکدار کہ یک سودُم

گْورشی

گْورپٹ

ءُ یک گورشی یے مان اِنت ءَ۔ (بجار ءُ بت)

- **گْورک¹ :** (گ وَرْکْ) بچار " گْوزگ "
- **گْورک² :** (گ وَرْکْ) یاگاس ءِ ھما چُک کہ آئی ءِ لاپ ءِ تہ ءَ چہ کشگ بیت۔
- **گْورکاہ :** (گ وَرْکَاہ) کاھے کہ کوھاں رُد ایت۔ گوک مُہ پُس ءُ ورانت ءُ اُشترھم پہ ناکامی وارت ءَ۔
- **گْورکش :** (گ وَرْکَشْ) بَردے کہ پہ ھاک کشگ یا جُوءِ چنگ ءَ سرءَ سادبند انت یکے ماں ھاکاں چیرجنت ءُ دگہ یکے یا دوکس ھمے سادءَ کش انت اے کار ءَ گورکش گوش انت (۲) بے کاریں مردم ءَ پہ زور گرتگیں کار ءَ برگ۔
- **گْورکلمی :** (گ وَرْکَلْمِی) بوجیگ ءِ آچار ءِ زاتے۔
- **گْورکنگ :** (گ وَرْکَنْگ) ساٹگ، چیٹگ، پھریزگ
- **گْورگ :** (گ وَرْگ) کسانیں گنُور۔ ایشی ءَ "گوزگ"، ھم گوش انت ءُ آسک ءِ شنک، اِسپے ءِ کسانیں چُک بلے تریں چُک۔

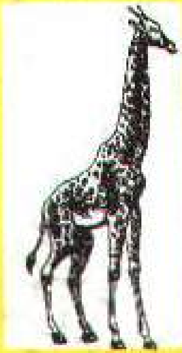
- **گورَگ :** (گ ؤرَگ) سُھر رنگیں اسپیتیں مردم ۔
- **گورِکگ :** (گ ؤرِگ ک) اِسپےبس ءِ کسانیں مُچک کہ لوکی پیداک بیت بلے تریں مُچک ۔
- **گورگند :** (گ ؤرگ ن ڈ) پرکش ءُ سینگ ھتینہ دیگ ۔ مردم ءِ سینگ ءَ دیمی نیمگ ءَ نیم بھر بزاں یک گورءُ کوپگ ءِ دیمی نیمگ ۔ گورگند جنگ ، گورگنداں بندگ ، گورگند دیگ ۔
- **گوریچ :** (گ ؤرگ ے چ) کپات ءِ راستے کہ سات (سپر) ءَ چیزے مان کن انت ءُ زیراَنت بلے ایشی ءَ سیتہ بند کن انت ءُ کچک ئے بنداَنت ، چادرے کہ گور ءَ بندگ بیت کہ پچ ءِ سرءَ ناہ روپ انت ءُ مان ئے کن انت ، چہ یک کوپگے ءِ سرءَ بند ءَ مان تریّن انت ءُ لچ ءِ یا دگہ چیزے ءِ جند ءَ دو نیمگ ءِ کش ءَ لونجان کن انت
- **گوریچ :** (گ ؤرگ ے چ) بلوچانی یک تکّے ءِ نام اِنت ۔
- **گوریچانی مُچ :** (گ ؤرگ ے چ اِن ی م چ چ) دشتیاری ءَ ھتیگے ءِ نام اِنت ۔
- **گورم :** (گ ؤرم) چول ، دریاءِ لھڑ (۲) کور ءِ تہ ءَ مزنیں آپ کہ ھروھد ھست اِنت ، کُمب (ڈھیل)
- **گورُم :** (گ ؤرُم) گوک ءِ رنگ ۔
- **گورماز :** (گ ؤم ب از) اُمباز ، گورماز کنگ یا گورمازاں کرگ بزاں کلائیش کنگ
- **گورمپاد :** (گ ؤرم پ پ اد) گراپاد ، کاھے کہ بھار ءَ رُد اِیت ، گوں شیر ءَ یا کہ تھناھاگی ءَ یا کہ گرادگ ءُ ورگ بیت ۔
- **گوروش :** (گ ؤرم ؤش) مُردمے یا دلوتے ءِ گوں دگہ مردمے یا دلوتے ءَ یا دگہ چیزے ءَ مُشان ءَ روگ ۔
- **گورنگ :** (گ ؤرن گ) کرٹب کہ ابید چہ وتی جند ءِ ڈیلی ءَ دگہ شاھے جنت کہ جتائیں ھوشگے بند اِیت آئی ءَ "گورنگ" گوش انت ۔ ایشی ءِ کاہ چہ ماتیں کرٹب ءِ کاہ ءَ نازُرک تر اِنت ۔
- **گورتنگ :** (گ ؤرت ن گ) پیپگ گورتنگ اِنت بزاں رنگ ءِ نزیک ءَ اِنت ۔
- **گورنیمروچ :** (گ ؤرن ے م ر ؤچ) نزیک ءِ نیمروچ ۔ چہ نیمروچ ءِ کمتیں پیش ۔
- **گوروند :** (گ ؤرو ن ڈ) پسک پُل ءَ چش ءُ کھوراں گُڈ انت گوں میکاں ھورکن انت ءُ مُشتراں دینت چُش ءُ کھیر کہ پد ءَ جن انت گوش انت "گوروند" اِنگ انت (۲) مردمے اگاں چہ ناوڑاھی ءَ پاد بئیت ءُ دیم پہ بُود بہ بیت ، دلوت ءَ ھم ھمے رنگ ءَ گوشگ بیت ءِ کھیر کہ بُوڑ بیت گُمر و کنت ۔
- **گوروییگ :** (گ ؤرُ و ی گ) داز ءِ پیش ءِ گوشلیگ ۔ گوری ۔
- **گورھر :** گ وز + ھ ر) جنگلی ھرے کہ سیاھیں کشکے مان ، گور ۔
- **گورھمپان :** (گ ؤرھ م پ ان) ھمے لوت کہ چیزے مان کن انت ءُ بڈ ءَ کن انت ۔
- **گوری :** (گ ؤری) پیش ءِ گوری : گوشلی ۔
- **گوری :** (گ ؤری) برنج ءِ سینی : پرشوک یا نہ پرشوک ۔

- **گورتیچ :** (گ وَرِی چ) کُتب گُواتے کہ آئی ءَ ناشی هم گوش اَنت ۔ زمستان ءَ کیت گوهر کنت (بلوچستان ءَ)
- **گورین :** (گ وَرِے ن) پشک ءِ زات ءِ ماهیگے ۔
- **گوڑ :** (گ وَڑ) سکیں گوهر، گیڑه، گیڑو سکیں سارتی (۲) شلوار ءِ نیتگ ءِ نزیک ءِ گُدءَ لانک ءَ مان جن اَنت هم جاگه ءَ گوڑ گوش اَنت ۔ گوڑگ ۔
- **گوز :** (گ وَز) تلک گوزی بیب ءَ دراجیں لٹے ڈگار ءِ گوز (۲) بگوز : "گوزگ" ءِ پرماںگال ۔

درگوزکنگ : پهل کنگ، بکشگ، سرگوزکنگ، یله دیگ، پرواه نه کنگ، کمار نه کنگ ۔ چه سرءَ سرگوز گ : بزاں سرءِ پرواه نه کنگ ۔ گوز جنگ : تلک ءِ ۔

- **گوز :** (گ وَز) کلهے ۔ PPB.LWD:GOZ: Boosting. Jangg: to boost
- **گوزانی :** (گ دَزَان ی) دشتیاری ءَ چه سید رحل شاه ءِ گمبدءَ چیر میتگے ءِ نام اِنت ۔
- **گوزگ :** (گ وَزَگ) دیم ءَ روگ، بیتے ءِ پشت گیجگ، پتر گ توک ءَ (۲) آپ ءِ ترین اَنت ءُ کوری ماهیگ گرا اَنت، ماهیگ هم گوزگ ءَ کیت ءُ گرگ بیت ایشی ءَ پہ ڈوک یا پلار جوڑ کن اَنت ۔
- **گوزن :** (گ وَزَن) مرزیامرزن که گون هیشی ءِ ڈگار مرز اَنت ۔
- **گوزبُن :** (گ وزبُ ن) بچار "گوشبُن"
- **گوست :** (گ وَس ت) هماکار که کنگ بوتگ آئی کارگال، اک : بنگال "روگ" ءِ گوست "شُت" اِنت ۔ رهبندءَ "ماضی" Past tense (grammer) آیک کے گوست بزاں آئی ءَ گوزگ ءِ کارگُت ۔
- **گوسک :** (گ وَس کَ) گوک ءِ چک ۔ طب : گوک ۔ یا : گوساله، گوک، گوکر، گو ء مزن ءِ ک ء تصغیر ۔
- **گوش :** (گ وَش) گُش، گوشگ ءِ پرماںگال بزاں بگوش ۔
- **گوش :** (گ وَش) مردم یا جناور ءِ گوش که گوں آئی ءَ اشکنگ بیت + آچار ءِ گوش، بوجیگ ءِ گوش، چیستوک ءِ گوش آپ ءِ تہ ءَ گوش کنگ بزاں ٹبڈورگ ۔ یکدار ءِ گوش کنگ ۔ گوش دامن کنگ ۔ ماه ءِ گوش کنگ : بزاں سرکش اِیت ۔
- **گوشبُن :** (گ وَش بُ ن) گوش ءِ بُن که شاگور ءِ هڈ ءِ بُن هموءَ هوار بیت ۔ گوش ءِ بُن ءِ هڈ، کلاگوش ۔
- **گوشت :** (گ وَش ت) هر اهدارے ءِ هڈانی سرءَ مانپوش اِنگیں کالگ که آئی ءِ سرءَ پوست اِنت ۔ پلے گوشت بزاں یک ٹکرے (په ماهیگ ءَ "بوٹیگے" گوشگ بیت) ۔
- **گوشتی :** (گ وَش تِ ی) هماپس که په کشگ ءُ ورگ ءِ هاترءَ دارگ بیت ۔ یا بندی ۔ گوشتی مجول : هما مجول که دنیگا ترانا ک اِنت کنڈانی تہ ءَ انگت گوشتی رگ ءُ مگانی چیک لچ اِتگ اَنت
- **گوش دار :** (گ وَش دَار) گوشدارگ ءِ پرماںگال گوش بدار بزاں بشکن
- **گوشدارگ :** (گ وش + دَارگ) اشکنگ ۔
- **گوشکالی :** (گ وَش کَ ال ی) دانه ءِ بیش مُن ءِ دوئیں کرّی تاک ۔
- **گوشکند :** (گ وَش کَ ن د) انچیں گپ که چه آیانی جنگ ءَ مردم به کند اِیت، انچیں گپ که دلدل نه اِنت په وشگتی ءِ هاترءَ کنگ بنت ۔

- **گوشگ** : (گ' وُش گ') بچار "گُشگ"
- **گوشگ** : (گ' وُشَ گ') یکبرّ، یک دیے، گوشگے ءَ بڑاں یک کرّے ءَ۔
- **گوشلی** : (گ' وُشَ لِ ی) پیش ءِ گوشلی۔ گوشلیگ، گوری۔
- **گوشمالی** : (گ' وُش - مَ ا - لِ ی) ھبرے ءِ گوشاں کپگ ءِ پڑینگ ءِ کار۔ مالو مدار سھی۔ گوشمالی کنگ یا گوشمالی بوگ، گوشمالوم۔
- **گوک** : (گ' وَک) کسی دلوتے کہ شیر دنت ءُ ڈگار کشگ ءِ تہ ءَ کار گرگ بیت۔ گوک مھر: چو گوک ءَ دوست دارگ بڑاں گوسک کہ دیر اِنت گوک بے تا ھیسہ اِنت بلے ترتگ جنت ءُ۔ (۲) گوک ءِ زبان: کاھے کہ تاکے ءِ چو گوک ءِ زبان ءَ اَنت الیشی ءِ پُٹ درمانے۔ گوک ءِ زبان ءِ ھما مردم ءَ گوش انت کہ وتی گپ ءِ سرءَ نہ اوشت اَنت "گوک زبان"، بڑاں گوک ءِ زبان چہ دپ ءَ ایدپوترءَ ھم پہ جوانی ءَ پُترت کنت۔
- **گوک** : (گ' وُک) سرءِ گوں گردن دو چار کپگ ءِ جاگہ (بچار بُت)
کہ دو مزنیں رگ گوں سرءَ ھوربنت ءُ

گوگشتر

گوکاسک

گوک

اِشانی میانجی کتیں کُل بیت۔ گردن ءِ پُشت۔

- **گوگ** : (گ' وَک) مکران ءَ جاگھے ءِ نام اِنت۔
- **گوکار** : (گ' وَک ا رْ) کاریگر، ھما کاشگر کہ پہ کِشت ءُ کِشار ءَ کاربندگ بیت، کاشگر ءِ ڈراگگ یا آئی ءِ توار۔
سہ گمگم اِنت سرشاھاں، گواں گوکار بشعلپہ کار
- **گوکاسک** : (گ' وَک آس ک) یک آسکی زاتے کہ سک مزن بیت ءُ چو گوک ءِ وڑءَ اِنت (نیل گائے) (بچار بُت)
- **گوکپروش** : (گ' وَک - پ رْ وُش) مکران ءَ کیچ ءُ لپتی ءِ نیام ءَ جاگھے ءِ نام اِنت۔ اِدءَ سردار مھراب خان ءِ دورءَ سردار بلوچ خان نوشیروانی ءِ کمانداری ءَ بلوچاں گوں انگریزاں جنگ کتگ ءُ پروش وارتگ۔ ھمے جنگ ءَ بلوچ خان نوشیروانی شھید کنگ بوتگ۔ اِے جنگ ھم "گوکپروش ءِ جنگ" ءِ نام ءَ زانگ بیت۔
- **گوگرت** : (گ' وَگ رْ ت) زردیں مادے کہ چہ الیشی ءَ شورہ جوڑ بیت۔ درمانے ءُ دگہ باز کار ءَ دنت، چہ زمین ءَ گوھاں درکنگ بیت۔
- **گوگشتر** : (گ' وَک شُ تِ رْ) گوک اشتر۔ جنگلی ساھدارے کہ سک بُرز اِنت دیم ءِ پادئے دراج ءُ پُشپادئے

گونڈ تر اَنت ، گردن ءِ سک دْراج اِنت ، رنگ ءِ زرد اِنت ءُ سیاھیں ٹِک ءِ مان اِنت ، گونڈیں کانٹ ءِ پر اِنت بلے کانٹ نہ اَنت کہ لھم اَنت ، سرمبے پر اَنت. تازی " ذَرَافَة " ءُ انگریزی ءَ Giraffe (بچار بُت) بچار سوج

- **گوگُش** : (گ ٗ وٗ ک ٗ گ ُ ش) گوک گُشوک ـ زمستان ءِ ھاھور کہ شنزاِیت ءُ شنزاِیت کہ ڈلوت پہ چرگ ءَ شُت نہ کن اَنت کہ چہ شُدءِ مر اَنت ـ
- **گوک مھر** : (گ ٗ وٗ ک ٗ م ِ ھ ٗ ر) کسے کہ آئی ءِ دوستی چو گوک ءَ اِنت ـ گوک ءَ ھر بیت سک مھر بیت ـ گوک ءِ گوسک ءَ کہ دُور برے سک ءَ لوٹ اِیت بلے نزیک ءَ بیت جنت ءَ ـ " پلانی تو گوک مھرے ءَ "
- **گوکناہ** : (گ ٗ وٗ ک ٗ ن ٗ ا ہ) بچار " گوگناہ "
- **گوکو** : (گ ٗ وٗ ک ٗ و) بزاں دوئیں دست ءُ کونڈانی سرءَ چو پُگل ءَ بیگ ـ گوکو کنگ : کسانیں چُکّ انچوش بیت ءُ راہ ءَ روت ـ گوکو بیگ : دست ءُ کونڈان گوں روگ ـ زانگ ءَ اِے گال چہ " گوک " ءَ در آتکگ ، بزاں چو کہ گوک ءَ چار دست ءُ پاد روگ ـ
- **گوکی** : (گ ٗ وٗ ک ِ ی) گوکی کنگ : بزاں تُرند کاری کنگ ، گوک میٹری کار کنگ ـ (۲) گوگناہ ـ

گوکین

- **گوکی شمش** : (گ ٗ وٗ ک ِ ی ش ِ م ٗ ش) شمشیں کاہ ءِ زاتے ، دگہ زاتے ورگی شمش اِنت کہ ور اَنت ءَ ـ
- **گوکین** : (گ ٗ وٗ ک ِ ے ن) دریائی جاورے کہ گوش کنت ءُ در کیت کہ شکار نہ کن اَنت ءَ ـ (بچار بُت)
- **گوگ** : (گ ٗ وٗ گ ٗ) مردم ءِ سِگندان ءُ روتانی تہ ءَ گرمے بیت کہ کسانی ءَ سک اسپیت ءُ بارگ بیت بلے مزن بیت کدءِ شتریں مارے ءِ ڈراجی ءَ بیت جندءَ چو الالینڈگ ءَ اِنت ـ
- **گوگا** : (گ ٗ و گ ٗ ا) گونڈیں چُکّ
- **گوگز** : (گ ٗ وٗ گ ٗ ز ز) گیگزّ : گزّیں ڈرچک ءِ زاتے ، زُنڈ بیت بلے ریدگ نہ بیت ـ
- **گوگناہ** : (گ ٗ و گ ٗ ن ٗ ا ہ) گوکناہ ، گوکی : کروچیں مچّے دانگ ءَ سُھر اَنت ـ
- **گوگو** : (گ ٗ وٗ گ ٗ و) کلّی موکو کہ ریک ءُ ھاک ءَ بیت کہ ایشی ءَ " مُزّ " ھم گوش اَنت ءَ گگوئیں مُرگ ـ
- **گول** : (گ ٗ وٗ ل) اگول ، جتّ (گول آپ ؛ شیتان آپ ، لوڑی آپ ـ سراب

(سوج : زرافہ ءِ نام من دیر اِنت ۱۹۶۳ ءَ گوشتر بتگ بلے ۱۹۶۶ ءَ " برہانِ قاطع " ءِ تہ ءَ ایشی ءِ نام ھم " اُشتر گاؤ " دیست ـ بازھیرانی ھم ستائی یے ـ سید)

- **گولاپ :** (گ ٗ وٰ لَ اپ) گول آپ، حن آپ، شیتان آپ، لوڑیگ آپ، رَدآپ، ریپاپ (سراب Mirage
- **گوْلپشں :** (گ ٗ وَ لَ پ شں) ململش ؛ ممّچ ءِ ھوشں ءِ ھاٹال کہ کلونٹ اِشں پہ اِنت ۔ اِشی ءِ دگہ نام "گوْلپشک، گوْرپش، گوْرپشک ءُ ھولمب" اَنت۔
- **گوْلپشک** (گ ٗ وَ لَ پ شُ کُ) بچار "گوْلپشں"
- **گوْلت :** (گ ٗ وَ لَ ت) الاجے راستے، ناپگ کپ اِیت گوْلت ئے جن اَنت۔
- **گوْلٹ :** (گ وٰ لَ ٹ ٹ) بھشکو
- **گولو :** (گ ٗ وٰ لُ وٗ) نامی تنگیںءُ مُرگے، مینا، کہ ھر مُرگ ءِ توار ءَ گیگان کنت۔ گولو حرام اِنت آپشک ئے ھلانت، (بچار بُت)
- **گولوبٹ :** (گ ٗ وٰ لُ وٗ بَ ٹ) آپی مُرگے۔
- **گولوشہباز :** (گ ٗ وٰ لُ وٗ شَ ھْ بَ اڑ) آپی مُرگے۔
- **گوْم :** (گ ٗ وَ مْ) گیگ، وار، ڈرچ۔
- **گوم :** (گ ٗ وَ مْ) بچار "گون"

گوْمز

گولو

- **گوماڑ :** (گ ٗ وَ م اڑ) کاھے الشی ءِ نگن ھم بچ اَنت۔ گوْشتن سہ من وتی گوماڑاں گریزاناں تودگہ گوماڑی نگن پگگ۔
- **گومازی :** (گ وٰ ۔ مازِیْ) ھماکہ گوں گوماڑ ءَ شیادی کنت۔ گومازی : تمپ ءَ شھرے۔ مردینی نامے۔
- **گوْمب :** (گ ٗ وَ مْ بْ) چوٹ، گِردیں چوٹی۔ ٹنگو۔
- **گوْمب :** (گ ٗ وَ مْ بْ ب) میناب ءَ ھامز نیں گار ءَ گوْش اَنت کہ دپ ئے تنگ اِنت بلے تھ ءَ سکّ مزن ءُ پڑاہ ءُ کُٹ دگ اِنت۔ زمین ئے تچک اِنت۔ نرم یا کہ سکّ، سِنگ ءُ ڈلیاد ھم بیت۔ الیشں چو کہ یک سکّیں مزنیں بانے اِنت سرئے بند اِنت الیشی ءِ تہ ءَ مالدار زمستان ءَ وتی گوک ءُ دلوتاں دوار دیئت۔ جنگ ءِ وھد ءَ وتی سر ءُ مال ءَ ھمیشی ءِ تہ ءَ کن اَنت۔ دَمب۔
- **گوْمبارگ :** (گ ٗ وَ مْ بَ بَ ارگ) گونبارگ، گُمبارگ۔
- **گوْمپال :** (گ ٗ وَ مْ پَ ال) سکّ زنڈ، گاڈول۔ زنڈیں مجول۔
- **گوْمتان :** (گ ٗ وَ مْ تَ ان) بچار "گُمتان"
- **گوْمز :** (گ ٗ وَ مْ زْ) ھمے گوْمز کہ نگینگ یا کُل ءَ بیت، مردم ءَ تچ جنت۔ گودڑ، گوبز۔ الشی ءِ چڑ ؤکہ ھم گوشگ بیت (بچار بُت)

- **گومس** : (گ وَم س) دارے کہ تراش اَنت ءُ اُشترءِ پوزءَ دینت تے ءُ ھمیشی ءِ سرءَ مھارءَ بندانت ۔ (بچار بُت)
- **گومش** : (گ وَم ش) سکّیں لچوکیں سکّ مرین مگسکے کہ گوکءُ دلوت ءَ سکّ پرنچّ ایت ءُ بازبرءَ کُشِ ایت ئے ۔
- **گومے** : (گ ۔ م ے) گوں ھمے ، گوں اے ۔ گوئنے ★
- **گومیشی** : (گ ۔ وَ ۔ م ی ۔ ش ی) گوں ھمیشی ، گوں ھمیشی ءَ ۔ ★
- **گون** : (گ وَ ن) کور کاھے کہ اشی ءِ برءَ نارُشت عم کن اَنت سے جوگمن ءُ گونی واداپ بازمہ ور زُوت پادا ۔
- **گون** : (گ و ن) ھمراہ ، یکجاہ ۔ گون کنگ : دیم دیگ ، ھمراہ کنگ ۔ منی کتاب گوں آئی اِنت ۔ من گوں پلانیءَ کایاں ۔ تو گوں من چو مکن ۔ تو گوں کئے ؟ ۔ گوں کپگ ، گوں گیجگ ، گوں کنگ ، گون دیگ ، گون دارگ (۲) مزنیں گوالگ
- **گوناب** : (گ وَن اب) دیم (پارسی گونہ) گوناب دیگ بزاں نگرہ تلاہ ءِ آپ دیگ ۔
- **گوناپ** : (گ وَن اپ) بچار " گوناب "
- **گونب** : (گ وَن ب ب) بچار " گومب "
- **گونپال** : (گ وَن پ ال) بچار " گومپال "

گومس

- **گونجت** : (گ وَن ج ت) درمانے (۲) گوں جنگ " ءِ گوست بزاں آئیءَ پلانی " گوں جت " بزاں چیزے گُت ئے گُرت ۔
- **گونچان** : (گ وَن چ ان) مپتینک یا مزنیں پیلک کہ توشگ مان کنگ بیت یا کہ دگہ گرنچ ءُ مپتینک ھم مان ئے کن اَنت ،
" اِے پلانی ءِ ذرشتگیں آرت اَنت کہ تئی گونچان ءِ بُنءَ ایراَنت " ۔
- **گوندگ** : (گ وَ ن ۔ د گ) گوندو دیگ ، سوگند دیگ ، گوندو ءِ پرمان کنگ ۔
- **گوندو** : (گ وَن دُو) سوگند ۔ پہ پال ءُ ماسنگ ءَ کارمرد کرتگیں چیزءَ پہ دُم ءُ چوٹ پہ راستیں پتوءِ دیگ ءَ پرمان کنگ ۔
جاتیگ یا دگہ انچیں مردم یک چیزےءَ گوندو دینت کہ پلاں جاگہءَ بروت یا پلاں کارءَ بکنت ۔ گوندو دیگ :
بزاں سوگند دیگ ۔ گونداں بندگ ، گوندواں بیگ ۔
- **گوندوچ** : (گ وَن دُو چ) مزنیں گونیءُ گوالگ دوجیں شوحن ۔ لوگ دوچ ۔
- **گونڈ** : (گ وَن ڈ) چیزے کہ دراج نہ اِنت ، لگّ ، دراجیءَ کسان ۔ کسان ، گونڈیں دمانے ، گونڈیں دار ، گونڈیں گپ ، گونڈیں مرد ، گونڈیں بچک ، گونڈیں کار ، گونڈیں راہ ۔
- **گونڈار** : (گ وَن ڈ ار) سیاھیں شر ندھے کہ بازات ءُ کسان مزن اِنت کہ گیشترءِ رنگ بھک سیاہ اِنت ۔

لینڈی گونڈار کہ گندگی لیٹ دیان ءَ بارت کہ بال ھم کنت ۔ سک شیاہ ۔

گوْنڈک : (گ وَن ڈِک) چیزے ءِ گونڈ کرتگین ءُ گونڈ گپتگیں رنگ کہ سرجم اِنت ءُ سرجم نہ اِنت ۔

گوْنڈل : (گ وَن ڈَل) گرد گیں ۔ گونڈلیں تیر، گونڈلیں چم، گونڈلیں دُرّ ، گرد گیں ڈل ، سنگ ۔

گوْنزلی : (گ وَن زَل ی) مچّے ۔

گوْنشان : (گ وَن شَان) گوشتی نشان کہ زندءَ بیت ءُ مزن ۔

گوْنگ : (گ وَن گ) مچّی گونگ بزاں کسانیں مچّ ۔

گوْنگ : (گ وَن گ) : سوے مزن بیت کو رءَ کاں نُروایت ۔ کبار یں جگھاں بیت ھروھدبیت ءُ رُوایت ۔ مُزگ ءِ مزن بیت

گوْنی : (گ وَنِ ی) سُوتلی ءِ گوپتگیں مزنیں پیک ۔ باردان ۔

گوْنے : (گ ۔ وَنے) گوں ھمے ۔ گوں اے ۔ گو مے : یک گوں یے ★

گوْنیشاں : (گ ۔ ن ے ۔ شَ ا ں) گوں ھمیشاں ، گوں ھمے مرداں ★

گوْنیشت : (گ ۔ وَ ۔ نِ ے شَ ت) درمانے ۔

گوْنیشی : (گ ۔ وَ ۔ نِ ی ۔ شِ ی) گوں ایشی ۔ گوں ایشی ءَ ★

گوْھار : (گ وَ ھَ ا ر) کسے ءِ مات ءُ پت ءِ جنک ، ھمشیر ۔

گوْھارزھت یازتک : (گ وَ ھَ ا ر ۔ زَ ھْ ت یا زَ ت ک) ، گوھار ءِ چک ۔

گوْھبر : (گ وَ ھَ بَ ر) گواھی دیوک ، شاھد ، بودشت ، ھستی ، سایتی ، دلجمیں نیموق ۔

گوْھتگ (گ وَ ھْ تَ گ) ھماں یں اولاک یا مردین کہ آئیءِ گند کشگ یا چوپگ بیگ انت کہ مست مہ بیت ۔ درماتے ءِ نامے ۔

(فارسی اختہ) گوھتگ کنگ ۔ دلوت یا مردین ءِ گندانی چوپگ کہ چہ آئیءُ ءَ چک بوت مہ کنت ۔ وھداں بادشاھاں وتی ماڑیاں

پہ لوگ ءِ جنین آدمانی چلو پکاری ءُ چار ءُ گند ءَ مردین گوھتگ کرتگ انت ءُ داشتگ انت ایشانی جنگی اِش بُرّاتگ انت

کہ گوں ماڑی ءِ جنین آدماں وست جنی کُرت مکن انت ۔ بلے مرچیگیں داکتراں اے منیتگ کہ چہ اے گوھتگ مردیناں چک

وَ پیداک نہ بیت بلے وتی مردینی کار سواری چوکہ دگہ مردیناں سرجمی ءَ کرت کن انت ۔ تیجگ گوھتگ کنگ ءَ کرتگ کہ ولی ءِ سرءَ انت

آئی ءُ رواڑے بُرّ انت ءُ توماں نے کشش انت لے راڑ ءُ پدءَ وتی جاگہ ءَ ایرکن انت ءُ گوں گل ءَ کرتگ ءَ دون انت ۔ اے کہ پیچ

ایت ءُ تیجگ بیت ایشی ءَ تو ماں نہ بیت ءُ سک وشّ بیت ۔

گوْھر : (گ وَ ھْ ر) سارتی ، زمستان ۔

گوْھر : (گ وَ ھَ ر) : ھما بازبھائیں سنگ کہ زمین ءَ چوکہ زرّ ءُ شھر ءَ چہ کھناں در کنگ بیت اک : لال ، زبرجد ، زمرّد ، سبز

ءُ دگہ دگہ ، گوھر گیمتی : مُروارد ءَ ھم گوشش انت بلے اے راست نہ انت مُروارد چہ دریا ءَ دَرکیت ءُ گوھر چہ ھشکی ءَ ۔

گوْھر : (گ وَ ھَ ر) بلوچی دپترانی زانتگیں جنین آدم کہ آئی ءُ ھرانی ھاترءَ بلوچانی سی سال ءِ جنگ چاکر ءُ گوھرام

ءِ منیانجی ءَ بنگیج بُوت ۔

گوْھرام : (گ وَ ھْ رَ ا م) بلوچی گوھنیں دپترانی چہ دومستریں سردپتریں سرداراں یکے کہ دومی چاکر انت ۔ گوھرام ءُ

چاکرھروھدمڑءُ جنگاں بوتگ اَنت ءُ چاکرءُ ھروھدباج بُرتگ بلے گُڈی میڑءُ گوھرام باج ءِ بارت ءُ چاکر بلوچستانءَ یلہ دَنت ءُ ھندستانءَ "ست گرٌ" ءِ ردت ءَ مرایت (۱۵۵۵ء) کہ آئیءِ گمبدءِ ھم ھمودءَ انت۔

۲۔ ھاک، مہءُ زمین ءِ ھاک دیارسی ءِ الیشی ءِ گوھرا ءِ گوش انت، بزاں مردم چہ ھیشیءِ جوز بوتگ کہ بوچی ءِ اے پروشتگ بوءَ گوھرام کرتگ۔

گوْھری : دگ.وَ.ھ.رِ.ی) ھاک گوں گوھرءِ سارتیءِ بنیادی کنت۔ مروی نلے۔ گوھرام ءِ نیم نام کہ گوھرک ھم گوش انت ئے۔

گوھری : دگ.وَ.ھَ.رِ.ی) پچے کہ کلونٹ ئے دراجءُ زرد انت۔

گوْھلیر : دگ.وَ.ھ.لِ.یْ.ر) مُرگے + کلاھے۔

گوہمرک : دگ.وَ.ئے.مَ.رَ.ک) کورے کہ چہ بُرزاد کیت ءُ سرابازی کلات ءِ میاں سرباز ءِ مزن کورءَ ایر رچ ایت۔

گَھ : دگَ.ھ) ۱۔ وھد ۲۔ چیلم ءِ ھمانی کہ کیسرے چلیم ءِ تہ ءِ انت ءُ دوی ءِ سرءَ سرکیل پر انت، ۳۔ مر، اٹ، اشترءِ گھ کنگ۔

گِھ : دگِ.ھ) : بلوچستان ءِ شھرے ءِ نام انت۔ ۲۔ آباد، بے پرواہ، بے ھاجت بلے پہ جوانیں بزانت ءَ دبتل: ءِ نیستیءِ شمبو گِھ انت، شتر، جوان۔

گُھ : دگُ.ھ) گو، گُوت، گیت، لانکوج، سورگ، دست لانک، دستانچگ، جنگل، گُھ دپ ءِ دیگ، ھکل دیگ کہ زندیں دیارے وار تگ ئے۔

گھاسگ : دگِ.ھا.سَ.گ) گیاسگ یاگاسگ : واب کہ مردم ءَ گپت مردم دپ ءِ تچ کنت ءُ "آ آ" کنت پہ زندی ءِ بے تھبلی ءِ دوم برگ ءِ ھم گھاسگ کیت۔ اولاک ءِ دلوت ھم ءِ گھاس انت ھمے رنگءِ رستر + کسے کہ واب ءِ سیرنہ بیت یا کہ انگت واب ئے سرءَ انت ھم گھاس ایت۔ "گھاسگ نزءِ واب انت، ھرتشنہ، آپ انت، پرانی ماں پران انت گلو ماں انگران انت"۔ +

گھبود : (گِ.ھ.۔ بُ.وْ.دْ) گِھ : شر، جوان، بود : سنج، لانکی، ھستی۔ ★

گھبودی : (گِ.ھ.۔ بُ.وْ.دِ.یْ) شرّی ءُ بوناکی، دیمروی یا : بہبودی۔ ★

گھتر : دگِ.ھ.تِ.ر) شرتر، چہ دومیءَ جوان تر + جوانیں مردم " نہ گھ گھتر انت نہ کسر کنند"

گھترین : دگِ.ھ.تِ.رِ.ئے.ن) جوانیں سر، شرتریں مردم، مینگ ءِ ھلک ءِ ڈالتریں مردم + شرتری۔

گھتگ : دگ.ھِ.تَ.گ) سرتنگ، پیس انگیں۔

گھتہ چیبٹ : دگ.ھِ.تَ.ھ + چ.ب.ٹ) چیبٹ ءِ راستے کرائیشی ءِ دگری چیبٹ ءِ ھم گوش انت، بجار دیچل۔

گھرت : دگُ.ھُ.ر.ت) مزن، چارشانگ، زورامند، دلیر، مزندل۔

گھسر : دگِ.ھ.سَ.ر) گِھ : شتر، جوان ءُ سر : سریں مردم + جوانیں سر، شتریں مردم آبادیں مردم، کماش، راج واجہ۔

گھسوج : دگ.ھ.سَ.وْ.ج) گاہ سوج : گاہ ءِ استارءِ سوج دیوکیں کاربوج (قطب نما Compass) دیرد۔

گھگ : دگ.ھ.گ) پیتگ، گندبیگ، مینبوگ + بے پلگار بیگ۔

- **گھگ** : (گِ ہَ گ) گھ بیگ ، بے پرواہ بیگ ۔
- **گھگ** : (گُ ۔ ہ گ) سکّ جونبو بیگ، گندبیگ ۔ سِل ، بے پلگار بیگ ۔
- **گھگیر** : (گَ ہ گِ ی ز) سرمچار ، ازکنوک، مزکنوک ، وتی جند ءِ ھبر ءِ سرءَ گروک ، وتی دل ءِ پدءَ رَوُوک ۔
- **گھناز** : (گِ ہ نَ ا ز) جوان ناز ، بھناز ۔
- **گھنک** : (گِ ہ نَ ک) گردیں سوئے کہ گونڈے وش اِنت کونڈ ءِ بُرزی ءِ بیت ۔ گھناز ءِ نیم نام ۔
- **گھنی** : (گِ ہ نِ ی) ، بلکیں لے گال گتّی اِنت ۔
- **گھنیچ** : (گِ ہ نِ ی چ) نازرکیں سبزی یے کہ تری اَلیشی ءِ تاکان ءِ ھشکی ءَ ایشی ءِ بران نازرشتان کن آنت ۔ گلگلان (عربی جلجلان) (ھندی دھنیا) ، نلے جینی ۔
- **گھمرد** : (گِ ہ مَ ز د) جوان مرد ، جوانیں سَر ،
- **گھی** : (گِ ھ ی) مردینی نامے گھ ءِ نندوک ، ھاکگوں گھ ءَ شیادی کنت ۔
- **گھیڑ** : (گَ ھ ے ڑ) دلشیاہ ، جاھل ، لیزگ ، شیاھدل کنوک ۔ گھیڑگپ ۔ گھیڑ ءِ گڑدال ۔
- **گھیں** : (گِ ھ ے ن) گھ + ایں ، گھتریں ، شریں ، جوانیں سر ۔
- **گھینگ** : (گَ ھ ے ن گ) انچوشِ کنگ کہ بہ گھ ایت ، گوں چیزے ءَ میں کنگ ، پیٹ کنگ ۔
- **گیاب** : (گَ ی ا ب) تاھاپیں جاگہ کہ اودءَ آپ مہ بیت ۔
- **گیابان** : (گَ ی ا ب ا ن) بے درچک ءُ داریں میدان ءُ پٹ ، جنگل ءُ گیابان ۔
- **گیابانسوت** : (گَ ی ا ب ا ن س ُو ت) گیابانی سوت (دیھاتی گیت) گیابانسوت لچہ ءِ داستے
- **گیابانی** : (گَ ی ا ب ا نِ ی) جینی نامے ۔ ھاکگوں گیابان ءَ شیادی کنت ۔
- **گیاسگ** : (گ ۔ یا ۔ سَگ) بچار ، گھاسگ "
- **گیب** : (گَ ے ب) چہ عربی ، غائب ۔ ھاپکیں ءُ ملنگ ءُ خدائی مردمان گوش اَنت مرتگ اَنت بلے انگت ھم کا آنت مردمان دوچارکپ اَنت یا زندگ اَنت ھم بلے یک جاگھے گندگ ءُ نہ گندگ بنت ۔ ھاکہ سھرانہ اِنت گار اِنت ۔
- **گیبی** : (گَ ے بِ ی) نامے ۔ بتل : ھرچی کہ ایبی پانگ ءَ گیبی ۔
- **گیت** : (گِ ی ت) گوت ، لانکبوج ، سورگ جنگل ، دسلانک ، وزلانک ، وراد ، درآنجگ ۔
- **گیتچک** : (گِ ے ت چ ک) درمانکاھے ۔
- **گیتو** : (گِ ی ت وٗ) شلوار گیتو ، جونواریں مُرگے ۔
- **گیتی گلو** : (گِ ی تِ ی + گَ ل ُو) ماھیگ ءِ زاتے ۔
- **گیتی گونڈار** : (گِ ی تِ ی + گ ُو ن ڈ ا ر) گونڈار ءِ زاتے ۔
- **گیپتہ** : (گِ ی پ ت ہ) پچ ءُ شرین ، بُرزی ءُ نیم ، مردمے کہ تورجان ءِ روت گوش اَنت کہ گیپتہ ءَ رس اِتگ ، بلے گیپتراے گیپتہ ھاکوتہ بیت کہ اودءَ پچ ءِ گٹ اِنت ۔ گیپتہ جنگ : پچ کرزدگ ءِ زیرایت چہ زمین ءَ گیش

ایت آئی ءُ بُنگیجی لُٹّاں مُرَّ اَنت کہ گوں اِنسانی مُرگ ءَ ہَچ چہ زمین ءَ سِد ایت ۔ ھمے بُنگیجی مُرّا تگیں لُٹّانی پدءَ گیتہ گوش اَنت ، چوشش ھم گوش اَنت کہ دو گیتہ یا سے گیتہ ءَ چ نُشتگ بزاں رُستگ ۔

- **گیج** : (گِ ے ج) «گیجگ» ءِ پرمانگاں بزاں" بہ گیج " اک : ایر گیج ، پَشت گیج ، در گیج ، سر گیج ، مان گیج ۲ ۔ گیجے درمان بزاں یکبندے ءِ چم ءَ مان کنگ ءِ درمان ءَ کساس ۳ ۔ دلوت ءِ گیج کنگ بزاں گیجگ ۔

- **گیجائینگ** : دگِ ے جَ ا ۔ ءِ ے نَ گ) انچوش کنگ کہ بہ گیج ایت ۔

- **گیجگ** : (گِ ے جَ گ) دلوت ءِ چک ءَ اشکند کنگ + کار گالے کہ گوں وتی ھمگرنچیں گال ءَ ھمکار ءِ کنگ ءِ جاوءَ سھرا کنت اک : ایر گیجگ بزاں جھل ءَ ایر کنگ ۔ بُن گیجگ بزاں کارے چہ بُن ءَ زیرگ ءُ کنگ ، شُروکنگ ۔ ٹرانگ گیجگ : بزاں انچوش کنگ کہ یات بکنت ۔ پَشت گیجگ : انچوش کنگ کہ پُشت بہ کپ ایت ، پُشت ءَ یلہ کنگ دگرے ءَ گیش کنگ ۔ چیر گیجگ : چیرءَ پچ کنگ ۔ در گیجگ : شوھاز کنگ ۔ سر گیجگ : بُرزءَ سر کنگ ، بُرزءَ ایر کنگ ، سر گیجگ ورگ یا چیزے ءِ : بزاں کمے پُشت گیجگ ءُ ایر کنگ ۔ گورءَ گیجگ : بزاں مانشءَ مان کنگ ۔ گور ءَ گیجگ : گورءَ کنگ ، پوشگ ، شیگ گوں گیجگ : گون کنگ ، ھور کنگ مان گیجگ : مان کنگ ۔ یات گیجگ : یات دیگ ، انچوش کنگ کہ یات

گیبہ

بکنت ، ٹرانگ ءَ پترینگ ۔

- **گیچ** : دگِ ے چ) ، گیچگ ءِ پرمانگاں بزاں بہ گیچ ۔

- **گیچائینگ** : دگِ ے چَ ا ۔ ءِ ے ۔ نَ گ) دگرے ءِ پرمایگ کہ بہ گیچ ایت ۔

- **گیچگ** : دگِ ے چَ گ) ڈگین ءَ چہ آرتینک ءَ یا آرتینک ءَ چہ ڈگین ءَ گیشینگ ۔

- **گیچن** : دگِ ے چِ ن) گمگ : آرت گیچگ ءِ ازباب ۔

- **گیچنڈگ** : دگِ ے چَ ن ڈ گ) کوچنڈگ ، کوناھگ ، گِڈگ ۔

- **گیچوک** : دگِ ے چُ و ک) ھاکہ بہ گیچ ایت ۔

- **گیڈان** : دگِ ی ڈ ، دَ ا ن) سگندان ، ھامزیں روت کہ آئی ءِ راہ ءَ چہ سگندان ءِ درائی دگیت) در کاینت ۔

- **گیدر** : دگِ ے دَ ر) ماھیگے (بجارتت) کد : ۱۵۰س م دان ۱۹۵س م

بجادریا مزن جگر ، سہ او ! مزاری ءِ گیدریں ھوتان ۔ PPB.LWD:GEDAR: valiant.

- **گیدگ** : دگِ ےَ دَگ) دان یا ٹریغ ءِ جوھان ءِ مُشگ ءَ رندپشت کپتگیں دان ءِ ھوش ءُ ٹال ءُ ماں دچو کہ گلہ ءِ سپیُر)
- **گیدی** : دگِ ےَ دِ ی) جھان ، دنیا ، گیتی ۔
- **گیڈ** : دگِ ےَ ڈ) مردم ، مرد ، بہادریں مرد ، جُوانیں مرد "ابر گیڈ" ءِ زھم جنگ ٹا کوری ابر گیڈاں "
- **گیر** : (گ ی رَ) گروک : گرگ ءِ کارءِ کنوک . باج گیر ، دست گیر ، دل گیر ، تال گیر + ھما آسن ءِ جوڑ کرتگیں ٹکر کہ کاگدانی یکجاہ دارگ ءَ کار مرد بیت ۔ ھما داریا پلاسٹک ءِ کار بوج کہ گُدانی تاپ ءُ دیگ ءِ گُدان گوں سادءَ دارایت . -آسن ءِ ھالٹگ کروت نبیساں پرانت کہ گوں ھمیشی ءَ کپتگ ءُ ماں جنگ بنت ۔
- **گیر ۲** : (گِ ی رَ) یات ، ترانگ ، تھتال ، یاداش ، گیرآرگ : یات دیگ ، گیرآیگ : یات آیگ ، گیرءَ کپگ : یات ءَ کپگ .
- **گیر** : دگِ ی رَ) یک ترندیں ءُ گرناکیں یا گٹ سُرکتیں چیزے ءِ گوں دگراچیں چیزے ءِ پُرمُشگ ءِ ترندیں توار ، آھنیں کاربوجانی دانچانی توار ، یا دگراچیں ترندیں توار ۔ گیر ءُ گار ، گیر گیر ،
- **گیرگ** : (گ ی ۔ رَگ) گرگ + تراتگ ءَ کپگ ، یات ءَ کپگ .
- **گیرن** : دگِ یِ دِ ےَ نَ) گروک : ءَ زُبان شیرین کلات گیرن ۔
- **گیرنیک** : دگِ یِ دِ ےَ نَ کَ) نذر ، کویگ ، کُربان ، سدکہ ، شتک ، " جوھان تئی گیرنیک اِنت بلے بورءَ کپشت چہ پُگاں بند "
- **گیری** : دگِ ی رَ دِ ی) اڑی : گچی ، ماں ییبے یا گپّ ءُ ترانے ءَ پہ بے رھبندی اڑی کنگ ، گیری بندگ ، گیری کنگ ۔
- **گیرینگ** : دگِ یِ دِ ےَ نَ گَ) تراتگ ءَ کپگ ، یات ءَ پرّیگ ۔
- **گیروش** : دگِ یدَ دَ وَ ش) ترانگےءَ کپگ ، گوں ترانگے ءَ دلگوشی بوگ ۔ ماں گپّ ءُ ترانے دلگوش بوگ ۔
- **گیڑ** : دگِ ےَ ڑَ) : داز ، کِٹ یا اچیں کاھے ءِ سک مزنیں یکجا رستگیں بھرے کہ جتا چو کہ یک بُنے ءَ اِنت ۔ مُشکول ءِ کارے ءَ گلائیش بوگ ۔
- **گیڑگ** : دگِ ےَ ڑَگ) یکجاہ مُچ بیگ ۔
- **گیڑو** : دگِ ےَ ڑَ وَ) سارتی ھٹنٹ ، سکیں سارتی ۔
- **گیڑہ** : دگِ ےَ ڑَ ھ) بچار گیڑو ،
- **گیس** : دگِ ےَ س) گتاج ءُ ونائیں مادگیں سیاہ پس ۔
- **گیست** : دگِ یِ سَ تَ) بیست ۲۰ ۔ 20 ، دَہ ءُ دَہ = ۲۰
- **گیش** : دگِ ےَ ش) ژیات ، مدانک تر ،
- **گیش** : دگِ یِ ش ش) جتا ، گیشّ ءُ گوار ، گیشّگ ءِ پر مانگال بزاں ءَ گیش ۔
- **گیشتر** : دگِ ےَ ش تِ رَ) زیات تر ، باز تر ۔
- **گیشتر** : دگِ ی ش ۔ تِ رَ) کاھے ، تونگ ءِ شیر ءُ دو بندات ءَ تونگ نشتگ ماں گیشتر ءِ بُن ءَ ناراایت منڈی منڈی ءِ پر من ءَ چارایت ۔

- **گیشران :** (گِ ی شْ ۔ رَانْ) گلبت ءِ زات ءِ ماھیگے (بچارُت) ★
- **گیشکور :** (گِ ی شْ شْ کَ وْ رْ) بلوچستان ءِ مکران ءِ یک جاگھے ءِ کورے ءِ نام اِنت ۔
- **گیشگ :** (گِ ی شْ شَ گْ) چِتابیگ، چہ دگر ءِ یکتر بیگ، دیر ءِ بیگ، گِستا بیگ، یک کنگ ءِ، چاڑے ءِ گیشگ ۔ بندیگے ءِ چاڑگ ءِ گیشگ، چہ شریداری ءِ گیشگ ۔ جتا بیگ ۔ تاوان ءُ بیرانی ءِ گنڈی سیم سراں رسگ، چہ حج ءِ گیشگ بزاں سکّ وار ءُ ازاب بیگ ۔ پچ ءِ گیشگ ۔ بزاں پیک ءِ بندگ ۔ جنبی چکت ءِ گیشگ بزاں آئی ءِ ھماسند ءِ رسگ کہ گورے برابر گیش اَنت ۔ دست ءِ گیشگ بزاں وقی کار ءِ گیشنگ ءِ یک بیگ ۔
- **گیشوار :** (گِ ی شْ ۔ وَارْ) گشوار : گیتے ءِ یہ گیشں ءُ گیتوار سرید کنگ ۔ یہ شتری گیشینگ ۔ تغیر۔
- **گیشوک :** (گِ ے ۔ شْ وْ کْ) سرآروک ۔ پشت کپتگیں ورگ یا آپ ۔
- **گیشین :** (گِ ے شِ ۓ نْ) زیاتیں، ھما گیش اَنت، زیات ۔
- **گیشین :** (گِ ی شْ ۔ شِ ے نْ) بگیش اِن گیشینگ ءِ پر ماںگال ۔

گیشران

- **گیشینک :** (گِ یْ شْ ۔ شِ ے نِ کْ) لگوشک ءِ یلّی کن اَنت ءِ کونڈ جوڑ کن اَنت ھمے کونڈ ءِ "گیشینک" گوشں اَنت ۔ ایشی ءَ سیب ھم گُوش اَنت ۔ گیشینگ ۔
- **گیشینگ :** (گِ ی شْ ۔ شِ ے ۔ نَ گْ) انچوش کنگ کہ بگیش ایت
- **گیگ :** (گِ ے گْ) گوم ۔ فرِچ ۔ وار ۔
- **گیگان :** (گِ ے گَ ا نْ) یک مردے یک کارے بکنت یا راہ ءِ یکڈولے بروت دوی مردم ھم جہد کنت ءُ ھما رنگ ءِ کنت، پہ ایشی ءِ گوش اَنت "پلانی گیگان کنت" یا "اے پلانی ءِ گیگا ناں کنت" ۔
- **گیگز :** (گِ یْ گْ ۔ گَ زْ) گیتگز ۔ گزیں ورچک ءِ زاتے کہ زند بیت بلے ریدگ نہ بیت ۔
- **گیل :** (گِ ے لْ) چوٹ، وَھل، لیٹگ ۔ زھم اگاں جنگ ءِ وھد ءِ بلیٹ اِیت ٹپ نہ بارت یا کہ زھم ءِ جند ءِ لیگ ءَ ھم گیل بیگ گوش اَنت ۔ PPB,LWD: GIYAL: Lover
- **گیلان :** (گِ ے ۔ لَانْ) اِراک ءِ شھرے ءِ نام اِنت ۔
- **گیلکی :** (گِ ے لِ کِ یْ) گیلاں ءِ مردمانی زبان ✪

- **گیم** : دگِ نے م) ھاکسانیں ماھیگ کہ پہ رُگ گرگ بنت ءُ پد ءَ چہ ھیشاں منزیں ماھیگ کرانت اے کُنڈی ءِ جنگ بنت۔
  چہ ایشاں لھتیں ایش اَنت : شُتور، کرانٹ، کنڈ گاری، بَرگ، گاچِم، شیر ماھیگ، کلونٹو، بیچم، لیجّر، کَنچک، ٹانشار، کابوشک، وَنگلی، کاشک، پڈّنی،
- **گیمبند** : دگِ ی م۔بَ نٛ د) بچار "گنبند"
- **گیمپٹار** : دگِ نی م پ۔ پَ۔ٹَ ا ز) ساہ ءِ بندبوگ یا پہ ساہ ءِ کشگ ءِ سرجنگ (گین پٹار)
- **گیمرگ** : (گِ ی م۔مُ رَ گ) ، ذرچک ءَ کہ آپ ءَ رس ایت، کاہ کہ بُرگ ءُ رندا یرکنگ بیت آئی ءِ تاک لھم بنت۔ بزاں گیمرانت،
  دل ءِ گیمرگ : بزاں دل ءِ ایر نندگ، دل ءِ تُسگ۔
- **گینّ** : دگِ ی نٛ نٛ) ساہ، نپس، ارداہ۔ گینّ کنگ : بوچنگ۔ گینّ پٹار بوگ : ساہ ءِ بند بوگ۔ گینّ گرگ۔ گینّ کشگ : ساہ کشگ، گینّ پُرکنگ : گینّ دارگ۔
- **گینّارگ** : دگِ ی نٛ۔ نَ ا رگ) ساہ کشگ۔ دم ءِ پُرکنگ۔

گیوّار

- **گینّ بند** : دگِ ی نٛ نٛ، بَ نٛ دٛ) پونز ءِ دوئیں سُنگانی بند بوگ کہ ساہ کشگ ءَ مردم نگیگ بیت۔
- **گینکت** : دگِ ی نٛ گَ کَ) بچار "گریبک"
- **گینّگر** : دگِ ی نٛ نٛ۔گِ ر) ساہ گروک، کشوک، تکلیپ دیوک۔ واری دیوک۔
- **گیوّار** : دگِ ی وّ، وَ ا ر)جنین یا مردین کہ سرءِ میداں دو بہر کنت۔ میدانی ھے دوئیں بہرانی میانجی ءِ کشک ءَ گوش اَنت، گیشّ ءُ گیوّار، بھر ءُ بانگ۔ (بچار "گیش")
- **گیوّارگ** : دگِ ی وّ۔ وَا رَ گ) یک چیزے برابر بھر کنگ ءُ ھر یک بھرے انچوش گیشینگ کہ ھچ رنگیں آڑے پشت مکپ ایت، ملک ءِ سیم سراں گیوّارگ بزاں سرھد بندی ءِ کشاں پہ جوانی کشگ ءُ گیشینگ۔ زمین ءِ گیوّارگ، جوھان ءُ دان ءِ۔

ل

- **ل :** بلوچی ءِ سُرد ھمی آب۔
- **لابدار :** (لَ اب + دَاڑ) بچار "لاپدار"
- **لابشود :** (لَ اب + ش وڈ) بچار "لاپشود"
- **لابگوشت :** (لَ اب + گ وشْ ت) چہ پڑوری ماھیگ ءِ لاپ ءَ دگہ گیشیں گوشتے بنداِیت۔
- **لابلیٹ :** (لَ اب + لِ ے ٹ) بچار "لاپ لیٹ"
- **لاپ :** (لَ اپ) مردم یا دگہ ساھدار ءِ ھما جاگہ کہ آئی ءِ ورگ ھمودءَ روانت۔ درستیں ھمے جاگہ کہ روت ءُ ھمے مان اِنت۔

لاپ ءِ بُرّگ : بزاں تَل دیگ + لاپ ءِ بُرّگ : بزاں وتی لاپ ءَ نہ ورگ ءُ زَرَ مچ کنگ یا دگرے ءَ دیگ۔ لاپ چارینگ : لاپ گرگ ءُ ورگ، لاپ ولینگ۔ لاپ دیگ : ورگ دیگ + لاپ دیگ ءُ آیگ یا روگ : بزاں دیریں جاگھے ءَ پہ کارے یا پہ لاپے آیگ یا روگ۔ لاپ ءِ سِچگ : سَکّ تورگ چہ کار بیرانی یا تاوانے ءِ ورگ ءَ۔ لاپ ءِ رودینگ : پڑوربیگ۔ لاپ ءِ سِندگ : لاپ ءِ بُرّگ۔ لاپ ءَ کِنگ : مُچّک ءِ لاپ ءَ تھم بندگ ۔ چہ لاپ ءَ کپگ : بزاں چہ بیکاری ءَ بے وردن بیگ۔ لاپ کنگ : روت کنگ بزاں ورگ (چہ شس پہ وشنیتکی یا پہ شکراگوش اَنت) ماھیگ ءِ لاپ کنگ : بزاں بُرّگ ءُ تل کنگ ۔ درد لاپ کنگ : بچار "لاپ کنگ" لاپ گرگ : بچار "لاپ ولینگ"۔ لاپ ءِ لگت جنگ : کسے ءِ روزی ءِ پشت ءَ کپگ۔ کسے ءِ باپشت اِنچیں ھبر کنگ کہ چہ کار ءَ کشگ ءُ بے روزگار کنگ بہ بیت۔ لاپ ولینگ ، لاپ چارینگ ، پہ ھماکس ءَ گوش اَنت کہ ابید چہ وتی لاپ ءِ شوھاز ءَ دگہ ھچ نہ کنت

- **لاپ بند :** (لَ اپ + بَ ن ڈ) تنگ + لاپ ءِ بند بوگ۔
- **لاپتاچ :** (لَ اپ + تَ اچ) جُلاب۔ لاپ ءِ روگ ، لاپ ءِ رِچگ۔
- **لاپداڑ :** (لَ اپ + دَاڑ) لابدار : لوگ یا کاپر ءِ سر ءِ ھما دار کہ دو سراِش ماں دیوال ءَ اَنت ءُ آیانی سر ءَ تگرد یا کہ پدءَ گل یا دگہ چیزے اَنت اے لاپ دار چہ لوگ یا کاپر ءِ تر ءَ گندگ بنت۔ تل : کاپر ءِ لاپدار چنت اَنت ؟ یا ھپت اِنت یا سنبر۔
- **لاپ درد :** (لَ اپ + دَرڈ) لاپ ءِ درد۔
- **لاپدریگ :** (لَ اپ + دَرِ گ) ھما دریگ کہ لوگ ءِ تر ءَ اَنت ءُ پُشت ءِ پچ نہ اَنت ایشانی تہ ءَ چیز ءُ سامان ایر کنگ بیت۔
- **لاپ دور :** (لَ اپ ـ دُوڑ) لاپ درد ءِ ناڈراھی۔

- **لاپ سیر :** (لَ اپْ+سِ ےژ) سیرلاپ۔ شُدیگ ءِ چَپ۔
- **لاپ شوذ :** (لَ اپْ+شُ وذ) جنین ءِ گُڈّی چک کہ چہ ایشی ءَ رندو گُچک میارایت۔
- **لاپ شوذ :** (لَ اپْ+شُ وذ) بزاں لاپ ءَ جوانیں ءُ نوکیں ورگے ءِ روگ کہ دیرانت ورگ نہ بوتگ۔ شتریں ورگے چہ دیراں رُند ورگ۔ لاپ ءِ شودگ بزاں جلاب ءِ رنگ ءَ۔
- **لاپکش :** (لَ اپْ+کَ شْ شْ) بزاں پہ لاپ زمین ءِ سرءَ روگ + پڑکش۔ ھماسادکہ پاد دوم ءُ تنگ ءَ بندگ بیت۔
- **لاپکش :** (لَ اپْ+کَ شْ شْ) ھماں لک کہ راہ ءِ روگ ءَ آیانی لاپ ھم زمین ءَ لگ انت۔ اک : کِتّار۔ گانڈو، گوج، باگار۔ خزندہ Reptile جُزندگ یا سُرندگ۔
- **لاپگوشت :** (لَ اپْ+گ شْ ت) بچار "لاگوشت"
- **لاپو :** (لَ اپْ۔پُ وْ) بچار "لاپی"
- **لاپوش :** (لَ ا۔پُ وشْ) لاپ ءَ زمین ءِ سرءَ کُرتینگ۔
- **لاپی :** (لَ ا۔پِ یْ) مزن لاپ، زِدّی، مزن زِڈّ + ھماکہ بازورگ وارت۔ لاپیگ : ھرچی کہ لوپ ءَ انت۔ لاپو۔
- **لاپیگ :** (لَ ا۔پِ یگ) بچار "لاپی"

لاٹیگ

- **لاٹور :** (لَ ا۔ٹُ وژ) لوڑکہ ماں آزمان تُرز روت۔ سادے کہ بُن ءَ زنڈءُ سرءَ بارگ انت۔
- **لاٹیدان :** (لَ اٹِ یْ+دَانْ) ھمودءَ کہ "لاٹی" کاہ باز بیت۔ دشتیاری ءَ یک جاگھے ءِ نام انت۔
- **لاٹیگ :** (لَ ا۔ٹِ یگ) کاھے کہ ایشی ءَ "لاٹی" ھم گوش انت۔ ووزات انت یکے سبزانت کہ کوھسگ ءُ ڈن ءُ ڈلیں زمین ءَ بیت۔ دگہ یکے اسپیت انت کہ کورءَ ملکیں ءُ نمبیں زمین ءَ بیت۔ مردمی نامے۔ (بچار بت)
- **لاچار :** (لَ ا۔چَ اژ) بےوس، بےکس، بےدر۔
- **لاد :** (لَ اذ) لادی، مزنیں ءُ بزیں سنگ کہ گیشتر زمین ءِ سرءَ پچ کنگ بیت۔
- **لادی :** (لَ ا۔دِ یْ) مزنیں پتنیں سنگ کہ لوگ ءِ تہ ءَ چوکہ پگلیں کلنڈ ءَ پچ کنگ بیت + ھرانچیں مزنیں ءُ بزیں چیزے۔ اک : سِنگ ءِ لادی، برپ ءِ لادی۔
- **لاڈک :** (لَ ا۔ڈُکْ) بچار "لاڑک"
- **لاڈکی :** (لَ ا۔ڈُکِ یْ) بچار "لاڑکی"
- **لاڈو :** (لَ ا۔ڈُوْ) بچار "لاڑو"
- **لار :** (لَ اژ) پارس ءَ ملکے ءِ نام انت۔

- **لاری :** (لَ ارِیٖ) هماکه گوں "لار" ءَ شیادی کنت + ٹپنگ، ٹپنگ ءِ راستے۔
- **لاڑ :** (لَ اڑ) هماچُک که مات ءُ پت ءَ چه ءِ شات مه بیت۔ بزاں سک دوستیں چُک۔ لاڑی مزار۔
- **لاڑام :** (لَ ا۔ڑام) په بدل زورگ، په اُدار کے زورگ، په کار سواری بچ گرگ۔
- **لاڑامگال :** (لَ اڑام + گ ال) هماگال که چه دگه زبانے ءَ په لاڑامی زورگ بونگ اے گال ءَ اگاں په لاڑامی زورو کیں زبان ءِ وڑ ءَ مکپ ایت په زور آئی ءِ گالوار ءَ تریگ بیت ءُ دانحه په وت ءَ هجے بزانت ءِ گالے جوڑ نه کنت البتی ءَ کار مرکنت۔
- **لاڑامی :** (لَ اڑا۔م ئی) هماچیز که پادار کے په کار سواری زورگ بونگ کرپد ءَ دیگ بیت (بلے زرمه بنت) گیشتر په بانور ءِ سمبهینگ ءَ شهر بچ گرانت۔
- **لاڑک :** (لَ ا۔ڑک) لاڈک: بلی پونزی + دوستناک، نازگر + نامے۔
- **لاڑکی :** (لَ ا۔ڑکِ ئی) لاڈکی: نامے۔ دوستیں، چارشرگیں دامے زور انت آئی ءِ چاریں پهناتاں کرزبند انت یک دیمے ءَ کرزاں دراج کن انت، کور ءَ ماهیگاں چیر دینت ءُ گرانت
- **لاڑو :** (لَ ا۔ڑو) لاڈو: هماچه که سُورانی وهد ءَ گوشگ بیت ءُ په هجے مراد ءِ پربستگ بلے لاڑو ءَ جنیں گوش انت اے مرونیانی "سوت" ءِ مثّ انت۔
- **لاس :** (لَ اس) اسپیتیں مُهر گے که چو مُروارد ءَ انت + لاسیں گُد: گُدے که چو آبریشم ءَ ترپ دایت بلے آبریشم زانت۔
- **لاش :** (لَ اش) لاشه، جون، مُرتگیں یا کُشتگیں مردم، لاشت، کُش، طب: لاش + پا: لاش، لاشه، کُش شگاف PPB, LWD: LASH Worthy
- **لاشار :** (لَ ا۔شَ از) بلوچستان ءَ یک جاگهے ءِ نام انت (بلوچستان ءَ دگه چارزانتگیں جاگه هست که آیانی نام هم لاشار انت) اے جاگه ءِ نندوک لاشاری گوشگ بنت۔ اے جاگه چه وتی کرتءُ کور ءِ جاگهاں برز تر انت۔ برزیں ءُ پتیں جاگه برزیں ءُ پتیں زمین ءَ گوش انت رند، لاشار ءُ هوت برات بونگ انت بلے اے رنگیں نام هچ جاگه بلوچاں نه گرتگ البت په زات ءُ کُهم ءَ گوش انت که اے رندے ءُ آ لاشاری یے یا اے هوتے۔ چه ایشاں رند ءُ هوت بلکیں دگه بزانت دینت که گوں وتی تک ءَ شیادی کن انت۔ بلے لاشار گیشّ اِنگ که جاگه ءِ نام انت۔
- **لاشت :** (لَ اش ت) مادگیں کُچک (منڈ) که گورگ بیت گوش انت "لاشت انت"، په دگه رستراں هم گوشگ بیت۔
- **لاشکور :** (لَ اش + کَ وز) هما مردم په خوانی میم نه کنت، کورتو۔
- **لاشکورگ :** (لَ اش + کَ ورگ) نیم کوری۔
- **لاشو :** (لَ اش و) بچار "لاش"
- **لاگگ :** (لَ ا۔گ۔گ) کچک ءِ راشگ په کسے ءَ، چانگگ، گوگگ، وَتگ، وڑتگ۔
- **لاکوٹ :** (ل ا۔کَ وٹ) یک دستے ءِ تیر۔ دو لاکوٹانی یک چنکے (چنک دوئیں دستاں بچاکن انت دان یا دگه انچیں چیزے چیرجن انت) چنک ءُ لاکوٹ بزاں بے هساب بلے چه ءُ گیشتر گرا گوش انت "چلّی کوڑاں" (بچار بت نامه) 726
- **لاگ :** (لَ اگ) تریں هر، هما تریں هر که وزنا انت یا که مستر انت + بدیں رنگے ءَ په مردیں ءَ گوش انت۔
- **لاگر :** (لَ ا۔گ ر) بزاں زنڈ تاں، هماکه پتّور نه انت، بے گوشت ءُ بے پیگ، بارگ، بے تپ، لاگریں لاگر یا لاگریں اوست بزاں سکیں بلے اوستیں اُمیت۔
- **لال :** (لَ ال) دوست + یک گراں بهائیں سنگے۔

- **لالا** : (لَ ا - لَ ا) نامے ۔ لالہ
- **لالتاک** : (لَ ال + تَ اک) گُلشھر یا دگہ وشبوئیں دز چکے ءِ تاک اِنت کہ ماں جوءُ ءُ بُساں کار مرد بیت۔
- **لالچ** : (لَ ا - لِ چ) لَب۔
- **لالچی** : (لَ ا - لِ چ ئی) لَبی۔
- **لالک** : (لَ ا - لُ ک) لالا تون ءِ نیم نام ۔
- **لالگل** : (لَ ال - گُ ل) نامے + شھریں پُل + لال + گُل = پُل۔
- **لالو** : (لَ ا - لُ و) لال بَکش یا لال محمد ءِ نیم نام ھمے رنگ " لالان یا لالعان " ءِ
- **لالہ** : (لَ ا - لَ ہ) بُرات۔ مستریں برات
- **لالی** : (لَ ا - لِ ئی) لال بی بی ءِ نیم نام۔
- **لالے** : (لَ ا - لِ ے) پہ بُرات گوشگ بیت ءُ بے اُمیتی " اِے کار ءِ جوان بوگ شُتگ، لالے ! "
- **لالین** : (لَ ا - لِ ے ن) نامے ۔ ھما کہ گوں لال ءِ شیا دی کنت یا لال گونگیں یا لال دَروَر ۔
- **لامپ** : (لَ ام پ) یک زاتیں چراگے۔

لانچ

لانٹیگ

لاکوٹ

- **لانٹوگ** : (لَ اں - ٹُ وگ) ھمے لیبوک کہ "کَش" پتاھگ ءُ زمین ءِ سرءَ جنگ بیت کہ تر اِیت۔
- **لانٹی** : (لَ اں - ٹِ ئی) پونز ءِ سُھنٹے کہ گُرانزیگ ھم گوشگ بیت + اُشتر ءِ گومس۔
- **لانٹیگ** : (لَ اں - ٹِ ی گ) بچار " لانٹوگ "۔ (بچار بُت)
- **لانٹیگی** : (لَ اں - ٹِ ی گِ ئی) گوں لانٹیگ ءَ لیب کنگ۔
- **لانچ** : (لَ اں چ) ھما بوجیگ کہ انجل اِش ماں ۔ (بچار بُت)
- **لانک** : (لَ اں ک) سُرین : مردم ءِ کپل ءَ جُبزءُ چہ پحلوگاں جھل ءِ گِردی کہ لاپ ءِ سرءَ مانتر اِیت + ھر چیزے ءِ نیم یا ھما جاگہ کہ آئی ءِ سُرین ءِ کارءَ بِدنت + لانک بندگ : پہ کارے ءَ، پہ جنگ ءَ + دور ءِ لانک : بوجیگ ءِ دور ھما بھر کہ ستوءِ سرجُری نیمگ اِنت کہ چہ اے جاگہ ءَ رند جُزءَ روت ۔ شلوار ءِ بیٹرگ
- **لانکبند** : (لَ اں ک + بَ ن ذ) بچار " لانگبند "۔
- **لانکڑی** : (لَ اں - کُ ڑِ ئی) مزنیں مُرگے۔
- **لانکوٹ** : (لَ اں - کُ وٹ) بچار " لاکوٹ "

- **لانکیگ :** (لَ ان۔ کِ یِ گ) چِرک ، گُدے کہ لانک ءَ کنگ بیت ۔ بزاں چو شلوار ءَ چہ سرین ءَ دانکہ پادانی مُچ ءَ پوش ایت (لانکیگ ءَ سرءَ هم بند اَنت)
- **لانگبند :** (لَ انَ گ + بَ نَ ڈ) لانکبند : گُد یا پوستے کہ لانک ءَ بند اَنت ءُ + مُتیگی مردم : سلهبندیں مردم Armed
- **لانگو :** (لَ ان ۔ گ ؤ) لوڑیگ ۔
- **لاہ :** (لَ اَہ) لھ ، لاہ جنگ : پہ بے اجامی چست بوگ بلے اے گیشتر پہ یک جاگھے ءِ روگ ءَ سرگرگ ءِ بزانت ءَ بیت ۔
- **لاھو :** (لَ ا ۔ ھَ ؤ) رامگ ، "گرک ءِ گُلَرانت لاهو نہ بیت"
- **لَبّ :** (لَ بّ بّ) لالچ + جھاز بتل : لبّاں کلات ترینتگ اَنت هشکیں رزا پُشت کپتگ اَنت ۔
- **لُت :** (لُ بّ بّ) زنڈ + پگجیں کُنر ۔
- **لبجگ :** (لَ بَ جَ گ) جوڑگ ۔ مُرندگ ۔ سرا بزاں کپ جنگ ۔
- **لبران :** (لَ بّ ۔ رَاں) بوجگ ءِ دور ءِ دار وکیں جاریں سادانی تہ ءَ یسادلبران اَنت دگہ دوستا هیگ ۔
- **لبّڑ :** (لَ بّ ۔ بَ ڑ) رتبڑ ۔
- **لِبز :** (لِ بّ ز) مُتک ، دپ ءِ آپ ۔
- **لَبز :** (لَ بّ ز) زبان Language ۔ کول ، اَھد ۔ Promise
- **لُبک :** (لُ بّ ۔ بُ ک) "لُب" ءِ گونڈ ۔
- **لَبَّگ :** (لَ بّ ۔ بَ گ) چپّ ءُ چوٹیں پیچ کہ گُدءِ جن اَنت ۔
- **لب لب :** (لَ بّ ۔ لَ بّ) دبڈر ۔
- **لبّی :** (لَ بّ ۔ بِ ی) لالچی ۔
- **لبیس :** (لَ بِ ے س) گُد ، گراز ، پُچ گُورءِ کنگی ، پوشاک (تازی لبیس لباس : پوشگ ءِ چیزے) ۔ Dress
- **لَپّ :** (لَ پّ پّ) رنگ ءِ یک چپّڑے کہ گُد ءِ سرءَ بہ بیت ۔ لپّ گُد ءِ سرءِ داگ ءَ هم گوش اَنت + لپّ لپّ + کشار ءِ تکرے لپّ یا لپّ انچیں جاگہ ۔
- **لِپّ :** (لِ پّ پّ) ٹامب یا آسنیں بیتی یا ٹانکی ءِ لپّتگیں جاگہ Dent.
- **لپار :** (لَ پَ ار) لپارگ ۔
- **لپارگ :** (لَ پَ ا ۔ رَگ) بے وڑیں بتنیں سواس + کسانیں کور ماھیگے ڈراجی ءَ سے بوگ بیت ۔ بارگ ڈراج ءُ توسک سُنٹے ، اورت گوچلے بروت ءُ پڑپہ لپار ءَ جن اَنت ءُ ۔
- **لپاشگ :** (لَ پَ ا ۔ شَ گ) چیزے ءِ گُور موش دیگ ءُ روگ ، گوں گرّیں پاداں لگت دیگ روگ ، لگتمال کنگ ۔

Man – devouring Sivi. ۔ مردلپاشیں سیبی PPB,LWD:LAFASHAGH: To Kill, to be killed. to devour, devour.

طب : لپاسر ۔ سیلی : نسخہ لباسہ ، اکنون نیز لپّاس ، لپاچ یا : لپ : سیلی وگردنی ۔

- **لپّچ :** (لِ پّ چّ) پر لگوک ۔ لپچناک ۔
- **لپچاک :** (لِ پّ ۔ چَ اک) بچار "لپچناک"
- **لپچانک :** (لِ پّ ۔ چَ انَ ک) بچار "لپچناک"

- **پلپچناک** : (لِ پ چ ۔ نَ اک) لگوگ، لپچانک، پلپاک بزاں ھما چیز کہ گوں دگہ چیزے سرا ڈیک دیگ ءَ بیدہ ایت، بلگ ایت۔
- **لپرزگ** : (لَ پَ ز ۔ زَگ) تترگ ۔ لرزگ ۔ ترُسگ ۔
- **لپّڑ** : (لَ پ ۔ پَ ڑ) بیڑ۔
- **لپڑگ** : (لِ پ ڑُگ) بچار "لپڑو"
- **لپڑو** : (لِ پ ۔ ڑُو) کسانیں ۔ لپڑگ (شیرازی : لپری : گندہ ءُ بے تناسب وزشت)
- **لپس** : (لَ پ س) یا لپش، چلوس یا چلونس ۔
- **لپش** : (لَ پ ش) لپس، چلونس + کمیں لنگ ، نزور باد + لیزگ۔
- **لِپّگ** : (لِ پ ۔ پَ گ) تنکیں چیزے ءِ یک جاگہے جمل روگ ، ھم روگ ۔
- **لَپّگ** : (لَ پ ۔ پَ گ) پہ زبان یکپار گی چٹگ۔
- **لپلپ** : (لَ پ ۔ لَ پ) داگ داگ ، پچ پچ ۔
- **لپنگا** : (لَ پَ نْ ۔ گَ ا) موالی ، لوپڑ۔
- **لپونز** : (لَ پُ وَنْ ز) زنوک، سُنٹ بلے ایشی ءِ تہ ءَ دپ ھم گرگ بیت۔
- **لپونش** : (لَ پُ وَنْ ش ش) بُوکشان ۔
- **لَپّی** : (لَ پ ۔ پ ی) ھماگدُ کہ لپّ ءِ پہ اِنت
- **لِپّی** : (لِ پ ۔ پِ ی) ھمانا ھیں کلونٹ کہ لھم اَنت ءُ پچ انگ اَنت۔ اے پوگس یا ذریا پچ ھمااِنت کہ نیم یاسے بھرءِ یا کہ پچک ناہ بوتگ ءُ ماں اے دگہ کلونٹاں زورے پر بوتگ ءُ لپ اِنگ۔
- **لُت** : (لُ ت ت) پچ ءِ لُت۔
- **لتارگ** : (لَ تَ ا ۔ رَگ) پہ دست ءِ دل کچینگ + پہ دست مُشتگ زور پر نہ دیگ + پہ چلائی دُور کنگ ءِ لتارگ (مسلنا)
- **لتّر** : (لِ ت ۔ تِ ر) سواس + لیب ءُ لتر یا لیب ءُ لتری + تکل + پوستی سواس۔
- **لترگ** : (لِ تِ ۔ رَگ) شترگ ۔ گُلشگ چہ وتی جاگہ ءَ پہ بے سمائی ءُ بے توکّگ کنزگ، کمیں شپوردگرگ ۔
- **لتّڑ** : (لَ ت ۔ تَ ڑ) لگماں ۔ لگت جنیں دلوت۔
- **لَٹّ** : (لَ ٹ ٹ) دار، دست ءِ دار + کیر ءِ لٹ بوگ بزاں پاد آیگ ءُ تُرند بوگ + تپگ ءِ یک لیبی یے کہ چہ ژرستاں رند وت ءَ دارایت ءُ پہ حال ءِ روگ ءَ ذرک کنت لٹ تیز بیت ۔ ڈُرّ ءِ لٹ ۔ تپ، کُنٹ، لٹ ، اے تر نیگ ءُ جلیب کنگ بیت۔
- **لُٹّ** : (لُ ٹ ٹ) پچ ءِ شاہ
- **لُٹار** : (لُ ٹ ۔ ٹَ ا ز) بے دل + بے سردر + لگور ءُ لُٹار۔
- **لُٹ برّ** : (لُ ٹ ۔ بَ رّ) لُٹ ءِ بُرگ ءِ وھد ۔ لُٹّ بُروک۔
- **لٹ بیرو** (لَ ٹ + بِ ے ز) لٹ ءِ جنگ ءِ دیم ءَ ذرّ ءِ دیگ یا گرگ۔
- **لِٹک** : (لِ ٹ ک) پس ءِ ھما شیرچیں شنک کہ بے واک ءُ نزور اِنت۔
- **لَٹک** : (لَ ٹ ۔ ٹُ ک) کسانیں پیش ءِ ٹُکرے کہ کسانیں چُکّ پہ آ ہائی سرءُ دارگ ءَ کار مردے گن اَنت ۔ (چوبِ الف)
- **لِٹک** : (لِ ٹ ۔ ٹِ ک) دُمب ، گوندیں دُمب ، پس ءِ لِٹک یا آسک یا دگہ انچیں دُمب ، گونڈ ، داس ءِ لِٹک : داس ءِ دُمب کہ دستگ ءِ تہ ءَ اِنت ۔ لگشتگیں ءُ بے براھیں مردم + گراند ءِ دُمبگ ءِ سرءِ گیشیں لِٹک کہ ءُ ریڈو ، ھم گوشگ بیت۔

- **لٹ کشّ**: (ل َ ٹ + ک َ ش ْ ش) لٹ ءِ جنگ۔
- **لٹوار**: (ل َ ٹْ + و َ ا ڑ) لٹ وَرُوک۔ هماکہ پہ لٹ ءِ ورگ ءَ هیلدار انت۔
- **لِٹوردیگ** (لِ ٹْ و ر + د َ ی گ) لیٹ ورانٹینگ، گردیں چیزے ءَ زمین ءِ سرءَ لیٹ وران ءُ رگ یا روان دیگ۔
- **لِٹوری**: (لِ ٹْ ؤ - رِ ی) لیبے۔
- **لَٹّی**: (ل َ ٹ - ٹِ ی) کنپگ ءِ یک لیبے + بلوچانی یک مکّے۔
- **لَٹّیگ**: (ل َ ٹ - ٹِ ی گ) یک جزاتے کہ هوڈی ءَ ژانگ بیت۔ چو ناهیگا مزنیں دلیریں ٹکّے کہ بلوچی دپتراں ایشانی داستان شِنگ اَنت۔
- **لَجّ**: (ل َ ج ْ ج) شرم
- **لَجبر**: (ل َ ج ْ + ب َ ر) لجّ ءِ بروک + بدیں کار یا مردم
- **لَجوجّ**: (ل َ ج ُ و ج ْ ج) بچار « لجوزّ »۔
- **لَجوزّ**: (ل َ ج ُ و ز ْ ز) مُوزی، بھیل، مُرّ، بجوژّ (۲) لجوجّ، لاگر ءُ بارگیں مردم
- **لَجوژّ**: (ل َ ج ُ و ژ ْ ژ) بچار « لجوزّ »
- **لَچ**: (ل َ چ ْ) چہ پیشّ ءَ جوڑبوتگیں ڈپ کہ پہ اُشترانی بار لڈّگ ءَ کارمرد بیت: لچ ءِ : ۱۔ بند۔ ۲۔ کڑی ۳۔ کش کڑی ۴۔ مُنکڑی ۵۔ چیرکشّ ۶۔ پٹّ ۷۔ ورڈرو، دپڈرو۔ (بچار بُت)
- **لِچ**: (لِ چ ْ) گل + پُلیننگیں هاک، لِچ ءُ مین۔
- **لِچّ**: (لِ چ ْ چ) "لچگ" ءِ پرمانگال بزاں « بہ لچّ »۔
- **لُچّ**: (لُ چ ْ چ) ژد۔ ریپینوک + تگّ۔
- **لَچ بند**: (ل َ چ ْ + ب َ ن ْ ڈ) لچ ءِ بند ءِ ساد۔
- **لَچُک**: (ل َ چ ُ ک) کسانیں لچ۔
- **لِچکاری**: (لِ چ ْ - ک َ ا رِ ی) گلکاری۔
- **لَچ کشّ**: (ل َ چ ْ + ک َ ش ْ ش) بارکشّ، لچ ءِ بڈّ ءَ کنوک۔
- **لِچ کشّ**: (لِ چ ْ - ک َ ش ْ ش) لِچ کش ءِ کار بوج، لِچ ءِ کار کنوک

لَچَگ:(لَ چْ ۔ چَ گْ) بچار «پچگ»

لِچَگ:(لِ چْ ۔ چَ گْ) لَنگ + پِہ لِچگ ۔ لِنگ۔

لچناک (لِ چْ چْ + نَ اکْ) بچار «لیچناک»

لَچّہ :(لَ چْ چَ ہْ) مُھرگ یا موتی ءِ لڑیا کہ بازوءَ کہ یکجا بنت. آبریشم یا بندیک ءِ لچہ بزاں بلیچ دانگیں آبریشم یا بندیک کہ یکجا بندگ بنت ندکاری ءِ تنء، ھابشنگ کہ زُم نہ اِنت. آئی ءِ سنگ ءُ ربد ءُ پیشرو ھست: "شعر" "نظم". لچہ ءِ راست بزاں (۱) دستونک (۲) جَوْکت (۳) نازینک (۴) پاکنازینک (۵) گیابنان سوت (۶) سوت (۷) آلو ، ھالو (۸) لاڑو (۹) موتک (۱۰) گلا (۱۱) ساڑا (۱۲) ایرجن (۱۳) تکست (۱۴) نَزارگ (۱۵) راج لچہ (۱۶) جنگ ءُ مڑائی (۱۷) ڈیرو ، لیکو لیکو، ڈیکو (۱۸) زھیرنگ (۱۹) لیب لچہ (۲۰) چیستان (۲۱) زھگ لچہ (۲۲) مڑائی۔

لچہ دیوان (لَ چْ چَ ہْ + دِی وَ انْ) لچہ کاری دیوان (مجلسِ مشاعرہ)

لچہ کار:(لَ چْ چَ ہْ + کَ ارْ) ھماندکار کہ لچہ پربندایت (شاعر POET).

لچہ کاری (لَ چْ چَ ہْ + کَ ارِی) لچہ پربندگ، شاعری (کوھنیں لچہ کاری، نوکیں لچہ کاری، آزاتیں لچہ کاری)۔

لچہ گوش (لَ چْ چَ ہْ + گَ وْشْ) ھماندکار کہ لچہ پربندایت، لچہ کار، (۲) ھامردم کہ لچہ پہ زیر گوش اِیت۔

لَچی :(لَ چِ ی) ھماکہ گوں لچ ءِ شیادی کنت. لچی داسی: انچنائیں مردم۔

لَدِلہ:(لَ دْ) جنگل، ھامُوتنگ کہ ڈگار ءِ تہ ءُ رُدانت ، لدجنگ: ڈگار ءِ تہ ءِ بُوتگ ءُ موتگاں جنگ ءُ سوچگ ، مرجاگھے کہ درچک ءُ سول بازرُدایت۔

لَدِ[2] (لَ دْ) PPB, LWD:LADHAR: (from Ladh, Jangle), Over grown, Surrounded with trees.
KHAJI –LADHAREN, Embowered in palm – groves.

لدجن (لَ دْ + جَ نْ) ھامردم کہ لدجنت ، ھاجنین کہ ماں لداں پہ بدکاری گردایت۔

لدکار:(لَ دْ + کَ ارْ) ھامردم کہ لدجنگ ءِ کار ءُ کنت۔

لدکان (لَ دْکْ ۔ کَ انْ) دشتیاری ءُ جاگھے ءِ نام اِنت، «لدکیان» بندجاہ۔

لُدَو:(لُ دْ دُ وْ) مزنیں، توامیں، رستگیں، گیشتر پہ جنت ءُ گوشگ بیت پہ زھر گنگی۔

لَدی:(لَ دِ ی) بچار «لدیگ»

لَدیگ (لَ دِ ی گْ) لدی ۔ ھُوک، ھیک۔

لِڈ:(لِ ڈْڈْ) وَلوتانی دَرائی ، لِڈ ءُ بُوچ ، لَنش ءُ پَتار ، گُند ءُ گس ۔ Spoor of animals, dropping of animal.

لَڈّ:(لَ ڈْڈْ) لَڈگ ءِ پرمانگال بزاں پہ لَڈّ۔

لُڈّ:(لُ ڈْڈْ) لُڈگ ءِ پرمانگال بزاں پہ لُڈّ

لَڈام:(لَ ڈْ ۔ ڈَ امْ) کاروان ءُ گلگ کہ لڈاتگ ءُ رہ گپتگ یا آئی ءِ بار۔

لَڈگ:(لَ ڈْ ۔ ڈَ گْ) چیزیک ءُ کئے ءُ وتی باراں بندگ بزاں لڈگ ءُ دگہ جاگھے روگ ۔ بار لڈگ ، میار لڈگ، تاوان لڈگ۔

لُڈگ:(لُ ڈْ ۔ ڈَ گْ) نندگ ءُ شیک ورگ۔

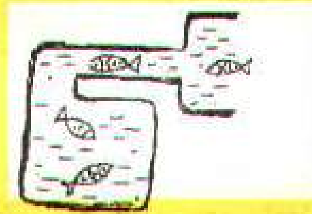
لَڈو:(لَ ڈْ ۔ ڈُ وْ) مٹائیگ ءِ زاتے کہ گرد اِنت۔

لَڈوک:(لَ ڈْ ۔ ڈُوکْ) ھامردم کہ بار ءُ لڈایت ، مزنیں زنڈین ءُ مُھکمیں ساد ، تیل۔

- **لڈّءُبوج**:(لَ ڈْڈْ ۔ ءُ ۔ بْ وْ جْ) منزل کنان لڈّان ءُ بوجان۔
- **لڈّءُلوگ** (لَ ڈْڈْ ۔ ءُ ۔ لْ وْ گْ) کُلیں کُتم (پہ مُساپری ءَ روگ یا چہ مُساپری ءَ آیگ یا چہ لوگے ءَ پہ دگہ لوگے ءَ مٹ بوگ ءِ وھدءَ کارمرد بیت)
- **لِڈّی**:(لِ ڈْ ۔ ڈِ یْ) لیبے کہ کل پہ ردگوج انت آیانی تہا اُشتری ڈُل مان کن انت ءُ ردپہ ردکلاں درکن ءُ مان کن انت۔
- **لَڈّی**:(لَ ڈْ ۔ ڈِ یْ) لڈّی ساد۔ زندی ساد + لڈّوک۔
- **لَڈّیگ** (لَ ڈْ ۔ ڈِ یْ گْ) بچار لڈّی
- **لُر**:(لُ رْ) یک مُلکے ءِ نام انت کہ آبادی ئِ تاں ایران ءَ باز انت، ایشانی جاگہ ءَ "لُرستان" گوش انت۔
- **لِرت پِرت** (لِ رْ تْ + پِ رْ تْ) باز کسانیں چیز یا دگر دگہ نمونیں یکجاہیں چیز۔ گندءُ گس (شیرازی): خرت وپرت، اسباب کہنہ وزائد زندگی)
- **لُرد** (لُ رْ دْ): لُڑ: آپ لُڑا انت یا لُرد انت + ایرت بزاں کسانیں ٹُکر، لُرد لُرد کنگ۔
- **لَرزُک**:(لَ رْ ۔ زُ کْ) یُلک ءِ کرءَ تنکیں تنگ ءِ تاک انت کہ لرزایت (۲) ڈرچکے کہ تاک ئے لرز انت۔
- **لَرزگ**:(لَ رْ ۔ زَ گْ) ڈرھگ، چمگ۔
- **لَڑ**:(لَ ڑْ) لڑی + مُھرگ ءُ دانگ ءِ کمانگیں لَڑ۔ ماھیگ ءِ لَڑ۔
- **لُڑ**:(لُ ڑْ) ھاک ھوار + ھاک رنگ + ھما آپ کہ دنیگا آئی ءِ نوکاپ نہ سنگرا انت۔ لُرد + زھم ءِ نام (شیرازی) لُڑوت ءَ گندایت ءُ منی ءَ گندایت ھرکس وتی گیگ ءَ شرتر گندایت"۔
- **لُڑبُڑ**:(لُ ڑْ ۔ بُ ڑْ) ھمے وھدکہ ساہ ءَ نھاری ءُ رُوژنائی گیش مگیش انت + (اُردو جھٹ پٹا)
- **لِڑاِتگ** (لِ ڑْ ۔ اِ ثْ گْ) ھما چیز کہ لِڑینگ۔ پہ بدبزانتی مردم ءَ گوشگ بیت۔
- **لڑاک** (لِ ڑا کْ) لِڑوک
- **لِڑانک**:(لِ ڑا نْ کْ) لڑوک
- **لِڑگ**:(لِ ڑْ گْ) یک چیزے ءِ سَر پوست یا ھمے رنگیں بھرے ءَ دیریگ: پوست ءِ لڑگ + دیوال ءِ لڑگ۔
- **لڑو**:(لُ ڑْ وْ) نامے۔
- **لِڑوک**:(لِ ڑْ وْ کْ) کِتار، گسی باگار کہ لوگانی تہ ءَ بیت۔
- **لَڑو لاڑو**:(لَ ڑْ وْ ۔ لَ اَڑْ وْ) نازینک ءُ سوتانی زیلی گال۔
- **لُڑونج**:(لُ ڑْ وْ نْ جْ) لونج، لونجان، لڑونجان۔
- **لَڑی**:(لَ ڑِ یْ) ماھیگ بُرانت ءُ ڈراج ڈراجیں ٹُکر کن انت ایشاں لَڑی گوش انت۔ لَڑ۔
- **لِڑینگ** (لِ ڑِ ے ۔ نْ گْ) لُڑینگ، اپخوش کنگ کہ بہ لِڑایت۔
- **لُڑینگ** (لُ ڑِ ے ۔ نْ گْ) لِڑینگ + ریتینگ + آپ ءِ لُڑ کنگ۔
- **لڑینگو**:(لَ ڑِ نْ ۔ گْ وْ) نازینک ءُ سوتانی زیلی گال: "لڑینگو! سالونک ءُ منی چم ءِ روک"۔
- **لُزگ**:(لُ زْ گْ) تُبھنگ + ساپ + آزگ۔ لُٹ۔ گُلشتگ۔ مادرزات آزگ ھماکہ ھچ گُڈے گورءَ نیست۔ آزگیں گوشت۔
- **لِژ**:(لِ ژْ) کسان۔ لِیٹر۔

- لژو: (لِ ژ وْ) کسانک ۔ لیڑک ۔
- لَس: (لَ س س) بلوچستان ءِ یک ربلستے ءِ نام اِنت کہ آئی ءِ سردار ء "جام" گوشّ اَنت ءُ آئی ءِ مزن شہر "بیلہ" اِنت ۔
- لَسائیں آھو (لَ س س ا ۔ ءِ ے ن + آ ہْ وْ) آسک ۔ لستھیں یا ساپیں آسک ۔ ساروان (نر آسک) لستھیں آھوگ ءِ دوودنتان اَنت: بزاں آسک ھروھد دوودنتان کلاندار یا چاردنتان نہ بیت ۔
- لَس بیلہ: (لَ س س ۔ ب ے لَ ہْ) بزاں "بیلہ" لس ءِ مزن شہر ۔
- لَستہ: (لَ س س ہْ) یا کہ "لستا" سک ساپ ءُ ھملسون ءُ پشترانک ۔
- لَستہ کار: (لَ س س ہْ + کَ ار) ھمامردم کہ آئی ءِ کار وھد ءِ کہتہ اَنت ۔
- لَشاری: (لَ شْ ا ۔ رِیْ) لاشاری ۔ لاشار ءِ مردم ۔ بلوچانی یک ذاتے ۔
- لَشکر: (لَ شْ ۔ کَ رْ) پوج ، جنگی مردمانی ٹُک ۔
- لَشکران (لَ شْ ۔ کَ رَانْ) بلوچی مردینی نامے ۔ ۲ ۔ لشکر ءِ باز ۔
- لَشکو: (لَ شْ ۔ کُ وْ) نامے ۔ لاشکور ، کورٹو ، لاشکورگ ۔
- لَشُو: (لِ شْ وْ) لاشو ، چوکہ لاش یالاشہ ءِ بالاشت ءِ ۔
- لَک (لَ کْ کْ) بلوچستان ءِ یک کوھے ءِ نام اِنت ۔
- لَک : (لَ کْ کْ) سدھزار یک لکّے ۱۰۰۰۰۰
- لِک (لِ کْ کْ) مِکّ ، تنچک اوشتگ یا اوشتارینگ ۔ دار ءِ لِک کنگ: اوشتارینگ ۔ فکّ بیگ : مِکّی ءِ اوشتگ ، لکّ کپگ : سرکپگ ۔ لک پاد اوشتگ ۔
- لُک: (لُ کْ کْ) گونڈ (۲) تبد (۳) مار
- لَکّا: (لَ کْ کَ ا) (۱) کپودر ءِ ذاتے ۔ ایشی ءِ گردن مُدام سُرا ایت ۔
- لکب: (لَ کَ بْ) عربی لقب ۔
- لِکبُز : (لِ کْ ۔ بُ زْ) لِکّا ، مِکّا ، اوشتا ۔
- لِکبُزی : (لِ کْ ۔ بُ زْ ۔ زِیْ) لِکّائی ، مِکّائی ۔
- لِکپ: (لِ کْ ۔ کَ پ) "لِک کپگ" ءِ پرمانگال ۔ بزاں ءِ لِک کپ ۔ سرکپ ۔ لِکپگ ءِ جاگہ ، کسانیں کنڈگ ۔
- لِکپاد: (لِ کْ کْ + پَ اذ) پادانی سرءَ اوشتگ ۔
- لِکرک: (لِ کْ ۔ کِ رِکْ) وَڈّی مُرگے ۔
- لَکڑ ۔ (لَ کَ ڑْ) ھماواڑکہ ھور یا کورءَ پہ ماھیگ گرگ ءَ بندگ بیت اے گیشتر چہ کرز بندگ بیت ۔ بچار بُت تاکدیم 733
- لَکڑ : (لَ کْ ۔ کَ ڑْ) سیاہ مور ءِ ذاتے ۔ زنڈیں مورے کہ سرین ءَ سک بارگ اِنت ۔ سرءُ دُمب ءَ سُھر بَزمش ۔ گٹ ءَ لِک ءَ راہ ءَ سک تیز روت ۔ لکڑ ءِ ڈن: یک پیٹے ءِ نام اِنت ۔ لکڑی میان: بارگ سرین ۔ بیلگ بزاں کسانیں ڈگار ۔
- لَکڑی : (لَ کَ ۔ ڑِیْ) PPB, LWD: LAKRI: Of lak, a small plateau.
- لَکگ: (لَ کَ ۔ کَ کْ) "مکّ" ءِ نیم نام (۲) لُکگُ
- لِکگ: (لِ کْ ۔ کَ گْ) چیروگ ، وت ءَ چیردیگ ، وت ءَ گارکنگ ، پہ چیرکاءِ دُزّ کائی تچگ ءُ روگ ۔

- **لِکَم** : (لِ کِ م) واز ءِ پیش ءِ لھتیں ترپی تاک زور اَنت. گرنچ دیان کن اَنت ءُ وَراج کن اَنت پہ چیزے ءِ بندگ ءَ. بلے جنگل ءَ اُشتر ءِ مھار مہ بیت ھے لکم ءَ آئی ءِ مھار کن اَنت. ے لِکم گھگر ءِ مستیں لیڑواں کنت. من زانان کاروان ءِ زیان کنت دوست
- **لَکو** : (لَ.کَ.کَ.وْ) یا کہ لکہ ھما نشان کہ تو ھمائی ءِ لکہ کن ئے ءُ روئے کہ گار مہ بئے.
- **لکہ** : (ل.کَ.کَ.ہْ) بچار لکو
- **لَکّی** : (لَ کَ.کِ یْ) نامے + لکت شُھر کرزایت. مزن ملج.
- **لِکینگ** : (لِ کَ.کِ ے.نَ گ) چیر دیگ، پہ چیر کاءُ دُزّ کا مردے برگ ، اغوا کرنا. بلے اغوا ءَ عربی ریپنگ ءُ برگ اِنت.
- **لَگ** : (لَ گ گ) چہ لَلگ ءَ بزاں ، پہ لگ.
- **لَگا** : (لَ گَ ا) لیت، مسکراباز
- **لگاش** : (لَ گَ اش) لگاشگ ءِ پرمانگال، بزاں پہ لگاش.
- **لگاشگ** : (لَ گَ ا.شَ گ) تارگ، پہ ترندی مُشگ، یکّے ءِ سرءَ لیگ ءُ آئی ءَ زیر مال کنگ، پہ ترندی پر مُشگ.
- **لگاکو** : (لَ گَ ا.کَ وْ) دُرچکے کہ دل ءِ رنگیں تاک اَنت ئے کہ آئی ءِ سرءَ کنگ پر اَنت، شمشک لُچّوکیں کا ھے.
- **لگام** : (لَ گَ ام) اپس ءِ مھار کہ آئی ءِ دپ ءَ دیگ بیت ءُ سوارے دارایت.

لکڑ

لگام

- **لگانڈو** : (لَ گَ ان.ڈُوْ) اَڑگ ، ھراب بُوگ. کار ءِ لگانڈو بُوگ.
- **لگت ۱** : (لَ گَ ت) یک چیزے ءِ سرءَ روگ بزاں آئی ءِ سرءَ پاداں ایر کنگ ءُ روگ : لگت جنگ : پہ زورگوں پاد ءِ جنگ. لگت دیگ : اک : ھتگر دءَ لگت مدئے. لگت کنگ : پہ بے ساری. لگت ورگ : جنگ بیگ.
- **لگت ۲** : (لَ گَ ت) چہ پاد ءِ مُچ ءَ جھل سرجمیں پاد ءِ ھما بھر کہ اوشتگ ءَ زمین ءِ سرءَ دراجی ءَ ایر بیت. ایشی ءِ یک سرے لنک اَنت ءُ دومی ئی پاد ءِ پنز (۲) گُددوچی کارگر ءِ ھما بھر کہ گُد سرءَ ایر بیت کہ چہ مردم ءِ لگت ءَ اِنت. لگت بیگ : لگتانی چیرءَ آیگ. لگت پر دیگ : پاد پہ دیگ ، پہ تاوان دیوکیں یا رسوکیں کارے کنگ ءُ دت ءَ بے سما کنگ لگت جنگ : ھر، اپس، اُشتر کہ دتی پُشپاد ءَ پُشت ءَ پہ کسے شان ایت لگت جنگ تُمپنگ ءِ کر وھدے تیر ءَ بارت آئی ءِ گُنداک چہ تیر ءِ دَرّوگ ءِ زور ءَ سینگ ءَ ترند لگ ایت. لگت دیگ : چیزے ءَ لگتانی چیرءَ آرگ ءُ تگردءَ لگت مدئے ، پُتّر ءِ لگت دیگ : کسے ءِ لوگ ءَ پہ پُرسی روگ. لگت کنگ : چیزے ءِ پہ زانت بلے ناوشتی پادانی چیرءَ کنگ ءُ زور پہ دیگ. لگت کنگ : گل ءِ کہ آپ پرّ ءِ چگ بیت کہ لھم بہ بیت. لگت کنگ : ناہ ءِ کہ چہ دانگی ءَ رنگ ئے ترایت ءُ زرد ءَ گیرہ بیت ، ایشی ءِ لگتی ناہ گوش اَنت (آ ناہ ءَ کہ پہ دست پُنڈ اَنت ءُ ھے رنگ ءَ گیرہ کن اَنت آئی ءَ "دست پُنڈ" گوش اَنت. ایشی ءِ گیشتر کسانیں مُچ ءِ پیش ءِ جوڑبوتگیں کپانکاں کن اَنت کہ اے کپانک ءَ گوں ناہ ءَ "پِترو" گوش اَنت، ھے رنگ ایشی ءَ "گرگو" ھم گوش اَنت. ھے کپانک چہ مُچ ءِ گرک ءِ اسپیتیں ھگیں پیشاں جوڑ کنگ بیت.

پُنڈی، ھمادست پُنڈیں ناہ ءِ گوش اَنت کہ چو مُشتنک ءِ ڈِک ءِ کن اَنت ءُ پدءَ ماں آرتان ءِ مُم جن اَنت) لگت مال بیگ : لگتاتی چیرءَ آیگ : پادمال بیگ۔ لگت مال کنگ : چیزے ءِ ترءُ بیرہ کنگ ءُ لگت دیگ یا ھرکس بئیت ءُ لگت ءِ بکنت، "پادمال کنگ" لگت ورگ : لگت جنگ بیگ۔ (ھمے رنگ ءِ لٹ مُشت، زاہ، ھبرءُ شھمات ءِ ورگ)۔

- **لگنجاہ**: (لَ گ َ ن + جَ اہ) بچار "لگجا"
- **لگشکی** : (لَ گ َ۔ ش ُ کِ ی) کسانیں ٹِچک کہ زھرگیپت زمین ءِ سرءَ بندبات ءُ وتی پادان ترندترندءَ کونڈءُ ٹچک کنت۔ چہ درداں ساھدارءُ مردم ھم لگشکی جنت (مرگ ءِ سپٹکی یا سپٹ : بانزل ءِ جنگ) لگشکی جنگ۔
- **لگتمال**: (لَ گ ت + مَ اَل) لگتاتی چیرءَ۔ لگتمال بیگ۔ لگتمال کنگ۔
- **لگتی** : (لَ گ َ تِ ی) لگتی ناہ : ھما ناہ کہ لگت دیگ ءُ رندءَ پاتاں کنگ بیت۔
- **لگجا** : (لَ گ َ ج۔ جَ ا) بزاں لگنجاہ کہ رکاب ءُ دورواں گوش اَنت۔ اپس ءِ کہ سوارءِ پاد لگنجاہ ءِ بنت۔
- **لِگچ** : (لِ گِ چ) لچ۔ ترّیں گِل۔
- **لگدمال**: (لَ گ دْ + مَ اَل) بچار "لگتمال"۔

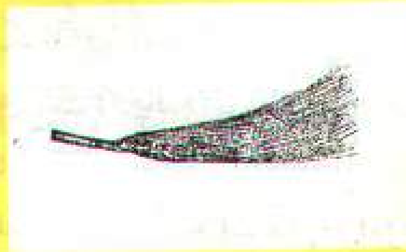

لگوشک

- **لگڑا** : (لِ گ ُ۔ ڑَ ا) جون، گند، بے پلگار
- **لگشتنگ** (لَ گ ُ ش۔ ت گ) لُگشتگیں + بے پرواہیں۔ بے سردریں مردم۔
- **لگشنگ** (لَ گ ُ ش گ) چیزے پہ بیگ ءُ کپگ، رنگ ءِ ترگ، شترگ۔ رنگ یا پوست ءِ لُگشگ بزاں رنگ ءِ ترگ وست یا پادءِ لُگشگ بزاں یلہ بیگ، چہ کوہ ءِ سرءِ کپگ، چہ مات ءِ لاپ ءِ۔
- **لگگ** (لَ گ۔ گ َ گ) رِچگ، پربدگ + ڈیکّ ورگ۔ ماں آیگ۔
- **لگّل** : (لَ گ۔ گ َ ل) مُژدہ۔ لگّل وار : مُژدہ وار، بزاں کسے ءِ یک جاھے ءِ یک چیزے برس ایت آ ھروھدء پہ ھمے ھاترءَ روت کہ پدءَ رس ایت مئے۔ لگّل واربوگ : بُو ءِ سوچگ، موچکیں یا اموچک چنگ۔
- **لِگن** : (لِ گ ن) مادن ءِ بزیں مزنیں تالاب کہ آ ئی ءِ تہ ءِ گڈ شوگ بیت۔
- **لگناک** (لَ گ گ۔ نَ اک) : لگوک۔ تزیت لگوگ۔
- **لگمش**: (لَ گ َ مُ ش) پہ لگت مُشگ۔
- **لگور** : (لَ گ ُ ور) ا۔ بلوچانی یک ٹکّے۔ ۲۔ بُزدل، بے دل۔
- **لگوشک** (لَ گ ُ وش ک) کرپاس ءِ گڈگ کنگ ءِ رندپہ چھرئیں اَنت کہ آئی ءِ ڈیرہ ءِ لگوشک گوش اَنت۔ (بچارئیت)

- **لگوشگ** (لَ گُ وِ ۔ شَ گْ) یک چیزے ءِ پوست ءِ دیر کنگ + پوست لگوشگ + درلگوشگ بزاں کشگ۔ لوپ ءِ ودر لگوشں۔
- **لگوک** (لَ گُ ۔ گُ وکْ) پر لچوک + کاھے۔
- **لَل** : (لَ لَ لْ): بچار « بِل »
- **لِلؔ** : (لِ لْ لْ) ھماکہ آئی ءِ زبان چہ نادڑاھی ءِ سبب ءِ گران تراتگ ءُ گپ جنگ ءِ گوں آئی ءِ زبر سُریگ نہ بیت۔ چہ بادیادگ نادڑاھی یا تزند آپ ءِ ورگ ءِ رندزبان « لِل » بیت یا کہ مردم سک پیر بیت ھم چہ تزوری اوتی لِلک ءِ دلکش ءِ سُریت نہ کنت۔ مرگ ءِ نزیک ءَ ھم زبان پُرشایت ءُ لِل بیت۔
- **لِل** : (لِ لْ لْ) مچیتانی زبان ءِ شتر، جوان۔ ھبرءِ نہ گیشگ، لِل بیگ، لِل کنگ۔ لَل
- **لُل** : (لُ لْ لْ): مچیتانی زبان ءِ کیر ءِ گوش انت۔
- **للایگ** (لَ لَ ا ۔ یَ گْ) بکواس کنگ، گڈگڈ کنگ « للاھگ »،
- **للڑگ** (لَ لْ لَ ۔ ڑَ گْ) سُرسُرگ: چنڈگ۔ کوکا یا ٹاھیے یا کہ دارے کہ پادانی چیرءِ کن انت آئی ءِ بُن زمین ءِ سرءِ برابر کہ ایر نہ بیت گڑا « للڑایت »، تترگ۔
- **لِلِک** : (لِ لْ ۔ لِ کْ): زبان، ھمے گوشت ءِ پچڑ کہ دپ ءِ تہ ءَ انت ھرتام ءِ جنش ایت ءُ گپ جنگ ءِ سُرایت۔
- **للو** : (لَ لْ ۔ لَ وْ) بچار « للہ »،
- **لُلوم** : (لُ لْ وم) چیزے کہ لونجان بہ بیت۔ انچش کہ کماتگیں مُھرگ۔ ھولبی۔
- **لُلومک** (لُ لْ وْ ۔ مْ کْ) کسانیں لُلوم۔ چیزے کہ لونجان بیت چو کہ چادرءِ بُن یا کہ پس ءِ پادانی پُشت ءِ موداںیگ ءِ یاگوں ھمے مبدان آئی ءِ لِلڈ ھم پچ اِتگ انت۔ لِنڈک: لونجان۔
- **للہ** : (لَ لْ ۔ لَ ہْ) بلوچی دیترانی زانتگیں واھگدار کہ آئی ءِ لوگ بانک ءِ نام گرانازانت کہ واھگداری داستان ءِ باتورانت۔ بلوچی نامے۔ ھمامردم کہ یک چکے ءِ زیرایت ءُ آئی ءِ رودین ایت۔ Faster, ہا Guardian.
- **للی**: (لِ لْ ۔ لِ یْ): گُنگی: ھیراں نہ گیشینگ
- **لَمب**: (لَ مْ بْ) دڑ چک ءِ شاھاں چہ درآتکیں کستریں شاہ کہ چہ آیاں ٹال رُدانت + چادرءِ لَمب، سریگ ءِ لمب + آسں ءِ لَمب۔ تگرد ءِ لَمب بزاں گڈسری بھر۔
- **لِمب**: (لِ مْ بْ) بزبز ءِ دوتگ، بزبزیں ذُون، "لمبگ" ءِ پرمانگال بزاں « بہ لِمب » « بہ دون »۔
- **لُمب**: (لُ مْ بْ بْ) کُڈ، بے پرواہ، بے سَرَدَد۔
- **لِمبگ** :(لِ مْ ۔ بَ گْ) بزبز ءِ دوتگ۔
- **لُمبگ** : (لُ مْ ۔ بَ گْ) جاتے کہ تَلمب بیت ءُ تَلمب ءِ کپ ایت۔ بزبز ءِ دونگیں دیوال ءِ گل تترتی ءِ مہ پچ ایت دیر بئیت ءُ بہ کپ ایت + تلمب ءِ لُمبگ۔
- **لِمبو** : (لِ مْ ۔ بُ وْ) بچار « لیمبو »
- **لَمبوس**: (لَ مْ ۔ بُ وس) دپ ءِ تہ ءِ گُبانی تھی نیگ۔ (لنبوس: گرداگرد اندرون دھان)
- **لَمبوک**: (لَ مْ ۔ بُ وکْ) ھماچیز کہ آئی ءِ لَمب دراج بہ بیت + ھما آس کہ براتزنے ءُ زُبانگ دینت یا کہ پہ دگر چیزے ءِ گرگ ءِ لَمب کش انت۔

- **لِمپ** : (لِ مْ پْ) چہ پونز دَر آیوکیں گندءُ لیتار کہ بَزءُ لیچتاک اِنت هُونش کنگ ءَ دَرکیت ۔ پَشّانک ءَ آپ بیت ۔ سوچاکی ءُ سارتی ءِ ھم ۔ ھندی : رینٹھ ، انگریزی : Snutt ، عرب سنسون ، بحرینی : سناسین ، یمنی : مخاط ، پارسی : خُلْم ۔ چُرم ۔
- **لَمپش** : (لَ مْ ۔ پَ شْ) کُچ ءِ ھوشگ کہ چہ آئی ءِ دِرستیں کلونٹ یا ناہ دُور کنگ بہ بنت ، چہ ھمیشی ءِ جوڑ کرتگیں ڈال روپ ۔ (بچار بُت)
- **لِمپشک** (لِ مْ ۔ پُ شْ کْ) : ھما پَشّانک کہ آئی ءِ تہ ءَ لِمپ آپ اِنت ءُ بازرِچ اِیت ۔
- **لَمپشو** : (لَ مْ ۔ پَ شْ وْ) : شُھرک ءِ رنگیں ناڈراھی یے ۔
- **لِمپک** : (لِ مْ ۔ پُ کْ) بھار کاھے چو پیماز ءِ اِنت ۔ تاک ءِ چو پیماز نیگ ءِ بارگ اَنت ، بُن ءِ چو پیماز ءِ اِنت ۔ بُن ءِ دُور بیت ۔ پِشکے روت ۔ تاک ءِ چو گُپار ءِ بنت بزاں چو آکلو ءِ پیچ بنت ۔
- **لِمپوشک** (لِ مْ ۔ پُ وشْ کْ) بچار « لِمپشک » ۔
- **لِمپی** : (لِ مْ ۔ پ ی) ھما مردم کہ آئی ءِ لِمپ رِچ اَنت + لیتی : ھا کلونٹ کہ چک ناہ بوگ ءِ رندءَ پ ءِ پچ اَنت ۔
- **لِمڑ** : (لِ مْ ڑ) ریز ، ریزگم ۔ رمیز
- **لَموک** : (لَ مْ وکْ) تڑپوک ، چموک ۔

لمپش

- **لَنب** : (لَ نْ بْ) بچار « لَمب »
- **لِنب** : (لِ نْ بْ) بچار « لِمب »
- **لُنب** : (لُ نْ بْ) بچار « لُمب »
- **لِنبگ** : (لِ مْ ۔ بَ گْ) راستیں گال « لِمبگ » اِنت بچار « لِمبگ » ۔
- **لُنبگ** : (لُ نْ ۔ بَ گْ) بچار « لُمبگ » ۔
- **لِنبو** : (لِ نْ ۔ بُ وْ) بچار « لیمبو » ۔
- **لَنبوس** : (لَ نْ ۔ بُ وشْ) بچار « لَمبوس » ۔
- **لَنبوک** : (لَ نْ ۔ بُ وکْ) بچار « لَمبوک » ۔
- **لِنپ** : (لِ نْ پْ پْ) بچار « لِمپ » ۔
- **لِنپشک** : (لِ نْ ۔ پُ شْ کْ) بچار « لِمپشک » ۔
- **لِنپوشک** : (لِ نْ ۔ پُ وشْ کْ) بچار « لِمپوشک » ۔
- **لِنپوشک** : (لِ نْ پْ ۔ پُ وشْ کْ) بچار « لِمپوشک » ۔

لپئی : (لِ ٹ ۔ پ ئی) بچار ، لمپی۔

لُنٹ : (لُ ن ٹ) مردم ءِ دیم ءَ چہ پوزءَ جہل ءُ چہ زنوک ءَ بُرز دپ ءِ تل ءِ کنارہ کہ ھبر کنگ ءُ ورگ ءَ بیچ ءُ بند بنت ۔ کنارہ اک : مَجل ءِ لُنٹ (مَجل کہ لطریت وتی لُنٹاں سوچ ایت) کاشیگ ءِ لُنٹ ، تگرد ءِ لُنٹ بزاں لمب ۔ لُنٹ پہ لُنٹ : سک پُرّ ، کپیل ۔ لُنٹ کنگ یا لُنٹک کنگ بزاں گِر یوگی بوگ ۔ (بچار بُٹ)

لُنٹک (لُ ن ۔ ٹ ک) کسانیں لُنٹ ، چیزے ءِ گُڈی سر ، لُنٹک دیگ ، بزاں لونٹک دیگ ، لُنٹ کنگ یا لُنٹک کنگ بزاں گِریوگ بیگ ۔

لُنٹی : (ل ن ۔ ٹ ئی) ماھیگے کہ ایشیءِ سُھر دپ ھم گُش اَنت (بچار بُٹ) ★

لَنج : (لَ ن ج) : رنگ ، ڈرو شم ، گونگ اک : مہ لنج

لُنج : (لُ ن ج) تھاری ، شپ ءِ لُنج ۔ سکیں جُھل ءُ تھاریں جاگہ ، انچوش کہ لُنجیں زرد (۲) دپ ءِ تھی بھر بزاں دپ ءِ تہ ءُ گپّانی تھی نیمگ ۔

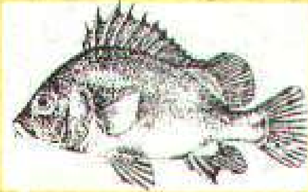
لُنجان : (لُ ن ۔ ج ا ن) : لونجان ۔

لنجو : (ل ن ۔ ج و) پُرّ ، چکار ۔ PPB, LWD:LANJO: Full

لِنچ : (لِ ن چ) اولاک ، رستر یا دلوتانی چہ بُزانان جہل ءُ چہ کونڈ کلاں بُرز ءِ تنک تریں گوشت (۲) لیچ اِنگیں ۔ اک :

لُنٹ

لُنٹی

کد : گیش چہ گیش ۷۰ س م

"تُچک لِنچ اَنت"

لِنچ : (لِ ن چ) مردم ءِ ران ءُ ران ءِ چیرگی نیمگ ۔ (شیرازی : لِنگ : وسط دوران)

لنچک : (ل ن ۔ چ ک) کسے کہ راہ ءِ روگ ءَ کونڈ بیت (۲) ماھیگے ءِ نام اِنت ۔

لندھور : (ل ن ۔ دَ ھُ و ر) لنڈور ، سکت بُرز ، مزن کدیں ۔ دِراج ءُ بُرز ۔ لندھور بن سعدان : امیر حمزہ ءِ داستان ءِ یک کردارے ۔

لِنڈ : (لِ ن ڈ) بچار لِنڈک

لَنڈ : (لَ ن ڈ) زنڈ ءُ دراجیں کیر ۔

لُنڈ : (لُ ن ڈ) سُورنہ کرتگیں مردیں یا ھما مردم کہ آئی ءِ گس ءِ جنیں آدم نیست بزاں تھنائیں مردیں ۔

لُنڈ : (لُ ن ڈ) بلوچانی زاتے ۔

لنڈر : (ل ن ۔ ڈَ ر) ھما مردم کہ پہ شَر ءُ ھرابی گردگ ءِ بے پرواھی گرد بیت ۔ بدکار ۔ لگشتگ ، بے پرواہ ، شَرّ ، بے لج ۔

لِنڈک (لِ ن ۔ ڈِ ک) لونجان ، للونک ، بنام ءُ رسوا ، پس ءِ ھماھیں پُدوم یا ریکٹ کہ گوں آئی ءِ مِیاں بدانت ءُ لونجان بنت ، تُچکت ءِ لنچ بیگ ۔

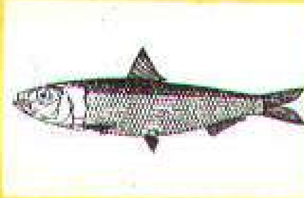
لنڈو : (لِ ن ۔ ڈ و) گُڈِ اِتگ دُمبیں گوک کہ ھما دُمب بُن ءَ پُشت کپتگ ءُ بس ۔ لِنڈہ

- لنڈور: (لَ نْ ۔ ڈُوْ رْ) ڈراج، ڈراج ءُ لونجان، لندھُور، بُرز ءُ گشاد [شیرازی: لندھور: آدم غول پیکر]
- لُنڈی: (لُ نْ ۔ ڈِ ئی) بے سُوری، بے سوری ءُ زمانگ۔
- لَنش: (لَ نْ شْ) ھامردم کہ راہ ءَ روگ ءَ تہ ءُ گمیں لنگ کنت + لَنش ءُ پتار بزاں لِڈّءُ بُوچ۔
- لنکگ: (لَ نْ ۔ کَ کْ) دست یا پادءِ لنکگ + موردانگ۔
- لُنکہ: (لُ نْ ۔ کَ ہْ) ڈپار، دپ ءِ یک پُرّے چہ ورگ ءِ لُنکھے بَٹّ۔
- لَنگ: (لَ نْ گْ) ھماکس کہ پہ تَرّی راہ ءُ شُت نہ کنت یا کہ یک پادے پُرشتگ ءُ یا کہ ھردوئیں پاداں لنگ اِنت۔ [شیرازی: لنگ: آدم شل]
- لِنگ: (لِ نْ گْ) ران : لینگ (پا) پا: لنگ۔
- لُنگ: (لُ نْ گْ) یک رنگ رنگی ڈراج بُتّیں پلگے کہ گیشتر پہ سالونکی یا پہ دگہ انچیں وشّیں روچ ءُ سرءُ کنگ ءُ کارمرد بُوتگ۔ لانکیگ [شیرازی: لُنگ: پارچہ ای کہ در حمام دور خود پیچند]
- لنگار: (لَ نْ ۔ گَ ارْ) بچار ءِ ننگار۔
- لنگاسی (لَ نْ ۔ گَ اِسِ ئی) دشت ءُ چہ تو لنگانی بازار ءُ جُھل مینگے۔
- لَنگر: (لَ نْ ۔ گَ رْ) مُبدا۔ حاکم یا سرداری ورگ جوڑ بیگ ءِ جاگہ کہ پہ بازمردم ءُ ورگ جوڑ کنگ بیت۔
- لَنگری: (لَ نْ ۔ گَ رِ ئی) تکلمیں ماھیگ ءِ زاتے کہ مزن بیت۔
- لنگڑ: (لَ نْ ۔ گَ ڑْ) وار۔ بزکار۔
- لِنگ لِنگ: (لِ نْ گْ ۔ لِ نْ گْ) شِتاں، بنگے پہ دیے۔ [شیرازی: لنگہ لنگہ: یکے یکی]
- لِنگو: (لِ نْ ۔ گَ وْ) بلوچستان ءِ روبرکتی گڈّی بندن اِنت کہ چہ ایشی ءُ آدم ایران ءِ سیم سراِنت۔ رودراتک ءِ بلوچستان ءِ تیاب کنرہ ءُ سیم سرچہ ھب ءُ کورءُ بنگیج بیت کہ ھب ءُ کورحم گوں وتی کرہ ءِ جاگھاں بلوچستان اِنت۔
- لَنگو: (لَ نْ ۔ گُ وْ): لنگ۔
- لِنگہ: (لِ نْ ۔ گَ ہْ) بچار ءِ لِنگو۔
- لِوار: (لِ وَارْ) تبد۔ گٹ، ڈُرچک، ھما گرمیں گوات کہ گرماگ ءُ کش اِیت دیم ءُ سوچ اِیت۔ مردمی نلمے۔
- لواسی: (لِ وَا ۔ سِ ئی) ماھیگ گُشتیں یکداراں چہ دریا ءُ کشگ ءُ ھُشک ءُ سر ءُ برگ ءُ دار زندیں لواسی ءُ تَرم گوشش اَنت۔
- لِواش: (لِ وَاشْ) سادگیں ءُ تنکیں نگن کہ بے روگن ءُ پچگ بیت ھاڈ گاریا زمین کہ اود ءُ رکینگ یا تیجگ کشگ بیت
- لواں: (لَ وَانْ): ساڑا، توسیپ PPB, LWD: LAWĀN: They praise(found in this form only)
- لویاری: (لُ وْ ۔ بَ ارِ ئی) داڑھ ءُ کار بوجانی تہ ءُ گرد سریں پتّاسی یے کہ گوں ھمیشی ءُ کیبسی ءِ کُنڈ درچنگ بیت کہ ھمے ءُ کُنڈ ءُ تہ ءُ کیبسی میھ ءُ ٹپ نندایت۔
- لوپ: (لُ وْ پْ) سادیا بندیک کہ آئی ءِ سر ءُ کوب ءُ مان کنگ کہ ھُشک روت لوپ کنگ:۔ گرپتار کنگ، اڑینگ۔
- لوپد: (لُ وْ ۔ پَ دْ) لوگ ءِ پَد بزاں پُشتی نیمگ۔
- لوپک: (لُ وْ ۔ پَ کْ) یک چیزے ءِ گیشیں ٹکّر اک: سروپ ءُ دگہ نیمگاں لوپک پر۔
- لوت: (لُ وْتْ) کیسپینگ، گُد ءِ پیلک کہ چیز مان کنگ ءُ گوپگ ءُ ڈرنجگ بیت۔
- لوت: (لُ وْتْ) بڑھنگیں ڈَنْ۔

- **لوتار** : (لُ و ۔ تَ اڑ) دارے کہ یکّ سرے زنڈ ءُ یکّ سرے بارگ اِنت کہ مید پہ ماھیگ ءِ جنگ ءَ کارمرزءَ کن اَنت
- **لوتاری**: (لُ وْ ۔ تَ اِرِیْ) ماھیگے ۔
- **لُوتو پُوتو** : (لُ وتُ وْ + پُ وتُ وْ) گوں کارے بندءُ گلائیش یادسگتے ۔ پہ مُپت یک کارے ءَ ھور بیگ ۔
- **لوٹ**: (لُ وْٹْ) بزاں ءِ بہ لوٹ ، (۲) گرز ، پکار ، (مُطالبہ)
- **لوٹا** : (لُ وْ ۔ ٹَ ا) پکاری ، ضرورت ، لوٹگ ، چیزے ءِ لوٹگ ءِ کار یاڈک ۔
- **لُوٹار** : (لُ وْٹْ ۔ ٹَ اڑ) بچار "لُٹار"
- **لوٹارگ**: (لُ وْ ۔ ٹَ اڑگْ) اَسپ ءِ تیزتاچینگ پہ زور

PPB, LWD: LOTĀRAGH: To urge on, To make a horse gallop.

- **لُوٹارگ** : (لُ وْٹْ اڑگْ) بچار "لُٹار"
- **لوٹک** (لُ وْ ۔ ٹَ کْ) کسے ءِ پہ سُور یادگہ کارے ءَ لوٹائینگ ،
- **لوٹکی** : (لُ وْ ۔ ٹَ کِ یْ) ھامردم کہ پہ لوٹگ ءَ کابیت ، یا لوٹگ ءِ کار ۔
- **لوٹگ**: (لُ وْ ۔ ٹَ گْ) کسے ءَ چیزے پکار بیت ءُ وتی گورءَ نیست چہ دگرے ءَ لوٹ اِیت + لوٹا بزاں "مطالبہ"

- **لوجر** : (لُ وْ ۔ جَ رْ) کسانیں ماھیگے کہ گوادر ، گنز ءُ پَسنی ءِ دریاھاں بازبیت مستریں لوجرءِ دراجی بلکے بیت (بچار "بُت)
- **لُوچ** : (لُ وْ چْ) بِرھنگ ، جاندر ، بے گُد ءُ پُچ ۔
- **لودپ**: (لُ وْ + دَپْ) لوگ ءِ دپ ۔
- **لوگدل** (لُ وْگْ + دِلْ) لوگ ءِ دل بزاں لوگ ءِ تہ ءَ زمین ءِ سر ۔
- **لوڈی**: (لُ وْ ۔ ڈِیْ) بچار "لوڑی"
- **لوڈیگ**: (لُ وْ ۔ ڈِ یْ گْ) بچار "لوڑیگ"
- **لوگروپ** : (لُ وْگْ + روپْ) ھاجنین یامردین کہ پہ کرے ھرکسی لوگاں روپ اَنت ۔
- **لوڑ** : (لُ وْڑْ) یکجا ، ھور ، ھوار
- **لُوڑ** : (لُ وڑْ) دنزءُ کنوکیں گوات گیشتر ھا کہ چوچن کول ءَ اِنت ۔ چن کول ۔
- **لُوڑک**: (لُ و ۔ ڑَکْ) کسانیں لُوڑ ۔
- **لوڑی**: (لُ و ۔ ڑِیْ) دُھل جنوک + آسن کاریں دُھل جن ۔ جپسی (Gypsy) "خانہ بدوش" + کسے کہ ھر وھد دستے پہ لوٹگ ءِ دراج اَنت ۔ پنڈوک ۔

- **لوڑی²**: (لُ وْ۔ ڑِیْ) یا کہ لوڑیگ: ھما کَوں لُوڑءَ سیادی کنت ھما کہ چہ لُوڑءَ یا لُوڑءِ ھمراہ اِنت۔ لُوڑیگاں پمیشکا "لوڑیگ" گوْشْ اَنت کہ چو لُوڑءَ مُلک پہ مُلک تَرّان اَنت۔ روچ جاگہےءَ شپے جاگہے۔ چہ ھمے لُوڑ" ءِ گال ءِ ایشانی نام "لوڑی" یا "لوڑیگ" اِنت۔
- **لوڑیگ**: (لُ وْ۔ ڑِی گْ) بچار "لوڑی"
- **لوڑی مُرگ**: (لُ وْ ڑِیْ + مُ رْگْ) داراں ٹُکّو، کُتّاں جنگ۔ مُرگے۔
- **لوس**: (لُ وْ سْ) بچار "لونس"
- **لُوسّ**: (لُ وْسْ سْ) چَلْتُوس
- **لوش**: (لَ وْ شْ) نپگیں کسانیں ءُ نازرکیں کوْٹگ (کیٹگ) بلوچستان ءِ بازجاگہ تیجگ ءِ ھم "لوش" گوْشْ اَنت
- **لُوشت**: (لُ وْ شْ تْ) بُزھنگ۔
- **لوشو**: (لَ وْ۔ شَ وْ) سرباز ی مچّ۔
- **لُوک**: (لُ وْکْ) جتاڑی اُشتر، مھری۔ PBLWD: LOK: A male camel, a strong camel.
- **لوکارگ**: (لُ وْکْ۔ کَ ا رْگْ) لیکّارگ: الگدار یا چَندن ءِ داریا دگہ اَنچیں چیزے وانگ ءِ سرءِ نُود پہ دیگ ءُ مُشگ

لوگدوچ

کہ بہ سیت ءُ چہ آئی ءِ چیزے دیر بٹیت۔
- **لوکم**: (لُ وْ کَ مْ) PPB, LWD: LOKHM: Fine, powdered.
- **لوگ**: (لُ وْ گْ) ھمے جاگہ کہ مردم تہ ءَ ءِ نندایت، گِس۔
- **لوگار**: (ل وْ۔ گَ ا رْ) دْراجیں میڈ PPB, LWD:LAGHĀR: Long hair.
- **لوگجاہ**: (لُ وْگْ + جَ اہْ) لوگانی ڈڈو۔ بنپدانی رند۔
- **لوگدار**: (لُ وْگْ + دَ ارْ) لوگ دارو کیں مردم، ھما کہ مُچک ءُ لوگ داشت کنت۔
- **لوگدوچ**: (لُ وْگْ + دْ وْ چْ) لوگ دوچگ ءِ کمانیں سُوچن۔ (بچار بُت)
- **لوگی**: (لُ وْ۔ گِ یْ) لوگ بانک، جنین، مچکانی مات۔ لوگ ءِ نھی۔ اک: لوگی مُرگ، لوگی گپّ، لوگی کار
- **لوِل**: (ل وِ لْ) کُتکانی زبان ءِ "لوک" بزاں کوھن اِتاں۔
- **لُول**: (لُ وْ لْ) ھما ساھدار کہ پہ لاپکش زمین ءِ سرءَ روت تورے بے پاد چو کہ مار تور ی پادی چو کہ گوج، کِتّار۔
- **لولا**: (لُ وْ۔ لَ ا) کوپنہ ءِ راستے۔
- **لولارگ**: (لُ وْ۔ لَ ا رْگْ) پاچن کہ مست بیت و تی بلک ءِ ڈنّ ءِ کش اِیت ءُ پساں لولارایت۔

- **لُوٹک**: (لُ و ٹ۔ لُ ک) کسانیں لُول یزاں کسانیں کِتّار، کِرم، کیپک، گوُنڈار ءُ آئیءِ زات بلے ھماکہ بال نہ کن انت۔
- **لُولی** : (لُ وْ۔ لِ ی) پہ چُک وابینگءَ پہ زیر گُشتگیں لچّہ۔ لیلو۔ PPB, LWD:LOLI: A lullaby.
- **لون** : (لَ۔ وَن) یاگاس ءِ زات ءِ ماھیگے (بچار بُت) ✶
- **لوج**: (لَ ون ج) لونجان، چونٹ، چوٹ۔
- **لونجان**: (لَ ون۔ جَ ان) دُرتلگیں چیزکہ جھلیءَ سرءَ یلہ بہ بیت۔
- **لوند** : (لَ وَن دْ) دراجیں پوستے کہ ایشی ءِ لگام ءُ سینہ بندءُ تیابجیءُ بند انت کہ ایشی سرءَ پہ ڈگار ءَ بندانت کہ گراپس وتی سرءَ چست کت مرکنت۔ ایشی راداراتِ انت لوند۔
- **لونڈ** : (لَ وَن ڈ) مادیانیں ھر، مادھریامات ھر، بچان، ھامردم کہ بے سُردرانت ءُ چوکب اِنت ءُ ترایت، چنڈ۔
- **لونڈ** : (لَ ون ڈ) چوٹ، وَھل، لونڈو، چُوڈ، چوٹ، چونٹ۔
- **لونس**: (لَ ون س) بزیں لُنٹ۔
- **لوھار**: (لَ وْ۔ ہَ ار) جوتگیں لیڑہ کہ منی لوھارءُ اگاں بدکن ئے زاناں گرانیں گماں بیگار کن ئے
- **لوھڑ**: (لَ وْ۔ ہَ ڑ) لھڑ اک: "دریاءِ لوھڑءُ جوش"۔ بلے اے گال کم کارمرد بیت۔

لون

- **لوھگ** (ل وْ۔ ہَ گ) PPB LWD: LUHAGH: To burn, to scorch
- **لوھی** : (لَ وْ۔ ہِ ی) منجل، بَٹّ یا نارُشت گرادگ ءِ رَزان۔
- **لُھیگ**: (لَ وْ۔ ہِ ی گ) بچار "لوھی"۔
- **لھ** : (لَ ہ) لھ جُنگ: گوں باھند یاد آیگ۔ لھ لھ کنگ: راشگ گپسگ چو کُچک ءَ۔ بچار "لاہ"، ھوھو کنگ۔
- **لھاباد**: (لَ ہَ ا۔ بَ اد) سرباز ءِ چہ بیاتان ءِ شہرءِ چیرشیپے ءِ نام اِنت۔
- **لھت**: (لُ ہَ ت) بڑھنگ، جاندر
- **لھتے** : (لَ ہَ۔ تِ ے) بچار "لھتیں"۔
- **لھتیں**: (لَ ہ۔ تِ ے ن) یا لھتے بزاں دُرُست اِناں چہ دُرستاں کمیں یا یک بھرے۔
- **لھداد** : (لَ ہ۔ دَ اد) نامے۔
- **لھڑ** : (لَ ہَ ڑ) جوش۔ چہ آس ءِ گرمی ءِ آپ منجل ءِ تہ ءِ جوش جن انت۔ بزاں لھڑ بنت۔ سک گرم + دریاءِ گورم۔
- **لھڑو** : (لَ ہ۔ ڑُو) ھادرمان کہ اگاں دگہ "آپینک"، یا "آرتینک" یا "تُرندینک" ءِ تہ ءَ کنگ بہ بیت آئی ءِ لھڑءُ جوش بدنت۔ Boiler. (15-11-1966)

لھڑی : (لَ ہٗ ۔ ڑِی) بلوچانی یک ٹکے ءِ نام اِنت۔

لھڑینک (لَ ہٗ ۔ ڑے نَ کُ) لھڑ اِنگیں چیز۔

لھگ : (لَ ہٗ گُ) لاگر بیگ ، بارگ بیگ ، ڈھگ ، شمپگ ، رِپگ ۔

لھکام : (لَ ہٗ ۔ کَ ا م) بچار " لھکام "۔

لھلھ کنگ لَ ہٗ لَ ہٗ ۔ کَ نَ گُ) راشگ ۔ گِپسگ ، چوگُجک ءَ ھو ھو کنگ ، دپ جنگ کنگ ۔

لِھم : (لِ ہٗ م) دو آسن یا مادن ءِ اتام کنگ (عربی ۔ لحم ۔ Solder.)

لھُم : (لَ ہٗ م) نرم ، ھما کہ سک ءُ تُرند نہ اِنت۔

لھم کام : (لَ ہٗ م + کَ ا م) کانگٹ و یا داوا ءُ مبی ءِ ھما کام کہ کمان کنگ بیت ءُ پھناتی ءِ دو میں گوشان ءِ سک اِنت۔

لئیکو : (لَ ہ ی ۔ کَ وْ) لیکو ، ڈیکو ، ڈینبرو ۔ وش زیملے ءِ لھتیں گال ءِ یاتے ءِ گوشگ ۔ بلوچی زیمل ءِ زاتے ، ھما لچہ کہ پہ شے مراد ءَ پر بندگ بوتگ۔

لیب : (لَ ے بْ) گوازی ۔ اک ، ٹلکی ، جِنکی ، مَلّ ۔ کِپگ + لیب ءُ لترِ یا لیب ءُ لترِی۔

لیبجاہ : (لَ ے بْ + جَ ا ہ) ھماجاگہ کہ لیب کنگ بیت۔

لیب لچہ : (لَ ے بْ + لَ چْ چَ ہ) ھما لچہ کہ گونڈیں چُکّ ءَ ماں لیبان اِش گوش آنت ۔

لیبو : (لَ ے ۔ بُ وْ) ھما مردم کہ گوں آئی ءِ مردم گوشکندءُ دلوشی کن اَنت ۔ ھما چیز کہ گوں آئی ءِ چُکّ لیب کن اَنت ۔ لیبوک ۔

لیبوک : (لَ ے ۔ بُ وْ کْ) ھما چیز کہ گوں آئی ءِ گونڈ کیں چُک لیب کن اَنت ۔

لیبونک : (لَ ے ۔ بُ وْ نَ کْ) بچار " لیبوک "۔

لیپ : (لِ ے پْ) نپاد ، گندل

لیپٹرو : (لِ ے ۔ پَ ٹْ رُ وْ) پُلپیٹ وَرگ ۔

لیپگ : (لِ ے ۔ پَ گْ) ھما چیز کہ آئی ءِ دریا ءِ گوات ءُ گورم بیار اَنت ءُ تیاب ءِ دور بد بیت + بوجیگ لیپگ بیت ۔ مُرتکیں ماھیگ لیپگ بیت ، ھر دگہ چیزے کہ دریا ءِ آپ ءُ گوات آئی ءَ تیاب ءَ بیار اِیت ۔ ھمالنش ءُ پتار کہ ھاراش رودپ اِیت ھر جاگھے ءِ آپ ءِ کنرءَ لیپگ کنت ۔ ھماکاہ ءُ ڈرکی متال کہ بزنجی ڈگار ءِ پہ زمین زور ءِ ھاتہ ءِ ماں کن اَنت چہ ایشاں زانتگیں لیپگ ایش اَنت ۔ (۱) ایشرک ، (۲) پنیر (۳) گز (۴) جَور (۵) جَک (۶) تُرات (۷) ماتکینگ (۸) بید ۔

لیت : (لَ ے تْ) لیبوئیں مردم ھما مردم کہ چہ آئی ءِ سرءُ پُر ءُ گپاں مردم بکند اَنت ۔

لیتار : (لِ ے ۔ تَ ا رْ) لیچناکیں آپ + لبزءُ لیتار ۔ دپ ءِ ھما آپ کہ وت رِچ اِیت ءُ لچناک اِنت + ماھیگانی بڈّءِ سچ ءُ اِنچکیں لیتار ۔ گیشتر گُلُوئی لیتار + مردی ھم چو لیتار ءِ اِنت ہمیشکا بازمردم آئی ءِ لیتار گوش اِیت ۔ لیدگ ءُ لیتار ۔

لیٹ : (لِ ے ٹْ) بزاں " بہ لیٹ " لیٹگ ءِ پرمانگاں ۔

لیٹگ : (لِ ے ۔ ٹَ گْ) مردمے کہ وپتگ چہ کشے ءَ پہ دگہ کشے ءَ لیٹ اِیت ۔

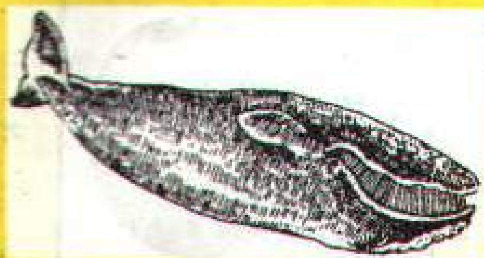
لیٹ ورگ : (لِ ے ٹْ + وَ رَ گْ) چیزے وتی سر ءِ وت لیٹ گیت + لیٹ گرگ ۔ لیٹ دیگ ۔

لیٹوک : (لِ ے ۔ ٹُ وْ کْ) ھما کہ لیٹ اِیت + ھما چیز کہ اوشتات نہ کنت چیستوک ءِ لیٹوک : بیلڑ ۔

لیٹینگ : (لِ ے ٹِ ے ۔ نَ گْ) چیزے کہ وت نہ لیٹ اِیت ۔ آئی ءِ لیٹینگ بزاں چہ یک کشے دگہ کشے ءِ کنگ ۔ سِنگ ءِ دیم ءِ لیٹینگ : بزاں کسے ءِ ھچ براھوش کہ گوشتگ نہ کرتگ یا چوشیں

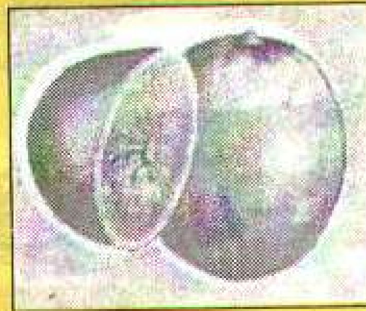
کارے ءِ اُمیت نہ بُوتگ ءُ کنگ ئے پہ آئی ءَ گوش اَنت۔ " سنگ ءِ دیم ءَ لیٹین اِت " ءِ دل ءِ دیم ءِ لیٹینگ : پہ کسے ءِ سرپدکنگ ءَ تاگُڈی سیم سراں ساہ ڈندکنوکیں مُجِد کنگ یا کسے ءِ پہ کارے ءَ گوشگ ءِ بے آسریں پگگ۔

- **لیبجر** : (لِ ی ج۔ جَ ڑ) گوُتجر۔ کسانیں وشّیں ماھیگے۔
- **لیدگ**: (لِ ے۔ دَگ) لیدگ ءِ لیتار۔ لیدگ ءِ لیمار۔
- **لیڈ**: (لِ ی ڈ) چو پیر ءِ کاھے کہ ڈرچک ئے مزن بیت کہ ءِ کسانیں گنرے ءِ بیت۔ ایشی ءِ اُشتر ءُ پس ءِ ابید مردم ھم وارت۔ لیتوار ءِ ہزاتے۔ دانگ ئے مُھر اَنت ءُ حولب اِنت۔
- **لیڈ**: (لِ ی ڈ) بچار " لیٹر"
- **لیزگ** : لِ ے زگ) دلشیاہ کنوک + ھمارگ ءِ بازکنت۔ ءِ انجار پتیار۔ گھیر ءُ گپ، لیس ناک، لچناک۔
- **لیٹر** : (لِ ی ٹر) سکّیں مزنیں جناوریں ماھیگے۔ (بچار بُت)
- **لیٹر** : (لِ ے ٹر) لیٹر کہ پوست ءِ سرءَ گوات بنت۔ " لیٹریگاں پٹریگاں "۔ ۲۔ یک نُونگے۔ ھماکرم کہ ٹرک اِیت بالو ءِ بیت۔
- **لیٹو** : (لِ ے۔ ٹو) نریں اُشتر۔

لیٹر

- **لیٹرہ** : (لِ ے۔ ٹرَہ) بچار " لیٹرو "
- **لیس** : (لِ ے ش) پزیں ءُ لگناکیں آپیں چیز + ماھیگ ءِ لیس گیشتر گلُّو ءِ لیس کہ چو لیتار ءِ اَنت۔ لیتار + لگناکی۔
- **لیس پلیس** : (لِ ے ش + پ لِ ے ش) یک ھبرے ءِ تہ ءَ پتر کنگ پتیاری کنگ۔
- **لیس دیگ**: (ل ے ش۔ دَ یَ گ) آرت ءِ نرمکنگ ءُ بازپُنڈگ کہ آئی ءِ تہ ءَ لگناکی پیداک ءِ بیت۔ گپ ءِ لیس دیگ بزاں بازبرءَ گوشگ۔
- **لیکارگ** : (لِ ی کْ۔ کَ ارگ) یک سکّیں درمان یا دگہ چیزے ءَ وانگ ءِ سرءَ زور پرِ دیگ ءُ مُشگ کہ ءِ بیت چیزے دیر بئیت، چندن یا الگدار ءِ لیکارگ۔
- **لیکگ** : (لِ ے۔ کَ گ) کمار کنگ + مَنگ + شُمار کنگ۔
- **لیکو** : (لِ ے۔ کَ وْ) ھساب داد
- **لیکّو** : (لِ ی کْ۔ ک وْ) پہ کسے ءِ شرانگ ءِ سوتے گوشگ + ڈیرو، لئیکو، ڈیکو۔
- **لیکہ** : (لِ ے کَ ہْ) بچار " لیکو
- **لیگار**: (لِ ے۔ گَ اڑ) چلّ، چلّیں، چیرکیں، پونگیں۔

- **لیگر** : (لِ ے ۔ گَ ڑ) لیگار۔
- **لیلا** :(لِ ے ۔ لَ ا) کارے ءُ نہ کنگ ءِ، سرزدیگ ءُ نیمون کنگ یا کارے ءِ چہ سرءُ دور کنگ ءَ بے بزانتیں گپّ کنگ۔ لیلا پیلا کنگ۔
- **لیلامجنون** :(لِ ے ۔ لَ ا + مَ جْ ۔ نُ و نْ) ھما دو نیں مزنیں اِستار کہ مگرب ءِ وھدءِ روبرکت ءِ نزّیک نزّیک ءِ گندگ بنت۔ عربی ادب ءِ اِشکی داستانے ءِ دو نام۔
- **لیلانبلک** :(لِ ی لْ ۔ لَ انْ بَ ۔ لُ کْ) بچار «لیلمبلک»۔
- **لیلمبلک** :(لِ یْ لَ مْ ۔ بَ لُ کْ) تونگ انگور۔ برئے شُھرانت وشّ اِنت۔ بو مگّیں کہ بھار ءَ رُدایت۔ باز جاگہ ءَ ایشیءَ پیپلک ھم گُش انت۔
- **لیلنبلک** :(لِ یْ لَ نَ ۔ بَ لُ کْ) بچار «لیلمبلک»۔
- **لیلو** :(لِ یْ ۔ لَ وْ) نُنک ءِ واپینگ ءِ نازینک کہ پہ زیمل گوشگ بیت۔
- **لی لی** :(لِ یْ ۔ لِ یْ) مُنگکانی زبان ءِ گوانزگ ءِ نام اِنت۔
- **لیمار** :(لِ ے ۔ مَ ارْ) ھما شُردءُ ھمیں لیتاری تنکیں چپ رنگیں گوشت ءِ پیلک کہ ھر ساھدار ءِ چُکّ ءِ پیداگ بیگ ءِ رند

لیمبو

چہ مات ءِ لاپ ءَ درکیت، چُکّ ءِ پوشش + ھر ھے رنگیں چیز + لیدگ ءُ لیمار۔

- **لیمباڑی** :(لِ یْ مْ ۔ بَ اڑِ یْ) ماھیگے
- **لیمباڈی** :(لِ یْ مْ ۔ بَ اڈِ یْ) بچار «لیمباڑی»۔
- **لیمبو**[1] :(لِ یْ مْ ۔ بُ وْ) نیبگے کہ باز زات بیت۔ تُرشیں لیمبو کد کلو نٹے ءِ مسترانت بلے گِردانت سک تُرش بیت۔ تُرشیں لیمبو "عمان" ءِ مشہور اِنت۔ وشّیں لیمبو ءِ باز راست اَنت۔ (بچار بُت)
- **لیمبو**[2] :(لِ یْ مْ ۔ بُ وْ) باسک ءِ پہ دست زھم جنگ یا گوں لنگکاں مُھر گرگ ءِ رگ ءِ ھُلکاپگ ءِ، یک رگے باسک ءِ گِردی پاد کیت «لیمبو» گوش اَنت ئے۔ گوش اَنت «بیا تئی دست ءِ لیمبو ءَ کشاں»
- **لینج** :(لِ ے نْ جْ جْ) گمبی، مجول، کپّی یا دگہ انچیں لیبانی تہ ءَ چہ دارگ ءُ تاھاں دُور اُوشتگ گمب یا مُکر ءِ دَور دیگ یا جنگ ءِ جاگہ۔ ھر لیبے ءِ بُنگیج ءِ جاگہ
- **لیند** :(لِ ے نْ دْ) ھسابداد
- **لینڈ** :(لِ ے نْ ڈْ) گندگی یا دراھی ءِ لینڈ: زنڈین ءُ ڈراجیں گیت۔
- **لینڈک** :(لِ ے نْ ۔ ڈِ کْ) لِنڈک، بلومک + گوں لس ءِ میداں لو نچانیں لچ اِتکیں لِڈّ۔

- **لینگا** (لَ ے ن۔ گَ ا) لھنگا: تچک مُڑتیں بے کُرچکیں سُبکّیں شلوارے۔
- **لینگاٹ** (لَ ے ن۔ گَ اٹ): ٹیلیفون ءِ سیمانی پاسپانی کنوک کہ انگریزی ءَ "LINE GUARD" اِنت۔
- **لیوا** (لِ ے۔ وَا): مزنیں یک دپی دُھل کہ زہیرءِ سرءَ اوشتارینگ ءَ گوں دولتّءَ جنگ بیت
- **لیتوار** (لِ تیِ و۔ وَار): نیمگے کہ دانگ ءَ کلوئنٹ بنت کہ گرد اَنت کالکءَ سکّ پیچناک اَنت ایشی ءِ تاک گرد ءُ پتن اَنت ھم ورگ ءِ، پیچناک اَنت۔ پلیک۔

- **م** : (مِ یْ مْ) بلوچی ءِ نوزدھمی آب
- **ما** : (مَ ا) "من" ءِ باز، "من" یکّے، "ما" باز اَنت ۔
- **مابک** : (مَ ا بُ کْ) بچار "مھبُک"۔
- **مابی** : (مَ ا پِ یْ) جنینی نامے ۔
- **ماپ** : (مَ اپْ) کچ، کساس، ٹگشگ، درگوز ۔
- **مات** : (مَ اتْ) پت ءِ جنین، ھا جنین کہ آئی ءَ چُکّے بہ بیت، ھمے چُکّ ءِ مات اِنت، اماں، ماس۔ ماتبوٹ، مزنیں بوٹ، مات کور، مات بند
مات کوہ ۔ دور ءِ مات : کسانیں بُن ڈے کہ دَور ءِ لانک گوں ایشی ءَ بستگ ۔
- **ماتاپس** : (مَ اتَ ا۔ پُ سْ) بزاں "مات آپُس" ھا ھِرؔ کہ آئی ءِ مات پدءَ آپُس اِنت، دومی سال ءِ تہ ءَ یا دومی سال ءُ بیت
- **ماتاسک** : (مَ اتْ آ سْ کْ) ھا آسک کہ وھری اِنت یا کہ چُکّے آورتگ ءُ ۔
- **مات بُز** : (مَ اتْ۔ بُ زْ) ھا بُز کہ دو چار رندءَ زاتگ نی وتی سِندءَ توام اِنت ۔
- **مات بَند** : (مَ اتْ۔ بَ نْ دْ) مزنیں بند ۔
- **مات بھر** : (مَ اتْ۔ بَ ہْ رْ) مُرتگیں مردم ءِ مال ءِ شَشُک کہ آئی ءِ مات ءَ رس ایت ۔
- **مات دار** : (مَ اتْ۔ دَ ا رْ) مستریں دار، پَرَہ ءِ مات دار، میل یا بُن میل ءِ ماتیں دار۔
- **مات زات** : (مَ اتْ۔ زَ اتْ) ھا ھِرؔ کہ آئی ءِ مات دومی برءَ بزا ایت ۔
- **ماتشاہ** : (مَ اتْ۔ شَ ا ہْ) کور ءِ مزنیں شاہ، گور ءِ مات شاہ ۔
- **ماتکوہ** : (مَ اتْ۔ کُ وْ ہْ) مزن کوہ (میزربِ ماتکوہ) سہ توپانے بہ بیت ھرزگیں۔ ماتکوہ نہ کپنزاَنت زَندیں ۔

- **ماتکینک :** (مَ ات۔کِ ے۔ں کَ) ھِیَل بُٹ ، کسانیں سوے کہ ریکپ دءَ سک رُد اِیت ، چہ ھورءَ رندسک گُرو کنت پُل ئے گلابی رنگ اَنت کسان اَنت بلے ڈولدار اَنت ، تاک ءُ پُل ءِ تام ئے زھر اِنت ، گیشتر یکجاہ رُد اِیت ءُ پر گنگئے وتیگ کنت ، الیشی ءِ بَر چو کہ کسانیں "گوار" ءِ کوسگ اِنت ، پہ درمانی کارمردبیت ، لاپ ءِ دردءَ وراَنت ئے ، بال مُرگ الیشی ءِ کوسگ وراَنت . (بچاربُٹ)
- **ماتکینگ :** (مَ ات۔کِ ے ں گَ) بچار " ماتکینک "
- **ماتگال :** (مَ ات۔گَ اں) گال ءِ مات ، اک " شُنگ ، روت ، برو " ءِ ماتگال " روگ " اِنت (رھبند۔گرامر) مصدر بلے پہ ایشی ءَ " مُبگال " جوانتر اِنت .
- **ماتگان :** (مَ ات گَ اں) کاتیال ۔ لیبانی تہ ءَ بچکانی مستر ، ماتیگان
- **مات مُرگ :** (مَ ات۔ مُ رگ) یا مادمُرگ ، ھماکیسک کہ باز رندءَ ھیک ئے داتگ ، مادگیں مُرگ زہچینک .
- **ماتو :** (مَ اتُ ؤ) یکّے ءِ پت کہ دگہ جنینے ءَ گپت آ جنین آئی ءِ ماتو اِنت .
- **ماتوشود** (مَ اتُ ؤ۔ ش ؤ دْ) ماتووتی چکو ءِ گُدیا ماشگ ءَ ھرو ھد شر شود کنت ءُ پلگار ئے دکنت ہمیشکا ھر کسے کہ چیزے شتہ

ماتکینک

ءَ شود اِیت آئیءَ ماتوشود گوش اَنت .

- **ماتی :** (مَ اتِ ئی) مات ءِ ، ماتیں ، مزیں .
- **ماتی پادگ :** (مَ اتِ ئی ۔ پَ ادگَ) مزیں پادگ ، چھرءِ ماتی پادگ ۔
- **ماتی لنگک :** (مَ اتِ ئی ۔ لَ ں گُ کَ) دست یا پاد ءِ پنچی لنگک ۔
- **ماتینک :** (مَ اتِ ے ں کَ) بچار " ماتکینک " .
- **ماتیں گُور باسک :** (مَ اتِ ے ں ۔ گُ وَر۔بَاس کَ) چھرءِ بُن زان ءِ مستریں گُور باسک .
- **ماڑ :** (مَ اڑ) آت ءُ روگن ءُ شکرءِ گراد اَنت ، وشّیں شیرکنی یے جوڑ بیت .
- **ماٹو :** (مَ اٹُ ؤ) کارے بلہ دیگ یا ھشتل دارگ ۔★
- **ماٹی :** (مَ اٹِ ئی) چہ آپ ءِ جھلگ ءَ مستریں درپ .
- **ماجب :** (مَ اجِ بْ) یا ماجُب ، پگار ، ماھینوءِ زرّ کہ چہ ماھے یا کتر یا گیشتر کارکنگ ءِ دیم ءَ رس اَنت (تازی : ماوجب)
- **ماجبی :** (مَ اجَ بِ ئی) بلوچی نامے .

- ماجڑو : (مَاجَ ڑُوْ) بچار « مانجڑو » .
- ماجینق : (مَاجِ ئی ٹی ق) درمان کا ھے، سک زھر تام ءُ تھل اِنت ۔ مارجینق .
- ماچین : (مَاچِ ئی ٹ) چین ماچین، چین ءُ ھما دست ۔ ہندچینی .
- مادُبز : (مَ اد ۔ بُ زْ) یامات بُز : شیاہ پس ءِ ھما مادگ کہ دوچار لاپ ءَ زاتگ .
- مادبند : (مَ اد ۔ بَ ٹ دْ) مزنیں بند .
- مادر : (مَادَرْ) مات، ماس، مادر .
- مادرگ : (مَ ادْرَگْ) پاد ءِ اِتکی ءُ شھرگ.
- مادگ : (مَ ادَگْ) نر ءِ ذِدّ، جنین، مادگیں گوک، نرمادگ : دروازہ یا بوجیگ یا دگہ چیزے ءُ زِلپی ءِ مادگ
- مادگ آسک : (مَادَگْ ۔ آسَ کْ) مادگیں آسک .
- مادگین : (مَادَگِ ئے ٹ) نرین ءِ چپ .
- مادل : (مَادَلْ) مادر، مات .
- مادمرگ : (مَادْ ۔ مُ رَگْ) مادگیں مُرگ ءِ نکینک.
- مادِن : (مَادِنْ) دھات ۔ کان . ۲ ۔ مزن راہ ، جوکیں راہ ، مادنیں راہ High way
- مادیان : (مَادِ ئے ان) مادگیں اسپ، بے ھرءَ ھم کار مرد بیت ۔
- ماڈڑو : (مَاڈَڑُوْ) بچار « مانڈڑو » .
- ماڈل : (مَاڈَلْ) زندیں ڈَل (سِنگلگ) .
- ماڈلی : (مَاڈَلِ ئی) بچار « مانڈلی » .
- ماڈی : (مَاڈِ ئی) بچار « ماڑی » .
- مار : (مَ ارْ) ڈراجیں کرمکے کہ پہ لاپ شیپ اِیت، پادے پرنیست، چہ ایشاں بازءَ زھرمان کہ اگاں مردم ءَ ٹوارت مردم مر اِیت ۔ ڈراج ۔ دُور ءِ ڈراج : کسانیں ٹُنڈے کہ دور ءِ لانک گوں ایشی ءَ بستگ .
- مارا (مَارَا) مئے چندءَ .
- ماراپ : (مَارَاپْ) بزاں مار آپ، زھر .
- مارتوسگ : (مَ ار ۔ تْ وْ ۔ سَگْ) نیم بے ھوش بیگ، تُسگ، ژکت ءِ رُوگ . ★
- مارتین : (مَارَتِ ئی ٹ) ٹپنگ ءِ راستے ۔
- مارتینی : (مَارَتِ ئی ٹِ ئی) مارتین ، ٹپنگ ءِ راستے ۔ A kind of rifle.[person] Martini (-ĒNĒ)
- مارجینق : (مَارْ جِ ئی ٹی ق) بچار « ماجینق » .
- مارسر : (مَار ۔ سَ رْ) ھما کہ آئی ءِ سر چو مارءَ اِنت، یا کہ چو مار ءِ سرگ ءَ اِنت، مارسریں پادینک : تواری پادینکے ءِ راستے کہ ھر دو سرے چو مار ءِ سرگ ءَ انت چہ آدگہ پادینکاں بارگ تر ءُ پرنکش اِنت ، چو مار ءِ سرءَ انت : بزاں چہ زھرءَ پُر اِنت کہ چہ آئی ءِ

ورگ ءَ مردم مرایت .

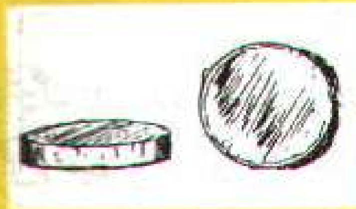
- **مارشت :** (مَ ا - رِ شْ تْ) مارگ ءِ جند، سماکنگ ۔ *
- **مارک :** (م ا رکْ) نامے .
- **مارگ :** (مَ ا رَ گْ) دست ءَ کسے ءِ یا چیزے ءِ سرءَ سُبک ایر کنگ ءُ میزان میزان ءَ شِتر ینگ (کہ گوں ھما چیزءَ مُشان بہ بیت) ءُ یک دیم ءَ کَشِّگ یا کہ ھے رنگ ءَ برگ ءُ آرگ۔ تانجوان مارگ : بزاں جولاھگ کہ بندیگاں تچک کنت پہ گوںگ ءِ ھاترءَ گڑا یک برش رنگیں چیزے ءَ ماں موشاں جنت ءُ ھمے بندیگانی سرءَ مُش ایت ءُ بارت ءُ کار ایت کہ بندیک موش بگرانت۔ زھیرانی تانجواں مارگ : بزاں بیہ بے تاھیری زھیریگ گُٹگ ءِ چہ ایشی ءَ سارگ، سرءَ مارگ، ایرمارگ۔ ۲۔ سماکنگ، زانتکاری ءِ سماکنگ، مُرگ تلک ءَ مار ایت : اگاں "تلک برابر کَل نہ اِنت گڑا مُرگ زانت کہ اے تلک اِنت مُنہ جنت ءُ، گوش انت مُرگ ءَ تلک مار اِتگ۔ ۳۔ سگگ، برداشت کنگ .
- **مارگر :** (مَا رَ - گِ رْ) جوگی، جانبند .
- **مارگوج :** (مَا رَ - گُ وْ جْ) گوج ءِ زاتے .
- **مارمُھرگ :** (مَا رْ - مُ ھْ رَ گْ) مُھرگ ءِ زاتے (گوش انت کہ چہ مار ءِ ٹُک ءَ در کیت)
- **ماڑلی :** (مَا ڑْ لِ یْ) بچار " ماڈلی ".
- **ماڑی :** (مَا ڑِ یْ) ھالوگ (بان) کہ دو یا گیشتر تبک بہ بیت .
- **ماژگ :** (مَا ژْ گْ) درمانے کہ گرد اِنت چو پوپل ءَ بلے سبز اِنت ءُ ٹُک دار اِنت .
- **ماژگ :** (مَا ژْ گْ) بچار " ماذو ".
- **ماژمان :** (مَ ا ژْ مَ ا نْ) زامِن (تازی : ضامن)
- **ماژو :** (مَ ا ژْ وْ) سر ءِ مچگ .
- **ماس :** (مَ ا سْ) مات، پت ءِ جنیں، بزات ءُ گوھارانی مات
- **ماسکول :** (مَ ا سْ کُ وْ لْ) بچار " ماسولک ".
- **ماسگ :** (مَ ا سَ گْ) پال ءِ یک رنگے کہ ھپت ٹال مچّی پیشّس زیر انت، مُتک اِش کن انت کہ بارگ بنت نیم موڑین انت ءُ سران اِشس گُتگ دیان کن انت رندءَ ہچ اِش کن انت پال ءِ بارہ ءَ گُشس انت .
- **ماسو :** (مَ ا سُ وْ) ماتو، ابید چہ مات ءَ، پت ءِ دومی جنین کہ مات ءِ جند نہ اِنت .
- **ماسولک :** (مَ ا سْ وْ لْ کْ) ھما ٹُلگ کہ آپانی سرءَ پہ چیر بند یک پتاتگ کرھیشی ءَ کراں ءِ تہ ءَ کن انت جولاھگ گُد ءِ او تاگاں گوپ اِیت .

ماسولک چیور جوڑ بیت ، دَتھے ٹال ند زیر انت ھم کد کن انت کہ کد ءِ دستے ڈراجی ءَ بنت ایشاں ڈراجی ءَ چوکہ ونجی ءَ تل کن انت ھر یک ندے دو ونجی بیت. ایشانی گِراں ٹُنگ کن انت ءُ ھمرد ءَ گُش پہ گُش کمایِنت انجوش کہ دل اِش بیکدیم ءَ بہ بنت ءُ پُشت اِش بیکدیم ءَ (چوکہ سگم یا سمن) بنت، نی ایشاں چو تگرد ءَ گرد ہچ انت ءُ ایشی ءِ تھی نیمگ ءَ ھمچو پڑاہ کن انت کہ پڑہ ءِ مات دار ءِ سرءَ

ماں بلگُشں اِیت ۔ مات دار ءِ نیمے ھمے نذانی ڈراجی ءَ رسں اِیت دومی نیم زنڈتر اِنت کہ ندوت ءَ بدارأنت ، مات دار ءِ سرھم کمتیں چہ نذاں گیش اِنت کہ آئی ءِ سرءَ بندأنت کہ ترگ ءَ نذ درمیا اَنت ۔ نی ھمے نذانی سرءَ گیشینگ ءَ لگوش اَنت ءُ آئی ءِ کشں اَنت ءَ گوں ماسولک ءَ اڑین اَنت ۔ اِے ماسولک یک بارگیں نذی ٹکرے کہ گوں دیگ ءِ میھ ءَ گُتت کنگ بیت ۔ نی چھرءَ ترین اَنت ءُ ھمے گیشینگ چہ پیرہ ءَ پرچاں بیت ءُ ماسولک ءِ سرءَ پتایاں بیت ۔ یک ماسوکے کہ پرّ بیت آئی ءَ کشں اَنت ءُ دگرے جن اَنت :

- **ماسی :** (مَ اس ی) مات ءِ گوھار ، تری یا ترو ، ھر یک کلاّنھیں جنینے ءَ پہ بوھیری گوشگ بیت ۔
- **ماشں :** (مَ اش) دَھلے ءِ رنگے سیاہ نرمش اِنت ، دانگے گِرد ءُ کساں اَنت چو ماکُ ءِ پاش کو سگ ءَ بیت ۔ ایشی ءِ رنگ ھم پیچ اَنت کہ چو سپیتر ءَ لِھم بیت ، چہ ایشی ءَ ماشینک جوڑ کنگ بیت ، ماش گنگی ھوارس بٹ ھم جوڑ کن اَنت ماشی بٹ ۔ ماشی سرے ؛ بزاں ماش ءِ دانگ ءِ سنگ ۔
- **ماشاہ :** (مَ ا ش ا ہ) بچار " ماشاہ "
- **ماشکیل :** (مَ اش کِ ے ل) چہ ھاراں ءِ سرحد ءَ ھادست ۔ بلوچستان ءَ جاگھے کہ اود ءَ وادباز بیت ، ۲ ۔ کورے کہ گور پچاں کیت ءُ گوں رکشان ءِ لاشٹ ءُ ھور بیت ءُ اِے آپ سرجم ءَ پہ ھامون ماشکیل ءَ روت کہ اود ءَ سور بیت ۔
- **ماشکیلی :** (مَ اش کِ ے لِ ی) مچّے کہ دانگے زرد ءُ شھرھوار اَنت ، ڈراج اَنت ۔ ایشی ءِ ناہ نازرک بیت ءُ شرپ ایت ترّی ءُ ھشکی ءَ وش اِنت ۔
- **ماشو :** (مَ اش ؤ) آپی مُرگے ، کسانیں پیدا ، ماشرنگ ، وشیں کرگ ءِ بَر دانگ کوانپگ نہ اِنت ۔
- **ماش ءُ کنگ :** (مَ اش ۔ ءُ ۔ کَ نَ گ) ماش ءُ کنگی بٹ (۲) رشّں یا سر ءِ میدّانی تاک کپگ ۔ بزاں میدّانی تہ ءَ اسپیتیں میذ در آیگ ۔ گوش اَنت پلانی ماشں ءُ کنگ اِنت ★
- **ماشینک :** (مَ اشِ ے ن گ) ڈِل اِنگیں ماش ءِ نارُشت ۔
- **ماشی نکول :** (مَ اشِ ی ۔ نِ ک وٰ ل) مُرگے ۔
- **ماک :** (مَ اک) دَھلے کہ چہ ماشں ءَ مستر ءُ ڈراج تر اِنت ، گٹگ بر اِنت ، بور رنگ اِنت ۔
- **ماکیلی :** (مَ اکِ ے لِ ی) مچّے کہ ایشی ءِ کلونٹ زرد ءُ ڈراج اِنت ۔
- **ماگی :** (مَ اگ ی) نامے جنینی ، وشں گُشیں جنینے کہ سِند ءِ سندوک لوتگ ، آئی ءِ مرد ءُ جوانیں کونزگی ءُ ایشی پچ بلار کرپہ بلاول بیلیجم ءَ زانگ بیت سکیں بنجو جنو کے لوتگ ۔
- **مال :** (مَ ال) زرّ ، پس ءُ گوک ، مال ءُ مڈّی ، کٹ ءُ مال ، مال وار ؛ سیتی مال وار ؛ زردار ءَ منگدار
- **مالار :** (مَ اَ ار) آواران ءِ نزیک ءَ جاگھے ءِ نام اِنت
- **مالِد :** (مَ ال ذ) سے چار منکک پتنیں مشگل ءِ یک دیمے ءَ پوست بندأنت ءُ جن اَنت ۔ بچار بٹ تاکدیم 751
- **مالدار :** (مَ ال ۔ دَ ار) زردار ، ھامردم کہ آئی ءَ زرّ ھست ءُ مال ، سیرین مردم ، ھامردم کہ آئی ءَ رمگ ھست ۔
- **مالِشت :** (مَ ا ۔ لِ ش ت) مُشگ ، مالگ ، لتارگ گوں تیل ءَ ۔ ★
- **مالگ :** (مَ ال گ) لتارگ ، مُشگ ، یک چیزے ءَ گوں دومی ءَ ڈکینگ ءُ آئی ءِ ڈراجی ءَ برگ ءُ آرگ ، دنتاں مالگ ، مُزواک مالگ ۔ بتل : گُداں پہ صابون (میک) مال ءَ کیتگ ءَ دانکے نہ دارتے ۔

- **مالُم** : (مَ ال ُم) ھامردم کہ بوجیگ ءِ ناھُدا ءِ رھدربری ءَ کنت۔
- **مال میت** : (مَ ال - مَ ث) مال ءُ متاہ ★
- **مال مَڈّی** : (مَ ال + مَ ڈّ ی) مال ءُ مَڈّی ۔★
- **مال ست** : (مَ ال ۔ مَ سْ ث) زر زوال۔ ھامردم کہ وتی مال ءَ بے راہ ءُ بے راہ ھرچ کنت .
- **مالوم** (مَ ال ُو م) زانتگیں (عربی معلوم) ، مالیم
- **مالوم دار** : (مَ ال ُو م ۔ دا ر) زانتکار ، سَھیگ ، چہ حال ءَ سرپد
- **مالیم** : (مَ ال ِ ی م) بچار «مالوم»
- **ماماایتّی** : (مَ ام َا - اِ ی تّ ی) مُحروں دان ءِ راستے ۔ھوش ءَ ءُ شنگ اِنت ، مُشک ءُ پوست ءُ زبر ءُ نگش اِیت ، ڈلوک ءَ ڈل ءُ ءُ گڑاپوست ءُ دیر کیت ، گوں پوست ءُ مُحروں اسپیت اِنت ۔ کرٹ ءُ کانڑبل ءُ لِک اَنت ۔
- **مامانگ** : (مَ ام َا ن گ) کمتیں مھتل ، کمتیں دارگ ۔ مامانگ بوگ : کمتیں مھتل بوگ ، کمتیں دارگ ۔ مامانگی ۔
- **مامانگو** : (مَا ۔ مَا ۔ ن ۔ گ ۔ و) بچار " مامانگی " ★

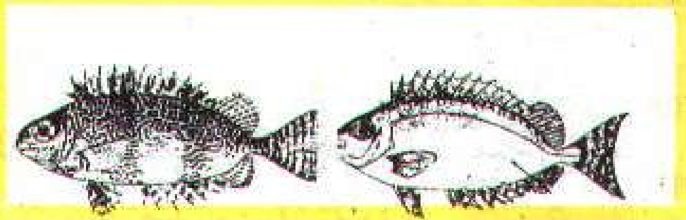
- **مامانگی** : (مَا ۔ مَا ۔ ن ۔ گ ی) مھتلی ، مامانگ بوگ : جَل مَجَل بوگ ★
- **مامو** : (مَ ام ُو) مات « بابو اگاں بابو ءِ بوتیں مامو میشاں نہ بوت »
- **مامی** : (مَ ام ِ ی) نامے ۔
- **مامے** : (مَ ا مِ ے) مات ، چوکہ " بابے " ، " لالے " ، " دادے " بزاں " پت " ، " براث " ، " گُوھار " ۔
- **مامیتک** (مَ ام َ ی ث ک) بچار " مانمیاتک " .
- **مان** : (مَ ا ن) " تہ ءَ " یا " تہ " ، بلے گیشتر گپ ءِ تہ ءَ اِے گال " مان " وانگ بیت کہ مان دپ ءَ روان ءُ رِچوک بیت ۔ البت اگاں ایشی ءِ رند ءَ " اَنت ، اِنت ، اِت " ءِ رنگیں کمکّار گال کہ کاینت گڑا " مان " وانگ بیت .
  ۲ ۔ تلک ءُ گوزی لیب ءَ چہ " کَل سَرَک " ءِ یک دُوتگے ءَ کشکے ءِ رند ءَ مُنگیج کن اَنت ءُ دیر دیر ءَ مان ترین اَنت ءَ پدءَ " کلسرک " ءِ دومی دُوتگ ءَ کار اَنت ءُ ھوارے کن اَنت ۔ اِے کِشک ءِ تہ ءَ " مان " گُوشَش اَنت ۔ تہ : گوں بے تچیں " ں " ءَ " مان " نبیسگ ءُ چوکہ Particle. ءَ کامرد بیت ۔
- **مانا** : (مَ ا نَ ا) بزانت ، گالے ءِ مراد ءُ مطلب ۔

- مان آرگ : (مَان ۔ آ رَگْ) گیش بُوگ (اے زَرّان کہ من زوراں باپارکناں داں کہ دیم ءِ سال ءَ پنجاہ کلدار مان کا رانت)
- مان اَڑگ : (مَانْ ۔ اَڑَگْ) گوں چیزے ءَ اڑگ ، مانگیشّگ ۔ ★
- ماناسں : (ما۔نا۔سْ) ماناسگ ءِ پرمانگال بزاں سماناس ۔ ★
- ماناسگ : (مَا۔ نَا۔سَ گْ) بوجیگ یا دگہ دریائی اولاکے ءِ مان بوگ ۔ بوجیگ ءِ تہ ءَ رَوگ ، بوجیگ ءَ سرکپگ ۔ کاسگ ★
- ماناورد : (مَانَا۔وَرْدْ) دومن داں پہ کشّ ءُ تورزُورتے ءُ پیدءَ روئے ایشاں کشّ ءُ دانکہ سیرے داں گیش اِنت ۔ ھمے سیر ءِ داں ءَ گُش انت کہ " ماناورد " اِنت ۔
- مان آیگ : (مَانْ ۔ آیَگْ) ڈیک ورگ ، دُوئیں ءِ گوں یک دگر ءَ مان آیگ بزاں ڈیک ورگ پہ جنگ ءَ دیم پہ دیم بیگ ۔ ★
- مان بُرگ : (مَانْ ۔ بُرْ۔رَگْ) چیزے ءِ دستانی زور ءَ دُور دیگ ۔ ★
- مان بندگ : (مَانْ ۔ بَنْ ۔ دَگْ) گوں ٹرندی ءَ ھبرھال دیگ ، گوں چیزے ءَ جنگ ، گوں ھکلاں مان بندگ : ھکل دیگ گوں لٹّاں یا گوں شمھاتاں مان بندگ : بزاں جنگ ۔
- مان پوشگ : (مَانْ ۔ پُو ۔ شَگْ) پوش ءَ کنگ ، ڈَبگ ، سترکنگ ۔ چادر یا شال ءِ مانپوشگ : گوں چادر یا شال ءَ وت ءَ انچوش پتایگ ءُ پوشگ کہ بدن گندگ مہ بیت ۔ جمبرانی مانپوشگ : آزمان ءَ جمبرانی مانشانگ کہ آزمان گندگ مہ بیت ۔ ★
- مانترگ : (مَانْ ۔ تَرْ۔رَگْ) سرءَ ترّگ بزاں راہ ءَ تاب دیگ ءُ دگہ جاگھے ءَ روگ ءُ رندءَ وتی منزل ءَ روگ ۔
- مانجا : (مَانْ ۔ جَا) گھیڑگپّ ، لیزگ ، مُتیپیں گپّ جنوک ، گپّ ءِ تہ ءَ دُورکنوک ءُ مُتیپیں گپّ جنوک ، جاھلی کنوک ۔ " مانجائی کنگ یا مانجا بوگ " ۔
- مانجڑو : (مَانْ ۔ جَ ۔ ڑُو) دستیاری ءَ چہ چیردج ءَ جھل بازارے ۔
- مانجنگ : (مَانْ ۔ جَ ۔ نَگْ) یک چیزے ماں دگہ چیزے ءَ پُترینگ ءُ اڑینگ اک : سیخ ءِ مان گُدءَ مانجنگ یادارءَ ماں پڈّل ءَ مانجنگ ۔
- مانچکرّگ : (مَانْ ۔ چَ ۔ کَ رْرَگْ) بچار " مانترگ "
- مانچنگ : (مَانْ ۔ چِ ۔ نَگْ) چیزے ءِ تہ ءَ اڑگیش ءَ چیز ءِ مان کنگ ، چنگ ءُ مان کنگ ، چہ ھدّءَ گیش ورگ ۔ گیتء مانچنگ : ساہ ءِ دارگ ۔ ★
- ماندارگ : (مَانْ ۔ دَا ۔ رَگْ) بُن دیگ ، آس دیگ ، سوچگ ۔ آس ءِ ماندارگ بزاں یک چیزے ءِ سوچگ ءَ آئی ءِ بُن دیگ ، اک : لوگ ءِ ماندارگ ، جوھان ءِ ماندارگ ، کاھداں ءِ ماندارگ ، لدء ماندارگ ۔
- ماندیگ : (مَانْ ۔ دَ ۔ یَگْ) پُترگ ، بلے گیشتر آپ ءِ تہ ءَ ۔ نشتگیں مردانی تہ ءَ مان دیگ ، کسے ءِ گپّ ءِ تہ ءَ ماندیگ گِلاں یا بیجگلاں ماندیگ ۔ گُد ءِ ماندیگ : پچّ ءِ جنگ ۔
- مانڈڑو : (مَانْ ۔ ڈَ ۔ ڑُو) دستیاری ءَ چہ پٹّ ءَ بُرز میتگے ، ماڈڑو ۔
- مانڈلی : (مَانْ ۔ ڈَ ۔ لِی) پرچنڈی : ھما تھنگ کہ دیوال ءِ دیم ءَ دراجی ءَ جنگ بیت ءُ سامان ایر کنگ بنت ۔

- **مانزچکا :** (مانْ ـ زِچ ـ کا) کپتگ ءِ یک لیبے .
- **مانزچگ :** (مانْ ـ زِچگ) یکپادگی پترگ ، ایر زِچگ ، بیڑ ترگ ـ
- **مانزوپ :** (مانْ ـ زوپ) ھما کس کہ ھر چیزے ءَ یا کارے ءَ پہ گنوکی گلائیش بیت ـ زوپوک ءُ بروک .
- **مانزیچگ :** (مانْ ـ زِے ـ چگ) یک چیزے ءِ تہ ءَ آپیں چیزے ایر زیچگ ـ کسے ءَ پہ زور دربان مانزیچگ بزاں وارینگ ـ گیشیں چیز مان کنگ .
- **مانزمان :** (مانْ ـ زَ ـ مانْ) زامن (ضامن)
- **مانسِرگ :** (مانْ ـ سِر ـ رَگ) سِرتگ ءُ مان بیگ لوگے ءِ دیوال ءَ سِرتگ ءُ مان بیگ ، چیزے ءِ تہ ءَ دور کنگ ـ ★
- **مانشانگ :** (مانْ ـ شا ـ نگ) ھر نیمگ ءَ شنگ بیگ ، تھاری ءِ مانشانگ : تھار بیگ ، جمبرانی مانشانگ : جمبرانی چست بیگ ءُ آزمان ءِ پوشگ ـ ★
- **مانکشگ :** (مانْ ـ کَش ـ شگ) سیچن ءِ تمک ءَ بندیک ءِ مان کنگ ءُ دومی دیم ءَ کشگ ، ۲ ـ بوجیگ یا گراباں مال ءُ از باب مان کنگ . ★
- **مانکشی :** (مانْ ـ کَش ـ شی) موچی ءِ دریش ، دستگی زندیں سوچن ، دستگی گوندوچ .
- **مانگ :** (ما ـ نگ) پشت کپگ ، تہ ءَ بیگ .
- **مان گیجگ :** (مانْ ـ گے ـ جگ) تہ ءَ مان کنگ ـ ★
- **مانگیشگ :** (مانْ ـ گِ ی ش ـ شگ) مان اڑگ ، سکت باز دسگٹ بیگ ، انچوش بیگ کہ گیشگ مہ بیت ★
- **مانگیشینگ :** (مانْ ـ گِ ی ش ـ شے ـ نگ) کسے ءَ انچوش کنگ کہ آ مہ گیش اِیت ـ اڑینگ ـ ★
- **مان نیارگ :** (مانْ ـ نَ ـ یا ـ رَگ) نہ منگ ، ھساب ءَ نیارگ ، بشمار نہ کنگ ، اک : " بلائی کس ءَ مان نیار اِیت " مان نیایگ ـ ★
- **مانمیاتک :** (مانْ ـ مِ ـ یا تک) بچار " مانمیتک "
- **مانمیتک :** (مانْ ـ مَ ـ یتک) ھا کہ کس ءَ مان نئیت ـ کسملیک ـ
- **ماؤ :** (ما ـ ؤ) مکانی زبان ءَ پیشی ـ
- **ماول :** (ما ـ وَل) جنین ءِ چسرین ءَ جھل ءِ بھر ، کپل ، "سنگیں ماول ، گراناول"
- **ماہ :** (ماہ) ۲۹، ۳۰ یا ۳۱ روچ ، ۲ ـ ھمے ماہ کہ شپ ءَ روژنا کنت چہ زمین ءَ ۲۳۸,۸۵۷ میل دور اِنت
- **ماھاتون :** (ما ـ ھا ـ تون) جنینی نامے ـ
- **ماھان :** (ما ـ ھان) چوکہ ماہ ءَ ، ماھین ، مھدیم ، جنینی نامے
- **ماھبانو :** (ماہ ـ با ـ نو) جنینی نامے ـ
- **ماہ بی بی :** (ماہ ـ بی ـ بی) جنینی نامے .
- **ماھپر :** (ماہ ـ پر) مھپر ، ملگور .

- **ماھپری :** (مَ اھ ـ پَ رِیْ) ماھیگے ۔ (بچار بُت) ★
- **ماھتاپ :** (مَاھ ـ تَاپ) ماھکانی ۔ نامے ۔
- **ماھتاک :** (مَاھ ـ تَاکْ) بچار " مھتاک "
- **ماھدیم :** (مَاہ ـ دِ ے مْ) ھماکہ دیم ئے چو ماہ ءَ اِنت ، مھدیم ، جنینی نامے ۔
- **ماھک :** (مَاھُ کْ) جنینی نامے ۔
- **ماھکان :** (مَاھِ کَ انْ) ماہ ءِ روژنائی ، جنینی نامے ۲ ـ ھاشپ کہ ماہ ءَ روژ ناگُرتگ ۔
- **ماھگ :** (مَ اھَ گْ) کماھگ ، کمایگ ۔ بچار " مایگ "
- **ماھگ :** (مَ اھِ گْ) دلوت ءِ شیردان کہ گودان ھمیشی ءِ سرءَ اَنت udder بچار بُت
- **ماھگر :** (مَ اھ گِ رْ) زمین ءِ ساھگ ءِ گیگ ءَ ماہ ءِ روژنائی یا ماھکانی گار بیت ۔ گوشِش اَنت کہ ماہ ماھگرءِ گپتگ ۔ وھدے کہ ساھگ دیر کیت ماہ ءِ ھابھر پدءَ شرنگ ءَ بنا کنت ۔
- **ماھگل :** (مَ اھ ـ گُ لْ) ماہ ءِ پُل یا ماھیں پُل بزاں ماہ دُروشم ، سک بژاھدار ، گیشتر پہ دوست ءَ کارمرد کنگ بیت ، جنینی نامے ۔

ماھگ (گوک ءِ ماھگ)

ماھپری

- **ماھگل ءُ مھگون :** (مَ اھ ـ گُ لْ ءُ ـ مَ ھْ ـ گُ وْنْ) عبدالغنی غریب سرابزی ءِ لچہانی وانگی ۔ (تدکار ہیلی کیشن ـ ۱۹۷۶ء غنی غریب ۱۹۳۶ ـ ۱۹۷۷ء)
- **ماھگلین :** (مَ اھ ـ گُ لِ ے نْ) جنینی نامے ۔
- **ماھگونگ :** (مَ اھ ـ گُ وْنْ گْ) ماہ ءِ پیمءَ ، ماہ رنگ ۔
- **ماھل :** (مَ اھَ لْ) جنینی نامے ۔ آسک ءِ زاتے ، گور ءِ زاتے ، " ماھلیں آسکے گوں دزگوھاراں ھور نہ بیت " ، ماھلیں گور ۔
- **ماھلنج :** (مَ اھ ـ لِ نْ جْ) ماہ دُروشم ، ماہ گونگ ، دوست بلوچ لچہ کاروتی دوستدارءَ گوش اَنت ۔
- **ماھناز :** (مَ اھ ـ نَ اْزْ) ھما کہ آئی ءِ ناز چو ماہ ءَ اَنت ، چو ماہ ءَ نازاکیں جنیں ، ماہ درور ، ماھگونگ ، مھناز ، جنینی نامے ۔
- **ماھو :** (مَ اھُ وْ) جنینی نامے ۔
- **ماھو :** (مَ اھُ وْ) بلوچی داستان " اومرءُ ماھو " ءِ باجن ۔ اے ھردوئیں وتی اَھدانی سرءَ سندگءَ مشہور اَنت ۔ ★

- ماھور : (مَ اھَ ورْ) چَک پہ چکّیں جبر، جبرانی کت ار (بلکیں ماھور چہ عیشی ءَ زُورگ بوتگ) PPB,LWD; Lines of clouds,
- ماھور : (مَ اھَ وْرْ) چنگ چتگیں گوَنچگیں بنیک کہ ماھیگ ءِ گرگءَ کارمردبیت (ماھور ءِ بازراست اَنت)
- ماھول : (مَ اھ۔ وَلْ) زین . PPB,LWD;MĀHVAL: Saddle.
- ماھیگ : (مَ اھِ یْ گْ) ھما ساھدار کہ مان سوریں دریاءَ زندمانی کنت ابید کہ چہ آپی مار ءُ دگہ لُوٹک ءَ، وشّیں آپ ءَ ھم بیت۔
پارسی: ماھی ، پھ ٹمس سرو (ماہیک)
- ماھیگ کُش : (مَ ا۔ ھِ یْ گْ + کُ شْ) ماھیگ ءِ شکارکنوک . ماھیگ گروک ، میدِ . ★
- ماھیگ گر : (مَ اھِ یْ گْ۔ گِ رْ) ماھیگ گروک ، ماھیگ کُش ، ماھیگ ءِ شکارکنوک . ★
- ماھیل : (مَ اھِ ے لْ) بزاں "ھائیل" دو گُور گیج کہ ھر یک گُور گیجے چہ یک کوپگ ءَ مان تر ایت ءُ دومی پھنات ءَ لونجان بیت .
- ماھین : (مَ اھِ ے نْ) چوکہ ماہ ءَ ، جنینی نامے ، مھین .
- مائکانی : (مَ اءِ کَ انِ یْ) یا ماھکانی : ماہ ءِ روژنائی ، ماہ ءِ روژنا گرتگیں شپ ءِ روژنائی ، ماھتاپ)
- مائی : (مَ اءِ یْ) جنین آدم ، مات ، کلاّنیں جنیں (سندھی)
- مایگ : (مَ ایْ گْ) کمایگ ، ماینت : کمائنت .
- مبات : (مَ بَ اتْ) بد لوٹگے ، گار بات ، چہ ھستی ءَ نیست بات مہ بیت . ★
- مبادا : (مَ بَ ادَ ا) چو مہ بیت کہ . نباکہ . ★
- مبارک : (مُ بَ ارَ کْ) مُراد باتی ۔ نامے .
- مبارکی : (مُ بَ ارَ کِ یْ) مُرادباتی ۲۔ بلوچ گُٹھدانے ءِ نام اِنت . ★
- مُبدا : (مُ بْ دَ ا) سردار ، ھاکم یا بادشاہ ءِ لشکر ، شاھی مُبدا
- مبدئی : (مُ بْ دَ ءِ یْ) لشکرھانو ءِ مستر .
- مبو : (مَ بُ وْ) بوگ ءِ مکن گال ، بوگ ءِ چپ . ★
- مبی : (مَ بِ یْ) "مہ بیت" ءِ گونڈ گال ۲۔ "بیگ" ءِ مکن گال ★
- مپت : (مُ پْ تْ) انچا یا ھنچا۔ بزاں بے زرءُ بے بہاءَ چیزے رس ایت ، (پارسی : مفت)
- مَت : (مَ تْ) اکل ، زانگ ، سر ، ھوش (گال درآمدے)
- متاب : (مَ تَ ابْ) ھما کہ تاب مہ گپت سرمتاب : ھما کہ وتی سرءَ تاب نہ دنت ، دلیر ، نہ ترس . ★
- متاہ : (مَ تَ اھْ) سال ، مدّی ، "سال ءُ متاہ"
- متراسنگ : (مَ تْ راسِ نْ گْ) درمانے .
- متراسی : (مَ تْ رَاسِ یْ) شُھر ، گدے .
- مترکہ : (مَ تْ رِکْ کَ ہْ) یا مترگ : موچی ءِ کسانیں کُدیتگ .

- **مِتک** : (مِ تَ کّ) "مِچگ" ءِ گوستگال بزاں مِچگ ءِ کار بوت .
- **مِتکگ** : (مِ تَ کَ گّ) "مِچگ" ءِ دیر گوستگال ۔
- **مِتگ** : (مِ تَ گّ) "مِنگ" ءِ دیر گوستگال ۔
- **مَتل** : (مَ تَ لّ) بچار "بَتل"
- **متلب** : (مَ تْ لَ بّ) مراد، بزانت، مانا، لوٹا، لوٹگ، باز، هُرمت، مکسد (تازی؛ مطلب)
- **متلبی** : (مَ تْ لَ بِ یّ) لازمی، بزانت داریں، مُرادی، وتواه، وتگِند، لالچی، لبّی
- **مَٹ** : (مَ ٹّ) هما مِلک کہ هور ءِ آپ ءِ چہ کوهاں کار ایت ءُ ڈگاراں کنت ۔ ھمیں، هیرمیں، سار بوئیں ٹُت، هار مَٹ گوں ایشی ءَ گُدھم شود اِنت .
- **مَٹّ** : (مَ ٹْ ٹّ) مائٹ ۲۔ بَدَل، مَٹّ ءُ سوت، مَٹّ ءُ بھا، مَٹّ ءُ سَٹّ، مَٹّ ءُ بدل .
- **مِٹّ** : (مِ ٹْ ٹّ) جنین ءِ آبدست ءِ سُو ءِ بُرزی نیمگ ءَ کسانیں گوشت ءِ ٹُکڑے ۔ Clitoris
- **مُٹّ** : (مُ ٹْ ٹّ) گوُپتگیں ملگور ۔ (بچار بُت)

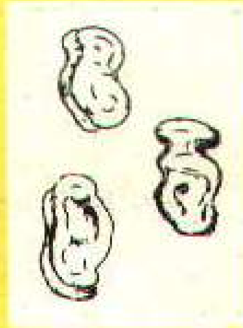

مُٹ

مٹر

مٹو

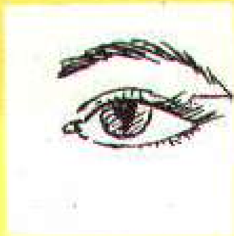
- **مُٹاری** : (مُ ٹَ ا رِ یّ) ڈکوئی بُرّیں دارے کہ پوست ءَ نرم کنگ ءَ گوں هَمیشی ءَ چوپ اِنت .
- **مٹّاهگ** : (مَ ٹْ ٹَ اھَ گّ) گوازینگ، راه ءِ مٹّایگ یا منزل ءِ مٹّایگ، تیر ءِ مٹّایگ بزاں اِے دیم ءَ لگگ ءُ چپا دیم ءَ درآیگ، کور ءِ مٹّایگ ۔ بدل کنگ .
- **مٹّائینگ** : (مَ ٹْ ۔ ٹا ۔ ءِ ے نّگ) بدل کنگ، مَٹّ کنگ، گُد ءِ مٹّائینگ : بزاں گور ءِ گُداں بدلی کنگ
- **مٹّایگ** : (مَ ٹْ ٹَ ا یَ گّ) بچار "مٹّاهگ" .
- **مَٹَر** : (مَ ٹَ رّ) کڈول ۔ کِشگ ءِ موسم: دسمبر ۔ (بچار بُت)
- **مِٹّو** : (مِ ٹْ ٹُ وْ) توتی ایں مُرگ، مِٹّوئیں مُرگ، پوپٹ ۲۔ هما تهتگ کہ آیانی سرءَ ماٹلی ایر کنگ بیت . (بچار بُت)
- **مِٹّو** : (مِ ٹْ ٹُ وْ) کسانیں ماھیگے .
- **مٹّونڈ** : (مَ ٹُ وْنْ ڈّ) ماهی ٹونڈ بزاں "ٹونڈ" کسانیں کوری سیاه سریں ماھیگے ۔ سک سیاه ۔ بچار "ٹونڈ"
- **مُٹّیگ** : (مُ ٹْ ٹِ یَ گّ) میدیگ، ذرّیاتنگ ءِ جوڑ کرتگیں مُهت کہ گوُپتگیں ملگوراں مان کنگ بنت .
- **مِٹینگ** : (مِ ٹِ ے نّ گّ) گوادری دشت ءَ جاگھے ءِ نام اِنت .

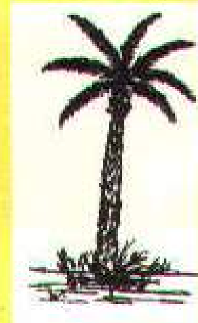
- **مُج** : (مُ جْ) دنز، تامور کہ دیر میم سیت .
- **مُجا** : (مُ جْ ا) سک دِیر، چھاں اندر .
- **مجاز** : (مِ جْ اژ) ٹھل ،سُنٹ ، ناز .
- **مجال** : (مَ جْ اں) زور، تاکت ، دسرس . ★
- **مجبور** : (مَ جْ بُ وْرْ) بے وس ، لاچار .
- **مجتبیٰ** : (مُ جْ تَ بِیْ) مُدامی ، ابدی . ★
- **مجرنگ** : (مَ جْ ۔رَ نْ گْ) مَچ رنگ ۔کلونٹ ءِ رنگ ءِ موسم .
- **مَجگ** : (مَ جْ گْ) ھر سکّیں چیزءِ تہ ءِ نرمیں مازو اک : کُنر یا بیدام ءِ گُڈگ ءِ مجگ یا سرءِ مجگ ، ھڈانی مجگ : ھڈءِ کلم ءِ تہ ءِ لُھمیں اسپیتیں زرجنیں چیز .
- **مُجگ** : (مُ جْ گْ) دنز بیگ ، تامور بیگ ، مُج بیگ ، زھر بیگ ، تھار دیم بیگ ، تامُرگ .

مجول

- **مُجگوک** : (مُ جْ گُ وْکْ) لکتیں زھرتایں (جنکیں) مجگے کہ دانکوانی تہ ءَ پہ تام ءِ ھا ترءَ مان ءُ کن اَنت ۔ ھمے مجگوک ءَ سا اَنت ءُ مطلب جوڑ کن اَنت .
- **مجلس** : (مَ جْ لِ سْ) دیوان ، مجلس کنگ : بنندگ ءُ دیوان کنگ .
- **مِجلی** : (مِ جْ لِ یْ) بچار "مچلی"
- **مُجمگ** : (مُ جْ ۔مَ گْ) بتنوس ، چاہ ءِ تالب .
- **مجنون** : (مَ جْ ۔ نُ وْنْ) عربی ءِ زانتگیں داستان "لیلیٰ مجنون" ءِ بامرد "قیس"، کہ لیلیٰ ءِ واھگ ءَ گنوکی ءِ سیمسراں لس اِتگ ءُ مجنون ءِ نام ءَ مشھور بوتگ ءُ "لیلیٰ مجنون" دو استارانی نام اَنت . ★
- **مُجو** : (مُ جْ وْ) مکران ءِ دشت ءَ جاگھے ءِ نام اِنت ★
- **مُجُو** : (مُ جُ وْ) دَنزو ، کور دمگ ، مُجبیں ★
- **مجوسہ** : (مَ جْ وْ سَ ہْ) مجولیہ : درمانکاھے .
- **مجول** : (مَ جْ وْلْ) دلوت یا رستراتی دست ءُ کونڈانی ھڈ کہ بندءَ جوڑ کن اَنت ۔ کعب ، Knuckle Bone. (بچار ٹبت)

- **مجولسر :** (مَ جَ وْ ل سَ رْ) مجو سر : درمانکا ھے .
- **مجولی :** (مَ جَ وْ لِ ئی) ھما لیب کہ گوں مجول ءَ کنگ بیت . اِے مجولی بازر نگ ءَ لیب کنگ بیت کہ چہ آیاں لھتیں نام ایش اَنت : سے مانی ، ٹِلّی ، کپک ءَ چنک ءَ ، ٹکری ، سر ینٹی .
- **مُجینگ :** (مُ جِ ے نَ گ) انچوش کنگ کہ بہ مُچ ایت ، تامورکنگ ، دنزکنگ ، تھارکنگ ، مُورک ءِ مُجینگ : دیم ءِ تھار کنگ .
- **مِچ :** (مِ چْ) بہ چ . بزاں مچگ ءِ کار ءَ بکن .
- **مَچّ :** (مَ چّ چْ) ڈرچکے کہ آئی ءِ بر کلونٹ ءُ ناہ اِنت ، ایشی ءِ زات باز اَنت . مچ یک برے کوکر بند ایت پدءَ کوکر ءَ درکار ایت (زاھر بیت) پدءَ کوکر ترّگ ایت . اِے وھدءَ گُشّ اَنت کہ مَچ ءَ جگ ، نوں گُشّ ءَ کن اَنت پدءَ سبزایت بزاں پَیچگ بند ایت پدءَ شنگ ایت بزاں پَیچگ بیت پدءَ ترّگی بیت بزاں پَیچگ دست ءَ ترّ ایت نوں پَیچگ وادبیت پدءَ گَڈّگ بیت پدءَ گُوررنگ بیت پدءَ گُواھی ءِ نت رنگ ءِ پدءَ سبزءَ سراپایت بزاں سبزی ءَ گار کنت نوں کلونٹ اِنت بزاں برابر رنگ اِنت پدءَ ڈریپ ءِ نچ

مچاچ

مچّ

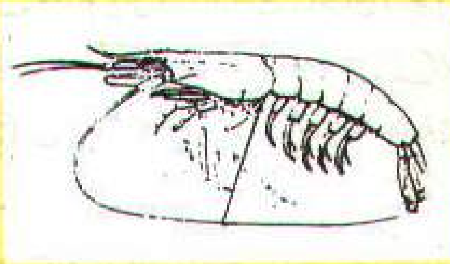
بیت بزاں ٹِک کلپیت نوں بُرگی بیت . مَچ گُش ءِ فروری ، پَیچگ گیش ایت : اپریل ، رنگ ءِ گُواھی : مئی ، ٹِک کپ ایت : مئی ؛ ناہ بیت : جون ، روپ ءُ شان : جون جولائی ، بُرّ بیت : اگست ، ھراِنا بیو کیں ناہ "حسینی" اِنت . شیرگ چہ "دِشتاری ءَ گرگ بیت ءُ پہ جوانیں ناداری ھم دِشتاری ءَ کن اَنت . پاچالھیں مچ "بیگم جنگی ءُ ھلینی" اَنت . مچ تسیمی سال ءَ کار ایت بزاں بَر کنت . مچ کِش ءِ موسم یک "فروری" اِنت ءُ دومی "جنوری" . سرؤیں مُلکاں مچ رندءَ کار اَنت ءُ رند ایرھت بیت . سرداوگیں مُلکاں دانکہ اکتوبر ءَ ھم تریں ناہ رس اِنت (بچار بُت)

- **مُچّ :** (مُ چّ چْ) باز ، یکجا ، ہچگے . مُچّے کاہ بزاں ہچگے کاہ . دست یاپاد ءِ مُچ
- **مچّات :** (مَ چْ . چَ اث) مکران ءَ جاگھے ءِ نام اِنت .
- **مِچاچ :** (مِ چَ اچْ) چمّ ءِ کوسانی سر ءِ مود . (بچار ئت)
- **مچّاں گڑیسک :** (مَ چْ چَ اںْ . گَ ڑِ ے سَ کْ) مچّاں گرّی یا مچنگرّی : مُرگے ڈراج گردنیں کہ ءَ کبخرے بیت .
- **مچّ بُرّ :** (مَ چّ چْ . بُ رّ رْ) مچّانی ھوشانی بُرگ ءِ وھد .

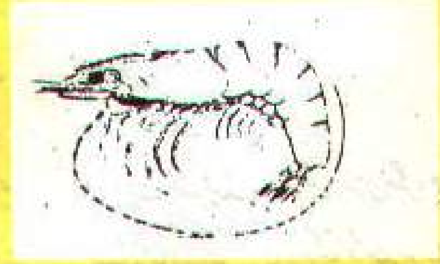
- **مَچ بُنی** : (مَ چ چ ۔ بُ نِ ی) ھما مردین یا جنین ءُ گُشّس انت کہ ھا مین ءَ مَچ ءِ روپوک ءِ ھمراہ اِنت ۔ آ کہ مَچ ءَ روپ اِیت ءُ ایردنت اے آیاں چِنت ءُ جم کنت ۔ الیشی ءَ ناہ ءِ ھک رَسّ اِیت ۔ اِے کار ءَ گیشتر جنین کن اَنت ۔
- **مَچرَنگ** : (مَ چ ۔ رَ ن گ) مَچ ءِ رنگ بوگ ءِ موسم ۔
- **مَچِک** : (مَ چ چِ ک) چہ گُڈگ ءَ ورودیں کسانیں مَچ کہ یک مٹالے بیت ۔
- **مَچکدگ** : (مَ چ ک دَ گ) شہر، ھمود ءَ مَچ باز بیت
- **مَچَگ** : (مَ چ چَ گ) چوچَ ءَ رُدگ، چست بوگ، رُدگ، جنگ ءِ مچگ، بو ءِ مچگ، زھر گرگ ۔
- **مُچَگ** : (مُ چ ۔ چَگ) پاد ءِ مچ، (۲) مچ بوگ، یکجا بوگ، یکجا بوگ ۔
- **مِچگ** : (مِ چ گ) گودان ءَ دپ ءَ کنگ ءُ شیر چوشگ ۔
- **مَچ گُڈ** : (مَ چ چ ۔ گُ ڈ ڈ) مَچ گُڈوک ۲ ۔ یک مُرگے ءِ نام اِنت کہ آئی ءَ "داراں مُگو" ھم گُشّس انت ۔
- **مَچ گُڈوک** : (مَ چ چ ۔ گُ ڈ ڈُ وَ ک) بچار "مَچ گُڈ"
- **مَچ گُشّس** : (مَ چ چ ۔ گُ شّ س) مَچ گُشّس ءِ موسم، ھمے موسم کہ مچاں گُشّس کن انت (مارچ)
- **مُچُلک** : (مُ چ چُ لُ ک) زمانت، مانزمان (بلے اِے گال ہنچی ترز ءَ درآمدے ءُ چہ مچلکہ ءَ زورگ بوتگ ۔)
- **مِچلی** : (مِ چ لِ ی) یا مچلی: کسانیں ژانگ کہ شلواراں پادگاں جنگ بنت، تِلاہ یا کنگرہ ۔ (پنجگور ءَ)
- **مَچ ملیتگ** : (مَ چ چ ۔ مِ لِ ی تَ گ) چہ سرباز ءِ کلات ءَ چیر شہرے ۔
- **مچنڈ** : (مَ چ ن ڈ) نہ چنڈوک بزاں نہ ترسوک، کسے کہ ھچ رنگیں ترس ءُ بیم ءَ نہ کمار اِیت سرمچنڈ : نہ ترس، مزن جگر، مچنڈیگ : پہ زبردستی یا بے ساہی چنڈینگ، مردمے ورت سرا ءَ وت انا گرا انچوش چنڈ اِیت کہ گوش ءَ زاناں یکے ءَ آئی ءِ رگ ءُ بند پہ بے ساہی زپتے دات انت کہ آئی ءِ سر ءُ جند چنڈ اِیت گوشس انت کہ "ملکوت ءَ مچنڈ داتگ" بزاں ساہ ءَ چنڈینتگ ۔ یورپ ءَ اِے "چنڈگ" ءِ بارو ءَ گوش انت آئی ءِ پانسچاہ (کہ چہ مرگ ءَ رندھود ءَ کَل کنگ بیت) کسے ءَ لگت داتگ ۔
- **مچنگرکی** : (مَ چ چَ ن گَ رَ کِ ی) مچاں گرکی، مچاں گروئیک، ڈراج گردنیں مُرگے ۔
- **مچنگل** : (مَ چ نَ گَ ل) یا مچنگل، شیر کہ بچ بچ ءَ بیت، چاہ یا شیر کہ ترک اِیت، چوٹ، تاب تاب ۔
- **مچو** : (مَ چ چُ وْ) کسانیں یکدار ۔
- **مُچو** : (مُ چ چُ وْ) شہر دیں دان ءِ یک راستے، ھوشگ ءَ زند ءُ گوند اِنت، چہ گرانی ءَ کا نڑیل ءَ چنگ بیت ۔ دان ءَ چہ شہرو ءَ زندتر انت مُشگ ءَ پگ ءَ زیت لگش اِیت ۔
- **مُچہ** : (مُ چ چَ ہ) مُژدہ، لگل، پلانی ءَ مچہ دیئگ : بزاں مژدہ وارتگ (مچہ ءِ گال گیشتر پنجگور ءَ کار مرد بیت)
- **مچی** : (مَ چ چِ ی) ھما کہ گوں مچ ءَ شیادی کنت ۔
- **مُچی** : (مُ چ چِ ی) مردمانی یکجا جم بیگ، مُچی ءُ میٹری ۔
- **مَدّ** : (مَ دّ) عربی گالے کہ الیشی ءِ بزانت "ڈراج کشگ" اِنت ۔ "آ" ءِ سر ءِ اِے "~" ءِ نشان کہ دومی "آ"

۔ ءِ بدل اِنت کہ "!! " وانگ بیت۔ بلوچیءِ الیشیءَ "کشّ" گُوش اَنت۔ August 64

- **مُدّ :** (مُ دْدْ) بازجاگہ ءَ بہ "مُدّت" ءِ بزانت ءَ کارمردءِ گن اَنت ھمے رنگءَ "مُدّہ" کہ بُندرءَ اِے گال عربی یے۔
- **مَداری :** (مَ دَا رِی) ھماکس کہ چہ وتی چم بندی ءِ پکان مردماں حیران کنت۔ ★
- **مُدام :** (مُ دَامْ) ھروھد، یکّسرءَ، دائمءَ، مُدیم۔
- **مَدان :** (مَ دَانْ) آھستہ، میزاں میزاں "مدان مدان ءَ بیا" بزاں آھستہ آھستہ بیا۔
- **مَدّت :** (مَ دَتْ تْ) کُمک۔ (تازی: مدد)۔
- **مُدّت :** (مُ دْدَتْ) یک گیشینتگیں وھدے، وَھد، دَور، باریگ۔
- **مَدد :** (مَ دَدْ) کُمک۔ بچار "مَدّت"۔
- **مَدر :** (مَ دَرْ) ناہءِ روگن گراداَنت مدرگن اَنت یا کہ ھرزُنیں نگن، روگن ءِ شکرھم مَدرگن اَنت۔
- **مَدَک :** (مَ دُکْ) مدو نامے
- **مَدَگ :** (مَ دَگْ) (دریائی) "جھینگا" Prawn. Frank, Fact. Madame بچار "جیرامدگ" بچار "کلڑ" (بچار رُبت)

مدگ

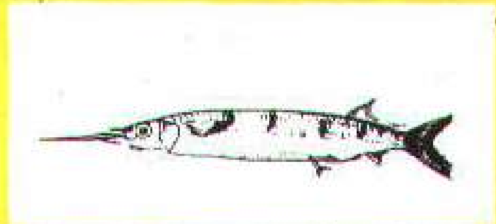

- **مَدَگ** (مَ دَگْ) (بالی) جَراد۔ لوکسٹ (مدگءِ دل تھتءِ سلیمان چل درمان) مدگءِ چتاں سُرءِ بیگ گن اَنت ءِ جنترءِ گرءِ دورے دے اَنت جنترءَ برے راست ءَ دُبرے چپ ءَ ترین اَنت ءِ گُوش اَنت ؎

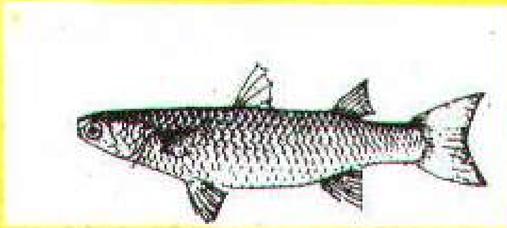
"سُر ترءِ دل ترّ ے بات ءَ یدءَ بیایات"

- **مَدگ مات :** (مَ دَگْ۔ مَ اتْ) کیکٹا۔
- **مُدَنی :** (مُ دْدَنِی) راست راست، بے ریائی، بے کچھی۔
- **مَدو :** (مَ دُوْ) مَدُک ءِ نیم نام۔
- **مَدی :** (مَ دِیْ) نامے، مدیان۔
- **مُدیم :** (مُ دِےْ مْ) ھروھد، یکّسرءَ، دائمءَ، مدام
- **مَڈّم :** (مَ ڈْ ڈَمْ) انگریزی جنین، سُھر پوستیں جنیں
- **مَڈّو :** (مَ ڈْ ڈُوْ) نامے۔
- **مَڈّی :** (مَ ڈْ ڈِیْ) مال ءِ بُن، بُنجال، ھست ءِ نیست۔ مال ءِ مَڈّی۔

- **مُرّ** : (مَ رَرْ) سکّیں زور، ٹھُل، تمردی، زوراکی « مرّے نہ اِنت کہ تامان » **مرّن مرّ** : تمرد، سکّیں زورمند۔ ؎
  چنک ناھنجیں رنگ اِنت گُدانی من جولاھیگ یاں مرّے گوْپان ئے۔
- **مِرّ** : (مِ رَرْ) پھکیں نہ منّگ "VETO" ھچ رنگ ءَ نہ منّگ ءِ نام۔ **مِرّ کنگ** : پھک ءَ نہ منّگ۔
- **مُرّ** : (مُ رَرْ) درمانے کہ سکّ زھر اِنت۔ سکّ زھر، بھیل، کنجوس، مروان۔
- **مُرّاٹ** : (مُ رْرَاٹْ) بچار « مُرّانٹ »
- **مراد** : (مُ رَادْ) متلب، دل ءِ ارمان، ھما کار یا چیز کہ دل پہ آئی ءَ بے تاھیری بنداِنت، واھشت۔
- **مرادبات** : (مُ رَادْ- بَ اتْ) مبارکی، مرادبات اِنت، مبارک بات اِنت۔
- **مرادبی بی** : (مُ رَادْ- بِیْ بِیْ) جنینی نامے۔
- **مرادک** : (مُ رَادُکْ) کسانیں مُراد، نامے۔
- **مرادھاتون** : (مُ رَادْ- ھَا تُوْنْ) جنینی نامے۔
- **مرادی** : (مُ رَادِیْ) ھماکہ آئی ءِ دل ءَ مرادے ھست، مرادیگ، نامے۔

مُرّانٹ

مُرَبہ یا مُربو

- **مرادیگ** : (مُ رَادِیْ گْ) بچار « مُرادی »۔
- **مراسا** : (مَ رَاسَ ا) مراگ ءِ سستا یاں چہ کارے ءِ کنگ ءَ پیسر آئی ءِ کنگ ءِ رھبند ءِ سرءَ سستا کنگ کہ چون کنگ بہ بیت۔ Plot Plan: Planning
- **مَراگ** : (مَ رَاگْ) مراگہ۔
- **مراگش** : (مَ رَاگِ شْ) ھاشور ءُ بناکہ پہ « مراگہ » ءُ « دیوانے » ءِ بارہ ءَ کنگ بیت کہ چے چے کنگ بہ بیت Programme
- **مراگہ** : (مَ رَاگَ ہْ) وڑ ءِ لیں دیوان، گل ءُ شادانیں مجلس ءُ دیوان، مرگش، دیوان ءُ مراگہ. Programme Party and programme.
- **مُرّانٹ** : (مُ رْرَانْ ٹْ) کسانیں گیمی ماھیگے۔ کد : گپش چہ گیش ۴۵ س م، (بچار بُت) ۲۔ سکّیں مُرّی، بھیل۔
- **مُربو** : (مُ رْبُ وْ) مُربہ : کسانیں وشّیں ماھیگے۔ کد : ۱۵س م داں ۱۶ س م (بچار بُت)
- **مُربہ** : (مُ رْبَ ہْ) بچار « مُربو »۔
- **مُرِید** : (مُ رِیْ دْ) ذرچکے کہ ایشی ءِ تاک چوکہ مردم ءِ پنچگ ءَ اَنت۔ تاک ءُ بر ءُ درمان اَنت، چہ تاکانی

سبب ءَ الیشی ءِ نام "مُرید" بیتگ "مُرگ پد" . (ارنڈ)

- **مَرت :** (مَ رْ ت) مار اِت ، مارْت (مارگ ءِ گُوستگال) سَماکپت.
- **مُرت :** (مُ رْ ت) مِرگ ءِ گُوستگال .
- **مُرتہ دل :** (مُ رْ تَ ہ - دِلْ) ھاکہ آئی ءِ واھشت مُرتگ اَنت .
- **مُرتہ سِنگ :** (مُ رْ تَ ہ - سِ نْ گْ) ھے سِنگ اِنت بلے چہ ملیونانی سالانی گوزگ ءَ رندبوم ءُ مولُم الیشی ءَ کُوھن ءُ نزدر ءُ ھم تَرتِین اِیت - روچ ءَ سوچ اِیت - بُندر ءَ ھے کوہ ءِ چند ءِ بھرے بلے چوکہ مُرتگیں پوست ءَ چہ کوہ ءَ رِچ اِیت .
- **مِرچ :** (مِ رْ چ) سَولکے کہ بَرگ ءَ یک برے سبز ءُ دراج اِنت ، پدءَ سُھر تَرّ اِیت . ماھیگ ، گوشت ءُ سبزی ءِ نارُشت ءَ کن اَنت ءَ ، سوچاک اِنت (سُھر ءُ شیاھین)
- **مِرچاپ :** (مِ رْ چ اپ) مِرچی آپ .
- **مَرچاں :** (مَ رْ چ اں) ماں اِے روچاں - مروچاں -
- **مِرچِک :** (مِ رْ چُ کْ) کسانیں مِرچ - تُلّسیں چِنک .
- **مَرچی :** (مَ رْ چِ یْ) مروچی ، مروچیگ، مرچیگ : مروچیگیں روچ بزاں روچ کہ درآتگگ مرچیگیں روچ ءَ شمار بیت ، چہ باندءِ پیسر ءُ چہ زیک ءَ رند ءِ روچ .
- **مِرچی :** (مِ رْ چِ یْ) ھماچیز کہ آئی ءِ تہ ءَ مِرچ مان .
- **مَرچیگ :** (مَ رْ چِ یْ گْ) بچار "مَرچی"
- **مَرد :** (مَ رْ دْ) مردین ، جَن ءِ مَرد : جَن ءِ سانگ گُرتگیں مَردین ، مُچکانی بِت - ھاکہ پُک پیداک کنگ ءِ جْوانی ءَ مان یاکہ گوں جنین ءَ بہ جْوانی وپت ءُ واب گُرت کنت - دلیر ، نہ تُرس .
- **مُرد :** (مَ رْ دْ) نگار ءِ بُرزی دراجیں دار چیستوک ءِ مَرد -
- **مُردار :** (مُ رْ دَ ارْ) حرام ، ھاپس ، گوک یا اُشتر کہ بہ کارچ ءَ نہ رَس اِیت . جون ، ھیک
- **مردان گیشی :** (مَ رْ دَ اںْ - گِ یے شِ یْ) ماں کارے ءَ بازمردم کہ گلائیش بیت ھرکس لوٹ اِیت کہ گیشتر بکنت

Race, Competition, Match. 20.2.68

- **مُرداں مردی :** (مَ رْ دَ اں - مَ رْ دِ یْ) دلیری ، بےتُرسی ، کارے بہ مرداں مردی کنگ : بزاں گوں دلیری کنگ . ★
- **مَردک :** (مَ رْ دَ کْ) یک انچائیں مردمے .
- **مَردکو :** (مَ رْ دَ کْ وْ) مَردک .
- **مردکہ :** (مَ رْ دَ کَ ہ) مَردک ، مردکو .
- **مُروگ :** (مُ رْ دَ گْ) ھاکہ مُرتگ ، مُرتگیں مردم ، لاشو .
- **مردم :** (مَ رْ دُ مْ) بنی آدم ، انسان -
- **مَردِنگیش :** (مَ رْ دَ نْ - گِ یے شْ) مرداں گیشی : بہ باج بری ءَ ھرکس ءِ جُھد کنگ .
- **مردوار :** (مَ رْ دْ - وَ ارْ) مردم وروک ، زھم ، تُرسناک ، بھادریں مردم -

- **مَردی :** (مَ رْ دِ ئ) بھادری، دلیری ۲ - ھما بزیں لیبار کہ گوں جنین ءَ وپت ءُ واب ءِ سرجم بیگ ءَ چہ مَردین ءِ ننگ ءَ در کیت ءُ جنین ءِ اندام ءَ روت کہ ھمیشی ءِ تہ ءِ کرمک وت ءَ پہ چُکدان ءَ رسین اَنت، ھمے رنگ ءَ چہ جنین ءِ ھیکدان ءَ یک ھیکے لگشِ اِیت ءُ پہ چُکدان ءَ کیت، ھمے کرمک ھمے ھیک ءِ تہ ءَ پُترِ اَنت ءُ چِمدءَ چُک ءِ بندگ بُنگیج بیت .
- **مردین :** (مَ رْ دِ ے ن) نریں مردم، جنین ءِ چپّ .
- **مردیں آدم :** (مَ رْ دِ ے ن - آ دَ م) مردین، جنین ءِ چپّ
- **مردینی :** (مَ رْ دِ ے نِ ئ) ھما چیز کہ گوں مَردیں آدم ءَ شیادی کنت .
- **مَرز :** (مَ رْ زْ) پتنیں گرانیں دارے کہ سیم ءِ دنتان ئے پر اَنت گوں ایشی ءَ زمین ءَ مرز اَنت
- **مرز :** (مَ رْ زْ) مزنیں تکلم کہ ایشی ءَ وانگ ھم گُشِ اَنت . ★
- **مِرزا :** (مِ رْ زَ ا) نامے سرنامے کہ چہ نام ءَ بیسر کَیت اک : میر، سردار، ملک . ★
- **مَرزک :** (مَ رْ زَ ک) مردینی نامے
- **مَرزگ :** (مَ رْ زَ گ) گوں مرز ءَ زمین ءَ تچک ءُ ھملسون کنگ . دست ءَ سرءَ مرزگ : دلبڈی دیگ .
- **مَرسان :** (مَ رْ سَ ا ن) ھماکہ ندرس اِیت - available 20.2.68 I
- **مُرشد :** (مُ رْ شِ د)
- **مَرک :** (مَ رْ ک) مَرگ بزاں زندمانی ءِ گُٹگ، ساہ ءِ درآیگ . مَرک کنگ : بلیدیگ (اوستائی : مَرِک / ١٤ و Marek : گشتن نابودگشتن، ویران گردیدن - لیناٹ) (اوستائی : مَرْ ۶ - ا مصدر بہ آوَہ آوَمَرْ - دد - . ۶ - ا AVA-MAR و مردن - لیناٹ)
- **مَرک :** (مَ رْ ک) مریم ءِ گونڈ نام .
- **مُرک :** (مُ رُ ک) مرادبخش ءِ نیم نام .
- **مَرکاپ :** (مَ رْ کَ اپ) بچار " مَرگاب "
- **مرکب :** (مَ رْ کَ ب) دھشکی یا آپی، بالی، ساھدار کہ بے ساہ) عربی : مرکب . ادلاک .
- **مَرکب دِر :** (مَ رْ کَ ب - دِ رْ زْ) تُپنگ یا آلی ءِ تیر .
- **مَرّگ :** (مَ رْ رَ گ) یکے ءَ پہ زوراکی لھم کنگ ءُ جھل جنگ . مَرینگ ءِ بکار گال .
- **مَرگ :** (مَ رْ گ) موت، زند ءِ چپّ .
- **مِرگ :** (مِ رْ گ) زندگیں ساھدارے ءِ ساہ ءِ درآیگ، بزاں زندمانی ءِ سِرگ، بیران بیگ .
- **مُرگ :** (مُ رْ گ) ساھدارے کہ بال کنت . کسی مُرگ، اُشترمُرگ، مورمُرگ، میش مُرگ .
- **مَرگاپ :** (مَ رْ گَ اپ) مرگ ءِ آپ، ھما آپ کہ آئی ءِ ورگ ءَ مردم مِراِیت . زندآپ ءِ چپّ .
- **مُرگاپ :** (مُ رْ گَ اپ) ھماکمیں ھور کہ پہ مُرگے ءِ آپواری ءَ بس بیت یا ھنچو کہ آئی ءِ آپ ءِ تہ ءَ مُرگے اوشتات بکنت .
- **مُرگ آمین :** (مُ رْ گ - آ مِ ی ن) گوش اَنت کہ مُرگے کہ ھرچ لوٹگ ءُ دُواے بہ اِشکنت آ کبول بیت . (شیرازی : مرغ آمین مرغی است خیالی کہ دعا و نفرین اشں گیراست)

- مُرگ دار : (مُ رْگ ۔ دَ ا رْ) هماکہ مُرگ بدار ایت ۔
- مُرگ گَر : (مُ رْگ ۔ گَ رْ) هماکہ مُرگ گِپت ۔ هما اسباب کہ چہ آئی ءَ مُرگ گرگ بیت ۔
- مرگ ءُ میران : (مَ رْگ ۔ءُ ۔مِ یْ رَ ا نْ) مَرگ ، موت ۔
- مِرگی : (مِ رْگِ یْ) مرگ ءِ گوریٓ ۔
- مُرمانٹ : (مُ رْ مَ ا نْ ٹْ) بچار " مورمانٹ "
- مَرمَر : (مَ رْ مَ رْ) بازخوانیں سِنگے کہ پہ ٹوانیں ماڑیانی بندگ ءَ کار مرد بیت ۔
- مِرمِر : (مِ رْ مِ رْ) کیچ ءَ یک جاگھے ءِ نام اِنت آئی ءِ کھن ھم ھمے نام ءَ زانگ بیت ۔
- مِرمان : (مِ رْ مِ رَ ا نْ) هماکہ مِران اِنت ۔
- مِرمانک : (مِ رْ مِ رَ ا نْ کْ) هماکہ نزیکے مرگ ءَ اِنت ۔ گیشتر پہ آس یا چراگ ءَ گوشگ بیت ۔
- مَرمَرگ : (مَ رْ مَ رْگ) سکّ ساپ ءُ لسہ بیگ چوکہ مرمریں سنگ ءَ
- مِرمِرگ : (مِ رْ مِ رْگ) مِران بوگ بزاں کم کم ءَ مرگ ، ٹمبگ چراگ یا آس ءِ ۔ نزیک ءِ مرگ ۔
- مِرمِری : (مِ رْ مِ رِ یْ) نُھد (چِنا) ءِ آرت ءَ پہ جوسیوٹ ءَ کن اَنت ءُ ماں تیل ءَ پچ اَنت ءَ ۔ ایشی ءِ دومی زات شکری مرمری گُشّ انت ★
- مِرنڈی : (مِ رِ نْ ڈِ یْ) چم جھل ۔
- مرو : (مَ رُ وْ) کسے ءَ چہ روگ ءَ مکن کنگ ءَ گوشگ بیت ۔ بزاں " مہ رو " مہ رو ءِ چپ ۔
- مرو : (مَ ۔ رُ وْ) مروچ ءِ گونڈگال ۔ ★
- مرو : (مَ رُ وْ) مریم ءِ گونڈ نام
- مَروار : (مَ رْ وَ ا رْ) بچار " مرد وار "
- مُروارد : (مُ رْ وَ ا رِ دْ) گوھر کیمتی ۔ جنینی نامے ۔
- مروچاں : (مَ رُ وْ چَ ا نْ) ماں اِے روچاں ، مرچاں
- مروچی : (مَ رُ وْ چِ یْ) بچار " مرچی "
- مروچیگ : (مَ رُ وْ چِ یْ گْ) مَرچیگ ، مَرچی ، مروچی ۔
- مروشاں : (مَ رُ وْ شَ ا نْ) بچار " مروچاں "
- مروشی : (مَ رُ وْ شِ یْ) مروچی ۔
- مروشیگ : (مَ رُ وْ شِ یْ گْ) بچار " مروچیگ "
- مرھم : (مَ رْ ھَ مْ) مَلم ، مَارَم
- مِرھنڈی : (مِ رْ ھِ نْ ڈِ یْ) بچار " مِرنڈی "
- مَریٔ¹ : (مَ رِ یْ) نادراھی یے کہ مردم ءَ بے ھوش کنت ءُ دور دنت تاب ترّین ایت ءُ گج ءُ کپ کنت Epilepsy
- مریٔ² : (مَ رِ یْ) بلوچ راج ءِ یک ٹکّے ءِ نام اِنت ۔

- مُری : (مُ رِیْ) مرادبکش ءِ گونڈ نام ۔
- مُرید : (مُ رِیْ دْ) تابیدار ، پیرے ءِ منّوگر ، منّوگر ۔
- مُریدشھر : (مُ رِیْ دْ شَ ھْرْ) سرباز ءَ شھرءُ مینگے کہ چہ جنگل ءَ بُرزاِنت ۔
- مریم : (مَ رْ یَ مْ) نبی عیسیٰؑ ءِ مات ، نامے ، پاکیں جنیں آدم ۔
- مریم : (مَ رِ ے مْ) مریم ءِ بلوچی گالوار ۔
- مرینا : (مَ رِیْ نَ ا) شالیں چادر کہ جنیں آدم سرءَ کن اَنت ءُ دھداں مردیناں چو پاگ ءَ سرءَ گرتنگ دو پیچ ءَ پتایگ بوتگ کہ ڈراج تر نہ اِنت ۔
- مَرِّینگ : (مَ رْ رِ ے نَ گْ) چہ کسے ءِ زوراکی ءِ ترس ءَ آئی ءِ دست ءُ لُم بوگ ءُ آئی ءِ تب ءَ بوگ

To Yield, To Surrender, To Obey. 24.2.68

- مِڑ : (مِ ڑْ) مِڑگ ، جنگ ءُ میڑ ۔ مِڑگ ، ءِ پرمانگال بزاں یہ بِڑ ۔
- مَڑا : (مَ ڑَا) "خودی" ۔اِزّت ۔منگ "مڑاوَ منگ" ۔ نچ ۔میار (تکلّف) بے مڑا (بے تکلّف) مڑاکنگ : میار کنگ ۔ "خودی" ۔
- مڑادار : (مَ ڑَا ۔ دَارْ) مڑائی ، پُرمڑا "خود دار" ۔
- مڑائی : (مَ ڑَا ۔ ئِی) ھا کہ مڑادار اِنت ، "خود دار" ۔ ھالتے کہ وتی مڑاءِ سنگھائی بارہ ءَ گوشگ بہ بیت ۔ ۲ ۔ مُپت ، (بھائی ءُ مڑائی) ۔
- مِڑجنگی : (مِ ڑْ ۔ جَ نْ گِ یْ) ھالتے کہ جنگ ءُ مِڑءَ داوایے ءِ بارہ ءَ پربندگ بیت ۔ جنگ ءُ مِڑ ۔
- مِڑکا : (مِ ڑُ کَ ا) جنگ ءُ چوپ ۔
- مِڑکائی : (مِ ڑْ کَ ا ءِیْ) بچار "مِڑکا" ۔
- مِڑگ : (مِ ڑْ گْ) جنگ کنگ ، ڈِیکّ ورگ ۔ دوچار کپگ ۔
- مِڑوک : (مِ ڑْ وْ کْ) جنگول ھا کہ مِڑاِیت ۔
- مَڑِی : (مَ ڑِیْ) گورانی پاکلوگ "مندر" ۔
- مز : (مَ زْ زْ) یا (مَ زْ زْ) مِزگ ۔تام ، چَشّ ۔
- مُزّ : (مُ زْ زْ) کسے ءِ کُتگیں ءِ بدل کہ آئی ءَ رسیت ۔ ھَک ، (ھک ءُ مُزّ)
- مزا : (مَ زَا) تام ، مِزک ، چَشّ ، وشی ۔
- مزاپتی : (مَ زَا پَ تِ یْ) بچار "مُزاتی" ۔
- مُزاتی : (مُ زَا تِ یْ) مُزاوتی ، مزاپتی ، مُزاتی : نچے کہ ایشی ءِ گلونٹ سُھر بیت ۔ ایشیءُ ناہ چہ ڈرستیں ناھاں جوانتر اِنت ۔ بچاربت تاکدیم 766
- مزار : (مَ زَارْ) زردیں شپاہ کُشکیں شیر کہ چرکہ آدگہ شیرءَ نکش ءُ پر نیست ۔ دلیریں مردم ۔ پھلوانیں مردم ، نامے بچاربت تاکدیم 766
- مزاربیم : (مَ زَارْ ۔ بِ یْ مْ) ھا مردم کہ چو مزارءَ بیمناک اِنت ۔ بیمناک ، تُرسناک ۔

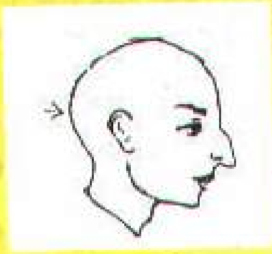
- **مزاردل :** (مَ زَاز ۔ دِلْ) شیر دل ،بھادر ، دلیر ۔ ✪
- **مزاری :** (مَ زَا رِ یْ) بلوچ راج ءِ ٹکے ءِ نام اِنت ۔ گندیم ءِ یک راستے ۔
- **مزانت :** (مَ زَا نْ ثْ) نہ زانگ ، نہ زانتی ، بزانت ءِ چیّپ ۔ آمہ زانت ۔ Meaningless.
- **مزانتگال :** (مَ زَا نْ ثْ ۔ گ اْ لْ) ھاگاں کہ بے بزانت اِنت ۔ (عربی : مُھمَل)
- **مزاوتی :** (مُ زَا وَ تِ یْ) بچار "مُزاتی"
- **مُزدار :** (مُ زْ ۔ دَا زْ) ھکدار (حقدار) ۔
- **مُزر :** (مُ زِ زْ) تُپنگ ءِ زاتے ۔ Mau..r (Mowzer) A Magazir• rifle
- **مُزرَو :** (مُ زْ رَ وْ) یکے جاگھے روگ ءِ راہ ءِ تگریچ ، مُزرہ ، مُزرَو مُزروبندگ ءِ آیگ یا روگ ۔
- **مُزرَو :** (مُ زْ زْ وْ) بچار "مُزرَو" ۔
- **مُزرہ :** (مُ زْ رَ ہْ) بچار "مُزرَو" ۔

مُزاتی ءِ ڈچ

مزار

مُزگ

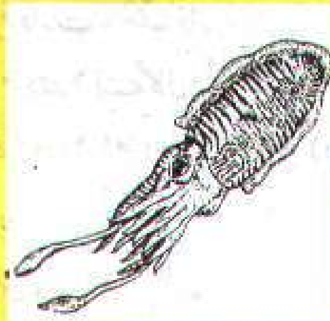
- **مزری :** (مِ زْ رِ یْ) سکّیں چوشینگ ءِ ٹرپوکین مُساپیں شکر ، مزری شکر ۔
- **مزری شکر :** (مِ زْ رِ یْ ۔ شَ کَ رْ) مزری ، بازساپ مُشیشگیں شکر ۔
- **مزّگ :** (مِ زْ زَ گْ) تام ، چَش ، مزگ ۔
- **مزگ :** (مِ زَ گْ) بچار "مزّگ"
- **مُزگ :** (مُ زَ گْ) سرءِ مُزگ ، سرءِ چگ یا چونگ کہ چہ گوک ءِ بُرز اِنت ۔ (بچار بُت)
- **مَزن :** (مَ زَ نْ) بزاں کسان نہ اِنت ۔ ٹوہ ۔
- **مَزن بار :** (مَ زَ نْ ۔ بَ اْ زْ) مزنیں بار ، لیڑھی بار ، گرانیں بار ۔
- **مزن بازار :** (مَ زَ نْ ۔ بَ اْ زَا زْ) مزنیں بازار ۔
- **مَزن بال :** (مَ زَ نْ ۔ بَ اْ لْ) بُرز بال ۔
- **مَزن بڈ :** (مَ زَ نْ ۔ بَ ڈْ ڈْ) ھماکہ بڈے مزن ءِ پتن ءِ ھامردم کہ دگرے ءِ ھک ءِ وارت، اک "مزن گردن"، مُیت ءِ مال ءِ وروک ءِ

- مزن بُن : (مَ زَن - بُ ن) ھا چیز کہ آئی ءِ بُن مزن ءُ زَنڈ اِنت .
- مزن بھا : (مَ زَن - بَ ھَا) گُران بھا - گُران بھا کنوک . ✪
- مزن بیم : (مَ زَن - بِ یٰ م) بیمناک ، تُرسناک . ✪
- مزن پاگ : (مَ زَن - پَ اگ) سریں مردم . ھا مردم کہ پاگ ئے چہ دُرستاں مستر اِنت . پاگواجہ .
- مزن پت : (مَ زَن - پِ ت) مزنیں پت ، پیرک ، بُن پیرک ، بابا .
- مزن پھنات : (مَ زَن - پَ ھَ نَ ات) ھاکہ پھناتی ءَ مزن اِنت ، مزن پھنائیں گُد ، پُراہ . ✪
- مزن تاک : (مَ زَن - تَ اک) ھا دُرچک کہ تاک ئے مزن اَنت ، ھاکتاب کہ تاکدیم ئے مزن اَنت . ✪
- مزن جگر : (مَ زَن - جَ گَ رَ) دلیر ، بھادر ، نہ تُرس . ✪
- مزن جَل : (مَ زَن - جَ لَ ن) سگوک ، برداشت کنوک . ✪
- مزن جنگ : (مَ زَن - جَ ن گ) مزنیں جنگ ، جنگ ، جھانی "جنگِ عظیم" . ✪
- مزن جو : (مَ زَن - جُ وْ) مزنیں جُو ، شیجو .
- مزن دپ : (مَ زَن - دَپ) ھاکہ دپ ءِ توارے مزن اِنت ، بہ جائے جلّ ھبر کنوک . ھاکہ دپ ئے مزن اِنت ، پُراہ دپ . ✪
- مزن دپار : (مَ زَن - دَپ ار) زنڈ دپار .
- مزن دِر : (مَ زَن - دِ رَ) مزنیں دِر .
- مزن دُر : (مَ زَن - دُرَ) ھاکہ دُر ئے مزن اَنت مزن دُریں جنین . ✦
- مزن دریا : (مَ زَن - دَرْیَا) مزنیں دریا "بحرِ اعظم" ✪
- مزن دست : (مَ زَن - دَسْ ت) ھا مردم کہ دست ئے مزن اَنت ۲- ھا مردم کہ پہ دیگر ءَ کمّیں چیزے ءَ مان نئیت . ✪
- مزن دل : (مَ زَن - دِل) دلیر ، بھادر ، جوانمرد ، اوپار کشوکیں مردم . ✪
- مزن دیم : (مَ زَن - دِ یٰ م) زنڈ دیم ، پٹن دیم ، ھاکہ دیم ئے مزن اِنت . ✪
- مزن ڈک : (مَ زَن - ڈَ کَ ک) مزنیں ڈک جنوک . ✪
- مزن راج : (مَ زَن - رَاج) ھاکہ راجے ءِ واھند اِنت ، ھا مردم کہ راج ئے باز اَنت . ✪
- مزن راہ : (مَ زَن - رَاہ) مزنیں راہ ، پُراھیں راہ ، شَھراہ ، شاھراہ Main Road
- مزن زات : (مَ زَن - زَات) شَرزات ، مزن سِندیں مردم ، ھاکہ زات ءَ مزن اِنت . ✪
- مزن زانت : (مَ زَن - زَان ت) شھزانت ، زانشکاریں مردم . ✪
- مزن زانگ : (مَ زَن - زَانَ گ) بچار "مزن زانت" ✪
- مزن زمب : (مَ زَن زَم ب) مزن دپار .
- مزن زمین : (مَ زَن - زِ مِ یٰ ن) سرباز ءَ چہ دِزگیاں چیر شھرے .
- مزن زور : (مَ زَن زُوْر) شھزور ، زورمند .

- **مزن سال :** (مَ زَنْ - سَ اَلْ) کساں سال ءِ چپ - مزن سِند .
- **مزن سر :** (مَ زَنْ - سَ رْ) زنڈسر ، ھماکہ سرئے مزن اِنت . کسملیک ، تمرد ، مجاز مزن سری کنگ : وگرءَ کمار نہ کنگ
- **مزن ستا :** (مَ زَنْ - سَ سْ سَ ا) شھرستا۔ ھوش مندیں مردم ، مزن زانت .
- **مزن سِند :** (مَ زَنْ - سِ نْ دْ) مزن اُمر ، مزن سال .
- **مزن سول :** (مَ زَنْ - سُ وْلْ) مزنیں سول ، ھما سولیں ڈرچک کہ مزن بیت .
- **مزن شاگ :** (مَ زَنْ - شَ اَگْ) ھماکہ شاگ ءِ ڈراج اَنت ۔ ھماکہ پادانی شھارئے ڈیر ڈیرءَ کپ اَنت ۔
- **مزن شھار :** (مَ زَنْ - شَ ھَ اَرْ) مزن شاگ ، مزن رس .
- **مزن شھر :** (مَ زَنْ - شَ ھْ رْ) مزنیں شھرءُ بازار - ریاستءِ مستریں شھر
- **مزن شیپ :** (مَ زَنْ - شِ ےْ پْ) مزنیں شیپ کہ دگہ شیپانی آپ کیت پہ ایشاں تُرچہ ایشاں آپ کورءَ ایر رچ انت ۔
- **مزن کرد :** (مَ زَنْ - کِ رْ دْ) شرکردیں مردم ، مزن کرداریں مردم ، مستریں کردار ۔
- **مزن کردار :** (مَ زَنْ - کِ رْ دَ اَرْ) بچار "مزن کرد"
- **مزن کور :** (مَ زَنْ - کُ وْرْ) شھ کور ، ھما مزنیں کور کہ دگہ کورانی آپ آئی تہءَ کیت ءُ جم بیت ۔ مزنیں کورانی آپ ھروھد دریاءَ رچ ایت .
- **مزن کوہ :** (مَ زَنْ - کُ وْہْ) ماتکوہ ، مات بند ، مزنیں کوہ
- **مزن گپت :** (مَ زَنْ - گَ پْ تْ) زنڈیں گپت جنوک ، بٹاک جنوک ۔
- **مزن گردن :** (مَ زَنْ - گَ رْ دِنْ) اُگباں زیر ، ھماکہ دگرے بھکئے وتی گردنءَ زیر ایت ۔ ھماکہ گردنءُ مزن انت ، زنڈ گردن .
- **مزن گرتگ :** (مَ زَنْ - گُ رْ تَ گْ) ھماکہ باز گرتءُ گاپ کنت ۔
- **مزن گلگ :** (مَ زَنْ - گِ لْ گْ) باز گلگیں مردم ۔
- **مزن گلگ :** (مَ زَنْ - گُ لْ گْ) گلگی ، ھما مردم کہ گلگءُ مزن اَنت .
- **مزن گوات :** (مَ زَنْ - گُ وَاتْ) پلانی مزن گواتے بزاں مزن شان ءُ شوکتے .
- **مزن گوج :** (مَ زَنْ - گُ وْجْ) گوج ءِ زات ءَ چہ ڈرستاں مستریں گوج .
- **مزن گوش :** (مَ زَنْ - گُ وْشْ) ھماکہ گوشءُ مزن اَنت ، ٹال گوش .
- **مزن لاپ :** (مَ زَنْ - لَاپْ) زنڈ لاپ ، لاپی ، ھماکہ لاپءُ مزن اِنت .
- **مزن مرد :** (مَ زَنْ - مَ رْ دْ) مستر ، پیشوک ، کماش ، جوانمرد ، دلیر :
- **مزن مردی :** (مَ زَنْ - مَ رْ دِیْ) مستری ، پیشوکی ، کماشی ، جوانمردی ، دلیری .
- **مزن مرّ :** (مَ زَنْ - مَ رْ رْ) تمرد ، سکّیں زورمند ، مزن زور ۔
- **مزن مستر :** (مَ زَنْ - مَ سْ تِ رْ) چہ ڈرستاں مستر۔ ادارہ یا گلءِ مستریں سر ۔
- **مزن ملگور :** (مَ زَنْ - مَ لْ گُ وْرْ) ھماجنین کہ ملگورءُ ڈراج اَنت ۔
- **مزن مید :** (مَ زَنْ - مِ یْ دْ) ھماکہ میدءُ ڈراج اَنت .

- **مزن نام** : (مَ زَ نْ - نَ امْ) مزن نام ءُ تواریں مردم ، نامدار مھشور ، ✪
- **مزن ھبر** : (مَ زَ نْ - ھَ بَ رْ) بچار " مزن گپ " .
- **مزن ھڈ** : (مَ زَ نْ - ھَ ڈْ ڈْ) ھما مردم کہ ھڈّ ءُ بندئے مزن بہ بنت . ✪
- **مزن ھور** : (مَ زَ نْ - ھَ وْ رْ) مزنیں ھور ، سکّیں ھور ، زوریں ھور . ✪
- **مزن ھُور** : (مَ زَ نْ - ھُ وْ رْ) مزنیں ھُور - " گلف " ، خلیج .
- **مزن ھوش** : (مَ زَ نْ - ھُ وْ شْ) ھوشمندیں مردم . ✪
- **مزنی** : (مَ زَ نِ یْ) عزّت - کماشی ، مستری .
- **مزنیں** : (مَ زَ نِ ے نْ) ھماکہ کسان نہ اِنت .
- **مزنیں پت** : (مَ زَ نِ ے نْ - پِ تْ) پیرک ، واجہ . ★
- **مزنیں مات** : (مَ زَ نِ ے نْ - مَ اتْ) نَنگ ، بی بی . ★
- **مزو** : (مَ زُ وْ) نامے ، مزار ءِ گونڈ نام .
- **مزواک** : (مُ زْ وَ اکْ) جوز (اخروٹ) ءِ ڈرچک ءِ گواز (لچّل) کہ دنتانانی ساپ کنگ ءَ کارمرزبیت ، لُنٹاں ھم سُھر کنت .
- **مزّوار** : (مَ زْ زْ وَ ارْ) ھماکہ کسے ءِ مزّ ءَ وارت - ھک وار .
- **مزّور** : (مُ زْ زُ وْ رْ) بڈّی ، ھمّال ، مزدور (لہے گال " مزّ - زُور " اِنت) طب ، مزیر ، نسخہ مزدگر اکنون نیز مزّبر - پا ، مزدور ، مزدبر ، مزدبردہ - پھ ، [illegible] (مزدبر) [illegible] (مزدور)
- **مزور** : (مَ زُ وْ رْ) بزور ، ناتوان ، کمزور .
- **مزور** : (مَ - زُ وْ رْ) زورگ ءِ مکن گال ، مزیر ★
- **مزّی** : (مُ زْ زِ یْ) کنجوس ، ھما مردم کہ وتی مال ءَ دگر ءَ نہ دنت سلے وت ھم نہ وارت - موزّی - ھماکہ بے مزّ اِنت .
- **مزیدو** : (مَ زِ یْ دُ وْ) PPB,LWD; Mazido is said to have been Chākur's original name.
- **مزیر** : (مَ زِ یْ رْ) زیرگ ءِ کار ءَ مکن ، " زیرگ " ءِ مکن گال اِنت
- **مژّ** : (مَ ژْ ژْ) کاھے ("پلانی ءِ گوش ءَ مژّے نہ وارت" ، انچوش کہ بوٹے یا مورے نہ وارت)
- **مژّلانی** : (مَ ژْ ژَ انِ یْ) جاگھے ءِ نام اِنت .
- **مُژدُمب** : (مُ ژْ - دُ مْ بْ) درمانکاھے (بُندر ءَ مُشکدم اِنت)
- **مژدو** : (مُ ژْ - دَ وْ) یکّے ءَ یک جاگھے چیزے رسں ایت ، نوں پد ءَ پہ اُمیت ءَ روت - گُش اَنت مژدہ وار اِنت ، وشّی .
- **مژدوار** : (مُ ژْ دَ وَ ارْ) کسے ءَ کہ مژدہ وارتگ .
- **مژدہ** : (مُ ژْ - دَ ہْ) بچار " مژدو " .
- **مژدہ وار** : (مُ ژْ - دَ ہْ - وَ ارْ) بچار " مژدوار " .
- **مژگر** : (مُ ژْ - گِ رْ) ھما تلک کہ مُشک ءِ گرگ ءَ کار مرد بیت ، مُشک گر .

- **مُژگو** : (مُ ژْ گَ وْ) بزاں مُشک گوش (گیشتر پسنی ءُ اورماڑہ ءِ مردم گُش اَنت)
- **مُژگوش** : (مُ ژْ گَ وْ ش) مُشک ءِ گوش۔
- **مَسّ** : (مَ سْ س) ھمے آپیں رنگی چیز کہ ندماں آیاں جنگ بیت یاندءَ ماں کنگ بنت ءُ نبیسگ بیت۔ نبیسگی آپینک۔
- **مَسّ** : (مَ سْ س) دریائی ماھیگ ءُ ٹوکے۔ (بچار بُت)
- **مُس** : (مُ سْ س) بے توار، بند، گُنگ، مُھر۔
- **مِس** : (مِ سْ س) ھما زرچشیں آپ کہ گُٹگ اش چہ ھون ءَ گیشیں اِیت ءُ پہ گُرک ءِ پیلک (ساھین) ءَ جم بوگ ءَ ندرچہ سوءَ درکیت (پا: مِیز، گمیز۔ پھ: ٥ س سو (میشک))
- **مُسافِر** : (مُ سَ اپ رْ) رھگوزی، رھگوز، درآمد، ساقی، سپری، نامے (تازی: مسافر)
- **مُسّار** : (مُ سْ سَ ا رْ) بچار "مُوشار"
- **مَسالہ** : (مَ سَ ا لَ ہ) بزار، آچار۔
- **مُسالی** : (مُ سَ الِ یْ) چوکہ سیکرڑ ءُ چیلک ءَ بارگ بُرستگیں ساد ے کہ بوجیگاں کار مرد بیت، یکدار ءِ ھولیگ ءِ بندوک، مشالی۔

مس ماھیگ

- **مُسام** : (مُ سَ ا مْ) سوگند، اَھد، "سوگند ءُ مسام"، مُھلت۔
- **مَسان** : (مَ سَ ا نْ) گورانی سوچگ ءِ جاگہ۔
- **مِسیند** : (مِ سْ۔ بَ نْ دْ) وھداں مُلّاھاں پہ دُزّ ءِ ترسینگ ءَ ھیک بنشتگ ءُ گل کتگ کہ اگاں مالاں نیار ایت مِسبند بیت۔
- **مِس پٹ** : (مِ سْ۔ پَ ٹْ ٹْ) ناداھی یے کہ آبدست ھروھد پٹ اِیت۔
- **مست** : (مَ سْ تْ) بے سار، ھنوشس، جوش۔ گُراہ، تَمرد۔ دریامست اِنت: دریا گورم اِنت۔ اُشتر مست بیت۔

"مست ءَ را دو چیز ایر آرایت۔ تارونکیں شپ ءُ دیریں راہ" بزاں اپس ءَ۔

- **مِستاگ** : (مِ سْ تَ اگْ) وشیں ھال، وڑدلیں کلوہ۔
- **مِستاگر** : (مِ سْ تَ اگِ رْ) ھما مردم کہ مستاگ (وشیں ھال) ءَ کار ایت ءُ مستاگی (داد) گیپت۔
- **مِستاگی** : (مِ سْ تَ اگِ یْ) کسے پہ یک مردے مستاگے بیار ایت گڑا آئی ءَ چیزلے نہ چیزے (زر یا دگہ چیز) پہ دپ ءِ شیرکنی ءَ دیگ بیت ھمے داتگیں داد ءَ مستاگی گوش آنت۔

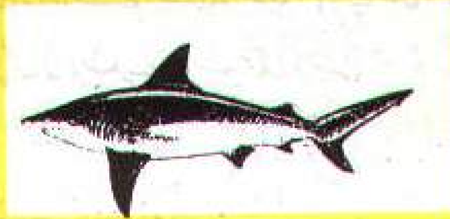
- مَستان : (مَ سْ . تا نْ) مَردینی نامے .
- مَستانہ : (مَ سْ تا نَ ہْ) مستیں مردم .
- مَستانی : (مَ سْ . تا . نِی) پسنی ءَ یک مزنیں ریکی کپتّے ءِ نام اِنت "مستانی ریک" ★
- مَستر : (مَ سْ . تِ رْ) مزن تر ، مزن ، کارمستر .
- مَستگ : (مَ سْ . تَ گْ) بستگیں شیر کہ چہ ترپشی ءَ بدا ایت ، بستگ
- مَستُنگ : (مَ سْ . تُ نْ گْ) چہ شال ءَ ۳۲ پند دُور یک شھرے .
- مُستِنگ : (مُ سْ . تِ نْ گْ) ڈراجیں کاھے ہچ پتا تگ ، پالام ءِ چیرءَ اِنت مُھرءِ پُشت ءَ ایراِنت . زیر پالام یا چیر پالام .
- مَستی : (مَ سْ تِ ی) بے ساری . تمردی ، شیتانی ، رَدکاری .
- مُستی : (مُ سْ تِ ی) بوربوریں گُڑ .
- مَسٹ : (مَ سْ ٹْ) مسوٹ ، بے مُتءُ ساہئیں ہوال .
- مَسدان : (مَ سْ . دا نْ) ھا دَرپ کہ آئی ءِ تہ ءَ سبتگی آپینک بزان مَشْ مان کن اَنت .
- مِسدان : (مِ سْ . دا نْ) گُرک یا ساھین ءِ ھاپیلک کہ مِش چہ گُٹگاں ایر رِچ ایت دُاشی ءِ تہ ءَ جم بیت .
- مِسری : (مِ سْ رِ ی) گوئڈیں نئے کہ جَن اَنت ئِے (ھِندی بینسری) ۲ . مچّے کہ آئی ءَ شکرءُ جدگاں ھم گُش اَنت ، ۳ . مزری ، مسری شکر .
- مِسری شکر : (مِ سْ رِ ی . شَ کَ رْ) شکرے کہ چوشیتنگ ءَ لستہ اِنت ءُ سکّ شیرکن اِنت .
- مَسِک : (مَ سِ سْ کْ) بچار "مَنگِسک" .
- مِسک (مِ سْ کْ) وشّیں بوہے کہ نشاہ اِنت بلے بوئےسکّ وش اِنت . "مسکیں ملگور" .
- مِسکان : مِ سْ کَ ا نْ) جنینی ءُ مردینی نامے .
- مسکرا : (مَ سْ کَ رَ ا) لیت ، لیبو . گوشکند .
- مسکرائی : (مَ سْ کَ رَ ا ئِی) لیت ءِ کند بنوکیں گپّ یا سُرءُ پُر . کلکلانڈو بہ دل اِناں .
- مسکوتان : (مِ سْ کْ وْ تَ ا نْ) بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت .
- مسکین : (مِ سْ کو ی نْ) گریب ، بزگ ، پکیر ، لاچار .
- مِسکیں ڈگار : (مِ سْ کِ یْ نْ . ڈَ گَ ا رْ) بلوچستان . وتن ، پتی مُلک .
- مُسلّا : (مُ سْ لْ لَ ا) نمازی تگرد (تازی : مُصلّی ھا جاگہ یا زمین ءِ ٹیک کہ اود ءَ "صلوٰۃ" (نماز) وانگ بیت) .
- مُسلم : (مُ سْ لِ مْ) بچار "مسلمان" .
- مسلمان : (مُ سْ لْ مَ ا نْ) "قرآن" ، "محمد" ءُ یکّیں ھُداءِ منّوک ، اے گال بُندرءَ "مُسلم" ءِ بازاِنت بزاں "مُسلم" یکّے "مُسلمان" بازاِنت بلے پہ رَد کار مردی پہ یکّے ءَ منگ بیت ءُ الشی ءَ بازءَ "مسلماناں" گوش اَنت کہ رَد اِنت . بایداِنت کہ "مُسلم" ءِ باز پارسی ءُ بلوچی ءِ رھبندءَ "مُسلمان" بہ بیت .
- مِستو : (مِ سْ تُ وْ) میتینگ : پہ آپ یا آپینک ، چیزے ءَ تُرکنگ یا منگ کہ سکّ شُرد ءُ نلم بہ بیت . باز مردم اے گال ءَ گوں

مِس (آبدست) ءَ شیادکن اَنت ءُ ھاشکاریانی داستان ءَ کار اَنت کہ وتی ناہ اِش پہ مِس ترکُرت ءُ رندءَ کہ شُدءَ گپت اَنت وارت اِش .

- **مسواک :** (مُ سْ وَ اکْ) بچار « مُزواک »
- **مسوٹ :** (مَ سْ وْ ٹْ ٹْ) بے زانگیں بھوال ، بے پرواہ ، سرمچار ، چہ کارے ءِ کنگءَ پیسر آئی ءِ آسرءِ دلگوش نہ کنوک.
- **مِستی :** (مِ سْ سِ یْ) مِسْ کنوک یا کہ چہ مِس ءَ میں .
- **مُستی :** (مُ سْ - سِ یْ) پاگاسں ءِ زات ءِ ماھیگے . کد : ۱۷۰ س م (بچار بت) ،★
- **مسیت :** (مَ سِ یْ تْ) مسلمانی نماز وانگ ءِ لوگ
- **مُش :** (مُ شْ) "مُشگ" ءِ پرمانگال بزاں پہ مُش : دست ءَ یک چیزے ءِ سرءَ برءُ بیار .
- **مشارینگ :** (مَ شَ ا رِ ےْ نْ گْ) مُشائینگ : دگرے ءَ مُشگ ءِ کارءَ گرگ .
- **مُشاگ :** (مُ شَ اگْ) جوز (اخروٹ) ءِ ڈرچک ءِ گواز (کھپل) : مزواک

PPB,LWD;MUSHAG, MUSHAG – DAR: Walnut-Bark, used by women to give a bright colour to lips.

- **مُشالی :** (مُ شَ الِ یْ) بچار « مُسالی »

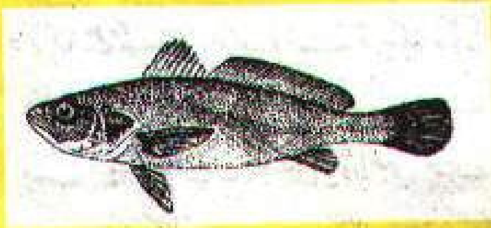
مُستی

- **مَشاند :** (مَ شَ ا نْ ڈْ) تُرس ، بیم ، تُرس لرز PPB,LWD; MASHANDE DATH: Fear. بمنی نزتءَ اے گال "مچنڈ" اِنت .
- **مُشائینگ :** (مُ شَ اے نْگْ) بچار « مُشارینگ »
- **مُشت :** (مُ شْ تْ) دست ءِ پنچیں لنکُکاں چُپت کن ءِ مُشت بیت . مُشت ءُ مکونڈ ، مُشت جنگ ، مُشت ءَ دیگ : دست ءِ پنچگ ءَ دیگ . مُشت کنگ : دست ءِ پنچگ ءَ کنگ یا مُشت ءِ زیرگ . ننگار ءِ مُشت : ھما دار اِنت کہ ننگار کنگ ءِ وھدءَ دھکان ءِ مُشت ءَ بیت . کارچ ءِ مُشت یا زھم ءِ مُشت بزاں دستگ اک ؛ زرمُشت ، دارمُشت . ! "مُشگ" ءِ گوستگال بزاں مُشگ ءِ کارلوت . مُشت ءُ موش ، مُشت ءُ مال .
- **مُشتک :** (مُ شْ تُ کْ) گردیں ساہیں کسانیں سِنگے کہ "وانگ" ءِ جُتک اِنت درمانی کارے ءِ سایگ ءَ کاردنت .
- **مُشت مال :** (مُ شْ تْ - مَ الْ) مُشگ ءُ مالگ .
- **مُشت بکونڈ :** (مُ شْ تْ - مُ کُ وْ نْ ڈْ) دست جنگی ، مُشت جنکائی .

- مُشت ءُموش : (مُ شْ ت ءُ مُ وْ شْ) مُشگ ءِ کار۔ اِیران ءُ زرزان ءِ مُشت ءُ مُوش بزاں شودگ ۔
- مُشجنگ : (مُ شْ جَ نْ گْ) پہ مُشت جنگ کنوک، مُشت ءِ جنگول، مشجگول Boxer 24.2.68
- مُشجنگول : (مُ شْ جَ ن گْ وْ لْ) بچار "مشجنگ" ۔
- مُشجنگی : (مُ شْ جَ نْ گِ یْ) پہ مُشت جنگ کنگ ۔ Boxing
- مُشچوپ : (مُ شْ چُ وْ پْ) مُشت چپٹگیں ۔
- مَشک : (مَ شْ کْ) چہ پَس ءِ پوست ءَ جوڑ کرتگیں آپ ءِ مزنیں درپ ۔ زنڈ۔ کُتِیگ مَشکیں ماھگ ۔
- مُشک : (مُ شْ کْ) مھشوریں دَنگے (چوہا) میسکی مُشک، کور مُشک کہ کسان ءُ مُسنٹ ءَ دراج اِنت ءُ زبہ گِندایت ۔ گیشتر دیوالانی بُن ءَ رگیت ءُ روت یا گاس ءِ زات ءِ ماھیگے، کد : ۵۰۰ س م (بچار بُت
- مُشک پٹّن : (مُ شْ کْ - پَ ٹْ ٹِ نْ) پٹّنیں ماھیگ ءِ زاتے ۔
- مشکرا: (مَ شْ کَ رَ ا) بچار "مَسکرا" ۔
- مشکرائی : (مَ شْ کَ رَ ا ئِ) بچار "مَسکرائی" ۔

مُشک پاگاس

مُشکو

- مشکل : (مُ شْ کُ لْ) گرانیں کار، گرانیں اڑ، ڈکّ ۔
- مُشکو : (مُ شْ کُ وْ) ماھیگے ۔ بڈّی مُشکو، ورنا مُشکو ءُ پنداسی (بچار بُت)
- مُشکول: (مُ شْ کُ وْ لْ) دزگٹّ، گوں چیزے ءَ دلگوش مشکولی، دزگٹّی (تازی : مشغول)
- مُشکی: (مُ شْ کِ یْ) پھک ءَ سیاھیں اسپ ۔
- مُشگ : (مُ شْ گْ) یک چیزے ءَ گوں دگرے ءَ دُگّینگ ءُ انچوش سَریگ کہ ھر دوئیں چیزانی جند چہ یک دگر ءَ جتا مہ بیت ءُ یک دگر ءَ بہ لگاش اَنت، لتارگ، مالگ، دَرشتگیں یا چہ بند ءَ لگشتگیں دست یا پاد یا دگہ بھرے ءِ گوں چرپی مُشگ، گردن ءِ مُشگ، تاس ءِ مُشگ دل ءِ پہ ڈگار ءَ مُشگ بزاں سکّ بے تاھیر ءُ بے آرام بیگ یا منّت وار بیگ یکدار ءِ مُشگ : یکدار ءَ چِلّ ءُ موش کنگ ۔ مُشوک مُشگ، مُشوک دپ ءَ کنگ ۔ دست پہ دست ءَ مُشگ : بڑنی بیگ ۔ جوھان ءِ مُشگ : ھوشگ چوپگ Thrash
- مُشگِر : (مُ شْ گِ رْ) پہ مُشک ءِ گرگ ءَ جوڑ کرتگیں ٹُپ یا تلک ۔

- مُشگڑ: (مُ شْ ۔ گ ڑ) مُشک ءِ گڑ اتگیں بزاں ھما چیز کہ مُشک ءَ گڑ اِتگ ۔ 24.2.68
- مُشمال: (مُ شْ ۔ مَاْل) مُشت ءُ مال ۔
- مُشوک: (مُ شْ وْ کْ) دپ ءَ کنگ ءِ تمباک ۔
- مُشوکّ: (مُ شْ وْ کْ کْ) بھار کاھے، مٹرے کہ چہ کڑول ءَ کستر انت ۔ پُن ءُ شُھر بنت ۔
- مشونز: (مُ شْ وْ نْ زْ) شُونزک، شُونز کاہ کہ آپ ءِ سر ءَ بند اِیت ۔
- مشیتگ: (مَ شِ یْ تْ گْ) بھار وَتے ۔
- مشین: (مَ شِ یْ نْ) گد دوچگی، سرچنگی، یادگہ ھزار زاتیں مشین ۔
- مشین کنگ: (مَ شِ یْ نْ ۔ کَ نْ گْ) سر ءَ ڈیر و کنگ ۔
- مک: (مَ کْ) درمانے کہ سک سیاہ اِنت، بہ رنگ دیگ ءَ کار مرد بیت (شیشیہ چو مک ءَ انت) شیاھی مک ئیگ اِنت رنگ رودن ئیگ اِنت ۔
- مکّ: (مَ کْ) سکّ سُبک، لانٹیگ مک بیت بزاں سکّ سُبک بیت کہ دست ءَ کن ءُ سمانہ دنت (چو پیشّس ءَ انت) مکیں زمین: شیتریں زمین کہ جنگ مہ بیت یا کہ چہ کمتیں جنگ ءَ رندتلار ءَ کپ اِیت یا کہ باز جنگ ءَ رند ھل ءَ تلار ءَ کپ اِیت ۔
- مُک: (مُ کْ) بینگ مُکّ ءِ نگنک ءِ بُن تھت گ کہ نگنک ءِ دیمی پاپُشتی نیمگ ءَ بیت نگنک اگاں ڈرچک ءَ اِنت گڑا الیشی ءَ (بزاں ھمے مُک ءَ) دیر کن اَنت ءُ بینگ ءَ گراَنت ۔
- مکّ: (مَ کْ کْ) ٹھل، بےپرواہ، بےگم ۔
- مِکّ: (مِ کْ کْ) بارگیں یا ڈراھیں چیزے ءِ تہ ءَ گُت کن ءُ یِکّ بیت یِکّ، یِکّ بیگ، لِکّ بیگ، اوشتگ، چست بیگ ۔ سر ءِ یِکّ کنگ: سر ءِ چست کنگ، دار ءِ یِکّ کنگ: دار ءَ یک سرے گوٹ کنگ ءُ اوشتارینگ ۔
- مُکّ: (مُ کْ کْ) شُروشس دست ءِ ۔ داس ءِ مُکّ بزاں دستگ ءِ چوٹیں سر ۔ ۲ ۔ مستر مُکتیں مردم سریں مردم ۔
- مکابل: (مُ کَ ا بِ لْ) دیم پہ دیم، لگگ، مُچگ، مکابل بیگ: دیم پہ دیم بیگ، ڈیک ورگ، ڈیک دیگ، بند ورگ ۔
- مکّار: (مَ کْ کَ ا رْ) ریپکار ۔ زرد دلوک، مکر کنوک (گال تازی یے)
- مکام: (مُ کَ ا مْ) جاگہ، لوگ + چنگ ءِ ساز ءِ لوگ اَنت کہ سیتائی سر ءِ بھر اَنت ۔
- مکان: (مَ کَ ا نْ) جاگہ، لوگ ۔ (گال تازی یے)
- مکانٹ: (مَ کَ ا نْ ٹْ) بچار "مُکنٹ" ۔
- مکتب: (مَ کْ تَ بْ) وانگ ءُ دربرگ ءِ جاگہ، دربرجاہ (تازی: مکتب)
- مکتبی: (مَ کْ تَ بِ یْ) نودربر، ھما بچک یا جنک کہ مکتب ءَ چہ مُلّا ءَ وانگ ءَ انت
- مکُٹّ: (مَ کُ ٹْ ٹْ) بچار "مکنٹ" + مہ جھ، حلاس مہ بئے، مہ ھلّ ۔
- مکر: (مَ کْ رْ) ھنر، ھنپ، لُچّی، ریپینگ ۔

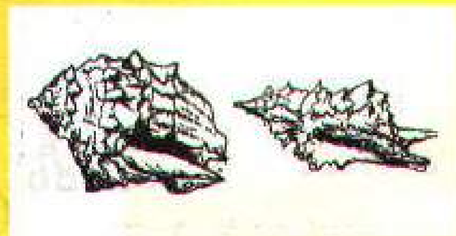
- مکّران : (مَ کّ کّ رَانْ) بلوچستان ءِ یک بھرگے ۔ (ریاست مکران)
- مکّرانی : (مَ کْ کُ رَانِ ئی) مکّران ءِ ندوکیں مردم ۔
- مکسد : (مَ کْ سَ دْ) مراد ، واھشت ، مَتْلب ۔ (تازی : مقصد)
- مَکِسک : (مَ کِ سْ کْ) بچار "مَگِسک"
- مُکُک : (مِ کْ کُ کْ) مِکُّل ، کسانیں مِک ۔
- مِکْکائی : (مِ کْ کْ کائی) مِکّیءَ ، مِکّیءَ ، مَکّائی ۔
- مِکّگ : (مِ کْ کَ گْ) مِکّ بیگ ، گَٹ بیگ ۔
- مُکّگ : (مُ کْ کَ گْ) گپ جنگ ءِ وھدءَ زُبان ءِ گَٹگ ، دَژکنگ ، اڑگ ، مُھر بیگ ، مُکّینگ ۔
- مَکّگ : (مَ کَ گْ) چو تمکءَ بیگ ، سیاہ بیگ ۔ تمک بیگ ، سُبک بیگ ۔
- مِکُّل : (مِ کْ کُ لْ) کسانیں مِک ، مُکّگ ۔
- مِکّلک : (مِ کْ کَ لُ کْ) مِکُّل کسانیں مِک ۔

مکّی

مکّیءِ سول

مکمکی گُرْ

- مِکمِکی : (مِ کْ مِ کِ ئی) گُرْءِ زات اِنت کہ آئیءِ پُشت سُچ سُچ اِنت ۔ مِکّکی ۔ گُرسیکُّن (بچار مُت)
- مَکَن : (مَ کَ نْ) "منع" مکن کنگ (منع کرنا) (گرامر : فعل نہی)
- مَکُنٹ : (مَ کُ نْ ٹْ) بچار "مکّنٹگ"
- مَکُنٹگ : (مَ کُ نْ ٹْ گْ) سیاھیں زَنڈیں مور ۔ مکانٹ ، مکونٹ ، مُکُٹ ۔
- مکومکو : (مَ کُوْ - مَ کُوْ) کسانیں چُکّ ءِ دلسیائی ، اَڑی ءُ ناشری ۔ ★
- مکونٹ : (مَ کَ وْنْ ٹْ) بچار "مکنٹگ"
- مَکّئی : (مَ کْ کَ ئیْ) دَھلے کہ آئیءِ دانگ زَرْد اَنت ۔ ایشیءِ دانگاں وَڈ اَنت پُل کَن اَنت چہ ایشیءَ ورگیءَ تیل ھم کَشّگ بیت ۔ مکّیءِ کُنر ، کُنرءِ زاتے ۔ (بچار مُت)
- مُکّی : (مُ کْ کِ ئی) شوانگ ءِ لَٹّءِ کہ سرءَ گُٹ اِنت ، سَرَیں مردم ۔
- مُکّینگ : (مُ کْ کِ یْ نَ گْ) بچار "مُکّگ" ۔

- **مُگ** : (مُ گْ) بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام، سرباز ءَ چہ سانیچ شہرے .
- **مَگَت** : (مَ گَ تْ ث) چہ گُتّ ءَ رندکئیت گُتّ مگت : گُتّ گُت کنگ .
- **مَگُٹّ** : (مَ گُ ٹْ ٹْ) گُٹّ نہ کُرتگیں، ھماماھیگ کہ گُٹّ نہ کُرتگ .
- **مگر** : (مَ گَ رْ) بلے ،لیکن ،مگہ .
- **مَکّر** : (مَ کّ رْ) مکر، مندر، ھُنر، رِپک .
- **مِگراز** : (مِ گْ رَا ژْ) دوکارچ، دُکارچ، امبرِین۔ (مقراض : قینچی، مِقّص) (بچاربُت)
- **مَگرب** : (مَ گْ رِ بْ) مگرب ءِ وھد، روایر روگ ءِ وھد، روزرد، رولہ، تھارگ، چارمی نماز ءِ وھد، روایرشت ءِ نیمگ .
- **مَگرب تھار** : (مَ گْ رِ بْ ۔ تَ ھَا رْ) تھارگ ءِ مانشانگ ءَ رند بزاں چہ روچ ءِ مُڈگ ءَ رند کہ تھاری مانشان اِیت .
- **مَگرود** : (مَ گْ رُو دْ) بچار "مگرید"
- **مگرید** : (مَ گْ رِیْ دْ) ھرام، نارو، بےبُن، الیشی ءَ تازی ءِ "مکروہ" ءِ بزانت ءَ ھم زیرانت ۔ ھُوک، ھُوک ءِ گوشت .
- **مگز** : (مَ گَ زْ) سُنٹ، ٹھل، بےپرواہ، بےگم، چہ وژدل ءَ بےگم بیگ. کتابے کہ زندانت ءُ آئی ءِ تاک بازانت چہ بُن بندگ ءَ ابید آئی ءِ تاکانی بُن پہ آبریشم یاجواہیں بندیک گونگ بیت کہ آئی ءِ

تاک ھبر یک نہ بنت سرءِ مجگ کہ ایشاں ماز و ھم گوشنت (مغز)

- **مَگَس** : (مَ گَ سْ) بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت کہ آئی ءِ سرءَ یک ٹکّے پہ "مگسی" ءِ نام ءَ زانگ بیت. مگس ءِ نام بلوچی کوھنیں دپتراں ھم ھست .شعلپ کار (مُلّاپازل) ءِ لچہ ءِ بندے سہ "ناصردین ماں کیچ ءَ مگس جاہیں بکرات".
- **مگسڈرنز** : (مَ گِ سْ ۔ ڈْرَنْ زْ) مگسک ڈرنز : دانہ ءِ کوئل کہ بنگیج ءَ سرءَ کش ایت "بےتگ" اِنت پدءَ "مگسڈرنز" بیت .
- **مگسک** : (مَ گِ سْ کْ) بالویے بزاں بالی لُوگگے کہ نہ پھکیں جاگھاں بازبیت۔ مگسک ءِ ذات بازانت ۱۔ لوگی مگسک، ۲۔ زنڈیں مگسک یاسگ ۳۔ اُورتیں مگسک، ۴۔ کسانیں مگسک، ۵۔ شپی مگسک، ۶۔ آپی یاسُنٹ مگسک، ۷۔ پُری مگسک ۸۔ شینزیں مگسک، ۹۔ بینگ مگسک، ۱۰۔ ڈنگ مگسک، ۱۱۔ گندی مگسک، ۱۲۔ بےدان، ۱۳۔ گُتّ یاھاکی مگسک، ۱۴۔ داری مگسک کہ چوکہ گومزءَ دار، دیوال یازمین ءِ سُنگ ءَ جاگہ کنت کہ چوکہ کسانیں ڈنگ ءِ رنگ ءَ اِنت، بال کنت سک ژنگ اِیت .
- **مگسگرند** : (مَ گِ سْ ۔ گْ رَنْ دْ) مگسک گرند : چیزے کہ سرءَ ھچ ءَ ایربیت ءُ مگسک آئی ءَ پر بچ انت ۔
- **مگسی** : (مَ گْ سِ یْ) "مگس" ءِ نندوک یا ھامردم کہ یک زمانگے مگس ءِ نندوک بوتگ انت ءُ ھرجاھے کہ ھست انت دنیگا وت ءَ

گمسی گوشس اَنت ۔ چہ ایشاں یوسف علی خان گمسی " چہ ڈرستاں زانتگین اِنت ۔

- مُگل : (مُ گُ ل) بلوچ " مُغل " نامے
- مُگلساچ : (مُ گُ ل ۔ سَ اچ) زھمے کہ مُگلانی زھمانی بُنءَ جوڑ کُرتگ ایشی ءَ مُگل سَراچ ھم گوشس اَنت ۔
- مُگل سَراچ : (مُ گُ ل ۔ سَ رَ اچ) بچار " مُگلساچ "
- مُگلگند : (مُ گُ ل ۔ گِ ن ڈ) ملوک گند ، مزن گند ، باز دُور چارین ءُ جوانیں مردم ءَ گوشس اَنت ۔
- مُگلمان : (مُ گُ ل ۔ مَ ان) مزنیں ڈُھل ، مگلمانی ڈُھل ۔
- مُگلمانی : (مُ گُ ل مَ ان ی) سگیں مزنیں ڈُھل کہ جنگانی وھدءَ جنگ بنت
- مُگِم : (مُ گِ م) PPB,LWD;MUGHEM:Stirgy, Miserly.
- مِگمِگی : (مِ گْ مِ گِ ی) بچار " مِکمِکی "
- مَگنا : (مَ گْ نَ ا) آبریشمی سرِیگ ءِ راستے ، ایشی ءَ "مھنا" ھم گوش اَنت ، چوکہ" کاشانی " ءِ جوانیں سرِیگے ۔
- مَگِند : (مَ گِ ن ڈ) "گِند مَگِند" : " اِے چیزءِ گِند مگند انت " بزاں سک کم دست کپ ایت ۔
- مُگُند : (مُ گُ ن ڈ) بچار " مگین " PPB,LWD; MUGHUND: Buttocks
- مَگوش : (مَ گْ وْ ش) " گوش مگوش " بیگ : پاسیگ بیگ ۔
- مگون : (مَ گُ وْ ن ن) بچار " مگین "
- مگہ : (مَ گَ ہ) چہ پارسی ءِ "مگر" ءَ ، لیکن ، بلے ۔
- مگیر : (مَ گِ ے ر) بھارکا ھے کہ وراَنت ، اے دو ذات اِنت یکے ءَ گُراد اَنت یا آمگی ءَ وراَنت ، دومی ءَ دلوت وارت ۔
- مگیم : (مُ گَ ے م) یا (مُ گِ ے م) ھار ، مزنیں رُمبوکیں گور ۔ PPB,LWD; MUGHEM: Mighty, Great.

PPB,LWD;MUGHEMANI LOGH: House of covetous. COVET: Desire Eagerly. (usually What belong to another) Covetous :Eagerly Desirous.

نود بندگ زر زوال گوشس اِیت

AGH MA PHAS O PHOSTI KHUTHEN, MAL CHO MUGHMA MELATHHEN

اِے دوئیں بند بُندرءَ چوشس اَنت : " اگاں من پس ءُ پوستی گُتیں ، مال چو مگیم ءَ مَلِ اِتیں

ھے رنگ ءَ دگہ لچّے گوشس اِیت : ے چہ مگیمانی دُور سریں گوراں " ۔ چہ اِے گالاں ھم زانگ بیت کہ "مُگیم" ھارءَ گوش اَنت ۔ مالداریں مردم ءَ ھم "مگیم" گوش اَنت اک : ے " بچ ءُ برات بھائی بوتیں ، مالدارءُ مگیماں ژُرتیں "

- مگیمانی : باز وشھال ءُ آسودگیں مالدار ، کروڑپتی ، ملیونیر ۔
- مگین : (مَ گِ یْ ن ن) سرجمیں یاد ءِ کٹ اِنگیں بُرزی نیمگ ءِ گُڈی ھڈّ یا بند ۔ بچار رجت تاکدیم 778
- مَل : (مَ ل) بچار " مَلّ "
- مَلّ : (مَ ل ل) پھلوان ، زورمند ۔ اپس ۔ PPB,LWD;MAL:Fighter, athlete,wrstler.
- مِلّ : (مِ ل ل) ھما جاگہ کہ چہ اودءَ لیب بُنگیج بیت ، یک کشکے رَند اَنت ایشی ءَ مِل گوشس اَنت ۔
- مُلّ : (مُ ل ل) رواج ، رَپتار ، بھا ، کیمت (گرانمُل)

- مُلّا : (مُ ل ل ا) وَنتگیں مردم - کلام اللہ وَنتگیں یا وانینوکیں مردم - ماسٹر
- مُلّابند : (مُ ل ل ا - ب ن ڈ) گْوادرءَ میتگے ءِ نام اِنت ۔ ★
- مُلّاپاتو : (مُ ل ل ا - پ ا تُ ؤ) بالی گو لکے کہ پُلّانی سرءَ گر دایت بانزلءِ گُمزن رُپتن ءُ ڈولدار اَنت ۔
- مَلار : (م ل ا ر) هنوش، نشہ، بنگ، تْرنداپ یا دگہ کنوکیں چیزے ءِ ورگ ءَ رند مردم ملار بیت ۔
- مُلّاشیپ : (مُ ل ل ا - ش ے پ) سرباز ءَ کھورکان ءِ کرتہءَ مزن کور ءِ رود راتک ءَ جاگھے ءِ نام اِنت ۔
- ملام : (م ل ا م) کسے ءَ را پہ بدیں کارے ءِ کنگ ءِ دیم ءَ زرّگرگ ءَ گوْش اَنت " ملام کنگ " ھم ءَ زرّ ملام اَنت۔ جُرمانہ
- مِلامت : (م ل ا م ت) میاریگ ۔
- مَلّان : (م ل ل ا ن) مَلگ ءِ تہ ءَ، ملگ ءَ بُوگ
- مَلّان کرّو : (م ل ل ا ن - ک ڑ ؤ) مَلّ
- مَلائی : (م ل ا ءِ ی) شیرءَ کہ لھوڑ دیگ ءَ رندا یرءُ کن ءَ آئی ءِ سرءَ تنکیں پوشے بند اِیت کہ " مَلائی " اِنت چوکاءَ شیرمان کن اَنت ءُ گْراداَنت الیشی ءَ ھم مَلائی گْوش اَنت ۔

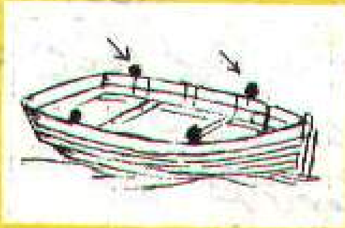

مگون / مگین

- مُلیت : (مُ ل - بُ ت) مُلکی نکشہ کہ آئی ءِ تہ ءَ ملک ءِ سیم سر، مزن شھر، بندر، راہ ءُ دگہ چیزے نکش کنگ بیت
Map 24.2.68
- مُلبَر : (مُ ل - بَ ر) دگرانی مُلک ءَ پزور بروک ۔ (۲۴-۲-۶۸، سید)
- مُلبَک : (مُ ل بَ ک) ماھیگے ۔
- مَلپد : (م ل پ د) مرگ ءِ نشان کہ زمین ءِ سرءَ پشت کپ اَنت ۔ زمیں زمین ۔
- مُلپُل : (مُ ل - پُ ل) مُلک پُلوک ءُ بروک، مُلچن، مُلبَر ۔ (۲۴-۲-۶۸، سید) ۔
- مُلتَر : (مُ ل - تَ ر ر) مُلک گول ۔
- مُلچن : (مُ ل چ ن) مُلک جنوک بزاں هما سردار یا بادشاہ کہ دگرانی مُلکاں جنت ءُ پُل اِیت ءُ بارت - چنڈ، کپتگیں جنین ۔
- مُلچار : (مُ ل - چ ا ر) هما مردم کہ تَرّ اِیت ءُ مُلک چار اِیت ۔ (۲۴-۲-۶۸ - سید)
- مُلچِرّ : (مُ ل - چ ر ر) مُلتَر، ملک تَرّوکیں مردم، مُلک چِرّ (۲۴-۲-۶۸۰، سید)

- مُلدر : (مُ لْ ۔دَرْ) دَراں ڈیھ ، جَلاوطن Exile 24.2.68
- مِلِس : (مِ لِ سْ) اُشترءِ پُٹ ، گُونڈءُ تاب گپتگیں یا بُرنگیں پُٹ ۔ پلپل پُٹ
- مَلَش : (مَ لَ شْ) بے زند۔ مَلَش بوگ : بے زند بوگ ، سرین ءِ مَلَش بوگ ، دست یا پاد مَلَش بوگ Paralyze
- مَلشان : (مَ لْ ۔شَ انْ) زور مندیں پھلوان ، مڑوک A Power full Warrior.
- مَلِک : (مَ لِ کْ) بادشاه ، سردار ، شھزادگ ۔
- مِلک : (مِ لْ کْ) ھما ھاک که په کِشارءِ سک بُوان اِنت که ڈل ءُ ڈوک ئے مان نیست ۔ مَٹ ۔
- مُلک : (مُ لْ کْ) مزنیں زمین ءِ ھسٹے که راجےءِ بندجاه اِنت ۔
- مُلکار : (مُ لْ ۔کَ ارْ) ھا مردم که مُلک ءِ چِست ءُ اِیر ، مُلک ءِ رھبند ءُ مُلک ءِ کار ءُ باراں بلد ءُ زانتکار اِنت ۔ "سیاست کار" ، سیاست زانت Political Person
- مُلکاری : (مُ لْ ۔کَ ارِیْ) سیاست ، مُلک ءِ چست ءُ ایر ءِ رھبنداں بلدی ءُ زانتکاری Politics 24.2.68
- مِلکت : (مِ لْ کَ تْ) ملکیت ، جائیداد ، مال ءُ مِلکت ۔ (تازی : مِلکیت) ★
- مِلکستگ : (مِ لْ ۔کِ سْ تَ گْ) ھما زمین که مِلک اِنت ، ھما جاگه که آئی ءِ زمین مِلک اِنت ۔
- مُلک سوچ : (مُ لْ کْ ۔ سْ وچْ) مُلک سوچوک ۔
- مَلِکو : (مَ لِ کْ کْ وْ) گرمپک ءِ راستیں ناڈراھیے بلے چه گرمپک ءَ باز سُست تر اِنت ۔
- مَلکموت : (مَ لْ کَ مْ وْ ثْ) دین ءُ مذھب ءِ رھبند ءَ یک مَلکے ءِ نام اِنت که مردم ءِ ساه ءَ کَشّ اِیت ، مرگ ءِ پریشتگ ، مَلکمیت ۔ (تازی : مَلک الموت)
- مَلکمیت : (مَ لْ کَ مِ یْ ثْ) بچار "مَلکموت"
- مَلِکناز : (مَ لِ کْ ۔ نَ ازْ) ھما که آئی ءِ داب ءُ کھیب چو مَلِک بزاں بادشاه ءَ اَنت ۔ جنینی نامے ۔
- مُلکی : (مُ لْ کِ یْ) ھما چیز یا مردم که گوں مُلک ءَ سیادی کنت ، ھم مُلک ، مُلک ءِ تھی ۔
- مَلگ : (مَ لْ لِ گْ) مردم که راه ءَ روت دست دیم ءَ روانت ءُ پُشت ءَ کاینت ھمیشی ءَ "مَلگ" گُش اَنت ۔ ھار ءِ ملگ ، کور ءِ ھارکنگ ، کِشار ءِ مَلگ : کِشار ءِ گوں گوات ءَ لُڈگ ، "من تئی دستاں مَلِ اِت نه کناں" : من تئی داب ءَ گُت نکناں یا گوں تو رست نکناں ، پلانی ءِ دست ءَ مَلگ نه بیت : پلانی ءِ بیم ءَ کنگ نه بیت یا پلانی ءَ پیچ اِت نکنیں ۔ نامے ۔
- مُلگِر : (مُ لْ گِ رْ) مُلک گِروک ، مُلک گِروکیں سردار یا لشکر ۔ Occupant 24.2.68
- مَلگزار : (مَ لْ گُ زَ ارْ) سبزءُ آباد ، میزر ۔ ★
- مَلگور : (مَ لْ گْ وْرْ) جنین ءِ باز ڈراج ءُ بزیں میسد بلے انچوش که پچ به بنت بزاں گوپنگ مه بنت ۔ مِسکیں مَلگور : شنگیں مَلگور ۔
- مُلگول : (مُ لْ ۔گْ وْلْ) ھما مردم که تر آنت مُلک گول آنت ءُ مُلکانی باره ءَ دیتر نبیس اَنت ۔
- مُلگیر : (مُ لْ ۔گِ یْ رْ) بازشنگ ءُ تالان ، ھما چیز یا گپ یا دود ءُ ربیدگ سرجمیں مُلک ءَ شنگ اَنت ۔

- مَلَم : (مَ لَ م) مارم : لھمیں درمانے کریشان پرکنگ بیت .
- مَلمَل : (مَ لْ مَ لْ) تسکین ءُ نازُکیں گُدے .
- مُلمہ : (مُ لْ مَ ہْ) گوں یک کارے ءَ گلائیش یاگرد بیگ یاکہ دسگٹ بیگ (مشغول) .
- مَلناز : (مَ لْ - نَ ا زْ) بچار " مَلکناز "
- مِلنج : (مِ لَ نْ جْ) کاھے .
- مَلندروہ : (مَ لَ نْ دْ رُ وْ ہْ) سینگ ءِ دیمی بَھر، الپس ءَ سرکونڈ ءُ ملندروہ : کُرُ ءُ سینگ جنگ . انچوش کہ گورگند سینگ ءِ
- مَلنڈ : (مَ لَ نْ ڈْ) یا م لِ نْ ڈْ) الینگی (الزام)، ملنڈ بندگ یاجنگ، چرک ءُ ملنڈ یاچرک ءُ ملنڈ . کلاگ گرگ، ہَشکا .
- ملنگ : (مَ لَ نْ گْ) شیدا، گنوک، مست، بکپیر، پنڈوک .
- مَلو : (مَ لُ وْ) ملنگ ءِ نام کہ دوستی ءَ مَلوگُشگ بیت . " ھرکس بجنت مَلوءَ کہ مَلومال ءِ ھُدا اِنت "
- مُلو : (مُ لُ وْ) کوہ ءِ سرءِ ٹک : مل ءِ سرءِ بارگیں میک یا مِک یادگ ٹکے .
- مُلور : (مُ لْ وْ رْ) گزدگ، دلگیر، بےچاڑ، پریشان
- مَلوک : (مَ لْ لُ وْ کْ) کسے کہ مَلّ اِیت . نامے .
- مُلوک : (مُ لُ وْ کْ) بازجوانیں ادب داریں، گرانیں ءُ بےآزاریں مردم، بانگ، دوستار، ملوک رواج : گران رواج
- مَلوگ : (مَ لْ لُ وْ گْ) بچار " مَلیگ "
- مَلوگّ : (مَ لُ وْ گّ گْ) کسانیں کٹور کہ درمان تے مان کن اَنت (لھتیں جاگہ ءَ مزنیں میدبندیں کٹیرءَ ھم گشَ اَنت) .
- مَلوند : (مَ لْ وَ نْ دْ) جاگہے ءِ نام اِنت، الشّی ءَ " مروند " ھم گوش اَنت " عثمان مروندی قلندر سندھی " اِنت .
- مَلھگ : (مَ لْ - ہَ گْ) پتیّ نزءَ اِے گال " مَلّگ " اِنت . PPB,LWD; MALHAGH:To go crowd, to throng
- مَلیر : (مَ لْ لِ رْ) سیکالک : پانیک یاپاتین : پہ جنگ کنگ ءَ پیش ملیر بزاں تے کالک کن اَنت ، ملّیر .
- مَلیرو : (مَ لْ لِ یْ رُوْ) بھار کاھے .
- مَلیک : (مَ لِ ئے کْ) مہ لیک، نہ لیک، مان نیاروک . کس ملیک : کس ءَ مان نیاروک .
- مَلّیگ : (مَ لْ لِ یْ گْ) داز ءِ پیش ءِ بُن ءَ تے کالک کن اَنت ءُ چوپ اَنت جنگ کن اَنت پہ مسانی ءُ گورپات گوںیگ ءَ کار دنت کہ چرھیشی ءَ " تجی " جوڑ کن اَنت، چہ الشّی ءَ استری بھار ءُ لڈوگیں ساد ھم جوڑ کن اَنت کہ لھم ءُ ھُر اِنت .
- مُلّین : (مُ لْ لِ ے نْ) نامے .
- مَلینک : (مَ لْ لِ ے نْ کْ) بچار " مَلیگ "
- مَمّ : (مَ مَ مْ) دسترے کہ مردم ءِ گیگان ءَ سک کنت ءُ دوئیں پادانی سرءَ ھم شُت کنت . بچار بُت تاکدیم 780
- مَمّ : (مَ مَ مْ) کسانیں زُبان ءَ ورگی چیزءِ نام اِنت . مَمّ کنگ : چیزءِ ورگ .
- مَمانگ : (مَ مَ ا نَ گْ) بچار " ملمانگ "
- رِمبر : (رِ مْ بَ رْ) مسیت ءِ تہ ءَ ایریں ھاپگ پدگیں ڈگی کہ آئی ءِ سرءَ مُلّا اوشت اِیت ءُ آدینگ ءَ گشتانک دنت .

- مُمّنک : (مَ مْ مُ کْ) کسانیں مَم ۔ پہ دوستی ایرگُرتگیں نامے ۔
- مُمُّو : (مَ مْ مَ وْ) دوستنامے ، پہ دوستی ایرگُرتگیں نیک نامے ۔
- مَمّو : (مَ مْ مُ وْ) نامے
- مَمّی : (مَ مْ مِ یْ) نُنّکانی زُبان ءِ ھامردم ءِ گوشْ اَنت کہ چنیر بھاکنت ۔ پہ دوستی ایرگُرتگیں نامے ۔
- مَمّیرو : (مَ مْ مِ یْ رَ وْ) کاھے ، درمانے ، درمانکاھے ۔
- مَمّیرہ : (مَ مْ مِ یْ رَ ہْ) بچار « مَمّیرو » ۔
- من : (مَ نْ) یک نامینتگیں سنگے کہ چیزانی گرانی ءِ زانگ ءِ کارمردبیت ۔ گشّ ءِ مَن : بزاں گرانی ءِ وزن ءِ کشّ ءِ زانگ ذْوازدہ کُپاس یا بیست ءُ چارکُپاس یک « من » اِنت ، ھندوستان ءِ چِل سیر یک من » اِنت ۔
- مَن : (مَ نْ) منی جند بزاں یک مردے ۔
- مِن : (مِ نْ) مِنّگ ءِ پرمانگال بزاں بہ مِنْ ۔
- مَنّ : (مَ نْ نْ) اگاں کسے کارے بکنت بلے سرجم مہ بیت یا چیزے جوڑ بکنت بلے جوان مہ بیت ، گوشْ اَنت « وتی مَن ءَ

مُنّاڑی

الشی ءَ مزنیں کارے کُتگ » ۔ اِے « مَنّ » پہ ھیال ، کوشست ءُ زانگ ءِ گُڈّی ھدّ ءِ بزانت ءَ ھم دنت ۔ « عقیدہ » ، « ثبوت » ، « زعم »

- مَنّ : (مَ نْ نْ) « مَنّگ » ءِ پرمانگال بزاں بہ مَنّ ، کبول بکن ۔
- مِنّ : (مِ نْ نْ) گُرّ ، گُرّ ءِ جوش ، بٹّاک ۔
- مُنّ : (مُ نْ نْ) گُٹ
- مَنارا : (مَ نَ ا ۔ رَ ا) بزاں « من ءَ »
- مُنارگ : (مُ نَ ا رَ گْ) مُنارہ ، بانگو ۔
- مُنّارگ : (مُ نْ نَ ا رَ گْ) داگ دیگ ، سُھر کُرتگیں آسنے یا دگہ انچیں چیزے پہ دارگ کہ سوچک پیداک بہ بیت ۔
- مُنارہ : (مُ نَ ا رَ ہْ) بانگو ، مُنارگ
- مُنّاڑی : (مُ نْ نَ ا ڑِ یْ) بوجیگ ، راچن یا بدن ءِ گور ءِ پہنْو ءِ ھردوئیں کرانی ڈِکّیں دار کہ پہ ساد ءِ لوپ دیگ

یا بِیا یگ ءِ کارمردبنت، گیشتر پہ راچن ءِ گردسر بنت ۔ (بجاربجت)

- **مَنّال :** (مَ نْ نَ اْل) ھما ھال کہ پہ دگہ ھالے ءِ راست مَنّگ ءِ شِنگ کنگ بیت (۲۶-۲-۶۸، سید)
- **مَناں :** (مَ نَ اںْ) بزاں من ھستاں ۔ اک : آتوئے، آشاھی اِنت ءُ اِے مناں ۔
- **مَنان ءُ مَن :** (مَ نَ انْ ۔ ءُ ۔ مَ نْ) وتی جندءَ ابید دگہ کس ءَ نہ مَنّگ، کسملیکی، منی کنگ، تکبر کنگ ۔
- **مَنایانی :** (مَ نَ ا یَا نِ یْ) مڑایانی، مڑاھانی PPB,LWD;MANĀYĀNI PEROSHAH : Distinguished Warrior.
- **مِنبر :** (مِ نْ بَ رْ) مسیت ءِ ممبر ۔
- **مَنت :** (مَ نْ تْ) پہ مَنت، «مَننگ» ءِ پرمانگال «مانگ» ءِ گوستگال اک : آمَنت بزاں پَشت کپت ۔
- **مِنّت :** (مِ نْ نَ تْ) پیاں پدگُشگ ءُ دزبندی کنگ ۔ بکشگ اک : من ءَ پلانی ءِ دہ کلدار پہ اِنت مِنّت ءَ گُرتگ اَنت ۔ مھربانی، "اِحسان" ۔
- **مَنتر :** (مَ نْ تَ رْ) ھما جوڑ کرتگیں پرستگیں گال کہ پہ دم ءُ چوپ ءَ وانگ بیت (ھِندی)
- **مَنتگ :** (مَ نْ تَ گْ) آپیں چیزے ءَ انچوش ڈامبلینگ کہ تَوار بکنت ۔ اک : شیر ءِ مَنتگ، مانگ ءِ دیر گوست بزاں پَشت کپتگ ۔
- **مِنّت وار :** (مِ نْ نَ تْ ۔ وَارْ) شُکرگزار، مِنّت وار، مِنّوار ۔
- **مَنچ :** (مَ نْ چْ)
- **مِنچ :** (مِ نْ چْ) کھیر ءِ مِنچ بزاں «کونپل» کھیر یکبرے مِنچ کنت پدءَ بتر(لُوتر) بیت رندءَ شنگر ۔ ندکارے گوشت اِیت :

ساھگ من ءَ دوش بنت اِنت نہ برّانی مِنچ اِشی ھمرنگ اَنت لال ءِ دُرّانی
شنگراِش ھوھنگ اَنت چُلبانی کُنٹ اِش گُش ءَ سرزان اَنت اَملانی
پوچکاِش مُرواک اَنت جنگانی اوکپوت ! کُوکُو کن کھیرانی

۲۔ کُون مِنچکاش کپگ : چہ چیزے ءِ سرءَ انچوش کپگ کہ دوئیں کُلک زمین ءَ پہ لگّ اَنت ۔

- **مُنچ :** (مُ نْ چْ) ساد ءِ مُرچے کہ بوجیگ شودگ ءَ کاردنت «مُنچگ» پرمانگال «بہ مُنچ»
- **مُنچار :** (مُ نْ چَ ارْ) پیریاپیری ٹکانہ یے ءِ سرءَ نندوک
- **مُنچگ :** (مُ نْ چَ گْ) مُھر بیگ، اُڑگ، جواب دات نہ کنگ ۔
- **مَنچل :** (مَ نْ چَ لْ) لوھیگ کہ آئی ءِ تہ ءَ بٹّ (برنج) یا نارمُشت گرادا اَنت
- **مَنچلک :** (مَ نْ چَ لُ کْ) کسانیں مَنچل
- **مَنچو :** (مَ نْ چَ وْ) رنگیئیں تھت، مَنچہ ۔
- **مَنچہ :** (مَ نْ چَ ہْ) بچارہ «مَنچو»
- **مِنچی :** (مِ نْ چِ یْ) بوجیگ ءِ ھاجت جاہ، پوئی، دیم شود ۔ (مِرحاض : تازی)
- **مَند :** (مَ نْ دْ) مکران ءَ جاگھے کہ رِندانی بندجاہ اِنت ۔ «مندءَ ڈاہ اِنت رِنداں کوش اِنت» لوٹوک، اک : واستومند دردمند، نیازمند ۔

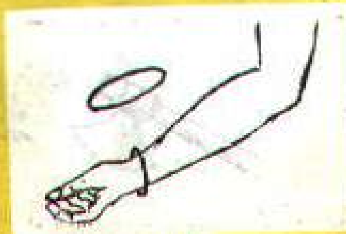
- مَندر : (مَ نَ دَرْ) هُنر، رِیک، گوْشں اَنت "چوش نہ منّ اِیت پہ مَندرئے بگر. مَکر، مکر. (بچارئیت)
- مُندرْ : (مُ نَ دَرْ) تیرءِ مُندرْ : دستگ مان کنگ ءِ جاگہ
- مُندرِیک : (مُ نَ دَرِی کَ) زَرِیا تَنگہ ءِ جوڑ کرتگیں منگلیں سَھتے کہ لنگکاں مان کنگ بیت. (دست یا پاد ءِ)، بازرات اِنت.
- مُندریگ : (مُ نَ دَرِی گ) بچار "مُندریک"
- مَندگ : (مَ نَ دَگ) ساجو، پھک جریدگ، پہ ٹھتلی تیار، سُنچ، مندو، ھتل.
- مَندو : (مَ نَ دَوْ) تے مرید ءُ ھانی ءِ داستان ءَ ھانی ءِ پتءِ نام. ھتل. اک : توءَ ھنچکءَ مندوئے بزاں ھتلئے بچار "مندگ"
- مُندو : (مُ نَ دَوْ) یا (مُ نَ دَوْ) کنتراس، مُندو کنگ : کنتراس کنگ To Contract "اک : "اُستا ءَ اِے بوجیگ مُندو گرتگ کہ پنچ سد کلدارءَ بند اِیت ئے ءِ
- مَندوست : (مَ نَ دَوْسْ ت) مردینی نامے.
- مِنڈ : (مِ نَ ڈْ) مادگیں گُچک.
- مُنڈ : (مُ نَ ڈْ) چہ ناڈاھی ءِ یا پُرشگ یا گڈگ ءِ سبب ءَ دست یا پادءِ لُک بوگ یا چوٹ بوگ. سوچن ءِ سرءِ کنٹ بوگ یا چوٹ ءُ دوتل بوگ. گریشی ءِ سر مُنڈ اِنت. *

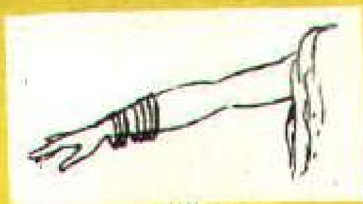

مُندرْ

- مِنڈُک : (مِ نَ ڈُکْ) کسانیں مِنڈ. پہ دلوشی ءُ دوستی گونڈوتیں جنک ءَ گوْشں اَنت.
- مَنڈگ : (مَ نَ ڈَگ) مُھرا یرکنگ، مِھ کنگ. ٹوپ یا تیر گوار ءِ مَنڈگ بزاں سنگر ءِ ردءَ پہ اَس دیگ یا تیر کنگ ءَ انچوش مُھرایر کنگ کہ مرسُر اَنت، ٹوپاں پہ جنگ ءَ مِھ کنگ.
- مِنڈی چَم : (مِ نَ ڈِی چَ مْ) چم جھل، بھیا. مِنڈی مِنڈی ءَ چارگ، چم جھل ءُ پشل پشلی ءَ چارگ.
- مِنزل : (مِ نَ زِلْ) سات ءُ مساپری ءَ ھر جاگہے کہ مردم دار اِیت کہ ورگ ءُ توارت یا اولاکاں دم بدنت یا توپس لیت آجاگہ ءَ مِنزل گوْشں اَنت (تازی : مَنزِل : دارگ یا ایرکپگ ءِ جاگہ) Station.
- مُنسیر : (مُ نَ سِ ی رْ) (بلکہ مُہ سینڈ، مونتی، مونت) PPB,LWD; MUNSIR: Funeral banquet.
- مَنشا : (مَ نَ شَ ا) دل ءِ لوٹ، رضا، مُراد (گال تازی یے)
- مُنشی : (مُ نَ شِ ی) میتا، کلرک.
- مِنک : (مِ نُ کَ) دارے کہ لوگ ءِ تیرءِ سرکھائی ءِ سرءَ ایر اِنت. تمب.

- **مَنکل** : (مَ نْ کَ لْ) سریدان ۔ چُلّڈ ، آسدان ۔ سگری ءِ جاگہ ۔
- **مِنگ** : (مِ نَ گْ) چیزے مان درپے ءَ مان کنگ ءُ پہ زور جاگہ دیگ ، ناہ ءِ مِنگ بِزان پاتان کنگ ۔ مِنّگ ۔
- **مِنگ** : (مِ نْ گْ) راجن ءِ تہ ءَ اوشت اَنت ءُ گوں ونج (مزنیں ڈراجیں دارے) دریا ءِ تہ ءَ زمین ءَ زور دَینت کہ راجن دیم ءَ بروت مِنگ جَنگ ۔
- **مُنگ** : (مُ نْ گْ) ڈراجیں ءُ توسکیں چیزے ءِ سرءَ گرد ءُ ساپ ءُ لسّہ کنگ کہ ہچ رنگءَ گُت مہ بیت ، مُنڈ ۔
- **مَنگ** : (مَ نْ نَ گْ) ھوکنگ ، کبول کنگ ، رازی بیگ ۔
- **مِنگ** : (مِ نْ نَ گْ) گُرّگ ، بٹاک جنگ ، گُرّءُ جوش ۔ پہ دگرے ءِ چیزءِ برگ ءَ سکّ بے تاھیر بیگ ۔
- **مَنگُڑ** : (مَ نْ گُ ڑْ) نُوکلے کہ گیشتر تھتان بیت ، تھتگ ءُ دیوالاں ھم بیت ، سکّ وارت ۔ ۲ ۔ چہ ئل ءُ ونجی جوڑ کُرتگیں تگرد کہ اِراک ءَ جوڑ بیت ۔ منگور (بچار بُت)
- **مُنگسر** : (مُ نْ گْ ۔ سَ رْ) کسانیں ماھیگے ۔
- **مَنگل** : (مَ نْ گَ لْ) گِرد کُرتگیں بارگیں سیم یادگا انچیں چیز ۔ (بچار بُت)
- **منگلیک** : (مَ نْ گَ لِ یْ کَ کْ) شیشگ ، کاشی ، زَرّ یا تنگہ ءِ بنگلیں سھتے ، منگلیگ (بچار بُت)

منگُڑ

منگل

منگلیک

- **منگلیگ** : (مَ نْ گَ لِ یْ گْ) بچار "مَنگلیک"
- **مَنگِہ** : (مَ نْ گِ ہْ) مزن ، زورمند PPB,LWD;MANGEH:Might Well born
- **منگھانی** : (مَ نْ گ ھَ ا نِ یْ) مزنیں ، زورمندیں ، اِزّت داریں ، MANGEHANI:Mighty
- **منگھیں** : (مَ نْ ۔ گِ ۔ ھِ ے نْ) شر پداریں ، مڑاداریں ، مزنیں
- **منگیر** : (مَ نْ ۔ گِ یْ رْ) مزنیں ءُ شاھشنابیں مَنّہ ءُ ساھگ یا کاپر (گیشتر پہ گدساھگ کنگ بیت) کہ سیرانی وہدءَ بندگ بیت ۔ ایشی ءِ چیرءَ دُھل ، ناچ ، سَوت ءُ دیوان ءُ مجلس ، ورگ ءُ چرگ بیت ۔
- **مِنندی** : (مِ نِ نْ دِ یْ) کُرسی ، ھاگُرسی کہ پہ آیاں مردم گچین کنگ بنت ءُ اِے گچ اِتگیں مِنندی Seat ءِ مردم پہ مُلک ءِ مردماں کارکن اَنت ءُ آیانی جھگیری ءَ کن اَنت ۔
- **مَنّو** : (مَ نْ نَ وْ) بچار "مَنّہ" ۔
- **مُنّو** : (مُ نْ نَ وْ) بچار "مُنّہ" ۔

- مِنّوار : (مِ نْ نَ ـ وَ ا رْ) منّت وار ، مِنتہ وار ، شُکرگُزار ۔
- مَنّوک : (مَ نْ ـ نْ وْ کْ) ھماکس کہ وتی ترّدیاں یادگرے ءِ سوج ءُ سراں منّ اِیت ، منّوگر ، عقیدت مند ★
- مِنّوک : (مِ نْ ـ نْ وْ کْ) ھمامردم کہ منّ اِیت ، گُزّوک ، بٹاک جنوک ، پھرکنوک ★
- منوگان : (مَ نْ وْ گَ ا نْ) چہ کشکورء جھل شھرے ۔
- منّوگر : (مَ نْ ـ نْ وْ ـ گِ رْ) منّوک ۔ رندگیر ، عقیدت مند ، ھمامردم کہ یکّے ءِ رھبنداں منّ اِیت ءُ آئی ءِ رندگیری کنت ۔ ★
- مُنومُنو : (مُ نُ وْ ـ مُ نُ وْ) آھستہ آھستہ ترُنڈگ ، انچوش گپ جنگ کہ کس گوشداشت نہ کنت ۔
- مَنّہ : (مَ نْ نَ ہْ) سارتیں ساھگ ۔ بزساھگیں کاپر ، منگیر ۔ PPB,LWD; Assembly
- مُنّہ : (مُ نْ نَ ہْ) مُنّو : مزنیں داگ کہ پہ میھی ٹپ دیگ بنت ۔
- مَنّحال : (مَ نْ نْ ـ ھَ ا لْ) بچار " مَنال " ۔ 26.2.68
- مِنّہ وار : (مِ نْ نَ ہْ ـ وَ ا رْ) بچار " منّت وار " ۔
- مَنی : (مَ نِ یْ) مزنی بزاں وت ءَ مزن زانگ (تکبّر) ، منی کنگ : تکبّر کنگ ، وت ءَ مزن زانگ " ترامنیاں گپتگ
  ۲ ۔ منی جنڈ بزاں من یک مردمے ءِ ۔ مَنیگ
- مَنے : (مَ ـ نِ ـ ے) یک مَن ۲ ۔ " ماں اے " ءِ گونڈ گال ★
- منیگ : (مَ نِ یْ گْ) ۔ بچار " منی[2] "
- منّینگ : (مَ نْ نِ ـ ے نَ گْ) کسے ءَ انچوش کنگ کہ بہ منّ اِیت ۔
- مُواب : (مُ وَ ا بْ) ھماکہ آئی ءَ موت " ءُ کود " پر نیست Tex less
- مُواڑ : (مُ وَ ا ڑْ) ھمامردم کہ پہ چیزے ءَ ٹھل ءُ سُنٹ بہ بیت " پلانی منّے روچاں مواڑانت یا موازانت ءُ ترّایت " کماک ، کماڑ ، ٹھل ، بے پروا
- مُواز : (مُ وَ ا زْ) بچار " مُواڑ " ۔
- مَوالی : (مَ وَ ا لِ یْ) بے پرواہ ، چرسی ، نشہ کنوکیں مردم ۔ PPB,LWD;MAWĀLI: Drunkard
- موت : (مَ وْ تْ) مرگ ۔
- موتک : (مَ وْ تْ کْ) مودگ ، ھمازھیرگ کہ کسے ءِ مرگ ءَ جنگ بہ بیت ، ھمے زیمر کہ موتک ماں الیشی ءَ گوشگ بنت ، ھالچہ کہ پہ موتک آرگ ءَ پر بندگ بیت ۔
- موتکار : (مَ وْ تْ کَ ا رْ) موتکی ، موتک آروک ۔
- موتکی : (مَ وْ تْ کِ یْ) پُرسیگ ، ھماکہ موتک آرگ ءَ پر بندگ بیت ۔
- موٹ : (مَ وْ ٹْ) پشل ، شرمندگ ، ھجالت ۔
- مُوٹّ : (مُ وْ ٹْ ٹْ) جادو ، سِحر ۔
- موٹا : (مَ وْ ٹَ ا) بوجیگ ءِ زاتے ۔
- مُوٹّچن : (مُ وْ ٹْ ٹْ ـ چَ نْ) مُوٹّی ، ھماکہ سحر ءُ موٹّ ءِ کار ءَ کنت ۔
- موٹل : (مَ وْ ٹَ لْ) موٹرکار ۔

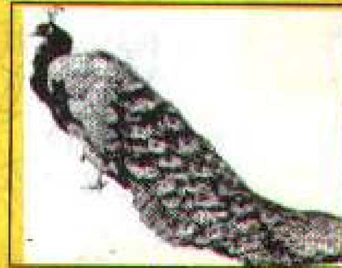
- موٹو : (مُ وَٹْ ٹُ وْ) موٹ، بزکار، وار
- موٹی : (مُ وَٹْ ٹِ یْ) ھما مردم کہ سھرءُ موٹءِ کارءَ کنت، مُوٹ جَن۔
- موج : (مَ وْ جْ) سُنٹ۔ تماشا، مزا، تب، موج بُوگ : سُنٹ بوگ۔ موج کنگ : تماشا کنگ، مزا کنگ۔ موج ءِ پدءَ : تب ءُ شوک ءِ پدءَ۔
- موچ : (مُ وْچْ) ھما مردم کہ نِشت ءُ پا داگُرت نہ کنت۔ مردمے کہ پاداں لنگ اِنت پہ روگ ءِ باندات ءَ سُرات گُت نہ کنت۔ آجزیں مردم۔
- موچکین : (مُ وْ چْ کِ ےْ نْ) پہ پادیا لنٹ، کِشکے رَندانت کرآئی ءِ تہ ءَ دان ریچان کن انت دانکہ "تلک" ءَ یا کہ "دام" ءِ یا "کٹ" ءِ دپ ءَ کہ مُرگ پہ بے سمائی داناں وران ءَ ھودءَ رس ایت گرگ بیت۔ اُنوچک۔ موچکین ءِ چنگ : مُژدہ ورگ، بُو ءِ سوچگ، لگّل دار بُوگ۔
- موچگ : (مُ وْ چَ گْ) پوست دوچگ، پہ دُرپش گُنگ ءُ پدءَ پہ سِچن دوچگ۔
- موچی : (مُ وْ چِ یْ) کوش دوچ، ھما مردم کہ کوش جوڑ کنت پوستکار کہ چہ پوست ءَ چیز جوڑ کنت۔
- مُود (مُ وْ دْ) میتگ سرءِ پُٹ، سرءِ مید۔ پس ءِ مُود یا اُشتر ءُ دگہ دلوتانی مُود کہ دراج بہ بنت۔ (پُٹ گونڈ بیت)
- مودگ : (مُ وْ دَ گْ) موتک آرگ (گریوگ) ے موتک ءُ مودگے پہ بنداں دَرِیں لِچھان سِنداں۔ سید
- مودی : (مُ وْ دِ یْ) بچار "میدی"
- مودیگ : (مُ وْ دِ یْ گْ) بچار "میدیگ"
- موڈ : (مُ وْ ڈْ) پیچ، لاپ ءِ پیچ دیگ۔
- مَور : (مَ وْ رْ) کسانیں سَولے، مَوری دانگ بزاں بَر ے "تراتی براں سیر نہ بئے مَوری کسانیں دانگاں"۔
- مور : (مُ وْ رْ) کسانیں لُو کِکے کہ بازذات اِنت شیاہ مور، سُھر مور، بالی مور ءُ دگہ۔
- مَورپڑو : (مَ وْرْ۔ پُ ڑْ ڑُ وْ) درمان کاھے، درمانے۔
- مورپڑو : (مُ وْ رْ۔ پُ ڑْ ڑُ وْ) کرمے کہ رنگ ءَ زرد اِنت ءُ پُرپُڑ اِنت۔
- مورت : (مُ وْ رْ تْ) سَولے کہ ایشی ءِ بوسارت اِنت ایشی ءِ تاکاں زُوراُنت ءُ آر تینک کن انت۔ چہ سبزیں مھرگ ءَ جوڑ کُرتگیں جنیں گُٹ بندے۔ PPB,LWD;MORTH,MURTH: Arrow.
- مورتگ : (مُ وْ رَ تَ گْ) چو مورت ءَ سبزگ ءُ رُدگ۔
- مورچنگ : (مُ وْ رْ۔ چَ نَ گْ) آسن ءِ چنگے کہ گوں دنتاناں دارگ ءُ گوں لنگگ جنگ بیت۔ (بچار بت تاکدیم 787
- موردانگ : (مُ وْ رْ۔ دَ ا نَ گْ) لنگک۔ لنگک ءِ پتنی ءِ کچ
- مورسوائی : (مُ وْ رْ۔ سَ وَ ا یِ یْ) ماک ءِ زاتے۔
- مُورک : (مُ وْ رَ کْ) میرک : پیشانی، اینچگ۔ دوئیں بُروانانی میانجی ءِ جاگہ۔ مُورک ءِ مُچینگ : دوئیں بُروانانی میانجی ءَ کُرچک کنگ، مُرادذھرگرگ یا دیم ءَ تھار کنگ۔ ریش ءِ انچیں ٹپ کہ وش بوگ ءَ رندھود ءِ پوست گُنگ ءُ شرک بہ بیت۔

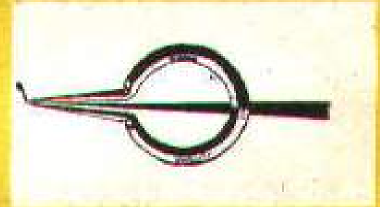
دست یا پادءِ رگے ڈِکّ بہ بیت مُورک اِنت "مورک جُنگ"

- **مورمانٹ** : (مُ وڑ مَ ان ٹ) تُہ کَلَپ ۔ میراٹ
- **مورمُرگ** : (مُ وڑ۔مُ رگ) یک مُرگے کہ ایشی ءِ دُمب سک جلوہ ناک اِنت ۔ (بچاربُت)
- **موری** : (مُ وْرِیْ) مولی سبزی یے کہ چو پیازءَ گوں ورگ ءَ ورگ بیت ۔ (بچاربُت)
- **موری** : PPB,LWD;MURI: A Fight, struggle. MURI-WATTAGH: To engage in a struggle.
- **مورینگ** : (مُ وْرِی ن کَ گ) ریزم کسانیں مُوری زات ءِ لوٹکے کہ دارءَ وارت ءُ ساڑین اِیت ۔
- **موز** : (مُ وْڑ) نیگے کہ دراج ءُ لُھم اِنت ۔ پوستے ءِ تہ ءَ اِنت ۔ (بچاربُت)
- **موزگ** : (مُ وْ ذ گ) بلوچی گوش حُراب ۔ پاکَس ۔
- **مُوزّی** : (مُ وْ ز زِی) ھاکس کہ زرءَ سک دوست دار ایت کہ پہ کاریں جاھاں ھم حرچ ءُ نہ کنت دگہ کسےءَ ھم نہ دنت وت ھم نہ وارت ۔ مُزّی ۔
- **موژ** : (مُ وژ) بچار "موش" ۔
- **موژگراد** : (مُ وژ۔گ راد) بچار "موش گراد"

مور مُرگ

مورچنگ

- **مُوسار** : (مُ وْش ۔سَ اڑ) گنڈیں دارے کہ بوجیگ یا کیدارءِ گُنڈءَ سیھ اِنت کہ دَورءِ چیپّ آئیءِ تہ ءَ بند ایت ۔
- **موسک** : (مُ وس سُ کْ) موسیٰ ءِ نیم نام ۔
- **موسلی** : (مُ وْسَ لِ ی) مچے کہ کلونٹ ءُ زرد اِنت مُزاتی ءِ نمونہ اِنت ۔
- **موسم** : (مُ وْ سُ م) بلوچی دو چے ءِ نام اِنت ۱ ۔ بوم نیاں ھوا ءِ بوم ۔ وھد ، یک کارے ءِ راستیں وھد ۔
- **موش** : (مُ وشْ) آرت ءُ روگن ءَ گراد اَنت ، آرت کہ سُھر تر ایت گڑا ءُ مان کن اَنت "موش" بیت ۔ ڈُلگ ۔ آرت ءَ آپ مان کن اَنت ءُ گراد اَنت کہ پہ لچینگ ءَ کاردنت ۔ ۲ ۔ مُشگ ءِ کار اک : مُشت ءُ موش ، چِل ءُ موش ۔
- **مُوشک** : (مُ وْ شْ کْ) یے درمانیں ناڈراھی یے ، چہ مزن سالی ءَ نزوری یے کئیت یا دگہ ناڈراھی یے کہ مردم ءَ ھمے جاورءَ بہ ترّین ایت ۔ "پیری یک موشکے کیت پہ آمرد ءَ ، کم کنت واب ءُ لزّت ءُ وَرد ءَ" ۔
- **موش گراد** : (مُ وْش۔گْ راد) موچی ءِ موش گراد : روڈکے کہ آئی ءِ تہ ءَ موش گراد ایت ۔ موش گرادنگ : موش ءِ ییم ءَ جنگ ءُ گرادگ ۔
- **موشنز** : (مُ وْ شَ ن ز) جمبر ءِ سُبک سُبک ءَ شنزگ ، نودشنز یا نوشنز (پہ جمبر ءُ ھورءَ گوارگ ءِ گال اِنت ءُ پہ نودءَ شنزگ ءِ) "ھورماں گوارگ اِنت نوداں شنزگ اِنت ، میں اِیت تئی گُد ءُ بڈءِ چادرءَ" شنزگ شُمورگ ، سہاتو

- **موک :** (مٗ وٗ کٗ) رھن گرتگیں مال یا چیزے دیمءِ زرتگیں زر۔ موکگ ءِ پیماںگال بزاں "پہ موک"۔
- **موکگ :** (مٗ وٗ کَ گٗ) رھن گرتگیں مال یا چیزے دیمءِ زرتگیں زرتانی دیگ ءُ مال ءِ پدءَ زورگ۔ بازجاگہءَ پہ بھازیرگءَ ھم گوش انت "مالیشیءَ موک اِت نہ کنیں"
- **موکل :** (مٗ وٗ کَ لٗ) رضا، جازات، اجازت۔
- **موکو :** (مٗ وٗ کٗ وٗ) دراج ٹانگیں لوکے کہ تند بند ایت بلے اے بازءِ زات اِنت لھتیں تند بند ایت، لھتیں زمین ءِ سرءَ لھتیں دیوالانی کُنگءَ کدوک بند ایت۔ آپی موکو ھم ھست۔ (بچارجُب)
- **موکو :** (م و ک و) (ایلنگ، الزام، بھتام، ملنڈ) PPB,LWD;MOKHO: Outcry, accusation. (فریاد، زاری، آہ ءُ زاری)
- **مُول :** (مٗ وٗ لٗ) بُنگدر، اَسل، بیھ۔ مُل، بہا، کیمت، اَمُل، گران بھاسہ مُولیں تا واناں کشّ اِت ءُ کارءَ شُتر کن اِت (ایاز)
- **مولد :** (مٗ وٗ لِ دٗ) زرزُرتگیں جنیں کہ لوکر بیت، ٹینگ۔ بازجاگہءَ پہ مردینءَ ھم گوشش انت کہ ماں بلوچی ءَ ووشش نہ اِنت۔
- **مولدءِ مُٹّ :** (مٗ وٗ لِ دٗ ءِ مُ ٹٗ ٹٗ) سرشپ ءَ اول پاس ءَ کہ کُروس بانگ دنت گوش انت "مولدءِ مُٹّ اِنت" بزاں ھمے وھد کہ سردارانی گِساں مولدنوکی چہ کارءَ گیش انت ءُ شام ءُ رُت ءِ شُشت ءُ شودءَ ھلاس کن انت۔

موکو

- **مولم :** (مٗ وٗ لٗ مٗ) موسم، لوم، ھوا۔ زھریں گُپل ءَ مولم نزیر ایت وت کیت مے سلام ءَ ۲۰۔ یات، ٹرانگ، زھیر، چاڑ۔
- **مولو :** (مٗ وٗ لٗ وٗ) یکدار یا بوجیگ ءِ پہ ساد مُشگ ءُ شودگ ءِ کار۔
- **مولودیگ :** (م ول و دَ ےَ گٗ) یکدار یا بوجیگ ءِ پہ ساد مُشگ ءُ پھک کنگ گوں آپ ءَ۔
- **مولی :** (مٗ وٗ۔ لِ یٗ) بچار "موری"
- **مولی :** (م ول ی) PPB,LWD;MOLI: Wanting, desiring.(cf. AR.MŪWLA')
- **مولی تاگر :** (م وٗ لِ یٗ تَ اگَ رٗ) بوجیگ ءِ چہ پیرچوءَ جُل ءِ تھتگ۔
- **موم :** (مٗ وٗ مٗ) اسپیتیں چرپناکیں چیزے کہ چوبینگ ءِ نگنینک ءَ اِنت۔ گوش ءِ موم۔ روک کنگی موم بتّی۔ نرم
- **مومان :** (مٗ وٗ مَ انٗ) بلوچستان ءِ جاگہے ءِ نام اِنت کہ چھبار ءُ گھ ءِ نیم راہ ءَ اِنت۔
- **موم کش :** (مٗ وٗ مٗ۔ کَ شٗ شٗ) ھما بندیک کہ تاب داتگ انت ءُ موم کشّ اِتگ انت بزاں موم مُشتگ انت پہ مُھر ءُ مُھرکنی ءِ ھاترءَ۔
- **موم لاس :** (مٗ وٗ مٗ۔ لَ اسٗ) لاس ءِ زاتے۔

- موءمن : (مُ ؤمِ نْ) نبیگراهی رهبندءِ هما مُسلیان گوُش اَنت که "قرآن"، "سُنّت" ءُ شرءِ پابنداَنت، بے آزاریں مردم۔
- موءمنائی : (مُ ؤمَ نَ ا ئی) درمانے که چه کوهان درکیت گوں شیرءِ ورآنت ءُ که نزوری ءِ بارت۔ ★
- مونت : (مُ وْن تْ) ٹیکس، کود۔ بدیں رنگ ءَ جھری، مونتی، جھانسری۔
- مونجا : (مُ وْن جَ ا) لگیگ، چه لگاں بار۔
- موند : (مُ وْن ڈْ) کاهے (هری) باز بُن جُنت۔
- مونڈری : (مُ وْن ڈَ رِ ئی) لیچگ : کاهے (کوهی) که په "دازانو" شُرانت۔ سرپں دردءَ هم جوان اِنت۔ گوُش اَنت که په مردی ءَ هم شُرانت
- مونس : (مُ وْنَ سْ) مونت، ٹیکس، کود۔
- مونِس : (مُ وْنِ سْ) گموار، درداں شریدار۔
- موه : (مُ ؤ ہْ) دست پیکی، بے دست گُتّی، گیگ، وار۔ اک : "من وتی کاراں انچوشں دست گتّاں که من ءَ دمانے ءَ په دگه کارے ءِ کنگ ءَ موه نه بیت" یاکه "پلانی وَکس ءَ موه نه دنت" بزاں کس ءَ وارنه دنت۔
- مَهْ : (مَ هْ) ماه، ماه ءِ گونڈگال اک : ماهگل ءُ ماهگونگ ءِ بدل ءَ مهگل ءُ مهگونگ گوشگ ءُ بنیگ بیت۔
- مَهْ : (مَ هْ) منّه : دِلتَب، کارے ءِ کنگ ءُ نه کنگ ءِ آزاتی یاوت سری "مکن" ءِ جَپّ اک : اِے دلوان ءَ هرکس ءَ مه گپت جنت" یاکه "پلاں جاگه ءَ هرکس ءَ روگ ءَ مَه اِنت" دومی رنگ ءَ چوش کارمرد بیت : "پلانی ءِ دلوان ءَ مه نه اِنت که کسے گپتے به جنت" بزاں کس گپت جنت نه کنت۔ اِے گال باز جاگه ءَ "منّه" هم گوشگ بیت اک : "منه نه اِنت که کسے پلانی ءِ چیزاں دست بجنت ءَ
- مُھ : (مُ هْ) موه ءِ گونڈ۔ بچاره "موه" ۲۔ دیم بلے په بدیں رنگ ءَ، اک : "اوه پلانی ءِ مُھ ءُ سیندبات!" یاکه "پلانی چُشیں مُھے نه اِنت ءَ
- مهار : (مَ هَ ا رْ) هاساد کرآئی ءِ سے گوں اُشتر یا هر ءِ سرسادءَ بستگ ءُ دومی سرءَ مردم دست ءَ کنت وت پیسرءَ بیت ءُ هے اولاک ءَ گوں وت بارت بزاں مهار کنت۔ گوک، هر، اپس ءَ هم مهار کن اَنت۔
- مهبت : (مُ هْ بَ تْ) نامے۔ عربی محبّة ءِ بلوچی۔
- مهپر : (مَ هْ پَ رْ) ماهپر، ملگور۔ شپ۔ سک شیاه۔ بے ماهیں شپ چو که جبرءَ شیاه۔
PPB,LWD; MAHFAR: Woman's hear.
- مهپری : (مَ هْ پَ رِ ئی) هماپری که چو ماه ءَ شرنگ اِنت، شرنگ۔ دوست ءَ گوُش اَنت، ماهیں پری، مهرنگ۔
- مهپل : (مَ هْ پَ لْ) گندل کرتگیں اُشتر رهت یا پاکیزه۔
- مُهت : (مُ هْ تْ) گهه ءِ نزیک ءَ شهرے۔
- مُهت : (مُ هْ تْ) اُمیت، اُمیت واری، اوست۔
- مهتاپ : (مَ هْ تَ ا پْ) جنینی نامے۔ ماهکانی۔
- مهتاک : (مَ هْ تَ ا کْ) ماهنامه Monthlypaper همّا چاپ اِتگیں وانگی که هرماه شنگ بیت۔

- مِھتَر : (مِ ھَ تِ رْ) مُتَر ۔ مزن ۔ نبی ، رسول
- مَھتک : (مَ ھْ تُ کْ) مھتاپ ءِ نیم نام ۔
- مِھتگ : (مِ ھَ تَ گْ) میتگ ۔ بازار کہ بازیں لوگے اودءَ بہ بیت ۔
- مُعتل : (مَ ھْ تَ لْ) کارے ءِ کنگءَ پہ یک نیمونے ءَ دارگ ، مامانگ لُوگ ، کوٹی (تازی : مُعَطَّلْ)
- مَھتوس : (مَ ھْ تْ وْ سْ) ھاکہ ماہ ءِ روژنائی آئی ءِ دیم ءَ گار بیت بزاں ماہ ءَ توس اِیت ۔ شَرَنگ ، دوست ءِ گلاگال ۔
- مَھجان : (مَ ھْ ۔ جَ انْ) جنینی نامے ، ماہ جان ۔
- مَھدرور : (مَ ھْ ۔ دَرْ وَرْ) ماہ ءِ دَرْوَرْ بزاں چو کہ ماہ ءَ ، مھگونگ ۔
- مَھدروشم : (مَ ھْ ۔ دْرُوْشُ مْ) ماہ ءِ دْروشم ، ماہ رنگ ، ماہ ءِ بیم ءَ ، مھگونگ ۔
- مِھدی : (مِ ھْ دِ یْ) نامے ۔ ذِگریانی نیکراھی پیشوک
- مَھدیم : (مَ ھْ ۔ دِ ے مْ) ھاکہ دیم ئے چو ماہ ءَ اِنت ، مَھرُو ۔ شَرَنگ ، مَھرنگ ، دوست ءِ گلاگال ۔ نامے ۔
- مِھر : (مِ ھْ رْ) دوستی ۔ مِھر دیگ : دوستی ءَ پدرا کنگ ۔ اَختر مِھر اِنت بزاں پہ لیڑہ ءَ اومان ئے گُرتگ ۔
- مُھر : (مُ ھْ رْ) بند ، مُھکم ۔ نام ءِ مُھر کہ جنگ بیت ۔ مونوگرام ۔
- مِھراتون : (مِ ھْ را تُ وْ نْ) جنینی نامے ۔
- مِھران : (مِ ھْ رانْ) مردینی نامے ۔
- مِھربان : (مِ ھْ رْ ۔ بَ انْ) شَرّی کنوک ، چہ وتی شَرّی پہ کسے جُوانی کنوک ۔
- مِھربانی : (مِ ھْ رَ بَ انِ یْ) جُوانی ، شَرّی ۔ "احسان"
- مُھربُن : (مُ ھْ رْ ۔ بُ نْ) ھا چیز کہ بُن ئے مُھر اِنت ۔
- مُھربند : (مُ ھْ رْ ۔ بَ نْ دْ) بندے کہ آئی ءِ سرءَ گڑیال یا کہ کلیتّ اِشّ لبتگ اَنت دومی سرءَ پُل ءُ لاڑا اِنت کہ چہ کوپگ ساں پُشت دَور دیگ بیت ۔
- مِھرسر یا میھرسر : (مِ ھْ رْ ۔ سَ رْ) مزن ۔ شوانگ ۔ مالدار PPB,LWD;MEHR-SIR: Head herdsman
- مِھرک : (مِ ھْ رُ کْ) نامے ، "مُشکت ءِ مِھرک تئ مُھبتاں گاراں" ۔
- مُھرکم : (مُ ھْ رْ ۔ کَ مْ) یا کہ (مُ ھْ رْ کُ مْ) چو کمبءِ سربند ءُ مُھر بزاں سکّ مُھر (بلکیں مھکم ءِ گال چہ عربی "محکم" ءَ نا پہ بلوچی مُھرکب ءَ اِنت)
- مُھرگ : (مُ ھْ رْ گْ) سِنگ ، ھَڈّ ، پلسٹک یا گوں دگہ انچیں چیزاں جوڑ کرتگیں کسانیں گردیں یا چوھیک ءَ گِردیں چیزے کہ توک ءَ تُنگ اِنت ، کمانگءُ دست ءَ کنگ بیت ، مُھرگ دانگ ، مُھرگ دستونک ۔ تُمبنگ ءِ مُھرگ کہ گوں نٹ ناگءَ برابر کنگ بیت ۔ Coral Beads
- مَھرم : (مَ ھْ رَ مْ) ھما زیکیں شیاد کہ جنین گورائی ءَ پیردگ مہ کنت ۔ ھاکس کہ گورائی جندی رازچیر مہ بنت ، مردءُ جن یکّے دومی ءَ مھرم اَنت ۔ راز دار ، رازداریں دوست (تازی : مَحْرَمْ)
- مَھرو : (مَ ھْ رُوْ) مھدیم ، مَھرنگ ۔
- مِھروان : (مِ ھْ رْ ۔ وَ انْ) مِھربان ، مِھر دیوک + مِھر ءِ درس دیوک ۔ ★

- مَھری : (مَ ھْ رِیْ) جازی ءِ اُشتر۔
- مِھری : (مِ ھْ رِیْ) مِھریگ۔ جنینی نامے۔
- مُھری : (مُ ھْ رِیْ) تگرد ءِ زاتے۔ مُھکی، مُھرکی۔
- مَھزب : (مَ ھْ زَ بْ) گران ءُ سنگین، سُلوک، مڑا دار، ادب دار۔
- مِھسک : (مَ ھِ سْ کْ) تگِسک۔
- مِھکَش : (مِ ھْ۔ کَ شْ شْ) چوکہ مگراز ءَ دو دپی آسنے کہ پہ میھ ءِ کشگ ءَ کار دنت۔
- مَھگ : (مَ ھَ گْ) ماھگ بیگ۔ گوات گرگ، چہ چیزے ءَ پُر بیگ۔ سیرلاپ بیگ، آباد بیگ۔
- مِھگ : (مِ ھَ گْ) میھ بیگ: ماں چیزے ءِ تہ ءَ دگہ ڈراھیں چیزے ءِ بھرے بین روگ۔
- مُھگ : (مُ ھَ گْ) کسے ءِ دیم ءَ جنگ، کسے ءِ رُد دیگ۔ باپاری یا دوستی ءِ نیمون ءَ کسے ءَ کم بھائیں چیزے پہ بازدیگ
- مَھگل : (مَ ھْ گَ لْ) ماھیں گُل، دوست ءِ سارڈا۔ بلوچی جنینی نامے، زَھیر ءِ مھگل۔
- مَھگنج : (مَ ھْ گَ نْ جْ) جنینی نامے۔
- مھگونگ : (مَ ھْ۔ گْ وْنَ گْ) ماہ گونگ بزاں ماہ دیم۔
- مُھلّا : (مَ ھَ لْ لَ ا) مھالہ، پتگا، پہ دھد یا مَھلو، مھلہ، مھلو
- مَھلو : (مَ ھَ لَ وْ) مھلہ بچار "مَھلّا"۔
- مِھلب : (مِ ھْ لَ بْ) وشیں بوئے کہ جنیں کار مردے کن انت گیشتر پہ بانوران کار مرد کنگ بیت۔ بندر ءِ مھگیے بوئے کہ آئی ءِ بر ءِ مھگ ءَ ھم مھلب گوش انت۔ ایشی ءِ بر ءَ تنکیں کالگے پر ایشی ءِ گدگ ترندنہ انت، ایشی ءِ مھگ چہ زنڈیں گندمی دانگ ءَ انگت کتیں پُرترانت، ڈراج بر انت مُحرپی ءِ مان انت ایشی ءَ چوانت مُسائنت (بازمردم تاپ ایتے) گوریچانی بلوچستان ءَ بازبیت۔ بازمردم وارتے۔
- مُھلت : (مُ ھْ لَ تْ) پہ کارے ءِ کنگ ءَ کسے ءَ شُمار کرتگیں مُدانگیں وھد۔ موہ، وار، گیگ۔
- مھلنج : (مَ ھْ۔ لِ نْ جْ) بچار "مھلینج"، بچار "ماھلنج"
- مَھلوک : (مَ ھْ لْ وْ کْ) ھرکس ءُ ناکس، مردم (تازی: مخلوق)
- مھلینج : (مَ ھْ لِ یْ نْ جْ جْ) شررنگ، مھرنگ، پہ دوست ءَ گلاگال۔
- مِھمان : (مِ ھْ مَ انْ) مردے کہ کسے ءِ گس ءَ پہ ورگ ءَ لوٹگ بیت یا کسے کہ چہ دگہ ملکے ءَ کیت ءُ کسے ءِ گس ءَ دار ایت۔
- مِھماندار : (مِ ھْ مَ انْ۔ دَ ارْ) ھماکس کہ آئی ءِ گور ءَ مھمان دار انت۔ مھمانداریں مردم، مھمان نواز
- مِھمیز : (مِ ھْ مِ یْ زْ) گرٹی۔
- مَھنا : (مَ ھْ نَ ا) بچار "مگنا"
- مھناز : (مَ ھْ نَ ازْ) بچار "ماھناز"
- مَھنگ : (مَ ھْ نْ گْ) جنینی نامے "مھناز" مھدیم ماھاتون، ماھان یا ماھین ءِ نیم نام۔
- میھری : (مِ ھے رِیْ) چہ مند ءَ پہ رودرآتک یک جاگھے کہ چاتے ھست۔ نامے ۲۔ مالداریں جنین کہ پہ گوھر ءَ

کارمرد بیتگ) PPB,LWD; MAHERI

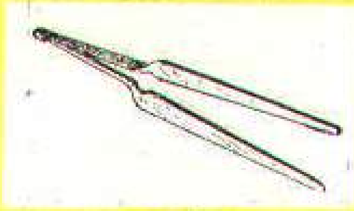
- **مئی** : (مَ ءِ ئی) بچار "مئے"
- **مئے** : (مَ ئے) گپّ جنوک بازاَنت۔ گوشش اَنت "اے مئے گِس اِنت" پہ تیکے ءَ "منی"۔ مئیگ، مئی۔
- **مئیت** : (مَ ئے ت) آیک مردمے "مئیت" بزاں آیگ ءِ کارءَ مہ کنت۔ "بئیت" ءِ چپّ۔
- **مئیگ** : (مَ ءِ ئی گ) بچار "مئے"
- **مئیگ** : (مَ ءِ ے گ) بچار "مئے"
- **مے** : (مَ ے) "منی" ءِ باز، پہ بازگشوکاں کارمرد بیت، مئے۔
- **میا** : (مَ یا) "آیگ" ءِ مکن گال بزاں آیگ ءِ کارءَ مکن نْیا ءِ چپ۔
- **مِیا** : (مِ ئی۔یا) پکیر، پنڈوک۔ مردینی نامے۔
- **میار** : (مَ یاڑ) گناہ "منی میار چے اِنت" یا "من چہ میار کُتگ" بزاں چہ گناہ کُتگ۔ ۲۔ باھوٹ ءِ مرد میارءَ ماں چادرءَ بنداَنت۔ ۳۔ تیّ، تیّ ءُ میار اک: مھانے پہ شتری ورگءَ وارت گوشاَنت: "لوگ تئی و تیگ اِنت میار مکن" یاکسے ءِ گورءَ چیزے ءِ لوٹگ ءَ میار کنگ بزاں لیّ کنگ۔ ۴۔ "آرگ" ءِ مکن گال، بْیار ءِ چپ۔ نامے۔
- **میاربار** : (مَ یاڑ۔ باڑ) چہ میارءَ بار، گُناہ گار۔
- **میاربند** : (مَ یاڑ۔ بَ نْ ڈ) میار بوتگیں، کسے ءِ میار بوتگیں، میار بندی: میار لوگ اک: شھداد "الھار ءِ گورءَ پہ میار بندی شُتگ" بزاں "شھداد شُتگ الھار ءِ گورءَ کہ آ وتی میارءَ بگنت" کسے ءِ گورءَ پہ میار بندی روگ بزاں پہ میار بیگ ءَ روگ ءُ وت ءَ آئی ءِ میار کنگ۔
- **میارجَلّ** : (مَ یاڑ۔جَ لْ لْ) ھماکس کہ آئی ءِ گورءَ میار کاینت ءُ جَل اَنت، ھمامردم کہ آئی ءَ میار دارگ ءِ جَلّ بزاں برداشت ھست۔
- **میاردار** : (مَ یاڑ۔ داڑ) گناہ گار۔ ھماکہ میار دار اِیت۔
- **میاریگ** : (مَ یا۔ رِ ئی گ) ھماکہ آئی ءِ سرءَ میار ایر بہ بیت، گنھگار۔
- **مْیان** : (مْ۔یا ن) مْیانجی، درمیان، نْیام۔ سْرین، سْرین ءِ بارگیں بھر "کمان مْیان"۔
- **مْیانتاکی** : (مْ یان تا کِ ئی) نان مُسترین ءُ نیک کسترین توکی۔نْیامتاکی۔
- **مْیانجی** : (مْ یان۔جِ ئی) توک ءَ توک، درمیان ءَ۔ نْیامجی۔
- **مْیانجین** : (مْ یان ۔ جِ ئی ن) بچار "مْیانجی"
- **میانگ** : (مِ یا نگ) مْیانجی، درمیان ۲۔ جنگ ءِ مُکامے۔
- **مْیانی** : (مْ یانِ ئی) بلوچستان ءَ جاگھے ءِ نام اِنت۔
- **میاؤ** : (مْ یا ءُ ؤ) پشی ءِ توار۔

- **میبالو :** (مِ ےَ بَ ال ؤ) بچار میس بالو ۔
- **مَیّت :** (مَ ئ ۔ یَ تْ) لاش، لاشو ۔ مُرتگیں مردمءِ کُنٹ یا جون ۔
- **میتا :** (مِ ے تا) مُنشی، کاردار، کلرک ۔ ★
- **میتاپ :** (مِ ئی ٹ تَ اپْ) پُراهیں مزنیں زمین کہ آئیءَ آپ بازمان بہ بیت ۔ شورہ زمین ءَ هم گُوشِش اَنت ۔ اے زمین ءَ توری کِشارمان بہ بیت کہ مہ بیت بلے کِچّ بہ بیت ۔ کِشار جاھے بیت جاھے نہ بیت بلے کِچّ بیت ۔ مندءِ یک موزئیے ۔
- **مِیتَر :** (م ئی ت رْ) مُچے کہ کلونٹ ءُ زرد اَنت ۔
- **میتگ :** (مِ ے تَ گْ) هموءَ کہ باز لوگ یکجا بہ بنت ، مِھتگ ۔
- **میتی :** (مِ ے تِ ئ) نارُشتی کاھگے ۔
- **میتین :** (مَ ے تِ ئ نْ) هیب : ڈراجیں آسنے کہ یک سرے ٹَپّ اِتگ پہ گَل خَنگءَ کار مرد بیت ۔ (بچار بُت)
- **میٹ :** (مِ ے ٹ) گلِے کہ باز تُرند، ساپ ءُ لُسّہ اِنت کہ گوں الشیءَ سرشود اَنت ءُ باز جنیں الشی ءَ وارت ھامگی ءَ یا پچ اَنت ءُ ۔
- **میچَل :** (مِ ئی چ چَ لْ) سکّ پُل اِتگیں ءُ تُرتین ۔

میتین

میدکش

- **میچلگ :** (مِ ئی چ چَ ل گْ) سکّ پُلگ ءُ تُرتبیگ ۔
- **میچلینگ :** (مِ ئی چ چَ لِ ے نَ گْ) دگرے ءَ میچل کنگ بزاں گوں آپ یا آہیں چیزے ءَ سکّ پُلینگ یا تُرکنگ ۔
- **میچی :** (مِ ئی چِ ئی) "ھمے چیز" ءِ پُرشگال اِنت کہ گپّ ءِ تہ ءَ کار مرد بیت بزاں "پلاں چیز" ھَمچی ۔
- **میچینگ :** (مِ ے چِ ے نَ گْ) چہ دتی گُور یا گودانان شیر دیگ ۔ بھارمیچ : ھورے کہ بھارءِ موسم ءَ بیت ۔
- **میـد :** (مِ ے ڈْ) ھما مردم کہ دریاءِ ھزمت کن اَنت اک : ماھیگ گِروک ، بوجیگاں یا کمیلاں سات جنوک ۔
- **میـد :** (مِ ئی ڈْ) مُود ، ڈراجیں پُٹ کہ مردم ءِ سرءَ پر اَنت ۔ پس ءِ مید ، اپس ءِ دُمب ءِ مید ۔
- **میدّ :** (مِ ئی ڈ ڈْ) مید ، مُود ، مُودّ ۲ ۔ (پنجگوری) ستچگءُ کباب ءَ گُوشِش اَنت ۔
- **مَیدان :** (مَ ے ڈا نْ) پِٹّ ، وَڈّ ، جنگجاہ ، ڈرک ، گروھتاچی ، میدانے راہ بزاں ھمنچو راہ کہ یک میدانے ڈراجی ءَ بِئیت ۔
- **میدکش :** (مِ ئی ڈْ + کَ شْ شْ) چہ آسن یا نگرہ جوڑ کرتگیں کسانیں اُزبابے کہ مید کشگءَ کار دَنت ۔ (بچار بُت)
- **میدل :** (مِ ے دَ لْ) مردینی نامے ۔

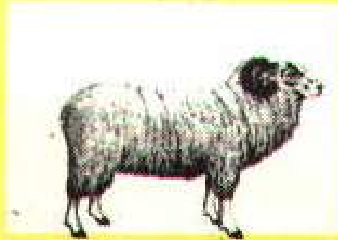
- میدہ : (مِ ےَ دَہْ) سگّیں اُورت ءُ جوانیں آر تے ۔
- میدی : (مِ ئ دِ ئ) دریاوَردی ، مید ءِ کار
- میدی زئی : (مِ ئ دِ ئ۔ زَ ءِ ئ) بلوچانی یک ٹیکّے ءِ نام اِنت ۔
- میدیگ : (مِ ئ دِ ئ گ) مُشتیگ (بچار رُبت)
- میر : (مِ ئ رْ) جوانیں سراوشتاتیں مردم ۔ بلوچانی یک ٹکّے ءِ نام اِنت ۔
- میرآباد : (مِ ئ رْ۔ آ بَ اذْ) ماں بلوچستان ءَ اِے نام ءِ میتگ ءُ شہر ءُ کلگ بازاَنت ۔ پنجگور ءَ ، کیچ ءَ ءُ دگہ جاگھاں ھست ۔ میر ءِ میتگ ، میر ءِ بازار ، میر ءِ کلگ ۔
- میراٹ : (مِ ےَ رَاٹْ) بچار "مورامنٹ"
- میراس : (مِ ئ رَ اسْ) مالے کہ چہ پت ءُ پیرکاں رس اِتگ ۔
- میران : (مِ ئ رَانْ) نام + ھماساھدار کہ مرگ ءَ شمرو اَست میران ءِ چپ اِک : مرگ ءُ میران + "میر" ءِ باز "میراں" ★
- میربازار : (مِ ئ رْ۔ بَ ازَار) دشتیاری ءَ میتگے کہ جیسپ زئی ءُ بُرز تر اِنت ۔

میدیگ

- میرجت : (مِ ئ رْ۔ جَ تْ) بلوچانی ٹکّے ءِ نام اِنت ۔
- میرک : (مَ ےَ رُکْ) میرم ءِ دوسنام ۔ عزّت اللہ ءِ دوست ءِ نام کہ "مہرک" "ھم گوشگ بیت ۔
- میرک : (مِ ئ رُکْ) بچار "مورک"
- میرہ : (مِ ئ رَہْ) گوک ءِ بچّہ ، اُشتر ءِ کوچہ کہ آئی ءِ دپ ءَ بندکنت کہ مہ وارت ۔
- میری : (مِ ئ رِ ئ) کلات ۲۔ مچ ءِ ھما بھر کہ ٹُک ءُ مُشت اَنت ۔ ۳۔ ماھیگے کہ بزاَنت توک ءِ ھڈّ ءِ دوئیں کشّانی گوشتاں پتنی ءَ بزاَنت ھڈّ ءِ جندپتنی ءَ سرکیت ۴۔ مستری ، کماشی ۔
- میڑ : (مِ ےَ ڑْ) دوچارکپگ ، ڈیک ڈیگ ، ڈیک ورگ ۔ جنگ ءُ مڑ ۔ مچّی ۔ دیوان ۔
- میڑہ : (مِ ےَ ڑَہْ) مچّی یکجاہ بیگ ۔ مچّی میڑی ۔
- میڑینگ : (مِ ےَ ڑِ ےَ نَ گْ) جنگ دیگ ، ڈیک وارینگ ، دوچار گیجگ ۔
- میڑینوک : (مِ ےَ ڑِ ےَ نُ وْکْ) جنگ دیوک ۔

- **میز** : (م ے ز) میزگ ءِ پرمانگال بزان ءِ میز، مس کن.
- **میزان** : (م ے ز ا ن) میزگ ءِ لوگ، میزگ ءِ جاگہ. ★
- **میزّان** : (م ی ز ز ا ن) آھستہ، وش وش، وشّے وشّے، مدان۔
- **مَیزر** : (م ے ز ر) آباد، سبزءُ آباد، مَیزریں گٹ، میزریں ماتکوہ.
- **میزگ** : (م ے ز گ) مس کنگ بزاں چہ ساھین ءَ زرد چیّں آپانی چہ سوءِ راہ ءَ ریچگ، آبدست کنگ، مشک یادگہ انچیں چیزے کہ ٹِنگ بہ بیت ءُ آپ ءِ ھمے رنگ ءَ درِ بیا اَنت۔ چہ کسانیں ٹپے ءَ ھون بارگ بارگ ءُ ٹرند درکیت کہ چوکہ ٹرندیں مس ءَ درکیت۔ پھ : بھوج ص۱۱۱ (میزتین) کا سے میز ہے
- **میزوک** : (م ے ز و ک) ھاکہ میزایت، مس کنوک۔ گوٹارے کہ گوصنیں تگردانی چتلانی چیرءَ بیت "میزوک مٹرینگ" بے پکاراں گُٹگ بیت۔
- **میژ** : (م ے ژ) بچار "میش"
- **میژمُرگ** : (م ے ژ۔ م ُ ر گ) بچار "میش مُرگ"

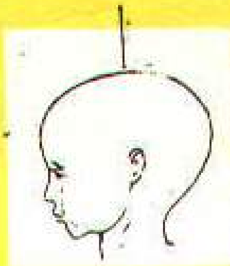
میش

- **میژنائی** : (م ے ژ ن ا ئی) میشنائی : درمانکاھے۔
- **میس بالو** : (م ے س ۔ ب ا ل و) مچے کہ کلونٹ ءَ دراج دانگ ءُ زرد انگ بیت۔
- **میسپُل** : (م ے س ۔ پ ُ ل) میسک ءِ سَول ءِ پُل ءِ موسم : موسمے کہ ھمے مدت ءَ میسک پُل بیت۔ میسک ءِ پُل۔
- **میسک** : (م ے س ک) سَوے کہ چہ الشی ءِ جان شودگ پُشک جوڑ کن اَنت۔ دُوزات اِنت اسپیت ءُ سیاہ۔ "پلانی چو خیں میسکے نہ اِنت کہ دیم ءَ در بیارایت؟"
- **میسکپُل** : (م ے س ک ۔ پ ُ ل) میسک ءِ پُل بچار "میسپُل"
- **میسّ کشگ** : (م ی س ۔ ک ش ۔ ش گ) تَرّ بوگ، میستگ۔ ★
- **میستگ** : (م ی س س گ) گمہ، پوست یادگہ انچیں چیزے ءِ چہ آپ یا آپینکیں چیزے ءِ میسّ کشگ ءُ تَر بوگ۔ ★
- **میسّینگ** : (م ی س ے ن گ) گمہ، پوست یادگہ انچیں چیزے ءِ چہ آپ یا آپینکے ءِ تہ ءَ مان کنگ کہ تَر بہ بیت۔ ★
- **میش** : (م ے ش) اِسپے پس ءِ تواہیں مادگ، گرانڈ ءِ مادگ۔ (بچار بُت) پاکاس ءِ زات ءِ ماھیگے۔

- **میشّت** : (مِ یٗ شّ شَ ت) زمین ءُ ٹُکرّے کہ پہ کِسے ءَ دیگ بیت کِش اِیت ءُ دھل ء .
- **میشکاه** : (مِ ے شّ -کَا هْ) کاھے .
- **میش مُرگ** : (مِ ے شْ مُ رْگ) مزنیں دریائی مُرگے . ایشی ءِ دْراجیں چُنب ءِ چیرءَ گُتّی یے کہ ھمیشی ءِ تہ ءَ وتی شکار کنتگیں کسانیں ماھیگاں جاگہ دنت . (بچار ءُ بُت) ✪
- **میش وار** : (مِ ے شْ -وَا رْ) میثروار : اِستارے ءِ نام اِنت کہ بیگاه ءَ روبرکت ءَ چہ دُرستاں پیسر گندگ بیت . سکّ ژرپ اِیت .
- **میکّ** : (مِ یٗ کّ کّ) سرءِ کانٹ مِیک ءِ سرءَ کنگ ءُ جنگ . دِبزی ءِ ھدّ ، گُگرءِ میک . (بچار ءُ بُت)
  ٢ - مجولی لیب ءَ کہ مجول لِکّ اوشت اِیت .
- **مَیل** : (مَ ے لْ) لوٹگ ، توُش ، تب . دل ءِ پہ چیزے میل بوگ بزاں لوٹگ . دل ءِ مَیل ءَ : دل ءِ توش ءَ ، دل ءِ تب ءَ . لاپ ءِ رِچگ ءِ میل بوگ .

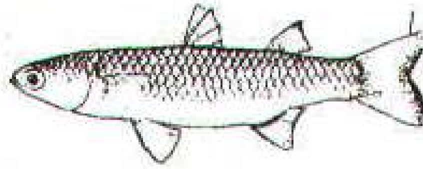
میش مُرگ

مِیک

- **میل** : (مِ ی لْ) ١٧٦٠ گُور ءِ دْراجی یا ٨٨٠ گْواز ءِ دْراجی .
- [illegible]ل : (مِ ے لْ) اِنجلی مزنیں گُراب .
- [illegible] : (مِ ے لِ کِ یٗ) زیراپ ءِ واد رو ءِ تہ ءَ کہ تھنگ ایرکنگ بیت ایشی ءَ میلکی گُوش اَنت ، اِے مُنگیجی تھنگ اَنت .
- [illegible] (مِ یٗ لْ نْ) ھما کَل کہ تگیں دارکہ "دام" ءِ سرگوں آئی ءَ پتایگ بیت . بازاری لیب ءَ کشّ اِنگیں کِشکانی نام . پتایگ ءُ بندگ یا دارگ . میلّ بوگ یا بیگ : مِڑگ .
- [illegible] (مِ یٗ لْ نْ) بارگیں دْراجیں نَل ، تُپنگ ءِ نَل . دریاءِ ھما تاب کہ کمان بیت .
- [illegible] (مِ ے لَ اَنْ کْ) یا میھلانک : میھ بیگ ءَ اوشتگ ءَ گُش اَنت . اوشتوک . لِکّ پاد . لِکّ . ★
- [illegible] (مِ ے مْ) گُرشت . گندگ ءِ جند ، گندشت .
- [illegible] (مِ ے رِ م یٗ چْ) ھُشکیں انگور ، کِشمش .
- **مین** : (مِ ے نْ) زمکیں چیزے ءِ تہ ءَ ایروگ . مین بوگ : گھگ . تلک مین اِنت بزاں ڈکّ اِنت . سرءِ مین : مازو گیشتر سرءِ تاس ءِ مین .

- **میّن :** (مَ یٗ - یَن) مُکرّر۔
- **مینا :** (مَ نے نَ ا) چیزے ءُھم بہ بیت کہ ھر چیزءِ مین بکنت ۔ بَشّس ءِ کمتیں ھَور یادگ پڑ پڑّیں ھَور ۔
- **میناب :** (مِ یٗ نابْ) یاکہ میناب : بلوچستان ءِ خوانیں بندنے کہ بندر آزات ءِ رودراتکءَ اِنت ۔
- **مینان :** (مِ ے ۔ نانْ) رودرکتی بلوچستان ءِ جاگھے ءِ نام اِنت ★
- **مینائیں ھور :** (مَ ے ۔ نا ۔ ءِ ے نْ + ھَ وْرْ) ھماھور کہ بگْوار اِیت ءُ گْوار اِیت ، مزنیں ھَور ، باذگْوار وکیں ھَور ۔ بَشّ ءِ کمتیں ھَورءَ ھم گُوش اَنت ۔
- **مینکی :** (م ے ۔ نْ ۔ کِ ۔ یٗ) ھما درمان کاہ یا تھلگ کہ مین اَنت اِش ءُ آپان اِش ورانت ۔ اِک : گُردر ۔ ازبو تنک بہ دگہ ۔ ★
- **مینگ :** (مِ ے ۔ نگْ) چیزے ءَ ھم کنگ ءِ ھاترءَ آپاں کنگ ۔ میسک مینگ ، ھِتی مینگ ، ہگل مینگ ، درمان مینگ ماں ھمے چیزے پُنڈگ ۔
- **مینگ :** (مِ یٗ نْ گْ) ماھیگے ۔ مرلو ءِ زات اِنت بلے چہ مرلوءَ مستر اِنت ، کد : ۲۵ س م دان ۳۰ س م ۔ (بحارثبت)

مینگ

- **مینگل :** (مِ ے نْ ۔ گَ لْ) بروھیانی ٹکّے ۔
- **میوار :** (مِ ے ۔ وَارْ) میشانی گوال
- **میوہ :** (مِ ے ۔ وَہْ) نیبگ
- **میھ :** (مِ ے ھْ) کیلّا + مزنیں چُونک + آسِن ءِ زنڈیں شپ کہ یک سرے تُوسک ءُ یک سرے ءَ ٹپے پر اِنت ۔

ن

- **ن** : (نُ وْ ن) بلوچی ءِ بیستمی آب۔
- **نا** : (نَ ا) اِتا اِتاں، نہ، "هو" ءِ پچّ۔
- **ناباور** : (نَ ا۔ بَ ا۔ وَرْ) ھماکس کہ دگہ کستی ھبراں باور نہ کنت۔ ★
- **نابکار** : (نَ ا۔ بَ۔ کَ اُرْ) بے بیکار، بے سیت، شوم۔ ★
- **نابرابر** : (نَ ا۔ بَ۔ رَا۔ بَ رْ) ھماکہ برابر نہ اِنت، ناساز، ناجوڑ ھما جاگہ کہ ھملسون نہ اِنت۔ ★
- **نابزانت** : (نَ ا۔ بِ زَ ا ن تْ) ناسرپد، نادان۔
- **نابود** : (نَ ا۔ بُ و دْ) بے بُود، بے نَپ، بے پائدگ، بے سیت۔
- **نایات** : (نَ ا۔ پَ ا تْ) نا ءِ یات۔
- **ناپاک** : (نَ ا۔ پَ ا کْ) ھماکہ پاک نہ اِنت، پلیت۔ ★
- **ناپگ** : (نَ ا۔ پَ گْ) وڈا جیں رگے کہ چُک پیدا اگ بیت گوں آئی ءِ لاپ ءَ پچ اِنگ بُرانت ئے ایشی ءِ جاگہ ءِ رند ءِ کندے پشت کپ ایت، ھم ناپگ گوش انت ئے، بلوچ گوش انت چک ءِ بُرانگیں ناپگ ءِ اُشتر ءِ گوش ءَ بہ دے کہ چک ھوشمند بیت، پچ ءِ گرگ ءِ دینت ئے کہ مرو ھد سبز اِنت، پچ ءِ بُن ءِ کل ئے کن انت کہ پچ ءِ زند دراج اِنت، بیت: مال پچ ءِ چک پچ۔
- **ناپھل** : (نَ ا۔ پَ هِ لْ) حرام، نہ بکشِ اِنگیں، درگوز نہ کرتگیں۔
- **ناتاھیر** : (نَ ا۔ تَ ا۔ هِ ی رْ) بچار "نتاھیر"۔
- **ناتپاک** : (نَ ا۔ تِ۔ پَ اکْ) ھماکہ تپاک نہ اَنت، ھماکہ ھم پت نہ اَنت، ھماکہ دت بہ وت نہ سیل اَنت۔ ★
- **ناترس** : (نَ ا۔ تَ رْ سْ) زالم، ھماکہ چہ ھُدا ءَ نہ ترس ایت۔ ★
- **ناتوام** : (نَ ا۔ تَ وَ ا مْ) ھماکہ سرجم نہ اِنت۔
- **ناتوان** : (نَ ا۔ تَ وَ ا نْ) بے زور، نزور، بے وس، بے جوازت، بے واک۔
- **ناٹک** : (نَ ا۔ ٹَ کْ) سیناکہ آئی ءِ تہ ءَ تامُر پیشدارگ بیت یا کہ تھیٹر کہ مرد مانی جند آئی ءِ تہ ءَ لیب کن اَنت۔ (۲) مسکرا بازیں مروم ءَ

ہم گوشں اَنت۔

- **ناچ :** (ن ا چ) صُحبت۔
- **ناچار :** (نَ ا چ ا ر) لاچار، بے وس، بزّگ۔
- **ناچو :** (نَ ا چ ۆ) ناچ سئوک۔
- **ناد :** (نَ ا د)، ناوگ، بہ پرما بگال
- **نادان :** (نَ ا د ا ن) نابزانت، ناسرپد۔
- **نادر :** (نَ ا دُ ر) بے دَر، ھامردم کہ وار ءُ بڈ کار اِنت ءُ کسے پہ آئی ءَ نیست، لاچار، بے وس۔
- **ناڈراہ :** (ن ا ڈ ر ا ہ) کسے ڈراہ نہ اِنت کہ وشں وجوڑ نہ اِنت بیماریں مردم، ناڈرھجاہ: ھسپتال، ھادرا مانجاکہ اودءَ ناڈراہ پہ درمان دارگ بہ واپینگ بنت۔
- **ناڈراھجاہ :** (نَ ا ڈ ر اہ + ج ا ہ) بچار "ناڈرھجا" ، Hospital bed. ھا تھت کہ ناڈرھجاھاں ناڈراہ ءَ آئی ءِ سرءَ
- **ناڈرہ تھت :** (نَ ا ڈ ر ہ + ت ھ ت)

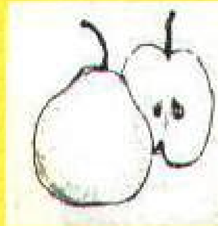
واپین اَنت۔

- **ناڈرھجا :** (نَ ا ڈ ر ہ + ج ا) ناڈراھاں پہ درمان دارگ ءِ ھاتر ءَ واپینگ ءِ جاگہ۔
- **ناڈرھجان :** (نَ ا + ڈ ر ہ + ج ا ن) ھامردم کہ ھروھد ناڈراہ اِنت۔
- **ناڈرھجاہ :** (نَ ا + ڈ ر ہ + ج ا ہ) بچار ناڈرھجا۔
- **نادگ :** (نَ ا د گ) ناسگ، بوجیگ یا یکدار ءِ نادگ: بوجیگ ءَ چہ آپ ءَ کشگ ءِ سیاکنگ۔
- **نادلکشی :** (نَ ا د ل + کَ ش ی) پہ دل نہ کشی، پہ بے ھدو ناکی، پہ ناکامی۔
- **نادوک :** (نَ ا۔ ڈ و ک) بچار "ناھک"
- **نادینگ :** (نَ ا۔ د ے ن گ) کسے ءَ ندینگ، وارے یا آسنے ءَ جاگھے انگوشں ایرکنگ کہ مہ سُرایت۔
- **نار :** (نَ ا ر) ڈرچک یا ولی ءِ بر کہ نوکی پُل ءِ بُن ءَ گنگ جنت۔ پہ تیچگ ءَ ھم گوشگ بیت۔ (۲) ناڑ، ولی ءِ بُڑگ۔
- **ناراست :** (نَ ا ر ا س ت) چوٹ، چنگ، وھل۔
- **نارشت :** (نَ ا ر ش ت) گوشت یا ماھیگ یا کا ھکے ءِ گراڈگ کہ آئی ءِ تہ ءَ آپ ھم مان بہ بیت۔ ھے آپ "نارشت" اَنت۔
- **نارگ :** (نَ ا ر گ) آھستہ پہ یات کنگ۔
- **نارنج :** (نَ ا ر ن ج) نیبگے، لیموے۔
- **نارند :** (نَ ا ر ن د) بے رند، بے پد، رَدیں، گندگ، نارندیں کار، گندگیں کار۔
- **ناروا :** (نَ ا ر وَ ا) بے رھبندیں مردم، بے راھیں مردم، گُنھکاریں مردم، رَد کار، بدکردار۔
- **نارینگ :** (نَ ا ر ے ن گ) بچار، نارگ۔
- **ناڑ :** (نَ ا ڑ) لاڑ: پُل ءِ ملاڑ یا پُل ءِ ناڑ: گرمگ یا گروسگ ءِ دارو کلی، انگ: Bud) سیھک، چُرپل ءَ رندکہ نوکی بر پُل ءِ بُن ءَ

گنگ جنت۔ نار۔

- **ناز** : (نَ ا ز) مَحل، نازگر: نازگریں ئیگک یا جنیں، لاڑک یُلی پونزی۔
- **نازاتون** : (نَ ا ز ا ت ُ و ن) جنینی نامے۔
- **نازاک** : (نَ ا ز ا ک) سکیں نازگریں، نازاکیں، نازینکیں۔ نازرکیں، پہ نازرُستگیں۔
- **نازبانک** : (نَ ا ز ب ا نَ ک) جنینی نامے۔
- **نازبانو** : (نَ ا ز ب ا نُ و) جنینی نامے۔
- **نازبو** : (نَ ا ز بُ و) ریھان۔
- **نازبی بی** : (نَ ا ز ب ی ب ی) جنینی نامے۔
- **نازرک** : (نَ ا ز رَ ک) تنک ءُ بارگ، حاجیز کرتُند ءُ اسک نہ انت۔
- **نازک** : (نَ ا زُ ک) جنینی نامے۔ سید ھاشمی ءِ وانگی "نازک" بلوچی ءِ اولی ناول، شنگکار: ندکار چاپ شنگ کراچی بنگیجی چاپ ۱۹۷۶ ★
- **نازگر** : (نَ ا ز گَ ر) لاڑک، یُلی پونزی، نازگل، نازگریں ئیگک یا جنیں۔
- **نازگل** : (نَ ا ز گ ل) بجاز نازگر۔
- **نازگل** : (نَ ا ز گُ ل) جنینی نامے۔
- **نازمتبکی** : (نَ ا ز م ت ب کِ ی) بچے کہ دانگ ئے زُردانت، ترّی ءُ ھُشکی مردوئیں رنگ ءُ وشں انت۔
- **نازی** : (نَ ا زی) نازآتون یا نازبی بی ءُ نیم نام۔
- **نازینک** : (نَ ا زے نَ ک) لچّہ ءُ ر نگے کہ پہ زَہیل یا تریا سالونک ءُ گُشگ بیت۔ نازینکیں مردم۔
- **نازینگ** : (نَ ا زے نَ گ) نازینک جنگ، ساڑاھگ، گلاھگ۔ ★
- **ناس** : (نَ ا س) بُنیاد، بیھ (دم) ناسی رنگیں چیزے کہ آرت ءُ بیم ءُ رانت، پونز ءُ کن آنت ئے ءُ دپ ءُ ھم کن انت ئے۔ ھر کسے ءُ کر ھیل نہ کرتگ چشیں ایت ئے۔
- **ناسؔ** : (نَ ا س) ایب، رکچہ، نزوری، نابودی، بت: "ناس چہ باسکان انت کمان تیرنہ بارت" ترا چہ ناس انت۔ ناس گیر: ایب گیر، رکچہ چینی، ناس گیری: کچہ چینی، ایب گیری۔
- **ناسؔ** : (نَ ا س) شپشک، گوُنتاک ءُ تک، زانتگیں ناس آنت ءُ ایشاں ماں رنگاں پہ تچ ءُ ھاترءَ ماں کن انت۔
- **ناساز** : (نَ ا ساز) ناجوڑ۔ نابرابر۔ ★
- **ناسرپد** : (نَ ا سَ رَ پَد) نازانت، بے زانت، جاھل، ناسھی۔ ★
- **ناسگ** : (نَ ا سَ گ) بوجیگ یکیدار ءُ ناسگ بزان برز ءُ کشگ ءُ چلّ ءُ موشں کنگ ءُ پہ تیاگ ءُ جریدہ کنگ۔
- **ناسوار** : (نَ ا سَ وار) ھماکہ سواری ءُ زبر نہ انت، ھماکہ بلدیں سوارے نہ انت۔ ★
- **ناسور** : (نَ ا سُ ور) شومتکیں ریش۔ ★
- **ناسھی** : (نَ ا سَ ھ ی) ھماکہ سھی نہ انت، نازانت، ناسرپد۔ ★
- **ناسی** : (نَ ا س ی) ناس رنگ۔ ★

- **ناسینگ**: (نَ ا۔ س ے ۔ ن گ) نسینگ ، بے سوب کنگ ، پروش دیگ ،
  ؎ ھپت برءِ ناسینگ تئی بالاد ۔ من ترا آھوے نہ کُت چوشیں (رند لاشار) ★
- **ناش** : (نَ ا ش) ناشں ءِ استار (ھپتیں ناش)
- **ناشر** : (نَ ا ش ر) شیتانیں مردم ، پتنہ ، پلیند ، دُزّ ، بدکار ۔
- **ناشی** : (نَ ا شِ ی) گُواتے کہ ایشی ءِ گورءَ ہچ عمر گوش اَنت کہ چہ گوریچان کیت ۔
- **ناکام** : (ن ا کَ ا م) نادر ، بے وس ۔
- **ناکُن** : (نَ ا کُ ن) بینچ ، لنگکانی سر ءِ برزتکیں ھڈ ناھن ۔
- **ناکنپاچ** : (نَ ا کُ ن ۔ پ ا چ) کرے ۔
- **ناکن چِن** : (نَ ا کُ ن ۔ چِ ن) ھما ازباب کہ گوں آئی ءِ ناکُن یا بینچ چِن اَنت یا گڑا اَنت ۔
- **ناکو** : (ن ا کُ و) پت ءِ برات ، مات ءِ برات ، ابستو ، (ناکوزھت : ناکو ءِ جک) ناکوگ ۔
- **ناکوزتک** : (نَ ا ۔ کُ و + زَ ت کَ) ناکوزھت : ناکو ءِ جک ۔ ناکوزھگ ۔

ناکہ

- **ناکوزھت** : (نَ ا ۔ کُ و + زَ ھ ت) بچار "ناکوزتک"
- **ناکوزھگ** : (نَ ا ۔ کُ و ۔ زَ ھ گ) بچار "ناکوزتک"
- **ناکوگ** : (نَ ا کُ و گ) بچار "ناکو" ۔
- **ناکہ** : (نَ ا ۔ کَ ہ) سُروپ ءِ ڈولیں نیمگے یلے کہ دنہ اِنت (بچار بُت) ★
- **ناگ** : (نَ ا گ) بلوچستان ءِ جاگھے ءِ نام اِنت کہ بجگور ءِ نزیک ءِ اِنت کہ آئی ءُ کر ءَ سبزاپ کورانت (یلے ھاران ٹیگ اِنت) +کوہ ، کھُ
- **ناگ** : (نَ ا گ) ترناک ، نب ، گُدے کہ ھشک بیت یلے انگت آئی ءُ رتہ ءِ تری پشت کپ ایت ۔ گوش اَنت انگت ناگ نئے مان ۔
- **ناگت** : (نَ ا ۔ گَ ت) اناگت ، اناگہ بے گت ءِ گمان ۔ ★
- **ناگیگ** : (نَ ا ۔ گِ ے گ) بچار "نگیگ"
- **ناگل** : (نَ ا گُ ل) نامے ۔
- **ناگمان** : (نَ ا گُ م ا ن) بے شک ، بےگمان ، بے ڈاہ ، مردمی نامے ۔
- **ناگمانی** : (نَ ا گُ م ا نِ ی) بے ڈاھی ، بے ڈرداھی ، بے شک ءِ گمانی ۔

- **ناگو** : دنَ اگ ُ وْ) نامے۔
- **ناگی در** : دنَ اگِ ی ، دَرْ) بلوچستان ءِ جاگھے ءِ نام اِنت ۔
- **نال** : دنَ اْ ل) اپس ءِ نال دبجار بُت) داگ ءِ نال ، چیزے گوشت ءَ بہ بُرایت گوشت اَنت آ ئی ءِ گوشت ءِ نلے کش اِت ئے ؛ بلوچستان ءِ ،،خضدار،، ءِ روبرکت ءِ جاگھے ءِ نام اِنت کہ بلوچستان ءِ مزن پیشوک بابا میر غوث بخش بیزنجو ءِ ھنکین ءُ مدیمی آرامجاہ اِنت۔
،نالگ، ءِ پرما نگال نزاں ، بنال ،۔
- **نالداگ** : دنَ اْ ل دا گ) مزنیں داگ ، نشان داگ کہ اولاک ءِ دلوتاں پہ نشان پرکن اَنت کہ گوں دگہ مالاں ھور ءُ گار مہ بنت ۔
- **نالدان** : دنَ اْ ل ، دا ن) چہ پشم ءَ جوڑ کرتگیں رنگیں پل ءُ لاڑیں چکو کہ آ ئی ءِ تہ ءَ تاس ، تارکندہ ، شرپمدان ءُ دگہ ابجیں چیزمان کن اَنت ءُ دیوال ءِ دیم ءَ دریج اَنت کہ گونڈیں سپتوری ئے کہ آ ئی ءِ تہ ءَ پیالگ ءُ چاہ دان ءَ مان کن آنت ، مزنیں ھنکہ کہ سعت لے مان کن آنت ،
- **نالک** : دنَ اْ ل ک) سرگوشی ، دائیگ ، گُسّل ،
- **نالگ** : دنَ اْ ل گْ) پہ پیات کنگ ، ٹلو ءِ نالگ ، لانٹیگ ءِ نالگ ، کپوت ءِ نالگ ۔
- **نالگیر** : دنَ اْ ل گِ ی رْ) ھمازمین کہ کمیں نرم اِنت ءُ اشترکہ روت آ ئی ءِ پدکیں کپیں بگان بنت کہ گام ءَ سست کنت ۔

نال

نالگیں

نامبو

- **نالگین** : دنَ اْ ل گِ یے نْ) مچے کہ آ ئی ءِ بُنگدءُ مردی سگ ءُ بیت کہ سربُرءَ بزیں پوستے ءُ تہ ءَ وشیں مجگے کہ اے مجگ کہ ھُشک بیت کوپرا گوشگ بیت ، گنگ ، کمبار (بجار بُت)
- **نالگینی** : دن اْ ل گِ ے نِ یْ) ھماکہ گوں نالگین ءَ شیادی کنت یاکہ چہ نالگین ءَ جوڑ بیتگ ۔
- **نالگینی مچ** : دنَ اْ ل گِ ے نِ یْ ، مَ چْ چْ) نالگین ءِ مچ کہ آ ئی ءِ بُنہ نالگین اَنت ۔
- **نام** : دنَ امْ) ھر چیزے ءِ نام کہ چہ ھمیشی ءَ زانگ بیت ، مردم ءِ نام ، نام کپگ ، مھشور بیگ ، نام ءِ پرشگ ، نام کشگ ۔
پھ : اسلا (نام) ، فب ، ستا : اسـ 6 ـسـ 1
- **نامانی** : دنَ امَ اِنِ یْ) مزن نام ، نام پرشتگیں ، نام کپتگیں ، سکیں مھشوریں ۔
- **نامور** : (نَ ا ۔ مَ ا ۔ وَرْ) نام آور ، نامدار ، نام پرشتگیں ، مھشور ۔ *
- **نامبزانتگیں گال** : دنَ امْ بِ زَ انْ تَ گِ ے نْ گَ اْ ل) ھما گال کہ آیانی بزانت چو کہ نام ءِ اَنت ۔
- **نامبو** : دنَ امْ بُ وْ) چانچو ءِ زات ءِ ماھیگے (دبجار بُت)
- **نامدا** : دنَ امْ دَ ا) پہ چیزھم ءِ دیمپانی ءَ شتریں چیزے یا مردمے یا چکے ءَ گِند گ ءِ گوشگ ، تو نام ھدا ، نام ھدا ، نامُداکنگ یا گوشگ ۔

- **نامدارؔ** : (نَ ام دَارْ) مزنِ نام۔
- **نامدار** : (نَ ام دَارْ) بچار "نیامدار"۔
- **نام دپ** : (نَ ام دَ پْ) بنام "بینام"۔
- **نامراد** : (نَ ا۔ مُ۔ رَادْ) شوم، بدبھت۔ ★
- **نامزد** : (نَ ام زَدْ) نام گیپت، نامینگ: ھاکہ نامینگ یا نام گیپت کنگ بوتگ۔ لب: نومزد، نومزہ۔
- **نام سوچ** : (نَ ام سُ وچْ) پہ دُزّ ءِ درگیجگ ءِ یک ءِ تائیدی مُلّایانی ءِ پیچے کہ ناماں مان کرپاشکان نبیش اَنت ءُ یک یک ءِ جاجاہ ءِ پتا اَنت ءُ سوچ اَنت۔
- **نامگال** : (نَ ام گَ الْ) ھاگال کہ آمردے یادگ سھدار یا بےساھیں چیزے ءِ نام اِنت۔
- **نام گیپت** : (نَ ام گِ پْ تْ) نامزد، کسے کہ آئی ءِ نام پہ دِشتاری گوں کسے گرگ بوتگ۔
- **نامن** : (نَ ام نْ) ماہ ءِ ھنگ ءِ موسم (ستمبر، اکتوبر)
- **ناموس** : (نَ ام وسْ) اِزت، شرپ۔
- **نام ھدا** : (نَ ام۔ ھُ۔ دَا) بچار "نامدا"
- **نام ءُ توار** : (نَ ام۔ ءُ۔ تَ وَارْ) نامداری، مھشوری
- **نامیگ** : (نَ ام ی گْ) ھاکہ آمیگ "نہ اِنت" بزاں "مجاز" اِنت "ھقیقت" نہ اِنت۔ آمیگ ءِ چپ "غیرفطرت" ھاکہ فطرت "نہ اِنت"۔

Unnatural

- **نامیگی** : (نَ امِ ی گِ یْ) ھاکہ "حقیقت" نہ اِنت "غیرفطری"
- **نامینگ** : (نَ امِ ی نْ گْ) نام گیپت کنگ، چیزے ءِ نام ءَ پہ لسے ھاترءَ گرگ کہ آدیگ بہ بیت یا جاکنگ بہ بیت یا کہ دگہ کاسے ءِ ھاترءَ آئی ءِ بارہ ءَ چیسے زُگوشگ بہ بیت۔
- **نان** : (نَ انْ) نگن: گلّ، سھرءُ جوانزُن، برنج یا دگہ دُرشتگیں دان ءَ چرپگیں۔
- **نانبو** : (نَ انْ۔ بُ وْ) بچار "نامبو"
- **نانداں** : (نَ انْ دَ انْ) ورگدان، چاشدان، نگندان، گراستگیں توشگدان۔
- **نانده** : (نَ انْ دِ هْ) بچار "نگن دہ"
- **نانو** : (نَ انُ وْ) نابود، کارءَ گستیں مردم۔
- **نان وار** : (نَ انْ وَارْ) بچار "نگن وار"
- **ناوار** : (نَ ا وَ ارْ) بے وار۔
- **ناواننده** (نَ۔ ا۔ وَا۔ نِ نْ۔ دَهْ) ھما مردم کہ نہ ونتگ ئے۔ ★
- **ناول** : (نَ ا۔ وَ لْ) "ناوتگ" پرمانتگال بزاں بہ ناوَل۔ "ناوتگ" ءِ نامگال۔ ★
- **ناوتگ** : (نَ ا وَ نْ۔ تْ گْ) گراں وابیں مردے ءَ پہ آگرکنگ ءِ ھاترءَ رند پہ رندگوانک جنگ، بیراں ناوتگ، مُردگ ناوتگ۔ بے آسریں جاک جنگ۔
- **ناوھد** : (نَ ا وَ ھْ دْ) بے وھد۔
- **ناه** : (نَ اهْ) چ ءِ پگیں بَر، ھرماگ۔
- **ناھارؔ** : (نَ ا۔ ھَ ارْ) ھپتار، مزن۔
- **ناھار** : (نَ ا۔ ھَ ارْ) بے ورگ بزاں سباہ ءَ کہ واب ءَ پاد آتکگ چ نہ وارتگ "آھار" ورگ ءَ گوش اَنت، بُندر ءَ اے گال

"ناآھار" اِنت اَناوار۔

- **ناھاڑی :** (نَ اہ اَ ا رِی) ھادرگ کہ مردم وتی ناھار یا بے ورگی ءِ پرورشگ ءَ وارت ئے کہ سباہ ءَ چہ واب ءَ پاداَیگ ءَ ورگ بیت ۔ایشی ءَ نھاری ، ھم گوش اَنت ۔ چہ ترانتکاری ءَ بازمردم ایشی ءَ گوں عربی گال ءِ نھار ءِ شیادکنت کہ
آئی ءِ بزانت روچ ءِ اِنت بلے پوشش ردّ اِنت ۔اناواری۔
- **ناھاڑی :** (ن ا ۔ ہ ا ر ی) سباہ ءِ سرہ ورگ، نھاری ۔
- **ناھبر :** (نَ ا ہ اَ ب ر) ھبر ءَ زیروک، گپ ءَ گوشں ءَ داروک ۔
- **ناھدا :** (نَ ا ۔ ہُ دَ ا) ھا مردم کہ بوجیگ ءِ تہ ءَ چہ درستیں مردماں مستراِنت، کپتان ۔
- **ناھک :** (نَ ا ۔ ہ کَ) ناتُرس، زالم ۔ ھا مردم کہ ھک (حق) نہ کنت ۔ ★
- **ناھک :** (ن ا ۔ ہ ک ک) تنگ ءِ گُڈّی بھر ۔
- **ناھن :** (ن ا ۔ ہ ن) پنچ، ناکن، بچار، ناکُن ۔
- **ناھنگام :** (نَ ا ہ اَ ن گ ا م) بے وھد، بے رھبند ۔
- **ناہ وار :** (نَ ا ہ ءِ وَ ا ر) ناہ وروک ۔
- **ناھوگ :** (نَ ا ہُ وَ گ) بے ھودگ، واھیات ۔
- **ناھوگ :** (نَ ا ہُ وَ گ) بلوچستان ءِ جاگھے ءِ نام اِنت ۔
- **ناہ ءِ نھاری :** (نَ ا ہ ءِ نَ ہ ا ر ی) ھمے وھد کہ دانگے ناہ وراَنت ءُ رگ بندکن اَنت ءُ کارءَ رواَنت ۔
- **ناھین :** (نَ ا ۔ ھ ے ن) ناھاں مین ۔ دیم ناھین کنگ، بزاں بناھیں کارے کنگ ★
- **نائی :** (نَ ا ۔ ءِ ی) مُرگے ۔ (۲) ھاکہ ناہ بھاکنت ۔
- **نائیلون :** (نَ ا ۔ ءِ ے ۔ لُ و ن) ھمے سِلک ءِ بندیک اِنت کہ ماھور بنداَنت ءُ ماھیگ کُش اَنت ۔ مِیدائی گورءَ ایشی ءِ نام
"ریشم" اِنت ۔ Nylon twinge
- **نبا :** (نَ بَ ا) "نباید" ءِ گونڈ گال اے کار ءَ نباکن ئے بزاں نباید اے کار ءَ بکن ئے ۔ ★
- **نبات :** (نَ بَ ا ت) بچار، نباد "
- **نباد :** (نَ بَ ا د) مسری شکر یا تزری شکر، گراستگیں ءُ ڈوکیں شکر ۔
- **نباید :** (ن ۔ ب ا ۔ ی د) باید نہ اِنت ۔ نباید جوش ءَ بیت بزاں باید نہ اِنت کہ جوش ءَ بیت ۔ ★
- **نبر :** (نَ بُ ر) ھادرچک کہ جھبر آئی ءِ شاہ ءُ تال گُڈگ نہ بوتگ اَنت ۔ گیشتر پہ کھیراں گوشگ بیت کہ نبر ءُ ڈولدار ءُ بے کُنگ بیت ۔ (۲) نہ بُرتگیں جمبر کہ بستگ اِش ءُ بستگ اِش اَپوشی کہ نگوریں جمبر (۳) بے بُرتہ، بے ڈول ۔
- **نبشت :** (نِ ۔ بِ شْ ت) "نبیسگ"، گوست گال ۲۔ نبشتگیں اک : دست نبشت، زر نبشت ۔ ★
- **نبشتانک :** (نِ بِ شْ تَ ا ن ک) Article ھرچ چیزے ءِ بارہ ءَ نبیسگ بیت، ھر نبشتگے بہ بیت ۔
- **نبشتگ :** (نِ بِ شْ، تَ گ) نبشتگیں چیز "نبیسگ" ءِ دیرگوست ۔
- **نبک :** (نَ بُ ک) نبی دادیا نبی بکش ءِ تیمنام، نبو ۔

- **نبو** : (نَ بُ ۆ) بچار، تنگ۔
- **نبی** : (نَ پ ی) مھتر، رسول، رِسال، حال دیوک۔ نبیت، پُسک وان۔
- **نبی بکش** : (نَ بِ ی ، بَ کْ ش) مردی نامے بزاں نبی ءِ بکشاتگ۔
- **نبی داد** : (نَ بِ ی ، دَ ا دْ) مردی نامے بزاں نبی ءِ داتگ ءُ بکشاتگ۔
- **نبیرگ** : (نَ بِ ے رَگْ) مُلک ءُ گرگ، باجبرگ۔ PPB,LWD; NIBERAGH,p.p.nibertha,: To Conquer, Overthrow.
- **نبیسگ** : (نِ بِ ی س۔ سَ گْ) گپ ءُ ھبراں ماں کرپاسک (کاگد) ءَ سیاہ کنگ۔
- **نپ** : (ن پ) سیت، پائدگ، کٹ، (عربی۔ نفع)
- **نپاد** : (نِ پَ ا دْ) گندل، بسترہ، ھگد کہ آئی ءِ تہ ءَ پشم یا پونگی مان کنگ ءُ ترک جنگ بیت ءُ جیرگیگ ءُ وپگ بیت۔
- **نپت** : (نَ پْ تْ) گروک، بیر۔ Electric. الکٹری: پیکاری Electrified. Electrification.
- **نپت** : (نَ پْ ت) PPB,LWD;NAPT: Lightening (P.naft)Met. gun in modern times.
- **نپٹ** : (نِ پ ٹ ٹ) بے سیت، بے نپ، ھُشک پاد، شُومپاد، ھامردم کہ ھر کارے ءَ کہ دست جنت کارھراب بیت۔
- **نپیر** : (نَ پ رْ) کسے کہ دگرے ءِ گُور ءَ بے پگار کار کنت، نوکر، جلوپکار (۲) کاسد۔
- **نپس** : (نَ پَ سْ) واھشت، کیر، دُزنپس : چم چُٹ، بھیل، بدزرد۔
- **نپس** : (نَ پَ سْ) یانپس، ساہ، اَرواہ، نپس گیر: ساہ گروک، کُشوک۔
- **نپسانپسی** : (نَ پْ س ا۔ نَ پْ سِ ی) ھرکس ھرکس اِنت، ھرکس وتی ھیداں ھوژناگ اِنت، مزنیں ڈاھے کہ کس کسیگ نہ بیت۔
- **نپسندی** : (نَ۔ پَ سْ۔ سَ نْ۔ دِ ی) پسند نہ کنگ، نہ پسندی۔ بہ نہ سستی ءَ، کارے ءِ تہ ءَ کہ اوشت مئیت۔ نکوئی "سلسلہ وار" ★
- **نپسوی** : (نَ پْ س۔ سَ۔ وِ ی) پستو نہ دیگ۔
- **نپ کش** : (نَ پ، کَ شْ ش) نپ کشوک۔
- **نپوار** : (نَ پْ، وا رْ) سیتی، ھامردم کہ ھاوءِ زیرءِ باز نپ گپت۔
- **نت** : (نَ ٹْ ٹ) گوں یک مندسرے تُرندیں چیزے ءِ دگہ لھم تریں چیزے ءِ جنگ کنگ تذی لنگ یا دار یا دگہ انچیں چیزے ءَ بیت۔ گوں بارگ سرے چیزے، گُت، کنگ گوش انت، گُت ءُ نت۔
- **نت** : (نَ ٹ ٹ) نتک، پُلوہ : سندھی نتھ PPB,LWD; NATH: Nose ring PHŪLUH.
- **نتا** : (نَ ٹ۔ ت ا) بلوچی داستان "سیمک ءُ نتا" ءِ بامرد "ننتھا"، ★
- **نتاری** : (نَ ت۔ تَ ا۔ رِ ی) سکیں مزنیں ننگر کہ آئی ءِ دو مزنیں پاچ اَنت۔ ءِ مزنیں بوجیگ ءِ گرایاں کارمردبیت ۔(۲)، ماھیگے۔
- **نتاھیر** : (ن۔ تَ ا۔ ھِ ی رْ) بے تاھیر۔ ھامردم کہ ناھیرے نیست، بے آرام۔ ★
- **نترس** : (نَ۔ تَ رْ سْ) دلیر، بھادر ★
- **نتک** : (نَ ٹ۔ تِ کْ) کُڑاسگ ءِ چک، نماسگ ءِ نماسگ۔
- **نجات** : (نِ جَ ا ٹ) بُندر۔ اَسل، بیھ۔

- **نِجاد** : (نِ جَ اد) نجات، بُندر، اسل، بیھ، (پارسی : نژاد)
- **نِجگ** : (نِ جَ گ) دو چیز ءِ دُگگ ءِ زور ءَ پربیگ، دنتانانی نِجگ۔
- **نِجل** : (نِ جِ ل) تیگ، راست : پلاں ڈرچک ءَ نِجل کن ءُ برو ءُ لگو۔
- **نِجینگ** : (نِ جِ یے ۔ نَ گ) دنتاناں نِجینگ بزاں دُتکینگ ءِ زور ءِ پرودیگ۔
- **نِچ** : (نَ چ چ) "نِچگ" ءِ پرمانگال بزاں : بہ چ۔
- **نِچپگ** : (نِ چ۔ چ۔ پ گ) گرانیں چیزے ءِ چیر ءَ ترگ ءُ زور ءِ پربیگ کہ آئی ءِ تہ ءَ نزیم بہ کنت۔
- **نِچپینگ** : (نِ چ۔ چ۔ پ ے ۔ نَ گ) انچوش کنگ کہ : بہ نِچپ ایت۔
- **نِچگ** : (نَ چ۔ چ گ) یک چیزے ءِ سرءِ دوشگ ءُ آئی ءِ سرءَ نِچگ نِجگ (۲) نانچ کنگ بلے پربے وڑ ءَ (۳) جنگ۔
- **نِچین** : (نِ چِ ے ن) پہ بدی سرءَ پہ چک ایرکنگ، تپّی کنگ۔ PPB,LWD; NICHIEN DAYAG: Pile up.
- **نِچینگ** : (نَ چ چِ ے نَ گ) انچوش کنگ کہ : بہ نِچ ایت۔
- **نِچینگ** : (نَ چِ ے ۔ نَ گ) پہ بدی سرءَ پہ چک کنگ، تپّی کنگ، بِدءُ بند دکنگ۔ ★
- **نَد** : (نَ د) قلم، نب، نبیسگ ءِ کاربوج (طب : نَلَہ، نَلِہ ۔ فا : نا، نای، نی، نال، بیھ : اسر (نای، ناد) سن، ند، نل، نال۔
- **نِدارگ** : (نِ دَ ا رَ گ) زید، چم وش، تماشا۔ سیل ءِ ندارگ۔
- **ندارہ** : (نِ۔ دَا۔ رَہ) بچار "ندارگ"۔
- **نَدز** : (نَ دز) کولیگ، ششنگ، چاگرد، گیرنیک۔
- **نَدک** : (نَ دَک) وشبوئیں کاھے یا "ندگ"، اے کاہ ءِ تاک دراج اَنت ءُ بارگ چو کُلّ ءَ۔ کبرانی سرءَ ریچ اَنت گُ، دلوت ءِ کم وارت۔
- **ندکار** : (نَ دَ کَ ا ر) ادیب، ھا مردم کہ نبیسگ ءِ زبرانت بزاں شرّیں دَم بستگ کُرت بہ کنت، ادیب یا شاعر۔
- **ندکاری** : (نَ دَکَ ا ر ی) ادب یا ادبی۔ ندکاری دیوان : ادبی دیوان کہ آئی ءِ تہ ءَ ندکار بھر زور اَنت انچیں دیوان کہ پہ "ندکاری" ءِ کارے گنگ بیت۔
- **ندکاں** : (نَ دَکَ۔ کَ ا ن) باھو دشتیاری ءِ جاگھے کہ سروچ ءِ گوریچاں زھر آپ ءُ زمین کان ءِ میانجی ءَ انت۔ اود ءَ ندکیں کاہ یا زانت۔
- **ندکش** : (نَ دَکَ ش) مُنشی، نبیسوک، کاردار، کتابت کنوک۔
- **نِدگ** : (نِ دَ گ) ہنگ بزاں درپے ءُ پُرّ بیگ ءِ رند پہ زور آئی ءِ تہ ءَ گیشتر مان کنگ، گھگ، پنیگ، اک : "نِداینگ" یا "نِدایت" بزاں گھنگ یا گھدایت۔
- **نِدلکا** : (نِ دِ ل۔ کَ ا) (پنجگوری ءِ) بے کس، گریب، ترکار۔
- **ندنام** : (نَ دَ۔ نَ ا م) ھاگیشیں نام کہ ندکارے پہ وت ءِ زیرایت ابید چہ وتی مندریں نام ءَ۔
- **نَر** : (نَ ر) مادگ ءِ چپّ، کیر، نرمادگ : دروازگ یا دگہ ابجل ءِ سامان ءِ، مُسکّان ءِ۔ + نریں چُچ۔ شیر ءُ نر،

بھادر، دلیر۔ تَرو نَرجواب دیگ : بپھک جواب دیگ۔ نَرنگ : کیرءُ لٹ لنگ گیشتر پہ ھرءِ گوش اَنت۔

- **نِر** : (نِ ر) دِر : جھلی یا جھل : ڈگارے کہ چہ ہُشک ھوڈ ءُ رہ ءُ آپ رَہ کنت۔ "ڈگار ءَ نِر کرتگ"۔
- **نُرّ** : (نُ رّ) نُنگ، ریشتے کہ اَرگ اِنت ءُ نُنگ ءِ مزن اِنت، جھلیں نُنگ یا اَرگیں جھلیں ریش کہ تہ ءِ سُھر بہ بیت۔
- **نَراز** : (نَ رَ ا ز) نَریں کُچک (ماداگ ءُ مِنڈ گوش اَنت) کُچک ءِ زات ءِ سرجمیں رستراتی نَرءِ "نَراز" ءُ ماداگ ءِ "مِنڈ" گوش اَنت،
- **نَرآسک** : (نَ ر۔ آ س ک) نَریں آسک، ساروان۔
- **نَراوٗ** : (نَ ر۔ ر ا و) گُرگ ءِ توار۔
- **نَرِبگّا** : (نَ ر۔ ب گ گ ا) ماھیگے (بچار ئُت)
- **نَرتَر** : (نَ ر۔ ت ر) مزن تر۔
- **نَرتول** : (نَ ر۔ ت و ل) نریں تونگ۔
- **نَرک** : (نَ ر ک ک) نَر ءُ ازباب یا نَر ءِ جند، مردیں آدم یا نَریں دلوت ءُ اولاک پہ مَرداَزباب بزاں کیر، ھر چیزے کہ "چونَر" ءُ بہ بیت۔ ھا گوشت کہ وھدے پہ ھون ءِ زور ءُ تُرند تراِیت چوکہ ھڈّ ءِ سک بیت۔ مُورک۔ گوشت ءِ تہ ءُ مُورک، ریش ءُ

بُن۔ اگاں ریشے کہ سر بُر ءُ گوش ءِ زاناں وش اِنت بلے بُن ءِ سک ءُ ہِنگ ءِ اِنت ایشی ءَ ھم نَرک گوش اَنت۔

- **نَرک** : (نَ ر ک ک) ھاکہ رَک اِت نہ کنت، "نہ رَک"۔ نہ رَکوک۔
- **نِرک** : (نِ ر ک ک) نُنگ، نِز، تنکیں نُنگ۔
- **نُرکنڈگ** : (نُ ر۔ ک ن۔ ڈ گ) دنتان کہ درد ءُ بُنگیچ کنت۔
- **نَرگتگ** : (نَ ر۔ گ ت گ) کشار جاہ ءُ بند ءِ جھل ءُ مکیں ھڈّ
- **نَرگراز** : (نَ ر۔ گ۔ ر ا ز) نریں ھوک، نَریں لدی۔
- **نَرمانی** : (نَ ر م ا ن ی) ماھیگے، پاگاس ءِ زات ءِ۔ (بچار ئُت)
- **نَرمجاہ** : (نَ ر م، ج ا ہ) کُورچ، کلور ءِ ھڈّ ءِ بھلو گانی نیامجی کِپت۔
- **نُرنڈپرنڈ** : (نُ ر ن ڈ۔ پ ر ن ڈ) ہِنگ، نُرنڈگ۔
- **نُرنڈگ** : (نُ ر ن ڈ گ) پہ کسے ءُ زھربیگ ءُ آئی ءَ آھستہ آھستہ پہ زھر ءُ گرانتواری زھر گپ گوشگ ایشیں رنگے ءُ پہ زھر یا نزوشتی گپ جنگ کہ گیشتریں گالاں کس سرپد مہ بیت ءُ "ھوں گوں" ءِ توار گیشتر بہ بیت۔

- **نروت** : (نَ رُ وَ ٹ ٹ) مزن، زند
- **نُرودگ** : (نَ رُ ودَ گ) نُرنڈگ ءُ نرکنڈگ بلے پہ کسے ءُ زھرءِ اتاں بلے باز جاگہ ءَ پہ ھمائیں نُرنڈگ ءِ بزانت ءِ کارمرد بیت۔
- **نریان** : (نَ رِ یَ ا ن) نریں اسپ، نریں ھر۔
- **نریاچ** : (نَ رِ یَ ا نَ چ) یا نُرگھاچ : مُرگے۔ اے مُرگ ءِ آواز "پلی پلی پلی یا کلی کلی کلی" انت۔ گُوشش اِنت کہ پالمرگے، اگاں اے مُرگ کسے ءِ راستی نیمگ ءَ آواز بکنت یا بگوازیت یا چپ بال ءُ بئیت دراستی نیمگ ءَ بیندایت ءِ آواز بکنت، بزان نیکیں پالے ھر جاھے بر وپار وگ ءِ سبب انت۔ اگاں نان چپی نیمگ ءِ بوت بزان بدیں پال انت۔
- **نریں** : (نَ رِ ے ن) نر، ھماکہ مادگ نہ انت۔ دلیری، مزن دلیں۔
- **نریں الدار** : (نَ رِ ے ن، اَل دَا ر) ترندیں الدارے کہ تئے شیپہ ترا نت۔ دومی نرم ءُ نرم ءِ ترانت۔
- **نریں ریھان** : (نَ رِ ے ن، رِ ے ھَ ا ن) چہ آ گر ریھاناں ایشی ءِ توم کئیں ودا ج ترانت ءُ تخم بالاملنگا"
- **نز** : (نَ ز) PPB,LWD;NAZ: Fine, thin.
- **نز** : (نَ زْ زْ) بند، چپت، انگشت کرچتاں نزکن۔ دپ نزکن۔ نزیک۔ پہ منی نزءِ۔
- **نز** : (نِ زْ زْ) دید، زانگ۔ "پمنی نزءِ" بزاں پمنی زانگ ءِ۔
- **نزار** : (نَ زَ، زَ ا ر) نزآروک (مولف) (6.3.1967)
- **نزآرگ** : (نَ زَ زَ ا رَ گ) یکجاکنگ، جم کنگ، شنگیں چیزاں یکجاکنگ۔
- **نزانتایکی** : (نَ زَ ا نَ ت، آ یِ کِ ی) نزانتگیں ایگی گرامرءِ "مستقبل مجہول"۔
- **نزانگوست** : (نَ زَ ا نَ، گُ وَ س ت) نزانتگیں گوست۔ گرامرءِ "ماضی مجہول"
- **نزنک** : (نَ زَ نَ کَ ک) یا نہ زنک۔ ھما تو امیں بزکہ دیگا حکیت ءِ نیاورتگ۔
- **نزنک** : (نَ زَ نَ کَ ک) وھری ایں بلے وھرنہ کرتگیں بزکہ ورنائی ءِ تو ام انت بلے چہ واری یا بے پاچنی ءَ دنیگا آ پس نہ بوتگ۔
- **نزور** : (نِ زُ وَ ر) بے زور، کم زور۔
- **نزیک** : (نَ زَ۔ زِ ی ک) دوراتاں گُور ءُ یا گرءِ۔
- **نژگ** : (نَ ژَ۔ ژَ گ) پہ زھر تو ارے دربنگ، پلانی پہ تو نژان انت کیت۔ تیر نژان ءِ آتک۔
- **نژگ** : (نِ ژَ۔ ژَ گ) نزوریں گریوگ ءِ توار۔
- **نسک** : (نَ سُ ک) درمانے۔
- **نَسک** : (نَ سَ ک) گندگ، ھراب، بیران، بیکار، شیءِ رو، رُسوا۔
- **نَسک** : (نَ سَ کَ ک) رُسوا، بے نام، دل شیاہ۔ Fall, decline.
- **نسکنت** : (نَ سْ۔ کَ نَ ت) بلوچستان ءِ جاگھے ءِ نام انت
- **نسکند** : (نَ سْ۔ کَ نَ د) بجار، نسکنت،
- **نَسکی** : (نَ سُ کِ ی) نسکی سریگ۔ ھما سرتمگ کہ نَسک ءِ مان۔

- **نسگ :** (نَ سَ گ) بے سوب بوگ، بے بھر بوگ، ھرکارے ءَ دست ءَ ھچ نپ نہ رسگ، پھک بے سوب بیگ۔ بدبھت بوگ۔
برباد بوگ، بِرگشگ بھت ءِ، بت : گرانڈانی کلم نستگ، سراش پہ مکران کپتگ
- **نسو :** (نَ سَ وْ) PPB,LWD;NASO:A fowl's beak.
- **نسیب :** (نَ۔ سِ یْ بْ) بھت۔ تالہ، کسمت، (تازی: "نصیب") ★
- **نسیّت :** (نَ س یْ۔ یْ تْ) پنت، جوانیں سرءُ سوج (عربی: نصیحت)
- **نسیرگ :** (نَ۔سِ ے۔رَگ) ھمارا ھجبر سبر ءَ کنت، چلوس۔ ★
- **نسیلگ :** (نَ۔ سِ ے۔ لَ گ) بیم ءَ بوگ، نہ ٹھگ، تپاک نہ بوگ۔ ★
- **نسینگ :** (نَ سِ ے۔نَ گ) بے سوب کنائینگ۔ بے بھر کنائینگ۔ انچو شی کنگ کہ بنس ایت۔
- **نِشا :** (نِ۔شَ ا) یا نِشہ : ھما سادکہ بوجیگ یا دگہ دریائی اولاک ءِ ننگرھائی ءَ بستگ۔
- **نشار :** (نِ۔شَ ا ژ) بالوز سالونک ءِ لوگ ءِ وَرستیں مردانی نِشار گوشگ بیت۔ نبات ءِ یا چِکت ءِ چنین۔
- **نشان :** (نِ۔شَ ا نْ) ٹپ، پد، نشاھیں ٹکے کہ پرست ءَ پہانت، پیشراہ، چیدگ ءِ نشان۔
- **نشانجا :** (نِ شَ ا نْ ۔ جَ ا) ھما جاگہ کہ نشان کنگ بوتگ یا نشانگ بوتگ۔
- **نشان کنگ :** (نِ شَ ا نْ ۔ کَ نَ گْ) یک چیزے ءَ نشانے پر کنگ کہ زانگ بہ بیت یا کہ وتی زردءَ ھما چیزءِ نشان ءَ یاد کنگ۔
- **نِشانگ :** (نِ شَ ا ۔ نَ گ) چیزے نشان کنگ ءُ پہ تیر جنگ۔ ۲ : دشتار بیگ ءَ زند چہ سالونک ءَ چیزے زرّ پہ
رشانگ پہ جنکءِ مرداں دیگ بیت۔
- **نشپیل :** (نَ شِ۔ پ یْ لْ) آنجگ، آنجگ کنگ ءِ دار۔
- **نشت :** (نِ شِ ت) "نندگ" ءِ گوستگال۔
- **نِشتار :** (نِ شِ۔ تَ ا ژ) دشتار جبتار، واستار بزاں ھما جنک یا جنین کہ پہ کسے ءَ نام گپت کنگ بوتگ کہ گوں آئی ءَ سیر دیگ بیت۔
- **نشتانجاہ** (نِ شِ۔ تَ ا نْ۔ جَ ا ہْ) بچار "نشتنجاہ"
- **نِشتگ :** (نِ شِ۔ تَ گْ)، "نندگ" ءِ "دیرگوست"
- **نِشتگیں :** (نِ شِ۔ تَ گِ ے نْ) ھما مردم کہ نشتگ، جنگ ءَ ھما مردم کہ دور نشتگ ءُ پہ جنگ ءَ مرداں سرءُ سوج
کنت : نِشتگیں مردم کماندار انت۔ نِشتگیں جنک : سور نہ کرتگیں جنین جنک۔
- **نشتنجاہ :** (نِ شِ۔ تَ نْ۔ جَ ا ہْ) کین ءِ کلا ننگ یا کلگ، مردم ءِ چہ سرین ءَ جھل ءِ ھڈ ءَ بزگوشت کہ نندگ ءَ زمین ءَ
ایر کنگ بنت۔ ★
- **نِشتنک :** (نِ شِ۔ تِ نَ کْ) نِشتانک، نشتانجاہ۔
- **نِشت ءُ نیاد :** (نِ شِ تْ۔ ءُ ۔ نِ یے ا دْ) مجلس ءُ دیوان
- **نشتینک :** (نِ شِ۔ تِ ے نَ کْ) بچار "نشتنجاہ" ★
- **نشک :** (نَ شِ کْ) بچار "نکش"
- **نِشوک :** (نِ شِ وکْ) مُشوک کہ چہ تباک ءُ کلیا ءُ پُر ءَ جوڑ بیت۔

- **نشون** : (نِ۔ شُ و ن) سوج، شون، شوندات، نشان ✱
- **نِشہ** : (نِ شَ ہ) هوش، بنگ وارتگیں مردم، تڑنداپ وارتگیں مردم، کیپ۔ هر چیزے که مردم ءِ هوش گِپت۔ اک، بنگ، تڑنداپ، جوزدک۔
- **نِشہ** : (نِ شَ ہ) بچار، نِشا۔
- **نک** : (نَ کّ) هما دنتان که هراب رُستگ اگوش که نکی دنتان۔
- **نکّ** : (نَ کّ کّ) چہ دانءِ بزتریں رنگیں پیتے ءِ جوڑ کرتگیں تگردے که لوگانی کش ءِ بندگ بیت۔
- **نُکّ** : (نُ کّ کّ) دپ ءِ تہءِ بُرزی دیم۔ جوجرک ءِ تزیک۔ گُڑءِ بُنگیجی دپ۔ نُکّ ءِ جنگ۔ نکّ ءِ چیت کنگ۔ نُکّ ءِ دیم: دپ ءِ تہءِ بُرزی دیم۔ نکّ ءِ دیگ: چکّ ءِ پہ گُور ءِ مچگ ءَ۔ نکّ ءِ کپگ۔ نکّ ءِ دیگ۔ نکّ ءِ چیت کنگ۔ نکّ ءِ جنگ۔ نکّ ءِ تچ بیگ۔ گُڈی مان نکّ ءِ بیگ۔ نکّ ءِ هشک بیگ۔ نکّ ءِ ناهگ یا نک ءِ نادوک۔ نکّ ءِ ترکینگ یا تراکینگ۔ نکّ ءِ تچ کنگ۔ نکّ ءِ دِرگ یا دِرگ۔ نُکّ ءِ نک۔ وشں نکّ۔ نکّ ءِ بند کنگ۔ نکّ ءِ روگ۔ PPB,LWD;NUKH: Dirt,filth.
- **نکّ** : (نَ کّ کّ) بن بلک یا آئی ءِ مات۔
- **نکّ** : (نَ کّ کّ) «تمک» ءِ پہ مانگال بزان «بہ نکّ»، نک بجن یا نکین، بنکین۔
- **نکارہ** : (نِ کَ ا۔ رَ ہ) بے پکار، هماکہ هچ کار ءِ نئیت، بے سیت۔
- **نِکان** : (نِ کَ ا ن) گُدے که آرت ءِ مان کن آنت ءِ پہ پچگ ءِ تمدوں ءِ روانت۔ پچگ ءِ اوکیں، تروتی ءِ نگن پچگ ءِ هر ردے ءِ آرت نکانے شمار بیت۔ ۲: هما جاگہ که چہ جنتر ءِ درشتگیں آرت درکاینت ءِ جم بنت۔
- **نکاہ** : (نِ کَ ا ہ) جنین ءُ مردین ءِ سیر کنگ ءِ نیکراهی رهبند ءِ پدءِ تنگ ءِ دوے ءُ زیرءِ دیوان ءِ کار (عربی: نکاح)
- **نُکت** : (نُ کُ ت) پتنیں چیزے دگد، پوست یا کرپاسک) ءِ کیں کسانیں نکر، پلانی ءِ وتی پشک نکت نکت کرت۔
- **نک ترک** : (نَ کّ کّ۔ ت۔ رِ کّ کّ) بے ترک ءُ توار، هاموش۔
- **نک جنگ** : (نَ کّ کّ + جَ۔ نَ گّ) پدماں پدیگستری ءُ دزبندی گوشگ۔
- **نکدنتان** : (نَ ک، دَ نْ ت ا ن) هما که دنتان ءِ نک آنت۔
- **نکرگ** : (نُ کُ ڑ۔ رُ گّ) دنتان که کمیں کمیں دردءِ بُنگیج کنت۔
- **نکس** : (نَ کّ س) شُتوم۔ بے بهت۔
- **نکسان کش** : (نُ کّ۔ س ا ن + کَ شّ شّ) تاوان کش، هما مردم که تاوان کَشّ ایت کنت۔
- **نکش** : (نَ ک ش) پہ پردءِ بندءِ ایر کنگیں دوچ یا رنگ یا دُرچین یا گرا انچیں رهبندے ءِ جوڑ کرتگیں چکیں، چکین نیگار (عربی: نقش) نشان، پد۔
- **نُکّ** : (نَ کّ۔ کّ کّ) نزیک ءِ مرگ ءِ مردم یا دگر ساهدار که دپ ءِ دیر دیر ءِ سچ کنت ءُ گوندیں ساهے چو تیر کوہ ءِ درکیت که آئی ءِ سٹیں ایت۔ نزیک ءِ مرگ ءَ ساهدار ءِ ساہ دار ایت ءُ کیت۔ گوں ساہ کشگ ءِ هوراآئی ءِ سر هم سُر ایت۔ تمک جنگ بزاں همے رنگ ءِ ساہ ءِ کشگ۔ تمکان بوگ یا سر بوگ۔ پہ تمک بوگ۔
- **تمک جنگ** : (نَ کّ کّ + جَ نَ گّ) مرگ ءِ نزیک رسگ۔

- **نَنگَٹ** : دنَ ںٔ۔ گَ ٹ) پہ کارے ءُ کسے ءِ پدماں پدگوشگ ۔ پکستری ءُ وزبندی رندپہ رندگوشگ ۔ ۲ : چہ دردءُ دوراتی سوک ءِ پہ کُنک ءِ پر یادکنگ ۔ بے ننگ ءِ جاور هما وهدی بت کناوراه بےوس بیت ۔ پہ یک کارے ءُ کسے ءِ پدماں پدپہ بزکاری گوشگ ۔
- **نک نادوک** : دنُ کٔ ۔ نَ ا ذُ وکٔ) بےوس، نادر، سک پریشان بوگ، گُڈی وَس ۔
- **نکول** : دنِ کٔ و لٔ) مُرگے کہ ترپچ رون ءِ کیت، ءِ شاتو ءِ بیت چہ یک بالے ءِ رند بال کُرت نہ کنت ۔ گرانت ئے ۔
- **مُنکی** : دنُ کٔ ۔ کِ ئ) کُندگ کنیدگیں آسے کہ تُرندیں اپانی لگام ءِ پہ ئے کن انت کہ آئی ءِ نک ءُ لگّایت ءُ سرءِ زندئے نیل ایت ۔
- **نکی** : (نٔ ۔ کِ ی) بچار «نکی دنتان»
- **نکیب** : دنَ کِ یٔ بٔ) نوکر، هزمتکار، کستریاد،
- **نکیبو** : دنَ کِ ئ۔ بُ ؤ) بالاچ ءِ هزمتکار کہ دوداءِ بیرانی گرگ ءِ همراه ئے بوتگ ۔
- **نکی دنتان** : دنَ کِ ئ ۔ دَ نٔ تَ ا نٔ) هماگیشیں دنتان کہ دگہ دنتانی چیری نیمگ یا سرءَ ءُ ردایت ۔

نکینک

- **نکینک** : دنِ کِ ے نٔ کٔ) مادگیں کُکڑ ۔ (بچار بُت)
- **نگار** : دنِ گَ ا رٔ) نکش، اچکن، نکش ءُ نگار ۔
- **نگاه** : دنِ ۔ گَ ا ۂ) چم، دید، زند ۔
- **نگھبان** (نِ ۔ گَ ھٔ ۔ بَ ا نٔ) بچار «نگھپان» ★
- **نگھپان** : دنِ ۔ گَ ھٔ ۔ پ ا نٔ) نگهداروک، پھریزوک، چار ءُ گند کنوک، ساتوک، نگران ۔ ★
- **نگاهدار** : دنِ گَ ا ۂ دَ ا رٔ) بچار «نگهدار»
- **نگّٹ** : دنِ ۔ گَ ٹٔ ٹٔ) بےتوار، چہ گپ ءُ هبرءِ گرگ ۔ چہ تُرسءَ هبرءِ دَزنایگ ۔ ۲ : گار، بےگواه ۔
- **نگد** (نَ گٔ دٔ) سوداءِ ترءُ سرجمیں زرانی هما بہرکہ دیگ بیت «نگد» اِنت ءُ پشت کپتگیں زرد «وام» هما زرکہ دستی دیگ بنت ۔ ۲ ۔ بےریائی اک؛ نگد کنگ ءُ گوشگ : بےریا ءُ رُدءُ گوشگ ۔ نگدا نگد کنگ ۔ تچک ءُ تچک پہ بےریائی گوشگ ۔ CASH ★
- **نگدکار** (نَ گٔ دٔ ۔ کَ ا رٔ) هما پارٹی کہ نگدءِ کار ءُ بار کنت ۔ هماکس کہ پہ بےریا ءُ رُدءُ گپ جنت (اے جُتک گال ءُ لهتیں نگدکار پہ «تنقید نگار» زورگ انت بلے «نگد» «بندر» «عرب» «نقد» اِنت بلوچی ءِ وتی جند ءَ ہے گپھیں گال «چکاسکار» اِنت) ۔ ★
- **نگران** : دنِ گَ ۔ رَ ا نٔ) نگھپان، سپروائزر ۔

- **نِگران:** (نِ گ۔ رَا ںْ) مَلور، بژنیگ۔ PPB,LWD;NIGHRAN:Sad , grieved.
- **نُگرہ:** (نُ گ۔ رَہْ) چاندی، زَر، اسپیت۔
- **نُگل:** (نُ گْ لْ) چہ شَرّی ءَ بے مَت، گیشتر پہ جنک ءَ گوشگ بیت۔ شَرّرنگ۔ بُندر ءَ اے گال، نوک گُل، اِنت۔ نوک تَرَک اِتکگیں پُرّ بن ءَ کلاگ ھم گوشگ بیت۔
- **نَگن:** (نَ گَ نْ) نان۔ آرت کہ لیس دیگ ءَ ماں تنوُن یا تین ءَ پچگ بیت۔ پتن۔
- **نَگن رِچ:** (نَ گَ نْ + تَ چ)، ھما مردم کہ نَگن پروند ءَ رِچایت ءُ نَگن ءِ وست ءَ بُنیت ءَ ژاں کارئے نَزرس ایت۔
- **نَگندان:** (نَ گَ نْ + دَ ا نْ)، ورگدان، ناندان، گراستگیں توشگدان، چاشدان۔
- **نَگن دِہ:** (نَ گَ نْ + دِہْ)، ناندہ، نَگن دیوک بژاں مھمان جلّ، ھما مردم کہ ھر کسے کہ آئی ءِ کس ءَ بروت نَگن ئے دنت۔
- **نَگنگ:** (نَ گَ۔ نَ گْ) ہومی ئیں لوتے کہ بیئمگسک ءِ پہ بینگ ءُ ھیکا فی ایرکنگ ءَ جوڑ کنت (بچار رُبّ) *
- **نَگن وار:** (نَ گَ نْ + وَ ا رْ)، ناتوار، نَگن وردک، ھما مردم کہ باز نَگن وارت کنت یا کہ نَگن وَرگ ءَ سک ھدوک اِنت۔ ھما

مردم چہ دگرے ءَ لاپ وارت۔ پلانی پلانی ءِ ناتوار اِنت۔

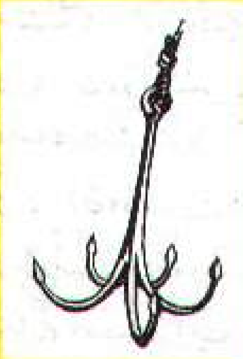
- **نِگور:** (نِ گْ وُرْ) نیمگ، کش۔ PPB,LWD;NIGHORE,NAGHOR: side,direction.
- **نِگور:** (نِ۔ گْ۔ وُرْ) بلوچستان ءَ نگور نامیں جاگہ باز اَنت۔ گوادری نگور، دشت ءِ نگور، کوہ ءِ گون ءَ ترکیں زمین کہ کشت ءُ کشار بیت۔ وادی (نگوردیم) PPB,LWD; Hill skirt.,.
  * بُندر ءَ اے گال، ناگ گور، اِنت۔ ناگ: کوہ
- **نگورپان** (نِ۔ گْ۔ وُرْ۔ پَ ا نْ) نگورپھنات، نگوردیم
- **نگورت:** (نِ گْ۔ وُرْ تْ) ھما شیاہ ءُ بزیں جبر کہ چہ آپ ءَ مُتیّر اِنت بلے دنیگا نگورتگ ئے بلے پہ گوارگ ءَ مھتل اِنت۔
- **نگوردیم:** (نِ۔ گْ وُرْ + دِ ے مْ) نگورپان، وادی۔
- **نِگوشگ:** (نِ گْ وْ۔ شَ گْ)، گوشدارگ، اے گال ماں بلوچی گوھنیں لبّاں باز کیت۔ منی گالاں نگوشدار۔ پچّی نَزّ ءَ اے "ن" ھے "گالان" نیگ اِنت کہ اد ءَ سرجم ءَ تواردنت۔ بژاں منی گالاں گوشدار یا کہ منی گالان ءَ گوشدار کہ بلوچستان ءِ باز بھر ءَ گالان ءِ درندئے ءَ گیشّ کن آنت کہ بازیں کار مردءِ نزانکاری ءَ مردم الیشی ءَ، نگوشدار، گوش اَنت۔ بلے باز جاگہ ءَ، نگوش، کار مروبنگ۔

- نگوُمّ : (نَ گ ُ و م م) بتیں ئپیں بُرِ نج ءِ میھ کروھ ءاں پیتی یاتالاناں پہ نگش ءُ نگار جنگ بوتگ انت ۔ لانٹیگ ءِ ڈُنّ ءَ هم پہ کں انت (عربی: نجوم)
- **نگهدار :** (نِ. گ َ ھ ۔ دَاز) نگاهدار، پهرِیزوک ٭ دو نگهدارگ "ءِ پہ مانگال بزاں نگاه بدار، بہ پهریز ۔ ٭
- **نگهدارگ :** (نِ. گ َ ھ ۔ دَارگ) نگهپانی کنگ ۔ پهریزگ ۔ ساتگ ۔ ٭
- **نگیرگ :** (نِ. گِ ے ۔ رگ) : جَلگ، دارگ ۔ PPB,LWD;NIGERAG,p.p.nigertha: To Stay.
- نگیز : (نِ. گِ ی ز) مسور ءِ ڈال، نگینز، ٹھریں ڈالے ۔
- **نگیگ :** (نَ. گِ ے گ) پہ تّیگ نہ بیگ، بے وار، بے تاهیر ۔
- **نگینز :** (نِ. گِ ی ن ز) نگیز، مسور ءِ ڈال، بچار: نگیز ۔
- **نگینگ :** (نَ. گِ ے ۔ نَ گ) ۔ بچار: نگنگ ۔
- نل ٢ : (نَ ل) نَل کہ جنگلاں رُدانت کہ تھراش پیچ ءِ انت ۔ نل کہ جنگ بیت ۔ سازے ءِ پہ جیھیں نل ۔ نل ءِ نل ئبوگ بزاں سک پُر ئبوگ ۔ تیتگ ءِ نل ۔ آپ ءِ نل ۔ طب: لله، لِلِه ۔ فا: نا، نای، نی، نال، بچه: اسر (نای، ناو) سَن: نہ نَل نال ۔
- **نلاپ :** (نَ لَ ا پ) لاپ ءِ کرتگیں ماھیگ، ھما ماھیگ کہ دنیگا نہ بُرتگ ۔
- **نل جن :** (نَ ل + جَ ن) ھما مردم کہ نل جنت، بزاں نل ءِ ساز کار، زہیر کار ۔
- **نلک :** (نَ ۔ لِ ک) کسانیں نل، تیشک ءِ بازگیں نل ۔
- **نلینٹ :** (نَ ۔ لِ ے ن ٹ) بلوچستان ءَ یک جاگھے ءِ نام انت اود ءِ امب سک شرّ انت ۔
- **نم :** (نَ م) نمب ءِ گرندگال (پارسی ءَ نمب ءِ گرش انت)
- **نما :** (نِ مَ ا) نزاه، زیب، جلوه، سپہ، ڈول ۔
- **نماوار :** (نِ مَ ا + وَ ا ر) نزاهدار، زیبدار، جلوه ناک، سپہ دار، ڈولدار ۔
- **نمادَوار :** (نِ م ا + دَ ۔ وَ ا ر) ھما جاگہ کہ اودءَ پا پاری یادگہ کسے وتی چیزاں پہ ھلوک ءِ چارگ ءِ ھاترءَ ایر کن انت (پارسی: نمائش، عربی: معرض انگ : Exhibition, 25.2.1968
- **نماز :** (نِ م ا ز) ھُدا ءِ دیم ءَ پرستری اوشتگ یا نندگ ءَ آئی ءَ یات کنگ یا آئی ءِ ساڑا ءَ چیرے زگورشگ ۔
- **نمازجا :** (نِ مَ ا ز ۔ جَ ا) نمازجاه، نماز ءِ جاگہ ءَ بزاں مسیت ۔
- **نمازجاه :** (نِ م ا ز + جَ ا ه) بچار: نمازجا ۔
- **نمازی :** (نِ ۔ مَ ا ۔ زِ ی) یا "نمازیگ" ھما مردم کہ نماز وان ایت ۔ بزاں مسلمان ۔ ٢ مُسلّا: نماز ءِ تگرد یا دگہ چیرے کہ آئی ءِ سرءَ نماز کنگ بہ بیت ۔ پاک: ھا چیز کہ پلیت نہ انت ۔
- **نمازیگ :** (نِ مَ ا ۔ زِ ی گ) بچار: نمازی ۔
- **نماسگ :** (نِ مَ ا ۔ سَ گ) تچک ءِ تپک، چُکّزھت ۔
- **نماکار :** (نِ مَ ا + کَ ا ر) ھما مردم کہ چیرے زءَ نماوار کنت ۔ نماوار کنوک، سمبھینوک Decorator. پہ روتاک ءَ

ماھتاکاں .Producer یا .Art editor

- **نمب:** (نَ مْ بْ ثْ) ترّی یے کرّ بامائی سرءَ چہ بُرزءَ پہ زمین ءَ ایر دنت ۔ نب ءُ شُرمپ ، گُدے کہ ترّ نزانت بلے ترّی ءَ مان اِنت ۔ ڈگار ءَ نمب کرگشگ بیت ۔
- **نمبو :** (نَ مْ ۔ بُ ؤ) بُوتنگ کاھے کہ شو دانت ءُ آ کشتر ءَ دینت ءُ پہ چاکہ سک سُور ءُ شر ندانت کلٹروئیں زمین ءَ رُدایت ۔
- **نمبی :** (نَ مْ ۔ بِ ئی) نب بیگ ۔ یک گواتے ءِ نام اِنت ۔ نمبی یا نمبیگ ہُرگے ءِ نام اِنت ۔ مردی نامے ۔
- **نمبیپان:** (نَ مْ بِ ئی ۔ پَ ا ںْ) ھامُلک ءُ ھند ءِ جاگہ کہ ھر وھد نمب بیت ۔
- **نمبیگ :** (نَ مْ ۔ بِ ی گْ) ہُرگے ، مردی نامے ۔ گواتے ءِ نام اِنت ۔ نمبی
- **نمتاک :** (نِ مْ ۔ تَ اکْ) نیم تاک ۔
- **نمتاک :** (نِ مْ ۔ تَ اکْ) نیامتاک ، نیامتاکی
- **نمٹا :** (نَ مْ ٹْ ۔ ٹَ ا) ھما کہ مٹّا یگ نہ بیت ۔ ھما کہ چوکہ کورے ءَ گوازینگ نہ بیت ۔ "ناقابل عبور" .Uncrossable
- **نمدی :** (نِ مْ ۔ دِ ئی) پہ کسے ءِ نام ءَ دیم داتگیں چہ گپّ ءُ ھیراں نبشتنگ ءُ پریّس کاگد ، کراچ ، کاگد ، کلوہ ءُ سلام ءُ دزھباتی کاگد (خط ، مکتوب ، رسالہ) .Letter نیم دید یا نیم دیدار ءُ گوندگال (چہ "نیم" ءُ "نِم" ءُ چہ "دید" یا "دیدار" ءُ "دی") (نِم + دِی)
- **نمر :** (نَ مْ رْ) جنینی نامے ۔ نمیران ۔
- **نمرد :** (نَ مُ رْدْ) مُھرگے کہ ماں دستونکاں بیت ۔
- **نمروز :** (نِ مْ ۔ رُوزْ) نامے
- **نمروز :** (نَ مْ ۔ رُوزْ) نامے
- **نمرینگ :** (نَ مْ رْ ۔ رِے ۔ رَنگْ) لھم ءُ ایر باد نہ بوگ ، رام نہ دیگ ، تب ءَ نہ بوگ ، چہ مستی ءُ تمردی ءَ ایر باد ءُ لھم نہ بوگ ۔ ★
- **نمنتک :** (نَ مْ نْ ۔ تَ کْ) کاھے کہ چہ شمش ءَ تاک ءُ اَور ءَ تراَنت ۔ زمین ءِ پُشت ءَ پہ راہ روت ۔ گوش اَنت نہ نمنتک ءُ ڈونڈلو ھر دو گوھار اَنت مات اِشی مُرنگ ءُ پرّس ءَ ئے نہ دار اَنت ۔ نمنتک ءُ ڈونڈلو ھر دو شیا ھاپیں ڈگاراں رُداَنت ۔
- **نمیران :** (نَ مِ ئی ۔ رَ انْ) ھما کہ نہ مرایت ۔ ھما کہ مرگ ءَ پہ نیست ۔ نہ مرکیں ۔ جنینی نامے ۔
- **نن :** (نَ نْ نْ) کسان ۔
- **نن :** (نَ نْ نْ) پتن ۔ ننّ کائی گپّ ءَ ننگس ءُ گورش اَنت ۔
- **نند :** (نِ نْ دْ) نندگ ءِ پرمانگال بزاں "بہ نند" "نند ءُ نیاد : دیوان ءُ مجلس ، ننشت ءُ نیاد ۔
- **نندار :** (نِ نْ ۔ دَ ارْ) نندگ ءِ نام ، پلانی ءَ نندار نیست ، بزاں یک جاگہے نہ نندایت ۔
- **نداشت :** (نِ نْ ۔ دَ اشْ تْ) نندگ ءُ سگ ، پلانی ءَ نداشت نیست ، بزاں نندگ نہ سگّ ایت ۔ نشت نہ کنت ۔ ★ نندگ ءُ داشت بزاں برداشت ۔

- نِندک : (نِ نْ ۔ دُ کْ) سکیں گونڈیں دمانے ءِ ،نندگ"۔ ۲ : مردی نامے مردینی ۔
- نِندکی : (نِ نْ ۔ دُ ۔ کِ ی) ھما گونڈ دیّں چُک کہ لوٹی نندگ ءَ ھیل گپتگ یا نِشت کنت ۔ ★
- نِندگ : (نِ نْ ۔ دَ گْ) اَنچیں ڈولے ءِ ٻیگ کہ مردم ءِ نشتنجاہ یا کلا نشک زمین ءِ سرءَ یا دگہ چیزے ءِ سرءَ
 ایر بہ بنت کہ مردم چُشیں ءَ ءِ بُرز ءِ لک ءُ تچک بہ بیت ءُ جھلی بھر زمین ءِ سرءَ بہ بیت ۔
- نِندءُ نِیاد : (نِ نْ دْ ۔ ءُ ۔ نِ ی ا دْ) دیوان ءُ مجلس ،نِشت ءُ نیاد ۔
- نِنترگ : (نِ نْ ٹْ ۔ ٹَ گْ) ،نترگ ،کسانیں نزدریں رنگے ءُ گرپوگ ءُ نزنرگ ،بے زندیں تارگ ۔
- نُنک : (نُ نْ ۔ نُ کْ) سکیں کسانیں چُک ،شیر واریں چُک ،نُنّو ۔ سک کسان ۔
- ننگ : (نَ نْ گْ) شرم ،گیرت ،شرم ءُ ننگ : کیرءُ گند ۔ جنین ءِ ننگ ۔ لَج ،کُٹ ،وت ننگ ءُ وت"
 "شُدنگیں لاپ سیر بیت بلے شُتگیں ننگ نئیت" "وگریبانی ننگ ءِ امبرانی گواچی"
- ننگ : (نِ نْ گْ) ھر چیزے کہ بستگ ءُ جتاجتا اِنت یا کہ ھر چیزے کہ وت جنائیں توامیں دانگے ۔ واگینہ ۔ پہ

ننگر

ننگار

ماھیگ ءِ ننگ نزیں توامین ءُ گوش اَنت ،کسانین ءَ کپتہ "گوش اَنت" ننگ ءُ کپتہ پہ مردم ءَ رُستگین ءُ
رس اِتگیں مردم ءَ پہ بچک یا جنک" شمار نہ بیت بلکیں پہ مردین یا جنین ءَ Adult.

- ننگار : (نَ نْ گَ ا رْ) ھما چوٹیں دار کہ گوکان بندگ ءُ زمین وڑگ بیت یا کشگ بیت یا پل کشگ بیت پلکش ۔
 ننگار دیگ : پل کشگ ،گوں ننگار ءَ زمین ءِ وڑگ ،ننگار کنگ ، کسے ءِ لوگ ءُ پڑوشگ ءُ برباد کنگ ۔ (بچار بُت)
- ننگر : (نَ نْ ۔ گَ رْ) ھما آسن کہ سادے بندانت ئے ءُ دریا ءِ تہ ءَ دور دئے دنیت کہ میل یا بوجیگ ءَ
 یکیں جاگہ ءَ دارا ایت ۔ مزن جل" ،تاوان کش مزن دادیں مردم ۔ ،ننگریں تجار" ،بوجی کوھنیں دیتراتی مزن نامیں
 بامرے کہ باز مشہور انت ۔ PPB,LWD; Generous. (بچار بُت)
- ننگری : (نَ نْ ۔ گَ رِ ی) ،لنگری ،مزنیں تاسیں تالب یا کہ مزنیں منجل ۔ ۲ : ھما مردم کہ ننگر بھا کنت ۔۳ : ھما
 زرکہ بوجیگ یا میل ھر بچ بندرے کہ ننگر کنانت ھما بندر ءِ سرکار ءَ ئے گن انت ۔
- ننو : (نَ نْ وْ) سکیں سست کار ،سکیں سست ءُ لھم مُرگ ۔
- نُنّو : (نُ نْ ۔ نُ وْ) نُنک ،سکیں کسانیں چک ،سک کسان ۔

- **نواب** : (نَ وَاب) مزن سردار۔ نامے۔
- **نوادگ** : (نَ وَادَگ) بچار "آوادگ" "دیگ ء نوادگ چہ مزگ ، مردء درآمد چہ گلگ"
- **نواسگ** : (نَ وَاسِ گ) بچار "نماسگ"
- **نَوان** : (نَ وَان) "نَبا" PPB,LWD; NAWĀN: Perhaps. (Ginavān)
- **نِوان** : (نِ وَان) دیوالے ءِ پُشت ءَ بندگ کہ دیوال تہی نوان اِنت۔ نوان چہ گوات یا روچ ءَ بھر زیگ ءِ ھاترءَ کنگ بیت چیر بیگ۔ اندیم (بلے اندیم وت ءَ چیر دیگ ءِ ھاترءَ کنگ بیت)
- **نواھتگ** : (نَ وَا ھِ تَ گ) نہ لوٹ اِتگ، پسند نہ کرتگیں" بلاٹی ءَ ھداءَ شتر نواھتگ" بزاں ھداچہ آئی ءَ وش نہ اِنت★
- **نواھگ¹** : (نَ وَا ھَ گ) بہ بدیں رنگے ءَ نہ لوٹگ۔ نواھتگ : بزاں ھاکہ ھُدا چہ آئی ءَ نہ وش اِنت۔
- **نواھگ²** : (نَ وَا ھَ گ) نہ لوٹگ، واھگ ءِ چپ، بیزاری، نفرت۔ Hatred. 25.12.63
- **نوبت** : (نَ وْ بَ ت) دَور باریگ۔ دھد۔
- **نوت¹** : (نَ وَت) اِزّت، شَرَپ PPB,LWD;NAWATH: Pride, honour.
- **نوت²** : (نَ وَت) (نمَد یا نمت) نوحت، ریشں PPB,LWD;NAWATH: Felt. (p.namad) Thick, matted.
- **نود** : (نَ وْد) تنکیں یا بزیں یے آپیں جمبر کہ نہ گواراِیت بلکیں شنزاِیت۔ نودکنگ : تچگ روگ PPB,LWD; NODH: A storm-cloud ,Met. a sword.
- **نَوَد** : (نَ وَد) ھشتاد ءُ نُہ ءُ دگہ یکے (۹۰) چہ ستدءَ دہ کم
- **نودبندگ** : (نَ وْ دْ - بَ نْ دَ گ) نامے بلوچی دپترانی چہ دزدستان سترین داد دیوک۔ "بلوچ ءِ حاتم" نودبندگ زرزوال یک جاگھے وت گوش اِیت ے اگاں من پس ءُ پوستی کُتیں ۔ مال چو مگیم ءَ مَلّ اِتیں
- **نوددر** : (نَ وْ دَ دَ ر) نوک دربروک بزاں شاگرد۔ تلمیذ" Student, Pupil. 1961
- **نودز** : (نَ وْ - دِ ز) کیچ ءِ ناصرآباد ءِ رودرآتک ءَ جاگھے ءِ نام اِنت۔ ★
- **نودشنز** : (نَ وْ دْ - شَ نْ زْ) بچار "نوشنز"
- **نودیت** : (نَ وْ - دِ ی تْ) جنینی نامے کہ یا کہ ایشی ءِ بُندر" نوک دیت" اِنت یا "نُودیت" کہ رندءِ جوان تربیت۔
- **نُور** : (نُ وْر) تازی ءَ روژنائی۔
- **نُوراتون** : (نُ وْ رْ آ - تُ وْ نْ) جنینی نامے۔
- **نوران** : (نُ وْ رَ ان) نامے بہ مردین ءُ بہ جنین۔
- **نوربی بی** : (نُ وْ رْ + بِ ی بِ ی) جنینی نامے۔
- **نورجان** : (نُ وْرْ + جَ ان) نامے کہ بہ مردین ءُ جنین دوئیناں کار مرد بیت بلے گیشتر بہ جنین ءَ
- **نورک** : (نُ وْ رُ کْ) نامے۔
- **نُورل** : (نُ وْ رَ لْ) نامے جنینی ءُ مردینی۔
- **نورو** : (نُ وْ رُ وْ) اسپیتیں چُنڈ
- **نوروز** : (نَ وْ رُ وْ زْ) نامے۔

- **نوری :** (نَ وْ رِ یْ) نامے کہ پہ جنین ءُ مردیں ھردوئیان ءِ سرگ بیت پر چاکر ءِ نوراتون، نوربی بی ءُ نور محمد ءِ رنگیں نامانی نیم نام اِنت.
- **نوزانت :** (نَ وْ زَ ا نْ تْ) نوک زانتیں۔ نوک زانتگیں۔ نوک زانوک.
- **نوزانگ :** (نَ وْ زَ ا نْ گْ) نوکیں زانوگر.
- **نوزر :** (نَ وْ زَ رْ) مردمی نامے۔ شاھنامہ ءُ گوھنیں زرتشتی وانگیانی تہ ءَ عم نامے (اوستائی = نوتئیر)
- **نوزرّ :** (نَ وْ نَ زَ رْ) نوک کیتگ.
- **نوسا :** (نَ وْ سَ ا) نودسا، نود ءِ ساچان.
- **نوساچ :** (نَ وْ سَ اچْ) نوک سازوک، نوک اڈکنوک، ھما مردم کہ نوکیں چیز جوڑکنت۔ (مُختَرِع Inventor.)
- **نوشگ :** (نَ وْ شْ گْ) آپیں چیز ءِ ورگ
- **نوشنز :** (نَ وْ شَ نْ زْ) نودشنز۔ موشنز، شمورگ، شنز ءُ شمورگ.
- **نوشیروانی :** (نَ وْ شِ یْ رْ وَ ا - نِ یْ) بلوچانی مشھوریں ٹکّے۔ ★
- **نوک :** (نُ وْ کْ) ھماکہ کوھن نہ اِنت۔ ماہ کہ اولی شپ ءَ گندگ بیت کہ بارگ اِنت.
- **نوک :** (نَ وْ کْ) بانانی سرءَ پہ آپ ءِ دَرشانگ ءَ جوڑ کرتگیں تھنگ ءِ راہ۔ زمین ءِ سرءَ جوءِ آپ ءِ تَرِنگ یا چہ کنڈے یا گھنے ءِ سرءَ گوازینگ ءَ پہ گنٹ جوڑ کرتگیں نَوک۔ ۲۔ گوکانی کدیم کہ بوتہ ءُ کرپدانگ پُنڈ اَنت ءُ دَیَنت اِش یا ناہ۔
- **نوکاپ :** (نَ وْ کَ اپْ) ھور ءِ آپ۔ پلانی نوکاپ ءَ بزاں لُڑ اِنت جھلی ءَ زانگ نہ بیت۔ ھمے رنگءَ پلانی زانگ نہ بیت۔ مردمی نامے۔
- **نوکار :** (نَ وْ کَ ارْ) نوک کار۔ مردمے کہ نوکی ءَ پہ کارے گلائیش ءَ بیت کہ دَرءَ ءِ بارت۔ زھم یا دگہ انچیں چیزے کہ نوک کار کرتگ.
- **نوک اُستا :** (نَ وْ کْ + اُ سْ تَ ا) ھما اُستا کہ نوک کارے منیگیج کنگ.
- **نوکامد :** (نَ وْ کَ امَ دْ) نوک آتکگیں مردم۔ نوکامدو۔
- **نوک بانگ :** (نَ وْ کْ + بَ انْ گْ) ھما کروس کہ نوکی بانگ ءَ کپتگ.
- **نوک بُرّ :** (نَ وْ کْ + بُ رْ رْ) نوک بُجا اتکگیں ڈرچک، ھامین منیگیج ءِ وھد۔ ۲۔ نوکیں وَرْ، ۳۔ نوک سُنت گنتگیں چُک۔
- **نوک بروت :** (نَ وْ کْ + بَ رُ وْ تْ) ھماکہ نوک بروت ءَ دَم اِنگ اَنت۔
- **نوک بست :** (نَ وْ کْ + بَ سْ تْ) نوک بستگیں۔
- **نوک بند :** (نَ وْ کْ + بَ نْ دْ) بچار "نوک بست"
- **نوکپت :** (نَ وْ کْ کَ پْ تْ) نوک کپوکیں.
- **نوک پتّاک :** (نَ وْ کْ + پَ تْ تَ اکْ) نوک نوکیں۔ پھک ءَ نوکیں۔
- **نوک پروش :** (نَ وْ کْ + پْ رُ وْ شْ) نوکیں پروشس وارتگیں.
- **نوک تراش :** (نَ وْ کْ + تْ رَ اشْ) نوک تراشتگیں.
- **نوک ترّک :** (نَ وْ کْ + تْ رَ کْ کْ) نوک ترک اِتگیں.
- **نوک ٹاپ :** (نَ وْ کْ + ٹَ اپْ) نوک ٹاپ گرتگیں.

- نوک جَن : (نْ وک + جَ نْ) نوک جتگیں
- نوک دُرّ : (نْ وک ۔ دُرْرْ) ھاجنین کہ نوکی سیرلاپ اِنت ۔ نوک دُرگوش ۔
- نوک دربر : (نْ وک + دَرْبَ رْ) بچار "نودَربَر"
- **نوک رِیْن : (نْ وْک ۔ رِے نْ) اول رِیْن ھانکینک کہ نوکی ھیک دیگ گْلگّ اِیت ★**
- نوک رُد : (نْ وک + رُدْ) ھاکہ نوک رستگ ۔ نوک رُستگیں ۔
- نوک رنگ : (نْ وک + رَنْ گْ) نوک رنگ کپتگیں، نوک رنگ گِپتگیں ۔
- نوک رھت : (نْ وک + رَھْ تْ) ھا اُشترکہ نوک رھت کنگ بیت
- نوک رِیش : (نْ وک + رِی شْ شْ) ھاکہ نوک رِیش کپتگ ۔ ورنا ۔
- نوک زانت : (نْ وک + زَانْ تْ) ھاکہ نوک زانت ءَ کپتگ ۔
- **نوک زِیْن : (نْ وْک ۔ زِے نْ) ھا اسپ کہ نوک درآورتگ ۔ ورنا ھیں اسپ کہ نوکی پہ سواری ءَ زین کنگ بیت ۔ ★**
- نوک سَجّ : (نْ وک + سَ جْ جْ) نوک سمبھینتگیں زھم ءِ مجتک PPB,LWD;NOK-SAJ: Sheath of sword.
- نوک سر : (نْ وک + سَ رْ) مُنگیج ۔ اول سرنوک اتکگیں مردم ۔ درآمد ۔

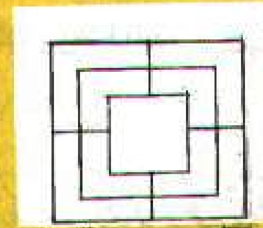
PPB,LWD; NOKH-SAR: New man, stranger, foreigner.

- نوک سند : (نْ وک + سِ نْ دْ) کساں سال ۔
- نوک سوار : (نْ وک + سَ وارْ) ھا مردم کہ نوک اولاک ءِ سواری در بُرتگ ۔
- نوک سیر : (نْ وک + سِ یْ رْ) نوک آروس کتگیں جنیں یا مردین ۔
- نوک کپتگ : (نْ وک + کِ پْ تْ گْ) ھا مردم کہ نوکی زردار بیتگ
- نوک گِند : (نْ وک + گِ نْ دْ) ھاکہ نوکی یک جاگھے ءَ سرے کپتگ یا نوک کارے ءِ مُنگیج گرتگ بلد نہ اِنت ۔ نہ دیتگ یا نوک آمد ۔
- نوک گنوک : (نْ وک + گَ نْ وک) ھاکہ نوکی گنوک بیتگ ۔
- **نوکلات : (نْ وْ ۔ کَ ۔ لَا تْ) کیچ ءَ جاگھے ءِ نام اِنت ۔ ★**
- نوکمر : (نْ وک + مِ رْ) نوک مُرتگیں ۔
- نوکناد : (نْ وک + نَ ادْ) ھاکہ نوک نادینتگ، نوک نادینتگیں ۔
- نوکناہ : (نْ وک + نَ اہْ) نوگناہ، تازگیں ناہ، ھامیں مُنگیج ءِ ناہ یا کہ ھامیں ءِ ناہ
- نوکند : (نْ وک نِ نْ دْ) ھا مردم کہ چیزے یا کارے ءِ دربرگ ءَ نوکی مُنگیج بہ کنت ۔ چہ "نوک تند" ءَ کہ ندماں وانگ ءَ آ "نوک دَربر یا نودَربر" گوشگ بیت : "پلانی ملاّھے نہ اِنت نوک نندے"
- نوک ورنا : (نْ وک + وَرْنَا) شکر ورنا، ھاجک کہ نوک بروت ءِ سبز اتگ اَنت ۔
- نوک ھیک : (نْ وک + ھِے کْ) اول رِین : ھامُرگ کہ نوکی ھیک ءِ داتگ ۔
- نوکی : (نْ وْ ۔ کِ یْ) گوھنی ءِ چپ ۔ اُقو، اُتی ۔ "آنگی" ءَ ھم کارمرد بیت اَک : نوکی گیت بزاں دیگانینگ آنگی اِنت ۔ ★
- نوکین : (نْ وْکِ ے نْ) گوھنیں ءِ حَپ ۔ ھاکہ نوک اِنت گوھن نہ اِنت ۔ ★
- نوگناہ : (نْ وگْ ۔ نَ اہْ) بچار "نوکناہ"

- **نوَل** : (نَ وَل) کرایہ ، ھما زرّ پہ بوجیگ یاسیل ءِ سواری ءِ گرگ بنت ، چہ مردم ءُ چہ مال ۔
- **نوَل**[۲] : (نَ وَلّ) ورنا ، مست ، گور دگ ، گراھیں مستی ، بے ڈَول ءُ تمرد ، ترستگیں جنک ، جنک یا اپس ءِ ساڑا ۔
- **نوَل**[۳] : (نَ وَل) تیجگ یا کیتگ پُٹ ءِ رچگ ءِ رندءَ نول بیت پدءَ کرکو ، پدکرتءُ نی تیجگ ۔ بازمردم گوشِ ایت ھما تیجگ اِنت کہ بے ڈول ءَ رُستگ ءُ دتی ول ئے ھم گار گرتگ یا گشتگ + درنیا تلگیں دلوت یا اولاک ۔
- **نولی** : (نَ وُلِ ی) کریھی ۔
- **نولیگ** : (نَ وُلِ ی گ) کریھیگ ۔
- **نومِر** : (ن وُ م ِر) نوکمِر ، نوک مُرتگیں ۔
- **نون** : (نُ ون) انّوں ہزاں اَنّی ، ھمے دمانءَ
- **نوناد** : (نَ و نَ اد) بچار " نوکناد "
- **نونند** : (نَ وَ نِ ن د) بچار " نوک نند "
- **نوھانی** : (نَ و ھَ ا نِ ی) بلوچ راج ءِ یک تکّے کہ میر نوھان ءِ ٹُک ءُ نماسگ اَنت اِے " نوھان " ءِ نام " نودان " یا " نودھان " بوتگ
- **نوھت** : (نَ وُ ھَ تْ ت) ریش ءِ شیھ مُریدءِ ماں رند ءِ دیوان ءَ گول کنگ ، سے برءَ دست ئے ماں بوتی نوھتاں جتگ PPB,LWD; NOHAT: Beard. NOHATA JANAGH: To stroke the beard.
- **نُھ** : (نُ ہ) ھشت ءُ دگہ یکے نُھ (۹)
- **نہ** : (نَ ہ) اِناں ۔
- **نِھ** : (نِ ہ) زِہ کہ تیزءُ تُوسک ءُ مزوک بیت ۔ کوھانی تیزءُ برتوکیں قُل یا کہ سرءِ ڈراجی کہ چو زھم ءَ تراشتگ ءُ تیز اِنت
- **نھاد** : (نِ ھَ اد) میتن کرتگیں بھا ۔ نِھر ۔
- **نھار** : (نَ ھَ ار) ناھار ۔
- **نھاری** : (نَ ھَ ارِ ی) سیاہ ءِ سرءِ ورگ ۔ بچار " ناھاری " ۔
- **نہُبتر** : (نَ ہ + بُ ت ر) بچار " نبتر "
- **نہ پاچ** : (نَ ہ + پ اچ) نہ پاتکگیں ۔
- **نہ پاگ** : (نَ ہ ، پ اگ) نہ پگگیں ۔
- **نُھ ٹوپ** : (نُ ہ + ٹ وپ) ذروگ بند ۔
- **نُھد** : (نُ ہ د) مُگڑا ، (نخود ، چنا ، حمص)
- **نِھر** : (نِ ہ ر) نھاد ، میتن کرتگیں بھا ۔
- **نِھر**[۲] : (ن ۔ ھِ رّ) ھکل ، گرّہ ، گرگبار ، نھراں بندگ یا نھراں ماں بندگ بزاں ھکل ءُ ھو کل کنگ ۔ ★
- **نھرگ** : (نِ ھِ رَ گ) پہ گرّ ءُ جوش بٹربرگ ، گرّگ ۔ پہ مٹرءُ جنگءَ بوشار دبیگ ءُ گُرگ ۔
- **نہ زنک** : (نَ ۔ زَ ن ک) بچار " نزنک "

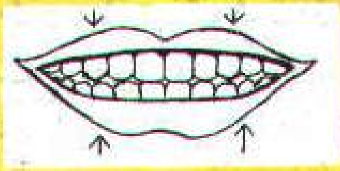
- **نِھگ** : (نِ ھَ گ) چوزھم ءِ دپ یا کارچ ءِ دپ ءِ زہ ءَ بارگ ءُ تُرّانک بیگ ۔
- **نُھ کَڈگی** : (نُ ہ ۔ گ ڈ ڈ گِ ئی) لیبے (بچار بُت)
- **نِھنگ** : (نِ ھِ نِ گ) تُمپ ءِ کور اِنت کہ چہ ایسی کھن ءِ بُرز سرد شت ءِ کوھاں درکیت ءُ کورھوااں ءَ کیت ۔ گوں کیچکورءَ ڈیک دَنت ۔ ھر دو ھور بنت ءُ دشت گورءَ ایر ریچ اَنت ۔ ۲ ۔ مزنیں بجادر ۳ ۔ دریا ءِ جنادرے ۔ گانڈو، واگو، لیٹر، کارنچ ۔
- **نھنگام** : (نِ ھِ نَ گَ ام) شپ ءِ نیم ۔ نیم شپ، شپ ءِ آھرے
- **نھی** : (نِ ہِ ئی) نھیگ ،
- **نھیب** : (نِ ھِ ے بْ) نھیب دیگ، تُرس دیگ ۔ ھتل دیگ، گتر با کنگ ۔
- **نِھیبگ** : (نِ ھِ ے پَ گ) نیبگ ۔ جنین ءِ لاپ پُرّبیت گرطا دل سے چیزے لوٹ اِیت
- **نِھیپگان** : (نِ ھِ ے ۔ پ گ ا ن) بچار "نیپگان"
- **نھیگ** : (نُ ہِ ئی گ) تیزّ، سُست ۔ بیکار و ۔
- **نئی** : (نَ ءِ ئی) ماھیگ کُشگ ءِ چیردان ءُ کُنڈی ۔ کُنڈی ۔ نئیگ ۔

نئیگ

نُھ کَڈگی

- **نئیت** (نَ ءِ ے ت) "نیاگ" ءِ آئیکی، آ (یک مردے) "آیگ" ءِ کارءَ نہ کنت "کیت" ءِ چپ ۔
- **نئیگ** (نَ ءِ ئی گ) تھنگ ءِ تڑاشتگ ءُ کچ گرتگیں تُکرے کہ پہ ماھوریا رُگ ءِ چنگانی جوڑ کنگ ءَ پہ ماپ ءُ جل ءَ کار مرد بیت کہ ھمیشی ءِ سرءَ بندیک پِرّ تریگ ءُ پدءَ کُرچ دیگ بیت ۔ نئیگ ءُ تزّز : "تزّز" ھما چیز اِنت آ ئی ءِ سرءَ بندیک پتانگ (بچار بُت)
- **نی** : (نِ ئی) نوں ۔ انّوں، اَنّی ءِ گُرندک ۔
- **نے** : (نَ ے) ناکہ "نے الیش ناکہ "آ" "
- **نیاد** : (نِ ۔ یا ڈ) بندءِ نیاد ۔ مجلس ۔ دیوان ۔ ★
- **نیاز** : (ن ۔ یا ز) ھیرات، نذر ★
- **نیاز بُند** : (ن ۔ یا ز ۔ بُ ن د) بچار "نیاز مند" ★
- **نیاز مند** : (نِ ۔ یا ز ۔ مَ ن د) چمدار، لوٹوک ۔ ★
- **نیاز مندی** : (نِ ۔ یا ز ۔ مَ ن ۔ دِ ئی) چمداری، وازمندی ۔ ★
- **نیْام** : (نْ ئِ یَ ام) درمیان، نیامجی

- **نْیام تاکی** : (نْ یَ ام ۔ تَ اکِ یٖ) درمیانی ، توکی (دُستریں ءُ نْیامتاکی ءُ کستریں) نْیانتاکی۔
- **نْیام جی** : (نْ یَ ام ۔ جِ یٖ) توک ، درمیان ، نْیانجی ۔
- **نْیامدار** : (نْ یَ ام ۔ دَ اڑ) توکی دار ۔ چھرءِ نْیامدار ۔ لوگ یا کاپرءِ نْیام دار ، تلک ءِ نْیام دار۔ دارے کہ تلکءِ نْیام ءَ اِنت
- **نیبگ** : (نِ یٖ بَ گ) میوہ ۔ درچکانی ھما بر کہ مردم آیاں وراَنت ۔
- **نیپتگ** : (نِ یٖ پَ ۔ پَ گ) شلوارءِ ھما بھر کہ آنچگ مان کنگ بیت " شلوار نیپتگ "۔
- **نیپگ** : (نِ ے پَ گ) لاپ مُرّی ءِ مُنگیجی ماہ ءُ روچ ۔ یک چیزے ءِ ورگ ءِ بے تاھیریں لوٹگ ءُ واھشت ۔
- **نیپگان** : (نِ ے ۔ پَ گَ اڽ) نھیپگ ۔ لاپ مُرّیں جنیں کہ دل ءِ یک چیزے ءَ بندانت ۔ لاپ مُرّی ءِ مُنگیجی روچ ۔ نھیپگاں ۔ ءُپلانی جُتکی نیپگاں گپتگ ۔
- **نیّت** : (نِ یٖ یَ ت) اِرادہ ، دل ءِ لوٹ اِتگیں (عربی نیة)
- **نیٹ** : (نِ ے ٹ) ھر رنگ بہ بیت ۔ آسرکہ
- **نیٹو** : (نِ ے ۔ ٹُ وْ) انگریز سرکارءِ مُلکاریں جاھنند ۔

مردم ءِ نیش

مار ءِ نیش

- **نیزگار** : (نِ ے زْ ۔ گَ اڑ) بے زرّیں مردم ۔ گریب ، ناتوانیں مردم ۔
- **نیزہ** : (نِ ے زَ ہْ) ڈراجیں آسنے کہ سرءِ چوکا تُنّد اِنت ۔
- **نیشرگ** : (نِ ی شْ ۔ رَ گ) رزورءُ تزگیں توارے ، گڑوگ یا زُنزرگ ۔
- **نیست** : (نِ ے سْ تْ) ھست ءِ چپّ ۔ ھست نہ اِنت ۔ بیگواہ ۔ مرگ ۔ چٹ بوگ ۔ زمین بوگ
- **نیسگار** : (نِ ے سْ ۔ گَ اڑ) نیزگار ۔ ھما کہ ھچ ءِ نیست ۔
- **نیش** : (نِ ے شْ) ھما دنتان کہ آیانی سر توسک اَنت ۔ مردم ءِ دیم ءِ چاریں دنتاناں رَندا اَنت ءُ رَستر یا دلوت ءِ دیم ءِ ششیں دنتاناں رند ۔ کلم ءِ نیش مار ءِ نیش ، مار ءِ دوئیں توسکیں دنتان (بچارمُبت)
- **نیک** : (نِ ے کْ) بَد ءِ چپّ ۔ شَتر ۔ جْوان ۔ ✱ نیک : نیکیں جن ءُ ھم گوش اَنت
- **نیک بھت** : (نِ ے کْ ۔ بَ ھَ تْ) شرتالہ ، وش بھت ، نکبھت ، نگبھت : نامے ۔
- **نیکدینی** : (نِ ے کْ ۔ دِ یٖ نِ یٖ) سر بازی مچّے ۔
- **نیکراہ** : (نِ ے کْ ۔ رَ اہْ) دین ، نیکیں راہ ، نیکیں راھبند ، پارسی کیش ، عربی : دین)

- **نیکو** : (نِ ے گ وْ) نامے، ھما کہ پہ ھرکس ءَ نیکی لوٹ اِیت ۔
- **نیکی** : (نِ ے کِ یْ) شرکاری، پہ کسے ءَ جوانی کنگ ۔ بدی ءِ چپ ۔ مردمی نامے ۔ نیکی پرلھالی دگار سیتے نہ دنت کلاڑ ءِ کنار ۔
- **نیگراہ** : (نِ ے گ رَ اہ) نیک راہ ۔ دین ۔
- **نیل** : (نِ ی لْ) نیل رنگ ۔ دریائے ۔ نیل بحر، نیلیں مٹینگ ۔ بلوچستان ءَ کوھے ءِ نام اِنت ۔
- **نیلپر** : (نِ ی لْ + پَ رْ) نیلوپر ءِ پُل یا سول ۔ پیلگوش ءِ سول ۔ نیلپُر ۔
- **نیلگ** : (نِ ی لْ گ) نیل رنگیں ۔ نیلگ اپس، اشتر ۔ مُندرءَ ھما اسپیتیں رنگءَ گوش انت کہ آئی ءِ تہ ءَ سبزی ءِ بُرمش بہ بیت ۔ دشت مکران ءَ کورے ءِ نام اِنت رو برکتی بلوچستان ءَ کوھے وجاگھے ءِ نام اِنت کہ بامردیں دادشاہ ءِ ھنکین بوتگ ۔
- **نیم** : (نِ ے مْ) یک چیزے ءَ اگاں دو برابر ءُ ھم کدءَ ھم سنگیں بھر بہ کن ءُ ھر یک بھرے یک نیمے گوشگ بیت ۔
- **نیم بار** : (نِ ے مْ + بَ ارْ) تنگے، بار ءِ نیم ۔
- **نیم بال** : (نِ ے مْ + بَ الْ) ھما کہ سر جمی ءَ بال ءَ نہ اِنت ۔
- **نیمان** : (نِ ے ۔ مَ انْ) ھما درپ کہ داں نیم ءَ چیزے ءُ مان اِنت ۔ ★
- **نیم بزو** : (نِ ے مْ + بُ زْ وْ) لوک کیشگ ۔ "نیم بُزو ءِ بُزے بیت، دوشگ ءَ بُرت ءُ بان ءِ سرءَ"
- **نیم بُندگ** : (نِ ے مْ + بُ نْ دَ گْ) ھما کہ سر جم نہ اِنت ۔ اشکند ۔ نیم گُنداک ۔
- **نیم بندو** : (نِ ے مْ + بَ نْ دْ وْ) نیم توام ۔ اِشکند ۔
- **نیمبیل** : (نِ ے مْ + بِ ے لْ) سباہ ءَ دانکہ نیم روچ ءَ بیلے سباہ ءُ نیم روچ ءِ نیم، بزاں روچ ءِ چارک
- **نیم پچ** : (نِ ے مْ + پَ چْ) نیم پتکگیں ۔
- **نیم پُرّ** : (نِ ے مْ + پُ رْ رْ) ھما کہ نیمان اِنت ۔
- **نیم پَس** : (نِ ے مْ + پَ سْ) سیگ : پس ءِ سگندان ءِ سر ءُ بُر ءَ بستگیں ھون گوشت ۔
- **نیم تبیب** : (نِ ے مْ ۔ تَ ۔ بِ ی بْ) بچار "نیم حکیم"
- **نیم توام** : (نِ ے مْ + تَ وَ امْ) نیم بُندگ ۔ نیم سرجم ۔
- **نیم جن** : (نِ ے مْ + جَ نْ) ھما جنین کہ وتی کسءَ چہ ناڈاھی، بزوری ءَ دلگوش کُرت نہ کنت ۔ ھما جنین کہ آئی ءِ جنین آدمی نیم بُندگ اِنت بزاں نہ مرد ءِ اِنت ءُ نہ جنین یا کہ جنینی ءَ ءُ تکست مان ۔
- **نیم چم** : (نِ ے مْ + چَ مْ مْ) نیم چمی چارگ بزاں پہ دُزکائی چارگ
- **نیمدلی** : (نِ ے مْ + دِ لِ یْ) پہ دل اِتان ۔ کارے ءِ دل ءَ نہ بیگ + ھوءُ اِتاں ۔ ★
- **نیم دول** : (نِ ے مْ + دُ ولْ) ھما چیز کہ وتی جاگہ ءَ شری ءَ ایر نہ اِنت یا ھما مردم کہ پہ گیگ نہ نشتگ
- **نیمراہ** : (نِ ے مْ + رَ اہ) راہ ءِ نیم ۔
- **نیمروچ** : (نِ ے مْ + رُ وچْ) روچ کہ سرءَ ھر بیت نیم روچ اِنت ۔ نیمروچ ءِ ٹھک : یکدم روچ سرءَ ھُر اِنت ۔
- **نیمزات** : (نِ ے مْ + زَ اتْ) نیم زاتیں مردم بزاں ورناہی ءُ پیری ءِ نیامجی ءَ ءُ رس اِتگیں مردم ۔
- **نیم زانت** : (نِ ے مْ + زَ انْ تْ) ھما کہ آئی ءِ زانت نیم بُندگ اِنت ۔ نیم مُلا

- نیم سُچ : (نِ ے م + سُ چ) نیم سُھت ، ھماکہ سرجم ءَ نہ سُتگگ
- نیمسر : (نِ ے م + سَ رٚ) سرءِ دردے کہ سرءِ یک کپتءَ گپت سرءُ نیمسر بزاں کتیں چہ یک ءُ دگرءَ کسترءُ مستر۔
- نیمسو: (نِ ے م ۔ سُ وْ) نیم سُواتگیں۔ بچار "نیمسون" ★
- نیم سوار : (نِ ے م + سَ وَارْ) ھماکہ سواریءَ زبر نہ اِنت ۔
- نیم سوچ : (نِ ے م + سُ وچْ) چیزے کہ شرّی ءِ سرءَ نہ سُتگگ
- نیمسون : (نِ ے م + سُ وْ نْ) کارمردکرتگیں چیز، ھماکہ نوک نہ اِنت ۔ اول دست نہ اِنت ۔
- نیم سُھت : (نِ ے م + سُ ہ تْ) سرسوچ ، ھماکہ نیمے سُتگگ ، نیم سوچ
- نیم سیر: (نِ ے م ۔ سِ ے رْ) سیرءِ نیم ۲۔ نیم سیرگ ۔
- نیم سیرگ : (نِ ے م ۔ سِ ے رَ گْ) ھماکہ سیرءَ نہ بُتگ ، نیم سیر ۔
- نیم شپ : (نِ ے م ۔ شَ پْ) شپ ءِ نیم ءِ وھد ، نِھنگام ۔
- نیم کُنداک : (نِ ے م ۔ کُ نْ ۔ دَاکْ) چیزے سرجم اِنت ءُ سرجم نہ اِنت ۔بُندرءَ تُنپگ ءِ زاتے کہ کُنداکءَ گونڈ اِنت
- نیم کلدار : (نِ ے م ۔ کَ لْ ۔ دَارْ) ھشت آنہ ، ڈوزرّ ، نیم کلدارءِ سرءَ بزاں ھشت آنہءِ گرانیءِ سنگ ، پنجاہ پیسہ ۔
- نیمگ^1 : (نِ ے مَ گْ) نیم ، اے نیمگ ءَ بزاں اے نیمءَ + نیم ½ ، نیمگی ۔
- نیمگ^2 : (نِ ے مَ گْ) ھامگیں روگن کہ چہ شیرءَ منتگ ءُ کتگ بیت ۔
- نیم گراد : (نِ ے م ۔ گْ رَادْ) چیزے کہ برابر مگرادئے ، نیم گرد ۔
- نیم گرد : (نِ ے م ۔ گِ رْدْ) چیزے کہ تواہیءَ گرد نہ اِنت بزاں نیم گرد اِنت ۔
- نیم گو : (نِ ے م ۔ گُ وْ) مچے کہ آئیءِ کلونٹ زرد اِنت ۔
- نیمگ ءُ نیم سُھت : (نِ ے مَ گْ ۔ ءُ ۔ نِ ے م ۔ سُ ھْ تْ) نیم پہ نیم ، نیم تاوان + نیم پچ ۔
- نیمگی : (نِ ے مَ گِ ی) نیم پہ نیم ، چیزءِ دو بھرکنگ آئیءِ نیم ۔
- نیم مرد : (نِ ے م ۔ مَ رْدْ) ھما مردیں کہ آئیءِ مردیءَ کُچھ مان اِنت چوکہ نیم جنینءَ + ھما مردیں کہ گسءِ تہءَ آئیءَ ھبر نیست ۔ جنین چہ آئیءَ گیش اِنت ءُ سرمھارءِ جنینءِ دستءَ اِنت ۔
- نیم مرگ : (نِ ے م ۔ مَ رْگْ) سک زدگ ، بازٹپّگ بوتگیں ۔
- نیم مُلّا : (نِ ے م ۔ مُ لْ ۔ لَ ا) نیم وانندہ ، نیم زانتکار ، شرّی درنہ بُرتگیں مردم ۔
- نیم مَن : (نِ ے م ۔ مَ نْ) منءِ نیم ، الشیءَ سبک تواریءَ "نیمن" ھم گُش انت ۔
- نیم واب : (نِ ے م ۔ وَابْ) شرّیءَ واب اِناں ، نیم واب ءُ نیم آگہ ، وابنیگ ۔
- نیمتون : (نِ یْ م ۔ مَ وْنْ) سبب ، پہ یک چیزےءَ "بہانہ"
- نیم ھکیم : (نِ ے م ۔ ھَ کِ یْ م) نیم تبیب : ھماکس کہ شرّی تبیبیءَ درنہ بُرتگ ، نیم زانتکار ۔
- نیوگ (نِ یْ وَ گْ) بچار "نیبگ"

و

- **و** : (و) بلوچی ءِ بیست ءُ یکمی آپ۔
- **وَ** : (وَ) بلوچی گالے کہ اُردو ءِ "تب تو" ءِ بزانت ءَ دنت۔
- **واب** : (وَاب) ھما تْرھگ ءُ آرامی کہ مردم یا دگہ سھدار ءِ چم بند بنت ءُ چیچ ءَ سھیگ نہ بیت۔ واب گندگ : واب ءَ تہ ءَ چیزے گندگ۔
- **واب پَرْوش** : (وَاب + پَ روش) ھما درمان کہ چہ آئی ءِ ورگ ءَ واب نئیت۔ ★
- **وابجاہ** : (وَاب + جَاہ) وپسگ ءِ جاگہ۔
- **وابگیج** : (وَاب۔گِ ے ج) ھما درمان کہ واب گیج اِیت۔ ★
- **والو** : (وَا۔بُ و) سکیں یا باز وپسیں مردم۔
- **واب صیال** : (وَاب + صَ یال) پہ کلمے ءُ جیسلتے یات بوگیں۔
- **وابی** : (وَا۔بِ ی) وابی تھت
- **وابینگ** (وَابِ ے۔ نَ گ) کسے کہ آئی ءَ واب ءَ گپتگ۔
- **واپار** : (وَاپ ار) باپار، سوداگری۔
- **واپینگ** : (وَاپِ ے۔ نَ گ) کسے ءَ انچوش کنگ کہ بہ وپس اِیت۔ جُک ءِ واپینگ۔ دل ءِ واپینگ۔ چیزے کہ یک اِنت آئی ءِ واپینگ۔ مدگ ءِ واپینگ۔
- **واتر** : (وَا۔تَ ر) روگ ءُ پدءَ ترگ۔ "واترگ" ءِ پہ ما نگال بزاں واتریکی۔ ★
- **واترگ** : (وَاتَ ر۔ رَگ) روگ ءُ پدءَ ترگ۔ بیرہ کنگ۔ ★
- **واترینگ** : (وَاتَ ر۔ رے۔ نَ گ) انچوش کنگ کہ پدءَ بہ ترایت، بیرہ دیگ۔ ★
- **واجکار** : (وَاج۔کَ ار) واجہ کار، کار ءِ واجہ بزاں مستر، واھند، کار مستر، مالک Boss, Master, - chief.
- **واجہ** (وَاجَ ہ) مزنیں مردم، جوانیں سر، میر، مستر، جناب، خداوند۔
- **واجہ کار** : (وَاجَ ہ۔ کَ ار) بچار "واجکار"
- **واد** (وَاد) اسپیتیں شکر رنگیں چیزے کہ چہ دریاہ ءِ سوریں آپ ءَ جوڑ بیت یا کہ کوہ ءِ ڈَرکیت کہ سک سور اِنت۔

- **واداپ**: (وَاداپ) سوریں طَڑ واتگیں ماھیگ یا گوشت ءِ آپ شک، آپشک، آپگ، نارشت۔
- **وادار**: (وَا۔دَار) لوٹوک، واھدار، واھگدار، صَبْ دار۔
- **وادرو**: (وَادرو) ھما گنڈ کہ تھنگ یا دارے ءِ دراجی ءِ جنگ بیت کہ ایشی ءِ تہ ءَ دگہ دار یا تھنگے جنگ بہ بیت۔ زیراپ ءَ وادرو بوجیگانی زیراپ ءِ ھر دوئیں کراں سر بری نیمگ ءَ وادرو کشگ بیت کہ ھمیشی ءِ تہ ءَ میلی بزاں ٹنگیچی تھنگ ایر کنگ بیت۔
- **وادک**: (وَا۔دُک) نامے۔
- **وادگز**: (واد۔گَ زْز) وادو۔ گزیں ڈرچک ءِ زاتے۔
- **وادو**: (وادُو) بچار "وادگز"
- **وادوک**: (وَادْ ڈُک) ھما گُراستگیں یا پٹگلیں وردن کہ وادِ ءَ مان اِنت۔ سورتام، اوادگ ءِ چَپ۔ ★
- **واده**: (وَا۔دَہ) کول، لبز، کرار، ڈرواھی، (عربی: وعدہ)
- **وادی**: (وَا۔دِی) ھا چیز ءِ وادمان اِنت یا وادوک اِنت۔ ★
- **واڈو**: (وَا۔ڈُو) سرانہ، ھما کس اِش نیست۔ (جپسی .Gypsy) خانہ بدوش، بلکہ اے گال "وانڈو" اِنت۔
- **وار**: (وَار) ازاب، بزگ، بے زَر، گریب۔ وار کنگ: گیگ کنگ، گوم کنگ، وار ءِ وشّ کنگ: گیگ ءُ گوم کنگ۔ بز کار، بے وس وست ءُ سس۔ گوم، گیگ، طلب: وار۔ پا: بار، وار پھ: (اصل بار)
- **وارس**: (وَا۔رِش) عربی "وارث" ءِ بلوچی کرچو کسیاد ءِ بزانت ءَ زیرگ بیت۔ بلے وارس ترک اِنت ءُ شیاد دور۔
- **وارو**: (وَا۔رُو) پر گوم ءُ گیگ، وَتج دار دو پیچ داؤ) ءَ وارو آیگ۔
- **واروت**: (وَار۔ وَتْ ٹ) چم ءُ دو چم، وارو شس۔
- **واروشس**: (وَار۔وَشْ شَس) گیگ ءُ گوم، وار ءُ گیگ، واروت۔
- **واری**: (وَا۔رِی) آزاب، واری دیگ: ازاب دیگ۔ آزابی، بزگی، بے زَری، گریبی۔
- **وارینگ**: (وَا رِے۔ ن گ) گونڈو یا سکّیں پیریں مردے ءَ ورگ دپ ءَ دیگ۔ انچوش کنگ کہ دگرے نوارت "ورگ" ءِ گیشکار گال۔ ★
- **واڑ**: (وَاڑ) پَل۔
- **واڑو**: (وَا۔ڑُو) دارکار، اُستا۔ ھما مردم کہ دار ءُ تھتگ ءُ بر ءُ تراش ءُ چہ آئی ءَ ھر چیز جوڑ کنگ ءِ کلاءَ زانت۔ وَاڑہ۔
- **واڑہ**: (وَا۔ڑَہ) بچار "واڑو"
- **وازانو**: (وَا۔زَا۔ن ؤ) ناڈراھی یے کہ آبدست سُچ اِیت۔
- **وازآرگ**: (وَاز۔آرگ) پہ راہ آرگ۔ چہ جوشاں پَر ینگ۔ نرم کنگ۔
- **وازدار**: (وَاز۔دَار) بچار "واستار"
- **وازگ**: (وَا۔زگ) مجلس ءُ دیوان، گپ جنگ (رمیدی گال) زور ءِ وازگ۔ اے زور نہ وازایت بزاں زور ءَ داشت نہ کنت یا نہ سگّ اِیت۔ یا گُت نہ کنت۔
- **وازمند**: (وَاز۔مَ ن ڈ) محتاج، دستچار، اُمیت وار۔
- **وازمندگ**: (وَاز۔مَ ن۔ دَگ) بچار "وازمند" ★
- **واژہ**: (وَا۔ژَہ) پارسی ءَ "گال" ءِ گُوش اَنت۔ مری گالوار ءَ "واجہ" ءِ گُوش اَنت۔
- **واس**: (وَاش) باس ۲۔ پک، چگک۔ Perfume

- **واست** : (وَاس ت) لوٹگ، دکش، پلامرزی، چہ واست ءَ، پہ ھداءِ واست ءَ، منی واست ءَ
دا اے گال ءَ اردو ءَ "واسطہ" نبیش اَنت کہ رَواَنت "واستہ" نبیگ لوٹ ایت۔
- **واستار** : (وَاش۔تَاڑ) لوٹوک، واھگدار، واھدار، واجہ۔ دشتار ءِ واستار۔
- **واستومند** : (وَاش۔تُ ؤ۔مَ نْ ڈْ) وازمند، واستیگ، محتاج، دگرے ءِ چیدار۔ ★
- **واستی** : (وَاش۔تِ ئی) لوٹوک، پلامرزی کنوک۔
- **واستیگ** : (وَاش۔تِ ئی گْ) وازمنگ، دگرے ءِ محتاج، چیدار۔ ★
- **واستی مند** : (وَاش۔تِ ئی۔مَ نْ ڈْ) بچار "واستومند"۔ ★
- **واسیدار** : (وَاسِ ئی۔ دَاڑ) ھما مردم کہ آئی ءِ گور ءَ مہمان بہ بیت، میزبان Host. محراب ملا امیرءِ لچہ ءِ بندے۔
سہ مہمان کہ راہ ءَ گوست اِت اَنت پہ "واسیدار" ءَ گُنت اَت۔
- **واشِش** : (وَاشِ) روایرشتی بلوچستان ءِ شہرے (خاش)
- **واشک** : (وَاشِک) "واش" روایرشتی بلوچ [illegible] ان ءِ شہرے ءِ نام اِنت کہ ایرانی ایشی ءَ "خاش" گوش اَنت ءُ "خواش"،
- **واشکی** : (وَاشِ۔کِ ئی) "واشک" ءِ مردم۔ اے گال ءَ "واشکی" ءِ ھم گوش اَنت کہ رَد اِنت۔
- **واک** : (وَاکْ) جواذت، دسترس۔ تحمل۔
- **واکائی** : (وَاکَ ا ءِ ئی) گوائے کہ چہ رودرآسمک ءِ کمیں کُتب ءَ کیت۔ دریا ءِ باز توپان ءُ گورم کنت۔
- **واکوب** : (وَا۔کُ وبْ) پجّہ آروک، زانتکار (عربی "واقف") ★
- **واگ** : (وَاگْ) لگام ءِ پوستیں بند کہ ھر دوئیں دیمان اِنت۔ کہ سرِ اشی سوار ءِ دست ءَ اَنت۔ واگ دارگ۔ واگ چنڈگ۔
واگ ترینگ۔ واگ گرگ۔ (واگاں)۔
- **واگو** : (وَا۔گُ ؤ) گاندو، نھنگ: وشیں آپ ءِ ناھاریں جناورے۔ ★
- **وال** : (وَالْ) وَست ءِ وذاجی، یک گورے۔
- **والی** : (وَالِ ئی) بچار "والیگ"
- **والیگ** : (وَالِ ئی گْ) والی گوش ءِ سمتے۔
- **وام** : (وَامْ) ھما زر کہ یک مردمے چہ کسے ءَ زوراِیت اِشی کہ پدءَ وام دارگ ءِ دیگ لوٹ اَنت۔ Loan, debt.
- **وامدار** : (وَامْ+ دَاڑ) ھما کہ آئی ءَ وام پراِنت۔
- **وامزیر** : (وَامْ۔زِ ئی ڑ) ھما مردم کہ باز وام زیراِیت، وام زیروک۔
- **وامی** : (وَا۔مِ ئی) ھما چیزے کہ پہ وام زیرگ بہ بیت یا پہ وام برس اِیت۔ ★
- **وان** : (وَانْ) چہ دار ءَ جوڑ کرتگیں مزنیں رَزانے کہ گُدشودگ یا دگہ چیزے مان کنگ ءَ کار دَنت۔ درگ مان کنگ ءُ وان، ورگ چیرءِ ایرکنگ ءِ وان،
مَنک ءِ جان شودگ ءِ وان Bathing tub.
- **واناک** : (وَا۔نَ اکْ) ھما نبشتانک کہ تُشتری ءَ وانگ بہ بیت۔ نمادار۔
- **وانڈہ** : (وَانْ۔ڈَہْ) رنگ وانڈہ ءَ اِنت۔ چوش بیت کہ رنگ ءِ شوانگ کوہ ءَ بارت ءُ چاربنج روچ ءِ میگ ءَ نیاراِیت شے۔
ایشی ءَ گوش اَنت رنگ "وانڈہ" اِنت۔ دگہ اے رنگ ءَ کہ ملک ءَ آبادانی نہ بیت۔ نی رنگ روچے یک جاگہے پہ چرگ ءَ برگ بیت ءُ
شپے یک جاگہے دوار دیگ یا وانڈہ دیگ بیت۔ گیشتر کوھی کرّاں دوار دیگ بیت۔
- **وانتکار** : (وَانْ ث + کَ اڑ) ھمائی ءَ بیرے پر بہ بیت۔ یاگوں آئی ءَ اَڑے بہ بیت۔ دینکار۔ واجہ۔
- **وانک** : (وَانْ کْ) تواں، برمش، چرکہ، گوانک۔
- **وان کشّ** : (وَانْ + کَ شْ شْ) ھما مردم کہ مہمانانی ورگاں رسیں اَنت یا کہ دیم ءَ دَینت۔ مزنیں ورگ ءُ جرگ ءُ مہمانیءَ
تہ ءَ ھما مردم کہ مردماں ورگ دیم ءَ دینت۔ Waiter, Bearer.

- **وانگ** : (دَوَانَ گ) کتاب وانگ، اسکول ءِ وانگ ءُ دربرگ۔ ۲۔ پٹنیں ءُ بزیں، ساہیں سنگے کہ آئی ءِ سرءَ درمان سائینت۔ موچی ءِ وانگ: پٹنیں وانگے کہ آئی ءِ گازن ءَ تیز کنت۔ (بجاربت)
- **وانگ** : (دَوَانَ گ) خاموش ءُ ھیران، بے سُد۔
- **وانگداد** : (وَانَ گ + دَاد) ھما داد کہ وانوکیں نودربراں چہ سرکار ءِ نیمگ ءَ دیگ بیت۔ Scholarship ★
- **وانگدیوان** : (وانَ گ + دِی وَان) ایجوکیشنل سوسائٹی
- **وانگڑ** : (دَوَانَ گ ڑ) بتاگ۔ طب: وینگوم۔ یا: بادنجان، بانگان۔ (بجاربت)
- **وانگس** : (دَوَانَ گِ س) وانرگس۔ لائبریری۔ ریڈنگ روم۔
- **وانگی** : (دَوَانَ گِ ی) کتاب، ھر کتابے۔ Book
- **وانہ گس** : (دَوَانَ ہْ + گِ س) بچار " وانگس "
- **والوک** : (دَوَانْ وَ ک) ھما کہ وان ایت ھما کہ وانگ ءِ بازد لگوش دنت ★
- **وانینگ** : (دَوَا ۔ نِ ے ۔ نَ گ) دگرے ءَ وانگ سوج دیگ۔ ایچوش کنگ کہ دگرے بوان ایت۔ وانینوک ءِ کار۔ ★

وانگڑ ءِ ول

وانگ (تنکلم)

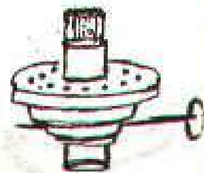
- **وانینوک** : (دَوَانِ ے ۔ نِ وک) مُلاّ کہ چُک وانین ایت۔ اُستاد۔ Teacher.
- **واوا** : (دَوَاوَا) مُکنائی زبان ءِ "مشتر" ءَ گوش اَنت۔ اک "اے واوا اِنت" بزاں شترانت یا کہ نوک اِنت۔ ھمے رنگ ءَ "بِلّ" ھم گوش اَنت۔
- **واواہ** : (دَوَا۔ وَاہ) بُھانگی گوشگ بیت۔ شاباشی۔
- **واورنگ** : (دَوَاوَ۔ رِنَ گ) درمان کاھے۔ بلکیں ھمے " واولینک " اِنت۔
- **واولینک** : (دَوَاوَ ۔ لِ ے نَ ک) درمانکاھے۔ سُوتیاں مان کنگ بیت۔
- **واویل** : (دَوَا ۔ وِ ے ل) گریوگ، کوکار ءُ زاری (عربی: یاویل)
- **واہ** : (دَوَاہْ) وَاہ واہ کنگ، شاباشی دیگ، بیچ بیگ، پلیں مستاگے ماں بشارتاں واہ بیت۔ (شبلیم کار)
- **واھدار** : (دَوَاہْ + دَاڑ) دوست، لوٹوک، ھدوناک، آشنگ، شیدا۔
- **واھر** : (دَوَا ۔ ھِ ڑ) شتریں موسم بزاں ھورءُ گوات ءُ توپان مہ بیت۔ گیشتر ایشی ءَ دریائی مردم کار مرد کن اَنت پہ بوجیگاں گورم ءُ توپانیں گوات تاوان اِنت وھدے کہ اے چیز نہ بنت ءُ گوات پہ بوجیگ ءِ سگ ءِ پدءَ کشّ ایت گوش اَنت کہ " واھر " اِنت۔ توپان ءِ واھر بیگ: بزاں توپان ءِ گنگ ءُ ھلاس بوگ۔

- **واھشت** : (وَا۔ ہِ ش ت) دلی لوٹگ، واھگ۔
- **واھگ** : (وَا۔ ھَ گَ) دل ءِ دوست تریں لوٹ ءُ واھشت۔ دلکشی، دوستی ءِ گُڈّی حد۔ اِشک "محبت"۔ ۲۔ لوٹگ، سکیں لوٹگ، سکیں دلدوستی "محبت"۔ بے تاھیریں محبت۔ واھگدار : ھماکہ دل ءَ ءِ واھگ ھست۔
- **واھگدار** : (وَاہ گَ + دَاز) بچار "واھدار"
- **واھند** : (وَا۔ ھَ ن دْ) ھُدابند، واجہ۔
- **واہ واہ** : (وَاہ۔ وَاہ) شاباشی۔
- **واھی** : (وَا۔ ہِ ی) کوکار ءُ واھی، جاک ۔۲۔ وائی : جریدہ، ساجو، تیار، (تئی پٹک مرچی واھی نہ بیت) واھیگ یا وائیگ۔
- **واھیگ** : (وَا۔ ہِ ی گْ) بچار "واھی"۔
- **وائے** : (وَا۔ ءِ ے) توری (وائے اے گپ بہ بیت کہ مہ بیت)
- **وائی** : (وَا۔ ءِ ی) جریدہ، ساجو، تیار (بچار "واھی")
- **وبا** : (وَبَا) ھمانادراھی کہ زُوت پرشنگ بیت۔ ڈُک۔
- **وپا** : (وَپَا) وپاداری، ھماسادکرگوں سپما ءَ بستگ کہ ھاک ءِ کشگ ءِ کمک ءَ مردے کش اِت ءِ۔
- **وپات** : (وَپَات) مرگ (عربی: وفات)
- **وپادار** : ھماکہ وپائے ھست۔
- **وپت** : (وَ پ ت) "وپنگ" ءِ گوستگال۔ "وپت ءُ واب" ★
- **وپنگ** : (وَپ۔ تَ گ) ھماکہ واب اِنت گُھی لیب ءِ اگاں گُٹب برابر نشانیں پیسر ءِ سرءَ بہ کپ اِیت۔ گوش اَنت "وپنگ"۔ پہ مُرگ ءِ گرگ ءَ تنک چیرے کی اَنت اگاں تلک سرپ اِیت ءُ مُرگ ءَ بہ گپت گوش اَنت "وپنگ"۔ یاکہ چرُّوک ءُ مُرگے بہ گپت اِنگوش گوش اَنت۔ "وپنگ" دیر گوستگال۔
- **وپنگیں** : (وَپ تَ گ ے ن) ھماکہ وپنگ، وابیں "وپنگیں مرد ءِ میش نزکار اِیت"۔ ★
- **وپتوک** : (وَپ۔ تُ وک) وابیں مردم۔
- **وپگ** : (وَپ۔ سَ گ) واب کپگ۔ گُٹی لیب ءَ مرلیبی ءِ ءَ کہ ہچ نہ اِیت گوش اَنت وپنگ۔
- **وپسوک** : (وَپ۔ سُ وک) ھمامردم کہ باز وَپس اِیت۔ گرانی ءِ کہ وابیں مردم ءِ سرءَ کپ اِیت کہ وت ءَ ءُ سُرینت نزکنت ءُ گپ ھم جت نزکنت ۲۔ مُرگے۔
- **وَت** : (وَت) تو وت۔ من وت بزاں تئی ءُ وتی جند یا منی وتی جند۔
- **وتاچ** : (وَتَ اچ) بچار "وتاس"۔
- **وتاس** : (وَتَ اس) وتاچ۔ پستول، پیشرده یا پیشدہ دبلے اے آٹومیٹک ریوالور ءَ اِنت۔ ھرچ سلاھے کہ آٹومیٹک بہ بیت)۔ بچار بُت تاکدیم 829
- **وتاک** : (وَتَ اک) جاگہ۔ کوٹی ءِ کہ پہ مجلس ءُ دیوان ءَ گیشینگ بہ بیت۔
- **وتکُشی** : (وَتَ۔ کُ شِ ی) وتی جند ءِ کُشگ ءِ کار، "خودکشی" ★

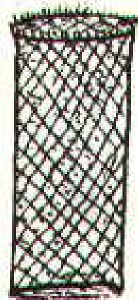
- **وتکوش** : (وَت ۔ کُ وْشْ) ھما مردم کہ وت ءَ کُش ایت
- **وتگلا** : (وَت ۔ گَ ۔ لَ ا) ھما مردم کہ وت ءَ گلا ایت ءُ ساڑ ایت «وت گلا ءِ دپ پیماز ءِ بوءَ کنت» ✶
- **وتبر** : (وَتْ + بُ رْ) ودگڑ۔
- **وت چار** : (وَتْ + چَ ارْ) ھما مردم کہ ھروھد وتی نپ ءَ چار ایت ءُ دگرءِ تاوان ءَ پرواہ نہ کنت۔
- **وت سلچ** : (وَتْ + سَ اچْ) بچار "وساچ"
- **وت سر** : (وَتْ + سَ رْ) بے پروا ۔ بے ساھار، ھما کہ آئیءِ دگہ مستر نیست۔
- **وتکار** : (وَتْ + کَ ارْ) ھما مردم کہ بے گوشگ ءَ کار بہ کنت ءُ ٹوھیگ مہ لوٹ ایت۔ ھما گڑیال یا مشین کہ وت کار کنت ءُ وت بند بیت۔ Automatic.
- **وتگڑ** : (وَتْ + گَ ڑْ) بچار" ودگڑ"۔
- **وتگش** : (وَتْ + گُ شْ) ودگُش : ریڈیو Radio. ۔
- **وتگند** : (وَتْ ۔ گِ نْ دْ) وت چاریں مردم۔

دتاس

وتّ

- **وتمر** : (وَت + مِ رْ) ناڈراھی یے کہ گندگ ءَ زانگ نہ بیت کہ ناڈراہ، ناڈراہ اِنت انا گہ چار انت کہ مُرتگ پمیشکا ایشی ءَ "وتمر" گوشں انت ۔گیشتر اولاک ءُ دَلوتاں گیپت ۔ وَدمِر : وتی سرءَ وت مرگ ۔ بے نیموں ءَ مرگ ۔
- **وتن** : (وَ تَ نْ) عربی ۔ وطن = پتی مُلک ، ھما ملک کہ مردم ھمود ءَ مُبندر ءَ نندوک اِنت۔
- **وتو** : (وَ تُ وْ) ھما مردم کہ وت ءَ بہ گلا ایت ءُ بہ ساڑ ایت وت گلا یا ھما مردم کہ ھر چیزءَ پہ وت ءَ بہ لوٹ ایت۔
- **وتوار** : (وَتْ + وَ ارْ) ھما کہ وتی ورگی چیزاں دگہ کس ءَ مہ دنت ءُ وت اِشں بوارت۔
- **وتواہ** : (وَت ۔ وَ اہْ) ھما مردم کہ ہر چیزءَ پہ وت لوٹ ایت، وتو ۔ «خود غرض» ✶
- **وتی** : (وَتِ یْ) تئیءُ وتی یا منی وتی بزاں تئیءُ وتی جندءِ یا منی وتی جندءِ ۔وتیگ۔
- **وتیگ** ، : (وَتِ یْ گْ) بچار" وتی"
- **وتّ** : (وَتْ تْ) گواستگیں شکر کہ سک بزیں آپے بیت چوکہ بینگ ءُ پہ شربت یا دگہ چیزے ءِ جوڑ کنگ بیت ۔سکیں شیر کنیں چیز (۲) پیتے ءِ راست اِنت سکیں نرمیں چیز۔ (۳) چراگ ءُ کندیل ءِ وَتّ ۔ بلوچی دوچے ءِ نام اِنت ۔ بندرومی وتّ ، وتّ گرگ ، گوں پوڑءَ آپ دست ءِ ھشک کنگ۔ (، بچار بُت)
- **وٹّگ** : (وَٹْ ۔ ٹَ گْ) جاگہے ءِ نام اِنت۔

- **وتّی** : (وَتْ-تِ ئی) کسانیں روڈک : هماروڈک یا هاک ءَ زان کر وهلا ٹیل مان اِشں کرتگ ءُ چراگ ءِ بدل بوتگ
بلوچاں پہ چراگ ءِ بندءُ "کرکینک" ءَ تیل ماں کرتگ ءُ چراگ کرتگ . (بچاربُت)
- **وج** : (وَجْ) چیزے چیزے ءِ بدل ءَ دیگ چو کہ وَج ءِ سودا (انگریزی: Barter)
- **وچ** : (وَچْ چْ) ناا ُمیتیں چیز۔ وام . بی شُتیں وام (۲) وار۔ گیگ۔
- **وچور** : (وِچْ - چَ وْر) حساب ءِ سرجمیں بیان۔ Detail
- **وچورگ** : (وِچْ چُ وْ۔ رَگ) اِگستا ئگ ۔ جتا کنگ۔ PPB;LWD:VECHORAGH: To separate.
- **ودار** : (وَدَاْرْ) راهچاری۔ اِنتزار۔
- **ودا ریگ** : (وَ- دَا - رِی گْ) رهچار، هماکہ کسے ءِ ودار ءِ نشتگ ءُ آئی ءِ راہ ءَ چار ایت، کسے ءِ کلو،
ٹیکی یا ندی ءِ رهچار۔ ★
- **ودّان** : (وَدْ دَاںْ) گیش بوان، دیمتر روان۔ ★
- **ودریپ** : (وَدْ - رے پْ) بچار " وتریپ "
- **ودریپی** : (وَدْ- رے پ ئی) بچار " وتریپی "

- **ودّگ** : (وَدْ- دَگْ) گیش بوگ، گیش کنگ۔ ★
- **ودگڑ** : (وَ دْ- گَ ڑْ) وت جوڑ کرتگیں، وسلچ، لوڑی جنگ۔ وتگڑ۔
- **ودگش** : (وَدْ۔ گَ شْ) وتگش، ریڈیو
- **ودمر** : (وَدْ- مِ رْ) وتی سرءِ وت بے نیمون ءُ نا دُراهی ءَ مرگ۔ " دلوتاں ودمرے کپتگ" بزاں ناوراہ نہ اَنت ءُ مران اَنت۔
وتمر۔ PPB;LWD: WADH- MIRI: Self-dying. i.e. natural death.
- **ودوار** : (وَدْ- وَاْرْ) هماکہ تهنا وتی لاپ ءِ سیر کنگ ءِ شوهاز ءَ اِنت۔
- **ودی** : (وَدِئی) زاهر، سمرا، هماکہ گندگ بیت۔ پیداک بیگ۔
- **ودّینگ** : (وَدْ- دے - نَ گْ) انچوش کنگ کہ بِوَدّ اِیت + چہ دگرے ءَ دیمتر روگ بزاں آئی ءَ گوازینگ۔ ★
- **وڈ** : (وَڈْ ڈْ) هماپٹ کرتگ بہ بیت ءُ ڈرچک ءُ بوتگ ءُ ماں مر بیت۔ ۲۔ بلوچستان ءِ جاگہے ءِ نام اِنت۔
- **وڈی** : (وَڈْ۔ ڈِئی) هماکہ پٹ ءَ وڈّان بندایت۔
- **وڈی وڈی** : (وَ- ڈِی + وَ- ڈِئی) وڈی وڈی کنگ : پچرءُ وسواس کنگ، پری پری کنگ۔ ★

● **ور** : (وَرْ) ہما جاگہ کہ پہ پُرانی تگں بہ پچگ ءِ جوڑ کنگ بیت۔ نرمگیں زمینے ءِ کئیں کو ٹڈانت ءُ آئی ءِ تہ ءِ دارچگ کنانت ءُ آس ءِ روک کنانت۔ دار کہ پچ انت ءُ اِشکر بنت ءُ آس ءِ گیشیں انت تان اِنگیں آرت ءِ مان جَلّاں دَور رَوَینت ءُ آئی ءِ سر برءَ ءُ م جَل پر دَوینت۔ زندیں اِشکر ءُ گُنگ بچڑ ءِ کنگ بنت۔ ۲۔ وَرگ ءِ پرماتگال بزاں "بہ وَر"

● **وڑ** : (وُڑْ) چہ اَزابی ءِ گرِوگ ءُ پر پری کنگ۔ وَڑ وَڑ کنگ چہ شُدءَ۔

● **وڑا** : (وَڑ۔ رَا) چیزے کہ یک دیمے ءِ لیٹ اَنگ۔ پھنات۔

● **وراک** : (وَرَاک) وَردِن، وَرگ ءِ چیز۔

● **وربیگ** : (وَرْ۔ بَ ییِ گ) PPB;LWD: WUR- BIAGH:To be open, incumbent on.

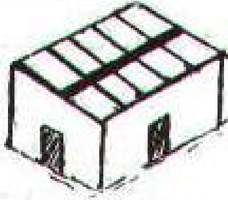
PPB;LWD: WUR-KHANAGH: To apply, to Sprinkle.

● **وردن** : (وَرْ۔ دِنْ) وَرگی چیز : دان، آرت۔ " وردن کنت گردن " بزاں وردن مردم یا دلوت ءِ پڑ زور کنت۔

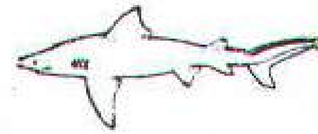
● **ورس** : (وَرِس) یا ولس : درمانے کہ چو اَنگدار ءِ زرد اِنت۔

● **ورک** : (وَرْک) مُچی ایں سرگیگ ءُ ورکیں پشک۔

● **ورگ** : (وَرْگ) وردن۔ وراک۔ وَرگ وَرگ۔ لیب ءِ تہ ءَ دارگ ءِ وَرگ، یا مجولی ءِ عمرءُ اپس آدگراں پُشت ءُ دیم ءُ وَرانت۔

وری

وروک

● **ورگدان** : (وَرْگ + دَان) ڈاکو کہ وَرگ مان کنگ ءُ جاگہے رُوگ بیت۔ گُراسگیں توشگدان۔ چاشدان، ورگدان، نگندان، ناندان۔

● **ورگی اِز بوتنگ** : (وَرْگِ یِ، اِ ثُبْ وَتْ گْ) درمانے۔

● **ورنا** : (وَرْنَ ا) مردم کہ چہ بچگی ءِ گوزایت ءُ ریشں بُروت رودیں ایت کہ وتی جوانی ءِ انت۔ شکر ورنا۔ نوک ورنا۔

● **ورنائی** : (وَر۔ نَ ا۔ ءِ ئی) زندءِ ہما بہرے کہ مردم ورنا انت۔ جوانی ★

● **وڑود** : (وُرْ۔ رُوْدْ) وت رُستگیں وڑ چک۔ سکیں مزنیں چیز۔ PPB;LWD: WA-RODEN: Self-sounding.

● **وروَر** : (وَرْ۔ وَرْ) ہما مردم کہ بیکہ وَرگ ءِ دگر ہچ ءِ ہیال ءِ نہ انت۔ تپ ءِ وَر وَر۔

● **وروک** : (وَرْوُک) وَرگ وَروک۔ پاگاسے، ماہیگے، بگرے کہ دار ءِ وارت، ریشے وران بیت ءُ روت چو کہ نوشاتر مپشینک ءَ۔ (بچاربت)

● **وڑوئی** : (وُڑ۔ رُو ءِ ئی) مُحکتی، بازاری، (وریندو یا ورندو)

● **وری** : (وَرِیْ) دُزابیں دار انت کہ بانانی سرءَ انت۔ (بچاربت)

● **وڑیپ** : (وُرْ۔ رِے پْ) وت ءِ ریپینوک، خودفریبی۔

18.8.1963

- **وڑیپی** : (وَڑ-رِے پِ ئی) وت ریپی۔ وت ءَ وت رَ ڈیگ ءُ ریپینگ (خود فریبی)
- **وڑ** : (وَڑ) نمونہ، راست، ڈول، بُرز۔
- **وڑال** : (وَڑال) ملام۔ تاوان۔ ہما کہ بیرے ءِ دیم ءَ دیگ بہ بیت۔ تاواں بھر، تاوان ءِ دیم ءِ داتگیں۔ بازجاگہ بے سیتیں تاوان پُرکنگ ءِ ہم کارمرد بیت۔ وڑالاں رَوگ۔ وڑالاں دیگ۔ وڑالانی دیم ءَ رَوگ۔
- **وڑالی**: (و۔ڑا۔لِ ئی) ہما کس کہ بے سیتیں تاوان یا بیرے ءِ دین ءَ روت۔ وڑالی بوگ: بے سیتیں تاوان یا بیرے ءِ دیم ءَ روگ۔ تباہ بوگ، برباد بوگ۔ بیران بوگ۔ ★
- **وڑک** : (وَڑک ک) گُچک ءِ وڑک ءِ توار۔
- **وڑگگ** : (وَڑک۔ک گ) گُچک ءِ وَکگ، گُوگگ، جانگگ، رانگگ، لاگگ۔
- **وڑگال** : (وَڑ + گ ال) Type. ءِ آب کرچ شرپ ءَ جوڑکنگ بنت ءُ پہ چاپگ ءَ کارمرد بنت۔
- **وزبت**: (وَز۔بَ ت) ھُدا ءِ پاکیں رسال ھضرت محمدؐ ءِ داھگ ءُ گوشتگیں لبزٌ، پاکنازینک۔ ★
- **وزمہ** : (وَز۔مَ ہ) رنگے کہ ریش ءُ مُوداں جنگ بیت۔ وسمہ۔
- **وزوز** : (وَز۔وَز) وسوس PPB;LWD:WAZWAZ:Dream, imagination.(Ar.waswas)
- **وزیر** : (وَزی ر) بادشاہ یا مُلک ءِ مستر ءِ دست ءِ چیر ءِ کارکنوکیں منسب دار۔
- **وڑبار**: (وڑ۔بَ ار) بچار "دشبار"
- **وڑبگل** : (وَڑ + بَ گ ل) دشدل: (بر چادڑ منان وڑبگل کن ئے)
- **وڑدل** : (وَڑ + دِل) ھماکہ آئی ءِ دل وش اِنت۔ وڑدل ءُ شادان۔ ۲۔ نامے۔
- **وڑرنگ** : (وَڑ + رَ ن گ) شررنگ، ھماکہ رنگ سگ وش بہ بیت۔
- **وڑگپ** : (وَڑ + گَ پ پ) ھمامردم کہ آئی ءِ گپ وش اَنت ءُ نامدار اَنت۔
- **وڑنام** : (وَڑ + نَ ام) بچار "دشنام"
- **وڑنامی**: (وَڑ۔ نَ ا۔م ئی) بچار "دشنامی"
- **وڑنک** : (وَڑ + نَ ک ک) بچار "دشنک"
- **وڑنندگ** : (وَڑ + نِ ن دَ گ) بچار "وش نندگ"
- **وڑوار** : (وَڑ + وَار) وش وراکیں مردم۔
- **وڑوراک** : (وَڑ + وَراک) کسے کہ وشیں ورگ ءَ ھیلدار بہ بیت، وشکک۔ وشوار۔
- **وس** : (وَس) دست رس۔ واک۔ زور، ھاتی
- **وساچ** : (وَس۔سَ اچ) وَدگر۔ دت جوڑکرتگیں۔ ڈروگ
- **وسال** : (وَس۔سَ ال) جنگ ءِ سازءُ سکامے۔ سازءِ سکامے۔ ایلشی ءَ جدگالی ہم گوشنت۔
- **وسرک** : (وَسِ رَک) جن ءِ براتی یا مرد ءِ براتی۔ جن ءِ پت ءِ ہم بازجاگہ ءَ گوش اَنت ءُ جن ءِ برات ءَ "وسرک زہت" گوش اَنت۔
- **وسمہ** : (وَس۔مَ ہ) بچار "وزمہ"
- **وسو** : (وَس۔سَ و) یا وسہ بزاں جُست، سوال۔ وَسو ءِ پسو بزاں جُست ءِ جواب۔

- **وسوس** : (وَش۔وَش) دل تپرکئ ءُ دل ءِ هزار رنگیں بے پکاریں گپ ءِ آیگ کہ مردم پریشان بیت. وزوز.
- **وستوگ** : (وَش۔سُ وْ گْ) بچار "وستیگ"
- **وستی** : (وَش۔ سِ یْ) بچار "وستیگ"
- **وسی** : (وَ۔سِ یْ) وس ءِ، زور ءِ "اے بلائی ءِ وسی کارے نہ اِنت" بزاں اے کاربلائی ءِ وس ءِ کارے نہ اِنت یا چہ آئی ءِ زور ءُ ترکت ءِ گیش اِنت ★
- **وستیگ** : (وَش۔سِ یْ گْ) وَشتو، وَستوگ، وَستی۔جن ءِ مات یا مرد ءِ مات، (خوشدامن) وستی۔
- **وشّ** : (وَشّ شّ) شَترمزگ، شَترتام ءِ ناوڑاہ نہ اِنت ءِ زهر نہ اِنت، آهستہ، گوں سوریں آپ ءِ شودگ ءَ رندو شّیں آپ کمّیں پتر چگ۔ جاگہ ءَ وش کنگ وتی یاد گہ چیزے ءِ۔ شمات یالٹ ءِ وشّ کنگ پہ جنگ۔ رازی کنگ۔ پیشّ وش کنگ: تمک کنگ، شیر کنگ کنگ۔
- **وش آتک** : (وَشّ۔ آتْ کْ) یادو شابک، تیار جوڑی، هال اهوال۔ جیهبر کسے نوک چہ دریں ملکے ءَ کیت پہ آئی ءِ آیگ ءَ وتی وشی ءِ درشانی ءَ گوش اَنت "وش آتک ئے"۔ (خوش آمدید) ★
- **وش آتکی** : (وَشّ۔ آت۔کِ یْ) بچار "وش آتک" ★
- **وش الهان** : (وَشّ۔ اَلْ۔ هَانْ) وَشّ گُٹ، وشّ توار هماکہ چیهال ءُ الهان ءُ پُرزیر ءُ پُر درد اَنت. ★
- **وشّان** : (وَشّ۔شّ انْ) وَشّیں وهد، وشدل، زهر ءُ وشّان: دومردم وت مال وت نارزا بنت بزاں آ زهر اَنت پدءَ کہ ٹهر اَنت بزاں وشّان بوت اَنت۔
- **وشّانی** : (وَشّ۔شّ انِ یْ) چہ زهر بیگ ءَ رند وشّ بیگ یاکہ همے وشّ بیگ ءِ شادکامی ءَ چیزے مستاگ یا سوگات دیگ۔ وشبودی۔
- **وشبار** : (وَشّ + بَ ارْ) هُشکی یاکہ دریائی اولاک کہ پہ گیگ بار کنگ بیت۔
- **وش بالاد** : (وَشّ + بَ الَ اد) هماکہ ڈیل ءُ بالاد ءَ شّر اِنت، وَشّ کد۔
- **وش بُرز** : (وَشّ + بُ رْزْ) ڈولدار، بُراهدار، وشّ ڈول
- **وشّ بگل** : (وَشّ + بَ گَ لْ) وشدل: (پرچا دژمناں وشبگل کن ئے)
- **وشبو** : (وَشّ بُ وْ) وَشّیں بُو، هماکہ وشّیں بُو بکنت۔
- **وشبود** : (وَشّ بُ وْدْ) پنجگور ءَ شهرے کہ چہ گُرمکان ءَ برز اِنت۔
- **وشبودی** : (وَشّ۔بُ ودِ یْ) وشّانی۔
- **وش بهت** : (وَشّ۔بَ ھْ تْ) وش نسیب، نیک بهت، نیک تالہ۔ ★
- **وش پاچ** : (وَشّ + پَ اچْ) هما نیبگ کہ ڈزچک ءِ سرءَ وت بہ پچ اِیت۔ وشپاگ.
- **وش پاد** : (وَشّ + پَ اد) هماکہ پاد ءُ کدم ئے نیک اَنت، بهتاور۔ شُوم پاد ءِ چپّ۔
- **وش پاگ** : (وَشّ + پَ اگْ) بچار "وشّ پاچ"
- **وش پُشت** : (وَشّ + پُ شْ تْ) هما ولاک کہ آئی پُشت وَشّ اِنت پہ سواری ءَ۔
- **وشتام** : (وَشّ + تَ امْ) وَشّ مزگ۔
- **وش تب** : (وَشّ + تَ بْ) وشّ رُو، وشّیں تب ءُ میل داروک۔
- **وش تْران** : (وَشّ + تْ رانْ) وشّ گپ۔
- **وشتوار** : (وَشّ + تَ وَارْ) هماکہ توار ئے وشّ اِنت۔

- **وش تیلّ** : (وَشّ + تِ ی ل ل) وش بالاد۔
- **وشجنگ** : (وَش + جَ ن گ) هما شهر، سهت یا سلاه که شرّ جنگ۔
- **وش چم** : (وَش ش + چ م م) هما که چم ئے ڈولدار انت۔
- **وش دپار** : (وَش + دَ پ ا ر) وش وراک، وش تک۔
- **وشدل** : (وَش + دِ ل) بچار "وژدل"
- **وَش رج** : (وَش + رَ ج) شرّ رنگ وانگیں، شرّ رج اِنگیں۔
- **وَش رُو** : هما مردم که گوں مردم ءُ هر وهد پہ کندگ ءُ وشدلی دوچار ک بیت۔
- **وش رواج** : (وَش + رَ وَاج) هما مردم آئی ءِ راه ءُ روگ ڈولدار انت۔
- **وش زد** : (وَش + زَد) هما تپنگ که زد ئے وش انت۔
- **وش کتب** : (وَش + کَ تَ ب) هما شتر که کتب ئے وش گیگ اِنت۔
- **وش کد** : (وَش + کَ دَ) وَش بالاد، هما کڈیل ءُ بالاد ئے شرّ انت۔
- **وش کرام** : (وَش + کَ رَام) وَش رواج۔
- **وشکنک** : (وَش + کَ ن ک) مچے که آئی ءِ کلونٹ شهر انت۔
- **وش کنگ** : (وَش + کَ ن گ) رزا کنگ، وشان کنگ۔
- **وش کهیب** : (وَش + کِ هِ ے ب) وش داب۔
- **وش گپ** : (وَش + گَ پ پ) هما که گپ ئے وش انت۔
- **وشگٹ** : (وَش گ ٹ ٹ) وش توار، وش آواز، وش گوش۔ ★
- **وش گمان** : (وَش + گُ م ا ن) شرهیال۔
- **وش گوم** : (وَش + گُ وَم) هما که گوم ئے وش بیت وش گیگ۔
- **وش گیگ** : (وَش + گِ ے گ) بچار "وش گوم"
- **وشلو** : (وَش ـ شَ لَ وَ) لبے ءِ "حال" ءِ کررس انت گوش انت: "حال وشلو" اے گال مُندر ءِ "وشیں لوگ" بوئگ۔
- **وش مٹر** : (وَش + م ٹ) هما که شتر ءُ جوانی ءِ بہ بڑ ءِ بیت۔
- **وش ملگ** : (وَش + مَ ل ل گ) کسے که باز شتر مَل ءِ بیت۔
- **وشنام** : (وَش + نَ ا م) وترنام، شرنام هما که هر کس آئی ءِ نام ءِ پہ شرّی گیپت۔ وشتیاری ءِ جاگهے که کبل ءِ نزیک ءِ اِنت۔
- **وشنامی** : (وَش ـ نَ ا ـ م یّ) نیک نامی "بدنامی" ءِ چپ۔
- **وش نبیس** : (وَش ـ نَ ـ ب ی ش ش) هما مردم که گالاں پہ بیم نبیس اِیت، ندکش، (کاتب) ★
- **وش نبیسی** : (وَش ـ نَ ـ پ ی ش ـ س ی) ندکشی، (کتابت) ★
- **وش نک** : (وَش + نَ ک ک) هما مردم که وشیں ورگ وارت۔ وش وراک۔
- **وش نندگ** : (وَش + نِ ن ڈ گ) جاگهے ءِ داں دیر ءِ نندگ۔
- **وشنیتک** : (وَش + نَ یِ ت ک) هما که کسے ءِ سرءَ وش نہ اِنت بزاں بد ئے گیت۔ بدواه، دُژمن۔
- **وش واد** : (وَش + وَاد) هما ماهیگ که پہ کساس واد کنگ بیگ۔ وشوادیں ماهیگ۔
- **وشوار** : (وَش + وَار) وش نک۔

- **وشوار :** (وَش۔ وَاڑ) وش گیگ، وش گوم، وار وش : ھماکہ وارئے وش اِنت۔ ★
- **وش وراک :** (وَش + وَرَاک) وشوار۔ وش تک۔
- **وشعال :** (وَش + عَال) ھماکہ آئی ءَ جاور جوان اِنت۔ وشدل۔
- **وش ھبر :** (وَش + ھَبَر) وش گپ۔
- **وشتی :** (وَش۔ شِی) وژدلی، زھری ءِ چپ۔ وشانی، واھری۔ شیرکنی۔ مردی نامے۔
- **وشیں کرگ :** (وَش۔ شِ ے ں + کَ رَگ) بازمزنیں ذرچکے کہ برئے تہ ءَ چاگیرءَ اَنت بلے سرءَ سُھرءُ گرد بیت۔ ناہ بیت سیاہ ترایت۔
- **وکاب :** (وَک اَب) اُکابیں مُرگ۔ بور ءِ یک نامے۔
- **وگگ :** (وَگ۔ کَ گ) گُچک ءِ گونڈ گونڈءَ راشگ کہ توارئے گڑان ءُ گونڈ بیت۔ مردمے کہ چکیں بُرزیں جاگھے ءَ کپ ایت کپگ ءَ گوں ھُور چہ آئی ءِ دپ ءَ بلکیں سیگ ءُ تُک ءَ "وگگ" ءِ توار درکیت۔ پہ چیزے ءِ لوٹگ ءَ دمپ ءُ ساعت کڈن کنگ۔
- **وکوک :** (وَک۔ کُ وَک) ھماکہ وک ایت، ھماکہ "وگگ" ءِ کارءَ کنت۔ ★
- **وک ءُ پک :** (وَک۔ ءُ۔ پَک) وگگ ءُ پگگ ھمردوگال پہ بازرندءِ کڈن کنگ ءِ کار مردبنت۔ گُگگ چیزءَ ھم گوش اَنت۔ کہ "پہ وک ءُ پک اِنت" بزاں نہ رس ایت "وک" چہ گُچک ءِ "وگگ" ءَ ءُ "پک" پہ مردم ءِ پہ یک چیزے ءُ سک بازبرءَ پہ بزگی گوشگ اِنت۔
- **وکیل :** (وَکِ ی ل) وزیر ءِ زیردستیں مردم (عربی۔ وکیل)
- **ول :** (وَل) سرءَ، سربرءَ۔ PPB;LWD: WAL.: on,upon.see wur(on,upon.)
- **ولّ :** (وَلّ) زمین ءِ سرءَ دراج اِنت ءُ کپگ چہ ولّان مشھوریں کپگ ولّ، تیجگ ولّ، چیتول، کوسیچ ءِ ولّ، کاکڑی ءِ ولّ، توری ءِ ولّ ءُ دگہ۔ ولّ ءُ واولینگ یک کاھے کہ پہ درمانی ھم کار مرد بیت بزاں درمانکاھے۔ "یکیں ولّ ءِ برانت" بزاں یکیں ناھءِ سرءُ بُن انت یا یکیں باگ ءِ بتاگ انت۔ بزاں یک ٹولیں مردم انت یا یکیں کُھم ءِ مردم انت۔
- **ولائت :** (وَلَا۔ ءِ ت) مزنیں دوریں مُلک گیشتر پہ انگلینڈ ءَ گوشگ بیت۔
- **ولایتی چیچک :** (وِلَا۔ یَ تِ ی ج ی ج ک) وشتیں چیچک۔ بازجاگہ ءَ ایشی ءِ "چنال" گوش انت بلے رد انت۔
- **ولپٹ :** (وَل۔ پَ ٹ) بوٹگے، درمانکاھے کہ ریشں ءِ پرئے کنئے ترکین ایت ءُ۔
- **ولد :** (وَل د) چالاک۔ شیتان۔
- **ولدا :** (وَل دَا) پدءَ، رندءَ، گُڈءَ (اے گال پشتوءِ)
- **ولس :** (وَل س) بچار "ورس"
- **ولشت :** (وَل ش ت) آدت، ھیل، "مھلشیں ولپنگ تو ولشت کرتگ"۔
- **ولک :** (وَل ءُ ک) ولی محمد ءِ گونڈ نام۔
- **ولکنڈ :** (وَل + کَ ن ڈ) ھماکنڈ کہ آئی ءِ تہ ءَ کشیگ ءُ تیجگ کش انت۔ چہ کیگ ءُ تیجگ ءِ پر کپگ ءَ رندیلہ انت گوش انت۔ "پلاں جاگہ ولکنڈ بوت ءُ شت" انچوش کہ "تمپ بوت" یا "شنگرانت ءُ لنڈ"
- **ولگ :** (وَل گ) لاپ ءِ ولگ یا ولینگ۔ تھگ۔ PPB;LWD:WALAGH: To twist,to bind, to wind.
- **ولگوج :** (وَل۔ گ۔ وَج) ھماکہ چہ ولّینگ ءَ گوجگ بوتگ۔ ھماکہ چہ ھنڈالان گوجگ بوتگ۔ بن گوج تباہ، برباد، چک

چینغ، نیست ءُ نابود۔ ولگوچ کنگ: چِک چینغ کنگ، تباہ ءُ برباد کنگ، نیست ءُ نابُود کنگ۔ ★

- **ولندر** : (وَلَ نْ۔ دَرْ) ٹپینگ ءِ راستے۔
- **ولو** : (وَلُ وْ) نامے۔ ولی محمد ءِ گونڈ نام۔
- **ولول** : (وَلْ۔ وِلْ) بے تاھیری، جوش، ملٹر، ھَلَھل۔
- **ولی** : (وَلِ ئی) بُزرگ (دیگر اھی) "پُوتّی ولی نہ بونگ"
- **ولید** : (وَلِ ے دْ) عربی گالے بلے بلوچانی گورءِ بوجیگانی تہ ءِ کارمرد بیت۔ پہ گونڈوئیں بچک ءِ گوش اَنت کر چلونگ کنت۔
- **ولینگ** : (وَلِ ے۔ نْ گْ) چارینگ، گوک یا پس یا اُشتر ءِ ولینگ۔ لاپ ولینگ، بزاں لاپ چارینگ پہ ھماکس ءِ گوش اَنت بیکہ لاپ ءِ شوھاز ءَ دگہ چ نکنت۔
- **وَمّ دیگ** : (وَمْ۔ مِ ئی+دَیْ گْ) جنگ، سک جنگ، ٹپی کنگ۔ تہ زدکنگ۔ ٹرندکنگ، جنک چوپ کنگ۔
- **وں** : (وں) پناھگالے ءُ گکتار گالے کہ پہ "من" ءِ جاگہ ءَ کارمرد بیت۔ "وں راھوں گارانت" بزاں "منی راہ گارانت"
- **ون** : (وَن) گُون۔
- **ونج** : (وَنْ جْ) دُراجیں دارے کہ بدن یا راچن ءِ تہ ءَ اوشت اَنت ءُ آئی ءَ دریاءِ تہ ءِ زمین ءَ زور پر دئینت کہ اولاک راہ ءَ روت۔
- **ونجی** : (وَنْ۔ جِ ئی) مادگیں بمبوءِ تَل کئی اَنت ءُ کمیں پتنیں دُراجیں ٹُھکراڈ کن اَنت ءُ بانانی سرءِ میھ کنگ بنت کہ ایشانی سرگرءِ پگرد دیگ بیت لوگانی دیم ءِ کاپرءِ ھم ونجی جن اَنت۔
- **وند** : (وَنْ دْ) " داوتی زانتگ شُتیرءِ وند" بزاں پشرد (قانیہ) بچار "پساوند"۔
- **ونڈ** : (وَنْ ڈْ) بھر۔
- **ونڈبھر** : (وَنْ ڈْ۔ بَ ھْ رْ) ونڈ گرتگیں بھر کہ کسے ءِ دیگ بیت۔
- **ونڈونڈ** : (وَنْ ڈْ+ وَنْ ڈْ) بھر بھر۔
- **ونگ** : (وَنْ گْ) شرین ءِ ھڈ کہ چہ دگہ بھراں نازرک ترانت ءُ پیگ باز بندایت۔ ونگ ءِ گوشت۔
- **وَوُ** : (وَو ءُ) ننکانی زبان ءَ کُچک ءِ گوش اَنت۔
- **وھد** : (وَھْ دْ) شپ ءِ وھد۔ سباہ ءِ وھد، روچ ءِ شپ ءِ ھر بھرے "وھدے" اِنت، زمانگ۔
- **وھدی** : (وَھْ۔ دِ ئی) زمانگی، اَھدی وھدیگ، وھد ءِ ★
- **وھدیگ** : (وَھْ۔ دِ ئی گْ) بچار "وھدی" ★
- **وھر** : (وَ ھْ رْ) پس یا گوک یا میش وھراِنت۔ بزاں پہ آپس بیگ ءِ تیاراِنت۔ وھر کنگ: نرءِ پاد دانگ بزاں سوار ءِ بونگ۔
- **وھری** : (وَھْ۔ رِ ئی) سیاہ پس ءِ ھما پشنک کہ نوں مزن اِنت ءُ وھری اِنت کہ وھر بکنت ءُ بزے بہ بیت۔ چہ "گِتاچی" ءِ گوستگ۔
- **وھشی** : (وَھْ۔ شِ ئی) گنوک، ایدال، جنگلی ★
- **وھگ** : (وَھْ گْ) دوست بیگ، دلدوست بیگ۔ بُنکار گال "واھگ" ءِ "وکار گال"۔

- **وھل** : (وَہْ لْ) کمیں چوٹ۔طلب : ول۔پا : ئَچ۔
- **وھم** : (وَہْ مْ) ذروگیں صیال۔ تُجرت۔ وت صیال۔
- **وے** : (وَےْ) بھانگلے کروھدے کسے بھان ایت گوْش ایت ئے۔
- **ویران** : (وَےْ۔رَانْ) برباد، ویرندان۔ آبادی ءِ چپّ۔
- **ویرندان** (وَےْ رَنْ۔دَانْ) ویران، آبادانی ءِ چپّ۔
- **ویرہ** : (وے رہ) PPB;LWD: VERHA: A Courtyard, enclosure.
- **ویڑ** : (وےڑْ) واڑ۔کمپان۔پسیل۔ PPB;LWD: VERH: A Ring.
- **ویل** : (وَےلْ) یلہ، بے ساھار۔
- **ویلان** : (وَے۔لَ انْ) مردی نامے۔ ویلیں مردم۔

ھ ہ

- **ھ - ہ -** (ہِ) بلوچیءِ بیست ءُ دومی آب
- **ھاتر** (ھَ ا - تِ رْ) دوستی - واست ءَ، واھگ، ریا - رُوءَ، اک: تئی ھاترءَ بزاں تئی روءَ، تئی دوستی ءَ، پہ تئیگی -
- **ھاترجم** (ھَ ا - تِ رْ + جَ مْ) دلجم - تڑھگ، دل پہ دل ءِ جاگہ، ایمن، بےگم -
- **ھاتون** (ھَ ا - تُ وْ نْ) جوانیں جنین + نامے +
- **ھاتونیں جَن** : (ھَ - ا - تُ و - نِ ے نْ + جَ - نْ) جوانیں جنین، بانگیں جن
- **ھاٹی** (ھَ ا - ٹِ ئی) ھاٹیگ - زِکت، زور، ھِمت - آٹی -
- **ھاٹیگ** (ھَ ا - ٹِ ی گْ) بچار "ھاٹی"
- **ھاجر** (ھَ ا - جِ رْ) جنینی نامے -
- **ھاجران** (ھَ ا - جِ - رَ ا نْ) جنینی نامے -
- **ھاجگ** (ھَ ا - جَ گْ) زیم، آزگ، ھاجگ ءُ تاجگ، آجگ: سور، وادو -
- **ھاجگل** (ھَ ا جَ + گِ لْ) آجگل یا آجی گِل، ھاگِل کہ چہ آئی ءَ کوزگ ءُ جھلگ جوڑکن انت
- **ھاجی آباد** (ھَ ا - جِ ئی + آ - بَ ا دْ) سربازءَ چہ جلالی ءِ کلگ ءَ چیر چہ دیگان ءَ بُرز شھرے -
- **ھادی** (ھَ ا - دِ ئی) زِگریانی یک زِگرے ءِ بنگیج اِنت - "ھادی ءَ، مھدی ءَ، بُندرءَ گال تازی یے -
- **ھار**[1] (ھَ ا رْ) سھتے کہ جنین گورءَ کن انت ئے - کور ھار کنت، یک مزنیں سوچنے کہ کتاب ءِ مُٹنگ کنگ ءِ کارمرد بیت - دِرپش -
- **ھار**[2] (ھَ ا رْ) تیز: ھارھار گریوگ بزاں سک گریوگ -
- **ھارگ** (ھَ ا - رَ گْ) گرّاسگ ءِ ھوشیتگیں کلونٹ [شیرازی: خرک: خرمای رسیدہ خشک کردہ کہ آنرا بیاویزند]
- **ھارمٹ** (ھَ ا رْ + مَ ٹْ) ھارمٹیں زمین: ھما زمین کہ ھار یا زمٹ کار ایت ءُ آئی ءِ مَٹ باز بیت -
- **ھارمل** (ھَ ا رْ + مَ لْ) ھما جاگہ ءِ ھارءَ مَل اِتگ - ھما زمین کہ ھارئے مَل اِیت -

- **هارمنگر** (هَ ا ر۔مَ ن۔گَ ر) پاگاس ءِ زات ءِ ماھیگے۔
- **هارو** (هَ ا۔رُ وْ) بچار «هارون»۔
- **هاروکّ** (هَ ا۔رُ وْ کّ) دنتانانی بُنءِ سُھریں گوشت ماں ھمیشاں دنتان مین اَنت۔ هاریکّ۔
- **هارون** (هَ ا۔رُ وْ نْ) هارو۔ نامے۔ ھضرت موسا ءِ جدمادریں برات ءِ نام اِنت۔
- **هارونک:** (هَ ا۔رُ وْ نْ کْ) بچار «هاروک» ★
- **هارۂ بادام** (هَ ا ر۔ءُ۔بَ ا۔دَ ا مْ) جینینی سھتے ءِ نام اِنت۔
- **هارءُپتار** (هَ ا ر۔ءُ۔پَ۔تَ ا ر) هارءُ کور ءِ هارءُ پتار؛ ھالنشءُ پتار کورا ش کار اِیت کہ آپ ءِ کنءَ جم بنت + اِشتاپ کارءُ مانز و پیں مردم۔
- **هاری** (هَ ا۔رِ یْ) آری، نامے، هاکہ۔ هار ءِ آورنگ۔ PPB,LWD; HARI: cattle, Hungry.
- **هاریکّ** (هَ ا۔رِ یْ کّ) بچار «هاروکّ»۔
- **هارین** (هَ ا۔رِ یْ نْ) نامے۔
- **هاریں گورم** (هَ ا۔رِ ے ن۔گَ وْ رُ مْ) سکیں مزنیں گورم۔

هاش

- **هاریں گورمُ[2]:** (هَ ا۔رِ ے ن + گَ وْ رُ مْ) هاریں: چوھارءَ رُمبوکیں + گورُم: گوکانی رُمب یا رمگ بزاں چوھارءَ رُمبوکیں ءُ سَلوکیں گورم۔ بلوچی ءِ کوھنیں لچہ کارے ءَ گُشتگ ؎

> وشّں اِت اَنت اَھدی دوربلوچانی ۔ سبزاِت اَنت ثَل ءُ سیخ اِت اَنت تازی۔
>
> کَیِل اِت اَنت مُولاءِ دپ ءِ شیھو (بلے) چاکر! تئی هاریں گورمُ چرت اَنت
>
> (ادءَ لچہ کار ءِ مرادگوں چاکر ءِ لشکرءُ رندءُ لاشار ءِ وت پہ وتی جنگءُ اِنت)
>
> ھمے لچہ ءِ رندگیری ءَ عطاشادّ گُش اِیت ؎
>
> مولاءِ شیھوءَ نگند، گیر آرتل ءُ تازیاں چاکر ءِ هاریں گورمُ ءَ مَل اِتگ کھچروتی ★

- **هاش** (هَ ا شْ) بچار «آش» (بچاربُت)
- **هاک** (هَ ا کْ) زمین ءِ سرءِ ایرتیں زبارءُ ٹیک۔ زمین ءِ سرءُ ءِ پوست ءِ ایردگ، مرگ، بے ھچ (پارسی: خاک)
- **هاکدان** (هَ ا کْ+دَ ا نْ) ھمادرپ کہ پہ هاک ءِ مان کنگ ءَ کارمردبیت۔
- **هاکّش** (هَ ا کْ+کَ۔شْ۔شْ) هاک کشوک۔ ھاکہ هاک کش اِیت۔
- **هاکو** (هَ ا۔کُ وْ) مُرگے کرایشی ءِ آوازاِنت «هاکو ھکّان زور!»
- **هاکوٹ** (هَ ا۔کُ وْ۔ٹْ) آکوٹ۔ سمات۔ کوت کنگیں هاک۔

- **ھاکوش** (ھَ ا۔ک ؤ ش) آکوش۔
- **ھاکی** (ھَ ا۔کِ ئ) ھما کہ گوں ھاک ءِ شیادی کنت۔ نامے۔
- **ھاکی مگسک** (ھَ ا۔کِ ئ۔مَ گِ س ک) اسپیتیں کسانیں مگسکے کہ ھاک ءِ بیت۔ گُتّ۔
- **ھال** (ھَ ا ل) احوال، جاور (۲) «ھسٹریا» ۔ پلانی ھال ءِ گپتگ بزاں ھسٹریا اِنت ءَ۔ بلوچ گوش اَنت کہ ھون ءِ سرءَ شُتگ اَنت۔ بلے پہ چِکّ ءِ کپتگیں جنین ءِ گوشگ بیت (۳) لیب ءِ تہ ءَ ھما جاگہ کہ اودءَ رسگ لیب ءِ کُنگ اِنت ءُ شلو ءِ ھال ءِ رسگ ءِ رند گوش اَنت۔ (بیتنی نزءَ اے گال بُندر ءِ «ھال ءُ وشّیں لوگ۔ یُوتگ»)۔
- **ھالار** (ھَ ا۔لَ ا ر) ھال آروک، ھال رسینوک۔ خبر رساں۔ 26.2.1968 News agency.
- **ھالتاک** (ھَ ا لْ ءِ تَ ا ک) ھما تاکبند کہ ماں آئی ءَ مُلکانی ھال چاپ ءُ رِشنگ کنگ بنت۔
- **ھالپزوش** (ھَ ا۔لْ ءِ پ۔زَ و ش) ھماھال کہ پہ دگہ ھالے ءِ پزوشگ ءَ بزاں آئی ءِ ذرد گبند کنگ ءَ شنگ کنگ بیت۔ پزوشھال۔ 26.2.1968.
- **ھالگ** (ھَ ا۔لْ گ) نیبگے۔
- **ھالگر** (ھَ ا لْ ءِ گِ ر) ھال گروک۔
- **ھالمتل** (ھَ ا ل۔مَ ثَ ل) متال۔ ھماھال کہ یک ھالے ءِ منگ ءِ ھاترءَ شنگ کنگ بیت۔
- **ھالو** (ھَ ا۔لُ وْ) ھامردم کہ ھال دیگ ءَ وش بیت۔
- **ھالو:** (ھَا۔لْ وْ) ھمانازینک کہ پہ سالونک ءِ نازینگ ءَ جنگ بیت ★
- **ھالی** (ھَ ا۔لِ ئ) نامے مردینی۔ ھالی ڈگار چہ رندانی جوانیں سرداراں یکے کہ گوں چاکر کولواھی ءَ ایلی ءِ داستان زانتگیں اِنت۔ بتل «ھال چہ پولنگاں یلگ شود اِنت» پہ کسے ءَ گوش اَنت کہ بنامی ءُ پولنگی ءِ پرواہ نہ کنت۔ سرھال زانتکار، ھال دیوک، سرھال کنوک یا بوتگیں، ھالیگ ءِ دُمب گڈ کرتگیں رنگ۔
- **ھالیگ** (ھَ ا۔لِ ی گ) ھماکہ پُرتنہ اِنت۔ ھورک (عربی۔ خالی)
- **ھام** (ھَ ا م) «آم» ماھیگے یا گاس ءِ زات ءِ۔ ھام چکن۔ بجار ءِ آم چکن»۔
- **ھامگ** (ھَ ا۔مَ گ) بجار «آمگ»
- **ھامون** (ھَ ا۔مُ وْ ن) سکّیں مزنیں تلاوگ کہ چہ دریا ءِ پہ بیت «جھیل» Lake ۔افغانستانءُ ازبکستان ءِ سیم سراں دریاءِ نام
- **ھامین** (ھَ ا۔مِ ے ن) مچّ ءِ ناہ بوگ ءِ موسم۔ جون ءُ جنگیج ءُ ستمبر ءِ ایراھت بیت (جون تاں ستمبر) گرماگی نیبگ ھم ھامین مُبنت۔
- **ھان** (ھَ ا ن) تُرک ءُ مُغلانی سردارانی آریپ (لقب) کہ پہ بلوچانی ناماں ھم گوں کپتگ (بُندرءِ «خان» اِنت)+ پہ کسے ءِ گوانک ءِ پیچ دیگ ءِ آئی ءِ جواب (۲) ھو۔
- **ھان بی بی** (ھَ ا ن۔بِ ئ۔بِ ئ) جنینی نامے۔
- **ھانجان** (ھَ ا ن۔جَ ا ن) نامے۔
- **ھانڈار** (ھَ ا۔ن۔ڈَ ا ر) «آنڈار» گار، جُھل، دِرّ، تھاریں گار، کتل، کامبا۔
- **ھانک** (ھَ ا۔نْ ک) نامے۔
- **ھانل** (ھَ ا۔نُ ل) سید ءِ لچھانی بانور۔ سید ءِ ھانل + ھانی ءُ ھان بی بی ءِ نیم نام۔
- **ھانوادہ:** (ھَ ا ن۔وَ ا۔دَہ) بوھیر، آریپ، شم۔ رُھدار، اِزّت دار، شرپدار ★

- **هاوند:** (ھَا-وَ نٛ ڈ) ھُداوند، ھُدا۔ «خداوند»۔ «اللّٰہ» *
- **هانی:** (ھَ ا-نِ یٛ) جنینی نامے۔ بلوچی کوھنیں دپترانی مستریں داھگدار شیھ مرید ءِ ھانی۔
- **هاون:** (ھَ ا-وَ-نٛ) پارسی: جوگن۔
- **هب:** (ھَ-بٛ) ھبھب۔ جاگھے ءِ نام اِنت۔ تریاک ءِ ھما کچّ ءُ کساس کہ باپور ءِ سرءَ کش آنت۔
- **هب:** (ھَ بٛ-بٛ) سِندھ ءُ بلوچستان ءِ سیم سراں گیشّینوکیں کور، ایشی ءِ زِر یار کراچی ءُ گوریچ لس بیلہ اِنت۔
- **هُب:** (ھُ بٛ بٛ) دوستی، داھگ، ھدوناکی۔
- **هبر:** (ھَ-بَ ڑ) گپ۔ ھال۔
- **هبرآر:** (ھَ-بَ ڑ+آ ڑ) ھال آروک، کاسد، رُبال، کُتاج۔ [شیرازی:۔ خبرآر، خبربر: قاصد]
- **هبراه:** (ھَ بٛ-رَ ا ہٛ) بچار «ھپراہ»۔
- **هبردار:** (ھَ-بَ ڑ+دَ ا ڑ) شیوار، ھُشیار، دلگوش، نیاکنے۔
- **هبرزانت** (ھَ بَ ڑ+زَ ا نٛ تٛ) ھماکہ گپ جنگ ءَ بلد اِنت۔
- **هبرکش:** (ھَ بَ ڑ+کَ-شٛ) ھما مردم کہ پہ زور دگرانی ھبراں کش اِیت یا وت ذوریں ھبر درگیج اِیت۔

هپتار

- **هبرنگ:** (ھَ بٛ-رَ نٛ گٛ) بچار «ھپرنگ»۔
- **هبرو:** (ھَ بَ-ڑ وٛ) ھبرزانت۔
- **هبروار** (ھَ-بَ ڑ+وَ ا ڑ) ھکل وار
- **هبکّ:** (ھَ-بَ کٛ کٛ) ھیران، بھانگ، ھبکہ *
- **هبکّہ:** (ھَ-بَ کٛ-کَ ہٛ) ھیران، اجکہ، بھانگ
- **هبھب:** (ھَ بٛ. ھَ بٛ) چو گُچِت ءِ پہ گَنّگ ءُ دپ جَنگ ءِ ھبھب کنگ۔ مردے کہ دپ نداراِیت۔
- **هبیر:** (ھَ-بِ ے ڑ) بِیڑ۔ ھیرکنگ، برگ، دیگ، کشّگ
- **هبیر:** (ھَ-پِ یٛ ڑ) آبیریک وشّیں بُویے کہ تازی اِیشی ءَ «عبیر» گوش آنت۔
- **هبیس:** (ھَ-بِ یٛ سٛ) بدیں گالے۔ گَندگ، بد، ھراب (تازی: خبیث)
- **هُپ** (ھُ پٛ پٛ) دپ ءِ گوات۔ پہ دپ گوات پیداک کنگ۔
- **هپت** (ھَ پٛ تٛ) شش ءُ دگہ یکے ھپت۔
- **هپتار:** (ھَ پٛ-تَ ا ڑ) رستَرے۔ ناھار، کُجلی۔ (بچار بُت)

- **ھپت اناش** (ھَ پ ت+اِ۔نَ ا شْ) بچار «ھپتیں ناش»۔
- **ھپت رنگ**: (ھَ پ ت+رَ ن گ) ھپرنگ۔ ھنگلوہ۔ چوتار۔
- **ھپتگ**: (ھَ پ۔تَ گ) ھپت روچ۔ سرجمیں ھپتیں روچ کہ یکیں ھپتگے گوشگ بنت۔ «شمبے یکشمبے دوشمبے سے شمبے چارشمبے پنشمبے آدینگ» ھور ءَ یا بندرے ءَ کہ بوجیگ آچار کنگ ءَ بیت گوادرا ھیں» نشا۔ یے ءِ ننگر ءِ بند اَنت ءُ ننگر ءِ دُور براَنت دَور دَینت نی ھمے ساد ءَ گر اَنت ءُ بوجیگ ءِ ھمود ءَ براَنت۔ ھپتگ کنگ۔
- **ھپتگان** (ھَ پ۔تَ۔گَ ا ن) پہ کار یا چیزے ءَ ھپتی روچ کہ پہ وشی ءُ وڑدلی گوازینگ ءَ بیت۔ ھرنیکراھے ءِ یک ھپتگانے ھست انچوش کہ مسلمان ءِ «آدینگ»، یہود ءِ «شمبے»، کرستان ءِ «یکشمبے»، گورانی ءِ «سے شمبے»۔
- **ھپتگی**: (ھَ پ۔تَ۔گِ ی) ھفتہ وار۔ Weekly paper. بزاں ھما تاکبند کہ ھپتگے یکے شنگ بیت۔
- **ھپتلار**: (ھَ پ۔تَ۔لَ ا ر) پسی ءِ نزیک ءَ آپ ءِ تہ ءَ کنگے کہ ھور کہ بیت اے باز سبز بیت۔ دریائی مُرگانی ھیک دیگ ءُ چک درآرگ ءِ مستریں جاگہ ھے۔
- **ھپتلال**: (ھَ پ۔تَ۔لَ ا ل) بچار «ھپتلار»۔
- **ھپتناش** (ھَ پ۔تِ۔نَ ا ش) بچار «ھپتیں ناش»۔
- **ھپتہ پیچ**: (ھَ پ۔تَ ہ۔پَ چ) ھمائیگ کہ ھپتگاں پیچ ایت بزاں ھر ھپتگ پیچ ایت۔ Technicolour
- **ھپتیر**: (ھَ پ۔تِ ی ر) ھپت تیر، ھماتپنگ یا کوتاس یا پستول یا پیشردہ کہ ھپت تیر یکجاہ دار ایت۔
- **ھپتیکل**: (ھَ پ۔تِ ے۔کَ ل) یک وِردے کہ وانگ ءُ کشگ بیت۔
- **ھپتیں ناش**: (ھَ پ۔تِ ے ن+نَ ا ش) ناش ءِ استار۔ ھپت اِناش، ھپتناش۔
- **ھپراہ**: (ھَ پ۔رَ ا ہ) بازراہ، ھماکوہ یا ماڑی یا میری کہ آئی ءِ باز راہ اَنت ءُ انچیں راہ اَنت کہ مردم ھچ سر پہ نہ بیت۔ «بھول بھلیاں» 26.2.1968
- **ھپرنگ**: (ھَ پ۔رَ ن گ) ھماچیز کہ ھپت رنگ اِنت۔ ھنگلوہ، ھپت رنگی۔ چوتار
- **ھپک**: (ھَ۔پَ ک) روباھے کہ چہ اے دگہ روباھاں کسترِ انت کہ پوست ءُ باز زرکار ایت۔ چہ ایشی ءِ پوست ءَ جوانیں کوٹ جوڑ کن اَنت۔ پہ دست گِرگ بیت۔ ایشی ءِ سر بُری لُنٹ ءِ تھی نیمگ ءَ دنتانانی سر بُر ءَ تل دینت۔ مَنت اَنت سے دانگہ پوست چہ گوشت ءَ پھک یلہ بیت۔
- **ھپکار**: (ھَ پ۔کَ ا ر) ھمامردم کہ ھرکار زانت (ہرفن مولا Jack of all. 26.2.1968)
- **ھُپّ کنگ**: (ھُ پ پ+کَ۔نَ گ) چہ دپ تر ندیں گوات پہ چیزے ءَ کشگ کہ اگاں ایرتیں چیز بہ بنت بال گر اَنت۔ آس ءِ ھُپّ کنگ۔
- **ھپوگ**: (ھَ۔پَ وْ گ) یک مردے ءِ گس ءِ دو جن اَنت ھردوئیں جنین یک دگرے ءِ «ھپوگ» اَنت۔
- **ھپّ ھاپ**: (ھُ پ پ+ھَ ا پ) ھُپّ ءُ ھاپ کنگ۔
- **ھپیتگ**: (ھَ پِ ی ت۔تَ گ) اپیتگ، ملکٹالیں پُر آپیں کاھے کہ ٹال ٹال ءَ رُدایت کمتیں ترپش تام اِنت۔ ایشی ءِ بُرءَ کانٹک گوش اَنت۔ ایشی ءِ دگہ ذاتے زھر بیت کہ «ماری ھپیتگ» ءِ گوش اَنت بچارہ «اپیتگ» (بچار بت تاکدیم 843
- **ھپیری**: (ھَ۔پِ ے۔رِ ی) بچار «اپیری»۔

ھت : (ھَ ت) کوھی ذرپکے
ھتام : (ھَ ۔ تَ ا م) ھر، الپس یا اُشترءِ مھارءُ لگام ءُ ابید اِنت کہ سرمساد ءُ لپوزتء چیرءَ بستگ۔
ھتر : (ھ ۔ تَ ر) چہ دست ءُ مُچ ءَ جھل ءَ سرجہیں بھر ھترمال کنگ : شمھات ءِ + ھترمال دیگ۔
ھترمال (ھَ تَ ر+مَ ا ل) انچوش کہ پہ لگت ءَ " لگتمال "۔
ھتلی : (ھَ ت ۔ تَ ۔ لِ ئی) سنگ اَنت کہ کسانیں مردین مُچکانی دست ءَ دینت اِش۔ بچار " اتلی "۔
گازن یادگا اِنجیں کار بوجے ءِ دستگ یادگر جاگھے ءَ منگلیں ھتلی۔
ھتم : (ھَ ۔ تَ م) بھار، بھارگہ، ھزام یا ھزام۔
ھتیتا : (ھَ ۔ تِ ئی تْ ۔ تَ ا) ھتیتہ : سکّیں تیلانک چوکہ گور گندءَ (بچار گوں اتیتا) ھتیتو۔
ھتیتو : (ھَ ۔ تِ ئی تْ ۔ تَ و) بچار " ھتیتا "۔
ھتیتہ : (ھَ ۔ تِ ئی تْ ۔ تَ ہ) بچار " ھتیتا "۔
ھُٹ : (ھُ ۔ ٹْ ٹ) ہز، گھُ، " اُٹ "۔ ھُٹ کنگ بزاں گھُ کنگ، ہز کنگ۔ ھُٹنگ بزاں " اُٹنگ "۔ پہ وتی منزل ءَ نہ رسگ۔
یک مجولے پہ دگرے ءَ سرنیٹ کن اَنت اگاں پہ دومی مجول ءَ نہ رس ایت۔ اُٹ ایت۔

ھپیتگ

ھَٹ : (ھَ ٹْ ٹ) اگاں کسے اوشتاتگ ءُ پاداں تِراہ بہ کنت چیک ءُ دگر ءُ دُور بدارایت ایشانی میانجی ءِ ھالیگیں جاگہ ءِ ھَٹ گوش اَنت۔ ھَٹ کنگ۔ ھَٹاں پیچ کنگ (دگرءِ یا وتی) ھَٹ ھَٹ کنگ۔ ھَٹ ھَٹ ءُ روگ یا بیگ۔ دپ ءِ ھَٹ
بیگ بزاں ہیچ بیگ چہ میاریگی ءُ، چہ پشومانی ءُ، چہ نہ گیگی ءُ، چہ کارے ءِ بدیں آسرءَ۔ .Straddle
ھِٹ : (ھِ ٹْ ٹ) اِٹ۔ دست ءِ لنگکاں پشاتگ ءُ کسے ءِ دیم ءُ، دست ءِ دل ءُ انچوش شھارگ کہ آئی ءِ دیم ءِ ھم جُہت ءُ
بہ بیت۔ ایشی ءَ پٹ ھم گوش اَنت " لعنت ءِ نالت۔ ھِٹ ءُ پٹ کنگ۔ ھِٹ دیگ۔ ھِٹ کنگ۔
ھِٹک : (ھِ ٹْ ۔ ٹُ ک) بچار " اِٹک "۔
ھِٹکی : (ھِ ٹْ ۔ ٹْ ۔ کِ ئی) بچار " اِٹک
ھُٹنگ : (ھُ ٹْ ۔ ٹَ گ) اُٹنگ۔ مجول ءِ ھُٹنگ بزاں پہ تشانگ ءُ نہ رسگ۔
ھُج : (ھُ ج ج) ھُجت۔ ھُج کنگ بزاں لازم کنگ۔
ھَج : (ھَ ج ج) مکہ ءِ زیارت (تازی۔ حج)
ھجالت : (ھَ ۔ جَ ا ۔ لَ ت) لجّیگ، شرمندگ، میاریگ، موٹ۔ پڑشگ۔
ھجّام : (ھَ جْ ۔ جَ ا م) سرساہ، ھامردم کہ مردمانی سرءِ ساہ ایت۔ سرءِ میداں شرکنت۔ اُستا۔

هجبر :(ھِ ج۔ بَ رْ) ہچ بر، ہچ برء، ہچ رند، پہ ہچ، بے بُن ء۔ ھجبراں۔ ھجبری۔

ھجبراں :(ھِ ج۔ بَ رَ ا ں)، بچار "ھجبر"

ھجبری :(ھِ ج۔ بَ۔ رِ ی) بچار "ھجبر"

ھُجّت : (ھُ جْ۔ جَ تْ) ھُجّ، سِتم، نازم۔ ★

ھجک :(ھَ۔ جُ کْ) ھدیجہء نیمنام (تازی: خدیجہ)

ھجگ :(ھَ جْ گْ) نازرک، مجگ، شیرک۔

ھجّگ :(ھِ جْ گْ) بچار "ھجگ"

ھجی :(ھَ۔ جِ ی) "ھجک" ء شُبک تریں رنگ۔

ھچ : (ھِ چْ چْ) چیز کرمہ بیت۔ ھچی۔ یکّے ھم اِنّاں۔ بے

ھچک :(ھِ چْ کْ) کاھے کہ آئی ءِ پیّ چو　　　زاپران ءِ بدل ء ھم کار مروبیت۔

ھچکاہ :(ھِ چْ۔ کَ ا ہْ) کوھچک بزاں کوھی ھچک۔ کُنگ ءِ پرانت۔ اُشتری کا ھے۔ اَپس ءِ ھم وارت۔

ھچّی :(ھِ چْ۔ چِ یْ) ھچ۔

ھدّ :(ھَ دْ دْ) چیزے ءِ گُڈّی سیم سر، ھر کُنڈ اِتگیں سرے ھدّے۔ سرھد، سیم سر۔ جاگہ۔ ھند، بھر۔

ھُدا : (ھُ۔ دَ ا) نیکراھانی مَتوکر ھمایو دشت ءِ گُوشش اَنت کہ نیکراہ ءِ پیدا ء ے سرجمیں جھاناں ھرچی کہ آیانی تہ ء ھست ھمائی ءِ جوڑ کُرتگ اَنت۔ (تازی: اللہ۔ انگ: God. پارسی: خدا، ھندو: ھومکار)۔

ھُدابُردگ : (ھُ دَا۔ بُ رْ دَگْ) ھُدا ءِ بُرتگیں، ناوُد، بدبھت، شُوم۔ ★

ھُدابکش : (ھُ دَا۔ بَ کَ شْ) ھُدا ءِ بکش اِتگیں۔ نامے۔

ھُدابُند : (ھُ دَا۔ بُ نْ دْ) واھند، مالک، مُستر، مال ءِ واجہ۔ ★

ھُداجت : (ھُ دَا۔ جَ تْ) ھُدا ءِ جتگیں۔ شُوم۔

ھُدادات : (ھُ دَا۔ دَا تْ) ھُدلداد۔ نامے۔ ھدا ءِ داتگیں۔

ھُداداد : (ھُ دَا۔ دَا دْ) بچار "ھُدادات"

ھُدادوست : (ھُ دَا۔ دُوْ شْ تْ) ھُدا ءِ دوست۔ نامے۔ ★

ھُدار : (ھُ دَا رْ) سرابازءِ باپتان ءِ بُرز (بلے باپتان ءِ ھساب اِنت) یک شمرے۔

ھُدامرزی : (ھُ دَ امْ رْ زِ یْ) ھُدا ءِ بکشس اِتگیں۔ پہ مُرتگیں مردم ءِ گُوشش اَنت۔

ھُداوند : (ھُ دَا وَ نْ دْ) ھاوند، ھُدا، "خداوند"، "اللہ" ★

ھُداھِر : (ھُ دَا۔ ھِ رْ) نامے　ھُداھیر　ھُداھیر

ھُدائگی : (ھُ دَا۔ ءِ۔ گِ یْ) انچا، مُپت ءَ پہ ھُدا ءِ نام ءَ داتگیں۔

ھُدائیگ : (ھُ دَا۔ ءِ یْ گْ) نامے

ھدّبندی : (ھَ دْ دْ۔ بَ نْ۔ دِ یْ) ھدّانی گیشّینگ، سیم سر ءُ ھدّانی نشان دیگ۔ ★

ھُدّک : (ھُ دْ دَکْ) ھُداداد ءِ نیم نام۔ ★

ھُدک : (ھُ دُ کْ) مردینی نامے۔

ھُدّل : (ھُ دْ دْ۔ دُ لْ) ھُدابکش ءِ نیم نام۔ ★

- **ھُدن** : (ہ ُ دَ ن) شاپی کروس
- **ھُدو** : (ہ ُ دُ و) نامے ۔
- **ھُدوک** : (ہ ُ د وک) ھدوناک ، واھدار ، دلواہ بیگ ۔
- **ھُدوکی** : (ہ ُ د وکِ ی) ھدوناکی ، ھُبّ ، دلواھی ، بے تاھیریں لوٹگ
- **ھُدوناک** : (ہ ُ د و نَ اک) پہ دل کارے ءِ کنگ ءَ لوٹوک بیگ ، واھگدار
- **ھُدوناکی** : (ہ ُ د و نَ اکِ ی) پہ چیزے ءَ واھگ ءُ دوستی ءِ بازی ۔
- **ھُدہ** : (ہ ُ دَ ہ) حق (ب ھُدہ بکسراول وضم ھا بمعنی ناحق و باطل باشد "ھُدہ" بمعنی حق است۔ ب ق) بلکیں ھمے "ھُدہ" بلوچی ءَ "ھُدا" برجاکہ بلوچی ءَ گوش اَنت "ترا ھدا ءُ حق ءَ گپتگ"
- **ھُدھُد** : (ہ ُ دَ ہ ُ دْ) (تازی) شاپی کروس
- **ھُدّی** : (ھُ دْ دِ ی) مردینی نامے ۔
- **ھُدی** : (ھُ دِ ی) مردینی نامے ۔
- **ھدیجہ** : (ھَ دِ ی جَ ہ) جنینی نامے ، تازی "خدیجہ" ★
- **ھڈّ** : (ہ ڈْ ڈْ) دست ءُ پاد یا سر ءِ جیں جند ءِ ھڈّ ، ھما ترند ءُ محکم ءُ سکّیں چیز کہ ھریک ساھدارے ءِ مان اِنت کہ آئی ءِ سر ءِ گوشت ءَ ماں پوشِش اِتگ ۔
- **ھَڈّ** : (ہ ڈْ ڈْ) پہ بُن ، بے بُن ، پھک ، بُن ءُ بیھ ءَ ، ھجبر ، ہُنگِش
- **ھَڈّ** : (ہ ڈْ ڈْ) نِوان : برِیں ھَڈّ ءَ نندیں بزاں خواہ نندیں کہ گورتیچ مارامہ جنت - روتاپ
- **ھَڈّ** : (ہ ڈْ ڈْ) گیرت ءُ لج ءُ ننگ
- **ھَڈّان چِری** : (ہ ڈْ ڈْ ان - چَ رِ ی) لیبے
- **ھَڈبند** : (ہ ڈْ - بَ ن دْ) ھما مردم کہ پرشتگیں ھڈّاں چالک کنت ءُ بند اِیت ۔
- **ھَڈّبند** : (ہ ڈْ ڈْ - بَ ن دْ) ھڈّ ءُ بند ۔
- **ھڈپروش** : (ہ ڈْ - پ رُ وشْ) ھڈپروشوک - ھما پرتینگ یا ژندی کہ جان ءِ گرم نہ بیت بلے مردم سک ژند ءُ زول اِنت ۔
- **ھُڈّک** : (ہ ڈْ ڈُ کْ) کسانیں ھڈّ - نامے ۔
- **ھَڈّکی** : (ہ ڈْ ڈْ کِ ی) لیبے ۔ بچار "ھڈّی"
- **ھُڈّگ** : (ہ ُ ڈْ ڈْ گْ) سک پیر ءُ آجز ۔
- **ھَڈّوسک** : (ہ ڈْ ڈْ وْ سْ کْ) سکّیں لاگریں مردم کہ ھڈّے ءِ در آتکگ اَنت ۔
- **ھڈّ ءُ کارچ** : (ہَ ڈْ ڈْ - ءُ - کَ ا رْ چْ) ھڈکارچ کنگ ، مزن زورجنگ ، گرانیں کار کنگ ۔
- **ھڈّ ءُ ھوڈ** : (ہ ڈْ ڈْ - ءُ - ہ ُ وْ ڈْ) ھڈّ ءُ ھوڈ کنگ : کل کنگ یا کہ ھڈّ ءُ پوست کنگ
- **ھڈّی** : (ہ ڈْ ڈِ ی) لیبے ، یک ھڈّے دَور دیگ بیت کہ ھردو کاتیاں ءِ بچک آئی ءَ چنگ ءُ پہ وتی کاتیاں ءَ آرگ ءُ رسینگ ءِ جُھدءَ کن اَنت ۔ ایشی ءِ تہ ءَ گرءُ دیس چوکہ "دگی" ءِ لیب ءَ اِنت ۔
- **ھڈّیسک** : (ہ ڈْ ڈِ ی سْ کْ) بچار "ھڈّوسک"

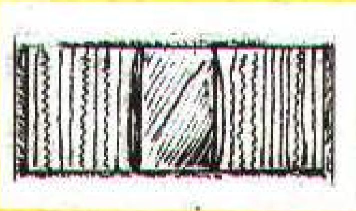
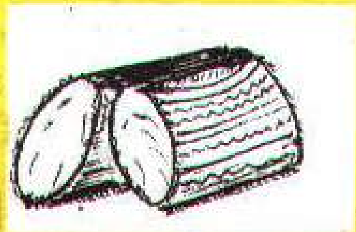
- **هَر** : (ہَ رْ) چاردوا، سواری ءُ بارکشّگ ءِ اولاکے۔ مجول هر بیت ؛ مجول پکّش کپ ایت بلے کنڈیکّش ئے ءُ بُرزءَ بیت۔
  ۲- هریک چیزے۔ هریکے۔ هرچی۔
- **هُر** : (ہُ رْ رْ) سِپید (Hernia.) ناڈراهی یے۔
- **هِر** : (ہِ رْ رْ) اُشتر ءِ چِک۔ هِرّی هوس ؛ (اُشترعزے) ۲- هِرّوار ؛ مُرگے
- **هَراب** : (ہَ رَ ابْ) گندگ۔ بد۔
- **هرات** : (ہَ رَ اتْ) گوریچی بلوچستان ءِ زانتگیں شهرءُ پرگنگ کہ بلوچستان ءُ اوگانستان ءِ سیسراں گیشّین ایت۔ ؎

  سِندڑی دان هرات ءِ هدءَ بروت
  منی ڈیه اِنت دان کیرءُ بیر درشیت　　(کریم دشتی) ★

- **هرّات** : (ہَ رْ رَ اتْ) مزنیں هرّگ۔ هرّات کنگ۔
- **هرادان** : (ہَ رَ ادَ انْ) شیپے کہ سرابز ءِ کورءَ ریپّا ایت۔ چہ گیاباءُ رودءُ جاءَ چیرانت۔
- **هَرام** : (ہَ رَ امْ) هماکہ هِلار نہ اِنت۔
- **هرّام** : (ہَ رْ رَ امْ) بچار " ارّام "
- **هرام زادگ** : (ہَ رَ امْ ۔ زَ ادَ گْ) کیهرّ۔ کوٹیک۔
- **هرام کوّش** : (ہَ رَ امْ + کَ وْ شْ) هما دلوت کہ نیگراهی رهبندءُ کُشگ نہ بوتگ، زوال۔ ★
- **هراموار** : (ہَ رَ امْ ۔ وَ ارْ) هماکہ هرام وارت۔
- **هرامی** : (ہَ رَ امِ یْ) هماکہ هلاری نہ اِنت۔
- **هرّان بوست** : (ہَ رْ رَ انْ + بُ وْ سْ تْ) بے پرواه۔ هار پتار۔
- **هَراں رِشتی** : (ہَ رَ انْ + رِ شْ تِ یْ) هَراں ریتّی ؛ لیبے، هراں رِتّی۔
- **هَراں ریتّی** : (ہَ رَ انْ + رِ یْ تْ تِ یْ) بچار " هَراں رشتی "
- **هراں شیاهلک** : (ہَ رَ انْ ۔ شْ یَ اہَ لْ کْ) هری شیاهلک۔ مُرگے، شیاه اِنت۔ هری شیاهلو نشتگ ماں لُٹّ ءَ، تُستے دا تنک ئے بُکّگ ءِ کُٹّ ءَ۔
- **هربار** : (ہَ رْ ۔ بَ ارْ) هَری بارے۔
- **هربڈ** : (ہَ رْ ۔ بَ ڈْ ڈْ) چو کہ هر ءِ بڈّءَ بزاں آپشان۔ لوگانی ءُ کبرانی سرءَ انچوشیں کن اِنت کہ آپشان بہ بیت۔
- **هِرپد** : (ہِ رْ پَ دْ) تگرد ءِ یک داستے ۲- کاهے۔
- **هربیم** : (ہَ رْ ۔ بِ یْ مْ) هروڑ، هرڈول، هرنگ۔ ★
- **هرج** : (ہَ رْ جْ) زرّے کہ پہ چیزے ءِ گرگ ءَ دیگ بیت، پہ بدیں رنگ ءَ " مرگ هرج "
- **هرجا** : (ہَ رْ جَ ا) هریک جاگهے، " هرجا ءُ هرکجا " بزاں هرجاگہ ءَ۔
- **هرجاپ** : (ہَ رْ جَ اپْ) جار، آشوب۔ هرجاپ کنگ یا پترینگ ؛ جار پترینگ، گپتے ءِ شنگ کنگ۔ آشوب کنگ
- **هُرجگ** : (ہُ رْ جَ گْ) کُرچگ۔ ڈُرّگ ءُ کپگ، پرشگ
- **هُرجن** : (ہُ رْ جَ نْ) هُرجنگ ءِ جند " کشّ ءُ هُرجن " هُرجنگ ءِ پرمانگال " هُرجن "
- **هُرجنگ** : (ہُ رْ جَ نْ گْ) لتّ یا دگہ چیزے کہ بیّے ءَ هُرداشتگ ءُ دگہ کسے گپت ءُ ڑُپ اِیت ئے۔ زهم ءِ

ھُرجنگ، پہ جَنگ ءَ مُرجنگ۔ ژَنگ۔

- ھُرجین : (ہُ ڑجِ ی ںْ) چہ مودءَ جوڑ کُرتگیں ھادو لپّ کہ اُشتر ءِ سرءَ ایر کنگ بیت پہ سامان ءِ مان کنگ ءِ ھاتر ءَ (بچار بُت)
- ھرچ : (ہَ ڑچْ) ھریکّے، ھرچے کہ، ھرچی، ھرچے۔
- ھرچار : (ہَ ڑچَ ا ڑ) ھماکہ چوھرءَ پادانی دیم ءَ چار ایت، ھرچار ینوک۔
- ھرچُنت : (ھَ ڑ۔ چ ُ ن تْ) ھرچند، ھرکدر، ھمے کدر، ھمنچوگیش۔ ★
- ھرچند : (ھَ ڑچُ ن دْ) بچار «ھرچُنت»۔ ★
- ھرچي : (ہَ ڑچِ یْ) ھریکّے۔ ھرچے۔
- ھرچے : (ہَ ڑچِ ے) بچار «ھرچي»
- ھُرد : (ہُ ڑدْ) کسان «ھُرُدک»، کسانگ «ھُرُدکیں»، کسانکیں
- ھرداس : (ہَ ڑدَ ا سْ) موچي ءِ پوست ءِ تچک کنگ ءِ داریں گازن، آپکّش۔ ۲۔ ھماکارچ ءَ ھم گوش اَنت کہ یک سرے کارچ ءُ سرے داس اِنت۔ ھرگ + داس۔

ھُرجین

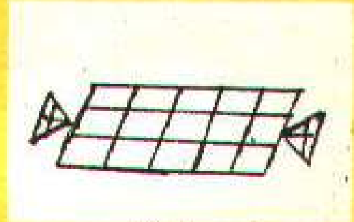
- ھرداگ : (ہَ ڑدَ اگْ) مزنیں داگ کہ پہ مُنّہ دیگ بیت۔
- ھُردک : (ہُ ڑدُ کْ) چہ کسانیں ءَ کستر۔ ھُردتر۔
- ھُردکیں : (ہُ ڑدُ کِ ے ںْ) چہ کسان تریں ءَ کستر، ھُردتریں۔
- ھرُدکیں : (ہَ ڑدُ کِ ے ںْ) ھردو، ھردوئیں۔
- ھردم : (ھَ ڑ۔ دَ مْ) ھردمان، ھرھت، ھروھد، مدام۔ ★
- ھردمان : (ھَ ڑ۔ دَ۔ مَ انْ) بچار «ھردم»۔ ★
- ھردمو : (ہَ ڑ۔ دَ۔ مْ وْ) مچّے کہ کلونٹ ئے زرد انت۔
- ھردو : (ہَ ڑدَ وْ) دوئیں، اے یک ءُ آ یک، ھردوئیں۔ ھرُدکیں۔
- ھردیں : (ھَ ڑدِ ے ںْ) ھروھدے۔ بچار «ھرکدی»۔ ★
- ھِرس : (ہِ ڑسْ) تازی «حرص»
- ھرِسک : (ہِ ڑ۔ سِ کْ) اِرسک۔ جُلّ ءِ یک زاتے۔
- ھرسو : (ہَ ڑ۔ سُ وْ) چیسکوک (چیستوک یا چیستوکی)

- هَرِستی : (ہ.رَ سْ سِ ی) دریائی مُرگے، ارستی ۲ ۔ ماھورءِ زاتے
- هُرِش : (ہ.رُ شْ) بچار « اُرش »
- هَرَک¹ : (ہ.رَ کْ) کسانیں هر ۔ هماگاڑی (سے پَرَّگی) کہ جُک آئیءَ دارانت ءُ راہءِ رَوگ دَرِبرانت، ۲ ۔ لوگے، ۳ ۔ ننگارءِ هرک ۔
- هَرَک² : (ہ.رَ کْ) جولاهیگءِ کارگرءِ همابھر کہ آیانی سرءَ جولاهیگ وتی پاداں ایرکنت ءُ آیانی سُرینگءَ تانچو بُرز ءُ جهل بنت ۔
- هِرِک : (هِ رِ کْ) کسانیں هِر ۔ ★
- هرکار (ہ ر+کَ ا رْ) هماکہ هَراں اِنت یا گوں هَراں کارکنت ۔ هری ۔ هرکش ۔
- هرکجا : (ہ رْ کُ جَ ا) هرکجام جاگہ « هرجاءُ هرگُجا ۔
- هرکُجام : (هَ رْ ۔ کُ جَ ا مْ) چہ بازینءَ هریکے ۔ ★
- هرکدی : (هَ رْ ۔ کَ ۔ دِ ی) هرکدیں : هروهد، هردیں ۔ ★
- هرکزاں : (ہ رْ کَ زَ اں) هرکزانت ۔ هماکہ هرکس ءَ زانت ۔ مشهور Famous. (1968)
- هرکزانت : (ہ رْ کَ ۔ زَ ا نْ تْ) بچار « هرکزاں »
- هرکس : (هَ رْ ۔ کَ سْ) هرمردم، هریکے، همک مردم بت : هرکس هرکس اِنت ۔ دَورءِ ناکس اِنت ۔ ★
- هرکش : (ہ رْ کَ شْ شْ) هماکہ هرکش اِیت ۔
- هَرَگ : (ہ رْ رَ گْ) سکّیں پیریں بلے زَردیں جنیں ۔ بچار « اَرَگ »
- هرگند : (ہ رْ گِ نْ دْ) هرچار ۔
- هرگور : (ہ رْ گُ وْ رْ) گوریں هر، ماهیگءِ زاتے ۔
- هُرم : (ہُ رْ مْ) باپ ۔ هیسام، گرمی کہ چہ باپءَ رس اِیت ۔ هُرم دیگ ۔: چاهی تاک یا اِزگند یا دگہ انچیں درمانے دوسیر آپءَ لهڑ دیینت ناڈراہءِ دیمءَ ایرکن انت چادرےآئیءِ سرءَ دیینت کہ همے منجل گوں آپاں هم چادرءِ چیرءَ بیت نی آئیءِ دیگءَ گمیں کنترین انت کہ باپ کم کم درکاینت ءُ ناڈراہءِ دیم ءُ لگ انت انچوش کہ آپ سارت بیان بنت دیگءَ پچ ترکناں کن انت دانکہ سارت بنت ۔ نی ناڈراہءَ ڈَب انت ۔
- هَرم : (ہ رَ مْ) شهربند، پسیل، کپان، ابیل، اپیل، پکّ (هرم پہ گُهتریں مرداں گوشگ بیت) ۔
- هُرما : (ہُ رْ مَ ا) هُرماگ : ناہ ۔ مچّءِ پگگیں بر ۔
- هَرمار : (ہ رْ مَ ا رْ) مارءِ ذاتے ۔
- هُرماگ : (ہُ رْ مَ ا گْ) بچار « هُرما »
- هُرماوران : (ہُ رْ مَ ا ۔ وَ رَ اں) تازه وران کہ کلونٹ ناہ بیت ۔ تازهیں ناہءِ وهد ۔
- هرماهیگ : (ہ رْ مَ ا هِ یْ گْ) ماهیگے ۔
- هُرمت : (ہُ رْ مَ تْ) همنچو کہ پکار اِنت همنچو، سرجمیں ڈک ۔ مکمد، تمام، توام، بس ۔
- هَرمست : (ہ رْ+مَ سْ تْ) پچو هرءَ مست ۔
- هرمگسک : (ہ رْ+مَ گِ سْ کْ) هری مگسک، مزنیں مکسک (شیرازی : خرمگس : مگسِ بزرگ) ۔

- ھَرِن : (ہ َ رِ نْ) ھرن کنگ ءِ از باب۔ ھرند۔
- ھرند : (ہ َ رَ نْ دْ) اَرند، دوستین مُشیرین ءِ لچہ ءِ شھرے ءِ نام اِنت کہ اودءَ دوستین ءَ بندیگ کن اَنت۔
- ھَرِنکاپ : (ہ َ رِ نْ کَ اپْ) ھرن ءِ کپگ ءِ جاگہ بزاں پہ ڈگار ءِ بندبندگ ءُ بیلگ ءِ جوڑکنگ ءَ ھما ٹُنگیجی جاگہ کہ ھرن ءِ دپ ایر کنگ بیت کہ چمدءَ ھاک ھرن ءِ دپ ءَ بنت ءُ بند ءِ سرءَ بَرگ بنت۔ بیلگ ءِ ھما ھدّ کہ گوں ڈگار ءِ زمین ءَ ھمدپ اِنت بزاں ھمتان اِنت۔
- ھرّنگ : (ہ َ رْ ہ َ رَ نْ گ) ھَنگ رنگ، رنگ رنگ، ھرڈول، ھربیم۔
- ھرّو : (ہِ رْ رُ وْ) بچار "ھیرّو"
- ھرّوار : (ہِ رْ رْ۔ وَ ارْ) ڈال ءِ راستیں جونواریں مُرگے۔
- ھروجگ : (ہ َ رْ وْ جَ گْ) کروجگ، ڈُرینگ، پُروشگ۔
- ھرود : (ہ َ رْ وْ دْ) سگ دوست داروک۔ "پلانی پہ پلانی ءَ سگ ھَرُود اِنت" اے ھرودیں پُس یاگوکے۔ (ذوق)
- ھرودی : (ہ َ رْ وْ دِ یْ) ھرودیگ۔ ھرودناکی (ذوق)
- ھروش : (ہ ُ رْ وْ شْ) بچار "اُروش"
- ھرّھرّ : (ہ َ رْ رْ۔ ہ َ رْ رْ) ھارے ھار گرنوگ۔
- ھرّءِ کپر : (ہِ رْ رْ۔ ءِ۔ کَ پ رْ رْ) زُوت رسگ، ھچ مھتل نہ بیگ۔
- ھری : (ہ َ رِ یْ) ھمامردم کہ آئیءَ "ھر" ھست اِنت۔ ھردار، ھرکش ۲۔ زدی، شیتانی۔ ھری الپی کنگ ءِ سکیں بے وھبندی کنگ چہ زدی ءَ ۳۔ پُنگ کہ گڈگ بند ایت آئیءِ "ھری" گوش اَنت۔
- ھرید : (ہ َ رِ یْ دْ) بھا، چیزے ءِ بھا کہ باز زرّ بیار ایت۔ گوش اَنت کہ پلاں چیزءَ ھرید اِنت۔
- ھری سرپگ : (ہ َ رِ یْ، سْ رَ پِ پ گْ) کُٹینگ ءِ راستے کہ چیرءَ شیاہ اِنت۔
- ھری سنڈ : (ہ َ رِ یْ، سَ نْ ڈ) کُٹینگ ءِ راستے کہ ڈراجی ءَ دستے بیت تھروئی ڈگار ءَ رُد ایت، ور اَنت ءُ۔
- ھری شیاھلک : (ہ َ رِ یْ، شْ ےَ اہ َ لُ کْ) بچار "ھراں شیاھلک"
- ھریچّ : (ھَ رْ۔ یْ کْ۔ کِ ے) ھرکس۔ ★
- ھری گوشس : (ہ َ رِ یْ، گْ وْ شْ) پتن تاکیں بھارکاھے۔
- ھُڑک : (ہ ُ ڑْ کْ) ماں بلوچستان ءَ شالءِ نزیکءَ جاگھے ءِ نام اِنت۔
- ھَڑکا : (ہ َ ڑْ کَ کَ ا) بچار "ھڑکہ"
- ھِڑکگ : (ہِ ڑِ کَ کَ گْ) ھکگ ءُ گرنوگ، گرنوگ ءِ ھکگ۔ پلانی ھڑک اِیئے گریت۔
- ھَڑکہ : (ہ َ ڑْ کْ۔ کَ ہ) کُپکت ءِ گنوکی کہ ھرسا ھدارے ءَ دپ جنت پہ کاد کنگ ءَ۔ ھڑکہ کنگ، دگہ ساھدار ھم ھڑکہ کش اَنت۔ ھڑکئی کُپکت ھرساھدارے ءَ وارت آ ھڑکہ کش ایت۔ ھڑکہ کنگ بزاں گرس گرگ : انچیں تند کہ سرءَ پہ گنوکی بکنز ایت
- ھَڑکھی : (ہ َ ڑْ کْ۔ کَ ہِ یْ) ھماکہ "ھڑکہ" ءَ کشتگ۔ ھڑکئی۔
- ھَڑکئی : (ہ َ ڑْ کْ۔ کَ ءِ یْ) بچار ھڑکھی۔
- ھڑونگ : (ہ َ ڑْ وْ نْ گْ) جُھلیں گل، ڈراجیں ٹُنگ۔ ڈراج ءُ تھاریں ٹُنگ۔

- **هَز** : (ہَ ژ) هزگ ءِ جند ۔
- **هزار** : (ہَ۔زَ ا ڑ) دہ سد یکجا بکن یک هزار بنت (۱۰۰۰)
- **هزارگورگاں** : (ہَ۔زَ اڑ۔گ وَرْگ ا ں) شهرے کہ چہ اِزبندگ ءِ سرا اِنت ۔ ایشی ءَ مینگ هم مان ۔
- **هزاریؔ**¹ : (ہَ۔زَ اڑِ یْ) هماکہ آئی ءِ بها هزار کلدار بیت ۔ اِلس ۔ ٹُوپک ۔ مردمی نامے ۔
- **هزاریؔ**² : (ہَ۔زَ اڑِ یْ) کسانیں مُرگے، لاپ ءِ چیرئے نَردِ اِنت اَبڈئے پُرو اِنت ۔ ھامیں ءَ کیت "چرچِر" ءِ توار کنت ۔ جندئے ڈولدار اِنت بلے کمّ بیت کدءِ شاتو ءَ بیت ۔ سک پڑور بیت ۔
- **هزام** : (ہَ زْ۔زَ ا مْ) اَزّام : بهار، بهار ءِ موسم، تاکجن ءِ وهد، ذرچکین ءِ وهد، بهار ءِ موسم ءَ کہ ڈرچک جن اَنت آئی ءِ سیهگ ءَ گوش اَنت ۔ (چہ ۲۱ مارچ ءَ تاکہ ۲۱ جون) کشار هزام کنت سیمرط ءِ هزام (اپریل)
- **هزانگ** : (ہَ۔زَ اِ ںْ گ) بچار "هزانہ"
- **هزانو** : (ہَ۔زَ اِ وْ) بچار "هزانہ"
- **هزانہ** : (ہَ۔زَ اِ ںَ ہْ) زرّ ءُ مال ءِ اَمبار (تازی: خزینہ)
- **هزگ** : (ہَ۔زَ گ) چہ یک رندے تاوان ءَ رند دومی رند ءَ وت ءَ چہ تُرس ءَ دُور دارگ ۔ راهگیں دلوت یاکہ اولاکے یا مُرگے یا آکے یک رندے ءِ تُرسینگ ءَ رند هز کنت ۔ تُرس ءِ دل ءَ کپگ ۔
- **هزگار** : (ہَ ژ۔گَ ا ڑ) هستومند، زردار، مالداریں مردم
- **هزگین** : (ہِ زْ۔گِ یْ نْ) ھینک : ناقداھی یے کہ ساہ پہ واری کَشگ ءُ زیرگ بیت ۔ سک دَم برگ ۔
- **هزم** : (ہَ زْ مْ) دِل تَسلّا ۔ دِلڈڈی ۔ سکّیں دل ۔ اُمیت ۔ محرَم ۔ بچار "اَزم"
- **هزمت** : (ہِ زْ مَ تْ) روزگار ۔ دَندا ۔ پہ دگرکسے ءَ کار کنگ ۔
- **هزمتکار** : (ہِ زْ مَ تْ ۔کَ اڑ) پہ کسے ءَ کارکنوک ۔
- **هزوک** : (ہَ۔ ژْ وْ کْ) هزدروک، هماکہ هزوارت یا هزاِیت ۔ ★
- **هزینگ** : (ہَ۔زِ ے۔ ںْ گْ) انچیں رنگے ءَ پیش آیگ کہ کسّے یا چیزے بہ هزاِیت ۔
- **هژدہ** : (ہَ ژْ دَ ہْ) هشت ءُ دگہ دہ ۸ + ۱۰ = ۱۸
- **هژدہ پهلوگ** : (ہَ ژْ۔ دَ ہْ + پَ ہْ لْ وْگ) بوجیگ، "اُشترءِ هژدہ پهلیگ نہ آپ وارت نہ ایمان بارءَ بارت پہ دیوان" هژدہ پهلیگ ۔
- **هژدہ پهلیگ** : (ہَ ژْ دَ ہْ + پَ ہْ لِ یْ گْ) بچار "هژدہ پهلوگ"
- **هژدہ تاری** : (ہَ ژْ دَ ہْ۔ تَ اڑِ یْ) رَباب ۔
- **هژدہ گنڈگی** : (ہَ ژْ دَ ہْ + گَ ںْ ڈْ گِ یْ) لوگی لیبے ۔ (بچار بُت)
- **هژگرد** : (ہَ ژْ۔گِ رْ دْ) هشت ٹالی گوپتگیں گردیں آنجگے ۔ مچے رنگیں بند ۔ هشت گرد یا هشگردیں آنجگ ۔
- **هژگرگ** : (ہَ ژْ۔گَ۔ رَ گْ) کامے هوشاپاں رَداِیت چہ پشرونک ءَ اِنت ۔ وَراَنت ئے ۔
- **هِژم** : (ہِ ژْ مْ) یکپارگیں جنبزہ ۔ هِژم گرگ : جنبزہ کنگ ۔ چہ دهرءَ ، چہ تُرس ءَ ، چہ بے تاھیری ءَ ، چہ سماءَ
- **هس** : (ہَ سْ) هسّگ ءِ جند ۔

- هسا : (ہَ سَ ا) لَٹ تازی ءِ "عصا" نامے ۔
- هسار : (ہَ سَ اڑ) هماکوه کہ چودیوال ءِ ڈراجی ءَ رَوت ءُ بُرز ءَ جو سنگر ءَ اِنت
- هَسَب : (ہَ سَ بْ) نسب ، بُن ءُ بیھ ۔ حسب ءُ نسب
- هسپتال : (ہِ سْ پِ تَہ الْ) انگ : Hospital. ناڈراھجاہ ۔
- هست : (ہَ سْ تْ) نیست ءِ بَرَد، ۲- رُگ ءِ زاتے ، ۳- زور ، زِکت "هَست ءُ پَست ءَ کَپگ"
- هستومند : (ہَ سْ تْ وءَ مَ نْ دْ) هستی مندیں ءُ هژگاریں مردم ۔ زَر دار ، مالداریں مردم ۔
- هستی : (ہَ سْ تِ ی) هست ءِ جند ۔ هستیں چیز ، مالداری ۔ "هَستی کُنت نَستی نالت پہ کم دستی" ۔
- هَسَک : (ہَ سُ کْ) کسانیں هَس ۔
- هَسَکی : (ہَ سُ کِ ی) هَسَک جَنگ
- هسکی جنگ : (ہَ سُ کِ ی ۔ جَ نَ گْ) سکّ دَم بُرگ کہ پہ گپ ءَ هم ساہ زورگ گران بہ بیت ۔
- هَسَگ : (ہَ سَ گْ) تُچگ ءِ لِلک ءِ دَرکنگ "هس هس" کنگ ، سکّ دَم بُرگیں مردم ءِ زیت زیت ءَ ساہ کشگ ۔

هژده گڈی

سرءِ هُش

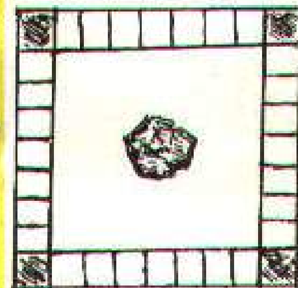

هشاش

- هسگار : (ہَ سْ گَ اڑ) هژگار ، مالدار ۔ PPB,LWD; HASAG: To run.
- هسول : (ہَ سْ وْ لْ) نامے ۔
- هس هس : (ہَ سْ ۔ ہَ سْ) هسگ ۔
- هُسینی : (ہُ سَ ے ۔ نِ ی) یکّے کہ هاملیں ءَ دَرستاں چہ پیسر هم یکّ تاہ بیت ۔
- هُش : (ہُ شْ) چمانی پدی دُو دمگ ءِ کرّ ءَ سر ءِ پتینیں جاگہ کہ وَرگ وَرگ ءَ مئے جاگہ سُراِنت (بچار بُت) ۲- هوش ۔ زانگ ۔
- هَش : (ہَ شْ) جنتر ، هم کار بوج کہ پہ دان ڈرشگ ءَ کارمرد بیت (پارسی: آس ۔ آسیاب ۔ آس آب : آپ ءِ جنتر)
- هُشّ : (ہُ شْ شْ) آشتر یا هَر ءِ اوشتارینگ ءِ گوش اَنت ، پہ اُشتر ءِ جوکینگ هم گوش اَنت ۔
- هشاش : (ہَ شْ اشْ) اپیان ءِ توم یا بَر (بچار بُت)
- هُشبر : (ہُ شْ ۔ بُ رْ ڑْ) سادے ءِ نام اِنت ۔
- هُشبند : (ہُ شْ ۔ بَ نَ دْ) گَرنچ ءِ سکّ ترندکشگ ۔
- هُشپاد : (ہُ شْ ۔ پَ اڈْ) شُوتم پاد ۔
- هَشپاد : (ہَ شْ ۔ پَ اڈْ) بچار "هشپانچ"

- **هشپانچ** : (ہَ شْ پَ ا نْ چْ) کِتگ ءِ نونگے۔ ریک ءَ بازیت هرجاگہ کہ چُنڈ اِیت آجاگہ سک کچگ دَنت ءُ گُوات گیپت، جندے کسان اِنت، پَتن اِنت، هشت پادے پر، پیشکانام ئے هشت پانچ اِنت، ۲۔ سنگر ءِ رنگیں گرہ۔
- **هُشپچ** : (ہُ شْ پَ چْ) هُشک بچ، سک هُشک بچگ، سک کباب کنگ۔
- **هَشت** : (ہَ شْ تْ) هپت ءُ دگر یکے هشت۔ ۷+۱ = ۸
- **هِشت** : (ہِ شْ تْ) چہ گِل یا سیاہ چُنڈ ءَ کالب ءَ ریتگیں دراج بَریں ڈِگ کہ لوگ ءِ بندگ ءَ کارمرد بیت۔
- **هشتادر** : (ہَ شْ تَ ا دَرْ) هشدر۔ هشتادر بندگ : دو بندی ماں تہ کنگی ءَ
- **هشت پانچ** : (ہَ شْ تْ پَ ا نْ چْ) بچار هشپانچ۔
- **هُشتری** : (ہُ شْ تَ رِ ی) هُشک تری
- **هِشتک** : (ہِ شْ تُ کْ) کسانیں هِشت۔
- **هَشتکی** : (ہَ شْ تُ کِ ی) کلدار ءِ هشتمی بهر۔
- **هِشتگ** : (ہِ شْ تَ گْ) بچار " اِشتگ "۔

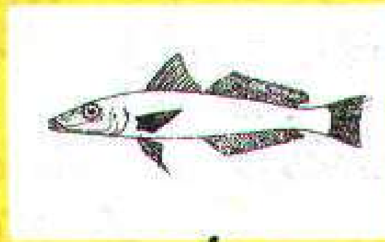
هشتی

- **هَشت گرد** : (ہَ شْ تْ گَ رْ دْ) بچار " هژگرد "
- **هَشتی** : (ہَ شْ تِ ی)۔ یا هشتان چوکی (ہَ شْ تَ ا نْ چَ وْ کِ ی) لیبے هشت کسی، هما کارءَ کہ هشت مردم کن اَنت۔ (بچار ئُت
- **هَشدر** : (ہَ شْ دَرْ) بچار " هشتادر "
- **هُشریچ** : (ہُ شْ رِ ے چْ) هُشک ریچ بزاں ڈگار ءَ هُشکیں حاک دیگ۔
- **هُشک** : (ہُ شْ کْ) هما کہ ترّ نہ اِنت بزاں آپ ءُ نمب ئے تہا نیست۔ هُشک پاد : هما مردم کہ هر چیزے ءِ رندءَ روت نہ رَس اِیت ئے۔ هُشک : هما مردم کہ آئی ءِ دست ءُ پاد نہ سُراَنت۔ هُشک بیگ : دست ءُ پادانی نہ سُرگ۔ مِرگ، پهک بیران بیگ، هُشک ءُ هُشک : مُپت، بے میار۔ هُشک : زمین ءِ هما بهر کہ دریا نہ اِنت، هُشکی۔ هُشک ءُ ترّ : تیاب ءِ دپ ءِ هما بهر کہ ترّ ین ءُ هُشکیں ریک دو چار کپ اَنت۔ هُشک ترّ : کسانیں تچنیں سنگے یا کلنٹے ءِ یک دیمے لیبر ین کن اَنت ءُ هما کاں جَن اَنت دومی دیم هُشک اِنت پہ ترّو کی بُرزءَ ترّ ین اَنت ئے کہ بارین کجام دیم ئے سر ءِ بُرزءَ کپ اِیت۔ Toss. آس کپ اِیت ترّ ءُ هُشک نہ زانت"۔ هُشک دست : بخیل، مُوزی، سکدہ۔ کُشی ءُ مَن ءَ اگاں هماشا هیم ءُ سرکہ چیزے ئے ماں چہ سنگ ءِ سرءَ سُبک تر بہ بیت گوشنش اَنت : هُشک اِنت۔ هُشک بیگ : چہ ترّ ی ءَ۔ هُشک روگ : لونپے یا سادے کہ پس یا دگہ دلوتے یا کہ دگہ چیزے ءَ بستگ آئی ءِ گرنچ یا لوپ سک ترّ ند بروت مُهر بگیت۔ هُشک روگ : آپ کہ گُٹ گِر بیت کہ کلگ دَنت

ھُشک برگ : سادیا دگہ چیزے کسے ءِ گُٹ ءِ یا دگہ چیزے ءَ بندگ یالوپ کنگ ءُ تر ندکشگ ، ھُشک ءَ ندگ : بے کارءَ نندگ ۔
ھُشک کنگ : تاپ ءَ دیگ کہ ترّی ئے بہ روت ۔ ھُشک اوشتگ : بزاں ھُشک بوگ ۔ ھُشک ترّگ : چہ ترّی ءَ ھُشک بوگ ۔
ھُشک بچ : یک چیزے ءَ تیغ ءُ سرءَ انچو شچکگ کہ چو کباب ءَ بہ بیت ۔

- **ھُشکاڑ :** (ہُ شْ کْ ا ڑ) چہ ھَورءَ پیسر زمین ننگار دیگ ءُ بنداں برابر کنگ ۲ ۔ ڈُکال ، بے ھَوری ۔
- **ھُشکاڑ :** (ہُ شْ کْ ا ڑ) ڈگار ءِ بندءَ کہ ھُشک ھونڈ بازبیت بندءِ دیم ءَ ننگار دینت ءُ پدءَ ھرن کن انت کہ ھُشک ءِ ھونڈ بند بہ بنت ۔ کاہ ءُ بوچ ءِ ئے ھم دینت ۔ چہ ھَوراں پیسر زمین ءَ ننگار دیگ ءُ ٹ ھگ ھُشک ھونڈاں کرگ ءُ بندءُ کاراں شر کنگ ءُ پہ ھَورءَ جریدہ کنگ ۔
- **ھُشکاوگ :** (ہُ شْ کْ لوگْ) آزمان گندیں زمین ۔ ھا مُلک کہ پہ ھَور ءِ آپ ءَ آباد کنگ بنت ۔ ھا سال کہ ھور نہ بیت ۔ (بارانی)
- **ھُشکتری :** (ہُ شْ کْ ت ڑ ی) * ڈو کے ءِ دیے ترکنگ ءُ دیے ھُشک بُرزءَ دور دیگ بیت یاریں لگام دیم ءَ سرءُ بیت
- **ھُشکپاد :** (ہُ شْ کْ ، پ ا د) ھا مردم کہ ھر چ چیزے ءِ رندءَ روت شدرس ایت ئے ۔
- **ھشک دست :** (ہُ شْ کْ ، دَ سْ ت) بھیل ، مرّی ، سَکدہ ۔

ھُشُوڑ

- **ھُشکنات :** (ہُ شْ کِ نَ ا ت) ھُشکی ءِ پھنات ۔ ھا مُلک کہ چہ تیاب کرءَ دور انت ۔
- **ھُش کنگ :** (ہُ شْ شْ ، کَ نَ گْ) بچار ، ھُنش کنگ ،
- **ھُشک ءُ ترّ :** (ہُ شْ کْ ۔ ءُ ۔ تَ ڑّ) ترّی ءُ ھُشکی ۔
- **ھُشکیچ :** (ہُ شْ کِ ی چْ چ) سکّیں ھُشکیں چیز ۔ ھارگ کہ سکّ چِلّ بہ بنت ۔ چِلّ ۔
- **ھُشگ :** (ہُ شْ گْ) ھُشک بیگ ۔ ترّیں چیزے ءِ ترّی ھلاس بیگ ۔ دست ءُ پادانی ھُشک بیگ ۔ لاگر بیگ ۔ دلوت ءِ شیر ءِ ھلاس بیگ ۔ زمین ءِ ھُشگ ۔ چہ بازیں اوشتگ ءَ دم برگ ۔
- **ھُشو :** (ہُ شْ وْ) سکّین دیگ شور دیگ گیشتر پہ کُچک ءَ
- **ھشودیگ :** (ہُ شْ وْ ۔ دَ ے گْ) کُچک ءَ پہ کسے ءِ گُٹ کنگ یادپ جنگ ءَ سکّین دیگ ۔
- **ھَشوڑ :** (ہَ ۔ شْ وَ ڑّ) ماھیگے (بچار ہُت)
- **ھشیم :** (ہَ ۔ شِ ی مْ) بُرزیں کوہ ۔ PPB,LWD; HASHI: A high mountain.
- **ھَک :** (ہَ کْ کْ) اسپیتیں حُن ۔ کرکینگ ئے سوچ انت ، ھَک جوڑ کن انت کہ کسانیں پانکان اِش کن انت کہ میدءِ پاھود یا آچار ءِ ھک دیگ ءَ کار مرد اِشس کن انت ، تازی ءِ " حق " راستیں گپ ۔ لازم ۔ محبت ۔

- **هِکّ :** (ہِ کّ کّ) هکّگ ءِ پرمانگال بزاں " بہ هکّ "
- **هکب :** (ہَ کَ بْ) بند یکے کہ لانک ءَ بندگ بیت ۔
- **هکبند :** (ہَ کْ بَ نْ دْ) چیزے کہ یکجا سرجم ءَ بھانگنگ بیت ۔
- **هکپات :** (ہَ کْ پَ اتْ) هکّی پات ۔ ڈراجکیں پاتک اَنت کہ هکّ اَش سَش مان کن اَنت
- **هُکّت :** (ہُ کْ کَ تْ) بازاری ، ورندو ، لیبے
- **هُکّتی :** (ہُ کْ کَ تِ یْ) بازاری ، وزوتی ۔ ورندو ۔
- **هک زیر :** (ہَ کْ زِ یْ رْ) هکّ زُور : دگرانی هکّ ءِ وروک ، بدیں زوراک ، زالم ۔
- **هِکّگ :** (ہِ کْ کَ گْ) ساہ ءِ سک تُرندی ءَ درآیگ کہ " هِکّ " توار کنت کہ چہ پُپّاں مان گُٹ ءِ راہ ءَ درآیگ ءَ زورجنت ۔ گوں هِکّگ ءَ مردم ءَ هے سماک پ ایت کہ چیزے پہ درآیگ ءَ زور جنت ۔ وڑ منتیں مردم گوَش اَنت کہ اگاں دگہ مُلکے ءَ کسے تئی نام ءَ گِپت تو اِد ءَ هِکّئے ۔ مُنتک هِکّ اِیت گوَش اَنت پوست ءَ پُرکنت ءُ دُر دا اِیت ۔ " هِکّئے پُرّو " ۔ رُددم ءِ هِکّگ ۔
- **هکّگ :** (ہِ کْ کَ گْ) هکّگ ءُ گریوگ ۔ (شیرازی : حق حق کردن ، گریہ کردن بہ نوعی صدای گرفتہ)
- **هکل :** (ہَ کْ کَ لْ) نهر ، نهیب ، کسے ءَ پہ تُرندی ءُ زهر تُرندیں گپتے جنگ گیشتر پہ مکن کنگ ءَ بیت ۔ اولاک ءَ هکّلگ بزاں گلینگ ، تاچینگ ، جھینگ ۔ هکّل ءُ هوکل ، هکّل ءُ گُرّبا ۔ چیزے ءِ بازبوگ ۔ هکّل دیگ : نهرّ دیگ ، زہراں بندگ ، گُرّبا دیگ یا کنگ ۔
- **هکّلگ :** (ہَ کْ کَ لَ گْ) اولاک ءِ هکّلگ ، هرّو هرّو کنگ کہ تیزبہ روت ۔ اولاک ءِ تیز گلینگ ۔ لوت یا رسترء دُور گلینگ ءُ تاچینگ ۔ نهر دگانی توار ، نهر دگ ۔
- **هکلو :** (ہَ کْ کَ لْ وْ) مُنتک کہ تو کی پاداں کپ ایت آئی ءَ گوانک جن اَنت کہ کئیں کئیں پاداں بہ روت ۔ گوش اَنت " کے کے کے کے " بزاں " کے کیت کے کیت " ۔ نی مُچّک وث ءَ رسیں ایت گرا آئی ءَ گُلائیش کن اَنت " هکلو " چوکہ هاں وشلو گوش اَنت ۔
- **هُکم :** (ہُ کَ مْ) اِپس ءِ بھرے ۔　　PPB,LWD; HUKAM:The quarters of a horse.
- **هُکم :** (ہُ کْ مْ) پرمان (تازی " حکم ") ۔ ★
- **هُکمی :** (ہُ کْ مِ یْ) لیبتاکی لیبے ۔
- **هُکّہ :** (ہُ کْ کَ ہْ) دار ءِ درپے کہ جنیں مولت ءُ بوتے مان کن اَنت ءُ شمران ءِ تہ ءَ کن اَنت ۔ کسانیں هُکّہ ءَ زباد مان کن اَنت بلے زبادھروهدگوکی کانٹ ءَ کنگ اَنت اِش ۔ مزنیں هُکّہ ءَ نال داں گوش اَنت ۔ کسانیں دگہ هُکّہ کہ مُشوک ءُ ناس ءُ دگہ چیز مان کنگ بیت ۔ نال ۔
- **هُکّنال :** (ہُ کْ کَ ہْ نَ الْ) اِپس ، بور ءِ گلا اِنت ۔
- **هُکّو :** (ہُ کْ کُ وْ) بچار " هُکّہ " هکّو شرب ۔ هُکّونال ۔
- **هکّواهند :** (ہَ کْ وَ اہْ نْ دْ) هکدار ، هکّ ءِ واجہ ۔
- **هِکّی :** (ہِ کْ کِ یْ) هِکّیگ ۔
- **هِکّی پُٹ :** (ہِ کْ کِ یْ پُ ٹْ) ماتینک ، ماکّینک ۔

- **هکیکت :** (ہ۔کِ یٖ کَ ت) راستیں جاور، راستیں آسر، راستیں گپ، بُنددیں راستیں گپ (تازی: حقیقت)
- **ھِکّیگ :** (ہِ کَ کِ یٖ گ) گردن ءِ چہ گُڑء ِ جهل تریں بھر کہ ھمدءِ ھکّی ءِ گوَپشو یا کمک ھوار بنت گردن ءِ دوئیں رگانی میانجی ءِ نرمگیں کَل کہ ھمدءِ ھکّی ءِ گوَپشو یا دل ءِ کمک ءِ ھڈ دو چار کپ انت
- **ھکیم :** (ہ۔کِ یٖ م) زانشکار، درمان دارگ ءِ اُستا (تازی: حکیم)
- **ھکیم :** (ہ۔کِ ے م) نزیں نچ ءِ کوکر ءِ تہ ءِ نازرکیں گُشّس کہ وَرانت ءِ۔
- **ھِکّی ءِ گوَپشو :** (ہِ کہ کِ یٖ۔ ءِ۔ گ۔وَپ شُ وْ) دل ءِ کمک کہ یک سرمان کو بگانی سرءِ انت ءُ دومی ما ھکّی ءَ۔
- **ھِل :** (ہِ لْ) ھیلدار بہ بئے۔
- **ھَل :** (ہ لْ لْ) بہ ھل، بہ کُٹ، رَوبکن، رہ بگر، رواج بہ گر۔
- **ھُل :** (ہ ُ لْ لْ) بے تاھیریں باھند، وتی لوٹگ ءُ دل ءِ سَیل، چاڑ، واھشت بے تامیریں۔ دل ءِ ھُل بزاں دل ءِ موج، شور، ہمیل، اومان۔
- **ھلا :** (ہ لَ ا) نارشت، ھر چیزے پہ نارشت کنگ ءِ کارمرد بہ بیت۔ بزاں ھما ماھیگ، گوشت یا سبزی یا دگہ انچیں چیزے کہ گون نگن یا بتءِ وَرانت ءِ مرچی شمے ھلا چے انت؟ گوشت انت!
- **ھِلاپ :** (ہِ۔لَ ا پ) بدھلاپ، بگیر (عربی: خلاف)
- **ھِلار :** (ہِ۔لَ ا ڑ) ھرام ءُ مُردار ءِ چیّ۔ ھلار کنگ: پہ کارچ سرءِ بُرگ بلے چہ گُشار جاہ ءَ، راست ءُ منّ اِتگیں ءِ ھرکس وتی پت ءِ کارچ ءِ ھلار انت۔
- **ھلاس :** (ہ۔لَ اس) کُٹ اِتگ۔ کُٹ اِتگیں۔ گُڈّسر۔ نزّیک ءِ مرگ۔ سک دم بُرتگ۔ زرّ جاور ءِ سک بدبُوگ۔ یلہ، دسکزا، آزات۔ (تازی: خلاص)
- **ھلاس بوگ :** (ہ۔لَ اس۔بُ وَ گ) گٹگ، جھگ، پرکپگ)
- **ھُلاسگ :** (ہ ُ لْ لَ اس گ) بچار «ھُلاسگ»
- **ھلاھُوت :** (ہ لْ لَ ا۔ہُ وْ ت ت) بچار «الاھوت»
- **ھلاھوپ :** (ہ لْ لَ ا۔ہُ وْ پ پ) بچار «الاھوپ»
- **ھَلاھوش :** (ہَ لَ ا۔ہَ وْ ش) چہ مُحن ءَ سک بے تاھیر بیگ۔ سکّیں مُحن۔
- **ھَلب :** (ہ۔لَ ب) بچار «الپ»
- **ھَلپ :** (ہ۔لَ پ) بچار «الپ»
- **ھلپان :** (ہ لْ پ ا ن) نامے۔ الیثی ءِ تازی «خلفان»
- **ھلدو :** (ھ لَ۔ دُوْ) پہ آسانی ءَ، ھلو ھالوءَ ✱
- **ھَلس :** (ہ۔لَ س) یلہ
- **ھَلش :** (ہ۔لَ ش) الپس ءِ لشکری رواج یا ھَرءِ
- **ھَلک :** (ہ لْ کَ) مھلوک، مینگ، آبادی، (تازی، خلق)
- **ھُلک :** (ہُ لْ کَ کَ) مُلکگ، سررچگ۔
- **ھلکا :** (ہ ُ لْ۔ک ا) بچار «ھُلکہ»

- **هَلکاپ :** (ہَ لْ کَ اپ) سکّیں مزنیں آبادیں زمین کہ مردم ءِ آبادی ھم باز بیت ۔ بلے گیشترءِ ھلکاپیں گیاب ، گوشگ بیت کہ گیاب بے آباد ءُ بے آپیں زمین انت ۔ ۲۔ شتر، خوان، گھ ۔
- **ھُلکاپگ :** (ہُ لْ کَ اپ گْ) چیزءَ پہ بُنگوج کنگ ءَ ترُند ترُپگ ۔ کارے ءِ سک بازکنگ بلے گیشتر پہ سرءُ بڈ کشگ ۔ اک : پلانی سباھتانی آپ ھُلکاپ ایتءُ کار ایت ۔
- **ھلکار :** (ہَ لْ کَ ارْ) جُھلگیں آسن ءِ نیم مخلے کہ کڑی ئے ھم پر انت کہ ایشی ءِ تہ ءَ روگن یا تیل مان کن انت گپتا یا دگہ انچیں چیز پچ انت ۔
- **ھلکاری :** (ہَ لْ کَ ارِیْ) مان ھلکارءَ تیگگیں چیز ، کوپتا ، گُلگلی ، پکوڑا ۔
- **ھُلکگ :** (ہُلْ کْ کَ گْ) ھُلک گرگ ۔ آپیں چیزے چہ سرءِ پچ بیگ ءُ چہ وتی دپ ءَ بے تاھیری سرءَ رچگ ۔ ارس ھُلک گرانت ۔ چُلکگ ۔ ھُلکگ ورگ ۔ ھُلکگ گرگ
- **ھُلکو :** (ہُ لْ کَ وْ) بچار " ھُلک "
- **ھُلکہ :** (ہُ لْ کَ ہْ) ھُلکو ۔ ھُلکو : مزنیں مُلک ، دُور دراجیں مُلک ۔
- **ھَلکین :** (ہَ لْ کِ یْ نْ) بوجیگ یا یکدار ءِ ھلکین بزاں " الکین "
- **ھَلگ :** (ہَ لْ گْ) گرادگی چیزے کہ گردایت نی آسءَ کم تئے کن انت کہ لھڑ مہ بیت بلے کم کتیں باپ ءِ سرءَ انگت بگرد ایت ایشی ءَ ھلگ گوش انت ۔
- **ھَلَگ :** (ہَ لْ لَ گْ) ھلاس بوگ ، گُڈگ ، تانسرءَ رسگ ۔
- **ھلگاش :** (ہَ لْ گَ اشْ) بچار " الگاش "
- **ھلگردو :** (ہَ لْ گَ رْدُ وْ) بچار " الگردو "
- **ھلمہ :** (ہَ لْ مَ ہْ) پہ ڈاہ ءُ شور ، پہ سوت ءُ سمندری ۔
- **ھلنج :** (ہَ لَ نْ جْ) بچار " ھلنجو "
- **ھلنجو :** (ہَ لَ نْ ج وْ) ھرطکیں ، سکّیں شُد ، شُد ھلاک ۔
- **ھلنجہ :** (ہَ لَ نْ جَ ہْ) بچار " ھلنجو "
- **ھلو :** (ہَ لْ وْ) شکاری مُرگے شپ ءِ شکار کنت یشپی مُرگے ۔ گوش انت کہ " بانز " انت ۔
- **ھلوا :** (ہَ لْ وَ ا) جوانیں شیرکنی یے ۔ مَشکت ءِ ھلوا باز مشہور انت ۔
- **ھلوادان :** (ہَ لْ وَ ا + دَ انْ) ھما دزپ کہ ھلوا مان کن انت ئے ۔
- **ھلواسُند :** (ہَ لْ وَ ا + سُ نْ دْ) ھما سُند کہ پہ ھلوامان کنگ ءَ دوچگ بیت ۔
- **ھلوائی :** (ہَ لْ وَ ا ءِ یْ) ھماکہ ھلوا جنت یا بہاکنت ۔
- **ھلوت :** (ہَ لْ وَ تْ) تھنائی ۔ آئتہ ھرکنگ ۔ سکسکی یا سکّک ۔
- **ھُلکی ورگ :** (ہُ لْ کْ کِ یْ + وَ رَ گْ) چُلک ورگ ۔ ھُلک ورگ ۔
- **ھلوھالو :** (ہَ لْ وْ + ہَ الْ وْ) پہ آسانی ✱ اے کار پہ ھلوھالو نہ بیت بزاں پہ آسانی نہ بیت ۔ + سالونک ءِ نازینک ءِ ھنگیجی گال ۔
- **ھلھل :** (ہَ لْ ہَ لْ) جوشش ، لھڑ ، ولول ، بے تاھیری ۲۔ پادینک ۔

- **هلینگ :** (ہَ لِ ےَ ن گ) درمانے، دوزات اَنت ١۔ سیاہ ٢۔ زرد۔ حُلابے۔
- **هلینہ :** (ہَ لِ ے ن ہ) بچار «هلینی» (بچار بُت)
- **هلینہ گون :** (ہَ لِ ے ن ہ گ وَن) مچے کہ ایشی ءِ کلونٹ زرد اَنت
- **هلینی :** (ہَ لِ ے ن ی) مچے ءِ ایشی ءِ کلونٹ زرد اَنت۔
- **هَم :** (ہَ م) هوں! من هم کایاں ۔ توهم بیا۔ یک ءُ دُروَر
- **هما :** (ہَ م ا) یک مردم یا چیزے زانگ ءِ رندءِ آئی ءِ بابتءَ گوشگ بیت کہ "هما گجا اِنت» بزاں هما چیزیا مردم۔ همائی ءِ بزاں هما چیز ءِ یا مردم ءِ
- **هماپ :** (ہَ مَ اپ) بزاں تچکیں زمین ءِ هر جاگہ ءَ آپ یکیں کساس ءَ تان گپت ءُ هر جاگہے آپ ءِ چھلی یک اِنت اگاں ڈگار ءَ نہ مرزئے هم آپ نہ بیت۔
- **همال :** (ہَ م۔ م ال) بوجہ بڈءِ کنوک، بڈّی مُزّور، زمبیل کش۔ ★
- **همالی :** (ہَ م۔ م ا۔ ل ی) بڈّی مُزّوری ءِ کار ءُ نام۔ ★
- **هانام :** (ہَ م ا۔ ن ام) هانام ءَ، هاناما۔

هلینی

- **هاناما :** (ہَ م ا ن ام ا) اِے گال مُنندر ءَ «هانام ءَ» اِنت کہ ایشی ءِ بزانت هم چوکہ ایشی ءِ مُراد ءَ اِنت۔ بزاں «همانگ۔» "هاپم ءَ» بلے اِے گال چو کہ یکگالے کار مرد بیت ہمیشکا یکجا نبیگ بیت ءُ مراد ئے هاگرگ بیت اک، "هاناما تو اے کارکت بلے مُیت ءِ سَر ءَ ڈیکا گت» "توهاناما آتکگ ئے بلے یک برے نیتون اِت گرت «مُلائی ءَ هاناما هبر زُرت بلے پہ هزار جیڑھ ءَ رند»
- **هانگر :** (ہَ م ان گ ر) هانگو: هادیم ءَ، هاهدءَ، هاگرءَ ها دُوری ءَ۔ هاجاھاں۔
- **هانگو :** (ہَ م ان گ و) بچار «هانگر»
- **همائی :** (ہَ م ا۔ ءِ ی) هاکس یا چیز، همائی ئیگ: همائی ءِ، هاکس ءِ، هاچیز ءِ۔ ★
- **همب :** (ہُ م ب) کسانیں چہ هاک ءِ جوڑ کرتگیں درپ کہ آئی ءِ تہ ءِ جوانیں ناہ مان کن اَنت۔ همبی ناہ۔
- **همبار :** (ہَ م ب ار) هاکہ آئی ءِ بار چو کہ دگرے ءِ یک، دو همبار یں لیڑہ یا مردم، همتنگ۔
- **هم بالاد :** (ہَ م ب ال اد) هم کد، هم سر۔
- **همبا :** (ہَ م ب ا) مید مردم ءُ گیشتر بوجیگ ءِ مرحانی دریائی سوت کہ کار ءِ وهد ءَ گوش اَنت ئے
- **هم براہ :** (ہَ م ب ر ا ہ) هر دو ئینانی براہ مُزید ءِ یک بیگ۔

- **همبزانت :** (هَ م - ب - زَ ا نْ ت) هما گال کہ بزانت اِشی یک اِنت ۔ یکّیں بزانت دارو کیں گال ۔ ★
- **همبل :** (ہَ م ۔ بَ ل) بیل ، دوست ، همراه ، سنگت ، اے همبل ءِ گال دلوتانی بارہ ءَ پہ مادگین ءَ کار مرد بیت ۔ ★۲ ۔ لیمار : مُچّک ءِ پیداگ بوگ ءَ رندچہ مات ءِ لاپ ءَ درکیت ، مُچّک ءِ پوش ، مُچّک ءِ همراه ۔
- **همبند :** (ہَ م ۔ بَ نْ د) هاڈگار کہ بند اِشی یکجابنت ۔ پہ گوشی ءَ "هم زمین " ایں لبز ۔ ۲ ۔ هامردم کہ آئی ءِ ڈگار ءِ بند ءَ دگرے ءِ ڈگار ءِ بند ۔ یکّ اَنت یا کِشِ پہ کِش اَنت ۔ یک شَل ، بے پَتّسند ۔
- **همبوہ :** (ہُ م ۔ بُ وہ) اُمبوہ : پہ بُوءَ دَشیں بُو یا وشّی بُوئیں (همبوئیں) ءِ لیگار چادر ءُ همبوهیں ۔ پہ گُمرو کرتگیں ذر چک ءُ همبوهیں کُرہ ءِ شیهانی نگوُ همبوهیں ۔
- **همبلی بوء :** (ہَ م بَ لِ ی ۔ بَ وْ) چی پُٹّے ءِ لیب (بُندرءَ "همبل ئے بُرث" اِنت)
- **همپاد :** (ہَ م ۔ پَ اد) همراه ۔
- **همپاس :** (ہَ م ۔ پَ اس) پس یاگوک یادگر دلوتے یا اولاکے گار بیت ۔ همپاس ئے کن اَنت کہ رستر ئے مروارت ۔ هرکس ئے زانت کار چے یا وا لے زمینءِ میں دینت ءُ گوش اَنت "همپاس" اِنت ۔
- **همپان :** (ہَ م ۔ پَ انْ) هیشک ءُ همپان ، مَشک ءِ گواتو ، پیلک ، کیس پیلک یا پوست ءِ پیلک کہ زر هم مان ئے کن اَنت ۔ باز جاگہ ءَ چہ هاکءَ جوڑ کرتگیں همب ءُ گُپ ءِ گوشِ اَنت ۔ یاکہ دیز ءَ کہ ایشی ءِ تہ ءَ گرنچ ءُ چٹینک ایر کنگ بنت ۔
(پارسی : انبان) وشینگ ءِ ماں همپان ءَ ، دگرشینگ ءَ دنتان ءَ
- **همپت :** (ہَ م ۔ پَ ت) همتپاک ، هم سنّت ، هم سِتک ، هم دست ۔ ★
- **همپنگ :** (ہَ م ۔ پَ ںْ گ) لوگ یا گار یا مے رنگیں جاگہے کہ تہ ئے پیچ اِنت آئی ءِ سر ءِ بهر ءَ کرنچ اِیت آئی ءِ تہ ءَ بہ کپایت هالگیں جاگہ ءَ پُر بہ کنت ۔ جات ءِ همپنگ ۔ مانشں ءِ همپنگ ۔ گار ءِ همپنگ ۔ لوگ ءِ همپنگ)
- **همتان :** (ہَ م ۔ تَ انْ) هم برابر ، هملس ، هملسونیں زمین کہ اود ءَ آپ ءِ تان یک پیم ءَ بیت ۔ ★
- **هم تب :** (ہَ م ۔ تَ بْ) یک تبیں مردم ، هما مردم کہ گوں یک دومی ءَ شرسیل اَنت ★
- **همتپاک :** (ہَ م ۔ تِ پَ اک) یکدل ، تپاک
- **همتران :** (ہَ م ۔ تَ رَ انْ) همدل ءُ هم شَور ۔
- **همتنگ :** (ہَ م ۔ تَ نْ گ) برابر ۔ کش پہ کش ۔ هم کش (لاشو کپتنگ اَنت همتنگ ءَ) (لاشو همتنگ ءَ کپتگ اَنت پولاتیں) ۔
- **همتوار :** (ہَ م ۔ تَ وَ ار) هما کہ توار ءَ شریک اِنت ۔
- **همتیر :** (ہَ م ۔ تِ یْ ر) کش پہ کش یا پُشت ماں پُشت اوشتاتگیں دو یا گیشتر مردم یا دگر ساهدارے گوں یکّیں تیر ءَ جنگ ۔
- **همتیل :** (ہَ م ۔ تِ یْ ل) هم پسند ، هم سروک ، همسر ، هم سال ، هم بالاد ، هم کد ۔
- **همجرات :** (ہَ م ۔ جِ رَ ات) دو بیاتانی جن وت ماں وت ءَ همجرات اَنت ۔
- **همجنگ :** (ہَ م ۔ جَ نْ گ) یک جنگ ، یک پیم ، یک وڑ ۔
- **همجواب :** (ہَ م ۔ جَ ۔ وَ اب) هما مردم کہ گوں سستریں مردمے ءَ همجوابی کنت ۔ بچار " همجوابی " ★
- **همجوابی :** (ہَ م ۔ جَ ۔ وَ ا ۔ بِ ی) سستریں مردمے ءِ هکّل ءُ ترندیں هبرانی جواب ءَ ترتینگ یا گوڑائی ءَ دو پہ دوئی کنگ ۔ ★
- **همد :** (ہَ مْ د) همے اِد ءَ بزاں همے جاگہ ءِ جند ۔ " همد همد ءَ " کمتریں پند ، دیم پہ دیم ، کمتریں وهد ۔

- **همدان :** (ہَ مْ دَ انْ) • همد » ءِ باز : پلانی همدان اِنت بزاں ھمے جاگھاں اِنت دگہ جاگھے نہ شتگ ۔
- **همدرد :** (ہَ مْ دَرْدْ) درداں شریدار ۔
- **همدرور :** (ہَ مْ دَرْ وَرْ) منت ۔
- **همدست :** (ہَ مْ دَسْ تْ) دست ماں دست ۔ تپاک ، همدل ۔
- **همدک :** (ہَ مْ دُکْ) کترءُ کساں ترءُ نزیک تریں ۔ " همد " ءِ کساں رنگ ۔
- **همدل :** (ہَ مْ دِلْ) دوئیناں دل ءِ یک بیگ بزاں دوست ءُ یک دگر ءِ دردوار ۔ تپاک ۔
- **همدم :** (ہَ مْ دَمْ) همدل، همراه، همدرد ۔ بت : " یارے یا دوستے کہ نہ بیت همدم ' تئے کہ بہ روت جهندم "
- **همراز :** (ہَ مْ رَازْ) رازدار ۔ دلی دوست کہ یکے دومی ءِ رازدار اَنت ۔ ✪
- **همراه :** (ہَ مْ رَاهْ) پہ جاھے رَوگءَ دو مردم یکجا رَوَانت اِے ھردوئیں "همراه" اَنت ۔ همشور ، همدل ۔
- **همرد :** (هَ مْ ۔ رِدْ) یکیں ردء ، تپاک ۔ ★
- **هم رنگ :** (ہَ مْ رَنْ گْ) یک رنگ ۔
- **هم رواج :** (ہَ مْ رَوَاجْ) هم ریپتار ۔
- **هم رِش :** (ہَ مْ رِ شْ) هم کار ، هم تب ۔
- **هم ریشش :** (ہَ مْ رِیْ شْ شْ) همتیل ، همسوگ ۔
- **همزات :** (هَ مْ ۔ زَ اتْ) یک زات ، یکیں زات ءِ ، یکیں سندءِ ، یکیں اُمرءِ ، یک راست ۔ ★
- **هم زامات :** (ہَ مْ زَ امَ اتْ) دو گوھارانی مرد یک ءُ دگرءِ هم زامات بنت ۔
- **همزان :** (ہَ مْ زَ انْ) هم کونڈ ، کونڈ پہ کونڈ ، زان پہ زان ، هم دیوان ، هم مجلس سہ اے مجلس ءِ همزان ستوھیں من ءَ را ۔ سید
- **همزانت :** (ہَ مْ زَانْ تْ) یکیں زانگ ءِ ۔ همزانگ ۔
- **همزانگ :** (ہَ مْ زَ انْ گْ) همزانت ، هم سما ۔
- **همزبان :** (هَ مْ ۔ زُ ۔ بَانْ) یکیں زبان ءِ مردم ، هما مردم کہ یکیں زبان ءِ گپ جنی اَنت ، یکیں راج ءِ مردم ★
- **همزرد :** (ہَ مْ زَرْدْ) همدل ۔
- **همزمانگ :** (هَ مْ ۔ زَ ۔ مَ ا ۔ نَ گْ) یکیں زمانگ ءِ ، یکیں دور ءِ " همعصر " ★
- **همزور :** (ہَ مْ زورْ) یک زور ، زورءَ برابر ۔
- **همساهگ :** (ہَ مْ سَ اھِ گْ) " همسائگ "
- **همسائگ :** (ہَ مْ سَ اءِ گْ) همساهگ : لوگ اُش کہ نزیک نزیک اَنت آ دُرست یک دگرءِ همساھگ اَنت ۔ همساھگ : بزاں ھر یکے ءِ لوگ ءِ ساھگ دومی ءِ لوگ ءَ گیپت " همساھگ آمب ءِ ساھگ "
- **همستک :** (ہَ مْ سِ تْ کْ) همدل ، همدست ، همتپاک
- **همسر :** (ہَ مْ سَرْ) هم زات ، هم اُمر ، هم سند ۔
- **همسرو :** (هَ مْ + سَ رُو) همسوگ ، همسر ، هم سند ★
- **هم ستا :** (ہَ مْ سَ سْ تَ ا) هم هیال ۔ یک پمیں ستا دار وکیں مردم ، هم پگر

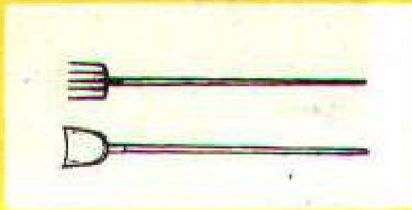
- **هم سما :** (ہ َ م + س َ م َ ا) هم زانت .
- **هم سنت :** (ہ َ م + س َ ن َ ت) هم پت ـ هم شور ـ
- **هم سند :** (ہ َ م ـ س ِ ن َ ڈ) یکیں سندء مردم ـ ★
- **همسنگ :** (ہ َ م + س َ ن گ) کش ءُ مس ءِ یک بیگ بزاں دو چیزء گرانی یک ءَ بنت ـ لپھانی بند همسنگ بنت .
- **همشام :** (ہ َ م + ش َ ا م) بے شام بزاں کسے ءِ کہ شام مہ بیت .
- **هم شور :** (ہ َ م + ش َ و ڑ) هم پت . هما مردم کہ شورء ءُ سوڑگ اِش یک اَنت ★
- **همشیر :** (ہ َ م ـ ش ِ ی ڑ) همشیرکیں جنک ـ بچار " همشیرک " ۲ ـ جنینے کہ گوں وتی چُک ءَ دگرے ءِ چُک ءَ هم سیچین ایت آچُک همشیراَنت ـ
- **همشیرک :** (ہ َ م ـ ش ِ ی ڑ ک)
- **هم شیر :** (ہ َ م + ش ِ ی ڑ) هما جنینے کہ وتی چُک ءَ گوں هور دگہ جنینے ءِ چُک ءَ سیچین ایت آچُک هم شیر گوشگ بنت .
- **هم شیرک :** (ہ َ م + ش ِ ی ڑ ک) هما ات ءِ چُک کہ دنیگا اولی ءَ شیراں سرءَ گتگ دو می پیداگ بیت .
- **همک :** (ہ َ م ُ ک) هریک ، هریکے .
- **همکار :** (ہ َ م + ک َ ا ڑ) یکیں کارء مردم .
- **هم کچ :** (ہ َ م ـ ک َ چ) هم کساس ، هم کد یک کچ ءُ کساسیں چیز یا مردم ★
- **هم کد :** (ہ َ م + ک َ ڈ) یک کد .
- **هم کساس :** (ہ َ م ـ ک ِ س َ ا س) بچار " هم کچ " ★
- **هم کوپگ** (ہ َ م + ک و پ َ گ) هم کنگ .
- **هم گٹ :** (ہ َ م + گ ُ ٹ ٹ) یک گٹ ءِ بیگ . همتوار ـ
- **همگرنچ :** (ہ َ م + گ ُ ڑ َ ن چ) بستگیں . گرنچ داتگیں .
- **همل :** (ہ َ م ـ م َ ل) مردینی نامے ـ همل کلمتی : همل ءِ جیهند کلمتی بلوچانی ناماوریں مردے بوتگ گوں پرتگیزاں ایشی ءِ جنگ ءِ داستان باز مشهور اَنت ★
- **همل ءُ مهگنج :** (ہ َ م ـ م َ ل ـ ءُ ـ م َ ہ گ َ ن ج) همل ءِ جیهند کلمتی ءِ داستان ءِ نام ءُ " همل ءُ مهگنج " کہ بلوچی زبان ءِ اولی تامر اَنت ـ اِے تامرء بامرد نامی ئیں تامرکار انورا قبال اِنت ءُ ایشی ءِ شیاهگ سید هاشمی ءَ نبشتگ ـ اے تامر هما زمانگ ءَ (۷۶ ـ ۱۹۷۵) ایرادگری ءِ سبب ءَ شنگ نہ بوتگ ـ انوں هم چہ همے ترس ءَ یادگہ نیموں نے ءَ شنگ بوگ ءَ نہ اِنت کہ بلوچی زبان ءُ دود ءُ ربیدگ ءَ مزنیں تاوانے . ★
- **هم لیب :** (ہ َ م + ل َ ے ب) هماکہ هور لیب کن اَنت .
- **هملس :** (ہ َ م ـ ل َ س) املس ، هملسون ، همتاپی ، برابر . ★
- **هملسون :** (ہ َ م + ل َ س و ن) همدست ، هماتیں چیز یا زمین کہ پچ گلگ ءُ سرگ ، گلّ ءُ کلوند ءُ برزی ءُ جهلی مان ءَ مہ بیت ـ سلپ ـ سلّ ـ چک
- **همنام :** (ہ َ م + ن َ ا م) دو مردم کہ هردوئینانی نام یک اَنت آهمنام بنت ـ
- **هم نند :** (ہ َ م + ن ِ ن ڈ) هماکہ گوں دگرے ءَ یکجا نشتگ (پارسی : هم نشین) .
- **همود :** (ہ َ م ُ و ڈ) هما نام گپتگیں جاگہ ـ هما اود ، اود ءِ جند .
- **هموداں :** (ہ َ م ُ و ڈ َ ا ں) همود ءِ باز : پلانی همودان اِنت بزاں هما اوداں اِنت ـ هما جاگهاں اِنت ـ همودءَ ، آودءَ ـ

- ھموشں : (ہَ مِ وْ شْ) چیزے کہ کسے ءَ نہ دیستگ ۔ سلامت اِنت (محفوظ) ھما زمین یا کاہ چَر کہ دنیگا لگتمال نہ بوتگ ۔ ھما جاگہ کہ کسی پادرَو نہ بوتگ ۔ لگتمال ءُ لترءِ چپ
- ھمہمہ : (ہَ مِ ہَ مَ ہْ) بگر بدار ، دبدبہ ۔
- ھمے : (ہَ مِ ے) "ھمیش" ءِ شُستگیں رنگ اِنت ۔ بزاں ھمے چیز ، ایشی ءِ جند ۔
- ھُمیر : (ہُ مِ ئی رْ) ھمیری : آرت ءَ تِرکَن اَنت ءُ ایرکن اَنت ۔ وَخ شَش کلاک ءَ رَندگتیں کُپ اِیت ءُ کُتیں تِرشتیں بوُیے کنت ۔ پَچ اَنت ءُ ۔ اِے نگن ءَ "ھُمیری" گوش اَنت ۔
- ھُمیری : (ہُ مِ ئی رِ ئی) بچار "ھمیر"
- ھمیش : (ہَ مِ ے شْ) ایشی ءِ جند ۔ ھروَھد ، ھمیشہ (اوستائی : آیش ۔ ہ ء ھمے یسنا عل)
- ھمیشہ : (ہَ مِ ے شَ ہْ) ھمیش ، ھروھد ۔
- ھَمتیل : (ہَ مْ ہِ ے لْ) تیرانی کتار ، پوستے کہ تیرمان کنگ ءُ گوُدءَ کنگ بیت ۔
- ھَمینگر : (ہَ مِ ی نْ گُ رْ) ھمینگو : ھمے دیم ءَ ، ھمے ھند ءَ ، ھمے کرّءَ ، ھمے نزیک ءَ ، ھمے جاھاں

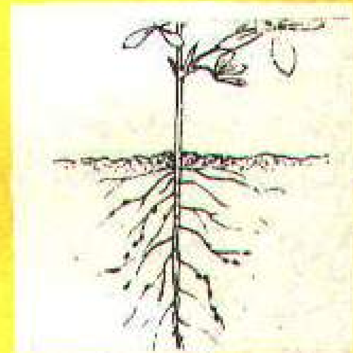

- ھمیشکا : (ھ ۔ مِ ے شْ ۔ کَ ا) ھمے واست ءَ ۔ ھمیشکا ۔ چیشکا
- ھمینگو : (ہَ مِ ئی نْ گْ وْ) بچار "ھمینگرُ"
- ھَنّام : (ہَ نْ نَ ا مْ) بچار "اَنّام"
- ھُنب : (ہُ نْ بْ) بچار "ھُمب"
- ھنبل : (ہَ نْ بَ لْ) بچار "ھمبل"
- ھَنبوہ : (ہَ نْ بْ وْ ہْ) بچار "ھمبوہ"
- ھُنّپ (ہُ نْ پْ) مکر ، ھُنر ، ھیلہ ۔
- ھنپاس : (ہَ نْ پَ ا شْ) بچار "ھمپاس"
- ھنپان : (ہَ نْ پَ ا نْ) بچار "ھمپان"
- ھنج : (ہِ نْ جْ) سبزءُ آباد — PPB,LWD; HANJ: Graceful, pretty
- ھنجر : (ہَ نْ جَ رْ) جمبیا ، کاتار (پارسی : خنجر) (بچار ئُت)
- ھَند : (ہَ نْ دْ) جاگہ ، مانشتءِ کَل ، کَل ۔ گود ، کِرّ ، نزیک ۔

- **ھند :** (ھِ ن دْ) اتوں، ھمے دمانءَ، ھمے ساعتءَ۔ ھِندنا ھندءَ بلکیں کیت۔ اند۔
- **ھندگ :** (ھَ ن دَ گ) کندگ۔
- **ھندول :** (ھِ ن ۔ دْ وْ لْ) مزنیں گوازنگ کہ اِشی ءِ تہءَ مزنیں مردم نندانت ءُ شِیکّ وَرانت۔
- **ھِنڈ :** (ھِ ن ڈ) کُوکّ یا رستر ءِ پَشپاد۔ ھِنڈجنگ۔ پَشپادانی سرءَ رندگ، بازجاگءَ "ھِنڈجنگ"ءَ "ھِنڈ ءِ جنگ" ھم گوُش اَنت ءُ ھمے رنگءَ بازجاگہ مادگیں کُچکّ "ھِنڈ"ءَ ھم "ھِنڈ" گوُش انت۔
- **ھُنڈال :** (ھُ ن ڈا ل) آھُنڈ، ہُنڈال، روتگ۔ (بچار بُت) ★
- **ھنڈلاں کسکک :** (ھِ ن ڈَ لَ ا ن ۔ کِ سْ کْ ۔ کِ سْ کْ) ھِنڈلاں کلوسکی، اردکاں کلوسکی : لیبے کہ بچکّ یک رِدءَ اوشت اَنت یک ڈراھیں لٹے یکےءَ گون اِنت کہ ماں ئے بُرّایت یک بچکّے (کہ آئی ءِ سرءَ کپتگ) پہ لٹ ءِ جنگءَ زوت ءُ ایے دگہ ڈُرست مچاں سرکپ انت آبچکّ لٹ ءَ چِنت بیرہ کنت یک دستے ءَ لٹءَ دار اِیت ءُ گوں دومی دستءَ مچّانی کلمپگاں گِران ءَ سرکپ اِیت ءُ گوں ھمے ڈراھیں لٹ ءِ یکےءَ جنت ھرکسےءَ کہ لٹ لگ اِیت پدءَ ھمائش چِنوک بیت۔
- **ھنڈلاں کلوسکی :** (ھِ ن ڈِ لَ ا ن ۔ کَ لُ وْ سْ کِ یْ) بچار "ھِنڈلاں کسکک"۔
- **ھَنڈی :** (ھَ ن ڈِ یْ) نامے

ھنشون

ھنڈال

- **ھَنز :** (ھَ ن زْ) یک کہ سِکیں کورئے کار اِیت پہ ئیچءَ شترِ اِنت، کساں کورئے کار اِیت یک سرے کل جن اَنت ءُ سِندات کن اَنت ایشی ءَ دربندگوُش اَنت۔
- **ھَنسگ :** (ھَ ن سَ گ) مزنیں اِستان کہ چہ مَنجل ءَ بَٹّ ءِ کَشگءَ کار مردبیت۔ بچار "گوں" "انگ"۔
- **ھُنش :** (ھُ ن شْ) بچار "ھونش"۔
- **ھَنشگ :** (ھَ نْ شَ گ) مُڈّوءِ زات ءِ کامے۔ مردی نامے۔
- **ھَنشون :** (ھَ نْ شْ وْ نْ) سُھروءُ ماشِ یا کَلَہ ءِ جوھان ءِ کِیلاھگ ءِ کاربوج کہ چہ دارءَ جوڑبیت۔ دستگ ئے ڈراج اِنت۔ سرئے چہ دارءَ چہ آسن ءَ ھم جوڑ اِنت چوکہ دست پنجگءَ لنگک ئے پہ اِنت۔ یک داستے ءِ سر چوکہ بَرْ دءَ پَتن اِنت۔ (بچار بُت)
- **ھوا :** (ھَ وَ ا) جنینی نامے + بی بی ھوا (بابا آدم ءُ حوا) نیگراھی رھبندءَ مُجنگیجی جنین۔ ★
- **ھوا :** (ھَ وَ ا) موسم، مولم، بوم، "فضاء" ★
- **ھنکاپگ :** (ھَ ن کَ ا پَ گ) کِشار کہ نوکی چہ پلءَ درکیت ءُ ھورے گپت ئے۔ تون زمین پدءَ بَدایت ءُ کِشار ءَ پُرنچ اِیت ءُ مُردگءَ نیل اِیت۔ زمین ءُ کِشار ھنکاپگ۔ ھنکاپگیں ڈگار یا کِشار۔

- هنکتگیں : (ہَ نَ ـ کِ ـ تَ ـ گِ ـ ے ں) پیش اِتگیں ۔
- ھَنکین : (ہَ نّ ـ کِ ـ ے ں) بُندریں جاگہ ۔ گوھنیں ھنکین جاہ ۔ ہمیشی لوگ ءُ جاگہ ۔ ادارگی جاگہ ءَ "بھارلوگ" گوشں اَنت ۔ Permanent residence.
- ھِنگ : (ہِ ں گ) درمانے کہ بوئے باز ترندانت ۔ دَلوتاں چہ زانیگ ءَ رند ناہ ءَ کن اَنت ءُ دَ ینت کہ زیت لیمار بہ کنت گوش اَنت کہ اگاں لاپ پُری بہ حُقّے بہ وارت اِشکندہ تُرس اِنت ۔ دوست ءَ گوش اَنت ــ " بر گوں کھر بائیں ھنگ ءَ "
- ھَنگام : (ہَ نَ ـ گَ ام) سرجمیں شپ یا سرجمیں روچ ءِ وھد ۔ ۱۲ اَدار شپے روچ دوھنگام اَنت ۔ شپا ھاپ ءِ ھا بھر سرجمیں ۱۲ ادارءَ بہ یک ـ ڈگارے ءَ بہ روت ۔
- ھِنگلاج : (ہِ نّ گِ لَ اج) بلوچستان ءَ جاگہے ءِ نام اِنت ۔ گوش اَنت کہ اود ءَ گورانی مزنیں زیارتے ۔
- ھِنگلوہ : (ہِ نّ ـ گَ ـ لْ وْہْ) ھنگلوہ منجھاں ۔ رنگ پہ رنگ ، ھر رنگ ۔ PPB,LWD;HENGLO: Many colourd
- ھِنگول : (ہِ نّ ـ گْ وْ لْ) بلوچستان ءَ کورے ءِ نام اِنت ۔
- ھِنگی پترک : (ہِ نّ گِ ی ، پَ ـ تْ رِ کْ) درمانے ۔
- ھَنوشّ : (ہَ نُ وشْ) نشہ ، بنگ ، ترنداپ کہ سرءَ جنت ھنوش کنت ۔ بے ساد ۔ سادارءَ بے ساری ، کیپ ، مست چہ کیپ ءَ ۔
- ھِنّی : (ہِ نْ نِ ی) درچکے کساں تاکیں کہ تاکان ءِ ھوشیں اَنت چوپ اَنت مین اَنت ءُ دست ءُ باداں پرکن اَنت کہ سُھر رنگ بنت ۔ بازکماشیں مردیچی تی ریشاں ھِنّی کن اَنت ۔ ءُ جنین وتی سرءَ ۔ سالونک ءِ چہ لوگ ءِ رَدگ ءَ یک شپے بیسر دست ءُ پادانی ھِنّی کنگ ءَ ربیدگ ۔ « مرچی مرید ءِ ھنّی اِنت　پلانی ءِ ھنّی ءَ بریں ۔
- ھَنیچگ : (ہَ نِ ی چ ـ چَ گ) پیشانی ۔
- ھَنیشگ : (ہَ نِ ی ـ شَ گ) بچار « ھنیچگ »
- ھَو : (ہَ وْ) اِنا ءِ چپ ، (YES)
- ھَوات : (ہَ وَ اث) رَنگ ءَ ملا ءِ بانگ ءَ بہ رَ اَنت مخاری ءِ وھد ءَ کہ اَنت ءُ دوش اَنت ۔ ملے بھارگاہ ءَ انیشی ءَ گوشں اَنت « رنگ ھوات ءَ بُرتگ » ۔ شیوان ۔
- ھَوات ۲ع : (ہَ وَ اث) سیاہ ءِ سرءِ تازگیں گوات (نہ شیر ءُ روگن نہ کنڈ پا ءُ شار بیتگ ءُ نا ھوات ءُ پژم ءُ مُود)
- ھوادار : (ھَ وَ ا ۔ دَ ا رْ) ملس ، سُبکیں مردم ۔ ★
- ھوار : (ہَ ـ وَ ا رْ) ھَو ر ، یکجا ، لوڑ ۔
- ھواری : (ہَ ـ وَ ا رِ ی) ھو ری ، یکجاھی ۔ ھواری بٹ : ماھیگ ، گوشت گوں بٹ ءَ یکجا گراڈگ ۔
- ھوپ : (ہَ وْ پْ) ناوراھی ، بدیں ناوراھی ۔
- ھوپی : (ہَ وْ پِ ی) ناوراھجان ۔
- ھوت ۱ع : (ہَ وْ ث) بلوچانی زاتے ۔ چوکہ رِند ءُ لاشار ءُ کورائی ءَ الیشی ءَ ھم بلوچ ءِ سربُن ءَ بلوچ خان ءِ چُک گوش اَنت ۔ ملے ھوت نامیں مردم نیست ءُ نہ بوتگ ۔ البت « ھوتی » بوتگ (ھوتو ۔ [illegible] دارندہ زمہ وگلہ خوب ۔ اوستا) پمنی ترءَ ھے « ھوتو » اِنت کہ « ھوت » گوشگ بیت پرچاکہ « تھ » ءَ ھرجاگہ ءَ « ث »

بنشتگ اِنت۔

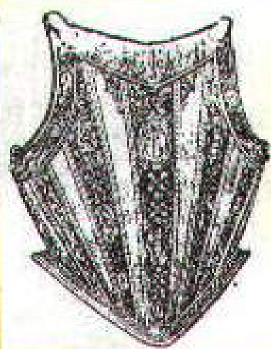
- **ھوت:** (ہ وْ تْ) (اوستائی ھئوت : ھئو سے ھم معنا HAOTA۔ پُشت۔ تخم، نژاد صلب۔ یسنا ۷) اے چہ ھَو ءَ دراتکگ (ھواسم سے در 'HAV' زائیدن یسنا ۱) چہ الیشی ءَ زانگ بیت کہ ھوت ء ' ء' زئی ء اِنت کہ رندءَ وت ءَ جتائیں مکئے ءِ نام اِش داتگ۔ اک : ــ میر جلال ھان اَت میری تاجدار باڈوءِ ھوتانی گھیں سردار۔ جلال ھان رندانی بُن زہ اِنت اگاں جلال ھان رندے۔ اے ہبّہ آئی ءَ ھوتانی گھیں سردار گوش ایت گڑا ابزاں ھوت ھم رند اَنت۔
("باڈو" باھو ءِ گونڈھیں نام)
- **ھوتان:** (ہ وْ تَ ان) نامے
- **ھوتک:** (ہ وْتْ کْ) کسانیں ھوت۔ نامے۔
- **ھوتک:** (ہ وْ تَ کْ) نامے۔
- **ھوتی:** (ہ وْتِ یْ) نامے۔
- **ھوٹگ:** (ہ وْ ٹَ گْ) بندے کہ پہ آپ ءِ دارگ ءِ ھاترءَ بندگ بیت۔ تلاوگ۔
- **ھُود:** (ہُ وْ دْ) بچار "ھودگ"۔
- **ھُودگ:** (ہُ وْ دَ گْ) ھُود، ھودہ، ھودگ، ھُدہ : راست ءُ ھکّ ءَ گوش اَنت۔ بےھودگ ءُ ناھودگ ناھکّ ءُ دروگ ءُ رَدی ءَ گوش اَنت۔
- **ھوڈ:** (ہ وْ ڈْ) گنگ، ھونڈ، نادانیں مردم، رستری واجاہ۔ مُشک ھوڈ۔
- **ھُور:** (ہُ وْ رْ) عربی، حور۔ ھاجنیں کہ گلباگ ءِ مردماں دیگ بنت، کھربائیں کُہرگ ءِ دُرچک ءِ نام کہ کھرباھمیشی ءِ شُترِ اَنت۔
- **ھور:** (ہ وْ رْ) ھمودءَ کہ دریا ءُ کور ءِ دپ یکجا بنت ءُ دراجی ءَ آپ بیت اِدءَ گورم نہ بیت + یکجا، ھوار۔
- **ھَور:** (ہ وْ رْ) جبر یا جمر کہ گوار ایت ھم گوارگ ءَ ھَور گوش اَنت۔ ھَورءُ ھرگ (اوستائی : اَوْرَ سے کلمہ اسے ابر یسنا ۷۔)
- **ھوراپ:** (ہ وْ رَ اپْ) ھور ءِ آپ۔
- **ھوران:** (ہ وْ رَ انْ) جنینی نامے۔
- **ھوربند:** (ہ وْ رْ بَ نْ دْ) دریا ءِ آپ کہ ھُور ءِ تہ ءَ بیل ءَ کیت وھدے کہ آلاڈ بیت ھور ءِ دپ ءَ ماھور بند اَنت کہ ماھیگ کہ ھُور ءِ تہ ءَ آتکگ اَنت پدءَ شُت مکن اَنت۔ اے ماھور ءِ جندءَ ھم "ھوربند"، گوش اَنت۔
- **ھورپد:** (ہ وْ رْ پَ دْ) ھورانی رَند، ھَورانی آسر، ھورانی دَرانی گُٹگ ءَ رَند۔
- **ھُورت:** (ہُ وْ رْ تْ) اُورت، ایرت۔ شینکانی رَنگ۔
- **ھَوردَر:** (ہَ وْ رْ دَ رْ) ھورانی گوارگ ءِ دَر، ھورانی موسم کہ دہ دَراَنت یک دَرے دہ روچ اِنت۔
- **ھوردگ:** (ہ وَ رْ دَ گْ) ھَوار توار، ھور تھور، شیلابیلا۔ Mixed, mixture.
- **ھُورک:** (ہُ وْ رْ کْ) نامے۔
- **ھورک:** (ہ وْ رَ کْ) حالیگ، ھادَرپ کہ ہچ سئے مان نیست۔
- **ھورکان:** (ہ وْ رْ کَ انْ) نامے۔
- **ھَورگواران:** (ہ وْ رْ گْ وَ رَ انْ) ھَور ءُ گواران۔

- هورو : (ہَ وْرَوْ) "هورو هوروایرئے" اے لبب لچہّ ءِ تہ ءَ پہ "هور" ءَ گوش انت ئے ۔
- هوری : (ہَ وْرِیْ) نامے ۔
- هوریگ : (ہَ وْرِیْ گْ) نامے ۔
- هوری مات : (ہَ وْرِیْ مَ اتْ) مُهریں بکریگے ۔
- هوڑو : (ہُ وْڑَوْ) هوڑ ، بازجاگہ ءَ یکدار ءَ گوش انت ۔
- هوز : (ہَ وْزْ) تازی ءِ معوض ۔ تلاوگ کہ پہ دیوال ابستگ ۔
- هوژ : (ہُ وْژْ) بچار ۔ هونژ ۔
- هوس : (ہَ وَسْ) ترُن ، تمرد ، گوردگ ، لالشت ، واهگ ، نتاهیر ۔
- هوسارگ : (ہَ وْسَ ارْگْ) بچار = اوسارگ ۔
- هوسپان : (ہَ وْ سْ پَ انْ) بچار = اوسپان ۔
- هوسدار : (ہَ وَ سْ دَ ارْ) هوسناک ۔
- هوسناک : (ہَ وَ سْ نَ اکْ) هماکہ بازهوس کنت ۔ مست ، گوردگ ۔

کج ءِ هوش

- هوش[1] : (ہَ وْشْ) زانگ ۔ اگل ، سما ۔ ترانگ ۔ یات ۔ (اوستائی : آئوش ۔ (اوستا ۔ هسے ۔3 ۔) هوش ، مرگ ۔ یساط)
- هوش[2] : (ہَ وْشْ) کج ءِ هوش کہ کلونٹ ئے پرانت ۔ هوش بند ۔ (بچاربت)
- هوشاپ : (ہَ وْشَ اپْ) کولواه ءَ زانتگیں جاگھے ءِ نام انت ۔ (هوشاپ ءِ کلگ) مزنیں آزمان گندیں ڈگار ۔ کورانی گور ءِ ڈگار ، سیراپ ءُ آبداریں زمین
- هوشاپے : (ہَ وْشَ اپْ) سربازءَ سرآزمان گندیں زمین ءَ هوشاپ گوش انت ۔ هشکاوگیں ڈگار ۔
- هوشار : (ہُ وْ شْ شَ ارْ) "هوشارگ" ءِ توار کہ مار ءِ توار انت ۔
- هوشارگ : (ہُ وْ شْ شَ ارْگْ) مار ءِ "هُش" یا "پُهنگ" ءِ توار کنگ ۔
- هوشاری : (ہُ وْشْ شَ ارِیْ) لیبے کہ الیشی ءَ سنگاں ٹکی یا سنگاں کتی هم گوش انت ۔
- هوشام : (ہَ وْشَ امْ) هماتج کہ نہ پرش ایت توری هرچنت آپ ببورئے ۔ آپ کشی ۔
- هوشبند : (ہَ وْشْ بَ نْ دْ) کج ءِ سرجلیں هوش ۔

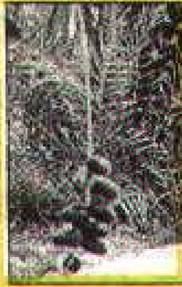
- **ھُوشت** : (ہ ُ وْ شْ ٹ) مَست، جوش، ھار ءِ اوّلی زور، لیڑہ کہ مَست بیت پہ آئی ءِ ڈرپتینگ ءَ گوش اَنت "بوھُشت، ھُشت یا ھُوشت ھوشت!!"
- **ھُوشّت** : (ہ ُ وْ شْ شْ ت) بچار " اوشت "
- **ھوش کش** : (ہ ُ وْ شْ + کَ شْ شْ) ھُوشگ کُش؛ مزنیں ئچ۔
- **ھوشگ** : (ہ ُ وْ شَ گْ) گلّہ یا مُھر و ءُ دگر وَ ھلے ءِ ھوشگ کہ دان ھمیشی ءِ تہ ءَ اَنت۔
- **ھوشگ کش** : (ہ ُ وْ شْ گْ + کَ شْ شْ) بچار " ھوش کش "۔
- **ھوش گوش** : (ہ ُ وشْ + گُ وْ شْ) پہ ھوش ءُ ھیال ھبر ءِ گوش دارگ۔ پہ جوانی پرغاں بردار بیگ۔
- **ھوشمند** : (ہ ُ وْ شْ مَ نَ دْ) سرپدیں مردم، زانشکار۔
- **ھُوشیار** : (ھُ وشْ۔ یَاز) ھما کہ ھوش ئے ھمراہ اِنت، ھوشمند، سرپد۔ ھبردار "ھشیار"۔ ★
- **ھُوک** : (ہ ُ وْ کْ کْ) لدیگ، ھیک، گُراز۔ Pig.
- **ھَوکار** : (ہَ وْ کَ اڑ) ھما مردم کہ ھرچے ءَ گوش ئے ئے گوش اِیت ھو۔ ھما مردم کہ ھرکارے پرمائے ئے جواب نہ دنت ھاکار ءَ کنت۔

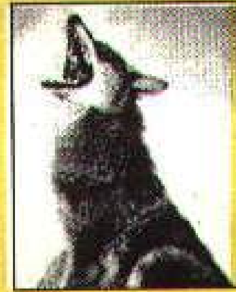
ھَول

- **ھوکارگ** : (ہ ُ وْ کَ ازگْ) ھوک کنگ، دل ءِ بدبوگ ءُ پریشانگ ءَ ھوک کنگ، "ھُوک کنگ" ھُوکارگ دل ءِ پادآیگ (کہ مُبدرۂ لاپ اِنت دل نہ اِنت)۔
- **ھوک کنگ** : (ھ وْ کْ + کَ نَ گْ) بچار "ھوکارگ"
- **ھوکی** : (ہ ُ وْ کْ کِ یْ) مُچّے کہ کلونٹ ئے ئمر اِنت۔
- **ھوکین** : (ھُ وْ۔ کْ ئے نْ) گورءِ ھا جاگہ کہ مثالیگ بیت یا گُڈگ ءُ گوزگ بیت FORD ۔ گور ءِ ھا جاگہ کہ اودءَ ایرکپگ ءُ آپ آرگ ءَ راہ اِنت۔ ھمودءَ کہ دلوت ایرکپَنت ءُ آپ وَرانت (بزاں چہ گور ءِ باندُم ءَ ایرکپَنت) چات یا چَنتر ءِ ھوکین بزاں وارئیگے وتی جھلگ ءَ پُرکنت پدءَ دوبر ھوکین بیت ھمے رنگ ءَ چنتر ءِ ھوکین اِنت۔ چات ءَ آپ کم بیت ءُ بروک باز یا چنتریگے ءُ ڈرشوک باز گُڈا گوش اَنت "چات یا چنتر ءِ ھوکین" اِنت۔ گورھوکین: ھما ھوکین کہ پہ نادری ءُ ناکامی مثالیگ بیت پرچا کہ دلجمیں ھوکین نہ اِنت۔
- **ھول** : (ہ ُ وْ لْ) آسنیں پوش کہ جنگ ءِ وھدءَ گورءَ کنگ بیت۔ (بچار بُت)
- **ھُول** : (ہ ُ وْ لْ لْ) پُل۔ مزنیں مالے یا لوگے ءِ سامان کہ ھرکس مرداں گیش بیت ءِ بارت ئے بزاں ھُول اِنت۔
- **ھُولاس** : (ہ ُ وْ لْ لَ اشْ) ھُولاسگ ءِ توار۔

- **هُولاسگ :** (ہ ُ وٗ ل اَ س گ) تولگ یا گُرک ءِ آواز، کُچک ءَم هُولاس اِیت بلے کُچک ءِ هُولاسگ ءَ بدیں پال زان اَنت (بچار رُبت)
- **هُولگ :** (ہ ُ وٗ ل گ) گوں بے کاریں چیزے یا بے آسریں دست گُٹی ءَ وتی وتی وهد ءَ بیادیگ یا انچیں کارے ءِ کنگ ءِ جُهد کنگ کہ دست ءَ نہ بیت : پلاں گوں پلاں کار ءَ هول اِنت ۔
- **هُولگ :** (ہ ُ وٗ ل ل گ) هُولاسگ ۔
- **هُولینگ :** (ہ ُ وٗ لِ ے ن گ) بے سیت ءَ وهد ءِ گار کنگ ۔ بے سیت ءَ گوں کارے دست گُٹ لوگ ۔
- **هولمب :** (ہ ُ وٗ لُ م ب) ذراجیں بارگیں ٹلے کہ آئی ءِ سر ءَ ذراجی دانگ یا ذراج بُرّیں چیزے پر بنت ۔ کلونٹ ءِ هولمب بزاں مچّے ءِ هوشس بند ءِ ٹال کہ کلونٹ اِش پر اِنت ۔ گولیش (بچار رُبت)
- **هولنب :** (ہ ُ وٗ لُ ن ب) بچار "هولمب" ۔
- **هوم :** (ہ ُ وٗ م) کاهے ۔
- **هُومار :** (ہ ُ وٗ م یَ ا ر) هُومارگ ، هُومارجنگ ۔ بیمناکیں توار ۔

کلونٹ ءِ هولمب

گرک ءِ هولاسگ

- **هُومارگ :** (ہ ُ وٗ م یَ ا ر گ) اُوتارگ ، هوتارگ ، اوتارگ ، چہ زهر ءَ یا درد ءَ یا واب ءِ تہ ءَ "هوم" ءِ توار ءِ نہ سر بیتوگیں ٹگے ءَ درآیگ
- **هُومگ :** (ہ ُ وٗ م یَ م گ) هومارگ ، هومارجنگ ۔
- **هون :** (ہ ُ وٗ ن) مردم ءِ دست ءَ یا پاد ءَ هر جاهے بُرّگے سُهرُبزیں آپے رچ اِیت هے هون اِنت ۔
- **هُوتارگ :** (ہ ُ وٗ ن یَ ا ر گ) بچار "هُومارگ" ۔
- **هوناک :** (ہ ُ وٗ نَ ا ک) هماکہ هون ءِ رنگ ءَ بیت ، هماکہ هونیں اِنت ۔
- **هونبند :** (ہ ُ وٗ ن ، ب ن د) هما درمان کہ چہ آئی ءِ کار مرد ءَ ٹپ ءِ هون یگ بند بیت ، دم ءُ چوٹ کہ پہ هون ءِ بند کنگ ءَ کار مرد بیت
- **هون بها :** (ہ ُ وٗ ن ، ب ہ ا) گُشتگین ءِ هون ءِ دیم ءَ زر ، مال یا دگہ چیزے دیگ ۔
- **هون بیر :** (ہ ُ وٗ ن ، ب ے ر) هون ءِ مَٹ ، هون ءِ بدل ۔
- **هون تنگ :** (ہ ُ وٗ ن ، تِ ن گ) هما کہ هون بہ تِنگ اِیت ۔ هما کہ هون بہ وارت ۔
- **هونڈ :** (ہ ُ وٗ ن ڈ) مزنیں مُشنگ ۔ رستران گس ۔ مُشک هونڈ ۔
- **هونرنگ :** (ہ ُ وٗ ن ، رَ ن گ) هون ءِ رنگ بزاں ریٹھ ، سُهر ۔
- **هونرتچ :** (ہ ُ وٗ ن ، رِ ت چ) مردمے ، دلوتے یا رسترے کہ چہ آئی ءِ جان ءَ هون رچان بہ بیت ۔

- **هونڑ** : (ہ ُ وْ نْ ڑْ) پُرز یاھے زنگیں پُڑ کہ زُوت آس گپت ءُ زُوت سچ ایت۔ ھُونڑگِر ُگ : چِڑگ ، رسگ ءُ پاد آیگ بلے پدء زُوت کپگ۔ ھُونڑسَر : زُوت زھرگروک ، زُوت زھرگروک ءُ زُوت پدءَ وش بیوک ۔
- **ھُونش** : (ہ ُ وْ نْ شْ) دپ ءِ جُپت لگگ ءُ چہ پوزءِ یکپارگی ساہ ءِ ھُرجنگ ءُ کشگ کہ لِمپاں دَر بہ کنت ۔
- **هونک** : (ہ ُ وْ نَ کْ) نامے ۔ سازت ۔
- **هونکّ** : (ہ ُ وْ نَ کْ کْ) هونک ، سازت ۔ سبازءِ چہ "نچ میتگ" ءَ چیر جاگہءِ نام اِنت ۔
- **هونوار** : (ہ ُ وْ نْ ۔ وَ ا رْ) هون وَروک ۔ زالم ۔ رستر ۔
- **هونی** : (ہ ُ وْ نِ یْ) بچار "هونیگ" ۔
- **هونیگ** : (ہ ُ وْ نِ یْ گْ) هونی : هماکہ آئی ءَ دگرے ءِ هون پہ اِنت یاکہ آئی ءِ هون دگرے ءَ پہ اِنت بزاں یکّے یا دومی ءَ چہ همیشاں یکّے ءِ مردمے گُشتگ یا گُشکاایش کُرتگ ۔
- **هونین** : (ہ ُ وْ نِ ے نْ) هماکہ آئی ءَ هون لگّ اِتگ ۔ پہ هون رچ اِتگیں ۔
- **هوهنگ** : (ہ ُ وْ ہِ نْ گْ) لَڑ ، هولمب ۔ ندکارے گُوش اِیت سہ شنگر اِش هوهنگ اَنت ۔
- **هوئی** : (ہ ُ وْ ءِ یْ) اَرمان ، پدرد ، بڑّ نیگ ۔ PPB,LWD; HOI: Alas!
- **هوئے** : (ہ وْ ءِ ے) پہ بڑن گُوشگ بیت ۔ ارمان اپسوز ۔
- **هَه** : (ہ َ ہْ) پہ هیران ءُ بھانی "هه" ءِ توار ءِ کشگ ۔
- **ههه** : (ہ َ ہْ ۔ ہ َ ہْ) کندگ پہ کھکول ۔
- **هِهی** : (ہِ ۔ ہِ یْ) کندگ ءِ توار ۔
- **هیا** : (ہ َ یَ ا) شرم ، ننگ ، لجّ ، (تازی : حیا) ۔
- **هیّا** : (ہ َ یْ ۔ یَ ا) زِیت ، جلدی ۔
- **هیات** : (ہ َ یَ ا تْ) زندگ ، هماکہ نہ مُرتگ ، (تازی : حیات) ۔
- **هیاتان** : (ہَ ۔ یا ۔ تا نْ) نامے ، هیات جان ۔ ★
- **هیاتی** : (ہ َ یَ ا تِ یْ) نامے ، زندمانی ۔
- **هیار** : (ہ َ یَ ا رْ) هیار چوکہ تیجگ ءَ یک دَ ھلے کہ سر ءُ بُرء گرمپک اِنت ۔
- **هیّار** : (ہ َ یْ یَ ا رْ) بچار "هیار" ۔
- **هیال** : (ہ َ یَ ا لْ) سما ، زانگ ، سستا (تازی : خیال) ۔
- **هیالداری** : (ہَ ۔ یا لْ ۔ دَ ا رِ یْ) دلگوش داری ، چار ءُ گند ، بھر نیہ ★
- **هیب** : (ہِ یْ بْ) میئتین ، کلگوچ : مزیں ڈراجیں آسنے کہ یک سرء ٹپ اِتگ ءُ بتن اِنت ۔
- **هیبت** : (ہ َ ے بَ تْ) گُرٹی ، مهمیز ، اپس ءَ گرٹی کنگ بزاں گوں پادانی پینتراں جنگ ، گرٹی کنگ ۔ (تازی : هیبۃ) بیم ، تُرس ۔
- **هیبتان** : (ہَ ے ۔ بَ ۔ تا نْ) مردینی نامے ۔ ★
- **هیت** : (ہِ یْ تْ) ناڑُرکیں اِسپست ، ناڑُرکیں هجگیں کشار ۔

- **هیت :** (ہِ ے ث) بلوچستان ءَ دو شہرءِ نام اَنت ۔ یکے کسر کندی هیت ءُ دومی سرباز ی هیت ۔
- **هَیت :** (ہَ ے ث) رَهت ءِ یک زاتے کہ یک مردمے ءِ جاڑی ءِ هاترءَ جوڑ کنگ بیت ایشی ءِ دیم بُرز تر اِنت ءُ پدے ءُ چو سواری پالام ءَ اِنت دیم ءَ کودگ ئے پر اِنت ۔ ایشی ءَ سربازءَ هَیت گُوش اَنت ۔ (بچار بُت)
- **هیت :** (ہَ ی یَ ث) بچار "هَیت" کہ ھمے اُشترءِ یک نشتی دو تلگیں رهت اِنت کہ کودگ ئے بُرز اِنت ۔
- **هیتان :** (ہَ ے تَ انٛ) چہ ھامزن شیپ ءُ شیپاں یکے کہ چہ گوریچاں کاینت ءُ کیچکورءَ ایر رچ اَنت ۔ آ دگہ مشہور ایشں اَنت : ١۔ گرگ ٢۔ پڑاهیں ٣۔ تنکیں ۴۔ کھُوری ۵۔ گشگانی ۶۔ کےمساک ٧۔ جنزات ۔
- **هیت کش :** (ہِ ے ث ۔ کِ ش) سربازءِ مزن کورءَ یک مزن شیپے کہ پیڑان ءِ جند ءِ شہرءَ کیت ءُ هور بیت ۔
- **هیٹ :** (ہَ ے ٹ) ساھگی کُلاہ کہ آئی ءَ دیم ءُ پُشت ءَ ساھگ پر اِنت ۔
- **هیٹ :** (ہِ ی ٹ ٹ) بچار "اِیٹ" ۔
- **هیٹک :** (ہِ یٛ ٹ ٹ کَ) بچار "ایٹک"
- **هیٹکی :** (ہِ یٛ ٹ ٹ کِ یٛ) بچار "اِٹک"
- **هید :** (ہِ ے ذ) ھمے آپ کہ گرماگ ءَ چہ جسم ءَ در کیت ۔

هَیت

- **هیدار :** (ہِ ے۔ دا ڑ) ھا درمان کہ چہ آئی ءِ ورگ ءَ مردم هید کنت ۔ 27-2-1968.
- **هیدگ :** (ہِ یٛ ذَ دَ گ) بے حساب ، بے کچ ءُ کساس ۔ PPB,LWD; BE-HIDHAGH: Countless,incalculable.
- **هیدو :** (ہِ ے۔ دِ وْ) چہ پشم ءَ گوپتگیں پوشاکے کہ زمستان ءَ گورءَ کنگ بیت ۔ Sweater.
- **هیدوک :** (ہِ ے۔ دِ وْ کَ) ایشی ءَ شُمبار یا شُمبال ھم گُوش اَنت ۔ دوگ ءِ تہ ءَ تازگیں شیر مُترجن اَنت ۔ دوگ بُج بند اَنت ءُ سک بزبنت ۔ هیدوگ ۔
- **هیدوگ :** (ہ ے۔ دو گ) بچار "هیدوک"
- **هیٹر :** (ہِ یٛ ٹْ رْ) اپس ءِ زاتے ۔
- **هِیٹر :** (ہِ یٛ ٹ رْ) اِلائچی ، دُوزات اِنت یکے زنڈ ءُ مسترانت آئی ءَ "زیں هیر" گُوش اَنت ، وش بوئیں ۔
- **هَیر :** (ہَ ے رْ) وشّی ، دراھی ، هیرکنگ : میاءِ پہ پنڈگ ءَ توار جنگ ۔
- **هِیرّ :** (ہِ یٛ رْ رْ) آپیں یا دانگیں چیزے پہ ترندی رچگ یا درشان بیگ ۔ هیر دیگ : چیزے ماں بُرزگ ، ترند شانک دیگ ۔
- **هَیرات :** (ہَ ے رَ اثْ) پہ نیکی زر یا چیز پہ بزکاراں دیگ ۔

- هیرآراگ : (ہَ ے رَ آراگ) بچار "ھیرآرگ"۔
- ھیران : (ہَ ے رَان) بھان، ھیران بوگ : بھانگ۔
- ھیربی بی : (ہَ ے رَ بِ یْ بِ یْ) جنینی نامے۔
- ھیرت : (ہِ یْ رَ ت) بچار "اِیرت"۔
- ھیردگ : (ہِ یْ رَ دَ گ) اُورتیں دانگ، چَم ءِ ھیردگ رِچگ : بزاں وَنزبیگ۔ پادیادست ءِ چیرمُڑگ ءِ ھیردگ رِچگ کہ مُشگ لوٹ اِیت۔
- ھیرل : (ہَ ے رُ ل) جنینی نامے۔
- ھیرّو : (ہِ یْ رَ رُ و) کلاگ، چرکّ ءُ چھوا، ھیرّوکنگ : سلوات دیگ۔
- ھیروپ : (ہِ ے رُ وپ) ھارءُ ھیروپ ءِ بلکیں چہ روپ ءَ رُتگ۔
- ھیرہ : (ہِ یْ رَ ہ) دوگیں شیرءِ کہ سکّ بزانت ھیرکوءَ کن اَنت گلھیں دان ءُ رَزءُ اِزگندمان ءَ کن اَنت دان شیراں کش اِیت۔ ایشاں کش اَنت ءُ ڈال ڈرشس کن اَنت۔ کاشی ءَ کن اَنت آپ ءُ روگن مان کن اَنت ءُ گوں ناہ ءَ وَراَنت۔
- ھیری : (ہِ یْ رِ یْ) جنینی نامے۔ ھماکہ گوں ھیرءَ سیادی کنت۔
- ھیری : (ہَ ے رِ یْ) جنینی نامے۔
- ھیزّگ : (ہِ یْ زَ زَ گ) بچار "ھینزّگ"۔
- ھیزّگی : (ہِ یْ زَ زَ گِ یْ) بچار "ھینزّگی"۔
- ھِیژّ : (ہِ یْ ژَ ژ) ھِنژ، ھِژ۔
- ھیژ : (ہِ ے ژَ ژ) بچار "ھیژ، (ھِ یْ ژَ ژ)"
- ھیژاب : (ہِ ے ژَ ژَ اب) بچار "ھیژاپ : (ھِ یْ ژَ۔ ژَاپ)"
- ھیژّاب : (ہِ یْ ژَ ژَ اب) ھینژّاب، ھیژّگ ءِ توار۔
- ھیژگ : (ہِ ے ژَ ژَ گ)، بچار "ھیژگ : (ھِ یْ ژَ۔ ژَ گ)"
- ھیژگ : (ھِ یْ ژَ۔ ژَ گ) ھیژّاپ ءِ توار
- ھیژوک : (ہِ ے ژَ ژُ وک) بچار "ھینژوگ"
- ھیس : (ہِ یْ س) تھت ءِ گور باسک ءِ جوڑ
- ھیسام : (ہِ ے سَ ام) ھُرم : بہ چاھی تاک، اِزگند یا دگہ انچیں چیزے ءِ مان آپ ءَ لھڑ دیگ ءُ چہ ھمیشی ءِ بایاں ھُرم دیگ۔ ھید۔
- ھیسک : (ہِ یْ سَ ک) ناذراھی یے۔ (دمہ۔ دم کشی) کہ ساہ ءِ کتّگ ءَ ھلاک کنت۔
- ھیسگ : (ہِ یْ سَ کَ گ) انچو دمبرگ کہ ساہ ھیس ھیس بہ کنت
- ھیسو : (ہِ ے سُ و) بچار "ایسو"
- ھِیکّ : (ہِ یْ کَ ک) مُوکّ، لدیگ۔ گراز۔ بچار ءُبت تاکدیم 871
- ھیکّار : (ہِ یْ کَ کَ اَر) ھیچو گریوگ کہ ھیکّگ ءُ گریوگ اوار بہ بنت۔
- ھیکّارگ : (ہِ یْ کَ کَ ارَگ) ھیکّار جنگ۔

- **ھیک :** (ہَ ے کْ) مُرگ ءِ ھیک چہ آئی ءِ چُورک دَر کیت ۔ اسپیدگ (ھیک دنگ دیگ)
- **ھیکک :** (ہِ ی کْ کُ کْ) گوشتی دانگے کہ بچاچانی تہی نیمگ ءَ درکیت درد نہ کنت بلے ٹیلگ ءَ جنت ۔ میتء ٹالے بند اَنت ءُ گُرنچ ءُ دَئینت ءُ بُنگوج ءَ کن اَنت ۔
- **ھیکل :** (ہَ ے کُ لْ) کسانیں ھیک ، گُندانی ھیک ۔
- **ھیکی پٹ :** (ہِ ی کْ کْ ی + پُ ٹْ) بچار ء ھکی پٹ ۔
- **ھیل :** (ہِ ے لْ) آدت ، ھروھدء گُتگیں کار ۔ ھیل کنگ ، ھیل دار ، ھیل گِرگ ۔ ھیلگ ۔
- **ھیلاک :** (ہِ ے لَ اکْ) ھیل دار ، کسے کہ پہ کارے ءِ کنگ ءَ ھیل دار بہ بیت ۔
- **ھیلت :** (ہِ ی لْ لَ تْ) ھید ، پہ گلّہ ، یکدم کم ، جُھد ، ھیلت بلا : پہ مُشکل ۔
- **ھیلدار :** (ہِ ے لْ دَ ارْ) آدت دار ۔ مُژدہ وار ۔
- **ھیلک :** (ہِ ے لُ کْ) مردینی نامے ۔
- **ھیلگ :** (ہِ ے لَ گْ) ھیل کنگ ، ھیل گِرگ ، ہیلگ ، ھیل ءُ تب گِرگ ۔
- **ھیم :** (ہِ ے مْ) اِے درمان ھیم کنت بزاں دردءَ ژھین اِیت یا کٹّپ ءَ دیم پہ وشّی ءَ بارت ۔

ھُوک/ھیک

- **ھَیمہ :** (ہَ ے مَ ہْ) گِدان ، میدیں تمبو ، تمبو (تازی : خیمہ) گْواتی لیب کنگ یا دیگ ءِ جاگہ ۔
- **ھینار :** (ہِ ی نْ نَ ارْ) نیم مُتن ءَ سکّیں تُنّگیں مردے ءَ اگاں کمّیں آپ پہ ورگ ءَ بہ رَس اِیت آ "ھینار" بیت ۔ کسانیں رزانے کہ سیرے آپ نہ دار اِیت آئی ءِ تہ ءَ آپ ورگ ءَ مردم ھیستار بیت بزاں نیم مُتن بیت ۔ پہ ورگ ءَ "ذرگ" کاگوشت اِنت ۔ بچار گوں "ایتار" ۔
- **ھینزک :** (ہِ ی نْ زَ کْ) شیرمان کنگ ءِ پَس ءِ پوست کہ شیراں آئی ءِ تہ ءَ مَنت اَنت ۔ ھینزک بند ۔ ھینزک بوج ۔
- **ھینزکی :** (ہِ ی نْ نْذَ کِ یْ) ھاماہ کہ ھینزک ءَ کنگ بیت ۔
- **ھینژ :** (ہِ ی نْ ژْ ژْ) ھینژگ ءِ توار ۔ ھیژّ ۔
- **ھینژاپ :** (ہِ ی نْ ژْ ژَ اپْ) ھنژگ ءِ توار ۔
- **ھینژگ :** (ہِ ی نْ ژْ ژَ گْ) چیزے ءِ تُرندگوزگ ءِ گْوات ءِ توار ۔
- **ھینژگ :** (ہِ ی نْ ژْ ژَ گْ) ھینژگ ، ھیژاب ءِ توار ۔
- **ھینژوک :** (ہِ ی نْ ژْ ژُ وکْ) ھینژوک ، ھاچیز کہ چہ آئی ءَ ھیژگ ءِ توار درکیت ۔
- **ھینی :** (ہِ ی نْ نِ یْ) بچار ء ھِنّی ۔

- **ھی ھی :** (ہِ ئی-ہِ ئی) کندگ ءِ توار
- **ھَیئ :** (ہَ ے ءِ ئی) اولاک ءِ ھکل دیگ یا گلینگ ءَ گُوشگ بیت

- ۓ : (ہ) بلوچی ءِ بیت ءُ شیمی آپ کرماں پارسی رھبندیں بلوچی گپتانی تہ ءَ کار مردبیت «من پلانی چم ءِ رت دیست».
- ءُ : (ءُ) چو کہ اردو ءِ "اور" ءُ تازی ءِ "و" اِنت۔ اِک: من ءُ تو۔ دریگ ءُ دروازگ.
- ءَ : (ءَ) اِنچو کش کہ آئی ءَ بہ گوش۔ من ءَ بدئے۔ جمبر ءَ گورت چو کہ اردو ءِ "کو" ءُ "نے"
- ءِ : (ءِ) چو کتاب ءِ تاک۔ پیس ءِ قلم۔ دل ءِ پتّ چو کہ اردو ءِ "کا" "کے" "کی"
- ئی : (ء-ی) کئی، تئی.
- ئے : (ء-ے) تو اِک: کئی ئے بزاں "تو کئی ئے" زوئے بزاں "تو روئے".
- ئے : (ءِ-ے) آئی ءِ اِک: کتاب برت ئے بزاں "آئی ءَ کتاب برت"

ی ے

- **ی :** (یَ) بلوچی ءِ بیست ءُ چاری آب۔ اے ی ءَ شیادی ءِ ی گُوش اَنت کہ اے ھر چیزے ءِ رند ءَ کیت دومی گال گوں ھمے چیز ءَ شیادی کنت۔ گوکی روگن : روگن گوں گوک ءَ شیادی کنت۔
- **ے :** (ےَ) یکی ءِ ے بلوچی ءِ بیست ءُ پنچمی آب
- **یا :** (یَ ا) یکہ اک، اے یا آ بزاں چہ دوئیناں یکے
- **یات :** (یَ ا ث) ترانگ، تھتال، یاد ✱ یات آیگ، یادبیگ، یاددیگ، یات گرگ، یات گیجگ، یات ءَ پرّینگ۔
- **یاتک :** (یا ث کَ) آتک، اَتک، آھتگ، آھت، کاتک، یھت۔ «یایگ» بزاں آیگ ءِ ترّیک گوستگاں۔ ✱
- **یاتگ :** (یَا ث کَ گَ) بچار «یاتک» ✱
- **یاتگ :** (یَا۔ ث گَ) آتگ، اَتگ، آھتگ، یاھتگ، یھتگ۔ «یایگ» ءِ دیرگوستگاں۔ ✱
- **یاتگار :** (یَا ث۔ گَ ا ر) یادگار، آدگار، نشانی۔ ✱
- **یاتگیج :** (یَا ث۔ گِ ے ج) ترانگ گیج، یات ءَ پرّینوک۔ ✱
- **یات گیجگ :** (یَا ث۔ گِ ے جَ گ) یات ءَ پرّینگ، ترانگ ءَ پرّینگ، یات دیگ، ترانگ ءَ گیجگ۔ ✱
- **یاتگیر :** (یا ث۔ گِ ی ر) یات، گیر، ترانگ + یات ءَ پرّینوک۔
- **یاتگیری :** (یَا ث۔ گِ ی رِ ی) یات، ترانگ، پچّارڑ
- **یاد :** (یَ ا د) یات، تھتال، ترانگ
- **یاداشت :** (یا۔ دا ش ث) یادداشت، یات، ھوش ✱
- **یادگار :** (یا د۔ گَ ا ر) بچار «یاتگار» ✱
- **یادگیج :** (یا د۔ گِ ے ج) بچار «یاتگیج» ✱
- **یادگیجگ :** (یَا د۔ گِ ے۔ جَ گ) بچار «یات گیجگ» ✱
- **یار :** (یَ ا ر) دوست، ھمبل، بیل، سنگت ✱ ھما مردین ءُ جنین کہ بے نکاح ءَ مردی ءُ جنی کار کن اَنت یکے دومی ءِ یار اَنت۔

- **یاڑک :** (یَا ۔ ڑَکْ) یار محمد ءِ نیم نام ۔ بتل : " پلانی یاڑک اِنت پہ لاپ گون اِنت ۔ ★
- **یازدہ** (یَ ا زْ ۔ دَہْ) دہ ءِ دگ یکے ۱۰ + ۱ = ۱۱
- **یاسمی :** (یَا ۔ سُ مِ یْ) بچار " آسمی " تازی : "یاسمین " ★
- **یاسین :** (یَا ۔ سِ ی نْ) مردینی نامے ۔ ★
- **یاکوب :** (یَ ا ۔ کُ و بْ) یعقوب ، جیکب ، نامے
- **یاکوت :** (یَ ا ۔ کُ و تْ) شرتریں مزن بہائیں سنگے کہ ماں مُندریگاں کنگ بیت ءُ وگ رنگ ءِ ھم کار مرد بیت۔
- **یاگی :** (یَا ۔ گِ یْ) نہ منوک ، سرتابی کنوک " باغی " ۔ ★
- **یاہ :** (یَ ا ہْ) بھانگلے ۔
- **یاھت :** (یَا ھَ تْ) آھت ، آتک ، یاتک ، کاتک " یایگ " ءِ نزتک گوستگال ۔ ★
- **یاھتگ :** (یَا ھَ ۔ تَ گْ) بچار " یاتگ " ۔ ★
- **یایگ :** (یَا ۔ یَ گْ) آیگ ، آھگ ، کایگ ، کاھگ ۔ ★
- **یبار :** (یَ بْ ۔ بَ ا ڑْ) یک بار ھمبار ، ھمتنگ
- **یبتر :** (یَ بْ ۔ بَ ڑْ) یک بَر یکیں رند ، یبترا مچّی ءَ ، یکجاہ ءَ ۔
- **یبتر :** (یَ بْ ۔ بُ ڑْ ڑْ) یک بُر ۔ یک وڑ ۔ یک بیم یک شراشں
- **یبترے :** (یَ بْ ۔ بَ ڑِ ےْ) یک بَرے ۔ بان گپترے ، بڈّے پلانی مُپلانی بُرّے زاہ دات ۔
- **یبل :** (یَ بْ ۔ بَ لْ) یک بَل ۔ ھمایانی کر بَل یک بہ بنت ۔
- **یبّل :** (یَ بْ ۔ بُ لْ) یک بُل ۔
- **یبلم :** (یَ ب ۔ بُ لْ مْ) یک بُلم ۔ یکیں بُلم ءِ بستگیں ، ھم بلم ، ھم تند ، ھم ٹٹ
- **یبن :** (یَ بْ ۔ بُ نْ) یک بُن ۔ تپاک ، ھور
- **یبیند :** (یَ بْ ۔ بَ نَ ڈْ) یک جک ، سرجمی ۔ یبیندیءَ بسرجمیءَ ، یک جکّیءَ ، یبترءَ ، ★
- **یپارگی :** (یَ پْ ۔ پَ ا رَ گِ یْ) " بچار یکپارگی " ۔
- **یپت :** (یَ پْ ۔ پَ تْ تْ) یک پت ۔ تپاک ۔ ھم پنت ۔
- **یپّت :** (یَ پْ ۔ پِ تْ) یک پِت ۔ ھلار زادگ ءُ وتی پت ءِ چُک ۔
- **یپّر :** (یَ پْ ۔ پُ ڑْ ڑْ) یک پُر ۔
- **یپّکار :** (یَ پْ ۔ پَ کَ ا ڑْ) یک پکار ۔ بچار یپّگار
- **یپکر :** (یَ پْ ۔ پَ کَ ڑْ) یک پکر ۔ ھم ھیال ۔ ھم شور ، ھم بستک ۔
- **یپّگار :** (یَ پْ ۔ پَ گَ ا ڑْ) یک پگار ۔ ھم پگار : ھم مردم کہ آیاں یکیں ھساب ءَ پگار رس اِیت ۔
- **یپگر :** (یَ پْ ۔ پَ گْ ڑْ) یک پگر ۔ ھم ھیال ۔ ھم سنت ۔ ھم بستک ۔ ھم ستا
- **یپّل :** (یَ پْ ۔ پَ لْ لْ) یک پَلّ ۔ ھم پَلّ ۔ ھساھگ ۔
- **یپّند :** (یَ پْ ۔ پَ نْ ڈْ) یک پند ۔ یکّیں دوریءَ ، دو جاگھے کہ دوری ءُ پند یک بہ بنت + یپّند روگ بزاں یکّیں پند ءَ روگ

- **یپتیم :** (یَ پْ ۔ پِ ے مْ) بچار " یک‌یتیم " ★
- **یتاچ :** (یَ تْ ۔ تَ ا چْ) یک تاچ ۔ یک تا چے اولا کے ۓ
- **یتان :** (یَ تْ ۔ تَ ا نْ) یک تان ۔ ھم برابر ۔
- **یتب :** (یَ تْ ۔ تَ بْ) یک تب ۔ ھم تب ۔ ھم ھیال ۔
- **یتج :** (یَ تْ ۔ تِ جْ) یک تِج ۔ اول تِج ۔
- **یتش :** (یَ تْ ۔ تُ شْ) یک تُش ۔ یک تُشئے بزاں باز گمنگ ، پیشی سرے ۔
- **یتک :** (یَ تْ ۔ تَ کْ) یک تک ۔
- **یتک :** (یَ تْ کْ) اَتک ، آتک " یاتک " ءُ نزیک گوستگاں ★
- **یتکگ :** (یَ تْ ۔ کَ گْ) بچار " یاتک " ★
- **یتگ :** (یَ تْ ۔ تَ گْ) یک تگ ۔
- **یتل :** (یَ تْ ۔ تَ لْ) یک تل ۔
- **یتیر :** (یَ تْ ۔ تِ یْ رْ) یک تیر ۔ دو یا گیشتر مُرگ ، آھو یا مردم کہ یکیں تیرءِ آماچ بہ بنت ۔
- **یتیل :** (یَ تْ ۔ تِ یْ لْ) یک تیل ۔ ھمکد ، ھم سِند ، ہمسر ۔
- **یتیم :** (یَ ۔ تِ یْ مْ) ھما چُک کہ آئیءِ مات ءُ پت ھر دوئیں مُرتگ اَنت ۔ ★
- **یٹال :** (یَ ٹْ ۔ ٹَ ا لْ) یک ٹال ۔ ھما سول کہ آئیءِ یک شاھے بہ بنت ۔
- **یٹٹ :** (یَ ٹْ ۔ ٹَ ٹْ) یک ٹٹ یکیں ٹٹ بند وکیں دلوت ، ھم ٹٹ ۔
- **یٹک :** (یَ ٹْ ۔ ٹَ کْ کْ) یک ٹک ۔
- **یجا :** (یَ جْ ۔ جَ ا) یکجا ۔ بچار " یکجاہ "
- **یجاگہ :** (یَ جْ ۔ جَ ا گَ ہْ) یک جاگہ ۔ بچار " یکجاہ "
- **یجاگھی :** (یَ جْ ۔ جَ ا گَ ہِ یْ) یک جاگھی ۔
- **یجان :** (یَ جْ ۔ جَ ا نْ) یک جان
- **یجاہ :** (یَ جْ ۔ جَ ا ہْ) یکجاہ ۔
- **یجاھی :** (یَ جْ ۔ جَ ا ہِ یْ) یکجاھی ۔
- **یجتک :** (یَ جْ ۔ جُ تْ کْ) یک جُتک ۔
- **یجن :** (یَ جْ ۔ جَ نْ) یک جن ۔ ھما مردم کہ آئی جن یکے بہ بیت ۔
- **یجواب :** (یَ جْ ۔ جَ وَ ا بْ) یک جواب ۔ سکّیں تزندیں مردم کہ وتی ھبرءِ سرءَ تُشئے نزی مہ کنت
- **یجہ :** (یَ جْ ۔ جَ ہْ) یک جاہ ۔ بچار " یکجاہ "
- **یچاڑ :** (یَ چْ ۔ چَ ا ڑْ) یک چاڑ ۔ ھم تب ، ھیال ۔
- **یچال :** (یَ چْ ۔ چَ ا لْ) یک چال ۔ یک رواج + یک ریک ، بچار " یڑیک "
- **یچاہ :** (یَ چْ ۔ چَ ا ہْ) یک چاہ ۔

- **یچپگ**: (یَ چ۔ چَ پ۔ پَ گ) یک چپگ۔
- **یچٹ**: (یَ چ۔ چَ ٹ ٹ) یک چٹ۔
- **یچک**: (یَ چ۔ چَ ک ک) یک چک۔ بچار = یکچک "
- **یچک** : (یَ چ۔ چ ک) بچار = یکچک "
- **یچک**: (یَ چ۔ چُ ک ک) یک چک۔ ھامات ءُ پت کہ آیانی چک یکّے بہ بیت
- **یچم** : (یَ چ۔ چَ م م) یک چم۔ ھما مردمیا دلوت کہ آئی یک چمے کور بہ بیت ءُ ایوک ءَ چہ یک چمے ءَ بگندایت۔
- **یچنڈ**: (یَ چ۔ چَ ن ڈ) یک چنڈ۔ چُنڈے، یچنڈے دیگ بزاں چنڈے دیگ
- **یچنگ**: (یَ چ۔ چَ ن گ) یک چنگ۔
- **یچوپ**: (یَ چ۔ چُ و پ) یک چوپ۔ یک پیم ءُ چپ ءُ چپسِتگیں یا جتگیں یزد۔
- **یچین**: (یَ چ۔ چِ ے ن) یک چین۔ ھما دلوت کہ یک رندے آئی پڑم ءُ سود چنگ بوتگ انت
- **یدار** : (یَ د۔ دا ر) یکدار۔ یگدار۔ بچار = یکدار "
- **یدارک**: (یَ د۔ دا ر ک) کسانیں یکدار۔
- **یدپ**: (یَ د۔ دَ پ) یک دپ، ھم دپ، ھمتوار، ھماکہ دو دپ نہ انت۔
- **یدر** : (یَ د۔ دَ ر) یدرا، یدریں۔ دُرست، مچّ ءَ
- **یدرنز** : (یَ د۔ دَ ر ن ز) یک درنز۔ یک دُرنزے، تُشتے، بازکمک (بہ آرتینک ءَ)
- **یدست**: (یَ د۔ دَ س ت) یک دست۔ یکشّ ءَ۔ تپاک، یدستی = تپاکی + ھم برابر۔
- **یدل** : (یَ د۔ دِ ل) یکدل، یک سِتک۔ یدل ءُ یِستک، یک دل ءُ یک ستک، پت، تپاک۔
- **یدوچ**: (یَ د۔ دُ و چ) یک دوچ۔ یک پیمیں دوچ، یک رنگ دوچ کرتگیں یا دوتگیں۔
- **یدیم** : (یَ د۔ دِ ے م) یکدیم، دو دیم اِناں۔
- **یدیمی** : (یَ د۔ دِ ے م ی) یک دیمی، دو دیمی اِناں۔
- **یڈاہ** : (یَ ڈ۔ ڈا ہ) یک ڈاہ۔
- **یڈکت**: (یَ ڈ۔ ڈُ ک ت) یک ڈکت۔ دتی ھبر ءِ سر ءَ اوشتوک۔
- **یڈول**: (یَ ڈ۔ ڈَ و ل) یک ڈول ھم رنگ۔ یک پیم، یک وڑ۔
- **یراہ** : (یَ ر۔ را ہ) یک راہ۔ بچار = یکراہ "
- **یرپک**: (یَ ر۔ رِ پ ک) یک رپک۔ یک پیمیں رِپک کنوکیں مردم
- **یرشت**: (یَ ر۔ رَ ش ت) یک رشت بچار = یکرشت "
- **یرگ** : (یَ ر۔ رَ گ) یک رگ۔
- **یرم** : (یَ ر۔ رَ م) یک رم۔ ھم رم۔ یک رمیں مردم
- **یرمی** : (یَ ر۔ رَ م ی) یک رمی۔
- **یرن** : (یَ ر۔ رُ ن) یک رُن۔ یک رندے ءُ رنگ + ڈگارے کہ باز مردم ھور بنت ءُ یکیں رند ءَ رُن آنت ءُ۔
- **یرند** : (یَ ر۔ رَ ن د) یک رند۔ یک رندے

- **یرّنگ:** (یَ رْ۔ رَ نْ گْ) یک رنگ۔ ھمرنگ، یک پیم، یک وڑ۔
- **یرّو:** (یَ رْ۔ رَوْ) یک رو۔ یک چالِ ءَ رَوَگ، یکیں پیم ءَ روکنوک۔
- **یرّوچ:** (یَ رْ۔ رُو چْ) یک روچ۔ یک روچے، یکّیں روچ
- **یرّوئی:** (یَ رْ۔ رُوْ ءِ ی) یک روئی۔
- **یرّوی:** (یَ رْ۔ رَوِ ی) یک روِی۔ بچار "یرّو"
- **یرّھبند:** (یَ رْ۔ رَہ بَ نْ ڈْ) یک رَھبند۔
- **یرّھی:** (یَ رْ۔ رَہِ ی) یک رَھی۔
- **یرّیچ:** (یَ رْ۔ رِے چْ) یک ریچ۔ ماھور ءِ یک برے ریچگ
- **یرّیش:** (یَ رْ۔ رَے شْ) ھم ریش، ھم تب، یک پیمیں مردم
- **یزد:** (یَ زْ۔ زَدْ) یک زد۔ سکّ زدگ۔ زِدّی، دتی زدّ ءِ سرءَ اوشتوک، یڈّک۔
- **یزّد:** (یَ زْ۔ زِدْدْ) یک زِدّ۔
- **یزر:** (یَ زْ۔ زَرْرْ) یک زرّ۔
- **یزکت:** (یَ زْ۔ زِکَ تْ) یک زکت۔ یک زور، ھمزور، ھمزکت۔
- **یزور:** (یَ زْ۔ زُو رْ) یک زور۔ ھمزور، ھم زِکت۔
- **یژّپ:** (یَ ژْ۔ ژَ پْ پْ) یک ژپ۔ یکّیں ھُرجن، یژّپ ءَ، یکّیں ھُرجن ءَ۔
- **یژّپ:** (یَ ژْ۔ ژُپْ پْ) یک ژپّ۔
- **یساہ:** (یَ سْ۔ سَ ا ہْ) یک ساہ۔ یک ساہ، نزورں مردم۔
- **یستک:** (یَ سْ۔ سِ تْ کْ) یک سِتک۔ ھمستک۔
- **یسٹ:** (یَ سْ۔ سَ ٹْ ٹْ) یک سٹّ۔ یک سٹّے، یکیں سٹّ ءَ، یکبرا
- **یسج:** (یَ سْ۔ سُ جْ جْ) یک سُجّ۔ لانٹیک، ھما ازباب کہ آئی ءِ سُج یکے بہ بنت۔
- **یسر:** (یَ سْ۔ سَ رْ) یک سر۔ "ونیکسر"
- **یسما:** (یَ سْ۔ سَ مَ ا) یک سُما۔ یک پیمیں مارشت داروکیں مردم، ھم سما، ھم مارشت
- **یسنّت:** (یَ سْ۔ سُ نْ۔ نَ تْ) یک سنت۔ ھم سنّت۔
- **یسنج:** (یَ سْ۔ سِ نْ ج) یک سنج۔ یک داب سنج کرتگیں یا سمبھ اِتگیں۔
- **یسند:** (یَ سْ۔ سَ نْ ڈْ) یک سند۔ بچار "یکسند"
- **یسّند:** (یَ سْ۔ سِ نْ ڈْ) یک سِند۔
- **یسوب:** (یَ سْ۔ سُ و بْ) یک سوب۔ ھم سوب، یک پیمیں ءَ سوب کرتگیں۔
- **یسوچک:** (یَ سْ۔ سُ وْ چْ کْ) یک سوچک۔ یک پیم ءَ سُتگیں۔
- **یسوک:** (یَ سْ۔ سُ وْ کْ) یک سوک۔ ھم سوک، یک پیم ءِ سوکیگ
- **یسیر:** (یَ سْ۔ سِ ی رْ) یک سیر۔
- **یشاہ:** (یَ شْ۔ شَ ا ہْ) یک شاہ۔

- **یشپ**: (یَ شَ۔ شَ پَ) یک شپ۔ یک شپے
- **یشپی**: (یَ شَ۔ شَ پ یٖ) یک شپی۔
- **یشل**: (یَ شَ۔ شَ لَ۔ بچار "یکشل"
- **یشم**: (یَ شَ۔ شَ مَ) یک شم۔
- **یشنز**: (یَ شَ۔ شَ نَ زَ) یک شنز۔ فودانی شنزے
- **یشنگ**: (یَ شَ۔ شَ نَ گَ) یک شنگ۔
- **یشو**: (یَ شَ۔ شُ وْ) یک مَردی جنین، هما جنین کہ یک مردے گپتگ ئے۔
- **یشیر**: (یَ شَ۔ شِ یٖ رْ) هم شیر۔ بچار "همشیر"
- **یشیک**: (یَ شَ۔ شِ یٖ کْ) بچار "یکشیک"
- **یک**: (یَ کْ، شمار، حساب، اول، وبنگیجی دانگ + گرام: واحد۔ یک اَنت: برابراَنت، یک پَٹ انت۔ یک کنگ، یک بیگ۔
- **یکاپ**: (یَ ک۔ کَ اپ) یک کاپ۔
- **یکار**: (یَ ک۔ کَ ار) یک کار۔
- **یکال**: (یَ ک۔ کَ ال) یک حال۔
- **یک اناگ**: (یَ کْ + اَ۔ نَ ا۔ گَ ہْ) اناگ، یہ بے دَرچی، ناگمانی، بے ڈاهی۔
- **یک بار**: (یَ کْ + بَ ارْ) همبار، همتنگ۔
- **یکبژ**: (یَ کْ۔ بُ ژْ زْ) یبژ: یک تراش، یک پیم، یک ڈول۔ ○
- **یکبن**: (یَ کْ۔ بُ نْ) یبن: تپاک، پَت۔ ★
- **یکبندی**: (یَ کْ + بَ نْ۔ دِ یٖ) هوری، یک بچ، یکپارگی۔ یک بندیءَ بزاں هوریءَ، یک بچءَ، یکپارگیءَ۔
- **یکپارگی**: (یَ کْ۔ پَ ا۔ رَ۔ گِ یٖ) هوریءَ، بچیءَ، دُرست، یتبرءَ۔
- **یکپیت**: (یَ کْ + پَ ٹْ) پت، همپت، همشور، تپاک، یکمُشت۔
- **یکپیت**: (یَ کْ۔ کُ پَ ٹْ) دراَ، هما چیز کہ یک گشءَ بیت ءُ یک گپتے بُرزءَ بہ بیت ئے۔
- **یکپتر**: (یَ کْ۔ کَ۔ پَ ژْ زْ) یک اناگ، کپترگءَ۔
- **یکپتی**: (یَ کْ۔ کَ ٹْ۔ پِ یٖ) یک نیمگی، یک کتےءَ، یک بھرےءَ۔
- **یک پیم**: (یَ کْ + پَ ے مْ) یک ڈول، یک رنگ، یک نمونگ۔
- **یکتار**: (یَ کْ + کَ تْ۔ تَ ارْ) یک کتار، همرد۔
- **یکٹال**: (یِ کْ + ٹَ الْ)
- **یکٹالی**: (یِ کْ + ٹَ ا۔ لِ یٖ)۔
- **یکٹک**: (یِ کْ۔ ٹِکْ) برابر ٹکءِ سرءَ، نشانگءِ سرءَ، هیٹ۔
- **یکجاہ**: (یِ کْ + جا) هور، یکیں جاگہءَ۔
- **یکجاهی**: (یَ کْ + جَ ا۔ هِ یٖ) هوری۔
- **یک جهانی**: (یَ کْ + جَ۔ هَ ا۔ نِ یٖ) هما مردم کہ پہ داءِ جهانءَ نہ منّ اِیت، بے دین، بدراهی۔
- **یکچ**: (یَ کْ۔ کَ چْ) یک کد، یک کِنس، هم کچ، همکد۔ ★
- **یلچک**: (یَ کْ + چَ کْ) بزاں یک چکءَ یکیں چکءَ۔

- **یلچک :** (یَ کّ + چَ کّ) یکّیں ھرچیءَ ، یکّیں رَپ ، یچّک ، رڑپ .
- **یکچم :** (یَ کّ ۔ چَ مْ مْ) بچار " یچّم " .
- **یکدار :** (یَ کّ + دَ اَرْ) ماھیگ گُشیں کسانیں راجن ءِ زاتے کہ چریک دارےءَ درچنگ ءُ جوڑ کنگ بیت ، وندءَ پہ آئیءِ مستر کنگ ءَ دگہ تختگ بندائت ءُ مستر ءُ لُبستریں کن انت . (بچار بُت)
- **یکدر :** (یَ کّ ۔ کّ ذْ ذْ) یک رنگ ، یک کساس ، ھمکد . ★
- **یکدست :** (یَ کّ + دَ سْ تْ) بچار "یدست " .
- **یکدل :** (یَ کّ + دِ لْ) ھمدل ، ھم سِتک . بچار " یدِل " .
- **یکدم :** (یَ + دَمْ) زوت ، ھما دمانءَ بلکل . ★
- **یکدمان :** (یَ ک + دَ ۔ مَا نْ) یکّیں دمان ، زوت ، اِشتاپ . ★
- **یکدیم :** (یَ ک + دے م) بچار " یدّیم " .
- **یکدیمی :** (یَ ک + دے ۔ م یْ) بچار " یدّمی " .
- **یک ڈک :** (یَ کّ + ڈَ کّ کّ) بچار " یڈّک " .
- **یکڈول :** (یَ کّ + ڈُو لْ) یک بیم ، یک وڑ ، یک رنگ . ★

یکدار

- **یکر :** (یَ کّ + کِ رْ رْ) یک نیمگ ، یک گور ، پُشت پر .
- **یکراہ :** (یَ کّ + رَا ہْ) یرّا ، ھمراہ ، یکیں راہ .
- **یک رِد :** (یَ کّ + رِ دْ) ھمرد ، کتار ، رِدءِ سرءَ .
- **یک رشت :** (یَ کّ + رَ شْ تْ) یکّیں تاچءَ ، ھما دمانءَ زوت .
- **یک رنگ :** (یَ کّ + رَ نْ گْ) ھمرنگ .
- **یکرہ :** (یَ کّ + رَ ہْ) بچار " یکراہ " .
- **یک زبان :** (یَ کّ + زَ ۔ بَانْ) ھمزبان ، یکّیں زبانءِ مردم ، ھما زبان کہ وتی زبانءَ سرجم ایت .
- **یکزد :** (یَ کّ + زَ دْ) سکّ زدگ ، سکّ ٹپّی ٹوری .
- **یکّساس :** (یَ کّ کِ ۔ سَ اسْ) یک کچ ، ھمکساس ، ھم کچ . ★
- **یکسد :** (یَ کّ + سَ ذْ) سد ، پنجاہ ءُ دگہ پنجاہ . ۵۰ + ۵۰ = ۱۰۰
- **یکسر :** (یَ کّ + سَ رْ) ایوک ، تھنا " یکسر ءُ یکشاہ " .
- **یکسند :** (یَ کّ + سِ نْ دْ) ھم اُمر ، ھم سِند ، ھمسروک .
- **یکّسی :** (یَ کّ + کَ سِ یْ) یا یک کسی : یک مردمی ، پہ یک کسےءَ .

یکّش : (یَ کّ + کَ ش) یک پھنات، وڑا + مدام، یکّشءَ بزاں مدامیءَ، یک پیمءَ۔
یکّشاہ : (یَ کّ + شَ اہ) یکّشاھیں ءُ رچک + مردے کہ یکءُ تھنا بہ بیت "یک سرءُ یکشاہ"
یکّشتر : (یِ کّ + کُ شّ ۔ تِ رْ) یک کِرّ، پسند۔
یکّشمبے : (یَ کّ + شَ مْ ۔ ب ے) ھپتگ ءِ دومی روچ کہ چہ آدینگءَ دوروچ رند، چرشمبےءَ یک روچ ءُ چہ دوشمبےءَ پیسری روچ (پارسی : یکشنبہ، عربی : الاحد، انگریزی : برنگیانی ھپتگ ءِ وشّیں روچ۔
یکّشِیک : (یَ کّ + شِ یَ کّ)
یکّگ : (یَ کّ ۔ کَ گّ) ایوک، بے سنگت، تھنا + زبان زانتیءَ ھماگال کہ وتی جند تھنا اِنت اک : سر، باد، روگ
یکگونگ : (یَ کّ ۔ گُ و ۔ نَ گّ) یک پیم، یک ڈول، یک رنگ، ھمگونگ، ھمرنگ۔
یکّل : (یَ کّ ۔ کُ لْ) یکّیں دانگ، مات پت یکّیں چُک۔
یکمرگ : (یَ کّ ۔ مَ رْ گّ)
یکمُشت : (یَ کّ ۔ مُ شْ تْ) ھمدست، تپاک، بِہ "یکمشت" ✶
یکمن : (یَ کّ ۔ مَ نْ) مَنے
یکنڈ : (یَ کّ ۔ کُ نْ ڈْ)
یکھاد : (یَ کّ ۔ نِ ۔ ھَ ادْ) ھما چیز کہ آئیءِ نھاد مینج انت کمءُ گیش کنگ نہ بیت۔
یکھر : (یَ کّ ۔ نِ ۔ ھِ رْ) بچار "یکھاد"
یکوال : (یَ کّ + وَ الْ) دالے
یکوئ : (یَ کّ ۔ کُ وْ ۔ ءِ ئْ) یک پیمءَ، نہ سِستگیں رنگےءَ (متواتر، مُسلسل) ✶
یکھزار : (یَ کّ + ھزار) ھزار دو سد یک ھزار انت۔
یک ءُ ٹک : (یَ کّ ۔ ءُ ۔ ٹِ کّ) بچار "یکٹک"
یک ءُ کپ : (یَ کّ ءُ ۔ کَ پّ) بلوچی دوچےءِ نام اِنت + یکّے ءُ دگہ کپے۔
یکّی : (یَ کّ ۔ کِ یْ) تھنائی، گوں دگرےءَ یکجا نہ بوگ ✶ ایوکی + ھوری، تپاکی۔
یکّے : (یَ کّ ۔ کِ ے) یک دانگے۔
یکّیاس : (یَ کّ ۔ کِ ے اسْ) گیاسے، یک گیاس ✶
یک یک : (یَ کّ + یَ کّ) شنگ ءُ دان، یکّے پہ گورے۔
یکّے کپے : (یَ کّ ۔ کِ ے + کَ پّ ۔ پِ ے) یکّے یا کپے۔ بزاں اگاں یکّے نہ بیت گڑا کپے + یکّے ءُ کپے ✶
یکّے ءُ کپے : (یَ کّ ۔ کِ ے ۔ ءُ کَ پّ ۔ پِ ے) یکّے ءُ دگہ نیم 1½ + یکّے کپے۔
یکیم : (یَ ۔ کِ یَ مْ) دلجم۔
یکین : (یَ ۔ کِ یْ نْ) باور، دلجم، تازی "یقین"
یکّیءِ یے : (یَ کّ ۔ کِ یْ ۔ ءِ ۔ یے) ھما "ے" کہ ھرنامگال یا نام بزانتیں گالےءِ رندءَ کیت۔ ءُ آئیءِ یکّےءِ بزانت ءَ کنت۔ ("یائے وحدانیت" بُن رھبند ۔ گرامر)
یگام : (یَ گ ۔ گَ ام) یک گام۔ ✪
یگبند : (یَ گ ۔ بَ نْ دْ) یک بند ۔ ھم بند ۔ ✪
یگّپ : (یَ گ ۔ گَ پ پ) یک گپ۔

- **یگّٹ** : (ی گ۔ گّ ٹ ٹ) ھم گٹ۔ یک گٹ۔
- **یگجا** : (ی گ۔ جَ ا) یک جاہ۔ ھور۔
- **یگجان** : (ی گ۔ ج ا ن) یک جان۔
- **یگجاہ** : (ی گ۔ ج ا ہ) یک جاہ۔
- **یگجہ** : (ی گ۔ ج ہ) یک جاہ۔
- **یگدار** : (ی گ۔ د ا ر) بچار "یکدار"
- **یگدرد** : (ی گ۔ د ر د) یک درد۔ ھم درد۔
- **یگّرنچ** (یَ گّ۔ گْ۔ رِ نۡ چْ) ھمگرنچ یک گرنچ۔
- **یگّواز** (یَ گّ۔ گْ۔ وَ اْ زْ) یک گواز، گوازے۔ ★
- **یگّور** : (یَ گّ۔ گْ وَ رْ) یکّر۔ بچار "یکّور"
- **یگوش** : (ی گ۔ گ و ش) یک گوش۔
- **یگّوم** : (ی گ۔ گّ و م) یک گوم۔ گیگ، وار، ھما مردم کہ آئیءِ دلگوش یک نیمگے ءَ بہ بیت۔ ✪
- **یگّونگ** : (یَ گّ۔ گّ وْ۔ نَ گْ) یک پیم، یک ڈول، یک رنگ، یک گونگ۔ ★
- **یل** : (ی ل) ورنا، جاور، دوست، وسیرد ر یل کنگ یزاں ویل کنگ۔
- **یلان** : (ی ل ا ن) "یل" ءِ باز۔
- **یلو** : (ی لَ و) یلہ۔
- **یلوی** : (ی لَ و ی) یلھی۔
- **یلہ** : (ی لَ ہ) آزات، وت سر، ھما کہ ھچ بند ءَ نہ داشتگ۔ ویل بوتگیں، پچوک، شہدست، یلہ دل۔ یلہ کنگ، یلہ دیگ۔
- **یلہ دل** : (ی لَ ہ۔ دِ ل) ویل یلہ۔
- **یلہ دیگ** : (ی لَ ہ۔ دَ ی گ) رھینگ، ویل کنگ، آزات کنگ، رکست دیگ۔ یلہ دست یا دست یلہ۔
- **یلھی** : (ی لَ ہِ ی) یلہ بیگ ءِ جند، دستری، ویلی، چوکّی۔ ✪
- **یلئی** : (ی لَ ءِ ی) بچار "یلھی"
- **یلی** : (ی لِ ی) نامے مردینی (بازمردم گوش ایت کہ اے "علی" ءِ بلوچی اِنت)
- **یمانی** : (ی مُ ا نِ ی) یمن ءِ مردم۔
- **یمّشت** : (یَ مْ۔ مُ شْ ت) بچار "یکّشت" ★
- **یمن** : (ی م ن) یک اماھی سرداری یے کہ سعودیہ عربیہ ءِ زربار ءَ انت۔ ھندستانی ساز ءِ آوازءِ زیرے ءِ نام اِنت۔
- **یمنی** : (ی مَ نِ ی) یمن ءِ مردم۔
- **ینّشت** : (یَ نْ۔ نِ شْ ت) یک نشت، یکنند، یک نشتیں کتب، یک مجلس، ھمجلس۔ ★
- **ینّند** : (یَ نْ۔ نِ نۡ ڈْ) بچار "ینّشت"
- **ینّیمگ** : (یَ نْ۔ نِ ے۔ مَ گْ) یک نیمگ، یکّر، یگّور۔ ★
- **ینّیمگی** : (یَ نْ۔ نِ ے۔ مَ۔ گِ یْ) یک نیمگی، یگّوری، یکّری۔ ★

- یھت : (یَ ھْ تْ) یاھت ، آھت ، آنک ، انک ۔ *
- یھتنگ : (یَ ھَ ۔ تَ گْ) اتنگ ، یتنگ ، کاتنگ ۔ *
- ییں : (یِ ں) پہ چیزے یاکسے ءَ گلا ھگ ءَ گلا گلانے ءِ رندءَ گیش کنگ بیت اک : شرّءِ شرّیں ۔
- ییے : (یَ ے) بھا نگاے ۔

Sayad Zahoor Shah Hashmi

21 April 1926 - 4th March, 1978

Sayad Zahoor Shah Hashmi was born on 21 April 1926 in a noble and literate family of Gwader Balochistan. He got his early education from his father Sayad Muhammad Shah Hashmi and secondary school Gwader. Beside being a distinguished poet, a prominent writer and a research scholar of Balochi language, he was adept at Persian, English, Arabic and Urdu. In 1949, he joined Radio Pakistan as Section Head of Balochi Service. In 1969, he was invited to Poona, India by Dr. Hans Strasser, a renowned linguist at the Educational and Research Center of daccen Collage. There he met Dr. N. S. Shukla a scholar of Avestan and Indo Iranian language. Their association and later work resulted in the development of the theory regarding the linguistic relation between Balochi and Aventan and Indo-Iranian languages.

Sayad Zahoor Shah Hashmi was a naturally talented and genius personality. He did the pioneering work to disentangle the complications of Balochi orthography. In this context he wrote a book "BALOCHI SYAHAG-E-RAST NABISSAG" (Proper Balochi Orthography) is a living testimonial of his abilities in the field of linguistics. Till the day he breathed his last, on 4th March, 1978, Balochi remained a passion for Zahoor Shah. He traveled extensively for his researches particularly in the Gulf and within Balochistan. He has 25 books of prose and poetry, to his credit. His magnum opus is a translation of 30th chapter of Quran-e-Hakim titled "JUZ-HAMM BALOCHI". Also important is "SAYAD GANJ" the first and authentic Balochi dictionary.

Baloch Vanguards